

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

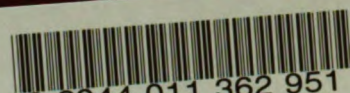
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3 2044 011 362 951

C 550.4

**HARVARD
COLLEGE
LIBRARY**

PATROLOGIÆ

CURSUS COMPLETUS,

SEN

BIBLIOTHECA UNIVERSALIS, INTEGRÆ, UNIFORMIS, COMMODA, ŒCONOMICA
OMNIUM SS. PATRUM, DOCTORUM, SCRIPTORUMQUE ECCLESIASTICORUM,
SIVE LATINORUM, SIVE GRÆCORUM,

QUI AB ÆVO APOSTOLICO AD ÆTATEM INNOCENTII III (ANN. 1216) PRO LATINIS
ET AD PHOTII TEMPORA (ANN. 863) PRO GRÆCIS FLORUERUNT :

RECUSIO CHRONOLOGICA

OMNIUM QUÆ EXSTITERE MONUMENTORUM CATHOLICÆ TRADITIONIS PER DUODECIM PRIORA
ECCLESIAE SÆCULA ET AMPLIUS,

JUXTA EDITIONES ACCURATISSIMAS, INTER SE CUMQUE NONNULLIS CODICIBUS MANUSCRIPTIS COLLATAS,
PERQUAM DILIGENTER CASTIGATA ;

DISSERTATIONIBUS, COMMENTARIIS, VARIISQUE LECTIONIBUS CONTINENTER ILLUSTRATA ;

OMNIBUS OPERIBUS POST AMPLISSIMAS EDITIONES QUÆ TRIBUS NOVISSIMIS SÆCULIS DEBENTUR ABSOLUTAS
DETECTIS AUCTA ;

INDICIBUS PARTICULARIBUS ANALYTICIS, SINGULOS SIVE TOMOS SIVE AUCTORES ALICUJUS MOMENTI
SUBSEQUENTIBUS, DONATA ;

CAPITULIS INTRA IPSUM TEXTUM RITE DISPOSITIS, NECNON ET TITULIS SINGULARUM PAGINARUM MARGINEM SUPERIORES
DISTINGUENTIBUS SUBJECTAMQUE MATERIAM SIGNIFICANTIBUS, ADORNATA ;

OPERIBUS CUM DUBIIS, TUM APOCRYPHIS, ALIQUA VERO AUCTORITATE IN ORDINE AD TRADITIONEM
ECCLESIASTICAM POLLENTIBUS, AMPLIFICATA ;

DUCENTIS ET AMPLIUS INDICIBUS LOCUPLETATA ; SED PRÆSERTIM DUOBUS IMMENSIS ET GENERALIBUS, ALTERO
SCILICET RERUM, QUO CONSULTO, QUIDQUID NON SOLUM TALIS TALISVE PATER, VERUM ETIAM UNUSQUISQUE

PATRUM, ABSQUE ULLA EXCEPTIONE, IN QUODLIBET THEMA SCRIPSERIT, UNO INTUITU CONSPICIATUR ;

ALTERO SCRIPTURÆ SACRÆ, EX QUO LECTORI COMPERIRE SIT OBIUM QUINAM PATRES ET
IN QUIBUS OPERUM SUORUM LOCIS SINGULOS SINGULORUM LIBRORUM SCRIPTURÆ VERSUS,

A PRIMO GENESEOS USQUE AD NOVISSIMUM APOCALYPSIS, COMMENTATI SINT.

EDITIO ACCURATISSIMA, CÆTERISQUE OMNIBUS FACILE ANTEPONENDA, SI PERPENDANTUR CHARACTERUM NITIDITAS,

CHARTÆ QUALITAS, INTEGRITAS TEXTUS, PERFECTIO CORRECTIONIS, OPERUM RECUSORUM TUM VARIETAS

TUM NUMERUS, FORMA VOLUMINUM PERQUAM COMMODA SIBIQUE IN TOTO PATROLOGIÆ DECURSU CONSTANter

SIMILIS, PRETII EXIGUITAS, PRÆSERTIMQUE ISTA COLLECTIO, UNA, METHODICA ET CHRONOLOGICA,

SEXCENTORUM FRAGMENTORUM OPUSCULORUMQUE HACTENUS HIC ILLIC SPARSORUM,

PRIMUM AUTEM IN NOSTRA BIBLIOTHECA, EX OPERIBUS ET MSS. AD OMNES ÆTATES,

LOCOS, LINGUAS FORMASQUE PERTINENTIBUS, COADUNATORUM.

SERIES GRÆCA

IN QUÆ PRODEUNT PATRES, DOCTORES SCRIPTORESQUE ECCLESIAE GRÆCÆ
A S. BARNABA AD PHOTIUM,

ACCURANTE J.-P. MIGNE,

Bibliothecæ Cleri universæ,

SIVE

CURSUUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITORE.

PATROLOGIA, AD INSTAR IPSIUS ECCLESIAE, IN DUAS PARTES DIVIDITUR, ALIA NEMPE LATINA, ALIA GRÆCO-LATINA ; LATINA, JAM INTEGRE EXARATA, VIGINTI ET DUCENTIS VOLUMINIBUS MOLE SUA STAT, CENTUMQUE ET VILLE FRANCIS VENIT. GRÆCA DUPLICI EDITIONE TYPIS MANDATA EST. PRIOR GRÆCUM TEXTUM CUM VERSIONE LATINA LATERALIS COMPLECTITUR, ET FORSAN CENTUM VOLUMINUM EXCEEDIT NUMERUM. POSTERIOR AUTEM VERSIONEM LATINAM TANTUM EXHIBET IDEOQUE INTRA QUINQUAGINTA CIRCA VOLUMINA RETINEBITUR. UNUMQUODQUE VOLUMEN GRÆCO-LATINUM OCTO, UNUMQUODQUE NERE LATINUM QUINQUE FRANCIS SOLUMMODO EMITUR : UTROBIQUE VERO, UT PRETII HUIUS BENEFICIO FRUATUR EMPTOR, COLLECTIONEM INTEGRAM SIVE GRÆCAM SIVE LATINAM COMPARET NECESSE ERIT ; SECUS ENIM, CUJUSQUE VOLUMINIS AMPLITUDINEM NECNON ET DIFFICULTATES VARIA PRETIA ÆQUABUNT.

PATROLOGIÆ GRÆCÆ TOMUS XIX.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM
SEU PETIT-MONTROUX.

1857

214

SÆCULUM IV.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ

ΤΟΥ ΠΑΜΦΙΛΟΥ,

ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ,

ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ ΠΑΝΤΑ.

EUSEBII PAMPHILI,

CÆSARÆE PALÆSTINÆ EPISCOPI,

OPERA OMNIA QUÆ EXSTANT,

CURIS VARIORUM, NEMPE :

HENRICI VALESII, FRANCISCI VIGERI, BERNARDI MONTFAUCONII, CARD. ANGELO MAII

EDITA ;

COLLEGIT ET DENUO RECOGNOVIT J.-P. MIGNE,

BIBLIOTHECÆ CLERI UNIVERSÆ,

SIVE

CURSUM COMPLETORUM IN SINGULOS SCIENTIÆ ECCLESIASTICÆ RAMOS EDITOR.

TOMUS PRIMUS.

VENIUNT SEX VOLUMINA 60 FRANCIS GALLICIS.

**EXCUDEBATUR ET VENIT APUD J.-P. MIGNE EDITOREM,
IN VIA DICTA D'AMBOISE, PROPE PORTAM LUTETIÆ PARISIORUM VULGO D'ENFER NOMINATAM,
SEU PETIT-MONTROUGE.**

1857

1860. Nov. 28
Gray
Rund.
 1867

ELENCHUS

AUCTORUM ET OPERUM QUI IN HOC TOMO XIX CONTINENTUR.

EUSEBIUS PAMPHILI CÆSARIENSIS EPISCOPUS.

OPERA HISTORICA.

Chronicorum libri duo.

col. 99

Appendix duplex :

I. Samuelis Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio.

600

II. Veterum scriptorum opuscula chronologica et astronomica ex recensione Dionysii Petavii.

743

HARVARD UNIVERSITY
 LIBRARY

JUN 14 1978

Ex Typis MIGNE, au Petit-Montrouge.

NOTITIA.

(FABRIC., *Bibliotheca Græca*, ed. HARLES, t. VII, Hamburgi 1801, in-4, p. 335; FESSLER, *Institutiones Patrologiæ*, OEniponte, 1851; t. I.)

I. De Eusebii vita et doctrina. II. Ejus scripta Græce edita. Chronicon. Id. Præparatio evangelica. Demonstratio evangelica. Eclogæ prophetica. III. Historia ecclesiastica. IV. De martyribus Palæstinæ. V. Contra Hieroclem. VI. Contra Marcellum. VII. De ecclesiastica theologia. VIII. Epistola de fide Nicæna. IX. De locis Hebraicis. X. Commentarii in Psalmos. XI. In Canticum canticor. XII. De Vitis prophetarum. XIII. In Isaiam Commentarii. XIV. Canones Evangeliorum. XV. De dissonantia Evangeliorum ad Marinum. XVI. Oratio de Constantini M. laudibus. XVII. Libri iv de Vita ejusdem Constantini. XVIII. Fragmenta ex libris de Vita Pamphili, martyris. XIX. Ex collectione veterum martyriorum. XX. Epistola ad Constantiam Augustam. XXI. Quæ Latine tantum exstant, liber primus Apologiæ pro Origene. XXII. Opuscula xiv a Sirmondo publicata. XXIII. Acta spuria Silvestri I Papæ. XXIV. Scripta inedita. XXV. Deperdita.

I.

Eusebius, Pamphili, presbyteri Cæsarensis ac martyris, non filius vel sororis filius, nec servus, sed amicus (a) singularis (ut ab eo nomen tulerit), natus circa A. C. 264 (b), frater vel consobrinus Eusebii Nicomediensis (c), [natus, ut vero simile est, atque educatus in Palæstina,] Dorothei fortasse eunuchi, presbyteri Antiocheni discipulus, Cæsareæ Palæstinæ, quæ prius Turris Stratonis appel-

labatur, episcopus ab A. C. 315, ad 339, vel 340, quo diem obiit major septuagenario. Vir Constantino imp. charus, quem genere etiam longius (d), contingebat, et sua ætate eruditissimus fuit, ac Basilii De Spiritu S., cap. 29, judicio διὰ πολυπραγίας ἀξιοπιστος, atque, ut a Nicephora Gregora, lib. xix Hist., pag. 592, vero elogio appellatur, τῶν τότε λογίων πρῶτος. De illius vita, de qua liber Acacii (e), post Eusebium episcopi Cæsarensis, et

(a) Hieron. epist. 65 et c. 81 De S. E.; Photius cod. xiii; Hancikii De script. hist. Byz., pag. 4. Sic C. Avianum Philoxenum, Aviani nomen, ab amico suo, Flacco Aviano, consecutum scribit Cicero xiii, epist. 35. Etiam Judas Jacobi et Petrus Damiani dictus, uterque a fratre. In jure Græco-Romano, pag. 295, Εὐσεβίος ὁ Παμφίλου ab interprete male redditur; Eusebius Pamphilides. FABRIC.—Pamphili expositionem capitulum Act. apostol. edidit Montfaucon in Bibl. Coislin., p. 78 sqq. ex cod. HARL.

(b) Probabile esse videtur J. G. Walchio in Hist. eccles. N. T., sæc. iv, cap. 1 (ubi de Eusebio is est copiosus), Eusebium vita humana frui cœpisse sub extrema Gallieni tempora, anno fere 268, et fortasse Cæsareæ. Add. Chanepié, Nouv. Dict. hist. crit., vol. II, voc. Eusebius, p. 68, not. c. Secundum Caveum in Hist. litt. SS. eccl., tom. II, p. 175, natus est Euseb. circ. a. 270. Walchius quoque post Valesium aliosque et Chanepié, not. d, defendunt Eusebium a crimine, cum tempore vexationis, cœptæ a Diocletiano contra Christianos, captum atque in carcerem ductum, idolis, ut pristinam recuperaret libertatem, sacra fecisse. Add. quæ scripsi et quos laudavi viros doctos in Introd. II, 2, p. 216 sqq. HARL.

(c) H. Valesius De vita et scriptis Eusebii ex epistola Aarii apud Epiphani. lxxix, 6. Cæterum Dorotheum illum (de quo Euseb. vii, 52, Hist.) Baronius ad Martyrolog. 5 Jun. male confundit cum Dorotheo, Tyri episcopo. Vide Acta sanctor. tom. I Junii, pag. 435.

(d) Hoc inde colligo, quia Eusebius Nicomediensis nostri Eusebii frater, Julianum imp. genere contingebat, teste Ammiano xxi, 9.

(e) Acacius, Cæsarensis episcopus, vitam magistri ac decessoris sui Eusebii scripserat, teste Socrate ii, 4. Male Agapius legitur pro Acacio in Hist. tripartita iv, 3, licet claruisset etiam Agapius, Cæsarensis episcopus; sed is ante Eusebium fuit, atque in clerum ascivit et deinde successorem

habuit. Inter alia Acacii hujus scripta fuerunt libri xvi in Ecclesiasten. Hieron. Catalog. cap. 98, Συμμελετῶν Ζητημάτων, sive, ut idem Hieron. epist. 152, ad Minervium et Alex., tom. III, p. 125, librum quartum laudans, appellat, Συλλεξετῶν Ζητημάτων libri vi, id. epistolæ et scripta nomine synodi CPol. a. 360 concepta. Philostorg. iv, 12. B Fidei formula in synodo Seleuciensi a. 359 edita, quam servavit Epiphanius lxxiii, 25, et Socrates ii, 40. Ἀντιλογία adversus Marcellum Ancyranum. Epiph. lxxii, 5-9, ubi insigne ex illo libro fragmentum. [De Marcello et Acacii libro contra illum v. Walch. l. c., p. 1514, qui etiam p. 1317 de ejus et atroci cum Cyrillo Hierosolymitano contentione de principatu copiose disserit. Acacius enim, episcopus Cæsariensis, inter Palæstinæ præsules vi usus diuturni, a synodo Nicæna confirmati, fuerat metropolitanus. Hunc honorem ac principatum, quoniam Cyrillus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, tanquam matri omnium Ecclesiarum vindicare admissus erat: magna controversia inter utrumque et reliquos Ecclesiæ Orientalis episcopos exorta est; siquidem ii qui cum Arianis sentiebant, cum Acacio fecerunt; qui autem vioremi profitebantur doctrinam, steterunt a Cyrilli partibus. Illorum vero factione et crimine factum est, ut Cyrillus munere suo deiceretur, variaque experiretur fata. HARL.] Acacio etiam tribuit Tillemontius, quod De fide adversus Sabellium sub Eusebii nomine edidit Sirmondus. Vide Tillemont. tom. VI Memor. hist. eccl., part. ii, p. 111 edit. Bruxell. Acacii hujus fragmenta quædam occurrunt in catenis editis et mss. Alius fuit, licet ejusdem ætatis, Acacius, Tarsi episcopus, de quo Philostorg. v, 1; alius presbyter et archimandrita Beroensis, cujus et Pauli presb. Epistola ad Epiphanium, qua eum A. C. 375 ad scribendum contra hæreses invitavit, cum Epiphaniï responsione, hujus Panario præmittitur. Nescio idemne Acacius Beroensis episcopus circa A. C. 431 annos 110 natus, cujus episto-

librorum ejus hæredis intercidit, nolo repetere quæ multis erudite tradiderunt præstantes viri, Abraham Scultetus (a), Henr. Valesius (b), Martinus Hankius (c), Guil. Caveus (d), Tillemontius (e), et Jo. Clericus (f), ne de aliis (g) in præsentī memorem. Tantum profiteor me assentiri viris doctis, qui agnoscunt varia quidem in Eusebii scriptis esse de dogmatibus quibusdam, quæ durius et parum commode dicta videntur: tamen mysterium SS. Triadis et συναδίων Filium ex Patris essentia Deum de Deo genitum αὐτόθεον agnovisse, atque adeo ab hæresi

A propria Arii fuisse alienum, diserteque rejicere eos qui Christum *χριστά* vel ἐξ οὐκ ὄντων dicere ausi sunt, — lib. 1 *De ecclesiast. theol.*, cap. 9; lib. II, c. 2, pag. 150 sq., quæ loca jam laudat Socrates II, 21; et quanquam homousii vocabulo (h) primum uti veritus est, tamen, re maturius perpensa, deinde id probasse, et damnationi Arii in synodo Nicæna bona fide subscripsisse. Neque adeo negasse Spiritus sancti divinitatem, sed modo eum a Patre et Filio distinctum et a Filio proficiscentem docuisse. Vide lib. II *De eccl. theol.*, c. 5 seq.

læ binæ ad Alex. Hieropolitanum leguntur in *Variar. epistolarum volumine ad concil. Ephesinum spectantium* in editione Christiani Lupi (a. 1682) et Steph. Baluzii (*Nova collect. Concilior.* a. 1683), cap. 41 et 55. Sed in Jo. Garnerii (*Auctar. Opp. Theodoriti* a. 1684), cap. 50 et 44, et *Confessio fidei*, edit. Lupi ac Baluz. cap. 221, Garnerii cap. 178. *Epistola ad Cyrillum Alex.* tom. V *Opp. Cyrilli*, parte II, et in *Actis concilii Ephesini* tom. III *Concil.* edit. Labbei pag. 382. De Acacio, Melitenes in Armenia episcopo et Nestorii oppugnatore, videndus Caveus ad a. 431. Hujus hominiam in synodo habitam et Nestorii hæresi oppositam, Combelsius Latine exhibet in *Bibl. sua concionatoria*, ad festum Annuntiationis. Ad istum Acacium epistolas Firmi episcopi edidit doctissimus Muratorius Patav. 1709, 4, in *Analectis Græcis*, qui pag. 300 observat, plures hujus nominis episcopos illo tempore claruisse, episcopum Cotenorum, episcopum *Hellada*, episcopum *Scopenorum*. Plures etiam circa A. C. 450, ut episcopum *Antiochiæ minoris*, episcopum *Ariarithiæ*, episcopum *Cynensem*, episcopum *Proconissii*. Fuit et Acacius, Armeniæ præfatus, cujus in Justiniani novella 51 mentio. De Acacio, patriarcha *Cyp.*, cujus una alteraque epistola exstat, idem Caveus ad A. C. 471. Vide et Photium cod. XLII. Fabr. — Acacii Cæsarensis tempore fuit quoque Acacius, Cæsarens. sophista ethnicus, Libanii amicus, eloquentia illum etiam superaturus, nisi juvenis obisset, de quo Eunapius p. 155 sq. et Suidas in *Λεξικόν*, observante Fabricio in vol. VIII vet. ed., p. 558. HARL.

(a) Parte II *Medullæ Patrum*, p. 820 sqq., qui, Baronium aliosque secutus, Eusebium Arianis favisse judicavit, et varios recensuit Eusebii errores. Idem tamen p. 855 sqq. docet dissensum inter doctrinam Eusebii eamque quam pontificis Romani assecræ amplecti solent. Adde Stolle *von dem Leben*, etc., *der Kirchenvat.*, etc., pag. 288 sq., qui ex Sculteto plura Eusebii singularia placita recenset. Hülsemann. *Patrol.* cap. 4, pag. 1014, et alios historiæ eccles. conditores. HARL.

(b) H. Valesius *Hist. eccles. Eusebianæ* non modo præmisit commentationem suam de Eusebii vita et scriptis, sed etiam testimonia veterum pro Eusebio et contra Eusebium magno numero adjunxit. — Vide infra col. 53.

(c) Martinus Hankius *De scriptoribus hist. Byz.*, cap. 1.

(d) Guil. Caveus in *Chartophylace* et *Hist. litteraria*, atque *Vitis patrum*, Anglice editis Latineque et Belgice Germaniceque translatis, tom. II, et in *Epistola apologetica adversus Jo. Clericum*, Lond. 1700. 8.

(e) Tillemontius tom. VI et VII *Memor. hist. eccles.*

(f) Jo. Clericus in *Vita Eusebii*, tom. X *Bibl. Universal.*, pag. 580 seq., et in epistolis criticis, epist. 2, cum quo Eusebium Arianismi arguunt (ne veteres Valesio et ad Zonaram p. 30 Cangio laudatos memorem): Petavii lib. I *De Trinitate*, c. 11 et 12; Rich. Montacutius ad Euseb. *contra Mar-*

cellum Ancyranum; H. Noris' *Diss. de v synodo*, c. ult., p. 105, ut Sandium aliosque omittam. Defendunt vel excusant Valesius, Bullus, *Defens. fidei Nicænæ*, pag. 392 seq., 442 seq., 478 seq., 517 seq.; Calovius *Confessione martyrum*, tom. II *Opp. anti-Socin.*, p. 519; Florentinus ad Hieronymi *Martyrolog.*, p. 71 seq.; Caveus *Diss. et epistola contra Jo. Clericum*; Petrus Molinæus *contra Per-ronum* III, 2, etc.

(g) Ut Christophori Ernesti, Keula Schwartzburgici, in duabus de Eusebio Dissertationibus, Witeberg. 1688, recus. ibid. 1705. 4. Fabr. — Præter Chauspepi, Stollum et Walchium citatos (qui alios quoque VV. DD. laudant), addantur L. El. du Pin *Nouvelle bibl. des aut. eccl.*, tom. II, pag. 1 sqq., aut secundum vers. lat. pag. 3 sqq.; Sam. Basnage, *Annal. polit. eccl.* tom. II, pag. 755; Cas. Oudin. (qui potissimum in recensendis, quæ Eusebio tribui solent, scriptis versatur) *Comm. de scriptor. eccl.*, tom. I, p. 312 sqq.; R. Ceillier *Hist. gen. des aut. eccl.*, tom. IV, p. 202; Jo. Fabric. in *Hist. bibl. suæ*, part. I, p. 89 sqq. et 198. Hamberger *Zuverlassige Nachr.*, tom. II, p. 705 sqq.; Jac. Bruckeri *Hist. crit. philos.*, tom. III, p. 470; Saxii *Onomast.* tom. I, p. 392 sq., qui præterea laudavit G. I. Voss. *De scient. mathem.*, cap. 40, § 5. et *De histor. Græc.*, cap. 17; it. Pagii *criticam Baron.* ad a. Chr. 318, 325 et 326. HARL.

(h) Hinc Athanasio dicitur prius fuisse συντρέχων τῇ Ἀρειανῇ αἵρεσει, ὥστερον δὲ ὑπογράφας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νίκαιᾳ συνόδῳ, γράφει τοῖς ἰδιοῖς διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπισκόπους καὶ συγγραφεῖς ἐγνώκων ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεότητος τῶν τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένων ὀνόματι, *epist. ad Africanos*, tom. I, p. 721. Contra Eusebii *epist. ad Cæsareenses*, apud Socratem lib. I, cap. 8. Fabr. — Acacius fuisse videtur homo cautus et callidus, atque, licet damnationi Arii in synodo Nicæna subscripsisset, et post longam contentionem admisisset voc. ὁμοούσιος, tamen ii a vero prope abesse videntur, qui illum judicent a subtilioris Arianismi, sive, ut dicere solent, Semianianismi suspicione caud plane liberum fuisse. Photius in quæstione, *hujus hæresis erat Eusebius Pamphili*, edita a Montfaucon, in *Bibl. Coislin.*, p. 348, clare arguit Eusebium et Arianismi et Origenianismi: nec dissentiunt Montfaucon, qui etiam in animadvers. in Vitam et scripta Athanasii, in fronte collectionis novæ SS. PP. copiose disputat de Eusebii Arianismo. Add. Elia di Amato, *Lettera, che Eusebio di Cesarea, anco dopo il concilio Niceno, fù imbruttato dal errore Ariano*, in *Lettere erudite di Amato*, part. II, Genova 1715, 4; letter. 16, p. 291 sqq. Latini Latini *Bibl. auct. sacr. et profan.* (Romæ 1667 fol.), pag. 105, qui gravius judicat. Add. D. Martini prof. theol. *Diss. Eusebii Cæsar. de divinitate Christi sententia*, ejusque tum in placitis Arianis, tum cum fide Nicæno-Athanasiana comparatio. Prænissa est historiæ antiquioris dogmatis istius brevis expositio. Partic. I, Rostoch. 1795, 4. — Eusebius et Pamphilus Origenis labores cum Ecclesia communicarunt. HARL.

Ceterum cum magno fructu usus bibliotheca Pamphili, cujus indicem (a) etiam Vitæ Pamphili inseruit, et altera, quam in Ælia urbe, sive Hierosolymis, ab Alexandro episcopo conditam testatur lib. vi *Hist.*, cap. 20, veteris historiæ omnis, ecclesiasticæ maxime et aliarum rerum, scitu dignissimarum, tam præclara servavit monumenta, licet non semper fortasse accurate satis exposita, ut scripta ejus, quæ jam referam, pleraque ad nos pervenisse, et in tanto bonorum ineptorumque librorum naufragio non simul periisse, singularis felicitatis esse arbitrer.

II. *Chronicon*, sive *Παροδων ἱστορία*, de cunctis temporibus historia, ut titulus operis (b) Latine transfertur in epistola Augustini 35, ex quo loco etiam constat non ubique obvios jam tum fuisse *Chronici* Eusebiani codices. In libros duos divisum fuit ab auctore (c) quorum priorem inscripsit *Χρονολογία*, posteriorem *Χρονικὸν Κανόνα*. Atque hanc *Epitomen* vocat Hieronymus. In priore ex Manethone, Apollodoro, Phlegonte, Josepho, Africano aliisque origines et successiones resque memorabiles variarum gentium ab orbe condito per varia capita persecutus est; in posteriore omnia serie una ad annos suos relata digessit ab anno (d) vocationis Abrahami, h. e. ante Christum 2017 ad vicennalia usque Constantini M., A. C. 325. Lau-

A dat præter alios Eustathius Antiochenus in *Hexæmero* sub init., cui Eusebius vocatur ἀγίων τις, ut ab Ecclesia Gallicana diu illum cultum pro martyre, notat Janningus in *Apologia pro Papebrochio*, præfixa *Actis Sanctorum*. Junii tom. I, pag. xvii seq.

Græcum opus Eusebii intercidit, præter fragmenta et lacinias quas recentiores chronologi servarunt, Syncellus imprimis, et Cedrenus. *Chronicum* Alexandrini sive *Paschalis* scriptor, ne de aliis jam dicam; nam, ut vere Josephus Scaliger, qui post Eusebium scripserunt, omne scriptum de temporibus aridum esse censuerunt quod non hujus fontibus irrigatum esset. Ex illis Græca, ut potuit, collegit ediditque et illustravit doctissimis notis idem Scaliger, sed non modo Syncelli et *Chronici Alex.*, tum temporis nondum editorum, apographis parum emendatis (e) usus est, sed etiam varia ad Eusebium retulit, quæ parum credibile (f) est ab illo scripta fuisse. Latine vertit et Vincentio cuidam ac Gallieno inscripsit Hieronymus, ita ut hinc inde ex Latinis præcipue scriptoribus quædam adderet (g), alia omitteret, ac deinde *Chronicon* ad A. C. 378 (Valente sextum et Valentiniano secundum coss.) continuaret. Codices Latini *Chronici* Eusebiani os- citantia librorum mire inter se variant, et sæpius nec inter se, nec cum historia facile possunt conciliari. Confer Henrici Dodwelli Diss. III ad Ire-

(a) Vide lib. vi *Hist.*, cap. 32.

(b) *Χρονικὰ συγγράμματα* sua memorat Eusebius in *Isaia* XIII, 17. *Χρονικὸς κανὼνας* x in IX *Præparat.* p. 484, et lib. I *Hist. eccles.*, cap. 1. *Ἀρχιολογία* atque *ἀρχιολογική ἱστορία* vocat Anastasius Sinaita qu. 41 et 65; *Temporum historiam*, Augustinus II, 59, *De doctrina Christiana*; *Digestionem temporum*, Hieron. I in *Rufin.*; *Χρονολογία* Epiphanius sub extremum libri *De ponder. et mensur.*; *Chronicorum historiam* Breviarium ms. Ecclesiæ Lemovicensis, Valesio laudatum. Alia veterum loca, titulos *Chronici Eusebiani* varie referentia, notavit Scaliger ante Græca Eusebii Hieronymique *Chronicon*, Hanckius pag. 87 seq. *De scriptoribus rerum Byz.*, et Allatius ad Eustathii *Hexæm.* pag. 43; [Vallars. præf. ad tom. VIII Opp. Hieron., pag. xviii sq.; Pontaci Appar. ad notas. Adde Chaussepé de hoc et reliquis Eus. libris I. c., not. 1. HARL.]

(c) Hoc negat Vallars. I. c., pag. xix, imprimis p. xiii sq. de epitome. HARL.

(d) *Eusebiani Chronici* epocham initium capere a Kal. Sept. sive autumno anni ante Christum natum 2017, periodi Jul. 2097, disputat Petavius lib. IX *De doctrina temporum*, cap. 1.

(e) Is. Vossius in *Auctario castigati*. Georgii Norrii, pag. 370: *Quia apographum Syncelli, quod Scaliger transmissum fuit, ruptum et vitiose admodum descriperat Casaubonus, nescio an alius, ideo plurimipassim in hoc opere tam in annis quam in nominibus errores suæ commissi*. Multis hoc docet Jacobus Goarus notis ad Syncellum pag. 504–508.

(f) Vide Conringium *De medicina Hermet.*, pag. 21 et 30. Stephan. le Moine prolegom. ad *Varia sacra*, 32 2 b; Hanckium *De Scriptoribus Byz.*, p. 92 seqq. FABR. — *Chronicon* Eusebii a Scaligero confectum fuisse censet Schuckford in *Harmonia historiae sacræ et profanæ* p. I, pag. 14. Add. Chaussepé, I. c., not. 1. HARL.

(g) Hanckius, p. 93 seq., 96 seq., Jo. Andreas Bo-

sius Diss. ad periochum Josephi de Christo, cap. 2, § 7 seq. FABR. — Eademvero Hieronymus de Prato in diss. *De chronicis libris duobus ab Eusebio Cæsar. scriptis et editis*, Verona 1750, 8, demonstratum ivit, versionem prioris partis non esse concin- natam ab Hieronymo; idem contra Scaligeri animadv. in Eusebii *Chron.* et contra Vallars. præf. ad tom. VIII Opp. Hieronymi multa disputavit erudite, novamque promisit reliquorum gentium fragmentorum Græcorum editionem. V. quæ adnota- vi in *Introduc. in Hist. L. Gr. II*, 2, pag. 216 not. Atque Hieronymus in præf. in versionem suam libri Eusebiani *De situ et nominibus locorum Hebraicorum* ait se Eusebianos temporum canones Latina lingua edidisse. Vallarsius quoque Scaligeri opinio- nem, Eusebium Julii Africani *Chronicum* fere totum transtulisse in suum, et Eusebiani universi operis ti- tulum fuisse *παροδων ἱστορίας*, prioris libri *Χρονολογίας*, posterioris *Κανόνος*, qui ideo edi- tionem suam in duos divisit libros, copiose refutat, pronuntiatque priorem illum Eusebianum librum esse omnino commentitium. Hinc etiam Fabricii nostri et Schurzleischii judicia improbat; tum p. xxv, existimat non aliam esse *Epitomen* quam quæ in prævia *Chronici* ordinatione contineatur, et ab Hieronymo dicatur *quædam futuri operis materia*. Sed plura vide apud Vallarsium, præcipue apud Pontacum, aliter de quibusdam rebus sentientem, in *Apparatu*, etc., init., et de vi ac potestate voc. *Κανὼν* et de controversia de ipso Eusebii atque Hieronymi *Chronico*, atque *Epitome*, etc., disputantem, atque concludentem titulum *Chronicon Eusebii* com- plecti, et historiam canonum chronicorum, et epi- tomen eorumdem, id est, compendium tam historiæ quam ipsorum canonum. In primis conferenda est L. T. Spittleri *Historia critica Chronici Eusebiani*, in *Comm. societ. reg. doct. Gotting.*, vol. VIII, Gottingæ, 1787, n. 3. *Class. hist.* Pratonis sententiam tuetur, et recenset auctores quos Euseb. secutus est. HARL.

næum, § 2. Henr. Valesius p. 10 ad Eusebii *Hist.* A vetustissimos codices laudat Acutianum, Lipsii et Ortelii. Laudat quoque vetustissimam editionem Mediolanensem, quam nec Pontacus nec Scaliger viderit. Consuluit tamen Arnoldus Pontacus, episcopus Vasatensis, præter codices mss duodeviginti, editiones octo, atque ex illis præclaram suam concinnavit, in qua mirum studium atque industriam non dubitavit etiam Scaliger epist. 104, pag. 372 seq., atque alibi omnibus, laudibus prosequi, editorisque doctrinam, candorem, modestiam et diligentiam celebrare. Et omnium correctissima vocatur Jo. Morino pag. 277 *Exerc. bibl.* Prodiitque notis Pontaci et castigationibus illustrata una cum Prosperi *Chronico*, Burdigalæ 1604, fol., sed raro hodie reperitur. Neque ubivis obvia altera Auberti Miræi, posteriorem tantum partem a Christo nato exhibens, additaque habens *Chronica* Sigeberti et Anselmi Gemblacensis, Antwerp. 1608, 4(a). Confer litigium *De bibliothecis Patrum*, p. 743. FABR.

Fabric. in nota quasdam nominavit edd., sed plenior substituire juvat illarum catalogum. Pontacus quoque sub finem *Apparatus* recensuit *codd.* quibus usus est, plurimasque editiones (b). Princeps editio, quæ etiam custoditur in bibl. academ. Erlangensi, est sine titulo, nota anni locique, sine virgis et lineolis transversis, in 4. Ab altera primi folii parte sunt tria editoris Boninii Mombrilii epigrammata, ex quorum primo apparet opus, quod continet *Chronicon Eusebii a S. Hieronymo Latine* C *versum*, ab eodem et Prospero Britannico Matthæoque Palmerio continuatum, esse excusum per Philippum Lavanium (Mediolani circa ann. 1475). Plura de hac edit. v. apud Hamberger *zuerl. Nachr.* II, p. 70; Clement. *Biblioth.* VIII, p. 170 seq., et quos laudavi in *Introduc.* l. c., pag. 218. Add. Panzer *A. T.* II, pag. 94.

Eusebii Chronicon, ab Hieronymo Latine versum, ab eodem et a Prospero et Matthæo Palmerio, continuatum, ex editione i cum Matthiæ Palmerii supplemento. In fine rubro C. Joannes Lucilius Hippodamus (sive Santritter) *Helbronnensis lectori salutem* (sequitur epigramma tribus constans distichis). Erhardus Raldolt, Augustensis, — plurimis undique comparatis exemplaribus Eusebii libros chronicos ac reliquas in hoc volumine de temporibus additiones — impressit Venetiis a. salutis 1483, Idibus Septembr. E primis est libris, qui verbis et numeris

(a) Clément, *Bibl. curieuse hist. et crit.*, tom. VIII, p. 178 sqq., multus est de hac Miræi editione, cujus inscriptio est: *Rerum toto orbe gestarum Chronica a Christo nato ad nostra usque tempora. Auctoribus Eusebio — Hieronymo, — Sigeberto, Gemblacensi monacho, Anselmo, Gemblac. abbate, Auberto Miræo, Bruzell. aliisque. Omnia ad antiquos codd. mss. partim comparata, partim nunc primum in lucem edita. Opera et studio ejusdem Aub. Miræi, canonici et scholarchæ Antwerp. Antuerpiæ, ap. Hieron. Verdussium, 1608, 4.* Miræus potissimum secutus est in Eusebio codicem initialibus s. uncialibus litteris ante annos tum mille plus minus integre descriptum, et ex Amandino sodalium Benedictinorum

rubris, ut hodie Kalendaria nostra solent, fuerunt impressi. Plura de hac ed. dederunt Freytag in *Analectis litter.*, pag. 321 sqq., et in *Apparatu litter.*, III, p. 731; Clement. l. c. p. 171 sq.; Fossius de hac et superiore edd. in *Catal. codd. sæc. xv* in bibl. Magliabecch., tom. I, pag. 6 seqq.; Theoph. Sincer. in *Bibl. hist. crit. librorum — rarior.*, part. III, Norib. 1736, 8, pag. 196 seqq., ubi copiose agitur de illa edit., de *Chronico* Eusebii et num sit genuinum, et de Eusebio ipso; aliique a Zapflo in *Augsburgs Buchdruckergeschichte*, parte I, pag. 164, et a cel. Panzero III, pag. 188, citati.

Eusebii — Chronicon, quod Hieronymus — Latine facere curavit et usque in Valentem Cæsarem Romano adjecit eloquio. Ad quem et Prosper et Matthæus Palmerius, demum et Joann. Multivallis complura, quæ ad hæc usque tempora subsecuta sunt, adjecere. Henr. Stephanus. In fine: *Absolutum est in alma Parisiorum — per Henr. Stephanum — illius maxima cura et diligentia nec non ejusdem et Jodoci Badii — expensis 1512, 4*, de qua rara editione plura scripsi in *Introduc.* l. c., pag. 218 seq., et Clement. l. c. pag. 172 not., qui præter ea ibidem multis recenset repetitam et in paucis tantum diversam Stephani edit. Paris. 1518, 4. Idem et Freytag in *Apparat. litt.* III, pag. 575, referunt edit. Basileensem (quæ etiam penes me est) ex edd. Stephan. ductam, auctamque, atque inscriptam: *En damus Chronicon divinum plane opus eruditiss. auctorum, repetitum ab ipso mundi initio, ad annum usque salutis MDXI* (c) *Eusebii Pamphili Cæsar. D. Hieronymo interprete, Hieronymi presbyteri, Prosperi Aquitanici, M. Aurelii Cassiodori patricii Rom. Hermann contracti comitis Veringen., Matthæi Palmerii Florentini, Matthiæ Palmerii Pisani, partim nunc a nobis inventum et editum, partim a mendis, quibus laborabat, plusquam cuiquam creditu facile est, summo studio et diligentia repurgatum. Basileæ excud. Henr. Petrus, m. Martio MDXXIX, fol., curante et præfato Jo. Sichardo.*

Alias editiones cum aliis Eusebii scriptis et cum Prosperi ac Matthæi Palmerii *Chronico* enumerant Pontacus (qui ed. Basil. 1529 basin suæ fecit) in *Apparatu*, sub finem, Justus Fontaninus in *Historiæ litterar. Aquileiensis* libr. (Romæ 1742, 4), pag. 3, et Clement., l. c., nemp. Basileæ rec. est anteced. ed. apud Henr. Petr. 1536, 1542, 1549 (d), 1559, 1570, fol. — Paris. apud Michel Sonnum 1587, (e) fol., apud Nervios cœnobio. — De utraque Scaligeriani thesauri edit. v. eundem Clement., p. 176 sqq.

(b) Vid. *Patr. Lat.* t. XXVII, col. 725-746. EDIT.

(c) Hic annus diserte expressus est in exemplo quod habeo: Clemens contra, nescio an per errorem, scripsit MDXII.

(d) Fabric. olim in nota ad h. l. et Fontanin scripserant notam a. 1548, sed dubitat Clemens, qui exemplum ad manus habuit, nota quidem anni desitutum, in cujus vero fronte diserte dicitur *opus ad annum usque hunc Christi — MDXLIX continuatum.* Et Pontac. dedit a. 1549.

(e) Hunc annum notavit Fontanin. Nota a. 1581 ap. Fabric. forsitan erat corrupta.

cum cæteris Eusebii Opp. de qua ultima editio. v. A. Pontac. HARL.

Cæterum ob præclaras accessiones atque doctissimas notas frequentissime in manibus eruditorum versatur editio Scaligeri (a), altera præcipue ac posthuma Amstelodamensis a. 1658 fol. quæ Alexandri Mori præfationem et Scaligeri commentarios ad Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii emendatos et tertia parte auctiores (quam prior editio Lugd. Bat. 1606, fol., exhibet, et libros tres *Isagogicorum chronologiæ canonum* ejusdem Scaligeri subjunctos habet). *Chronico* Eusebiano subjecta sunt Hieronymi, de quo dixi, supplementum et Prosperi Tironis (b) ab A. C. 379, ubi desinit Hieronymus, ad a. 444, Victoris Tununensis *Chronicon* ab a. 445 ad a. 565, Joannis abbatis Bictariensis ab a. 565 usque ad annum Mauritii octavum, A. C. 593; Idatii ab A. C. 379, ubi Hieronymus desinit ad 428; Marcellini comitis ab A. C. 379, ad a. 554, et veteris scriptoris sive interpretis incerti excerpta Latina chronologica ex Africano, Eusebio et aliis, vulgata e codice bibl. Puteanæ. Post hæc sequuntur Græcæ, quæ Scaliger velut Eusebiana collegit ac digessit: Anonymi *Ἐπιτομή χρόνων* (c) (*Chronici Alex. vel Fastorum Siculor.* nomine vulgo venit), ab Adamo ad annum Heraclii vicesimum, A. C. 629, ex codice Is. Casauboni; Nicephori, patriarchæ, *χρονογραφία*. Denique sequitur *ἱστοριῶν συναγωγή* et *Ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴ*, non veteris scriptoris, sed, ut recte vi-

ri docti notarunt, ipsius Scaligeri, qui illam ex scriptoribus editis et ineditis collegit ac digessit, etiam Latinis, quorum loca Græcæ transtulit et hisce collectaneis inseruit. FABR.

Vallarsius novis curis recensitum suisque et aliorum observationibus illustratum *Chronicon Eusebii*, etc., repetiit in sua D. Hieronymi Operum editione, tomo VIII, Veronæ 1740, fol. (quæ editio recusa est, curis Vallarsii posterioribus aucta, Venet. 1766 — 1782, 4 m.)

Eusebii *Chronicon Latine a D. Hieronymo redditum et ad sua usque tempora perductum, adjecta etiam continuatione Prosperi Aquitani. Nunc primum collectioni Hieronymianæ. Operum ad censitum, genuinis Græcis fragmentis ex Georgio Syncello, Chronico paschali, Cedreno, aliisque auctoribus restitutis, et post Arnoldi Pontaci, Josephi Scaligeri, et Cl. Salmastii, atque aliorum recensione et curas, denuo ad mss. codices castigatum, notisque luculentioribus continenter illustratum, opera et studio Dominici Vallarsii* (tomo II addidit integros Pontaci Comment., et in Prolegg. tom. I de edd. diligenter disseruit).

Hic et in præfat. et in notis sæpe contra Scaligerum disputat. At quamquam præclare de Eusebio-Hieronymiano *Chronico*, tamen, quod in tali opere negotioque nec mirandum est, nec culpandum, non omnia perfecit. Hinc Hieronymus de Prato, lib. cit. pag. 423, dedit Eusebii Græca quædam fragmenta ex ejus *De temporibus* libro primo (excerpta olim a Georgio Syncello), nova interpretatione, notis et ob-

(a) Recensetur a Lahbeo tom. I *De script. eccles.*, pag. 502, et Thom. Ittigio lib. *De bibliothecis Patrum*, p. 745 seq. Emendationes Salmastii ex codd. Palatinis iv cum Conr. Sam. Schurtzleischii ad Eusebii *Chron.* observationibus editi frater D. Henr. Leonhardus Schurtzleischius, Witeb. 1712, 4 [ed. ii correctior et access. supplementi auctior lenæ 1715, 4] in notitia principalis bibliothecæ Vindobonensis, in quam editio Lugd. Bat. 1606, manu Salmastii notata, pervenit ex bibliotheca Gudiana. Inter codices Is. Vossii cum mss. collatos Colomesius n. 1 memorat *Chronicon* Eusebianum editionis Scaligerianæ, quod cum mss. commisit Cornelius Tollius. Boetelli observat. mss. chronicas ad Eusebium laudat Berneggerus ad Justinii libr. xviii, cap. 6. FABR. — Prior operis Scaligeriani editio inscripta est: *Thesaurus temporum. Eusebii Pamphili — chroniconum canonum omnimodæ historiæ libri duo, interprete Hieronymo, ex fide vetustissimorum codicum castigati. Item auctores omnes derelicti ab Eusebio et Hieronymo continuantes. Ejusdem Eusebii utriusque partis chroniconum canonum reliquiæ Græcæ, quæ colligi potuerunt, antehac non editæ. Opera ac studio Josephi Justi Scaligeri. — Ejusdem Scaligeri notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem et Græca Eusebii. Ejusdem Josephi Scaligeri Isagogicorum chronologiæ canonum libri tres, ad Eusebii *Chronica* et doctrinam de temporibus admodum necessarii. Lugd. Bat. exc. Thom. Basson. sumpt. Commelinor. 1606, fol. Hanc ed. minus frequentem uberius recensuit et vitam scriptaque eorum quorum libri in hac collectione comprehenduntur, exceptis Eusebio atque Hieronymo, persecutus est Jo. Fabricius in *Historia bibl. Fabric.*, tom II, p. 575 sqq. Idem quædam partim Conringii, ad quem olim pertinuit exemplum Fabricianum et qui passim aliqua ascripserat, partim suas aliorumque*

observationes reddidit. Præter ea animadvertit, opus quidem a multis VV. DD. recte esse laudatum; Rupertum tamen in *Obs. in synops. minor. Besoldi*, p. 378, adnotasse, Scaligerum in senectute, memoria sua fretum, non consultis diutius libris, calamo usum esse, atque sic etiam in opere Eusebiano multas commisisse hallucinationes. Multo acrius judicavit Hieronymus de Prato in *Diss. de Chronicis libris*, supra memorata, p. 359, de hoc opere et jactantia Scaligeri, quem pronuntiat pessime de Eusebio esse meritum, eique multos alienos et adulterinos supposuisse fetus. Longam et gravem censuram excerptis Clément I. c. pag. 480 sq. ubi a pag. 176 et priorem et posteriorem operis Scaligeriani edit. copiose recensuit, notavitque errorem Jo. Henr. Hottingeri, qui in *Bibliothecario quadripartito*, p. 315, confudit Scaligeri opus *De emendatione temporum* (Paris. 1583, Leidæ 1598, et ex auctoris ipsius msto emendatius magna accessione auctius, etc., Colonæ Allobrog. 1629, fol.) eum ejusdem *Thesauri temporum*, cujus altera editio est inscripta: *Thesaurus temporum. — Editio altera, in qua ejusdem Josephi Scaligeri tertia fere parte auctiores notæ et castigationes in Latinam Hieronymi interpretationem, et Græca Eusebii, suprema auctoris cura emendatæ, etc. Amstelod. ap. Joan. Janssonium 1658, fol. Clément, p. 179, nota ex Alex. Mori præfat. quædam, quæ ad historiam hujus editionis auctoris pertinent, delibavit. HARL.*

(b) Conf. Vallars. l. c., p. xxviii sqq., et Pontaci *Apparat.*, p. 12 sqq. HARL.

(c) Alia brevior *Ἐπιτομή χρόνων* ab Adamo usque ad Alexium Comnenum, quam ad calcem Zonaræ edidit Cangius, et in cujus titulo legitur: *Τὰ ἐν ἱστορίᾳ ὁ Κασσιανὸς Ἐυσέβιος ὁ Πανφίλου ἐν τῷ λόγῳ, ὃς ἐκλήθη βασιλικός*.

servat, illustrata, et ex parte nunc primum auctori suo vindicata. — Bern. Montfaucon in *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 146-155, varias dedit lectiones ad *Chronicon Eusebii*, S. Hieronymo interprete, ex quatuor mss. bibl. Vaticanæ, notatis 241, 242, 245, qui sunt xiii et xiv sæculi, et collati cum edit. Scaligeri Lugduni Batav. a Claudio Stephanotio, congregationis S. Mauri procuratore generali. Contra Scaliger. et Baron. locum de Pilato et Cæsaris imaginibus uberius illustrat Lambec. *Comm. de bibl. Cæs.*, tom. VIII, p. 37 sqq., et p. 397 sqq. locum de Maria. Denique memoranda est editio hujus sententiæ :

Vetustiora Latinorum scriptorum Chronica, ad mss. codd. emendata et cum castigatioribus edit. collata, notisque illustrata, in unum corpus collecta, præmisso Eusebii *Chronico* a D. Hieronymo e Græco verso et multis aucto. Collegit D. Thomas Roncalius, monachus Cassinens. Patavii 1787, 4. II voll. Contulit R. cum ed. Ratdolt, 1485 et cum Gennadii cod. ms. Vatic. Alex. n. 2077.

Codd. mss. Pontacus, quibus usus est, bene multos recenset in *Apparatu suo* : Vaticanos aliosque enumerat Montfaucon in *Bibl.* Sed hi et reliqui pertinent potius ad Hieronymum. Florent. in bibl. Laur. Med. cod. xxxvii, n. 25, plut. 54, est Eusebii Epitome chronica, ubi et de S. Paschate. — In cod. xiii, n. 6-8, pl. 55, exstant tria excerpta ex Eusebii *Chronici*. V. Bandin., *Cat. codd. Gr. I*, pag. 119 et 308. — P. I. Bruns ex cod. Bodlei. dedit versionem Syriacæ Epitomes Eusebiani *Chronici*, in *Repertor. fur biblische v. morgenlandische Literatur.* part. xi, Lipsiæ 1782, Mai. 8 (a). HARL.

Reprehendit Eusebius hinc inde Africanum, ipse vicissim reprehensus est ab Aniano, Panodoro, Georgio Syncello et aliis, interdum etiam ubi ipsi erant reprehendendi : Diodoro etiam Tarsensi, de

(a) Eusebiani *Chronici* duplicem editionem dedit card. Angelo Mai. Priori, quæ Mediolani prodiiit, anno 1818, titulus hic præfigitur : *Eusebii Pamphili Chronicon Canonum libri duo, opus ex Haicano codice a Doctore Joanne Zohrabo, collegii Armeniaci Venetiæ alumno, diligenter expressum et castigatum, Angelus Maius et Joannes Zohrabus nunc primum conjunctis curis Latinitate donatum notisque illustratum, additis Græcis reliquiis, ediderunt. Mediolani, regiis typis.* Eidem volumini inest : *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio.* In fine legitur : *Explicit sunt celeri admodum editorum labore, efflagitante cruditorum omnium voto, hæ peritiles temporum doctrinæ Eusebii Cæsariensis et Samuelis Aniensis in alma et litteratissima urbe Mediolano, anno post beneficium Christi adventum M. D. CCC. XVIII. Lectores boni favete.* Hanc editionem, posterioribus curis recognitam, typis iterum mandavit card. Mai, in *Scriptorum veterum nova Collectione e Vaticanis codicibus edita*, tom. VIII. Romæ M. D. CCC. XXXIII, in-4°. Versio Armeniaca, in qua non modo sententiæ sentiis, verum sæpissime etiam verba verbis apprimè respondent, sæculo Ecclesiæ v concinnata, utramque exhibet *Chronici* partem, ultima solum prioris partis sectione excepta. Optime edita est a

quo Suidas, præcipue a Scaligero (ab aliis vero v. cissim notato), et aliis chronologis recentioribus.

EUSEBII PRÆPARATIO EVANGELICA.

Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευῇ (b), *Præparationis evangelicæ ad Theodotum, episcopum Laodicensem, libri xv*, sive collectio pulcherrima argumentorum variorumque, notatu dignissimorum, monumentorum ac testimoniorum ex scriptoribus æternis (magnam partem hodie deperditis), qua animus lectoris præparatur ad demonstrationes de veritate Evangelii Christi ex sacris litteris tanto facilius imbibendas, admittendasque. Latine vertit et Nicolaus V pontifici inscripsit Georgius Trapezuntius; sed cujus interpretationem valde mancam ac confusam esse, merito querit Allatius *De Georgiis*, p. 375, et Petavius xiv, 11. *De incarnatione*, § 2 : *Trapezuntius Latina sua versione non tam Eusebio lucem attulit, quam eo fæde laniando, addendo ac depravando, justam de se querelam posteris reliquit* (c). Confer Vossium *De hist. Græcis*, pag. 70; Huettium *De claris interpretibus*, pag. 292, et Jo. Rainoldi *Censuram apocryphorum librorum*, tom. I, pag. 803. Prodiit Latina Trapezuntii versio Tarvisii 1480, fol. [Curatius uberiusque enumerarunt et recensuerunt edd. ipse Fabricius in *Delectu*, etc., l. c., Maittaire et in primis edd. sæc. xv cel. Panzer (qui alios citare solet bibliographos) in A. T. Add. quæ observavi in *Introd. in Hist. L. Gr.*, l. c., pag. 219 sq., not. Paucis igitur versionis, a Trapezuntio factæ, edd. indicabo. Venetiis typis Nicol. Jenson., 1470, fol. (Antonij Cornazzani præmissum octostichon emendatius iteravit Fabricius in *Delectu*, etc., quam Maittaire A. T. I, p. 67, exscripserat.) — (ibid.) per Leon. Aurl. (quem correctorem aut editorem fuisse, characterem autem Romanum esse eundem, quo Adam de Ambergau 1472 Ciceronis orationes impressit, opinatur cl. Panzer. III, p. 98), s. l., 1473, fol. Add. cl. Morell. ad *Cat. bibl. Pinell.* I,

J. B. Aucherio sub titulo : *Eusebii Chronicon bipartitum*, Arm. et Lat. (additis suo loco Græcis fragmentis) Venetiis 1818. II Partes, in-4°. EDIT. PATR.

(b) Eusebii ipse vi, 10, *Præparat.*, pag. 280, Ὡς δὲ καὶ μάλιστα ἡμῖν δεῖ εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως προπαρασκευῆν. Adde lib. xv, cap. 1, ubi post expositam horum librorum anacephalæosin ait, jam ad demonstrationem evangelicam tanquam nobilius argumentum se progredi : Τοῦτο δὲ οὖν σὺν Θεῷ διὰ τῆς ἀληθείας ἡμῖν ἐπισφραγισθέντος, τὰ μὲν τῆς προπαρασκευῆς ἐνταῦθα μοι περιγραφῆσθαι. Μεταβὰς δὲ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, etc. Libros xv *Προπαρασκευῆς* evangelicæ memorat etiam Hieron. et ex libro viii locum profert in nonum Danielis. FABRIC. — Conf. Du Pin. *Eccles. auctorum bibl. nov.*, II, p. 10, et Fabricium nostrum in *Delectu argumentor. et syllabo scriptor. pro veritate relig. Christianæ*, pag. 72 sqq., ubi locum huic B. Gr. repetit et pleniore præsertim edd. notitia amplexit. HARL.

(c) Trapezuntius tamen in epist. ad Nicolaum V profitetur se illius jussu, *sentibus amputatis* (h. e. eis omissis, quæ sibi scilicet hæresin olere viderentur) *rosas solummodo Latinis hominibus hac translatione obtulisse.* HARL.

pag. 61. — Venetiis per Nicol. Jenson., 1476, fol. A — Tarvisii 1480, fol., typis Mich. Manzolini, Parmensis (de quo typographo v. Iren. Affo, *Saggio di memoria sulla tipogr. Parmense del sec. xv*, p. 38 sqq.). — Venet. 1487, fol. Hanc quidem edit. citat Maittaire III, pag. 487, ex catal. quodam; sed dubitat cl. Panzer. III, p. 248, de vera anni nota, et suspicatur esse eam a. 1497; pag. autem 417, a. 2230, istam ed. a. 1487 prodixisse, diserte negat. — Venetiis 1491, fol. Denis in *Supplem.*, pag. 507. — Euseb. *De præpar. evangel. et demonstr.* Patavii 1497, fol. (Maittaire IV, pag. 639, not. 1, ex Loescheri, teste non semper certo fidoque. Neque Georg. Trapezuntius, sed Donat. Veron. Latine vertit Eus. *Demonstrationem evangelic.* V. Nicer. *Memor. VV. DD.*, tom. XI, pag. 26, ex versione Baumgarten.) — Venetiis, diligentia Benardini Benalii, 1497, fol. (v. Fossii Cat. cit., tom. I, p. 630) — Venet. 1500, fol. (v. Foss. l. c., pag. 651; Goetzii *Memor. bibl. Dresdens.*, II, pag. 283, in primis Freytag. *Appar. litter.*, I, p. 632 sqq., qui multus est de Trapezuntii versione et ipso Eusebio ejusque doctrina.) — Sine loco et anno, in-fol. (Coloniae, charact. gothico, Ulr. Zelii, quo 1473 Rob. de Licio sermones vulgavit, test. Denis, *Suppl.* I, p. 560, et Lairio in *Indice librorum ab inventa typograph.*, I, pag. 129 seq.), Haguenoë 1522, 4, — Paris. ap. Sim. Colin. 1534, 4. HARL.] Colon. 1539, fol., et inter Eusebii opera Basil. 1542, 1549, 1559, 1570, fol., et Paris. 1587, fol., (a) sed in libris quatuordecim supplavit Jo. Thomas Freigius et, qui scholia etiam addidit, Joan. Jacobus Grynæus; librum decimum quintum vertit Marcus Hopperus.

Græce primus vulgavit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol., typis regiis. Denique Franciscus Vigerus, Rothomagensis, S. J. presbyter, ex duobus codicibus bibl. regiæ, quorum altero Stephanus usus fuerat, laudatisque ab ipso Eusebio scriptoribus, et variis lect. codicis Montacutiani Græca recensuit, novamque meliorem versionem suam et notas indicesque addidit Paris. 1628, fol. (b): quæ editio Græco-Latina recusa est Lipsiæ (licet titulus *Coloniæ præferat*) 1688, fol. Exstant etiam hi libri mss. in bibl. Florentina, et Veneta S. Marci (ubi tres codices hujus operis, teste Montfauconio, pag. 42 *Diarii Italici*), aliisque. In codice bibl. regiæ in fine trium priorum librorum numerus στήλων ascriptus est, ut notavit idem Montfauconius in *Palæographia Græca*, pag. 276. In Catalogo mss. ls. Vossii, num. 197, adnotat Colomesius, exstare

librum *Præparationis* nonum, ex quo multa restitui possint in editis depravata. Habuit et Thom. Gale libros hos emendatos ex membranarum antiquis (c). Dispositionem operis, librorumque singulorum quindecim argumentum breviter exponit Eusebius libri xv capite 1, testatus, ut dixi, se inde ad τὴν ἐνταλίσταραν ὑπόθεσιν τῆς Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως, ad. *augustius argumentum, Demonstrationem evangelicam, progressurum.*

Add. Fabric, in *Delectu*, etc., pag. 74, quo teste Rich. Simon tom. I *Bibl. selectæ*, pag. 36, notat, mss. codicem (sed quinque tantum librorum) exstare in bibl. reg. Paris., differentem passim ab editis, dignumque qui conferatur. — In bibl. publ. Paris. sunt, secundum Catal. codd. tom. II, quinque codd. Gr.: cod. CDLI, quem Rich. Simon in manibus habuisse videtur. Is continet libros v priores. — In codd. CDLXV-CDLXVIII exstant xv libri. — Codices bibl. Florent. cod. VI et IX, plat. 6, præcipue priorem, copiose describit Bandinius in *Cat. codd. Gr.* I, pag. 102-105, et p. 114. Continent vero illi libros xv. — Venetiis in bibl. D. Marci codd. tres CCCXLI CCCXLIII. V. *Catal. codd. Gr.*, p. 157. — Neapoli in bibl. S. Joan. de Carbonaria Augustinian. cod. XXI. — Ibid. in bibl. regia, cod. CCXX. — Fesuli in bibl. cœnobii canonic. Eus. *Præp. evang.*, interprete G. Trapezuntio. (Montfaucon. *Diar. Ital.*, pag. 392.) — Vindobonæ in bibl. Cæsar. cod. XI, n. 6, et cod. XIV, n. 4, excerpta plura ex Eusebio *De præp. evang.*, quæ singula recenset Lambec. *Cat. codd.*, vol. VIII, p. 75 seq., et pag. 80 seq. Idem ibid., p. 50 emendat illustratque locum *Præpar. evangel.* lib. v, cap. 27 et 28. — Eusebii testimonium de discrimine legis et præceptorum in cod. August. Vindel., teste Reisero in *Cat.*, p. 39. — Oxonii in colleg. Corporis Christi, c. MDCCXX, fragment. Eusebii *De præpar. evang.*, Latine. — Ib. in coll. Joann. Baptistæ cod. MDCCCLXXXII *De præpar. evang.*, Græce. — Inter codd. Vossian. n. MMCCLII (Cat. codd. Angliæ, tom. II, p. 61, et cat. bibl. Leid., p. 598, n. 55) excerpta ex Eusebii *Præparat. evang.* — Romæ in bibl. Ottobon. bis *De præp. evangel.* (Montfaucon, *Bibl. bibliothecar.* mss. I, p. 184 A.) — Neapoli in bibl. Domini Valettæ (id. ib., p. 251 A.) — Ibid. in bibl. monast. S. Severini, bis. (id. ib., p. 235 A. D. — Florentiæ in bibl. Dominican. versio Lat. G. Trapezuntii. (id. ib., p. 421 C.) — Bononiæ in bibl. Canon. Regular. (id. ib., p. 432 A.) — Cæsennæ in bibl. Fratrum Min. (id. ib., p. 453 C.) —

(a) Hoc quoque loco a Fabr. perperam scriptus fuisse a. 1581, et corrigendus esse videtur a. 1587, cum cæteris Euseb. opp. ap. Mich. Sonnum, opera Jo. Dadrei, Parisiens. theologi, qui Pontaco interroganti an, cum præfixus titulus præferret libros Eusebii restitutos, restituti vere essent, respondit se quidem Commentarios Grynæi in lib. *De præpar. evang.* purgasse ac præcidisse nonnulla quæ Catholicorum aures possent offendere; cætera vero non attigisse, sed typographo esse tribuenda. Pontacus vero in *Apparatu*, etc., pag. 22, se affirmat

cognovisse mutationes, quæ reperiuntur in edit. Sonniana, ex cod. monasterii S. Victoris, in suburbis Paris. ut plurimum desumptas esse, licet non satis feliciter ubique. Idem Pontac., p. 21, observat ed. Basil. 1549 in omnibus fere respondere edit. a. 1529. HARL.

(b) In bibl. Leidensi est exemplar ad cujus marginem quædam ascripsit ls. Voss. lb.

(c) De Vossii et Galei codd. v. Cat. codd. Angliæ II, pag. 62, n. MMCCVIII, et pag. 191, n. MMMMMCCXXV. lb.

Mediolani in bibl. Ambros. (id. ib., p. 497 B.) — A xviii laudat Hieron. *Præf. in Oseam*, testatus, illo Basileæ Eusebii quædam. (id. ib., p. 610 E.) In bibl. cathedr. Lexoviens. (id. II, p. 1363 A), etc. De versione *Italica* Venet. 1550, 8, v. Paitoni *Bibliotheca*, etc., II, p. 60. — De Sanchoniath. *Hist. Phœnic.* fragm. in libro 1 et Cumberlandi, etc., versione v. supra in vol. I, p. 224 sq., not. — De Historia Abgari, in Eusebii *Præp. evang.* Jo. Jortin in *Remarks on ecclesiast. History*, vol. I, p. 88; vol. II, p. 74 sq.; vol. III, p. 451-469. — S. S. B. B. conjecturæ in locum Eusebii *Præp. evang.* lib. I, ex Zoroastre laudatum, in *Misc. obs. Belg.*, vol. III, tom. II, p. 233-235. HARL.

Εὐαγγελικὴ ἀπόδειξις. *Demonstrationis evangelicæ* ex viginti libris, decem: primus (a) nimirum (initio mutilus) usque ad decimum iidem extrema parte truncum (b). Hujus operis, quo veritatem christianæ religionis ex sacris litteris et Vet. Test. maxime astruit, et vaticinia de Christo colligit atque interpretatur, codices mss. rarissimi sunt, Montfauconique judicio (c) videntur omnes descripti ex membranaceo codice antiquo, qui exstat in bibl. regis Galliæ (d): nam omnes sunt perinde in fronte mutili, et ab eadem voce incipiunt, atque in eadem desinunt. Libros viginti memorat Hieronymus, c. 81 Catalogi, et Photius cod. x. Librum

(a) Primi libri argumentum perspicue exponit Eusebius xv, 1, *Præparat.*, p. 790, et cap. ult., p. 856, quod cum eo, qui in hodiernis codicibus primus est, congruit. Atque cæteros novem continenter ita ab auctore fuisse subjunctos atque connexos, ex ipsis librorum exordiis, in quibus numerus etiam subinde libri cujusque exprimitur, patet.

(b) Fabricius noster ex codice integro bibl. Maurocordati, principis Walachicæ, defectum ingentem libri primi supplevit, decimique finem, ubi perpauca desiderabantur, subnexuit in fronte *Deductus argument. et syllabi scriptorum de verit. relig. Christ.*, pag. 1-22, pag. autem 74 seqq., repetiit ea quæ in B. Gr. h. I. scripserat, ac præterea adnotavit, iudice Tillen ontio tom VII *Memor. H. E.*, p. 53 sq., ceptum id opus ante finitum A. C. 312 Diocletiani persecutionem, continuatumque post illud tempus, pace cætui Christianorum (a. 325), reddita (conf. Kollar. ad Lambecii *Comment.* I, pag. 261 sq.): loca autem quæ Ariaris favere videantur, notasse Jac. Billium lib. I. *Obs.* S., c. 27, et plura emendasse atque illustrasse c. 28. HARL.

(c) Montfauconus *Diar. Italic.* pag. 12, 42, et in *Bibl. bibliothecar. mss.* tom. I, p. 527, E, ubi meminit cod. imperfecti, sæc. xv, *De evangel. demonstrat.* in bibl. Ambros. Mediolanensis. Est quoque cod. Gr. Oxoniæ in bibl. coll. S. Joan. Baptistæ. V. *Cat. codd. Angl. et Hib.*, II, p. 60, n. 1781. HARL.

(d) In bibl. publ. Paris. sunt (sec. cat. II, pag. 65 sqq.) quinque codd. *Demonstrat. evang.*, quorum primus exaratus est sæc. XII, tres sæc. XVI, et quintus manu Valeriani, Foroliviensis, Venetiis a. 1543. HARL.

(e) Pag. 252 sqq. libri I ed. Kollarii, ubi Lambe-

cus, postquam summam librorum dederat excerpseratque plura, pag. 256 sq. demonstrat, illas *Eclogas* Eusebium habuisse parentem; quod iudicium corroborat tum Lambecius et in additamento, a Kollario, p. 257 sqq. in nota allato, et in libr. ac vol. III, p. 202, ubi libri illi *quatuor. eclog.* in cod. LV iterum exstant, tum Kollarius p. 203 sqq. de cod. quem non adeo mancum ab initio esse docet, et Eusebio, illorum librorum auctori, pluribus et firmioribus usus argumentis, asserit, copiose docteq. disputans. Idem Kollar. ad vol. I, p. 257, adnotat se in epistola ad eruditos de altera *Commentariorum* editione, exarata Vindob. 1760, jam gravioribus rationum momentis Eusebio attribuisse illas *Eclogas*, et ad vol. III, p. 203, refutat Oudinum (*Commentar. suorum* tom. I, col. 314) et alios recentiores (v. J. Christoph. Mylii *Biblioth. anonymorum et pseudonymorum*, part. I, pag. 30 et 38), quibus opus illud suspectum, et ab aliis Eusebio substitutum videbatur. Illæ Lambecii atque Kollarii observationes et vero disputationes futuro illarum *Eclogarum* editori imprimis sunt legendæ ac ponderandæ (1). Idem Lambec. vol. VIII, pag. 12 sq., duo loca Eusebii *H. E.* lib. I, cap. 11, et *Demonstrat. evang.* pag. 124 sq., in quibus hic Josephi de Christo testimonium commemorat, fusius recenset, cum aliis comparat scriptoribus atque emendat, vindicatur Eusebium ab omni fraude, denique illud testimonium historicumque temporis late usque ad pag. 86 (ubi Kollarii nota non est negligenda) persequitur. HARL. De *Eclogis* Eus. *propheticiis* imprimis vid. Munterus *Fragm. Patr. Græc.*, p. I, p. 56 sq.

(f) De quo loco v. Lambec. et Kollar. tom. I *Comment. de bibl. Cæsar.*, p. 257. gellis consarcinatam cum uberrima doctrinæ evangelicæ expositione. Fragmenta complura hujus operis Græce edidit A. Maius in *Collect. Nova Veterum Script.*, t. I. (Romæ 1831) p. I, p. 113 - 42. Cf. ejusdem Prolegom., n. 7. (p. xu-iii.) Edit. — Cf. Fessler, *Institut. Patrol.*, I, 352.

(1) Eusebii *Eclogas propheticas* e cod. Græco bibl. Cæsar. Vindobon. nunc primum Gr. edidit Th. Gaisford. Oxonii 1842, in-8°. — Operi huic non absimiles fuisse videntur *Θεωφανίας*, seu *apparitionis Domini in carne libri* v (S. Hieronim. *De scriptor. eccles.* c. 81), qui exhibuerunt, ut ex fragmentis nuper in lucem protractis conjicere licet, historiam Christi Domini ex vaticiniis atque ex Evan-

experientiam, provocat, *Historiæ autem ecclesiasticæ*, a se scriptæ, nequiquam meminint. Verba sunt: *Εἰ γοῦν τι δύναται καὶ ἡ ἡμετέρα ἱστορία, καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς τὴν πάλαι βοιωμένην Σιών ζεύεσθαι βοῶν ὑπὸ Ῥωμαίων ἀνδρῶν ἀρουμένην ὀφθαλμοῖς παρειληφάμεν.* Ubiorem ἐξέτασιν *locorum propheticorum de vocatione gentium* facturum se promittit lib. II *Demonstrat.*, p. 53, quæ in præsentī οὕτε ἀναλέγειν οὕτε ἐρμηνεύειν καιρός, pag. 48. Illa ἐξέτασις, perinde ut decem ultimi *Demonstrationis* libri intercideret. Et dubito an diversi ab editis exstent in bibl. Vaticana, licet in Scaligeranis legas » *Il y a au Vatican les dix derniers livres* Ἀποδείξεων *d'Eusèbe, mais les Italiens sont si jaloux, qu'ils ne les voudraient pas prêter.*

Latine vertit Bernardinus Donatus, Veronensis, dicavitque interpretationem suam Paulo tertio, pontifici. Prodiit ejus versio Venetiis (a) primum, hinc Colon. 1542, fol., et cum aliis Eusebii Operibus Basil. 1542, 1549, 1559 et 1570, fol., additis scholiis J. Jac. Grynæi; et Paris. 1587, fol. (b). Nonnulla in ejus versione castigat Jacobus Billius in *Observationibus suis sacris*; et Georgius Calixtus, § 54 *Diss. quod Filius Dei, Patribus V. T. in propria hypostasi non apparuerit*, notat Donatum pleraque de Christo durius et licentius ab Eusebio dicta, sic esse interpretatum, ut emolliret. Atque ob similem causam omisisse quædam, monet Possevinus in *Apparatu sacro*.

Græce typis nitidis regiis e codice regio edidit primus Rob. Stephanus. Paris: 1545, fol.

Græce et Latine cum Donati versione, et variis lectionibus et castigationibus brevibus, Paris. 1628, fol., additis libro Eusebii *contra Hieroclem*, duobus *contra Marcellum Ancyranum*, et tribus *De ecclesiastica theologia*. Hæc editio repetita est Coloniz (sive Lipsiæ potius) 1688, fol. De Græcis *Demonstr. evangel.* edit. v. Goetzii *Memor. bibl. Dresd.*, II, p. 284 sqq. (ubi quoque de Donato Veronensi agitur); Clement., I. c, p. 191 sq., not., et

(a) Fabric. in *Syllabo script. pro V. Christ.*, p. 76, primam edit. Venetiis 1498, fol., prodiisse scribit; contra Maittaire A. T. indic. p. 386 notat Romæ 1498. Penes igitur auctorem sit fides: illius quidem editionis meminint nec cel. Panzer in A. T., nec Audifredus in II suis *Speciminibus*. HARL.

(b) Vide supra ad § 2 de eisd. notata. Id.

(c) Apud Theophanem, p. 5, pro τὴν ὀκτάβηλον, legendum τὴν ὀγδόην βίβλον, ut Combefisius etiam in notis animadvertit. Adde Hanckium p. 100 *De scriptoribus Byz.* Fallitur enim Jacobus Goarus, qui putat Theophanem ad opus Eusebii, quo veterum martyrum acta collegerat, respicere idque octo libris constitisse.

(d) Hunc Paulinum ἱερώτατον vocat Eusebii lib. x, cap. 1. Senem jam fuisse patet ex p. 317 d. De illo multis Hanckius p. 106-113, contendens, ante Eustachium sedisse Antiochiæ et paulo ante concilium Nicænum diem obiisse. Sed veriora videntur quæ habet Antonius Pagi ad A. C. 340, num. 21.

(e) Idem Hanckius, p. 103 seq., et Papebrochius *tem. III Act. Sanctior. April.*, p. 108. Pagi ad A. C. 326, n. 18, 19.

A J. Fabric. in *Histor. bibl. Fabricianæ*, I, p. 94 sqq. HARL. Ex *Præp. evang.* et ex *Dem. evang.* excerpta vernaculo sermone edidit et notis illustravit Roesslerus *Bibl. PP.* t. V, p. 203 sq.

III. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. *Historiæ ecclesiasticæ libri x* (c) e quibus ultimum dicavit Paulino (d) qui Tyri atque inde per sex menses Antiochiæ post depositum Eustathium episcopus fuit. Absolutum opus Crispo (e) adhuc supersiite, quem x, 9, βασιλέα φιλανθρωπότατον, et mox θεοφιλέστατον καὶ κατὰ πάντα τοῦ πατρὸς ὁμοιον appellat. Quanquam vero Hegesippus et Africanus quodam modo Eusebio præiverant, Papias quoque et Justinus atque Clemens Alexandrinus, Irenæus alique varia in scriptis suis adnotaverant, quæ ad historiam Ecclesiæ et hæresium facerent, justum tamen ecclesiasticæ historiæ corpus nemo ante Eusebium condidit; unde merito ait se πρῶτον τῇ ὑποθέσει ἐπιθεῖσθαι, *primum aggressum esse hoc argumentum.* Deduxit autem illud a Christianismi primordiis usque ad Licinium, a Constantino M. superatum extinctumque, et pacem Ecclesiæ redditam A. C. 324. Indices capitum ab ipso Eusebio præfixos docet Valesius. Τὴν καθόλου ἱστορίαν, *historiam universalem ecclesiasticam* vocat opus suum Eusebius lib. VIII, cap. 2, pag. 294.

Latine vertere voluit Hieronymus (f) scripturus historiam ecclesiasticam, qui etiam libro *De scriptoribus ecclesiasticis* pleraque omnia repetiit ex Eusebio, licet translata liberius nec semper satis accurate. Vertit Eusebii *Historiam* Rufinus, sed ita ut varia passim librumque decimum (g) integrum propemodum omitteret, alia adderet atque interpolaret, et ipse libros duos novos subjungeret (h), producentes historiæ telam ad Theodosii M. obitum usque, sed incertis, quibus scatent, et parum credibilibus narrationibus judicio et fidei Eusebii nequiquam respondentes. Rufini versio dicata Chromatio, Aquileiensi episcopo, et jam Augustino lib. *De cura pro mortuis*, c. 6, laudata, quæ lucem vi-

(f) Hieron. in *Vita S. Malchi*: Prius exerceri cupio in parvo opere, et veluti quamdam rubiginem linguæ abstergere, ut venire possim ad latiorē historiam. Scribere enim disposui (si tamen vitam Deus dederit, et si vituperatores mei saltem fugientem me et clausum persequi desierint), ab eventu Salvatoris usque ad nostram ætatem, id est, ab apostolis usque ad hujus temporis faciem, quomodo et per quos Christi Ecclesia nata sit et adulta, persecutionibus creverit, martyriis coronata sit, et postquam ad Christianos principes venerit, potentia quidem et divitiis major, virtutibus minor facta sit.

(g) Rufinus, epist. ad Chromat.: Sciendum est quod decimus liber hujus operis in Græco, quoniam perparum habet in rebus gestis, per reliqua omnia in episcoporum panegyricis tractatibus nihil ad scientiam rerum occupatus, omisiss quæ videbantur superflua, historiæ, si quid habuit, nono conjunximus libro, et in ipso Eusebii narrationis dedimus finem. Decimum vero et undecimum librum nos conscripsimus, etc.

(h) De horum duorum Rufini librorum Græca versione dixi infra in Socrate.

dit Rom. 1474 - 1476 (a), fol., Mantuæ 1479, fol., Paris. sine temporis nota, litteris Longobardicis, ex emendatione Goffredi Boussardi 8 (b); Lugd. 1523, 8; Paris. 1541, fol. † et Basil. 1523, 1528, ex recensione Beati Rhenani cum *Hist. Tripartita*, cui in edit. 1535, fol., accedunt liber Nicephori xvii, incerto interprete, Victor Vitensis *De persecutione Vandalica*, et Græce primum tunc editi libri v *Hist. ecclesiasticæ* Theodoriti. Prodiit iterum Rufini versio cum *Hist. tripartita* Basil. 1539, 1568, Francof. 1588; itidem Basil. 1542 (c), 1548, 1559, 1570, fol., cum J. Jac. Grynæi scholiis, inter alia Eusebii opera. Novam versionem composuit et Edwardo VI, Angliæ regi, dicavit Wolfgangus Musculus, editam cum versione librorum *De vita Constantini Historiæque* Socratis, Sozomeni, Evagrii ac Theodori lectoris, et Dorothei, Tyrii, et, quem Camerarius transtulit, Theodoriti, Basil. 1519, 1554, 1557, 1562, 1611, fol. Omisit Rufino etiam præteritum librum *De martyribus Palæstinæ*, quamobrem perinde ut ob alios nævos a Valesio re-

Aprehenditur. Tertia versio *Historiæ eccles.* Eusebii, item Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Evagrii, auctore J. Christophorsono, Cicestriensi episcopo, prodiit Lovanii 1570 (d), et Coloniz 1570 et 1581, cum Suffridi Petri adnotationibus, fol., et Paris. 1571, fol. (e), quam licet *Latinissimam* vocet Montacutius tom. I *Orig.*, p. 264, tamen multis in locis infeliciter reddere Eusebium et Baronio errandiansam passim dedisse, multi jam observarunt, quorum judicium collegit Martinus Kempius in *Bibl. theologica*, p. 509 sq., et Thom. Ittigius, præf. ad *Hist. eccles. sæculi* II, pag. 3 seq. Vide et D. Dorschei *Diatyposin concilii Nicæni*, p. 4. Librum *De martyribus Palæstinæ*, Christophorsonus in octavum *Historiæ* librum transfudit. Quartam versionem Meredithi Hanmeri, illius qui *Chronicon Hiiberniæ* edidit, haud vidi, neque editam puto. Quinta Henr. Valesii prodiit, Græcis Eusebii omissis, Paris. 1678, fol. FABR. — *Ecclesiasticæ historiæ* Eusebii Pamphili libri IX, Rufino Aquileiensi interprete, ac duo ipsius Rufini libri. Opus in duas

(a) Editiones enumerat cl. Schœnemanno in *Biblioth. histor. litter. Patrum Latin.*, I, p. 593 sqq. Editio a. 1474 sine nota loci et typographi est; neque vero Romæ, ut Fabricius h. l. et Bunemann apud Clement VIII (ubi hæc editio pag. 181 sqq. copiosius describitur, et adnotatur, ed. 1470, a Stollio memoratam, et ed. 1473, ab Osmont in *Catal.* citatam, esse fictas falsasque), perperam tradunt: sed, teste Panzero A. T. III, p. 546. Ultrajecti char. Nicolai K-telaer et Gerhardi de Lempt. — Altera, a. 1476, Romæ, per Jo. Phil. de Lignamine: de qua rara edit. v. Fontanini *Histor. litterar. Aquileiens.*, p. 356; tum Fossii *Catal. codd. sæc. xv bibl. Maagliab.*, I, p. 647; Audiff. *Catal. Roman. edd. sæc. xv*, p. 212; Clement., I. c., pag. 184 sqq., aliosque a cl. Panzero II, p. 466. citatos. — De edit. Mantuæ 1479, fol., typis J. Schallii, Germani, v. Maittaire A. T., IV, p. 398; Fontanin. I. c., pag. 358; Panzer., II, p. 6 sq., aliosque, quos ille excitat. — Eusebii *H. E.* s. I. et a. (Argentorati typis Henr. Eggenstein. V. Panzer. I, p. 83, qui etiam Denis. *Supplem.* I, p. 560. et Braun I *De libris in bibl. monast. ad SS. Udalr. et Afram*, p. 27, male arbitrantem, hanc ed. fuisse primam et circa a. 1470 typis expressam, jam laudat, atque animadvertit, a Lairio in *Indice*, etc., I, pag. 129, male asseri Conr. Fynero). An hæc ed. est ea quam Stroth, nescio quo auctore, incerto quidem, prodidisse scribit Argentorati 1483, cum Bedæ *H. E. Anglorum?* — Euseb. cum Bedæ Spiræ 1490, fol., Maittaire IV, p. 525; — ex emendatione Goffr. Boussardi, Paris., diligentia Petri Levet, 1497, 4 (Panzer. II, p. 315 fin.) — Eusebii *H. E.* et Bedæ *Ecclesiast. historia gentis Anglorum*. Argentor. 1500, fol. min. (Clement. VIII, p. 183 sq.; Strauss *Opp. rar.*, pag. 191; Panzer. I, p. 66). — Hagenoæ 1500, apud Maittaire p. 729, nisi error in nota anni commissus fuerit. Bunemann quidem apud Clement., p. 186 not., habuit et descripsit pluribus edit. Eusebii cum Bedæ *H. E.* Hagenoensem per Henr. Graa., 1506, fol., quam etiam Panzer A. T. vol. VII, p. 71, ex *Catal. Thott.* refert. — Eusebii et Bedæ *H. E.* libri, diligenter reversi atque emendati. Argentorati 1514, min. fol., de qua ed. v. Goetzi *Memor. bibl. Dresd.*, III, p. 531 sq., cui etiam ed. Hagen. 1500 suspecta est, et Meuselii *Histor. litter. Magazin* II, p. 183. HARL.

(b) Hæc editio Parisiis circa a. 1514 prodidisse

videtur Schœnemanno p. 595. Boussardus quidem, cum Argentoratensem edit. immensis erroribus scaterere deprehendisset, *Hist. eccl.* a se recognitam denuo vulgandam curavit, adnotante Fontanino I. c., pag. 358, ubi plures recenset edit. — Eadem repetita est, eodem ac Fabricio in textu et Schœnemanno testibus (ut ea, quæ Fabric. paucis attingit, paulo latius explanem), Lugduni apud benedict. Bonny, 1523, 8 (cujus quidem anni nota est suspecta cl. Panzero, VII, p. 335); — Paris. ap. Franc. Regnault, 1525, 8; — Lugduni, 1533, 8. — Tum ex recognitione Beati Rhenani prodierunt *Auctores hist. eccles. Eusebii Pamphili Cæsariensis libri IX, Rufino interprete. Rufini presbyteri Aquileiensis libri duo recogniti ad antiqua exemplaria Latina per Beat. Rhenanum. Idem ex Theodoriti episcopo Cyrensi, Sozomeno et Socrate CPolitano libri XII, versi ab Epiphonio scholastico, abbreviati per Cassiodorum senatorem, unde illis Tripartitæ historiæ vocabulum: emendati et hi multis locis, additis passim Græcis epistolis plerisque synodorum ac imperatorum et tonis Theodoriti, cum ut Latine versionem ex his succurratur, tum ut velut monumenta quædam Christianæ antiquitatis conserventur*, etc. Basil. 1523, fol. — Ibid. 1528, fol. (in exemplo quod in manibus habeo, præfationes Rhenani non sunt rejectæ, uti Fontaninus scripserat); — ibid. 1533, fol. (v. Panzer VI, p. 504, et hujus quoque meminit Fabric. noster in textu); — ibid. 1539; — Paris. 1541, per Galectum a Prato, fol., atque Antwerp. ap. J. Steelsium, 1548, II tom. 8°, addita *Vita Constantini*, interprete J. Portesio, et Theodoriti *Historia*. HARL.

(c) Basil. 1542, apud Henric. Petri, fol., in tomo III *Opp. Eusebii*, Latine editorum, et ibid. 1544, fol., ex ed. B. Rhenani, inter *Auctores hist. eccl.*, teste Schœnemanno, Francof. 1588, fol. HARL.

(d) Secundum Fontanin. I. c., Lovan. apud Servat. Sassenum 1569, II tom. 8°. Id.

(e) Edit. Colon. a. 1581 ignorant Fontanin. et Schœnemann. Contra prior observat. Jo. Dadræum Eusebii opera, rejectis II libris *Historiæ* Rufini. Latina edidisse Paris. 1581, fol., usum versione Christophorsoni et scholiis Curterii; Renatum vero Barreum Rufini librum x et xi a cæteris avulsam inseruisse ejus opusculis, Paris. apud Sonnum, 1580, fol. Prima Christophorsoni editio post ejus mortem, Eduardo Godsalfo Anglo curante,

partes distributum, quarum altera Eusebii, altera A Rufini libros continet, ad Vaticanos mss. codd. exactos notisque illustratos, studio F. Petri Thomæ Cacciar. — Acc. postremæ parti ejusdem Diss. *De rita, fide ac Eusebiana ipsa Rufini translatione*. Romæ, pars 1, 1740; p. II, 1741, 4, de quo opere copiose disserit Schoenemann. l. c., p. 594 sqq. Cacciar. textum ad quinque codd. Vaticanos, quos idem Schoenem. uberius recenset, contulit atque emendavit, de superioribus judicavit versionibus, et Græcos Eusebii codd. ad unum omnes pro interpolatis atque corruptis habet; contra putat Rufinum, Eusebii temporibus tam propinquum, ex fontibus hausisse limpidiore. Cacciar. quod Rufini versionem longe præstare Valesianæ contenderat, Tartarotus in singulari disp., Tridenti 1748, de versione Rufiniana H. E. Eusebii, dignitatem et præstantiam Valesianæ interpretationis vindicavit. — Atque Valesii versio Eusebii H. E. et *De vita imperatoris Constantini* libr. IV, cum oratione Constantini ad sanctos et cum Panegyrico Eusebii, cum notis Valesii et variorum ex Readingii edit. recusa est sine textu Græco, Venetiis, typis Antonii Zatta 1763, tomi duo, in tribus voll. 4, de qua edit. vide cl. Morelli, epist. ad me datam, et evulgatam a me in *Introd. in hist. L. Gr. II, 2*, pag. 359 sq. — De editionibus Latinis atque interpretibus Lat. v. quoque Stroth. in præf. ad suam Eusebii H. E. edit., pag. xxviii, sqq. HARL.

Græce Eusebii, Socratis, Theodoriti, Sozomeni et Eragrii *Historiam ecclesiasticam* elegantissimis typis ex codd. regiis edidit Rob. Stephanus Paris. 1544, fol. Confer laudati Ittigii librum *De Patrum Bibliothecis*, p. 727 sq. FABR. Add. *Literarisches Wochenblatt*, tom. I, Noriberg. 1770, 8, part. x, pag. 137 sq. — De Stephani, Valesii et Readingii edd. Gr. multus est Clement. VIII, pag. 187 sqq. In Bibl. Leidensi est exemplar, manu Scaligeri infinitis locis conscriptum et emendatum ex V. cod. V. Catal., pag. 19, et ibid. aliud cum adnotatt. viri docti. HARL.

Græce et Latine eosdem scriptores vulgarunt Genevenses, addita J. Christophoroni versione et Suffridi Petri adnotationibus, anno 1612, fol., quæ editio, quia parum emendata est, ideo nihil ea flagitiosius prodixisse ait Montacutius p. 187 *Apparatus ad origines ecclesiasticas*. [Sed in marg. sunt V. L. e codd.]

Ab eo tempore Eusebii *Historia*, liber *De martyribus Palæstinæ*, libri IV *De Vita Constantini*, cum *Constantini oratione ad sanctos* et Eusebii in prodixisse videtur Strothio a. 1559, qui annus in fine dedicationis Godsalli subscriptus est. Idem Strothius ex alia Godsalli præf. concludit, eam edit. etiam Antverpiæ 1568 prelo exiisse; denique Colon. Arripp. 1612, fol. 1b.

(a) Non desunt quidem in hac etiam versione sui hinc inde nævi, a viris doctis partem ab eo tempore notati, sed propter plurima, quæ rectissime atque eruditissime vir summus vidit et expressit, laudem semper maximam feret ab æquis et cor-

Constantini Panegyrico insignem accepit lucem a præclara industria eruditissimi viri, Henrici Valesii, qui Græca recensuit ad mss. binos regię bibl. quibus Rob. Stephanus usus fuerat, tertiumque optimum Mazarinianum, scholiis etiam Græcis hinc inde illustratum, quæ notis suis pleraque Valesius inseruit, et quartum Nic. Fucketii, tum varias lect. e Turnebi, Vulcobii et Savillii codicibus: tum novam et accuratorem (a) versionem notasque doctas atque omnibus historiæ eccles. studiosis legendas addidit: denique præter Diss. de Vita Eusebii et scriptis, et veterum de Eusebio in utramque partem testimonia, præmisit Petri de Marca epistolam ad se scriptam de originibus Christianismi in Gallia, quo de argumento conferri etiam possunt Andreas Saussæus *De mysticis Galliæ scriptoribus*, p. 279 sq. et 300 sq., et auctor novæ dissertationis *De tempore introductæ in Galliam Christianæ religionis* (de qua *Ephemerides Parisienses* a. 1705, p. 1071), præcipue Joannes Launoius in epistolæ Petri de Marca disputatione. Dissertationes Valesius notis suis subjunxit has quatuor: 1. *De schismate Donatistarum usque ad A. C. 325*; 2. *De uno tantum, non duobus templis a Constantino Hierosolymæ conditis*; 3. *Ad Jac. Usserium, adversus illius sententiam de perdita versione LXX Interpretum et Hexaplis Origenis*; 4. *De Martyrologio, quod Rosweidus edidit, et perperam pro veteri genkino Romano Martyrologio jactavit*. Prodiit Eusebii Valesii Græce et Latine Paris. perquam nitide a. 1639, fol., apud Antonium Vitre, et ex Valesii chirographo, paucis quibusdam in versione mutatis atque pluribus additis, quæ uncinis inclusa sunt in animadversionibus ex secundis Valesii curis, apud Petrum le Petit, Paris. 1677, fol. Exinde ad priorem ed. recusus Moguntiæ, ut habet titulus, sive Francfurti potius 1672, fol., et ad posteriorem editionem Parisiensem, Amsterd. 1695, fol., typis Francfurtensibus Wustianis. Paginæ Eusebii, quod vehementer dolendum, in hac postrema haud respondent (b). Obiit Valesius Parisiis, Nonis Maii a. 1676, vitæque ejus, a fratre Adriano scriptæ, ad Ludovicum Nublæum, post Parisiensem editionem recusa Lipsiæ 1680, 8, cura nobilissimi viri Frid. Ben. Corpzovii, atque in *Vitis selectorum aliquot virorum*, a Guil. Batesio collectis et Londini a. 1681 et 1704, 4, editis p. 719, et ante Eusebium Valesii edit. Amst. 1695, fol. FABR.

Integra Valesii editio Cantabrigiæ tanta cura et fide recusa est, ut etiam peccata typothetarum, datis lectoribus, nedum veniam ob quantulasunque hallucinationes.

(b) Conf. uberiorem recensionem J. Fabric. in *Bibl. Fabric.*, tom. II, p. 396 sq., qui animadvertit, edit. illam non esse recusam Amstel. 1695, sed per fraudem factum esse illum titulum, cum sit ipsissima ed. Francfurtana, idemque aliorum de Eusebio ejusque scriptis Valesii editione affert judicia. Recusa est, aut novum titulum accepit, Paris. 1746. HARL.

præter illa quæ ipse Valesius indicarat, retinere-
tur. En inscriptionem :

*Eusebii Pamphili, Socratis scholastici, Hermiæ
Sozomeni, Theodoriti et Evagrii, item Philostorgii et
Theodori Lectoris quæ exstant, Historiæ ecclesi-
asticæ Græce et Latine in tres tomos distributæ.
Henr. Valesius Græcum textum ex mss. codd.
emendavit, Latine vertit, et adnotatt. illustravit.
Gulielm. Reading novas elucidationes, præsertim
chronologicas, in hac editione adjecit. Cantabrigiæ,
typis academ. 1720, fol., III tom. In primo tomo,
qui peculiarem habet inscriptionem, continentur
Eusebii — E. H. libri decem. Quibus subiungitur
oratio Constantini ad sanctos et Panegyricus Euse-
bii, H. Vales. Gr. textum collatis iv mss. codd.
emendavit, Lat. vertit et adnotatt. illustravit. Hanc
edit. criticis plurium eruditorum (n. Wilh. Lowthii
emendatt. notisque hist. et V. L. a Merico Casaub.
margini exempl. Steph. ascriptis) observationibus
locupletavit G. Reading, cleri Londinens. bibliothecar.,
Cantabr. 1720. Reading quoque, quidquid ex
Pagi critica, Pearsonii Annalibus Cyprianicis, Cavei
Hist. litt., Dodwello aliisque huc pertineret, dili-
genter conguessit, et notas Valesii aliorumque et
suas textui subiecit commodius. Sub finem p. 795
sq. posuit V. L. codicis Castellani et eas quas Mer.
Casaubon. exempli. Steph. manu ascripserat. Conf.
Clerici Bibl. ancienne et mod., tom. XVI, p. 75-156;
Acta. erudit., Lips. 1724, p. 97; et Baumgarten,
Nachricht. von merkwürdigen Büchern., tom. X, p. C*

Hæc Readingii ed. recusa est Turini 1748 fol.,
III voll.

Readingii merita, quæ in critica quidem parte
haud adeo insignia fuerunt, Strothius superare
sustinuit in nova edit. ac recensione, cujus tamen
primum tantum volumen lucem aspexit :

*Eusebii Pamphili Historiæ ecclesiasticæ libri x.
Ejusdem De Vita Constantini libri iv. Textum ad
fidem codd. mss. et edd. recensuit, notasque maxi-
mam partem criticas adjecit Frid. Andr. Stroth. —
Vol. I. Halæ ad Salam, 1779, 8, Græce. Varias
edit. tam Gr. quam Lat. contulit, atque ea quæ
antea fuerunt dispersa, collegit, in subsidiumque
vocavit Rufinum ac Nicephorum aliosque. Qua di-
ligentia effecit, ut meliorem contextus formam at-
que constitutionem effingeret. In longa præfatione
historiam criticam tam codicum et Eusebii et Ru-
fini plurimorum, aliorumque subsidiorum scripto-
rum, quam editionum confecit. Quare de codd.
mss. præcipue Rufini Latinis, licebit nobis esse eo
brevioribus. — In bibl. publica Paris. est in cod.
CDXIV liber 1; — in octo codd. MCDXXX-
MCDXXXVII decem libri sunt, interdum haud in-
tegrî; confector vero Catalogi, tom. II, pag. 317,
animadvertit, codicis MCDXXXI ope, nec a Valesio,
nec a cæteris visi, operis illius editionem posse
multo emendatiorem prodire; libri autem septimi
capp. 15 et 16 desiderari. Adde Montfauc. Palæogr.*

Gr., p. 46 et 65. — In cod. Coislin. 305, fol. 149,
est locus Eusebii *De Therapeutis*, septem octove
paginarum. (Montfauc. Bibl. Coisl., p. 421). — In
M. Britannia, secundum Catal. codd., in cod. Bar-
roc. n. CIII C, fragm. ex H. E. et Eusebii senten-
tiæ, inter cod. bibl. Bodleian. DCCLXIII et MCCCXIX,
inter codd. Laudi. H. E. ex versione Rufini. —
N. MMCCCLXXVIII, H. E. Gr. — N. MMCDVIII,
synopsis H. E. — N. MMMMMCDXV, libri xi (sic).
H. E. sed Latine, credo. — Oxon. in bibl. coll.
Baliolens., N. CCVC, Lat. — In bibl. coll. Merton
N. DXCIV, H. E. lib. xi, Lat. — In bibl. coll.
Oriolens. H. E. Lat. cum additamentis Rufini et
cuni translatione ejusdem. — In bibl. coll. Mariæ
Magd. MMCCCLI, Lat. — Cantabr. N. MCCLXXXIX,
H. E. Pr. Peritorum dicunt. — In coll. S. Bene-
dicti, N. MDCXXXVIII, libri xi Euseb. H. E. Tit.
in vet. scripto, *Ecclesiastica hist. per Ric. Monz-
chum.* — N. MMCDXXXI, H. E. Lat. — In tom. II,
Catal. in bibl. eccl. Wigorniensis, Eusebii H. E.
libri ix, a Rufino versi, una cum ii libris per eun-
dem additis. — In bibl. eccles. Sarisburiens. n. MI,
H. E. versio Rufini, eadem forsitan n. MXXXII. —
In bibl. Norfolk. N. MMMCDVL, H. E. Græce. —
Inter cod. Car. Theyeri, N. MMMMMMDLXXXIX,
Hist. lib. xi, Lat. — In bibl. Jacobææ, n. MMMMM
MMDCDXVII Lat. — In bibl. regia Matritensi est
cod. a Vincentio Mariner. Valentino, ex cod. Escor-
rial. antiquiss. qui incendio forsitan absumptus, non
amplius exstat, descriptus, in quo sunt duo insi-
gnia fragmenta ex Eusebii H. E., prius Περὶ τῶν
μαρτύρων τῶν ἐν Καισαρίᾳ, ὑπὸ τοῦ Διοκλητιανοῦ
καὶ Μαξιμίνου μαρτυρησάντων, quod jam est excu-
sum in ed. Eusebii; posterius Περὶ τῶν κατὰ διαφό-
ρους καιρῶς ἐν διαφόροις πόλεσι ἀβησάντων ἀγίων
μαρτύρων, quod, quia nondum editum est, Iriarte
in Catal. codd. Gr. Matrit., p. 548-552, primus
evulgavit Græce. — In bibl. Leidensi H. E. Latine
V. Catal., p. 339, n. 4. — Taurini, in bibl. regia
inter codd. Lat. Rufini versio in codd. DLIX, DLX
et DLXXV. — Florentiæ in bibl. Laur. Mediceæ
cod. vetust. VII, plut. 70, de quo nondum excussus
multus est Bandin. in Cat. codd. Gr. II, p. 666 sq
— Ibid. cod. XXI, n. 4, plut. 70, de quo cod. me-
morabili, qui partem libri *De martyribus in Palæ-
stina passis* libro viii E. H., partem autem libro i
subjectam et alia habet, v. Bandin. l. c., p. 684. —
Venetiis in bibl. D. Marci H. E. lib. x, Gr., in tri-
bus codd. CCCXXXVII-CCCXXXIX; v. Cat. codd.
Gr., p. 156 sq., et in tribus codd. lat. CCCXLV
CCCXLVII H. E. a Rufino versa; v. Cat. codd.
Lat., pag. 146 sq. — Ibid. in cod. Macarii Ποδωνί;
sunt excerpta ex Eusebii H. E., teste Villosion
in *Anecd. Gr.*, tom. II, pag. 74. — Vindobonæ, in
bibl. Cæsar., cod. XI. II in catena in S. Lucam es
longus locus de nativitate Christi ex Eusebii H. E.
lib. i, cap. 6 et 7, cujus codicis lectionem valde dif-
ferre ab editis, observavit Lambecius *Comment.* III
p. 165 seq. — Excerpta quædam ex H. E. in cod

CCCCXXII, n. 12, Lambec. V, p. 614 sq. — Mos- quæ sunt II codd. — Montfaucon. in *Bibl. bibliothecar. mss.* infinitam pene copiam mss. cum Gr. tum maxime Latinorum, in bibl. Vatic. aliisque obviatorum, producit; quod quidem indicasse, ne nimis verbosus fiam, sufficiat. HARL.

Germanice, Eusebii et Rufini atque *Tripartitam Historiam* cum continuatione usque ad A. C. 1545 edidit D. Gaspar Hedion. Argentorati, apud J. Herwagium, 1545, fol. FABR. — It. Francof. ad Mœnum. 1582. fol. — Auctior parte IV cum continuatione ab a. 1545. usque ad a. 1607, Basil., ap. Sebast. Henric. Petri, fol. — Eusebii *Kirchengeschichte, aus dem Griech.* — Und mit Anmerkungen erläutert von Frid. Andr. Stroth., Quedlinb. 1777, 8, II tom. HARL. Excerpta in Roessleri *Bibl. PP.*, tom. IV, p. 1 sqq.

Belgie prodiit Dordraci 1613, fol. FABR. — E Græco sermone in Belgicum transtulit et adnotatt. illustravit. Abr. Arent van de Meersch, Amstel. 1749, 4. V. Krohn. *Catal. bibl. suæ*, p. 90. HARL.

Anglice, per Samuelem Parkerum versos et in epitomen redactos Eusebii libros x *Historiæ ecclesiasticæ*, didici ex *Novellis Reip. litterariis* a. 1703, mense Augusto, pag. 229. FABR. — Eusebii, Socratis et Evagrii *H. E.* cum Dorotheo *De vitis prophetarum, apostolorum et LXX discipulorum* in linguam Anglicam convertit Meredith Hammer, Londini 1577, 1585, 1607, 1636, et, addita *Vita Constantini M.* ex Græco Eusebii Anglice versa, per Wye Saltonstall., Lond. 1650, F., rec. cum Valesii adnotatt. Cantabr. 1683, 1692, 1696, 1709, fol. — Eusebii *H. E.* libros x Anglice vertit et compendificet Sam. Parker, præfixa diss. *De usu atque auctoritate H. E. et vita Eusebii*, etc. Londini, 1703, 8; et, addito tomo II, s. epitome *H. E.* Socratis, Sozomeni et Theodoriti, per eundem Parker. Lond. 1729, 4. — Loca quædam Eusebii et Socratis versa in Whiston *Collection of ancient monuments. relating to the Trinity and Incarnation*, etc. Londin. 1713, 8, passim — Epitome: *An Abridgement of Eusebius Pamphilus Ecclesiastical History, in two parts.* Part I, *A compendious commemoration of the remarkablest Chronologies which are contained in that famous History.* Part II, *A summary or brief hint of the twelve persecutions sustained by the ancient Christians.* by William Caton. — Londini 1736, 8. — Versio Dav. Dalrymple de Hailes Anglica *H. E.* VI, 41, et de epistola Dionysii, episcopi Alexandrini, ad Fabium, episc. Antiochen., de persecutione Christianorum in Ægypto an. primo Decii imper., et explicat. historiæ martyrum in Palestina sub Dioclet. ad LVIII, in *Remains of christian Antiquity, with explanatory notes.* Edinburg., 1778-1780, 8, II tom. — *The History of ancient Paganism, as delivered by Eusebius, etc., with critical and historical notes. And secondly, a Phœnician and Egyptian Chronology, from the first Man, down to the first olympiad*, etc. Londini 1643, 8. V.

A Bruggemann *View*, etc., p. 395 sqq. — *Epistolam Ecclesiæ Smyrnænsis de martyrio Polycarpi* (cujus magna pars est in Eusebii *H. E.* IV, 15, et ab Usse- rio separatim edita) atque epistolam Christianorum Lugdunensium ac Viennensium Anglice vertit atque explicuit D. Dalrymple de Hailes in: *Account of the martyrs at Smyrna and Lyon in the second century, with explanatory notes.* Edimburg., 1776, 8. V. quæ notavi in *Introd. in hist. L. Gr.*, II, 2, p. 222.

In linguam Italicam ex Lat. versione est translata *H. E.* Venet. 1547, 8. V. Paitoni *Bibl. degli autori-volgarizzati*, tom. II, p. 59. — De Canone librorum N. T. secundum Eusebium vide supra in vol. IV, pag. 831 seq., quibus addes vindicias Eusebii a J. Ern. Christiano Schmidt scriptas, *über den Kanon des Eusebius* in Henckii *Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte*, tom. V, part. III, n. 16, 1796, 8. Eusebium defendit contra M. Weber in *Beiträgen zur Geschichte des neutestamentlichen Kanons*, p. 142 seqq., et ostendit, Eusebium distinguere IV classes librorum. HARL.

Gallice, Claudio Seysselio, archiepiscopo Taurinensi interprete, quæ versio laudatur in Morlerii *Speciminibus litterariis* (Essais de littérature, tom. I, pag. 35): ex interpretatione Lud. Cousini. Paris. 1675 seq. 4. IV tom. Hunc Eusebii, Socratis, Sozomeni ac Theodoretii locos aliquot sublesta fide vertisse, arguit Paulus Colomesius in *Observatt. sacris*, p. 61.

Eusebii *Historiam* integram propemodum in suum opus transcripsit Nicephorus Callistus; unde Valesius ad Eusebii capita numeros Nicephorianos in margine adnotavit. Totum quoque, ut jam dixi, Catalogum suum scriptorum ecclesiasticorum, paucis exceptis, ex Eusebii *Historia* concinnavit transtulitque Hieronymus; neque enim alioqui puto ab illo *Historiam* ipsam Eusebii integram Latine translata, licet hoc aliquis suspicari possit ex his ejus verbis lib. I in *Rufin.*: *Laudavi Eusebium in ecclesiastica Historia, in digestionem temporum, in descriptionem sanctæ terræ, et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens meæ linguæ hominibus dedi.* Etiam Hieronymo versionem Eusebianæ *Historiæ* tribuit Bridesertus Ramesiensis in glossis ad Bedam *De temporum ratione*, cap. 28. Sed illam Rufini esse constat. Quo sensu autem apocryphis accenseatur *Historia* Eusebii in Gelasiano decreto, disputant J. Pearsonius in *Vindic. Ignatii*, p. 48, et Matthæus Larroquanus in *Observationibus* ad Pearsonianas *Vindicias*, pag. 35 seq. Vide et Baluzium ad Antonium Augustinum *De emendatione Gratiani*, pag. 446 (717. seq. edit. Mastrichtianæ), ubi confutat Carolum Molinæum, qui de altero Eusebio Pamphili et altera historia eccles. cogitavit. Sane ex multis exemplis patet, in illo decreto apocrypha vocari non modo scripta supposita auctoribus per hæreticos et falsa, sed etiam vera et certissima non hæreticorum modo

manifestationum, sed eorum quoque scriptorum quorum doctrina non per omnia Ecclesiæ probata erat, uti Eusebius Arianismi suspectus fuit apud multos, et Colluthianorum atque Meletianorum (a) familiaritate male audivit.

IV. Περί τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαρτυρησάντων, *De martyribus Palæstinæ*, in persecutione Diocletiani et Maximini ab A. C. 303 ad 310 passis (b) liber, in editione Græca Rob. Stephani et Græco-Latina H. Valesii cum ejus versione libro octavo *Historiæ ecclesiasticæ* subjicitur (c) : a Rufino et Musculo prætermisus, a Christophorsono pro parte libri octavi editus, et a Suffrido Petri scholiis illustratus. Hunc Latine ex Valesii versione cum notis suis Theodoricus Ruinartus inseruit *Actis martyrum selectis* (d), pag. 350-352, Paris. 1689, 4. A Vincentio Marinerio translatus fuit apud Jo. Bollandum, ut ipse testatur præf. ad t. I Act. Sanctorum Januarii p. 45 b. Librum illum, tanquam ab opere *Hist. eccles.* diversum, promittit Eusebius viii, 13, pag. 308 : Οἷς γε μὴν αὐτὸς παρεγνόμην, τοῦτους καὶ τοῖς μεθ' ἡμᾶς γνωρίμους δι' ἐτέρας ποιήσομαι γραφῆς.

V. *Liber contra Hieroclem*, Bithyniæ ex vicario præsidem et postea Alexandriæ (e) ἑπαρχον, πρὸς τὰ ὑπὸ Φιλοστράτου εἰς Ἀπολλώνιον τὸν Τυανέα διὰ τὴν Ἱεροκλεῖ παραληφθεῖσαν αὐτοῦ τε καὶ τοῦ Χριστοῦ σύγκρισιν. Auctor et consiliarius Diocletiano ad faciendam persecutionem fuit ille Hierocles, teste Lactantio c. 16 *De mortibus persecutorum*, et libros duos ad Christianos scripsit, ut idem refert lib. v, cap. 2, *Institutt. divinar.* (λόγους φιλαλήθεις πρὸς τοὺς Χριστιανούς inscriptis, colligas ex eodem H. atque Eusebio), quibus inter alia ostendere voluit, Apollonium vel paria cum Christo, vel etiam majora fecisse (f). Primus Eusebii librum, quem Photius cod. xxxix, ἀνασκευαστικὸν βιβλιόδιον

πρὸς τοὺς ὑπὲρ Ἀπολλωνίου τοῦ Τυανέως Ἱεροκλέους λόγους vocat, Græce edidit Aldus cum Philostrati *Apollonio* Venet. 1502, fol., et 1535, 8, Latine vertit Zenobius Acciaiolus, Florentinus, ord. Prædicatorum, præmissa ad Laurentium Medicem epistola, Venet. ap. Ald. 1502, et Paris. 1511, 8; Colon. 1532, 8, cum Philostrato *De vita Apollonii*, atque sæpius inter Eusebii opera, junctim Latine edita, ad calcem librorum *De evangelica demonstratione*. Pessime a Florentino interprete verum esse hunc librum, notavit Pearsonius præf. ad Hieroclem. Græce et Latine cum Acciaoli versione, et variis lect. e codice regis Galliæ a Federico Morello ascriptis, prodit inter Philostrati opera p. 435, Paris. 1608, fol. Deinde cum castigationibus, ex eodem regio codice ab Luca Holstenio annotatis, qui etiam versionem locis quibusdam interpolavit, ad calcem librorum Eusebii *De demonstratione* (non ut Caveus memoriæ lapsu scripsit, cum libris *De præparatione*) *evangelica*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Denique cum nova versione notisque D. Godfridi Olearii, qui etiam librum in capita distinxit, et collatis Philostrati locis passim emendavit, Lips. 1709, fol., in luculenta illa Operum Philostrati editione.

Gallice vertit Ludovicus Cousinus, Paris. 1684, 4 : *Discours touchant les miracles attribués à Apollonius de Tyane*, etc.

VI. Κατὰ Μαρκέλλου, *Libri duo contra Marcellum*, Ancyræ episcopum, ejusque σύγγραμμα (g) longiuncies mille prope versum, quo Sabellianismum incautus propugnauerat, Filiumque et Patrem docuerat ὁνόμασι μὲν διαφόροις Πατρός καὶ Υἱοῦ χρηματίζοντας, οὐσίᾳ δὲ καὶ ὑποστάσει ἓν ὄντας, oppugnaveratque Asterium maxime Cappadocem, tum Eusebium τὸν μέγαν (Nicomediensem), Paulinum, Tyri ac deinde Antiochiæ episcopum, Origenem,

(a) Confer Tillemont. tom. V *Memor. hist. eccles.*, part. 1, p. 156.

(b) Vide Hænkium *De scriptoribus Byz.*, p. 118, et D. Christianum Kortholtum, *De persecutionibus vet. Ecclesiæ*, pag. 468. Δεκαετὴ χρόνον durasse illam persecutionem notat Eusebius viii, 15, *Hist.*, cum post octavum annum aliquantisper remisisset. Id. 16.

(c) Item in Readingii edit. cum notis Valesii et variorum, tom. 1, pag. 406 sqq., ubi quoque Valesius ex cod. antiquiss. narrationem sive *Passionem S. Procopii martyris* (de quo, primo in illa persecutione martyre, egit Eusebius in cap. 1) *qui passus est sub Fabiano judice*, iv *Non. Aug.*, evulgavit. Idem Valesius, quod in omnibus codd. deprehendit inscriptionem : Καὶ ταῦτα ἐν τινι ἀντιγράφῳ ἐν τῇ ὁδοῦ τόμῳ εὗρεμεν, colligit, omnes illos codd. ex uno eodemque exemplari descriptos fuisse. Add. supra de cod. Medic. H. E. observata et Fabr. B. Gr. vol. IX, p. 33 sq. HARL.

(d) Acta illa martyrum selecta recudit emendatius, nec sine insigni ab ipso Ruinarto accessione et cum auctoris Vita, H. Wetstenius. Amstel. 1712, fol.; viderunt etiam lucem Gallice, Droueto et Maltreuo interpretibus, Paris. 1708, 8.

(e) Vales. p. 177, ad Euseb. Epiphan. lxviii, 1. De Hierocle juniore, cujus commentarius in *Aurea carmina* exstat, alisque ejus nominis, dixi lib. ii, cap.

12, § 7, et de Philostrati opere lib. iv, cap. 24, § 2. FABR.—Supra vol. V, p. 541, et de edit. p. 545. HARL.

(f) Conf. Fabric. nostrum in *Delectu argumentor.* — pro verit. *Christ. relig.*, p. 77 sq. — Codd. sunt in bibl. Veneta Marciana, V. Cat. codd. Gr., p. 157, cod. CCCXLIII. — In bibl. Medic., plut. 6, cod. XXII, 1 (Bandii Cat. codd. Gr., I, p. 142). — Neapol. in bibl. S. Severiani. (Montfauc. *Bibl. bibliothecar. mss.*, I, p. 255 C.) — In bibl. Leidensi, cod. iran. Bonaventuræ Vulcanii descriptus. (Cat. bibl. illius, p. 544, n. 4.) — Paris. in bibl. publ. codd. CLXXIV, n. 14, et CDLI, n. 9. HARL.

(g) De hoc Marcelli libro, quo Asterium sophistam et Arianos impugnans in alterum extremum prolapsus et cum Sabellio vel Paulo Samosateno facere visus est, confer Socratem lib. i, cap. 36 : Sozomenum ii, 33; Tripartitam iii, 9, et Nicephorum viii, 53, *Hist.* Marcellum in synodo CPol. depositus postea in Sardicensi A. C. 347 episcopatum recuperavit, professus se non ita sentire, ut ab Eusebio accusatus fuerat. Socrates lib. i, cap. 36, et lib. ii, cap. 20, et ex eo Nicephorus, aiunt, Marcellum ab Eusebio confutatum *libris tribus*. Idem numerus occurrit in *Tripartita*. Vidit igitur Socrates tantum libros tres *De ecclesiastica theologia*, eidem Marcello oppositos, e quibus nonnulla proferi lib. ii cap. 21. Marcelli hujus discipulus fuit Photinus [Conf. supra vol. V, p. 747.]

Narcissum, Neroniadis episcopum et alterum Eusebium, Cæsareæ Palæstinæ. Damnavit Marcellum synodus ex Ponto, Cappadocia, Asia, Phrygia, Bithynia, Thracia et ulterioribus regionibus congregata CPoli A. C. 336, et Eusebio, ut illum confutaret, in mandatis dedit, ut ipse narrat extremo libri posterioris. Hos libros, antequam ederentur, lectos Turriano, primus e ms. codice recensuit et Latina versione ac notis illustravit Rich. Montacutius, editos ad calcem librorum *De demonstratione evangel.*, Paris. 1628, fol., Lips. 1688, fol. Ms. codicem habuit Thomas Galeus. FABR. — V. Catal. codd. Angl. et Hibern. II, pag. 186, n. MMMMCCCLXXXVIII, et in codd. Bodlei. MMXL bis et MMCLXXVI. — In cod. Veneto D. Marci, CCCXCVI, uterque liber contra Marcellum; — in cod. CMXLIX, n. 4 bibl. publ. Paris., duo libri. — Cl. Rettberg, rector scholæ Clausthal. edidit: in Eusebii contra Marcellum libros observ. selectas, in *Annal. litter. Helms.*, m. Maio et Jun. 1787, et separatim Lips. 1787, 8; — tum *Marcelliana*. Accedit Eunomii ἐκθεσις πίστεως emendatio. Edidit et animadvers. instruxit Christian Henr. Georg. Rettberg. Gottingæ 1794, 8; Marcelli vero fragm. apud Eusebium confuse posita, nec diligenter conservata, collegit, ordinavit, emendavit et explicuit, laudemque diligentiae tulit in *Ephemer. litterar. Gotting.*, 1794, n. 203. HARL.

VII. Περὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας, τῶν πρὸς Μάρκελλον ἐλέγχων βιβλία γ'. *De ecclesiastica theologia adversus eundem Marcellum confutationum libri III*, inscripti Flaccillo, Antiochiæ ad Daphnen episcopo, et ab eodem Montacutius cum superioribus duobus libris Latina versione ac notis illustravit, et ad calcem *Demonstrationis* editi. Hos quinque libros *adversus Marcellum* Labbeus putat innui ab Hieronymo in *Catalogo*, cap. 81, et Suida, quando inter Eusebii scripta memorat libros quinque *Περὶ Θεοφύλακτος* (a). Videtur enim hoc idem illi esse quod *Θεολογίας*. Sed id tanquam incertum omitto, cum Hebed Jesu quoque in *Catalogo* librorum Chaldaicorum memoret Eusebii librum *De ortu divino*. Libros tres ecclesiasticæ theologiæ mss. habuit Galeus, ascriptis etiam ex alio codice emendationibus. [Excerpta ex iis in Roessleri *Bibl. PP.* t. V, pag. 282 sq.]

VIII. *Epistola de fide Nicæna ad Cæsareenses*, quam servavit Gelasius Cyzicenus in Actis concilii Ni-

cæni, II, 35 sq., p. 50 (b), epistolam encyclicam appellans, et Socrates lib. I, cap. 8, pag. 23 seq., atque Theodorus lib. I *Hist.*, cap. 12, unde repetunt *Tripartita* lib. II, cap. 11, et Nicephorus VIII, 22. Hoc est ἀπολογητικόν, eidem Gelasio memoratum lib. II, cap. 1, quod ad episcoporum orthodoxorum κοινόν missum affirmat. Ex hac epistola nonnihil producit S. Athanasius epist. ad Africanos episcopos tom. I, p. 937; et ad calcem epist. de synodi Nicænae decretis. Ms. occurrere in bibl. Vindobonensi, notat Lambecius III, p. 86 (c). Verba quæ Theodorus, pag. 40, alique habent, et Socrates, p. 27, atque *Tripartita* omittit, illa Caveus in *Apologia adversus J. Clericum*, pag. 89, contendit, cum Eusebii doctrina de æterna Filii hypostasi e diametro pugnare, adeoque non esse Eusebii, sed Ariani cujusdam fraude inserta, quod etiam affirmaverat in *Diss. pro Eusebio* pag. 47 edit. Genev.

IX. Περὶ τῶν τοπικῶν ἐνομάτων ἐν τῇ θεῇ Γραφῇ, *De locis Hebraicis*. Liber ille est explicatio geographica omnium regionum, urbium et locorum quorum mentio habetur in libris Veteris Testamenti, ita ut nomina locorum quæ Hebraica in sacris litteris occurrunt, ordine alphabeti persecutus Eusebius, singulorum locorum situm describeret, et quomodo sua ætate appellarentur, indicaret. In catalogo mss. Isaaci Vossii, num. 10, memoratur Eusebius *De locis sacris* cum expositione Hieronymi, et copiosis Petri Bertii commentariis, hactenus ineditis. Inscriptis hunc libellum Eusebius Paulino, Tyri episcopo, quem τερὸν Θεοῦ ἄνθρωπον vocat, eidem nempe, cui decimum *Historiæ ecclesiasticæ* librum consecravit. Cæterum et Hieronymus, cujus adhuc exstat Latina interpretatio, sæpius etiam in Operibus ejus edita, meminit alterius versionis, sed imperitæ et parum Latinæ, quam ante ipsum nescio quis componere ausus fuerat. Ms. habuit Eusebii libellum et Hieronymi versionem Thom. Galeus (d). Memoratur etiam in *Catalogo* mss. Angliæ tom. II, pag. 247, in ædibus Jacobæis n. 850, Eusebius *De locis Hebraicis* cum multis emendationibus. Et J. Pearsonius præfat. erudita in LXX Interpretes laudat codicem Bonfreriano meliorem. Præmiserat Eusebius huic libello *topographiam terræ Judææ et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem templique in ea cum brevissima expositione picturam*, ut ex Hieronymi præfatione constat, sed illa jam

(a) Conf. infra ad num. 26, init. HARL.

(b) Seu pag. 179, prouti Lambec. citavit, loco mox memorando. Ib.

(c) Sive pag. 232 sec. edit. Kollarii. Exstat quoque illa epistola in cod. XLV Coisl. qui continet opera Athanasii, teste Montfauc. *Bibl. Coisl.* pag. 116, et in cod. CDLXXIV, n. 10, bibl. publ. Paris. HARL.

(d) N. MMMMCCCLXXXVIII, vol. II Cat. codd. Angliæ, p. 186. — Est quoque in cod. CDLXIV bibl. publ. Paris., de quo v. Vallarsii præf. Bonfrerius Græcum textum cum nova versione primum præfixit commentariis suis in *Josua, Judices et Ruth*. Paris. 1631 (apud Hamberger., 1639), fol., in

Catal. bibl. Leid., pag. 41. — De edd. Clerici, *Onomasticon urbium et locorum S. S., seu liber de locis Hebraicis Græce primum ab Eusebio Cæsar., deinde Lat. scriptus ab Hieronymo*, etc. Amstelod. 1707, fol., et meliore Vallarsii edit. Opp. Hieronymi, tom. III, part. 1, cum notis eruditiss., maximam partem criticis, v. ad vol. IV, p. 621. Clerici edit. cum illius et Bonfrerii notis repetita est in J. Steph. Menochii *Comment. S. Script.*, tom. II, Append., p. 151. Venet. 1722, fol., et in Blasii Ugolini *Theaur. antiq. sacrarum*, tom. V, Venet. 1746, fol. — Conf. de illo Eusebii libro Reland., *Palæst.* lib. II, cap. 11, 12 et 14. HARL.

pridem interciderunt. Nescio topographiamne illam intelligat Hebed Jesu, quando in Catalogo librorum Chaldaicorum, pag. 18, memorat Eusebii librum *De figura mundi*.

X. Commentarios eruditissimos in Psalmos c. scripsisse Eusebium nostrum, testatur Hieronymus in Catalogo, cap. 81, et Suidas. Illos Latine interpretatus fuit Eusebius Vercellensis, ut idem Hieron. auctor est, epistola 89 ad Augustin., et cap. 96 *Catalogi*, atque *contra Vigilantium*, ubi docet hæretica, hoc est quæ Arianam (a) hæresin sapere videbantur, ab interprete prætermissa. Citatur *Eusebius in Psalmos* a Gelasio *De duabus naturis*, Theodorito apud Anton. Agellium in *psalm.* LXXXVIII, et in catenis editis ac mss. in Psalmos. Primus Eusebii *Ἱεροῦματα*, sive *Commentaria in Psalmos* cxi, ex tribus codicibus, Perroniano, Seguieriano et Colbertino, collatis etiam Catenis mss. atque editis in Psalmos, eruit et cum Latina versione sua atque

(a) Add. Lambec. III *De bibl. Cæs.*, pag. 74. HARL.

(b) Græca ex cod. Vatic. supplavit Ang. Mai. EDIT.

(c) Tale est, quod in verba psalmi cix, 1, *Dixit Dominus Domino meo*, affertur in synodi septimæ sive Nicænæ act. vi, sect. 5, tom. III Bini, p. 662, quod in Montfauconi editione haud legitur.

(d) In edit. Kollarii, pag. 58 sqq. in cod. XI, qui continet commentarium amplissimum in totum Psalterium et 11 cantica Mosis Exod. c. xv, et Deuteronom. cap. xxxii, et alia cantica, ubi Kollar. p. 59, in nota observat bina illa Eusebiana excerpta esse ex hoc codice a Corderio tom. I *Expositionis Patrum Græcorum in Psalmos*; plenius vero et diligentius ex cod. Alexandrino a Grabio in Prolegom. tom. IV V. T. ex versione τῶν LXX et a Nic. Antonello in opere Athanasii *De interpretat. sive de titulis Psalmorum*, Romæ 1746. — In eadem bibl. Cæsarea, p. 64 et 67, in codd. XIV et XV sunt Eusebiana in catena in Psalmos — Ibid. in cod. XIX, secundum Lambec., III, p. 91 sq., post canonem Paschalem sequuntur a fol. 203 hypotheses sive argumenta omnium Psalmorum totius Psalterii secundum Symmachum, Origenem, Eusebium Pamphili, etc., et a fol. 203, p. 2, narrante Lambecio, Eusebii Pamphili et alterius cujusdam anonymi præfatiuncula in canticum Moysis in Exodo. Sed Kollarius in nota B et C refutat tam Oudinum quam Lambecium. Oudinus in *Comment. de scriptor. ecclesiast.*, I, p. 314, hypotheses in hoc cod. XIX easdem cum iis esse scripserat, quæ in aliis codd. Cæsareis, videlicet inter theologicos CLXVII, CLXVIII et CCCXXI sub nomine Eusebii habentur. Sed Koll. animadvertit, Psalmorum hypotheses, quas cod. XIX habet, e diversis reipsa collectas, uberioris, et longe diversas ab illis esse quas Eusebii nomine inscriptas in *Collectione nova Patrum*, tom. I, p. 2, edidit Montfaucon; eas vero quæ in cod. CLXVII anepigraphæ, et cod. CCCXXI sub Eusebii nomine habentur, convenire cum editis a Montfaucono, ac proinde diversas omnino ab hypothesis cod. XIX contentis; porro cod. CLXVIII non hypotheses in Psalmos, ut Oudin opinatus est, sed in varia tam V. quam N. T. cantica Commentarium, ex Eusebio et aliorum scriptorum operibus depromptum conservare. Contra Lambecium adnotat, præfatiunculam, quam anonymo tribuit Lamb., esse ejus tam in V. quam N. T. cantica initium Commentarii, qui integer exstat in cod. Cæsareo inter theologicos CLXVIII, fol. 392, p. 2. Hic cod. describitur in tom. IV, p. 395, cujus quidem inscriptio est: Ἑρμηνεῖα τῶν ψδῶν ἐκ διαφόρων συλλεγθεῖσα παρὰ Εὐσεβίου ἐπισκόπου Καισαρείας. Enimvero Lambec. monet id non de toto Commen-

A erudita præliminari dissertatione edidit Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tom. I, Paris. 1706, fol. Latina versio Eusebii Vercellensis, et Græca ipsa in Psalmos posteriores cxi interciderunt (b). Multa in hoc opere fragmenta occurrunt interpretum, Aquilæ, Symmachi et Theodotionis (c). Citatur etiam Origenes in *psal.* cxix, p. 723, et in *psal.* iv Asterius, pag. 28. Eusebii *Περιοχαὶ* sive *ὑποθέσεις*, argumenta breviter in Psalmos ex codice vetusto Barberiniano edita fuerant in tom. VI *Bibl. polyglotton Londinens.*, pag. 137 seq. Argumenta in Psalmos edita etiam a Grabio in præf. ad tomum tertium versionis Græcæ LXX Interpretum, Lond. 1709. Fragmentum in psalmum LXXXVI fuit apud Thom. Galeum. Etiam in Catalogo mss. bibl. Mediceæ video memorari Eusebium in *Psalmos* Præfatiunculas duas, alteram *Περὶ τοῦ διαψάλματος*, alteram *ὑπόθεσιν εἰς τὴν ἀνακεφαλαιώσιν τῶν ᾠδῶν* memorat Lambecius, III, pag. 24 et 29 (d).

tario esse intelligendum, sed tantum de iis expositionibus quæ cum ex ipsius Eusebii, tum ex scriptorum ecclesiasticorum ipso antiquiorum operibus desumpta sunt; ea quæ in eodem Commentario ad auctores Eusebio recentiores pertinent, post primam collectionem Eusebianam ab aliis pro lubitu esse adjecta. Kollarius tamen nullam adiecit animadversionem, quam in tom. III, l. c., promisit. — Ibid. p. 393, in cod. CLXVII exstant: *Eusebii interpretatio diapsalmatis*, et argumenta generalia atque specialia in omnes et singulos psalmos, et a fol. 265, p. 2, fragmenta Eusebii aliorumque scriptorum eccles. in Commentario in varia V. et N. T. cantica sacra. — Ibid. p. 458, in cod. CLXXXVIII, n. 22, repetitur anonymi expositio psalmi ciii, ex Eusebio, Athanasio aliisque collecta. — ib. p. 259 et 261, in cod. CXLVI, n. 10 et 21, sunt in expositionibus in V. T. excerpta ex Eusebio, Cyrillo aliisque. — In tom. V, pag. 247, in cod. CCXLVI, n. 15, Eusebii hypothesis in diapsalma. p. 595, in cod. CCCXI, n. 2, Psalterium Davidis cum Eusebii prolegomenis de diapsalmate et ejusdem argumentis singulorum psalmorum. — Paris., in bibl. publ., in cod. CDLXIII, Eusebii *Commentar. in Psalmos*. — In cod. CXLVI, in Catena in Psalmos, n. 8, excerpta de Psalmis ex Eusebio Cæsar. — in alia catena in Psalmos, in cod. CLXIII, n. 4, Eusebii argumenta duo, et n. 3, quædam de Psalmis ex Eusebio excerpta. — In cod. Mediceo, cujus meminit Fabricius, vel potius in duobus, cod., n. XV, plut. 5, præsertim in cod. III, plut. 6, cujus quidem exhibetur, *Εὐσεβίου ὑπόμνημα εἰς τοὺς ᾠαλμούς*, est potius Catena Patrum eccl. in his Eusebii in *Psalmos*; in posteriori est, n. IV, Eusebii in inscriptiones interpretatio quarundam, compendii more descripta; n. V, VI, ejusdem hypotheses et argumenta in Psalmos; n. XII, Eusebii in Psalmos; n. XIV, oratio Manassis cum scholiis Eusebii et aliorum. Vide Bandini, I, pag. 35 sqq., qui observat, Corderii expositionem Patrum Græc. in Psalmos ex utroque codice posse emendari et uberrimo spicilegio augeri. — In bibl. Veneta D. Marci cod. XVII Psalterium cum amplissima marginali Eusebii aliorumque Patrum catena (*Catal. cod. gr.*, p. 19). — Divisio Psalmorum in cod. XIX regio Neapolit. — Eusebii hypothesis in catena Patrum in Psalmos in cod. Coislino XII. Vide Montfaucon. *biblioth. Coisl.*, p. 58. — Eusebii *Comment. in Psalmos* a LI-XCV (Montf. *l. c.*, pag. 145), ex quo cod. illos edidit Montfaucon. in *nova sua Collectione*. — Sic in aliis in Psalmos Catenis, in codd. M. Britann. secundum Catal. cod. Angliæ reperiuntur Eusebiana,

Commentarios illos scriptos ab Eusebio circa A. C. 337 notat Montfauconius in epistola *De Therapewtis*, p. 151.

XL. Ex Commentariis in *Canticum canticorum* fragmenta Græce edidit J. Meursius, cum Polychronii diaconi *Ἐξηγήσεις* et Mich. Pselli *Ἐρμηνεία*, versibus scripta politicis. Lugd. Bat. 1617, 4. Totum quidem illum Commentarium, sub Eusebii nomine, ex codice bibl. Palatinæ editum, Eusebii non esse, perspicuum est, in quo occurrunt fragmenta Athanasii, p. 18, 32, 39, 51; Didymi pag. 19, Gregorii Nysæni pag. 11, 14; Philonis Carpathii p. 13 seq., 32, 34, 39, 44, 52 seq., et Theophili (an *Theophylacti*?) pag. 37. Confer Lambecium, III, pag. 71 [p. 212 edit. Kollar.] et Raynaudum *De bonis ac malis libris*, p. 138. FABR.—In cod. Barocc. CXXXII, Eusebii fragm. expositionis in Cantica V. T. — In cod. Bodl. n. MMMXXIV; item in codd. CLXXIII et CMXLVIII bibl. publ. Paris. *Eusebii comment. seu expositio in Canticum canticorum*. — Leidæ inter codd. Bonav. Vulcanii, *Eusebii in Canticum canticorum commentarius*, collectus ex Philone, Gregorio Nysseno, Athanasio, Didymo, Theophilo, Græce. V. Catal. bibl. Leidl., p. 346, n. 50. HARL.

XII. Περὶ τῆς τοῦ βιβλίου τῶν προφητῶν ὀνομασίας, de *Vitis Prophetarum*, Eusebii ἀποσπασμάτων ex antiquissimo codice Rupefucaldino (quem hodie servat bibliotheca collegii Jesuitar. Paris. Græce edidit, Latinamque versionem addidit J. Curterius, ante Procopii Gazæi *Commentarios in Isaiam*. Paris. 1580, fol.

XIII. *Commentarios in Isaiam* libris decem scripsisse Eusebium, Hieronymus testatur cap. 81 *Catalogi*, et Suidas; igitur emendandum, quod libri quindecim memorantur in Hieronymi præfat. ad Isaiam. Illos magnam partem ex codice Perroniano et catenis mss. regiis restituit, Græceque cum versione et præfatione sua primus edidit supra jam mihi laudatus Bernardus de Montfaucon in *Nova collectione Patrum*, tomo II, Paris. 1706, fol. Ex hoc Eusebii opere multa ad verbum transtulere Hieronymus (qui etiam, ubi Eusebius ab Hebræo doctore aliquid edidisse se scripsit, idem veluti de se testatur), Procopius Gazæus et Catenarum Græcarum in Isaiam auctores, Joannes Drungarius, Andreas presbyter, alique. Fallitur enim Lambecius, qui III, pag. 44 [p. 107 ed. Kollar., cod. XXVII] catenam ms. in Isaiam memorans, ubi Eusebius

A laudatur, ait, sine dubio intelligi ejus libros *Eclesiarum propheticarum de Christo*. Etiam in his Eusebii commentariis frequenter laudantur fragmenta veterum interpretum, Aquilæ, Symmachi ac Theodotionis. Cæterum non diffidendum, ad pleraque prophetæ capita non tam Eusebii commentarios integros, quam longiora ex illis excerpta tantum servata esse. Distinctio etiam in libros et commentarius in caput totum LXI periit. Neque ab Eusebio videtur esse clausula: *Ἦς καὶ ἡμεῖς ἀξιώθεσθαι εὐχαῖς καὶ προσελαῖς πάντων τῶν ἀγίων*. Ἀμήν. Cæterum monendus est lector, *Commentarios in Isaiam*, qui feruntur sub nomine Basilii Cæsareensis, etiam Eusebio perperam tribui in nonnullis codicibus, ut Thuano, qui hodie est Colbertinus MMDIVC. FABR.—Eusebii *comment. in primam Isaiæ visionem* (cætera enim desiderantur) in cod. MMCDLXIII bibl. publ. Paris.—scholia ex opp. Eusebii in Isaiam ad marginem cod. IXXII. Vindobon., qui continet Basilii expositionem capp. XVI Jes. Lambec. tom. III, p. 345.—Præterea occurrunt fragm. atque interpretationes Eusebii in catenis in Leviticum Moyseos, in Proverbia, Jerem., in Ezechielem, in Matthæum, Lucam, Joannem, Ep. ad Roman., etc., in codd. pluribus Coislinianis (vid. ex. gr. Montfaucon. *Bibl. Coisl.* p. 41-43, 61-65, 66, 67, 75, 76, 82, 247, 248, 251, 273, 275), in codd. Vindobon. XL, XLII, XLVI, XLVII, tom. III *Comm.* Lambec. et in aliis codd. ac bibliothecis. Excerpta miscellanea ex Philonis Hebræi, Eusebii Pamphili, et aliorum expositionibus in V. T. in cod. Vindob. CXLVI, n. 13 et 21 (Lambec. IV, p. 259 seq.)—Inter codd. Syriacos bibl. publ. Paris. liber IV Regum et Daniel, cum obss. nonnullis, quarum Eusebius Pamphili et Epiphanius auctores esse feruntur (cat. codd. Paris. I, p. 51, cod. V).—Fragm. Eusebii de cognatione B. Mariæ et Elisabethæ (ad Evangel. Lucæ) in cod. Vindob. CLXIV (Lambec. IV, p. 364, n. 3) Conf. ad sect. 16. HARL.

XIV. *Canones sive indices decem harmoniæ Evangeliorum* cum præmissa ad Carpianum epistola. Videndus etiam Rich. Simon lib. III *Hist. criticæ N. T.*, pag. 427 seq., et lib. III, pag. 90. J. Millius Prolegom. ad N. T., pag. LXX, qui et ipse Canones una cum epistola ad Carpianum Græce Novo Testamento a se edito, Erasmi et Rob. Stephani exemplo præfixit (a). Latine veteribus quibusdam Bibliorum codicibus præmittitur, atque inde vulgata est

ex Gr. bibl. Bodlei. n. CLIV, CLX, CCXXXIII, CCLXXXIX, DCXX, MCMLXXXII.—In cod. Galei numero MMMMMCLXI (Cat. tom. II, pag. 188). Eusebii fragm. ex interpret. psalmi LXXXVI.—Romæ in bibl. Ottobon. (Montfaucon. *Bibl. bibliothecar. mss.*, vol. I, p. 287 A.)—In cod. quodam CPolitano, a Mart. Crusio in *Turco-Græcia*, libro VII, memorato, et catenam in Psalmos continente infra v. vol. VI, p. 686 vet. edit., etc. HARL.

(e) In bibl. publ. Paris. sunt canones isti, ut plurimum cum epist. ad Carpianum in xxvi Gr. codicibus (quos indicabit index tom. II Catal. codd.).—Ibid. in catal. I, p. 450, inter codd. Armenos,

cod. X, Evangeliiis IV præmittuntur Eusebii Canones cum epistola ad Carpianum.—In bibl. Coisl., Eusebii Canones cum epistola, in cod. evangelicorum, n. in cod. XX, integri in cod. XXI, XXII, CXCIV (in quo Evangelium Matthæi adjunctos habet commentarios Eusebii et aliorum),—CXCVI (qui continet Evangelistarium); v. Montfaucon. *Bibl. Coisl.*, p. 63, sq., 65, 66, 247, 249.—Florentiæ, in Bibl. Medicea, in codd. XIV, XV, XVIII, n. 3 et 4, eod. XXIII et XXXII, de quibus late disputat Bandin. in *Cat. cod. Gr.* I, p. 125, 126, 153, 147 et 158.—In M. Britannia secundum Catal. codd. Angliæ, etc., in cod. Barocc. n. XXIX qua-

in *Orthodoxographis* et a Josepho Maria Thomasio, unde a Marcianæo in *Divina*, quam vocat, *Bibliotheca* prætermittam miror, licet Canones ipsos Novæ Test. recte præmiserit, ex testimonio ipsius Hieronymi præf. ad Damasum in quatuor Evangelia : *Canones quoque, quos Eusebius, Cæsarensis episcopus, Alexandrinum secutus Ammonium, in decem numeros ordinavit, sicut in Græco habentur, expressimus.* Idem Hieronymus cap. 55 *Catalogi*, et ex eo Isidorus Hisp. vi, 15, *Orig.*, ait, Ammonium evangelicos canones excogitasse, quos postea secutus sit Eusebius Cæsarensis. Verum Canones illos neutiquam excogitavit Ammonius, sed tantummodo harmoniæ evangelicæ auctor fuit, ita compositæ, ut fundamenti loco Matthæus substerneretur, eique deinde adnotarentur capita parallela ex cæteris evangelistis, intexerenturque aliorum evangelistarum narrationes a Matthæo omissæ. Hinc, ut aliorum etiam trium evangelistarum series et cum cæteris evangelistis comparatio constaret, Eusebius testatur, se decem hosce Canones excogitasse et composuisse (a). Græce ms. haberi Neapoli in bibl. Augustinianorum, notavit Mabillonius, tom. I *Musei Italici*, pag. 110 (in duobus quidem codd. Evangeliorum sæc. xi, notante Montfaucon in *Diario Ital.*, p. 208). Laudat hosce canones Eusebianos Cassiodorus, cap. 7 *Institut. divinæ*, et frequens illorum usus fuit in Ecclesiis Orientis pariter et Occidentis, ut ex codicibus mss. Bibliorum in variis versionibus notarunt viri docti.

tuor Evangelia cum epist. Eusebii ad Carpianum. — In cod. Bibl. Huntington, n. MMMMDCCC (Cat. I, p. 280), quatuor Evangelia, Arabice, cum Canonibus Eusebii et capitulis. — In bibl. Norfolciana, n. MMMCCCXIII (Cat. II, p. 83) Evangelia IV, cum Calendario et Canonibus Eusebii, Arabice; ibid., n. MMCDXXXI Evangel. IV, cum canone Eusebii et typico, Græce. — Vindobonæ in bibl. Cæsar. Evangelia IV, cum commentariis variorum excerptis et cum Eusebii Canonibus atque epistola. In codd. XXIX, XXX, XXXI, de quibus v. Lambec. *Comment.* III, p. 111-126, et de alio cod. v. eundem vol. V, p. 240, n. 4. — Tum in codd. IV, V et VI, de quibus multus est Kollarius in suppl. I ad Lambecii *Commentar. de bibl. Vindob.* p. 10, 26 et 45 sq. — In bibl. Leidensi (v. Catal., p. 410, n. CCXXIII), IV Evangel. et decalog. Arabice, cum Eusebii concordantiis evangelicis. In Gallandi Bibl. Patrum II, 591, sunt Eusebii Canones cum Ammonii Alex. *Harmonia IV Evangel.*, et in vol. IV, p. 641, sunt quædam Eusebii scripta. HARL. — Idem Latine ex versione S. Hieronymi cum epist. ad Carpianum Gr. Lat. occurrunt in S. Hieronymo, Opp. t. X, p. II, p. 667-82.

(a) In codice Vindobonensi hoc adjectum legitur scholion : Κανόνες δὲ προσηγορεύθησαν διὰ τὸ εὐθὺ αὐτῶν καὶ ἀκριβές. Ὅσπερ γὰρ ἰθὺτενέσι τινα γραμμαῖς ταῖς ἰδίαις εὐθύτησι χρωμένοι οὐκ ἔως τὸν νοῦν περιπλανᾶσθαι τοῦ ἀκροατοῦ, ἀλλὰ πρὸς τὴν ὁμοφωνίαν ἀγωνισιν αὐτὸν τῶν ἐνεχθεῖσιν φωνῶν τοῖς Εὐαγγελισταῖς. [V. Lambec. *Comment.* tom. III, p. 113.]

(b) Ipse Eusebius *Demonstr. evangel.* lib. vii, c. 3, opus : *Ζητήματα καὶ λύσεις* inscriptum se composuisse testatur, et S. Hieronym. *De scriptor. eccles.*, c. 81, idem opus sub titulo : *De Evangeliorum diaphonia* (seu dissonantia) memorare vi-

XV. *Περὶ τῆς τῶν Εὐαγγελίων διαφωνίας*, *De Evangeliorum diaphonia* scripsisse Eusebium, testatur Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et ex eo Suidas. *Librum resolutionum contrariorum, quæ sunt in Evangeliiis*, vocat Hebed Jesu in *Catalogo librorum Chaldaicorum*. Atque in Sicilia inventos libros Eusebii tres *De diaphonia Evangeliorum*, scribit Latinus Latinus, t. II *Epistolar.*, pag. 116. Sed nemo fuit adhuc, qui in lucem illos proferret (b). Græca catena ms. in Marcum, de qua Rich. Simon lib. III *Hist. crit.*, pag. 89, laudat Eusebium ἐν τῷ πρὸς Μαρίνον περὶ τῆς δοκούσης ἐν τοῖς Εὐαγγέλοις περὶ τῆς ἀναστάσεως διαφωνίας. Hujus scripti fragmentum servavit Anastasius Sinaita qu. CLIII. Alia fragmenta duo Græce et Latine edidit Combefisius in *Auctario Novo*, Paris. 1648, fol., t. I, pag. 781, 783. Unum, quod ex Ambrosii Mediolanensis, monachi Cassinatis, versione etiam, teste Sixto Senensi, exstat in illud : Ὁπὲ σαββάτων, *Sero Sabbatorum*. Alterum *Περὶ τῶν ἐν μνημαῖο ἀγγέλων*, *De angelis, ad monumentum visis*. Voluerat hæc quoque edere Holstenius, teste Lambecio lib. I *De bibl. Vindob.*, pag. 112, sed morte præventus omisit. Eusebii *De triduo sepulturæ Domini* memorat Labbeus *Bibl. nova mss.*, pag. 184 (c). Exstant et illius nonnulla in catenis ad evangelistas, editis et ineditis, quorum pleraque ex eodem, ut videtur, opere repetita. Ex catenis in Lucam plura Eusebii Latine exhibet idem Combefisius in *Bibl. concionatoria* (d). Ex Eusebio Pamphili ad *Marinum*

C

detur, ita etiam *Comment. in Matth.* c. i, v. 16. Excerpta hæc primum edita sunt Gr. et Lat. ab Ang. Maio in *Collect. nova veterum script.* t. I (Romæ 1831) p. 1, p. 1-111, et p. 261-84. Cf. ejusdem *Prolegom.*, n. 2-6 (p. vi-xi). — Fessler, *Institut. Patrologiæ*, t. I, p. 347. OENI-ponte, 1850.

(c) De sepultura Christi, in cod. Galei, n. MMMMCMIL. Cat. Angliæ, etc., II, p. 488. — Περὶ τῆς δοκούσης διαφωνίας τῶν εὐαγγελιστῶν ἐν τῇ ἀναστάσει τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν, in cod. Veneto D. Marci CCXCXCV (*Catal. codd. Gr.*, p. 259) in cod. Laurent. Florent. V (qui continet catenam in Matthæum, Joannem et Lucam et in VII Epp. catholicas) et cod. XXXIII (complectitur IV Evangelia cum catena Patrum), commentario in Matthæum subnectuntur duo Eusebii fragmenta : Disquisitio de tempore Dominicæ resurrectionis inter Matthæum et Marcum ad illa Evangelii cap. xxviii *Vespere autem Sabbati*, quod quidem fragm. i priore cod. longius est quam in posteriore : d angelis ad monumentum visis. V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, I, pag. 20, 101 et 159. — Paris. in bibl. publica sunt aliquoties in catenis, interdum a illis sejuncta, cum aliis opusculis, eadem fragmenta in cod. CLXXXVI, CXCIX, CC, CCI, CCVI (sic catena), DLXXXII, n. 9, excerptum ex Eusebio *De hora qua Christus cruci affixus est, et c. dissensu evangelistarum* : — Fragm. II in co DCCII, n. 1, DCCII et DCCIV. — V. ad sect. 4 HARL.

(d) Eusebii Cæsariensis ex *Commentario in Luca* *Fragmenta* Græce exhibet Ang. Maius in *Collect. nova veterum script.*, t. I (Romæ 1831) p. 1, p. 145-26 Cf. ejusdem *Prolegom.* n. 8 (p. xii). EDIT.

occurrunt fragmenta in Anastasii Sinaitæ quæst. ix A cap. 7), Eusebium ab errore Semiarianorum vindicare studuit Bullus in *Def. fid. Nic.*, pag. 231, et refutavit Valesium ad c. 11 contententem, illas Eusebii de divina quidem Filii potentia, sed media, opiniones optime refutari ab Athanasio or. tertia *contra Arianos*, pag. 397. Reading l. c. quoque laudat Pearson. *Vindic. epist. Ignat.*, part. II, pag. 36. HARL.

XVI. *Ἀδὸς τριακονταετηρικὸς*, Oratio de Constantini M. laudibus, in ejus tricennialibus dicta A. C. 335, CPoli, ut Eusebius ipse testatur iv, 33 et 46, *De vita Constantini*. Meminit et in proœmio libri i, ubi addit, se etiam in vicennialibus Constantini laudes ejus in Nicæna synodo, ut lib. III, c. 14, etiam docet, concelebrasse. Sed ille quidem εἰκοσαετηρικὸς ὕμνος sive panegyricus intercidit. In codice ms. collegii Trin. Cantabrig. oratio illa, Caveo teste, in duas partes dispescitur, quarum posterior incipit a capite 9. Hanc orationem cum descriptione martyrii, sive templi Hierosolymitani, a Constantino conditi, donariorumque ejus, sed quæ temporum injuria intercidit, et Constantini oratione ad sanctorum cœtum, ex Latino Græce translata, Eusebius, ut lib. iv, cap. 46, testatur, libris *De vita Constantini* subjunxit. Primus Rob. Stephanus cum illis edidit Græce, Latine vertit Christophorsonus et Musculus atque inde Valesius, qui notis etiam illustravit [is laudat codd. Fuketii, Turnebi ac Savilii et schedas bibl. regiæ, etc., denique Reading cum notis Valesii et variorum] FABR. — In bibl. Veneta D. Marci, codd. CCCXXXIX et CCCXL, Euseb. *De laudibus Constantini*, et *De Vita Constantini* libri v; pro libro v numeratur oratio Constantini ad sanctorum cœtum (v. *Cat. codd. Gr.*, pag. 156 et 157). — Leidæ in bibl. acad. inter codd. Bonavent. Vulcanii, *Τριακονταετηρικὸς* in *Constantinum imp.*, Gr. (*Catal. bibl.*, pag. 345, n. XXXV.) — Paris. in bibl. publ., or. *de laudibus Constantini M.* in codd. MCDXXXI, MCDXXXII (qui cod. nondum collatus esse dicitur in *Catal.*, cod. II, pag. 518). In codd. MCDXXXVII, MCDXXXVIII et MCDXXXIX, Eusebii libris *De vita Constantini M.* subjungitur Constantini ad sanctorum cœtum oratio. — In cod. MCDXXXVIII orat. *De laudibus Constantini M.* præfixus est prologus. Ex cap. 14 Eusebii *de laudibus Constantini*, pag. 747, ed. Reading (collato

cap. 7), Eusebium ab errore Semiarianorum vindicare studuit Bullus in *Def. fid. Nic.*, pag. 231, et refutavit Valesium ad c. 11 contententem, illas Eusebii de divina quidem Filii potentia, sed media, opiniones optime refutari ab Athanasio or. tertia *contra Arianos*, pag. 397. Reading l. c. quoque laudat Pearson. *Vindic. epist. Ignat.*, part. II, pag. 36. HARL.

XVII. *De Vita Constantini M.* jam A. C. 337 defuncti, libri IV (b), in quibus, ait, se de industria omittere conflictus et prælia, res fortiter gestas, tropæa ac triumphos, leges et præclara instituta, et tantum tradere μόνα τὰ πρὸς τὸν θεοφιλή συντελόντα βίον, quæque ad Dei cultum pertinent, lib. I, cap. 14, unde titulum operis fecit *Περὶ τοῦ κατὰ θεὸν βίου τοῦ μακαρίου Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως*, ut notat Valesius, pag. 256 (c). Cæterum falli Jac. Gothofredum (d), qui hos libros ab Eusebio scriptos esse negavit pag. 273, ad Philostorg., et in epist. ad Andreæ Rivetum sub nomine Jacobi Pacidii edita, facile ex ipso opere et Socratis, Sozomeni, Photii, Gelasii aliorumque veterum testimonio demonstrarunt Martinus Hanckius *De scriptoribus Byz.*, pag. 81 seq., J. Andreas Bosius *De pontificatu maximo imperatorum Rom.*, pag. 63 seq., et Valesius, pag. 216. Omni etiam destituta est verisimilitudine Sandii conjectura, qui in *Nucleo historiæ eccles.*, pag. 48, Macarii Hierosolymitani esse hæriolatur. Πανηγυρικῇ ὀψιγροῖα usum Eusebium, multi adnotarunt; neque tamen fides historica illi propterea in rerum summa deneganda. Primus hos libros Græce cum *Historia eccles.* edidit Rob. Stephanus, Paris. 1544, fol., pro quinto libro numerans orationem ad sanctorum cœtum (e), quæ Constantini M. est, non Eusebii. Latine primus quatuor libros (non tres primores tantum, ut scribit Hanckius pag. 86 *De scriptoribus Byz.*) Joannes Portesius vertit. Hinc Wolfgangus Musculus, nec minus J. Christophorsonus, qui Portesii versionem non viderat, notante Valesio pag. 216 sq. Hujus Christophorsonianæ versionis cum liber quartus casu quodam amissus esset, quartum Nicolaus Carrus supplevit. Denique idem Henricus Valesius Græca ad codices mss. castigavit, versionem meliorem notasque doctissimas adjunxit (f). Editiones Latinas et Græco-Latinas, quia *Historiæ ecclesiasticæ* hi

(a) Vindobonæ in bibl. Cæsar. cod. CLXVI, n. I, fragm. Eusebii ἐκ τοῦ πρὸς Μάρτυρον, teste Lambeio *Commentar.* tom. IV, pag. 887, et in cod. Barocc. n. CIIIC, in quo etiam sunt Eusebii sententiæ βιωφελείς, secundum *Cat. codd. Angl.* I, p. 27. HARL.

(b) Male libri VI excusum in Jo. Molleri *Homonymoscopya*, p. 461.

(c) Nimius est Constantini laudator. V. Thomasium, Du Pin, aliosque a Stollio pag. 227 excitatos. HARL.

(d) Jac. Godofredo assensus B. Dorscheus in *Diatyposi concilii Nicæni de S. Cæna*, p. 3.

(e) Ubi in codd. Venet. ad § 17 memoratis. HARL.

(f) Valesius laudat cod. Fuketi, lectt. ad oram libri Saviliani, Turnebiani et cod. Moræi, codiceque schedasque bibl. Paris. Rec. est ed. Valesii cum hujus variorumque adnotatt. in ed. Reading. — In sex codd. bibl. Paris. publ. continetur Eusebius *De vita Constantini*. — In cod. Escorial., teste Pluero in *Itin. per Hispan.*, p. 168. — In cod. Mosquensi, teste Strothio in præf. ad Eus. *H. E.*, pag. xxii. — In cod. Mediceo-Florent. XX, n. 4, qui continet *H. E.*, sub finem insertum est ex Eusebii *Vita Constantini*, a cap. 24, usque ad totum cap. 42 libri II inclusive, excerptum, continens illius imperatoris constitutionem, quam, destructis tyrannis, Græca lingua conscriptam, gentibus subditis misit. V. Bandin. *Cat. codd. Gr.*, II, pag. 681. — Huc pertinent commentatt. D. Ern. Frid.

libri subjungi solent, supra num. 3 adnotatas videre licet. Tantum monebo, in editionibus quibusdam Latinis brevia J. Jac. Grynæi et Suffridi Petri scholia adjuncta esse. Gallicæ quoque interpretationis instar est, quod auctore Joanne Morino prodit opus : *Histoire de la délivrance de l'Eglise chrétienne, par l'empereur Constantin*. Paris. 1630, fol.

XVIII. *De Vita S. Pamphili martyris*, scripsisse se testatur lib. vi (a), cap. 32, Eusebius, et lib. vii *Hist. eccles.*, cap. 32, pag. 288, et *De martyribus Palæstinæ*, cap. 11, ubi *tribus libris* distinctum a se opus illud fuisse refert, quod confirmat etiam Hieronymus in *Catalogo*, cap. 81, et *adversus Rufin.*, pag. 135, ubi libros elegantissimos appellat. Hujus, ut putat, operis genuinum ἀποσπασμάτιον de Pamphili martyrio Græce ex ms. codice Mediceo regis Christianissimi descriptum exhibet Papebrochius t. I *Act. Sanctorum Junii*, pag. 64-74, cum Latina versione. [Fabr. in sua Hippolyti Opp. edit., t. II, pag. 217.] Latina illa ex Eusebio ac Metaphraste dederant Lipomannus et Surius I Junii, et Valesius pag. 178, ad Euseb.

XIX. *Τῶν ἀρχαίων μαρτυρῶν συναγωγή*, antiquorum martyriorum collectionem, scripsisse se Eusebius testatur in *Hist. eccles.* lib. iv, cap. 15, pag. 136, et lib. v, proœm., pag. 153, et cap. 21, pag. 189. Ex hoc opere præclaro, et quod integrum ad nos haud pervenisse dolendum est, multa superesse videntur, in *Vitis Patrum* Latine sub Hieronymi nomine editis, et in Simeone Metaphraste, qui Græco stylo sanctorum Vitas et martyria condidit. Fragmentum ex hoc opere Eusebiano dare se credidit Papebrochius *Narrationem de decem martyribus Ægypti*, Græce e ms. Vaticano cum Guil. Sirleti versione t. I *Act. sanctor. Junii*, pag. 420 seq. Sic *Acta martyrii S. Luciani* apud Surium et Bollandum ad 7 Januar. Latine edita, Usserius apud Caveum suspicatus est Metaphrastem petiisse ex Eusebio. Integram ejus μαρτυρῶν ἀναγραφὴν in bibl. Scorialensi superfuisse affirmat Franciscus Bivarius ad Pseudo Dextri *Chronicon*, ad A. C. 308. Atque *libros tres* martyrum Eusebii nondum de Græco versos ibi exstitisse, ex indice ejusdem bibliothecæ a. 1579 didicit et ad Baronium scripsit Lindanus, ut narrat Baronius ad Martyrolog. 23 Sept. Duabus librorum decadibus sive *viginti libris* constituisse illud opus, tradit scriptor *Actorum S. Silvestri*, apud Lambecium t. VIII, p. 321 [p. 683 sq. ed. Kollar.]. Verba scriptoris illius sunt :

Wernsdorfii De Constantini M. religione paschali ad Euseb. *De vita Const. M. libr.* iv, cap. 22, Witteb. 1758, 4, et D. Erhard. Anton. Frommanni *De codd. sacris, jussu Constantini ab Eusebio curatis*, ad Euseb. *Vitam Const.* libr. iv, c. 36. Coburg. 1761, 4, recus. in ejus opusculis philologici atque historici argumenti, Coburgi 1770, 8, p. 303 sqq. — *Eusebius's Life of Constantin, with an oration in his Praise, and his oration to the clergy*. Lond. 1637. — Saltonstall versio Anglica, ad-

Ο ἡμέτερος ιστοριογράφος Εὐσέβιος, ἦνίκα τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἐγραφὴν ἱστορίαν, παραλείπειν ἔχειν, ὧν μνήμην ἐποίησαντο ἐν ἑτέροις αὐτοῦ ποιήμασι. Καὶ γὰρ ἐν εἰκοσι λόγοις, τούτέστιν ἐν δωδεκάτι, σχεδὸν τῶν ἐν ἀπάσαις ἐπαρχαῖς μαρτύρων, ἐπισκόπων, ὁμολογητῶν καὶ ἁγίων γυναικῶν καὶ παρθένων, παρεσκεύασε τὰ πάθη φέρεσθαι. Miror, Caveum huic operi tribuere libros non viginti, sed undecim, ejusque rei auctorem laudare *Acta Silvestri*, a Combefisio edita. [Forsan illud de *martyribus Palæstinæ*, quod in edit. H. E. adhæret libro viii, et de quo v. Fabr. B. Gr. vol. IX, pag. 32 sq. ed. vet., pars fuit hujus collectionis martyriorum antiquiorum.] Confer de eodem opere Eusebianum Bollandum præf. ad t. I *Act. sanctor. Januar.* pag. xvi et xlv, et Henschenium t. II *Aprilis* pag. 539; Baronium Diss. *Martyrologio Romano* præmissa, cap. 5-7, et Matthiam Frid. Beckium ad *Martyrologium Ecclesiæ Germanicæ*, pag. 5 seq. Fabr. In cod. MCDLII bibl. publ. Paris. est n. XX Onesimi, qui Pauli discipulus fuit, martyrium, et n. XXII, Pamphili, Valentis, Pauli, Seleuci, Porphyrii, Theoduli et Juliani martyrium, auctor Eusebio. HARL.

XX. *Epistola ad Constantiam Augustam*, Licin uxorem, laudata ab Iconomachis in Actis synod. Nicænæ secundæ, act. v, pag. 608, et vi, pag. 661 t. III. Binii (Labbei t. VII), et a Nicephoro, Constantinopol. patriarcha, impugnata. Ex eadem Nicephorus Gregoras xix, 3, *Hist.*, ubi Eusebium τότε λογίων τὸν πρῶτον appellat, pag. 591. Ea plenior Græce e ms. regio edidit J. Boivin. notis eruditis ad Niceph. Gregoram, pag. 79 Spuriam et Eusebio suppositam esse non dubit Petavius xiv, 9, *Dogm. theol. de Incarnatione*. S. Eusebio recte a laudato Boivino vindicatur. Iisdem Actis Nicænæ synodi assertur etiam aliqui pag. 608 et 662, ex epistola Eusebii ad Euphrasiam sive Euphrasionem et ad Alexandrum Alexandrinum.

Latine tantum exstant :

XXI. *Apologia pro Origene liber primus*, ex Ruf. versione, inter Origenis atque Hieronymi Opusculis sub Pamphili nomine editus. Et sane ex luminibus sex (tot enim *Apologia* illa libros complexa est) Pamphilum una cum Eusebio prius quinque composuisse, sextum ab Eusebio additum esse, testatur Photius cod. cxviii (b). Confer Isebius ipsum vi, 33, *Hist.*, et quæ de hoc op. Tillemontius t. V *Memor. eccles.*, parte III, pag.

edita est versioni H. E. de qua supra jam egimus HARL.

(a) Docet ibi Eusebius, illo se in opere exhibuisse πλινθας sive indices librorum tum Origenis, et aliorum scriptorum ecclesiasticorum, quos Pamphilus summo studio bibliothecæ suæ adornandæ legerat.

(b) Est inter codd. Latinos bibl. Venetæ Marci, cod. XXXVIII. V. Cat. codd. Lat., pag. HARL.

seq. et 357 seq. Non assentior Bartholomæo Germonio, qui libro *De hæreticis, codicum ecclesiasticorum corruptoribus*, pag. 305 seq., contendit, nullas Pamphili partes in *Apologia pro Origene* fuisse, sed meram hanc fuisse fraudem, qui Eusebii opus sub Pamphili nomine vendidaverit. Hebed Jesu autem in *Catalogo librorum Chaldaicorum*, pag. 19, memorat Eusebii *librum apologeticum pro homine quodam Origenista, qui exponebat Scripturas per allegorias, et coarguebatur hoc nomine a Theodoro*. De Antipatri Bostrensis Ἀντιπάρχου τῆς Εὐσεβίου ὑπὲρ τοῦ Ὀριγένους ἀπολογίας, dicam infra in Antipatro.

XX. *Opuscula XIV* a Jacobo Sirmondo edita ex duobus mss. monasterii Herivallensis et S. Cornelii Compendiensi, t. II *Var. opusc.*, Paris. 1643, 8, unde recusa sunt in *Bibl. Patrum* edit., Lugd. 1675, tomo IV, et inter Sirmondi Opera t. I, Paris. 1696, fol.

Adversus Sabellium liber, sive potius homilia 1 et 2. In harum priore Marcellus Ancyranus perstringitur his verbis pag. 10: *Pater, qui genuit, non perierit de bona progenie, non devorat suum Filium. Irridemus fabulas gentium, et iterum eundem inducimus, non nos, sed qui ausus est Galata. Deus enim non vocem genuit, sed Filium, non sermonem, sed Vitam, non dictum, sed Deum*. In posteriore sæpius laudatur memoria beati viri, per quem Valesius intelligit Pamphilum, editores operum Sirmondi verisimiliter Agapetum, Eusebii decessorem.

De resurrectione et ascensione, homilia 1 et 2, in quarum posteriore copiose celebratur S. Romanus, de quo Eusebius cap. 2 *De martyribus Palæstinæ*, et homilia Eusebii Gallicani, t. VI *Bibl. Patrum* edit. Lugd., pag. 674. Prudentius *Peristeph.*, hymno x, *Martyrologia* 18 Nov., etc. FABR. — Eusebii homilia *de Christi resurrectione*, Gr. ac Lat. per Fr. Combefis. Paris. 1648, fol., in *Bibl. Græc. Lat. Patr. Auct. nov.*, col. 779. — Eusebii episc. *orat. de commemoratione sanctorum*, interpr. Car. Fabiano, edita in parte II Thomæ Galeti libri *Religiosus*. Inscripti, Lugd. 1615, 8; rec. in *Bibl. PP. Colon.* 1622, tom. XV; — in Lugdun. t. XXVII,

(a) In Catal. codd. Angliæ, etc., I, inter codd. Bodlei, n. 2432. 44, inesse dicuntur. *Actus Sylvestri, urbis Romæ episcopi, qui vixit in episcopatu annis xxiii, menses x, dies xix, ex Eusebii Græcis, ut auctor in præfatione ait, translati*. — Paris. in bibl. publ. Eusebii Cæsar. homilia in memoriam Constantini imper. et Sylvestri papæ. Incipit: ὁ ἡμέτερος ἱεροποιεὶς Εὐσεβίος, in codd. DCCXXXVIII, MCDLXIX et MDVIII. — Vindobonæ in bibl. Cæsarea, cod. XXXI, n. II. (cujus initium v. supra ad sect. 20 redditum), de quo multus est Lambeck. Comment. tom. VIII, pag. 683, sqq., qui ex narrationis præmio patefacit, Eusebium in magno aliquo opere de librorum de omnium fere provinciarum martyribus, episcopis, confessoribus, etc., scripsisse prænomine Græcæ Sylvestri papæ Vitam, eamque postea anonymum incertum in linguam transulisse Latinam, et ex antiqua illa Latina versione pro-

duci in *Supplem. Bibl. PP. Paris.* 1639, tom. I, pag. 826 (v. Fabr. *B. Gr.* XIII, pag. 814); sed quod in ea refertur, quid Eusebius episcopus responderit Alexandro, interroganti, quem fructum ferant qui sanctos et beate defunctos colant, illa, quæ si est genuina: Eusebio Alexandrino tribui possit. — Præterea adnotare juvat, in cod. Bodleiano n. MMCCXXIII (Cat. codd. Angliæ I, pag. 116) exstare, Eusebii (cujus sint, non additur) homilias octo, quarum prima est ad monachos; sed in eodem cod. reperiri dicitur Eusebii Emeseni ad monachos homilia nona. V. infra de Eusebio Emeseno. — In cod. eccles. cathedr. Dunelmensis n. CCLXXXII. Eusebii (nullo addito indicio cujus sit? forsitan Emeseni, in Catal. mem. II, pag. 9) sermo *de natiuitate Domini*. — In indice ad vol. II Catal. codd. Paris. bibl. publ. citatur Eusebii Cæsar. oratio *in ingressum jejuniorum*. — In bibl. Bodlei. inter codd. Laudi n. DCCXIV fragmenta quædam Gr. *de penitentia* ex Eusebio, Chrysostomo, Basilio, etc. HARL.

De incorporati et invisibili Deo, atque incorporali anima et spirituali cogitatu hominis homilia sex.

De eo, quod ait Dominus Matth. x, 34, « Non veni pacem mittere in terram. »

De mandato Domini Matth. x, 37, Quod dico vobis in aure, supra tecta prædicare.

De operibus bonis et malis homilia 1 et 2 ad II Cor. viii, 9 seq.

Hæc opuscula ex Græco versa esse, variis argumentis colligitur, neque Eusebio Cæsareensi indigna sunt, eique tribuuntur a Sirmondo, Valesio, du Pinio aliisque [codd. qui nominantur, et Hieronymi auctoritate fultis]. Neque placet opinio Cavei, qui incerta conjectura mavult referre ad Eusebium Emesenum. [Nec placet Oudino l. c., pag. 313.]

XXIII. *Acta Sylvestri papæ*, ad Eusebium auctorem referuntur in quibusdam codd. (a) et a Ratramo libro IV *Contra errores Græcorum*. Sed error ex multis manifestus arguitur, inquit Baronius *ad Martyrolog.* 31 Dec., cum et Gelasio teste *acta Sylvestri incerto auctore sint scripta*. Confer. Wih. Ernesti

diisse denuo hanc ejusdem Vitæ *novam editionem Græcam*; vetusta illa vitæ translatio Latina, in duos libros divisa, est in antiquo cod. membran. bibl. Cæsariensis. inter codd. Latinos historicos, ex quo Lambeck. apposuit longum præonii locum. Idem in Additamento III (lib. IV, p. 482), docet, quantum ea, quæ in hoc codice et hac narratione de sacro lavacro Constantini M. referuntur, a relatione Eusebii Pamphili in libro IV *De vita ejusdem imperatoris* discrepent. — Eusebii Pamphili *de theolog. ambiguitatibus* est in libro inscripto: *Georgio Valla interprete. Nicephori Blemmidæ logica: G. Vallæ libell. De argumentis: Euclidis elementorum XIVus*, etc. Venet. per Anton. de Strata 1488. — ibid. per Simon Papiensem, dictum Bevilacqua, 1498, fol. V. Fabr. *B. L. med. et infim. æt.*, edit. Mansi, tom. VI, p. 281. HARL.

Tenzelii *Diss. selectas*, p. 304 seq. Exstant Latine A apud Mombrithum, tom. II, et alia ex Metaphraste apud Lipomannum, tom. V, et Surium ad 31 Dec. Edidit et Combefisius *Acta Sylvestri et Constantini*, e quibus disputationem adversus Judæos præsentente Constantino a Sylvestro et Zambre habitam repetit in *Bibl. concionatoria*, t. II, ad Dom. 1 Quadragesimæ. Ex illis hausere Zonaras ac Cedrenus, et in Chronicis mss. Georgius Hamartolus et Simeon Logotheta. Vide Cangium *ad Zonaram*, pag. 28.

XXIV. Inedita.

Libri iv Eclogarum propheticarum, de quibus supra n. II. Vide *ibid.* adnotationem nostram. (EDIT. PATR.)

Fragmentum de mensuris ac ponderibus. Mss. Is. Vossii n. 179. FABR. — Est in cod. Veneto D. Marci. (Vid. *Catal. codd. Gr.*, p. 261.) — Inter codd. Vossianos n. MMCCXC (*Cat. codd. Anglæ*, II, p. 62). *Eusebii fragm. de mensuris et ponderibus*. HARL.

De morte Herodis, ms. in bibl. Basil.

Præfatio ad Canticum Mosis in Exodo. Lambec. III, p. 35 (a).

XXV. Scripta Eusebii deperdita.

Præter multas partes operum, de quibus jam dictum est, *ecclesiasticæ Præparationis libri*, in quibus *Eclogæ*. Phot. cod. xi, ubi numerus librorum excidit.

[*Εὐαγγελική Θεογράφεια* bis citatur in Catena in Lucam in cod. Vindobon. Cæsareo XLII, teste Lambecio *Commentar.*, tom. III, p. 166, not. 4. Conf. supra, n. 8. HARL. Fragmentum ex Eusebii Opere deperd. *Theophania evang.* e cod. Coislin. Gött., 1740; 4.] (Vide *notam nostram col.* 23. EDIT.)

Caveus ait, in bibl. Bodleiana, cod. Barocc. CXLVIII, exstare novem homilias sub Eusebii nomine, in memoriam sanctorum, sed spurias. Exstat vero ibi unica tantummodo, quæ nona inscribitur. FABR. Vid. supra, ad n. 23, de homilia *De resurrectione* adnotata.

Opus adversus hæreses atheas promisit Eusebius in fine libri iv *Eclogarum*, teste Lambec. *Comm. de bibl. Cæsarea*, pag. 202.

Prophetia Eusebii Cæsar. et fratris Columbini de quibusdam eventuris in Christiano orbe, Latine, ut videtur, in bibl. Bodlei. inter codd. Kenelmi Digbæi, n. MDCCIII C, *catal. codd.*

In Anastasii *Quæstionibus et responsionibus*, ex variis SS. partibus, in Niconis *Collectionibus rerum moralium* aliisque vett. Gr. florilegiis passim in codd. Coislin., Mediceis, etc., fragmenta occurrunt Eusebiana. HARL.

(a) In codice pergameno sæculi XII vel XIII bibliothecæ universitatis Lovaniensis, 4° parvo, p. 37 legitur: *Omeliæ XII Eusebii Cæsariensis episcopi de Pascha valde utiles, translate de Greco in Latinum.* — *Item sermones ejusdem III de ascensione Domini.*

Ἡ καθόλου στοιχειώδης εἰσαγωγή. Supra n. 3.

Ecclesiasticæ Demonstrationis libri. Phot. cod. XII. Colomesius quatuor libros fuisse putat, quia quatuor libri *Eclogarum propheticarum* exstant mss. in bibl. Vindobonensi: sed in calce libri quarti illarum *Eclogarum* diserte tradit Eusebius, hunc esse librum operis novum. Et *Eclogas propheticas* verisimilius habeat aliquis pro parte τῆς καθόλου στοιχειώδους εἰσαγωγῆς, ut notavi supra num. 3. Laudatur Eusebii Ἐκκλησιαστικῇ ἀπόδειξις in *Jure Græco-Romano*, libr. IV, pag. 295. •

Contra Porphyrium pro Christiana religione libri xxx. Suid. De quibus tantum viginti ad se pervenisse, ait Hieronymus cap. 81 *Catalogi*. Horum tribus postremis confutasse, quæ contra Danielis prophetias argutatus idem Porphyrius fuerat, testatur idem Hieronymus *ad Daniele*. Alibi libros XIV numerat, epist. ad Magnum oratorem. Laudat et Socrates III, 23, pag. 200. Hoc opus Romæ adhuc servari, nimis temere multi credunt, inquit Holstenius *De Porphyrii scriptis*, pag. 63. Apollinarem iis, quæ Eusebius et Methodius contra Porphyrium scripsit, præfert Philostorgius VIII, 14. [V. vol. V, pag. 747.]

Ἐλέγχου καὶ Ἀπολογίας, *Confutationis et Apologiæ* pro Christiana religione adversus ethnicorum objectiones, *libri duo*, atque alii libri duo ejusdem argumenti et sententiis verbisque propemodum iidem (forte altera priorum ἔκδοσις). Phot. cod. XIII. Fallitur Valesius, qui libros *contra Porphyrium* cum his libris confundit. Nec minus fallitur Caveus, qui cum his confundit *Apologeticum* Eusebii *pro fide sua*, de quo supra num. 9.

Oratio de basilica Hierosolymitana, Servatoris sepulcro, ac *de donariis ibi dedicatis*, quam, licet longiorem, stans imperator Constantinus auscultavit. Euseb. IV, 33, *De vita Constantini*.

De festo Paschali liber eidem Constantino dictatus, complexusque μυστικὴν ἀνακάλυψιν τοῦ τῆς ἐορτῆς λόγου, sive rationes cycli novemdecim annorum et historiam controversiæ de Paschate. Euseb. IV *De vita Const.*, cap. 34 et 35, ubi imperatoris ad Eusebium epistola, qua ipsi gratias agit, et meminit Latini interpretis, qui scripta ejus in Latinam linguam transferat. Eusebio ad componendam ἐννεακαίδεκαετηρίδα occasionem dederat sanctus Hippolytus sua ἐκκαίδεκαετηρίδι, teste Hieronymo cap. 61 *Catalogi*. Atque ita capiendus Isidorus Hisp. VI, 17, *Orig.*, et Beda *De temporum ratione* cap. 42. [In bibl. Cotton, XIII, 12, p. 93, *Cat. codd. Angl.*, *Eusebii Cæsar. de Pascha homiliæ XII*.

Περὶ τῆς τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν πολυπαιδείας scripsisse se testatur Eusebius VI, 8, *Præparat. evangel.* pag. 310. Idem opus, in quo Basilii *De Spiritu*

— *Item ejusdem II de spiritu sancto*. Volumen duabz partibus constat: pars prior indicem volumini exhibet, pars altera, quæ homilias continebat a priori distracta, jam non invenitur. EDIT. PATR.

uaculo, cap. 29, legisse se significat, ἐπαπορήματα Α
περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας.

Epistolæ quæ plurimæ, præter illas, de quibus
supra num. 21, in quibus omnibus Arianorum se
factorem prodere arguunt Acta concilii Nicæni, act.
vi, t. III, edit. Binianæ, pag. 662, vertuntque
ipsi vitio, quod licet synodo Nicæna subscrise-
rit, et ποτὲ μὲν τὴν ἀλήθειαν ὑποκρινόμενος ἀποδεί-
κνυσθαι, ποτὲ καὶ quæ iam veritatem simulare deprehenditur,
tamen non veniam publice petierit de scriptis suis
eque retractaverit, et pro epistolis specialim suis
ἄπολογον ἀπολογίας non composuerit, vulgaveritque.

Sermonem de defectu pluviae memorat Hebed Jesu
in *Catalogo librorum Chaldaeorum*, n. 20.

[Fragmentum Eusebii τοῦ Ἀσματος τῶν ἡσμάτων
edidit Munterus Fr. PP., Gr., I, p. 60 sq.; alia
fragm. ejusd., Matthæi in *Anecdosis*, Mosquæ, 1775.
In Galland. *Bibl. PP.*, tom. IV, p. 459 sq., sunt
Eusebii Pamph. opuscul. xiv, primum in lucem
edita a Jac. Sirmondo. — Præmittuntur ejusdem
Eusebii Proœmium et cap. iii priora *Dem. Ev.*,
una cum operis epilogo evulgata a J. A Fabricio.
In Prolegg. de his p. xxii sq. breviter Gallandus
egit.]

DE VITA SCRIPTISQUE EUSEBII CÆSARIENSIS.

(H. VALESIUS, Proleg. ad Eusebii *Histor. eccles.* ed. Mogunt. 1672.)

De vita Eusebii Cæsariensis librum olim conscrip-
serat Acacius, ejus discipulus et in episcopatu Cæ-
sariensi successor, ut testatur Socrates. Sed cum
hic liber una cum plurimis aliis vetustatis incuria
perierit, nos collectis hinc inde veterum scripto-
rum testimoniis qui de Eusebio locuti sunt, jactu-
ram illam pro virili parte sarcire conabimur. Igi-
tur Eusebius natus est in Palæstina sub extrema, ut
videtur, Gallieni tempora. Ex Palæstina quidem il-
lum oriundum fuisse argumento est, quod a vete-
ribus fere Palæstinus vocatur. Ita certe Basiliius,
Theodoritus alique eum appellant. Ac quamvis ob
Cæsariensis urbis episcopatum ita cognominari pos-
sunt, verius tamen mihi videtur, illum a patria id
cognomen traxisse. Certe ipse in libro primo
De Vita Constantini se adhuc adolescentem in Pa-
læstina educatum ac versatum esse testatur, ibique
primum a se visum esse Constantinum, dum is in
comitatu Diocletiani Augusti per Palæstinam iter fa-
ceret. Sed et in libro ii ejusdem operis, ubi legem
Constantini refert, quam ille pro Christianis scrip-
psit ad Palæstinos, Palæstinum se fuisse haud ob-
scure significat. Postquam enim legis ipsius ad Pa-
læstinos missæ verba retulit, hæc addit: *Hæ primæ
imperatoris litteræ ad nos missæ.* Quod vero or-
tum illius in extrema Gallieni tempora contuli, hu-
jus rei auctorem habeo ipsum Eusebium. In libris
enim *Historiæ ecclesiasticæ* loquens de Dionysio
Alexandrinorum episcopo, illum sua ætate vixisse
testatur, ut videre est in libro iii, cap. 28. Quare
cum constet Dionysium Alexandrinum anno prin-
cipatus Gallieni duodecimo e vivis abiisse, Eu-
sebiū jam tum in lucem editum fuisse oportet, si
quidem ejus ætas in ea tempora incidit quibus vixit
Dionysius. Idem etiam colligi potest ex libro v
Historiæ ecclesiasticæ sub finem, ubi de Artemonis
hæresi verba faciens, Paulum Samosatenum sua
ætate eam hæresim renovasse scribit. Denique in

libro vii, narrans ea quæ regnante Gallieno conti-
gerunt, antequam de Pauli Samosatensis errore ac
damnatione sermonem instituat, his utitur verbis :
*Verum his jam expositis, nunc tandem quæ qualisque
fuerit ætas nostra, posterorum notitiæ tradamus.*
Parentes quos habuerit, nobis incertum est,
nisi quod Nicephorus Callistus, nescio quos aucto-
res secutus, illum sorore Pamphili martyris geni-
tum esse prodit. In epistola autem Arii ad Eusebium
Nicomediensem, frater Eusebii Nicomediensis dici-
tur. Ac tametsi propter amicitiam frater dici po-
tuit, verius tamen mihi videtur, illum aut germa-
num aut consobrinum fuisse Nicomediensis Eusebi-
i, maxime cum Arius plurimis aliis ibi commemoratis,
unum Cæsariensem fratrem appellet Nicomediensis.
Deinde Nicomediensis Eusebius oriundus fuit ex
Syria. Fuit enim primo episcopus Beryti. Nec mos
tunc erat, ut extranei et ignoti ad regendas Eccle-
sias promoverentur. In sæcularibus disciplinis quos
magistros habuerit, perinde ignoramus. In sacris
autem litteris præceptorem habuit Dorotheum eunu-
chum, Antiochensis Ecclesiæ presbyterum : cujus
etiam in libro vii honorificam mentionem facit.
Quamquam Eusebius eo loco tantum dicit a se au-
ditum esse Dorotheum, dum sacras litteras in Ec-
clesia non incommode exponeret. Si quis tamen
ex his Eusebii verbis cum Trithemio velit colligere,
Eusebium Dorothei fuisse discipulum, equidem non
magnopere repugnabo.

Ea tempestate mortuo Theotecnō, Cæsariensis
D Ecclesiæ episcopatum administrabat Agapius, vir
eximie sanctitatis, et effusæ in pauperes liberalita-
tis. Ab hoc Eusebius in clerum ascitus, arctissimam
iniit amicitiam cum Pamphilo, qui tum inter Cæ-
sariensis Ecclesiæ presbyteros eminebat. Erat Pam-
philus natione Phœnix, domo Berytius ; Pierii
Alexandrinæ Ecclesiæ presbyteri discipulus, ut
scribit Photius. Qui cum litterarum sacrarum sin-

gulari amore flagraret, omnesque ecclesiasticorum scriptorum libros ac præcipue Origenis, summo studio conquereret, celeberrimam scholam ac bibliothecam instituit Cæsareæ. Cujus scholæ magister primus fuisse videtur Eusebius. Certe Eusebius in libro *De martyribus Palæstinæ* diserte scribit, Apphianum, qui tertio persecutionis anno martyrium consummavit, in urbe Cæsarea sacris litteris a se eruditum fuisse. Ab eo tempore Eusebius cum Pamphilo semper conjunctissime vixit, ejusque indivisiuus comes ad mortem usque permansit : adeo ipsi charus, ut ab ejus amicitia cognomentum sortitus sit *Pamphili*. Nec vero solum superstitem, sed etiam mortuum singularem amore dilexit Eusebius : ita ut post mortem Pamphili, semper de illo honorificentissime simul et amantissime loqueretur. Testantur hoc tres libri *De Vita Pamphili martyris* ab eo conscripti, quos elegantissimos vocat Hieronymus. Idem etiam colligitur ex pluribus locis qui in *Historia ecclesiastica* leguntur, et in libro *De martyribus Palæstinæ*. Denique in libro II *adversus Sabellium*, qui post Nicænum concilium ab Eusebio conscriptus est, Pamphilum martyrem frequenter prædicat, quanquam suppresso ejus nomine. Nam et in ipso orationis exordio ita dicit : *Puto adhuc aures obstrepi meas a memoria beati illius viri, qui illa religiosa frequenter usus est voce. Nam et aures vestræ adhuc sonum illius vocis retinent. Puto enim me audire eum dicentem : « Unigenitus Dei Filius. »* Hæc enim religiosa vox per os ejus semper promebatur. Memoria enim erat Unigeniti ad gloriam non nati Patris. Audivimus autem Apostolum præcipientem honorari duplici honore debere presbyteros, eos maxime qui laborant in verbo et doctrina. Et pag. 29 iterum de eo ita loquitur : *Hæc non nos extollunt, memoria beati illius viri. Utinam autem ita possim dicere, ut vobiscum semper ab eodem audiebam. Sed ea quæ nunc dicuntur, illi placita fuisse videntur. Gloria enim est proborum servorum, vera de Domino dicere; et honor eorum Patrum qui bene docuerunt, si repetantur eorum doctrinæ.* Et rursus in eodem libro, pag. 37 : *Hæc audiebamus semper a beato illo viro. Sæpe enim ita dicebantur ab eo, ut quidam suspicarentur ore quidem eum ista proferre, corde autem aliter habere. Et quidem memor vobis sum, audivisse me ab eo sancto nobis juramento satisfacisse, quia non aliud in lingua, et aliud esset in corde ejus. Et paulo post : Sed nunc quidem paucis ob memoriam et honorem Patris illius nostri, ita boni, ita laboriosi, et pro Ecclesiis ubique vigilantis dicta sint nobis. Neque enim generis ejus memoriam fecimus, neque educationis, aut eruditionis, aut alterius vitæ et propositi. Quos quidem Eusebii locos ne quem sua laude defraudem, indicavit mihi vir doctissimus Franciscus Ogerius. Cæterum ex his quæ dixi satis colligitur, Eusebium nullo propinquitatis jure, sed tantum amicitiae vinculo cum Pamphilo conjunctum fuisse. Certe Eu-*

(a) Eusebius in Epistola ad Cæsarienses de synodo Nicæna.

Asebius, qui tot locis Pamphilum nominat, ejusque amicitia tantopere gloriatur, nunquam tamen propinquum aut affinem suum vocat. Imo vero ex ipsius Eusebii testimonio manifeste conficitur, Pamphilum martyrem Eusebii propinquum non fuisse. Nam in fine libri VII *Historiæ ecclesiasticæ*, ubi de Agapio Ecclesiæ Cæsariensis episcopo verba facit, ita loquitur : *Hujus tempore Pamphilum virum disertissimum, vitæque et operibus vere philosophantem cognovimus; in eadem Ecclesia presbyteri honore decoratum.* Cum igitur Eusebius ipse testetur, a se tunc primum cognitum esse Pamphilum, satis apparet nulla necessitudine aut affinitate eos inter se conjunctos fuisse.

B Per hæc tempora contigit gravissima illa persecutio Christianorum, quæ a Diocletiano primum cœpta, a sequentibus deinceps imperatoribus ad decimum usque annum prorogata est (a). Hujus persecutionis tempore Eusebius utpote Cæsariensis Ecclesiæ tunc presbyter, in ea urbe perpetuo fere permansit, et continuis hortationibus multos ad martyrium instruxit. Inter quos fuit Apphianus, nobilis adolescens, cujus illustre certamen refert Eusebius noster in libro *De martyribus Palæstinæ*. Eadem persecutione captus Pamphilus et in carcerem conjectus, integrum biennium in vinculis exegit. Quo quidem tempore Eusebius amicum et contubernalem suum nequaquam deseruit : sed illum invisens assidue, quinque libros *Defensionis Origenis* in carcere una cum illo elaboravit; sextum vero et ultimum ejusdem operis librum mortuo demum absolvit Pamphilo. Totum vero illud opus, confessoribus in metallis Palæstinæ degentibus ab Eusebio et Pamphilo nuncupatum est, quemadmodum scribit Photius in *Bibliotheca*, capite 118. Ejusdem persecutionis tempore, ob quasdam, ut credibile est, Ecclesiæ necessitates, in Tyrum profectus est. Qua in urbe dum degeret, quinque Ægyptiorum martyrum gloriosa certamina abs se visa esse testatur in libro VIII, cap. 7. Sed et in ejusdem libri cap. 9, se in Ægyptum ac Thebaidem venisse scribit, grassante adhuc persecutionis furore; atque illic multorum utriusque sexus martyrum admirabilem constantiam oculis suis conspexisse. Sunt qui scribant, Eusebium in ea persecutione ut carceris molestiis liberaretur, idolis sacrificasse; idque illi objectum est ab episcopis et confessoribus Ægyptiis in synodo Tyria, ut infra commemorabimus. Sed non dubito quin id falsum sit et ab inimicis Eusebii confictum. Nam si tantum crimen revera admissum fuisset ab Eusebio, quomodo Cæsariensis Ecclesiæ postea factus fuisset episcopus? Quomodo ab Antiochenis ad suscipiendum illius urbis sacerdotium evocatus? Et tamen cardinalis Baronius illud quasi certum ratumque arripuit, quod Eusebio per jurgium et altercationem objectum est ab ejus adversariis, nec ullius testimonio confirmatum.

Per idem tempus scriptus est ab Eusebio liber

adversus Hieroclem. Causam scribendi præbuit Hierocles Nicomediensis, qui sub initium ejus persecutionis cum Christianorum ubique templa destruerentur, vexatæ religioni quasi insultans, duos adversus fidem Christi in urbe Nicomedia edidit libros, quos *Φιλαθήεις* inscripserat. In quibus inter cætera id asserebat, Apollonium Tyanæum multo plura et majora fecisse quam Christum, ut testatur Lactantius in libro vii. Sed Eusebius hominem despiciens, contentus fuit eum brevi libello confutare.

Inter hæc mortuo Agapio, Cæsariensium episcopo, cum persecutio jam sedata et pax reddita esset Ecclesiæ, Eusebius communi omnium consensu in ejus locum substituitur. Alii successorem Agapii ponunt Agricolam, qui Ancyranæ synodo interfuit ac subscripsit, anno Christi 314. Ita Baromius in *Annalibus*, ad annum Christi 314, et Blondellus in *Apologia pro sententia B. Hieronymi*, cap. 19. Ubi Eusebium anno Christi circiter 315, administrationem Cæsariensis Ecclesiæ post mortem Agricolæ suscepisse scribit. Verum subscriptiones illæ episcoporum quæ in Latinis Canonum collectionibus habentur, parum certæ mihi videntur ac firmæ. Nam neque in Græcis codicibus, nec in Latina versione Dionysii Exigui leguntur. Deinde Eusebius in libro vii *Historiæ ecclesiasticæ* recensens præcipuarum sedium episcopos, sub quibus orta et grassata est persecutio, in Agapio Cæsariensium episcopum desinit, quem ait in ea persecutione pro Ecclesiæ suæ commodis plurimum laborasse. Hic ergo ad finem usque persecutionis permanserit necesse est. Atqui Eusebius statim post finem persecutionis factus est episcopus. Nam cum Paulinus episcopus Tyri, paulo post redditam Ecclesiæ pacem basilicam dedicaret, ad ejus dedicationem una cum reliquis episcopis a Paulino evocatus est, et elegantissimam coram illo habuit orationem, sicut discimus ex libro x *Historiæ ecclesiasticæ*. Id autem contigit antequam Licinius adversus Constantinum relictaret, quod factum est anno Natalis Dominici 315. Circa hæc tempora Eusebius insignes illos *De demonstratione* et *De præparatione evangelica* libros elaboravit. Quos quidem ante concilium Nicænum scriptos fuisse constat, cum in *Historia ecclesiastica*, quæ ante illud concilium ab Eusebio scripta est, nominatim citentur, quemadmodum in adnotationibus ostendimus. Interea Licinius, qui in Orientis partibus Rempublicam administrabat, repentino furore incitatus Christianos persequi cœpit, præcipue vero antistites, quos Constantino magis favere, et pro illo vota facere suspicabatur. Sed Constantinus, suscepta adversus Licinium expeditione, brevi illam duobus præliis terra marique victum ad dedicationem compulit. Atque ita Christianis in Oriente deperditibus pax per Constantinum denuo reddita est.

Verum inter ipsos Christianos longe gravior eodem tempore tumultus exarsit. Namque Arius, Alexan-

drinæ urbis presbyter, cum nova quædam et impia de Dei Filio dogmata publice in Ecclesia prædicaret, et ab Alexandro episcopo frequenter admonitus, nihilominus in iisdem assertionibus perseveraret, tandem una cum erroris sui sociis damnatus, pulsusque Ecclesia fuerat. Quam damnationem moleste ferens, litteras cum exemplo fidei suæ ad omnes vicinarum urbium episcopos misit: quibus querebatur immerito se depositum ab Alexandro, eum eadem ipse quæ reliqui Orientis antistites prædicaret. His artibus decepti plures episcopi, et ab Eusebio Nicomediensi maxime incitati, qui Arii partibus palam favebat, litteras pro Ario scripserunt ad Alexandrum Alexandrinæ urbis antistitem, orantes ut Arium in pristinum locum restitueret. Ex eorum numero fuit Eusebius noster, cujus litteræ ad Alexandrum scriptæ exstant in Actis septimæ synodi œcumenicæ, et inter veterum testimonia a nobis relatæ sunt. Eusebii Cæsariensis exemplum mox secuti Theodotus ac Paulinus, alter Laodiceæ, alter Tyrionum episcopus, pro restitutione Arii apud Alexandrum intercessere. Quorum epistolas, utpote dogmatibus suis patrocinantes, cum ubique ostentaret Arius, et tantorum virorum auctoritate multos in societatem erroris sui pertraheret, Alexander et ipse coactus est ad reliquos Orientis episcopos litteras mittere, quibus palam fieret, Arium una cum sociis jure damnatum ac depositum fuisse. Exstant hodie Alexandri epistolæ duæ: altera ad Alexandrum Constantinopolitanum episcopum, in qua queritur Alexander de tribus episcopis Syriæ, qui Ario consentientes, contentionem quam sedare potius debuissent, magis quam antea inflammaverant. Hi sunt Eusebius, Theodotus ac Paulinus, sicut ex Arii epistola ad Eusebium Nicomediensem scripta licet colligere. Alteram Alexandri epistolam ad omnes ubique terrarum episcopos datam refert Socrates in libro i. His Alexandri litteris pene omnes Orientis subscripserunt episcopi: inter quos principem locum obtinebant Philogonius Antiochiæ, Eustathius Berroæ et Macarius Hierosolymorum antistites. Episcopi vero illi qui ab Arii partibus stare videbantur, cum Alexandri litteris se perstrictos viderent, acrius multo ac vehementius in defensionem Arii incubuere: præcipue autem Nicomediensis Eusebius. Noster enim Cæsariensis Eusebius, una cum Patrephilo ac Paulino, aliisque Syriæ episcopis id tantum decrevit, ut Ario presbytero conventus in ecclesia sua agere liceret; subjectus tamen idem esset Alexandro episcopo, ab eoque flagitaret ut ad pacem et communionem admitteretur. Ad hunc modum dissidentibus inter se episcopis, et his Alexandri, illis Arii partes foventibus, contentio supra modum exasperata est. Cui malo ut mederetur Constantinus, generalem episcoporum synodum, qualem nulla unquam ætas viderat, ex universo orbe Romano congregavit in urbe Bithyniæ Nicæa. Hujus maximi ac celeberrimi concilii non minima pars fuit Euse-

bis noster. Nam et in dextro cornu primum locum obtinuit, et imp. Constantinum, qui inter duos consentientium ordines medius in aurea sella residebat, totius synodi nomine compellavit, sicut ipse testatur in exordio libri *De Vita Constantini*, et in lib. III ejusdem operis. Idem etiam confirmat Sozomenus in libro *Historiæ ecclesiasticæ*. Deinde cum inter episcopos maxima esset controversia de formula fidei, Eusebius noster formulam proposuit admodum rectam et simplicem, et quæ omnium episcoporum, ipsiusque adeo imperatoris consensu laudata est. Sed cum ei formulæ aliquid deesse videretur ad confutandam novi dogmatis impietatem, Patres synodi Nicænæ has præterea voces addendas esse censuerunt: *Deum verum de Deo vero: genitum non factum, consubstantialiæ Patri*. Adjecerunt etiam anathematis aduersus eos qui dicerent Filium Dei de non exstantibus factum esse, et fuisse tempus cum non esset. Et initio quidem Eusebius noster *consubstantialis* vocem admittere recusabat. Sed postea edoctus a reliquis episcopis quænam esset huius verbi vis atque sententia, huic fidei tandem consensit ac subscripsit, quemadmodum ipse tradit in epistola ad Cæsarienses. Nonnulli asserunt Eusebium necessitate adactum, et imperatoris metu potius quam ex animi sui sententia, Nicænæ fidei subscripsisse. Ego vero de aliis quidem qui interfuerunt huic synodo, id facile crediderim. De Cæsariensi autem Eusebio ita sentire non possum. Nam Eusebius post synodum Nicænæ, semper damnavit eos qui dicerent Filium Dei ex nihilo factum esse, ut patet ex libris ejus contra Marcellum, et nominatim ex cap. 9 et 10 libri *De ecclesiastica theologia*. Idem etiam de illo testatur Athanasius. Qui cum sæpissime retulerit Eusebium Cæsariensem Nicænæ synodo subscripsisse, nunquam tamen id ab illo simulate et in speciem duntaxat factum esse prodit. Certe si Eusebius non ex animo, sed per fraudem ac simulationem Nicæno concilio subscripsit, cur ad Cæsarienses illam quam dixi postea misit epistolam, qua ingenue professus est se fidem illam quæ in concilio Nicæno edita fuerat, amplexum fuisse? Post synodum Nicænæ, Ariani metu imperatoris aliquantulum quievere. Mox resumpta fiducia, cum in amicitiam principis callide irrepsissent, catholicos antistites omnibus modis atque artibus persequi instituerunt. Primus illorum impetus in Eustathium incubuit, Antiochenæ urbis episcopum, qui et confessionis gloria illustris, et inter Nicænæ fidei assertores præcipuus habebatur. Hunc igitur apud imperatorem accusant quod Sabellii impietatem astrueret, quodque matrem principis Helenam Augustam contumelia affecisset. Fit ingens conventus episcoporum in urbe Antiochia, cui præsedit Eusebius Nicomediensis, totius factionis auctor ac signifer. Interfuit etiam huic synodo Cæsariensis Eusebius. Igitur Eustathius a Cyro Berroënsium episcopo accusatus quod impiam Sabellii doctri-

nam tueretur; concinnato præterea aduersus illum stupri crimine, de sede sua depellitur. Quam ob causam gravissimus Antiochiæ tumultus est excitatus; populo duas in partes diviso, cum alii Cæsariensem Eusebium in Eustathii locum substitui, alii Eustathium sibi episcopum reddi flagitarent. Ventumque esset ad manus, nisi imperatoris metus et iudicium auctoritas eos cohibuisset. Pacata tandem seditione, pulsoque in exilium Eustathio, Eusebius noster tametsi et a populo et ab episcopis qui aderant, rogatus ut Antiochensis Ecclesiæ administrationem susciperet, id facere recusavit. Cumque episcopi scriptis ad Constantinum litteris, et suum et populi totius suffragium ei retulissent, Eusebius suas quoque litteras dedit ad Constantinum. Quibus rescribens imp. Constantinus, Eusebii consilium magnopere laudavit. Dejecto in hunc modum Eustathio, quod anno Christi 330 gestum esse in Adnotationibus observavi, Ariani in Athanasium furoris sui impetum vertunt. Ac primo quidem ordinationem ejus accusant apud principem: deinde quod lineæ vestis canonem a provincialibus exigeret: quod sacrum calicem confregisset: postremo quod Arsenium quemdam episcopum interemisset. Itaque Constantinus molestissimis eorum delationibus fatigatus, concilium indixit in urbe Tyro, eoque Athanasium episcopum ad causam dicendam venire iussit. In ea synodo iudex sedit inter cæteros Eusebius Cæsariensis, quem Constantinus ei concilio interesse voluerat. Hunc in concilio sedentem conspicatus Potamo Heracleopolitanus episcopus, qui cum Athanasio episcopo et aliquot Ægypti sacerdotibus illuc advenerat, his verbis compellasse dicitur: *Tene, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium stare a te judicandum? Quis hæc pati possit? Nonne persecutionis tempore tecum in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdidici; tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi quod persecutoribus nostris spopondisti te rem nefariam admissurum, ac fortasse etiam admisisti?* Hæc Epiphanius ita narrat in hæresi Meletianorum. Ex quibus obiter apparet, falli eos qui Eusebium nostrum idolis aliquando sacrificasse scribunt, idque illi in synodo Tyria palam objectum fuisse. Neque enim Eusebium insinulavit Potamo, quod idolis immolavisset, sed tantum quod salvus et integer ex carcere dimissus, id de ipso suspicandi ansam præbuisset. Fieri tamen potest, ut Eusebius alio quopiam modo dimissus fuerit e carcere, quam illo quem retulit Potamo. Cæterum ex Epiphanii verbis colligi videtur, Eusebium Cæsariensem huic synodo præsedisse. Addit enim Eusebium his auditis graviter commotum, dimisisse concilium. Ex aliis tamen scriptoribus compertum habemus, non Cæsariensem, sed Nicomediensem Eusebium Tyriæ synodo præfuisse.

P. st concilium Tyri habitum, episcopi omnes

qui illic consederant, jussu principis Hierosolyma se contulere, ad celebranda encænïa magnæ illius basilicæ, quam in honorem Christi Constantinus ibidem extruxerat. Illic Eusebius noster variis conjunctionibus in ecclesia habitis festivitatem decoraverit. Cumque imperator acerbissimis litteris episcopos ad comitatum suum evocasset, ut eorum quæ adversus Athanasium per fraudem ac simulationem gesserant, rationem coram redderent; Eusebius poster una cum quinque aliis venit Constantinopolim, deque omnibus gestis principem certiorum fecit. Tunc etiam tricennem orationem coram ipso imperatore in palatio recitavit. Quam quidem imperator summo cum gaudio auscultavit, non tam ob suas, quam ob Dei laudes, quem Eusebius tota illa oratione celebraverat. Hanc secundam orationem in palatio a se dictam fuisse testatur Eusebius in libro *De vita Constantini*. Jam quippe antea orationem de sepulcro Domini habuerat in palatio; quam quidem imperator stans audierat, nec unquam, licet semel atque iterum ab Eusebio rogatus, sedere in sella sibi apposita sustinuerat; æquum esse dicens, sermones de Deo a stantibus exaudiri, ut refert Eusebius in capite 33 ejusdem libri.

Porro quam charus acceptusque fuerit Constantino noster Eusebius, tum ex his quæ dixi, tum ex multis aliis licet intelligere. Nam et frequentes ab eo accepit litteras, quæ in supradictis libris intextæ leguntur. Nec raro ad palatium accitus et convivio exceptus, et familiari colloquio honoratus est. Quin etiam visionem illam crucis quam in cælo Constantinus viderat tunc cum adversus Maxentium proficisceretur, Eusebio nostro narravit; et Labarum quod ad crucis illius similitudinem expresserat, eidem ostendit, quemadmodum ipse testatur Eusebius. Cumque opus haberet codicibus sacris ad usum ecclesiarum quas Constantinopoli edificaverat, eorum describendorum curam ac sollicitudinem mandavit Eusebio; quippe quem harum rerum peritissimum esse probe sciret. Denique cum Eusebius noster librum *De festo paschali* ejus nomini nuncupasset, adeo jucundum id munus fuit Constantino, ut librum illum statim in Latinum sermonem converti jussuisset, scriptisque ad Eusebium litteris eum hortatus sit, ut ejusmodi opera quæ in manibus habebat, rerum sacrarum studio sis quamprimum communicaret.

Sub idem tempus Eusebius descriptionem basilicæ Hierosolymitanæ, et donariorum quæ illic sacrata fuerant, brevi libello comprehensam Constantino principi nuncupavit. Quam quidem una cum oratione tricennali ad calcem librorum *De vita Constantini* subjecerat. Verum hic liber hodie non existat. Eodem etiam tempore scripti sunt ab Eusebio libri quinque *contra Marcellum*: quorum postremos tres *De ecclesiastica theologia* Flaccillo Antiochensium episcopo inscripsit. Iniit autem *episcopatum* Flaccillus paulo ante synodum Tyri,

quæ congregata est consulatu Constantii et Albini, anno 335 Natalis Dominici. Certe Eusebius in libro 1 *Contra Marcellum de ecclesiastica theologia*, cap. 14, diserte scribit, Marcellum merito ab Ecclesia damnatum fuisse. Damnatus autem est primum Marcellus in synodo Constantinopolitana, ab illis ipsis episcopis qui basilicam Constantinianam Hierosolymis dedicaverant, hoc est anno Christi 335, vel certe 336, ut Baronio placet. Et Socrates quidem tres tantum agnoscit Eusebii libros *contra Marcellum*, eos scilicet qui *De ecclesiastica theologia* inscribuntur: cum tamen totum opus *contra Marcellum*, quinque libris ab Eusebio sit comprehensum. Porro omnium Eusebii librorum, postremi videntur esse quatuor illi *De Vita imp. Constantini*. Scripti sunt enim post mortem imp. illius, cui non diu superstes vixit Eusebius. Mortuus quippe est sub exordia principatus Constantii Augusti paulo ante mortem Constantini Junioris, quæ contigit Acindyno et Proculo consulibus, anno Christi 340, ut colligitur ex Socratis libro secundo. Quod autem Scaliger in *Animadversionibus Eusebianis*, editionis ultimæ pag. 250, ait Eusebii libros *contra Porphyrium* scriptos esse sub Constantio, Constantini Magni filio, cum nullius antiqui scriptoris testimonio confirmetur, a nobis tam facile admitti non potest. Sed quod ibidem subjicit Scaliger, tres postremos *Evangelicæ demonstrationis* libros, octavum decimum scilicet, nonum decimum ac vicissimum, ab Eusebio scriptos esse *contra Porphyrium*, in eo manifeste hallucinatur. Scribit quidem Hieronymus, Eusebium tribus voluminibus, hoc est, xviii, xix et xx, respondisse Porphyrio, qui in libro xii et xiii eorum quos *contra Christianos* edidit, librum Danielis prophetæ convellere tentaverat. Sed Hieronymus non libros Eusebii *De demonstratione evangelica* intelligit, ut putavit Scaliger, sed libros ab eo *contra Porphyrium* elaboratos; qui *Ἐλέγχων καὶ Ἀπολογία* inscribebantur, uti colligere est ex *Bibliotheca Photii*. Cæterum hos libros post *Ecclesiasticam Historiam* ab Eusebio scriptos fuisse opinor. Idque ex eo conjicio, quod Eusebius noster in libro vi *Ecclesiasticæ Historiæ*, ubi insignem locum affert ex tertio Porphyrii libro *contra Christianos*, nullam facit mentionem eorum librorum quibus ipse Porphyrio responderat: cum tamen satis diligens laudator esse soleat operum suorum, et ad eorum lectionem studiosos subinde rejiciat.

Sed quoniam opportuna sese offert occasio, pauca etiam de *Ecclesiasticæ Historiæ* libris hoc loco adnotare libet. Horum enim potissimum causa tota hæc a nobis instituta est lucubratio. Multa quidem ab Eusebio nostro scripta sunt ad Ecclesiæ catholicæ utilitatem, et ad confirmandam Christianæ fidei veritatem, partim adversus Judæos, partim *contra gentiles*. Inter omnes tamen ejus libros merito palmam fert *Ecclesiastica Historia*. Multi quippe ante Eusebium pro Christianæ fidei defensione li-

bro conscripserant, et Judæorum contumaciam erroremque gentilium validissimis rationibus convicerant. Sed qui rerum ecclesiasticarum historiam posteris traderet, nemo ante Eusebium extiterat. Quo magis laudandus est Eusebius noster, qui et primus hoc argumentum excogitavit; et cum illud aggressus fuisset, omnibus numeris absolutum reliquit. Certe cum multi post eum reperti sint, qui illius exemplo incitati res ecclesiasticas scriptis prodere aggredirentur, omnes tamen ab iis temporibus historiam suam exorsi sunt in quibus Eusebius noster opus suum terminaverat; superiorum vero temporum historiam, quam ille decem libris exposuerat, integram ei atque intactam reliquerunt. Quamobrem si quis illum ecclesiasticæ historiæ Patrem et conditorem appellare voluerit, is profecto non absurde nec immerito id cognomen illi impositurus videtur. Quam autem ratione ad hoc argumentum accesserit Eusebius, non difficile est conjicere. Nam cum in extrema parte *Chronicorum Canonum*, tempus adventus Domini nostri et Passionis ejus accurate notasset, nomina etiam episcoporum qui in quatuor præcipuis Ecclesiis sedebant, et illustrium virorum qui in Ecclesia floruerant: hæreses denique ac persecutiones quibus vexata fuerat Ecclesia, suo tempore atque ordine digessisset, paulatim ad historiam ecclesiasticam conscribendam, quasi manu deductus est: ut quæ in *Chronicis Canonibus* quasi compendio quodam perstrinxerat, in *Ecclesiastica Historia* latius atque uberius pertractaret. Ipse certe in præmio *Historiæ ecclesiasticæ* aperte indicat id quod dixi. Ubi etiam ab æquis lectoribus veniam sibi dari postulat, sicubi fortasse hoc argumentum minus cumulate fuerit exsecutus: se enim omnium primum ad hoc scribendi genus accedere, et iter nullius antea tritum vestigiis ingredi primum cœpisse. Verum hæc non tam excusatio ac veniæ deprecatio, quam laudis et gloriæ captatio quibusdam videri possit. Porro cum constet ex Eusebii ipsius testimonio, *Ecclesiasticam Historiam* post *chronologicos Canones* ab eo scriptam fuisse, mirum tamen est, utrumque opus ad unam eandemque metam procedere, ad annum scilicet vicesimum Constantini, qui fuit annus Christi 325. Illud præterea mirari subit, quod cum Nicæna synodus celebrata sit vicennialibus Constantini, nulla tamen ejus fiat mentio, nec in *Chronico*, nec in *Ecclesiastica Historia*. Nam quod in *Latino* ejus *Chronico* ad annum Constantini quintum decimum hæc leguntur, *Alexandrinæ Ecclesiæ XIX^{us} ordinatur episcopus Alexander, a quo Arius presbyter de Ecclesia ejectus, multos suæ impietati sociat. Ad quorum perfidiam coarguendam, synodus cccxviii episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata, omnes hæreticorum machinas Homousii oppositione delevit.* Satis perspicuum est, ista non ab Eusebio scripta, sed ab Hieronymo addita fuisse, qui Eusebianum *Chronicum* multis de suo adjectis interpolavit. Ut enim illud omittam, quod synodi

Nicænæ commemoratio hic alieno loco ponitur, quis unquam credat, Eusebium de Ario ita locutum fuisse, aut Homousii vocabulum *Chronico* suo intexuisse, quod semper illi displicuit ut postea videbimus? Quomodo Eusebius dixit trecentos et octodecim episcopos Nicænæ synodo interfuisse, cum in tertio libro *De vita Constantini* disertissime scribat, paulo plus quam ducentos et quinquaginta in ea consedissee? Non dubito tamen quin *Ecclesiastica Historia* ab Eusebio absoluta sit aliquot annis post synodum Nicænam. Sed cum Eusebius pace illa quæ post persecutionem Diocletiani cœlitus affulsit Ecclesiæ, *Historiam* suam claudere decrevisset, quemadmodum ipse testatur in exordio operis sui, Nicænæ synodi commemorationem de industria vitavit, ne seditiones ac tumultus episcoporum inter se rixantium exponere cogeretur. Quippe historiarum scriptores id præcipue curare ac providere debent, ut opus suum illustri et glorioso exitu concludant, sicut jampridem monuit Dionysius Halicarnassensis in comparatione Herodoti ac Thucydidis. Quis porro eventus illustrior ab Eusebio potuit optari, quam pax illa quæ post cruentissimam persecutionem a Constantino redita fuerat Christianis, cum extinctis ubique persecutoribus, ac postremo omnium Licinio sublato, nullus jam præteritorum malorum superesset metus. Hac igitur pace historiam suam terminare maluit Eusebius, quam Nicænæ synodi commemoratione. Ea quippe synodo non tam sopita discidia, quam renovata esse videbantur. Idque non synodi ipsius culpa; sed pertinaci obstinatione eorum qui saluberrimis sacrosancti concilii decretis acquiescere recusabant. Atque hæc de vita scriptisque Eusebii a nobis dicta sufficiant. Superest ut de ejus fide et *ὁρθοδοξίᾳ* pauca dicamus. Ac primum lectores monitos velim, ne hic a nobis Eusebii defensionem expectent. Neque enim nostrum est de hujusmodi rebus pronuntiare, cum Ecclesiæ judicium et antiquorum Patrum sententiam in iis potius sequi debeamus. Proinde quædam duntaxat capita hic adnotabimus, quibus quasi fundamentis innixi, de Eusebii fide certius statuere possimus.

Cum igitur de Eusebio nostro variæ sint antiquorum sententiæ, et quidam eum Catholicum, alii hæreticum; nonnulli *διγλωττον*, id est, dubiæ atque ancipitis fidei fuisse censuerint, inquirendum a nobis est cui potissimum sententiæ debeamus accedere. Constans juris regula est, in dubiis æquiores potius ac mitiores sententiam amplecti oportere. Deinde cum Occidentales omnes, uno fere excepto Hieronymo, de Eusebio nostro honorifice senserint, cumque Ecclesia Gallicana sanctorum numero eum ascripserit, ut ex Victorio Aquitano, Usuardo, aliisque colligitur, satius sine dubio est, ut Patrum nostrorum, quam ut Orientalium schismaticorum judicio subscribamus. Denique quorum auctoritas hac in re major esse debet quam pontificum Romanorum? Atqui Gelasius in libro *De duabus natu-*

vis, Eusebium nostrum inter catholicos scriptores retulit, duoque ex ejus libris testimonia recitavit. Sed et Pelagius PP. eum inter historicos honoratissimum nominat, et ab omni hæreseos labe immunem esse pronuntiat, tametsi Origenem hæreticum summis laudibus extulisset. At dicet aliquis Orientalium potius sequendum esse judicium, cum Orientales Eusebium, utpote hominem linguæ suæ, melius nosse potuerint. Sed responderi potest, non deesse quosdam ex Orientalibus, qui de Eusebio nostro bene senserint. Inter quos est Socrates et Gelasius Cyzicenus. Quod si septimæ synodi œcumenicæ judicium nobis opponatur, in promptu est responsio. Neque enim de Eusebii fide agebatur in illa synodo, sed de imaginum cultu. Ad quem subvertendum cum adversarii paulo ante in urbe Regia congregati, testimonium ex Eusebii ad Constantiam epistola protulissent, eoque maxime niterentur; Patres septimæ synodi ad elevandam hujus testimonii auctoritatem acclamarunt, Eusebium Ariarium fuisse. Verum id obiter tantum, ex occasione et odio illius epistolæ ab eis factum est, non autem data opera, aut causa prius cognita. Proferunt quidem loca quædam ex Eusebio, quibus approbent illum Ariano dogmati adhæsisse. Sed nullum discrimen adhibent inter libros ante concilium Nicænum, et inter eos qui post illud concilium ab Eusebio sunt elaborati, quod tamen fieri omnino debuerat, ut de Eusebii fide certum ac legitimum judicium promeretur. Quæcunque enim ante Nicænam synodum scripta sunt, Eusebio obijci et imputari non debent. Porro Eusebii epistola ad Alexandrum, qua pro Ario illum interpellat, scripta est procul dubio ante synodum Nicænam. Proinde testimonium illud Patrum septimæ synodi adversus Eusebium, etsi maximam habet auctoritatem, tamen præjudicium potius quam synodale judicium nobis videtur. Sed Græcis liceat de Eusebio nostro ita sentire, eumque affinem Arianae hæresi, aut etiam Ariarium vocare. Hieronymum vero quis patienter ferat, qui non contentus hæreticum illum et Ariarium dicere, Ariatorum signiferum non semel nominat? Potestne Ariatorum signifer merito dici, is qui Ariatorum dogma post Nicænam synodum perpetuo damnavit? Legantur ejus libri *De ecclesiastica theologia*, quos contra Marcellum scripsit diu post concilium Nicænum. Inveniemus id quod dixi, damnatos ab eo fuisse qui dicerent Filium Dei de non exstantibus esse factum, et fuisse tempus cum non esset. Idem etiam de Eusebio testatur Athanasius in Epistola *de decretis synodi Nicænæ* his verbis: *Et profecto infelix in eo fuit. Ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.* Et Athanasius quidem, qui privatas inimicitias cum Eusebio gessit, hoc Eusebio perhibet testimonium. Hieronymus vero qui nullas odii causas adversus Eusebium habe-

bat, imo qui ex illius scriptis tantopere profecerat; qui *Chronicum* ejus *canonem* et librum *De locis Hebraicis* in Latinum sermonem converterat, hoc Eusebium infamat elogio, quod ne infensissimi quidem hostes unquam illi tribuerunt. Cujus rei causam invenire non possum, nisi quod Hieronymus suscepto adversus Origenem odio, cunctos ejus dogmatum defensores, ac præcipue Eusebium nostrum immodice est persecutus. Fatendum quidem est, Eusebium nostrum, etsi Arianorum signifer merito dici non possit, tamen cum Arianorum signiferis post Nicænam synodum perpetuo versatum fuisse, et una cum illis impugnasse catholicos episcopos, Eustathium scilicet et Athanasium, præcipuos Homousii defensores. Illud quoque in Eusebio reprehendendum videtur, quod licet æternitatem Filii Dei adversus Arianos semper asseruerit, Homousii tamen vocem nunquam ex animo probavit. Certe nec in libris *contra Marcellum*, nec in orationibus *de fide adversus Sabellium*, ea voce unquam usus est. Imo vero in libro secundo *adversus Sabellium*, non obscure significat eam vocem, utpote quæ in Scripturis non legatur, sibi displicere. Sic enim ait: *Sicut ergo de his quæ possunt quæri inertium est non quærere: ita de his quæ non necesse est quæri, audacia est quærendi. Quæ ergo debent quæri? Quæ invenimus in Scripturis posita. Quæ autem in Scripturis non invenimus, non quæramus. Si enim oporteret nobis esse cognita, utique Spiritus sanctus posuisset in Scripturis.* Et aliquando post hæc habet: *Non ita periclitemur, sed tute loquamur. Si quid autem scriptum est, ne deleatur.* In fine autem orationis ita loquitur: *Quæ scripta sunt dicito, et derelinquetur lis.* Quibus verbis Homousion sine dubio perstringit Eusebius. Sed nunc, si placet, veterum de Eusebio testimonia audiamus. In quibus illud maxime observandum est, etsi varia fuerunt hominum de Eusebio nostro judicia, quod quidem spectat ad ecclesiasticorum dogmatum puritatem, omnes tamen summæ eruditionis laudem uno consensu ei tribuisse. Unus Patrum memoria exstitit Josephus Scaliger, qui præcipiti quadam audacia ac maledicendi libidine abreptus, hanc doctrinæ gloriam, quam nec adversarii Eusebio unquam inviderunt, ei adimere conatus est. Ejus verba si quis cupit cognoscere, inter testimonia veterum collocavimus: non quod ejus judicium hac præsertim in parte magni faciamus, sed eo potius consilio, ut importuna ejus maledicentia omnium oculis subiceretur. Qui cum in *Chronicum* Eusebii *Canonem* Commentarios scribere instituisset, in ipso operis exordio reprehendit Hieronymum, quod Eusebium virum eruditissimum appellaverit. Ac principio quidem statueram adversus Scaligerum pluribus disputare, ejusque sententiam prolixiori responsione subvertere. Sed quoniam ea res majoris est otii, ac fortasse tædium allatura esset lectoribus, in aliud tempus opportunius differetur.

VETERUM TESTIMONIA PRO EUSEBIO.

Ex epistola Constantini Magni ad Antiochenos, quam refert Eusebius in ejus Vita, pag. 516.

Fateor enim perlegisse me Acta in quibus ex honorificis testimoniis ac præconiis vestris in Eusebium Cæsariensem episcopum, quem ego quoque et doctrinæ et modestiæ causa jamdudum probe novi, vos in eum propensos esse, cumque vobis vindicare velle comperi. *Et paulo post* : Equidem virum illum quem vos et honore et benevolentia dignum judicatis, plurimum laudo. Non tamen adeo despici oportet id quod apud singulos ratum firmumque manere debuerat, ut singuli contenti non sint sententiis suis, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, qua eum laudat, quod Antiochenam sedem recusaverit, pag. 518.

Epistolam tuam sæpius legi, et ecclesiasticæ disciplinæ regulam accuratissime observatam a te cognovi. Enim vero in ea sententia perstare, quæ et Deo accepta, et apostolicæ traditioni congrua esse videatur, summæ pietatis est. Tu quidem beatum te in hoc ipso existimare debes, qui totius propemodum orbis testimonio, dignus universæ Ecclesiæ episcopatu judicatus sis. Nam cum omnes te apud se episcopum esse ambiant, hanc tuam felicitatem sine controversia adaugent. Verum rectissime fecit prudentia tua, quæ et mandata Dei, et apostolicam atque ecclesiasticam regulam custodire statuit ; episcopatum Antiochenis Ecclesiæ repudians, et in eo potius permanere desiderans, quem Dei mandatum ab initio suscepisset.

Ex ejusdem Constantini epistola ad synodum Antiochenam, pag. 519.

Legi litteras a vestra sanctitate scriptas, et Eusebii collegæ vestri prudens propositum laudavi. Cumque cuncta quæ gesta sunt, partim ex vestris, partim ex perfectissimorum vivorum, Acacii et Strategii comitum litteris cognovissem, remque ut decebat accurate expendissem, scripsi ad populum Antiochenum, quid Deo acceptum et Ecclesiæ congruum esset. Ejus epistolæ exemplum his litteris subijci præcepi, ut vos cognoscere possitis, quidnam ego juris ratione provocatus scripserim ad populum Antiochenum : quandoquidem hoc litteris vestris continebatur, ut juxta populi et prudentiæ vestræ suffragium ac voluntatem, Eusebius sanctissimus Cæsariensium episcopus Antiochenæ Ecclesiæ præsideret, ejusque curam susciperet. Ac litteræ quidem Eusebii ecclesiasticæ legi maxime inhærere videbantur, etc.

Ex ejusdem Constantini ad Eusebium epistola, in qua librum illius De Pascha laudat, pag. 543.

Eximiam tuam doctrinam et studii contentionem equidem supra modum admiratus sum, legique librum tuum perlibenter : utque in multorum qui divinæ religionis observantiam sincere profitentur, manus ac notitiam perveniret, quemadmodum optaveras, mandavi. Cum igitur intelligas, quanta cum voluptate hujusmodi munera a solertia tua nobis oblata suscipimus, cura ut frequentioribus posthac sermonibus quibus te innutritum esse profleris, animum nostrum exilares.

Ex epistola ejusdem Constantini ad Eusebium de conficiendis sacrae Scripturae codicibus, pag. 543.

Visum est enim id significare prudentiæ tuæ, ut quinquaginta codices divinarum Scripturarum, quarum apparatus et usum maxime necessarium Ecclesiæ esse intelligis, in membranis probe apparatis, ab artificibus antiquariis venuste scribendi peritissimis describi facias, qui et legi facile, et ad omnem usum circumferri possint.

Ex Eusebii Nicomediensis epistola ad Paulinum episcopum Tyri, quam refert Theodoritus in libro primo Historiæ ecclesiasticæ, cap. 5.

Nec domini mei Eusebii pro tuenda veritate studium silentio mandatum est, nec tua, domine, in eadem re taciturnitas. Ad nos enim de utroque fama pervenit : et quod consequens erat, Eusebii domini mei causa lætitiâ, tua vero dolorem cepimus.

Ex libro Basilii ad Amphilochem De Spiritu sancto, cap. 29.

Quod si cui Palæstinus Eusebius propter multarum rerum peritiâ idoneus videtur, cui habeatur fides, illius quoque easdem voces ostendimus in quæstionibus *De priscorum polygamia* (a).

Εἰ δὲ τῷ καὶ ὁ Παλαιστίνος Εὐσέβιος ἀξιόπιστος διὰ πολυπειρίαν, χάκειναι τὰς αὐτὰς φωνὰς ἐπιδείκνυμεν ἐν τοῖς ἐπαπορήμασι *Περὶ τῆς τῶν ἀρχαίων πολυγαμίας*.

(a) Hujus libri meminit Eusebius in lib. vii *Præparationis*, cap. 54.

Ex libro Quæstionum Veteris ac Novi Testamenti qui inter Augustini Opera est editus, cap. 123.

Neminus in quodam libello Eusebii quondam egregii in reliquis viri legisse, quia nec Spiritus sanctus sciat mysterium Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, et admiror tantæ doctrinæ virum hanc maculam Spiritui sancto inflixisse.

Ex epistola 65 Hieronymi, ad Pammachium et Oceanum.

Fortissimos libros *contra Porphyrium* scribit Apollinarius, *ecclesiasticam* pulchre Eusebius *Historiam* tenuit. Alter eorum dimidiatam Christi introduxit œconomiam; alter impietatis Arii apertissimus propulator est.

Ex Apologetico ejusdem Hieronymi adversus Rufinum.

Sex libros, ut ante jam dixi, Eusebius Cæsariensis episcopus, Arianæ quondam signifer factionis, pro Origene scripsit, latissimum et elaboratum opus: multis testimoniis approbavit, Originem juxta se Catholicum, id est, juxta nos, Arianum esse.

Ex eodem libro.

Ipse enim Eusebius, amator et præco et contubernalis Pamphili, tres libros scripsit elegantissimos, vitam Pamphili continentes. In quibus cum cætera miris laudibus prædicaret, humilitatemque ejus ferret in cælum, etiam hoc in tertio libro addidit, etc. *Et post pauca in eodem libro:* Laudavi Eusebium in *Ecclesiastica Historia*, in digestionem temporum, in descriptione sanctæ terræ: et hæc ipsa opuscula in Latinum vertens, meæ linguæ hominibus dedi. Num ex eo Arianus sum, quia Eusebius qui hos libros condidit, Arianus est.

Ex Hieronymi libro II adversus Rufinum.

Vir doctissimus Eusebius (doctissimum dixi, non Catholicum, ne more solito mihi et in hoc calumniam struas) per sex volumina nihil aliud agit, nisi ut originem suæ ostendat fidei, id est Arianæ perfidiæ.

Ex Proœmio libri B. Hieronymi De locis Hebraicis.

Eusebius, qui a beato Pamphilo martyre cognomentum sortitus est, post decem *Ecclesiasticæ Historiæ* libros, post *temporum Canones*, quos nos Latina lingua edidimus, post diversarum vocabula nationum, quæ quo modo apud Hebræos olim dicta sint, et nunc dicantur, exposuit; post topographiam terræ Judææ, et distinctas tribuum sortes, ipsius quoque Hierusalem, templique in ea cum brevissima expositione picturam, ad extremum in hoc opusculo laboravit, ut congregaret nobis de sancta Scriptura omnium pene urbium, montium, fluminum, viculorum et diversorum locorum vocabula: quæ vel eadem manent, vel immutata sunt postea, vel aliqua ex parte corrupta. Unde et nos admirabilis viri sequentes stadium, etc.

Ex libro B. Hieronymi De scriptoribus ecclesiasticis.

Hippolytus, cujusdam Ecclesiæ episcopus (nomen quippe urbis scire non potui) rationem Paschæ, temporumque canones scripsit usque ad primum annum Alexandri imp. et sedecim annorum circulum quem *ἑξάκαιδεκαετηρίδα* vocant, reperit; et Eusebio qui super eodem Pascha canonem decem et novem annorum circulum, id est, *ἑννεαδεκαετηρίδα* composuit, occasionem dedit.

Ex eodem libro.

Eusebius, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, in Scripturis divinis studiosissimus, et Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo martyre diligentissimus pervestigator, edidit infinita volumina. De quibus hæc sunt: *Εὐαγγελικῆς ἀποδείξεως* libri viginti, *εὐαγγελικῆς Προπαρσκευῆς* libri quindecim, *Θεογραφίας* libri quinque. *Ecclesiasticæ Historiæ* libri decem. *Chronicorum canonum omnimoda historia*, et eorum *ἐπιτομή*. *Et De Evangeliorum diaphonia*. In *Isaiam* libri decem, et *contra Porphyrium*, qui eodem tempore scribebat in Sicilia, ut quidam putant, libri triginta; de quibus ad me viginti tantum pervenerunt. *Τοπικῶν* liber unus; *Ἀπολογίας* pro Origene libri sex; *De vita Pamphili* libri tres. *De martyribus* alia opuscula. Et in *Psalmos* eruditissimi *Commentarii*. Et multa alia. Floruit maxime sub Constantino imp. et Constantio; et ob amicitiam Pamphili martyris, ab eo cognomentum sortitus est.

Ex eodem libro.

Eusebius, natione Sardus, et ex lectore urbis Romanæ, Vercellensis episcopus; ob confessionem fidelium a Constantio principe Scythopolim et inde Cappadociam relegatus, sub Juliano imp. ad Ecclesiam reversus, edidit in *Psalmos* *Commentarios* Eusebii Cæsariensis, quos de Græco in Latinum verterat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Daniele.

Contra prophetam Danielem duodecimum librum scribit Porphyrius, nolens eum ab ipso cujus inscribitur esse compositum, etc.; cui solertissime responderunt Eusebius, Cæsariensis episcopus

tribus voluminibus, id est, xviii, xix et xx. Apollinarius quoque uno grandi libro, hoc est, vicesimo sexto, et ante hos ex parte Methodius.

Idem Hieronymus in caput xxiv Matthæi.

De hoc loco, id est de abominatione desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, stante in loco sancto, multa Porphyrius tertio decimo operis sui volumine contra nos blasphemavit. Cui Eusebius, Cæsariensis episcopus, tribus respondit voluminibus xviii, xix et xx.

Idem in epistola 84, ad Magnum.

Scripserunt contra nos Celsus atque Porphyrius: priori Origenes; alteri Methodius, Eusebius et Apollinarius fortissime responderunt. Quorum Origenes octo scripsit libros: Methodius usque ad decem millia procedit versuum: Eusebius et Apollinarius viginti quinque et triginta volumina condiderunt.

Idem in epistola 65, ad Pammachium et Oceanum.

Quis prudentior, doctior, eloquentior Eusebio et Didymo, assertoribus Origenis inveniri potest? Quorum alter sex voluminibus τῆς Ἀπολογίας ita eum, ut se, sensisse confirmat.

Idem Hieronymus in Præfatione Commentariorum in Isaiam.

Eusebius quoque Pamphili, juxta historicam explanationem quindecim edidit volumina.

Idem in Præfatione libri quinti Commentariorum in Isaiam.

Subeamne opus, in quod viri eruditissimi sudaverunt? Origenem loquor et Eusebium Pamphili. Quorum alter liberis allegoriæ spatiis evagatur; et interpretatis nominibus singulorum, ingenium suum facit Ecclesiæ sacramenta. Alter historicam expositionem titulo repromittens, interdum obliviscitur popositi, et in Origenis scita concedit.

Idem in libro quinto Commentariorum in Isaiam.

Eusebius Cæsariensis historicam interpretationem titulo repromittens, diversis sensibus evagatur: Cujus cum libros legerem, aliud multo reperi quam indice promittebat. Ubique enim historia defecerit, transit ad allegoriam; et ita separata consociat; ut mirer eum nova sermonis fabrica in unum corpus lapidem ferrumque conjungere.

Item Hieronymus in caput i Matthæi.

Super hoc et Africanus temporum scriptor; et Eusebius Cæsariensis in libris Διαφωνίας Εὐαγγελίων plenius disputarunt.

Rufinus in epistola ad Chromatium episcopum.

Injungis mihi ut Ecclesiasticam historiam, quam vir eruditissimus Eusebius Cæsariensis Græco sermone conscripserat, in Latinum converterem.

Augustinus in libro De hæresibus, cap. 83.

Cum Eusebii Historiam perscrutatus essem, cui Rufinus a se in Latinam linguam translata subsequens etiam temporum duos libros addidit, non inveni aliquam hæresim quam non legerim apud istos; nisi quam in sexto libro ponit Eusebius, narrans eam exstitisse in Arabia. Itaque hos hæreticos, quoniam nullum eorum ponit auctorem, Arabicos possumus nuncupare, qui dixerunt animas cum corporibus mori atque dissolvi, et in fine sæculi utrumque resurgere. Sed hos disputatione Origenis præsentis et eos alloquentis, celerrime dicit fuisse correctos.

Antipater, Bostrensis episcopus, in libro primo adversus Apologeticum Eusebii Cæsariensis pro Origene.

Nam quoniam vir ille (Eusebius scilicet) plurimarum rerum scientia instructus fuit, quippe qui omnes veterum scriptorum libros ac lucubrationes investigaverit, et omnium fere antiquorum opiniones ac sententias exposuerit: plurima etiam ingenii sui monumenta posteris reliquerit, quorum nonnulla ab omnibus jure merito comprobantur: hujusmodi de illo viro existimatione abutentes, quosdam in errorem inducere conantur; affirmantes scilicet, Eusebium nunquam hæc scribere aggressurum fuisse, nisi antiquos omnes idem sentire accuratissime cognovisset. Ego vero Eusebium quidem

Ἐπειδὴ πολὺς τῶν ὁ ἀνὴρ γέγονε, πάσας τὰς τῶν ἀρχαιοτέρων βίβλους τε καὶ συγγράμματα ἐξερευνήσας καὶ ἀνιχνεύσας, καὶ τὰς πάντων μικροῦ δεῖν δόξας ἐκθέμενος, καὶ πλεῖστα συγγράμματα καταλείψας τῷ βίῳ, ὧν ἐνία καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἀξία τυγχάνει· τῇ τοιαύτῃ τοῦ ἀνδρὸς ὑπολήψει χρώμενοι, συναρπάζειν ἐπιχειροῦσιν ἐνίοις, ὡς οἱ φασίν· οὐκ ἂν εἴλετο Εὐσέβιος ἐπὶ τοῦτο ἰδεῖν, εἰ μὴ πάσας ἀκριβῶς ἠπίστατο τῶν παλαιῶν τὰς δόξας τοῦτο βουλομένης. Ἐγὼ δὲ, ὅτι μὲν πολὺς τῶν ὁ ἀνὴρ, καὶ οὐδὲν τι τῶν παλαιωτέρων συγγραμμάτων τὴν ἐκείνου διέλαθε γνῶσιν, σύμφημι καὶ ὁμολογῶ· βασιλικῇ γὰρ

συνεργία χρόμενος, ῥαδίως τὰ πανταχοῦ πρὸς ἑαυτὸν Ἀ plurimarum rerum scientia instructissimum fuisse

subiugisse notitiam. Usus enim imperatoris subsidio atque suffragio, cuncta quæ ubique erant, facillime

potuit congregare.

fateor, nec ex veterum scriptis quidquam illius

potuit congregare.

Ex libro primo excerptorum Historiæ Ecclesiasticæ Philostorgii.

Ὅτι τὰ τε ἄλλα, καὶ ὅσα πρὸς Ἱστορίας ἔχει
ἰστορίαν, ὁ Φιλοστοργίος, τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ἐπαι-
νῶν, περὶ τὴν εὐσέβειαν διαμαρτάνειν φησί· καὶ τὸ
ἔμπαρτον ὁ ὁσσεβὴς διηγοῦμενος, δίδωσι ἄγνωστον
ἢ βεῖον καὶ ἀκατάληπτον ἡγοῖτο. Ἀλλὰ καὶ ἄλλα
παῖσι φησιν αὐτὸν πλημμελεῖν. Καταπαῦσαι δὲ
αὐτὸν τὰς οἰκείας τῆς Ἱστορίας μνήμας μέχρι τῆς
τῶν παίδων διαδοχῆς τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου συν-
επιμαρτυρεῖ.

Philostorgius Eusebium quidem Pamphili, tum
ob alia multa, tum ob *Historiam Ecclesiasticam*
laudibus afficit. Eundem tamen in iis quæ ad reli-
gionem pertinent, lapsum esse dicit: quippe qui
Deum cognosci et comprehendere non posse existi-
maverit. Hunc enim ejus errorem impius iste com-
memorat. Sed et hujusmodi alios errores ab illo
commisos esse affirmat. Cæterum et ipse cum
aliis testatur Eusebium *Historiam* suam usque ad
tempora liberorum Constantini Magni perduxisse.

Socrates in libro primo Historiæ Ecclesiasticæ.

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, ἐν ὅλοις δέκα βιβλίοις τὴν
Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν ἐκθέμενος, κατέπαυσεν
εἰς τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου, ἐν οἷς
καὶ παρὰ τοῦ Διοκλητιανοῦ κατὰ Χριστιανῶν γενό-
μενος πόλεμος ἀνεπαύσατο. Γράφων δὲ ὁ αὐτὸς *Εἰς*
τὸν βίον Κωνσταντίνου, τῶν κατ' Ἀρείου μερικῶς
ρήμην πεποιήται, τῶν ἐπαίνων τοῦ βασιλέως, καὶ
τῆς πανηγυρικῆς ὑψηγορίας τῶν λόγων μᾶλλον ὥς
ἐν ἱερῶν φροντίσας, ἤπερ τοῦ ἀκριβῶς περιλαβεῖν
τὰ γινόμενα.

Eusebius Pamphili res in Ecclesia gestas decem
libris complexus, principatu Constantini *Historiam*
suam terminavit, quo tempore persecutio Diocle-
tiani adversus Christianos finem accepit. Idem in
libris quos *De vita imp. Constantini* conscripsit, ea
quæ ad Arium pertinent, singillatim minime est
exsecutus, quippe qui ut in encomiis fieri solet,
imperatoris laudes et panegyricam orationem con-
texere magis in animo haberet, quam res gestas
accurate commemorare.

Idem Socrates in eodem libro, cap. 7, de Sabino, Macedonianorum episcopo, loquens, qui Synodorum Hi-
storiam scripserat, ita dicit:

Καὶ ἐπαινεῖ μὲν τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον ὡς ἀξιό-
πιστον μάρτυρα· ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὸν βασιλέα, ὡς τὰ
ἱερῶν δογματίζειν δυνάμενον· μέμφεται δὲ τῇ
ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθείσῃ πίστει, ὡς ὑπὸ ἰδιωτῶν καὶ
ἀλλοτρίων ἐκταθέντων ἐκδεδομένη· καὶ ὅν ὡς σοφὸν καὶ
ἐκείνη καλεῖ μάρτυρα, τοῦτου τὰς φωνὰς ἐκουσίως
ὑπερβῇ.

Et Eusebius quidem Pamphili, tanquam testem
fide dignissimum laudat: imperatorem quoque
ipsum præconiis afficit, utpote qui Christianæ fidei
dogmata apprime calleret. Fidem vero Nicææ ex-
positam reprehendit, tanquam ab ignavis et impe-
ritis hominibus conscriptam. Et quem sapientem vi-
rum ac veracem testem nominat, ejus verba sciens
ac prudens pro nihilo ducit.

Idem Socrates in libro II, cap. 21.

Ἐπειδὴ δὲ τινες ἐπαχέρισαν καὶ αὐτὸν λοιδορή-
σαι, ἐφημὶ δὴ τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς ἀρειανίζοντα
ἐν οἷς λόγους ἐξέδωκε, μικρὰ καὶ περὶ αὐτοῦ εἰπεῖν
ἐκ ἀκριβοῦς ἡγοῦμαι. Πρῶτον μὲν γάρ, κ. τ. λ.

Primum igitur concilio Nicæno quo Filium Patri consubstantialem fuisse decretum est, et interfuit et
consensit. In tertio vero libro quem *De vita Constantini* scripsit, ita loquitur: « Omnes imperator ad
concordiam incitavit, donec universos in iis de quibus antea dissentiebant, concordēs atque unanimes
præstitisset. Adeo ut fides omnium consona apud Nicæam obtinuerit. » Cum igitur Eusebius illius concilii
mentionem faciens, cunctas animorum dissensiones sopitas esse dicat, et universos in unam eandemque
conspirasse sententiam, quid causæ est cur nonnulli eum existiment Ariano dogmati consentire? Fallun-
tur etiam Ariani, qui illum opinioni suæ suffragari arbitrantur. Sed dicet fortasse aliquis, illum Ariani
dogmatis assertorem videri, propterea quod in libris suis crebro dicere solet, PER CHRISTUM. Cui nos id
respondemus, et hac loquendi ratione et aliis hujusmodi quæ dispensationem humanitatis Jesu Christi
designant, ecclesiasticos scriptores uti consuevisse (a): et ante hos omnes Paulum apostolum iisdem
verbis usum fuisse, qui tamen perversi dogmatis magister nunquam est existimatus. Cæterum cum
Arius Filium Dei creaturam perinde ac cætera quæ a Deo creata sunt, ausus sit dicere, audi, si placet,
quænam de hac re fuerit Eusebii sententia in libro primo *De ecclesiastica theologia* (cap. 9, 10). « Uni-
genitus, inquit, Dei Filius solus ipse et non alius et prædicatur et est. Unde merito quis reprehenderit

(a) Theodorus in cap. 1 primæ Epistolæ ad Corinth.

eos qui creaturam illum dicere non dubitarunt, ex nihilo conditum perinde ac reliquas creaturas. Quomodo enim Filius fuerit, quomodo Unigenitus, si eandem cum cæteris creaturis naturam sortitus est, unusque est e numero rerum creatarum, utpote qui una cum illis ortus sit ex nihilo. Verum divina oracula non ita de illo prædicant. » Deinde paucis interjectis hæc subjicit : « Quisquis igitur Filium Dei ex nihilo genitum, et creaturam e non exstante productam esse asserit, is non animadvertit, se nudum quidem nomen Filii ei concedere, revera tamen eum Filium pernegare. Qui enim ex nihilo genitus est, vere Filius Dei esse non potest, sicut nec quidvis aliud quod genitum sit. Verus autem Filius Dei, utpote qui ex illo tanquam ex Patre genitus est, unigenitus et dilectus Patris merito dicitur. Ob eandem etiam causam Deus ipse est. Quis enim alius Dei fetus esse possit, quam illi ipsi per omnia simillimus? Condit quidem urbem imperator, sed eam non gignit : filium autem gignere dicitur, non condere. Artifex autem, faber dicitur ejus quod fabricatus est, non pater. Filii vero sui nequaquam faber dicitur. Ita quoque summus hujus universi Deus, Filii quidem sui pater, mundi vero faber et conditor merito dicitur. Quod si semel in Scripturis inveniat dictum, *Dominus creavit me initium viarum suarum ad opera sua*, sensum ipsum verborum inspicere debemus, quem paulo post exponam : nec, ut Marcellus facit, ob unicum testimonium, præcipuum Ecclesiæ dogma convellere. » Hæc et alia plurima ab Eusebio Pamphili dicta sunt in libro *adversus Marcellum*. In tertio autem ejusdem operis libro, docens quomodo intelligenda sit hæc vox κτίσμα, ita loquitur : « His ita constitutis, consequens est, ut, quemadmodum illa quæ præcesserunt, sic etiam hæc verba : *Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua* ¹, de eadem persona dicta sint. Quod si creatum se esse dicit, non ita accipiendum est, quasi dicat, se de non-existentbus ad id quod est pervenisse, et perinde ac reliquas creaturas ex nihilo conditum esse, sicut nonnulli perperam existimarunt. Sed id dicit, utpote qui subsistat ac præexistat ante constitutionem totius mundi; a Patre autem suo ac Domino Princeps ac Rector hujus universi constitutus sit : adeo ut verbum hoc ἐκτίσεν, positum sit hoc loco pro *constituit*. Certe apostolus Petrus, principes et rectores qui hominibus præsumt, diserte creaturam appellat, his verbis : *Subjecti estote omni humanæ creaturæ propter Dominum, sive regi quasi præcellenti, sive rectoribus tanquam ab illo missis* ². Propheta quoque cum dicit : *Præpara te, Israel, ad invocandum Deum tuum, quoniam ecce qui firmat tonitru, et qui creat Spiritum, qui annuntiat hominibus Christum suum* ³; hoc verbum κτίζων, non accepit pro eo quod factum est cum antea non esset. Neque enim tunc Deus creavit Spiritum, cum Christum suum per illum cunctis hominibus annuntiavit. Nihil quippe sub sole novum est. Sed erat quidem antea Spiritus et subsistebat : *Missus est autem tunc cum apostoli congregati essent, quando sonus instar tonitru faciens est de cælo tanquam ingruentis Spiritus vehementis : et repleti sunt Spiritu sancto*. Atque ita Christum Dei hominibus prædicarunt, juxta prophetiam quæ dicit : *Ece is qui firmat tonitru et qui creat Spiritum, et qui annuntiat hominibus Christum suum*. Ubi vocabulum illud *creans* positum est pro *mittens*, vel pro *disponens atque constituens*. Tonitru vero similiter Evangelii prædicationem significat. David quoque cum dicit : *Cor mundum crea in me, Deus* ⁴, non hoc dixit quasi cor antea non haberet : sed orabat ut mens pura in seipso perficeretur. Eadem ratione dictum est illud, *ut duos in unum novum hominem crearet*, id est conjungeret. Vide autem annon ejusdem generis sit et illud : *Induamini novum hominem qui est secundum Deum creatus* ⁵. Item illud : *Si qua igitur in Christo nova creatura* ; et quæcumque alia ejusmodi reperiri possunt ab iis qui Scripturas divinitus inspiratas curiose scrutantur. Ne mireris ergo si in hoc loco, *Dominus creavit me initium viarum suarum*, verbum *creavit* translativè positum est pro *constituit* et *rectorem ordinavit*. Hæc Eusebius scribit in libris *contra Marcellum*. Quæ nos hic adduximus propter eos qui illum frustra criminari et traducere conantur. Neque enim prohare possunt, Eusebium initium essentia Filio tribuisse, tametsi dispensationis vocabulis passim in libris suis utatur : præsertim cum scriptorum Originis imitator et admirator exstiterit, in quibus Filium ex Patre genitum semper prædicari reperient, quicumque reconditam Originis doctrinam intelligentia assequi possunt. Atque hæc obiter dicta sint, ut Eusebii obrectatoribus respondeam.

Sozomenus in libro 1 Historiæ ecclesiasticæ.

Atque animus quidem erat, hoc opus ab ipso A Christianæ religionis exordio repetere. Sed cum animadverterem alios scriptores, Clementem dico et Hegesippum, viros sapientissimos, qui apostolorum temporibus proxime successerunt, Africanum præterea historicum, et Eusebium, cognomento Pamphilum (virum tum in sacris litteris, tum in poetis aliisque scriptoribus gentilibus exercitissimum), idem ipsum ad sua ipsorum tempora scribere aggressos, etc.

Ἀρμήθην δὲ τὸ ἀπαρχῆς ταύτην συγγραφῆαι τὴν πραγματείαν · λογισάμενος δὲ ὡς καὶ ἄλλοι ταύτης ἐπειράθησαν μέχρι τῶν κατ' αὐτοὺς χρόνων, Κλήμης τε καὶ Ἡγήσιππος, ἄνδρες σοφώτατοι, τῇ τῶν ἀποστόλων διαδοχῇ παρακολουθήσαντες, καὶ Ἀφρικανὸς ὁ συγγραφεὺς, καὶ Εὐσέβιος ὁ ἐπίκλην Παμφίλου, ἄνθρωποι τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσι ποιητῶν καὶ συγγραφέων πολυμαθέστατος ἔστωρ.

¹ Prov. viii, 22. ² I Petr. ii, 14. ³ Amos iv, 13. ⁴ Psal. l, 12. ⁵ Ephes. iv, 24.

Victorius in Canone Paschali.

Recensitis igitur fidelibus historiis veterum, beati scilicet Eusebii Cæsariensis Palæstinæ civitatis episcopi, viri in primis eruditissimi atque doctissimi, *Chronicis* proloquoque; ac perinde his quæ a sanctæ memoriæ Hieronymo hisdem *Chronicis* sunt adjecta.

Hieronymus in Epistola ad Chromatium et Heliodorum, quæ præfigitur Martyrologio quod B. Hieronymi inscriptum est nomine.

Constat Dominum nostrum Jesum Christum omni die martyrum suorum triumphos excipere, quorum passiones a sancto Eusebio Cæsariensi episcopo scriptas reperimus. Nam Constantinus Augustus, cum Cæsaream fuisset ingressus, et diceret memorato antistiti, ut peteret aliqua beneficia Cæsariensi Ecclesiæ profutura, legitur respondisse Eusebium: Opibus suis Ecclesiam ditatam, nulla petendi beneficia necessitate compelli: sibi tamen desiderium immobile exstis, ut quidquid in republica Romana gestum sit erga sanctos Dei per iudices iudicibus succedentes in universo orbe Romano, sollicita perscrutatione monumenta publica discutiendo perquirerent; et qui martyrum a quo iudice, in qua provincia vel civitate, qua die quave perseverantia, passionis suæ obtinuerint palmas, de ipsis archivis sublata, ipsi Eusebio regio jussu dirigerent. Unde factum est, ut idoneus relator existens, et *Ecclesiasticam Historiam* texeret, et omnium pene martyrum provinciarum omnium Romanarum tropæa diligens historiographus declararet.

Gelasius papa in decreto de libris apocryphis.

Item *Chronica* Eusebii Cæsariensis, et ejusdem *Ecclesiasticæ historiæ* libros, quamvis in primo narrationis suæ libro tepuerit, et postea in laudibus atque excusatione Origenis schismatici unum conscripserit librum, propter rerum tamen notitiam singularem, quæ ad instructionem pertinent, usquequaque non æcimus renuendos.

Idem in libro De duabus naturis.

Ut idipsum dicentes uno corde, unoque ore, et credamus quod a majoribus nostris accepimus, et dominante Domino tradamus posteris confitendum, cum quibus unitam fidem Deo propitiò perdurare Catholicorum subjecta testimonia magistrorum recensita testantur. *Et paulo post*: Eusebii episcopi Palæstinensis, cognomento Pamphili, ex expositione psalmi septimi, etc. Item ejusdem ex *Evangelica præparatione*, lib. vii.

Pelagius II papa in Epistola 3, ad Eliam Aquileiensem et alios episcopos Istriæ.

Quid namque in hæresiarchis Origene deterius, et quid in historiographis inveniri Eusebio honorabilis potest? Et quis nostrum nescit, in libris suis quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta Ecclesia suorum fidelium corda benignius quam verba districtius pensat, nec in hæreticis sensum proprium testatio Eusebii absolvere potuit: nec rursus Eusebium laudati Origenis culpa damnavit.

Evagrius, lib. 1 Historiæ, cap. 1.

Εὐσεβίῳ τῷ Παμφίλου, ἀνὴρ δὲ ἐς τὰ μέγιστα λόγιος ὁ Παμφίλου τὰ τε ἄλλα, καὶ ὥστε οἷός τε εἶναι πείθειν (a) τοὺς ἐντυγχάνοντας θρησκεύειν τὰ ἡμέτερα, εἰ καὶ μὴ λίαν ἀκριβεῖς οἶδε ποιεῖν.

A Eusebius Pamphili, vir cum in aliis rebus disertissimus, tum in scribendo tantum valens, ut possit lectores suos, si non perfecte efficere Christianos, ita tamen impellere, ut nostra libenter amplectantur.

Gregorius Magnus in epistola ad Eulogium Alexandrinum episcopum.

Ex audientium numero nunc factus sum, cui sanctissima vestra beatitudo scribere studuit, ut cunctorum martyrum gesta quæ piæ memoriæ Constantini temporibus ab Eusebio Cæsariensi collecta sunt, transmittere debeamus. Sed hæc neque si collecta non sint, neque si sint, ante vestræ beatitudinis scripta cognovi. Ago ergo gratias, quia sanctissimæ vestræ doctrinæ scriptis eruditus, cœpi scire quod nesciebam. Præter illa enim quæ in ejusdem Eusebii libris *De gestis sanctorum martyrum* continentur, nulla in archivo hujus nostræ Ecclesiæ, vel in Romanæ urbis bibliothecis esse cognovi, nisi pauca quædam in unius codicis volumine collecta.

Gelasius Cyzicenus in libro secundo De synodo Nicæna, cap. 1.

Ἀκούσωμεν δὴ τί ἐνταῦθα λέγει καὶ ὁ ἀποτὴρ ὁ ἐκκλησιαστικῆς γεωργίας, ὁ φιλαληθέστατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ παμφήμου Παμφίλου. Ὁ μὲν οὖν Λικίνιος, φησὶ, τὴν ὁμοίαν τοῖς ἀθέοις τῶν ἀνάντων τῆς ἀσεβείας μετελθὼν ὁδὸν, ἐπὶ τὸν Ἰσον αὐτοῖς ἐνδίκως περιγέχθη χρημὸν, etc., quæ leguntur in fine libri decimi *Historiæ ecclesiasticæ*. Τοσαῦτα ὁ

B Audiamus sane quid hic dicat præstantissimus ecclesiastici fundi arator, ille veri studiosissimus Eusebius, celeberrimi Pamphili cognomento insignis. Licinius quidem, inquit, eandem quam superiores illi viam impietatis insistens, merito in eundem cum illis exitii gurgitem est delapsus, etc. Hactenus veterum ecclesiasticæ historiæ scri-

(a) *Πείθειν τοὺς*. Sic mutatione emendavimus quod prius inale legebatur τοὺς πείθειν. EDIT. PATR.

piorum fide dignissimus Eusebius Pamphili, qui quampulurimis martyrum certaminibus conquisitis atque investigatis, ex iis quæ simplici ac rudi stylo scripta fuerant eligens atque excerptens, *Ecclesiasticam historiam* decem omnino libris accurate conscriptam nobis reliquit, incipiens quidem ab adventu Domini, progressus vero ad ea quæ dixi tempora, non sine ingenti labore. Quomodo enim aliter fieri potuit ab eo, qui tantam curam suscepit, ut huiusmodi collectionis harmoniam nobis conservaret? imo vero summum, ut dixi, studium, et incredibilem laboris copiam ad id contulit. Nemo porro existimet ex iis quæ de illo circumferuntur, virum hunc in Arii impietatem unquam concessisse: sed credat, si quæpiam protulit aut scripsit, Arii dogma tantillum subolentia, ea non ex impio illius sensu protulisse unquam aut scripsisse, sed ex minus curiosa parumque sollicita simplicitate, ut ipse in libro *Apologetico* quem ad orthodoxos omnes episcopos misit, plenius approbavit.

Auctor Chronici Alexandrini, pag. 582.

Eusebius vero Pamphili et ipse prudentissimus scriptor in hunc modum narrat: Quoniam Judæi Christum die festo in crucem egerunt, vicissim ipsi eodem die periere.

Nicephorus in libro vi Historiæ, cap. 37.

Eodem tempore, eruditione juxta et vitæ instituto philosophum Christianum, et presbyteri dignitate auctum, divinum Pamphilum floruisse scimus. Cujus vitam et actus omnes, celebrem etiam quam ibi instituit profanæ divinæque philosophiæ scholam, præterea constantem in variis persecutionibus confessionem, et certamina egregiumque pro Christi nomine martyrium, Eusebius sororis ejus filius, eidemque adeo charus ut ab eo cognomen accepit, peculiari scripto copiose est prosecutus: ad quem eos qui accuratius hæc cognoscere voluerint, rejicimus. Eusebius iste disciplinis omnibus perceptis, sacrarum maxime litterarum scientia enituit, et ad Constantii usque tempora vixit. Et cum Christianæ professionis studiosissimus esset, egregiamque pro Christi honore æmulationem spiraret, quindecim tomis *Evangelicam præparationem*, et decem aliis *Evangelicam demonstrationem* est complexus. Et primus ipse manum præsentī argumento admovit, primusque libros eos *Ecclesiasticam historiam* appellavit, decemque eam tomis absolvit. Est et aliud ejus volumen, in quo temporum certam accuratamque rationem digessit, et quem *Canonem* appellavit. Scripsit quoque *De Constantini vita* libros quinque. Edidit et alium ad eundem quem *Tricennalem* inscripsit. Ad Stephanum item alium, de iis quæ in Evangeliiis in dubium seu disputationem vocantur. Sed et alia varia reliquit scripta, quæ multum Ecclesiæ afferunt utilitatis. Verum enimvero etiamsi talis fuerit, in multis tamen apparet, eum Arii sententiam comprobasse, etc.

τῶν ἀρχαίων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφεῶν ἀξιοπιστότατος Εὐσέβιος ὁ τοῦ Παμφίλου, πλείστους ὅσους ἀγῶνας θέμενος καὶ διερευνήσας, ἐκ τῶν ἀπλῶς ἐχόντων τὴν ἀναλογίαν ποιησάμενος, ἐν δέκα τόμοις ὅλοις τὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῖν ἱστορίας ἀκριβῶς καταλέλοιπεν· ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου παρουσίας, πληρώσας δὲ εἰς τοῦσδε τοὺς χρόνους οὐκ ἀπόνως· πῶς γὰρ οἶόν τε ἦν τοσαύτην ἀναδεξάμενον φροντίδα τοῦ διασώσασθαι τῆς τοιαύτης συλλογῆς τὴν ἀρμονίαν; ἀλλ' ὡς ἀρτίως ἔφη, πολλὴν εἰσενεγκάμενος τὴν σπουδὴν καὶ πλοῦτον ἄφατον πόνου. Ἀλλὰ μηδεὶς οἰέσθω τὸν ἄνδρα ἐκ τῶν περὶ αὐτοῦ ἐπιτεφημισμένων, ὡς τῆς Ἀρείου βλασφημίας ποτὲ τι πεφρονήκει· ἀλλὰ πεπεισθῶ, ὡς εἰ καὶ τιν' ἂν ἐλάλησεν, ἢ ἔγραψε μικρόν τι τὰ Ἀρείου ὑπονοούμενα, οὐ μὴν κατὰ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου ἔνοιαν, ἀλλ' ἐξ ἀπεριέργου ἀπλότητος, καθὼς καὶ αὐτὸς ἐν τῷ Ἀπολογητικῷ, ὅ διετέμψατο πρὸς τὸ τῶν ὁρθοδόξων ἐπισκόπων κοινόν, μαρτυράμενος ταῦτα ἐπιληροφώρησε.

Ὁ δὲ σοφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου συνεγράφατο οὕτως· Ὅτι ἐν τῇ ἑορτῇ τὸν Χριστὸν ἐσταύρωσαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἐν τῇ αὐτῶν ἑορτῇ πάντες ἀπώλοντο.

Ἐφ' οὗ λόγῳ καὶ φιλοσόφῳ βίῳ διαζῶντα, καὶ τοῦ αὐτόθι πρεσβείου ἡξιωμένον, τὸν θεῖον Πάμφιλον ἔγνωμεν· οὗ τὸν βίον καὶ τὰ κατ' ἕκαστον αὐτῷ πεπραγμένα, ἐτι δὲ καὶ περὶ τῆς συνεστήσατο ἐκείσε λόγων θείων καὶ φιλοσόφων διατριβῆς, πρὸς δὴ τούτοις καὶ τὴν ὑπὲρ εὐσεβείας τούτου ἐν διαφόροις διωγμοῖς ὁμολογίαν· τοὺς τε ἀγῶνας αὐτοῦ, καὶ τὸ τελευταῖον ὡς τὸν τοῦ μαρτυρίου ἀνεδήσατο στέφανον, Εὐσέβιος ὁ τούτου ἀδελφιδεὺς, καὶ τοσοῦτον ἐκείνῳ φιλούμενος, ὡς καὶ τὴν ἐκείνου κλῆσιν ἐπέθετον σχεῖν, εἰς λεπτεὶν ἐν ἰδίῳ συντάγματι περιέλαβε· καὶ τοὺς ἀκριβῶς βουλομένους τὰ ἐκείνου εἰδέναι, αὐτῷ παραπέμπομεν. Ὅς ὅτῃ Εὐσέβιος διὰ πάντων ἐλθόν, μάλιστα τῇ περὶ τὰ θεῖα σπουδῇ ἐνακμάζει. Ἀχρὶ δὲ καὶ Κωνσταντίου τὸν τῆς ζωῆς παρελκυσσε χρόνον. Χριστιανὸς δὲ τὰ μάλιστα ὢν, καὶ πολὺν τὸν ζῆλον ὑπὲρ Χριστοῦ πνέων, ἐν δεκαπέντε τόμοις τὴν Εὐαγγελικὴν συγγραφὴν προπαρασκευήν, καὶ ἐν δέκα πάλιν τὴν Εὐαγγελικὴν ἀπόδειξιν. Καὶ πρῶτος οὗτος τῇ μετὰ χεῖρας ὑποθέσει ἐπέβαλεν, Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν πρῶτος ὀνομάσας τὴν βίβλον· δέκα δ' ἐν τόμοις τοῦτο τὸ σύνταγμα περιεκλείεται. Καὶ ἄλλῃ δὲ αὐτοῦ βίβλος ἐμφέρεται, ἦν Κανόνα ἐπέγραψε, τὰς τῶν χρόνων ἀκριβομένην γράφας. Καὶ εἰς τὸν βίον δὲ Κωνσταντίνου πέντε λόγους ἐξέδωκε· καὶ ἕτερον δὲ πρὸς αὐτὸν, ὃν Τριακονταστηρικὸν ἐπιγράφει· καὶ Στεφάνῳ περὶ τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς Εὐαγγελλίοις ἀπορουμένων ἕτερον ἀνατίθησι· καὶ ἄλλα διάφορα συγγράμματα καταλείπει, πολλὰ δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰσφέροντα. Πλὴν τοιοῦτος ὢν, ἐν πολλοῖς φαίνεται τὰ Ἀρείου πρεσβεύων, κ. τ. λ.)

Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, τὴν Ἐκκλησιαστικὴν συγ-
γρᾶφον Ἱστορίαν, παρέλιπε περὶ ἑκάστου ταῦτα εἰ-
πεῖν, ὑπερὲν ἄλλοις συντάγμασιν ἔφρασεν· ἐνέθεικεν (α)
γὰρ ἑνδεκα λόγοις τὰ παθήματα σχεδὸν τῶν ἐν πάσαις
ταῖς ἐπαρχίαις ἀθλησάντων μαρτύρων καὶ ἐπισκό-
πων, καὶ ὁμολογητῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ γυναικῶν καὶ
παιθῶν, ὅσαι ἀνδρείῳ φρονήματι διὰ τὸν Δεσπότην
ἠγωνίσαντο Χριστὸν, ἀνεγράφατο. Καὶ οὗτος μόνος
τῶν ἐπισκόπων ἀπὸ τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, καὶ κα-
θεστῆς, τὰ παθήματα κατὰ τάξιν ἐξηγήσατο. Τούτων
ἔ τῶν πλεον καὶ ἀποστολικῶν θρόνων τὴν ἀρχιερω-
σύνην ἐπιστάσατο, τοῦτέστι τῆς μεγάλης τῶν πόλεων
Ρώμης, Ἀλεξανδρείας τε καὶ Ἀντιοχείας, τῆς κοι-
νῆς ἔνεκεν ὠφελείας. Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τούτων
ἦν μέχρι τοῦ δεῦρο χρόνου ὁ προρόρηθεις τῇ Ἑλλη-
νικῇ συνεγράφατο φωνῇ, τούτου τὸν βίον οὐκ ἐξίσχυσεν
μεταφράσαι, τοῦτέστι τοῦ ἁγίου Σιλδέστρου, κ. τ. λ.

Velis auctor in Passione sancti Valeriani, quæ est decimo Kal. Januarii, ut habetur in veteri codice Mosciacensi.

Beatissimorum martyrum gloriosa certamina, ob honorem Christi Domini ac Dei nostri assiduè culti-
bus et solemnitate annua celebrantur, ut dum fidem martyrum plebs devota cognoscit et illos trium-
phasse gaudeat, et se patrocinio eorum protegendam esse confidat. Celebre enim habetur, sanctæ recora-
tionis Eusebium historicum, Cæsariensis urbis episcopum, egregiæ vitæ beatissimum sacerdotem, ec-
clesiastica quoque institutione doctissimum et præcipua sollicitudine venerandum, per omnem orbem, in
quantum divino annuntiante Spiritu, ut gestum est, rei veritas decursa valuit reperiri, prout singularum
provinciarum urbes, loca vel oppida illustrari triumphis martyrum cœlestibus meruerunt, quorumque
principum tempore ordinata officiorum instantia innumeræ persecutiones factæ fuerant, declarasse. Qui,
etsi martyrum singulorum integras non explicuit passiones, tamen Christianis devotis atque fidelibus,
unde describi vel celebrari debeant veraciter intimavit. Dei itaque gratiam toto orbe diffusam fidelis cul-
tor excoluit, dum velut exiguo tritici semine copiosæ messes agri fertilitate gignuntur, et multiplicata
ubertate proficiunt. Ita per supradicti viri relationem ab unius codicis fonte diffusam, scriptis mananti-
bus fidelium, totum orbem celebrandæ passiones martyrum rigaverunt.

Usuardus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. Palæstinæ, sancti Eusebii episcopi et confessoris, viri excellentissimi ingenii et
historiographi.

Notkerus in Martyrologio.

Die 21 mensis Junii. In Cæsarea depositio sancti Eusebii episcopi.

*Manecharius in epistola ad Ceraunium Parisiensem episcopum, quam præfixit Passioni sanctorum marty-
rum Speusippi, Elasiippi et Meleusippi.*

Præcipuis beatissimorum episcoporum personis assidue cœquari meritis non desistens, in omni conver-
satione sacerdotii, sancta quotidie exornari religione festinans, divinarum Scripturarum legendi studio
universa dogmata peragrasti. Nunc sanctorum martyrum gesta ad laudis tuæ cumulum pro amore reli-
gionis congregare in urbe Parisiaca devotus intendis. Unde sancto Eusebio Cæsariensi in æmulationis
studio cœquandus es, et pari gloriæ dono perpetualiter memorandus.

Ex veteri Breviario manuscripto Ecclesiæ Lemovicensis.

Sancti Eusebii episcopi confessoris.

LECTIO 1. Eusebius Cæsareæ Palæstinæ episcopus ob Pamphili martyris amicitiam Pamphili nomen ac-
cepit, eo quod cum eodem Pamphilo divinæ Bibliothecæ investigator diligentissimus exstiterit. Vir quidem
erat memoratu dignissimus per hæc tempora, tum multarum rerum peritia, tum ingenio mirabili, et apud
gentiles et apud Christianos, inter philosophos præcipuus et nobilissimus habitus est. Hic cum aliquando
Ariana hæresi laborasset, ad synodum Nicænam accedens, Spiritu sancto inspiratus, Patrum sen-
entiam secutus est, ac deinceps usque ad mortem sanctissime cum orthodoxa fide vixit.

LECTIO 2. Fuit autem in divinis Scripturis studiosissimus, ac Bibliothecæ divinæ cum Pamphilo
martyre diligentissimus investigator. Multa eisdem temporibus scripsit, maxime vero libros *Evangelicæ*

(α) Ἐνέθεικεν. Legendum videtur ἐνέθηκεν vel ἐντίθεικεν. EDIT. PATR.

præparationis, Ecclesiasticæ Historiæ; In Porphyrium, Christianorum hostem acerrimum: Apologias item sex pro Origene composuit; De vita Pamphili martyris, a quo ob amorem cognomen accepit, libros tres: Item Commentarios eruditissimos in centum et quinquaginta Psalmos.

Lectio 3. Præterea, ut legitur, omnium provinciarum cum multorum sanctorum martyrum passiones et confessorum vitam ac virginum cognovisset, viginti libros de eisdem sanctis scriptitavit; ob hos ideo et præcipue *Evangelicam præparationem*, cum apud gentes præcipuus haberetur, paternam deorum religionem ob veritatis amorem contempsit. Scripsit quoque *Chronicorum historiam* a primo anno Abraham usque ad annum trecentimum, quam D. Hieronymus persecutus est. Fuit denique Eusebius hic post conversionem Constantini Magni, eidem quoad vixit, multa benevolentia conjunctus.

In Breviario Lemovicensis Ecclesiæ, edito anno 1587, per Hugonem Barboæ, habetur hæc collecta, eodem die 21 Junii.

Omnipotens, sempiterna Deus, qui nos concedis sancti Eusebii confessoris tui atque pontificis agere festivitatem, deduc nos, quæsumus, ejus precibus ad cœlestium gaudiorum societatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum, etc.

In antiquo Missali ejusdem Ecclesiæ, edito anno 1483, Parisiis, sic habetur: Sub eodem die sancti Eusebii episcopi officium. Statuit ei, etc. Oratio. Da, quæsumus. Epistola. Testificor coram Deo. Evangelium. Vigilate. Quæ omnia in communi confessoris episcopi. Et dicatur residuum, ut unius episcopi.

In veteri Calendario manuscripto ejusdem Ecclesiæ habetur in mense Junio.

xī Kalend. Julii. Eusebii archiepiscopi.

Codex ms. Parisiensis Ecclesiæ ante octingentos annos exaratus, continens Eusebii Historiam ecclesiasticam, Rufino interprete, sic incipit:

In nomine Dei summi, incipit Historia sancti Eusebii Cæsariensis episcopi, id est libri numero xī.

Ex libro De luminaribus Ecclesiæ, qui habetur in collectaneis Bedæ, et inter opera spuria B. Hieronymi.

Eusebius Cæsariensis, clavis Scripturarum, custosque Novi Testamenti, multis major in conscriptionibus esse comprobatur. Tria sunt præclara, quæ hoc in operibus ejus vere testantur: *Canones quatuor Evangeliorum*, qui Novum Testamentum narrant atque custodiunt, decem libri *Historiæ Ecclesiasticæ*, et *Chronicon*, id est, temporum brevium. Et nos omnia ejus vestigia qui imitari potuisset, nunquam reperimus.

Ex Miscellaneis ms. Theodori Metochitæ, ex capite cujus titulus est: "Ὅτι πάντες ὅσοι ἐν Αἰγύπτῳ ἐνεπαίδευσθαι, τραχύτερον τῷ λέγειν χρῶνται.

Eusebius item Pamphili, ex Palæstina quidem A *Καὶ ὁ τοῦ Παμφίλου Εὐσέβιος ἐκ Παλαιστίνης μὲν*
oriundus fuit, sed in Ægypto, ut ipse scribit, diatissime versatus: vir undecunque doctissimus, τὸ γένος, ἀλλ' ὡς αὐτὸς φησι, τοῖς ἐπ' Αἰγύπτου
quemadmodum apparet ex plurimis quos edidit πάλιν τι χρονίως συνεφόρτησε· πολυμαθὴς ἀνὴρ, καὶ
libris, dictione tamen utens, ut dixi, scabra et δῆλός γε πολλὰς ἐκδόσεις προενεγκών, καὶ χρώμενος
aspera. οὕτω τῇ γλώττῃ.

VETERUM TESTIMONIA CONTRA EUSEBIUM.

Ex libro Marcelli Ancyрани contra Arianos.

Incidit aliquando in epistolam a Narcisso scriptam, Neroniadi episcopo, quam ad Chrestum quemdam B et Euphronium et Eusebium direxit, quasi proposita ipsi ab Hosio episcopo quæstione, utrum ipse, veluti Eusebius Palæstinus, duas substantias fateretur. Hanc ubi legissem, animadverti et ipsum scripto illo suo tres substantias omnino confiteri.

Ex epistola synodica episcoporum Ægypti congregatorum in urbe Alexandria, ad omnes Ecclesiæ catholicæ episcopos, quam refert Athanasius in Apologetico secundo adversus Arianos.

Quod enim concilium episcoporum, aut qui confessus veri studiosus illic fuit? Nonne plerique illo-
rum inimici nobis fuerunt? Nonne Eusebius ob Arianam insaniam adversus nos irruit, et alios idem cum ipso sentientes adduxit? Nonne assidue con-

Ἐντυχὼν Ναρκίσσου τοῦ Νερωνιάδος προσετώτος
ἐπιστολῇ, ἣν γέγραφε πρὸς Χρηστόν τινα, καὶ Εὐ-
φρόνιον, καὶ Εὐσέβιον, ὡς Ὑσίου τοῦ ἐπισκόπου
ἐρωτήσαντος αὐτὸν, εἰ, ὥσπερ Εὐσέβιος ὁ τῆς Πα-
λαιστίνης, δύο οὐσίας εἶναι φησιν, οὕτω καὶ αὐτὸς
λέγοι· ἔγνω αὐτὸν ἀπὸ τῶν γραφέντων, τρεῖς εἶναι
πιπτεῖν οὐσίας ἀποκρινόμενον.

Ποῖα γὰρ καὶ σύνοδος ἐπισκόπων ἦν τότε; ποῖον
συνέδριον ἀληθείας ἐχόμενον; Τίς τῶν πλείονων ἐν
αὐτοῖς οὐκ ἐχθρὸς ἡμέτερος ἦν; Οὐ διὰ τὴν Ἀρελοῦ
μανιαν οἱ περὶ Ἐυσέβιον καθ' ἡμῶν ὤρμησαν; οὐ
τοὺς ἄλλους συμφρονούντας αὐτοῖς ἐπήγοντο; Οὐκ

ἀλκι' αὐτῶν ἐγγράφομεν ὡς τὰ Ἀρείου φρονούντων; Οὐκ Εὐσέβιος ὁ ἐν Καισαρείᾳ τῆς Παλαιστίνης ἐπὶ τῇ θυσίᾳ κατηγορεῖτο ὑπὸ τῶν σὺν ἡμῖν ὁμολογῶν;

A tra eos scripsimus tanquam adversus Ariani dogmatis assertores? Nonne Eusebius, Cæsareæ Palestinæ episcopus, a nostris confessoribus accusatus est, quod idolis sacrificasset?

Epiphanius in hæresi Meletianorum.

Ταῦτα ὁ βασιλεὺς ἀκούσας, αἰρεται μὲν θυμῷ, κλεῖναι δὲ συγκροτηθῆναι σύνοδον κατὰ τὴν Φοινίκην ἐν Τύρῳ τῇ πόλει· ἐκέλευσε δὲ δικάζειν Εὐσέβιον τὸν Καισαρείας καὶ ἄλλους τινάς· ἦσαν δὲ προσκεκλιμένοι οὗτοι ποσῶς μᾶλλον τῇ τῶν Ἀρειανῶν χυδαίωσι. Καὶ ἐκλήθησαν ἐπίσκοποι τῆς Αἰγύπτου τῆς καθολικῆς, καὶ ὑπὸ Ἀθανάσιον ἀκρέμονές τινες ἄνδρες καὶ μείζους, καὶ ἐν Θεῷ ἔχοντες διαφανῆ τὸν βίον· ἐν οἷς ἦν ὁ μακαρίτης Ποτάμων ὁ μέγας, ὁ τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος καὶ ὁμολογητής· ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν Μελετιανῶν, μάλιστα οἱ τοῦ Ἀθανασίου κατηγοροῦντες. Ζηλωτῆς δὲ ὢν ὑπὲρ ἀληθείας καὶ ὀρθοδοξίας ὁ προειρημένος Ποτάμων ὁ μακαρίτης, ἐλευθεροστομῶν, ὃς οὐδέποτε εἴληψε πρόσωπόν τινας· ὅν ὀφθαλμὸν γὰρ ἐν τῷ διωγμῷ διὰ τὴν ἀλγήσαν ἡμετέραν ἐωρακώς τὸν Εὐσέβιον καθεζόμενον καὶ καίοντα, καὶ Ἀθανάσιον ἐστῶτα, καταπονθηθεὶς τῇ λύπῃ, καὶ δακρύσας, οἷα γίνεται παρὰ τοῖς ἀληθεῖσι, ἀπετεινάτο φωνῇ μεγάλῃ Εὐσεβίῳ λέγων· «Σὺ κλέεις, Εὐσέβιε, καὶ Ἀθανάσιος; ἀθῶος ὢν παρὰ σοῦ κρίνεται· τίς ἐνέγκοι τὰ τοιαῦτα; Λέγεις δέ μοι σὺ, ὡς σὺν ἐμοὶ ἦσθα ἐν τῇ φυλακῇ ἐπὶ τοῦ διωγμοῦ; Εἰτὼ μὲν ὀφθαλμὸν ἀπεδαλόμην ὑπὲρ ἀληθείας· σὺ δ' οὕτως φαίνῃ λελωθὲν μόνον τι ἔχων ἐν τῷ σώματι, ὥς ἐμαρτύρησας, ἀλλὰ ἐστηκας ζῶν, μηδὲν ἡκρωτισμένος. Πῶς ἀνεχώρησας ἀπὸ τῆς φυλακῆς, εἰ μὴ οἱ ὑπέσχοντο τοῖς τὴν ἀνάγκην τοῦ διωγμοῦ ἡμῖν ἐπαρκᾶσαι τὸ ἀθέμιτον πρᾶξαι, ἢ ἐπαραῖς;»

His auditis imperator magnopere excaudit. Igitur Tyri in Phœnice convocari synodum jubet, eique judicio præsesse cum quibusdam aliis Cæsariensem Eusebium, qui omnes in Arianorum inanissimum dogma propensiores erant. Cum his ex catholica Ægypti Ecclesia, et Athanasio subjecta, episcopi quidam advocati sunt, primarii quidem ac præstantes viri, atque eximia vitæ sanctitate præditi; inter quos felicis memoriæ magnus ille Potamo fuit, Heracleæ episcopus et confessor. Aderant et Meletiani, Athanasii præsertim accusatores. At beatus Potamo veritatis ac rectæ fidei ardore æstuans, vir summa loquendi libertate, qui nullius unquam personæ rationem habuerat, et pro veritatis confessione alterum in persecutione oculum amiserat, Eusebium sedentem et judicantem, stantem vero Athanasium conspicatus, dolore confectus et illacrymans, sicut sinceris hominibus usu venire solet, magna voce adversus Eusebium invectus est. Et, «Tene, inquit, Eusebi, sedere, et innocentem Athanasium a te judicari? Quis ista sustinere possit? Dic mihi, nonne mecum persecutionis tempore in custodia fuisti? Atque ego quidem oculum pro veritate perdidici, tu nulla corporis parte mutilatus es, neque martyrium subiisti, sed vivus integerque consistis. Quanam ratione e carcere evasisti, nisi propterea quod persecutoribus nostris spondisti te sacrificaturum ac fortasse etiam sacrificasti?»

Epistola episcoporum catholicorum Ægypti ad synodum Tyri, quam refert Athanasius in supradicto Apologetico.

Καὶ γὰρ πάλιν οἴδατε, ὡς προσέκομεν, ὡς ἐχθροὶ εἶναι ἡμῶν, καὶ διὰ τί Εὐσέβιος ὁ τῆς Καισαρείας, ἡθρὸς γέγονεν ἀπὸ πέρυσιν.

Scitis enim, quemadmodum superius diximus, eos nostros inimicos esse; et cur non ita pridem Eusebius Cæsariensis inimicitias adversus nos suscepit.

Athanasius in epistola De decretis synodi Nicænæ.

Καὶ τό γε παράδοξον, Εὐσέβιος ὁ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, καίτοι πρὸ μιᾶς ἀρνούμενος, ὅμως ὑπερονυπογράφας, ἐπέστειλε τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐαυτοῦ, λέγων εἶναι τῆς Ἐκκλησίας τὴν πίστιν, καὶ τῶν Πατέρων τὴν παράδοσιν· πᾶσι τε φανερῶς ἐδείξεν, ὅτι πρότερον ἐσφάλλοντο, καὶ μάτην ἐφιλονέκουν πρὸς τὴν ἀλήθειαν· εἰ γὰρ καὶ ἡσχύνθη τότε ταύταις ταῖς λέξεσι γράψαι, καὶ ὡς ἠθέλησεν αὐτὸς ἀπελογησάτο τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ γε διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἡμῶν καὶ τὸ ἐκ τῆς οὐσίας μὴ ἀρνησάμενος, φανερῶς τοῦτο σημᾶναι βούλεται, καὶ πέπονθέ τι ἱερὸν· ὡς γὰρ ἀπολογούμενος κατηγορήσει λοιπὸν τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι γράψαντες, Οὐκ ἦν ὁ Υἱὸς πρὶν γεννηθῆναι, οὐκ ἤθελον αὐτὸ εἶναι· οὐδὲ πρὸ τῆς κατὰ ἐξῆς γενέσεως.

Et quod mirandum est, Eusebius episcopus Cæsareæ Palestinæ, quamvis pridie recusasset, postridie tamen subscripsit, et ad Ecclesiam suam litteras dedit, asserens hanc esse Ecclesiæ fidem et Patrum traditionem. Omnibusque manifesto declaravit, illos prius errasse et frustra de veritate contendisse. Etsi enim iis tunc verbis uti præ pudore noluit, et prout ipse voluit satisfacit Ecclesiæ, in epistola tamen in qua Dei Filium consubstantiali et ex substantia Patris existere non inficiatur, aperte id quod dixi, significat. Ac profecto infelix in eo fuit, ut enim seipsum purgaret, accusavit deinceps Arianos, quod cum dicerent Filium Dei non exstitisse antequam gigneretur, hoc pacto negarent eum exstitisse ante incarnationem.

Idem in tractatu De synodis Arimini et Seleuciæ.

Præcipue autem Acacius, quid Eusebio magistro A suo responsurus est? Qui non solum synodo Nicæ-næ subscripsit, sed et per epistolam populis suis significavit, eam esse veram fidem quæ apud Nicæam ex communi consensu tradita est. Etsi enim eo quo voluit modo, excusavit se per illam Epistolam, vocis tamen synodi non repudiavit. Imo Arianos accusavit, quod cum dicerent: Non erat Filius antequam gigneretur, cum ne ante partum quidem Mariæ exstitisse affirmarent.

Idem in epistola ad episcopos Africæ.

Neque ejus rei ignarus erat Eusebius episcopus Cæsariensis. Qui cum prius suffragaretur Arianicæ B sectæ, postea tamen Nicæni concilii decretis subscripsit, et apud suos idipsum propriis litteris affirmavit, cujus hæc verba sunt: Novimus quosdam ex priscis eruditos et præclaros antistites, aliosque scriptores, cum de Patris et Filii Deitate loquerentur, voce consubstantialitatis usos esse.

Idem in tractatu De Synodis Arimini et Seleuciæ.

Eusebius quoque ex Cæsarea Palestinæ, in litteris ad Euphrationem episcopum non veritus est palam dicere, Christum non esse verum Deum.

Hieronymus in epistola ad Clesiphontem adversus Pelagianos.

Fecerat hoc et in sancti Pamphili martyris nomine, ut librum primum sex librorum defensionis Originis Eusebii Cæsariensis, quem fuisse Arianum, nemo est qui nesciat, nomine Pamphili martyris prænotaret.

Idem in libro secundo Adversus Rufinum.

Statim de portu egrediens, navem impexit. Referens enim de *Apologia* Pamphili martyris, quam nos Eusebii Arianorum principis, probavimus, etc.

Idem in libro primo Adversus Rufinum.

Eusebius Cæsariensis episcopus, cujus supra memini, in sexto libro tñs *Ἀπολογίας* Originis, hoc idem objicit Methodio episcopo et martyri, quod tu in meis laudibus criminaris; et dicit: « Quomodo ausus est Methodius nunc contra Origenem scribere, qui hæc et hæc de Originis locutus est dogmatibus? » Non est hujus loci pro martyre loqui. Neque enim omnia in locis omnibus disserenda sunt. Nunc tetigisse sufficiat, hoc ab Ariano homine objici clarissimo et eloquentissimo martyri, quod tu in me et amicus laudas, et offensus accusas.

Socrates, lib. 1 Historiæ ecclesiasticæ, cap. 23.

Eusebius quidem Pamphili scribit, statim post C synodum Ægyptios inter se tumultuosos esse, causam tumultus non addens. Quo fit ut in bilinguis suspicionem venerit, propterea quod dum causas narrare subterfugit, indicare videtur se his quæ apud Nicæam decreta fuerant, minime assentiri.

Theodoritus in interpretatione Epistolæ Pauli ad Hebræos, de Arianis loquens, ita scribit:

Quod si ne hoc quidem sufficit ad eis persuadendum, Eusebio certe Palæstino credere eos oportet, quem patronum suorum dogmatum appellant.

Antipater Bostrorum episcopus in libro primo

Nego tamen eum ad exactam ecclesiasticorum dogmatum cognitionem pervenisse. Quocirca promiscuæ quidem doctrinæ atque eruditionis gloriam D ei omnino concedimus: dogmatum vero notitiam, non item. Quin potius ab accurata illorum cogni-

Μάλιστα δὲ Ἀκάκιος τί ἂν εἶποι πρὸς Εὐσέβιον τὸν ἑαυτοῦ διδάσκαλον; Ὅς οὐ μόνον ὑπέγραψεν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ, ἀλλὰ καὶ δι' ἐπιστολῆς ἐδήλωσε τοῖς ὑπ' αὐτὸν λαοῖς, ταύτην εἶναι πίστιν ἀληθῆ, τὴν ὁμολογηθεῖσαν ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν συνόδῳ· εἰ γὰρ καὶ ὡς ἠθέλησεν ἀπελογήσατο διὰ τῆς ἐπιστολῆς, ἀλλὰ γε τὰς λέξεις οὐκ ἠρνήσατο· ἀλλὰ καὶ κατηγορήσας τῶν Ἀρειανῶν, ὅτι λέγοντες, Οὐκ ἦν πρὶν γεννηθῆναι ὁ Υἱὸς, οὐδὲ πρὸς Μαρίας αὐτὸν ἤθελον εἶναι.

Καὶ τοῦτο ἐγίνωσκεν Εὐσέβιος ὁ γενόμενος ἐπίσκοπος τῆς Καισαρείας, πρότερον μὲν συντρέχων τῇ Ἀρειανικῇ αἵρεσει, ὕστερον δὲ ὑπογράφας ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νίκαιᾳ συνόδῳ, ἔγραψε τοῖς ἰδίοις διαβεβαιούμενος, ὅτι καὶ τῶν παλαιῶν τινὰς λογίους καὶ ἐπιφανεῖς ἐπισκόπους καὶ συγγραφέας ἐγνώμεν ἐπὶ τῆς τοῦ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ θεότητος τῇ τοῦ ὁμοουσίου χρησαμένους ὁνόματι.

Ὁ δὲ ἀπὸ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης Εὐσέβιος, γράφων πρὸς Εὐφράτιωνα τὸν ἐπίσκοπον, οὐκ ἐφοβήθη φανερῶς εἰπεῖν ὅτι ὁ Χριστὸς οὐκ ἐστὶν ἀληθινὸς Θεός.

Εὐσέβιος μὲν οὖν ὁ Παμφίλου φησὶν εὐθὺς μετὰ τὴν σύνοδον, πρὸς ἑαυτὴν στασιάζειν τὴν Αἴγυπτον, τὴν αἰτίαν μὴ προστιθεῖς· ἐξ ὧν καὶ διγλώσσου δόξαν ἐκτέτατο, ὅτι, τὰς αἰτίας λέγειν ἐκκλίνων, μὴ συνευδοκεῖν τοῖς ἐν Νίκαιᾳ συνέθετο.

Adversus Eusebii Apologeticum pro Origene.

Οὐκ ἔτι δὲ πρὸς τὴν τῶν δογμάτων ἀκρίβειαν φθάσαι φημὶ τὸν ἄνδρα· ὅθεν πολυμαθίας μὲν παραχωρητέον αὐτῷ, δογμάτων δὲ γῶσιν οὐκέτι. Ἀλλὰ καὶ πάνυ κατόπιν τοῦτον τῆς τοιαύτης ἀκριβείας γενόμενον ἐπιστήμεθα. Κι ἡ μετὰ βραχέα· Ὡστε δὴ

ἐκ μὴ δέξωμεν ἐπεμβαίνειν τῷ ἀνδρὶ, περὶ οὗ οὐ πρόκειται ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος λέγειν, ἵνα, βασιλεύοντες πρὸς ἀκρίβειαν τὴν γενομένην Ἀπολογία, εἰρηκούς ἀποδείξωμεν τοὺς ἀμφοτέρους, αὐτὸν τε ἀπολογούμενον καὶ τὸν ὑπὲρ οὗ τὴν ἀπολογίαν συνέταξε. Καὶ μεθ' ἕτερα· Τὸ γὰρ δεικνύειν σπεύδειν τῇ τοῦ Υἱοῦ πρὸς τὸν Πατέρα ὑπόθεσιν ὁμοίως αὐτῷ πᾶσι εἰρηκούς, πρῶτον μὲν οὐ ξενισθῶμεν· σοὺ γὰρ καὶ τῶν περὶ σὲ ἡ τοιαύτη δόξα· ὅθεν περὶ τοῦτο ἐπὶ τοῦ παρόντος λόγος ἡμῖν οὐδείς, πάλαι μὲν οἰκουμένης ζητήσῃ ὑποβληθέντος καὶ ἀποκηρυχθέντος.

pridem universalis synodi inquisitione projectum sit atque damnatum.

Ex synodo septima œcumenica, actione sexta.

Τίς γὰρ οὐκ ἔγνω τῶν πιστῶν Ἐκκλησίας, καὶ Β
ρωπῶν εὐληφῶτων ἀληθινῶν δογμάτων, ὅτι Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου, εἰς ἀδόκιμον νοῦν παραδοθείς, ὁμολόγος καὶ σύμφωνος γέγονε τοῖς τὰ Ἀρείου θρησκευού-
σιν; κ. τ. λ.

historicis suis libris creaturam Filium et Verbum Dei vocat, et ministrum et secundum adorabilem. Si vero quidam hunc defendentes dicunt, subscripsisse in synodo; concedamus ita fuisse. Sed labiis suis veritatem honoravit, cor autem longe fuit ab ea, ut ostendunt libri ejus et epistolæ omnes. Cum ergo aliter atque aliter secundum tempus et causas conspersus sit atque mutatus, aliquando laudans ea quæ sunt Arii sentientes, aliquando vero veritatem simulans, apparet eum fuisse virum duplici animo, ut ait Iacobus frater Domini, instabilem in omnibus viis suis. Nec quispiam existimet illum accepturum aliquid a Domino. Si enim corde credidisset ad justitiam, et ore confessus esset in salutem verum sermonem, utique pro scriptis suis veniam postulasset, horum correctionem faciens; et pro epistolis suis profecto satisfecisset. Sed hoc nullatenus fecit. Mansit enim sicut Æthiops non mutata pelle. Denique cum interpretaretur *Dixit Dominus Domino, Deus meus es tu*, extra veracem sensum excedens sic ait: « Legebis naturæ, omnis filii pater, dominus est utique ejus; et idcirco unigeniti Filii Dei ipse qui genuit eum Deus, simul et Deus et Dominus et Pater est. » Similiter et in epistola ad sanctum Alexandrum præceptorem magni Athanasii directæ, cujus initium est: « Cum quanta sollicitudine et ægritudine animi has litteras scribere aggressus sim, » etc., apertius blasphemans sic ait de Ario et ejus assecclis: « Calumniatur eos litteræ tuæ, tanquam dicentes, quia Filius ex non existentibus factus est, sicut unus ex omnibus. At illi protulerunt epistolam quam ad te fecerant: in qua fidem suam exponentes, ipsis verbis hæc confitebantur: Legis videlicet ac Prophetarum et Novi Testamenti Deum genuisse Filium unigenitum ante tempora æterna, per quem et omnia et sæcula fecit: genuisse autem eum non putative sed vere, ac constituisse propria voluntate, inconvertibilem, creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Si ergo litteræ ipsorum veritatem dicunt, utique apud te habentur: in quibus confitentur Filium Dei ante tempora æterna, per quem fecit et sæcula, esse inconvertibilem et incommutabilem et creaturam Dei perfectam, sed non sicut unam ex creaturis. Porro epistola tua calumniatur eos, tanquam dicentes quia Filius factus est sicut unus ex omnibus. Vide ergo ne eis statim occasio detur reprehendendi quidquid voluerint. Iterum objiciebas eos dixisse: *Qui est, eum qui non erat, genuit*. Miror autem si possit quis aliter dicere: si enim unus est qui est, profecto ex ipso factum est omne quod est cum ipso. Si vero non solus ipse est: sed et Filius erat qui est, quomodo eum qui erat gignebat qui est? Sic enim duo essent qui sunt. » Et hæc quidem Eusebius ad Alexandrum. Sed et aliæ ejus epistolæ ad eundem exstant, in quibus inveniuntur varix blasphemix. Sed et ad Euphrationem episcopum scribens, apertius blasphemavit. Cujus epistolæ initium est: « Domino meo per omnia gratias ago. » Et paulo post: « Non enim simul cum Patre Filium fuisse fateamur, sed Patrem ante Filium existisse. Certe ipse Filius Dei, qui magis omnia liquido novit, alium se a Patre et minorem atque inferiorem sciens, admodum pie hoc etiam nos docet dicens: *Pater qui misit me, major me est*. » Et post alia: « Nam et ipse quidem Filius Deus est, sed non verus Deus. » Ex his ergo scriptis ejus ostenditur, Arii et comparium ejus dogmata prædicare. Et paulo post: « Hujus ergo factionis etiam Eusebius existens, sicut demonstratum est tam ex epistolis quam ex historicis ejus conscriptis, imaginem Christi tanquam Theopassianus abjicit, » etc.

Photius in epistola 144, ad Constantinum patricium.

Εὐσέβιος, ὁ τοῦ Παμφίλου εἴτε δοῦλος, εἴτε συνή-
της, ὅτι μὲν Ἀρειανισμῷ ἑάλω, βοῶντι μὲν αὐτοῦ τὰ

Eusebius ille, Pamphili sive servus, sive amicus, Arianismo infectus fuit. Hoc libri ab illo scripti

Joan. xiv, 28.

clamant. Hunc morbum tandem invitus ipse confessus est, sed ipsamet resipiscentia sua magis se patefecit non resipuisse. Nec enim per apologiam, ut videri voluit, persuadet se a priori hæresi recessisse, aut sanctæ et universali synodo consentire: sed prodigiose comminiscitur, *homousii* sectatores in ipsius sensum transiisse, et in sua sententia simul acquievisse. Hoc ita esse cum multa alia confirmant, tum quam scripsit ad suos Cæsarienses epistola. Sed quod ut ab initio Arii dogmata fovit, ita ad finem vitæ ea amplecti non destiterit, plerique intelligunt, et multa sunt quæ facile persuadent. Quod vero Origenis morbo præterea laboravit quo ille tenebatur, scilicet contra omnium futuram generalem resurrectionem, et plurimos latet: tu tamen, si scrutando perlegeris illius scripta, non minus eum mortifera hac ægitudine, quam Arianorum insania laborantem deprehendes.

Idem Photius in Bibliotheca, cap. 13.

Lecti sunt Eusebii libri duo, qui inscribuntur *Confutatio et Apologia*. Item alteri duo, qui cum a prioribus duobus differant in quibusdam locis, in reliquis, seu verba seu sensum spectes, iidem sunt. Affert vero objectiones quasdam adversus sinceram nostram religionem, velut ab ethnicis profectas, easque recte solvit, licet non per omnia. Dictionem quidem quod attinet, nec iucundus est nec splendidus. Multiplici tamen doctrina præditus est, licet prudentia et animi constantia et dogmatum sinceritate minus polleat. Nam in his etiam libris sæpius adversus Filium Dei blasphemare deprehenditur, eumque secundam causam vocare, et Principem militiæ cœlestis, aliaque ejusmodi quæ Arianorum insaniæ propria sunt. Constat eum Constantini Magni temporibus floruisse, et sacri martyris Pamphili ardentissimum amatorem fuisse. Unde et cognomentum *Pamphili* adeptus esse dicitur a quibusdam.

Idem Photius in capite 127.

Lecti sunt Eusebii Pamphili libri quatuor *De laudibus imp. Constantini*. Continent autem ejus vitam omnem jam inde a pueritia, et quæcunque ab illo gesta sunt ad ecclesiasticam historiam pertinentia, usque ad exitum vitæ, id est ad annum ætatis quartum et sexagesimum. Est autem Eusebius in hoc etiam opere plane sui similis in dicendo: nisi quod nonnihil ad splendorem assurgit ejus oratio, et verbis interdum elegantioribus utitur. Venustatis quidem et gratiæ non multum apparet in hoc opere, sicut nec in cæteris ejus libris. Porro in his quatuor libris plurima loca inserit ex *Ecclesiastica* ipsius *historia* translata. Et Constantinum quidem Magnum Nicomediæ baptizatum esse dicit, cum ad id usque temporis baptismum distulisset, ut in Jordane, quemadmodum in votis habebat, baptizaretur. Quis vero illum baptizavit, dissimulat. De Ariana insuper hæresi nihil aperte commemorat:

Α βίβλια· καὶ αὐτὸς δὲ μεταμελόμενος δῆθεν καὶ δῶν, τὴν νόσον ἀνομολογεῖ· καὶ τῇ μεταμελείᾳ δὲ μᾶλλον ἑαυτὸν δαίκνυσιν ἀμεταμέλητον. Οὐ γὰρ ἑαυτὸν ἐκστῆναι τῆς προτέρας κακοδοξίας, δι' ὧν ἔδοξε ἀπολογεῖσθαι, συνίστησιν, οὐδὲ τῇ ἀγίᾳ καὶ οἰκουμένηῃ συμφωνῆσαι συνόδῳ· ἀλλὰ τοὺς τοῦ ὁμοουσίου πρεσβευτάς, αὐτοῦ συνελθεῖν τῷ φρονήματι καὶ συνδιατεθῆναι τῇ γνώμῃ, τερατεύεται· καὶ τοῦτο σαφῶς ἄλλα τε πλεονα περιστῶσι, καὶ ἡ τοῖς Καισαρεῦσιν αὐτῷ γραφεῖσα ἐπιστολή. Ἄλλ' ὅτι μὲν ἀπαρχῆς τὰς Ἀρειανικὰς δόξας ὑπέθαλπε, καὶ μέχρι τέλους οὐ διέλιπε περιέπων, πολλοὶ τε συνεπίστανται, καὶ βῆθ' ἐστι λαβεῖν πολλαχόθεν· ὅτι δὲ καὶ τῆς Ὠριγένους νόσου μετέσχεν, ἦν κατὰ τῆς κοινῆς ἡμῶν ἐκείνου ἐνόστησεν ἀναστάσεως, εἰ καὶ τοὺς πολλοὺς ὑπολαβάνει, ἀλλὰ οὖν αὐτὸς, σὺν ἐρευνῇ τοὺς ἐκείνου λόγους ἀναλεγκόμενος, οὐδὲν ἔλαττον αὐτὸν τῷ ἡλεθρίῳ τούτῳ ἀβύρωτῆματι ἢ ταῖς Ἀρειανικαῖς μανίαις κεκρατημένον ὅλῃ.

Ἄνεγνωσθ', Εὐσεβίου Ἐλέγχου καὶ Ἀπολογίας λόγοι δύο· καὶ ἕτεροι δύο, οἵτινες πρὸς τοὺς προτέρους δύο, ἐν τισι ῥητοῖς παραλλάσσοντες, ἐν τοῖς ἄλλοις τῇ τε λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ οἱ αὐτοὶ εἰσιν. Εἰσάγει δὲ ὡς ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων τινὰς ἀπορίας κατὰ τῆς ἀμωμῆτος θρησκείας ἡμῶν. Καὶ ταύτας καλῶς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσιν, ἀπολύεται· τὴν δὲ φράσιν οὐκ ἔστιν οὐδαμῶ οὔτε ἥδους οὔτε λαμπρότητι χαίρων. Πολυμαθὴς δὲ ἔστιν ὁ ἀνὴρ, εἰ καὶ τὴν ἀγχίνοιαν καὶ τὴν σταθῆρὸν τοῦ ἥθους, ὡς παρὰ τὴν ἀκρίβειαν τὴν ἐν τοῖς δόγμασιν, ἐνδεέστερος. Καὶ γὰρ καὶ τούτοις ἐν πολλοῖς ἔστιν αὐτὸν ἰδεῖν τὸν ὕδιν βλασφημοῦντα, καὶ δεύτερον αἴτιον καλοῦντα, καὶ ἀρχιστράτηγον, καὶ ἄλλα τινὰ τῆς Ἀρειανικῆς λύσεως βλαστήματα. Δῆλον δὲ ὡς ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ μεγάλου οὗτο· ἦνθησε· γέγονε δὲ καὶ τῆς Παμφίλου τοῦ ἱερομάρτυρος ἀρετῆς διάπτωρος ἑραστής· δι' ἣν αἰτίαν φασι τινας αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ Παμφίλου ἐπωνυμίας μετέσχεναι.

Ἄνεγνωσθ' Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου ἡ εἰς Κωνσταντίνον τὸν μέγαν βασιλέα ἐγκωμιστικὴ τετράβιβλος· ἐν ἣ περιέχεται ἡ τε τοῦ ἀνδρὸς ἄλλη πολιτεία ἐξ αὐτῆς πρώτης ἡλικίας ἀρχομένη, καὶ ὅσα πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συντελοῦσι πράξεις μέχρις οὗ τὸν βίον ἀπέλειπεν, εἰς ἐξηκοστὸν κατέταρτον παραταθέντα χρόνον. Ἔστι μὲν οὖν καὶ ταῦθα τὴν φράσιν ὁμοίως αὐτῷ, πλὴν μικρόν τι πρὸς τὸ λαμπρότερον ἐκδεβιάσται αὐτῷ ὁ λόγος, καὶ λέξει· εἰς τὸ ἀνθηρότερον ἔνιαχθ' ἐσυνελέθησαν· τῆς μὲν τοι κατὰ τὴν ἐρμηνείαν ἔδωκ' καὶ χάριτος οὐδὲ μέγα, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐμφαίνεται. Καταστρώννυσι δὲ ἐν ταύτῃ αὐτοῦ τῇ τετραβίβλῳ πάμπολλα χωρία ἐξ ὁλοκλήρου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς αὐτοῦ δεκαλόγου Ἱστορίας. Λέγει μὲν οὖν καὶ αὐτὸν, ἐ Νικομυρδαία τὸν μέγαν Κωνσταντίνον βαπτίσασθαι μέχρι τότε τὸ λουτρὸν ἀναβαλλόμενον, ἅτε δὴ ἐπιθυμία πινύμενον ἐν τοῖς Ἱερδάνου τὸ λουτρὸν

ἰσχυρῶς· τίς δὲ ὁ βαπτίσας, οὐδὲν διασφαί. Περὶ
 ἡμέρας τῆς Ἀρειανικῆς αἰρέσεως οὐδὲν σαφές
 ἱστορεῖται, οὐδ' εἰ τῆς δόξης ἐκείνης εἴχετο, οὐδ' ὅτι
 μετέδιδετο, ἀλλ' οὐδ' ὅτι φαύλος ἢ ὀρθῶς ἐδόξαζεν
 ἄριστος, καίπερ ἀνάγκη ἐχόν ἐν μνήμῃ ταῦτα
 παραθεῖναι, ὅτε δὴ μέγα μέρος ἐπεχούσης τῆς συν-
 ὁδοῦ τοῦ μεγάλου πράξεων Κωνσταντίνου, καὶ ἐ-
 ρ; τὴν ἐξαιρουμένην τὴν περὶ τούτων λεπτομε-
 ρεστὴν ἱστορίαν· ἀλλὰ στάσιν μὲν ἐμπεσεῖν με-
 τὰ Ἀρείου καὶ Ἀλεξάνδρου (τὴν αἵρεσιν δὴ οὕτω
 ἔχον καὶ ὑποκρυπτόμενος ἀποφαίνεται), ἐπὶ τε τῇ
 πάλαιαν ἀλλαγῇ τὸν θεοφιλεῖ βασιλέα, καὶ ἀγω-
 γῇ διὰ τὴν ἐπιστολὴν, διὰ τε τοῦ Ὁσίου, ὃς
 Κιρκίτης ἐπισκόπος, εἰς φιλίαν καὶ ὁμόνοιαν συ-
 νῆκε τὸν στασιάζον, τῆς πρὸς ἀλλήλους ἐριδος ἀφ-
 ἡμέρας καὶ τῶν τοιούτων ζητήσεων. Ὡς δ' οὐκ ἐπειθε,
 οὐκ ἔπεισε πανταχόθεν ἀθροῖσαι, καὶ τὴν ἐμπεσοῦσαν
 ἐν εἰρήνῃ διαλύσασθαι. Οὐ μὴν εἰς τὸ ἀκριβές
 ἐκτελεῖται ἀναγράφεται· οὗτος οὖν ὥσπερ αἰσχυνο-
 μένος, καὶ μὴ βουλομένη δημοσιεύειν Ἀρείον,
 τὴν τε τῆς συνόδου ἐξενεργημένην κατ' αὐτοῦ ψήφον,
 καὶ τὴν συνασπασάντων αὐτῷ, καὶ συνεξωσθέντων
 ἐν ἑκείνῃ εἰσπραξίν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ τὴν θεσθὲν
 ἐκ τῆς ἐκείνης εἶδεν ἐνδοκίον Ἀρείου καταστροφὴν,
 ἀλλ' ἐκείνων ὄντων εἰς φῶς, τὴν τε περὶ τῆς συνόδου
 καὶ τὴν αὐτῇ παραθέντων ἱστορίαν παρέδραμε. Διὸ
 καὶ περὶ τοῦ θεοσεβίου Εὐσταθίου μέλλων δηγεῖσθαι,
 ὡς τοῦ ὀνόματος μέμνηται, οὐδ' [Ι. οὐδ'] ὅσα περὶ
 αὐτοῦ ἐκλήθη καὶ εἰς ἔργον ἀποδέδωκεν· ἀλλ' εἰς
 αὐτὴν καὶ παραχρῆν ἀνάγων καὶ ταῦτα, γαληνίας καὶ
 τῶν ἐπὶ αὐτῇ ἐπισκόπων, κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν συν-
 ἑλκυσμένων σπουδῇ βασιλέως καὶ συνεργῶν, καὶ
 τὴν παλαιάν καὶ παραττόμενον εἰς τὸ εἰρηναῖον με-
 τὰ τὴν ἐκείνην. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν οἷς ὁ πολὺς ἀπὸ
 ἐκείνης ἐπαρτήθη· Ἀθανάσιος, εἰς ταῦτα τὴν ἱστορίαν
 ἐκείνης ἐπαρτήθη, στάσεως μὲν ἐμπλησθῆναι πάλιν
 καὶ παραχρῆς τὴν Ἀλεξάνδρειαν λέγεται, καὶ ταύτην
 ἐκτελεῖται ἐπισκόπων παρουσῶν, τὴν βασιλικὴν ἐχόν-
 των ὑμνασίαν· οὗτε δὲ τίς ἦν στασιάζων, οὐδ' ἦτις
 ἐκείνης, ἢ τίς καὶ πράξαντες τὴν ἐριν ἐπράβυναν,
 οὐδ' ὡς ποιεῖται ἐκτελεῖται· καὶ σχεδὸν, ἐν οἷς ἐπι-
 σκόπων πρὸς ἀλλήλους φιλονεικία· περὶ δογματῶν, ἢ
 περὶ τῶν ἄλλων διαφωνία· γεγονάσι, τὸν αὐτὸν τῆς
 ἐκείνης ἐν τῇ διγγήσει τύπον διαφυλάττει.

de fidei capitibus, aut de aliis rebus contentiones ac discordiæ exstiterunt, eundem ille in nar-
 rando servat dissimulandi modum.

Joannes Zonaras in tomo III, ubi res gestas Constantini refert.

Ἦν δὲ τότε τῶν τὰ Ἀρείου πρεσβεύοντων καὶ ὁ
 Περὶ τοῦ Εὐσέβιου, τῆς ἐν Παλαιστίνῃ Καισαρείας
 ἐκείνης ἐπίσκοπος· ὃς μετέπειτα λέγεται ἀποστῆ-
 ναι τῆς τοῦ Ἀρείου δόξης, καὶ ὁμογνωμονῆσαι τοῖς
 ἐκείνης τὸν Υἱὸν καὶ ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ δογμα-
 τῶν, καὶ δεχθῆναι παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων εἰς
 ἐκείνην· μᾶλλον μὲντοι ἐν τῇ πρακτικῇ τῆς πρὸς
 τὴν συνόδου καὶ ὑπερμαχῶν εὐρηται τῶν πιστῶν.

(*) Id est apud Gelasium Cyzicenum.

A nec utrum ipse ei aliquando adhæserit, nec quod
 eam abjecerit. Sed neque recte ne an secus sense-
 rit Arius, usquam refert; tametsi hæc necessario
 commemoranda essent, quippe cum Nicæna syno-
 dus inter res a Constantino gestas præcipuum lo-
 cum obtineat, et alioqui exactissimam totius negotii
 narrationem ipsa suo quodam jure flagitare videat-
 ur. Verum ille dissensionem quidem inter Alexan-
 drum et Arium exortam commemorat (sic enim hæ-
 resim callide et dissimulanter appellat). Atque ob
 hunc tumultum gravissimo dolore affectum esse re-
 ligiosissimum principem; et tum per epistolam, tum
 per Hosium Cordubensem episcopum laborasse, ut
 partes inter se dissidentes ad pacem et concordiam
 reduceret, omni de hujusmodi quæstionibus conten-
 tione deposita. Sed cum persuadere eis non potuis-
 set, synodum undique convocasse, et sopito tumultu
 pacem restituisse. Verum hæc ab illo non satis ac-
 curate et aperte traduntur. Prorsus enim tanquam
 pudore suffusus, nec Arianam impietatem publice tra-
 ducere cupiens, tum synodi sententiam adversus
 Arium prolatam, tum eorum qui impietatis illius
 socii et in exilium simul expulsi fuerant justissi-
 mam ultionem, illud denique cœlitus inflictum Ario
 exitium quod omnium conspectui subjectum fuit,
 sciens prætermisit: nec historiam synodi resque in
 ea gestas commemoravit. Hinc etiam est quod cum
 ea quæ divino Eustathio contigerunt, vellet de-
 scribere, ne nomen quidem ejus retulit, nec quæ-
 cumque adversus illum nefarie excogitata sunt ac
 perpetrata, sed seditionem ac tumultum Antiochiæ
 exstistisse postquam dixit, mox tranquillitatem re-
 stitutam esse subdit, episcopis imperatoris opera ac
 studio illuc convenientibus, per quos turba omnis
 ac seditio in tranquillissimam pacem est commutata.
 Similiter ubi narrationem instituit de iis quæ ad-
 versus fortissimum illum Athanasium improbe com-
 parata sunt, seditionem quidem ac tumultum impletam
 iterum Alexandriam refert: sed eam episcoporum
 præsentia et imperatoris auxilio sedatam fuisse.
 Neque interim quis seditione concitaverit, aut quæ-
 nam illa seditio fuerit, neque quo pacto sedata ab
 episcopis fuerit, nullatenus exponit. Ac fere quo-
 tiescunque episcoporum mutuas inter se dissen-

D Arianam sectam tum amplexabatur etiam Eusebius
 Pamphilus, Cæsareæ Palæstinæ episcopus, qui post
 descivisse dicitur ab Ariana opinione, et consen-
 sisse cum iis qui Filium Patri coæqualem, ejusdem-
 que naturæ esse docent, et a sanctis Patribus ad
 communionem receptus. In Actis autem primi con-
 cillii etiam acriter defendisse fideles traditur. Hæc
 sic a nonnullis exposita reperiantur (a), quæ ipse

in *Ecclesiastica sua historia* magis ambigua facit. In quibus libris sæpe cum Ario facere deprehenditur. Ac statim in libri principio, Davidem citans, *Ipse dixit et facta sunt, ipse mandavit et creata sunt*¹, ait Patrem et factorem, pro conditore ac duce universi haberi, qui regio nutu imperet, secundum autem ab eo divinum Verbum paternæ exsequi iussa. *Post nonnulla item dicit*, huic ut Patris potentiae et sapientiae, secundas partes regni et imperii in omnes esse creditas. *Et paulo post iterum*: Ac esse naturam quamdam, quæ ante mundum vixerit et substituerit, ac Deo ac Patri universi in rerum factarum officio ministravit. Et Salomon sub persona sapientiae Dei ait: *Dominus condidit me principium viarum suarum*², etc. *Deinde post alia plura infert*: Et super hæc omnia sicut Dei Verbum, quod ante fuit et ante sæcula omnia factum est, venerabilem honorem a Deo Patre adeptum, adorari tanquam Deum. Hæc et alia demonstrant Eusebium Ariana dogmata probasse; nisi quis dicat, id opus ante conversionem ab eo fuisse conscriptum.

φότα, προσκυνεῖσθαι ὡς ἄν Θεόν. Ταῦτα καὶ ἕτερα δὲ τοῖς Ἀρειανίζουσι δόγμασι δεικνύουσιν ὁμόφρονα τὸν Εὐσέβιον· εἰ μὴ τις φαίη πρὸ τῆς ἐπιστροφῆς αὐτῷ πονηθῆναι τούτων τὴν συγγραφὴν.

Baronius ad annum Christi 310, cap. 38.

Certe Socrates dealbat Æthiopem, dum nititur ipsum Eusebium ab Ariana hæresi excusare, ac plane immunem reddere. Ipse enim Eusebius licet tandem, ut imperatori morem gereret, Nicæno concilio subscripsisset, iisdem plane sordibus sciens volensque turpius inquinatus est, ut sus lota in volutabro luti, et ut canis ad vomitum suum reversus. Adco ut qualis ipse fuerit usque ad diem obitus, non sit aliunde quærendum, quam ex rebus post Nicænum concilium ab eo gestis, singulis ferme annis superius recitatis. Ut autem excuset illum ab Ariana hæresi, citat libros ab eo scriptos contra Marcellum Ancyranum episcopum, recitatque ex illis fragmenta quædam quibus demonstratur, eam de Filio Dei Eusebii fuisse sententiam, ut negarit ipsum esse creaturam, tanquam unam ex reliquis creaturis, ex nihilo a Deo creatis. Verum dum nititur ex his Eusebium purgare, aperte significat, se Arianæ et Ariatorum hæresis labyrinthum minime penetrasse. *Et paulo post*: Cæterum Eusebii Pamphili inconstantiam, et post Nicænum concilium, cujus fidei regulæ subscripserat, ad errores pristinos reditum suggillat sapius Athanasius; eumque demonstrat in Nicæno concilio tanquam ludionem in scena luisse, habitu catholico super inducto; quem, egressus inde, exuens, personam, quænam esset, in omnibus, ut ait Epiphanius, præ se tulit. Adco ut idem Eusebius Eusebio Nicomediensi conjunctus, biga impietatis effecti ambo, pari cursu et impetu, impulsore nequam spiritu agitati, in suum ipsorum et aliorum exitium in præceps delati sint. Ut non immerito appellari ipse Eusebius Cæsariensis meruerit a sancto Hieronymo et aliis, Arianæ factionis signifer, propugnator apertissimus, et inter Arianos facile princeps. Cujus et memoriam adeo exsecrata est Nicæna synodus secunda, ut plane eum jam defendere velle, nihil aliud existimandum sit quam Ecclesiam catholicam impugnare. Unde et pudere Sixtum oporteat, dum adversus omnium antiquorum Patrum sententias, ipsum Eusebium catholicum asseverare non dubitat; cum frigide eum excusans, Eusebii Nicomediensis esse tradit, quod erroris ascribitur Eusebio Pamphili: perinde ac si eorum Patrum sententiæ de eodem ambiguerent, ac de Eusebio Nicomediensi possint interpretari. Utinam vel exiguus saltem ejus excusandi relinqueretur locus. Quam libentissime ipse historicus pro historico laborarem, cui (quod magna fiducia ingenue prostemur) vel ex ea parte plurimum Ecclesia catholica debet, quod rerum ecclesiasticarum quamplurima antiqua monumenta magno labore collecta, fideliter posteris tradiderit! Ter quaterque felix tot peregre regis lucubrationibus editis, nisi eum impietas Arianæ tot tantisque sordibus turpiter aspersisset, et ante, persecutionis tempore, lapsus a fide, eandem tanto pere labefactasset. Quod vero simplicitate quadam et rerum inscitia in suo *Sanctorum catalogo* Petrus inter sanctos eundem Eusebium retulit, et errore atque incuria quadam in aliquod Martyrologium irrepsit, in nostris ad Romanum Martyrologium notis, pluribus diximus.

¹ Ps. xxxii, 9. ² Prov. viii, 22.

Scaliger in Elencho Trihæresii, cap. 27.

Eusebius, quo nullus ecclesiasticorum veterum plura ad historiam Christianismi contulit; nullus plura errata in scriptis suis reliquit; nullius plures hallucinationes exstant hodie, etc.

Idem in libro vi De emendatione temporum, cap. 1, sub finem.

Quanto majorem diligentiam ac judicium in tantis viris desideramus, tanto impensior data est opera, ut non negligenter illorum scripta a nobis legantur. Nam et longe plura deprehendet lector eruditus, majore studio quam judicio ab Eusebio et aliis veteribus collecta. Nos unum tantum Eusebium discussimus, quod ipse, ut diximus, omnium illorum veterum clausula est. Itaque unum Eusebium noris, omnes noris.

Idem Scaliger in Animadversionibus ad Chronicum Eusebianum, pag. 8, exponens verba illa Hieronymi :

‘Quam Eusebius hujus conditor libri, non tam ignorasse utpote eruditissimus,’ etc., ita notat :

Si eruditissimus vocandus qui multa legit, sane nemo illi hanc laudem invidere potest. Sin autem is eruditissimus qui judicium cum multa lectione conjunxit, alium potius quam Eusebium producere debuit.

Suidas in voce Διόδωρος.

Διόδωρος μονάζων, ἐν τοῖς χρόνοις Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀ
 θάσιου ἐπισκοπήσας Ταρσῶν τῆς Κιλικίας. Οὗτος
 ἔγραψεν, ὡς φησι Θεόδωρος Ἀναγνώστης ἐν τῇ Ἑκκλη-
 σιατικῇ ἱστορίᾳ, διάφορα· εἰσὶ δὲ τὰδε Χρονικόν,
 ἐκφθερόμενον τὸ σφάλμα Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου περὶ
 τῶν χρόνων.

Diodorus monachus, qui episcopus fuit Tarsi in
 Cilicia, temporibus Juliani ac Valentis. Hic varia
 scripsit opuscula, ut refert Theodorus Lector in
 Ecclesiastica Historia: hæc autem inscribuntur :
 Chronicum, in quo Eusebii Pamphili in digere in
 temporibus error castigatur.

EUSEBII PAMPHILI

CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBRI DUO

(Ex edit. Ang. Mai, *Script. vet. nova Collectio*, tom. VIII, Romæ, 1833, in-4.)

PRÆFATIO.

Post inventum Eusebii Chronicorum priorem librum, quem Latini veteres nunquam habuerunt, Græci jam diu desiderabant, Armenii denique orbi restituerunt, duæ tantummodo totius operis editiones curatæ sunt, Mediolanensis videlicet atque Veneta : quæ, separatis locis studiisque factæ, haud semel inter se dissident, neutra vero vel ad unguem eliminata vel perfecta est : quanquam ego Venetæ editioni, propter Armeniaci textus doctorumque scholiorum comitatum, præcipuum honorem sponte defero. Quæcum ita se habeant, nunquam non optavi tertiam demum adornare editionem, quæ omnia superiorum bona conjungeret, mendis exclusis : id quod de priore præsertim libro dictum sit, qui unici codicis Armeniaci auctoritate et Græcorum fragmentorum adminiculo nititur. In posteriore autem libro longe plura adjumenta suppetunt, quibus egregium Eusebii opus ad meliorem frugem revocare licet : sunt enim in Vaticana Pontificis Maximi bibliotheca posterioris Chronicorum libri codices plus viginti, quos inter aliquot veteres et præstantissimi. Præterea cum in Mediolanensi ac Veneta unius tantum Eusebii verba contineantur, magnum est operis detrimentum, quod per multis atque præclaris S. Hieronymi additamentis caret. Neque ipsemet Eusebii textus in prædictis editionibus, quæ ex Armeniaco codice manant, integer est atque illibatus : etenim luce meridiana clarius est, non pauca Armenium vel Amanuensem vel interpretem de genuinis Eusebii fragmentis prætermisisse : quam rem Syncellus præsertim, et Chronicon paschale (cujus nobilissimus in Vaticana bibliotheca codex est), aperte demonstrant, de quorum veluti rivulorum ab Eusebio origine nullo modo dubitari potest. Profecto sanctus Hieronymus affirmat in præfatione, se ante Trojana tempora nihil prorsus Eusebio addidisse : et tamen Latinus Chronicorum textus complura habet ante Trojæ captivitatem, a Græcis sæpe fragmentis confirmata, quæ Armeniacus codex desiderat. Post Trojam quoque captam multa sunt ab Armeniaco interprete prætermisita, quæ Hieronymus retinet, nec tamen inter ejus additamenta censere licet, quia cum Græcis fragmentis sine dubio Eusebianis adamussim congruunt. Operæ igitur pretium me facturum speravi, si universum Eusebii Chronicon nova hac editione integrius, emendatius pleniusque facerem : priorem scilicet librum duarum collatione editionum, criticis aliquot animadversionibus, philologico studio ac sedulitate expolirem et reformarem : posteriorem vero, non solum prætermisitis ab Armeniaco interprete Eusebianis fragmentis augerem, verum etiam doctis Hieronymi laboribus cumulare ; et quod apprimè intererat, tot codicum Vaticanorum auxilio fretus nova prorsus lectione donarem. Hæc est igitur consilii mei summa : cui jam illud addendum est, quod lacunam codicis Armeniaci, inter priorem alterumque librum interjectam, id est consulum Cæsarumque, cum decurrentibus olympiadibus, seriem, invocato Chronici paschalis auxilio certissime, ut arbutror, sustuli, et Eusebii opus absolutissimum reddidi.

EUSEBII PAMPHILI

CÆSARIENSIS EPISCOPI

CHRONICORUM LIBER PRIMUS.

PROOEMIUM (1).

1. (2) Complura volumina veterum historiarum perlegi, sive quæ apud Chaldæos Assyriosque narrantur, sive quas minute Ægyptii perscribunt, sive denique quas Græci referunt, nulla (siquidem fieri posset) interposita dubitatione : quibus in scriptis tempora regum et olympiadum, qui sunt athletici

A ludi, continentur : nec non si qua præclara facinora a Barbaris et a Græcis, tamque a fortibus (3) quam ab imbecillibus gesta sunt : tum et horum cujusque mirandi exercitus, duces, sapientes, viri strenui, poetæ, historiographi et philosophi recensentur. Porro * opportunum duxi, imo perutile et necessarium, breviter hæc omnia disponere : præterea-

ΧΡΟΝΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ

(*) Σύνοψιν σπουδάσω ποιῆσαι, συναφείας ἅμα καὶ ἀληθείας ἐν πάσι φροντίζων, καὶ τῆς καταλλήλου τῶν πραγμάτων ἀκολουθίας· διαφορὰς φημι βασιλείων, καὶ ἱερέων ἀριθμὸν, προφητῶν τε καὶ διδασκάλων, καὶ τῶν παρ' Ἑλλήσιν ἢ ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπὶ σοφία βεβοημένους, ἢ ἄλλῃ τινὶ τέχνῃ ἢ ἀριστερίᾳ πολεμικῇ, καὶ ἐπὶ

(1) Ab Armeniaco codice abest auctoris nomen et operis titulus, qui mira varietate a Græcis et Latinis auctoribus recitatur. Hac super re satis nos disputavimus in prævia dissertatione. Qui a nobis ponitur titulus, is evidentibus firmisque testimoniis innititur. Vocabulum item *prooemium* in codice Armeniaco desideratur. Denique libri capita in eodem codice re quidem vera distinguuntur, non tamen deserte appellantur.

(2) Integrum Eusebii *Chronicon* (quod Græce utinam aliquando emergat!) legebat, ut opinor, excerpbatque recentior quidam Græcus chronographus, cujus parva digestio temporum, ab orbe condito ad captam a Turcis Constantinopolim, exstat Romæ in codice 175 nobilissimæ gentis Barberiniorum. En porro opusculi exordium, concessu amici præsidis a me descriptum, quo auctor evidenter compilat Eusebii (uti eum nunc habemus ab interprete Armenio) præfationem primumque operis caput. Licebit itaque futuris Eusebii editoribus Græcas aliquot pericopas ex hoc anonymo ad famigeratum illud *Chronicon* jure postliminii revocare : Ἡ περὶ τῶν χρόνων ἀκρίβεια πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ἐπεξεργάσθη, καὶ ὁ φίλος ἐκάστω, τέλος τῆς ἐπιστήμης γεγένηται· ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθὲς λόγον τιθέμενος, τὰ ἐκάστω πονηθέντα συναγχοῶς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βίβλων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀρχαιολογίαν καὶ χρονογραφίαν μετὰ χειρὸς θέμενος, τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προὔθεμην· ὡς ἂν εἰδῆίμεν, ὅποσους πρόσθεν χρόνους τῆς σωτηρίου θεοφανείας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γινόμενοι προσέφηται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θεῷ Πνεύματι προσεφωνήκασι· καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκειν, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἐκάστῃ ἔθνεϊ γινόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγόνασι διαφανεῖς, συνήκμασαν· καὶ ποίους τε χρόνους ἀπεδείχθησαν πρῶται βασιλείαι. καὶ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων ἀνδρῶσεις. Ἀρχαίον οὖν ἂν οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν ἢ τὸν χρόνον σύστασις εἴληφε, καθ' ἣν ὁ πρῶτος ἀνὴρ Ἰσὺς Ἀδάμ γεγωνῶς, ἐπὶ τοὺς ἑξῆς ἀπογόνους τὴν φύσιν προήγαγεν. Ἀλλὰ περὶ μὲν

τούτων ἐν ἐπιτόμῃ λέξομεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν· νῦν δὲ πρῶτον περὶ τῶν βασιλείων. Πρώτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδείᾳ γινώριμοι, Ἀλέξανδρος ὁ Πολυτίτωρ, Βηρωσδός, καὶ Ἀβυδηνός, καὶ Ἀπολλόδωρος, οἱ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη ἀντ'· φασὶ γὰρ Ἀδάμ τὸν πρῶτον ἀνθρώπον ἡγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη 930· μετὰ τε τούτου Σηθ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἔτη 900· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη ἀντ', ἐν οἷς βασιλεῖον οὐδέπω ἐν τῇ Γραφῇ ὠνομάσθη. Ἐν δὲ τῷ ἀντ', πρῶτος ἐν τῷ βορείῳ κλίματι, τῷ καλουμένῳ κάτω χώρᾳ, ἀπόγονοι Σηθ Χαλδαῖοι ἡγήσαν ἑαυτοὺς βασιλεῖα Ἄλωρον ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαίων, ὃν βασιλεύσαι φασὶ σάρους δέκα· μετὰ δὲ τούτων βασιλεύσαι ἑτέρους βασιλεῖας 9· ὥς κατακλυσμοῦ· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας 1, ὧν τοὺς τῆς βασιλείας χρόνους ἐψηφίσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγγύριον καὶ πᾶν τριὸν τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διὰ τε σάρων καὶ νήρων καὶ σόσων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· οἱ καὶ ἐγένοντο σάραι 9· καὶ τὸν μὲν σάρων εἰρήκασιν εἶναι ἔτη 930· τὸν δὲ νήρων ἔτη 9· τὸν δὲ σόσων ἔτη 9· ἀριθμείσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιοτέρα τινὶ μεθόδῳ. Ἀπὸ δὲ Ἀλῶρου τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Ξισοῦθρου τοῦ κατὰ τὸν κατακλυσμὸν βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς 1· βασιλεύσαι δὲ αὐτοὺς σάρους 9· οὗς σάρους φασὶ ποιεῖν ἐτῶν μυριάδας 9, καὶ χρόνους δύο χιλιάδας· ἦσαν δὲ οὗτοι· Ἀλῶρος ἑβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους 1· Ἀλάπαρος σάρους 9· Ἀμῆλων σάρους 19· Ἀμμένων σάρους 19, κ. τ. λ. Exin, aliquot interjectis, loquitur auctor de sarorum, nerorum, sossorumque significatu (uti est apud Syncellum ed. paris., p. 32). Deinde, multis interpositis, occurrit notabilis locus de Romano ante Trojana tempora (a) annis cccxxv, cæpto regno (b), quod deinceps reges plus triginta tenuerint annis mille usque ad consulatus

(3) Vocabulum Armeniacum *ΛΙΚ* valet *fortes*, derivaturque ab *ΛΙΚ* *vir*, opponitur τῷ *ΕΚ*, *femina*. Hinc

(a) Opinonem hanc suadet Antiochus Syracusanus apud Dionysium Halic. i, 73.
(b) Nempe Mosis ætate. Legesis Euseb. Chron., lib. ii, ubi a Mosis ducatu ad Trojam captam excurrunt anni cccxxv, a Troja capta ad consules, anni ferme dcxxxv.

que sanctis Hebræorum litteris contentas Hebraicas antiquitates atque chronologiam sermoni meo adjungere : scilicet ut possimus apprimè intelligere, quanto tempore ante salutarem Dei manifestationem Moses exstiterit (1), nec non qui post eum Hebræorum prophetae divino Spiritu afflati vaticinati sunt : atque ut facile cognoscamus, Græcorum vel Barbarorum insignes homines, qui in singulis gentibus florere visi sunt, quo tempore occurrerint celebribus illis veteribus apud Hebræos, prophetis videlicet, iisque singulis qui eidem genti cum imperio præfuerunt.

2. Sed enim jam inde ab exordio palam cunctis edico, ne quis unquam arroganter contendat, quasi fieri possit ut temporum certissima cognitio acquiratur. Quod sane quisque sibi persuadebit, si primo veracem Magistrum cogitet familiaribus suis dicentem : « Non est vestrum nosse horas et tempora, quæ Pater posuit in sua potestate. » Etenim is Dei Dominique more non de ultima tantum consumptione, sed de cunctis temporibus eam præcisam sententiam protulisse mihi videtur ; videlicet ut eos compesceret, qui nimis audacter inanibus ejusmodi scrutationibus mentem attendunt. Deinde et noster hic sermo vehementi testimonio eandem magistri sententiam probabilem faciet : videlicet neque Græcorum neque Barbarorum neque aliarum

A quarumvis gentium neque ipsorum Hebræorum (2) universalem chronologiam nos posse evidenter addiscere. Porro autem contenti erimus, si præsens noster tractatus ad duo statuenda nos adjuvet : nempe primo, ut nemo sibi persuadeat (quod hactenus a quibusdam factitatum est) fieri posse ut accurata scientia ratio temporum comprehendatur, quæ profecto hallucinatio est ; deinde ut quisque probe sciat, id tantummodo curatum a nobis, ut aliquo pacto quinam sit hujus controversiæ status percipiatur, ne prorsus in ambiguitate nutemus (3).

3. Et Græcos quidem non est mirum diu admodum omni memoria caruisse (4) : quippe qui variis malisque exterminiiis obnoxii fuerunt ; diuque, nempe usque ad Cadmi ætatem, nullis prorsus litteris usi sunt : primus enim dicitur Cadmus litterarum elementa e Phœnicum regione eis attulisse. Sane et in Platonis libro jure castigat Ægyptius ille Solonem : « O Solon », inquit, Græci semper pueri estis, neque senex Græcus unquam invenitur : ideoque priscorum temporum doctrinam nemo a vobis discere queat (5)... Porro et Ægyptiorum multæ feruntur insanæ historiæ, itemque Chaldæorum. Et quidem hi plus quam quadraginta annorum myriades temporibus suis continere se putant (6) ; Ægyptii autem deorum, semideorum, prætereaque manium et mortalium aliorum regum mul-

μοθηρία προδήλω· πάντα, ὡς οἷός τε ὢν (7), ἀναλεξάμενος ἐκ τῶν προσηρμένων ἱστορικῶν ἀνδρῶν. *Hæc ex Syncello, p. 6, B, sed aliquantum interpolata.*

(*) Ἐγὼ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιθέμενος, τὰ ἐκάστῳ πονηθέντα συναγροχῶς, καὶ τὴν ἐκ τῶν ἱερῶν Βίβλων φερομένην Ἑβραϊκὴν ἀργαιολογίαν καὶ χρονογραφίαν μετὰ χεῖρας θέμενος, τὸ ἀκριβὲς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προθύμην· ὡς ἂν εἰδείημεν ὁπόσοις πρόσθεν χρόνοις τῆς σωτηρίου θεοφανεῖας Μωσῆς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν γενόμενοι προφήται, τὰ κατ' αὐτὸν σὺν θεῷ Πνεύματι προσεφωνήασιν· καὶ ὡς ἂν ἔχοιμεν ἐκ προχείρου διαγινώσκειν, τίσιν Ἑλλήνων ἢ βαρβάρων οἱ παρ' ἐκάστῳ ἔθνεϊ γενόμενοι σοφοὶ ἢ ποιηταὶ ἢ λογογράφοι, καὶ ὅσοι ἄλλοι γεγόνασι διαφανεῖς, συνήκμασαν· καὶ τοιοῦς τε χρόνοις ἀπεδείχθησαν πρῶται βασιλείαι, καὶ τῶν ἐπισημοτάτων πόλεων ἀνιδρύσεις. *Ex chronographo inedito bibliothecæ Romanæ Barberianorum.*

(**) Οὐχ ὁμῶν ἐστι γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ Πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ. *Ex Act. apost. 1, 7.*

(***) Ὁ Σόλων, φησὶ, Ἕλληνες αἱ παῖδες ἐστε, γέρων δὲ Ἕλληνωνοῦδες, οὐδὲ ἐστι παρ' ὑμῖν χρόνῳ πολὺν μάθημα. *Ex Platonis Τιμαῶ, non procul initio.*

(****) Εὐσέβιος ὁ Παμφίλος μνηστὴς ἐν τοῖς Χρονικοῖς αὐτοῦ, φησὶν οὕτως· Αἰγύπτιοι δὲ θεῶν καὶ ἡμιθεῶν, καὶ παρὰ τούτοις νεκρῶν καὶ θνητῶν ἐτέρων βασιλέων πολλὴν καὶ φλόισον συνέλρουσι μυθολογίαν. *Ex Syncello, p. 40, D.*

latus initia : Τὸ παλαιὸν πρὸ πάντε καὶ εἴκοσι καὶ τριακοσίων ἐτῶν τῶν Τρωϊκῶν, βασιλεὺς φασὶ γενέσθαι Ῥώμης τὸν ἀριθμὸν πλέον ἢ λ'. ἔτη δὲ αὐτοὺς κατάρξαι χίλια· μετὰ δὲ ταῦτα ὑπατοὶ προσηστήκεισαν τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς· ἔπειτα δὴ μαρχοὶ καὶ οἱ δικτάτορες, καὶ πάλιν ὑπατοὶ ἐπὶ χρόνον· καὶ οὗτοι υἱ' (α) αὐθις δὲ Γάιος καταλύσας τὴν τῶν ὑπάτων ἀρχὴν ἐμονάρχησε Ῥωμαίων, κ. τ. λ.

Hinc ANARIC, imbecilles. Hæc duo vocabula poterant etiam converti (quod in specimine olim fecimus) Persæ et non Persæ (nempe aliæ gentes). Certe antiquitus Persæ dicebantur ab Armeniis ARIC ex provincia maxima Aria, de qua videtur Mosis Chorenensis Geographiam, cap. 94. Ita eos appellat idem Chorenensis, Hist. II, 40, 71, 81, nec non Elisæus alique historici ; non Persas autem ANARIC.

(1) Nempe Eusebius vel maxime curat, ut vetustatem Judaicæ gentis, veræque adeo religionis,

hoc opere ostendat : quod studium in procæmio quoque posterioris Chronicorum canonum libri aperte prodit. Id autem diu ante Eusebium factitaverat Josephus in Antiquitatibus Judaicis et in libris Adversus Apionem.

(2) Illic locus in Armeniaca interpretatione paulo obscurior incertiorque est.

(3) Eandem fere modestiam præ se fert Eusebius etiam in Ecclesiastica historia I. 1.

(4) Eadem sententia est Josephi, Contra Ap. I, 2. 4, quo Josephi loco utitur Eusebius Præp. ev., x, 7.

(5) Paulo aliter se habet Græci textus sententia, quod et de aliis aliquot locis dictum esto.

(6) Hæc Babyloniorum commenta diserte condemnat aut stultitiæ aut vanitatis aut impudentiæ Cicero, De divin. I, 19, cujus auctoritas minime præjudicata instar omnium sit. Item legatur Diodorus Siculus, Hist. II, 31.

(7) Corrige ὡς οἷόν τε ἦ.

(a) Hæc quoque annorum cccx supputatio a primis consulibus ad Julii principatum probe congruit cum Eusebii Canone.

tas delirantium more fabulas nectunt. Quid ergo mea interest, qui veritatem in primis colo, res ejusmodi minutius perscrutari? Quin adeo vel apud mihi dilectos Hebræos dubia quædam occurrunt, quæ suo tempore proferam. Interim hæc ad increpandam vanorum chronographorum jactantiam dicta sint.

4. Ego igitur ejus negotii causa, quod præ manibus habeo, antiquorum libros pervolutans, primum Chaldæorum chronographiam ponam, tum Assyriorum : deinde reges Medorum, post Lydorum, juxtaque Persarum. Hinc alio me transferens universum Hebræorum chronicon ascribam ex ordine. Rursus tertio loco Ægyptiacarum opum tempora, additis etiam Ptolemæis, qui post Alexandrum Macedonem Ægypti regnum Alexandriæque tenuerunt. Rursus ex alio capite exordiens, qua ratione Græci suas historias digerant, diligenter exponam : primoque dicam eos qui Sicyone regnarunt, tum qui in Argivorum regione, et qui in ipsa urbe Athenarum, a primo recensens usque ad ultimum præsidem : itemque eos qui Lacedæmone, et qui Corinthi dominati sunt : tum et eos qui quavis in plaga imperium maris tenuerunt : addam his denique et Olympiadum librum, qui a Græcis confectus est. Postquam hæc singula in comparativam seriem coegero, tum et primos Macedonum reges ac Thessalorum, deinde Syrorum (1) atque Asianorum, qui post Alexandrum rerum gubernacula tenuerunt, singillatim scribam. Ubi de hisce omnibus dixero, singillatim distincteque collocabo eos, qui ducto initio ab Ænea, post captum Ilium, Latinis imperitaverunt, qui et Romani deinceps appellati sunt : hinc ex ordine eos qui Romulum Romanæ urbis conditorem consecuti sunt : tum et eos qui post Julium Cæsarem atque Augustum recta serie fuerunt imperatores : denique et annuos consules qui his impliciti sunt.

5. Mox mihi materia ex hisce omnibus comparata, ad chronicos canones pergam : incipiensque ab iis dominibus qui jam inde a primordiis unaquaque

A gente regnarunt, tempora distincte singulis pro rata portione attribuiam, atque annos cujusque e regione alterutrorum exponam, ut facile et illico cognoscamus quinam quo tempore fuerint. Porro et cujusque regni præclara facinora, cujusmodi in cunctis gentibus passim narrantur, breviter in ipsum regnum inseram. Sed enim hæc libri secundi lucubratio posterior erit. Interim proximo libro age jam ad chronologiam Chaldæorum videndam veniamus, quam videlicet de suis majoribus tradunt:

CAPUT I (2).

Qua ratione Chaldæi chronographiam conficiant; ex Alexandro Polyhistorē (3). Et de Chaldæorum libris, deque primo ipsorum regno.

1. Hæc quidem Berosus in primo libro narravit : secundo autem reges singillatim recensuit. Ut ipse inquit, Nabonassarus erat eo tempore rex. Et regum quidem nomina diligenter acervat; nullum tamen eorum opus peculiariter recitat, fortasse quia nihil memorandum esse arbitrat. Ex eo igitur regum tantummodo seriem depromere licet. Hæc vero ratione narrationem exorditur, ut Apollodorus (4) ait : nempe primum exstitisse regem Alorum (5), ex urbe Babylone Chaldæum : hunc saris decem regno potitum. Porro is sarum ex annis ter mille ac sexcentis conflatur. Addit etiam nescio quos neros et sossos : nerum ait sexcentis annis constare, sossu annis sexaginta. Sic ille de veterum more annos supputat.

2. His dictis, pergit porro; regesque Assyriorum singillatim atque ex ordine enumerat : decem videlicet ab Aloro primo rege usque ad Xisuthrum, sub quo magnum illud primumque diluvium contigisse ait, quod Moses quoque commemorat. Jam summam temporum, quibus hi reges imperitaverunt, ait esse saros centum viginti, nempe quadraginta tres annorum myriades annosque his mille (6). Tum et disertis verbis ita scribit : Defuncto, inquit, Aloro, regnavit ejus filius Alaparus saris tribus. Post Alaparum Almélon (7) ex

(1) Ταῦτα Βηρωσὸς ἐν τῇ πρώτῃ φάσκει; ἐν δὲ δευτέρᾳ τοὺς βασιλεῖς. E Scaligero Euseb. Chron. ed., an. 1658, part. Gr., p. 6.

(2) Ἀπολλόδορος οὕτω λέγει. Ταῦτα μὲν ὁ Βηρωσὸς ἱστορήσας πρῶτον γενέσθαι βασιλέων Ἀλωρον ἐκ Βαβυλῶνος Χαλδαίων· βασιλεύσαι δὲ σάρους δέκα. Ex Syncello, p. 39 B.

(3) Βηρωσὸς διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσων ἀνεγράψατο· ὧν ὁ μὲν σάρος τρισχιλίων καὶ ἐξακοσίων ἐτῶν χρόνον σημαίνει, νήρος ἐτῶν ἐξακοσίων, ὁ δὲ σώσος ἐξήκοντα. Ex Syncello, p. 17 A.

(4) Καὶ συνῆξε (Βηρωσὸς) σάρους ἑκατὸν εἰκοσι διὰ βασιλέων δέκα, ἥτοι χρόνον ἐτῶν μυριάδων τεσσαράκοντα τριῶν καὶ δύο χιλιάδων. Ex Syncello, p. 17 B.

(5) Καὶ καθεξῆς Ἀλάπαρον καὶ Ἀμῆλωνα τὸν ἐκ Παντιβίδλων. Εἶτα Ἀμμένωνα τὸν Χαλδαῖον, ἐφ' οὗ φησὶ φανῆναι τὸν μυστάρων Ὀάννην τὸν Ἀννήδοτον ἐκ τῆς ἐρυθρᾶς. Εἶτα Μεγάλαρον ἐκ Παντιβίδλων πό-

(1) Codex Arm. Assyriorum, quæ confusio in aliis quoque ejusdem codicis locis occurrit. Vide Justinum 1, 2, in fine, cum notis variorum.

(2) Capita hæc Eusebii videtur satis aperte explare Cyrillus contra Julianum, lib. 1.

(3) Alexander Polyhistor, quem L. Sylla civitate donavit. Serv. ad Æn. ix, 388.

(4) Num Apollodorus Berosum, Apollodorum Polybistor, ideoque ipsum Berosum, inducit loquentem? Sane locus in codice Arm. ambiguitate laborare videtur.

(5) Non est hic prætermittendum præclarum Chorenensis Hist. 1, 5, testimonium et judicium

D de Aloro : Scriptores veteres seu voluntatis arbitrio seu quavis alia de causa narrationes, nomina ac tempora immutaverunt, deque rerum origine partim vere, partim falso, locuti sunt; veluti et de prima re creata, quam non hominem sed regem vocitant, eique barbarum nomen faciunt ac significatus expertem, atque annos vitæ triginta sex mille ascribunt.

(6) Ita etiam Græcus textus Syncelli, nec non Barberinianus infra ponendus. Sed Suidas voc. Σάρος scribit μῃcccxxii.

(7) Græce Ἀμῆλων. Hujusmodi varietates deinceps lector per se ipse notabit.

urbe Pantibiblis (1) Chaldæus saris tredecim. Al-
meloni successit Ammenon item ex Pantibiblis
Chaldæus saris duodecim. Hujus ætate bellua quæ-
dam, cui nomen Idotioni, e Rubro mari emersit,
forma ex homine et pisce mista. Hinc Amegala-
rus (2) Pantibiblicus octodecim saris regnavit.
Deinde pastor Daonus Pantibiblicus, qui et ipse
saris decem regno potitus est. Hoc imperante, rur-
sus e Rubro mari emergerunt, eadem hominis
itemque piscis figura, monstra (3) quatuor. Postea
regnavit Edoranchus Pantibiblicus saris octodecim.
Eo tempore item apparuit e Rubro mari aliud quid-
dam simile piscis et hominis, cui nomen Odaconi.
Hos, inquit, omnes ea, quæ ab Oanne summatim
dicta erant, accurate exposuisse. Exin imperavisse
Amempsinum e Lancharis Chaldæum saris decem.
Tum regnum tenuisse Otiartem e Lancharis
Chaldæum saris octo. Defuncto denique Otiarte,
filius ejus Xisuthrum rex esse imperium saris octo-
decim : sub eoque evenisse magnum diluvium.
Conflatur igitur summa decem regum et sarorum
centum viginti. Hæc est porro regum series.

I. Alorus saris x.

II. Alaparus saris iii.

λεως βασιλεύσαι δ' αὐτὸν σάρους ὀκτωκαίδεκα. Καὶ μετὰ τοῦτον Δάωνος ποιμένα ἐκ Παντιβίβλων βασιλεύσαι
σάρους δέκα. Κατὰ τοῦτον πάλιν φησὶ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς Ἀννήθοτον τέταρτον τὴν αὐτὴν τοῖς ἄνω
ἔχοντα διάθεσιν, καὶ τὴν ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπους μίξιν. Εἶτα ἄρξαι Εὐδωρεστρον ἐκ Παντιβίβλων, καὶ βασι-
λεύσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τοῦτου φησὶν ἄλλον φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁμοιον κατὰ τὴν
ἰχθύος πρὸς ἀνθρώπων μίξιν, ᾧ ὄνομα Ὀδάκων. Τοῦτους δὲ, φησὶν, πάντας τὰ ὑπὸ Ἰάννου κεφαλαιωδῶς
ῥηθέντα κατὰ μέρος ἐξηγήσασθαι. Εἶτα ἄρξαι Ἀμεψινὸν Χαλδαῖον ἐκ Λαράγγων βασιλεύσαι δὲ αὐτὸν ὀγδοὺν
σάρους δέκα. Εἶτα ἄρξαι Ὀτιάρτην Χαλδαῖον ἐκ Λαράγγων, βασιλεύσαι δὲ σάρους ἧ'. Ὀτιάρτου δὲ τελευτή-
σαντος τὸν υἱὸν αὐτοῦ Εἰσουθρον βασιλεύσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα. Ἐπὶ τοῦτου τὸν μέγαν κατακλυσμὸν φησὶ
γεγενῆσθαι ὡς γίνεσθαι ὁμοῦ πάντας βασιλεῖς δέκα, σάρους δὲ ἑκατὸν εἴκοσι. *Ex Syncello, p. 39 B sqq.*
(1) Πρώτην πασῶν ἀναγράφουσι τὴν Χαλδαίων βασιλείαν ἄνδρες ἐν παιδείᾳ γινώριμοι. Ἀλέξανδρος ὁ Πο-
λυίτωρ, Βηρωσδὴς καὶ Ἀβυθὸνδης καὶ Ἀπολλόδωρος, οἱ πρῶτον μὲν ἱστοροῦσιν ἀβασίλευτα ἔτη αἰνῇ· φασὶ
γὰρ Ἀδάμ τὸν πρῶτον ἀνθρώπων ἡγήσασθαι τὸν τῆς ζωῆς αὐτοῦ χρόνον ἔτη ταλ'· μετὰ δὲ τούτοις Σὴθ τὸν
υἱὸν αὐτοῦ ἔτη ρκη'· ὡς εἶναι ὅλα τὰ ἀβασίλευτα ἔτη αἰνῇ, ἐν οἷς βασιλεῖον οὐδέπω ἐν τῇ γραφῇ ὠνομάσθη·
ἐν δὲ τῇ αἰνῇ πρῶτος ἐν τῷ βορέῳ κλίματι, τῷ καλοῦμένῳ κάτω χώρᾳ, ἀπόγονοι Σὴθ Χαλδαῖοι ἡγήσαντο
ἑαυτοῖς βασιλεῖς Ἀλῶρος ἀπὸ Βαβυλῶνος Χαλδαῖον, ἐν βασιλεύσει αἰσὶ σάρους δέκα· μετὰ δὲ τούτου βασι-
λεύσαι ἑτέρους βασιλεῖς θ' ἕως κατακλυσμοῦ· ὡς εἶναι βασιλεῖς τοὺς πάντας ι', ὧν τοὺς τῆς βασιλείας χρό-
νους ἡψηφίσαντο Χαλδαῖοι τότε κατὰ τὸ ἐγγύριον καὶ πάτριον τῶν ψήφων καὶ χρόνων ὀνομασίας, διὰ τε σάρων
καὶ νῆρων καὶ σῴσεων, ὡς οἱ παρ' αὐτοῖς ἱστοριογράφοι μαρτυροῦσιν· οἱ καὶ ἐγένοντο σάρους ρκ'· καὶ τὸν μὲν
σάρων εἰρήκατιν εἶναι ἔτη γχ'· τὸν δὲ νῆρον ἔτη χ'· τὸν δὲ σῴσιν ἔτη ε'· ἀριθμῆσθαι δὲ ταῦτα ἀρχαιοτέρᾳ
τινὶ μεθόδῳ. Ἀπὸ δὲ Ἀλῶρος τοῦ πρώτου παρ' αὐτοῖς βασιλεύσαντος, μέχρι Εἰσουθρου τοῦ κατὰ τὸν κατα-
κλυσμὸν βασιλεύσαντος, ἱστοροῦσι βασιλεῖς ι'· βασιλεύσαι δὲ αὐτοὺς σάρους ρκ'· οὗς σάρους φασὶ ποιεῖν ἐτῶν
μυριάδας μγ', καὶ χρόνους δύο χιλιάδας· ἦσαν δὲ οὗτοι. Ἀλῶρος ἐβασίλευσε, ὡς εἴρηται, σάρους ι', Ἀλάπαρος
σάρους γ', Ἀμμένων σάρους ιθ', κ. τ. λ. *Ex chronographo inedito Barberiniorum.*

Χαλδαίων ἐβασίλευσαν

α' Ἀλῶρος σάρους δέκα.
β' Ἀλάπαρος σάρους τρεῖς.
γ' Ἀμμένων σάρους δεκατρεῖς.
δ' Ἀμμένων σάρους δύοδεκα.
ε' Μεγάλαρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.
ς Εὐδωράχος σάρους ὀκτωκαίδεκα.

ζ' Δάωνος ἔτη ἐννεμήχοντα ἐννέα.
η' Ἀμφὶς σάρους δέκα.
θ' Ὀτιάρτης σάρους ὀκτώ.
ι' Εἰσουθρος σάρους ὀκτωκαίδεκα.
Syncell. p. 18 A sqq.

(1) 1. Βηρωσδὴς δὲ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν Βαβυλωνιακῶν φησὶ γενέσθαι μὲν αὐτὸν κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Φίλ-

(1) Codex Arm. modo *Pantibiblis*, ut hic; modo *C* Armenii scribunt *IVSCHABARIGH*. Denique *Eznichius*
Pantibiblis: quæ varietas in Græco quoque textu
visitur.

(2) Cod. hic *Amelagarus*, sed mox *Amegalarus*,
quod cum Græco textu magis congruit.

(3) Vox Armeniaca (quam interpretatur *mon-
stra*) est *IVSCHABARIGH* eaque derivatur ex *IVSIGN*, *le-
nis*, et *BARIGH* quod est a verbo *BAREM*, *choreas agi-
tare*: quasi igitur dicas *lenem saltatorem*. Tamen
Armeniorum antiqua glossaria hanc vocem expli-
cant *formam partim muliebrem, partim volatilem*. Sed
enim in divinis Bibliis *Isai. xiii, 22; xxxiv, 14*,
quo loco Græci habent *ὄνοχένταυροι*, interpretes

(4) Repetitio hæc plane exstat in codice Arme-
niaco.

(5) Sapienter hoc ponit Eusebius adversus eos
qui cum barbaricarum historiarum fabulas uti par
est irrideant, earumdem tamen absurdas æque
chronologias haud aspernari videntur.

nicarum Rerum libro, se cœtaneum fuisse Alexandro Philippi, compluriumque auctorum codices exscripsisse (1) qui magna cura Babylone asservabantur jam inde ab annorum myriadibus ducentis (2) et quindecim : quibus codicibus continebantur rationes temporum, itidemque scriptæ erant historiæ cœli terræque et maris, primæque rerum originis, nec non regum facinorumque ab his patratum.

2. Et primum quidem dicit regionem Babyloniorum sitam esse ad amnem Tigrim ; Euphratem (3) autem eandem interfuerunt (4). Ibidem silvestre triticum nasci et hordeum et lentem et ervum et sesamum : tum in paludibus et arundinetis ejus fluminis radices quasdam occurrere esui aptas, quibus nomen est gongis, easque panis hordeacei vim habere : denique ibi esse palmas et mala aliaque multi generis poma, piscesque et volatilia silvestria atque palustria. Porro regionis ejus partem, quæ Arabiam spectat, aridam esse fructibusque carentem ; quæ vero contra Arabiam sita est, eam montibus et fructibus abundare. Jam in ipsa urbe Babylone ingentem alienigenarum hominum, qui videlicet Chaldæam incolunt, colluviem versari, eosdemque luxuriosam et belluini prorsus ritus vitam agitare.

5. Atque primo anno e Rubro mari emersisse ait intra eosdem terminos Babyloniorum horrendam quamdam belluam, cui nomen Oanni, quod et Apollodorus in *Historia* narrat : eamque toto quidem corpore piscem fuisse, verum sub capite piscis

aliud caput appositum, et in cauda pedes ad instar hominis, et loquelam humanæ similem : ejusque imaginem ad hunc usque diem delineatam superesse. Hanc belluam, inquit, interdum cum hominibus versari solitam, nullumque cibum capere : docuisse homines litteras, et varia genera artium, descriptiones urbium, templorum structuras, juris prudentiam, finium regundorum doctrinam : semina præterea et fructuum collectionem demonstravisse, atque omnia prorsus quæ mundanæ societati conducunt hominibus tradidisse : ita ut ex eo tempore nemo aliquid frugi invenerit. Tum sub solis occasum eam belluam Oannem denuo mergi solitam mari, noctuque in immenso pelago collocari, atque ita ancipitem quamdam vitam degere. Deinceps et alias superiori similes belluas semet prodidisse, de quibus in regum historia dicturum se pollicetur. Rursusque ab Oanne ait scriptum de rerum origine, et de publico regimine, impertitamque ab eadem bellua hominibus loquelam et industriam.

4. Tempus, inquit, aliquando fuit cum universus orbis tenebris et aquis occupabatur : erantque ibi et aliæ belluæ, quarum quædam ex se ipsis ortæ erant, figuris tamen utebantur nascentium ex ante viventibus. Erant et homines, partim quidem duabus partim quaternis alis instructi duabusque facibus ; et corpore in uno geminum caput habentes, muliebres videlicet et virile, cum duobus item genitalibus femineo et masculino (5). Erant et alii homines caprinis femoribus, capite cornigero : alii

ἵππου τὴν ἡλικίαν· ἀναγραφὰς δὲ πολλῶν ἐν Βαβυλῶνι φυλάσσεσθαι μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπὸ ἐτῶν που ὑπὲρ μυριάδων δεκαπέντε περιεούσας χρόνον· περιέχειν δὲ τὰς ἀναγραφὰς ἱστορίας περὶ τοῦ οὐρανοῦ καὶ θαλάσσης καὶ πρωτογονίας καὶ βασιλείων καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς πράξεων.

2. Καὶ πρῶτον μὲν τὴν Βαβυλωνίαν γῆν φησὶ κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ Τίγριδος καὶ Εὐφράτου ποταμοῦ μέσθην· οὖν δὲ αὐτὴν πυρρὸς ἀγρίους καὶ κριθὰς καὶ ὅσους καὶ σῆσαμον καὶ τὰς ἐν ἔλαιῳ φουμένους ῥίζας ἐσθίεσθαι, ὀνομάζεσθαι αὐτὰς γόγγας· ἰσοδυναμεῖν δὲ τὰς ῥίζας ταύτας κριθαῖς· γίνεσθαι δὲ φοίνικας καὶ μῆλα καὶ τὰ λοιπὰ ἀκρόδρυα καὶ ἰχθύας καὶ ὄρεα χερσαῖα τε καὶ λιμναῖα. Εἶναι δὲ αὐτῆς τὰ μὲν κατὰ Ἀραβίαν μέρη ἀνδρὰ τε καὶ ἄκαρπα, τὰ δὲ ἀντικείμενα τῇ Ἀραβίᾳ, ὄρενά τε καὶ εὐφωρὰ. Ἐν δὲ τῇ Βαβυλῶνι πολὺ πλῆθος ἀνθρώπων γενέσθαι ἁλλοεθῶν κατοικήσαντων τὴν Χαλδαίαν· ζῆν δὲ αὐτοὺς ἀτάκτως, ὥσπερ τὰ θηρία.

5. Ἐν δὲ τῷ πρῶτῳ ἐνιαυτῷ φανῆναι ἐκ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης κατὰ τὸν ὁμορῶντα τόπον τῇ Βαβυλωνίᾳ ζῶον ἄφρονον (6) ὀνόματι Ὀάννην, καθὼς καὶ Ἀπολλόδωρος ἱστορήσῃ, τὸ μὲν ὅλον σῶμα ἔχον ἰχθύος, ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν παραπεφυκυῖαν ἄλλην κεφαλὴν ὑποκάτω τῆς τοῦ ἰχθύος κεφαλῆς, καὶ πόδας ὁμοίως ἀνθρώπου, παραπεφυκότας δὲ ἐκ τῆς οὐρᾶς τοῦ ἰχθύος εἶναι δὲ αὐτῷ φωνὴν ἀνθρώπου· τὴν δὲ εἰκόνα αὐτοῦ εἶναι καὶ νῦν διαφυλάσσεσθαι. Τοῦτο δὲ, φησὶν, τὸ ζῶον τὴν μὲν ἡμέραν διατρίβειν μετὰ τῶν ἀνθρώπων, μηδεμίαν τροφὴν προσφερόμενον· παραδιδόναι τε τοῖς ἀνθρώποις γραμματίων καὶ μαθημάτων καὶ τεχνῶν παντοδαπῶν ἐμπειρίαν καὶ πόλεων συνοικισμοὺς καὶ ἱερῶν ἰδρύσεις καὶ νόμων εἰσηγήσεις, καὶ γεωμετρίαν διδάσκειν, καὶ σπέρματα καὶ καρπῶν συναγωγὰς ὑποδεικνύειν, καὶ συνόλους πάντα τὰ πρὸς ἡμέρωσιν ἀνέχοντα τοῦ βίου παραδιδόναι τοῖς ἀνθρώποις· ἀπὸ δὲ τοῦ χρόνου ἐκεῖνου οὐδὲν ἄλλο περιστῆν εὐρεθῆναι. Τοῦ δὲ ἡλίου δύναντος τὸ ζῶον τουτοῦν δύναται πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ τὰς νύκτας ἐκεῖ διατεῖσθαι· εἶναι γὰρ αὐτὸν ἀμφίβιον. Ὑστερον δὲ φανῆναι καὶ ἑτέρα ζῶα ὅμοια τούτῳ, περὶ ὧν ἐν τῇ τῶν βασιλέων ἀναγραφῇ φησὶν δηλώσειν. Τὸν δὲ Ὀάννην περὶ γενεᾶς καὶ πολιτείας γράφει, καὶ παραδόναι τόνδε τὸν λόγον τοῖς ἀνθρώποις.

4. Γενέσθαι φησὶ χρόνον ἐν ᾧ τὸ πᾶν σκότος καὶ ὕδωρ εἶναι, καὶ ἐν τούτοις ζῶα τερατώδη, καὶ εἰδιφρεῖς (7) τὰς ἰδέας ἔχοντα ζωογονεῖσθαι· ἀνθρώπους γὰρ διπτέρους γεννηθῆναι, ἐνίοους δὲ καὶ τετραπτέρους καὶ διπροσώπους· καὶ σῶμα μὲν ἔχοντας ἐν, κεφαλὰς δὲ δύο, ἀνδρεῖαν τε καὶ γυναικεῖαν, καὶ αἰδοῖα τε διττά, ἄρβεν καὶ θῆλυ· καὶ ἑτέρους ἀνθρώπους τοὺς μὲν αἰγῶν σκέλη καὶ κέρατα ἔχοντας, τοὺς δὲ ἰππόποδας, τοὺς δὲ τὰ ὅπλα μὲν μέρη ἵππων, τὰ δὲ ἐμπροσθεν ἀνθρώπων, οὓς ἱπποκενταύρους τὴν ἰδέαν εἶναι. Ζωογονηθῆναι δὲ καὶ

(1) Codex Arm. recedit aliquantum a Græco, uti nunc se habet, exemplari : nec raro et alibi.

(2) Ita codex Arm. At Græcus textus tantummodo quindecim.

(3) Armenii *Tigrim* dicunt *Deglathium*, *Euphratem* vero *Arazanem*.

(4) Textus Gr. *mediam* (potius) *inter Tigrim et Euphratem*, id est *Mesopotamiam*.

(5) De antiquissimis androgynis lege etiam Pla-

tonem apud Eusebium *Præp. Ev.* xii, 12.

(6) Ex Armeniaco interprete arbitror corrigendum φρικτόν. Monuit tamen postea doctissimus editor, in *Emendandis*, legendum ἀφραῖνον, quod vocabulum, inquit, occurrat apud Nysseum in oratione contra *Macedonianos*, § 4, a me nuper edita.

(7) Videtur dicendum αὐτοφρεῖς, præterea aliquid deesse Græco textui.

rursus equinis pedibus : alii denique posteriore parte equina, anteriore autem humana, cujusmodi hippocentauris (1) figura est. Tauros quoque humanis cum capitibus procreatos esse ait : et canes cum quadruplici corpore, quibus caudæ ad instar piscium e clunibus proeminerent : equos præterea cynocephalos ; et homines aliasque belluas hippocephalas et humana forma cum piscium caudis : alia insuper multiplicia animalia draconum formam referentia : denique pisces sirenum similes, et reptilia et serpentes aliasque feras mira varietate inter se differentes, quarum imagines accurate depictæ in Beli fano asservabantur (2). Porro iis omnibus dominatam esse mulierem quamdam, cui nomen Marciæ : eamque Chaldæorum lingua dici Thalath, Græce vero converti *θάλαττα* (nempe *mare* [3]).

5. Cumque ea omnia ante mista fuissent, supervenientem ait Belum mediam dissecavisse mulierem, ex ejusque dimidio altero terram, ex altero colum fecisse, universis, quæ in ipsa erant, belluis internecone deletis. Ait autem, de harum rerum naturis allegorice sic fuisse dictum : nimirum quo tempore humidum et aqua omnia tenebant, nihilque ibi præter belluas erat, idolum illud caput suum præcidisse, sanguinemque inde manantem humo ab

alii idolis esse commistum, et sic homines procreatos : qui idcirco et intelligentia præditi sunt et divinæ mentis participes.

6. Age vero Belum (4) aiunt, quem Græci interpretantur *Δία* (Armenii vero *Aramazdem* [5]) scissis tenebris terram a cælo separavisse, pulchreque mundum disposuisse : belluas autem non sustinentes lucis vim exanimatas esse. Tunc Belum, qui regionem desertam, atamem feracem, cerneret, cuidam e diis imperavisse ut cum sanguine, qui e suo capite abscisso deflueret, terram subigeret atque homines fingeret, cum cæteris brutis et belluis quæ hunc aerem pati possent. Belum item stellas et solem et lunam et quinque sidera errantia condidisse. Hæc, Polyhistore teste, Berosus (6) primo libro narrat. Secundo autem idem reges singillatim perscribit : tempora quoque regum decem, quæ ante diximus, ad annorum myriades plus quadraginta protendit.

7. Verumtamen si quis sibi persuadeat tantum annorum numerum, quantum Chaldæi scripserunt, eum jure oportebit et aliis fallacibus narratiunculis fidem adhibere. Si ergo hic numerus naturam rerum excedit, et omnino absurdus est, etiamsi forte aliter intelligatur (7), si quis, inquam, hoc sibi persuadeat, sequitur ut quæ traditur doctrina tem-

ταύρους ἀνθρώπων κεφαλὰς ἔχοντας· καὶ κύνες τετρασωμάτους, οὐράς ἰχθύος ἐκ τῶν ὀπισθεν μερῶν ἔχοντας, καὶ ἵππους κυνοκεφάλους, καὶ ἀνθρώπους, καὶ ἕτερα ζῶα κεφαλὰς μὲν καὶ σώματα ἵππων ἔχοντα, οὐράς δὲ ἰχθύων· καὶ ἄλλα δὲ ζῶα παντοδαπῶν θηρίων μορφὰς ἔχοντα. Πρὸς δὲ τούτοις ἰχθύας καὶ ἑρπετὰ καὶ ὄφεις καὶ ἄλλα ζῶα πλείονα θανασσὰ καὶ παρηλλαγμένα τὰς ὁφείας ἀλλήλων ἔχοντα· ὧν καὶ τὰς εἰκόνας ἐν τῷ τοῦ Βῆλου ναυῷ ἀνάκειται. Ἀρχεῖν δὲ τούτων πάντων γυναῖκα ἡ ὄνομα Ὑμορώα· εἶναι δὲ τοῦτο Χαλδαῖσιν μὲν θαλάττῃ, Ἑλληνιστὶ δὲ μεθερμηνεύεσθαι θάλασσαν.

5. Οὕτως δὲ τῶν ὅλων συνεστηκότων, ἐπανελθόντα Βῆλον σπῖσαι τὴν γυναῖκα μέσῃ, καὶ τὸ μὲν ἡμισυ αὐτῆς ποιῆσαι γῆν, τὸ δὲ ἄλλο ἡμισυ οὐρανὸν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα ἀφανίσαι. Ἀλληγορικῶς δὲ φησὶν τοῦτο μὲν φυσιολογεῖσθαι· ὕγρου γὰρ ὄντος τοῦ παντός καὶ ζώων ἐν αὐτῷ γεγεννημένων, τοῦτον τὸν θεὸν ἀφελεῖν τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν, καὶ τὸ ρυὲν αἷμα (8) τοὺς ἄλλους θεοὺς φυρᾶσαι τῇ γῇ, καὶ διαπλάσαι τοὺς ἀνθρώπους· διὸ νοερούς τε εἶναι καὶ φρονήσεως θέας μετέχειν.

6. Τὸν δὲ Βῆλον, ὃν Δία μεθερμηνεύουσι, μέσον τεμόντα τὸ σκότος χωρῖσαι γῆν καὶ οὐρανὸν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διατάξαι τὸν κόσμον. Τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐνεγκόντα τὴν τοῦ φωτός δύναμιν φθαρῆναι. Ἰδόντα δὲ τὸν Βῆλον χωρῶν ἔρημον καὶ καρποφόρον, κλεῦσαι ἐν τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν ἀφελόντι αὐτοῦ τῷ ἀπορρύνοντι αἵματι φυρᾶσαι τὴν γῆν, καὶ διαπλάσαι ἀνθρώπους, καὶ θηρία τὰ δυνάμενα τὸν ἀέρα φέρειν. Ἀποτελέσται δὲ τὸν Βῆλον καὶ ἄστρα καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τοὺς πέντε πλανήτας. Ταῦτα ὁ Πολύσιωπρ Ἀλέξανδρος, (κατὰ) τὸν Βηροσὸν ἐν τῇ πρώτῃ, φάσκει. *Ex Syncello, p. 28 A sqq.*

(*) Ἐν δὲ τῇ δευτέρῃ τοὺς δέκα βασιλεῖς τῶν Χαλδαίων, καὶ τὴν χρόνον τῆς βασιλείας αὐτῶν, σάρους ἑκατὸν εἰκοσι, ἤτοι ἑτῶν μυριάδας τεσσαράκοντα τρεῖς καὶ δύο χιλιάδας. *Ex Syncello, p. 30, A.*

(1) Codex Arm. IUSCHABARICH, de quo vocabulo vide dicta superius col. 107, n. 3.

(2) Ne quis horum prodigiorum absurditatem excusos, Eusebio qui hæc retulerit subirascatur, is meminerit vetustissimos plerosque historicos in ejusmodi vanitate fuisse versatos, teste Dionysio Halicarnasseo (In judicio de Thucydide cap. 6), qui primum Thucydidem ait nugari desivisse : Ἐπειτα κατὰ τὸ μῦθον αὐτῇ μυθώδεις προσάψαι, μηδ' εἰς ἀπάτην καὶ γοητείαν τῶν πολλῶν ἐπιτρέψαι τὴν γραφὴν, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ πάντες ἐποίησαν, λαμίας τινὰς ἰστοροῦντες ἐν ὕλαις καὶ νάπαις ἐκ γῆς ἀνιέμενας, καὶ Ναϊδάς ἀμφιβόους ἐκ ταρτάρων ἐξιούσας, καὶ διὰ πελάγους νηχομένας καὶ μισέθρας, κ. τ. λ., καὶ ἄλλας τινὰς ἀπίστους τῷ καθ' ἡμᾶς βίῳ καὶ πολὺ τῷ ἁνόητον ἔχειν δοκούσας ἱστορίας. Deinde : quod fabulosum in suos libros nihil intulit, neque vulgo fraudens : et tanquam imposturam fecit, quo in genere superiores omnes peccaverunt : qui lamias commemoraverunt nescio quæ in silvis et saltibus et terra prodeuntes, et Naidas in terra atque aqua degentes, ab

C inferis profectas, pelago innatantes, semíferas, etc., et alia quædam quæ nostra ætas ut incredibilia planeque delira contemnit.

(3) Hæc est glossa Armeniaci interpretis.

(4) Jovem dictum esse Belum a Persis, testatur Agathias lib. II, 24.

(5) De Aramazde vide Chorenensem *Hist.* I, 50 : II, 74 ; III, 36, 55. Et quidem reges in epistolis semet Aramazde satos dictitabant, quos inter et Julianus imperator. Videsis eundem Chorenensem *Hist.* III, 15, 17, 51. Id nomen veteribus significabat bonum genium.

(6) Codex Arm. secundum Polyhistorem Berosum primo libro narrat. Patet autem scriptum fuisse mendose Berosum pro Berosus. E Græco item textu excidit particula κατὰ.

(7) Nempe, etiamsi anni breviores existimentur, uti explicatur inferius.

(8) Gr. σῶμα. Sed αἷμα legebatur interpres Arm. Et sic ipse Græcus textus paulo infra.

porum, ea non sine inquisitione recipienda esse videatur. Jam si cum tot annorum millibus, quot secundum illorum chronologiam consciuntur, successiones quoque principatum in gentibus pro rata portione ejus longævitatatis proferrent, resque item aliquas et opera, quæ eo intervallo pro temporum spatiositate acta essent; merito quis suspicaretur, aliquid fortasse veritatis apud eos delitescere. Verum enimvero quod a decem tantum hominibus tot annorum myriades comprehensas existimaverint, quis demum ejusmodi fabulationes non insaniam esse putet? Fortasse tamen qui dicuntur sari, ii non eum annorum numerum quem nos existimamus, sed aliud quid brevis temporis intervallum significant (1). Namque etiam apud priscos Ægyptios * lunares dicebantur anni : nempe summa triginta dierum, qui singulis mensibus continentur, annus vocabatur. Alii ὥρας nuncupabant trimestre spatium : ita ut conversiones trimestres temporum, quotannis contingentes, pro anno haberent. Fieri ergo potest ut Chaldæorum etiam qui dicuntur sari, ejusmodi aliquid demonstrarent.

8. Decem ergo tantummodo ætates ab Aloro, qui primus fertur rex eorum, usque ad Xisuthrum supputantur, sub quo aiunt magnum illud accidisse diluvium. In Hebraicis pariter libris ætates tantum decem a Mose recitantur antediluvium : scilicet et ab Hebræis totidem successiones hominum singillatim scribuntur, à primo, qui apud eos fertur, homine usque ad diluvium (2). Sed enim Hebræorum historia decem ætatum annos intra numerum duorum fere millium cogit; Assyrii vero dum minutatim consequenterque ætates perscribunt, harum quidem numerum similem ejus, qui apud Mosem est, habent; sed tempora non item : nam decem ætates centum viginti saros complecti aiunt; tum ab his

A quadraginta tres myriades et duo millia annorum conflari dictitant.

9. Tandem ex prædictis, plane tibi exploratum fiet, si modo veram doctrinam consideraveris, Xisuthrum eundem esse hominem qui ab Hebræis Noachus vocatur (3), in cujus ætatem incidit magnum illud diluvium : cujus sane diluvii Polyhistoris quoque historia notionem præbet. Is enim hoc pacto de illo scribit.

CAPUT III.

“ Alexandri Polyhistoris de diluvio. Ex eodem, de quo dictum est, libro.

1. Defuncto, inquit, Otiarte, filium hujus Xisuthrum tenuisse regnum saris octodecim, sub eoque magnum diluvium esse conflatum. Sic autem accuratius narrationem scripto persequitur. Κρόνον (Saturnum) ait, illi in somnio prædixisse (qui Saturnus Jovis genitor fertur, et ab aliis dicitur Χρόνος (tempus) die quinta decima mensis Daesii (qui est mareri (4) Maius) fore ut homines a diluvio perirent. Mandavisse itaque ut libros omnes, primos nimirum medios et ultimos, terræ infossos in solis urbe Sipparis poneret : tum navim strueret, eamque cum consanguineis charisque familiaribus conscenderet : congestisque illuc esculentis atque poculentis, inductis etiam belluis et volatilibus ac quadrupedibus cunctaque supellectile, paratus esset ad navigandum. Quærenti autem quonam cursus dirigendus esset? respondisse, ad deos, ad orandum quo hominibus bene esset. Eum vero haud recusasse quominus navigium compingeret, longum stadia quinque (5), latum duo : cuncta, quæ mandata sibi fuerant, efficienda curasse : uxorem, filios charosque familiares eodem introduxisse.

2. Ingruente demum diluvio et mox decrescente, misisse Xisuthrum quædam volatilia, quæ cum

(1) Οἱ γὰρ παρ' αὐτοῖς παλαιότατοι σεληναῖους ἔφασκον εἶναι, ἥγουν μηνιαίους τοὺς ἐνιαυτοὺς ἐξ ἡμερῶν τρεῖς καὶ σὺν σελήνῃ· οἱ δὲ μετὰ τούτων ἡμίθεοι ὥρας ἐκάλουν τοὺς ἐνιαυτοὺς τοὺς τριμηνιαίους. Καὶ ταῦτα μὲν Εὐσέβιος. Ex Syncello, p. 40 D.

(2) Λέγει ὁ αὐτὸς Ἀλέξανδρος, ὡς ἀπὸ τῆς γραφῆς τῶν Χαλδαίων, οὕτως.

1. Ἀρδάτου τελευτήσαντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐἰσουθρον βασιλεῦσαι σάρους ὀκτωκαίδεκα· ἐπὶ τούτῳ μέγαν κατακλυσμὸν γενέσθαι· ἀναγεγράφθαι δὲ τὸν λόγον οὕτως. Τὸν Κρόνον αὐτῷ κατὰ τὴν ὑπὸν ἐπιστάντα φάναι, μηνὸς δαισίου πέμπτη καὶ δεκάτη τοὺς ἀνθρώπους ὑπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ φθαρῆσθαι. Κελεύσαι οὖν διαγραμμάτων πάντων ἀρχὰς καὶ μέσα καὶ τελευτὰς ὀρύξαντα θεῖναι ἐν πόλει ἡλίου Σιππάρους, καὶ ναυπηγῆσάμενον σκάφος ἐμβῆναι μετὰ τῶν συγγενῶν καὶ ἀναγκαίων φίλων· ἐνθῆσθαι δὲ βρώματα καὶ πόματα, ἐμβαλεῖν δὲ καὶ ζῶα πτηνὰ καὶ τετράποδα, καὶ πάντα εὐτρεπισάμενον πλεῖν. Ἐρωτώμενον δὲ ποῦ πλεῖ; φάναι πρὸς τοὺς θεοὺς, εὐξάμενον ἀνθρώποις ἀγαθὰ γενέσθαι. Τὸν δὲ οὐ παρακούσαντα, ναυπηγῆσαντα σκάφος, τὰ μὲν μήκος σταδίων πέντε, τὰ δὲ πλάτος σταδίων δύο· τὰ δὲ συνταχθέντα πάντα συνθέσθαι, καὶ γυκαῖχα καὶ τέκνα, καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους ἐμβιβάσαι.

2. Γενομένου δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ, καὶ εὐθὺς ληξάντος, τῶν ὀρνέων τινὰ τὸν Ἐἰσουθρον ἀφίεναι· τὰ δὲ οὐ τροφήν εὐρόντα οὔτε τόπον ὅπου καθῆσαι, πάλιν ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ Ἐἰσουθρον πάλιν μετὰ τινος ἡμέ-

(1) Juvat hic audire Syncellum, p. 17 : Ταῦτα δὲ ἔτη τινὲς τῶν καθ' ἡμᾶς ἱστορικῶν ἡμέρας ἐλογίζοντο στοιχαστικῶς, μεμψάμενοι τὸν Παμφίλου Εὐσέβιον, ὡς μὴ νοήσαντα τὰ ἔτη τῶν σάρων, ἡμέρας μᾶλλον δὲ αὐτὸν ἐν τούτῳ μέμφομαι· πῶς γὰρ τὸ μὴ οἱ εἶχε νοῆσαι πολυμαθὲς ὢν, κ. τ. λ. *Notae autem annos historici aliquot recentiores opinantur esse dies, ideoque Eusebium Pamphili reprehendunt, qui sarorum annos haud senserit esse dies. Sed stulte hominem in hoc accusant. Qui enim fieri potest ut rei veritatem is, qui tanta doctrina abundavit, non noverit? etc.*

(2) Vide inferius cap. 16, 8.

(3) Id confirmat etiam Chorenensis Hist. 1, 3.

(4) Glossa hæc est Armeniaci interpretis. Suidas ait Junium aut Macedones suisse Δαίσον. Hoc pacto MARERI, qui est Armeniorum mensis decimus, Junio responderet. Cum tamen Armeniaci menses in vetere Calendario constent triginta omnino diebus, ideoque quotannis quinque aut sex supersint dies, prætereaque sex horæ; rationes mensium Armeniacorum et Romanorum processu temporis immutari necesse est.

(5) Cod. Arm., quindecim.

neque escam neque locum, in quo considerent, invenissent, reversa in navim recepta sunt. Rursus diebus aliquot post, emisisse aves alias, quæ item ad navim regressæ sunt pedibus luto infectis. Tercio denique demissæ aves cum ad navim non reverterentur, cognovisse Xisuthrum terram prorsus esse patefactam. Tunc navis tecto partim effracto, navim ipsam monti cuidam innitentem vidisse: moxque ipsum cum uxore filiaque una et navis architecto exscendisse, ac prorsus terram esse veneratum, structaque ara diis sacrum obtulisse: quo facto, cum iis qui secum navi exierant nusquam comparuisse. Reliquos autem qui in navi substitierant, neque cum Xisuthri comitatu egressi erant (1), facta mox exscensione eum quærîtasse, eundemque oberrantes nomine inclamasse. At vero Xisuthrum haud ultra se conspiciendum dedisse; voce tantum ex aere missa, deos ut colerent mandavisse: nam et se religiosæ pietatis ergo ad deorum venisse habitacula, eodemque honore uxorem quoque suam et filiam et navis architectum frui. Tum iisdem imperasse, ut Babylonem redirent, et ex deorum mandato, qui in Sipparis urbe conditi fuerant, libros effoderent atque hominibus traderent. Locum autem, in quo nave egressi tunc insisterent, Armeniorum esse regionem. Hæc omnia edoctos, celebrato diis sacrificio, Babylonem pedestri itinere contendisse.

ρας ἀφιέναι τὰ θρῆνα· ταῦτα δὲ πάλιν εἰς τὴν ναὺν ἐλθεῖν τοὺς πῶδας πεπηλωμένους ἔχοντα. Τὸ δὲ τρίτον ἀφεθέντα οὐκ ἔτι ἐλθεῖν εἰς τὸ πλοῖον. Τὸν δὲ εἰσοὺθρον ἐννοηθῆναι γῆν ἀναπεφνηνέναι· διελόντα τε τῶν τοῦ πλοίου ραφῶν μέρος τι, καὶ ἰδόντα προσωκεῖλαι τὸ πλοῖον ὅρει τινί, ἐκθῆναι μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ κυβερνήτου, προσκυνήσαντα τὴν γῆν, καὶ βωμὸν ἰδρυσάμενον, καὶ θυσιάσαντα τοῖς θεοῖς, γενέσθαι μετὰ τῶν ἐκθάντων τοῦ πλοίου ἀφανῆ. Τοὺς δὲ ὑπομείναντας ἐν τῷ πλοίῳ, μὴ εἰσπορευομένων τῶν περὶ τὸν εἰσοὺθρον, ἐκθάντας ζητεῖν αὐτὸν ἐπὶ ὀνόματος βοῶντας· τὸν δὲ εἰσοὺθρον αὐτὸν μὲν αὐτοῖς οὐκ ἔτι ὁφθῆναι, φωνὴν δὲ ἐκ τοῦ ἀέρος γενέσθαι κελεύουσαν, ὡς δέον αὐτοὺς εἶναι θεοσεβεῖς· καὶ γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν εὐσέθειαν πορεύεσθαι μετὰ τῶν θεῶν οἰκήσοντα· τῆς δὲ αὐτῆς τιμῆς καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τὴν θυγατέρα καὶ τὸν κυβερνήτην μετεσχηκέναι. Εἰπὲν τε αὐτοῖς ὅτι ἐλεύσονται πάλιν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ ὡς εἰμαρται αὐτοῖς, ἐκ Σιππάρων ἀνελομένοις τὰ γράμματα διαδοῦναι τοῖς ἀνθρώποις· καὶ ὅτι ὅπου εἰσιν, ἡ χώρα Ἀρμενίας ἐστίν. Τοὺς δὲ ἀκούσαντας ταῦτα θύσαι τε τοῖς θεοῖς, καὶ περὶ (6) πορευθῆναι εἰς Βαβυλῶνα. 3. Τοῦ δὲ πλοίου τούτου κατακλιθέντος ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ ἔτι μέρος τι αὐτοῦ ἐν τοῖς Κορδυαίων ὄρεσι τῆς Ἀρμενίας διαμένειν, καὶ τινὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου κομίζειν ἀποξύνοντας ἀσφαλτον, χρᾶσθαι δὲ αὐτὴν πρὸς τοὺς ἀποτροπισμούς. Ἐλθόντας οὖν τοὺς εἰς Βαβυλῶνα, τὰ τε ἐκ Σιππάρων γράμματα ἀνορύξαι, καὶ πόλεις πολλὰς κτίζοντας, καὶ ἱερὰ ἀνιδρυσασμένους πάλιν ἐπικτίσαι τὴν Βαβυλῶνα. Ex Syncello, p. 30 A seqq.

Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυῆστορος περὶ τῆς πυργολοίας.

1. Σίβυλλα δὲ φησι· ὁμοφώνων ὄντων ἀνθρώπων τινὰς τοῦτων πύργον ὑψηλότατον οἰκοδομῆσαι, ὅπως εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβῶσιν· τοῦ δὲ Θεοῦ ἀνέμους ἐμφυσήσαντος ἀνατρέψαι τὸν πύργον, καὶ ἰδὼν ἐκάστω φωνὴν δοῦναι· διὸ δὴ Βαβυλῶνα τὴν πόλιν κληθῆναι. Μετὰ δὲ τὸν κατακλυσμὸν Τίτᾶνα καὶ Προμηθεῖα γενέσθαι. Ex Syncello, p. 44 C et Eusebio, Præp. ev., ix, 15.

2. Ἀλέξανδρος Πολυῆστωρ βούλεται πάλιν τὴν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τῶν Χαλδαίων βασιλείαν κατάρξασθαι, μυθολογῶν διὰ σάρων καὶ νήρων καὶ σώσεων βασιλευκέναι Χαλδαίων καὶ Μήδων βασιλεῖς πς' ἐν

(1) Melius habet Græcus textus: haud redeuntibus D Xisuthri comitibus.

(2) De Cordiæis, sive Gordyæis, vel Cordyenis, aut Corduenis, passim loquuntur antiqui geographi, quibus addendi Sallustius *Fragm. incert.* cap. 18, et Chorenensis *Hist.* i, 15; ii, 33, 71, et *Geogr.* 71. Porro vocabula Armeniaca *ԿՈՐԴՅԱԿ* vel *ԿՈՐԿ* significant *locorum arduorum incolæ*; est enim *ԿՈՐԴ* arduus, *incultus*. Hinc fortasse nomen hodiernæ gentis *Curdorum*, quorum præcipua sedes in provincia Armeniaca *Cordiaorum* est. Hinc etiam, ut videtur, appellatio regionis *Cardistan*. Jam et de arca, quæ in *Cordiaorum* monte substitit, Josephus *Antiq.* i, 3, cum pluribus barbaricarum rerum scriptoribus, tum et Epiphanius *Hæres.* xviii, alii-que loquuntur.

3. Ejus navigii, quod demum substitit in Armenia, fragmentum aliquod in *Cordiaorum* (2) Armeniaco monte nostra adhuc ætate reliquum esse aiunt. Quin et erasum bitumen quidam inde referunt remediis amuletique causa ad infausta quæque averruncanda. Illi autem Babylonem profecti, libros ex urbe Sipparis effudisse, oppida multa condidisse, fana deorum struxisse, Babylonemque restituisse feruntur. Quæ hactenus dicta sunt, prætereaque turris ædificium memorat Polyhistor pene ad litteram cum libris Mosis hoc pacto consentiens.

CAPUT IV.

Alexandri Polyhistoris de turris ædificio.

1. Sibylla ait, omnes homines una lingua utentes (3) turrim celsissimam exstruxisse, ut in cælum conscenderent: Deum vero fortissimum vento afflato eandem turrim dejecisse, peculiaremque singulis sermonem tribuisse, ideoque et urbem Babylonem esse appellatam. Mox post diluvium Titanum atque Prometheum exstitisse: tum etiam a Titano bello Saturnum esse appetitum (4). De turris ædificio hactenus.

2. Prædictis autem hæc addit idem Polyhistor: post diluvium imperitasse regioni Chaldaeorum Euxium (5) neris quatuor: inde imperium exceptum

(3) Hic est Nembrotus, teste Cedreno p. 11, ἐκαλειτο δὲ ὁ Νεβρώδ καὶ Εὐφύχιος. Idem fere ait Syncellus, cui p. 79 B est Εὐφύχιος, at p. 90 C est Εὐφύχιος, manifestis codicum mendis.

(4) Textus Gr., περὶ 51.

(5) Interpres Arm. utitur hic et cap. 8 voce composita *ΜΙΑΡΑΝΕΛ*, ejus significatus si ad etymologiam exigatur, est *consentiens, conspirans*, nec fere usurpatur de consensu in eundem sermonem, uti sonat Græca vox ὁμόφωνος.

(6) Consonant huic loco Josephus *Antiq.* i, 4; Eusebius *Præp. ev.* ix, 14; Epiphanius *Hæres.* i; Cyrillus, i in *Julian.*, ed. Lips., p. 9; Cedrenus ed. Paris. an. 1647, p. 41, alii-que scriptores, quos inter Chorenensis *Hist.* i, 8; Sibyll. lib. iii, v. 35 sqq.

(7) Hic est Nembrotus, teste Cedreno p. 11, ἐκαλειτο δὲ ὁ Νεβρώδ καὶ Εὐφύχιος. Idem fere ait Syncellus, cui p. 79 B est Εὐφύχιος, at p. 90 C est Εὐφύχιος, manifestis codicum mendis.

(8) Textus Gr., περὶ 51.

a filio ejus Chomasbello (1) neris quatuor cum sos- A
sis quinque. A Xisuthro et a diluvio, donec Medi
Babylonem occuparunt, summam regum sex supra
octoginta supputat Polyhistor, singulosque nomi-
nalim e Berosi libro recenset. Ex horum autem om-
nium ætatibus tres myriades annorum conficit, præ-
tereaque annos ter mille et unum supra nonaginta
(2). Post hos, qui successione inconcussa regnum
obtinuerant, derepente Medos collectis copiis Ba-
bylonem cepisse ait, ibique de suis tyrannos con-
stituisse. Hinc nomina quoque tyrannorum Medo-
rum edisserit octo, annosque eorum viginti quatuor
supra ducentos (3): ac rursus undecim reges, et
annos octo supra quadraginta (4): tum et Chaldæos
reges quadraginta novem, annosque quadringentos
et octo supra quinquaginta: postea et Arabes * no-
vem reges, annosque ducentos quadraginta quin-
que. Horum annorum recensione perscripta, de
Semiramide quoque narrat quæ imperavit Assyrii.
Rursumque distincte admodum nomina regum qua-
draginta quinque enumerat, iisque annos tribuit
viginti sex supra quingentos. Post hos ait exstitisse
Chaldæorum regem, cui nomen Phulus erat: quem
Hebræorum quoque historia memorat, quemque item
Phulum appellat (5). Ille Judæam invasisse dicitur.
Deinde Polyhistor Senecherimum (6) regno potitum
esse ait: quem quidem Hebræorum libri regnantem
referunt imperante Ezechia et prophetante Isaia
(7). Ait autem diserte divinus liber (8): « anno quar-
todecimo Ezechix regis ascendisse Senecherimum
ad urbes Judæe munitas, easque cepisse. » Cujus C
rei peracta historia, subdit: « Et regnavit Asorda-
nes filius ejus pro eo (9). » Rursusque pergens, ea
tempestate ait ægrotasse Ezechiam (10). » Tum etiam
ordinatim eodem tempore Marudachum Baldanem
Babyloniorum regni misisse oratores cum litteris
et muneribus ad Ezechiam (11). » Hæc tradunt He-
bræorum Scripturæ. Et quidem Senecherimum,
cum ejus filio Asordane nec non Marudacho Bal-
dane, Chaldæorum quoque historiographus memo-
rat: cum quibus etiam Nabuchodonosorum, uti
mox dicitur. Hæc autem ratione de iis scribit.

CAPUT V.

*Ejusdem Alexandri de Senecherimo deque Nabucho-
donosoro eorumque rebus gestis et strenuis faci-
noribus.*

1. Postquam regno defunctus est Senecherimi
frater, et post Hagisæ in Babylonios dominationem,
qui quidem nondum expleto trigesimo imperii die
a Marudacho Baldane interemptus est; Maruda-
chus ipse Baldanes tyrannidem invasit mensibus
sex; donec eum sustulit vir quidam nomine Eli-
bus, qui et in regnum successit. Hoc postremo
tertium jam annum regnante, Senecherimus rex
Assyriorum copias adversum Babylonios contrahe-
bat, prælioque cum iis conserto, superior evade-
bat: captumque Elibum cum familiaribus ejus in
Assyriam transferri jubebat. Is igitur, Babyloniorum
potitus, filium suum Asordanem eis regem impo-
nebat, ipse autem in Assyriam reditum matu-
rabat. Mox cum ad ejus aures rumor esset
perlatus, Græcos in Ciliciam coactis copiis bellum
transtulisse, eos protinus aggressus est, prælioque
inito, multis suorum amissis, hostes nihilominus
profligavit: suamque imaginem, ut esset victoriæ
mönumentum, eo loco erectam reliquit: cui Chal-
daicis litteris res a se gestas insculpi mandavit ad
memoriam temporum sempiternam. Tarsum quo-
que urbem ab eo structam ait ad Babylonis exem-
plar, eidemque nomen inditum Tharsin. Jam et re-
liquis Senecherimi gestis perscriptis, subdit eum
annis vixisse regnantem octodecim, donec eidem
structis a filio Ardumuzane (12) insidiis exstinctus
est. Hæc Polyhistor.

2. Sane etiam tempora cum narratione divinatorum
librorum congruunt. Sub Ezechia enim Seneche-
rimus regnavit, uti Polyhistor innuit, annis octo-
decim: post quem ejusdem filius annis octo: tum
annis viginti et uno Samuges, itemque hujus frater
viginti et uno: deinde Nabupalasarus annis viginti:
denique Nabucodrossorus (13) tribus annis supra
quadraginta: ita ut a Senecherimo ad Nabuco-
drossorum octoginta et octo anni excurrant. Jam
si quis Hebræorum libros scrutetur, paria dictis in-

τρισημίοις ἔτεσιν καὶ δπ', τοῦτ' ἔστιν ἐν σάροις θ', καὶ νήροις β', καὶ σώσσοις η'. Ἀπὸ δὲ τοῦτου τοῦ χρό-
νου τῶν πς' δύο μὲν Χαλδαίων βασιλέων Εὐρχίου καὶ Χωμασθήλου· πδ' δὲ Μήδων Ζωρόαστριν· καὶ τοὺς
μετ' αὐτὸν ζ' Χαλδαίων βασιλεῖς εἰσάγει, ἔτη κρατήσαντας ἡλιακὰ ρυι' ὁ αὐτὸς Πολυίστωρ, οὐκ ἐτι διὰ σάρων
καὶ νήρων καὶ σώσων καὶ τῆς λοιπῆς ἀλόγου μυθικῆς ἱστορίας, ἀλλὰ διὰ ἡλιακῶν ἐτῶν. Hæc ex Syncello,
p. 78 B, sed valde interpolata.

(*) Διεδέξαντο τὴν Χαλδαίων βασιλείαν Ἀραβες ἐπὶ ἑτῆ σιε'. Ex eodem, p. 90 D.

Ἡ τῶν Ἀράδων βασιλεία διαδεξαμένη τὴν τῶν Χαλδαίων διήρκεσεν ἑτῆ σιε'. Ταύτην Ἀσσυρίων μα' δι-
αδέξαντο Ἀραβες βασιλεῖς. Ex eodem, p. 92 B.

(1) Syncellus p. 90 C scribit Χωμάσθολον, eum-
que ait regnavisse annis non plus septem cum di-
vidio.

(2) Græcus textus 54080.

(3) In margine cccxxiv.

(4) Hunc numerum xlviii supplevit amanuensis
in margine, sed fortasse perperam. Idem amanu-
ensis retro pro cccxv scripserat in margine xxxiv.
Accuerus.

(5) IV Reg. xv. 49, quo loco Vaticanum exem-
plar Græcum Bibliorum nec non eorumdem inter-
pretatio Armeniaca habent Phua.

(6) Cod. Arm. modo Senecheribum, modo Seneche-

rimum habet.

(7) IV Reg. xviii et xix.

(8) IV Reg. xviii, 45.

(9) Cap. xix, 57.

(10) IV Reg. xx, 1.

(11) Cap. xx, 12.

(12) In margine Ardumuzane; et quidem apud
IV Reg. xix, 57, et Josephum, Antiq. x, 1, Se-
necherimus interficitur a filiis Adramelecho et Sa-
rasaro, qui a Chorenensi Hist. i, 22, dicuntur
Adramelus et Sanasarus.

(13) Ita sæpe Nabucodrossorus, alias tamen Na-
bucodonosorus.

veniet. Namque post Ezechiam residuis Judæis Manasses imperat Ezechia filius quinque annis et quinquaginta (1) : deinde Amosus (2) annis duodecim (3) : tum Josias triginta annis et uno (4) : postea (5) Joachimus, sub cujus regni primordiis occupaturus Hierosolyma Nabuchodonosorus supervenit, captivosque Judæos Babylonem transtulit (6). Atqui ab Ezechia ad Nabuchodonosorum anni octo excurrunt et octoginta, quot nimirum Polyhistor ex historia Chaldaica supputavit.

3. His omnibus absolutis, pergit denuo Polyhistor res aliquot etiam a Senecherimo gestas exponere : deque hujus filio (7) eadem plane ratione scribit qua libri Hebræorum, accurateque admodum cuncta edisserit. Pythagoras sapiens fertur ea tempestate sub his regibus exstitisse (8). Jam post Samugem imperavit Chaldæis Sardanapallus (9) viginti annis et uno. Is ad Astyagem (10), qui erat Medicæ gentis præses et satrapa, legationem misit, ut filio suo Nabucodrossoro desponderet Amuhiam (11) e filiabus Astyagis unam. Deinde Nabucodrossorus dominatus est tribus annis supra quadraginta, qui et collecto exercitu impressionem faciens Ju-

daeos, Phœnices et Syros in servitutem redegit. Neque sane opus est me pluribus confirmare, Polyhistorum item in his cum Hebraica Historia congruere. Post Nabucodrossorum regnat ejus filius Amilmarudochus annis duodecim, quem Hebræorum litteræ Ilmarudochum (12) appellant. Mox Polyhistor ait imperavisse Chaldæis Neglisarum annis quatuor : deinde Nabodenum annis septemdecim. Eo regnante Cyrus Cambysis filius Babylonicam regionem copiis invasit, quicum Nabodenus certamine inito, victus se fuga pricipuit. Regnavit autem Babylone Cyrus annis novem, donec in planitie Daharum (13) alio prælio conserto periiit. Tum imperium tenuit Cambyses annis octo : exin Darius annis sex et triginta : deinde Xerxes cæterique Persarum reges.

4. Jam vero de Chaldæorum regno uti breviter distincteque tractat Berosus, ita prorsus loquitur et Polyhistor : ex quibus manifestum est, Nabuchodonosorum armata manu cepisse Judæos. Ab hoc autem ad Cyrum Persarum regem anni septuaginta conflantur (14) : quare et Hebræorum historia consonat, nempe quod hi septuaginta annis in ca-

(*) Χαλδαίων ις' ἐβασίλευσεν Ναβουπόλσσαρος ἐτη κα', ὁ πατήρ τοῦ Ναβουχοδονόσορ. Τοῦτον ὁ Πολύστορος Ἀλέξανδρος Σαρδανάπαλον καλεῖ, πέμψαντα πρὸς Ἀστυάγην σατράπην Μηδίας, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Ἀμουίην λαβόντα νόμφην εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορ. Ex Syncello, p. 210 A.

(1) IV Reg. xxi, 1.

(2) Armeniaca Biblia mss. omnia pro Amnone habent Amosum, quæ lectio Græce etiam occurrit in codicibus apud Biblia Breitingeri IV Reg. xxi, 18, 19.

(3) Sic codex Armeniacus, non, ut vulgo, duobus. Reapse ita sensisse Eusebium, testis est luculentus Syncellus p. 214 C his verbis : 15' ἐτη Εὐσέβιος λέγει βασιλεῦσαι (τὸν Ἀμὼς) κατὰ τοὺς Ο' φεῦδεταί δέ. Duodecim annis ait Eusebius dominatum esse (Amosum) ex LXX virorum sententia : quod falso ab eo dicitur. Jam in ipso LXX virorum (IV Reg. xxi, 19) textu Alexandrino legitur δύο ; sed in Vaticano δώδεκx, quam sententiam Armeniacus quoque Bibliorum interpres secutus est : at contra Clemens Alexandrinus Strom. 1, 21, ed. Oxon. p. 390 (quem super horum regum temporibus conferre juvabit) lectionem codicis Alexandrini retinet. Ipse tamen se mox emendat Eusebius cum annos LXXXVIII supputat. Quare veteris scribæ mendum id dicerem nisi in tabulis quoque regum Judæ deinceps addendis legeretur duodecim.

(4) Cap. xxi, 1.

(5) Cap. xxiii, 34.

(6) Cap. xxiv, 4.

(7) Asordane, de quo legis IV Reg. xix 37 ; Tob. 1, 21. Tum I Esd. iv, 2, 10 ; Syncellum p. 205 A. Quamquam nomen hoc sæpe corruptum est.

(8) De Pythagora rursum dicet Eusebius cap. 9.

(9) Ita constanter cum duobus II Sardanapallus, quam scripturam perpetuam in Eusebio jam pridem notavit Scaliger (Animad. ad Euseb. ed. Amstelod. p. 63, 64) et ex nominis etymologia sapienter asseruit. De duobus Sardanapallis Photius in Lexico. Duos Sardanapallos, quorum unum virum fortem, memorat etiam Callisthenes apud Suidam voc Σαρδανάπαλος. Porro Chorenensis Hist. 1, 21, ait, quosdam existimasse Nabuchodonosorum vixisse imperante Armeniis Rhacia, successore Paraeri, æqualis Arbacis Medi. Igitur pater Nabuchodonosori Nabopalassar, qui a Polyhistore dicitur Sardanapallus, incidisset in Arbacis ætatem. Sed enim hanc temporum rationem quis probet? Syncellus

p. 359 C ait Medos regnasse annis xxx. Id videtur ex Polyhistore dicere. Quare tempus valde contraheretur.

(10) De Astyage æquale Nabuchodonosori loquitur Eusebius, apud Syncellum p. 226 D. Interim juvat hic errorem Wistonorum Chorenensis interpretum obiter coarguere. Ait Chorenensis (Hist. 1, 29) a Golithaniensibus (quæ est Armeniaca provincia cantilenis dedita) in carmine Artaxeris filiorumque ejus figurata dictione memorari etiam stirpem Astyagis, quam VISABAZUNOS (nempe draconum genus) appellant : quia nimirum ASDABACH in Persarum lingua significat idem quod apud Armenios VISAB, nempe draconem. Ea re non bene intellecta Wistoni aiunt in notis, nusquam sibi occurrisset in Armeniaca lingua vocem ASDABACH, quæ vim notionemque draconis subjectam haberet.

(11) Ita etiam inferius cap. 9, quanquam hic textus Græcus habet Ἀρωίτην.

(12) IV Reg. xxv, 27 ; Hierem. l.ii, 31 ; sed paulo aliter.

(13) Cod. in campo Daas. Jam Daharum seu Masagetarum planitiem Cyrique ibidem interitum describit Herodotus 1, 204 seqq.

(14) Consonat apprimè Clemens Alex. Strom. 1, 21, p. 391 : Ναβουχοδονόσορ πρὸ τῶν Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἐβδομήκοντα ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους ἐστράτευεν, ὥς φησι Βηρωσσὸς ἐν ταῖς Χαλδαϊκαῖς ἱστορίαις : Nabuchodonosorus LXX annis ante principatum Persarum adversus Phœnices et Judæos expeditionem suscepit, ut Berosus tradit in Chaldaicis historiis. Item Tatianus Orat. cap. 36 : Βηρωσσὸς τὴν Χαλδαίων ἱστορίαν ἐν τρισὶ βιβλίοις κατατάξας καὶ τὰ περὶ τῶν βασιλέων ἐκθήμενος, ἀρρηγεῖται τινος αὐτῶν βνομα Ναβουχοδονόσορ τοῦ στρατεύσαντος ἐπὶ Φοίνικας καὶ Ἰουδαίους, ἅτινα ἴσμεν γεγόνετα πρὸ τῆς Περσῶν ἡγεμονίας ἔτεσιν ἐβδομήκοντα. Berosus qui Chaldæorum historiam tribus libris complexus est, ac res gestas regum exposuit, quemdam ex iis commemorat nomine Nabuchodonosorum, a quo Phœnicibus et Judæis bellum illatum est. Id autem contigisse ante Persarum imperium annis LXX nobis exploratum est.

pivitate versati sint, si quidem Judaicæ captivitatis A tempus a primo Nabuchodonosori anno ad Cyrum Persarum regem putemus.

Quæ hactenus dicta sunt, Abydenus etiam satis consentaneus in *Chaldæorum Historia* recitat : namque et ipse non absimilem Polyhistori narrationem ingreditur.

CAPUT VI.

Abydeni de primo Chaldæorum regno.

De Chaldæorum * sapientia hactenus. Jam ad ejusdem regionis dominium quod attinet, primum quidem Alorum *regnarisse* aiunt; de quo homine hæc tradita fama est, quod eum providentissimus Deus populorum pastorem creaverit. Is saris decem dominatum tenuit. Constat autem sarus annis ter mille sexcentis, nerus sexcentis, sossus sexaginta. Deinde Alaparus dominatus est : tum Almelon ex urbe Pantibiblis, sub quo secundus Annotus mari emersit Oanni similis (1), cujus figura erat semidei (nempe progeniti ex Deo [2]). Tum Ammenon, tum Anegalarus, tum Daonus pastor, quo regnante quatuor bisformes e mari in siccum semet ejecerunt, Iodocus, Encugamus, Eneubulus et Anementus (3) : et sub Edorescho (4), qui postea regnavit, Anodaphus (5) : deinde et alii dominati sunt, demumque Xisuthrus. Qua narratione historicus hic Polyhistori consonat. Tum etiam de diluvio hac ratione scribit.

CAPUT VII.

*Abydeni de diluvio **.*

1. Deinde alii quidam dominati sunt, tandemque.

(*) Χαλδαίων μὲν τῆς σοφίης περὶ τοσαῦτα. Βασιλεῦσαι δὲ τῆς χώρας πρῶτον λέγει Ἀλιωρον· τὸν δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον διαδοῦναι, ὅτι μιν τοῦ λεῖω ποιμένα ὁ θεὸς ἀποδείξαι· βασιλεῦσαι δὲ σάρους δέκα· σάρους δὲ ἐστὶ ἐξακόσια καὶ τρισχίλια ἑξῆς, νῆρος δὲ ἐξακόσια, σῶσσοις δὲ ἐξήκοντα. Μετὰ δὲ τούτων, Ἀλάπαρον ἄρξει σάρους τρεῖς· μεθ' ὃν Ἀμύλλαρος ἐκ πόλεως Παντιβίβλων ἐβασίλευσε σάρους ἑφ' οὗ δευτέρου Ἀνήδοτον τὴν θάλασσαν ἀναδύναι παραπλήσιον Ὀάννη τὴν ἰδέαν ἡμιδαίμονα· μεθ' ὃν Ἀμμενων ἐκ Παντιβίβλων ἤρξε σάρους ἰδ'· μεθ' ὃν Μεγάλαρος ἐκ Παντιβίβλων ἤρξε σάρους ὀκτωκαίδεκα· εἶτα Δαῶς ποιμὴν ἐκ Παντιβίβλων ἐβασίλευσεν σάρους δέκα, ἑφ' οὗ δ' διφυεῖς εἰς γῆν ἐκ θαλάσσης ἀνέδυσαν, ὧν τὰ ὀνόματα ταῦτα, Εὐέδωκος, Ἐνεύγαμος, Ἐνεύβουλος, Ἀνήμεντος· ἐπὶ δὲ τοῦ μετὰ ταῦτα Εὐεδωρέσχου Ἀνώδαφος· μεθ' ὃν ἔλθοι τε ἤρξαν καὶ Σίσουθρος ἐπὶ τούτοις. *Ex Syncello, p. 38 C.*

(**) Λέγει ὁ Ἀβυδηνὸς συνάδων τῷ Ἀλεξάνδρῳ·

Μετὰ Εὐεδωρέσχου ἄλλοι τινὲς ἤρξαν καὶ Σίσουθρος· τῷ δὲ Κρόνος προσθημαίνει μὲν εἶσθαι πλῆθος θυμῶν Δαίου πέμπτη ἐπὶ δέκα· κελεύει δὲ πᾶν ὃ τι γραμμάτων ἦν ἐχόμενον ἐν Ἡλίου πόλει τῇ ἐν Σιππάρουσι ἀποκρύψαι. Σίσουθρος δὲ ταῦτα ἐπιτελέα ποιήσας, εὐθὺς ἐπ' Ἀρμενίης ἀνέπλωσε, καὶ παραυτίκα μὲν καταλάμβανε τὰ ἐκ τοῦ Θεοῦ. Τρίτῃ δὲ ἡμερῇ, ἔπειτα ὕον ἐκόπασε, μετῆι τῶν ὀρνίθων, πείρην ποιούμενος εἰς πῦρ γῆν ἰδοῖεν τοῦ ὕδατος ἐκδύσαν· αἱ δὲ ἐκδεχομένου σφέας πελάγεος ἀμφιγάνεος, ἀπορεύουσαι ὄκη καθορμῶσυνται, παρὰ τὸν Σίσουθρον ὀπίσω κομίζονται, καὶ ἐπ' αὐτῇσιν ἑτεραί. Ὡς δὲ τῇσι τριτῇσιν ἐτύχεν (ἀπύλατο γὰρ δὲ πηλοῦ κατάπλεοι τοὺς ταρσοὺς) θεοὶ μιν ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσι· τὸ δὲ πλοῖον ἐν Ἀρμενίῃ περὶ ἅπαντα ξύλων ἀλεξιφάρμακα τοῖσιν ἐπιχωρίοις παρείχετο. *Ex Syncello, p. 37 D, et Eusebio, Præp. ev. ix, 12.*

(***) Ταῦτα μὲν οὗτος. *Ex Eusebio, Præp. ev. ix, 12.*

(1) In textu *simul*, at in margine *similis*.

(2) Hæc est glossa Armenii interpretis.

(3) Ita in margine codicis; quæ nomina in textu paulo corruptiora exhibentur, *Iodocus et Damosnes ei Bolus et Anementus*.

(4) Post *Edorescho* lacuna est in codice unius vocabuli.

(5) *Anodaphus* bellua est; Goarus autem Syncelli interpretis regem existimavit Edoreschi seu Evedoreschi successorem.

(6) Ita codex Arm.; at Græcus textus *quinta decima*, uti et Polyhistor superius cap. 5.

(7) Recole cap. 3, n. 1.

Xisuthrus; cui prædixit Saturnus futuram esse imbrium copiam die quinta (6) (decima) mensis Daesii (qui est Maius [7]) : mandavitque ut libros omnes in Solis urbe Sipparis conderet. Id ubi Sisithrus (8) præstitit, pansisco velis in Armeniam cursum direxit, statim Deo favente navim illuc apulit. Mox tertio die cum imbrium vis quiesceret, misit aves aliquot explorandi causa num tellus undis emergeret. Illæ immensum tranantes continuumque et fluctuans pelagus, nulla inventa sede qua pes substiteret, ad Sisithrum flexo cursu reversæ sunt. Tres deinde dies moratus, denuo easdem mittebat (9) : quæ pedes (10) limo oblitos reversæ retulerunt. Continuoque illum dii ex hominum conspectu eripiebant : navis autem in Armenia consistebat, lignoque suo salutarem medelam regionis ejus incolis exhibebat.

2. Atque his, quæ dicta sunt, Abydenum, ad diluvium quod attinet, cum historia Hebræorum adamussim congruere, cunctis esse exploratum confido. Jam quod hi historici, gente Græci aut Chaldæi, Noachum alio nomine, id est Xisuthrum appellarint, id quidem ne quæso miremur : itemque quod Deo more suo deorum nomen appinixerint, et columbam silentio presserint, proque ea indefinite aves dixerint; hæc, *inquam*, magnopere non sunt miranda (11). Sic de diluvio Abydenus *** in *Chaldæorum Historia*. Idem homo et de turris ædificio congruentia cum Mosis narratione hoc pacto scribit.

(8) Ita cod. hoc capite *Sisithrus*, uti est in Gr. exempl.

(9) Duo tantum memorantur hic in codice Arm., avium missus, at in Græco exemplari tres.

(10) Vox *ταρσοί* male convertitur *αἶα* ab interprete Eusebii *De præp. ev. ix, 12*. Sane et vox Armeniaca *MACHIL*, quæ hic usurpatur, significat avium pedes unguibus armatos, ut in Armeniaca Bibliorum interpretatione Sap. v, 11. Quin etiam ferarum immanium pedes Dan. vii, 19.

(11) Eusebii verba atque *his... Abydenum* usque ad hunc locum tanquam parenthesi includenda sunt, propterea quod sequitur *sic Abydenus*, etc.

CAPUT VIII.

* *Abydeni de turris ædificio.*

Ea tempestate primi homines adeo viribus et proceritate sua tumuisse feruntur, ut etiam deos aspernarentur, floccique facerent, celatissimamque eam turrim niterentur exstruere quæ nunc Babylon appellatur. Cumque jam illam proxime ad deos cælo æquassent, diis venti opem ferentes machinosum opus imbecillium impellebant, humique prosternebant : eaque rudera Babelis nomen contraxerunt. Quippe eatenus unius sermonis usura freti homines erant; tunc autem a diis confusio varia et dissona linguarum in eos qui una lingua utebantur (1) immixta est. Deinde et Saturnus cum Titano prælio certabat. Præterea idem vir Senecherimi quoque mentionem facit his verbis.

CAPUT IX.

Abydeni de Senecherimo.

1. His temporibus quintus denique et vicesimus rex fuit Senecherimus, qui Babylonem sibi subdidit, et in Cilicii maris littore classem Græcorum profligatam disiecit. Hic etiam templum Athenarum (2) struxit : ærea quoque signa facienda curavit, in quibus sua facinora traditur inscriptis. Tarsum denique ea forma, qua Babylon utitur, condidit, ita ut media Tarsu Cydnus amnis transiret, prorsus uti Babylonem dividit Euphrates. Proximus huic regnavit Nergilus, quem Adrameles filius cecidit. Rursus hunc frater suus Axerdis interfecit, patre eodem alia tamen matre genitus, atque ejus exercitum eatenus persecutus est donec Byzantii mœnibus conclusit. Hic primus mercenarias copias

A contraxit, in quibus miles (3) erat Pythagoras Chaldaæ sapientiæ assecla. Ægyptum præterea partesque inferiores Syriæ acquirebat Axerdis. Hinc Sardanapallus (4) exortus est.

Post quem (5) Saracus imperitabat Assyriis : qui quidem certior factus turmarum vulgi collectitiarum quæ a mari adversus se adventarent, continuo Bussalussorum (6) militiæ ducem Babylonem mittebat. Sed enim hic capto rebellandi consilio, Amuhiam Astyagis Medorum principis filiam nato suo Nabuchodrossoro despondebat; moxque raptim contra Ninum (7) seu Ninivem, urbem impetum faciebat. Re omni cognita, rex Saracus regiam Evoritam (8) inflammabat. Tum vero Nabuchodrossorus summæ rerum potitus firmis mœnibus Babylonem cingebat. Hisce narratis, reliqua etiam Nabuchodrossorigesta ita persequitur Abydenus, ut a libris Hebræorum prorsus non abhorreat.

CAPUT X.

Abydeni de Nabuchodonosoro.

1. Nabuchodrossorus (9) suscepto imperio Babylonem intra quindecim ferme dies cingebat mœnibus et triplici aggere, fluviumque Armacalem ab Euphrate promebat : puteum item excelso loco apud Sippara urbem fodiebat, quadraginta parasangas (10) latum, et ulnas viginti profundum. Huic autem claustra apponenda curavit, quibus reclusis universa planities rigaretur. Claustrorum nomen ἐχετογνώμονας (11) vocant, quasi ea voluntate quadam ingenitaque inclinatione sint prædita. Littus præterea Rubri maris adversus impetum fluctuum communivit : tum in limine Arabicæ regionis (12)

(*) Ἀβυδηνοῦ περὶ τῆς τοῦ πύργου κατασκευῆς.

Ἐντὶ δ' οἱ λέγουσι τοὺς πρώτους ἀνασχόντας ῥώμῃ τε καὶ μεγέθει χαυνωθέντας, καὶ δὴ θεῶν καταφρονήσαντας ἀμείμονας εἶναι, τύρσιν ἑλίσσασθαι ἀσπίρειν, ἢ νῦν Βαβυλῶνα εἶναι, ἥδη τὸ ἄσπον εἶναι τοῦ οὐρανοῦ. Καὶ τοὺς ἀνέμους θεοῖσι βωθόντας ἀνατρέψαι περὶ αὐτοῖσι τὸ μηχανήμα· τοῦ δὴ τὰ ἐρίπια λέγεσθαι Βαβυλῶνα. Τέως δὲ ὄντας ὁμογλώσσους ἐκ θεῶν πολὺθρονον φωνῇ ἐνέγκασθαι. Μετὰ δὲ Κρόνῳ τε καὶ Τιτῇ συστῆναι πόλεμον. Ex Syncello, p. 44 D, et Eusebio, Præp. ev. ix, 14.

(**) Οὗτος στρατηγὸς ὑπὸ Σαράκου τοῦ Χαλδαίων βασιλέως σταλεῖς, κατὰ τοῦ αὐτοῦ Σαράκου εἰς Νίνον ἐπιστρατεύει· οὗ τὴν ἐφοδὸν ποιεῖται ὁ Σάρκας, ἑαυτὸν σὺν τοῖς βασιλεῖσι ἐνέπηρσε· καὶ τὴν ἀρχὴν Χαλδαίων καὶ Βαβυλῶνος παρέλαβεν ὁ αὐτὸς Ναβοπαλάσσας ὁ τοῦ Ναβουχοδονόσωρ πατὴρ. Ex Syncello, p. 210 B, sed interpolata.

(***) 1. Ναβουχοδονόσωρ δὲ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν, Βαβυλῶνα μὲν ἐτείχεσε τριπλῶ περιδόλῳ ἐν πεντεκαίδεκα ἡμέρησι, τὸν τε Ἀρμακάλην ποταμὸν ἐξήγαγεν, ὄντα κέρας Εὐφρῆτός. Ἰπὲρ δὲ τῆς Σιππαρηνῶν πόλιος λάκκον ὀρυζάμενος, περίμετρον μὲν τεσσαράκοντα παρασαγγίων, βάθος δ' ὀργυείων εἶκοσι, πύλας

(1) De voce Armenia ΜΙΑΡΑΝΕΑΛ, quæ hoc in loco rursus occurrit, recale dicta superius cap 4, n. 1.

(2) Ita prorsus codex Arm. ; sed error est interpretis qui legit Ἀθηνῶν pro Ἀθηνᾶς. Scribe igitur templum Minervæ.

(3) Armeniaca locutio ejusmodi est, ut plane videatur Pythagoras in eo exercitu militavisse.

(4) De Sardanapallo diximus cap. 5, n. 10. Discrepat tamen hic locus a nuper laudato.

(5) In margine codicis Arm. pro post quem scribitur post quos.

(6) Hic Syncello p. 210 A, B (seu potius Alexandro Polyhistori) est Nabopolassar pater Nabuchodonosori.

(7) Ninus profanis scriptoribus est ea quæ sacris Ninive.

(8) In Armeniaco textu est RHOK ARNER ZARCHUNIS EVORIDA. Jamvero RHOK vox est hactenus nobis inaudita, cujus etymologiam vestigantibus occurrebat

nua, ignis. Dicendum est ergo incendio tradebat regiam Evoritam vel Everitæ. Tum de postremo hoc vocabulo Evorita dum cogitabamus, veniebat nobis in mentem Aroita nominis pro Amuhia, quod vidimus in textu Græco cap. 5. Græcus locus longe hic apertior, inflammata regia, se ipsum incendio absunibat.

(9) Ita nomen legebat hoc loco, et alibi, Armenius interpres, pro veriore lectione Nabuchodonosorus.

(10) Parasanga a Chorenensi, Geograph. cap. 6, dicitur ter mille passuum spatium.

(11) Cl. Leopardus primum corrigebat ἐχεγνώμονας, deinde malebat ὀχετογνώμονας. Utrumque melius quam ἐχετογνώμονας.

(12) Ita prorsus codex Arm. Græcus tamen textus rectius explicatur ab interprete Eusebii (Præp. ev. ix, 41) adversus Arabum irruptiones.

Teredonem urbem fundavit : regia palatia recentibus arborum surculis exornavit, nomenque his fecit viridaria pensilia. Mox accurate etiam edisserit quænam dicta sint viridaria pensilia, eademque ait a Græcis quoque in septem speciosissimis miraculis numerari.

2. Rursus alio loco idem homo sic loquitur. Cuncta, inquit, olim aquis tenebantur ; idque mare dicebatur : quod quidem Belus compescuit, et suum cuique rei locum tribuit. Idem Babylonem mœnibus ambiens communivit, quæ diuturnitate temporis diruta Nabuchodrossorus denum restituit : eaque supererant usque ad imperium Macedonum non sine valvis aere conflatis. Omnia Abydenus Danieli consensim narrat, apud quem Nabuchodonosorus superbia tumidus ita inducitur loquens (1) : « Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificavi ut sit regni sedes, virtute fortitudinis meæ, in honorem gloriæ meæ? »

3. Jam quod imperii ejus felicitatem testetur Daniel his verbis, quibus de Nabuchodonosoro loquitur (2), audi Abydenum : Hercule, inquit, fortior erat ; idque exponit hac ratione sermonis. Megasthenes (3) ait : Nabuchodrossorus, qui ipsi Herculi fortitudine præstitit, in Libyam atque Iberiam magnis copiis expeditionem suscepit : quibus regionibus debellatis, incolarum partem in Ponti dexteram (4) oram transtulit. Deinde Chaldæi tradunt, mentem ejus ad regiam reducendorum quorundam afflata fuisse occupatam, ita ut in hæc verba erumperet : Ego Nabuchodrossorus, o strenui Babylonii, superventuras vobis ærumnas prædicam. Tum alia

A id genus accurate narrat. Rursusque idem scriptor addit : eum, qui tanto elatus fastu imperabat, o conspectu repente ereptum evanuisse. Hinc filius ejus Amilnarodachus regnavit, quem brevi Niglisares levir (5) occidit, filium habens unicum superstitem Laboskoracum ; qui violento item fato cum sublatus fuisset, Nabonodochus nullo jure fretus ad regni sedem accedere jussus est (6) : is nempe cui Cyrus, capta dein Babylone, Carmanizæ præfecturam concessit : a Dario autem rege eadem provincia pulsus est.

4. Atque hæc omnia cum Hebraicis litteris congruunt : namque in Danielis historia traditur quare quave ratione Nabuchodonosorus mente exciderit (7). Græci autem Chaldæi scriptores vitium illud ad bonum sensum trahunt, illumque a Deo obsessum aiunt, Deumque appellant furorem quo correptus est : vel genium (8) quemdam arbitrantur in eum irruisse. Neque id mirum : cuncta enim ejusmodi solent in Deum conferre, geniorumque nomine deos designare. Hæc omnia Abydenus. Sed et Flavius Josephus Judæorum historicus in priore priscorum historia (9) congruentia his memorans ita scribit.

CAPUT XI.

Ex Josephi priore priscorum Historia. De Nabuchodonosoro.

1. Age vero, inquit, nunc ea dicam quæ de nobis in Chaldæorum historiis perquam accurate feruntur, quarum cum nostris litteris in aliis quoque multa est conspiratio. Testis equidem hujusce rei

ἐπέστησεν, τὰς ἀνοίγοντες ἄρδασκον τὸ πεδίον· καλέουσι δ' αὐτὰς ἐχτογονώμονας. Ἐπετείχισε δὲ καὶ τῆς Ἐρυθρῆς θαλάσσης τὴν ἐπὶ κλισίαν, καὶ Τερηδόνα πόλιν ἔκτισεν κατὰ τὰς Ἀράβων εἰσβολάς· τὰ τε βασιλῆια δὲ νόρος· ἥσκησε, κρεματτοὺς παραδείτους ὀνομάσας.

2. Ὁ αὐτὸς ταύτῃ γράφει· λέγεται δὲ πάντα μὲν ἐξ ἀρχῆς ὕδωρ εἶναι, θάλασσαν καλομένην· βῆλον δὲ σπῆα παῦσαι, χώρην ἐκάστῳ ἀπονείμαντα, καὶ Βαβυλῶνα τεῖχει περιβαλεῖν· τὸ δὲ χρόνῳ τῷ ἰκνευμένῳ ἀφανισθῆναι· τεῖχισαι δὲ αὐθις Ναβουχοδονόσσου τὸ μέχρι τῆς Μακεδῶνων ἀρχῆς διαμείναν ἐν χαλκόπυλον. Καὶ ταῦτα δὲ μοι ἀπὸ τῆς δηλωθείσης κείσθω γραφῆς, διὰ τὸ φέρεσθαι ἐν τῇ τοῦ Δανιὴλ προφητεῖᾳ, ὡς ἄρα Ναβουχοδονόσσου ἐν τῷ ναυῷ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, τῇ ἐν Βαβυλῶνι, περιπατῶν, μεγαφρονήσας, ἀπηυθαδίσατο εἰπόν· Οὐχ αὕτη ἐστὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, ἣν ἐγὼ ψυχοδόμησα εἰς οἶκον βασιλείας, ἐν τῷ κράτει τῆς ἰσχύος μου, εἰς τιμὴν τῆς δόξης μου ;

3. Εὐρον δὲ καὶ ἐν τῇ Ἀβυθῶνι περὶ Ἀσσυρίων γραφῇ, περὶ τοῦ Ναβουχοδονόσου ταῦτα. Μεγασθένης δὲ φησι, Ναβουχοδρόσσου Ἡρακλέως ἀλκιμώτερον γεγονότα, ἐπὶ τε Λιβύην καὶ Ἰβηρίην στρατεύσαι· ταύτας δὲ χειρωσάμενον, ἀποδασμὴν αὐτέων εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ Πόντου κατοικίσαι. Μετὰ δὲ λέγεται πρὸς Χαλδαίους ὡς ἀναβὰς ἐπὶ τὰ βασιλῆια καταγεθεῖν θεῷ, ὅτε ὧδε φηγεῖσθαι οὐκ εἶπεν· Οὗτος ἐγὼ Ναβουχοδρόσσος, ὃ Βαβυλώνιοι, τὴν μέλλουσαν ὑμῖν προαγγέλλω συμφορὴν, κ. τ. λ. Ὁ μὲν θεασπίας, παραχρῆμα ἠφάνιστο. Ὁ δὲ οἱ παῖς Εὐιλαμολόρουχος ἐβασίλευσε· τὸν δὲ ὁ κηδεστὴς ἀποκτείνας Νηριγλισάρης, λείπε παῖδα Λαβασσοδράσκον· τούτου δὲ ἀποθανόντος βιαίῳ μὲρῳ, Ναθαννίδου ἀποδεικνύσι βασιλεῖα, προσθήκοντά οἱ οὐδὲν· τῷ δὲ Κύρου, ἑλὼν Βαβυλῶνα, Καρμανίης ἡγεμονίην δωρεέται. *Ex Eusebio, Præp. ev. iv, 41.*

4. Αἰξὼ δὲ νῦν ᾗδῃ τὰ παρὰ Χαλδαίους ἀναγεγραμμένα καὶ ἱστορούμενα περὶ ἡμῶν, ἅπερ ἔχει πολλὴν ὁμολογίαν καὶ περὶ τῶν ἄλλων τοῖς ἡμετέροις γράμμασι. Μάρτυς δὲ τούτων Βηρωσδός, ἀνὴρ Χαλδαῖος μὲν

(1) Cap. iv, 27.

(2) Locus videbatur perplexus in codice Arm.

(3) Locum ex Abydeno laudat etiam Chorenensis Hist. ii, 7, his verbis : *Potentissimus ille Nabuchodonosorus Hercule Libyco fortior erat. Exercitu comitatus in Iberiam venit, quam profligatam afflictamque sibi subdidit, partemque populi ad oram Pontici maris dexteram, nempe occidentalem, transtulit collocatque.* Scilicet Chorenensis vocabulum ΜΕΓΑΣΘΕΝΗΣ haud proprium viri nomen, sed adjectivum putavit, et *potentissimus* interpretatus est.

(4) In codice Eusebii Arm. ΙΑΡΑCΙΑCΟCΜΕΝ, *anteriorum*, sed mendum est pro ΑCΙΑCΟCΜΕΝ, *dexteram*.

D (5) Cod. Arm. *gener*, sed corrigitur infra a Josepho.

(6) Ita Armeniacus interpretis *jussit*, nempe Neglisares, quia legit ἀποδείκνυσαι singulari numero.

(7) Dan. iv, 28 seqq.

(8) Codex Arm. *τεν, daemonem*; sed intellige *genium*.

(9) Nempe libro i, cap. 19, *contra Apionem*, quod opus appellatur Ἀρχαιοῦς vel Ἀρχαιολογία Ἰουδαίων, *De antiquitate Judæorum*, apud eundem Eusebium *Præp. ev. x, 15*, nec non in Josephi codicibus.

Berosus est, vir gente Chaldæus, atque nobilis inter eos qui scientiarum disciplinas coluerunt. Quippe is et astronomiæ libros, et quidquid Chaldæorum ingenia philosophata sunt, ad Græcam linguam transtulit. Illic ergo Berosus priscorum scripturas presse secutus, de diluvio et de hominum supremo exterminio, eadem ratione qua Moses, historiam contextuit : itemque de arca instar capsæ adornata, in qua Noachus generis nostri auctor servatus est, quæque ad cacumen Armeniaci montis adhæsit. Deinde Noachi posteros singillatim enumerans, et sua cuique tempora tribuens, ad Nabupalassarum Babylonis et Chaldæorum regem delabitur, resque ab eo fortiter gestas persequens, ait quo pacto quove consilio filium suum (1) Nabuchodrossorum cum innumeris copiis ingentique apparatu in Ægyptum nostramque regionem miserit, postquam fama ad ejus aures venit, provinciarum harum incolae seditionem moliri. Jam hic eo profectus omnes ditione sua pressit, Hierosolymitanum templum inflammavit, universumque gentis nostræ populum laribus eversum ad Babylonicum agrum traduxit. Atque ita contigit urbi destrui, temploque in ruinis considerare septuaginta annis ad Cyrum usque Persarum regem primum. Ait autem, Babylonium hunc regem dominatum esse Ægypto, Syriæ, Phœniciæ et Arabiæ, præcellentem omnibus vi et strenuitate qui ante eum Chaldæis et Babyloniis imperaverant.

2. Ipsa vero Berosi verba attexam, cujuscemodi ea se mihi obtulerunt. Ut pater illius Nabupalassar edoctus est, summum satrapam, quem procuratorem Ægypto, Syriæ Phœniciæque præfecerat, conversis armis fidem mutasse, cum ipse per se jam ad pœnas expetendas (2) non valeret, partem copiarum quamdam filio suo Nabuchodrossoro, valida tunc ætate juveni, tradidit, eumque satrapam bello persequi jussit. Nabuchodrossorus (3) statim ac eo venit manusque conseruit, superior rebellis evasit, illasque denuo regiones imperio suo subjunxit. Accidit autem ut pater ejus Nabupalassar per id tempus in morbum implicitus mortem cum vita Babylone commutaret, postquam anno uno supra viginti regnasset. At Nabuchodrossorus, cognito non (4) diu post parentis obitu, res Ægypti cælierarumque regionum rite composuit : tum captivos Judæos, Phœnices, Syros, et Ægyptios jussit cum gravis armaturæ exercitu ab aliquot amicis suis, itemque reliquas manubias et supellectilem, Babylonem deduci, quo et ipse reversus est (5).

3. Ibi vero rem publicam in Chaldæorum potestate esse offendit, sibi que regnum ab optimate quodam asservari. Universæ igitur ditionis patriæ potitus, captivos in Babylonicis agri partibus opportunissimis collocari jussit ; tum belli manubiis Belii templum et reliqua affluenter exornavit, atque in ipsam urbem extra vagantes adduxit aquas (6), munivitque locos, ne in posterum obsessores an-

τὸ γένος, γνώριμος δὲ τοῖς περὶ παιδείαν ἀναστρεφόμενοις, ἐπειδὴ περὶ τε ἀστρονομίας, καὶ περὶ τῶν παρὰ Χαλδαίους φιλοσοφούμενων αὐτὸς εἰς τοὺς Ἑλλήνας ἐξήνεγκε τὰς συγγραφάς. Οὗτος τοίνυν ὁ Βηρωσὸς ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπακολουθῶν ἀναγραφαῖς, περὶ τε τοῦ γενομένου κατακλισμοῦ καὶ τῆς ἐν αὐτῷ φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων, καθάπερ Μωϋσῆς οὕτως ἐστέρηκε· καὶ περὶ τῆς λάρνακος, ἐν ἣ Νῶχος ὁ τοῦ γένους ἡμῶν ἀρχηγὸς διεσώθη, προσενεχθείσης αὐτῆς ταῖς ἀκρωρείαις τῶν Ἀρμενίων ὀρίων. Εἶτα τοὺς ἀπὸ Νόχου καταλέγων, καὶ τοὺς χρόνους αὐτοῖς προστιθείς, ἐπὶ Ναβολάσσαρον παραγίνεται, τὸν Βαβυλῶνος καὶ Χαλδαίων βασιλέα, καὶ τὰς αὐτοῦ πράξεις ἀρηγοῦμενος λέγει, τίνα τρόπον πέμψας ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐπὶ τὴν ἡμετέραν γῆν τὸν υἱὸν τὸν αὐτοῦ Ναβουχοδονόσσoron μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπειδὴ περ ἀφροσύνας αὐτοῦ ἐπιύθετο, πάντων ἐκράτησε, καὶ τὸν ναὸν ἐνέπηρε τὸν ἐν Ἱερουσολύμοις, ὧς τε πάντα τὸν παρ' ἡμῶν λαὸν ἀναστήσας, εἰς Βαβυλῶνα μετώκισεν· συνέβη δὲ καὶ τὴν πόλιν ἐρημωθῆναι χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα, μέχρι Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως· κρατῆσαι δὲ φησι τὸν Βαβυλωνίον Αἰγύπτου, Συρίας, Φοινίκης, Ἀραβίας, πάντας δὲ ὑπερβαλλόμενον ταῖς πράξεσι τοὺς πρὸ αὐτοῦ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλευκότας.

2. Εἰθ' ἐξῆς ὑποκαταβὴς ὀλίγον ὁ Βηρωσὸς, πάλιν παρατίθεται ἐν τῇ τῆς ἀρχαιότητος ἱστοριογραφίᾳ αὐτὰ δὲ παραβήσομαι· τὰ τοῦ Βηρωσσοῦ τούτου ἔχοντα τὸν τρόπον· Ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ναβολάσσαρος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης ἐν τε Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ τὴν Συρίαν τὴν Κοίλην καὶ τὴν Φοινίκην τόποις ἀποστάτης γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἐπὶ κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ υἱῷ Ναβουχοδονόσσorῳ ὄντι ἐπὶ ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, ἐξέπεμψεν ἐπ' αὐτόν. Συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσσoros τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παρατάξάμενος, αὐτοῦ τε ἐκυρίευσεν, καὶ τὴν χώραν ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν ἐποίησεν. Τῷ δὲ πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβολάσσαρον, κατὰ τούτον τὸν καιρὸν ἀρρώσθησαν, ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, ἔτη βεβασιλευκῶτι εἰκοσιέν (7). Αἰσθόμενος δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸν πατὴρς τελευτήν Ναβουχοδονόσσoros, καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰγυπτίους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἔθνων συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφέλειας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁμήσας ὀλιγοστούς παρεγένετο διὰ τῆς ἐρήμου εἰς Βαβυλῶνα.

3. Καταλαβὼν δὲ τὰ πράγματα διοικούμενα ὑπὸ Χαλδαίων, καὶ διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας ἐξ ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, τοῖς μὲν αἰγυπτίοις παραγενόμενος συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτρεδιστάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύριον τό τε Βῆλον ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τὴν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, καὶ ἑτέραν ἐξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, ὑπερέβαλετο τρεῖς μὲν τῆς ἐνδον πόλεως περιδούλους, τρεῖς δὲ τῆς

(1) Codex arm. ZIVBURVIN ORTIN, quod significat D quodammodo unicum eum filium.

(2) Patet Armenium interpretem legisse καχοποιεῖν pro κακοπαθεῖν.

(3) His, quæ sequuntur, utitur Eusebius etiam in *Præp. ev.* ix, 40.

(4) Particula non excidit ab Armenio codice.

(5) Paulo aliter Gr. textus.

(6) Nihil de aquis textus Græcus Josephi, qui et paulo aliter se habet.

(7) Hoc loco Josephus habet εἰκοσιέν ἑννέα, sed in *Antiq.* x, 11, εἰκοσιέν, cui lectioni suffragatur Syncellus, p. 210 A.

nem contra urbem immittere possent. Excitavit et triplicem mavorum ambitum internæ urbi, triplicem item externæ : et partim quidem cocto latere ac bitumine, partim latere solo conficiebat. Jam egregie vallata urbe portisque divinitus exornatis, paternæ regiæ aliam proxime addidit, cujus rationem, pulchritudinem variumque apparatus vix narrare quis possit. Tantummodo dixerim, cum adeo elaboratum mirificum et modum excedens fuerit opus, id tamen intra quindecim dies esse absolutum. Præterea in palatio lapideos obeliscos altissimos statuisque decoros eduxit, speciemque montium simillimam exhibuit. Consequit et varias arbores, et ea quæ dicuntur pensilia viridaria construxit, montani instar ventosique loci, ad uxoris suæ lubentiam, qua ventosæ Medorum regioni consueverat.

4. Atque hæc omnia adamussim Berosus de prædicto rege scripsit. Sed et alia plurima tertio Chaldaicarum rerum libro, in quo Græcos historicos reprehendit, qui in cassum opinati sunt, a Semiramide Assyria conditam esse Babylonem; ab eademque miranda illa opera exstructa falso scripserunt. Atque in his Chaldæorum historiæ fidem adungere par est. Præsertim cum in Phœnicum quoque tabulariis suffragantia Berosi dictis scripta existent, quibus diserte Babyloniorum rex universam Syriam atque Phœniciam perdomuisse traditur. Sed et Philostrati historia consentit, quo loco Tyri obsidionem memorat : tum denique quarto *Indicarum rerum* libro Megasthenes, ubi ostendere nititur, a prædicto Babyloniorum rege Herculem ipsum fortitudine rerumque gestarum magnitudine

A fuisse superatum, magnamque Libyæ partem atque Iberiæ (1) internecive debellatam,

5. Jam quod supra memoratum Hierosolymorum templum bello Babyloniorum inflammatum fuerit, quodque idem instaurari cœptum sit quo tempore Cyrus Asiæ imperium obtinuit, ex *Historia* item Berosi perspicue constabit. Tertio enim libro hæc recitat : Nabuchodrossorus, cœpto ante dictorum mœnium ædificio, morbo correptus vita excessit, cum tribus annis et quadraginta regnasset : regnumque obtinebat filius ejus Evilmarudochus. Hic intemperanter injusteque regia auctoritate uti visus, a marito sororis suæ Neriglassare insidiis appetitus interiit altero regni anno. Eo sublato, exceptum est imperium a Neriglassare insidiatore, quatuorque annis administratum. Deinde filius Labesorachus puerili ætate dominatus est mensibus novem : moxque a familiaribus, propter pravi ingenii specimina, excruciatu interiit. Hoc necato, regnum insidiatores ejus communi consilio ad Nabonnedum quemdam Babylonium detulerunt, qui in eadem fuerat inimica conjuratione. Sub hoc Babylonis mœnia ad amnis ripam coctis lateribus et bitumine condita sunt. Cumque ejus regnum decimo jam et septimo anno vigeret, Cyrus e Perside cum maximis copiis irruens, post cætera regna subversa, Babylonem aggressus est. Nabonnedus ubi adventantem sensit, aciem in eum eduxit, prælioque superatus fugit, seque cum paucis in Borsippenorum urbe conclusit. Capta Babylone, Cyrus externa urbis mœnia funditus subfodi jussit, quia nimirum videbatur ei nimis valida urbs captivæ difficilis : tum Borsippum ad obsidendum Nabon-

ἔξω τούτων, τοὺς μὲν ἐξ ὁπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου. Καὶ τειχίσας ἀξιοδόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, προσκατεσκεύακεν τοὺς πατρικοὺς βασιλεῖς ἕτερα βασιλεία ἐχόμενα ἐκείνων, ὑπεράριστα ἀνάστημα καὶ τὴν πολλὴν πολυτέλειαν· μακρὰ δ' ἰσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγήται, πλὴν ὅσα γε εἰς ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα καὶ ὑπερήφανα, συνετελέσθη ἡμέραις δεκαπέντε· ἐν δὲ τοῖς βασιλεῖσι τοῖσι ἀναλήμματα λίθινα ὑψηλὰ ἀνοικοδομήσας, καὶ τὴν ὅλην ἀποδοὺς ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, καταφυτεύσας δένδροις παντοδαποῖς ἐξερίψασατο, καὶ κατασκευάσας τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον, διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς ὁρείας διαθέσεως, θετραμμένῃ ἐν τοῖς κατὰ τὴν Μηδίαν τόποις.

4. Ταῦτα μὲν οὕτως ἱστορήσας περὶ τοῦ προειρημένου βασιλέως, καὶ πολλὰ πρὸς τοῖσι ἐν τῇ τρίτῃ βίβλῳ τῶν Χαλδαίων, ἐν ᾗ μέμφεται τοῖς Ἑλληνικοῖς συγγραφεῦσιν, ὡς μάτην οἰομένους ὑπὸ Σεμίραμιδος τῆς Ἀσσυρίας κτισθῆναι τὴν Βαβυλῶνα, καὶ τὰ θαυμάσια κατασκευασθῆναι περὶ αὐτὴν ὑπ' ἐκείνης ἔργα ψευδῶς γεγραφόσι. Καὶ κατὰ ταῦτα τὴν μὲν τῶν Χαλδαίων γραφὴν ἀξιώσιστον ἡγήτεον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀρχαίοις τῶν Φοινίκων σύμφωνα τοῖς ὑπὸ Βηρωσσοῦ λεγομένοις ἀναγέγραπται περὶ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως, ὅτι καὶ τὴν Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην ἅπασαν ἐκείνος κατεστρέψατο. Περὶ τούτων γοῦν συμφωνεῖ καὶ Φιλόστρατος ἐν ταῖς ἱστορίαις μεμνημένος τῆς Τύρου πολιορκίας· καὶ Μεγασθένης ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν *Ἰνδικῶν*, δι' ἧς ἀποφαίνεται περὶ αὐτὸν τὸν προειρημένον βασιλέα τῶν Βαβυλωνίων, Ἡρακλέους ἀνδρεῖζ καὶ μεγέθει πράξεων διεννηγοῦναι· καταστρέφασθαι γὰρ αὐτόν φησι καὶ Λιβύης τὴν πολλὴν καὶ Ἰβηρίαν.

5. Τὰ δὲ περὶ τοῦ ναοῦ προειρημένα τοῦ ἐν Ἱερουσόλοιμοις, ὅτι κατεπρήσθη μὲν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων ἐπιστρατευσάντων, ἤρξατο δὲ πάλιν ἀνοικοδομῆσθαι, Κύρου τῆς Ἀσίας τὴν βασιλείαν παρεληφότος, ἐκ τῶν Βηρωσσοῦ σαφῶς ἐπιδειχθήσεται παρατεθέντων. Λέγει γὰρ οὕτω διὰ τῆς τρίτης· Ναβουχοδονόσορος μὲν οὖν μετὰ τὸ ἀρξασθαι τοῦ προειρημένου τείχους, ἐμπεσὼν εἰς ἀρρώστιαν, μετελλάλατο τὸν βίον, βεβασιλευκὴς ἐτὶ τεσσαράκοντα τρία· τῆς δὲ βασιλείας κύριος ἐγένετο ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐεῖλμαράδουχος· οὗτος προστάς τῶν πραγμάτων ἀνόμως καὶ ἀσελγῶς, ἐπιβουλεύεις ὑπὸ τοῦ τὴν ἀδελφὴν ἔχοντος αὐτοῦ Νηριγλίτσσοδору ἀνθρώπου, βασιλεύσας ἐτὶ δύο· μετὰ δὲ τὸ ἀναireθῆναι τοῦτον, διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν ὁ ἐπιβουλεύσας αὐτῷ Νηριγλίτσσοδorus, ἐβασίλευσεν ἐτὶ τέσσαρα· τούτου υἱὸς Λαβοροσοάργος ἐκυρίευσεν μὲν τῆς βασιλείας πατρὸς αὐτοῦ μῆνας ἐννέα· ἐπιβουλεύθει· δὲ διὰ τὸ πολλὰ ἐμφαίνειν κακοήθειαν, ὑπὸ τῶν φίλων ἀπετυμpanίσθη. Ἀπολωμένου δὲ τούτου, συνελθόντες οἱ ἐπιβουλεύσαντες αὐτῷ, κοινῇ τὴν βασιλείαν περιέβηκαν Ναβοννήδῳ τινὶ τῶν ἐκ Βαβυλῶνος, ὅστις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπισυστάσεως. Ἐπὶ τούτῳ τὰ περὶ τὸν ποταμὸν τείχη τῆς Βαβυλωνίων πόλεως, ἐξ ὁπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου κατεκοσμήθη. Οὕσης δὲ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ ἔτει, προσεβλήθη Κῦρος ἐκ τῆς Περσίας μετὰ δυνάμεως πολλῆς, καὶ καταστρεφάμενος τὴν λοιπὴν Ἀσίαν πᾶσαν, ὥρμησεν ἐπὶ τῆς Βαβυλωνίας. Αἰσθόμενος δὲ Ναβοννήδης τὴν ἐφοδὸν αὐτοῦ, ἀπαντήσας

(1) Cod. Arm., *Zybeorum* pro *Iberia*, quod manifestum mendum explodere placuit.

medum contendit. Is vero obsidionem non sustinens, manus dedit; quo Cyrus perquam clementer usus est; concessa enim ad incolendum Carmania, Babylone eum emisit. Reliqua ætate Nabonnedus illic exacta supremum diem obiit. Hæc omnia consentientem præferunt cum nostris libris veritatem. Nempe Nabuchodonosorus decimo octavo regni sui anno templum nostrum diruit: idque excidium annis quinquaginta mansit. Deinde annum alterum regnante Cyro facta sunt fundamenta templi resurgentis; idemque anno Darii imperantis sexto (1) absolutum.

6. Addam etiam Phœnicum scriptores; neque enim sunt inepti ad veritatem magnopere confirmandam (2); hique ita tempora explicant. Sub Ethobalo sacerdote obsedit Nabuchodonosorus Tyrum annis tredecim. Post illum regnavit Balla decem annis. Hinc iudices constituti sunt magistratque functi Ethnibalus Basechi mensibus duobus, Chelbes Abdæi mensibus decem, Abalus pontifex maximus mensibus tribus. Cumque Sibunosthus, et Gerastartas Abdelimi filius, iudicia exercuissent annis sex, Balatorus hujus filius anno uno regnavit (3). Quo obuante, evocatus est e Babylone Merbalus, qui regnavit annis quatuor. Hoc item mortuo ascitus est frater Hiromus, qui regnavit annis viginti. Sub eo Cyrus Persa dynastes factus est. Quæ cum ita sint, summa temporum, anni quinquaginta quatuor sunt cum mensibus tribus, prout ipsi supputant (4). Nimirum septimo regni sui anno Nabuchodonosorus obsidere Tyrum

cepit: tum quarto (5) anno ex quo regnabat Hiromus, imperium Cyrus Persa occupavit. Atque ita consentanea nostris litteris Chaldaeorum Tyriorumque libri recitant.

De his hoc pacto Josephus. Sed enim et Abydenus Chaldaici regni rationem Polyhistori concordem evoluit, regesque Assyriorum singillatim diligenterque ita recenset.

CAPUT XII.

Abydeni de regno Assyriorum.

Chaldaei regionis suæ reges ab Aloro usque ad Alexandrum hoc pacto enumerant. Nini quidem et Semiramidis nullam rationem habent. His autem dictis, ita historiam suam exorditur. Fuit, inquit, Ninus qui Arbeli, qui Chaali, qui Arbeli, qui Anebi, qui Babii, qui Neli regis Assyriorum (6). Deinde accurate reges enumerat a Nino et a Semiramide ad Sardanapallum, qui omnium extremus fuit: a quo ad primam olympiadem sexaginta et septem anni putantur (7). De Assyriorum regno hac diligentia scripsit Abydenus. Nihilominus et Castor primo libro *Summarii chronicorum* (8) eadem plane ad litteram narrat de regno Assyricum.

CAPUT XIII.

E Castoris summario. De regno Assyriorum.

Belus erat, inquit, Assyriorum rex, et sub eo Cyclopes fulguribus fulminibusque micantibus Jovi cum Titanis prælianti opem ferebant. Reges quoque Titanorum eo tempore cognoscebantur, quorum e numero erat Ogygus rex. Mox paucis interjectis,

μετὰ τῆς δυνάμεως καὶ παρατρεχόμενος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ καὶ φυγὼν ὀλιγοσθὲς, συνεκλείσθη εἰς τὴν Βορσιππῶν πόλιν. Κύρος δὲ Βαβυλῶνα καταλαβόμενος, καὶ συντάξας τὰ ἐξω τῆς πόλεως τεῖχη καταπάσαι, εἰς τὸ λαν αὐτῷ πραγματικὴν καὶ δυσάλωτον φανῆναι τὴν πόλιν, ἀνέστρεψεν ἐπὶ Βορσιππον, ἐκπολιορκήσων τὸν Ναβόννηδον. Τοῦ δὲ Ναβόννηδου οὐχ ὑπομείναντος τὴν πολιορκίαν, ἀλλ' ἐγγειρήσαντος αὐτὸν, πρότερον χρησάμενος Κύρος φιλανθρωπῶς, καὶ θεὸς οἰκητήριον αὐτῷ Καρμανίαν, ἐξέπεμψεν ἐκ τῆς Βαβυλωνίας. Ναβόννηδος μὲν οὖν, τῇ λοιπῇ τοῦ χρόνου διαγενόμενος ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ, κατέστρεψε τὴν βίον. Ταῦτα σύμφωνον ἔχει ταῖς ἡμετέραις βίβλοις τὴν ἀλήθειαν· γέγραπται γάρ ἐν αὐταῖς ὅτι Ναβουχοδονόσορος ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἔτει τὸν παρ' ἡμῖν ναὸν ἡρώμωσεν, καὶ τὴν ἀφανῆς ἐπὶ ἑτῇ πεντήκοντα· δευτέρῃ δὲ τῆς Δαρείου βασιλείας ἀπετελέσθη.

6. Προσθήσω δὲ καὶ τὰς τῶν Φοινίκων ἀναγραφάς· οὐ γὰρ παραλείπτεον τῶν ἀποδείξεων τὴν περιουσίαν· ἔστι δὲ τοιαύτη τῶν χρόνων ἡ καταριθμίσις. Ἐπὶ Εἰθωβάλου τοῦ βασιλέως ἐπολιορκήσεν Ναβουχοδονόσορος τὴν Ὑρον ἐπ' ἑτῇ δεκατρία. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βαλᾶ ἑτῇ δέκα. Μετὰ τοῦτον δικασταὶ κατεστάθησαν καὶ εἰδίκασαν. Ἐκνίβαλος Βασιλέως μῆνας δύο, Χέλθης Ἀδδαίου μῆνας δέκα, Ἀθβαρος ἀρχιερεὺς μῆνας τρεῖς, Μύτγονος καὶ Γεράστρατος τοῦ Ἀδθιλέμου δικασταὶ ἑτῇ ἑξ. Ὡς μεταξὺ ἐβασίλευσε Βαλᾶτορος ἐνιαυτὸν ἕνα. Τοῦτου τελευτήσαντος, ἀποστελλαντες μετεπέμψαντο Μέρβαλον ἐκ τῆς Βαβυλωνίας, καὶ ἐβασίλευσεν ἑτῇ τέσσαρα. Τοῦτου τελευτήσαντος, μετεπέμψαντο τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Εἰρωμον, ὃς ἐβασίλευσεν ἑτῇ εἴκοσιν. Ἐπὶ τοῦτου Κύρος Περσῶν ἐδυνάστευσεν. Οὐκοῦν ὁ σύμπαρ χρόνος ἑτῇ πεντήκοντα τέσσαρα καὶ τρεῖς μῆνες πρὸς αὐτοῖς. Ἐδόμω μὲν γὰρ περὶ τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας ἡρξάτο πολιορκεῖν Ὑρον τεσσαρεσκαίδεκάτῃ δ' ἔτει τῆς Εἰρώμου Κύρος ὁ Πέρσης τὸ κράτος παρέλαβεν. Καὶ σύμφωνον μὲν ἐπὶ τοῦ ναοῦ ταῖς ἡμετέραις γράμμασι τὰ Χαλδαίων καὶ Τυρίων. *Ex Josepho contra Apionem*, 1, 49, 21.

(1) Ἀσσυρίων ἐβασίλευσαν Ἀραβήλος, Χάλαος, Ἀνεβός, Βάβιος. *Ex Syncello*, p. 151 B, 154 D, 155 A.

(1) Notemus præclaram lectionem codicis Armeniaci *sexto* pro *secundo*, quam nunc preferunt vitata Josephi exemplaria. Sane dicendum esse *sexto* constat evidenter e libro primo divini Esdræ vi, 15, iique confirmat etiam Syncellus p. 245 A. At Eusebii *Præp. ev.* ix, 40, vitata item exemplaria habent *δεκάτῃ, decimo*.

(2) Ita codex Arm. aliquantulum differt a Græco textu.

(3) Locus in Armeniaco codice videbatur perplexus.

(4) Ita interpretes Arm. Sed revera πρὸς αὐτοῖς nihil aliud significat quam *insuper*, nempe anni LIV,

D *insuperque menses III.*

(5) Textus Græcus, *quarto decimo*.

(6) Locum exscripsit etiam Chorenensis. *Hist.* 1, 4: *Abydenus, auctor certus, ita dicit: Ninus ortus Arbeelo, Chaalus Arbeelo, is Anebo, is Babio, is Belo.*

(7) Infra cap. 15, 7 putantur *quadraginta*.

(8) Hoc *Summarium* Castoris idem est atque ejusdem *Canon*, de quo in sequenti capite sermo fit. Sane et Eusebii nostri liber posterior, qui vulgo dicitur *Canon*, ab Hieronymo *De viris ill.* cap. 81, dicitur *epitome*.

subdit gigantes bellum diis intulisse atque occisione esse cæsos : strenuos deorum adjuutores fuisse Herculem et Bacchum (1), qui et ipsi erant Titani : Bellum, de quo antea diximus, mortem obiisse, qui etiam Deus existimatus sit. Post hunc Assyrii dominatum esse Ninum annis quinquaginta duobus, qui uxorem duxit Semiramidem. Post eam, Semiramidem rexisse Assyrios annis quadraginta duobus. Zamem, qui et Ninyas, successisse. Deinceps Assyriorum, qui consecuti sunt, reges singillatim ordinatimque numerat usque ad Sardanapallum, nominatim quemque compellans : quorum etiam nos paulo post et nomina et tempora dominationis ponemus. Profecto et ille * in eo, quem digessit, canone sic de his loquitur : Primo Assyriorum reges disposuimus, exordiumque a Belo duximus : et quoniam haud traditum certo est quot hic annis regnaverit (2), nihil præter nomen ascripsimus. A Nino autem principium chronologiæ fecimus, et in alterum Ninum * qui Sardanapallo successit, desivimus : prorsus ut perspicue definiteque tum summa temporum, tum singulorum regum anni patefierent. Sic videlicet annorum mille octoginta supra ducentum summa exurgit. Hæc Cæsar. Cæterum et Siculus *** Diodorus, qui *Bibliothecam* coacervavit, eadem fere narratione utitur.

CAPUT XIV.

E Diodori libro. De regno Assyriorum.

1. Principio **** Asiam imperio tenuere reges indi-

(*) Κάτωρ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ φησὶν ὧδε· Πρώτους μὲν εἶναι τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς κατετάξαμεν, τὴν μὲν ἀρχὴν ἀπὸ Βήλου πεποιημένους. Τῷ δὲ, τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτη μὴ παραδεδοῦσθαι σαφῶς, τοῦ μὲν ὀνόματος μνημονεύομεν, τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς χρονογραφίας ἀπὸ Νίνου πεποιημένα, καὶ καταλήγομεν ἐπὶ Νίνον τὸν διαδεχόμενον τὴν βασιλείαν ἀπὸ Σαρδαναπάλλου. *Ex Syncello, p. 205 D sq.*

(**) Ἐτεροὶ φασὶ μετὰ Σαρδανάπαλλον κρατῆσαι τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς Νίνον, ὡς καὶ Κάτωρ. *Ex eodem, p. 205 D.*

(***) Ο Σικελιώτης Διόδωρος ὁ συναγροχὸς τὴν βιβλιοθήκην. *Ex Eusebio, Præp. ev. i, 6.*

(****) Τὸ παλαιὸν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπῆρχον ἐγγύρῳι βασιλεῖς, ὧν οὔτε πρᾶξις ἐπίσημος, οὔτε ὄνομα μνημονεύεται. Πρώτος δὲ τῶν εἰς ἱστορίαν καὶ μνήμην παραδεδομένων Νίνος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων μεγάλας πρᾶξεις ἐπετελέσας· περὶ οὗ τὰ κατὰ μέρος ἀναγράφειν πειρασόμεθα. *Ex Diodoro, ii, 1.*

(*****) Μετὰ δὲ ταῦτα γεννήσας ἐκ Σεμιράμεως υἱὸν Νινύαν ἐτελεύτησε, τὴν γυναῖκα ἀπολιπὼν βασιλίσσαν. Τὸν δὲ Νίνον ἡ Σεμιράμις ἐθαψεν ἐν τοῖς βασιλείοις. *Ex eodem Diodoro, ii, 7.*

(*****) Ἀντὶ μὲν οὖν βασιλεύσασα τῆς Ἀσίας ἀπάσης, πλὴν Ἰνδῶν, ἐτελεύτησε τὸν προεπιρημένον τρόπον, βιώσασα μὲν ἑτῆ ἐξήκοντα καὶ δύο, βασιλεύσασα δὲ δύο πρὸς τοὺς τεσσαράκοντα. *Ex eodem, ii, 20.*

(*****) Μετὰ δὲ τὸν ταύτης θάνατον Νινύας ὁ Νίνου καὶ Σεμιράμεως υἱὸς παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν ἤρχον εἰργνεύων, τὸ φιλοπόλεμον καὶ κεκινδυνευμένον τῆς μητρὸς οὐδαμῶς ζηλώσας. *Ex eodem, ii, 21.*

(*****) Παραπλήσιον δὲ τοῦτω καὶ οἱ λοιποὶ βασιλεῖς, πατρὶ πατρὸς διαδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ γενεᾷς τριάκοντα ἐβασίλευσαν, μέχρι Σαρδαναπάλλου. Ἐπὶ τούτου γὰρ ἡ τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονία μετέπεσεν εἰς Μήδους, ἔτη διαμεινάσα πλείω τῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, ἔτι δ' ἐξήκοντα, καθάπερ φησὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ. *Ex eodem, ii, 21.*

(*****) Τὰ δ' ὀνόματα πάντων τῶν βασιλέων, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐτῶν, ὧν ἕκαστος ἐβασίλευσεν, οὐ κατεπεύγει

(1) De Bacchi et Herculis pugna cum gigantibus D legantur Apollodorus' *Biblioth.* i, 6; ii, 7; itemque Nonnus *Dionys.* xxv et xlviii.

(2) Id tamen disertè tradit Augustinus *De civ. D.* xvi, 17 : *Babylone jam Ninus regnabat post mortem patris sui Beli, qui primus illic regnaverat sexaginta quinque annos.*

(3) Semiramidis tamen stirpem ante Sardanapallum defecisse tradunt quidam historici apud Syncellum p. 359 C, et Agathiam p. 63 C : Ἐβασίλευσαν Ἀσσύριοι ἀπὸ Νίνου καὶ Σεμιράμεως μέχρι Βελοῦ τὸν Δελκετάδου. Εἰς τοῦτον χρόνον τοῦ Σεμιράμεως γένους λήξαντος, Βελιταρᾶν κηπουργὸς ἐβασίλευσεν, καὶ τὸ ἐκεῖνον γένος ἐξῆς μέχρι Σαρδαναπάλλου, καθὰ βλῶναι καὶ Ἀλεξάνδρῳ δοκεῖ τῷ Πολυῖστορι. Ἐβασίλευσαν οὖν Ἀσσύριοι ἔτη ατς. A Nino a Semiramide ad Belem usque Delcetadæ f-

A genæ quorum nec illustre aliquod factum nec nomina memorantur. Primus autem historiæ commendatione et memoria dignus, Ninus fuit rex Assyriorum, maximorum insigniumque facinorum auctor, de quo nos particulatim scribere aggredimur. Mox pluribus interpositis, ait ***** eum suscepisse de Semiramide filium Ninyam : cumque mortem obiret, uxorem reliquisse imperantem. Ninum a Semiramide in sua regia fuisse sepultum. Rursus paucis aliis narratis addit ***** Semiramidem omnibus Asianis, exceptis Indis, præfuisse reginam, atque obiisse eo, qui prædictus est, modo, annos natam duos et sexaginta, regni anno secundo supra quadragesimum. Deinceps ex ordine narrat ***** post illius obitum a Ninya filio Nini et Semiramidis occupatum esse imperium et pacifice administratum : quippe qui martium indefessumque matris suæ animum haud æmulatus sit. Denique aliis intermediis addit ***** prorsus ut Ninyam alios quoque reges, filios videlicet a patre, excepisse imperium, successivosque (3) regnavisse usque ad Sardanapallum : sub hoc enim ad Medos imperium Assyriorum devolutum est, quod quidem manserat annis plus mille et trecentis (4), uti Ctesias Cnidius secundo libro tradit.

2. Age vero ***** regum nomina, numerumque annorum quibus regnaverunt, perscribere, nihil interest : quandoquidem nil memoria dignum ab iis actum est : excepta illa auxiliari vi Trojanis sup-

lium regnum tenuerunt Assyrii : in eo quippe deficiente Semiramidis genere Belitaras quidam ejusque posterì dominati sunt usque ad Sardanapallum, prout Bionis et Alexandri Polyhistoris sententia est. Regnaverunt itaque Assyrii annis mcccvi.

(4) Græcus textus Diodori editus et tres codices Ambrosiani habent mcccix. Hæc est autem illa celeberrima tantoque opere apud veteres recentioresque criticos ventilata controversia de Assyrii imperii diuturnitate. Herodotus i, 95, quingentis et viginti annis id imperium mansisse docet. Ctesias apud Diodorum ii, 21, annis mille et trecentis cum sexaginta ; vel, ut cap. 28, plus mille et trecentis ; vel, ut apud Syncellum, p. 359, sex et trecentis supra mille ; vel etiam paulo amplius, uti apud Agathiam p. 63 (sane et Justinus i, 2, omnino mille trecentis). Hinc criticorum facta divortia.

peditata ab Assyriis, quæ quidem historiam promeruit, duce exercitus Memnone Tithoni (1) filio. Namque Asiæ regnum tenente Tautano (2), qui erat vigesimus sextus (3) a Ninya Semiramidis filio, feruntur Græci cum Agamemnone adversus Trojam expeditionem suscepisse, cum jam Assyrii plus mille annis Asiæ præfuisent. Priamus vero Trojanorum rex bello graviter pressus regi Assyriorum semet commendabat (4), missisque oratoribus opem rogabat: qui ei concessit Æthiopus decem mille totidemque Susianos (5) cum ducentis curribus et Memnone Tithoni filio copiarum duce. His dictis, mox addit: has Memnonis strenuitates barbaros in regis codicibus narratas affirmare (6).

3. Sardanapallus tricesimus quintus (7) a Nino fundatore imperii fuit, et Assyriorum regum extremus, cunctosque, qui eum præcesserant, mollitia ignaviaque superavit. Et paulo post ait, eum adeo in luxuriam fuisse projectum, ut non solum ipse turpiter vitam amiserit, verum etiam universum Assyriorum imperium evertit, cuius incolumitas, præ cæteris, quæ memorantur, diutissime manserat. Arbaces quidam genere Medus, vir insignis virtute et strenuus, dux Medicæ militiæ, quæ in

urbem Ninum quotannis submittebatur, ea occasione amicitiam iniiit cum exercitus Babylonici duce, ab eoque rogatus imperium sustulit Assyriorum. Hæc Diodorus secundo *Bibliothecæ historicæ* libro. De Assyriorum imperio eadem quoque Cephalion his verbis refert (8).

CAPUT XV.

*** *Cephalionis historici. — De regno Assyriorum.*

1. Ea scribere aggredior, quorum alii quoque meminerunt, in primis Hellanicus Lesbii et Clesias Cnidius (9) nec non Herodotus Halicarnassensis (10). Principio Assyrii dominati sunt Asiæ, ex quibus (11) erat Ninus Belides: quo regnante multæ res et facinora maxima contigerunt. Deinde loquitur de Semiramidis natalibus, nec non Zoroastri (12) magni Bactrianorum regis, et de bello quo hic a Semiramide superatus est (13); de annis denique quibus Ninus regnavit, duobus videlicet supra quinquaginta, nec non de ejus obitu. Postea regnantem Semiramidem Babylonis mœnia excitavisse ait ea ratione, quæ a multis dicta est, nempe a Clesia, a Zenone, ab Herodoto, aliisque deinceps. Præterea Semiramidis narrat expeditionem in Indiam, ejusque cladem et fugam: cædem etiam

γράφειν, διὰ τὸ μηδὲν ὑπ' αὐτῶν πεπράχθαι μνήμης ἔξιν. Μόνη γὰρ τετύχηκεν ἀναγραφῆς ἡ πεμφθεῖσα συμμαχία τοῖς Τρωσὶν ὑπ' Ἀσσυρίων. ἥς ἐστρατήγει Μένων ὁ Τίθωνος. Τευτάμου γὰρ βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ὃς ἦν εἰκοστὸς ἀπὸ Νίνου τοῦ Σεμιράμειος, φασὶ τοὺς μετ' Ἀγαμέμνονος Ἕλληνας ἐπὶ Τροίαν στρατεύσαι, τὴν ἡγεμονίαν ἐχόντων τῆς Ἀσίας τῶν Ἀσσυρίων ἐπὶ πλείω τῶν χιλίων. Καὶ τὸν μὲν Πρίαμον βαρυνόμενον τῷ πολέμῳ καὶ βασιλεύοντα τῆς Τρωάδος, ὑπῆρχον δ' ὄντα τῷ βασιλεὶ τῶν Ἀσσυρίων, πέμψαι πρὸς αὐτὸν πρεσβευτὰς περὶ βοηθείας· τὸν δὲ Τευτάμον μυρίους μὲν Αἰθίοπας, ἄλλους δὲ τοσοῦτους Σουσσιανούς σὺν ἄρμασι διακοσίοις ἐξαποστείλαι, στρατηγὸν καταστήσαντα Μένωνα τὸν Τίθωνος. Περὶ μὲν οὖν τοῦ Μένωνος τοιαῦτ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς ἀναγραφαῖς ἱστορεῖσθαι φασιν οἱ βάρβαροι. *Ex eodem Diodoro, II, 22.*

(*) Σαρδανάπαλος δὲ, τριακοστὸς μὲν ὢν ἀπὸ Νίνου τοῦ συστησαμένου τὴν ἡγεμονίαν, ἔσχατος δὲ γενόμενος Ἀσσυρίων βασιλεὺς, ὑπερῆρεν ἅπαντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ τρυφῇ καὶ βαθυμίᾳ. *Ex eodem Diodoro, II, 23.*

(**) Τοιοῦτος δ' ὢν τὸν τρόπον, οὐ μόνον αὐτὸς αἰσχυρῶς κατέτρεψε τὸν βίον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν ἄρδην ἀνέτρεψε, πολυχρονιωτάτην γενομένην τῶν μνημονευομένων. Ἀρδᾶκης γὰρ τις, Μῆδος μὲν τὸ γένος, ἀνδρεία δὲ καὶ ψυχῆς λαμπρότητι διαφέρων, ἐστρατήγει Μῆδων τῶν κατ' ἐνιαυτὸν ἐκπεπομένων εἰς τὴν Νίνον. Κατὰ δὲ τὴν στρατείαν, γενόμενος συνήθης τῷ στρατηγῷ τῶν Βαβυλωνίων, ὑπ' ἐκείνου παρεκλήθη καταλύσαι τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἡγεμονίαν. *Ex eodem Diodoro, II, 23, 24.*

(***) Παρέστω Κεφαλίων ἐπίσημος εἰς, οὐχ ὁ τυγχὼν, οὕτω φάσκων· Ἀρχομαί γράφειν ἅψ' ὧν ἄλλοι τε ἡμνημένουςαν, καὶ τὰ πρῶτα Ἑλλανικός τε ὁ Λέσβιος, καὶ Κτησίας ὁ Κνίδιος, ἔπειτα Ἡρόδοτος ὁ Αἰλικαρνασσεύς. Τὸ παλαιὸν τῆς Ἀσίας ἐδασίλευσαν οἱ Ἀσσύριοι, τῶν δὲ ὁ Βήλου Νίνος. Εἴτ' ἐπάγει γένεσιν Σεμιράμειος καὶ Ζωροάστρου μάγου, ἐπὶ τε νῦν τῆς Νίνου βασιλείας. Μεθ' οὗ Βαβυλῶνα, φησὶν, ἡ Σεμίραμις ἐτείχευσεν τὸν τρόπον, ὥς πολλοῖσι λέλεκται, Κτησίᾳ, Ζήνωνι, Ἡροδότῳ, καὶ τοῖς μετ' αὐτοὺς, στρατείην τε αὐτῆς κατὰ

(1) Hunc Tithonum Memnonis patrem, eundem C interpretes, quem nos ex Græcis reliquiis corrigendum esse putavimus.

(9) Apud Diodorum Sic., lib. II. Recole superius caput.

(10) Lib. I.

(11) Ita codex Arm.; non ut Græcus textus *his autem*.

(12) In Chorenensis *Historia* I, 5, 16, itemque apud Eznichium cap. 33, scribitur *Zeradastes*. Apud Agathiam autem, p. 62 B, etiam *Ζωρόαδος* et *Ζωρόδης*. Diodorus II, 6, appellat *Oxyarten*: tum et stratagema narrat quo hic magus Bactrianus a Semiramide (Nino adhuc regnante) superatus est.

(13) Nihil de hoc bello est in Græco textu, uti nunc se habet, Cephalionis. Verumtamen Chorenensis quoque *Hist.* I, 17, eundem hunc Cephalionis locum refert dicentis, a Semiramide jam regnante Zoroastrum fuisse superatum. Quanquam idem Chorenensis tum hoc tum priore laudati libri capite contrariam item sententiam innuit, secundum quam Semiramidis cladem a Zoroastro passa traditur.

(8) Hoc in capitulo non semel erravit Armenius

filiorum suorum ab ipsamet patratam : utque eadem a filio item suo Ninya interempta sit postquam annis duobus supra quadraginta regnasset. Hic vero, qui in imperium successit, a Cephalione dicitur nihil dignum memoria gessisse.

2. Tum reges alios singillatim recenset, quorum dominationem mille annis mansisse docet (1), potestate a patre ad filium manante : neminemque eorum minus viginti annis *sceptrum* tenuisse (2). Nam imbellis et quieta et feminea eorum indoles tutos cautosque servabat : quippe qui penetrabilibus se continebant, nihilque agebant, atque a nemine, præterquam a pellicibus et a viris effeminatis conspiciantur. Si quis tamen avet hos reges cognoscere, Clesias diserte eos nominatimque recenset, quod ego quidem sciam, tres supra viginti. Sed enim qua ego voluptate vel animi jucunditate barbara nomina appellem, cassa omnino gestis præclaris, tyrannorum, inquam, illorum imbecillium et mollium et prope silvestrium?

3. Deinde addit : anno istius dominationis quadra-

των Ἰνδῶν, καὶ ἤσαν, καὶ ὅτι τοὺς ἰδίους ἀνέλεον υἱοὺς, καὶ ὑπὸ Νίνου τῶν παίδων ἐνὸς ἀνθρώπου τοῦ ἐπιδε-
ξαμένου τὴν ἀρχὴν.

2. Καὶ μεθ' ἑτέρα · καὶ τῶν λοιπῶν εἰς α' ἐτῶν ἀριθμὸν ἤρχον, παῖς παρὰ πατρός ἐκδεχόμενος τὴν ἀρχὴν, καὶ ἔχων ἤσαν αὐτῶν οὐδὲ εἰς ἐτελεύτησεν ἐτῶν κ' · τὸ γὰρ ἀπόλεμον τε καὶ ἀφιλοκίνδυνον καὶ γυναικῶδες ἦν αὐτοῖς ἀσφαλές · ἐνδόν γὰρ ἔμενον, οὐδὲ αὐτοῖς ἐν ἔργον ἐπρήσσεται, οὐδὲ ἑώρα τις αὐτοῦς, πλὴν αἱ τὸ πάλαι κίδεις καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ γυναικῶδεις. Τοὺς δὲ βασιλεῖς τοῦσδε, εἰς εἰδήσαι βούλεται, Κτησίας ἐστὶν ὁ λέγων ὁνόματα αὐτῶν κ', οἶμαι, καὶ γ'. Ἐμοὶ δὲ ἡ γραφὴ τί τερπνὸν ἢ τί χαρίεν ἤμελλον εἶξιν, ὀνομα-
κλήτην ἀνευ πράξεων βαρβάρους φωνέοντι τυράννους δειλοὺς καὶ μαλακοὺς;

3. Πρὸς οὖν ἐπάγει τὰ περὶ τῶν ἐτῶν αὐτῶν. Ἐτέων δὲ ὄντων ἀπὸ Νίνου τεσσαράκοντά που καὶ χ', Βέ-
λιμος ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων · καὶ ἀφικνεῖται Περσεύς ὁ Δανάης εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ, ναὺς ἄγων ρ' ἐφυγε
δὲ Περσεύς τὸν Διόνυσον τὸν Σεμέλης υἱέα. Καὶ μετέπειτα · Ὑστέρη δὲ γενεὴ κατὰ Πανύαν ἀρχοντα ὁ τῶν
Ἀργοναυτῶν στόλος ἐπλευσεν ἐπὶ τὴν Φάσιν καὶ Μηδείην τὴν Κολχίδα, καὶ Ἡρακλέα πλανηθέντα ἀπὸ τῆς
νεὺς διὰ τὸν ἔρωτα τοῦ Ἰλα, λέγουσι περὶ τοὺς Καππαδόκας ἀληθῆναι. Καὶ αὐτῆς, α' δὲ ἐτῶν ἀπὸ Σεμρά-
μεως εἰς Μητράϊον βασιλέα ἀν' ἀριθμοὶ τὸ περιτελλόμενον.

4. Μῆδεα Κολχίς ἀνεχώρησεν Αἰγέω· ἥς υἱὸς Μῆδος, ἐξ οὗ Μῆδοι, καὶ ἡ χώρα ἐκλήθη Μῆδεα. Εἰτά φησιν·
Μητράϊον δὲ τὴν ἀρχὴν διαδέχεται Ταύανος, ζῶν καὶ αὐτὸς κατὰ ἔθνη τὰ Ἀσσυρίων καὶ νόμους · καὶ ἄλλο
μὲν οὐδὲν ἐγένετο οὐδὲ ἐπὶ τούτου καινὸν ἔργον. Ἀγαμέμνων δὲ καὶ Μενέλαος οἱ Μυκηναῖοι ἐστρατεύσαντο
σὺν Ἀργεῖοις καὶ τοῖσι ἄλλοις Ἀχαιοῖς εἰς Ἴλιον πόλιν, τῆς Πριάμου τοῦ Φρυγῆς στρατηγῆς. Ἐκ Syncello
p. 167-168.

(1) Lege ad cap. xiv, num. 1, notam 4.

(2) Locum Græcum, qui vel corruptus vel ambig-
uus est, Goarus Syncelli interpres, p. 167 C, convertit, adeo ut vicennalis obiret nullus. Sed enim ex xiiii regibus (quot mox dicuntur) quorum nemo obierit vicennalis, quoniam pacto conflabitur mille annorum summa? Vox etiam teλεύτησεν ejicienda videtur a Græco textu. Locum igitur egregie intellexit tuitusque est Armenius noster interpres.

(3) Hic in tabulis mox subdendis dicitur *Belo-*
chus.

(4) Bacchi certamen cum Perseo innuit Nonnus
Dionys. xxv, proluxe autem canit *xlvi*.

(5) Apud Armenios scriptores *Cappadocia* ple-
rumque dicitur *CAΜΙΑΚ*, uti etiam hoc loco, et in
Bibliorum interpretatione Deut. ii, 23; Amos ix, 7;
Jerem. *xlvi*, 4; Act. apost. ii, 9. Chorenensis
tamen in *Geographia* utitur nomine *Cappadocia*.

(6) Locus hic percommodat nobis ansam præbet
edendi ejusdam summarii Euripideæ tragœdiæ *Pe-
liades*, quod (deperditam apud Græcos tragœdia)
Armenii incolunt servaverunt. Mosis Chorenensis,
qui non historica solum, verum etiam rhetorica
laude claruit, decem libri *Progymnasmatum* exstant.
Jam vero tertio ejus *rhetoricæ* libro, qui est *De
confutatione*, prædictam Euripidis fabulam Moses
ad exemplum sibi proponit oratoricæ confutationis.
En autem ejus verba :

PATROL. GR. XIX.

A gesimo supra sexcentisimum, rege Assyriorum
Belimo (3), Perseum Danacæ filium centum naves
ad illorum regionem appulisse. Fugam scilicet arri-
puerat Perseus a Baccho victus Semeles filio (4).
Deinde omisso Perseo Bacchique triumpho, ait,
sequiore ætate, imperante apud Assyrios Panya,
classem Argonautarum venisse ad Phasim amnem
et ad Colchicam Merleam : tum et Herculem iusano
Hylæ amore correptum, navi relicta Cappado-
ciam (5) versus, ut aiunt, errabundum conten-
disse. Dicit præterea : si quis mille annos a Semi-
ramide ad Mithræum numeret, eum rationes con-
stare deprehensurum.

4. Ab Ægeο rege discessit Medea Colchis, femina
saga (6). Hujus filius erat Medus, unde Medi (id est
B Mari) (7); et regio Media dicta (nempe Marastan).
Mithræi, inquit, imperium excipiebat successor
Teutamus, qui ad mores legesque Assyriorum vi-
tam suam exigebat; nihilque novi sub hoc rege
accidebat, nisi quod Agamemnon atque Menelaus
Mycenæi expeditionem cum Argivis fecerunt adver-

C

Medæ confutatio.

Si cuiquam lauderet fructum victoriæ ex mendacio
adipisci, aut laudis honorem apud omnes consequi;
cunctis equidem Euripides tragicus antecelleret, qui
fabulosæ orationis copia classem universam poetarum
superavit. Hic tamen in iis, quæ de Medea refert,
extremos mentiendi fines attingit.

Ait enim ipsam, societate cum Jasone quodam
inita, e Scythia in Thessaliam navigavisse, atque
magicas hic professam, regem, qui terræ impera-
bat, dolosis consiliis perdere decrevisse. Idcirco apud
ejusdem filias commemorata diu patris devesa se-
nectute masculæque prolis defectu, quæ in paternum
regnum succederet, ultro opem suam obtulisse qua
illum, siquidem ipsæ vellent, in juvenilem ætatem
denuo restitueret. His dictis, pergit porro singillatim
narrare qua ratione res patrata fuerit : nempe ut
Medea laniatum arietem in lebelem conjecerit, ignem-
que subdiderit : utque fervente cum mōtibus lebelem
viventis arietis speciem ostenderit : eoque modo illius
filibus Pe'iam laniandum curaverit. Eratque, inquit,
in lebelem; et præterea nihil addit.

Exin Moses Euripideæ fabulæ capita singula dili-
genter refutat, eaque prorsus incredibilia coarguit
(quanquam alibi Moses Euripidem vehementer ad-
miratur). Jam hoc Medæ facinus nemo fere copio-
sius narrat Diodoro Siculo iv, 50-52.

(7) Medos nimirum Armenii dicunt MARI, Mediam
MARASTAN.

sus Ilium urbem, in qua Priamus Phryx militarem A XV. Sparæthus annis XL. præfecturam gerebat.

5. Priami * exemplar quoque litterarum ad Teutamum circumfertur ejusmodi (1). « Militari vi, inquit, in regione tua (2) a Græcis irruentibus appetitus sum, belloque certatum est varia fortuna. Nunc vero et filius meus Hector exstinctus est, et aliorum multa proles ac strenua. Copiarum igitur valido sub duce nobis suppetias mitte. » Hinc diserte ait, missum esse a Teutamo auxilium, ducemque exercitus Memnonem Tithoni filium, quem insidiis exceptum Thessali interemerunt. Ait postea diserte, Sardanapallum anno tertio decimo supra millesimum Assyriorum regem esse creatum (3) : cujus et exitium memorat. Tum sublato Sardanapallo, Assyriorum imperium ab Arbace eversum et ad Medos esse translatum. Hæc omnia Cephalion.

6. Qui vero in libris feruntur Assyriorum reges, secundum emendata exemplaria, hi sunt.

ASSYRIORUM REGES (4).

- I. Ninus, quem primum aiunt universæ Asiæ, denptis Indis, imperavisse annis LII. Sub hoc constat vixisse Abrahamum Hebrææ gentis patriarcham.
- II. Semiramis annis XLII.
- III. Zames idemque Ninyas annis XXXVIII.
- IV. Arius annis XXX.
- V. Aralius, qui Amyrus, annis LX.
- VI. Xerxes, qui et Balæus, annis XXX.
- VII. Amramithes (5) annis XXXVIII.
- VIII. Belochus annis XXXV.
- IX. Balæas annis XII (6).
- X. Aladas (7) annis XXXII.
- XI. Mamythus annis XXX.
- XII. Macchaleus (8) annis XXX.
- XIII. Sphærus annis XXII (9).
- XIV. Mamylius annis XXX.

(*) Φέρεται καὶ ἀντίγραφος τῆς Πριάμου ἐπιστολῆς. Ex Syncello, p. 1, 55, A.

(**) Ἐπὶ Τευτάμου Ἰλιον Εὐσεβίου φησιν ἀλῶναι. Syncellus, p. 151 B.

(1) Lacunam codicis Armeniaci sic explet Syncellus, apud quem tamen ipsa epistola desideratur.

(2) In Græcis fragmentis supra dicitur Priamus Assyriorum regi subditus.

(3) Errorem Cephalionis, qui reges Assyrios tantummodo XXIII dixerit, et quidem Teutani successorem Sardanapallum, tum universam imperii ejus ætatem intra mille annos concluderit, merito coarguit Syncellus, p. 168 B, his verbis : Ὁ δὲ Κεφαλίων τοὺς πάντας καὶ ἀπὸ Βήλου, καὶ τὴν Τροίαν ἀλώσιν, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ ἔτη ὅπερ ἀδύνατον ἵνα γὰρ καὶ ἀπὸ Βήλου τις ὑπολάβοι τὸν Ταύτανον πρὸ τοῦ ἑσχάτου Σαρδαναπάλλου... Cephalion a Beli exordiis spatium omne (etiam eo, quod Trojæ cladem secutum est, incluso) annis mille dantaxat, quod a ratione alienum est, sub regibus tantum XXIII metitur. Tautannum quippe regem secundum et vigesimum a Belo numeraturus, ante Sardanapalum Assyriis postremo loco imperantem locandum putavit.

(4) Operæ pretium erit conferre Assyriorum regum quæ sequuntur nomina et numerum cum Chorenensis tabula satis discrepante eorundem regum Hist. 1, 18, qui reges tantum XXI post Semiramis

XV. Sparæthus annis XL.

XVI. Ascatades annis XL.

Sub hoc fuit Moses Hebræorum legislator.

XVII. Amyntas annis XLV.

XVIII. Belochus annis XLV.

Hujus filia Tratres (10), quæ Achurardista vocata est, regnavit cum eo annis XVII. Bacchus et Perseus hac ætate fuerunt.

XIX. Balatores annis XXX.

XX. Lamprides annis XXXII.

XXI. Sosares (11) annis VIII (12).

XXII. Lampares, annis XXX.

XXIII. Panyas annis XLII (13).

Sub hoc Argonautarum (14) classis atque Hercules cognoscebantur.

B XXIV. Sosarmus annis XIX.

XXV. Mithraeus annis XXVII.

XXVI. Teutamus annis XXXII.

Sub quo Ilium captum est **.

XXVII. Teutæus annis XL.

XXVIII. Thineus annis XXX.

XXIX. Dercylus (15) annis XL.

XXX. Eupalmeus annis XXXVIII.

Sub hoc Hebræorum illustris rex David vixit, cujus filius Salomon Hierosolymis templum fundavit.

XXXI. Laosthenes annis XLV.

XXXII. Peritiades annis XXX.

XXXIII. Ophratæus annis XXI

C XXXIV. Ophratanes annis L.

XXXV. Acrazanes annis XLII

XXXVI. Sardanapallus annis XX.

Sub hoc Lycurgus (16) leges Lacedæmoniis ferebat.

7. Hæc finis fuit regum Assyriorum, imperante Athenis Tespicio Ariphronis filio. Tempus imperii Assyriorum, secundum accuratos scriptores, anni mille ducenti quadraginta (17) : secundum vero alios

ponit in editione (at ms. XXXII), ita tamen ut et ipse desinat in Sardanapallum.

(5) Choren. ms. Armamithris.

(6) Lege XLII; ut habet Samuel Aniensis.

D (7) In secundo libro Altadas, uti etiam hic habet Chorenensis.

(8) Choren. ms., Aschaleus.

(9) In secundo Eusebii libro multa annorum discrepantia est ab hoc catalogo.

(10) Recte suspicatur cl. Aucherus Tratres videri corruptum ex Græco θυγάτηρ. Hæc enim in secundo libro dicitur Badossa vel Atossa.

(11) Codex hic Sumares. Sed Sosares in secundo libro, et in Syncello atque Chorenensi.

(12) Samuel xv.

(13) Samuel XLV.

(14) Codex Arm. Argivorum.

(15) Codex hic Derusus, sed emendatur in secundo libro et in Chorenensi.

(16) Codex Arm. Lacoriges.

(17) Ita prorsus apud Augustinum De civ. Dei, IV, 6 : Sicut scribunt qui chronicam historiam persecuti sunt, mille ducentos et quadraginta annos ab anno

mille trecenti. Thonnius Concolerus, qui Græce dicitur Sardanapallus, ab Arbace et Belesi victus, se ipsum igni tradidit. Ab eo ad primam olympiadem anni sunt quadraginta. A Sardanapallo autem Assyriorum imperium * Arbaces auferens, Belesim quidem constituit regem Babyloniorum; ipse vero ad Medos transtulit Assyriorum imperium, cuius longævitæ hæc.

MEDORUM REGES.

- I. Arbaces annis xxviii.
- II. Maudaces (1) annis xx.
- III. Sosarmus annis xxx.
- IV. Artycas annis xxx.
- V. Dejoces (2) annis liv.
- VI. Phraortes (3) annis xlv.
- VII. Cyaxares annis xxxii.
- VIII. Astyages (4) annis xxxviii.

Sub hoc Cyrus Persis dominabatur, qui, dejecto Astyage, Medorum imperium exstinxit, quod quidem annis ducentis nonaginta octo viguerat (5). Nonnulli tamen alios reges Medorum in codicibus scribunt (6).

LYDORUM REGES.

- I. Ardysus Alyatæ annis xxxvi.
- II. Alyates annis xiv.
- III. Meles (7) annis xii.
- IV. Candaules annis xvii.
- V. Gyges annis xxxv (8).

(*) Ἀρδάκης τὴν βασιλικὴν προσηγορίαν καὶ τὸν πλοῦτον εἰς Μήδους μετήγαγεν. Ἀσσυρίων δὲ βασιλεὺς κατέστησε Βέλεσιν. Ex Syncello, p. 205 D.

(**) Εὐσέβιος Κύρου ἄτοισι γέλωσε, Καμβύσου ἔτη η', Μάγων ἀδελφῶν μῆνας ζ'. Ex Syncello, p. 227 A.

primo quo Ninus regnare cepit permansit Assyriorum regnum, donec transferretur ad Medos. Ita Eusebius etiam in secundo libro, teste Hieronymo, ubi de obitu Sardanapali. Sed enim Syncellus, p. 168 C, paulo diversam ipsius Eusebii sententiam refert: Ὁ μέντοι Εὐσέβιος καίπερ πραγματείας οὐ τὴν τυχούσαν συλλεξάμενος φιλοπόνως, καὶ ταύτῃ τὴν ἐαυτοῦ χρονικὴν συγγραφὴν κατασεμνύνας, τὰς τε προκειμένας χρήσεις Διοδώρου καὶ Κεφαλίωνος προθεῖς, ἐν ἧς βασιλεύσιν τὴν Ἀσσυρίων ἀρχὴν περιέλαβεν, ἔστι δὲ, ατ', τῷ Καστορί μᾶλλον ἀκολουθήσας, οὐ καὶ μαρτυρίαν προήγαγεν, ἀσπ' ἔτη φάσκουσιν τοὺς Ἀσσυρίων βασιλεῖς ἀρξαι: Eusebius pretiosam licet materiam studioso conatu collegerit, eaque Chronicon suum ditaverit, prædictasque et Diodori Cephaliōnis sententias protulerit; tamen Assyriorum imperio reges xxxvi, annosque mccc attribuit, ad sententiam inclinans Castoris, cuius et testimonium protulit (cap. 43, in quo tamen Eusebius ad Castorem non inclinavit) annos mclxxx Assyriorum imperio tribuentis. Denique Alexander Magnus, teste Augustino De civ. Dei xii, 10, in epistola ad Olympiadem matrem ex fabulosis Ægyptiorum narrationibus aiebat, regnum Assyriorum quinque millia excessisse annorum.

(1) Chorenensis Hist. i, 21, Maudaces.

(2) Codex hic Dejoces; sed Dejoces Chorenensis, et secundus Eusebii liber. Vide Diodori Excerpta p. Lat. 231.

(3) Consonat Chorenensis in ms.

(4) Asdahagis seu Astyagis alia etiam nomina relictantur a Syncello, p. 205 D et 226 D, nempe Darius, Nabonidus, Assuerus.

(5) Atqui hæc summa ex prædictis numeris non emsurgit. Sed parum abludit sententia Agathiae di-

A VI. Ardys annis xxxvii (9).

VII. Sadyates (10) annis v (14).

VIII. Otiartes annis xl.

IX: Croesus annis xv.

Croeso interfecto, Cyrus Lydorum imperio finem imposuit.

PERSARUM REGES.

I. Cyrus annis xxxi **.

II. Cambyses annis viii.

III. Zmerdis Magus mensibus vii.

IV. Darius Hystaspis annis xxxvi.

Sub hoc instaurabatur templum Hierosolymis, postquam Babylonii priscum inflammaverant.

V. Xerxes Darii annis xx.

B VI. Artaxerxes, cognomento Longimanus, an xli.

Sub hoc Ezdras et Nehemias Hebræorum duces cognoscebantur.

VII. Darius annis VII (12).

VIII. Artaxerxes annis xl.

IX. Ochus annis xxvi.

X. Arses annis iv.

XI. Darius annis vi (15).

8. Hunc interfecit (14) Alexander Philippi, qui in Persas simul et Assyrios annis duodecim dominatus est. Hinc sequuntur Macedones annis ducentis nonaginta quinque (15) usque ad feminæ cujusdam Cleopatæ interitum, quæ centesima et septima olympiade supra octogesimam regnum tenebat. Ea

centis p. 63 64: "Ἐτῇ Μῆδων ἐν τῇ ἀρχῇ διαγυσάντων οὐ μείον ἢ τριαχόσια, Medi rerum potiti sunt annis haud minus trecentis. Apud Syncellum p. 235 C in margine scribuntur anni cclxxvi, tum p. 359 C mendose anni xxx. Medici imperii diuturnitas e Ctesia etiam apud Diodorum mox laudandum cognoscitur.

(6) Et quidem apud Diodorum ii, 32-34 (ut alios auctores mittamus) reges Medorum hi ponuntur a Ctesia: Arbaces annis xxviii, Madauces annis i, Sosarmus annis xxx, Artycas annis i, Arbianes annis xii, Arteus annis xl, Artynes annis xii, Astibaras annis xl, denique Aspadas seu Astyages. Moses item Chorenensis novem Medorum reges enumerat: namque inter Artycam et Dejocem interponit regem Cardiceam.

(7) Codex, mendose, Seles. Sed Meles est in secundo libro: tum et in Syncello p. 239 D, Miles.

(8) Syncell. xxxvi.

(9) Syncell., xxxviii.

(10) Codex Sardiartes.

(11) Secundus Eusebii liber et Syncellus xv.

(12) In secundo libro annis xix.

(13) Aliter Clemens Alex. (ut huius unius comparatione utamur) Strom. i, 21, p. 395 Cyrus annis xxx, Cambyses annis xix, Darius annis xlvi, Xerxes annis xxvi, Artaxerxes annis xli, Darius annis viii, Artaxerxes annis xlii, Ochus vel Arses annis iii.

(14) Etiam Agathias p. 64 A, disertè ait: Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου Δαρεῖον ἀποκτείνας, Alexander Philippi filius, Darium interficiens; quanquam reapse Darius a suis percussus est.

(15) Clemens Alex. Strom. i, 21, p. 396, alia ratione inita scribit cccxii.

ætate imperavit Romanis Augustus (cognomento Sebastus (1), quæ vox sonat *adorabilem*); isque tunc anno jam quinto decimo Romanum imperium regebat. A quo anno ad ducentesimam secundam olympiadem, in quam Tiberii decimus quintus annus incidit, conflantur anni duo supra quinquaginta. Hinc ad Constantini vicennialia sunt anni trecenti. De his hactenus. Nunc ad Hebræorum chronologiam pergendum est.

CAPUT XVI.

Qua ratione ab Hebræis chronologia tradatur.

1. Res Hebraicas consequenter en addimus ex Mose, et ex iis, qui post eum apud Hebræos feruntur, libris: tum ex Flavii Josephi Judaica priscorum historia: tum denique ex Africani *Chronicis*.

Chaldæorum, Assyriorum, Medorum Persarumque tempora, itemque regum historia, ea prorsus ratione se habent quam nos præcedente sectione diximus. Quin adeo Hebræorum progeniem ab origine manare Chaldaica satis exploratum est: namque Chaldæum fuisse Abrahamum, ejusque majores Chaldæam incoluisse liquido constat (2). Id etiam Moses scripto commendans narrat: « Tulitque, ait, Thara Abramum filium suum, et Lotum filium Arani nepotem suum, et Saram nurum suam uxorem Abrami filii sui, eduxitque eos e terra Chaldæorum (3). » Itaque juxta chronica Chaldæorum opportunissime ascribitur Hebræorum priscorum historia. Quæ tamen ab istis de diluvio traduntur,

(*) Καὶ ἔλαβε Θάρα τὸν Ἀβραμ τὸν υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸν Λὼτ υἱὸν Ἀρράμ υἱὸν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ τὴν Σάραν τὴν νύμφην αὐτοῦ, γυναικα Ἀβραμ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, καὶ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐκ τῆς χώρας τῶν Χαλδαίων. *Ex Genesi*, xi, 31.

(**) Χοῦς δὲ ἐγέννησε τὸν Νεβρώδ· οὗτος ἤρξατο εἶναι γίγας ἐπὶ τῆς γῆς· οὗτος ἦν γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου τοῦ Θεοῦ. Διὰ τοῦτο ἐροῦσιν, ὡς Νεβρώδ γίγας κυνηγὸς ἐναντίον Κυρίου. Καὶ ἐγένετο ἀρχὴ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Βαβυλῶν καὶ Ὀρέχ καὶ Ἀρχάδ καὶ Χαλάννη ἐν τῇ γῇ Σενναάρ. Ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης ἐξῆλθεν Ἀσσοῦρ. *Ex Gen.* x, 8-11.

(1) Scribendum erat: *Græcis dictus Σεβαστός, quæ vox, etc.* Hæc autem videtur glossa. Sed Augustinus idem sonare ac Σεβαστόν fatetur ipse Græcus Pausanias *Lacon*, cap. 11.

(2) Rem ex Philone, Josepho ac Polyhistore confirmat ipse Eusebius *Præp. ev.* viii, 6, ix, 16, 17.

(3) Sic quidem scribit Eusebius ex vulgato LXX Interpretum textu, sed in Bibliis Armeniacis Nachorus quoque additur: Tulitque Thara Abramum filium suum, et Nachorum filium suum, et Lotum filium Arani filii sui, etc. Ergo jam licet feliciter expedire quæstionem, quam aliter solvebat Augustinus *De civ. Dei* xvi, 13: Narratur quemadmodum Thara cum suis regionem reliquerit Chaldæorum, et venerit in Mesopotamiam, et habitaverit in Charra. Tacetur autem de uno ejus filio Nachor, tanquam eum non duxerit secum. Sed invenimus postea, cum servum suum mitteret Abraham ad accipiendam uxorem filio suo Isaac, ita scriptum: « Et accepit puer, etc., et profectus est in Mesopotamiam in civitatem Nachor. » Isto et aliis sacræ historię testimoniis ostenditur, etiam Nachor frater Abraham exisse de regione Chaldæorum, sedesque constituisse in Mesopotamia. Cur ergo Scriptura eum non commemoravit? Cur, putamus, nisi forte quod a paterna et fraterna pietate desciverat, et superstitioni adhereret Chaldæorum, et postea inde, sive pœnitendo, sive persecutionem passus, quod suspectus haberetur, et ipse emigravit? Nihil tamen de profectione Nachori est in textibus sive Hebraico sive Samaritano.

(4) A diluvio Noachico ad Abrahami ortum pu-

A ea abs Græcis fabulationibus vehementer abhorrent, quod quidem attinet ad diluvium quod hæc sub Deucalione contigisse aiunt. Imo et illud grande diluvium, quod Græci in Ogygi ætatem incidisse tradunt, procul abest ab ejus diluvii temporibus, cujus notitia apud Hebræos vulgata est: nimirum hoc accidit mille fere et ducentis annis ante Ogygi tempora (4); quamvis Ogygeum diluvium quinquaginta et ducentis annis (5) Deucalioneo vetustius sit. Porro Assyriorum chronica, quibus diluvii historia continetur, non minima est affinitas cum Hebræorum oraculis, quibus denæ ante diluvium successiones procreationum diligenter expensæ traduntur.

2. Post diluvium vero a tribus viris toto orbe genus humanum disseminatum est. Namque a Japhetho cunctam Europam, et regionem ab Aman monte usque ad occidentalem oceanum aiunt incolis frequentatam: a Chano Ægyptum, Libyam universamque ultra ad occidentem solem plagam: a Semo denique fratrum natu maximo Assyriam et reliquas Orientis partes. Primi quoque Babylonis conditus Nebrodum aiunt auctorem litteræ Hebræorum his verbis: « Chus Nebrodum genuit (6), qui, ut ait Scriptura, cœpit esse gigas in terra. Is erat gigas venator coram Deo. Unde dictum illud manavit: Quasi Nebrodus gigas coram Deo. Fuit autem principium regni ejus Babylon et Ored et Achad et Chalane in terra Senaar. Ex eadem regione egressus est Assur qui Ninivem condidit ». Ninives

taturus est infra Eusebium noster annos DCCCCLXII. Nunc dicit, inter Noachicum et Ogygeum diluvium interpositos esse annos mille circiter et ducentos. Hinc est colligendum in quem fere Abrahami annum ab Eusebio Ogygeum diluvium collatum sit: is enim locus secundi Eusebiani libri desideratur in mutilo codice Armeniaco. Sed enim quid Eusebius in *Chronicis* tradiderit de Ogygei Deucalionisque diluvii temporibus commode docet Augustinus *De civ. Dei* xviii, 8 et 10: Nostri qui chronica scripserunt, prius Eusebius, post Hieronymus, qui utique præcedentes aliquos historicos in hac opinione secuti sunt, prius annos amplius quam trecentos, jam secundo Argivoorum Phoroneo rege regnante, Ogygii diluvium fuisse commemorant... Ut nostri Eusebius et Hieronymus scribunt, adhuc Cecrope permanente, diluvium fuit quod appellatum est Deucalionis, eo quod ipse regnabat in earum terrarum partibus, ubi maxime factum est.

(5) In codicis Arm. margine ccx. Retinemus autem textus lectionem; nam et Cedrenus p. 14, B, ait: «Οτι δύο κατακλυσμοὶ κατὰ τὴν Ἑλλάδα γῆν διαδοσθῆναι γέγοναν· πρῶτος ἐπὶ Ὀγύγου ἐν τῇ Ἀττικῇ· χρόνιος δὲ ὕστερον σμῆ' ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπὶ Δευκαλίωνος. Duo diluvia in Græcia celebri fama fuerunt: prius sub Ogygo; alterum post annos CCXLVIII sub Deucalione in Thessalia.

(6) Hoc loco scribitur in codice Arm. glossa quædam seu nota quæ ita se habet: Chus est Æthiops a quo procreatus creditur Nebrodus.

nomine Ninum appellatam aiunt, quæ erat prima Assyriorum urbs regia, quæque Assurum auctorem agnoscit. Erat autem hic de filiis Semi, a quo diximus occupatas omnes plagas Orientis. Nati ex Semo feruntur (1) etiam Elamus et Assurus et Arphaxades et Aramus et Ludus. At ex Elamo orti sunt Elamitæ, gens prima Persarum (2) : ab his Elymais urbs condebatur. Assuro Assyrii progeniti sunt : condebaturque Assurus urbem Ninum, quæ mox Ninive dicta est. Ex Arphaxade Arphaxadæi, qui et Chaldæi vocitati sunt (3). Ex Aramo Aramæi, quibus est nomen etiam Syri. Ex Ludo denique Lydi (4). Arphaxadis autem filius fuit Sala; hujus Heberus, a quo Hebræorum nomen et gens propagabatur. Hebero successit sexto loco Abrahamus Judaicæ gentis patriarcha, decima post diluvium generatione. Hæc hæctenus. Quippe multa paucis diximus ad demonstrandam Hebræorum cum Chaldæis et Assyriis affinitatem. Nunc operæ pretium est, re paulo altius repetita, principium facere chronologiæ Hebræorum.

3. Jam hujus initio statim ea narrat Moses quæ primigeniam nostram creationem spectant : post bonitatem autem amissam, primam humanarum stirpium evoluit historiam, quarum patriarcham prædicat Adamum, qui quidem generi universo homonymus est : namque Adam in Hebræorum loquela cunctos homines universim significat. Ævum igitur, quo hic paradiso pulsus vitam protelavit, divinus per Mosem Spiritus edisserit : tum recta serie posterorum ejus successionem enumerat, itemque tempora pro singulorum ætatibus : prorsus ut jam inde ab Adamo contexere nobis liceat atque ordinare Hebræorum chronologiam.

4. Nam tempora, quibus habitatum est in illo, qui Dei dictus est, paradiso, nemo est qui effari queat. Imo mihi videtur mirabilis ille Moses, divino Spiritu usus, nescio quod diversorium orbe nostro melius, et beatissimum aliquem Deo dilectæ vitæ incolatum innuere, cum primas humani generis sedes paradisum appellat (5) : nempe Adamum in paradiso suaviorem dulcioremque vitam agita-

visse, quam hominis est : quod prorsus de universa hominum stirpe designavisse exploratum est (6).

5. Sed enim nostra hæc chronologia nullam ejus incolatus rationem habebit : neque ordietur a cælo terraque conditis, uti nonnulli sibi faciendum existimaverunt; sed ab eo tempore quo natura nostra coepit esse, uti nunc se habet, mortalis; atque ejusmodi vitæ conditio a prisco illo parente nobis oborta est : illo, inquam, qui paradiso excidit, dulcique ac feliciore vita depulsus est, et nomine dictus Adamus. Hujus ego annos, quibus fatalem mortalemque vitam conclusit, ex Hebraicis codicibus colligam, sequentique sermone recitabo. Id videlicet Hebraicæ chronologiæ caput est, unde etiam Mosais liber hoc pacto auspicatur.

6. « Et emisit eum, inquit, scilicet primum hominem, Dominus Deus e paradiso deliciarum, ut terram excoleret de qua sumptus erat. Et ejecit Adamum, eumque e regione paradisi deliciarum collocavit. » Tum addit : « Ingressus Adamus ad Evam uxorem suam est, quæ concepit peperitque Cainum. » Atque hinc omnino nostra hæc chronologia exordium capiat : superioris autem temporis, si qua est, historia, ea prorsus ut ineffabilis a posteris temporibus sejuncta habeatur. Age vero ipsi Hebræi in suis temporibus supputandis valde dissident inter se : quare operæ pretium est textuum apud ipsos exstantium notitiam habere, ut ex instituta rite comparatione veritas elucescat. Porro Mosaici quinque libri orbis opificium, ætates tum viventium ante diluvium tum priscorum hominum post illud, nec non Hebraicas propagines, et denique Mosis ex hac vita excessum recitant.

7. Sed enim Legis Volumen apud Judæorum successores aliter se habet, atque apud Samaritanos qui fuerunt Judæorum proselyti. Quin adeo ipæ litteræ alia forma præditæ sunt apud Hebræos, alia apud Samaritanos : atque Samaritanas genuinas et primigenias habendas esse, ne Judæorum quidem hæredes infitias ibunt. Igitur ante mutatas litteras nullum inter eos discidium fuit. Rursus quod attinet ad chronologiam manifestus est partium dis-

(1) Τὴν μὲν ποσότητα τοῦ χρόνου τῆς ἐν τῷ παραδείσῳ διαγωγῆς τῶν πρωτοπλάστων ἀνθρώπων ἡμῖν ὁ θεὸς Μωϋσῆς καταλείπει. Ex Syncello, p. 4 B.

(2) Καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν Κύριος ὁ θεὸς ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν ἐξ ἧς ἔληφθῃ. Καὶ ἐξέβαλε τὸν Ἀδὰμ, καὶ κατέκτισεν αὐτὸν ἀπέναντι τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. Ex Gen. iii, 23, 24.

(3) Ἀδὰμ δὲ ἔγνω Εὐαν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· καὶ συνέλαβε καὶ ἔτεκε τὸν Κάιν. Ex Gen. iv, 1.

(4) Διαφωνοῦσι τὰ Ἑβραϊκὰ ἀντίγραφα πρὸς τὸ Σαμαρειτῶν ἀρχαιότατον καὶ τοῖς χαρακτηρησι διαλλάντων, ὅτι ἀληθὲς εἶναι καὶ πρῶτον Ἑβραῖοι καθομολογοῦσι. Ex Syncello, p. 83 C.

(1) Gen. x, 22.

(2) Suffragatur diserte Josephus Antiq. i, 6 : Ἑλαμὸς Ἑλαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, κατέλιπεν Ἑλαμὸς Ἑλαμάος, qui euni Persarum progenitores, procreavit.

(3) Idem plane tradit Josephus loco prædicto : Ἀρφαξάδης τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Ἀρφαξάδου ὀνόμασεν, ἀρξας αὐτῶν Ἀρφαξάδης ὀνομαζόμενος Ἀρφαξάδης fecit, quorum princeps (vel pater) fuit.

D (4) Imo hi Ludi olim dicebantur teste Josepho loco nuper laudato : Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, Λούδου δὲ τότε, Λούδας ἔκτισε.

(5) De paradiso, in quo Moses collocatum Adamum narrat, haud absimili modo loquitur Eusebius Præp. ev. xii, 11, 13, qui et Mosaicam narrationem opportunis Platonis locis confirmat.

(6) Subobscurus vel perplexus et ambiguus in Armeniacc textu locus.

sensus, quem mox comparatio a nobis instituenda vel apprime coarguet. Verumtamen Græcæ interpretationis editio quibusdam in locis Judaica quidem vehementer abludit, ab Hebraico - Samaritana autem non æque: ita ut ad diluvium usque cum hac non congruat; inde tamen usque ad tempora Abrahami consentientem habeat traditionem. Qui apud nos fertur textus Septuaginta Virorum, is sub Philadelpho Ptolemæo in Græcicum sermonem, *Ægypti* vernaculum, ex Hebræo conversus, miroque

verborum ac sententiarum consensu in Alexandrina urbe elaboratus est (1); idemque in bibliotheca conditus et diligentissime conservatus. Nunc vero accurate perscribam singulorum textuum tenorem, ut quivis facile prædictæ historiæ differentias intelligere queat.

8. Ergo primo "videamus, Septuaginta Virorum interpretatio ab Adamo ad ortum Abrahami cuiusmodi habeat chronologiam.

SEPTUAGINTA VIRORUM.

I. "Primus homo Adamus anno ætatis cccxx genuit Sethum: vixitque adhuc annis dcc usque ad cxxxv annum Malalaelis.

II. Sethus annos natus ccv genuit Enosum: vixitque adhuc annis dccvii usque ad xx annum Enoch.

III. Enosus annos natus cxc genuit Cainanum: vixitque adhuc annis dccxv usque ad lxi annum Mathusalæ.

IV. Cainanus annos natus clxx genuit Malalaelem: vixitque adhuc annis dccxl usque ad lxxxi annum Lamechi.

V. Malalael annos natus clxv genuit Jaredum: vixitque adhuc annis dccxxx usque ad xlviii annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus clxii genuit Enochum: vixitque adhuc annis dccc usque ad cclxxx annum Noachi.

VII. Enochus annos natus clxv genuit Mathusalam: vixitque adhuc annis cc, translatusque est anno trigesimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus clxvii genuit Lamechum: vixitque adhuc annis dcccii. Sub eo contigit diluvium annis ante obitum viginti duobus (2), unde et summa reliquæ ejus vitæ cognoscitur. Secundum vero alia exemplaria vixit genito Lamecho adhuc annis dcclxxxii (3) et ingruente diluvio obiit.

IX. Lamechus annos natus clxxxviii genuit Noachum: vixitque adhuc annis dxxxv. Ante patrem suum Mathusalam Lamechus obiit, producta vita usque ad dxxxv annum Noachi.

(*) Εἶθ' οὕτω καὶ τὰ παρὰ Εὐσεβίου τριχῶς ἐκτεθέντα, ὡς ἐκεῖνός φησι, κατὰ τὰ τοὺς ἑβδομήκοντα σοφοὺς ἑρμηνέας, καὶ κατὰ τὸ παρ' Ἑβραίοις, καὶ ἐτι κατὰ τὸ παρὰ Σαμαρείταις ἀντίγραφον. *Ex eodem*, p. 80 C.
(**) Εἰδόμεν οὖν πρῶτον πῶς ἡ τῶν Ὁ' ἑρμηνεία τὴν ἀπὸ Ἀδὰμ μέχρι τῆς τοῦ Ἀβραὰμ γενέσεως χρονογραφίαν παρελήφεν. *Ex Syncello*, p. 81 D.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΛΕΞΕΙΝ ΠΑΡΑ ΤΩΝ ΕΒΔΟΜΗΚΟΝΤΑ.

(***) Πρῶτος ἀνθρώπων Ἀδὰμ γενόμενος ἐτῶν αλ' γεννᾷ τὸν Σῆθ' καὶ ἐπέζησεν ἐτη ψ' μέχρις ῥλε' ἔτους Μαλαλεῆλ.

Σῆθ' γενόμενος ἐτῶν σε' γεννᾷ τὸν Ἐνὼς· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ψζ' μέχρις εἰκοστοῦ ἔτους Ἐνὼς.

Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν ρς' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ψιε' μέχρις νγ' ἔτους Μαθουσάλα.

Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν ρθ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεῆλ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ψμ' μέχρις πα' ἔτους Λάμεχ.

Μαλαλεῆλ γενόμενος ἐτῶν ρξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ψλ' μέχρις μη' ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ρξδ' γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ω' μέχρις σπ' ἔτους Νῶε.

Ἐνὼχ γενόμενος ρξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἐτη σ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει λγ' τοῦ Λάμεχ.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ρξς' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωδ'.

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν ρπη' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἐτη φλε'. Πρῶτος Λάμεχ πρὸ τοῦ ἰδίου πατρὸς τελευτᾷ τοῦ Μαθουσάλα· ἐπέζησε δὲ μέχρις φλε' ἔτους Νῶε. *Ex Syncello*, p. 81, 82.

(1) Rem notissimam notis illustrari quis ferat? B est summa annorum dcccclv. Vixit autem Mathusala annis dcccclxix; ergo annis xiv diluvium excessit. Atque hæc est famosa questio, ut verbis Hieronymi *Quest. in Gen.* v, 25, utamur, et disputatione omnium Ecclesiarum ventilata, quod nimirum juxta diligentem supputationem quatuordecim annos post diluvium Mathusala vixisse referatur. Sed enim Augustinus *De civ. Dei*, xv, 13, et *Quest. ii in Gen.*, itemque *De peccato orig.* ii, 27, ait, in quibusdam Græcis LXX Virorum codicibus nec non in uno Latino et uno Syro inveniri Mathusalam sex annis ante diluvium fuisse defunctum.

(3) Biblia sane Armeniaca aiunt Mathusalam post genitum Lamechum superfuisse annis dcclxxxii; verum eadem docent Mathusalam genuisse anno ætatis clxxxvii: quare et de sententia Armeniorum Mathusala diluvio superfuit.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum : vixit adhuc usque ad diluvium annis C. Sexcentesimo Noachi anno supervenit diluvium. Vixitque Noachus post diluvium cum filiis suis annis CCCL usque ad annum octogesimum tertium (1) Heberi.

Summa annorum MMCCXLII. Hæc secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

9. HEBRAICUM VERO JUDÆORUM EXEMPLAR ITA SE HABET.

I. Adamus anno ætatis CXXX genuit Sethum : vixitque adhuc annis DCCC usque ad LVI annum Lamechi.

II. Sethus annos natus CV genuit Enosum : vixitque adhuc annis DCCCVII usque ad CLXXIII annum Lamechi.

III. Enosus annos natus XC genuit Cainanum : vixitque adhuc annis DCCCXV usque ad LXXXIV annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus LXX genuit Malalaelem : vixitque adhuc annis DCCCXL usque ad CLXXIX annum Noachi.

V. Malalael annos natus LXV genuit Jaredum : vixitque adhuc annis DCCCXXX usque ad CCXXXIV annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus CLXII (2) genuit Enochum : vixitque annis DCCC usque ad CCCLXVI (3) annum Noachi.

VII. Enochus annos natus LXV genuit Mathusalam : vixitque adhuc annis CCC, translatusque est anno centesimo decimo tertio Lamechi.

VIII. Mathusala annos natus CLXXXVII (4) genuit Lamechum : vixitque adhuc annis DCLLXXXII usque ad ipsum diluvium (5).

IX. Lamechus (6) annos natus CLXXXII genuit Noachum : vixitque adhuc annis DXCv. Is obiit quinquennio ante diluvium.

X. Noachus annos natus D genuit Semum, Chamum et Japhethum : vixitque adhuc annis C usque ad diluvium. Anno sexcentesimo Noachi diluvium fuit. Vixitque adhuc post diluvium annis CCCL usque ad annum LVIII Abrahami.

Summa annorum MDCLVI. Dissentit a Septuaginta Virorum interpretatione annis octoginta sex supra quingentos.

10. Hoc annorum numero, aliorum quidem patriarcharum ab Adamo ad Noachum tempora, antequam quisque procreare liberos inciperet, differunt a Septuaginta Virorum interpretatione : cum eadem autem consentiunt Jaredi, Mathusalæ et Lamechi tempora (7). Jam ex trium horum concordia primum est conjicere, lectionem nostram etiam in præcedentibus melius se habere. Namque e copia tem-

Νῶε γενόμενος ἐτῶν Ϝ' γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ ἐτη Ϝ'. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐτη τν' μέχρις πγ' ἔτους Ἑβερ.

Ὅμοῦ τὰ πάντα βρῆθ'. Ταῦτα μὲν κατὰ τὴν Ὁ ἑρμηνείαν. Ex Syncello, p. 83 D.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΕΞΙΝ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΕΒΡΑΙΚΟΥ.

Ἀδάμ γενόμενος ἐτῶν ϱλ' γεννᾷ τὸν Σὴθ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ω' ἕως νς' ἔτους Λάμεχ. Σὴθ γενόμενος ἐτῶν ϱε' γεννᾷ τὸν Ἐνὼς· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωζ' μέχρι ϱζη' ἔτους Λάμεχ. Ἐνὼς γενόμενος ἐτῶν υι' γεννᾷ τὸν Καϊνᾶν· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωιε' μέχρις πδ' ἔτους Νῶε. Καϊνᾶν γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωμ' μέχρις ϱς' ἔτους Νῶε. Μαλαλεήλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ωλ' μέχρις σδδ' ἔτους Νῶε. Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ϱξβ' γεννᾷ τὸν Ἐνὼχ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη ω' μέχρις τξς' ἔτους Νῶε. Ἐνὼχ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἐτη τ', καὶ μετετέθη ἐν ἔτει ϱιγ' Λάμεχ. Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ϱπς' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ψπθ' ἕως αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ. Νῶε γενόμενος ἐτῶν Ϝ' γεννᾷ τὸν Σὴμ, τὸν Χάμ, τὸν Ἰάφεθ· καὶ ἐπέζησεν ἐτη Ϝ' μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει χ' τοῦ Νῶε ὁ κατακλυσμὸς ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἐτη τν' μέχρι νη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ὅμοῦ τὰ πάντα ἐτη αχγς'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν ἐν ἔτεσι φπς'. Ἐν τούτοις οἱ μὲν τῶν ἄλλων τῶν ἀπὸ Ἀδάμ καὶ ἐπὶ Νῶε χρόνοι πρὸ τῆς ἐκάστου παιδοποιίας διεστήκασιν πρὸς τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν· συμφωνοῦσι δὲ αὐτῇ οἱ τοῦ Ἰάρεδ καὶ τοῦ Μαθουσάλα καὶ τοῦ Λάμεχ· ἐκ δὲ τῆς τούτων συμφωνίας πάρεστι λογισμῷ λαβεῖν, ὅτι καὶ τὰ πρὸ τούτων βέλτιον ἢ παρ' ἡμῖν ἀνάγκησιν ἔχει. Ἀπὸ

(1) Codex Arm. LXXX, sed mendum tollitur tum B thusalam diluvio superstitem, ait diserte Hieronymus *Quæst. in Gen.* v, 25. At Augustinus *De civ. Dei* xv, 11, et *Quæst. II in Gen.*, existimabat in Hebraicis dici Mathusalam præmortuum diluvio.

(2) Codex Arm. tantum LXII; sed contra est inferius. Veram lectionem tuetur etiam Augustinus *De civ. Dei*, xv, 10, qui ait : *In sexta generatione nusquam utrique codices* (Græcus et Hebraicus) *discrepant.*

(3) Codex Arm. tantum LXVI.

(4) Hinc corrigendus Augustini locus *De civ. Dei* xv, 13, in quo mendose scribitur CLXXXII.

(5) Etiam in Hebraicis codicibus exhiberi Ma-

thusalam diluvio superstitem, ait diserte Hieronymus *Quæst. in Gen.* v, 25. At Augustinus *De civ. Dei* xv, 11, et *Quæst. II in Gen.*, existimabat in Hebraicis dici Mathusalam præmortuum diluvio. Num ergo Augustinus designat potius codices Hebraico-Samaritanos?

(6) Lamechi generatio desideratur nunc in Eusebii textu Græco apud Syncellum.

(7) Recole superiores locos, tum Latinos ex Armeniacis, tum Græcos cum notis. Neque enim tantas componere lites nostrum est.

poris Jaredi aliorumque duorum, palam sit, præcedentium quoque tempora cum Septuaginta Virorum editione consentire debere. Sane si juniorum natuque minorum tempora (1), propter auctas annorum centurias, in Hebraico textu respondent Septuaginta Virorum interpretationi; multo magis oportet vetustiores illos et progenitores copia temporis posteris suis antecelluisse. Nunc cum videam, facta summa temporum cujusque viri, tempus ante nuptias cum illo post nuptias copulatum, eundem numerum conficere tum in Hebraico textu tum in

A Græco LXX Virorum; tempus autem tantummodo ante nuptias in Hebraico textu contractum; ego equidem suspicione percutior, id Judæorum operaturum esse, qui ausi sint tempora nuptias præcedentia mutilare atque subtrahere, ob studium accelerandi sibi conjugii liberosque gignendi. Quippe si ii vetustissimi et longævi et annosi a leio præmature ad nuptias gignendumque accesserunt, uti lectio Judæorum demonstrat, quis eum morem præcocium nuptiarum sedulo imitari nolle?

41. SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR.

I. Adamus anno ætatis cxxx (2) genuit Sethum: vixitque adhuc annis dccc usque ad ccxiiii annum Noachi.

II. Sethus annos natus cv genuit Enosum: vixitque adhuc annis dcccvii usque ad cccxxv annum Noachi.

III. Enosus annos natus xc genuit Cainanum: vixitque adhuc annis dccciv usque ad ccccxiiii annum Noachi.

IV. Cainanus annos natus lxx genuit Malalaelem: vixitque adhuc annis dcccxl usque ad dxxviii annum Noachi.

V. Malalael annos natus lxxv genuit Jaredum: vixitque adhuc annis dcccxxx usque ad dlxxiiii annum Noachi.

VI. Jaredus annos natus lxxii genuit Enochum: vixitque adhuc annis dcccxxxv usque ad ipsum diluvium.

VII. Enochus annos natus lxxv genuit Mathusalam: vixitque adhuc annis ccc, translatusque est annu centesimo octogesimo Noachi.

VIII. Mathusala annos natus lxxvii genuit Lamechum: vixitque adhuc annis dcliii (3) usque ad diluvium.

IX. Lamechus annos natus liii genuit Noachum: vixitque adhuc annis dc usque ad ipsum diluvium.

γὰρ τοῦ πλείονος χρόνου τοῦ περὶ τὸν Ἰάρεδ ὁ ἄλλος ἀν γένετο καὶ ὁ τῶν προαγόντων συντρέχειν ὀφείλων τῇ τῶν Ὁ' ἐκδόσει. Εἰ γὰρ οἱ νεώτεροι καὶ μεταγενέστεροι τοῖς χρόνοις ταῖς τῶν ἑκατοντάδων προσθήκαις εὐρηγαι κατὰ τὴν τοῦ Ἑβραίου γραφῆν σύμφωνα τῇ τῶν Ὁ' ἐρμηνείᾳ, πόσω πλέον εἰκὸς ἦν τοὺς ἀρχαιότερους καὶ αὐτῶν ἐκείνων προπάτορας, μᾶλλον τῶν μετέπειτα, πολυχρονιωτέρους γενέσθαι; Ὁρῶν δὲ ἐν τῇ συγκεφαλαίῳ τῆς ἐκάστου ἀνδρὸς ζωῆς, τὸν πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνον, καὶ τὸν μετὰ τὴν παιδοποιίαν ἅμα συναγόμενον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν σώζοντα, κατὰ τε τὴν τῶν Ἑβραίων ἀνάγνωσιν, καὶ κατὰ τὴν τῶν Ὁ' ἐρμηνείαν, μόνᾳ δὲ τῇ πρὸ τῆς τεκνογονίας ἔτη παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀντιγράφων συνεσταλμένα, κινεῖσθαι μήποτε Ἰουδαίων ἔργον ἦν τοῦτο τολμησάντων συστella καὶ ἐπιταχύναι τοὺς πρὸ τῆς παιδοποιίας χρόνους ἐπιτροπῇ ταχυγυμνίας. Τῶν γὰρ παλαιωτάτων ἀνδρῶν μακροβίων ὄντων καὶ πολυχρονίων, οὕτω δὲ κατὰ τοὺς τοῦτον ἐπὶ τοὺς γάμους καὶ παιδοποιίας ἐλθόντων, ὡς ἡ παρ' αὐτοῖς ἀνάγνωσις δηλοῖ, τίς οὐκ ἀν αὐτῶν τῆς ταχυγυμνίας τὸν ὅμοιον τρόπον ἐξήλωσεν;

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΠΡΟΣ ΑΕΕΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΠΑΡΑ ΣΑΜΑΡΕΙΤΑΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἀδάμ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σέθ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ω' μέχρι σκγ' ἔτους Νῶε.

Σέθ γενόμενος ἐτῶν ρε' γεννᾷ τὸν Ἐνῶς· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ως' ἕως τλε' ἔτους Νῶε.

Ἐνῶς γενόμενος ἐτῶν νι' γεννᾷ τὸν Καϊνάν· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ιωι' μέχρι υλγ' ἔτους Νῶε.

Καϊνάν γενόμενος ἐτῶν σ' γεννᾷ τὸν Μαλαλεήλ· καὶ ἐπέζησεν ωμ' μέχρι φκη' ἔτους Νῶε.

Μαλαλεήλ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἰάρεδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ιωλ' μέχρι φπγ' (4) ἔτους Νῶε.

Ἰάρεδ γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Ἐνῶχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ψπε' μέχρι αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐνῶχ γενόμενος ἐτῶν ξε' (5) γεννᾷ τὸν Μαθουσάλα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τ' μετετέθη ἐν ἔτει ρπ' τοῦ Νῶε.

Μαθουσάλα γενόμενος ἐτῶν ξε' γεννᾷ τὸν Λάμεχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χνγ' ἕως τοῦ κατακλυσμοῦ.

Λάμεχ γενόμενος ἐτῶν νγ' γεννᾷ τὸν Νῶε· καὶ ἐπέζησεν ἔτη χ' μέχρις αὐτοῦ τοῦ κατακλυσμοῦ.

(1) Nempe post diluvium.

(2) Codex Arm. cxc.

(3) Mirari subit quod Hieronymus *Quæst. in Gen.* v, 25, dicat: *In Hebræis et Samaritanorum libris ita scriptum reperi: « Et vixit Mathusala centum octoginta septem annis et genuit Lamech. Et vixit Mathusala postquam genuit Lamech septingentos octoginta duos annos, »* etc. Atqui textus editus Samaritanus ita se habet uti scribit Eusebius. Est autem in Ambrosiana satis vetus et pretiosissimus Pentateuchi Samaritani codex membranceus, quem in urbe Sichem invenit olim Frater ille Thomas Novariensis, cujus in Arabicis studiis non obscura laus est. Jam et hic codex, quantum in detritis pagellis legere nobis licuit, edito textui Samaritano suffragatur. Certe ab Eusebio τῶν LXX sententiæ adhaerente existimatum esse Mathusalam diluvio su-

B perstitem confirmat Syncellus p. 20 C: Ὁ Εὐσέβιος περὶ τοῦ Μαθουσάλα φησὶν ὅτι, τοῦτον ὑπερβῆναι τὸν κατακλυσμόν. Quot autem annis Mathusala diluvium de Eusebii sententia excesserit, vide superius col. 147. Denique cum ibidem dicat Eusebius Mathusalam in aliquot exemplaribus tradi superstitem post gignendum annis dcccxxxii, notandum est egregium testimonium Syncelli p. 114 A, qui id apud Eusebium legerat: Τινὲς δὲ φασὶν, ὡς εἰς ὁ Εὐσέβιος, ἔχειν τινὰ τῶν ἀντιγράφων ὅτι ψπδ' ἐπέζησεν Μαθουσάλα μετὰ τὸ γεννησθαι αὐτόν.

(4) Mendose Syncellus in edd. φλγ'.

(5) Græcus textus Eusebii apud Syncellum habet lx; sed sunt lxxv in Biblicis exemplaribus: idque confirmatur a summa, quæ subditur, annorum mcccvii. Nunc autem Armenius interpres denonstrat, ab ipso quoque Eusebio scriptos fuisse lxxv.

X. Noachus annos natus d genuit Semum : vixitque adhuc annis c usque ad diluvium. Anno Noachi sexcentesimo accidit diluvium : vixitque adhuc Noachus post diluvium annis ccccl usque ad octogesimum tertium annum Heberi.

Summa annorum mcccvii. Differt ab Hebraico Judæorum exemplari annis cccxliix ; a Septuaginta autem Virorum interpretatione annis dccccxxv. Atque hæc ante diluvium.

12. Nunc age ad tempora quæ consecuta sunt, A in excelsis Libani montis fastigiis reperti sunt. accedamus. Atque illud in primis menti nostræ consignatum habeamus, quod nimirum Hebraicæ de diluvio narrationi Chaldæorum quoque codices adsonent, itemque de arca a Noacho condita. Equidem post commemoratam a me diligenter Chaldæorum historiam, superfluum duco eosdem denuo sermones oggerere. Cæterum quod illa aquarum aluvies celsissimum quemque montem excesserit, nos ipsi, qui hæc scribimus, rei veritatem oculis speculati sumus. Nostra enim ætate pisces aliquot

Nam cum lapides ædificiorum causa e summis jugorum latomiis exciderentur, varia maritimorum piscium genera in montanis cavernis petasonum instar deprehensa sunt, ad hanc usque diem utcumque incolumia : atque adeo nobis contigit antiquæ illius historiæ perspicuum testimonium oculis contemplari. Sed hæc qui audiunt pro suo quisque libito comprobent ; nos instituta persequamur.

13. Post diluvium anno altero

SECUNDUM SEPTUAGINTA VIRORUM INTERPRETATIONEM.

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis d usque ad ci annum Phaleci.

II. Arphaxades annos natus cxxxv genuit Salam : vixitque adhuc annis cccciiv usque ad ix annum Ragavi.

III. Sala (1) annos natus cxxx genuit Heberum : vixitque adhuc annis ccccv, usque ad vii annum Seruchi.

IV. Heberus annos natus cxxxiv genuit Phalecum : vixitque adhuc annis ccccxliiii usque ad xxxviii annum Nachori.

V. Phalecus annos natus cxxx genuit Ragavum : vixitque adhuc annis ccix usque lxxv annum Seruchi.

Illius (2) ætate terra divisa est : ideoque Phalecus in Hebræorum sermone significat divisionem. Is patri suo præmortuus est. Sub eodem consurrexit turris ædificium : tum ex una eatenus lingua plurimi sermones propagati sunt, et suum cuique genti idioma tributum. Rem divini libri memorant,

B eidemque sententiæ suffragantur exterarum etiam gentium scripta, nempe ita tradit Polyhistor Alexander in *Chaldaicarum rerum* volumine, itidemque Abydenus : quorum verba superius in Chaldaicis monumentis protuli (3). Jam post Phalecum

Nōε γενόμενος ἐτῶν φ' γεννᾷ τὸν Σήμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ. Ἐν ἔτει τοῦ Νῶε χ' ὁ κατακλυσμὸς ἐγενήθη· καὶ ἐπέζησεν Νῶε μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν' μέχρις πγ' ἔτους Ἑβερ. Ὅμοῦ τὰ πάντα ἔτη ατζ'. Διαφώνει πρὸς μὲν τὸ Ἰουδαϊκὸν ἔτεσι τμθ' πρὸς δὲ τὴν τῶν Ὁ ἑρμηνείαν ἔτεσιν βιε'. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ.

Ἐπιωμεν δὲ καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα χρόνους, πρῶτον ἐκείνο σημειωσάμενοι, τὸ συμφώνως τοῦ παρ' Ἑβραίοις ἱστυρουμένου κατακλυσμοῦ, καὶ τὴν Χαλδαίων μνημονεύσαι γραφὴν τῆς τε κατασκευασθείσης· ὑπὸ τοῦ Νῶε κλυτοῦ. Τὸ δὲ τὸν κατακλυσμὸν ἀρθῆναι ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρέων, καὶ ἡμῖν τοῖς μετὰ ταῦτα γράφουσιν ἀλτβεῖαν ἐπιστώσατο αὐτοψία τινῶν ἰχθύων καθ' ἡμᾶς εὐρημένων ἄνω πρὸς αὐταῖς τοῦ Λιβάνου ταῖς ὑψηλτάταις ἀκρωτείαις· λίθους γὰρ ἐνθρόνδε εἰς οἰκοδομὰς τινὰς ἀπὸ τῶν ὀρέων ἐκτέμνοντες, θαλαττίων ἰχθύων εὐρον διάφορα γένη, ἃ δὴ ἐπὶ τῶν κατὰ θρη κοιλωμάτων συναποπαγῆναι τῇ ἰλιῖ, καὶ τεταριχευμένων δίκην εἰς δεῦρο διαμεῖναι συνέθη, ὥστε ἡμῖν, δι' αὐτῆς τῆς ὁψεως, τὴν τοῦ παλαιοῦ λόγου σωθῆναι μαρτυρίαν.

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΩΝ Ο' ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ.

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτους δευτέρου.

Σήμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξάδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ' μέχρι ρα' ἔτους Φαλέκ.

Ἀρφαξάδ γενόμενος ἐτῶν ρλε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρις θ' ἔτους Ῥαγαῦ.

Σαλά γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ἑβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υς' μέχρις ζ' ἔτους Σερούχ.

Ἑβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλγ' μέχρις λη' ἔτους Ναχώρ.

Φαλέκ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ῥαγάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σθ' μέχρις οε' ἔτους Σερούχ.

Ἐν ταῖς ἡμέραις Φαλέκ διεμερίσθη ἡ γῆ· δι' ἃ καὶ σημαίνει τὸ Φαλέκ τῇ Ἑβραίων φωνῇ *μερισμός*· καὶ ὥς πρὸ τοῦ πατρὸς τελευτᾷ· κατὰ τοῦτον ἡ πυργοποιία συνέστη, καὶ ἀπὸ μίαις τῆς πάλαι διαλέκτου πολυφωνία γέγονε καὶ ἡ καθ' ἑκάστον ἔθνος τῶν γλωσσῶν διαφορά. Μετὰ δὲ τὸν Φαλέκ

(1) Salam filium Cainani, non autem Arphaxadis, tradit Lucas iii, 36. Jam hunc Cainanum ab omnibus chronographis in ordinem procreationum fuisse relatum, dicit Moses Chorenensis *Hist.* i, 4. At Eusebius omisit ; ergo Chorenensis Eusebii *Chronicon* ignorabat, cum alioqui ejus *Historiam ecclesiasticam* in Armeniacam linguam translata legeret ii, 9. Ob Cainanum prætermissum sæpe reprehendit Euse-

bium Syncellus pp. 36, 42, 79, 92, 145, 168. Hac super re disputat etiam Samuel in *Chronologia*.

(2) Nempe *Phaleci*. In textu Arm. est *Seruchi*, quod mendum tollitur in margine codicis scribendo *illius*. Id autem mendum similitudine vocum Armeniacarum sora *illius* et seruca *Seruchi* generatum fuerat.

(3) Capp. 4 et 8.

VI. Ragavus annos natus cxxxv genuit Seruchum : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxvii (1) annum Nachori.

VII. Seruchus annos natus cxxx genuit Nachorum : vixitque adhuc annis cc usque ad li annum Abrahami.

VIII. Nachorus annos natus lxxix genuit Tharam : vixitque adhuc annis cxix usque ad xlix annum Abrahami.

IX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis cxxxv usque ad xxxv annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. Is est Judææ gentis progenitor. Ejus ætate Assyrii cunctisque Asiaticis dominati sunt Ninus atque Semiramis. A diluvio ad primum annum Abrahami congeruntur anni. cccccxlii. Erant autem ab Adamo ad diluvium anni mccccxlii (2); summa igitur est annorum mmclxxxiv (3).

14. Attamen anno post diluvium altero

SECUNDUM HEBRAICUM JUDEORUM EXEMPLAR

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis d usque ad l annum Jacobi.

II. Arphaxades annos natus xxxv genuit Salam, vixitque adhuc annis ccccliii usque ad xlviii annum Isaaci.

III. Sala annos natus xxx genuit Heberum : vixitque adhuc annis ccccliii usque ad xviii annum Jacobi.

IV. Heberus annos natus xxxiv genuit Phalecum : vixitque adhuc annis cccclxxx usque ad lxxix annum Jacobi.

V. Phalecus annos natus xxx genuit Ragavum : vixitque adhuc annis ccix usque ad xlviii annum Abrahami.

VI. Ragavus annos natus xxxii genuit Seruchum : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxviii annum Abrahami.

VII. Seruchus annos natus xxx genuit Nachorum : vixitque adhuc annis cc usque ad primum annum Isaaci.

VIII. Nachorus annos natus xxix genuit Tharam : vixitque adhuc annis cxix usque ad xlix annum Abrahami.

IX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis cxxxv (4) usque ad xxxv annum Isaaci.

X. Abrahami annus primus. A diluvio ad primum annum Abrahami conficiuntur anni cclxxxii. Ab Adamo autem summa est annorum mccccxxxviii. Differt a Septuaginta Virorum interpretatione annis mccccxxv.

15. Attamen anno post diluvium altero

Ῥαγαῦ γενόμενος ρλε' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις ος' ἔτους Ναχώρ. Σερούχ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι να' ἔτους Ἀβραάμ. Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν οθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριβ' μέχρις ος' (5) ἔτους Ἀβραάμ. Θάρρα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ. Ἀβραάμ ἔτος πρῶτον. Οὗτος ἦν ὁ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους προπάτωρ. Κατὰ τοῦτον Ἀστυρίας καὶ τῆς Ἀσίας πάσης ἔδασκευσεν Νίνος καὶ Σεμίραμις. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ ἔτη θμβ'. Ἦν δὲ τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη βσμδ'· τὰ πάντα συνάγεται ἔτη γρπδ'.

EYSEBIOY KATA TO ΠΑΡΑ ΙΟΥΔΑΙΟΙΣ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἐτους δευτέρου μετὰ τὸν κατακλυσμὸν

Σῆμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαξᾶδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη φ' μέχρι νε' (6) ἔτους Ἰακώδ.

Ἀρφαξᾶδ γενόμενος ἐτῶν λε' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι μη' ἔτους Ἰσαάκ.

Σαλά γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ἐθερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υγ' μέχρι ιη' ἔτους Ἰακώδ.

Ἐθερ γενόμενος ἐτῶν λδ' γεννᾷ τὸν Φαλέκ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη υλ' μέχρις οθ' ἔτους Ἰακώδ.

Φαλέκ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ῥαγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σδ' μέχρι μη' ἔτους Ἀβραάμ.

Ῥαγαῦ γενόμενος ἐτῶν λδ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σς' μέχρις ση' ἔτους Ἀβραάμ.

Σερούχ γενόμενος ἐτῶν λ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σ' μέχρι πρῶτον ἔτους Ἰσαάκ.

Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν κθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ριβ' μέχρι μδ' ἔτους Ἀβραάμ.

Θάρρα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρλε' μέχρι λε' ἔτους Ἰσαάκ.

Ἀβραάμ ἔτος πρῶτον. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ α' ἔτους Ἀβραάμ ἔτη σνιδ'. Τὰ δὲ πάντα ἀπὸ Ἀδάμ ἔτη αζμη'. Διαφωνεῖ πρὸς τὴν τῶν Ὁ' ἐρμηνείαν ἔτεσι ασε'.

(1) Textus Arm. lxx, sed ibidem in margine lxxvii.

(2) Hanc summam recte definitam ab Eusebio censet Syncellus p. 54 A : Εὐσέβιος· βσμδ' ὕγιως ἔθετο καὶ ὁμοφώνως τῇ Γραφῇ. Idem ait p. 83 C.

(3) Hunc diserte annorum numerum definitum fuisse apud Eusebium ab Adamo ad Abrahamum docet Syncellus pp. 55, 54, 92, 111.

(4) Codex Arm. cv, quem numerum aliosque

deinceps nonnullos putatis annorum rationibus emendandos censuimus.

(5) Ita nunc se habet Græcus textus; sed mendum corrigitur ab Armenio interprete, qui meliore lectione usus est.

(6) Ita nunc textus; sed veram lectionem exhibet Armenius interpres, L. Sic enim colliguntur anni reliqui Semi quingenti, quandoquidem Jacobus natus est anno Isaaci lx (Gen. xxv, 26).

SECUNDUM HEBRAICUM SAMARITANORUM EXEMPLAR

I. Semus Noachi filius genuit Arphaxadem : vixitque adhuc annis D usque ad CI annum Phaleci.

II. Arphaxades annos natus cxxxv genuit Salam : vixitque adhuc annis ccciii (1) usque ad xxxix annum Phaleci.

III. Sala annos natus cxxx genuit Heberum : vixitque adhuc annis ccciii (2) usque ad xxxix annum Ragavi.

IV. Heberus annos natus cxxxiv genuit Phalecum : vixitque adhuc annis cclxx (3) usque ad cxi annum Ragavi.

V. Phalecus annos natus cxxx genuit Ragavum : vixitque adhuc annis cix usque ad crx annum Ragavi.

VI. Ragavus annos natus cxxxii genuit Seruchum : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxvii annum Nachori.

VII. Seruchus annos natus cxxx genuit Nachorum : vixitque adhuc annis c usque ad xxi annum Abrahami.

VIII. Nachorus annos natus lxxx genuit Tharam : vixitque adhuc annis lxxix usque ad lxxix annum Tharæ.

IX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum : vixitque adhuc annis lxxv usque ad lxxv annum Abrahami.

X. Abrahami primus annus. A diluvio ad primum annum Abrahami conficiuntur anni dccccxlii, quot videlicet etiam in Septuaginta Virorum editione habentur (4).

Ergo cum nostra lectione congruunt Hebraicæ, quæ apud Samaritanos feruntur, litteræ, quod attinet ad priorum annorum ante gignendum designationes : differuntque ab Hebraico Judæorum exemplari annis dcl. Namque a diluvio ad primum annum Abrahami in libris Judæorum anni sunt cclxxxiii.

16. Quandoquidem igitur antiquissimus Hebræorum textus, qui apud Samaritanos ad hanc usque diem incolumis superest, cum LXX Virorum interpretatione congruens, patriarchas exhibet a diluvio ad Abrahamum generantes post prædictas annorum centurias, et quod supra est ; quonam pacto dicere

licet, majores illos natu multoque longiore vita, quam ipsorum posteris usuvenit, utentes, tam cito ad procreandum accessisse, et non potius eo tempore quod Septuaginta Viri designant? Prudens (5) præterea ratiocinium suadet, ut prorsus fateamur, Judaicum scriptum peccare in recensendis ab Adanio ad Abrahamum temporibus, tribus exceptis quæ circa Jaredum vertuntur (6) ; scriptum autem Samaritanum tantummodo usque ad diluvium in errore versari ; namque a diluvio ad Abrahamum consensus est cum annorum perscripto a Septuaginta Viris catalogo. Evidentissime (7) igitur Judaicum Hebræorum exemplar in mendo cubat : quippe quod

ΕΥΣΕΒΙΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΣΑΜΑΡΕΙΤΩΝ ΕΒΡΑΙΚΟΝ.

Ἔτους β' μετὰ τὸν κατακλυσμὸν
 Σὴμ υἱὸς Νῶε γεννᾷ τὸν Ἀρφαζὰδ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη Ϙ' μέχρις ρα' ἔτους Φαλέξ.
 Ἀρφαζὰδ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Σαλά· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρις λθ' ἔτους Φαλέξ.
 Σαλά γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ἑβερ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη τγ' μέχρις ἔτους λθ' Ραγαῦ.
 Ἑβερ γενόμενος ἐτῶν ρλδ' γεννᾷ τὸν Φαλέξ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σο' μέχρις ρμ' ἔτους Ραγαῦ.
 Φαλέξ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ραγαῦ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρθ' μέχρις ρθ' ἔτους Ραγαῦ.
 Ραγαῦ γενόμενος ἐτῶν ρλδ' γεννᾷ τὸν Σερούχ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη σζ' μέχρις οζ' ἔτους Ναχώρ.
 Σερούχ γενόμενος ἐτῶν ρλ' γεννᾷ τὸν Ναχώρ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ρ' μέχρις κα' ἔτους Ἀβραάμ.
 Ναχώρ γενόμενος ἐτῶν οθ' γεννᾷ τὸν Θάρρα· καὶ ἐπέζησεν ἔτη ξθ' μέχρις ξθ' ἔτους Θάρρα.
 Θάρρα γενόμενος ἐτῶν ο' γεννᾷ τὸν Ἀβραάμ· καὶ ἐπέζησεν ἔτη οε' μέχρις οε' ἔτους Ἀβραάμ.
 Ἀβραάμ ἔτος πρῶτον. Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ ἔτη θμδ', ὅποσα ἦν καὶ κατὰ τῶν Ο' ἐρμηνείαν.

Συνάδει τοίνυν τῇ παρ' ἡμῖν ἀναγνώσει ἡ παρὰ Σαμαρείταις φερομένη Ἑβραϊκὴ γραφὴ κατὰ τὰς πρώτας τῶν ἐτῶν ἀποδόσεις τὰς πρὸ τῆς παιδοποιίας· διαφωνεῖ δὲ πρὸς τὸ Ἰουδαίων Ἑβραϊκὸν ἔτεσι χν' ἣν γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραάμ κατὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων γραφὴν ἔτη σθδ'.

Ἐπεὶ τοίνυν φαίνονται κατὰ τὸ παλαιότατον Ἑβραϊκὸν, ὃ δὴ παρὰ Σαμαρείταις ἐστὶ καὶ νῦν σώζεται, τῇ τῶν Ο' ἐρμηνείᾳ συμφώνως οἱ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ μετὰ τὰς προκειμένας τῶν ἐτῶν ἑκατοντάδας καὶ τὸν ἐπὶ τούτοις ἀριθμὸν παῖδας ποιησάμενοι, ποῖος ἐρεῖ λόγος τοὺς τούτων πρεσβυτέρους, καί περ ἔτεσι πλεῖστοι τῶν μετὰ ταῦτα βεβιωκότας, τάχιστα ἐπὶ τὴν παιδοποιίαν ἔλθειν, καὶ μὴ μᾶλλον κατὰ τοὺς παρὰ τοῖς Ο' σεσημειωμένους χρόνους ; Τοῦτο δ' οὖν καὶ ὁ σώφρων λογισμὸς ἐπιβάλλει νοεῖν, ὥστε ἀνάγκη ἡμαρτησθαι ὁμολογεῖν τὴν μὲν παρὰ Ἰουδαίοις γραφὴν ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ Ἀβραάμ χρόνοις, ἐκτὸς τριῶν περὶ τὸν Ἰάρεδ· τὴν δὲ παρὰ Σαμαρείταις ἐν τοῖς ἀπὸ Ἀδὰμ καὶ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν μόνοις· τὰ γὰρ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀβραάμ ἔτη σύμφωνα εὐρηται τῇ παρὰ τοῖς Ο' φερομένη τῶν ἐτῶν σημειώσει. Ἀντικρὺς δὲ φαίνεται διημαρτημένους ἔχειν τὸ παρὰ Ἰουδαίοις Ἑβραϊκὸν· συνάγει γὰρ κατὰ τὸ

(1) Codex Arm., Lxxx.

(2) Codex Arm., Lxxx.

(3) Codex Arm., cc.

(4) Vide superius col. 155.

(5) Armenius interpres pro prudens habet *demissus*, nimirum quia σώφρων interdem est *demissus*, modestus, qui sensus Armeniacæ interpretationis

haud nobis hoc loco placebat.

(6) Lege col. 149.

(7) Vocabulum ἄντικρὺς, quod hoc loco in Græco textu occurrit, Goarus Syncelli interpres vertit *oppositum* ; sed melius Armenius interpres *evidentissime* ; neque enim hic induci oppositio videtur.

sub unum idemque tempus ætates Abrahami Noachique cogit, quam rem nulla historia confirmat. Reapse si, ut est in Judæorum scripto, a diluvio ad Abrahamum excurrunt anni cxcii, quoniam Noachus, prout ipsi tradunt, diluvio annis ccc. superstes fuit; plane constat, ab eo usque ad Abrahami LVIII annum vitam esse protractam.

17. Sed enim et alio ex capite Judaicorum exemplarium absurditatem cognoscere licet; quod ibi nimirum homines ante Abrahamum dicantur genuisse tricenarii, cum contra vel Abrahami posteros nonnisi post annum trigesimum dedisse operam liberis relatum sit. Ergo quaquaversus manifestum est, Septuaginta Virorum interpretationem ab antiquioribus nulloque errore vitiatas Hebræorum exemplaribus fluere. Ideoque et nos merito ad hanc chronologiam construendam eadem utimur: præsertim cum Ecclesia quoque Christi toto orbe diffusa huic uni adhæreat, cujus usus a Servatoris nostri tum apostolis tum discipulis nobis commendatus est.

18. Itaque, secundum Septuaginta Interpretes, ab Adamo ad diluvium anni numerantur m̄cc̄xlii. A diluvio ad primum annum Abrahami anni cm̄xlii; quorum summa anni m̄m̄clxxiv. Secundum autem Hebraicam Judæorum scripturam ab Adamo ad diluvium anni sunt m̄clvi: tum a diluvio ad primum annum Abrahami anni cclxxxii; quorum summa anni m̄ccccxlviii. Denique secundum Hebraicum Samaritanorum textum ab Adamo ad diluvium anni sunt m̄ccvii; deinde a diluvio ad primum annum Abrahami anni d̄ccccxlii; quorum summa anni m̄m̄ccxlix.

19. Jam a primo anno Abrahami ad Mosem

αὐτὸ τοῖς χρόνοις τὸν Ἀβραὰμ καὶ τὸν Νῶε, ὅπερ οὐδέμῃ παρίστην ἱστορία. Εἰ γὰρ κατὰ τὴν Ἰουδαίων γραφὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ καὶ ἐπὶ Ἀβραὰμ ἔτη τυγχάνει σιθ', ἐξ ἧς δὲ Νῶε κατὰ τοὺς αὐτοὺς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη τν', ὁ λόγος ἐστὶ παρατείναν τὴν ζωὴν μέχρι νη' ἔτους Ἀβραὰμ.

"Ἐστὶ δὲ καὶ ἄλλως τὴν ἀτοπίαν συνιδεῖν τῶν παρ' Ἰουδαίους ἀντιγράφων, ἀπὸ τοῦ τριακονταετῆς ἀναγράφαι τοὺς πρὸ τοῦ Ἀβραὰμ πενταετησίους; ὅποτε οἱ μετὰ τὸν Ἀβραὰμ ἱστοροῦνται πρεσβύτεροι τῶν λ' ἔτων ἐπὶ τὴν παιδοποιίαν ἔλθειν. Πανταχόθεν τοιγαροῦν τῆς τῶν Ὁ ἑρμηνείας ἐκ παλαιᾶς, ὡς εἶκε, καὶ ἀδιαστρόφον Ἑβραίων γραφῆς μεταδεληθῆσαι συνισταμένης, εἰκότως ταύτη καὶ ἡμεῖς κεχρήμεθα κατὰ τὴν παρούσαν χρονογραφίαν· ὅτε μάλιστα καὶ ἡ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἡπλωμένη Χριστοῦ Ἑκκλησία ταύτη μόνῃ προσέχει, τῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἀποστόλων τε καὶ μαθητῶν ἀρχῆθεν ταύτη χρῆσθαι παραδεδωκῶτων.

"Ἐστὶ τοίνυν κατὰ τοὺς Ὁ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη βσμθ'· τὰ δὲ ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἔτη θμθ'· τὰ πάντα ἔτη γρπθ'. Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Ἰουδαίους Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη αχγς'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη σιθ'· τὰ πάντα ἔτη αθμθ'. Κατὰ δὲ τὸ παρὰ Σαμαρείταις Ἑβραϊκὸν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸν κατακλυσμὸν ἔτη ατς'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος Ἀβραὰμ ἔτη θμθ'· ὁμοῦ τὰ πάντα ἔτη βσμθ'. Ex Syncello p. 89 D.

(*) Καὶ ἔλαθεν Ἀβραμ τὴν Σάρα γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὸν Ἀὼτ υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ. Ex Genesi, x, 5.

(**) Καὶ ὤφθη Κύριος τῷ Ἀβραμ, καὶ εἶπεν αὐτῷ· Τῷ σπέρματί σου δώσω γῆν ταύτην. Ex Genesi, x, 7.

(***) Εὐσθέσιος τὰ υ' ἀπὸ τοῦ ε' καὶ ο' ἔτους Ἀβραὰμ, ἥτοι ἀπὸ τοῦ πρώτου ἔτους τῆς παροικίας αὐτοῦ εἰς γῆν Χαναάν, ἕως τοῦ πα' ἔτους Μωϋσέως καὶ ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τοῦ Ἰσραὴλ ἀπαριθμεῖ. Ex Syncello, p. 99 D, sed interpolata.

(****) Τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς Χριστὸν, ὁ μετ' ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονὸς νόμος οὐκ ἀκύροι, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν. Ad Galatas, iii, 17.

(*****) Τῷ δὲ Ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ Θεός. Ibidem 18.

(*****) Καὶ ἐρρήθη πρὸς Ἀβραμ· Γινώσκων γινώσῃ ὅτι πάροιχον ἔσται τὸ σπέρμα σου ἐν γῇ οὐκ ἰδίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτοῖς καὶ κακώσουσιν αὐτούς, καὶ ταπεινώσουσιν αὐτοὺς τετρακόσια ἔτη. Ex Gen. xv, 13, εἰ Act. Apost. vii, 6.

(*****) Ἡ δὲ παροιχίσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἦν παρῶχσαν ἐν γῇ Αἰγύπτου καὶ ἐν γῇ Χαναάν αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τετρακόσια τριάκοντα. Ἐγένετο δὲ μετὰ τὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη, ἐξῆλθε πᾶσα ἡ δύναμις Κυρίου ἐκ γῆς Αἰγύπτου νυχτός. Ab Exodo, xii, 40, 41.

(1) Conferatur Scaliger Euseb. Chron. Gr., ed. Amstelod., p. 23.

annis cxxx : tum denique contigisse ut post annum tricesimum supra quadringentesimum exercitus Domini ex Ægypto noctu discederent. » Age vero cum anni cumulentur cxxx post Dei repositionem, quæ anno Abrahami septuagesimo quinto facta est; prorsus sequitur, ut a primo Abrahami anno ad Mosem exitumque ab Ægypto numerentur anni dv. Quos quidem nonnulli minutatim ita percensent *. Scilicet Abrahamus, aiunt, annos natus c genuit Isaacum. Isaacus annos natus lx genuit Jacobum. Jacobus annos natus lxxvi genuit Levinum (4). Levinus annos natus xlvii genuit Cahathum. Cahathus annos natus lxiii genuit Amramum. Amramus annos natus lxx genuit Mosem. Moses annos natus lxxx populum eduxit ex Ægypto. Conficiuntur a primo anno Abrahami ad egressum ex Ægypto anni dv. Summa autem ab Adamo ad egressum ex Ægypto, secundum Septuaginta Viros, annorum est mmdclxxxix (2); secundum Judæos annorum mmdcliii; secundum denique Samaritanos annorum mmdclliii.

21. Verumtamen ** ab obitu Mosis ad Salomonem templique ædificium liber quidem Judicum (quicum etiam præco (3) apostolus Paulus in apostolicis Actis consentit) doctrinam temporum traditionaliter ac Regnorum historia (4) et Hebræorum traditio discrepans. Operæ pretium erit monumenta hæc sigillatim percurrere, et, quæ recta videbitur, sententiam amplecti.

22. Atque interim inconsulte non est prætermittendum, ab Africano item *Chronologiæ* quinque libros esse confectos, qui, meo quidem iudicio, in his de quibus nunc agimus, crasso errore vagatur.

(*) Καὶ κατὰ μέρος δὲ οὕτως ἔχει· Ἀβραὰμ γενόμενος ἐτῶν ρ' γεννᾷ τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαάκ γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἰακώβ. Ἰακώβ γενόμενος ἐτῶν πζ' γεννᾷ Λεὺϊ. Λεὺϊ γενόμενος ἐτῶν μθ' γεννᾷ τὸν Καὰθ. Καὰθ γενόμενος ἐτῶν ξ' γεννᾷ τὸν Ἀμράμ. Ἀμράμ γενόμενος ἐτῶν οε' γεννᾷ τὸν Μωϋσῆν. Μωϋσῆς γενόμενος ἐτῶν π' ἐξάγει τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου. Συνάγεται οὖν τὰ πάντα ἀπὸ μὲν πρώτου ἔτους Ἀβραὰμ ἐπὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν ἔτη ςθ'· ἀπὸ δὲ τοῦ κατακλυσμοῦ ἀφ'· ἀπὸ δὲ Ἀδάμ κατὰ τοὺς θ' ἔτη αχθ', κατὰ δὲ ἄλλους. . . . Ex Nicephori Chronographia, p. 396-397.

(**) Ὁ δὲ Εὐσέβιος τὰ παρὰ τῷ θελῶ ἀποστόλῳ ἐν ταῖς Πράξεσι, τῶν Κριτῶν ἔτη υν' συστήσαι βουλῆθεις, συναχρήσατο τούτων τισίν· διαπορεῖ μέντοι λέγων τὰ μετὰ τοῦ Μωϋσέως τελευτῇ ἄλλως κεῖσθαι μέχρι Σολομῶνος καὶ τῆς τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευῆς ἐν τῷ τρίτῳ τῶν Βασιλείων. Ex Syncello, p. 174 D, sed interpolata.

(***) Εὐσέβιος δὲ μόνος ὁ Καισαρεὺς τὰ τῶν πρεσβυτέρων οὐ παρέλαβεν. Ὁ δὲ Ἀφρικανὸς ἔτη λ' αὐτοῖς ἀπένειμεν, ὃ πλείστα κατεγκαλεῖ ὁ Εὐσέβιος ὡς μεγάλα, φησί, διαμαρτόντι, καὶ τολμηροτάτῳ πράγματι ἐπιχειρησάτῃ, πρὸς τοῦτοις ἄλλα σ' ἔτη, μ' μὲν τὰ τῆς ἀναρχίας, λ' δὲ τὰ τῆς εἰρήνης οἰκοθεν παρσμβάλεται, τὰ δὲ α' ρ'. Ex Syncello, p. 174 C, sed interpolata.

(1) Syncellus, p. 416 C, reapse docet, apud Eusebium tradi Levinum genitum anno Jacobi lxxxvi. Est autem mendosa lectio ejusdem Syncelli p. 106 A; quo loco, tanquam ex ipso Eusebio, scribuntur anni lxxxvii, quæ fuit potius sententia Africani.

(2) In margine codicis, mdcclxxxix.

(3) In Armenio textu NUIRAGAN, quod vocabulum cl. Zohrabus, linguæ suæ Armeniacæ peritissimus ac veteranus magister, mihi interpretabatur *nuntius*, sed cl. Aucherus in adnotationibus explicabat *israëlis*. Interpretationem *nuntius* vituperabat cl. Leopardus, propterea quod *nuntius* idem sit fere atque consequens *apostolus*. Sed enim Ephraëmius *chronographus* a me editus v. 2653, ait : κήρυκες ἀπόστολοι, *nuntii* vel potius *præcones apostoli*. Et sic haud raro loquuntur Græci, qui epithetis mire abundant ac delectantur. Ergo vocabulum Arm.

A Namque ab exitu Mosis ad Salomonem templique Hierosolymitani ædificium suis quidem peculiaribus calculis supputat annos dccxliv : cujus temporis magnam partem sine testimonio statuens, peccat; non eo solum nomine quod divini sermonis libro adversatur, verum etiam quod a se temere fictos centum annos obtrudit **. Quippe augeat annos seniorum, qui post Josuam fuerint, quos annos scribit xxx : deinde post Samsonem popularis potestatis (5) annos xl rursusque pacis annos xxx. Atque tot annorum excessum sine debita confirmatione tacite constituens, multorum annorum vim Marte proprio inter Mosis tempora regnumque Salomonis inserit, quod spatium annis plus septingentis et quadraginta definit. Sed enim quot antea

B procreationes exstiterint inspiciendum est, atque indidem cognoscendum, quam infirmo verborum artificio Africanus utatur. Enimvero (6) quoniam ab Abrahamo ad Davidem xiv numerantur procreationes (7); sub Mose autem nona jam procreatio agebatur (8), sub quo videlicet Naason filius Aminadabi cognoscebatur, tribus Judæ princeps, qui et in deserto obiit : erat enim ex iis qui Ægypto excesserant, atque in primum numerorum censum relati sunt (9); satis constat ne a reliquis quidem quinque post Naasonem usque ad Davidem procreationibus eum numerum annorum expleri. Naason enim genuit Salmonem; hic Boosum; hic Obedum; hic Jessem; hic Davidem (10). Qui ergo fieri potest, ut intra quinque procreationum fines post Mosem septingentorum annorum spatium contineatur? Si enim aliquis æquis partibus tempus in singulas procreationes disperiat, anni hominum

D NUIRAGAN recte nos olim explicavisse videmur *nuntius*, vel certe, ut nunc scribo, *præco*.

(4) Lib. iii.

(5) Vox Armeniaca ENCHERASDUTHIUN componitur ex ENCHER, socius, et HASDUTHIUN, conciliatio; sed ἀναρχία vel δημοκρατία intelligenda est. En autem Clementis Strom. i, 21, p. 385, hac eadem de re verba : Καὶ μετὰ τούτων ἀναρχίας οὐσης, διέκρινε τὸν λαὸν Ἡλὶ ὁ ἱερεὺς τεσσαράκοντα ἔτη· Εἰ post eum (Sampsonem) cum nullus esset qui præsideret, jus populo dixit Heli sacerdos quadraginta annis.

(6) Confer, in his quæ sequuntur, Syncellum p. 175 B-D.

(7) Luc. iii, 31-34.

(8) Luc. iii, 33.

(9) Num. i, 7.

(10) Luc. iii, 31, 32.

singulorum ante nuptias cxl emergent, cui rei nemo sapiens fidem adjuget. Quippe et ipse Moses anno ætatis cxx obiit (1), itemque ejus successor Josua anno centesimo decimo naturæ concessit (2) : ante quos Josephus vitam suam omnino intra cx annos conclusit (3). Adde his antiquiorem quoque illum Jacobum, alio nomine Israelem, Judæorum omnium patriarcham, qui et ipse plus annis cxlv non vixit (4). Ergo absurde dicitur quisquam sequiore tempore, nempe post Mosem, tam longævus fuisse, quam superius innuimus : adeoque Africanus hac in re hallucinatus est (5).

23. At Clemens a Josua successore Mosis ad templi ædificium (6) annos congerit dxxxiv, quod e primo licet ejus libro (7) cognoscere. Divus autem apostolus Paulus in apostolorum Actis Judæos publice alloquens ait : « Septem gentes in Chanaanæorum regione delevit Deus (8), illosque (9) in terræ possessionem immisit. Deinde annis quadringentis et quinquaginta sub Judicum potestate continuavit usque ad Samuelem prophetam. Cumque ex eo tempore regem sibi præfici postulassent, concessit eis Saulem filium Cisi, Benjamiticæ tribus hominem, annis quadraginta : quo amoto, Davidem apud eos exaltavit. » Hæc Apostolus, de cujus sententia anni sunt post Josuam dxxxiv. Nempe Judicum anni omnino cxl sunt usque ad Samuelis, ut ipse ait, ætatem : ad hos cum Samuelianis impliciti adjungantur anni xl Saulis : item et xl

Davidis : denique Salomonis quatuor usque ad templi ædificium. Summa annorum est dxxxiv, secundum Apostolum, a Josua Mosis successore ad Salomonem. Quod si his addas Mosis quoque in deserto exactos xl annos ; tum et Josuæ filii Navi xxvii, summa consurgit ad Apostoli calculos annorum dc. 24. Quin adeo Judicum quoque liber Apostolo suffragatur : namque et ibi anni Judicum usque ad Samuelem cdl comperiuntur singillatim hac ratione perscripti (10).

EX LIBRO JUDICUM.

Post Josuam dominati sunt
Alienigenæ annis viii.
Gothoniel annis lx (11).
Alienigenæ annis xviii.
Aodus et Samegarus annis lxxx.
Alienigenæ annis xx.
Barachus et Debora annis xl.
Alienigenæ annis vii.
Gedeon annis xl.
Abimeleclus annis iii.
Thola annis xxiii.
Jairus annis xxi (12).
Alienigenæ annis xviii.
Jephthæus annis vi.
Esebon annis vii.
Æglon annis x (13).
Labdon annis xxx (14).
Alienigenæ annis xx (15).

(1) Καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναάν κατεκληροδοτήσεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν. Καὶ μετὰ ταῦτα, ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφῆτου. Κάκειθεν ἡγήσαντο βασιλεῖα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ Θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κίς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὴν, ἑτὶ τεσσαράκοντα. *Ex Act. apost. xiii, 19-21.*

- (1) Deut. xxxiv, 7.
- (2) Jos. xxiv, 29.
- (3) Gen. l, 26.
- (4) Gen. xlvii, 28.
- (5) Ab Eusebio reprehensum magnopere Africanum propter annos plures justo inexactos, narrat Syncellus etiam p. 79 D.
- (6) Vel potius ad Salomonis obitum. LEOPAREUS.
- (7) Lib. i, cap. 21, p. 386, *Stromatum*; ubi tamen paulo aliter legitur. Theophilus vero ad *Autol.* iii, 22, ex Tyriorum memoriis ait ædificatum templum anno post exitum ab Ægypto dxxvi.
- (8) In textu Armeniaco pro *Deus* est *Josua*, manifesto mendo. In biblico textu nihil est, sed plane subintelligitur *Deus*.
- (9) Nempe *Hebræos*.
- (10) Sequentem temporum tabulam Græce paucis mutatis exhibet Eusebii *Præp. ev. x, 14* : Μετὰ Μωσῆα προέστη τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους Ἰησοῦς, ὡς τινες, ἔτεσι λ' εἴθ', ὡς φησὶν ἡ Γραφή, ἐκράτησαν ἀλλόφυλοι ἔτεσιν ὀκτώ· ἔπειτα Γοθονιὴλ ἔτεσι πεντήκοντα· μεθ' οὗ Ἐγλώμ βασιλεὺς Μωῦδ ἔτη ιη'· μεθ' οὗ Ἀωδ ἔτη π'· μεθ' οὗ πάλιν ἀλλόφυλοι ἔτη κ'· ἔπειτα Δεθώρα καὶ Βαρὰχ ἔτη μ'· ἔπειτα Μαδιναῖοι ἔτη ζ'· ἔπειτα Γεδεὼν ἔτη μ'. Ἀδιμέλεχ ἔτη γ'. Θωλὰ κγ'. Ἰαεὶρ κβ'. Ἀμμανῖται ιη'. Ἰεφθὰε ἔτη ζ'. Ἐσβών ἔτη ζ'. Αἰαλὼν ἔτη ι'. Λαβδὼν ἔτη η'. ἀλλόφυλοι, ἔτη μ'. Σαμψών ἔτη κ'. ἔπειτα Ἡλὶ ἱερεὺς, ὡς τὸ Ἑβραϊκόν, ἔτη μ'. *Post Mosem Judaicæ genti præfuit Josua annis, ut quidam aiunt, xxx. Deinde, uti docent sacræ Litteræ, dominati sunt alienigenæ annis viii. Tum Gothoniel annis l. Postea Æglon rex Moab annis xviii. Exin Aodus annis lxxx.*

- C *Rursus alienigenæ annis xx. Hinc Debora et Baracus annis xl. Mox Madianitæ annis vii. Gedeon annis xl. Abimeleclus annis iii. Thola annis xxiii. Jairus annis xxi. Ammanitæ annis xviii. Jephthæus annis vi. Esbon annis vii. Æalon annis x. Labdon annis viii. Alienigenæ annis xl. Sampson annis xx. Denique Heli sacerdos annis, uti est in Hebraico exemplari, xl.*
- (11) Græcus Eusebii Clementisque textus, *quinquaginta*.
- (12) Jairi magistratus prætermittitur a Clemente ; est tamen in libro Judicum x, 3.
- (13) Clemens, *octo* : qui etiam inter hunc et Esebonem collocat Ebronis cujusdam annos *octo*. Sane et Eusebio putamus scriptos *octo* ; sic enim consurgit summa infra dicenda ccccl.
- (14) Eusebius in *Præp. ev.*, itemque in tabulis et in canone ponit viii. Ita se habet textus quoque Armeniacus Aucheri. Mea vero editio Mediolanensis xxx, dictante ut puto Zohrabo. Reapse nisi xxx pro viii ponamus, summa annorum ccccl. confici nequit. Labdonis magistratus omittitur a Clemente.
- (15) In textu codicis Arm., xl, sed in ejusdem margine xx. Sane et Eusebius in *Præp. ev.* nec non Clemens scribunt xl. Sed Eusebium hoc loco scripsisse annos xx alienigenarum, tolidemque Sampsonis, præclare testatur Syncellus, p. 465 B, his verbis : Εὐσέβιος τοῦ Παμφίλου τὰ μ' ἔτη ταῦτα τῶν ἀλλοφύλων τοῖς τοῦ Σαμψών συναριθμεῖ ἀλόγως καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ Κριτῶν ἔτεσι, μὴ στοιχειώσας αὐτὰ ἐν τῷ κανόνι αὐτοῦ, μηδὲ τῶν λοιπῶν ἀλλοφύλων, κατὰ τινα, φησὶν, Ἑβραίων παραδόσιν. *Eusebius Pamphili inmerito annos Samsonis Judiciumque post eum*

Sampson annis xx (1).

Heli, sub quo Samuel, annis xl.

25. Summa temporis, quo iudices magistratum gesserunt, anni omnino cdl usque ad Samuelem, suffragante etiam præcone nostro Apostolo. Sunt tamen extra hunc censum ætates Mosis, itemque Josuæ successoris, nec non Samuelis et Saulis. Age vero Samuelis et Saulis et Josuæ tempora apponamus. Ex testimonio, inquam, Apostoli anni Saulis xl accenseantur Judicum annis cdl : cui numero additis xl annis Davidis, et iv annis Solomonis, consurgit annorum summa dxxxiv, quæ videlicet apostolica traditio est. Jam additis xl annis quos Moses in deserto traduxit, rursusque annis xxvii Josuæ filii Navi, astipulantibus ipsis Hebræis, congeruntur anni dc.

26. Nunc si hæc tempora in quinque procreationes, quæ fuerunt a Naasone ad Davidem, conferas; ita ut singulis hominibus ratam temporis partem impertias, profecto antequam quisque ad nuptias accesserit, annos plus centum ac quindecim (2) univique attributum iri constat : quod a fide prorsus abhorret. Cum enim in comperto sit, Mosem ultra annum cxx non vixisse, nunquid ejus posterii illa ferme ætate nuptias celebraverint?

27. Quid ergo jam superest, nisi ut ad testimonium, quod e libris Regnorum (3) petitur, progrediamur? Jam vero Regnorum libri vehementer affirmant spatium temporis universum, ab excessu filiorum Israelis ex Ægypto ad Salomonem templique ædificium, annis constare cdxl; quanquam Hebraica exemplaria habent cdlxxx. Ait enim tertius liber Regnorum (4) : anno quadragesimo supra quadragesimum, post discessum ab Ægypto, cæptam esse a Salomone divinæ domus structuram : in Hebraicis autem anno octogesimo supra quadragesimum legitur. Id vero ævum annorum cdlxxx doctores Judæorum accurate colligi affir-

A mant (5), si anni quibus alienigenæ potiti sunt Hebræorum haud separatim æstimentur, sed dominatio tantummodo Judicum populi supputetur, in quam tempora quoque externæ tyrannidis conferantur : quo facto, quadringentos diserte et octoginta annos conflari aiunt. Porro præco Apostolus haud mihi videtur aliquam chronologiam voluisse proponere, neque definita sententia supputationem aliquam tradere prædictorum annorum, neque, seposita salutaris verbi doctrina, dare operam tractationibus temporum; verum communi videtur usus libri lectione Judicum qui jus dixerunt. Sed tamen Regnorum liber evidenter tradit ab exitu ad Salomonem annorum cdxl vel cdlxxx congeriem. Atqui nihilominus si tempora Judicum singillatim ponamus, rursusque singillatim annos quos liber Judicum dominationi alienigenarum concedit, summa temporis a Mose ad Salomonem in sexcentos annos consurget. Nimirum Mosis in deserto agentis sunt anni xl; tum Josuæ xxvii; postea Judicum et alienigenarum cdl, teste Apostolo, Judicumque libro in idem conspirante; deinceps Samuelis et Saulis anni xl; demum Davidis xl, ac Solomonis iv usque ad templum constructum; summa annorum dc est. Si enimvero sententia illa, in qua prædictarum quinque procreationum singuli homines annos cxx nati nuptias demum faciunt, ea, inquam, toto cælo a veritate fideque aberrat.

B

28. Sed enim quanquam nos in libro Regnorum insistimus, secundum quem anni congeruntur cdlxxx sepositis cxx annis servitutis Hebræorum (tante enim temporis spatio hi fuerunt in alienigenarum potestate); quanquam præterea populi libertatem servitutemque indiscretim supputamus, uti Hebræorum calculus tradit (quem nos quoque in his nostris rationibus secuturi sumus, quibus tempora alienigenarum in annis judicum claudemus [6]); nondum tamen persuaderi nobis potest intervallum

(*) Αἰγύπτου ἤρξατο οἰκοδομεῖν Σολομών τὸν ναόν. Τὸ δὲ Ἑβραϊκόν, καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υ' ἐτει τῆς ἐξόδου τῆς ἀπ' Αἰγύπτου ἤρξατο οἰκοδομεῖν Σολομών τὸν ναόν. Τὸ δὲ Ἑβραϊκόν, καὶ ἐγενήθη ἐν τῷ υ' καὶ π' ἐτει. Ταῦτα δὲ φησὶν, οἱ τῶν Ἰουδαίων διδάσκαλοι ἀκριβῶς συνάγεσθαι ἔλεγον μόνης τῆς τῶν ἐξ Ἰσραὴλ Κριτῶν χρονολογίας ἀριθμομένης, καὶ μὴ λογιζομένης ἰδίως τῆς τῶν ἀλλοφύλων, ἀλλὰ τῆς τῶν Κριτῶν συννοουμένης. Τὸν γε μὴν Ἰερὸν Ἀπόστολον, φησὶν, υ' ἐτὶ τῶν Κριτῶν οὐκ ἀπακριβολογούμενον εἰπεῖν, ἀλλ' ἐκδοχῇ κοινωτέρᾳ. Ἐν οὖν κατὰ τὸν Ἀπόστολον τὰ τῶν Κριτῶν υ' ἐτὶ, καὶ τὰ ἐπὶ τῆς ἐρήμου μ' ἐτὶ Μωϋσέως, Ἰησοῦ τε κ', καὶ τῶν μετὰ Ἰησοῦν πρεσβυτέρων ιη', καὶ ἐτὶ Ἡλὶ τοῦ ἱερῆως κ', Σαμουὴλ κ', καὶ Σαούλ μ', Δαβὶδ τε μ', καὶ Σολομῶνος δ' συναριθμήσωμεν, ἔσται ὁ πᾶς ἀπὸ τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἑτῶν ρθ', κατὰ δὲ Εὐσέβιον χ', κατὰ Ἀφρικανὸν ὑπὲρ τὰ ψμ'. Καθ' ἑκάστον δὲ τῶν τριῶν τούτων ἀριθμὸν, αἱ τε ἐκ φυλῆς Ἰουδα, αἱ τε ἐκ φυλῆς Λευὶ διαγενόμεναι γενεαί, ἧ καὶ μεριζόμεναι, ἀπὸ τῶν ἐξουσιῶν τῆν παιδοποιῶν. Ἀπὸ γὰρ Ἀβραάμ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ιδ'· τούτων ἐνάτη ἦν ἐπὶ Μωϋσέᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθ' ἣν ἐργαζόμετο Ναασσῶν υἱὸς Ἀμιναδάβ ἀρχὼν φυλῆς Ἰουδα, ὃς ἐν τῇ ἐρήμῳ τελευτᾷ. Ἀπὸ Ναασσῶν δὲ ἕως Δαβὶδ γενεαὶ ε' οὕτως· Σαλμὼν υἱὸς Ναασσῶν ἐγέννησε τὸν Βοδ', Βοδ' δὲ τὸν Ὀθὴδ, Ὀθὴδ δὲ τὸν Ἰεσσαί, καὶ Ἰεσσαί τὸν Δαβὶδ. Πῶς οὖν δυνατόν τας ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως Μωϋσέως θ' διαγενέσθαι γενεάς ἐν υ' ἐτεσιν; πέντε δὲ μόνας ἀπὸ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν χ' ἐτεσιν ἕως Δαβὶδ; ἔσται γὰρ ἑκάστος ρκ' ἐτῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς παιδοποιίας, ἵνα τὰ χ' τυχὸν ἐξ ἐφίσης μερίσωμεν. Ex Syncello, p. 175 A seqq., sed valde interpolata.

eosdem censet qui alienigenarum; ideoque et e suo canone exclusit cum reliquis item alienigenarum annis, Hebræorum quamdam, ut ait, traditionem secutus.

(1) In textu codicis xl, sed in margine xx.

(2) Syncellus p. 175 C habet centum viginti: atque ita dicit mox ipse Eusebius § 27.

(3) Ita etiam Armenii cum Græcis dicunt libros Regnorum quos Latini Libros Regum.

(4) Cap. vi, 1.

(5) Præter textum Græcum hic subjectum, recole etiam col. 164, not. 10.

(6) Locum hunc Eusebii lectum a se testatur Syncellus p. 36 C : Εὐσέβιος τὰ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἐν τοῖς Κριταῖς σποράδῃ βασιλευσάντων ἐξ ἀλλοφύλων ἐτὶ ρια' (dic ρκ') οὐκ ἐψηφίσαντο, λογιζάμενος ἐν τοῖς Κριταῖς λελογίσθαι αὐτά· Eusebius tempora alienigenarum qui ex intervallo potiti rerum sunt annis cxi (dic cxx) non supputavit, sed cum Judicum temporibus conjuncta esse censuit.

illud quinque procreationum, quod a Naasone ad Davidem pertinet, nisi ab annis cclxxx detrahantur anni xl Mosis in deserto degentis; tum et quatuor Salomonis, ita ut reliqui sint cxxxvi usque ad Davidis obitum; hique in quinque procreationes ita tribuantur, ut cuique viro cum gigneret, annus ætatis lxxxv (1) assignetur: quam si quis paulo perspicacior consideret, doctrinam veram agnoscet; præsertim si ad Davidis etiam natalia respiciat. Seni quippe Jessæ natus est octavo loco David, post septem fratres natu majores (2). Hinc quoque, inquit, ratio ætatis præcedentium æstimanda est. Igitur de sententia nostri Regnorum libri a relictæ Ægypto ad Salomonem templumque constructum anni labuntur cclxxx: ita tamen ut tempora quoque alienigenarum in his comprehendantur, seriei B interposita Judicum qui rerum ex ordine potiti sunt.

29. Sedenim et alio modo ex ipso libro Judicum res lucidius innotescit. Jus populo reddebat Jephthæus, contraque eum Amorrhæorum bellum conflatum est Jordanis fluvii incolarum. Is autem nuntium ad hostem misit his verbis: ' Num tu melior Balaco, filio S-phoris (3), rege Moabitarum? Hic autem num forte cum Israele rixatus est manusve conseruit quo tempore Israel incolebat Esebonem ejusque suburbana, Azerum cum suis pagis ad annum Jordanem ab annis trecentis? Quidni eos per id tempus in libertatem vindicaverunt? Atqui his docet Jephthæus, a Mosis temporibus Balacoque Sephoris filio usque ad suam ætatem annos interjacere trecentos. Id autem ævi spatium nullo pacto conficitur, nisi tempora alienigenarum, ut diximus, eadem esse putentur quæ Judicum potestate fungentium. Revera si annos, quibus populus alienigenarum vi præssus servivit, seorsim supputes, tempora mehercule trecentisimæ annis fines satis excedent. Contra si annos dominantium Judicum tantummodo numeres, a definito Mosis tempore ad Jephthæum anni tibi

A trecenti consurgunt (4), quod ipsius Jephthæi testimonio firmatur.

30. Nostra igitur chronologia hac ratione explicetur.

A MOSE USQUE AD SALOMONEM.

Mosis anni xl.

Josue anni xxvii.

Alienigenarum et Gothonielis judicis anni lxxx (5).

Alienigenarum nec non Deborah et Baraci anni xl.

Gedeonis anni xl.

Abimelechi anni iii.

Tholæ anni xxii.

Jairi anni xxii.

Alienigenarum et Jephthæ judicis anni vi.

Sebegonis (6) anni vii.

Labdonis (7) anni viii.

Alienigenarum et Samsonis anni xx (8).

Eo tempore gestum est bellum Iliacum.

Heli anni xl.

Samuelis et Saulis anni xl.

Davidis anni xl.

Salomonis anni iv usque ad templi ædificium.

Summa a Mose egressuque ab Ægypto usque ad templi structuram, anni cclxxx (9).

31. De Josua Mosis successore liber illius homonymus nihil narrat, præterquam quod anno ætatis centesimo decimo obiit. Hebræi tamen annis septem supra viginti ducatum ab eo gestum confirmant, adeo ut ipse annum agens ætatis quadragesimum tertium ex Ægypto cum Mose discesserit. Jam vel ipsius Samuelis tempora quandoquidem sacri libri perspicue non tradunt, ego quidem quod a divo apostolo de Saule dictum est, id Sauli æque et Samueli communem esse putem. Certe Samuelem plurimis annis præfuisse populo apparet: Saulis vero

(1) Καὶ νῦν μὴ κρίσωσιν εἰ σὺ τοῦ Βαλάκ υἱοῦ Σεπφὼρ βασιλέως Μωάβ; μὴ μάχῃ ἐμαχίσαστο μετὰ Ἰσραὴλ, ἣ πολεμῶν ἐπολέμησεν ἐν αὐτοῖς; ἐν τῷ οἰκῆσαι Ἰσραὴλ ἐν Ἐσεβὼ καὶ ἐν ταῖς θυγατρῶσιν αὐτῆς· καὶ ἐν Ἀροὴρ καὶ ἐν ταῖς θυγατρῶσιν αὐτῆς, καὶ ἐν πάσαις ταῖς παρὰ τὸν Ἰορδάνην, τριακόσια ἔτη; τί ὅτι οὐκ ἐρύσαντο αὐτοὺς ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ; *Ex Judic.* xi 25, 26.

(1) Corrigit lxxxvii Aucherus.

(2) I Reg. xvi, 10, 11.

(3) In codicis Arm. textu *Soporis*, in margine *Beoris*.

(4) Atqui nonnisi cclxxx, uti nunc se habent apud codicem Arm. numeri in tabula proxime addenda. Jam in hac universa quæstione constituenda magnopere laborasse Eusebium tradit Syncellus p. 474 D.

(5) Prætermissem posthinc ab Eusebio Aodum, decem annis judicem, criminatur Syncellus p. 26 B: Εὐσέβιος Ἀὐδὸν τὸν κριτὴν οὐκ ἐστοιχείωσεν κρίνεντα τὸν Ἰσραὴλ ἔτη δέκα.

(6) Idem ac *Esephon* vel *Esebon*. Deinde omittitur *Æglon* vel *Ælon*, qui Eusebio omittitur etiam in tabulis infra addendis judicum, et in secundo libro dicitur abesse a textu τῶν LXX, quod testatur etiam Samuel historicus. Nunc autem plane occur-

D rit hic *Æglon* apud τοὺς LXX, non apud Biblia Arm. ex eorumdem fonte deducta.

(7) Ita Eusebius constanter *Labdon* toto hoc opere et *Præp. ev.* x, 14, uti etiam Græca Biblia: quanquam Armeniaca ab his derivata habent *Abdon*, uti et Latina Vulgata.

(8) Audiendus hic rursus Syncellus, p. 36: Εὐσέβιος μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Σαμψὼν τοῦ κριτοῦ, τῆς ἀναρχίας, ἥτοι εἰρήνης τοῦ λαοῦ μ' ἔτη ἐν τῷ κατὰ πλάτος οὐκ ἔθικεν. *Eusebius post Sampsonis judicis obitum annos xl libertatis, seu publicæ pacis in diffusiore chronographiæ parte non recensuit.* Rursus Eusebius quod annos Sampsonis cum annis alienigenarum permiscuit reprehenditur a Syncello, p. 165 B.

(9) Atqui hæc summa e prædictis numeris non conflatur. Videbatur tamen esse lacuna in codice Arm. inter Labdonem et Sampsonem.

biennium tantummodo *sacer sermo* confirmat. Namque primo capite Regni sic ait Scriptura : « Filius, inquit, anniculus erat Saul cum regnum iniiit; et duobus præterea annis dominatus est Israeli. » Quanquam Symmachus eum locum illuminat, quem ita interpretatur : « Filius, inquit, tanquam anniculus erat Saul cum regni habenas accepit. » Quibus verbis hominem simplicem vitique expertem significat sub regni primordiis, qui tamen in eo vitæ habitu ultra biennium non manserit; posteaque depravatum, et a Deo rejectum, adeo ut a dæmone suffocaretur. Hinc et illius reliqui anni in Samuelis ætate censentur, ita ut quadraginta anni scribantur Samuelis et Saulis.

52. Sed tamen non apostolico solum testimonio tempora Saulis in tot annos excrescunt, sed diligenti atque accurata etiam Librorum *sacrorum* consideratione. Saule quippe mortuo, ait historia ¹, Jebusthem Saulis filium quadraginta annos natum Israelis regno potitum esse, idque biennio retinuisse, dempta Judæ domo quæ partes Davidis sequebatur. Jam hunc Jebusthem Saule recenter ad regnum provento natum esse vel inde constat, quod sacri libri, filiis tribus Saulis regnum non ita pridem exorsi commemoratis (1), hunc, de quo sermo est, *Jebusthem* silentio premunt : quæ res natum postea coarguit : tantumque Saulis regnum, quanta post ejus obitum ætatis filii deprehenditur.

53. Post hæc tenenda dicta, id omnino tenendum est quod tertio Regnorum (2) scribitur, nempe ab egressu ex Ægypto usque ad Salomonem templique ædificium annos effluxisse cclxxx. Jam ab Abrahamo ad exitum duce Moyse anni erant dv. Et a diluvio ad primum annum Abrahami anni cmlxii. Denique ab Adam ad diluvium anni mcccxlvi. Summa autem ab Adam ad Salomonem templumque conditum, annorum est mmmclxx (3).

(¹) Υἱὸς ἐνιαυτοῦ ἦν Σαούλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσεν ἐπὶ Ἰσραήλ. *I Reg.* xiii, 1.

(²) Υἱὸς ὡς ἐνιαύσιος Σαούλ ἐν τῷ βασιλεύειν αὐτόν. *Ab Hexaplis.*

(³) Τεσσαράκοντα ἐτῶν Ἰεσοῦθ ἐὺς Σαούλ, ὅτε ἐβασίλευσεν ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ, καὶ δύο ἔτη ἐβασίλευσε, πλὴν τοῦ οἴκου Ἰούδα, οἱ ἦσαν ὅπισω Δαυῖδ. *Ex II Reg.* ii, 10.

1. Βούλομαι τοίνυν ἀπὸ τούτων ἐτι μεταθεῖν ἐπὶ τὰ παρὰ τοῖς Φοίνιξιν ἀναγεγραμμένα περὶ τοῦ γένους ἡμῶν, καὶ τὰς ἐξ ἐκείνων μαρτυρίας παρασχεῖν. Ἔστι τοίνυν παρὰ Τυρίοις πολλῶν ἐτῶν γράμματα, δημοσίᾳ γεγραμμένα, καὶ πεφυλαγμένα λίαν ἐπιμελῶς, περὶ τῶν παρ' αὐτοῖς γενομένων καὶ πρὸς ἀλλήλους (7) πράξεων μνήμης ἀξίων. Ἐν τοῖςτοις γέγραπται, ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐκδομήθη ναὸς ὑπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως, ἔτεσι θάττον ἑκατὸν τεσσαράκοντα καὶ τρισὶν καὶ μῆσιν ὅκτω τοῦ κτίσαι Τυρίους Καρχηδόνα· ἀνεγέρθη δὲ παρ' ἐκείνοις ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευὴ τοῦ παρ' ἡμῖν. Εἰρωμὸς γὰρ ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς φίλος ἦν τοῦ βασιλέως ἡμῶν Σολομῶνος, πατρικὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν διαδεδεγμένος· αὐτὸς οὖν συμφιλοτιμούμενος εἰς τὴν τοῦ κατασκευάσματος τῷ Σολομῶνι λαμπρότητα, χρυσίου μὲν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἔδωκε τάλαντα· τεμνὼν δὲ καλλίστην ὕλην ἐκ τοῦ ὄρους, ὃ καλεῖται Λίβανος, εἰς τὴν ὁροφὸν ἀπέστειλεν. Ἀντεδωρῆσατο δὲ αὐτῷ ὁ Σολομῶν ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ γῇ κατὰ χώραν τῆς Γαλιλαίας τῇ Χαβουλῶν λεγομένῃ. Μάλιστα δὲ αὐτοῖς εἰς φιλίαν τῆς σοφίας συνήγεν ἐπιθυμία· προσήματα γὰρ ἀλλήλοις ἀντεπέστελλον λύειν κελεύοντες, καὶ κρείττων ἐν τοῖςτοις ἦν ὁ Σολομῶν, καὶ τὰλλα σοφώτερος. Ζῶσονται δὲ μέχρι νῦν παρὰ τοῖς Τυρίοις πολλὰ τῶν ἐπιστολῶν, ἃς ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔγραψαν.

(1) *I Reg.* ii, xiv, 49.

(2) *Cap.* vi, 1.

(3) *Codex Arm.* mmmcl; sed Eusebius, apud Synellum p. 181 D, habet, ut hic, mmmclxx : et hanc summam, uno dempto, prædicti numeri confiant.

(4) Qui hic dicitur *Hiram*, is scribitur *Hiram* *II Reg.* v, 11, in Latina Vulgata; *Χειράμ* apud LXX et apud Biblia Armeniaca; Σούρων apud Eusebium *Præp. ev.* ix, 53 et 34; Ἰέρωμος denique apud Theophilum *ad Autolyc.* iii, 23.

(5) Vel potius *rogabant*. Sic enim in disputatione

PATROL. GR. XIX.

De temporibus Salomonis, ejusque ad condendum templum collatis curis, Josephus historiographus primo Judæorum priscorum libro Phœnicios homines testes invocat. Haud inutile mihi videtur memoratorum ab eo virorum suffragium. In laudata igitur *Historia* sic ille scribit.

CAPUT XVII.

Josephi, ex Phœnicum testimonio de templo Hierosolymis condito.

1. Nunc juvat hinc progredi ad Phœnicum de gente nostra scripturas, atque ex his testimonia proferre. Quippe apud Tyrios ex omni antiquitate supersunt præteritorum annorum monumenta regis scriptis commendata diligentissimeque servata, in quibus res ab ipsis sive secum sive cum aliis populis gestæ, quæcunque memoria dignæ sunt, continentur. In his perscriptum est templum Hierosolymis a Salomone rege fuisse constructum antiquitus, nempe annis cxi cum mensibus octo antequam Tyrii Carthaginem conderent. Quin adeo templi nostri structura non obscuris verbis a Phœnicibus historiæ commendata est. Namque Hieromus (4), Tyriorum rex, regis nostri Salomonis familiaris, patriæque amicitiae hæres, munifico studio ductus Salomonis in eo ædificio juvandi, talenta auri cxx ad templi ornatum contulit, materiemque optimam in monte, cui nomen Libano, cæsam ad lecti contignationem submitit. Huic autem Salomon remunerandi causa tum alia multa, tum loca aliquot in provincia Galilæa possidenda concessit, nomine Chabula. Maxime vero amicitiam eorum auxit sapientiæ studium. Nam problemata inter se missitabant solvique jubebant (5) : porro in his eminebat Salomon, et in aliis etiam plurimis sapientia præstabat. Multæ adhuc apud Tyrios supersunt epistolæ, quas illi mutuo scripserunt (6).

Theoriani a me edita, εἰ κελεύεις, εἰ κελεύετε, significat si tibi, si vobis placet.

(6) Ex his epistolis supersunt binæ *III Reg.* v, tum apud Josephum *Antiq.* viii, 2, quas verbis sæpe immutatis recitat etiam Eusebius *Præp. ev.* ix, 33-34. Easdem epistolas commemorat Theophilus quoque *ad Autolyc.* iii, 22. Clemens autem *Strom.* i, 21, p. 396, easdem exstitisse ait apud Polyhistorum, quam rem innuit ipse Eusebius. *Præp. ev.* ix, 37.

(7) Perperam Armenius interpretes vel legit vel intellexit ἄλλους pro ἀλλήλους.

2. Jam quæ hactenus de Tyriorum commentariis dixi, hæc a me non esse conficta, testem gravissimum excitabo hominem, qui Phœnicum historiam summa fide scripsisse putatur; Dium, inquam, qui in Phœnicia Historia sic ait: — Mortuo Abibalo, regnum filius ejus Hiromus obtinuit. Hic orientalem urbis regionem circumvallavit, ipsamque urbem ampliorem effecit, et Olympici Jovis fanum, quod erat se junctum in insula, interjectis locis agere oppletis, urbi admiscuit, oblatisque ex auro signis ornavit. Tum et in Libanum montem cedris abundantem conscendens, ligna per operarios cædebat ad fanorum ædificium. Salomon autem Hierosolymorum tyrannus misisse ad Hiromum ænigmata fortur, vicissimque ab hoc scripta ejusmodi repoposcisse (1): ea lege ut qui minus ænigma, pecuniam certe solveret. Ei conditioni cum acquievisset Hiromus, moxque ænigmata haud potuisset exsolvere, magnas opes multæ nomine pendebat. Postremo autem eruditus quidam vir sagax, Abdemonus dictus, et ænigmata a Salomone proposita explicuit, et alia invicem exhibuit; quæ cum Salomon non expeditisset, multas opes Hiromo persolvit. — Atque ita Dius testimonio suo dicta nostra comprobat.

3. Ei tamen et Menandrum Ephesium addam: nam et hic singulorum regnorum res præclare gestas apud Græcos et Barbaros scripsit, adhibito studio ad historiam e cujusque regionis monumentis cognoscendam. Scribens autem de Tyri regibus,

2. "Οτι δ' οὐ λόγος ἐστὶν ὑπ' ἐμοῦ συγκεῖμενος, ὁ περὶ τῶν παρὰ τοῖς Τυρίοις γραμμάτων, παραθήσομαι μάρτυρα Δίον, ἄνδρα περὶ τὴν Φοινικὴν ἱστορίαν ἀκριδῆ γεγονέναι πεπιστευμένον. Οὗτος τοίνυν ἐν ταῖς περὶ Φοινικίων ἱστορίαις γράφει τὸν τρόπον τοῦτον· Ἀδιβάλου τελευτήσαντος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρωμος ἐβασίλευσεν. Οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως προσέχρυσεν, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ πεποίηκεν, καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν καθ' ἑαυτὸν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μεταξὺ τόπον, συνήψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. Ἀναδὸς δὲ εἰς τὸν Λίβανον ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν καινῶν κατασκευὴν. Τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομὼνα πέμψαι φασὶ πρὸς τὸν Εἰρωμον αἰνίγματα, καὶ παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἀξιοῦν. Τὸν δὲ μὴ δουληθέντα διακρίναι, τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν· ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἰρωμον, καὶ μὴ δουληθέντα λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλώσαι. Εἰτα δὲ Ἀδδῆμονόν τινα Τύριον ἄνδρα τὰ προτεθέντα λύσαι· καὶ αὐτὸν ἄλλα προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομὼνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα. Διὸς μὲν οὕτω περὶ προειρημένων ἡμῖν μεμαρτύρηκεν.

3. Ἀλλὰ πρὸς τούτῳ παραθήσομαι Μένανδρον τὸν Ἐφέσιον· γέγραφε δὲ οὗτος τὰς ἐφ' ἐκάστου τῶν βασιλέων πράξεις παρὰ τοῖς Ἑλλήσι καὶ Βαρβάροις γενομένας, ἐκ τῶν παρ' ἐκείνοις ἐπιχωρίων γραμμάτων σπουδάσας τὴν ἱστορίαν μαθεῖν. Γράφων δὲ περὶ τῶν βασιλευκότων ἐν Τύρῳ, ἔπειτα γενόμενος κατὰ τὸν Εἰρωμον ταῦτα φησί· Τελευτήσαντος δὲ Ἀδιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἰρωμος, ὃς βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα τέσσαρα. Οὗτος ἔχων τὸν εὐρύχωρον, τὸν τε χρυσοῦν κίονα τὸν ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, ἔτι τε ὕλην ξύλων ἀπέλθων ἐκοψεν ἀπὸ τοῦ λεγομένου ὄρους Λιβάνου, κέδρινα ξύλα εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας· καθελὼν τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ καινοὺς ναοὺς οἰκοδόμησε, τὸ τε τοῦ Ἡρακλέους καὶ τῆς Ἀστάρτης τέμενος ἀνιέρυσεν, καὶ τὸ μὲν τοῦ Ἡρακλέους πρῶτον ἐποίησατο ἐν τῷ Περιτίῳ μηνί, εἰτα τὸ τῆς Ἀστάρτης, ὅποτε Τίτιοις ἐπεστράτευσεν μὴ ἀποδοῦσι τοὺς φόρους, οὓς καὶ ὑποτάξας αὐτῷ πάλιν ἀνέστρεψεν. Ἐπὶ τούτου δὲ τις ἦν Ἀδδῆμονος (9) παῖς νεώτερος, ὃς ἐνίκα τὰ προβλήματα ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεὺς.

4. Ψηφίζεται δὲ ὁ χρόνος ἀπὸ τούτου τοῦ βασιλέως ἄχρι τῆς Καρχηδόνος κτίσεως οὕτως· Τελευτήσαντος

(1) Interpres Arm. explicat verbum ἀξιοῦν, *dig-
natum esse*; nobis tamen paulo aliter interpretan-
dum videbatur.

(2) *Nova ædificavit* deest apud interpretem Arm.

(3) Nempe *Februario*, ut docet Suidas.

(4) Græce vii. Sed etiam Theophilus (iii, 21) habet xvi; et, quod pluris est, idem Josephus apud Syn-
cellum p. 183 C.

(5) Græce xxix.

(6) Interpres Arm. utitur hic voce ΤΑΙΑΓΟΡΤΙ, quæ componitur ex ΤΑΙΑΓ *nutrix*, et ΟΡΤΙ *filius*. In Actis autem apost. xiii, 1, quo loco Græce est σύν-
τροφος et Latine *collactaneus*, Armenii scribunt

A ubi devenit ad Hiromum, hæc ait: — Mortuo Abibalo regnum excepit filius ejus Hiromus, qui annis vixit lxiij, regnavitque xxxiv. Is humo opplevit spatium quod inter urbem fanumque Jovis interjacebat: in eodemque Jovis fano auream columnam dicavit: pergensque in cedrinam montis, qui Libanus dicitur, silvam ligna per operarios cædebat, quibus fanorum tecta construerentur. Tum antiquis delubris sublatis, nova ædificavit (2), templa scilicet Herculis Astartæque dedicavit. Primum Herculi condidit mense Peritio (3), bello moto adversus Tityos, qui tributum mutata fide non solvebant. Hos quidem ille perdomitos ad obedientiam revocavit. Eo tempore inclaruit puer quidam Abdemonus, qui in cunctis abs Hierosolymorum rege Salomone propositis sibi problematibus superior evadebat.

4. Ac tempus ab hoc rege ad Carthaginem conditam hac ratione supputatur. Exstincto Hiromo, politus est regno filius ejus Bahaibzerus, qui vixit annis xliiii, regnavit xvii (4). Post hunc Abdastartus ejus filius, qui vixit annis xxxix (5), regnavitque ix. Hunc quatuor nutricis filii (6) insidiis exceptum interemerunt, quorum natu maximus regnum occupavit annis xii (7). Deinde Astartus Elæastarti filius, qui vixit annis lvi, regnavitque xii. Postea frater ejus Astharimus, qui vixit annis lviii, regnavitque ix. Illic a fratre suo Phelite occisus est, qui et dominationem obtinuit mensibus octo, et ad quinquagesimum (8) annum vitam pro-

D ΤΑΙΑΓΟΡΤΙ. Ita etiam I Machab. i, 6 et II Machab. ix, 29. Videtur igitur Abdastartus occisus a pueris cum eo nutritis. Sed enim Græce quoque est, uti nos scripsimus, *nutricis filii*.

(7) *Annis xii* deest apud Arm. interpretem.

(8) Ita Græce *quinquagesimum*, quæ est vera lectio, confirmaturque a Theophilo. At codex Arm. habet *decimum* mendose propter numeralium harum notarum in ea lingua leviorem differentiam.

(9) Textus Arm., *Abdemonis minor natu filius*, quia Ἀδδῆμονος hoc loco visus est Armenio interpreti casus genitivus, sed immerito.

duxit. Hunc interfecit Ithobalus Astartæ sacerdos A (1), qui annis xxxii regnavit, vixitque xlviii (2). Hic Balezorus filius successit, qui annis vixit xlv, et regnavit viii (3). Hunc excepit Metenus filius, qui annis xxxii vixit, et xix imperavit. Successit in hujus locum Physmanon (4), qui annis lviii vixit, et xlvii dominatus est. Septimo ejus regni anno soror ejusdem, fuga arrepta, Carthaginem in Libya condidit.

5. Summa temporis ab Hiromi regno ad Carthaginem conditam, anni sunt clv mensesque viii. Anno Hiromi duodecimo templum Hierosolymis fundatum est. Igitur a templi conditione ad Carthaginis ædificium anni cxliiii mensesque octo elapsi sunt. Jam vero Phœnicum testimonio plura aggerere quid interest? Porro patrum nostrorum in eam regionem adventus ædificio templi antiquior est. Quippe hi regione universa in potestatem suam redacta, tum demum templo condendo operam dederunt. Id autem ego e sacris libris perspicue, ut arbitror, in *Antiquitatibus* (5) ostendi.

6. Hactenus Josephus. Nostra vero chronologia, quam subteximus, a quarto Salomonis anno videlicet temploque condito usque ad eum locum a Babylonis eversum, annos colligit cccxxxii, qui ita recensentur.

I. Salomon reliquis, post tres prædictos, annis xxxvii.

II. Roboamus annis xvi.

III. Abias annis iii.

IV. Asa annis xli.

V. Josaphatus annis xxv (6).

Εἰρώμου διεδέξατο τὴν βασιλείαν Βαλεάζαρος ὁ υἱός, ὃς βίωσας ἔτη τεσσαράκοντα τρία, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑπτὰ. Μετὰ τοῦτον Ἀδδάρτος, ὁ αὐτοῦ υἱός, βίωσας ἔτη εἴκοσι ἑννέα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Τοῦτον οἱ τῆς τροφῆς αὐτοῦ υἱοὶ τέσσαρες ἐπιβουλεύσαντες ἀπόκωσαν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἐβασίλευσεν ἔτη δεκάδυο. Μεθ' οὗς Ἀστάρτος ὁ Δελαιαστάρτου, ὃς βίωσας ἔτη πενήκοντα τέσσαρα, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα. Μετὰ τοῦτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀσέρυμος, βίωσας ἔτη τέσσαρα καὶ πενήκοντα, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Οὗτος ἀπέλυτο ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ Φέλητος, ὃς λαβὼν τὴν βασιλείαν ἤρξε μῆνας ὀκτώ, βίωσας ἔτη πενήκοντα. Τοῦτον ἀνείλεν Εἰθώβαλος ὁ τῆς Ἀστάρτης ἱερεὺς, ὃς βασιλεύσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβίωσεν ἔτη ἑξήκοντα ὀκτώ. Τοῦτον διαδέχτο Βαδῆζωρος υἱός, ὃς βίωσας ἔτη τεσσαράκοντα πέντε, ἐβασίλευσεν ἔτη ἕξ. Τοῦτου διάδοχος γέγονε Μάττηνος ὁ υἱός, ὃς βίωσας ἔτη τριάκοντα δύο, ἐβασίλευσεν ἔτη ἑννέα. Τοῦτου διάδοχος γέγονε Φυγμαλίων, βίωσας δ' ἔτη πενήκοντα ἕξ, ἐβασίλευσεν ἔτη τεσσαράκοντα ἑπτὰ. Ἐν δὲ τῇ ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῃ ἔτει ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ φυγοῦσα, ἐν τῇ Λιβύῃ πόλιν ψυχοδόμησε Καρχηδόνα.

5. Συνάγεται δὴ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Εἰρώμου βασιλείας ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ρνε', μῆνες η'. Ἐπὶ δὲ δωδεκάτῃ ἔτει τῆς Εἰρώμου βασιλείας, ἐν Ἱεροσολύμοις ψυχοδομήθη ὁ ναός. Γέγονεν οὖν ἀπὸ τῆς οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἄχρι Καρχηδόνης κτίσεως, ἔτη ἑκατὸν τεσσαράκοντα τρία, μῆνες ὀκτώ. Τῆς μὲν οὖν παρὰ Φοινίκων μαρτυρίας τί δεῖ προσθεῖναι πλείω; Βλέπεται γὰρ τάληθες ἰσχυρῶς ὡμολογημένον. Καὶ πολὺ δὴ πονοῦν προάγει: τῆς τοῦ νεῦ κατασκευῆς ἡ τῶν προγόνων ἡμῶν εἰς τὴν χώραν ἀφίξις. Ὅτε γὰρ αὐτὴν πᾶσαν πολέμῳ παρέλαβον, τότε τὸν νεὸν κατασκεύασαν· καὶ ταῦτα σαφῶς ἐκ τῶν ἱερῶν γραμμάτων ὑπ' ἐμοῦ δεδῆλωται διὰ τῆς ἀρχαιολογίας. *Ex opere contra Apionem*, 1, 17-18.

(*) Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἐπὶ ἔτη ἑβδόμηκοντα, καταλήξασα εἰς τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τοῦ Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γεγεννημένου βασιλέως· ἐφ' οὗ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν δώδεκα Ἀγγέλους, προφητεύουσι· καὶ ἦν ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσέδεκ. *Ex Clemente, Strom.* 1, 21, p. 395.

(1) Codex Arm., *Astartorum rex pro Astartæ sacerdos*.

(2) Græce lxxviii.

(3) Ita Josephus etiam apud Syncellum p. 183 C. At hic Græce vi; Theophilus autem vii. In sequentibus etiam a Græco textu discrepat Armenius.

(4) Scilicet *Pygmalion*.

(5) Lib. viii, 2-5. Jam vero hic Armenius interpret dicit in *priscorum oraculo*, quasi ἀρχαιολογία componatur ex ἀρχαίων, *priscorum* et λόγιον *oraculum*; quod secus est.

VI. Joram annis viii.

VII. Ochozias anno 1.

VIII. Gotholia mater annis vii.

IX. Joasus annis xl.

X. Amasias annis xxviii.

XI. Ozias annis lvi.

Sub hoc prima olympias Græcorum instituta est.

XII. Joatham annis xvi.

XIII. Achazus annis xvi.

XIV. Ezechias annis xxxi.

XV. Manasses annis lv.

XVI. Amosus annis ii (7)

XVII. Josias annis xxxi.

XVIII. Joachazus mensibus iii.

XIX. Joachim annis xi.

XX. Joachimus filius ejus, idem qui Jechonias, mensibus iii.

XXI. Mathanias, idem qui Sedechias, annis xiv (8).

Summa annorum cxxxii (9).

CAPUT XVIII.

De Babylonica captivitate Judæorum reliquisque eorumdem temporibus (10).

1. Subsecuta est Judæorum captivitas Babylonica, locique sancti vastitas annis lxx, qui circa alterum annum Darii regis Persarum et sexagesima quinta olympiade expliciunt, cujus rei testes sunt divinæ Scripturæ. Nobiscum de his sentit etiam Clemens, qui primo *Stromatum* hæc scribit: et captivitas quidem ad lxx usque annum protracta est, alteroque demum anno Darii Hystaspis qui Persis, Assyriis et Ægyptiis regia auctoritate imperavit,

(6) Codex Arm. xlv, sed error est propter notarum similitudinem. Confer tabulas et posteriorem librum.

(7) De annis quibus regnavit Amosus recole cap. 5, n. 5.

(8) Horum regum anni sæpe aliter se habent in tabulis deinceps addendis, et in posteriore libro.

(9) Ita se habet numerus in codice Arm., quem nos intactum relinquimus.

(10) Hunc capituli titulum nos supplemus. Nam in codice Arm., nihil aliud scribitur nisi vox CLEMENS, quam nos omittendam putavimus.

antiquata est. Tunc Aggæus et Zacharias e prophetarum duodecim ordine vaticinia canebant, itemque Angelus, nimirum Malachias, qui explicatur *nuntius*: pontificatum autem Jesus Josedechi filius gerebat. Hæc prædictus vir ait. Sed enim, quod usque ad alterum Darii annum septuagenarium illud templi exitium manserit, testis contemporalis adest Zacharias propheta, qui anno Darii secundo in hæc verba erumpebat: « Quousque te, Domine omnipotens, Hierosolymorum non miseret cæterarumque Judææ urbium, quas abhinc annis septuaginta contemnis? » Quæ tu reputans, rogabis, cur nam initio librorum Esdra dictum sit: « Anno primo Cyri Persarum regis, ut Dei verba, Jeremiæ ore prolata, in rem conferrentur, excitavit Dominus Cyri regis Persarum spiritum, qui jussa ejusmodi scriptis litteris universo regno proposuit? » Jam et ea, quæ ibi sequuntur, liberationem Judæorum declarant, et Cyri de instaurando templo mandatum. Atqui hæc nonne persuadeant, septuagenariam captivitatis periodum sub Cyro potius quam sub Dario fuisse conclusam?

2. His ego occurrens aio: duo tempora septuagenaria prophetico sermone esse prænuntiata, quorum primum a templo everso exordiens, desinit in annum secundum Darii, quod diserte dicitur a Zacharia; alterum a Judæis in servitutem redactis usque ad captam Babylonem Chaldæorumque regnum sublatum, cujus temporis periodus ab ipso vaticinio initium capit, et sub Cyro concluditur, secundum Jeremiæ dictum, qui futura præsignans aiebat: « Hæc inquit Dominus: Postquam annos septuaginta Babylone exegeritis, ego quidem vos invisam, meique oraculi tenax ad hunc locum reducam. » Rursusque vaticinans: « Universa, inquit, regio hæc ad excidium vastitatemque voca-

bitur, ejusque incolæ inter ethnicos Babylonio regi servient. Tum et illam gentem, inquit Dominus, et Chaldæorum regionem subvertam. » Quæ omnia sub Cyro venerunt. Captivitatis tamen tempus haudquaquam a templo everso percensendum est, sed paulo altius repetendum, nempe ab altero Joachimi Judæorum regis anno (1), quo regnante prima captivitas a Nabuchodonosoro rege Babyloniorum invecta est; imo vero ab eo tempore, quo Jeremias vaticinandi initium fecit. Inde enim usque ad urbem obsessam templumque inflammatum, anni xl excurrunt; ad primum vero Cyri annum, septuaginta. Ex eo spatio quod abs Jeremia vaticinium exorso ad Cyrum interjacet, prior periodus septuagenaria conflatur. Rursus a templo sublato ad Cyrum anni sunt xxx, ita ut altero Darii anno septuaginta item anni existant (2). Denique octavo (3) Darii anno templum restitutum est.

3. Deinceps Judæis nullus indigena rex fuit: pontificibus suis tanquam principibus ducibusque utebantur: cæterum Persarum regibus obtemperabant, quandiu Persidis regnum mansit (4). Exin in Macedonum potestate fuerunt, qui post Alexandrum regia auctoritate præfulserunt, usque ad Antiochum Epiphanem, qui Syriæ regno potitus Judæam gentem vexare cœpit ut ad ethnicam superstitionem traduceret. Sub hoc videlicet Malthias Asamonis filius Hierosolymitanus sacerdos, ejusdemque filius Judas, cognomento Machabæus, tum et horum successores principatum Judaicum redintegrarunt, eundemque ad Augustum usque retinuerunt; cujus ætate regnum alienigena, Romanorum jussu, obtinuit Herodes. Atque eo demum tempore Servatoris nostri Jesu Christi natalia fuerunt, relatæque a Moyse prophetiæ finis impositus, « Nunquam scilicet desideratum iri prin-

(1) Κύριε παντοκράτωρ, ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερεῖδες τοῦτο ἑβδομηκοστὸν ἔτος; *Ex Zacharia* 1, 12.

(2) Καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν, τοῦ τελεσθῆναι λόγον Κυρίου ἀπὸ στόματος Ἱερεμίου, ἐξήγειρε Κύριος τὸ πνεῦμα Κύρου βασιλέως Περσῶν, καὶ παρηγγεῖλε φωνὴν ἐν πάσῃ βασιλείᾳ αὐτοῦ καὶ γέ ἐν γραπτῶν λέγων. *Ex Esdra* 1, 1.

(3) Ὅταν μέλλῃ πληροῦσθαι Βαβυλῶνι ἑβδομήκοντα ἔτη, ἐπισχέσομαι ὑμᾶς, καὶ ἐπιστήσω τοὺς λόγους μου ἐπ' ὑμᾶς τοῦ ἀποστρέφαι τὸν λαὸν ὑμῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον. *Ex Jeremia* xxxvi seu xlii, 10.

(4) Καὶ ἔσται πᾶσα ἡ γῆ εἰς ἀφανισμὸν καὶ εἰς ἐρήμωσιν, καὶ δουλεύουσιν ἐν τοῖς ἔθνεσι τῷ βασιλεὶ Βαβυλῶνος. Ἐκδικήσω καὶ ἐπὶ τὸ ἔθνος ἐκεῖνο, φησὶ Κύριος, καὶ ἐπὶ τὴν γῆν Χαλδαίων, καὶ θήσομαι αὐτοὺς εἰς ἀφανισμὸν αἰώνιον. *Ex Jeremia* xxv, 11, 12.

(5) Διέμεινάν τε ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου Ἰουδαῖοι ἀβασίλευτοι, ὅσα ἐπὶ ἰδιοῖς βασιλεύουσιν, ἀργουσι μὲν καὶ ἡγεμόσι χρώμενοι τοῖς οἰκείοις ἀρχιερεῦσι, τοῖς δὲ Ἀσσυρίων βασιλεῦσι τὸ πρῶτον ἢ τοῖς Περσῶν ὑπακούοντες, καὶ μετ' ἐκείνους τοῖς μετ' Ἀλέξανδρον Ἀρξασὶ Μακεδόσι, μέχρις Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς, ὃς τῆς Συρίας βασιλεύσας ἐλληνίζειν ἐξηνάχασε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος. *Ab excerptis Scaligeri, ed. Amstel., p. 51.*

(6) Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα, καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μετῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ὃ ἀπόκειται - καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν. *Ex Genesi* xlix, 10.

(1) Ita codex Arm. anno; sed confer posterio-rem librum. De hebdomadis septuaginta Eusebius apud Syncellum p. 249 D.

(2) Audiendus Syncellus p. 217 B-C, apud quem Eusebius paulo aliter loquitur: Ἀπὸ γ' ἔτους Ἰω-σίου τινὲς τῶν ἐξηγητῶν, ἐν οἷς καὶ Εὐσέβιος, τὸ ἑβδομηκονταετηρικὸν τῆς αἰγυπτιαστικῆς χρόνον βού-λονται μετρεῖσθαι ἕως τοῦ πρώτου ἔτους Κύρου γινώ-μενον ἔτη ἑβδομήκοντα. Κατὰ δὲ δεύτερον τρόπον, ὁ αὐτὸς ἑβδομηκονταετὴς χρόνος συνάγεται ἀπὸ τοῦ ἐνιστάτος δ' ἔτους Ἰωακείμ, ἀφ' οὗ καὶ θεὸς διὰ προφήτου ἐγκαλεῖ τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰούδα περὶ τῆς ἀπει-

θείας, ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος τοῦ αὐτοῦ Κύρου. Κατὰ δὲ γ' καὶ τελευταῖον ἀπὸ τοῦ ια' ἔτους Σεδεκίου, ἕως τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου. Τισὶν δὲ ἀκριβέστερον δο-κεῖ ἀπὸ τοῦ ε' ἔτους τῆς προφητείας Ἱερεμίου, ὡς φη-σιν Εὐσέβιος, τὰ ὅτι ἐπὶ τὸ α' ἔτος Κύρου ἀριθμεῖν. Sed enim hoc loco Syncellus præ oculis habebat potius Eusebii nostri verba libri ii, ad annum Abra-hami 1457.

(3) Atqui cap. 11, n. 5, dictum est sexto.

(4) Textus Græcus, Assyriis primo regibus *sen* Persis obtemperabant; exin, etc.

cipem ex Juda, ducemque e femore ejus, donec is adventaret cui servatum est, in quo gentes spem suam collocaverunt. » Atque hæc ita se habent.

4. Summa vero temporis a Salomone templique primordiis usque ad annum Darii Persæ secundum templæ inaugurationem, anni sunt **DLII**. Tum a Moyse egressuque ex Ægypto ad Salomonem et conditum templum, anni sunt **CCCCCLXXX**. A primo autem anno Abrahami ad exitum anni **DV**. Et a diluvio ad primum annum Abrahami, anni **DCCCCLXII**. Et ab Adamo ad diluvium anni **MCCCLXII**. Denique ab Adamo ad Darii alterum annum secundumque Hierosolymitani templi ædificium cumulantur anni **MMDCLXXX** (1). Reliqua tempora post alterum Darii annum, qui fuit sexagesimæ quintæ olympiadis annus primus, efficiunt olympiadas **CXXXVII**, annos **DCLXII**. Quæ tempora singillatim ita supputantur.

5. Post Cyrum regem primum Persarum, diadema ad Cambysem recidit; ab hoc ad Darium, qui annis omnino regnavit **VI** supra **XXX**. Hujus anno altero templum Hierosolymis instauratum est (2). Reliqui sunt Darii **XXXIV**. Teneantur igitur Darii anni **XXXIV**. Tum Xerxis anni **XX** (3), sub quo Estheris res agebantur. Deinde Artaxerxis anni **XLII**. Sub hoc Esdras sacrorum apud Judæos librorum peritus scriba florebat. Is etiam fertur cunctas a Deo dictas Scripturas in mentem sibi revocasse, easque Judæis tradidisse novis Hebraicarum litterarum formis expressas (4): idque post bella quæ regionem illam vastaverant. Præterea et Nehemias pincerna cognoscebatur, qui mandante rege in Judæam progressus Hierosolyma excitabat, urbemque mœnibus ambiebat: eatenus enim urbs in ruinis consederat, templo excepto, quod sub Dario revixerat. Post Artaxerxem dominati sunt Persis hi: Darius annis **XIX** (5). Artaxerxes Mnemon annis **XL**. Ochus annis **XXVI**. Arses annis **IV**. Darius annis **VI**. Post hos Alexander Macedo Persarum imperium delevit, regnavitque ipse annis **VI**; qui qui-

dem et antequam Darium interimeret jam regnaverat annis **VI**. Summa temporis ab altero Darii anno ad Alexandri obitum, qui in primum annum incidit olympiadis centesimæ quartæ decimæ, anni sunt **CXCVII**.

6. Post Alexandri obitum, Ægypti et Alexandrinæ urbis imperium tenuerunt hi:

1. Ptolemæus Lagi annis **XL**.

II. Ptolemæus Philadelphus annis **XXXVIII** (6)

Sub hoc Hebræorum sacri Libri ad Græcam linguam translati sunt, et in Alexandrinæ urbis bibliothecam recepti.

III. Ptolemæus Evergetes annis **XXV**.

IV. Ptolemæus Philopator annis **XXI**.

V. Ptolemæus Epiphanes annis **XXII**.

VI. Ptolemæus Philometor annis **XXXIV**.

7. Hujus ætate regnavit in Syria Antiochus, cognomento Epiphanes, sub quo ea contigerunt quæ in libro (7) Machabæorum narrantur; nempe, quod Antiochus Judæam gentem ad superstitiones ethnicas relabi coegerit, templumque dedicatis ibi signis temeraverit, tum et sacram suppellectilem olympiade centesima quinquagesima prima (8) diripuerit. Interjacent autem inter Macedonis Alexandri obitum primumque annum Epiphanis Antiochi anni **CL** (9): et inter alterum Darii annum atque ipsum Antiochum anni **CCCXLVII** (10). Hujus Antiochi temporibus Matathias, Asamonæ filius, patriorum sacrorum zelum præ se ferens, dux gentilis exercitus exstitit. Huic successit Judas filius, cognomento Machabæus. Post hunc rursus frater Jonathas: post quem frater item Simon, in quo liber (11) Machabæorum finem facit, annorum quadraginta (12) res complexus, nempe usque ad olympiadem centesimam sexagesimam primam expletam: a qua ad Augustum Romanorum imperatorem anni **LXXXVIII** supersunt.

8. Post Simonem, testibus Africano et Josepho (13), Judæorum ductavit exercitum Jonathas (14), qui et

(*) Κατὰ δὲ Ἀντίοχον τούτον Ματθαίας Ἀσαμωναίου παῖς ζῆλον τὸν ὑπὲρ τῆς πατρὸς θρησκείας ἀναλαβὼν, τὴν Ἰουδαίαν ἀρχὴν ἀνεκτίσατο, καὶ ἡγήσατο τοῦ λαοῦ. Μεθ' οὗ ἐν ἡμετέροις αὐτοῦ Ἰουδαὶς ἐπέκληθη Ματθαίας. Ἰωνάθης μετὰ τούτων. Σίμων τούτον ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται. Εἰς τούτων ἡ βίβλος τῶν Ματθαίων περαιούται περιέχουσα χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα μέχρι τέλους ρξ' ὀλυμπιάδος.

Μετὰ δὲ Σίμωνα Ἰουδαίων ἡγείται, καθὼς Ἀφρικανὸς καὶ Ἰωσήπος ἱστοροῦσιν, Ἰωνάθης, ὁ καὶ Ὑρκανὸς,

(1) Syncellus p. 181 D ait: Εἰσὶν ἀπὸ Ἀδάμ ἕως ἡ' εἰσὺς Σολομῶνος κατὰ Εὐσέβιον, ἰσθό. Ab Adamo D ad octavarum Salomonis annum Eusebius annos **MMDCLXX** ponit. Templum conditum est anno **IV** Salomonis. Ergo a **MMDCLXXX**, subductis **DCLII** et **IV**, supersunt anni **MMDLXXIV**.

(2) Nempe anno altero instaurari cœptum, octavo vel potius sexto absolutum est.

(3) In codicis textu **XL**, et in margine **XX**.

(4) Rem hanc celeberrimam rursus attingit Eusebius in secundo libro, quod facit etiam in præfatione Psalmorum, itemque in Commentario ad psalmum **LXII**. Et quidem de Esdra librorum sacrorum instauratore, itemque de litterarum apud Hebræos mutatione, judicia veterum Patrum nec non Judæorum commodè coacervavit Calmetus in perdoctis dissertationibus Esdræ præpositis, ad quas rectores ailegamus.

(5) Ita etiam in tabulis et in posteriore libro. At superius cap. 15 scribuntur anni **VII**.

(6) Codex Arm. **xxviii**, sed inferius **xxxviii**.

(7) Nempe primo.

(8) In secundo libro dicuntur hæc ab Eusebio contigisse olympiade **CLIII**.

(9) Vide posteriore libro.

(10) Vide rursus posteriorem libro.

(11) Scilicet primus.

(12) Ergo mendose scribitur apud Syncellum *triginta*. En autem ejus verba p. 288 A. Ὁ ἀπὸ Ματθαίου τοῦ πατρὸς τῶν Ματθαίων Ἰουδα καὶ Ἰωνάθου καὶ Σίμωνος χρόνος κατὰ Εὐσέβιον ἐτῶν ἐστὶ **XL**. Summa temporis, quo Matthias Machabæorum pater, nec non filii Judas, Jonathas et Simon rem publicam administrarunt, anni sunt **XXX** ad Eusebii rationes. Dicendum erat igitur *quadraginta*, uti est in Græco textu, utque a posteriore Eusebii libro confirmari videtur.

(13) Antiq. **xiii**, 8.

(14) Ita Jonathas in textu Armenio et Græco; quin etiam in Armeniacis Bibliis I Machab. **xiii**,

Hyrceanus, annis xxvi. Deinde Aristobulus anno uno. Is regum primus diadema gestavit, regem una pontificemque Judææ genti se præbens (1) post Babylonicam captivitatem anno cdlxxxiv. Post eum Alexander, qui et Jannæus, Judæorum regnum tenuit annis xxv (2). Deinde uxor ejus Alexandra, quæ et Messalina (3) annis ix. Denique Aristobulus atque Hyrcanus (4). Hac ætate Pompeius Romani exercitus dux Judæos stipendiarios fecit Romanorum; Hyrcanoque imposito eis rege, victum Aristobulum Romam transtulit. Tunc Romanorum principatum invadit olympiade centesima octogesima quarta (5) Julius Cæsar solus imperans annis iv et mensibus v. Post eum Augustus, qui et Sebastus (6), annis lvi et mensibus vi. Sub hoc Herodes primus ex alienigenis, cui, homini scilicet genere Ascalonio, jus nullum in Judaicum regnum erat, a Romanis potestate insignitus est. Sub eo UNCTUS DEI nascitur Bethlehem in Judæa (7). Post Augustum Romanorum imperator fuit Tibe-

rius. Hujus anno quinto decimo DOMINUS NOSTER Jesus UNCTUS DEI in humana vita manifestatus est (8) olympiadis ducentesimæ primæ anno quarto.

9. Quare fiunt ab Epiphane Antiocho ad quintum decimum annum Tiberii, anni cci. Tum ab Alexandro Macedone ad eundem annum Tiberii, anni ccclii. Et ab altero anno Darii, anni dclviii. Rursus a quinto decimo anno Tiberii ad supremam Hierosolymorum obsidionem, quæ in alterum Vespasiani annum incidit, conficiuntur anni xlii. Erant autem ab Adamo ad alterum annum Darii, anni mmmcdclxxx (9): tum ab altero Darii anno ad quintum decimum Tiberii, anni dclviii; ergo ab Adamo ad quintum decimum Tiberii annum, summa annorum mmmcccxxviii (10) est. Jamvero a quinto decimo Tiberii anno ad Constantini victoris Augusti vicennalia anni excurrunt ccc. Summa ergo temporum Hebraicorum consurgit in annos mmmmdxxxviii (11), secundum Septuaginta virorum interpretationem: nam secundum quidem Hebraica

ἐτη κς'. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος ἔτος α'· οὗτος πρῶτος διάδημα περιέθετο, ὁμοῦ καὶ βασιλεὺς καὶ ἀρχιερεὺς γενονὼς τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, μετὰ ἐτη ὑπὸ τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωτίας. Μεθ' ὃν Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ Ἰανναῖος, ἐτη κβ'. Μεθ' ὃν Ἀλεξάνδρα, ἡ καὶ Σαλλίνα, γυνὴ αὐτοῦ, ἐτη θ'. Μεθ' ὃν Ἀριστόβουλος καὶ Ἰρκανός· καθ' οὓς Πομπήϊος Ῥωμαίων στρατηγὸς ὑποφόρους Ῥωμαίοις ἐποίησατο Ἰουδαίους, Ἰρκανὸν μὲν ἐπιστήσας αὐτῶν βασιλεῖα, τὸν δὲ Ἀριστόβουλον δέσμιον εἰς Ῥώμην ἀγαγών. Κατὰ τοῦτον τὸν Ἰρκανόν, Ῥωμαίων βασιλευῖ ἐπὶ τῆς ρπθ' ὀλυμπιάδος Ἰούλιος Καίσαρ ἐτη δ', μῆνας ζ'. Μεθ' ὃν Αὐγουστος, ὁ καὶ Σεβαστός, ἐτη νς', μῆνας ς', καθ' ὃν Ἡρώδης πρῶτος ἀλλόφυλος οὐδὲν προσήκουσαν αὐτῷ τὴν Ἰουδαίων βασιλείαν ὑπὸ Ῥωμαίων χειρίζεται, γένος ὢν Ἀσκαλωνίτης. Ἐπὶ τοῦτω καὶ ὁ Χριστὸς ὁ Ὑῖός (12) τοῦ Θεοῦ ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται τῆς Ἰουδαίας. Μετὰ δὲ Αὐγουστον Ῥωμαίων ἐβασίλευσε Τιβερίος· τοῦτου ἔτος ἦν πεντεκαίδεκατον, ἐν ᾧ Σωτὴρ καὶ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ Θεός (13) ἀνεφάνη ἐν τῷ τῶν ἀνθρώπων βίῳ. *Ab excerptis Scaligeri, p. 51-52.*

(*) Ἦν δὲ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως δευτέρου ἔτους Δαρείου ἐτη δγπ. Καὶ τὰ ἀπὸ δευτέρου ἔτους Δαρείου ἐτη φμ'. Ὅμοῦ τὰ πάντα ἀπὸ Ἀδὰμ ἐπὶ τὸ πεντεκαίδεκατον ἔτος Τιβερίου ἐτη (εσκή). Ἀπὸ δὲ πεντεκαίδεκατου ἔτους

53. Ab Eusebio tamen in posteriore libro scribitur *Joannes*, quæ est longe communior lectio, occurritque etiam in Bibliis Arm. I Machab. xvi, 1 et 2.

(1) Confer Josephum *Antiq.* xiii, 41.

(2) Ita codex Arm.; sed idem in posteriore libro xxvii.

(3) Hæc dicitur *Messalina* etiam a Chorenensi *Hist.* ii, 13. Armenius tamen Samuel scribit *Sallina*, Epiphanius hæc. xxi, cap. 3, *Saallina*.

(4) Codex Arm., mendose, qui et *Hyrceanus*.

(5) Lib. ii, olymp. 183.

(6) Recole cap. 15, n. 8, col. 143, not. 1.

(7) Hæc Hebræorum tempora a soluta captivitate usque ad Christum perspicue exponit, præter alios historicos, etiam Augustinus *De civ. Dei*, xviii, 45.

(8) Hæc est illa *Theophania*, seu publica Christi vita (Luc. cap. iii) quam Eusebius noster quinque voluminibus narraverat; ejus deperditi operis fragmenta xviii ego edidi in hac collectione Scriptorum veterum tomo I repetitæ editionis. Nuper vero aliud fragmentum in Vaticano quodam codice reperi, quod ita se habet.

Εὐσεβίου β' τῆς θεοφανεας.

Ἐδδομήκοντα δὲ ἀνεδείκνω μαθητὰς, ὅποσα λέγεται καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἔθνη τυγχάνειν· τοῦτο δὲ καὶ ἡ Μωσέως ὁλοῖ Γραφὴ τὸν κατάλογον ποιουμένων τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν τοῦ Νῶε γενομένων παιδῶν· ἐξ ὧν τοὺς πάντας ἐδδομήκοντα εἶναι, ὡς προπάτορας τῶν καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης ἐθνῶν λόγος ἀληθὴς γεγονέναι κατέχει.

(9) Ita codex Arm. in textu; at in margine mmmcdclxx.

(10) Pressius sic conficitur summa secundum Septuaginta interpretes: ab Adamo ad diluvium anni mcccclxii; a diluvio ad Abrahamum anni dcccclxii;

ab Abrahamo ᾧad Tiberii decimum quintum, ut videre est in posteriore libro, anni mxxlii; quæ est summa annorum vmcccxxviii.

(11) Codex Arm. hic mmmmdxxxviii. Jam opere pretium est huic loco verba Syncelli, p. 35 D, subungere: Μέμφονται τὸν Εὐσέβιον Ἀνιανὸς καὶ Πανδῶρος ἐλλόγως, ὅτι ἐν τῇ ἀνακεφαλαιώσει τοῦ χρονογραφίου σί' ἐτὴ ἐσφάλῃ· ἀντὶ γάρ, εἰς· ἔγραψε, εἰς κς'. Ἐστὸι· χεῖωσε δὲ οὕτως· ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τῆς γεννήσεως Ἀβραάμ συνῆξεν ἐτὴ χρδβ'. καὶ ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς εἰκοσαστηρίδος Κωνσταντίνου ἐν τῷ κατὰ πλάτος συνῆξε χρόνον ἐτῶν βτμδ', ἃ γίνεταί ἐτὴ εἰς κς'. *Antianus et Panodorus* (chronographi) *Eusebium merito incusant, quod in temporum definienda summa, nonaginta annos et ducentos omiserit. Pro annis enim vmcccxxvi, scripsit annos vmdxxxvi* (dic xxviii). *Sic autem rationes duxit: ab Adamo ad Abrahami natalia confecit annos mmmclxxxiv; ab Abrahamo autem ad Constantini vicennalia in ampliore historia* (primo Chronicorum libro) *annos numeravit mcccclxii; unde summa consurgit annorum mmmmdxxxvi. Pergit autem ibidem Syncellus exponere, quo pacto ab Eusebio anni ccxc* (seu ccxc) *prætermissi sint, nempe quia non scripserit Caimani Arphaxadæ annos ante procreandum cxxx, deinde Aodi iudicis annos x, tum alienigenarum ex intervallo dominantium annos cxi, denique post Samsonis obitum annos libertatis seu pacis xl. Conferatur Syncellus etiam pp. 92 C, 111 B, 169 B. Jam de Syncelli ipsius rationibus et de ejusdem sæpe iniquo iudicio super Eusebii calculis nihil nos disserendum putamus.*

(12) Ὁ υἱός, *filius*, abest hic a codice Arm. Est tamen in Eusebii posteriore libro.

(13) Armenius interpretes legebat Χριστὸς Θεοῦ.

Judæorum exemplaria detrahuntur anni mcccxxvii (1); secundum autem Hebraica item exemplaria Samaritanorum detrahuntur anni cxxxv (2). Atque apud Hebræos ratio temporum prædicto modo se habet (3).

CAPUT XIX.

Quomodo in Ægyptiorum chronologia tempora quæque Æthiopum contineantur. Quomodo item Ptolemæi Ægyptum Alexandriamque tenuerint. De ratione chronologiæ apud Ægyptios.

Peractis Chaldæorum et Assyriorum atque Hebræorum chronologiis, res postulat, ut ad fastorum Ægyptiacorum tractationem accedamus. Diodorus primo *historicæ Bibliothecæ* suæ libro hæc verba scribit. Fabulantur apud eos quidam, initio deos et heroas dominatos esse in Ægypto annis paulo minus sexdecim millibus (4): postremum autem deorum regnavisse Isidis filium Orum. Aiunt deinde potitos esse regionis homines, ducto initio a Myride, annis paulo minus quinque millibus usque ad olympiadem octogesimam supra centesimam (5), qua ætate nos in Ægyptum venimus, potiente regni Ptolemæo, qui novus Dionysus appellabatur. Cæterum eorum qui regioni cum imperio præfuerunt, plurimi numerantur indigenæ; minima pars Æthiopum, Persarum atque Macedonum. Æthiopes dominati sunt quatuor, et hi quidem haud continua serie sed ex intervallo, annis paulo minus xxxvi. Persæ autem nationi huic Cambysis regis armis subactæ imperaverunt annis cxxiv, computatis etiam temporibus, quibus Ægyptii rebellaverunt, propter gravissimæ tyrannidis impatientiam, Persarumque impietatem in indigenas deos. Extremi Macedones gubernacula tenuerunt, eorumque successores annis cclxxvi. Reliquo omni tempore regibus indigenis usi sunt, viris quidem cclxx, feminis autem v.

Horum omnium consignatas litteris memorias sacerdotes tenebant in templis (6), ab ultima ætate perpetuo ordine traditas, quantus nimirum quisque rex fuisset viribus, strenuitate, indole, victoriis, rebusque cæteris sua ætate perpetratis. Sed enim singulorum actus scribi a nobis plane nullius usus est atque supervacaneum, præsertim cum multi ex his nihil admodum utile sua ætate aggressi sint. Hactenus Diodorus. Opportunum commodumque est etiam ex Manethone res Ægyptiacas hic subnectere, in quo præsertim auctore historia ista niti videtur.

CAPUT XX.

Ex Ægyptiacis Manethonis monumentis, qui in tres libros historiam suam tribuit. De diis et de heroibus, de manibus et de mortalibus regibus qui Ægypto præfuerunt usque ad regem Persarum Darium.

1. Primus Ægyptiorum deus (7) Vulcanus fuit, qui etiam ignis repertor apud eos celebratur. Ex eo Sol (8); postea Agathodæmon; deinde Saturnus; tum Osiris; exin Osiridis frater Typhon; ad extremum Orus Osiridis et Isidis filius. Hi primi inter Ægyptios rerum potiti sunt. Deinceps continuata successione delapsa est regia auctoritas usque ad Bytin per annos tredecim mille ac nongentos. Lunarem tamen annum intelligo, videlicet triginta diebus constantem: quem enim nunc mensem dicimus, Ægyptii olim anni nomine indigitabant. Post deos regnaverunt heroes annis mclv: rursusque alii reges dominati sunt annis mcccxvii: tamen alii triginta reges Memphis annis mcccxc: deinde alii Thynitæ decem reges annis cccc. Secuta est maximum heroumque dominatio annis mmmmdcccxi. Summa temporum in undecim millia consurgit annorum (9), qui tamen lunares, nempe menstrui, sunt. Sed revera dominatio, quam narrant Ægyptii

Τιβερίου ἐπὶ τὴν εἰκοσαετηρίδα Κωνσταντίνου τοῦ νικητοῦ σεβαστοῦ ἔτη γ'. Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος εἰς ἓτη (εἰρη) κατὰ τὴν τῶν Ἑβδομήκοντα ἐρμηνείαν. Ab excerptis Scaligeri p. 52.

(1) Μυθολογοῦσι δ' αὐτὸν τινες τὸ μὲν πρῶτον ἄρξαι τῆς Αἰγύπτου θεοῦ τε καὶ ἥρωας ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν μυρίων καὶ ὀκτακισχιλίων, καὶ θεῶν ἔσχατον βασιλεῦσαι τὸν Ἰσίδου Ὀρον ὑπ' ἀνθρώπων δὲ τὴν χώραν βεβασιλευσθαι φασιν ἀπὸ Μύριδος (10) ἔτη βραχὺ λείποντα τῶν πεντακισχιλίων, μέχρι τῆς ἐκείνου καὶ ὀδοχοστῆς ὀλυμπιάδος, καὶ ἦν ἡμεῖς μὲν παρεβάλομεν εἰς Αἰγύπτου, ἐβασίλευε δὲ Πτολεμαῖος, ὁ νέος Διόνυσος χρηματίζων. Τοῦτον δὲ τὰ μὲν πλείστα κατασχέιν τὴν ἀρχὴν ἐγγυρλοῦς βασιλεῖς, ὅλγα δὲ Αἰθίοπας καὶ Πέρσας καὶ Μακεδόνας. Αἰθίοπας μὲν οὖν ἄρξαι τέσσαρας, οὐ κατὰ τὸ ἐξῆς, ἀλλ' ἐκ διαστήματος, ἔτη τὰ πάντα βραχὺ λείποντα τῶν ἑξ καὶ τριάκοντα. Πέρσας δ' ἡγήσασθαι, Καμβύσου τοῦ βασιλέως τοῖς ὅπλοις καταστρεψαμένου τὸ ἔθνος, πέντε πρὸς τοῖς ἑκατὸν καὶ τριάκοντα ἔτεσι, σὺν ταῖς τῶν Αἰγυπτίων ἀποστάσεσιν, ἃς ἐπὶ ἐποίησαντο, φέρειν οὐ δυνάμενοι τὴν τραχύτητα τῆς ἐπιστασίας καὶ τὴν εἰς τοὺς ἐγγυρλοῦς θεοὺς ἀσέβειαν. Ἐσχάτους δὲ Μακεδόνας ἄρξαι καὶ τοὺς ἀπὸ Μακεδόνων ἑξ ἔτη πρὸς τοῖς διακοσίοις καὶ ἑβδομήκοντα. Τοὺς δὲ λοιποὺς χρόνους ἅπαντας διατελέσαι βασιλεύοντας τῆς χώρας ἐγγυρλοῦς, ἄνδρας μὲν ἑβδομήκοντα πρὸς τοῖς τετρακοσίοις, γυναῖκας δὲ πέντε. Περὶ ὧν ἀπάντων οἱ μὲν ἱερεῖς εἶχον ἀναγραφὰς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐκ παλαιῶν χρόνων ἀεὶ τοῖς διαδόχοις παραδεδομένας, ὁπλίχων ἑκάστος τῶν βασιλευσάντων ἐγένετο τῷ μεγέθει, καὶ ὁποῖός τις τῇ φύσει, καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἰδίους χρόνους ἑκάστῳ πράχθέντα. Ἡμῖν δὲ περὶ ἑκάστου τὰ κατὰ μέρος ἀν εἶη καὶ περιέργον γράφειν, ὡς ἂν τῶν πλείστων ἀρχῶν περιελημμένων. Ex Diodoro Sic., I, 44.

(1) Confer cap. 16, n. 14. Sed hic textus Arm., D Hist. 1, 6. Sed deus apud Syncellum, p. 18. Reapse hic agitur de Ægyptiaca deorum dynastia. Id.

(2) Confer cap. 16, n. 11.

(3) Lege etiam Suidæ calculum voc. Ἀδδμ.

(4) Græce xviii.

(5) Codex Arm. clxx.

(6) Ergo Armenius interpret, seu potius Eusebius, legebat in Diodoro ἱεροῖς templis. non ἱεραις πόλεσι. LEOPARDUS.

(7) Codex Arm., homo; et sic etiam Chorenensis

Hist. 1, 6. Sed deus apud Syncellum, p. 18. Reapse hic agitur de Ægyptiaca deorum dynastia. Id.

(8) Confer Syncellum pp. 49, 51, et Suidam voc. ἡλιος.

(9) De his immanibus Ægyptiorum antiquitatibus confer Syncellum p. 51-52 apud quem Sol Vulcani filius myriadibus tribus annorum regnat.

(10) Græcus textus vulgo corruptus, ἀπὸ μυριάδος, sed restituitur a codice Vaticano ἀπὸ Μύριδος. Codex Arm., sub Myride.

ptii, deorum, heroum et manium tenuisse putatur lunares annos omnino viginti quatuor mille et non-gentos, ex quibus sunt solares anni mcccvi.

2. Atque hæc quidem si cum Hebræorum chronologia conferre voleris, in eandem plane conspirare sententiam videbis. Namque Ægyptus ab Hebræis Mezraimus appellatur: Mezraimus autem multis post diluvium annis exstitit (1). Quippe e Chamo Noachi filio post diluvium ortus est Ægyptus sive Mezraimus, qui primus ad Ægypti incolatum profectus est, qua tempestate gentes hac illac spargi cœperunt. Erat autem summa temporis ab Adamo ad diluvium, secundum Hebræos, annorum mcccxlii (2).

3. Cæterum cum Ægyptii prærogativa antiquitatis quadam seriem ante diluvium tenere se jactent deorum, heroum et manium annis plus viginti mille regnantium; plane æquum est, ut hi anni in menses tot convertantur quot ab Hebræis memorantur anni: nempe ut qui menses continentur in memoratis apud Hebræos annis, ii totidem intelligantur Ægyptiorum lunares anni (3), pro ea temporum summa quæ a primo condito homine ad Mezraimum usque colligitur. Etenim Mezraimus generis Ægyptiaci auctor fuit, ab eoque prima Ægyptiorum dynastia credenda est. Quod si temporum copia adhuc exuberet, reputandum sedulo est plures fortasse Ægyptiorum reges una eademque ætate exstitisse: namque et Thynitas regnavisse aiunt et Memphitas et Saitas et Æthiopes eodemque tempore alios. Videntur præterea alii quoque alibi imperium tenuisse, atque hæc dynastiarum suo quæque in nomo (4) semet continuisse: ita ut haud singuli

reges successivam potestatem acceperint, sed alius alio loco eadem ætate regnaverit. Atque hinc contigit, ut tantus cumulus annorum confleret. Nos vero his omissis, persequamur singillatim Ægyptiorum chronologiam.

4. Post manes atque heroas, primam dynastiam numerant viii regum, quorum primus fuit Menes (5), gloria regni administrandi præpollens: a quo exorsi singulas regnantium familias diligenter scribemus, quarum successiva series ita contextitur.

Menes Thynites ejusque posteri septem (quem Herodotus Minam (5) nuncupavit). Hic annis xxx (7) regnavit. Idem et extra regionis suæ fines cum exercitu progressus est, et gloria rerum gestarum inclaruit (8). Ab hippopotamo raptus est.

Athothis hujus filius regno potitus est annis xxvii (9). Is regia sibi palatia Memphi construxit, et medicam item artem coluit, quin et libros de ratione secandorum corporum scripsit.

Cencenes ejus filius annis xxxix.

Vavenephis annis xlii, cujus ætate fames regionem corripuit. Is pyramides prope Cho oppidum excitavit.

Usaphæas annis xx.

Niebæas annis xxvi.

Mempses annis xviii. Sub hoc multa prodigia itemque maxima lues acciderunt.

Vibesthes annis xxvi.

Summa dominationis annorum cclii.

Secunda dynastia regum ix.

(*) Περὶ τῶν μετὰ τὸν κατακλυσμὸν Αἰγυπτίων δυναστειῶν, ὡς Εὐσέβιος.

Μετὰ νέκυας καὶ τοὺς ἡμιθέους πρῶτην δυναστείαν καταριθμοῦσι βασιλέων ὀκτώ· ὧν γέγονε α' Μήνης, ὃς διαστήμῳ αὐτῶν ἡγήσατο· ἀφ' οὗ τοὺς ἐξ ἑκάστου γένους βασιλεύσαντας ἀναγράφομεν· ὧν ἡ διαδοχὴ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον.

Α'. Μήνης Θενίτης, καὶ οἱ τοῦτων ἀπόγονοι ζ', ὃν Ἡρόδοτος Μῆνα ὠνόμασεν, ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ξ'· οὗτος ὑπερῶριον στρατείας ἐποίησατο, καὶ ἐνδοξὸς ἐκρίθη· ὑπὸ δὲ ἱπποποτάμου ἡρπάσθη.

Β'. Ἀθωθίς ὁ τοῦτου υἱὸς ἤρξεν ἔτεσιν κζ', καὶ τὰ ἐν Μέμφει βασιλεία ψυχροδμήσεν, ἱατρικὴν τε ἐξήσκησε, καὶ βίβλους ἀνατομικὰς συνέγραψε.

Γ'. Κενκένης ὁ τοῦτου υἱὸς ἔτη λθ'.

Οἱ δὲ πάντες ἐβασίλευσαν ἔτη σθ'.

Δευτέρα δυναστεία βασιλέων ἐννέα.

(1) Mezraimus dicitur quartus a Noacho et tertius a Chamo, filius nempe Chusi, apud Chorenensem *Hist.* i, 4, qui eam notitiam ex eruditi ejusdam Syri scriptis hausisse se ait. Sane ita Mezraimus multo post diluvium tempore exstitisset, ut hic ait Eusebius (nisi forte locus corruptus est). Sed enim Mezraimus dicitur Chami filius a divinis Bibliis Gen. x, 6, et ab ipso mox Eusebio.

(2) Intellige apud Hebræos in lxx Virorum interpretatione; et recole cap. 46, n. 8.

(3) Confer de his annorum Ægyptiacorum rationibus Syncellum p. 18 U. Suidas quidem voc. ἡλιος ait dies aliquando numeratos pro annis. Censorinus cap. 19 annum Ægyptiorum antiquissimum dicit *bimestrem*; imo *menstrum* Plutarchus in *Numa* cap. 13, et Varro, apud Lactantium *Inst.* ii, 12; *quadrimestrem* Augustinus *De civ. Dei*, xii, 10. Le-

gis alias varietates apud Plinium *Hist.* vii, sect. 49, et apud Macrobiū *Saturn.* i, 12.

(4) Aliter Armenius interpres, qui crasso errore νομόν *legem*, et περιγεγράφθαι *scriptum esse* intellexit. Atqui νομός est Ægyptiaca regio seu *praefectura*; περιγράφειν *circumscribi*. Νομόν etiam in sequentibus Armenius interpres perperam *legem* vertit.

(5) In textu codicis hic et inferius *Memes*, at in margine *Menes*.

(6) Lib. ii, cap. 4, n. 99, quo altero loco legitur in variis lectionibus Herodoti Μῆνα, uti reapse. legisse videtur Armenius interpres, et est item in variis lectionibus Diodori i, 45.

(7) Græce lx.

(8) Menis utique substructiones ad Nilum aver-tendum commemorat Herodotus ii, 99.

(9) Ita in codicis margine; at in textu, xxv.

Decima dynastia Heracleopolitarum xix regum, A fecit. Regnaverunt successores ejus annis xlii (2). annis clxxxv.

Undecima dynastia Diospolitarum xvi regum, annis xliii. Post quos Ammenemes annis xvi.

Hactenus primum librum Manetho produxit. Sunt autem reges cxcii, anni mcccc.

5. E MANETHONIS LIBRO SECUNDO.

Duodecima dynastia Diospolitarum vii regum quorum primus

Sesonchosis Ammenemis filius annis xlii.

Ammenemes annis xxxviii, qui a suis eunuchis interemptus est.

Sesostris annis xlviii, cujus mensura fertur cubitorum quatuor palmorumque trium cum digitis duobus. Is universam Asiam annorum novem spatio sibi subdidit, itemque Europæ partes usque ad Thraciam. Idem et suæ in singulas gentes dominationis monumenta ubique constituit; apud gentes quidem strenuas virilia, apud vero imbelles feminea pudenda ignominie causa columnis insculpens. Quare is ab Ægyptiis proximos post Osirim honores tulit.

Secutus est Lampares, annis viii. Hic in Arsinote (4) labyrinthum cavernosum sibi tumulum

Summa universæ dominationis annorum ccxlv.

Tertia decima dynastia Diospolitarum lx regum, qui regnaverunt annis cdlxii.

Quarta decima dynastia Xoitarum lxxvi regum, qui regnaverunt annis cdlxxxiv.

Quinta decima dynastia Diospolitarum regum, qui regnaverunt annis ccl.

Sexta decima dynastia Thebæorum v regum, qui regnaverunt annis cxc.

Decima septima dynastia Pastorum, qui fratres erant Phœnices exterique reges, qui Memphim quoque occupaverunt. Ex his primus

Saites imperavit annis xix, a quo Saitarum quoque nomos nomen traxit. Idem in Sethroite nomo urbem condiderunt, unde incursione facta Ægyptios perdomuerunt.

Secundus Bnon (3) annis xl.

Deinde Archles (4) annis xxx.

Aphophis annis xiv.

Summa annorum ciii. Horum ætate regnavisse in Ægypto Josephus videtur (5).

Decima octava dynastia Diospolitarum xiv regum, quorum primus

Δεκάτη δυναστεία Ἡρακλεωπολιτῶν βασιλέων ιθ', οἱ ἐβασίλευσαν ἑτη ρπε'.

Ἐνδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ις', οἱ ἐβασίλευσαν ἑτη μγ'· μεθ' οὗς Ἀμμενέμης ἑτη ις'. Μέχρι τοῦδε τὸν πρῶτον τόμον καταγέροχεν ὁ Μανεθῶ. Ὁμοῦ βασιλεῖς ριβ', ἑτη ,βτ', ἡμέραι οθ' (6).

ΔΕΥΤΕΡΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Δωδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ἐπτὰ, ὧν πρῶτος

Σετόγχοις Ἀμμενέμου υἱὸς ἑτη μς'.

Β'. Ἀμμενέμης ἑτη λη', ὅς ὑπὸ τῶν ἰδίων εὐνοῦχων ἀνῆρέθη.

Γ'. Σέσωστρις ἑτη μη', ὅς λέγεται γεγενῆσθαι πηχῶν δ', παλαιστῶν γ', δακτύλων β'· ὅς πᾶσαν ἐχειρώσατο τὴν Ἀσίαν ἐν ἐνιαυτοῖς ἐννέα, καὶ τῆς Εὐρώ-

Οἱ δὲ τούτου διάδοχοι ἑτη μδ'· οἱ πάντες ἐβασίλευσαν σμε'.

Τρισκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ξ', οἱ ἐβασίλευσαν ἑτη υνγ'.

Τεσσαρεσκαίδεκάτη δυναστεία Σοιτῶν βασιλέων ος', οἱ ἐβασίλευσαν ἑτη υπδ'.

Πεντεκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, οἱ ἐβασίλευσαν ἑτη σν'.

Ἑκκαίδεκάτη δυναστεία Θηβαίων βασιλεῖς ε', οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἑτη ρη'.

Ἐπτακαίδεκάτη δυναστεία ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ φοίνικες ξένοι βασιλεῖς, οἱ καὶ Μέμφιν εἶλον, ὧν πρῶτος

Σαῖτης ἐβασίλευσεν ἑτη ιθ', ἀφ' οὗ καὶ ὁ Σαῖτης νομὸς ἐκλήθη· οἱ καὶ ἐν τῇ Σεθροῖτῃ νομῷ πόλιν ἐκτίσαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενοι Αἰγυπτίους ἐχειρώσαντο.

Ὁμοῦ ἑτη ργ'. Κατὰ τούτους Αἰγυπτίων βασιλεὺς Ἰωσήφ δεῖκνυνται.

Ὁκτωκαίδεκάτη δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων ιδ' (7), ὧν πρῶτος

πῆς τὰ μέχρι Θράκης, πανταχόσε μνημόσυνα ἐγείρας τῆς τῶν ἐθνῶν κατασχεζέως· ἐπὶ μὲν τοῖς γενναίοις, ἀνδρῶν, καὶ ἐπὶ ταῖς ἀγενέσι, γυναικῶν μόρια ταῖς στήλαις ἐγγράσσω· ὡς καὶ ὑπὸ Αἰγυπτίων μετὰ Ὀσίριν νομισθῆναι.

Μεθ' οὗ Ἀάμαρις ἑτη η', ὅς τὸν ἐν Ἀρσενότῃ λαθυρινθον ἑαυτῇ τάφον κατεσκεύασεν.

Β'. Βνὼν ἑτη μ'.

Γ'. Ἀρῳφίς ἑτη ιδ'.

Μεθ' οὗ Ἀρλήης ἑτη λ'.

(1) Scilicet nomo.

(2) Videlicet tres postremi dynastiae hujus reges annis simul xlii regnaverunt. Sed tamen summa non constat.

(3) In codicis Arm. margine Anon.

(4) Archles quartus est in textu Græco.

(5) Neque ingratam neque inutilem rem nos facturos esse opinamur, si huic loco attexemus animadversionem Syncelli p. 62 A : Σημειωτέον πῶς ὁ Εὐσέβιος πρὸς τὸν οἰκείον σκοπὸν τοὺς τῆς πεντεκαίδεκάτης δυναστείας παρὰ τῷ Ἀφρικανῷ φερομένους κατὰ τὴν ις' δυναστείαν γεγενῆσθαι λέγει· ἐπεὶ γὰρ πᾶσι συμπεφώνηται, ὅτι ἐπὶ Ἀρῳφίως ἤρξεν Ἰωσήφ τῆς Αἰγύπτου, μὴ ἔχων ὁπωσούν ἐπὶ ἄλλου τινὸς αὐτὸν παραθέσθαι, μετήγαγε τὸν Ἀρῳφιν ἀπὸ τῆς ιε' δυναστείας, εἰς τὴν ις', κολοῶσας τὰ ἑτη αὐτοῦ

C ἑα' ὑπάρχοντα εἰς ιδ'· τὰ δὲ τῆς ὅλης δυναστείας ρνα', ργ' παραθεῖς, καὶ ἀντὶ τῶν ἑξ βασιλέων, δ' μό- νους· Animadvertendum est Eusebium instituti sui studio ductum, quos reges Africanus in quinta decima dynastia collocat, eos in decimam septimam transtulisse. Quippe quum omnium una vox sit, sub Aphophi Josephum Ægypto præfuisse; is quidem hunc sub alio quoris non collocavit; verum ipsum Aphophim a quinta decima dynastia in decimam septimam submovit, annis ejus lxi redactis ad xiv; totiusque dynastiae annis cli contractis in ciii; neque sex regibus, sed quatuor tantummodo scriptis. Eadem fere oggerit Syncellus etiam p. 69 C-D.

(6) Ili dies lxxix non memorantur in codice Arm.

(7) In Græco textu Moses exit Ægypto sub undecimo rege. Tum et aliæ varietates ibidem occurrunt :

Amoses annis xxv.
 Chebron annis xiii.
 Amophis annis xxi.
 Memphres annis xii.
 Mispfarmuthosis annis xxvi (1).
 Tuthmosis annis ix.
 Amenophis annis xxxi. Hic est qui Memnon pu-
 ltabatur, petra loquens.
 Orus annis xxviii (2).
 Achencheres annis xvi. Hujus ætate Moses ducem
 se præbuit Hebræis ab Ægypto excedentibus (3).
 Acherres annis viii.
 Cherres annis xv.
 Armais, qui et Danaus, annis v, quibus peractis,
 Ægyptiorum regione pulsus Ægyptumque fratrem
 suum fugiens evasis in Græciam, Argisque captis,
 imperitavit Argivis.
 Ramesses, qui et Ægyptus, annis lxviii.
 Amenophis annis xl.
 Summa dominationis anni cccxlviii (4).

Ἀμωσις ἔτη κε'.
 Β'. Χεθρών ἔτη ιγ'.
 Γ'. Ἀμμενώφης ἔτη κα'.
 Δ'. Μίφρης ἔτη ιβ'.
 Ε'. Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'.
 Ϛ'. Τούθμωσις ἔτη θ'.
 Ζ'. Ἀμμενώφης ἔτη λα'. Οὗτος ὁ Μέμων εἶναι νο-
 μίζμενος καὶ φθεγγόμενος λίθος.
 Η'. Ὀρος ἔτη λη'.
 Θ'. Ἀγενχέρσης ἔτη ις'.
 Ι'. Ἀθωρις ἔτη λθ'.

Ἐνεακαίδεκάτῃ δυναστείᾳ βασιλέων ε' Διοσπολιτῶν.

Α'. Σέθως ἔτη νε'.
 Β'. Ραμφής ἔτη ξς'.
 Γ'. Ἀμμενεφθίς ἔτη μ'.
 Δ'. Ἀμμενέμης ἔτη κς'.

ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΜΑΝΕΘΩ.

Εἰκοστῇ δυναστείᾳ βασιλέων Διοσπολιτῶν ιθ', οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ροη'.

Πρώτῃ καὶ εἰκοστῇ δυναστείᾳ βασιλέων Τανιτῶν ἑπτά.

Α'. Σμένδης ἔτη κς'.
 Β'. Ψουσέννης ἔτη μα'.

et quidem sexdecim scribuntur reges, quum ab Eu-
 sebio quatuordecim tantum numerati sint, teste
 Syncello p. 62 C, quem locum paulo ante recitavi-
 mus. Rursus adnotat hic Syncellus p. 72 D : Μόνος
 Εὐσέβιος ἐπὶ τούτου λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωϋ-
 σέως ἔξοδον, μηδενὸς αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ
 καὶ πάντων ἐναντιουμένων τῶν πρὸ αὐτοῦ, ὡς μαρ-
 τυρεῖ. Unus Eusebius sub hoc rege egressum ex
 Ægypto Israellem duce Moyse narrat, nulla historia
 sibi suffragante, imo sibi adversantibus, ut ipse
 testatur, cunctis ætate superioribus. Sed vide om-
 nino animadversiones Scaligeri ad suam *Chronici
 Eusebiani* editionem, p. 32-33.

(1) Ait hic Syncellus p. 71 D : 'Ομοῦ ἀπὸ Ἀμώ-
 σως τοῦ πρώτου τῆς προκειμένης ιη' δυναστείας,
 ἰως Μισφραγμούθωσις ἀρχῆς κατὰ Εὐσέβιον ἔτη
 γίνονται οα' βασιλεῖς πέντε ἀντὶ τῶν ξς' τὸν γὰρ τέ-
 ταρτον Ἀμένστην παραδραμὼν, ὃν ὁ Ἀφρικανὸς, ὡς
 καὶ οἱ λοιποὶ μέμνεται, ἔτη κβ' αὐτοῦ ἐκολόθωσεν'.
 Ab Amosi rege hujus dynastie primo ad Mispfarmu-
 thosis regnum anni congeruntur lxxi de Eusebio
 uenientia, et reges quinque, quum sex scribendi fo-
 rent: quartum enim Amensem, quem Africanus et
 alii posuerunt, Eusebius cum ejusdem annis xxii
 subtrahit.

A Decima nona dynastia Diospolitarum v regum.
 Sethos annis lv.
 Rampses annis lxvi.
 Amenephtis annis xl (5).
 Ammenemes annis xli.
 Thuoris Homero dictus Polybus, vir strenuus
 atque fortissimus (6), cujus ætate Ilium captum
 est, annis vii.
 Summa annorum cxciv. Manethonis secundo
 libro conflatum summa xcii regum, annorum
 mncxxi.

6. E MANETHONIS TERTIO LIBRO.

Vicesima dynastia Diospolitianorum xii regum,
 qui imperaverunt annis clxxii (7).
 Vicesima prima dynastia Tanitarum vii regum.
 Smendis annis xxvi.
 Psusennes annis xlii.
 Nephhercheres annis iv.
 Amenophthis annis ix.

ΙΑ'. Χενχέρσης ἔτη ις'.
 Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας
 τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο.
 ΙΒ'. Ἀγερόρης ἔτη η'.
 ΙΓ'. Χερρόρης ἔτη ιε'.
 ΙΔ'. Ἀρμαίς, ὁ καὶ Δαναὸς, ἔτη ε'· μεθ' ἃ ἐκ τῆς
 Αἰγύπτου ἐκπεσὼν καὶ φεύγων τὸν ἀδελφὸν Αἴγυπτον
 εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφικνεῖται· κρατήσας τε τοῦ Ἀργούς
 βασιλεύει Ἀργείων.
 ΙΕ'. Ραμεσσῆς, ὁ καὶ Αἴγυπτος, ἔτη ξη'.
 ΙϚ'. Ἀμένωφης ἔτη μ'.
 'Ομοῦ ἔτη τμη'.

Ε'. Θεώωρις, ὁ παρ' Ὀμήρῳ καλούμενος Πολύδωρος,
 ἄλκανδρος ἀνὴρ, ἐφ' οὗ τὸ Ἴλιον ἐάλω, ἔτη ζ'.
 'Ομοῦ ἔτη ριζ'. Ἐπὶ τὸ αὐτὸ β' τόμου Μανεθῶ
 βασιλέων ιβ', ἔτη βρκα'.

(2) Græce xxxviii.

(5) Adnotat Syncellus p. 62 C : Κάνταῦθα δύο βα-
 σιλεῖς ὁ Εὐσέβιος παρέκρυψεν· ἔτη δὲ προσέθηκεν
 πέντε, τμη' παραθεῖς, ἀντὶ σςγ' τῶν παρ' Ἀφρικανῶ. *Hic
 quoque duos reges omisit Eusebius* (namque Africa-
 nus scripserat xvi); *addidit autem annos lxxxv;*
 D *quandoquidem scripsit cccxlviii, cum Africanus
 cclxiii scripsisset.*

(4) Hujus decimæ octavæ dynastie reges non
 sine varietate recenset etiam Theophilus ad Au-
 tolyc. iii. 20. Adnotat autem hic Syncellus p. 73
 A : Προσέθηκεν ἐπὶ τὸν Ἀφρικανὸν ἔτη πέντε Εὐσέβιος
 κατὰ τὴν ιη' δυναστείαν· *Dynastie decimæ octavæ
 annos lxxxv addidit Eusebius præter definitos ab
 Africano* (qui nimirum apud Syncellum p. 72 B
 scribit cclxiii).

(5) Cod. Arm. viii hic et in tabulis pro xl. Sed
 locum corrigunt et summa quæ subjicitur annorum
 et posterior Eusebii liber et textus Græcus.

(6) Dicendum potius *Alcandæ maritus*, Ἀλκάν-
 δρας ἀνὴρ, uti est apud Homerum *Odys.* iv, 126. Ar-
 menius autem interpretes adjectivum putavit ex ἀλκῇ
 et ἀνὴρ.

(7) Græce clxxviii.

Osochor annis vi.
 Psinnaches annis ix.
 Psusennes annis xxxv.
 Summa annorum est cxxx.
 Vicesima secunda dynastia Bubastitarum iii regum.
 Sesonchosis annis xxi.
 Osorthon annis xv.
 Taceclothi annis xiii.
 Summa annorum xlix.
 Vicesima tertia dynastia Tanitarum iii regum.
 Petubastis annis xxv.
 Deinde Osorthon annis ix, quem Ægyptii Herculem nuncupaverunt.
 Psammus annis x.
 Summa annorum xlii.
 Vicesima quarta dynastia.
 Bocchoris Saïtes annis xlii, sub quo agnus locutus est (1).
 Vicesima quinta dynastia Æthiopum iii regum.
 Sabacon, qui captum Bocchorim vivum combussit, regnavitque annis xii.
 Sebichos filius ejus annis xii.
 Taracus (2) annis xx.

Ε'. 'Οσοχώρ ἔτη ζ'.
 Γ'. Ψινάχης ἔτη θ'.
 Ζ'. Ψουσέννης ἔτη λε'.

'Ομοῦ ἔτη ρλ'.

Εἰκοστή δευτέρα δυναστεία Βουβαστιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Σεσόγχωσις ἔτη κα'.
 Β'. 'Οσωρθὼν ἔτη ιε'.
 Γ'. Τακέλωθις ἔτη ιγ'.

'Ομοῦ ἔτη μθ'.

Εἰκοστή τρίτη δυναστεία Τανιτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Πετουδάστις ἔτη κε'.
 Β'. Μεθ' ὃν 'Οσωρθὼν ἔτη θ', ὃν Ἡρακλέα Αἰγύπτιοι ἐκάλεσαν.
 Γ'. Ψαμμοῦς ἔτη δέκα.

'Ομοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστή τετάρτη δυναστεία.

Βόκχωρις Σαίτης ἔτη μδ', ἐφ' οὗ ἄρνον ἐφθέγγετο.

'Ομοῦ ἔτη μδ'.

Εἰκοστή πέμπτη δυναστεία Αἰθιοπῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Σαβάκων, ὃς Βόκχωριν αἰχμάλωτον ἐλὼν ἔκαυσε ζῶντα, καὶ ἐβασίλευσεν ἔτη ιθ'.

Ἐκτὴ καὶ εἰκοστή δυναστεία Σαῖτῶν βασιλέων θ'.

Α'. Ἀμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιθ'.
 Β'. Στεφινάθης ἔτη ζ'.
 Γ'. Νεχέψωις ἔτη ζ'.
 Δ'. Νεχαῶ ἔτη η'.

Ε'. Ψαμμήτιχος ἔτη με'.

Ζ'. Νεχαῶ δεύτερος ἔτη ζ'. Οὗτος εἶλεν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ Ἰωαχάς τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἴ-

Εἰκοστή ἐβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων τῆ'.

Α'. Καμβύσης ἔτει πέμπτῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'.
 Β'. Μάγοι μῆνας ζ'.

(1) *Pecudesque locutæ; infandum!*

VIRGIL. *Georg.* i, 475.

Vide Ælianum *Hist. anim.* xii, 3.

(2) Ita Græce, et in margine codicis Arm. At in textu, *Saracus*.

(3) Ita in margine codicis Arm. et in Græco

A Summa annorum xlii.
 Vicesima sexta dynastia Saitarum ix regum.
 Ammeres Æthiops annis xii (3).
 Stephinathis annis vii.
 Nechepsos annis vi.
 Nechaus annis viii (4).
 Psammeticus annis xlii (5).
 Nechaus alter annis vi. Ab hoc Hierosolyma capta sunt, Joachasusque rex in Ægyptum captivus abductus.
 Psammuthes alter, qui et Psammeticus, annis xvii.
 Vaphres annis xxv, ad quem reliquæ Judæorum, Hierosolymis in Assyriorum potestatem redactis, confugerunt.
 B Amosis annis xlii.
 Summa annorum cxlvii.
 Vicesima septima dynastia Persarum viii regum.
 Cambyses, qui regni sui quinto (6) anno Ægyptiorum potitus est, annis iii.
 Magi mensibus vii.
 Darius annis xxxvi.
 Xerxes Darii annis xxi.
 Artaxerxes annis xl.

C γυπτον ἀπήγαγε.

Ζ'. Ψάμμουθις ἕτερος, ὃ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιζ'.
 Η'. Οὐαφρις ἔτη κε', ᾧ προσέφυγον ἀλούσης ὑπὸ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπόλοιποι.

Θ'. Ἀμωσις ἔτη μδ'.

'Ομοῦ ἔτη ρξη' (7).

Γ'. Δαρείος ἔτη λς'.

Δ'. Ξέρξης ὁ Δαρείου ἔτη κα'.

Ε'. Ἀρταξέρξης ὁ Μακρόχειρ ἔτη μ'.

textu : at in textu codicis xviii.

(4) In margine codicis Arm. vi.

(5) Græce xlv.

(6) Ita in Græco textu et in margine codicis Arm. At in textu codicis xv.

(7) Scribe ρξη'.

Xerxes alter mensibus II.
 Sogdianus mensibus VII.
 Darius Xerxis annis XIX.
 Summa annorum CXX, mensiumque IV.
 Vicesima octava dynastia.
 Amyrtaeus Saites annis (1) VI.
 Vicesima nona dynastia Mendesium IV (2) regum.
 Nephertites annis VI.
 Achoris annis XIII.
 Psammuthes anno I.
 Mutbes anno I (3).
 Nephertites mensibus IV.
 Summa annorum XXI, mensiumque IV.
 Tricesima dynastia Sebennyrtarum III regum.
 Nectanebes annis X.
 Teos annis II.
 Nectanebus annis VIII.
 Summa annorum XX.
 Tricesima prima dynastia Persarum.
 Ochus vicesimo jam anno Persis imperitans,
 Egyptum occupavit, tenuitque annis VI (4).
 Postea Arsaces Ochi annis IV.
 Tum Darius annis VI, quem Macedo Alexander
 interfecit.

Γ'. Ξέρξης ὁ δεῦτερος μῆνας β'.
 Ζ'. Σογδιανὸς μῆνας ζ'.
 Η'. Δαρείος ὁ Ξέρξου ἔτη ιθ'.
 Ὅμου ἔτη ρκ', μῆνας δ'.
 Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.
 Ἀμυρταῖος Σαίτης ἔτη ζ'.
 Εἰκοστὴ ἐννάτη δυναστεία. Μενδήσιοι βασιλεῖς θ'.

Α'. Νεφερίτης ἔτη ζ'.
 Β'. Ἀχωρίς ἔτη ιγ'.
 Γ'. Ψάμμουθις ἔτη α'.
 Δ'. Νεφερίτης μῆνας θ'.
 Ε'. Μούθις ἔτος α'.
 Ὅμου ἔτη κα', καὶ μῆνας θ'.
 Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Νεκτανέβος ἔτη ι'.
 Β'. Τεῶς ἔτη β'.
 Γ'. Νεκτανεβὸς ἔτη η'.
 Ὅμου ἔτη κ'.
 Τριακοστὴ πρώτη δυναστεία Περσῶν βασιλέων τριῶν.

Α'. Ὡς εἰκοστῶν ἔτει τῆς αὐτοῦ βασιλείας κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου ἔτη β'.
 Β'. Μεθ' ὃν Ἀρσῆς Ὁχὺς ἔτη θ'.
 Γ'. Μεθ' ὃν Δαρείος ἔτη ἐξ. ὃν Ἀλέξανδρος Μακεδὼν καθέλει. Ταῦτα τοῦ τρίτου Μανεθῶ. Μέχρι τῶνδε Μx-
 κῶς. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἐξ Ἑλληνικῶν περισταται συγγραφῶν. Ex Syncello, pp. 55-78.

1. (1) Ἀρξομαι δὴ πρῶτον ἀπὸ τῶν παρ' Αἰγυπτίοις γραμμάτων· αὐτὰ μὲν οὐκ οἶδ' ὅτε παρατίθεσθαι τὰ
 κείνων· Μανεθῶν δ' ἦν τὸ γένος ἀνὴρ Αἰγύπτιος, τῆς Ἑλληνικῆς μετασχῆκως παιδείας, ὡς δῆλός ἐστι· γέ-
 γραφε γὰρ Ἑλλάδι φωνῇ τὴν πάτριον ἱστορίαν, ἐκ τε τῶν ἱερῶν, ὡς φησιν αὐτὸς, μεταφράσας, καὶ πολλὰ τὸν
 Ἡρόδοτον ἐλέγχει τῶν Αἰγυπτιακῶν ὑπ' ἀγνοίας ἐψευσμένον. Αὐτὸς δὲ τοίνυν ὁ Μανεθὼν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν Αἰγυ-
 πτιακῶν ταῦτα περὶ ἡμῶν γράφει· παραθήσομαι δὲ τὴν λέξιν αὐτοῦ, καθάπερ αὐτὸν ἐκεῖνον παραγαγὼν
 μάρτυρα· Ἐγένετο βασιλεὺς ἡμῖν, Τίμαιος ὄνομα· ἐπὶ τούτου οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ θεὸς ἀντέπνευσεν, καὶ παρα-
 θέως ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὴν μερῶν ἀνθρώποι τὸ γένος ἀσσημοί, καταθαροσάντες ἐπὶ τὴν χώραν ἐστράτευσαν,
 καὶ ῥάβδους ἀμαχητὶ ταύτην κατὰ κράτος εἶλον· καὶ τοὺς ἡγεμονεύσαντας ἐν αὐτῇ χειρωσάμενοι, τὸ λοιπὸν
 τὰς τε πόλεις ὡμῶς ἐνέπρησαν, καὶ τὰ ἱερὰ τῶν θεῶν κατέσκαψαν. Πᾶσι δὲ τοῖς ἐπιχωρίοις ἐχθρότατά πως

(1) Ita in margine codicis Arm. et in Græco tex- C
 tu; at in textu codicis Arm., mensibus.

(2) Ita etiam in Græco; sed revera sunt quinque.
 (3) Græce Mutbes est quintus. Nephertites quartus
 in ordine.

(4) Græce apud Syncellum, duobus, verum apud
 Scaligerum sex.

(5) Codex Arm. addit cuncta.

(6) Ita Græce et in margine codicis Arm. At tex-

A Cuncta (5) hæc ex Manethonis tertio (6) libro.

Quæ consecuta sunt, ea petere oportet e Græcis
 libris (7). Hactenus enim vetus regnum Ægyptiorum
 pertingit. Quoniam vero et Flavius Josephus de
 Hebræorum majoribus disserens, e Manethonis li-
 bris testimonia excitavit, operæ pretium est ejus-
 dem quoque verba in medium afferre, quæ in priore
 de veteribus Hebræis libro ejusmodi sunt.

CAPUT XXI.

Josephi e Manethonis libris (8).

De Hebræis Ægyptum incolentibus.

1. Age * vero initium capiam ab Ægyptiorum
 litteris, quas quidem ipsas per se in medium afferre
 B non licet : verum Manetho genere Ægyptius, vir
 Græca eruditione imbutus, uti vel inde apparet
 quod patriam historiam Græca lingua conscripsit,
 e templorum, ut ipse ait, interpretatus monumentis,
 quique etiam Herodotum sæpe arguit in Ægyptiacis
 rebus ob inscitiam mentitum; hic, inquam, Mane-
 tho primo (9) Ægyptiacarum rerum ita de nobis
 scribit. Utar autem ejus verbis, quippe qui ipsum-
 met testem produco. Regem, inquit, habuimus (10)

(7) Dicendum erat scriptoribus vel historicis.

(8) Hunc titulum nos supplemus.

(9) Textus Græcus in Josephi operibus et apud
 Eusebium Præp. ev. x, 13, habet secundo; et qui-
 dem superius dynastia pastorum occurrit in secun-
 do Manethonis libro.

(10) Hæc verba absunt ab exemplari nostro Arm.,
 itemque aliquot alia inferius.

Timæum (1) nomine. Sub hoc Deus nescio quo pacto iratus est, præterque opinionem ab orientali tractu homines obscuro genere, audacia tamen pleni, in hanc regionem impetum fecerunt, universamque armis nemine resistente occupaverunt. Tum principes capiebant, et deorum fana evertabant, cunctisque incolis crudelissime abutebantur, quorundam etiam liberos et uxores in servitutem abducebant. Denique et quemdam ex suis regem creabant nomine Silitin. Hic vero Memphim profectus, superiorem provinciam ab inferiore secernebat (2), atque orientalem maxime plagam muniēbat, nimirum prospiciens, fore ut Assyrios, ea tempestate viribus pollentes, cupiditas arriperet ejusmodi regnum incurساد(3). Tum nactus in Methraite nomo conmodissimam urbem in orientali Bubastitæ fluminis ripa sitam, atque ex antiqua quadam theologia Avarin appellatam, ipsam denuo construebat, mœnibusque amplioribus augebat, collocatis item inibi militum myriadibus viginti quatuor ad ejusdem custodiam. Illuc autem æstivo tantum tempore ventitabat, ad stipendia nimirum et munera vulgo largienda, atque armatos sedulo exercendos, quo terrorem extraneis incuteret. Is annis xv (4) dominatus viā excessit.

2. Deinde alius regnavit annis xliii (5) nomine Banon. Deinde alius quidam, Apachus nomine, annis xxxvi cum mensibus vii. Deinde Aphosis annis lxi. Tum Anan annis l cum mense uno. Postremus omnium Assethus annis xlix cum mensibus duobus. Atque hi sex primi ex eorum genere

A principes regionem assidue vexabant, imo et stirpem Ægyptiæ gentis nitebantur excindere. Hæc universa gens appellabatur nycusos (6), id est *reges pastores* : namque nyc sacratiore Ægyptiorum lingua *regem* significat, usos autem *pastorem*, et pastores quoque vulgari loquela. Tum facta copula consurgit nycusos. Nonnulli eos Arabes fuisse aiunt. Porro in alio exemplari (7) vox nyc non *reges*, sed *captivos* potius denotat : adeoque nyc Ægyptiaca lingua et *hax* cum alpha et aspiratione *captivos* diserte significat : idque mihi verisimilius videtur priscæque historiæ consentaneum. Jam prædictos singillatim reges, qui pastores vocitati sunt, eorumque posteros ait Ægypto imperasse annis undecim supra quingentos.

B 3. Deinde a Thebæis aliisque Ægyptiis regibus bello atroci diuturnoque appetitos pastores ait : sub rege autem cui nomen Mispthagmuthosis, victos pastores, amissa omni Ægypto, confugisse quemdam in locum, cujus ambitus decem millia jugerum, et nomen Avaris. Hunc Manetho (8) ait totum magnis validisque mœnibus a pastoribus cinctum fuisse, ut rem suam universam et prædam in eo munimento asservarent. Tum Mispthagmuthosis filium Thutmosim conatum quidem summa vi eos expugnare, octo et quadraginta myriadibus militum ad obsidionem murorum adductis : sed, obsidionis successu desperante, per internuntios transexisse, ut ii, relicta Ægypto, indemnes abirent : eosdemque fœdere fretos cum armentis et familiis omnique re sua excessisse Ægypto, militum nempe myriadas

ἐχρήσαντο, τοὺς μὲν σφάζοντες, τὼν δὲ καὶ τὰ τέκνα καὶ γυναῖκας εἰς δουλείαν ἄγοντες. Πέρας δὲ καὶ βασιλέα ἔνα ἐξ αὐτῶν ἐποίησαν, ᾧ ὄνομα ἦν Σάλατις. Καὶ οὗτος ἐν τῇ Μέμφιδι κατεγίνετο, τὴν τε ἀνὰ καὶ κάτω χώραν δασμολογῶν, καὶ φρουρὰν ἐν τοῖς ἐπιτηδευστάτοις καταλείπων τόποις, μάλιστα δὲ καὶ τὰ πρὸς ἀνατολὴν ἡσφαλισατο μέρη, προσιώμενος Ἀσσυρίων, τότε μείζον ἰσχυόντων, ἐσομένην ἐπιθυμῶν τῆς αὐτῆς βασιλείας ἐφάρδου. Εὐρὼν δὲ ἐν νομῇ τῇ Σαίτῃ πόλιν ἐπικαιροτάτην, κειμένην μὲν πρὸς ἀνατολὴν τοῦ Βουβασιτίου ποταμοῦ, καλούμενην δ' ἀπὸ τίνος ἀρχαίας θεολογίας Ἀβαριν, ταύτην ἐκτίσεν τε, καὶ τοῖς τεύχεσιν ὀχυρωτάτην ἐποίησεν, ἐνοικίσας αὐτῇ καὶ πλῆθος ὀπλιτῶν εἰς εἴκοσι καὶ τέσσαρας μυριάδας ἀνδρῶν πρὸς φυλακῇ. Ἐνθάδε κατὰ θερείαν ἤρχετο, τὰ μὲν σιτομετρῶν καὶ μισθοφορίαν παρεχόμενος, τὰ δὲ καὶ ταῖς ἐξοπλασίαις πρὸς φόβον τῶν ἔξωθεν ἐπιμελῶς γυμνάζων. Ἀρξας δ' ἐννεακαίδεκα ἔτη τὸν βίον ἐτελεύτησεν.

2. Μετὰ τοῦτον δὲ ἕτερος ἐβασίλευσεν τέσσαρα καὶ τετραράκοντα ἔτη, καλούμενος Βῆων. Μεθ' οὗ ἄλλος Ἀπαγνᾶς ἔξ καὶ τριάκοντα ἔτη καὶ μῆνας ἑπτὰ. Ἐπειτα δὲ καὶ Ἀπωφίς ἐν καὶ ἐξήκοντα, καὶ Ἰανίας πεντήκοντα καὶ μῆνα ἔνα. Ἐπὶ πᾶσι δὲ καὶ Ἀσσις ἐννέα καὶ τεσσαράκοντα καὶ μῆνας δύο. Καὶ οὗτοι μὲν ἔξ ἐν αὐτοῖς ἐγενήθησαν πρῶτοι ἄρχοντες, πολεμοῦντες αἰεὶ καὶ ποθοῦντες μᾶλλον τῆς Αἰγύπτου ἐξῆραι τὴν ῥίξαν. Ἐκαλεῖτο δὲ τὸ σύμπαν αὐτῶν ἔθνος ΥἲΣΩΣ, τοῦτο δὲ ἐστὶ βασιλεῖς ποιμένες· τὸ γὰρ ΥἲΣ κατ' ἱερὰν γλῶσσαν βασιλέα σημαίνει, τὸ δὲ ΣΩΣ ποιμήν ἐστι, καὶ ποιμένες κατὰ τὴν κοινὴν διάλεκτον, καὶ οὗτοι συντιθέμενοι γίνονται ΥἲΣΩΣ. Τινὲς δὲ λέγουσιν αὐτοὺς Ἀραβας εἶναι· ἐν δ' ἄλλῳ ἀντιγράφῳ, οὐ βασιλεῖς σημαίνεσθαι διὰ τῆς τοῦ ΥἲΣ προσηγορίας, ἀλλὰ τὸνναντίον αἰχμαλώτους δηλοῦσθαι. Τὸ γὰρ ΥἲΣ πάλιν Αἰγυπτιαστὶ καὶ τὸ ἈΚ δασυνόμενον, αἰχμαλώτους ῥητῶς μνηύει. Καὶ τοῦτο μᾶλλον πιθανώτερόν μοι φαίνεται, καὶ παλαιὰς ἱστορίας ἐχόμενον. Τοῦτους δὲ τοὺς προκατινωμασμένους βασιλεῖς τοὺς τῶν ποιμένων καλουμένων, καὶ τοὺς ἔξ αὐτῶν γενομένους, κρατῆσαι τῆς Αἰγύπτου φησὶν ἔτη πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἑνδεκα.

3. Μετὰ ταῦτα δὲ, τῶν ἐκ τῆς Θηβαίδος καὶ τῆς ἄλλης Αἰγύπτου βασιλέων γενέσθαι φησὶν ἐπὶ τοὺς ποιμένας ἐπανάστασιν, καὶ πόλεμον αὐτοῖς συρράγῃναι μέγαν καὶ πολυχρόνιον. Ἐπὶ δὲ βασιλέως, ᾧ ὄνομα εἶναι Ἀλίσφραγμουθῶσις, ἡττωμένους φησὶ τοὺς ποιμένας ὑπ' αὐτοῦ, ἐκ μὲν τῆς ἄλλης Αἰγύπτου πάσης ἐκπεσεῖν, κατακλεισθῆναι δ' εἰς τόπον, ἀρουρίων ἔχοντα μυρίων τὴν περίμετρον· Ἀβαριν ὄνομα τῷ τόπῳ. Τοῦτόν φησιν ὁ Μανεθὼν ἅπαντα τεῖχει· τε μεγάλῳ καὶ ἰσχυρῷ περιβαλεῖν τοὺς ποιμένας, ὥπως τὴν τε κτήσιν ἅπασαν ἔχωσιν ἐν ὀχυρῇ καὶ τὴν λεῖαν τὴν ἐαυτῶν. Τὸν δὲ Ἀλίσφραγμουθῶσις οὐδὲν θούμῳσιν ἐπιχειρῆσαι μὲν αὐτοὺς διὰ πολιορκίας ἐλεῖν κατὰ κράτος, ὁκτῶ καὶ τεσσαράκοντα μυριάσι προσεδρεύσαντα τοῖς τεύχεσιν· ἀπὲρ δὲ τῆς πολιορκίας ἀπέγνω, ποιήσασθαι συμβάσεις, ἵνα τὴν Αἰγύπτον ἐκλιπόντες ὅποι βούλονται πάντες

(1) Codex Arm., *pretiosum* pro *Timæum*, quia nimirum interpretes nomen proprium non agnovit, iegitque τίμιον, uti est in variis Josephi lectionibus.

(2) Græce aliter se habet hic locus.

(3) Ab hac sententia videtur aberrare Arm. int.

(4) Græce xix.

(5) Græce xliii.

(6) Cod. Arm. nyc usin.

(7) Intellige *Manethonis* L.

(8) Codex Arm. Avaris. Hunc totum *Emancius*, etc.

baud minus viginti quatuor, atque itinere per desertam habito in Syriam venisse. Mox a copiosissimis Assyriorum viribus sibi metuentes, qui ea tempestate Asiam imperio tenebant, in regione, cui nunc Judææ nomen est, condidisse urbem, quæ tot hominum myriadas caperet, eamque Hierosolyma nuncupavisse. Alio autem Ægyptiacarum rerum libro ait Manetho, gentem hanc, qui *pastores* vocantur, in sacris quidem litteris dici *captivos*. Et ille equidem recte narravit: majorum quippe nostrorum patria reapse conditio fuit vita pastoralis, eumque in gregibus pascendis occuparentur, idcirco dicebantur pastores. Rursus libri Ægyptiorum baud inepte sic loquuntur: progenitor enim noster Josephus captivum se coram rege Ægyptio testatus est, tum et fratres suos rege annuente in Ægyptum accersivit. Verumtamen de his rebus alio in loco diligentius inquiram.

4. Interim hujusce priscorum nostrorum historia testes validos sistam Ægyptios, atque ad Manethonem revolvam, et quoniam in pacto tempora digerat, hoc meo Commentario perscribam. Sic ergo ait: — Postquam ex Ægypto *pastorum* gens se contulit Hierosolyma, is qui Ægypto pepulerat illam Thutmosis (1), postea regnavit annis xxv cum mensibus iv, ac dein obiit. Successitque in imperium filius ejus Chebron annis xiii. Deinde Amenophis annis xx et mensibus vii. Tum et ejusdem soror Amenses annis xxi et mensibus ix. Deinde hujus *Amenis* filius Mephres annis xii et mensibus ix.

Deinde hujus filius Mephramuthosis annis xxv et mensibus ix (2). Deinde hujus filius Thmothosis annis ix et mensibus viii. Deinde hujus filius Amenophis annis xxx et mensibus x. Deinde hujus filius Orus annis xxxviii et mensibus vii (3). Deinde hujus filia Chencheres annis xii et mense i. Deinde hujus frater Athosis annis ix. Deinde hujus filius Chencheres annis xii et mensibus v. Deinde hujus filius Achencheres annis xii et mensibus iii. Deinde hujus filius Armais annis iv et mense i. Deinde Rameses Miammi filius annis lxxvi et mensibus ii. Deinde hujus filius Amenophis annis xix et mensibus vi. Deinde hujus filius Sethosis idemque Rameses equestribus et navalibus copiis pol- lens.

5. Hic fratrem suum Armaim Ægypto procuratorem præfecit, ad eumque etiam reliquam potestatem regiam contulit, ita tamen ut ei diademate interdiceret, et regina ex qua jam susceperat liberos abuti vetaret, ac reliquis etiam concubinis regiis abstinere juberet. Ipse vero in Cyprum atque in Phœnicen profectus est, rursusque Assyrios et Medos ditone complexus est, universalisque potitus est partim quidem armis, partim etiam sine certamine atque uno virium terrore. Exin res suæ gestæ spiritus tumidiores illi attulerunt, ita ut audacius progrediretur, Orientis urbes pagosque subvertens. Multoque tempore post Armais qui in Ægypto subsisterat, omnia secus ac frater jusserat gerere ausus est: nam et reginæ stuprum intulit, et

ἐξελθεῖς ἀπέλθωσι. Τοὺς δὲ ἐπὶ ταῖς ὁμολογίαις πανοικεσίᾳ μετὰ τῶν κτήσεων οὐκ ἐλάττους μυριάδων ὄντας εἰκοσι καὶ τεσσάρων ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὴν ἔρημον εἰς Συρίαν ἰδοιορῆσαι. Φοβουμένους ἰδὲ τὴν Ἀσσυρίαν δυναστεῖαν, τότε γὰρ ἐκείνους τῆς Ἀσίας κρατεῖν, ἐν τῇ νῦν Ἰουδαίᾳ καλουμένη πόλιν οἰκοδομησαμένους τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ἀρκέσουσαν, Ἱεροσόλυμα ταύτην ὀνομάσαι. Ἐν ἄλλῃ δὲ τινὶ βίβλῳ τῶν Αἰγυπτιακῶν Μανεθῶν τοῦτο φησὶν ἔθνος τοὺς καλουμένους *ποιμέντας*, *αἰχμαλώτους* ἐν ταῖς ἱεραῖς αὐτῶν βίβλοις γεγράφθαι, λέγων ὁρθῶς· καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτάτω προγόνοις ἡμῶν τὸ ποιμαίνειν πάτριον ἦν, καὶ νομαδικὸν ἔχοντες τὸν βίον, οὕτως ἐκαλοῦντο *ποιμένες*. Αἰχμαλῶτοί τε πάλιν οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνεγράφησαν, ἐπειδὴ περὶ ὁ πρόγονος ἡμῶν Ἰωσήπος αὐτὸν ἔφη πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν Αἰγυπτίων *αἰχμαλῶτον* εἶναι, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον ὕστερον μετεπέμψατο, τοῦ βασιλέως ἐπιτρέψαντος. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις ποιήσομαι τὴν ἐξέτασιν ἀκριβεστέραν.

4. Νῦν δὲ τῆς ἀρχαιότητος ταύτης παρατίθεμαι τοὺς Αἰγυπτίους μάρτυρας. Πάλιν οὖν τὰ τοῦ Μανεθῶνος, πῶς ἔχει πρὸς τὴν τῶν χρόνων τάξιν, ὑπογράφω. Φησὶ δὲ οὕτω· Μετὰ τὸ ἐξελθεῖν ἐξ Αἰγύπτου τὸν λαὸν τῶν *ποιμένων* εἰς Ἱεροσόλυμα, ὁ ἐκβαλὼν αὐτοὺς ἐξ Αἰγύπτου βασιλεὺς Τέθμωσις, ἐβασίλευσεν μετὰ ταῦτα ἑτη εἰκοσι πέντε καὶ μῆνας τέσσαρας, καὶ ἐτελεύτησεν. Καὶ παρέλαβε τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ υἱὸς Χέρβων ἑτη δεκατρία. Μεθ' ὃν Ἀμένωφις εἰκοσι καὶ μῆνας ἑπτὰ. Τοῦ δὲ ἀδελφῆ Ἀμεσση εἰκοσι καὶ μῆνας ἑννέα. Τῆς δὲ Μήττης δώδεκα καὶ μῆνας ἑννέα. Τοῦ δὲ Μεφραμούθωσις εἰκοσι πέντε καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Θμῶσις ἑννέα καὶ μῆνας ὀκτώ. Τοῦ δ' Ἀμένωφις τριάκοντα καὶ μῆνας δέκα. Τοῦ δὲ Ὀρος τριακονταεξ καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ θυγατρὸς Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνα ἕνα. Τῆς δὲ Ράθωσις ἀδελφὸς ἑννέα. Τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης δώδεκα καὶ μῆνας πέντε. Τοῦ δὲ Ἀκεγχήρης ἑτεροῦ δώδεκα καὶ μῆνας τρεῖς. Τοῦ δὲ Ἀρμαῖς τέσσαρα καὶ μῆνα ἕνα. Τοῦ δὲ Ῥαμέσσης (4) ἐν καὶ μῆνας τέσσαρας. Τοῦ δὲ Ἀρμέσσης Μιαμμοῦ ἐξηκονταεξ καὶ μῆνας δύο. Τοῦ δὲ Ἀμένωφις, δέκα καὶ ἑννέα καὶ μῆνας ἕξ. Τοῦ δὲ Σέθωσις, [ὁ (5)] καὶ Ῥαμέσσης, ἱππικὴν καὶ ναυτικὴν ἔχων δύναμιν.

5. Οὗτος τὸν μὲν ἀδελφὸν Ἀρμαῖν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησεν, καὶ πᾶσαν μὲν αὐτῷ τὴν ἄλλην βασιλικὴν περιέθηκεν ἐξουσίαν, μόνον δὲ ἐνετείλατο διάδημα μὴ φορεῖν, μηδὲ τὴν βασιλίδαν μητέρα τε τῶν τέκνων ἀδικεῖν, ἀπέχεσθαι δὲ καὶ τῶν ἄλλων βασιλικῶν παλλακίδων. Αὐτὸς δὲ ἐπὶ Κύπρον καὶ Φοινίκην καὶ πάλιν Ἀσσυρίους τε καὶ Μήδους στρατεύσας, ἅπαντας, τοὺς μὲν δόρατι τοὺς δὲ ἀμαχητὶ, φόβῳ δὲ τῆς πολλῆς θυνάμεως, ὑποχειρίους ἔλαβε· καὶ μέγα φρονήσας ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις, ἔτι καὶ θαρσαλεώτερον ἐπορεύετο, τὰς πρὸς ἀνατολὰς πόλεις τε καὶ χώρας καταστρεφόμενος. Χρόνου τε ἱκανοῦ γεγονότος, Ἀρμαῖς ὁ καταλειφθεὶς ἐν Αἰγύπτῳ, πάντα τοῦμπαλιν, οἷς ἀδελφὸς παρήγει μὴ ποιεῖν, ἀδελφὸς ἐπραττεν. Καὶ γὰρ τὴν βασιλίδαν

messes: Εὐρηταί ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ οὕτως· Μεθ' ὃν Σέθωσις καὶ Ῥαμέσσης δύο ἀδελφοί, ὧν ὁ μὲν ναυτικὴν ἔχων δύναμιν τοὺς κατὰ θάλατταν ἀπαντῶντας διεχειροῦτο πολιορκῶν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν Ῥαμέσσην ἀνελών, Ἀρμαῖν ἄλλον αὐτοῦ ἀδελφὸν ἐπίτροπον τῆς Αἰγύπτου κατέστησε. L.

(1) Codex Arm. hic *Sethmosis*.

(2) Græce x.

(3) Græce, *annis xxvii et mensibus v.*

(4) Hic locus desideratur in exemplari Arm.

(5) Ita se legisse demonstrat Armenius interpres. Ceteroquin apud Josephum, ed. Havercamp., t. II, l. 447, lit. z, fratres duo sunt Sethosis atque Ra-

cum reliquis concubinis intemperanter rem habuit; tum etiam amicorum instinctu diadema usurpavit, seque fratri adversarium professus est. Tunc qui apud Ægyptios rebus sacris præerat, Sethosim per litteras de omnibus certiorum faciebat, quodque frater Armais palam ab eo defecisset. Ergo ille prope Pelusium reversus est, suumque regnum obtinuit. Regio autem ex ejus nomine audivit Ægyptus, quia Sethosi ipsi, ut ait, nomen erat Ægyptus, fratri autem Armai Danaus. Hæc quidem Manetho.

6. Igitur si tempus ad prædictorum annorum rationem exigatur, prorsus constabit eos qui *pastores* vocabantur, majores nempe nostros, ex Ægypto elapsos ad hanc regionem contendisse trecentis ante ac nonaginta tribus annis quam Danaus Argum iret, quem tamen Argivi antiquissimum putant. Atque ita Manetho testimonia duo maxima nobis suppeditat ex Ægyptiorum libris; primum quidem quod aliunde in Ægyptum *maiores nostri* ingressi sint; deinde quod ex eadem recesserint tam vetusta ætate, quæ ferme mille annis Iliacum bellum præcesserit. Jam quæ Manetho haud ex Ægyptiacis libris, verum, ut ipse faletur, ex incertis quibusdam fabulosisque chronicis addidit, ea deinceps coarguam.

7. Universa hæc e Josephi libris desumpta est dissertatio de Ægyptiacis antiquitatibus, deque eorum chronographia usque ad ipsorum regem quemdam Nectanebum, quem ego jam superioribus accensui. Post Nectanebum Ochus Persarum rex obtinuit Ægyptum, regnavitque annis vi. Post hunc Arses Ochi annis iv. Deinde Darius annis vi. Ad extremum Alexander Macedo Darium Persam interfecit, atque una Asianis Ægyptiisque impera-

vit, sextoque regni sui anno Alexandriam in Ægypto condidit. Deinceps multi partes imperii sibi vindicarunt. Ægyptum quidem et Alexandriam insederunt Ptolemæi, quorum imperantium tempora ejusmodi sunt.

CAPUT XXII.

* *Quinam post Alexandrum Macedonem Ægypti Alexandrinæque urbis regnum tenuerint. E Porphyrii libro.*

1. Hunc Alexandrum Macedonem, centesimæ et quartædecimæ olympiadis anno secundo, regni successor excepit Aridæus, qui Philippus dictus est, frater quidem Alexandri, haud ex eadem tamen matre: nam de Philinna Larissæa (1) suscepit eum Philippus. Is regnavit annis vii, donec a Polysperchonte Antipatri filio in Macedonia interemptus est.

Ptolemæus Arsinoes et Lagi filius post annum ex quo Philippus imperium obtinuerat, ad præfecturam Ægypti mittitur, eaque primum potestate fungitur annis xvii: deinde supremam regis dignitatem invadit annis xxiii, ita ut usque ad ejus obitum anni omnino effluerint xl. Hic tamen adhuc superstes in filium suum Ptolemæum, cognomento Philadelphum, transtulit imperium, biennioque vitam produxit cum filio regnante: quare jam haud quadraginta, sed octo supra triginta, putabantur anni Ptolemæi primi cognomento Soteris.

Hunc successor consecutus est Ptolemæus filius, cognomento, ut diximus, Philadelphus, qui parente superstitute regnum biennio administravit, eoque mortuo, annis xxxvi (2): prorsus ut ipse, non secus atque parens, octo ac triginta annis regnasse dicendus sit.

βιαιώς ἔσχεν, καὶ ταῖς ἄλλαις παλλακίσιν ἀφειδῶς διετέλει χρώμενος. Πειθόμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων διάδημα ἐφόρει, καὶ ἀντήρε τῷ ἀδελφῷ. Ὁ δὲ τεταγμένος ἐπὶ τῶν ἱερῶν τῆς Αἰγύπτου, γράψας βιβλίον ἐπεμψε τῷ Σεθώσι, δηλῶν αὐτῷ πάντας, καὶ διὲ ἀντήρεν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρμαῖς. Παραχρῆμα οὖν ὑπέστρεψεν εἰς Πηλούσιον, καὶ ἐκράτησεν τῆς ἰδίας βασιλείας. Ἡ δὲ χώρα ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος Αἰγύπτος. Λέγει γάρ οἱ μὲν Σεθώσις ἐκαλεῖτο Αἰγύπτος, Ἀρμαῖς δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Δαναός. Ταῦτα μὲν ὁ Μανεθίων.

6. Ἀπλὸν δὲ ἐστὶν ἐκ τῶν εἰρημένων ἑτῶν, τοῦ χρόνου συλλογισθέντος, ὅτι οἱ καλούμενοι ποιμένες, ἡμέτεροι δὲ πρόγονοι, τρισὶ καὶ ἐννεήκοντα καὶ τριακοσίους πρόσθεν ἔτεσιν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀπαλλαγέντες τὴν χώραν ταύτην ἀπώκησαν, ἥ Δαναὸν εἰς Ἄργος ἀφικέσθαι· καίτοι τοῦτον ἀρχαιότατον Ἀργεῖοι νομίζουσι. Δύο τοίνυν ὁ Μανεθίων ἡμῖν τὰ μέγιστα μεμαρτύρηκεν ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίους γραμμάτων· πρῶτον μὲν τὴν ἑτέρωθεν ὁφίσιν εἰς Αἰγύπτου, ἔπειτα δὲ τὴν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴν οὕτως ἀρχαίαν τοῖς χρόνοις, ὥς ἐγγύς του προτερεῖν αὐτὴν τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι χιλίοις. Ὑπὲρ ὧν δ' ὁ Μανεθίων οὐκ ἐκ τῶν παρ' Αἰγυπτίους γραμμάτων, ἀλλ' ὥς αὐτὸς ὡμολόγηκεν, ἐκ τῶν ἀδεσπότης μυθολογουμένων προστέθεικεν, ὅτερον ἐξελέγξω κατὰ μέρος, ἀποδεικνύς τὴν ἀπίθανον αὐτοῦ ψευδολογίαν. *Ex opere contra Arionem, i, 14-16.*

(*) Οἱ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδὸνα Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας βασιλεύσαντες. Ἀπὸ τῆς Πορφυρίου γραφῆς.

1. Τελευταῖ μὲν Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος, ἄρξας ἔτη τὰ σύμπαντα δώδεκα. Διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Ἀριδαῖος ὁ μετονομασθεὶς Φίλιππος, ἀδελφὸς ὢν Ἀλεξάνδρου οὐχ ὁμομήτριος· γέγονε γάρ ἐκ Φιλίνης τῆς Λαρισαίας τῷ Φίλιππῳ. Βασιλεύει δὲ ἐπὶ ἔτεσι ζ', καὶ ἀναιρεῖται ἐν τῇ Μακεδονίᾳ διὰ Πολυπερχόντος τοῦ Ἀντιπάτρου υἱοῦ.

Πτολεμαῖος δὲ ὁ Ἀρσινόης καὶ Λάγου υἱὸς μετ' ἐνιαυτὸν τῆς εἰς Φίλιππον ἀναγεγραμμένης ἡγεμονίας σατραπῆς εἰς Αἰγύπτου πέμπεται· καὶ σατραπεύει μὲν τὰ πρῶτα ἔτη ζ' καὶ δέκα, βασιλεύει δὲ ἔτη τρία καὶ εἴκοσι· ὥστε πάντα μ' ὑπολογίσθαι αὐτῷ ἄχρι τῆς τελευταίας· ἐπεὶ δὲ ζῶν ἐτι τῆς ἀρχῆς παρεχώρησε τῷ υἱῷ Πτολεμαίῳ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχὴν διαδεξαμένῳ, οὐκέτι δὴ τεσσαράκοντα, τριάκοντα δὲ καὶ ὀκτὼ τὰ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου, ὃν Σωτήρα ἐπεκάλουν, λογίζονται.

Τοῦτον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς ὁ ἐπικληθεὶς, ὡς ἔφαμεν, Φιλάδελφος. Καὶ ζῶντος μὲν ἐτι τοῦ πατρὸς δύο πληροὶ τῆς βασιλείας ἔτη· ἀποθανόντος δὲ, ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. Ὡς καὶ τούτῳ ὀκτὼ καὶ τριάκοντα τοὺς τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὺς ἴσους τοῖς τοῦ πατρὸς ἀποδιδούσθαι.

(1) In codice Arm., corrupte, *lacirissa*.

(2) Græce xxxviii. Clemens Strom. i, 2, p. 396, scribit xxvii.

Tertius ei successit Ptolemæus, cognomento A Evergetes, qui mansit in potestate annis xxv (4).

Hunc quartus Ptolemæus excepit, cognomento Philopator, qui regnavit annis xvii (2).

Mox quintus Ptolemæus, cognomento Epiphanes, regnum tenuit annis xxiv (3).

2. Hujus duo filii Ptolemæi in imperium deinde succedunt, quorum major natu Philometor, minor autem Evergetes secundus dicebatur. Utriusque simul anni numerantur Lxi (4). Nos enim horum annos in unam seriem contulimus, propterea quod ipsis bello inter se decertantibus, seque regno vicissim pellentibus, temporum permistio consecuta est. Primus regnat Philometor annis xi. Mox Antiochus, oppressa armis Ægypto, eundem diademate spoliabat. Tum Alexandrini regiam potestatem ad minorem fratrem deferebant, pulsoque Antiocho, ipsum Philometorem expediebant: dicebatur autem eis Philometoris annus duodecimus (5), Evergetæ primus. Hinc potestate æquata usque ad decimum septimumque annum perrectum est. Mox ab octavo decimo unius Philometoris nomen scribebatur. Cum enim minor natu frater majorem

imperio deduxisset, hic a Romanis reductus est: qui Ægypti quidem dominationem capessit, fratri autem Libyam regendam concedit (6). Solus igitur regnum obtinet, in eoque manet annis xviii. Post hunc denique in Syria exstinctum (is enim eam quoque regionem ditione tenuit), Cyrene accersitus Evergetes rexque appellatus annos suos inde putare incipit ex quo rex habitus fuerat: ita ut fratre moriente, videretur ipse regnavisse jam annis xxv, ejusdemque anni censeantur Lxiv (7). Namque annum Philometoris tricesimum sextum, qui dicendus erat sui regnantis primus, ipse vicesimum quintum scribi jussit. Ita sunt utriusque simul anni Lxi (8); Philometoris quidem xxxv (9), reliqui Evergetæ: quod si hi segregentur separatimque B putentur, error in rationes incurrit.

3. Ptolemæo Evergetæ secundo nati sunt filii duo ex Cleopatra, uterque nomine Ptolemæus, sed major natu cognomento Soter, minor Alexander. Major natu primus imperat, matris præsidio regnum adeptus: cui cum obsequens esse videretur, aliquandiu certe matre benevolente usus est (10). Decimo (11) tamen regni anno cum patris matris-

Τούτων διαδέχεται τρίτος Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐεργέτης, καὶ βασιλεὺς ἔτεσι πέντε καὶ εἴκοσι.

Ὁν ὁ τέταρτος διαδέχεται Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλοπάτωρ, καὶ βασιλεὺς ἔτεσιν ὅλοις ἑπτὰ καὶ δέκα.

Ὁ δὲ μετ' αὐτὸν πέμπτος Πτολεμαῖος Ἐπιφανὴς μὲν ἐπεκλήθη, βασιλεὺς δὲ τέσσαρσι καὶ εἴκοσι ἔτεσι. 2. Τούτου παῖδες δύο Πτολεμαῖοι μετ' αὐτὸν τὴν ἀρχὴν διαδεξάμενοι, ὁ τε πρεσβύτερος ὁ κατ' ἐπικλήσιν Φιλομήτωρ, καὶ ὁ νεώτερος ὁ ἐπικαλούμενος Εὐεργέτης δεύτερος. Ἀμφὸν δὲ ἔτη τέσσαρα καὶ ἐξήκοντα λογίζονται. Ὅ γὰρ ἐν γὰρ τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἐτάξαμεν, ὅτι διαστασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους καὶ ἐναλλάξ βασιλεύοντων, σύγχυσις περὶ τοὺς χρόνους γέγονεν. Ἀρχεῖ μὲν γὰρ ὁ Φιλομήτωρ πρότερος ἔτεσιν ἑνδeka μόως. Ἀντιόχου δ' ἐπιστρατεύσαντος Αἰγύπτῳ καὶ περιελόντος αὐτοῦ τὸ διάδημα, οἱ Ἀλεξανδρεῖς τῷ νεωτέρῳ ἐπέτρεψαν τὰ πράγματα, καὶ διώξαντες Ἀντίοχον ἐρύσαντο τὸν Φιλομήτορα καὶ ἐχρημάτισεν αὐτοῖς Φιλομήτωρ ἰς, Εὐεργέτου δὲ ἐν. Ὁμονοοῦσι δὲ ἀχρι τοῦ ἑπτακαίδεκάτου. Ἀπὸ δὲ τοῦ ὀκτωκαίδεκάτου μόνου χρηματίζει τοῦ Φιλομήτορος. Ἀφαιρεθέντα γὰρ τῆς ἀρχῆς τὸν πρεσβύτερον ὑπὸ τοῦ νεωτέρου κατάγουσι Ῥωμαῖοι. Καὶ ἀρχεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Αἰγύπτου, τῷ δὲ ἀδελφῷ τῆς Λιβύης τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζει· καὶ μόνος ἀρχεῖ δεκαοκτὼ. Ἀποθανόντος δὲ ἐν Συρίᾳ (καὶ γὰρ καὶ ἐκείνων ἐγκρατὴς ἦν τῶν τόπων) μετακληθεὶς ἐκ Κυρήνης ὁ Εὐεργέτης καὶ βασιλεὺς ἀναγορευθεὶς, τὰ ἔτη αὐτοῦ ἀναγράφει ἀφ' οὗ πρῶτον βασιλεὺς ἐνομίσθη, ὡς δοκεῖν μετὰ τὴν τοῦ ἀδελφοῦ τελευτὴν ἀρξάντα αὐτὸν ἔτεσιν εἴκοσι πέντε ἀνατιθέναι ἑαυτῷ τέσσαρα καὶ πεντήκοντα. Τὸ γὰρ τριακοστὸν ἔκτον Φιλομήτορος, δέον προσαγορεύεσθαι τῆς τούτου βασιλείας πρῶτον, αὐτὸς εἰκοστὸν πέμπτον προσέταξε γράφεσθαι. Καὶ οὕτως ἀμφοτέρων μὲν ἐξήκοντα τέσσαρα, τοῦ μὲν Φιλομήτορος λέ', τὰ δ' ὑπολειπόμενα τοῦ Εὐεργέτου· ἡ δὲ ὑποδιαίρεσις ἐν τοῖς κατὰ μέρος ποιεῖ πλάνην.

3. Πτολεμαίου δὲ τοῦ δευτέρου Εὐεργέτου ἐκ Κλεοπάτρας γίνονται υἱοὶ δύο Πτολεμαῖοι καλούμενοι· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Σωτὴρ ἐπικαλεῖτο, ὁ δὲ νεώτερος Ἀλέξανδρος. Ὁ πρεσβύτερος ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀναειχθεὶς, δοκῶν δὲ αὐτῇ εἶναι περὶ θνήσκον, ἀχρι μὲν τινος ἡγαπάτο. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἀρχῆς τοὺς φίλους τῶν γονέων ἀπέσφαζεν, ὑπὸ τῆς μητρὸς, διὰ τὴν ὠμότητα, τῆς ἀρχῆς καθαρῆς, καὶ εἰς Κύπρον ἐκτραδούθη. Τὸν δὲ νεώτερον ἡ μητὴρ ἐκ Πηλουσίου μεταπεμφαμένη βασιλεῖα ἀπέδειξε σὺν αὐτῇ. Συνεβασίλευεν οὖν ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ τῶν χρηματισμῶν ἀναφερομένων εἰς ἀμφοτέρους· καὶ ἑνδέκατον μὲν Κλεοπάτρας ἀνηγορεύθη, ὀγδοὸν δὲ Πτολεμαίου Ἀλεξάνδρου. Συνανέλαβε γὰρ ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς

(1) Mox xxiv, in posteriore libro xxvi.

(2) Ita etiam in posteriore libro, et apud Tertullianum *adv. Jud.* cap. 8.

(3) Codex hic xxiiv; sed Græce itemque Clemens xiv. Ita Eusebius in posteriore libro, et mox a. 11, saltē in margine.

(4) Ita hic codex Arm. Sed mox Eusebii calculus dat Lxiv, uti est in Græco textu.

(5) Ita textus codicis Arm. At in margine ejusdem codicis et in textu Græco xvi.

(6) Confer Diodorum ed. Vessel. t. II, p. 588.

(7) Nempe annis vi regnaverat Alexandriæ cum fratre: tum annis xvii solus in Cyrenæica; denique annis xxx (seu xxiix cum mensibus aliquot) Alexandriæ solus post fratris obitum. Verum Diodorus apud Syncellum p. 284 A, tradit annos xv post fratris obitum.

(8) Græce Lxiv. Vide supra notam 4.

(9) Anni Philometoris hi: solus regnat annis xi; cum fratre annis vi; solus iterum xviii; summa

C xxxv. Nam tricesimum sextum Philometoris inceptum Evergetes sibi scribi jussit.

(10) Codex Arm., mendose, *DIREX, dominabatur, pro SIRER, amabatur*. Prior enim littera utriusque vocis præ se fert quamdam similitudinem in Arm. scriptura. Legesis autem de his et sequentibus cl. Letronnium *Recherches pour servir à l'histoire de l'Égypte*, p. 108 seqq.

(11) Armenius interpres, perperam, *sento*. Sane hic Ptolemæus Soter decem annis ante exsilium regnavit, septem vero cum dimidio post exsilium, omnino annis xvii cum dimidio. Hinc corrigendus Eusebius noster in Ptolemæorum summa, quæ extremo hoc capite scribitur, ubi Soterem hunc ab exsilio reducem appellat mendosissime *Philadelphum*, ita ut alius homo videatur. Corrigendus rursus Eusebius in regum tabulis secundo libro præpositis, et in ipso Canone ad Abrahami annum 1902. LEOPARDUS.

que suæ familiares occidisset, ob hanc animi crudelitatem matris jussu dejectus imperio est, fugaque in Cyprum evasit. Minorem natu accivit mater Pelusio urbe, secumque regem constituit. Regnavit ergo cum matre minor, communicato utrique imperii nomine : et Cleopatras quidem dictus est annus xi (1). Ptolemæi vero Alexandri octavus : namque et hic fratris quoque tempora sibi sumpsit, a quarto illius regnantis anno, quo tempore ipsemet (2) Cypriis dominari cœperat. Atque hæc consuetudo viguit vivente Cleopatra : qua exstincta, ad unum Alexandrum signa honoris deferri cœperunt. Hic annis omnino octodecim, postquam Alexandriam venerat, imperium retinuit : dicebatur tamen annum jam sextum supra vicesimum imperare. Decimo nono anno adversus milites suos ira concepta, vires contra eos contrahebat in Ægypto ; hi vero eum persecuti sunt, duce Tyrro regum consanguineo. Mox navali quoque prælio conserto, ipse summo discrimine elapsus cum uxore et filia in Lyciorum urbem Myram fuga se proripuit. Inde etiam cum Cyprum aufugeret, bello appetitus a Cherea navarcho periit.

4. Interim post hujus fugam Alexandrini, missis oratoribus, seniori ejusdem fratri Ptolemæo Soteri denuo regnum offerebant, qui Cypro reversus est. Hinc septem anni sexque menses labuntur : totidem enim is superfluit post reditum. Tempus autem universum post patris obitum in ipsum confertur,

τοῦ ἀδελφοῦ βασιλείας εἰς αὐτὴν τοὺς χρόνους, ἀφ' οὗ τῆς Κύπρου ἐβασίλευσε. Καὶ τοῦτο ζώσης Κλεοπάτρας τὸ ἔθος περιῆν· εἰς μόνον δὲ ἤρξατο μετατίθεσθαι τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ τὸν ἐκείνης θάνατον τὰ συμβόλαια· [οὗτος] ὀκτωκαίδεκα τοὺς πάντας ἀντιλαμβάνομενος τὸν σκήπτρον ἐνιαυτοῦς, ἀφ' οὗ κατήλθεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἔξ καὶ εἰκοσι βεβασίλευκῶς ἐχρημάτισε. Τῷ δὲ ἐννεακαίδεκάτῳ τοῖς στρατεύμασιν (8) ὀργισθεὶς, ἐξῆλθε συλλέξων ἐπ' αὐτοὺς δύναμιν εἰς Αἴγυπτον. Οἱ δ' ἐπιδιώξαντες, ἡγουμένον Τύρρου συγγενέου τῶν βασιλέων, κατεναυμάχησαν αὐτόν, καὶ φεύγειν ἠνάγκασαν, μετὰ γυναίκός καὶ θυγατρὸς, τῆς Λυκίας εἰς πόλιν Μύρας. Ὅθεν εἰς Κύπρον μεταπηδῆθεις, καὶ καταπολεμηθεὶς ὑπὸ ναυάρχου Χαίρεου, θνήσκει.

4. Μετὰ δὲ τὴν τοῦτου φυγὴν, πρὸς τὸν πρεσβύτερον Πτολεμαῖον τὸν Σωτῆρα οἱ Ἀλεξάνδροις προσβουσαμένοι παραδίδοσι πάλιν τὴν βασιλείαν αὐτῷ ἐκ Κύπρου καταπλεύσαντι. Διαγενομένον δὲ ἄλλων ἐτῶν ἐπτά, πρὸς μῆσιν ἕξ (τοσαῦτα γὰρ ἐπέζησε μετὰ τὴν χάθοδον) ὁ πᾶς χρόνος ὁ μετὰ τὸν τοῦ πατρὸς ἀμφοτέρων θάνατον εἰς τοῦτον ἀναφέρεται, τὸν μὲν ἀριθμὸν σώζων λέ' ἐνιαυτὸν πρὸς μῆσιν ἕξ, διωκτικῶς δὲ κατὰ τὴν ἀλήθειαν εἰς μὲν τὸν Σωτῆρα Πτολεμαῖον κατὰ διαφόρους χρόνους δεκαεπτὰ ἔτη καὶ μῆνας ἕξ, εἰς δὲ τὸν δευτέρον, τὸν καὶ Ἀλέξανδρον, τοὺς μέσους, ὧν ἤρξεν ὁ πρεσβύτερος, ἐνιαυτοὺς δεκαοκτὼ, οὓς καίτοι μὴ θυνηθέντες ἐκ τῆς ἀναγραφῆς ἀφανίσαι, τὸ ὅσον ἐφ' αὐτοῖς ἀπαλείψουσιν προσέχρουσε γὰρ αὐτοῖς διὰ τινας ἐπικουρίας Ἰουδαϊκάς· οὗ γὰρ ἀριθμοῦσι τοὺς τοὺς χρόνους, τοὺς δὲ πάντας τὰ ἕξ καὶ τριάκοντα ἔτη τῷ πρεσβυτέρῳ προσνέμονται.

5. Πάλιν τοὺς ἕξ μῆνας τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρεσβυτέρου, οἱ συνεπλήρουν τὰ τριάκοντα ἕξ ἔτη, μὴ ἀποδόντες Κλεοπάτρῃ τῇ θυγατρὶ μὲν τοῦ πρεσβυτέρου, γυναίκὶ δὲ τοῦ νεωτέρου, ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἀνελάβετο τὴν πραγμάτων· οὐδὲ γὰρ Ἀλεξάνδρῳ τῷ μετ' αὐτῆς ἡμέρας ἀρξάντι ἰθ' τὰς ἰθ' ἡμέρας ἀποδιδόσιν. Οὗτος δὲ υἱὸς μὲν ἦν τοῦ νεωτέρου Πτολεμαίου, τοῦ καὶ Ἀλεξάνδρου, πρόγονος δὲ Κλεοπάτρας, καταμένων δὲ ἐν Ῥώμῃ, τῆς ἐν Αἰγύπτῳ δυναστείας ἀνδρῶν ἐρήμου γενομένης, μετάκλητος ἦλθεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ γήμας τὴν προεξημένην Κλεοπάτραν, παραλαβὼν τε παρ' ἐκούσης τὴν ἐξουσίαν, ἐννεακαίδεκα διαγενομένων ἡμερῶν ἀνέβλεν αὐτὴν, καὶ αὐτὸς ὑπὸ τῶν ἐνόπλων ἐν τῷ γυμνασίῳ διὰ τῇ μισαφονίᾳ συνεχόμενος ἀπώλετο.

6. Τοῦτον τὸν Ἀλέξανδρον διαδέχεται Πτολεμαῖος ὁ ἐπικληθεὶς νέος Διόνυσος, υἱὸς μὲν ὢν Πτολεμαίου

(1) Quia decem annis regnaverat cum filio Philometore.

(2) Nempe Alexander.

(3) Malim Græcum προσέχρουσε interpretari invius erat. L.

(4) Nota res ex Joseph. *Antiq. Jud.* lib. xiii, 12. L.

(5) Armenius interpretes legit ἀκούσης pro ἐκούσης. L.

(6) Rem perspicue narrat Appianus *Bell. civ.* 1, 102, itemque Cicero in fragmentis orationis *De rege Alexandrino* a me editis inter classicos auctores t. II, p. 235, quo in loco satis super hac re disputavi.

(7) Hunc Ptolemæum dictum esse novum Dionysum, id est Bacchum, sive per assentationem sive ob formæ illecebras arbitrantur magni duumviri Vaillantius et Eckhelius. Verumtamen, considerato Theophilii (*ad Autolyc.* II, 7) loco, in quo scriptor quidam Satyrus gentes Alexandrinas describens, Bacchum auctorem generis Ptolemæorum diligenti genealogia demonstrat ; nobis quidem hinc potius novi Dionysi, seu Bacchi appellatio repetenda videbatur. Imo vero propius fortasse accersenda est. Namque Clemens Alex. *Protreptic.* t. I, p. 47-48, Ptolemæum quartum ait vocatum fuisse etiam Bacchum.

A ascripto integro numero annorum xxxv, mensiumque vi. Sane Ptolemæo Soteri tribuendi essent ex intervallo anni xvii mensesque vi ; alteri autem, scilicet Alexandro, anni octodecim, iis videlicet interjecti quibus major natu regnavit : quos etsi de albo Ægyptii tollere non poterant, pro viribus tamen debebant ; propterea quod ipsis Alexander obstitit (3), Judæorum quibusdam fretus auxiliis (4). Idcirco temporum Alexandri rationem non habent, cunctosque annos xxvi de majore fratre recitant.

5. Sex præterea menses ab obitu senioris fratris reliquos, quibus annus tricesimus sextus absolviatur, haud conferunt in senioris filiam Cleopatram, uxorem minoris, quæ patre exstincto regia negotia procuravit : neque item Alexandro, qui regnavit cum ea diebus xix, hos ipsos dies xix tribuunt. Porro hic Alexander filius erat minoris Ptolemæi sive Alexandri, privignus autem Cleopatras, atque in urbe Roma habitabat : cumque ea tempestate stirps regia virilis in Ægypto deficeret, accitus venit Alexandriam, sibi quæ uxorem copulavit quam antea dixi Cleopatram, invitaque (5) muliere imperium sibi vindicavit. Mox et illam post novemdecim dies interfecit : tum ipse quoque turbæ armatorum in gymnasio implicitus propter nefandum suum parricidium interemptus est (6).

6. Huic Alexandro successit Ptolemæus, cui cognomentum fuit novus Dionysus (7), Ptolemæi Soteris filius, prædictæ Cleopatras frater. Hujus imperantis

(8) Videtur dicendum στρατηγός.

numerantur anni **xxix** (1). Filia ejusdem Cleopatra Agladarum generis postrema fuit; ejusque imperantis recitantur anni **xii**. Neque tamen hæ dominationes continentem temporis seriem ab initio ad finem per se seorsimque descriptæ tenent; verum inter se implicitæ aliæ alias vicissim occupant. Nam sub novo Dionysio, filii ejus Cleopatraz, quæ et Tryphæna (2), atque Berenici regni triennium attributum est; duabus quidem annis unus; post obitum vero Cleopatraz seu Tryphænz biennium uni Berenici. Nimirum accidit, ut Ptolemæus Romanus proficisceretur, ibique aliquandiu subsisteret; filiz autem, cum pater rediturus non videretur, regni gubernaculum sibi vindicarent; tum aliquot consanguinei Berenici opem ferentes (3), cum ea rebus præessent: donec Ptolemæus Roma reversus est, qui mox pietatis affectuumque erga filiam oblitus, resque ab ea gestas exosus, eandem morte multavit.

7. Regnante Cleopatra, primos quidem imperii annos ipsi fratrique ejus natu maximo Ptolemæo tribuebant: deinceps aliis ob ejusmodi causam. Novus videlicet Dionysius vita excessit, quatuor liberis

relictis Ptolemæis, nempe duobus, et Cleopatra atque Arsinoe. Idem majoribus natu (4) liberis imperium legavit Ptolemæo atque Cleopatraz: quibus conjunctim regnantibus quadriennium exactum est. Id vero institutum mansisset, nisi Ptolemæum, qui, neglecto patris mandato, uni sibi regnum asserere nisus est, fatalis necessitas vita orbasset navali prælio implicitum in Ægypto adversus Julium Cæsarem qui Cleopatraz suppetias tulit.

8. Post necem Ptolemæi, minor frater, dictus item Ptolemæus, cum Cleopatra sorore consors regni fuit, jussu Cæsaris. Scribatur autem quintus annus Cleopatraz et primus Ptolemæi. Hinc alii consecuti sunt usque ad hujus necem anni duo.

9. Quo Cleopatraz insidiis perempto quarto sui anno et Cleopatraz octavo, reliquum tempus Cleopatraz uni ascriptum est ad quintum decimum usque annum. Sextus autem decimus nuncupabatur simul primus. Namque in Syria mortuo Lysimacho rege Chalcididis (5), Marcus Antonius imperator Chalcidem cum adjacentibus provinciis Cleopatraz attribuit (6). Exin anni quoque reliqui usque ad vicesi-

τού Σωτήρος, ἀδελφός δὲ τῆς εἰρημένης Κλεοπάτρας, οὗ τῆς ἀρχῆς ἔτη κθ' λογίζονται. Τούτου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ὑστάτη τῆς Λαγιδῶν γενεᾶς, ἥς ἔτη ἀριθμεῖται τῆς ἀρχῆς δύο εἰκοσι. Οὐδ' αὐταὶ αἶδε αἱ βασιλείαι: τὸν εἰρμὸν τῶν χρόνων ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, κατὰ τὸ ἔξης ἀναγραφόμενον ἔσχον, ἀλλ' ἐγένετό τις αὐτῶν ἐν ἑκατέρῳ διὰ μέσου παρένθεσις εἰς ἄλλους. Ἐπὶ γὰρ τοῦ νέου Διονύσου εἰς τὰς αὐτοῦ θυγατέρας Κλεοπάτραν, τὴν καὶ Τρύφαιναν, καὶ Βερενίκην, τριετὴς ὡς βεβασίλευκυίας ἀνεγγραφὴ χρόνος, εἰς μὲν ἀμφοτέρας ἐνιαυτὸς εἰς, ἡ δ' ἔξης μετὰ τὸν Κλεοπάτρας, τῆς καὶ Τρυφαίνης, θάνατον διέτρεξε εἰς μόνην Βερενίκην, ἕνεκα τοῦ τὸν μὲν Πτολεμαῖον εἰς Ῥώμην ἀπηρχνεῖν, καὶ τοῦτον ἐκεῖ διατετριπέναι τὸν χρόνον, τὰς δὲ θυγατέρας ὡς οὐκέτι ἐπανήξοντος τοῦ πατρὸς, ἀντεῖληφθαι τῶν πραγμάτων, συνεπιστωμένης ἑαυτῇ κατὰ (τούτους) χρόνους τῆς Βερενίκης ἀνδρας τινὰς συγγενεῖς τοὺς συνάρξαντας· μέχρι οὗτο παραγενόμενος δὲ Πτολεμαῖος ἀπὸ Ῥώμης τῆς μὲν πρὸς τὴν θυγατέρα διαθέσεως ἐπελάθετο, συγγῆσας δ' αὐτὴν διὰ τὰ πράχθοντα, τοῦ ζῆν ἐστέρησεν.

7. Ἐπὶ γε τῆς Κλεοπάτρας τὰ πρῶτα τῆς δυναστείας ἔτη εἰς ἑκείνην τε καὶ τὸν πρεσβύτερον αὐτῆς ἀδελφὸν ἀνενέχθη Πτολεμαῖον, τὰ δ' ἔξης εἰς ἑτέρας (7), διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Τελευταῖον δὲ νέος Διόνυσος ἐπὶ παισὶ τέτρασι, Πτολεμαῖοις δυσὶ, καὶ Κλεοπάτρῃ καὶ Ἀρσινόῃ, διέταξε τοῖς προγενεστέροις αὐτοῦ παισὶ Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρῃ τὴν ἀρχὴν. Ὡς συμβασίλευόντων τετραετὴς διεγένετο χρόνος. Καὶ τοῦτο διέμεινεν ἂν καὶ ἐν τοῖς ἔξης τὸ ἔθος, εἰ μὴ Πτολεμαῖον παραβάντα τὰς τοῦ πατρὸς ἐντολάς, καὶ μόνον τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι βουλόμενον, ἡ μοῖρα τοῦ ζῆν μετέστησεν ἐν Αἰγύπτῳ καταναυμαχηθέντα ὑπὸ Ἰουλίου Καίσαρος Κλεοπάτραν συλλαμβανόμενον.

8. Μετὰ δὲ τὴν ἀπόλειαν Πτολεμαίου, ὁ νεώτερος ἀδελφός Κλεοπάτρας συνεθρονίσθη τῇ ἀδελφῇ, Πτολεμαίῳ καλούμενος, γυνὴν Καίσαρος, καὶ ἐνταῦθα τὸ πέμπτον ἔτος Κλεοπάτρας τὸ καὶ πρῶτον Πτολεμαίου, καὶ τὰ τούτοις ἐπόμενα, μέχρι τῆς ἀναίρεσews αὐτοῦ, ἄλλα δύο.

9. Τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου ταῖς Κλεοπάτρας ἀπάταις τῷ τετάρτῳ μὲν αὐτοῦ, τῆς δὲ Κλεοπάτρας ὀγδόῃ, ὁ μεταγενέστερος εἰς μόνην Κλεοπάτραν ἀνεγγραφὴ χρόνος, ἕως ἐτῶν πεντεκαίδεκα. Τὸ δ' ἑκκαίδεκατον ὠνομασθὴν τὸ καὶ πρῶτον, ἐπειδὴ τελευτήσαντος Λυσίμαχου τῆς ἐν Συρίᾳ Χαλκίδος βασιλέως, Μάρκος Ἀντώνιος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τε Χαλκίδα καὶ τοὺς περὶ αὐτὴν τόπους παρέδωκε τῇ Κλεοπάτρῃ. Καὶ ἀπὸ τούτου δὲ καὶ τὰ τούτων ἕτερα ἔτη μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ δευτέρου, ὃ καὶ τελευταῖον ἐγένετο Κλεοπάτρας, κατὰ

(1) Cod. Arm. hic **xxix**, sed inferius c. 208, **xxx**.

(2) Interpres Arm. hic et infra atque Tryphæna, quia non agnovit Tryphænā, id est luxuriosā, cognomentum fuisse Cleopatraz. Locum hunc sive Eusebii a me anno 1818 editi, sive excerptorum Scaligeri multo ante typis impressorum præ oculis non habebat vir clarissimus F. Champollionius cum in catalogo Ægyptiacorum monumentorum, quem Parisiis anno 1826 impressit, p. 6, duas memoraret syngraphas demoticis litteris linguaque scriptas, in quibus Cleopatraz cognomentum Tryphænæ tribuitur. Scribit itaque vir clarissimus: deux contrats de l'an viii du règne de Ptolémée et de Cléopâtre, surnommée Tryphane, et le surnom de cette dernière reine d'Égypte est un fait nouveau et à expliquer dans les annales des Ptolémées. Hæc autem ego verba non idcirco retuli ut doctissimum mihi que amicissimum reprehenderem virum, sed ut ejus potius Ægyptiacæ literaturæ peritiam summam novo documento de-

monstrarem, qui Tryphænæ vocabulum in demotica scriptura verissime legit, etiamsi loci Eusebiani non meminerat. Illud denique corrigendum est apud Champollionium, quod nempe Cleopatra Tryphæna non fuit ultima Agladarum regina, sed postrema Cleopatraz soror natu major, quæ quidem ante Dionysum patrem et ante ipsam Berenicem sororem aliam obiit. Neque Cleopatra illa postrema patri socia in imperio fuit sed successit.

(3) Paulo aliter in Græco textu: Berenice per id tempus consanguineos aliquot sibi copulante, qui secum rebus præessent.

(4) In textu Arm., tribus liberis pro majoribus liberis. Est autem mendum amanuensis qui scripsit IERITS, tribus, pro IERETS, majoribus natu.

(5) Intellige Chalcidem ad Libanum.

(6) Conferendus Josephus Antiq. xv. 4.

(7) Μαλὶν ἐτέρους.

num secundum, qui fuit postremus Cleopatraz, eadem ratione aucto numero scribebantur, uti Cleopatraz annus secundus supra vicesimum idem caset et septimus.

10. Porro autem Octavianus Cæsar, qui et Augustus, Actiaco prælio Ægypti regnum a Cleopatra abstulit anno altero olympiadis octogesimæ quartæ supra centesimam. Nunc inter centesimæ undecimæ olympiadis annum primum, quo Aridæus idemque Philippus successit in imperium (1), et centesimæ octogesimæ quartæ olympiadis annum alterum, septuaginta tres olympiades annusque unus interjacent, nempe anni ccxciii (2). Totidem vero supputantur anni regum urbis Alexandriæ usque ad Cleopatraz excessum.

11. Tempora igitur Ptolemæorum sic omnino se habent. Alexander Macedo primo anno olympiadis centesimæ undecimæ regnum auspicatur. Is Alexandriam in Ægypto condit. Diuturnitas imperii

A ejus anni xii, mensesque vii. Post eum Alexandriæ totique Ægypto dominati sunt hi :

Ptolemæus Lagi annis xl ;
Ptolemæus Philadelphus annis xxviii ;
Ptolemæus Evergetes annis xxiv ;
Ptolemæus Philopator annis xxi ;
Ptolemæus Epiphanes annis xxiv (3) ;
Ptolemæus Philometor annis xxx (4) ;
Ptolemæus junior, cognomento item Evergetes, annis xxix,
Ptolemæus Physcon, cognomento Soter, annis xvii (5) cum mensibus vi ;
Ptolemæus, idemque Alexander, qui a patris sui matre (6) expulsus fuit, annis iii (7) ;
Ptolemæus Philadelphus, ab exsilio redux, post Alexandrum ejectum, annis viii (8) ;
Ptolemæus Dionysus, idemque Philadelphus (9), annis xxx ;
Ptolemæi filia Cleopatra annis xx (10).

τὴν αὐτὴν τρόπον προστιθεμένου τοῦ ἀριθμοῦ, ἐγράφετο, ὡς γενέσθαι τὸ δεύτερον καὶ εἰκοστὸν αὐτῆς τὸ καὶ ἑξῆς.

10. Ἀπὸ δὲ Κλεοπάτρας Ὑπατάουιος Καῖσαρ, ὁ καὶ Αὐγουστος, τὴν ἀρχὴν διαδέχεται κρατήσας Αἰγύπτου τῇ ἐπ' Ἀκτίῳ μάχῃ, κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, ἐν ἑταί δευτέρῳ. Ἀπὸ τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους πρώτου, ἀφ' οὗ Ἀριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος, διεδέξατο τὴν ἀρχὴν, ἐπὶ τὴν ἑκατοστὴν ὀγδοηκοστὴν τετάρτην Ὀλυμπιάδα, καὶ ταύτης ἔτος δεύτερον, Ὀλυμπιάδες γίνονται ἑβδομήκοντα τρεῖς, καὶ ἐνιαυτός τούτων, ἑτὶ σὺγ'. Τοσαῦτα δὲ καὶ ἀριθμεῖται τὰ ἔτη τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλευσάντων ἐπὶ τῆς Κλεοπάτρας τελευτῆς.

11. Οἱ Πτολεμαῖων χρόνοι τῶν μετὰ Ἀλέξανδρον βασιλευσάντων Αἰγύπτου. Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἑκατοστῆς ἑνδεκάτης Ὀλυμπιάδος βασιλεύει, κτίζει τε τὴν Ἀλεξανδρείαν τὴν πρὸς Αἰγύπτῳ· ὁ δὲ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ χρόνος ἔτη ιθ', μῆνας ζ'.

Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.

Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κδ'.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη κα'.

Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη κθ'.

Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λα'.

Πτολεμαῖος ὁ νεώτερος Εὐεργέτης ἔτη κθ'.

Πτολεμαῖος ὁ Φύσκων, ὁ καὶ Σωτήρ, ἔτη ις', μῆνας ζ'.

Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἐξωσθέντος μὴν τοῦ πρὸ αὐτοῦ. . . .

Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος κατελθὼν ἀπὸ τῆς φυγῆς, ἐξωσθέντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔτη η'.

Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος ἔτη λ'.

Πτολεμαῖου θυγάτηρ Κλεοπάτρα ἔτη κθ'.

(1) Magnus auctoris error; etenim hoc anno non Aridæus Alexandro fratri, sed ipse Alexander Philippo patri successit, teste ipso mox Eusebio § 14. Tum in aliis Chronicorum Eusebii locis Aridæus regnare incipit anno ii olympiadis cxiiv : L.

(2) Aliter Epiphanius *De mens. et pond.* cap. 12, ait : Ὁμοῦ ἀπὸ τοῦ πρώτου Πτολεμαίου τοῦ υἱοῦ Λάγου, μέχρι Κλεοπάτρας, ἔτη τριακόσια ἐξ· A primo Ptolemæo Lagi filio ad Cleopatram anni suni cccvi.

(3) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu codicis Arm. xxii.

(4) Græce, xxxi.

(5) Græce, xvi.

(6) Hæc erat Cleopatra, uxor Epiphanis; nam Alexander filius erat Evergetæ, hic autem frater Philometoris et filius Epiphanis. Sed locus fortasse wendosus.

(7) Dicendum videtur : Ptolemæus, idemque Alexander, majore fratre pulso matris jussu, etc. Numerum quidem annorum trium regnantis Alexandri quis probet? Recole superius, col. 202-203 Huic Epiphanius tribuit annos xii.

(8) Ita scribit Eusebius etiam in tabulis regum et in Canone seu posteriore libro. Sed enim paulo ante dixit idem Eusebius Ptolemæo Alexandro successisse Soterem ab exsilio reducem; huic autem filium Alexandri primi Alexandrum secundum, qui ob occisam statim uxorem, ipse quoque parricidii

C ejus causa trucidatus sit : isti autem Alexandro successisse novum Dionysum. Ipse igitur aliam quodammodo rationem nunc inire videtur Eusebius; et fortasse merito. Cum enim satis constet, regem qui Novum Dionysum præcessit mortuum esse in exsilio Tyri, legato Romanis regno (Cic. ii, in Rull. 16) qui fieri potest ut Novus Dionysus Alexandro II, qui Alexandriæ interfectus est, successerit? Profecto hæc est illa in Lagidarum successione famigerata quæstio in qua tantopere critici æstuant, quamque nuper sapientissimus quoque Vicecomes denuo sibi versandam putavit (*Iconogr. Gr.* t. III, p. 600). Alexandrum tertium quemdam Manutius secutus scribebat in albo Petavius (*De doctrin. temp.* lib. x, 48). Vicecomes hunc Philadelphum existimabat eundem esse Ptolemæum octavum secundo regnantem, neque Alexandrum II occisum Alexandriæ, sed exsilio tantummodo multatum. Jam quod in hoc catalogo Eusebius Alexandrum II omittit, non est mirum, quandoquidem superius col. 204 dixit ejusdem regnum xix dierum ab Ægyptiis in seriem non fuisse reatum.

(9) Inauditum videtur hoc Philadelphi cognomen, et certe in Græco textu non legitur. L.

(10) Scribendi sunt prorsus xxii, uti est in margine codicis Arm. et in Græco textu : quanquam etiam Tertullianus *adv. Jud.* cap. 8, scribit annos Cleopatraz xx, tum alios ejusdem annos xiiii narrat conregnante Augusto.

Ea regnante Caius Julius Cæsar summum principatum Romanorum invasit. Post hunc Cæsar Sebastus Octavianus, qui et Augustus (1), interfecta (2) Cleopatra, Ptolemæorum imperium sustulit, qui annis cxcv (3) regnaverant.

CAPUT XXIII.

GRÆCORUM.

Qua ratione Græci antiquitates suas scribant.

Atheniensium reges; Argivorum reges; Sicyoniorum reges; Lacedæmonum reges; Corinthiorum reges; quinam et quandiu maris imperium tenuerint; olympiades quoque Græcorum prout singillatim scribuntur; tum Macedonum priores reges, et qui post Alexandrum Macedonem; Thessalorum, Syrorum et Asianorum reges.

CAPUT XXIV.

Græcorum tempora.

1. Omnium Græcorum antiquissima prorsus leantur Sicyoniorum tempora, et reges qui Sicyoni præfuerunt, quorum dominationem primus auspicatus est Nini Belique ætate (qui prinii Assyriorum in Asia regnavisse memorantur) Ægialeus; a quo Ægialeus vocitata olim est, quæ nunc dicitur Peloponnesus. Argivorum primus rex scribitur Inachus, Sicyoniorum imperio junior annis cxcv. Atheniensibus primus imperitat Cecrops, cognomento Diphyes, Argivorum imperio trecentis fere annis posterior, Sicyoniorum autem junior triginta tribus supra quingentos.

2. Age jam ab antiquioribus nostra hæc chronologia exordiat, Sicyonios primum reges singilla-

tim recensens. Et quoniam multa est ambiguitas apud veteres qui Græcicæ historiæ tempora con-gesserunt, nos quidem pro viribus ex illo cinno ea deligemus in quibus auctores sibi invicem conso-nant. Sicyoniorum quoque regum tempora chroni-cis libris non sine recto ordine explicavit Castor, eaque brevi scripto hisce ipsis verbis complexus est. — Sicyonios reges adjungimus, quorum prin-ceps Ægialeus, postremus Zeuxippus. Et reges quidem dominati sunt annis cmlx (4); post reges autem præfuerunt Carnii (5) sacerdotes sex, qui pontificatum gesserunt annis xxxiii: quorum po-stremus Charidemus sacerdos lectus, cum impensæ ferendæ impar esset, fugam arripuit. Hæc ad ver-bum Castor. Est autem Sicyoniorum regum albus B ejusmodi.

CAPUT XXV.

Sicyoniorum reges.

1. Primus Ægialeus annis lxi, ex quo etiam Ægialeus, quæ nunc est Peloponnesus, vocabatur. Initium regnandi Sicyone ab hoc factum aiunt circa decimum quintum annum Beli, ejus qui primus regnum Assyriæ tenuit Neptunique et Libyæ filius dicitur (6).

Secundus Europus annis xlv. Hic Nino Beli filio coætaneus regnat.

Tertius Telchin annis xx. Is ætate Semiramidis regnat.

Quartus Apis annis xv, ex quo Apia, quæ nunc dicitur Peloponnesus.

Quintus Thelxion annis lxi.

Κατὰ ταύτην Γάτος Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος ἐμονάρχησε Ῥωμαίων. Μεθ' ὃν Καίσαρ Σεβαστὸς Ὀκταύσιος, ὁ καὶ Αὐγουστος, Κλεοπάτραν ἑλὼν, καθεῖλε τὴν τῶν Πτολεμαίων ἀρχήν, οἱ ἑδασίλευσαν ἐτὶ σλγ'. Ταῦτα καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίους. *E Scaligeri excerptis p. 59-61.*

1. (') Πάντων μὲν Ἑλλήνων παλαιότατοι τοῖς χρόνοις ἀναγράφονται Σικυῶνιοι βασιλεῖς, οἱ Σικυῶνος ἡγησάμενοι, ὡν πρῶτος ἦρξεν Αἰγιαλεὺς κατὰ Βῆλον καὶ Νῖνον γεγονώς, τοὺς πρῶτον Ἀσσυρίων βασιλεῦσαι καὶ τῆς Ἀσίας μνημονευομένους, ἐξ οὗ Αἰγιάλεια τὸ πρὶν, ἡ νῦν Πελοπόννησος, ἐκαλεῖτο. *Ex Syncello, p. 97. D.*

2. (") Κάστορος περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων.

Παρατίθεμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεῦσιππον. Οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον θνθ'. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Καρνίου ἐξ· οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἐτὶ λγ'· μεθ' οὓς κατεστάθη ἱερεὺς Χαρίδημος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν διαπάνην ἐφυγεν. *Ex Syncello, p. 97. C.*

Εἰσὶ Σικυῶνος βασιλεῖς κατὰ τὴν τοῦ χρονολογικοῦ Κάστορος ἐκθεσιν ὡς·

1. Πρῶτος Αἰγιαλεὺς ἐτὶ νθ', ἀφ' οὗ καὶ Αἰγιάλεια, ἡ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρὶν ἐκαλεῖτο. Οὗτος λέγεται βασιλεῦσαι Σικυῶνος κατὰ τὸ ἐ' ἔτος Βῆλου τοῦ πρώτου τῆς Ἀσσυρίων ἀρχῆς ἡγησαμένου, ὃν Ποσειδῶνος υἱὸν εἶναι καὶ Αἰδύης μυθεύουσι.

Δεύτερος Εὐρώψ ἐτὶ με'.

Τρίτος. (7).

Τέταρτος Πέλοψ (8) ἐτὶ κα' [ἀφ' οὗ] Πελοπόννησος ἐκλήθη.

Πέμπτος Θελέων ἐτὶ νθ'.

(1) Vide cap. 15, n. 8, cum nota.

(2) Græce, *capta*.

(3) Ita etiam cap. 15, n. 8. Neque tamen hæc adamussim summa e prædictis numeris exurgit. Superius dicuntur anni cxciii, itemque hic in margine codicis Arm., et Græce. Ergo locus universus cubare in mendis videtur. De Ptolemæorum temporibus consulendi Clemens Alex. *Strom.* 1, 21, Tertullianus *adv. Jud.* cap. 8; Epiphanius *De mens. et pond.*, cap. 12, atque alii, qui satis differunt ab Eusebio. Tum et Joannis Malalæ Antiocheni hac de re lucubratio (*Chronogr.* p. 250-251) non mediocribus mendis laborat.

(4) In posteriore libro ad an. dcccclxxxviii di-

cuntur anni cmlviii.

(5) Nempe *Apollinis* ita appellati. Jam adversus hanc Eusebii de Sicyoniorum dynastia doctrinam disputat Marshamus in *Chronico*, pp. 16 et 336. Rectene an secus, alii dispiciant.

(6) Apollodorus *Bibl.* 11, 4, ait: Αἰδύης καὶ Ποσειδῶνος γίνονται παῖδες δίδυμοι, Ἀγῆνωρ καὶ Βῆλος. *E Libyæ et Neptuno nati sunt gemini, Agenor et Belus.*

(7) Scaliger tantum τρίτος. . . cum lacuna. Syncellus p. 102 B huic regi Telchini tribuit annos xxix.

(8) Ita apud Scaligerum, *Pelops*. Sed etiam.

Sextus Ægydrus annis xxxiv.

Septimus Thurimachus annis xlv. Hujus ætate primus Argivis imperat Inachus.

Octavus Leucippus annis lvi.

Nonus Messappus annis xlvii. Hujus ætate contigit (1) ut in Ægypto dominaretur Josephus, de quo Hebræi loquuntur.

Decimus Eratus annis xlvi.

Undecimus Plemnæus annis xlviii.

Duodecimus Orthopolis annis lxi.

Decimus tertius Marathonius annis xxx, quo tempore in Attica primus regnavit Cecrops diphyes.

Decimus quartus Marathion annis xx. Ea tempestate Hebræis Ægypto excedentibus dux Moses fuit, uti suo tempore comprobabitur.

Decimus quintus Chyreus (2) annis lv. Eo tempore Argivis imperabat Danaus.

Decimus sextus Corax annis xxx.

Decimus septimus Epopeus annis xxxv.

Decimus octavus Laomedon annis xl.

Decimus nonus Sicyon annis xlv. Hujus ætate desiverunt Argivorum reges, qui annis dxl permanserant.

Vicesimus Polybus annis xl.

Vicesimus primus Inachus annis xl.

Vicesimus secundus Phæstus (3) annis viii.

Vicesimus tertius Adrastus annis iv.

Vicesimus quartus Polyphides annis xxxi. Hujus ætate Ilium captum est.

Vicesimus quintus Pelasgus annis xx. Hujus C ætate Æneas Latinorum regnum tenuit.

Ἐκτος Αἰγυδρος ἔτη λδ'.

Ἐβδομος Θουρίμαχος ἔτη με'. Κατὰ τοῦτον πρῶτος βασιλεῦει [Ἄργεῖων] Ἰναχος.

Ὀγδοος Λεύκιππος ἔτη νγ'.

Ἐννατος Μέσσαππος ἔτη μζ'. Κατὰ τοῦτον συνίσταται ἄρξας τῆς Αἰγύπτου Ἰωσήφ ὁ παρ' Ἑβραίοις μνημονευόμενος.

Δέκατος Ἐρατὸς ἔτη μς'.

Ἐνδέκατος Πλημναῖος ἔτη μθ'.

Δωδέκατος Ὀρθόπολις ἔτη ξγ'.

Τρισκαίδέκατος Μαραθῖνιος ἔτη λ'. Κατὰ τοῦτον πρῶτος τῆς Ἀττικῆς ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυής.

Τεσσαρεσκαίδέκατος Μαραθῖος (7) ἔτη κ'. Κατὰ τοῦτον συνίσταται τῆς ἀπ' Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἑβραίων ἡγησάμενος Μωϋσῆς, ὡς κατὰ καιρὸν δεῖσθαι.

Πεντεκαίδέκατος Ἐχυρεὺς ἔτη νε'. Κατὰ τοῦτον Ἀργείων βασιλεῦει Δαναός.

Ἑκκαίδέκατος Κόραξ ἔτη λ'.

Ἐπτακαίδέκατος Ἐποπεύς ἔτη λε'.

Ὀκτωκαίδέκατος Λαομέδων ἔτη μ'.

Ἐννεακαίδέκατος Σικυῶν ἔτη με'. Κατὰ τοῦτον οἱ Ἀργεῖων βασιλεῖς ἐπαύσαντο διαρκέσαντες ἔτη ςμ'.

(*) Μετὰ τοὺς Σικυῶνες ἡγησασμένους, εὖ ἂν ἔχοι καὶ τοὺς Ἀργείων βασιλεῖς ἐν ἐπιτομῇ διελθεῖν, καθὼς τὰ ἀκριβῆ τῶν παλαιῶν περιέχει. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ὁ Κάστωρ ὡδὲ πως γράφων.

Syncellus p. 102 B habet *Apin* ut hoc loco Eusebius. *Apin* omnino scribit quartum Sicyoniorum regi etiam Pausanias II, 5, quem auctorem pretium est consulere super cæteris quoque regibus Sicyoniorum.

(1) Græce demonstratur L.

(2) *Chyreus* sive *Echyreus* est tertius decimus apud Syncellum p. 409 C.

A Vicesimus sextus Zeuxippus annis xxxi.

Summa regum Sicyoniorum xxvi, a quibus regnatum est annis cmlx.

2. Exin jam non reges, sed Carnii sacerdotes, quorum

Primus pontificatu functus est Archelaus anno 1.

Secundus Automedon anno 1.

Tertius Theoclytus annis iv.

Quartus Euneus annis vi.

Quintus Theonomus annis ix.

Sextus Amphichyes annis xii (4).

Septimus denique Charidemus, qui impensis exhaustus fugit. Ab hoc ad primam olympiadem anni labuntur ccclii (5). Sicyoniorum regum et sacerdotum temporibus anni conflantur cmlxviii (6).

B Post Sicyoniorum præsides, par est et reges Argivorum presse percurrere, prout hi in certioribus veterum historiis occurrunt. Castor quoque hos commemorat, eiusmodi ratione scribendi utens.

CAPUT XXVI.

Castoris de Argivorum regno.

His addamus ordinatim etiam Argivorum reges, qui orsi ab Inacho in Sthenelum Crotopi filium desiverunt, quorum temporibus conflunt anni ccclxxxii. Pulso Sthenelo, Danaus Argos ipse obtinuit, ejusque posteri usque ad Eurystheum Stheneli qui Perseo natus erat. Exin Pelopidæ regno potiti sunt. Cæterum tempora Danaidarum annos clxii conficiunt; Pelopidarum autem, qui ducto

Εἰκοστὸς Πόλυθος ἔτη μ'.

Εἰκοστὸς πρῶτος Ἰναχος ἔτη μ'.

Εἰκοστὸς δεύτερος Φαῖστος ἔτη η'.

Εἰκαυτὸς τρίτος Ἀδραστος ἔτη θ'.

Εἰκοστὸς τέταρτος Πολυφείδης ἔτη λα'. Κατὰ τοῦτον Ἴλιον ἦλω.

Εἰκοστὸς πέμπτος Πελασγὸς ἔτη κ'. Κατὰ τοῦτον Αἰνεῖας Λατίνων ἐβασίλευσεν.

Εἰκοστὸς ἕκτος Ζεύξιππος ἔτη λα'.

Ὅμοι γίνονται Σικυῶνες βασιλεῖς οἱ πάντες κς'· βασιλεύουσι δὲ χρόνον ἑτῶν θνθ'.

2. Μετὰ Ζεύξιππον βασιλεῖς μὲν οὐκέτι, ἱερεῖς δὲ τοῦ Καρνίου.

Ἦν πρῶτος ἱερεύσατο Ἀρχέλαος ἔτος α'.

Δεύτερος Αὐτομέδων ἔτος α'.

Τρίτος Θεόκλυτος ἔτη θ'.

Τέταρτος Εὐνεὸς ἔτη ς'.

Πέμπτος Θεόνομος ἔτη θ'.

D Ἐκτος Ἀμφιγύης ἔτη ιη'.

Ἐβδομος Χαρίδημος τελευταῖος. Οὗτος οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην ἐφυγεν· ἀφ' οὗ ἐπὶ πρῶτην ὀλυμπιάδα ἔτη τνα'. Ὅμοι Σικυωνίων βασιλέων τε καὶ ἱερέων ἔτη θλη'. Ab excerptis Scaligeri, p. 19-20.

(3) Apud Syncellum p. 148 A est Ἥφαιστος, nempe *Vulcanus*.

(4) Græce xviii, nisi est mendum ιη' pro ιθ'.

(5) Græce cccli.

(6) Eundem fere numerum tradit Eusebius etiam apud Syncellum p. 97 B.

(7) Ita Syncellus, at Scaliger, *Μάρασος*.

initio ab Atreo regnaverunt (1), quique dignitatem A usque ad Penthilum et Tisamenum et Cometen Orestis filium retinuerunt (sub quo Heraclidarum descensus (2) accidit) feruntur anni cv. Age vero singulorum regum Argivorum tempora hæc sunt (3).

CAPUT XXVII.

Argivorum reges.

1. Primus Inachus, a quo nomen regioni. Inachiz, annis L. Inachus Argivum imperium auspicatus est imperante septimo loco Thurimacho apud Sicyonios (4).

Secundus Phoroneus annis LX. Hujus ætate Ogygus Eleusin condidit.

Tertius Apis, de quo regio illa Apia dicta est, B annis xxxv. Ea tempestate apud Ægyptios dominatum tenuit Josephus, quem Hebræi memorant.

Quartus Argus Jovis (5) et Niobes filius; ex quo regionis nomen mutatum est, dictaque Argia, annis LXX.

Quintus Criasus annis LIV.

Sextus Phorbas annis xxxv (6). Hujus ætate Cecrops Diphyes imperabat Atheniensibus.

Septimus Triopas annis XLVI. Eo regnante Moses Hebræis exeuntibus ab Ægypto dux erat.

Octavius Crotopus annis XXI.

Nonus Sthenelus annis XI.

Summa annorum CCCLXXXII.

2. Sthenelum Danaus pepulit, Argosque ipse tenuit, et ejusdem deinceps posteri: quorum et successio et regnantium tempora ita se habent.

Decimus Danaus annis L (7).

Undecimus Lynceus XLI.

Duodecimus Abas annis XXIII.

Decimus tertius Prætus annis XVII.

Decimus quartus Acrisius annis XXXI:

Argivorum imperii summa annorum DXLIV (8). Hucusque Danaidæ.

3. Post Acrisium (9), Mycenæ translatus est Argivorum imperium sub Eurystheo Stheneli filio, Pelopidæque dominium obtinuerunt: primus autem regnavit in Peloponneso Pelops, qui olympiorum curator fuit. Translato Mycenæ Argivorum imperio, post Acrisium regnavit

Eurystheus annis XLV.

Deinde Pelopidæ Atreus et Thyestes annis LXV.

Post hos Agamemnon annis XXX, cujus anno octavo decimo Ilium captum est.

Ægisthus annis XVII (10).

Orestes, Tisamenus, Penthilus et Cometes annis LVIII, usque ad Heraclidarum descensum qui Peloponnesum occupaverunt: a quo usque ad Ionum e suis terris migrationem (11) anni

Περὶ τῶν Ἀργείων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Πρῶτος Ἰναχὸς Ἀργείων, κατὰ Θουρίμαχον ὃς ἑβδόμος ἦν τῆς Σικυωνίων ἀρχῆς.

Δεύτερος Φορωνεύς ἐστὶν ζ'. Κατὰ τοῦτον Ὀγυγὸς Ἐλευσίνα ἔκτισε.

Τρίτος Ἀπίς ἐστὶν λε'.

Τέταρτος Ἀργὸς ὁ Διὸς καὶ Νιόβης, ἀφ' οὗ ἡ χώρα

2. Τοῦτον δὲ Δαναὸς ἐκβαλὼν ἐκράτησεν Ἀργεὺς καὶ οἱ τοῦτου ἀπόγονοι.

Δέκατος Δαναὸς ἐστὶν ν'.

Ἐνδέκατος Λυγκεύς ἐστὶν μα'.

Δωδέκατος Ἀβας ἐστὶν κγ'.

Ὅμοι τὰ πάντα τῆς Ἀργείων ἀρχῆς ἐστὶν φμε'. Μέχρι τούτων οἱ Δαναΐδαι.

3. Μετὰ δὲ Ἀκρίσιον, εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς κατὰ Εὐρυσθέα τοῦ Σθενέλου, οἱ Πελοπίδαι διεδέξαντο. Βασιλεύει δὲ πρῶτος Πελοποννήσου Πέλοψ. Πέλοψ Ὀλυμπίων προέστη. Εἰς Μυκήνας μετατεθείσης τῆς Ἀργείων ἀρχῆς, μετὰ Ἀκρίσιον ἐβασίλευσεν.

Εὐρυσθεὺς ἐστὶν με'.

Ἐπειτα οἱ Πελοπίδαι Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἐστὶν ξε'.

Ἀγαμέμνων μετὰ τούτους ἐστὶν λ'.

Ἀγίσθος ἐστὶν ιζ'.

Ὅρεστης καὶ Τισαμενὸς καὶ Πένθης καὶ Κομήτης ἐστὶν νη'; μέχρις Ἡρακλειδῶν καθόδου ὅτε Πελοπόν-

μετωνομάσθη Ἀργεῖα, ἐστὶν σ'.

Πέμπτος Κρίστας ἐστὶν νδ'.

Ἐκτος Φόρβας ἐστὶν λε'.

Ἐβδόμος Τριόπας ἐστὶν μς'.

Ὀγδοὺς Κροτωπὸς ἐστὶν κα'.

Ἐννατὸς Σθενέλος ἐστὶν ια'.

Τρισκαδέκατος Προῖτος ἐστὶν ιζ'.

Τεσσαρεσκαδέκατος Ἀκρίσιος ἐστὶν λα'.

(1) Syncellus quoque p. 155 C primum e Pelopidis regem Atreum recitat.

(2) Sive potius reditus; Heraclidæ enim Peloponneso ab Eurystheo pulsi, in eandem regionem multo tempore post reversi sunt. In textu Arm. est *incursio*.

(3) Castoris hunc locum, multis partim interpositis, partim immutatis, exhibet Græce Syncellus p. 124-125.

(4) Recole col. 211. Syncellus tamen p. 124 C dicit Inachum regnavisse ætate Plemonæi Sicyonii.

(5) Interpretes Arm. Argus Odii et Niobes, etc. Nimirum ex Græcæ ὁ Διὸς hæc illi absurditas nata est. Similiter et Hieronymus in secundo libro ex παρὰ Διὸς fecit *Paradium*.

(6) Codex noster Arm. hic xxv, sed bis in posteriore libro legitur xxxv, Græce item xxxv.

(7) Syncellus, p. 155 D, scribit LVIII.

(8) Græce, DXLIV.

(9) Eusebii hunc locum nominatim appellat Syncellus p. 156.

(10) Apud Syncellum p. 170 D scribuntur v.

(11) De hac migratione hisce verbis Velleius l. iv loquitur: *Subsequenti tempore magna vis Græcæ juventutis abundantia virum sedes quærîtans, in Asiam se effudit. Nam Iones, duce Ione, profecti Athenis nobilissimam partem regionis maritimæ occupavere, quæ hodieque appellatur Ionia, urbesque constituere Ephesum, Miletum, Colophonam, Prienum, Lebedum Myntem, Erythram, Glazomenas, Phocæam, etc.*

excurrunt lxxx (1), et a migratione Ionica usque A ad primam olympiadem anni sunt cclxvii.

tenent. Id ipsum Castor quoque in *historiæ Epitome* narrat.

CAPUT XXVIII.

Summatim de Atheniensium regibus (2).

1. Hic dextrum est catalogum etiam Atheniensium regum attexere, e certioribus veterum memoriis prælibata summatim historia. Primus ab Atheniensibus memoratur Ogygus, in cujus ætatem ingens illud et perantiquum diluvium incurrisse fertur. Hujus æqualis habetur Phoroneus, Inachi filius, Argivorum rex, quem ipse Plato in *Timæo* suo (3) commemorat his verbis: « Cum eos commovere studeret (4) ad sermonem de hujus urbis antiquitatibus, vetustissima narrare aggressus est de primo illo Phoroneo, de Niobe, deque rebus quæ diluvium consecutæ sunt. » Ogygus autem incidit in ætatem Messappi regis noni Sicyoniorum, Belochique regis octavi Assyriorum. Jam post Ogygum, quia diluvium vasta omnia fecisset, regnatum esse negant in ea regione, quæ nunc dicitur Attica, annis cxc (5) usque ad Cecropem.

2. Jam hi anni ex Argivorum quoque regno supputantur, quod ante Ogygi ætatem initium cepit. Nimirum a fine Phoronei Argivorum regis (sub quo Ogygeum diluvium contigisse relatum est) ad Phorbantem, cui coætaneus Cecrops Diphyes hodiernæ Atticæ primus præfuit, congeruntur anni cxc (6). Tum a Cecrope ad primam olympiadem numerantur reges xvii, et principes, quos mors finiebat, xii: sub quibus fabulosæ portenta inter Græcos celebrantur. Hinc Græci Atticorum reges digerere incipiunt: vetustiorum enim certas rationes non

CAPUT XXIX.

Castoris de Athenarum regno.

Athenarum quoque reges ex ordine exponemus, ducto initio a Cecrope, cognomento Diphye; atque in Thymoeten desinemus. Regum quidem, qui Erechthidæ dicti sunt, tempora annis constant ccccl. Deinde regnum delapsus est ad Melanthum Andropompi Pyliensem, atque ad ejus filium Codrum, quorum amborum dominatio annos occupat lvi (7). Sublato regno, proxime consecuti sunt principes quos mors finiebat. Horum initium est a Medonte Codri, finis in Alcæone Æschyli: tempora autem annorum ccix. Deinde qui decennalem potestatem gerebant secuti sunt vii; hique annis lxx viguerunt. Tandem annui principes a Creonte orsi in Theophimum desiverunt, sub quo penitus terræ nostræ (8) rebus et facinoribus finis est impositus. Hæc Castor. Nos autem singulorum regum catalogum persequamur.

CAPUT XXX.

Athenarum reges.

* 1. Primus Cecrops Diphyes annis x (9), sub quo Prometheus, Epimetheus et Atlas. Is quidem regnat Athenis æqualis Triopæ regis septimi Argivorum, nec non Marathonii qui decimo tertio loco Sicyone dominatus est. Sub eodem Moses quoque apud Hebræos cognoscebatur, quod opportune deinceps demonstrabimus (10). Sub eodem item, nempe Deucalionæ ætate, Thessalia diluvio obruta traditur: tum sub Phaethonte Æthiopia ardentis ignis furore correpta est.

νησον εἶλον· ἀπ' οὗ ἐπὶ τὴν Ἰώνων ἀποικίαν ἔτη ζ'· ἀπὸ δὲ τῆς Ἰώνων ἀποικίας ἐπὶ Ὀλυμπιάδα πρώτην ἔτη σξζ'. Ab excerptis Scaligeri p. 24.

Περὶ τῶν Ἀθηναίων βασιλέων ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

1. Ἐξῆς δ' ἂν εἴη τοῖσι καὶ τὸν τῶν Ἀθηναίων βασιλευσάντων κατάλογον συνάψαι. Πρῶτος παρ' Ἀθηναίους μνημονεύεται Ὀγυγος, καθ' ὃν παρ' Ἑλλήσιν ὁ μέγας καὶ παλαιὸς ἱστορεῖται κατακλυσμός. Τοῦτον λέγεται συγχρονίσαι Φωρωνέως ὁ Ἰνάχου Ἀργείων βασιλεὺς. Τοῦτον τοῦ Φωρωνέως χρόνον Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ ἐπιμέμνηται, ὡς πάντοτε παλαιῶν, λέγων· « Καὶ ποτε παραγαγεῖν βουλευθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους τῶν τῆδε τῇ πόλει, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φωρωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. » Γίνεται δὲ Ὀγυγος κατὰ Μέσσαππον ἑννατον Σικυῶνος βασιλέα, καὶ κατὰ Βήλογον Ἀσσυρίων ὀγδοὺν βασιλέα. Μετὰ δὲ Ὀγυγον διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κατακλυσμοῦ πολλὴν φθοράν φασιν ἀβασίλευτον διαμείναι τὴν νῦν Ἀττικὴν, μέχρι Κέκροπος ἔτη ρι'.

2. Ταῦτα δὲ διαριθμῆται τὰ ἔτη καὶ ἀπὸ τῆς Ἀργείων βασιλείας πρὸ Ὀγύγου ἀρξαμένης. Ἀπὸ γὰρ τῶν τελευταίων Φωρωνέως Ἀργείων βασιλέως (11), καθ' ὃν μνημονεύεται ὁ ἐπὶ Ὀγύγου κατακλυσμός, ἐπὶ Φόρβαντα, ἐφ' οὗ τῆς Ἀττικῆς πρῶτος ἐβασίλευσε Κέκροψ ὁ διφυής, συνάγεται ἔτη ρ' (12). Ἀπὸ δὲ Κέκροπος ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα καταριθμοῦνται βασιλεῖς μὲν ἑπτακαίδεκα, ἀρχόντες δὲ διὰ βίου δύοδεκα, ἐφ' ὧν λέγεται γεγονέναι τὰ ἐν Ἑλλήσι θαυμάσια μυθολογούμενα. Οἱ δ' οὖν μετὰ τὸν Ὀγυγον καὶ τὸν κατακλυσμόν Ἀθηναίων βασιλεῖς εἰσὶν οἷδε. Ab excerptis Scaligeri, non sine varietate, p. 24-27.

(*) 1. Πρῶτος Κέκροψ ὁ διφυής, κατὰ Μαραθώνιον βασιλεύσας ὃς ἦρε Σικυῶνος τρισκαίδεκατος, ἔτη v. Κατὰ δὲ τοῦτον Μωϋσῆς παρ' Ἑβραίοις ἐγνωρίζετο,

ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιδείξομεν, ἐφ' οὗ ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμός ἐν Θεσσαλίᾳ, ἥ τε ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπύρωσις ἐν Αἰθιοπία.

(1) Græce lx. De hac re videsis Marshamum D Chron., pp. 334, 343, 344.

(2) Hunc titulum de Græco exemplari expressimus.

(3) Edit. Ficini p. 1043 B. Meminit Platonici hujus loci etiam Syncellus p. 126 B.

(4) Solon videlicet Ægyptios sacerdotes.

(5) Codex Arm. hic mendose centum et novem.

(6) Nimirum Apidis anni sunt xxxv, Argi lxx, Crisi liv, Phorbantis xxxi (hoc enim Phorbantis anno regnum a Cecrope initum dicitur in posteriore Eusebii libro); summa annorum cxc.

(7) Castoris hic locus recurrit in posteriore libro ad annum 889 non sine varietate. Conferendus etiam Syncellus p. 178 B.

(8) Hinc Athenæ videntur Castoris patria; de qua varie traditur apud Vossium in *Gr. historicis*.

(9) Exemplar nostrum Arm. hic v; sed l his in posteriore libro.

(10) In posterioris libri proœmio. Jam ob hanc de Mosis sequiore ætate sententiam sexcenties vapulat apud Syncellum Eusebius.

(11) Ita lego pro βασιλεων.

(12) Dic ρι'.

Secundus Cranaus indigena annis ix.

Tertius Amphictyon Deucalionis (filius), Cranaei gener, sub quo Danaidum res narrantur, annis ix (1).

Quartus Erichthonius Vulcani, qui ab Homero (2) Erechtheus appellatur, annis L. Sub hoc Idæi Dactyli (3).

Quintus Pandion Erichthonii annis XL, sub quo raptus Proserpinæ atque Triptolemus.

Sextus Erechtheus Pandionis annis L, sub quo res Persei.

Septimus Cecrops (4), frater Erecthei, annis XL (5), sub quo res Bacchi.

Octavus Pandion Erechthei annis XXV. Hic fuga arrepta Megaris regnavit. Sub eodem Europa et Cadmus et quæ de Sparti (6) narrantur.

Nonus Ægeus Pandionis annis XLVIII, sub quo Argonautæ, (7) et Centauri (8). Hercules item sua certamina peragebat.

Decimus Theseus Ægei annis XXX, sub quo Minos legislator cognoscebatur.

Undecimus Menestheus Petei, qui Ornei, qui Erecthei, annis XXIII, sub quo Ilium captum est.

Duodecimus Demophoon Thesei annis XXXIII, sub quo res Ulyxis et Orestis, item quæ Æneas Anchisæ regnat Lavinii (9).

Decimus tertius Oxyntes Demophoontis annis

A XII, sub quo Amazones lanum Ephesi inflammaverunt.

Decimus quartus Aphidas Oxyntæ anno I.

Decimus quintus Thymoetes frater Aphidantis annis VIII.

Decimus sextus Melanthus Andropompi Pyliensis annis XXXVII, sub quo Heraclidæ descenderunt, et Peloponnesus subacta est.

Decimus septimus Codrus Melanthi annis XXI, sub quo Iones amissa Achaia Athenas confugerunt.

2. ATHENARUM PRINCIPES QUOAD VIVERENT.

Decimus octavus Medon Codri dominatus est annis XX (10).

Decimus nonus Acastus Medontis annis XXXVI, cuius ætate migratio Ionica fuit, in qua Homerum quoque fuisse traditum est. Eodem tempore Salomon item templum Hierosolymis condebat, quod ubi res feret demonstrabimus.

Vicesimus Archippus Acasti annis XIX.

Vicesimus primus Thersippus Archippi annis XL.

Vicesimus secundus Phorbas Thersippi annis XXX.

Vicesimus tertius Megacles Phorbantis annis XXX.

Vicesimus quartus Diognetus Megaculis annis XXVIII, (sub quo) Lycurgus cognoscebatur.

Vicesimus quintus Pherecles Diogneti annis XIX

Δεύτερος Κραναὸς αὐτόχθων ἔτη θ'.

Τρίτος Ἀμφικτύων Δευκαλίωνος, γαμβρὸς Κραναοῦ (11) ἔτη ι'.

Τέταρτος Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ἐρεχθεύς, ἐφ' οὗ Ἰδαῖοι Δάκτυλοι, ἔτη ν'.

Πέμπτος Πανδίων Ἐριχθονίου ἐφ' οὗ Κόρης ἀρπαγὴ καὶ τὰ περὶ Τριπτόλεμον ἔτη μ'.

Ἑκτος Ἐρεχθεύς Πανδίωνος, ἐφ' οὗ τὰ περὶ Περσεΐδα, ἔτη ν'.

Ἑβδομος Κέκροψ ἀδελφὸς Ἐρεχθέως ἐφ' οὗ τὰ περὶ Διόνυσον, ἔτη μ'.

Ὀγδοὺς Πανδίων Ἐρεχθέως ἔτη κς', ὃς φεύγων ἐν Μεγάρῳι ἐβασίλευσεν· ἐφ' οὗ Εὐρώπη, Κάδμος, καὶ τὰ περὶ Σπάρτους.

Ἐννατὸς Αἰγεὺς Πανδίωνος ἔτη μη', ἐν ᾧ τὰ περὶ τοὺς Ἀργοναύτας καὶ Κενταύρους, Ἡρακλῆς τε τοὺς ἄθλους ἐτέλει.

Δέκατος Θησεὺς Αἰγέως ἔτη λ', ἐφ' οὗ Μίνως ἐνομβθεῖται.

Ἐνδέκατος Μενεσθεὺς Πετεῶ τοῦ Ὀρνέως (12) τοῦ Ἐρεχθέως, ἐφ' οὗ Ἴλιον ἐάλω, ἔτη χγ'.

Δωδέκατος Δημοφῶν Θησεῶς ἔτη λγ', ἐφ' οὗ τὰ περὶ Ὀδυσσεά καὶ Ὀρέστην, καὶ Αἰνείας ἐβασίλευσε Ἀλβινίου.

(1) Græce x.

(2) *Iliad.* II, 547, *Odyss.* VII, 81.

(3) Dactyli Idæi traduntur ferri inventores ab Hesiodo, apud Plinium VII, sect. 57, et Clementem Alex. *Strom.* I, 16, p. 362, ne aliorum testimonia frustra invocem.

(4) Alterum nunc Cecropem memorat etiam Cleæus Alex. *Strom.* I, 21, p. 381.

(5) Exemplar nostrum Arm. XX; sed sunt XL bis posteriori Eusebii libro, et hic Græce, et apud Syncellum p. 161 A.

(6) De Sparti lege posteriorem librum in Pandionis temporibus.

(7) Græce tantum *Argonautæ*. Armenius interpretes

C Τρισκαίδεκατος Ὁξύντης Δημοφῶντος ἔτη ιθ', ἐφ' οὗ τὸν ἐν Ἐφέσῳ ναὸν ἐνέπρησαν Ἀμαζόνες.

Τεσσαρεσκαίδεκατος Ἀφείδας Ὁξύντου ἔτος α'.

Πεντεκαίδεκατος Θυμοίτης Ἀφείδαντος ἀδελφὸς ἔτη η'.

Ἑκκαίδεκατος Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λς', ἐφ' οὗ Ἡρακλεῖδων κάθοδος, καὶ κράτησις Πελοποννήσου.

Ἑπτακαίδεκατος Κόδρος Μελάνθου ἔτη κα', ἐφ' οὗ Ἴωνες ἐξ Ἀχαιῶς ἐκπεσόντες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον.

2. Ὀκτωκαίδεκατος Μέδων Κόδρου ἔτη η'.

Ἐννεακαίδεκατος Ἀκαστος Μέδοντος ἔτη λς'.

Ἐφ' οὗ Ἴωνων ἀποικία, ἐν οἷς Ὀμηρον ἱστοροῦσι. Κατὰ τοῦτον παρ' Ἑβραίοις Σολομῶν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ψαροδόμοι ναὸν, ὡς κατὰ καιρὸν ἐπιτελεῖσθαι.

Εἰκοστὸς Ἀρχίππος Ἀκάστου ἔτη ιθ'.

Εἰκοστὸς πρῶτος Θέρσιππος Ἀρχίππου ἔτη μα'.

Εἰκοστὸς δεύτερος Φόρβας Θέρσιππου ἔτη. . .

Εἰκοστὸς τρίτος Μαγακλῆς Φόρβαντος ἔτη. . .

Εἰκοστὸς τέταρτος Διόγνητος Μαγακλέους ἔτη. . .

ἐφ' οὗ Λυκοῦργος ἐγνωρίζετο.

Εἰκοστὸς πέμπτος Φερεκλῆς Διογνήτου ἔτη ιθ'.

addit rei superflue studiosi, quibus verbis etymologiam ejus nominis rimari videtur ex ἀργόν, otiosum et fortasse αἰτέω.

(8) Interpres Arm. utitur voce JUSCHABARIGH, de qua locuti sumus supra.

(9) Interpres Arm., perperam, Lavinii filius.

(10) Græce VIII. Verum in margine codicis Arm. XX, uti apud Syncellum p. 178 C. Et quidem in posteriore Eusebii libro bis occurrit XX, in tabulis nempe et in Canone.

(11) Duo hæc verba ex Syncello p. 157 C supplementur.

(12) Vocem τοῦ Ὀρνέως; restituiimus Græco textui Scaligeriano ex Syncello p. 172 D, et ex Armeniaca interpretatione.

Vicesimus sextus Ariphron Phereclis annis xx, A
cujus ætate imperium Assyriorum interempto Sardanapallo finitum est (1).

Vicesimus septimus Thespies Ariphronis annis vii
(2), cujus ætate leges scribebat Lacedæmoniis Lycurgus.

Vicesimus octavus Agamestor-Thespici annis xvii.

Vicesimus nonus Æschylus Agamestoris annis
xxiii, ejus anno duodecimo prima olympias instituta est, qua vicit stadium Choroebus Eleus. Summa temporum Atheniensium ad primam olympiadem a Cecrope, cognomento Diphye, anni sunt ccclxxx, ab Ogygo anni cmlxx (3). Posthinc olympiades notandis temporibus observandæ sunt.

Post Æschylum (autem tricesimus) imperat Athenis Alcmaeon annis ii (4).

Post hunc visum est decennales esse principes.

Charops annis x.

Æsimeles annis x.

Clidicus annis x.

Hippomenes annis x.

Leocrates annis x.

Apsander annis x.

Eryxias annis x.

Εἰκοστὸς ἔκτος Ἀρίφρων Φερεκλέους ἔτη x', ἐφ' οὗ ἡ Ἀσσυρίων ἀρχὴ κατελύθη, καὶ Σαρδανάπαλλος ἀνῆλθῆν.

Εἰκοστὸς ἑβδόμος Θεσπίεὺς Ἀρίφρωνος ἔτη xζ', ἐφ' οὗ Λυκούργος ἐνομοθέτει Λακεδαιμονίοις.

Εἰκοστὸς ὄγδοος Ἀγαμήστωρ Θεσπίεως ἔτη ιζ'.

Εἰκοστὸς ἑννατὸς Αἰσχύλος Ἀγαμήστορος ἔτη xγ', ἐφ' οὗ ἔτει δωδεκάτῳ πρώτῃ Ὀλυμπιάς ἤχθη, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἥλειος στάδιον. Ὁμοῦ συνάγεται ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἀπὸ μὲν Κέκροπος τοῦ διφυοῦς, ἔτη ψπ' (7), ἀπὸ δὲ Ὀγύγου ἔτη θυ'. Ἐντεῦθεν δὲ

"Ἐδοξεν αἰρεῖσθαι ἀρχοντα κατ' ἐνιαυτόν. Καὶ πρῶτος ἡγήσατο ἐνιαύσιος ἄρχων Κρέων ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης Ὀλυμπιάδος. Μεθ' οὗ καὶ ἕκαστον ἔτος εἰς τις παρ' αὐτοῖς ἤρξεν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον νῦν τὰ ὀνόματα παρατίθεσθαι. Οὗτοι οἱ τῆς Ἀθηναίων ἀρχαιότητος ἐν ἐπιτομῇ μνημονεύμενοι χρόνοι, καὶ οἱ (8) ἐν ταῖς παλαιαῖς καὶ μάλλον ἀκριβεστέραις ἱστορίαις ἀναφέρονται. Τοὺς μὲν οὖν ἐμπροσθεν χρόνους τῆς Ἰλίου ἀλώσεως καὶ τὰς ἐν τούτοις πραχθείσας ἱστορίας οὐκ ἀκριβεῖς ἀναγραφὰς ἐχούσας, ὡς οἷόν τε ἦν ἐκ τῶν διαφορῶν μνημονευομένων ἐπετεμόμεθα. Τὰ δὲ ἀπὸ τῆς Ἰλίου ἀλώσεως μέχρι τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος οὐδ' αὐτὰ μὲν ἤξωσθαι μνήμης ἐντελούς· ὅμως δ' ὁ Πορφύριος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς φιλοσόφου ἱστορίας ὡδὲ πως ἐπιτέμνεται πρὸς λέξιν.

ΠΟΡΦΥΡΙΟΥ.

(1) Ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδον, ἔτη π' φησὶν εἶναι ὁ Ἀπολλόδορος· ἀπὸ δὲ τῆς καθόδου, εἰς τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ζ' (9)· ἐντεῦθεν εἰς Λυκούργον ἔτη θ' καὶ ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ἀπὸ δὲ Λυκούργου εἰς τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ὅκτω καὶ ἑκατόν· τὰ δὲ πάντα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως Ἰλίου, ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἔτη ἑπτὰ καὶ υ'. *Ab excerptis Scaligeri, p. 27-28.*

(4) Cap. 15, n. 7, Sardanapallus dicitur extinctus imperante Athenis Thespies Ariphronis. In posteriore tamen Eusebii libro utraque sententia refertur Imperium Assyriorum deletum esse sub Ariphronē videbatur comunis auctorum sententia Syncello p. 185 B.

(2) Græce xxvii. Ita bis in posteriore Eusebii libro, nec non apud Syncellum p. 185 C.

(3) Lege cap. 28.

(4) Græce xii; sed ii in posteriore libro bis, et apud Syncellum p. 211 C.

(5) Recole c. 214, n. 2. Interpres Arm. usque ad ædificationem Ionæ.

(6) Hunc annorum numerum prorsus tradiderat Eratosthenes, cujus locum juvat hic exscribere ex Clemente Alex. *Strom.* i, 21, p. 402, qui hæc scribit: Ἐρατοσθένης τοὺς χρόνους ὡδὲ ἀναγράφει· Ἀπὸ μὲν Τροίας ἀλώσεως ἐπὶ Ἡρακλειδῶν κάθο-

3. Mox placuit annum principem creare. Et primus quidem annuus princeps fuit Creon vicesima quarta olympiade. Deinde singuli uno anno dominati sunt, quorum nomina scribere tanti non est. Hæc sunt tempora, quæ in antiquitatibus Atheniensibus recensentur, atque instar gravis historiæ ac vetustate firmatæ habentur. Quanquam revera tempus ante captum Ilium, et quidquid in eo memorabile actum est, cum diligenti historiæ non esset traditum, id nos, prout licuit, e pluribus memoriis summam congegimus. Rursus ne tempora quidem ab Ilio capto ad primam olympiadem certis monumentis consignata fuerunt. Hæc tamen Porphyrius primo suo philosophicæ historiæ libro his adamsim breviterque verbis complectitur.

B

CAPUT XXXI.

Ex Porphyrii primo philosophicæ historiæ libro.

• A capto Ilio ad Heraclidarum in Peloponnesum descensum ait Apollodorus elapsos esse annos lxxx: tum a descensu, ad Ioniam urbibus frequentatam (5) annos lx: exinde ad Lycurgum annos clxx (a Lycurgo usque ad primam olympiadem annos cviii): summam autem temporis a capto Ilio ad primam olympiadem annorum esse cccviii (6).

κατὰ τὰς Ὀλυμπιάδας ἀριθμητέον τοὺς χρόνους.

Τριακοστὸς δὲ μετὰ Αἰσχύλον Ἀθηναίων βασιλεύει Ἀλκμαίων ἔτη ιδ'.

Μετὰ τούτων ἔδοξεν εἶναι τὰς ἀρχὰς δεκαετείς.

Χάροψ ἔτη ι'.

C Αἰσιμήδης ἔτη ι'.

Κλειδῖχος ἔτη ι'.

Ἰππομένης ἔτη ι'.

Λεωκράτης ἔτη ι'.

Ἀψάνδρος ἔτη ι'.

Ἐρυξίας ἔτη ι'.

D δον, ἔτη ὀγδοήκοντα· ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ τὴν Ἰωνίας κτίσιν, ἔτη ἐξήκοντα· τὰ δὲ τούτοις ἐξῆς, ἐπὶ μὲν ἐπιτροπίαν τὴν Λυκούργου, ἔτη ἑκατὸν πεντήκοντα-ταξεννά, ἐπὶ δὲ προηγούμενον ἔτος τῶν πρώτων Ὀλυμπίων ἔτη ἑκατὸν ὀκτώ. *Eratosthenes sic tempora scribit: a Troja capta ad reditum Heraclidarum, anni sunt octoginta; hinc ad Ioniam incolis frequentatam, anni sexaginta; reliqua quæ consecuta sunt tempora usque ad Lycurgi tutelam, anni sunt novem et quinquaginta supra centum; tum ad annum primæ olympiadis primum, anni centum et octo. Jam Censorini De die nat. cap. 21 locus, in quo Eratosthenes annos*

(7) Ita emendo editionem scribendo ψπ pro ψη'.

(8) Textus Scaligerianus, ὧν. Tum et Armeniaca interpretatio aliquantum abludit. L.

(9) Ed., ζ'.

Operæ pretium mihi videor facturum, si olympias etiam, quæ a Græcis celebratæ sunt, libro meo complectar.

CAPUT XXXII.

Græcorum olympiades.

Prima olympias, qua vicit stadium Corœbus Eleus. Hinc ratio temporum apud Græcos videtur certo posse constitui : nam antea quidem ex sua quisque sententia rem definiebat (1).

De institutione agonis (quæ est certantium exercitatio (2)).

1. De agone opus est disserere aliquantum, cuius instituti qui maxime ætatem ampliant, ante Herculem a quodam ex idæis Dactylis conditum affirmant : exin ab Æthlio celebratum ob filios suos exercendos ; a quo et ii, qui decertabant, nomen athletarum (3) traxerunt. Deinde huius filium Epeum, deinde Endymionem, deinde Alexinum, deinde Ænomaum præfectos fuisse sacrorum : tum Pelopem patrii (4) Jovis in honorem sacra obtulisse : ad extremum Herculem Alcmenæ et Jovis filium : post quem alii ætates decem, alii vero tres

tantum exactas (5) esse aiunt usque ad Iphitum, qui agonem instauravit.

2. Hic enim patria Eleus, Græciæ juvandæ studiosus (6), cum bella civitatum tota Peloponneso sedare cuperet, misit oratores (7) qui de urgentium bellorum compositione oraculum rogarent, atque hoc responsum a Deo editum est Peloponnesiis : « Delubrum ingredimini, sacra ferte, et vatium iussis morem gerite. » Item Eleis hoc editum est oraculum : « Elei qui majorum instituta firmiter retinentes, patriam vestram liberastis, finem bellis imponite, commune sædus cum Græcis initole, donec cum celebritate lætus annus redeat. » Huius rei gratia Iphitus fœderata pace vacationem bellorum esse jussit, et suo quemque cibo tranquille vesci ; vetitumque ab Hercule monuit, ne quis vim alii inferret. Atque ita agonem peregit Iphitus cum Lycurgo Lacedæmonio (8) ; erant autem ambo Heraclidæ. Nihil porro tum erat agon præter quam stadium. Alia deinceps certamina ex intervallo accesserunt.

3. Verumtamen Aristodemus Eleus (9) refert, exacta vicesima et septima olympiade (postquam

(1) Πρώτη Ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκη οὐρανὸς Ἡρακλῆος. Ἀπὸ γὰρ τούτων τὰ τῆς Ἑλλήνων χρονολογίας ἀκριβοῦς ἀναγραφῆς τετελευτῆσαι δοκεῖ, ἅττα πρὸ αὐτῶν, ὡς ἐκάστῳ φιλόν ἦν, ἀπεφύγαντο. E Scaligeri excerptis p. 38-39.

(2) Περὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀγῶνος τῶν Ὀλυμπίων (10).

1. Ὅλγιστα δὲ ἀναγκαῖον περὶ τοῦ ἀγῶνος εἰπεῖν, ὡς οἱ μὲν πορρωτάτω τοῖς χρόνοις τὴν θέσιν αὐτοῦ προάγοντες, πρὸ Ἡρακλέους αὐτὸν τεθῆναι φασιν ὑπὸ ἐνός τῶν Ἰδαίων Δακτύλων· εἴτα ὑπὸ Ἀεθλίου ἐπὶ διαίρειαν τῶν αὐτοῦ παιδῶν, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἀγωνισταὶ ἀθλῆται ἐκλήθησαν· μεθ' οὗ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἐπειδὸν, εἴτα Ἐνδυμίωνα, ἐξῆς δὲ Ἀλεξίνον, εἴτα Οἰνόμαον προστεῖναι τῆς θυσίας, μεθ' οὗ Πίλοπα εἰς τιμὴν τῷ πατρίῳ δι' ἀγαγεῖν, εἴτα Ἡρακλέα τὸν Ἀλκμήνης καὶ Διὸς, ἀφ' οὗ γενεὰς δέκα τυγχάνειν, οἱ δὲ τὰς τελείας τρεῖς φασίν, ἐπὶ Ἰφίτων τὸν ἀνανεωσάμενον τὸν ἀγῶνα.

2. Τούτων γὰρ Ἡλείων δντα, καὶ προνοούμενον τῆς Ἑλλάδος, παῦσαι τε σπεύδοντα πολέμων τὰς πόλεις ἐκ πάσης Πελοποννήσου στέλλαι θεωροὺς τοὺς πεισομένους περὶ τῆς τῶν κατεχόντων πολέμων ἀπαλλαγῆς, χρησμὸν τε λαβεῖν Πυθικὸν τούτων.

Ὁ Πελοποννήσιον ραέται παρὰ βωμῶν ἰόντες
Θύετε, καὶ πείθεσθε τὰ κεν μάντιες ἐνέπωσιν.

Τοῖς δὲ Ἡλείοις τὰδε προαγορεύσαι·

Ἡλείοι πρόπολοι πατέρων νόμον ἰθύνοντες,
Τὴν αὐτῶν ρύεσθε πάτραν, πολέμου δ' ἀπέχεσθε,
Κοινοδίκου φιλῆς ἡγήουμένοι Ἑλλήνεσσι,
Ἔστω ἄρ' ἐν ἑνὶ ξυνόδοις ἔσθῃ φιλόφρων ἐριωντός.

Τούτου χάριν Ἰφίτος καθήγειρε τὴν ἐκχειρίαν ἐπὶ ἡμέρῳ τροφῇ χρῆσθαι ὑπὸ Ἡρακλέους, καὶ χεῖρας ἀλλήλοις οὐκ ἐπέφερον. Τὸν δὲ ἀγῶνα τετέλεκεν Ἰφίτος Ἡρακλείδης σὺν Λυκούργῳ συγγενεῖ· ἐκάτεροι δὲ Ἡρακλείδαι. Καὶ τότε μόνον ἦν σταδίου ὁ ἀγὼν· ὕστερον δὲ τὰ ἄλλα ἄθλα κατὰ μέρος προσετέθη.

3. Ἰστοροῦσι δὲ οἱ περὶ Ἀριστόδημον τὸν Ἡλείων, ὡς ἀπὸ εἰκοστῆς καὶ ἑβδόμης Ὀλυμπιάδος ἤρξαντο οἱ

nes annos ccccvii ab Inachi regno (nisi iste Inachus C Sicyonius est) ad primam olympiadem tradit, jam diu a criticis corruptius habetur.

(1) Audiendus Varro apud Censorinum cap. 21 : Varro tria discrimina temporum esse tradit ; primum ab hominum principio ad cataclysmum priorem, quod propter ignorantiam vocatur ἄθλον ; secundum a cataclysmo priore ad olympiadem primam, quod quia in eo multa fabulosa referuntur, μυθικὸν nominatur ; tertium a prima olympiade ad nos, quod dicitur ἱστορικόν, quia res in eo gestæ veris historiis continentur. Sed contradicit Plutarchus in Numa. cap. 1.

(2) Extrema hæc verba videntur Armeniaci interpretis glossa. Jam de olympiadibus cum multi e veteribus, tum copiosissime omnium scripserat Phlegon, Adrianæ ævi auctor, cuius præcipuum ea de re opus (nam plura eodem super argumento ediderat) legit Photius cod. xcvi. Videndus quoque

Suidas voc. Φλέγων. Fragmentum proœmii olympiadum Phlegontis typis jam diu commendatum est. Denique legatur Pausanias in Eliacis.

(3) Armenius interpres addit glossam *oppugnatorium*.

(4) Interpres Arm., *patris*, perperam ex Græco πατρίῳ. L.

(5) Ita Armenius interpres cum Scaligeriano textu consentiens, in quo τελείας tantummodo legitur. Verumtamen Syncellus p. 196 A addit Ὀλυμπιάδας, ita ut duodecim potius anni, quam nonaginta, id est ætates tres, intelligi debeant. L.

(6) Interpres Arm., *Græciæ procurator*.

(7) Interpres Arm. θεωροὺς intellexit *exploratores*.

(8) Græce, *cognato*.

(9) Arm. *Aristodemus cum sociis*, perperam intellecta locutione οἱ περὶ Ἀριστόδημον.

(10) Τῶν Ὀλυμπίων non legebat interpres Arm.

agon ab Iphito institutus fuerat) coëptos esse scribi victores, cum antea ob veterum incuriam nemo fuisset litteris consignatus : donec vigesima octava (1) olympiade cum vicisset stadium Coræbus Eleus, ipse primus in album relatus est, eamque primam olympiadem habitam esse, ex qua Græci sua tempora supputant. Aristodemo suffragatur et Polybius. At Callimachus ait, XIII (2) olympiades post Iphitum non esse scripto commendas, nempe usque ad quartam decimam quam vicit Coræbus. Multi vero affirmant, inter agonem, quem Hercules Alcmenæ instituerit, primamque scriptam olympiadem interjectos esse annos CCCCLIX. Porro Elei (3) unoquoque quinquennio, nempe annis quatuor interpositis, agonem peragunt.

CAPUT XXXIII.

Græcorum olympiades (4) a prima usque ad quadagesimam septimam supra ducentesimam, qua Romanis imperabat Antoninus Severi filius.

I. Olympias, qua vicit Coræbus Eleus stadium. Solius enim stadii usus fuit usque ad tertiam decimam exactam olympiadem.

II. Antimachus Eleus stadium.

Remus et Romulus nascuntur.

III. Androclus Messenius stadium.

IV. Polychares Messenius stadium.

V. Æschides (5) Eleus stadium.

VI. Œebotas Dymæus stadium.

VII. Darcles Messenius stadium.

Romulus Romam condit.

VIII. Anticles Messenius stadium.

IX. Xenocles Messenius stadium.

X. Dotades Messenius stadium.

XI. Leochares Messenius stadium.

XII. Oxythemis Coronæus stadium.

XIII. Diocles Corinthius stadium,

XIV. Desmon Corinthius stadium. Additus est recursus, quem vicit Hypenus Eleus.

XV. Orsippus Megarensis stadium. Additus est dolichus (6) : nudi currebant, vincebatque Acanthus Laco.

XVI. Pythagoras Laco stadium.

XVII. Polus Epidaurius stadium.

XVIII. Tullus Sicyonius stadium. Addita est lucta, vicitque Hybatus Laco. Additum etiam quinquertium, vicitque Lampis Laco.

XIX. Menus Megarensis stadium.

XX. Atheradas Laco stadium.

ἀθληταὶ ἀναγράφεσθαι, οἱ δηλαδὴ νικηφόροι· πρὸ τοῦ γὰρ οὐδεὶς ἀνεγράφη, ἀμελησάντων τῶν προτέρων· τῇ δὲ εἰκοστῇ ὀγδόῃ τὸ στάδιον νικῶν Κόροιβος Ἥλειος, ἀνεγράφη πρῶτος. Καὶ ἡ Ὀλυμπιάς αὕτη πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμοῦσι τοὺς χρόνους. Τὰ δὲ αὐτὰ τῷ Ἀριστοδήμῳ καὶ Πολύβιῳ ἱστορεῖ. Καλλιμάχος δὲ δεκατρεῖς Ὀλυμπιάδας ἀπὸ Ἰφίτου παρεῖσθαι φησι, μὴ ἀναγραφείσας, τῇ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτῃ Κόροιβον νικᾶν. Πολλοὶ δὲ λέγουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ἡρακλέους τοῦ Ἀλκμήνης τοῦ ἀγῶνος θέσεως ἐπὶ τὴν πρώτην ἀριθμουμένην Ὀλυμπιάδα, γενέσθαι ἔτη υἱὸς. Ἄγουσι δὲ Ἥλειοι πενταετηρικὸν τὸν ἀγῶνα, τεσσαρῶν ἐτῶν μεταξὺ συντελούμενον. *Ex Synccello, p. 195-196, et e Scaligeri excerptis, p. 39.*

Ἑλλήνων Ὀλυμπιάδες ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπὶ τὴν σμζ', καθ' ἣν Ῥωμαίων ἐδασίλευσεν Ἀντωνίνος υἱὸς Σεβήρου.

Πρώτη Ὀλυμπιάς, ἣν ἐνίκα Κόροιβος Ἥλειος στάδιον. Τοῦτο γὰρ ἡγωνίζοντο μόνον ἐπὶ Ὀλυμπιακῶν ἀγῶνων.

Δευτέρα. Ἀντίμαχος Ἥλειος στάδιον.

Ῥώμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν.

Τρίτη. Ἀνδροκλος Μεσσήνιος στάδιον.

Τετάρτη. Πολυχάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Πέμπτη. Αἰσχίνης Ἥλειος στάδιον.

Ἑκτη. Οἰδῶλας Δυμαῖος στάδιον.

Ἑβδομή. Διοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ῥωμύλος Ῥώμην ἔκτισε.

Ὀγδόη. Ἀντικλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Ἐνάτη. Ξενοκλῆς Μεσσήνιος στάδιον.

Δεκάτη. Δωτάδης Μεσσήνιος στάδιον.

Ἐνδεκάτη. Λεωχάρης Μεσσήνιος στάδιον.

Δωδεκάτη. Ὀξυθεμῖς Κορινθίος στάδιον.

Τρισκαίδεκάτη. Διοκλῆς Κορινθίος στάδιον.

Τεσσαρεσκαίδεκάτη. Δέσμων Κορινθίος στάδιον. Προσετέθη καὶ δίαυλον, καὶ ἐνίκα Ὑπηνιος Ἥλειος.

Πεντεκαίδεκάτη. Ὀρσιππος Μεγαρεὺς στάδιον. Προσετέθη δολιχός, καὶ γυμνοὶ ἔδραμον, ἐνίκα Ἀκανθος Λάκων.

Ἑκκαίδεκάτη. Πυθαγόρας Λάκων στάδιον.

Ἑπτακαίδεκάτη. Πόλος Ἐπιδαύριος στάδιον.

Ὀκτωκαίδεκάτη. Τέλλης Σικυωνίος στάδιον. Προσετέθη πάλη, καὶ ἐνίκα Εὐρύδατος Λάκων. Προσετέθη καὶ πενταθλος, καὶ ἐνίκα Λαμπίας Λάκων.

Ἐννεακαίδεκάτη. Μένος Μεγαρεὺς στάδιον.

Εἰκοστή. Ἀθηράδας Λάκων στάδιον.

(1) Vocabulum octava abest a codice Arm.

(2) Ita in margine codicis Arm. et Græce. At in textu mendose LIII.

(3) Codex Arm., *Heraclidæ pro Elei*.

(4) Num auctor hujus operis olympiadum est ille Hippias Eleus, non admodum priscus homo, a Plutarcho in *Numa* cap. 1 memoratus? Nomina quidem certaminum variorum olympicorum exstant explicanturque apud Platonem *De legibus* viii, p. 833, ed.

C Serrani. — Auctor catalogi olympiadum credendus est potius Longinus vel Phlegon. Cf. caput 41. *Ex emendandis*.

(5) Græce Æschines. Ejusmodi multas in Olympionicarum nominibus varietates per se ipse lector deinceps notabit; quæ certe rariores sunt, quam illæ nominum in synodalibus subscriptionibus Latinorum discrepantiæ a Græcis.

(6) *Dolichus* erat plurium stadiorum curriculum.

XXI. Pantacles Atheniensis stadium.

XXII. Idem iterum stadium.

XXIII. Icarus Hyperesius stadium. Additus est pugilatus : vicitque Onomasius Smyrnaeus, qui et ejusdem pugilatus leges tulit.

XXIV. Cleoptolemus Laco stadium.

XXV. Thalpis Laco stadium. Addita est quadriga. vicitque Paoron Thebanus.

XXVI. Callisthenes Laco stadium. Philimbrotus Laco quinquertium tribus olympiadiis vicit. Carina primum Lacedaemone instituta sunt, quod est citharædorum certamen.

XXVII. Eurybus Atheniensis stadium.

XXVIII. Charmis Laco stadium qui aridis tantum ficibus vescabatur. Hanc primo *olympiadem* egerunt Pisæi, eo quod Elei bello adversus Dynamæos (4) distinerentur.

XXIX. Chionis Laco stadium. Hujus unus saltus cubitorum xxii (2) erat.

XXX. Idem secundo. Ab Eleis defecerunt Pisæi, atque hanc et consequentes xxii egerunt.

XXXI. Chionis Laco tertio stadium.

XXXII. Cratinus Megarensis stadium : quo tempore etiam Comæus pugilatu certans tres fratres (5) vicit.

A XXXIII. Gygis Laco stadium. Additum est panceration, vicitque Hyggamis Syracusanus magno corpore præditus, qui stadium pedibus suis metitus est, idque passuum (4) tantummodo sexcentorum esse voluit. Additus est etiam celes, vicitque Craxillas Thessalus.

XXXIV. Stomus Atheniensis stadium.

XXXV. Sphærus Laco stadium; recursum autem Cylon Atheniensis, is qui etiam tyrannidem affectavit (5).

XXXVI. Phryno Atheniensis qui in Co insula (6) singulari certamine interemptus est.

XXXVII. Euryclidas Laco stadium. Additum est puerorum stadium, vicitque Polynices Eleus. Addita lucta puerorum, vicitque Hypposthenes Laco, qui, una intermissa, quinque continentibus olympiadiibus luctam virilem vicit.

XXXVIII. Olyntheus Laco stadium. Additum est puerorum quinquertium : tunc autem in agone tantum exercebantur. Vicit Deutelidas Laco.

XXXIX. Ripsolus Laco stadium.

XL. Olyntheus Laco iterum.

XLI. Cleondas Thebanus stadium. Additus est puerorum pugilatus, vicitque Philotas Sybarita.

XLII. Lycotas Laco stadium.

Εικοστή πρώτη. Παντακλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.

Εικοστή δεύτερα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Εικοστή τρίτη. Ἰκάριος Ὑπηρεσιεύς στάδιον. Προστέθη πυγμῇ, καὶ Ὀνόμαστος Σμυρναῖος ἐνίκα, ὁ καὶ τῇ πυγμῇ νόμους θέμενος.

Εικοστή τετάρτη Κλεοπτόλεμος Λάκων στάδιον.

Εικοστή πέμπτη. Θάλπιος Λάκων στάδιον. Προστέθη τέθριππον, καὶ ἐνίκα Πάτων Θηβαῖος.

Εικοστή ἕκτη. Καλλισθένης Λάκων στάδιον. Φιλόμυροτος δὲ Λάκων πένταθλον τρισὶν Ὀλυμπιάσιν ἐνίκησε. Κάρνεια ἐτέθη πρῶτον ἐν Λακεδαιμονίᾳ κιθαρωδῶν ἀγῶν.

Εικοστή ἑβδόμη. Εὐρυβος Ἀθηναῖος στάδιον.

Εικοστή ὀγδόη. Κάρμις Λάκων στάδιον, ὃς σῦκοις ξηροῖς ἤσκει. Ταύτην ἤξαν Πισαῖοι, Ἡλείων ἀσχολουμένων, διὰ τὸν πρὸς Δυμῶν πόλεμον.

Εικοστή ἐνάτη. Χίονις Λάκων στάδιον, οὗ τὸ ἄλμα ποδῶν ἦν νθ'.

Τριακοστή. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον. Πισαῖοι Ἡλείων ἀποστάντες ταύτην τε ἤξαν, καὶ τὰς ἐξῆς κθ'.

Τριακοστή πρώτη. Χίονις Λάκων τὸ τρίτον στάδιον.

Τριακοστή δεύτερα. Κρατίνος Μεγαρεὺς στάδιον· ὅτε καὶ Κομαῖος τρίτος ἀδελφῶν ἀγωνισάμενος ἐνίκα.

Τριακοστή τρίτη. Γύγις Λάκων στάδιον. Προστέθη παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Λύγδαμις Συρακούσιος ὑπερμεγέθης, ὃς στάδιον ἐξεμέτρησε τοῖς ἑαυτοῦ ποσὶ, μόνος ἐξαχούσιος παραθέσεις ποιησάμενος. Προστέθη καὶ [κλήρις] καὶ ἐνίκα Πραξιλλας Θεσσαλός.

Τριακοστή τετάρτη. Στόμας Ἀθηναῖος στάδιον.

Τριακοστή πέμπτη. Σφαῖρος Λάκων στάδιον, καὶ διαυλον Κύλων ὁ Ἀθηναῖος ὁ ἐπιθέμενος τυραννίδι.

Τριακοστή ἕκτη. Φρύων Ἀθηναῖος, ὃς Πιττακῷ μονομαχῶν ἀνηρέθη.

Τριακοστή ἑβδόμη. Εὐρυκλείδας Λάκων στάδιον. Προστέθη στάδιον παίδων, καὶ ἐνίκα Πολυνείκης Ἡλείος. Προστέθη καὶ παίδων πάλη, καὶ ἐνίκα Ἰπποσθένης Λάκων, ὃς διαλιπὼν μίαν τὰς ἐξῆς πέντε Ὀλυμπιάδας ἀνδρῶν πάλην ἐνίκησε.

Τριακοστή ὀγδόη. Ὀλυνθεὺς Λάκων στάδιον. Προστέθη παίδων πένταθλος καὶ ἡγωνίσαντο τότε μόνον· ἐνίκα Δευτελίδας Λάκων.

Τριακοστή ἐνάτη. Ρίφολλος (7) Λάκων στάδιον.

Τεσσαρακοστή. Ὀλυνθεὺς Λάκων τὸ δεύτερον στάδιον.

Τεσσαρακοστή πρώτη. Κλεώνδας Θηβαῖος στάδιον. Προστέθη παίδων πυγμῇ, καὶ ἐνίκα Φιλώτας Συβαρίτης.

Τεσσαρακοστή δεύτερα. Λυκῶτας Λάκων στάδιον.

Τεσσαρακοστή τρίτη. Κλέων Ἐπιδαύριος στάδιον.

Τεσσαρακοστή τετάρτη. Γέλων Λάκων στάδιον.

(1) Interpres Arm. legit, ut putamus, πρὸς δυσμικοῦς, vel similitudine vocabulorum deceptus est, ideoque scripsit *adversus occidentales*. Sed plane dicendum est *adversus Dymæos*. Fuit autem Dyme urbs Achaiae in limitibus Elisidis.

(2) Graece, LII, quæ mendosa lectio est. Item Graece *pedum* pro *cubitorum*.

(3) Graece *tertius fratrum*.

(4) Ita loquitur Armenius interpres. Cæterum

Censorinus, cap. 13, Olympicum stadium dicit *pedum* DC.

(5) Rem narrat Thucydides I, 126; et Herodotus V, 74. Perperam interpres Arm., qui etiam in tyrannum impetum fecit.

(6) Graece, qui in singulari cum Pittaco certamine interemptus est, quæ vera lectio videtur.

(7) Mendum pro 'Ριφόλλος.

- XLIII. Cleo Epidaurius stadium.
 XLIV. Gelo Laco stadium.
 XLV. Anticrates Epidaurius stadium
 XLVI. Chrysomachus Laco stadium. Polymnestor Milesius puerorum stadium. Hic in pascuis degens leporem cursu assecutus est.
 XLVII. Eurycles Laco stadium.
 XLVIII. Glyco Crotoniates stadium. Pythagoras Samius despectus in puerorum pugilatu, et tanquam femina traductus, mox procedens viros (1) omnes egregie superavit.
 XLIX. Lycinus Crotoniates stadium.
 L. Epitelidas Laco stadium.
 Septem sapientes nominati sunt.
 LI. Eratosthenes Crotoniates (2) stadium.
 LII. Agis Eleus stadium.
 LIII. Agno Peparethius stadium.
 LIV. Hippostratus Crotoniates stadium. Arechion Phygalensis duobus (3) jam pancratiis victor fracto cranio (4) interiit, et cadaver ejus coronatum est: namque adversarius antea victus (5) eum dimisit, quia sibi pedem frangeret (6).

- A LV. Hippostratus idem secundo.
 Cyrus hoc tempore Persis imperavit.
 LVI. Phædrus Pharsalius stadium.
 LVII. Lagramus Laco stadium.
 LVIII. Diognetus Crotoniates stadium.
 LIX. Archilochus Corcyræus stadium.
 LX. Apellæus Eleus stadium.
 LXI. Agatharchus Corcyræus stadium.
 LXII. Eryxias Chalcidicus stadium; luctam Milo Crotoniates, qui vicit Olympia sexies, Pythia sexies Isthmia decies, Nemea novies.
 LXIII. Parmenides Camarinæus stadium.
 LXIV. Menander Thessalus stadium.
 LXV. Anachus Tarentinus stadium. Additus est cursus armatus, vicitque Damaretus Heræus.
 B LXVI. Ischyrius Himeræus stadium.
 LXVII. Phannas Pellenensis primus triplex certamen obiit, nempe stadium, recursum, et cursum armatum (7).
 LXVIII. Isomachus Crotoniates stadium.
 LXIX. Idem secundo.
 LXX. Nicias Opuntius stadium.

Τεσσαρακοστή πέμπτη. Ἀντικράτης Ἐπιδαύριος στάδιον.
 Τεσσαρακοστή ἕκτη. Χρυσάμαξος Λάκων στάδιον, καὶ Πολυμνήτωρ Μιλήσιος παίδων στάδιον, ὃς αἰπῶν λαγῶν κατέλαβε.
 Τεσσαρακοστή ἑβδόμη. Εὐρυκλῆς Λάκων στάδιον.
 Τεσσαρακοστή ὀγδόη. Γλύκων Κροτωνιάτης στάδιον. Πυθαγόρας Σάμιος ἐκκριθεὶς παίδων πυγμῇ, καὶ ὡς θῆλυς χλευαζόμενος, προβάς εἰς τοὺς ἄνδρας, ἅπαντας ἐξῆς (8) ἐνίκησε.
 Τεσσαρακοστή ἐνάτη. Λυκίνος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή. Ἐπιτελπίδας Λάκων στάδιον.
 Οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ὀνομάσθησαν.
 Πεντηκοστή πρώτη. Ἐρατοσθένης Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή δευτέρα. Ἄγις Ἡλείος στάδιον.
 Πεντηκοστή τρίτη. Ἀγών Πεπαρήθιος στάδιον.
 Πεντηκοστή τετάρτη. Ἰππόστρατος Κροτωνιάτης στάδιον. Ἀριχίων Φυγαλεὺς τὸ τρίτον νικῶν παγκράτιον φιλωθεὶς ἀπέθανε, καὶ νεκρὸς ἐστέφθη, φθάσαντος ἀπείπασθαι ἀνταγωνιστοῦ, κλωμένον αὐτῷ τοῦ ποδὸς ὅπ' ἐκείνου.
 Πεντηκοστή πέμπτη. Ἰππόστρατος ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ὅτε Κύρος ἐβασίλευσε Περσῶν.
 Πεντηκοστή ἕκτη. Φαίδρος Φαρσάλιος στάδιον.
 Πεντηκοστή ἑβδόμη. Λάδρομος Λάκων στάδιον.
 Πεντηκοστή ὀγδόη. Διόγνητος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Πεντηκοστή ἐνάτη. Ἀρχιλόχος Κεκυραῖος στάδιον.
 Ἑξηκοστή. Ἀπελλᾶιος Ἡλείος στάδιον.
 Ἑξηκοστή πρώτη. Ἀγάθαρχος Κεκυραῖος στάδιον.
 Ἑξηκοστή δευτέρα. Ἐρυξίας Χαλκιδεὺς στάδιον. Μίλων Κροτωνιάτης πάλιν, ὃς νικᾷ Ὀλύμπια ἑξάκις, Πύθια ἑξάκις, Ἰσθμία δεκάκις, Νέμεα ἑννεάκις.
 Ἑξηκοστή τρίτη. Παρμενίδης Καμαρινᾶιος στάδιον.
 Ἑξηκοστή τετάρτη. Εὐάνδρος Θεσσαλὸς στάδιον.
 Ἑξηκοστή πέμπτη. Ἀχοχᾶς Ταραντίνος στάδιον. Προσέτεθ' ὀπλίτης, καὶ ἐνίκη Δαμάρητος Ἡραεὺς.
 Ἑξηκοστή ἕκτη. Ἰσχυρὸς Ἱμεραῖος στάδιον.
 Ἑξηκοστή ἑβδόμη. Φανᾶς Πελληνεὺς πρῶτος ἐτρίσσευσεν, στάδιον, δίαυλον, ὄπλον.
 Ἑξηκοστή ὀγδόη. Ἰσάμαχος Κροτωνιάτης στάδιον.
 Ἑξηκοστή ἐνάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἑβδομηκοστή. Νικαίστας Ὀπούντιος στάδιον.
 Ἑβδομηκοστή πρώτη. Τισικράτης Κροτωνιάτης στάδιον.

- (1) Armeniacus interpres legit προβάς τοὺς ἄνδρας, uti est apud Syncellum p. 239 B, non προβάς εἰς τοὺς ἄνδρας. virili ætate firmatus, uti habet Scaliger.
 (2) Arm., Cratiniensis.
 (3) Græce, tertio pancratis.
 (4) Paulo aliter Græcus textus, in quo certe apud Pausaniam viii, 40, dicitur strangulatus Arachion (sive Arichion). Armeniacus interpres utitur voce ΓΑΡΑΠΝΑΔΕΑΛ, composita ex ΓΑΡΑΠ, cranium, et ΝΑΔΕΑΛ, scissum. Sane et in Marc. Ev. cap. xii, 4, utitur eodem hoc vocabulo interpres Bibliorum Armeniacus, quo loco Græci habent λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν. Latini autem, in capite vulneraverunt.
 (5) Ambigua locutio in Arm. textu, nempe victus adversarius vel victor adversarius.
 (6) Hanc historiam luculenter tradunt Pausanias viii, 40, et Philostratus Imag. ii, 6.
 (7) Interpres Arm. ponit hic et superius vocem Græcam ὄπλον, quam sic deinde explanat hoc loco: id est adversarium se exhibere contra armatum ad certamen.
 (8) Armeniacus interpres videtur legisse ἐξόχως pro ἐξῆς.

LXXI. Tisicrates Crōtoniates stadium.

LXXII. Idem secundo.

LXXIII. Astyalus Crotoniates stadium.

LXXIV. Idem secundo.

LXXV. Idem tertio (1).

LXXVI. Scamander Mitylenæus stadium.

LXXVII. Dandinus Argivus stadium.

LXXVIII. Parmenides Posidoniates stadium.

LXXIX. Xenophon Corinthius stadium.

LXXX. Turymmas Thessalus stadium : luctam (2)
Amesinas Barcæus, qui armenta pascens luctabatur cum tauro; cumque eodem (3) Pisam adducto decertabat.

LXXXI. Polymnastus Cyrenæus stadium.

LXXXII. Lycus Larissæus stadium.

LXXXIII. Crisso Himeræus stadium.

LXXXIV. Idem secundo.

LXXXV. Idem tertio.

LXXXVI. Theopompus (4) Thessalus stadium.

LXXXVII. Euphranor (5) Ambraciotes stadium.

Exin bellum Peloponnesiacum.

Ἐβδομηκοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐβδομηκοστὴ τρίτη. Ἀστυάλος Κροτωνιάτης στάδιον.
Ἐβδομηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐβδομηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τρίτον.
Ἐβδομηκοστὴ ἕκτη. Σκάμανδρος Μιτυληναῖος στάδιον.
Ἐβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Δάνδης Ἀργεῖος στάδιον.
Ἐβδομηκοστὴ ὀγδόη. Παρμενίδης Ποσειδωνιάτης στάδιον.
Ἐβδομηκοστὴ ἐννάτη. Ξενοφῶν Κορίνθιος στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ. Τυρύμματος Θεσσαλὸς στάδιον. Πάλιν Ἀμψιναῖς Βαρκαῖος, ὃς βουκολῶν ταύρῳ ἐγυμνάζετο, ὃν καὶ εἰς Πίσαν ἀγαγὼν συνεγυμνάσθη.
Ὑγδοηκοστὴ πρώτη. Πολύμναστος Κυρηναῖος στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ δευτέρα. Λύκος Λαρισσαῖος στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ τρίτη. Κρίσων Ἱμεραῖος στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ὑγδοηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ ἕκτη. Θεόπομπος Θεσσαλὸς στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώφρων Ἀμβρακιάτης στάδιον.
Ἐν ᾧ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος συνεκροτήθη.
Ὑγδοηκοστὴ ὀγδόη. Σύμμαχος Μεσσήνιος στάδιον.
Ὑγδοηκοστὴ ἐννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
Ἐννεηκοστὴ. Ὑπερβίος Συρακούσιος στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ πρώτη. Ἐξάγεντος Ἀκραγαντίνος στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ τρίτη. Εὐκίας Κυρηναῖος στάδιον· παγκράτιον Πολύδαμας Σκοτουσσαῖος ὑπερμεγέθης, ὃς ἐν Πέρσαις παρὰ Ὀψιν γενόμενος λέοντας ἀνῆρει, καὶ ὥπλισμένους γυμνὸς κατηγωνίσαστο, ἴσθη δὲ καὶ ἀρματα ἐλαυνόμενα κατὰ κράτος. Προσετέθη συνωρίς, καὶ ἐνίκα Εὐαγόρας Ἡλείος.
Ἐννεηκοστὴ τετάρτη. Κροκίνας Λαρισσαῖος στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ πέμπτη. Μένων Ἀθηναῖος στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ ἕκτη. Εὐπόλεμος Ἡλείος στάδιον. Προσετέθη σάλπιγκτης, καὶ ἐνίκα Τίμαιος Ἡλείος. Προσετέθη καὶ κήρυξ, καὶ ἐνίκα Κράτης Ἡλείος.
Ἐννεηκοστὴ ἑβδόμη. Τερναιὸς Ἡλείος στάδιον.
Ἐννεηκοστὴ ὀγδόη. Σώσιππος ὁ Δελφὸς στάδιον, Ἀριστόδημος Ἡλείος πάλιν, οὗ μέσα οὐδεὶς ἔλαβεν.
Ἐννεηκοστὴ ἐννάτη. Δίκων Συρακούσιος στάδιον· Προσετέθη τέθριππον πωλικὸν, καὶ ἐνίκα Εὐρυδάτας Λάκων στάδιον (7).
Ἐκατοστὴ. Διονυσόδωρος Ταραντῖνος στάδιον.

(1) Olympiades apud Diodorum Siculum, propter amissos ejus libros, hactenus acephalæ, ex hac lxxv usque ad cxix apud eumdem auctorem supersunt (lib. xi-xx) quas eruditus lector non sine fructu cum his Eusebianis olympiadibus conferet. Jam quod apud Diodorum hac olympiade lxxv traditur victor *Asylus Syracusanus*; prima quidem vox *Asylus* mendum videtur pro *Astyalus*; ipse autem Astyalus dixerat se *Syracusanum* cum esset *Crotoniates*, cujus mendacii causam et poenam refert Pausanias vi, 13.
(2) Armeniacus interpres utitur vocabulo *certain* generalis sensus, quo loco Græce est *lucta*.
(3) Codex Arm. ENT AIL, cum alio; sed mendum videtur pro ENT AIN, cum eodem.
(4) Theopompus scribitur in superiore olympiade post verba *idem tertio*; quo mendo Armeniaci amanuensius reliquarum olympiadum in codice numeri, ob unum subtractum, omnes a Græco textu dissiderent, nisi errorem emendavisset.
(5) Græce, *Sophon*.
(6) Vocabulum *Eleus* desideratur in codice Arm., indicata lacuna
(7) Hæc vox videtur omittenda.

CI. Damon Thurinus stadium.

CII. Idem secundo.

CIII. Pythostratus Ephesius stadium.

CIV. Phocides Atheniensis stadium (1). Hæc olympias a Pysæis acta est.

CV. Porus Cyrenæus stadium.

CVI. Idem secundo.

CVII. Micrinas Tarentinus stadium.

CVIII. Polycles Cyrenæus stadium.

CIX. Aristolochus Atheniensis stadium.

CX. Anticles Atheniensis stadium.

CXI. Cleomantis Clitorius stadium.

CXII. Eurylas Chalcidicus stadium.

Alexander Babylonem cepit, et Darium interemit.

CXIII. Clito Macedo stadium. Ageus Argivus dolichum, qui victoriam suam eodem die Argum veniens narravit.

CXIV. Micennas Rhodius stadium.

Alexander obiit. Mox cum imperium ejus inter se plures dividerent, Ægypti et Alexandriæ regnum obtinuit Ptolemæus.

CXV. Damasias Amphipolitanus stadium.

CXVI. Demosthenes Laco stadium.

Ἐκατοστὴ πρώτη. Δάμων Θούριος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δευτέρα. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.

Ἐκατοστὴ τρίτη. Πυθόστρατος Ἐφέσιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ τέταρτη. Φωκίδης Ἀθηναῖος πάλιν αὕτη ὑπὸ Πισαίων ἐτέθη.

Ἐκατοστὴ πέμπτη. Παῦρος Κυρηνάιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ ἑβδόμη. Μικρίνας Ταραντῖνος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ὀγδόη. Πολυκλῆς Κυρηνάιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑνάτη. Ἀριστόλοχος Ἀθηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δεκάτη. Ἀντικλῆς Ἀθηναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑνδεκάτη. Κλεόμαντις Κλειτόριος στάδιον.

Ἐκατοστὴ δωδεκάτη. Εὐρύλας Χαλκιδεὺς στάδιον.

Ἀλέξανδρος Βαβυλῶνα κατέσχε, Δαρεῖον καθελών.

Ἐκατοστὴ τρισκαίδεκάτη. Κλίτων Μακεδῶν στάδιον. Ἀργεὺς Ἀργεῖος δολιχόν, ὃς ἐν Ἀργεὶ τὴν ἑαυτοῦ νίκην αὐθιγὰ μέρην ἀνήγγειλεν.

Ἐκατοστὴ τεσσαρεσκαίδεκάτη. Μικίννας Ρόδιος στάδιον.

Ἀλέξανδρος ἐτελεύτησε μεθ' ὃν εἰς πολλοὺς διαιρεθείσης τῆς ἀρχῆς, Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἐδασίλευσε Πτολεμαῖος.

Ἐκατοστὴ πεντεκαίδεκάτη. Δαμασίας Ἀμφιπολίτης στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑκκαίδεκάτη. Δημοσθένης Λάκων στάδιον.

Ἐκατοστὴ ἑπτακαίδεκάτη. Παρμενίδης Μιτυληναῖος στάδιον.

Ἐκατοστὴ ὀκτωκαίδεκάτη. Ἀνδρομένης Κορίνθιος στάδιον. Ἀντήνωρ Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος, παγκράτιον, ἀκόντιον, περιδονίχης, ἀληπτος (4) ἐν ταῖς τρισὶν ἡλικίαις.

Ἐκατοστὴ ἑννεακαίδεκάτη. Ἀνδρομένης Κορίνθιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή. Πυθαγόρας Μάγνης στάδιον πάλιν Κερᾶς Ἀργεῖος, ὃς χηλὰς ἀπέσπα βοός.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή πρώτη. Πυθαγόρας τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή δευτέρα. Ἀντίγονος Μακεδῶν στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή τρίτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή τέταρτη. Φιλόμηλος Φαρσάλιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή πέμπτη. Λάδας Αἰγιδεὺς στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή ἕκτη. Ἰδαῖος, ἢ Νικάτωρ, Κυρηνάιος στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή ἑβδόμη. Περικλῆς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή ὀγδόη. Σέλευκος Μακεδῶν στάδιον. Βελιστίχη γυνὴ ἀπὸ τῆς Μακεδονίας τῆς ἐπὶ θαλάσῃ συνωρίδι πωλικῇ ἐνίκησε.

Ἐκατοστὴ εἰκοστή ἑνάτη. Φίλιππος Κῶος στάδιον.

Ἐκατοστὴ τριακοστή. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἐκατοστὴ τριακοστή πρώτη. Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον...

A CXVII. Parmenides Mitylenæus stadium.

CXVIII. Andromenes Corinthius stadium. Antenor Atheniensis, aut Milesius, in pancratio adversatus circumstantibus se (2) victor exstitit sine unctione tribus in ætatibus.

CXIX. Andromenes Corinthius stadium.

CXX. Pythagoras Magnesius ad Mæandrum stadium. Luctam Ceras Argivus qui bovis ungulas evelebat.

CXXI. Idem Pythagoras secundo.

CXXII. Antigonus Macedo stadium.

CXXIII. Idem secundo.

CXXIV. Philomelus Pharsalius stadium.

CXXV. Lagus Ægiensis stadium.

CXXVI. Idæus, vel Nicator, Cyrenæus stadium.

CXXVII. Perigenes Alexandrinus stadium.

CXXVIII. Seleucus Macedo stadium.

CXXIX. Philinus Cous stadium. Addita est equuleorum biga, vicitque Philistiachus Macedi (3).

CXXX. Philinus idem secundo.

CXXXI. Ammonius Alexandrinus stadium. Additus est singularis equus, vicitque Hippocrates Thessali filius.

(1) Græce, *luctam*.

(2) Ita loquitur hoc loco Armeniacus interpres quanquam in Græco textu habetur περιδονίχης. Jam qui quatuor solemnia Græcorum certamina, Olympia, Pythia, Isthmia et Nemea vicisset, is dicebatur περιδονίχης, *periodi victor*. Sed hic dicendum est vicit *pancratium, jaculum, fuitque periodi-*

C *nices invictus tribus in ætatibus.*

(3) Ita codex Arm. At Græcus textus ponit in superiore olympiade Belistischen Macedonicam mulierem. Itaque perversionem ordinis nominisque Armeniacus interpres fecit.

(4) Interpres Arm. videtur legisse ἀλειπτος, quod ipsum perperam intellexit *sine unctione*.

CXXXII. Xenophanes *Ætolus* ex Amphissa stadium. A (qui est accessus ad complectendum (3)) vicitque Phædimus Alexandrinus (4).

CXXXIII. Siinylus Neapolitanus stadium.

CXLVI. Micion Bæotius stadium.

Parthi defecerunt a Macedonibus, primusque regnavit Arsaces, unde Arsacidæ.

CXLVII. Agemachus Cyzicenus stadium: luctam Clitostratus Rhodius, qui simul ac collum cepisset, vincebat.

CXXXIV. Alcidas Laco stadium.

CXLVIII. Arcesilans Megalopolitanus stadium.

CXXXV. Eraton *Ætolus* stadium. Pugilatam Cleoxenus Alexandrinus, in periodo illæsus.

CXLIX. Hippostratus e Seleucia Pieria stadium.

CXXXVI. Pythocles Sicyonius stadium.

CL. Onesicratus Salaminius stadium.

CXXXVII. Menestheus Barcylitanus stadium.

CLI. Thymelus Aspendius stadium.

CXXXVIII. Demetrius Alexandrinus stadium.

CLII. Democrates Megarensis stadium.

CXXXIX. Jolaidas Argivus stadium.

CLIII. Aristander Lesbii ex Antissa stadium.

CXL. Zopyrus Syracusanus stadium.

CLIV. Leonidas Rhodius triplici in certamine victor (5) stadium.

CXLI. Dorotheus Rhodius stadium.

CLV. Idem secundo.

CXLII. Crates Alexandrinus stadium. Caper (1) Eleus luctam (2) et pancratium vicit post Herculem, B-scripsiisque est secundus ab Hercule.

CLVI. Idem tertio. Aristoxenus Rhodius tertius post Herculem luctam et pancratium (6).

CXLIII. Heraclitus Samius stadium.

CLVII. Idem Leonidas quarto. Solas et primus quatuor olympiadicis coronas Olympiicas duodecim retulit.

CXLIV. Heraclides Salaminius ex insula Cypro stadium.

CLVIII. Orthon Syracusanus stadium.

CXLV. Pyrrhias *Ætolus* stadium. Puerilem luctam Torchus Colophonius: solus hic puerilem periodum vicit. Additum est puerorum pancration

CLIX. Alcimus Cyzicenus stadium:

CLX. Anodorus Cyzicenus stadium.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ δευτέρα. Ξενοφάνης Αἰτωλὸς στάδιον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ τρίτη. Σιμύλος Νεαπολίτης στάδιον.

Πάρθοι Μακεδόνων ἀπέστησαν, καὶ πρῶτος ἐβασίλευσεν Ἀρσάκης, ὅθεν Ἀρσακίδα.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ τετάρτη. Ἀλκίδας Λάκων στάδιον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ πέμπτη. Ἐράτων Αἰτωλὸς στάδιον. Πυγμὴν Κλεόξενος Ἀλεξανδρεὺς, περιθρονήσας ἐτραυμάτιστος.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἕκτη. Πυθοκλῆς Σικυώνιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἑβδόμη. Μενεσθεὺς Βαρκυλίτης στάδιον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ὀγδόη. Δημήτριος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἑκατοστὴ τριακοστὴ ἐνάτη. Ἰωλαΐδας Ἀργεῖος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ. Ζώπυρος Συρακούσιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πρώτη. Δωρόθεος Ῥόδιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ δεύτερα. Κράτης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Κάπρος Ἥλιος πάλιν καὶ παγκράτιον ἐνίκα μετὰ Ἡρακλῆα, καὶ ἀναγράφεται δεύτερος ἀφ' Ἡρακλέους.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τρίτη. Ἡράκλειτος Σάμιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ τετάρτη. Ἡρακλείδης Σαλαμίνιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ πέμπτη. Πυρρίας Αἰτωλὸς στάδιον· παίδων πυγμὴν Μόσχος Κολοφώνιος, μόνος παιδικὴν περίδον. Προσετέθη παίδων παγκράτιον, καὶ ἐνίκα Φαίδιμος Ἀλεξανδρεὺς.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἕκτη. Μικίων Βοιωτίος στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἑβδόμη. Ἀγέμαχος Κυζικηνὸς στάδιον· πάλιν Κλεόστρατος Ῥόδιος, δς τραχηλῶν ἀπελάμβανεν.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ὀγδοή. Ἀχεσίλαος Μεγαλοπολίτης στάδιον.

Ἑκατοστὴ τεσσαρακοστὴ ἐνάτη. Ἰππόστρατος Σελευκεὺς στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ. Ὑψησίκρατος Σαλαμίνιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ πρώτη. Θύμηλος Ἀσπένδιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ δεύτερα. Δημόκριτος Μεγαρεὺς στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ τρίτη. Ἀρίστανδρος Λέσβιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ τετάρτη. Λεωνίδας Ῥόδιος τριαστής στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἕκτη. Ὁ αὐτὸς τὸ τρίτον. [Ἀριπτόξενος (7)] Ῥόδιος τρίτος ἀφ' Ἡρακλέους πάλιν ἐμὸς καὶ παγκράτιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἑβδόμη. Λεωνίδας τὸ τέταρτον στάδιον, μόνος δὲ καὶ πρῶτος ἐπὶ τέσσαρας ὀλυμπιάδας στεφάνους Ὀλυμπιακοὺς ἔχει δώδεκα.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ὀγδόη. Ὀρθων Συρακούσιος στάδιον.

Ἑκατοστὴ πεντηκοστὴ ἐνάτη. Ἀλκιμος Κυζικηνὸς στάδιον.

Ἑκατοστὴ ἐξηκοστὴ. Ἀνώδοκος Κυζικηνὸς στάδιον.

(1) Cod. Arm., *Cepus*, vel *Carus*.

(2) Cod. Arm., *stadium*, mendose tamen; etenim huius olympiadis stadionice Crates jam scriptus est.

(3) Hæc est glossa interpretis Arm., qui ait *has eniavie percentus et prehensio*. Fortasse hanc item pancratii definitionem addere licet iis quas copiose

concessit H. Stephanus in *Thesouro L. G.*

(4) Codex Arm. addit mendose *stadium*.

(5) Codex Arm. tantum, *triplicans*.

(6) Interpres Arm., *omnium virium certamen*.

(7) Restituitur hoc vocabulum ab interprete Arm.

- CLXI. Antipater Epirota stadium.
 CLXII. Damon Delphius stadium.
 CLXIII. Timotheus Trallianus stadium.
 CLXIV. Bæotus Sicyonius stadium.
 CLXV. Acusilaus Cyrenæus stadium.
 CLXVI. Chrysogonus Nicæus stadium.
 CLXVII. Idem secundo.
 CLXVIII. Nicomachus Philadelphensis stadium.
 CLXIX. Nicodemus Laco stadium.
 CLXX. Simmias Seleuciensis ad Tigrim stadium.
 CLXXI. Parmeniscus Coreyræus stadium.
 CLXXII. Eudamus Cous stadium. Protophanes
 Magnesius ad Mæandrum pancratium (1), quartus
 ab Hercule.
 CLXXIII. Parmeniscus Coreyræus iterum sta-
 dium.
 CLXXIV. Demonstratus Lariensis (2) stadium.
 CLXXV. Stadium puerorum, vicitque Epænetus
 Argivus. Viri enim idcirco non certaverunt, quia
 cunctos Sylla Romam accersiverat.
 CLXXVI. Dio Cyparissensis stadium.
 CLXXVII. Hecatommus Eleus stadium.
 CLXXVIII. Diocles Hypæpeneus stadium. Strato-
 nicus Coragi Alexandrinus luctam et pancratium (3),

A quintus ab Hercule : qui in Nemeis quoque eodem
 die puerorum et barbatorum (4) quatuor coronas
 cepit, et gymnica certamina sine equo peragens,
 gratia amicorum vel regum assecutus est ut in
 album referretur : quare nec egisse *cursum* puta-
 batur (5).

CLXXIX. Andreas Laco stadium.

CLXXX. Andromachus Laco (6) stadium.

CLXXXI. Lamachus Tauromenitanus stadium.

CLXXXII. Anthestion Argivus stadium. Marion
 Marionis Alexandrinus luctam et pancratium (7)
 sextus ab Hercule.

CLXXXIII. Theodorus Messenius stadium.

Julius Cæsar dominium supremum Romanorum
 obtinuit.

B CLXXXIV. Item Theodorus secundo.

Augustus imperavit Romanis.

CLXXXV. Aristo Thurinus stadium.

CLXXXVI. Scamander ex Alexandria Troadis
 stadium.

CLXXXVII. Aristo Thurinus secundo.

CLXXXVIII. Sopater Argivus stadium (8).

CLXXXIX. Asclepiades Sidonius (9) stadium.

CXC. Auphidius Patrensis stadium.

Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ πρώτη. Ἀντίπατρος Ἡπειρώτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ δευτέρα. Δάμων Δελφός στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ τρίτη. Τιμόθεος Τραλλιανὸς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ τετάρτη. Βοιωτὸς Σικυώνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ πέμπτη. Ἀκουσίλαος Κυρηναῖος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἕκτη. Χρυσόγονος Νικαεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ὀγδόη. Νικόμαχος Φιλαδελφεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐξηκοστὴ ἐνάτη. Νικόδημος Λακεδαιμόνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ. Σιμμία Σελευκεὺς ἀπὸ Τίγριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πρώτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος στάδιον τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ δευτέρα. Εὐδάμος Κῶος στάδιον. Πρωτοφάνης Μάγνης πάλιν καὶ παγκράτιον,
 τέταρτος ἀφ' Ἡρακλέους.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τρίτη. Παρμενίσκος Κερκυραῖος τὸ β' στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ τετάρτη.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ πέμπτη. Ἐπαίνετος Ἀργεῖος στάδιον παίδων· ἄνδρες γὰρ οὐκ ἠγωνίσαντο,
 Σύλλα πάντας εἰς Ρώμην μεταπεμψάμενος.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἕκτη. Αἰών Κυπαρισσεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἑβδόμη. Ἐκατόμνος Ἡλείος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ὀγδόη. Διοκλῆς Ὑπαιτηνὸς στάδιον· Στρατόνικος Κοράγου Ἀλεξανδρεὺς πάλιν
 καὶ παγκράτιον πέμπτος ἀφ' Ἡρακλέους· ὃς Νεμέα τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ παίδων καὶ ἀγνεύων τέσσαρας στεφά-
 νους ἔσχεν.
 Ἐκατοστὴ ἑβδομηκοστὴ ἐνάτη. Ἀνδρέας Λακεδαιμόνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ. Ἀνδρόμαχος Ἀμβρακιώτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πρώτη. Λάμαχος Ταυρομενίτης στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ δευτέρα. Ἀνθεστίων Ἀργεῖος στάδιον· Μαρίων Μαρίωνος Ἀλεξανδρεὺς πάλιν καὶ
 παγκράτιον ἕκτος ἀφ' Ἡρακλέους.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τρίτη. Θεόδωρος Μεσσήνιος στάδιον.
 Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε Ῥωμαίων.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Αὐγουστος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ πέμπτη. Ἀρίστων Θούριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἕκτη. Σάμανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἑβδόμη. Σώπατρος Ἀργεῖος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ὀγδόη....
 Ἐκατοστὴ ὀγδοηκοστὴ ἐνάτη. Ἀσκληπιάδης Σιδώνιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννεηκοστὴ. Αὐφίδιος Πατρέως στάδιον.

(1) Græce, luctam et pancratium.

(2) Lariensis commemorat Strabo lib. 1, p. 89 ed. Oxon.

(3) Interpres Arm., omnium virium certamen, pro luctam et pancratium, hic et alibi.

(4) Ita est in cod. Arm. At Græce, imberbium.

(5) Textus Armeniacus Græco copiosior est, sed idem aliquantula obscuritate laborat.

(6) Græce, ambraciotes.

(7) Interpres Arm., omnium virium certamen.

(8) Græce ordo perversus est.

(9) Cod. Arm., Siconius.

- CXCI. Diodotus Tyaneus stadium.
 CXCH. Diophanes Aëlius stadium.
 CXCHH. Artemidorus Thyatireus stadium.
 CXCHV. Demaratus Ephesius stadium.
 CXCV. Idem secundo.
 CXCVI. Pammenes Magnesius ad Mæandrum stadium.
 CXCVII. Asiaticus Halicarnasseus stadium.
 CXCVIII. Diophanes Prusensis ad Olympum stadium. Aristas Stratonicensis aut Mæandrius luctam et pancratium (1), septimus ab Hercule.
 Tiberius imperavit Romanis.
 CXCHX. Aeschines Milesius, qui et Glaucias, stadium. Instauratus est equorum (2) cursus, vicique Tiberii Cæsaris quadriga.
 CC. Polemon Petræus stadium.
 CCI. Damas Cydonius stadium.
 CCII. Hermogenes Pergamenus stadium.
 CCIII. Apollonius Epidaurius stadium.
 CCIV. Sarapion Alexandrinus stadium. Nicostrius Argiades luctam et pancratium, octavus ab Hercule. Exin nemo ejusmodi ab Hercule ad nostra usque tempora exstitit, negligentibus Eleis validos quoque corona donare.
 Caius Romanis imperavit.

- A CCV. Eubulidas Laodiceus stadium.
 Claudius Romanis imperavit.
 CCVI. Valerius Mitylenæus stadium.
 CCVII. Athenodorus Aëgiensis stadium.
 CCVIII. Idem secundo.
 Nero Romanis imperavit.
 CCIX. Callicles Sidonius stadium.
 CCX. Athenodorus Aëgiensis stadium.
 CCXI. Non est celebrata olympias, quia Nero illam distulit donec se illuc ipse conferret. Post biennium tamen celebrata est, vicique stadium quidem Tryphon Philadelphensis; Nero autem in citharædorum (3) certamine coronatus est, quia cantores et lyricos (4) vicit; nec non in currus pullini et decem equuleorum certamine.
 B CCXII. Polites Ceramitanus stadium.
 Vespasianus Romanis imperavit.
 CCXIII. Rhodon Cumanus, vel Theodorus (5), stadium.
 CCXIV. Strato Alexandrinus stadium.
 Titus Romanis imperavit.
 CCXV. Hermogenes Xanthius stadium.
 Domitianus Romanis imperavit.
 CCXVI. Apollonius, qui et Patris (6), Tarsensis stadium.

Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πρώτη. Διοδότος Τυανεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ δευτέρα. Διοφάνης Αἰολεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τρίτη. Ἀρτεμίδωρος Θυατείριος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ τετάρτη. Δημάρατος Ἐφέσιος στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ πέμπτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἕκτη. Παμμήνης Μάγνης ἀπὸ Μαϊάνδρου στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἑβδόμη. Ἀσιατικὸς Ἀλικαρνασσεύς στάδιον.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ὀγδόη. Διοφάνης Προυσαεὺς στάδιον. Ἀριστεὺς Στρατονικεὺς, ἡ Μαϊάνδριος, πάλην καὶ παγκράτιον ἑβδομὸς ἀφ' Ἡρακλέους.
 Τιβέριος Ῥωμαίων ἐβασίλευεν.
 Ἐκατοστὴ ἐννενηκοστὴ ἑνάτη. Αἰσχίνης Μιλήσιος ὁ Γλαυκίας στάδιον.
 Ἀπεδόθη τῶν ἵππων ὁ δρόμος πάλαι κωλυθεὶς, καὶ ἐνίκα Τιβερίου Καίσαρος τέθριππον.
 Διακοσιοστὴ. Πολέμων Πετραῖος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ πρώτη. Δαμασίας Κυδωνιάτης στάδιον.
 Διακοσιοστὴ δευτέρα. Ἑρμογένης Περγαμηνὸς στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τρίτη. Ἀπολλώνιος Ἐπιδαύριος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τετάρτη. Σαραπίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον. Στράτις Ἀργεάτης πάλην καὶ παγκράτιον ὅγδοος ἀφ' Ἡρακλέους, ἐπὶ παραθρασεύοντων τῶν Ἡλείων τοὺς δυναμένους.
 [Γάιος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.]
 Διακοσιοστὴ πέμπτη. Εὐβουλίδας Λαοδικεὺς στάδιον.
 Κλαύδιος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Διακοσιοστὴ ἕκτη. Οὐαλέριος Μιτυληναῖος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ἑβδόμη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ὀγδόη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον στάδιον.
 Νέρων Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Διακοσιοστὴ ἑνάτη. Καλλικλῆς Σιδώνιος στάδιον.
 Διακοσιοστὴ δεκάτη. Ἀθηνόδωρος Αἰγιεὺς τὸ τρίτον στάδιον.
 Διακοσιοστὴ ἑνδεκάτη. Οὐκ ἤχθη, Νέρωνος ἀναβαλλομένου εἰς τὴν αὐτοῦ ἐπιδημίαν. Μετὰ δὲ ἔτη δύο θνήσκεις αὐτῆς, στάδιον μὲν Τρύφων Φιλαδελφεὺς ἐνίκα, Νέρων δὲ κηρύκων ἀγῶνα ἐστεφανοῦτο, τραγυδοὺς, κίθαρῶδους, ἄρμα πωλικόν, καὶ τὸ τέλειον, καὶ τὸ δεκάπωλον.
 Διακοσιοστὴ δωδεκάτη. Πολίτης Κεραμίτης στάδιον.
 Οὐέσπασιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Διακοσιοστὴ τρισκαίδεκάτη. Ρόδων Κυμαῖος, ἡ Θεόδοτος, στάδιον.
 Διακοσιοστὴ τεσσαρεσκαίδεκάτη. Στράτων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.
 Τίτος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Διακοσιοστὴ πεντεκαίδεκάτη. Ἑρμογένης Σάνθιος στάδιον.
 Δομετιανὸς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.
 Διακοσιοστὴ ἑκκαίδεκάτη. Ἀπολλοφάνης, ὁ καὶ Πάππης, Ταρσεὺς, στάδιον.

(1) Interpres Arm., omnium virium certamen.
 (2) Interpres Arm. pro τριον, equorum, scribit τριον, quod vocabulum cl. Acherus ponit Græce ὀλίτων, quæ est biga. Atqui mox dicitur vicisse πρῶτος ἱγα.

C (3) Græce, præconum.
 (4) Græce, tragædos et citharædos.
 (5) Græce, Theodotus.
 (6) Ita codex Arm.

CCXVII. Hermogenes Xanthius (iterum) stadium. A luctam et pancratium (2) vicisse scriptus est ab Eleis, et a Dionysio Seleuciensi coronatus.

CCXVIII. Apollinus (1) Alexandrinus, vel Heliodorus, stadium.

CCXIX. Stephanus Cappadox stadium.

Nerva Romanis imperavit, deinde Trajanus.

CCXX. Achilles Alexandrinus stadium.

CCXXI. Theonas, idemque Sinaragdus, Alexandrinus stadium.

CCXXII. Callistus Sidetes stadium. Denuo cursus equorum.

CCXXIII. Eustolus Sidetes stadium.

CCXXIV. Isarion Alexandrinus stadium.

Adrianus Romanis imperavit.

CCXXV. Aristetas Milesius stadium.

CCXXVI. Dionysius Sammeus Alexandrinus stadium. B

CCXXVII. Idem secundo.

CCXXVIII. Lucas Alexandrinus stadium.

CCXXIX. Epidauros, idemque Ammonius, Alexandrinus stadium.

Antonius Pius Romanis imperavit.

CCXXX. Didymus Clideus Alexandrinus stadium.

CCXXXI. Cranaus Sicyonius stadium.

CCXXXII. Atticus Sardonius stadium. (Socrates)

Διακοσιοστή ἐπτακαίδεκάτη. Ἐρμογένης Σάνθιος τὸ δεύτερον στάδιον.

Διακοσιοστή ὀκτωκαίδεκάτη. Ἀπολλώνιος Ἀλεξανδρεὺς, ἢ Ἡλιόδωρος, στάδιον.

Διακοσιοστή ἑννεακαίδεκάτη. Στέφανος Καππάδοξ στάδιον.

Νερούας Ῥωμαίων ἐβασίλευε, μεθ' ὃν [Τραϊανός].

Διακοσιοστή εἰκοστή. Ἀχιλλεύς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή πρώτη. Θεωνάς, ὁ καὶ Σμάραγδος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή δεύτερα. Κάλλιστος Σιδήτης στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή τρίτη. Εὐστόλος Σιδήτης στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή τετάρτη. Ἰσαρίων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἀδριανός Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστή εἰκοστή πέμπτη. Ἀριστέας Μιλήσιος στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή ἕκτη. Διονύσιος ὁ Σαμμεὺς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή ἑβδόμη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Διακοσιοστή εἰκοστή ὀγδόη. Λουκάς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή εἰκοστή ἑννάτη. Ἐπίδωρος ὁ καὶ Ἀμμώνιος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Ἀντωνίνος Εὐσεβῆς Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστή τριακοστή. Αἰδύμος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή πρώτη. Κρανὰς Σικυνῶνιος στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή δεύτερα. Ἀττικὸς Σαρδιανὸς στάδιον. Σωκράτης πάλιν καὶ παγκράτιον ἀπογρῦψ-
μενος ὑπὸ Ἡλείων, παρεβραβεύθη ὑπὸ Διονυσίου Σελευκέως.

Διακοσιοστή τριακοστή τρίτη. Δεμήτριος Χίος στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή τετάρτη. Ἡρας Χίος στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή πέμπτη. Μνασίβουλος Ἐρατεὺς στάδιον.

Ἀντωνίνος Εὐσεβῆς (3) καὶ Λούκιος Βῆρος Ῥωμαίων ἐβασίλευσαν.

Διακοσιοστή τριακοστή ἕκτη. Ἀειθάλης Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή ἑβδόμη. Εὐδαίμων Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή ὀγδόη. Ἀγαθόπους Αἰγινεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τριακοστή ἑννάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Κόμοδος Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή. Ἀνουβί, ὁ καὶ Φειδούς Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή πρώτη. Ἡρών Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή δεύτερα. Μάρνης Κυρηναῖος στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή τρίτη. Ἰσίδωρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Περτίναξ, εἶτα Σεβήρος, Ῥωμαίων ἐβασίλευσαν.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή τετάρτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεύτερον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή πέμπτη. Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρεὺς στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ἕκτη. Ἐπινίκιος Κυζικηνός, ὁ καὶ Κυνάς, στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ἑβδόμη. Σατορνίλος Κρής Γορτύνιος στάδιον.

Ἀντωνίνος, ὁ καὶ Καρακάλλος, Ῥωμαίων ἐβασίλευε.

(1) Græce, Apollonius.

(2) Cod. Arm., omnium virium certamen.

(3) Ita legisse Arn. interpretem censeo. In edd.

Græcis, Μάρκος Πίος.

(4) Græcus textus Καρακάλλος · sed verum fortasse Eusebii lectionem hic et in tabulis regum ser-

CCXLVIII Heliodorus, idemque Trosidas, Ale-
xandrius stadium.

CCXLIX. (1) Idem secundo.

Huc usque olympiadum laterculum (2) invenimus.

Congruum est hic attexere reges quoque Corinthiorum et Lacedæmoniorum, nec non eos qui maris imperium tenuerunt, itemque primos Macedoniæ principes. Horum ergo seriem et tempora ordinatim perscribam ex collecta a Diodoro *Bibliotheca*, in qua verissime hæ historiæ narrantur.

CAPUT XXXIV.

E Diodori Bibliotheca. De Corinthiorum regibus.

1. His recte constitutis, opera pretium est de Corinthiorum Sicyoniorumque regnis dicere, quo illa pacto a Doriensibus incolæ coepta sint. Quippe accidit ut omnes propemodum Peloponnesi populi patria extorres fierent (3), ob Heraclidarum descensum, exceptis Arcadibus. Jam Heraclidæ, cum dividendo agro vacarent, Corinthiam eique adjacentem regionem, seorsum habentes (4), legatione ad Aletem missa, prædictum agrum eidem traderunt. Qui sane illustris evasit vir, auctæque a se Corinthe annis xxxviii præfuit. Post ejus obitum, majores natu filii continenter dominati sunt, usque ad Cypseli tyrannidem, quæ junior est Heraclidarum descensu annis CCXLVII.

2. Et primus quidem ei (Aleti) successit Ixion

A annis xxxviii. Mox Agelas regnavit annis xxxvii. Deinde Primnes annis xxxv. Tum Bacches annis totidem. Is majores suos gloria superavit, ideoque et posteris contigit haud jam Heraclidis sed Bacchidis appellari. Secutus est Agelas annis xxx : tum Eudemus annis xxv : itemque Aristomedes annis quinque supra triginta. Hic moriens filium reliquit tenera ætate Telesten, cujus gentile regnum usurpavit patruus ejusdem curator Agemon, qui annis xvi eodem potitus est. Exin potestatem obtinuit Alexander annis fere xxv : quem quum occidisset Telestes, regno olim orbatus, imperavit annis xii. Hoc item a consanguineis occiso, regnavit Automenes anno i. Porro Heraclidæ, qui etiam Bacchidæ dicti sunt, plus ducenti principalem dignitatem gesserunt : hique ex æquo omnes civitatem moderati sunt : nam de suorum numero quotannis eligebant præsidem, qui regis locum teneret : isque mos annis xc tenuit usque ad tyrannidem Cypseli, qui finem eis imposuit.

Reges itaque Corinthiorum hi sunt.

- I. Aletes annis xxxv.
- II. Ixion annis xxxvii.
- III. Agelas annis xxxvii.
- IV. Primnes annis xxxv.
- V. Bacches annis xxxv.
- VI. Agelas annis xxx.
- VII. Eudemus annis xxv.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ὀγδόη. Ἡλιόδωρος, ὁ καὶ Τρωσιδάμας, Ἀλεξανδρεὺς, στάδιον.

Διακοσιοστή τεσσαρακοστή ἐνάτη. Ὁ αὐτὸς τὸ δεῦτερον.

Μέχρι τοῦτου τὴν τῶν ὀλυμπιάδων ἀναγραφὴν εὗρομεν. E Scaligeri excerptis p. 39-45 (3).

1. Τούτων ἡμῖν διευκρινημένων, λείπεται περὶ τῆς Κορινθίας καὶ Σικωνίας εἰπεῖν, ὃν τρόπον ὑπὸ Δωρῶν κατωκίσθησαν. Τὰ γὰρ κατὰ Πελοπόννησον ἔθνη σχεδὸν πάντα, πλην Ἀρχαδῶν, ἀνάστατα συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλείδων. Οἱ τοίνυν Ἡρακλείδαι κατὰ τὴν διαίρεσιν, ἐξαιρέτων ποιησάμενοι τὴν Κορινθίαν καὶ τὴν ταύτης πλησιόχωρον, διεπέμψαντο πρὸς τὸν Ἀλήτην, παραδιδόντες αὐτῷ τὴν προειρημένην χώραν· ἐπιφανῆς δὲ ὁ ἀνὴρ γενόμενος, καὶ τὴν Κόρινθον αὐξήσας ἐβασίλευσεν ἔτη λη'. Μετὰ δὲ τὴν τοῦτου τελευτήν ὁ πρεσβύτατος ἀεὶ τῶν ἐκγόνων ἐβασίλευσε, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ἥτις τῆς καθόδου τῶν Ἡρακλείδων ὑστερεῖ ἔτεσι υμζ'.

2. Καὶ πρῶτος μὲν παρ' αὐτοῖς (5) διεδέξατο τὴν βασιλείαν Ἰξίων ἔτη λη'· μεθ' ὃν ἦρξεν Ἀγέλας ἔτη λζ', μετὰ δὲ τοῦτους Προύμνης ἔτη λε'· καὶ Βάκχης ὁμοίως τὸν ἴσον χρόνον, γενόμενος ἐπιφανέστατος τῶν πρὸ αὐτοῦ· ὃδ καὶ συνέβη τοὺς μετὰ ταῦτα βασιλεύσαντας οὐκ εἶναι Ἡρακλείδας, ἀλλὰ Βακχίδας προσαγορεύεσθαι. Μετὰ τούτων Ἀγέλας μὲν ἔτη λ'· Εὐδήμος δὲ ἔτη κε'· Ἀριστομήδης ε' καὶ λ'. Οὗτος δὲ τελευτήσας ἀπέλειπεν υἱὸν Τελέστην παῖδα τὴν ἡλικίαν, οὗ τὴν κατὰ γένος βασιλείαν ἀφελίετο θεῖος ὢν καὶ ἐπίτροπος Ἀγῆμων, ὃς ἦρξεν ἔτη ις'. Μετὰ τούτων κατέσχευεν Ἀλέξανδρος ἔτη κε'. Τούτων ἀνελὼν Τελέστης ὁ στερηθεὶς τῆς πατρῴας ἀρχῆς ἦρξεν ἔτη ιθ'. Τούτου ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἀναireθέντος, Αὐτομένης μὲν ἦρξεν ἐνιαυτόν. Οἱ δ' ἀπὸ Ἡρακλείδων Βακχίδαι, πλείους ὄντες διακοσίων, κατέσχον τὴν ἀρχὴν (καὶ κοινῇ μὲν προειστήκεισαν τῆς πόλεως ἅπαντες, ἐξ αὐτῶν δὲ ἕνα κατ' ἐνιαυτὸν ἡρῶντο πρῦτανιν, ὃς τὴν τοῦ βασιλέως εἶχε τάξιν) ἐπὶ ἔτη ἐννεμήκοντα, μέχρι τῆς Κυψέλλου τυραννίδος, ὃφ' ἥς κατελύθησαν. Fragmentum sextum libri vi Diodori Siculi Græce superstes apud Syncellum, p. 179.

Εἰσὶν οὖν οἷδε βασιλεῖς Κορινθίων·

Ἀλήτης ἔτη λη'.

Ἰξίων ἔτη λη'.

Ἀγέλας ἔτη λζ'.

Προύμνης ἔτη λη'.

Βάκχης ἔτη λε'.

Ἀγελαστής ἔτη λ'.

Εὐδήμος ἔτη κε'.

vavit Armeniacum exemplar, in quo scribitur BISAC, id est, ut explicandum suspicamur, Bassianus. Erat autem hoc Caracalli ante imperium nomen, quod postea intersecto adhæsit. Vide Spartianum in Caracallo, et Lampridium in Diadumeno. Cateroquin BISAC significat discolorum, ποικίλων, id quod ad Caracalli notæ originis vocabulum referri potest.

(1) Cod. Arm., CCXLVII. Verum ad olympiadem LXXVI lectorem monuimus de Armeniaci codicis vitio.

(2) Librum hunc olympiadum cum Græce olim Scaliger in Eusebio suo edidisset, docti homines alii quidem veteris auctoris lucubrationem, alii vero ip-

sius Scaligeri setum indicaverunt. Nunc pervetus Arm. noster interpres, qui nihil fere præter ipsum Scaligerianum libellum exhibet, scripturam hanc et ab omni νοθείας suspicione liberat, et sine dubio antiquam, atque operis Eusebiani partem, esse confirmat.

(3) Ita Græce. Sed enim ἀστατα γενέσθαι intellexit everti seu pessumdari Arm. interpres, qui et legit ἔθνους pro ἔθνη, dixitque res Peloponnesiorum. L.

(4) Ita Græce. Sed enim Arm. interpres ἐξαιρετον optimam seu præcipuam intellexit. Id.

(5) Corr. παρ' αὐτοῦ. Id.

VII. Aristomedes annis xxxv.

IX. Agemon annis xvi.

X. Alexander annis xxv.

XI. Telestes annis xii.

XII. Automenes anno i.

Exin annui præsides fuerunt.

CAPUT XXXV.

Lacedæmoniorum reges e Diodori libris.

1. Quoniam a rebus Trojanis usque ad primam olympiadem difficilis temporum notatio est, propterea quod eo intervallo neque Athenis neque aliis in urbibus annui magistratus fuerunt; idcirco nos ad eam rem utemur Lacedæmoniorum regibus. A Trojæ exitio ad primam olympiadem lapsi sunt, uti Atheniensis Apollodorus ait, anni cōviii (4) : quorum lxxx numerantur usque ad Heraclidarum descensum, reliqui occupantur a Lacedæmoniorum regibus, Procle, Eurystheo (2), horumque posteris. Nos vero singulos ex his familiis *reges* percenseamus usque ad primam olympiadem.

2. Eurystheus regnum exorsus est anno post res Trojanas octogesimo, tenuitque duobus supra quadraginta. Post eum Agis anno uno; Echestratus annis triginta et uno (5) : quem excepit Labotas annis septem cum triginta; tum Dorysthus (4) annis undetriginta : his successit Agesilaus annis quatuor cum quadraginta; Archisilaus annis sexaginta; Teleclus annis quadraginta; Alcamenes denique annis octo cum triginta (5). In hujus imperantis anno decimo prima olympias comperitur, qua vicit stadium Coræbus Eleus (6). Ex altera pariter domo regnaverunt, Procles primo annis quinquaginta uno minus (7) : tum Prytanis (8) annis quinquaginta uno minus : deinde Eunomius (9) annis quinq̄que cum quadraginta : deinde Chariclus (10).

Ἀριστομήδης ἔτη λε'.

Ἀγήμεων ἔτη ις'.

Μεθ' οὗς ἐνιαύσιοι πρυτάνεις. *Ex Syncello, p. 170.*

(*) Τῶν δὲ χρόνων τούτων περιειλημμένων ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ, τοὺς μὲν πρὸ τῶν Τρωϊκῶν οὐ διορίζοντες βεβαίως, διὰ τὸ μηδὲν παράπηγμα παρειληφέναι περὶ τούτων πιστευόμενον. Ἀπὸ δὲ τῶν Τρωϊκῶν, ἀκολουθῶν Ἀπολλοδώρῳ τῷ Ἀθηναίῳ, τίθεμεν ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸς τὴν καθόδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἀπὸ δὲ ταύτης ἐπὶ τὴν πρώτην ὀλυμπιάδα, ὅσοι λείπονται τῶν τριακοσίων καὶ τριάκοντα, συλλογίζόμενοι τοὺς χρόνους ἀπὸ τῶν ἐν Λακεδαίμονι βασιλευσάντων. *Ex Diodori præfatione § 4, sed cum varietate.*

(**) Λυδοὶ οἱ καὶ Μάϋνες ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιθ'. *Syncellus p. 172 C.*

Πελαγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε'. *Idem p. 180 D.*

(1) Codex Arm., cccviii, mendosa scriptura propter notarum similitudinem. Superius tamen cap. 34 scribuntur cccvii.

(2) Ita scribit Eusebius bis etiam in posteriore libro. Sed *Eurysthenes* dicitur a Pausania iii, 4, apud quem geminorum fratrum Proclis et Eurysthenis historia legenda est.

(3) Eusebius ter inferius xxvii.

(4) Pausanias, *Dorystus*.

(5) Eusebius ter inferius xxvii.

(6) Eusebius tamen in posteriore libris ad annum mcccxi primam olympiadem collocat in anno Alcamenis xxxvii.

(7) Eusebius inferius li.

(8) Pausanias iii, 7, inter Proclum et Prytanum

A annis sexaginta : postea Nicander annis duobus de quadraginta; Theopompus annis septem et quadraginta. In hujus item decimo anno prima olympias comperitur. Summa temporis a Troja capta usque ad descensum Heraclidarum anni sunt lxxx.

Subsequuntur Lacedæmoniorum reges.

I. Eurystheus annis xlii.

II. Agis anno i.

III. Echestratus annis xxxvii.

IV. Labotas annis xxxvii.

V. Dorysthus annis xxix.

VI. Agesilaus annis xlii.

VII. Archelaus annis lx.

VIII. Teleclus annis xl.

IX. Alcamenes annis xxxvii, cujus decimo anno prima olympias acta est.

Summa annorum cccxxv.

Ex altera vero familia regnaverunt.

I. Procles annis li.

II. Prytanis annis xlix.

III. Eunomius annis xlv.

IV. Charicles (14) annis lx.

V. Nicander annis xxxviii.

VI. Theopompus annis xlvii, cujus decimo anno acta est prima olympias.

Summa annorum cccxc.

CAPUT XXXVI.

Ex Diodori libris breviter de temporibus maris imperio tenentium (12).

Maris imperium post Trojanum bellum tenuerunt

I. Lydi et Mæones (13) annis xcii.

II. Pelasgi annis lxxxv.

III. Thraces annis lxxxix.

IV. Rhodii annis xxiii.

Ἀλέξανδρος ἔτη κε'.

Τελεστής ἔτη ιθ'.

Αὐτομένης ἔτος ἐν.

Τρίτοι ἐθαλασσοκράτησαν Θρᾷκες ἔτη οθ'. *Idem p. 181 B.*

Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι, κατὰ δέ τινες πέμπτοι, ἔτη κγ'. *Idem ibidem.*

D coHocat *Soom* Proclis filium, itemque *Soi* filium *Eurypontem*.

(9) Pausanias scribit *Eunomum*. Jam inter hunc et Chariclum Pausanias iii, 7, statuit *Polydecten* regem.

(10) Pausanias scribit *Charillum*.

(11) Ita hic codex Arm. At superius *Chariclus*.

(12) De iis, qui maris imperium obtinuerunt, opus conscripsit etiam Castor historicus teste Suida voc. *Κάστωρ*.

(13) Distinguit codex Arm. *Lydos* a *Mæonibus*; Græcus textus unum populum dicit. Utramque sententiam tuentur auctores apud Cellarium *Geogr. vet.* lib. iii, cap. 4.

V. Phryges annis xiv.

VI. Cyprii annis xxxiii (1).

VII. Phœnices annis xlv (2).

VIII. Ægyptii ann. . . (3).

IX. Milesii annis xviii (4).

X. Cares annis lxi (5).

XI. Lesbii annis lxviii (6).

XII. Phocenses annis xlv.

XIII. Samii ann. . . (7)

XIV. Lacedæmonii annis ii (8).

XV. Naxii annis x.

XVI. Eretrienses annis xv (9).

XVII. Æginetæ annis x (10) usque ad Xerxis (11) transmissionem.

CAPUT XXXVII.

Macedonum reges [ex Diodori libris] (12).

1. Postquam Assyriorum opes corruerunt, extinctis Sardanapallo rege ultimo Assyriæ, Macedonum æ tempora sistunt (13). Ante primam olympiadem Caranus rei acquirendæ cupidus copias ex Argivis aliisque partibus Peloponnesi contraxit, atque in Macedonum fines expeditionem suscepit. Eadem tempestate bellum gerens Orestarum rex cum finitimis suis, nomine Eordæis (14), Carani opem imploravit ea conditione ut ei mediam regni sui partem concederet. Rebus Orestarum ita compositis, cum rex promissa fecisset, regionem illam Cara-

Φρύγες πέμπτοι ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη κε', κατὰ δέ τινας ἔτη ζ'. *Idem ibidem.*

Δωδέκατοι Φωκεῖς ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη μδ'. *Idem p. 239 B.*

Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἑθαλασσοκράτησαν ἔτη ιβ'. *Idem C p. 247 B.*

Περδίκκας τὴν ἰδίαν βασιλείαν αὐξῆσαι βουλόμενος ἠρώτησεν εἰς Δελφούς. *Ab excerptis Vaticanis Diodori Siculi, p. 3, editore A. Maio. Sequitur autem prædicto in loco Delphicum ipsum oraculum, quod Eusebius prætermisit.*

(*) Οὗτος ὁ Κάρανος ἀπὸ μὲν Ἡρακλέους ια' ἦν, ἀπὸ δὲ Τημένου τοῦ μετὰ τῶν ἄλλων Ἡρακλειδῶν κατελθόντος εἰς Πελοπόννησον ἑβδόμος· γενεαλογοῦσι δ' αὐτὸν οὕτως, ὥς φησι Διόδωρος καὶ οἱ πολλοὶ τῶν συγγραφέων, κ. τ. λ. *Ex Syncello, p. 262 A.*

(1) Hieronymus ad annum mcl scribit annos xxxii Cypriorum maria tenentium.

(2) Ita et Hieronymus ad annum mclxxiv.

(3) Ne apud Hieronymum quidem ad annum mclxxxii scribitur quot annis Ægyptii mari potiti sint. Est ergo lacuna vetus.

(4) Notam numeralem xviii, qua caret codex Arm., supplemus hic ex Hieronymo ad annum mclxxviii.

(5) Lacuna est in codice hoc loco, nec quidquam superfuit præter vocabulum annis. Supplementa sumpsimus e posteriore libro ad annum mcllxxxvi.

(6) Nota numerali caret codex Arm. quam supplemus ex Hieronymo ad annum mcllxxiv.

(7) Ne in posteriore quidem libro ad annum mcllxxxvi scribitur numerus annorum, quibus Samii maria tenuerunt.

(8) Ita etiam in posteriore libro ad annum mcliv. Verum Syncellus scribit annos xii.

(9) Sic etiam in posteriore libro ad annum mcliv. At Syncellus scribit annos vii.

(10) Decem anni scribuntur etiam in posteriore libro ad annum mclxxi, et a Syncello. Textus tamen Hieronymi editus habet annos xx.

(11) Codex Arm. hic Alexandri, sed idem in posteriore libro Xerxis, quæ vera lectio est.

A nus obtinuit, ibique annis triginta dominatus est. Huic grandi ætate confecto successit filius nomine Cœnus, regnavitque annis duobus de triginta. Deinde Tyrimmas annis tribus cum quadraginta; Perdiccas annis quadraginta duobus. Hic * profereudi regni studiosus, legationem Delphos misit. Tum paucis verbis interpositis, subdit (15) regnavisse Perdiccam annis octo et quadraginta, ab eoque dignitatem ad Argeum devenisse: quem regno annis triginta unoque (16) perfunctum excepit Philippus, cujus regnantis habentur anni triginta tres. Huic successit Æropas annis viginti. Mox Alcetas annis octodecim sceptro potitus est. Postea Amyntas annis novem cum quadraginta. Exin Alexander annis quatuor et quadraginta. Hinc regnavit Perdiccas annis viginti duobus; Archelaus (17) annis septemdecim; Æropas annis sex; Pausanias anno uno; Ptolemæus annis tribus; Perdiccas annis quinque; Philippus annis viginti quatuor; Alexander, is qui cum Persis certavit, annis duodecim.

2. Et Macedonum quidem regum genus hac ratione a probatæ fidei historicis ad Herculem usque refertur *. Jam a Carano qui primus Macedonicum regnum conlavit ac tenuit, ad Alexandrum qui Asiam subegit, censentur reges xxiv, anni vero ccliii (18), hique singillatim ita se habent.

Νάξιοι ἑθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ι'. Καὶ μετ' αὐτοῦς.

Ἐρετριεῖς ις', ἔτη ζ'. *Idem p. 247 B.*

Ἐθαλασσοκράτησαν Αἰγινῆται ἔτη ι'. *Idem*

(12) Reticuit hic Diodori nomen Eusebius, quia in præcedentibus id jam expresserat. Cateroquin Diodorum reapse hic ab Eusebio expilari, perspicue nos mox docebimus. Futuri igitur editores Diodori hanc quoque partem inter eclogas collocent.

(13) Nimirum Carani tempora prope absunt a Sardanapalli obitu. Consule posteriorem librum.

(14) De his regni Macedonici primordiis legendi sunt saltem Justinus lib. vii, et Solinus cap. 9. Eordæos quidem memorat Livius lib. xlv, 30.

(15) Videlicet Diodorus; quam rem Vaticanum fragmentum luce meridiana facit evidentior. Conferatur autem Syncellus, p. 198 et 262.

(16) Exin hi reges eorumque anni cum sequente catalogo sæpe non consentiunt.

(17) Ad hunc Archelaum exstant aliquot Euripidis Tragicæ epistolæ. Vide Syncellum, p. 262 A-C.

(18) Attamen si in eas mox rationem, habebis usque ad Alexandrum annos ccllxxv. Est autem plane corrupta lectio Malalæ qui in fine libri vii scribit: Κατέσχεν ἡ βασιλεία ἡτοι τοπαρχία Μακεδόνων ἔτη χδ' ἕως τῆς βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Φιλίππου, καθὼς ὁ σωφώτατος Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου χρονολογεῖ. *Macedonum dynastia usque ad Philippi regnum annos occupavit dcii. Jam præter quam quod Malala abundat erroribus, jamdiu monuit Hodus (prolegom. ad Malal. cap. 25) eundem falso quodam Eusebio usum.*

I. Caranus regnavit annis xxi.

II. Cœnus annis xxviii.

III. Tyrimmas annis xliiii.

IV. Perdiccas annis xlviii.

V. Argeus annis xxxviii.

VI. Philippus annis xxxiii.

VII. Æropas annis xx.

VIII. Alcetas annis xviii.

Huius ætate Cyrus Persis imperavit.

IX. Amyntas annis xlii.

X. Alexander annis xlii.

XI. Perdiccas annis xlii.

XII. Archelaus annis xxi.

XIII. Orestes annis iii.

XIV. Archelaus annis iv.

XV. Amyntas anno i.

XVI. Pausanias anno i.

XVII. Amyntas annis vi.

XVIII. Argeus annis ii.

XIX. Amyntas annis xviii.

XX. Alexander anno i.

XXI. Ptolemæus Alorites annis iii.

XXII. Perdiccas annis vi.

XXIII. Philippus annis xxvii.

XXIV. Alexander Philippi annis xxi.

CAPUT XXXVIII.

Macedonum post Alexandrum reges (1).

* Porphyrii æqualis nostri qui adversus nos philo- C.
sophus erat (2).

(*) 'Η Μακεδονική βασιλεία ἀπὸ τῶν Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν φιλοσόφου.

1. Μετὰ δὲ Ἀλέξανδρον τὸν Φιλίππου, Μακεδόνων ἐδασίλευσαν οἷδε τῆς Μακεδονίας καὶ Ἑλλάδος. Ἡ τῶν Μακεδόνων ἀρχή, ἄχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταλύσεως, τοῦτον διήρκτησε τὸν τρόπον.

Ἀριδαῖος ὁ Φιλίππου καὶ Φιλίνης τῆς Θεσσαλῆς, ὃν οἱ Μακεδόνες πόθῳ τοῦ Φιλίππου γένους Φιλίππου προσαγορεύσαντες βασιλεία ἀνέδειξαν μετ' Ἀλέξανδρον, καίπερ ἐξ ἐταίρας γεγονότα, καὶ ἄφρονα συνειδότες εἶναι, διαδέχεται τὴν ἀρχήν, ὥσπερ ἔφαμεν, Ὀλυμπιάδος τῆς ριδ' ἔτει δευτέρῳ. Λογίζεται δὲ αὐτῷ ἔτη ζ' ἡμέρας γὰρ ἄχρι ἐκατοστῆς πεντεκαίδεκάτης Ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου. Κατέλιπε δὲ ὁ Ἀλέξανδρος παῖδας, Ἡρακλέα τε ἐκ Μαρσίνης τῆς Φαρναβάζου, Ἀλέξανδρόν τε ἐκ Ῥωξάνης τῆς Ὑδάρτου τῶν Βάκτρων βασιλέως.

2. Ἀριδαῖον μὲν οὖν Ὀλυμπιάς ἐκτείνειν ἡ μήτηρ Ἀλεξάνδρου. Αὐτὴν δὲ, καὶ τοὺς δύο παῖδας Ἀλεξάνδρου Κασσανδρὸς ὁ Ἀντιπάτρου ἀναιρεῖ, τὸν μὲν αὐτὸς φονεύσας, τὸν δὲ Μαρσίνης Πολυσπέρχοντα πείσας, Ὀλυμπιάδα δὲ καὶ ἄταφον ἐκρίψας, ἀνείπεν αὐτὸν Μακεδόνων βασιλεία. Καὶ ἀπὸ τοῦδε καὶ τῶν ἄλλων

fuisse, uti et nonnullos præterea sequioris ætatis Græcos, qua super re lege Hieronymum de Prato *De Chron. Euseb.* Dissert. part. iii, § 5. Sane et Cedrenus p. 193 hæc scribit : 'Ο τοίνυν πολυμαθῆς καὶ πολυτίτωρ Εὐσέβιος, ἐν τοῖς χρονικοῖς κανόσι, περὶ τῶν Ἀντιόχων καὶ Σελεύκων καὶ Πτολεμαίων, καὶ τῶν μετὰ τὴν ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἐπάνοδον καθη- γησαμένων ἀρχιερέων διεξιὼν ἐν ἐπιτομῇ τάδε φησὶν· Ὁ γοῦν Ἀλέξανδρος ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἔκτον ἔτος ἀγῶν τῆς βασιλείας, Δαρεῖον τὸν Ἀρσάμου χειρῶσάμενος, καθέλει τὴν Περσῶν δυναστείαν, δια- λέσασαν ἀπὸ Κύρου μέχρι Δαρείου ἔτη αλ'. Τῆς δὲ τῶν Μακεδόνων βασιλείας καταρχοῦσής ἀπὸ Κρανταῦ ἕως Ἀλεξάνδρου ἔτη φησὶ, καὶ τούτου τελευτήσαντος, ἐν Βαβυλῶνι, διαδέχονται τὴν ἀρχὴν τῆς μὲν Μακε- δονίας Φίλιππος, τῆς δὲ Ἀσίας Ἀντίγονος, τῆς δὲ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, τῆς δὲ Συρίας Σέλευ- κος ὁ Νικάτωρ, κ. τ. λ. Eusebius, vir eruditissimus, multarumque rerum cognitione nobilis, in chronicis canonibus, de Antiochiis, Seleucis, Ptolemæis, nec non de pontificibus (Judæorum) post reditum Babylone du- ctum gerentibus, breviter disserens, hæc ait : Igitur Alexandrum Macedonum rex sexto regni sui anno, victo Dario Arsami filio, Persarum imperium delevit,

A 1. Post Alexandrum Philippi Macedonibus domi-
nati sunt hi, Macedoniæ nimirum et Græciæ. Ma-
cedonici regni. ante quam id Romani exstinguerent,
hæc ratio fuit.

Aridæus Philippi et Philinæ Thessalæ, quem
Macedones ob Philippicæ familiæ studium Philip-
pum nuneupaverunt, regemque post Alexandrum
constituerunt, licet is ex alia (3) muliere natus es-
set, ejusdemque dementia exploratam haberent ;
hic, ut diximus, in imperium successit centesimæ
ac quartæ decimæ olympiadis anno altero. Nume-
rantur ejus anni septem (4) : regnatum enim ab eo
est usque ad centesimæ quintæ decimæ olympiadis
annum quartum. Porro Alexander filios reliquerat,
Hereuleum e Marsine (5) Pharnabazi filia, et Ale-
xandrum e Roxane Oxiartæ Bactrianorum regis fi-
lia, qui obeunte Alexandro (6) Philippi, statim in
regno Aridæi lucem aspexit.

2. Aridæum Olympias occidit mater Alexandri
Hanc autem, quæ Macedonibus imperabat, nec non
utrumque Alexandri filium, sustulit Cassander Am-
tipatri : et alterum quidem ipse per se confecti,
alterum vero, qui erat e Marsine (7), a Polysper-
chonte occidendum curavit : Olympiadem vero in-
sepultam projecit, seque in Macedoniæ regno ma-
gnopere confirmavit. Ex eo tempore cæteri quoque
præfecti, sublato jam Alexandri genere, regna sibi
asseruerunt. Cassander uxorem sibi copulavit Thes-
salonicam Philippi : exegitque regnans annos xix,

quod a Cyro ad Darium annis manserat cccxx. Jam
ipsum Macedonum regnum a Cranao (sive Carano)
usque ad Alexandrum annos dxviii duraverat. Hoc
autem Babylone mortuo, dominationem excipiunt,
Macedoniæ quidem Philippus, Asiæ autem Antigonus,
D Egypti Ptolemæus Lagi, Syriæ Seleucus Nicanor,
etc.

(1) Hunc titulum nos supplemus.

(2) Eusebius *Præp. ev.* ix, 10, scribit, τοῦ Πορ-
φυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν, Porphyrii æqualis nostri.
Hoc autem loco Græce est Πορφυρίου τοῦ καθ' ἡμῶν
φιλοσόφου, Porphyrii philosophi adversarii nostri.
Armeniacus interpres utrumque expressit. Philo-
sophicam Porphyrii chronographiam memorat Ma-
lala sub finem libri secundi, p. 67.

(3) Interpres Arm. legisse videtur ἐτέρας, alter a,
pro ἐταίρας, scorto.

(4) Codex Arm. hic octo, sed deinde septem.

(5) In textu Arm. Pharsine, at in margine codi-
cis, Marsine, uti Græce est. Vulgo dicitur Bar-
sine.

(6) Codex Arm., prope obitum Alexandri, etc.

(7) Codex Arm. Pharsine.

Jones tabido morbo consumptus obiit. Hujus tempora protenduntur (computato illo item anno quo post Aridæum Olympias regnavit) ab olympiadis sextæ decimæ supra centesimam anno primo usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ annum tertium.

3. Huic succedunt liberi sui Philippus, Alexander, atque Antipater, qui annis tribus mensibusque sex post parentem regnaverunt. Et primus quidem Philippus, qui Elatiæ mortem cum vita commutavit. Tum antipater faventem Alexandro filio (1) Thessalonicam matrem interemit, confugitque ad Lysimachum, a quo etsi unam e filiabus in matrimonium acceperat, nihilominus parī neci traditus est (2). Alexander autem, uxore ducta Lysandra Ptolemæi, coorto sibi bello cum minore fratre Antipatro (3), auxiliatorem invocavit Demetrium Antigoni (4), cognomento obsessorem, a quo etiam occisus est: regnavitque apud Macedones Demetrius. Igitur anni, quibus a Cassandri liberis regnatum est, numerantur ab olympiadis centesimæ et vicesimæ quarto anno usque ad centesimæ et vicesimæ primæ tertium.

4. Jam Demetrius postquam regnasset annis sex a centesimæ et vicesimæ primæ olympiadis anno quarto, usque ad olympiadis centesimæ et vicesimæ tertię annum primum, Pyrrhi Epirotarum regis viribus dejectus est. Regnabat hic vicesimus tertius post Achillem Thetidis filium, censebaturque a Philippi genere ad se imperium Macedonia recidere, propter Olympiadem Alexandri matrem, quæ

A Pyrrho cognomento Neoptolemo (5) oriunda erat. Is septeni mensibus Macedonia potitus est, centesimæ et vicesimæ tertię olympiadis anno secundo: octavo autem mense successit Lysimachus Agathoclis filius, ex Cranone Thessalus, atque olim Alexandri satellites. Hic autem cum Thraciæ et Chersonesi regno jam potiretur, proximæ finitimæque regionis Macedonicæ tyrannidem vi subita invasit (6). Is et Arsinoæ uxoris instinctu Agathoclem filium suum vita exuit, regnavitque a centesimæ et vicesimæ tertię olympiadis anni alterius mensis quinto usque ad centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis annum tertium, nempe annis quinque mensibusque sex, donec in Cori planitie prælio cæsus est a Seleuco Asiæ rege, cognomento Nicanore.

B 5. Sed enim illico post eam victoriam Ptolemæus e Lago et Eurydice filia Antipatri natus, cognomento Ceraunus [id est *iracundia* (7)], Seleucum, cujus beneficiis usus erat et ad quem extorris confugerat, de medio tollit (8), et Macedoniam sibi vindicat. Idem tamen in prælio adversus Gallos obit (9), postquam anno uno et mensibus quinque regnaverat. Ejus ergo regnantis tempora a quarto anno centesimæ et vicesimæ quartæ olympiadis pertinent usque ad mensem quintum anni primi centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis.

6. Ptolemæo successit frater ejusdem Meleager, cui tamen Macedones binis mensibus exactis potestatem, qua indignus visus est, abrogaverunt, accito rege Antipatro ex Cassandri fratre nato, filio nempe

στρατῶν ἑκαστος ἐβασίλευσε, τῆς Ἀλεξάνδρου γενεᾶς διεφθαρμένης. Γήμας δὲ Θεσσαλονίκην τὴν Φιλίππου, βασιλεύων ἐπεβίω ἔτη ιθ', καὶ φθινάδι νόσῳ ἐπιπύων (10) διελύθη.

3. Τοῦτον διαδέχονται οἱ παῖδες, Φίλιππος, [Ἀλεξάνδρος], καὶ Ἀντίπατρος, οἵτινες ἔτη τρία καὶ μῆνας 5' ἐβασίλευσαν μετὰ τὸν πατέρα· πρῶτος μὲν Φίλιππος, καὶ ἐν Ἐλατεῖα ἀποθνήσκει. Ἀντίπατρος δὲ Ἀλεξάνδρῳ τῷ παιδί συμπράττουσαν ἀνελὼν τὴν μητέρα Θεσσαλονίκην εἰς Λυσίμαχον ἐφυγε, καὶ τῶν ἐκείνων θυγατέρων γήμας τινὰ, ὁμοίως ἀνηρέθη πρὸς αὐτοῦ Λυσίμαχου. Ἀλεξάνδρος δὲ γαμῆ μὲν Λυσάνδραν τὴν τοῦ Πτολεμαίου, πρὸς τε τὸν νεώτερον (11) ἀδελφὸν εἰς συμμαχίαν ἐπικαλεῖται Δημήτριον τὸν Ἀντιγόνου, ὅνῃ Πολιορκητῆς ἦν ἐπώνυμον, ἀναιρεῖται τε ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ Μακεδόσιν αὐτὸς ἀρχεῖ Δημήτριος. Τῶν οὖν παίδων Κασσάνδρου τῆς ἀρχῆς ἔτη λογίζονται ἀπὸ τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς [εἰκοστῆς ἀχρὶ] τοῦ τρίτου ἑκατοστῆς εἰκοστῆς πρώτης ὀλυμπιάδος.

4. Δημήτριον δὲ ἔξ ἔτη βασιλεύσαντα Μακεδονίας Πύρρος ἐκβάλλει τῆς Ἡπείρου βασιλεὺς, τρίτος καὶ εἰκοστὸς ἀπ' Ἀχιλλέως τοῦ Θέτιδος ὢν, ὡς ἂν αὐτῷ προσήκουστος τῆς ἀρχῆς μετὰ τὸ Φιλίππου γένος δι' Ὀλυμπιάδα τὴν Ἀλεξάνδρου μητέρα, καί κεινὴν ἐκ Πύρρου τοῦ Νεοπτολέμου γενομένην. Ἐπτά δὲ μῆνας ἀρχεῖ Μακεδόνων· τῷ δὲ ὀδῶν τούτου Λυσίμαχος διαδέχεται ὁ Ἀγαθοκλῆους Θετταλὸς ὢν ἐκ Κρανῶνος, καὶ Ἀλεξάνδρου γεγωνὸς δορυφόρος, Θράκης δὲ τότε καὶ Χερρόνησου βασιλεύων, εἰς γείτονα καὶ ὁμορον τὴν Μακεδονίαν ἐπιδραμὼν, διεδέξατο. Οὗτος Ἀρσινόῃ πισθεὶς τῇ γυναικὶ, Ἀγαθοκλέα τὸν υἱὸν ἐκ τοῦ ζῆν ἤρε, βασιλεὺς δὲ Μακεδονίας ἔτη 5', καὶ μῆνας 5' ἡττάται δὲ ἐν τῇ περὶ Κόρου πεδίον μάχῃ τῇ πρὸς Σέλευκον τὸν τῆς Ἀσίας βασιλέα, ὅνῃ Νικάτωρ ἐπὶ κλησὶς ἦν, ὅτε καὶ τοῦ ζῆν ἀπαλλάττεται.

5. Εὐθύς δ' ἐπὶ τῇ νίκῃ Σέλευκον Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου καὶ Εὐρυδίκης παῖς τῆς Ἀντιπάτρου, ᾧ Κεραυνὸς ἐπὶ κλησὶς ἦν, εὐεργέτην τε θντα ἑαυτοῦ, καὶ ἐκ φυγῆς ὑποδεξάμενον ἀνελὼν, ἤρξεν αὐτὸς Μακεδόνων ὅσπερ Γαλάταις πολεμῶν ἀνιρῆθαι, βασιλεύσας ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας 5'.

6. Τὸν δὲ Πτολεμαῖον Μελέαγρος ὁ ἀδελφὸς διεδέξατο· Μακεδόνες δ' αὐτὸν τῆς ἀρχῆς εὐθύς ἐκβάλλουσιν ἄρξαντα δύο μῆνας, ὡς ἀνάξιον φανέντα· καὶ ἀντ' αὐτοῦ ποιοῦνται βασιλέα Ἀντίπατρον ἀδελφιδοῦν μὲν θντα Κασσάνδρου, υἱὸν δὲ Φιλίππου, κατ' ἀπορίαν γένους βασιλικοῦ. Πέντε δ' αὐτὸν καὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας

(1) Græce παιδί, Armeniace puer. Sed filio dicendum, quia Alexander puer non erat. L.

(2) Ita etiam Justinus xvi, 2; sed Pausanias ix, 7, Antipatrum cæsum ab ipso Alexandro tradit; Diodorus Ecl. xxi, a Demetrio.

(3) In textu Arm. codicis nostri nullum nomen est; in ejus margine scribitur Ptolemæo perperam pro Antipatro, ut rei veritas postulat, et Syncellus comprobatur.

(4) Codex Arm., mendose, Antipatri.

(5) Perperam Arm. cod., filio Neoptolemi.

(6) Ita Græce se habet locus cum historia cœ-

sentiens. Lege et cap. 40, n. 3. At Armeniacus interpretis ait hic: cum neque Thraciæ neque Chersonesi regno adhuc potiretur.

(7) Dic potius fulmen.

(8) Lege Appianum Syriac. 62.

(9) Ita et Diodorus Ecl. xxi, 3, nec non Memnon apud Photium cod. ccxiv, 15.

(10) Non legebat vocabulum ἐπιπύων Arm. interpretis. L.

(11) Græce hic additur Πτολεμαῖον, quod recte abest a codice Armeniaco.

Philippi (1) : neque enim alius e regia stirpe reperi-
tus est. Is rerum potitur diebus quadraginta et
quinque, donec a Sosthene quodam pulsus est,
quia ductando exercitui impar videretur, Brenno
Gallo adventante hoste maximo (2). Illum (3) vero
Macedones Etesiam (4) vocitaverunt, quia nempe
etesiae altero tanto temporis spatio flant. Sosthenes
Brennum quoque profligavit, rerumque summa
duobus omnino annis administrata obiit.

7. Exin Macedonia rege carebat, propterea quod
Antipater et Ptolemæus et Aridaeus rerum curam
gerebant, ita tamen ut nemo supremam potesta-
tem obtineret; scilicet a Ptolemæo (5) usque ad
interregni finem, nempe a centesimæ et vicesimæ
quartæ olympiadis anno quartousque ad sextam et
vicesimam supra centesimam. Hinc cognoscimus
regnavisse Ptolemæum Ceraunum anno uno cum
mensibus quinque, Meleagrum mensibus duobus,
Antipatrum quinque et quadraginta diebus, So-
sthenem duobus annis, reliquum vero tempus in-
terregno esse occupatum.

8. Cum autem Antipater reipublicæ insidias
moliretur, Antigonus natus e Demetrio obsessore
Philaque Antipatri filia imperii cepit habenas. Huic
Gonis Thessalis educato, ideoque Gonatæ dicto,
ascribuntur regni anni omnino quatuor supra qua-
draginta. Is enim Macedonia nondum sibi asserta,
decimo jam anno regnabat, rex nimirum appellatus
anno altero olympiadis vicesimæ tertiæ supra cen-
tesimam : tum Macedoniam primo anno centesimæ

et vicesimæ sextæ olympiadis obtinuit. Hic est qui
Græciam valida manu sibi subdidit. Idem vitam
prorsus ad tertium supra octogesimum annum pro-
duxit; exstinctusque est centesimæ et tricesimæ
quintæ olympiadis anno primo.

9. Huic successit filius Demetrius, qui Libyam
quoque universam subegit, Cyrenemque obtinuit;
bisque patriæ ditioni additis, monarchiam fecit,
atque annis decem dominatus est, ducta uxore
captiva quadam cui nomen fecit Aureolæ, de qua
filium suscepit Philippum, illum scilicet qui primus
cum Romanis bello certavit, et Macedonicæ calami-
tatis causa fuit.

10. Jam vero Philippi patre orbatî tutelam ges-
sit quidam ex regali genere, cognomento Phu-
scus (6), qui mox propter tutelam æquo jure admi-
nistratam rex constitutus est, Aureola quoque col-
locata eidem in matrimonium. Is tamen filios, quos
ex Aureola suscepit, haud aluit, ut imperium Phi-
lippo fraude procul asservaret, quod vita excedens
in eum transtulit. Demetrius (7) cognomento Pul-
cher mortuus est anno altero olympiadis tricesimæ
sextæ supra centesimam. Regnum deinde pervenie-
bat ad Philippum, cujus curator et custos prædi-
ctus Antigonus erat, qui quidem centesimæ tricesi-
mæ nonæ olympiadis anno quarto diem supremum
obiit, postquam annis duodecim (8) curatorem ege-
rat, et duobus vixerat cum quadraginta. Jam Phi-
lippus custode remoto regnum auspicatus est cen-
tesima et quadragesima olympiade, tenuitque annis

ἀρχοντα Σωσθένης τις τῶν δημοτικῶν ἐξελαύνει ὡς ἀδύνατον στρατηγεῖν, Βρέννου τοῦ Γαλάτου ἐπιόντος τοσούτου πολέμου. Καὶ αὐτὸν οἱ Μακεδόνες Ἐτησίαν ἐκάλεσαν, ὅτι χρόνῳ τοσούτῳ οἱ ἐτησίαι πνέουσι. Σωσθένης δὲ Βρέννον ἐξελάτας, καὶ ὅλων ὧν ἐτῶν προστάς τῶν πραγμάτων ἀποθνήσκει.

7. Καὶ γίνεται ἀναρχία Μακεδόσι, διὰ τὸ τοὺς περὶ Ἀντίπατρον καὶ Πτολεμαῖον καὶ Ἀριδαῖον ἀντι-
ποιεῖσθαι μὲν τῶν πραγμάτων, ὁλοσχερῶς δὲ μηδένα προστῆναι· ἀπὸ δὲ τοῦ Πτολεμαίου ἐπὶ τὸ τέλος τῆς
ἐναρχίας, τοῦτ' ἐστὶν ἀπὸ ρκδ' ὀλυμπιάδος ἔτους τετάρτου, ἄχρι τῆς ρκς', Πτολεμαίου μὲν τοῦ Κεραυνοῦ
ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ε' ἀρξάντος, Μελεάγρου δὲ μῆνας θ', Ἀντιπάτρου δὲ ἡμέρας με', Σωσθένους δὲ ἐτῆ θ',
καὶ τοῦ λοιποῦ χρόνου εἰς ἀναρχίαν λογισθέντος.

8. Τοῦ δ' Ἀντιπάτρου τοῖς πράγμασιν ἐπιβουλευόντος, Ἀντίγονος ὁ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ καὶ
Φίλας τῆς Ἀντιπάτρου θυγατρὸς υἱὸς, μεταποιεῖται τῆς ἀρχῆς, ὃς ἐν Γόνις τῆς Θετταλίας γενόμενός τε καὶ
τραφεὶς Γονάτας ἐπεκαλεῖτο. Λογίζεται δὲ αὐτῷ τὰ πάντα ἐτῆ τῆς βασιλείας τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα· ἦν
γὰρ βασιλεὺς καὶ πρὶν τῆς Μακεδονίας κρατῆσαι, ὅλοις ἔτεσι δέκα πρότερον. Οὗτός ἐστιν ὁ τὴν Ἑλλάδα
ἐγκρατῶς χειρωσάμενος. Καὶ βιοῖ μὲν τὰ πάντα ἐτῆ τρία καὶ ὀγδοήκοντα, τελευτᾷ δὲ τῆς ρλε' ὀλυμπιάδος
ἐτει πρώτῃ.

9. Ὃν διαδέχεται υἱὸς Δημήτριος, ὃς καὶ πᾶσαν τὴν Λιβύην ἔλαβε, Κυρήνης τε ἐκράτησε, καὶ κατέσχευεν
ἐτῶν δέκα. Γῆμας δὲ τινα τῶν αἰχμαλώτων, καὶ Χρυσίδα προσειπῶν, Φίλιππον ἐξ αὐτῆς ἔσχευεν τὸν πρῶτον
πολεμήσαντα Ῥωμαίους, καὶ κακῶν αἰτίων Μακεδόσι γενόμενον.

10. Φίλιππον μὲν οὖν ὀρφανευόμενον ἐπετρόπευσεν Ἀντίγονος ἑτερος ἐκ τοῦ βασιλείου γένους, ᾧ Φοῦσκος
ἐπώνυμον ἦν. Αἰχαιὸν δὲ Φοῦσκον εἰς τὴν ἐπιτροπὴν ὀρῶντας οἱ Μακεδόνες ἐστήσαντο βασιλεύειν, καὶ τὴν
Χρυσίδα αὐτῷ ἤρμωσαν. Ὁ δὲ, παίδων γενομένων ἐκ τῆς Χρυσίδος, οὐκ ἀνεθρέψατο, τὴν ἀρχὴν τῷ Φίλιππῳ
παρὰ σώζων, ᾧ δὲ καὶ παρέδωκεν ἀποθνήσκων, ἐπιτροπεύσας μὲν ἐπ' ἐτῆ ιδ', ζήσας δὲ πάντα ἐτῆ μθ'.

(1) Hic Philippus Alexandro Magno venenum pro-
pinasse fertur. Vide Justinum xii, 14.

(2) Lege Diodorum Ecl. xii, 15. Interpres Arm.,
perperam, dum Brennus Galata ejusmodi bello im-
minens supervenit.

(3) Antipatrum Philippi.

(4) Interpres Arm., annum vocitaverunt, quia al-
tero tanto tempore ventus annuus flat. Sed retinenda
propria appellatio etesia. Jam de etesiis Hyginus
Astronom. ii, 4 : Aristæus Apollinis et Cyrenes filius
petii a parente... quem Deus jubet a Jove petere, ut
quo tempore canicula exoriretur, dies quadraginta ven-
tum daret, qui æstui canicula medederetur. Quod jus-
sum Aristæus confecit, et ab Jove impetravit ut ete-
siae flarent : quas nonnulli etesias dixerunt, quod

C quotannis certo tempore exoriuntur : ἔτος enim Græ-
ce, annus est Latine.

(5) Interpres Arm., a Ptolemæis.

(6) Etenim nomen erat Antigonus, ut infra. Huic
cognomentum quoque adhasit Ἐπίτροπος, Tutor.
Vide Athenæum ed. Casaub. p. 251.

(7) Ita codex Arm., in textu Demetrius; sed in
margine Demetrii filius. Tum locus etiam in se-
quentibus a Græco, uti nunc est, textu recedit.

(8) Ita et Syncellus p. 267 B. Quanquam Diodo-
rus apud eundem dicit ix, quæ vera sententia est.
Etenim ab Antigono I ad Philippum fuerunt anni
xix, quorum decem occupavit Demetrius Pulcher,
ix Phuscus tutor. In posteriore Eusebii libro scri-
buntur xv.

quadraginta duobus. Obiit denique secundo anno Olympiadis centesimæ et quinquagesimæ (1), annos octo et quinquaginta natus.

11. Philippi filius Perseus, Demetrio fratre interfecto, annis decem cum mensibus octo regnavit. Namque centesimæ et quinquagesimæ secundæ Olympiadis quarto anno Lucius Æmilius Macedonicas vires ad Pydnam fregit (2); Perseus autem primum in Samothraciam confugit (3), mox se hostibus sponte dedit, translatusque Albam sub custodia vitam agebat, donec post quinquennium decessit.

12. Macedonum res sub eo finem acceperunt: quanquam adhuc Romani liberis illis suisque juris esse permiserunt, honoris ergo dignitatisque propter famam eximiam gloriosi victoriosique imperii Macedonum.

13. Sed enim post decimum nonum annum, qui fuit centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis tertius, Andriscus quidam falso se Persei filium dictavit, ascito etiam Philippi nomine, unde et falsus Philippus vocatus est. Is ope Thracum fretus Macedoniæ dominatum occupavit, tenuitque anno uno, donec prælio superatus ad Thraces confugit, a quibus proditus, Romam vinctus traducitur.

14. Tunc demum Romani spretos (4) Macedones, qui Philippo studuissent, stipendiarios eos fecerunt centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis anno quarto. Itaque post Alexandrum (5), regni

quidem Macedonici, usque ad tempus quo id tributo subjectum est, atque ad Romanorum dominatum, a centesimæ nempe et quartæ decimæ Olympiadis anno altero ad centesimæ et quinquagesimæ septimæ Olympiadis annum quartum, numerantur omnino Olympiades quadraginta tres cum duobus annis; summa autem annorum est CLXXIV.

15. Reges vero Macedonum post Alexandrum Philippi fuerunt hi.

I. Aridæus, idemque Philippus, annis VII.

II. Cassander annis XIX.

III. Cassandri filii annis III, mensibusque VII.

IV. Demetrius obsessor annis VI.

V. Pyrrhus mensibus VII.

VI. Lysimachus annis V, mensibusque V.

VII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno I, mensibusque V.

VIII. Meleager mensibus II.

IX. Antipater Lysimachi (6) diebus XLV.

X. Sosthenes annis II.

XI. Interregni anni II.

XII. Antigonus Gonatas annis XXXIV (7).

XIII. Demetrius (8) annis X.

XIV. Antigonus Phuscus annis XII.

XV. Philippus annis XLII.

XVI. Perseus annis X, mensibusque VIII.

XVII. Libertatis cum legibus propriis anni XIX.

XVIII. Falsus Philippus anno I.

Post quos Romani.

Ὁ δὲ τοῦ Δημητρίου υἱὸς, ὃν οἱ Μακεδόνες Καλὸν ἐπωνόμαζον, χωρὶς τοῦ ἐπιτρόπου ἀπὸ τῆς ρμ' Ὀλυμπιάδος ἀρχὴν ἤρξατο· καὶ ἐβασίλευσεν ἔτεσιν ὅμοις δύο καὶ μ'. τελευτᾷ δὲ δευτέρῳ ἔτει τῆς ρν' (9) Ὀλυμπιάδος, νη' τὰ ὅλα βιούς ἔτη.

11. Περσεὺς δὲ υἱὸς τοῦ Φιλίππου Δημήτριον τὸν ἀδελφὸν ταῖς πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ διαβολαῖς ἀποκτείνας, βασιλεὺς ἔτεσι δέκα καὶ μηνὶν ὀκτώ. Ἐπὶ γὰρ τῆς ρνθ' Ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους Λεύκιος Αἰμίλιος τοὺς Μακεδόνας περὶ τὴν Πύδναν εἶλεν κατὰ κράτος. Περσεὺς δὲ εἰς τὴν Σαμοθράκην ἐφυγεν, εἰτα ἐκουσίως παρέδωκεν ἑαυτὸν δέσμιον τοῖς πολεμίοις, κάκειθεν εἰς Ἀθῆναι μετατεθείς καὶ τηρούμενος μετὰ πέντε ἔτη τελευτᾷ.

12. Τὰ δὲ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τούτου κατελύθη. Καὶ αὐτοὺς Ῥωμαῖοι τότε αὐτονόμους ἀφῆκαν, αἰδούμενοι δῶσαν ἀγαθὴν καὶ μέγεθος ἀρχῆς τῶν Μακεδόνων.

13. Ἐτεῖ δὲ ἐννεακαιδεκάτῳ ἐπὶ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος, εἰς ἔτος τρίτον. Ἀνδρίσκος τις υἱὸν ἑαυτοῦ ψευδόμενος εἶναι Περσέως, καὶ Φιλίππον ἑαυτὸν μετονομάσας, παρ' ὃ καὶ Ψευδοφιλιππος ἐκαλεῖτο, κρατεῖ Μακεδονίας, Θρᾶκας λαβὼν συμμαχοῦς. Ἐνιαυτὸν δὲ κρατήσας, ἐκ παρατάξεως μὲν [ἡττηθεὶς] φεύγει εἰς τοὺς Θρᾶκας, ἐκδοτός δὲ παρ' ἐκείνων δοθεὶς ἀναπέμπεται δέσμιος εἰς τὴν Ῥώμην.

14. Ῥωμαῖοι δὲ Μακεδόνας ἀγαρίστους γενομένους, διὰ τὸ συλλαβέσθαι τῷ Ψευδοφιλίππῳ, ὑποφόρους ἐποίησαν, ἔτει τετάρτῳ τῆς ρνζ' Ὀλυμπιάδος. Γίνονται οὖν μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν, ἀπὸ τῆς ριδ' Ὀλυμπιάδος ἔτους δευτέρου, ἄχρι τῆς ρνζ' τετάρτου ἔτους, ἐν ᾧ κατεδουλώθησαν Μακεδόνες, τὰ πάντα ἔτη ροθ'.

15. Ἀριδαῖος, ὁ καὶ Φίλιππος, ἔτη ζ'.

Κασσάνδρος ἔτη ιθ'.

Κασσάνδρου παῖδες ἔτη γ', μῆνας σ'.

Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς ἔτη σ'.

Πύρρος μῆνας σ' (10).

Λυσίμαχος ἔτη ε', μῆνας ε'.

Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνὸς ἔτος α', μῆνας ε'.

Μελέαγρος ἔτος α', μῆνας θ'.

Ἀντίπατρος Λυσιμάχου ἔτος α' (11), ἡμέρας με'.

Σωσθένης ἔτη β'.

Ἀναχρίας ἔτος α', μῆνας β'.

Ἀντίγονος ὁ Γονάτας ἔτη λδ'.

Δημήτριος ὁ καλὸς ἔτη ι'.

Ἀντίγονος ὁ Φοῦσκος ἔτη ιθ'.

Φίλιππος ἔτη μθ'.

Περσεὺς ἔτη ι', μῆνας η'.

Αὐτονομίας ἔτη ιθ'.

Ψευδοφιλιππος ἔτος α'. E Scaligeri excerptis p.

62-64.

(1) Textus Arminenius et Græcus CLIX; sed delevimus utrobique nonæ. Lege caput 39, n. 3, et posteriore librum.

(2) Interpres Arm., inficete, Leucippus et Acilius Macedonum Pydaniæ partes valide ceperunt.

(3) Lege Diodorum Excerpt., ed. Wessel, t. II, p. 576.

(4) Græce ingratos.

(5) Græce, Alexandrum Magnum.

(6) Ita etiam Græce. Verum superius § 6, hic Antipater dicitur Philippi filius.

(7) Codex Arm. xxxiii, sed facilis litterarum harum confusio.

(8) Deest in cod. Arm. pulcher.

(9) Textus, ut diximus, editus, ρνθ'.

(10) Scribe ζ'.

(11) Dele ἔτος α'.

CAPUT XXXIX.

Thessalorum reges.

1. Thessali et Epirotæ diu paruerunt iisdem qui Macedonibus præsidebant; a Romanis autem libertatem cum jure utendi suis legibus adepti sunt post Philippum in Thessalia armis Titi Romanorum ducis profligatum (1). Sed et ipsi demum stipendiarii Romanorum facti sunt eadem qua Macedones causa.

2. Scilicet post obitum Alexandri his quoque Aridæus, qui et Philippus, imperavit annis septem. Huic successit Cassander Epirotarum et Thessalorum rex annis novemdecim. Tum Philippus ejus filius mensibus (2) quatuor. Deinde et hujus fratres Antipater et Alexander annis duobus mensibusque sex. Item Demetrius Antigoni (3) annis sex totidemque mensibus. Postea Pyrrhus (3*) annis quatuor totidemque mensibus. Deinde Lysimachus Agathoclis annis sex. Mox et Ptolemæus, cognomento Ceraunus, anno uno mensibusque quinque: quem excepit Meleager mensibus duobus: post quem Antipater Lysimachi (4) quinque et quadraginta diebus: post quem Sosthenes anno uno. Consecutum est interregnum duobus annis et mensibus totidem. Exin dominatus est Antigonus Demetrii annis triginta quatuor, mensibusque duobus. Circa hos annos Pyrrhus receptis in ditionem Antigoni copiis, paucisque locis potitus, prælio deinde Derrii (5) a Demetrio filio Antigoni debellatus est, rebusque exutus (6). Brevi tempore post, extincto Antigono, regnavit ejus filius Demetrius annis decem. Post hunc Antigonus Demetrii (7) ejus, qui Cyrenem profectus est (8), et Olympiadis (9) filia Polyclethi Larissæ, annis novem. Hic Achæis suppetias validas ferens Cleomenem Lacedæmonum tyrannum prælio superavit, Spartanosque libertate donavit, ac divinos prope honores apud Achæorum gentem promeritus est (10). Post hunc Philippus Demetrii regnavit annis xxiii cum mensibus ix: tum prælio in Thessalia a Tito duce Romani exercitus debellatus est. A Romanis autem libertatem potestatemque utendi suis legibus acceperunt Thessali itemque reliqui Græci qui vectigal Philippo pendebant.

3. Et primo quidem anno nulli principes in

A Thessalia fuerunt; deinceps vero principes annui suffragiis publicis legi cœperunt. Primus autem creatus est Pausanias Echecrati, Pheræus. Deinde Amyntas Cratetis, Pierius, quo imperante Titus Romanus reversus est. Deinde Æacides Calliæ metropolitani. Deinde Epidromus Andromachi, Larissæus, mensibus octo; reliqua autem ejus anni parte Eunomus Polyclethi, Larissæus, mensibus quatuor. Posthinc Eunomus anno uno. Deinde Æacides Calliæ metropolitani iterum. Deinde Prævilus (11) Phaxiæ, Scotusæus. Deinde Eunomus Polyclethi, Larissæus, iterum. Deinde Androstenes Idalii, Gyrtonius (12). Deinde Thrasymachus Alexandri, Atracius. Deinde Laontomenes Damothonis, Pheræus. Deinde Pausanias Damothonis. Deinde B Theodorus Alexandri, Argivus (13). Deinde Nicocrates Phaxini, Scotusæus. Deinde Hippolochus Alexippi, Larissæus. Deinde Cleomachides Œnei, Larissæus. Deinde Phyrinus Aristomenis, Gomphensis.

4. Eo anno Philippus rex obiit in Macedonia, potestate in filium Perseum translata. Is Thessalis imperaverat, ut dictum est, annis viginti (14) tribus cum mensibus novem, Macedonibus autem annis omnino quadraginta duobus et mensibus novem. Jam vero a centesimæ et quartæ decimæ olympiadis anno altero, quo tempore rebus præpositus est Philippus (Aridæus), usque ad Philippum Demetrii extinctum, cujus obitus incidit in centesimæ et quinquagesimæ olympiadis annum alterum cum quinque mensibus, constantur anni cxxlv, mensesque v.

5. Thessalorum regum summa.

I. Aridæus, idemque Philippus, annis vii.

II. Cassander annis xix.

III. Philippus mensibus iv.

IV. Antipater (15) et Alexander annis ii et mensibus vi.

V. Demetrius annis, vi et mensibus vi.

VI. Pyrrhus annis iii (16) et mensibus iv.

VII. Lysimachus annis vi.

VIII. Ptolemæus, idemque Ceraunus, anno i et mensibus v.

IX. Meleager mensibus ii.

X. Antipater diebus xlv.

XI. Sosthenes anno i.

(1) Legendus Livius xxxii, 40 sqq., tum xxxiii, 52, xxxiv, 1.

(2) Codex Arm. hic annis, sed inferius mensibus.

(3) Codex Arm. Antipatri, quod vitium emendavimus etiam col. 249, n. 4.

(3*) Pyrrhus. Ita est etiam in Veneta editione; sed tamen scribendum omnino est Alexander Pyrrhi filius.

(4) Rursus videtur dicendum Philippi. Vide sup. col. 254, n. 6.

(5) Videtur dicendum Argis.

(6) Legendi sunt Justinus xxv, et Plutarchus in Pyrrho. Jam si scribas superius Argis, dices hic rebusque humanis exutus.

(7) Immerito igitur hic Antigonus videbatur Alcyonei filius Reineccio *Monarch. tert.* p. 129. A Pausania vii, 7, dicitur Antigonus ἀνέψις τῷ Φι-

λίπῳ, καὶ μητέρι αὐτοῦ συνοικῶν, *Philippi patruelis et vitricus.*

(8) Videsis cap. 38, n. 9.

(9) Demetrii uxor erat Phthia; ergo Olympias concubina. Neque huc trahenda videtur Olympias Pyrrhi epirotæ regis filia, quæ Demetrii auxilium imploravit, teste Justino xxviii, 1.

(10) Hæc de Antigono late prædicant Polybius ii, 70; Livius xl, 54; Pausanias ii, 9, vi, 16; vii, 7-viii, 8; Justinus xxviii, 3, 4, et Suidas.

(11) Inferius, *Praviles.*

(12) Ita in margine codicis Arm.; at in textu *Gortynius*. Num *Gortynius*?

(13) Puta ex *Argis amphiloichis.*

(14) Deest hic *viginti* in cod. Arm.

(15) Codex Arm., *Antigonus.*

(16) Superius iv.

XII. Interregni anni 11 et menses 11.

XIII. Antigonos annis xxxiii (1) et mensibus 11.

XIV. Demetrius annis x.

XV. Antigonos annis ix.

XVI. Philippus annis xxiii et mensibus ix.

6. Deinde copiarum duces hi :

Pausanias,	Laontomenes,
Amyntas,	Pausanias (<i>iterum vel</i>
Æacides,	<i>alter</i>).
Epidromus,	Theodorus,
Eunomus,	Nicocratos,
Æacides iterum,	Hioppolochus,
Praviles,	Cleomachides,
Eunomus iterum,	Phyrinus,
Androsthenes,	Philippus (2).
Thrasymachus,	

CAPUT XL.

* *Asianorum et Syrorum reges* (3).

1. Cum Philippus Aridæus sextum jam regni annum exigeret, centesimæ et quintæ decimæ olympiadis tertio anno, Antigonos primus imperavit Asiaticis annis xviii donec octogesimo sexto ætatis anno consumptus est. Hic omnium regum per id tempus multo horrendissimus fuit, peritque in Phrygia, exercitiis (4) cunctis, qui ab eo sibi timebant, in eundem irruentibus centesimæ et decimæ nonæ olympiadis quarto anno.

(1) Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἱ μετὰ τὸν μέγαν Ἀλέξανδρον.
1. Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου ἕκτον ἔτος κατάγοντος τὴν βασιλείαν ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς πεντεκαίδεκατῆς ὀλυμπιάδος ἔτει τρίτῳ. Ἀντίγονος ὁ πρῶτος ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, καὶ ἤρξε μὲν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα, τὰ πάντα βιώσας ἕξ καὶ ὀγδοήκοντα· φοβερώτατος δὲ τῶν τότε βασιλέων γέγονε, καὶ θνήσκει περὶ τὴν Φρυγίαν, πάντων αὐτῷ διὰ φόβον τῶν δυναστῶν ἐπιθεμένων, τετάρτῳ ἔτει τῆς ἑκατοστῆς ἑννεακαίδεκατῆς ὀλυμπιάδος.

2. Ὁ δ' υἱὸς αὐτοῦ Δημήτριος φυγὰς εἰς τὴν Ἑφeson διεσώθη, καὶ τῆς Ἀσίας ἀπάσης ἀποσφαλεῖς, πάντων δεινότερος βασιλεὺς ἔδοξεν εἶναι ἐν τῇ πολιορκίᾳ· ἀφ' οὗ δὴ καὶ Πολιορκητῆς ἐπεκλήθη. Βασιλεύει δὲ καὶ αὐτὸς ἔτη ιζ'. *Porphyrus in Scaligeri excerptis* p. 61.

Ἀελεῖ πολλὰ.

(2) Πτολεμαῖος ὁ Λάγος πρῶτος τῆς Αἰγύπτου μετ' Ἀλέξανδρον βασιλεύσας ἔτη μ', ἐλθὼν εἰς Παλαιάγαν συνάπτει μάχην Δημητρίῳ τῷ Ἀντιγόνου· καὶ νικήσας, ἀναδείκνυσιν Σέλευκον βασιλέα Συρίας καὶ τῶν ἄνω τόπων. Σέλευκος δὲ ἀναβὰς μέχρι Βαβυλώνος καὶ κρατήσας τῶν βαρβάρων, βασιλεύει ἔτη λθ'· διὸ καὶ Νικάνωρ ἐπεκλήθη. *Ab excerptis Scaligeri* p. 58.

(1) Superius annis xxxiv.

(2) Hic *Philippus* desideratur superius § 2. Intellege autem falsum Philippum.

(3) De successoribus Alexandri lege Hieronymum *ad Daniele*, et præsertim de Syriæ regibus et de Ptolemæis. Idem citat Porphyrium, *Polybium*, etc. De Syriæ regibus legis etiam Polychronium a me editum *ad Daniel*, cap. xi, præsertim quia is Porphyrio quoque utitur.

(4) Græce, *dynastis*, quæ vera lectio videtur. Illam etiam confirmant excerpta mea Vaticana Diodori.

(5) Captus est Demetrius in Cilicia, sed in Syriæ Chersonesum deportatus, ut certe Plutarchus ait in *Demetrio*.

(6) Thraciæ utique rex fuit Lysimachus; verumtamen Lydis imperavisse Meleagrum vel Menandrum, auctores sunt Diodorus xviii, 3, nec non Dexippus apud Photium cod. lxxxii.

(7) Syria in utraque provinciarum tributione Laomedonti decreta fuit. Quare haud scimus an hic intelligenda sit *Assyria*, quam Stephanus diserte definit *regionem circa Babylonem*. Sed vide posteriorem Eusebii librum ad olympiadem cxvii. Babylonia autem Seleuco obtigit, uti tradit Arrianus apud Photium cod. xcii, p. 223. Jam vocabulorum

A 2. Ejus vero filius Demetrius, fuga se propiciens Ephesum, saluti consuluit, Asia cuncta ab eo deficiente. Hic quidem omnium regum acerrimus in obsidendis urbibus visus est, ideoque *Obsessoris* cognomen retulit. Regnavit annis septemdecim, vixit omnino quatuor supra quinquaginta. Centesimæ vicesimæ olympiadis primo anno cum patre regnaverat jam biennio, quod item tempus ad annos ejus imperantis septemdecim pertinet. Captus a Seleuco ductus est in Ciliciam (5) centesimæ et vicesimæ olympiadis quarto anno, atque apud illum regio more in *liberali* custodia habebatur, donec quarto anno olympiadis vicesimæ quartæ supra centesimam obiit. Hunc exitum Antigoni et Demetrii res habuerunt.

B 3. Jam vero Lydorum regionibus, quæ ad Thraciam pertinent, imperavit Lysimachus (6), superioribus autem partibus Syriæque (7) Seleucus: quorum uterque jam inde a primo anno olympiadis centesimæ et quartæ decimæ eas dominationes obtinuit (8). Sed enim Lysimachi res (9) prætermittere satius est; a Seleuco autem quid quæve ratione actum sit narrabimus.

4. * Ægypti rex primus Ptolemæus veterem Gazam delatus Demetrium Antigoni filium prælio superavit (10): quo facto regem Syriæ et superioribus partibus Seleucum imposuit. Tum vero Seleucus

Syriæ et Assyriæ haud infrequens confusio est in libris, partim vitio librariorum, partim ipsorum auctorum vel errore vel voluntate. Neque nobis prætermittenda sunt quæ hac super appellatione tradunt veteres. Herodotus quidem vii, 63: Ὑπὸ μὲν Ἑλλήνων ἐκαλέοντο Σύριοι, ὑπὸ δὲ τῶν βαρβάρων Ἀσσύριοι ἐκλήθησαν· quos Græci vocabant Syros, eos barbari Assyriorum nomine indigitabant. Hyginus Fab. cclxxv: *Semiramis Dercelis filia in Syria Babylonem* (condidit). Quare a Plutarcho in *Amatorio*, t. II, p. 753, Semiramis dicitur Syra. Sed et Justinus I. ii, *Assyrii, qui postea Syri dicti sunt*. Lege eundem etiam xviii, 5. Denique Hieronymus in *Isai*. xix, 23: *Doctus lector veteres revolvat historias, et ab Euphrate usque ad Tigrim, omnem in medio regionem Assyriorum fuisse cognoscat. Ergo quos veteres Assyrios, nunc nos vocamus Syros*. Quem locum Hieronymus ab Eusebii nostri opere homonymo, nempe comm. in *Isaiam* sumpsit.

(8) Seleucus, ut diximus, in secunda tantum tributione quam fecit Antipater, provinciam regendam obtinuit. Verum ut Eusebius, ita etiam Iere loquitur Josephus *Antiq.* xii, 1.

(9) Has leges apud Pausaniam *Attic.* cap. 9 et 10.

(10) Legendus Diodorus xix, 80 seqq.

inter barbaros ulterius proventus, victoria regnum A confirmavit, ex eaque dictus est Nicanor (1) (seu victor), sceptroque potitus est annis triginta duobus, orsus videlicet a centesimæ et decimæ septimæ olympiadis anno primo (2), desinensque in centesimæ et vicesimæ quartæ annum quantum, vita ad annum usque septuagesimum quintum producta, quo insidias a familiari Ptolemæi, cognomento Cerauni, passus interiit.

5. Successit filius Antiochus ex Apame perside, qui appellatus est Soter (3) (nempe servator). Hic centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis anno primo obiit, postquam annis LXIV vixerat; regnaverat autem annis XIX, a centesimæ et vicesimæ quintæ olympiadis primo anno, usque ad tertium vicesimæ nonæ supra centesimam. Nati sunt ei e Stratonice Demetrii masculus Antiochus et feminæ Stratonice atque Apame, quarum Apamem Magas (4) duxit uxorem. Stratonicem autem rex Macedoniæ Demetrius.

6. Prædicto Antiocho Soteri vita functo successit in imperium Antiochus, cognomento Deus (5), orsus a centesimæ et vicesimæ nonæ olympiadis quarto anno, vitamque annis adhuc XV (6) propagans. Implicitus in morbum decessit Ephesi centesimæ et tricesimæ quintæ olympiadis tertio anno, postquam annis omnino quadraginta vixisset. Filios suscepit duos, Seleucum, cognomento Callinicum, et Antigonum; filiasque duas e Laodice Achæi (7), quarum alteram Mithridates, alteram Arathes (8) duxerunt uxores.

7. Post eum major natu Seleucus, cognomento, ut diximus, Callinicus, regnum tertio anno olympiadis centesimæ et tricesimæ tertix auspiciatus est, tenuitque ad alterum usque annum centesimæ

et tricesimæ octavæ olympiadis, atque ita annis XXI (9) dominatus est. Ei mortuo (10) succedit filius Seleucus, cognomento Ceraunus. Atque hæc quidem ita se habuerunt.

8. Verumtamen vivente adhuc Callinico Seleuco, Antigonus (11) minor natu frater quietis sortisque suæ impatiens, adiutorem favitoremque nactus est Alexandrum, qui urbem Sardes tenebat, et Laodices matris suæ frater erat (12): denique et Gallis auxiliæribus usus est. Duobus præliis Seleucus in Lydia victoriam nactus est (13), ita tamen ut neque Sardes caperet neque Ephesum, quam urbem Ptolemæus præsidio insidebat. Deinde in Cappadocia adversus Mithridatem, novo prælio coorto, tum militum ejus viginti millia cæsa a barbaris sunt, tum ipse profligatus evanuit (14).

9. Ptolemæus vero, qui et Tryphon (15), Syriæ regiones cum Damasco occupavit (16), Orthosiamque obsidione cinxit (17), quæ quidem soluta est centesimæ et tricesimæ quartæ olympiadis anno tertio, Seleuco illuc appulso.

10. Frater autem Callinici Antigonus magnam Phrygiam peragrans, tributis incolas onerabat. Quin et contra Seleucum copiarum duces mittebat; quo tempore cum a voluptariis suis ministris traditus fuisset barbaris (18), horum manibus elapsus parvo comitatu Magnesiam evasis: crastinaque die Ptolemæi auxiliis fretus prælium felici Marte conseruit: tum et Ziælæ (19) filiam nuptiis sibi copulavit. Deinde anno quarto olympiadis centesimæ et tricesimæ septimæ in Lydia bis armis motis debellatus est (20). Tum etiam circa Choloën certavit cum Attalo (21): et quidem primo anno olympiadis tricesimæ octavæ supra centesimam, Attalum in Thraciam usque fugiens, post pugnam in Caria patratam, vita excēs-

(1) Vulgo *Nicator*; sed *Nicanor* etiam apud Chorenensem *Hist.* II, 1, Græcosque nonnullos.

(2) Hoc est celeberrimum initium epochæ Seleucidarum, qua super re legendus magnus Norisius *de epochis Syromacedonum* dissert. II, 1.

(3) Propter Gallos debellatos, quam victoriam legis apud Lucianum in *Zeuxi*.

(4) Vocabulum *Magas* corruptum est in codice Arm. Res tamen perspicue constat e Pausania *Attic.* VII. Erat autem Magas Ptolemæi Philadelphi frater, Cyrenesque rex vel præfectus. Magæ regis Cyrenæi pinguedinem narrat Athenæus XII, 12, p. 550.

(5) Huic regi putatur Berosus *Historiam* suam obtulisse. Vide Tatianum *orat.* cap. 36.

(6) Codex Arm. XIX, quod inendum statim hic coarguitur, et ter deinde inferius.

(7) Ille Achæus regem se postea dixit. Polyb. IV, 48. Imo Achæus, de quo loquitur Porphyrius, senior est. Qui autem se regem dixit, junior.

(8) Intellige Cappadociæ regem. Jam *Arathes* pro *Ariathes* scribitur etiam a Memnone apud Photium cod. CCXXIV, 32.

(9) Bene in posteriore libro bis legitur XX, in tabulis nempe regum et in canone.

(10) En Eubius seu Porphyrius mentionem nullam faciunt captivitatis Callinici apud Parthos, quam tamen scriptores aliquot, quos inter magni nominis homines Vaillantius, Frœlichius atque Eckhelius, sibi persuasisse videntur. Merito igitur hanc opinionem

refutavit summus Vicecomes *Iconogr. gr.* III, 382.

(11) Hic est Antiochus Hierax. In codice tamen Arm. constanter scribitur *Antigonus*.

(12) Quærendum de hoc; nam Ptolemæus quidem, qui mox occurreret, frater erat Berenices, quam Laodice uxori primæ superinduxit Antiochus, cognomine Deus, Callinici et Hieracis parens.

(13) Puta adversus Ptolemæum Tryphonem seu Evergetem (qui Berenici sorori vindex venerat) atque adversus ejusdem Ptolemæi auxiliares.

(14) Copias Seleuci internecione cæsas, ipsumque Seleucum aliquandiu desideratum narrat Plutarchus *Apophth.*, ed. Paris. t. II, p. 184, et *De fraterno amore*, p. 489.

(15) Ptolemæus Evergetes dicitur *Tryphon* etiam a Trogo *prolog.* XXVII, et XXX.

(16) Aucherus Damascusum et Orthosiam obsessas ait.

(17) Cave huc trahas locum I Machab. XV, 37, qui est de Tryphone, alio Syriæ tyranno, Τρύφων ἐξ ἐμβάς εἰς πλοῖον, ἐφυγεν εἰς Ὀρθωσίαν, *Tryphon* navigio conscenso *Orthosiam* fuga erasit.

(18) Hi videntur Galli mercenarii.

(19) Ita codex Arm., *Ziælæ*. Jam de *Zeilæ* Nicomedis Bithynorum regis filio lege Memnonem apud Photium cod. CCXXIV, 23. Verum Justinus XXVII, 3, dicit Antigonum hujus (sive Antiochi) socerum *Artamenem* Cappadociæ regem.

(20) Lege Justinum XXVII, 5.

(21) Pergami rege. Pausan. *Attic.* VIII.

sit. Jam et Seleucus cognomento Callinicus, frater A Antigoni, postero anno exstinctus est.

11. Huic successit filius Alexander, qui maluit dici Seleucus, ab exercitu autem Ceraunus vocitatus est. Is habuit etiam fratrem nomine Antiochum. Cum tribus annis Seleucus patrum imperium rexisset, a quodam Nicanore Gallo in Phrygia ex insidiis interimitur (1) circa olympiadis centesimæ tricesimæ nonæ annum primum.

12. Successorem habuit Antiochum fratrem, quem Babylone accitum creavit regem exercitus (2), qui-que Magni (3) cognomentum sortitus est, atque annis xxxvi imperavit, a centesimæ scilicet et tricesimæ nonæ olympiadis anno altero, usque ad centesimæ et quadragesimæ octavæ item alterum. Is Susa profectus atque in superiores satrapias, manu B cum Elymæis conserta (4), internecione cæsus est, relictis duobus liberis Seleuco et Antiocho.

13. Ex his Seleucus in patris locum successit est anno tertio olympiadis centesimæ et quadragesimæ octavæ, annisque duodecim in imperio superfuit usque ad olympiadis quinquagesimæ primæ annum primum, vixitque omnino annis sexaginta.

14. Exstincti locum Antiochus frater inedit, cognomento Epiphanes (5), rebusque præfuit annis undecim, a tertio nimirum anno centesimæ et quinquagesimæ primæ olympiadis ad primum usque quinquagesimæ quartæ supra centesimam.

15. Epiphane Antiocho adhuc superstite, regnum adiit filius duodennis (6) Antiochus, cognomento Eupator, quicum anno uno mensibusque sex pater vivebat. Mox Demetrius *, quem Seleucus pater Romanis obsidem tradiderat, fuga se Roma subducens (7) ad Phœnicie urbem Tripolim appulit, Lysiam pueri tutorem cum ipso Antiocho peremit, regnumque invasit olympiadis centesimæ et quinquagesimæ quartæ anno quarto: idque retinuit usque ad centesimæ quinquagesimæ septimæ olym-

piadis annum quartum. Huic Soter cognomentum fuit, mansitque imperium annis duodecim: tandemque coorto sibi regni causa prælio adversus Alexandrum, quem mercenarii milites prætereaque Ptolemæi regisque Attali copiæ firmabant, vita orbatus est (8).

16. Itaque Alexander Syria potitur anno tertio olympiadis centesimæ quinquagesimæ septimæ, regnatque annis quinque, donec quarto centesimæ et quinquagesimæ octavæ morte occumbit belligerans cum Ptolemæo qui Demetrio Demetrii filio opem ferebat prope urbem Antiochiam: quippe ibi pugna pugnata est, quo in tumultu Ptolemæus (9) ipse desideratus est.

17. Exinde bellum sustentavit Demetrius **, quem diximus Demetrii filium. Cum igitur manus consensuissent Demetrii qui Seleucia, et Antiochus Alexandri filius qui a Syria Antiochus (10) urbe adventabat, superior discessit Demetrius, primoque anno olympiadis centesimæ et sexagesimæ regni habenas capessivit. Mox altero anno copias contra Arsacem Babylonem atque in superiores provincias educebat: tum sequente anno, qui tertius erat centesimæ et sexagesimæ olympiadis, eundem captum Arsaces transferri ad Parthos atque in custodia haberi jubebat. Is Nicanor (nempe victor) dictus est ob Antiochum Alexandri filium victum: tum etiam Siderites, quia ferrea vinctus compede abductus est atque in custodia asservatus.

18. Demetrii vero frater, natu minor nomine Antiochus, in urbe Sida educatus, ex qua cognomen- C tum quoque Sidetæ reportavit, fratris cladem et vincula edoctus, Sida relicta, ad occupandam Syriam profectus est centesimæ et sexagesimæ olympiadis quarto anno, idque regnum tenuit annis novem. Hic Judæos vi subdidit, obsessæque urbis mœnia evertit, et gentis optimates occidit centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadis anno secundo (11). Tum

(*) Οὗτος ὁ Δημήτριος ὑπὸ Σελεύκου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ δοθεὶς ὁμηρος εἰς Ῥώμην, φυγὼν εἰς Τρίπολιν Φοινίκης ἐν ἡμέραις. . . παρεγένετο: καὶ ἐπελθὼν Λυσίαν τε ἐπίτροπον Ἀντιόχου τοῦ παιδὸς ἀναιρεῖ, καὶ αὐτὸν Ἀντίοχον παραδίδωσι ἐν ταῖς ὅλαις ἡμέραις. . . τοσαύτην κατακτησάμενος ἀρχὴν. Κατὰ τοῦτου Πτολεμαῖος τε συμμαχεῖ Ἀλεξάνδρῳ διὰ μισθοφόρων ξένων, καὶ Ἀτταλὸς ὁ Περγᾶμου βασιλεὺς ὁ καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν πρὸς δὴ ἀντιταττόμενος ὁ Δημήτριος τελευτᾷ ἰσ' ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. Καὶ κρατεῖ τῆς Συρίας Ἀλέξανδρος ὁ ὑποταγμένος ἔτη ε' καὶ ἀναιρεῖται πολεμῶν τῷ Πτολεμαίῳ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν κατὰ χρόνον θνήσκει. Ab excerptis Scaligeri p. 71, sed non sine varietate.

(**) Τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦτου τοῦ προδρόμου υἱοῦ Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς πεσόντος ἐν τῇ πρὸς Πτολεμαίων μάχῃ, μερίζεται ἡ τῆς Συρίας ἀρχὴ εἰς τε Δημήτριον τὸν Δημητρίου υἱὸν ὀρμώμενον ἐκ τῆς Σελευκείας, καὶ εἰς τὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου ὀρμώμενον ἐκ Συρίας καὶ Ἀντιοχείας. Ἀλλὰ τοῦτον ὁ Δημητρίου Δημήτριος τάχιστα νικήσας χειροῦται τὴν ἀρχὴν ἔτη γ' ὅθεν καὶ Νικάνωρ ἐκλήθη. Στρατεύσας δὲ ἐπ' Ἀρσάκην εἰς Βαβυλῶνα, αἰχμάλωτος γίνεται ὑπὸ Ἀρσάκου, καὶ εἰς τὴν Παρθικὴν ἀναχθεὶς ἐφρουρεῖτο σιδηρωθεὶς, ὅθεν καὶ Σιδηρίτης ἐλέγετο ὕστερον. Ab excerptis Scaligeri, p. 71, cum aliqua varietate.

(1) Lege Polybium iv, 48.

(2) Vide Polybium v, 40.

(3) Vox Magni abest hic a codice Arm., relicta minus vocis lacuna. Ea tamen vox et mox legitur, et bis in posteriore libro.

(4) Propter fanum spoliatum.

(5) Hic Judæos vexavit. Recole cap. 18, n. 7.

(6) Ab Appiano Syr. xlv Eupator dicitur annos novem natus adivisse regnum post fata parentis.

(7) Legesis Polybium xxxi, 49 sqq., et Zonaram

D lib. ix, 25.

(8) Josephus Antiq. xiii, 2.

(9) Nempe Philometor. Consule cap. 22, n. 2, et lib. I Machab. xi, 18.

(10) Antiochia infensa erat Demetrio II propter immanem cladem pridem sibi illatam a Judæis Demetrio prædicto opitulantibus. Lege I Machab. xi, 45 seqq.

(11) Apud Aucherum, tertio.

quarto ejusdem olympiadis centesimæ et sexagesimæ secundæ cum centum et viginti militum milibus irruebat in eum Arsaces, qui strategemate etiam usus fratrem ejus Demetrium captivitate solutum emittebat in Syriam. Antiochus autem dum ingruente hieme barbaros angusto loco persequitur, in pugna æstu vulneratur et obit (1) anno ætatis quinto supra tricesimum. At ejus filium tenera ætate Seleucum, qui erat in patris comitatu, Arsaces captivum abduxit, regiōque more custodiendum curavit.

19. Cæterum Antiocho quinque liberi nati sunt, tres nempe mares et feminæ duæ. Prior itemque altera filia Laodice audiverunt, uno nomine duabus communi. Tertius Antiochus, quem itemque sorores morbus exstinxit. Quartus Seleucus quem cepit Arsaces. Quintus tandem Antiochus, idemque Cyzicenus, qui cum apud Craterum eunuchum aleretur, terrore Demetrii Cyzicum se fuga contulit cum Cratero aliisque Antiochii famulis.

20. Itaque cum alter quidem frater cum sororibus diem supremum obiisset; solus autem natu minimus superesset Antiochus, qui et ejus fugæ causa Cyzicenus appellatus est; denuo Demetrius ab Arsace expeditus anno altero centesimæ et sexagesimæ secundæ olympiadi regno præesse cœpit, post annos decem in captivitate transactos. Statimque a postliminio Ægypto mentem intendens, Pelusium profectus est: sed mox resistente sibi Ptolemæo Physcone pedem retulit: namque et exercitu, cui erat invisus (2), parum alacri ad bella utebatur. At vero Ptolemæus ira flagrans, misit regem Asianis Alexandrum (3) filium Alexandri, seu dicitatum

A Alexandri filium, qui cum emptus a Ptolemæo putaretur, Zabinæ (4) cognomen apud Syros nactus est. Prælio prope Damascum inito victus Demetrius Tyrum confugit: verum illuc prohibitus ingredi, dum fugam navi molitur cæsus interiit centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno primo: adeo ut regnaverit ante captivitatem annis tribus, post reditum autem annis quatuor.

21. Demetrium consecutus est filius ejusdem Seleucus, qui statim matris calumniis interemptus est. Res ergo ad Antiochum minorem natu fratrem recidebant centesimæ et sexagesimæ quartæ olympiadis anno altero. Is anno tertio Zabinam fregit, qui ne cladi superesset, veneno mortem hausit. Regnavit autem Antiochus annis undecim usque ad centesimæ sexagesimæ sextæ olympiadis quartum annum: eoque numero unicus etiam annus concluditur, quo frater ejus Seleucus potestatem retinuit. Idem vocitatus est Grypus (id est naso aduncum præditus [5]) itemque Philometor. Hic adventante Antiocho qui materno genere frater erat, paterno autem patruelis (6), et cognomento ut paulo ante diximus Cyzicenus, potestate abdicata pergebat Aspendum; quamobrem etiam Aspendius appellatus est idem cui Grypo et Philometori agnomen erat.

22. Postquam Antiochus Aspendum secesserat, rerum potiebatur centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis anno primo Cyzicenus Antiochus. Sed enim mox secundo anno ejusdem olympiadis redibat Aspendo Antiochus, Syriamque occupabat, præter quamdam partem (7) Cyziceno adhuc obnoxiam. Ergo imperium bifariam divisum est: quod Grypus

(1) 19. . . κῆσαι αἰχμάλωτον βασιλικῶς ἐφύλαττεν. Ἦν Ἀντίοχῳ καὶ τοῦ Σελεύκου τούτου νεώτερος υἱὸς ὁ Ἀντίοχος ὁ ἐν Κυζικίῳ παρὰ Κρατερῷ τῷ εὐνούχῳ τρεφόμενος, διὰ θεός τοῦ Δημητρίου, ὃς διὰ τοῦτο Κυζικηνὸς ἐπεκλήθη.

20. Ὁ τοίνυν Δημήτριος ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀρσάκου, ὡς εἴρηται, κατελθὼν, βασιλεύει. Πτολεμαῖος δὲ ἀγανακτήσας, ὅτι τῷ Πηλουσίῳ προσέβαλεν ὁ Δημήτριος, ἅτε τῶν κατ' Αἰγύπτου πραγμάτων ἐχόμενος πέμπει βασιλέα τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρον, ὡς υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ὃς διὰ τὸ ὡς ἀγοραστὸς εἶναι νενομίσθαι τοῦ Πτολεμαίου. Ζαβινὰς ἐπεκλήθη πρὸς τῶν Σύρων. Συμβολῆς δὲ περὶ Δαμασκὸν γενομένης, ἡττηθεὶς ὁ Δημήτριος φεύγει εἰς Τύρον, κακεῖ καλυπόμενος εἰσέλθειν, πλοῖον ἐπιβάς κατεκόπη, βασιλεύσας πρὸ μὲν τῆς αἰχμάλωτας ἑτῆ τρία, μετὰ δὲ τὴν κάθοδον ἑτῆ ὄ.

21. Διαδέχεται δὲ τὸν Δημήτριον Σέλευκος ὁ υἱὸς, καὶ εὐθὺς ἐκ διαβολῆς τῆς μητρὸς ἀποθνήσκει. Ἀντίοχος δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ νεώτερος παραλαμβάνει τὰ πράγματα τῆς ἑκατοστῆς ἐξηκοστῆς τετάρτης ὀλυμπιάδος ἔτει δευτέρῳ, καὶ τρίτῳ ἔτει νικᾷ τὸν Ζαβινᾶν· ὁ δὲ τὴν ἡττάν μὴ ἐνέγκας φαρμάκῳ ἑαυτὸν διεχρήσατο. Βασιλεύει δὲ ἑτῆ ια', ἀχρι τοῦ τετάρτου ἔτους τῆς ἑκατοστῆς ἐξηκοστῆς ἑκτῆς ὀλυμπιάδος· συναριθμεῖται γὰρ ὁ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Σελεύκου ἐνιαυτὸς τῆς ἀρχῆς εἰς τοῦτον. Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. Κατιόντι δὲ τῷ ὁμομητρίῳ ἀδελφῷ Ἀντίοχῳ (8) καὶ ἀνσιψὶ τὰ ἐκ πατρὸς τῷ ἐπικληθέντι Κυζικηνῷ, περὶ οὗ πρὸς ὀλίγου εἰρήκαμεν, ἐκχωρεῖ τῆς ἀρχῆς ἀπελθὼν εἰς τὴν Ἀσπενδον, ὅθεν καὶ Ἀσπενδιος ἐκλήθη, ὁ αὐτὸς καὶ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ ἐπικαλούμενος.

22. Τοῦ τοίνυν Ἀντίοχου εἰς τὴν Ἀσπενδον ἐκχωρήσαντος, ἄρχει ἀπὸ τῆς ρεζ' ὀλυμπιάδος ἔτους τοῦ πρώτου ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. Τῷ δὲ δευτέρῳ τῆς αὐτῆς ὀλυμπιάδος κατεῖσι πάλιν ἀπὸ τῆς Ἀσπενδῶν ὁ Ἀντίοχος. Καὶ κρατεῖ μὲν αὐτὸς τῆς Συρίας, ὁ δὲ Κυζικηνὸς τῆς Κοίλης. Διαιρεθεῖσις δὲ τῆς ἀρχῆς, ὁ μὲν Γρυ-

(1) Ita rem diserite narrat etiam Chorenensis D Hist. II, 2: Tum Arsaces cum centum et viginti milibus inde regreditur, cui se Antiochus saviente hieme, prælio obiecti in loco angusto, ubi ipse una cum exercitu interiit.

(2) De Syrorum odio in Demetrium propterejus crudelitatem leg. Diomed. Excerpt., ed. Wess., t. II, p. 592.

(3) Int. Arm., absurde, Alexandrum Ium, ex υἱόν.

(4) Zabina Syriace est emptus.

(5) Hic est Armeniaca vox nova GODMGHEAM, quæ videtur explicanda aduncus (id est naso aduncum præditus).

(6) Grypus et Cyzicenus, filii uterque Cleopatraz, quæ nupsit primum Demetrio II, a quo Grypi mater effecta est; mox Antiocho Sidetæ, ex quo suscepit Cyzicenum. Erant autem Sidetes et Demetrius II filii uterque Demetrii I, ideoque fratres.

(7) Græce nominatim, Cælen, seu Calesyriam, quod vocabulum interpret. Arm. non intellexit. LEOP.

(8) Hactenus apud Scaligerum pro Ἀντίοχῳ legabatur ἀγίτρωχῳ. abnorme nulliusque sensus vocabulum; nunc Armenius interpret veram nos lectionem edocet.

usque ad centesimæ septuagesimæ olympiadis quartum annum insedit, annis post reditum quindecim in regia potestate versatus : ita ut annis omnino sex supra viginti regnaverit, nempe undecim imperio integro, quindecim bifariam diviso.

23. Jam ipse Cyzicenus a centesimæ sexagesimæ septimæ olympiadis primo anno dominatus est, primo autem centesimæ septuagesimæ primæ defunctus, postquam annis octodecim regnaverat, et quinquaginta vitam produxerat. Porro necis ejus ratio ejusmodi fuit. Grypo Antiocho eo quod diximus tempore factis functo, Seleucus hujus filius adducto exercitu urbes plurimas subigebat. At vero Cyzicenus Antiochus contractis Antiochiæ copiis manus infelici Marte conseruit : tum equo inter hostes elatus, quum jam capiendus esset, educto gladio ipse sibi vitam exhaustit. Quo facto regnum universum cum ipsa Antiochia in Seleuci potestatem redactum est.

24. Contra eum tamen bellum aluit residuus Cyziceni filius Antiochus. Reapse prælio in Cilicia prope urbem Mopsuestiam patrato, victoriam Antiochus adeptus est. Seleucus autem in urbem fuga elapsus, sciscitabatur a civibus num se agnoscerent (1) : cumque se agnitum audisset, ne vivus combureretur, manus illico sibi attulit.

25. Tum fratres ejus, qui gemini dicebantur, Antiochus et Philippus cum exercitu adventantes vi urbem ceperunt, fratrisque ulciscendi causa

A eandem subverterunt. Hos tamen Cyziceni filius armis petiit ac debellavit : atque ex his quidem Antiochus Seleuci frater pugna excedens, equo temere oberrans, in Orontem amnem delapsus vortice haustus periit.

26. Reliqui erant, qui de regno inter se decertarent, Philippus Seleuci frater Grypo Antiocho natus, et Antiochus Cyziceni filius. Hi orsi ab anno primo (2) olympiadis centesimæ septuagesimæ primæ non sine delectis exercitibus, Syriæ partem singuli tenebant, bellumque pro Syriæ universitate gerebant, donec superatus Antiochus ad Parthos se fuga recepit. Idem postea per Pompeium sibi conciliatum agebat, ut in Syriam reduceretur : verum hic pecunia ab Antiochenis accepta, nullam illius curam gessit, urbiq[ue] libertate proprioque jure frui concessit. Interim et Alexandrini missis legatis. Menelao, Lampone et Callimandro rogabant illum (3), ut digresso Alexandria Ptolemæo Dionysio (4) Ægypti regnum una cum Ptolemæi filiabus capesseret. Verum ipse morbo gravatus interiit.

27. Imperio excidit etiam Philippus (5), de quo antea diximus (6), Grypi filius ac Tryphænæ (7) Ptolemæo octavo genitæ. Cum autem averet Ægyptum adire, propterea quod ipsum quoque per id tempus Alexandrini cives ad imperium accersebant, Romanus Syriæ proconsul Gabinus (8) Pompeii legatus negotium disturbavit. Igitur Syriaticorum

πὸς παρατείνει ἄχρι τῆς ἑκατοστῆς ἐβδομηχοστῆς ὀλυμπιάδος τοῦ τετάρτου ἔτους, ἔτη μετὰ τὴν χάθοδον ἐπιζήσας δεκαπέντε, ὡς ἄρξαι τὰ πάντα εἰκοσι ἔξ, ἔνδεκα μὲν καθ' ἑαυτὸν, πεντεκαίδεκα δὲ τῆς ἀρχῆς διηρημένης.

23. Ὁ δὲ Κυζικηνὸς κρατήσας ἀπὸ τῆς ρξ' ἔτους πρώτου τελευτᾷ ἔτει πρώτῳ τῆς ρα' ὀλυμπιάδος, βασιλεύσας μὲν ἔτη ιη', βιοῦς δὲ τὰ πάντα ἔτη ν'. Τελευτᾷ δὲ τοῦτον τρόπον. Ἀποθανόντος γὰρ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου κατὰ τὸν εἰρημένον χρόνον, Σέλευκος ὁ τοῦτου παῖς ἐπελθὼν μετὰ δυνάμειος πολλὰς πόλεις προσηγάγετο. Ἀντίοχος δὲ ὁ Κυζικηνὸς προσαγαγὼν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας τὴν δύναμιν, καὶ παραταξάμενος ἐνικτῆθ' ἔξενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ἵππου αὐτοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους, καὶ μέλλων συλλαμβάνεσθαι, ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. Τῆς δὲ βασιλείας ὁ Σέλευκος ἐγκρατὴς γενόμενος παρέλαβε τὴν Ἀντιόχειαν.

24. Πρὸς δὲ τοῦτον ἐπολέμει τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς γενόμενος Ἀντίοχος. Γενομένης δὲ μάχης ἐν τῇ Κιλικίᾳ περὶ πόλιν τὴν ὀνομαζομένην Μοψουεστίαν, ἐνίκησεν ὁ Ἀντίοχος. Σέλευκος δὲ φυγὼν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πυθόμενος τοὺς ἐγγωρίους ὅτι διεγνώκασιν αὐτὸν ζῶντα κατακαῦσαι, φθάσας ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν.

25. Οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ οἱ κληθέντες δίδυμοι, Ἀντίοχος τε καὶ Φίλιππος, ἐπιφανέντες μετὰ δυνάμειος, καὶ τὴν πόλιν βίᾳ χειρωσάμενοι μετήλθον τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀδελφοῦ, κατασκάψαντες τὴν πόλιν. Ἐπελθὼν δὲ ὁ τοῦ Κυζικηνοῦ υἱὸς μάχῃ αὐτοὺς νικᾷ. Καὶ τούτων Ἀντίοχος μὲν ὁ τοῦ Σελεύκου ἀδελφὸς ἀπὸ τῆς μάχης ἐλαύνων τὸν ἵππον, καὶ καταφυγὼν εἰς τὸν Ὀρόντην, ὑπὸ τοῦ ρεῖθρου κατεφθάρη.

26. Λοιπῶν δὲ δυντῶν τῶν ἀμφισβητούντων περὶ τῆς βασιλείας Φιλίππου, τοῦ Σελεύκου μὲν ἀδελφοῦ, υἱοῦ δὲ τοῦ Γρυποῦ Ἀντιόχου, Ἀντιόχου τε τοῦ παιδὸς τοῦ Κυζικηνοῦ, ἀπὸ τρίτου ἔτους τῆς ρα' ὀλυμπιάδος ἐρξάμενοι, καὶ δυνάμειος ἀξιολόγους ἔχοντες, καὶ μέρους τῆς Συρίας ἐπικρατοῦντες διεπολέμουν πρὸς ἀλλήλους περὶ τῆς Συρίας. Καὶ ἡττηθεὶς Ἀντίοχος εἰς Πάρθους ἀπέφυγε, καὶ ὕστερον Πομπηίῳ ἑαυτὸν ἐνεχείρισεν, ὡς ὑπ' αὐτοῦ καταγραφόμενος εἰς τὴν Συρίαν· ὁ δὲ λαβὼν παρ' Ἀντιοχείων χρήματα, τοῦ μὲν οὐκ ἐφρόντισεν, αὐτόνομον δὲ τὴν πόλιν ἔλασε. Περσέων δ' ἐπ' αὐτὸν Μενέλαον καὶ Λάμπωνα καὶ Καλλιμαχίδον Ἀλεξανδρέων, ὅπως Πτολεμαίου τοῦ Διονύσου τῆς Ἀλεξανδρείας ἐκστάντες, αὐτὸς ἐλθὼν τῆς Αἰγύπτου βασιλεύσῃ μετὰ τὴν θυγατέρα τοῦ Πτολεμαίου, νόσῳ συσχεθεὶς ἐτελεύτησε.

27. Καταλείπει δὲ καὶ Φίλιππος ὁ τοῦ Γρυποῦ καὶ Τρυφαίνης τῆς Πτολεμαίου τοῦ οὐδῶτος υἱὸς ὁ προεირημένος. Καὶ κατιέναι θέλοντα αὐτὸν εἰς τὴν Αἴγυπτον (μετεπέμψαντο γὰρ καὶ τοῦτον τότε οἱ Ἀλεξανδρεῖς ἐπὶ

(1) Græce, intelligensque decretum a popularibus D Romani.
ut se vivum comburerent. Idque unice verum est. L.

(2) Græce, tertio.

(3) Nempe Antiochum.

(4) Interpres Arm., perperam, Dionysi filio.

(5) De Philippi et Seleucidarum fine nihil aliud pene tradunt tot Syriaticorum rerum scriptores, nisi quod in Syriæ regnum Tigranes Armenius succaserit, de quo lege Justinum xl, 1, qui cap. 2 ait Tigrani successisse Syrum Antiochum, post quem

PATR. GR. XIX.

(6) Interpres Arm. ponit hoc comma post Ptolemaum, atque de quibus antea diximus. Nos Græce adhæsimus, ὁ προεირημένος.

(7) De Tryphænâ recole dicta cap. 22. Adde jam Scaligerum, qui in adnot. ad Græca Eusebii, pag. 430, Tryphænâ Cleopatram a sorore ejusdem Cleopatram, Lagidarum regina ultima, jam diu distinxit.

(8) De hoc magistratu Gabinii lege Cassium Dionem xxxix, 55.

regum successio hactenus deducta finem nacta est.

28. Sunt autem Asianorum et Syrorum reges singillatim hi.

- I. Asianis imperavit Antigonos annis xviii.
- II. Demetrius obsessor superioribus regionibus et Syriæ annis xvii.
- III. Seleucus Nicator annis xxxii.
- IV. Antiochus Soter annis xix.
- V. Antiochus Deus annis xv.
- VI. Seleucus Callinicus annis xxi.
- VII. Seleucus Ceraunus annis iii.
- VIII. Antiochus Magnus annis xxxvi.
- IX. Seleucus (1) annis xii.
- X. Antiochus Epiphanes annis xi.
- XI. Antiochus hujus filius anno i et mensibus vi.

- XII. Demetrius Soter annis xii.
- XIII. Alexander annis xv (2).
- XIV. Demetrius Demetrii annis iii.
- XV. Antiochus Sidetes annis ix.
- XVI. Demetrius iterum (3) annis v.
- XVII. Antiochus Grypus annis xxvi.
- XVIII. Antiochus Cyzicenus annis xviii (4).
- XIX. Philippus Grypi annis... (5) sub quo Syriacæ dominationi finis est impositus.

Post quos Romani.

CAPUT XLI.

De præcipuis auctoribus e quibus hoc opus excerptum est (6).

Romanorum reges, qui a Romulo, quique ab Augusto usque ad nostram ætatem exstiterunt, et Romanorum consules a Julio Cæsare usque ad nos, nunc age jam addam (7) tot memoriis scripto consignatis quas hactenus coacervavi atque hic ordinatim digessi ex Alexandro Polyhistore, ex

Abydeno qui Assyrias Medicasque historias scripsit, e Manethonis tribus Ægyptiacorum monumentorum libris, e Cephalionis *novem Musarum* libris, e Diodori *Bibliotheca* quadraginta voluminibus quibus breviter historiam usque ad Caium Cæsarem texuit, e Cassii Longini octodecim libris quibus olympiades ccxxviii (8) complexus est, e Phlegontis liberti Cæsaris (9) quatuordecim (10) libris quibus olympiades ccxxix summam continentur, e Castoris libris sex quibus pertingit a Nino usque ad clxxxv olympiadem, e Thalli libris tribus *Memoriarum* ab Ilio capto usque ad clxvii (11) olympiadem, e Porphyrio denique nostræ ætatis philosopho ab Ilio capto usque ad Claudii dominationem.

B

CAPUT XLII.

Tempora Romanorum.

1. Nunc demum ad tempora imperii Romanorum veniendum est, quod ita appellari cœpit septima olympiade qua Romulus Romanam urbem condidit: ex ipso autem tum huic urbi tum reliquis quæ in ejus ditone fuerunt appellatio parta est: namque ante prædictam ætatem modo Latini, modo Aborigines, aliisque temporibus aliter dicti sunt.

2. Itaque post Ilium captum regnavit, apud illos Æneas Anchisæ ejusque poster, quotquot ante Urbem conditam eidem genti præfuerunt. Et eorum quidem historiam, præter ipsos Romanos, alii quoque plurimi nominatimque Græci summam scripserunt: quo tamen ex numero duos tantum nostri hujus argumenti præclaros testes invocabimus: et statim quidem Dionysium qui *Romanæ historiæ Commentarios* confecit, et præter reliquam materiam Romanas origines primo suo libro strictim persecutus est ab Ænea ejusque posteris

τῆν ἀρχὴν) Γαβίνιος ὁ τῆς Συρίας ἀρχων Ῥωμαῖος ἐπαρχος ὢν τοῦ Πομπηίου ἐπέσχε· καὶ οὕτως ἡ βασιλικὴ διαδοχὴ ἡ κατὰ Συρίαν ἀχρι τούτων φθάσασα κατελύθη.

28. Ἐἰσὶν οὖν ἐφεξῆς Ἀσίας καὶ Συρίας βασιλεῖς οἷδε·

Ἀντίγονος ἐδασίλευσε τῆς Ἀσίας ἔτη ιη'.
Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς τῶν τε ἀνω πόλεων καὶ Συρίας ἔτη ιζ'.

Σέλευκος ὁ Νικάτωρ, ἔτη λβ'.

Ἀντίοχος ὁ Σωτήρ, ἔτη ιθ'.

Ἀντίοχος ὁ Θεός, ἔτη ιε'.

Σέλευκος ὁ Καλλίνικος, ἔτη κα'.

Σέλευκος ὁ Κεραυνός, ἔτη γ'.

Ἀντίοχος ὁ μέγας, ἔτη λς'.

Σέλευκος ὁ Φιλοπάτωρ, ἔτη ιβ'.

Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανής, ἔτη ια'.

Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, ἔτος α', μῆνας ς'.

Δημήτριος ὁ Σωτήρ, ἔτη ιβ'.

(1) Græce, *Seleucus Philopator*.

(2) Ita etiam Græce, sed superius uterque textus quinque.

(3) In textu Arm. hic quidem scribitur oloz, posteriore autem libro in tabulis regum olaz, quæ videntur incognitæ voces: utroque autem in loco scribitur in margine iterum.

(4) Cod Arm. xvii, sed idem supra n. 23, xviii, cum Græco consentiens.

(5) Græce annis ii, et cod. Arm. in regum laterculis.

D (6) Hunc titulum nos addidimus.

(7) Locus hic in codice Arm. perplexus valde est.

(8) Nolim ergo me col. 223, not. 4 cogitavisse de Hippiâ quasi libelli nostri olympiadum auctore.

(9) Nempe *Adriani*.

(10) Suidas scribit xvi. Librum hujus operis decimum tertium aut xiv laudat Origenes in *Celsum* ii, 14, 33; decimum tertium Eusebius noster in posteriore libro ad annum mxxlviii.

(11) Apud Aucherum clxv.

regibus usque ad Iliæ conceptum (1) : a quo auctore ego quidem necessaria quæque et commoda præsentī instituto parce mutuans, hac ratione disponam.

CAPUT XLIII.

E Dionysii *Halicarnassei Romanæ Historiæ libro primo.*

De primis Romæ incolis (2).

1. Urbem * dominatricem universæ terræ et maris, quæ nunc a Romanis incolitur, veteres chronographi habitata a barbaris aiunt, Siculis videlicet gente indigena. Ante hos autem utrum alios colonos habuerit an vacua fuerit, nemo magnopere affirmare potest. Jam sublapsis temporibus eandem bello diutino antiquis dominis Aborigines eripuerunt, qui eatenus sine mœnibus sparsim atque vicatim montes insederant. Deinde Pelasgi alique aliquot Græci regionem tenuisse dicuntur, hique olim quidem Aborigines, postea vero Latini dicti sunt a Latino rege qui calente Iliaco bello rerum potiebatur. Sexdecim demum peractis ætatibus urbem Romulus ædificavit et auxit, opumque ac legum maiestatem iuexit.

2. Atque hic denuo ad orationis suæ textum revertens hæc ipsa verba conscribit : Aborigines*, a quibus Romanum genus propagatum est (3), quidam ejusdem Italiæ indigenam peculiaremque populum aiunt. (Porro Italiam appello littus universum Ionici sinus marisque Tyrrheni tertiamque terræ partem quam Latini obtinebant (4).) Nomen eorum interpretantur *principes, capita gentis vel primigenios* : de aliorum autem scriptorum sententia hac illac aberrantes vocantur, quia nempe ex

pluribus regionibus convenerunt : rursus alii colonias ceteras a Libybus (5) illuc venisse dicunt : eruditissimi denique scriptorum Romanorum Græcos fuisse aiunt qui olim in Achaia habitaverint, multisque ante Trojanum bellum ætatibus turmatim inde migraverint. Tum etiam diserte addit : et rei quidem veritas latet ; ut ego tamen opinor, ex ea gente sunt qui modo Arcades appellantur : namque hi primi Ionico sinu transmissi, in Italia consederunt, duce Ænentro Lycaonis filio, qui post Zeum et Phoroneum quintus erat, ætate septima et decima ante Troicum bellum. Jam Ænentro in montibus vitam agente, provincia Ænentrīa dicta est, coloni autem Ænentrīi, qui deinde Itali audierunt ab Italo rege, unde et regio universa nomen Italiæ contraxit. Italo successit Morges, a quo Morges appellati. Præterea et Ænentri frater, cui nomen Peucetio, colonis pariter ex Arcadia deductis prope sinum Ionicum sedes fixit, ex eoque populis factum est nomen Peucetiis. Hæc omnia opinabili doctrina tradit.

3. At deinde (6) Pelasgorum colonias Græcas venisse in Italiam ad communem cum Aboriginibus incolatum. Tum et ipsis Pelasgis Tyrrhenorum nomen esse inditum, regionique universæ Tyrrheniæ, de Tyrrheni cujusdam eorum principis nomine.

4. Insuper Evandrum** ex Græcia Palantioque urbe Arcadica cum classe trajecisse, in iisque demum Italiæ locis substituisse, in quibus deinde contigit ut Roma urbs conderetur. Arcadas item tradit Græcas litteras in Italiam secum vexisse, nec

(*) Τὴν ἡγεμόνα γῆς καὶ θαλάσσης ἀπάσης πόλιν ἦν νῦν κατοικοῦσι Ῥωμαῖοι, παλαιότατοι τῶν μνημονευομένων λέγονται κατασχεῖν βάρβαροι Σικελῶν, ἔθνος αὐθιγενές. Τὰ δὲ πρὸ τούτων, οὐθ' ὡς κατεῖχετο πρὸς ἐτέρον, οὐθ' ὡς ἔρημος ἦν, οὐδεὶς ἔχει βεβαίως εἰπεῖν. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀβοριγίνες αὐτὴν παραλαμβάνουσι, πολέμῳ μακρῷ τὸν ἔχοντας ἀφελόμενοι, οἱ τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ τοῖς ἥρεσιν ὄκουν ἀνευ τειχιῶν καμνηδὸν καὶ σποράδες. Ἐπεὶ δὲ Πελασγοὶ τε καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τινὲς ἀναμιχθέντες αὐτοῖς συνήραντο τοῦ πρὸς τοὺς ὁμοετρίμους πολέμου· μέχρι μὲν τοῦ Τρωικοῦ πολέμου τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀβοριγίνων ὀνομασίαν ἔτι αἰῶντες, ἐπὶ δὲ Λατίνῳ βασιλεύς, ὃς κατὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐδυνάστευσε, Λατίνῳ ἀρξάμενοι καλεῖσθαι. Ῥωμύλου δὲ τὴν πόλιν οἰκίσαντος ἐκκαίδεκα γενεαὶς τῶν Τρωϊκῶν ὕστερον, κ. τ. λ. *Ex libro 1, 9.*

(**) Τοὺς δὲ Ἀβοριγίνας ἀφ' ὧν ἄρχει Ῥωμαίων τὸ γένος, οἱ μὲν αὐτόχθονας Ἰταλίας, γένος αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γινόμενον, ἀποφαίνουσιν. Ἰταλίαν δὲ καλῶ τὴν ἀκτὴν σύμπασαν, ὅσῃν ὁ Ἰόνιός τε κόλπος καὶ Τυρρηνικός καὶ τρίται περιέχουσιν ἐκ γῆς Ἀλπεῖς· καὶ τὴν ὀνομασίαν αὐτοῖς τὴν πρώτην φασὶ τεθῆναι, διὰ τὴν γενέσεως τοῖς μετ' αὐτοὺς ἄρχειν, ὥσπερ ἂν ἡμεῖς εἰποιμεν γενάρχας ἢ πρωτογόνους. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν ἀνεστῆσθαι τινὰ καὶ πλάνητας, ἐκ πολλῶν συνελθόντας χωρίων. Ἄλλοι δὲ Λιγύων ἀποίκους μυθολογοῦσιν αὐτοὺς γενέσθαι· οἱ δὲ λογιστάτοι τῶν Ῥωμαίων συγγραφέων Ἑλλήνας αὐτοὺς εἶναι λέγουσι τῶν ἐν Ἀχαΐᾳ πρὸς οἰκήσαντων, πολλαῖς γενεαῖς πρότερον τοῦ πολέμου τοῦ Τρωϊκοῦ μεταναστάντας. Τὸ μὲν οὖν ἀληθὲς ὥπως ποτ' ἔχει, ἀδύνατον· εἰ δ' ἔστιν ὁ τούτων λόγος ὀρθός, οὐκ ἂν ἐτέρου τινὸς εἴησαν ἀποικοὶ γένους, ἢ τοῦ καλουμένου νῦν Ἀρχαδικοῦ· πρώτοι γὰρ Ἑλλήνων οὗτοι περαιωθέντες τὴν Ἰόνιον κόλπον ὥκησαν Ἰταλίαν, ἀγοντες αὐτοὺς Οἰνώτρον τοῦ Λυκαονος· ἦν δὲ πέμπτος ἀπὸ τοῦ Αἰεῖο καὶ Φορωνέως. Ὁ δὲ Οἰνώτρος ἐπικαίδεκα γενεαῖς πρότερον τῶν ἐπὶ Τροίαν στρατευσάντων, ὥκισε ἐπὶ τοῖς ὄρεσιν· ἐκαλεῖτο δὲ ἢ τε χώρα Οἰνωτρία, καὶ οἱ ἄνθρωποι Οἰνωτροί. Βασιλεὺς αὐτοῖς Ἰταλὸς, ἀφ' οὗ μετωνομάσθησαν Ἰταλοί. Τούτου δὲ τὴν ἀρχὴν Μόργης διεδέξατο, ἀφ' οὗ Μόργητες ἐκλήθησαν, κ. τ. λ. *Ἡ δὲ et reliqua sparsim libro 1, 10-12.*

(***) Μετὰ δ' οὐ πολὺν χρόνον στόλος ἄλλος Ἑλληνικός εἰς ταῦτα τὰ χωρία τῆς Ἰταλίας κατάγεται, ἐκ Παλαντίου πόλεως Ἀρχαδικῆς ἀναστὰς· ἤγειτο δὲ τῆς ἀποικίας Εὐανδρος. Αἰρῶνται λόφον, ὃς ἐστὶ νῦν ἐν μέσῳ τῆς Ῥωμαίων πόλεως. Λέγονται δὲ καὶ γραμμάτων Ἑλληνικῶν χρῆσιν εἰς Ἰταλίαν πρώτοι διακομίσαι Ἀρχάδες, καὶ μουσικὴν τὴν δι' ὀργάνων, νόμους τε θέσθαι. *Cap. 31-33.*

(1) Absurde interpres Arm., *usque ad Ilii captivitatem*, quia *Ilii* loco *Iliæ*, et στήλην non *concepit*, sed *captivitatem* intellexit.

(2) Hunc titulum nos supplemus.

(3) Codex Arm., *dominatum est*, quia ἄρχει ita explicavit interpres.

(4) Ita Armenius interpres magnopere recedit a Græco, uti nunc quidem se habet. Arbitror vocabulum Ἀλπεῖς ab eo non fuisse intellectum.

(5) Interpres Arm. legit Λιβύων pro Λιγύων.

(6) Cap. 17-30.

non instrumenta musica, postremo leges ab iisdem A esse propositas.

5. Post hos etiam Herculem classem aliam Græcorum appulisse, prædictaque loca insedissee quibus olim nomen erat Saturnia (1), unde regio quoque universa Saturnia dicta fuit. Porro ab Hercule procreatum ibidem filium Latinum, qui Aboriginum terram rexerit, ex quo his Latinorum nomen adhæserit: quumque Latinus absque liberis obiisset, Æneam Anchisæ filium imperio esse potitum.

6. Jam hæc omnia rursus ad compendium conferens hujuscemodi verbis concludit: "Collectitiæ gentes, quæ morum quoque genere cum indigenis mixtæ sunt (2), et quarum ex cinno gens Romana conflata est, antequam ea, quam modo habent, urbs incolis frequentaretur, hæ sunt. Primo quidem Aborigines, qui Siculos sedibus pepulerunt, Græcam originem ex Peloponneso ducebant, atque, ut opinor, cum Ænotro ex ea quæ nunc Arcadia dicitur migraverunt. Deinde Thessali qui huc confluerunt ex ea quæ olim Hæmonia, nunc vero Thessalia appellatur. Tertio loco Pelasgi (3), qui cum Evandro ex Arcadia et urbe Palantio venerunt. Posthinc turma quædam eorum qui ad Peloponnesiacum bellum (4) socios se Herculi addiderant, accessit. Ad extremum ii qui cum Ænea incolumes ex Ilio, Dardano aliisque Trojanis urbibus evaserunt.

CAPUT XLIV.

Ex eodem libro. De tempore Æneæ in Italiam adventus.

1. Ilium, inquit, captum est æstate jam desinente, diebus septemdecim ante hiemale (5) solstitium, mense Elaphebolione (6), prout Athenienses tempora supputant. Porro supererant, qui eum annum post solstitium implebant, dies quinque (7). Jam septem et triginta post expugnationem diebus videntur mihi Achæi res ejus urbis composuisse, legationesque ab iis qui secesserant excepisse, atque foedus cum iisdem sacramento firmasse. Sequentem autem anno, qui erat ab expugnatione primus (8), post autumnale æquinoctium, Trojani, relicta patria, Hellespontum trajiciebant, factaque in Thraciam exscensione, ibidem hiemem transigebant: quo in loco alios quoque profugos expectabant, seque ad maritimum cursum simul omnes persequendum parabant. Igitur incunte vere consensit navibus e Thracia solvebant, perque interjecta spatia Siciliam usque meabant, quam ad regionem appulsis annus ibi finitus est, dum alteram hiemem permisti Elymis in Siculis urbibus degunt. Tum idoneo ad navigandum tempore, relicta insula, Tyrrhenum æquor tranabant, et denique Laurentum in Aboriginum littore media eadem æstate tenebant. Mox ea regione subacta Lavinii lares figebant. Atque ita secundus post captum Ilium annus

(*) Μετὰ τοὺς Ἀρχάδας ἄλλος ἀφικνεῖται στόλος Ἑλληνικὸς, ἄγοντος Ἡρακλέους. Περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὑπέμειναν, καὶ πορίζονται λόγον, ὃς ὑπὸ τῶν τότε ἀνθρώπων Σατόρνιος ἐλέγτο, καὶ ἄλλη δὲ ἀκτὴ σύμπασα Σατορνία ὀνομαζομένη. Λέγουσι δὲ τινες αὐτὸν καὶ παῖδα ἐν τοῖς χωρίοις τούτοις καταλιπεῖν Λατῖνον, [ὃν] ἀνδρωθέντα τὴν Ἀβοριγίνων ἀρχὴν παραλαβεῖν. Τούτου δὲ ἀπαιδὸς τελευτήσαντος, περιττῆναι τὴν ἀρχὴν εἰς Αἰνεῖαν τοῦ Ἀγγίζου. Cap. 34-43.

(**) Τὰ μὲν δὴ συνελθόντα ἔθνη, καὶ κοινωσάμενα τοὺς βίους, ἐξ ὧν τὸ Ῥωμαίων γένος ὤρμηται, πρὶν ἢ νῦν ἔχουσιν οἰκισθῆναι πόλιν, ταῦτά ἐστιν. Ἀβοριγίνες μὲν πρῶτον, οἱ Σικελεῖς ἐξανέστησαν ἐκ τούτων τῶν χωρίων, Ἕλληνες ὄντες τὸ ἀρχαῖον ἐκ Πελοποννήσου, τῶν σὺν Οἰνύτρῳ μετενεγκαμένων τὴν οἰκίαν ἐκ τῆς καλουμένης νῦν Ἀρχαδίας. Ἐπει' οἱ μεταστάντες ἐκ τῆς τότε μὲν Αἰωνίας, νῦν δὲ Θετταλίας καλουμένης, Πελασγοί. Τρίτοι δὲ οἱ σὺν Εὐάνδρῳ παραγενηθέντες ἐς Ἰταλίαν ἐκ Παλαντίου πόλεως. Μετὰ δὲ τούτους τῶν σὺν Ἡρακλεῖ στρατευομένων Πελοποννησίων Ἐπειοὶ τε καὶ Φεβεῖται οἷς καὶ τρωϊκὸν τι ἐμείμικτο. Τελευταῖοι δὲ οἱ διασωθέντες σὺν Αἰνεῖᾳ Τρώες ἐξ Ἰλίου τε καὶ Δαρδάνου καὶ τῶν ἄλλων Τρωϊκῶν πόλεων. Cap. 60.

1. Ἴλιον μὲν γὰρ ἦλω τελευτῶντος ἤδη τοῦ θέρους, ἐπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ἐξόδῳ φθινόκτου μηνὸς βαρρηγιῶνος, ὡς Ἀθηναῖοι τοὺς χρόνους ἀγροῦσι. Περιτταὶ δὲ ἦσαν αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον ἐκπληροῦσαι μετὰ τὴν τροπὴν εἰκοσι ἡμέραι. Ἐν δὲ ταῖς ἑπτὰ καὶ τριάκοντα, ταῖς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως διαγενομέναις τὰ τε περὶ τὴν πόλιν οἶμαι διοικήσασθαι τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τὰς πρεσβείας ἐπιδέξασθαι τὰς παρὰ τῶν ἀφροσφύτων, καὶ τὰ ὄρκια ποιήσασθαι πρὸς αὐτοὺς· τῷ δ' ἐξῆς ἔτει, πρῶτον δὲ μετὰ τὴν ἄλωσιν, περὶ τὴν μετοπωρινὴν ἰσημερινὰν ἄραντες οἱ Τρώες ἐκ τῆς γῆς, περασιοντοὶ τὸν Ἑλλήσποντον· καὶ καταχθέντες εἰς τὴν Θράκην, αὐτοὺς διατρίβουσι τὴν χειμερινὴν ὥραν, δεχόμενοι τε τοὺς ἐτι συνιόντας ἐκ τῆς φυγῆς, καὶ παρασκευαζόμενοι τὰ εἰς τὸν ἀπόπλουον. Ἐκ δὲ τῆς Θράκης ἀναστάντες ἑαρος ἀρχομένου, τελοῦσι τὸν μεταξὺ πλοῦν, ἀχρι Σικελίας· ἐκεῖ δὲ ὁρμισαμένοις αὐτοῖς τὸ ἔτος τοῦτο τελευτᾷ, καὶ διατρίβουσι τὸν δεῦτερον χειμῶνα, τὰς πόλεις συνοικίζοντες τοῖς Ἑλύμοις ἐν Σικελίᾳ. Πλωτῶν δὲ γενομένων ἄραντες ἀπὸ τῆς νήσου, περῶσι τὸ Τυρρηνικὸν πέλαγος, καὶ τελευτώντες εἰς Λωρεντὸν ἀφικνοῦνται, τὸν Ἀβοριγίνων αἰγιαλὸν, μεσούσης θερείας. Λαθόντες δὲ τὸ χωρίον, οἰκίζουσιν ἐν αὐτῷ Λαυνῖον, τὸν δεῦτερον ἀπὸ τῆς ἀλώσεως ἐκπληρώσαντες ἐνιαυτὸν. Καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς ἔγω δόξης, δεδῶλωται μοι. Αἰνεῖας δὲ κατασκευάσας ἱεροῖς τε καὶ τοῖς ἄλλοις κόσμοις ἀποχρώντως τὴν πόλιν, ὧν τὰ πλείστα ἐτι καὶ εἰς ἐμὲ ἦν, τῷ

(1) Interpres Arm., *Saturnius*; idque ad Herculem incaute retulit, cum reapse fuerit loci seu collis nomen.

(2) Ita Arm. interpres.

(3) Pelasgos distinxit ab Evandri sociis ipse Armenius interpres, col. 269. Ergo, ut in Græco textu, ad priorem potius periodum vocabulum illud referendum est.

(4) Ita Arm. interpres.

(5) Ita codex Arm. cum Græce nunc sit *æstivum*.

D Sed enim et Lapis Dionysii interpres videtur legisse *vernum*.

(6) Ita codex Arm. Est autem hic *Februarius*, uti H. Stephanus certe definit; *Thargelion* autem videtur *Aprilis*.

(7) Textus Græcus editus, *dies viginti*. Scaliger *De emend. temp. lib. 1, p. 43*, scribendum censet *dies xxi*.

(8) Codex Arm., *sequente etiam anno ante captam* (Trojam).

circumactus est. Hæc ego, prout mea sententia ferebat, exposui. Cæterum Æneas fanis aliisque ornamentis plurima urbis loca instruebat, quæ meæ adhuc ætate partim supersunt, et sequente anno, qui tertius post discessum erat, Trojanis tantummodo imperabat; quarto tamen regnum quoque morientis Latini sibi vindicabat, jure videlicet affinitatis hereditatisque quæ ad Laviniam defuncto Latino perveniebat. Tum paulo post pergit dicere: His de causis cum bellum pugnaque atrox coorta esset, Latinus et Turnus cum aliis multis desiderati sunt, superiores autem discesserunt Æneæ socii: atque regnum affinitatis jure ad se devolutum Æneas obtinebat, idque annis tribus post Latini necem regēbat, donec anno quarto consumptus bello est.

2. Et paucis interjectis ait: Postquam Æneas mortali vita migraverat, anno post illum captum prorsus septimo Latinorum princeps cœpit esse Euryleon, qui Ascanius in exilio (1) fuerat appellatus. Deinde narrationem persequens ait: Cum octavo et tricesimo regni anno obiisset Ascanius, regia dignitas ad Silvium Ascanii fratrem recidit, qui Æneæ natus erat posthumus ex Lavinia Latini filia. Et paulo inferius dicit: Silvio undetriginta annis potestate functo, Æneas filius in regnum successit, qui annis undetriginta (2) dominatus est. Post hunc Latinus quinquaginta annis et uno. Post hunc Alba undequadriginta annis. Post Albam Epistum (3) sex cum viginti annis. Deinde Capys annis octo et viginti. Deinde Calpetus annis tredec-

A cim potestatem tenuit. Deinde Tiberinus octo annis regnavit. Hic prælio occubuit quod in fluvii cujusdam ripa patratum dicitur: equo nimirum in vorticem annis excussus cognominem fluvium sibi fecit, qui cum antea diceretur Alba (4), mox Tiberis appellatus est.

3. Tiberini successor regnavit Agrippa anno uno supra quadraginta. Post Agrippam Amulius (5) acer Deoque (6) invisus tyrannus undeviginti annis. Hic deorum contemptor machinas ad simulanda fulmina struxit, et tonitruum sonitus imitatus est, ut terrore percussis hominibus, divino quasi honore dignus haberetur. Sed enim imbribus fulminibusque in ejus domum irruentibus, lacus item regię adjacens præter consuetudinem in ejusdem domum exundavit: atque ita ille cum universa domo sua exterminatus est. Et nunc etiam quadam in parte, lacu deficiente, subsidentibus aquis et fundo æquoris quieto, cubiculorum rudera aliorumque ædificiorum vestigia se produnt.

4. Jam qui huic in imperium successit Aventius (7) (de quo unus e collibus septem, qui intra Romanam urbem sunt, nomen contraxit) triginta et septem annis dominatus est. Post hunc Procas annis octo et viginti. Postea Amulius qui contra fas regnum Numitori majori fratri interceptum tyrannice tenebat annis quadraginta duobus. Jamvero interfecto Amulio a filiis sacræ (8) puellæ, sicuti mox dicemus, Romulo et Remo, illo, inquam, mortuo legitimum dominationem adibat Numitor matris ju-

μὲν ἑξῆς ἐνιαυτῶ, τρίτῳ δὲ ἀπὸ τῆς ἐξόδου, Τρωῶν ἐβασίλευσε μόνον· τῷ δὲ τετάρτῳ τελευτήσαντος Λατίνου, καὶ τὴν ἐκεῖνον βασιλείαν παραλαμβάνει, τῆς τε κηδείας οἰκειότῃ τῆς πρὸς αὐτὸν, ἐπικλήρου τῆς Λαύνας γενομένης μετὰ τὸν Λατίνου θάνατον. Πολέμου δὲ ἐκ τῶν ἐγκλημάτων τούτων γενομένου καὶ μάχης ἰσχυρᾶς, Λατίνος μὲν ἀποθνήσκει καὶ Τυρρὸς καὶ τῶν ἄλλων συγχοί· κρατοῦσι δ' ὅμως οἱ σὺν Αἰνείᾳ· ἐκ δὲ τούτου τὴν ὑπὸ τῷ κηδεστῇ γενομένην ἀρχὴν Αἰνείας παραλαμβάνει· τρία δὲ βασιλεύσας ἔτη κατὰ τὴν τοῦ Λατίνου τελευτήν, τῷ τετάρτῳ θνήσκει κατὰ πόλεμον. Cap. 64.

2. Αἰνείου δ' ἐξ ἀνθρώπων μεταστάντος ἐβδόμῳ μάλιστα ἔτει μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, Εὐρυλέων παρέλαβε τὴν Λατίνων ἡγεμονίαν, ὁ μετονομασθεὶς Ἀσκάnius ἐν τῇ φυγῇ. Cap. 65.

Ἀσκανίου δὲ ὀγδῶ καὶ τριακοστῷ ἔτει τῆς βασιλείας τελευτήσαντος, παρέλαβε τὴν ἡγεμονίαν Σιλουῖος, ἀδελφὸς ὢν Ἀσκανίου, μετὰ τὸν Αἰνείου θάνατον γενομένου ἐκ Λαύνας τῆς Λατίνου θυγατρὸς. Cap. 70.

Σιλουῖου δ' ἐνδὸς δέοντα τριάκοντα ἔτη κατασχόντος τὴν ἀρχὴν, Αἰνείας υἱὸς αὐτοῦ διαδεξάμενος τὴν δυναστείαν, ἐνὶ πλείω τριάκοντα ἔτων ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ τούτον, ἐν καὶ πεντήκοντα Λατίνος ἤρξεν ἔτη. Ἀλβας δὲ μετὰ τούτον ἐνδὸς δέοντα τετταράκοντα ἔτων ἐβασίλευσε. Μετὰ δὲ Ἀλβαν Κάπετος ἐξ ἐπὶ τοῖς εἴκοσι. Ἐπειτα Κάπυς δυοῖν δέοντα τριάκοντα. Μετὰ δὲ Κάπυν Κάλπετος ἄχρι τρισκαίδεκα ἔτων κατέσχε τὴν ἀρχήν. Ἐξῆς δὲ Τιβερίνος ὀκταετῇ χρόνον ἐβασίλευσε· τελευτήσαι δὲ τούτον ἐν μάχῃ παρὰ ποταμῷ γενομένην λέγεται· παρενεχθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ ρεύματος, ἐπώνυμον ἑαυτῷ κατέλιπε τὸν ποταμὸν, Ἀλβουλιαν καλούμενον πρότερον.

3. Τιβερίνου δὲ διάδοχος Ἀγρίπας ἐν καὶ τετταράκοντα ἐβασίλευσεν ἔτη. Μετὰ δὲ Ἀγρίπαν, Ἀλλάδης, τυραννικὸν τι ῥήγμα καὶ θεοῖς ἀπεχθόμενον, ἐνδὸς δέοντα εἴκοσι, ᾧ περιφρονοῦντι τὰ δαιμόνια κατεσκευάστο κεραυνῶν τε μνημάτα καὶ κτύποι βρονταῖς ἐμφορεῖς, οἷς δεδίττεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ὡς θεὸς ἤξιον. Ὀμβρῶν δὲ καὶ κεραυνῶν εἰς τὸν οἶκον κατασκηψάντων, τῆς τε λίμνης, παρ' ἣν οἰκῶν ἐτύγγανε, πλημμύραν οὐκ εἰλωθυῖαν λαβούσης, κατακλυσθεὶς πανοικίος ἀπόλλυται. Καὶ νῦν ἐτι διαλείπουσης τῆς λίμνης ἐν μέρει τιτὲ, ὅταν ὑπονοστήσῃ τὸ νάμα, καὶ σταθερὸς ὁ βυθὸς γένηται, παστάδων ἐρείπια καὶ ἄλλα οἰκήσεως ἵχνη φαίνεται.

4. Αὐσεντίνος δὲ μετὰ τούτου τὴν δυναστείαν διαδεξάμενος, οὗ τῶν ἐπὶ λόφων τις ἐπώνυμος ἐγένετο τῶν συμπεπολισμένων τῇ Ῥώμῃ, τριάκοντα καὶ ἐπτὰ ἔτη τὴν ἀρχὴν κατέσχε. Πρόκας δὲ μετὰ τούτον ἔτη εἰκοσι καὶ τρία. Ἐπειτα Ἀμούλιος, ὃς οὐ σὺν δίκῃ τὴν βασιλείαν κατασχὼν Νεμέτωρι προσήκουσαν, ὃς ἦν

(1) Arm. interpretes, *fuga*.

(2) Græce xxxi.

(3) Græce *Capetus*.

(4) Ita cod. Arm. Jam ne corrigam *Albula*, ut est in Græco, vetat me Diodorus infra col. 281, qui Græco etiam scribit *Alba*. Confer etiam col. 283.

(5) Græcus textus vulgatus pro *Amulius* habet Ἀλλᾶδης, non tamen sine variis lectionibus Ἀλλῶ-

D dios et Ἀλλάδιος.

(6) Græce, *disiuce*.

(7) Dicerem cum vulgato Græco *Aventinas*; nisi codices Græci collem etiam *Aventium* aliquando appellarent.

(8) Utitur interpretes Arm. eodem epitheto quo appellat etiam divina Biblia cap. 18, v. 5.

venum pater. Porro altero imperantis Numitoris anno, qui erat post Ilium captum tricesimus secundus supra quadringentesimum (1), coloniam amandabant Albani Romulo et Remo ducibus, Romamque condebant eodem (2) septimæ olympiadis anno, quo vincebat stadium Daicles (3) messenius, atque Athenis imperabat Charops decennalis potestatis anno primo.

Idem scriptor sequentia etiam prædicto libro addit, vario modo Romanæ urbis historiam traditam esse ostendens.

CAPUT XLV.

De urbe Roma condita.

1. Cum magnopere disputatum sit de Urbe condita, nempe de ædificii tempore et de ejusdem auctoribus; tamen ut ego opinor, nulla satis idonea narratio exstat, quam cuncti videlicet perfunctorie faciunt (4). Cephalion quidem Gergesæus (5), scriptor admodum antiquus (6), altera post Iliacum bellum ætate conditam ait Urbem ab iis qui Ilio incolumes cum Ænea discesserunt: ejusque incolatus (7) auctorem putat ipsum ducem coloniae Romanam, quem unum ex Æneæ filiis affirmat. Nam

A quatuor liberos susceptos ab Ænea dicit, Ascanium, Euryleontem, Romulum et Romum (8). Et quidem a Diodoro (9) quoque atque Agathymo (10) multisque aliis idem et tempus et dux coloniae profertur. Verum qui Argivorum res sacras (11) et cætera gesta collegit (12), is Æneam e Molossis in Italiam cum Ulyxe appulsum, Urbem incolis frequentavisse ait, eamque appellasse ex quadam Latina (13) femina Romam: hanc autem cæteris ait Trojanis civibus (14), vagi erroris fessis atque pertæsis auctorem fuisse, ut secum naves inflammarent. Huic consonant Damastes Sigensis (15) alique nonnulli.

2. Sed enim philosophus Aristoteles ait, Achæos aliquot Troja revertentes, dum Maleum (16) navigarent, sæva hieme correptos, ventis hac illac per universum maris tractum vagari coactos, tandem locum Opicæ tenuisse nomine Latium, quod Tyrreni maris vastitati adjacet. Jam vero cum terram libenter admodum aspexissent, subductis navibus hiemalem tempestatem ibidem transegisse, mox vere incunte cursum instauraturos: verum navibus nocturno incendio assumptis, cum non

αὐτῷ προσδύτερος ἀδελφός, δύο καὶ τετραράκοντα ἐπὶ δυναστεύει. Ἀμουλίου δὲ ἀναίρεθέντος ὑπὸ Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τῶν ἐκ τῆς ἱερᾶς κόρης γενομένων, ὡς αὐτίκα λεγθήσεται, μετὰ τὸν ἐκείνου θάνατον ἀπολαμβάνει τὴν κατὰ νόμον δυναστείαν Νεμέτωρ ὁ τῶν νεανίσκων μητροπάτωρ. Τῷ δ' ἐξῆς ἐταί τῆς Νεμέτωρος ἀρχῆς, δευτέρῳ δὲ καὶ τριακοστῷ καὶ τετρακοσιοστῷ μετὰ τὴν Ἰλίου ἄλωσιν, ἀποικίαν στείλαντες Ἀλβανοί, Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου τὴν ἡγεμονίαν αὐτῆς ἐχόντων, κτίζουσι Ῥώμην, ἔτους ἐνεστώτος πρώτου τῆς ἐβδόμης Ὀλυμπιάδος, ἣν ἐνίκαι στάδιον Δαϊκίῃς μεσσηνίος, ἀρχόντος Ἀθῆναι Χαροπού ἐτος τῆς δεκαετίας πρώτον. *Cap. 70.*

1. Ἀμφισβητήσεως δὲ πολλῆς οὖσης καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς κτίσεως, καὶ περὶ τῶν οἰκιστῶν τῆς πόλεως, οὐδὲ αὐτὸς ὥμην δεῖν ὥσπερ ὁμολογούμενα πρὸς ἀπάντων ἐξ ἐπιδρομῆς ἐπαλθεῖν (17). Κεφάλων μὲν γὰρ ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρῳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ οἰκιστὴν δὲ αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥώμον· τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἕνα· τέτταρας δὲ φησὶν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρύλονον, Ῥωμύλον, Ῥώμον. Εἴρηται δὲ Δημαγόρα καὶ Ἀγαθύμου καὶ ἄλλοις συγχοῖς ὁ τε χρόνος καὶ ὁ τῆς ἀποικίας ἡγεμὼν ὁ αὐτός. Ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγὼν, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοσσῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεύς, οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως· ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης· ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωάσι παρακλεσαμένην, κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη, βαρυνομένην τῇ πλάνῃ· ὁμολογεῖ δ' αὐτῷ καὶ Δαμαστής ὁ Σιγεύς καὶ ἄλλοι τινές.

2. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ φιλόσοφος Ἀχαιῶν τινὰς ἱστορεῖ τῶν ἀπὸ Τροίας ἀνακομισαμένων περιπλέοντας Μιλήν, ἔπειτα χειμῶνι βίαιῳ καταληθόντας, τῶς μὲν ὑπὸ τῶν πνευμάτων φερόμενους πολλὰ καὶ τοῦ πλάγους πλανᾶσθαι· τελευτώντας δ' ἐλθεῖν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς Ὀικίης, ὅς καλεῖται Λάτιον, ἐπὶ τῷ Τυρρηνικῷ πελάγει κείμενον· ἀσμένους δὲ τὴν γῆν ἰδόντας, ἀνεκλύσαι τὰ τῆς ναῦς αὐτόθι, καὶ διατρίβειν τὴν χειμερινὴν ὥραν, παρασκευαζομένους ἔαρος ἀρχομένου πλεῖν ἐμπρησθεισῶν δὲ αὐτοῖς ὑπὸ νύκτα τῶν νηῶν, ὅκα ἔχοντας ὅπως ποιήσονται τὴν ἀπαρσιν, ἀβουλήτῳ ἀνάγκῃ τοὺς βίους ἐν ᾧ κατήχθησαν χωρὶς ἰδρύσασθαι· συμβῆναι δὲ αὐτοῖς τοῦτο διὰ γυναῖκας αἰχμαλώτους, ἃς ἔτυχον ἔχοντας ἐξ Ἰλίου, ταύτας δὲ κατακαῦσαι τὰ

(1) Ita verissime textus Græcus vulgatus. Ast codex Arm., cum aliquot Græcis codicibus falsissime trecentessimus. Sane cum Romam olympiade septima conditam sæpe dicat Eusebius, moxque apud eundem Cato et Diodorus hunc annum 452 vel 453 post Trojam captam decurrisse dicant, sequitur ut vulgata Græca lectio prorsus retinenda sit. L.

(2) Græce, primo.

(3) Superius, col. 225, *Darcles* in Arm. codice, at Græce ibidem, *Diocles*.

(4) Sic a Græco, qui nunc legitur, textu magnopere recedit textus Armenius. Neque tamen idem caret obscuritate vel ambiguitate.

(5) Ita etiam apud Syncel. p. 492, Γεργισαῖος. Videtur autem Eusebium ita scripsisse; Syncellus enim prædicto loco caput hoc Eusebianum pene totum exscribit. Sed melior lectio textus Dionysiani *Gergithius*, cui suffragatur etiam codex Ambrosianus.

(6) In codice Arm. lacuna est unius vocabuli; sed, ut videtur, frustra.

(7) Interpres Arm. sæpe in hoc capite verbum Græcum οἰκίζω cum derivatis haud explicat *condo*, sed *habito*, sive *incolis frequento*.

(8) Ita hic et sæpe codex Arm., uti et Græcus textus, *Romum*.

(9) Græce, *Demagora*.

(10) Ita etiam Syncellus, quem in edendis Græcis fragmentis nos hic et alibi interdum secuti sumus. At Græcus textus vulgatus, *Agathyllo*.

(11) Ita Arm. interpres, quia sacerdotes feminas Argis eponymas ignoravisse videtur.

(12) Ita rursus discrepat Armenius interpres.

(13) Græce *Iliaca*.

(14) Ita loquitur Armenius interpres. Imo pro civibus dicit *civilitibus*.

(15) Syncellus *Ægiensis*. Jam in Arm. codice mendose scribitur *Edamastes*.

(16) Ita Arm. interpres, et Græce Syncellus. Est autem intelligendus *sinus Maleus*.

(17) Codex Gr. Ambr., ἐπαλθεῖν.

possent discedere, invitos in eo quo appulerant loco sedes fixisse. Hunc porro casum contigisse iis capitularum mulierum opera ab illo abductarum, quæ tuentes ne, si in Achaiam irent, inibi servitutum servient, navibus flammis iniecerunt.

3. Callias autem, qui res gestas ab Agathocle scripsit, Romam, feminam quamdam Trojanam in Italiam cum aliis devectam, nupsisse Latino Aboriginum regi ait, ex eaque procreatos filios Romum et Romulum, qui Urbem fundaverint, eidemque matris suæ nomen imposuerint. At vero Xenagoras historicus ex Ulyxe et Circe (1) tres genitos ait liberos Romum, Antiam, et Ardeam, qui tres urbes a se conditas de nominibus suis nuncupaverint. Attamen Dionysius Chalcidensis a Romo conditam Urbem affirmat, quem, inquit, alii Ascanio, alii Emathione genitum dixerunt. Neque desunt qui Romam excitatam aiunt a Romo, qui ex Italo et Leuce Latini filia ortus est.

4. Quanquam e Græcis scriptoribus complures alios revera appellare possum, qui adhuc aliter de Urbis conditoribus disserunt; tamen ne verbosior existimer, ad Romanos scriptores (2) accedam. Vetus profecto sive sermonum scriptor (3) sive historicus nemo Romanus est: tantum ex antiquis memoriis, quæ in sacris libris asservantur, unusquisque lucubrationes suas concinnavit. Jam horum aliorum filios aiunt Romulum et Remum (4) Romæ conditores: alii ex Æneæ filia genitos, sed pa-

A trem non definiunt: hosque ab Æneæ Latino Aboriginum regi datos obsides, quo tempore indigenæ cum advenis socius icebant: quos quidem exceptos Latinus tum benignè alendos curaverit, tum sine masculis liberis vita decedens in domini sui partem quamdam successores vocaverit.

5. Alii vero narrant, Æneæ e vivis sublato, Ascantium universam Latini ditionem obtinuisse, quam tamen cum fratribus communicaverit Romulo et Romo, terra videlicet Latinorum potentiaque (5) tripartito divisa. Ipsum vero Albam atque alia oppidula condidisse: at Romum Capuam a proavo Capi appellatam (6); itemque ab Anchisa avo Anchisam; tum etiam Æneam (postea Anicavum (7) dictam) ex patre; denique de suo nomine Romam (8). Jam vero hanc urbem aliquandiu destructam, per alios denuo colonos quos Albani deduxerint, ducibus Romulo et Remo, pristinam formam recuperavisse: Ita ut duplex sit Romæ conditus, prior quidem paulo post Trojanum bellum, alter vero quindecim interpositis ætatibus superiorem consequatur.

6. Imo si quis remotiora adhuc tempora inspicat, tertium quemdam his vetustiorum inveniet Romæ conditum, antequam Æneas Trojanique ad Italiam adventarint. Atque hunc non vulgaris aliquis scriptor narrat, sed ipse Antiochus Syracusanus cujus superius meminimus (9). Is ait, regnante in Latio (10) Morgete (11) (erat autem eo tempore

πολις, φοβουμένης τὴν οὐκ αὖτε Ἀχαιῶν ἀπαρσιν, ὡς εἰς δουλείαν ἀφικουμένης.

3. Καλλιὰς δὲ ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράφας, Ῥώμην τινὰ Τροάδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γῆμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥώμον καὶ Ῥωμύλον· οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῇ θέσθαι τοῖνομα. Ξεναγόρας δὲ ὁ συγγραφεὺς, Ὀδυσσεὺς καὶ Κίρκης υἱὸς γενέσθαι τρεῖς, Ῥώμον, Ἀντίαν, Ἀρδέαν· οἰκίσαντας δὲ τρεῖς πόλεις, ἅφ' ἐκτῶν θέσθαι τοῖς κτίσμασι τὰς ὀνομασίας. Διονύσιος δὲ ὁ Χαλκιδεὺς οἰκιστὴν μὲν ἀποφαίνει τῆς πόλεως Ῥώμον, τοῦτον δὲ λέγει κατὰ μὲν τινὰς Ἀσκανίου, κατὰ δὲ τινὰς Ἡμαθίωνος παῖδα εἶναι. Εἰσὶ δὲ τινες οἱ τὴν Ῥώμην ἐκτίσθαι λέγουσιν ὑπὸ Ῥώμου τοῦ Ἰταλοῦ, μητρὸς δὲ Λεύκης (12) τῆς Λατίνου θυγατρὸς.

4. Ἐχων δὲ πολλοὺς καὶ ἄλλους τῶν Ἑλληνικῶν παρέχεσθαι συγγραφεῶν, οἱ διαφορὰς ἀποφαίνουσι τοὺς οἰκιστὰς τῆς πόλεως, ἵνα μὴ δόξαιμι μακρηγορεῖν, ἐπὶ τοῖς Ῥωμαίων ἐλεύσομαι συγγραφεῖς. Παλαιὸς μὲν οὐκ οὔτε συγγραφεὺς οὔτε λογογράφος ἐστὶ Ῥωμαίων οὐδὲ εἰς· ἐκ παλαιῶν μόντοι λόγων ἐν ἱερῇς δέλτοις συνθεμένων ἑκαστὸς τὴν παραλαβὴν ἀνέγραψε. Τούτων δὲ τινες μὲν Αἰνείου γενέσθαι υἱὸς λέγουσι Ῥωμύλον καὶ Ῥώμον, τοὺς οἰκιστὰς τῆς Ῥώμης· ἑτεροὶ δὲ θυγατρὸς Αἰνείου παῖδας· οὗτοι δὲ πατρός, οὐκ ἐτι ὁρίζοντες· ἐοθὴναι δ' αὐτοὺς ὑπ' Αἰνείου Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων ὁμηρεύσαντας, ὅτε αἱ πίστεως τὰς ἐπιχωρίους πρὸς τοὺς ἐπὶ λυδίας ἐγένοντο· ἀσπαζόμενον δὲ αὐτοὺς Λατίνον τῇ τε ἄλλῃ θεραπείᾳ περιέπειν εὖ, ἐκγόνου τε ἀρρένος ἀπαιδα τελευτῶντα, διαδόχους μέρους τινὸς τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς καταλιπεῖν.

5. Ἄλλοι δὲ λέγουσιν Αἰνείου τελευτήσαντος, Ἀσκανίον ἀπασαν τὴν ἀρχὴν παραλαβόντα, νείμασθαι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς Ῥωμύλον τε καὶ Ῥώμον, τὴν τε χώραν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Λατίνων τριχῇ· αὐτὸν μὲν δὴ τὴν τε Ἀλβαν κτίσαι καὶ ἄλλ' ἅττα πολισμάτα· Ῥώμον δὲ Καπύην μὲν, ἀπὸ τοῦ προπάππου Κάπυος. Ἀγχιῶν δὲ, ἀπὸ τοῦ προπάτορος Ἀγχιῶ. Αἰνείαν δὲ, τὴν ὑπερὸν κληθεῖσαν Ἀνείκλον, ἀπὸ τοῦ πατρὸς· Ῥωμὴν δὲ ἅφ' αὐτοῦ. Ταύτην δὲ χρόνους τινὰς ἐρημωθεῖσαν, ἐτέρας αὖθις ἐλθούσης ἀποικίας, ἣν Ἀλβανοὶ ἐστεῖλαν, ἡγουμένου Ῥωμύλου καὶ Ῥώμου, τὴν ἀρχαίαν κτίσιν ἀπολαβεῖν· ὥστε διττὰς εἶναι τῇ Ῥώμῃ τὰς κτίσεις, τὴν μὲν ὀλίγον ὑστεροντῶν Τρωϊκῶν γενομένην, τὴν δὲ πεντεκαίδεκα γενεαῖς ὑστερᾶσαν τῆς προτέρας.

6. Εἰ δὲ τις ἀπιδεῖν βουλήσεται τὰ προσώτερα, καὶ τρίτῃ τις ἀρχαιότερα τούτων εὐρεθήσεται Ῥώμῃ, γενομένην πρὶν Αἰνείαν καὶ Τρώας ἐλθεῖν ἐν Ἰταλίᾳ. Ταῦτα δὲ οὐ τῶν ἐπιτυχόντων τις οὐδὲ νέων συγγραφεῶς ἰσώρηκεν, ἀλλ' Ἀντίοχος ὁ Συρακούσιος, οὗ καὶ πρότερον ἐμνήσθην. Φησὶ δὲ Μόργητος ἐν Ἰταλίᾳ βασι-

(1) Hæc nomina corrupta sunt in Arm. codice.

(2) Codex Arm., mendose, ad Romanum scriptorem.

(3) Ita potius explicatur ab Arm., interprete λογογράφος, quam fabularum scriptor, ut sit ab aliis interpretibus.

(4) Ita hic codex Arm., Remum.

(5) Interpres Arm., exercitiu.

(6) Codex Arm., mendose, Capenem a proavo appellatam et a Rio.

(7) Ita codex Arm., pro Anicium vel Janiculum.

(8) In codice Arm. additur mendose Romuli.

(9) Nempe in Dionysii ipsius primo Antiquitatum Romanarum libro, capp. 12, 22, 35.

(10) Græce, in Italia, quæ est melior lectio.

(11) Codex Arm., Amorget.

(12) Ita Eusebius seu Dionysius etiam apud Synellum. Accedit quodammodo codex Vaticanus, in quo legitur Λεῦκτρας.

Italia a Tarento usque ad Pæsti litus quem-
dam venisse ad eum Roma profugum hominem.
Utitur autem his verbis : « Cum Italus consensui-
set, Morges regnavit. Sub eo profugus venit
Roma vir nomine Siculus. » Ergo de Syra-
cusani scriptoris sententia vetustior est priorque
Trojanis temporibus Roma. Utrum autem eo loco
ubi nunc sita est Urbs, an alibi exstiterit oppidum
quodvis isto nomine indigitatum, quoniam ipse
incertum reliquit, ne ego quidem conjectura asse-
qui possum. Atque de antiquis ædificationibus satis
a me dictum existimo.

7. Postremain autem, sive eam incolarum fre-
quentationem sive ædificationem sive quidvis aliud
appellare oportet, Timæus Siculus, nescio qua
regula usus, dicit in tempora Carthaginis conditæ
incilisse, nempe in octavum et tricesimum ante
primam olympiadem annum; Lucius vero Cinclius,
vir ordinis senatorii, in quantum fere duodecimæ
olympiadis annum; at Quintus Fabius in annum
octavæ olympiadis primum; denique Cato Porcius
(qui etsi Græcorum temporum regulam non sequi-
tur, curiosus tamen, quam qui maxime, in anti-
qua historia colligenda est) annis cæxxxii Iliaco
bello recentior affirmat: quod tempus si ad
Eratosthenis chronologiam exigatur, in primum
annum olympiadis septimæ incurret. Jam quod sa-
nis regulis utatur Eratosthenes, et quomodo liceat
Romana tempora ad Græcorum rationes assequere,
alio docui tractatu (1). Hoc igitur pacto ipse Diony-
sius primo Romanarum antiquitatum libro tempora
post captum Ilium ordinatim digerit: Æneæ vide-

A licet fugam Troja atque in Italiam adventum: tum
quinam ejus posteri successivi Latinis imperitave-
rint usque ad Romulum et Romam conditam: de-
nique et alia quæcunque a veteribus de Romanæ
urbis conditu traduntur, singillatim perscribit.

8. Sed enim quidam præterea dicunt, Picum
Saturni filium regnavisse primum in Laurentina
provincia usque ad locum ubi Roma nunc sita est,
annis xxxvii. Deinde Faunum Pici filium annis
xlv: sub quo Hercules ex Hispania redux aram
statuit in foro Boario ob Cacus (2) Vulcani occi-
sum. Exin Latinum sceptro positum annis xxvii,
ex quo Latinis nomen inditum sit. Hujus imperan-
tis tertio et tricesimo anno Ilium esse captum. De-
nique Æneam Anchisæ bello Rutulo Turnum inter-
fecisse, et Latini filiam Laviniam secum conjugii
fœdere junxisse, urbem Lavinium condidisse, in
eaque tribus annis esse dominatum. Hæc breviter
ab exterorum libris delibata in medium protulimus.

Agesis jam ad alium quoque rerum hujusmodi
testem transeamus, Diodorum dico, qui omnes bi-
bliothecas in unum emporium coniecit. Namque et
hic Romanorum historiam septimo suo libro hisce
verbis scribit.

CAPUT XLVI.

• E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum
genere (3).

1. Nonnulli historici haud recte arbitrati sunt a
Romulo (4) ex Æneæ filia procreato Romam con-
ditam esse: quod sane a veritate abhorret: lon-
gum enim est inter Æneam et Romulum reges in-
tervallum (5); quandoquidem anno secundo olym-

δεύοντος (ἦν δὲ τότε Ἰταλία ἡ ἀπὸ Τάραντος ἀρχὴ Ποσειδωνίας παράλιος) ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἀνδρὰ φυγάδα
ἐκ Ρώμης. Λέγει δὲ ὡς· ἐπεὶ δὲ Ἰταλὸς κατεγγύρα, Μόργης ἐβασίλευσεν. Ἐπὶ τούτου δὲ ἀνὴρ ἀφίκετο ἐκ
Ρώμης φυγὰς, Σικελὸς ὄνομα αὐτῷ. Κατὰ μὲν δὴ τὸν Συρακούσιον συγγραφέα, παλαιὰ τις εὐρίσκεται προ-
τερόντα τῶν Τρωϊκῶν χρόνων ἡ Ρώμη. Ὄψτερον δὲ περὶ τοὺς αὐτοὺς ἦν τόπος, ἐν οἷς ἡ νῦν οἰκουμένη πόλις
ἔστιν, ἡ χωρὶον ἑτερον οὕτως ἐτύγχανεν ὀνομαζόμενον, ἀσαφὲς ἐκείνου καταλιπόντος, οὐδ' ἐγὼ δύναμαι συμ-
βαλεῖν. Περὶ μὲν οὖν τῶν παλαιῶν κτίσεων ἱκανὰ ἡγούμαι τὰ προειρημένα.

7. Τὸν δὲ τελευταῖον τῆς Ρώμης γενόμενον οἰκισμὸν, ἡ κτίσιν, ἡ οἱ δὴ ποτε χρὴ καλεῖν, Τίμαιος μὲν ὁ
Σικελιώτης οὐκ οἶδ' ὅπως κανόνι χρησάμενος, ἀμὰ Καρχηδόνι κτιζομένη γενέσθαι φησὶν, ὁγδόῳ καὶ τριακοστῷ
πρότερον ἔτει τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος· Λεύκιος δὲ Κίγκλιος, ἀνὴρ τῶν ἐκ τοῦ βουλευτηρίου συνεδρίου, περὶ
τὸ τέταρτον ἔτος τῆς δωδεκάτης ὀλυμπιάδος· Κόνιντος δὲ Φάβιος κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ὀγδόης ὀλυμπιάδος (6).
Κάτων δὲ Πόρκιος Ἑλληνικὸν μὲν οὐχ ὀρίζει χρόνον, ἐπιμελὲς δὲ γενόμενος, εἰ καὶ τις ἄλλος, εἰς τὴν συν-
αγωγὴν τῆς ἀρχαιολογουμένης ἱστορίας, ἔστιν ἀποφαίνει ὅσα καὶ τριάκοντα καὶ τετρακοσίοις ὑστεροῦσαν
τῶν Ἰταλικῶν. Ὁ δὲ χρόνος οὗτος ἀναμετρηθεὶς ταῖς Ἐρατοσθένους χρονολογραφίας, κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος
πίπτει τῆς ἑβδόμης ὀλυμπιάδος. Ὅτι δὲ εἰσὶν οἱ κανόνες ὑγιεῖς οἷς Ἐρατοσθένης κέχρηται, καὶ πῶς ἂν τις
ἀπευθύνῃ τοὺς Ρωμαίων χρόνους πρὸς τοὺς Ἑλληνικοὺς, ἐν ἐτέρῳ δεδήλωται μοι λόγῳ. Cap. 72-74.

(*) Τινὲς βούλονται Κρόνον πρῶτον ἀλβανὸν κρατῆσαι τῶν κατὰ τὴν ἐσπέραν τόπων· μεθ' ὃν φανί Πείκον
οὖν αὐτοῦ, τὴν καὶ Δία, βασιλεύσαι· εἰτα Φαῦνον Διὸς υἱὸν, τὸν καὶ Ἑρμῆν· ἐφ' οὗ Ἡρακλῆς ἐπανελθὼν ἀπὸ
Σπανίας. . . καὶ μετ' αὐτὸν Λατίνον, ἐφ' οὗ Αἰνείας μετὰ τὴν ἄλωσιν Τροίας ἐλθὼν ὅπλοις καὶ πλούτῳ
βασιλικῷ παρεσκευασμένος ζεύγνυται Λαθηνίᾳ θυγατρὶ αὐτοῦ, καὶ βασιλεύει Λατίνων. Ex Syncello p. 237.
C-D, sed cum varietate.

(*) Περὶ τῆς ἀρχαιολογίας Ρωμαίων ἐκ τῆς ζ' Διοδώρου Σικελιωτοῦ.

1. Ἐνίοι μὲν οὖν τῶν συγγραφέων πλανηθέντες ὑπέλαβον τοὺς περὶ τὸν Ρώμυλον ἐκ τῆς Αἰνείου θυ-
γατρὸς γεννηθέντας κεκτικέναι τὴν Ρώμην· τὸ δὲ ἀληθὲς οὐχ οὕτως ἔχει· πολλῶν μὲν ἐν τῷ μεταξύ χρόνῳ,

(1) Perit hic Dionysii tractatus.

(2) Interpres Arm., *malum* ex Græco κακόν· tum
amanuens, Armeniacorum vocabulorum similitu-
dine deceptus, scripsit *Quartum*.

(3) Ita prorsus interpres Arm.

(4) Interpres Arm., a Romulo suisque ex Æneæ
filia natus; inepte scilicet, quia in Græca locutione,
οἱ περὶ τὸν δαίνα, hic et alibi cæcutivit.

(5) Ita interpres Arm. a Græco, uti nunc legitur,

D abludit textum.

(6) Hæc Græca particula, in qua Q. Fabii senten-
tia memoratur, abest a Dionysii editionibus et a codice
etiam Græco Ambrosiano. Eadem tamen legitur in
Vaticano codice, ideoque a criticis inter varias
lectiones exhibetur. Nunc eandem nobis particu-
lam in Dionysii Græcum textum nos restituvimus,
suffragante etiam pervetere Armenio interprete,
itemque Syncello.

piadis septimæ (1) primordia Romæ fuerunt, quo fit A id id ædificium quadringentesimo ac tricesimo tertio anno et paulo amplius (2) post Troicum bellum contigerit. Namque Æneas tribus elapsis post Trojam captam annis, Latinorum regni compos fuit, eoque per triennium retento, ex hominum conspectu evanuit, atque immortales honores adeptus est. Qui huic in imperium successit Ascanius Albani condidit, quæ nunc Longa appellatur; eamque de Ævii nomine nuncupavit, qui illa quidem ætate Alba dicebatur, nunc autem Tiberis audit (3).

2. Sed enim de Urbis appellatione Fabius Romanarum rerum scriptor (4) aliam fabulam comminiscitur. Ait enim, Æneæ oraculum (5) editum, fore ut aliquis quadrupes condendæ urbis situm ipsi demonstraret. Jam vero cum is suum toto corpore albam B prægnantemque hostiæ loco mactaturus esset, hanc manibus elapsam cursu concito in quemdam collem evasisse (6), ibique triginta porcellos edidisse. Portento obstupefactum Æneam, statim oraculi jussa exsequi decrevisse (7): cumque jam exædificando loco manum adinoveret, visionem quamdam in somniis perspicue oblatam deterruisse eum ab incepto, eideinque jussisse ut nonnisi post annos triginta, pro triginta porcellorum numero, ædificium moliretur. Eum igitur a proposito interim destitisse (8).

3. Ænea vitæ erepto, ab Ascanio filio ejus regnante collem ædificiis post annos triginta occupatum, eamque structuram appellatam de colore suis C Albam. (Latini enim proprio idiomate τὸ λευκὸν albam dicunt.) Præterea superadditam appellationem Longam, nempe μακράν, idcirco quia parum in latum patens, in longum magnopere deduceretur.

τοῦ τε Αἰνείου καὶ Ῥωμύλου, γεγονότων βασιλέων, ἐκτισμένης δὲ τῆς πόλεως κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ζ' Ὀλυμπιάδος, αὕτη ἡ κτίσις ὑστερεῖ τῶν Τρωϊκῶν ἔτεσι πλείω τῶν υ' καὶ λ'. Αἰνεΐας γὰρ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Τροίας ἔτων τριῶν παρελθόντων παρέλαβε τὴν τῶν Λατίνων βασιλείαν, καὶ κατασχὼν τριετὴ χρόνον, ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη, καὶ τιμῶν ἔτυχεν ἀθανάτων. Τὴν δὲ ἀρχὴν διαδεξάμενος Ἀσκάnios υἱὸς ἐκτίσεν Ἀλβαν, τὴν νῦν καλουμένην Λόγγαν, ἣν ὠνόμασεν ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ, τοῦ τότε μὲν Ἀλβὰ καλουμένου, νῦν δὲ Τιβέριος ὀνομαζομένου.

2. Περὶ δὲ τῆς προσηγορίας ταύτης Φάβιος, ὁ τὰς Ῥωμαίων πράξεις ἀναγράφας, ἄλλως μεμνηθολόγηκε· φησὶ γὰρ Αἰνεΐα γενέσθαι λόγιον, τετράπουν αὐτῷ καθηγῆσθαι πρὸς κτίσιν πόλεως· μέλλοντος δ' αὐτοῦ θύειν ἐκχυόν τῷ χρώματι λευκὴν, ἐκφυγεῖν τε ἐκ τῶν χειρῶν, καὶ καταδιωχθῆναι πρὸς τινα λόφον, πρὸς δὲ κομισθεῖσαν τεκεῖν λ' χοίρους· τὸν δὲ Αἰνεΐαν τὸ τε παράδοξον θαυμάσαντα, καὶ τὸ λόγιον ἀνανεοῦμενον, ἐπιχειρήσαι μὲν οἰκῆσαι τὸν τόπον· ἰδόντα δὲ κατὰ τὸν ὕπνον δὴν ἐναργῶς διακαλύψουσαν, καὶ συμβουλευούσαν μετὰ λ' ἔτη κτίζειν, ὥσπερ ὁ τῶν τεχθέντων ἀριθμὸς ἦν, ἀποστῆναι τῆς προθέσεως. *Diodorus apud Syncellum p. 194 B-D.*

(1) Cod. Arm., mendose, *tertiæ*.

(2) Ita interpretis Arm. ex Græco πλείω. Verumtamen Græcus textus habet *plusquam* 430; quod recte explicatur additione 433. Attamen illud πλείω de mensibus quoque intelligi potest, ut infra num. 9, in rege Latinorum ultimo.

(3) Male interpretis Arm., *nunc vero nomen habet a Tiberio*.

(4) Ita *aliā* etiam Diodori interpretis ed. Wessel. t. II, p. 636. Sed cl. L. rectissime mavult *meram*, quod prolatis τοῦ ΑΛΛΩΣ multis exemplis demonstrat. Sane hoc fetæ suis portentum fabula *mera* est.

(5) Minus recte interpretis Arm. *mandatum pro oraculum*.

(6) Græce, *persequendo compulsam usque*, etc. L.

(7) Λόγιον ἀνανεοῦμενον, *responsum oraculi mente retentum*. Ita recte Diodori interpretis ed. cit., p.

His subdit (9), ab Ascanio factam esse regni sui *sedem* (10) Albam, multaque circum habitacula (11) subversa: fuisse *hunc* conspicuum virum, et tricesimo octavo regni anno naturæ concessisse.

4. Post hujus obitum (12) populum dissensio tenuit ob duos de sceptro certantes. Nam et Julius Ascanii filius ad se regnum pertinere dicebat; et Silvius Ascanii frater, Ænea genitus atque Silvia, quæ olim fuerat Latini uxor (13), pari jure se uti putabat. Huic post Æneæ obitum insidias Ascanius struxerat, ideoque puer nutritus fuerat ab armentariis in monte, unde et nomen ei factum Silvius de nomine montis Latinorum, cui Silva nomen erat (14). In hoc partium conflictu tandem suffragiorum numero præpotens regiam dignitatem Silvius occupat; Julius autem dominatu exclusus pontificatum maximum adeptus est, qui erat honor a regali secundus. Ex hoc ortam gentem Juliam ad hunc usque diem Romæ vigere aiunt. Silvius autem cum in principatu suo nihil commemoratione dignum egisset, post regni annum vicesimum nonum obiit. Successit in imperium Æneas filius, cui Silvio cognomentum erat, isque annis plus triginta regnavit.

5. Exin potestatem adeptus est Latinus, cognomento item Silvius, annis L. Illic rebus gestis domi bellique inclaruit. Idem adjacentia oppida sustulit; tum veteres illas urbes, quæ Latinorum olim dicebantur, exstruxit octodecim, Tibur videlicet, Prænestes, Gabios, Tusculum, Coram, Pometiam, Lanuvium, Labicum, Scaptiam, Satricum, Ariciam, Tellenas, Crustumium, Cæninam, Fregellas, Cameriam, Medulliam, et Boilum, quam nonnulli Bolam dicunt (15).

D 637, et L.

(8) Hactenus Diodorus nobis conservaverat Syncellus. Reliqua Diodorianis excerptis addit Armenius interpretis.

(9) Vel Diodorus nimirum vel apud Diodorum Fabius.

(10) Interpretis Arm., *urbem pro sedem*.

(11) Interpretis Arm., *habitatores*, sed idem mox utitur verbo ejusmodi *subvertendi*, quod nonnisi de materialibus ædificiis hic adhiberi videtur.

(12) Pergit scribere Diodorus.

(13) Ita codex Arm., *uxor*, non *filia*.

(14) Ita prorsus Arm. interpretis, cum tamen dicendum sit, *nutritus fuerat in saltu ab armentariis, unde et nomen ei factum Silvius, quia saltum Latini silvam vocitant*.

(15) Harum urbium conditum canit etiam Virgilius *Æn.* vi, 767 seqq. Victor item *Orig. G. R.*

6. Latino mortuo, rex creatus est filius ejus Alba Silvius, qui annis octo et triginta potestatem retinuit. Postea imperavit Epitius Silvius annis viginti sex. Quo defuncto, regnum delapsus est ad Capyn; idque ei mansit annis duodetriginta. Postea Calpetus filius ejus annis tredecim dominatus est. Mox Tiberius (1) Silvius annis octo. Is adversus Etruscos expeditione suscepta, dum Albam fluvium cum exercitu transmitteret, gurgite ejus mersus obiit: ex quo nomen fluvii deinceps fuit Tiberis. Eo vitæ erepto, imperavit Latinis Agrippa quadraginta annis et uno.

7. Hunc consecutus est Amulius (2) Silvius annis undeviginti. Hic traditur in omni vita superbe se gessisse, et cum ipso Jove de potentia æmulanter certasse. Quare et interdum autumnali tempore quum frequentia et vehementia tonitrua exaudirentur, is exercitum suum jubebat, signo edito, clypeos unanimiter gladiis percutere: atque ita putabat (3) se graviores tonitrua fragorem excitare. Quare et superbi in deos animi pœnas luit fulmineo ictu enectus, cumque domo universa sub lacum albanum mersus. Etiamnum Romani lacus illius accolæ vestigia quædam demonstrant, columnas nimirum sub aqua prominentes, cujus in fundo regia domus sita erat.

8. Exin lectus est Aventius, qui annis septem supra triginta regnavit. Is prælio finitimorum magnopere pressus, in Aventium (4) collem fuga se subdixit, qui ex eo nomen contraxit Aventii. Hoc obeunte, dominationem excepit filius ejusdem Procas Silvius, tenuitque annis tribus supra viginti. Quo item naturæ satisfaciēte, filius natu minor Amulius tyrannidem usurpavit, quia Numitor major natu frater, regni hæres, longinqua in regione versabatur. Regnavit Amulius annis paulo plus quadraginta tribus, donec a Remo et Romulo Romæ conditoribus interfectus est.

9. Iam et singillatim Romanorum reges hi sunt.

I. Æneas a quarto post captum Ilium anno Latinis imperat annis III.

II. Ascanius annis XXXVIII.

III. Silvius Æneæ annis XXVIII (5).

IV. Æneas Silvius annis XXXI.

V. Latinus Silvius annis L.

VI. Alba Silvius annis XXXIX (6).

VII. Epitius Silvius annis XXVI.

VIII. Capys Silvius annis XXVIII.

IX. Calpetus Silvius annis XIII.

X. Tiberius Silvius annis VIII.

XI. Agrippa Silvius annis XXXV (7).

XII. Amulius Silvius annis XIX.

XIII. Aventius Silvius annis XXXVIII.

XIV. Procas Silvius annis XXIII.

XV. Amulius Silvius annis XLII.

Romulus Romam condit regnatque septima olympiade. Igitur ab Ænea ad Romulum anni sunt CDXLVIII (8). Ab Ilio autem capto anni CDXXXI (9).

A Romulo, qui Romam condidit, hi reges habentur.

I. Romulus annis XXXVIII.

II. Numa Pompilius annis XLI.

III. Tullus Hostilius annis XXX.

IV. Ancus Marcius annis XXXIII.

V. Tarquinius annis XXXVII.

VI. Servilius annis XLIV.

VII. Tarquinius Superbus annis XXIV.

Hi septem reges a Romulo exstiterunt, eorumque dominatio sublata est post annos CCXLIV (10). Porro ab Ilio capto ad Romulum anni sunt CDXLI (11); summa igitur est annorum DCLXXV (12).

Horum, scilicet a Romulo usque ad Tarquinium, Romanorum regum tempora Dionysius quoque Halicarnasseus strictim recenset circa primum septimæ (13) olympiadis ita scribens.

CAPUT XLVII.

Dionysii Halicarnassei de regibus qui post Romulum Romæ exstiterunt.

(**) 1. Enimvero si a regibus sublati usque ad

(*) "Οτι 'Ρωμύλος Σιλοῦτος παρ' Ἰλιον τὸν βίον ὑπερῆφανος γενόμενος, ἡμιλλᾶτο πρὸς τὸν θεόν· βροντῶντος γὰρ αὐτοῦ, ἐκέλευε τοὺς στρατιώτας ταῖς σπάθαις τυπτεῖν τὰς ἀκτίνδας ὧφ' ἐνδὲς συνθήματος, καὶ λέγειν ὡς ὁ παρ' αὐτῶν γινόμενος ψόφος εἰς αὐτὸν ἐκεραυνώθη. Diodorus in Excerptis de virtutibus et vitiis ed. Wesseling., t. II, p. 546 (14).

(**) Καὶ μὴν ἀπὸ γε τῆς ἐκβολῆς τῶν βασιλέων ἐπὶ τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως ἀναδιδασθεὶς 'Ρωμύλον ὁ

cap. 17, ait: *Regnante Latino Silvio coloniae deductae sunt Praeneste, Tibur Gabii, Tusculum, Cora, Locri (Lanuvium vel Labicum) Crustumium, Camena, Romillæ (Bovillae) cæteraque oppida circumquaque.*

(1) Ita etiam infra pro Tiberinus.

(2) Ita Amulius codex noster Arm. hic et interdum alibi, quicum consentit Zonaras Annal. vii, 4. Græce hic *Romulus*. Ab Eusebio posteriore libro in regum tabulis scribitur *Aremulus*, nec non in Canone. Item apud S. Hieronymum varie *Remulus*, *Aremulus*, *Romulus*.

(3) Græce: *dicere jubebat, majorem esse strepitum ab ipsis editum*. L.

(4) Ita codex Arm., cui suffragatur etiam Dionysii Halic. varia saltem lectio *Antiq.* 1, 84. Quin et vetus interpres orationis Tullianæ *de aere alieno Milonis* (ed. Rom. p. 227, not. d) scribit *Adrento* pro *Aventino*.

(5) Superius XXIX.

(6) Superius XXXVIII.

(7) Superius XLI.

(8) Hic annorum numerus petitur potius ex ipso textu Diodori quam ex hoc catalogo.

(9) Hic numerus cum superiore § 4 utique fere congruit; verum si proximum numerum respicies, scribes omnino CCCCLI.

(10) Atqui superiores numeri dant CCXLVII.

(11) Recole not. 9.

(12) Ergo rursus prior numerus est CDXXXI. Totum hunc Æthiopem lavandum aliis permittimus.

(13) Videbatur addendum septimæ.

(14) Hoc fragmentum in excerptis Valesianis (adeoque et in Wesselingiana Diodori editione) dicitur petitum e libro sexto Diodori; verum Eusebius nunc docet id pertinere ad septimum librum.

primum Urbis regnatorem Romulum tempus reputamus, sunt anni cxxlv (1), quod ex ipsis regum successionebus atque annis, quibus singuli in imperio manserunt, exploratum est. *Romulus Urbis auctor regnum dicitur tenuisse annis xxxvii* (2). Romulo extincto interregnum in Urbe fuit anni unius. Deinde Numa Pompilius suffragiis militari-
bus (3) lectus regnavit annis xliii. Tullus autem Hostilius post Numam annis xxxiii (4). Postea regia dignitate potitus est Ancus Marcius annis xxv. Post Marcium Lucius Tarquinius, qui appellatus est Priscus, annis xxxviii. Cui succedens Servilius Tullus regnavit annis xlv. Servilium occidit Lucius (5) tyrannus, qui ob juris contemptum Superbus appellatus est, et in dominatu annis xxv permansit. Cum igitur revoluti sint ducenti et quadraginta quatuor anni regum, olympiades autem sexaginta et una, prorsus sequitur ut primus Urbis regnator Romulus primo anno septimæ olympiadis dominationem auspicatus sit, Charopis decennalem principatum Athenis gerentis anno primo. Atque id prorsus exigit annorum supputatio. Quod autem singuli reges tot annis dominati sint, id eadem illa ratiocinatione palam sit. Igitur de tempore quo urbs modo rerum domina incolis frequentata fuerit, quatenus ab iis qui ante me exstiterunt narratum fuit, eatenus et mihi videtur (6). Hæc Dionysius.

2. Pulso Tarquinio, atque unius dominatione sublata, nulli præterea fuerunt Romanorum reges; sed primum Brutiani consules, mox tribuni (7), deinde dictatores (8), et rursum consules, de quibus singulis annum imperium tenentibus supervacaneum existimo in præsentī dicere, totque nominum copiam coacervare. Quod si res insuper ab his gestas sedulo recensere vellemus, prolixiores æquo narrationes fierent. Sed id quidem huic meo

A instituto non conducit. Quare hæc omnia satius judico alii chronologiæ reservari; consules, inquam, qui post Tarquinium fuerunt et tribunos et dictatores, qui Romanorum urbem administraverunt, quique et annorum rationem conficiunt, usque ad Cæsarem. Interea nos illuc revertamur, ad eum scilicet qui primus monarchicam potestatem post supradictos reges tenuit.

5. Itaque ex intermediis temporibus post Tarquinium dejectum ad Julium Cæsarem olympiades conflantur cxv, qui sunt anni cdlx. Quippe Tarquinius olympiade sexagesima septima expleta *regno* excidit, Cæsar autem initio centesimæ octogesimæ tertię (9) summum imperium invasit; ergo spatium annorum cdlx (10) interpositum est. Porro a septima olympiade Romaque condita anni excur-
rerant cxxlv; sunt ergo a Roma condita usque ad Julium Cæsarem anni dccciv, olympiades vero clxxvi.

Testis horum est etiam chronographus Castor, qui tempora summatim percenset his, quæ subdimus, verbis.

CAPUT XLVIII.

Castoris de imperio Romanorum.

Romanorum reges singillatim enumeravimus, ducto initio ab eo tempore quo Æneas Anchisæ filius Latinorum regnum capessivit: desivimus autem in Amulium Silvium, quem Romulus interfecit, Rheæ matris suæ patrum. Nunc his addemus Romulum et cæteros qui post hunc Romæ cum imperio præfuerunt usque ad Tarquinium cognomento Superbum: qua temporis summa anni sunt ccxlv. Postea consules ordinatim explicabimus, capto quidem exordio a Lucio Junio Bruto et Lucio Tarquinio Collatino, concluso autem opere in Marco Valerio Messala et Marco Pisone, qui consulatum

χρόνος, ἔτη τέτταρα πρὸς τετταράκοντα καὶ διακοσίους ἀποτελεῖ. Γνωρίζεται δὲ τοῦτο ταῖς διαδοχαῖς τῶν βασιλέων καὶ τοῖς ἔτεσιν οἷς κατέσχον τὴν ἀρχὴν ἕκαστοι. Ῥωμύλος μὲν γὰρ ὁ κτίσας τὴν πόλιν, ἑπτὰ καὶ τριάκοντα ἔτη λέγεται κατασχῆναι τὴν δυναστείαν· μετὰ δὲ τὸν Ῥωμύλου θάνατον, ἀδελφεύς τῆς πόλεως γενέσθαι χρόνον ἐνιαύσιον. Ἐπειτα Νομᾶς Πομπιλίου, αἰρεθείς ὑπὸ τοῦ δήμου, τρία καὶ τετταράκοντα ἔτη βασιλεύσαι. Τύλλος δὲ Ὀστίλλιος μετὰ Νομᾶν, δύο καὶ τριάκοντα. Ὁ δ' ἐπὶ τούτῳ βασιλεύσας Ἀγκὸς Μάρκιος, τέτταρα πρὸς τοῖς εἴκοσι. Μετὰ δὲ Μάρκιον Λεύκιος Ταρκύνιος, ὁ κληθεὶς Πρίσκος, ὅκτω καὶ τριάκοντα. Τοῦτον δὲ διαδεξάμενος Σερούτιος Τοῦλλιος, τετταράκοντα καὶ τέτταρα. Σερούτιον δὲ ἀνελὼν Λεύκιος Ταρκύνιος τυραννικὸς, καὶ διὰ τὴν τοῦ δικαίου ὑπεροφίαν κληθεὶς Σούπερβος, ἕως εἰκοστοῦ καὶ πέμπτου προαγαγεῖν τὴν ἀρχήν. Τεττάρων δὲ καὶ τετταράκοντα καὶ διακοσίων ἀναπολουμένων, ἃ κατέσχον οἱ βασιλεῖς, ὀλυμπιάδων δὲ μιάς καὶ ἐξήκοντα, πᾶσα ἀνάγκη τὸν πρῶτον ἄρξαντα τῆς πόλεως Ῥωμύλον εἶναι πρῶτον τῆς ἐβδόμης ὀλυμπιάδος παρεληφέναν τὴν βασιλείαν, ἄρχοντος Ἀθήνησι τῆς δεκαετίας Χάροπος ἔτος πρῶτον· τοῦτο γὰρ ὁ λογισμὸς τῶν ἐτῶν ἀπαιτεῖ. Ὅτι δὲ τὰς αὐτὰς ἕκαστος τῶν βασιλέων ἤρξεν ἔτη, δι' ἐκείνου δηλοῦται μοι τοῦ λόγου. Τὰ μὲν δὴ περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡ νῦν δυναστεύουσα πόλις ψυχίσθη, τοῖς τε πρὸ ἐμοῦ γενομένοις εἰρημμένα, καμὸι δοκούντα, τοιάδε ἐστίν. *Ex libro 1, 75.*

(1) Codex Arm. tantum xlv.

(2) Hæc particula prætermittitur est in codice Arm.; sed patet id incuria librarii factum; est enim ad annorum rationes necessaria.

(3) Textus editus Græcus Dionysii, *popularibus*.

(4) Dic xxxii, ut Græce.

(5) Deest Tarquinius. L.

(6) Sic videtur loqui vel potius hallucinari interpres. Dionysius tamen, *tum quæ ab aliis ante me dicta fuerunt. tum etiam quæ mihi videntur, hæc sunt.*

(7) Scilicet potestate consulari fungentes.

D (8) Sequitur in Armeniaco textu glossa qui sunt eloquentes, quasi dictator sit a dico. Certe Cicero *De rep. lib. 1, 40, ait: Nam dictator quidem ab eo appellatur quia dicitur.*

(9) Cap. 18, n. 8, in utroque textu Armeniaco et Græco Julius Cæsar dicitur cepisse imperium *olympiade centesima octogesima quarta*. Sed revera et ibi pro quarta videtur scribendum *tertia*. Porro *Chronicon paschale* initium Cæsaris bis recitat, tum primo scilicet, tum secundo olympiadis clxxxiii anno.

(10) Hieronymus in prologo ad Aggæum scribit cdlxiv.

gesserunt Theophimio archonte Athenis (1). Atque horum anni ad quadringentos sexaginta consurgunt (2). Hæc Castor.

Jam vero operæ pretium erit his attexere Roma-

norum quoque post Julium Cæsarem imperatores, suosque singulis annis consules adscribere, adjectis item, quæ per eos annos absolutæ sunt, olympiadi-
bus.

CAPUT XLIX.

Imperatores et consules Romanorum a Julio Cæsare usque ad vicennalia Constantini (3).

Circa initium olympiadis clxxxiii Caius Julius Cæsar primus Romanorum levatus est imperator, sub quo præcipue res Romanorum floruerunt. Qui vero post ipsum fuerunt, Cæsares appellati sunt. Is imperator Romanorum primus processit.

Caii Julii Cæsaris annus i.

- I. Lepido et Planco coss.
- II. Antonino et Isaurico coss.
- III. Albino et Pollione coss.

CLXXXIV OLYMPIAS.

- IV. Censorino et Sabino coss.
- V. Pulchro et Flacco coss.

Caius Julius Cæsar Romæ ab altero Bruto interfectus est, cum eo conjurantibus aliis quibusdam senatoribus.

Romanorum imperator II Cæsar Augustus, qui et Octavianus, annis lvi, mensibus sex.

- I. Agrippa et Gallo coss.
- II. Publicola et Nerva Coccio coss.

(1) Hi consules fuerunt anno Urbis conditæ cxciii, quarto olympiadis clxxxix, quo anno Pompeius de Mithridate triumphavit. Jam archontem Theophimum videtur dicere postremum idem Castor cap. 23, quanquam revera multi archontes sequiore adhuc ætate inveniuntur. Interim hujus Theophimi nomen addendum est archontum catalogis quos Meursius atque Corsinius satis operoso studio confecerunt. Item Dionysius et Lyciscus, qui sunt in inscriptione Veneta Cabirom apud Rinckium.

(2) Secundum vulgatos fastos quos laudavimus, anni aliquot detrahendi sunt. Hic enim annorum cccclx numerus interest inter Brutum et Julium Cæsarem, ut capite superiore dictum est.

(3) Post caput 48 lacuna est in codice Armeniaco, quia unus saltem quaternio excidit. Attamen prioris hujus Eusebianorum Chronicorum libri nonnisi ultimum caput desiderari, docet nos ipse Eusebius in præmio, p. 4. Sequuntur post lacunam in Armeniaco codice regum tabulæ: exin alia lacuna est usque ad Abrahami annum cccxliv, ut postea dicam. Nunc autem a me opera danda est, ut libri hujus postremum caput probabili, quantum fieri potest, supplemento compensem.

De fastis consularibus Romanisque Cæsaribus a se in *Chronico* suo scribendis, quater Eusebius loquitur. Nam 1. in præmio ait se post priscos Romanos reges, in priora libro imperatores quoque Romanorum post Julium Cæsarem atque Augustum, annuosque consules imperatoribus implicitos, descripturum; 2. cap. 41 iterum spondet se Romanorum reges post Romulum, tum et Cæsares post Augustum, nec non consules a Julio Cæsare usque ad se, numeraturum; 3. cap. 47 disertè affirmat se consules Romanorum, tribunos, ac dictatores, a Bruto usque ad Cæsarem, utpote operosos nimis prolixamque materiam, ex his *Chronicis* suis exclusurum; 4. Denique cap. 48, nempe in proxima pagina, ait Eusebius se aggressi ad contextendum Romanorum post Julium Cæsarem

Ἀρχομένης τῆς ρπγ' ὀλυμπιάδος Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ πρῶτος Ῥωμαίων ἡρέθη μονάρχης βασιλεὺς, ἐφ' (4) οὗ τὰ Ῥωμαίων ἤκμασεν, καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καίσαρες προσγορεύθησαν, ὅς καὶ βασιλεὺς πρῶτος Ῥωμαίων προῆλθεν ἐπὶ ἑτῇ δ' καὶ μῆνας ζ'.

Γαίου Ἰουλίου Καίσαρος ἔτος α'.

- A'. ὑπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.
- B'. ὑπ. Ἀντωνίνου καὶ Ἰσαυρικοῦ.
- Γ'. ὑπ. Ἀλβίνου καὶ Πουλλιανός.

PIII' OLYMPIAS.

A'. ὑπ. Κενσωρίνου καὶ Σαβίνου.

E'. ὑπ. Πούλχρου καὶ Φλάκκου.

Γάιος Ἰούλιος Καίσαρ ἐν Ῥώμῃ ἐσφάγη, ὑπὸ τοῦ δευτέρου Βρούτου, συμπρωτησάντων μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλων τινῶν συγχλητικῶν.

Ῥωμαίων δευτέρος ἐβασίλευσεν Καίσαρ Σεβαστὸς Ἀύγουστος, ὁ καὶ Ὀκταβιανὸς (5), ἑτῇ νς', μῆνας ς'.

- A'. ὑπ. Ἀγρίππα καὶ Γάλλου.
- B'. ὑπ. Πουβλίου καὶ Ἐρβακκοῦ.

imperatorum catalogum, adjectis annis consulibus atque olympiadiibus. Postremum igitur libri hujus prioris caput hanc materiam habuit, Cæsares scilicet, consules, atque olympiades, a Julio Cæsare usque ad Constantini vicennalia, quæ est *Chronicorum* Eusebii meta.

Undenam porro fasti hi a nobis hauriendi erant, atque ad Eusebium quasi postliminio revocandi? Equidem in præfatione olim ad meam Eusebii editionem Mediolanensem, p. xvi, vix dubitare me dixi, quin ii consulares fasti, quos *paschale Chronicon* nobis conservavit, ex eo laterculo sint quod Eusebius in *Chronico* suo collocaverat: etenim collato sæpe *paschali Chronico* cum Eusebiano, infinitam prope materiam ipsis verbis ex hoc in illud translatam deprehendebam. Nunc vero cum insuper videamus in *paschali Chronico* Cæsares et consules atque olympiades uno simul contextu decurrentes, satis, ut credo, constat Eusebianum hoc esse laterculum, quod *Chronici paschalis* auctor, multis de suo adjectis historiis, interpolavit cumulatque; quæ rursus historiæ a me detrahendæ fuerunt, ut Eusebianum scriptum puritati suæ restituerem. Porro ad hoc excerptum faciendum utor haud editionibus ab infelici apographo derivatis, sed Vaticano *Chronici paschalis* codice perantiquo sæculi x, quem Messanæ vi Kal. Octobr. ann. 1551 Hieronymus Surita a Georgio quodam Constantino-politano emisse se in fronte codicis narrat, et deinde Romam deferendum curavit. Quippe est hoc pretiosissimum unicumque (teste ipsa inscriptione codicis) *Chronici paschalis* exemplar ab ultima antiquitate superstes, cui nomen quoque *Siculorum fastorum* aliquando ab eruditissimis impositum est, propterea quod e Sicilia, ut diximus, translatum in Urbem fuit.

(4) Cod. Vat. ἀρ', sed scribendum ἐφ' cum Synkello, qui dicit ἐπὶ τούτου.

(5) Cod. hoc loco Ὀκτάβιος, sed infra Ὀκταβιανός.

ΡΗΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Γ. ὁπ. Κορνεφηκίου καὶ Πομπηίου.
 Δ'. ὁπ. Ἀντωνίνου καὶ Λιβωνος.
 Ε. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου καὶ Κικέρωνος.
 Γ. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Κορβιλίου.

ΡΗΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ζ. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Κράσσου.
 Η. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Κράσσου
 τὸ β'.
 Θ. ὁπ. Ἀενοδόρβου καὶ Σωσίου.
 Γ. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀπουληίου.

ΡΗΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΑ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Ἀγρίππα.
 ΙΒ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Ἀγρίππα
 τὸ β'.
 ΙΓ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Ταύρου.
 ΙΔ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σιλανῶ.

ΡΗΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΕ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ι' καὶ Φλάκκου.
 ΙΓ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Πίσωνος.
 ΙΖ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Ἀρουντίου.
 ΙΗ'. ὁπ. Κέλσου καὶ Τιβερίου.

ΡΗΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΘ'. ὁπ. Λολλίου καὶ Λεπίδου.
 Κ'. ὁπ. Ἀπουληίου καὶ Νερβά.
 ΚΑ'. ὁπ. Σατουρνίλου καὶ Λουκρητίου.
 ΚΒ'. ὁπ. Λεντούλου καὶ Λεντούλου.

ΡΗΙ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΓ'. ὁπ. Λεντούλου τὸ β' καὶ Κορνηλίου.
 ΚΔ'. ὁπ. Φορνηκίου καὶ Σιλανῶ.
 ΚΕ'. ὁπ. Δομετίου καὶ Ἀενοδόρβου.
 ΚΖ'. ὁπ. Λιβωνος καὶ Πίσωνος.

ΡΗΙΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΖ'. ὁπ. Κράσσου καὶ Λεντούλου.
 ΚΗ'. ὁπ. Νέρωνος καὶ Κλάρου.
 ΚΘ'. ὁπ. Μεσσαλά καὶ Κυρινίου.
 Α'. ὁπ. Ρουβελλίου καὶ Σατορνίνου.

ΡΗΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΛΑ'. ὁπ. Μαξίμου καὶ Τουδέρωνος.
 ΛΒ'. ὁπ. Ἀφρικανοῦ καὶ Μαξίμου τὸ β'.
 ΛΓ'. ὁπ. Δρούσου καὶ Κρισπίου.
 ΛΔ'. ὁπ. Κενσωρίνου καὶ Γάλλου.

ΡΗΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΛΕ'. ὁπ. Νέρωνος τὸ β' καὶ Πίσωνος τὸ β'.
 Λς'. ὁπ. Βάλθου καὶ Βετέρου.
 ΛΖ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγ. τὸ ιγ' καὶ Σύλλου.
 ΛΗ'. ὁπ. Σαδίνου καὶ Ρουφίνου.

ΡΗΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΛΘ'. ὁπ. Ὁκταδιανοῦ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Σιλανῶ.
 Μ'. ὁπ. Λεντούλου Πίσωνος.
 ΜΑ'. ὁπ. Πουδίου Καίσαρος καὶ Παύλου.
 ΜΒ'. ὁπ. Οὐινδίκου καὶ Οὐάρου.

ΡΗΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΜΓ'. ὁπ. Λαμίου καὶ Σερβηλίου.
 ΜΔ'. ὁπ. Μάγνου καὶ Βαλερίου.
 ΜΕ'. ὁπ. Λεπίδου καὶ Πλάγκου.
 ΜΖ'. ὁπ. Τιβερίου Καίσαρος καὶ Καπήτωνος.

Α

CLXXXV OLYMPIAS.

- III. Cornificio et Pompeio coss.
 IV. Antonino et Libone coss.
 V. Octaviano Augusto et Cicerone coss.
 VI. Octaviano Augusto II et Corvilio coss.

CLXXXVI OLYMPIAS.

- VII. Octaviano Augusto III et Crasso coss.
 VIII. Octaviano Augusto IV et Crasso II coss.

IX. Ænobarbo et Sosio coss.

X. Octaviano Augusto V et Apuleio coss.

CLXXXVII OLYMPIAS.

- XI. Octaviano Augusto VI et Agrippa coss.
 XII. Octaviano Augusto VII et Agrippa II coss.

Β

- XIII. Octaviano Augusto VIII et Tauro coss.
 XIV. Octaviano Augusto IX et Silano coss.

CLXXXVIII OLYMPIAS.

- XV. Octaviano Augusto X et Flacco coss.
 XVI. Octaviano Augusto XI et Pisone coss.
 XVII. Octaviano Augusto XII et Aruntio coss.
 XVIII. Celso et Tiberio coss.

CLXXXIX OLYMPIAS.

- XIX. Lollio et Lepido coss.
 XX. Apuleio et Nerva coss.
 XXI. Saturnilo et Lucretio coss.
 XXII. Lentulo et Lentulo coss.

CXC OLYMPIAS.

- XXIII. Lentulo II et Cornelio coss.
 XXIV. Fornicio et Silano coss.
 XXV. Domitio et Ænobarbo coss.
 XXVI. Libone et Pisone coss.

CXCI OLYMPIAS.

- XXVII. Crasso et Lentulo coss.
 XXVIII. Nerone et Claro coss.
 XXIX. Messala et Cyrenio coss.
 XXX. Rubellio et Saturnino coss.

CXCII OLYMPIAS.

- XXXI. Maximo et Tuberone coss.
 XXXII. Africano et Maximo II coss.
 XXXIII. Druso et Crispino coss.
 XXXIV. Censorino et Gallo coss.

CXCIII OLYMPIAS.

- XXXV. Nerone II et Pisone II coss.
 XXXVI. Balbo et Vetere coss.
 XXXVII. Octaviano Aug. XIII et Sylla coss.
 XXXVIII. Sabino et Rufino coss.

CXCIV OLYMPIAS.

- XXXIX. Octaviano Aug. XIV et Silano coss.
 XL. Lentulo et Pisone coss.
 XLI. Publio Cæsare et Paulo coss.
 XLII. Vindicio et Vario coss.

CXCV OLYMPIAS.

- XLIII. Lamia et Servilio coss.
 XLIV. Magno et Valerio coss.
 XLV. Lepido et Planeo coss.
 XLVI. Tiberio Cæsare et Capitone coss.

CXCVI OLYMPIAS.

- XLVII. Cretio et Nerva coss.
 XLVIII. Camillo et Quintiliano coss.
 XLIX. Camerino et Sabino coss.
 L. Dolabella et Silano coss.

CXCVII OLYMPIAS.

- LI. Lepidio et Tauro coss.
 LII. Tiberio Cæsare II et Scipione coss.
 LIII. Flacco et Silano coss.
 LIV. Sexto et Sexto coss.

CXCVIII OLYMPIAS.

- LV. Pompeio Magno et Apuleio coss.
 LVI. Bruto et Flacco II coss.
 [Octavianus Augustus moritur Nolæ septuagesimo et sexto ætatis anno, diebus quinque et triginta minus.]

Romanorum imperator III Tiberius Cæsar annis xxii.

- I. Tauro et Libone coss.
 II. Crasso et Rufo coss.

CXCIX OLYMPIAS.

- III. Tiberio Cæsare III et Rufo II coss.
 IV. Silano et Balbo coss.
 V. Messala et Grato coss.
 VI. Tiberio Cæsare IV et Druso coss.

CC OLYMPIAS.

- VII. Agrippa et Galba coss.
 VIII. Pollione et Vetere coss.
 IX. Cethego et Varo coss.
 X. Agrippa II et Lentulo coss.

CCI OLYMPIAS.

- XI. Getulico et Sabino coss.
 XII. Crasso et Pisone coss.
 XIII. Silano et Nerva coss.
 XIV. Gemino et Gemino coss.

CCII OLYMPIAS.

- XV. Rufo et Rubellino coss.
 XVI. Vinicio et Longino coss.
 XVII. Tiberio Cæs. v solo cos.
 XVIII. Persico et Vitellio coss.

CCIII OLYMPIAS.

- XIX. Aruntio et Ænobarbo coss.
 XX. Galba et Sylla coss.
 XXI. Gallo et Nonniano coss.
 XXII. Læliano et Plauto coss.

Tiberius imperator propria morte moritur Romæ in palatio, absque liberis et cælebs, natus annos lxx.

Romanorum imperator IV Caius Caligula Cæsar annis iv.

CCIV OLYMPIAS.

- I. Proculo et Nigrino coss.

(1) Deest in codice vat. Chronici paschalis, nec non in ejus editionibus, Augusti mors, quam ego facile supplevi. Cæteroquin hanc Suetonius subpræcedentibus consulibus recitat: *obiit duobus Sextis Pompeio et Apuleio coss.* Ex quibus insuper Sueto-

A

ΡΗΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- MZ'. ὕπ. Κρητίου καὶ Νερβά.
 MH'. ὕπ. Καμήλλου καὶ Κυντιλλιανοῦ.
 MΘ'. ὕπ. Καμερίνου καὶ Σαδίνου.
 Ν'. ὕπ. Δολαβελλὰ καὶ Σιλανοῦ.

ΡΗΙΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΝΑ'. ὕπ. Λεπιδίου καὶ Ταύρου.
 ΝΒ'. ὕπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ β' καὶ Σχηπίωνος.
 ΝΓ'. ὕπ. Φλάκκου καὶ Σιλανοῦ.
 ΝΔ'. ὕπ. Σέκστου καὶ Σέκστου.

ΡΗΙΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΝΕ'. ὕπ. Πομπηίου Μάγνου καὶ Ἀπουληίου.
 ΝΖ'. ὕπ. Βρούτου καὶ Φλάκκου τὸ β'.
 [Ὁκταβιανὸς Αὐγουστος τελευτᾷ ἐν Νύλῃ, ὧν ἑτῶν ος', μην. ι', ἡμ. κε' (1).]

Ῥωμαίων γ' ἐμονάρχησεν Τιδέριος Καίσαρ ἔτη κβ'.

- Δ'. ὕπ. Ταύρου καὶ Αἰδωνος.
 Β'. ὕπ. Κράσσου καὶ Ρούφου.

ΡΗΙΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Γ'. ὕπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Ρούφου τὸ β'.
 Δ'. ὕπ. Σιλανοῦ καὶ Βάθου.
 Ε'. ὕπ. Μεσσαλὰ καὶ Γράτου.
 Ζ'. ὕπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Δρούσου.

Σ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ζ'. ὕπ. Ἀγρίππα καὶ Γαλβὰ.
 Η'. ὕπ. Πουλλωνος καὶ Βετέρου.
 Θ'. ὕπ. Κεθήγου καὶ Οὔαρου.
 Ι'. ὕπ. Ἀγρίππα τὸ β' καὶ Λεντούλου.

ΣΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΑ'. ὕπ. Γετουλικοῦ καὶ Σαδίνου.
 ΙΒ'. ὕπ. Κράσσου καὶ Πίσωνος.
 ΙΓ'. ὕπ. Σιλανοῦ καὶ Νερούα.
 ΙΔ'. ὕπ. Γεμίνου καὶ Γεμίνου.

ΣΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΕ'. ὕπ. Ρούφου καὶ Ρουβελλίνου.
 ΙΖ'. ὕπ. Οὐεννικίου καὶ Λογγίνου.
 ΙΖ'. ὕπ. Τιβερίου Καίσαρος τὸ ε' μόνου.
 ΙΗ'. ὕπ. Περσικοῦ καὶ Βετελλίου.

ΣΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΘ'. ὕπ. Ἀρουντίου καὶ Ἀενοδόρδου.
 Κ'. ὕπ. Γαλβὰ καὶ Σύλλου.
 ΚΑ'. ὕπ. Γάλλου καὶ Νοννιανοῦ.
 ΚΒ'. ὕπ. Αελιανοῦ καὶ Πλαύτου.

D

Ὁ βασιλεὺς Τιδέριος τελευτᾷ ἰδίῳ θανάτῳ ἐν τῇ παλατίῳ Ῥώμης, ἅπαις καὶ ἀγύναιος, ὧν ἑτῶν σ'.

Ῥωμαίων δ' ἐβασίλευσεν Γάιος Γάλλος (2) Καίσαρ ἔτη δ'.

ΣΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὕπ. Προκούλου καὶ Νιγρίνου.

nii verbis cognoscimus *Sextos* prænomena esse consulum Pompeii et Apuleii, non autem diversos consules, ut horum fastorum auctor hic et sæpe alibi in multis errat.

(2) Ita cod.

II. ὅπ. Ἰουλιανοῦ καὶ Ἀσπρενάτου.

Γ. ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος καὶ Κερσιανοῦ.

Δ. ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ β' μόνου.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων Γάιος Γάλλος ἐσφάγη ἐν τῇ παλατίῃ Ῥώμης ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρίων κουδικουλαρίων εὐνούχων, κατὰ γνώμην τῆς συγκλήτου, ὧν ἐτῶν λθ'.

ΣΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ῥωμαίων ε' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη ιδ'.

Α'. ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Ἀντωνίνου.

Β'. ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Λάργου.

Γ. ὅπ. Κλαυδίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Βετελλίου τὸ β'.

Δ'. ὅπ. Κρίσπου καὶ Ταύρου.

ΣΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὅπ. Οὐεννικίου καὶ Κορδίνου.

Ζ'. ὅπ. Ἀσιατικοῦ καὶ Σιλανοῦ (2).

* * *

Π. ὅπ. Καπήτῳ καὶ Ρούφου.

ΙΑ'. ὅπ. Ἰταλικοῦ καὶ Τραχάλου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἀφανὴς γέγονεν Νέρων, D καὶ τελευτᾷ, ὧν ἐτῶν ξθ' (4).

Μετὰ Νέρωνα Γαλβὰς ἐβασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐτρίλλιος ἐν Γερμανίᾳ, Ὄθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος αὐτῶν ἰδίᾳ ἐπέβη τῇ ἀρχῇ.

Γαλβὰς ἐβασίλευσεν μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη.

Ὄθων βασιλεύσας μῆνας ς', ἑαυτὸν διεχειρίσατο.

(1) Dic *Cæsiano*.

(2) In codice Vat., p. 172 b, ad oram inferiorem scribitur: *desideratur quaternio* (non una pagina, ut alii dixerunt) *et cum eo xx annorum consulatus*. Hinc etiam patet, codicem Vaticanum esse fontem unicum *Chronici paschalis*, quia et Monacense apographum cum editionibus æque hiat. Porro Lati-

A II. Juliano et Asprenate coss.

III. Claudio Cæs. et Cersiano (1) coss.

IV. Claudio Cæsare II solo coss.

His prædictis coss. Caius Caligula Romæ in palatio interfectus est a suis protectoribus cubiculariis eunuchis, consentiente senatu, cum annorum esset xxxix.

CCV OLYMPIAS.

Romanorum imp. V Claudius an. xiv.

I. Claudio Cæsare III et Antonino coss.

II. Claudio Cæsare IV et Largo coss.

III. Claudio Cæsare V et Vitellio II coss.

IV. Crispo et Tauro coss.

CCVI OLYMPIAS.

V. Vinicio et Corvino coss.

B VI. Asiatico et Silano coss.

VII. Claudio Cæs. VI et Vitellio III coss.

VIII. Vitellio IV et Publicola coss.

CCVII OLYMPIAS.

IX. Veriano et Gallo coss.

X. Vetere et Nerviniano coss.

XI. Claudio Cæs. VII et Orfito coss.

XII. Sylla et Catone coss.

CCVIII OLYMPIAS.

XIII. Silano et Antonino coss.

XIV. Marcello et Aviola coss.

Romanorum imp. VI Nero annis xiv.

I. Nerone et Vetere coss.

II. Saturnino et Scipione coss.

CCIX OLYMPIAS.

C III. Nerone II et Pisone coss.

IV. Nerone III et Messala coss.

V. Aproniano et Capitone coss.

VI. Nerone IV et Lentulo coss.

CCX OLYMPIAS.

VII. Lacio (3) et Turpiliano coss.

VIII. Mario et Gallo coss.

IX. Rufo et Regulo coss.

X. Crasso et Basso coss.

CCXI OLYMPIAS.

XI. Helva et Vestino coss.

XII. Telesino et Rufo coss.

XIII. Capitone et Rufo coss.

XIV. Italico et Trachalo coss.

His consulibus Nero amplius non comparuit, extinctusque est, annos natus lxi.

Post Neronem imperavit in Hispania Galba, Vitellius in Germania, Otho Romæ. Hi singuli seorsum imperium arripuerunt.

Galba mense imperii septimo in medio Romæ foro capite truncatus est.

Otho mense imperii sexto ipse sibi manus attulit.

num supplementum ex Idatio sumpsit, quem auctorem cum textu *Chronici paschalis*, ideoque cum Eusebio, valde conspirare, exploratum est.

(3) Dic *Cæsonio*.

(4) Ridiculus error. Siquidem Nero anno floridæ ætatis xxxii violenta morte obiit. Sed alia multa hujuscemodi menda non corrigam.

Vitellius mense imperii decimo in palatio est interemptus.

Romanorum imperator VII Vespasianus ab exercitu electus, annis ix, mensibus xi, diebus xxii.

CCXII OLYMPIAS.

- I. Galba et Tito Rufino coss.
- II. Vespasiano imp. solo cos.
- III. Vespasiano imp. ii et Nerva coss.
- IV. Vespasiano Augusto iii et Tito coss.

CCXIII OLYMPIAS.

- V. Vespasiano Augusto iv et Tito ii coss.
- VI. Domitiano et Messalino coss.
- VII. Vespasiano Augusto v et Tito iii coss.
- VIII. Vespasiano Aug. vi et Tito iv coss.

CCXIV OLYMPIAS.

- IX. Vespasiano Augusto vii et Tito v coss.
- X. Tito vi et Domitiano ii coss.

Hoc anno Vespasianus imperator morbo correptus, ex defectione moritur, annos natus lxx.

Romanorum imperator VIII Titus, illius filius, annis ii.

- I. Tito Augusto vii et Domitiano iii coss.
- II. Galba et Pollione coss.

His prædictis coss. gravi morbo oppressus Titus mortem obiit annos natus xlii.

Romanorum imperator IX Domitianus annis xvi

CCXV OLYMPIAS.

- I. Domitiano Augusto iv et Sabino coss.
- II. Domitiano Augusto v et Tito Rufo coss.
- III. Domitiano Augusto vi et Sabino coss.
- IV. Domitiano Augusto vii et Fulvio coss.

CCXVI OLYMPIAS.

- V. Domitiano Augusto viii et Dolabella coss.
- VI. Domitiano Augusto ix et Saturnino coss.
- VII. Domitiano Augusto x et Tito Rufo ii coss.
- VIII. Fulvio ii et Atratino coss.

CCXVII OLYMPIAS.

- IX. Domitiano Augusto xi et Nerva coss.
- X. Glabrione et Trajano coss.
- XI. Domitiano Augusto xii et Saturnino coss.
- XII. Pompeio et Crispino coss.

CCXVIII OLYMPIAS.

- XIII. Domitiano Augusto xiii et Flavio Clemente D coss.

- XIV. Asprenate et Laterano coss.
- XV. Domitiano xiv et Clemente ii coss.
- XVI. Valente et Vetere coss.

Domitianus occisus est, an. nat. xlv.

Romanorum imperator X Nerva anno i.

CCXIX OLYMPIAS.

- I. Nerva Augusto et Tito Rufo iii coss
- Nerva morbo conflictatus vitæ finem fecit viii. Kalend. Februarii.
- Romanorum imp. XI Trajanus an. xix.
- I. Trajano Augusto solo cos.
- II. Palma et Senecione coss.
- III. Trajano Augusto ii et Pontiano coss.

Οὐτιτέλλιος βασιλεύσας μῆνας ε', ἐσφάγη ἐν τῷ παλατίῳ Ῥώμης.

Ῥωμαίων ζ' ἐδασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἔτη θ', μῆνας ια', ἡμέρας κβ', στέφαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ.

ΣΙΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὑπ. Γαλβὰ καὶ Τίτου Ῥουφίνου.
- Β'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτορος μόνοι.
- Γ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ αὐτοκράτ. τὸ β' καὶ Νεροῦα.
- Δ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Τίτου.

ΣΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τίτου τὸ β'.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανοῦ καὶ Μεσσαλίνου.
- Ζ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου τὸ γ'.
- Η'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Τίτου τὸ δ'.

B

ΣΙΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὑπ. Οὐεσπασιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Τίτου τὸ ε'.
- Ι'. ὑπ. Τίτου τὸ ζ' καὶ Δομετιανοῦ τὸ β'.
- Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ νόσῳ βληθεὶς Οὐεσπασιανὸς ὁ βασιλεὺς παρεθεὶς τελευτᾷ, ὡν ἐτῶν σ'.
- Ῥωμαίων η' ἐδασίλευσεν Τίτος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ἔτη β'.

- Α'. ὑπ. Τίτου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Δομετιανοῦ τὸ γ'.
- Β'. ὑπ. Γαλβὰ καὶ Πουλλίωνος.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων πάθει δεινῷ βληθεὶς Τίτος ἀπέθανεν, ὡν ἐτῶν μβ'.

Ῥωμαίων θ' ἐδασίλευσεν Δομετιανὸς ἔτη ις'.

ΣΙΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Σαδίνου
- Β'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Τίτου Ῥούφου.
- Γ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Σαδίνου.
- Δ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Φουλδίου.

ΣΙΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Δολαβελλὰ.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Σατουρνίνου.
- Ζ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγ. τὸ ι' καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ β'.
- Η'. ὑπ. Φουλδίου τὸ β' καὶ Ἀτρατίνου.

ΣΙΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ια' καὶ Νεροῦα.
- Ι'. ὑπ. (Γ)λαβρίωνος καὶ Τραιανῶ.
- ΙΑ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιβ' καὶ Σατορνίνου.
- ΙΒ'. ὑπ. Πομπηίου καὶ Κρισπίνου.

ΣΙΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΓ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγούστου τὸ ιγ' καὶ Φλαυτοῦ Κλήμεντος.
- ΙΔ'. ὑπ. Ἀσπρενάτου καὶ Λατεράνου.
- ΙΕ'. ὑπ. Δομετιανοῦ Αὐγ. τὸ ιδ' καὶ Κλήμεντος τὸ β'.
- ΙΖ'. ὑπ. Οὐάλεντος καὶ Βετέρου.

Δομετιανὸς ἀνῆρέθη, ὡν ἐτῶν με'.

Ῥωμαίων ι' ἐδασίλευσεν Νεροῦας ἔτος α'.

ΣΙΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὑπ. Νεροῦα Αὐγούστου καὶ Τίτου Ῥούφου τὸ γ'.
- Νεροῦας νοσήσας ἐτελεύτησεν πρὸ η' Καλενδῶν Φεβρουαρίου.

Ῥωμαίων ια' ἐδασίλευσεν Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.

- Α'. ὑπ. Τραϊανῶ Αὐγούστου μόνοι.
- Β'. ὑπ. Παλμὰ καὶ Σενεκίωνος.
- Γ'. ὑπ. Τραϊανῶ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Ποντιανῶ.

ΣΚ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Δ'. ὅπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πέτου.
 Ε'. ὅπ. Συριανοῦ καὶ Συρίου.
 Γ'. ὅπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξίμου.
 Ζ'. ὅπ. Συριανοῦ τὸ β' καὶ Μαρκέλλου.

ΙΣΚΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Η'. ὅπ. Κανδίδου καὶ Κουαδράτου.
 Θ'. ὅπ. Κομόδου καὶ Κερατάνου.
 Ρ'. ὅπ. Συριανοῦ τὸ γ' καὶ Σενεκίωνος τὸ β'.
 ΙΑ'. ὅπ. Γάλλου καὶ Βραδοῦα.

ΣΚΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΒ'. ὅπ. Παλμᾶ καὶ Τοῦλλου.
 ΙΓ'. ὅπ. Ὀρφέτου καὶ Πρισκιανοῦ.
 ΙΔ'. ὅπ. Πίσωνος καὶ Ἰουλιανοῦ.
 ΙΕ'. ὅπ. Τραϊανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀφρικανοῦ.

ΣΚΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΓ'. ὅπ. Πρισκιανοῦ καὶ Κέλσου.
 ΙΖ'. ὅπ. Μάλσου καὶ Βουλκίσκου.
 ΙΗ'. ὅπ. Μεσσαλᾶ καὶ Πέδωνος (1).
 ΙΘ'. ὅπ. Αἰλιανοῦ καὶ Βετέρου.
 Ὁ βασιλεὺς Τραϊανὸς ὕδρωπιάσας ἀπέθανεν ἐν Σελινούντι πόλει τῆς Σελευκείας, ὧν ἐτῶν ξε'.

Ῥωμαίων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀἰλιος Ἀδριανὸς ἔτη κα'.

ΣΚΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Α'. ὅπ. Ἀπρωνιανοῦ καὶ Νίγρου.
 Β'. ὅπ. Αἰλίου Ἀδριανοῦ Αὐγούστου καὶ Σαληνάτορος.
 Γ'. ὅπ. Αἰλίου Ἀδριανοῦ Αὐγ. τὸ θ' καὶ Ρουστικίου.
 Δ'. ὅπ. Σεθήρου καὶ Φούλκου.

ΣΚΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ε'. ὅπ. Σεθήρου τὸ β' καὶ Αὐγουρίνου.
 Γ'. ὅπ. Ἀδριοῦ καὶ Πανσά.
 Ζ'. ὅπ. Ἀπρωνιανοῦ τὸ β' καὶ Παμπίνου.
 Η'. ὅπ. Γλαβρίωνος καὶ Τορχουάτου.

ΣΚΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὅπ. Ἀσιατικοῦ καὶ Ἀκυλίνου.
 Ρ'. ὅπ. Σεθήρου τὸ γ' καὶ Ἀμδιγούλου (2).
 ΙΑ'. ὅπ. Τιτιανοῦ καὶ Γαλλικανοῦ.
 ΙΒ'. ὅπ. Τορχουάτου καὶ Λίθωνος.

ΣΚΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Π'. ὅπ. Μαρκέλλου καὶ Κέλσου.
 ΙΔ'. ὅπ. Κατουλλίνου καὶ Λίθωνος.
 ΙΕ'. ὅπ. Ποντιανοῦ καὶ Ρούφου.
 ΙΓ'. ὅπ. Αὐγουρίνου καὶ Σεργιανοῦ.

ΣΚΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΖ'. ὅπ. Ίεθερίου καὶ Σισίνου.
 ΙΗ'. ὅπ. Σεθήρου καὶ Οὐάρου.
 ΙΘ'. ὅπ. Ποντιανοῦ τὸ β' καὶ Ἀκυλίνου.
 Κ'. ὅπ. Κομόδου καὶ Ποντιανοῦ τὸ γ'.

ΣΚΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΚΑ'. ὅπ. Αἰλιανοῦ Καίσαρος καὶ Βαλδίνου.
 Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπᾶτων Ἀἰλιος Ἀδριανὸς νοσήσας ὀλίγας ἡμέρας, ἐτελεύτησεν, ὧν ἐτῶν ος'.
 Ῥωμαίων ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀἰλιος Ἀντωνίνος ὁ Εὐσεθής ἔτη κγ'.

(1) Cod., Πέδωνος.

PATROL. GR. XIX.

Α

CCXX OLYMPIAS.

- IV. Trajano Augusto III et Pæto coss.
 V. Syriano et Syrio coss.
 VI. Trajano Augusto IV et Maximo coss.
 VII. Syriano II et Marcello coss.

CCXXI OLYMPIAS.

- VIII. Candido et Quadrato coss.
 IX. Commodo et Ceratano coss.
 X. Syriano III et Senecione II coss.
 XI. Gallo et Bradua coss.

CCXXII OLYMPIAS.

- XII. Palma et Tullo coss.
 XIII. Orfito et Prisciano coss.
 XIV. Pisone et Juliano coss.
 B XV. Trajano Augusto V et Africano coss.

CCXXIII OLYMPIAS.

- XVI. Prisciano et Celso coss.
 XVII. Malso et Vulcisco coss.
 XVIII. Messala et Pedone coss.
 XIX. Æliano et Vetere coss.

Trajanus imperator aqua intereunte moritur Selinunte, Seleuciæ civitate, cum esset annorum LXV.

Romanorum imperator XII Ælius Adrianus, ann. XXI.

CCXXIV OLYMPIAS.

- I. Aproniano et Nigro coss.
 II. Ælio Adriano Aug. et Salinatore coss.
 III. Ælio Adriano Aug. II et Rusticio coss.
 IV. Severo et Fulco coss.

CCXXV OLYMPIAS.

- V. Severo II et Augurino coss.
 VI. Aviola et Pansa coss.
 VII. Aproniano II et Pampino coss.
 VIII. Glabrione et Torquato coss.

CCXXVI OLYMPIAS.

- IX. Asiatico et Aquilino coss.
 X. Severo III et Ambigulo coss.
 XI. Titiano et Gallicano coss.
 XII. Torquato et Libone coss.

CCXXVII OLYMPIAS.

- XIII. Marcello et Celso coss.
 D XIV. Catullino et Libone II coss.
 XV. Pontiano et Rufo coss.
 XVI. Augurino et Sergiano coss.

CCXXVIII OLYMPIAS.

- XVII. Hiberno et Sisenna coss.
 XVIII. Severo et Varo coss.
 XIX. Pontiano II et Aquilino coss.
 XX. Commodus et Pontiano III coss.

CCXXIX OLYMPIAS.

- XXI. Æliano et Balbino coss.
 His coss. Ælius Adrianus, cum paucis diebus ægrotasset, vita excessit, annos natus LXXVII.
 Romanorum imperator XIII, Ælius Antoninus Pius, annis XXXI.

(2) Ita cod., pro Ἀμδιβ.

I. Camerino et Nigro coss.

II. Antonino Augusto et Præsentino coss.

III. Antonino Augusto II et Marco Aurelio Vero filio eius coss.

CCXXX OLYMPIAS.

IV. Severo IV et Silano coss.

V. Rufino et Quadrato coss.

VI. Torquato et Herode coss.

VII. Aviola et Maximo coss.

CCXXXI OLYMPIAS.

VIII. Antonino Aug. III et Aurelio II coss.

IX. Severo V et Verino coss.

X. Largo et Messalino coss.

XI. Torquato II et Juliano coss.

CCXXXII OLYMPIAS.

XII. Orfito et Prisco coss.

XIII. Glabrione et Vetere coss.

XIV. Condiano et Maximo coss.

XV. Glabrione II et Jumilio (I) coss.

CCXXXIII OLYMPIAS.

XVI. Præsente et Rufino coss.

XVII. Commodus et Laterano coss.

XVIII. Severo VI et Sabiniano coss.

XIX. Silvano et Augurino coss.

CCXXXIV OLYMPIAS.

XX. Barbaro et Regulo coss.

XXI. Tertullo et Sacerdote coss.

XXII. Quintillo et Prisco coss.

XXIII. Bradua et Vero coss.

His coss. (mortuus) est Ælius Antoninus (Lorii) annos natus LXVII.

Romanorum imperator XIV, Marcus Aurelius Antoninus, qui et Verus dictus, filius Antonini Pii, nec non Lucius Aurelius Commodus, illius frater, annis XIX.

CCXXXV OLYMPIAS.

I. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodus Augusto II coss.

II. Marco Aurelio Vero et Lucio Commodus Augusto III coss.

III. Rusticio et Aquilino coss.

IV. Æliano et Pastore coss.

CCXXXVI OLYMPIAS.

V. Macrino et Celso coss.

VI. Orfito et Pudente coss.

VII. Pudente II et Pollione coss.

VIII. Marco Aur. Vero III et Quadrato coss.

CCXXXVII OLYMPIAS.

IX. Aproniano et Paulo coss.

X. Prisco et Apollinare coss.

XI. Cethego et Claro coss.

XII. Severo et Herenniano coss.

CCXXXVIII OLYMPIAS.

XIII. Orfito II et Maximo coss.

(I) Nempes Homullos.

A A'. υπ. Καμερίνου καὶ Νίγρου.

B'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου καὶ Πραισεντίνου.

Γ'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Μάρκου Αὐρηλίου υἱοῦ αὐτοῦ.

ΣΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. υπ. Σεθήρου τὸ δ' καὶ Σιλανοῦ.

Ε'. υπ. Ρουφίνου καὶ Κουαδράτου.

Ζ'. υπ. Τορκουάτου καὶ Ἡρώδου.

Ζ'. υπ. Ἀδριοῦ καὶ Μαξίμου.

ΣΑΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Η'. υπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Αὐρηλίου τὸ β'.

Θ'. υπ. Σεθήρου τὸ ε' καὶ Οὐτρίνου.

Ι'. υπ. Λάργου καὶ Μεσσαλίνου.

B ΙΑ'. υπ. Τορκουάτου τὸ β' καὶ Ἰουλιανοῦ.

ΣΑΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΒ'. υπ. Ὀρφίτου καὶ Πρίσκου.

ΙΓ'. υπ. Γλαβρίωνος καὶ Βετέρου.

ΙΔ' υπ. Κονδιανῶ καὶ Μαξίμου.

ΙΕ'. υπ. Γλαβρίωνος τὸ β' καὶ Ἰουμιλίου.

ΣΑΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. υπ. Πραισεντος καὶ Ρουφίνου.

ΙΖ'. υπ. Κομόδου καὶ Λατεράνου.

ΙΗ'. υπ. Σεθήρου τὸ ζ' καὶ Σαβινιανῶ.

ΙΘ'. υπ. Σιλβανῶ καὶ Αὐγουρίνου.

ΣΑΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Κ'. υπ. Βαρδάρου καὶ Ῥηγούλου.

ΚΑ'. υπ. Τερτύλλου καὶ Σακερδότου.

C ΚΒ'. υπ. Κυϊντύλλου καὶ Πρίσκου.

ΚΓ'. υπ. Βραδούα καὶ Οὐήρου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάντων (ἐτελεύτησεν) Ἀἴλιος Ἀντωνίνος (ἐν Λωρίῳ) ὢν ἐτῶν ἑξ'.

Ῥωμαίων ἰδ' ἐβασίλευσεν Μάρκος Αὐρήλιος Ἀντωνίνος, ὁ καὶ Οὐήρος, υἱὸς Ἀντωνίνου τοῦ Εὐσεβοῦς, καὶ Λούκιος Αὐρήλιος Κόμοδος, ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἐτη ιθ'.

ΣΑΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ β'.

Β'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου καὶ Λουκίου Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ'.

Γ'. υπ. Ρουστικίου καὶ Ἀκυλίνου.

Δ'. υπ. Αἰλιανῶ καὶ Πάστορος.

D

ΣΑΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. υπ. Μακρίνου καὶ Κέλσου.

Ζ'. υπ. Ὀρφίτου καὶ Πούδεντος.

Ζ'. υπ. Πούδεντος τὸ β' καὶ Πουλλίωνος.

Η'. υπ. Μάρκου Αὐρηλίου Οὐήρου τὸ γ' καὶ Κουαδράτου.

ΣΑΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Θ'. υπ. Ἀπρωνιανῶ καὶ Παύλου.

Ι'. υπ. Πρίσκου καὶ Ἀπολιναρίου.

ΙΑ'. υπ. Κεθήγου καὶ Κλάρου.

ΙΒ'. υπ. Σεθήρου καὶ Ἐρεννιανῶ.

ΣΑΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΓ'. υπ. Ὀρφίτου τὸ β' καὶ Μαξίμου.

ΙΔ. π. Σεθήρου τὸ β' καὶ Πομπηϊανοῦ.

ΙΕ' ὑπ. Γάλλου καὶ Φλάκκου.

ΙΖ' ὑπ. Ὀρφίτου τὸ γ' καὶ Ῥούφου.

ΣΛΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΖ'. ὑπ. Πουλλίωνος καὶ Ἀπρου.

ΙΗ'. ὑπ. Κομόδου καὶ Κυντίλλου.

ΙΘ'. ὑπ. Ὀρφίτου τὸ δ' καὶ Ῥούφου τὸ β'.

Ἀντωνίνος, ὁ καὶ Οὐῆρος, νοστήσας ἀπέθανεν ἐν Πανωνίαις, πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν ἀπριλλίων, ἄρξας ἑτη ιθ'.

Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσεν Κόμοδος ἑτη ιθ'.

Α'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βήρου.

ΣΜ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Πραίσεντος καὶ Γορδιανοῦ.

Γ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Βήρου τὸ β'.

Δ'. ὑπ. Μамερτίνου καὶ Ῥούφου τὸ γ'.

Ε'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Βικτορίνου.

ΣΜΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Μαρκέλλου καὶ Αἰλιανοῦ.

Ζ'. ὑπ. Ματέρνου καὶ Βραδοῦα.

Η'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Γλαβρίωνος.

Θ. ὑπ. Κρισπίνου καὶ Αἰλιανοῦ.

ΣΜΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ι. ὑπ. Φουσκιανοῦ καὶ Σιλανοῦ.

ΙΑ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Σεπτιμιανοῦ.

ΙΒ'. ὑπ. Κομόδου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Περτίναχος.

Κόμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγείς ἐν οἰκίᾳ Βεπτιανοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ καὶ Ἀτταλιανῆς τῆς ὑπατίσεως ἐν Ῥώμῃ πρὸ α' καλανδῶν ἰανουαρίων, ἄρξας ἑτη ιθ'.

Ῥωμαίων ις' ἐβασίλευσεν Λούκιος Περτίναξ μῆνας β'.

Περτίναξ, ὁ καὶ Λούκιος, ἐσφάγη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν, ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὸν Μάρτιον ὡν ἐτῶν ο'.

Ῥωμαίων ιζ' ἐβασίλευσεν Δίδιος Ἰουλιανός, ὁ καὶ Σιδιος, μῆνας ζ'.

Α'. ὑπ. Φλάκκου καὶ Κλάρου.

Καὶ οὗτος ὁ Δίδιος ἐσφάγη ὑπὸ κουβικουλαρίου, εἰς τὴν πηγὴν τοῦ παλατίου, Ῥώμης ἔσω, ὡς προσέχει τοῖς ἰχθύσιν, ἐκ συσκευῆς τῶν μετ' αὐτοῦ, ὡν ἐτῶν ξ'.

Ῥωμαίων ιη' ἐβασίλευσεν Λούκιος Σεπτίμιος Σεθῆρος, ἀπὸ τῆς συγκλήτου Ῥώμης ψηφισθείς, ἑτη ιθ'.

ΣΜΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὑπ. Σεθήρου Αὐγούστου καὶ Σαβίνου.

Β'. ὑπ. Τερτύλλου καὶ Κλήμεντος.

Γ'. ὑπ. Δέξιπρου καὶ Πρίσκου.

Δ'. ὑπ. Λατεράνου καὶ Ῥουφίνου.

ΣΜΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ε'. ὑπ. Σατορνίνου καὶ Γάλλου.

Ζ'. ὑπ. Ἀνουλλίνου καὶ Φρόντωνος.

Ζ'. ὑπ. Σεθήρου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Βικτορίνου.

Η'. ὑπ. Μωκιανοῦ καὶ Φαβιανοῦ.

(1) Dic Salvius.

A XIV. Severo II et Pompeiano coss.

XV. Gallo et Flacco coss.

XVI. Orfito III et Rufo coss.

CCXXXIX OLYMPIAS.

XVII. Pollione et Apro coss.

XVIII. Commodus et Quintillo coss.

XIX. Orfito IV et Rufo II coss.

Antoninus, qui et Verus dictus est, morbo conflictatus in Pannoniis obiit, VIII Kal. Apriles, cum imperasset annis XIX.

Romanorum imp. XV Commodus an. XII.

I. Commodus Augusto II et Vero coss.

CCXL OLYMPIAS.

II. Præsente et Gordiano coss.

B III. Commodus Aug. III et Vero II coss.

IV. Mamertino et Rufo III coss.

V. Commodus Augusto IV et Victorino coss.

CCXLI OLYMPIAS.

VI. Marcello et Æliano coss.

VII. Materno et Bradua coss.

VIII. Commodus Aug. V et Gabrione coss.

IX. Crispino et Æliano coss.

CCXLII OLYMPIAS.

X. Fusciano et Silano coss.

XI. Commodus Aug. VI et Septimiano coss.

XII. Commodus Aug. VII et Pertinace coss.

Commodus repente interit suffocatus in æde Vestiani affinis sui et Aitalianæ feminae consularis Romæ, pridie Kalend. Januarias, cum imperasset annis XII.

Romanorum imperat. XVI, Lucius Pertinax mensibus II.

Pertinax, qui et Lucius dictus, a militibus interfectus est, dum ex palatio in campum Martium profiscitur, ann. natus LXX.

Romanorum imperat. XVII, Didius Julianus, qui et Silvius (1) dictus, mensibus VII.

I. Flacco et Claro coss.

Similiter et hic Didius a cubiculario, per comitum insidias interfectus est ad fontem Palatii, Romæ, dum piscibus intendit, annos natus LX.

Romanorum imperator XVIII, Lucius Septimius Severus a Romano senatu electus, annis XIX.

CCXLIII OLYMPIAS.

I. Severo Augusto et Sabino coss.

II. Tertullo et Clemente coss.

III. Dextro et Prisco coss.

IV. Laterano et Rufino coss.

CCXLIV OLYMPIAS.

V. Saturnino et Gallo coss.

VI. Anullino et Frontone coss.

VII. Severo Augusto II et Victorino coss.

VIII. Muciano et Fabiano coss.

CCXLV OLYMPIAS.

- IX. Severo Augusto III et Antonino coss.
X. Plautiano et Geta coss.
XI. Chilone et Libone coss.
XII. Antonino II et Libone II coss.

CCXLVI OLYMPIAS.

- XIII. Albino et Æmiliano coss.
XIV. Apro et Maximo coss.
XV. Antonino III et Geta III coss.
XVI. Pompeiano et Atto coss.

CCXLVII OLYMPIAS.

- XVII. Faustino et Rufino coss.
XVIII. Gentiano et Basso coss.
XIX. Apro II et Apro coss.

His coss. obiit Severus in solo barbarico, annos **B** natus LXV.

Romanorum imperator XIX, Antoninus Caracallus, Severi filius, annis VII.

- I. Antonino Augusto IV et Albino coss.

CCXLVIII OLYMPIAS.

- II. Messala et Sabino coss.
III. Lentulo et Cereale coss.
IV. Sabino II et Anulino coss.
V. Præsente et Extricato coss.

CCXLIX OLYMPIAS.

- VI. Antonino Augusto V et Advento coss.
VII. Antonino Augusto VI et Sacerdote coss.

His coss. Antoninus Caracallus dum contra Persas proficiscitur, inter Edessam et Carras interficitur, **C** annos natus LX.

Romanorum imp. XX, Macrinus an. I.

- I. Antonino et Comazonte coss.
Macrinus interfectus est Archelaide, annos natus LII.

Romanorum imperator XXI, Antoninus Heliogabalus, annis IV.

- I. Grato et Seleuco coss.

CCL OLYMPIAS.

- II. Antonino Augusto II et Alexandro coss.

- III. Maximo et Æliano coss.
IV. Flaviano et Crispino coss.

His consilibus Antoninus Heliogabalus Augustus **D** Romæ a cognato suo interfectus est, annos natus XXXVI.

Romanorum imperator XXII, Alexander Mammææ filius, annis XIII.

- I. Fusciano et Dextro coss.

CCLI OLYMPIAS.

- II. Alexandro II et Marcello coss.
III. Albino et Maximo II coss.
IV. Modesto et Probo coss.
V. Alexandro III et Dione coss.

CCLII OLYMPIAS.

- VI. Agricola et Clemente coss.

(4) Imo an. XLII.

A

ΣΜΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Θ'. ὕπ. Σεθήρου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Ἀντωνίνου.
Γ'. ὕπ. Πλαυτιανοῦ καὶ Γέτα.
ΙΑ'. ὕπ. Χίλωνος καὶ Λίδωνος.
ΙΒ'. ὕπ. Ἀντωνίνου τὸ β' καὶ Γέτα τὸ β'.

ΣΜΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΓ'. ὕπ. Ἀλδίνου καὶ Αἰμιλιανοῦ.
ΙΔ'. ὕπ. Ἀπρου καὶ Μαξίμου.
ΙΕ'. ὕπ. Ἀντωνίνου τὸ γ' καὶ Γέτα τὸ γ'.
ΙΖ'. ὕπ. Πομπηϊανοῦ καὶ Ἀττου.

ΣΜΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- ΙΖ'. ὕπ. Φαυστίου καὶ Ρουφίνου.
ΙΗ'. ὕπ. Γεντιανοῦ καὶ Βάσσου.
ΙΘ'. ὕπ. Ἀπρου τὸ β' καὶ Ἀπρου.

Τούτοις τοῖς ὑπάτοις ἐτελεύτησεν Σεθῆρος εἰς τὸ βαρβαρικὸν, ὧν ἐτῶν ἕξ'.

Ῥωμαίων ιθ' ἐδασίλευσεν Ἀντωνίνος Καράκαλλος, υἱὸς Σεθήρου, ἔτη ζ'.

- Α'. ὕπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Ἀλδίνου.

ΣΜΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Β'. ὕπ. Μεσσαλᾶ καὶ Σαδίνου.
Γ'. ὕπ. Λεντούλου καὶ Κεραλίου.
Δ'. ὕπ. Σαδίνου τὸ β' καὶ Ἀνουλλίνου.
Ε'. Πραίσεντος καὶ Ἐξτρίκατου.

ΣΜΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ζ'. ὕπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Ἀδοῦντος.
Ζ'. ὕπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Σακερδότου.
Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων Ἀντωνίνος Καράκαλλος κατὰ Περσῶν ἀπελθὼν καὶ ἀναλαβὼν τὴν Ὀσροηνήν, συμβαλὼν εἰς τὸν πόλεμον ἐσφάγη, μέσον Ἐδέσσης καὶ Καρβῶν, ὧν ἐτῶν ἕξ' (1).

Ῥωμαίων κ' ἐδασίλευσεν Μακρίνος ἔτος α'.

- Α'. ὕπ. Ἀντωνίνου καὶ Κωμάζοντος.

Μακρίνος ἐσφάγη ἐν Ἀρχελαιδί, ὧν ἐτῶν νδ'.

Ῥωμαίων κα' ἐδασίλευσεν Ἀντωνίνος Ἡλιογάδα-
λος ἔτη δ'.

- Α'. ὕπ. Γράτου καὶ Σελεύκου.

ΣΝ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Β'. ὕπ. Ἀντωνίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Ἀλεξάνδρου.
Γ'. ὕπ. Μαξίμου καὶ Αἰλιανοῦ.
Δ'. ὕπ. Φλαβιανοῦ καὶ Κρισπίνου.
Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐσφάγη Ἀντωνίνος Ἡλιογάδαλος Αὐγουστός ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ ἰδίου αὐτοῦ συγγενεοῦς, ὧν ἐτῶν λς'.

Ῥωμαίων κθ' ἐδασίλευσεν Ἀλέξανδρος Μαρμαρίας ἔτη ιγ'.

- Α'. ὕπ. Φουσκιανῶν καὶ Δέετρου.

ΣΝΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Β'. ὕπ. Ἀλεξάνδρου τὸ β' καὶ Μαρκέλλου.
Γ'. ὕπ. Ἀλδίνου καὶ Μαξίμου τὸ β'.
Δ'. ὕπ. Μοδέστου καὶ Πρόβου.
Ε'. ὕπ. Ἀλεξάνδρου τὸ γ' καὶ Δίωνος.

ΣΝΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

- Ζ'. ὕπ. Ἀγρεκῶα καὶ Κλήμεντος.

Z. ὁπ. Πομπηϊανοῦ καὶ Πελεγμianoῦ.

H. ὁπ. Λούππου καὶ Μαξίμου τὸ γ'.

Θ. ὁπ. Μαξίμου τὸ δ' καὶ Πατερνοῦ.

ΣΝΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

I. ὁπ. Μαξίμου τὸ ε' καὶ Οὐρβανοῦ.

IA'. ὁπ. Σεβήρου καὶ Κυντιανοῦ.

IB'. ὁπ. Μαξίμου τὸ ζ' καὶ Ἀφρικανοῦ.

II'. ὁπ. Περπέτου καὶ Κορνηλίου.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπάτων ἐσφάγη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ Ἀλέξανδρος Αὐγουστος, ὡς ἔστιν ὑπὸ τὸν παπυλεῶνα αὐτοῦ ἐν Μογοντιακῷ, ὡν ἐτῶν λ'· τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Μαρμαίαν, οὕσαν μετ' αὐτοῦ, ἐπνίξαν ἐν σχοινίῳ εἰς τὸν παπυλεῶνα ἔσω.

Ῥωμαίων κγ' ἐδασίλευσεν Μαξιμίνοσ, Αὐγουστος ἀναγορευθεὶς ἀπὸ στρατοῦ, ἔτη γ'.

ΣΝΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

A'. ὁπ. Οὐλπικίου ἐν Ποντιανοῦ.

B. ὁπ. Γορδιανοῦ καὶ Ἀδιολά.

Γ. ὁπ. Ἀλδίνου καὶ Οὐδενούστου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων ἐπελθόντες οἱ στρατιῶται ἐσφαξαν Μαξιμίνον Αὐγουστον εἰς Ἀκυλῆϊαν, ὅντα ἑτῶν ζε'. Καὶ ἐδασίλευσεν Βαλδίνος μῆνας γ', καὶ ἐσφάγη· καὶ ἐδασίλευσεν Πούπλιος ἡμέρας ἑκατὸν, καὶ ἐσφάγη.

Ῥωμαίων κδ' ἐδασίλευσεν Γορδιανὸς σενιὼρ ἔτη ζ'.

A. ὁπ. Γορδιανοῦ Αὐγούστου τὸ β' καὶ Πομπηϊανοῦ.

ΣΝΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

B. ὁπ. Ἀττικοῦ καὶ Πραιτεξτάτου.

Γ. ὁπ. Αὐρηλιανοῦ καὶ Πάππου.

Δ. ὁπ. Περεγρίνου καὶ Αἰμιλιανοῦ.

Ε. ὁπ. Φιλίππου καὶ Τατιανοῦ.

ΣΝΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ. ὁπ. Πραισεντος καὶ Ἀλδίνου.

Ἐπὶ τούτων τῶν ὑπάτων νόσῳ βληθεὶς Γορδιανὸς σενιὼρ τελευτᾷ, ὡν ἐτῶν οθ'.

Ῥωμαίων κε' ἐδασίλευσε Φιλίππος ὁ ἱουνίωρ, ἅμα Φιλίππῳ τῷ υἱῷ αὐτοῦ, ἔτη ζ'.

A'. ὁπ. Φιλίππου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Φιλίππου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

B. ὁπ. Φιλίππου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Φιλίππου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τὸ β'.

Γ. ὁπ. Αἰμιλιανοῦ τὸ β' καὶ Ἀκυλίνου.

ΣΝΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὁπ. Δεκίου καὶ Γρατιανοῦ.

Ε. ὁπ. Γάλλου καὶ Βολουσιανοῦ.

Ζ. ὁπ. Βολουσιανοῦ τὸ β' καὶ Μαξίμου.

Φιλίππος ὁ ἱουνίωρ πολλοὺς συμβαλὼν πολέμους εὐτυχῶς ἐπραξεν· καὶ ὡς πολεμεῖ τοῖς Γήπεσιν, ἐκονδύλησεν ὁ ἵππος αὐτοῦ, καὶ συμπεσὼν αὐτῷ μηρόκλαστος ἐγένετο· καὶ ἐλθὼν ἐν τῇ Ῥώμῃ, ἐξ αὐτοῦ τοῦ κλάσματος τελευτᾷ, ὡν ἐτῶν με'.

Ῥωμαίων κς' ἐδασίλευσεν Δέκιος ἔτος α'.

A'. ὁπ. Δεκίου Καίσαρος καὶ Δεκίου υἱοῦ αὐτοῦ.

Ἐξελθὼν δὲ ὁ αὐτὸς Δέκιος εἰς πόλεμον κατὰ Θράκων, ὡς ἀπέργεται, ἐσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ ὑπὸ τῶν ἐξάρχων ἐν Ἀθύρτι, ὡν ἐτῶν ξ'.

(1) Imo Feliciano.

A VII. Pompeiano et Plegmiano (1) coss.

VIII. Lupo et Maximo in coss.

IX. Maximo iv et Paterno coss.

CCLIII OLYMPIAS.

X. Maximo v et Urbano coss.

XI. Severo et Quintiano coss.

XII. Maximo vi et Africano coss.

XIII. Perpetuo et Cornelio coss.

Prædictis coss. Alexander interfectus est ab exercitu, cum esset in suo tabernaculo, Moguntiaci, annos tum natus xxx; ejusque mater Mammæa, quæ cum filio erat, intra ipsum tabernaculum laqueo est suffocata.

Romanorum imperator XXIII, Maximinus Aug. ab exercitu renuntiatus, annis in.

B

CCLIV OLYMPIAS.

I. Ulpicio et Pontiano coss.

II. Gordiano et Aviola coss.

III. Albino et Venusto coss.

His coss. irruentes milites Maximinum Augustum Aquileiæ interfecerunt, cum annum ageret lxx. Cui successit Balbinus; quo tertium post mensem cæso, imperium adeptus est Publius, qui post centum dies pariter est interemptus.

Romanorum imperavit XXIV Gordianus senior, annis vi.

I. Gordiano Augusto ii et Pompeiano coss.

CCLV OLYMPIAS.

II. Attico et Prætexato coss.

C III. Aureliano et Pappo coss.

IV. Peregrino et Æmiliano coss.

V. Philippo et Tatiano coss.

CCLVI OLYMPIAS.

VI. Præsentē et Albino coss.

His coss. Gordianus senior ex morbo decessit, annis lxxix natus.

Romanorum imperator XXV Philippus junior, una cum filio Philippo, annis vi.

I. Philippo Augusto ii, et Philippo filio ejus coss.

II. Philippo Augusto iii et Philippo filio ejus ii, coss.

III. Æmiliano ii et Aquilino coss.

CCLVII OLYMPIAS.

D IV. Decio et Gratiano coss.

V. Gallo et Volusiano coss.

VI. Volusiano ii et Maximo coss.

Philippus junior multa bella feliciter confecit. Is dum contra Gepidas præliatur, equo cespitante lapsus, femur contrivit, Romamque reversus, ex eo vulnere moritur, cum esset annorum xlv.

Romanorum imp. xxvi, Decius an. i.

I. Decio Cæsare et Decio filio ejus coss.

Ipse vero Decius, dum Francis bellum illaturus proficiscitur, ab uno ex proceribus cum filio occiditur Abyrti, annos natus lx.

Romanorum imperat. XXVII, Caius Gallus annis III. A

CCLVIII OLYMPIAS.

I. Valeriano et Gallieno coss.

II. Valeriano II et Gallieno II coss.

III. Maximo II et Glabrione coss.

Caius Gallus decessit, annos natus LXII.

Romanorum imperat. XXVIII, Valerianus Augustus annis XIV.

I. Valeriano Augusto III et Gallieno III coss.

CCLIX OLYMPIAS.

II. Tusco et Basso coss.

III. Æmiliano III et Volusiano II coss.

IV. Sæculari et Donato coss.

V. Gallieno IV et Volusiano III coss.

CCLX OLYMPIAS.

VI. Gallieno V et Faustianiano coss.

VII. Albino et Dextro coss.

VIII. Gallieno VI et Saturnino coss.

IX. Valeriano Augusto IV et Luciano coss.

CCXI OLYMPIAS.

X. Valeriano Augusto V et Luciano II coss.

XI. Gallieno VII et Sabiniano coss.

XII. Paterno et Arcesilao coss.

XIII. Paterno II et Mariniano coss.

CCLXII OLYMPIAS.

XIV. Claudio et Paterno III coss.

His prædictis coss. Valerianus Augustus a Per- C
sis in eum insurgentibus, interfectus est, annos na-
tus LXI.

Romanorum imperat. XXIX, Claudius annis II.

I. Antiochiano et Orfito coss.

II. Aureliano et Basso coss.

Claudius Sirmii moritur, annos natus LVI.

Romanorum imp. XXX, Aurelianus, annis VI.

I. Quieto et Bradumiano coss.

CCLXIII OLYMPIAS.

II. Tacito et Placidiano coss.

III. Quieto II et Bradumiano II coss.

IV. Aureliano Augusto II et Capitolino coss.

V. Aureliano Augusto III et Marcello coss.

CCLXIV OLYMPIAS.

VI. Tacito II et Æmiliano coss.

Aurelianus Augustus moritur, annos natus LXXV,
regnatque Florianus diebus XVII et interficitur.

Romanorum imp. XXXI, Probus, annos VI.

I. Probo Augusto et Paulino coss.

II. Probo Augusto II et Lupo coss.

III. Probo Augusto III et Paterno coss.

CCLXV OLYMPIAS.

IV. Messala et Grato coss.

V. Probo Augusto IV et Tiberiano coss.

VI. Probo Augusto V et Victorino coss.

Interficitur Probus Augustus Sirmii, annos natus L.

Romanorum imperator XXXII, Carus cum filiis
Carino et Numeriano, annis III.

Ῥωμαίων κζ' ἐβασίλευσεν Γάιος Γάλλος ἔτη γ'.

ΣΝΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Α'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ καὶ Γαλλιηνοῦ.

Β'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ τὸ β' καὶ Γαλλιηνοῦ τὸ β'.

Γ'. ὕπ. Μαξίμου τὸ β' καὶ Γλαβρίωνος.

Ἐτελεύτησε Γάιος Γάλλος, ὦν ἐτῶν ξθ'.

Ῥωμαίων κη' ἐβασίλευσεν Θὺαλεριανὸς Αὐγου-
στος ἔτη ιδ'.

Α'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Γαλλιηνοῦ
τὸ γ'.

ΣΝΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὕπ. Τούσκου καὶ Βάσσου.

Γ'. ὕπ. Αἰμιλιανοῦ τὸ γ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ β'.

Δ'. ὕπ. Σεκουλαρίου καὶ Δονάτου.

Β Ε'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ δ' καὶ Βολουσιανοῦ τὸ γ'.

ΣΞ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ε' καὶ Φαυστινιανοῦ.

Ζ'. ὕπ. Ἀλθίνου καὶ Δέξστρου.

Η'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ς' καὶ Σατορνίνου.

Θ'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λουκιανῶ.

ΣΞΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Οὐαλεριανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Λουκιανῶ
τὸ β'.

ΙΑ'. ὕπ. Γαλλιηνοῦ τὸ ζ' καὶ Σαβινιανοῦ.

ΙΒ'. ὕπ. Πατέρνου καὶ Ἀρκεσιλάου.

ΙΓ'. ὕπ. Πατέρνου τὸ β' καὶ Μαρινιανοῦ.

ΣΞΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὕπ. Κλαυδίου καὶ Πατέρνου τὸ γ'.

Ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπᾶτων Οὐαλεριανὸς Αὐ-
γουστος ἐσφάγη ὑπὸ Περσῶν ἐπαναστάντων αὐτῶ,
ὦν ἐτῶν ξα'.

Ῥωμαίων κθ' ἐβασίλευσεν Κλαύδιος ἔτη β'.

Α'. ὕπ. Ἀντιοχianoῦ καὶ Ὁρφίτου.

Β'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ καὶ Βάσσου.

Κλαύδιος τελευτᾷ ἐν Σιρμίῳ, ὦν ἐτῶν νς'.

Ῥωμαίων λ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ς'.

Α'. ὕπ. Κυιέτου καὶ Βραδουμianoῦ.

ΣΞΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὕπ. Ταχίτου καὶ Πλακιδianoῦ.

Γ'. ὕπ. Κυιέτου τὸ β' καὶ Βραδουμianoῦ τὸ β'.

Δ'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Καπετωλίνου.

Β Ε'. ὕπ. Αὐρηλιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαρκέλλου.

ΣΞΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὕπ. Ταχίτου τὸ β' καὶ Αἰμιλιανοῦ.

Αὐρηλιανὸς Αὐγουστος τελευτᾷ, ὦν ἐτῶν οε', καὶ
ἐβασίλευσεν Φλωριανὸς ἡμέρας λζ', καὶ ἐσφάγη.

Ῥωμαίων λα' ἐβασίλευσεν Πρόδος ἔτη ς'.

Α'. ὕπ. Πρόδου Αὐγούστου καὶ Παυλίνου.

Β'. ὕπ. Πρόδου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λούππου.

Γ'. ὕπ. Πρόδου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Πατέρνου.

ΣΞΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Δ'. ὕπ. Μεσσαλᾶ καὶ Γράτου.

Ε'. ὕπ. Πρόδου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Τιβεριοῦ.

Γ'. ὕπ. Πρόδου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Βικτωρίνου.

Ἐσφάγη Πρόδος Αὐγουστος ἐν Σιρμίῳ, ὦν ἐτῶν ν'.

Ῥωμαίων λθ' ἐβασίλευσεν Κάρος, ἅμα τοῖς υἱαῖς
αὐτοῦ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῶ, ἔτη γ'.

Α'. ὑπ. Κάρου καὶ Καρίνου.

ΣΕΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Β'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ καὶ Βάσσου.

Γ'. ὑπ. Καρίνου τὸ β' καὶ Νουμεριανοῦ.

Κάρος ἐκεραυνώθη ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ. Τελευτᾷ Καρίνος ὢν ἐτῶν λς'. Εἶτα σφάζεται Νουμεριανὸς ἐν Περὶνθῳ τῆς Θράκης τῇ νῦν καλουμένη Ἡρακλείᾳ ὑπὸ Ἀπρου ἐπάρχου.

Ῥωμαίων λγ' ἐβασίλευσεν Διοκλητιανὸς ἔτη κ'.

Α'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγ. τὸ β' καὶ Ἀριστοβούλου.

Β'. ὑπ. Μαξίμου καὶ Ἀκυλίνου.

ΣΕΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου Αὐγούστου.

Δ'. ὑπ. Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου τὸ β' καὶ Ἰανουαρίου.

Ε'. ὑπ. Βάσσου καὶ Κυντιανοῦ.

Ζ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου Αὐγούστου τὸ γ'.

ΣΕΗ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὑπ. Τιβεριανοῦ καὶ Δίωνος.

Η'. ὑπ. Ἀννιβαλιανοῦ καὶ Ἀσκληπιοδότου.

Θ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου Αὐγούστου τὸ δ'.

Ι'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος καὶ Μαξιμιανῶν Ἰοβίου Καίσαρος.

ΣΕΘ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὑπ. Τούσκου καὶ Ἀνουλλίνου.

ΙΒ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΓ'. ὑπ. Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶν Ἰοβίου Καίσαρος τὸ β'.

ΙΔ'. ὑπ. Ἀνικίου Φαύστου καὶ Σεβήρου Γάλλου.

ΣΟ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου Αὐγούστου τὸ ς'.

ΙΖ'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ γ' καὶ Μαξιμιανῶν Ἰοβίου τὸ γ'.

ΙΖ'. ὑπ. Τιτιανοῦ καὶ Νεπωτιανοῦ.

ΙΗ'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ δ' καὶ Μαξιμιανῶν Αὐγούστου Καίσαρος τὸ δ'.

ΣΟΑ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ η' καὶ Μαξιμιανῶν τοῦ Ἐρκουλίου τὸ ζ'.

Κ'. ὑπ. Διοκλητιανοῦ Αὐγούστου τὸ θ' καὶ Μαξιμιανῶν Ἐρκουλίου τὸ η'.

Ῥωμαίων λδ' ἐβασίλευσεν ὁ θεοτάτος καὶ πιστότατος Κωνσταντίνος ὁ Μέγας, ὁ υἱὸς Κωνσταντίου, πρὸ τῇ Καλανδῶν Αὐγούστου, ἔτη λα', μῆνας ι'.

Α'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ ε' καὶ Μαξιμιανῶν Ἰοβίου τὸ ε'.

Β'. ὑπ. Κωνσταντίου Καίσαρος τὸ ς' καὶ Μαξιμιανῶν Ἰοβίου τὸ ς'.

ΣΟΒ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Γ'. ὑπ. Φλαβίου Κωνσταντίνου Αὐγούστου μόνου.

A I. Caro et Carino coss.

CCLXVI OLYMPIAS.

II. Diocletiano et Basso coss.

III. Carino II et Numeriano coss.

Carus fulmine ictus est in Mesopotamia. Carinus annos natus xxxvi moritur. Deinde Numerianus Perinthis, in Thraciæ civitate, quam nunc Heraclæam vocant, ab Apro præfecto prætorii interficitur.

Romanorum imperator XXXIII Diocletianus, annis xx.

I. Diocletiano Augusto II et Aristobulo coss.

II. Maximo et Aquilino coss.

CCLXVII OLYMPIAS.

B III. Diocletiano Augusto III et Maximiano Herculeo Augusto coss.

IV. Maximiano Herculeo II et Januario coss.

V. Basso et Quintiano coss.

VI. Diocletiano IV et Maximiano Herculeo Augusto III coss.

CCLXVIII OLYMPIAS.

VII. Tiberiano et Dione coss.

VIII. Hannibaliano et Asclepiodoto coss.

IX. Diocletiano Augusto V et Maximiano Herculeo Augusto IV coss.

X. Constantino Cæsare et Maximiano Jovio Cæsare coss.

CCLXIX OLYMPIAS.

C XI. Tusco et Anullino coss.

XII. Diocletiano Augusto VI et Constantio Cæsare II coss.

XIII. Maximiano Herculeo V et Maximiano Jovio Cæsare II coss.

XIV. Anicio Fausto et Severo Gallo coss.

CCLXX OLYMPIAS.

XV. Diocletiano Augusto VII et Maximiano Augusto VI coss.

XVI. Constantio Cæsare III et Maximiano Jovio III coss.

XVII. Titiano et Nepotiano coss.

XVIII. Constantio Cæsare IV et Maximiano Jovio Cæsare IV coss.

D

CCLXXI OLYMPIAS.

XIX. Diocletiano Augusto VIII et Maximiano Herculeo VII coss.

XX. Diocletiano Augusto IX et Maximiano Herculeo VIII coss.

Romanorum imp. XXXIV, sanctissimus et christianissimus Constantinus Magnus, Constantii filius, ex a. d. VIII Kalend. Augusti, annis xxxi, mensibus x. I. Constantio Cæsare V et Maximiano Jovio V coss.

H. Constantio Cæsare VI et Maximiano Jovio VI coss.

CCLXXII OLYMPIAS.

III. Flavio Constantino Augusto solo coss.

IV. Rursus decies, et Maximiano Galerio vii coss.

V. Maximiano Herculeo viii et Galerio Maximo coss.

VI. Constantino Augusto ii et Licinio coss.

CCLXXIII OLYMPIAS.

VII. Constantino Augusto iii et Licinio ii coss.

VIII. Constantino Augusto iv et Licinio iii coss.

IX. Volusiano et Aniano coss.

X. Constantino Augusto v et Licinio iv coss.

CCLXXIV OLYMPIAS.

XI. Sabino et Rufino coss.

XII. Gallicano et Symmacho coss.

XIII. Licinio v et Crispo Cæsare coss.

XIV. Constantino Augusto vi et Licinio v coss.

CCLXXV OLYMPIAS.

XV. Constantino Augusto vii et Constantio Cæsare coss.

XVI. Crispo ii et Constantio ii coss.

XVII. Probianus et Juliano coss.

XVIII. Severo et Rufino coss.

CCLXXVI OLYMPIAS.

XIX. Crispo iii et Constantio iii coss.

XX. Paulino et Juliano coss.

Piissimus Constantinus Constantem filium suum, qui tum Cæsar erat, Augustum renuntiavit ex a. d. vi Id. Novembris, et imperii vicennalia egit.

(1) Cod. Παλινδεκάτου. Agitur autem de consularu decimo Diocletiani. Videsis adnotationes ad *Chronicon paschale*. Reapse autem apud Almclove-

A Δ'. ὕπ. Πάλιν δέκατον (1), καὶ Μαξιμιανοῦ Γαλερίου τὸ ζ'.

Ε'. ὕπ. Μαξιμιανοῦ Ἐρκουλίου τὸ η' καὶ Γαλερίου Μαξίμου.

Γ'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ β' καὶ Λικινίου.

ΣΟΓ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

Ζ'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ γ' καὶ Λικινίου τὸ β'.

Η'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ δ' καὶ Λικινίου τὸ γ'.

Θ'. ὕπ. Βολουσιανοῦ καὶ Ἀνιανοῦ.

Ι'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ε' καὶ Λικινίου τὸ δ'.

B

ΣΟΔ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΑ'. ὕπ. Σαδίνου καὶ Ρουφίνου.

ΙΒ'. ὕπ. Γαλλικανοῦ καὶ Συμμάχου.

ΙΓ'. ὕπ. Λικινίου τὸ ε' καὶ Κρίσπου Καίσαρος.

ΙΔ'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ς' καὶ Λικινίου τὸ ε'.

ΣΟΕ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΕ'. ὕπ. Κωνσταντίνου Αὐγούστου τὸ ζ' καὶ Κωνσταντίου Καίσαρος.

ΙΖ'. ὕπ. Κρίσπου τὸ β' καὶ Κωνσταντίου τὸ β'.

ΙΖ'. ὕπ. Προβιανῶ καὶ Ἰουλιανοῦ.

ΙΗ'. ὕπ. Σεβήρου καὶ Ρουφίνου.

ΣΟΖ' ΟΛΥΜΠΙΑΣ.

ΙΘ'. ὕπ. Κρίσπου τὸ γ' καὶ Κωνσταντίου τὸ γ'.

Κ'. ὕπ. Παυλίνου καὶ Ἰουλιανοῦ.

Κωνσταντίνος ὁ εὐσεβεστάτος Κώνσταντα τὸν ἐαυτοῦ υἱὸν Καίσαρα ὄντα, ἀνηγόρευσεν Αὐγούστου πρὸς ἑ' ἰδῶν νομῶν, καὶ εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤξεν.

nii fastos bis occurrit decimus Diocletiani consularis, vel potius dicitur, post consularium Diocletiani x.

EUSEBII PAMPHILI

CHRONICORUM LIBER SECUNDUS

S. HIERONYMO INTERPRETE ET AMPLIATORE

Ad codices Vaticanos nuper exactus.

SANCTI HIERONYMI PRÆFATIO IN LIBRUM II CHRONICORUM EUSEBII

HIERONYMUS VINCENTIO ET GALIENO SUIS SALUTEM.

1. Vetus iste disertorum mos fuit, ut exercendi ingenii causa Græcos libros Latino sermone absolverent, et, quod plus in se difficultatis habet, poemata illustrium virorum, addita metri necessitate, transferrent. Unde et noster Tullius Platonis integros libros ad verbum interpretatus est : et cum Aratum jam Romanum hexametris versibus edidisset, in Xenophontis *Oeconomico* lusit : in quo opere ita sæpe aureum illud flumen eloquentiæ quibusdam scabris et turbulentis obicibus retardatur, ut qui interpretata nesciunt, a Cicerone dicta non credant. Difficile est enim alienas lineas insequentem non alicubi excedere : arduum, ut quæ in aliena lingua bene dicta sunt, eundem decorem in translatione conservent. Significatum est aliquid unius verbi proprietate; non habeo meum quo id efferam; et dum quæro implere sententiam, longo ambitu vix brevis viæ spatia consummo. Accedunt hyperbatorum anfractus, dissimilitudines casuum, varietas figurarum : ipsum postremo suum, et, ut ita dicam, vernaculum linguæ genus. Si ad verbum interpreter, absurde resonat : si ob necessitatem aliquid in ordine vel in sermone mutavero, ab interpretis videbor officio recessisse.

2. Itaque, mi Vincenti charissime, et tu Galiene pars animæ meæ, obsecro, ut quidquid hoc tumultuarii operis est, amicorum, non iudicum animo relegatis : præsertim cum et notario, ut scitis, velocissime dictaverim, et difficultatem rei etiam divinatorum voluminum instrumenta testentur, quæ a LXX Interpretibus edita, non eundem saporem in Græco sermone custodiunt. Quamobrem Aquila, et Symmachus, et Theodotio incitati, diversum pene opus in eodem opere prodiderunt : alio nitente verbum de verbo exprimere, alio sensum potius sequi, tertio non multum a veteribus discrepare. Quinta autem, et sexta, et septima editio, licet quibus censeantur auctoribus, ignoretur, tamen ita probabilem sui diversitatem tenent, ut auctoritatem sine nominibus meruerint. Inde adeo venit, ut sacræ litteræ minus comptæ, et dure sonantes videantur; quod isti homines interpretatas eas de Hebræo nescientes, dum superficiem, non medullam inspiciunt, ante quasi vestem orationis sordidam perhorrescunt, quam pulchrum intrinsecus rerum corpus inveniant. Denique quid Psalterio canorius, quod in morem nostri Flacci, et Græci Pindari, nunc iambo currit, nunc Alcaico personat, nunc Sapphico tumet, nunc semipede ingreditur? Quid Deuteronomii et Isaïæ cantico pulchrius? Quid Salomone gravius? Quid perfectius Job? Quæ omnia hexametris et pentametris versibus, ut Josephus et Origenes scribunt, apud suos composita decurrunt. Hæc cum Græce legimus, aliud quiddam sonant, cum Latine, penitus non cohærent. Quod si cui non videtur linguæ gratiam interpretatione mutari, Homerum ad verbum exprimat in Latinum. Plus aliquid dicam, eundem in sua lingua prosæ verbis interpretetur, videbit ordinem ridiculum, et poetam eloquentissimum vix loquentem.

3. Quorsum ista? Videlicet ut non vobis mirum videatur, si alicubi offendimus, si tarda oratio aut consonantibus asperatur, aut vocalibus hiulca vel divisa fit, aut rerum ipsarum brevitate constringitur, cum eruditissimi homines in eodem opere sudaverint, et ad communem difficultatem, quam in omni interpretatione causati sumus, hoc nobis proprium accedat, quod historia multiplex est, habens barbara nomina, res incognitas Latinis, numeros inextricabiles, virgulas rebus pariter ac numeris intertextas, ut pene difficilior sit legendi ordinem discere quam ad lectionis notitiam pervenire. Ut autem manifesto cognoscatur indicio, ad quem numerum historia quæque pertineat, has distinctiones positas lector advertat, ut si ad primum numerum regni primitus enotati historia referenda est, primam litteram in explanatione historiæ contempletur : et siquidem eam ex minio viderit, illi temporis applicandam vel anno sciat, quem suggererit numerus similiter eodem minio figuratus. Si vero numerum non puro minio, sed misto nigro notatum esse perviderit, secundæ lineæ numero debetur historia. Si autem tertio numerorum ordini

applicandum est quod fuerit ascriptum, medium puro minio numerum, et partem reliquam ex solo nigro expressam conspicabitur. Quarta numeri linea nihil habebit ex minio, sed indicio erit, quod sibi historia debeatur, cum minio facta littera in principio enodationis historiarum, quæ etiam superioribus signis subdenda est, nihilominus apparebit, nullo superius memoratorum signorum numeris respondente. Sin vero non minio, sed mistim nigro rubroque littera fuerit expressa, refulgens ex rubro numerus in quintam numerorum lineam poterit adverti. Et ita sexta linea numeri ut secunda, septima ut tertia designabitur, octava quoque ut quarta apparente linea bicolori. Cum vero nec in numeris, nec in explanatione historiarum ullum horum signorum, quæ prædiximus, fuerit, nona linea quod adnotatum fuerit, vindicabit. Non tamen omnia hujusmodi requirenda sunt necessario, cum minor est numerus linearum. Unde præmonendum puto, ut prout quæque scripta sunt, etiam colorum diversitates serventur, ne quis irrationabili æstimet voluptate oculis tantum rem esse quæsitam, et dum tædium scribendi fugit, labyrinthum erroris intexat. Id enim elucubratum est, ut regnorum tramites, qui per vicinitatem nimiam pene misti erant, distinctione minii separarentur, et eundem coloris locum quem prior membrana signaverat, ex adverso positi numeri retinerent, vel etiam posterior scriptura servaret.

4. Nec ignoro multos fore, qui solita libidine omnibus detrahendi (quod vitare non potest nisi qui omnino nil scribit), huic volumini geminum (1) dentem infigant. Calumniabuntur tempora, convertent ordinem, res arguent, syllabas eventilabunt: et quod accidere plerumque solet, negligentiam librariorum ad auctores referent. Quos cum possim meo jure repercutere, ut si displicet, non legant, malo breviter placatos dimittere, ut et Græcorum fidem suo auctori assignent; et quæ nova inseruimus, de aliis probatissimis viris libata cognoscant. Sciendum etenim est me et interpretis et scriptoris ex parte officio usum, quia et Græca fidelissime expressi, et nonnulla quæ mihi intermissa videbantur, adjeci, in Romana maxime historia, quam Eusebius hujus conditor libri non tam ignorasse, ut eruditus, quam ut Græce scribens, parum suis necessariam perstrinxisse mihi videtur. Itaque a Nino et Abraham usque ad Trojæ captivitatem pura Græca translatio est (2). A Troja usque ad vicesimum Constantini annum nunc addita, nunc mista sunt plurima, quæ de Tranquillo, et cæteris illustribus historicis curiosissime excerptimus. A Constantini autem supradicto anno usque ad consulatum Augustorum Valentis sexies et Valentiniani iterum, totum meum est. Quo fine contentus, reliquum tempus Gratiani et Theodosii latioris historiarum stylo reservavi: non quo de viventibus timuerim libere et vere scribere; timor enim Dei timorem hominum repellit; sed quoniam debacchantibus adhuc in terra nostra Barbaris, incerta sunt omnia.

EUSEBII PAMPHILI IN LIBRUM II CHRONICORUM PROŒMIUM

S. HIERONYMO INTERPRETE (3).

1. Moysem gentis Hebraicæ, qui primus omnium a vinas leges sacris Litteris explicavit, Inachi fuisse prophetarum ante adventum Domini Salvatoris di- temporibus, eruditissimi viri tradiderunt: ex no-

1. Μωϋσῆς γένος Ἑβραίων προφητῶν πάντων πρῶτον, ἀμφὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, λέγω δὲ τοῦ Χριστοῦ, ἀμφὶ τῇ τῆς τῶν ἐθνῶν δι' αὐτοῦ θεογνωστίας χρησιμοῦς καὶ λόγια θεῖα γραφῇ παραδεδωκῆτα, τοῖς χρόνοις

1. Mosem genere Hebræum, qui prophetarum omnium primus de Salvatore nostro, de Christo, inquam, et de ea, quam gentes per eum adeptæ sunt, Dei cognitione, raticinia et oracula divina scripto tradidit,

(1) Animadvertite nobilem lectionem geminum pro genuinum, quam varietatem ignotam hactenus video superioribus hujus præfationis editoribus. Codices Vaticani octo habent geminum; ex his unus habet superscriptam vulgarem illam lectionem genuinum, alter etiam interpolatur. Reliqui Vaticani codices habent genuinum.

(2) Res nunc certe haud ita se habet. Editus enim ex Armeniaco codice Eusebii textus pauciores historias etiam ante Trojana tempora habet quam textus

Hieronimianus. Itaque vel hic Hieronymus libere sententia loquitur, vel Armeniacus interpres Eusebiana aliquot commata omisit.

(3) Hieronymus hoc proœmium ex antiquo exemplari interpretatus est, aliquot tamen immistis de suo sentiitiis. Ejusdem partem, in codice Parisiaco Syncelli superstitem, ante Goarum Scaliger edidit, eandemque ita fecit Latinam, ut non parum ab Hieronymiana interpretatione recederet. — Scaligeri versionem textui Græco subjecimus. Ed. PATR.

stris Clemens, et Africanus, et Tatianus: ex Ju- A
dæis Josephus, et Justus, veteris historiæ moni-
menta replicantes. Porro Inachus quingentis annis
Trojanum bellum antecedit. Ex ethnicis vero im-
pius ille Porphyrius in quarto sui operis libro, quod
adversum nos casso labore contexit, post Moysen
Semiramim fuisse affirmat, quæ apud Assyrios c.
ante Inachum regnavit annis. Itaque juxta eum DCCC
pene et L annis Trojano bello Moyses senior inve-
nitur. Cum hæc ita se habeant, necessarium duxi
veritatem diligentius persequi. Et ob id in priore
libro (1) quasi quamdam materiam futuro operi
omnium mihi regum tempora prænotavi, Chaldaeo-
rum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum,
Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium; Argivo-
rum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthio- B
rum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui
postea Romani nuncupati sunt. In præsentem autem
stylo eadem tempora contra se invicem ponens, et
singularum gentium annos dinumerans, ut quid cui-
que cœtaneum fuit, ita curioso ordine coaptavi.

ἀρχαίαι κατὰ Ἰναχὸν εἰρήκασιν ἄνδρες ἐν παιδείῃ γινώριμοι, Κλήμης, Ἀφρικανὸς, Τατιανὸς τοῦ καθ' ἑμῶν λόγος, τῶν τε ἐκ περιτομῆς Ἰωσήπος καὶ Ἰούστος, ἰδίως ἕκαστος τὴν ἀπόδειξιν ἐκ παλαιᾶς ὑποσχόμενος ἱστορίας. Ἰναχὸς δὲ τῶν Ἰλιακῶν ἔστιν ἐπταχσίοις πρεσβύτης. Ἑλληνικῶν δὲ φιλοσόφων, ὅστις ποτὲ ἦν ἄλλος, ὁ τὴν καθ' ἡμῶν συσκευὴν προβεβλημένος, ἐν τῇ δ' τῆς εἰς μάτην αὐτῷ πονηθείσης καθ' ἡμῶν ὑποθέσεως, πρὸ τῶν Σεμιράμιδος χρόνων τὸν Μωϋσῆα γενέσθαι φησί· βασιλεύει δὲ Ἀσσυρίων ἡ Σεμιράμις προσφεν ἔσται ὡς πρὸς τοῖς ρ'. Ὅστε εἶναι κατὰ τοῦτον τῶν Τρωϊκῶν Μωϋσῆα πρεσβύτερον ὡς καὶ ὡς ἔστιν. Ἐγὼ δὲ περὶ πολλοῦ τὸν ἀληθῆ λόγον τιμῶμενος, καὶ τὴν ἀκριβὲς ἀνιχνεύσαι διὰ σπουδῆς προϋθέμην· ἐνθεν ὁρμηθεὶς, ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης συντάξει ὕλας ἐκπορίζων ἐμαυτῷ χρόνων, ἀναγραφὰς συνελεξάμην παντοίας, βασιλείας τε Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Αἰθιοπῶν, Ἀργείων, Σικωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θεσσαλῶν, Μακεδόνων, Λατίνων, οἷς ὕστερον γέγονεν ἐπικλῆν ὄνομα Ῥωμαίων· ὁμοῦ γίνονται ἐ' (4). Ἐν δὲ τῷ παρόντι ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοὺς χρόνους συναγαγὼν, καὶ ἀντιπαράθεῖς ἐκ παραλλήλου τὸν παρ' ἑκάστῳ ἔθνη τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, χρονικοῦ κανόνος σύνταξιν ἐποίησάμην.

2. Εὐρῶν τε παρ' Ἑβραίοις διαφόρους τῶν χρόνων ἀποδόσεις, τὴν μὲν πλεονάζουσαν, τὴν δὲ ἐλλείπουσαν, οὗ τῇ ἐμαυτῷ κεχρησμένην, λέγω δὲ τὴν πληθούσαν, ἥρπασα, τὴν δὲ ἐνδέουσαν μετέλθον. Πλὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω κατὰ μὲν Ἰναχὸν, ὃν πρῶτον Ἕλληνας Ἀργεῖους βασιλεύσαι φασί, τῶν Ἑβραίων προπάτορα Ἰσραὴλ γενόμενον εὐρον, ἐξ οὗ τὸ δωδεκάφυλον τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους τῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπωνυμίας ἡξιώθη· κατὰ δὲ τὴν Σεμιράμιδος τὸν Ἀβραάμ, Χαλδαῖον μὲν τὸ γένος, ἄλλως δὲ ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ πρῶτον τῶν παρ' Ἑβραίοις προφῶντων εἶναι πεπιστευμένον· Μωϋσῆα δὲ, φιλαληθῶς εἰπεῖν, τούτων μὲν νεώτερον, τῶν δὲ παρ' Ἑλλήσιν ἀρχιολογουμένων ἀπάντων πρεσβύτερον, Ὀμήρου λέγω, καὶ Ἡσιόδου, καὶ αὐτῶν γε τῶν Τρωϊκῶν, καὶ ἐπὶ Διοσκουρίων, Ἀσκληπιοῦ, Διονύσου, Ἡρώων τε πάντων, Ἑρμοῦ τε καὶ Ἀπόλλωνος, τῶν τε λοιπῶν παρ' Ἑλλήσι θεῶν, μυστηρίων τε καὶ τελετῶν, Διὸς τε αὐτοῦ πράξεων τῶν παρ' Ἑλλήσι μνημονευομένων. Τούτων γὰρ

temporibus æqualem Inacho prodiderunt viri eruditione celebres, nostri quidem instituti Clemens, Africanus. Tatianus: ex circumcissione vero Josephus et Justus, suis quisque ex antiqua historia præbitis argumentis. Inachum vero septingentis annis Iliaca antecessisse statuerunt. Ex philosophis autem, quisquis ille fuit apparatus illius adversus nos molitor, in quarto operis, quod in nos in cassum elaboravit, ante tempora Semiramidis Moysen fuisse dicit. Atqui illa annis c. ante Inachum Assyriis imperavit: ut consequens sit Moysen ex huius sententia Troicis temporibus antiquiorem fuisse annis DCCCL. Ego autem, qui nihil prius habeo veritate, rem accuratius investigare decrevi: atque eo consilio in priore opere materias mihi quasdam comparandi studio, temporum argumenta diversa acquisivi, regna nimirum Chaldaeorum, Assyriorum, Medorum, Persarum, Lydorum, Hebræorum, Ægyptiorum, Atheniensium, Argivorum, Sicyoniorum, Lacedæmoniorum, Corinthiorum, Thessalorum, Macedonum, Latinorum, qui postea Romani sunt cognominati: quæ simul sunt xv regna. In præsentem quidem opere temporibus in unum collatis, annorum uniuscujusque gentis numeris invicem x adverso inter se oppositis chronici canonis opus confeci.

2. Cum autem apud Hebræos diversas temporum observassem editiones, illam quidem redundantem, hanc vero deficientem, illam secutus sum. Nihilominus et sic quoque Hebræorum progenitorem Israellem, a quo Judaicæ gentis duodecim tribus Israelis nomine censentur, Inacho, quem primum Argis regnasse Græci prodiderunt, tempore æqualem fuisse reperi: Semiramidis vero temporibus Abraham vixisse, hominem quidem natione Chaldaicum, sed tamen Deo acceptissimum, qui primus propheta apud Hebræos fuisse creditur: Moysen autem, ut verum fatear, infra horum tempora exstitisse, antiquiorem tamen omnibus præcæ Græcorum memoriæ, Homero, inquam, Hesiodo, ipsisque Trojanis temporibus, Castoribus, Æsculapio, Libero patre, heroibus, Mercurio et Apolline, reliquisque Græcorum diis, mysteriis et initiis, atque adeo ipsis Jovis gestis,

(1) Cuncti, præter unum, Vaticani codices habent libro pro vulgata lectione libello, quæ delenda est.

(2) In Canone, ad Abrahami annum CCXII, nempe ante Moysen annis plus ducentis, traditur Jupiter mistus Niobæ. Verum ibi Eusebius ex aliorum potius quam ex sua sententia loquitur; alioqui sibimet

2. Neque me fugit, in Hebræis codicibus dissonos ætatum annos inveniri, plusque vel minus, prout interpretibus visum est, lectitari: sequendumque potius illud, quod exemplariorum multitudo in fidem traxit. Verum utcumque quis volet computet, et reperiet Inachi temporibus, quem primum Argis regnasse aiunt, patriarcham Hebræorum fuisse Israellem, a quo duodecim Judæorum tribus Israelis vocabulum sortitæ sunt: Semiramim autem et Abraham contemporales fuisse, manifestum est. Nam Moyses, licet junior supradictis sit, omnibus tamen, quos Græci antiquissimos putant, senior deprehenditur, Homero scilicet et Hesiodo, Trojanoque bello, ac multo superior Hercule, Musæo, Lino, Chirone, Orpheo, Castore, Polluce, Æsculapio, Libero, Mercurio, Apolline, et cæteris diis gentium, sacrisque, vel vatibus: ipsius quoque Jovis gestis (2), quem Græcia in arce divinitatis collocavit (3). Hos inquam, omnes quos enumeravimus, etiam post Cecropem diphyem primum Atticæ regem, fuisse convivium. Cecropem autem præsens historia Moysi cœ-

mirifice adversaretur. Vide etiam ad Abrahami annum LVI.

(3) Græcus textus gestis apud Græcos memoratis. Quare Hieronymus vel aliud legit, vel sententiam Marte proprio immutavit.

(4) Comma hoc simul fiunt regna xv, non legebat Hieronymus.

taneum ostendit, et antecedere Trojanum bellum A
annistrecentis quinquaginta (1).

3. Quod, ne cui dubium videatur, sequens ratio
sic probabit. Quadragesimo secundo anno imperii
Augusti Christus natus est : quinto decimo anno
Tiberii prædicare orsus est. Si quis igitur retrorsum
annorum supputans numerum, alterum Darii regis
Persarum quærat annum, sub quo templum Hierosolymorum, quod a Babyloniis destructum fuerat, instauratum est, reperiet a Tiberio usque ad Darium annos DCLVIII (2). Darii quippe secundus annus sexagesimæ quintæ olympiadis anno primo fuit, et Tiberii xv in ducentesimam primam olympiadem incurrit (3). Fiunt ergo inter Darium et Tiberium olympiades CXXXVII, anni DCLVIII, quadrien-

ἀπάντων τὴν ἱστορίαν νεωτέραν τῆς Κέκροπος ἡλικίας παῖδες Ἑλλήνων παραδιδάσκει. Μωϋσέα δὲ ἡ παρούσα συνεξέτασις τῶν χρόνων γενέσθαι κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρῶτόν φασι τῆς Ἀττικῆς βασιλεύσαι, συνίστησι πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἀμφὶ τὰ τὴν ἔτη (5'). *Ex Syncello p. 65-66.*

3. . . Συντερχόντων ὁμολογουμένως τῶν χρόνων Αὐτοῦ τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, καὶ τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γενέσεως, ἀρχὴν τε τῆς εὐαγγελικῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ ποιησάμενον κατὰ τὸ πεντακαίδέκατον ἔτος Τιβερίου Καίσαρος, εἰ τις ἀπὸ τούτου συναγαγεῖν ἐθέλοι τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν, πρῶτον ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω χρόνους τοὺς μέχρι Δαρείου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀνανεώσεως τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῶ, ἡ γέγονε κατὰ τὴν ἀπὸ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον τοῦ Ἰουδαίου ἔθνους, εὖρει (6) ἂν ἀπὸ Τιβερίου, ἐπὶ τὸ δευτέρον ἔτος Δαρείου, ἔτη φμῇ. Δαρείου μὲν γὰρ τὸ δεύτερον κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς 35' Ὀλυμπιάδος κατανεῖ, Τιβερίου δὲ τὸ πεντακαίδέκατον τῆς Ῥωμαίων βασιλείας κατὰ τὸ τέταρτον τῆς 34' Ὀλυμπιάδος συμπίπτει. Γίνονται τοίνυν αἱ μεταξὺ Δαρείου τοῦ Περσῶν, καὶ Τιβερίου τοῦ Ῥωμαίων βασιλέως, Ὀλυμπιάδες 35', αἱ συνάγουσι χρόνον ἐτῶν φμῇ, τετραετίας τῇ Ὀλυμπιάδι λογιζομένης. Ἐπεὶ δὲ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τὸ ἑβδομηκοστὸν ὑπέρχε τῆς ἐρημίας τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις νεῶ, κἀντεῦθεν πάλιν ἀνατρεχόντων, ἀπὸ μὲν τοῦ δευτέρου ἔτους Δαρείου, ἐπὶ τὴν πρώτην Ὀλυμπιάδα, ἔτη συνάγοιτο ἂν 35', Ὀλυμπιάδες 35'. Τοσαῦτα δὲ εὖροι ἂν τὰ ἀπὸ τοῦ ὑστάτου ἔτους ἐρημίας τοῦ δηλωθέντος ἱεροῦ, ἐπὶ τὸ ν' ἔτος Ὀζίου τοῦ τῶν Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιῶν, καθ' ὃν ἐπεπορήτευσον Ἡσαΐας καὶ Ὀσέε (6')· ὥστε εἶναι τὴν πρώτην καθ' Ἑλλήνας Ὀλυμπιάδα σὺνδρομον τῷ προφῆτῃ Ἡσαΐα, καὶ τοῖς τούτου συγχρόνοις. Πάλιν δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης Ὀλυμπιάδος, ἐπὶ τοὺς

quæ a Græcis memorantur : quorum omnium historiam infra ætatem Cecropis fuisse tradiderunt. Hoc autem examen temporum Mosem sæculo Cecropis fuisse astruit, qui primus circiter ccccl annis ante Trojana tempora in Attica regnasse memoratur.

(1) Ita legimus cum plurimis codicibus, nec non editionibus priscis et Græco exemplari, non vero cccclxxv, ut Pontaci supputatio et codex ejusdem unicus malunt.

(2) Confer lib. i, 18, 9.

(3) In textu edito Eusebii *Præp. ev.* x, 9, legitur *ducentesima tertia* ; sed est *ducentesima prima* etiam in priore *Chronicon* libro cap. 18, 8. Apud laterculum tamen cap. 49, pag. 225, incidit in annum 1 olympiadis cccii, quæ perexigua differentia est, præ tunc aliis multo majoribus quibus primus Eusebii secundusque liber invicem discrepant.

(4) Confer Hieronymum epist. 48.

(5) Lib. i, 31, quo loco scribuntur cccvii ; verum hic Græce cccviii.

(5') Eusebii hoc proœmium, præter Syncellum quem toties laudavimus, legebat etiam Eustathius Chronographus, ab Hippolyto Thebano memoratus. Locum ejus insignem edidit Allatius initio commentarii ejusdem auctoris ad *Hexaemeron* ; mihi vero locus idem cum varietatibus occurrebat olim in codice Ambrosiano nuperque in Vaticano longe integrior Georgii Hamartoli Chronographi, nec non apud Joannem Siculum chronographum æque ineditum. Hamartoli prologum Allatius vulgavit in dissertatione *De Georgiis* : ego vero ipsum opus aliquando in lucem proferam. Sic autem scribit Eustathius : Ὁ μὲν οὖν Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰωσήφους καὶ Ἰούστου, κατὰ Ἰναχὸν ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστορήσαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑποσχὼν τὴν ἀποδείξειν. Ἰναχὸς δὲ ἑπτακοσίοις ἔτεσι τὸν Ἰλιακὸν προτερεῖ πόλεμον. Ὁ δὲ πολυμαθὴς καὶ πολυτίτωρ Εὐσέβιος διακριθεὶς τῶν χρόνων ἀναγραφὴν ποιησάμενος, τοῖς χρόνοις μὲν Ἰναχοῦ τὸν ἱερὸν Ἰακώβ εὖρε συνακμάσαντα, Μωϋσέα δὲ Κέκροπος. Χρονικοῦ

γὰρ κανὼνος σύνταξιν ποιησάμενος, ἐκ παραλλήλου ἀντιπαρέθηκε τὸν παρ' ἑκάστῳ ἔθνει δυναστεύοντα. Συνήγαγε δὲ χρόνους τῆς βασιλείας Χαλδαίων, Ἀσσυρίων, Μήδων, Περσῶν, Λυδῶν, Ἑβραίων, Αἰγυπτίων, Ἀθηναίων, Ἀργείων, Σικυωνίων, Λακεδαιμονίων, Κορινθίων, Θετταλῶν, Μακεδόνων τῶν πάλαι Κιτιαίων λεγομένων, Λατίνων τῶν ἀπὸ Λατίνου βασιλέως αὐτῶν, καὶ Ἰαλῶν ἐκ τινος ἡγεμονεύσαντος αὐτῶν προσαγορευθέντος, καὶ ὕστερον ἐπικληθέντων Ῥωμαίων ἀπὸ Ῥώμου καὶ Ῥήμου. Καὶ τούτων τοὺς χρόνους ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναρτήσας, ἕκαστον ἔθνος τῶν βασιλέων συνέκρινε τῶν χρόνων, ἀντιπαράθεξις τὰ ἔτη τῆς βασιλείας Ἀσσυρίων Βασιλέως, τούτῃσι τῆς Σεμιράμεις, τοῖς Ἀβραὰμ ἔτεσι· κατὰ γὰρ τὴν Σεμιράμιν Ἀβραὰμ ἐγνωνρίζετο, καὶ Ἰακώβ κατὰ Ἰναχόν, καὶ Μωϋσῆς κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ, ὃν πρὸ τῶν Ἰλιακῶν ἔτεσι τριακοσίοις πρῶτον βασιλέα τῆς Ἀττικῆς Ἑλλήνες ἱστορήσαν ὥς εἶναι τῶν παρ' Ἑλλήνων ἀρχαίων σοφῶν Μωϋσέα πρεσβύτατον, Ὁμήρου λέγει, καὶ Ἡσίοδου, καὶ τῶν Τρωϊκῶν, Ἡρακλέους τε καὶ Μουσαίου καὶ Αἰνίου, ἔτι Χείρωνος, καὶ Ὀρφέως, καὶ Διοσκορίων, Ἀσκληπιοῦ, καὶ Διονύσου, καὶ Ἑρμοῦ, Ἀπόλλωνος τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν μυστηρίων καὶ τελετῶν, καὶ αὐτῶν τῶν Διὸς πράξεων, ἔτι δὲ τοῦ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμοῦ καὶ τῆς ἐπὶ Φαέθοντος ἐκπυρώσεως, Ἐριχθονίου τε γενέσεως, καὶ Κόρης ἀρπαγῆς. Ὅθεν καὶ τινες τῶν παρ' αὐτῶν [f. αὐτοῖς] προκρίτων φαίνονται ἐκ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων σφετερισάμενοι πάντες γὰρ οὗτοι μετὰ τὸν Κέκροπα γεγονάσιν, ὃν πολὺ Ὁμηρος καὶ Ἡσίοδος τοῖς χρόνοις ὑποβεβήκασιν. Οὗτός γέ τοι Μωϋσῆς τῶν σοφῶν πάντων διδάσκαλος πέφηνε, τῶν ἀπορρήτων ἐξηγητὴς γενόμενος, κ. τ. λ.

(6) Εὖρει. Forte εὖροι, quod postulat vocula ἄν. Edit.

(6') Ὀσεε. Vulgo scribitur Ὀσηε. Id.

supputabis annos ccccv (1). Samson autem est, quem A
in corporis robore Herculi similem ferunt posteri Judaeorum : et mihi videntur non multum distare tempore inter se, siquidem ambo circa Trojæ captivitatem fuerunt. Post hæc iterum ad priora convertere, et cum ccc tibi et xxix (2) annos pes retroactus impleverit, Græcorum Cecropem diphym et Moysen invenies Hæbæorum. Nam a xlv Cecropis anno usque ad captivitatem Trojæ, et ab lxxx ætatis Moysi, in quo populum Israeliticum de Ægypto eluxit, usque ad Labdon et Samson iudices, computantur anni cccxxix. Itaque sine ulla ambiguitate Moyses et Cecrops, qui primus Atheniensium rex fuit, iisdem fuere temporibus.

4. Porro iste est Cecrops diphyes indigena, sub quo primum in arce oliva exorta est, et Atheniensium urbs ex Minervæ appellatione sortita nomen. Hic primus omnium Jovem appellavit (3), simulacra reperit, aram statuit, victimas immolavit, nequaquam istiusmodi rebus in Græcia unquam visis. Cætera quoque quæ apud Græcos mira jactantur, posteriora Cecropis annis deprehenduntur. Si autem Cecropis, consequenter et Moysi, qui cum Cecrope fuit. Post hunc enim scribitur diluvium sub Deucalionē, incendium sub Phaethonte, Erichthonius Vulcani et Terræ filius, Dardanusque qui Dardaniam condidit, de quo Homerus :

Quem primum genuit cælesti Jupiter arce.

Liberæ quoque raptus et Europæ, sacra Cereris atque Isidis, delubrum in Eleusina, frumenta Triptolemi, regnum Trois :

ἐμπροσθεν ἀνιῶν χρόνους, μέχρι τῆς Ἰλίου ἀλώσεως, εὐρήσεις ἐτὶ συγκεφαλαιούμενα ὑῆ'. Καὶ καθ' Ἑβραίους ἀπὸ πεντήχοστοῦ ἔτους Ὁζίου τοῦ Ἰουδαίων βασιλέως ἀνιῶν ἐπὶ τὸ τρίτον ἔτος Λαβδῶν τοῦ παρ' Ἑβραίοις γενομένου χριτοῦ, καὶ τοῦ Σαμφών, τὸν Ἰσον συνάξεις ἀριθμὸν ἐτῶν ὑῆ'· ὃν κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἀλήθην ἀνιπύστατον γενέσθαι φασὶν ἰσοκῶτα τῷ βωμμένῳ παρ' Ἑλλήσιν Ἡρακλεῖ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς ἀνωτέρω βαλῶν ἐν ταυτῇ τε συναγαγὼν ἀριθμὸν ἐτῶν τχθ', εὐροῖς ἂν κατὰ μὲν Ἑβραίους Μωϋσέα, κατὰ δὲ Ἑλλη-

νας Κέκροπα τὸν γηγενῆ.
4. Οὗτός ἐστιν Κέκροψ ὁ διφυῆς γηγενής, ἐφ' οὗ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρῶτως ἐφύη. Οὗτος ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθῆνας ὠνόμασεν· ὃς πρῶτος λέγεται Ζῆνα κεκληχέναι θεόν, μὴ πρότερον οὕτω παρ' ἀνθρώποις ὠνομασμένον, ἔπειτα βωμὸν παρ' Ἀθηναίοις ἰδρύσαι, βῶν θύσαι, πρῶτος Ἀθηνᾶς ἀγαλμα στήσασθαι, ὡς οὐδὲ τούτων ἐκ παλαιῶν ὑπαρχόντων. Κατώτερα δὲ τῶν Κέκροπος ἱστορεῖται χρόνων τὰ παρ' Ἑλλήσι θαυμαζόμενα. Γίνεται γὰρ μετὰ Κέκροπα ὁ κατὰ Δευκαλίωνα κατακλυσμὸς, καὶ ἡ ἐπὶ Φαέθοντι ἐκπύρωσις, Ἐριχθονίου τε γένεσις, καὶ ἡ ὑπὸ Δαρδάνου τῆς Δαρδανίας κτίσις, ὃν πρῶτον, φησὶν Ὀμη-

ρος. . . . τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς (6).
Κόρης τε ἀρπαγῇ, καὶ Δήμητρος μυστήρια, καὶ ἡ τοῦ ἐν Ἐλευσίνι τεμένους καθίδρυσις, Τριπτολέμου γαργία, Τρωάς τε βασιλεία, οὗ υἱὸν

Κάλλεος εἵνεκα οἶο, ἴν' Ἀθηναῖοι θεοὶ Διὶ οἰροχοεῦν,
Κάλλεος εἵνεκα οἶο, ἴν' ἀθανάτοισι μετελῇ (7).

Τινὸς δὲ συνεχρόνισε Ταντάλῳ· ναὶ μὲν (7) ἡ Λητώ κατὰ Τάνταλον, καὶ Ἀπόλλωνος γένεσις·

Λητῶ γὰρ ἤλκησε Διὸς κυδερὴν παράκοιτιν (8).

Κάμῳ τε ὁ Σεμέλης πατὴρ εἰς Θήβας ἔρχεται·

Καδμελὴ δ' ἄρα οἱ Σεμέλῃ τέκε παίδιμον υἱόν,
Μιχθεῖο' ἐν φιλότῃ Διώνυσον πολυγηθῇ (9).

5. Τούτων οὖν ἀπάντων πρεσβύτερος γεγὼνὼς συνίσταται Μωϋσῆς, ὡς ἂν κατὰ Κέκροπα τὴν ἡλικίαν ἀκμάσας. Ἀπὸ δὲ τοῦ π' Μωϋσέως πάλιν ἀνιῶν ἐπὶ τὸ πρῶτον ἔτος ζωῆς Ἀδραμ, εὐρήσεις ἐτὶ φε'. Τσαυτά

(1) Græce cccviii.

(2) Codices aliquoti habent hic et inf. cccxxviii.

(3) Si Cecrops Moysis est æqualis, Moyses autem ante vetustior, ut dictum est, qui fieri potest ut Cecrops Jovem deum appellaverit? Sed enim Eusebius aliorum sententiam refert, non suam: quod scilicet etiam ad Abrahami annum cccxii.

(4) Scaliger scribit centesimum, sed codices ha-

D bent ducentesimum.

(5) Lege lib. i, 16, 19, 20.

(6) Iliad. xx, 215.

(7) Iliad. xx, 234, 235.

(8) Nai μήν. Sic editi. Forte legendum καὶ μήν.

Edit.

(8) Odys. xi, 579.

(9) Hesiod. Theogon. v. 939, 940.

Abraham Nini ætate generatum, juxta eum tamen numerum, quem contrāctiore editione vulgata sermo præbet Hebræus. Verum incuriositate (1) necesses; et cum divinam Scripturam diligenter evolveris, a nativitate Abrahæ usque ad totius orbis diluvium, invenies retrorsum annos dccccxlii. Item a diluvio, usque ad Adam mcccxlii, in quibus * nulla penitus nec Græca, nec barbara, et, ut loquar in commune, gentilis invenitur historia.

6. Quamobrem præsens opusculum ab Abraham et Nino usque ad nostram ætatem inferiora tempora persequetur: et statim in principio sui Hebræorum Abraham, Assyriorum Nino et Semiramim proponet: quia neque Athenarum adhuc urbs, neque Argivorum regnum nomen acceperat, solis Sicyoniis in Græcia florentibus; apud quos temporibus Abrahæ et Nini Europæi secundum regnasse fuerunt. Quod cur etiam nos putemus, ex sequentibus demonstrabitur. Si enim diligenter enumeres ab ultima ætate Nini usque ad Trojæ captivitatem, invenies annos dccccxxiv. Item in Sicyone ab anno xxii regis Europis usque ad supradictum tempus, eosdem annos invenies dccccxxiv. Apud Hebræos quoque a nativitate Abrahæ usque ad Labdon et Samson iudices Hebræorum, qui Trojanis temporibus populo præfuerunt, æque supputabis annos dccccxxiv. Item apud Ægyptios ab ætate Nini et Semiramidis, quo tempore sexta decima jam dynastia Thebæi Ægyptiis imperabant, usque ad vicesimam dynastiam et regem Ægypti Thuorin, qui ab Homero Polybus vocatur, sub quo etiam Troja capta est, colliguntur supradicti anni dccccxxiv. Igitur consequenter uno eodemque tempore in libelli fronte ponimus Abraham, Nino, Semiramim, Europem, Ægyptiorum Thebæos. Et hæc quidem ita se habere, ut præfati sumus, posterior textus exponet.

7. Nunc illud in cura est, ut etiam Hebræorum annos in quatuor tempora dividamus. Ab Abraham usque ad Moysen; a Moysæ usque ad primam ædificationem templi; a prima ædificatione templi

A usque ad secundam instaurationem ejus; ab instauratione ejus usque ad adventum Domini. A nativitate quippe Abrahæ usque ad Moysen et egressum Israelis ex Ægypto, computantur anni dv (2). A Moysæ autem usque ad Salomonem et primam ædificationem templi, anni cccclxxix (3), secundum minorem tamen numerum, quem tertius Regnorum liber continet. Nam juxta volumen Judicum supputantur anni dc *** (4). A Salomone vero usque ad instaurationem templi, quæ sub Dario Persarum rege facta est, colliguntur anni dxii (5). Porro a Dario usque ad prædicationem Domini nostri Jesu Christi, et usque ad quintum decimum annum Tiberii principis Romanorum, explentur anni dxtviii (6). Itaque simul sunt ab Abraham usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni mxxlv. B

8. Similiter a Nino et Semiramide usque ad Moysen et Cecropem, anni dv. A Cecrope usque ad captivitatem Trojæ, anni cccxxix (7). A captivitate Trojæ usque ad primam olympiadem, anni cccv (8). A prima olympiade usque ad secundum Darii annum et instaurationem templi, anni cclvi. A secundo Darii anno et instauratione templi usque ad quintum decimum annum Tiberii Cæsaris, anni dxlviii (9). Fiunt simul a Nino et Semiramide, usque ad quintum decimum Tiberii annum, anni mxxlv, quos et ab Abraham usque ad Tiberium ostendimus supputatos. A Tiberii autem quinto decimo usque ad Constantini victoris augusti vicennalia numerantur anni ccc (10). Itaque fiunt omnes anni historię istius mccccxlv (11). Et ne longus forte ordo numerorum aliquid turbationis afferret, omnem annorum congeriem in decadas cæcidimus, quas ex singularum gentium historiis congregantes sibi fecimus invicem esse contrarias, ut facilis præbeatur inventio, cujus Græci ætate vel barbari, prophetæ et reges et sacerdotes fuerint Hebræorum (12): itemque falso diversarum gentium crediti dii; qui heroes; quæ, quando urbs condita; qui de illustribus viris philosophi, poetæ, principes, scriptoresque

ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ δηλωθέντος ἔτους τῆς Κέκροπος βασιλείας τὸν ἀνωτέρω χρόνον ἀπαριθμοῦμενος, ἐπὶ Νῖνον ἤξει τὸν Ἀσσύριον, ὃν πρῶτον φασὶν ἀπάσης τῆς Ἀσίας, πλὴν Ἰνδῶν, κεκρατηκέναι· ὥστε εἶναι τὸν Ἀβραάμ κατὰ τοῦτον.

(*) Ἐν οἷς οὐδὲν ἐπίσημον γεγονός ἱστορεῖται παρ' Ἑλλήσι.

(**) Οὕτω τότε Ἀθηναίων οὔτε τὴν πόλιν οὔτε τὴν προσηγορίαν. Ex Eusebio *Præp. ev.* x, 9 (et 12) quo loco dicit Eusebius se hæc evidenter demonstravisse ἐν τοῖς πονηθεῖσιν ἡμῖν χρονικοῖς κανόσι, in *elaboratis a se chronicis canonibus*.

(***) Ἔσται ὁ πᾶς τῆς ἐξόδου χρόνος ἐπὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν ἐτῶν χ' κατὰ Εὐσέβιον. *Syncellus p.* 175. B.

(1) Scaliger et codices aliquot in curiositate; D quæ sane facilis et ambigua scripturæ aberratio est.

(2) Lib. i, 16, 19, 20.

(3) Lib. i, 16, 27 seqq. scribuntur cdxlxx.

(4) Lib. i, 16, 25 et 27.

(5) Lib. i, 18, 4, scribuntur dxii.

(6) Lib. i, 18, 9.

(7) Pontacus emendat cccclxxv. Sed habent cccclxx passim codices, nec non princeps editio, et Veneta anni 1483, et Scaliger.

(8) Lib. i, cap. 31, scribuntur cdxviii.

(9) Lib. i, 18, 9.

(10) Ita Eusebius priore libro, cap. 18, 9, quæ verba huc transferenda fuerunt pro Hieronymianis: usque ad quartum decimum annum Valentis, quo interiit, numerantur anni ccccl. Oportuit enim Eusebii textum illibatum exhibere, quia procœmium nomine ejus titulatur.

(11) Hieronymus scribit: itaque sunt istius historię mccccxcv. Sed nos spatium subtraximus quod est inter vicennalia Constantini obitumque Valentis, ne Eusebium aliter loquentem, et quidem cum anachronismo, induceremus.

(12) Confer procœmium libri i, 1.

variorum operum exstiterint; et si qua alia digna A memoria putavit antiquitas. Quæ universa in suis locis cum summa brevitate ponemus (1).

ORTESTATIO EUSEBII.

ADJURO TE, QUICUNQUE HOS DESCRIPSERIS LIBROS, PER DOMINUM JESUM CHRISTUM, ET GLORIOSUM EJUS AD-

VENTUM, IN QUO VENIET JUDICARE VIVOS ET MORTUOS, UT CONFERAS QUOD SCRIPSERIS, ET EMENDES AD EXEMPLARIA EA, DE QUIBUS SCRIPSERIS, DILIGENTER: ET HOC ADJURATIONIS GENUS SIMILITER TRANSCRIBAS, ET TRANSFERAS IN EUM CODICEM, QUEM DESCRIPSERIS.

REGUM SERIES (2)

ΑΣΣΥΡΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣ.

Nīnos ἔτη νθ'.
 Σεμίραμις ἔτη μθ'.
 Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, ἔτη λη'.
 Ἄρειος ἔτη λ'.
 Ἀράλιος ἔτη μ'.
 Ξέρξης ἔτη λ'.
 Ἀρμαμίθρης ἔτη λη'.
 Βήλωχος ἔτη λε'.
 Βαλαῖος ἔτη νθ'.
 Ἀλτάδας (5) ἔτη λθ'.
 Μαμυθός ἔτη λ'.
 Μασχάλεων ἔτη κη'.
 Σφαῖρος ἔτη κθ' (6).
 Μάμυλος ἔτη λ'.
 Σπάρεθος ἔτη μθ'.
 Ἀσκατάδης ἔτη λη'.
 Ἀμύντης ἔτη με'.
 Βήλωχος ἔτη κε'.
 Βαλετόρης ἔτη λ'.
 Λαμπρίδης ἔτη λ'.
 Σωσάρης ἔτη κ'.
 Λαμπαρῆς ἔτη λ'.
 Πανύας ἔτη με'.
 Σώσαρμος ἔτη κθ'.
 Μιθραῖος ἔτη κζ'.
 Ταυτάμος, ὁ καὶ Ταυτάνης, ἔτη λθ'.
 Τευταῖος, ἔτη μθ'.

(1) Eusebii proœmio subtextitur tum in editionibus tum in Vaticanis plerisque Eusebii codicibus barbarum illud *exordium libri*, sive primorum populorum descriptio; quod scriptum neque Eusebium habere parentem neque Hieronymum neque alium quemvis bonæ frugis auctorem, palam est. Igitur ab hoc nobilissimo chronici opere tam vilis et spuria scriptura prorsus expelli debuit, quam medii ævi codicum ætas frustra tuetur; etenim scimus barbarorum temporum hominibus fabulosas magis et inficetas historias, quam severas et sanas, placuisse. Cæteroquin confer similia scripta apud Canis., Basnag. T. II, p. 148 seqq.

(2) Utrum hæc regum latercula Eusebium auctorem habeant, an potius alium quemvis, qui detracta ex canone regnantium nomina huc congesserit, merito dubitari potest; deque hac re doctissime disputavit V. cl. B. Burghesius in Arcadicis ephemeridibus anni 1820, mens. Febr., p. 221 seqq. Certe cum Eusebius in proœmiis de universa operis sui materia diligenter præfari soleat, nihil autem de his regum tabulis dicat, res sane dubia evadit. Hæc vero tabulæ modo cum chronici priore libro congruunt, modo cum posteriore, modo denique ab utriusque libri textu discrepant. Sed tamen

ASSYRIORUM REGES (3).

Ninus annis LII.
 Semiramis annis XLII.
 B Ninyas, qui et Zames, annis XXXVIII.
 Arius annis XXX.
 Aralios annis XL.
 Xerxes annis XXX.
 Armamithres annis XXXVIII.
 Belochus annis XXXV.
 Balæus annis LII (4).
 Altadas annis XXXII.
 Mamythus annis XXX.
 Macchaleus annis XXX.
 Sphærus annis XX.
 Mamylos annis XXX.
 Sparethus annis XL.
 Ascatades annis XL.
 Amyntas annis XLV.
 G Belochus annis XXV.
 Ballepares annis XXX.
 Lamprides annis XXXII.
 Sosares annis XX.
 Lampares annis XXX.
 Panyas annis XLV.
 Sosarmus annis XIX.
 Mithræus annis XXVII.
 Tautanes annis XXXII.
 Teutæus annis XL (7).

cum posteriore potius quam cum priore libro congruere, imo ab illo manifeste desumi, ex singulorum laterculorum initiis cognoscitur, ubi regnorum comparationes fiunt. Sed sive Eusebius, sive ignotus aliquis, hanc fecit lucubrationem, ea utique prisca est, teste codice Armeniorum in quo pariter hæc latercula servata sunt; præterquam quod in codicibus quoque ferme sex Vaticanis eadem occurrunt, itemque in aliis mss. et editionibus.

(3) Ab acephalis codicis Armeniaci laterculis absunt reges Assyriorum, et pars principum Hebraicorum usque ad Jephthem. Attamen exploratum est reges Assyrios hac omnino statione fuisse collocandos.

(4) Superius col. 139, XII. Sed in canone LII.

(5) Anonymus Scaligerianus p. 22, Σέθως.

(6) Ita etiam sup. col. supradict., cum tamen in Latino textu sint XX, ut in canone. Sed enim ejus modi varietates ipse per se lector deinceps notabit.

(7) Post Teutæum sequuntur apud Syncellum p. 151-155, *Arabelus, Chalaus, Anebus, Babius*, quos Eusebius omisit, ideoque ob contractum Assyriorum tempus reprehenditur (jure an secus non definimus) ab eodem Syncello p. 169. B.

Thinæus annis xxx.
 Dercylus annis xl.
 Eupalmes annis xxxviii.
 Laosthenes annis xlv.
 Pyrtiades annis xxx.
 Ophratæus annis xx.
 Ophratanes annis l.
 Acrazapes annis xlii.
 Sardanapallus annis xx.

HEBRÆORUM.

Abraham annis c.
 Isaac annis lx.
 Jacob annis cxi.
 Joseph dux Ægypti annis lxxx.
 Hebræi serviunt in Ægypto annis cxlii.
 Moyses annis xl.
 Jesus annis xxviii.

JUDICES.

Gothoniel annis xl.
 Aod annis lxxx.
 Debora cum Barac annis xl.
 Gedeon annis xl.
 Abimelech annis lxi.
 Thola annis xxiii.
 Jair annis xxii.
 Jephthæ annis vi (2).
 Sub hoc lium captum est an. octingentesimo trigesimo primo (3).
 9. Ezebon annis vii.
 10. Labdon annis viii.
 11. Samson annis xx.
 12. Heli sacerdos annis xx.
 13. Samuel et Saul annis xl.
 Summa annorum cxxl (4)
 Posthinc reges fuerunt, quorum primus David.
 A iudicibus ad Salomonem anni sunt cccclxxx (5).

JUDÆ REGES.

Dercyli Assyriorum regis trigésimo anno incipit imperare Hebræis Judæ (6)
 1. David annis xl.
 2. Salomon annis xl.
 Diviso regno, duabus tribubus imperat
 3. Roboamus annis xvii.
 4. Abias annis iii.
 5. Asa annis xli.
 6. Josaphatus annis xxv.
 7. Joram annis viii.
 8. Ochozias anno i.
 9. Gotholia mater ejus annis vii.
 10. Joasus annis xl.
 11. Amasias annis xxviii (7).

(1) Anonymus Scalig. Ἐφεφερής. Confer Hier. de Prato de Chron. Euseb., p. 385.

(2) Hactenus desunt principes in mutilo codice Armeniaco, quos ex codicibus Hieronymique editionibus et Scaligero p. 18 seqq. facile supplevi. Deinceps Armeniaco codice rursus utor.

(3) Nempe Abrahami. Paulo tamen aliter in canone, nempe anno dcccxxxv, iudice Labdone.

A Θιναῖος ἔτη λ'.
 Δέρκυλος ἔτη μ'.
 Εὐπάλμης ἔτη λη'.
 Λαοσθένης ἔτη με'.
 Πυρτιάδης ἔτη λ'.
 Ὀφραταῖος ἔτη κα'.
 Ὀφρατένης (1) ἔτη ν'.
 Ἀκραγάνης ἔτη μβ'.
 Θῶνος, ὁ λεγόμενος Κογκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδὸ νάπαλλος, ἔτη κ'.

EBPAIQN.

Ἀβραάμ ἔτη ρ'.
 Ἰσαὰκ ἔτη ξ'.
 Ἰακώβ ἔτη ρκα'.
 Ἰωσήφ ἡγεμὼν Αἰγύπτου ἔτη π'.
 B Ἑβραῖοι δουλεύουσιν Αἰγυπτίοις ἔτη ρμβ'.
 Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη μ'.
 Ἰησοῦς ἔτη κζ'.

OI KPITAI.

Γοθονιήλ ἔτη μ'.
 Ἀὼδ ἔτη π'.
 Δεδῶρα καὶ Βαραχ ἔτη μ'.
 Γεδεὼν ἔτη μ'.
 Ἀδιμέλεχ ἔτη γ'.
 Θωλὰ ἔτη κγ'.
 Ἰάειρ ἔτη κδ'.
 Ἰεφθάε ἔτη ς'.
 C Ἑσεβὼν ἔτη ζ'.
 Λαβδὼν ἔτη η'.
 Σαμφὼν ἔτη κ'.
 Ἥλει ὁ ἱερεὺς ἔτη μ'.
 Σαμουήλ καὶ Σαοὺλ βασιλεὺς ἔτη μ'.
 Ὀμοῦ ἔτη. . . .
 Μεθ' οὗς κατέστησαν βασιλεῖς ἀπὸ τῆς Ἰουδα φυλῆς, ὧν πρῶτος Δαβὶδ.

IOYΔA BACIAEIZ.

Δαβὶδ ἔτη μ'.
 Σολομὼν ἔτη μ'.
 Ροβοάμ ἔτη ιζ'.
 D Ἀβιὰ ἔτη γ'.
 Ἀσὰ ἔτη μα'.
 Ἰσσαφάτ ἔτη κε'.
 Ἰωράμ ἔτη η'.
 Ὀχοζίας ἔτη α'.
 Γοθολία μήτηρ ἔτη ζ'.
 Ἰωὰς ἔτη μ'.
 Ἀμεσσίας, ἔτη κβ'.

(4) Atqui e prædictis patriarcharum iudicumque temporibus alia annorum summa conflatur.

(5) Nempe a Mose egressuque ex Ægypto. Vide lib. i, cap. 16, 30.

(6) Ita Arm. codex, non Judææ.

(7) Ita etiam col. 174; at Græc. xxi, itemque in canone.

Ἀζαρίας, ὁ καὶ Ὀζίας, ἔτη νδ'.

Ἰωάθαν ἔτη ις'.

Ἀχάζ ἔτη ις'.

Ἐφ' οὗ Ἰσραὴλ αἰχμάλωτος ἀπὴχθη.

Ἐζεχίας ἔτη κθ'.

Μανασσῆς ἔτη νς'.

Ἀμὼν ἔτη ιθ'.

Ἰωσίας ἔτη λα'.

Ἰωαχάζ μῆνας γ'.

Ἐλιακείμ, ὁ καὶ Ἰωακείμ, ἔτη ιθ'.

Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακείμ, μῆνας γ'.

Σεδεκίας ἔτη ια'.

Ἐφ' οὗ Ἰούδας αἰχμάλωτος ἀπὴχθη, ὁ ναὸς πυρ-
πλεῖται ὑπὸ Ναβουχοδονόσορ, τοῦ Ἀσσυρίων βασι-
λέως, Ὀλυμπιάδι τεσσαρακοστῇ ἐβδόμῃ. Ὁμοῦ ἔτη
νπε', μῆνες γ'.

ΙΣΡΑΗΛ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Laosthenis Assyriorum regis trigesimo secundo anno incipit imperare Hebræis Israelis

Ἱεροβοάμ ἔτη κθ'.

Ναδάβ ἔτη β'.

Βαασά ἔτη κδ'.

Ἐλά ἔτη β'.

Σαμβρί ἡμέρας ζ'.

Ἀμβρί ἔτη ιθ'.

Ἀχαάβ ἔτη κθ'.

Ὀχοζίας ἔτη β'.

Ἰωράμ ἔτη ιθ'.

Ἰηοὺ ἔτη κη'.

Ἰωάχαζ ἔτη ιζ'.

Ἰωάς ἔτη ις'.

Ἱεροβοάμ ἔτη μα'.

Ζαχαρίας μῆνας ζ'.

Σιλοὺμ μῆνα α', ἡμέρας ιε' (1).

Μαναήμ ἔτη ι'.

Ἐφ' οὗ ἐβασίλευσεν Ἀσσυρίων Φουά.

Φακίας ἔτη ι'.

Φακὲ ἔτη κ'.

Ὡση ἔτη θ'.

Ἐφ' οὗ αἰχμάλωτος ληφθεὶς ὁ Ἰσραὴλ ὑπὸ Σαλ-
μανασάρ τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως κατέπευσεν, ὀγδόῃ
Ὀλυμπιάδι.

BABYLONIORUM ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Φούλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων (2).

Θεγλάδ Φανασσάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Σαλμανασάρ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Σενναχερείμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων.

Μαρωδάκ υἱὸς Βαλαδάν.

Ναβουχοδονόσορ βασιλεὺς Βαβυλωνός.

Εὐελάδ Μαρουδάκ ἔτη ζ'.

(1) In canone Sellumus regnasse dicitur diebus tantum xxiv.

(2) Ex Chron. Paschal. p. 106 et seq.

(3) Superius col. 174, itemque a Syncello p. 213 dicuntur lv.

(4) Videsis col. 119 et 174 cum notis.

PATROL. GR. XIX.

A 12. Azarias, idemque Ozias, annis lvi.

13. Josthamus annis xvi.

14. Achazus annis xvi.

Sub hoc Israelis captivitas contigit.

15. Ezechias annis xxi.

16. Manasses annis lv (3).

17. Amosus annis xii (4).

18. Josias annis xxxi.

19. Joachazus mensibus iii.

20. Eliacimus, qui etiam Joacimus, annis xii.

21. Joacimus, qui etiam Jechonias, mensibus iii.

22. Sedecias annis xi (5).

Sub hoc Judas in servitutem redactus est tem-
plumque crematum a Nabuchodonosoro, Assyrio-
rum (6) rege, olympiade quadragesima septima.
B Sunt autem anni ccccv, cum mensibus vi (7).

ISRAELIS REGES.

1. Hieroboamus annis xxii.

2. Nabatus annis ii.

3. Baasus annis xxiii (8).

4. Ela annis ii.

5. Zambri diebus vii.

6. Amri annis xii.

7. Achaabus annis xxii.

8. Ochozias annis ii.

9. Joramus annis xii.

10. Jeu annis xxviii.

11. Joachazus annis xvii.

C 12. Joasus annis xvi.

13. Hieroboamus annis xli.

14. Zacharias mensibus vi.

15. Sellumus mense i et diebus xv.

16. Manaemus annis x.

Sub hoc Phua expeditionem adversus Israellem suscepit.

17. Phacee annis x.

18. Phacee annis xx.

Sub hoc expeditio fuit Thaglatphalsari.

19. Osee annis ix.

Sub hoc captivus abductus est Israel a Salma-
nasaro Assyriorum rege. Finis octava olympiade;
initium anno (Abrahami) millesimo vigesimo pri-
mo; longævitæ annorum ccxlix dierumque xxviii.

D

BABYLONIORUM REGES.

1. Phua ab anno mcccxxv, Assyriorum rex.

2. Thaglatphalsarus Assyriorum.

3. Salmanasarus Assyriorum.

4. Senecheribus Assyriorum.

5. Marudachus Baldanis filius Chaldæus.

6. Nabuchodonosorus Chaldæus.

7. Ilmarodachus Chaldæus.

(5) Ita et Syncellus p. 223, sed Eusebius supe-
rius col. 174 xiv; in canone autem xi.

(6) In margine codicis *Babyloniorum*.

(7) Hæc item annorum summa longe recedit a
predictis regum ætatibus. Græce an. 485, mens. 3.

(8) In canone et Græce xiv.

8. Baltasarus Chaldaeus.
9. Darius Medus.
10. Darius Arsaviri filius.

- A Βαλ-τασάρ ἀδελφὸς Μαρουδάκ ἔτη θ'.
 Δαρείος ὁ Μῆδος ἔτη γ'.
 Δαρείος υἱὸς Ἀσσουήρου ἀπὸ τοῦ σπέρματος Μή-
 δων ἔτη ιγ'.

Post hos ad Parthos (1) translata est dominatio olympiade LV.

SICYONIORUM REGES.

ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Nini Assyriorum regis anno quadragesimo (2) apud Sicyonios secundus regnabat Europi anni: jam duobus supra viginti.

1. Ægialeus annis LII.
2. Europi annis XLV.
3. Telchin annis XX.
4. Apis annis XXV.
5. Thelxion annis XII (5).
6. Ægydrus annis XXXIV.
7. Thurimachus annis XLV.
8. Leucippus annis LIII.
9. Messapus annis XLVII.
10. Eratus annis XXVI.
11. Plemnæus annis XLIX.
12. Orthopolis annis LXIV.
13. Marathionius annis XXX.
14. Marathius annis XX.
15. Chyreus annis LV.
16. Corax annis XXX.
17. Epopeus annis XXXV.
18. Laomedon annis XL.
19. Sicyon annis XLIV.
20. Polybus annis XL.
21. Inachus annis XLH.
22. Phæstus (4) annis VIII.
23. Adrastus annis IV.

- Αἰγιάλεος ἔτη νδ'.
 Εὐροφ ἔτη με'.
 Τελχίν ἔτη κθ'.
 Ἄπις ἔτη κε'.

- Θελξίων ἔτη νδ'.
 Αἰγυδρος ἔτη λδ'.

- B Θουρίμαχος ἔτη με'.
 Λεύκιππος ἔτη νγ'.
 Μέσαππος ἔτη μζ'.
 Ἐραστὸς ἔτη κς'.
 Πλημναῖος ἔτη ν'.
 Ὀρθόπολις ἔτη ξγ'.
 Μαραθώνιος ἔτη λ'.
 Μαραθῖος ἔτη κ'.
 Ἐχυρεὺς ἔτη νε'.
 Κόραξ ἔτη λ'.
 Ἐποπεὺς ἔτη λθ'.
 Λαομέδων ἔτη μγ'.
 Σικυὼν ἔτη μδ'.
 Πολύβιος ἔτη μγ'.
 Ἰναχος ἔτη με'.

- C Ἡφαιστος ἔτη ι'.
 Ἀδραστος ἔτη ζ'.

Sub hoc Ilium anno octingentesimo septimo (5) captum est.

24. Polyphides annis XXVI.
25. Pelasgus annis XX.
26. Zeuxippus annis XXXI.

- Πολυφείδης ἔτη λα'.
 Πελασγὸς ἔτη κ'.
 Ζεὺξιππος ἔτη λ'.

Sicyoniorum reges octingentesimo octogesimo octavo anno (Abrahami) desiverunt.

Μεθ' οὗς κς' βασιλεῖς, ὡς φασιν, ἡγοῦντο αὐτῶν
 εἰ ἱερεῖς τοῦ Καρπίου.

ÆGYPTIORUM REGES.

ΑἰΓΥΠΤΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

In ætatem Nini apud Assyrios regnantis incidit Ægyptiorum regum sextadecima dynastia (9).

- XVI dynastia Thebæorum annis CLX (6).
- XVII dynastia Pastorum annis C. (7).
- XVIII dynastia Diospolitanorum (8).

1. Amosis annis XXV.
2. Chebron annis XIII.
3. Amenophis annis XXI.
4. Memphres annis XII.
5. Mispfarmuthosis annis XXVI.
6. Tuthmosis annis IX.
7. Amenophis annis XXXI.

- Δυναστεία ἐξκαιδεκάτῃ Θηβαῖοι βασιλεῖς ἔτη ρη'.
 Ἐπτακαιδεκάτῃ δυναστεία Ποιμένες ἔτη ργ'.
 Ὀκτωκαιδεκάτῃ δυναστεία Διοσπολιτῶν ἔτη τμη'.

- D Ἀμῶσις ἔτη κε'.
 Χεθρῶν ἔτη ιγ'.
 Ἀμμενώφης ἔτη κα'.
 Μιφρὶς ἔτη ιδ'.
 Μισφραγμούθωσις ἔτη κς'.
 Τούθμωσις ἔτη θ'.
 Ἀμένωφης ἔτη λα'.

(1) Dic ad Persas.
 (2) Videtur dicendum quadragesimo tertio. Vide
 mox initium canonis.

(3) Superius col. 210, et Græce LII.
 (4) Ita etiam lib. I, 35, 1; non vero Hephæstus
 seu Vulcanus.

(5) Aliter col. 211; aliter item in canone.
 (6) Videtur scribendum cxc; ut est in codd.
 Vat. et in Gr.

(7) Codd. Vat. CIV. Sed ejusmodi innumeras va-

rietates, id est amanuensium sphalmata, quis nu-
 merare patietur?

(8) Supple annorum CCCXLVIII, uti scribitur
 superius, col. 189, et hic Græce.

(9) Hinc etiam evidenter constat, hæc latercula
 pertinere ad posteriorem Eusebii librum, sive ad
 canonem proprie dictum, qui mox incipiet ab hac
 sexta decima Ægyptiorum dynastia. Nam priore
 quidem libro Eusebius dynastias omnes complexus
 est.

Ὀρος ἔτη λη'.
 Ἀγεγέρσης ἔτη ιθ'.
 Ἀθωρις ἔτη θ'.
 Χεγέρης ἔτη ις'.
 Ἀγεβρῆς ἔτη η'.
 Χεβρῆς ἔτη ιη'.
 Ἀρμῆς, ὁ καὶ Δαναὸς, ἔτη ε'.
 Ραμμεσῆς, ὁ καὶ Αἰγυπτὸς, ἔτη ξη'.
 Μένωφρις ἔτη μ'.
 Ἐννεακιδεκάτη δυναστεία ἔτη ρλθ'.
 Σέθως ἔτη νε'.
 Ράφρις ἔτη ξς'.
 Ἀμμενεφθῆς ἔτη μ'.
 Ἀμμενεμμῆς ἔτη κς'.
 Θούωρις ἔτη ζ'.
 Εἰκοστή δυναστεία ἔτη ρση'.
 Πρώτη καὶ εἰκοστή δυναστεία ἐδασίλευσαν
 Σμένδης ἔτη κς'.
 Ψουσέννης ἔτη μα'.
 Νεφερερῆς ἔτη θ'.
 Ἀμενωφίς ἔτη θ'.
 Ὅσοχωρ ἔτη ς'.
 Ψιναάης ἔτη θ'.
 Ψουσέννης ἔτη λε'.
 Εἰκοστή δευτέρα δυναστεία.
 Σεσέγχωσις ἔτη κα'.
 Ὅσωρθὼν ἔτη ιε'.
 Τακέλλωθις ἔτη ιγ'.
 Εἰκοστή τρίτη δυναστεία.
 Πετουδάστις ἔτη κε'.
 Ὅσωρθὼν ἔτη θ'.
 Ψαμμὸς ἔτη ι'.
 Εἰκοστή τετάρτη δυναστεία.
 Βήγχωρις ἔτη μδ'.
 Εἰκοστή πέμπτη δυναστεία.
 Σαβδάκων ἔτη ιθ'.
 Σεύηχος ἔτη ιθ'.
 Ταρακὺς ἔτη κ'.
 Ἐκτὴ καὶ εἰκοστή δυναστεία.
 Ἀμμερις Αἰθιοπῶν ἔτη ιθ'.
 Σεφανάθις ἔτη ζ'.
 Νεκέψος ἔτη ς'.
 Νεχαὺ ἔτη η'.
 Ψαμμιτιχὸς ἔτη με'.
 Νεχαὺ δεύτερος ἔτη ς'.
 Ψαμμοῦθις ἑτέρος, ὁ καὶ Ψαμμιτιχὸς, ἔτη ις'.

(1) Superius col. 189 et in canone xv; hic Græce xviii.

(2) Dic xl, et confer col. 189, n. 5.

(3) Exin habentur in codice quæ nos hic inter notas rejicimus.

xii dynastia, cujus primus

Mendis annis xxvi.

Psennenes annis xli.

Nechercheres annis iv.

Amenophis annis ix.

Osochoris annis vi.

Phisinaches annis ix.

Psammus annis x.

xiii dynastia Bocchoris annis xliiv.

xxv dynastia, cujus primus

Sabacon Æthiops annis x.

A 8. Orus annis xxxviii.
 9. Achenchères annis xii.
 10. Athoris annis ix.
 11. Chenchères annis xvi,
 12. Acherres annis viii.
 13. Cherres annis xii (1).
 14. Armais, idemque Danaus, an. v.
 15. Rameses, idemque Ægyptus, annis lxxviii.
 16. Menophis annis xl.
 xix dynastia Saitarum, quorum primus

1. Sethos annis lv.

2. Rampses annis lxvi.

3. Amenophis annis viii (2).

4. Ammenemes annis xxvi.

5. Thuoris annis vii.

B xx dynastia Diospolitianorum annis cxxviii.

xxi dynastia, cujus primus

1. Mendis annis xxvi.

2. Psusennes annis xli.

3. Nephchercheres annis iv.

4. Amenophis annis ix.

5. Osochoris annis vi.

6. Psinnaches annis ix.

7. Psusennes annis xxxv (3).

xxii dynastia, cujus primus

1. Senechosis annis xxi.

2. Osorthon annis xv.

3. Tacellothis annis xiii.

xxiii dynastia, cujus primus

1. Petubastis annis xxv.

2. Osorthon annis ix.

3. Psammus annis x.

xxiv dynastia, Bocchoris annis xliiv.

xxv dynastia, cujus primus

1. Sabacon Æthiops annis x.

2. Sebichus annis xii.

3. Taracus Æthiops annis xx.

xxvi dynastia, cujus primus

1. Ammeres Æthiops annis xii.

2. Stephinatis annis vii.

3. Necepsus annis vi.

4. Nechaus annis viii.

5. Psammetichus annis xliiii (4).

6. Nechaus annis vi.

7. Psaneauthes annis xvii.

xxv dynastia, cujus primus

1. Sabacon Æthiops annis x.

2. Sebichus annis xii.

3. Taracus Æthiops annis xx.

xxvi dynastia, cujus primus

1. Ammeres Æthiops annis xii.

2. Stephinatis annis vii.

3. Necepsus annis vi.

4. Nechaus annis viii.

5. Psaneauthes annis xvii.

6. Vaphres annis xv.

7. Amasis annis xliii.

Sequitur in codice lacuna; mox redit scriptura ut in nostra hac editione. Est autem illa lacuna fictitia; nihil enim desideratur.

(4) Superius col. 192. et in canone xliiv; at Græce xlv.

8. Vaphres annis xxv.

9. Amasis annis xlii.

xxvii dynastia Persarum. Namque Cambyses Ægyptum obtinuit anno regni sui sexto (1) : ex quo ad Darium Xerxis, anni cxiv.

xxviii dynastia Saitarum.

Amyrtæus annis vi.

xxix dynastia Mendesiorum, quorum *primus*

1. Nephirites annis vi.

2. Achoris annis xii (2).

3. Psammuthes anno i.

4. Muthes anno i.

5. Nephirites mensibus iii. (3).

6. Nectinibus annis xviii.

7. Teus annis ii.

xxx dynastia, Nectanebus annis xviii.

Ægyptiorum dominatio olympiade centesima septima explicita est, postquam regnum Ægyptiacum annis mille sexcentis et quadraginta sex manserat. Namque a Vulcani quidem temporibus ad Orum, quem deorum dynastiæ postremum sui se aiunt, id inquam spatium, quoniam in illorum antiquitatibus im-
mensum est, difficillime definitur.

ARGIVORUM REGES.

Regnante secundo Ægyptiorum rege Amasi in sexta decima dynastia, anno sexagesimo primo supra centesimum (4), imperavit Argivis

1. Inachus annis l.

2. Phoroneus annis lx.

3. Apis annis xxxv.

4. Argus annis lxx.

5. Criasus annis liv.

6. Phorbas annis xxxv.

7. Triopas annis xlviii (5).

8. Crotopus annis xxi.

9. Sthenelus annis xi.

10. Danaus annis l.

11. Lynceus annis xli

12. Abas annis xxiii.

13. Proetus annis xvii.

14. Acrisius annis xxxi.

Hi orsi a centesimo sexagesimo primo anno, regnante apud Ægyptios in sexta decima dynastia Amasi, desiverunt anno septingentesimo quinto.

MYCENATIUM REGES.

Post Acrisium translato, ut aiunt, Mycenæ regno Argivorum, fuerunt reges hi.

1. Perseus.

2. Sthenelus.

3. Eurystheus.

4. Atreus et Thyestes.

5. Agamemnon.

6. Ægisthus.

7. Orestes.

8. Tisamenus.

9. Penthilus.

10. Comætes.

(1) Ita etiam in canone; at Græce quinto.

(2) Superius col. 193 et Græce xliii.

(3) Superius col. 193, et Græce iv.

(4) Nempe Abrahami.

(5) Col. 213, xlv.

(6) Vide superius, col. 213, n. 6.

A Οὐάφρις ἔτη κε'.

Ἀμωσις ἔτη μδ'.

Εἰκοστὴ ἐβδόμη δυναστεία.

Καμβύσης ἔτει πέμπτῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας Περσῶν ἐβασίλευσεν Ἀγύπτου ἔτη ς'.

Εἰκοστὴ ὀγδόη δυναστεία.

Ἀμυρταῖος Σαΐτης ἔτη ς'.

Εἰκοστὴ ἐννάτῃ δυναστεία Μενδησίων βασιλέων ζ'.

Νεχερίτης ἔτη ς'.

Ἀχωρις ἔτη ιγ'.

Ψάμμουθις ἔτος α'.

Νεφερίτης μῆνας δ'.

Μοῦθις ἔτος α'.

Νεκτανέβης ἔτη ιη'.

Τέως ἔτη ιδ'.

B Τριακοστὴ δυναστεία Σεθεννιτῶν βασιλέων γ'.

APTEION BASIAIEIS.

Ἰναχος ἔτη ·

Φωρωνεύς ἔτη ς'.

Ἀπις ἔτη λε'.

Ἀργος ἔτη σ'.

Κρίασος ἔτη νσ'.

Φορβᾶς ἔτη κε' (6).

C Τριόπας ἔτη λς'.

Κρότωπος ἔτη κδ'.

Σθένελος ἔτη ια'.

Δαναὸς ἔτη νη'.

Λυγκεύς ἔτη λε'.

Ἀβας ἔτη λζ'.

Πρόϊτος, ὁ καὶ Περσεύς, ἔτη ιζ'.

Ἀκρίσιος ἔτη λα'.

ΒΑΣΙΑΙΕΙΣ ΜΥΚΗΝΑΙΩΝ.

Μετὰ Ἀκρίσιον, ὡς φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκῆνας μετατεθείσης, διεγένοντο βασιλεῖς οἷδε (7).

D Περσεύς.

Σθένελος.

Εὐρυσθεύς.

Ἀτρεὺς καὶ Θυέστης ἔτη ξε'.

Ἀγαμέμνων ἔτη ιη'.

Αἰγίσθος ἔτη ε'.

Ὀρέστης ἔτη κγ'.

Τισαμενός.

Πενθεύς.

Κομοίτης.

(7) In codice Arm. nulla indicata lacuna præmittuntur reges Mycenarum, qui tamen in editionibus. et apud Eusebium lib. i, cap. 27 (tamen cum varietate) nec non in aliquot vaticanis hujus Chronici codicibus occurrunt.

Μεθ' οὗτος Ἡρακλείδων κάθοδος.

ΑΘΗΝΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Phorbantis Argivorum regis trigesimo secundo anno cœpit Athenis regnare

Κέκροψ ἔτη ν'.
 Κραναὸς ἔτη θ'.
 Ἀμφικτύων ἔτη ι'.
 Ἐριχθόνιος ἔτη ν'.
 Πανδίων ἔτη μ'.
 Ἐρεχθεὺς ἔτη ν'.
 Κέκροψ ἔτη μ'.
 Πανδίων ἔτη κα'.
 Αἰγεὺς Πανδίωνος ἔτη μη'.
 Θησεὺς ἔτη λα'.
 Μενεσθεὺς ἔτη λγ'.
 Δημοφῶν ἔτη λγ'.
 Ὀξύτης ἔτη ι'.
 Ἀφειδᾶς ἔτος α'.
 Θυμοίτης ἔτη θ'.
 Μέλανθος ἔτη λζ'.
 Κόδρος ἔτη κα'.

Μελόδων ἔτη κ'.
 Ἀκαστος ἔτη λε'.
 Ἀρχιππος ἔτη ιδ'.
 Θέρσιππος ἔτη μ'.
 Φορβᾶς ἔτη λ'.
 Μεγακλῆς ἔτη κη'.
 Διόγητος ἔτη κη'.
 Φερεκλῆς ἔτη ιδ'.
 Ἀρίφρων ἔτη κ'.
 Θεσπιεύς ἔτη κζ'.
 Ἀγαμέστωρ ἔτη ιδ'.
 Αἰσχύλος ἔτη ιδ'.
 Ἀλκμαίων ἔτη β'.

Χάροψ ἔτη ι'.
 Αἰσιμίδης ἔτη ι'.
 Κλεόδικος ἔτη ι'.
 Ἱππομένης ἔτη ι'.
 Λεοκράτης ἔτη ι'.
 Ἀψάνδρος ἔτη ι'.
 Εὐρυεξίας ἔτη ι'.
 Μετὰ τούτους ἀρχοντες ἐνιαύσιοι ἡρέθησαν.

ΛΑΤΙΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

Post Ilium captum, Demophontis Athenarum regis anno quarto, Latinis imperare cœpit

Αἰνείας ἔτη γ'.
 Ἀσκάνιος ἔτη λζ'.
 Σιλοῦτος ἔτη κθ'.
 Σιλοῦτος Ἰούλιος ἔτη λα'.
 Αἰνείας Σιλοῦτος ἔτη ν'.
 Σιλοῦτος ἔτη λ'.
 Ἀγχίσης Σιλοῦτου ἔτη ι'.
 Αἰγύπτιος Σιλοῦτος ἔτη κ'.

A Usque ad Heraclidarum descensum.

ATHENIENSIIUM REGES.

1. Cecrops diphyes annis L.
2. Cranaus annis IX.
3. Amphictyon annis X.
4. Erichthonius annis L.
5. Pandion annis XL.
6. Erechtheus annis L.
7. Cecrops alter annis XL.
8. Pandion alter annis XXV.
9. Ægeus Pandionis annis XLVIII.
10. Theseus Ægei annis XXX.
11. Menestheus Petei annis XXXII.
12. Demophon Thesei annis XXXIII.
13. Oxyntes annis XII.
14. Aphidas anno I.
15. Thymœtes annis VIII.
16. Melanthus annis XXXVII.
17. Codrus annis XXI.

PRINCIPES QUOAD VIVERENT.

1. Medon Codri annis XX.
2. Acastus annis XXXVI.
3. Archippus annis XIX.
4. Thersippus annis XLI.
5. Phorbas annis XXXI.
6. Megacles annis XXX.
7. Diognetus annis XXVIII.
8. Pherecles annis XIX.
9. Ariphron annis XX.
10. Thespieus annis XXVII.
11. Agamestor annis XX.
12. Æschylus annis XXIII.
13. Alcmaeon annis II.

PRINCIPES DECENNALES.

14. Charops annis X.
15. Æsimesdes annis X.
16. Clidicus annis X.
17. Hipposthenes annis X.
18. Leocrates annis X.
19. Apsander annis X.
20. Eryxias annis X.

Hi orsi a quadringentesimo sexagesimo primo
 D anno, olympiade vigesima quarta finem fecerunt.

LATINORUM REGES.

1. Æneas (1) annis III.
2. Ascanius annis XXVIII.
3. Silvius Æneæ annis XXIX.
4. Æneas Silvius annis XXXIX.
5. Latinus Silvius annis L.
6. Alba Silvius annis XXXIX.
7. Epistus Silvius annis XXVI.
8. Capys Silvius annis XXVIII.

(1) In codd. vat. Æneæ præponuntur Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latinus, annis regni tamen non adscriptis.

9. Carpentus (1) Silvius annis xiiii.
10. Tiberius Silvius annis viii.
11. Agrippa Silvius annis xli.
12. Aremulus Silvius annis xix.
13. Aventius Silvius annis xxxvii.
14. Procas Silvius annis xxi.
15. Amulius Silvius annis xlii.
1. Romulus, ex quo Romani, annis xxviii.
2. Numa Pompilius annis xli.
3. Tullus Hostilius annis xxxii.
4. Ancus Marcus (2) annis xiiii.
5. Tarquinius Superbus (3) annis xxxviii.
6. Servilius annis xxxiv.
7. Tarquinius annis xxxv (4).

Olympiade sexagesima sexta (5) desiverunt Latinorum reges, qui ab anno octingentesimo trigesimo nono oñsi fuerant. Anni horum dclxvi.

LACEDÆMONIORUM REGES.

Æneæ Silvii Latinorum regis octavo anno, Lacedæmoniis imperare cœpit

1. Eurystheus annis xlii.
2. Agis anno i.
3. Echestratus annis xxxv (6).
4. Labotes annis xxxvii.
5. Dorysthus annis xxi.
6. Agesilaus annis xli.
7. Archelaus annis lx.
8. Teleclus annis xli.
9. Alcamenes annis xxxvii.

Trecenti viginti quinque anni sunt (7) Lacedæmoniorum regum, quorum initium anno mccccxvi, ðis olympiade prima.

CORINTHIORUM REGES.

Anno Eurysthei regis Lacedæmoniorum duodecimo, regnare Corinthi cœpit

1. Aletes annis xxxv.
2. Ixion annis xxxvii.
3. Agelaus annis xxxvii.
4. Prymnes annis xxxv.
5. Bacchis annis xxxv.
6. Agelas annis xxx.
7. Eudemus annis xxv.
8. Aristomedes annis xxxv.
9. Agemon annis xvi.
10. Alexander annis xxv.
11. Teletes annis xii.
12. Automenes anno i.

Corinthiorum regum anni sunt eccxxiii, incipientium a sexto decimo anno supra nongentesimum, ðe-sinentium millesimo ducentesimo trigesimo nono anno.

MACEDONUM REGES.

Tertio anno Alexandri apud Corinthios regnantis, imperare Macedonibus cœpit

1. Caranus annis xxviii.
2. Cœnus annis xii.

(1) Dic *Capetus* vel *Calpetus*.

(2) Dic *Marcus*.

(3) De Tarquinio Prisco *Superbi* nomine interdum appellato legesis juris interpretes ad *Digest.* lib. i, tit. 2, leg. 2, nec non Harduinum ad *Plinium* xiii, sect. 27.

(4) Sic variæ T. Livii lectiones lib. i, 60, apud Drakenborkium.

(5) Lib. i, cap. 47, 3, et in canone dicitur *olym-*

- A Κάππος Σιλούτιος ἔτη λα'.
Τιθέριος ἔτη να'.
Ἀρέμουλος Σιλούτιος ἔτη ιθ'.
Κάρμεντος ἔτη ις'.
Σιλούτιος ἔτη ιη'.
Πρόκας Σιλούτιος ἔτη λδ'.
Ἀμουλος Σιλούτιος ἔτη κγ'.
Ῥωμύλος ἔτη λη'.
Νουμάς Πομπήλιος ἔτη μα'.
Τοῦλλος Ὀστίλιος ἔτη λδ'.
Ἀγκιος Μάρκος ἔτη κγ'.
Ταρχύνιος Πρίσκος ἔτη λζ'.
Σερούτιος, ὁ καὶ Τοῦλλος, ἔτη μδ'.
Ταρχύνιος Σούπερβος ἔτη κδ'.

B ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- Εὐρυσθεὺς ἔτη μδ'.
Ἄγισ ἔτος α'.
Ἐχέστρατος ἔτη λε'.
Λαδῶτης ἔτη λζ'.
Δόρυσθος ἔτη κθ'.
Ἀγησίλαος ἔτη μδ'.
Ἀρχέλαος ἔτη ε'.
Τήλεκλος ἔτη μ'.
Ἀλκαμένης ἔτη λζ'.

C ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- C Ἀλήτης ἔτη λη'.
Τέλιων ἔτη λη'.
Ἀγέλας ἔτη λζ'.
Πρύμνης ἔτη λε'.
Βάκχης ἔτη λε'.
Ἀγέλας ἔτη ν'.
Εὐδημος ἔτη κε'.
Ἀριστομήδης ἔτη λε'.
Ἀγήμων ἔτη ις'.
Ἀλέξανδρος ἔτη κε'.
Τελεστής ἔτη ιδ'.
Αὐτομένης ἔτος α'.

D ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- D Κάρανος ἔτη λ' (8).
Κοινὸς ἔτη κθ'.

piade ιxvii.

(6) Col. 244, scribuntur xxxvii. Et quidem ibi Græcus textus horum regum apponendus e regione erat ex Syncello, p. 179-185.

(7) Confer lib i, cap. 55, 2.

(8) Græcus textus in annorum numero magis ferme conspirat cum lib. i, cap. 57; atque ibi com-mune scribi poterat.

Τύριμμος ἔτη με'.
 Περδίκκας ἔτη μη'.
 Ἀργαῖος ἔτη λθ'.
 Φίλιππος ἔτη λε'.
 Ἀερόπας ἔτη κγ'.
 Ἀλκητᾶς ἔτη κη'.
 Ἀμύντας ἔτη μθ'.
 Ἀλέξανδρος ἔτη μδ'.
 Περδίκκας ἔτη κγ'.
 Ἀρχέλαος ἔτη κδ'.
 Ὀρέστης ἔτη γ'.
 Αρχέλαος ἔτη δ'.
 Ἀμύντας ἔτος α'.
 Πausanias ἔτος α'.
 Ἀμύντας ἔτη ε'.
 Ἀργαῖος ἔτη β'.
 Ἀμύντας ἔτη ιθ'.
 Ἀλέξανδρος ἔτος α'.
 Πτολεμαῖος ἔτη γ'.
 Περδίκκας ἔτη ζ'.
 Φίλιππος ἔτη κγ'.
 Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ἔτη ιθ'.
 Ἀριδαῖος ἔτη ζ'.
 Κάσανδρος ἔτη ιθ'.
 Ἀλέξανδρος καὶ Ἀντίπατρος ἔτη γ'.
 Δημήτριος ὁ Ἀντιγόνου ἔτη ζ'.
 Πύρρος μῆνας ζ'.
 Λυσίμαχος ἔτη γ'.
 Πτολεμαῖος ἔτος α'.
 Μελέαγρος μῆνας β'.
 Ἀντίπατρος ἡμέρας με'.
 Σωσθένης ἔτη β'.
 Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς ἔτη μδ'.
 Δημήτριος ἔτη ι'.
 Ἀντίγονος ὁ Φοῦσχος ἔτη ιθ'.
 Φίλιππος ἔτη μθ'.
 Περσεὺς ἔτη η'.

Anni sunt DCXLVII, menses II, dies XLV. Hi reges orsi ab anno millesimo ducentesimo quarto, desiverunt olympiade CL (1).

ΛΥΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

LYDORUM REGES.

Regnante apud Macedonas Cæno, Lydis cœpit imperare.

Ἀρδυσος ἔτη λς'.
 Ἀλυάττης ἔτη ιθ'.
 Μῶλης ἔτη ιθ'.
 Κανδαύλης ἔτη ιζ'.
 Γύγης ἔτη λς'.
 Ἀρδυσος ἔτη λη'.
 Σαδυάττης ἔτη ιε'.
 Ἀλυάττης ἔτη μδ'.
 Κροῖσος ἔτη ιε'.

Hi orsi ab anno MCCCXXXIX, desiverunt olympiade LII (2).

ΜΗΔΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

MEDORUM REGES.

Hi orsi a millesimo centesimo nonagesimo sexto anno, desiverunt olympiade quinquagesima octava (3), quo tempore Cyrus Persa Astyagem occidit, Medorumque imperium sustulit.

(1) Paulo aliter lib. I, 38, 44 et in canone.
 (2) Vide canonem, et scribe *quinquagesima octava*.
 (3) Vide rursus canonem, et scribe *quinquagesima quinta*.

A 5. Tyrimmas annis XXXVIII.
 4. Perdiccas annis LI.
 5. Argæus annis XXXVIII.
 6. Philippus annis XXXVIII.
 7. Æropus annis XXVI.
 8. Alcetas annis XXI.
 9. Amyntas annis L.
 10. Alexander annis XLIII.
 11. Perdiccas annis XXVIII.
 12. Archelaus annis XXIII.
 13. Orestes annis III.
 14. Archelaus annis VI.
 15. Amyntas anno I.
 16. Pausanias anno I.
 17. Amyntas annis VI.

B 18. Argæus annis II.
 19. Amyntas annis XVIII.
 20. Alexander anno I.
 21. Ptolemæus Alorites annis III.
 22. Perdiccas annis VI.
 23. Philippus annis XXVI (4).
 24. Alexander Philippi annis XII cum mensibus VI.
 25. Philippus frater Alexandri annis VII.
 26. Cassander annis XIX.
 27. Cassandri filii (5) annis IV.
 28. Demetrius annis VI.
 29. Pyrrhus mensibus VII.
 30. Lysimachus annis V.
 31. Ptolemæus Ceraunus anno I.
 C 32. Meleager mensibus II.
 33. Antipater diebus XLV.
 34. Sosthenes annis II.
 35. Antigonus Gonatas annis XXXVI.
 36. Demetrius annis X.
 37. Antigonus annis XV.
 38. Philippus annis XLII.
 39. Perseus annis X.

D 1. Ardys Alyattæ annis XXXVI.
 2. Alyattes annis XIV.
 3. Meles annis XII.
 4. Candaules annis XVII.
 5. Gyges annis XXXVI.
 6. Ardys annis XLVIII (6).
 7. Sadyattes annis XV.
 8. Alyattes annis XLV (7).
 9. Cræsus annis XV.

(4) Codex Arm. VI. Sed in canone XXVI.
 (5) Codex Arm. filius.
 (6) Codex Arm. hic XLVIII, superius col. 142 XXXVII; in canone autem XXXVIII ut Græce.
 (7) Hic col. 142 dicitur *Otiartes*.

1. Arbaces annis xxviii.
 2. Mamycus annis xl (1).
 3. Sosarmus annis xxx.
 4. Cardaces annis xiii (2).
 5. Dejoces annis liv.
 6. Phraortes annis xxiv.
 7. Cyaxares annis xxxii.
 8. Astyages annis xxxviii.
- Anni cclix.

PERSARUM REGES.

Sublato Medorum imperio, regnat primus apud Persas

1. Cyrus annis xxxi.
2. Cambyses annis viii.
3. Magi fratres mensibus vii.
4. Darius Hystaspis annis xxvi.
5. Xerxes Darii annis xxi.
6. Artabanus mensibus vii.
7. Artaxerxes Longimanus annis xl.
8. Xerxes alter mensibus ii.
9. Sogdianus mensibus vii.
10. Darius Nothus annis xix.
11. Artaxerxes Mnemon annis xl.
12. Artaxerxes, idemque Ochus, annis xvi.
13. Arsēs Ochi annis iv.
14. Darius Arsami annis vi.
15. Alexander Macedo regni sui anno septimo Darium interfecit, regnavitque annis quinque.

Anni sunt ccxxxv cum mensibus xi (3). Capto initio a quinquagesima quinta olympiade, desiverunt decima tertia supra centesimam.

ÆGYPTI ET ALEXANDRIÆ REGES PTOLEMÆI.

Olympiade quarta decima supra centesimam, Alexandro Babylone mortuo, imperioque inter plures diviso, Ægypto Alexandriæque imperat

1. Ptolemæus Lagi annis xl.
2. Ptolemæus Philadelphus annis xxxviii.
3. Ptolemæus Evergetes annis xxvi (4).
4. Ptolemæus Philopator annis xvii.
5. Ptolemæus Epiphanes annis xxiv.
6. Ptolemæus Philometor annis xxv.
7. Ptolemæus Evergetes annis xxi.
8. Ptolemæus Physcon, idemque Soter annis xvii, cum mensibus vi.
9. Ptolemæus, idemque Alexander, annis x.
10. Ptolemæus Philadelphus, qui eiectionis est, annis viii.
11. Ptolemæus Dionysus annis xxx.
12. Cleopatra annis xxii.

Anni sunt ccxcvi cum mensibus vi (5). Hi orsi ab olympiade cxiv, oppressi sunt a Romanis olympiade clxxxviii.

SYRIÆ ET BABYLONIS ET ASIÆ REGES.

Post Alexandrum Macedonem, Ptolemæo Lagi filio annum jam tertium decimum imperante, Syriæ et Babyloni et Asiæ dominatur

1. Seleucus Nicanor annis xxxii.
2. Antiochus Soter annis xv.

- (1) Græce xx.
- (2) Aliter col. 141 et Græce.
- (3) Summa potius est annorum ccxxxi, cum mensibus xi.
- (4) Ita et in canone; at col. 208, xxiv, uti hic Græce.

- A 'Αρβάκης ἔτη κη'.
Μανδαύκης ἔτη κ'.
Σώσαρμος ἔτη λ'.
'Αρτύκας ἔτη λ'.
Διοίκης ἔτη νδ'.
'Αφραάρτης ἔτη να'.
Κυαζάρης ἔτη λδ'.
'Αστυάγης ἔτη λη'.

ΠΕΡΣΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- Κύρος ἔτη λα'.
Καμβύσης ἔτη η'.
Μάγοι ἀδελφοὶ μῆνας ζ'.
B Δαρείος ἔτη λς'.
Ξέρξης ἔτη κ'.
'Αρτάβανος μῆνας ζ'.
'Αρταξέρξης ἔτη μα'.
Ξέρξης μῆνας β'.
Σογδιανὸς μῆνας ζ'.
Δαρείος ὁ Νόθος ἔτη ιθ'.
'Αρταξέρξης, ὁ καὶ Μνήμων, ἔτη μ'.
'Ωχος ὁ 'Αρταξέρξου παῖς ἔτη ε'. (κατὰ τινὰς κ').
Ναρσης ἔτη δ'.
Δαρείος ὁ 'Αρσάμου ἔτη ς' (6).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- C Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης ἔτη κδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ις'.
Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ιδ'.
Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λε'.
Πτολεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεῦτερος ἔτη κη'.
Πτολεμαῖος ὁ (Φύσκιων) Σωτήρ ἔτη ιη'.

- Πτολεμαῖος ὁ καὶ 'Αλέξανδρος...
Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη η'.

- Πτολεμαῖος ὁ Διόνυσος ἔτη λ'.
D Κλεοπάτρα ἔτη κβ'.

ΣΥΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΣΙΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΣ.

- Σέλευκος Νικάνωρ ἔτη λγ'.
'Αντίοχος ὁ Σωτήρ ἔτη ιθ'.

(5) Eusebius noster apud Cedrenum p. 193-194, scribit Ptolemæorum annos ccxc.

(6) Ita prorsus Hieronymus Comm. in Dan. vii, 5, quatuordecim reges enumerat. Confer etiam Tertullianum lib. Adv. Judæos, cap. 8, qui variat.

Ἀντίοχος ὁ Θεὸς ἔτη ιε'.
Ἀντίοχος, ὁ Καλλίνικος, ὁ αὐτὸς καὶ Σέλευκος,
ἔτη κα'.

A

5. Antiochus Deus annis xv.
4. Seleucus Callinicus annis xx.

5. Seleucus Ceraunus annis iii.
6. Antiochus Magnus annis xxxvi.
7. Seleucus Philopator annis xii.
8. Antiochus Epiphanes annis xi.
9. Antiochus Eupator anno i, mensibus vi.
10. Demetrius Soter annis xii.
11. Alexander annis ix mensibus ix (2).

12. Antiochus Sidetes annis ix.
13. Demetrius iterum annis iv.
14. Antiochus Grypus annis xii.
15. Antiochus Cyzicenus annis xviii (3).

B

16. Philippus annis ii.

Hi capto initio ab olympiade cxvii, desiverunt olympiade clxxi.

JUDÆORUM PONTIFICES QUI POTESTATE SIMUL REGIA FUNCTI SUNT.

Anno tertio regni Demetrii Soteris, Judaici pontificatus apicem obtinuit

Ἰούδας ἔτη γ'.
Ἰωνάθης ἔτη ιθ'.
Σίμων ἔτη η'.
Ἰρχανὸς ἔτη κς'.
Ἀριστόβουλος ἔτος α'.
Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, ἔτη κς'.
Σαλῆνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἔτη θ'.
Ἰρχανὸς ὁ ἀρχιερεὺς ἔτη λδ'.
Βασιλεῖς ἀλλόφυλοι.

1. Judas, qui et Macchabæus, annis iii.
2. Jonathes annis xix.
3. Simon annis viii.
4. Hyrcanus, qui et Johannes, annis xxvi.
5. Aristobulus anno i.
6. Jannæus, qui et Alexander, annis xxvii.
7. Alexandra ejusdem uxor annis ix.
8. Hyrcanus annis xxxiv.
Post hos alienigenæ regnum Judaicæ gentis obtinuerunt

C

1. Herodes annis xxxvii.
2. Archelaus Herodis annis ix.
3. Herodes tetrarcha annis xxiv.
4. Agrippa annis vii.
5. Agrippa junior annis xxvi.

Anni sunt ccxxxv. Hi principes orsi ab olympiade clv, demum subjecti sunt Romanis Vespasiani ætate, olympiade ccxii. Supremum tamen exitium passi sunt Judæi sub Hadriano olympiade ccxxviii.

ΡΩΜΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΙΣ (1).

Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἔτη δ'.
Καῖσαρ Αὐγούστος, ἔτη νς'.
Τιβέριος ἔτη κθ'.
Γάιος Καλλιγούλας ἔτη γ', μῆνας ι'.
Κλαύδιος ἔτη ιγ'.

Νέρων ἔτη ιγ'.
Οὐεσπασιανὸς ἔτη ι'.

Τίτος Οὐεσπασιανὸς ἔτη β'.
Δομετιανὸς ἔτη ιε'.
Νερούας ἔτος α'.
Τραϊανὸς ἔτη ιθ'.
Ἀδριανὸς ἔτη κα'.

(1) Ut hic attexeremus Romanorum imperatorum, temporumque seriem, quibus singuli imperaverunt, movit nos primo codicis Armeniaci lacuna, in qua videtur hoc laterculum fuisse demersum (et quidem hic catalogus præponendus erat mortibus imperatorum); iterum Syncelli locus p. 355, in quo traditur Pertinax de sententia quidem Eusebii regnavisse mensibus sex, βασιλεύσας κατὰ μὲν

IMPERATORES ROMANORUM.

1. C. Julius Cæsar annis iv, mensibus vii.
2. Augustus Cæsar annis lvi, mensibus vi.
3. Tiberius annis xxiii.
4. C. Caligula annis iii, mensibus x.
5. Claudius annis xii, mensibus viii, diebus

xxviii.

D

6. Nero annis xiii, mensibus vii, diebus xxviii.
7. Vespasianus annis ix, mensibus xi, diebus xxii.
8. Titus Vespasianus annis ii, mensibus viii.
9. Domitianus annis xv, mensibus v.
10. Nerva anno i, mensibus iv.
11. Trajanus annis xix, mensibus vi.
12. Adrianus annis xxi.

Εὐσέβιον μῆνας ἕξ. Atqui Eusebius in canone scribit regnantis Pertinacis annum unum; superest ergo ut Eusebius mensibus sex regnum Pertinacis definiverit in hoc fortasse laterculo.

(2) Postea in codice Arm. præmittitur Demetrius Demetrii annis iii, qui scribitur col. 267, et hic Græce, et in canone

(3) Codex Arm. mendose lviii.

13. Antoninus Pius cum filiis Aurelio et Lucio A
annis xxi, mensibus iii.

14. M. Antoninus, qui et Verus, et L. Aurelius
Commodus annis xix, mense i.

15. Commodus annis xiiii.

16. Helvius Pertinax mensibus vi.

17. Severus annis xviii.

18. Antoninus Caracalla annis vii.

19. Macrinus anno i.

20. M. Aurelius Antoninus an. iv.

21. Alexander Mammææ filius annis xiiii.

22. Maximinus annis iii.

23. Gordianus annis vi.

24. Philippus annis vii.

25. Decius anno i, mensibus iii.

26. Gallus et Volusianus annis ii.

27. Valerianus et Gallienus an. xv.

28. Claudius anno i, mensibus ix.

29. Aurelianus annis v, mens. vi.

30. Tacitus mensibus vi.

31. Probus annis vi, mensib. iv.

32. Carus cum filiis Carino et Numeriano an-
nis ii.

33. Diocletianus annis xx.

34. Galerius annis ii.

35. Constantinus an. xxx, men. x.

ROMANORUM IMPERATORUM MORTES.

Caius Cæsar occisus est in palatio (1).

Augustus mortuus est Nolæ (2).

Tiberius mortuus est Miseni (3)

Caius Caligula interfectus est in palatio.

Titus Claudius (4) mortuus est in palatio.

Nero fugit seque vivum sepelivit.

Galba occisus est Romæ.

Oho se ipsum interemit.

Vitellius occisus est in palatio.

Vespasianus obiit in hortis Sallustianis.

Titus obiit in palatio.

Domitianus occisus est.

Nerva obiit in hortis Sallustianis.

Trajanus obiit Selinunte (5).

Adrianus obiit hydropo dysenterico.

Antoninus Pius obiit Lorii.

Verus obiit Altini.

(1) Codex Arm. mendose *Nolæ*. Scripsimus in
palatio, uti erat in sequente versu, quamquam C.
Cæsar in Pompeii curia interfectus fuit.

(2) Codex Arm. mendose in *palatio*. Vides ni-
mirum perversum ordinem.

(3) Deinde *Caii Caligulæ* mors prætermittitur.
Supplevimus autem ex cod. vat.

(4) Scribe *Tiberius Claudius*.

(5) Apud Eusebium dici mortuum *Selinunte* Tra-
janum, testis est Syncellus p. 348. A.

(6) Videtur dicendum *strangulatus est*; quam-
quam et illud fortasse ferri potest. Vide Lampri-
dium in *Commodo*.

(7) In canone ad an. 2208. dicitur in *palatio* *Ve-*
stilianus. Apud Petrum Blesensem epist. 207, in
domo Vescali. Catalog. Vind. in *domo Vicitiliana*.

(8) De vocabulo Armeniaco bisac diximus col. 240
n. 4. Cæteroquin idem vocabulum significat etiam

Ἀντωνίνος ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβῆς σὺν τοῖς παισὶ
Αὐρηλίῳ καὶ Λουκίῳ ἔτη κγ'.

Μάρκος Ἀντωνίνος ὁ καὶ Οὐῆρος, Λούκιός τε Αὐ-
ρήλιος ὁ καὶ Κόμοδος ἔτη ιθ'.

Κόμοδος ἔτη ιγ'.

Ἐλουῖος Περτινάξ μῆνας ζ'.

Σεβῆρος ἔτη ιη'.

Ἀντωνίνος ὁ ἐπικληθεὶς Καράκαλλος ἔτη ζ'.

Μακρίνος ἔτος α'.

Ἀντωνίνος Αὐρήλιος ἔτη δ'.

Ἀλέξανδρος ὁ Μαρμαίρας υἱὸς ἔτη ιγ'.

Μαξιμίνος ἔτη γ'.

Γορδιανὸς ἔτη ς'.

Φίλιππος ἔτη ζ'.

Δέκιος ἔτη β'.

B Γάλλος καὶ Βολουσιανὸς ἔτη β'.

Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλλιηνὸς ἔτη ιε'.

Κλαύδιος ἔτος α'.

Αὐρηλιανὸς ἔτη ς'.

Τάκιτος μῆνας ς'.

Πρόδος ἔτη ς', μῆνας δ'.

Κάρος σὺν τοῖς παισὶ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ
ἔτη β'.

Διοκλητιανὸς ἔτη κ'.

Γαλέριος ἔτη β'.

Κωνσταντίνος ἔτη λ', μῆνας ι'.

Marcus Antoninus obiit in Pannonia.

Commodus sepultus est (6) in Vitellii domo (7).

C Pertinax occisus est in palatio.

Julianus occisus est in Palatio.

Severus mortuus est Eboraci.

Antoninus Bassianus (8) inter Carras et Edes-
sam (interfectus est).

Macrinus occisus est in arce Laida (9). (10).

Antoninus Heliogabalus interfectus est Romæ.

Alexander occisus est Moguntiaci (11).

Maximinus occisus est Aquileiæ.

Gordianus se ipsum suffocavit in Africa.

Pupienus et Balbinus occisi sunt Romæ (12).

Gordianus excessit in finibus Parthiæ.

Duo Philippi. Senior occisus est Veronæ, junior
Romæ in castris prætorii.

D Decius occisus est in prætorio Abrypti.

maculosum. Revera Commodus certe dicitur *ma-*
culosus ab Ausonio in *Cæsaribus*.

(9) Ita cod. Vindobonensis, neque abludit Arme-
nius. Reapse quominus scribam *Archelaide*, ob-
stat Capitolinus qui narrat Macrinum occisum in
vico quodam Bithyniæ; Archelais autem ad Bithy-
niam non pertinet.

(10) Græcus textus fere invenitur in S. Nicephori
Epitome chronographica.

(11) Ita et Syncellus p. 359, A. Codex Arm. ha-
bet *Mogenaci*.

(12) Codicis Arm. pagina sic desinit *oc* . . .
abrupta reliqua vocabuli parte. Cæterorum Cæsa-
rum mortes ex catalogo Vindobonensi sumpsimus,
qui est apud Roncalium in *Chronicis* n. X, qui
sane catalogus cum Armeniaci codicis parte super-
stite conspirat in plurimis.

Gallus et Volusianus occisi sunt in Foro Fla-
minii.
Æmilianus occisus est Ponte Sanguinico.
Valerianus occisus est in Syria.
Gallienus occisus est Mediolani.
Claudius excessit Sirmii.
Quintillus occisus est Aquileiæ.
Aurelianus occisus est apud Cænophrurium (1).
Tacitus occisus est in Ponto.
Florianus occisus est Tarsi.
Probus occisus est Sirmii.
Carus excessit Seleuciæ Babylonis.

(1) Cod. Vindob. perperam *Reno fluvio*.
(2) Ex cod. vat. 3339.
(3) Hactenus Vindobonensis catalogus, quem Eu-

Numerianus Apri soceri sui fraude in itinere oc-
cisus est (2).
Carinus occisus est in campo Margense.
Diocletianus excessit Salonis.
Maximianus excessit in Gallia.
Severus ipse se interfecit via latina, miliario III.
Maxentius occisus est ad pontem Milvium in
Tiberim demersus.
Maximianus occisus est Tarsi.
Constantinus obiit in Britannia, Eloracia.
Licinius occisus est Thessaloniciæ (3).

sebiannni esse suadet Licinii mors in qua desinit,
quæ fuit sine dubio Eusebiani catalogi meta.

EUSEBII PAMPHILI

CANON CHRONICUS.

a Primus Assyriorum rex Ninus Beli filius regnavit omni Asiæ, exceptis Indis, annis LII. Hujus XLII imperii anno natus est Abraham. In Græcia vero secundo imperio Sicyoniis imperavit Europs annis XLV, cujus XLII regni anno natus est Abraham. Porro apud Ægyptios xvi potestas erat, quam vocant dynastiam. Ab hoc tempore regnabant eis Thebæi annis cxc.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Ninus	Europs	xvi dynastia Thebæi
1	43	22	1

b Ninus condidit civitatem Ninum in regione Assyriorum, quam Hebræi vocant Niniven. Nino regnante apud Assyrios, primus Sicyoniis imperavit Ægialeus annis LII, a quo Ægialeæ nuncupata est, quæ nunc Peloponnesus vocatur. Post quem secundus Europs, qui et prælatus est titulo.

c Abraham natione Chaldæus primam ætatem apud Chaldæos terit. Apud Hebræos usque ad nativitatem Abrahamæ computantur anni mcccccl. Usque ad diluvium enim ab Adam habent annos mclvi, et inde usque ad Abraham cxciii. Et ideo quadragesimus jubelæus a nativitate Abrahamæ computatur. Unus enim jubelæus quinquaginta anni sunt.

2	44	23	2
3	45	24	3
4	46	25	4
5	47	26	5
6	48	27	6
7	49	28	7
8	50	29	8
9	51	30	9
10	52	31	10

Zoroastres magus rex Bactrianorum clarus habetur, adversus quem Ninus dimicavit bello et vicit.

d Semiramis uxor Nini Assyrius imperavit annis XLII: de qua innumerabilia narrantur. Quæ et Asiam tenuit, et propter inundationem aggeres construxit, plurimas Babyloniciæ urbes instaurans.

SEMIRAMIS annis XLII.

11	1	32	11
12	2	33	12
13	3	34	13
14	4	35	14
15	5	36	15

a Πρώτος ἦρξε Νίνος ἀπάσης τῆς Ἀσίας, πλην Ἰνδῶν, ἔτεσιν νβ'. Syncellus p. 64, B, edit. Paris. Νίνου τοῦ βασιλέως Ἀσσυρίων τεσσαρακοστὸν τρίτον ἄγοντος ἔτος τῆς βασιλείας, γεννᾶται Ἀβραάμ. Cedrenus p. 26, C, ed. Paris.

Σικωνίων ἀρχή, τῆς πρώτης ἡγήσατο Αἰγιάλευς, ἀπ' οὗ καὶ Αἰγιάλεια, ἡ νῦν Πελοπόννησος, τὸ πρῶν ἐκαλεῖτο. Sync. p. 97, A.

Σικωνίων δευτέρος ἐβασίλευσεν Εὐρόφ ἐτη με'. Κατὰ τὸ χδ' ἔτος τούτου γεννᾶται ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἀβραάμ. Idem p. 102, A.

Παρ' Αἰγυπτίους ἐκατάδεκατὴ δυναστεία Θηβαίων

βασίλεις πέντε, οἱ καὶ ἐβασίλευσαν ἐτη ρι'. Eusebius apud Sync. p. 61, D.

b Νίνος τὴν Νινευὶ τὴν μεγάλην ἔκτισε. Cedren p. 15, C.

c Ἀβραάμ Χαλδαῖος ὢν τὸ γένος τὴν πρώτην ἡλίαν παρὰ Χαλδαίους ποιεῖται. Chronicon paschale p. 49, C, ed. Paris.

d Ἀσσυρίων β' ἐβασίλευσε Σεμίραμις ἐτη μδ'. Sync. p. 96, D.

Σεμίραμις ἡ διαβόητος πολλοῦ τῆς γῆς, ἤγειρε χώματα προφάσει μὲν διὰ τοὺς κατακλυσμούς. Idem p. 64, B.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abrahamus	Semiramis	Europus	xvi dynastia Thebæi
16	6	37	16
17	7	38	17
18	8	39	18
19	9	40	19
20	10	41	20
21	11	42	21
22	12	43	22
23	13	44	23
24	14	45	24
a TELCHINUS annis xx.			
25	15	1	25
26	16	2	26
27	17	3	27
28	18	4	28
29	19	5	29
30	20	6	30
31	21	7	31
32	22	8	32
33	23	9	33
34	24	10	34
35	25	11	35
36	26	12	36
37	27	13	37
38	28	14	38
39	29	15	39
40	30	16	40
41	31	17	41
42	32	18	42
43	33	19	43
44	34	20	44
b APIS an. xxv.			
45	35	1	45
46	36	2	46
47	37	3	47
48	38	4	48
49	39	5	49
50	40	6	50
51	41	7	51
52	42	8	52
d ZAMEIS, qui et Ninyas, filius Nini et Semiramidis, annis xxxviii.			
53	1	9	53
54	2	10	54
55	3	11	55
56	4	12	56
57	5	13	57
58	6	14	58
59	7	15	59
60	8	16	60
61	9	17	61
62	10	18	62
63	11	19	63
e Apud Cretam regnavit primus Cres indigena, a quo Creta appellata : quem aiunt unum Cretarum fuisse, a quibus Jupiter absconditus est et nutritus. Hi Cnoson civitatem in Creta condiderunt, et Cybelæ matris templum.			

c Principium xlii jubelæi, secundum Hebræos. Jobel autem apud Hebræos quinquagenarius annus vocatur. Itaque juxta supputationem eorum ab Adam usque ad annum præsentem fuerunt anni duo mille.

a Σικωνίων γ' ἐβασίλευσεν Τελχίν ἔτη κ'. *Synec.* p. 102, B.

b Σικωνίων δ' ἐβασίλευσεν Ἄπις ἔτη κε'. *Ibidem.*

c Ἀρχὴ τοῦ μα' ἰωβηλαίου παρ' Ἑβραίοις. Ἰωβὴλ δὲ παρ' αὐτοῖς ἡ πεντηκονταετηρίς· ὡς εἶναι ἀπὸ Ἀδάμ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ νγ' ἔτους Ἀδραάμ ἔτη ρα'. *Synec.* p. 99, A.

d Ἀστυρίων γ' ἐβασίλευσε Νινύας, ὁ καὶ Ζάμης, υἱὸς Νίνου καὶ Σεμιράμεως, ἔτη λη'. *Idem* p. 97, A.

e Τινὲς τὸν αὐτόχθονα Κρήτα πρῶτον Κρήτης βασιλεῦσαι φασί . . . ὅτι τε εἰς ἔστιν τῶν γενομένων Κουρητῶν, καὶ ὅτι Ζεὺς παρ' αὐτῷ κρυβείς ἐτράφη. *Idem* p. 105, A.

Κρής αὐτόχθων, ὃν ἓνα λέγουσι τῶν Κουρητῶν, παρ' οἷς ὁ Ζεὺς κρυφθείς ἀνετράφη . . . ἐξ αὐτοῦ τοῦ Κρητὸς ἡ νήσος ὠνομάσθη Κρήτη. Τοὺς αὐτοὺς φασὶ Κουρητας κτεῖσαι πόλιν Κνωσσὸν ἐν Κρήτῃ, καὶ ἱερὸν Κυβέλλης μητρὸς. *Idem* p. 125, D.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
Abraha- mus	Zameis	Apis	xvi. dynastia Thebæi
64	12	20	64
65	13	21	65
66	14	22	66
67	15	23	67
68	16	24	68
69	17	25	69
α THELXION annis LII.			
70	18	1	70
71	19	2	71
72	20	3	72
73	21	4	73
74	22	5	74
75	23	6	75

β PRIMUS ANNUS REPROMISSIONIS DEI AD ABRAHAM.

Abraham cum LXXV esset annorum divino dignus habetur alloquio et ea repromissione, quæ ad eum facta est. A LXXV anno Abrahæ usque ad Moysen et egressum gentis Judæorum ex Ægypto, supputantur anni ccccxix : quorum meminit Paulus ita dicens : « Testamentum confirmatum a Deo quæ post quadringentos et triginta annos facta est lex, non infirmat ad destruendam repromissionem. » Ipse quoque in Exodo Moyses his congruens loquitur : « Habitatio autem filicrum Israel, qua habitaverunt in Ægypto » et in terra Chanaan ipsi et patres eorum, « anniquadringenti triginta. »

	76	24	7	76
	77	25	8	77
	78	26	9	78
	79	27	10	79
	80	28	11	80
	81	29	12	81
	82	30	13	82
	83	31	14	83
ε Decimus annus repromis- sionis.	84	32	15	84
Octoginta sex annorum erat Abraham cum ex ancilla Agar genuit Ismaelem, a quo Ismaeli- tarum gens, qui postea Agareni, deinde Saraceni dicti.	85	33	16	85
	86	34	17	86
	87	35	18	87
	88	36	19	88
	89	37	20	89
	90	38	21	90

δ ARIUS annis xxx.

	91	1	22	91
	92	2	23	92
	93	3	24	93
	94	4	25	94
ε Vicesimus annus repromis- sionis.	95	5	26	95
	96	6	27	96

α Σικωνίων ε' ἐδασίλευσεν Θελξίων ἔτη νδ'. *Synec.* p. 102, C.

β Πρῶτον ἔτος τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν Ἀβραάμ ἐπαγγελίας. Ἀπὸ οὗ ἔτους αὐτοῦ Ἀβραάμ ἐπὶ Μωϋ-
σα... καὶ τὴν ἐξ Αἰγύπτου πορείαν τοῦ Ἑβραίων
ἔθνους ἔτη τυγχάνει υλ', ὧν μέμνηται Παῦλος Γαλά-
ταις ἐπιστελλών· Διαθήκην προκεκηρυγμένην ὑπὸ
τοῦ Θεοῦ ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γεγονώς
νόμος οὐκ ἀκυροῦ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.
Καὶ Μωϋσῆς δὲ ἐν Ἑξόδῳ συνάδει λέγων· Ἡ δὲ παροι-
κῆσις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἣν παρώκησαν ἐν Αἰγύπτῳ
καὶ ἐν γῇ Χαναάν, αὐτοὶ καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν, ἔτη τε-

τρακόσια τριάκοντα. *Chron. pasch.* p. 51-52, *Epist.*
ad Galat. III, 17; *Exod.* XII, 40.

γ Δέκατον ἔτος τῆς ἐπαγγελίας· Τοῦτω τῷ ἔτει
τοῦ Ἀβραάμ ἔτεκεν αὐτῷ Ἀγάρ ἡ παιδίσκη τὸν
Ἰσμαὴλ, ἀφ' οὗ τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν γένος. Οἱ δὲ αὐ-
τοὶ εἰσιν Ἀγαρηνοὶ, οἱ καὶ Σαρακηνοὶ καλούμενοι.
Chron. pasch. p. 52, B.

δ Ἀσσυρίων δ' ἐδασίλευσεν Ἀρείος ἔτη λ'. *Synec.*
p. 103, B.

ε Τὸ κ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch.*
p. 54, A.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.
	Abrahamus	Arius	Thelxion	xvi. dynastia Thebæi
	97	7	28	97
	98	8	29	98
	99	9	30	99
Sodoma et Gomorrha succensæ.	100	10	31	100

a Abraham cum centenarius esset, genuit ex libera filium Isaac, cui supervixit alios annos LXXV. Primo omnium prophetarum Abrahamæ Verbum Dei, cum in figura apparuisset humana, vocationem gentium pollicetur, quam in nostro tempore sermo Christi deduxit ad finem per evangelicam in omnes gentes prædicationem.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Isaacus	Arius	Thelxion	xvi dynastia Thebæi
ISAACUS annis LX.					
Initium quadragesimi se-	101	1	11	32	101
cundi jubelæi, secundum Ju-	102	2	12	33	102
dæos.	103	3	13	34	103
	104	4	14	35	104
b Tricesimus annus repro-	105	5	15	36	105
missionis.	106	6	16	37	106
	107	7	17	38	107
	108	8	18	39	108
	109	9	19	40	109
Centesimus decimus annus	110	10	20	41	110
Abrahæ.	111	11	21	42	111
	112	12	22	43	112
	113	13	23	44	113
	114	14	24	45	114
c Quadragesimus annus re-	115	15	25	46	115
promissionis.	116	16	26	47	116
	117	17	27	48	117
	118	18	28	49	118
	119	19	29	50	119
Centesimus vicesimus annus	120	20	30	51	120
Abrahæ.	d ARALIUS annis XL.				
	121	21	1	52	121
e ÆGYDRUS annis xxxiv.					
	122	22	2	1	122
	123	23	3	2	123
	124	24	4	3	124
Quinquagesimus annus re-	125	25	5	4	125
promissionis.	126	26	6	5	126
	127	27	7	6	127
	128	28	8	7	128
	129	29	9	8	129
Centesimus tricesimus an-	130	30	10	9	130
nus Abrahæ.	131	31	11	10	131
	132	32	12	11	132

f In Creta regnavit primus Cres indigena, ut quidam volunt. Alii vero suprascriptum tempus vindicant.

a Τῷ ἑκατοστῷ ἔτει τοῦ Ἀβραὰμ γίνεται αὐτῷ παῖς γνήσιος Ἰσαὰκ, ὃ ἐπέζησεν ἔτη οε'. Πρώτῳ προφητῶν ὄντι τῷ Ἀβραὰμ, ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος φανεῖς ἐν ἀνθρώπου σχήματι τὴν τῶν ἐθνῶν κλησιν θεοπίζει, ἣν καθ' ἡμᾶς ὁ τοῦ Χριστοῦ λόγος εἰς πέρας ἤγαγε διὰ τῆς εἰς πάντα τὰ ἔθνη εὐαγγελικῆς διδασκαλίας. Chron. pasch. p. 54, A.

b Ἀ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Ibidem.

c Μ' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. Ὡ' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. Ξ' τῆς, etc. Idem p. 54, C.

Ὡ' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. Εἰ π' τῆς ἐπαγγελίας ἔτος. Idem p. 57, B.

d Ἀσσυρίων ε' ἔδωκεν Ἀράλιος ἔτη μ'. Sync. p. 103, B.

e Σικυωνίων ς' ἔδωκεν Αἰγυδρος ἔτη λδ'. Idem p. 104, D.

f Τινὲς τὸν αὐτόχθονα Κρήτα πρῶτον Κρήτης βασιλεῦσαι φασί· κατὰ δὲ τὸν χρόνον, ὃν ἀνωτέρω ἱστορήσαμεν, κατὰ ἄλλους ἐπὶ Νινύα. Idem p. 105, A.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Xerxes	Thurimachus	Inachus	XVI dynastia Thebæi
	162	2	2	7	2	162
	163	3	3	8	3	163
	164	4	4	9	4	164
<i>a</i> Nonagesimus annus repromissionis.	165	5	5	10	5	165
	166	6	6	11	6	166
	167	7	7	12	7	167
	168	8	8	13	8	168
	169	9	9	14	9	169
Centesimus septuagesimus annus Abrahamæ, Isaac vero septuagesimus.	170	10	10	15	10	170
	171	11	11	16	11	171
	172	12	12	17	12	172
	173	13	13	18	13	173
	174	14	14	19	14	174
<i>b</i> Centesimus annus re- promissionis; post quem moritur Abraham; omnes annos regens CLXXV.	175	15	15	20	15	175
	176	16	16	21	16	176
	177	17	17	22	17	177
	178	18	18	23	18	178
	179	19	19	24	19	179
Octogesimus annus I- saac.	180	20	20	25	20	180
	181	21	21	26	21	181
	182	22	22	27	22	182
	183	23	23	28	23	183
	184	24	24	29	24	184
Centesimus decimus an- nus repromissionis.	185	25	25	30	25	185
	186	26	26	31	26	186
	187	27	27	32	27	187
	188	28	28	33	28	188
	189	29	29	34	29	189
Nonagesimus annus I- saac.	190	30	30	35	30	190

c Apis in Ægypto deus primus putatus est, quem quidam Serapim vocaverunt.

ÆGYPT.

xvii
dynastia*d* ARMAMITHRES an. xxxviii. Pastores

e Ægypti septima decima dynastia, quo tempore regnabant Pastores annis ciii. Reges Ægyptiorum pastores conjicimus nuncupatos propter Joseph et fratres ejus, qui in principio pastorum more descendisse in Ægyptum comprobantur.

	191	31	1	36	31	1
	192	32	2	37	32	2
	193	33	3	38	33	3
	194	34	4	39	34	4
Centesimus vicesimus annus repromissionis.	195	35	5	40	35	5
	196	36	6	41	36	6
	197	37	7	42	37	7
	198	38	8	43	38	8
	199	39	9	44	39	9
Centesimus annus Isaac.	200	40	10	45	40	10

f LEUCIPPUS annis liii.

Principium jubelæ quadragesimi quarti, juxta Judæorum traditionem.	201	41	11	1	41	11
	202	42	12	2	42	12
	203	43	13	3	43	13
	204	44	14	4	44	14

a ἡ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Et* ρ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Et* ρ' ἔτος. etc. *Chron. pasch.* p. 58, *B.*

b Ἀβραὰμ ἀπέθανεν· ἔζησε τὰ πάντα ροε'. *Sync.* p. 10^a, *B.*

c Τοῦτον τὸν Ἄπιν φασὶ πρῶτον Αἰγυπτίοις νομισθῆναι θεόν, καὶ Σάραπιν κληθῆναι. *Idem* p. 149, *A.*

d Ἀσσυρίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἀρμამίθρης ἔτη λη'.

Idem p. 103, *B.*

e Ἑπτακαίδεκάτη δυναστεία Ποιμένες ἦσαν ἀδελφοὶ ἔτη ργ' . . . Κατὰ τοὺτους Αἰγυπτίων βασιλεῖς Ἰωσήφ δείκνυται. *Idem* p. 61-62.

f Σικυωνίων η' ἐβασίλευσε Λεύκιππος ἔτη γγ'. *Idem* p. 104, *D.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Armamithres	Leucippus	Inachus	XVII dynastia Pastores
Centesimus trigesimus annus repromissionis.	205	45	15	5	45	15
	206	46	16	6	46	16
	207	47	17	7	47	17
	208	48	18	8	48	18
	209	49	19	9	49	19
	210	50	20	10	50	20

a II. PHORONEUS
annis LX.

Phoroneus Inachi filius et Niobæ, primus leges judicique constituit. Quidam hujus filiam Niobem arbitrantur. Horum temporum quasi valde antiquorum Plato in *Timæo* meminit ita dicens : « Et aliquando volens eos provocare in sermones de temporibus antiquis, quæ unicuique civitati apud veteres accidissent, de Phoroneo, qui primus hoc nomine appellatus est, de Niobe, et his qui post diluvium fuerunt. »

	211	51	21	11	1	21	b Niobæ omnium primæ mulierum, mistus est Jupiter, ut Græci perhibent, de qua nascitur Apis, quem Serapin cognominant quidam.
	212	52	22	12	2	22	
	213	53	23	13	3	23	
	214	54	24	14	4	24	
Centesimus quadragesimus annus repromissionis.	215	55	25	15	5	25	
	216	56	26	16	6	26	
	217	57	27	17	7	27	
	218	58	28	18	8	28	
	219	59	29	19	9	29	
Centesimus vicesimus annus Isaac.	220	60	30	20	10	30	
	221	61	31	21	11	31	
	222	62	32	22	12	32	
	223	63	33	23	13	33	
	224	64	34	24	14	34	
Centesimus quinquagesimus annus repromissionis.	225	65	35	25	15	35	
	226	66	36	26	16	36	c Thessalus Græci filius regnat in Thessalia.
	227	67	37	27	17	37	
	228	68	38	28	18	38	

d VIII. BELOCHUS annis xxxv.

	229	69	1	29	19	39	e Telchines et Caryatæ adversus Phoroneum et Parrhasios instituunt bellum.
Centesimus tricesimus annus Isaac.	230	70	2	30	20	40	
f Jacob descendit in Mesopotamiam et servit apud Laban annis vii.	231	71	3	31	21	41	
	232	72	4	32	22	42	
	233	73	5	33	23	43	
	234	74	6	34	24	44	
Centesimus sexagesimus annus repromissionis.	235	75	7	35	25	45	
	236	76	8	36	26	46	

g Ogyges in Attica Eleusina condidit, quæ antiquitus vocabatur Acte, et alias plurimas civitates : cujus temporibus apud lacum Tritonidem virgo apparuit, quam Græci Minervam nuncupaverunt.

a 'Αργείων β' ἐδασίλευσε Φωρωνεύς ἔτη ξ'. Φωρωνεύς παῖς 'Ινάχου καὶ Νιόβης πρῶτος λέγεται νόμους καὶ κριτήρια παρ' Ἑλλήσι θέσθαι· φασὶ τινες Νιόβην Φωρωνέως εἶναι θυγατέρα. *Sync. p. 125, C.*

Δὸ καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* τῷ διαλόγῳ τῶν Φωρωνέως ἐπιμέμνηται· χρόνων, ὡς πάνυ παλαιῶν. Καὶ ποτε παραγαγεῖν βουλευθεὶς αὐτοὺς περὶ τῶν ἀρχαίων εἰς λόγους· τῶν τῆδε, τὰ ἀρχαιότατα λέγειν ἐπιχειρεῖ περὶ Φωρωνέως τε τοῦ πρώτου λεχθέντος, καὶ Νιόβης, καὶ τὰ μετὰ τὸν κατακλυσμὸν. *Idem p. 126, B.*

b Νιόβη πρώτη γυναικῶν ἐμίγη Ζεὺς, ἐξ ἧς ἔσχεν Ἄπιν υἱὸν, τὸν Σάραπιν. *Ibidem.*

c Πρῶτος ἐδασίλευσε Θεσσαλῶν ὁ Γραῖκου παῖς Θεσσαλος. *Ibidem.*

d Ἀσσυρίων η' ἐδασίλευσε Βήλωνος ἔτη λε'. *Sync. p. 108, C.*

e Τελχίνες καὶ Καρυάται πρὸς Φωρωνέα καὶ Παρρᾶσιους ἐπολέμησαν. *Idem p. 126, C.*

f Ἰακώβ κατέεισιν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν πρὸς Λάβαν . . . καὶ δουλεύει παρ' αὐτῷ ἔτη ζ'. *Chron. pasch. p. 58, D.*

g Τριτώνιδι λίμνῃ Ἀθηνᾶ παρ' Ἑλληνισιν ὠνόμασθη. *Ibidem.*

	HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abraha- mus	Jacobus	Belochus	Leucip- pus	Phoro- neus	xvii dynastia Pastores
	237	77	9	37	27	47
Jacob Liam et Rachel in	238	78	10	38	28	48
Mesopotamia ducit uxores	239	79	11	39	29	49
Centesimus quadrage- simus annus Isaac.	240	80	12	40	30	50
	241	81	13	41	31	51
	242	82	14	42	32	52
	243	83	15	43	33	53
	244	84	16	44	34	54
Centesimus septuage- simus annus repromis- sionis.	245	85	17	45	35	55
	246	86	18	46	36	56
	247	87	19	47	37	57
	248	88	20	48	38	58
	249	89	21	49	39	59
Centesimus quinquage- simus annus Isaac.	250	90	22	50	40	60
	251	91	23	51	41	61
b Jacob generat Joseph.	252	92	24	52	42	62
	253	93	25	53	43	63

a Jacob generat Ru-
ben, Simeon, Levi, et
Judam, a quo Judæi ap-
pellati.
Initium quadragesimi
quinti jubelæi.

c IX. MESSAPUS an. XLVII.

	254	94	26	1	44	64	
Centesimus octogesi- mus annus repromissio- nis.	255	95	27	2	45	65	Messana, quæ et Ma- mertina, conditur in Si- cilia.
	256	96	28	3	46	66	
	257	97	29	4	47	67	
	258	98	30	5	48	68	
	259	99	31	6	49	69	
Centesimus sexagesi- mus annus Isaac, Jacob vero centesimus.	260	100	32	7	50	70	
	261	101	33	8	51	71	
	262	102	34	9	52	72	d Diluvium quod fac- tum est sub Ogyge in A- chaia.
	263	103	35	10	53	73	

e IX. BALÆUS annis LII.

	264	104	1	11	54	74	
	265	105	2	12	55	75	Centesimus nonagesi- mus annus repromissio- nis.
	266	106	3	13	56	76	
	267	107	4	14	57	77	
	268	108	5	15	58	78	
f Joseph venditur a fratribus annos agens	269	109	6	16	59	79	
xvii.	270	110	7	17	60	80	

g III. APIS.
annis xxxv.

	271	111	8	18	1	81	
	272	112	9	19	2	82	
	273	113	10	20	3	83	
	274	114	11	21	4	84	
Ducentesimus annus re- promissionis.	275	115	12	22	5	85	
	276	116	13	23	6	86	
	277	117	14	24	7	87	

Alunt hunc Apin esse
Serapin : siquidem cum
fratrem Ægialeum regem
præficcisset Achaia, ip-
se cum populo ad Ægyp-
tum navigavit.

h Telchines victi, amisso regno suo, Rhodum condiderunt, quæ prius Ophiussæ vocabatur.

a 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ρουθὴμ . . . 'Ιακώδ γεννᾷ
τὸν Συμεὼν . . . 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν Λευί. *Chron.*
pasch. p. 59, A.

'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ιούδαν, οὗ οἱ 'Ιουδαῖοι. *Idem*
p. 60, A.

b ἡ δ' ἔτει αὐτοῦ ἡλικίας, 'Ιακώδ γεννᾷ τὸν 'Ιω-
σήφ. *Ibidem.*

c Σικυωνίων θ' ἐβασίλευσε Μέσαππος ἔτη μζ'.
Syne. p. 104, D.

d 'Ο κατ' Ὀρυγον ἱστορούμενος καταχλυσμός. *Idem*
p. 63, D.

e 'Ασσυρίων θ' ἐβασίλευσε Βαλαῖδς ἔτη νδ'. *Idem*
p. 108, C.

f 'Ιωσήφ πιπράσκειται ὑπὸ ἀδελφῶν ἔτος ἀγων ιζ'.
Chron. pasch. p. 60, C.

g 'Αργείων γ' ἐβασίλευσεν Ἄπις ἔτη λε'. Τοῦτον
τὸν Ἄπιν φασὶ . . . καὶ Σάραπιν κληθῆναι. Οὗτος
τὸν ἀδελφὸν Αἰγιαλέα τῆς Ἀχαΐας, ὡς φασι, κατ-
έστησε βασιλεῖα· αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον ἐστάλη σὺν δχλφ.
Syne. p. 148-149.

h Τελχίνες ἐκπεσόντες Πελοποννήσου 'Ρόδον ᾤκισαν
τὴν καλουμένην Ὀφιοῦσαν. *Idem* p. 149, B.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jacobus	Balaëus	Messapus	Apis	XVII dynastia Pastores
	278	118	15	25	8	88
	279	119	16	26	9	89
<i>b</i> Centesimo octogesimo anno Isaac moritur derelinquens filium Jacob habentem annos cxx.	280	120	17	27	10	90
	281	121	18	28	11	91
JOSEPHUS annis LXXX.						
	282	1	19	29	12	92
	283	2	20	30	13	93
	284	3	21	31	14	94
Ducesimus decimus annus repromissionis.	285	4	22	32	15	95
	286	5	23	33	16	96
	287	6	24	34	17	97
	288	7	25	35	18	98
	289	8	26	36	19	99
	290	9	27	37	20	100
<i>d</i> Centesimus tricesimus annus Jacob. Secundo anno famis ingressus Ægyptum cum filiis suis Jacob, cum interrogaretur a Pharaone, quotum annum ageret, respondit se esse annorum centum triginta. Ægyptiorum reges omnes tunc Pharaones dicebantur propter dignitatem; sicuti et nos dicimus imperatores Augustos. Habebat ergo unusquisque proprium nomen, (ut) ex libris Manethonis sacerdotis Ægyptiorum agnoscitur.						
	291	10	28	38	21	101
	292	11	29	39	22	102
	293	12	30	40	23	103
<i>e</i> XVIII dynastia Diospoli- tanorum						
I. AMOSIS annis xxv.						
	294	13	31	41	24	1
Ducesimus vicesimus annus repromissionis.	295	14	32	42	25	2
	296	15	33	43	26	3
	297	16	34	44	27	4
	298	17	35	45	28	5
	299	18	36	46	29	6
Centesimus quadragesimus annus Jacob.	300	19	37	47	30	7
<i>f</i> Sparta condita est a Sparto filio Phoronei.						
<i>g</i> X. ERATUS annis XLVI.						
Quinquagesimus annus Joseph. Initium quadragesimi sexti jubelæi.	301	20	38	1	31	8
	302	21	39	2	32	9
	303	22	40	3	33	10
	304	23	41	4	34	11
<i>h</i> Ducesimus tricesimus annus repromissionis.	305	24	42	5	35	12
<i>i</i> IV. ARGUS annis LXX.						
	306	25	43	6	1	13
	307	26	44	7	2	14
<i>k</i> Jacob centesimo quadragesimo septimo ætatis suæ anno diem obiit prophetans de Christo et de vocatione gentium.						
<i>a</i> Μέμφις ἐν Αἰγύπτῳ κατὰ τοὺτους ἐκτίσθη τοῦς χρόνους. <i>Sync. p. 149, B.</i>						
<i>b</i> Τῷ ρκ' ἔτει τοῦ Ἰακώβ ἐτελεύτησεν ὁ Ἰσαὰκ ὁ πατὴρ αὐτοῦ ζήσας ἔτη ρτ'. <i>Idem p. 107, C.</i>						
<i>c</i> Ἰωσήφ ἐπὶ τῆς ἀρχῆς Αἰγύπτου ἀναβιδάζεται, ἐπερ ἦν τῆς μὲν ζωῆς τοῦ Ἰωσήφ ἔτος λ'. <i>Idem ibidem.</i>						
<i>d</i> Τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς λιμοῦ . . . κατῆλθεν Ἰακώβ εἰς Αἰγύπτου . . . εἶπε δὲ Ἰακώβ τῷ Φαραῶ· Αἱ ἡμέραι τῶν ἐτῶν τῆς ζωῆς μου ἦ παροικῶ ρλ' ἔτη. <i>Idem p. 109, 110.</i>						
<i>e</i> Ὁκτωκαίδεκάτῃ δυναστεία Διοσπολιτῶν βασιλέων, ὧν πρῶτος Ἀμωσις ἔτη κε'. <i>Idem p. 62, G.</i>						
<i>f</i> Σπάρτα ἐκτίσθη ὑπὸ Σπάρτου παιδὸς Φορωνέως. <i>Idem p. 149, B.</i>						
<i>g</i> Σικωνίων ι' ἐδασίλευσεν Ἐραστὸς ἔτη μς'. <i>Idem p. 104, D.</i>						
<i>h</i> ιλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας· σμ', σν', etc. <i>Chron. pasch. p. 62-63.</i>						
<i>i</i> Ἀργείων δ' ἐδασίλευσεν Ἀργος ἔτη ο'. <i>Idem p. 149, B.</i>						
<i>k</i> Ἐκατοστὸν τεσσαρακοστὸν ἑβδομον ἔτος ἀγων Ἰακώβ προφητεύει περὶ τοῦ Κυρίου, καὶ περὶ τῆς τῶν ἐθνῶν κλήσεως διὰ Χριστοῦ . . . καὶ ἀποθνήσκει. <i>Chron. pasch n 61-62.</i>						

	HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Josephus	Balzus	Eratus	Argus	xviii dynastia Amosis
	308	27	45	8	3	15
	309	28	46	9	4	16
	310	29	47	10	5	17
Sexagesimus annus Joseph.	311	30	48	11	6	18
	312	31	49	12	7	19
	313	32	50	13	8	20
	314	33	51	14	9	21
Ducentessimus quadragessimus annus repromissionis.	315	34	52	15	10	22
X. ALTADAS annis xxxii.						
	316	35	1	16	11	23
	317	36	2	17	12	24
	318	37	3	18	13	25
α II. CHEBRON annis xiii.						
	319	38	4	19	14	1
	320	39	5	20	15	2
Septuagesimus annus Joseph.	321	40	6	21	16	3
	322	41	7	22	17	4
	323	42	8	23	18	5
	324	43	9	24	19	6
Ducentessimus quinquagesimus annus repromissionis.	325	44	10	25	20	7
	326	45	11	26	21	8
	327	46	12	27	22	9
	328	47	13	28	23	10
	329	48	14	29	24	11
	330	49	15	30	25	12
Octogesimus annus Joseph.	331	50	16	31	26	13
β III. AMENOPHIS annis xxi.						
	332	51	17	32	27	1
	333	52	18	33	28	2
	334	53	19	34	29	3
d Ducentessimus sexagesimus annus repromissionis.	335	54	20	35	30	4
	336	55	21	36	31	5
	337	56	22	37	32	6
	338	57	23	38	33	7
	339	58	24		34	8
	340	59	25		35	9
Nonagesimus annus Joseph.	341	60	26		36	10
	342	61	27		37	11
	343	62				
	344	63	28	39	38	12
e cclxx annus repromissionis.	345	64	29	40	39	13
	346	65	30	41	40	14
	347	66	31	42	41	15
	348	67	32	43	42	16
f XI. MAMYLUS annis xxx.						
	349	68	1	44	43	17
	350	69	2	45	44	18
Centesimus annus Joseph.	351	70	3	46	45	19

α Αιγυπτίων β' ἐδασίλευσε Χέδρων ἔτη ιγ'. *Euseb. apud Sync. p. 71, C.*

β Αιγυπτίων γ' ἐδασίλευσεν Ἀμενώφης ἔτη κα'. *Euseb. apud. Sync. p. 71, C.*

γ Τούτοις τοῖς χρόνοις, ὡς φασι, Προμηθεὺς ἦν, ὃς ἐμυθεύετο πλάττων ἀνθρώπους ἐξ ἀπαιδευσίας καὶ

ἀλογίας εἰς παιδευσιν μετάρχειν. *Sync. p. 149, C.*

δ σξ ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 62, B.*

ε σο' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Idem p. 62, B.*

φ Ἀσσυρίων ἐδασίλευσε ια' Μάμυλος ἔτη λ'. *Sync. p. 123, B.*

* Anno 344 rursus incipit post lacunam codex Armeniacus.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.
Abrahamus	Josephus Mamylus	Plemnæus	Argus	xviii dynastia Amenophis

a XI. PLEMNÆUS annis xlv.

352	71	4	1	46	20
353	72	5	2	47	21

b IV. MEMPHRES annis xii.

c CCLXXX annus repro-
missionis.

354	73	6	3	48	1
355	74	7	4	49	2
356	75	8	5	50	3
357	76	9	6	51	4
358	77	10	7	52	5
359	78	11	8	53	6
360	79	12	9	54	7
361	80	13	10	55	8

SERVITUS in Ægypto annis cxliv.

d Centum decem an-
norum Joseph moritur;
post cujus interitum He-
bræi Ægyptiis servierunt
annis cxliv. Fiunt autem
omnes anni, quos Hebræi
in Ægypto fecerunt, ccxv;
qui ab eo tempore com-
putantur, quo Jacob cum
filiis suis descendit in
Ægyptum. Post mortem
Joseph aliquod tempus
libere egerunt Israelitæ,
sed quia incertum est,
servitute eorum comple-
tiur.

362	1	14	11	56	9
363	2	15	12	57	10
364	3	16	13	58	11
365	4	17	14	59	12

e V. MISPARMUTHOSIS an xxvi.

366	5	18	15	60	1
367	6	19	16	61	2
368	7	20	17	62	3
369	8	21	18	63	4
370	9	22	19	64	5
371	10	23	20	65	6
372	11	24	21	66	7
373	12	25	22	67	8
374	13	26	23	68	9
375	14	27	24	69	10
376	15	28	25	70	11

V. CRIASUS an. LIII. f In Argis primus sacerdotio functus est Cal-
lithya Pirantis filius. Al-
ter mulierem hoc voca-
bulo Pirantis filiam dicit.

XII. MANCHALEUS annis xxx.

g Atlas frater Prome-
thei præcipuus astrolo-
gus fuit, qui ob erudi-
tionem disciplinæ etiam
cælum sustinere dictus
est. Euripides autem mon-
tem esse affirmat nubes
excedentem, qui Atlas
vocetur.

377	16	29	26	1	12
378	17	30	27	2	13

Trecentesimus decimus
annus repromissionis.

379	18	1	28	3	14
380	19	2	29	4	15
381	20	3	30	5	16
382	21	4	31	6	17
383	22	5	32	7	18
384	23	6	33	8	19
385	24	7	34	9	20
386	25	8	35	10	21
387	26	9	36	11	22
388	27	10	37	12	23

a Σικωνίων ια' ἐδασίλευσε Πλεμναῖος ἔτη με'.
Sync. p. 109, C.

b Αἰγυπτίων δ' ἐδασίλευσε Μιφρὶς ἔτη ιθ'. Chron.
pasch. 71, C.

c σπ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Idem p. 62, C.

d Ἐτελεύτησεν Ἰωσήφ ὠνέτων ρί'. Sync. p. 111, A.
Μετὰ θάνατον Ἰωσήφ, δουλεύουσιν Ἑβραῖοι τοῖς
Αἰγυπτίοις ἑτέρα ἔτη ρμδ'. Τὰ δὲ πάντα τῆς ἐν Αἰ-
γύπτῳ διατριβῆς τῶν Ἰουδαίων ἔτη τυγχάνει σιε',
ἀριθμούμενα ἀπὸ τῆς καθόδου Ἰακώβ καὶ τῶν τού-

του παίδων εἰς Αἴγυπτον. Chron. pasch. 62, C

e Αἰγυπτίων ε' ἐδασίλευσε Μισφραγμούθωσις ἔτη
κς'. Sync. p. 71, D.

f Καλλίθωια Πειραντος ἐν Ἀργεὶ πρῶτον ἱεράτευσε
τῆς Ἡρας. Idem. p. 149, B.

g Τούτοις τοῖς χρόνοις Ἀτλας, ὁ Προμηθεὺς ἀδελ-
φός, ἀριστος ἀστρολόγος διέλαμπεν, ὃς τῆς ἐπιστή-
μης ἕνεκεν τὸν οὐρανὸν φέρειν πεφήμισται. Εὐριπί-
δης δὲ τὸν Ἀτλαντα ὄρος εἶναι φησὶν ὑπερνεφέας. Idem
p. 149, D.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Servitus in Ægypto	Manchaleus	Plemnæus	Criasus	xviii dynastia Mispharmuthosis
	389	28	11	38	13	24
	390	29	12	39	14	25
	391	30	13	40	15	26

a VI. TUTHMOSIS annis ix.

	392	31	44	41	46	1
	393	32	45	42	47	2
	394	33	46	43	48	3
b ccc et xx annus repromissionis.	395	34	47	44	49	4
	396	35	48	45	50	5

c XII. ORTHOPOLIS annis lxiv.

	397	36	49	4	21	6
	398	37	50	5	22	7
	399	38	51	6	23	8
d His temporibus Syrus fuisse perhibetur ter- rigena, (al. indigena) ex cujus vocabulo Syria no- men accepit.	400	39	52	7	24	9

VII. AMENOPHIS annis xxx.

	401	40	53	8	25	1	e Hic est Amenophis,
f Æthiopes ab Indo flu- mine consurgentes juxta Ægyptum consederunt, placita sibi terra.	402	41	54	9	26	2	quem quidam Memnonem
	403	42	55	10	27	3	putant lapidem loquen-
	404	43	56	11	28	4	tem; cujus statua usque
Trecentesimus tricesi- mus annus repromissio- nis.	405	44	57	12	29	5	ad adventum Christi so-
	406	45	58	13	30	6	le oriente vocem dare di-
	407	46	59	14	31	7	cebatur: ex tunc enim
	408	47	60	15	32	8	conticuit. Hanc statuam
							ipse sibi posuit.

g XIII. SPHÆRUS annis xx.

	409	48	61	16	33	9
	410	49	62	17	34	10
	411	50	63	18	35	11
	412	51	64	19	36	12
	413	52	65	20	37	13
	414	53	66	21	38	14
Trecentesimus quadra- gesimus annus repromis- sionis.	415	54	67	22	39	15
	416	55	68	23	40	16
	417	56	69	24	41	17
	418	57	70	25	42	18
	419	58	71	26	43	19
	420	59	72	27	44	20
	421	60	73	28	45	21
	422	61	74	29	46	22
	423	62	75	30	47	23
	424	63	76	31	48	24
	425	64	77	32	49	25

h ccc et l. annus repromissionis. Eodem anno Amram genuit Moysen cum esset annorum lxx. Erat autem servitutis in Ægypto annus lxiv.

a Αἰγυπτίων ζ' ἐδασίλευσε Τοῦθμωσις ἔτη θ'.
Eusebius apud Sync. p. 72, D.

b τκ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Chron. pasch. p. 63, A.

c Σικυωνίων ιθ' ἐδασίλευσεν Ὀρθόπολις ἔτη ξδ'.
Sync. p. 109, C.

d Τοῦτοις τοῖς χρόνοις Σῦρος ἱστορεῖται γεγονέναι
τῆς γενῆς, οὗ ἐπώνυμος ἡ Συρία. Idem p. 150, A.

e Αἰγυπτίων ζ' ἐδασίλευσεν Ἀμένωφις ἔτη λα'. Οὗ-
τος, ὁ Μένμων εἶναι νομιζόμενος, καὶ φεγγόμενος

λίθος. Euseb. apud. Sync. p. 72, D.

f Αἰθίοπες ἀπὸ Ἰνδοῦ ποταμοῦ ἀναστάντες πρὸς
τῇ Αἰγύπτῳ ὤκησαν. Sync. p. 151, C.

g Ἀσσυρίων ιγ' ἐδασίλευσε Σφαῖρος ἔτη κδ'. Idem
p. 123, B.

h τν' ἔτος ἐπαγγελίας. Chron. pasch. p. 63, B.

Τοῦτῃ τῷ ὅ' ἔτει τῆς ἑαυτοῦ ἡλικίας Ἀμράμ γεννᾷ
τὸν Μωϋσῆν. Ibidem.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sphærus	Orthopolis	Criasus	xviii dynastia Amenophis
	426	65	18	30	50	26
	427	66	19	31	51	27
	428	67	20	32	52	28
	b XIV. MAMYLUS alter an xxx.					
	429	68	1	33	53	29
	c VI. PHORBAS an. xxxiv.					
	430	69	2	34	1	30
	431	70	3	35	2	
	d VIII. ORUS annis-xxxvii.					
	432	71	4	36	3	1
	433	72	5	37	4	2
	434	73	6	38	5	3
x annus Moysi; repro-	435	74	7	39	6	4
missionis autem ad Abra-	436	75	8	40	7	5
ham ccclx.	437	76	9	41	8	6
	438	77	10	42	9	7
	439	78	11	43	10	8
	440	79	12	44	11	9
	441	80	13	45	12	10
	442	81	14	46	13	11
	443	82	15	47	14	12
	444	83	16	48	15	13
ccclxx annus repro-	445	84	17	49	16	14
missionis.	446	85	18	50	17	15
	447	86	19	51	18	16
	448	87	20	52	19	17
	449	88	21	53	20	18
	450	89	22	54	21	19
	451	90	23	55	22	20
	452	91	24	56	23	21
	453	92	25	57	24	22
	454	93	26	58	25	23
f ccc et lxxx annus	455	94	27	59	26	24
repromissionis.	456	95	28	60	27	25
	457	96	29	61	28	26
	458	97	30	62	29	27
	g XV. SPARÆTHUS annis xxxix.					
	459	98	1	63	30	28
	460	99	2	64	31	29

Epidaurus civitas condita est.

a Quidam scribunt Prometheus, Epimetheus, et Atlantem fratrem Promethei, et Argum cuncta cernentem, et Io filiam Promethei, his fuisse temporibus: alii vero ætate Cecropis; nonnulli ante Cecropem an. lx, sive xc.

Regnavit in Thessalia primus Hæmon.

e Phorbas Rhodum obtinuit.

Hercules primus, qui fertur Antæum luctæ viciisse certamine.

Primus quadrigam junxisse fertur Trochilus.

Xanthus Triopa Lesbum condidit.

In Creta regnavit Cydon.

Atheniensium regni principium. His temporibus in Acta, quæ nunc Attica nuncupatur, regnavit Cecrops, qui et diphyes, annis l. Cecrope regnante primum in arce oliva orta est: et ex Minervæ nomine, quæ Græce dicitur Ἀθηνᾶ, Athenæ nuncupatæ. A Cecrope usque ad primam olympiadem numerantur reges xvi; principes vero quos mors tantum finiebat xi; sub quibus apud Græcos multa miranda fabulose narrantur. Dicebatur autem Cecrops diphyes sive ob longitudinem corporis, sive idcirco quod cum esset Ægyptius, utramque linguam sciebat. Primus Cecrops bovem immolans Jovem appellavit, et Cecropia regio ab eo nuncupata est.

a Περί Προμηθέως δὲ καὶ Ἐπιμηθέως τὸ αὐτὸ διαφύως ἱστοροῦσιν, καὶ Ἀτλαντος, καὶ Ἰούς τῆς Προμηθέως θυγατρὸς, καὶ Ἀργου πανόπτου· οἱ μὲν γὰρ οὗτοι κατὰ Κέκροπα τὸν διφυῆ γεγόνασιν, οἱ δ' ὅτι πρότερον ἔτεσι ξ', ἄλλοι δὲ ι'. Sync. p. 150, A.

b Ἀσσυρίων ιδ' ἐβασίλευσε Μάμυλος ἔτη λ'. Idem p. 123, B.

c Ἀογείων ε' ἐβασίλευσε Φορβᾶς ἔτη κδ'. Idem

p. 152, A.

d Αἰγυπτίων η' ἐβασίλευσεν Ὀρος ἔτη λζ', ἐν ἄλλῳ λη'. Euseb. apud. Sync. p. 72, D.

e Φορβᾶς Ῥόδου ἐκράτησεν. Sync. p. 152, A.

f τπ' ἔτος ἐπαγγελίας Chron. pasch. p. 63, D.

g Ἀσσυρίων ιε' ἐβασίλευσεν ἔτη λθ' Σπαρτιάδης. Sync. p. 125, C.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Spartus	Marathinius	Phorbas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Orus
a XIII. MARATHONIUS an. XXVIII.						
461	100	3	1	32	1	30
462	101	4	2	33	2	31
463	102	5	3	34	3	32
b I. CECROPS diphyes annis L.						
464	103	6	4	1	4	33
465	104	7	5	2	5	34
c VII. TRIOPAS annis XLVIII.						
466	105	8	6	3	6	35
467	106	9	7	4	7	36
468	107	10	8	5	8	37
d CCCLXXX annus repromissionis, Moysi XL. Moyses, relictis Ægyptiorum doctrinis, in deserto temperantiae virtute ad acumen intelligentiae semet exercebat.						
469	108	11	9	6	9	1
470	109	12	10	7	10	2
e IX. ACHENCHERES annis XII.						
471	110	13	11	8	11	3
472	111	14	12	9	12	4
473	112	15	13	10	13	5
474	113	16	14	11	14	6
475	114	17	15	12	15	7
476	115	18	16	13	16	8
477	116	19	17	14	17	9
f Curetes et Corybantes Cnoson condiderunt, qui modulatam et inter se concinentem in armis saltationem repperunt. Isti famuli Matris magnæ fuisse dicuntur.						
478	117	20	18	15	18	10
479	118	21	19	16	19	11
480	119	22	20	17	20	12
g CB annus repromissionis, et Moysi L.						
h Musicus Euctæi et nymphæ filius agnoscebatur.						
i Deucalion apud eos regnare orsus qui circa Parnassum montem demorabantur.						
k Diluvium quod sub Deucalione in Thessalia, et incendium quod sub Phaethonte in Æthiopia factum est, et aliæ multæ pestilentiae locales, ut Plato memorat, fuerunt.						
481	120	23	21	18	21	1
l Io Inachi filiae mistus est Jupiter, quam et in bovem convertit; unde et Bosporus appellatus est, idest bovis transitus.						
m X. ATHORIS an. IX.						

a Συκουινών ιγ' ἐβασίλευσε Μαραθώνιος ἔτη κη'. *Sync. p. 124, B.*

b Κέκροψ ὁ διφυῆς τῆς τότε Ἀκτῆς, νῦν δὲ Ἀττικῆς, ἐβασίλευσεν ἔτη ν', διὰ μῆκος σώματος οὕτω καλούμενος, ὥς φησιν ὁ Φιλόχορος, ἥ ὅτι Αἰγύπτιος ὢν τὰς δύο γλώσσας ἠπίστατο· οὗτος ἀπὸ τῆς Ἀθηνᾶς τὴν πόλιν Ἀθήνας ὠνόμασεν· ἐπὶ αὐτοῦ ἡ ἐν τῇ ἀκροπόλει ἐλαία πρῶτως ἐφύη· ἀπ' αὐτοῦ δὲ Κεκροπία ἡ χώρα ἐκλήθη· οὗτος πρῶτος βοῦν ἐθυσίασε καὶ Ζῆνα προσηγόρευσεν, ὥς τινες· ἀπ' αὐτοῦ ἐπὶ πρῶτην Ὀλυμπιάδα βασιλεῖς ις', ἄρχοντες δὲ διὰ βίου ια', ἔτη δὲ ψ'. *Idem p. 133, A-B.*

c Ἀργείων ζ' ἐβασίλευσε Τριόπας ἔτη λη'. *Sync. p. 132, A.*

d τλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. Τούτῳ τῷ ἔτει Μωϋσῆς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ καταλιπὼν διατριβάς, κατὰ τὴν ἔρημον ἐπιλοσόφει. *Chron. pasch. p. 64, C.*

e Αἰγυπτίων θ' Ἀχενχέρσης ἔτη ιδ'. *Euseb. apud Sync. p. 72, D.*

f Κουρήτες καὶ Κορύδαντες Κνωσον ὥκησαν, οἱ ἐν ὀπλοῖς εὐρυθμον κίνησιν εὐρόντες. *Sync. p. 150, A.*

g υ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, C.*

h Μουσικὸς ὁ Εὐκταίου καὶ νύμφης ἡμαζεν. *Sync. p. 153, C.*

i Δευκαλίων βασιλεύειν τῶν κατὰ Παρνασσὸν ἤρξατο. *Ibidem.*

k Ὁ ἐπὶ Δευκαλίωνος κατακλυσμὸς ἐν Θεσσαλίᾳ, καὶ ὁ ἐπὶ Φαέθοντος ἐμπρησμὸς ἐν Αἰθιοπία· πολλὰ καὶ ἄλλα γεγόνασιν Ἑλλῆσι τοπικὰ φθοραὶ, ὥς Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ*. *Idem p. 157, B.*

l Κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μύθεονται Ἕλληνες μιγῆναι τὸν Δία τῇ Οὐγατρὶ Ἰνάχου, ἣν καὶ βοῦν ἐποίησεν, ἀφ' ἧς ὁ Βόσπορος ἐκλήθη. *Sync. p. 126, B.*

m Αἰγυπτίων ι' Ἀθωρις ἔτη θ'. *Euseb. apud Sync. p. 72, D.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	EGYPT.	
Abrahamus	Servitus in Ægypto	Sparæ- thus	Maratho- nius	Triopas	Cecrops diphyes	XVIII dynastia Athoris
482	121	24	22	19	22	2

a Cecrops in Eubœa Athenas civitatem, quæ et Diadæ, condidit; quam urbem Euboici Orchomenon appellaverunt.

b Chaldæi contra Phœnices dimicant.
d Judicium Neptuni et Minervæ de contentione regionis apud Cecropem fuisse confingitur.

483	122	25	23	20	23	3
484	123	26	24	21	24	4
485	124	27	25	22	25	5
486	125	28	26	23	26	6
487	126	29	27	24	27	7
488	127	30	28	25	28	8

c Ab Heleno Deucalionis et Pyrrhæ filio Græci Hellenes nuncupati sunt; et terra quæ ante Acte, sub eo Attica vocata, a filia Cranai regis Atheniensium: quæ dicta est Attis post hoc.

e XIV. MARATHIUS annis xx.

489	128	31	1	26	29	9
-----	-----	----	---	----	----	---

f XI. CHENCHERES annis xvi.

g Iste est Pharao Chencheres qui contradixit per Moysen Deo, atque mari Rubro obrutus est. Post quem regnavit Ægyptiis Acherres Pharao.

	490	129	32	2	27	30	1
	491	130	33	3	28	31	2
	492	131	34	4	29	32	3
	493	132	35	5	30	33	4
	494	133	36	6	31	34	5
h cccc et xx annus	495	134	37	7	32	35	6
repromissionis.	496	135	38	8	33	36	7
	497	136	39	9	34	37	8

i Corinthus condita, quæ prius Ephyra dicebatur.

k XVI. ASCATADES annis xl.

498	137	1	10	35	38
-----	-----	---	----	----	----

l Secundum nonnullos Io in Ægyptum profecta, et ibi Isis nuncupata; quæ nupta postea Telegono Epaphum genuit, quem Ægyptii Orum nominaverunt, Græci Epaphum.

	499	138	2	11	36	39	10
m Apollinis Delii	500	139	3	12	37	40	11
templum ab Erysi-	501	140	4	13	38	41	12
chthone primum fa-	502	141	5	14	39	42	13
bricatum.	503	142	6	15	40	43	14
	504	143	7	16	41	44	15
	505	144	8	17	42	45	16

n Quadringentesimus et tricesimus annus repromissionis, qui et octogesimus annus Moysi. Moyses in monte Sina divino fruitur aspectu, qui lxxx annum agens dux itineris ex Ægypto Hebræorum gentis efficitur, legem eis in eremo tradens per annos xl. Ab hoc loco usque ad Salomonem et ædificationem templi numerantur anni cccclxxx.

a Κέκροψ Ἀθήνας, τὰς καὶ Διάδας, ἐν Εὐβοίᾳ ἔκτισεν. Εὐβοεῖς δὲ ταύτην Ὀρχομενὸν μετωνόμασαν. *Synec. p. 153, C.*

b Χαλδαῖοι κατὰ Φοινίκων ἐστράτευσαν. *Ibidem.*

c Ἀπὸ δὲ Ἑλλήνων τοῦ Δευκαλίωνος Ἑλληνες οἱ Γραικοὶ καλοῦνται. *Synec. p. 157, C.*

d Ἡ τῶν θεῶν κρίσις Ποσειδῶνος καὶ Ἀθηνᾶς ἐπὶ Κέκροπος μυθεύεται Ἑλλήνοι περὶ τῆς χώρας. *Ibidem.*

e Σικωνίων ἐς ἑβασίλευσε Μαραθῖος ἔτη κ'. *Idem p. 124, B.*

f Αἰγυπτίων ἐς Χεγγέρης ἔτη ις'. *Euseb. apud Synec. p. 72, D.*

g Κατὰ τοῦτον Μωϋσῆς τῆς ἐξ Αἰγύπτου πορείας τῶν Ἰουδαίων ἡγήσατο Μόνοσ Εὐσέβιος ἐπὶ τούτου

λέγει τὴν τοῦ Ἰσραὴλ διὰ Μωϋσέως ἔξοδον, μηδενὸς αὐτῷ λόγου μαρτυροῦντος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἐναντιουμένων ὡς μαρτυρεῖ. *Synec. p. 72, D.*

h οὐκ ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, D.*

i Κόρινθος ἡ πόλις Ἐφύρα καλουμένη ἐκτίσθη. *Synec. p. 152, D.*

k Ἀσσυρίων ἐς ἑβασίλευσεν Ἀσκατάδης ἔτη λγ'. *Idem p. 147, A.*

l Ἰὼ εἰς Αἰγύπτου ἐλθοῦσα κατὰ τινος, ἥ καὶ Ἰσις προσηγορεύθη. *Idem p. 152, C.*

m Τὸ ἐν Δῆλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐρυσίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἰδρύνθη. *Idem p. 153, C.*

n Μωϋσῆς θεοφανείας ἐπὶ τοῦ Σιναίου ὄρους ἡξιούτα ὑλ' ἔτος τῆς ἐπαγγελίας. *Chron. pasch. p. 64, D.*

	HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Moyses dux	Ascata-des	Marathius	Triopas	Cecrops diphyes	xviii dynastia Acherres
MOYSES annis XL.						a XII. ACHERRES annis viii.	
	506	1	9	18	43	46	1
b Areopagi novum nomen iudicii Atheniensium constitutum.							
	507	2	10	19	44	47	2
c Hercules, cognomento Desanaus, in Syria Phœnice clarus habetur. Inde ad nostram usque memoriam							
a Cappadocibus et Eliensibus (al. Delis) Desanaus adhuc dicitur.							
d Septem mensibus elaboratum est tabernaculum.							
	508	3	11	20	45	48	3
f XV. ECHYREUS annis LV.						e Vitis inventa a Dionysio, sed non Semelæ filio.	
	509	4	12	1	46	49	4
	510	5	13	2	47	50	5
g II. CRANAUS annis ix.							
	511	6	14	3	48	1	6
Cranaus indigena septimus ab Inacho, ex cujus filiæ Attidis nomine Atticam terram vocatam tempore Hellenis filii Deucalionis quidam dicunt.							
h Primus apud Hebræos pontifex constitutus est Aaron frater Moysi.							
i VIII. CROTOPUS an. XXI.							
	512	7	15	4	1	2	7
l In Creta Apteras, qui et urbem condidit.	513	8	16	5	2	3	8
k XIII. CHERRES annis xv.							
	514	9	17	6	3	4	1
	515	10	18	7	4	5	2
	516	11	19	8	5	6	3
	517	12	20	9	6	7	4
m Moyses in deserto præest genti Judæorum.	518	13	21	10	7	8	5
	519	14	22	11	8	9	6
In secunda Ægypto regnavit Telegonus, Ori pastoris filius, septimus ab Inacho.							
n III. AMPHICTYON annis x.							
	520	15	23	12	9	1	7
						Idem hic Amphictyon Deucalionis filius est	

a Αἰγυπτίων ιδ' Ἀχερρῆς ἔτη η'. Euseb. apud Sync. p. 72, D.

b Ἄρειος πάγος ἐκλήθη. Sync. p. 153, D.

c Ἡρακλῆα τινές φασιν ἐν Φοινίκῃ γινώριζεσθαι Δισανδᾶν ἐπιλεγόμενον, ὃς καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ Καππαδοκῶν καὶ Ἡλιαίων οὕτω καλεῖται. Sync. p. 153, D.

d Ἐν ἑπτὰ μηνσὶν ἐτελειώθη πάντα τὰ ἔργα τῆς σκηνῆς. Idem. p. 135, D.

e Ἀμπελοουργία ὑπὸ Διονύσου ἐγνωρίσθη, οὐχὶ τοῦ ἐκ Σεμέλης. Idem p. 153, D

f Σικυωνίων ιγ' ἐδασίλευσεν Ἐχυρεὺς ἔτη νε'. Idem p. 109, C.

g Ἀθηναίων δεύτερος ἐδασίλευσε Κρανὰς αὐτόχθων

ἔτη θ'. Κρανאוῦ τούτου θυγάτηρ ἦν Ἀτθίς, καθ' ἣν Ἀττικὴ ἡ χώρα ὠνομάσθη, πρότερον Ἀκτὴ λεγομένη. Idem p. 157, B.

h Ἀαρὼν ὁ ἀδελφὸς Μωϋσέως πρῶτος Ἑβραίων ἀρχιερεὺς κατέστη. Chron. pasch. p. 76, B.

i Ἀργείων η' ἐδασίλευσε Κρότωπος ἔτη κδ'. Sync. p. 152, B.

k Αἰγυπτίων ιγ' ἐδασίλευσε Χερρῆς ἔτη ιε'. Euseb. apud Sync. p. 73, A.

l Κρήτης ἐδασίλευσε Ἀπτέρας. Idem p. 157, A

m Μωϋσῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ μ'. Chron. pasch. p. 65, A

n Ἀθηναίων τρίτος ἐδασίλευσεν Ἀμφικτύων ἔτη ι' υἱὸς Δευκαλίωνος. Sync. p. 157, C.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Moyses	Ascatades	Echyreus	Crotopus	Amphic-tyon	xviii dynastia Cherres
	521	16	24	13	10	2	8
a Deucalionis filius Dionysius, verum non ille Semelæ filius, cum in Atticam pervenisset, hospitio receptus a Semacho, filiae ejus capreæ pellem largitus est.							
Danaidum res.	522	17	25	14	11	3	9
	523	18	26	15	12	4	10
	524	19	27	16	13	5	11
	525	20	28	17	14	6	12
	526	21	29	18	15	7	13
	527	22	30	19	16	8	14
	528	23	31	20	17	9	15
b Templum Deli constructum ab Ery-sichthone filio Cæcropis.							
c XIV. ARMAIS, qui et DANAUS, an. v.							
	529	24	32	21	18	10	1
d Epaphus filius Io et Jovis Memphim civitatem condidit cum in secunda Ægypto regnaret.							
e IV. ERICHTHONIUS annis L.							
f Lacedæmoniorum civitas condita a Lacedæmone Semelæ filio.	530	25	33	22	19	1	2
	531	26	34	23	20	2	3
	532	27	35	24	21	3	4
g Erichthonius rex Atheniensium Vulcani et Minervæ dicitur filius, qui ab Homero Erechtheus vocatur.							
	533	28	36	25	1	4	5
h Arcas filius Jovis et Callisto, Pelasgis in ditionem reductis, regionem eorum Arcadiam nuncupavit.							
i IX. STENELUS annis xi.							
k XV. RAMESSES, qui et Ægyptus, annis Lxviii.							
	534	29	37	26	2	5	1
l Danaum regem suum ejecerunt Ægyptii, fratrique ejus Ægypto tradiderunt. Ægyptus quæ prius Aeria dicebatur, ab Ægypto tunc sibi regnante nomen accepit, secundum quosdam historiographos.	535	30	38	27	3	6	2
	536	31	39	28	4	7	3
	537	32	40	29	5	8	4
m XVII. AMYNTAS annis xlv.							
	538	33	1	30	6	9	5
	539	34	2	31	7	10	6
	540	35	3	32	8	11	7
	541	36	4	33	9	12	8
	542	37	5	34	10	13	9
	543	38	6	35	11	14	10
n Dardanus condidit Dardaniam.							
a Κατὰ Ἀμφικτύονα, τὸν Δευκαλίωνος υἱὸν, τινὲς φασὶ Διόνυσον εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐλθόντα ξενωθῆναι Σημάχῳ, καὶ τῇ θυγατρὶ αὐτοῦ νεβρίδα δωρῆσασθαι· ἕτερος δ' ἦν οὗτος ἐκ Σεμέλης. <i>Synec. p. 157, C.</i>							
b Τὸ ἐν Δήλῳ ἱερὸν Ἀπόλλωνος Δηλίου ὑπὸ Ἐρυσίχθονος υἱοῦ Κέκροπος ἰδρύνθη. <i>Idem p. 153, C.</i>							
c Αἰγυπτίων ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀρμεὺς ὁ καὶ Δαναὸς ἐτη ε'. <i>Euseb. apud Synec. p. 73, A.</i>							
d Ἐπαφὸς Ἰοῦς τῆς δευτέρας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου, καὶ Μέμφιν ἔκτισεν. <i>Synec. p. 152, C.</i>							
e Ἀθηναίων δ' ἐβασίλευσεν Ἐριχθόνιος ἐτη ν'. <i>Idem p. 157, D.</i>							
f Λακεδαιμονία ἐκτίσθη ὑπὸ Λακεδαίμονος τοῦ ἐκ Σεμέλης (ed. Μεσσήνης). <i>Ibidem.</i>							
g Ἐριχθόνιος Ἡφαίστου, ὁ παρ' Ὀμήρῳ Ἑρεχθεύς ἐστιν. <i>Ibidem</i>							
h Ἀρχὰς ὁ Καλλυστοῦς καὶ Διὸς υἱὸς, Πελασγῶν κρατήσας, Ἀρχαδίαν τὴν χώραν μετωνόμασεν. <i>Idem p. 158, A.</i>							
i Ἀργείων θ' ἐβασίλευσε Σθένης ἐτη ια'. <i>Idem p. 152, B.</i>							
k Ῥαμεσσησ, ὁ καὶ Αἰγυπτὸς καλούμενος, ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἐτη ξη' μετονομάσας τὴν χώραν Αἰγυπτὸν τῷ ἰδίῳ ὀνόματι, ἥτις πρότερον Ἀερία ἐλέγετο. <i>Idem p. 155, C.</i>							
l Ἀρμαῖος, ὁ καὶ Δαναὸς, φεύγων τὸν ἀδελφὸν Ῥαμεσσην, τὸν Αἰγυπτὸν, ἐκπίπτει τῆς κατ' Αἰγυπτὸν βασιλείας αὐτοῦ. <i>Idem p. 155, B.</i>							
m Ἀσσυρίων ιγ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντης ἐτη μα'. <i>Idem p. 147, A.</i>							
n Δάρδανος ἔκτισε Δαρδανίαν. <i>Idem p. 158, A.</i>							

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Moyses	Amyntas	Echyreus	Danaus	Erichthonius
					Ramesses

a X. DANAUS annis L.

b Post Sthenelum Argis regnavit Gelanor, quem cum Argivi de imperio pepulissent, regnum Danae tradiderunt.

Castoris de Argivorum principibus. Cum Sthenelum, undécimo regni anno, Danaus expulisset, Argos tenuit : minoresque ejus perseveraverunt usque ad Eurystheum filium Stheneli nepotem Persei. Post quem Pelopidæ imperium susceperunt, primo regnante Atreo. Danaus amisso regno suo, quod Ægyptiorum fuit, apud Argos venit, atque Sthenelum Argivorum regem regno suo ejecit, consentientibus Argivis : quo ejecto, regnavit Gelanor, quem ipsi Argivi ejecerunt, Danaoque regnum suum crediderunt. Argos sibi Danaus vindicavit expulsus Ægypto, et eandem aquis abundare fecit.

544	39	7	36	1	15	11
545	40	8	37	2	16	12

Mors Moysi. Hebræorum post Moysen dux constituitur Jesus annis viginti septem. Hucusque quinque libri Moysi continent gesta annorum trium millium septingentorum triginta, secundum LXX Seniorum interpretationem.

c JESUS annis xxvii.

e Apud Hebræos pontificatum suscepit Eleazar post mortem patris Aaronis.	546	1	9	38	3	17	13	d Erichthonius primus quadrigam junxit in Græcia : erat quippe apud alias nationes.
	547	2	10	39	4	18	14	
	548	3	11	40	5	19	15	
	549	4	12	41	6	20	16	
	550	5	13	42	7	21	17	
	551	6	14	43	8	22	18	

f Danaus per L filias, L filios Ægypti fratris in ipsis nuptiis interficit, evadente solo Lyaceo qui post eum regnavit Argivorum. Neque vero multitudo filiorum incredibilis videri debet in barbaris, cum tam innumerabiles habeant concubinas.

Principium L. jubelæi secundum Hebræos.

g Jesus successor Moysi terram Palæstinorum Judææ genti sorte distribuit.	552	7	15	44	9	23	19	
	553	8	16	45	10	24	20	
	554	9	17	46	11	25	21	
	555	10	18	47	12	26	22	i In Creta regnavit Iapis.
	556	11	19	48	13	27	23	
	557	12	20	49	14	28	24	His temporibus
	558	13	21	50	15	29	25	Toth filius, Hermetis
	559	14	22	51	16	30	26	Trismegisti fuisse di-
	560	15	23	52	17	31	27	gnoscitur.
h Phoenix et Cadmus de Thebis Ægyptiorum in Syriam profecti, apud Tyrum et Sidonem regnaverunt.	561	16	24	53	18	32	28	k Busiris Neptuni
	562	17	25	54	19	33	29	et Libyæ, Epaphi fil-
	563	18	26	55	20	34	30	liæ, filius apud vicina

l XVI. CORAX annis xxx.

564	19	27	1	21	35	31
-----	----	----	---	----	----	----

Nilo loca tyrannidem exercet, transeuntes hospites crudeli scelere interficiens.

a 'Αργείων ι' ἐβασίλευσεν Δαναὸς ἔτη ν'. *Synec.* p. 155, D.

b Δαναὸς κρατήσας τοῦ Ἀργους, καὶ ἐκβαλὼν Σθέ-
νελον τὸν Κροτώπου, Ἀργείων ἐβασίλευσε· καὶ οἱ
ἀπόγονοι αὐτοῦ μετ' αὐτὸν Δαναΐδαι καλούμενοι ἐπ'
Εὐρυσθέα τὸν Σθενέλου τοῦ Περσέως· μεθ' οὗς οἱ
Πελοπίδαι ἀπὸ Πέλοπος παραλαβόντες ἀρχήν, ὡν
πρῶτος Ἀτρεΐς. *Ibidem.*

c Ἰησοῦς Ναυῆ ἔτη κζ'. *Chron. pasch.* p. 77, C.

d Ἐριχθόνιος ἄρμα πρῶτος Ἑλληνισιν ἐφεῦρεν· ἦν
γὰρ παρὰ βαρβάρων. *Synec.* p. 157, C.

e Ἑβραίων τὴν ἀρχιερωσύνην δεῦτερος διεδέξατο
Ἐλεάζαρος υἱὸς Ἀαρών. *Chron. pasch.* p. 76, C.

f Ὁ Δαναὸς διὰ τῶν λεγομένων Δαναΐδων, αὐταὶ δὲ
ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες πεντήκοντα, τοὺς πεντήκοντα
υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Αἰγύπτου διεχρήσατο, χωρὶς

ἐνὸς τοῦ Λυγκέως, καὶ ἐβασίλευσε μετ' αὐτόν. Οὐκ
ἄπιστον δὲ ἐν βαρβάρους ἢ πολυτεχνία διὰ τὸ πλῆθος
τῶν παλλακῶν. *Synec.* p. 152, B-C.

g Τούτῳ τῷ ἔτει τῆς αὐτοῦ ἡγεμονίας διαγαγὼν
Ἰησοῦς υἱὸς Ναυῆ τὴν Παλαιστινῶν γῆν τῷ Ἰουδαίων
ἔθνει διανέμει πρὸς κληρὸν κατὰ φυλὴν. *Chron. pasch.*
p. 77, D.

h Φοῖνιξ καὶ Κάδομος ἀπὸ Θηδῶν κατ' Αἰγύπτου
ἐξελθόντες εἰς τὴν Συρίαν, Τύρου καὶ Σιδῶνος ἐβασί-
λευσαν. *Synec.* p. 152, D.

i Κρήτης ἐβασίλευσε Ἰαπίς. *Ex Synec.* p. 157.

k Βούσιρις Ποσειδῶνος καὶ Αἰδύης τῆς Ἐπάφου
παῖς τῶν κατὰ τὸν Νεῖλον τόπων ἐτυράννει, καὶ τοὺς
παροδεύοντας κατέθηκε ξένους. *Ibidem.*

l Σικυωνίων ις' ἐβασίλευσε Κόραξ ἔτη λ'. *Synec.*
p. 124, B.

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Jesus	Amyntas	Corax	Danaus	Erichthonius	xviii dynastia Ramesses
	565	20	28	2	22	36	32
	566	21	29	3	23	37	33
b Templum Delphis	567	22	30	4	24	38	34
a Phlegya incensum	568	23	31	5	25	39	35
dicatur.	569	24	32	6	26	40	36
	570	25	33	7	27	41	37
c In Creta regnavit Asterius.	571	26	34	8	28	42	38
	572	27	35	9	29	43	39

d Post mortem Jesu subjectos tenuerunt Hebræos alienigenæ annis viii, qui conjunguntur temporibus Gothonieli, secundum Judæorum traditiones.

JUDEX GOTHONIEL annis xl.

Judæorum primus	573	1	36	10	30	44	40
judeus Gothonieli ex	574	2	37	11	31	45	41
tribu Judæ annis xl.	575	3	38	12	32	46	42
	576	4	39	13	33	47	43
	577	5	40	14	34	48	44
e Apud Hebræos	578	6	41	15	35	49	45
pontificatum suscepit Phineas.	579	7	42	16	36	50	46

f V. PANDION an. xl.

580	8	43	17	37	1	47	Pandion filius Erichthonii, cujus filia Procne et Philomela.
581	9	44	18	38	2	48	
582	10	45	19	39	3	49	

g XVIII. BELOCHUS annis xxv.

Belochi filia Atossa, quæ et Semiramis appellata, regnat cum patre annis vii.	583	11	1	20	40	4	50	h Apud Argos sacerdotio functa est Hypermuestra, Danai filia, quæ pepercit Lynceo.
i Cadmus regnavit Thebis, ex cujus filia Semele natus est Dionysus, id est Liber pater. Sub quo et Linus Thebæus musicus fuit Thebæorum qui in Achaia sunt.	584	12	2	21	41	5	51	i Rhadamanthus et Sarpedo reges Lyciorum.
	585	13	3	22	42	6	52	l Europæ raptus.
	586	14	4	23	43	7	53	m Melus et Paphus, et Thasus, et Callista urbes conditæ.
	587	15	5	24	44	8	54	
	588	16	6	25	45	9	55	
	589	17	7	26	46	10	56	
	590	18	8	27	47	11	57	
	591	19	9	28	48	12	58	
	592	20	10	29	49	13	59	
	593	21	11	30	50	14	60	

a Εὐρώπη τῇ Φοίνικος μυθεύεται Ζεὺς μιγῆναι αὐτῇ δὲ ἦν Ἀστερίου τοῦ Κρητῶν βασιλέως γαμετῇ, ἐξ ἧς ἔσχε τρεῖς υἱοὺς, Μίνωα καὶ Ῥαδάμανθον, καὶ Σαρπηδόνα. *Synec. p. 152-153.*
b Τὸ ἐν Δελφοῖς ἱερὸν ἐνεπρήσθη ὑπὸ Φλεγύου. *Idem p. 152, D.*
c Κρητῶν ἐδασίλευσεν Ἀστέριος. *Idem p. 152, B.*
d Μετὰ τελευτὴν Ἰησοῦ κρατοῦσιν Ἑβραίων ἀλλόφυλοι ἐτὶ ἡ', & συνάπτεται τοῖς τοῦ Γοθονιῆλ, κατὰ τὰς Ἰουδαίων παραδόσεις. *Chron. pasch. 78, A-B.*
e Ἑβραίων τὴν ἀρχιερωσύνην τρίτος διεδέξατο Φινεὺς. *Ibidem.*
f Ἀθηναίων ἐδασίλευσεν ε' Πανδίων ἐτὶ μ'. Τοῦ-

του θυγατέρες Πρόκνη καὶ Φιλομήλα. *Synec. p. 157, D.*
g Ἀσσυρίων ἐδασίλευσε Βήλοχος ἐτὶ κα'. *Idem p. 147, A.*
h Ἐν Ἀργεὶ ἱεράτευσεν Ὑπερμνήστρα Δαναοῦ. *Idem p. 157, A.*
i Ῥαδάμανθος καὶ Σαρπηδὼν Λυκίων ἤρχον. *Idem p. 158, B.*
k Κάδμος Θηβαίων ἐδασίλευσεν, οὗ τῆς θυγατρὸς Σεμέλης υἱὸς ὁ Διόνυσος. *Ibidem A.*
l Εὐρώπης ἀρπαγῇ. *Ibidem B.*
m Μῆλος καὶ Θάσος, καὶ Ἀλκίσθη ἐκτίσθησαν καὶ Πάφος. *Ibidem C.*

	HEBR.	ASSTR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Aodus judex	Balepares	Epopeus	Lynceus	Pandion	xviii dynastia Amenophis
	615	3	8	22	22	36	14
	616	4	9	23	23	37	15
a Cadmia civitas con-	617	5	10	24	24	38	16
ditā, et Side in Cili-	618	6	11	25	25	39	17
cia.							

b Fabula Proserpinæ, quam rapuit Ædoneus, id est Orcus rex Molossorum, cujus canis ingentis magnitudinis, Cerberus nomine, Pirithoum devoravit, qui ad raptum uxoris ejus cum Theseo venerat; quem et ipsum jam in mortis periculo constitutum adveniens Hercules liberavit, et ob id quasi ab inferis receptus dicitur, ut scribit Philochorus in *Attidibus* libro secundo.

c Pelops apud Argos regnavit annis LIV [al. LXI], a quo Peloponnesus vocata. Hic Pandionis filius, a quo coepere mysteria.	619	7	12	26	26	40	18
	620	8	13	27	27	1	19
	621	9	14	28	28	2	20
	622	10	15	29	29	3	21
	623	11	16	30	30	4	22
	624	12	17	31	31	5	23

d VI. ERECHTHEUS annis L

e Achaia ab Achæo condita.

f Dionysus, qui latine dicitur Liber pater, nascitur ex Semele.	625	13	18	32	32	6	24
g Erechthei filiam Boreas Astræi filius Thrax rapuit; quem fabula ventum aquilonem fuisse confingit, quia aquilo boreas Græce dicitur.	626	14	19	33	33	7	25
Sub hoc Erechtheo et mysteria coeperunt Athenienses.	627	15	20	34	34	8	26
	628	16	21	35	35	9	27

h XVIII. LAOMEDON annis XL.

	629	17	22	1	36	10	28
	630	18	23	2	37	11	29
	631	19	24	3	38	12	30
	632	20	25	4	39	13	31
	633	21	26	5	40	14	32
	634	22	27	6	41	15	33

Ea quæ de Perseo dicuntur, hoc tempore facta fuerunt.

i XII. ABAS annis xxxiii.

	635	23	28	7	1	16	34
--	-----	----	----	---	---	----	----

t Secundum quorundam opinionem hac ætate Phrixus cum Helle sorore sua fugiens insidias novercæ, visus est per mare vehi ab ariete velleris aurei. Fuit autem ei navis parata fugienti, cujus insigne aries erat. Porro Palæphatus affirmat Arietem vocatum nutritorem, per quem liberatus sit.

- a Καδμεία ἐκτίσθη καὶ Σίδη ἐν Κιλικίᾳ. *Sync. p. 158, D.*

b Κόρης ἀρπαγὴ Περσεφόνης ὑπὸ Ἀἰδωνέως τοῦ Μολοσσῶν βασιλέως, ὃς εἶχε κύνα παμμεγέθη τὸν λεγόμενον Κέρβερον, ᾧ τὸν Πειρίθου ὕστερον διεχρήσατο παραγενόμενον ἐφ' ἀρπαγῇ τῆς γυναικὸς ἅμα θῆται. Θησεία δὲ παρατυχῶν Ἡρακλῆς ἐρρύσατο μέλησιν αὐτῆς συνδιαφθεῖναι τῷ Πειρίθῳ. Διὰ δὲ τὸ κινδύνου προὔπτον ἐξ Ἰδοῦ νομίζεται Θησεὺς ἀνεληλυθέναι, ὡς Φιλόχορος ἱστορεῖ ἐν Ἀτθίδος δευτέρῳ. *Idem p. 158, C.*

c Τὸν Πέλοπα τινες οὐ μόνον Ἀργείων καὶ Μυκηνῶν ἱστοροῦσι βασιλεῦσαι, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Πελοποννήσου. *Idem p. 160, C.*

d Ἀθηναίων ζ' ἐβασίλευσεν Ἐρεχθεὺς ἔτη ν'. *Idem p. 161, A.*
- e Ἀχαιὰ ὑπὸ Ἀχαιοῦ ἐκτίσθη. *Idem p. 158, D.*

f Διονύσου γένεσις ἐκ Σεμέλης. *Ibidem D.*

g Ἐρεχθέως θυγατέρα Βορέας υἱὸς Ἀστράτου Θράξ ἤρπασεν Ὀριθυίαν· ὃ δὲ μῦθος τὸν ἄνεμον, ὡς Φιλόχορος ἐν τῷ δευτέρῳ φησίν. Ἐπὶ τούτου δὲ καὶ τὰ λεγόμενα μυστήρια ἤρξαντο. *Idem p. 161, A.*

h Σικυωνίων ιη' ἐβασίλευσε Λαομέδων ἔτη μ'. *Idem p. 124, B.*

i Ἀργείων ιβ' ἐβασίλευσεν Ἀβας ἔτη κγ'. *Idem p. 155, D.*

k Κατὰ τούτους Φρίξος, ὃς ἐδοξέ τισιν ὀχεῖσθαι ἐπὶ χρυσομάλλῳ κριῶ, ἅμα τῇ ἀδελφῇ Ἑλλῇ φεύγων μητρυιάν ἐπιβουλεύουσιν, εὐτύχησε πλοίου, ᾧ τὸ παράσημον κριὸς ἦν. Παλαίφατος δὲ Κριὸν φησι καλεῖσθαι τὸν σώσαντα αὐτοὺς τροφέα. *Idem p. 161, B.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Aodus judex	Balepares	Laomedon	Abas	Erechtheus	xviii dynastia Amenophis
636	24	29	8	2	17	35
637	25	30	9	3	18	36

a XX. LAMPRIDES annis xxxii.

638	26	1	10	4	19	37
639	27	2	11	5	20	38
640	28	3	12	6	21	39
641	29	4	13	7	22	40

b Thebīs civitate expulso Cadmo, Amphion et Zethus re-gnaverunt in Achaia.

c xix
dynastia.

Ægyptiī post xviii dynastiam uti suo imperatore cœperunt, quorum primus Sethus.

d I. SETHUS annis lv.

<i>e</i> Ea quæ de Procne et Philomela dicuntur, tunc gesta sunt.	642	30	5	14	8	23	1	<i>f</i> Bellum, quod sub Eumolpo dicitur, hoc tempore gestum est; unde Athenis Eumolpidæ.
	643	31	6	15	9	24	2	
	644	32	7	16	10	25	3	
	645	33	8	17	11	26	4	
	646	34	9	18	12	27	5	
	647	35	10	19	13	28	6	
	648	36	11	20	14	29	7	
	649	37	12	21	15	30	8	
	650	38	13	22	16	31	9	<i>g</i> Melampus divinus agnoscitur.
	651	39	14	23	17	32	10	
<i>h</i> In Dardania re- gnavit Tros, a quo Trojani nuncupati sunt.	652	40	15	24	18	33	11	
	653	41	16	25	19	34	12	
	654	42	17	26	20	35	13	
	655	43	18	27	21	36	14	

i Apud Pythium vates Apollinis prima, Phemonoe nomine, hexametris versibus futura cecinisse narrat Apollinis responsa.

<i>k</i> Phrygas rexit Tantalus, qui prius Mæones vocabantur.	656	44	19	28	22	37	15	
	657	45	20	29	23	38	16	<i>l</i> Ob raptum Ganymedis, Troi patri Ganymedis, et Tantalos qui rapuerat, bellum exortum est, ut scribit Phanocles poeta. Frustra igitur Jovis fabula et raptrix aquila confingitur.

m XIII. PROETUS annis xvii.

	658	46	21	30	1	39	17	
	659	47	22	31	2	40	18	
	660	48	23	32	3	41	19	
	661	49	24	33	4	42	20	

a Ἀσσυρίων κ' ἐβασίλευσε Λαμπρίδης ἔτη λδ'. *Sync. p. 147, A.*

b Ζῆθος καὶ Ἀμφίων Κάδμον ἐκβαλόντες Θηδῶν ἐβασίλευσαν. *Idem p. 157, A.*

c Αἰγυπτίων ἐννεακαίδεκάτῃ δυναστεία βασιλέων ε' Διοσπολιτῶν. *Euseb. apud Sync. p. 73, A-B.*

d α' Σέθως ἔτη νε'. *Idem.*

e Τὰ κατὰ Πρόκνην καὶ Φιλομήλαν θυγατέρας Πανδίωνος. *Sync. p. 161, C.*

f Ὁ κατὰ Εὐμολπον πόλεμος, ἀφ' οὗ οἱ Εὐμολπίδαι. *Idem B.*

g Μελάμπους μάντις ἐγνωρίζετο. *Idem D.*

h Τῆς Δαρδανίας ἐβασίλευσε Τρῶς, ἀφ' οὗ οἱ Τρῶες. *Idem C.*

i Πυθοὶ Φημονὴ χρησµωδὸς πρώτη δι' ἐξαμέτρων ἱστορεῖται προθεσπίσαι. *Idem.*

k Τάνταλος ἐβασίλευσε τῆς Φρυγίας, ἦτοι Μαιωνίας, ἀφ' ἧς καὶ Μαίονες. *Idem.*

l Γανυμήδην Τάνταλος ἀρπάσας υἱὸν τοῦ Τρῶος, ὅπ' αὐτοῦ κατεπολεµεῖτο Τρῶος, ὡς ἱστορεῖ Φανοκλῆς. Μάτην ἄρα τοῦ Διὸς, ὡς αὐτοῦ τοῦτον ἀρπάσαντος, ὁ µῦθος καταψεύδεται. *Idem D.*

m Ἀργείων ιγ' ἐβασίλευσε Προῖτος ἔτη ιζ'. *Idem p. 155, D.*

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Aodus judex	Lampri-des	Laomedon	Prætus	Erechtheus
662	50	25	54	5	43
					19 dynastia Sethus

a Tantalus et Tityus simul degebant. Tityonis autem temporibus Latona fuit, ex qua Apollo alter, qui cum Hercule servivit Admeto.

663	51	26	55	6	44	22
664	52	27	56	7	45	23
665	53	28	57	8	46	24
666	54	29	58	9	47	25
667	55	30	59	10	48	26
668	56	31	40	11	49	27

b Ea quæ de Phri-
xo et Melicerta di-
cuntur, hoc tempore
fuerunt facta; sub
quo celebrata sunt
Isthmia.

c Pelops Hippoda-
miam duxit uxorem.

d XIX. SICYON annis XLIV, a quo Sicyonii nuncupati sunt, qui prius Ægialei vocabantur.

669	57	32	1	12	50	28
-----	----	----	---	----	----	----

e Pegasus equus velocissimus cujusdam mulieris, sive, ut Palæphatus affirmat, Bellerophontis navis fuit. Bellerophon equo suo Pegaso rivulum qui plenus erat serpentum et ferarum fugiens ocius transiit; unde occidisse Chimæram dicitur, quia χείμαρρος Græce dicitur rivus; et quia plenus fuerat bestiarum, diversa capita eam continere aiunt fabulæ Græcorum. Velocitatis autem causa equum pennatura pingunt.

f XXI. SOSARES
annis XX.

g VII. CECROPS
annis XLIV.

h Erechthei frater	670	58	1	2	13	1	29
Perseus adversum	671	59	2	3	14	2	30
Persasdimicavit, Gorgonæ meretricis capite desecto, quæ propter eximiam pulchritudinem ita spectatores sui mentis inopes reddebat, ut vertere eos putaretur in lapides. Didymus scribit in Peregrina hystoria, et præbet scriptorem ejus.	672	60	3	4	15	3	31
	673	61	4	5	16	4	32
	674	62	5	6	17	5	33

i XIV. ACRISIUS annis XXXI.

	675	63	6	7	1	6	34
	676	64	7	8	2	7	35
	677	65	8	9	3	8	36
	678	66	9	10	4	9	37
	679	67	10	11	5	10	38
	680	68	11	12	6	11	39
	681	69	12	13	7	12	40
	682	70	13	14	8	13	41
k Cyrene civitas condita est in Libya superiore.	683	71	14	15	9	14	42
	684	72	15	16	10	15	43

a Τιτὸς συνεχρόνισε Ταντάλῳ· κατὰ δὲ Τιτυὸν Ἀητῶ, ἀφ' ἧς Ἀπόλλων, ὃς καὶ σὺν Ἡρακλεῖ τῷ Ἀδμήτῳ ἐδοῦλευσεν. *Synp.* p. 161, C.

b Τὰ κατὰ Φρίξον καὶ Μελικέρτην, ἐφ' οὗ τὰ Ἰσθμια. *Ibidem*, D.

c Πέλοψ Ἰπποδάμειαν ἐγγίμεν. *Idem* p. 160, D.

d Σικυωνίων ἰδ' ἐδασίλευσε Σικυῶν ἔτη μδ'. *Synp.* p. 148, A.

Σικυῶνιοι ἐλέγοντο ἀπὸ Σικυῶνος πόλεως πρώτης ἐκ Πελοποννήσου. *Idem* p. 97, D.

e Ὁ Πήγασος τάχα τις ἵππος ὄξυς, κτῆμα τῆς γυναικός· ὡς δὲ Παλαίφατος, Βελλερεφόντου πλοῖον ἦν Πήγασος. *Idem* p. 162, A.

f Ἀσσυρίων κα' ἐδασίλευσε Σωσάρης ἔτη κ'. *Idem* p. 147, B.

g Ἀθηναίων ζ' ἐδασίλευσε Κέκροψ ἔτη μδ', ὁ δευτερός, Ἐρεχθέως ἀδελφός. *Idem* p. 161, A.

h Περσεὺς τὰς στρατείας ἐπετέλει, καὶ ἐπὶ Πέρσας ἐστράτευσε, τὴν δὲ Γοργόνα ἐκαρτόμησεν, ἐταῖραν εὐμορφον, διὰ κάλλος ἐξιστώσαν τοὺς θεατὰς, ὡς ἀπολιθοῦσθαι δοκεῖν. Δίδυμός φησιν ἐν Ἱστορίᾳ ξέρῃ, καὶ παρατίθεται τὸν συγγραφέα ταύτης. *Idem* p. 161-162.

i Ἀργείων ἰδ' ἐδασίλευσεν Ἀκρίσιος ἔτη λα'. *Idem* p. 155, D.

k Κυρήνην ἐκτίσθη ἐν Λιβύῃ. *Idem* p. 162, A.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ARGIV.	ATHEN.	ÆGYPT.	
Abrahamus	Ahothus judex	Sosares	Sicyon	Acrisius	Cecrops	xix dynastia Sethus
685	73	16	17	11	16	44
686	74	17	18	12	17	45
687	75	18	19	13	18	46
688	76	19	20	14	19	47
689	77	20	21	15	20	48
c XXII. LAMPARES annis xxx.						
690	78	1	22	16	21	49
691	79	2	23	17	22	50
692	80	3	24	18	23	51

a Ion vir fortis, Atheniensium dux, ex suo vocabulo Athenienses Iones vocavit.
b Dionysus, qui et Liber pater, adversum Indos dimicans, Nisam urbem juxta flumen Indum condidit.

Post Aod Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis xx, qui conjunguntur temporibus Deboræ et Barach, secundum Judæorum traditiones. Debbora de tribu Ephraim, Barach de tribu Nephtholim.

e DEBBORA et BARACHUS annis xl.

f Amphion Thebis in Achaia regnavit, quem ferunt fabulæ Græcorum cantu ci-tharæ saxa movisse. Fuerunt autem duro corde, et ut ita dicam, saxei quidam auditores.	693	1	4	25	19	24	52
	694	2	5	26	20	25	53
	695	3	6	27	21	26	54
	696	4	7	28	22	27	55
	697	5	8	29	23	28	1
	698	6	9	30	24	29	2
	699	7	10	31	25	30	3
AB ADAMO ANNI	700	8	11	32	26	31	4
MMMCCCLXXXIV.	701	9	12	33	27	32	5

g Europa a Cre-tensibus rapta est na-vi, cujus fuit insigne taurus.

h II. RAMPSES annis LXVI.

i Secundum quosdam, Thebis in Achaia regnavit Cadmus.

k Pelops Peloponnesi regnans, Olympiis agoni quoque præfuit : qui postea adversum Ilium arma corripiens, superatur a Dardano qui tunc regnabat Dardanix.

702	10	13	34	28	33	6
703	11	14	35	29	34	7
704	12	15	36	30	35	8
705	13	16	37	31	36	9

l Argivorum reges defecerunt, qui imperaverunt annis DLXIV, usque ad Pelopem, qui regnavit annis LIX : et in Mycenæ imperio translato, post Acrisium, non sponte interfectum, regnavit Perseus, Sthenelus, Eurystheus, Atreus, Thyestes, Agamemnon, Ægisthus, Orestes, et Tisamenus, et Penthilus, et Cometes, usque ad Heraclidarum descensum.

a Ἰων πολέμαρχος γεγονώς, Ἰωνας τοὺς Ἀθηναίους ἀφ' ἑαυτοῦ ὠνόμασεν. *Sync. p. 162, A.*

b Διόνυσος ἐπ' Ἰνδοῦς ἐστράτευσε, καὶ τὴν Νῦσαν πόλιν ἔκτισε πρὸς τῷ Ἰνδῷ ποταμῷ. *Ibidem B.*

c Ἀσσυρίων κθ' ἐβασίλευσε Λαμπραῆς ἔτη λ'. *Idem p. 151, A.*

d Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν Ἀῶδ καὶ Σεμεγάρ ἐδοῦλευσαν (υἱοὶ τοῦ Ἰσραὴλ) ἔτη κ'. *Chron. pasch. p. 79, B.*

e Δεδώρρα καὶ Βαράχ ἔτη μ'. *Ibidem C.*

f Ἀμφίων Θηβῶν ἐβασίλευσεν· οὗτος ἐμυθεύετο καθαρίζων θάλασσαν τοὺς λίθους, οὓς εὐλόγως ὑποληπτέον ἡλιθίους τινὰς ἀνθρώπους. *Sync. p. 156, C-D.*

g Εὐρώπη Ἀγχινορος ὑπὸ Κρητῶν ἡρπάγη ἐμπόρων. τοῦ δὲ πλοίου παράσημον ἦν ταῦρος. *Idem*

p. 162, B.

h Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Πάφης ἔτη ξς'. *Euseb. apud Sync. p. 73, B.*

i Κάδμος Θηβαίων ἐβασίλευσεν. *Sync. p. 158, A.*

k Τὸν Πέλοπα τινες ἱστοροῦσι βασιλεῦσαι πάσης τῆς Πελοποννήσου· οὗτος Ὀλυμπίων προέστη, καὶ στρατεύσας κατὰ Ἴλιον ἠττήθη ὑπὸ Δαρδάνου. *Idem p. 160, C.*

l Μετὰ Ἀκρίσιον, ὥς φασι, τῆς ἀρχῆς τῶν Ἀργείων εἰς Μυκῆνας μετατεθείσης, διεγίνοντο βασιλεῖς οἷδε· Περσεύς, δς ἀνείλεν ἀκουσίως τὸν Ἀκρίσιον, Σθέnelος, Εὐρυστέος, Πέλοψ, Ἀτρεΐς, Θυέστης, Ἀγαμέμνων, Αἰγισθος, Ὀρέστης, Τισαμενός, Πενθέης καὶ Κομήτης. Μεθ' οὓς Ἡρακλὲς δὼν χάθοδος. *Idem p. 155-156.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	EGYPT	
	Abrahamus	Debbora et Barachus	Lampares	Sicyon	Cecrops	xix dynastia Rampses
Mycenis regnavit Perseus annis vii.	706	14	17	38	37	10
	707	15	18	39	38	11
	708	16	19	40	39	12
Θήλιον ἀπὸ τοῦ Ἰλίου κτισθὲν	709	17	20	41	40	13

c VIII. PANDION an. xxv.

710	18	21	42	1	14
711	19	22	43	2	15

d Ea quæ de Spartis memorantur, quos Palæphatus scribit, cum proximarum essent regionum, adversum Cadmum subito constitisse, et propter repentinos quasi de terra contractus, et ex omni parte confluctus, Spartos vocatos.

712	20	23	44	3	16
-----	----	----	----	---	----

e Quidam his temporibus vindicant gesta Liberi patris, et ea quæ de Indis, Lycurgo, Actæone et Pentheo memorantur. Quomodo adversum Persem consistens occidatur in prælio, ait Dinarchus poeta, non rhetor. Qui autem voluerit, potest inspicere ipsius Liberi patris apud Delphos sepulcrum juxta Apollinem Aureum. Pingitur vero Liber muliebri et delicato corpore, propter mulieres in suo exercitu militantes: nam pariter ad arma viris feminas alligabat [*Scalig.* allegebat], ut Philochorus loquitur in secundo *Atthidis* libro.

f XX. POLYBUS annis xl.

Mycenis regnavit Eurytheus annis xliii.	713	21	24	1	4	17
	714	22	25	2	5	18
	715	23	26	3	6	19
	716	24	27	4	7	20
	717	25	28	5	8	21
	718	26	29	6	9	22
	719	27	30	7	10	23

k XXIII. PANYAS annis xlv.

720	28	1	8	11	24
721	29	2	9	12	25
722	30	3	10	13	26
723	31	4	11	14	27
724	32	5	12	15	28
725	33	6	13	16	29
726	34	7	14	17	30

g Laius Chrysippum rapuit, OEdipi patrem.

h Templum in Eleusina ædificatum ab Atheniensibus.

i Miletus civitas condita in Asia.

l Europa Agenoris filia, ut in quibusdam legimus, rapitur; quod his congruit quæ de Minoe dicuntur.

m Philammon Delphius divinus nobilis habetur, qui primus apud Pythium chorum constituit. At Apud Delphos Pythiorum ludos constituit.

a Μίδας Φρυγῶν ἐδασίλευσεν. *Sync. p. 162, B.*

b Ἴλιον ὑπὸ Ἴλου ἐκτίσθη. *Idem p. 161, D.*

c Ἀθηναίων ἡ ἐδασίλευσε Πανδίων Ἐρεχθίδως ἑτη κα'. *Ibidem p. 161, B.*

d Κάδμος τοὺς πλησιοχώρους αἰφνιδίως ἐπανεληθόντας αὐτῷ, διὰ τὸ πανταχόθεν ὡς ἀπὸ γῆς συρβεῖν κατ' αὐτοῦ, Σπάρτους ὠνόμασεν, ὡς Παλαίφατος ἐν πρώτῳ φησίν. *Idem p. 162, B.*

e Διονύσου πράξεις, καὶ τὰ περὶ Ἰνδοῦς, Λυκοῦργόν τε καὶ Ἀκταίωνα, καὶ Πενθέα ὅπως τε Περσεὺς εἰς μάχην ἀναιρεῖται, ὡς φησι Δείναρχος ὁ ποιητής, οὐχ ὁ βέλτωρ τῷ δὲ βουλομένῳ πάρεστιν βεῖν αὐτοῦ τὴν ταφὴν ἐν Δελφοῖς περὶ τὸν Ἀπόλλωνα τὸν Χρυσοῦν. Γράφεται δὲ θελήμορφος, διὰ τὸ μιξό-

θηλον στρατὸν ὀπλιζειν· ὥπλιζε γὰρ σὺν τοῖς ἄρρεσι τὰς θηλείας, ὡς φησιν ὁ Φιλόχορος ἐν δευτέρῳ. *Ibidem C.*

f Σικυωνίων κ' ἐδασίλευσε Πολυβὸς ἑτη μ'. *Idem p. 148, A.*

g Λαῖος Χρῦσιππον ἥρπασε. *Ibidem B.*

h Ὁ ἐν Ἐλευσίῃ νεὺς ἐκτίσθη. *Ibidem.*

i Μίλητος ἐκτίσθη πόλις. *Ibidem.*

k Ἀσσυρίων κγ' ἐδασίλευσε Πανυὰς ἑτη με'. *Idem p. 151, A.*

l Εὐρώπης ἄρπαγῇ. *Idem p. 158, B.*

m Φιλάμμων ὁ δέλφιος ἤμαζεν, ὁ πρῶτος στήσας Πυθοὶ χορόν. *Idem p. 162, D.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	EGYPT.	
	Abrahamus	Gedeon	Panyas	Inachus	Ægeus	'xix dynastia Rampses
	758	26	39	6	24	62
a Ea quæ de Sphinga et	759	27	40	7	25	63
OEdipode, Argo et Argon-	760	28	41	8	26	64
nantis dicuntur, in quibus	761	29	42	9	27	65
fuerunt Hercules, Asclepius,	762	30	43	10	28	66
Castor et Pollux.						
Si autem inter Argonautas						b III. AMENOPHIS an. XL.
fuerunt Castor et Pol-	763	31	44	11	29	1
lux, quomodo potest sor-	764	32	45	12	30	2
ror eorum Helena credi,						c Minos mare obtinuit,
quæ post multos annos						et Cretensibus leges dedit
virgo rapitur a Theseo?						tanquam a Jove, quod
Sphingam vero scribit Pa-						Plato falsum esse convin-
laphatus uxorem Cadmi						cit.
propter zelum Harmoniæ	765	33	1	13	31	3
a viro recedentem contra	766	34	2	14	32	4
Cadmam constituisse.	767	35	3	15	33	5
	768	36	4	16	34	6
	769	37	5	17	35	7
	770	38	6	18	36	8
						d XXIV. SOSARMUS annis XIX.
e Hercules consummat certamina, Antæum interficit, Ilium vastat. Dicitur autem Antæus terræ filius,						
quia solus palæstricæ artis certaminum, quæ in terra exercentur, scientissimus erat; et ob id videbatur:						
a terra matre adjuvari. Hydram autem callidissimam fuisse sophistriam asserit Plato.						
f Thamyris Philammonis	771	39	7	19	37	9
filii insignis habetur.	772	40	8	20	38	10
						g ABIMELECHUS filius Gedeonis annis III.
	773	1	9	21	39	11
	774	2	10	22	40	12
	775	3	11	23	41	13
						h THOLA annis XXII.
	776	4	12	24	42	14
	777	5	13	25	43	15
	778	6	14	26	44	16
	779	7	15	27	45	17
k Priamus Ilii regnavit	780	8	16	28	46	18
post Laomedontem.	781	9	17	29	47	19
	782	10	18	30	48	20
						i Bellum Lapitharum et
						Centaurorum, quos scribit
						Palæphatus, libro <i>De incre-</i>
						<i>dibilibus</i> , primo nobiles
						fuisse equites Thessalo-
						rum, quos abeuntes vi-
						identes Lapithæ, unum
						corpus hominis e terra
						putabant.

a Τα κατὰ Σφίγγα, τὰ τε περὶ Οἰδίπου, καὶ κατὰ τὴν Ἀργῶ, καὶ τοὺς Ἀργοναύτας, ἐν οἷς ἦσαν Ἡρακλῆς καὶ οἱ Διόσκοροι· εἰ δὲ τούτοις οἱ Διόσκοροι συνήμαζον, πῶς δύναται τούτων εἶναι ἀδελφὴ Ἑλένη, εἰ μὴ που μετὰ πολλὰ ἔτη παρθένος ἀρπάσσεται ὑπὸ Θησέως; *Sync. p. 156, 157.*

δ Αἰγυπτίων γ' Ἀμμενεφθὺς ἔτη μ'. *Euseb. apud Sync. p. 73, B.*

ε Μίνως ἐθαλασσοκράτει, καὶ Κρησὶν ὡς παρὰ Διὸς ἐνομοθέτει, ὅπερ ὁ Πλάτων ἐν τοῖς νόμοις ἐλέγχει. *Sync. p. 163, A. (Reprehenditur a criticis hic Hieronymus quod ὡς παρὰ Διὸς intellexerit, ut Paradijus memorat.)*

δ Ἀσσυρίων κδ' ἐβασίλευσε Σώσαρμος ἔτη ιθ'. *Idem p. 154, A.*

ε Ἡρακλῆς τοὺς ἄθλους ἐτέλει, καὶ Ἀνταῖον ἐν Λιθύη καταπαλαίσας ἀναιρεῖ, τὸν λεγόμενον γηγενῆ, διὰ τὸ ἐπιστήμονα εἶναι τὸν λεγόμενον παρὰ τοῖς παλαισταῖς τρόπον χαμαί· ὡς ἀπὸ τῆς μητρὸς γῆς βοηθεῖσθαι δοκεῖν. *Idem p. 163, A.*

φ Θάμυρις ὁ Φιλάμμωνος ἤμαζεν. *Idem p. 163, A.*

g Ἀδιμελῆχ υἱὸς Γεδεὼν ἔτη γ'. *Chron. pasch. p. 80, D.*

h Θωλᾶ ἔτη κδ'. *Ibidem.*

i Πόλεμος Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν. Κένταυροι δὲ Θεσσαλῶν ἦσαν ἱππεῖς ἄριστοι, ὡς φησι Παλαίφατος ἐν πρώτῃ Ἀπίστων. *Sync. p. 163, B.*

k Πρίαμος υἱὸς Λαομέδοντος μετὰ τὸν πατέρα Ἰλίον ἐβασίλευσεν. *Idem p. 172, A.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Phola	Sosarmus	Inachus	Theseus	xix dynastia Ameno- phis
a X. THESEÛS Ægei annis xxx.					
b Septem qui adversus Thebas pugnaverunt Achaicas.	783	8	19	31	1 21
c XXV. MITHRÆUS annis xxvii,					
	784	9	1	32	2 22
	785	10	2	33	3 23
	786	11	3	34	4 24
	787	12	4	35	5 25
	788	13	5	36	6 26
	789	14	6	37	7 27
	790	15	7	38	8 28

d Medea Colchensis ab Ægeo discedit.
e Androgeus Athenis dolo interficitur.

f Ea quæ de Minotauro dicuntur, hujus sunt temporis, quem Philochorus in secundo *Attidis* libro scribit magistratum Minois fuisse, Taurum nomine, inhumanum atque crudelem. Et quia Minos super morte Androgei agonem statuerat, præmii nomine pueros Atticos largiens, et ille fortissimus universos in contentione superabat, tandem factum est ut a Theseo in palæstrica vinceretur. Ob quod Athenienses tributaria pœna liberati sunt; sicut ipsos quoque Gnosios referre testatur.

791	16	8	39	9	29
792	17	9	40	10	30
793	18	10	41	11	31
794	19	11	42	12	32

g XXII. PHÆSTUS annis vii.

795	20	12	1	13	33
796	21	13	2	14	34
797	22	14	3	15	35

h Theseus Helenam raptuit, quam rursus fratres ceperunt, capta matre Thesei, eo peregrinante.

i JAIRUS de tribu Manasse annis xxii.

798	1	15	4	16	36
799	2	16	5	17	37
800	3	17	6	18	38

k Theseus, cum Athenienses prius per regionem dispersos primus in unam civitatem congregasset, ignominiose ejectus est per signa testarum, eandem legem primitus ipse constituens.

801	4	18	7	19	39
802	5	19	8	20	40

a Ἀθηναίων ἐ' ἐδασίλευσε Θησεύς ἔτη λ'. *Sync.* p. 172, C.

b Οἱ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Ibidem* C.

c Ἀσσυρίων κε' ἐδασίλευσε Μιθραῖος ἔτη κζ'. *Idem* p. 151, A.

d Μήδεια Κολχίς ἀνεχώρησεν Αἰγέως. *Idem* p. 163, B.

e Ἀνδρόγεως ἐδολοφονήθη ἐν Ἀθήναις. *Idem* p. 163, D.

f Αὐτοὶ δὲ Κνύσιοι λέγουσιν εἶναι τοῦ Μίνως στρατηγόν, ὃς ὀνομάζετο μὲν Ταῦρος, τὴν δὲ φύσιν ὠμὸς καὶ ἀνήμερος ἦν. Ἐπεὶ δὲ Μίνως ἀγῶνα ἐπ' Ἀνδρογέῳ ἐτίθει, ὃν ἀπέκτειναν Ἀθηναῖοι, τοὺς Ἀττινοὺς δὲ παῖδας ἐπαθλον εἰδίδου, ἰσχυρὸς ὢν ὁ Ταῦρος πόντιον κατεκράτει· ὥς δὲ καὶ τῷ Θησεῖ τοῦ ἀγῶνος

μετεδόθη, καὶ τὸν Ταῦρον κατεπάλαψε, συνέβη δὲ τοὺς παῖδας διασωθῆναι, καὶ τὴν πόλιν ἀφαιρεθῆναι τοῦ δασμοῦ, ὡς Φιλόχορος ἱστορήσεν ἐν δευτέρῳ Ἀτθίδος. *Idem* p. 163, C, D.

g Σικυωνίων κδ' ἐδασίλευσεν Ἡφαιστος ἔτη η'. *Idem* p. 148, A.

h Θησεύς Ἑλένην ἥρπασεν, ἣν αὐθις ἀπέλαβον οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, τὴν μητέρα Θησεύς αἰχμαλωτίσαντες, ἀποδημοῦντος τοῦ Θησεύς. *Idem* p. 172, C.

i Ἑβραίων Ἰαεὶρ ἐκ φυλῆς Μανασσῆ ἔτη κδ'. *Chron. pasch.* p. 81, A.

k Θησεύς Ἀθηναίους, κατὰ χώραν διεσπαρμένους, εἰς ἓν συναγαγών, ἤτοι εἰς μίαν πόλιν, πρῶτος ἐξωστραχίσθη, αὐτὸς θεὸς τὸν νόμον. *Sync.* p. 172, C.

HEBR. ASSYR. ATHEN. EGYPT.

Abrahamus Jairus Mithræus Adrastus Theseus XIX
dynastia
Amendes

a XXIII. ADRASTUS b IV. AMENDES an. XVI.
annis iv.

e Minos leges ac jura constituit.	803	6	20	1	21	1	d Theseus Athenas pro- fugus dereliquit.
e Philistus scribit a	804	7	21	2	22	2	
Zoro et Carthagine hoc	805	8	22	3	23	3	
tempore Carthaginem con- ditam: eosdem autem fuis- se Tyrios.	806	9	23	4	24	4	

f XXIV. POLYPHIDES an XXXI.

g Bellum Amazonum contra Thebas.	807	10	24	1	25	5	h Hercules agensem O- lympicum constituit: a quo usque ad primam olympiadem, supputan- tur anni ecccxxx.
i Apri Calydonii et Me- leagri fabula.	808	11	25	2	26	6	
	809	12	26	3	27	7	
	810	13	27	4	28	8	

k XXVI. TEUTAMUS annis XXI, sub quo Ilium captum est.

811	14	1	5	29	9
812	15	2	6	30	10

l XI. MENESTHEUS annis XXIII.

n Atreus Argis regnat, et Mycenis Thyestes.	813	16	3	7	1	11	m Minos in Sicilia ad- versum Dædalum arma capiens a filiabus Cocali occiditur.
	814	17	4	8	2	12	
	815	18	5	9	3	13	
	816	19	6	10	4	14	
	817	20	7	11	5	15	o Mycenis regnat Aga- memnon annis XXXV, cu- jus decimo octavo anno Ilium capitur.
p Phædra Hippolytum amat.	818	21	8	12	6	16	
	819	22	9	13	7	17	

r JEPHTHÆUS annis vi.

q Post mortem Jair He- breos in ditionem redi- gunt Ammonitæ annis XVIII [al. VIII, cod. Arm. II], qui cum temporibus posteriorum judicium co- culantur, secundum Ju- dæorum traditionem.	820	1	10	14	8	18	s Hercules in Libya oc- cidit Antæum.
--	-----	---	----	----	---	----	--

Jephthe in libro Judicum ab ætate Moysi, usque ad semetipsum, ait supputari annos ccc.

a Συκωνίων κγ' ἐδασίλευσεν Ἀδραστος ἔτη δ'.
Sync. p. 148, A.

b Αἰγυπτίων δ' Ἀμμενέμης ἔτη κς'. Euseb. apud
Sync. p. 73, B.

c Μίνως κρίσιν ἐνομοθέτει. Sync. p. 163, A. (Ita
secundum varietatem lectionis et temporis in codd.)

d Θησεύς ἐφυγεν ἀπὸ Ἀθηνῶν. Idem p. 172, C.

e Καρχηδόνα φησὶ Φίλιστος κτισθῆναι ὑπὸ Ἀζώ-
ρου καὶ Καρχηδόνης τῶν Τυρίων κατὰ τοῦτον τὸν
ῥόνον. Idem p. 172, A.

f Συκωνίων κγ' ἐδασίλευσε Πολυφείδης ἔτη λα'.
Idem p. 148, B.

g Ἀμαζόνες κατὰ Ἀθηναίους ἐστράτευσαν. Idem
p. 172, B.

h Ἡρακλῆς τὸν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀγῶνα ἔθηκεν, ἀφ'
ὧ ἐπὶ πρώτῃν ὀλυμπιάδα υσ' ἔτη, κατὰ δὲ ἄλλους
υκ'. Idem p. 172, A.

i Κάπρου Καλυδωνίου θήρα διὰ Μελεάγρου. Ibi-
dem B.

k Ἀστύριον κς' ἐδασίλευσε Ταύταμος, ὁ καὶ Ταυ-
ρᾶνης, ἔτη λα'. Idem p. 251, A. Ἐπὶ τούτου Ἰλιον

ἔλω. Euseb. apud Sync. ibidem.

l Ἀθηναίων ια' ἐδασίλευσε Μενεσθεύς Πετεῶ ἔτη
λγ'. Sync. p. 172, C.

m Μίνως ἐπὶ Σικελίαν στρατεύσας διὰ Δαίδαλον,
ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν Κοκάλου θυγατέρων. Idem
p. 163, D.

n Μυκητῶν καὶ Ἀργείων ἐδασίλευσαν Ἀτρεὺς
καὶ Θυέστης. Idem p. 160, D.

o Μυκητῶν ἐδασίλευσεν Ἀγαμέμνων ἔτη λε'. Τῷ
ῇ ἔτει Ἀγαμέμνονος ὁ κατὰ τῆς Τροίας ἥρξαστο πό-
λεμος, καὶ διήρκασεν ἔτη ι', ἕως ἀλώσεως Ἰλίου,
ἥτις τῷ ὑποκειμένῳ ἡ' ἔτει Ἀγαμέμνονος γέγονεν.
Idem p. 170, A-B.

p Φαίδρα Ἰππολύτου ἡράσθη. Idem p. 163, D.

q Μετὰ τὸν Ἰασίρ ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη δουλεύειν
Ἀμμανίταις ἔτη ιη'. Sync. p. 164, B.

r Ἑβραίων Ἰεφθαὴ ἔτη ς'. Chron. pasch.,
p. 81, C.

s Ἡρακλῆς Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλάσσεσθαι
ἀναιρεῖ. Sync. p. 163, A.

Jephthe in libro Judicum ab ætate Moysi, usque ad semetipsum, ait supputari annos ccc.

ἔλω. *Euseb. apud Sync. ibidem.*

Ἰ Ἀθηναίων ια' ἐδασίλευσε Μενεσθεύς Πετεῶ ἔτη
λγ'. *Syme. p. 172, C.*

in Μίνω; ἐπὶ Σικελίαν στρατεύσας διὰ Δαιδαλον,
ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν Κοκάλου θυγατέρων. *Idem*
p. 163, D.

η Μυκηνῶν καὶ Ἀργείων ἐβασίλευσαν Ἀτρεΐδης καὶ Θυέστης. *Idem* p. 160, D.

ο Μυκητῶν ἐθασίλευσεν Ἀγαμέμνων ἔτη λε'. Τῷ
ῇ ἔτει Ἀγαμέμνονος ὁ κατὰ τῆς Τροίας ἥρξατο πό-
λεμος, καὶ διήρκαζεν ἔτη ι', ἕως ἀλώσεως Ἰλίου,
ἧτις τῷ ποικειμένῳ τῇ ἔτει Ἀγαμέμνονος γέγονεν.
Idem n. 170. A-B.

ρ Φαῖδρα Ἰππολύτου ἡράσθη. *Idem* p. 463, D.

9 Μετὰ τὸν Ἰασίρ ὁ Ἰσραὴλ παρεδόθη δουλεύειν Ἀμμωνίταις ἔτη ιη'. *Synce. p. 164, B.*

τ' Ἐβραίων Ἰεφθαὲς ἔτη 5. Chron. pasch.
p. 81, C.

* Ἡρακλῆς Ἀνταῖον ἐν Λιβύῃ καταπαλαίσας
ἀναιρεῖ. *Sync. p. 163, A.*

HEBR. ASSYR. SICYON. ATHEN. ÆGYPT.

Abrahamus Jephthæus Teutamius Polyphides Mene-
stheus XIX
dynastia
Amendes

821	2	11	15	9	19
822	3	12	16	10	20
823	4	13	17	11	21
824	5	14	18	12	22
825	6	15	19	13	23

a Menelaus regnat in Lacedæmone.

b Interfectorum posteri, qui vocabantur Epigoni, adversum Thebas bellum movent.

c HESEBON annis VII.

826	1	16	20	14	24
-----	---	----	----	----	----

d Alexander rapuit Helenam : et Trojanum bellum decennale surrexit. Causa belli malum, quod trium mulierum de pulchritudine certantium, præmium fuit, una earum Helenam pastorali judici pollicente.

e Hercules in morbum incidens pestilentem, ob remedium doloris se jecit in flammam, et sic morte finitus est, anno ætatis suæ quinquagesimo secundo. Quidam autem tricesimo anno [*al.* ante xxx annos] eum periisse scribunt.

827	2	17	21	15	25
828	3	18	22	16	26

f V. THUORIS annis VII.

g Thuoris rex Ægypti ab Homero Polybus vocatur, maritus Arcandræ, cujus meminit in *Odyssea*, dicens post Trojæ captivitatem Menelaum et Helenam ad eum divertisse, repetentes Græciam post captæ bellum Trojæ.

829	4	19	23	17	1
830	5	20	24	18	2
831	6	21	25	19	3
832	7	22	26	20	4

Mopsus regnavit in Cilicia, a quo Mopsicrenæ, et Mopsistia.

h Memnon et Amazones Priamo tulere subsidium.

i Post Hesebon in libro Judicum fertur iudex Ælon rexisse populum annis x, qui non habetur apud LXX.

k LABDON annis VIII.

833	1	23	27	21	5
834	2	24	28	22	6
835	3	25	29	23	7

l TROJA CAPTA.

Colligitur omne tempus secundum Assyrios, usque in præsentem diem, a quadragesimo tertio anno regis Nini, anni DCCCXXXV. Secundum Hebræos, a primo anno nativitatis Abraham, anni DCCCXXXV. Secundum Sicyonios, a vicesimo secundo anno Europis, similiter anni DCCCXXXV. A nativitate vero Moysi, anni CCCCX. A primo anno Cecropis, qui primus apud Atticam regnavit, usque ad captivitatem Trojæ, et usque ad vicesimum tertium annum Menesthei, cujus Homerus meminit, anni CCCCXXXV. Similiter a XXXV anno ætatis Moysi, sunt anni CCCCXXXV.

m Menestheus moritur in Melo regrediens a Troja : post quem Athenis regnavit Demophoon. A captivitate Trojæ, usque ad primam olympiadem, sunt anni numero CCCCVI.

a Μενέλαος Λακεδαιμόνος ἐβασίλευσεν. *Sync.* p. 172, B.

b Οἱ Ἐπίγονοι τῶν Ἐπὶ ἐπὶ Θήβας ἐστράτευσαν. *Idem* p. 163, B.

c Ἐβραίων Ἑσσεδὼν ἐτὶ ζ'. *Chron. pasch.* p. 81, D.

d Ἀλέξανδρος Ἑλένην μοιχεύσας ἔρπαξεν. *Sync.* p. 170, B. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος συνέστη ἕνεκα μῆλου χρυσοῦ, ὃ κάλλους ἑπαθλὸν ἦν γυναικῶν τριῶν, ὁπὸ μίδης αὐτῶν προτεθείσης Ἑλένης τῇ κριτῇ· βουκόλος δ' οὗτος ἦν Ἰλιεύς. *Idem* p. 172, D.

e Ἡρακλῆς λοιμῶδεὶ νόσῳ ἀγνωσίας παραπεσὼν, εἰς πῦρ ἐνήλλατο, καὶ οὕτως ἐξ ἀνθρώπων ἐγένετο, βιώσας τὰ πάντα ἐτὶ νδ'. Ἄλλοι δὲ πλείονα ἐτὶ ζῆσαι φασιν αὐτόν. *Idem* p. 164, A.

f Αἰγυπτίων Θούωρις ἐτὶ ζ'. *Euseb. apud Sync.* p. 75, B.

g Θούωρις· οὗτός ἐστι παρ' Ὀμήρῳ Πολύβος Ἀλκάνδρας ἀνὴρ, ἐν Ὀδυσσεύῃ φερόμενος, παρ' ᾧ φησι τὸν Μενέλαον σὺν τῇ Ἑλένῃ μετὰ τὴν ἄλυσιν Τροίας κατῆχθαι πλανώμενον. *Sync.* p. 169, D.

h Ἀμαζόνες Πριάμῳ συνεμάχησαν. *Idem* p. 172, B.

i Μετὰ Ἑσσεδῶν Ἀειλὼν κριτῆς ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἐτὶ ι'. *Idem* p. 164, D.

k Ἐβραίων Λαδὼν ἐτὶ η'. *Chron. pasch.* p. 82, A.

l Ἴλιον ἦλω. *Sync.* p. 172, C.

m Μενεσθεὺς ἐπανῶν ἀπὸ Τροίας ἐν Μήλῳ τῇ νήσῳ τελευτᾷ. Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Δημοφῶν. *Idem* p. 172, D.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Labdon	Tautamus	Polyphides	Demophoon
				xx dynastia Diospoli- tanorum

a XII. DEMOPHOON^{an. xxxiii.}
DIOSPOL. an. clxxviii.

b De tertio tomo Manethonis Ægyptii. Ægyptiorum vicesima dynastia Diospolitānorum annis clxxviii.

836	4	26	30	1	1
837	5	27	31	2	2
838	6	28	1	3	3

c XXV. PELASGUS annis xx.

d Mycenis regnabat Ægisthus.

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Labdon	Teutamus	Pelasgus	Demophoon	Æneas
					xx dynastia Diosp.

e I. ÆNEAS annis iii.

(Latinis, qui postea Romani nuncupati sunt, post tertium annum captivitatis Trojæ; sive, ut quidam volunt, post annos viii, regnavit Æneas annis iii. Ante Æneam Janus, Saturnus, Picus, Faunus, Latīnus, regnaverunt annis circiter cl.

839	7	29	2	4	1	4
840	8	30	3	5	2	5

h SAMSON annis xx.

i Post Labdon Hebræos in ditionem redigunt alienigenæ annis xl, qui copulantur temporibus judicium posteriorum, secundum Hebræorum traditiones.

841	1	31	4	6	3	6
842	2	1	5	7	1	7
843	3	2	6	8	2	8
844	4	3	7	9	3	9

l XXVII. TEUTÆUS annis xl.

m II. ASCANIUS annis xxxviii.

g Mycenis post necem Ægisthi regnavit Orestes an. xv.

k Samson fortissimus omnium fuit, ita ut a quibusdam facta ejus gestis Herculis comparentur.

n Ascanius Æneæ filius, derelicto novercæ suæ Lavinia regno, Albam urbem condidit: [al. Albam condidit Longam], et Silvium Posthumum fratrem suum, Æneæ ex Lavinia filium, summa pietate educavit.

845	5	4	8	10	4	10
846	6	5	9	11	5	11

o Ea, quæ de Ulyxe fabulæ ferunt, quomodo trieri Tyrrhenorum Scyllam fugerit spoliare hospites solitam. Scribit Palæphatus *Incredibilium* libro primo Sirenas quoque fuisse meretrices, quæ deciperent navigantes.

a Ἀθηναίων ἐβασίλευσε Δημοφῶν ἔτη λγ'. *Syncr. p. 173, A.*

b Τρίτου τόμου Μανεθῶ. Εἰκοστή δυναστεία βασιλέων Διοσπολιτῶν ἐβ', οἱ ἐβασίλευσαν ἔτη ροη'. *Euseb. apud Syncr. p. 74, C.*

c Σικυωνίων κγ' ἐβασίλευσε Πελαγός ἔτη κ'. *Syncr. p. 148, B.*

d Μυκηναίων ἐβασίλευσεν Αἰγισθος. *Idem p. 170.*

e Λατίνων ἐβασίλευσεν Αἰνείας ἔτη γ'. *Idem p. 171, C.*

f Τινὲς ἔτη η' φασὶ τὸν Αἰνείαν βασιλεῦσαι Λατίνων μετὰ τὴν ἄλυσιν Τροίας, ἕτεροι δὲ τρία μόνα. *Ibidem.* Πρὸ Αἰνείου Ἀλθάνος, Κρόνος, Πείκος, Φαῦνος, Λατῖνος. *Ibidem B.*

g Μυκηναίων ἐβασίλευσεν Ὀρέστης. *Idem p. 171.*

h Σαμφῶν ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ ἔτη κ'. *Idem p. 173, B.*

i Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Λαβδῶν ('Εβραῖοι) ἐβούλευσαν τοῖς Φυλιστιεῖμ ἔτη μ'. *Ibidem A.*

k Τὸν Σαμφῶν ἰσχυρὴ διάσημον γεγονέναι, καὶ πρὸ τισι τὰς πράξεις αὐτοῦ παραβάλλεσθαι ταῖς τοῦ Ἡρακλέους φασίν. *Chron. pasch. p. 82, C.*

l Ἀσσυρίων κγ' ἐβασίλευσε Ταυταῖος ἔτη μ'. *Idem p. 141, B.*

m Λατίνων β' ἐβασίλευσεν Ἀσκάnios ἔτη λη'. *Idem p. 177, C.*

n Ἀσκάnios ἔκτισε πόλιν Ἀλθάν. *Ibidem.*

o Τὰ κατὰ Ὀδυσσεά, καὶ Σκύλλαν, καὶ Χάρυβδιν, καὶ Σειρῆνας. *Idem p. 173, A.*

	HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Samson	Teutæus	Pelagus	Demophoon	Ascanius	xx dynastia Diosp.
	847	7	6	10	12	6	12
a Lydi mare obtinuerunt.	848	8	7	11	13	7	13
	849	9	8	12	14	8	14
	850	10	9	13	15	9	15
	851	11	10	14	16	10	16
	852	12	11	15	17	11	17
b Pyrrhus Delphis	853	13	12	16	18	12	18
in templo Apollinis	854	14	13	17	19	13	19
ab Oreste occiditur	855	15	14	18	20	14	20
proditiōne sacerdotis Macharei : quo tempore etiam quidam Homerum fuisse dicunt.	856	16	15	19	21	15	21
	857	17	16	20	22	16	22
c XXVI. ZEUXIPPUS annis xxxi.							Mythenis regnavit Tisamenus filius Orestis.
	858	18	17	1	23	17	23
	859	19	18	2	24	18	24
	860	20	19	3	25	19	25
d HELL Sacerdos annis xl.							Quidam ad hujus (Zeuxippi) memoriam conservandam balneas Byzantinorum multo post tempore appellatas putant.
e In Hebræorum libro xl anni inveniuntur. In LXX autem interpretatione xx. Hebræi hunc tradunt esse Phineem.	861	1	20	4	26	20	26
	862	2	21	5	27	21	27
	863	3	22	6	28	22	28
	864	4	23	7	29	23	29
	865	5	24	8	30	24	30
	866	6	25	9	31	25	31
	867	7	26	10	32	26	32
f Hectoris filii Ilium receperunt, expulsis Antenoris posteris, Heleno sibi subsidium ferente.							

Ascanius Iulium filium procreavit : a quo familia Juliorum orta. Et propter ætatem parvuli, quia necdum regendis civibus idoneus erat, Silvium Posthumum fratrem suum regni reliquit hæredem.

	868	8	27	11	33	27	33
g XIII. OXYNTES annis xii.							
h Secundum quosdam Heraclidarum descensus. Alter. Reversi sunt Herculis nepotes.	869	9	28	12	1	28	34
	870	10	29	13	2	29	35
	871	11	30	14	3	30	36
	872	12	31	15	4	31	37
	873	13	32	16	5	32	38
	874	14	33	17	6	33	39
	875	15	34	18	7	34	40
	876	16	35	19	8	35	41
	877	17	36	20	9	36	42
	878	18	37	21	10	37	43
	879	19	38	22	11	38	44
i Amazones Ephesi templum incenderunt.							

k III. SILVIUS ÆNEÆ an. xxix.

Silvius Posthumus, quia post mortem patris editus, ruri fuerat educatus, et Silvii et Posthumi nomen accepit : a quo omnes Albanorum reges, Silvii vocati sunt.

	880	20	39	23	12	1	43
a Αυδοι, οι και Μαίονες, ἐθαλασσοκράτησαν. Sync. p. 172, B.							
b Ὀρέστης Πύρρον ἀναίρει ἐν Δελφοῖς εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὸν προδοθέντα ὑπὸ Μαχαίρεως ἱερέως. Idem p. 171, A.							
c Σικυωνίων κς' ἐδασίλευσε Ζεύξιππος ἐτη λα'. Idem p. 151, D.							
d Ἡλεὶ ἐτη μ'. Chron. pasch. p. 83, B.							
e Ἡλεὶ ἡγήσατο τοῦ Ἰσραὴλ ἐτη κ', κατὰ τοὺς Ο'. κατὰ δὲ τὸ Ἑβραϊκὸν ἐτη μ'. Sync. p. 176, B.							
f Οἱ Ἑκτορος παῖδες τὸν Ἴλιον ἀνεκτήσαντο, τοὺς Ἀντηνωρίδας ἐκβαλόντες, Ἑλένου γνῶμη. Idem p. 171, A.							
g Ἀθηναίων γ' ἐδασίλευσεν ὁ Ὀξύνης ἐτη ιγ'. Ibidem p. 175, A.							
h Ἡρακλείδων κάθοδος. Idem p. 177, D.							
i Ἀμαζόνες τὸ ἱερὸν ἐν Ἐφέσῳ ἐνέπρησαν. Idem p. 178, A.							
k Λατίνων γ' Σιλοῦσιος Αἰνείου ἐδασίλευσεν ἐτη κθ'. Idem p. 177, C.							

HEBR.	ASSYR.	SICYON.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Teutæus	Zeuxippus	Aphidas	Silvius xx dynastia Diospol.

a XIV APHIDAS anno 1.

b Agon Lyciorum
primus actus.

881	21	40	24	1	2	46
-----	----	----	----	---	---	----

c XXVIII. THINÆUS d XV. THYMOETES annis viii.
annis xxx.

882	22	41	25	1	3	47
883	23	42	26	2	4	48
884	24	43	27	3	5	49
885	25	44	28	4	6	50
886	26	45	29	5	7	51
887	27	46	30	6	8	52
888	28	47	31	7	9	53

e Reges Sicyonii defecerunt, qui regnaverunt annis DCCCCLXII. Post quos sacerdotes Carnii constituti sunt.

f Castoris chronographi de Sicyoniorum regno. Exponemus et Sicyoniorum reges ab Ægialeo, usque ad Zeuxippum; qui omnes regnaverunt annis nongentis LXII [at. 942, Arm. 967, Gr. 957]. Et post reges, sacerdotes Carnii sex, qui præfuerunt annis xxxiii. Post quos sacerdos constitutus est Charidemus, qui impensas non sustinens fugit.

HEBR.	ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Heli	Thinæus	Thymœtes	Silvius xx dynastia Diospol.
889	29	8	8	10 54

Castoris de regno Atheniensium. Exponemus autem et Atheniensium reges, cognomento Erechthidas, a Cecrope Diphye usque ad Thymœtem: quorum omne tempus invenitur anni ccccxix [Arm. 449]. Post quos suscepit regnum Melanthus [at. Melampus] Pyliensis Andropompi filius, et hujus filius Codrus; qui imperarunt simul annis LVIII.

g Erechthidarum imperio destructo, Atticorum principum regnum ad aliud genus translatum est, cum Thymœtem provocasset Xanthus Bæotius, et Thymœte recusante, Melanthus Pyliensis Andropompi filius suscepisset singulare certamen, ac vicisset, ac deinde regnasset, Atheniensibus regnum ei tradentibus. Hinc et Apaturion, id est fallaciæ, solemnitas celebratur: quia victoria fraude processerit. Dies festus hic erat apud Athenienses.

h XXVI. MELANTHUS annis xxxvii.

890	30	9	4	11	55
891	31	10	5	12	56
892	32	11	6	13	57
893	33	12	7	14	58
894	34	13	8	15	59
895	35	14	9	16	60
896	36	15	10	17	61

a 'Αθηναίων εδ' ἐδασίλευσεν 'Αφειδῆς ἔτος ἔν. Σπρι. p. 173, A.

b 'Ο τῶν Λυκίων ἀγὼν πρῶτος ἐτέθη. Idem p. 177, D.

c 'Απορρίων κη' ἐδασίλευσε (Θιναῖος) ἔτη λ'. Idem p. 153, A.

d 'Αθηναίων ιε' ἐδασίλευσε Θυμοῖτης ἔτη η'. Idem p. 178, A.

e Σικυωνίων βασιλεία κατεπαύθη. Μετὰ βασιλεῖς αἱ ἱερεῖς Κερνίου. Idem p. 151, 152.

f Κάστωρ περὶ τῆς βασιλείας τῶν Σικυωνίων. Περιττόμεν δὲ καὶ τοὺς Σικυῶνος βασιλεύσαντας, ἀρχομένους μὲν ἀπὸ Αἰγιάλεως τοῦ πρώτου βασιλεύσαντος, λήγοντας δὲ ἐπὶ Ζεύξιππον. Οἱ μὲν οὖν βασιλεῖς κατέσχον ἐτῶν χρόνον θνθ'. Μετὰ δὲ τοὺς βασιλεῖς κατεστάθησαν ἱερεῖς τοῦ Κερνίου ἑξ' οὗτοι δ' ἱεράτευσαν ἔτη λγ'. Μεθ' οὗς κατεστάθη ἱερεὺς Καρδιδήμος, ὃς καὶ οὐχ ὑπομείνας τὴν δαπάνην, ἐφυγεν. Idem p. 97, C.

g 'Η τῶν Ἐρεχθιδῶν βασιλεία κατελύθη, καὶ μεταῆλθεν εἰς τὸ ἑταρον γένος. Θυμοῖτην γὰρ προσκαλεσάμενου Ξάνθου τοῦ Βοιωτίου, καὶ μὴ ὑπακούσαντος τοῦ Θυμοῖτου, Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἀναδεξάμενος ἐμονομάχησε, καὶ νικήσας ἐδασίλευσεν. Ἐνθεν Ἀθηνησιν ἡ τῶν Ἀπατουρίων ἑορτὴ ἀγεται, διὰ τὸ σὺν ἀπάτῃ γενέσθαι τὴν νίκην. Idem p. 178, B.

h 'Αθηναίων ις' ἐδασίλευσε Μέλανθος Ἀνδροπόμπου Πύλιος ἔτη λζ'. Ibidem.

	HEBR.	ASSYR.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.	
	Abrahamus	Heli	Thinæus	Melanthus	Silvius	xx dynastia Diospol.
	897	37	16	8	18	62
	898	38	17	9	19	63
	899	39	18	10	20	64
<i>a</i> Mortuo Heli sacerdote, arca testamenti ab alienigenis possidetur, ac deinde in domo Aminadab facit annos xx.	900	40	19	11	21	65
	<i>b</i> SAMUEL et SAUL annis XL.					
	901	1	20	12	22	66
	902	2	21	13	23	67
	903	3	22	14	24	68
	904	4	23	15	25	69
	905	5	24	16	26	70
	906	6	25	17	27	71
	907	7	26	18	28	72
	908	8	27	19	29	73
						<i>c</i> Hebræorum primus rex Saul ex tribu Benjamin.

b SAMUEL et SAUL annis XL.

901	1	20	12	22	66
902	2	21	13	23	67
903	3	22	14	24	68
904	4	23	15	25	69
905	5	24	16	26	70
906	6	25	17	27	71
907	7	26	18	28	72
908	8	27	19	29	73

d IV. ÆNEAS SILVIUS annis XXXI.

909	9	28	20	1	74
-----	---	----	----	---	----

Latinorum quartus Æneas Silvius annis xxxi. In alia historia reperimus quarto Latinum Silvium cognasse, Laviniae et Melampodis filium, uterinum fratrem Posthumi : et quinto, qui nunc his quartus pos-
tur, Silvium Æneam Posthumi filium.

Samuel prophetabat.	910	10	29	21	2	75
	911	11	30	22	3	76

e XXIX. DERCYLUS annis XL.

912	12	1	23	4	77
913	13	2	24	5	78
914	14	3	25	6	79
915	15	4	26	7	80

f Homerus secundum quorundam opinionem his fuisse temporibus vindicatur. Quanta autem de
apud veteres dissonantia fuerit, manifestum esse poterit ex sequentibus. Quidam eum, ex quibus Crates
ante descensum Heraclidarum ponunt. Eratosthenes post centesimum annum Trojanæ captivitatis. An-
starchus Ionica emigratione, sive post annum centesimum. Philochorus emigrationis Ionicae tempore, si-
Archippo Atheniensium magistratu, et post captam Trojam anno centesimo octogesimo. Apollodor
Atheniensis ducentesimo quadragésimo anno eversionis Ilii. Exstiterunt alii, qui modico antequam olym-
piades inciperent, id est cccc retro annis a Trojana captivitate, eum fuisse putent, licet Archilochi
vicesimam tertiam olympiadem, et quingentesimum Trojanæ eversionis annum supputet.

	HEBR.	ASSYR.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
	Abraham- mus	Samuel et Saul	Dercylus	Eury- stheus	Melan- thus	Æneas Silvius xx dynastia Diospol.

b Primus Lacedæmoniorum rex in Lacedæmone regnavit Eurystheus annis XLII.*g* I. EURYSTHEUS annis XLII.

916	16	5	1	27	8	81
-----	----	---	---	----	---	----

a Τελευτήσαντος Ἡλεί τοῦ ἱερέως, ἡ κιβωτὸς ὑπὸ
ἀλλοφύλους γίνεται· μετὰ ταῦτα ἄγεται εἰς οἶκον
Ἀμιναδάδ. *Sync. p. 176, C.*

b Σαμουὴλ, ὁ καὶ προφῆτης, ἔκρινε τὸν Ἰσραὴλ
ἐτη x'. *Ibidem.*

c Σαοὺλ πρῶτος ἐβασίλευσε τοῦ Ἰσραὴλ ἐκ φυλῆς
Βενιαμὴν ἐτη μ'. *Ibidem.*

d Λατίνων δ' ἐβασίλευσεν Δινείας Σιλουῖος ἐτη λα'.

Idem p. 177, C.

e Ἀσσυρίων xθ' ἐβασίλευσε Δέρκυλος ἐτη μ'. *Sync. p. 155, B.*

f Ὀμηρον τὸν παρ' Ἑλλήσι μέγαν ποιητὴν οἱ μὲν
περὶ Κράτητα πρὸ τῆς Ἡρακλειδῶν καθόδου φασί

γεγονέναι· οἱ δὲ περὶ Ἐρατοσθένην μετὰ ἐτη ρ' ἢ
Τρωϊκῶν· οἱ δὲ περὶ Ἀρίσταρχον κατὰ τὴν Ἰωνίαν
ἀποικίαν μετὰ ἐτη ρ'· οἱ δὲ περὶ Φιλόχορον ἐπὶ
Ἰωνικῆς ἀποικίας, καθ' ἓνα τῶν διὰ βίου ἀρχόντων
Ἀθηναίων Ἀρχιππον μετὰ τὰ Τρωϊκά ἔτεσι ρπ'
δὲ περὶ Ἀπολλόδωρον τὸν Ἀθηναῖον, ὕστερον
Ἰλιακῶν σμ'· ἄλλοι μικρόν πρὸ τῶν Ὀλυμπιάδων, ἔτεσι
v' ἔγγυς μετὰ Ἰλίου ἄλωσιν· καὶ ἕτεροι κατὰ Ἀρ-
στοχρον περὶ τὴν xγ' Ὀλυμπιάδα μετὰ ἐτη φ' πο-
λέως Τροίας. *Idem p. 180, 181.*

g Λακεδαιμονίων α' ἐβασίλευσεν Εὐρυσθεύς
μδ'. *Idem p. 178, D.*

HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	EGYPT.
Abraha-Samuel mus et Saul	Dercy lus	Aletes	Eury- stheus	Melan- thus	Æneas Silvius	xx dynast. Diosp.

a I. ALETES annis xxxv.

	917	17	6	1	2	28	9	82	Primus Corinthio-
† Heraclidarum de-	918	18	7	2	3	29	10	83	rum rex Corinthi re-
gens in Pelopon-	919	19	8	3	4	30	11	84	gnavit Aletes annis
nesum. Al. Hercu-	920	20	9	4	5	31	12	85	xxxv.
lis nepotes regressi	921	21	10	5	6	32	13	86	
sunt.	922	22	11	6	7	33	14	87	
† Eurystheus et Pro-	923	23	12	7	8	34	15	88	
cles Spartam obti-	924	24	13	8	9	35	16	89	
nerunt.	925	25	14	9	10	36	17	90	
	926	26	15	10	11	37	18	91	

d XVII. CODRUS an. xxi.

† Secundi Pelasgi	927	27	16	11	12	1	19	92	
mare obtinuerunt an-	928	28	17	12	13	2	20	93	† Iones, amisso re-
nis LXXXV.	929	29	18	13	14	3	21	94	gno suo, profugi A-
	930	30	19	14	15	4	22	95	thenas se contule-
	931	31	20	15	16	5	23	96	runt.
	932	32	21	16	17	6	24	97	
	933	33	22	17	18	7	25	98	
	934	34	23	18	19	8	26	99	
	935	35	24	19	20	9	27	100	
	936	36	25	20	21	10	28	101	Peloponnenses con-
	937	37	26	21	22	11	29	102	tra Athenas dimi-
	938	38	27	22	23	12	30	103	cant.
	939	39	28	23	24	13	31	104	g Incursus in Asiam

h V. LATINUS
SILVIUS an. L.

940	40	29	24	25	14	1	105
-----	----	----	----	----	----	---	-----

I. DAVID annis xl.

† David primus ex	941	1	30	25	26	15	2	106	
tribu Juda regnavit	942	2	31	26	27	16	3	107	
apud Hebræos annis	943	3	32	27	28	17	4	108	
quadraginta.	944	4	33	28	29	18	5	109	† Peloponnenses
	945	5	34	29	30	19	6	110	contra Athenas rur-
	946	6	35	30	31	20	7	111	sus dimicant.
	947	7	36	31	32	21	8	112	

Codrus juxta responsum Apollinis se ipsum morti tradens interimitur bello Peloponnesiaco, in quo Erechthidarum regnum destructum est, quod cccclxxxviii annis perseveraverat. Post Codrum principes, quos mors finiebat : quorum primus Medon, Codri filius, regnum in finem vitæ obtinuit Athenis; et post eum ceteri reges.

- a Κορινθίων α' ἐδασίλευσεν 'Αλήτης ἔτη λς'. *Synce.*
p. 180, B.

b Ἡρακλειδῶν κάθοδος εἰς Πελοπόννησον γέγονεν.
Idem p. 178, C.

c Εὐρυσθεὺς καὶ Προκλῆς Σπάρτης ἐκράτησαν.
Ibidem, D.

d Ἀθηναίων ιζ' ἐδασίλευσε Κόδρος ἔτη κα'. *Ibi-*
dem, C.

e Πελαγοὶ β' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη πε'. *Idem*
p. 180, D.

f Ἴωνες εἰς Ἀθήνας κατέφυγον ἐκπεσόντες ἐξ
'Αχίας. *Idem* p. 178, C.
- g Ἀμαζόνες τῇ Ἀσίᾳ ἐπῆλθον ἄμα Κιμμεριοῖς.
Ibidem, A.

h Λατίνων ε' ἐδασίλευσε (Λατίνος) Σιλούτος ἔτη ν'.
Idem p. 177, D.

i Δαβὶδ ἐκ φυλῆς Ἰούδα ἐδασίλευσεν ἔτη μ'. *Idem*
p. 176, D.

k Πελοποννήσιοι ἐστράτευσαν εἰς Ἀθήνας, οἷς ἑαυ-
τὸν ἐξέδωκε διὰ χρησμὸν Κόδρος Μελάνθου· καὶ οὐκέτι
βασίλεις, ἀρχόντες δὲ διὰ βίου τοῖς Ἀθηναίοις καθ-
ίσταντο, (ὢν πρῶτος) Μέδων Κόδρου ἔτη κ'. *Idem*
p. 178, C.

HEBR. ASSYR. CORINT. LACED. ATHEN. LATIN. EGYPT.

Abrahamus	David	Dercylus	Aletes	Eurystheus	Medon Codri	Latinus Silvius	xx dynast. Diosp.
-----------	-------	----------	--------	------------	-------------	-----------------	-------------------

XVIII. MEDON CODRI annis xx.

	948	8	37	32	33	1	9	113
a Hebræorum pontifex Abiathar	949	9	38	33	34	2	10	114
clarus habetur. Gad, Nathan, Asaph prophetabant.	950	10	39	34	35	3	11	115
	951	11	40	35	36	4	12	116

b XXX. EUPALES annis xxxviii.

c II. IXION annis xxxvii.

	952	12	1	1	37	5	13	117
	953	13	2	2	38	6	14	118
	954	14	3	3	39	7	15	119
	955	15	4	4	40	8	16	120
	956	16	5	5	41	9	17	121
	957	17	6	6	42	10	18	122

d II AGIS anno 1.

	958	18	7	7	1	11	19	123
--	-----	----	---	---	---	----	----	-----

e III. ECHESTRATUS annis xxxv.

	959	19	8	8	1	12	20	124
	960	20	9	9	2	13	21	125
	961	21	10	10	3	14	22	126
	962	22	11	11	4	15	23	127
	963	23	12	12	5	16	24	128
f Myrina condita	964	24	13	13	6	17	25	129
civitas Asiæ	965	25	14	14	7	18	26	130
g Cyme in Italia	966	26	15	15	8	19	27	131
condita vel Cumæ	967	27	16	16	9	20	28	132
civitas.								

Magesia in Asia condita civitas.

h XIX. ACASTUS annis xxxvi.

i Ephesus condita	968	28	17	17	10	1	29	133
ab Andronico.	969	29	18	18	11	2	30	134
	970	30	19	19	12	3	31	135
	971	31	20	20	13	4	32	136
	972	32	21	21	14	5	33	137
	973	33	22	22	15	6	34	138
	974	34	23	23	16	7	35	139
	975	35	24	24	17	8	36	140
	976	36	25	25	18	9	37	141
	977	37	26	26	19	10	38	142
	978	38	27	27	20	11	39	143

k Carthago condita est, ut quidam volunt, a Carchedone Tyrio : ut vero alii, a Didone filia ejus, post Trojanum excidium anno centesimo quadragesimo tertio.

979	39	28	28	21	12	40	144
-----	----	----	----	----	----	----	-----

a Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἀδιάθαρ ἐγνωρίζετο. Γὰρ καὶ Νάθαν, καὶ Ἀσάφ προσεφήτησαν. *Chron. pasch.* p. 85, A.

b Ἀσσυρίων Ἰὺπάχμης ἔτη λη'. *Sync.* p. 159, D.

c Κορινθίων β' ἀδασλευσαν Ἰξίων ἔτη λζ'. *Idem* p. 180, C.

d Λακεδαιμονίων β' ἀδασλευσαν Ἄγις ἔτος ἐν. *Idem* p. 179, A.

e Γ' Ἐχέστρατος ἔτη λε'. *Ibidem.*

f Μυρίνα, ἡ παρὰ τισι Σμύρνα λεγομένη, ἐκτίσθη

ἐν Ἀσίᾳ. *Idem* p. 181, A.

g Κύμη ἐκτίσθη ἐν Ἰταλίᾳ. *Ibidem.*

h Ἀθηναίων ἀρχων ιθ' Ἀκαστος ἔτη λς'. *Idem* p. 178, D.

i Ἐφεσος ἐκτίσθη ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ Ἀνδρονίκου. *Idem* p. 181, A.

k Καρχηδὼν ἐπεκτίσθη ὑπὸ Καρχηδόνα τοῦ Τυρίου, ὡς δὲ ἄλλοι, ὑπὸ Διδοῦς τῆς ἐκείνου θυγατρὸς μετὰ τὰ Τρωϊκὰ ἔτεσι ρμγ'. *Idem* p. 181,

HEBR. [ASSYR. CORINT. LACED. ATHEN. LATIN. ÆGYPT.

Abraham David Eupales Ixion Eche- Acastus Latinus xx
mus stratus Silvius dynast.
Diospol.

Samiorum civitas
condita est.

980 40 29 29 22 13 41 145

a Ionica emigratio,
in qua quidam Home-
rum fuisse scribunt.

b II. SALOMON Davidis filius annis XL.

981 1 30 30 23 14 42 146
982 2 31 31 24 15 43 147
983 3 32 32 25 16 44 148
984 4 33 33 26 17 45 149
985 5 34 34 27 18 46 150
986 6 35 35 28 19 47 151
987 7 36 36 29 20 48 152
988 8 37 37 30 21 49 153

c Salomon templum
in Hierosolymis ædi-
ficare cœpit, consum-
matumque opus anno
octavo. Colligitur au-
tem omne tempus a
Moysæ et egressu Is-
raelis ex Ægypto,
usque ad præsentem
annum, anni ccccl
xxx, ut Regnorum
liber tertius testimo-
nio est. A diluvio,
usque ad Moysen,
anni mccccxlvii. Ab
Adam, usque ad di-
luvium, an. mccccxlii.
Simul omnes anni
mccccxlix.

d III. AGELAUS annis xxxvii.

989 9 38 1 31 22 50 154

e XXXI. LAOSTHENES an. xlv. VI. ALBA an. xxxix. ;

990 10 1 2 32 23 1 155
991 11 2 3 33 24 2 156
992 12 3 4 34 25 3 157
993 13 4 5 35 26 4 158

f IV. LABOTES annis xxxvii.

994 14 5 6 1 27 5 159
995 15 6 7 2 28 6 160
996 16 7 8 3 29 7 161
997 17 8 9 4 30 8 162
998 18 9 10 5 31 9 163
999 19 10 11 6 32 10 164
1000 20 11 12 7 33 11 165
1001 21 12 13 8 34 12 166
1002 22 13 14 9 35 13 167
1003 23 14 15 10 36 14 168

g Hebræorum sa-
cerdos Sadoc octa-
vus ab Aaron habet-
ur illustris.

h Prophetabant Sa-
doc, Achias Siloni-
tes, Samæas.

Quidam Home-
rum et Hesiodum his
temporibus fuisse as-
serunt; alii multo
ante.

k XX. ARCHIPPUS
annis xix.

1004 24 15 16 11 1 15 169
1005 25 16 17 12 2 16 170
1006 26 17 18 13 3 17 171
1007 27 18 19 14 4 18 172
1008 28 19 20 15 5 19 173
1009 29 20 21 16 6 20 174
1010 30 21 22 17 7 21 175
1011 31 22 23 18 8 22 176
1012 32 23 24 19 9 23 177
1013 33 24 25 20 10 24 178

Carthago secun-
dum nonnullos con-
dita a Didone. Alii
suprascriptum tem-
pus vindicant: quod
Virgilius non esse
verum ostendit, qui
Didonem se interfe-
cisse ait.

a Ἰώνων ἀποικία, καὶ Ὅμηρος ἱστορεῖται γεγονῶς
παρ' Ἑλλήσιν, ὡς τινες. *Synce. p. 178, D.*

Idem p. 159, D.

b Σολομὼν υἱὸς Δαβὶδ ἔτη μ'. *Idem p. 181, C.*

f Λακεδαιμονίων δ' ἐβασίλευσε Λαδῶτης ἔτη λζ'.

Idem p. 179, A.

c Σολομὼν τὸν ἐν Ἱερουσαλὺμοῖς νεὼν οἰκοδομεῖν
ἤρξατο, ὃ καὶ συντέλειεν ἔτεσιν ὀκτώ. Συνάγεται ὁ
πρὸς χρόνος ἀπὸ παρ' Μωϋσέως, καθ' ὃ ἡ ἐξ Αἰγύπτου
πρεῖα γέγονεν, ἐπὶ Σολομῶντα καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς τοῦ
ἱεροῦ κατασκευῆς ἔτη χλ' (υπ'). *Chron. pasch.*
p. 91, B.

g Ἑβραίων ἀρχιερεὺς ἀπ' Ἀαρὼν ἡ Σαδὼκ (ἐγκω-
ρίζετο). *Chron. pasch. p. 91, C.*

h Προεφήτευσεν Σαδὼκ, καὶ Ἀχίας ὁ Σιλωνίτης, καὶ
Σαρμαίας. *Ibidem.*

i Ὅμηρος καὶ Ἡσίοδος (κατὰ τινες). *Synce.*
p. 176, D.

d Κορυνθίων γ' ἐβασίλευσεν Ἀγέλας ἔτη λζ'. *Synce.*
p. 180, A.

k Ἀθηναίων κ' ἐβασίλευσεν Ἀρχιππος ἔτη ιθ'.

Idem p. 185, A.

e Ἀσσυρίων λα' ἐβασίλευσε Λαοσθένης ἔτη με'.

	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT	
	Abrahamus	Salomon	Lao-sthenes	Agelaus	Labotes	Archipus	Alba xxi dynastia Tanitarum	
a I. SMENDIS annis xxvi.								
	1014	34	25	26	21	11	25	1
† Tertio obtinuerunt mare Thracis annis LXXIX.	1015	35	26	27	22	12	26	2
	1016	36	27	28	23	13	27	3
	1017	37	28	29	24	14	28	4
	1018	38	29	30	25	15	29	5
	1019	39	30	31	26	16	30	6
	1020	40	31	32	27	17	31	7

c Post mortem Salomonis seditione orta in Judæa, et regno bifariam diviso, in Samaria decem tribubus regnavit Hieroboam. Roboam autem filius Salomonis regnavit in Hierusalem duabus tribubus sibi subjectis, quæ vocabantur Juda, ob gentis reges, qui ex Judæ stirpe descendebant. Unde et universa gens nomen Judææ sortita est.

	HEBR.	ASSYR.	CORINT.	LACED.	ATHEN.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Jud. Roboamus	Israel Hieroboamus	Laosthenes	Agelaus	Labotes Archipus	Alba	xxi dynast. Smen-dis
Apud Hebræos qui in Samaria erant, et vocabantur Israel, primus regnavit Hieroboam annis viginti duobus.	d III. ROBOAMUS annis xvii.						
	e I. HIEROBOAMUS annis xxii.						
1021	1	1	32	33	28	18	32 8
1022	2	2	33	34	29	19	33 9
	f XXI. THERSIPPUS annis xxi.						
1023	3	3	34	35	30	1	34 10
1024	4	4	35	36	31	2	35 11
1025	5	5	36	37	32	3	36 12
1 Susakim rex Ægypti contra Judæos dimicans templum spoliavit.	h IV. PRYMNES annis xxxv.						

a Αιγυπτίων πρώτη και είκοστή δυναστεία βασιλέων Τανιτών έπτά. Σμένδης έτη κς'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

b Τρίτοι έθαλασσοκράτησαν Θράκες έτη οθ'. *Sync. p. 181, B.*

c Μετά τελευτήν Σολομώντος, στασιάζαντος του 'Ιουδαίων έθνους, και τής βασιλείας αυτών διαιρεθείσης, έν Σαμαρεία δέκα φυλών ήγείται του 'Ισραήλ 'Ιεροβοάμ. 'Ιούδα δέ και Βενιαμιν έν 'Ιερουσαλήμ βασιλεύει 'Ροβοάμ υίος Σολομώντος, αίς επώνυμον 'Ιουδαία, διά τδ εκ φυλής 'Ιούδα κρατείν τους βασιλείς· οθεν και τδ πδν έθνος την των 'Ιουδαίων είληψεν επωνυμίαν. *Chron. pasch. p. 92, B-C.*

(*) *Lacuna in codice Armeniaco post hunc annum usque ad an. 1100.*

d 'Ροβοάμ βασιλεύει τρίτος του 'Ιούδα έτη ις'. *Chron. pasch. p. 93, D.*

e 'Ιεροβοάμ πρώτος βασιλεύει επί 'Ισραήλ έτη κδ'. *Idem p. 92, C.*

f 'Αθηναίων κα' έδασλευσε Θέρσιππος έτη μ'. *Sync. p. 185, A.*

g Σουσακείμ βασιλεύς Αιγύπτου άναβής εις 'Ιερουσαλήμ έσύλησε τόν ναόν. *Chron. pasch. p. 93, D.*

h Κορινθίων δ' έδασλευσε Πρύμνης έτη λε'. *Sync. p. 180, D.*

i Λατίνων ζ' έδασλευσεν 'Αγχίστης Σιλούτιου έτη κγ'. *Idem p. 184, D.*

HEBR. ASSYR. CORIN. LACED. ATH. LATIN. ÆG.

Abra- Jud. Israel Lao- Prym- Dory- Ther- Epitus xxi
hamus Robo-3- Hiero- sthe- nes silhus sippus Silvius dyn.
mus boamus nes

a V. DORYSTHUS annis xxix.

Samus condita, et	1031	11	11	42	6	1	9	3	18
Smyrna in urbis mo-	1032	12	12	43	7	2	10	4	19
dum ampliata.	1033	13	13	44	8	3	11	5	20
Al. Samiorum civi-	1034	14	14	45	9	4	12	6	21

b XXXII. PERITIADES annis xxx.

1035	15	15	1	10	5	13	7	22
1036	16	16	2	11	6	14	8	23
1037	17	17	3	12	7	15	9	24

c Thraces Bebryciam, quæ nunc Bithynia vocatur, transeuntes a Strymoneo occupaverunt.

d IV. ABIA annis iii.

1038	1	18	4	13	8	16	10	25
1039	2	19	5	14	9	17	11	26

e II. PSEUSEN- NES an. xli.

1040	5	20	6	15	10	18	12	1
------	---	----	---	----	----	----	----	---

f V. ASA annis xli.

1041	1	21	7	16	11	19	13	2
1042	2	22	8	17	12	20	14	3

h Hebræorum pontifex maximus Abimelech illustris habetur. Prophetabant Achias, Samæas, etis qui fuerat apud altare Samariæ. Jeu, Joel, Azarias, qui et Addo, Ananias.

g II. NADABUS annis ii.

1043	3	1	9	18	13	21	15	4
1044	4	2	10	19	14	22	16	5

i III. BAASA annis xxiv.

1045	5	1	11	20	15	23	17	6
1046	6	2	12	21	16	24	18	7
1047	7	3	13	22	17	25	19	8
1048	8	4	14	23	18	26	20	9
1049	9	5	15	24	19	27	21	10
1050	10	6	16	25	20	28	22	11
1051	11	7	17	26	21	29	23	12
1052	12	8	18	27	22	30	24	13
1053	13	9	19	28	23	31	25	14
1054	14	10	20	29	24	32	26	15

Principium lxi jubilei secundum Hebræos.

k Quarto Thraces mare occupaverunt.

l VIII. CAPYS superioris regis filius annis xxviii.

1055	15	11	21	30	25	33	1	16
1056	16	12	22	31	26	34	2	17

a Λακεδαιμονίων ε' ἐβασίλευσεν Δόρυσθος ἔτη κθ'. *Chron. pasch. p. 94, 95.*

b Ἀσσυρίων λδ' ἐβασίλευσεν Περτιάδης ἔτη λ'. *Idem p. 94, A.*

c Θρᾷκες ἀπὸ Στρώμονος διαβάντες, κατέσχον τὴν νῦν Βιθυνίαν, τότε δὲ Βεβρυκίαν, καλουμένην. *Idem p. 181, B.*

d Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα τέταρτος Ἀδιοῦδ ἔτη γ'. *Chron. pasch. p. 94, B.*

e Αἰγυπτίων ς' Ψουσένης ἔτη μα'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*

f Ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰούδα πέμπτος Ἄσα ἔτη μα'.

g Δεύτερος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ναδάβ ἔτη β'. *Idem p. 94, A.*

h Ἐβραίων ἀρχιερεὺς Ἀδιμελὲς ἐγνωρίζετο. Προεφῆτευσεν δὲ Ἀχίας, Σαμαίας, καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἐν Σαμαρείᾳ θυσιαστηρίου Ἰηοῦ, Ἰωήλ, Ἀζαρίας, ὃς καὶ Ἰωδὴ, Ἀνανίας. *Sync. p. 186, D.*

i Τρίτος ἐβασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Βασσᾶ ἔτη κδ'. *Chron. pasch. p. 94, C.*

k Θρᾷκες ἐθαλασσοκράτουν. *Sync. p. 181, B.*

l Λατίνων ἐβασίλευσε Κάππος Σιλοῦτος ἔτη κη'. *Idem p. 184, D.*

HEBR.	ASSYR.			CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.
Abra- hamus	Jud. Asa	Isr. Baasa	Peri- tiades	Prym- nes	Doris- thus	Ther- sippus	Capys	xxi. dyn. Pseu- sennes

1057	17	13	23	32	27	35	3	18
1058	18	14	24	33	28	36	4	19
1059	19	15	25	34	29	37	5	20

a VI. AGESILAUS annis XLIV.

1060	20	16	26	35	1	38	6	21
------	----	----	----	----	---	----	---	----

b V. BACCHIS, annis xxxv, a quo reges Bacchiadæ cognominati.

1061	21	17	27	1	2	39	7	22
1062	22	18	28	2	3	40	8	23
1063	23	19	29	3	4	41	9	24

c XXII. PHORBAS

an. xxxi.

1064	24	20	30	4	5	1	10	25
------	----	----	----	---	---	---	----	----

d XXXIII. OPHRATÆUS annis ix.

1065	25	21	1	5	6	2	11	26
1066	26	22	2	6	7	3	12	27
1067	27	23	3	7	8	4	13	28
1068	28	24	4	8	9	5	14	29

e IV. ELA annis ii.

1069	29	1	5	9	10	6	15	30
1070	30	2	6	10	11	7	16	31

f V. AMRI annis xii.

1071	31	1	7	11	12	8	17	32
1072	32	2	8	12	13	9	18	33
1073	33	3	9	13	14	10	19	34
1074	34	4	10	14	15	11	20	35
1075	35	5	11	15	16	12	21	36
1076	36	6	12	16	17	13	22	37
1077	37	7	13	17	18	14	23	38
1078	38	8	14	18	19	15	24	39
1079	39	9	15	19	20	16	25	40
1080	40	10	16	20	21	17	26	41

g III. NεΦΕΡCHERES

1081	41	11	17	21	22	18	27	1	annis iv
------	----	----	----	----	----	----	----	---	----------

h VI. JOSAPHAT annis xxv.

1082	1	12	18	22	23	19	28	2
------	---	----	----	----	----	----	----	---

i VI. ACHAB annis xxii

IX. CARPENTUS SILVIUS superioris regis Capyo filius annis xiiii.

1083	2	1	19	23	24	20	1	3
------	---	---	----	----	----	----	---	---

a Λακεδαιμονίων ς' ἐδασίλευσεν Ἀγησίλαος ἔτη μδ'. *Sync. p. 185, C.*

b Κορινθίων ε' ἐδασίλευσεν Βάκχης ἔτη λε' ἀφ' οὗ οἱ μετὰ τοῦτον βασιλεῖς ἐκλήθησαν Βακχίδαι. *Idem p. 180, C.*

c Ἀθηναίων κδ' ἐδασίλευσεν Φόρβας ἔτη λα'. *Idem p. 185, A.*

d Ἀσσυρίων λγ' ἐδασίλευσεν Ὀφραταῖος ἔτη κ'. *Idem p. 159, D.*

e Τέταρτος ἐδασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἡλὰ ἔτη β'.

Chron. pasch. p. 95, D.

f Ἑβραίων τοῦ Ἰσραὴλ ἐδασίλευσε πέμπτος Ἀμβρί ἔτη ιθ'. *Idem p. 96, D.*

g Αἰγυπτίων γ' Νεφερχερῆς ἔτη δ. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

h Ἑδασίλευσεν τοῦ Ἰουδα ἔκτος Ἰωσαφάτ ἔτη κε'. *Chron. pasch. p. 96, A.*

i Ἐκτος Ἀχαάβ ἐδασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ ἔτη κδ'. *Idem p. 97, B.*

	HEBR. Jud. Israel.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.
	Abra- hamus	Josa- phat.	Achab Ophra- tæus	Bac- chis	Agesi- laus	Phor- bas	Car- pentus dyn. Nepher- cheres
	1084	3	2	20	24	25	21
							2
							4

XXXIV. OPHRATANES annis L. a IV. AMENOPHIS annis ix.

	1085	4	3	1	25	26	22	3	1
	1086	5	4	2	26	27	23	4	2
b Apud Hebræos prophetabant Abdias, Jeu, Ozias. Michæas :	1087	6	5	3	27	28	24	5	3
pseudoprophetæ vero	1088	7	6	4	28	29	25	6	4
erant Sedechias, Eliezer.	1089	8	7	5	29	30	26	7	5
	1090	9	8	6	30	31	27	8	6
	1091	10	9	7	31	32	28	9	7
	1092	11	10	8	32	33	29	10	8
	1093	12	11	9	33	34	30	11	9

c V. OSOCHOR annis vi.

1094	13	12	10	34	35	31	12	1
------	----	----	----	----	----	----	----	---

d XXIII. NEGACLES annis xxx.

1095	14	13	11	35	36	1	13	2
------	----	----	----	----	----	---	----	---

e X. TIBERINUS SILVIUS an. viii.

f VI. AGELAS annis xxx.

	1096	15	14	12	1	37	2	1	3
	1097	16	15	13	2	38	3	2	4
	1098	17	16	14	3	39	4	3	5
g Quarti mare obtinuerunt Rhodii annis xxiii.	1099	18	17	15	4	40	5	4	6

Latinorum decimus
Tiberinus Silvius Car-
penti filius annis viii.
Ab hoc fluvius appel-
latus est Tiberis, qui
prius Albula diceba-
tur.

A VI. PSINACHES annis ix

i Prophetabant Elias et Elisæus.	1100	19	18	16	5	41	6	5	1
	1101	20	19	17	6	42	7	6	2
	1102	21	20	18	7	43	8	7	3
	1103	22	21	19	8	44	9	8	4

k VII. ARCHELAUS an. lx.

XI. AGRIPPA SILVIUS an. xli.

1104	23	22	20	9	1	10	1	5
------	----	----	----	---	---	----	---	---

Latinorum undecimus Agrippa Silvius Agrippæ Tiberini filius annis xl. In Latina historia hæc ad verbum scripta reperimus : Agrippa apud Latinos regnante, Homerus poeta in Græcia claruit, ut testatur Apollodorus grammaticus, et Euphorbius historicus, ante urbem Romam conditam annis cxxiv et, ut ait Cornelius Nepos, ante olympiadem primam annis c.

a Αἰγυπτίων δ' Ἀμενωφίς ἐτὶ θ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, C.*

b Προεφῆτευον Ἀδδίου, Ἰηοῦ, Ὀζιῆλ, Μιχαίας· ψευδοπροφῆται Σεδηκίας καὶ Ἐλιέζερ. *Chron. pasch. p. 96, A-B.*

c Αἰγυπτίων δ' Ὅσοχώρ ἐτὶ ζ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*

d Ἀθηναίων κγ' ἐδασίλευσεν Μεγακλῆς ἐτὶ κη'. *Sync. p. 183, B.*

e Δατῆων ι' ἐδασίλευσε Τιδέριος ἐτὶ η', ἀφ' οὗ ποταμὸς Τίβερος προσηγορεύθη, ὁ πρὶν Ἀλβὰς κα-

λούμενος. *Idem p. 184, 185.*

f Κορινθίων ζ' ἐδασίλευσεν Ἀγέλας ἐτὶ λ'. *Idem p. 179, C.*

g Τέταρτοι ἐθαλασσοκράτησαν Ῥόδιοι ἐτὶ κγ'. *Idem p. 181, B.*

h Αἰγυπτίων ζ' Ψινάχης ἐτὶ θ'. *Euseb. apud Sync. p. 74, D.*

i Ἐλισσαῖος μετὰ Ἡλῆα προφήτης ἐγνωρίζετο. *Idem p. 191, B.*

k Λακεδαιμονίων ζ' ἐδασίλευσεν Ἀρχέλαος ἐτὶ ψ'. *Idem p. 183, C.*

	HEBR.		ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
	Abra- hamus	Jud. Josa- phat	Isr. Ocho- zias	Ophra- tanes	Agelas	Arche- laus	Mega- cles	Agrip- pa Sil- vius	xxi dyn- Psina- ches
a VII. OCHOZIAS annis II.									
	1105	24	1	21	10	2	11	2	6
	1106	25	2	22	11	3	12	3	7
b VII. JORAMUS annis VIII.									
c VIII. JORAMUS annis XII.									
	1107	1	1	23	12	4	13	4	8
	1108	2	2	24	13	5	14	5	9
d VII. PSUSENNES annis XXXV									
	1109	3	3	25	14	6	15	6	1
	1110	4	4	26	15	7	16	7	2
	1111	5	5	27	16	8	17	8	3
	1112	6	6	28	17	9	18	9	4
e Elias rapitur.	1113	7	7	29	18	10	19	10	5
	1114	8	8	30	19	11	20	11	6
g VIII. OCHOZIAS anno I.									
	1115	1	9	31	20	12	21	12	7
h IX. GOTHOLIA mater annis VII.									
i Jonadab filius Re- chab clarus habetur, qui dedit mandatum filiis suis ne biberent vinum.	1116	1	10	32	21	13	22	13	8
	1117	2	11	33	22	14	23	14	9
	1118	3	12	34	23	15	24	15	10
k IX. JEU annis XXVIII.									
	1119	4	1	35	24	16	25	16	11
	1120	5	2	36	25	17	26	17	12
	1121	6	3	37	26	18	27	18	13
	1122	7	4	38	27	19	28	19	14
m X. JOASUS filius Ochozias annis XL.									
	1123	1	5	39	28	20	29	20	15
	1124	2	6	40	29	21	30	21	16
n XXIV. DIOGNETUS annis XXVIII.									
	1125	3	7	41	30	22	1	22	17
o Joiadas apud Hebræos pontifex insignis erat, qui solus post Moysen vixit annis CXXX.									
a Έβδομος έδασίλευσεν του 'Ισραήλ 'Οχοζίας έτη β'. <i>Chron. pasch. p. 98, C.</i>	i 'Ιωνάδab υίης 'Ρηχάδ έγνωνρίζετο. <i>Ibidem B.</i>								
b Του 'Ιούδα ζ' έδασίλευσεν 'Ιωράμ έτη η'. <i>Idem p. 96, D.</i>	k Του 'Ισραήλ θ' 'Ιηού έδασίλευσε έτη κη'. <i>Sync. p. 191, B.</i>								
c 'Ογδοος έδασίλευσε του 'Ισραήλ 'Ιωράμ έτη ιδ'. <i>Idem p. 99, C.</i>	l Ούτος άνείλε τον 'Οχοζίαν και τους υίους 'Αχαάδ, και 'Ιεζάβελ την Σιδωνίαν. <i>Ibidem.</i>								
d Αιγυπτίων ζ'. Ψουσέννης έτη λε'. <i>Euseb. apud Sync. p. 74, D.</i>	m Μετά Γοθολίαν έδασίλευσεν 'Ιωάς έτη μ'. <i>Chron. pasch. p. 100, C.</i>								
e 'Ηλίας άνελήφθη. <i>Sync. p. 187, D.</i>	n 'Αθηναίων κδ' έδασίλευσε Διόγνητος έτη κη'. <i>Sync. p. 185, B.</i>								
f Φρύγες πέμπτοι έθλασσοκράτησαν έτη κε'. <i>Idem p. 181, B.</i>	o 'Ιωδαέ παρ' 'Εβραίοις άρχιερεύς έγνωρίζετο μόνος μετά Μωυσέα βιώσας έτη ρλ'. <i>Chron. pasch. v. 100, D.</i>								
g 'Ογδοος 'Οχοζίας έτος έν. <i>Chron. pasch. p. 98, C.</i>									
h 'Η μήτηρ Γοθολία έτη ζ'. <i>Idem p. 99, A.</i>									

	HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆG.	
Abrahamus	Jud. Isr.	Ophra-	Eude-	Arche-	Dio-	Agrip-	xxii	
	Joasus	Jeu	tanes	mus	laus	gnetus	pa dyn.	
							Psusen-	
							nes	
a VII. EUDEMUS annis xxv.								
1126	4	8	42	1	23	2	23	18
1127	5	9	43	2	24	3	24	19
1128	6	10	44	3	25	4	25	20
1129	7	11	45	4	26	5	26	21
b Apud Hebræos	8	12	46	5	27	6	27	22
Zacharias propheta a	9	13	47	6	28	7	28	23
rege Joas interficitur.	10	14	48	7	29	8	29	24
Hic Zacharias Joiadæ	11	15	49	8	30	9	30	25
filius fuit, qui pro ve-	12	16	50	9	31	10	31	26
ritate regi resistens								Lycurgus insignis
occiditur inter tem-								habetur.
plum et altare, sicut								
Evangelia testantur.	1135	17	1	10	32	11	32	27
Barachiz autem filius	14	18	2	11	33	12	33	28
appellatur, quia ob	15	19	3	12	34	13	34	29
sanctitatem vitæ pa-	16	20	4	13	35	14	35	30
tris Barachiz nomi-	17	21	5	14	36	15	36	31
nati (quod interpreta-	18	22	6	15	37	16	37	32
tur benedictus) et hic	19	23	7	16	38	17	38	33
Benedicti nomen ob-	20	24	8	17	39	18	39	34
tinuit.	21	25	9	18	40	19	40	35
c. XXXV. ACRAZAPES annis XLII.								
Alter Sesonchosis,	1144	22	26	10	19	41	20	41
ejus pater fuit Sera-								1
pis (Syncl. p. 91, B).								
Hunc post mortem								
deum Serapin Ægyptii	1145	23	27	11	20	42	21	42
nominantes colunt,	1146	24	28	12	21	43	22	43
quem et inferum deum								
fuisse dicunt. Hoc in								
membranis Ægyptia-	1147	25	1	13	22	44	23	44
cis Ptolemæi, quæ di-	1148	26	2	14	23	45	24	45
citur sacra scriptura,	1149	27	3	15	24	46	25	46
invenies.	1150	28	4	16	25	47	26	47
Sexti mare obtinuerunt								
Cyprii annis								
xxiv(1).								
g VIII ARISTOMEDES annis xxxv.								
1151	29	5	17	1	48	27	7	8
1152	30	6	18	2	49	28	8	9
h XXV. PHERECLES annis xix.								
1153	31	7	19	3	50	1	9	10
1154	32	8	20	4	51	2	0	11
1155	33	9	21	5	52	3	1	12
1156	34	10	22	6	53	4	2	13
1157	35	11	23	7	54	5	3	14
d xxii dynastia Bubastitarum, quorum primus I. SESONCHOSIS annis xxi.								
e XII. AREMULUS SILVIUS an. xix.								
Arenulus Silvius								
Agrippæ superioris								
regis filius præsidium								
Albanorum inter mon-								
tes, ubi nunc Roma								
est, posuit: qui ob								
impietatem postea ful-								
mine interit. Hujus								
filii fuit Julius proa-								
vus Julii Proculi, qui								
cum Romulo Romam								
commigrans fundavit								
gentem Juliam.								

a Κορινθίων ζ' ἐδασίλευσεν Εὐδήμος ἔτη κε'. *Syncl.* p. 185, D.

b Παρ' Ἑβραίοις Ζαχαρίας ὁ προφήτης ἀναιρεῖται ἐν' Ἰωᾶς. *Idem* p. 187, D.

c Ἀσσυρίων λε' ἐδασίλευσεν Ἀκραγάνης ἔτη μθ'. *Idem* p. 160, A.

d Εἰκοστῇ δευτέρᾳ δυναστείᾳ Βουδαστιτῶν βασιλέων τριῶν, (ὧν) α' Σεσέγγχως ἔτη κα'. *Euseb. apud Syncl.* p. 74, D.

e Λατίνων ιθ' ἐδασίλευσεν Ἀρέμουλος Σιλουῖος ἔτη ιθ'. Οὗτος ἐκεραυνώθη διὰ πολλὴν ἀσέβειαν. *Syncl.* p. 185, A.

f Δέκατος Ἑβραίων ἐδασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωᾶχᾶς ἔτη ιζ'. *Chron. pasch.* p. 103, A.

g Κορινθίων ἐδασίλευσεν Ἀριστομήδης ἔτη λς'. *Syncl.* p. 180, A.

h Ἀθηναίων ἐδασίλευσε κε' Φερεκλῆς ἔτη ιθ'. *Idem* p. 185, B.

(1) Variant codd. nempe xxxiv, xxxii, xxi. Sed dicendum xxiv, patet ex anno Abrahami 1174.

HEBR. ASSYR. CORIN. LACED. ATH. LATIN. ÆG.

Abram- hamus	Jud. Joasus	Isr. Joachazus	Acra- zapes	Aristo- medes	Arche- laus	Phere- cles	Are- mulus	xxii dyn. Seson- chosis	
1158	36	12	24	8	55	6	14	15	a Elisæus propheta
1159	37	13	25	9	56	7	15	16	moritur.
1160	38	14	26	10	57	8	16	17	
1161	39	15	27	11	58	9	17	18	
1162	40	16	28	12	59	10	18	19	

b XI. AMASIAS annis xxix.

1163	1	17	29	13	60	11	19	20
------	---	----	----	----	----	----	----	----

c XI. JOASUS annis xvi. XIII. AVENTINUS Silvius an. xxxvii.

d VIII. TELECLUS annis xl.

1164	2	1	30	14	1	12	1	21
------	---	---	----	----	---	----	---	----

e II. OSORTHON annis xv.

1165	3	2	31	15	2	13	2	1	
1166	4	3	32	16	3	14	3	2	Carthaginem hac
(1) 1167	5	4	33	17	4	15	4	3	ætate quidam condi-
1168	6	5	34	18	5	16	5	4	tam putant. Alii mel-
1169	7	6	35	19	6	17	6	5	to ante, ut supra me-
1170	8	7	36	20	7	18	7	6	moravimus.
1171	9	8	37	21	8	19	8	7	

f XXVI. ARIPHON annis xx.

Septimi Phœnices
mare obtinuerunt.

1172	10	9	38	22	9	1	0	8	Sub Ariphronē As-
1173	11	10	39	23	10	2	10	9	syriorum regnum de-
1174	12	11	40	24	11	3	11	10	structum, et Sardan-
1175	13	12	41	25	12	4	12	11	pallus, ut nonnulli
1176	14	13	42	26	13	5	13	12	scriptitant.

g XXXVI. THONUS CONCOLERUS, qui vocatur Græce
Sardanapallus, annis xx.

1177	15	14	1	27	14	6	14	15
1178	16	15	2	28	15	7	15	16
1179	17	16	3	29	16	8	16	17

h XII. IHEROBOAMUS annis xli.

i III. TACELOTHIS an. xiii.

1180	18	1	4	30	17	9	17	1
1181	19	2	5	31	18	10	18	2
1182	20	3	6	32	19	11	19	3
1183	21	4	7	33	20	12	20	4
1184	22	5	8	34	21	13	21	5

k Sardanapallus eodem tempore Tarsum atque Anchialem condidit, et habitari fecit; et in prælio victus ab Arbace Medorum rege, semet incendio concremavit.

a 'Ελισσαῖος ὁ προφήτης ἐτελεύτησεν ἔτει λζ' τοῦ Ἰωάκ. *Sync.* p. 187, D.

b 'Εδασίλευσεν τῆς Ἰουδαίας Ἀμεσσαίας ἔτη κθ'. *Chron. pasch.* p. 101, D.

c 'Εδασίλευσεν τοῦ Ἰσραὴλ Ἰωάκ ἔτη ις'. *Idem* p. 104, D.

d Λακεδαιμονίων η' ἔδασίλευσε Τήλεκλης ἔτη μ'. *Sync.* p. 185, C.

e Αἰγυπτίων β' ἔδασίλευσεν Ὁσωρθῶν ἔτη ιε'. *Euseb. apud Sync.* p. 74, D.

f Ἀθηναίων κς' ἔδασίλευσεν Ἀρίφρων ἔτη κ'.

(1) *Lacuna in cod. Arm. usque ad an. 1221.*

Κατὰ τοῦτον Ἀρίφρωνα ἡ τῶν Ἀσσυρίων καταλύθη ἀρχή, ὡς πάντες συμφωνοῦσι. *Sync.* p. 185, B.

g Ἀσσυρίων λς' ἔδασίλευσε Θῶνος ὁ λεγόμενος Κογκόλερος, Ἑλληνιστὶ Σαρδανάπαλλος, ἔτη κ'. *Idem* p. 165, B.

h Αἰγυπτίων γ' ἔδασίλευσε Τακέλλωθις ἔτη ιγ'. *Euseb. apud Sync.* p. 74, D.

i Τοῦ Ἰσραὴλ ιδ' ἔδασίλευσε Ἰεροβαὰμ ἔτη μα'. *Chron. pasch.* p. 105, D.

k Σαρδανάπαλλος Ταρσὸν ᾤκησε καὶ Ἀγχιάλην τὰς πόλεις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ. *Sync.* p. 165, C.

HEBR.	ASSYR.	CORIN.	LACED.	ATH.	LATIN.	ÆGYPT.
Abrahamus	Jud. Ama- sias boamus	Isr. Hiero- boamus	Thon- nus Conco- lerus	Aristo- medes	Tele- clus	Ari- phron tinus
						Aven- tinus
						xxix dyn. (Tace- lothia

1185 23 6 9 35 22 14 22 6

a IX AGEMON annis xvi.

1186	24	7	10	1	23	15	23	7
1187	25	8	11	2	24	16	24	8
1188	26	9	12	3	25	17	25	9
1189	27	10	13	4	26	18	26	10
1190	28	11	14	5	27	19	27	11
1191	29	12	15	6	28	20	28	12

b XII. AZARIAS.

qui et Ozias, annis LII.

1192	1	13	16	7	29	1	29	13
------	---	----	----	---	----	---	----	----

c XXVII. THESPJEUS annis xxviii.

d xxiii dynastia.

i. PETUBAS annis xxvi.

1193	2	14	17	8	30	2	30	1
1194	3	15	18	9	31	3	31	2
1195	4	16	19	10	32	4	32	3
1196	5	17	20	11	33	5	33	4

Lycurgus Lacedæ-
monis jura componit.

Thespico Aripbronis filio Athenis regnante, Assyriorum imperium deletum est.

Usque ad id tempus fuisse reges Assyriorum historia refert. Et sunt simul anni mxcviii. Omnes autem anni regni Assyriorum a primo anno Nini supputantur mccxi.

Arbaces Medus, Assyriorum imperio destructo, regnum in Medos transtulit: et interim sine principibus res agebatur, usque ad Dejoce, qui et Assyriorum regnavit, regem Medorum. In medio autem tempore Chaldæi proprie prævalebant: quorum separatæ quædam regum successiones feruntur. Reliquæ autem gentes propriis regibus utebantur.

Alter. Temporibus istis Assyrii sine auctore [rectore] fuerunt, quia Arbaces Medus, deposito regno eorum, ad suum reversus est. Postea autem Dejoces Medorum regnum ipsis conjunxit; magis autem Assyrios ad suum regnum recepit. Sed interim actus proprie feruntur Assyriorum, et quod reges interim levaverunt.

Abra- hamus	HEBR. Jud.	Isr. Hiero- boamus	CORINT. Age- mon	LACED. Tele- clus	ATHEN. Thes- pieus	LATIN. Aven- tinus	ÆGYPT. xxiii dynastia Petu- bas
----------------	---------------	--------------------------	------------------------	-------------------------	--------------------------	--------------------------	---

1197	6	18	12	34	6	34	5
1198	7	19	13	35	7	35	6
1199	8	20	14	36	8	36	7
1200	9	21	15	37	9	37	8

e XIV. PROCAS SIL-
VIUS an. xxi.

Aventinus Are muli su-
prioris regis major filius
in eo monte, qui nunc
pars Urbis est, mortuus
ac sepultus æternum lo-
co vocabulum dedit.

[Phidon apud Argivos
mensuras et pondera pri-
mus invenit [al. insti-
tuit].

1201	10	22	16	38	10	1	9
------	----	----	----	----	----	---	---

g X. ALEXANDER annis xxv.

1202	11	23	1	39	11	2	10
1203	12	24	2	40	12	3	11

a Κορινθίων ἐδασίλευσε Ἀγήμεων ἔτη ις'. *Sync.* p. 180, A.

b Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐδασίλευσεν Ἀζαρίας ἔτη νδ'. *Chron. pasch.* p. 103, B.

c Ἀθηναίων κζ' ἐδασίλευσε Θεσπιδεύς ἔτη κζ'. *Sync.* p. 195, C.

a Εἰκοστή τρίτη δυναστεία Τανιτῶν τριῶν α' Πε-

τουδάτης ἔτη κε'. *Euseb. apud Sync.* p. 75, A.

e Λατίνων ιθ' ἐδασίλευσε Προκάς Σιλουίου ἔτη κα'. *Sync.* p. 192, A.

f Φεῖδων Ἀργούς κρατῶν, μέτρα καὶ σταθμῖα πρῶ-
τος ἐφεῦρεν. *Idem* p. 198, C.

g Κορινθίων ἐδασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη κε'. *Idem* p. 180, B.

HEBR. MACED. CORIN. LACED. ATH. LATIN. ÆGYPT.								
Abrahamus	Jud. Azarias	Isr. Manae-mus	Cara-nus	Tele-stes	Alca-menes	Agam-mestor	Amulius	xxiii dyn. Osor-thon
a XI. TELESTES annis xii								
1227	36	7	24	1	24	9	6	9
b III. PSAMMES annis x.								
1228	37	8	25	2	25	10	7	1
1229	38	9	26	3	26	11	8	2
1230	39	10	27	4	27	12	9	3
1231	40	11	28	5	28	13	10	4
c Phua rex Assyriorum adversus Samariam ascendit : traditis autem sibi a Manaemo Israelis rege mille argenti talentis, di:cessit.								
d XVI. PHACEE annis x.								
e II. COENUS annis xii.								
1232	41	1	1	6	29	14	11	5
1233	42	2	2	7	30	15	12	6
1234	43	3	3	8	31	16	13	7
1235	44	4	4	9	32	17	14	8
1236	45	5	5	10	33	18	15	9
1237	46	6	6	11	34	19	16	10
f xxiv. dynastia								
I. BOCCHORIS annis xliiv								
1238	47	7	7	12	35	20	17	1 sub quo et agnus locutus est.
g XII AUTOMENES an i.								
h XXIX. ÆSCHYLUS Agamestoris superioris regis filius annis xxiiii.								
1239	48	8	8	1	36	1	18	2
i Lacedæmoniorum reges defecerunt. Corinthiorum reges defecerunt. Post hos Corinthi annui prytanes constituti sunt.								
1. OLYMPIAS								
HEBR. LYD. MACED. LACED. ATH. LATIN. ÆGYPT.								
Abrahamus	Jud. Azarias	Isr. Phacee	Ardy-sus	Coenus	Alca-menes	Agam-mestor	Amulius	xxiv dyn. Boc-choris. Bocchoris Æ-gytiis jura constituit.
k Lydorum primus rex Ardysus filius Alyattæ.								
1	1240	49	9	1	9	37	2	19
l. ARDYSUS annis xxxv.								
l A captivitate Trojæ usque ad olympiadem primam anni ccccv. Secundo anno Æschyli Atheniensium judicis prima olympias acta, qui erat agon gymnicus, in quo Coræbus Eliensis victor exstitit. Elli agunt quinquennale certamen quatuor annis in medio expletis, in quibus principes annui constituuntur quatuor : quam olympiadem Iphitus filius Praxonidis, sive Æmonis, primus constituit.								

a Κορινθίων Τελεστής ἔτη ιβ'. *Sync. p. 180, B.*
b Αἰγυπτίων γ' ἐδασίλευσε Ψαμμούς ἔτη δέκα. *Euseb. apud Sync. p. 75, A.*
c Φοῦλ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπιβὰς τῇ Σαμαρείᾳ, λαβὼν παρὰ Μαναήμ τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ α τάλαντα ἀργυρίου, ἀνεχώρησεν. *Chron. pasch. p. 106, 107.*
d Τοῦ Ἰσραὴλ ις' ἐδασίλευσε Φακεσίας υἱὸς Μανασσῆ ἔτη ι'. *Sync. p. 202, B.*
e Μακεδόων β' ἐδασίλευσεν Κοινὸς ἔτη ιβ'. *Idem p. 198, D.*
f Εἰκοστὴ τετάρτη δυναστεία Βόκχωρις Σαίτης ἔτη μγ' ἐρ' οὗ Ἀρνίον ἐφθέγγατο. *Euseb. apud Sync. p. 75, B.*
g Κορινθίων Αὐτομένης ἔτος ἔν. *Sync. p. 180, B.*
h Ἀθηναίων κθ' ἐδασίλευσεν Αἰσχύλος ἔτη κγ'. *Idem p. 195, C.*
i Οἱ Λακεδαιμονίων βασιλεῖς καὶ οἱ Κορινθίων ἕως τοῦδε τοῦ χρόνου διήρκεσαν ἑτεσιν τν' μεθ' οὗς ἐνιαύσιοι πρυτάνεις, ἐπὶ Αἰσχύλου ἀρχόντος καὶ τῆς πρώτης ὀλυμπιάδος. *Idem p. 186, A.*
k Λυδῶν βασιλεὺς Ἀρδυσος Ἀλυάττου ἔτη λς'. *Idem p. 239, D.*
l Κόροιβος Ἡλείος ἀνεγράφη στάδιον νικήσας, καὶ κατ' αὐτὸν ὀλυμπιάς πρώτη ἐτάχθη, ἀφ' ἧς Ἕλληνες ἀριθμεῖν τι δοκοῦσιν ἀκριβῶς χρονικόν. *Idem p. 196, C.*
(i) Lib. i, cap. 36, n. 1, diximus, ne apud Hieronymi quidem editiones legi quot annis Ægyptii mare obtinuerint. Nunc mihi codices Vaticani annos xxx exhibent.

a Ab hoc tempore Græca de temporibus historia vera creditur : nam ante hoc, ut cuique visum est, diversas sententias protulerunt.

b Primam olympiadem Africanus temporibus Joatham regis Hebræorum fuisse scripsit. Nostra quoque supputatio iisdem temporibus eam exhibuit. Scribit autem Africanus, ut verba ejus ponam, in hunc modum : Æschylus Agamestoris filius apud Athenienses obtinuit principatum annis xxiii, qua ætate Joathan regnabat in Hierusalem. Porro et nos in prima olympiade Joathan posuimus.

	OLYMP.	HEBR. Jud. Azarias	Isr. Pha- cee	LYD. Ardy- sus	MACED. Cœnus	ATH. Æ- schylus	LATIN. Amu- lius	ÆGYPT. xxiv dyn- Boc- choris
c Arctinus Milesius versificator florentis- simus habetur.	1241	50	10	2	10	5	20	4
d XVII. PHACEAS annis xx.								
e In Italia Pantostia et Metapontus con- ditæ.	1242	51	1	3	11	4	21	5
	1243	52	2	4	12	5	22	6
g XIII. IOATHAMUS h III. TYRIMMAS annis xvi. an. xxxviii.								
k Prophetabant Mi- chæas Morasthites, Osee, Joel, Isaias, Ojed.	2	1244	1	3	5	1	6	23
		1245	2	4	6	2	7	24
		1246	3	5	7	3	8	25
	3	1247	4	6	8	4	9	26
		1248	5	7	9	5	10	27
		1249	6	8	10	6	11	28
	4	1250	7	9	11	7	12	29
		1251	8	10	12	8	13	30
		1252	9	11	13	9	14	31
	5	1253	10	12	14	10	15	32
		1254	11	13	15	11	16	33
		1255	12	14	16	12	17	34
	6	1256	13	15	17	13	18	35
		1257	14	16	18	14	19	36
		1258	15	17	19	15	20	37
		1259	16	18	20	16	21	38

f Hoc tempore Te-
glath Phalassar rex
Assyriorum magnam
partem populi Judæo-
rum in Assyrios trans-
tulit, rege Phæce :
quo tempore Arctinus
Milesius versificator
prope omni metro et
opere clarus habetur.
i Remus et Romu-
lus generantur Marci
et Ilia.
Cinætho Lacedæ-
monius poeta, qui
Telegoniam scripsit,
agnoscitur.
Eumelus poeta, co-
gnoscitur, qui Bugo-
niam et Europiam : et
Arctinus, qui Æthio-
pidam composuit et
Iliacam vastationem,
agnoscitur.

n Theræi Cyrenem condiderunt, ex responso Phœbi. Conditor urbis Battus cognomine, cujus proprium nomen Aristoteles [al. Aristæus].

o In Lacedæmone primus Ephorus, quod magistratus nomen est, constituitur. Fuit autem sub regibus Lacedæmoniorum annis cccl.

a "Ενθεν τὰ τῆς τῶν Ἑλλήνων χρονολογίας ἀκρι-
βοῦς ἀναγραφῆς τετευχέναι δοκεῖ· ἅττα πρὸ αὐτῶν
ὡς ἐκάστῳ φίλον ἦν, ἀπεφάνησαντο. Anonym. Scal.
apud nos p. 142.

b Τὴν α' ὀλυμπιάδα ὁ Ἀφρικανὸς κατὰ Ἰωαθάμ
Ἑβραίων τοῦ Ἰούδα βασιλεία συνάγει· καὶ ὁ ἡμέτε-
ρος δὲ κανὼν κατὰ τὸν αὐτόν. Γράφει δὲ ὁ Ἀφρικανὸς
ὡς πρὸς λέξιν· Αἰσχύλος ὁ Ἀγαμέστωρος ἤρξεν τῶν
Ἀθηναίων ἔτη χγ', ἐφ' οὗ Ἰωαθάμ ἐβασίλευσεν ἐν
Ἱερουσαλὴμ· καὶ ὁ ἡμέτερος κανὼν, λέγει, ἐπὶ τῆς
πρώτης ὀλυμπιάδος τὸν Ἰωαθάμ βασιλεῖα Ἰούδα συν-
εἰληφεν. Chron. pasch. p. 104, B C. Conferatur Syn-
cellus p. 197, C, qui Africanum a primo Achazi
anno initium olympiadum duxisse affirmat.

c Ἀρχετένος Μιλήσιος ἐποποιὸς ἤκμαζεν. Idem
v. 212, C.

d Τοῦ Ἰσραὴλ ἰζ' ἐβασίλευσε Φακεὲ υἱὸς Ῥωμε-
ζίου ἔτη κ'. Chron. pasch. p. 107, B.

e Ἐν Ἰταλίᾳ Πανδοσία καὶ Μεταπόντος πόλεις
ἐκτίσθησαν. Sync. p. 212, C.

f Ἐν ταῖς ἡμέραις Φακεὲ ἀνέβη Θεγλάθ Φανασσάρ
βασιλεὺς Ἀσσυρίων, καὶ τοῦ λαοῦ πλείστον ἀπώκι-
σεν εἰς Ἀσσυρίους. Chron. pasch. p. 107, C, et Sync.
p. 202, D.

g Ἰωαθάμ ἐβασίλευσεν ἐν Ἱερουσαλὴμ. Chron.
pasch. p. 104, B.

h Μακεδόνων γ' ἐβασίλευσεν Τύρμας ἔτη με'. Sync.
p. 212, D.

i Ῥῶμος καὶ Ῥωμύλος ἐγεννήθησαν Ἀρεὶ καὶ
Ἰλῆ. Idem p. 192, A.

k Προσφήτηενον Ἡσαίας, Ὡσηὲ, Ἰωήλ, Ὡδήδ, καὶ
Μιχαίας ὁ Μορασθίτης. Chron. pasch. p. 104, C.

l Ἡσίοδος ἐγνωρίζετο. Sync. p. 173, B.

m Ἀθήνησι πρώτη ἐναυπηγήθη τριήρης ὑπὸ Με-
νοκλέους. Sync. p. 212, C.

n Θηραῖοι Κυρήνην ὥκησαν κατὰ χρησμόν· οἰκι-
στὴς δὲ αὐτῆς Βάττος, ὁ καὶ Ἀριστοτέλης. Sync.
p. 212, C.

o Ἐν Λακεδαιμονίᾳ πρῶτος ἐφορος κατεστάθη.
Idem p. 185, D.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. ATHEN. LATIN. ÆGYPT.

Abr. Jud. Isr. Ardy- Tyrim- Æsi- Amu- xxiv.
Acha- Pha- sus mos mides lius dyn.
zus ceas Boc-
choris

a XIV. ACHAZUS annis xvi.

In Ponto Trapezus 6 1260 1 19 21 17 22 39 23 In Italia Callicum
condita. 1261 2 20 22 18 23 40 24 et Lyconia conditæ.

b XVIII. OSEAS annis ix. c XXX. ALCMÆON annis ii.

Nonnulli Romano- 1262 3 1 23 19 1 41 25
rum scriptores Ro- 1263 4 2 24 20 2 42 26
mam conditam fe-
runt.

XXXI. CHAROPS annis x.

Athenis principes, qui usque ad mortem suam reipublicæ præerant, desierunt : et in decem annos ma-
gisratuum consuetudo versa est : regnavitque primus Charops, filius Æschyli, annis x.

ROMÆ CONDITÆ ANNUS I. 7 1264 5 3 25 21 1 43 27

Roma palilibus, qui nunc dies festus est, condita. Remus rutro [*al. rastro*] pastoralis a Fabio Romuli
duce occisus est (quidam ab ipso Romulo dicunt) ob transmissum saltu vallum. Ob asyli impunitatem
magna Romulo multitudo conjungitur.

d I. ROMULUS
annis xxxviii.

1265 6 4 26 22 2 1 28
1266 7 5 27 23 3 2 29

Circensibus adornatis Consualibus ludis Sabinae raptæ anno ab Urbe condita tertio : et una virginum
pulcherrima cunctorum acclamatione rapientium Thalasso Romuli duci decernitur. Unde in nuptiarum
solemnitatibus Thalasso vulgo clamitant : quod scilicet talis nupta sit, quæ Thalassum habere mereatur.

Mare obtinuerunt 1267 8 6 28 24 4 3 30 Aradus insula con-
Milesii, construxe- 8 1268 9 7 29 25 5 4 31 dita.
runtque urbem in Æ- 1269 10 8 30 26 6 5 32
gypto Naucratem. 1270 11 9 31 27 7 6 33

e Prima captivitas Israel. Decem tribus gentis Judææ, quæ vocabantur Israel, et erant in parte Samæ-
riæ, victæ a Sennacherib, qui et Salmanassar, rege Chaldæorum, translatae sunt in montes Medorum,
regnumque est in Samaria annis ccl [*al. cclx, Gr. cclxxii*]. Sennacherib rex Chaldæorum ad custodiend-
dam regionem Judæam accolæ misit Assyrios : unde Samaritæ nuncupati sunt Syriaca lingua, quod La-
tina lingua exprimitur *custodes*, æmulatoresque Judææ legis facti sunt.

9 1271 12 32 23 8 7 31 Eumelus Corinthius
1272 13 55 29 9 8 33 versificator agnosci-
1273 14 34 30 10 9 36 tur.

Ceninenses, Antemnates, Crustumini, Fidenates, Veientes, qui propter Sabinarum raptum bellum mo-
verant, vincuntur a Romulo. Tarpeia clypeis Sabinorum obruta : unde mons Tarpeius, in quo nunc Ca-
pitoliū. Romani, Tatius Sabinorum rege regnante cum Romulo, a Curibus Quirites appellati.

a Ἰσὶδα ἐβασίλευσεν Ἀχὼς ἔτη ις', *Chron. pasch.*
p. 109, A.

b Ὡστὲ ἐβασίλευσεν ἔτη θ'. *Idem* p. 107, D.

c Ἀθηναίων λ' ἐβασίλευσεν Ἀλκμαίων ἔτη β'.
Ἐπὶ τοῦτου Ἀθηνῆσιν ἡ δὲ βίον κατελύθη ἀρχή,
(καὶ) κατεστάθησαν δεκάετες, ὧν πρῶτος Χίροφ
δεκάετης. *Sync. p. 211, D.*

d Ῥωμαίων πρῶτος ἐβασίλευσε Ῥωμύλος ἔτη
λγ'. *Idem* p. 193, A.

e Τοῦτω τῷ ἔτει θ' τῆς βασιλείας Ὡστὲ πρώτη
αἰχμαλωσία γέγονε τοῦ Ἰσραὴλ τῶν δέκα φυλῶν, βα-
σιλευομένων μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, νῦν δὲ μετωκισθεισῶν
εἰς ὄρη Μήδων καὶ Χαλδαίων, ἐπιστρατεύσαντος τῇ
Σαμαρείᾳ καὶ πολιορκήσαντος αὐτὴν Σαλμανάσαρ τοῦ
τῶν Χαλδαίων βασιλέως. Ἐβασιλεύθησαν δὲ ἐν Σαμα-
ρείᾳ ἔτεσιν διακοσίοις ἐξήκοντα τρισι. *Chron. pasch.*
p. 108, A

	OLYMP.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATHEN.	ROM.	ÆGYPT.	
		Abr. Jud. Acha- zus	Ardy- sus	Tyrim- mas	Æsi- mides	Romu- lus	xxiv. dyn. Boc- choris	
a XXXII. ÆSIMIDES annis x.								
R. X.	1274	15	35	31	1	10	37	Lacedæmonii contra Messenios bellum habebant, quod viginti annis agebatur.
b II. ALYATTES annis xiv.								
	1275	16	1	32	2	11	38	c Sibylla Erythræa agnoscitur.
d XIX. EZECHIAS justus annis xxix.								
10	1276	1	2	33	3	12	39	e Midas regnavit in Phrygia.
	1277	2	3	34	4	13	40	
	1278	3	4	35	5	14	41	
	1279	4	5	36	6	15	42	
11	1280	5	6	37	7	16	43	
	1281	6	7	38	8	17	44	f Naxos condita in Sicilia civitas.
g Apud Hebræos prophetabant Isaias, Osee et Nahum.								
h IV. PERDICCAS. I. SABACON Æthiops annis xii.								
i xxv dynastia.								
Sabacon Bocchorim prælio captum vivum exussit, Ægyptoque regnavit.								
Syracusæ in Sicilia conditæ.	1282	7	8	1	9	18	1	
	1283	8	9	2	10	19	2	
k Romulus primus milites sumpsit ex populo, et nobilissimos centum senes ob ætatem senatores, et similitudinem curæ patres appellavit. Tempia quoque et muros Romanæ urbis exstruxit.								
l XXXIII. CLIDICUS annis x.								
R. XX.	12	1284	9	10	3	1	20	3
		1285	10	11	4	2	21	4
Decimi mare obtinuerunt Cares annis LXI.	13	1286	11	12	5	3	22	5
		1287	12	13	6	4	23	6
		1288	13	14	7	5	24	7
m III. MELES annis xii.								
		1289	14	1	8	6	25	8
		1290	15	2	9	7	26	9
n Sennacherib Assyriorum rex venit adversus Hierosolyma, civitatesque Judæ obsidione cinxit. Sed enim angelus Domini noctu trucidavit hominum centum octoginta quinque millia in castris Assyriorum. Ille præterea nuntio accepto de Tharaco Indiæ rege qui sibi bellum intulisset, Ninivem reversus est.								
a 'Αθηναίων λδ' ἐδασίλευσεν Αἰσιμίδης ἔτη ι'. Sync. p. 211, D.								
b Λυδῶν β' ἐδασίλευσεν Ἀλυάττης ἔτη ιδ'. Idem p. 239, D.								
c Τούτῳ τῷ ἔτει Σιδύλλα ἡ Ἐρυθραία ἐν Αἰγύπτῳ ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 108.								
d Τοῦ Ἰούδα ιθ' ἐδασίλευσεν Ἐζεχίας ἔτη κθ'. Idem p. 115, A.								
e Μίδας Φρυγῶν ἐδασίλευσεν. Sync. p. 106, B.								
f Ἐν Σικελίᾳ Νάξος ἐκτίσθη. Idem p. 212, C.								
g Προεφάρτευσεν Ὀσηὲ καὶ Ἡσαίας. Idem p. 199, B.								
h Μακεδόνων δ' ἐδασίλευσεν Περδίκκας ἔτη να'. Idem p. 212, D.								
i Εἰκοστὴ πέμπτῃ δυναστεία Αἰθιοπῶν βασιλέων τριῶν. Α' Σαββακίων, ὃς Βόκχωριν αἰγμάλωτον ἐλὼν ἔκαυσεν ζῶντα, καὶ ἐδασίλευσεν ἔτη ιδ' Euseb. apud Sync. p. 75, B.								
k Ῥωμύλος πρῶτος ἐκ τοῦ δήμου ἐστράτευσεν ἄνδρας, συγκλητικούς τε ρ' γέροντας ἐποίησε, καὶ πατρικίους ἐξ αὐτῶν ἐκάλεσε, ναοὺς τε καὶ τεῖχῃ ἐν Ῥώμῃ ψυκοδόμησε. Sync. p. 193, B.								
l 'Αθηναίων λγ' ἐδασίλευσεν Κλεόδικος ἔτη ι'. Idem p. 211, D.								
m Λυδῶν γ' ἐδασίλευσε Μίλης ἔτη ιδ'. Idem p. 239, D.								
n Τῷ ιθ' ἔτει τῆς βασιλείας Ἐζεχίου ἀνέβη Σεναχηρείμ βασιλεὺς Ἀσσυρίων ἐπὶ τὰς πόλεις τῆς Ἰουδαίας τὰς ὀχυράς, καὶ ἔλαβεν αὐτάς. Τότε ἄγγελος Κυρίου νυκτὸς διέφθειρε παραδόξως ῥπε' χιλιάδας ἀνδρῶν τῆς τῶν Ἀσσυρίων παρεμβολῆς. Καὶ Σεναχηρείμ σὺν τοῖς ὑπολοίτοις ἀνέζηυξεν ἀδόξως εἰς τὴν Ἀσσυρίαν, ἀκηχοῦς ἐτι ὁ τῶν Αἰθιοπῶν βασιλεὺς Θωρακὰ ἐρχεται πολεμῆσθαι αὐτόν. Idem p. 200, 201, et Chron. pasch. p. 115, 116.								

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. ATHEN. ROM. ÆGYPT.

	Abr.	Jud. Eze- chias	Meles	Perdic- cas	Clidi- cus	Romu- lus	xxv dyn. Saba- con
	1291	16	3	10	8	27	10
14	1292	17	4	11	9	28	11
	1293	18	5	12	10	29	12

R. XXX.

a XXIV. HIPPO- b II. SEBICHUS an. xii.
NES annis x.

Catana in Sicilia con- dita.	1294	19	6	13	1	30	1	Messena a Lacedæmo- niis capitur.
	1295	20	7	14	2	31	2	
	1296	21	8	15	3	32	3	
	1297	22	9	16	4	33	4	
Bellum, quod in Thy- rea inter Lacedæmonios et Argivos gestum est, hoc tempore fuit.	1298	23	10	17	5	34	5	
	1299	24	11	18	6	35	6	
d In Sicilia Chersone- sus condita est.	1300	25	12	19	7	36	7	Secundum quosdam Ro- mulus descripsit in decem menses annum prius sine aliqua supputatione con- fusum.
	1301	26	1	20	8	37	8	
	1302	27	2	21	9	38	9	

c IV CANDAULES annis xvii.

Romulus apud paludem Capreæ nusquam comparuit : et suadente Jullo [al. Lucio] Proculo, Quirini nomine apud suos consecratus est. Mortuo Romulo, per quinos dies senatores rempublicam rexerunt ; atque ita unus annus expletus : quod tempus interregnum appellatum est.

e II. NUMA POMPILIUS annis xli.

1303	28	3	22	10	1	10
------	----	---	----	----	---	----

Numa Pompilius nullum cum finitimis bellum gessit. Hic duos menses anno addidit, Januarium et Februarium, cum ante hoc decem tantum menses apud Romanos fuissent, adeo ut ultimus December diceretur. Capitoliū quoque a fundamentis ædificavit, et congiarium dedit asses ligneos, et scorteos [al. corticeos].

f XXXV. LEOCRATES.
annis x.

R. XL.

17	1304	29	4	23	1	2	11
----	------	----	---	----	---	---	----

g XX. MANASSES annis lv.

h Manasses impius E-
saiam interfecit, statuam-
que suam [gr. Jovis] po-
suit quinque facies ha-
bentem.

1305	1	5	24	2	3	12
------	---	---	----	---	---	----

i III. TARACUS annis xx.

Hic ab Æthiopia duxit exercitum, atque Sebiconem occidit, ipseque regnavit Ægyptiorum [al. Taracus, Sebico interfecto, Ægyptiis regnavit].

	1306	2	6	25	3	4	1
18	1307	3	7	26	4	5	2
	1308	4	8	27	5	6	3

Croton, et Parion, et Sybaris conditæ civitates.

a 'Αθηναίων λδ' ἐβασίλευσεν Ἰππομένης ἔτη ι'.
Sync. p. 211, D.

b Αἰγυπτίων β' Σεύηχος ἔτη ιθ'. Euseb. apud
Sync. p. 75, B.

c Λυδῶν δ' ἐβασίλευσε Κανδαύλης ἔτη ιζ'. Sync.
p. 259, D.

d Ἐν Σιχαλίᾳ Χερρόνησος ἐκτίσθη. Idem p. 212, C.

e Νοῦμας μετὰ Ῥωμύλον βασιλεύσας Ῥώμης· ὁ
αὐτὸς τὸ Καπετώλιον ἐκ θεμελίων ψαροδόμησεν· ὁ αὐ-
τὸς τῇ ἐνιαυτῷ δύο μῆνας προσέθηκεν, τὸν τε Ια-
νουάριον καὶ φεβρουάριον, δεκαμηνιαίου τοῦ ἐνιαυτοῦ

πρὸ τούτου χρηματίζοντος· ὁ αὐτὸς κογγιάριον ἔδω-
κεν, ἀσσάρια ξύλινα καὶ σκύτινα καὶ ὀστράκινα.
Idem p. 211, B, et Chron. pasch. p. 117, C.

f 'Αθηναίων λε' ἐβασίλευσεν Ἀεωκράτης ἔτη ι'.
Idem p. 212, A.

g. Τοῦ Ἰούδα κ' ἐβασίλευσεν Μανασσῆς ἔτη νε'.
Idem p. 213, D.

h Οὗτος ἐν οἴκῳ Κυρίου Διὸς ἀγαλμα τετραπρῶσ-
πον ἔστησεν. Idem p. 214, A.

i Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Ταραχὸς ἔτη κ'. Euseb.
apud Sync. p. 75, B.

OLYMP.	HEBR.	LYD.	MACED.	ATH.	MED.	ROM.	ÆGYPT.
	Abr. Jud. Ma- nasses	Can- daule	Per- diccas	Leocra- tes	Dejo- ces	Numa Pom- pilius Tara- cus	xxv dyn.
a 1. DEJOCES primus Medis imperat an. LIV.							
1509	5	9	28	6	1	7	4
Dejoces Ecbatanam condidit civitatem.							

II, qui Parthenii vocabantur, Tarentum condiderunt. Tunc et Corinthii Corcyram.

Nicomedia condita,
quæ prius Astacus vo-
cabatur (1).

1510	6	10	29	7	2	8	5
1511	7	11	30	8	3	9	6
1512	8	12	31	9	4	10	7
1513	9	13	32	10	5	11	8

R. L:

b XXXVI. APSANDER annis x.

1514	10	14	33	1	6	12	9
1515	11	15	34	2	7	13	10
1516	12	16	35	3	8	14	11
1517	13	17	36	4	9	15	12

c V. GYGES annis xxxvi.

1518	14	1	37	5	10	16	13
1519	15	2	38	6	11	17	14
1520	16	3	39	7	12	18	15
1521	17	4	40	8	13	19	16
1522	18	5	41	9	14	20	17
1523	19	6	42	10	15	21	18

Midæ, cum apud
Phrygas regnaret,
sanguine tauri potio
extinctus est.

d XXXVII. ERYXIAS an. x.

R. LX.

Glaucus Chius pri-
mus ferri inter se glu-
tinum excogitavit.

1524	20	7	43	1	16	22	19
1525	21	8	44	2	17	23	20

e xxvi dynastia
I. AMERES Æthiops
an. xii.

In Sicilia Gela ci-
vitas, in Pamphylia
Phaselis civitas con-
dita est.

1526	22	9	45	3	18	24	1
1527	23	10	46	4	19	25	2
1528	24	11	47	5	20	26	3
1529	25	12	48	6	21	27	4
1530	26	13	49	7	22	28	5
1531	27	14	50	8	23	29	6
1532	28	15	51	9	24	30	7

Hipponax notissi-
mus redditur philo-
sophus.

f V. ARGÆUS annis xxxviii.

1533	29	16	1	10	25	31	8
------	----	----	---	----	----	----	---

g Athenis annui principes constituti sunt, cessantibus regibus; novemque principes ex nobilibus urbis electi Atheniensibus præfuerunt [al. rempublicam agentes].

a Μήδων ἐδασίλευσε Διοκλῆς ἔτη νδ'. *Sync. p. 198, A.*

Ἀμμερις Αἰθίοψ ἔτη ιθ'. *Euseb. apud Sync. p. 76, B.*

b Ἀθηναίων λς' ἐδασίλευσεν Ἀψάνδρος ἔτη ι'. *Idem p. 212, A.*

f Μακεδόνων ε' ἐβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη λη'. *Sync. p. 213, A.*

c Λυδῶν ε' ἐδασίλευσε Γύγης ἔτη λς'. *Idem p. 239, D.*

g Οἱ Ἀθηναίων βασιλεῖς ἐπαύσαντο. Μετὰ τούτους ἄρχοντες ἐνιαύσιοι εὐρέθησαν ἐξ εὐπατρίδων ἐννεά τε ἀρχόντων Ἀθήνησιν ἀρχὴ κατεστάθη. *Idem p. 212, A, B.*

d Ἀθηναίων λς' ἐδασίλευσεν Ἐρυξίας ἔτη ι'. *Idem p. 212, A.*

e Ἐκτὴ καὶ εἰκοστὴ δυναστεία Σαίτων βασιλέων θ'.

(1) Imo Astacus condita, quæ postea Nicomedia dicta est. Sic enim *Chron. pasch. p. 174 A.* Νικομήδης Ἀστάκειαν ἐπικτίσας Νικομήδειαν ὠνόμασεν.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

Abr. Jud. Gyges. Ar- Dejo- Numa xxvi.
Manas- gæus ces Pom- dyn.
ses pilius Ame-
res

R. LXX.

	1334	30	17	2	26	32	9
	1335	31	18	3	27	33	10
25	1336	32	19	4	28	34	11
	1337	33	20	5	29	35	12

a II. STEPHINATIS annis vii.

	1338	34	21	6	30	36	1
	1339	35	22	7	31	37	2
26	1340	36	23	8	32	38	3
	1341	37	24	9	33	39	4
	1342	38	25	10	34	40	5
	1343	39	26	11	35	41	6

b Cyzicus civitas con-
dita est.
Locri in Italia civitas
condita.

Chalcedon condita ci-
vitas in Bithynia.

c III. TULLUS SILVIUS
annis xxxii.

R. LXXX. 27, 1344 40 27 12 36 1 7

Tullus Hostilius primus regum Romanorum purpura et fascibus sceptroque aureo usus est : ac deinde cum sua domo fulmine conflagravit. Ipse post longam pacem bella reparavit : Albanos, Veientes, Fidenates vicit : et adjecto monte Caelio Urbem valli ambitu ampliavit.

d III. NECHEPSUS
annis vi.

	1345	41	28	13	37	2	1
	1346	42	29	14	38	3	2
	1347	43	30	15	39	4	3
28	1348	44	31	16	40	5	4
	1349	45	32	17	41	6	5
	1350	46	33	18	42	7	6

Post Caras mare obtinuerunt Lesbii annis Lxviii
[al. Lxix].

Nechepsus magicæ ar-
tis peritus, cujus scripta
medicinalia feruntur.

e Nudorum exercitatio
IV. NE-prinum acta in Lacedæ-
CHAUS mone. Al. : Dies festus,
an. viii. qui dicitur gymnopæ-
dia (1).

g Archilochus, et Si-
monides, et Aristoxenus
musicus, illustres habentur.

29	1351	47	34	19	43	8	1
	1352	48	35	20	44	9	2
	1353	49	36	21	45	10	3

h Sibylla, quæ et Hero-
phila, in Samo insignis
habetur.

i VI. ARDYS annis xxxviii.

R. XC.

	1354	50	1	22	46	11	4
	1355	51	2	23	47	12	5
30	1356	52	3	24	48	13	6
	1357	53	4	25	49	14	7
	1358	54	5	26	50	15	8

k Zaleucus legum lator
apud Locros crebro ser-
mone celebratur.

Byzantium condita.

l Alcæon clarus habetur, et Lesches Lesbii, qui parvam Iliada scripsit.

m Cypselus in Corintho tyrannidem exercuit annis xxviii.

a Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσε Στεφινάτης ἔτη ζ'. *Euseb. apud Sync. p. 76, B.*

b Κύζικος ἐκτίσθη. *Sync. p. 213.*

c Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Τοῦλλος Ὀστίλιος ἔτη λβ'. Οὗτος καὶ Σίλβιος παρὰ τισι λέγεται· τοῦτόν φασι πρῶτον περιβαλέσθαι πορφύραν ἐν βασιλεύσει Ῥωμαίων, καὶ ῥάβδον κατασχεῖν· οὗτος τῆς οἰκίας αὐτῷ καταπλεχθείσης σκηπτῷ συγκαυθεὶς τελευτᾷ. *Idem p. 211, B.*

d Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Νεχεψῶς ἔτη ς'. *Euseb. apud Sync. p. 76, B.*

e Γυμνὴ παιδεία πρῶτον ἐν Ἀλακδαίμονι ἤχθη. *Sync. p. 113, A.*

f Αἰγυπτίων δ' ἐβασίλευσε Νεχαῶ ἔτη η'. *Ibidem.*

g Ἀρχιλόχος καὶ Σιμωνίδης ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*

h Σιβύλλα Σαμία, ἡ καὶ Ἡροφίλα, ἐγνωρίζετο. *Idem p. 213, A.*

i Λυδῶν ς' ἐβασίλευσεν Ἀρδυσος ἔτη λη'. *Idem p. 239, D.*

k Ζάλευκος ὁ νομοθέτης Λοκρῶν ἤκμαζεν. *Idem p. 213, B.*

l Λέσχης Λέσβιος, ὁ τὴν μικρὰν Ἰλιάδα ποιήσας, καὶ Ἀλκαμείων ἤκμαζεν. *Idem p. 213, B.*

m Κύψελος Κορίνθου ἐτυράννησεν ἔτη κη'. *Idem p. 213, R.*

(1) Reprehenditur a criticis Hieronymus quod pro γυμνὴ παιδεία legerit γυμνοποδεία, et scripserit μυδιάλια pro nudorum exercitatio.

OLYMP. HEBR. LTD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

Abr. Jud. Ardys Ar- Dejo- Tullus xxvi
Manas- ges ces Sil- dyn.
ses vus Psam-
meti-
chus

a V. PSAMMETICHUS annis XLIV

1359 55 6 27 51 16 1

b XXI. AMOSUS annis XII.

Amos [seu Amon] secundum LXX Seniorum interpretationem XII annis regnavit : secundum Hebræos annis duobus. Hujus initio Tullus Hostilius Romæ septimum decimum imperii sui gerebat annum.

31 1360 1 7 28 52 17 2 c Istrus civitas condita
1361 2 8 29 53 18 3 in Ponto.
1362 3 9 30 54 19 4 d Acanthus condita, et
Stagira [al. et Agira in
Asia].

e II. PHRAORTES
annis XXIV.In Sicilia Selinus con-
dita civitas.

R. C.

g Phalaris apud Agri-
gentinos tyrannidem exer-
cet.

32 1363 4 10 31 1 20 5
1364 5 11 32 2 21 6
1365 6 12 33 3 22 7
1366 7 13 34 4 23 8
1367 8 14 35 5 24 9
33 1368 9 15 36 6 25 10
1369 10 16 37 7 26 11
1370 11 17 38 8 27 12

h Terpander musicus
insignis habetur.

i VI. PHILIPPUS annis XXXVIII.

1371 12 18 1 9 28 13

k XXII. JOSIAS annis XXXI.

34 1372 1 19 2 10 29 14
1373 2 20 3 11 30 15
1374 3 21 4 12 31 16
1375 4 22 5 13 32 17

R. CX.

l Hebræorum pontifex
maximus Helcias insignis
habetur.m IV. ANCUS MAR-
CIUS annis XXIII.

35 1376 5 23 6 14 1 18

Ancus Marcius, Numæ ex filia nepos, Aventinum montem et Janiculum Urbi addidit : et supra mare sextodecimo ab Urbe milliario Ostiam condidit civitatem. Ad extremum morbo periit.

1377 6 24 7 15 2 19

* n Thales Milesius, Examii filius, primus physicus philosophus agnoscitur : quem aiunt vixisse usque ad quinquagesimam octavam olympiadem.

a Αἰγυπτίων ε' ἐβασίλευσε Ψαμμήτιχος ἔτη μδ'.
Fuseb. apud Sync. p. 76, B.

b Τοῦ Ἰούδα κα' ἐβασίλευσεν Ἀμὼς ἔτη β'· Εὐ-
σέβιος ιδ' ἔτη λέγει βασιλεῦσαι κατὰ τοὺς Ο'· ψευδε-
ται δέ. Sync. p. 214, B-C.

c Ἐν Πόντῳ πόλις Ἰστορος ἐκτίσθη. Ibidem.
d Ἀκανθοὺ καὶ Στάγειρα ἐν Ἑλλάδι ἐκτίσθησαν.
Idem p. 213, B.

e Μήδων β' ἐβασίλευσεν Ἀφραάρτης ἔτη χδ'. Idem
p. 212, D.

f Λάμψακος καὶ Ἀδδῆρα ἐκτίσθησαν. Ibidem.

g Φάλαρις Ἀκραγαντίνων ἐτυράννησεν. Idem p.

215, B.

h Τέρπανδρος μουσικὸς ἐγνωρίζετο. Ibidem.

i Μακεδόνων ζ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη λη'.
Idem p. 258, D.

k Τοῦ Ἰούδα χδ' ἐβασίλευσεν Ἰωσίας (ἔτη λα').
Idem p. 214, C.

l Χελκίας ὁ ἀρχιερεὺς ἱεράτευσεν. Idem p. 214, C.
m Ῥωμαίων ἐβασίλευσεν Ἀγκος Μάρκιος ἔτη κγ'.

Idem p. 237, B.

n Θαλῆς Ἐξαμύου Μιλήσιος πρῶτος φυσικὸς φιλό-
σοφος ἐγνωρίζετο· λέγεται ζῆσαι ὑπὲρ τὰ ἑκατὸν
ἔτη. Idem p. 213, C, et Chron. pasch. p. 143, C.

OLYMP. HEBR. LTD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

Abra- Jud. Sadyat- Phi- Cyaxa-Tarqui- xxvi
hamus. Josias tes lippus res nius dyn.
Priscus Psam-
metichus

1402 31 11 32 16 4 44

a Josias rex Judæorum cum Nechaone Ægyptiorum rege congressus occiditur. Ac mihi miraculum sublimi quomodo in præsens tempus sibi uterque convenerit, maxime cum Scriptura divina hunc eundem Pharaonem Nechaonem appellet.

b XXIII. JOACHASUS mensibus III.

d XXIV. ELIACHIMUS qui et Joachimus
an. XII.

c VI. NECHAO secundus, qui et Nechepsus,
an. VI.

R. CXL. 42

1403 1 12 33 17 5 1
1404 2 13 34 18 6 2
1405 3 14 35 19 7 3
1406 4 15 36 20 8 4

e Arion Methymnæus clarus habetur, qui a delphino in portum Tænarum dicitur transportatus.

/ VII. ALYATTES annis XLIX.

43 1407 5 1 37 21 9 5
1408 6 2 38 22 10 6

Stesichorus poeta clarus habetur.

Panætius primus in Sicilia arripuit tyrannidem.

g VII. AEROPUS
annis XXVI.

h VII. PSAMMUTHES
alter, qui et Psammetichus, an. XVII.

1409 7 3 1 23 11 1
1410 8 4 2 24 12 2

Pittacus Mitylenæus, qui de septem sapientibus fuit, cum Phrynone Atheniensi Olympionice congressus cum interficit.

44 1411 9 5 3 25 13 3
1412 10 6 4 26 14 4

Anno tertio [Arm. decimo] Joachim Nabuchodonosor rex Babylonis Judæam capit : et in ditionem suam redactis plurimis Judæorum, cum etiam partem vasorum templi invasisset, et tributarium secisset Joachim, victor ad patriam revertitur.

i Alcman [*at.* Alcmaeon], ut quibusdam videtur, agnoscitur.

R. CL.

1413 11 7 5 27 15 5
1414 12 8 6 28 16 6

k XXV. JOACHIMUS, idemque Jechonias, mensibus III. Hunc Joachim rex Babylonius captum secum pertrahit, secundo veniens ad Judæam. Hic annus per diversos impletur.

l Tertio regnantis Jechoniæ mense superveniens Nabuchodonosor Babyloniorum rex eundem magnamque populi ejus partem in servitutem redegit.

m XXVI. SEDECIAS annis XI.

Et hunc rex Babylonius captum duxit, oculosque ejus eruit.

1415 1 9 7 29 17 7

a Ἰωσίας βασιλεὺς Ἰουδα συμβαλὼν Νεχαῶ, τῷ καὶ Νεχεψῶ, ἀναίρεται ὑπ' αὐτοῦ. Καὶ μοι θαυμάζειν ἔπεισι, πῶς συνέδραμον οἱ χρόνοι, κατὰ τὸν προκείμενον κανόνα, ὡς ἀντιπρόσωπον τοῦ Ἰωσίου τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα Νεχαῶ, ὃν καὶ ἡ θεία Γραφή Φαραῶ ὀνομάζει. *Chron. pasch.* p. 121, A.

b Ἰωάχαζ μῆνας γ'. *Ibidem.*

c Αἰγυπτίων ζ' Νεχαῶ δεῦτερος ἔτη ζ'. Οὗτος εἶπεν τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ Ἰωαχὰς τὸν βασιλέα αἰχμάλωτον εἰς Αἰγύπτου ἀπήγαγεν. *Euseb. apud Sync.* p. 76, C.

d Ἐλιακὲμ ἔτη ιθ'. *Sync.* p. 217, A.

e Ἀρίων ἐγνωρίζετο Μηθυμναῖος· οὗτος ἐπὶ δελφίνος εἰς Ταίναρον διεσώθη. *Idem* p. 213, D.

f Λυδῶν ἑδασίλευσεν ἡ 'Αλυάτης ἔτη μθ'. *Sync.* p. 239, D.

g Μακεδόνων ζ' ἑδασίλευσεν Ἀερόπας ἔτη κγ'. *Idem* p. 238, D.

h Αἰγυπτίων ἑδασίλευσε Ψαμμούθις ἕτερος, ὁ καὶ Ψαμμήτιχος, ἔτη ιζ'. *Euseb. apud Sync.* p. 76, C.

i Ἀλκμάν κατὰ τινὰς ἐγνωρίζετο. *Sync.* p. 213, D.

k Τοῦ Ἰουδα ιθ' ἑδασίλευσεν Ἰεχονίας, ὁ καὶ Ἰωακὲμ, μῆνας τρεῖς. *Idem* p. 219, B.

l Τοῦτου τῷ τρίτῳ ἔτει (μηνί) γέγονεν ἡ πρώτη μετοικασία ὑπὸ Ναβουχοδονόσωρ μεταστῆσαντος αὐτὸν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ ἰ' χιλιᾶδας ἀνδρῶν. *Ibidem*, C.

m Τοῦ Ἰουδα κ' ἑδασίλευσεν Σεδεκίας ἔτη ια'. *Ibidem*, B.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

Abrahamus Sedechias Jud. Alyat-Aeropus Cya- Tarqui- xxvi.
xares nius dyn.
Priscus Psam-
muthes

^a In Babylonia Daniel, Ananias, Azarias, Misael, clari habentur. 45 1416 2 10 8 30 18 8
1417 3 11 9 31 19 9
^b Camarina urbs condita. 1418 4 12 10 32 20 10 Perinthus condita.

c IV. ASTYAGES
annis xxxviii.

^d Prophetabant Hieremias et Baruch. 46 1419 5 13 11 1 21 11
1420 6 14 12 2 22 12
1421 7 15 13 3 23 13 Sappho mulier philoso-
1422 8 16 14 4 24 14 pha, et Alcæus poeta,
Massilia condita. 1423 9 17 15 5 25 15 clari habentur.
R. CLX. 47 1424 10 18 16 6 26 16 Epimenides Athenas
emundavit [al. subvertit].
1425 11 19 17 7 27 17
^e Solon, Draconis legi-
Judæa gens capitur. / CAPTIVITATIS, templique inflammati, anni LXX. g VIII. VAPH- bus antiquatis, extra eas,
RES annis quæ ad sanguinem perti-
xxv. nebant, nova genti, cui
1426 1 20 18 8 28 1 præerat, jura constituit.

^a Hebræorum captivitas, et exterminium templi, quod fuit in Hierusalem, annis LXX, qui supputantur usque in secundum annum Darii.

Nabuchodonosor rex Chaldæorum, Hierosolymis captis, templum incendit, quod ab initio ædificationis sæ manserat annis cccclxii. Sententiæ autem nostræ etiam Clemens congruit in primo Stromate, xlvii olympiade captivitatem Judæorum factam esse contestans, regnante apud Ægyptios Vaphre, apud Athenas Puzenippo [Gr. et Arm. Philippo] : et supputari LXX annos desolationis templi, usque ad secundum annum Darii. Captis Hierosolymis ab Assyriis, ad Vaphrem regem Ægypti Judæorum reliqui transfugerunt. Hujus Vaphris Hieremias quoque propheta meminit. Sedeciam excæcavit Nabuchodonosor, captivumque abduxit : templum autem incendit Nabuzardanes quinto post mense

1427 2 21 19 9 29 2

ⁱ His temporibus certantibus in agone de voce *tragos*, id est *hircus*, in præmio dabatur. Unde *tragædos* nuncupatos, quia Græce *hircus* *τράγος* dicitur.

48 1428 3 22 20 10 30 3
1429 4 23 21 11 31 4
k Corinthiorum monarchia destructa est. 1430 5 24 22 12 32 5

^a Ἐν Βαβυλῶνι Δανιήλ, Ἰεζεκιήλ, προεφῆτεον (καὶ) οἱ τρεῖς παῖδες ἐγνωρίζοντο. *Sync. p. 230, B.*

^b Καμαρίνα πόλις ἐκτίσθη. *Idem p. 238, D.*

^c Μήδων δ' ἐδασίλευσεν Ἀστυάγης ἔτη λη'. *Idem p. 231, B.*

^d Ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας προεφῆτεον Ἰερεμίας καὶ Βαρούχ. *Chron. pasch. p. 139, D.*

^e Σόλων τοῦ Δράκοντος τοὺς νόμους ἤθετε. *Ce-dæmus, p. 82, D.*

^f Ἰουδαίων αἰχμαλωσίας καὶ ἀφανισμοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις νεῶν (ἔτη ο'). *Chron. pasch. p. 136, D.*

^g Αἰγυπτίων ἡ' ἐδασίλευσεν Οὐαφρὶς ἔτη κε', ὧς προσέφυγον ἀλούσης ὑπὸ Ἀσσυρίων τῆς Ἱερουσαλήμ οἱ τῶν Ἰουδαίων ὑπόλοιποι. *Euseb. apud Sync. p. 76, C.*

^h Πρώτον ἔτος ἀρχῆς ἀφανισμοῦ τοῦ νεῶ καὶ εἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, πλὴν ὀλίγων, οἱ καὶ εἰς Αἰγύπτου καταβήσαν πρὸς Οὐαφρὴν βασι-
λέα Αἰγύπτου, μετὰ τὰς εἰς αὐτοὺς γενομένας μερι-

κὰς αἰχμαλωσίας, καθ' ἣν ὁ τῶν Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβουχοδονόσωρ ἐπαύσατο πολιορκήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν Σεδεκίαν ἐκτυφλώσας αἰχμάλωτον ἔλαβεν. Ναβουζάρδαν δὲ ἀρχιμάγειρος μηνὶ πέμπτῳ, δεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τὸν τε νεῶ πυρπολεῖ διαρκέσαντα ἀπὸ πρώτης οἰκοδομῆς Σολομῶνος ἔτεσι υμθ'. Συνάδει δὲ ἡμῖν ὁ Κλήμης καὶ αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ Στρώματι φάσκων, ἐπὶ τῆς μζ' ὀλυμπιάδος τὴν εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίαν τοῦ Ἰουδαίων λαοῦ γενέσθαι, βασιλεύοντος μὲν Αἰγυπτίων Οὐαφροῦ, ἀρχοντος δὲ Ἀθήνησι Φιλίππου· συνάγεσθαι τε τὰ σ' ἔτη τῆς ἐρημίας τοῦ τόπου ἐπὶ τὸ δεύτερον ἔτος Δαρείου τοῦ Ὑστάτου. *Chron. pasch. p. 136, 137, sed per-
turbata atque interpolata.*

ⁱ Τοῖς ἀγωνιζομένοις παρ' Ἑλλήσι τράγος ἐδίδото, ἀφ' οὗ τραγικοὶ ἐκλήθησαν. *Sync. p. 239, A.*

^k Ἡ τῶν Κορινθίων κατελύθη μοναρχία κατὰ τοὺς τοὺς χρόνους. *Idem p. 238, D.*

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. MED. ROM. ÆGYPT.

Adra- Cap- Alyat- Aero- Asty- Tarqui- xxvi
hamus vitas tes pus ages nius dyn.
Vaph-
res

49 1431 6 25 25 13 53 6
1452 7 26 24 14 34 7 *a* Solis facta defectio,
1453 8 27 25 15 35 8 cum futuram eam Thales
1434 9 28 26 16 36 9 ante dixisset.

R. CLXX.

c VIII. ALCETAS annis xxix.

b In Babylone pro-
phetabant Daniel et Eze-
chiel.

1435 10 29 1 17 37 40 Alyattes et Astyages
dimicaverunt.

d VI. SERVIUS TULLIUS
annis xxxiv.

50 1436 11 30 2 18 1 11 *e* Isthmia post Melicer-
1437 12 31 3 19 2 12 tem, et Pythia, primum
1438 13 32 4 20 3 13 acta.
1439 14 33 5 21 4 14 *f* Hoc tempore septem
51 1440 15 34 6 22 5 15 sapientes appellati.
1441 16 35 7 23 6 16 *g* Alyattes et Astyages
1442 17 36 8 24 7 17 dimicaverunt primo pro-
1443 18 37 9 25 8 18 lio.

h Duodecimo loco ma-
ris imperium tenuerunt
Phocenses annis XLIV.

Servius ancillæ, sed nobilis, captivæ filius tres montes Urbi addidit, Quirinalem, Esquilinum, Viminalem : fossas circum muros duxit : censum Romanorum civium primus instituit : et ad extremum Tarquini Superbi generi sui, superioris regis filii, scelere occisus est, qui ei successit.

i Anaximander Milesius physicus agnoscitur philosophus.

k Agon Nemeacus primum ab Argivis actus post eum, qui sub Archemoro fuerat.

R. CLXXX. 52 1444 19 38 10 26 9 19
1445 20 39 11 27 10 20

l Mortuo Nabuchodonosor Babyloniorum rege, filius suus suscepit imperium Evimerodach, cui successit frater ejus Baltasar, cui Daniel eam scripturam, quæ in pariete apparuerat, interpretatus est, significantem imperium Chaldæorum in Medos et Persas transferendum. Hoc tempore liber Daniel scribitur.

Astyages contra Lydos 1446 21 40 12 28 11 21 *m* Phalaris tyrannidem
pugnat. 1447 22 41 13 29 12 22 exercet annis xvi.

53 1448 23 42 14 30 13 23 *n* Abaris de Scythia ve-
1449 24 43 15 31 14 24 nit in Græciam.
1450 25 44 16 32 15 25 *o* Eugamon-Cyrenæus,
qui Telegoniam fecit,

p IX. AMOSIS agnoscitur.
an. XLII.

Amosis iste ex septem magis unus fuit, quos nobiles Ægyptii fuisse dicunt.

54 1451 26 45 17 33 16 1
1452 27 46 18 34 17 2

q Agon gymnicus, quem Panathenæon vocant, actus apud Athenienses tunc primum.

a Θαλῆς Μιλήσιος ἐκλείψιν ἡλίου σύμπασαν προεί-
πεν. *Sync.* p. 239, B.

b Προεφήτευσον ἐν Βαβυλῶνι Ἐζεκιὴλ καὶ Δανιήλ.
Chron. pasch. p. 130, B, C.

c Μακεδόνων ἡ ἐδασίλευσεν Ἀλκετᾶς ἔτη xθ'.
Sync. p. 238, D.

d Ῥωμαίων γ' ἐδασίλευσεν Σερούτος ὁ καὶ Τοῦλλος
ἔτη λδ'. *Idem* p. 237, B.

e Ἴσθμια καὶ Πύθια πρώτως ἤχθη μετὰ Μελικέρ-
την. *Idem* p. 239, A.

f Οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ὀνομάσθησαν. *Ibidem.*

g Ἀστυάγης Λυδοῦς κατεπολέμει. *Ibidem.*

h Ἰδ' Φωκαεῖς ἐολασσοκράτησαν ἔτη μδ'. *Ibidem.*

i Ἀναξίμανδρος Μιλήσιος φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνω-
ρίζετο. *Ibidem*, A.

k Νέμεα πρώτον ἤχθη ἀγὼν ὑπ' Ἀργείων μετὰ
τὸν ἐπ' Ἀρχεμόρω. *Ibidem*, A.

l Μετὰ Ναβουχοδονόσωρ διεδέξατο τὴν Χαλδαίων
ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εὐειλάδ-Μαρδοᾶχ ἔτη ζ'. Μετὰ
Εὐειλάδ-Μαρδοᾶχ, βασιλεῦσι Χαλδαίων ὁ ἀδελφὸς αὐ-
τοῦ Βαλτάσαρ. *Chron. pasch.* p. 138, A, B.

m Φάλαρις Ἀκραγαντίων ἐτυράννησεν. *Sync.*
p. 215, B.

n Ἀδάρης ἦλθεν ἐκ τῆς Σκυθίας εἰς Ἑλλάδα. *Idem*
p. 239, A.

o Εὐγάμων Κυρηναῖος, ὁ τὴν Τηλεγονίαν ποιήσας,
ἐγνωρίζετο. *Ibidem*, B.

p Αἰγυπτίων θ' ἐδασίλευσεν Ἀμωσις ἔτη μδ'. *Is-
seb. apud Sync.* p. 76, C.

q Ὁ τῶν Παναθηναίων ἀγὼν ἤχθη. *Sync*
p. 239, B.

OLYMP. HEBR. LYD. MACED. PERS. ROM. ÆGYPT.

Abra- Capti-Croesus Amyn- CyrusServius xxvi
hamus vitas tas Tullius dyn.
Amosis

58 1468 43 13 5 12 33 18
1469 44 14 6 13 34 19

a Thales moritur.

Tarquinius Superbus Servio socero occiso Romanum arripuit imperium : Volscos, Gabios, Veios, Suesam Pometiam subegit : et, cum oppugnaret Ardeam, causa Tarquinii junioris filii sui, qui Lucretiam corruerat, regno expulsus est. Idem Tarquinius Superbus excogitavit vincula, taureas, fustes, lautumnias, carceres, exsilia, metalla, compedes et catenas.

Templum Apollinis Delphici secunda vice incensum.

b VII. TARQUINIUS SUPERBUS an. xxxv.

1470 45 15 7 14 1 20

c Cyrus Sardes capit. Croesus a Cyro captus est, et Lydorum regnum destructum est, quod stetit annis ccxxxii.

OLYMP. HEBR. MACED. PERS. ROM. ÆGYPT.
Abra- Capti- Amyn- Cyrus Servius xxiv
hamus vitas tas Tullius dyn.
Amosis

59 1471 46 8 15 2 21
1472 47 9 16 3 22

d Theognis poeta clarus habetur.

Harpagus, qui apud Cyrum primi loci habebatur, adversum Ioniam dimicat.

R. CCX.

1473 48 10 17 4 23
1474 49 11 18 5 24
1475 50 12 19 6 25

e Pisistratus secunda vice Athenis regnat.

60 1476 51 13 20 7 26
1477 52 14 21 8 27

f Pherecydes historicus clarus habetur.

abyeus carminum scriptor agnoscitur.

1478 53 15 22 9 28
1479 54 16 23 10 29

1480 55 17 24 11 30
61 1481 56 18 25 12 31

g Simonides lyricus et Phocylides, et Xerophanes [al. Theophrastus] physicus scriptor tragœdiarum, clari habentur.

Anacreon lyricus poeta cognoscitur.

1482 57 19 26 13 32
1483 58 20 27 14 33

R. CCXX.

62 1484 59 21 28 15 34

A Apud Samum tyrannidem exercent tres fratres, Polycrates, Sylus et Pantagnostus.

i Pythagoras physicus 1485 60 22 29 16 35

philosophus claret. 1486 61 23 30 17 36

Decimo tertio loco mare obtinuerunt Samii.

Samii Dicæarchiam civitatem condiderunt, quam nunc Puteolos vocant.

A Tomyris regina Massagetarum Cyrum interfecit.

II. CAMBYSES annis viii.

1487 62 24 1 18 37

Cambysen aiunt ab

63 1488 63 25 2 19 38

Hebræis secundum

Hipparchus et Hippias Athenis tyrannidem exercent.

1489 64 26 3 20 39

Nabuchodonosor vocari : sub quo historia Judith, quæ Holophernem interfecit, scribitur.

1490 65 27 4 21 40

1491 66 28 5 22 41

64 1492 67 29 6 23 42

xxvii dynastia Persarum.

a Θάλης απέθανεν. Chron. pasch. p. 143, B.

b Ῥωμαίων ἐδασίλευσεν Ταρκύνιος Σούπερβος ἔτη κα'. Sync. p. 237, B.

c Κροῖσος κατὰ Κύρου στρατεύσας ἦλθω σὺν τῇ Λυδῶν βασιλείᾳ διαρκεσάσῃ ἔτη σλδ'. Idem p. 240, A.

d Θεόγνης ποιητὴς ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 134, D.

e Πεισίστρατος Ἀθηναίων τὸ δεύτερον ἐδασίλευσεν. Sync. p. 238, B.

f Φερεκύδης ἱστορικὸς ἐγνωρίζετο Πυθαγόρου διδάσκαλος. Ibidem.

g Σιμωνίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. Φωκυλίδης καὶ

Ξενοφάνης φυσικὸς τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζοντο. Ibidem.

h Σάμου τύραννοι Πολυκράτης καὶ Σύλλος καὶ Παντάγνωστος. Ibidem, A.

i Πυθαγόρας φυσικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 143, A.

k Τόμυρις γυνὴ, Μασσαγετῶν βασίλισσα, Κῦρον ἀνέκλε. Chron. pasch. p. 144, A.

l Περσῶν β' ἐδασίλευσε Καμβύσης ἔτη η'. Καμβύσιν φασὶν παρ' Ἑβραίοις δεύτερον Ναβουχοδονόσωρ καλεῖσθαι, ἐφ' οὗ τὴν κατὰ Ἰουδαίαν ἱστορίαν λέγουσιν γεγενῆσθαι. Ibidem, B.

OLYMP.	HEBR.	MACED.	PERS.	ROM.
	Abrahamus	Captivitas	Amyntas	Cambyses Tarquinius

a *Ægypti* xxvii dynastia Persarum (quippe Cambyses obtinuit *Ægyptum* in anno sexto [*al. v, al. vii.* regni sui] usque ad *Darium* filium *Xerxis* annis cxi.

1493 68 30 7 24

b Apud Hebræos pontifex maximus *Jesus* filius *Josedech*, et princeps gentis *Zorobabel* clari habentur. Prophetabant apud Hebræos novissimi *Aggæus*, *Zacharias* et *Malachias*.

R. CCXXX.

1494 69 31 8 25

c III. MAGI men- Post Cambysen duo
sibus vii. fratres Magi regnaverunt
mensibus vii : post quos
1 26 *Darius* filius *Hystaspis* an-
nis xxxvi.

1495 70 32

d IV. *DARIUS* annis xxxvi.

A Davide usque ad Lxx annum captivitas Judæorum, anni dlv. A Lxx captivitatis supputantur *Darii* regis Persarum anni xxiv, cujus regni anno x apud Romanos regii dominatus finis est factus.

65 1496 71 33 1 27

OLYMP. ABRAHAMUS MACED. PERS. ROM.

Amyntas Darius Tarquinius

1497 34 2 28

Olympias Lxv, in qua Persarum regis *Darii*, filii *Hystaspis*, fuit annus secundus. Ideo secundus annus describitur, quia annus in *Magorum* fratrum septem mensibus computatur.

1498 35 3 29

e *Harmodius* et *Aristogiton* *Hipparchum* Atheniensium tyrannum interfecerunt : et *Leæna* meretrix amica eorum, cum tormentis cogeretur ut socios proderet, linguam suam mordiculis amputavit.

1499 36 4 30

Templum Hierosolymis consummatur, prophetantibus apud Judæos *Aggæo* et *Zacharia*.

f Secundo anno *Darii* regis Persarum templum in Hierosolymis exstruitur a *Zorobabele*, consummatur. que opus anno quarto. Remissio quidem captivitatis Judæorum et venia templi ædificandi sub *Cyro* exordium habuit : consummatur vero templum sub *Dario* : quia vicinæ gentes assiduis incursibus ædificationem templi impediunt. *Clemens* quoque congruit in primo stromate ita scribens : « Et perseveravit captivitas annis septuaginta, usque ad secundum annum *Darii* filii *Hystaspis*, qui Persis, et Assyriis, et *Ægypto* regnavit : sub quo *Aggæus* et *Zacharias*, et unus ex duodecim, qui vocatur *Angelus*, prophetant : sacerdotio quoque functus est *Jesus* filius *Josedech*. » Hæc supradictus vir. Quod autem septuagesimus annus desolationis templi altero anno *Darii* fuerit expletus, domesticus testis est *Zacharias* propheta secundo anno *Darii* ita dicens : « Domine omnipotens, quousque misereberis Hierusalem, et civitatibus Juda, quas despexisti? Iste septuagesimus annus est. »

a Εικοστή ἑβδόμη δυναστεία Περσῶν βασιλέων ἦ. Καμβύσης ἔτει πέμπτῃ τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἐβασίλευσεν Αἰγύπτου ἔτη γ'. *Euseb. apud Sync. p. 76, C, D.*

b Ἰεράτευσεν Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ἰωσεδέχ, ἅμα Ζοροβάβελ. Ἄμα Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας καὶ ὁ ἐκ τῶν ἰδ' Ἀγγέλων προφητεύουσιν. *Chron. pasch. p. 144, 145.*

c Περσῶν τρίτοι ἐβασίλευσαν δύο ἀδελφοὶ Μέρδοιος καὶ Πατίζατης μήνας ζ'. *Idem p. 144, C.*

d Περσῶν τέταρτος ἐβασίλευσεν Δαρείος Ὑστάσπου ἔτη λς'. *Ibidem, D.*

e Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων ἀνέβλιν Ἰππάρχον τῖραννον· καθ' οὗς Λέαινα ἡ ἑταῖρα ὑπ' αὐτῶν ἐταξομένη κατεῖπε τὸς συνωμώτας, τὴν αὐτῆς ἀπέτρησε γλῶσσαν. *Sync. p. 238, B.*

f Κατὰ μὲν Κῦρον ἡ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Ἰουδαίων ἔθνος ἐλευθερία γίνεται, καὶ ἡ συγχώρησις

τῆς τοῦ ἱεροῦ οἰκοδομῆς· εἰς ἔργον δὲ χωρεῖ καὶ τελεοῦται ὁ ναὸς κατὰ τὸ ἔτος Δαρείου τοῦ Ὑστάσπου, τῶν περιόλων ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ τὴν οἰκοδομὴν ἐπισχόντων. Συνάδει δὲ τούτοις καὶ ὁ Κλήμης· ὁ ἐν τῷ πρώτῳ Στρώματι γράφων οὕτως· Καὶ ἔμεινεν ἡ αἰχμαλωσία ἔτη σ', καταλήξασα εἰς τὸ β' ἔτος Δαρείου υἱοῦ Ὑστάσπου Περσῶν καὶ Ἀσσυρίων καὶ Αἰγυπτίων γενομένου βασιλέως, ἐφ' οὗ Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, καὶ ὁ ἐκ τῶν ἰδ' Ἀγγέλων προφητεύουσι. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ. Περὶ δὲ μέχρι δευτέρου ἔτους Δαρείου τὸ σ' τῆς ἐρημίας τοῦ ἱεροῦ ἔτος παρτεῖναι, μάρτυς ἐγγύς ὁ προφήτης Ζαχαρίας· ἔτους δευτέρου Δαρείου εἰπὼν· « Κύριε παντοκράτωρ. ἕως τίνος οὐ μὴ ἐλεήσεις τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ τὰς πόλεις Ἰούδα, ἃς ὑπερίδεις; τοῦτο σ' ἔτος. » *Idem p. 144, 145.*

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Amyntas	Darius	Tarqui- nius
	66	1500	37	5	31
		1501	38	6	32
		1502	39	7	33
R. CCXL.	67	1503	40	8	34
		1504	41	9	35

a Decimo quarto loco maris imperium tenuerunt Lacedæmonii annis II.

b Romanorum reges a Romulo, septem usque ad Tarquinius Superbum, imperaverunt annis CCXL sive, ut quibusdam placet, CCXLIII [al. CCXLIV]. Inde apud eos dominatus regii finis est. Post exactos itaque reges primum consules a Bruto esse cœperunt : dein tribuni plebis ac dictatores : et rursus consules rem publicam obtinuerunt per annos ferme CCCCLXIV, usque ad Julium Cæsarem, qui primus singulare arripuit imperium olympiade CLXXXIII.

Pulsis Urbe regibus, vix usque ad xv lapidem Romani tenebant imperium.

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Amyntas	Darius	Consu- les
		1505	42	10	1
		1506	43	11	2
		1507	44	12	3
	68	1508	45	13	4
		1509	46	14	5
		1510	47	15	6
Valerius Bruti collega adeo pauper mortuus est, ut sumptu publico sepeliretur.	69	1511	48	16	7
		1512	49	17	8
		1513	50	18	9

c Decimo quinto loco mare obtinuerunt Naxii annis x.

Censu agitato, inventa sunt Romæ hominum cxx [al. cxv] millia.

d Nono anno post exactos reges nova Romæ dignitas est creata, dictatura scilicet, et magister equitum [al. militum], qui dictatori obsequeretur. Dictator primus Largius, magister equitum Spurius Cassius fuit.

e X. ALEXANDER an. XLIII.

	R. CCL.		1514	1	19	40	f Hellanicus historiographus, et Democritus philosophus, et Heraclitus, Σχοτεινός cognomento, id est tenebrosus, et Anaxagoras physicus clari habentur.
<i>g</i> Decimo sexto loco maris imperium tenuerunt Eretrien- ses an. xv.	70		1515	2	20	41	<i>i</i> Latini contra Romanos rebellant.
<i>h</i> Pythagoras philosophus moritur.			1516	3	21	42	<i>k</i> Romæ populus a patribus facta seditione discedit.
Volsci Coriolos perdiderunt.	74		1517	4	22	43	
Piræus mœnibus cingitur a Themistocle.			1518	5	23	44	
			1519	6	24	45	
			1520	7	25	46	
			1521	8	26	47	
			1522	9	27	48	
			1523	10	28	49	
			1524	11	29	50	
R. CCLX.	72		1525	12	30	51	

Marcus, qui Coriolos ceperat, interventu matris Veturiæ et uxoris Volumniæ ab oppugnatione Urbis removit exercitum.

Bellum, quod Marathone gestum est, et ea, quæ de Miltiade scribuntur, et Aristide, qui cognominabatur justus.

a Λακεδαιμόνιοι ιδ' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιβ'. *Idem* p. 238, C.

b Ἀπὸ Ῥωμύλλου ἐπὶ Ταρκύνιον βασιλεῖς Ῥωμαίων ζ' μεθ' οὓς λοιπὸν ὑπατοὶ ἀρξάμενοι ἀπὸ Κολλατίνου καὶ Βρούτου· εἶτα δῆμαρχοι καὶ δικτάτωρες· μεθ' οὓς πάλιν ὑπατοὶ, πάντες διεγένοντο ἕτεσι υἱδ' ἕως δ' οὗτος κοσμοκράτορος, καθ' ὃ Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐμονάρχησε πρῶτος. *Idem* p. 237, 238

c Νάξιοι ἐθαλασσοκράτησαν ιε', ἔτη ι'. *Idem* p. 247, B.

d Δικτάτωρ ἐν Ῥώμῃ πρῶτος κατεστάθη Ῥαῦφος Ἀάρκιος. *Idem* p. 248, C.

e Μακεδόνων ι' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτη μγ'.

Idem p. 247, B.

f Ἑλληνικὸς ἱστορικὸς, καὶ Δημόκριτος Ἀδερῆ-
της φυσικὸς φιλόσοφος, καὶ Ἡράκλειτος, ὁ Σχοτεινὸς
λεγόμενος, καὶ Ἀναξαγόρας φυσικὸς, ἡγεμῶν. *Idem*
p. 238, C.

g Ἐρετριεῖς ις' ἐθαλασσοκράτησαν ἔτη ιε'. *Idem*
p. 247, B, C.

h Πυθαγόρας ὁ φιλόσοφος τέθνηκεν. *Idem* p. 247, C.

i Λατῖνοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν. *Ibidem*.

k Ἐν Ῥώμῃ ὁ δῆμος ἀπέστη τῆς συγκλήτου. *Ibi-
dem*.

l Ὁ Περσικὸς ἐπείχετο ὑπὸ Θεμιστοκλέους *Ibi-
dem*.

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	MACED. Alexan- der	PERS. Darius	ROM. Consu- les	
<i>b</i> Panyasis poeta illustris habetur.		1526 1527	13 14	31 32	22 23	<i>a</i> Ægyptus recessit a Dario.
Trecenti nobiles familiæ Fabiæ viri a Veientibus cæsi.	73	1528 1529 1530	15 16 17	33 34 35	24 25 26	<i>c</i> Pindarus et Simonides lyri- ci poetæ insignes habentur. Gelo Syracusis regnat in Sicilia.
Cum in Algido monte Romani milites obsiderentur, a dictatore Quintio Cincinnato liberati sunt.						
<i>d</i> Mare obtinuerunt Æginetæ annis xx [at. xxv], usque ad transitum Xerxis.		1531	18	36	27	
			<i>e</i> V. XERXES Darii annis xxi.			
<i>g</i> Romæ virgo vestalis Pom- piliadeprehensa in stupro viva defossa est.	74	1532	19	1	28	<i>f</i> Xerxes Ægyptum capit. Aristides cum ignominia eji- citur.
<i>h</i> Chærilus et Phrynichus insigæ habentur.		1533	20	2	29	
R. CCLXX.						Xerxes pontem in Helles- pontiaci mari fecit.
<i>i</i> Diagoras agnoscitur, et sectatores ejus physici philo- sophi.	75	1534 1535 1536 1537	21 22 23 24	3 4 5 6	30 31 32 33	<i>j</i> Xerxes, cum Athenas ve- nisset, incendit urbem sub principe Calliade. Bellum, quod in Thermo- pylis gestum est, et apud Sa- laminam navale certamen.
Athenienses iterum Piræeum muro vallant.		1538 1539 1540 1541 1542 1543	25 26 27 28 29 30	7 8 9 10 11 12	34 35 36 37 38 39	<i>k</i> Bellum in Platæis factum et in Mycale pugna.
<i>m</i> Æschylus tragœdiarum scriptor agnoscitur.	76					
<i>n</i> Hieron post Gelonem Sy- racusis tyrannidem exercet.						
R. CCLXXX.	77	1544	31	13	40	<i>o</i> Pindarus musicus clarus habetur.
<i>p</i> Sophocles tragœdiarum scriptor primum ingenii sui opera publicavit.		1545 1546 1547	32 33 34	14 15 16	41 42 43	<i>q</i> Themistocles in Persas fugit. <i>r</i> Romæ sub hoc tempore virgo vestalis Sunia deprehen- sa in stupro viva defossa est.
	78	1548 1549	35 36	17 18	44 45	<i>s</i> Sophocles et Euripides clari habentur tragœdiarum poetæ. <i>t</i> Herodotus historiarum scriptor agnoscitur.

Zenxis præclarus pictor agnoscitur, ex cujus aliqui imaginibus, quas plurimas apud diversos invitatus fecerat, lavacrum Byzantinorum appellatum arbitrantur.

- a* Αἴγυπτος ἀπέστη Περσῶν. *Sync. p. 255, B.*
b Πανόασις ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem p. 248, C.*
c Πίνδαρος καὶ Σιμωνίδης μελοποιοὶ ἐγνωρίζοντο. *Idem p. 254, B.*
d Ἐθαλασσοκράτησαν Αἰγινήται ἔτη ε' (σευ κ'). *Idem p. 247, C.*
e Περσῶν ε' ἐθασίλευσε Ξέρξης υἱὸς Δαρείου ἔτη 22'. *Idem p. 250, D.*
f Ξέρξης Αἴγυπτον παρέλαθεν. *Ibidem.*
g Ἐν Ῥώμῃ Πομπιλίᾳ τὴν παρθένον ἐπὶ διαφθορᾷ καταγνοισθεῖσα ζῶσα κατωρύγη. *Idem p. 254, B.*
h Χοῖριλλος καὶ Φρόνιχος ἐγνωρίζοντο. *Ibidem.*
i Ξέρξης εἰς Ἀθῆνας ἐλθὼν ἐνέπρησεν αὐτὰς ἐπὶ Κεκλήιδου Ἀθηναίων ἀρχοντος. *Idem p. 250, D.*
k Οἱ περὶ Διαγόραν φυσικοὶ φιλόσοφοι ἤχημαζον.

Idem p. 254, B.

l Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη, καὶ ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. *Ibidem.*

m Αἰσχύλος τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

n Ἰέρων Συρακουσίων ἐτυράννει καὶ ὅλης Σικελίας. *Ibidem.*

o Πίνδαρος ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 161, D.*
p Σοφοκλῆς τραγωδοποιὸς πρῶτον ἐκαθεύδατο. *Sync. p. 254, B.*

q Θεμιστοκλῆς εἰς Πέρσας φεύγει. *Ibidem.*

r Ἐν τῇ Ῥώμῃ Πομπιλίᾳ παρθένος φθαρεῖσα κατωρύγη ζῶσα. *Ibidem.*

s Εὐριπίδης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 162, A.*

t Ἡρόδοτος ἱστοριογράφος ἐγνωρίζετο. *Ibidem, B.*

OLYMP.	ABRAHA- MUS	MACED.	PERS.	ROM.
		Alexan- der	Xerxes	Consu- les
	1550	37	19	46

a Themistocles exsul a Persarum rege Xerxe susceptus, cum videret illum bellum inferre Atheniensibus civibus suis, ne aut destitueret bene de se meritum, aut oppugnaret patriam suam, Magnesiae hausto tauri sanguine moritur.

Principium LXXI jubilæi secundum Hebræos.

c Socrates nascitur.

79

1551

38

20

47

b Bacchylides et Diagoras atheus plurimo sermone celebrantur.

1552

39

21

48

Lapis in Ægos fluvium de cælo ruit.

d VI. ARTABANUS mensibus VII. Post quem VII ARTAXERXES LONGIMANUS annis XL. Artabani septem menses in ordine anni reputantur.

R. CCXC.

e Ea, quæ de Mardochæo et Esther scripta sunt, quidam affirmant sub Artaxerxe rege gesta : quod ego non puto. Nunquam enim Ezras de his siluisset : qui scribit hoc tempore et Nehemiam et Ezram reversos de Babyione, et ea deinceps consecuta, quæ ab eis gesta referuntur.

1553

40

1

49

f Sicilia a populo regebatur, seditione facta.

1554

41

2

50

g Solis facta defectio. Anaxagoras moritur.

1555

42

3

51

h Cimon juxta Eurymedontem Persas navali pedestrique certamine superat : et Medicum bellum conquiescit.

1556

43

4

52

i XI. PERDICCA annis XXVIII.

Reges gentium diversarum decimo octavo loco mare obtinuerunt.

1557

1

5

53

k Evenus versificator cognoscebatur.

1558

2

6

54

l Heraclitus clarus habetur.

m Ezras sacerdos apud Hebræos insignis agnoscitur : cujus ætate pontifex maximus habitus est Eliasib, filius Joachim, filii Jesu, filii Josedec. Fuit autem Ezras eruditissimus legis divinæ, et clarus omnium Judæorum magister, qui de captivitate regressi fuerant in Judæam : affirmaturque divinas Scripturas memoriter condidisse, et ut Samaritanis non commiserentur, litteras Judaicas commutasse.

1559

3

7

55

81

1560

4

8

56

n Empedocles et Parmenides physici philosophi notissimi habentur.

1561

5

9

57

o Zeno et Heraclitus tenebrosus agnoscebantur.

p Pherecydes secundus historicarum scriptor agnoscitur. Aristarchus tragædiographus agnoscitur. R. CCC.

1562

6

10

58

q Cratinus et Plato comædiarum scriptores habentur.

1563

7

11

59

1564

8

12

60

u Θεμιστοκλῆς αἶμα ταύρου πῶν τελευτᾷ. Chron. pasch. p. 162, C.

b Βακχυλίδης ἤχμαζεν. Ibidem, B.

c Σωκράτης ἐγεννήθη. Ibidem.

d Περσῶν ζ' ἐδασίλευσεν Ἀρτάβανος μῆνας ζ'· μεθ' ὃν ζ' Ἀρταξέρξης ὁ ἐπικληθεὶς Μακρόχειρ ἔτη μα'. Ibidem, C.

e Τὰ κατὰ τὴν Ἑσθῆρ καὶ Μαρδοχαῖον φασὶ τινες ἐν τοῖς χρόνοις τούτοις γεγενῆσθαι· ἐγὼ δ' οὐ πείθομαι· οὐ γὰρ ἂν ἐκώπησε τὰς κατ' αὐτοῦς πράξεις ἡ τοῦ Ἑσδρα Γραφή, ἥτις κατὰ τὸν Ἀρταξέρξην ἱστορεῖ καὶ Ἑσδραν καὶ Νεεμίαν ἐκ Βαβυλῶνος ἀνελθούθηναι, καὶ τὰς ἐμφερομένας πράξεις αὐτῶν γεγονέναι. Ibidem, D, et Sync. p. 249, A.

f Σικελίας δημοκρατία. Sync. p. 254, C.

g Ἥλιου ἐκλείψις. Ἀναξαγόρας θνήσκει. Ibidem.

h Κίμων ἐπ' Εὐρυμέδοντι· ναυμαχίᾳ Πέρσας νικᾷ καὶ πεζομαχίᾳ. Ibidem.

i Μακεδόνων ια' ἐδασίλευσε Περδίκας ἔτη κη'. Sync. p. 247, B.

k Εὐθύνης ἐλεγείας ποιητῆς ἐγνώριζετο. Idem p. 254, C.

l Ἡράκλειτος ἐγνώριζετο. Ibidem, A.

m Ἑσδρας ἱερεὺς παρὰ Ἰουδαίοις ἐγνώριζετο, καθ' ὃν ἀρχιερεὺς ἦν Ἑλιασιβ υἱὸς Ἰωακείμ τοῦ υἱοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ· ἦν δὲ ὁ Ἑσδρας γραμματεὺς νόμων ἱερῶν διδάσκαλος ἐπιφανὴς τῶν ἀπὸ Βαβυλῶνας εἰς Ἰουδαίαν ἐπανελθόντων. Idem p. 248, 249.

n Ἐμπεδοκλῆς καὶ Παρμενίδης φυσικοὶ φιλόσοφοι ἐγνώριζοντο. Idem p. 254, C.

o Ζήνων καὶ Ἡράκλειτος ὁ σκωτεινὸς ἤχμαζον. Ibidem.

p Φερεκύδης ὁ δεῦτερος ἱστοριογράφος ἐγνώριζετο. Chron. pasch. p. 163, B.

q Κρατῖνος καὶ Πλάτων οἱ κωμικοὶ ἤχμαζον. Sync. p. 247, D.

OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
		Perdicca	Artaxerxes	Consules
	1565	9	13	61
	1566	10	14	62

a Romæ Clariorum [al. clarus] agon centenarius primum actus.

Trecentesimo secundo anno ab Urbe condita decemviri creati, et secundum post annum ejecti sunt propter Appium Claudium, qui Virginii [al. quia virginem] ejusdam filiam contra Latinos in Algidio militantis voluit abducere.

Romani per legatos ab Atheniensibus jura petierunt, ex quibus duodecim tabulæ perscriptæ.

d Abaris Hyperboranus hariolus agnoscitur.

e Tribuni plebis et ædiles Romæ facti, consulibus ejectis.

g Herodotus, cum Athenis libros suos in concilio legisset, honoratus est.

84

A Nebemias Hebræus minister vinarius Artaxerxis regis Persarum, concedente sibi domino suo, vicesimo ejus anno de Babylone venit in Judæam: et tricesimo secundo muros urbemque restituit. Scribit Ezras sub pontifice Joiade filio Joasib, cui successit Joannes filius suus, et deinde Jaddus, qui tempore Alexandri Macedonis fuit, opus fuisse completum. Hucusque Hebræorum divinæ Scripturæ annales temporum continent. Ea vero quæ post hæc apud eos gesta sunt, exhibebimus de libro Machabæorum, et Josephi, et Africani scriptis, qui deinceps universam historiam usque ad Romana tempora persecuti sunt.

i Melissus physicus agnoscitur philosophus. R. CCCX.

m Phidias eburneam Mineram facit Atheniensibus.

Fidenates contra Romanos rebellant.

o Aristophanes clarus habetur, et Sophocles poeta tragicus.

a Έν Πρώμῃ Κλαρίων ἀγὼν ἑκατονταετῆς ἤχθη πρῶτος. Sync. p. 247, D.

b Κράτης ὁ κωμικὸς καὶ Τελέσιλλα καὶ Πραξίλλα καὶ Κλεοβουλίνα ἐγνωρίζοντο. Ibidem.

c Ὁ τῆς Ἡρας ναὸς ἐνεπλήσθη. Ibidem.

d Ἀδαρίς Ὑπερδόρειος χρησμολόγος ἐγνωρίζετο. Idem p. 248, A.

e Ἀμειργοὶ καὶ ἀγοράνομοι ἐν Πρώμῃ ἡρέθησαν, μέχρι δὲ νῦν ὑπάρχουσιν. Idem p. 254, C.

f Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι σπονδὰς ἐποίησαντο πρὸς ἀλλήλους τριακοντούταις. Idem p. 247, D.

g Ἡρόδοτος ἱστορικὸς ἀνιμῆθη παρὰ τῆς Ἀθηναίων βουλῆς ἐπαναγνοῦς αὐτοῖς τὰς βίβλους. Idem p. 247, 248.

h Νεεμίας οἰνοχόος Ἀρταξέρξου, εἰκοστῷ ἔτει τοῦ αὐτοῦ Ἀρταξέρξου αἰτήσας τὸν βασιλεῖα ἀνεισιν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐκ Βαβυλῶνος, τὴν πόλιν τε αὐτοῖς τελεῖν ἐγειρεν· εἰκοστῷ ἔτει Ἀρταξέρξου τοῦ Μακρόχειρος ἀρχομένου τοῦ ἔργου, καὶ τελειωθέντος κατὰ τὸν ἔτος αὐτοῦ· ὡς δὲ ἱστορεῖ ἡ τοῦ Ἑσδρα Γραφή,

ἐπὶ ἀρχιερέως Ἰωδαὲ υἱοῦ Ἰασίβ· μετὰ δὲ τὸν Ἰωδαὲ Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀρχιεράτευσεν· μετὰ δὲ τὸν Ἰωάννην ὁ κατὰ Ἀλέξανδρον γενόμενος ὕστερον τὸν Μακεδόνα Ἰαδδοῦς. Ἔως μὲν ὧδε Ἑσδρα καὶ Νεεμίαι αἱ ἐνδιάθετοι Ἑβραῖκαὶ Γραφαὶ ἐκκλησιάζεσθαι παρεδόθησαν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα ἡ πρᾶχθέντο τοῖς Ἰουδαίοις ὁ Ἰώσηπος ἐν τοῖς Μακκαθαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μὲν αὐτὸς ἐν ἐπιτόμῳ. Sync. p. 249, B.

i Μέλισσος φυσικὸς ἐγνωρίζετο. Idem p. 248, A.

k Εὐριπίδης τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. Πρωταγόρας ὁ σοφιστὴς ἤκμαζεν· τούτου Ἀθηναῖοι τὰς βίβλους ἐψηφίσαντο καῦσαι. Ibidem.

l Ἐν Πρώμῃ πάλιν ὑπατοί. Ibidem.

m Φειδίας τὴν ἐλεφαντίνην Ἀθηνᾶν ἐποίησεν. Ibid. n Θεαίτητος μαθηματικὸς ἤνθει. Ibidem.

o Σοφοκλῆς ὁ τραγωδοποιὸς ἐγνωρίζετο. Idem p. 257, C.

p Ἐν Ἰταλίᾳ Καμπανῶν ἔθνος συνέστη. Idem p. 248, B.

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Perdicca	Artaxer- xes	Consu- les
		1581	25	29	77
<i>a</i> Socrates philosophus plu- rimo sermone celebratur.		1582	26	30	78
		1583	27	31	79
R. CCCXX. 87		1584	28	32	80
					<i>b</i> Democritus Abderites, et Empedocles, et Hippocrates medicus, Gorgias, Hippiasque, et Prodicus, et Zeno, et Par- menides philosophi insignes habentur.

c Initium belli Peloponnesiaci, quod annis xxvii perseveravit.

Nehemiam, qui muros Hierusalem construxerat, consummasse opus tricesimo secundo [*al.* primo] anno Artaxerxis regis Persarum Ezras memorat. *d* Si quis autem ab hoc tempore lxx hebdomadas a Daniele conscriptas enumeret, quæ faciunt annos cxxc, reperiet eas in regno Neronis expletas : sub quæ obsideri Hierusalem cœpta, secundo postea Vespasiani anno capitur.

e XII. ARCHELAUS annis xxiv.

		1585	1	33	81
		1586	2	34	82
<i>g</i> Athenienses pestilentia la- borant.	88	1587	3	35	83
<i>i</i> Thucydides agnoscitur.		1588	4	36	84
<i>k</i> Eupolis et Aristophanes co- mœdiarum scriptores noscun- tur.		1589	5	37	85
		1590	6	38	86
		1591	7	39	87
	89	1592	8	40	88
					<i>f</i> Bacchylides carminum scriptor agnoscitur. Pericles moritur. <i>h</i> Ex Ætna monte ignis erupit <i>l</i> Terra motu apud Locros scissa, Atlante civitas facta est insula. <i>m</i> Plato nascitur Athenis.

n VIII. XERXES secundus mensi-
bus ii : post quem IX. SOGDIANUS
mensibus vii : cui succedit X. DA-
RIUS NOTHUS annis xix.

R. CCCXXX.

		1593	9	1	89
		1594	10	2	90
		1595	11	3	91
	90	1596	12	4	92
		1597	13	5	93
		1598	14	6	94
		1599	15	7	95
	91	1600	16	8	96
		1601	17	9	97
		1602	18	10	98
		1603	19	11	99
R. CCCXL. 92		1604	20	12	100
					<i>o</i> Lacedæmonii et Athenien- ses sœdus percutiunt. <i>p</i> Eudoxus Cnidius clarus habetur. <i>q</i> Lacedæmonii ver sacrum Heracleam destinantes, urbem condunt. <i>r</i> Clades, quæ in Sicilia Athe- niensibus accidit hoc tempore fuit. Alcibiades profugus abiit ad Tisaphernem.

a Σωκράτης φιλόσοφος καθαρτικὸς ἦνθει. *Sync.* p. 257, C.

b Δημόκριτος Ἀδδηρίτης καὶ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἱπποκράτης ἰητρὸς, Γοργίας καὶ Ἱππίας καὶ Πρόδικος καὶ Ζήνων καὶ Παρμενίδης ἡκμαζόν. *Sync.* p. 253, D, ei 257, C.

c Ὁ Πελοποννησιακὸς συνέστη πόλεμος ἑπτακαι-
εξοσαέτης. *Idem* p. 253, C, ei 257, B.

d Εἰ τι ἐντεῦθεν ἀριθμήσειε τὰς παρὰ τοῦ Δανιὴλ σ' ἰσδομάδας, α' γίνονται ἔτη υ', εὔροι ἂν αὐτὰς ἐπὶ Νέρωνα Ῥωμαίων αὐτοκράτορα περαιουμένας, καθ' ὃν πολιορκεῖσθαι ἀρξαμένη ἡ πόλις, μετὰ β' ἔτος ὑπὸ Οὐεσπασιανοῦ τὴν ἐσχάτην ἄλωσιν ὑπέμεινεν. *Euseb.* apud *Sync.* p. 249, D.

e Μακεδόνων ἰδ' ἐδασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη xδ'. *Sync.* p. 254, A.

Βακχυλίδης μελοποιὸς ἐγνωρίζετο. *Idem*

p. 247, D:

g Ἀθηναίους ἐπέσεν ὁ λοιμός. *Idem* p. 257, A.

h Πῦρ ἐκ τῆς Ἀττικῆς ἐρράγη. *Ibidem.*

i Θουκυδίδης ἡκμαζεν. *Idem* p. 253, C.

k Εὐπολὶς καὶ Ἀριστοφάνης κωμικοὶ ἐγνωρίζοντο *Idem* p. 257, C.

l Σεισμῶν γεγονότων ἡ πρὸς Λοκροῖς Ἀταλάντῃ σχισθεῖσα νῆσος ἐγένετο. *Ibidem.*

m Πλάτων ἐγεννήθη. *Chron. pasch.* p. 165, D.

n Περσῶν ἡ ἐδασίλευσεν Ἑξέρξης υἱὸς Ἀρταξέρξου μῆνας β'. Σογδιανὸς θ', μῆνας ζ'. Δαρεῖος ὁ Νόθος ἔτη ιθ'. *Sync.* p. 255, A.

o Λακεδαιμόνιοι πρὸς Ἀθηναίους ἐστράσαντο. *Idem* p. 257, C.

p Εὐδοξὸς ὁ Κνίδιος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

q Λακεδαιμόνιοι ἀπώκισαν Ἡράκλειαν. *Ibidem*, D.

r Ἀθηναίων συμφορὰ ἐν Σικελίᾳ. *Ibidem.*

	OLYMP.	'ABRAHAMUS	MACED. Arche- laus	PERS. Darius Nothus	EGYPT. xxviii dynastia Amyr- tæus	ROM. Consu- les	
a AMYRTÆUS Saites annis vi.							
Eubœa ab Atheniensium societate recessit.	1605	21	15	4	101	Ægyptus a Persis recessit, et rursum Ægyptiorum renascitur dynastia xxviii, et regnavit Amyrtæus Saites an. vii.	
	1606	22	14	2	102	6 Euripides apud Archelaum, Sophocles Athenis, moritur.	
93	1607	23	15	3	103		
	1608	24	16	4	104		
c XIII. ORESTES annis iii.							
	1609	1	17	5	105		
	1610	2	18	6	106	d Dionysius in Sicilia tyrannidem exercet.	
e xxix dynastia Mendesium.							
I. NEPHERITES annis vi.							
	1611	3	19	1	107		
f XIV. ARCHELAUS annis iv.							
g XI. ARTAXERXES qui cognominatus est Mnemon, Darii et Parisatidis filius, annis xl.							
4 Sub hoc rege mihi videtur historia, quæ in libro Esther continetur, expleta. Ipse quippe est, qui ab Hebræis Assuerus, a Septuaginta Interpretibus Artaxerxes vocatur.]							
Dionysius Syracusis tyrannidem exercet.	94	1612	1	1	2	108	i Democritus moritur.
R. CCCL.		1613	2	2	3	109	k Alcibiadem Pharnabazus interficit.
		1614	3	3	4	110	l Cyri Persæ ascensus, de quo scribit Xenophon.
		1615	4		5	111	
m XV. AMYNTAS anno i.							
Athenienses sustinent tyrannidem.	95	1616	1	5	6	112	
o XVI. PAUSANIAS anno i.							
p II. ACHORIS annis xii.							
q Socrates [al. Isocrates] rhetor agnoscitur.		1617	1	6	1	113	
a Είκοστή ὀγδόη δυναστεία. Ἀμυρτάνος Σαίτης ἔτη ζ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.							ηρος, παρὰ δὲ τοῖς Ἑβδομήκοντα Ἑρμηνευταῖς Ἀρταξέρξης. Euseb. apud Sync. ibidem.
b Εὐριπίδης τελευτᾷ, καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἀθήναις. Chron. pasch. p. 166, D.							i Δημόκριτος τελευτᾷ. Chron. pasch. p. 169, A.
c Μακεδόνων ιγ' ἐβασίλευσεν Ὀρέστης ἔτη γ'. Sync. p. 254, A.							k Ἀλκιβιάδην ἀνέλεν Φαρνάδαζος. Sync. p. 257, D.
d Διονύσιος Σικελίας ἐτυράννει. Idem p. 258, C.							l Κύρου Πέρσου ἀνάδασις, ἣν ἱστορεῖ Ξενοφῶν. Ibidem.
e Εἰκοστή ἐνάτη δυναστεία. Μενδῆσιοι βασιλεῖς δ'. A' Νεφερίτης ἔτη ζ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.							m Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτος ἐν. Idem p. 160, B.
f Μακεδόνων ιδ' ἐβασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη δ'. Sync. p. 260, B.							n Ἀθηναῖοι ἐτυραννῆθησαν. Idem p. 257, D.
g Περωῶν ια' ἐβασίλευσεν Ἀρταξέρξης, ὁ καὶ Μνημων, ἔτη μ'. Idem p. 255, B.							o Μακεδόνων ις' ἐβασίλευσεν Πausανίας ἔτος ἐν. Sync. p. 260, B.
h Κατὰ τοῦτον μοι δοκεῖ ἡ κατὰ τὴν Ἑσθῆρ ἱστορία· εἰ ὅθι αὐτὸς ἐστὶν ὁ παρὰ μὲν Ἑβραίοις Ἀσσοῦ-							p Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Ἀχωρίς ἔτη ιγ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.
							q Σωκράτης ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. Sync. p. 257, D.

OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.		
		Amyntas	Artaxerxes	xxix dynastia Achoris	Consules		
a XVII. AMYNTAS annis vi.							
c Athenienses xxiv literis uti cœperunt, cum ante xvi tantum litteras haberent.		1618	1	7	2	114	b Tyranni Athenis oppressi. d Xenophon filius Grylli. Diodorus, et Ctesias clari habentur. e Socrates venenum bibiti. f Templum rursum Ephesi incensum. h Diogenes Cynicus philosophus agnoscitur.
		1619	2	8	3	115	
	96	1620	3	9	4	116	
		1621	4	10	5	117	
g Socratici clari habentur.		1622	5	11	6	118	
		1623	6	12	7	119	
i XVIII. ARGÆUS annis ii.							
Bionysius in tyrannide perseverat.							
R. CCCLX.	97	1624	1	13	8	120	k Carthaginensium bellum famosum. [Gr. et Arm. sacrum.]
l Eudoxus astrologus agnoscitur.		1625	2	14	9	121	
m XIX. AMYNTAS iterum an. xviii.							
n Artaxerxis anno xv Galii Senones Romam incenderunt, excepto Capitolio.		1626	1	15	10	122	
	98	1627	2	16	11	123	
		1628	3	17	12	124	
o III. PSAMMUTHES anno i. Post quem Nephertites mensibus quatuor.							
p Plato philosophus agnoscitur.		1629	4	18	1	125	
q xxx dynastia Sebennytarum.							
I. NECTANEBUS annis xviii.							
Tribuni militares pro consulibus esse cœperunt.		1630	5	19	1	126	r Evagoras in furorem versus, cum regnaret Cypro.
	99	1631	6	20	2	127	
		1632	7	21	3	128	
R. CCCLXX.		1633	8	22	4	129	
		1634	9	23	5	130	
		1635	10	24	6	131	
	100	1636	11	25	7	132	
		1637	12	26	8	133	
s Magno terræ motu facto Elice et Bura Peloponnesi urbes absorptæ sunt.		1638	13	27	9	134	s Prænestini a Romanis victi apud flumen Alliam per Quintium Cincinnatum.
		1639	14	28	10	135	
101	1640	15	29	11	136	u Isocrates rhetor agnoscitur.	
a Μακεδόνων ιζ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ζ'.							
Sync. p. 260, B.							
b Οἱ ἐν Ἀθῆναις τύραννοι κατελύθησαν. Idem p. 257, D.							
c Ἀθηναῖοι ἤρξαντο στοιχείοις καὶ χρᾶσθαι, πρότερον ἢ χρώμενοι. Chron. pasch. p. 167, A.							
d Ξενοφῶν ὁ Γρύλλου, Διδώρος, καὶ Κτησίας ἐγνωρίζοντο. Sync. p. 257, D.							
e Σωκράτης ἀποθνήσκει κατακριθεὶς πλεῖν τὸ κώτειον. Idem p. 258, B.							
f Ὁ ἐν Ἐφέσῳ ναὸς αὐθὶς ἐνεπλήρθη. Ibidem, C.							
g Σωκρατικοὶ ἤνθουν. Ibidem, C.							
h Διογένης Κυνικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. Ibidem.							
i Μακεδόνων ιε' ἐβασίλευσεν Ἀργαῖος ἔτη β'. Idem p. 260, B.							
k Καρχηδονίων ὁ ἱερὸς πόλεμος. Idem p. 258, B.							
l Εὐδόξος ἀστρολόγος ἐγνωρίζετο. Ibidem.							
m Μακεδόνων ιθ' ἐβασίλευσεν Ἀμύντας ἔτη ιη'.							
Idem p. 260, B.							
n Γαλάται οἱ καὶ Κέλται Ῥώμης ἐκράτησαν, πλὴν τοῦ Καπετωλίου. Idem p. 258, C.							
o Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσε Ψάμμουθις ἔτος α'. Νεφερίτης μηνὸς δ'. Euseb. apud Sync. p. 77, A.							
p Πλάτων φιλόσοφος ἤκμαζεν. Chron. pasch. p. 167, D.							
q Τριακοστὴ δυναστεία Σεβεννυτῶν βασιλέων τριῶν. Α' Νεκτανέδης ἔτη ιη'. Ibidem, B.							
r Εὐαγόρας βασιλεύων τῆς Κύπρου ἐξέστη. Sync p. 258, C.							
s Πραϊνεστίνοὺς ἐνίκησαν Ῥωμαῖοι. Ibidem, C.							
t Ἑλίκη καὶ Βούρα πόλεις ἐν Πελοποννήσῳ κατεπόθησαν μεγάλῳ σεισμῷ. Ibidem, B.							
u Ἰσοκράτης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. Chron. pasch. p. 168, B.							

OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.
		Amyntas	Artaxerxes	xxx dynastia Nectanebus	Consules

Athenienses principes
Græciæ facti.
a Plato et Xenophon.
nec non et alii Socratici
clari habentur.

R. CCCLXXX. 102 1644 . 33 15 140

c XXI. PTOLEMÆUS Alorites annis iv.

1645	1	34	16	141	d Dionysius rex Siciliæ
1646	2	35	17	142	octavo decimo anno mori-
1647	3	36	18	143	tur : post quem Dionysius

junior regnum invadit.

e II. TEOS annis ii.

103 1648 4 37 1 144

XXII. PERDICCÀ annis vi.

1649	1	38	2	145	Teos rex Ægypti fugit in Arabiam.
------	---	----	---	-----	--------------------------------------

g III. NECTANEBUS adhuc annis xix.

1650	2	39	1	146
1651	3	40	2	147

h XII. ARTAXERXES, qui et OCHUS, annis xxvi.

i Aristoteles xviii æta-
tis annum agens Platonis
auditor est.

104	1652	4	1	3	148	Judæorum pontifex Jaddus,
	1653	5	2	4	149	k Camillus Gallos, qui
	1654	6	3	5	150	bellum Romanis intule-

rant, devicit.

Alexander R. CCCXC.
Phæreus agnoscitur.

i XXIII. PHILIPPUS annis xxvi.

105	1655	1	4	6	151
	1656	2	5	7	152
	1657	3	6	8	153
	1658	4	7	9	154
	1659	5	8	10	155

m Demosthenes orator
agnoscitur.

n Ochus partem quam-
dam(1) Judæorum captam
in Hyrcaniam transferens
juxta mare Caspium col-
locavit.

a Πλάτων καὶ Ξενοφῶν καὶ ἄλλοι Σωκρατικοὶ ἡγ-
νοῦν. Sync. p. 258, C, et Chron. pasch. p. 168, B.

b Μακεδόνων κ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος ἔτος α'.
Sync. p. 260, C.

c Μακεδόνων κα' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ἔτη γ'.
Sync. p. 260, C.

d Διονύσιος Σικελίας τύραννος ἀπέθανεν κρατήσας
ἑτη ιη', μεθ' ὃν ὁ δεύτερος υἱὸς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ
πρώτερος. Idem p. 258, C.

e Αἰγυπτίων β' ἐβασίλευσεν Τέως ἔτη β'. Idem,
ibidem.

f Μακεδόνων κδ' ἐβασίλευσεν Περδίκκας ἔτη ς'.
Sync. p. 260, C.

g Αἰγυπτίων γ' ἐβασίλευσεν Νεκτανέβης ἔτη
ιθ'. Euseb. apud Sync. p. 77, D.

h Ηερσῶν ιθ' ἐβασίλευσεν Ὀχος κς'. Sync. p.
255, D.

i Ἀριστοτέλης Πλάτωνι ἐμαθήτευσεν ἀπὸ ιη' ἔτους
τῆς ζωῆς αὐτοῦ. Idem p. 258, D.

k Κάμιλλος πολιορκουμένην ὑπὸ Γάλλων τὴν Ῥώ-
μην ἠλευθέρωσε, διαφθείρας τοὺς πολεμίους. Idem
p. 253, C.

l Μακεδόνων κγ' ἐβασίλευσε Φίλιππος ἔτη κγ'.
Idem p. 260, C.

m Δημοσθένης ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζετο. Chron. pasch.
p. 169, C.

n Ὀχος μερικὴν αἰχμαλωσίαν εἶλεν Ἰουδαίων, οὓς
ἐν Ὑρκανίᾳ κατώκισεν πρὸς τῇ Κασπίᾳ θαλάσῃ.
Sync. p. 256, A.

(1) Reprehenditur a Scaligero Hieronymus quod ἀποδασμόν urbem intellexerit, scripseritque : Ochus
ἀποδασμο Judæorum capta.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ÆGYPT.	ROM.
			Philippus	Artaxerxes Ochus	xxx dynastia Nectanebus	Consules
<i>a</i> Alexander Philippi et Olympiadis filius nascitur.	406	1660 1661 1662 1663	6 7 8 9	9 10 11 12	11 12 13 14	156 157 158 159
Hipparinus R. CD.	407	1664 1665 1666 1667	10 11 12 13	13 14 15 16	15 16 17 18	160 161 162 163
[<i>al.</i> Hipparchus] Dionysii filius Syracusis tyrannidem exercebat.						
Romani Gallos superant.	408	1668	14	17	19	164

b Dionysius Sicilia pel-
litur.
c Dio Syracusis inter-
imitur.
d Herinna poetria agno-
scitur.
e Demosthenes orator
omnium rumore celebra-
tur.

f Ochus Ægyptum tenuit, Nectanebo in Æthiopiam pulso : in quo Ægyptiorum regnum destructum est-
g Hucusque Manethos. *Alter.* Nectanebus fugit in Æthiopiam, atque regnaverunt Ægyptiorum Persæ,
quorum regnabat Ochus.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Philip- pus	Artaxes	Consu- les
		1669 1670 1671	15 16 17	18 19 20	165 166 167
Dionysius Corinthum sub fœdere navigavit.	409	1672	18	21	168
R. CDX.		1673 1674 1675	19 20 21	22 23 24	169 170 171
	410				
Descriptione facta Romæ in- venta sunt civium centum sexa- ginta quinque millia.		1676 1677	22 23	25 26	172 173
		1678 1679 1680	24 25 26	1 2 3	174 175 176

k XIII. ARSES OCHI annis III.

n XXIV. ALEXANDER Philippi annis XII.

o XIV. DARIUS Arsani annis VI.

p Manasses frater Jaddi pon-
tificis Judæorum templum in
monte Garizin constituit.

a Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου ἐξ Ὀλυμπιάδος ἐγεν-
νήθη. *Sync.* p. 155, C.

b Διονύσιος ὁ τύραννος ἐξέπεσε Σικελίας. *Idem*
p. 260, A.

c Δίων ἀναρρίτται. *Idem* p. 259, D.

d Ἡρίννα ποιήτρις. *Idem* p. 260, A.

e Δημοσθένης ῥήτωρ ἐγνωρίσθη. *Ibidem*, et
Chron. pasch. p. 169, L.

f Ὁχος ἐκράτησεν Αἰγύπτου, φυγόντος Νεκτανεβῶ
εἰς Αἰθιοπίαν. *Sync.* p. 256, B.

g Μέχρι τῶνδε Μανethῶ. *Sync.* p. 77, C.

h Ὁχος Σιδῶνα κατέσκαψεν. *Idem* p. 256, A.

i Πλάτων τελευτῶν Σπεύσιππον δ.άδοχον τῆς Πλα-

τωνικῆς διατριβῆς προσετήσατο. *Idem* p. 259, D.

k Περσῶν γ' ἐβασίλευσεν Ἀρσῆς Ὁχου ἀδελφὸς
ἐτη δ'. *Sync.* p. 256, B.

l Ἑβραίων ἀρχιερεὺς Ἰαδοῦς. *Sync.* p. 254, D.
m Ἦνθει Ξενοκράτης διάδοχος Σπευσίππου. *Idem*
p. 260, A.

n Μακεδόνων κδ' ἐβασίλευσεν Ἀλέξανδρος, ὁ Φιλίπ-
που ἐτη ιδ'. *Idem* p. 260, D.

o Περσῶν ιδ' ἐβασίλευσεν Δαρεῖος Ἀρσάμου ἐτη ς'.
Idem p. 256, C.

p Μανασσῆς ἀδελφὸς Ἰαδοῦς ἀρχιερεὺς ψυχρό-
μησε τὸ ἐν Γαριζίν ἱερὸν Σαμαρείας. *Idem* p. 254, D

(1) Ita unus cod. Vat., non *Corintho*. Reapse Dionysius Corinthi obiit, teste Diodoro. Sunt autem
haud semel in hoc canone repetitiones historiarum, pro auctorum sententiarumque diversitate.

a Alexander adversum Illyrios et Thracas feliciter dimicat, et subversis Thebis (1) in Achaia, in Persas arma convertit, et apud Granicum flumen regiis ducibus oppressis, urbem Sardis capit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	PERS.	ROM.
			Philippus	Darius	Consules
		1682	2	2	178
		1683	3	3	179
R. CDXX.	112	1684	4	4	180

Alexander, capta Tyro, Judæam invadit, a qua favorabiliter exceptus, Deo victimas immolat, et Judæum pontificem templi honoribus plurimis prosequitur, Andromacho locorum custode dimisso, quem postea Samaritani interficiunt: ob quæ ab Ægypto reversus Alexander magnis eos suppliciis affecit, et urbem eorum captam Macedonibus ad inhabitandum dedit anno regni sui quarto.

	1685	5	5	181	
b Alexander obtinuit Babylonem interfecto Dario : in quo regnum Persarum destructum est anno septimo regni ejus.	1686	6	6	182	c Romanorum consul Manlius Torquatus filium suum, quod contra imperium in hostem pugnaverat viceratque, virgis cæsum securi percussit.

d Alexander Hyrcanos capit et Mardos : revertensque, cum ascendisset ad Hammonis templum, condidit civitatem in Libya inferiore, quam vocant Parætonium.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	MACED.	ROM.
			Alexander	
		1687	7	183
				Romani Samnitas subigunt, et colonias deducunt.

e Alexandria in Ægypto condita septimo [al. sexto] anno regni Alexandri : quo tempore etiam Latini a Romanis perdomiti sunt. Alexander regnat Asiæ anno regni sui septimo [al. sexto] et tenet omnia : annis duodecim.

	113	1688	8	184	Harpalus fugit in Asiam (2)
f Alexander Aornim petram capit et Indum amnem transgreditur.		1689	9	185	
		1690	10	186	Bellum Alexandri in India adversum Porum et Taxilem.
		1691	11	187	g Anaximenes et Epicurus clari habentur.
	114	1692	12	188	

h Alexander tricesimo secundo [al. xxx, al. xxxiii] ætatis suæ anno in Babylone moritur : post quem translato in multos imperio, diversi regnaverunt. Hinc Alexandrinorum nascitur regnum quod est Ægypti : et per diversas gentes, quas Alexander tenuerat, diversi regnaverunt.

a 'Αλέξανδρος Ἰλλυρίους καὶ Θράκας εἰλε, Θήβας κατέσκαψε, τοὺς Δαρσίου στρατηγοὺς ἐπὶ Γρανικῷ ποταμῷ Λυδῶν ἐνίκησε, Σάρδεις εἰλε, Τύρον ἐπολιόρησεν, Ἰουδαίαν προσελάβετο, καὶ τὴν ἀρχιερέα Ταδδῆν ἐτίμησε θύσας τῷ Θεῷ. ἥς ('Ιουδαίας) καὶ ἐπιμελήτην μετὰ τῶν λοιπῶν τόπων Ἀνδρόμαχον κατέστησεν, ὃν ἀνελόντες οἱ τὴν Σαμαρέων οἰκοῦντες, ὅπως εἴσαν ἐπανελθόντος Ἀλεξάνδρου ἐξ Αἰγύπτου τὴν Σαμάρειαν πόλιν ἐλὼν Ἀλέξανδρος Μακεδὼνας ἐν αὐτῇ κατώκησεν. *Idem* p. 260; 261.

b Κατέσχεν Βαβυλῶνα Ἀλέξανδρος, καὶ ἡ Περσῶν βασιλεία κατελύθη, διαμείνασα σλ'. *Idem* p. 170, C.

c ('Ρωμαίων) ὑπατος τὸν ἴδιον υἱὸν ἐπελέκισεν, παρὰ γνώμην αὐτοῦ συμβαλόντα πόλεμον καὶ νικήσαντα. *Chron. pasch.* p. 171, B.

d Ἀλέξανδρος Ὑρκανούς καὶ Μαρδούς ἐχειρώσατο. *Sync.* p. 261, B.

e Ἀλεξάνδρεια ἡ κατ' Αἰγύπτου ἐβδόμῃ ἔτει Ἀλεξάνδρου ἐκτίσθη. *Ibidem*, A.

f Ἀλέξανδρος τὴν Ἀορνὸν πέτραν ἐχειρώσατο καὶ ποταμὸν Ἰνδὸν διέδη. *Sync.* p. 261, B.

g Ἀναξιμένης καὶ Ἐπίκουρος ἐγνωρίζοντο. *Idem* p. 275, A.

h Ἀλέξανδρος 36^{ος} ἔτος ἄγων τελευτᾷ ἐν Βαβυλῶνι.

(1) Al. pro *subversis Thebis* habet *quibus subversis*.

(2) Imo ex Asia scribendum, admonente Scaligero.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ROM.
		Ptolemæus Lagi	Philippus Aridæus	Consules

a I. PTOLEMÆUS Lagi filius annis XL.

b I. PHILIPPUS ARIDÆUS annis VI

Appius Claudius Cæcus Romæ clarus habetur, qui aquam Claudiam induxit, et viam Appiam stravit.

1695 1 1 189

c Macedonum duces in seditionem versi.

e Agathocles Syracusis in Sicilia tyrannidem exercet.

1694 2 2 190

d Lydiam et Thraciam, et Hellespontum Lysimachus tenuit.

f Lamiacum bellum motum.

1695 3 3 191

g Perdiccas adversum Ægyptios dimicat, sed obtinere non potuit.

h Ptolemæus Lagi filius, tertio regni anno, Hierosolymis et Judæa in ditionem suam dolo redactis, plurimos captivorum in Ægyptum transtulit.

115 1696 4 4 192

i Menander primam fabulam cognomento 'Ορχήν docens superat.

k Theophrastus philosophus agnoscitur, qui divinitate loquendi, ut ait Cicero, nomen accepit.

1697 5 5 193

k Demetrius Phalereus habetur illustris.

m Judæorum pontifex magnus Onias Jaddi filius clarus habetur.

1698 6 6 194

n Romani Samnitas latrones diutissime contra se præliantes ad extremum servituti subjiciunt.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIÆ	ROM.
		Ptolemæus Lagi	Philippus Aridæus	Antigonus	Consules

Hinc Asiæ regnum nascitur, et mox Syriæ: et regnat in Asia primus Antigonus.

o I. ANTIGONUS annis XVIII.

q Machabæorum Hebræa historia hinc Græcorum supputat regnum. Verum hi duo libri inter divinas Scripturas non recipiuntur (1).

1699 7 7 1 195

p Antigonus Antigoniam ad amnem Orontem condidit, quam Seleucus instauratam appellavit Antiochiam.

116 1700 8 1 2 196

r II. CASSANDER annis XIX.

a 'Αλέξανδρος καὶ Αἰγύπτου πρῶτος μετὰ τὸν 'Αλέξανδρον ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Λάγου ἔτη μ'. *Sync. p. 271, C.*

b Μακεδόνων πρῶτος ἐβασίλευσε μετὰ 'Αλέξανδρον Φιλίππου ὁ 'Αριδαῖος ἔτη ζ'. *Idem p. 269, D.*

c Οἱ Μακεδόνων ἡγεμόνες ἐστασίασαν. *Idem p. 274, D.*

a Λυσίμαχος Θράκης τε καὶ Χερρόνησον, τῆς λοιπῆς τε ὁμοῦ χώρας βασιλεύει. *Idem p. 266, A.*

e 'Αγαθοκλῆς ἐν Συρακούσαις ἐτυράννησε. *Idem p. 275, A.*

f 'Ο Λαμιακὸς πόλεμος ἐκινήθη. *Ibidem.*

g Περδίκκας εἰς Αἴγυπτον ἐσταόατσεν. *Idem p. 274, D.*

h Πτολεμαῖος ὁ Λάγου δόλω παραλαβὼν τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπάτη πολλοὺς ἐκ τῆς Ἰουδαίας μετῴκισεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem p. 271, C.*

i Μένανδρος ὁ κωμικὸς ποιητῆς πρῶτον δρᾶμα διδάξας 'Ορχήν, ἐνίκα. *Idem p. 275, B.*

k Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐγνωρίζετο. *Sync. p. 274, C.*

l Θεόφραστος φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. *Idem p. 275, B.*

m Ἰουδαίων Ὑνείας ἀρχιερεὺς υἱὸς Ἰαδδοῦς ἐγνωρίζετο. *Idem p. 269, B.*

n Ῥωμαῖοι Σαυιτιῶν ἀράδων τελείως ἐκράτησαν. *Idem p. 275, A.*

o 'Ασίας πρῶτος μετὰ 'Αλέξανδρον Αντίγονος ἐβασίλευσεν ἔτη ιη'. *Sync. p. 273, C.*

p 'Αντίγονος 'Αντιγονίαν τὴν πρὸς τῷ Ὀρόντι ποταμῷ ἔκτισεν, ἣν Σέλευκος ἐπικτίσας 'Αντιόχειαν ὠνόμασεν. *Ibidem.*

q 'Η τῶν Μακκαβαίων ἱστορικὴ γραφὴ τοὺς Ἑλλήνων βασιλεῖς ἀπὸ 'Αντιγόνου ἀριθμεῖ, ἥτις τῶν μὲν θεοπνευστῶν οὐκ ἔστι. *Ibidem.*

r Μακεδόνων ἐβασίλευσε Κάσανδρος ἔτη ιθ'. *Idem p. 270, A.*

(1) Posterioribus tamen Ecclesiæ decretis auctoritatem obtinuerunt.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIAE	ROM.
			Ptolemæus Lagi	Cassander	Antigonius	Consules
		1701	9	2	3	197
		1702	10	3	4	198
		1703	11	4	5	199
R. CDXL. 117		1704	12	5	6	200

a Menedemus et Sippus philosophi insignes habentur.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	ASIAE	SYRIÆ	ROM.
			Ptolemæus Lagi	Cassander	Antigonius	Seleucus Nicanor	Consules

Regnum Syriæ et Babylonis et superiorum locorum nascitur : et regnat primus Seleucus Nicanor.

b I. SELEUCUS NICANOR annis xxxii.

1705	13	6	7	1	201
1706	14	7	8	2	202
1707	15	8	9	3	203

c Ab hoc anno Edesseni tempora computant civitatis suæ.

d Romani Marsos et Umbros, et Pelignos superant.

f Romani colonias deducunt.

h Cyprium Ptolemæus invasit insulam.

i Theodorus atheus agnoscitur philosophus, qui impius vocabatur.

l Judæorum pontifex maximus Simon, Oniæ filius, clarus habetur, cui cognomen Justus fuit propter sollicitam in Deum religionem, et in cives suos pronam clementiam.

118	1708	16	9	10	4	204
	1709	17	10	11	5	205
	1710	18	11	12	6	206
	1711	19	12	13	7	207
119	1712	20	13	14	8	208
	1713	21	14	15	9	209
	1714	22	15	16	10	210
	1715	23	16	17	11	211
120	1716	24	17	18	12	212

m II. DEMETRIUS annis xvii.

1717	25	18	1	13	213
1718	26	19	2	14	214

n Seleucus Babylonem obtinuit.

o III. FILII CASSANDRI Antigonius et Alexander annis iv.

1719	27	1	3	15	215
------	----	---	---	----	-----

a Μενέδημος και Σπευσιππος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. *Sync. p. 274, D.*

b Συρίας και Βαβυλωνίας και τῶν ἄνω τόπων πρῶτος Σέλευκος Νικάνωρ ἐδασίλευσεν ἐτη λδ'. *Ibidem, C.*

c Ἐδессηνοὶ τοὺς χρόνους ἐνθεν ἀριθμοῦσι. *Idem p. 274, A.*

d Ῥωμαῖοι Μαρσούς και Ἰμβρούς, και Παλλινούς παρεστήσαντο. *Idem p. 275, A.*

e Λυσιμαχία ἐν Θράκη ἐκτίσθη. *Idem p. 274, D.*

f Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἐπεμψαν. *Idem p. 275, A.*

g Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, Ἀθηναῖος ἀποδούς τὴν δημοκρατίαν, ἦλθεν εἰς Αἴγυπτον. *Idem p. 274, D.*

h Κύπρου Πτολεμαῖος ἐκράτησεν. *Idem p. 275, A.*

i Θεόδωρος ἄθεος ἐγνωρίζετο. *Ibidem.*

k Σέλευκος Λαοδικεῖαν, Σελεύκειαν, Ἀπάμειαν, Ἐδессαν, Βέρροϊαν, Πέλλαν ἐπέκτισεν. Ὁ αὐτὸς Ἀντιόχειαν ιδ' ἐτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ. *Idem p. 274, A.*

l Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν Σίμων. *Idem p. 276, C.*
Ὁ και δίκαιος ἐπικληθεὶς διὰ τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς και τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὖσυν. *Josephus Antiq. XII, 2.*

m Ἀσίας β' Δημήτριος ὁ Πολιορκητὴς Ἀντιγόνου παῖς ἐτη ιζ'. *Sync. p. 273, C.*

n Σέλευκος Βαβυλῶνα παρεστήσατο. *Idem p. 274, A.*

o Μακεδόνων ἐδασίλευσαν παῖδες Κασάνδρου ἐτη δ'. *Idem p. 270, A.*

OLYMP.	ABRAHAMUS	EGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
		Ptolem. Philad.	Ptolem. Ceraunus	Seleucus Nicanor	Consules

a VIII. MELEAGER mensibus II.

IX. ANTIPATER diebus XLV.

X. SOSTHENES annis II.

425	1736	4	1	32	232
-----	------	---	---	----	-----

b Ptolemæus Philadelphus Judæos, qui in Ægypto erant, liberos esse permisit, et vasa Eleazaro pontifici Hierosolymorum votiva transmittens, divinas Scripturas in Græcam vocem ex Hebræa lingua per LXX interpretes transferri curavit : quas in Alexandrina bibliotheca habuit, quam sibi ex omni genere literaturæ comparaverat.

c II. ANTIOCHUS SOTER annis XIV.

d Milo Romanis Tarentum tradidit civitatem.	1737	5	2	1	233
---	------	---	---	---	-----

e XI. ANTIGONUS GONATAS annis XXXVI.

	1738	6	1	2	234
	1739	7	2	3	235
426	1740	8	3	4	236
	1741	9	4	5	237

f Sarapis (qui et Sorapis vel etiam Serapis secundum quosdam) ingressus est Alexandriam ibique mansit. [Al. Serapidis simulacrum Alexandriam venit.]

g Una virginum Romanarum in corruptione deprehensa R.CDLXXX. percutitur.	1742	10	5	6	238
	1743	11	6	7	239
	1744	12	7	8	240

Zeno Stoicus philosophus agnoscitur.

h Polemo philosophus moritur : post quem Arcesilas et Crates clari habentur.

i Aratus poeta cognoscitur.	1745	13	8	9	241
l Argenteus nummus primum in Urbe figuratus. [Al. Gracchus argenteos nummos primum in Urbe figurare fecit.]	1746	14	9	10	242
	1747	15	10	11	243

i Romani colonias duxerunt, multæque urbes in Sicilia eis junctæ. Rogni Philadelphii anno XIV Romani civitatem Siciliæ Syracusas capiunt.

m Romani Calabriam Messanamque tenuerunt.	1748	16	11	12	244
	1749	17	12	13	245
	1750	18	13	14	246
	1751	19	14	15	247

n Zeno Stoicus moritur : post quem Cleanthes philosophus cognoscitur.

o Romæ virgo vestalis in stupro detecta laqueo vitam finivit.	1752	20	15	16	248
	1753	21	16	17	249

p Nicomedes rex Bithyniæ Astacum urbem ampliæ, Nicomediam nuncupavit.

R. CDXC.	1754	22	17	18	250
	1755	23	18	19	251

a Μακεδόνων ἐδασίλευσαν Μελέαγρος μῆνας β'. Αντίπατρος ἡμέρας με', Σωσθένης ἔτη β'. *Syne.* p. 270, B-D.

b Πτολεμαῖος ὁ Φιλάделφος τοὺς κατ' Αἴγυπτον αἰχμαλώτους Ἰουδαίους ἐλευθέρους ἀνῆκεν, ἀναθήματα τε βασιλικὰ ἐν Ἱερουσολύμοις διαπεμφόμενος, τὰς Ἰουδαίων Γραφὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβληθῆναι ἐποιοῦσας, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατασκευασθεῖσαις αὐτῷ βιβλιοθήκαις ἀπέθετο. *Chron. pasch.* p. 172, 173.

c Ἀσίας, Συρίας, Βαβυλωνίας β' ἐδασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Σωτήρ ἔτη ιθ'. *Syne.* p. 274, C.

d Μίλων παρέδωκε Ῥωμαίοις Τάραντα. *Idem* p. 271, A.

e Μακεδόνων ἐδασίλευσεν Ἀντίγονος ὁ Γονατᾶς ἔτη λς'. *Idem* p. 270, D.

f Ὁ Σάραπις, ἢ ὁ Σόραπις, ἢ ὁ Σεῖραπις κατὰ τι-

νας, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἰδρύθη. *Idem* p. 275, B.

g Μία τῶν ἐν Ῥώμῃ παρθένων ἀνηρέθη φθαρεῖσα. *Idem.*

h Πολέμων θνήσκει ὁ φιλόσοφος, μεθ' ὃν Ἀρχεσίλας καὶ Κράτης ἐγνωρίζοντο. *Idem* p. 276, B.

i Ῥωμαῖοι ἀποικίας ἐστεῖλαντο. *Idem*, C.

k Ἀρατος ποιητὴς ἐγνωρίζετο. *Idem* p. 275, B.

l Ἐν Ῥώμῃ πρῶτον ἀργυροῦν ἐκόπη νόμισμα. *Idem.*

m Ῥωμαῖοι Καλαβρίαν ἔλαβον καὶ ὑπέταξαν, καὶ Μεσσήνην. *Idem.*

n Ζήνωνα Στωϊκὸν θανέντα Κλεάνθης μαθητὴς διεδέξατο. *Idem.*

o Ἐν Ῥώμῃ παρθένος καταγνωσθεῖσα τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἑστίας εὐατην ἀνείλεν. *Idem*, C.

p Νικομήδειαν ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἔκτισε Νικομήδης βασιλεὺς Βιθυνῶν. *Idem*, D.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Philad.	Antig. Gonatas	Antiochus Deus	Consules
a III. ANTIOCHUS, qui vocabatur Deus, an. xv.						
b Romani Carthaginien- ses navali certamine su- perant, et centum Libyæ urbes capiunt.	130	1756	24	19	1	252
		1757	25	20	2	253
		1758	26	21	3	254
		1759	27	22	4	255
d Judæorum pontifica- tum post Eleazarum avun- culus ejus Manasses acci- pit.	131	1760	28	23	5	256
		1761	29	24	6	257
		1762	30	25	7	258
		1763	31	26	8	259
f Carthaginienses R.D.	132	1764	32	27	9	260
xc Romanorum naves in Sicilia capiunt, Metello consule in fugam verso.		1765	33	28	10	261
		1766	34	29	11	262
		1767	35	30	12	263
	133	1768	36	31	13	264
		1769	37	32	14	265
		1770	38	33	15	266
i III. PTOLEMÆUS EVERGETES annis xxvi.						
k IV. SELEUCUS CALLINICUS annis xx.						
		1771	1	34	1	267
	134	1772	2	35	2	268
		1773	3	36	3	269
l XII. DEMETRIUS annis x.						
		1774	4	1	4	270
m Censu Romæ agitato inventæ sunt hominum cclx millia.						
n Romæ templum Vestæ incensum. Corruptis circa forum quibusque celsioribus igni, Metellus pon- tiffex sacra Vestæ semiustus abripuit.						
Quintus Ennius poeta Tarenti nascitur: qui a Catone quæstore Romam translatus habitavit in monte Aventino, parco admodum sumptu conten- tus, et unius ancillæ mi- nisterio.	135	1775	5	2	5	271
		1776	6	3	6	272
		1777	7	4	7	273
		1778	8	5	8	274
		1779	9	6	9	275
	136	1780	10	7	10	276
		1781	11	8	11	277
		1782	12	9	12	278
		1783	13	10	13	279
p XIII. ANTIGONUS annis xv.						
R. DXX.	137	1784	14	1	14	280
a Συρίας καὶ Ἀσίας γ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Θεός, ἔτη ιε'. <i>Synce. p. 274, C.</i>						
b Ῥωμαῖοι, Καρχηδονίους ναυμαχίᾳ νικήσαντες, ἐκατὸν πόλεις τῆς Λιβύης ἔλαβον. <i>Idem p. 275, D.</i>						
c Ἐρασιστράτος διαφανὲς ἱατρὸς ἐγνωρίζετο. <i>Idem</i> <i>p. 274, B.</i>						
d Ταλευτήσαντος τοῦ Ἑλεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύ- νην ὁ θεὸς αὐτοῦ Μανασσῆς ἔλαβε. <i>Josephus Antiq.</i> <i>XII, 4.</i>						
e Ἀθηναῖοις Ἀντίγονος τὴν ἐλευθερίαν ἀπέδωκεν. <i>Synce. p. 276, A.</i>						
f Καρχηδόνιοι Ῥωμαίων υἱὲς ναῦς ἔλαβον ἐν Σιχε- λίᾳ, τρέψαντες καὶ τὸν ὑπατον Μέτελλον. <i>Idem p.</i> <i>275, C.</i>						
g Πέρσαι τῆς Μακεδόνων ἀρχῆς ἀπέστησαν, καὶ βασιλεύει Περσῶν Ἀρσάκης, ἀπ' οὗ οἱ Ἀρσακίδαι. <i>Idem p. 284, B, C.</i>						
h Ὀνείας τὴν τιμὴν ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ						
δικαίου κληθέντος· οὗτος, ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον μὴ δοῦς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον. <i>Jo-</i> <i>sephus Antiq. XII, 4.</i>						
i Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου τρίτος ἐβασίλευσεν Εὐεργέτης ἔτη κς'. <i>Synce. p. 275, B.</i>						
k Συρίας καὶ Ἀσίας δ' ἐβασίλευσεν ὁ Σέλευκος ὁ ἐπικληθεὶς Καλλίνικος ἔτη κ'. <i>Idem p. 284, B.</i>						
l Μακεδόνων ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη ι'. <i>Idem</i> <i>p. 271, B.</i>						
m Τιμῆσεως ἐν Ῥώμῃ γενομένης εὐρέθησαν μω- ριάδες κς'. <i>Ibidem, C.</i>						
n Ἐν Ῥώμῃ ἱερὸν ἐνεπρήσθη τῆς Ἑστίας. <i>Idem</i> <i>p. 276, A.</i>						
o Ἐν Ῥώμῃ ὑπὸ δούλου διακορευθεῖσα παρθένος ἐαυτὴν διεχειρίσατο <i>Ibidem, A.</i>						
p Μακεδόνων ἐβασίλευσεν Ἀντίγονος ἔτη ιε'. <i>Idem</i> <i>p. 282, A.</i>						

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Ever- getes	Anti- gonus	Seleucus Calli- nicus	Consu- les
a Judæorum pontifex Simon Oniæ filius clarus habetur : sub quo Jesus filius Sirach <i>Sapientiæ</i> H- brum componens, quem vocant Panareton, etiam Simonis in eo fecit men- tionem.	138	1785	15	2	15	281
		1786	16	3	16	282
		1787	17	4	17	283
		1788	18	5	18	284
		1789	19	6	19	285
		1790	20	7	20	286

b Quadraginta ferme
millia Gallorum a Roma-
nis cæsa.

c V. SELEUCUS CERAUNUS annis III.

d Caria et Rhodus ita terramotu concussæ sunt, ut colossus magnus rueret.	139	1791	21	8	1	287
		1792	22	9	2	288
		1793	23	10	3	289

e VI. ANTIOCHUS MAGNUS an. XXXVI.

R. DXXX.	140	1794	24	11	1	290
		1795	25	12	2	291
		1796	26	13	3	292

(IV. PTOLEMÆUS PHILOPATER an. XVII.

	1797	1	14	4	293
	1798	2	15	5	294

g Ea, quæ in tertio Ma-
chabæorum libro scripta
sunt, sub hoc Ptolemæo
principe gesta referuntur.

h XIV. PHILIPPUS an. XLII.

i Victi Judæi, et LXX [al. XL] millia armatorum ex numero eorum cæsa.	141	1799	3	1	6	295
		1800	4	2	7	296
		1801	5	3	8	297
k Romæ virgines Vestæ obstupri vitium vivæ terra obrutæ sunt. R. DXL.	142	1802	6	4	9	298
		1803	7	5	10	299
		1804	8	6	11	300
l Romani Marcello con- sule Syracusas capiunt.	143	1805	9	7	12	301
		1806	10	8	13	302
		1807	11	9	14	303
m Antiochus rex Syriæ, victor Philopatris Ptole- mæo, Judæam sibi sociat.	144	1808	12	10	15	304
		1809	13	11	16	305
		1810	14	12	17	306
n Scipio Hiberiæ mul- tas urbes recipit.	144	1811	15	13	18	307
		1812	16	14	19	308
		1813	17	15	20	309

i Eratosthenes philoso-
phus agnoscitur.

Romani subigunt Ca-
puam et Siciliam.
Lævinus consul cum At-
talo rege Asiæ amicitiam
facit.

n Judæorum pontifex
maximus Onias, filius Si-
monis, habetur insignis :
ad quem Lacedæmonio-
rum rex Arius legatos
mittit ob amicitiam.

a 'Ιουδαίων ιθ' ἀρχιεράτευσε Σίμων υἱὸς 'Ονειού.
Sync. p. 275, C. Κατὰ τοῦτον 'Ιησοῦς ὁ τοῦ Σιράχ,
τὴν καλουμένην Πανάρετον *Σοφίαν* συντάξας, αὐτοῦ
τοῦ Σίμωνος ἐμνημόνευσεν. *Chron. pasch. p. 175, C.*
b 'Ρωμαῖοι Γάλλων μυριάδας δ' ἀνέκλινον. *Sync. p.*
276, B.

c Συρίας ε' ἐδασίλευσεν Σέλευκος ὁ Κεραυνὸς ἔτη
γ'. *Idem p. 284, C.*

d Καρία καὶ 'Ρόδος ἐσεισθήσαν, ὥς καὶ τὸν μέγαν
κολοσσὸν καταπεσεῖν. *Idem p. 276, C.*

e Συρίας ζ' ἐδασίλευσεν 'Αντίοχος ὁ ἐπικληθεὶς
Μέγας ἔτη λς'. *Idem p. 284, D.*

f Αἰγύπτου καὶ 'Αλεξανδρείας τέταρτος ἐδασίλευσε
Πτολεμαῖος ὁ Φιλοπάτωρ ἔτη ιζ'. *Idem p. 282, D.*

g 'Η τρίτη τῶν Μακκαβαίων βίβλος περὶ τοῦ Φι-
λοπάτορος τούτου Πτολεμαίου ἱστορεῖ. *Ibidem.*

h Μακεδόνων ιε' ἐδασίλευσε Φίλιππος ἔτη μδ'.
Ibidem, A.

i 'Ιουδαῖοι ληφθέντες, τεσσαράκοντα χιλιάδας ὀπλι-
τῶν ἀποβαλόμενοι. *Chron. pasch. p. 176, A.*

k 'Εν 'Ρώμῃ παρθένοι, ἀλοῦσαι φθορᾷ, ζῶσαι κατ-
ωρύγησαν. *Sync. p. 276, B.*

l 'Ερατοσθένης ἐγνωρίζετο. *Chron. pasch. p. 175, D.*

m 'Αντίοχος ὁ Μέγας, Πτολεμαίου τὴν 'Ιουδαίαν κρα-
τοῦντος τοῦ Φιλοπάτορος, πολέμῳ νικήσας αὐτὸν, τὴν
χώραν ἀφείλατο. *Sync. p. 282, D.*

n 'Ιουδαίων ἀρχιεράτευσεν 'Ονειὰς ὁ Σίμωνος υἱὸς,
πρὸς ἣν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς 'Αρείος πρὸςβέβη-
κε ἐπεμψε καὶ ἐπιστολάς. *Josephus Antiq. XII, 4.*

o Σκιπίων Κελτιθρίας πολέμῳ πόλεις πολλὰς 'Ρω-
μαίοις ὑπηγάγετο. *Sync. p. 276, B.*

	OLYMP.	ABRAHAMUS	EGYPT. Ptolem. Epiph.	MACED. Philip- pus	SYRIÆ Antio- chus Magnus	ROM. Consu- les	
• a Ptolemæus Epiphanes, id est nobilis, Scopa principe militiæ misso, Judæam capit, et plurimas Syriæ civitates. R. DL.							
b V. PTOLEMÆUS EPHIPHANES an. xxiv.							
		1814	1	16	21	310	
		1815	2	17	22	311	Juxta Tberam apparuit
		1816	3	18	23	312	insula, quæ vocatur Hiera.
Nævius comicus Uticæ moritur, pulsus Roma factione nobilium, ac præcipue Metellorum. 145							
c Carthago in ditionem Romanorum per Scipionem redigitur.							
		1817	4	19	24	313	
Plautus ex Umbria Sarsinas Romæ moritur, qui propter annonæ difficultatem ad molas manuiarias pistori se locaverat; ibi, quoties ab opere vacaret, scribere fabulas ac vendere solitus. [At. ac vendere sollicitus consueverat.]							
		1818	5	20	25	314	Antiochus, Scopa su-
		1819	6	21	26	315	perato, Syriæ urbes reci-
Antiochus Judæorum 146 erga se cognita voluntate, magnis eos muneribus donat, et per epistolas crebris laudibus R. DLX. 147		1820	7	22	27	316	pit, et Judæis voluntarie
		1821	8	23	28	317	conjungitur.
		1822	9	24	29	318	
		1823	10	25	30	319	Romani Græcos liberos
		1824	11	26	31	320	esse jusserunt: et uni-
							versa Hiberia imperata
							fecit.
d Post prælium, quo in Thermopylis est victus Antiochus, hoc inter eum et Romanos convenit, ut mille talenta eis per annos singulos vectigalis nomine persolveret.		1825	12	27	32	321	
		1826	13	28	33	322	
		1827	14	29	34	323	
e Antiochus in amicitiam Ptolemæi regressus, pacem cum eo facit; et Cleopatra filia sua uxore ei tradita, dotis nomine Syriam, Phœnicem, Samariam Judæamque concedit. 148		1828	15	30	35	324	
Eumenes frater regis Attali, qui Eumeniam in Phrygia condidit, clarus habetur.							
f Romani multas coo-		1829	16	31	36	325	Titus Livius tragœdia-
linas deduxerunt.							rum scriptor clarus habe-
g VII. SELEUCUS, qui et Philopater, an. xii.		1830	17	32	1	326	tur, qui ob ingenii meri-
h Secundus liber Machabæorum apud Judæos hujus temporis gesta continet.							tum a Livio Salinatore.
							cujus liberos erudiebat,
							libertate donatus est.
i Simon præpositus templi Hierosolymorum ad Apollonium Syriæ Phœnicis ducem Seleuci confugiens multis ei muneribus repromissis sacerdotium sibi vindicare cepit: quo Seleucus audito Heliodorum mittit ad negotium pervidendum. Qui cum in Judæam venisset, et inique judicasset, multa perperam gerens, divinis adversum se signis deterretur, et ad Seleucum revertitur. Onias autem sacerdos curaverat ut Simon profugus fieret, ut in Machabæorum libris narratur.							
a Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἄλλας πόλεις τῆς Συρίας πέμψας ἐχειρῶσατο διὰ Σκοποῦ στρατηγού· πρὸς δὲ Ἄντιοχος αὐτὸς πολεμήσας, ταύτας ἐχειρῶσατο, συμμαχοῦντων αὐτῷ καὶ Ἰουδαίων, οἷς δὲ ἐπιστολῶν πολλὰ μαρτυρήσας, ὠρεαῖς μεγάλαις ἐτίμησεν. Idem p. 283, A.							τέρα τῷ Πτολεμαίῳ εἰς γυναῖκα, παραχωρήσας αὐτῷ φερνῆς ὀνόματι Συρίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ Ἰουδαίαν. Chron. pasch. p. 177, B.
b Αἰγυπτίου καὶ Ἀλεξανδρείας εἰ ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη κδ'. Sync. p. 282, D.							f Ῥωμαῖοι διαφόρους παροιχίας ἔπεμψαν. Sync. p. 276, C.
c Καρχηδόνα Ῥωμαίοις Σικιτίων παρεστήσατο. Idem p. 285, D.							g Συρίας ζ' ἐβασίλευσε Σέλευκος ἔτη ιθ'. Idem p. 284, C.
d Ἐν Θερμοπύλαις Ῥωμαίοις συμβαλὼν Ἀντίοχος ἡττάται· ὥστε αὐτὸν ὑπόσπονδον γενέσθαι τελοῦντα χίλια τάλαντα. Idem p. 284, 285.							h Ἐπὶ τούτου ἐπράχθη τὰ κατὰ τὴν πρώτην (δευτέραν) τῶν Μακκαβαίων βίβλον παρὰ Ἰουδαίοις ἱστορούμενα. Idem p. 285, A. (Syncellus non de Seleuco sed de Antiocho Magno loquitur.)
e Ἀντίοχος, φιλωθεὶς τῷ Πτολεμαίῳ, σπονδὰς πρὸς αὐτὸν ἐποίησατο, καὶ Κλεοπάτρην τὴν αὐτοῦ θυγα-							i Σίμων τις προστάτης τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεροῦ, ἐλθὼν πρὸς Ἀπολλώνιον τῆς Φοινίκης στρατηγόν, ὑπισχνεῖται χρήματα, κ. τ. λ. Chron. pasch. v. 177, D.

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	MACED.	SYRIÆ	ROM.
		Ptolem. Epiph.	Philip-pus	Seleucus	Consules
	1831	18	33	2	327

a Cum ab Antiocho per legatos Annibal reposceretur, cui se a Scipione victus sociaverat, ad Prusiam regem Bithyniæ transfugit : quem cum rursus per Flaminium etiam ab eo senatus repeteret, et tradendus esset, venenum bibit, et apud Libyssam Bithyniæ sepultus est.

149	1832	19	34	3	328
	1833	20	35	4	329
	1834	21	36	5	330
	1835	22	37	6	33
150	1836	23	38	7	332
	1837	24	39	8	333

A Troja capta R. DLXX.

anni mille.

b Hyrcanus Josephi ducis Judææ filius, cum ad Ptolemæum perrexisset, honorifice ab eo susceptus est. Verum fratres ejus, postquam reversus est, seditione contra eum mota, magnarum calamitatum Judææ genti causa exstiterunt.

c VI. PTOLEMÆUS PHILOMETOR annis xxxv.

151	1838	1	40	9	334
	1839	2	41	10	335
	1840	3	42	11	336

d XV. PERSEUS annis x.

	1841	4	1	12	337
--	------	---	---	----	-----

e Aristobulus, natione Judæus, Peripateticus philosophus agnoscitur, qui ad Ptolemæum Philometorem explanationum in Moysen commentarios scripsit.

f VIII. ANTIOCHUS EPIPHANES annis xi.

	1842	5	2	1	338
--	------	---	---	---	-----

g Antiochus Epiphanes, cum de regione Ptolemæorum, quam subito invaserat, senatus præcepto recessisset, in Judæam venit, ibique Jesu, cui nomen et Jason, fratri [al. et Jasoni fratri] Oniæ pontificatum tradidit. Quo deinde expulso, Oniam cognomento Menelaum successorem ei dedit. Itaque ob sacerdotii dignitatem orta seditione inter principes, ingentium miseriæ semina pullulaverunt.

R. DLXXX.	152	1843	6	3	2	339
		1844	7	4	3	340
		1845	8	5	4	341
		1846	9	6	5	342
		1847	10	7	6	343
	153	1848	11	8	7	344
		1849	12	9	8	345
		1850	13	10	9	346

h Macedonum regnum defecit.

Romani, interfecto Perse Macedonum rege, destructoque eo regno, Macedonas, Illyrios et Galatas liberos esse jusserunt.

i Antiochus legem Judæorum impugnat : ac primum quidem omnem eorum provinciam ad idololatriam compellens, qui parere noluerunt, enecat. Postea vero Hierosolymam ascendens, templum et vasa Dei,

a Ἀντίοχος, πρὸς Προυσίαν φυγὼν, φαρμάκῳ τελευτᾷ τὸν βίον τῷ φόβῳ Ῥωμαίων. *Sync. p. 283, A.*

b Ὑρκανός, Ἰωσήπου παῖς στρατηγοῦ τῶν Ἰουδαίων, πρὸς αὐτὸν Πτολεμαῖον ἐλθὼν, καλῶς ὑπεδέχθη· οἱ δὲ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, στασιάζαντες, μεγάλην ταραχὴν αἰτίοι γέγονασιν Ἰουδαίους. *Idem p. 283, A, B.*
c Αἰγυπτίου καὶ Ἀλεξανδρείας ᾧ ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ ἔτη λβ'. *Idem p. 289, D.*

d Μακεδόνων ἐπὶ ἐβασίλευσε Περσεύς ἔτη ι'. *Idem p. 282, B.*

e Ἀριστόβουλος Ἰουδαῖος Περιπατητικὸς φιλόσοφος ἐγνωρίζετο. ὃς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι ἐξηγήσεις τῆς Μωϋσέως γραφῆς ἀνέθηκεν. *Chron. pasch. p. 178, C.*

f Συρίας ἡ ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔτη ια'. *Sync. p. 286, A.*

g Ἀντίοχος τῇ Πτολεμαίου βασιλείᾳ ἐπιτίθεται· καταλυθεὶς δὲ ὑπὸ Ῥωμαίων, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐπανήλθε, τὴν τε ἀρχιερωσύνην τῷ Ἰησοῦ, τῷ καὶ Ἰάσονι, ἐνεχείρισεν ἀδελφῷ Ὀνείου· καὶ πάλιν ἐκβαλὼν αὐτὸν, ἀδελφῷ τε καὶ Μενελάῳ ἔδωκεν. Οἱ δὲ, στασιάζαντες πρὸς ἀλλήλους, κακῶν μεγάλων αἰτίοι γέγονασιν Ἰουδαίους. *Ibidem, A-D.*

h Τὰ Μακεδόνων καταλέλυται. *Idem p. 282, B.*

i Ἀντίοχος Ἑλληνίζειν ἀναγκάζει τοὺς Ἰουδαίους, τὴν Ἱερουσαλὴμ ἐκπορθεῖ, καὶ τὸν ναὸν βεβηλοῖ, Διὸς Ὀλυμπίου βδέλυγμα ἀνασθηλώσας ἐν αὐτῷ· ἐφ' οἷς Ματθίας ὁ ἱερεὺς, ὃς Ἀσσυριανὸς ἐλέγετο, φρενὶ δ' ἐν κόμῃ Μωδεσίμ, ζηλώσας σὺν τοῖς υἱοῖς κατηγωνίσατο τοῦ τυράννου τοῖς αὐτοῦ στρατηγοῖς ἐπιθέμενος. *Sync. p. 286, B.*

quæ ministerio fuerunt consecrata, vastat : in templo Jovis Olympii simulacrum ponit : in Samatia quoque super verticem montis Garizin Jovis Peregrini delubrum ædificat, ipsis Samaritanis, ut id faceret, precantibus. Verum hoc in tempore Mattathias quidam ex sacerdotibus filius Asamonæi ex vico Modim adversum Antiochi duces arma corripiciens, fultus etiam filiorum auxilio, leges patrias vindicavit olympiade cλiii.

Ennius poeta lxx major annis articulari morbo perit, sepultus in Scipionis monumento, in via Appia, intra primum ab Urbe milliarium. Quidam ossa ejus Rudiam ex Janiculo translata affirmant.

	OLYMP.	ABRAHAMUS.	ÆGYPT.	SYRIÆ	ROM.
			Ptolem. Philometor	Antiochus Epiphanes	Consules
Judæorum dux Judas, qui et Machabæus, filius Mattathie, Antiochi duces de Judæa expellens, et templum ab idolorum imaginibus emundans, patrias leges post triennium suis civibus reddidit olympiade cλiv.	154	1851 1852	14 13	10 11	347 348
a IX. ANTIOCHUS EUPATOR annis ii.					
		1853 1854	16 17	1 2	349 350
b X. DEMETRIUS SOTER annis xii.					
	155	1855 1856	18 19	1 2	351 352

R. DXC.

c Menelao pontifice Judæorum a juniore Eupatore Antiocho occiso, qui prius Judæam Epiphani Antiocho prodiderat, Alcimus alienus a genere sacerdotali, ambitione pontificatum invadit. Ob quod Onias filius pontificis Oniæ in Ægyptum transmigrans in Heliopolitano pago civitatem, quæ dicitur Onuphis, nominis sui condidit, templo ad similitudinem templi patrii constructo. Alcimus vero adversum Judam Machabæum inimicitias gerens, post non multum temporis ira Dei percussus interiit. Et sic omnium Judæorum favore Judæ Machabæo sacerdotium decernitur : qui dignitate suscepta legatos Romam dirigit. Senatus decrevit Judæos amicos et auxiliatores Romanorum habendos.

	OLYM.	ABRAHAMUS	ÆGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
			Ptolem. Philometor	Demetrius Soter	Judas Machabæus	Consules
e Aristarchus grammaticus agnoscitur.		1857 1858	20 21	3 4	1 2	353 354
f Samaritani et Judæi Alexandria, Ptolemæo judicante, contendunt de honoribus ex utraque parte templo suo deferendis. Et superant Judæi.		1859	22	5	3	355
d I. JUDAS MACHABÆUS annis iii.						
						Judæorum nascitur regnum.
						Dux Judæorum Judas adversum Demetrii duces inito prælio occiditur, tribus annis pontificatu gesto.

Publius Terentius, Carthaginiensis, comædiarum scriptor, ob ingenium et formam libertate donatus. in Arcadia moritur, qui primam *Andriam* antequam ædilibus venderet, Cæcilio multum se miranti legit.

a Συρίας θ' ἐδασίλευσεν Ἀντίοχος Εὐπάτωρ ἔτος ἑν, μῆνας ἕξ. *Synce., D.*

b Συρίας ι' ἐδασίλευσε Δημήτριος ἔτη ιδ' ὁ ἐπικληθεὶς Σωτήρ. *Idem p. 290, C.*

c Ὁνείλου, τοῦ καὶ Μενελάου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων, τοῦ καὶ τὸ ἔθνος προδοσκότος Ἀντίοχῳ τῷ Ἐπιφανεί, ἀναιρεθέντος ὑπὸ Ἀντίοχου τοῦ Εὐπάτορος, Ἄλκιμος οὐκ ὦν ἐκ γένους ἱερατικοῦ τὴν ἱερωσύνην ἐκ περιδρομῆς διαδεξάμενος· δι' ὃν Ὁνείλας, Ὁνείλου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, κτίζει πόλιν τὴν ἐπικληθεῖσαν Ὁνείλου, ἐν ἧ καὶ ἱερὸν οἰκοδομεῖ, ὁμοίον τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν Ἱερουσολύμοις. Ἄλκιμος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, πρὸς Ἰούδαν τὸν Μακκαδαῖον στασιάσας, μετ' οὐ πολὺν χρόνον Θεοῦ πληγῇ περιπεσὼν τελευτᾷ.

Ὁ δὲ πᾶς τῶν Ἰουδαίων λαὸς Ἰούδᾳ τῷ Μακκαδαίῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν· ὁ δὲ, ταύτην ὑποδεξάμενος, πρεσβεύεται πρὸς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ ψηφίζεται ἡ σύγκλητος φίλους καὶ συμμάχους Ῥωμαίων τοὺς Ἰουδαίους ἀπογράφασθαι, καθὼς ἡ τῶν Μακκαδαίων ἱστορία δηλοῖ. *Chron. pasch. p. 179, B, C.*

d Ἰουδαίων ἡγεῖται Ἰούδας ὁ καὶ Μακκαδαῖος. *Ibidem B.*

e Ἀρίσταρχος γραμματικὸς ἤκμαζεν. *Idem p. 180, A.*

f Σαμαρίται καὶ Ἰουδαῖοι ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ Πτολεμαίῳ τῷ Φιλομήτορι διακρίνονται περὶ τῶν παρ' ἑκατέρῳ μέρει τιμωμένων ἱερῶν, καὶ νικῶσιν οἱ Ἰουδαῖοι. *Ibidem, C.*

OLYMP.	ABRAHAMUS.	EGYPT.	SYRIÆ	JUD.	ROM.
		Ptolem. Philo- metor	Deme- trius Soter	Jona- thas	Consu- les

a II. JONATHAS annis xiv.

156	1860	23	6	1	356	Dux Judæorum Jona-
	1861	24	7	2	357	thas frater Judæ, Bacchi-
	1862	25	8	3	358	de duce Demetrii Julia
	1863	26	9	4	359	expulso, pontificatum sus-
157	1864	27	10	5	360	cipit.
	1865	28	11	6	361	
	1866	29	12	7	362	

b XI. ALEXANDER annis ix, mensibus x.

Pacuvius Brundisius
tragediarum scriptor
clarus habetur, R. DC.
Ennii poetæ ex filia nepos:
vixitque Romæ quoad pi-
cturam exercuit, ac fabu-
las venditavit. Deinde Ta-
rentum transgressus prope
nonagenarius diem
obiit.

c Oppius Gallos capit:
et Carthago in ditionem
Romanam per Scipionem
redigitur, habens a condi-
tione sui annos DCLXXIII:
vel, ut alii dicunt,
DCCXLVII.

Descriptione Romæ fa-
cta, inventa sunt homi-
num CCCXXIV millia.

Jonathas dux Judæorum
pariter et pontifex cum
Romanis et Spartiatis
amicitias facit.

f Alexandro R D X.
Bakæ regi Syriæ Ptole-
mæus filiam suam dedit
uxorem.

158	1867	30	1	8	363	Alexander Antiochi, qui
	1868	31	2	9	364	Epiphanes cognominatus
	1869	32	3	10	365	est, filius, Syriæ et Asiæ
						imperans, Jonatham corona
						et multis insignibus
						donis prosequitur.
						Lucilius poeta nascitur.
	1870	33	4	11	366	d Pseudo-Philippus re-
	1871	34	5	12	367	gnat in Macedonia anno
						uno.
159	1872	35	6	13	368	Romani, interfecto Pseu-
						do - Philippo, Macedonas
						tributarios faciunt.

e VII. PTOLEMÆUS EVERGES annis xxix.

	1873	1	7	14	369	
	1874	2	8	15	370	Scipio Numantinos sub-
	1875	3	9	16	371	vertit.
160	1876	4	10	17	372	Brutus Iberiam usque
						ad Oceanum subjicit.

g XII DEMETRIUS annis iii.

1877	5	1	18	373	
------	---	---	----	-----	--

h Ptolemæus Demetrio filiam suam tradit uxorem simul cum regno Alexandri mariti sui, quod de du-
cibus ejus accipit, occiso Tryphone, qui regnum Syriæ sibi vindicabat.

i Trypho dux Alexandri
regis Syriæ Jonatham Ju-
dæorum pontificem inter-
fecit, et sacerdotium Si-
mon frater Jonathæ as-
sumit.

Lucius Attius tragediarum scriptor clarus habetur, natus Mancino et Serrano consulibus, parentibus
libertinis: et seni jam Pacuvio Tarenti sua scripta recitavit; a quo et fundus Attianus juxta Pisaurum di-
citur, quia illuc ex Urbe inter colonos fuerat deductus.

a Μετὰ Ἰουδαν ἡγεῖται Ἰωάννης (sic) ἀδελφὸς αὐ-
τοῦ. *Chron. pasch.* p. 180, A.

b Συρίας καὶ Ἀσίας ια' Ἀλέξανδρος υἱὸς Ἀντίχου
τοῦ Ἐπιφανοῦς, ἐν φησὶν Εὐσέβιος βασιλεῦσαι ἐτὶ ι'.

Syne. p. 291, A.

c Ὅππιος Κελτοὺς ἐχειρῶσατο. Κατὰ τούτους τοὺς
χρόνους ἐάλω Καρχηδῶν τὸ ἐσχάτον ὑπὸ τοῦ Σκι-
πίωνος Ἀφρικανοῦ τοῦ νέου ἔχουσα ἐτὶ χμ' ἀπὸ κτι-
σως, κατὰ δὲ ἄλλους ψμῆ'. *Idem* p. 293, B.

d Μακεδόνων ις' ἐβασίλευσε Πseudo-Φίλιππος ἐτος
β'. *Idem* p. 282, C.

e Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ζ' ἐβασίλευσε Πτο-

λεμαῖος ὁ Εὐεργέτης δεύτερος ἐτὶ κη'. *Idem* p. 190, A.

f Ἀλεξάνδρῳ Συρίας βασιλεῖ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυ-
τοῦ θυγατέρα πρὸς γάμον ἐκδίδωσι. *Chron. pasch.*
p. 180, C.

g Συρίας καὶ Ἀσίας ιδ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἐτὶ
γ'. *Syne.* p. 291, C.

h Δημητρίῳ Πτολεμαῖος τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα δι-
δωσι πρὸς γάμον, τὴν καὶ Ἀλεξάνδρου πρῶτην γενο-
μένην γαμετήν. *Chron. pasch.* p. 180, 181.

i Ἀναίρεται Ἰωάννης (sic) ὑπὸ Τρύφωνος δόλῳ, καὶ
κρατεῖ μετ' αὐτὸν Σίμων υἱὸς αὐτοῦ ἐτὶ η'. *Syne.*
p. 293, A.

	OLYMP. ABRAHA- MUS	ÆGYPT. Ptolem. Ever- getes	SYRIÆ Deme- trius	JUD. Simon	ROM. Consu- les	
<i>a</i> III. Simon annis VIII.						
<i>b</i> Trypho Syriæ re- gnum conatus invadere, Antiocho filio Alexandri interfecto, ad extremum et ipse supermoritur. Post Demetrium regna- vit in universa Syria tra- cter ejus Antiochus, qui cognominatus est Side- tes.	1879	7	3	1	375	
<i>d</i> Bellum servile ortum in Sicilia. R DCXX.						
<i>e</i> Antiochus Sidetes rex Syriæ adversum Judæam arma corripiens et Hiero- solyman vallo circum- dans, cum ad conditiones [<i>al.</i> deditionem] pontifi- cem Simonem compulsi- set, recedit olympiade CLXII.	162	1884 1885 1886	12 13 14	5 6 7	6 7 8	380 381 382
<i>h</i> Arsaces rex Parthus Antiochum interficit, cui successit iterum Deme- trius.	163	1887 1888	15 16	8 9	1 2	383 384
<i>k</i> Ptolemæus expulsus Ægypto.		1889 1890	17 18	1 2	3 4	385 386
Arverni nobilis Galliæ urbs capta, et rex Vitui- tus.						
<i>l</i> Servi qui in Sicilia rebellabant, obsidionis necessitate compulsi, ad sua invicem cadavera con- versi sunt, voranda.	164	1891 1892	19 20	3 4	5 6	387 388
<i>n</i> Joannes dux Judæorum et pontifex R. DCXXX.		1893 1894 1895	21 22 23	1 2 3	7 8 9	389 390 391
adversum Hyrcanum (1) bellum gerens vicit, unde Hyrcani nomen accepit: et a Romanis jus amicitiae postulans, decreto sena- tus inter amicos relatus est.						

a Ἀρχιερεὺς Σίμων ἔτη η'. *Chron. pasch.* 182, B.

b Τρύφων ἀποκτείνας τὸν παῖδα Ἀντίοχον, αὐτὸν
ἀνείπε βασιλέα, καὶ θνήσκει. *Sync. p.* 291, B, C.

c Συρίας καὶ Ἀσίας ἐγ' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ
Σιδῆτης ἔτη θ'. *Ibidem, D.*

d Κατὰ Σικελίαν δὲ δουλικὸς πόλεμος. *Idem p.* 292, B.
e Δημήτριος ὁ Σιδῆς, ἐπελθὼν τοῖς Ἱεροσολύμοις,
καὶ παραταξάμενος εἰς πολιορκίαν, ἐπὶ συνθήκαις
ταῖς πρὸς (Σίμωνα ἀναχωρεῖ). *Chron. pasch. p.* 171, C.

f Ἔως τούτου περιέχει ἡ πρώτη τῶν Μακκαβαίων.
Sync. p. 293, D.

g Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἰωάννης (sic) ἔτη κς'.
Chron. pasch. p. 182, D.

h Ἀντίοχον Ἀρσάκης Πάρθος ἀνέβλεν. *Sync. p.*

293, B.

i Συρίας καὶ Ἀσίας ἰδ' ἐβασίλευσε Δημήτριος ἔτη
δ'. *Idem p.* 292, A.

k Πτολεμαῖος ἀπεδύθη τῆς βασιλείας. *Chron.
pasch. p.* 183, B.

l Οἱ ἐν Σικελίᾳ δοῦλοι εἰς ἀλληλοφαγίαν ἐτράπη-
σαν. *Sync. p.* 291, B.

m Συρίας καὶ Ἀσίας ιε' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ
Γρυπὸς ἔτη ιδ'. *Ibidem, A.*

n Ἰωάννης (Ἰωάννης) ἱερεὺς ὁμοῦ στρατηγὸς,
κατὰ Ὑρκανῶν στρατηγῆσας, Ὑρκανὸς μετωνομά-
σθη· δς καὶ πρεσβεύσας πρὸς Ῥωμαίους, δόγματι
συγκλήτου φίλιαν πρὸς αὐτοὺς σπένδεται. *Chron.
pasch. p.* 182, D.

(1) Ita codices aliquot Vaticani, quæ brevis emendatio, instar est proluxæ refutationis apud Scaligerum, qui jure fortasse negat Judæum ethnarcham cum Hyrcanis dimicare potuisse. Græcus tamen textus vulgatae lectioni favet, nisi forte et ibi κατὰ Ὑρκανοῦ scribendum

OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Evergetes	SYRIÆ Antiochus Grypus	JUD. Hyrca- nus	ROM. Consu- les
165	1896 1897 1898	24 25 26	4 5 6	10 11 12	392 393 394

a Hyrcanus pontifex Judæorum Samariam civitatem, quæ vocabatur Eutemus (1), nostro tempore Sebaste vocatur, obsidione captam solo cœquavit: quam suo tempore Herodes instaurans Sebasten in honorem Augusti appellavit.

Narbonam coloniæ deductæ.
Marcus Terentius Varro philosophus et poeta nascitur.

166	1899 1900 1901	27 28 29	7 8 9	13 14 15	395 396 397
-----	----------------------	----------------	-------------	----------------	-------------------

Ptolemæus Evergetes Ægyptiorum regnum dimisit, postque eum regnavit Ptolemæus cognomine Salvator, quem Græci appellabant Phusconem.
R. DCXL.

b VIII. PTOLEMÆUS PHUSCON idemque SOTER
annis xvii et mensibus vi.

1902	1	10	16	398
1903	2	11	17	399
1904	3	12	18	400

c XVI. ANTIOCHUS CYZICENUS annis xviii.

1905	4	1	19	401
1906	5	2	20	402
1907	6	3	21	403
1908	7	4	22	404

Rhodo terræmotu concussa, colossus ruit.
Jugurtha contra Romanos dimicans capitur.

1909	8	5	23	405
1910	9	6	24	406
1911	10	7	25	407
1912	11	8	26	408

Cn. Pompeius Magnus oritur.

d Antiochus Cyzicenus; Grypo ejecto, Syriam obtinuit: ac rursum Grypus superato Cyziceno eundem recepit. Ita ex successione regnabant invicem adversum se dimicantes.
Cicero Arpini nascitur, matre Helvia, patre equestris ordinis ex regio Volscorum genere.

Jonathas gloriose apud Judæos pontificatus gerit. Post eum Judæi reges habere coeperunt.

e V. ARISTOBULUS anno i.

1913	12	9	1	409
------	----	---	---	-----

f Aristobulus filius Jonathæ, rex pariter et pontifex, primus apud Judæos diadematis sumpsit insigne post ccccxxxv Babylonicæ captivitatis annos. Post quem filius suus regnavit Jannæus, cognomento Alexander, qui pontificatum quoque administrans crudelissime civibus præfuit.

cc millia Teutonorum Ambronumque ad Aquas Sextias cæsa: lxx millia capta per Marium cum duce Teutomodo.

g VI. JANNÆUS, idemque ALEXANDER, an. xxvii.
Turpilius comicus senex admodum Sinuessæ moritur.

Caius Lucius salutarum scriptor Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis xlvi.

1914	13	10	1	410
1915	14	11	2	411
1916	15	12	3	412
1917	16	13	4	413

C. Marius quinquies consul juxta Eridanum Cimbros superat, et de his cum Catulo triumphat.

a Ἰωάννης (Ἵρχανός) Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς τὴν Σαμάρειαν, τὴν καθ' ἡμᾶς Σεβαστὴν καλουμένην, πολιορκήσας εἰς ἑδάφος καθεῖλεν· ἦν ὕστερον Ἡρώδης ἀλλόφυλος ἀναστήσας Σεβαστὴν ὠνόμασεν. *Chron. pasch.* p. 181, D.

ἐκβαλὼν τὸν Κυζικηνὸν, ἐβασίλευσε τὰ λοιπὰ ἔτη δ'· καὶ οὕτως ἐκ διαδοχῆς ἐπολέμουν ἀλλήλους. *Idem* p. 292, A, B.

e Ἀρχιερεὺς ἐν Ἱερουσαλὴμ Ἀριστόβουλος ἔτος α'. *Chron. pasch.* p. 184, A.

b Αἰγύπτου καὶ Ἀλεξανδρείας ἡ ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ Φούσκων ἔτη ιη'. *Synce.* p. 290, A.

f Οὗτος Ἀριστόβουλος υἱὸς Ἰωάννου πρὸς τῇ ἀρχιερωσύνῃ διάδημα περιέθετο βασιλικὸν πρῶτος ἐπὶ ἐνιαυτὸν ἓνα, μετὰ ἔτη φκζ' ἀπὸ πρῶτου ἔτους τῆς εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσίας. *Ibidem.*

c Συρίας καὶ Ἀσίας ες' ἐβασίλευσεν Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'. *Idem* p. 294, C.

g Ἰανναῖος, ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, βασιλεὺς ἔμα καὶ ἀρχιερεὺς ἔτη κζ', ὃς καὶ ὠμότατα προέστη. *Ibid.* B.

d Ὁ Γρυπὸς ἐξεβλήθη ὑπὸ Κυζικηνοῦ, καὶ ἐβασίλευσεν ὁ Κυζικηνὸς ἔτη ιη'· καὶ πάλιν ὁ Γρυπὸς,

(1) Ita codex vetus præstantissimus Vat. Apud Scaligerum, animad. p. 148, *Ectenias*, quod is audacter vituperat stultum dicens commentum recentiorum, quod nullus codex habeat.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	EGYPT. Ptolem. {Phu- scon	SYRIÆ Antio- chus Cyzic.	JUD. Jan- næus	ROM. Consu- les	
M. Furius poeta cognomen Bibaculus Cremonæ nascitur.		1918	17	14	5	414	Thracæ a Romanis victi per Didium.

a Seleucus ab Antiocho filio Cyziceni vivus exurit.

Titus Lucretius poeta nascitur : qui postea amatorio poculo in furem versus, cum aliquot libros per intervalla insanie conscripsisset, quos postea Cicero emendavit, propria se manu interfecit anno ætatis quadragesimo quarto.

b Expulso de regno Ptolemæo Phuscone per matrem Cleopatram et in Cyprum secedente, ipsa regnavit.

Ptolemæus Cyrenæorum rex, cui Appionis cognomen erat, Cyrene moriens Romanos testamento reliquit hæredes regni sui.

d Antiochus in Parthos fugiens Pompeio se deinceps tradidit : post quem Philippus captus est a Gabinio.

R. DCLX.

c IX. PTOLEMÆUS, qui et ALEXANDER, annis x.

	1919	1	15	6	415	Rursum in Sicilia bellum servile consurgit.
171	1920	2	16	7	416	Aquilius in Sicilia bellum servile compe-
	1921	3	17	8	417	scurt.
	1922	4	18	9	418	

XVII. PHILIPPUS annis II.

	1923	5	1	10	419	
172	1924	6	2	11	420	Huc usque Syria pos- sessa per reges in Roma- nam ditionem cessit.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	EGYPT. Ptolem. Alexander	JUD. Jan- næus	ROM. Consu- les	
Bellum adversum Romanos, Picentes, Marsi Pelignique invenerunt.		1925	7	12	421	
		1926	8	13	422	
		1927	9	14	423	
Alexander matrem suam occidit.	173	1928	10	15	424	L. Pomponius Bononiensis Atellanarum scriptor clarus habetur.

e X. PTOLEMÆUS, qui expulsus fuerat, annis VIII.

	1929	1	16	425	
--	------	---	----	-----	--

Hic Ptolemæus, qui a matre fuerat ejectus, regressus de fuga regnum obtinuit, quia Alexandrum, qui ante eum fuerat, ob interfectionem matris cives pepulerant.

Plotius Gallus primus Romæ Latinam rhetoricam docuit : de quo Cicero sic refert : « Memoria tenet pueris nobis primum Latine docere cœpisse Plotium quemdam. »

C. Valerius Catullus scriptor lyricus Veronæ nascitur.

	1930	2	17	426	
	1931	3	18	427	

Sallustius Crispus scriptor historicus in Sabinis Amiterni nascitur.

Sylla Atheniensis vastat. Templum Apollinis tertio apud Delphos a R. DCLXX Thracibus incensum, et Romæ Capitolium.

174	1932	4	19	428	
	1933	5	20	429	
	1934	6	21	430	

Descriptione Romæ facta, inventa sunt hominum CDLXIII millia.

Jannæus rex Judæorum plurimas civitates capit Syriæ.

Φ. Terentius Varro vico Atace in provincia Narbonensi nascitur : qui postea xxxv annum agens Græcas litteras summo studio didicit.

	1935	7	22	431	
175	1936	8	23	432	

Vultacilius [al. Acilius] Plautus Latinus rhetor, Cn. Pompeii libertus et doctor scholam Romæ aperuit.

Vicesimo sexto ætatis suæ anno Cicero Quintium defendit

a Σελευκον ζῶντα κατέκασεν ὁ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος. *Syne.* p. 292, B.

b Πτολεμαῖον τὸν Σωτήρα ἡ μήτηρ Κλεοπάτρα τῆς βασιλείας ἀπέκασεν. *Idem* p. 290, B.

c Αἰγύπτου θ' Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος. *Chron.*

pasch. p. 182.

d Ἀντίοχος, φυγὼν εἰς Πάρθους, Πομπηίῳ προβύδωκεν ταυτόν. *Idem* p. 292, B.

e Αἰγύπτου τ' ἐβασίλευσε Πτολεμαῖος ὁ ἐξουσιάζων. *Ἐτη η'.* *Chron. pasch.* p. 183, B.

	OLYMP.	ABRAHAMUS	EGYPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Jan-næus	ROM. Consules
a XI. PTOLEMÆUS Dionysus cognomine annis xxx.					
Roscio contra Chrysogonum defenso, Cicero Athenas secedit. Deinde post triennium Romam regreditur.			1937	1	24 433
Titus Quintus Atta scriptor togalarum Romæ moritur: sepulchrumque via Prænestina ad miliarium secundum.			1938	2	25 434
			1939	3	26 435
176			1940	4	27 436
b VII. ALEXANDRA annis ix.					
Bellum gladiatorum in Campania gestum.			1941	5	1 437
L. Lucullus primus imperator appellatus est victa Armenia, Mesopotamia, et Nisibi cum fratre regis capta.			1942	6	2 438
Pompeius R DCLXXX. universam Hiberiam subjugavit.			1943	7	3 439
M. Lucullus de Bessis triumphavit, capta Cabyle [al. Calybe], Tomis, et cæteris vicinis [al. universis] urbibus.			1945	9	5 441
Crassus quoque triumphavit.			1946	10	6 442
M. Porcius Cato Stoicus philosophus agnoscitur.			1947	11	7 443
Lucus Daphnensium juxta Antiochiam a Pompeio Apollinæ consecratur.			1948	12	8 444
			1949	13	9 445
178					
c VIII. HYRCANUS annis xxxiv.					
			1950	14	1 446
d Aristobulus et Hyrcanus filii Alexandræ contra se de imperio dimicantes occasionem præbuere Romanis ut Judæam invaderent. Itaque Pompeius Hierosolymam veniens, capta urbe, reserato templo, usque ad Sancta sanctorum accedit: Aristobulum victum secum abducit: pontificatum confirmat Hyrcano: deinde Antipatrum Herodis Ascalonitæ filium procuratorem Palæstinæ facit.					
Libya per testamentum Apionis regis Romanis relicta.			1951	15	2 447
Horatius Flaccus satyricus et lyricus poeta libertino patre Venusii nascitur.			1952	16	3 448
			1953	17	4 449
			1954	18	5 450
179					
Ea, quæ de Catilina, Cethego, Lentulo, et consule Cicerone Sallustius scribit, et Livius, hoc gesta sunt tempore.			1955	19	6 451
Pompeius imperator appellatus.			1956	20	7 452
			1957	21	8 453
			1958	22	9 454
			1959	23	10 455
180					
Messala Corvinus orator nascitur, et Titus Livius Patavinus scriptor historicus.			1960	24	11 456
181					
M. Callidius orator clarus habetur: qui bello postea civili Cæsarianas partes secutus, cum togatam Galliam regeret, Placentiæ obiit.					
a Αἰγυπτίου ἱα βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ νέος Διονύσιος ἐστὶ λ'. Chron. pasch. p. 183, B.					
b Ἰουδαίων ζ' ἐδασίλευσε Σαλίνα, ἡ καὶ Ἀλεξάνδρα, ἐστὶ θ'. Sync. p. 295, C.					
c Ἀρχιερεὺς Ὑρκανός. Nicephorus in editione Synelli p. 408, B.					
d Πομπηῖος πολιορκεῖ μὲν τὰ Ἱεροσόλυμα, μέχρι τῶν ἀδύτων, τούτεστι τῶν ἁγίων τοῦ ἱεροῦ πρόεισι, Ἀριστόβουλον ἐξέμειον ποιεῖ Ῥωμαῖοις, Ὑρκανῷ τὴν ἀρχιερωσύνην παραδίδωσι, καὶ Ἀντίπατρον τινα Ἀσκαλωνίτην τῆς Παλαιστίνης ἐπιμελητὴν καθιστᾷ, τὸ τε πᾶν ἔθνος Ἰουδαίων ὑπόφορον Ῥωμαῖοις καταστήσει. Chron. pasch. p. 184, 185. Sync. p. 299, B.					
e Καῖσαρ Λυσιτανίαν καὶ τινὰς περὶ τὸν Ὀκεανὸν νήσους κατεστρέψατο. Sync. p. 301, A.					

	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Ptolem. Dionysus	JUD. Hyrca- nus	ROM. Consu- les	
Crassus consul cum filio apud Carras captus.		1961	25	12	457	<i>a</i> Cæsar Rhenum transiens Germanos vastat.
Ventidius primus Romanorum Parthos superat.		1962	26	13	458	<i>b</i> Simulacrum Olympici Jovis tactum fulmine.
Curio prom- ptus et popularis R. DCC.	182	1963	27	14	459	
orator Romæ habetur insignis, qui deinceps in Africa pudore amissi exercitus mori maluit, quam redire.		1964	28	15	460	Virgilius sumpta toga Mediolanum transgreditur : et post breve tempus Romam pergit.
		1965	29	16	461	<i>c</i> Cæsar Germanos et Gallos capit.
		1966	30	17	462	
		<i>d</i> XII. CLEOPATRA annis xxii.				
		1967	1	18	463	
<i>e</i> Principium belli civilis Cæsar et Pompeii.	183	1968	2	19	464	Diodorus Siculus Græcæ scriptor Historiæ clarus habetur.
	OLYMP.	ABRAHAMUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Hyrca- nus	ROM. C. Julius Cæsar	
M. Cælius [<i>al.</i> Cæcilius] prætor, et T. Annius Milo exsul [<i>al.</i> exsules] oppressi res novas in Thuriano Bruttioque agro simul molientes.			<i>f</i> I. C. JULIUS CÆSAR annis v.			
						Pompeius prælio victus et fugiens a spadonibus Alexandrini regis occiditur.
<i>g</i> Ex hoc loco continua Romanis nascuntur imperia in diem vitæ principalia : et regnat apud Romanos primus omnium Caius Cæsar, qui primus singulare arripuit imperium ; a quo Cæsares Romanorum principes appellati.						
		1969	3	20	1	
Ptolemæi cadaver cum lorica aurea inventum in Nilo.		1970	4	21	2	Romæ basilica Julia dedicata.
Cæsar in Ægypto regnum Cleopatras confirmat ob stupri gratiam.		1971	5	22	3	Decretum senatus et Atheniensium ad Judæos mittitur, qui per legationem amicitiam postularant.
Cleopatra regio comitatu Urbem ingressa.	184	1972	6	23	4	Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.
Prohibitæ lecticis margaritisque uti, quæ nec viros nec liberos haberent, et minores essent annis quadraginta quinque.						
Cassius Judæa capta templum spoliat.		1973	7	24	5	Servius Sulpicius jurisconsultus, et P. Servilius Isauricus publico funere elati.
<i>h</i> Antonius decrevit quintilem mensem Julium debere dici, quia in eo natus fuerat Julius Cæsar.						
<i>i</i> Idibus Martiis C. Julius Cæsar in curia occiditur : et fasces statim suscipit P. Dolabella.						
C. Julii Cæsaris corpus ob honorem in rostris concrematur.						
Romæ tres soles simul exorti paulatim in eundem orbem coierunt. Inter cætera portenta, quæ facta sunt toto orbe, bos in suburbano Romæ ad arantem locutus est : frustra se urgeri ; non enim frumenta, sed homines brevi defuturos.						
<i>a</i> Καῖσαρ, τὸν Ῥῆγον ποταμὸν διαβῆς, Γερμανοὺς ἐχειρώσατο. <i>Sync. p. 131, A.</i>						<i>f</i> Ῥωμαίων μόναρχος Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐτῆ ε'. <i>Idem p. 303, B.</i>
<i>b</i> Τὸ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἄγαλμα ἐκεραυνώθη. <i>Ibidem, B.</i>						<i>g</i> Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ πρῶτος Ῥωμαίων ἡρέθη μόναρχος βασιλεὺς· καὶ οἱ μετ' αὐτὸν Καῖσαρες προσηγχορεύθησαν. <i>Chron. pasch. p. 177, B.</i>
<i>c</i> Καῖσαρ Γερμανοὺς καὶ Γάλλους κατέστρεψε. <i>Ibidem, A.</i>						<i>h</i> Ἀντώνιος τὸν ἐβδόμον παρὰ Ῥωμαίους μῆνα Κυντίλλιον καλούμενον Ἰούλιον μετονομασθῆναι ἐψηφίσατο διὰ τὸ γεννηθῆναι ἐν αὐτῷ (Ἰούλιον). <i>Idem p. 303, C.</i>
<i>d</i> Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου ἐδασίλευσε Κλεοπάτρα ἐτῆ xδ'. <i>Idem p. 303, A.</i>						<i>i</i> Γάιος Ἰούλιος Καῖσαρ ἐσφάγη. <i>Idem. p. 189, C.</i>
<i>e</i> Γάιος Καῖσαρ πρὸς Πουμπήιον ἐπολέμησεν. <i>Idem p. 301, B.</i>						

OLYMP. ABRAHA- ÆGYPT. JUD. ROM.
MUS
Cleopa- Hyrcanus Augustus
tra nus

Antonius adversum Augu-
stum Cæsarem bellum movet.
Publius mimographus na-
tione Syrus Ro- R. DCCX.
mæ scenam te-
nel.

1974

8

25

1

a II. CÆSAR AUGUSTUS OCTAVIANUS,
annis LVI, mensibus VI, a quo et reges
Romanorum Augusti appellati.
Cicero in Formiano suo ab
Herennio Pompilio occiditur
LXIV ætatis suæ anno.

b Ab loco Antiocheni sua tempora computant.

Laberius mimorum scriptor decimo mense post Caium Cæsarem Puteolis moritur.

Ciceronis caput cum manu dextera pro rostris positum : juxtaque coronata Pompili militis imago, qui
eum occiderat.

Ovidius Naso nascitur in
Pelignis.
Cicero, ut quibusdam pla-
cet, interficitur in Caietis.
Templa Rhodiorum depopu-
latus est Cassius.

185

1975

9

26

2

1976

10

27

5

Vibium Maximum designa-
um quæstorem agnovit domi-
nus suus, atque abduxit.
Secunda secessio Augusti
et Antonii consulis.

Cornificius poeta a militibus desertus interiit, quos sæpe fugientes galeatos lepores appellarat. Hujus
soror Cornificia, cujus insignia exstant epigrammata.

C. Falcidius tribunus plebis legem tulit, ne quis testamento plus legaret, quam ut quarta pars hæredi-
bus superesset, si quatuor aut minus essent. Si autem plus quatuor, medietas eo tenore, ut sive liberis
sive propinquis pater sua legaret, illa pars quam Falcidius constituit, nisi pater interdixerit, et legatis
fruentibus, et iisdem carentibus æqualiter partiretur.

Curius Salassus [al. Thalassus] in insula Arado cum quatuor cohortibus vivus combustus est, quod
tribula gravius exigeret.

E taberna Meritoria trans Tiberim oleum terra erupit, fluxitque tota die sine intermissione, significans
Christi gratiam ex gentibus

Antonium superat Augustus, et interveniente senatu cum eo in amicitiam regreditur.

Cornelius Nepos scriptor
historicus clarus habetur.

1977

11

28

4

1978

12

29

5

1979

13

30

6

1980

14

31

7

1981

15

32

8

1982

16

33

9

Furnii pater et filius clari
oratores habentur : quorum
filius consularis ante patrem
moritur.

186

Sallustius diem obiit qua-
driennio ante Actiacum bel-
lum.
Lunæ secundum Romanos
cursus inventus est.

M. Bavius poeta, quem Vir-
gilius in *Bucolicis* notat, in
Cappadocia moritur.

c Antigonus contra Judæos dimicans tandem occiditur : a quo usque in præsens tempus Hierosolymo-
rum regnum destructum est. Siquidem Herodes post eum a Romanis constitutus est princeps alienigena,
et nihil omnino ad Judæam pertinens.

Hyrcanus contra Parthos pugnans, captivus apud illos ductus est. Hyrcano captivo facto, Herodes An-
tipatri Ascalonitæ et matris Cypridis Arabicæ filius a Romanis Judæorum suscipit principatum : cujus
tempore Christi nativitate vicina, regnum et sacerdotium Judææ, quod prius per successiones minorum
tenebatur, destructum est, completa prophetia, quæ ita per Moysem loquitur : *Non deficiet princeps ex
Juda, neque dux de femoribus ejus, donec veniat cui repromissum est. Et ipse erit expectatio gentium.* (Gen.
xliix, 10.) In hoc enim loco Christus, quem Danielis scriptura præfatur, accepit sinem. Nam usque ad Hero-
dem christi, id est sacerdotes, erant reges Judæorum : qui imperare cœperant a sexagesima quinta olym-

a Ῥωμαίων δεύτερος ἐβασίλευσε Καῖσαρ Σεβα-
στὸς Ἀβγουστός, ὁ καὶ Ὀκτάβιος, ἔτη νς', μῆνας σ'.

b Οἱ Ἀντιοχεῖς ἔνθεν ἀριθμοῦσι τοὺς αὐτῶν χρό-
νους. *Synce*. p. 305, C.

c Ἀντίγονος, τῇ Ἰουδαίων βασιλείᾳ ἐπαναστάς,

καὶ πολλὰ διαμχρησάμενος, ἀναιρεῖται· καὶ ἐνταῦθα
καταλήγει τὸ τῶν Ἰουδαίων βασίλειον. Ἐνταῦθα δὲ ὁ
προφητευόμενος παρὰ τῷ Δανιὴλ Χριστὸς ἡγούμενος
τέλος λαμβάνει· μέχρι γὰρ Ἡρώδου χριστοὶ ἡγούμε-
νοι· οὗτοι δὲ ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς, οἵτινες προεστήκεισαν
τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἀρξάμενοι μὲν ἀπὸ τῆς κατὰ

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	ÆGYPT. Cleopatra	JUD. Herodes	ROM. Augustus	
a Antonius Cleopatras tradidit Arabiam.		1987	21	4	14	b Augusti et Antonii tertie dissensionis exordium, quod repudiata sorore Cæsaris Cleopatram duxisset uxorem.
c Usque ad Cleopatram Ptolemæi, qui vocabantur Lagidæ, in Ægypto regnaverunt annis ccc [al. cccxv].	188	1988	22	5	15	Artorius medicus Augusti post Actiacam victoriam naufragio perit.

Ægypti regnum, quod fuit in Alexandria, destructum est, et Romanis paruit.

d Cleopatra et Antonius semet interficiunt, et Ægyptus fit Romana provincia : quam primus tenuit Caius Cornelius Gallus, de quo Virgilius scribit in *Bucolicis*.

Gesta sunt ab Augusto bella : Mutinense, quo per illum ab obsidione Antonii Brutus liberatus est; apud Perusium, Tusciæ civitatem, adversum L. Antonium Antonii fratrem consulem; Pharsalicum, apud Philippos, Macedoniæ urbem, adversum Brutum et Cassium interfectores Cæsaris; Siculum, adversum Sextum Pompeium Pompeii filium; Actiacum, adversum Antonium et Cleopatram; qui locus in Epiro est.

OLYMP.	ABRAHA- MUS	JUD. Herodes	ROM. Augustus
	1989	6	16

e Cæsar appellatus Augustus, a quo Sextilis mensis Augusti nomen accepit.

Nicopolis juxta Actium condita, et agon Actius ex eo constitutus.

f Quidam ab hoc loco primum annum Augusti monarchiæ supputant.

Anaxilaus Larissæus Pythagoricus et magus ab Augusto Urbe Italiaque pellitur.

1990 7 17

g Cum ingenti triumpho et pompa Augustus Romam ingressus, et Cleopatras liberi Sol et Luna ante currum ejus ducti.

Cornelius Gallus Foro juliensis poeta, a quo primum Ægyptum rectam supra diximus, XLIII [al. LXIII] ætatis suæ anno propria se manu interficit.

h Augustus Romæ plurimas leges statuit.

Messala Corvinus primus præfectus Urbi factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem se esse contestans.

i Censu Romæ agitato, inventa sunt civium Romanorum quadragies semel [al. quindecies] centena et XLIV millia.

Colonias deductæ.

Tralles civitas terræmotu consederunt.

Marcus Terentius Varro philosophus prope nonagenarius moritur.

Munatius Plancus Ciceronis discipulus, orator habetur insignis : qui cum Galliam regeret Comatam, Lugdunum condidit.

a Ἀντώνιος Ἀραβίαν Κλεοπάτρα παρεδωκε. *Syncl.* p. 308, A.

b Πρὸς Ἀντώνιον ἀνίσταται πόλεμος Αὐγούστου. *Idem* p. 311, A.

c Μέχρι τοῦδε οἱ Λαγίδαι. *Idem* p. 308, C.
d Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα παραχρῶνται ἑαυτούς. *Idem* p. 311, A. Αὐγούστου, ἐλθὼν εἰς Αἴγυπτον, κρατεῖ τῆς Αἰγύπτου, τὴν τῶν Πτολεμαίων καθελὼν βασιλείαν, διαρκέσαςαν ἑτεσι σξς'. *Chron. pasch.* p. 152, B.

e Ὀκτάβιος Αὐγούστου προσηγορεύθη· καὶ ὁ Σεξτίλης μὴ ὁμοίως αὐτὸς ἀνηγορεύθη. *Idem*. Νικόπο-

λις ἡ κατὰ Ἀκτίαν ἐκτίσθη. *Idem* p. 308, C.

f Ἐντεῦθεν τινες ἀριθμοῦσι τὸ πρῶτον ἔτος Αὐγούστου μοναρχίας. *Ibidem*. Οἱ δὲ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀπὸ τοῦ ἰδ' ἔτους ἀριθμοῦσι τοὺς Αὐγούστου χρόνους. *Idem* p. 311, C.

g Κλεοπάτρας παῖδας Ἥλιον καὶ Σελήνην κατήξεν εἰς Ῥώμην Αὐγούστου, θρίαμβον ἐπ' αὐτοῖς ἤδιστον Ῥωμαίοις ἐνδείξάμενος. *Idem* p. 311, B.

h Αὐγούστου Ῥωμαίοις ἐνομοθέτησεν. *Idem* p. 313, C.

i Τιμῆσεως γενομένης ἐν Ῥώμῃ, ἀπεγράφησαν Ῥωμαίων μυριάδες υς' καὶ δ. *Ibidem*, D.

	OLYMP.	ABRAHA- MUS	JUD. Hero- des	ROM. Augu- stus	
<i>b</i> Augustus Calabriam et Gallos vectigales facit.		1993	10	20	<i>a</i> Marcus Lollius Galatiam Romanam provinciam facit.
Quintilius Cremonensis Virgilii et Horatii amicus moritur.					
R. DCCXXX.		1994	11	21	<i>c</i> Augustus, cum ei monarchia deferretur, renuit.
<i>e</i> Augustus Cyzicenos libertate privavit.		1995	12	22	<i>d</i> Tiberius ab Augusto missus occupavit Armeniam.
Pylades, Cilix pantomimus, cum veteres ipsi canerent atque saltarent, primus Romæ chorum et fistulam sibi præcinere fecit.					
<i>f</i> Cantabri res novas molientes opprimuntur.	190	1996	13	23	<i>g</i> Herodes apud Hierosolymam multas et magnas ædes publicas construit.
Atratinus, qui septemdecim annos natus Cælium accusaverat, clarus inter oratores habetur. Ad extremum, morborum tædio in balneo voluntate exanimatus, hæredem reliquit Augustum.					
<i>h</i> Augustus Samiis libertatem dedit.		1997	14	24	
<i>i</i> In Cypro plurimæ civitatum partes terræmotu conciderunt.		1998	15	25	<i>k</i> Germanos in arma versos Marcus Lollius superat.
Virgilius Brundusii moritur, Sentio Saturnino et Lucretio Cinna consulibus. Ossa ejus Neapolim translata in secundo ab urbe milliario sepeliuntur, titulo hujusmodi superscripto, quem ipse moriens dictaverat :					

*Mantua me genuit, Calabri rapuere, tenet nunc
Parthenope : cecini pascua, rura, duces.*

Herodes Samariam, olim jam in cineribus sedentem, a fundamentis suscitans, in honorem Augusti, Augustam, id est Sebastiam, appellavit : et in Paneade, id quod Panion vocatur, extruxit : et in civitate Paniotarum Silvano templum ædificavit.

l Tiberius Cæsar appellatus est.

Varius et Tucca Virgilii et Horatii contubernales poetæ habentur illustres : qui *Æneidos* postea libros emendaverunt, sub ea lege ut nihil adderent.

m Augustus Caium Agrippam adoptavit in filium.

Æmilius Macer Veronensis poeta in Asia nascitur et moritur.

Cestius Smyrnæus Latinam Romæ rhetoricam docuit.

a Αἰλλίος Μάρκος Ῥωμαίους Γαλατίαν ἐπεκτέ-
σατο. *Sync. p. 313, C.*

b Αὐγουστος Καίσαρ Καλαβρίαν καὶ Γαλάτας ὑπο-
φόρους ἐποίησεν. *Chron. pasch. p. 193.*

c Αὐγουστος μοναρχίαν ἐγχειριζομένην ἀπέσαστο.
Sync. p. 313, C.

d Τιθέριος Ἀρμενίαν Αὐγούστῳ παρεστήσατο.
Ibidem.

e Αὐγουστος Κυζικηνῶν ἐλευθερίαν ἀφελατο. *Ibid.*

f Κάνταβροι στασιάζαντες διεφθάρσαν. *Sync. p. 313, C.*

g Ἡρόδης ἐν Ἱερουσολύμοις πλείστα καὶ μεγάλα
ἐκτίσεν· ὁ αὐτὸς δὲ καὶ τὴν πάλαι Σαμάρειαν κατε-
ρειπτομένην ἐκ θεμελίων ἐγείρας, εἰς τιμὴν τοῦ Σε-
βαστοῦ Αὐγούστου Σεβαστὴν ὠνόμασεν· ἐν Πανιάδι δὲ
τὸ Πάνιον κατεσχεύασεν. *Chron. pasch. p. 193, B.*

h Αὐγουστος Σαμίους ἐλευθερίαν παρέσχευ. *Idem p. 313, C.*

i Σεισμός Κύπρου πολλὰ μέρη κατέπτωσεν. *Ibi-
dem.*

k Γερμανοὺς κατεστρέψατο Αἰλλίος Μάρκος νεω-
τερίσαντας. *Idem p. 314, A.*

l Τιθέριος Καίσαρ ἀνηγορεύθη. *Idem p. 313, D.*

m Αὐγουστος Γάϊον Ἀγρίππαν υἱοθετήσατο. *Ibi-
dem.*

n Ἀποικίας εἰς Πάτρας καὶ Βήρυτον Ῥωμαῖοι
ἐξέπεμψαν. *Idem p. 314, A.*

o Ἀγρίππας Βόσφορον ἐχειρώσατο. *Ibidem, B.*

p Τιθέριος Καίσαρ Οὐϊνδικούς καὶ τοὺς λοιποὺς
παρὰκειμένους τῇ θράκῃ ὑπέταξεν. *Idem p. 313, D.*

q Αὐγουστος μέγας ἀρχιερεὺς ἐψηφίσθη. *Idem p. 314, B.*

a Herodes Antedonam civitatem reformavit. Et Antipatridam atque Herodionem in honorem patris Antipatri et suum exstruxit. Innumerabilia quoque opera in singulis Syriarum urbibus, quas regebat, solertissime ædificavit.

OLYMP. ABRAHAMUS. JUD. ROM.

Herodes Augustus.

b Herodes in Palæstina Cæsaream in nomine Cæsaris condidit, quæ prius Turris Stratonis vocabatur.

Passienus pater declamator insignis diem obiit.

Caius Julius Hyginus, cognomento Polyhistor, grammaticus habetur insignis.

2005	22	32
2006	23	33
2007	24	34
193 2008	25	35

Horatius, quinquagesimo septimo ætatis suæ anno, Romæ moritur.
c Tiberius vastata Germania imperator appellatur.

d Herodes Hyrcanum, qui olim sacerdos Judæorum fuerat, de captivitate Parthica regressum, et filium ejus, qui sacerdotio patris successerat, interficit : sororem quoque ejus, uxorem suam, cum duobus filiis propriis jam adolescentibus, et matrem uxoris occisæ, socrum suam, crudelissime necat.

Herodes ad ea, quæ supra crudelissime gesserat, etiam hoc addidit : virum sororis suæ Salomæ interficit : et cum eam alii tradidisset uxorem, etiam hunc necat. Scribas quoque et interpretes divinæ legis simili scelere occidit.

e Tiberius Cæsar de captis Pannoniis triumphavit.

2009	26	36
2010	27	37
2011	28	38

f Tiberius de Rhætis, Vindelici, Armeniis et Pannoniis triumphavit.

In insula Coe terræmotu plurima ædificia ceciderunt.

194 2012	29	39
----------	----	----

Albucius Silo Novariensis clarus rhetor agnoscitur.

Marcus Tullius Tiro, Ciceronis libertus, qui primus notas commentatus est, in Puteolano prædio suo usque ad centesimum annum consenescit.

g Augustus Juliam filiam suam, in adulterio deprehensam, damnat exsilio.

2013	30	40
------	----	----

Melissus Spoletinus grammaticus agnoscitur.

R. DCCL.

h Augustus gladiatorum ludum et navale certamen exhibuit.

2014	31	41
2015	32	42

M. Percius Latro, Latinus declamator, lædio duplicis quartanæ, semetipsum interfecit.

i Cyrinus ex consilio senatus in Judæam missus censum hominum possessionumque describit.

Colliguntur omnes ab Abraham, usque ad nativitatem Christi, anni duo millia quindecim. Ab Adam usque ad Christum, quinque millia ducenti duo minus.

Tertullianus in eo libro, quem contra Judæos scripsit, affirmat Christum xli anno Augusti natum, et xv Tiberii esse passum.

a Ἡρώδης Ἀνθηδόνα ἐπέκτισεν Ἀγριππινὰν μετονομάσας. Ἐτι δὲ Παρασανάβαν εἰς τιμὴν Ἀντιπάτρου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, Ἀντιπατρίδα ὠνόμασε· καὶ ἄλλην εἰς οἰκεῖον ἐκάλεσεν ὄνομα, πόλιν ἐγείρας Ἡρώδιον. *Ibidem C, D, et Chron. pasch. p. 193, D.*

b Ἡρώδης Καισάρειαν εἰς ὄνομα Καίσαρος ἔκτισε, Στρατιωνὸς Πύργον τὸ πρὶν καλουμένην. *Chron. pasch. p. 193, D.* Ὁ αὐτὸς κατὰ πάσας πόλεις Συρίας καὶ Γαλιλαίας ἐπέκτισεν. *Sync. p. 314, D.*

c Τιθέριος Καίσαρ, καταπολεμήσας Γερμανοὺς, αὐτοκράτωρ ἀνηγορεύθη. *Ibidem A.*

d Ὑρχανὸν ἐκ Παρθικῆς ἐπανελθόντα γηραιὸν φῶβος τῆς εὐγενείας, Ἡρώδης ἀνείλεν· ὁμοίως καὶ Ἀριστόδελον υἱὸν αὐτοῦ ἀρχιερέα. Ὁ αὐτὸς Μαριάμνην ἑλὶα γαμετήν, θυγατέρα Ὑρχανοῦ, σὺν δύο παισὶν αὐτοῦ ἐξ αὐτῆς, ἀνδρωθεῖσιν ᾔδη, φονεῦει, καὶ τὴν Μαριάμνης μητέρα, οἰκίαν δὲ πενθερὰν ὁ μαιφόνους. *Ibidem, B.* Πρὸς δὲ ταῖς ἐτέραις αὐτοῦ μαιφονίαις,

Σαλώμης τῆς ἰδίας ἀδελφῆς ἀναιρεῖ τὸν ἄνδρα· γήμαντος δὲ αὐτὴν ἐτέρου, καὶ τοῦτον ἐπιπροστίθαι· καὶ ἔτι πρὸς τοῦτοις τοὺς ὑψηλῆτάς τῶν ἱερῶν νόμων καὶ τοὺς τῶν πατρῶν ζηλωτὰς κτείνουσι. *Chron. pasch. p. 202, D.*

e Τιθέριος ἐπὶ νίκῃ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

f Ὁ αὐτὸς ἐπὶ νίκῃ Παρθίων καὶ Ἀρμενίων καὶ Οὐνδικῶν καὶ Παννονίων ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

g Αὔγουστος Ἰουλίαν τὴν αὐτοῦ θυγατέρα ἐφυγάδευσε, καταγνοὺς αὐτῆς μοιχείαν. *Chron. pasch. p. 194, B.*

h Αὔγουστος παρέσχε ναυμαχίαν καὶ μονομαχίαν. *Sync. p. 314, A.*

i Ὑπὸ τῆς συγκλήτου βουλῆς Κυρίνιος ἐπιμελητῆς ἐξεπέμφθη, ὡσιῶν καὶ εὐκπτόρων ἀναγραφὰς ποιούμενος. *Idem p. 316, B.*

	OLYMP. CHRISTUS	JUD. Herodes Augustus	ROM.	
a JESUS CHRISTUS FILIUS DEI IN BETHLEHEM JUDÆ NASCITUR.				
Caius Cæsar amicitiam cum Parthis facit.	195	1	33	43
		2	34	44
c Herodes, cum Christi nativitate magorum indicio cognovisset, universos Bethlehem parvulos iussit occidi.	196	3	35	45
		4	36	46
Asinius Pollio, orator et consularis, qui de Dalmatis triumphaverat, in villa Tusculana anno LXX ætatis suæ moritur.		5	37	47
f II. ARCHELAUS annis ix.				
g In Herodis loco Archelaus, filius ejus, ab Augusto, rex constituitur, et tetrarchæ fiunt quatuor fratres ejus, Herodes, Antipater, Lysias et Philippus.				
		6	1	48
Tiberius Cæsar Dalmatas Sarmatasque in Romanam redegit potestatem.		7	2	49
h Athenodorus Tarsensis Stoicus philosophus, et R. DCCLX. Marcus Verrius Flaccus, grammaticus, clari habentur.	197	8	3	50
		9	4	51
i Fames Romæ ita ingens facta, ut quinque modii tritici venderentur denariis xxviii semis.	198	10	5	52
		11	6	53
		12	7	54
Messala Corvinus orator, ante biennium quam moreretur, ita memoriam et sensum amisit, ut vix pauca verba conjungeret, et ad extremum ulcere sibi [al. illi] circa sacram spinam nato, inedia se confecit, anno ætatis LXXII [al. LXX].				
k Sotio philosophus Alexandrinus, præceptor Senecæ, clarus habetur.		13	8	55
l Athenienses res novas contra Romanos molientes opprimuntur, auctoribus seditionis occisis.		14	9	56
m Augustus cum Tiberio filio suo censum Romæ agitans invenit hominum nonagies tercentena et LXX [al. LX] millia.				
n Archelaus nono anno regni sui in Viennam urbem Galliæ relegatur; postque eum Judæorum tetrarcha constitutus est Herodes frater ejus.				
o Defectio solis facta et Augustus LXXVI ætatis suæ anno Atellæ in Campania moritur sepeliturque Romæ, in Campo Martio.				
a Ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ Υἱός, ἐν Βηθλεὲμ πόλει τῆς Ἰουδαίας. <i>Sync. p. 315, D.</i> b Σέξτος φιλόσοφος Πυθαγορικὸς ἤκμαζεν. <i>Sync. p. 316, C.</i> c Ἡρώδης κατὰ τὴν Βηθλεὲμ ἀναιρεῖ νήπια, τὴν τοῦ Κυρίου ἡμῶν πυθόμενος γέννησιν. <i>Idem p. 317, B.</i> d Ἰούδας τις Γαλιλαῖος κατὰ Ῥωμαίων ἀποστασέναι Ἰουδαίους προέτρπευεν. <i>Idem p. 316, C.</i> e Ἡρώδης, ὕδρωπι συσχεθεὶς, σχώληκας ἀπὸ τοῦ στόματος (σώματος) ἐξέθρασε, καὶ οὕτω δεινῶς ὀδυρόμενος τέθνηκεν. <i>Idem p. 317, B.</i> f Ἰουδαίων ἐδασίλευσεν Ἀρχέλαος ἔτη θ'. <i>Ibidem, C.</i> g Αὐγούστος Ἀρχέλαον μὲν υἱὸν Ἡρώδου Ἰουδαίων ἐθνάρχην κατέστησε· τοὺς δὲ ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ έσσαρας ὄντας, Ἡρώδην καὶ Ἀντίπατρον. Λυσανίαν τε καὶ Φίλιππον, τετράρχας ἀνέδειξεν. <i>Ibidem, D.</i> h Ἀθηνόδορος Ταρσεὺς ἤκμαζεν. <i>Idem p. 318, C.</i> i Λιμὸς κατέσχε τὴν Ῥωμαίων ἰσχυρὸς, ὥς πολλῶν θνητῶν τὸν μόδιον τοῦ σίτου πραθῆναι. <i>Ibid.</i> k Σοτίων Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος ἤκμαζεν. <i>Ibidem.</i> l Ἀθηναῖοι, στασιάζειν ἀρξάμενοι, κολασθέντες ἐπαύσαντο. <i>Ibidem.</i> m Αὐγούστος, τοὺς οἰκήτορας Ῥώμης κατὰ πρόσωπον ἀριθμήσας, εὗρεν οἰκοῦντας αὐτὴν ἀνδρῶν μυριάδας ιγ' καὶ αλζ'. <i>Ibidem.</i> n Ἀρχέλαος Ἰουδαίων βασιλεὺς μετὰ θ' ἔτη τῆς ἀρχῆς εἰς Βιένναν πόλιν Γαλιτίας ὑπὸ Ῥωμαίων ἐξορίζεται. <i>Ibidem.</i> o Αὐγούστος τελευτᾷ τοῦ βίου· καθ' ὃν χρόνον ἔκλειψις ἡλίου γέγονεν. <i>Ibidem.</i>				

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
		Hero-	Tiberius
		des	

Caius Asinius Gallus, orator, Asinii Pollionis filius, cujus etiam Virgilius meminit, diris a Tiberio supplicii necatur.

a III. TIBERIUS imperator annis xxiii

b III. HERODES tetrarcha annis xxiv

Livius historiographus Patavii moritur.

15	1	1
16	2	2
17	3	3
18	4	4

Germanicus Cæsar de Parthis triumphat.

c Quatuordecim (1) urbes terræmotu corruerunt, Ephesus, Magnesia, Sardis, Mosthene, Ægæ, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cyme, Smyrna, Apollonia, Dia, Hyrcania.

Ovidius poeta in exilio perit, et juxta oppidum Tomos sepelitur.

R. DCCLXX.

Fenestella, historiarum scriptor et carminum, septuagesimo anno moritur, sepeliturque Cumis.

19	5	5
20	6	6
21	7	7

Tiberius multos reges ad se per blanditias evocatos nunquam remisit: in quibus et Archelaum Cappadocem, cujus regno in provinciam verso, Mazacam nobilissimam civitatem, Cæsaream appellari jussit.

e Tiberius Drusum consortem regni facit.

22	8	8
23	9	9
24	10	10

d Pompeii theatrum incensum.

Drusus Cæsar veneno perit.

f Philippus tetrarcha in Syria Phœnice civitatem condidit, quæ nunc dicitur Pareaades, in qua plurimas ædes construxerat, quam tunc Cæsaream Philippi vocavit. Et Juliadem idem Philippus tetrarcha aliam civitatem condidit.

Q. Haterius, promptus et popularis orator, usque ad nonagesimum prope annum in summo honore consenescit.

25	11	11
26	12	12
27	13	13
28	14	14
29	15	15

Servius Plautus, corrupti filii reus, semet in judicio interficit.

Votienus Montanus, Narbonensis orator, in Balearibus insulis moritur, a Tiberio illic relegatus.

R. DCCLXXX. 202

g Pilatus procurator Judææ a Tiberio mittitur.

h Herodes civitatem Tiberiadem condidit, quam ob honorem Tiberii nominavit, et Liviadem aliam condidit civitatem.

i Joannes filius Zachariæ in deserto juxta Jordanem fluvium prædicans, Christum Filium Dei in medio eorum adesse testatur. Ipse quoque Dominus Jesus Christus hinc in populos salutarem viam annuntiat, signis atque virtutibus vera comprobans esse, quæ diceret. Computantur in præsentem annum, id est xv Tiberii Cæsaris, a secundo anno instaurationis templi, quæ facta est sub altero anno Darii regis Persarum, anni dclviii. A Salomone autem, et prima ædificatione templi, anni mille lx [al. xl]. A Moyse et regressu Israelis ex Ægypto, anni mxxxiix. Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni mxxliiv. A diluvio usque ad Abraham, anni dcccxi. Ab Adam usque ad diluvium, anni mcccxi.ii.

a Ῥωμαίων γ' μόναρχος Τιβέριος ἔτη κγ'. Sync. p. 319, A.

b Ῥωδαίων γ' Ἡρώδης ἔτη κδ'. Ibidem.

c Ἰδ πόλεις κατεπόθησαν (2), Ἐφεσος, Μαγνησία, Σάρδεις, Μοστηνή, Αἰγαί, Ἱεροκαίσαρεια, Φιλαδέλφεια, Τρωίλος, Τήμνος, Μυρίνα, Κύμη, Ἀπολλωνία, Δία, Ὑρκανία. Ibidem, B.

d Πομπηίου θέατρον ἐνεπρήσθη. Idem p. 320, B.

e Τιβέριος, Δρούσον τῆς ἀρχῆς κοινωνὸν προσλάβόμενος, κατὰ μικρὸν ὡς φαρμάκῳ ἀνεΐλεν. Ibidem.

f Φίλιππος τετράρχης, Παναιάδα ἀνακτίσας, Καί-

σάρειαν Φιλίππου προσωνόμασεν. Ὁ αὐτὸς Ἰουλιὰδα ἀνήγειρεν. Ibidem.

g Τιβέριος Πόντιον Πυλάτον ἡγεμόνα τῆς Ἰουδαίας ἐξέπεμψεν. Ibidem.

h Ἡρώδης ἐκτίσεν Τιβεριάδα εἰς ὄνομα Τιβερίου Καίσαρος. Ibidem.

i Ἰωάννης, Ζαχαρίου υἱός, ἐν τῇ ἐρήμῳ παρὰ τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ἦλθεν εὐαγγελιζόμενος ἐν μέσοις αὐτοῖς ἥδη παρῆναι τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, κ. τ. λ. Chron. pascha p. 209, B.

(1) Ita antiquus codex Vat. quatuordecim, non, ut vulgo, tredecim.

(2) Fortasse leg. κατεπόθησαν, absorptæ sunt. Edit.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD. Hero- des	ROM. Tiberius
	30	16	16

a Jesus Christus, Filius Dei, salutarem cunctis prædicans viam, miracula, quæ in Evangeliiis scripta sunt, facit.

31 17 17

Jesus Christus, Filius Dei, discipulos suos divinis imbuens sacramentis, ut universis gentibus conversionem ad Deum nuntient, imperat.

203 32 18 18
33 19 19

b Jesus Christus secundum prophetias, quæ de eo fuerant prælocutæ, ad passionem venit anno Tiberii xviii : quo tempore etiam in aliis ethnicorum commentariis hæc ad verbum scripta reperimus : Solis facta defectio : Bithynia terræmotu concussa, et in urbe Nicæna ædes plurimæ corruerunt. Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Domini acciderunt. Scribit vero super his et Phlegon, qui olympiadum egregius supputator est, in tertio decimo libro ita dicens : Quarto autem anno cxi olympiadis, magna et excellens inter omnes, quæ ante eam acciderant, defectio solis est facta : dies, hora sexta, ita in tenebrosam noctem versus, ut stellæ in cælo visæ sint : terræque motus in Bithynia Nicænæ urbis multas ædes subvertit. Ille supradictus vir.

Argumentum autem huius rei, quod Salvator isto anno passus sit, offert Evangelium Joannis : in quo scribitur, post xv annum Tiberii Cæsaris tribus annis Dominum prædicasse. Josephus etiam, vernaculus Judæorum scriptor, circa hæc tempora die Pentecostes sacerdotes primum commotionem locorum et quosdam sokitus sensisse testatur : deinde ex abdito templi repentinnam erupisse vocem dicentium : *Transmigremus ex his sedibus*. Scribit autem supradictus vir, quod eodem anno Pilatus præses secreto noctis knagnes Cæsaris in templo statuerit ; et hæc prima seditionis et turbarum Judæis causa exstiterit. Ex hoc loco considerandum, quantæ calamitates deinceps Judæorum gentem oppresserint.

c Ecclesiæ Hierosolymorum primus episcopus ab apostolis ordinatus Jacobus, qui et habitus est frater Domini.

34 20 20

Cassius Severus, orator egregius, qui Quintianum [*al.* Quintilianum] illud proverbium (1) luserat, xxv exsilii sui anno in summa inopia moritur, vix panno verenda contextus.

a Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς κηρύσσει τὸ Εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας. *Chron. pasch.* p. 210, D.

b Ἰησοῦς ὁ Χριστὸς ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ Κύριος ἡμῶν κατὰ τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας ἐπὶ τὸ πάθος προφηεῖ ἔτους ιθ' τῆς Τιβερίου βασιλείας· καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἐν ἄλλοις μὲν Ἑλληνικοῖς ὑπομνήμασιν εὑρομεν ἱστορούμενα κατὰ λέξιν ταῦτα· Ὁ ἥλιος ἐξέλιπε, Βιθυνία ἐσεισθη, Νικαίας τὰ πολλὰ ἔπεσεν· ἃ καὶ συνάδει τοῖς περὶ τὸ πάθος τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν συμβεβηκόσι. Γράφει δὲ καὶ Φλέγων ὁ τὰς Ὀλυμπιάδας (συνάγων) περὶ τῶν αὐτῶν ἐν τῷ ιγ' ῥήμασιν αὐτοῖς τὰδε· Τῷ δ' ἔτει τῆς σθ' Ὀλυμπιάδος ἐγένετο ἔκλειψις ἡλίου μεγίστη τῶν ἐργωσμένων πρότερον· καὶ νῦν ὥρα ἔκτι τῆς ἡμέρας ἐγένετο, ὥστε καὶ ἀστέρας ἐν οὐρανῷ φανῆναι· σεισμός τε μέγας κατὰ Βιθυνίαν τὰ πολλὰ Νικαίας κατεστρέψατο. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ δηλωθεὶς ἀνὴρ. Τεκμήριον δ' ἂν γένοιτο τοῦ κατὰ τὸδε τὸ ἔτος πεπονθέναι τὸν Σωτῆρα ἢ τοῦ Κυρίου

κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγελίου μαρτυρία, ἥτις μετὰ τὸ ιε' ἔτος Τιβερίου τριετῇ χρόνον τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ διαγενέσθαι μαρτυρεῖ. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς δὲ χρόνους καὶ Ἰώσηπος ἱστορεῖ ἐν ἡμέρᾳ Πεντηκοστῆς κινήσεως καὶ κτύπου ἱερεῖς ἀντιπαθέσθαι πρῶτον, ἔπειτα φωνῆς ἀθρόας ἐνδοθεν ἀκοῦσαι, ἀπὸ τοῦ ἐσωτάτου ἱεροῦ αὐτοῖς εἰπούσης· *Μεταβαλῶμεν ἐντευθεν*. Καὶ ἄλλο δέ τι ὁ αὐτὸς ἀναγράφει Ἰώσηπος· Ὡς Πιλάτου τοῦ ἡγεμόνος κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον Καίσαρος τὰς εἰκόνας νύκτωρ εἰς τὸ ἱερὸν, ὥσπερ οὐκ ἦν θέμις, ἀναθέντος, μεγίστου θορύβου καὶ στάσεως ἀρχὴν ἐμβεδληκότος Ἰουδαίοις· ἐνθεν ἐπιστήσεις πόσαι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος διεδέξαντο συμφοραί. *Eusebius apud Sync.* p. 324-325.

c Ἰάκωβος ὁ ἀδελφὸς πρῶτος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καθίσταται. *Sync.* p. 328, B.

(1) Ita etiam codd. Vat.; Scaliger autem legendum suspicabatur : *Quintianum prourbium*; intelligendamque villam suburbanam in praeis Quintianis, quam in ludo aleæ perditissimus nepos Cassius Severus lusisset. Certe hic Severus a Tacito, ut observat Scaliger, maleficæ vitæ homo dicitur.

OLYMP. CHRISTUS JUD. ROM.

Herodes Tiberius

a Pilatus post supradictam seditionem, quæ ob Cæsaris imagines fuerat concitata, sacrum thesaurum, quem corbonam Judæi vocant, in aquæductum Hierosolymorum expendens, secundæ seditionis præbuit semina.

Persius Flaccus, satyricus poeta, 35 21 21 Philo Alexandrinus vir doctissimus Volaterris nascitur. cognoscebatur.

b Sejanus, præfectus Tiberii, qui apud eum plurimum poterat, instantissime cohortatur, ut gentem Judæorum dealeat. Philo meminit in secundo libro *Legationis*.

c Agrippa, Herodis regis filius, 36 22 22 Multi senatorum et equitum interfecti. accusator Herodis tetrarchæ Romanam profectus, a Tiberio in vincula conjicitur.

d Pilato de Christianorum dogmate ad Tiberium referente, Tiberius retulit ad senatum, ut inter cætera sacra reciperetur. Verum cum ex consulto patrum Christianos eliminari Urbe placuisset, Tiberius per edictum accusatoribus Christianorum comminatus est mortem. Scribit Tertullianus in *Apologetico*.

Tiberius imperator in Campania moritur. 204 37 23 23

f Caius semetipsum in deos refert.

g Caius semetipsum in deos refert. Pontius Pilatus in multas incidens calamitates, propria se manu interemit. Scribunt Romanorum historiae.

Passienus filius fraude hæredis suæ necatur. R. DCCXC.

e IV. CAIUS annis III mensibusque X.

38 24 1

k IV, AGRIPPA an. VII.

39 1 2

g Caius Memmii Reguli uxorem duxit, impellens eum ut uxoris suæ patrem esse se scriberet.

i Caius Cæsar, cognomento Caligula, Agrippam vinculis liberatum regem Judææ facit.

l Plurimi nobilium interfecti a Caio.

Caius sorores suas, quibus stuprum intulerat, insularum exilio condemnnavit.

m Flaccus Avilius, præfectus Ægypti, multis Judæos calamitatibus premit, consentiente Alexandriæ populo, et crebris adversus eos clamoribus personante. Synagogas quoque eorum imaginibus, statuibus, aris polluit et victimis. Refert Philo in eo libro, qui *Flaccus* inscribitur, hæc omnia se præsentie gesta: ob quæ etiam legationem ad Caium Cæsarem ipse susceperit.

a Πιλάτος μετὰ τὴν στάσιν Ἰουδαίων διὰ τὰς Καίσαρος εἰκόνας, τὸν λεγόμενον κορβωνᾶν, ἥτοι θεῖον θυσιαστῆρον, εἰς ὑδάτων καταγωγὴν ἐδαπάνησε· καὶ αὖθις στασιάσειν ἠνάγκασεν. *Ibidem*, B-D.

b Σηϊανὸς ἑπαρχὸς Τιβερίου Καίσαρος περὶ τελείας ἀπωλείας τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων πολλὰ συνεβούλευσε τῷ Καίσαρι, ὡς Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ β'. *Idem* p. 328-339.

c Ἀγρίππας υἱὸς Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, κατήγορος Ἡρώδου τοῦ τετράρχου ἀφικόμενος ἐν Ῥώμῃ, ἀσμεῖται ὑπὸ Τιβερίου. *Ibidem*, C.

d Πόντιος Πιλάτος περὶ τοῦ Χριστιανῶν δόγματος ἐκινώσας τοῦ Τιβερίου Καίσαρι, κάκεινους τῇ συγλήτῃ Ῥώμῃ· τῆς δὲ μὴ προσιεμένης, Τιβερίος θύειν αὐτὸν ἠπειλήσας τοῖς Χριστιανοκατηγόροις, ὡς ἱστορεῖ Τερτυλλιανὸς ὁ Ῥωμαῖος. *Chron. pasch.* p. 229, D.

e Ῥωμαίων βασιλεὺς ὁ Γάιος ἔτη γ'. *Sync.* p. 330, B.

f Γάιος αὐτὸν ἀποθεῖ. *Idem* p. 329, A.

g Ὁ αὐτὸς, τὴν γυναῖκα Πηγγούλου λαβὼν, πατέρα

ταύτης τὸν ἴδιον ἄνδρα Μέμμιον λέγειν εἶναι ἠνάγκασεν. *Ibidem*.

h Πόντιος Πιλάτος ἐπὶ Γαίου Καίσαρος ποικίλαις περιπεσιῶν συμφοραῖς, ὡς φασιν οἱ τὰ Ῥωμαίων συγγραφάμενοι, αὐτοφονευτὴς αὐτοῦ ἐγένετο. *Idem* p. 330, C.

i Γάιος, Ἀγρίππαν λύσας τῶν δεσμῶν, βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων κατέστησεν. *Chron. pasch.* p. 230, B.

k Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη ζ'. *Sync.* p. 330, D.

l Γάιος πολλοὺς ἀναγνίστους τῆς γερουσίας ἀνελών. Ὁ αὐτὸς τὰς ἰδίαις ἀδελφὰς κατὰ νήσους φυγαδεύσας. *Idem* p. 330, C.

m Φλάκκος Ἀσύλαιος Αἰγύπτου ἑπαρχὸς παντοίας συμφοραῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος καθυπέβαλεν. *Idem* p. 331, B. Φίλων ἱστορεῖ ἐν τῷ ἐπιγεγραμμένῳ λόγῳ Φλάκκῳ, ὅτι πρεσβείαν ὡς περὶ Ἰουδαίων πρὸς Γάιον ἐποίησας· ὑπὲρ ὧν Φλάκκος Ἰουδαίους ἐπιβουλεύων, εἰκόνας καὶ ἀνδριάντων καὶ βωμῶν ἀναθέσσει τὰς συναγωγὰς ἐμίανε· τότε ὁ τῶν Ἀλεξανδρίων δῆμος συνεπιθέμενος ποικίλους Ἰουδαίους ἐκόλλασεν. *Sync.* p. 325, B.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.	
a Caius omnes exsules jussit interfici.			Agrip- pa	Caius	
c Caius Petronio, præfecto Syriæ, præcipit, ut in Hierosolymis statuam suam sub nomine Jovis optimi maximi poneret.		40	2	5	b Toto orbe Romano, sicuti Philo scribit, et Josephus, in synagogis Judæorum statuæ et imagines et aræ Caii Cæsaris consecratae.
d Petrus apostolus, cum primum Antiochenam Ecclesiam fundasset, Romam mittitur, ibique Evangelium prædicans xxv annis ejusdem urbis episcopus perseverat.					
e Caius a protectoribus suis occiditur in palatio, anno ætatis tricesimo quarto [a. l. xxix]	205	44	3	4	
f V. CLAUDIUS annis xiv, mensibus vii, diebus xxviii.					
g Marcus evangelista, interpres Petri, Ægypto et Alexandriæ Christum annuntiat.		42	4	1	Iste est Claudius patruus Drusi, qui apud Magontiam monumentum habet. (Al. avunculus, quia frater matris Caii fuit.)
h Primus Antiochiæ ordinatur episcopus Evodius.		43	5	2	i Prophetia Agabi, quæ in Actis apostolorum famem in toto orbe futuram dixerat, sub Claudio expletur.
k Claudius de Britannis triumphavit, et Orcadas insulas Romano adjunxit imperio.	206	44	6	3	Claudius Quirinalis, rhetor Arelatensis, Romæ insignissime docet.
		45	7	4	

Domitius Afer, Nemausensis, clarus orator habetur, qui postea, Nerone regnante, ex cibi abundantia in cœna moritur.

l Agrippa rex Judæorum annis septem imperans moritur. Post quem filius ejus Agrippa substituitur a Claudio in regnum.

m V. AGRIPPA annis xxi.

n Descriptione Romæ facta sub Claudio, inventa sunt civium Romanorum sexagies novies centena xliii millia.	46	1	5	o Inter Therasiam et Theram orta est insula habens stadia xxxii.
p Thracia hucusque regnata in provinciam redigitur.	47	2	6	

a Ὁ αὐτὸς τοὺς ἐν ἐξορίαις ἀνελών. *Syncl.* p. 330, B.

b Ἰωσήππος καὶ Φίλων ἱστοροῦσιν ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ συναγωγαῖς Ἰουδαίων ἀνδριάντας καὶ εἰκόνας Γαίω καὶ βωμοὺς ἀνατεθῆναι. *Ibidem*, B, C.

c Γάιος ἀνδριάντα Διὸς Ἐπιφανοῦς καλουμένου ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀναθεῖναι Περωνίῳ, τῷ Συρίας ἐπάρχῃ, προσέταξεν. *Idem* p. 331, B.

d Πέτρος ὁ κορυφαῖος, πρῶτον ἐν Ἀντιοχείᾳ θαμελιώσας Ἐκκλησίαν, εἰς Ῥώμην ἀπεισι κηρύττων τὸ Εὐαγγέλιον· ὁ δ' αὐτὸς μετὰ τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκκλησίας καὶ τῆς ἐν Ῥώμῃ πρῶτος προσέστη ἕως τελειώσεως αὐτοῦ. *Ibidem*, D.

e Γάιος ἐσφάγη ὑπὸ τῶν ἰδίων σπαθαρῶν τῶν κουδικουλαρίων. *Chron. pasch.* p. 230, 231.

f Ῥωμαίων ἐ' Κλαύδιος ἔτη ιδ'. *Syncl.* p. 332, B.

g Μάρκος ὁ εὐαγγελιστὴς ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Ἀλε-

ξανδρείᾳ τὸν σωτήριον λόγον εὐηγγελίζετο. *Ibidem*.

h Ἡ ἐν ταῖς Πράξεσιν Ἀγάβου προφητεία πεπέρασται, λιμοῦ μεγάλου κατασχόντος τὴν οἰκουμένην ἐπὶ Κλαυδίου. *Ibidem*, C.

i Τῆς Ἀντιοχείων ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος Εὐδόκιος ἐχρημάτισεν. *Ibidem*, B.

k Κλαύδιος κατὰ Βρεττανῶν ἐθριάμβευσεν. *Ibid.*, C.

l Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων τελευτήσας, Ἀγρίππας, υἱὸς αὐτοῦ, ὑπὸ Κλαυδίου τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεται Ἰουδαίων. *Idem* p. 333, A.

m Ἰουδαίων Ἀγρίππας ἔτη κς'. *Ibidem*.

n Κλαύδιος, τοὺς πολίτας Ῥώμης ἀπογραφάμενος, μυριάδας εὔρεν χιζ' καὶ α. *Idem* p. 332, C.

o Νῆσος μεταξὺ Θήρας καὶ Θηρασίας σταδίων λ' ἐφάνη. *Idem* p. 333, B.

p. Θράκη ἀπὸ τοῦδε τοῦ χρόνου ἐπαρχία ἐχρημάτισε, βασιλεύσασα πρὶν. *Ibidem*.

^a Sub procuratore Judææ Cumanio in diebus Azymorum tanta est Hierosolymis orta seditio, ut in portarum exitu populo corrumpente, triginta [al. viginti] Judæorum millia perierint.

Marcus Antonius R. DCCC. 207
Liberalis, Latinus
rhetor, magnas inimicitias cum Palæmone exercet.

OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
		Agrip- pa	Clau- dius
	48	3	7
	49	4	8

^b Fame facta in Græcia, tritici modius sex drachmis venundatus est.

Palæmon Vicentizus insignis grammaticus Romæ habetur : qui quondam interrogatus, quid inter sillam et guttam interesset ; *Gutta*, inquit, *stat* ; *stilla cadit*.

Magna fames facta est Romæ.

50	5	9
51	6	10
52	7	11

^c Claudius Felicem procuratorem Judææ mittit, apud quem Paulus apostolus accusatus in defensionem sui perorat.

^d Sub Felice procuratore Judææ multi exstiterunt, qui populum sua persuasione deciperent : in quibus et Ægyptius quidam pseudopropheta fuit : qui plurimos sibi associans, in ipso magnarum rerum conatu per exercitum Felicis opprimitur. Scribit Josephus consentanea apostolorum Actibus, in quibus Paulo dicitur a tribuno : *Nonne tu es Ægyptius, qui ante hos dies concitasti et eduxisti in desertum quatuor millia virorum ?*

^e Felice recedente a Judæa, seditio in Cæsarea Stratonis exorta magnam Judæorum multitudinem perdidit.

208	53	8	12
	54	9	13

^f Festus succedit Felici, apud quem, præsentem Agrippa rege, Paulus apostolus religionis suæ rationem exponens, Romam vincitus mittitur.

55	10	14
----	----	----

Claudius moritur in palatio anno ætatis suæ LXIV [al. XLIV].
^g VI. NERO annis XIII, mensibus VII, diebus XXVIII. Hujus avunculus fuit Caius Caligula.

Probus Berytius eruditissimus grammaticus Romæ agnoscitur.
R. DCCCX.

209	56	11	1
	57	12	2
	58	13	3
	59	14	4
	60	15	5
	61	16	6

^h Nero Agrippinam matrem suam et sororem patris interficit.
ⁱ Statius Surculus Tolosanus celeberrime in Gallia rhetoricam docet.

ⁱ Nero Romæ cithara contendens superat.

210	61	16	6
-----	----	----	---

^k Festo magistratui Judææ successit Albinus.

Nero tantæ luxuriæ fuit, ut frigidis et calidis lavaretur unguentis, retibusque aureis piscaretur, quæ purpureis funibus extraheret.

^a Ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Ἀζύμων στάσεως γενόμενης ἐν Ἱερουσαλὴμ, συμπατηθέντες περὶ τὰς τῶν πυλῶν ἐξόδους Ἰουδαῖοι ὤλοντο περὶ τὰς τρεῖς μυριάδας, Κουμανοῦ Ῥωμαίων στρατηγοῦ καὶ τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἡγεμονεύοντος. *Syne* p. 333, B.

^b Λιμὸς κατὰ τὴν Ἑλλάδα γεγονότος μεγάλου, ὁ τῷ αἵτου μόδιος ἐξ διδράχμων ἐπράθη. *Ibidem*, C.

^c Κλαύδιος Φήλικα τῆς Ἰουδαίας ἡγεμόνα ἐξέπεμψεν ὑπὲρ αὐτοῦ Παῦλος ὑπὸ Ἰουδαίων κατηγορηθεὶς ὑπὸ ἀπολογίαν πεποιήται. *Idem* p. 332, C, et 334, C.

^d Φήλιξ, Ἰουδαίας ἡγεμονεύειν σταλείς, πολλῶν καὶ ἑλλῶν Ἰουδαίων ἀπατώντων, ἐνοῖς καὶ Αἰγύπτιος ψευδοπροφήτης, ἅμα τρισμυρίους μείζουσιν ἐπιχειρῶν πράγμασι, τῇ Φήλικος κατελύθη στρατηγίᾳ. Συμφωνεῖ Ἰωσήπος ἐν τούτῳ ταῖς Πράξεσι τῶν ἀποστόλων, ἐνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ χιλιάρχου λέλεκται :

Ὁὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος, ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας, καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἐρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἀνδρας ; *Idem* p. 334, C.

^e Ἐπὶ αὐτοῦ στάσις Ἰουδαίων γέγονε ἐν Καισαρείᾳ Στράτωνος, καὶ πολλοὶ διεφθάρσαν. *Ibidem*, D.

^f Φῆστος διάδοχος, ἐφ' οὗ ὁ θεῖος Παῦλος, παρόντος καὶ Ἀγρίππα τοῦ βασιλέως Ἰουδαίων, ἀπολογησάμενος, δέσμιος εἰς Ῥώμην ἐκπέμπεται. *Idem* p. 336, D.

^g Ῥωμαίων ζ' ἐδασίλευσε Νέρων ἔτη ιγ'. *Ibidem*, C.

^h Νέρων ἀνέλε τὴν μητέρα Ἀγριππίναν, καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀδελφὴν. *Ibidem*.

ⁱ Νέρων ἐπὶ Ῥώμῃς κιθαρίζων ἐνίκησεν. *Ibidem*.

^k Φῆστον Ἀλδίνος διεδέξατο. *Ibidem*, D.

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM.
<i>a</i> Terræmotus Romæ, et solis defectio.			Agrip- pa	Nero
		62	17	7
<i>b</i> Jacobus frater Domini, quem omnes Justum appellabant, a Judæis lapidibus opprimitur, in cujus thronum Simeon, qui et Simon, secundus assumitur.				
<i>c</i> Post Marcum (evangelistam primus Alexandrinæ Ecclesiæ ordinatur episcopus Anianus, qui præfuit annis xxii. (Arm. xxvi.)				
Persius moritur anno ætatis suæ xxix.	63	18	8	Thermæ a Nerone ædificatæ, quas Neronianas appellavit.
<i>e</i> Nero Romæ in cithararum agone contendens cunctos superat.	64	19	9	<i>d</i> Ante mensam Neronis fulmen cecidit.
<i>f</i> Albino præses Florus successit : sub quo Judæi contra Romanos rebellaverunt.				
<i>g</i> In Asia tres urbes terræmotu conciderunt, Laodicea, Hierapolis, Colossæ.	211	65	20	10 Junius Gallio, frater Senecæ, egregius declamator, propria se manu interfecit.

M. Annæus Lucanus Cordubensis poeta, in Pisoniana conjuratione deprehensus, brachium ad secandas venas medico præbuit.

Nero, ut similitudinem Trojæ ardentis cerneret, plurimam partem Romanæ urbis incendit.

h Nero cum cæteris viris insignibus et Octaviam uxorem suam interfecit, Cornutumque philosophum, præceptorem Persii, in exsilium fugat.

Multi nobilium a Nerone Romæ interfecti.

Nero in Olympiade coronatur cerycas, citharistas, tragædos, autigas, vario certamine superans.

i Post Petrum primus Romanam Ecclesiam tenuit Linus annis duodecim.

L. Annæus Seneca Cordubensis, præceptor Neronis et patruus Lucani poetæ, incisione venarum et veneno hausto periit.

k Musonius et Plutarchus philosophi insignes habentur.

67 22 12

l Rursum Nero Isthmia, Pythia, Actia celebrans inter cerycas, tragædos et citharistas coronatur. Quidam codices habent, quod cxi olympias acta non est, Nerone in suam præsentiam diffidente.

Neroni in macelli expensas centies centena millia decreto senatus annua subministrantur.

68 23 13 *m* Primus Nero super omnia scelera sua etiam persecutionem in Christianos facit, in qua Petrus et Paulus gloriose Romæ occubuerunt.

PRIMA PERSECUTIO.

a Ἐν Ῥώμῃ σεισµὸς μέγας ἐγένετο. *Sync. p. 336, C.*

b Ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου Ἰάκωβος, ὁ ὀνομασθεὶς ὑπὸ πάντων Δίκαιος, λίθοις ὑπὸ Ἰουδαίων ἀναιρεῖται. *Euseb. apud Sync. p. 335, C, et p. 337, C.* Καὶ παρέλαβε τὸ σχῆμα τῆς ἐπισκοπῆς Ἱεροσολύμων Σιµεὼν, ὁ καὶ Σίμων. *Chron. pasch. p. 246, B.*

c Τῆς Ἀλεξανδρείας Ἐκκλησίας μετὰ Μάρκον τὸν εὐαγγελιστὴν πρῶτος ἐπίσκοπος ἐχειροτονήθη Ἀνιανός, ὃς προέστη ἐτῇ κβ'. *Sync. p. 336, B.*

d Κατὰ τῆς Νέρωνος τραπέζης κεραυνὸς ἔπεσεν. *Idem p. 336, C.*

e Νέρων κιθαρωδίας κατὰ Ῥώμην πομπεύων. *Idem p. 340, A.*

f Φλώρος Ἀλβῖνον διεδέξατο. *Ibidem, D.*

g Πόλεις τῆς Ἀσίας κατέπεσον τρεῖς, Λαοδικεῖα, Ἱεράπολις καὶ Κολοσσαί. *Idem p. 336, C.*

h Νέρων πλείστους ἐν Ῥώμῃ ἐπισήμους καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἀνέλεν. *Cedrenus p. 205, C, et 245, C.*

i Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας πρῶτος ἐπίσκοπος μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Ἀἴνος ἐτῇ ιη'. *Sync. p. 341, B.*

k Μουσώνιος καὶ Πλούταρχος φιλόσοφοι ἐγκωρίζοντο. *Chron. pasch. p. 240, D.*

l Νέρων κιθαρωδίας καὶ τραγωδίας πομπεύων Ἰσθμίους καὶ Πυθίους καὶ Ἀκτιοὺς ἐστειφανοῦτο κήρυξιν, ἄρματι, παλίκῳ καὶ τῷ τελείῳ καὶ δεκαπώλῳ. *Sync. p. 340, A.* Νέρων μεταθέμενος τὴν Ὀλυμπιάδα. *Ibidem.*

m Νέρων ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῦ τοῖς ἀδικήμασι καὶ τὸν πρῶτον κατὰ Χριστιανῶν ἐνεδείξατο διωγµὸν, ἡνίκα Πέτρος καὶ Παῦλος οἱ θεϊότατοι ἀπόστολοι τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυροῦσαντες ἀνῶν. *Idem v. 310, C.*

	OLYMP.	CHRISTUS	JUD.	ROM
			Agrip- pa	Nero
R. DCCCXX.	212	69	24	14

L. Annæus Melas, Senecæ frater et Gallionis, bona Lucani poetæ, filii sui, a Nerone promeretur.

a Contra Judæos, qui Cestii Flori avaritiam non ferentes rebellabant, Vespasianus magister militiæ a Nerone transmittitur, qui plurimas Judææ urbes capit.

b Flavius Josephus scriptor historicus, dux belli Judæorum, cum a Romanis interficiendus esset, Vespasiano prænuntiat de morte Neronis, et ejus imperio.

c Nero, cum a senatu quæreretur ad pœnam, e palatio fugiens, ad quartum Urbis milliarium in suburbano liberti sui inter Salariam et Nomentanam viam semetipsum interficit, anno ætatis suæ xxxi., atque in eo omnis Augusti familia consummata est.

d Post Neronem Galba in Hiberia, Vitellius in Germania, Otho Romæ, imperium arripuerunt.

Marcus Fabius Quintilianus Romam a Galba perducitur.

e Vespasianus duobus præliis superatos Judæos ad muros compulit.

Galba septimo mense imperii sui in medio Romanæ urbis foro capite truncatur.

Otho tertio regni sui mense apud Vetriacum [*al.* Bebriacum] propria manu occubuit.

Vitellius, a Vespasiani ducibus occisus, in Tiberim projicitur, octavo mense imperii sui, et die uno.

Galba, Otho, Vitellius, regnaverunt anno uno, mensibus sex.

f Antiochiæ secundus episcopus ordinatur Ignatius.

g VII. VESPASIANUS annis ix, mensibus xi, diebus xxii.

70 25 4

h Vespasianus apud Judæam imperator ab exercitu appellatus, et bellum Tito filio commendans, Romanam per Alexandriam proficiscitur.

Capitolium Romæ incensum. 71 26 2

i Titus, Judæa capta et Hierosolymis subversis, dc millia virorum interficit. Josephus vero scribit undecies centena millia fame et gladio periisse, et alia centum millia captivorum publice venundata. Ut autem tanta multitudo Hierosolymis reperiretur, causam azymorum fuisse refert: ob quæ ex omni gente Judæi ad templum confluentes, urbe quasi carcere sunt reclusi. Oportuit enim in his diebus Paschæ eos interfici, in quibus Salvatorem crucifixerant.

a Ιουδαῖοι Ῥωμαίων ἀπέστησαν ἐπὶ Γεστίου Φλώρου διὰ πλεονεξίαν αὐτοῦ ἀμετρον· ἐφ' οὗς ὁ Νέρων Οὐεσπασιανὸν στρατοπεδάρχην ἐξέπεμψεν. *Idem* p. 336, D.

b Φλάβιος Ἰώσηπος συγγραφεὺς, στρατηγὴς ὑπὲρ Ἰουδαίων, καὶ μέλλων εἰς τὸν πόλεμον ἀναίρεῖσθαι, θεσπίζει Οὐεσπασιανῷ περὶ τῆς Νέρωνος τελευτῆς, καὶ τῆς αὐτοῦ Οὐεσπασιανοῦ βασιλείας. *Chron. pasch.* p. 230, D.

c Νέρων ἑαυτὸν ἀνεῖλεν. *Cedrenus* p. 215, D.

d Μετὰ Νέρωνος Γάλβας ἐδασίλευσεν ἐν Ἰβηρίᾳ, Οὐιτέλλιος ἐν Γερμανίᾳ· Ὄθων ἐπὶ Ῥώμης· ἕκαστος ἐπὶ τῶν ἰδίᾳ ἐπέβη τῇ ἀρχῇ. *Chron. pasch.* p. 245, 246.

e Οὐεσπασιανὸς δυσὶ πολέμοις Ἰουδαίους τρεψάμενος ἀπέκλειπεν. *Sync.* p. 340, B. Γάλβας ἐδασίλευσε μῆνας ζ', καὶ ἐν μέσῃ τῇ Ῥωμαίων ἀγορᾷ τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη. Ὄθων βασιλεύσας μῆνας γ', ἐχειρίσατο ἑαυτὸν. *Chron. pasch.* p. 245, 246, A.

f Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἰγνάτιος. *Sync.* p. 342, B.

g Ῥωμαίων ζ' ἐδασίλευσεν Οὐεσπασιανὸς ἔτη θ'. *Chron. pasch.* p. 246, A.

h Οὐεσπασιανὸς αὐτοκράτωρ, στέφαντος αὐτὸν τοῦ στρατοῦ, τὸν κατὰ Ἰουδαίων ἐγχειρίσας πόλεμον Τίτῳ, αὐτὸς δι' Ἀλεξανδρείας εἰς τὴν Ῥωμαίων ἀφίκετο πόλιν. *Idem* p. 246, A-C.

i Τίτος, Ἰουδαίους πολιορκήσας, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα κατασκήψας, καὶ μυριάδας ἀνδρῶν ἐφόνευσε. Φησὶ δὲ καὶ Ἰώσηπος λιμῷ καὶ μαχαίρᾳ μυριάδας ρ' ἀπολέσθαι, καὶ ἄλλας τρεῖς μυριάδας διαπεπράσθαι αἰχμαλώτων· αἵτιον δὲ τὸ τοσούτου πλῆθος κατὰ τὴν πόλιν εὐρῆσθαι φησι τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν, ἐν ᾗ πάντες οἱ τοῦ ἔθνους συνεληλυθόντες ὡς ἐν εἰρκτῇ συνεκλείσθησαν· ἔδει γὰρ τοὺς ἐν ἡμέρᾳ τοῦ Πάσχα τῷ Σωτῆρι ἐπιβουλευκότες μὴ ἄλλοτε τὰ ἐπὶ χεῖρα, ὧν ἐτόλμησαν, παθεῖν. *Eusebius apud Sync.* p. 342, A, et apud *Chron. pasch.* p. 247, A-B.

a Colligitur omne tempus in secundum annum Vespasiani, et novissimam Hierosolymorum eversionem, a quinto decimo anno Tiberii Cæsaris, et ab exordio evangelicæ prædicationis, anni XLIII. A captivitate autem, quam ab Antiocho perpassi sunt, anni CCXXXIX. Porro a secundo Darii anno, sub quo rursum templum ædificatum est, anni DXXI. A primâ autem ædificatione templi sub Salomone, usque ad novissimam ejus ruinam, quæ sub Vespasiano facta est, anni MCIII.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Vespa- sianus	
	213	72 73 74 75	3 4 5 6	b Vespasianus Capitolium ædificare orsus (1). c In Alexandria orta seditio.
Achaia, Lycia, Rhodus, Byzantium, Samus, Thracia, Cilicia, Commagene, quæ antea liberæ et sub regibus amicis erant, in provinciam redactæ. e Tres civitates Cypri terræmotu corruerunt.		76	7	d Colossus erectus habens altitudinis pedes CVII (Arm. CXXVIII).

Q. Asconius Pædianus, scriptor historicus, clarus habetur : qui LXXIII ætatis suæ anno captus luminibus, XII postea vixit annos in summo honore omnium consenescent.

Gabinus [at. Gabianus, vel Gabinianus], celeberrimi nominis rhetor, in Galliis docuit.

f Lues ingens Romæ facta : ita ut per multos dies in ephemeridem decem millia ferme mortuorum hominum efferrentur. Nobilitatis Romanæ morbo pars maxima periit.

R. DCCCXXX.

h Vespasianus colonias deduxit, et mortuus est profluvio ventris in villa propria circa Sabinos, anno ætatis suæ sexagesimo nono.

i 9 10 g Romanæ Ecclesiæ secundus constituitur episcopus Anacletus ann. XII (Arm. VIII.)

i VIII. TITUS annis II, mensibus II.

80 1

k Mons Vesuvius ruptus in vertice tantum ex se ejecit incendium, ut vicinas regiones, et urbes cum hominibus exureret.

Titus, Vespasiani filius, in utraque lingua disertissimus fuit, et tantæ bonitatis, ut, cum quadam die recordatus fuisset in cœna, nihil se in illa die cuiquam præstitisse, dixerit : *Amici, hodie diem perdidi.*

Titus Musonium Rufum philosophum de exilio revocat.

l Romæ plurimæ ædes incendio concreatæ.

Titus amphitheatrum Romæ ædificat et in dedicatione ejus quinque millia ferarum occidit.

m Titus morbo perit in ea villa, qua pater ejus, anno ætatis XLII.

a Συνάγεται ὁ πᾶς χρόνος ἐπὶ τὸ δευτέρον ἔτος Οὐεσπασιανοῦ καὶ τὴν ὑστάτην Ἱεροσολύμων ἀπὸ μὲν πέντε καὶ δέκα ἔτους καὶ αὐτοῦ Τιβερίου Καίσαρος καὶ τοῦ σωτηρίου κηρύγματος ἀρχῆς εἰς ἔτη τεσσαράκοντα δύο· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀντιόχου πολιορκίας ἔτη αὐθ' ἀπὸ δὲ δευτέρου ἔτους Δαρείου τοῦ Ὑστάτου, καθ' ὃν δευτέρας οἰκοδομῆς ἔτυχεν ὁ ναὸς, εἰς ἔτη φ.α' ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἐπισκευῆς αὐτοῦ, τῆς ἐπὶ Σολομῶνος γενομένης, εἰς ἔτη αργ'. Chron. pasch. p. 247, 248, et Sync. p. 342, 343.

b Οὐεσπασιανὸς τὸ Καπιτώλιον ἐμπρησθὲν ἀνωκοδόμησεν. Sync. p. 342, B.

c Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ στάσις. Ibidem.

d Κολοσσὸς ἀνεστάθῃ μῆκος ποδῶν ρζ' ἐκ χαλκοῦ. Ibidem.

e Ἐν Κύπρῳ τρεῖς πόλεις σεισμῷ κατεπτύθησαν. Ibidem.

f Λοιμὸς κατὰ Ῥώμην μέγας· ὡς καθ' ἡμέραν ὑπὲρ μυρίους θνήσκειν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. Ibidem.

g Τῇ Ῥωμαίων Ἐκκλησίᾳ ἐπίσκοπος γέγονε β' μετὰ Πέτρον τὸν κορυφαῖον Ἀνέγκλητος ἔτη δύο. Idem p. 344, B.

h Οὐεσπασιανὸς ἀποικίας ἐκπέμφας τελευτᾷ νεώ. Ibidem.

i Βασιλεὺς Ῥωμαίων ἡ' Τίτος ἔτη β'. Idem p. 343, A.

k Τὸ Βέσβιον ὄρος, κατὰ κορυφῆς βᾶγὲν, πῦρ ἀνέβλυσε τοσοῦτον, ὡς καταφλέξει τὴν παρακειμένην χώραν σὺν ταῖς πόλεσιν. Idem p. 343, B.

l Ὁ μέγας κατὰ τὴν Ῥώμην ἐμπρησμός. Ibidem.
m Πάθει δεινῷ βληθείς Τίτος ἀπέθανεν. Chron. pasch. p. 249, A.

(1) Ita constanter codices ; non, ædificat rursus, ut edd.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Domitianus

a IX. DOMITIANUS, Titi frater junior, annis xv, mensibus v.

b Decreto senatus Titus inter deos refertur.

82

1

c Domitiani uxor Augusta appellatur.

d Domitianus eunuchos fieri prohibuit.

83

2

e Tres virgines Vestæ ob stuprum damnatæ.

g Secundus Alexandrinæ Ecclesiæ constituitur episcopus Abilius, qui præfuit annis xiiii.

84

3

f Plurimos senatorum Domitianus in exsilium mittit.

216

85

4

i Nasamones et Daci dimicantes adversum Romanos sunt victi.

86

5

h Domitianus sine lignorum admistione templum construxit.

k Domitianus plurimos nobilium in exsilium mittit, et occidit.

l Duo menses aliter appellati, september Germanicus, october Domitianus.

87

6

Primus Domitianus dominum se et deum appellari jussit.

88

7

R. DCCCXL.

217

89

8

Quintilianus ex Hispania Calagurritanus primus Romæ publicam scholam habuit, et salarium efisco accepit, et claruit.

Hoc tempore ad collocandum in Galliis novæ fidei fundamentum pietas superna magnificos atque industrios viros destinavit, Parisiensibus videlicet Dionysium, Silvanectensibus Regulum, Rhotomagensibus Nicasium, Ebriocensibus Taurinum, Arelatensibus Trophimum, Narbonæ Paulum, Tolosæ Saturninum, Arvernus Astremonium, Lemovicis Martialem, Turonicis Gratianum, Cenomanicis Julianum, Belvacensibus Lucianum, Ambianensibus Firmum, Lugdunensibus Pothinum (1).

Domitianus mathematicos et philosophos Romana urbe pepulit.

90

9

Multa opera Romæ facta, in quæ Capitolum, forum transitorium, Divorum [al. clivorum] porticus, Isium ac Serapium stadium [al. Serapicum stadium], horrea, piperataria [al. horrea piperatoria], Vespasiani templum, Minerva Chalcidica, Odium, forum Trajani, thermæ Trajanæ et Titianæ, senatus, ludus matutinus, mica aurea, meta sudans, ac Pantheum.

n Domitianus de Dacis et Germanis triumphavit.

91

10

m Maxima virginum Vestalium Cornelia convicta stupri juxta legem viva defossa est.

o Tertius Romanæ Ecclesiæ episcopus præfuit Clemens annis novem.

92

11

Domitianus tantæ superbix fuit, ut aureas et argenteas statuas sibi in Capitolio poni jusserit.

Flavius Josephus hic finem facit secundæ Priscorum historiæ.

218

93

12

p Domitianus prohibuit vites in urbibus seri.

Domitianus multos nobilium perdidit: quosdam vero in exsilium misit.

94

13

q Domitianus rursum philosophos et mathematicos urbe Romana per edictum extrudit.

a Ῥωμαίων θ' ἐδασίλευσε Δομετιανὸς ἔτη ις'.

Chron. pasch. p. 249, A.

b Τῆς συγχλήτου πρεσβευσάμενης, Τίτος θεὸς ἀνηγoreύθη. Sync. p. 343, A.

c Δομετιανὸς Σεβαστὴν ἀνηγόρευσε τὴν ἰδίαν γα-

μετὴν. Ibidem, C.

d Δομετιανὸς εὐνουχίζειν ἀνδρας ἐκώλυσεν. Ibidem.

e Τῆς Ἑστίας τρεῖς παρθέναι ἱέρειαι κατεδικάσθη-

σαν ἀποῦσαι φθορᾶ. Ibidem, D.

f Δομετιανὸς εὐπατριδὰς πολλοὺς μετέστησε Ῥώ-

μης. Ibidem, C.

g Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Αἰμίλιος ἔτη ιδ'. Idem

p. 344, D.

h Δομετιανὸς τὸν ἄξυλον ναὸν κατεσχεύασεν. Chron.

pasch. p. 249, C.

i Ἀάκες καὶ Νασαμῶνες ἐπαναστήσαντες Ῥωμαίους

ἀεθάρησαν. Sync. p. 345, D.

k Δομετιανὸς πολλοὺς τῶν εὐπατριδῶν ἀνέκλειν. Ibidem.

l Δύο μῆνες μετωνομάσθησαν, σεπτέμβριος Γερμανικὸς, καὶ ὀκτώβριος Δομετιανὸς. Chron. pasch. p. 249, C.

m Ἡ πρώτη τῶν τῆς Ἑστίας παρθένων Κορνηλία ἐπὶ φθορᾶ κατηγορεύθη, καὶ ζῶσα κατωρύγη κατὰ τὸν νόμον. Chron. pasch. p. 249, D.

n Δομετιανὸς ἐθριάμβευσε κατὰ τῶν Δακῶν καὶ Γερμανῶν. Sync. p. 343, D.

o Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας ἡγήσατο Κλήμης ἔτη θ'. Sync. p. 344, C.

p Ὁ αὐτὸς ἐν ταῖς πόλεσιν ἄμπισλον φυτεύεσθαι ἐκώλυσεν. Ibidem.

q Δομετιανὸς τοὺς μαθηματικοὺς δεύτερον ἀπέλασε καὶ φιλοσόφους τῆς Ῥώμης. Ibidem.

(1) Hæc et alia deinceps pauca, quæ inclinatis scripsi litteris, legebam in pervetere Chronici Eusebiani codice in Gallia scripto; quæ mihi interpolationes visæ sunt.

OLYMP. CHRISTUS AOM.

a Secundus post Neronem Domitianus Christianos persequitur : et sub eo apostolus Joannes in Patmum insulam relegatus Apocalypsim vidit, uti narrat Irenæus.

SECUNDA PERSECUTIO.

95

14

b Apollonius Tyanens et Euphrates insignes philosophi habentur.

c Domitianus eos, qui de genere David erant, interfici præcepit, ut nullus Judæorum regni reliquus foret.

Scribit Bruttius plurimos Christianorum sub Domitiano fecisse martyrium : inter quos et Flaviam Domitillam Flavii Clementis consulis ex sorore neplem, in insulam Pontiam relegatam, quia se Christianam esse testata est.

Hoc anno beatus Dionysius atque Nicasius cum sociis suis per coronam martyrii pervenerunt ad Christum.

Domitianus occisus in Palatio, per vespillones ignobiliter exportatur, anno ætatis xxxv [al. xlv].

f Alexandrinæ Ecclesiæ tertius episcopus præfuit Cerdo annis undecim.

Nerva morbo perit in hortis Sallustianis anno ætatis lxxii, cum jam Trajanum adoptasset in filium.

Trajanus Agrippinæ in Galliis imperator factus, natus Italicæ in Hispania.

h Senatus decrevit, ut omnia quæ Domitianus statuerat, in irritum ducerentur. Itaque multi, quos injuste ejecerat, de exilio reversi, nonnulli bona propria receperunt. Aiunt et apostolum Joannem hoc tempore exilio resolutum Ephesum venisse : in qua urbe et hospitium et amicos amantissimos sui habebat.

k Joannem apostolum, usque ad Trajani tempora Irenæus episcopus permansisse scribit : **R. DCCCL.** post quem auditores ejus insignes fuerunt Papias, Hierapolitanus episcopus, et Polycarpus, Smyrnæus, et Ignatius, Antióchenus.

220

96

15

d Multa signa atque portenta Romæ et in toto orbe facta.

97

16

e X. NERVA anno i, mensibus iv.

98

1

g Justus a Tiberiade Judæorum scriptor agnoscitur.

i XI. TRAJANUS annis xix, mensibus vi.

99

1

Decreto senatus Nerva inter deos relatus.

100

2

l Romanæ Ecclesiæ episcopatum quartus suscepit Evaristus annis novem.

101

3

102

4

m Trajanus de Dacis et Scythis triumphat.

103

5

n Trajanus, victo rege Decibalo, Daciam fecit provinciam : Iberos, Sarmatas, Osroenos, Arabas, Bosphoranos, Colchos, in fidem accepit : Seleuciam, Ctesiphontem, Babylonem occupavit et tenuit. In mari Rubro classem instituit, ut per eam Indiæ fines vastaret.

a Δεύτερος μετὰ τὸν Νέρωνα Δομετιανὸς Χριστιανὸς ὀδῶξεν· ἐπ' αὐτοῦ δὲ καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰωάννης εἰς Πάτμον ἐξορίζεται τὴν νῆσον, ἐνθα τὴν Ἀποκάλυψιν ἑωρακεῖναι λέγεται, ὡς δηλοῖ Εἰρηναῖος. *Chron. pasch.* p. 250, C.

b Ἀπολλώνιος ὁ Τυανεὺς καὶ Εὐφράτης φιλόσοφοι ἤχμαζον. *Idem* p. 345, C.

c Δομετιανὸς τοὺς ἀπὸ γένους Δαυὶδ ἀναιρεῖσθαι προσέταξεν, ἵνα μὴ τις Ἰουδαίων βασιλικῷ γένους ἀπολειφθῇ. Πολλοὶ δὲ Χριστιανῶν ἐμαρτύρησαν κατὰ Δομετιανόν, ὡς ὁ Βρέττιος ἱστορεῖ, ἐν οἷς καὶ Φλαυτὰ Δομετίλλα, ἑξαδέλφη Κλήμεντος Φλαυτοῦ ὑπατικοῦ, ὡς Χριστιανὴ εἰς νῆσον Ποντίαν φυγαδεύεται. *Idem* p. 344, A.

d Ἐν Ῥώμῃ θεοσημεῖται πολλὰ καὶ καθ' ὅλης τῆς οἰκουμένης γεγονῆναι. *Ibidem.*

e Ῥωμαίων βασιλεὺς ἰ' Νερῶας ἐδασίλευσεν ἔτος ἐν. *Idem* p. 346, C.

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κέρδων ἔτη ἰ'. *Idem* p. 347, B.

g Ἰούστος Τιβερεὺς Ἰουδαῖος συγγραφεὺς ἐγνωρίζετο. *Ibidem, D.*

h Δομετιανοῦ αἱ τιμαὶ καθηρέθησαν ὑπὸ τῆς συγκλήτου· καὶ οἱ ἀδίκως ἀπελασθέντες ἐπανῆλθον· ἐνιοὶ ἀπέλαβον καὶ τὰς οὐσίας. *Idem* p. 245, C. Κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ὁ βασιλεὺς Νερῶας ἀνεκαλέσατο τὸν ἀπόστολον Ἰωάννην ἀπὸ Πάτμου τῆς νήσου, καὶ ἤλθον πάλιν εἰς Ἔφεσον. *Chron. pasch.* p. 251, B.

i Ῥωμαίων ἰα' ἐδασίλευσε Τραϊανὸς ἔτη ιθ'. *Synec.* p. 346, D.

k Ἰωάννην ἀπόστολον Εἰρηναῖος καὶ ἄλλοι ἱστοροῦσι παραμεῖναι τῷ βίῳ ἕως τῶν χρόνων Τραϊανοῦ μεθ' ὃν Παππίας, Ἱερραπολίτης καὶ Πολύκαρπος Σμύρνης ἐπίσκοπος ἀκουσται αὐτοῦ ἐγνωρίζοντο. *Idem* p. 347, C.

l Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Εὐάρεστος ἔτη θ'. *Synec.* p. 344, A.

m Τραϊανὸς Δάκας καὶ Σκύθας ὑπέταξε καὶ ἐθριάμειυσεν. *Ibidem.*

n Τραϊανὸς ἐπαρχίαν ἐποίησε τὴν Δακίαν. *Ibid., A.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.

			Trajanus	
		104	6	
		105	7	
a Terræ motu quatuor urbes Asiæ	221	106	8	b Romæ aurea domus conflagravit incendio.
subversæ, Elea, Smyrna, Pytane, Cy-		107	9	Plinius Secundus Novocomensis ora-
me: et egregiæ duæ, Opuntiorum et		108	10	tor et historicus insignis habetur, cujus
Oritorum, in Græcia.				plurima ingenii opera exstant. Periit, dum visit Vesuvium.

c Trajano adversus Christianos persecutionem movente, Simon filius Cleophæ, qui Hierosolymis episcopatum tenuerat, crucifigitur, cui successit Justus. Ignatius quoque Antiochenæ Ecclesiæ episcopus Romam perductus bestiis traditur. Post quem tertius constituitur episcopus Heron.

TERTIA PERSECUTIO.

d Plinius Secundus, cum quamdam provinciam regeret, et in magistratu suo plurimos Christianorum interfecisset, multitudo eorum perterritus quæsivit a Trajano quid facto opus esset, nuntians ei, præter obstinationem non sacrificandi, et antelucanos coetus ad canendum cuidam Christo ut Deo, nihil apud eos reperiri: præterea ad confœderandam disciplinam vetari ab iis homicidia, furta, adulteria, latrocinia et his similia. Ad quæ commotus Trajanus rescripsit, hoc genus quidem inquirendum non esse, oblatos vero puniri oportere. Tertullianus refert in *Apologetico* suo.

R. DCCCLX.	e Pantheum Romæ fulmine concrematum.	222	109	11	f Alexandrinæ Ecclesiæ quartus ordinatur episcopus nomine Primus annis xii.
	g Quintus Romanæ Ecclesiæ episcopatum tenet Alexander annis decem.		110	12	h Tres Galatiæ civitates terræ motu erutæ.
			111	13	

i Post Justum, Ecclesiæ Hierosolymitanæ episcopatum quartus suscipit Zachæus. Post quem quintus Tobias. Cui succedit sextus Benjamin: ac deinde septimus Joannes: octavus Mathias: in cujus locum novus constituitur Philippus.

		223	112	14	
	Trajanus Armeniam, Assyriam, Mesopotamiam, cecit provincias.		113	15	
			114	16	
			115	17	k Terræ motus Antiochiam pene totam subruit civitatem.
			116	18	

l Indæi, qui in Libya erant, adversum cohabitatores suos alienigenas dimicant. Similiter in Ægypto et in Alexandria. Apud Cyrenem quoque et in Thebaide magna seditione contendunt. Verum gentilium pars superat in Alexandria.

Judæis in Mesopotamia rebellantibus, præcepit imperator Trajanus Lysiæ Quietō, ut eos provincia exterminaret. Adversum quos Quietus aciem instruens infinita millia eorum interficit: et ob hoc procurator Judææ ab imperatore decernitur.

a Ἀσίας δὲ πόλεις κατεπτώθησαν, Ἐλαία, Μύρινα, Πυτάνη καὶ Κύμη· Ἑλλάδος δὲ Ὀπουντία καὶ Ὀρίτος. *Ibidem*.

b Ἐν Ῥώμῃ ἐνεπρήσθη ἡ χρυσῇ οἰκίᾳ. *Sync. p. 347, A.*

c Τραϊανὸς κατὰ Χριστιανῶν διωγμῶν κινήσαντος, Σίμων, ὁ τοῦ Κλεώπα, τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας ἐπίσκοπος γενόμενος, ἐμαρτύρησεν. Ὁμοίως δὲ καὶ Ἰγνάτιος Ἀντιοχείων ἐπίσκοπος ἐν Ῥώμῃ ἐμαρτύρησεν. *Chron. pasch. p. 252, C, D.* Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἰούστος. Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἦρων. *Sync. p. 347, B, C.*

d Τερτυλλιανὸς ἱστορεῖ Πλίνιον Σεκοῦνδον ἡγούμενον ἐπαρχίας πληθὺν Χριστιανῶν κατακρίναι θανάτῳ· περὶ ὧν ἀπορῶν τί πράξει, κοινοῦται Τραϊανῷ, μηδὲν ἄξιον θανάτου πράττειν αὐτοῦς, πλην τοῦ μὴ θύειν εἰδώλοις, καὶ ὅτι Χριστὸν ὡς Θεὸν ἔωθεν ὑμνοῦσιν ἀνιστάμενοι, ἀπεχόμενοι πάντων κακῶν· πρὸς δὲ ἀντιγράψαι Τραϊανὸς μὴ ἐκζητεῖσθαι Χοιστιανούς. *Idem*,

p. 346-347.

e Τὸ Πάνθεον ὑπὸ κεραυνοῦ διεφθάρη. *Idem, p. 347, B.*

f Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Πρίμος ἔτη ιδ'. *Sync. p. 348, B.*

g Ῥώμης ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος ἔτη ιδ'. *Ibidem, B.*

h Γαλατίας γ' πόλεις σεισμῷ κατεπτώθησαν. *Idem, p. 347, B.*

i Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος τέταρτος Ζαχαρίας· πέμπτος Τωβίας· ἕκτος Βενιαμίν· ἕβδομος Ἰωάννης· ὄγδοος Μαθίας· ἕνατος Φίλιππος. *Idem, p. 347-349.*

k Ἀντιόχεια κατεπτῶθη. *Idem, p. 348, A.*

l Ἰουδαῖοι, κατὰ Λιβύην καὶ Κυρήνην καὶ Αἴγυπτον καὶ Ἀλεξάνδρειαν καὶ Θηβαῖδα πολεμήσαντες πρὸς τοὺς συνοικοῦντας Ἕλληνας, διεφθάρησαν. Τραϊανὸς Λυσίᾳ Κύντῳ τῆς Μεσοποταμίας ἐξῆραι τοὺς στασιάζοντας ἐκέλευσεν· ὁ δὲ, πολλὰς Ἰουδαίων μυριάδας ἀνελὼν, ἡγεμῶν τῆς Ἰουδαίας διὰ τοῦτο καθίσταται. *Idem, p. 347, 348.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Trajanus

224

117

19

a Salaminam urbem Cypri, interfectis in ea gentilibus, subvertere Judæi.

b Trajanus morbo in civitate Selinunte perit, sive, ut alibi scriptum reperimus, apud Seleuciam urbem Isauriæ, profluvio ventris exstinctus est anno ætatis LXXIII [al. LXXIII], mense nono, die quarto. Ossa ejus in urnam auream collata, [al. collecta] et in foro sub columna posita: solusque omnium imperator intra Urbem sepultus.

Adrianus Alexandriam abs Judæis subversam [al. laborantem] publicis iustauravit expensis.

d Adrianus Judæos capit secundo contra Romanos rebellantes.

c XII. ADRIANUS annis xxi.

Hic Adrianus Italiæ in Hispania natus consobrinæ Trajani filius fuit.

Adrianus eruditissimus in utraque lingua: sed in puerorum amore parum continens fuit.

118

1

e Adrianus Trajani invidens gloriæ de Assyria, Mesopotamia, Armenia, quas ille provincias fecerat, removit exercitus.

Adrianus reliqua tributorum urbibus relaxavit, chartis publice incensis. Plurimos etiam ipsis tributis liberos præstitit.

R. DCCCLXX.

119

2

f Senatus Trajanum in deos refert.

g Plutarchus Chæroneus, et Sextus, et Agathobulus, et Oenomaus, philosophi insignes habentur.

120

3

h Alexandrinæ Ecclesiæ quintus constituitur episcopus Justus annis undecim.

i Romanæ Ecclesiæ sextus episcopatum Xistus annis decem tenet.

k Bellum contra Sauromatas gestum est hoc tempore.

225

121

4

l Adrianus in Libyam, quæ a Judæis vastata fuerat, colonias misit.

Euphrates Stoicus philosophus moritur.

122

5

Cephisus fluvius Eleusinam inundavit: quem Adrianus ponte conjungens, Athenis hiemem exegit.

123

6

m Adrianus Atheniensibus leges pententibus ex Draconis et Solonis reliquorumque libris jura composuit.

n Terræ motu apud Bithyniam Nicomedia ruit: et Nicæne urbis plurima eversa sunt ædificia. Ad quarum instaurationem Adrianus de publico largitus est impensas.

124

7

o Hierosolymis decimus post Philippum constituitur episcopus Seneca. Post quem undecimus Justus: cui succedit duodecimus Levi. Post quem tertiusdecimus Ephres. Quartus decimus Josus. Quintus decimus Judas. Hi omnes usque ad eversionem, quam ab Adriano perpessa est Hierusalem, ex circumcissione episcopi præfuerunt.

a Τοὺς ἐν Σάλαμινι τῆς Κύπρου Ἕλληνας Ἰουδαῖοι ἀνελόντες, τὴν πόλιν κατέσκαψαν. Sync. p. 348, A.

b Τραϊανὸς νόσῳ τελευτᾷ. Ibidem.

c Ῥωμαίων ἐβ' ἐδασθευσεν Ἀδριανὸς Αἴλιος ἔτη κα'. Ibidem, C.

d Ἀδριανὸς Ἰουδαίους κατὰ Ἀλεξανδρέων στασιάζοντας ἐκόλασεν. Ibidem, D.

e Ἀδριανὸς χρεῶν ὀφειλὰς τῶν ὑπ' αὐτὸν πόλεων ἀνηκούσας τῷ δημοσίῳ λόγῳ ἀπέκοψε, καύσας τοὺς χάρτας. Ὁ αὐτὸς Ῥωμαίοις φόρους πολλοὺς ἐχαρίσατο. Ibidem.

f Ἡ σύγκλητος θεὸν Τραϊανὸν ἐψηφίσατο. Sync. p. 349, A.

g Πλούταρχος Χαιρωνεὺς καὶ Σέξτος καὶ Ἀγαθόβουλος καὶ Οὐνόμαος φιλόσοφοι ἐγνωρίζοντο. Ibidem, B.

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Ἰούστος ἔτη ι'. Ibidem, B.

i Ῥωμαίων ἐπίσκοπος γέγονε Εὐστός ἔτη θ'. Ibidem, B.

k Σαυρομάται κατεπολεμήθησαν. Ibidem.

l Ἀποικίαν εἰς Λιθύην ἐρμηωθεῖσαν Ἀδριανὸς ἐπεμψεν. Ibidem.

m Ὁ αὐτὸς Ἀθηναίους ἀξιώσασιν ἐκ τῶν Δράκοντος καὶ Σόλωνος νόμους ἐπισυνέταξε, χειμάσας εἰς Ἀθήνας καὶ μυθεῖς τὰ Ἑλευσίνια, καὶ γεφυρώσας Ἑλευσίνα κατακλυσθεῖσαν ὑπὸ Κεφισοῦ ποταμοῦ. Ibidem.

n Ἀδριανὸς Νικομήδειαν σεισμῷ καταπτωθεῖσαν καὶ Νίκαιαν πόλεις Βιθυνίας χρήμασιν ἀνεστήσατο. Ibidem, A.

o Ἱεροσολύμων δέκατος ἐπίσκοπος Ἐνέκας· ἐνδέκατος Ἰούστος· δωδέκατος Λεὺς· τρισκαιδέκατος Ἐφραίμ· τεσσαρεσκαίδέκατος Ἰωσήφ· πεντεκαίδέκατος Ἰούδας, καὶ ὃν ἐπὶ Ἀδριανοῦ τελεῖα καὶ ἐσχάτη γέγονε τῆς πόλεως ἁλωσις. Idem p. 349, 350.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Adria-
nus

Floruit sanctus Taurinus Ebroidensis episcopus primus. 226 125 8 *a* Adrianus sacris Eleusinæ initiatus multa Atheniensibus dona largitur.

b Quadratus discipulus apostolorum, et Aristides Atheniensis philosophus noster, libros pro Christiana religione Adriano dedere compositos : et Serenus Granius legatus vir apprime nobilis litteras ad imperatorem misit, iniquissimum esse dicens clamoribus vulgi innocentium hominum sanguinem concedi ; et sine ullo crimine, nominis tantum et sectæ reos fieri. Quibus commotus Adrianus Minutius Fundano proconsuli Asiæ scripsit, sine objectu criminum Christianos non condemnandos, cujus epistolæ usque ad nostram memoriam durat exemplum.

c Imperator Adrianus pater patriæ appellatur, et uxor ejus Augusta. 126 9

Antinous puer regius eximie pulchritudinis in Ægypto moritur. quem 127 10

Adrianus diligenter sepeliens (nam 128 11

in deliciis R. DCCCLXXX. 227 129 12

eum habuerat) in deos refert : ex! ejus nomine etiam urbs Antinoum appellata est.

Adrianus cum insignes plurimas ædes Athenis fecisset, agouem edidit, bibliothecam miri operis construxit. 130 13

Salvius Julianus perpetuum composuit edictum. 131 14

d Alexandrinæ Ecclesiæ sextus episcopus præfuit Hymenæus [*al.* Eumenes cum Gr.] annis xiii. 132 15

e Antiochiæ constituitur quartus episcopus Cornelius. 133 16

f Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscipit septimus Telesphorus an. undecim. 134 17

g Adrianus Athenis biemem exigens Eleusinam inuisit. 135 18

h Adrianus in Urbe factum. 136 19

i Phavorinus et Polemon rhetores insignes habentur.

k Judæi in arma versi Palæstinam depopulati sunt, tenente provinciam Tinio (*al.* Thyonio) Rufo, cui ad opprimendos rebelles Adrianus misit exercitum.

l Cochebas Judaicæ dux factionis nolentes sibi Christianos adversum Romanum militem ferre subsidium omnimodis cruciatibus necat. 134 17

m Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

n Basilides hæresiarches in Alexandria commoratur : a quo Gnostici.

o Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

p Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

q Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

r Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

s Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

t Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

u Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

v Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

w Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

x Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

y Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

z Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

aa Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ab Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ac Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ad Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ae Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

af Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ag Bellum Judaicum, quod in Palæstina gerebatur, finem accepit, Judæorum rebus penitus oppressis : ex quo tempore etiam introeundi eis Hierosolymam licentia ablata est, primum nutu Dei, sicut prophetæ vaticinati sunt, deinde Romanis interdictionibus.

ἀγῶνα, ἐπισκευάσας πολλά τῷ τόπῳ, καὶ βιβλιοθήκας συστητάμενος. *Ibidem, D.*

h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Εὐμενῆς ἔτη ιγ'. *Idem, p. 350, B.*

i Φαβουρίνος καὶ Πολέμων ὁ ῥήτωρ ἐγνωρίζοντο. *Idem, p. 350, B.*

k Ἀδριανὸς κατὰ Ἰουδαίων ἀποστάντων στρατεύμα ἐξέπεμψε, καταβραμόντων τῶν Ἰουδαίων ἀπ' Αἰγύπτου καὶ Λιβύης μετὰ πολλοὺς πολέμους ἤγειτο δὲ τῆς Ἰουδαίας Τίνιος Ροῦφος. *Idem, p. 349, 350.*

l Τῆς Ἰουδαίων ἀποστάσεως Χοχεδᾶς τις ἤγειτο οὗτος Χριστιανούς ποικίλως ἐτιμωρήσατο μὴ βουλομένους κατὰ Ῥωμαίων συμμαχεῖν. *Idem, p. 350, D.*

m Ἰουδαῖοι κακῶς ἀπήλλαξαν, καὶ ὁ πρὸς αὐτοὺς πόλεμος πέρας ἔσχεν· ἔνθεν εἰργονται πάντῃ τῆς πόλεως ἐπιδιδίνειν προστάξει Θεοῦ καὶ Ῥωμαίων κράτει. *Ibidem, A.*

(1) Ita plerique codd. vat., non *Romæ et Veneris*, ut vulgo dicitur. Imo alius codex habet : *templum Veneris sub Adriano in Urbe factum.*

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Adria- nus	
<i>a</i> Hierosolymæ primus ex gentibus constituitur episcopus Marcus annis xvi, cessantibus his qui ex circumcisione fuerant.	229	137	20	
<i>Ælia</i> ab <i>Ælio Adriano</i> condita : et in fronte ejus portæ, qua <i>Bethlehem</i> egredimur, sus sculptus (1) in marmore prominens, significans Romanis subjacere Judæos. Judæorum nonnulli a <i>Tito Ælio</i> filio <i>Vespasiani</i> exstructam arbitrantur.				
<i>b</i> Romanæ Ecclesiæ episcopatum octavus suscepit <i>Hyginus</i> annis quatuor.		138	21	<i>c</i> <i>Adrianus</i> morbo intercutis aquæ apud <i>Baias</i> moritur sexagenarius.
<i>d</i> Sub <i>Hygino</i> Romanæ urbis episcopo <i>Valentinus</i> hæresiarches et <i>Cerdo</i> magister <i>Marcionis</i> Romam venerunt.				<i>e</i> XIII. <i>TITUS ANTONINUS</i> cognomento <i>Pius</i> cum liberis suis <i>Aurelio</i> et <i>Lucio</i> annis xxiii, mensibus iii.
R. DCCCXC.				
<i>g</i> Romæ nonus ordinatur episcopus <i>Pius</i> annis duodecim.	230	139	1	<i>f</i> <i>Antoninus</i> pater patriæ appellatur
<i>h</i> <i>Justinus</i> philosophus librum pro nostra religione conscriptum <i>Antonino</i> tradidit.		140	2	
<i>Alexandriæ</i> episcopatum septimus suscipit <i>Marcus</i> annis decem.		141	3	
<i>i</i> <i>Mesomedes</i> <i>Cretensis</i> citharicorum carminum musicus poeta cognoscitur.		142	4	<i>i</i> <i>Antiochiæ</i> quintus constituitur episcopus <i>Herus</i> annis xxiv.
<i>Taurus</i> <i>Berytius</i> <i>Platonica</i> sectæ philosophus clarus habetur.		143	5	<i>Valentinus</i> hæreticus agnoscitur, et permanet usque ad <i>Anicetum</i> .
<i>l</i> <i>Arrianus</i> philosophus <i>Nicomediensis</i> agnoscitur, et <i>Maximus Tyrius</i> .	R. CM.	144	6	
	232	145	7	
		146	8	
		147	9	
		148	10	
<i>m</i> Romanæ Ecclesiæ decimus episcopatum tenet <i>Anicetus</i> annis decem. Sub quo <i>Smyrnæus Polycarpus</i> Romam veniens multos ab hæretico errore corripuit <i>Valentini</i> et <i>Marcionis</i> .	233	149	11	<i>Apollonius</i> <i>Stoicus</i> , natione <i>Chalcidicus</i> [<i>al.</i> <i>Chalcedonius</i>], et <i>Basilides</i> <i>Scythopolitanus</i> , philosophi illustres habentur : qui <i>Verissimi</i> quoque <i>Cæsaris</i> præceptores fuerunt.
		150	12	
		151	13	
		152	14	
		153	15	
		154	16	
		155	17	<i>n</i> <i>Alexandrinæ</i> Ecclesiæ octavus episcopus præfuit <i>Celadion</i> annis xiv.
		156	18	<i>o</i> <i>Crescens</i> <i>Gynicus</i> agnoscitur : qui in <i>Justinum</i> nostri dogmatis philosophum, quia se gulosum et prævaricatorem philosophiæ arguebat, persecutionem suscitavit, in qua ille gloriose pro Christo sanguinem fudit.
		157	19	
		158	20	
		159	21	
		160	22	
R. CMX.				

a Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος πρῶτος ἐξ ἐθνῶν Μάρκος ἔτη, η' *Synce*. p. 350, C.

b Πρώτης ἐπίσκοπος Ὑγίνος ἔτη δ'. *Ibidem* B.

c Ἀδριανὸς ὕδρωπι τελευτᾷ ἐν Βαταῖς. *Idem*, p. 351, A.

d Κατὰ τοὺς χρόνους Ὑγίνου καὶ Πίου ἐπισκόπων Πρώτης ἕως Ἀνικητοῦ Οὐαλεντιανὸς καὶ Κέρδων ἀρχηγοὶ τῆς Μαρκίωνος αἰρέσεως ἐπὶ Πρώτης ἐγνωρίζοντο. *Idem*, p. 350, A.

e Ῥωμαῖον γ' Τίτος Ἀντωνίνος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐσεβής, σὺν τοῖς παισὶν Αὐρηλίῳ καὶ Λευκίῳ ἔτη κγ'. *Idem*, p. 351, D.

f Ἀντωνίνος πατὴρ πατρίδος προσηγορεύθη. *Ibidem*.

g Πρώτης ἐπίσκοπος Πίος ἔτη ιε'. *Ibidem*, C.

h Ἰουστίνος φιλόσοφος ὑπὲρ τοῦ καθ' ἡμᾶς ὁρθοῦ λόγου βῆλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ἐπέδωκεν. *Idem*, p. 350, D.

i Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἐρως. *Ibidem*, B.

k Μεσομῆδης Κρής ποιητῆς νόμων κιθαριδικῶν ἐγνωρίζετο. *Idem*, p. 351, A.

l Ἀρρίανδς φιλόσοφος Νικομηδεὺς, καὶ Μάξιμος Τύριος, καὶ Ἀπολλώνιος Στωϊκὸς Χαλκηδόνιος, καὶ Βασιλείδης Σκυθοπολίτης ἐγνωρίζοντο· οὗτοι καὶ διδάσκαλοι Οὐρηρησίμου Καίσαρος γεγόνασι. *Ibidem*, A, B.

m Πρώτης ἐπίσκοπος Ἀνικητος ἔτη ια'. Ἐπὶ τούτου Πολύκαρπος ἐν Πώμῃ πολλοὺς ἐξ αἰρέσεων μετῆγαγεν. *Ibidem*, D.

n Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Κελαδίων ἔτη ιδ'. *Ibidem*, D.

o Κρήσης κυνικὸς φιλόσοφος Ἰουστίνῳ τῷ καθ' ἡμᾶς θεῷ φιλοσόφῳ τὸν μαρτυρικὸν συνεσκεύασε θάνατον ἐλεγχόμενος· ὑπ' αὐτοῦ λιχνότης κυνικῇν *Idem*, B.

(1) Codex unus, *salcatus*, omisso *prominens*.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Titus
Antoninus

Antoninus Pius apud Lorium villam suam duodecimo ab Urbe milliaro moritur anno vitæ suæ LXXVII.

235 161 23

a Hierosolymæ episcopatum post Marcum septimus decimus suscipit Cassianus. Post quem octavus decimus Publius. Cui succedit nonus decimus Maximus (Arm. Maximianus vel Maximinus). Vicesimus Julianus. Vicesimus primus Gaius. Vicesimus secundus Symmachus. Vicesimus tertius Gaius. Vicesimus quartus Julianus. Vicesimus quintus Capito (Gr. et Arm. Apion).

b XIV. MARCUS ANTONINUS, qui et Verus, et LUCIUS AURELIUS COMMODUS, ann. xix, mense i.

c Lucio Cæsari Athenis sacrificanti ignis in cælo ab occidente in orientem ferri visus.

162 1

Hi primum æquo jure imperium administraverunt : cum usque ad hoc tempus singuli Augusti fuerint.

d Vologæsus, rex Parthorum, vicinas sibi Romanas provincias depopulatus est.

163 2

Photinus Lugduni martyrizavit.

164 3

Fronto orator insignis habetur, qui Marcum Antoninum Verum Latinis literis erudit.

236 165

Seleucia Assyriæ [al. Isauriæ] urbs cum trecentis millibus hominum a Romanis capta.

e Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit undecimus Syer annis viii.

160 3

f Apud Pisas Peregrinus philosophus rogo, quem ex lignis composuerat, incenso, semet superjecit.

g Lucius Cæsar de Parthis cum fratre triumphavit.

167 6

h Persecutione orta in Asia, Polycarpus et Pionius fecere martyrium : quorum scriptæ quoque passionες feruntur.

168 7

i Plurimi in Gallia gloriose ob Christi nomen interfecti : quorum usque in præsentem diem condita libris certamina perseverant.

QUARTA PERSECUTIO.

k Lues multas provincias occupavit, Roma ex parte vexata.

R. CMXX. 237 169

l Romani contra Germanos, Marcomannos, Quados, Sarmatas, Dacos dimicant.

Tanta per totum orbem pestilentia fuit, ut pene usque ad internecionem Romanus exercitus deletus sit.

Alexandrinæ Ecclesiæ nonus episcopus præfuit Agrippinus annis xii.

170 9

m Antiochiæ sextus episcopus ordinatur Theophilus : cujus plurima ingenii opera exstant.

n Lucius imperator anno regni nono, sive, ut quidam putant, undecimo, inter Concordiam et Altinum apoplexi extinctus est, sedens cum fratre in vehiculo.

171 10

o Antonino imperatori Melito Asianus Sardensis episcopus apologeticum pro Christianis tradidit.

a Ἱεροσολύμων ἐπτακαίδέκατος ἐπίσκοπος Κασσιανός· ὅκτωκαίδέκατος Πούπλιος· ἑννεακαίδέκατος Μάξιμος· εἰκοστὸς Ἰουλιανός· εἰκοστὸς πρῶτος Γάβριος· εἰκοστὸς δεύτερος Σύμμαχος· εἰκοστὸς τρίτος Γάβριος· εἰκοστὸς τέταρτος Ἰουλιανός· εἰκοστὸς πέμπτος Ἀπίων. Sync. p. 351-353 et Eusebius Hist. eccl. V, 12.

ἐθριάμβευσεν. Ibidem, A.

b Ῥωμαίων ἰθ' ἐβασίλευσε Μάρκος Αὐρήλιος, ὁ καὶ Οὐῆρος, Λούκιός τε Αὐρήλιος, ὁ καὶ Κόμμοδος, ἔτη ἰθ'. Idem, p. 352, A.

h Πολύκαρπος τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ ἐτελειώθη, διωγμοῦ κατὰ (Ἐκκλησίας) γεγονότος. Ibidem, B.

c Λούκιος Καῖσαρ, ἱερουργῶν ἐν Ἀθήναις, εἶδε πῦρ ἀπὸ θυμῶν εἰς ἀνατολὴν κατ' οὐρανοῦ φαίνόμενον. Ibidem.

i Πολλοὶ κατὰ Γαλλίας νομίμως ὑπὲρ Χριστοῦ θόλησαν, ὧν τὰ μαρτύρια ἀναγέγραπται εἰς μνήμην τοῖς μετέπειτα. Ibidem.

d Οὐλόγεστος, Πάρθων βασιλεὺς, τὴν Ῥωμαίων χώραν κατέδραμεν. Ibidem.

k Λοιμώδης νόσος ἐπικρατήσασα μέχρι Ῥώμης ἐφθασεν. Sync. p. 352, C.

e Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Σωτήριχος ἔτη θ'. Ibidem, D.

l Ῥωμαῖοι Γερμανοὺς καὶ Σαυρομάτας καὶ Δάκας καὶ Κουάδους κατεπάλαιταν. Ibidem, B.

f Περεγρίνος ὁ φιλόσοφος ἐν πανηγύρει πῦρ ἀνέβη ἐαυτὸν ἐνέπρησε. Ibidem, B.

m Ἀντιοχείας ἔκτος ἐπίσκοπος Θεόφιλος ἔτη ιγ'. Θεοφίλου τούτου συγγράμματα διάφορά εἰσι καὶ φέρονται. Ibidem, D.

g Λούκιος Καῖσαρ, Πάρθους ὑποτάξας κατ' αὐτῶν

n Λούκιος αὐτοκράτωρ ἐννάτῃ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἔτει ἐτελεύτησεν. Ibidem, C.

o Μελλίτων Σαρδιανῶν ἐπίσκοπος τῆς Ἀφρίας βίβλον ἀπολογίας Ἀντωνίνῳ ὑπὲρ Χριστιανῶν ἐπέδωκε. Ibidem.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

M. Aur.

Antoninus

b Dionysius Corinthiorum episcopus clarus habetur, et Pinytus [*ad*. Pytinus] Cretensis vir eloquentissimus.

Tatianus hæreticus agnoscitur : a 238 173

a Oppianus Cilix poeta cognoscitur, qui *Halieuticam* miro splendore conscripsit.

c Apollinaris Asianus Hieropolitanus episcopus insignis habetur.

Bardesanes alterius hæreseos princeps notus efficitur.

d Pseudoprophetia, quæ Cataphrygas nominatur, accepit exordium auctore Montano, et Priscilla Maximillaque, insanis vatibus.

e Imperator Antoninus multis adversum se nascentibus bellis sæpe ipse intererat, sæpe duces nobilissimos destinabat, in quis semel Pertinaci, et exercitui, qui cum eo in Quadorum regione pugnabat, siti oppressis, pluvia divinitus demissa est : cum econtrario Germanos et Sarmatas fulmina persequerentur, et plurimos eorum interficerent. Exstant litteræ M. Aurelii gravissimi imperatoris, quibus illam Germanicam sitim Christianorum forte militum precationibus impetrato imbre discussam contestatur.

g Atticus Platonice sectæ philosophus agnoscitur.

i Antiochiæ septimus episcopus constituitur Maximus. R. CMXXX.

174

13

175

14

176

15

177

16

178

17

179

18

f Romanæ Ecclesiæ duodecimus episcopatum suscipit Eleutherius annis xv.

h Marcus Antoninus Commodum filium suum consortem regni facit.

k Antoninus cum filio suo de hostibus triumphavit, quos per triennium apud Carnuntum habens stativa castra, vastaverat.

l Imperatores multis multa largiti sunt : et pecuniam, quæ fisco debebatur, provinciis concedentes, tabulas debitorum in medio Romanæ urbis foro incendi præceperunt : ac ne quid bonitati deesset, severiores quasque leges novis constitutionibus temperaverunt.

Antoninus post victoriam adeo in editione munerum magnificus fuit, ut eentum simul leones exhibuerit.

180

19

o Smyrna urbs Asiæ terræ motu ruit : ad cujus instaurationem decennialis tributorum immunitas data est.

m Antoninus in Pannonia febri perit.

n Commodus a senatu Augustus appellatur.

p XV. COMMODUS annis xii.

p Commodus de Germanis hoc solum 240 181

q Templum Serapidis Alexandriæ incensum.

a Ὀππιανὸς Ἀλυστικῶν ποιητῆς ἤκμαζε, Κίλιξ τῇ γένει. *Sync.* p. 352, C.

b Διονύσιος ἐπίσκοπος Κορίνθου ἱερὸς ἀνὴρ ἐγνώριζετο. *Ibidem.*

c Ἀπολλινάριος ἐπίσκοπος Ἱεραπόλεως τῆς ἐν Ἀσίᾳ ἱερὸς ἀνὴρ ἤκμαζεν. *Ibidem.*

d Κατὰ Φρύγας συνέστη ψευδοπροφητεία. *Idem,* p. 353, A.

e Ἀντωνίνος αὐτοκράτωρ πυκνῶς τοῖς πολεμίοις ἐπέκειτο, αὐτὸς τε παρῶν, καὶ τοὺς πολεμάρχας ἀποστέλλων· καὶ Περτίναξ καὶ τοῖς ἄλλοις σὺν αὐτῷ διῆκει πιεζομένοις θμβρος ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐγένετο, καὶ τοῖς ἀντιτασσομένοις Γερμανικοῖς καὶ Σαρμάταις σκηπτὸς ἐπεσε, πολλοὺς τε αὐτῶν διέφθειρε· λέγεται δὲ, ὡς καὶ ἐπιστολαὶ φέρονται Μάρκου τοῦ βασιλέως, ἐν αἷς μαρτυρεῖ μέλλοντα τὸν στρατὸν αὐτοῦ διαφθεῖρεσθαι, ταῖς τῶν Χριστιανῶν εὐχαῖς διασωθῆναι. *Chron. pasch.* p. 260, 261.

f Ῥωμαίων ἐννεακαίδεκατος ἐπίσκοπος Ἐλευθέριος ἔτη ιε'. *Sync.* p. 353, D.

g Ἀττικὸς Πλατωνικὸς φιλόσοφος. *Ibidem,* B.

h Ἀντωνίνος κοινῶν τῆς βασιλείας Κόμμοδον

ἴδιον παῖδα ἀνέδειξεν. *Ibidem,* C.

i Ἀντιοχείας ἑβδομος ἐπίσκοπος Μάξιμος. *Ibidem,* D.

k Ἀντωνίνος κατὰ τῶν πολεμίων σὺν ἑαυτοῦ παδὶ ἐθριάμβευσεν. *Ibidem.*

l Οἱ αὐτοκράτορες διανομὰς καὶ θεάς παντοίας παρέσχον, τὰ τε δημόσια ἀνῆκαν, καὶ τοὺς τῶν χρητῶν χάριτας ἐπὶ τῆς Ῥωμανισίας ἀγορᾶς κατέφλεξαν νόμους καὶ διατάξεις εὐ συνειδότες ἀνενέωσαντο. *Sync.* p. 353, C.

m Ἀντωνίνος ἐν Πανωνίαις νόσῳ τελευτᾷ. *Ibidem.*

n Κόμμοδος ὑπὸ τῆς συγκλήτου Σεβαστοῦ ἀνεβρόθη. *Ibidem.*

o Σμύρνα πόλις Ἀσίας σεισμῷ κατεπτύθη, καὶ πρὸς οἰκοδομὴν ἀνέβη τῶν φθῶρων ἔτη ι'. *Idem,* p. 353, D.

p Ῥωμαίων ιε' ἐβασίλευσε Κόμμοδος ἔτη ιγ'. *Idem,* p. 354, A.

q Τὸ Σεραπεῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατεφλέχθη. *Idem,* p. 354, A.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

			Commo- dus	
a Alexandrinæ Ecclesiæ decimus episcopatum sortitur Julianus anois decem.		182	2	
Thermæ Commodianæ Romæ factæ.		183	3	b Irenæus episcopus Lugdunensis insignis habetur.
Commodus Septembrem mensem nomine suo appellavit.	241	184	4	Origenes nascitur.
		185	5	
c Hierosolymis vicesimus sextus ordinatur episcopus Maximus. Post quem vicesimus septimus Antoninus. Vicesimus octavus Valens. Vicesimus nonus Dulichianus. Tricesimus Narcissus. Tricesimus primus Dius. Tricesimus secundus Germanio. Tricesimus tertius Gordianus. Tricesimus quartus rursus Narcissus. Tantis apud Hierosolymam episcopis constitutis, non potuimus discernere tempora singulorum, eo quod usque in præsentem diem episcopatus eorum anni minime inveniuntur.		186	6	
		187	7	
		188	8	d In Capitolium fulmen ruit Romæ, eymagna inflammatione facta, bibliothecæ et vicinæ quæque ædes concremataæ.
f Romæ episcopatum suscepit tertius decimus Victor annis decem (Arm. xii) cujus mediocria exstant de religione volumina.	R. CMXL. 242	189	9	e Commodus imperator colossi capita sublati, suæ imaginis caput jussit ei imponi.
		190	10	
h Alexandriæ undecimus constituitur episcopus Demetrius annis quadraginta quatuor.		191	11	g Serapio octavus Antiochiæ ordinatur episcopus.
i Incendio Romæ facto, Palatium et ædes Vestæ, plurimaque Urbis pars solo coæquantur.		192	12	i Commodus multos nobilium interficit, et spectacula Romano populo præbet insignia ad abalienationem populi.
l Commodus strangulatur in domo Vestiliani.	243	193	13	
Pertinax septuagenario major, cum præfecturam Urbis ageret, ex senatus-consulto imperare jussus est.		m XVI. ÆLIUS PERTINAX mensibus sex.		
		194	1	
a Pertinax obsecrante senatu, ut uxorem suam Augustam, et filium Cæsarem appellaret, contradixit, sufficere testatus, quod ipse regnaret invitus.				
o Pertinax occiditur in palatio Juliani jurisperiti scelere, quem postea Severus apud Mulvium Pontem interfecit post menses septem quam imperium invaserat.				
p Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ presbyter, et Pantæus Stoicus philosophus, in disputatione dogmatis nostri disertissimi habentur.				
a Ἀλεξανδρείας ἰ ἐπίσκοπος Ἰουλίος. Sync. p. 352, D.				Ibidem.
b Εἰρηναῖος ἐπίσκοπος Λουγδούνων πόλεως Γαλλίας θεῖος λόγοις καὶ πράξεσι διέλαμπε. Idem, p. 354, A.				i Κόμμοδος τοὺς ἐν γερούσι τιμίους ἀνελών. Idem, p. 354, B.
c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος εἰκοστὸς ἔκτος Μάξιμος· εἰκοστὸς ἑβδόμος Ἀντωνῖνος· εἰκοστὸς ὄγδοος Οὐάλης· εἰκοστὸς ἑννατος Δολιχιανός· τριακοστὸς Νάρκισσος· τριακοστὸς πρῶτος Δίος· τριακοστὸς δεύτερος Γερμανίων· τριακοστὸς τρίτος Σαρδιανός· τριακοστὸς τέταρτος Νάρκισσος πάλιν. Sync. p. 354-359. Τῶν γε μὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐπισκόπων τοὺς χρόνους γραφῇ σωζομένους οὕδαμῶς εὕρον. Eusebius Hist. eccl. IV, 5.				k Ἐμπρησμὸς μέγας τὸ Παλάτιον Ῥώμης, καὶ τὴν οἰκίαν τῶν παρθένων καὶ ἄλλα πλεῖστα ἐνέπρησε. Ibidem.
d Ἐν τῷ Καπιτωλίῳ σκηπτὸς ἔπεσε, καὶ τὰς βιβλιοθήκας καὶ ἄλλα τούτου μέρη σκηπτὸς κατέφλεξεν. Sync. p. 354, B; et Chron. pasch. p. 263, D.				l Κόμμοδος αἰφνίδιον ἐτελεύτησεν ἀποπνιγείς ἐν οἰκίᾳ Βεστιανοῦ. Idem p. 264, B.
e Τοῦ κολοσσοῦ τὴν κεφαλὴν ἀφελὼν Κόμμοδος, ὠϊαν ἐπέθηκεν εἰκόνα. Chron. pasch. p. 263, D.				m Ῥωμαίων ἐκκαιδέκατος ἐδασείλευσεν Ἐλύτος Περτίναξ μῆνας ἑξ. Sync. p. 354, D
f Ῥωμαίων ἐπίσκοπος ἰδ' Βίκτωρ ἔτη ἰδ'. Ibidem.				n Περτίναξ ἀξίωση τῇ συγκλήτῳ Ῥωμαίων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Σεβαστὴν ὀνομάσαι καὶ τὸν υἱὸν Καίσαρα ἀποδείξαι, ἀντείπε φάσκων, ἰκανὸν, ὅτι βεβιασμένος πάρεισι ἐπὶ τὴν ἀρχὴν. Chron. pasch. p. 264, B.
g Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Σεραπίων. Sync. p. 355, D.				o Περτίναξ ἐσφάγη ὡς ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ Παλατίου. Ibidem.
h Ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπος Δημήτριος ἔτη μγ'.				p Κλήμης πρεσβύτερος Ἀλεξανδρείας, καὶ Πάνταινος φιλόσοφος ἀπὸ Στωϊκῶν ἐν τῷ θεῷ λόγῳ διέλαμπον. Sync. p. 355, A, B.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Seve-
rus

a XVII. SEVERUS annis xix.

b Narcissus Hierosolymorum xxxv
episcopus et Theophilus Cæsariensis,
Polycrates quoque, et Asianæ provin-
ciæ episcopi insignes habentur.

195 1

Severus provincia Tripolitana, oppido Lepti solus ex Africa, usque in præsentem diem, Romanus im-
perator fuit : et in honorem Pertinacis, quem Julianus occiderat, Pertinacem se cognominari jussit. Ideo
autem hic duo anni positi sunt, quia superiore anno sex menses regnavit Severus.

Judaicum et Samariticum [al. Sar-
maticum] bellum ortum.

196 2
197 3

Quæstione orta in Asia inter episcopos, an secundum legem Moysi quartodecimo die mensis Pasche
observandum esset, Victor Romanæ urbis episcopus et Narcissus Hierosolymorum, Polycrates quoque
Ephesiorum, et Irenæus Lugdunensis, et Bacchylus Corinthiorum, plurimique Ecclesiarum pastores,
quid eis probabile visum fuerit, litteris ediderunt : quarum memoria ad nos usque perdur aj.

R. CML.

198 4
199 5

Severo imperante, Thermæ Severia-
næ apud Antiochiam et Romæ factæ, et
Septizonium exstructum.

200 6

c Severus Parthos et Adiabenos superavit : Arabas quoque interiores ita cecidit, ut regionem eorum
Romanam provinciam fecerit. Ob quæ Parthicus, Arabicus, Adiabenicus, cognominatus est.

d Romæ quartus decimus episcopa-
tum suscipit Zephyrinus annis xviii.

245

201 7
202 8
203 9

e Persecutione in Christianos facta,
Leonides Origenis pater gloriosa mar-
tyrii morte translatus est.

QUINTA PERSECUTIO.

Alexander ob confessionem Dominici
nominis insignis habetur (1).

204 10

Clemens multa et varia conscribit.

f Musianus nostræ philosophiæ scri-
ptor agnoscitur.

246

205 11
206 12

Origenes Alexandriæ studiis erudi-
tus, divinis totus incumbit voluminibus.

In hoc anno jubilæum a majoribus invenimus observatum, id est xii [al. xiii] anno Severi et cccii
Antiochenæ urbis.

207 13

g Clodio Albino, qui se in Gallia Cæsarem jecerat, apud Lugdunum interfecto, Severus in Britannos
bellum transfert, ubi, ut receptas provincias ab incursione barbarica faceret securiores, vallum per
cxxxii [al. cxxxiii] millia passuum a mari ad mare perduxit. Pictorum cecidit ingens multitudo.

Tertullianus Afer, centurionis pro-
consularis filius, omnium
Ecclesiarum sermone ce-
lebratur.

247

208 14
209 15
210 16
211 17
212 18

R. CMLX.

h Severus moritur Eboraci in Britan-
nia.

Severinus Ebroicis in Britannia mo-
ritur.

Geta Severi filius cum Bassiano fratre successor relictus, et post hostis publicus judicatus, confestim
periit.

a 'Ρωμαίων επτακαίδέκατος βασιλεὺς Σεῦρος
ἐτῇ ιθ'. Sync. p. 356, A.

b Καισαρείας ἐν Παλαιστίνῃ καθηγεῖτο Θεόφιλος·
καὶ Νάρκισσος τῆς ἐν Ἱερουσολύμοις Ἐκκλησίας τὴν
λειτουργίαν εἶχε. Κορίνθου δὲ τῆς καθ' Ἑλλάδα Βάκ-
χυλλος, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ παροικίας Πολυχράτης.
Eusebius Hist. eccl. V, 22.

c Σεῦρος Ἀδιαβηνούς καὶ Ἀραβας συμμαχῆσαν-
τας τῷ Νίγερι καθυπέταξεν. Sync. p. 356, A.

(1) Alexandri martyris sub Antonino imp. exstat insigne epitaphium in collectione a me edita Script.
vet. t. V, p. 361.

d 'Ρώμης ιθ' ἐπίσκοπος Ζεφυρίνος ἐτῇ δώδεκα.
Euseb. apud Sync. p. 355, C.

e Λεωνίδης Ὀριγένους πατὴρ ἐμαρτύρησε, διωγμοῦ
γεγονότος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ. Ibidem, p. 355, B.

f Μουσινανὸς ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς ἐγνω-
ρίζετο. Ibidem.

g Σεῦρος εἰς Ῥώμην ἐλθὼν Ἀλβῖνον τυραννήσαντα
κατὰ Λουγδούνων πόλιν ἀνέβλε. Idem, p. 356, B.

h Σεῦρος εἰς Βρεττανίαν ἐλθὼν τελευτᾷ. Ibidem.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Anto-
ninus
Caracallaa XVIII. ANTONINUS cognomento CARACALLA, Se-
veri filius, annis vii.

248

213

1

b Antiochiæ nonus episcopus consti-
tuitur Asclepiades.

214

2

Antoninus Caracalla cognominatus propter genus vestis, quod Romæ erogaverat : et econtrario Ca-
racallæ ex ejus nomine Antoninianæ [*al.* Antoninæ, *al.* Antonianæ] dictæ.

215

3

Antoninus Romæ thermas sui nominis
ædificavit. Nihil præterea memorabile
fecit.

216

4

c Alexander tricesimus Hierosolv-
morum episcopus ordinatur adhuc vi-
vente Narcisso, et cum eo pariter Ec-
clesiam regit.

249

217

5

Antoninus tam impatiens libidinis
fuit, ut novercam suam Juliam duxerit
uxorem.

218

6

d Antiochiæ episcopus decimus consti-
tuitur Philippus.

e Romæ Ecclesiæ episcopatum suscipit quintus decimus Callistus annis quatuor.

R. CMLXX.

219

7

Antoninus interficitur inter Edessam
et Carras Syriæ Mesopotamiæ civitates,
anno ætatis quadragesimo secundo.

XIX. f MACRINUS anno 1.

g Circensibus Vulcanaliorum Romæ
amphitheatrum incensum.

220

1

Macrinus præfecturam prætorio re-
gens imperator factus.h Abgarus, vir sanctus, regnavit E-
dessæ, ut vult Africanus.

i Macrinus occiditur in Archelaide.

XX. k ANTONINUS alter, id est M. Aur. Antoninus, qui
et Aurelianus, annis iv.Marcus Aurelius Antoninus, Antonini Caracallæ ut putabatur filius, et sacerdos Heliogabali templi,
ædeo impudice in imperio suo vixit, ut nullum genus obscenitatis omiserit.

Divion construitur.

Sanctus Benignus martyrio corona-
tur.l Romanæ Ecclesiæ sextus decimus
ordinatur episcopus Urbanus an. novem.

250

221

1

Heliogabalum templum Romæ ædi-
ficatum.

222

2

m In Palæstina Nicopolis, quæ prius Emmaus vocabatur, urbs condita est, legationis industriam pro
ea suscipiente Julio Africano scriptore temporum.

223

3

n Antoninus Romæ occiditur tumultu
militari cum matre Symiasera (Soemna
Syræ).

224

4

251

225

1

XXI. o ALEXANDER MAMMÆÆ filius an. xiiii.

Alexander Xerxem regem Persarum gloriosissime vicit, et disciplinæ militaris tam severus corrector
fuit, ut quasdam tumultuantes legiones integras exauctoraverit.a Ρωμαίων ιη' ἐδασίλευσεν Ἀντωνίνος ὁ ἐπικλη-
θεὶς Καράκαλλος, υἱὸς ὧν Σευήρου ἔτη ζ'. *Sync.*
p. 356, C.b Ἀντιοχείας ἑννατος ἐπίσκοπος Ἀσκληπιάδης
ἔτη θ'. *Ibidem.*c Ἱεροσολύμων ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος. *Idem,*
p. 361, C.d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος Ἰϕίλιππος. *Idem,* p. 359, A.e Ρωμαίων ις' ἐπίσκοπος Κάλλιστος ἔτη η'. *Idem,*
p. 358, A.f Ρωμαίων ιη' ἐδασίλευσε Μακρίνος ἔτος ἕν. *Idem,*
p. 357, C.g Κιρκισίοις Ἡφαιστίοις ἐχάη τὸ ἀμφιθέατρον ἐν
Ρώμῃ. *Ibidem,* B.h Ἀφρικανὸς Ἀδγαρόν φησιν ἱερὸν ἄνδρα βασιλεύειν
Ἐδέσσης κατὰ τοὺς τοὺς χρόνους. *Idem,* p. 359, B.i Μακρίνος ἐσφάγη ἐν Ἀρχελαίδι. *Ibidem.*k Ρωμαίων ιθ' ἐδασίλευσεν Ἀντωνίνος Αὐρήλιος
ἔτη δ. *Sync.* p. 357, C.l Ρώμης ἐπίσκοπος Οὐρβανὸς ἔτη ζ'. *Idem,*
p. 359, A.m Παλαιστίνης Νικόπολις, ἡ πρότερον Ἑμμαοῦς,
ἐκτίσθη πόλις, πρεσβεύοντος ὑπὲρ αὐτῆς καὶ προ-
ισταμένου Ἰουλίου Ἀφρικανοῦ τοῦ τὰ χρονικά συγ-
γραψάμενου. *Chron. pasch.* p. 267, D.n Ἐσφάγη Ἀντωνίνος ἐν Ρώμῃ. *Idem,* p. 268, A.o Ρωμαίων κ' ἐδασίλευσεν Ἀλέξανδρος ὁ Μαμ-
μαίας υἱὸς ἔτη ιγ'. *Sync.* p. 358, B.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.	
			Alexan- der	
Ulpianus jurisconsultus assessor Alexandri insignissimus habetur.		226 227	2 3	
Geminus [<i>al.</i> Germanus] presbyter Antiochenus, et R. CMLXXX.	252	228 229 230	4 5 6	Thermæ Alexandrinæ Romæ ædificatæ, quæ ante Neronianæ.
Hippolytus, et Be- ryllus episcopus Arabiæ Bostrenus, clari scriptores habentur.				a Antiochiæ undecimus constituitur episcopus Zebennus.
b Romanæ Ecclesiæ decimus septimus episcopatum suscipit Pontianus annis quinque.		231	7	
Alexander in matrem Mammæam unice pius fuit, et ob id omnibus amabilis.	253	232 233 234	8 9 10	Origenes in Alexandria clarus habetur.
c Alexandrinæ Ecclesiæ duodecimus episcopus ordinatur Heraclas an. xvi.		235 236	11 12	
d Romæ octavus decimus ordinatur episcopus Antheros mense uno. Post quem decimus nonus Fabianus an. xiii.				
e Alexander occiditur Moguntiæ multo militari.	254	237	13	f Origenes de Alexandria ad Cæsaream Palæstinæ transit
				g XXII. MAXIMINUS annis iii, et diebus paucis.
Maximinus primus ex corpore militari sine senatus auctoritate ab exercitu imperator R. CMXC.		238 239	1 2	h Maximinus adversum Ecclesiarum sacerdotes persecutionem facit.

SEXTA PERSECUTIO.

Gordiano Romam ingresso Pupienus et Albinus, qui imperium arripuerant, in palatio occisi.		240	5	i Maximinus Aquileiæ a Pupieno occiditur.
				k XXIII. GORDIANUS annis vi.
	255	241 242 243 244	1 2 3 4	
	256	245 246	5 6	

f Gordianus admodum adolescens, Parthorum natione superata, cum victor reverteretur ad patriam, fraude Philippi præfecti prætorio haud longe a Romano solo interfectus est. Gordiano milites tumultum ædificant, qui Euphrati imminet, ossibus ejus Romam revectis.

Philippus Philippum filium suum consortem regni facit : primusque omnium ex Romanis imperatoribus Christianus fuit.

m XXIV. PHILIPPUS annis vii.

Quadraginta missus natali Romanæ urbis cucurrerunt : et agon mille annorum actus.	247	1
---	-----	---

a 'Αντιοχείας ἐνδέκατος ἐπίσκοπος Ζέβεννος. *Syn.* p. 359, A.

b 'Ρώμης ἐπίσκοπος ἐννεακαίδέκατος Ποντιανός. *Idem*, p. 361, C.

c 'Αλεξανδρείας ἐπίσκοπος (δωδέκατος) 'Ηρακλᾶς. *Ibidem*.

d 'Ρώμης ἐπίσκοπος ιη' 'Αντέρως μῆνα ἓνα (μεθ' ὃν ιθ') Φαβιανός ἐτη ιγ'. *Idem*, p. 361, 362.

e 'Εσφάγη 'Αλέξανδρος ἐν Μογοντιακῷ. *Chron.* p. 268, C.

f 'Ἀριγένης ἀπὸ 'Αλεξανδρείας εἰς Καισάρειαν Παλαιστίνης μετέστη. *Ibidem*, C.

g 'Ρωμαίων κθ' ἐδασίλευσε Μαξιμῖνος ἐτη γ'. *Syn.* p. 361, A.

h Μαξιμῖνος κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν ἐκίνησεν. *Ibidem*.

i Μαξιμῖνος ἀνηρέθη ἐν 'Ακυληῖα. *Idem*, p. 361, B.

k 'Ρωμαίων κγ' ἐδασίλευσε Γορδιανός ἐτη ς'. *Syn.* p. 361, D.

l Γορδιανός εἰς Πάρθους ἐλθὼν ἀναιρεῖται ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, ὑπάρχου Φιλίππου γνώμη τοῦ μετ' αὐτὸν βασιλεύσαντος. *Ibidem*.

m 'Ρωμαίων κγ' ἐδασίλευσε Φίλιππος ἐτη ς'. *Idem*, p. 362, B.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Philip-
pus

248

2

R. M. 257

249

3

Regnantibus Philippis millesimus Romanæ urbis expletus est annus : ob quam solemnitatem innumerabiles bestię in circo magno interfectę : ludique in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus populo pervigilante celebrati.

Theatrum Pompeii incensum, et Hecatostylon.

250

4

Philippus urbem cognominem sui in Thracia construxit.

251

5

a Alexandrinę Ecclesię tertius decimus episcopatum tenuit Dionysius annis xviii. Hic autem Dionysius vir sui temporis eloquentissimus summa gloria floruit.

252

6

b Philippus senior Veronę, Romę 258 253 7 junior occiditur.

d Decius e Pannonia inferioribus Dalmatiis natus fuit; qui cum Philippus patrem et filium interfecisset, ob odium eorum, persecutionem in Christianos movet, qua diaconus Laurentius Romę martyrium duxit.

c XXV. DECIUS anno 1, mensibus iii.

254

1

Romę amphitheatrum incensum. Jubelęus juxta majores nostros.

SEPTIMA PERSECUTIO.

Antonius monachus in Ægypto nascitur.

e Romanę Ecclesię episcopatum post Fabiani gloriosam mortem vicesimus suscipit Cornelius, quem tenuit annis tribus, diebus tribus, qui et ipse martyrio coronatus est. Exstant ad eum Cypriani octo epistolę.

f Cyprianus primum rhetor, deinde presbyter, ad extremum Carthaginensis episcopus martyrio coronatur.

Pestilens morbus multas totius orbis provincias occupavit, maximeque Alexandriam et Ægyptum, ut scribit Dionysius, et Cypriani De mortalitate testis est liber.

g Alexandro Hierosolymorum episcopo apud Cæsaream Palęstinę ob martyrium interfecto, et Antiochię Babyla, Mazabanus et Fabius episcopi constituuntur.

h Decius cum filio in Abruto [al. Aprutio] occiditur.

i XXVI. GALLUS, et VOLUSIANUS, Galli filius, annis ii, mensibus iv.

255

1

k Origenes moritur.

l Romanę Ecclesię episcopatum tenet vicesimus primus Lucius annis tribus, mensibus tribus [al. Lucius mensibus octo]. Post quem vicesimus secundus Stephanus annis quatuor. Exstant ad utrumque Cypriani epistolę.

a 'Αλεξανδρείας (ιγ') ἐπίσκοπος Διονύσιος. *Sync.* p. 363, C.

b Φιλιππος ἀνηρέθη ἄμα τῷ υἱῷ. *Cedrenus* p. 257, C.

c 'Ρωμαίων (κα') ἐβασίλευσε Δέκιος ἔτος α'. *Chron.* pasch. p. 271, A.

d Δέκιος Φιλιππον ἀνέλεν ἄμα τοῖς παισὶ, καὶ διὰ τὸ πρὸς Φιλιππον ἔχθος, πικρὸν ἤγειρε κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν, ἐν ᾧ Φαβιανὸς ἐπὶ τῆς 'Ρώμης ὁ ταύτης ἐπίσκοπος τὸν μαρτυρικὸν ἀνεδήσατο στέφανον, Βαθυλάς τε κατὰ τὴν 'Αντιόχειαν ἐπισκοπῶν, καὶ 'Ιεροσολύμων 'Αλέξανδρος. *Sync.* p. 363, A.

e 'Ρώμης ἐπίσκοπος (κ') Κορνήλιος ἔτη γ'. *Ibidem*, B.

f Κυπριανὸς διαπρέπων ἔργοις καὶ λόγοις θεοσεβείας, ὁ μέγας Καρθαγένης ἐπίσκοπος, τῷ ὑπὲρ Χριστοῦ μαρτυρίῳ τελειοῦται. *Idem*, p. 363, A.

g 'Αντιοχείας ιδ' ἐπίσκοπος Βαθυλάς, (εἴτα) Φαβιανός. *Ibidem*, et p. 385, C. 'Ιεροσολύμων ἐπίσκοπος Μαζαβάνης. *Ibidem*, et p. 385, C.

h Δέκιος ἐσφάγη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ ἐν 'Αδύρτῳ. *Chron. pasch.* p. 272, A.

i 'Ρωμαίων κς' ἐβασίλευσε Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἔτος ἐν, μῆνας δ'. *Niceph.* p. 401, C.

k Κατὰ τὸν Γάλλου χρόνον λέγει τεθνάναι τὸν 'Οριγένην Εὐσέβιος. *Sync.* p. 377, A.

l 'Ρωμαίων (κα') ἐπίσκοπος Λούκιος ἔτη β'. Στέφανος ἔτη β'. *Idem*, p. 375-381.

a Novatus presbyter Cypriani Romam veniens Novatianum et cæteros confessores sibi sociat, eo quod Cornelius pœnitentes apostatas recepisset. Novatianum prolixis scriptis Dionysius coarguit (1).

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Gallus
et
Volusianus.

256 2

b Gallus et Volusianus, cum adversus Æmilianum, qui in Mœsia res novas machinabatur, ex Urbe profecti essent, in foro Flamini, sive, ut alii putant, Interamnæ interfecti sunt. Æmilianus tertio mense invasæ tyrannidis extinctus est.

Valerianus in Rhætia ab exercitu Augustus, Gallienus Romæ a senatu Cæsar appellatus.

c XXVII. VALERIANUS et GALLIENUS annis xv.

d Antiochiæ quartus decimus constituitur episcopus Demetrianus.

259 257 1
258 2

e Romanæ Ecclesiæ pontificatum suscepit vicesimus tertius Xystus, et tenuit annis duobus, mensibus undecim, diebus sex [*al.* annis undecim]; cum quo Laurentius martyrium suscepit.

R. MX. 259 3

OCTAVA PERSECUTIO.

Valerianus in Christianos persecutione commota, statim a Sapore Persarum rege capitur, ibique servitute miserabili consenescit.

f Sapor rex Persarum Syriam, Cili- 260 4 Valeriano in Persas ducto, Gallienus
ciam et Cappadociam depopulatur. 261 5 nostris pacem reddidit.
262 6
g Antiochiæ quintus decimus Pau- 263 7
lus Samosatenus constituitur episcopus.
Gallieno in omnem lasciviam dissolu- 261 264 8
to, Germani Ravennam usque venerunt. 265 9

Alamanni vastatis Galliis in Italiam transiere. Græcia, Macedonia, Pontus, Asiæ depopulatæ per Gothos. Quadi et Sarmatæ Pannonias occupaverunt.

Germanis Hispanias obtinentibus 266 10 Parthi Mesopotamiam tenentes Sy-
Tarracon expugnata est. riam incursarunt.

h Romanæ Ecclesiæ vicesimus quartus episcopus constituitur Dionysius annis duobus, mensibus tribus, diebus septem [*al.* annis novem].

i Alexandrinæ Ecclesiæ quartus de- 267 11
cimus ordinatur episcopus Maximus 268 12

l Hierosolymorum episcopus tenet Hyne- R. MXX. 262 269 13 *k* Odenathus decurio Palmyrenus collecta agrestium manu ita Persas cecidit, ut ad Ctesiphontem castra poneret.

a Ναυδτος αλρεσιάρχης πρεσβύτερος Πώμης ἐγνωρίζετο. *Sync.* p. 375, D.

b Γάλλος καὶ Βολλουσιανὸς ἐσφάγησαν ἐν ἀγορᾷ Φλαμενίου. *Idem* p. 376, B.

c Ρωμάλων ἐδασίλευσεν Οὐαλεριανὸς καὶ Γαλιηνὸς ἐτῇ ιε'. *Niceph.* p. 401, C.

d Ἀντιοχείας τεσσαρεσκαίδεκάτος ἐπίσκοπος Δημητριανός. *Idem*, p. 381, A.

e Πώμης (κγ') ἐπίσκοπος Εὐστός ἐτῇ θ'. *S.* p. 381, A.

f Σαπῶρης ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς καταδραμὼν Συρίαν ἦλθεν εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πᾶσαν Καππαδο-

κίαν ἐδῆλωσε. *Ibidem*, C.

g Ἀντιοχείας ιε' ἐπίσκοπος Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς. *Ibidem*.

h Πώμης ἐπίσκοπος (κδ') Διονύσιος ἐτῇ η'. *Ibidem*.

i Ἀλεξανδρείας (ιδ') ἐπίσκοπος Μάξιμος ἐτῇ ιη'. *Ibidem*, B.

k Ὀδέναθος Παλμυρηνὸς ἀνὴρ στρατηγικὸς κατὰ Περσῶν ἀριστεύσας Κτησιφῶντα πολιορκίᾳ παρεστῆσατο. *Idem*, p. 382, C.

l Ἱεροσολύμων (λε') ἐπίσκοπος Ὑμέναιος. *Idem*, p. 387, B.

(1) Apud Syncellum p. 379, D.

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Valerianus
et
Gallienus

270 14 Gallia per Posthumum et Victorium
et Tetricum recepta.
a Paulus Samosatenus a cunctorum prædicatione desciscens, Artemonis hæresim suscitavit. In cujus
locum Antiochenæ Ecclesiæ sextus decimus ordinatur episcopus Domnus.
b Gallienus Mediolani occiditur. 271 15
c XXVIII. CLAUDIUS anno 1, mensibus ix.

272 1
In Alexandria una pars, quæ appellatur Bruchium, quæ per multos annos fuerat obsessa, quia rebel-
labat, tandem destruitur.

Claudius Gothos, Illyricum et Macedoniam vastantes superat. Ob quæ in curia clypeus ei aureus, et
in Capitolio statua aurea collocata est.

d Claudius Sirmii moritur. 263 273 2

Quintilius Claudii frater a senatu Augustus appellatus, decimo septimo [al. nono decimo] imperii die
Aquilæ occiditur.

e XXIX. AURELIANUS annis v, mensibus vi.

Aurelianus, Tetrico apud Catalaunos
prodente exercitum suum, Gallias rece-
pit. 274 1 Antiochenæ Ecclesiæ septimus deci-
mus ordinatur episcopus Timotheus.
275 2

f Zenobia apud Immas haud longe ab Antiochia vincitur : quæ, occiso Odenathō marito, Orientis tene-
bat imperium : in qua pugna strenuissime adversus eam dimicavit Pompeianus dux cognomento Francus
[al. Staticus], cujus familia hodieque apud Antiochiam perseverat, ex cujus Evagrius charissimus nobis
presbyter stirpe descendit.

Eusebius Laodicensis insignis habe- 264 276 3
tur.

Aurelianus Romæ triumphantem Tetricus et Zenobia præcesserunt. E quibus Tetricus corrector
postea Lucaniæ fuit : et Zenobia in Urbe summo honore consenuit : a quo hodieque Romæ Zenobia
familia nuncupatur.

g Aurelianus templum Soli ædificat, 277 4
et Romam firmioribus muris vallat. 278 5 Primus agon Solis ab Aureliano in-
stitutus.

R. MXXX.
h Romanæ Ecclesiæ 279 6
episcopatum vicesimus quintus susce-
pit Felix annis v.

NONA PERSECUTIO.

i Aurelianus cum adversum nos persecutionem movisset, fulmen juxta eum comitesque ejus ruit : ac
non multo post inter Constantinopolim et Heracliam in cænophrurio Viæ Veteris occiditur.

a Παῦλος Σαμοσατεύς, τὴν Ἀρτέμωνος ἀνανεω-
σάμενος αἵρεσιν, ἐξώσθη. Ἀντιοχείας ἐκκαιδέκατος
ἐπίσκοπος Δομνίνος. Sync. p. 381, A. B.
b Γαλιανὸς ἐσφάγη ἐν Μεδιολάνῳ. Niceph. p.
401, C.

c Ῥώμης κη' ἐβασίλευσε Κλαύδιος ἔτος ἑν, μῆ-
νας θ. Sync. p. 384, B, et Niceph. p. 401, C.

d Κλαύδιος τελευτᾷ τὸν βίον· μεθ' ὃν Κεντιλίου
κατέσχεν ὅλας ἡμέρας ιζ', καὶ ἀπέθανε. Sync. p.
384, C.

e Ῥώμης κθ' ἐβασίλευσεν Αὐρηλιανὸς ἔτη ε', μῆ-
νας ς. Sync. p. 385, C, et Niceph. loc. prædic.

f Αὐρηλιανὸς τοὺς Παλμυρηνοὺς ἐχειρώσατο καὶ

Γαλλίαν ὑπέταξεν. Sync. p. 384, D. Ἐν Ἱμμας κα-
λουμένῳ χωρίῳ τοὺς μὲν Παλμυρηνοὺς διέφθειρε,
Ζηνοβίαν δὲ χειρωσάμενος εἰς Ῥώμην ἤγαγε, καὶ
φιλανθρωπίᾳ χρησάμενος πολλῇ συνάπτει ταύτην
ἐνδόξως ἀνδρὶ τῶν ἐν γερουσίᾳ. Ibidem.

g Αὐρηλιανὸς ἡλίῳ ναὸν ἐν Ῥώμῃ κατεσκεύασε.
Idem, p. 385, A.

h Ῥωμαίων ἐπίσκοπος Φῆλιξ ἔτη ε'. Idem, p.
386, B.

i Τῷ ς' αὐτοῦ ἔτει Αὐρηλιανὸς μέλλων διωγμὸν
κινεῖν κατὰ Χριστιανῶν θελὼν χειρῶν διακωλύεται·
συσκευῆς δὲ γενομένης περὶ αὐτοῦ, ἐκ τῶν κατ' αὐ-
τὸν ἐδολοφονήθη ἐν καινῷ φρουρίῳ. Idem, p. 385, C.

	OLYMP.	CHRISTUS	ROM.
			Pro- bus
			a XXX. TACITUS mensibus quinque. Quo apud Pontum occiso, obtinuit imperium XXXI. FLORIANUS diebus LXXXIX. Hoc quoque apud Tarsum interfecto Ciliciæ civitatem, regnavit XXXII. PROBUS annis VI, mensibus IV.
Probus Gallias a barbaris occupatas ingenti virtute restituit.		280	1
b Anatolius Laodicensis episcopus philosophorum disciplinis eruditus plurimo sermone celebratur.	265	281	2
c Secundo anno Probi, juxta Antiochenos cccxxv anno, juxta Tyrios cccii, juxta Laodiceos cccxiv, juxta Edessenos dlxxxviii, juxta Ascalonitas ccclxxx, insana Manichæorum hæresis in commune humani generis malum exorta.		282	3
		283	4
			d Antiochiæ decimus octavus constituitur episcopus Cyrillus.
e Saturninus magister exercitus novam Antiochiam exorsus est condere : qui postea imperium molitus invadere, Apamiæ occiditur.			
Probus Gallos et Pannonios vineas habere permisit, Almeamque et aureum montem militari manu consitos provincialibus colendos dedit.			
f Romanæ Ecclesiæ episcopatum suscepit vicesimus sextus Eutychianus mensibus VIII. Post quem vicesimus septimus Gaianus annis quinque [al. et Gr. Gaius annis xv].	266	284 285	5 6
g Probus tumultu militari apud Sirmium in turri, quæ vocatur Ferrea, occiditur.		286	7
			h Alexandrinæ Ecclesiæ quintus decimus episcopus præfuit Theonas annis XIX.
i XXXIII. CARUS cum filiis suis CARINO et NUMERIANO annis II.			
	287		1
k Carus Narbonensis, cum omni Parthorum regione vastata Cochem et Ctesiphontem nobilissimas hostium urbes cepisset, super Tigrim castra ponens fulmine ictus perit.			
l Numerianus, cum ob oculorum dolorem lecticula veheretur in Thracia, insidiis Apri soceri sui occisus est, vix fetore cadaveris post aliquot dies scelere comperto.			
Carinus prælio victus apud Margum occiditur.	288		2

a Βασιλεύει Τάκιτος μῆνας ς', οὗ σφαγέντος ἐν Πόντῳ, βασιλεὺς Φλωριανὸς ἡμέρας πη' οὗ σφαγέντος, ἐν Τάρσῳ, βασιλεύει Πρόδος ἔτη ς', μῆνας δ'. *Sync. p. 385, D.*

b Ἀνατόλιος ὁ Λαοδικεῖας ἐπίσκοπος φιλοσόφοις μαθήμασι διαπρέπων ἐγκωριζέτο. *Idem, p. 386, A.*

c Ἡ τῶν μανέντων Μανιχαίων πανόλεθρος ἀπίλεια τῷ τῶν ἀνθρώπων παρειαγήθη βίῳ. *Idem, A.*

d Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιη') Κύριλλος ἔτη ιε'. *Idem, p. 386, C.*

e Σατορνίνος στρατοπεδάρχης τὴν καινὴν Ἀντιόχειαν ἤρξατο κτερίζειν· ὃς ὕστερον ἐπαναστάς τῃ Ῥωμαίων ἀρχῇ ἐσφάγη ἐν Ἀπαμείᾳ ὑπὸ τῶν ἰδίων. *Idem, p. 386, A.*

f Τῆς Ῥωμαίων Ἐκκλησίας γέγονεν ἐπίσκοπος

(κς') Εὐτυχιανὸς μῆνας η' μεθ' ὃν Γάιος (κς') ἐπίσκοπος ἔτη ιε'. *Idem, p. 386, C.*

g Πρόδος ἐσφάγη ἐν Σιρμίῳ. *Idem, A.*

h Ἀλεξανδρείας (ιε') ἐπίσκοπος Θεωνὰς ἔτη ιη'. *Idem, C.*

i Ῥωμαίων βασιλεὺς (λγ') Κάρος σὺν τοῖς παισὶ Καρίνῳ καὶ Νουμεριανῷ ἔτη β'. *Idem.*

k Κάρος ἀνὴρ Γαλάτης, πολεμῆσας Πέρσαις, παρέλαβε Κτησιφῶντα, ὃς παρὰ ποταμῷ Τίγριδι διαστρατοπεδευόμενος, κεραυνῷ κατακτείναντος, ἀθρόως ἅμα τῇ σκηνῇ διαφθείρεται. *Idem, D.*

l Ὁ Νουμεριανὸς ἐπανιών ἐκ Περσῶν, καὶ ὀφθαλμιάσας, ὑπὸ τοῦ ἰδίου πενθεροῦ φονεύεται τὴν προσηγορίαν Ἀπερος. *Idem.*

OLYMP. CHRISTUS ROM.
Diocletia-
nus.

R. MXL. 267 a XXXIV. DIOCLETIANUS annis xx. .
289 1

b Diocletianus Dalmata, scribæ filius imperator electus, statim Aprum in militum concione percussit, jurans sine suo scelere Numerianum interfectum.

290 2

Diocletianus in consortium regni Herculum Maximianum assumit : qui rusticorum multitudine oppressa, quæ factioni suæ Bacaudarum [*al.* Bagaridarum] nomen indiderat, pacem Galliis reddit.

Carausius [*al.* Causarius] sumpta
purpura Britannias occupavit. 268 291 3
292 4
293 5 Quinquegentiani (*al.* Quiquegentiani)
Narseus Orienti bellum intulit. Africam infestaverunt.
Tenebræ fuerunt interdiu. Carporum et Basternarum gentes in
Romanum solum translatae sunt.

c Ægyptum Achilleus obtinuit. Ob quæ Constantius et Galerius Maximianus Cæsares assumuntur in regnum. Quorum Constantius Claudii ex filia nepos fuit : Galerius in Dacia haud longe a Serdica natus. Atque ut eos Diocletianus etiam affinitate conjungeret, Constantius privignam Herculi Theodoram accepit : ex qua postea sex liberos Constantini fratres habuit. Galerius filiam Diocletiani duxit Valeriam. Ambo uxores, quas habuerant, repudiare compulsi.

294 6
295 7
296 8
297 9
298 10
299 11

d Busiris et Coptus civitates provin-
ciæ Thebaidos contra Romanos rebel-
lantes, ad solum usque subversæ sunt.

R. ML.

Primus Diocletianus adorari ut Deum se jussit, et gemmas vestibus calceamentisque inseri : cum ante eum omnes imperatores in modum judicum salutarentur, et chlamydem tantum purpuream a privato habitu plus haberent.

e Romanæ Ecclesiæ vicesimus octa-
vus episcopatum suscipit Marcellinus, 270 300 12
301 13
annis ix.

f Alexandria cum omni Ægypto per Achilleum ducem a Romana potestate desciscens, octavo obsidio-
nis mense a Diocletiano capta est. Itaque plurimi per totam Ægyptum gravibus proscriptionibus exsiliis-
que vexati, interfectis his qui auctores perduellionis exstiterant.

302 14
303 15

g Ecclesiæ Hierosolymorum vicesi-
mus septimus ordinatur episcopus Zab-
das.

Post decem annos per Asclepiodotum
præfectum prætorio Britanniae receptæ.

Juxta Lingonas a Constantio Cæsare
lx millia Alamannorum cæsa.

Veturius, magister militiæ, Christia-
nos persequitur milites : paulatim ex
illo tempore jam persecutione adver-
sum nos incipiente.

304 16

Galerius Maximianus victus a Narseo
ante carpentum Diocletiani purpuratus
cucurrit.

DECIMA PERSECUTIO.

Jubelæus secundum majores.

Persecutionis anni decem.

Secundo anno persecutionis Diocletianus Nicomediae, Maximianus Mediolani purpuram deposuerunt, volente Diocletiano, Galerio et Constantio ex Cæsaribus Augustis factis.

a Διοκλητιανός (αδ') ἔτη κ'. *Niceph. p. 401, D.*

ἑκαψαν. *Idem, p. 266, D.*

b Διοκλητιανός Δαλμάτης τὸ γένος, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, τὸν Ἀπερα τὸν τοῦ Νουμεριανοῦ σφαγέα φονεῖ. *Syn. p. 387, A.*

c Πρώμης ἐπίσκοπος (κη') Μαρκελλιανός ἔτη β'.
Niceph. p. 411, C.

c Διοκλητιανός καὶ Μαξιμιανός Κωνσταντίον καὶ Μαξιμιανὸν Καίσαρας ἐποίησαν. *Cedrenus p. 268, A.*

f Τῆς Ἀλεξανδρείας σὺν τῇ Αἰγύπτῳ ἀποστατησά-
σης, τῇ προσβολῇ τῶν Ῥωμαίων πλείστοι ἀνηρέθη-
σαν. *Ibidem.*

d Διοκλητιανός καὶ Μαξιμιανός τὴν Βούσιριν καὶ τὴν Κοπτὸν πόλεις ἐν Θήβαις τῆς Αἰγύπτου, ἀποστα-
τησάτας τῆς τῶν Ῥωμαίων ἀρχῆς, εἰς ἑδάφος κατ-

g Ἱεροσολύμων (λη') ἐπίσκοπος Ζαβδάς. *Niceph. p. 410, B.*

	OLYMP. CHRISTUS ROM.		
			Diocle- tianus
Thermæ Romæ Diocletianæ factæ, et Maximinianæ Carthaginī.	274	305	17
a Ecclesiæ Hierosolymorum vice- simus octavus præfuit Hermon annis xxxviii.		306	18
Terræ motu horribili apud Tyrum et Sidonem multa opera conciderunt, et populus innumerabilis oppressus est.		307	19
c Alexandrinæ Ecclesiæ sextus decimus post Theonam ordinatur episcopus Petrus, qui postea nono persecutionis anno gloriose martyrium perpetravit.			
Diocletianus et Maximianus Augusti insigni pompa Romæ triumpharunt, antecedentibus curram eorum Narsei conjuge, sororibus, liberis et omni præda, qua Parthos spoliaverant.			
d Nono decimo Diocletiani anno, mense Martio, in diebus Paschæ, ecclesiæ subversæ sunt.			
e Romæ vicesimus nonus episcopus constituitur Eusebius mensibus sex. Post quem tricesimus Ecclesiam tenet Miltiades annis iv.		308	20
			Ordinatus est sanctus Mallonx archiepiscopus Rothomagensis II.
		XXXV. GALERIUS solus biennio Augustus impe- rium tenuit.	
R. MLX.			
g Galerius Maximianus vicesimo primo imperii sui anno moritur.	272	309 310	1 2
			f Maximus et Severus a Galerio Maximiano Cæsares facti.
h Constantius sexto decimo imperii anno diem obiit in Britannia Eboraci. Post quem filius ejus Con- stantinus ex concubina Helena procreatus regnum invadit. Quarto autem persecutionis anno Constantinus regnare orsus.			
i Severus Cæsar a Galerio Maximiano contra Maxentium missus, Ravennæ secundo anno imperii sui interficitur.			
k Licinius a Galerio Carnunti in Pannoniis imperator factus.			
		l XXXVI. CONSTANTINUS annis xxx, mensibus x.	
m Maxentius Herculii Maximiani filius a prætorianis militibus Romæ Augustus appellatur.		311	1

a Ἱεροσολύμων (λθ') ἐπίσκοπος Ἑρμῶν. *Niceph.* p. 410, B.

b Ἀντιοχείας ἐπίσκοπος (ιθ') Τύραννος ἔτη ιγ'. *Idem*, p. 417, D.

c Μετὰ Θεωνῶν διαδέχεται τὴν ἐπισκοπὴν τῶν ἐπ' Ἀλεξανδρείας Πέτρος, ὃς, ἐννάτῳ ἔτει τοῦ διωγμοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθεὶς, τῷ τοῦ μαρτυρίου κατεχο-
σμήθη στεφάνῳ. *Eusebius Hist. eccl. VII, 32, et Chron. pasch.* p. 276, C.

d Ἐτους ιθ' τῆς Διοκλητιανοῦ βασιλείας μηνὶ δύ-
στρῳ, ἐν ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ἐπλωτο παν-
ταχόσε βασιλικά γράμματα, τὰς Ἐκκλησίας εἰς ἑδα-
φος φέρειν. *Chron. pasch.* p. 276, 277.

e Πρώτης ἐπίσκοπος (xθ') Εὐσέβιος ἔτη δ'. Μιλτιά-
δης ἔτη δ'. *Niceph.* p. 411, D.

f Γαλέριος δύο Καίσαρας ἐποίησεν Μαξιμίῳ καὶ

Σευῆρον. *Chron. pasch.* p. 278, B.

g Βασιλεύσας ἔτη ις' Γαλέριος ἐτελεύτησε. *Ibi-
dem.*

h Βασιλεύσας Κωνσταντίος ἐπὶ ἔτη ιγ' ἀπέθανε,
καὶ διεδέξατο αὐτὸν ὁ παῖς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, ὁ
νόθος ἐξ Ἑλένης αὐτῷ γενόμενος. *Ibidem.*

i Ὁ Γαλέριος Μαξιμιανὸς Σευῆρον ἀπέστειλεν τὸν
Καίσαρα, ἵνα Μαξέντιον ἀνέλῃ. Καὶ ἀνηρέθη Σευῆρος
ἐν πολέμῳ. *Ibidem.*

k Λικίνιος ἀνηγορεύθη εἰς Καρνοῦντα. *Idem*, p.
279, B

l Ῥωμαίων λς' ἐδασίλευσε Κωνσταντῖνος ἔτη λδ'
(λ') καὶ μῆνας ι'. *Ibidem*, D.

m Οἱ ἐν Ῥώμῃ στρατιῶται ἀνηγόρευσαν Μαξέν-
τιον, τὸν υἱὸν Μαξιμιανοῦ τοῦ Ἑρκουλίου, βασιλέα.
Cedrenus v. 270. A.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constan-
tinus

312

2

Herculius Maximianus a filia Fausta detectus, quod dolum Constantino viro suo pararet, Massiliæ fugiens occiditur.

Quirinus episcopus Siscianus gloriose pro Christo interficitur. Nam manuali [*al. navali*] mola ad collum ligata e ponte præcipitatus in flumen diutissime supernavit, et cum spectantibus collocutus, ne sui tererentur exemplo, vix, orans ut mergeretur, obtinuit.

a Romanæ Ecclesiæ Silvester tricesimus primus ordinatur episcopus annis **xxii.** [*al. xxi.*]

273

315

3

Subrogatus Mutianus archiepiscopus Rothomagensis III, qui interfuit concilio Arelatensi i.

314

4

b Maximianus [*al. et Gr. Maximinus*], persecutione in Christianos facta, cum jam a Licinio puniendus esset, apud Tarsum moritur.

315

5

c Alexandrinæ Ecclesiæ decimus septimus ordinatur episcopus Achilles.

316

6

d Maxentius juxta pontem Milvium a Constantino superatus occiditur.

e Hierosolymorum tricesimus nonus constituitur episcopus R. **MLXX.** Macarius.

274

317

7

Bellum Cibalense adversus Licinium.

318

8

319

9

f Diocletianus hand procul a Salonis in villæ suæ palatio moritur, et solus omnium privatus inter deos refertur.

g PAX NOSTRIS A CONSTANTINO REDDITUR.

275

320

10

321

11

h Crispus et Constantinus, filii Constantini, et Licinius adolescens, Licinii Augusti filius, Constantini ex sorore nepos, Cæsares appellantur. Quorum Crispum Lactantius Latinis litteris erudit, vir omnium suo tempore eloquentissimus, sed adeo in hac vita pauper, ut plerumque etiam necessariis indigneret, nedum deliciis.

322

12

323

13

324

14

276

325

15

i Alexandrinæ Ecclesiæ decimus octavus episcopus ordinatur Alexander, a quo Arius presbyter de Ecclesia ejectus multos suæ impietati sociat: ad quorum perfidiam coarguendam synodus trecentorum decem et octo episcoporum in Nicæam urbem Bithyniæ congregata omnes hæreticorum machinas hominū oppositione delevit.

k Licinius de palatio suo Christianos pellit.

326

16

Basileus Anasias Ponticæ episcopus sub Licinio martyrio coronatur.

a 'Ρώμης (λα') ἐπίσκοπος Σιλβεστρος ἔτη κη'. *Niceph. p. 411, D.*

p. 410, B.

b Μαξιμίνος, κατὰ Χριστιανῶν ἐπινοήσας, ἡττηθεὶς ὑπὸ Λικινίου ἐν Κιλικίᾳ φυγὰς ὤλετο. *Cedrenus p. 272, C, et Chron. pasch. p. 280, B.*

f Διοκλητιανὸς ἰδιωτεύσας τὸ πνεῦμα ἀπέβηξεν. *Cedrenus p. 269, B.*

c 'Αλεξανδρείας (ιζ') ἐπίσκοπος Ἀχιλλᾶς ἔτος ἑν. *Niceph. p. 416, C.*

g 'Ο Χριστιανῶν πέπαυται διωγμός. *Idem p. 272, C.*

d Τὸν Μαξέντιον ἀνείλε Κωνσταντῖνος πολέμῳ, δὲ πηγῆς εἰς τὸν Τίβεριν ποταμὸν, εἰς τὴν γέφυραν Μουλυδίου, βασιλεύσας ἔτη γ'. *Chron. pasch. p. 278, C, et 280, B.*

h Κωνσταντῖνος Αὐγουστος Κωνσταντίον καὶ Κρῖσπον τοὺς αὐτοῦ υἱοὺς Καίσαρας ἀνηγόρευσε. *Chron. pasch. p. 281, C.*

i 'Αλεξανδρείας (ιη') ἐπίσκοπος Ἀλέξανδρος, ὁ καὶ ἐν τῇ πρώτῃ συνόδῳ. *Niceph. p. 416, C.*

k Λικίνιος ἤρξατο κατὰ Χριστιανῶν διωγμὸν κινεῖν. *Cedrenus p. 282, D.*

e Ἱεροσολύμων (λθ') ἐπίσκοπος Μακάριος. *Idem*

ΠΑΤΡ. GR. XIX.

19

OLYMP. CHRISTUS ROM.			
		Constantinus	
Constantinus, filius Constantini, Cæsar factus.	327	17	a Licinius Thessalonice contra jus sacramenti privatus occiditur.
Nazarius rhetor insignis habetur.	328	18	
Constantinus cum R. MLXXX. 277	329	19	Subrogatus Severus archiepiscopus Rothomagensis IV.
liberis suis honores ad Antonium litteras dirigit.			

b Crispus Constantini filius et Licinius junior, Constantiæ Constantini sororis et Licinii filius, crudelissime interficiuntur anno imperii sui nono.

330 20

c Vicennalia Constantini Nicomediæ acta, et sequenti anno Romæ edita.

HUC USQUE HISTORIAM SCRIBIT EUSEBIUS PAMPHILI MARTYRIS CONTUBERNALIS, CUI NOS ISTA SUBJECIMUS.

331 21

Arnobius rhetor in Africa clarus habetur : qui cum in civitate Siccæ ad declamandum juvenes erudit, et adhuc ethnicus ad credulitatem somniis impelleretur, neque ab episcopo impetraret fidem, quam semper impugnaverat, elucubravit adversus pristinam religionem luculentissimos libros : et tandem velut quibusdam obsidibus pietatis fœdus impetravit.

Drepanam Bithyniæ civitatem in honorem martyris Luciani ibi conditi Constantinus instaurans, ex vocabulo matris suæ Helenopolim nuncupavit.

In Antiochia Dominicum, quod vocatur Aureum, ædificari cœptum. 332 22 Constantinus uxorem suam Faustam interfecit.

Donatus agnoscitur : a quo per Africam Donatiani.

Antiochiæ post Tyrannum vicesimus ordinatur episcopus Vitalis. Post quem vicesimus primus Philogonus. Cui successit vicesimus secundus Paulinus. Post quem vicesimus tertius Eustachius. Quo in exilium ob fidem truso, usque in præsentem diem, Ariani Ecclesiam occupaverunt, id est Eulalius, Eusebius, Euphronius, Placillus, Stephanus, Leontius, Eudoxius, Meletius, Euzoius, Dorotheus, rursum Meletius. Quorum idcirco tempora non digessi, quod eos hostes potius Christi, quam episcopos, judicem.

278 333 23 Porphyrius misso ad Constantinum insigni volumine exilio liberatur.

Juvencus presbyter, natione Hispanus, Evangelia heroicis versibus explicat.

Alexandrinæ Ecclesiæ decimus nonus, 334 24 Dicitur Constantinopolis pene omnium urbium nuditate, quæ ante Byzantium dicta.

ordinatur episcopus Athanasius. Metrodorus philosophus agnoscitur. Edicto Constantini gentilium templa subversa sunt. 335 25

Romæ tricesimus secundus Ecclesiam tenuit Marcus mensibus octo. Post quem tricesimus tertius ordinatus est Julius annis sedecim, mensibus quatuor.

Constantius filius Constantini provehitur ad regnum. 279 337 27 Pestilentia et fame innumerabilis multitudo in Syria Ciliciaque perit. Sarmatæ et Limigantes dominos suos, qui nunc Archaragantes R. MXC. 338 28 Calocærus in Cyprio res novas molitus vocantur, facta manu, 339 29 opprimitur. in Romanum solum expulerunt.

a Λικίνιος τέλος σφαγείς. Chron. pasch. p. 282, B.
b Κωνσταντίνος Κρίσπον τὸν ὄϊον υἱὸν Καίσαρα ὄντα καὶ διαβληθέντα αὐτῷ ἀνεῖλεν. Ibidem, D.

c Κωνσταντίνος εἰκοσαετηρίδα τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἤξε, καὶ ἔδωκεν ἐν τῇ Ῥώμῃ βικεννάλια. Ibidem, C.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

		Constan- tinus.	
Tricennalibus Constantini Dalmatius Cæsar appellatur.	340	30	Pater rhetor Romæ glóriosissima docet.

Nazarii rhetoris filia in eloquentia patri cœsequatur, cui nomen Eunomia fuit.

Eustachius Constantinopolitanus presbyter agnoscitur : cujus industria in Hierosolymis martyrium constructum est.

Tiberianus vir disertus præfectus prætorio Gallias regit.

280 341 31

Constantinus extremo vitæ suæ tempore ab Eusebio Nicomediensi episcopo baptizatus, in Ariannum dogma declinat : a quo usque in præsens tempus ecclesiarum rapinæ, et totius orbis est secuta discordia.

Constantinus, cum bellum pararet in Persas, in Acyrone [*al.* Acinore] villa publica juxta Nicomediam moritur, anno ætatis LXIII [*al.* LXVI] : post quem tres liberi ejus ex Cæsaribus Augusti appellantur.

XXXVII. CONSTANTIVS, CONSTANTINVS. et CONSTANS,
annis xxiv, mensibus v, diebus xii.

Sapor rex Persarum Mesopotamia vastata, duobus ferme mensibus Nisi- bin obsedit.	342	1	Ablavius præfectus prætorio, et multi nobiliū interfecit. Jacob Nisibenus episcopus agnoscitur: ad cujus preces sæpe urbs discrimine liberata est.
	343	2	

Dalmatius Cæsar, quem patruus Constantinus consortem regni filius reliquerat, factione Constantini patruelis et tumultu militari, anno imperii sui tertio, occiditur.

344 3

Ex hoc loco impietas Ariana, Constantii regis fulta præsidio, exsiliis, carceribus, et variis afflictionum modis primum Athanasium, deinde omnes non suæ partis episcopos persecuta est.

Subrogatus Eusebius archiepiscopus Rothomagensis V.

Vario eventu adversum Francos a Constante pugnatur.	345	4	Constantinus bellum fratri inferens juxta Aquileiam Alsæ occiditur.
Multæ Orientis urbes terræ motu hor- ribili conciderunt.	281 346	5	Audæus in Syria Cœle clarus ha- betur, a quo hæresis Audæana.
Antiochiæ Dominicum aureum dedi- catur.	347	6	Paulus crudelitate Philippi præfecti (nam fautor Macedonii partium erat) et Arianorum insidiis strangulatur.
Macedonius artis plumariæ in locum Pauli ab Arianis episcopis subrogatur : a quo nunc hæresis Macedoniana.			

Hermogenes magister militiæ Constantinopoli tractus a populo ob episcopum Paulum, quem regis imperio et Arianorum factione pellebat.

Franci a Constante perdomiti, et pax cum eis facta.

348 7

Maximus Trevirorum episcopus clarus habetur : a quo Athanasius Alexandriæ episcopus, cum a Constantio quæreretur ad pœnam, honorifice susceptus est.

Neocæsarea in Ponto sub R. MC. 282 versa, excepta ecclesia, et episcopo, cæterisque qui ibi reperti sunt.	349	8	Titianus vir eloquentissimus præ- fecturam prætoriam apud Gallias admi- nistrat.
Athanasius ad Constantis [<i>al.</i> Constan- tij] linteras Alexandriam regreditur.	350	9	Sapor rex Persarum Christianos per- sequitur.
M. gnus rei publicæ expensis in Se- leucia Syriæ portus effectus.	351	10	Dyrrachium corruiit terræ motu : et tribus diebus ac noctibus Roma nuta- vit : plurimæque Campaniæ urbes ver- sæ.
Eusebius episcopus Emisenus Aria- næ signifer factionis, multa et varia conscribit.			Rursum Sapor tribus mensibus obœ- dit Nisibin.
Solis facta defectio.	352	11	

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constantius

283

353

12

Bellum Persicum nocturnum apud Singaram, in quo haud dubiam victoriam militum stoliditate perdidimus. Neque vero ullum Constantio ex novem gravissimis præliis contra Persas gravius bellum fuit. Nam, ut alia omittam, Nisibi obsessa, Bizandæ et Amida captæ sunt.

Quadragesimus Maximus post Macarium Hierosolymorum episcopus moritur. Post quem Ecclesiam Arianii invadunt: id est Cyrillus, Eutychius, rursus Cyrillus, Irenæus, tertio Cyrillus, Hilarius, quarto Cyrillus; quorum Cyrillus, cum a Maximo fuisset presbyter ordinatus, et post mortem ejus ita ei ab Acacio, episcopo Cæsariensi, et cæteris episcopis Arianis episcopatus promitteretur, si ordinationem Maximi repudiasset, diaconus in ecclesia administravit: ob quam impietatem sacerdotii mercede pensatus, Heraclium, quem moriens Maximus in suum locum substituerat, varia fraude sollicitans, de episcopo in presbyterum regradavit.

354

13

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quartus ordinatur episcopus Liberius. Quo in exilium ob fidem truso, omnes clerici juraverunt quod nullum alium susciperent. Verum cum Felix ab Arianis fuisset in sacerdotium substitutus, plurimi pejeraverunt: et post annum cum Felice ejecti sunt; quia Liberius tædio victus exsilii, et in hæretica pravitate subscribens, Romam quasi victor intraverat.

Romæ populus adversus Magnentianos rebellans ab Heraclida senatore proditur.

Vetranioni apud Naissum a Constantio regium insigne detractum.

Magnentio apud Augustodunum arripiente imperium, Constans haud longe ab Hispania, anno ætatis suæ tricesimo, imperij sui tertio decimo, in castello, cui nomen est Helene, interficitur. Quam ob rem turbata re publica, Vetrano Mursæ, Nepotianus Romæ imperatores facti.

Nepotiani caput pilo per Urbem circumlatum, multæque proscriptiones nobilium et cædes factæ.

Nonnulli nobilium Antiochiæ a Gallo interfecti.

355

14

356

15

Gallus Constantii patruelis Cæsar factus.

Magnentius Mursæ victus: in quo prælio Romanæ vires conciderunt.

Gallus Judæos, qui interfectis per noctem militibus arma ad rebellandum invaserant, oppressit, cæsis multis hominum millibus, usque ad innoxiam ætatem: et civitates eorum Diocæsaream, Tiberiadem, et Diospolim, plurimaque oppida igni tradidit.

284

357

16

358

17

Gennadius Foro-Julienensis orator Romæ insignis habetur.

Minervius Burdigalensis rhetor Romæ florentissime docet.

Magnentius Lugduni in palatio propria se manu interficit: et Decentius frater ejus, quem ad tuendas Gallias Cæsarem miserat, apud Senonas laqueo vitam explet.

R. MCX.

359

18

Silvanus in Gallia res novas molitus vicesimo octavo die extinctus est.

Gallus Cæsar sollicitatus a Constantio patrueli, cui in suspicionem ob regiam indolem venerat, Istriæ [al. Histone] occiditur.

Victorinus rhetor et Donatus grammaticus præceptor meus Romæ insignes habentur: e quibus Victorinus etiam statuam in foro Trajani [al. Romano] meruit.

Alcimus et Delphidius rhetores in Aquitania florentissime docent.

360

19

Petrus Cæsaraugustæ orator insignis docet.

Paulinus et Rhodanus Galliarum episcopi in exilium ob fidem trusi.

Donatus, a quo supra Donatianos dici in Africa memoravimus, Carthagine pellitur. Quidam sectatores ejus etiam Montenses vocant, eo quod ecclesiam Romæ primum in monte habere cœperunt.

Eusebius Vercellensis episcopus, et Lucifer, ac Dionysius Caralitanae, et Mediolanensis Ecclesiæ episcopi, Pancratius quoque Romanus presbyter, et Hilarius diaconus distantibus inter se ab Arianis et a Constantio damnantur exsilii.

Julianus frater Galli Mediolani Cæsar appellatur.

285

361

20

Reliquiæ apostoli Timothei Constantinopolim invecat.

Sarmatha, Amathas, et Macarius discipuli Antonii insignes habentur. Liberius episcopus Romanus in exilium mittitur.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Constan-
tius

Antonius monachus centesimo quinto anno ætatis in eremo moritur, solitus multis ad se venientibus de Paulo quodam Thebæo miræ beatitudinis viro referre complurā : cujus nos exitum brevi libello explicuimus.

Hilarius episcopus Pictaviensis factione Saturnini Arelatensis episcopi, reliquorumque qui cum eo erant, Arianorum, ante triennium in Phrygiam pulsus libros de nostra religione componit.

Saraceni in monasterium beati Antonii irruentes Sarmatham interficiunt.

Magnæ Alamannorum copię apud Argentoratum [*al.* Argentarium, *infra* Argentariam], oppidum Galliarum, a Cæsare Juliano oppressa.

Evanthius eruditissimus grammaticorum Constantinopoli diem obiit : in cuius locum ex Africa Chrestus assumitur.

362

21

Constantio Romam ingresso, ossa Andreæ apostoli, et Lucæ evangelistæ a Constantinopolitanis miro favore suscepta.

Paulinus Trevirorum episcopus in Phrygia [*al.* Pythia] exsulans moritur.

Nicomedia terræ motu funditus eversa, vicinis urbibus ex parte versatis.

363

22

Synodus apud Ariminum et Seleuciam Isauriæ facta : in qua antiqua Patrum fides, decem primum legatorum, dehinc omnium proditione damnata est.

Hilarius, cum apud Constantinopolim librum pro se Constantio porrexisset, ad Gallias rediit.

364

23

Honoratus ex præfecto prætorio Galliarum primus Constantinopoli præfectus urbi factus.

Macedonius Constantinopoli pellitur.

Gratianus, qui nunc imperator est, nascitur.

Omnes pene toto orbe Ecclesiæ sub nomine pacis et regis Arianorum consortio polluuntur.

Constantius Mopsocrenis inter Ciliam Cappadociamque moritur, anno ætatis XLV [*al.* XLII].

286

365

24

Constantinopoli maxima ecclesia dedicatur.

Gallia per Hilarium Ariminensis [*al.* Arianæ] perfidiæ dolos damnat.

Meletius Sebastię Armeniorum episcopus ab Acacio et Georgio episcopis Arianis Antiochiam transferitur : et post non grande temporis intervallum, cum presbyteros, qui ab Eudoxio antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exsilii justissimam causam subita fidei demutatione delusit.

Georgio per seditionem populi incenso, qui in locum Athanasii ab Arianis fuerat ordinatus, Athanasius Alexandriam revertitur.

366

1

XXXVIII. JULIANUS anno uno, mensibus octo.

Juliano ad idolorum cultum converso, blanda persecutio fuit illiciens magis, quam impellens ad sacrificandum : in qua multi ex nostris voluntate propria corruerunt.

Eusebius et Lucifer de exilio revertuntur : e quibus Lucifer ascitis duobus confessoribus Paulinum, Eustachii episcopi presbyterum, qui se nunquam hæreticorum communione polluerat, in parte catholica Antiochiæ episcopum facit.

367

2

Æmilianus ob ararum subversionem Dorostori a vicario incenditur.

Prohæresius sophista Atheniensis, lege data, ne Christiani liberalium artium doctores essent, cum sibi specialiter Julianus concederet, ut Christianos doceret, scholam sponte deseruit.

Ecclesia Antiochiæ clausa, et gravissima imminentis persecutionis procella Dei voluntate sopita est. Nam Julianus in Persas profectus nostrum post victoriam diis sanguinem voverat : ubi a quodam simulato perfuga ad deserta perductus, cum fame et siti Apostata perdidisset exercitum, et inconsultus a suorum erraret agminibus, ab obvio forte hostium equite conto ilia perfossus interiit, anno ætatis XXXI [*al.* XXXII]. Post quem sequenti die Jovianus ex primicerio domesticorum imperator factus est.

XXXIX. JOVIANUS mensibus octo.

Jovianus rerum necessitate compulsus Nisibin et magnam Mesopotamiæ partem Sapori regi Persarum tradidit.

368

1

Subrogatus Marcellinus archiepiscopus Rothomagensis VII.

Synodus Antiochiæ a Meletio et suis facta, in qua *homousio anomæ*que rejecto, medium inter hæc *homousion* Macelonianum dogma vindicaverunt.

Jovianus cruditate, sive odore prunarum, quas nimias adoleri jusserat, Dadastanæ moritur, anno ætatis xxxiv. Post quem Valentinianus tribunus scutariorum, e Pannonia Cibalensis apud Nicæam Augustus appellatus, fratrem Valentem Constantinopoli in consortium regni assumit.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Valentinianus

et

Valens

Apollinaris Laodicensis episcopus mul-
timoda nostræ religio-
nis scripta componit. R. MCXX. 287

XL. VALENTINIANUS, et VALENS annis xii,
mensibus vi.

369

4

Valentinianus egregius alias imperator et Aureliano moribus similis, nisi quod severitatem ejus
nimiam et parvitatem quidam crudelitatem et avaritiam interpretabantur.

Terræ motu per totum orbem facto, mare littus egreditur, et Siciliæ multarumque insularum innu-
merabiles populos opprimit.

Valens ab Eudoxio Arianorum epi-
scopo baptizatus nostros persequitur.

370

2

Procopius, qui apud Constantinopolim tyrannidem invaserat, apud Phrygiam salutarem exstinctus
est : et plurimi Procopianæ partis cæsi atque proscripti.

Romanæ Ecclesiæ tricesimus quintus ordinatur episcopus Damasus. Et post non multum temporis in-
tervallum Ursinus [*al.* Ursinus] a quibusdam episcopo constitutus Sicininum cum suis invadit : quo
Damasianæ partis populo confluyente, crudelissimæ interfectiones diversi sexus perpetratae.

Gratianus Valentiniani filius Ambia-
nis imperator factus.

371

3

Apud Atrebatas lana e cælo pluviz
mista defluit.

Hilarius Pictaviensis episcopus mo-
ritur.

Tanta Constantinopoli est orta tempestas, ut miræ magnitudinis decidens grando nonnullos homi-
num interfecerit.

Libanius Antiochenus rhetor agno-
scitur.

372

4

Nicæa, quæ sæpe ante corruerat,
terræ motu funditus eversa.

Agon Constantinopoli a Valente red-
ditus.

288

373

5

Eusebius Vercellensis episcopus mo-
ritur.

Athanasius rex Gothorum in Christianos persecutione mota plurimos interficit : et de propriis se-
dibus in Romanum solum expellit.

Magna fames in Phrygia.

374

6

Constantinopoli Apostolorum Marty-
rium dedicatur.

Lucifer Caralitanus episcopus moritur, qui cum Gregorio episcopo Hispaniarum, et Philone Libyæ,
nunquam se Arianæ miscuit pravitati.

Maximinus præfectus annonæ maleficos ab imperatore investigare jussus, plurimos Romæ nobilium
occidit.

Valentinus in Britannia, antequam
tyrannidem invaderet, oppressus est.

375

7

Presbyter Sirinus [*al.* Sirmii] nequis-
sime decollatur, quod Octavianum ex-
proconsule apud se latitantem proderet
noluisset.

Lex datur, nobilitate deleta, ut quique quarto gradui jungantur.

Didymus Alexandrinus multa de nostro dogmate per notarios commentatur : qui post quintum nati-
vitatæ suæ annum luminibus orbatus elementorum quoque ignarus fuit.

Probus præfectus Illyrici iniquissimis tributorum exactionibus ante provincias, quas regebat, quam
a barbaris vastarentur, erasit.

Eunomius discipulus Aetii Constantinopoli agnoscitur, a quo hæresis Eunomiana.

376

8

Saxones cæsi Deusone in Franco-
rum regione.

489

377

9

Burgundionum octoginta ferme mil-
lia, quod nunquam antea, ad Rhenum
descenderunt.

Clearchus præfectus urbis Constantinopoli agnoscitur : a quo necessaria et diu expectata votis aqua
inducitur civitati.

Alexandriæ vicesimus ordinatur episcopus Petrus : qui post Valentis interitum tam facilis in reci-
piendis hæreticis fuit, ut nonnullis suspicionem acceptæ pecuniæ intulerit.

Melania nobilissima mulierum Romanarum et Marcellini quondam consulis filia, unico prætore tunc

urbano filio derelicto, Hierosolymam navigavit : ubi tanto virtutum præcipueque humilitatis miraculo fuit, ut Theclæ nomen acciperet.

OLYMP. CHRISTUS ROM.

Valenti-
nianus
et Valens

Aquileienses clerici, quasi chorus
beatorum habentur. **R. MCXXX.**

Valens, lege data, ut monachi mili-
tarent, nolentes fustibus jussit inter-
fici [*al. fluctibus necari*].

Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia
convertitur.

Theodulus miserabilis presbyter, dum adversus conscientiam furoris sui sacrificia Deo offerre aude-
ret, in mediis precibus eliditur.

Valentinianus, subita sanguinis eruptione, quod Græce *apoplexis* vocatur, Brigitione moritur. Post quem
Gratianus assumpto in imperium Valentiniano fratre, cum patruo Valente regnat.

Apollinarius Laodicensis jactatione ingenii quosdam errores pertinaciter asseverans, hæresim sui
nominis suscitavit, quam Damasus habito Romæ concilio damnavit.

Theodosius Theodosii postea imperatoris pater, et plurimi nobilium occisi.

Photinus in Galatia moritur, a quo Photinianorum dogma Judaicum (1) : qui multa continentiae et
ingenii bona uno superbiae malo perdidit [*al. decoloravit*].

Alamannorum triginta circiter millia-
apud Argentariam oppidum Galliarum
ab exercitu Gratiani strata.

380

12

Basilii Cæsariensis episcopus Cap-
padociae clarus habetur.

Florentinus et Bonosus [*al. Bosonius*] et Rufinus insignes monachi habentur : e quibus Florentinus
tam misericors in egentes fuit, ut vulgo pater pauperum vocatus sit.

Superatis in congressione Romanis,
Gothi funduntur in Thraciam.

290

381

13

Gens Hunorum Gothos vastat : qui a Romanis sine armorum depositione suscepti, per avaritiam
Maximi ducis ad rebellandum fame coacti sunt.

382

14

Valens de Antiochia exire compulsus
sera pœnitentia nostros de exiliis re-
vocat.

Lacrymabile bellum in Thracia : in quo, deserente equitum præsidio, Romanæ legiones a Gothis cin-
ctæ usque ad internecionem cæsæ sunt. Ipse imperator Valens, cum sagitta saucius fugeret, et ob dolo-
rem nimium sæpe equo laberetur, ad cujusdam villæ casam deportatus est. Quo persequentibus barbaris,
et incensa domo, sepultura quoque caruit.

Ab Urbe condita, usque ad extremum hujus operis annum, sunt anni **MCXXXI** hoc modo : Sub regibus
anni **CCXL** ; sub consulibus anni **CDLXIV** ; sub Augustis et Cæsaribus anni **CDXXVII**.

Colliguntur omnes anni usque in consulatum Valentis sexies, et Valentiniani Junioris iterum Augusti,
a quinto decimo Tiberii anno et prædicatione Domini Jesu Christi anni **CCCL**.

A secundo anno Darii regis Persarum, quo tempore templum Hierosolymis instauratum est, anni **DCCCXCIX**.

Ab olympiade prima, qua ætate apud Hebræos Isaias prophetabat, anni **MCLVI**.

A Salomone et prima ædificatione templi, anni **MCCCCXI**.

A captivitate Trojæ, quo tempore Samson apud Hebræos erat, anni **MDLXI**.

A Moyse et Cecrope primo rege Atticæ, anni **MCCCCXC** [*al. MCCCCXIII*; *al. MCCCCXCX*].

Ab Abraham et regno Nini et Semiramidis, anni **MCCCCXCV**.

Continet omnis canon ab Abraham usque ad tempus suprascriptum annos **MCCCCXCV**.

A diluvio usque ad Abraham supputantur anni **DCCCXIII** [*al. DCCCXLI*].

Et ab Adam usque ad diluvium, anni **MCCCLII**.

Fiunt ab Abraham usque ad quintum decimum Valentis annum, id est usque post consulatum ejus
sexies, et Valentiniani iterum Augusti, omnes anni **MDXXIX** [*al. MDLXXIX*].

HUC USQUE HIERONYMUS PRESBYTER ORDINEM PRÆCEDENTIUM DIGESSIT ANNOŒUM.

(1) Recte *Judaicum* pro *inductum*. Nam judaizantem Photinum ecclesiastica narrat historia. Porro
sequentem de Photini superbia pericopen stulti aliquot amanuenses ad proximam S. Basilii magni peri-
copem transtulerunt ; quod mendum non agnovit in Adn. Scaliger, sed Pontacum non fugit, codices etiam
Vaticani coarguunt, et Basilium sanctissimum ab iniqua criminatione defendunt.

SAMUELIS PRESBYTERI ANIENSIS TEMPORUM USQUE AD SUAM ÆTATEM RATIO

EX LIBRIS HISTORICORUM SUMMATIM COLLECTA.

OPUS EX HAICANIS QUINQUE CODICIBUS AB JOANNE ZOHRABO DOCTORE ARMENIO
DILIGENTER EXSCRIPTUM ATQUE EMENDATUM JOANNES ZOHRABUS
ET ANGELUS MAIUS PRIMUM CONJUNCTIS CURIS
LATINITATE DONATUM NOTISQUE IL-
LUSTRATUM EDIDERUNT.

(Mediolani, regiiis typis, MDCCCXVIII.

DE SAMUELE PRÆFATIO.

I. Samuelis summarium commode cum Eusebio conjungitur. — Postquam Eusebii Chronici curis editionisque labore tandem aliquando defuncti fuimus, ea statim cogitatio nos subiit, solititudine mallemus istos Canones in lucem emittere, an ut multi Græci, ut Syri, ut Latini (quos inter princeps Eusebii interpretes D. Hieronymus primusque editor Mediolanensis Monibritius), Eusebianum opus consecutorum temporum gestis cunctaverunt; nos quoque item editionem nostram posteriore aliqua historia continuaremus. Equidem ubi de proseguendis Canonibus sententia placuit, nihil opportunius fuit Samuele chronographo Armenio, cuius omnis industria in eo diligentissime versata est, ut apud gentiles suos Eusebii sibi personam vocemque capesseret. Nam cum universo opere Eusebii, latiore nimirum historia ac linearis canonis epitome uteretur Samuel, haud ipse consilium cepit, quod olim Latini fecerunt, totum illud prioris libri volumen securi Tenedia resecandi; verum, mitiore contentus sententia, priorem quidem librum tot auctorum sententiis redundantem ac varium, satis brevi compendio conclusit; posteriorem autem ad sui temporis usum paulo aptius accommodavit, addita Christi æra, rebusque multis quas Eusebius neglexerat: tum quod instituti caput erat, adeo temporum digestionem produxit, ut ab anno Constantini Magni vicesimo (in quo finem fecit Eusebius) ad quintum usque et quadragesimum Manuelis Comneni decurrerit; quod ingens additamentum res annorum octingentorum et quinquaginta complectitur. Quanquam, ut vere dicamus, id præcipue spectavit Samuel magnoque studio perfecit, ut res Armeniacas quarum nullum vestigium apud Eusebium videre est, e summo gentis historico Chorenensi Mose in suam lucubrationem transferret; ubi vero hic etiam deficeret, complures alios et graves Armeniorum scriptores exciperet; ad extremum quæ ipse viderat, chronographiæ committeret. Non uno autem nomine Eusebianæ editioni prodest Samuelis conjunctio. Namque in primis prioris Canonum Eusebianorum historiæ (quam prope stulte quidam critici jam fictitiam nullamque esse putabant) testimonium gravissimum indubiumque adjicit Samuel, dum et ejus præmium prope ad litteram exprimit, et res Chaldaicas se in prædicto libro legisse commemorat, et unde Eusebius Hebraicam chronologiam sit exorsus docet, et ejusdem imitator τοῦς LXX Bibliorum Interpretes pressim sequendos existimat, et illas viginti genealogias ab eodem Eusebio mutuatur: quanquam ipse demum patriarcharum uxores sponte inserit ex aliquo fortasse Veteris Testamenti pseudepigrapho libro, erudita curiositate delectas (a). Quid autem? nonne Samuel emendare Eusebium videtur, cum Cainæum (cujus Eusebius omisi causa tot Syncelli criminatio, nibus patuit) in patriarcharum ordine collocandum demonstrat? Nonne nomina sive propria sive gentilia,

(a) Legesis Samuelis prologum et prioris partis prima capita duo.

nomine annorum notas, nonne alia complura quæ in Eusebii codicibus luxata fuerunt, recte Samuel interdum constituit? Denique ad Eusebii crism quid non hic conferat auctor, qui modo Eusebium ab se pene exscribi confirmat (a); modo eidem ita se innixum fatetur, ut, eo subducto, nihil scribere possit (b)?

II. *Samuelis patria, notitia operis et Mæcenas.* — Sed priusquam de multiplici Samuelis utilitate dicamus, operæ pretium est de ipso homine et de codicibus, unde opus protrahitur, summa cum brevitate disserere. Samuelis, dignitate presbyteri, patria fuit Ania, Armeniæ urbs ad flumen Achurium sita, in ea provinciæ Araratæ regione quam geographi dicunt Siraciam. Hæc Ania cum nono Christianæ æræ sæculo non modica incrementa accepisset, propterea quod Bagratuniis principibus regiam sedem præberet, decimo quidem undecimoque sæculo tam frequens tamque splendida evasit, ut domos centum mille, templa autem plus mille habuisse feratur (c). Porro hæc urbs diligenter secernenda est ab Anio provinciæ, quæ dicitur alta Armenia, castello quod Moses Chorenensis commemorat (d). Age vero ipsius Samuelis chronographi mentionem faciunt primum quidem Armenii scriptores Cyriacus Gapzaghenus sæculi xiii homo; iterum sequente sæculo vir eruditus Vardanus Barzerberdensis; uterque in suis Haicanis historiis: denique postrema ætate Serposius in Armeniæ historiæ compendio, quod, scriptore usus anonymo amico, impensis subsidiisque maximis adornavit, Samuelis chronicos canones justo quidem rarius, sed tamen aliquoties compellat. Præterea Gallicani aliquot perdocti homines codicis Parisiaci notitia usi, nec segniter nec perfunctorie Samuelem nostrum commendant. Primus in his Villefroyus Samuelis Chronicon diligentissime contrectavit, atque operis universi rationem exposuit (e). Eius Villefroyi schedis instructus Freretus Samuelis chronologiam cum fructu usurpavit in dissertatione *De anno Armeniaco* (f). Sed enim nemo affluentius laudabiliusve Samuelianis copiis semet exornavit, quam novissimus Sammartinijs (g), vir orientalium studiorum nostra ætate prudentissimus, qui de Armeniæ historia et geographia æque bene vel etiam copiosius meritus est, quam ille diu memorabilis Sanctierucius de Alexandri gestis atque scriptoribus. Jam ex ipso statim prologo et mox e prioris partis conclusione cognoscimus, Samuelem patriarchæ Gregorii precibus exoratum hanc summariam temporum tractationem scripsisse: sed est obscurum ad quem Gregorium Samuelis verba pertineant. Profecto nonnulli cogitant de Gregorio illo, qui anno Christi 1116 electus est vixitque in pontificatu annos LIII; nos tamen Samuelis librum Gregorio potius juniore oblatum censemus, qui Nersi Claiensi successit anno 1176: cujus rei permulta indicia sunt, sed illud longe certissimum, quod nimirum Samuel quarto Gregorii junioris, seu Deghæ, anno chronologiam a se adornatam conclusit, uti mox evidenter docebitur.

III. *Samueliani summarii codices.* — Chronicorum Samuelis canonum codices haud infrequentes occurrunt: nam præter complures, qui in Armeniorum bibliothecis delitescunt, Parisiæ nuper commemoravimus. Neque tamen Samuel vel Europæis vel Orientalibus typis ante hoc tempus, quantum scimus, impressus est. Jam in tanto codicum numero vix ullus est, in quo Samuelis Canones ultra auctoris terminum, nempe ultra Christi annum 1179, a recentioribus chronographis vel etiam scribis produci non soleant; quo genere additamenti ne codex quidem Parisiacus caret; idemque in Græcis etiam ac Latinis aliorum auctorum chronicis solemne pervulgatumque est. Denique non solum protractus est Samuel, verum etiam alieni panni lacinii quandoque intertextus, qua de re notæ nostræ lectores identidem admonebunt. Nunc Mediolanensis Samuelis editio e quinque codicum collatione ac varietatibus conflata est. Princeps Samuelis exemplar, quod veluti fundamentum editionis nostræ posuimus, circa annum æræ Armeniæ 656 (Christi ad Samuelis supputationem 1209) exaratum fuerat, ideoque tricesimo fere post *Chronici* finem anno confectum cognoscitur. Namque Samuelis lucubrationem revera anno 1179 explicitam esse, manifesto docet *Chronici* codex alter, in quo licet opus multo ulterius protrahatur, prædicto tamen anno ejusmodi admonitio perscribitur: *Hæc explicit facundi Samuelis compositio, qui sane vehementer curavit ut emendatissime scriberet. Appulit autem usque ad suam omnino ætatem; cum historici officium sit de præteritis præsentibusque disserere; ultra vero ea quæ in vita cujusque versantur, progredi non liceat. Quamquam igitur post hunc locum pergit adhuc linearis Armeniacarum rerum historia, nihilominus complura menda satis coarguunt alium esse scripti auctorem, nam præter Christi æræque Armeniorum annos, nil propemodum recte se habet.* Neque tamen reticere licet, princeps illud exemplar putri situ haud raro fuisse corruptum nonnullisque chartis mutilum. Id vero damnum reparatum est invento alio Byzantina in urbe exemplari (h), quod anno quidem æræ Armeniæ 1532 (Christi 1385) scriptum fue-

(a) Part. 1, cap. 7, 22.

(b) Prolog. § 5.

(c) Lege lexicon Armeniæ geographicum editum Venetiis, anno 1769. Nunc Ania pagus est.

(d) Hist. II, 11.

(e) Apud Montfauconium, *Biblioth. mss.* p. 1026.

(f) *Mémoires de l'Acad. des inscr.*, t. XIX, p. 85 sqq.

(g) *Mémoires historiques et géographiques sur l'Arménie*, t. I, passim.

(h) Hujus exemplaris apographum a se confectum J. Zohrabus conservat.

rat, ita tamen ut idem ab antiquissimo omnium codice sumptum diceretur, nempe ab apographo annis duodecim post conditum opus confecto. Sane id Byzantinum exemplar magnopere nobis placebat, ejusque ope sæpe pravas interpolationes cognovimus, quæ ab auctoris ingenio vehementer abhorrebant. Hactenus tria commemoravimus Samuelis exemplaria; princeps, id est antiquissimum, alterum quo moneatur de justo auctoris confinio, tertium Byzantinum. Illis demum alia duo accesserunt, quorum unum nec valde antiquum et porro imperfectum; alterum recentissimum, idque in annum 1698 desinens, temerariis videlicet accessionibus atque interpolationibus scatens. Operis denique titulus in codicibus scriptus is fere est quem in fronte editionis posuimus: *Samuelis presbyteri Aniensis temporum usque ad suam ætatem ratio e libris historicorum summatim collecta.*

IV. *Qui sit Samueliani summarii fructus.* — Sed rogabit aliquis qua communis utilitatis spe quoque prudenti consilio Armenium chronographum ad Europæorum studia perferendum curemus? namque illud iustissime dicitur: Nova et utilia qui narrat, auctorem hunc perhibeto bonum. Nos sane fatemur, priorem Samuelis partem parum emolumentum (præter Eusebii confirmationem) afferre: res enim Hebraicas et reliquorum orbis olim cogniti populorum ita Samueli Eusebius suppeditat, ut hoc summarium nihil fere habeat præter Eusebii aliorumque chronographorum brevem quamdam repetitionem; historiam porro Armeniacam usque ad Christum de Virgine genitum totidem sæpe verbis e Mose Chorenensi videmus accessiri. Neque tamen est cur quisquam propterea Samuelem spernendum putet, nisi idem tot Latinos et Græcos chronographos æque pedibus trahat, qui plerique omnes cum ab orbe condito oriantur, necessaria ratione sit ut eandem crambem videantur recoquere. Quamquam nos res Armeniacas multorum ad aures nunc primum perventuras speramus, quandoquidem hujus gentis res nondum satis in populari luce versantur, propter eorum paucitatem, qui ad has scribendas accesserunt. Sed licet quod quisque volet existimet, in nostra quidem editione quantum Eusebii primus liber secundo dignitate præstat, tantumdem Samuelis pars posterior priorem jucunditate fructuque superat. Romanorum et Græcorum imperatores centum scribuntur apud Samuelem ab Augusto ad Manuelem Comnenum. Persarum quoque reges primum Arsacidæ, mox Sasanidæ post Christum usque ad Mahumetum plus triginta narrantur: qui postquam fatales exitus habuerunt, exortæ sunt Saracenorum Amirarum tyrannides, quarum ingens imperii moles partim quidem internecivis odiis ac dissensionibus, partim vero Scytharum adventu post annos quinquaginta circiter supra ducentos debilitata ac dissipata est. Prædictis interjecti fuerunt Armeniorum dynastæ miro ludo fortunæ jactati, Arsacidæ nimirum reges, Mamiciunii principes, Guunii, Rhestunii, Arzerunii, Bagratunii, præter Persicos, Arabicos, Iberos, Græcosque præfectos. Adde Armeniorum patriarchas nunquam intermissos. Adde Christi æram a vulgari satis dissentientem, qua in re Samuelis chronologia, propter veterem et gravissimam summorum criticorum de æra vulgari controversiam (a), haud flocci facienda est. Adde æram Armeniacam, non ut vulgo Armenii supputant, Christi anno 551, sed anno 553 institutam, quod verissime a Samuele dici jam pridem Vilefroyus ex anno Hierosolymorum a Christianis captorum demonstravisse videtur (b). Jam ipsæ res ætatibus regum interpositæ quantæ demum sunt? Quamquam Samuelis non est historia, sed capita quædam et historiæ commentarius, virorum tamen illustrium facinora innumera commemorantur. Et quidem lætissima est illuminatio Armeniorum, quo tempore gens illa universa incredibili studio et consensu ad Christum convolvit, prodigiis plurimis maximisque SS. Gregorii et Rhipsimiæ comitumque virtutibus tota Armenia strepitibus (c). Exin tot templorum cœnobiorumque ædificia, tot martyria fortissima, tot doctrinis laboribusque confirmata religio. Quamquam vero postea nec hæreses neque schismata neque partium præsertim furiosissima studia defuerunt; tamen natio Armeniorum nunquam se a communione Romana cunctim sejunxit. Quid Haicane litteraturæ auspiciatissima initia et progressus prope admirabiles, nisi tam sæpe procella litterarum, turbo ac tempestas eruditionis omnis bellum Persicum et mox Arabicum in Armeniam pervasisset? Mahumeticæ potentie incunabula et incrementa (quamquam communiori Saracenorum temporum historiæ parum consona (d)), Armeniæ lacrymabiles vastationes, Latinorum in Palæstinam expeditiones satis ubere stylo scribuntur: neque ullius pene rei varietas desideratur; non urbium primordia et excidia, non cædes innumeræ, non pestilentie famesque, non scelera, non fraudes, non stragemata, non denique multorum hominum litteris, sanctimonia, bellica arte præstantium enumeratio. Atque hæc omnia notis editorum plurimis et castigationibus illustranda erant atque purganda, nisi nos festinatio operis ab omni fere exquisitiore cura avocasset.

V. *De Samuelis orthodoxia conjecturæ.* — Nunc si licet de religiosis quoque Samuelis dogmatibus

(a) Vide si nihil aliud, certe libros Henrici Sancelmentii *De vulgaris ære emendatione.*

(b) Apud Montfauconium, *Biblioth. mss.*, p. 1016, 1017.

(c) Lege ad Christi annum 305.

(d) Scilicet tum hegiræ initium multo ante an-

num Christi 648 retrahendum est (quod ipse Samuel ad an. Christi 618 satis docet); tum Mahumeti priorumque Califarum res gestæ ex accuratioribus Arabum historiis cognoscendæ sunt, quas non parum Samuel ad an. 648 perturbare atque obscurare videtur.

judicium interponere, in primis notandum est, Orientales hæreticos (Samosatenum puta, Macedonium, Nestorium atque alios) non obscure in hoc *Chronico* condemnari. Jam ab ipsa Chalcedonensis synodi oppugnatione et a crimine Monophysitico, ob quæ nomina male interdum Armenii audiverunt, satis Samuel abhorrerere videtur. Is quippe anno Christi 640 diserte docet, ab Esdra patriarcha Armeniorum in Chalcedonensis synodi sententiam pedibus itum esse; cum tamen anno Christi 527 caute reticuisset, patriarcham Nersem Astarachensem, Eutychianorum fraudibus circumventum Persarumque armis contreritum (a), prædictæ synodi canones rescidisse, quo silentio Samuel calamitatem ejus facti studiose se tegere innuit. Rursus anno Christi 856 Zachariæ patriarchæ ecclesiasticas constitutiones Samuel collaudat: atqui exploratum est, ab hoc pontifice Chalcedonensem iterum synodum fuisse comprobata (b). Quid? Eutychianos duos, Joannem Mairacomensem et Sergium, nonne Samuel aperte execratur (c)? Utinam et Zenonis *Henoticon* atque Anastasii prædictique Zenonis dogmata nigro æque lapillo signaret (d)! Nisi forte Samuelis hi loci interpolati sunt ab iis quibus Chalcedonense concilium displicuit; quod genus interpolationum alibi quoque in Samuelis codicibus deprehendimus. Sed Samuelis orthodoxiam nil vehementius commendat, quam quod is in Deghæ patriarchæ clientela fuit, cujus hominis doctrina catholica ex ejusdem scriptis rebusque gestis cognoscitur. Namque Degha scriptis litteris (et quidem etiam ad Cœlestinum III papam) Monophysiticam labem insectatus est, coacta autem synodo circa eum ipsum annum, quo *Chronicon* Samuelis concluditur, duas solemniter Christi naturas ab Armeniis pronuntiandas curavit (e). Denique quod sancti nomen Joanni Ozniensi largitur Samuel (f), in primis sciendum est, criminationes adversus hunc hominem inventis nupera ætate documentis magnopere fuisse fractas, eundemque a Monophysitica suspitione liberatum (g). Et quidem in veterum scriptis sancti nomen civilis tantummodo privatique honoris causa interdum tribuitur: Joannes autem hic Ozniensis in sacra Armeniorum Kalendaria pleraque non est relatus. Miramur item singularem Samuelis in religiosa historia scribenda tranquillitatem, cum tamen Oriens magnis factionum flammis omni tempore exarserit. Certe permultis controversiarum harum scriptoribus tantum sæpe furorem dissensionum æstus objecit, ut eorum mentes haud valde absint ab insania, nedum facilis aditus veritati relinquatur. Atqui opus est ut Christianus quisque lenitati, mansuetudini, prætereaque unitati, concordiæ et obedientiæ studeat: alioquin videamus, per Deum immortalem! quem in locum res sacras perventuras putemus. Sed quis deum Samuelis orthodoxiam non ex ea narratione augeret, qua Gregorium patriarcham III Armenium a Romanorum regibus atque pontificibus summo honore affectum gloriatur (h), eumque ad Jerosolymorum urbem profectum, a Latinis ibi versantibus orthodoxum esse judicatum, et summo studio omnique charitate dilectum: qua re mirifice delectatus Samuel, hinc sibi demum exploratum ait, gentem suam nunquam supremi Numinis gratia excidisse? Jam illud quantæ justitiæ est, quod narrat Gregorium patriarcham valde improbavisse Armeniorum aliquot defectionem ab heterodoxo rege, qui tamen et Christianis sacris fide obligata favebat, et jure imperare videbatur (i)? Quanquam alibi Saracenicæ superstitioni et tyrannidi pro merito maledicit Samuel. Quantæ rursus fortitudinis est, quod Græcorum principum, quorum ipse vel ætate vel prope in ditione vivebat, perfidiam in Latinos atque impietatem adversus causam Christianam tam aperte condemnat (j)? Nisi forte, quod in re simili dixit Hieronymus (k), timor Dei hominum timorem expellit. Omnino Samuel ejusmodi scriptor est, quem genuisse Armenii merito gloriantur, Europæi autem nunc cognoscere gestiant.

(a) Lege Serposium *Compendio storico*, t. II, p. 34 seqq.

(b) Serpos. *Compend.*, t. II, p. 46 et 434.

(c) Ad an. Ch. 645.

(d) Ad an. Ch. 495 et 541.

(e) Lege Serposium *Compend.*, t. II, p. 446.

(f) Ad an. Ch. 718.

(g) Lege Serposium, t. II, p. 42, 377-397 seqq., itemque sermonem ipsius Ozniensis contra *Phanaticos*.

(h) Ad an. Ch. 1115.

(i) Ad an. Ch. 1126.

(j) Ad an. Ch. 1099 et 1150.

(k) *Præfat. ad Eusebii Chron. in fine.*

SAMUELIS ANIENSIS

SUMMARIUM TEMPORUM

PARS PRIOR.

PROLOGUS.

. Cum tres in partes universum temporis spatium dividi soleat, in præteritum videlicet, in præsens atque in futurum, humanæ tamen voluntatis affectio ad præteriti magis atque futuri, quam ad præsentis cognitionem ferri videtur. Jam fore ut homines. sive sacri sive profani, illa potius tempora inquirerent, divinæ quoque Scripturæ nos docent, quandoquidem vel ipsis familiaribus suis aiebat ille Vivificus, « Non est vestrum nosse horas et (1) tempora quæ Pater posuit in sua potestate¹. » Quod effatum non de supremo solum exterminio, sed de temporibus omnibus idcirco pronuntiatum verax ille Eusebius ait (2), ut si qui sunt curiosiores atque inania scrutantes, ii paucis his verbis detererentur, quominus doctrinam temporum se assequi posse certa scientia considerent. Profecto divinum hoc Dominicumque oraculum eo præcipue nomine editum est, ut vanarum rerum exploratores incasso labore supersedeant. Quæ enim cognita et considerata utilitatis aliquid asserunt, ea ipse (3) docuit palamque fecit in propheticiis libris, quibus omnia ex ordine continentur usque. ad divinum Verbum cum natura carnea conjunctum, capto initio ab oraculis cre Mosis divinitus evulgatis.

2. Jam ex plurimis ejus rei causis duas tantum præcipuas notare sufficiat: quod *divinum scilicet Verbum* in primis voluerit os eorum comprimere, qui creaturas principio et sine carentes dicere ausi sunt; deinde eversos paternæ hereditate homines spe læticipii adventus sui recreare: superioribus continuatim sæculis humanitatis a se assumendæ mysterium parabolis visionibusque confirmans; postremo autem perfectissima scientia discipulos suos imbuens, sancto Spiritu in eosdem immisso: quos

A et ministros et conscios arcanae voluntatis suæ fecit, rerumque ineffabilium gnaros, quarum luculento splendore creaturæ universæ saturatæ sunt. Homines igitur omnium rerum naturas edocti, de præteritis, præsentibus atque futuris scribere aggressi sunt, utpote ab illius veracis discipulis notatione veritatis imbuti: tum etiam disertissimus et sapientissimus quisque ad elaborandas gentis suæ chronographias incubuit.

3. Quos inter (primos inquam itemque novissimos) amplissimum dignitatis locum beatus ille Eusebius obtinuit: deinde Socrates historiographus, alique complures. Nostræ porro gentis primum aio historicum fuisse Agathangelum, qui origines scripsit illuminationis (4) Armeniorum curante divo Gregorio, cujus etiam multimoda patientia mirabiliter inclaruit. Secutus est Moses Chorenensis historica veridicentia prænobilis: deinde Elisæus, et Lazarus et Faustus, qui et Byzantius (5), paulo antiquior historicus: nec non Heraclius a Sebio episcopo laudatus (6), tum et Leontius presbyter, et Sabulius, et dominus Joannes, et posteriore demum ætate Stephanus doctor, cognomento Asolnichius (7). Atque hi de rebus Armeniacis, itemque alii plurimi de singulis gentibus, narrationes suas texuerunt tantummodo post Adamum paradiso emissum, vita ejus quam in paradiso exegit omissa (8). . . . uti Dominus aiebat, diem nimirum et horam, qua sit ipse venturus, a nemine ante cognosci²: quæ verba cum ad angelos Filiumque ipsum retulerit, interrogationem hanc commovet: Atqui si erat ipse venturus, quonam idem pacto horam nesciebat? Ergo ne mœrore ipsos afficeret, id ab eo dictum existimo.

¹ Act. 1, 7. ² Marc. xiii, 32.

(1) Ita *et*, non *vel*, habent Samuel itemque Eusebius in Proœmio, nec non Armeniaca ipsa Biblia. At Græca et Latina Biblia, *vel*.

(2) In prioris libri Proœmio.

(3) *Deus*.

(4) Hinc divus Gregorius, de quo mox, dicitur vulgo *Illuminator*.

(5) Videtur dicendum *Faustus Byzantinus*.

(6) Obscurus vel corruptus videtur hic locus in Sa-

muels codicibus. Quod autem merito mireris, etiam Stephanus Aselnichius in suæ *Historiæ* Proœmio eundem hunc locum eadem obscuritate laborantem exhibet.

(7) De his Armeniis historicis alibi loquendum videtur.

(8) Hoc loco in emendatiore Samuelis exemplari innuitur lacuna.

4. Ego vero imperitiæ incitiæque meæ immemor, te rogante, o sanctimonia fulgens Gregori, studio tibi obsequendi impulsus sum ad ea quæ tibi erant in votis scribenda. Agesis igitur sancti Spiritus ope fretus, ex his *historiis* breviter sermonis mei rationem, prout tua fert sententia, decerpam; ita tamen ut nusquam a veritatis calle deflectam. Et quidem ex tam ingenti numero duo mihi præcipue faciem præferant, Eusebius ac Moses Chorenensis. Jam vero primum quidem ab Adamo inchoans, desinam in Noachum: hinc ad Abrahamum usque *pergam*. Postea chronographorum more lineari ratione *tempora* ad nos usque digeram. Denique hoc in opere si vana rejecero, et necessaria complexus fuero, rem tibi me gratam spero esse facturum.

5. Revera supervacaneum ducimus haud probabiles Chaldæorum historias et barbarica nomina recitare: quibus si quis indigebit, præsto est mirifici Eusebii liber, sine quo nosmetipsos haud scribere posse fateamur. Quamquam reapse quidquid ejus generis ibi scriptum est, neque opportunitate caret neque utilitate. Etsi enim peregrinis nominibus priscos Patres indigitat, annorumque rationes immaniter exuberant: Patrum tamen numerus congruit cum divinis *Scripturis* (9). Alia insuper causa fuit, quaniobrem ea referrentur quæ ab illis (10) quasi somniantibus excogitata sunt: quia nimirum Chaldæus fuit Abrahamus, ejusque majores Chaldææ indigenæ, quam rem liber Geneseos aperte prodit (11). Immo illæ narrationes nullum veritati testimonium non suppeditant, nempe quod attinet ad diluvium, ad turris opificium, atque ad cætera quæ ibidem consequuntur. Ea, *inquam*, ratio fuit beatissimis Patribus cur hæc commemoranda putarent. Nobis tamen cum istorum lucubrationes sufficere videantur, ea materia satis erit, quæ instituto nostro conducit.

6. Jam ipsorum Chronicorum initium ab Adamo et perbeatis illis sedibus exitu seniores illi sapientissimi petendum censuerunt (12). Quisquis vero aliter nugatur, diuturnitatem ejus incolatus sibi esse exploratam dictitans; aut de cœli et terra conditu temeraria effutit (13); huic, *inquam*, cave fidem tribuas. Namque ab eo tempore, quo ille suavissimo vitæ genere excidit qui (14) Adamus vocatus est (quo nomine omnes cunctum homines significatur), inde, *inquam*, nostra temporum ratio exordium cepit, ea videlicet quæ in Septuaginta virorum interpretatione est: apud Hebræos enim discrimen ingens in temporum præsertim numero

deprehenditur. Porro autem ii sanctum Spiritum ducem habent qui Septuaginta Viros sectantur (15): quibus nos quoque adhærentes, rem, quam sumus aggressi, expediamus.

CAPUT I.

Quænam ratio temporum apud Septuaginta Interpretes perscribatur ab Adamo usque ad diluvium.

I. Priscus homo Adamus post exitum e paradiso anno ætatis cccxx genuit Sethum ex Eva conjuge sua: vixitque adhuc annis dcc usque ad cxxxvii (16) annum Malaelis. Alios quoque genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxxx.

II. Sethus annos natus ccv genuit Enosum ex Alora (17) conjuge sua: vixitque adhuc annis dccvii usque ad xx annum Enochii. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxii (18).

III. Enosus annos natus cxc genuit Cainanum ex Nuena conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxv usque ad lvi annum Mathusalæ. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccv.

IV. Cainanus annos natus clxx genuit Malaeliem ex Malaleda conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxl usque ad lxxxi annum Lamechi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccx.

V. Malaelius annos natus clxv genuit Jaredum ex Dina conjuge sua: vixitque adhuc annis dccxxx usque ad xlviii annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxv.

VI. Jaredus annos natus clxii genuit Enochum ex Baracha (19) conjuge sua: vixitque adhuc annis dccc usque ad cclxxx annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxii.

VII. Enochus annos natus clxv genuit Mathusalaim ex Jadnera conjuge sua: vixitque adhuc annis cc: cumque Deo placuisset, translatus est anno xxxiii Lamechi. Genuit filios et filias; translatus est ætatis anno cclxv. Ab Adamo usque ad Enochum translatus generationes vii annique mccccxxxvii constanter.

VIII. Mathusalaim annos natus clxvii genuit Lamechum ex Edna conjuge sua: vixitque adhuc annis dcccii. Hic annis xiv (20) diluvio superfuit, quod ex ipsius vitæ spatio cognoscitur. In aliis tamen exemplaribus vixisse annis *postquam genuerat* traditur dclxxxii. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dccccxix.

IX. Lamech annos natus clxxxviii genuit Noachum e Bedna conjuge sua: vixitque adhuc annis dxxxv. Patri suo Mathusalæ præmortuus est Lamechus, postquam vixerat usque ad dxxxv

(9) Confer Eusebii *Chron.* I, ii, 8.

(10) *Chaldæis*.

(11) Euseb. *Chron.* I, xvi, 2.

(12) Euseb. *Chron.* I, xvi, 3-6.

(13) Hoc pacto videntur peccare nominatim Synellus et Cedrenus in suorum *Chronicorum* primordiis.

(14) Codex pro qui habet *atque*.

(15) Conferatur Euseb. *Chron.* I, xvi, 7 et 17.

(16) Alius codex cxxx.

(17) Al. cod., *Azora*.

(18) Al. cod., dccccxii.

(19) Al. cod., *Baracha*.

(20) Codex unus *annis*, omisso numero, alius mendose *annis lxxx*. Verum supputatio docet scribendum xiv. Conferatur Eusebius col. 147 cum n. 1.

annum Noachi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dcccxxiii.

X. Noachus annos natus d genuit Semum, Chamum atque Japetum e Noemzara conjugē suā : vixitque adhuc annis c usque ad diluvium : post diluvium autem annis ccccl. Obiit ætatis anno dccccl. Ab Enocho translato usque ad diluvium generationes tres annique dclv coacervantur. Ab Adamo autem generationes decem, annique mcccxliv.

CAPUT II.

Quæ ratio temporum scribatur apud Septuaginta Interpretes a Semo ad annum Abrahami primum.

XI. Semus annos natus c genuit Arphaxadem anno altero post diluvium e Dizaclibade conjugē suā : vixitque adhuc annis d. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dc.

XII. Arphaxades annos natus cxxxv genuit Salam ex Rabuia conjugē suā : vixitque adhuc annis ccciii. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dxxxviii.

XIII. Sala annos natus cxxx genuit Heberum e Mucha conjugē suā : vixitque adhuc annis cccvi (21) usque ad vii annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dxxxvi.

XIV. Heberus annos natus cxxxiv genuit Phalecum e Zuba conjugē suā : vixitque adhuc annis cccxxiii usque ad xxxviii annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno dlxvii.

XV. Phalecus annos natus cxxiv genuit Ragavum e Ziura conjugē suā : vixitque adhuc annis ccix usque ad lxxvii (22) annum Seruchi. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno cccxliii. Phaleci ætate terra divisa est : nam et Phalecus divisionem significat. Iste quidem patri suo præmortuus est. In ejusdem ætatem turris quoque opificium incidit : itemque loquelæ, quæ eatenus una fuerat, in plurimas dialectos pro numero tribuum divisio : qua super re cum divina Scriptura historici externi consentiunt. Conficiuntur itaque a diluvio usque ad turrim procreationes quinque annique dxxv. Ab Adamo autem procreationes quindecim annique mmdccxlvi.

XVI. Post Phalecum vero Bagavus annos natus cxxxv genuit Seruchum e Sura conjugē suā : vixitque adhuc annis ccvii usque ad lxxvii annum Nachori. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno cccxliii.

XVII. Seruchus annos natus cxxx genuit Nachorum e Melcha conjugē suā : vixitque adhuc annis cc usque ad li annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno cccxxx.

XVIII. Nachorus annos natus lxxix genuit Tha-

ram ex Iescha conjugē suā : vixitque adhuc annis cxix usque ad xlix annum Abrahami. Genuit filios et filias. Obiit ætatis anno cxcviii.

XIX. Thara annos natus lxx genuit Abrahamum ex Edna conjugē suā : vixitque usque ad xxxv annum Isaaci, nempe superfuisset annis cxxxv. Genuit filios et filias. Obiit Thara ætatis anno ccv.

XX. Primus Abrahami annus. Conficiuntur a diluvio usque ad annum primum Abrahami procreationes novem annique dcccxliv. Ab Adamo autem procreationes xix annique mmclxxxiv, ita ut Abrahamus in vicesima procreatione sit. Hæc quidem secundum Septuaginta Virorum interpretationem.

CAPUT III.

De Cainano et aliis quibusdam (23).

1. Haud pauci enimvero prudentissimi historici ad procreationem annorumque numerum Cainanum adjungunt cum annis cxx ; eumque aiunt Arphaxade natum Salæque parentem. Rem autem ita describunt : Arphaxades annos natus cxxxvii ex Rabuia uxore suā genuit Cainanum : cumque adhuc annis ccciii vixisset, extinctus est. Cainanus annos natus cxx Salam e Secha uxore suā suscepit : cumque adhuc annis cclxxxvii vixisset, obiit. Porro hujus rei testibus utuntur celeberrimis doctissimisque viris, Origene scilicet Gregorioque Theologo atque Epiphanio Cypro : imo adeo Luca evangelista sancti Spiritus pleno, qui illum in suam genealogiam intulit (24). De horum ergo sententia Abrahamus quidem vicesimum primum locum post Adamum occupat. Summa autem annorum, quos Eusebius ab Adamo ad Abrahamum mmclxxxiv scribit, ad mmccciv consurgit.

2. Insuper et Moses Chorenensis comparativum laterculum instruens stirpium quæ a tribus Noachi filiis ad Abrahamum usque pertingunt, eundem patriarcham Cainanum in suam historiam inserendum curavit, quartum a Noacho et a Semo tertium : eademque ratione Thiram a Noacho quartum, tertium autem a Iabetho : tum denique Mestraum quartum a Noacho, tertiumque a Chamo dicit. Qua de re idem Moses historicus hoc pacto scribit (25) : « Arduum scilicet esse, rationem temporum inde usque abs rerum origine exploratam habere atque colligere : multo vero difficilius, ipsas hominum propagines consequenter a tribus Noachi liberis pervestigare. Quandoquidem et divinæ litteræ, delecta ea, quæ ad se pertinebat, Semi prosapia, reliquarum nullam rationem habuerunt. tanquam spretarum videlicet neque dignarum quæ in orationis suæ textum insererentur. » Rursusque ait : « Licet id in nullo interpretationis nostræ

(21) Al. cod., cccclxxx.

(22) Al. cod., lxxv.

(23) Exin capitulum titulos nos addemus.

(24) Cum nos Samuelem paucis admodum adnotationibus illustrandum sumpserimus, quod quidem ad hunc famosum de Cainano locum attinet, lecto-

res nostros ad Calmetum in *Gen.* x, 24, et ad Milium in *Luc.* iii, 36, libenter ablegamus, apud quos et prisca Patres et hodierni critici abunde disputant.

(25) *Hist.* i, 4.

exemplari exaratum occurrat, neque in ullo Chronico exstet, præterquam apud eruditum quemdam ingeniosumque Syrum hominem; nihilominus plane nobis constare Mestraimum eundem esse atque Mezraimum, qui quidem Ægyptus videtur, uti Nebrothus Belus est. Jam et harum trium gentium sic laterculum digerit.

Semus . . .	Chamus . . .	Jabethus.
Arphaxades . .	Chusus . . .	Gamerus.
Cainanus. . .	Mestraimus . .	Thira.
Sala . . .	Nebrothus . . .	Thorgomus.
Heberus . . .	Babius . . .	Haicus.
Phalecus. . .	Anebis . . .	Armenacus.
Ragavus . . .	Arbelus . . .	Armais.
Seruchus. . .	Chæalus . . .	Amasia.
Nachorus. . .	Arbelus . . .	Gelamus.
Thara. . .	Ninus . . .	Harma.
Abrahamus . .	Ninyas . . .	Aramus.

3. Deinde addit: « In Chami quidem usque ad Ninum progenie annos, quibus quisque procreavit, nusquam expressos reperiri, vel ad nos certe non pervenisse: tum et de Jabetho nostro satis certum nihil tradi; nihilominus expositum harum trium familiarum genus eatenus esse verissimum, quatenus procreationes undecim sunt usque ad Abrahamum, Ninyam atque Aramum. Aræus enim duodecimum locum obtinet posteriorque Nino est: idemque acerba ætate mortem obiit a Samiramide cæsus. » De his autem haud est cur quisquam dubitationem præ se ferat. Quippe ait: « Centiora quæque ex variis historiis pro virili parte decerpsi quæ a nemine prudente oppugnatum iri puto, nisi aliqui forte veritatis extinguendæ cupiditate laborant: qui si qui sunt, isthoc quidem se pacto quantum libet oblectent. »

4. Nos igitur jam inde a tribus Noachi liberis usque ad divini Verbi revelationem singillatim scribere ordiamur, primum quidem Semii propagationem, deinde Chami, postremo Iabethi. Semum, Noachi natum maximum, gentes exteræ Zeruani nomine denotant, Chamum Titani, Iabethum lapillosi. Neque his solum, verum etiam reliquis patriarchis capto initio ab Adamo inconditis appellationes affingunt, atque annorum numerum uniuscujusque proferunt: nempe sic: « I. Alorus saris decem (26). » (Saro autem ter mille ac sexcentos annos contentos aiunt. Neros etiam quosdam et sosos adjungunt: nerum anni sexcenti conficiunt, solum sexaginta.)

II. Sethus . . .	Alaparus saris III.
III. Enosus . . .	Almelon saris XII.
IV. Cainanus. . .	Ammenon saris XII.
V. Malaliel . . .	Amegalarus saris XVIII.

(26) Confer Euseb. Chron. I, 1, 2.

(27) Hac super re consulendi sunt Eusebius in exordio libri, Syncellus, p. 45-51, itemque Cedrenus, fol. 12-14, quibuscum non sine fructu Samuel comparabitur.

(28) Al. cod., *Lazi*.

(29) Al. cod., *Hebert*.

VI. Jaredus . . .	Davonus saris x.
VII. Enochus . . .	Evendorachus saris XVIII.
VIII. Mathusala . .	Amempsinus saris x.
IX. Lamechus . . .	Otiartes saris VIII.
X. Noachus. . .	Xisuthrus saris XVIII.

Universam decem horum regum ætatem saris centum viginti definiunt, quæ sunt annorum myriades tres supra quadraginta prætereaque his mille anni. Hæc historiographi Chaldæorum. Nos vero incertis his prætermittis, aggrediamur ad dicendum quæ divini libri hoc pacto tradunt.

CAPUT IV.

Gentium divisiones (27).

1. Semo progeniti sunt quinque liberi: Elamus a quo Elamitæ; Asurus, a quo Assyrii; Arphaxades, a quo Chaldæi; Ludus, a quo Lydi (26); denique Aramus, a quo Aramæi qui etiam Syri vocitantur. Arami liberi sunt: Ilus, a quo Lægi; Enul, a quo Enulii; Gader, a quo Gaspheni; Mosochus, a quo Moseni. Filii Arphaxadis: Sala, cujus filius Heberus, a quo Hebræi (29). Filii Heberi: Phalecus, a quo stirps Abrahami componitur; Jectanus, a quo creantur liberi tredecim: quorum natu maximus Elmodadus, a quo Indi; tum Salecus, a quo Bactriani; Asarmothus, a quo Arabes; Jarechus, a quo Jarachæi; Zodoramus, a quo Carmeli; Ezel, a quo Ariani; Decla, a quo Gedrusii; Gebal, a quo Scythæ; Abimeel, a quo Ilyrcani; Saba, a quo Arabes primi (30); Uphir, a quo Aramii; Zevila, a quo Gymnosophistæ; Joabus, a quo Aradii. Hi omnes Jectano geniti sunt fratre Phaleci: eorumque incolatus a Masiis (31) usque dum venias ad Spheram (32) montem orientalem, pertinet. Et quidem alibi dicitur (33) universa Semi soboles tractum omnem a Eactrianæ finibus incolere Rhinocuram (34) usque, quo loco Syria ab Ægypto secernitur, itemque a Rubro mari; et ab ora maris quod est ad Arsinoem Indicam.

2. Chami liberi quinque: quorum natu maximus Chusus, a quo Chusii: tum Mestraimus, a quo Ægyptii; Phudus, a quo Treglodytæ; Chanaanes, a quo Afri atque Phœnices. Chusi liberi sunt: Saba, Ila, Sabaat, Regma, Sabacatha. Rursus Regmæ liberi, Saba et Judadanes. Aiunt præterea divinæ litteræ, a Chuso genitum esse Nebrotum, qui primus in orbe gigas fuerit, atque hunc gigantem coram Domino Deo venationi operam dedisse: eundemque auspiciatum esse regnum a Babylone, ab Oredo, ab Achade, a Chalane in regione Senaiar. Indidem exortum esse Asurum, a quo Ninive itemque Roboda urbs condebatur cum Chalane: tum et Rasewanes, inter Ninivem et Chalanem, quæ est

(30) Sync. et Cedren. *Arabes Indici*.

(31) Biblia Lat. vulgata Gen. x, 30, *de Messa*.

(32) Biblia vulgata *Sephar*.

(33) Vide Syncellum et Cedrenum.

(34) *Rhinocura* nomen urbis itemque torrentis, Interdum scribitur *Rhinicorura*.

urbs maxima. Jam et Mestramus, Ægyptiorum pater, creavit Ludimum, a quo Lydi; Seneimum, a quo Pamphylii; Salbium, a quo Libes; Nephthimum et Patrosonimum, a quo Cretes; Caslinimum, a quo Lycii, unde et genus Philistæorum; Caphorimum, a quo Daci. Porro Chanaanites primum natorum suscepit Sidonem, a quo Sidonii, et Chetæ, et Jebusæi, et Amorrhæi, et Gergesæi, et Levæi, et Arvæi, unde Tripolitæ quoque et Aminæi; deinde Aradii, a quo Aradii; Samrinum, a quo Orthosii; Amathum, a quo Amathusii. Hinc proseminatæ sunt Chananæorum gentes omnino xxxii: quarum fines fuerunt a Sidone usque dum Geraram venias, et a Gaza usque dum Sodomam et Gomorrhæam et Ademam et Seboimam et Lasam venias. Alio tamen loco dicuntur (35) hæ gentes a Rhinocorura usque Gadiron australes regiones incoluisse.

3. Rursus ex eodem Geneseos libro, Jabethi liberi: Gomerus, a quo Gamiri (36); Magogus, a quo Celtæ et Galatæ; Mada a quo Medi; Javanus, a quo Hellenes (37) et Iones; Elisa et Thobelus, a quo Thessali; Mosochus, a quo Illyrii; Thiras, a quo Thraces; Cheteimus, a quo Macedones. Porro Gomeri liberi: Aschanazus, a quo Sarmatæ; Riphatha, a quo Sauromatæ (38); Thorgomus (39), a quo Haicani (40). Javanis autem liberi: Elisa (41), a quo Sicilienses et Athenienses; Tharsis, a quo Iberi et Tyrrheni; Citis, a quo Romani et Latini et Rhodii. Ex his coloni deducti sunt per gentium insulas in suas quique regiones, populi omnino quindecim, hique a Melis ad Hesperiam usque pertinent, quæ patet ad Oceanum et borealem plagam prospectat. Deinceps recensentur populi Li, itemque eorum ditiones per aquilonarem tractum a Melis usque Gadiron. Patent scilicet ab amne Potamino (42) usque ad Mastusiam quod est Ilion (43).

4. Sed enim ego gentes singulas trium Noachi filiorum distincte me expositurum recepi usque ad Christum cum humana natura conjunctum, quamquam divinæ litteræ Semiticæ tantum familiæ seriem scripto continent; de Chamo autem atque Jabetho, præter dicta a me superius, nihil memorant. Ergo Semi stirpem a primo Abrahami anno nunc exordiar: hactenus enim in superioribus scripsi, brevi licet stylo, multis prætermisiss: quo scribendi genere in sequentibus etiam utar, quæ de since-
ris tum exteris tum nostris historicis prout æquum videbitur, coacervabo.

(35) Vide Syncellum et Cedrenum.

(36) Nempe Cappadoces. Vide Euseb. pag. 43, n. 1.

(37) Nempe Græci. Et quidem Armenii Græcos vulgo quidem *Jonas* dicunt; cum autem volunt elegantius loqui, *Hellenes*: nunquam vero *Græcos*.

(38) Al. cod., *Soromachæ*.

(39) Haici pater Thorgomus, quem nominat etiam Ezechiel xxvii, 14, et xxxviii, 6.

(40) Vulgo Armenii.

(41) Al. cod., *Elias*.

CAPUT V.

Semi prosapia.

1. Agesis ergo inde initium capiam ubi ordinem procreationum abrui, quæque interjectæ sunt narrationes omittam. Ibi scilicet dictum est, a Thara annos nato Lxx genitos fuisse Abrahamum, et Nachorum et Aranem. Porro Aranes, genito Lotho, parenti suo Tharæ præmortuus est in natali terra Chaldæa. Adjunxerunt autem sibi uxores Abrahamus et Nachorus; Saram Abrahamus, Melcham Arane natam Nachorus. Cæterum Sara sterilis nullam ex se prolem edebat. Exin Tharas cum liberis Chaldæam deserens ut in Chananæam migraret, Charras usque processit, ibique sedem fixit; cumque ætatis annum ducentesimum ageret, Charris naturæ concessit.

2. Anno ætatis septuagesimo quinto Abrahamus Dei revelatione dignus habitus est, et solum vertere jussus. Quare Charris relictis Chananæam incoluit. Tum annos sex supra octoginta jam natus filium ex Agare Saræ ancilla suscepit, cui nomen indidit Ismaeli, unde Ismaelitarum natio est; Agarenorum videlicet, qui etiam Saraceni et Tagikii (44) vocantur. Insuper anno ante centesimum Deus cum illo fœdus init circumcisionis, ideoque ipse cunctique domus ejus mares circumcisione uti cœperunt: tum etiam Abrahamus pro Abramo, itemque Sarra pro Sara dicti sunt. Eoque anno nondum elapso Dominus Deus cum angelis apud Mambrem eidem apparens, ultro prolem recepit se ei concessurum. Primo inter prophetas Abrahamo divinum Verbum humana specie aspectandum se præbens ethnicorum vocationem portendebat, quam per evangelicam demum divini Verbi doctrinam in nobis Deus, *id est* in gentium universitate, consummavit.

3. Jam vero centesimum annum agenti Abrahamo e Sara conjuge natus est Isaacus: quo nascente Saræ ipsius nonagesimus annus vertebatur. Hæc autem cum edito Isaaco annis septem et triginta superfuisset, vita excessit. Post Saræ obitum Abrahamus Damascenum Eleazarum famulum in Mesopotamiam legavit, Rebeccamque Bathuele natam, Labani sororem, Isaaco filio suo collocandam in matrimonio curavit. Exin ipse quoque Cæturam sibi uxorem adjunxit, de qua liberos sex suscepit. Atque ita Abrahamo tribus e conjugibus soboles oborta est; primo quidem ex Agare Ægyptia Ismael, a quo gens Ismaelitarum; tum e Sara Isa-

(42) Syncellus et Cedrenus, *Tanai*.

(43) Ita etiam Cedrenus, fol. 14, *ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἰλιον*. Verum Syncellus p. 50, *ἕως Μαστουσίας τῆς κατὰ Ἡλιον*, usque ad Mastusiam soli oppositam.

(44) Hoc nomine Armenii barbaros Arabiæ populo antiquitus indigitaverunt. Ita in Biblis Arm., II Machab. xii, 40. Sic etiam sequiore ætate appellabant Saracenos Armeniæ oppressores. Quin adeo quos Europæi *Turcas* dicunt, Armenii *Tagikios* nunc nominant.

acus, a quo gens Judæorum : postremum e Cetura A
gens Parthorum exstitit, quorum germen est Arsa-
ces ille inclytus Pahlaviensium et Arsacidarum fa-
miliarum progenitor. Igitur Abrahamus post geni-
tum Isaacum quinque adhuc annis et septuaginta
peractis, ita ut annos omnino centum et septua-
ginta quinque vixisset, fato suo functus est. Jam
Isaacus sexagesimo ætatis anno Esavum genuit et
Jacobum, postquam annis viginti in matrimonio
cum Rebecca fuerat. Idemque annis adhuc viginti
et centum superstes octogesimo et centesimo ætatis
anno decessit.

4. Jacobo filii duodecim cum filia geniti sunt e
duabus Labani filiabus, Lia scilicet atque Rachele,
nec non ex harum ancillis duabus Balla Zelphaque.
Quamquam vero primus ei natus sit Ruben quem
anno ætatis quinto et octogesimo genuit, tum Si-
meon sexto et octogesimo; Levinus tamen præfer-
tur in ordine, quem ætatis septimo (45) et octoge-
simo anno creavit, de cujus etiam genere magnus
ille Moses exortus est : quæ res ita describitur :
Jacobus annos natus LXXXVII e Lia conjuge sua Le-
vinum suscepit; Levinus annos natus XLVI genuit
Cahathum; Cahathus annos natus LXIII genuit Am-
ramum; Amramus annos natus LXX genuit Mosem;
Moses annos natus LXXX Ægypto populum eduxit.

5. Rursus secundum chronicos Eusebii cano-
nes (46) Jacobo annum secundum et nonagesimum
agenti de Rachele uxore Josephus natus est: tum
et Josephus anno ætatis decimo septimo a fratribus
venditus concessit in Ægyptum; cumque ibi trede-
cim annis in ergastulo fuisset, anno ætatis tricesimo
Ægypti dominatum obtinuit, quo per annos octo-
ginta perfunctus, anno demum centesimo decimo
diem supremum obiit. Primo Ægyptiacæ ubertatis
anno rerum moderamen ad Josephum delatum est :
anno autem octavo sævire ibidem fames cœpit,
cujus calamitatis anno altero Jacobus in Ægyptum
descendit anno ætatis CXXX, vitamque ibi annis
adhuc XVII productam anno demum CXLVII clausit,
quo tempore rerum potiebatur anno jam sexto vi-
cesimoque Josephus, qui et annis LIV superstit.

6. Josepho e vivis erepto, servitutem filii Israelis
serviebant Ægyptiis annis CXLIV. Fiunt ergo a Ja-
cobi descensu anni CCXV. Anno servitutis quarto
supra sexagesimum Moses lucem aspexit; qui octo-
ginta annos ingressus, cum fratre Aarone tres item
et octoginta annos nato, populum Ægypto sub-
duxit: cui postquam annis quadraginta in deserto
præfuisset, anno ætatis vicesimo supra centesi-
mum moritur. Post Mosem Jesus Navi filius, Jor-
dane transmissio, populum (47) in terram annuntia-

tionis intra annos XXVII perduxit, annoque ætatis
centesimo et decimo obiit.

7. Jesum præfectura Judicum subsecuta est;
quorum primus

I. Godoniël annis XL

II. Avodas annis LXXX.

III. Baracus et Debora annis XL.

IV. Samegarus postea qui alienigenas sexcentos
trucidavit.

V. Gedeon annis XL.

VI. Abimelech annis III.

VII. Thola annis XXXIII.

VIII. Jairus annis XXXII.

IX. Jephthæus annis VI.

X. Hesebon annis VII. (Baraco liberi septua-
ginta, Heseboni triginta fuerunt [48-49]). Heseboni
in Hebræorum exemplari subditur Ælon judex an-
nis X, quem tamen Septuaginta Interpretes non
agnoscunt (50). Hujus anno tertio Ilium captum est.

XI. Labdon annis VIII. Hujus quadraginta liberi,
horumque filii triginta in septuaginta asinis equi-
tabant.

XII. Sampson annis XX.

XIII. Heli annis XL. Verum in Septuaginta In-
terpretum exemplari scribuntur XX¹.

XIV. Samuel atque Saul annis XL.

8. Sane cum in evolvenda Semi stirpe, procrea-
tionum seriem haud alienam ab evangelica Mat-
thæi ratione, usque ad Josephum et Mariam con-
texturos nos promiserimus; e Jacobi liberis optari
Judam debueramus, a quo procreationes deduce-
remus; quoniam ex hujus surculo Dominus exor-
tus est. Verumtamen necesse fuit, in Mosis et
Jesu reliquorumque gratiam, qui populo usque ad
Davidem jus reddiderunt, Levinum loco Judæ
commemorare. Nunc autem unde par est rem de-
nuo repetamus.

9. Abrahamus genuit Isaacum; Isaacus Jaco-
bum; Jacobus anno ætatis LXXXVIII Judam e Lia
uxore suscepit; Judas annos natus XLVIII Pharem
genuit; Phares autem anno ætatis LVIII (51) Ezro-
nem; Ezron anno ætatis LVIII genuit Aramum;
Aramus anno ætatis XLVII genuit Aminadabum;
Aminadabus anno ætatis XLV genuit Naasonem.
D Porro, inquit (52), erat Aminadabus copiarum
Judæ dux, quo tempore Moses Israelis progeniem
ex Ægypto deduxit. Conflantur igitur a primo
Abrahami anno usque ad migrationem ex Ægypto
procreationes VIII, annique DV; ab Adamo autem
procreationes XXVIII, annique MMDCLXXXIX.

10. Naason annos natus XLIV genuit Salmonem.
Eratque, ait (53), Naason princeps Judæ myria-

¹ Judic. III, 31. ² I Reg. IV, 18.

(45) Al. cod., sexto.

(46) Vide ad an. Abrahami 252.

(47) Codd. Arm., eos pro populum.

(48-49) Alio in codice desideratur hoc comma
parenthesi clausum.

(50) Ita etiam Eusebius ad an. 832. Verum idem
in priore libro semel ponit (col. 164) et semel

omittit (col. 168) Ælonem. Nunc quidem apud
LXX Viros, cap. XII, 11. nec non apud Biblia
Arm. occurrit Ælon.

(51) Al. cod., LIX.

(52) Apud Eusebium, I, 16, 22, Naasson non
Aminadabus.

(53) Ibidem.

dum in deserto, ejusque soror Elisabeth Eleazaro Aaronis filio nupta fuit, quo conjugio creatus est Phinees, atque ita contigit ut Judæ genus cum Levitico affinitate jungeretur. Salmon annos natus xxxv genuit Boosum. Eratque, ait, Salmon tribus Judæ princeps, quo tempore Jesus cum populo Jordanem trajecit. Is uxorem copulavit sibi Rahabam, quam divus evangelista dicit Rechabam ⁴. Idem Bethlehemum urbem in Judæ ditione fundavit.

11. Boosus annos natus cviii genuit Obedum. Booso nupsit Rutha Moabitidis femina. Epiphanius Amanitidein ait Rutham, scilicet Amonitidem. Obedus annos natus ci genuit Jessæum; Jessæus annos natus cxxx genuit Davidem; David annos natus lviii genuit Solomonem. Ille tricenarius regnum auspicatus est, annisque xl retinuit, vita ad septuagesimum annum protracta. Solomon annos natus xxii (54) genuit Roboamum. Idem quarto regni sui anno templi ædificium excitabat. (A Mose egressuque ex Ægypto usque ad Solomonem templique opificium conficiuntur anni cccclxxx. Ab Adamo autem mmmlclxx.) Idem duodennis regnum adeptus est (55), quod xl annis insedit, vivens annis lii.

12. Post Solomonem Israelis regnum bifarium divisum est. Samariæ decem tribubus imperavit Jeroboamus Nabati filius, isque rex Israelis vocitatus est. Jerosolymis autem imperavit Roboamus Solomonis filius, isque rex Judæ appellatus est.

I. Roboamus regnat Jerosolymis annis xvii.

II. Abias annis iii.

III. Asa (56) annis xli.

IV. Josaphatus annis xxv (57).

V. Joram annis viii.

VI. Ochosias anno i.

VII. Godolia mater ejus annis vii.

VIII. Joasus annis xi. Tres hosce reges, nempe Ochosiam cum Godolia matre, Joasum et Amasiam, idcirco in suam genealogiam evangelista non intulit, quod illa filia, hi nepotes Achabi fuissent.

IX. Amasias annis xxix.

X. Azarias, idemque Ozias, annis liii. Anno Ozis quadragesimo nono prima olympias acta est.

XI. Joatham annis xvi.

XII. Achazus annis xvi. Undecimo Achazi anno Israel in servitutem a Salmanasaro redactus est.

XIII. Ezechias annis xxix. Nono Ezechis anno Romam condidit Romulus, qui erat ab Abrahamo annus mcllxxxiii (58).

XIV. Manasses annis lv.

XV. Amosus annis xii.

XVI. Josias annis xxxi.

XVII. Joachasus mensibus iii. Joachasum Nec-

A haus captivum abduxit, regemque dixit Eliachimum.

XVIII. Eliachimus, idemque Joachimus, annis xii. Hujus anno decimo Judæam Nabuchodonosorus domuit, et post acceptum ab Eliachimo tributum abscessit.

XIX. Joachimus, idemque Jechonias, mensibus iii. Reversus Nabuchodonosorus Joachimum quoque in captivitatem deportavit.

XX. Mathanias, idemque Sedechias, annis xi.

Duodecimo Sedechis anno Nabuchodonosorus Chaldaeus captis Hierosolymis templum cremavit. Manserat templum annis cccclxii. In quadragesimæ septimæ olympiadis annum quartum incidit captivitatis initium, eademque annos septuaginta occupavit. Post annum captivitatis vicesimum Nabuchodonosorus e vita migravit.

13. Jamvero in Matthæi genealogia Jechonias genuit Salathielem anno ætatis lvi : hic Zorobabelem anno lvi; hic Abiudum anno xlv; hic Eliachimum anno lx; hic Azorem anno xxxix; hic Sadochum anno xxxi. Primo Sadochi anno Alexander Macedo inclaruit. Is Achiam anno ætatis xxxiv; hic Eliudum anno xxx; hic Eliazarum anno lxii; hic Mathanem anno xxxviii; hic Jacobum anno lx; hic Josephum anno lxxvi. Jesus Christus apud Judæ Bethlehemum nascitur. Summa temporis a templi reparatione ad Christi natalia anni sunt dxviii; a Solomone primoque templi ædificio usque ad secundum anni dxii; ab exitu ad Solomonem anni cccclxxx; ab Abrahamo ad exitum anni dv; a diluvio ad Abrahamum anni dccccxlii; ab Adamo ad diluvium anni mmccxlii : summa denique temporis ab Adamo ad Christi natalia anni sunt mmmmlclxxxviii, prout Septuaginta Interpretes docent.

14. Post obitum Solomonis, ut jam dictum est, Roboamo regnum exorso, imo primo regnantis anno, Samariæ decem tribubus imperare cœpit

I. Jeroboamus Nabati filius annis xxii.

Jam uti Davidis ætate prophetaverant Gaddus, Nathanes, Asaphus; rursusque Solomonis ætate Sadochus, Achias Silonites et Sameas; ita etiam Jeroboami filiique ejus Nabati ætate vaticinati sunt Achias, Sameas, tum et ille qui ad ipsam Samariæ aram ⁵, nec non Joasus, et Joel, et Azarias idemque Addus, atque Ananias.

II. Nabatus annis ii.

III. Bajas (59) annis xxiv.

IV. Ela annis ii.

V. Zambri mensibus vii.

VI. Amri annis xii.

VII. Achaabus annis xxii.

Sub hoc prophetæ fuerunt Abdias, Elias, Jesus,

⁴ Matth. i, 5. ⁵ III Reg. xiii, 1.

(54) Al. cod., xii.

(55) Ita ait et Eupolemus apud Eusebium, *Præp. evang.* ix, 30.

(56) Al. cod., Asaphus.

(57) Al. cod., xlvii.

(58) Mœnia templaque Romæ hoc anno a Romulo ædificata tradit Eusebius.

(59) Euseb., *Baasus*.

Oziel, Michael; falsi autem prophetae Sedechias et Eliezer.

VIII. Ochosias annis II.

IX. Joram annis XII. Iterum prophetabant Elias et Elisæus. Septimo Jorami anno Elias superlatus est.

X. Jeu annis XXVIII.

Minas, quas Dei furor in Achabum uxoremque ejus Jezabelem intenderat, Jeu ad rem contulit cæsis septuaginta Achabi liberis, nec non Jezabele Sidonia, et quadringentis exsecrandi idoli prophetis. Per id tempus apud Israellem prophetabat Azarias.

XI. Joachazus annis XVII. Hujus ætate rex Judæ Joasus Azariam interfecit, tum et Elisæus vita excessit.

XII. Joasus annis XVI.

XIII. Hieroboamus annis XLII. Hujus ætate vaticinati sunt Oseas, Amosus, Isaias et Jonas.

XIV. Zacharias mensibus VI.

XV. Sellum diebus XLV.

XVI. Manaemus annis X.

XVII. Phaceas annis X. Nono hujus anno prima olympias acta est.

XVIII. Phaceas annis XX.

XIX. Oseas annis IX.

Osea regnante, decem tribus servituti mancipatas sunt a Salmanasaro, deletumque Israeliticum Samariæ regnum, anno Achazi imperantis undecimo, postquam annis CCL stetisset. Hinc autem ad templum Hierosolymis Nabuchodonosori VI sub Sedechia eversum anni numerantur CLVI.

15. E Paralipomenis. Jam de Levini genere sacerdotes usque ad captivitatem fuerunt hi: Aaron, Eliazarus, Phinees, Abiudus, Borchias, Ozias, Zareas, Mariothus, Amarias, Achitobus, Sadochus, Achiamas, Azarias, Jonan, Azarias, Amarias, Achitobus, Sadochus, Elumus, Helchias, Azarias, Zareus, Josedechus, qui Babylonem concessit quo tempore Nabuchodonosorus Judam servitute pressit. Hæc Paralipomenis commendata sunt.

16. Igitur Josia tertium jam et decimum annum Judæ imperante, initium prophetandi Hieremias fecit: tum et anno ejusdem regis secundo supra vicesimum Sophonias et Hieremias prophetabant: rursusque anno Sedechiæ quarto Baruchus et Hieremias: octavo autem captivitatis anno Daniel Babylone et Ezechiel: tum anno octavo ac tricesimo Aggæus et Zacharias: sexto denique anno supra sexagesimum iidem Aggæus ac Zacharias, itemque Malachias. Alia historia tradit vaticinatos esse his temporibus Nahumum, Ambachumum, Malachiam atque Danielem.

17. Iamvero quo pacto videntes et prophetae apud captivos erant, eodem etiam post LXX annos apud

dimissos *Judeos*, præside Zorobabele qui templum urbemque restituit: tum et pontifices exstiterunt usque ad unctum ducem, in quo patriarchæ Jacobi vaticinatio exitum sortita est dicentis: Haud defecturum e Juda principem, vel de ejusdem femore ducem, quoad ille adventaret ad quem pertinet imperium*. Jam duce Zorobabele pontifex erat Jesus Josedechi filius: exin Jachimus, idem qui Joachimus, Jesu filius: nec non Elarus (60), idem qui Esiasibus, filius Jachimi. Erat insuper Esdras sacerdos, scriba legum sacrarum, nobilisque doctor eorum qui Babylone in Judæam ascenderant (61). Joadas Asibi filius, sub quo Nehemias Artaxis pincerna, genere Hebræus, Babylone venit Hierosolyma murosque excitavit. Joannes Joadæ filius. Joannis filius Jaddus, cujus ætate Macedo Alexander Hierosolyma ingressus Deum adoravit. Onias Jaddi filius. Simeon cognomento Justus. Simeonis frater Eleazarus, sub quo Septuaginta Viri divinos libros Ptolemæi regis jussu ad Græcæ Linguae consuetudinem transtulerunt. Manasses Eleazari patruus. Onias Simeonis Justi filius. Oniæ filius Simeon, sub quo erat Jesus Sirachi. Simeonis filius Onias.

18. Tres deinde ac triginta post annos Antiochus Epiphanes Judæam ingressus pontificatum Judæicum a Jesu cognomento Jasone ad ejusdem fratrem Oniam transtulit; rursus huic ereptum, Oniæ cognomento Menelao dedit. Mox elapso quinquennio occupatis Hierosolymis templum diripuit, signum Jovis Olympici ibidem collocavit; in Garizino (62) autem Jovis Hospitalis. Ea tempestate Matathias quidam sacerdos Asamonæi filius, ex oppido Modimo, bello adversus copias Antiochi cum filiis suis decertabat. Et Judas sane filius fugam Syrorum fecit, templumque lustravit, ac patria sacra restituit, quæ triennio obsoleverant. Deinde Menelai Judæorum pontificis sacerdotium excipit Alcimus, idem qui Jachimus, alienus licet generi sacerdotali. Quamobrem Onias sacerdote progenitus in Ægyptum proficiscitur, ibique urbem condit Amopolim (63), in eaque templum ad instar Hierosolymitani erigendum curat. Alcimus autem cum Juda confligens brevi a Deo percussus interiit*. Igitur communi suffragio sacerdotium ad Judam collatum est.

19. I. Judas, qui et Macchabæus, annis III intra olympiadem centesimam quinquagesimam quintam.

II. Jonathas, qui et Aphthus, annis XIX.

III. Simon, qui et Tarscis, annis VIII.

IV. Hyrcanus, qui et Joannes, annis XXVI.

V. Aristabulus anno I. Ad sacerdotium Aristabulus diadema regium adjecit.

VI. Jannæus, qui et Alexander, annis XXVII (64).

* Gen. XLIX. 10. ' II Machab. VI, 2. * II Machab. IX, 55, 56.

(60) Ita codices Samuelis.

(61) Confer Eusebium *ad an.* 1558.

(62) Cold., *Samria*.

(63) Eusebius, ad annum 1856, *Onuphis*.

(64) Al. cod., XXXVII.

VII. Alexandra uxor Alexandri annis ix. Hæc A Alexandra Salina vocata est.

VIII. Hyrcanus annis xxxiv (65).

20. Cum Aristabulus et Hyrcanus Alexandri filii inter se concertarent, Pompeius Romanus superveniens Aristabulum vinctum secum abduxit, Hyrcano autem pontificatum confirmavit, qui quidem annis quatuor trigintaque post a Parthis captus est. Sic Judæorum regnum unctique præsidēs desiverunt, uti Daniel prædixerat: unctorum autem præsidum nomine pontifices intelliguntur, qui post reditum a captivitate populo præfuerunt: quique orsi a sexagesima quinta olympiade sub Dario, olympiade decimum centesima octogesima sexta finem fecerunt: quod temporis intervallum Daniel propheta septuaginta hebdomadam titulo adumbraverat. Equidem post Hyrcanum nemo fuit e genere sacerdotali, sed ignotæ stirpis menstriui quidam vel annui præsidēs. Tum denique Herodes alienigena regnum obtinuit, cujus tricesimo secundo anno Dominus Noster Jesus Christus natus est.

CAPUT VI.

Chami prosapia (66).

1. Hactenus nos pro suscepto proposito posteros Semi ad adventum usque Christi divinis libris innixi digessimus. Nunc ad Chamum quæ pertinent scribenda sunt; haud sane, ut Semi, liberorum successio, sed annorum numerus, regum nomina, tum quænam gentes potentia auctæ alterutras devicerunt, usque ad humanam Servatoris naturam. Ex eo igitur loco, in quo sermo noster substitit, cum Chami procreationes, prout eas sacræ Litteræ tradebant, descripsimus; exinde, inquam, ordiatur narratio e certæ fidei libris hausta, nempe secundum narrationes chronicorum Eusebii canonum historicique Armeniorum Mosis Chorenensis; quorum quidem postremus sic ait (67): «De Belo, cujus ætate maximus noster progenitor vixit Haicus, multi multa variæque tradiderunt; ego autem quem Saturnum nuncupant atque Belum, Nebrothum fuisse aio: qua super re Ægyptii cum Mose conspirant, percensentes Vulcanum, Solem ac Saturnum, qui sunt Chamus, Cusus ac Nebrothus, omisso Mestramio: primum enim apud se hominem aiunt fuisse Vulcanum.»

2. Ergo ex hoc ipso Belo noster hicce tractatus inchoandus est.

I. Belus universis Asiæ provinciis, præter Indos, dominatur annis lxi (68).

II. Ninus item post Belum annis lxi. Nini hujus quadragesimo quarto anno Abrahamus a Thara genitus est.

III. Samiramis Nini conjux annis xlii.

(65) Al. cod., xxxvi.

(66) Hunc titulum habent codices.

(67) *Hist.*, I, 6.

(68) *Aug.*, *De civ. Dei*, xvi, 17, scribit lxxv.

(69) Al. cod., lxi.

IV. Zames, qui et Ninuas, annis xxxii.

V. Arius annis xxx.

VI. Aralius annis xl.

VII. Xerxes, qui et Baleus, annis xxx.

VIII. Armamithris annis xxxviii.

IX. Belochus annis xxxv.

X. Baleus annis xv (69).

XI. Altadas annis xxxii.

XII. Mamelus annis xxx. Anno hujus quarto decimo Josephus obiit.

XIII. Mamylius alter annis xxx.

XIV. Sparæthus annis xl.

XV. Manchaleus annis xxx.

XVI. Sphærus annis xx. Hujus anno tertio Cecrops Athenis primus regnavit.

XVII. Ascades (70) annis xl. Hujus octavo anno Moses jam octogenarius populum ex Ægypto subduxit.

XVIII. Amyntas annis xlv.

XIX. Belechus (71) annis xxv.

XX. Balepares annis xxx.

XXI. Lamprides annis xxxii.

XXII. Pannias annis xlv.

XXIII. Sosarmus annis xix.

XXIV. Zosares annis xx.

XXV. Lamprides annis xxx.

XXVI. Mithraus annis xxvii.

XXVII. Tautanes annis xxxi. Anno Tautanis vicessimo quinto urbs Ilium capta est.

XXVIII. Teutæus annis xl.

XXIX. Otheneus annis xxx.

XXX. Dereyllus annis xl.

XXXI. Eupalles annis xxxviii. Tertius ac tricesimus hujus annus incidit in quartum Solomonis annum atque in templi opificium.

XXXII. Lavosthenes annis xlv. Gens Judaica bifariam dividitur.

XXXIII. Pertiages (72) annis xxx.

XXXIV. Ophrates annis xl.

XXXV. Ophratanes annis l.

XXXVI. Acrapales annis xlii.

XXXVII. Thonnus Concolerus, Græce dictus Sardanapallus, annis xx.

3. Sardanapallus hic tricesimus septimus a Belo fuit, regumque Assyriorum postremus. Idem voluptariæ molliæ luxuriæque studio cunctos qui sibi præcesserant superavit. Quamobrem Varbaces quidam, patria Medus, homo viribus egregioque animo præditus, cum Medorum dux esset, unusque ex iis qui ad urbem Ninum quotannis veniebant ducatus causa exercendi; is, inquam, cognito regis pravo ingenio, amicos sibi liberalitate devinxit, Belesim in primis summum ducem Babyloniorum, quicum inita societate Sardanapallum debellavit, qui sece-

(70) Ita etiam Eusebius. Idem tamen alibi, *Ascatades*.

(71) Euseb., *Belochus*.

(72) *Id.*, *Peritiades*.

dens in regiam incendio semet cremavit. Tum Bel- A
sim Babylo ni regem imposuit Varbaces, itidemque
Parcerum nostrum propter sibi navatam operam
diademate ornavit (73); ipse autem Assyriorum
ad Medos transtulit imperium. Exin interregnum
erat usque ad Medorum regem Dejocein. Intermedio
tempore Chaldæi rerum politi sunt; quorum tem-
pora et successiones cum suis peculiaribus regibus
seorsim scribuntur.

4. Hic ergo Babyloniorum reges ponantur.

I. Phua annis xvi. Hujus sexto decimo anno
prima olympias acta est.

II. Thaglatphalsarus annis xxvii. Is tertio decimo
anno progressus in Judæam, potiorum ejus incola-
rum partem captivam abduxit.

III. Salmanasarus Assyriis *imperavit* annis xvi. B
Is item tertio regni sui anno, octava olympiade,
decem tribubus in captivitate deportatis, Samariæ
regnum delevit.

IV. Senecherimus Assyriis *imperavit* annis xviii.
Is adversus Hierosolyma expeditionem suscepit,
Judææque urbes obsedit. Ab hoc ad Nabuchodon-
osorum historici Chaldæorum annos numerant
lxxxviii (74). Apud eosdem post Senecherimum
scribitur

V. Asordanes filius ejus annis viii.

VI. Asodes (75) annis xxi.

VII. Frater ejus annis xxi.

VIII. Nabupalsarus annis xi.

IX. Marudachus Baldanes annis x.

X. Nabuchodonosorus deinde annis xliiii, ab C
olympiade secunda supra quadragesimam. Is anno
Eliachimi decimo Judæos in suam potestatem
redegit, partemque eorundem maximam famulatu
addicendam abduxit. Tum etiam Daniele tresque
pueros triennio post: rursus enim venit, ipsumque
Joachimum avexit captivum. Cum jam annum ter-
tium supra vicesimum regnaret *Nabuchodonosorus*,
Hierosolyma capta sunt: quintum autem post men-
sem princeps satellitum Nabuzardanes templo
ignem subjecit. Vicesimo denique *Judaicæ* capti-
vitatibus anno Nabuchodonosorus vita discessit. Cujus
in locum substitutus est filius ejusdem

XI. Baltasar, qui et Ilmarudachus annis ii.
Deinde

XII. Astyages (76) anno i. Is eas litteras in D
pariete exaratas vidit quas Daniel interpretatus est.

XIII. Darius Medus annis iv.

XIV. Darius Arsaviri annis iii.

Exin sublatum est Babyloniorum imperium.

(75) Vide Mosem Chor., *Hist.* 1, 21, et Samuelem,
cap. 7.

(74) Confer Eusebium, 1, 5, 2.

(75) Al. cod., *Asamoges*.

(76) Ita hoc loco, *Astyages*; at inferius, *Asda-*
hages.

(77) Ita Armenii primum hunc Tigranem distin-
guunt a posterioribus stirpis Arsacidarum.

(78) Lib. 1, 15, 7.

5. Nunc age Medorum reges exponamus. Exstin-
cto Sardanapallo primus regnavit

I. Varbaces annis xxviii.

II. Sosarmus annis xix.

III. Mamicar annis xl.

IV. Cardiceus annis xiii.

V. Dejoces annis liv. Hic Ecbatana condidit.

VI. Phraortes annis xxiv.

VII. Cyaxares annis xxxii.

VIII. Asdahages annis xxxviii.

Hunc interfecit Tigranes Haicanus (77) Cyro Fer-
se foedere junctus. Quanquam Eusebius (78) alique
historici dejectum Asdahagem ab uno Cyro aiunt, a
quo Medorum quoque regnum sublatum est: nihilo-
minus Moses (79) eadem Asdahagis a Tigrane patra-
tam refert. Id autem verisimile evadit ob plura
quæ acciderunt, propter somni scilicet visum,
dolosamque Asdahagis simulationem qua sibi Ti-
granis sororem matrimonio copulandam curaverat:
cui mentis quoque suæ consilium arcanum resera-
vit. Re autem intellecta Tigranes, quod somnians
viderat, diurna luce exsecutus est. Id tamen haud
absurde Cyro ipsi tribuitur: cum enim eadem ætate
ambo vixerint, et quidem Tigranes societate com-
militii Cyro devinctus fuerit, ejusdem mandatum
exhaustire visus est.

6. Agesis hoc loco Eydorum quoque regnum
placet collocare. Anno Sosarmi Medorum regis
duodecimo olympias prima peracta est, eodemque
anno primus apud Lydos regnavit

I. Ardysus Alyattæ annis xxxvi.

II. Alyattes annis xiv.

III. Meles annis xii.

IV. Candaules xvii.

Candaules hujus historiam narrat Herodotus (80),
nempe quod is nimio erga suam conjugem studio
elatus, hanc seminarum omnium pulcherrimam exi-
stimaverit, nudatamque vestibibus Gygi clam de-
monstraverit; qua ignominia sapiens uxor ad ira-
cundiam commota occidendum curaverit, sibi que
virum adsciverit Gygem.

V. Gyges annis xxxvi.

VI. Ardys annis xxxviii.

VII. Sadiartes annis xv.

VIII. Alyattes annis xlix.

IX. Croesus annis xv.

Hic anno Cyri quartodecimo dicitur ab eodem
Cyro interfectus. Ita Lydorum regnum finitum est.
Armeniorum tamen historicus Moses Croesum cap-
tum interfectumque ab Artaxerxe Partho (81) ait,

(79) *Hist.*, 1, 28.

(80) Hac super re recolatur Mosis Chorenensis
locus in Eusebio ad annum Abrahami 1301 a nobis
relatus. Et quidem Samuel a Mosis progymnasmate
potius quam ab Herodoto mutuatus hanc notitiam
videtur.

(81) *Partho* scilicet cognomine; erat enim hic
Armenicæ rex.

ejusque rei complures testes invocât, ut in ejus A libro (82) videre est.

7. Ergo hoc pacto, prout narratur, sublati Babyloniorum, Medorum Lydorumque imperiis regnat

I. Cyrus annis xxx. Is primo regni sui anno Judaicæ gentis quinquaginta millia captivorum libertate donavit : qui quidem Hierosolyma reversi altare excitaverunt, templique fundamenta jecerunt : quod tamen finitimarum gentium causa imperfectum manebat usque ad Darium Vestaspis. Tomyris Massagetarum heroina Cyrum interfecit.

II. Cambyses annis ix.

III. Magi duo fratres mensibus viii.

IV. Darius Vestaspis filius annis xxxvi.

Hujus altero anno Zorobabel templum ædificat, quod anno quarto olympiadis quintæ supra sexagesimam absolutum est.

V. Xerxes Darii annis xxi.

VI. Artabanus mensibus vii.

VII. Artaxes Longimanus annis xl. Nonnulli Estherem sub hoc exstitisse aiunt : quod ego tamen, inquit Eusebius (83), non probo, quandoquidem Esdræ libri per eam ætatem scripti nullam ejus rei mentionem faciunt.

VIII. Xerxes mensibus ii.

IX. Sogdianus mensibus vii.

X. Darius Nothus annis xix, ab olympiade octogesima nona.

XI. Artaxes Mnemon annis xl. Sub hoc Esther fuit.

XII. Artaxes, qui et Ochus, annis xxvi.

XIII. Artaxes Ochi annis iv.

XIV. Darius Arsami annis vi.

Iliannos ccxxx occupaverunt (84). Exin Alexander Macedo regnat anno primo olympiadis centesimæ undecimæ, septimoque regni sui anno Babylonem capit, occisoque Dario Persarum imperium delet.

8. Nunc quoniam in Alexandri mentionem incidi, lubet ab origine cunctos Macedonum reges huic scripto consignare. Neque enim Alexander Macedonum rex primus fuit, sed quartus supra vicesimum. jam primus Macedonum rex fuit

I. Caranus annis xxi.

II. Cœnus annis xii

III. Tyrimmas annis xxxviii.

IV. Perdicca annis li.

V. Argelaus annis xxxviii.

VI. Philippus annis xxxviii.

VII. Æræus (85) annis xvi.

VIII. Alcetas annis xxix.

IX. Amyntas annis l.

X. Alexander annis xliv.

XI. Perdicca annis xxviii.

XII. Archelaus annis xxiv.

XIII. Orestes annis iii.

XIV. Archelaus annis iii.

XV. Amyntas anno i.

XVI. Pausanias anno i.

XVII. Amyntas annis vi.

XVIII. Argæus annis ii.

XIX. Amyntas annis xviii.

XX. Alexander anno i.

XXI. Ptolemæus annis iv.

XXII. Perdicca annis iv.

XXIII. Philippus annis xxvi.

XXIV. Alexander Philippi annis xii et mensibus

vi. Hic orbem terrarum compluribus regibus dejectis obtinuit, annosque xxxii uatus Babylone diem supremum obiit. Exinde imperium ejus inter plures divisum est. Ipsis quidem Macedonibus imperat Philippus qui et Aridæus; Alexandriæ vero Ægypti Ptolemæus Lagi : tum annis quinque post imperat Asianis Antigonus ; duodecimo denique post Alexandri obitum anno Syris, Babylonis plagisque superioribus dominatur Seleucus Nicanor.

9. Age vero quandoquidem hosce commemoravimus, singulorum quoque nomina scripto complecti non pigeat.

Alexandro e vivis erepto, Macedonibus proprie imperat

XXV. Philippus, qui et Aridæus, annis vii.

XXVI. Casander annis xix (86).

XXVII. Filii hujus annis iv.

XXVIII. Demetrius annis v (87).

XXIX. Pyrrhus mensibus vii.

XXX. Lysimachus annis v et mensibus vii (88).

XXXI. Ptolemæus Ceraunus anno i et mensibus ix.

XXXII. Meleager mensibus ii.

XXXIII. Antipater diebus xlv.

XXXIV. Sosthenes annis ii.

XXXV. Antigonus Gonatas annis xxxvi.

XXXVI. Demetrius annis x.

XXXVII. Antigonus annis xv.

XXXVIII. Philippus annis xlii.

XXXIX. Perseus annis x.

Interfecto Perseo, Romani Macedonibus libertatem impertiti sunt, eisque sui juris esse concesserunt annis xiv (89).

XL. Falsus Philippus anno i.

Summa annorum dcxlvii.

10. Interest et cætera regna describere. Anno post Alexandri fata quinto imperat Asianis

I. Antigonus annis xviii.

II. Demetrius Poliorcetes annis xvii.

Amborum dominatio conjuncta annos occupat xxxv. Operæ pretium est eos item qui his succes-

(82) *Hist.*, ii, 12.

(83) *Ad annum* 1553.

(84) Hunc quoque numerum ab Eusebio desumit Samuel. Quippe Eusebius apud Cedrenum, p. 495, A, scribit a Cyro ad Alexandrum annos ccxxx. Conferatur autem Eusebiani regum laterculi col.

209, cum nota 3.

(85) Dic *Æropas* vel *Æropas*.

(86) Vetustior codex, *Casamander annis* ix.

(87) *Al. cod.*, xv.

(88) Conferatur Eusebius i, 38, 4.

(89) Dic xix cum Eusebio, col. 254

serunt scriptis tradere, Syrorum videlicet, Babylo- A
nis superiorumque regionum reges. Alexandro jam
ante duodecimum annum extincto, regnat

I. Seleucus Nicanor annis xxxviii.

II. Antiochus Soter annis xix.

III. Antiochus Deus annis xv. Huius undecimo
anno iugo semet Macedonum Parthi eripuerunt, at-
que ex his regnat Arsaces unde Arsacidæ. Prædi-
ctis annis xxxviii, xix et xv addatur

IV. Seleucus Callinicus annis xx.

V. Seleucus Ceraunus annis iii.

VI. Antiochus Magnus annis xxxvi.

VII. Seleucus annis xii. In id tempus res secundi
(90) libri Machabæorum incidunt.

VIII. Antiochus Epiphanes annis xi.

Primus hic Judæos maximis suppliciis ad idolorum
cultum adigebat, quæ cognoscere est e Machabæo-
rum libris.

IX. Antiochus Eupator annis ii.

X. Demetrius Soter annis xii. Huius anno tertio
Judas Machabæus supremus dux Judæis ftebat.

XI. Alexander annis ix et mensibus x.

XII. Demetrius annis iii.

XIII. Antiochus Sidetes annis ix. Arsaces Parthus
hunc Antiochum interfecit.

XIV. Demetrius denuo annis iv.

XV. Antiochus Grypus annis xii.

XVI. Antiochus Cyzicenus annis xviii.

XVII. Philippus annis ii.

Syrorum hactenus deductum imperium olympiade C
centesima septuagesima secunda extinctum est.

II. Tempora quoque Ptolemæorum scribamus.
Post Alexandri obitum regnat, uti dictum est,
Alexandriæ Ægypti

I. Ptolemæus Lagi annis xl.

II. Ptolemæus Philadelphus annis xxxviii. Hic
Hebræorum libros in Græcam linguam converti
mandavit.

III. Ptolemæus Evergetes annis xxvi.

IV. Ptolemæus Philopator annis xvii.

V. Ptolemæus Epiphanes annis xxiv.

VI. Ptolemæus Philometor annis xxxv. Huius
anno vicesimo Judas Machabæus Judæorum copias
ductabat.

VII. Ptolemæus Evergetes annis xxix.

VIII. Ptolemæus Physcon, idemque Soter, annis
xvii.

IX. Ptolemæus Physcon, idemque Alexander,
annis x.

X. Ptolemæus, qui pulsus est, annis viii.

XI. Ptolemæus Dionysus annis xxx.

XII. Cleopatra annis xiii.

Huius anno tertio apud Romanos regnat Caius,
qui et Julius, annis v. Deinde Augustus annis lvi,

(90) Hac super re conferatur Eusebius *ad annum*
1850. Videtur autem Samuel legisse *primum*, non
secundum, apud Eusebium.

(91) Al. cod., cclvii; verum Eusebius, cclii.

A qui decimo quinto imperii sui anno, Cleopatra
occisa, Ægypto potitur. Ptolemæorum temporibus
anni ccxcvi continentur.

12. Nunc quoniam ad hæc splendida regna per-
tigimus, par est reges illarum gentium a principio
perscribere, quos prætermisimus. Quippe Eusebius
Ptolemæis in suo tractatu defunctus, ad res Græ-
cas dicendas progreditur, nempe qua ratione Græci
antiquitates suas scribant, tum et nomina singulo-
rum percenset. Nos igitur Ægyptios primum, deinde
alios, postremo Romanos, qui omnia complexi sunt,
persequemur.

I dynastia Ægyptiorum ea dicitur a Manethone
qua imperavit Menes Thynites ejusque septem po-
steri annis cclviii (91).

B II dynastia novem regum annis cclxxxvii.

III dynastia Memphitarum octo regum annis
clxxxviii.

IV dynastia Memphitarum quindecim regum an-
nis cccclxviii.

V dynastia Elephantinorum regum triginta et
unius annis c.

VI dynastia. Femina quædam Nitocris, omnium
sui temporis virorum fortissima et mulierum for-
mosissima. Regnatum est annis cciv.

VII dynastia Memphitarum quinque regum annis
lxxv.

VIII dynastia Memphitarum quinque regum an-
nis c.

IX dynastia Heracleopolitanorum quatuor regum
annis c.

X dynastia rursus indidem novemdecim regum
annis clxxxvii.

XI dynastia Diospolitanorum sexdecim regum
annis lxx (92).

XII dynastia Diospolitanorum septem regum
annis ccxlviii (93).

Duodecim hæ dynastiæ pertingunt ad annum
clxxiv post diluvium.

XIII dynastia rursus regum sexaginta indidem
annis ccccliv.

XIV dynastia Xoitarum sex supra septuaginta
regum annis clxxxiv.

XV dynastia Diospolitanorum regum annis ccl.

D XVI dynastia Thebanorum quinque regum an-
nis cxc.

Sexdecim hæ dynastiæ producuntur usque ad
primum Abrahami annum.

XVII dynastia Pastorum annis ciii.

Josephum ejusque fratres congruenter pastores
appellabis.

XVIII dynastia Diospolitanorum quatuordecim
regum annis cccxlvi. Horum undecimus est Chen-
cheres (94) rex, cujus decimo anno Moses populum
abduxit. Ille autem ibidem permansit (95).

(92) Eusebius hunc numerum separat.

(93) Eusebius, cclxv.

(94) Eusebius, Achencheres.

(95) An in Ægypto? An mari Rubro retentus est?

XIX dynastia Diospolitanorum quinque regum A
annis CLXXXIV.

Hoc anno (96), qui est post Abrahamum natum
DCCCXXV, Ilium captum est.

XX dynastia Diospolitanorum duodecim regum
annis CLXXVII.

XXI dynastia Tanitarum quinque regum annis
CXX.

XXII dynastia Bubastitarum trium regum an-
nis XXIX.

XXIII dynastia Tanitarum trium regum annis
XLIV.

XXIV dynastia Bocchoris Saitæ annis XLIII.
Sub hoc agnus locutus est. Idem *Bocchoris* vivus a
Sabaco combustus est, qui et in regnum successit.

XXV dynastia Æthiopum trium regum annis B
XLIV.

XXVI dynastia Saitarum novem regum annis
CLXVII.

XXVII dynastia Persarum octo regum annis CXX
et mensibus quatuor.

XXVIII dynastia Amritæ Saitæ annis VI.

XXIX dynastia Mendesium quatuor regum
annis XXXI.

XXX dynastia Sebennyitarum trium regum an-
nis XX.

XXXI dynastia Persarum trium regum annis
XVI, quorum postremus Darius, is quem Alexan-
der interfecit. A primo sextæ decimæ dynastiæ an-
no ad septimum annum Alexandri, qui Darium
occidit, Ægyptum occupavit Alexandriamque con-
didit, anni elapsi sunt MDCCLXXXVII.

13. Age jam de regibus Sicyoniorum scribere
aggredior, quorum primus anno Beli quinto deci-
mo rex fuit

I. Ægialeus annis LII.

II. Europis annis XLV.

Anno Europis vicesimo secundo nascitur Abra-
hamus.

III. Melchin (97) annis XX.

IV. Apis annis XXV.

V. Thelxion annis LII

VI. Ægydrus annis XXXIV.

VII. Thurimachus annis XLV.

Anno Thurimachi sexto imperat primus Argivis D
Inachus.

VIII. Leucippus annis LIII.

IX. Messapus annis XLVII.

X. Erastus annis XLVI.

XI. Plemnæus annis XLIX.

XII. Orthopolis annis LXIII.

XIII. Marathius annis X.

XIV. Marathus annis XX.

XV. Chereus (98) annis LV.

XVI. Corax annis XXX.

XVII. Epopeus annis XXXV.

(96) Nempe ultimo hujus dynastiæ.

(97) Eusebius, *Telchin*.

(98) Cod., *Bersens*.

XVIII. Laomedon annis XB.

XIX. Sicyon annis XLIV.

Ex hoc Sicyone appellati sunt Sicyonii, qui an-
tea Ægialei audiebant.

XX. Polybus annis XB.

XXI. Inachus annis XLII.

XXII. Phæstus annis VIII.

XXIII. Adrastus annis IV.

XXIV. Polyphides (99) annis XXXI

XXV. Pelasgus annis XX.

XXVI. Zeuxippus annis XXXI.

Hi annos DCCCCLVIII occupaverunt. Deinde haud
jam reges sed Carnii sacerdotes annis XXXIII.

14. Anno Thurimachi sexto initium factum est
Argivorum regum, quorum primus fuit

I. Inachus annis X, ex quo Inachiz nomen ea
provincia sortita est.

II. Phoroneus annis LX.

III. Apis annis XXXV.

IV. Argus annis LXX, ex quo regionis appella-
tio mutata est dictaque Argia.

V. Criasus annis LIV.

VI. Phorbas annis XXXV.

VII. Triopas annis XLV.

VIII. Crotopus annis XXI.

IX. Sthenelus annis XI.

X. Danaus annis L.

XI. Lynceus annis XL.

XII. Abas annis XXXIII.

Dardanis imperavit Tros, ex quo Trojanis no-
men inditum est.

XIII. Proetus annis XV.

XIV. Acrisius annis XXXI.

Argivorum reges desiverunt postquam annis
DCCCLIV permanserant.

15. Anno servitutis in Ægypto centesimo, Phor-
bantisque Argivorum regis tricesimo secundo re-
gnat Athenis primus

I. Cecrops Diphyes annis L.

II. Cranaus (1) annis IX.

III. Amphictyon annis X.

IV. Erechthionius annis L.

V. Pandion annis XL.

VI. Erechtheus annis L.

VII. Cecrops alter annis XL.

VIII. Pandion annis XXV.

IX. Ægeus annis XLVIII.

X. Theseus annis XXX.

XI. Mines (2) annis XXIII.

Ilium captum est.

XII. Demophon annis XXXIII.

XIII. Oxyntes annis XII.

XIV. Aphidas anno I.

XV. Thymoetes annis VIII.

XVI. Melanthus annis XXXVII.

XVII. Codrus annis XXI.

(99) Cod., *Polyphiles*.

(1) Codd., *Cranus*.

(2) Ita codd., pro *Mencstheus*.

Principes quod vita maneret

XVIII. Melon (3) annis xx.

XIX. Acastus annis xxxvi.

XX. Archippus annis xix.

XXI. Thersippus annis xli.

XXII. Phorbas annis xxxi.

XXIII. Megacles annis xxx.

XXIV. Diognetus annis xxviii.

XXV. Pheracles annis xix.

XXVI. Ariphron annis xx.

XXVII. Thespiesus annis xxvii.

XXVIII. Agamestor (4) annis xx.

XXIX. Æschylus annis xxiii.

Primo Æschyli anno regnat apud Lydos Ardy-
sus; tertio autem hujus anno prima olympias
acta est. Porro hanc olympiadem instituit Iphitus
Praxionidæ Hæmonis (5). Ex hoc jam tempore
Græcorum chronologia firmitatem præ se ferre vide-
tur cum antea pro suo quisque libito rem desiniret.

XXX. Alcmaeon annis ii.

XXXI. Charops annis x.

XXXII. Æsimides annis x.

XXXIII. Clidicus annis x.

XXXIV. Hippomenes annis x.

XXXV. Leocrates annis x.

XXXVI. Apsander annis x.

XXXVII. Eryxias annis x.

Athenarum reges post annos MCCCLXXIII finem
habuerunt.

16. Postulat instituti nostri ratio, ut hisce Lacedæ-
moniorum quoque reges adjungamus, quorum
primus anno Samuelis et Saulis sexta decimo
regnat

I. Eurystheus annis XLII.

II. Agis anno i.

III. Echestratus annis xxxv.

IV. Labotas annis xxxvii.

V. Doristhus annis xxix.

VI. Agesilaus annis XLIV.

VII. Archelaus annis LX.

VIII. Telecles annis XL.

IX. Alcmanes annis xxxvii.

His post annos CCCXXV (6) finis est impositus.

17. Anno istorum altero, qui erat decimus se-
ptimus Samuelis et Saulis, regnat apud Corinthios D

I. Alethes annis xxxv.

II. Ixion annis xxxvii.

III. Agelaus annis xxxvii.

IV. Primnis annis xxxv.

V. Bacchis annis xxxv.

VI. Agelas annis xxx.

VII. Eudemeus annis xxv.

(3) Eusebius, *Medon*.

(4) Codd., *Agemestor*.

(5) Hoc nomen corruptum est apud Samuelem
ut apud Eusebium ad annum Abrahami MCCXL.

(6) Al. cod., CCCXXVII.

(7) Mirari licet atque osculari religiosum Armenii
hominis sensum, qui præ cæteris priscis populis
Romanos suspicit, quia hi Christi luce digni habiti

A VIII. Aristomedes annis xxxv.

IX. Agemon annis xvi.

X. Alexander annis xxv.

XI. Telestes annis xii.

XII. Automenes anni ii.

Hi regnaverunt annis CCCXXIV; eodemque anno,
quo Lacedæmonii, desiverunt prima olympiade.

18. Populorum omnium regumque ethnicorum
extremam placuit nobis Romanorum chronologiam
conficere. Nemo quippe cæterorum voti nostri com-
pos factus est, Cæstri videlicet lucis cælo manan-
tis, solis inquam justitiæ. Verum hi, ad quos
scribendos nunc aggredior, quanquam noctu viæ se-
commiserunt, atque initio, uti cæteri, in tenebris
versati sunt; nihilominus ex his plures digni ha-
biti sunt qui splendore lucis collustrarentur, prout
suo loco cognoscas (7)

Jam vero tertio post Ilium captum anno, biennio
ante Sampsonem, Teutami autem vicesimo nono
anno apud Latinos regnat

I. Æneas annis iii.

II. Ascanius annis xxxviii.

III. Silvius Æneæ annis xxix.

IV. Latinus Silvius annis xxxi. A Latino gena
Latini appellati per annos CCCCLX.

V. Æneas Silvius annis L.

VI. Alba Silvius annis xxxix.

VII. Epitus Silvius annis xxvi.

VIII. Capys Silvius annis xxviii.

IX. Anchises (8) Silvius annis xiii.

X. Tiberius Silvius annis viii.

XI. Agrippa Silvius annis xli.

XII. Aremlus Silvius annis xix.

XIII. Aventius Silvius annis xxxvii.

XIV. Procas Silvius annis xxi.

XV. Amulius Silvius annis xliii. In hujus an-
num decimum nonum prima olympias incurrit.

I. Romulus annis xxxviii. Hic anno suo decimo
nono, qui fuit olympiadis undecimæ quartus,
templa et mœnia Romæ fundavit. Hinc anni urbis
conditæ putari incipiunt (9), qui anno primo Phi-
lippi mille numerantur. Hinc etiam Latini Romano-
rum nomen habuerunt. Congeruntur autem ex
Ænea ad Romulum anni ccccxvi.

II. Numa Pompilius annis xli. Hic menses duos
anno addidit Janum et Februum (10), nempe Janua-
rium atque Februarium, cum decem antea diceren-
tur.

III. Tullus Hostilius (11) annis xxxii.

IV. Ancus Marcius annis xliii.

V. Tarquinius Priscus annis xxxvii (12). Hic
isti finem faciunt.

sunt, dum rerum adhuc potirentur.

(8) Eusebius, *Carpentus*.

(9) Aliter in codice Eusebiano.

(10) In codd., *Junum et Phegum*.

(11) Codd. Samuelis, *Idilius*. At Eusebius, *Otilius*.

(12) Duo reges desiderantur *Servius Tullius*, et
Tarquinius Superbus.

Post reges præfuerunt Romæ consules a Bruto exorsi; deinde tribuni, mox dictatores (nempe eloquentes); rursus consules, qui a Tarquinio ad Caium Iulium exstiterunt annis cccclx.

Post hos anno altero centesimæ octogesimæ quartæ olympiadis summam potestatem apud Romanos exercuit Caius Julius annis quinque, mensibus septem minus. Exin Cæsarum appellatio obtinuit. Jam huc usque anni duo Cleopatæ numerantur; reliquos viginti eadem sub Romanis exigebat.

Augustus annis lvi, mensibus vi. Ab hujus primo anno Antiocheni suos annos numerant. Hujus item anno decimo Judæorum præsules amoti sunt, regnavitque Herodes alienigena. Ecce autem Augusti altero et quadragesimo, Herodis altero et tricesimo anno, carens tempore FILIUS DEI sancta ex Virgine nascitur in tempore (13).

CAPUT VII.

Jabethi prosapia Armeniaca.

Priores duas genealogias, Semi videlicet atque Chami, breviter recensuimus, easdemque, quantum licuit, per successiones et tempora ad eum annum usque deduximus, quo manifestatus est Dominus qui humanam sponte naturam adscivit. Age nunc, quod superior oratio nostra promisit, ad Jabethi quoque progeniem describendam accedamus: cujus successivæ procreationes ad Parthos usque defluunt, quo fit ut eum denique, qui fecit utraque unum, Dominum, inquam, nostrum contingamus. Cum igitur prædicti sermonis nostri cursus ad Thorgomum devenerit, sequitur ut ab eo loco narrationem cursus exordiamur.

1. A Thorgomo ait (*Moses Chorenensis*, 1, 9) procreatum Haicum. Jam hic Haicus ex eorum erat gigantum numero qui arrogantia tumidi impium consilium construendæ turris pepererunt; quique post ejus immanis ædificii ruinam cum jam inter se propter linguarum divisionem non intelligerent, superbia elati mutuum dominatum affectabant. Is, inquam, Haicus Belo obsistere ausus est, cujus studium eo spectabat ut, cunctis sibi subjectis, generalem tyrannidem exerceret. Ne Belo igitur obtemperaret Haicus, cum filio, quem Babylone susceperat, Armenaco, petit Araratiam, trecentis viris aliisque advenis, qui se illi adjunxerant, corroboratus. Ibi vero ad montis radices domicilium excitat, idque mox Armenaci filio Cadmo attribuens, longius ipse progressus est ad regionem quamdam inter solis occasum et septentrionem

A sitam, quam et Harchiam nuncupavit. Interim Belus in reliquos omnes dominatum adeptus, Haicum quoque Babylonem accersit: cumque Haicus mandata non faceret, egreditur adversus eum Belus immani arrogantia elatus. Sed enim telo ictus ab Haico vita spoliatur: qui quidem haud paucis post annis vita producta, ditionis hæredem moriens reliquit Armenacum.

2. Armenacus (14) Haici filius, post obitum patris, fratres duos Chorum et Manavazum in Harchensi provincia reliquit, itemque Bazum Manavazi (15) filium. Porro a Manavazo Bazoque dictæ feruntur satrapie Manavazia et Beznunia, itemque ea quæ Ordunia appellatur: a Choro autem gentes Chorchorunæ. Ipse vero Armenacus ultra transgressus, in planitie consedit jugis circumdata, quorum elatiori nomen fecit Aragazo: tum Armæiso post aliquot vitæ annos genito, diu exin superstes demum naturæ satisfecit.

3. Armæisus (16) Armenaci filius stationem sibi in colle ad amnis ripam ædificat. Atque stationem quidem suo de nomine Armaviram appellat, amnem autem ex Erasto nepote suo Eraschem vocitat (17). Mox Sarazum filium, prole divitem atque voracem (18), boream versus in campestrum locum emittit satis uberem et fructuosum. Hujus de nomine regio illa Siracia nuncupata est. Jam Armæisus Amasiam procreavit, diuque adhuc vita usus supremum diem obiit.

4. Amasias Armæisi filius, vitam agitans Armaviræ, Gelamium genuit et Pharochem atque Zolacium. Idem oppida duo in radicibus montis fundavit, totidemque filiis suis incolenda concessit, Pharocho scilicet forti et Zolacio formoso, quæ quidem horum nomina retinent Parachotum et Zolacertani. Montem denique de suo nomine dixit Masisium (19). Is cum annis præterea non paucis vitam sustentasset, Armaviræ decessit.

5. Gelamius Amasiæ filius Harmam procreavit. Idem oppidum in ora lacus condidit, montemque proximum Gelum dixit, urbem Gelacuniam, lacum denique mare Gelacunium (20). Gelamio filius alter fuit Sisacus, cui fines ditionis constituit ab eo lacu orientem versus, qua fluit amnis Erasches ingenti agmine et strepitu in eos campos delapsus qui dicuntur Chalavazi. Ei regioni nomen est Siunia: sed commodius Persæ dicunt Sisicaniam. Urbem etiam condidit Gelamiam de suo nomine dictam, quæ postea de Garnico nepote ejus Garnia audit. Hinc ortus est consecutis temporibus sub Artaxerxe Varazus ille venationum præfectus Varaznu-

(13) Samue., ut cuique legenti constat, priorem Eusebii librum huc usque in compendium redegit. Porro cum idem Romanorum imperatores ultra primum vel alterum Cæsarem non describat, haud scimus an hinc merito conjectandum sit, Sanuele mutilo Eusebii codice usum esse.

(14) Codices aliqui scriptores etiam, *Aramenacus*.

(15) Manavazus Haici filius, Armenaci frater.

(16) Aliter etiam, *Aramaisus*.

(17) Nempe *Araxem*.

(18) Conferatur hac super re adagium apud Chorenensem, *Hist.* 1, 11.

(19) Hunc immanis altitudinis montem divina Biblia aliæque gentes dicunt *Ararat*.

(20) Hoc mare (seu lacum) posteri dixerunt etiam *Sevanium* ab insula Sevania, ubi arx capiti perdifficilis

niz familiæ fons. Harmæ filio Gelamius in mandatis dedit, ut Armaviræ habitaret, multisque post annis exstinctus est. Harma Gelamio genitus, suscepto filio Aramo, post annos aliquot obiit.

6. Aramus Harmæ filius per sævi martis certamina re sæpe præclare gesta ditionem suam quaqua versus protulit. Ab hujus nomine consensu gentium omnium regio nostra appellata est: nam Græci quidem Armenios, Syri vero et Persæ Armenich nos dicunt. Ille Nycharum Madem bello captum de turris muro suspendit. Eundem Ninus secundum a se dixit eique diadema margaritis insigne gestare concessit, tametsi specie tenus. Idem Barsamum vita spoliavit: tum et titanum Pæapum Chalidem e mediterraneis submovit, atque in insulam quamdam Asiani maris adegit. Idem in ea mediterranea regione Mesacum stirpe sua ortum collocavit, qui Mazacam condidit, Cæsaream postea vocatam. Mandavit præterea terræ ejus incolis, ut Haicanam linguam addicerent: quamobrem ea piaga dicitur a Græcis *ἡ πρώτη Ἀρμενία*, scilicet Armenia prima. Hinc ad fines usque proprios intermedia loca incolis frequentavit, quæ secundæ, tertiæ imo et quartæ Armeniæ appellationes nacta sunt. Hæc ad verbum Moses (21). Verum alii historici docent, a Cæsarea Cappadociæ ad Ponticam plagam, dici primam Armeniam; a Ponto ad Melitenem, secundam Armeniam; hinc ad Zophiæ fines, tertiam Armeniam; exinde ad urbem Martyrum appellatam (22) in Alzniæ provinciæ occasu, quartam Armeniam; suam denique magnitudine insigni provinciam, Armeniæ majoris nomine distinctam voluit (23). Sed enim hasce divisiones Mauricius (24) perturbavit, quod ubi res feret narrabo. Aramus, Aræo genito, longævam vitam denique clausit.

7. Aræus pulcher Arami filius eundem honorem, quo pater affectus fuerat, a Nino retulit. Nino autem exstincto, proterva illa Samiramis Aræum cupiditati suæ minime obsequentem bello persecuta est, ut in suam potestatem redigeret, qui interim in conflictu bellico periit. Exinde impudens eadem Samiramis munitum illud oppidum condidit, cui ad hanc usque diem manet appellatio Van (25): in Cardosium autem, Aræi filium captum, Aræi nomen transtulit. Illa mox a Zoroastre mago, Mediæ principe, bello appetita est: ab eo scilicet Zoroastre, cui quotannis in Armeniam ventitans Assyriam regendam permittebat. Id bellum Aræo quoque Aræi filio fatale fuit: quin et impura Samiramis dum fugam in Armeniam molitur, Zamæi filii sui manu, qui est Ninuas, interfecta est.

8. Aræi Aræo geniti filius Anusavanus fuit. Hic Anusavanus, qui Sausii nomen sibi vindicavit, fortitudinem et prudentiam re dictisque mirabiliter præ se tulit: apud Zamæum autem miro ludibrio habitus, nihilominus amicorum præsidii partem aliquantam regionis nostræ impetravit: mox et universam. Post hunc haud pro generis jure, sed prout quisque tyrannus potentiæ viribus præpollebat, regioni nostræ universæ dominati sunt, quorum nomina hæc: Paretus, Arbocus, Zavanus, Pharnaces, Surius. Hujus ætate Jesus Navi vir cælebs, sanctus et fortis cum Chananæos debellasset, ex his aliquot Agram profugerunt, navibusque conscensis Tharsim tenere, quæ res constat ex titulo columnis in Africa inscripto hisce verbis: (Josuam latronem fugientes nos principes Chananæorum sedes huc transtulimus (26).) Ex iis unus Chnidas multo honestissimus inter nostrates Armeniam tenuit. Profecto re sedulo considerata gentem Genthuniam ab eo propagatam cognovimus: et quidem origo Chananæa moribus gentis ipsius coarguitur.

9. Post Surium Havanacius, Vastacus, Haicacius. In ætatem Belochi (27) Haicacius traditur incidisse, fatoque perfunctus in quodam tumultu temere ab se concitato. *Secuti sunt* Ambacus, Arnacus, Savarsus, Noræus, Varamus, Garus, Goracus, Rhantus, Enzacus, Gelacus, Hauræus, Zarmæus. Hic postremus dum Priamo auxiliatur a Tautano (28) missus cum Æthiopum exercitu a fortibus Græcis interemptus est. Deinde Perzius, Davidi Israelis regi contemporalis. Tum Arbunius, Bazucus, Hoius, Jusacus, Cæpacius, Schæordius, Parærus. Hic Parærus Schæordii filius, Haici stirpe ortus, vires cum Varbace Medo ad Sardanapalum regno spoliandum contulit: quamobrem diademate a Varbace donatus, primus ex Haicanis coronatus est.

10. Rhaciæus Paræri filius nomen Rhaciæi adeptus est ab oculorum flagrantia vultusque splendore (29). Hujus ætate cum Nabuchodonosorus Hierosolymorum cives in captivitatem abduxisset, ipse quidem optimatem quemdam e captivis Judæis nomine Schambatum a Nabuchodonosoro impetravit, quem perhonorifice apud se habuit: atque ex eo gens Bagratunia manavit. Quare et Sembati nomen est a Schambato. Post Rhaciæum diadema Pharnavas adeptus est: tum Pazzæus, Cornacus, Phavus, Haicacus, Ervandus, Tigranes.

11. Hic Tigranes omnium qui sibi præcesserant potentissimus fuit: cujus præstantis dignitatis laudes ex historia magni Mosis cognoscere licet. Is

satrapa degit.

(26) Rem, præter Chorenensem *Hist.*, I, 18, narrat Procopius *Bell. Vand.* lib. II, 10, illustratque Bôchartus *Geog. sacr.* I, 24.

(27) Regis Assyriorum.

(28) Confer Eusebium I, 15, 4, 5.

(29) Aliorum quoque nominum liceret etymologias plerasque venari.

(21) *Hist.*, I, 11-13.

(22) Hæc urbs antiquo nomine *Nepherocerta*, hodierno *Mupharghin*, sub juniore Theodosio dici vulgo cœpit *Urbs Martyrum*.

(23) Aramus.

(24) Nihil hac super re posteriore in parte Summarii scribit Samuel ad imperantis Mauricii tempora.

(25) Nunc etiam ista in urbe magnus Turcarum

nonus erat a Paræro primo rege, ad quem Senecherimi filii Adramelechus et Sanasarus cum parentem interfecissent (30) profugerunt. Parærus autem Sanasarum in partibus Assyriam spectantibus collocavit, cujus sobolis incrementa Simum montem repleverunt, ex iisque nonnulli prudentia et fidelitate conspicui præfecturas consecuti sunt. Jam ab Adramolano orti sunt Arzerunii et Genunii. A Paschamo autem Haicacii (31) nepote originem duxit Angeldunus. Jamvero Tigranēs Asdahage, qui explicatur draco (32), interfecto, Anusam illius olim uxorem cum ejusdem omni progenie partim post partim ad imum Masisium montem collocavit, nempe in Tambato usque ad Goltliam: unde Vernonzunii Astaizæque manarunt.

12. Tigrani liberi nati sunt Babius, Tiranus, Vahagus a quo Vahagenii, Aravanus a quo sunt Araveniani. Ab Aravano Nerses, a Nerse Zarehian a quo gens Zarehavanian. A Zarehio Armoges; ab Armoge Bagamus; a Bagamo Vanus, a Vano Vahes. Is cum Alexandro Macedone conflictatus interijt. Hic finem dominatio Haicanæ stirpis nacta est. Hinc autem ad Valarsacem in Armenia regnantem nihil satis certum proferre licet, tumultibus omnia tenentibus populoque in mutuas cædes ruente: quæ res facilem Partho Arsaci in Armeniam aditum præbuit, qui quidem regem Armeniæ Valarsacem fratrem præfecit. Porro a Belo Haici manu interfecto usque ad Valarsacem anni MDCCL, vel MDCCLXII, congeruntur.

13. Postquam Haicanæ stirpis imperium ab Alexandro deletum est, postque ipsius Alexandri anno regni duodecimo obitum, imperio ejus in quatuor *duces*, ut jam diximus, diviso; ex his unus Seleucus Babylonem post Alexandrum tenuit, ac præter alias gentes, Parthos quoque ingenti bello perdomuit, qua ex re cognomentum Nicanoris retulit. Is annis xxxi regnavit. Deinde Antiochus Soter ejus filius annis xix. Tum Antiochus Deus annis xv. Hujus undecimo anno Macedonum obedientiam Parthi abjiciunt, apud quos primus regnat Fortis ille Arsaces, Abrahami genere ortus de gente Ceturæ, in urbe cui nomen Bahlæ annis xxxi. Deinde ejusdem filius Artaxes annis xlvi; post quem Magnus Arsaces annis liv.

14. Magnus hic Arsaces Valarsacem fratrem Armeniæ nostræ regem imposuit anno Ptolemæi Evergetæ vicesimo septimo, olympiadis autem sexagesimæ septimæ supra centesimam anno quarto, permissis ei regionibus nostris quæ septentrionem et occasum spectant. Is autem cum vir fortis simul et

prudentes esset, multa ac perutilia instituta adornavit, præfecturas ac principatus detulit, familiis, gentibus, urbibus, castellis, pagis, militibus ac prætoribus recte constituendis operam impendit, quæ res breviter percensendæ sunt.

15. Initium enim a capite suo faciens Bagaratum Judæum coronantem atque equitem creat, hoc nimirum honore concessio ut diademæ capiti regis imponat. Præterea, qui sibi chirothecas induant Chananæos quosdam legit, eamque gentem appellat Gentunios, haud scio an a Chnida. Corporis sui custodem de Chori Haicani stirpe Malchazum facit: sed pristinum gentis nomen retinuit Malchazuniorum. Venationum præfectum esse jubet Datum Carnico Gelamii filio genitum: cujus filius B Varazus; ejusdemque de nomine gens Varazunia appellata. Tum et Gabato annonæ suæ curam demandat, et Abelo rerum administrationem, traditis etiam oppidis. Illorum nomina gentes Gabelia atque Abelia retinent. *Statuit* et Arzrunios seu Arziunios (33); tum et Ghinunios seu Ghiniunos (34). Atque hi quidem de genere Senecherimi erant. *Fecit* et Spandunios (35), qui sibi macellum commendatum haberent: item Havenunios (36), qui accipitres gestarent et caperent: rursus Ziunacanos (37), qui nivem æstate asservarent. Exin regiæ custodes legit sibi de priscorum regum progenie, qui diserte Ostani (38) nuncupati sunt, quos adhuc Iberos Sephezulios vocitant. Denique secundos post regem *fecit* eos qui erant de genere Asdahagis Medi, quibus Murenses nomen est.

16. Age vero orientem versus præfecturas duas constituit Sisacianam, in eaque Cadmi familiam; inter solis autem ortum et boream Aranum posuit præfectum de stirpe Sisaci. Ea vero regio propter suaves incolarum mores Aluana (39) dicta est. Hujus a stirpe manat gens Uteorum: tum Gardmanensium et Zaudensium (40) et Gargarensium principatus. Gusaris tamen Saræi stirpe ortus possidendas accepit Cangariam atque Zavachiam, principatum item Tasirorum atque Asozium. Jam e regione Caucasi validum populum, de genere Mithridatis Darii satrapæ collocavit, eamque appellavit Gugarensium præfecturam. Exin in ampla valle D Basenensi principatum dedit stirpi Haicacii Orduniensem appellatum. Tum de Paschami genere Torchum quemdam, qui propter aspectus torvitatem Anghelius (41) dicebatur, præfectum occidentalem creavit, provinciæque nomen Angheltunia est.

17. Porro in Armenia quarta maximam præfecturam Zophiensem fundavit, tum et alias præfe-

(30) Lege Eusebium i, 5, 1.

(31) Mendose in editione Mosis Chor. *Haici*: nam et codices Mosis et Samuel habent *Haicacii*.

(32) Lege Eusebium i, 5, 3, not.

(33) Nempe *aquilam gestantes*.

(34) Nempe *vini curam gerentes*.

(35) Nempe *cædi præpositos*.

(36) Nempe *aucupes*.

(37) Nempe *nivarios*.

(38) Persica hac voce significantur *regii*.

(39) Vocabulum *ALV* fatentur se ignorare Wistoni Mosis Chor. interpretes, cum satis tamen usitatum sit. Videtur autem nobis derivari ab *AL* quod *salem* sonat.

(40) Hic codices videbantur mendosi. Nos tamen hanc interim interpretationem extundimus.

(41) Nempe *deformis*.

cturas Apahuniam, Manavaziam et Beznuniam. Selacho autem viro audaci et fortissimo (qui utrum de stirpe Haici fuerit an antiquiore de gente oriundus non est satis exploratum) paucos homines concessit, eumque jussit montem illum tueri hircosque venando lacessere: eumque populum dixit Selacunios. Id officii Miandaco quoque mandavit, a quo derivantur Mandacunii. Cumque e Vahagenii posteris sacerdotes fecisset, gentem eam Vahuniorum nomine distinxit. Sic et Arravenios atque Arehavenios. Tum et Sarasanum in Sanasari familia natum, magnum ejus regionis praesidem fecit quæ inter occasum meridiemque jacet, eique provinciam Arzensem et Taurum, nempe Simum, montem, omnemque Coesysriam permisit. Eadem in provincia cum Mocensem quemdam nactus esset, praefecturam *aliam* instituit, iisdemque in locis Cordyæos, Anzevenses atque Aceenses collocavit. Verumtamen, quod attinet ad Rhestunios et Golithnenses, quæ sunt Sisacenorum coloniae, utrum eæ provinciae a virorum nominibus vocatae sint, an e provinciarum appellationibus ipsæ praefecturae nomina sortitæ sint, ignoro.

18. Profecto hujus regis cunctas optime instructas constitutiones haud vacat perscribere, neque item aliorum qui vel præcesserunt vel consecuti sunt, quorum res gestæ abunde litteris commendatae fuerunt. In præsentem autem praefectarum tantummodo descriptionem persecuti sumus, quas si quis cognoscere cuperet, eas in promptu cum multis aliis haberet regiis sanctionibus. Ad extremum Varsaces cum annis duobus ac viginti regnasset, Nisibi (42) vita excessit.

19. Secutus est Arsaces filius annis xiii.

Artaxes Arsacis filius annis xv. Hic viribus cunctis præcellens, haud passus est secundum se esse a rege Persarum; quin adeo Persarum regem secundo dignitatis gradu locavit, cumque exercitu innumero in occidentem progressus complures gentes devicit, donec a suis interemptus est.

Tigranes filius ejus annis xxxiii, qui haud patris fortitudinis degener rebus gestis inclinauit; quanquam rursus in secundo dignitatis loco post Persas consedit. Ejus ætate cognoscebatur Vaico quidam latro, a quo mons Vaicuniorum nomen traxit.

Artavazdes Tigranis filius annis ii.

Arciamus, idemque Arsamus, Tigranis frater annis xx, sub quo pars Armeniorum vectigalia Romanis pendere coepit.

Abgarus Arsamii filius annis xxxviii. Hujus regnantis anno secundo Armenii omnes Romanorum

stipendiarii facti sunt. Quippe, ut ait evangelista, manavit edictum a Cæsare Augusto, ut orbis universus describeretur: cujus rei causa in Armeniam quoque ventum est. Eo scilicet anno Dominus noster Deusque Jesus Christus e Virgine natus est. Porro hic erat a Valarsace annus decimus septimus supra centesimum; Augusti imperantis secundus et quadragesimus; Herodis alienigenæ Hierosolymorum regis secundus supra tricesimus; Arsacidarum denique, qui et Pahlavii vocantur, sive Persarum regis Arsaviri erat vicesimus primus, cujus quidem vicesimo regnare coeperat apud Armenios Abgarus.

20. Jam a primo Arsace hi reges habentur Persarum

I. Arsaces Fortis annis xxxi.

II. Artaxes annis xlvi.

III. Arsaces Magnus Varsacis frater an. liv.

IV. Arsacanus annis xxxi.

V. Arsanacus annis xxx.

VI. Arses annis xx.

VII. Arsavirus annis xlvi.

In hujus vicesimum *primum* annum natalia Christi inciderunt, qui fuit olympiadis nonagesimæ quartæ supra centesimam annus quartus.

21. Igitur prout ante promissum orationis nostræ metam attingimus, qui videlicet ad Verbi Dei cum carne copulati manifestationem devenimus, capto initio a primo condito homine, quæ est annorum mmmmcclxxxviii congeries, secundum Interpretes Septuaginta, quam summam singillatim ita perscribemus. Ab Adamo ad diluvium confluuntur anni mcccclii. A diluvio ad turrim anni dxxv. Hinc ad Abrahamum anni ccccxvii. A diluvio ad Abrahami natalia anni dccccclii. Ab Abrahamo ad Mosem egressumque ex Ægypto anni dv. Ab egressu usque ad Solomonem primumque templi ædificium anni ccccclxxx. A primo templi ædificio ad secundum anni dxi. Exin ad Christi natalia anni dxviii: quorum summa in annos mmmmcclxxxviii consurgit. Rursus a Christi natalibus ad divum Gregorium anni sunt cccxii (43); hinc autem ad æram Armeniorum anni ccxli.

22. Atque ego quidem, o sanctitate prædite domine mi Gregori, vehementi vestra flagitatione compulsus exiguum ingenium meum rudemque manum huic construendo operi admovi; conatusque sum brevi hujus corporeæ vitæ intervallo pulcherrimam divi Eusebii chronographiam evolvere, quam, ut ita dicam, exscripsi. Revera ut exorientis solis radii tenebrosis locis lucem aspergunt,

(42) Nisibin (quam Armenii *Mezbin* dicunt) condidit Valarsaces, ut regni sedes esset, qui nimirum honor in ea urbe mansit annis circiter cxx. Consecutis deinde temporibus Nisibis terræ motu vastata est, ita ut Abgarus regiam suam transtulerit Edessam. Verum hujus successor Sanatruces Nisibin instauratam regni rursus metropolim fecit.

(43) Atqui in parte Summarii altera primus an-

nus divi Gregorii incidit in Christi annum cccvii. Nihilominus cum æra Armeniorum incipiat ab anno dliii, hic autem a divo Gregorio ad eam æram numerentur anni ccxli, rursus patere videtur divum Gregorium exordiri ab anno Christi cccxii. De mendo igitur amanuensium suspicari licet.

OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARM.
		Tibe- rius	Hero- des	Artaxes	Abga- rus

Johannes Zachariæ filius locis desertis circa fluvium Jordanem prædicabat, cunctisque palam nuntiabat adesse inter eos UNCTUM DEI. Quin ipse Jesus unctus Dei tunc vivificæ et evangelicæ doctrinæ suæ faciebat initium, rebusque gestis ac verbis divinæ potestatis virtutem spectantium oculis exhibebat.

Colliguntur autem usque ad hunc quintum decimum Tiberii Cæsaris annum, a templo quidem denso excitato anni DCLVIII (49) ; a Solomone primoque templi ædificio anni MLXIV ; a Mose egressuque ex Egypto anni MXXL ; ab Abrahamo Ninoque et Samiramide anni MXXLV ; a diluvio anni MCCCCLXXVI ; ab Adamo denique anni MCCCCXXVIII.

JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER vivificam doctrinam cunctis prædicabat, atque ea quæ nominatim scripta sunt prodigia patrabat	31 32 33 203 34	16 17 18 19	16 17 18 19	5 6 7 8	32 33 34 35	JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER discipulis suis regni cælorum mysterium aperiebat, eisdemque imperabat prædicationem apud ethnicos, ut hi nimirum ad omnium Deum converterentur.
---	-----------------------------	----------------------	----------------------	------------------	----------------------	--

JESUS UNCTUS DEI DOMINUS NOSTER juxta prophetias de eo scriptas accessit ad passionem anno Tiberii imperantis decimo nono. Sane eodem hoc tempore in aliis quoque Græcorum monumentis sic ad verbum narratum comperimus : « Solem nempe defecisse, Bithyniam terræ motu concussam, Nicææque potiorum partem solo æquatam. » Atque hæc adamussim iis consonant quæ in Vivifici nostri passione acciderunt. Phlegon etiam, qui olympiades jam inde ab earum primordiis persecutus est, tertio decimo libro diserte ita scribit : « Quarto nimirum anno ducentesimæ tertiæ olympiadis magnum solis fuisse defectum, qualem nemo ante animadverterat : septimaque diei hora tantam noctem ingruisse, ut sidera cælo micarent : ingenti terræ motu Bithyniam agitatam, majoremque Nicææ partem dejectam. » Hæc tradit laudatus vir. Atque hoc sane magnum indicium est ejus anni quo Vivificus noster cruciatus est, quia nimirum et Joannes testimonio suo in Evangelio confirmat (50), post quintum decimum Tiberii annum trietericam prædicationem Christi fuisse. Haud procul eo tempore narrat etiam Josephus, per dies Pentecostes stridorem quemdam motumque primo circa sacerdotes esse excitatum, mox subitam vocem e penetralibus templi in hæc verba erupisse : « Digrediamur hinc, digrediamur. » Idem insuper scribit Josephus, Pilatum præsidem sub id tempus noctu imaginem Cæsaris in templo contra vetitum collocandam curasse : quæ res magni tumultus seditionisque Judæorum causa fuit. Hinc autem summorum vis malorum Judaicam gentem corripuit.

Hierosolymitanæ Ecclesiæ primus manuum impositione ab apostolis recepit episcopatum Jacobus frater Domini.	35 36 37	20 21 22	20 21 22	9 10 11	36 37 38	Philo Alexandrinus vir ingeniosus et doctus agnoscebatur.
--	----------------	----------------	----------------	---------------	----------------	---

Post Abgari obitum qui in sacramentum nostrum concesserat, bifariam divisum est regnum ejus. Filius nimirum ejus Ananus regnat Edessæ. Sanatruces autem sororis ejusdem filius in Armenia majore : qui quidem prædicanti Thaddæo credidit ; mox fide abjecta, apostolum filiamque Sanduchtam interemit.

						SANATRUCES annis xxx.
Addæus Edessæ præsul martyrio afficitur ab Abgari jam extincti filio.	204	38	23	23	12	1
Petrus apostolus primum Antiochenam Ecclesiam stabilivit : mox Romanam profectus, prædicat ibidem, antistitemque se gerit annis xx (51).		39		24	13	2
						AGRIPPA annis vii.
		40	2	1	14	3
		41	3	2	15	4
	205	42	4	3	16	5

(49) Euseb., DCLII.
(50) Recolatur Eusebius, lib. 1, cap. 36 fin.
(51) Ita est etiam apud Eusebium in Arm. codice pro annis xxv.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	JUD.	PERS.	ARMEN.
			Claudius Agrippa	Artaxes	Sana- truces	
			CLAUDIUS annis xiv.			
		43	1	4	17	6
		44	2	5	18	7
		45	3	6	19	8
206		46	4	7	20	9
						Marcus evangelista, Pe- tri interpres, Alexan- driam veniens Christum ibi prædicabat annis xii. Primus post Petrum Antiochiæ episcopus Eue- dus.
			AGRIPPA filius Agrip- pæ annis xxvi.			
Romæ censu habito comperta sunt hominum lxxix centena et xli millia.		47	5	1	21	10
		48	6	2	22	11
		49	7	3	23	12
207		50	8	4	24	13
		51	9	5	25	14
						Bartholomæus aposto- lus martyrium consum- mat in Armeniæ oppido Arebono.
Ægyptius circa quem tribunus (52) Paulum sci- scitabatur.		52	10	6	26	15
		53	11	7	27	16
		54	12	8	28	17
		55	13	9	29	18
		56	14	10	30	19
						Sanatruces Nisibin ma- gnificentiore opere excita- vit, suamque statuum me- dia in urbe collocavit nummum manu tenentem.
			NERO annis xiv.			
		57	1	11	31	20
		58	2	12	32	21
		59	3	13	33	22
		60	4	14	34	23
						DARIUS annis xxx.
Alexandriæ post Mar- cum episcopus Ananias annis xxvi.		61	5	15	1	24
		62	6	16	2	25
		63	7	17	3	26
Jacobo Domini fratre a Judæis lapidibus cæso se- dem episcopalem ejus ob- tinet Simavon, qui et Si- mon.		64	8	18	4	27
		65	9	19	5	28
		66	10	20	6	29
		67	11	21	7	30
						ERVANDUS annis xx.
		68	12	22	8	1
		69	13	23	9	2
		70	14	24	10	3
						Petrus et Paulus Romæ a Nerone martyrio affi- ciuntur. Post Petrum au- tem primus Romæ epi- scopus Linus annis xiv.
		71	1	25	11	4
		72	2	26	12	5
						Antiochiæ secundus epi- scopus Egnatius.
			VESPASIANUS annis x.			

Tandem supremo templi exterminio Titus Judæos obsedit, Hierosolyma a fundamentis evertit, atque hominum sex myriades cæde corruptit. Imo, ut tradit Josephus, fame et gladio centum ac viginti myriades consumptæ sunt, abductæ autem in captivitatem quadraginta et duodecim myriades.

Summa vero temporis usque ad alterum Vespasiani annum, quo Judæi supremo excidio deleti sunt: a vivifici quidem prædicatione anni xlii; ab obsidione sub Antiocho anni ccxxxviii; a secundo templi ædificio anni dxc; a primo denique ædificio anni mcliii.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARMEN.
			Vespa- sianus	Darius	Ervan- dus
		73	3	13	6
		74	4	14	7
		75	5	15	8
		76	6	16	9
		77	7	17	10
213					

(52) Ita etiam Eusebius.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Vespa- sianus	Darius	Ervan- dus
	214	78 79 80	8 9 10	18 19 20	11 12 13
TITUS annis II.					
Romæ secundus episcopus Anacletus (53) annis VIII.	215	81 82	1 2	21 22	14 15
DOMITIANUS an. XVI.					
Alexandriæ secundus epi- scopus Abilius annis XIII.	216	83 84 85 86 87	1 2 3 4 5	23 24 25 26 27	16 17 18 19 20
Ervandus atque Ervazius internecivo bello ab Artaxe appetuntur.					
ARTAXES annis XXI.					
Romæ tertius episcopus Cle- mens annis IX.	217	88 89 90	6 7 8	28 29 30	1 2 3
Duorum mensium nomina mutata sunt, videlicet Septem- ber in Germanicum, October in Parthicum.					
ARSACES annis XVII.					
Joannes in Patmum insu- lam pellitur, ubi vidit Apoca- lypsin.	218	91 92 93 94 95 96 97	9 10 11 12 13 14 15	1 2 3 4 5 6 7	4 5 6 7 8 9 10
Alexandriæ tertius episco- pus Cerdon annis XI.	219	98	16	8	11
Araxes condidit Artaxata ad locum cui nomen Collis, ubi Araxis et Mezamori (54) confluentia est: illuc autem cuncta urbis Ervandææ orna- menta transtulit. Armenii Persæque concordi sententia tributum pendere Romanis detrectant.					
NERVA anno I.					
Romæ quartus episcopus, cujus nomen desideratur in scripto (55).		99	1	9	12
TRAJANUS annis XIX.					
	220	100 101 102 103 104 105	1 2 3 4 5 6	10 11 12 13 14 15	13 14 15 16 17 18
Romæ quintus episcopus Alexander annis XI.	221	106 107	7 8	16 17	19 20
Joannes Patmo insula emit- titur liber.					
Hierosolymorum tertius epi- scopus Justus.		108	9	1	21
Alexandriæ quartus episco- pus Primus (56) annis XII.		109	10	2	22
ARTAXES annis XX.					
Post Egnatium tertius epi- scopus Antiochiæ Hermon.					

(53) Codd., *Clemetus*.(54) *Mezamor* [alio nomine *Azadus*] in majori-
bus Armeniæ annibus numeratur. At hunc
Wistoni (Choren. *Hist.* II, 46) ob etymologiamvocabuli *magnam paludem* appellant.(55) Apud Eusebium, *Evaristus*.(56) Codd., *Orimus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	{ ARM.	
			Trajanus	Artaxes	Artaxes	
	222	110	11	3	23	Artaxes noster stipendium solvit Trajano.
		111	12	4	24	
		112	13	5	25	
Hierosolymorum episcopus post Justum quartus Zachæus, quintus Tobias, sextus Benjamin, septimus Joannes, octavus Matathias, nonus Philippus.	223	113	14	6	26	Romæ sextus episcopus Xystus annis xi.
		114	15	7	27	
		115	16	8	28	
		116	17	9	29	
	224	117	18	10	30	Artaxes principatus instituit Dimachisium, Terunium, Amatunium et Aravelianium.
		118	19	11	31	

ADRIANUS annis xxi.

		119	1	12	32	Mazanem principem sacerdotum Artavazdes et Tiranes insidiis exceptum in venatione occiderunt.
Alexandriæ quintus episcopus Justus annis xi.	225	120	2	13	33	
		121	3	14	34	
		122	4	15	35	
Hierosolymorum episcopus post Philippum decimus Enacas (57), undecimus Justus, duodecimus Levinus, tertius decimus Ephremus, quartus decimus Josephus (58), quintus decimus Judas. Hi fuerunt ex circumcissione usque ad urbem ab Adriano obsessam.	226	123	5	16	36	Romæ episcopus septimus Telesphorus annis xi.
		124	6	17	37	
		125	7	18	38	
		126	8	19	39	
		127	9	20	40	

PEROZES annis xxxiv.

		128	10	1	41	
--	--	-----	----	---	----	--

ARTAVAZDES Artaxis filius an. n.

		129	11	2	1	Artavazdes cum per Artaxatorum pontem transiret, mente subito captus, atque equo in profundum gurgitem excussus evanuit.
Antiochiæ quartus episcopus Cornelius.	227	130	12	3	2	

TIRANES Artaxis filius annis xxi.

		131	13	4	1	
Alexandriæ sextus episcopus Eumenes annis xii.		132	14	5	2	
		133	15	6	3	
	228	134	16	7	4	
		135	17	8	5	Valentianus hæresiarcha et Cerdon Marcionita.
Romæ octavus episcopus Lyginus annis iv.		136	18	9	6	
Hierosolymorum episcopus decimus sextus, primus autem ex ethnicis, Marcus.	229	137	19	10	7	
		138	20	11	8	
		139	21	12	9	

TITUS ANTONINUS, cognomento PIUS, cum filiis suis AURELIO et LUCIO, annis xxiii.

Romæ nonus episcopus Pius annis xv.		140	1	13	10	
		141	2	14	11	
	230	142	3	15	12	
		143	4	16	13	

(57) Ita Samuel. Confer autem Eusebium ad annum 2159, a quo tamen *Hist. eccl.*, iv, 5, scribitur

Σεβεδᾶς.
(58) Codd., Josi.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Titus Antoni- nus	Pero- zes	Tiranes	
Antiochiæ quintus episco- pus Hero (59).		144	5	17	14	Alexandriæ septimus epi- scopus Marcion annis x.
	231	145	6	18	15	Strenuus Erachnavius de gente Anzavensium honoribus augetur a Tirane.
		146	7	19	16	
		147	8	20	17	
		148	9	21	18	
	232	149	10	22	19	
		150	11	23	20	
		151	12	24	21	Tiranes iter faciens periit globo nivium oppressus.

TIGRANES ARTAXIS filius an. XLIII.

		152	13	25	1	Perozes Volagæsus, nempe victor, idcirco vocitatus est, quia Romanos invasit.
	233	153	14	26	2	Alexandriæ octavus episco- pus Cêladion annis xiv.
		154	15	27	3	
Romæ decimus episcopus Anicetus annis xi, sub quo Polycarpus Romam profectus complures ab hæresi ad bo- nam frugem traduxit.		155	16	28	4	
		156	17	29	5	
	234	157	18	30	6	
		158	19	31	7	
		159	20	32	8	
Hierosolymorum episcopus xvii Cassianus, xviii Publius, xix Maximus, xx Julius, xxi Gaianus, xxii Symmachus, xxiii Gaius, xxiv Julianus, xxv Apion.		160	21	33	9	
		161	22	34	10	
				VALARSES [annis LI.		Perozes Volagæsus Partho- rum rex extremam in Romanas provincias incursionem fecit.
	235	162	23	1	11	

MARCUS AURELIUS ANTONINUS idemque VERUS,
et LUCIUS AURELIUS COMMODUS (60) annis xix.

		163	1	2	12	
		164	2	3	13	
		165	3	4	14	
Romæ undecimus episcopus Soter annis ix.	236	166	4	5	15	Ruphosia præfectura a Ru- pha, Tigranis uxore, nomen contraxit.
Excitata persecutione mar- tyrium fecit Polycarpus.		167	5	6	16	
		168	6	7	17	
Antiochiæ sextus episcopus Theophilus, cujus plura volu- mina ad hanc usque diem cir- cumferuntur.	237	169	7	8	18	
		170	8	9	19	Alexandriæ nonus episco- pus Agrippinus (61) annis xii.
		171	9	10	20	
Dionysius Corinthiepisopus.		172	10	11	21	
		173	11	12	22	
Romæ duodecimus episco- pus Eleutherus annis xv.	238	174	12	13	23	Apollinaris Asiaticus Hiero- politanae dioceseos episcopus agnoscebatur.
		175	13	14	24	
		176	14	15	25	
	239	177	15	16	26	
		178	16	17	27	
		179	17	18	28	Antiochiæ septimus episco- pus Maximus annis iv.
		180	18	19	29	
		181	19	20	30	

COMMODUS annis xiii.

Irenæus Lugduni Gallicanæ urbis episcopus.	240	182	1	21	31	
		183	2	22	32	Alexandriæ decimus episco- pus Julianus annis x.

(59) Al. Cod., *Urionus*.
(60) Codd., *et Commodus*.(61) Al. cod., *Agrippianus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	
			Com- modus	Valar- ses	Tigra- nes	
Hierosolymorum episcopus		184	3	23	33	
xxvi Maximus, xvii Antoninus, xviii Valens, xix Dolichiamus, xxx Narcissus, xxxi	241	185	4	24	34	
Dius, xxxii Germanio, xxxiii		186	5	25	35	
denuo idem Narcissus. Horum tempora non admodum explorata sunt : latet enim	242	187	6	26	36	
quandiu quisque pontificatu functus sit.		188	7	27	37	
Alexandriæ undecimus episcopus Demetrius annis XLIV.	243	189	8	28	38	
		190	9	29	39	
		191	10	30	40	
		192	11	31	41	
		193	12	32	42	
		194	13	33	43	

Hoc tempore disceptatio fuit de paschali die, uti narrat Eusebius (62-63).
Romæ tertius decimus episcopus Victor annis xiii.
Antiochiæ episcopus octavus Serapion.

ÆLIUS PERTINAX anno i.

VALARSES annis xx.

195	1	34	1
-----	---	----	---

SEVERUS annis xviii.

Clemens presbyter Alexandrinus et Pantæus nostri dogmatis philosophus cognoscabantur.	244	196	1	35	2	
Cæsareæ episcopi Polycrates et Bachylas.		197	2	36	3	
Romæ quartus decimus episcopus Zephyrinus annis xii.	245	198	3	37	4	
		199	4	38	5	
		200	5	39	6	
		201	6	40	7	
		202	7	41	8	
		203	8	42	9	
		204	9	43	10	
		205	10	44	11	
		206	11	45	12	
	246	207	12	46	13	
		208	13	47	14	
		209	14	48	15	
	247	210	15	49	16	
		211	16	50	17	
		212	17	51	18	

Valarses condidit Valarsavannam in Basena provincia. Idem mœnibus oppidum Vardghesem cinxit ad Chasali fluminis ripam, atque hanc novam urbem appellavit Valarspatam.
Leonides Origenis pater martyrium fecit.

Ingens victoria Valarsis nostri de Chaziris et Basiliis borealibus populis qui fecerant incursionem. Verum altera impressione facta, vulneratus in acie occumbit Valarses.

ARTABANUS annis xxxi.

213	18	1	19
-----	----	---	----

ANTONINUS Severi filius cognomento CARACALLUS (64) annis vii.

Romæ quintus decimus episcopus Callistus annis ix.	248	214	1	2	20	Antiochiæ nonus episcopus Asclepiades.
--	-----	-----	---	---	----	--

CHOSROES annis XLVIII.

Hierosolymorum tricesimus sextus episcopus Alexander.		215	2	3	1	
		216	3	4	2	
		217	4	5	3	

Collectis Armeniorum copiis, magnoque monte superato necem Valarsis parentis sui ulciscitur Chosroes hostibus profligatis, ibidemque monumento constructo.

(62-63) Abest hæc pericope a vetustiore Samuelis exemplari. Legatur autem Eusebius *Hist. eccl.* v, 25.
(64) Codd., *Gallus*.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Antoni- nus Cara- callus	Artaba- nus	Cho- sroes
	249	218 219 220	5 6 7	6 7 8	4 5 6
MACRINUS anno i.					
Antiochiæ decimus episcopus Philippus.		221	1	9	7
ANTONINUS alter annis iv.					
Romæ decimus sextus episcopus Urbanus.	250	222 223 224 225	1 2 3 4	10 11 12 13	8 9 10 11
Urrhæ (65) rex Abgarus.					
ALEXANDER Mammææ filius annis xiii.					
	251	226 227 228	1 2 3	14 15 16	12 13 14
	252	229 230 231	4 5 6	17 18 19	15 16 17
Antiochiæ undecimus episcopus Zebennus.		232	7	20	18
Romæ decimus septimus episcopus Pontianus.	253	233 234 235	8 9 10	21 22 23	19 20 21
Origenes Alexandria degebat in lyceo.					
Alexandriæ duodecimus episcopus Idimus (66) annis xvi.	254	236 237 238	11 12 13	24 25 26	22 23 24
MAXIMINUS annis iii.					
		239 240 241	1 2 3	27 28 29	25 26 27
Romæ decimus octavus episcopus Antherus mense uno. Deinde decimus nonus Fabianus (67).					
GORDIANUS annis vi.					
	255	242 243	1 2	30 31	28 29
ARTASIRES Sasani filius annis xlvi. Hic interfecto Artabano Arsacidarum (68) dominationem sustulit, quæ annis ccccliv perseveraverat.					
	256	244 245 246 247	3 4 5 6	1 2 3 4	30 31 32 33
PHILIPPUS annis vii					
		248 249	1 2	5 6	34 35
Millesimus annus Romæ conditæ æræque Romanorum fuit (69).					

(65) Nempe, *Edessæ*!(66) Eusebius, *Hercules*, vel *Heraclas*.(67) Codd., *Barianus*.(68) Codd. habent *horum* pro *Arsacidarum*.

(69) Hæc verba æræque et sqq. absunt a vetustiore Samuelis exemplari. Conferatur autem Samuel supra cap. 6, num. 17.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.	
			Philip- pus	Arta- sires	Cho- sroes	
Romæ vicesimus episcopus Cornelius annis III.	257	250 251	3 4	7 8	36 37	Chosrois incursiones contra Sasanidas Persas ob necem Artabani consanguinei vindi- candam, quo tempore Artasi- rem ad Indos usque pepulit.
Alexandriæ decimus tertius episcopus Dionysius annis XVII.		252 253	5 6	9 10	38 39	
Romæ XXI episcopus Lucius mensibus VIII. Deinde XXII Stephanus annis II.	258	254	7	11	40	
			DECIUS anno I.			
Hierosolymorum episcopus XXXVII Melbanus.		255	1	12	41	
			GALLUS et VOLUSIANUS anno uno mensibusque novem.			
Romæ XXIII episcopus Xy- stus annis XI.		256	1	13	42	
Antiochiæ XII episcopus Babylas. Deinde XIII Fabia- nus.		257	2	14	43	
			VALERIANUS et GALLIANUS annis XV.			
	259	258	1	15	44	Novatianus schisma fecit. Antiochiæ XIV episcopus Demetrianus.
		259	2	16	45	
Antiochiæ XV Paulus Samo- satenus, qui hæreseos convic- tus divino nutu pulsus est.		260	3	17	46	
		261	4	18	47	
	260	262	5	19	48	
Chosroes ab Anaco interfectus est. Regnum autem Armeniorum sine præside fuit, quod quidem iade usque a Valarsace annis CCCXCVIII (70) manserat.						
			ANARCHIA ARMENIORUM an. XXVII.			
		263	6	20	1	Artavazdes Mandacunius Tiridatem Chosrois filium fu- rori Artaxis subtractum ad Cæsaris aulam perduxit.
Romæ XXIV episcopus Dio- nysius annis IX.		264	7	21	2	
Alexandriæ XIV episcopus		265	8	22	3	
Maximus annis XIX.	261	266	9	23	4	
Hierosolymorum XXXVI Hi- merius.		267	10	24	5	
		268	11	25	6	
Samosatenus Artemonis schisma renovavit. Illo autem dejecto, sextus decimus existi- tit Domnus.	262	269	12	26	7	
		270	13	27	8	
		271	14	28	9	
		272	15	29	10	
			CLAUDIUS annis II.			
	263	273	1	30	11	
		274	2	31	12	
			AURELIANUS an. VI.			
		275	1	32	13	Tiridatis in Armeniorum in- terregno heroica facinora. Laodicenorum episcopus Anatolius.
Romæ XXVI episcopus En- tychianus. Deinde XXVII Gaius.		276	2	33	14	
		277	3	34	15	
	264	278	4	35	16	
		279	5	36	17	
		280	6	37	18	

(70) Al. cod., CCCLXXVIII.

	OLYMP.	CHRISTI.	ROM.	PERS.	ARM.
			Probus	Artasires	Anarchia
PROBUS annis vii.					
Alexandriæ xv episcopus		281	1	38	19
Theonas annis xix.	265	282	2	39	20
Antiochiæ xvii Cyrillus.		283	3	40	21
		284	4	41	22
		285	5	42	23
	266	286	6	43	24
		287	7	44	25
CARUS cum filiis suis Carino et NUMERIANO annis ii.					
		288	1	45	26
		289	2	46	27

Dum Carus occumberet in Mesopotamia, Numerianus item periit in Thracia, necnon Carinus in prælio adversus Cornacum.

Magni Chosrois patris Tiridatis copiarum dux summus Cornacus, qui vitam ad annum clx produxisse dicitur, visu, auditu, capillis, dentibus usque ad obitum integris, itemque viribus corporis juvenilibus (71). Hic Cæsarem Carum, qui cecidit in pugna cum filio, debellavit.

Hactenus sine dubitatione decurrimus, ducibus certa auctoritate codicibus summorum quos ante appellavimus magistrorum. Exin ob ea, quæ nostro tractui addenda supersunt, curis atque perplexitatibus æstuamus, propterea quod juniorum historicorum dissidium est, quorum alii plura, alii pauciora scripserunt, vel omnino siluerunt. Nos tamen sinceriorum vestigiis insistentes, persequamur pro viribus veritatem : atque primum Tiridatis annum cum altero Diocletiani anno de sententia Mosis Armeniorum historici componamus, non cum nono vel primo prout aliis quibusdam placuit. Jam Saporem Persam si annos lxxiii regnasse credas, ab interfecto Chosroe exordiendum est, tum et anni xlvi contemporales Tiridati putandi sunt, ita ut annos quidem xxvii regnaverit cum Artasire patre superstite, reliquos xlvi post hujus obitum : atque hac ratione canonem nostrum ad æram usque Armeniorum, Deo auspice, digeremus certiora e plurimis præoptantes.

DIOCLETIANUS an xx.

267 290 1 [27] [27] (72)

SAPOR annis xlvi.

TIRIDATES annis lvi.

Mamgo Genensium (73) satrapa ad Persas aufugit, inde vero ad Armenios : ex quo Mamiconia gens et præfectura apud nos nobilis.	268	291	2	1	1	Sanctus Gregorius crudeliter excruciat in puteum damnatorum conjectus est.
		292	3	2	2	
		293	4	3	3	
		294	5	4	4	
		295	6	5	5	
		296	7	6	6	
		297	8	7	7	
		298	9	8	8	
	269	299	10	9	9	
		300	11	10	10	
		301	12	11	11	
Romæ xxviii episcopus Marcellinus annis x.	270	302	13	12	12	
		303	14	13	13	

(71) Undenam hæc de Cornaco sumpserit Samuel merito quærendum. Namque Chorenensis Hist. ii, 76, nihil præter nomen Cornaci scribit.
(72) Ita est in codice.
(73) Super hac re legendus Moses Chor. Hist. ii, 78. De Genensibus Sinensium finitimis loquitur Moses etiam in Geogr. cap. 95.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.
			Diocle- tianus	Sapor	Tirida- tes
Hierosolymorum xxxviii		304	15	14	14
episcopus Zabdas, et xxxix		305	16	15	15
episcopus Hermon.					

Decimo quinto regnantis Tiridatis anno religiosæ virgines duce sancta Rhipsimia fortiter martyrium fecerunt in urbe Valarsapata, multaue divinitus prodigia Tiridati regnoque Armeniorum oblata sunt. Sanctus autem Gregorius divina visitatione eductus putei carcere initium fecit lucidæ doctrinæ suæ prædicandæ: tum et vulneratos sanitati restituit: quo tempore statio ei quoque sanctæ cathedralis fundandæ ostensa est a Deo necnon aliarum martyrum ædium.

Mox anni sequentis initio magnus ipse Tiridates baptizatus est cum Aschenia regina cumque sorore Chosroidochta, aliisque aulæ optimatibus, manu videlicet S. Gregorii qui cum episcopali potestate tunc Cæsarea reversus fuerat. Ex eo tempore regiis edictis excitata plurima hominum millia per Armeniæ regiones ritu ethnico abjecto ad sacri fontis baptismum sponte convolabant ministrantibus iis quos S. Gregorius præfecerat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATRI- ARCHA
			Diocle- tianus	Sapor	Tirida- tes	S. Grego- rius
Antiochiæ xix episco- pus Tyrannus (74).	271	306	17	16	16	
						Primus annus Armeniorum ad co- gnitionem Dei vocatorum.
		307	18	17	17	S. GREGORIUS annis xxx.
Alexandriæ xvi episco- pus Petrus annis x.		308	19	18	18	1 Decimo septimo regnan- tis Tiridatis anno sanctus Gregorius thronum S. Thaddæi apostoli insidet.
		309	20	19	19	2 3
CONSTANTINUS annis xxxiv.						
Hoc anno sancti Præ- cursoris ædes ædificata est, dictumque Claci cœ- nobius (75), quod S. Gre- gorius condidit adveniens episcopus Cæsarea allatis indidem ejusdem Præcur- soris reliquiis ibique col- locatis (76).	272	310 311 312 313	1 2 3 4	20 21 22 23	20 21 22 23	4 5 6 7
	273	314 315	5 6	24 25	24 25	8 9
Alexandriæ martyrium Petri; cujus excepit epi- scopatam xvii Achilles mensibus vii.	274	316 317 318	7 8 9	26 27 28	26 27 28	10 11 12
Alexandriæ episcopus xviii Alexander annis xv.		319 320 321	10 11 12	29 30 31	29 30 31	13 14 15
						Agathangelus Tiridatis regis diligens librarius a secretis. Romæ episcopus Silve- ster.

(74) Codd., *Tianus et Turianus*.

(75) De hoc celeberrimo nostra adhuc ætate cœnobio temploque legendus historicus contempora-
lis S. Gregorio Zenobius, qui ab eodem S. Grego-
rio consecratus episcopus est locique ejus antistes.

Huic Zenobio cognomentum adhæsit *Clacus*.

(76) Hæc historia abest ab antiquiore exem-
plari.

(77) Hæc item historia in vetustiore codice desi-
deratur.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Con-stanti-nus	Sapor	Tirida-tes	S. Grego-rius	
Arii cum Alexandro contentio.	275	322	13	32	32	16	
		323	14	33	33	17	
		324	15	34	34	18	
		325	16	35	35	19	
	276	326	17	36	36	20	
		327	18	37	37	21	
		328	19	38	38	22	
		329	20	39	39	23	
HIC FINIS CHRONICORUM EUSEBII LIBRORUM. Sancta synodus Nicæna Patrum trecentorum et octodecim (78). Ad Nicæ- nam synodum S. Grego- rius et Tiridates miserunt legatum suum Aristacem.	277	330	21	40	40	24	
		331	22	41	41	25	
		332	23	42	42	26	
		333	24	43	43	27	
	278	334	25	44	44	28	
		335	26	45	45	29	
		336	27	46	46	30	

Hierosolymorum epi-
scopus Marcius; deinde
Synmachus; deinde Cy-
rillus, cujus ætate crux
apparuit.
Post vicesimum Con-
stantini annum dicti sunt
Græcorum et Romano-
rum reges, quia Constan-
tinopoli regnaverunt.

S. Gregorius cum in Maniæ specum secessisset, publice interdum ob gregem suum in fide confirman-
dum regionem invisebat. Verum ubi Aristaces a Nicæna synodo reversus est, ille jam nemini conspi-
ciendum se dedit : cumque compluribus annis ibidem vitam produxisset, moriens demum inter
angelorum choros delatus est. Pastores autem cum S. Gregorium defunctum deprehendissent, nec homi-
nem agnovissent, ibidem eundem tumulo mandaverunt. Sed demum multis post annis res divino nutu
patefacta est solitario homini, cui nomen Carnico, sanctique reliquiæ in Thordanum oppidum delatæ
sunt.

NERSEHUS annis ix.

ARISTACES annis vii.

		337	28	1	47	1	
		338	29	2	48	2	
	279	339	30	3	49	3	
		340	31	4	50	4	
		341	32	5	51	5	
	280	342	33	6	52	6	
		343	34	7	53	7	

Valde beatus Constan-
tinus ad quietem conces-
sit die xxii mensis Maii,
qui est Ahecan (79).

Archelaus S. Aristacem,
qui se reprehenderat, in
provincia Zophia intere-
mit.

CONSTANTIUS, CONSTANS
et CONSTANTINUS filii
Constantini annis xxiv.

VERTHANES annis xv.

		344	1	8	54	1	
		345	2	9	55	2	

Sanctæ crucis revelatio
Hierosolymis, episcopa-
tum gerente Cyrillo.

ORMIZDAS annis iii.

	281	346	3	1	56	3	
--	-----	-----	---	---	----	---	--

Potentissimus rex Tiri-
dates veneno sibi a mili-
tibus suis propinato obiit.
Ex eo tempore res Arme-
niorum in pejus ferri cœ-
perunt.

(78) Hæc pericope abest ab antiquiore exempla-
ri. Et quidem mox ad annum 390 constabit eam
esse collocandam in anno 328.

(79) Ahecan nonus Armeniorum mensis, qui illa
ætate in Maium incidebat.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Con- stantius	Ormiz- das	Chos- rocs	Ver- thaus	
CHOSROES annis ix.							
Post obitum Tiridatis Sanatruclus (80) in Aluanæ regionibus S. Gregorisum (81) letho dedit Verthanis majorem natu filium, equis suppositum in campo Vati- niensi. Sancti autem viri reliquiæ inde translatae sunt in Amarasum oppi- dum.		347	4	2	1	4	Extincto Tiridate, per- turbatio consecuta est conflictusque præfectura- rum. Tandem opera ma- gni Verthanis, ferente au- xilium Constantio Cæsare, regnum capessit Chosroes Tiridatis filius, virtutibus patri impar.
		348	5	3	2	5	
	282	349	6	SAPOR annis		LXXII.	
		350	7	1	3	6	
		351	8	2	4	7	
			3	5	8		
Initium ducenarii, ut appellatur, cycli Andreae (82). Jacobus admirabilis Ni- sibis episcopus hac tem- pestate florebat.		352	9	4	6	9	A Bagaratio equite item- que Vahano principe Ama- tunio res egregie gesta adversus rebelles.
	283	353	10	5	7	10	
		354	11	6	8	11	
		355	12	7	9	12	
TIRANES annis XIII.							
Hoc tempore liber Arte- monis confectus dicitur.	284	356	13	8	1	13	S. Verthanes, licet pro- cerum insidiis saepe appe- titus, sua tamen morte obiit.
		357	14	9	2	14	
		358	15	10	3	15	
Tiranes rex noster Ju- liano Cæsari obviam pro- gressus est, Persarumque copias adortus eas in fu- gam conjecit, præsidioque profligato, eundem Julia- num trans Euphratem cum exercitu duxit : quam ob rem honestissime ab eo tractatus est.	285	359	16	11	4	1	JUSICHUS annis vi. Sanctum Jusichium item- que Daniele presbyte- rum occidit Tiranes. Ju- sichius atque Gregorius fratres erant, Verthane scilicet geniti.
		360	17	12	5	2	
		361	18	13	6	3	
		362	19	14	7	4	
		363	20	15	8	5	
		364	21	16	9	6	
	286	365	22	17	10	1	PHARNERSEHUS annis v. Pharnersehus haud ex eodem (83) genere ortus erat, sed ex oppido Taro- niæ Astisata.
		366	23	18	11	2	
		367	24	19	12	3	
JULIANUS anno I, mensibusque VIII.							
		368	1	20	13	4	
ARSACES annis XXX.							
		369	2	21	1	5	
JOVIANUS mensibus VIII.							
							NERSES annis XXXIII.
287	370	1	22	2	1		

Sanctus Nerses (84) universos Ecclesiae ordines bene decenterque instauravit. Ipse vero natus erat Athanagine nepote Jusichii, qui rursus nepos erat S. Gregorii.

(80) Rebellis quidam de genere Arsacidarum. Le-
gatur Chorenensis *Hist.* III, 3.

(81) Ita diminutive quodammodo appellatur ab
Armeniacis cunctis scriptoribus, fortasse quia valde
adolescens venit ad episcopatum

(82) De hoc cyclo rursus sermo erit ad Christi
annum 553.

(83) Scilicet alienus erat a genere S. Gregorii Il-
luminatoris.

(84) Nerses primus cognomento Magnus.

	OLYMP.	CHRISTI	ROM. CONST. Valen- tinia- nus	PERS. Sapor	ARM. Arsa- ces	PATR. Nerses
VALENTINIANUS et VALENS annis xi.						
Arsaces venationi ope- ram dans dolo necat Gne- lum fratris sui filium, at- que hujus uxorem Pha- ransemam matrimonio si- bi adjungit : hæc autem Olympiadi priori Arsacis uxori majestatem reginæ invidens, indigni cujus- dam sacerdotis ministerio usa venenum medicamen- to vitæ (85) admiscens eamdem vita spoliavit.	288	371 372 373 374 375	1 2 3 4 5	25 24 25 26 27	3 4 5 6 7	2 3 4 5 6
	289	376 377 378	6 7 8	28 29 30	8 9 10	7 8 9
		379 380 381	9 10 11	31 32 33	11 12 13	10 11 12
	GRATIANUS annis v.					
	290	382 383 384	1 2 3	34 35 36	14 15 16	13 14 15
Gratianus Rhazlam ædi- ficat (86).	291	385 386	4 5	37 38	17 18	16 17
THEODOSIUS MAGNUS annis xxv.						
Plurima beneficia a ma- gno Theodosio collata fe- runtur præsertim in Ar- menios. Nam et sanctum Nersem ab exsilio redu- ctum ad se vocavit, mul- toque honore prosecutus est: donec vera rectaque fides tandem aliquando in synodo (87) innotuit.		387 388 389	1 2 3	39 40 41	19 20 21	18 19 20
	292	390 391 392	4 5 6	42 43 44	22 23 24	21 22 23
	293	393 394 395 396 397	7 8 9 10 11	45 46 47 48 49	25 26 27 28 29	24 25 26 27 28
Sancta synodus Con- stantinopolitana <i>Patrum</i> centum quinquaginta ad- versus Macedonium Spi- ritus oppugnatorem. Erat autem post synodum Ni- cænam annus Lxv.	294	398	12	50	30	29
PAPUS an. vii.						
		399	13	51	1	30
Beatus Chadus Bagre- vantix atque Arsarunio- rum episcopus in ordi- nanda recte re publica S. Nersis comes erat. A Valente plurimæ ca- lamitates Christiano do- gmatis inflictiæ sunt, Aria- næ sectæ causa. Ob eam rem Nerses quoque, ab Arsace amicitix integran- dæ causa missus, in in- sulam inhospitalem pelli- tur exsul. Eodem tem- pore vita utebantur etiam magnus Basilius ejusque frater Gregorius, item- que Gregorius cognomento Theologus.						
In India elephanto-tau- ri, camelo-pardales equi- na forma, aliæque belluæ multifariæ visæ sunt.						
Zuithas presbyter Ar- taxatis martyrium facit sub Sapore.						
Arsaces ritu Saulis vi- tam sibi ipse exhaurit, diemque supremum obiit in arce cui cognomentum Oblivio in Chusitania. Re- gnum autem filius ejus Papus adit.						

Meruzanes (88) Arzerunius ab Arsace deficiens, fidemque *Christianam* deserens, Persarum opem im-
plorat ut Armeniæ sceptro potiat. Itaque Persicarum copiarum dux factus in Armeniam irrumpit ,
multasque clades in patria nostra edit : donec, ingenti pugna in Ziravo campo conserta, capitur a ma-
gno equite Sembato, diroque supplicio perit.

(85) Proh scelus ! hic enim intelligitur Euchari-
stix mysterium.
(86) Hæc pericope desideratur in antiquiore
exemplari.
(87) Constantinopolitana, cui Nerses ipse inter-
fuit.
(88) Moses Chor. *Hist.* III, 36 et 54, aliique scri-
ptores Armenii concorditer tradunt, sub Meruzanis
tyrannide quidquid Græcorum librorum in Arme-
nia erat diligenter fuisse combustum, ipsumque
Græcum sermonem doceri vetitum. Ea scilicet
ætate gentilibus litteris nondum utebantur Arme-
nii, sed Græcis vulgo, et interdum Syriaticis. Jam
Meruzanes veru candente in coronam contorto redi-
mitus a Sembato vitam finivit. Choren. *Hist.* III, 37.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	
			Theo- dosius Magnus	Sapor	Papus	Nerses	
		400	14	52	2	31	
		401	15	53	3	32	
295		402	16	54	4	33	S. Nersem potionem lethi- fera necat Papus.
SCIAHACUS annis v.							
		403	17	55	5	1	Sciahacus e genere 'A!
		404	18	56	6	2	biani erat, provincia Har-
		405	19	57	7	3	chia, oppido Manazocerta.
VARAZDATES annis iv.							
Papum atroci supplicio multat Theodosius, re- gemque loco ejus consti- tuit quemdam de genere Arsacidarum Varazda- tem.	296	406	20	58	1	4	
		407	21	59	2	5	
ZAVENUS annis iv.							
		408	22	60	3		
		409	23	61	4	2	
ARSACES et VALARSACES annis iv.							
	297	410	24	62	1	3	
		411	25	63	2	4	
ARCADIUS et HONO- RIUS annis xxvi.							
Admirabilis Joannes Chrysostomus hac tempe- state episcopatum Con- stantinopolitanæ urbis te- nebat.		412	1	64	3	1	ASPURACES annis v. Hic Scia- haci Zavenique frater erat.
Græcorum Persarumque reges bifariam Armeniam secant Arsacis ætate, qui sedem fixit prope fines Græcorum. Itaque Arsa- ces quidem ditione tenuit occiduas Armeniæ plagas; Sapor autem partium ejus- dem orientalium regem fe- cit Chosroem Arsacidam.	298	413	2	65	4	2	
		414	3	66	1	3	
		415	4	67	2	4	
CHOSROES annis v.							
		416	5	68	3	5	Græci tædio bellorum ducti sponte Mesopota- miam et Armeniam bifa- riam dividunt.
S. ISAACUS annis LI.							
	299	417	6	69	4	1	S. Isaacum magni Nersis filium substituit Chosroes in patriarchalem Arme- niorum sedem (89).
		418	7	70	5	2	

Mesrobes Haseci Taroniæ in oppido natus, apud magnum Nersem alitur atque eruditur; deinde aulae regiæ a secretis constituitur. Sed demum corporali honore contempto, solitariam vitam sectatur, plebi-que edocendæ per sacrorum librorum enarrationem vacat: qua in re non modicis difficultatibus confictatus, consilium cepit proprias Armeniæ linguæ litteras excogitandi, ut divina scilicet Biblia accuratissime interpretaretur. Hactenus enim in rebus aulicis Persicas litterarum formas adhibebant Armenii, in ecclesiasticis Græcas et interdum Syriaticas.

(89) Quo tempore S. Isaacus ad episcopatum electus est, vetuit Chosroes rex Armeniorum eundem a Cæsareæ metropolitano consecrari, uti eate- nus jam inde a S. Gregorio factitatum fuerat. Hinc mos obtinuit apud Armenios jure proprio inter se

consecrandi. Hinc etiam cœptus creditur Ecclesiæ Armeniæ peculiaris ritus, qui consecutis temporibus paulatim auctus ornatusque est: primitus enim Armenii Syriatico vel potius Græco ritu usi videntur.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
		Arca- dius et Hono- rius	Sapor.	Veram- sabuhus	S. Isaa- cus

VERAMSABUHUS annis xxi.

419	8	71	1	3
420	9	72	2	4

ARTASIRES annis iii.

300	421	10	1	3	5
	422	11	2	4	6
	423	12	3	5	7

VERAMUS, idemque GERMANUS, annis xi.

301	424	13	1	6	8
	425	14	2	7	9
	426	15	3	8	10
	427	16	4	9	11
	428	17	5	10	12
302	429	18	6	11	13
	430	19	7	12	14

INITIUM LITTERATURÆ ARMENIORUM.
Beatus ille Mastosius, idemque Mesrobes (90), cum magno Isaaco literarum formas a Daniele excogitatas non sine aliis sociis perfectius elaborant, annique intervallo his divinitus datis formis operam impendunt, et sacra Biblia diligentissime interpretantur.

303	431	20	8	13	15
	432	21	9	14	16
	433	22	10	15	17
	434	23	11	16	18

Magnus Isaacus Ctesiphontem pergit, indeque non sine honorificentia donisque ab Artasire Persarum rege collatis regreditur.

Discipuli Athenas, Byzantium Alexandriamque mittuntur.

ISDIGERDES annis x.

435	24	1	17	19
436	25	2	18	20
437	26	3	19	21

THEODOSIUS Junior annis xxxiv.

Prima synodus Ephesina Patrum ducentorum adversus Nestorium. Erant autem post Constantinopolitanam synodum anni xlii, post Nicænam cvii (91).

304	438	1	4	20	22
	439	2	5	21	23
	440	3	6	1	24
305	441	4	7	1	25
	442	5	8	2	26
	443	6	9	3	27
	444	7	10	4	28

CHOSROES alter anno i.
SAPOR ISDIGERDIS filius annis iv.

Veramsabuhus pie diem supremum obiit. Deinde regnabat frater ejus Chosroes anno uno. Tum Sapor Persa Isdigerdis filius, quem idcirco pater Armeniis præfecit, ut hos pedetentim ad Aramazdis sacra (92) pertraheret, atque a fide et societate Græcorum abduceret.

Carina urbs conditur (93).

(90) Mesrobis nomen cum, ut tradunt memoria veteres Armeniorum, Græci pronuntiare nequirent, cæpit ab eis dici Mastos. Hinc etiam apud Armenios duplici nomine vir hic gaudet.
(91) Ergo hæc pericope collocanda videtur in anno 432.
(92) Hanc Persarum idololatrarum sectam commemorant in suis scriptis Eznichius et Elisæus. Et

quidem reges in epistolis semet Aramazde salos dicitabant, quos inter et Julianus imp. Id nomen veteribus Persis significabat bonum genium. Vide Chorenensem Hist., II, 15, 17, 51.
(93) Hanc urbem excitavit, seu potius auxit, Anatolius Theodosii junioris dux. Eadem nunc dicitur Erzeroum, Armenia prope metropolis, frequens civibus quadringentis circiter millibus.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
		Theo- dosius junior	Vera- mus	Anar- chia	Isaacus

VERAMUS annis xxi.

ANARCHIÆ annus unus.

445 8 1 1 29

ARTAXES, qui et ARTASIRES, annis vi.

306	446	9	2	1	30	Hic Artaxes, a Persis dictus Artasires, juvenili ætate moribusque perditis, generis Arsacidarum extremus fuit.
	447	10	3	2	31	
	448	11	4	3	32	
	449	12	5	4	33	
307	450	13	6	5	34	
	451	14	7	6	35	

Hic denique deletum est regnum *Armeniacum* Arsacidarum, itemque patriarchatus de genere S. Gregorii. Etsi enim S. Isaacus annis adhuc xvi superfuit, suaque egregia doctrina in Armenia nostra refulsit, res tamen sub impiis præfectis Persisque procuratoribus erant. Nimirum loco regis Artasiris præerat Vehmirsapor, et pro S. Isaaco malevolus Sormacus, qui mansit anno uno; deinde deterior eo Barchisius annis tribus; post hos improbior utroque Samuel quidam annis vii (94). Sed enim nos horum tempora in interregni loco ponemus, ne canonis ordo in perturbationem incurrat: quin imo S. Isaaco ascribemus post annum ejus quintum et tricesimum serie protracta usque ad inceptam Vardani præfecturam.

INTERREGNUM annis xiii.

308	452	15	8	1	36	
	453	16	9	2	37	
	454	17	10	3	38	
	455	18	11	4	39	
309	456	19	12	5	40	Beatus Alanus ex illustri gente Arzeruniorum juvenili ætate caducam sæculi gloriam flocci faciens sectabatur cœlestem, seque litteris excolendis spiritibusque exercitiis impendebat.
	457	20	13	6	41	
	458	21	14	7	42	
	459	22	15	8	43	
310	460	23	16	9	44	
	461	24	17	10	45	
	462	25	18	11	46	
	463	26	19	12	47	
Rursus propter Flavianum altera Ephesi synodus vicesimo quarto anno post primam, extincto jam Cyrillo Alexandrino.	464	27	20	13	48	

VARDANUS annis xvii.

465	28	21	1	49	A Veranio summus constituitur Armeniorum præfectus Vardanus (95).
-----	----	----	---	----	---

ISDIGERDES annis xix.

311	466	29	1	2	50
	467	30	2	3	51

Hic explicit historia Armeniorum a Mose conscripta.

Post obitum S. Isaaci sedem ejusdem episcopalem occupat Josephus discipulus annis duobus, comprobante Mesrobe, qui anno eodem mortem cum vita commutavit.

(94) Hi tres cum sedem patriarchalem contra fas tenuissent, tandem Persæ regis mandato pulsi sunt.

(95) De hoc Vardano Mamiconio exstat historia Elisæi Armenii.

	OLYM.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
			Theo- dosius Junior	Isdi- gerdes	Var- danus	Jo- sephus
JOSEPHUS annis II (96).						
		468	31	3	4	1
		469	32	4	5	2
GIUDIUS annis xv.						
312		470	33	5	6	1
		471	34	6	7	2
MARCIANUS annis v.						
Synodus Chalcedonensis jussu Marciani Pulcheriæ- que Theodosii sororis. Erant autem congregati <i>Patres DCXXXVI</i> (97).	313	472	1	7	8	3
		473	2	8	9	4
		474	3	9	10	5
		475	4	10	11	6
		476	5	11	12	7
LEO MAGNUS annis xvii.						
Mambræus Mosis (99) frater in Armeniam rever- tuitur. Idem tertius philo- sophus esse perhibetur.	314	477	1	12	13	8
		478	2	13	14	9
		479	3	14	15	10
		480	4	15	16	11
		481	,	16	17	12
ARMENIORUM OBEDIENTIA ET INTERREGNUM annis vi.						
Isdigerdem 'pœnituisse sunt quod Armeniam cla- dibus affecisset, quo tem- pore Vasacius (1) quoque atroci morte perit, uti refert Elisæus.	315	482	6	17	1	13
		483	7	18	2	14
		484	8	19	3	15
PEROZES annis xxii.						
JOANNES MANDAGUNUS annis xii, ex Arsamunia provin- cia, oppido Zachnodo.						
	316	485	9	1	4	1
		486	10	2	5	2
		487	11	3	6	3
MAGNUS sive PABGHENUS annis xix.						
		488	12	4	1	4
		489	13	5	2	5
David philosophus orbi inclarnit (2), oriundus Harchia provincia atque urbe Hertha.	317	490	14	6	3	6
		491	15	7	4	7
		492	16	8	5	8
		493	17	9	6	9
ZENO annis xiiii.						
Zenoni in imperio socii aliquandiu fuere Leo ju- nior et Basiliscus.	318	494	1	10	7	10
Zeno libellum pro or- thodoxia scripsit duode- cim anathematism synodi Chalcedonensis.		495	2	11	8	11
		496	3	12	9	12

(96) Josephus hic, admiranda pietate doctrinaque præditus vir, cum SS. Leontianis martyrium fecit sub Persis.

(97) Hæc pericope variat atque interpolatur in codd.

(98) Apud Armenios per antonomasiam dicuntur interpretes magna illa gentis lumina Isaacus et Mesrobis.

(99) Nempe Chorenensis illius summi historici de quo ad annum 489. Homiliæ Mambræi quædam feruntur satis laudabiles.

(1) Patriæ suæ profitor princeps quidam.

(2) Opera philosophica Davidis plura supersunt lingua Armeniaca et Græca. Notissimi omnium sunt commentarii ejus ad Aristotelem.

	OLYMP.	CHRIST.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	
			Zeno	Perozes	Ma- gnus	Bab- ghenius	
							BABGHENIUS annis v, ex Va- nandæ oppido Othmeso.
		497	4	13	10	1	
319		498	5	14	11	2	
		499	6	15	12	3	Beatus Carnicus sancti
		500	7	16	13	4	Gregorii reliquias in Ma- niæ specu reperit, quæ mox Thordani collocatæ sunt (3).
		501	8	17	14	5	
							SAMUEL annis v, e Beznuniz urbe Arzghia.
Vahani Mamiconii res fortiter gestæ contra Per- sas.	320	502	9	18	15	1	
		503	10	19	16	2	
		504	11	20	17	3	
		505	12	21	18	4	
	321	506	13	22	19	5	
							ANASTASIUS annis xvii.
							VALARSACES annis iii.
							VAHANUS annis xxxi.
							MUSÆUS annis viii.
Lazarus Pharpensis presbyter, historicus et rhetor insignis (4).		507	1	1	1	1	Musæus e Cotiæ oppido Ælaberio.
		508	2	2	2	2	Vahanus templa, præ- sertim cathedrale, instau- rando exornavit. Idem Va- hanus Mamiconius Alanos obsidione pressit.
		509	3	3	3	3	
							CAVATUS annis vii.
Anastasius et Zeno or- thodoxi habentur.	322	510	4	1	4	4	
		511	5	2	5	5	
		512	6	3	6	6	
		513	7	4	7	7	Armenii ab obedientia recedentes pugnam adver- sus Cavatum instruunt.
	323	514	8	5	8	8	
							ISAACUS annis v, ex Harchiz oppido Ulco.
		515	9	6	9	1	
		516	10	7	10	2	Cavatus Amidam (5) cepit.
							CIAMASPES annis ii.
	324	517	11	1	11	3	
		518	12	2	12	4	
							CAVATUS denuo annis xvii.
		519	13	1	13	5	
							CHRISTOPHORUS annis v.
		520	14	2	14	1	Dominus Christophorus
		521	15	3	15	2	e Bagrevantiz oppido Ti- rargio.
	325	522	16	4	16	3	
		523	17	5	17	4	

(3) Recole ad annum Christi 336.

(4) Lazari historia, quæ pertingit a Christi anno 410, nempe ab Arsacis et Valarsacis regno, usque ad principatum Vahani, edita est sine in-

terpretatione Venetiis, anno mdcxciii.

(5) Hæc est Tigranocerta ab Haicano Tigra-
ne olim condita; nunc dicitur Diarbekir homonymæ
provinciæ metropolis.

	OLYMP. CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.
		Justi- nus	Cava- lus	Vaha- nus	Chri- stopho- rus
JUSTINUS annis ix.					
	524	1	6	18	5
LEONTIUS annis 11, ex Arberu- niæ oppido Erasto minore.					
	525	2	7	19	1
226	526	3	8	20	2
NERSES annis ix.					
	527	4	9	21	1
Solis universi defectus, quem consecuta est fa- mes ævissima, cujusmodi nulla Armeniam unquam corripuit. Eadem ad Per- sidem quoque atque ad As- syriam pertinuit triennii fere spatio.					
	528	5	10	22	2
	529	6	11	23	3
327	530	7	12	24	4
Mezezii Gnnuniorum præ- fecti nobiles victoriæ ad- versus Hunnorum incur- siones (6).					
	531	8	13	25	5
	532	9	14	26	6
Esdras Angelensis, Mo- sis episcopi Bagrevanti- ni (7) discipulus, agmen rhetorum auxit.					
JUSTINIANUS annis xxxvi.					
	533	1	15	27	7
328	534	2	16	28	8
	535	3	17	29	9
CHOSROES annis xlv.					
JOANNES annis xv, e Gabele- niæ oppido Synselmio.					
	536	4	1	30	1
	537	5	2	31	2
Vahanus Mamicanus pie mortem obiit. Eidem successit Vardus frater.					
VARDUS annis liii.					
	538	6	3	1	3
329	539	7	4	2	4
	540	8	5	3	5
Chosroes Antiochia capta colonias indidem in Persi- dem transtulit, suoque no- mine insigniendas curavit.					
PERSÆ (8) PRÆFECTI post Vardum dominati sunt Armeniis annis iv.					
	541	9	6	1	6
330	542	10	7	2	7
	543	11	8	3	8
	544	12	9	4	9
Post S. Gregorium an- nus cclii (9).					
MEZEZIUS GNUNIUS annis xxx.					
	545	13	10	1	10
331	546	14	11	2	11
	547	15	12	3	12
	548	16	13	4	13
Fortis Mezezius, gente Gnnunius, pulsus hostibus, præfectura politus est.					

(6) Antiquiores adhuc Hunnorum in Armeniam incursiones memorant Socrates, vi, 1, et Sozomenus, viii, 1.

(7) Procul dubio intelligitur Moses ille historicus: namque et Thomas Arzerunius in calce libri primi *Historiæ* suæ hæc ante Samuelem ait: *Quidquid autem a regno Fortis Arsacis usque ad præsens tempus scripsit ille magnus historicus Moses Taronen-*

sis (idem qui *Chorenensis*) *Bagrevantiæ et Arsarniæ episcopus*, etc. De Mose episcopo historico et rhetore disseritur in præfatione *Progymnasmatum* ejusdem Venetiis editorum.

(8) Al. cod., *Saraceni*.

(9) Nempe post S. Gregorium anno Christi 293 excruciatum.

OLYMP.	CHRISTI.	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.
		Justinianus	Chosroes	Mezezius	Joannes
332	549 550	17 18	14 15	5 6	14 15

MOSES annis xxx.

Prodigia in Ostania Armeniorum, quibus permotus fidem amplexus est beatus Machozius.

551	19	16	7	1
552	20	17	8	2
553	21	18	9	3

Dominus Moses ex Aragazotæ oppido Elivardo. S. Managirhus, qui appellatus est (10) Gregorius, gente Rhazichus (11), martyrium consummavit.

Hic post Christi natalia annus DLIII expletus est, quo tempore Andreæ (12) quoque cyclos ducentorum annorum absolvebatur. Atque hinc æra Armeniorum protinus oborta ob ejusmodi causam. Cum ducenarii cycli extremum plenilunium in die xxv Martii incideret, initium autem die iv Aprilis fuisset, pergi ulterius haud poterat, propterea quod post diem xxv Martii ponenda fuisset dies xiii Aprilis, in quam nonum plenilunium incidebat: ideoque festa omnia, uti constat, et Kalendarii rationes perturbabantur. Tum demum ejus ætatis sapientes celebrato conventu æram Armeniorum condiderunt, ut paschale videlicet festum Domini et reliqua dirigerentur. Sed enim cum annis novem experti essent nondum se regulam satis firmam tenere, anno æræ decimo Oeas quidam (13) solerti mente præditus invocatque ab eo sagaces magnique ingenii homines cyclum de communi sententia constituerunt qui dicitur quingentorum annorum. Hæc æræ Armeniacæ origo est (14), quam nos ob tempora promptius exhibenda hosce in canones assumemus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Justinianus	Chosroes	Mezezius	Moses	annus primus	
Pace inter Justinianum et Chosroem composita, res universæ Ecclesiæ prospero cursu utebantur.	333	554	22	19	10	4	1	S. Istbutzius, qui et Machosius, martyr pro Christo subiit. Idem passi sunt Isaacus et Samuel et Izmuchius eadem Persica gente orti.
		555	23	20	11	5	2	
		556	24	21	12	6	3	
Iberorum adversus nos schisma hic a nonnullis collocatur.	334	557	25	22	13	7	4	Hoc anno quingentorum annorum cycclus conditus est. (15) Irion paschalem canonem violavit.
		558	26	23	14	8	5	
		559	27	24	15	9	6	
		560	28	25	16	10	7	
		561	29	26	17	11	8	
335	562	30	27	18	12	9		
	563	31	28	19	13	10		
	564	32	29	20	14	11		
	565	33	30	21	15	12		
Nerses patricius, gente Armenius, in Græci imperatoris aula florebat.	336	566	34	31	22	16	13	
		567	35	32	23	17	14	
		568	36	33	24	18	15 (16)	

S. Istbutzius, qui et Machosius, martyrium pro Christo subiit. Idem passi sunt Isaacus et Samuel et Izmuchius eadem Persica gente orti.

Hoc anno quingentorum annorum cyclos conditus est. (15) Irion paschalem canonem violavit.

(10) Puta in baptismo.

(11) Rhazichi populus Persidis. Al. cod., Chuzichus.

(12) Hic Andreas Byzantinus anno Christi 353 cognoscebatur, uti in loco notatum est.

(13) Oeas in Armeniaco Kalendario dicitur Alexandrinus. Ejus autem cyclos, quanquam vulgo dicitur annorum quingentorum, constat reapse annis DXXXII. Confer inferius ad Christi annum 1096.

(14) De hac æra Armeniorum legendus Freretius,

Mémoir. de l'Acad. des inscript., t. XIX, p. 85 sqq., qui usus est Samuelis nostri excerptis a celebri Vilefroyo sibi traditis: quem item Vilefroyum legis loquentem de eodem Samuele apud Maofauconium, Biblioth. mss. p. 4026.

(15) An legendum Kyrion?

(16) Ad hunc annum scripta erat in codice vetustiore satis longa pericope, quæ ob paginam putrefactam exscribi non potuit.

		LOTMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
				Justinus	Chos- roes	Meze- zius	Moses		
JUSTINUS annis xiv.									
Rursus hominum lues.	337	569	1	34	25	19	16		
		570	2	35	26	20	17		
		571	3	36	27	21	18		
		572	4	37	28	22	19		
	338	573	5	38	29	23	20		
		574	6	39	30	24	21		
TYRANNI PERSO-SARACENI annis xxxvi.									
Hac ætate dissidia, pugnæ, clades imma- nes, captivitates, di- reptiones, conclusio- nes in carceribus, di- ra fames, pestis, aliæ- que multinodæ cala- mitates.	339	575	7	40	1	25	22	Armeniorum proce- res Persici jugi im- patientes, duce Var- tho Vasaci Mamiciui filio in clientelam Græcorum se contu- lerunt.	
		576	8	41	2	26	23		
		577	9	42	3	27	24		
		578	10	43	4	28	25		
		579	11	44	5	29	26		
		580	12	45	6	30	27		
ABRAHAMUS annis xxiii.									
	340	581	13	46	7	1	28	Abrahamus antea episcopus Rhestunio- rum ex eadem pro- vincia, oppido autem Albathanio.	
		582	14	47	8	2	29		
TIBERIUS annis v.									
		583	1	48	9	3	30		
ORMIZDAS annis xii.									
	341	584	2	1	10	4	31	Turbæ novæ ob Chalcedonense con- cilium.	
		585	3	2	11	5	32		
		586	4	3	12	6	33		
		587	5	4	13	7	34		
MAURICIUS annis xx.									
Verthanes atque Gregorius, doctores ad Græcos profecti sunt: cum autem con- cordiam constituere non potuissent, cum exsecratione redie- runt.	342	588	1	5	14	8	35	Mauricius Græca- rum copiarum dux, gente Armenius, in imperium succedit.	
		589	2	6	15	9	36		
		590	3	7	16	10	37		
		591	4	8	17	11	38		
Hac ætate Syri quidam circulatorum in Armeniam delati ut Nestorii sectam studiose propagarent, anathemate expulsi sunt. Nonnulli tamen iis adhæserunt, hique fallaces eorumdem libros interpretati sunt, videlicet Cortosacium, Cyriacosacium (17), Pauli visionem, Adami pœnitentiam, Diathecen, Pueritiam Domini, item Sebiûm, Botryonem benedictionis, patentes codices, enarrationem Evangelii Manetis. Verum quicunque his fidem adhibuerunt, anathemate percussi sunt.									
Manifestum schi- sma (18).	343	592	5	9	18	12	39		
		593	6	10	19	13	40		
		594	7	11	20	14	41		
		595	8	12	21	15	42		

(17) Quæ sint hæc opera curiosius inquirendum est, præsertim apud Fabricium in opere *Codex pseud-epigraphus et apocryphus Veteris et Novi Testamenti*. Namque et nuperus Sammartinius in *Commentariis de rebus Armeniacis*, p. 15, locum hunc Samuelis mutilatum exhibet sic: *Des livres apocryphes*

de l'Ancien et du Nouveau Testament tels que l'Apocalypse de S. Pierre (ita pro S. Paul), la Pénitence d'Adam, l'Evangile de l'enfance, etc. Et præterea nihil subdit.
(18) Codices partim *verum schisma*, partim *verus motus*.

	OLYMP.	CHRI- STI	CONST.	PERS.	ARMEN.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Mauri- cius	Cho- sroes	Ty- rauni	Abraha- mus	
CHOSROES annis xxxvii.							
Sembatus Bagratu- nius plurimis præliis contra hostes Chos- rois feliciter patrat, honores a Chosroe retulit, atque Hyrcania præfectura orna- tus est : ad quam profectus reperit in Sagastania Armenios captivos linguæ suæ scriptæque litteratu- ræ jam immemores : quorum excolendo- rum studiosus dedit operam ut a patriar- cha Armeniorum cre- aretur episcopus ejus loci Habelus quidam. Eam vero dioccesim cathedræ S. Grego- rii esse voluit.	344	596	9	1	22	16	43
		597	10	2	23	17	44
		598	11	3	24	18	45
		599	12	4	25	19	46
		600	13	5	26	20	47
Plures cædes. Mauricius propter morum sævitiam ab exercitu suo cum liberis universaque progenie miserabili excidio consumitur. Horianus Persica- rum copiarum dux, captis Hierosolymis quingenta homi- num millia interfe- cit, centumque mil- lia mancipio addixit, crucis vero salutife- rum lignum cum cæ- tera suppellectilesacra in thesaurum Chos- rois regis iniecit.	345	601	14	6	27	21	48
		602	15	7	28	22	49
		603	16	8	29	23	50
JOANNES e Cogotiz oppido Bagaranio annis xxvi.							
Nonnulli historici dominum Joannem et dominum Abraha- mum eodem anno extinctos tradunt ; alii tamen uti nos scribimus.	346	604	17	9	30	1	51
		605	18	10	31	2	52
		606	19	11	32	3	53
		607	20	12	33	4	54
PHOCAS annis viii.							
Tyranis internecione sublati, nempe Gibr- Burzeno (Gibr-Vesnasbohene, Gibr-Vezouni- rhano et reliquis Perso-Saracenis, imperat DAVID SAHARUNIUS annis xxx.	347	608	1	13	34	5	55
		609	2	14	35	6	56
		610	3	15	36	7	57
HERACLIUS annis xxxi.							
Cathedra is Mere- nii ædes conditur a Davide Saharunio.	348	611	4	16	1	8	58
		612	5	17	2	9	59
		613	6	18	3	10	60
		614	7	19	4	11	61
		615	8	20	5	12	62
HERACLIUS annis xxxi.							
Mabumeti manife- stationem quidam historici hoc æræ anno Lxv tradunt, alii anno Lxii, alii denique anno Lxviii (19).	349	616	1	21	6	13	63
		617	2	22	7	14	64
		618	3	23	8	15	65
		619	4	24	9	16	66
		620	5	25	10	17	67
Hac ætate Iberi ab Armeniorum com- munionem secesserunt propter Chalcedo- nense concilium : Græcis autem per Cy- rionem antistitem suum copulati sunt.	350	621	6	26	11	18	68
		622	7	27	12	19	69
		623	8	28	13	20	70
		624	9	29	14	21	71
		625	10	30	15	22	72
Argiesa urbs capi- tur.	351	626	11	31	16	23	73
		627	12	32	17	24	74
		628	13	33	18	25	75
		629	14	34	19	26	76

(19) Imo et duo Samuelis recentiora exemplaria
tradunt anno 62. Nos tamen vetustiori codici, in
quo desideratur hæc de variis circa hegiram opi-

nionibus pericope, adhærentes, trademus anno
æræ Armeniacæ 95.

Per hosce dies inclaruit falsi prophetæ Saracenorum manifestatio, Cerinthi atque Arianorum asseclæ, cui nomen Mahumetus, gente Ismaelitæ, filii Agaris, qui præceptore usus est solitario viro quodam, nomine Bechira, secta Ariano, Sinai deserti incola : quem in locum videlicet confluentes *Ismaelita* numero aucti sunt, ex quo tempore Sara ancillam suam Agarem expulit.

Constantino Heraclii filio regnante capta a Saracenis Devina, ut quidam ait historicus, interfecta sunt festo die Epiphaniæ in Sancti Sergii æde duodecim millia hominum, ita ut cæsorum sanguine sacra mensa et baptismatis fons redundarent : abducta vero in captivitatem sunt plus triginta quinque hominum millia. Mox corpora eorum, qui hoc bello ceciderant, collegit Nerses patriarcha, atque in eadem sacra æde, quam refecit, collocanda curavit.

Jamvero Ismaeliticæ gentis rex eadem in urbe sedem fixit; primus quidem nomine Chalarthus, de quo vaticinium sacra Biblia cecinerant, fore scilicet ut Chalarthalabii (23) populus gladios suos cruore saturaret. Hic octo post annos obiit : successitque Amaranus annis xii. Sed enim ille Chalarthus Damascus usque progressus fuerat, et in Mesopotamia Amidam urbem infinita direptione vastaverat. Exin tres duces alium alio dimiserat; in Græcas quidem provincias Jalum (24) seu Joelem, qui Græcorum septuaginta millia cecidit; in Persidem vero Othmanum Amiram Maviazumque copiarum ducem, qui debellaverunt viginti mille Myrdatis milites, itemque Armeniorum ducem Musæum cum suis equitibus : atque ita contigit ut Armeniis, Persis, Syris, Ægyptiis, Medis, Parthis et Palæstinis potirentur.

Jam causa, quamobrem hi consecuti sunt dominatum, ejusmodi fuit : Princeps quidam Damascenæ regionis Sergius haud modica re mercatores Ismaeliticos spoliabat : Chalarthus autem, cum sæpe de his injuriis expostulasset, nec ille ab ingenio decederet, ad extremum collectis gentis suæ pedestribus equestribusque copiis ter impressionem in hostem fecit, neque re sua tantum potitus est, verum etiam aliena : quare et in Armeniam delatus, vi conabatur religiosam incolarum fidem subvertere.

Præterea Ismaelitarum rex prædictus conspirantem secum nactus est quemdam nomine Mahumetum Ægyptiorum mercatorum principem. Hic legum Mosaicarum modice peritus, sed Arii Cerinthique sectæ addictus, qui regnum cælorum corporeum esse dicebat, in quo scilicet terrestris cibus ventris inesset, itemque connubium post resurrectionem. Idem leges inter se contrarias docuit, antiqua scilicet et nova statuta, absurda comminiscens atque insolentia prædicans, nimisque impudenter sædus illud Abrahami corrumpens, quo jussum est : « Marem omnem apud vos circumcidetis octava die (*Genes.* xxxiv, 15); » ipse autem non mares tantum, verum etiam, prohi pudor ! femellas : signaculum Dominici fœderis violans. Statuit insuper ut aqua tantum (25) lavarent perpetuo in fonte baptismatis : multasque præterea absurdas ejusmodi et insanas risuque dignas consuetudines docuit.

Hunc Mahumetum cum sibi legislatorem et oraculum copiarumque ducem Saraceni præfecissent annis xx, summo excidio debellaverunt Beznuniam, Aleovidiam atque Taroniam (26). Quanquam postremo Mahumetus cum fideles obluctantes sectæ suæ cognovisset, edicto copiam fecit nominatim Armeniacis provinciis Christiano ritu utendi, atque, ut ita dicam, religionem quam sectabantur eisdem vendidit, vectigali imperato, nempe ut familiæ singulæ quatuor nummos, modios aridorum tres, hippoperam, cilicinumque funem persolverent. Hujus tamen tributum immunibus esse concessit sacerdotibus, nobilibus et equitibus. Atque Saraceni, posquam prolatis imperii finibus omnium potiti sunt, dici cœperunt Amiralnumni (27). Jam post Mahumeti annos xx (28), dominati sunt Abubechirus, Othmanus et Omarus annis xxxviii.

Hac tempestate imperium quoque Persarum, quod dicebatur Sasanidarum, sublatum est, postquam annis ccccx perseveraverat : Persicum autem sceptrum ceperunt Saraceni, qui dicti sunt Amiralnumni.

SARACENORUM AMIRALMUMNI (29).

Mahumetus annis xx; Abubechirus annis viii; Othmanus annis x; Omarus annis xx; Maviazus annis xxii; Meruanus anno i; Jezithus annis iii; Abdelmelichus annis xii; Velithus annis iv; Omarus annis ii; Ezithus annis vi; Heschemus annis xix; Velithus anno i; Meruanus annis viii; Abdla annis xxii; Abdelazizus annis iii; Mahdis annis ix; Musis annis x; Harunus annis xxi; Mahmetus annis v; Maimunus annis xxvii; Ibenmeretus annis ix; Harunus annis xviii; Ciaphares annis xi. Horum memoria perditione obruatur.

(23) Chalirith dicuntur ab Armeniis *exta*. Hoc autem loco haud scimus utrum respiciendum sit ad Deut. xxviii, 49, an ad Hierem. xlvi, 10, vel ad psal. lvi, 5, vel ad lvi, 8. Rem alii diligentius considerent.

(24) Hic codices aliqua corruptione laborabant.

(25) Nempe sine verbis sacris.

(26) Hæ sunt Armeniorum provinciæ.

(27) Codices partim *Amirimumni*; partim vero *Amiralnumni*, nempe *imperatores fidelium*.

(28) Codd., xl. Sed iidem ante posteaque habent xx.

(29) Hic titulus cum sequentibus Amiralnumnis abest ab antiquiore exemplari.

OLYMP.	CHRI- STI	CONST. Con- stanti- nus	PERS. Isdi- ger- des	ARM. Theo- dorus	PATR. Ner- ses	ARM. [ARM.]	
NERSES annis xx, antea episcopus Daizæ ex eadem provincia.							
	649	3	11	9	1	96	
CONSTANTIUS (30) annis xxviii.							
357	650	1	12	10	2	97	
ABUBECHIRUS annis xiv.							
	651	2	1	11	3	98	
	652	3	2	12	4	99	
	653	4	3	13	5	100	
Templum Sancti Gregorii mirabile vi- su ædificat Nerses patriarcha, postquam aliud Sancti Sergii Devinæ, et aliud item super puteo Sancti Gregorii construxe- rat.	358	654	5	4	14	6	101
	655	6	5	15	7	102	
	656	7	6	16	8	103	
	657	8	7	17	9	104	
	359	658	9	8	18	10	105
	659	10	9	19	11	106	
	660	11	10	20	12	107	
	661	12	11	21	13	108	
	662	13	12	22	14	109	
	663	14	13	23	15	110	
	664	15	14	24	16	111	
MAVIÆUS annis xii.							
	665	16	1	25	17	112	
HAMAZASPES annis vii.							
	361	666	17	2	1	18	113
	667	18	3	2	19	114	
	668	19	4	3	20	115	
ANASTASIUS annis vi, oriundus Agur- io ad Masisii radices.							
	362	669	20	5	4	1	116
	670	21	6	5	2	117	
	671	22	7	6	3	118	
	672	23	8	7	4	119	
GREGORIUS an. x.							
	363	673	24	9	1	5	120
	674	25	10	2	6	121	
ELIAS an. vi.							
	675	26	11	3	1	122	
	676	27	12	4	2	123	
	677	28	13	5	3	124	

Schisma Paschatis
causæ

Urbis Erevanæ se-
ditio, cujus accura-
tam descriptionem
lege sis apud vetu-
stiores historicos Sa-
puhium (31) et Asol-
nichium.

Devinam urbem
itemque Petizium
Græci inflammave-
runt.

Cathedrale tem-
plum Arugii condi-
tur, in eoque bap-
tismate tingitur mar-
tyr Christi David, di-
ctus antea Surbanus,
Persica provincia
oriundus, qui Chri-
stum confessus ligno
sensus est in ur-
be Devina.

Nonnulli pro Elia
scribunt Israellem an-
nis viii.

(30) Codd., *Constantinus*.

(31) Sapuhium Bagratunium commemorat ipse
Asolnichius in Historiæ suæ prologo, præter Joan-
nem patriarcham VI.

(32) Cum Armenii non mensis sed hebdomadæ
status diebus festa sua olim (uti nunc etiam) quot-
annis agerent, idcirco Kalendarium mobilitate
non carebat. Jamvero Anastasius ad cæterarum

gentium rationem nisus frustra est per Ananiam
accedere. Ananiæ vero doctoris, cognomento Sirac-
cunii, astronomia utuntur adhuc Armenii. Chrono-
logiam ejusdem memorat Asolnichius dum ait, « In-
ter exitum Hebræorum ex Ægypto et templi ædi-
fium, secundum Origenem atque Ananiam, in-
terjectos esse annos cccclxxxx. »

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Con- stanti- nus	Ma- vianus	Gre- gorius	Elias		
CONSTANTINUS filius Constantii annis xiv.								
364	678	1	14	6	4	125		
	679	2	15	7	5	126		
	680	3	16	8	6	127		
ISAACUS annis xxiii.								
365	681	4	17	9	1	128		Isaacus ante fuerat Rhodiorum episcopus, oriundus e Sraphoræ oppido Arcunaseno.
	682	5	18	10	2	129		
NERSEHUS annis iii.								
366	683	6	19	1	3	130		Gregorio Mamiconio a Chaziris in bello cæso successit in Armeniorum præfecturam Nersehus Siracanus.
	684	7	20	2	4	131		
	685	8	21	3	5	132		
ASUSTIUS an. iii.								
366	686	9	22	4	6	133		
EZITHUS annis iv.								
367	687	10	1	2	7	134		Asustius a Saracenis occiditur.
	688	11	2	3	8	135		
NERSEHUS CAMSARACANUS annis iii.								
367	689	12	3	4	9	136		Gregorius Arsarniæ episcopus et Philo doctor in præfectura Nersehi Camsaracani sapientia florebat (33).
	690	13	4	2	10	137		
MERVANUS anno i.								
368	691	14	1	3	11	138		
JUSTINUS annis xii.								
ABDELMELICHUS an. xxi.								
SEMBATUS an. xx.								
368	692	1	1	1	12	139		Sembatus Bagratunius, cognomento Byrati, principatum tenet.
	693	2	2	2	13	140		
369	694	3	3	3	14	141		Malimus celsioribus mœnibus Mamestiam instruxit.
	695	4	4	4	15	142		
369	696	5	5	5	16	143		Sæva hieme mare Beznumium gelu as- trictum est (34).
	697	6	6	6	17	144		
370	698	7	7	7	18	145		Baguanæ in Bagrevantia provincia cœnobium S. Gregorii cæde vastatur.
	699	8	8	8	19	146		
370	700	9	9	9	20	147		Bellum Vardanocertanum duce impigro fortique Sembato.
	701	10	10	10	21	148		
370	702	11	11	11	22	149		
	703	12	12	12	23	150		

(33) Gregorii dogmatica opera supersunt. Philo Socratis *Historiam ecclesiasticam* in Armeniacum sermonem transtulit; eaque interpretatio in Arme-

niorum bibliothecis et partim etiam Parisiis exstat.
(34) Armeniæ lacus maximus, cui nomen etiam *mare Attamari* et *mare Vani*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		Leo	Oma- rus	Joan- nes		
OMARUS annis III.						
376	724	3	1	7	171	Asutii Bagratunii prin- cipis obitus.
	725	4	2	8	172	
	726	5	3	9	173	
EZITHUS annis VI.						
	727	6	1	10	174	
	728	7	2	11	175	
DAVID annis XIII.						
377	729	8	3	1	176	Dominus David oriun- dus e Cotiæ Aramunia, quo in loco templum quo- que construxit atque ædes patriarchales, cathedra ex urbe Devina illuc trans- lata, propter intolerandas molestias quæ a nefaria Mahumetanorum gente ac- cidebant.
	730	9	4	2	177	
	731	10	5	3	178	
	732	11	6	4	179	
SAHMSEMUS annis XIX.						
Darbantia instaurata est.	733	12	1	5	180	
	734	13	2	6	181	
	735	14	3	7	182	
	736	15	4	8	183	
379	737	16	5	9	184	
	738	17	6	10	185	
	739	18	7	11	186	
	740	19	8	12	187	
S. Gregorii cœnobium combustum est.	741	20	9	13	188	
TIRIDATES annis XXIII.						
380	742	21	10	1	189	Dominus Tiridates ex Othmeso oppido, vir inte- gritate, sanctimonia omni- que virtutum genere præ- ditus.
	743	22	11	2	190	
	744	23	12	3	191	
	745	24	13	4	192	
CONSTANTINUS annis XXXVII.						
Constantinus Leonis fi- lius cognomentum Cabal- lini (39), id est stercora colligentis, idcirco sorti- tus est, quia cum Sara- cenorum exercitu preme- retur in ripa Ilalyos flu- minis castrametantium , jussit collecta stercora in profluentem projici : qua ex re hostes infinitum exercitum suspectantes metuentesque fugæ se commiserunt. Idem fertur una die quinque leones continuatis ictibus confe- cisse.	746	1	14	5	193	
	747	2	15	6	194	
	748	3	16	7	195	
	749	4	17	8	196	
382	750	5	18	9	197	Vahanus Chosrois Gol- thanæ principis filius martyrium fortiter fe- cit (40).
	751	6	19	10	198	
VELITHUS annis II.						
	752	7	1	11	199	
	753	8	2	12	200	

(39) Ita Samuel pro *Copronymi*. Jam Zonaras, xv, 2, aliam causam eamque notissimam tradit hujus ugnominis.

(40) In Vahanum principem, quem adolescentem

Saraceni Christi odio occiderunt, superest hymnus qui editus putatur a litterata femina sorore ejus mœstissima Chosroanusa.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PERS.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Con- stanti- nus	Merua- nus	Tirida- tes	

MERUANUS annis vi.

383	754	9	1	13	201
	755	10	2	14	202
	756	11	3	15	203
	757	12	4	16	204
384	758	13	5	17	205
	759	14	6	18	206

Mahmetus junior expeditione in Armenios suscepta, Armeniorum et Persarum dominatum obtinuit.

AMIR-ABDLA an. iii.

	760	15	1	19	207
	761	16	2	20	208
385	762	17	3	21	209

Duo sidera, alterum orientem versus, alterum in occidente apparuerunt.

Schisma Paschatis causa. Isaacus nobilis Bagratunius, vir abundans virtutibus pacisque studiosus. Hac ætate Isaacus et Hamazaspes Vahani principis Arzeruniorum filii impressione adversus incursores facta in partibus Vaspuracaniæ multos ex iis bello fregerunt: donec ab hostibus confossi vulneribus gloriosissime obierunt.

ABDLA annis xii.

	763	18	1	22	210
	764	19	2	23	211

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Con- stan- tinus	Abdla	Asu- tius	Tiri- dates	

ASUTIUS an. xvii.
TIRIDATES annis iii.

386	765	20	5	1	1	212
	766	21	4	2	2	213
	767	22	5	3	3	214

Hinc denuo exordiamur Armeniacorum præfectorum seriem, quorum primus est Asutius Bagratunius (41).

Dominus Tiridates alter e Dasnavoria provincia.

SION annis viii.

	768	23	6	4	1	215
	769	24	7	5	2	216
387	770	25	8	6	3	217
	771	26	9	7	4	218
	772	27	10	8	5	219

Constantinus Carinam urbem cepit, quam duos post annos Ezithus Amira instauravit.

Dominus Sion e Baguania provincia, ad radices montis Simi. Hic fonti exarescenti, vigiliis et precibus, perennes aquas restituit.

Hoc tempore clades Chalenii Arenii et Thalnæ (42), quo in loco septingenti homines necati sunt, capti autem mille et ducenti.

Muselius Mamicius et Samuel cum suis familiaribus aliisque conspicuis ex Armeniorum exercitu viris per dies paschales ab Ismaelitis cæsi sunt. Hac ætate florebat Stephanus sacerdotum in aula princeps, vir doctissimus et omni philosophica et grammatica disciplina politissimus, non sine spiritualium virtutum comitatu. Item cognoscebantur illustres Armeniacarum provinciarum doctores domini Ephremus, et Anastasius et Crucedatus, et David cognomento Romanerus, magnusque philosophus Stephanus Siuniensis auditor Mosis.

(41) Hic revera incipit Bagratuniorum dominatio, qui demum regio nomine præfulserunt.

(42) Hæc nomina fortasse in aliquo mendo cubant.

OLYMP.	CHRI- STI	CONST. Con- stanti- nus	AMIR. Abdla	ARM. Asu- tius	PATR. Sion	ÆRÆ ARM.
	773	28	11	9	6	220
388	774	29	12	10	7	221
	775	30	13	11	8	222

ISAIAS annis xiii.

	776	31	14	12	1	223	Dominus Isaias e Ni-
	777	32	15	13	2	224	ghia oppido Elipatrusa.
389	778	33	16	14	3	225	Hic erat viduæ filius, quæ
	779	34	17	15	4	226	secum ad januas ædis pa-
	780	35	18	16	5	227	triarchalis vitam degebat,
	781	36	19	17	6	228	ibique filium magna cum
							spe nutriebat. Revera hic
							tandem ad patriarchalem
							dignitatem meritissime eve-
							ctus est.
390	782	37	20	1	7	229	SEMBATUS annis xiii.

LEO annis v.

783	1	21	2	8	230
784	2	22	3	9	231

BAHADINUS annis x.

391	785	3	1	4	10	232
	786	4	2	5	11	233
	787	5	3	6	12	234

CONSTANTINUS et IRENE mater annis x.

Horum imperantium æta-
te Romæ (43) imagines re-
stitutæ sunt. Item contigit
ut ingens quædam arca
marmorea viseretur : quæ
postquam ab admirantibus
reserata est, hæc ibi scripta
occurrerunt : « Quid me te-
gere interest, quandoqui-
dem Constantini et Irenes
temporibus me sol visurus
est (44). »

	788	1	4	7	13	235	Defuncto Isaia Ipenda- clus (45) Devinensem eccle- SIAM spoliatur : dominus au- tem Stephanus Devinensis non nisi ingenti pecunia soluta succedit.
	789	2	5	8	1	236	

JOABUS Curopalates ex Ostania anno i.

392	790	3	6	9	1	237
-----	-----	---	---	---	---	-----

SOLOMON anno i, e cœnobio Mache-
norum, vir grandævus (46).

791	4	7	10	1	238
-----	---	---	----	---	-----

GEORGIS annis iii, ortus ad Aracasi
radices.

	792	5	8	11	1	239
	793	6	9	12	2	240
393	794	7	10	13	3	241

(43) Intelligit novam Romam Constantinopolim.

(44) Rem narrant etiam Zonaras xv, 10, Cedre-
nus p. 469 D; Glycas iv, p. 285 B-C.

(45) Hoc vocabulum fortasse mendosum.

(46) Joannes patriarcha Armeniorum et histori-
cus, nec non Asolnichius et alii, narrant hunc
Solomonem, dum ad sedem patriarchalem adduce-

retur, interrogatum a quibusdam curnam tam de-
vexa ætate et corpore abstinencia confecto patriar-
chatum exoptasset, protinus respondisse, pergere
se ut a claris pictoribus in ecclesiæ pariete cum re-
liquis patriarchis exprimeretur. Hoc picturæ apud
Armenios documentum eruditi non spernent.

OLYMP.	CURISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Con-stanti-nus	Musis	Sem-batus	Jose-phus	

MUSIS anno I.

JOSEPHUS annis XI.

795	8	1	14	1	242
-----	---	---	----	---	-----

Hic Josephus e familia Aragazorum erat, incolæ autem cœnobii Sancti Gregorii.

HARUNUS (46^a) RASID annis XXIII.

796	9	1	15	2	243
797	10	2	16	3	244

NICEPHORUS annis IX.

Constantinus postquam annis decem cum matre regnaverat, fertur hac imperio dejecta, solus rerum potitus annis VII; mox et mater Irene capti filii oculos effodisse et sola regnavisse annis V.

POST ADAMUM AN. MMMMM, POST CHRISTUM DCCCII.

334	798	1	3	17	4	245
	799	2	4	18	5	246
	800	3	5	19	6	247
	801	4	6	20	7	248
335	802	5	7	21	8	249
	803	6	8	22	9	250

Fratres duo Isaacus et Josephus abjecto Ismaelismo martyrium consummaverunt, sanctam Trinitatem professi in urbe Carina, mensis Araz (47) quinta decima die feria quinta.

ASUTIUS an. XX.

Asutius Sembati filius cognomento Mesagher (48).

804	7	9	1	10	251
805	8	10	2	11	252

DAVID annis XXVII.

David ortus e Mazalæ oppido Calao.

Animalium lues.

396	806	9	11	3	1	253
-----	-----	---	----	---	---	-----

Falsus rex Thomas in urbem Carinam venit.

Sembatus atque Gregorius Churdeio geniti in Syriam abducti sunt.

MICHAEL annis III.

807	1	12	4	2	254
808	2	13	5	3	255
809	3	14	6	4	256

Nicephorus contra Bulgaros profectus interiit cum universo comitatu.

LEO annis VIII.

Hostis Chrysophylen usque pervenit, captæque sunt plurimæ civitates, quas inter Macedoniæ præcipua Adrianopolis.

Leo imagines deiecit. Idem ædificavit Byzum et Arcadiopolim, cepitque Camachum

397	810	1	15	7	5	257
	811	2	16	8	6	258
	812	3	17	9	7	259
	813	4	18	10	8	260
398	814	5	19	11	9	261
	815	6	20	12	10	262
	816	7	21	13	11	263
	817	8	22	14	12	264

Fames ubique adeo vehemens, ut in urbe Carina uno die ter mille homines extincti sint.

MICHAEL annis IX.

399	818	1	23	15	13	265
-----	-----	---	----	----	----	-----

MAHMETUS (49) an. III.

Sevata Agareus ducta uxore Arusiaca de gente Bagratunia consilium iniit cum Armeniis optimatibus iugo Amirarum Saracenorum semet eripiendi.

819	2	1	16	14	266
820	3	2	17	15	267
821	4	3	18	16	268

hostes sæpe et fortiter cæsos.

(49) Codd., *Mahmatus*.

(46^a) Codd., *Aharon*.

(47) Illa quidem ætate hic erat *October*.

(48) *Nempe carnivorus*. Ita autem dictus est ob

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Mi- chael	Maimu- nus	Asu- tius	David		
MAIMUNI'S annis xxi.								
	400	822 823	5 6	1 2	19 20	17 18	269 270	
SEMBATUS annis xxxii.								
		824	7	3	1	19	271	Sembatus filius A- sutii cognomento A- plabasus.
		825	8	4	2	20	272	
401		826	9	5	3	21	273	
THEOPHILUS annis xv.								
Theophilus in Sy- riam profectus ur- beni Upatram cepit; tum in Armenia ca- stellum Palinum et Mezcertam et Anliam in Dedniensi provin- cia, et Chosanam.		827	1	6	4	22	274	Cum Thoma dece- ptore certamen.
		828	2	7	5	23	275	
		829	3	8	6	24	276	
	402	830	4	9	7	25	277	
		831	5	10	8	26	278	
		832	6	11	9	27	279	
JOANNES annis xxxii.								
Sembatus templum ingens atque ornatis- simum condidit Eraz- gavoræ, quæ nunc dicitur Siracuana.	403	833	7	12	10	1	280	Joannes ortus erat in Cotiæ oppido Ova.
		834	8	13	11	2	281	
		835	9	14	12	3	282	
		836	10	15	13	4	283	Theophilus Trape- zuntem cepit. Per- sasque pulsavit.
		837	11	16	14	5	284	
	404	838	12	17	15	6	285	
		839	13	18	16	7	286	Anno domini Joan- nis octavo malevoli quidam ejusdem cu- riæ homines invidio- sis calumniis virum sanctum onerabant. Hi tamen pessimum vitæ finem nacti sunt.
		840	14	19	17	8	287	
	841	15	20	18	9	288		
MICHAEL annis xxiv.								
405	842	1	21	19	10	289		
ABUSHAL MAHMETUS annis ii.								
		843	2	1	20	11	290	
		844	3	2	21	12	291	
HARUNUS (50) annis iv.								
	406	845	4	1	22	13	292	
		846	5	2	23	14	293	
		847	6	3	24	15	294	
		848	7	4	25	16	295	
CIAPHARES annis xvii.								
		849	8	1	26	17	296	4

Quo tempore magnus erat Ismaeliticæ gentis Amira Ciaphares, magnus item dux Armeniorum Sembatus confessor, venit in Armeniam Amiræ ejusdem jussu quidam legatus Abusethus, qui Bagaratum principem protinus captum vinculisque constrictum misit ad Ciapharem. Montis autem Tauri incolæ, qui nunc Sasunii dicuntur, ut eorum quæ adversus Bagaratum acta fuerant pœnas expeterent, tumultuario milite confiato Abusethum pulsus ejus copiis interemerunt (51).

(50) Codd., *Aharon*.

(51) Hæc historia paulo brevior scribitur in nonnullis codicibus ad annum 846.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	AMIR.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
		Mi- chael	Ciapha- res	Semba- tus	Joan- nes	
407	850	9	2	27	18	297
	851	10	3	28	19	298
	852	11	4	29	20	299
408	853	12	5	30	21	300
	854	13	6	31	22	301

ZACHARIAS annis xxii, e Cotiæ
oppido Zaga.

855 14 7 32 1 302

Pessimus denique omnium valido cum exercitu superveniens Bugha (52), quem impius Ciaphares ad vinciscendam Abusethi necem in Armeniam mittebat, pluribus calamitatibus varioque poenarum ac cædium genere gentem excruciauit, præsertim nobiles et equestris militiæ ordinem : quibus autem vitam largiebatur, eos ut a Christo deficerent atque in sectæ suæ impietatem concederent blanditiis impellebat. Verum plurimi forti animo homines scutum sibi et arma Christi induentes, omnem suppliciorum dolorumque terrorem, qui sibi ab eo scelesto imminabat, spreverunt propter vitæ futuræ bona. In his fuit dilectus Deo Atomus ex Albage provincia, qui cum sociis magnam vim cruciatuum perpessus pretiosissimam coronam adeptus est : atque hi centum fere et quinquaginta fuerunt, præter eos qui in aliis provinciis martyres exstiterunt, quorum natale festum die quinta et vicesima Mehegan (53) mensis indictum est. Haud pauci tamen dolorum impatientes, probro semet commaculaverunt; hique amissa æterna vita præsentem haud adepti sunt (54).

Improbis igitur ac sævis ille Bugha, ubi rem ex animi sui sententia confiteri sensit, regionis optimales, partim dolo, partim auctoritate in suam potestatem redegit : quos inter magnum quoque ducem Armeniarum Sembatum, cognomento Aplabasum, sane angelis exoptabilem propter veram Christi notitiam, qui et confessor appellatus est. Jam vero malus iste Bugha ad magnum Amiram reditum maturans, reliquos vinculis, Sembatum autem fraude insidiosisque bonorum promissis secum avehebat. Interim quia Joannes vita excesserat, Zacharias in sanctam dignitatem substitutus est, qui unius diei spatio a sacerdotio, imo a diaconatu, ad throni patriarchalis fastigium transiit.

Age vero omnibus qui a scelesto Bugha abducti fuerant, protinus supremi tyranni jussu carcere conclusis, nisi Christi legem exsecrarentur, non sine diris cruciatibus moriendum fuit. Et sane non pauci corporis nece perterriti a fide defecerunt; excepto inclyto Sembato, qui etsi Christum constanter palamque confitebatur, nihilominus in vinculis morte sua obiit. Præfectus interim quidam Stephanus, cognomine Conus, intrepide Christum confessus martyrii palma donatus est anno æræ Armeniorum secundo supra trecentessimum. Porro prædicti Sembati confessoris corpus cum ingenti pompa et psalmodiis a fidelibus elatum est ad Sancti Danielis sacram ædem, illuc nimirum ubi iste olim leonum in lacum fuerat projectus.

Exstincto Sembato, rerum habenas corripuit filius ejusdem Asutius; isque præ cunctis majoribus suis claruit, seque integritate et benignitate adeo commendavit, ut omnium amoribus potitus sit. Ob ejusmodi egregiam famam missus est a magno Amira quidam Aly-Armenus nomine cum muneribus in Armeniam, qui ad Asutium præter præfecturam titulum quoque principis principum contulit : in qua is dignitate annis xxx permansit : donec virtutis ergo atque operum optimorum regio quoque diademate insignitus est, rex nimirum a duobus regibus renuntiatus Ismaelítico et Græco postremis quinque dominatus sui annis (55).

(52) Bougha apud Turcas sonat *taurum*.

(53) Hic etiam intellige *Octobrem*.

(54) Namque aliam ob causam perierunt, uti nar-

rat Joannes patriarcha.

(55) Universa hæc narratio carptim sumitur e latiore Joannis patriarchæ Historia.

OLYMP. CHRI- CONST. AMIR. ARM. PATR. AERE
STI ARM.

Leo Mah- Asu- Geor-
metus tius gius

	889	2	17	34	13	336
417	890	3	18	35	14	337
	891	4	19	36	15	338

Asutius, omnibus ad Dei placitum ordinatis, morte transfertur in sanctorum regum ordinem.

SEMBATUS annis xxiv.

	892	5	20	1	16	339
	893	6	21	2	17	340
418	894	7	22	3	18	341
	895	8	23	4	19	342
	896	9	24	5	20	343
	897	10	25	6	21	344
419	898	11	26	7	22	345

Abasus militiæ dux, Asutii regis frater, moleste fert dominationem Sembati.

Sembatus Asutii filius patri succedit.

Dominus Mastosius religiosio vitæ instituto et philosophicis disciplinis clarus habebatur

MASTOSIUS oriundus Sevania anno 1.

899	12	27	8	1	346
-----	----	----	---	---	-----

JOANNES annis xxviii (60).

	900	13	28	9	1	347
	901	14	29	10	2	348
420	902	15	30	11	3	349
	903	16	31	12	4	350

Dominus hic Joannes discipulus ejus (*Mastosii*) fuit, ideoque duplici affinitate conjunctus (61) cum spiritali et divinitus dato homine Dei Mastosio : oriundus autem Carnio, Georgii quoque, qui hos præcesserat, patria.

Hic locus est innuendi, quemadmodum Ismaelliticæ gentis tyrannis ad exitum vergere cœperit. Nimirum cum Bagratunia familia non sine Ismaellarum consensu regnaret, nihilo tamen secius Armeniæ pars major per illud tempus, sicuti etiam nunc, in eorum potestate erat ; haud tamen sub unius Amiræ nutu, uti nos fuerat jam inde a primo Mahumeto usque ad Ciapharem nec non ad hujus liberos. Quippe consecutis temporibus temere prout libebat præsides constituebantur. Id autem indicium est infirmi pereuntisque imperii, præsertim si dominatio in plures tribuatur, quod iis nunc usuveniebat. Namque Sanphares dominabatur in Chorasania regione ; Lavicus Abuthoraphus in urbe Dara ; Ises Sechi filius in Palæstina ; Abldelphi autem filius in Telmarensi provincia ; alii denique alibi tumultibus indulgentes mutuo tyrannidem affectabant. Hinc fit ut impiorum horumce tyrannorum nomina perturbentur in Canone chronologico. Ab his interim undequaque mittebantur in plagas nostras malevoli sævique procuratores ; nempe ferinus ille Bula ; et iniquissimus Aphsinus filius ejus, qui ante præfuerat, scelesti Abusigithæ ; nec non malignus exitiosusque tusuphus Aphsini frater ; tum Nesras, cognomine Sbercha ; tum alii his similes Christi hostes, qui usque ad Amiralumnorum gentis Scythicæ, quæ adhuc perseverat, dominationem, populationibus perpetuis Armeniorum nostratium terminos vexaverunt. Horum, inquit, nomina nullis in historiis, quantum vidimus, diserte scripta, fieri nequit ut singillatim exponamus : præsertim cum ne in libro quidem vitæ sed in impiorum memoriis exarata sint.

Postea Scythæ (62) hac ratione tyrannidem occupaverunt, uti scriptum comperio a magno doctore Sarcavaco (63) qui sic loquitur : « Dum Persæ et Medi alterna fortuna inter se dimicant ad hanc usque diem, Scythica gens (haud dico Græcanicam sed barbaram) in eorum regiones ingressa hoc pacto dicitur. Plurimis devictis nationibus reges ejus ætatis, quorum nomina nobis ignota sunt (prepterea quod

(60) Joannes hoc nomine sextus patriarcha historiam patriam elegantissimo haicanismo scripsit.

(61) Nempe ab discipulatum et genus.

(62) Nempe *Selgiukidæ*, de quibus vide Herbelo-

tum et Abulfedam.

(63) Præter hæc historica Sarcavaci (id est *diaconi*) fragmenta, aliæ exstant in codicibus peritiles eruditæque ejusdem lucubrationes

nemini curæ fuit rerum memorias principumque horum nomina posteritati propagare), tandem et ipsi diuturnas clades ab Indis perpassi, maximorum spe donorum a barbaris prædictis adjuventa belli accersiverunt : quorum societate aucti felicibus præliis brevi rebellem devicerunt. Mox bello adversus eundem redintegrato, barbaros illos qui opem ferebant, a se prohibuerunt. Atque interim rex vita excedebat. Tum Medi, societate cum his barbaris inita, Persas expellebant : atque ita roboratum est dominium, ut nonnulli tradunt, Scytharum, seu potius, ut ego existimo, Bactrianorum qui regna complurium gentium maximis bellis internecivisque deleverunt. » Hoc quidem scripto philologus noster res gestas persecutus est usque ad Melichsahi regnum, quod suo loco dicemus eodem auctore utentes ; tempora inquit parentis ejus, cruenti nempe Alphaslani, tum avi abavique, quorum nomina Tullubechus et Mahmutes et Selgiukus feruntur : sic enim diserte quondam legimus in codice manu ejusdem conscripto : cujus si codicis nobis denuo copia fuerit, utemur equidem ad hanc compositionem ; si minus, utique omitemus homines suis viribus confidentes reique vanæ innitentes qui Dei penetralibus terraque viventium prohibiti sunt. Nos autem Dei clementia freti confiteamur nomini ejus, qui hoc fecit ; animoque æquo feramus, quia mitis est erga sanctos suos.

Nunc igitur ad intermissum canonum ordinem revertamur, unaque serie (64) ob prædictam rationem exclusa, lætanter dicamus : *Ipsi de manu tua repulsi sunt ; nos autem populus tuus et oves pascuæ tuæ* (65).

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR. ⁷	ÆRÆ ARM.
			Leo	Semba- tus	Joan- nes	
Curopalates Adroner- schus a Sembato corona- tur rex Iberorum.	421	904 905 906 907 908	17 18 19 20 21	13 14 15 16 17	5 6 7 8 9	351 352 353 354 355
Princeps Gaghicus co- piarum dux a Sembato deficit.]	422	909 910 911 912 913	22 23 24 25 26	18 19 20 21 22	10 11 12 13 14	356 357 358 359 360
			ALEXIUS (68) annis iii.			
	423	914 915	1 2	23 24	15 16	361 362
			INTERREGNUM an. vii.			
		916	3	1	17	363
			ROMANUS annis xxviii.			
	424	917 918 919 920 921	4 5 6 7 8	2 3 4 5 6	18 19 20 21 22	364 365 366 367 368
	425	922	9	7	23	369
			ASUTIUS annis viii.			
usuphus dissidii causa excitandi obtrusit regem Armeniis alium Asutium, qui patruelis erat regis Asutii.	426	923 924 925 926 927	7 8 9 10 11	1 2 3 4 5	24 25 26 27 28	370 371 372 373 374

Sembatavana (66) con-
ditur.

Abelgaripus Sebastem
capit (67).

Iusuphus Apilgiæ pro-
curatoris filius in Arme-
niam veniens dolosisque
artibus discordiam inter
præfectos serens regio-
nis nostræ tyrannidem
invasit ; cumque Semba-
tum regem captivum po-
stremo inauditis cruciati-
bus occidisset, eundem
probris causa ligno sus-
pendit in urbe Devina.
Propterea ad septennium
regio nostra principe ca-
ruit.

Asutius ad Græcorum
imperatorem profectus
honoribus ab eo cumula-
tus est, dignusque habitus
qui jure patri suo inclyto
Sembato in regnum suc-
cederet.

(64) Nempe Amirarum.

(65) Psal. LXXXVII, 6, LXXXVIII, 15.

(66) Id est Sembati oppidum.

(67) Abelgaripus Havenunius dux exercitus Ar-
zeruniorum.

(68) Idem nomen atque *Alexanaer*.

OLYMP. CHRISTI CONST. ARM. PATR. ERÆ
ARM.

Roma-
nus Asutius Ste-
phanus

STEPHANUS anno I.

928 12 6 1 375

THEODORUS annis XI.

427 929 13 7 1 376
930 14 8 2 377

ABASUS annis XXIV.

931 15 1 3 378
932 16 2 4 379
428 933 17 3 5 380
934 18 4 6 381
935 19 5 7 382
936 20 6 8 383
937 21 7 9 384
429 938 22 8 10 385
939 23 9 11 386

ELIAS annis VII.

940 24 10 1 387
941 25 11 2 388
430 942 26 12 3 389
943 27 13 4 390
944 28 14 5 391

Abasus Sembati filius
et frater Asutii.

Abasus Sembati filius
miræ magnificentiæ tem-
plum excitat cathedrale
in urbe Carsa. Hujus æta-
te regni Armeniaci regio-
nes tranquillitate uteban-
tur, quoniam is latronum
turbulentiam diligenter
compescuit. Sub eodem
condita sunt sacra cœno-
bia, quæ dicuntur Camer-
zazora et Caputcar, in
provincia Arsarunia: in
Siracia item provincia fa-
migerata cœnobium Rho-
mosin et Debrevanca.

CONSTANTINUS Leonis filius annis XVI.

431 945 1 15 6 392
946 2 16 7 393

ANANIAS Mocensis annis XXII.

947 3 17 1 394
948 4 18 2 395
432 949 5 19 3 396
950 6 20 4 397
951 7 21 5 398
952 8 22 6 399
953 9 23 7 400
433 954 10 24 8 401

Ananias patriarcha an-
nis quinque in Agathama-
ra, septemdecim autem
in Varagho (71) sedem
tenuit.

Fames vehemens.

ASUTIUS Abasi filius
annis XXVII.

955 11 1 9 402
956 12 2 10 403

Infinitum locustarum
agmen ingruit.

(69) Iberorum rege.

(70) Chosroes hic ante episcopatum genuisse fer-
tur eximium Gregorium Narichiensem. Chosrois
prædicti commentationes ad divinum officium editæ
sunt superiore sæculo Constantinopoli.

(71) Mons hic Varaghus seu Varaga inclaruit
propter insigne sanctæ Crucis templum in ejus
vertice conditum, haud procul urbe lacuque Vano.
Hæc autem pericope desideratur in antiquiore
exemplari.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM	PATR.	ÆRÆ. ARM.
			Con- stan- tinus	Asu- tius	Ana- nias	
David Moghiæ epis- copus ex Aparaniæ cœnobio doctrina sanctimoniaque clarus cognoscebatur.	434	957	13	3	11	404
		958	14	4	12	405
		959	15	5	13	406
		960	16	6	14	407
Samuathuma capitur.						
Anarzaba Halapusque capiuntur (72).						

ROMANUS annis iv.

Halbata atque Sanahina conduntur a Chosroanusa regina uxore Asutii, Sa- hinsahi appellati.	435	961	1	7	15	408
		962	2	8	16	409
		963	3	9	17	410
		964	4	10	18	411

NICEPHORUS annis vii.

436	965	1	11	19	412
	966	2	12	20	413
	967	3	13	21	414
	968	4	14	22	415

VAHANUS anno r.

969	5	15	1	416
-----	---	----	---	-----

Post domini Ananiæ obitum thronum S. Gregorii insedit dominus Vahanus Siuniæ archiepiscopus e Balia provincia. Sed enim exacto uno patriarchatus anno controversia in eum concitata est propter schismatis suspicionem. Quamobrem in arce Ania, regnante Asutio Abasi filio, multi episcopi crucige-rique monachi celebratis comitiis, illum sepositum sede dejecerunt, successoremque ei dederunt Stephanum hominis Deo dilecti Mastosii consanguineum Sevania oriundum. Sed tamen Vahanus in Vaspuracania provincia moratus, ibidemque legitimus S. Gregorii successor habitus, exitioso gravique schismati ansam præbuit: certatim enim anathematibus et publicis offensionibus universam Armeniam conturbaverunt; donec Dei nutu, eodem uterque anno extinctus est. Hos excepit interregni annus unus. Mox Asutii, cognomento Largitoris, jussu convenientes integritate præditi viri sanctique episcopi beatum Dei hominem in sede patriarchali collocant dominum Chacichium fratrem domini Ananiæ magni patriarchæ a cujus integra facundaque doctrina morumque sanctimonia os improborum oppi-
latum est (73).

STEPHANUS annis ii.

437	970	6	16	1	417
	971	7	17	2	418

Admirabilis S. Gregorius Narichiensis hac tem-
pestate sanctitatis gloria
fulgebat (74).

Cyrum Joannem aiunt
gente Armenium fuisse ex
urbe Zimiscazaca (75).

CYRUS JO-
ANNES an. vi.SEDIS VACA-
TIO anno i.

972	1	18	1	419
-----	---	----	---	-----

CHACICHIUS annis xxi.

438	973	2	19	1	420
	974	3	20	2	421
	975	4	21	3	422
	976	5	22	4	423

Dominus Chacichius
antea episcopus Arsaru-
niæ sedem in Arghene
collocat prope Aniam ur-
bem, quo in loco magni-
ficam cathedralis ædis
molem exstruit

(72) Hic locus abest ab antiquiore codice.

(73) Hæc de Vahano patriarcha narratio „pro-
vario, amanuensium libito in codicibus interpolata
est.

(74) Gregorii Narichiensis liber precum in primis
celebratur non minus ob styli splendorem quam ob
eximium pietatis fructum. Hujus plurimæ editiones

curatæ sunt non sine variorum notis. Ejusdem
Narichiensis (quem Armenii cum primis admiran-
tur) commentarius in Cantica canticorum editus
Venetiis est.

(75) Nimirum hoc oppidum contraxit nomen ab
Joanne Zimisce.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Cyrus Joan- nes	Asutius	Chaci- chius	
Abusah Arzerunius Vaspuracaniæ rex mori- tur, cui succedunt liberi Asutius, Gurghenius et Senecherimus (76).	439	977	6	23	5	424
BASILIUS annis LI.						
		978	1	24	6	425
		979	2	25	7	426
		980	3	26	8	427
		981	4	27	9	428
Asutius, qui pater pau- perum atque indigorum fuit, pie mortuus est.						
SEMBATUS annis XIII						
	440	982	5	1	10	429
Sembatus Asutii filius cognomento Sahensahus.						
		983	6	2	11	430
		984	7	3	12	431
		985	8	4	13	432
		986	9	5	14	433
	441	987	10	6	15	434
		988	11	7	16	435
		989	12	8	17	436
Magnus Armeniorum princeps Gregorius Pah- lavunius, genere S. Isaaci ortus, longævus admo- dum, annos videlicet cv natus, obiit an Nighia provincia						
		990	13	9	18	437
		991	14	10	19	438
		992	15	11	20	439
		993	16	12	21	440
SERGIUS annis XXIV.						
	443	994	17	13	1	441
Post cecimuni nonum domini Chacichii annum Ecclesia nostra sine an- tistite fuit triennio, quod nos in illius annis scribe- mus						
GAGHICUS annis XXIX.						
		995	18	1	2	442
		996	19	2	3	443
		997	20	3	4	444
	444	998	21	4	5	445
Gaghicus Asutii filius, Sembatique Sahensahi frater, dictus æque Sahen- sahus, cunctos reges Ba- gratunios sapientia et for- titudine superavit.						
		999	22	5	6	446
		1000	23	6	7	447
		1001	24	7	8	448
	445	1002	25	8	9	449
		1003	26	9	10	450
		1004	27	10	11	451
		1005	28	11	12	452
	446	1006	29	12	13	453
		1007	30	13	14	454
		1008	31	14	15	455
		1009	32	15	16	456
Stephanus Asolnichius doctor historicus Armenio- rum cognoscebatur (78).						
Quod rex Gaghicus S. Gregorii in urbe Ania in Florum valle ædificare cæperat divinum ovile (77) rationalis gregis Christi (instar illius celeberrimi magnificique cænobii S. Gregorii a Nerse patriar- cha conditi) perfecit an- no postquam Dominus noster carneam naturam induerat millesimo.						

(76) Regnantibus in Armeniæ majore parte Ba-
gratuniis, Vaspuracaniam orientalem provinciam
imperio item regio tenebant Arzerunii : de quibus
legesis Joannem patriarcham historicum, præci-
pueque Thomam Arzerunium.

(77) Intelligitur cænobium.

(78) Stephanus Asolnichius, vel Asolichius, Ta-
ronensis chronologicam suam historiam ab orbe
condito ad Sergium usque patriarcham deduxit,
duce, quoad fieri potuit, Eusebio, ut ipse ait in
proœmio.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
			Basi- lius	Gaghi- cus	Sergius		
Cathedrali templo eximæ pulchritudinis, quod in urbe sua Ania Sembatus fuerat exorditus, nunc denique coronis imposita est mandato et sumptibus Catramedæ reginæ conjugis Gaghici Sahensahi qui Sembati frater erat.	447	1010	33	16	17	457	
		1011	34	17	18	458	
		1012	35	18	19	459	
		1013	36	19	20	460	
	448	1014	37	20	21	461	
		1015	38	21	22	462	
		1016	39	22	23	463	
		1017	40	23	24	464	
	PETRUS annis XLII (80).						
	449	1018	41	24	1	465	
1019		42	25	2	466		
1020		43	26	3	467		
1021		44	27	4	468		
450	1022	45	28	5	469		
	1023	46	29	6	470		
Joannes doctor Coze- rius vir facundus.							

Sembatus magister angelicam ædem nempe exoptabile collegium ædificat, cujus nomen Orbagnair (79). Erat autem piorum hominum asy-
lum.

Cum Saracenorum incursionibus Vaspuracianorum regiones vastarentur, rex harum Senecherimus innumeras molestias viginti et duobus annis perpressus, tandem ditionem suam in Basilii imperatoris potestatem transtulit anno æræ CCCCLXX, a quo Sebasten urbem vicissim recepit cum ejusdem provinciis. Cœnobita tamen, quæ cxv numerabantur, haud tradidit Basilio Senecherimus. In regione autem, qua Basilius politus est, castella LXXII, oppida MMMM, urbes VIII censebantur.

JOANNES, annis XIX.

	1024	47	1	7	471
451	1025	48	2	8	472
	1026	49	3	9	473
	1027	50	4	10	474
	1028	51	5	11	475

Hic Joannes, dictus etiam Sembatus, filius erat Gaghici Sahensahi.

Clarissimus Vest-Sergius (81) non solum castella et sacras aedes struxit, verum etiam pulcherrimas cellas, quibus templum, quod S. Sergii appellatur, ampliter ornavit.

CONSTANTINUS annis III.

	1029	1	6	12	476
452	1130	2	7	13	477
	1031	3	8	14	478

ROMANUS annis V.

Romanus fratris sui filiam regi nostro Joanni collocavit in matrimonio. Hoc tempore Bergria urbs a Saracenis capta Christianorum sanguine redundavit, cum ipsius urbis excidio.	1032	1	9	15	479
	1033	2	10	16	480
	1034	3	11	17	481
	1035	4	12	18	482
	1036	5	13	19	483

Hoc tempore acta Petri patriarchæ optimates moleste ferentes, eo deturbato Dioscurum quemdam e Sanahina obtruserunt: quem tamen episcoporum cœtus non est veneratus: imo coacta synodo hominum prope quatuor millium, partim ecclesiasticorum, partim etiam laicorum in urbe Ania, Petrus denuo patriarcha in apostolica Sancti Illuminatoris sede confirmatus est.

MICHAEL annis VI.

	1037	1	14	20	484
454	1038	2	15	21	485

(79) Id est orbis perfugium.

(80) Petri patriarchæ reliquæ aliquot operum in codicibus occurrunt, præcipueque in hymnorum collectione carmina, quæ ingenium ejus satis commendant.

(81) Vest seu Βέστις dignitatis nomen in aula Constantinopolitana. Vide Cangii Glossarium med. et infim. Græc. Ejusmodi titulis Armenii quoque proceres donabantur interdum ab imperatoribus.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	ARM.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Mi- chael	Joan- nes	Petrus	
Gregorius Magister Pa- hlavunius princeps eru- ditissimus cognosceba- tur (82).		059 040 041	3 4 5	16 17 18	22 23 24	486 487 488
Joanni regi (83) qui prolis expers obiit, suc- cessit Gaghicus Asutii fi- lius.	455	1042	6	19	25	489
CYRA ZOE (84) annis II.						
GAGHICUS annis II.						
		1043	1	1	26	490
		1044	2	2	27	491
MONOMACHUS annis XII.						
		1045	1		28	492

Tandem post Gaghicum nemo ex hac gente (85) rex fuit. Quippe annis XXI Græci dominati sunt. Deinde Alphaslanus Aniam Armeniorum metropolim cepit funditusque subvertit.

Sane post obitum Sembati, qui Joannes quoque dicebatur, conspirantibus suffragiis optimates cum patriarcha domino Petro in magnifica cathedrali æde metropoleos Armeniorum Anixæ congregati Gaghicum Joannis regis ex fratre nepotem in regia patrum dignitate constituerunt; verum hic bellica studia, in quibus imperia nituntur, neglexit. Atqui his præsertim temporibus vires acuendæ fuerant, bacchantibus Ismaelitis, Scythis incursantibus, uti jam diximus, Græcis denique ipsis seditione ferventibus, propterea quod regnum suum feminæ (86) arbitrio administrari viderent. Is, inquam, Gaghicus in litterarum disciplinis jam inde a teneris unguiculis versari solitus, in imperio quoque iisdem se oblectabat. Re Græci intellecta (quæ gens fraudibus concreta est) hominem ad se pellexerunt; usi in primis optimatum nostrorum technis, qui cum regnum ejus sancte a se custoditum iri sacramento confirmavissent, tamen Domini fœdus non servaverunt: quæ consilia hunc exitum sortita sunt, ut ipsi nimirum aliique complures ineluctabili exitu perierint. Græci enim, submoto in insulam rege, præsidēs quotannis mittebant: quo tempore Anixæ urbis cives atque optimates dissidio et ambitione certabant, mutuisque calumniis de læsa imperatoris majestate studioque Agarenorum inter se postulabant. Quin procures ausi sunt patriarcham ipsum criminationibus circumvenire, qui vicissim necessitate coactus illos detulit in judicium. Quamobrem utrique laribus suis eversi sunt alioque traducti: cum interim vulgus prope exlex ad suam libidinem viveret. Atque hæc rerum publicarum ratio tenuit annos XXI. Quibus exactis turbo igneus australi flatu compulsus tulit belluam anthropophagam, cujus incendiis gens nostra deleta radicitus est: quin et urbs Ania post dierum XXV obsidionem expugnata est, ejusque cives ferri

(82) Gregorius cognomento Magister, a magistri dignitate, qua eum Græcus imperator ornavit. Idem dictus est Pahlavunius itemque Arsacides propter genus ex Armeniorum illuminatoris S. Gregorii prosapia deductum. Is traditur liberali optimaque indole præditus, princeps plane doctissimus, Græcæque et Arabicæ etiam linguæ peritus. Habetur in manibus tractatus ejus grammaticus, et epistolarum ad familiares volumen omnigena eruditione refertum: ex quo etiam cognoscitur quantopere is cuperet ad omne genus disciplinarum gentem suam impellere.

(83) Hujusce Joannis, penultimi Armeniorum regis, e Bagratuniorum dynastia, quæ annos circiter ccc occupavit, civilibus legibus diu usa est Sarmatica Armeniorum colonia: qua ex re merito ar-

guimus circa undecimum Christianæ æræ sæculum coeptum esse migrari ex Armenia in Sarmatiam eandemque migrationem subinde auctam propter Saracenorum in Armenia tyrannidem. Joannæum ejusmodi jus non ita pridem antiquatum est, cum Josephus II Augustus in Sarmatiæ regionibus sibi obnoxiiis legem tulit, ut tam indigenæ quam Armenii uno judicii genere, id est jure Austriaco, disceptarent. Joannæum codicem in Latinam linguam conversum J. Zohrabus (quandoquidem Haicanum exemplar haud occurrebat) exscribendum curavit, cumque aliis autographis nec poenitendæ frugis scriptis Venetias transtulit.

(84) Nomen hoc corruptum erat in codd. Arm.

(85) Scilicet Bagratunus.

(86) Prædictæ Zoes.

fuit (91). Neque ingenium moresve patris sui æmulatus est; imo adeo tam contraria studia præ se tulit, ut prorsus existimaret nihil iniquius, nihil paci aut omnino humanæ vitæ adversantius fuisse quam patris sui consilia et voluntates. Ipse igitur bene cunctis dispositis, prudentia item ac fortitudine multos reges, et certe omnes, qui memoria nostra exstiterunt, præcellens, nihil impensius satagebat, quam ut justissime viveret, neminique injuria aut superbia molestus esset. Quin et liberali animi natura præditus erat, alloque mentis consilio, statura denique corporis quæ regem decebat: tanta vero mansuetudo morumque suavitas in eo erat, ut mirifice diligeretur. Atque ego quidem non-nisi regem ejusmodi existimo esse divitem. Hic brevi tempore terrarum orbem tantum non universum subegit: cum reliqui reges vel post diutinum tempus vel nunquam tanto imperio potiri soleant. Sed is nimirum benevolentia magis et comitate quam bellica vi utebatur. Jam si tam multa tam brevi obtinuit, profecto, uti arbitror, futurum erat, ut ne Europa quidem a regni ejus finibus se subduceret, nisi is maturius vita excessisset. » Hæc Sarcavacus de hujus vita tradit, qui annis xx dominatus est. Mox ego quæ de ejusdem morte prædictus Auctor narrat, subtexam.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
--------	---------	--------	-------	-------------

		Michael	Gregoras	

MICHAEL annis viii.

1075	1	9	522
------	---	---	-----

Anno æræ rxxii vigente Sarracenorum tyrannide Ausinus (92) princeps digressus est hæreditaria ditione sua cui nomen Maireaz Ciurch, contra Ganzagam sita, comitantibus fratre Algamo, matre, conjuge aliisque summa nobilitate viris, avecta etiam omni supellectile: ingressusque Ciliciam, e Sarracenorum potestate sibi vindicavit celeberrimam Lampruniam arcem, ad Tauri montis radices ubi et Tarsus metropolis.

	1076	2	10	523	
	1077	3	11	524	
464	1078	4	12	525	Dominus Gregoras eo curandam librorum interpretationem Constantinopolim pergit.

Anno æræ dxxv Gaghicus rex Tarsum ad Apelgaripum Armeniorum principem sibi consanguineum se contulit: cum vero pedem inde referret a Græcorum principibus prope Argiam vi appetitus laqueo vitam finivit. Alii tamen aiunt, hunc venationi deditum et forte dormientem a Mandalianis (93) captum esse; exin ductum in arcem Candruscoriam ibique interfectum. Eo terrore exanimati reliqui principes Armeniorum fuga dilapsi sunt. Ex horum tamen numero princeps quidam Gaghici consanguineus, nomine Rubenus (94), qui Causitarum arcem tenebat, cognita Gaghici nece, cum omni domo sua in Phrygiæ partes migravit, oppidumque Colmesolum insedit. His forte in montibus complures debebant Armeniacæ gentis coloni, quibus sibi præclarus Rhupenius adjunctis et satis corroboratus montanam regionem armis tenuit, pulsisque Græcis, eorum oppida incoluit.

	1079	5	13	526
	1080	6	14	527
	1081	7	15	528
465	1082	8	16	529

Georgius et Stephanus doctores scriptis rebusque gestis clarescunt.

ALEXIUS annis xxxviii.

1083	1	17	530
------	---	----	-----

(91) *Melich* Arabice rex, *schiah* Persice item rex. Hinc Sarcavacus facit *rex regum*.

(92) Hic Ausinus Nersem Lampruniensem Tarsi episcopum scriptisque plurimis clarum genuit.

(93) Mandales erat Græcus quidam paterfamilias aut præfectus, ejus filii aut satellites dici videntur a Samuele *Mandaliani*.

(94) Rubenus dynastiæ Rubeniensium auctor.

OLYMP. CHRISTI CONST. PATR. ÆRÆ
ARM.

Alexius Basilius

				BASILIIUS annis xxxii.	Extincto domino Gregora Pahlavunio successit dominus Basilius sororis ejus filius, quem antea consecraverat dominus ipse Gregorius dum iter in externas plagas librorum interpretandorum aliorumque negotiorum causa pararet.
	1084	2	1	531	
	1085	3	2	532	
466	1086	4	3	533	
	1087	5	4	534	
	1088	6	5	535	
467	1089	7	6	536	
	1090	8	7	537	
	1091	9	8	538	
	1092	10	9	539	
468	1093	11	10	540	Hoc anno Melichsahus Sul-
	1094	12	11	541	tanus obiit.

Horrenda fames regionem
nostram vastavit, cum vide-
lret sceleribus nostris cumu-
lus esset impositus.

Age vero quoniam regnante Melichsaho pace orbis universus præsertimque Armenia potita est, cui quidem superiores tyranni poculum exitiale tandiu propinaverant; lubet verba laudatoria prædicti eximii doctoris ascribere, qui admodum elaboratam prolixamque orationem rursus scribit, postquam scilicet res viventis absolvit sic ejusdem obitum narrans. « Anno æræ dcli supremus Melichsahi Persarum regis administer occisus est, cujus nomen Hasanus, dignitatis autem titulus Vezrucius Chogia. Octo autem et viginti post dies ipse quoque Melichsahus interiit veneno, ut fama est, ab uxore corruptus: vir in omnes benevolus atque mitissimus, in Christianos autem prope singulariter. Hujus obitum incredibilis omnium gentium perturbatio consecuta est per quadriennium. Nam et frater Dedusius et filius Bechiaruchus his annis bella cientes omne genus institutionum bonarum subverterunt, dum neuter regno firmiter potiretur. Sanguis interim torrentium instar manabat non solum Marte certantium, verum etiam omnis ordinis civium et provincialium: præter alias ærumas famis atque captivitatum. Sic nimirum felicitas cum vita regis pulsa est: ad quem quidem curarum regali labor pertinuerat; ad alios vero sive optimates sive plebeios fructus earum et commoditas redundaverat, vitæ nempe securitas, rerum ubertas malorumque depulsio. Is adeo gentem nostram dilexit, ut preces exposceret ac benedictiones: cujus rei causa patriarcham quoque ad aulam accersivit. Atque utinam ad Christiana sacra moresque transisset! Imperii ejus sedes Aspahana fuit, quæ metropolis Persarum est, ibidemque vitam conclusit.

		1095	13	12	542	
		1096	14	13	543	Revolvitur cyclus quingen-
						torum annorum (95).
Constantinus princeps no-		1097	15	14	544	Dedusius Damasci, Palæsti-
ster, Rubeni filius, effusa hu-	469	1098	16	15	545	næ, finitimæque regionis rex.
manitate Romanam gentem		1099	17	16	546	prælio interimitur Aspahanæ a
prosecutus, honore vicissim						Bechiarucho anno æræ DCLIV.
ornatus est.						

Romani per Thraciam in Asiam transmittunt, ut Scytharum, Persarum atque Saracenorum adversus Christianos injurias ultum eant. Plurimis autem incommodis afficiuntur a filio Satanæ Alexio Græcorum in urbe Constantinopolitana rege. Hic partim arcanis, partim manifestis insidiis, mortifero etiam cibo grassabatur: tum iidem mari suorumque ducatu pessimo artificio commissi significabat astute barbaris qua ratione caperentur. Hæc Dominus aliquando ulciscatur! siquidem hic homo itemque mater ejus, uti ex multis audivimus, Christiano ritu alieni erant. Id etiam Sarcavacus doctor commemorat.

Romani Hierosolyma vi Saracenis eripiunt cæsis hostium sexaginta quinque millibus in templo, et pluribus adhuc in urbe. Dominus Vahramus versabatur Hierosolymis dum urbs capiebatur (96).

(95) Recole ad an. 10 æræ Arm.

(96) Desideratur in vetustiore exemplari hæc pe-

ricope. Latet autem in eadem mendum; nam Gre-
goras Vahramus ante annos xvi vita excesserat,

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM
			Alexius Basilius		
		1100	18	17	547
		1101	19	18	548
470		1102	20	19	549
		1103	21	20	550
		1104	22	21	551
		1105	23	22	552
Chezilus Lauram capit, et sacra insuper cœnobia Halba- tæ et Sanahinæ inflammat.	471	1106	24	23	553
Interficitur tyrannus Scythæ		1107	25	24	554
Chezilus (qui <i>ruber</i> explicatur)	472	1108	26	25	555
dum urbs Devinæ sexto jam mense obsessa expugnaretur.		1109	27	26	556
Obiit in Christo pius ac splendidus princeps Gol-Vasi- lius plurimum provinciarum do- minus.	473	1110	28	27	557
		1111	29	28	558
		1112	30	29	559
		1113	31	30	560
		1114	32	31	561
		1115	33	32	562

Bechiaruchus Melichsahi fi-
lius mortuus est.

Obiit Manuceius Anizæ amira.

Obiit dominus Basilius patriarcha Armeniorum, ejusque dignitatem excepit dominus Gregorius, ingenti gloria residens in throno diœceseos S. Gregorii Armeniorum Illuminatoris, cujus eum quoque genere ortum esse constabat. Hic Dei gratia affluenter ornatus, propter morum integritatem ac sanctimoniam non solum a nostratibus viris, verum etiam ab exteris regibus et principibus, imo etiam a regibus et pontificibus Romanorum summi honoris testimonia adeptus est. Idem ad sanctam Hierosolymorum urbem iter instituit, ibique sacra loca venerabundus aspexit, in quibus Deus ad humanam naturam de-
missus particeps fuit passionis Christi ut etiam gloriæ ejus consors fieret. Ibi enimvero Romana gens, eorumdem locorum domina, quam Francorum nomine indignant, quanta esset in patriarcha nostro divinæ gratiæ copia cognovit: namque et ex ejus corporis forma eximia ac majestate venustas facile spiritus intelligebatur, germanaque fidei orthodoxia, quam is perspicue et secundum verissimos canones nec sine decora eloquentia significabat. Quibus rebus *Romani* mirifice delectati summi amoris necessitudine cum patriarcha nostro cumque gente Armeniaca copulati sunt. Sic Dei providentia res omnes administrantur: neque enim repulit Dominus populum suum, ut Psalmographi verba testantur.

Quo æræ anno Basilius patriarcha obiit, eodem ad Dominum morte translatus est Georgius doctor cognomento Melricius (97).

Rursus eodem anno fortis Tancredus Romanus qui Antiochiam multasque præterea civitates provinciasque tenebat, vir egregius et probus, veneno extinctus est a suo patriarcha in eadem urbe Antiochia.

Eodem denique anno per sancti Paschatis quadragenarium jejunium quintæ hebdomadæ feria quarta, qua die sidera olim creata sunt, solis defectus fuit

GREGORIUS (98) annis LIII.

Christiani Characum Saupa- cumque ædificant.	474	1116	34	1	563
Balduino rege Hierosolymo- rum extincto regnat secundo loco Balduinus alter Tepu- rus (99) prioris consanguineus annis xv.		1117	35	2	564
		1118	36	3	565
		1119	37	4	566
		1120	38	5	567

(97) Nempe *mellitulus*.

(98) Gregorius hic, Gregorii Magistri genere ortus, ob singularem doctrinæ morumque laudem, nondum annos juveniles egressus, universalem Armeniorum patriarchatum adeptus est. Is autem ut

Saracenorum molestiis careret, ad inaccessum castellum, cui nomen Rhomcla, in Armeniæ Minoris confinio sedem transtulit, quæ inibi annis ferme cl permansit.

(99) Scilicet *Du Bourg*.

OLYMP.	CHRISTI	CONST.	(PATR.	ÆRÆ
		Calo- joan- nes	Grego- rius	ARM.

CALOJOANNES (1) haud paucis annis regnavit.

Prælium atrox Carmiroviti- cum, quo victus est Franco- rum et Armeniorum exercitus fraude procerum. Tunc et Ro- gerius Antiochiæ præfectus multo cum milite desideratus est.	475	1121	1	6	568	Exstincto Alexio regnat fi- lius ejus Calojoannes. Iberorum rex David Elcha- zium et Melchium clade afficit. David rex Teflisum capit.
		1122	2	7	569	
		1123	3	8	570	
		1124	4	9	571	
	476	1125	5	10	572	
		1126	6	11	573	

IncurSIONUM, RAPINARUM, EXITIORUM ET CLADIUM, quibus Iberi certatim Saracenicæ provinciam Anixæ vexabant, pertæsi denique Anixæ urbis Siraciæque regionis incolæ, ut hanc a se procellam depellerent, ad Davidis Iberorum regis clientelam confugere decreverunt. Igitur conjuratum est adversus Apelsuarum amiram, Manuciei filium, qui exstincto patri in Anixæ dominatum successerat; David autem rex patentibus portis in urbem receptus: quo sic repente introgresso, nemo vitæ detrimentum passus est. Is captum cum filiis Apelsuarum in Iberiam secum avexit, locoque adeo pestilenti deposuit, ut brevi pater cum liberis duobus perierit. Interim cum fortis quoque David naturæ concessisset, Iberiæ regnum adiit Demetrius ejusdem filius, omni laude juvenilis disciplinæ cumulatissimus. Tum vero Phatlunus filiorum Apelsuari natu maximus, qui tandiu apud magnum amiram in Chorasania diversabatur, cognita parentis calamitate stationisque noxia natura, in regiones nostras maturavit incurrere, præfectisque suburbanis devictis, metropolim obsidione vallavit. Sæva dehinc fames annum integrum occupavit: cumque cives ad comparandam escam noctu egrederentur, structis insidiis hostis viros quidem jugulabat, ita ut cruore et ossibus terra squaleret, feminas autem puerosque vendebat. Sed tamen identidem ex Iberia duces aderant viri egregii, ut ille clarus ac strenuus Ivanes Abulethi filius qui forti animo incursores cædebat: cumque Phatlunus magna vi urbem aggrediretur, ipse paucis stipatus, adjuvantibus civibus, urbem periculo expedit. Neque vero reticendum est feminæ cujusdam in eo certamine virile facinus, quæ satis audacter mœnibus insistens lapidum ictibus hostes pellebat, sagittis quibus extrinsecus petebatur contemptis. Feminæ nomen Caprea, quod ejus erat pernicipitati consentaneum. Veruntamen regno Iberorum nondum in ea urbe satis confirmato, fame ac cædibus in dies sævientibus, coguntur cives urbem denuo ad Phatluni potestatem transferre, fide jurata ab eodem accepta, nequid contra patris fratrumque proditores statueret. Id ille fœdus etsi in præsentem non directavit, nihilominus pacatis rebus, eos vario criminationum genere aggressus est atque multavit. Eo regnante a consuetis quidem incurSIONIBUS quies in Armenia fuit, sed tum præterita damna, tum vectigalium rapinarumque vis summam apud nos egestatem rerumque omnium penuriam effecerunt, quæ quidem ab ea usque ætate incrementis aucta nostris adhuc temporibus perseverat.

At egim sanctus patriarcha fideique antistes dominus Gregorius, quia fœdus amicabile cum Apelsuaro lecerat, quo sedes ab eo protegeretur, audita in hunc Aniensem conspiratione, criminis auctoribus vehementer succensuit (2).

In Halbata obiit in Christo ma- gnus doctor Armeniorum Joan- nes cognomento Sarcavacus. Redemptoris ædes sacra cor- ruit Anixæ die xvii mensis Ma- rri (3) feria quinta.	477	1127	7	12	574	Demetrius rex Charasgurum, qui se in arce Athabegi multo cum milite concluderat, ex- pugnavit. Eodem anno Abule- thus et Ivanes filius Damaniam ceperunt. Eodem item anno Ivanes atque Sembatus Chuna- nia potiti sunt.
		1128	8	13	575	
		1129	9	14	576	
		1130	10	15	577	
		1131	11	16	578	
Hoc anno obiit clarissimus doctor David Alucii filius.	478	1132	12	17	579	Phatlunus in prælio extin- guitur anno regni septimo: ei- que succedit Mahmutus frater.
		1133	13	18	580	
		1134	14	19	581	

(1) Hic est Joannes h. Comnenus.

(2) Hic sequebantur in codd. moralia quædam

ab amanuensibus addita, quæ nos missa fecimus.

(3) Hoc anno incidebat in Decembrem.

	OLYMP. CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.	
		Manuel	Grego- rius		
		MANUEL an. xlv.			
		1135	1	20	582
Chuzus amira Abulethum		1136	2	21	583
Ivanemque profligavit.		1137	3	22	584
Abulethum atque Ivanem	479	1138	4	23	585
cepit Demetrius.		1139	5	24	586
		1140	6	25	587
Mensis Areghi (4) quinta		1141	7	26	588
decima die terræ motu sub-	480	1142	8	27	589
vertitur Ganzaga urbs, duo-		1143	9	28	590
que doctores inclyti Grego-		1144	10	29	591
rius et Sergius maceris op-		1145	11	30	592
primuntur. In Halbata quoque	481	1146	12	31	593
templum diruitur. Eodem an-		1147	13	32	594
no Charasgurus Ivanem in		1148	14	33	595
Gangenchia debellat.		1149	15	34	596
	482	1150	16	35	597
					Solis defectus fuit die altera
					Augusti, feria quarta : qui ab
					bora diei septima usque ad
					pomeridianam nonam perse-
					veravit.
					Doctor Egnatius Lucæ
					evangelium mirabiliter enar-
					rabat (5).
					Ciaulius Chacienæ castellis
					potiebatur, fraude ac perjurio
					dominis illorum principibus
					fucum faciens. Sic regionem
					fame ferro et captivitatibus
					pessum dedit

Hoc anno Romanorum natio cum innumero exercitu mare circa eandem Thraciam transmisit, per quam prior quoque transitus fuerat quem superius ad annum dclvi commemoravimus. Iidem nullam præ se memoriam tulerunt earum molestiarum, quas olim a filio Belial Alexio perpassi fuerant : neque enim callidas dolosasque Græcorum fallacias senserunt, cum Alexium fidei socium Christianique famulum existimarent. Ea propter hoc etiam tempore præteritorum malorum immemores gravius adhuc decepti illisque sunt ab ejusdem nepote, cujus nomen ad Antichristum alludit : quippe hic ab Emmanuelis factis et religione magnopere abhorrens, vocitatus est Manuel (6).

		1151	17	36	598	Doctor Sergius in Epistolas
		1152	18	37	599	Catholicas commentarios con-
Thorus (7) princeps ira in		1153	19	38	600	cinnabat (8).
Græcos exandescens gentis	483	1154	20	39	601	Iberi Salduchinum circa
ejus decem millia hominum		1155	21	40	602	Amam vicerunt ipsumque
trucidavit, studio ulciscendi		1156	22	41	603	adeo ceperunt.
necem Stephani, quem illi	484	1157	23	42	604	
captum in ferventem ollam		1158	24	43	605	
crudeliter injecerant.		1159	25	44	606	
		1160	26	45	607	
	485	1161	27	46	608	
		1162	28	47	609	
		1163	29	48	610	

Anno æræ dcx rex Iberorum Georgius Aniam die Junii tertia decima cepit : mox Augusto exordiente octoginta militum millia Saharmeni septem millibus profligavit : quam rem nostris oculis vidimus, relata scilicet in commentarios viginti tria millia, præter reliquam multitudinem quæ agrum nostrum cadaveribus suis operiebat. Consecuto autem æræ anno dcxi die Augusti xxi Devinam urbem occupavit Georgius, indidemque sexaginta hominum millia captiva deduxit, quorum etiam superstitiosa sacella delevit. Exin anno æræ dcxii Chorasaniæ Sultanus cum innumeris armatorum copiis ad Aniam nostræ portas progressus pavore incolas consternavit : post trigesimum autem diem clam abiit vir callidissimus magnæque clade Georgio ejusque copiis imposita in regnum se recepit.

(4) Hoc anno incidebat in *Octobrem*.

(5) Egnatii doctoris commentarius in *Lucam* summo in honore est ob perspicuam, brevem, artificalem venustamque elocutionem, ita ut huic parem facile non invenias. Antiquum operis codicem Bombycinum anno æræ Armeniæ 672 (Christi 1225) in Armenia scriptum Zohrabus e Sarmatia Venetias tulit, eundemque collatum cum Byzantina editione anni Christiani 1735, in sua litteraria suppellectile asservat.

(6) Ludere videtur Samuel in Hebraicis vocabulis Nghimmanuel nobiscum Deus, et Manuel sive Mi-nuel longe a nobis Deus. Et nunc quidem mirifice

invehitur in Manuelem Samuel ; paulo tamen post patriarchæ duo Nerses et Degha cum eodem imperatore de conciliatione Armeniorum cum Græcis egerunt, mutuique officii litteræ utrinque conscriptæ sunt.

(7) Idem atque *Theodorus*.

(8) Clarissimæ famæ opus apud Armenios, cum moralibus adhortationibus, doctrina multijuga et elocutionis splendore. Id quidem Byzantii typis commissum est, valde tamen interpolatum uti Zohrabus ex antiquo Leopoltano codice intellexit, quem ipse codicem, utpote cathedrali Armeniorum Leopoleos ædi addictum, adipisci non potuit.

	OLYMP.	CHRISTI	CONST.	PATR.	ÆRÆ ARM.
			Manuel	Grego- rius	
Amplum oppidum Asna- ghium inflammavit scelestus Eltezus, quo incendio millia hominum septem absumpta creduntur.	486	1164 1165 1166 1167 1168	56 31 32 33 34	49 50 51 52 53	611 612 613 614 615
Hoc tempore ingens terræ motus Ezencham concussit.	487	1169 1170 1171 1172 1173 1174 1175	35 36 37 38 39 40 41	1 2 3 4 5 6 7	616 617 618 619 620 621 622
Hoc anno magnus Armenio- rum princeps Thorus obiit.	488				
				GREGORIUS annis xxii.	Domino Nersi ad Christum morte translato successit do- minus Gregorius cognomento Degha (10).
	489	1176 1177 1178 1179	42 43 44 45	1 2 3 4	623 624 625 626

(9) Hic est Nerses ab arce Rhomela (de qua su-
perius, not. 98) dictus *Claiensis*, propterea quod
ibi vitam cum fratre patriarcha, cui et ibidem suc-
cessit, diu exegit, sepultusque est. Idem vulgo ap-
pellatur etiam *Senorhali gratia plenus* seu *venustus*,
et debito summoque Armeniorum studio colitur.
Laudes ejusdem et plurima scripta passim prædi-
cant scriptores quoque Europæi qui res Armenio-
rum ecclesiasticas illustrandas sumpserunt.

(10) *Degha* explicatur *puer* vel *infans*. Hujus an-
tiquitatis jussu rationem hanc temporum videtur scri-

psisse Samuel Aniensis. Jam sigillum *Gregorii* no-
mine prænotatum, quo codicem Eusebianum distin-
ctum esse vidimus, utrum *Degham* Gregorium an
quemvis alium istius appellationis patriarcham in-
nuat, quis indubia conjectura definiet? Sane fieri
potest ut *Degha* Gregorius Eusebianum illum codi-
cem multo jam pretiosissimum in sua bibliotheca
asservaverit, ejusdemque lectione commotus Sa-
muelem presbyterum mandato impulerit non solum
ad ejus summarium conficiendum, verum etiam ad
historiam usque ad sua tempora perducendam.

MONITUM.

Quæ sequuntur opuscula chronologica et astronomica cum apud eruditos plurimi valeant, et iis quasi fundamento nitantur chronologi Christiani veteres, nobis faciendum putavimus ut ea recuderemus, studioso Lectori acceptam fore confidentes hanc ad Eusebii Canones chronicos non pœnitendam mantissam. EDIT.

VETERUM SCRIPTORUM

OPUSCULA

CHRONOLOGICA ET ASTRONOMICA.

DIONYSIUS PETAVIUS LECTORI (a).

Inter auctores infra editos primus est Geminus, qui ante annos amplius quadraginta prodiit, Græcæ Latineque ab Edone Hilderico; scriptor eruditus et antiquus. Vixit enim Sullæ ac Ciceronis sæculo, ut ex iis constat quæ ad pag. 49 in notis observamus. Patria Rhodium fuisse inter omnes convenit. Sed Romæ, et in Italia vixisse, non levis est conjectura, ibique commentarium hunc scripsisse, ut in iisdem scholiis adnotavimus. Ac vel nomine ipso Gemini satis hoc evincitur, Latinorum usu et commercio implicatum esse hominem; ac libertum fortean, aut clientem alicujus fuisse familiæ, cui peculiare cognomen id erat, nempe Serriliorum. Proclus in Commentariis ad priores Euclidis libros non semel Geminum laudat, quem et Γεμῖνον perpetuo nominat, circumflexa penultima: indidemque colligitur, quædam illum de geometria scripsisse. Cujus fidem facit catalogus librorum, qui ex Barocciana bibliotheca nuper in Angliam averti sunt, quos inter Gemini liber exstat nondum editus. Sed et Procli Sphæra nihil aliud est præter Isagoges Gemini capita quædam, quod suo loco declaravimus.

Hujus nos testimonio scriptoris sæpe ac libenter usi sumus in his quæ ad annum Græciæ veteris et Ægyptiacum spectant. Nam de priore illo nemo est, qui diligentius expressiusque verba fecerit, cujusque propter antiquitatem et eruditionem ratio major haberi debeat. Quem si in consilium adhibuisset Scaliger, aut si eum attentius legisset, neque præjudicatam illam suam de anno Græco πρόληψιν ad illius tractationem attulisset, non illa nobis anni Græci et Attici commenta peperisset, quæ et absurdissima sunt et unius præter cæteros Gemini auctoritate refelluntur. Hunc igitur cum Latina interpretatione veteri primo loco posuimus, qua profecto meliorem elegantioreque merebatur: et erat animus novam aggredi, nisi in Hipparchum et alios, qui nullam habebant omnino, id operæ conferre satius esse judicassem. Græca vero ad veterum manuscriptorum fidem exacte castigavimus: e quibus unum penes nos habebamus haud adeo veterem, sed accuratum ac scriptum imprimis eleganter. Alter in Oxoniensi bibliotheca reperitur, quocum editionem Hilderici diligenter contulit Henricus Briggsius, Oxoniensis mathematicus; a quo id meo nomine postularat Lucas Holstenius Hamburgensis, vir eruditissimus, qui in illustr. cardin. Barberini comitatu Romæ hodie vivit. Utriusque ope ac beneficio variarum lectionum indiculum accepimus, quas paucis exceptis totidem in nostro codiceprehendimus. Quamobrem quidquid in nova hac editione Gemini aliter atque in priore, studiose Lector, offenderis, id ex amborum auctoritate et consensu immutatum esse scias. Nec pauca vero illa sunt, neque levia, ut, qui ambas legerit, agnoscet.

Post Geminum Ptolemæi liber sequitur, qui Φάσει; ἀπλανῶν ἐπισηµασιῶν in antiquo codice inscriptus legitur, uti nos edidimus. Hujus nobis copiam amicus quidam fecit, qui ex antiquo codice eum descripserat. Eundemque post invenimus in Regia bibliotheca; et a cl. V. D. Nicolao Rigaltio utendum accepimus, ex quo etiam non pauca castigavimus. De hujus auctore quid dicam nihil habeo, præter ea quæ in notis exposui. Cui quidem Kalendaria ejusdem argumenti subjecta sunt tria. Primum est sub falso nomine Ptolemæi editum a Leonico, e Græcoque translatum; quam miscellam esse tumultuariam ex variis parapegmatis

(a) De doctrina temporum, t. III, Præf.

confectam, non semel in dissertationibus ostendimus. In quo ridiculus est Solimanus exercitator, qui nunc libellam aureolum in sua farragine Plinianarum Exercitationum nominat; ex quo nihil certi bonique, propter confusionem, et auctorum locorumque tacita vocabula, harum rerum studiosus colligat: sed habent similes labra lactucas. Alteros Fastos ex Ovidii, Columellæ Pliniique libris concinnavimus ipsi, qui Julianorum instar esse queant. Ex Sosigenis enim, vel Julii Cæsaris parapegmate, nec uniusmodi fortasse, uti libro II Variarum docuimus; auctores illi phænomena sua perscripserunt. Qui noster labor non parum eos adjuvabit, qui poetas aliosque scriptores in manus sumpserint; ubi orientium vel occidentium stellarum fit nonnulla mentio, præsertim si ad usum Kalendarii istius, libri primi variarum dissertationum nostrarum doctrinam adjunxerint. Tertium est Kalendarium Constantini M. a Joanne Herwarto olim editum, cujus enarrationem ὁ μαχαρίτης Hieronymus Alexander scribere instituerat.

Exinde Achillis Tatii et Hipparchi libros addidimus, quos Græce primus e Medicea bibliotheca vulgavit Petrus Victorius, nos Latinos fecimus. Ac principio quidem solum Tatium conferre in Auctarium hoc nostrum volumus; post de Hipparcho quoque remisimus doctorum quorundam amicorum precibus.

In Achillis commentariis nonnulla sunt περίεργα, ac minime necessaria, plura tamen scitu non indigna. In quibus quæ erant menda corrigi non potuerunt, quod nullum vetus exemplar, quo niteremur, ad manum fuit.

Hipparchi vero libri multis in locis emendati sunt, non ex conjectura solum, quæ, ubi opus fuit, ad marginem ascripta est, quemadmodum et in cæteris fecimus, sed etiam ex antiquo bibliothecæ Regiæ libro, pulcherrime scripto, quem nobis cl. V. D. Rigaltius commodavit. Eo præeunte libro, quidquid secus, atque in Florentina editione, in hac nostra leges, conformatum esse meminervis. Asterismos autem, quos sub Hipparchi nomine eadem Florentina editio continet, consulto prætermisimus. Non enim Hipparchi sunt, sed Ptolemæi, a cujus tabula paucis interdum minutis discrepant. Itaque supervacaneum erat illos recudere.

Succedit his Gazæ liber De mensibus Atticis, cum Latina versione Joannis Perrelli ante centum fere annos edita.

Tam S. Maximi martyris Computus, quem e Vaticana bibliotheca describendum curavi. Hujus excerpta quædam Josephus Scaliger operi De emendatione temporum inseruerat; et uberibus notis Græci computi doctrinam explicarat: quæ res, uti cætera illius operis, ei infelicitèr successit, ut ex dissertatione nostra De Græcorum æris ac computis eruditus lector intelliget. Adjecimus et Isaaci Argyri computum duplicem, quorum prior a Jacobo Christmanno primum Græce vulgatus est; nos Latine vertimus, et posteriorem ejusdem computum ex Christianissimi regis bibliotheca subjecimus beneficio cl. V. Nicolai Rigaltii. Accessit perbrevis Andræ Cretensis computus olim ad nos a P. Andrea Schotto missus, quem ex Vaticana se accepisse scriptum reliquit.

ΠΕΡΙ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ἐκ τῶν Σουΐδα.

HIPPARCHI ELOGIUM E SUIDA.

Ἰππάρχος Νικαεὺς φιλόσοφος, γεγονὼς ἐπὶ τῶν ὑπάρχοντων, ἔγραψε Περὶ τῶν Ἀράτου Φαινόμενων, περὶ τῆς τῶν ἀπλανῶν συντάξεως, καὶ τοῦ καταστηριγμοῦ· περὶ τῆς κατὰ Πλάτος μηνιαίας τῆς σελήνης κινήσεως, καὶ εἰς τοὺς ἀστερισμούς.

Hipparchus Nicænus philosophus, qui fuit sub consulibus, scripsit *De Arati phænomenis*, *De stellarum inerrantium constitutione*, et *immota statione*; *De menstruo lunæ motu secundum latitudinem*, et in asterismos.

ΠΕΡΙ ΑΧΙΛΛΕΩΣ ΣΤΑΤΙΟΥ

ἐκ τοῦ αὐτοῦ.

DE ACHILLE STATIO EX EODEM.

Ἀχιλλεὺς Στάτιος, Ἀλεξανδρεὺς, ὁ γράψας τὰ κατὰ Λευκίππην καὶ Κλειτοφῶντα, καὶ ἄλλα ἐρωτικὰ ἐν βιβλίοις ἡ', γέγονεν ἑσχατον Χριστιανὸς καὶ ἐπίσκοπος. Ἐγράψε δὲ Περὶ σφαίρας, καὶ ἐτυμολογίας, καὶ ἱστορίαν σύμμικτον, πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ θυμιασίων ἀνδρῶν μνημονεύουσιν. Ὁ δὲ λόγος αὐτοῦ κατὰ πάντα ὁμοίος τοῖς ἐρωτικοῖς.

Achilles Statius, Alexandrinus, qui *De Leucippe et Clitophonte* scripsit, et alia amatoria libris octo; tandem factus est Christianus et episcopus. Scripsit *De sphaera*, et *Etymologia*, et *Historiam miscellaneam*; quæ multorum, et inagnorum, et admirabilium virorum mentionem facit. Ipsius vero oratio in omnibus prorsus est amatoriis orationibus similis.

Meminit et Achillis Tatii Photius cod. LXXXVII, ubi non Στάτιον vocat, sed Τάτιον, quemadmodum et Palatinus codex habebat, unde Clitophontis et Leucippes Amores Commelinus edidit. Nam altera ex errore perfecta lectio videtur, repetita perperam littera Σ ex priori nomine, Ἀχιλλεῶς.

ΓΕΜΙΝΟΥ ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣ ΤΑ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

GEMINI ELEMENTA ASTRONOMIÆ.

Interprete Edone Hilderico D.

I CAPUT I.

Zodiacus circulus in duodecim dividitur partes, atque horum segmentorum unumquodque generaliter quidem vocatur dodecatemorion, id est pars duodecima, specialiter vero signum : idque a stellis, quas continet, et a quibus etiam certam effigiem sortitur. Sunt autem hæc duodecim signa : Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius et Pisces.

Dicitur signum duobus modis : uno, secundum quem est duodecima pars zodiaci : quæ est intervallum quoddam locale, quod vel stellis, vel punctis determinatur ; altero, secundum quem est constellatio quædam, ex pluribus stellis composita, secundum similitudinem, et situm stellarum.

Dodecatemoria igitur, quoad magnitudinem inter se sunt æqualia, eo quod zodiacus in duodecim partes æquales est divisus : at signa, quæ ex fixis stellis sunt composita, neque inter se sunt æqualia quoad magnitudinem, neque ex æqualibus stellis sunt composita, neque explent propria spatia dodecatemiorum ; sed quædam ab hujusmodi expletione deficiunt, ut Cancer, parvum enim spatium sui proprii loci occupat : quædam vero ultra sua propria loca extenduntur, et partes quasdam præcedentium et sequentium signorum occupant, ut Leo.

¹ γρ. διόπτρα γὰρ διήρηται. ² γρ. κατεστηριγμένα. ³ γρ. ἐπιλαμβανόμενα.

(1) Διχῶς δὲ λέγεται. Zodiacus duplex est, quod ad institutum nostrum pertinet : alter in primo mobili, qui situm non mutat, hoc est intersectiones easdem perpetuo ejus ecliptica cum æquinoctiali retinet : et est imaginum expers ; alter in orbe stellato qui eis τὰ ἐπόμενα progressum faciens, in aliis et aliis punctis continue intersectiones cum æquinoctiali facit. Hujus propria sunt ζώδια, sive asterismi dodecatemiorum. Primus Hipparchus, collatis inter se veterum ac suis observationibus, suspicatus est moveri in consequentia signorum octavam sphaeram, adeoque duplicem esse zodiacum. Sed quod ὁλοσχερῆς priorum observationes forent, neque satis longum esset interjectum spatium, non penitus affirmavit. Ptolemæus vero rem plane definiit. Hæc dicenda iusserunt, ne quis id a Gemino miretur esse præteritum, qui, ut in plerisque aliis, Eudoxum potius,

A

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Ο τῶν ζωδίων κύκλος διαιρεῖται εἰς μέρη δεκαδύο, καὶ καλεῖται κοινῶς μὲν ἕκαστον τῶν τμημάτων δωδεκατημόριον· ἰδίως δὲ ἀπὸ τῶν ἐμπεριεχομένων ἀστέρων, ὕψ' ὧν καὶ διατυπῶνται ἕκαστον αὐτῶν ζῳδιον. Ἔστι δὲ καὶ τὰ δώδεκα ζῳδια τάδε, Κριὸς, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος, Λέων, Παρθένος, Ζυγὸς, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκερως, Ὑδροχόος, Ἰχθύες.

Διχῶς δὲ λέγεται (1) ζῳδιον· καθ' ἓνα μὲν τρόπον τὸ ἰβ^{ον} μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὃ ἐστὶ διάστημά τι τόπου, ἢ ἀστροῖς, ἢ σημείοις ἀφοριζόμενον· καθ' ἕτερον δὲ τὸ ἐκ τῶν ἀστέρων εἰδωλοποιημένον κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν θέσιν τῶν ἀστέρων.

Τὰ μὲν οὖν δωδεκατημόρια ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος· διήρηται ¹ δὲ οἱ τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ἰβ' μέρος ἴσα· τὰ δὲ κατηστερισμένα ² ζῳδια οὔτε ἴσα ἐστὶ κατὰ τὸ μέγεθος, οὔτε ἐξ ἴσων ἀστέρων συνέστηκεν· οὔτε πάντα ἐκπληροῖ (3) τοὺς ἰδίους τόπους τῶν δωδεκατημορίων, ἀλλ' ἃ μὲν ἐλλείπει, καθάπερ ὁ Καρκίνος, μικρὸν δὲ τόπον ἐπέχει τοῦ ἰδίου τόπου· ἃ δὲ ὑπερπίπτει, καὶ μέρη τινὰ τῶν προηγουμένων, καὶ τῶν ἐπομένων ζωδίων ἐπιλαμβάνει ³, καθάπερ ὁ Λέων.

quam Hipparchum sequitur. Neque τὸ ἀκριβὲς constatur, quod nec fuit necesse εἰσαγωγῆν ac prima hujus artis elementa scribenti. Quocirca de zodiaco sic loquitur, quasi unius orbis esset, ac nunquam situm mutaret. Dodecatemoria veri zodiaci, qui est in primo mobili, de ζωδίοις, et asterismis vocabula tunc acceperunt, cum ea continerent : puta Aries dictus est primum dodecatemorion, quod in eo tunc esset asterismus octavæ sphaeræ, cui hoc vocabulum inditum est, quod Metonis, Eudoxi, ac Ptolemæi sæculis accurate contigit. Nostro vero longius in posteriora progressi sunt asterismi, ac toti fere extra ὁμόνομα segmenta consistunt. Ex quo in plerisque stellis latitudines a vera ecliptica, et declinationes immutatae sunt, ut australes fuerent, quæ erant boreales, et contra.

(2) Οὔτε πάντα ἐκπληροῖ. Vide Hipparchum, lib. II, sub initium.

ἔτι δὲ τινα τῶν ἰβ' ζωδίων οὕτε ὅλα κεῖται ἐν τῷ Α ζωδιακῷ κύκλῳ· ἄλλ' ἂ μὲν ἐστὶ βορειότερα αὐτοῦ, καθάπερ ὁ Λέων· ἂ δὲ νοτιώτερα, καθάπερ ὁ Σκορπίος.

Ἡ δὲ ἑκάστον τῶν δωδεκατημορίων διαιρεῖται εἰς μέρη λ', καὶ καλεῖται τὸ ἐν τμημα μοῖρα. Ὡστε τὸν ὅλον κύκλον τῶν ζωδίων περιέχειν ζῶδια μὲν ἰβ', μοῖρας δὲ τξ'.

Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ (3) ὁ διαπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ἔστι γὰρ ἐνιαυσίος χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος περιπορεύεται τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀποκαθίσταται. Ὁ δὲ χρόνος οὗτός ἐστιν ἡμερῶν τξε', δν'. Ἐν τῷ αὐτῷ γὰρ ἡμέραις τὰς τξ' μοῖρας παροδεύει ὁ ἥλιος· ὥστε παρὰ μικρὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ μοῖραν κινεῖσθαι τὸν ἥλιον.

Ἄλλο μὲντοι γέ ἐστι μοῖρα, καὶ ἄλλο ἡμέρα. Μοῖρα μὲν γὰρ ἐστὶ διάστημά τι λ' μέρος ὑπάρχον τοῦ ζωδίου· ἡμέρα δὲ ἐστὶ χρόνος τριακοστὸν μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ μηνιαίου χρόνου. Καὶ ἡ μὲν μοῖρα τξ' μέρος ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἡ δὲ ἡμέρα τξ' καὶ δν' μέρος ὡς ἔγγιστα τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου. Καὶ πάντα ὁ μὲν τὰ ζῶδια τριακοντημόρια ἐστίν, οὐ πάντα δὲ τριακονθήμερα.

Διαιρεῖται δὲ ὁ ἐνιαυσίος χρόνος εἰς μέρη δ', ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, καὶ χειμῶνα. Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἡμερία (4) γίνεται περὶ τὴν τῶν ἀνθέων ἀκμὴν ἐν Κριεῦ μιᾷ μοῖρᾳ· τροπὴ δὲ θερινὴ γίνεται περὶ τὴν τῶν καυμάτων ἐπίτασιν ἐν Καρκίνῳ μιᾷ μοῖρᾳ· ὅπου ὁ ἥλιος τὸν βορειότατον κύκλον γράφει, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν ἐνιαυτῷ ἡμέραν ἐπιτελεῖ, ἐλαχίστην δὲ τὴν νύκτα. Ἡ μὲντοι γε μεγίστη ἡμέρα ἔσθ' ἐστὶ τῇ μεγίστῃ νυκτὶ, καὶ ἡ ἐλαχίστη ἡμέρα ἔσθ' ἐστὶ τῇ ἐλαχίστῃ νυκτὶ. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη ἡμέρα κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὡρῶν ἡσημερινῶν ἰδς". ἡμερία δὲ ἐστὶ φθινοπωρινή, ὅταν ὁ ἥλιος, ἀπ' ἔρκτων πρὸς μεσημβρίαν παροδεύων, πάλιν ἐπὶ τοῦ ἡσημεριοῦ γένηται κύκλου, καὶ ἴσῃ τὴν ἡμέραν τῇ νυκτὶ ποιησῇται. Τροπὴ δὲ ἐστὶ χειμερινή, ὅταν ὁ ἥλιος πορρωτάτῳ ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα (5), καὶ νοτιώτατον κύκλον γράφῃ, καὶ μεγίστην πασῶν τῶν ἐν αὐτῷ [ἐνιαυτῷ] νύκτα ποιησῇται, ἐλαχίστην δὲ ἡμέραν. Ἔστι δὲ ἡ μεγίστη νύξ κατὰ τὸ ἐν Ῥόδῳ κλίμα ὡρῶν ἡσημερινῶν ἰδς".

Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι (6) τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἡση-

ἡ γρ. ἐν αὐτῷ. ἡ γρ. πάντοτε. ἡ γρ. πορρωτάτος.

(3) Ὁ δὲ ἥλιος ἐνιαυτῷ. Nondum προηγήσεις ἡσημερινῷ liquido comperta erat, ut alibi diximus, et intelligitur iterum capite 6, *De mensibus*.

(4) Ἐαρινὴ μὲν οὖν ἡσημερία. Annuarum tempestatum exordia aliter ab astronomis, et ratione constituuntur, quam sensu popularique iudicio. Nam astronomi per quadrantes tributo zodiaco, cuilibet tempestati quadrantem suum assignant, quem τροπήν appellat Paulus Alexandrinus. Initium sit ab Arietis ingressu; ac sic deinceps. Popularis usus ex cœli mutatione tempestatum intervalla metitur: cui et scriptores illi serviunt, qui

2 Præterea ex duodecim signis quædam ne tota quidem posita sunt in zodiaco, sed alia eo sunt borealiora, ut Leo: alia australiora, ut Scorpius.

Rursus unumquodque dodecatemiorum dividitur in partes triginta, et vocatur unum segmentum pars, seu gradus. Itaque zodiacus continet signa quidem duodecim, partes vero 360.

Sol autem uno anno percurrit zodiacum. Est enim tempus annum illud, in quo sol peragrat zodiacum, et ab eodem puncto ad idem punctum redit, hoc tempus est dierum 365 1/4. In tot enim diebus illas 360 partes zodiaci sol conficit; fere itaque in uno die unum gradum sol absolvit.

B

Verumtamen aliud est pars, aliud dies. Pars enim est intervallum quoddam, cum sit 30 pars signi; dies vero est tempus, quod fere 30 pars est menstrui temporis. Deinde pars quidem est 360 pars zodiaci, dies autem est pars 365 1/4 fere anni temporis. Ac semper quidem signa sunt 30 partium, non semper autem 30 dierum.

C

Dividitur autem annum tempus in partes quatuor, ver, æstatem, autumnum, et hiemem. Verum igitur æquinoctium sit circa florum vigorem summum, in prima parte Arietis. Solstitium æstivum contingit circa æstuum intensionem in prima parte Canceri, ubi sol borealissimum circulum describit, et longissimum omnium, qui sunt in anno, diem efficit, noctem vero brevissimam. Atqui dies longissimus æqualis est nocti longissimæ, et dies brevissimus æqualis est nocti brevissimæ. Dies vero longissimus in climate Rhodi est horarum æquinoctialium 14 1/4. Æquinoctium autumnale est, cum sol a boreali plaga ad australem plagam tendens, iterum ad æquinoctialem circulum pervenerit, et diem nocti æqualem effecerit. Solstitium autem hibernum est, cum sol longissime a puncto nostro verticali discesserit, et humillimus, quoad horizontem, factus fuerit, idemque circulum maxime australem descriperit, et noctem longissimam omnium, quæ sunt in anno, effecerit, diem vero brevissimum. Est autem longissima nox in climate Rhodi horarum æquinoctialium 14 1/2.

D

Tempora vero, quæ sunt inter solstitia et æqui-

rem rusticam et hujus generis alia pertractant.

(5) Καὶ ταπεινότητος ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα. Ἰδιωτικῶς, et ad oculum ita Geminus loquitur, quia tunc sol maxime dejectus, et horizonti vicinus apparet. Recte autem addidit, ὡς πρὸς τὸν ὀρίζοντα, eo sensu, quem diximus. Nam revera terris citimus non erat sol ætate Gemini in hiberno tropico: sed in Sagittarii gradu quinto circiter; ubi tum solis erat perigeum, ut apogœum in quinto Geminorum, quod et pag. 4 Geminus indicat.

(6) Οἱ δὲ μεταξὺ χρόνοι. Eodem modo annus ab

noctia, hoc modo dividuntur: ab æquinoctio verno, usque ad solstitium æstivum dies sunt 94 $\frac{1}{2}$; nam in tot diebus transit sol Arietem, Taurum, Geminos et ad primam partem Cancri accedens, solstitium æstivum efficit. Ab æstivo solstitio usque ad æquinoctium autumnale dies sunt 92 $\frac{1}{2}$; nam in tot diebus transit sol Cancrum, Leonem, Virginem, et ad primam partem Libræ accedens efficit æquinoctium autumnale. Ab æquinoctio autumnali usque ad solstitium hibernum dies sunt 88 $\frac{1}{8}$; nam in tot diebus transit sol Libram, Scorpionem, Sagittarium, et ad primam partem Capricorni perveniens efficit solstitium hibernum. A solstitio hiberno usque ad æquinoctium vernum dies sunt 90 $\frac{1}{8}$; in tot enim diebus transit sol reliqua tria signa, Capricornum, Aquarium, Pisces. Omnes igitur dies horum quatuor temporum simul sumpti efficiunt dies 365 $\frac{1}{4}$, quot etiam in uno sunt anno.

ζώδια, Αιγόκερων, Ὑδροχόον, Ἰχθύας. Αἱ πᾶσαι οὖν ποιούσι τῆς δ' ὅσαι περ ἦσαν αἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Quæritur igitur in his, cur, cum quatuor dicti quadrantes zodiaci inter se sint æquales, et sol semper æqualiter moveatur, ipse in temporibus inæqualibus æquales horum quadrantum arcus peragret; nam per totam astronomiam præsupponitur, et solem, et lunam, et quinque planetas æqualiter, circulariter, et contra mundi motum moveri. Pythagoræi enim, cum primi has quæstiones aggrederentur, præsupposuerunt circulares atque æquales solis, lunæ et erraticarum stellarum motus. Nam hujusmodi irregularitatem non admiserunt in his divinis atque æternis corporibus, ut interdum velocius moverentur, interdum tardius, interdum starent, ut sane etiam stationes vocant in quinque erraticis stellis. Neque enim in homine bene **3** composito et ordinato talem motus irregularitatem in gressibus aliquis admitteret; nam vitæ necessitates sæpe fiunt hominibus causæ tarditatis, et velocitatis. At in ipsa incorruptibili natura stellarum non potest ulla causa celeritatis et tarditatis adduci. Quam ob causam Pythagoræi hanc proposuerunt quæstionem: Quomodo per circulares et æquales motus possent apparentiæ salvari.

De reliquis igitur planetis in aliis scriptis causam exponemus; nunc vero de sole causam ostendamus, cur, cum æqualiter moveatur, in temporibus inæqualibus æquales arcus zodiaci conficiat. Suprema igitur est omnium ea sphaera, quæ stellarum fixarum dicitur, quæ in se continet omnium fixarum constellationum, sive signorum effigiem. Non est autem cogitandum, omnes stellas sub eadem esse positas superficie, sed alias esse sublimiores, alias humiliores. Cum enim visus noster ad æqualem longitudinem a terra in cælum sese extendat: redditur insensibilis altitudinis differentia.

* γρ. ἀστρονομία. * γρ. προσδέχεται. * γρ. περιπορεύεται.

Hipparcho distributus est. Vide lib. iv *De doctrina temporum*, capite 30, ubi de summa solis apside

μεριῶν τούτων διαιροῦνται τὸν τρόπον. Ἀπὸ μὲν ἱσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὶ γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Κριὸν, Ταύρον, Διδύμους, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τοῦ Καρκίνου παραγινόμενος, τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ θερινῆς τροπῆς μέχρις ἱσημερίας φθινοπωρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὶ γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν τῶν Χηλῶν παραγινόμενος τὴν φθινοπωρινὴν ἱσημερίαν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ ἱσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρις τροπῆς χειμερινῆς ἡμέραι εἰσὶν πη' ἑξήκοντα ἑνὶ γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος Χηλὰς, Σκορπίον, Τοξότην, καὶ ἐπὶ τὴν πρώτην μοῖραν παραγινόμενος ὁ ἥλιος τοῦ Αἰγόκερου, τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἀπὸ δὲ τροπῆς χειμερινῆς μέχρις ἱσημερίας ἐαρινῆς ἡμέραι εἰσὶν ἑξήκοντα ἑνὶ γὰρ τοσαύταις ἡμέραις διαπορεύεται ὁ ἥλιος τὰ ἀπολειπόμενα τρία ἡμέραι τούτων τῶν τεσσάρων χρόνων συντιθέμεναι

Ἐπιζητεῖται οὖν ἐν τούτοις, πῶς, ἴσων ὄντων τῶν τεσσάρων μορίων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὁ ἥλιος, ἰσοταχῶς κινούμενος διὰ παντός, ἐν ἀνίστοις χρόνοις διαπορεύεται τὰς ἴσας περιφερείας. Ὑπόκειται γὰρ πρὸς ὅλην τὴν ἀστρολογίαν ἡλιὸν τε καὶ σελήνην, καὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἰσοταχῶς, καὶ ἐγκυκλίως, καὶ ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ κινεῖσθαι. Οἱ γὰρ Πυθαγόρειοι, πρῶτοι προσελθόντες ταῖς τοιαύταις ζητήσεσιν, ὑπέθετο ἐγκυκλίους καὶ ὁμαλὰς ἡλίου, καὶ σελήνης, καὶ τῶν ἐ' πλανητῶν ἀστέρων τὰς κινήσεις. Τὴν γὰρ τοιαύτην ἀτάξιν οὐ προσεδέξαντο πρὸς τὰ θεῖα καὶ αἰώνια· ὥς ποτὲ μὲν τάχιον κινεῖσθαι, ποτὲ δὲ βράδιον, ποτὲ δὲ ἐστηκέναι· οὗς δὴ καὶ καλοῦσι στηριγμούς ἐπὶ τῶν ἐ' πλανητῶν ἀστέρων. Οὐδὲ γὰρ περὶ ἀνθρωπίνου κόσμου καὶ τεταγμένου ἐν ταῖς πορείαις τὴν τοιαύτην ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως προσεδέξατο ἂν τις· αἱ γὰρ τοῦ βίου χρεῖαι τοῖς ἀνθρώποις πολλάκις αἰτίαι γίνονται βραδυτῆτος καὶ ταχυτῆτος· περὶ δὲ τὴν ἀφθαρτον φύσιν τῶν ἀστέρων οὐδεμίαν δυνατόν αἰτίαν προσαχθῆναι ταχυτῆτος καὶ βραδυτῆτος. Δι' ἥντινα αἰτίαν πρῶτειναν οὕτω; Πῶς ἂν δι' ἐγκυκλίω καὶ ὁμαλῶν κινήσεων ἀποδοθῇ τὰ φαινόμενα.

Περὶ μὲν οὖν τῶν λοιπῶν ἀστέρων ἐν ἑτέροις ἀποδώσομεν τὴν αἰτίαν· νυνὶ δὲ περὶ ἡλίου ὑποδείξομεν, δι' ἣν αἰτίαν ἰσοταχῶς κινούμενος, ἐν ἀνίστοις χρόνοις τὰς ἴσας περιφερείας διαπορεύεται. Ἄνωτάτω γὰρ πάντων ἐστὶν ἡ λεγομένη τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαῖρα, ἡ περιέχουσα πάντων τῶν κατηστερισμένων ζωδίων τὴν εἰδωλοποιάν· οὐ πάντας δὲ τοὺς ἀστέρας ὑποληπτέον ὑπὸ μίαν ἐπιφάνειαν κεῖσθαι· ἀλλ' οὗς μὲν μετεωροτέρους ὑπάρχειν, οὗς δὲ ταπεινοτέρους. Διὰ δὲ τὸ τὴν ὄρασιν ἐπὶ ἴσον ἐξικνεῖσθαι μῆκος, ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ τοῦ ὕψους διαφορὰ.

cæterisque quæ hic a Gemino tradita sunt, copiose disputatur.

Ἰπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν (7) ἀστέρων σφαῖραν **A** κεῖται φαίνων ὁ τοῦ Κρόνου προσαγορευόμενος ἀστήρ. Οὗτος τὸν μὲν ζωδιακὸν κύκλον ἐν ἔτεσι λ' ὡς ἔγγιστα διαπορεύεται· τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν δυσὶν ἔτεσι καὶ ἑξ μηνσίν. Ἰπὸ δὲ τὸν φαίνοντα κατώτερον· αὐτοῦ φέρεται Φαέθων, ὁ τοῦ Ζηνὸς προσαγορευόμενος ἀστήρ. Οὗτος δὲ τὸν ζωδιακὸν κύκλον διαπορεύεται ἐν ιβ' ἔτεσι· τὸ δὲ ἐν ζώδιον ἐν ἐνιαυτῷ. Ἰπὸ δὲ τοῦτον τέτακται πυρόεις, ὁ τοῦ Ἄρεος. Οὗτος δὲ τὸν μὲν ζωδιακὸν κύκλον διέρχεται ἐν δυσὶν ἔτεσι καὶ ἑξαμήνῃ· τὸ δὲ ζώδιον ἐν δυσὶ μηνσὶ καὶ ἡμίσει. Τὴν δὲ ἐχομένην χώραν κατέχει ὁ ἥλιος, ἐνιαυτῷ διαπορευόμενος τὸν ζωδιακὸν κύκλον, τὸ δὲ ζώδιον ὡς ἔγγιστα ἐνὶ μηνί. Κατώτερος δὲ τούτου κεῖται φωσφόρος, ὁ τῆς Ἀφροδίτης ἀστήρ. Οὗτος δὲ ὡς ἔγγιστα ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ (8). Ἰπὸ **B** τοῦτον δὲ ὁ τοῦ Ἑρμοῦ ἀστήρ κεῖται· καὶ αὐτὸς τε ἰσοταχῶς κινεῖται τῷ ἡλίῳ. Κατωτέρω δὲ πάντων φέρεται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις κ' καὶ ζ' καὶ τρίτῳ διαπορευομένη τὸν ζωδιακὸν κύκλον· τὸ δὲ ζώδιον ἐν ἡμέραις β' καὶ τετάρτῃ μέρει τῆς μιᾶς ἡμέρας ὡς ἔγγιστα.

Εἰ μὲν οὖν ὁ ἥλιος ἐκινεῖτο ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζωδίων, πάντως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημερινῶν χρόνοι ἴσοι ἀλλήλοις. Τὰς γὰρ ἴσας περιφερείας ἰσοταχῶς κινούμενος, ὡφείλεν ἐν ἴσοις διανύειν χρόνοις. Ὁμοίως δὲ εἰ καὶ κατώτερον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου φερόμενος ὁ ἥλιος, περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐκινεῖτο τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ, καὶ οὕτως ἂν ἐγίνοντο οἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν καὶ τῶν ἰσημερινῶν χρόνοι ἴσοι. Πάντες γὰρ οἱ περὶ τὸ αὐτὸ κέντρον γράφομενοι ¹⁰ κύκλοι ὁμοίως ὑπὸ ¹¹ τῶν διαμέτρων ἁπαιροῦνται. Ὅστε, ἐπεὶ ὁ ζωδιακὸς κύκλος εἰς δ' μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν διαμέτρων, τῶν τὰ τροπικὰ καὶ ἰσημερινὰ σημεῖα ἐπιζευγνυσῶν, ἀνάγκη καὶ τὸν ἡλιακὸν κύκλον εἰς δ' μέρη διαιρεῖσθαι ἴσα ὑπὸ τῶν αὐτῶν διαμέτρων. Ἰσοταχῶς οὖν κινούμενος ὁ ἥλιος ἐπὶ τῆς ἰδίας περιφερείας, ἴσους ἂν ἐπετέλει τοὺς τῶν τεταρτημορίων χρόνους. Νυνὶ δὲ κατώτερον φέρεται ὁ ἥλιος, καὶ ἐπὶ ἐκκέντρου κύκλου κινεῖται, καθάπερ ὑπογράφεται. Οὐ γὰρ τὸ αὐτὸ κέντρον ἐστὶ τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου καὶ τοῦ ζωδιακοῦ· ἀλλ' ἐφ' ¹² ἐν μέρει παρῆχται ἡ τοῦ ἡλίου σφαῖρα. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην θέσιν εἰς τέσσαρα μέρη ἄνισα διαιρεῖται ὁ ἡλιακὸς δρόμος· καὶ γίνεται μεγίστη μὲν περιφέρεια ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τὸ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τεταρτημόριον, τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ α' μοίρας μέχρι Αἰδίου μὲν λ', ἐλαχίστη δὲ περιφέρεια ἡ χειμὲν ὑπὸ τὸ τεταρτημόριον τὸ ἀπὸ Ζυγοῦ α' μοίρας, μέχρι Τοξότου μοίρας λ'.

A Sub sphaera stellarum fixarum ponitur stella Saturni, Græcis φαίνων, id est *lucens*, dicta. Hæc stella zodiacum circum in triginta annis fere peragrat, unum vero signum duobus annis, et sex mensibus. Sub Saturno, eoque inferius fertur Jovis stella, quæ Græcis Φαέθων vocatur. Peragrat autem Jupiter zodiacum in duodecim annis: unum vero signum in anno uno. Sub Jove sita est stella Martis. Græcis πυρόεις vocata. Hæc stella zodiacum conficit annis duobus, et sex mensibus: unum vero signum duobus mensibus, et dimidio. Proximum locum obtinet sol, uno anno zodiacum peragrans: unum autem signum uno fere mense. Inferior sole est Lucifer, id est stella Veneris. Hæc fere æquali velocitate cum sole movetur. Sub Venerē collocatur Mercurii stella, quæ et ipsa soli est æqualis in motu. Infima omnium est Luna, quæ diebus 27 1/3 zodiacum percurrit, unum vero signum diebus duobus, et una fere quarta parte unius diei.

C Si igitur sol moveretur super constellatis signis, omnino tempora, quæ sunt inter solstitia, et æquinoctia, essent inter se æqualia. Æquales enim arcus, cum æqualiter moveretur, in temporibus æqualibus conficeret. Similiter, si sol infra zodiacum ferretur, et moveretur circa idem centrum zodiaci: tamen etiam sic tempora, quæ sunt inter solstitia et æquinoctia, essent inter se æqualia; omnes enim circuli, qui circa idem centrum moventur, similiter a diametris dividuntur. Itaque, cum zodiacus in quatuor partes æquales dividatur a diametris, quæ puncta solstitialia et æquinoctialia connectunt: necessario etiam solaris circulus ab iisdem diametris in quatuor partes æquales dividetur. Cum igitur sol super propria circumferentia æqualiter moveatur, tempora quadrantum zodiaci inter se æqualia efficeret. At nunc inferius fertur sol, et super excentrico circulo movetur: sicut figura subscripta ostendit. Non enim idem est centrum solaris circuli, et zodiaci: sed versus unam partem adducta est solis sphaera. Propter talem positum in quatuor partes inæquales dividitur solaris cursus: et fit maximus arcus, qui cadit sub quadrante zodiaci eum, qui est ab Arietis primo gradu usque ad Geminorum gradum tricesimum: minimus vero arcus, qui positus est sub eo zodiaci quadrante, qui est a primo gradu Libræ, usque ad tricesimum gradum Sagittarii.

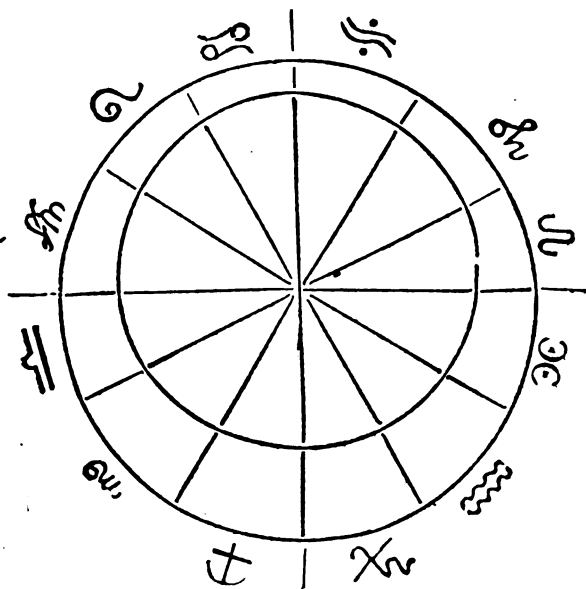
γομένων ἀπλανῶν μία τῶν ἡ' τὴν ἀπὸ τῶν ἐφ' ἡμῶν ἐπὶ τὰ ἐσπέρια εἰλεῖται περίοδον, nam vulgo legitur μία, ἡ τήν, etc. Octo quippe sphaeras statuit, quarum una est quæ fixas continet, reliquæ sunt septem.

(8) Absunt hæc de Mercurio ab Anglic. et nostro.

¹⁰ γρ. φερόμενοι. ¹¹ γρ. ἐπὶ. ¹² γρ. ὑφ' ἐν.

(7) Ἰπὸ δὲ τὴν τῶν ἀπλανῶν. Hæc planetarum vocabula ab Ægyptiis manasse scribit Firmicus lib. II, cap. 2. Mercurii nomen omissum hic a Gemino, vel librario potius. Est autem στῆλων. De planetarum motibus, sive sphaerarum, in quibus voluntur, eadem habet Philo in libro *De cherubim*, sive *Cain*, cujus verba corrigenda sunt, pag. 75 edit. Græcæ, ver. Οὖν· ἡ μὲν οὖν ἐξωτάτω τῶν λε-

Unde cum sol super proprio circulo æqualiter moveatur, idem convenienter inæquales arcus sui circuli inæqualibus temporibus conficit, ac maximum quidem arcum maximo, minimum vero minimo tempore transit. At cum maximum arcum sui proprii circuli peragrat, tunc eum zodiaci quadrantem conficit, qui est inter æquinoctium vernum, et solstitium æstivum; cum vero per minimum arcum sui proprii circuli movetur, tunc eum zodiaci quadrantem percurrit, qui est inter æquinoctium autumnale et solstitium hibernum. Cum igitur inæquales arcus solaris circuli sub æquales arcus zodiaci cadant, necesse est inæqualia fieri tempora inter se, quæ sunt inter solstitialia et æquinoctialia puncta: et maximum quidem id, quod est ab æquinoctiali puncto verno usque ad solstitiale punctum æstivum: minimum vero id, quod est ab æquinoctiali puncto autumnali usque ad solstitiale punctum hibernum. Sol igitur perpetuo $\frac{1}{4}$ movetur æqualiter: sed propter excentricitatem solaris sphaeræ temporibus inæqualibus æquales zodiaci quadrantes conficit. Propter eandem causam etiam æqualia signa in temporibus inæqualibus sol peragrat. Si enim ab extremitatibus dodecatemiorum ad centrum zodiaci connectamus lineas rectas: quemadmodum figura subscripta ostendit, erit quidem zodiacus in duodecim partes æquales divisus: solis vero circulus propter excentricitatem in duodecim partes inæquales divisus: ac maximus quidem arcus in solari circulo erit ille, qui est sub Geminis: minimus vero, qui est sub Sagittario.

Propter quam causam maximo tempore percurrit sol Geminos: minimo vero tempore Sagittarium, cum ipse sol semper æqualiter moveatur. Sed cum propter excentricitatem in partes inæquales solaris circulus secetur, contingit tempora signorum zodiaci inæqualia esse.

Ἄθ'εν εὐλόγως ὁ ἥλιος, ἰσοταχῶς κινούμενος ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου, τὰς ἀνίσους περιφέρειας ἐν ἀνίσουσιν χρόνοις διέρχεται· καὶ τὴν μὲν μεγίστην ἐν μεγίστῳ, τὴν δὲ ἐλαχίστην ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ διαπορεύεται. Ἄλλ' ὅταν μὲν τὴν μεγίστην περιφέρειαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου διανύῃ, τότε παροδεύει τὸ τοῦ ζωδιακοῦ τεταρτημόριον τὸ ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς· ὅταν δὲ τὴν ἐλαχίστην περιφέρειαν ἐπὶ τοῦ ἰδίου κύκλου κινῆται, τότε παροδεύει τοῦ ζωδιακοῦ τὸ τεταρτημόριον, τὸ ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς. Ἐπεὶ οὖν ἀνισοὶ περιφέρειαι τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου ὑπὸ ἰσας περιφέρειας τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑποπεπτώκασιν, ἀνάγκη ἀνίσους γίνεσθαι τοὺς ἀπὸ τῶν τροπῶν μέχρι τῶν ἰσημεριῶν χρόνους· καὶ μέγιστον μὲν τὸν ἀπὸ ἰσημερίας ἐαρινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς, ἐλάχιστον δὲ τὸν ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς. Ὁ μὲν οὖν ἥλιος διὰ παντὸς ἰσοταχῶς κινεῖται. Διὰ δὲ τὴν ἐκκεντρότητα τῆς ἡλιακῆς σφαίρας ἐν ἀνίσουσιν χρόνοις διαπορεύεται τὰ τοῦ ζωδιακοῦ τεταρτημόρια. Διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ τὰ ἰσα ζῳδία ἐν ἀνίσουσιν χρόνοις διαπορεύεται ὁ ἥλιος. Ἐάν γάρ ἀπὸ τῶν περάτων τῶν δωδεκατημορίων ἐπὶ τὸ κέντρον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐπιζεύξωμεν εὐθείας, καθάπερ ὑπογέγραπται, ἔσται ὁ μὲν τῶν ζωδίων κύκλος εἰς ἑβ' μέρη ἰσα διηρημένος, ὁ δὲ τοῦ ἡλίου κύκλος διὰ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ἑβ' μέρη ἀνισα διηρημένος· καὶ μεγίστη μὲν περιφέρεια ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τοὺς Διδύμους, ἐλαχίστη δὲ ἡ ὑποπεπτωκυῖα ὑπὸ τὸν Τοξότην.

C

Δι' ἣν αἰτίαν ἐν πλείστῳ μὲν χρόνῳ διαπορεύεται ὁ ἥλιος τοὺς Διδύμους, ἐν ἐλαχίστῳ δὲ χρόνῳ τὸν Τοξότην, αὐτὸς μὲν διὰ παντὸς ἰσοταχῶς κινούμενος, διὰ δὲ τὴν ἐκκεντρότητα εἰς ἀνισα μέρη διαιρουμένου τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τοὺς χρόνους ἀνίσους εἶναι τῶν ζωδίων.

Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως (9) καὶ θέσεως τῶν Ἀ ζώδιων διαφοραὶ εἰσι τέσσαρες. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγεται κατὰ διάμετρον, ἃ δὲ κατὰ τρίγωνον, ἃ δὲ κατὰ τετράγωνον, ἃ δὲ κατὰ συζυγίαν, ὑπὸ τινων δὲ ἀντισυζυγίαν.

Κατὰ διάμετρον μὲν οὖν εἰσι ζώδια τὰ κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον κείμενα. Ἔστι δὲ τάδε, Κριὺς, Ζυγός, Ταῦρος, Σκορπίος, Δίδυμοι, Τοξότης, Καρκίνος, Αἰγόκερως, Λέων, Ὑδροχόος, Παρθένος, Ἰχθύες. Συμβέδεικε δὲ τούτοις, ὅταν τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀνατέλλῃ, τὸ κατὰ διάμετρον δύνην, καὶ τοῦναντίον. Ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῶν δωδεκατημορίων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν κατηστερισμένων ζωδίων. Κριοῦ μὲν γὰρ ἀνατέλλοντος, δύνηι Ζυγός· Ταύρου δὲ ἀνατέλλοντος, δύνηι Σκορπίος. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τῶν κατὰ διάμετρον ζωδίων. Λαμβάνεται δὲ τὰ κατὰ διάμετρον ὑπὸ τῶν Χαλδαίων καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γὰρ οἱ κατὰ διάμετρον γενόμενοι συμπάσχειν ἀλλήλοις, καὶ, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀντικεῖσθαι ἀλλήλοις. Καὶ τῶν ἀστέρων ἐποχὰ ἐν τοῖς κατὰ διάμετρον ζωδίοις κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ συνωφελοῦσι, καὶ συμβλάπτουσι τὰς γενέσεις κατὰ τὰς παραδεδομένας δυνάμεις τῶν ἀστέρων.

Κατὰ τρίγωνον δὲ ἔστι Κριὺς, Λέων, Τοξότης· Ταῦρος, Παρθένος, Αἰγόκερως· Δίδυμοι, Ζυγός, Ὑδροχόος· Καρκίνος, Σκορπίος, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τρίγωνα ἰσόπλευρα τέτταρα. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ τριγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζώδια μὲν τέτταρα, μοίρας δὲ ρκ'.

Καλεῖται δὲ τὸ μὲν πρῶτον τρίγωνον τὸ ἀπὸ Κριοῦ βόρειον. Ἐὰν γὰρ, τῆς σελήνης ἐν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης, βορέας πνεύσῃ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἡ αὐτὴ διαμένει στάσις. Ὅθεν ἀπὸ ταύτης τῆς παρατηρήσεως ὀρμηθέντες οἱ ἀστρολόγοι προλέγουσι τὰς βορείας στάσεις. Ἐὰν μὲν γὰρ, ἐν ἄλλῳ ζώδιῳ τῆς σελήνης ὑπαρχούσης, βορεινὴ γέννηται στάσις, εὐδιάλυτος γίνεται ὁ βορέας· ἔαν δὲ ἐν τινι τῶν ἀπωρισμένων ζωδίων ἐν τῷ βορεινῷ τριγώνῳ βορέας συμπνεύσῃ, προλέγουσιν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας διαμένειν τὴν αὐτὴν σύστασιν. Τὸ δὲ ἐξῆς τρίγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ ταύρου καλεῖται νότιον. Πάλιν γὰρ ἔαν, τῆς σελήνης ἐν τινι τῶν τριῶν ζωδίων ὑπαρχούσης,

Quoad ordinem autem et situm, quem inter se duodecim signa habent, sunt eorum quatuor differentiarum. Eorum enim quædam diametraliter opponuntur, quædam secundum triangulum distant, quædam secundum quadratum, quædam secundum combinationem, quam aliqui etiam oppositam combinationem vocant.

Ea igitur signa diametraliter opposita dicuntur, quæ secundum eandem diametrum sunt posita. Sunt autem hæc: Aries, Libra, Taurus, Scorpius, Gemini, Sagittarius, Cancer, Capricornus, Leo, Aquarius, Virgo, Pisces. His autem contingit, cum alterutrum eorum oritur, occidere id quod est diametraliter oppositum, et contra. Hæc a nobis dicuntur de dodecatemoriis, non de stelliferis signis. Ariete enim oriente, occidit Libra. Tauro vero oriente, occidit Scorpius; eadem ratio est reliquorum diametraliter oppositorum signorum. Accipiuntur autem diametraliter opposita signa a Chaldeis etiam ad mutuas compassionem in nativitatibus. Videntur enim illi, qui in oppositis signis sunt nati, sibi invicem compati, et, ut dixerit aliquis, sibi invicem adversari. Et stellarum epochæ in signis diametraliter oppositis secundum idem tempus et una juvant, et una lædunt nativitates secundum traditas vires stellarum.

Secundum triangulum autem posita signa sunt, Aries, Leo, Sagittarius: Taurus, Virgo, Capricornus: Gemini, Libra, Aquarius: Cancer, Scorpius, Pisces. Omnia triangula æquilatera sunt quatuor: subtendit autem trianguli latus signa quatuor, gradus 120.

Vocatur autem primum triangulum boreale. Si enim luna in uno trium signorum primi trianguli posita, ventus boreas spiraverit: per dies multos eadem permanet constitutio. Unde astrologi, cum ab hac observatione initium habeant, boreæ constitutiones prædicunt. Nam si in alio quodam signo luna constituta, exstiterit constitutio borealis, facile boreas dissolvitur; at si una spiraverit boreas in uno eorum signorum, quæ in boreali triangulo continentur, prædicunt per dies multos eandem permanere constitutionem. Proximum triangulum, quod a Tauro incipit, nominatur australe. Contra enim, si in uno horum trium signorum luna con-

(9) Τῆς δὲ πρὸς ἄλληλα τάξεως. Quatuor habitudines, sive conspectus signorum explicat, qui vim aliquam in ματαιοτεχνία genethliacorum sortita putantur. Primus est κατὰ διάμετρον, quæ sex signa subtendit, ut Aries, et Libra. Secundus κατὰ τρίγωνον, cuius latus quatuor signa subtendit, ut Aries, Leo, Sagittarius trigonum efficiunt. Tertius est κατὰ τετράγωνον, quadrantalibus, cuius latus gradibus 90, signis tribus subtenditur. Sic Aries, Cancer, Libra, Capricornus quadrangulum faciunt. Quartus est κατὰ συζυγίαν, atque hic duorum signorum est, quæ a punctis tropicis ex æquo remouentur, ut Cancer, et Gemini: Capricornus, Sagittarius, quæ sunt βλέποντα Ptolemæi, et antiscia Iulii Firmici. Hoc genus separatim a primis quatuor ab illis ponitur. Nam is proprie σχηματισμός non est, hoc est figuram in circulo integram non facit,

cum uno tantummodo latere constet, quod uni signo, vel tribus, vel quinque subtenditur. Habent tamen λόγον, nec sunt ἀσύνδετα signa, quæ se hoc modo respiciunt, ut auctor est Ptolem. lib. 1 *Tetrab.* Sed schematismus non est. Pro eo mathematici τὸ καθ' ἐξάγωνον σχῆμα substituunt, cuius latus signis duobus et gradibus sexaginta subtenditur. Vide præter citatos auctores, Manilium et Paulum Alexandrinum. Κατὰ συζυγίαν signa sunt, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eodem occidunt: ita tamen ut ἐναλλάξ initia eorum ac termini procedant.

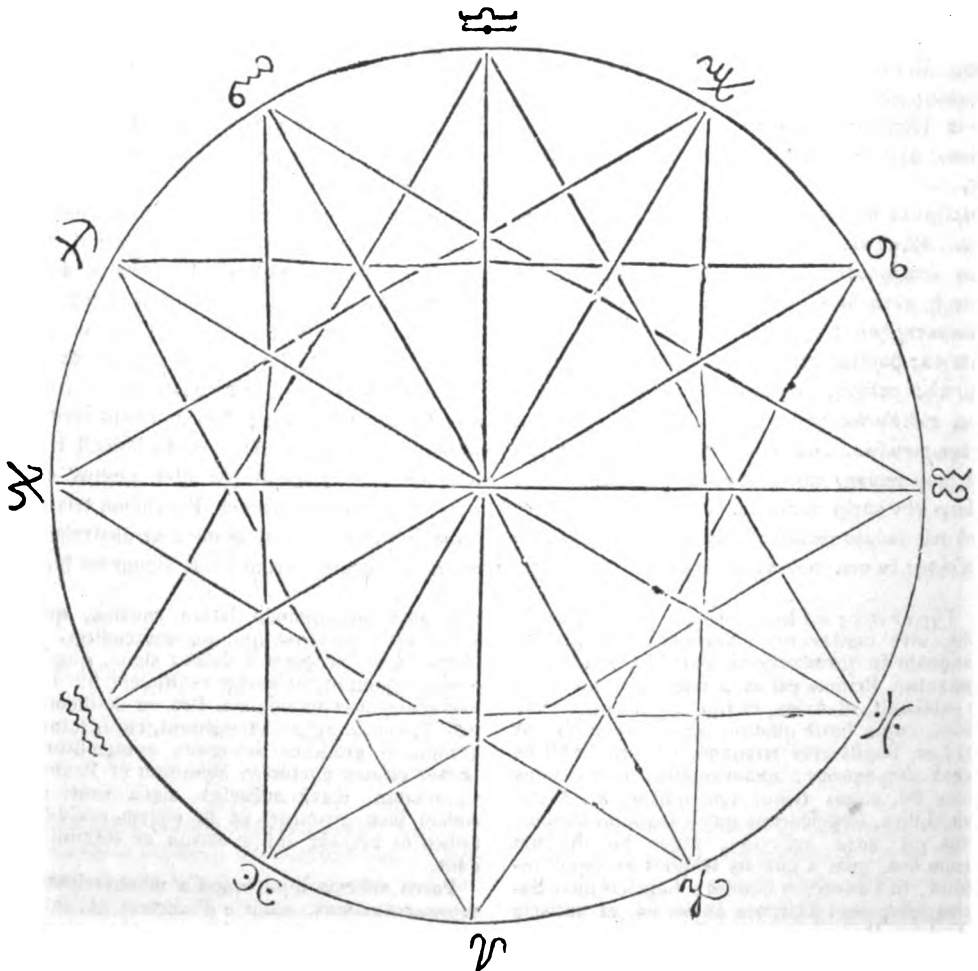
Porro schema illud, quod e manuscripto codice repræsentavimus, solos e diametro, et κατὰ τρίγωνον aspectus exhibet: quadrantales, et hexagonos non continet. Ideo nos alterum hoc loco subiecinus, in quo schematismi quatuor apparent.

stituta auster flaverit, per dies multos eadem permanet constitutio. Proximum triangulum, quod a Geminis inchoatur, vocatur zephyricum similem ob causam. Postremum triangulum, quod a Cancro initium habet, dicitur subsolanum propter eandem causam.

Usurpantur autem etiam hæc triangula ad inveniendas compassionones, quæ in nativitatibus spectantur. Videntur enim, qui secundum idem triangulum nascuntur, sibi invicem compati : et stellarum constitutiones, quæ sunt in iisdem triangulis, simul et adjuvare et lædere nativitates. Nam compassionones sunt tribus modis, secundum diametrum, secundum triangulum, secundum quadratum. Sed secundum aliam distantiam nulla fit compassio; atqui consentaneum erat, ut ex signis maxime vicinis compassio fieret. Delatio enim et defluxus, qui fertur a propria vi singularum stellarum, debebat maxime concorporari, et commisceri cum vicinis signis. Ut enim triangula et quadrata inscribuntur circulo : sic etiam hexagonum, et octagonum, et dodecagonum. At secundum horum inscriptiones nulla fit compassio : tantum ea fit secundum prædictos modos, cum in huiusmodi distantis naturalis quædam sit compassio.

νότος πνεύση, ἐπὶ πολλάς ἡμέρας ἡ αὐτὴ διαμένει στάσις. Τὸ δὲ ἐξῆς τρίγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων καλεῖται ζεφυρικὸν διὰ τὴν ὁμοίαν αἰτίαν· τὸ δὲ ἐπὶ πᾶσι τρίγωνον, τὸ ἀπὸ Καρκίνου, ἀφρηλιωτικὸν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

Λαμβάνεται δὲ τὰ τρίγωνα καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας. Δοκοῦσι γάρ οἱ κατὰ τρίγωνον γεννώμενοι συμπαθεῖν ἀλλήλοις, καὶ αἱ τῶν ἀστέρων στάσεις αἱ ἐν τοῖς αὐτοῖς τριγώνοις καὶ συνωφελεῖν, καὶ συμβλάπτειν ἅμα τὰς γενέσεις. Κατὰ γὰρ τρεῖς τρόπους αἱ συμπαθεῖαι γίνονται, κατὰ διάμετρον, κατὰ τρίγωνον, κατὰ τετράγωνον. Κατὰ ἄλλην δὲ διάστασιν οὐδεμία συμπάθεια γίνεται. Καίτοι εὐλογον ἦν, ἐκ τῶν μάλιστα συνεγγύς συγκειμένων ζωδίων συμπάθειαν γίνεσθαι. Ἡ γὰρ ἀποφορά καὶ ἀπόρροια, ἡ φερομένη ἀπὸ τῆς ἰδίας δυνάμεως ἐκάστου τῶν ἀστέρων, ὥφειλε μάλιστα συναναχρωτίζεσθαι καὶ συνακιρνᾶσθαι τοῖς πλησιάζουσι ζωδίοις. Ὡς περ γὰρ τὰ τρίγωνα καὶ τετράγωνα ἐγγράφεται εἰς τὸν κύκλον, οὕτω καὶ ἑξάγωνον, καὶ ὀκτάγωνον, καὶ δωδεκάγωνον. Ἀλλὰ κατὰ μὲν τὰς τούτων ἐγγραφὰς οὐδεμία γίνεται συμπάθεια· κατὰ δὲ τοὺς προειρημένους τρόπους μόνον, φυσικῆς τινος ὑπαρχούσης ἐν ταῖς τοιαύταις ἀποστάσεσι συμπαθείας.

Κατὰ τετράγωνον δέ ἐστι· Κριός, Καρκίνος, Ζυγός, Αἰγόκερος· Ταῦρος, Λέων, Σκορπίος, Ὑδροχόος· Δίδυμοι, Παρθένος, Τοξότης, Ἰχθύες. Τὰ πάντα τετράγωνα τρία. Ὑποτείνει δὲ ἡ τοῦ τετραγώνου πλευρὰ ὑπὸ ζώδια μὲν τρία, μοίρας δὲ 4'. Καλεῖται μὲν τὸ πρῶτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ, ἐν ᾧ αἱ ὥραι ἀρχονται, ἔαρ, θέρος, φθινόπωρον, χειμῶν· τὸ δεύτερον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τοῦ Ταύρου, ἐν ᾧ αἱ ὥραι τὸν μέσον ἔχουσι χρόνον, ἔαρος, θέρους, φθινοπώρου, χειμῶνος· τὸ δὲ τρίτον τετράγωνον τὸ ἀπὸ τῶν Διδύμων, ἐν ᾧ αἱ ὥραι λήγουσι κατὰ τοὺς χρόνους. Λαμβάνεται δὲ τὸ τετράγωνον ἐν, καθάπερ¹³ εἴρηται, καὶ πρὸς τὰς ἐν ταῖς γενέσεσι συμπαθείας.

Ἐτι δὲ ἡ τῶν τετραγώνων ἔκθεσις, καὶ πρὸς τινα ἄλλην χρῆσαν λαμβάνεται ὑπὸ τινων. Τοῦ γὰρ ἐνός αὐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τετραγώνου δύνοντος, τὸ ἐξῆς ὑπελάμβανον μεσουρανεῖν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριον· οἷον, Αἰγόκερω δύνοντος, μεσουρανεῖν Κριόν, ἀνατέλλειν δὲ Καρκίνον, καὶ μεσουρανεῖν δὲ ὑπὸ γῆν Ζυγόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τετραγώνων ἐστὶ. Τὸ δὲ τοιοῦτον παράγγελμα ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνός τετραγώνου, τοῦ τὰς τροπὰς καὶ τὰς ἰσημερίας περιέχοντος, κατὰ τὸ ὁλοσχερὲς λεγόμενον συμφωνήσει πρὸς τὸ φαινόμενον· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ ὅλῳ ἀκριβείαν διαφωνεῖ. Αἰγόκερω γὰρ τῆς πρώτης μοίρας δυνούσης, Κριοῦ πρώτη μοῖρα μεσουρανήσει· Καρκίνος δὲ πρώτη μοῖρα ἀνατέλλει· Ζυγὸς δὲ πρώτη ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει. Τότε γὰρ ὁ διὰ μέσων πῶν ζωδίων κύκλος εἰς τέσσαρα μέρη ἴσα διαιρεῖται ὑπὸ τῶν κολούρων κύκλων· ὥστε ἴσον εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ δύσιν τοῦ ζωδιακοῦ διάστημα· ἐκάτερον γὰρ αὐτῶν γίνεται ζωδίων τριῶν. Ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς στάσεσι τοῦ τετραγώνου τούτου καὶ τῶν λοιπῶν οὐ συμβαίνει εἰς δ' μέρη ἴσα διαιρεῖσθαι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Διὰ δὲ τοῦτο οὐκ ἐστὶ διὰ παντὸς ἴσον τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα, ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων. Κατὰ μὲν γὰρ παράλληλον κύκλον, ἴσον ἐστὶ διὰ παντὸς τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν καὶ πρὸς τὴν δύσιν διάστημα. Ὅθεν καὶ τῷ ἡλίῳ φερόμενῳ καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐπὶ κύκλων παραλλήλων, ἴσον εἶναι συμβαίνει τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς μέχρι τῆς μεσουρανήσεως ὁρόμον τοῦ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι δύσεως. Ἐπὶ δὲ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λαμβανομένων τῶν διαστημάτων, ἄνισον εἶναι συμβέδηκε τὸ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς ἀνατολῆς διάστημα τῷ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως μέχρι τῆς δύσεως ἢ τὴν λοξότητα τοῦ ζωδιακοῦ. Καὶ ἐστὶν ὅτε τῶν ἐξ ζωδίων τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ γῆν ὄντων τρία μὲν καὶ ἡμισυ ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν ἀπλαμβάνεται, δύο δὲ καὶ ἡμισυ πρὸς δύσιν.

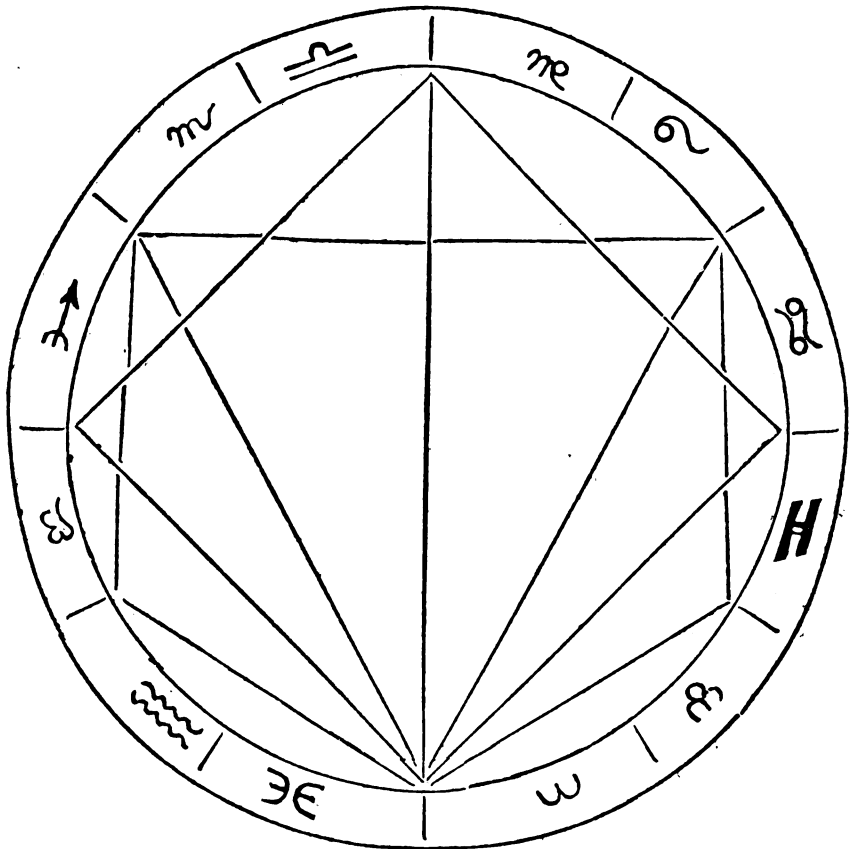
B

6 Præterea quadratorum doctrina etiam ad alium quemdam usum a quibusdam accipitur. Nam uno eorumdem signorum, quæ sunt in eodem quadrato, occidente, proximum putabant tenere medium cæli in superiore hemisphærio. Ut Capricorno occidente, tenere medium cæli Arietem, oriri Cancrum, tenere imum cæli Libram. Eadem est ratio in reliquis quadratis. Hoc præceptum cum integre dicitur, tantum in uno quadrato, quod in se continet puncta solstitialia et æquinoctialia, congruet cum eo quod apparet : at dissensit si totum hoc quadratum subtiliter consideretur. Capricorni enim primo gradu occidente, Arietis primus gradus medium cæli tenebit : Cancer suo primo gradu oriatur : Libra vero suo primo gradu imum cæli occupabit. Tunc enim ecliptica in quatuor partes æquales dividitur a coluris circulis : ut intervallum zodiaci, quod est a medio cæli ad ortum, sit æquale intervallum zodiaci, quod est a medio cæli ad occasum ; utrumque enim horum intervallorum tria continet signa. At in reliquis statibus hujus quadrati, et aliorum quadratorum non contingit in quatuor partes æquales zodiacum circulum dividi. Ac propterea intervallum a medio cæli ad ortum non semper est æquale intervallum a medio cæli ad occasum, cum hæc intervalla, seu arcus, in zodiaco sumuntur. At si hæc intervalla in parallelo aliquo circulo sumuntur, semper id quod est a medio cæli ad ortum est æquale ei, quod est a medio cæli ad occasum. Unde sit ut, cum sol quotidie in parallelis circulis feratur, habeat cursum, qui est ab ortu ad medium cæli, æqualem ei cursui qui est a medio cæli usque ad occasum. Cum vero in zodiaco hæc intervalla sumuntur, contingit ut id intervallum, quod est a medio cæli ad ortum, sit inæquale ei intervallum, quod est a medio cæli ad occasum, idque propter obliquitatem zodiaci, ac interdum ex illis sex signis, quæ semper sunt supra horizontem, tria, et dimidium a medio cæli versus ortum intercipiuntur, duo et dimidium versus occasum.

C

D

¹³ γρ. δὲ τετράγωνα καθάπερ.

Jam propter climatum differentias etiam in partes magis inæquales dividitur zodiacus a meridiano, et interdum de 180 gradibus, qui semper sunt supra horizontem, 120 gradus a medio cœli versus ortum intercipiuntur: 60 vero gradus versus occasum, et contra. Cum igitur in divisione zodiaci talis sit varietas, omnino manifestum sit erratum. Cum enim Aquarius oritur, non tenet medium cœli Taurus, sed toto signo a medio cœli aberit interdum etiam longius. Neque imum cœli habebit Scorpius: sed idem a meridiano integro signo distabit, interdum etiam longius. Itaque hæc secundum quosdam quadratorum doctrina omnino est falsa.

Secundum combinationem posita signa ea dicuntur, quæ ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt. Hæc autem sunt, quæ inter eosdem sita sunt parallelus circulos. Veteres quidem combinationes signorum sic exponebant: Cancrum docuerunt nullam habere combinationem cum alio signo: sed et oriri maxime borealem, et occidere maxime borealem, cum in tali aliquo argumento probabili acquiescerent. Cum enim æstiva solstitia fiant in Cancro, et in æstivis solstitiis sol maxime borealis fiat, ob hoc putarunt maxime borealem oriri Cancrum, similiter et occidere. Eadem autem ratio est etiam in Capricorno. Etenim hunc putabant maxime australem oriri, et cum nullo alio signo combinationem habere. Cum enim hiberna

“ f περιλαμβ.

Α Ηδη δὲ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς καὶ εἰς ἀντισώτερα μέρη διαιρεῖται ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου. Καὶ ἔστιν ὅτε τῶν ρπ' μοιρῶν τῶν διὰ παντὸς ὑπὲρ τὸν ὁρίζοντα ὑπαρχουσῶν ρ' μὲν καὶ κ' μοῖραι ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως πρὸς ἀνατολὴν ἀπολαμβάνονται, ε' δὲ πρὸς δύσιν, καὶ τούναντίαν. Τοιαύτης οὖν οὐσης τῆς παραλλαγῆς ἐν τῇ διαιρέσει τοῦ ἡμερησίου κύκλου, ἐκδηλον ὁλοσχερῶς γίνεται τὸ ἀμάρτημα. Ὑδροχόου γὰρ ἀνατέλλοντος, οὐ μεσουρανεῖ Ταῦρος, ἀλλ' ἀφέξει ζῳδιον ὅλον ἀπὸ τῆς μεσουρανήσεως· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλείον. Οὐδὲ ὑπὸ γῆν μεσουρανήσει Σκορπίος· ἀλλὰ ζῳδιον ὅλον ἀφέξει ἀπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔστι δὲ ὅτε καὶ πλείον. Ὡστε καθόλου τὴν τῶν τετραγώνων ἐκθεσιν διημαρτῆσθαι.

Β Κατὰ συζυγίαν δὲ λέγεται ζῳδία τὰ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα. Ταῦτα δὲ ἔστι τὰ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων παραλαμβανόμενα “ κύκλων. Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τὰς συζυγίας ἀπεφαίνοντο οὕτως· Καρκίνον μὲν ἐξετίθεντο μηδεμίαν ἔχειν συζυγίαν πρὸς ἄλλο ζῳδιον· ἀλλὰ καὶ ἀνατέλλειν βορειότατον, καὶ δύνειν βορειότατον, τοιοῦτον τι πῶς προσαναπαυόμενοι. Ἐπεὶ γὰρ αἱ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται ἐν Καρκίνῳ, ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς τροπαῖς βορειότατος γίνεται ὁ ἥλιος, διὰ τοῦτο ὑπελάθον βορειότατον ἀνατέλλειν τὸν Καρκίνον· ὁμοίως δὲ καὶ δύνειν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγίου. Καὶ γὰρ τοῦτον ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν, καὶ πρὸς μηδὲν ἕτερον ζῳδιον συζυγίαν ἔχειν. Ἐπεὶ γὰρ αἱ τοσκαὶ χειμεριναὶ γίνονται ἐν

Αιγόκερως, ἐν δὲ ταῖς χειμεριναῖς τροπαῖς νοτιώτατος ἄνατέλλειν ὁ ἥλιος· διὰ τοῦτο ὑπελάμβανον νοτιώτατον ἀνατέλλειν τὸν Αἰγόκερων, καὶ μηδὲν ἄλλο ζῳδιον ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν καὶ δύνειν Αἰγόκερως. Τὰς δὲ λοιπὰς συζυγίας ἐξετίθεντο οὕτως· Διδύμοις Λέοντα, Ταύρω Παρθένον, Κριῶ Ζυγὸν, Ἰχθύσι Σκορπιόν, Ὑδροχόω Τοξότην. Τὴν δὲ τοιαύτην ἐκθεσιν παντελῶς διημαρτημένην εἶναι συμβέβηκεν. Οὕτε γὰρ ἐν ὅλῃ τῇ Καρκίνῃ τροπαὶ γίνονται· ἀλλ' ἔστιν ἐν αὐτῇ σημεῖον λόγῳ θεωρητὸν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν τροπὴν ποιεῖται. Ἐν γὰρ στιγμιαίῳ χρόνῳ αἱ τροπαὶ γίνονται. Τὸ δὲ ὅλον δωδεκατημόριον τοῦ Καρκίνου ὁμοίως κεῖται τοῖς Διδύμοις, καὶ ἐκάτερον αὐτῶν ἴσον ἀπέχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Αἱ γὰρ αἰτίαι καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Διδύμοις καὶ ἐν Καρκίνῳ· καὶ ἐν τοῖς ὠροσκοπεῖσι αἱ ὑπὸ τῶν γνωμόνων γραφόμεναι γραμμαὶ ἴσον ἀπέχουσι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου (10) καὶ ἐν Καρκίνῳ καὶ ἐν Διδύμοις. Ἐξ ἴσου γὰρ κεῖνται πρὸς τὸ θερινὸν σημεῖον τὰ δύο δωδεκατημόρια. Ὅθεν καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, διὰ τε τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι Διδυμοί, Καρκίνος, ὁμοίως τε δύνουσιν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον.

Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ Αἰγόκερω. Οὕτε γὰρ οὕτως ἐστὶ νοτιώτατος· ἀλλ' ἐν αὐτῇ σημείον λόγῳ θεωρητὸν· ὃ κοινόν ἐστι τῆς τε τοῦ Τοξότου τελευτῆς καὶ τῆς τοῦ Αἰγόκερω ἀρχῆς. Διὸ ἐξ ἴσου κεῖται· τῇ τοξότη, καὶ τὴν αὐτὴν ἀποστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ σημείου. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν τὰ αὐτὰ ἐστὶν ἐν τῇ Τοξότη καὶ ἐν τῇ Αἰγόκερῳ, καὶ τὸ ἄκρον τοῦ γνωμόνος ἐν τοῖς ὠρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμάς, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων τὰ δύο δωδεκατημόρια τοῦ Τοξότου τε καὶ Αἰγόκερω· καὶ διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει Τοξότης καὶ Αἰγόκερως.

Ὁμοίως δὲ καὶ τὰς λοιπὰς συζυγίας διημαρτημένας εἶναι συμβέβηκεν. Ἐκδηλότατον δὲ γίνεται ἑμάρτημα περὶ τὴν συζυγίαν τοῦ Κριοῦ. Ἀποφαίνονται γὰρ κατὰ συζυγίαν Κριὸν, Ζυγὸν, ὡς τούτων τῶν ζῳδίων ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατελλόντων, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δυνόντων. Ἀλλ' ὁ μὲν Κριὸς βόρειος ἀνατέλλει, καὶ δύνει· ἐκ τοῦ γὰρ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς ἀρκτοὺς κεῖται· ὁ δὲ Ζυγὸς νότιος ἀνατέλλει· ἐκ γὰρ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου πρὸς μεσημβρίαν κεῖται. Πῶς οὖν δύναται Κριὸς Ζυγῷ κατὰ συζυγίαν εἶναι; ἐκ διαφορῶν γὰρ τόπων ἀνατέλλουσι, ὁμοίως δὲ καὶ δύνουσιν. Οὐ δύναται δὲ ταῦτα τὰ ζῳδία ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων περιέχεσθαι κύκλων. Ὁμοίως δὲ οὐδὲ αἱ λοιπαὶ συζυγαὶ συμφωνοῦσιν. Ἡγνοήσασιν οὖν τὰ περὶ τὰς πρώτας μοίρας συμβεβηκότα τοῖς κατὰ συζυγίας ζῳδίοις περὶ ὅλα τὰ ζῳδία ἐκθέμενοι. Πᾶσι γὰρ μᾶλλον ἔδει τὰ ὅλοις ¹² τοῖς δωδεκατημο-

solstitia fiant in Capricorno, in solstitiis vero hiernis maxime australis sol fiat : ob hoc putabant maxime australem oriri Capricornum, et nullum aliud signum ex eodem loco oriri, et in eundem locum occidere cum Capricorno. Reliquas combinationes sic exponebant, attribuentes Geminis Leonem, Tauro Virginem, Arieti Libram, Piscibus Scorpionem, Aquario Sagittarium. At talem expositionem omnino esse erroneam contingit. Neque enim in toto Cancro solstitia fiunt : sed est unum quoddam signum ratione percipiendum, in quo sol positus solstitium efficit. In momento enim temporis conversiones, sive solstitia fiunt : at totum signum Cancri positione simile est Geminis, et utrumque eorum æqualiter distat ab æstivo puncto solstitiali : ob quam causam etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et in Cancro : et in instrumentis horariis lineæ a gnomonibus descriptæ æqualiter distant ab æstivo puncto solstitiali, cum in Cancro, tum in Geminis. Nam ad æstivum hoc punctum æqualem situm habent hæc duo signa. Unde etiam inter eosdem ⁷ circulos parallelos sunt sita : et ob hoc ex eodem loco oriuntur Gemini, Cancer, similiter et occidunt in eundem locum.

Eadem est ratio etiam in Capricorno. Neque enim hic est maxime australis, sed unum aliquod punctum ratione percipiendum, quod commune est et finis Sagittarii, et principio Capricorni : quam ob causam similem situm habet cum Sagittario et eandem habet distantiam ab hiberno puncto solstitiali. Unde etiam magnitudines dierum et noctium eadem sunt in Sagittario et Capricorno : et extremitas gnomonis in instrumentis horariis easdem describit lineas, et inter eosdem parallelis circulos sita sunt hæc duo dodecatemoria cum Sagittarii, tum Capricorni : atque ob hoc ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt Sagittarius, et Capricornus.

Similiter vero et reliquas combinationes erroneas esse contingit. Manifestissimus enim sit error in combinatione Arietis. Affirmant enim combinationem inter se habere Arietem, et Libram, quasi hæc signa ex eodem loco orientur, et in eundem locum occidunt. Atqui Aries quidem borealis oritur, et occidit, nam ab æquinociali versus boream situs est. Libra vero australis oritur, et occidit, ab æquinociali enim versus meridiem est sita. Quomodo igitur Aries cum Libra potest habere combinationem? hæc enim signa ex diversis locis orientur, et similiter in diversa loca occidunt. Nec possunt hæc signa ab iisdem parallelis comprehendi. Similiter neque reliquæ combinationes bene se habent. Non enim animadvertenter veteres, se ea, quæ tantum circa primas partes eorum signis combinatoriis contigerunt, totis

¹² γρ. ὅλα.

(10) Abest vox σημείου a veteribus.

signis tribuere. Multo enim magis oportuisset **A** ρίοις συμβεβηκότα εἰς αναγραφὴν καὶ παραγγέλ-
 ea, quæ totis signis acciderunt, ad doctrinam et
 præcepta referre.

Sunt igitur secundum veritatem sex combinationes : Gemini Cancro, Taurus Leoni, Aries Virgini, Pisces Libræ, Aquarius Scorpio, Capricornus Sagittario. Hæc enim et ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt, et ab iisdem parallelis comprehenduntur, et similem situm habent ad solstitialia puncta. In his enim magnitudines dierum et noctium æquales sunt, et extremitates gnomonum in instrumentis horariis easdem lineas describunt.

CAPUT II.

De signis quæ stellis sunt insignita, seu de constellationibus.

Constellata astra in tres partes dividuntur. Eorum enim quædam in zodiaco circulo sunt sita, quædam dicuntur borealia, quædam vocantur australia.

Quæ igitur in zodiaco ponuntur, ea sunt duodecim signa, quorum appellationes antea diximus. In duodecim autem signis quædam stellæ dignæ habitæ sunt propriis appellationibus, idque propter significationes quas habent. Nam in dorso Tauri positæ stellæ numero sex vocantur pleiades.

In fronte Tauri positæ stellæ numero quinque nominantur hyades ; quæ stella præcedit pedes Geminorum, vocatur propus ; quæ vero in Cancro **C** nebulosæ stellarum congregationi similes sunt, vocantur præsepe ; duæ stellæ præsepi vicinæ vocantur asini ; stella lucida, quæ est in corde Leonis sita, cognominis illi loco, in quo posita est, cor Leonis appellatur, ab aliquibus basiliscus, seu regulus nominatur ; eo quod hi qui circa hunc locum nascuntur, regiam videantur habere nativitatem.

At stella splendida, quæ in sinistra manu Virginis ponitur, spica vocatur : at ea stellula, quæ apud dextram Virginis alam ponitur, vindemiator appellatur, quatuor stellæ, quæ in extrema dextra manu Aquarii sunt sitæ, nominantur urna.

Stellæ quæ ab extremis partibus Piscium **D** continuo sunt positæ, appellantur lineæ. Sunt autem in australi linea stellæ novem, in borea linea stellæ quinque, stella vero splendida, quæ in extrema linea ponitur, nodus appellatur.

Borealia vero signa sunt, quæ extra zodiacum circulum versus Ursas sita sunt. Et sunt hæc :

¹⁶ γρ. κατεστηγμένων.

(11) *Βόρεια δὲ ἐστίν.* Asterismos, stellasve boreales, vel australes, percenset ratione zodiaci circuli, non æquinoctialis, ex quo confirmari potest, quod contra Scaligerum docuimus libro III, ante

Εἰσὶν οὖν κατ' ἀλήθειαν συζύγαι ἕξ. Δίδυμοι Καρκίνῳ, Ταῦρος Λέοντι, Κριὺς Παρθένῳ, Ἰχθύες Ζυγῷ, Ὑδροχόος Σκορπιῳ, Αἰγόκερως Τοξότη· ταῦτα γὰρ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐμπεριλαμβάνεται παραλλήλων κύκλων, καὶ ἐξ ἑσῶς κεῖται πρὸς τὰ τροπικὰ σημεῖα. Ἐν τούτοις γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα, καὶ τὰ ἄκρα τῶν γνωμόνων ἐν τοῖς ὥρολογίοις τὰς αὐτὰς γράφει γραμμάς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Περὶ τῶν κατηστερισμένων ¹⁶ ζωδίων.

Τὰ κατηστερισμένα ἄστροι διαιρεῖται εἰς μέρη τρία. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κεῖται· ἃ δὲ λέγεται βόρεια· ἃ δὲ προσαγορεύεται νότια.

Τὰ μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κείμενά ἐστι τὰ δώδεκα ζώδια, ὧν τὰς ὀνομασίας προειρήκαμεν. Καὶ ἐν τοῖς δώδεκα ζωδίοις τινὲς ἀστέρες, διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῖς γινομένης ἐπισημασίας, ἰδίας προσηγορίας ἡξιωμένοι εἰσίν. Οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ Ταύρου ἐπὶ τοῦ νώτου αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν ἕξ, καλοῦνται πλειάδες.

Οἱ δὲ ἐπὶ τοῦ βουκράνου τοῦ Ταύρου κείμενοι ἀστέρες τὸν ἀριθμὸν πέντε, καλοῦνται ὑάδες· ὁ δὲ προηγούμενος τῶν ποδῶν τῶν Διδύμων ἄστηρ, προσαγορεύεται πρόπους· οἱ δὲ ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδὲς συστροφῇ ἑοικότες, καλοῦνται φάνη· οἱ δὲ πλησίον αὐτῆς δύο ἀστέρες κείμενοι, θνοὶ προσαγορεύονται. Ὁ δὲ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος κείμενος ἄστηρ λαμπρὸς, ὁμωνύμως τῷ τόπῳ, ἐφ' ᾧ κεῖται, καρδία Λέοντος προσαγορεύεται, ὑπὸ δὲ τινων βασιλίσκος καλεῖται· ὅτι δοκοῦσιν οἱ περὶ τὸν τόπον τοῦτον γεννώμενοι βασιλικὸν ἔχειν τὸ γενέθλιον.

Ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἄστηρ, στάγυς προσαγορεύεται· ὁ δὲ παρὰ τὴν δεξιὰν τῆς Παρθένου πτέρυγα κείμενος ἀστερίσκος, προτρυγητὴρ ὀνομάζεται· οἱ δὲ ἐν ἄκρῳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ κείμενοι τοῦ Ὑδροχόου τέσσαρες ἀστέρες, κάλπεις καλοῦνται.

Οἱ δὲ ἀπὸ τῶν οὐραίων μερῶν τῶν ἰχθύων κατὰ τὸ ἕξῃς κείμενοι ἀστέρες, λῖνοι προσαγορεύονται. Εἰσὶ δὲ ἐν μὲν τῷ νοτίῳ λίνῳ ἀστέρες ἑννέα, ἐν δὲ τῷ βορείῳ λίνῳ ἀστέρες πέντε. Ὁ δὲ ἐν ἄκρῳ τῷ λίνῳ κείμενος λαμπρὸς ἄστηρ, σύνδεσμος προσαγορεύεται.

Βόρεια δὲ ἐστίν (11), ὅσα τοῦ τῶν ζωδίων κύκλου πρὸς ἄρκτους κεῖται. Ἔστι δὲ τὰς· ἡ μεγάλη Ἀρ-

tationem; australis vero semper est invisibilis, quad nostrum horizontem. Verumtamen sunt in terra loca quædam, ubi contingit polum, qui apud nos semper est apparens, illis esse invisibilem; et contra eum polum, qui apud nos est invisibilis, illis conspicuum esse; et rursus est locus quidam in terra, ubi duo hi poli siniliter in horizonte jacent.

CAPUT IV.

De circulis sphæræ.

Circulorum sphæræ alii sunt paralleli, alii obliqui, alii per polos ducti: paralleli sunt, qui eosdem habent polos cum mundo. Sunt autem quinque paralleli circuli, arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus et antarcticus.

Arcticus circulus igitur est, qui inter circulos semper apparentes est maximus, et horizontem attingit in uno puncto, totusque supra terram desumitur, in quo astra posita neque occidunt, neque oriuntur, sed per totam noctem circa polum moveri cernuntur. Hic circulus in nostro orbe habitabili ab anteriore pede ursæ majoris describitur.

9 Æstivus tropicus [circulus est, qui inter eos circulos, qui a sole secundum mundi conversionem describuntur, est maxime borealis; super quo sol constitutus efficit æstivam conversionem, in qua longissima sit dies omnium, quæ sunt in anno, nox vero brevissima. Sed post æstivam conversionem non amplius ad ursas sol accedere spectatur, sed ad alteras mundi partes vertitur, quam ob rem circulus vocatur tropicus, id est conversivus.

Æquinoctialis est circulus maximus inter quinque parallelos, qui ab horizonte æqualiter secatur; ut de eo semicirculus supra terram sumatur, alter vero semicirculus sub horizonte, super quo sol constitutus æquinoctia, efficit, cum vernum, tum autumnale.

Hibernus tropicus [circulus est is, qui est maxime australis eorum circulorum, qui a sole secundum quotidianam mundi conversionem describuntur: ad quem cum sol pervenit, hibernam efficit conversionem, in qua longissima sit nox omnium quæ sunt in anno; dies vero brevissima. Verumtamen post hibernam conversionem non am-

(14) Ἀρκτικός μὲν οὖν. Circulus arcticus, quo veteres usi sunt, longe ab nostro et usitato diversus est. Nam illi τῶν ἀειφανερῶν maximum vocant arcticum, cujus semidiameter est altitudo poli, centrum, polus mundi. Itaque pro regionum positu varius est, ac major minorve. Vide Ptolemæum lib. 11, c. 4, Cleomedem lib. 1, c. 2.

(15) Οὗτος δὲ ὁ κύκλος. Scribit Geminus circulum arcticum ibi, ubi habitabat, delineatum fuisse anteriori pede majoris Ursæ. Igitur 37 vel 38 circiter gradibus polus ibi supra horizontem emergebat; qui est Græciæ tractus. Verum infra longe alium situm indicat. Nam ait circulum tropicum

τὸς ἀόρατος ὡς πρὸς τὸν ἡμέτερον ὀρίζοντα. Εἰσι μέντοι τόποι τινὲς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου συμβαίνει τὸν μὲν παρ' ἡμῖν πόλον τὸν αἰ φανερὸν ἔχειν οἱ ἀόρατον εἶναι, τὸν δὲ παρ' ἡμῖν ἀόρατον ἔχειν οἱ φανερὸν εἶναι· καὶ πάλιν ἔστι τις τόπος ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου οἱ δύο πόλοι ὁμοίως ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος κεῖνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ [Δ'.

Περὶ τῶν ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων.

Τῶν δὲ ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων οἱ μὲν εἰσι παράλληλοι, οἱ δὲ λοξοί, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων· παράλληλοι μὲν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ. Εἰσι δὲ παράλληλοι κύκλοι πέντε, ἀρκτικός, θερινός τροπικός, ἰσημερινός, χειμερινός τροπικός, ἀνταρκτικός.

Ἀρκτικός μὲν οὖν (14) ἐστὶ κύκλος ὁ μέγιστος τῶν αἰ θεωρουμένων κύκλων, ὁ ἐφαπτόμενος τοῦ ὀρίζοντος καθ' ἓν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνομενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενά τῶν ἀστρων οὔτε δισιν οὔτε ἀνατολὴν ποιεῖται· ἀλλὰ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς περὶ τὸν πόλον στρεφόμενα θεωρεῖται. Οὗτος δὲ ὁ κύκλος (15) ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ ὑπὸ τοῦ ἐμπροσθοῦ ποδὸς τῆς μεγάλης ἀρκτου περιγράφεται.

Θερινός δὲ τροπικός κύκλος ἐστὶν ὁ βορειότατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφὴν, ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν θερινὴν τροπὴν ποιεῖται· ἐν ᾗ μεγίστη μὲν πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἡμέρα, ἐλαχίστη δὲ ἡ νύξ γίνεται. Μετὰ μέντοιγε τὴν θερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς τὰς ἀρκτους παροδεύων ὁ ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τρέπεται τοῦ κόσμου· δι' ἧ καὶ κέκληται τροπικός.

Ἰσημερινός δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ μέγιστος τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων, ὁ διχοτομούμενος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος· ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνειν, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα· ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰς ἰσημερίας ποιεῖται, τὴν τε ἑαρινὴν καὶ τὴν φθινοπωρινήν.

Χειμερινός δὲ τροπικός κύκλος ἐστὶν ὁ νοτιώτατος τῶν ὑπὸ τοῦ ἡλίου γραφομένων κύκλων κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφὴν· ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὴν χειμερινὴν τροπὴν ποιεῖται, ἐν ᾗ ἡ μεγίστη μὲν πασῶν τῶν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ νύξ ἐπιτελεῖται, ἐλαχίστη δὲ ἡμέρα. Μετὰ μέντοιγε τὴν χειμερινὴν τροπὴν οὐκέτι πρὸς μεσημβρίαν παροδεύων ὁ

illic ab horizonte ita dividi, ut illo in octo partes diviso, quinque supra, tres infra contineantur. Ex quo consequens maximam diem horarum esse circiter xv, et elevari polum gradibus xli. Aratus ad posteriorem cæli positum, qui est Macedoniæ, et Hellesponti, phenomena sua comparavit, cujus auctoritate ducti pene omnes, qui de sphaera postea scripserunt, eamdem poli elevationem adhibuerunt: cujusmodi sphaeræ Arateæ dici meruerunt; cum Eudoxæ non minus appellari potuerint. Si quidem Eudoxum in omnibus Aratus expressit. Legendus præterea Leontius Mechanicus, et Achilles Tainus *Isagoges*, c. 25.

ἥλιος θεωρεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τὰ ἕτερα μέρη τρέπεται· τοῦ κόσμου· δι' ὃ κέκληται καὶ οὗτος τροπικός.

Ἀνταρκτικός δέ ἐστι κύκλος ἴσος καὶ παράλληλος τῷ ἀρκτικῷ, καὶ ἐφαπτόμενος τοῦ ὀρίζοντος καθ' ἐν σημεῖον, καὶ ὅλος ὑπὸ γῆν ἀπολαμβανόμενος· ἐν ᾧ τὰ κείμενα τῶν ἀστρῶν διὰ παντὸς ἡμῖν ἔστιν ἀόρατα.

Γῶν δὲ προειρημένων (16) πέντε κύκλων μέγιστος μὲν ὁ ἡμερινός· ἐξῆς δὲ τοῖς μεγέθεσιν οἱ τροπικοί· ἐλάττωτοι δὲ ὡς πρὸς ἡμετέραν οἰκῆσιν οἱ ἀρκτικοί.

Τούτους δὲ τοὺς κύκλους δεῖ νοεῖν ἀπλᾶτεῖς λόγῳ θεωρητοὺς, ἐκ τῆς τῶν ἀστρῶν θέσεως, καὶ τῆς τῶν διόπτρων θεωρίας, καὶ τῆς ἡμετέρας ἐπινοίας διατυπωμένους. Μόνος γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ κύκλος ἐστὶ θεωρητός· ὁ τοῦ γάλακτος· οἱ δὲ λοιποὶ λόγῳ εἰσὶ θεωρητοί.

Πέντε δὲ παράλληλοι μόνον καταγράφονται κύκλοι εἰς τὴν σφαῖραν, οὗ διὰ τὸ μόνον τούτους ἐν τῷ κόσμῳ παραλλήλους εἶναι. Ὁ γὰρ ἥλιος καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὡς πρὸς αἴσθησιν κύκλον παράλληλον περιτρέφεται τῷ ἡμερινῷ κατὰ τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου γενομένην περιτροπὴν· ὥστε μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων ῥπ' δις κύκλους παραλλήλους γράφεσθαι· ὑπὸ τοῦ ἡλίου· τσαῦται γὰρ ἡμέραι εἰσὶν αἱ μεταξὺ τῶν τροπῶν.

Φέρονται δὲ καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Συγκαταγράφονται δὲ οὗτοι πάντες εἰς τὴν σφαῖραν, διὰ τὸ πρὸς μὲν ὅλους πραγματείας τῶν ἐν τῇ ἀστρολογίᾳ πολλὰ συμβῆναι· οὐδὲ γὰρ καταστρεψθῆναι δυνατόν καλῶς τὴν σφαῖραν ἄνευ πάντων τῶν παραλλήλων κύκλων, ὥστε τὰ μεγέθη τῶν νυκτῶν καὶ τῶν ἡμερῶν ἀκριδῶς τρεθῆναι ἄνευ τῶν προειρημένων κύκλων· πρὸς μὲντοι τὴν πρώτῃν εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας ὡδὲν ἀποτέλεσμα προσφερόμενοι, οὐ καταγράφονται ἐν τῇ σφαίρᾳ. Οἱ δὲ πέντε παράλληλοι κύκλοι, διὰ τὸ ἀποτελέσματά τινα προσφέρεσθαι διωρισμένα εἰς τὴν πρώτῃν εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, κατεγράψαντες εἰς τὴν σφαῖραν. Ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικός κύκλος ἀφορίζει τὰ αἰ θεωρούμενα τῶν ἀστρῶν· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τὴν τροπὴν περιέχει, καὶ πέρας ἐστὶ τῆς τοῦ ἡλίου πρὸς ἀρκτον μεταβάσεως· ὁ δὲ ἡμερινὸς κύκλος τὰς ἡμερίας περιέχει· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος τέρμα ἐστὶ τῆς πρὸς μεσημβρίαν προόδου ἐπὶ ἡλῶ, καὶ τὴν χειμερινὴν τροπὴν περιέχει· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος τὰ μὴ θεωρούμενα τῶν ἀστρῶν ἀφορίζει. Ἐχόντες οὖν κεφάλαια καὶ ἀποτελέσματα ὠρισμένα πρὸς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀστρολογίας, εὐλόγως κατεγράψαντες εἰς τὴν σφαῖραν.

Τῶν δὲ προειρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων ὁ μὲν ἀρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται,

(16) Τῶν δὲ προειρημένων. Parallelorum in sphaera maximus est æquinoccialis; cæterorum quo quisque longius ab illo recedit, eo est minor. Ratio vero, quam habent minores ad maximum, investigatur ea methodo, quam attigimus libro vii. Nam, ut est radius ad sinum complementi distantiae paralleli cuiuslibet, ita æquinoccialis ad parallelum. Estio tropicus æstivus gradibus 24 distans ab æqua-

A plus cernitur sol versus meridiem accedere, sed rursus ad oppositas mundi partes convertitur, ideoque dictus est hic circulus tropicus.

Antarcticus circulus est æqualis et parallelus circulo arctico, et attingens horizontem in puncto, totusque infra terram desumptus; in quo posita astra semper nobis sunt invisibilia.

Inter circulos prædictos maximus est æquinoccialis; proximi quoad magnitudines sunt tropici· minimi vero, quoad nostram habitationem, arctici

Hos autem circulos, cum sint latitudinis expertes, et ratione spectabiles, mente oportet cogitare, qui ex astrorum positu et dioptrorum speculatione et nostra cogitatione describuntur. Solus enim in mundo visibilis est circulus via lactea; reliqui ratione sunt spectabiles.

Circuli vero paralleli tantum quinque in sphaera describuntur, quod non propterea sit quasi in mundo tantum hi essent paralleli. Nam sol quotidie, quoad sensum, describit circulum parallelum æquinocciali secundum mundi revolutionem: itaque inter tropicos circulos paralleli circuli bis 180 a sole describuntur; tot enim dies sunt inter conversiones.

Feruntur etiam omnes stellæ in circulis parallelis quotidie. Verumtamen non omnes circuli paralleli in sphaera describuntur, idque propterea, quod ad alios quidem tractatus astronomicos multum conducant, non enim possibile esset, stellas recte in globum materialem referre sine omnibus circulis parallelis: neque magnitudines dierum et noctium accurate inveniri sine prædictis circulis parallelis; sed, cum ad primam astronomiæ institutionem nullo emolumentum afferant, non describuntur in sphaera: at quinque paralleli circuli, eo quod certa quædam emolumenta ad primam astronomiæ institutionem afferant, in sphaera sunt descripti. Arcticus enim circulus astra semper apparentia determinat; æstivus tropicus circulus æstivam conversionem continet, et limes est transitus solis versus septentrionem; æquinoccialis circulus puncta æquinoccialia continet; hibernus tropicus circulus terminus est progressus solis versus meridiem, et hiberna conversionem continet; antarcticus circulus astra non apparentia determinat. Cum igitur habeant certa capita et emolumenta ad institutionem astronomiæ, non sine ratione descripti sunt in sphaera.

Inter quinque prædictos parallelos circulos, arcticus circulus totus supra horizontem desumitur.

toire; complementum distantiae est grad. 66, cujus sinus 91355. Igitur ea proportio est æquinoccialis ad tropicum, quæ est 100000 ad 91355, hoc est 10 ad 9 circiter. Ita circulus arcticus Arati distat ab æquatore gradibus 49, a polo, 41. Sinus graduum 41 est 75471. Proinde ita se habet æquinoccialis ad circulum hunc arcticum uti 100000 ad 75471; quæ proportio fere est sesquitertia, ut 4 ad 3.

Æstivus tropicus circulus in duas partes inæquales secatur ab horizonte, et segmentum majus supra terram desumitur, minus vero infra terram. At non per omnes regiones et urbes eodem modo æstivus tropicus circulus secatur ab horizonte, sed juxta climatū diversitates diversum segmentorum excessum contingit evenire, atque iis quidem qui magis **10** quam nos, versus septentrionem habitant, in segmenta magis inæqualia ab horizonte secari tropicum æstivum contigit. Et tandem est regio quædam, in qua totus æstivus tropicus circulus fit supra terram. Iis vero qui magis quam nos, versus meridiem habitant, in segmenta minus inæqualia æstivus tropicus circulus ab horizonte sectus est. Et tandem est regio quædam versus meridiem nobis sita, in qua æqualiter dividitur æstivus tropicus circulus ab horizonte: in hoc autem climate secatur ita, ut cum totus circulus in octo partes æquales divisus est, de his quinque partes supra horizontem desumantur, tres vero infra horizontem. Ad hoc clima videtur etiam Aratus apparentiarum tractatum composuisse. Nam de æstivo tropico circulo disserens, sic inquit:

*Hoc maxime in octo æquales partes diviso,
Earum quinque meridianæ voluntur per supremas
[partes terræ,
Tres vero in hemisphærio sub terra: æstatis huic
[sunt conversiones.*

Ex hac divisione sequitur, longissimum diem horarum æquinotialium fieri 15, noctem vero horarum æquinotialium 9. In horizonte Rhodi æstivus tropicus circulus ab horizonte sic est divisus, ut cum totus circulus in 48 partes dividatur, earum **29** supra horizontem desumantur, reliquæ vero 19 infra terram. Ex hac divisione sequitur longissimum diem in Rhodo fieri horarum æquinotialium $14\frac{1}{2}$, noctem vero horarum æquinotialium $9\frac{1}{2}$.

Æquinotialis circulus per totam terram habitabilem æqualiter secatur ab horizonte, ut semicirculus supra terram desumatur, semicirculus vero infra terram: ob quam causam ab hoc circulo æquinotia fiunt.

Hibernus tropicus circulus ab horizonte sic secatur, ut minus segmentum sit supra terram: majus vero infra terram. Inæqualitas segmentorum eandem habet diversitatem in omnibus climatibus, quæ fiebat etiam in æstivo tropico circulo. Semper enim alterna segmenta tropicorum circulorum inter se sunt æqualia. Ob quam causam longissimus dies æqualis est longissimæ nocti. Antarcticus circulus totus infra horizontem occultatur.

Ex quinque prædictis parallelis circulis, alii

¹⁷ γρ. ἐλάχιστον. ¹⁸ f. ἰσλίτ. ¹⁹ γρ. ἰσημερινά.

(17) Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον. Cum sit maxima dies sub parallelo Rhodio horarum 14 et dimidiæ, et nox minima horarum 9 et dimidiæ, maxima dies

Α ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κύκλος εἰς δύο μέρη ἀνίσταται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τὸ μὲν μείζον τμήμα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, τὸ δὲ ἑλάσσον¹⁷, ὑπὸ τὴν γῆν. Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁμοίως ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος τέμνεται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ἀλλὰ παρὰ τὰς τῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διάφορον τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν συμβαίνει γίνεσθαι· καὶ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσιν εἰς ἀνίστατα μέρη συμβαίνει τέμνεσθαι τὸν θερινὸν ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Καὶ πέρας ἐστὶ χώρα τις, ἐν ᾗ ὅλος ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὲρ γῆν γίνεται. Τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον οἰκοῦσιν ἡμῶν, εἰς ἀνίστατα¹⁸ μέρη ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνεται. Καὶ πέρας ἐστὶ χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν κειμένη, ἐν ᾗ διχοτομεῖται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος· ἐνταῦθα δὲ τέμνεται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὧλου κύκλου διαιρουμένου εἰς ἡ' μέρη, πέντε μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Πρὸς δὲ τοῦτο τὸ κλίμα δοκεῖ καὶ ὁ Ἄρατος συντεταχέναι τὴν τῶν φαινομένων πραγμάτων. Περὶ γὰρ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου διαλεγόμενός φησιν οὕτως

*Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτὼ μετρηθέντος,
Πέντε μὲν ἐνδιστρέφεται καθ' ὑπέρτατα γαίης,*

*Τὰ τρία δ' ἐν περσῇ· θέρειοι δὲ οἱ ἐντροπαλ
[εἰσιν.*

Ἐκ δὲ ταύτης τῆς διαιρέσεως ἀκολουθεῖ, τὴν μεγίστην ἡμέραν ὥρων ἰσημερινῶν γίνεσθαι 15, τὴν δὲ νύκτα ὥρων ἰσημερινῶν 9. Ἐν δὲ τῷ κατὰ Ῥόδον (17) ὀρίζοντι ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνεται οὕτως, ὥστε, τοῦ ὧλου κύκλου διηρημένου εἰς μέρη μῆ', τὰ μὲν xθ' τμήματα ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεσθαι, τὰ δὲ ιθ' ὑπὸ γῆν. Ἐκ δὲ τῆς διαιρέσεως ταύτης ἀκολουθεῖ τὴν μεγίστην ἡμέραν ἐν Ῥόδῳ γίνεσθαι ὥρων ἰσημερινῶν 15, τὴν δὲ νύκτα ὥρων ἰσημερινῶν 9.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην διχοτομεῖται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ὥστε ἡμικύκλιον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμικύκλιον δὲ ὑπὸ γῆν· δι' ἣν αἰτίαν ὑπὸ τοῦ κύκλου τούτου αἱ ἰσημερίαι¹⁹ γίνονται.

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνεται οὕτως, ὥστε τὸ μὲν ἑλάσσον τμήμα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, τὸ δὲ μείζον ὑπὸ γῆν. Ἡ δὲ ἀνίσταται τῶν τμημάτων τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχει ἐπὶ πάντων τῶν κλιμάτων, ἥτις ἐγένετο καὶ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου. Διὰ παντὸς γὰρ τὰ ἐναλλὰξ τμήματα τῶν τροπικῶν κύκλων ἴσα ἀλλήλοις ἐστί. Δι' ἣν αἰτίαν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἴση ἐστὶ τῇ μεγίστῃ νυκτί. Ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς κύκλος ὅλος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύπτεται.

Τῶν δὲ προσηρημένων πέντε παραλλήλων κύκλων,

semihoras totidem habet 29, quot minima nox constat 19.

τιῶν μὲν τὰ μεγέθη καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην δια-
 μένει τὰ αὐτὰ, τιῶν δὲ τὰ αὐτὰ μεγέθη μεταπίπτει
 παρὰ τὰ κλίματα, καὶ οἷς μὲν μεζόνες, οἷς δὲ ἐλάσσονες
 οἱ κύκλοι γίνονται. Οἱ μὲν γὰρ τροπικοὶ, καὶ ὁ ἰσημε-
 ρινὸς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἴσοι εἰσὶ ταῖς μεγέ-
 θεσιν· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι μεταπίπτουσι κατὰ τὰ
 μεγέθη· καὶ οἷς μὲν μεζόνες, οἷς δὲ ἐλάττωες γίνον-
 ται. Τοῖς μὲν γὰρ πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι μεζόνες οἱ
 ἀρκτικοὶ κύκλοι γίνονται· τοῦ γὰρ πόλου μετεωρότερον
 φαινόμενον, ἀνάγκη καὶ τὸν ἀρκτικὸν κύκλον, ἐφ-
 απτόμενον τοῦ ὀρίζοντος, μεζόνα ἀεὶ μᾶλλον γίνε-
 σθαι· τοῖς δὲ τοι πρὸς ἄρκτον¹⁸ οἰκοῦσι γίνεται ποτε
 ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀρκτικός· ὥστε τοὺς δύο
 κύκλους ἐφαρμόσαι ἀλλήλοις, τὸν θερινὸν τροπικὸν
 κύκλον, καὶ τὸν ἀρκτικὸν, καὶ μίαν λαβεῖν τάξιν.
 Πρὸς δὲ τοὺς ἀρκτικωτέρους τόπους καὶ τοῦ θερινοῦ
 τροπικοῦ κύκλου μεζόνες οἱ ἀρκτικοὶ γίνονται.

Πέρας δὲ ἐστὶ τις χώρα πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ᾗ
 ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται· ὁ δὲ ἀρκτικὸς
 κύκλος τὴν τοῦ ὀρίζοντος ἐπέχει ψάξιν, καὶ ἐφαρμό-
 ζει αὐτῷ κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κόσμου, καὶ τὸ
 αὐτὸ μέγεθος λαμβάνει τῷ ἰσημερινῷ· ὥστε τοὺς
 τρεῖς κύκλους, τὸν ἀρκτικὸν, καὶ τὸν ἰσημερινὸν, καὶ
 τὸν ὀρίζοντα τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ θέσιν λαμβάνειν.

Πάλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν ἡμῶν οἰκοῦσιν αἱ
 μὲν πόλοι ταπεινότεροι γίνονται· οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύ-
 κλοι ἐλάσσονες. Καὶ πέρας ἐστὶ χώρα τις πρὸς με-
 σημβρίαν ἡμῶν κειμένη· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ λεγομένη
 ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, ἐν ᾗ οἱ μὲν πόλοι ἐπὶ τοῦ ὀρί-
 ζοντος γίνονται, οἱ δὲ ἀρκτικοὶ κύκλοι καθόλου ἀναί-
 ροῦνται· ὥστε ἀντὶ τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων
 τρεῖς παραλλήλους γίνεσθαι, τοὺς τε τροπικοὺς καὶ
 τὸν ἰσημερινόν. Διὰ γὰρ τὰ προειρημένα οὐχ ὑπολη-
 πτίον καθολικῶς γίνεσθαι τοὺς πέντε παραλλήλους
 κύκλους, ἀλλ' ὥς πρὸς τὴν ἡμετέραν οἰκουμένην τὸ
 πλῆθος αὐτῶν ἐκκεῖσθαι. Εἰσὶ γὰρ τινες ὀρίζοντες,
 ἐν οἷς τρεῖς μόνον παράλληλοι γίνονται.

Εἰσὶ δὲ οἰκησεις (18) ἐπὶ τῆς γῆς, ὧν πρώτη μὲν
 οἰκησις, ἐφ' ἧς ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ἐφάπτεται
 τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τὴν τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τάξιν
 λαμβάνει· δευτέρα δὲ οἰκησις ἡ λεγομένη ὑπὸ τὸν
 πόλον· τρίτη δὲ ἐστὶν οἰκησις, ὑπὲρ ἧς μικρὸν ἔμ-
 προσθεν εἰρήκαμεν, καὶ προσαγορευομένη ὑπὸ τὸν
 ἰσημερινόν.

Ὅθεν οὐδ' ἡ τάξις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων
 ἡ αὕτη παρὰ πᾶσιν ἐστὶν· ἀλλ' ἐν μὲν τῇ καθ' ἡμᾶς
 οἰκουμένην πρῶτος μὲν ὀνομάζεται ὁ ἀρκτικός, δεύ-
 τερος δὲ ὁ θερινὸς τροπικός, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινός,
 τέταρτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικός, πέμπτος δὲ ὁ
 ἀνταρκτικός.

Τοῖς δὲ πρὸς ἄρκτον μᾶλλον ἡμῶν οἰκοῦσι γίνεται
 ποτε πρῶτος μὲν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος, δεύτε-
 ρος δὲ ὁ ἀρκτικός, τρίτος δὲ ὁ ἰσημερινός, τέταρτος

¹⁸ γρ. μεσημβρίαν.

(18) Εἰσὶ δὲ οἰκησεις. Triplex habitatio est, in
 qua parallelorum numerus minuitur. Prima est, in
 qua polus attollitur gradibus totidem quot a polo
 tropicus distat : unde arctici instar est tropicus, et
 vertex loci polo zodiaci subest, ac zodiacus semel

A suas magnitudines per totam terram retinent eas-
 dem, alii easdem magnitudines mutant juxta cli-
 mata, et aliis locis majores, aliis minores hi cir-
 culi sunt. Tropici enim et æquinocialis per to-
 tam terram magnitudinibus manent iidem. At ar-
 ctici circuli mutantur magnitudinibus, et aliis locis
 majores, aliis minores sunt. Iis enim qui versus
 septentrionem habitant, majores sunt arctici cir-
 culi : cum enim polus altius elevatus apparet, ne-
 cesse est etiam arcticum circum, qui horizontem
 attingit, semper majorem fieri ; alicubi vero iis
 qui versus septentrionem habitant, is circulus, qui
 est æstivus tropicus, fit etiam arcticus, ita ut duo
 circuli sibi invicem congruant, nempe æstivus
 tropicus circulus, et arcticus, unumque accipiant
 situm. At versus loca magis septentrionalia, æstivo
 tropico circulo, etiam majores sunt circuli arctici.

Tandem est locus quidam versus septentrionem
 situs, in quo polus sit verticalis ; arcticus vero cir-
 culus horizontis locum occupat, eique congruit
 secundum mundi conversionem, et eandem acci-
 pit magnitudinem cum æquinociali, ita ut tres
 circuli, arcticus, æquinocialis et horizon eum-
 dem situm et positum accipiant.

Rursus iis qui a nobis versus meridiem habi-
 tant, poli sunt humiliores, arctici vero circuli mi-
 nores. Et tandem regio est quædam a nobis versus
 meridiem sita, ea est quæ dicitur esse sub æqui-
 noctiali, in qua poli in horizonte constituuntur.
 C arctici vero circuli prorsus sunt sublati : ita ut pro
 quinque circulis parallelis tantum tres fiant paral-
 leli, nempe duo tropici, et æquinocialis. Non enim
 existimandum est, propter ea quæ prædicta sunt,
 universaliter quinque esse parallelos circulos, sed
 respectu nostræ habitationis multitudinem eorum
 esse expositam. Sunt enim quidam horizontes, in
 quibus tantum tres sunt circuli paralleli.

Sunt autem in terra habitationes, quarum prima
 est, in 11 qua æstivus tropicus circulus attingit
 horizontem, et situm arctici circuli accipit ; se-
 cunda est habitatio, quæ dicitur esse sub polo ;
 tertia est habitatio, de qua paulo ante diximus.
 quæ dicitur esse sub æquinociali.

D Unde ne ordo quidem quinque parallelorum idem
 est apud omnes, sed in nostra habitatione primus
 nominatur circulus arcticus, secundus æstivus
 tropicus, tertius æquinocialis, quartus hibernus
 tropicus, quintus antarcticus.

Iis vero qui magis habitant versus septentrionem,
 quam nos, fit aliquando primus æstivus tropicus
 circulus, secundus arcticus, tertius æquinocialis,

in die horizontis instar habet. Secunda habitatio
 est ubi vertex est mundi polus. Nam ibi nullus est
 circulus arcticus, uti nec in tertia, quæ subjacet
 æquatori.

quartus antarcticus, quintus hibernus tropicus. A δὲ ὁ ἀνταρκτικὸς, πέμπτος δὲ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς. Apud quos enim arcticus circulus fit major æstivo tropico, necesse est apud eos prædictum esse ordinem circulorum.

Similiter neque vires quinque parallelorum circulorum apud omnes eos qui in terra habitant sunt eadem. Nam qui apud nos est æstivus tropicus circulus, is antipodibus fit hibernus tropicus circulus; qui vero apud illos est æstivus tropicus, is apud nos fit hibernus tropicus.

Iis vero qui sub æquinoctiali habitant, quoad potentiam, tres circuli sunt æstivi tropici; sunt enim collocati sub ipso transitu solis: sed quoad circulorum inter se diversitatem, fit illis æstivus tropicus circulus is qui nobis est æquinoctialis; hiberni vero ii qui nobis sunt duo tropici. Se cundum naturam enim, et universaliter in omni habitatione æstivus tropicus dicendus erat is, qui proximus est habitationi: quam ob causam iis qui sub æquinoctiali habitant æstivus tropicus circulus fit is qui nobis est æquinoctialis. Tunc enim illis sol fit verticalis. Æquinoctiales vero circuli apud eos sunt omnes paralleli. Æquinoctium enim semper est apud illos. Omnes enim paralleli circuli æqualiter ab horizonte secantur.

Neque his circulis a se invicem eadem permanent distantiae per totam terram habitabilem. Sed ad descriptionem sphaerarum meridianus sic dividitur: Toto enim meridiano secundum latitudinem diviso in partes 60; arcticus a polo describitur distans huiusmodi partibus 6; æstivus tropicus ab arctico describitur distans 5; æquinoctialis ab utroque tropico 4; hibernus tropicus circulus ab antarctico describitur distans 5; antarcticus vero a polo distans huiusmodi partibus 6.

At non per omnes regiones et urbes hi circuli

²¹ γγ. περιφερειῶν.

(19) Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δέ. Mira et scriptoris huius, et aliorum multorum inconstantia in cœli positu, et olxhœi certa finienda. Sæpius enim Macedonicum, sive Arateum, clima cum Rhodio permiscent, et cum utroque Græcum, sive Atticum. Noster paulo ante significaverat p. 10, ibi, ubi tum degebat, attolli polum gradibus 41, hoc est diem esse maximam horarum 15. Idem tamen pag. 8 circulum arcticum talem ei regioni tribuit, qui Atticæ Græciæque congruat, ut supra demonstravimus. Hoc vero loco rem imprudens ad Rhodiæ parallelo transtulit. Circulum antiqui in sexaginta partes tribuere solebant, qua ratione semicirculo triginta competeant. Ad hunc modum Eratosthenes alique intervalla parallelorum dimensi sunt, sive ea per partes sexagenas, sive per stadiasmos, conciperent. Hoc e Strabone lib. II, Achille Tatio, *Isag.* capite 39, aliisque constat. Ex intervallo quod hic Geminus assignat, colligitur ἑξαρχα poli graduum 56. Est enim numerus 6 decima pars sexagenarii, sicut 36 decima pars 360. Quare cum circulus arcticus, cuius semidiameter est altitudo poli, partibus 6 a polo distet, cuiusmodi totus circulus 60 continet, eadem altitudo partium 36 erit, qualium circulus est 360. Sic duodecima pars 60 sunt 5: uti

Παρ' οἷς γὰρ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος μεῖζων γίνεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνάγκη τὴν προειρημένην τάξιν ὑπάρχειν.

Ὁμοίως δὲ οὐδὲ δυνάμεις τῶν πέντε παραλλήλων κύκλων παρὰ πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῆς γῆς οἰκοῦσιν αἱ αὐταὶ εἰσιν. Ὁ γὰρ παρ' ἡμῖν θερινὸς τροπικὸς κύκλος τοῖς ἀντίποσι χειμερινὸς τροπικὸς γίνεται κύκλος· ὁ δὲ παρ' ἐκείνοις θερινὸς τροπικὸς παρ' ἡμῖν γίνεται χειμερινὸς τροπικὸς.

Τοῖς δὲ ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσι τῇ μὲν δυνάμει οἱ τρεῖς κύκλοι θερινοὶ εἰσι τροπικοὶ· ὑπ' αὐτὴν γὰρ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἡλίου κεῖνται· τῇ δὲ πρὸς ἀλλήλους παραλλαγῇ γένοιντ' ἂν θερινὸς μὲν τροπικὸς κύκλος ὁ παρ' ἡμῖν ἰσημερινὸς· χειμερινοὶ δὲ οἱ δύο τροπικοὶ. Φύσει γὰρ λέγοιτ' ἂν καὶ καθολικῶς πρὸς ἅπασαν τὴν οἰκουμένην θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὑπάρχειν ὁ ἐγγίστα τῆς οἰκῆσεως ὑπάρχων· δι' ἣν αἰτίαν τοῖς ὑπὸ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦσιν ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος γίνεται ὁ ἰσημερινός. Τότε γὰρ αὐτοῖς· κατὰ κορυφὴν γίνεται ὁ ἥλιος. Ἰσημερινοὶ δὲ κύκλοι γίνονται παρ' αὐτοῖς πάντες οἱ παράλληλοι. Ἰσημερία γὰρ διὰ παντός ἐστι παρ' αὐτοῖς. Πάντες γὰρ οἱ παράλληλοι κύκλοι διχοτομοῦνται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος.

Οὐδὲ αἱ διαστάσεις δὲ (19) αἱ ἀπ' ἀλλήλων τοῖς κύκλοις αἱ αὐταὶ διαμένουσι καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ἀλλὰ πρὸς τὴν καταγραφὴν τῶν σφαιρῶν ²¹, ὁ μεσημβρινὸς διαιρεῖται οὕτως· Τοῦ κατὰ πλάτος παντός μεσημβρινοῦ κύκλου διαιρουμένου εἰς μέρη ζ', ὁ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου καταγράφεται ἀπέχων ἐξηχοστὰ ἑξ'· ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ γράφεται ἀπέχων ἐξηχοστὰ ε'· ὁ δὲ ἰσημερινὸς ἀπ' ἐκατέρου τῶν τροπικῶν ἐξηχοστὰ δ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κύκλος ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἀπέχων ἐξηχοστὰ ε'· ὁ δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχων ἐξηχοστὰ ζ'.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰς αὐτάς

pars duodecima numeri 360 sunt 30; quare ab arctico paralleli Rhodii ad solstitiale tropicum gradus 30, partes sexagenariæ 5, et sic in cæteris. Eadem distributio apud Achillem Tatium existat citato loco, ubi numeri mendosi sunt, et ex hac ratione corrigi debent. Hyginus quoque lib. I *Astronom. poet.*, eandem adhibet. Apparet astronomus ἑξαρχα Rhodiæ libenter ad exemplum ac specimen assumpsisse, propter commoditatem partitionum, et ἀναλογιών, quæ in duodenario numero instituuntur. Est enim numerus 36 duodenarius. Sane Ptolemæus libro II eo parallelo potissimum utitur. Ea res fecit ut alii per imprudentiam quæ illius propria sunt cæteris omnibus accommodarent. Ac Geminus paulo infra monet circulos omnes in vulgatis sphaeris exigi ad horizontem Græciæ, quod ne ipse quidem accurate tenuit. Nam ἑξαρχα Græciæ, hoc est Atticæ graduum est circiter 37, ut Hipparchus docet lib. I. Verum quia Rhodus Græca civitas est, et pars aliqua Græciæ, ut Peloponnesi pleraque, sub eodem sita est parallelo: ideo hunc ipsum toti imputavit Græciæ. Frustra Procli, immo vero Geminii inconstantiam istam ex refractionibus conciliare student eruditi mathematici. Vera est illius origo quam attigi.

κατάσεις· ἔχουσιν ἀπ' ἀλλήλων οἱ κύκλοι· ἀλλ' οἱ μὲν τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κατὰ πᾶν ἔγκλημα τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχουσιν· οἱ δὲ τροπικοὶ κύκλοι ἀπὸ τῶν ἀρκτικῶν οὐ τὴν αὐτὴν ἔχουσι διάστασιν κατὰ πάντας τοὺς ὀρίζοντας, ἀλλ' οἱ μὲν Πάσσον, οἱ δὲ πλέον διεστήκασιν.

Ὁμοίως δὲ οὐδὲ οἱ ἀρκτικοὶ ἀπὸ τῶν πόλων τὴν ἰσὴν ἀπόστασιν ἔχουσι κατὰ πᾶν ἔγκλημα· ἀλλ' οἱ μὲν ἐλάσσονα, οἱ δὲ πλείονα. Καταγράφονται μέντοι γε πᾶσαι αἱ περιφέρειαι πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρίζοντα.

Διὰ τῶν πόλων δὲ εἰσι κύκλοι, οἱ ὑπὸ τινων κόλουροι προσαγορευόμενοι, οἷς συμβέβηκεν ἐπὶ τῶν ἰσίων περιφερειῶν ²² τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχειν. Κόλουροι δὲ κέκληνται, διὰ τὸ μέρη τινὰ αὐτῶν ἀθεώρητα γίνεσθαι. Οἱ μὲν γὰρ λοιποὶ κύκλοι κατὰ τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου ὅλοι θεωροῦνται. Τῶν δὲ κολούρων κύκλων μέρη τινὰ ἐστὶν ἀθεώρητα, τὰ ὑπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνομενα. Γράφονται δὲ οὗτοι οἱ διὰ τῶν πόλων διὰ τῶν τροπικῶν καὶ ἰσημερινῶν σημείων, καὶ εἰς ὃ μέρη ἴσα διαιροῦσι τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλον.

Λοξός δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ τῶν ἰβ' ζωδίων· αὐτὸς δὲ ἐκ γ' κύκλων παραλλήλων συνέστηκεν· ὧν οἱ μὲν τὸ πλάτος ἀφορίζειν λέγονται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ὁ δὲ διὰ μέσων τῶν ζωδίων καλεῖται. Οὗτος δὲ ἐπάπτεται δύο κύκλων ἴσων τε καὶ παραλλήλων· τοῦ μὲν θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου πρώτην μοῖραν, τοῦ δὲ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὴν τοῦ Αἰγιάκω πρώτην μοῖραν· τὸν δὲ ἰσημερινὸν δίχα τέμνει κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ πρώτην μοῖραν, καὶ κατὰ τὴν τοῦ Ζυγοῦ πρώτην μοῖραν. Τὸ δὲ πλάτος ἐστὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου μοιρῶν ἰβ'. Λοξὸς δὲ κέκληται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, διὰ τὸ λοξῶς τέμνειν τοὺς παραλλήλους κύκλους.

Ὁρίζων δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ διορίζων ἡμῖν τό τε φανερόν καὶ τὸ ἀφανὲς μέρος τοῦ κόσμου, καὶ διχοτομῶν τὴν ὅλην σφαῖραν τοῦ κόσμου· ὥστε ἡμισφαῖριον μὲν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεσθαι, ἡμισφαῖριον δὲ ὑπὸ γῆν. Εἰσὶ δὲ οἱ ὀρίζοντες δύο, εἷς μὲν ὁ αἰσθητός, ἕτερος δὲ ὁ λόγῳ θεωρητός. Αἰσθητός μὲν ὧν ἐστὶν ὀρίζων ὁ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ὀφθαλμοῦ περιγραφόμενος κατὰ τὴν ἀποτελεσματισμὸν τῆς ὁράσεως, ὃς οὐ μείζονα τὴν διάμετρον ἔχει σταδίων β'· ὁ δὲ λόγῳ θεωρητός ὀρίζων ἐστὶν ὁ μέχρι τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων εἰσόδου διήκων, καὶ διχοτομῶν τὸν ὅλον κόσμον.

Ὁ κατὰ πᾶσαν δὲ πόλιν, καὶ χώραν ὁ αὐτός ἐστιν ὀρίζων· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους υ' ὁ αὐτός ὀρίζων διαμένει, ὥστε καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ κλίμα, καὶ τὰ πάντα φαινόμενα τὰ αὐτὰ διαμένειν.

Πλείονων δὲ σταδίων γινόμενων κατὰ τὴν παραλλαγὴν τῆς οἰκίσεως, ἕτερος ὀρίζων γίνεται (20), κατὰ τὸ κλίμα διαφέρων, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα

²² γρ. ἡμικυκλίων.

(20) Ἑτερος ὀρίζων γίνεται. Ita in editis et Anglicano codice ac nostro. Perperam itaque Salmasius (*Plin. Exerc.*, p. 661 D) emendat, καὶ τὸ κλίμα

A has habent a se invicem distantias : tropici vero circuli ab æquinoctiali in omni climate eandem habent distantiam ; sed tropici circuli ab arcticis non eandem habent distantiam in omnibus horis, sed alii minus, alii plus distant.

Similiter neque arctici a polis æqualem habent distantiam in omni climate, sed alii minorem, alii majorem. Describuntur tamen omnes circumferentiae ad horizontem Græciæ.

Per polos ducti circuli sunt ii qui a quibusdam vocantur coluri, quibus contingit in propriis circumferentiis mundi polos habere. Vocantur autem coluri, eo quod eorum partes aliquæ sint invisibiles. Reliqui enim circuli toti spectantur secundum mundi conversionem ; at colorum circulorum partes aliquæ sunt invisibiles, eæ videlicet quæ ab antartico sub horizonte desumuntur. Scribuntur autem hi, qui per polos sunt ducti, per puncta solstitialia et æquinoctialia, et in quatuor partes æquales dividunt eclipticam.

12 Obliquus autem est circulus is qui duodecim est signorum. Hic vero ex tribus circulis parallelis compositus est, quorum hi quidem latitudinem zodiaci circuli determinare dicuntur ; iste vero dicitur circulus per media signa. Hic attingit duos circulos cum æquales, tum parallelos : nempe æstivum tropicum per Canceri primam partem ; hibernum vero tropicum per Capricorni primam partem ; æquinoctialem autem æqualiter dividit per Arietis primam partem, et per Libræ primam partem. Latitudo zodiaci est partium 12. Dicitur zodiacus circulus obliquus, eo quod oblique secat circulos parallelos.

Horizon est circulus qui nobis distinguit et apparentem et non apparentem partem mundi, et æqualiter dividit totam sphaeram mundi, ita ut hemisphaerium supra terram desumatur, hemisphaerium vero infra terram. Sunt autem horizontes duo, unus qui est sensibilis, alter qui ratione percipitur. Sensibilis horizon est qui a nostro visu describitur secundum determinationem visus, qui non habet majorem diametrum stadiis 2000 ; at horizon, qui ratione percipitur, pervenit ad sphaeram stellarum fixarum, et totum mundum æqualiter dividit.

Non est autem idem horizon per omnes urbes et regiones, sed quoad sensum fere in stadiis 400 idem horizon permanet, ita ut et magnitudines dierum, et clima, et omnes apparentiæ eandem permaneant.

Cum vero plura fuerint stadia juxta diversitatem habitationis, alius sit horizon, climate differens, et omnes apparentiæ mutantur. Verumtamen oportet

μα διαφέρων, quod etsi eodem recurrit, tamen et vulgatæ lectioni sententia constat et temere sollicitari non debet.

diversitatem habitationis, quæ 100 stadia superat, accipi secundum accessum ad septentrionem et meridiem. Nam iis qui habitant sub eodem parallelo, et decem millibus stadiorum a se invicem distant, diversus quidem est horizon, sed clima est idem, omnesque apparentiæ sunt similes. At principia, et fines dierum non simul omnibus erunt, qui in eodem parallelo habitant. Secundum rationis autem exactum iudicium, statim cum sit vel minimus accessus versus quamcunque mundi partem, mutatur et horizon, et clima, omnesque apparentiæ sunt diversæ.

Non describitur autem horizon in sphaeris propter talem causam, quod reliqui circuli omnes, cum mundus ab ortu in occasum fertur, una convertantur et ipsi cum motu mundi. At horizon natura est immobilis, semperque eundem servat situm. Si igitur horizontes describerentur in sphaeris, sphaeris motis, contingeret et horizontem moveri, et fieri verticalem: quod non est cogitandum, estque alienum a doctrina sphaerica. Situs tamen horizonis ex receptaculo sphaeræ intelligitur.

Meridianus est circulus, qui per mundi polos et per punctum verticale describitur, ad quem ubi sol pervenit, medietates dierum, et medietates noctium efficit. Est et hic circulus immobilis in mundo, et eundem locum retinet in tota mundi conversione. Neque hic circulus describitur in sphaeris stellaris, eo quod et immobilis sit, nec ullam admittat mutationem.

Non est autem per omnes regiones et urbes idem meridianus: sed quoad sensum, fere ad stadia 300, idem permanet meridianus: quoad rationis iudicium, statim cum sit quantuluscunque progressus vel versus orientem, vel versus occasum, alius sit meridianus. Nam secundum progressum versus septentrionem, et versus meridiem, etiam si intercedant stadiorum decem millia, tamen idem manet meridianus: secundum progressum vero ab ortu versus occasum differentiae existunt meridianorum.

Obliquus etiam est circulus viæ lacteæ. Hic enim circulus majori latitudine obliquatus est, quam ut inter tropicos contineatur, et compositus est ex tenuitate nebulosa: solus etiam hic in mundo est conspicuus. Ejus latitudo non est distincta, sed secundum alias partes hic circulus est latior, secundum alias angustior. Ob quam causam in plurimis sphaeris ne describitur quidem viæ lacteæ circulus. Est et hic unus maximorum circulorum. Maximi enim in sphaeris dicuntur circuli illi qui idem cum sphaera habent centrum. Sunt autem

μεταπίπτει. Δεῖ μέντοιγε τὴν παραλλήλην τῆς οὐχέως τὴν ὑπὲρ ὁ στάδια λαμβάνεσθαι κατὰ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον. Ταῖς μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι, καὶ ἀπὸ μυρίων σταδίων ὑπάρχουσιν, ὁ μὲν ὀρίζων ἐστὶ διάφορος, τὸ δὲ κλίμα τὸ αὐτὸ, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα παραπλήσια. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ καὶ τελευταὶ τῶν ἡμερῶν οὐχ ἅμα πᾶσιν ἔσονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου οἰκοῦσι· κατὰ δὲ τὴν πρὸς τὸν λόγον ἀκριβείαν ἅμα τῷ στιγμαίαν πάροδον γενέσθαι καθ' ὅποιον μέρους τοῦ κόσμου, μεταπίπτει καὶ ὁ ὀρίζων, καὶ τὸ ἔγκλημα, καὶ πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα.

Οὗ καταγράφεται δὲ ὁ ὀρίζων ἐν ταῖς σφαίραις δι' αἰτίαν τοιαύτην, ὅτι οἱ μὲν λοιποὶ κύκλοι πάντες, φερομένου τοῦ κόσμου ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ τὴν δύσιν, συμπεριστρέφονται καὶ αὐτοὶ ἅμα τῇ τοῦ κόσμου κινήσει· ὁ δὲ ὀρίζων ἐστὶ φύσει ἀκίνητος, τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάττων διὰ παντός. Εἰ οὖν καταγράφοντο οἱ ὀρίζοντες ἐν ταῖς σφαίραις στρεφόμενων αὐτῶν, συνέβαιεν ἂν τὸν ὀρίζοντα κινεῖσθαι, καὶ κατὰ κορυφὴν γίνεσθαι· ὅπερ ἐστὶν ἀδιανόητον, καὶ ἀλλότριον τοῦ σφαιρικοῦ λόγου. Ὑπὸ μὲν γε τῆς σφαιροθήκης (21) ἡ τοῦ ὀρίζοντος θέσις κατανοεῖται.

Μεσημβρινὸς δὲ ἐστὶ κύκλος ὁ διὰ τῶν τοῦ κόσμου πόλων καὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου γραφόμενος [κύκλος·] ἐφ' οὗ γενόμενος ὁ ἥλιος τὰ μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ποιεῖται. Καὶ οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ κύκλος ἀκίνητος ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν διαφυλάσσων ἐν ὅλῃ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ. Οὗ καταγράφεται δὲ οὐδὲ οὗτος ὁ κύκλος ἐν ταῖς κατηστερισμέναις σφαίραις, διὰ τὸ καὶ ἀκίνητος εἶναι, καὶ μηδεμίαν ἐπιδίχεσθαι μεταπτώσιν.

Οὗ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν ὁ αὐτός ἐστι μεσημβρινός· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίου τ' ὁ αὐτὸς μεσημβρινὸς διαμένει· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκριβείαν, ἅμα τῷ τὴν τυχοῦσαν γίνεσθαι πάροδον ἢ πρὸς ἀνατολὴν ἢ πρὸς δύσιν, ἕτερος γίνεται μεσημβρινός. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν πρὸς ἄρκτον καὶ πρὸς μεσημβρίαν πάροδον, καὶ ἐὰν μεταξὺ μύριοι στάδιοι ὑπάρχουσιν, ὁ αὐτὸς μένει μεσημβρινός· κατὰ δὲ τὴν ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν πάροδον διαφοραὶ μεσημβρινῶν.

Λογὴ δὲ ἐστὶ κύκλος καὶ ὁ τοῦ γάλακτος. Οὗτος μὲν μελίων πλάτει λεγόμενος τῶν τροπικῶν κύκλων, συνέστηκε δὲ ἐκ βραχυμερείας νεφελαιοῦς· καὶ ἐστὶν ἐν τῷ κόσμῳ μόνος θεωρητός. Οὐχ ὥρισταί ²² δὲ αὐτοῦ τὸ πλάτος, ἀλλὰ κατὰ μὲν τινὰ μέρη πλατύτερός ἐστι, κατὰ δὲ τινὰ στενότερος. Δι' ἣντινα αἰτίαν ἐν ταῖς πλείσταις σφαίραις οὐδὲ καταγράφεται ὁ τοῦ γάλακτος κύκλος. Ἔστι δὲ καὶ οὗτος τῶν μεγίστων κύκλων· μέγιστοι γὰρ ἐν σφαίραις λέγονται κύκλοι οἱ τοιαῦτο κέντρον ἔχοντες τῇ σφαίρᾳ. Εἰσὶ δὲ μέγιστοι κύκλοι ἐπτά· ἰσημερινός, ζωδιακός, καὶ ὁ διὰ μέσων τῶν

²² ἢ. οὐ κενώριστα.

(21) Ὑπὸ μὲν γε τῆς σφαιροθήκης. Leg. ἀπό.

ζωδίων, οἱ διὰ τῶν πόλων, ὁ καθ' ἐκάστην οἰκῆσιν Ἀ maximi circuli septem : æquinoctialis, zodiacus, ὁριζών, ὁ μεσημβρινός, ὁ τοῦ γαλακτος. et circulus per medietates signorum ; circuli per polos, circulus qui in omni habitatione 13 visam mundi partem a non visa separat, meridianus, et circulus viæ lacteæ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

Περὶ ἡμέρας καὶ νυκτός.

Ἡμέρα λέγεται διχῶς· καθ' ἓνα μὲν τροπον χρόνος ὁ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δύσεως· καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἡμέρα λέγεται χρόνος ὁ ἀφ' ἡλίου ἀνατολῆς μέχρις ἡλίου αὐθιγῆς ἀνατολῆς. Ἔστι δὲ ἡμέρα κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον τοῦ κόσμου περιστροφῇ, καὶ τῆς περιφερείας [ἀνατολῆς], ἣν ὁ ἥλιος μεταβαίνει ὑπεναντιῶς κινούμενος τῷ κόσμῳ ἐν τῇ περιστροφῇ τοῦ κόσμου. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἔστι τὸ συναμφοτέρον, νύξ καὶ ἡμέρα ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἴση πάσῃ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ· ἀλλὰ πρὸς μὲν τὴν αἰσθησιν ἴσα τὰ μεγέθη ἔσσι· πρὸς δὲ τὴν ἐν τῷ λόγῳ ἀκρίβειαν μικρά τις καὶ ἀνεπαίσθητος ἡ παραλλαγή. Αἱ μὲν γάρ τοῦ κόσμου περιστροφαὶ ἰσόχρονοί εἰσιν· αἱ δὲ τῶν περιφερειῶν ἀνατολαί, ἃς ὁ ἥλιος μεταβαίνει ἐν τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ, οὐκ εἰσιν ἰσόχρονοι. Δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἔστι συναμφοτέρον πᾶσα νύξ καὶ ἡμέρα συναμφοτέρῳ, πάσῃ νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ ἴση.

Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον τῆς διαιρέσεως τῶν ἡμερῶν, τὸν μὲν μῆνα λέγομεν εἶναι ἡμερῶν λ', τὸν δὲ ἐνιαυτὸν ἡμερῶν τξξ' α'/δ'. ἔστι δὲ τὸ συναμφοτέρον νύξ, καὶ ἡμέρα χρόνος ὥρων ἡμερινῶν κθ', ἡμερινή δὲ ὥρα τὸ α'/κθ' μέρος τοῦ χρόνου τοῦ συναγομένου ἐκ νυκτός καὶ ἡμέρας.

Οὐ κατὰ πᾶσαν δὲ χώραν καὶ πόλιν τὰ αὐτὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἔστιν· ἀλλὰ τοῖς μὲν πρὸς ἄρκτον οἰκῶσι μείζονες καὶ ἡμέραι γίνονται, τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν ἐλάσσονες.

Ἔστι δὲ ἐν Ῥόδῳ μὲν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἡμερινῶν εθ' α'/β'· περὶ δὲ Ῥώμῃν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἡμερινῶν ιε'· τοῖς δ' ἔτι βορειοτέροις οἰκοῦσι τῆς Προποντίδος μεγίστη ἡμέρα γίνεται ὥρων ἡμερινῶν ις'· καὶ ἔτι τοῖς βορειοτέροις ις' καὶ ιη' ὥρων ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται.

Ἐπὶ δὲ τοὺς τόπους (22) τοὺτους δοκεῖ καὶ Πυθέας ὁ Μασσαλιώτης παραίνειν. Φησὶ γοῦν ἐν τοῖς περὶ τοῦ Ὀκεανοῦ πεπραγματευμένοις αὐτῷ, ὅτι· Ἐδείκνυντο ἡμῖν οἱ βάρβαροι, ὅπου ὁ ἥλιος κοιμᾶται. Συνέβαινε γὰρ περὶ τούτους τοὺς τόπους τὴν μὲν νύκτα παντελῶς μικρὰν γίνεσθαι, ὥρων οἷς μὲν β', οἷς δὲ γ'· ὥστε μετὰ τὴν δύσιν, μικροῦ διαλείμματος γενομένου, ἐπανατέλλειν εὐθέως τὸν ἥλιον. Ὁ Κράτης δὲ ὁ γραμματικός (23) φησι τῶν τόπων τούτων καὶ Ὀμηρον μνημονεύσαι ἐν οἷς φησιν Ὀδυσσεύς·

(22) Ἐπὶ δὲ τοὺς τόπους. Non ea præcise loca, ubi maxima dies sit horarum 17, vel 18. Sed ultioris ex quoque, ubi est horarum 21 et 22, ut ex sequentibus apparet; quod in elevatione graduum 65, 66, ac deinceps evenit.

(23) Κράτης δὲ ὁ γραμματικός. Eustathius ad *Odys.* K, versus illos exponens, qui a Gemino citantur, ait Cratetem illius interpretationis auctorem

CAPUT V.

De die et nocte.

Dies dicitur dupliciter, uno modo tempus illud quod est ab ortu solis usque ad occasum : altero modo, dies dicitur tempus quod est ab ortu solis usque ad proximum ortum solis. Est autem dies juxta secundum modum conversio mundi, et ortus ejus arcus quem sol peragrat dum in conversione mundi movetur contra mundum. Quam ob causam neque compositum illud tempus ex nocte et die simul sumptis, æquale est omni nocti et diei ; sed quoad sensum magnitudines sunt æquales, quoad rationis judicium parva quædam est, atque insensibilis diversitas. Mundi enim conversiones inter se temporibus sunt æquales : sed arcuum ascensiones, quos sol cōflcit in mundi conversione, non sunt temporibus æquales. Quam ob causam non est compositum illud tempus, nempe omnis nox et dies, composito illi tempori, scilicet omni nocti et diei, æquale.

Secundum alterum modum divisionis dierum, mensem dicimus esse dierum 50, annum vero dierum 365 1/4 ; est autem tempus ex nocte, et die compositum horarum æquinoctialium 24, æquinoctialis autem hora est 1/24 pars temporis compositi ex nocte et die.

Non sunt autem per omnes regiones et urbes eadem magnitudines dierum, sed iis qui versus septentrionem habitant majores sunt et dies, minores vero iis qui versus meridiem habitant.

Est autem in Rhodo longissima dies horarum æquinoctialium 14 1/2 ; circa Romam longissima dies horarum æquinoctialium 15 ; iis vero qui habitant aliquantulum ultra Propontida versus boream, longissima dies sit horarum æquinoctialium 16, et adhuc magis borealibus 17 et 18 horarum longissima sit dies.

Ad loca hæc videtur etiam Pytheas Massiliensis accessisse. Inquit igitur in libris suis de Oceano scriptis sic : « Monstrabant nobis barbari, ubi sol cubaret. Eveniebat enim circa hæc loca noctem quidem valde parvam fieri, bis quidem horarum 2, illis vero 3, ut post occasum, parvo intervallo interposito, statim sol postea oriretur. » Crates grammaticus inquit horum locorum etiam Homerum meminisse in his quæ Ulysses dicit :

exstitisse, quæ Homericis versus ad exquisitiorem et mathematicam rationem exigit. Nam simplicior istorum sententia traditur, noctu et interdiu pariter operam dedisse pastioni Læstrygonas ; ac nocte quidem boves, ob æsilorum et ejusmodi pestium metum ; de die vero, villis munita pecora pavisse. Porro καλεῖσθαι ἡμέρας καὶ νυκτός, *diurna et nocturna pascua* vocari. Ita Eustathius, quæ quidem

*Altiportam Læstrygoniam, ubi pastorem pastor
Vocat addacens: ille vero educens exaudivit.
Ubi etiam insomnis vir duplices excipit mercedes.
Unam boves pascens, alteram argenteas oves pascens.
Prope enim et noctis et diei sunt viæ.*

Cum enim circa hæc loca maxima dies sit horarum æquinotialium 21, nox omnino parva relinquitur esse horarum 3, ita ut occasus propinquus sit ortui, cum prorsus parvus arcus de æstivo tropico infra horizontem desumatur. Si quis igitur, iuquit, posset pervigilare per tantos dies, duplicem mercedem ferret; unam quod boves; alteram, quod argenteas oves pasceret. Deinde adjicit rationem, quæ est mathematica et congruens cum sphærica doctrina.

Prope enim et noctis et diei sunt viæ,

id autem est quod occasus apponitur ortui.

Cum vero adhuc magis versus septentrionem progredimur, fit æstivus tropicus circulus totus supra terram, ut in æstivis conversionibus dies apud illos fiat horarum æquinotialium 24, iis vero qui adhuc magis versus septentrionem 14 habitant, fit arcus aliquis zodiaci circuli semper supra terram; et apud quos signi magnitudo supra horizontem desumitur, apud eos menstrua fit dies; apud quos duo signa supra terram desumuntur, bimestrem contingit longissimam dierum diem fieri. Tandem est locus aliquis extremus ad septentrionem situs, in quo polus mundi fit verticalis; zodiaci sex signa supra horizontem desumuntur: dies vero longissima apud eos fit semestris: similiter et nox. Et horum locorum videtur etiam Homerum meminisse, ut inquit Crates grammaticus, cum de Cimæriorum habitatione dicit:

*Hic vero Cimæriorum virorum populique urbesque
Aere et nebula tecti. Neque unquam eos
Sol splendens aspiciit radiis;
Neque cum ascendit ad cælum stelliferum;
Neque cum rursus cælitus ad terram convertitur.*

Sed nox tristis extensa est super miseros homines.

Cum enim polus mundi est verticalis, contingit diem fieri semestrem, similiter et noctem. Trimæstris enim fit, in quanto tempore sol ab æquinoctiali circulo, qui horizontis locum obtinet, ad æstivum tropicum circulum accedit; altera vero

²⁴ γρ. κγ'. ²² γρ. ὥρας μίδς.

expositio detorta et violenta mihi videtur. Altera itaque melior, quam ex eodem Cratete etiam Eustathius attulit. Qui hoc insuper addit, Cratetem sub Draconis capite tractum illum collocasse. Verum cum Draconis caput ex Eudoxi et Hipparchi rationibus, a polo distaret gradibus 37, ἔξαρχα poli non nisi graduum esset 53, ac dies longissima horarum fere 17, quod non convenit. Nox enim horarum erit circiter 7. Sed neque satis recte ad idem institutum Aratenum illum versum accommodat Eustathius.

..... ἤχι περ ἄκραι
ἀίσχονται δύσινς τε καὶ ἀνατολαὶ ἀλλήλησι.

*Α Τηλέφυλον Λαιστρυγόνην, δὴ ποιμένα ποιμῆν
Ἐπύει εἰσελθὼν· ὁ δὲ τ' ἐξελθὼν ὑπακούει.
Ἐνθα κ' ἄνθρωπος ἀνὴρ δοιοῦς ἐξήρατο μισθοῦς·
Τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυρα μῆλα νομεύων.
Ἐγγύς γάρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι.*

Περὶ γὰρ τοὺς τόπους τούτους γινομένης μεγίστης ἡμέρας ὥρων κα' ²⁴ ἰσημερινῶν, ἡ νύξ μικρά παντάπασιν εἶναι ἀπολείπεται ὥρων γ' ²² ὥστε πλησιάζειν τὴν δύσιν τῇ ἀνατολῇ, μικρὰς παντάπασιν τῆς περιφερείας ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβανομένης ὑπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Εἰ τις οὖν, φησὶ, δύναται διαγρυπνεῖν τὰς τηλικαύτας ἡμέρας, διπλοῦς ἐξοίσεται μισθοῦς· τὸν μὲν βουκολέων, τὸν δ' ἄργυρα μῆλα νομεύων. Εἰτα ἐπιφέρει τὴν αἰτίαν μαθηματικὴν οὖσαν, καὶ σύμφωνον τῷ σφαιρικῷ λόγῳ.

Β Ἐγγύς γάρ νυκτός τε καὶ ἡματός εἰσι κέλευθοι.

Τοῦτο δ' ἐστίν, ὅτι ἡ δύσις παράκειται τῇ ἀνατολῇ.

Ἐτι δὲ μᾶλλον πρὸς ἄρκτον ἡμῶν παροδεούντων, γίνεται ὁ θερινὸς τροπικὸς κύκλος ὅλος ὑπὲρ γῆν· ὥστε ἐν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς τὴν παρ' ἐκείνους ἡμέραν γίνεσθαι ὥρων ἰσημερινῶν κδ'. Τοῖς δὲ ἔτι πρὸς ἄρκτον οἰκοῦσι γίνεται μέρος τι τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑπὲρ γῆν διὰ παντός· καὶ παρ' οἷς μὲν ζωδίου μέγεθος (24) ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεται, μηνιαία ἡμέρα παρ' αὐτοῖς γίνεται· παρ' οἷς δὲ δύο ζῶδια ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται, διμηνιαία [τῶν ἡμερῶν] τὴν μεγίστην ἡμέραν συμβαίνει γίνεσθαι. Πέρας δὲ ἐστὶ τις χώρα ἐσχάτη πρὸς ἄρκτον κειμένη, ἐν ἣ ὁ μὲν πόλος κατὰ κορυφὴν γίνεται, τοῦ δὲ ζωδιακοῦ κύκλου τὰ γ' ζῶδια ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀπολαμβάνεται, ἐξ δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ὑποτέμνεται· ἡ μεγίστη δὲ ἡμέρα παρ' αὐτοῖς ἑξαμηνιαία γίνεται· ὁμοίως δὲ καὶ ἡ νύξ. Καὶ τούτων μὲν τῶν τόπων δοκεῖ μνημονεύειν καὶ ὁ Ὀμηρος, ὡς φησὶ Κράτης ὁ γραμματικὸς, ὅταν περὶ τῆς Κιμμερίων οἰκῆσεως λέγῃ.

*Ἐνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμοι τε πόλεις τε
Ἡέρι καὶ ρεφέλῃ κεκαλυμμένοι· οὐδέ ποτ' αὐτοῦς
Ἡέλιος φάεθωρ ἐπιδέρεται ἀκτίνεσσιν·
Οὐδ' ὅπῃ στείλῃσι πρὸς οὐρανὸν ἀστερόεντα·
Οὐδ' ὅταν ᾄψ' ἐπὶ γαίαν ἀπ' οὐρανόθεν προτραπῇ.*

Ἄλλ' ἐπὶ νύξ ὀλεή τέταται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Τοῦ γὰρ πόλου κατὰ κορυφὴν ὑπάρχοντος, ἑξαμηνιαίαν τὴν ἡμέραν καὶ τὴν νύκτα γενέσθαι συμβαίνει. Τρίμηνος μὲν γὰρ γίνεται, ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος χρόνῳ ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ὃς δὴ τὴν τοῦ ὀρίζοντος ἐπέχει τάξιν, ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν κύκλον παρα-

De quo postea.

(24) Καὶ παρ' οἷς μὲν ζωδίου μέγεθος. Manilius lib. III:

..... Si longius inde
Procedas, totis condentur singula membris,
Tricenasque trahent connexo tempore noctes,
Et totidem noctes adiment.

De his enim poeta loquitur quibus integrum dodecatemorion non oritur, aut occidit, non de iis quibus singulis dies in Cancro saltem exigua nocte interruptuntur, ut voluit Scaliger, quod ad altitudinem poli graduum 66, 30', accidit.

γίνεται· ἑτέρα δὲ τρίμηνος, ἐν ᾗ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ὀρίζοντα καταντᾷ· καὶ πάντα τοῦτον τὸν χρόνον κατὰ τοὺς ὑπὲρ γῆν κύκλους παραλλήλους ἐνεχθήσεται. Ἐπει δὲ συμβαίνει τὴν οἰκησιν ταύτην ἐν μέσῃ τῇ κατεψυγμένῃ καὶ ἀοικήτῃ ζώνῃ ὑπάρχειν, ἀνάγκη διὰ παντὸς νέφει καταγεσθαι τὸν τόπον, καὶ ἐπὶ πολὺ βάθος ἀέρος συνεστηκέναι τὰ νέφη, καὶ μὴ δύνασθαι τὰς τοῦ ἡλίου αὐγὰς διακόπτειν τὰ νέφη· ὥστε εὐλόγως νύκτα ²⁶ διὰ παντὸς εἶναι παρ' αὐτοῖς σκότος. Ὅταν μὲν γὰρ ὑπὲρ γῆν ὑπάρχῃ ὁ ἥλιος, σκότος ἐστὶ παρ' αὐτοῖς διὰ τὴν παχυμερίαν τῶν νεφῶν· ὅταν δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα ὁ ἥλιος ᾖ, διὰ τὴν φυσικὴν ἀνάγκην νύξ ἐστὶ παρ' αὐτοῖς· ὥστε διὰ παντὸς ἀφώτιστον αὐτῶν εἶναι τὴν οἰκησιν. Τοῦτο οὖν, φησὶ, τὸ λεγόμενον ἐστὶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ·

..... οὐδὲ ποτ' αὐτοὺς
Ἥλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνοισιν.

Εἰ μὲν οὖν ταῦτα ἐνθυμεῖται ὁ Ὅμηρος, ἑτερος ἔτιω λόγος· ὅτι δὲ εἰσι τόποι τινές, τῆς γῆς σφαιροειδούς ὑπαρχούσης, ἔχοντες τὰ προεξηρημένα μεγέθη τῶν ἡμερῶν πρὸς ἄλληλα, ὅλην ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαίρας. Τοὺς μέντοιγε τόπους τούτους ἀοικήτους εἶναι συμβαίνει διὰ τὴν τοῦ ψύχους ὑπερβολήν. Ἐν μέσῃ γὰρ κεῖνται τῇ κατεψυγμένῃ ζώνῃ.

Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς πρὸς μεσημβρίαν οἰκοῦσιν ἐλάσσονες αἱ μέλλον, καὶ ἐλάττωσες αἱ ἡμέραι γίνονται· παρ' οἷς μὲν ἰθ' ὥρων ἡμερινῶν ἡ μεγίστη ἡμέρα γίνεται, παρ' οἷς δὲ ἰγ' ²⁷.

Πέρας δὲ ἐστὶ χώρα τις πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον ἡμῶν κειμένη, λεγομένη ὑπὸ τὸν ἡμερινόν· ἐν ᾗ αἱ μὲν πόλοι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πίπτουσιν· ὀρθὴ δὲ καθίσταται ἡ τοῦ κόσμου σφαῖρα. Διχοτομοῦνται δὲ πάντες οἱ παράλληλοι κύκλοι οἱ γραφόμενοι ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατὰ ²⁸ τὴν τοῦ κόσμου γινομένην περιστροφήν. Δι' ἣν αἰτίαν ἡμερία διὰ παντὸς ἐστὶ παρ' αὐτοῖς. Οὐ γὰρ παρ' ἄλλην τινὰ αἰτίαν ἡ ἀνισότης γίνεται τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ἔξαρμα τοῦ πόλου· ὁ δὲ καλεῖται ἔγκλιμα τοῦ κόσμου. Συμβαίνει γὰρ διὰ τὸν μετεωρισμὸν τοῦ πόλου τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, ἐλάττωνα δὲ ὑπὸ γῆν· τῶν δὲ ἀπὸ τοῦ ἡμερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ γραφομένων κύκλων ἐλάττωνα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν γίνεσθαι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Ὅπου δὲ οἱ πόλοι ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πίπτουσιν, ἀναιρουμένου τοῦ αἰτίου τῆς ἀνισότητος τῶν ἡμερῶν (τοῦτο δὲ ἦν τὸ ἔγκλιμα), εὐλόγως συμβαίνει ἡμερίαν εἶναι διὰ παντὸς παρ' αὐτοῖς. Πάντας μὲν γὰρ τοὺς κύκλους ὁ ἥλιος ἰσοχρόνως περιστρέφεται, καὶ τοὺς μείζοντας, καὶ τοὺς ἐλάσσοντας, διὰ τὸ περὶ τινὰ μένοντα σημεῖα, τοὺς πόλους, γίνεσθαι τὴν περιστροφὴν τοῦ κόσμου. Ὡστε μὴ παρὰ τὰ μεγέθη τῶν κύκλων, ἀλλὰ παρὰ τὴν ἀνισότητά τῶν τμημάτων, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος ὑπὸ γῆν, καὶ ὑπὲρ γῆν, τὴν ἀνισότητά τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Αἱ μέντοιγε παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν οὐκ εἰσὶν ἐν πᾶσι τοῖς ζωδίοις ἴσαι, ἀλλὰ περὶ μὲν τὰ τροπικὰ σημεῖα μικραὶ παντελῶς

A trimestris dies, in qua ab æstivo tropico ad horizontem descendit. Atque omni hoc tempore per circulos parallelos, qui sunt supra terram, fertur. Cum vero contingat hanc habitationem in media frigida atque inhabitabili zona esse, necesse est semper nebulis occupari locum, et in magna aeris profunditate nebulas constitutas esse, nec posse solis radios nebulas illas dissipare : itaque consentaneum est semper apud ipsos esse noctis tenebras. Cum enim supra terram fuerit sol, tenebræ sunt apud ipsos propter crassitiem nebularum ; cum vero infra horizontem sol fuerit, propter naturalem necessitatem nox est apud eos : ita ut semper eorum habitatio lumine careat. Hoc igitur, inquit, est illud quod a poeta dicitur :

B

... neque unquam eos
Sol splendens aspicit radiis.

An igitur hæc cogitet Homerus, alia esto oratio ; quod autem sint loca quædam, cum terra sit globosa, quæ prædictas magnitudines dierum inter se habeant, manifestum est ex ipsa sphaeræ figura. Loca certe hæc inhabitabilia esse contingit propter frigoris excessum. Sunt enim sita in media zona frigida.

Contra vero iis qui versus meridiem habitant, minores semper et adhuc minores fiunt dies ; apud alios quidem longissima dies est horarum æquinoctialium 14, apud alios 13.

Tandem est regio quædam magis nobis versus meridiem sita, quæ dicitur esse sub æquinoctiali, in qua poli mundi in horizonte ponuntur, sphaera autem mundi recta constituitur : æqualiter autem secantur omnes paralleli circuli, qui describuntur a sole secundum quotidianam mundi conversionem. Quam ob causam apud eos semper est æquinoctium. Non enim propter aliam quamdam causam existit dierum inæqualitas, nisi propter poli exaltationem, quæ mundi vocatur inclinatio. Evenit enim propter poli exaltationem, eorum circulorum qui ab æquinoctiali usque ad æstivum tropicum describuntur, majora quidem supra terram esse segmenta, minora autem infra terram : eorum vero, qui ab æquinoctiali ad hibernum tropicum describuntur, minora segmenta infra terram fieri, majora vero supra terram. Ubi vero poli mundi in horizonte jacent, causa inæqualitatis dierum sublata, quæ est inclinatio mundi, evenit ut æquinoctium apud eos sit semper. Omnes enim circulos parallelos sol æqualibus temporibus peragrat, cum majores, tum minores, propterea quod circa fixa puncta nempe polos mundi, fiat conversio mundi. Itaque non propter magnitudines circulorum, sed propter inæqualitatem segmentorum, in quibus sol fertur infra terram, et supra terram, fit inæqualitas dierum. Incrementa vero dierum et noctium non sunt in omnibus signis æqualia, sed circa tropica

²⁶ γρ. νυκτός. ²⁷ γρ. ις'. ²⁸ γρ. παρὰ.

puncta omnino sunt parva atque insensibilia : **15** ita ut fere usque ad dies quadraginta eadem magnitudo dierum et noctium permaneat. Nam et accedens, et rursus discedens sol a tropicis punctis, efficit insensibiles secundum latitudinem accessus, ut convenienter usque ad prædictam dierum multitudinem, quoad sensum, solis mora fiat. Quam ob causam et maximi æstus, et maxima frigora post conversiones fiunt. Cum enim bis ad eundem locum accedat continue, et insensibiles faciat accessus, et recessus, convenienter propter moram in uno loco nunc æstium, nunc frigoris efficit intensionem : hoc autem etiam ex gnomonibus est manifestum. Nam extremitas umbræ in gnomone fere ad dies quadraginta permanet in tropicis lineis. Sed circa utrumque æquinoctium magna incrementa dierum fiunt, ut sequens dies a præcedente sensibilibiter variet. Quam ob causam in horologiis extremitas umbræ in gnomone ab æquinoctiali circulo quotidie sensibiles efficit distantias. Est autem causa inæqualitatis et incrementi dierum obliquitas zodiaci circuli. Attingit enim tropicos circulos, et ad multam longitudinem contactus sese extendit : ut in multis locis parva sit distantia a circulo tropico. Ex hoc etiam sequitur ut mutatio segmentorum supra terram, in quibus sol fertur, parva atque insensibilis fiat, in circulo autem æquinoctiali fit sectio zodiaci circuli et æquinoctialis : a sectione inclinatio versus utramque partem magnam accipit ab æquinoctiali distantiam. Ex hoc sequitur ut etiam magna dierum fiat mutatio, propter segmentorum excessum, in quibus sol fertur supra horizontem. Propter hanc autem causam circa tropicos circulos parva atque insensibilia incrementa dierum et noctium perficiuntur, et fere eandem mutationem habent incrementa : ut diurnum circa æquinoctium incrementum fere nonagies sit majus diurno circa conversiones incremento. Eadem est ratio et in diurnis et in menstruis. Semper enim quantum dies augetur, tantum etiam nox minuitur. Fiunt enim dies noctibus majores in sex signis, Ariete, Tauro, Geminis, Cancro, Leone, et Virgine, qui semicirculus zodiaci a prima parte Arietis usque ad tricesimam partem Virginis est borealis. Rursus noctes diebus sunt majores in reliquis signis, Libra, Scorpio, Sagittario, Capricorno, Aquario et Piscibus, qui rursus semicirculus

²⁵ γρ. λαμβάνουσιν. ²⁶ f. νυχταίων.

(25) Ὅστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ'. Scaliger in Notis ad librum III Manilii, verba illa poetæ :

Statque uno natura loco, paulumque quiescit ;

ad ea refert, quæ hoc loco Geminus de solstitio proximi mensibus narrat, nimirum XL circiter dies pene immotum in tropico circulo consistere solem ὡς πρὸς αἰσθησιν. Sed alienum id est a mente Manilii, qui de hiberno tempore loquitur, per quod maria clauduntur ; nec non terra ipsa minus ultro citiusque commeanibus patet. Certe propter hiemis inclementiam tectis sese continent homines, et a bellis abstinent ; ac sub pellibus hiemant : ideo

καὶ ἀνεπαίσθητοι γίνονται· ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' (25) τὸ αὐτὸ μέγεθος τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν διαμένειν. Προσπορευόμενός τε γάρ, καὶ πάλιν ἀποχωρῶν ἀπὸ τροπικῶν σημείων, ἀδήλους ποιεῖται τὰς κατὰ πλάτος παρόδους· ὥστε εὐλόγως ἐπὶ τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν ἡμερῶν ἐπιμονὴν ὡς πρὸς αἰσθησιν περὶ τὸν τόπον γίνεσθαι τῷ ἡλίῳ. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μέγιστα καύματα καὶ τὰ μέγιστα ψύχη κατὰ τὰς τροπὰς γίνονται (26). Δις γάρ αὐτὸς τὸν αὐτὸν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιπορευόμενος τόπον, καὶ τὰς προσόδους, καὶ τὰς ἀποχωρήσεις ἀδήλως ποιούμενος, εὐλόγως ἐκ τῆς πρὸς ἓνα τόπον ἐπιμονῆς ὅτε μὲν τῶν καυμάτων, ὅτε δὲ τοῦ ψύχους ἐπίτασιν ποιεῖται. Πρόδηλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τῶν ὠρολογίων. Τὸ γὰρ ἄκρον τῆς τοῦ γνῶμονος σκιάς σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' ἐπιμένει ταῖς τροπικαῖς γραμμαῖς. Περὶ δὲ τὰς ἱσημερίας ἐκατέρας μεγάλαί αἱ παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν γίνονται· ὥστε τὴν ἐχομένην ἡμέραν τῆς προηγουμένης αἰσθητῶς παραλλάσσειν. Δι' ἣν αἰτίαν ἐν τοῖς ὠρολογίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνῶμονος σκιάς ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ κύκλου αἰσθητὰς καὶ ἡμέραν τὰς ἀποστάσεις ποιεῖται. Αἰτία δὲ ἐστὶ τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς τῶν ἡμερῶν παραυξήσεως ἡ λοξότης τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Τῶν μὲν γὰρ τροπικῶν κύκλων ἐφάπτεται, καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος (27) ἡ ἐπαφὴ διατείνει· ὥστε ἐν πολλῷ τόπῳ μικρὰν ἀπὸ τοῦ θερينوῦ τροπικοῦ τὴν ἀπόστασιν γίνεσθαι. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὴν παραλλαγὴν τῶν τμημάτων, ὧν ὑπὲρ γῆν φέρεται ὁ ἥλιος, μικρὰν καὶ ἀνεπαίσθητον γίνεσθαι. Ἐπὶ δὲ τοῦ ἱσημερινοῦ κύκλου τομὴ γίνεται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ἱσημερινόν· ἀπὸ δὲ τῆς τομῆς ἐγκλισις ἐφ' ἐκάτερα μεγάλην λαμβάνει ²⁸ διάστασιν ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ· ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ καὶ παραλλαγὴν τῶν ἡμερῶν μεγάλην γίνεσθαι διὰ τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν φέρεται ὁ ἥλιος ὑπὲρ γῆν. Διὰ δὲ τὴν αἰτίαν ταύτην περὶ μὲν τροπικοῦς κύκλους μικραὶ καὶ ἀνεπαίσθητοι αἱ παραυξήσεις τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἐπιτελοῦνται, καὶ σχεδὸν τὴν αὐτὴν παραλλαγὴν ἔχουσιν αἱ παραυξήσεις· ὥστε τὴν ἡμερησίαν περὶ τὴν ἱσημερίαν παραυξῆσιν σχεδὸν ἐνενηκονταπλάσιον εἶναι τῆς ἡμερησίας περὶ τροπὰς παραυξήσεως. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἡμικύκλων καὶ ἐπὶ τῶν μηναιῶν ²⁹. Ἄει γὰρ ὅσον ἡ ἡμέρα παραυξεί, τοσοῦτο καὶ ἡ νύξ μειοῦται. Γίνονται γὰρ μείζονες αἱ ἡμέραι τῶν νυκτῶν ἐν ἑξ ζωδίοις, Χρῖῳ, Ταύρῳ, Διδύμοις, Καρκίνῳ, Λέοντι, Παρθένῳ· ὅπερ ἡμικύκλιον τοῦ

velut generale quoddam naturæ justitium indicitur :

Tunc riget omnis ager, clausum mare, condita castra. Nec tolerant medias hiemes horrentia saxa.

Statque uno natura loco, paulumque quiescit.

(26) Κατὰ τὰς τροπὰς γίνονται. Legendum est μετὰ.

(27) Καὶ ἐπὶ πολὺ μῆκος. Nempe ὡς πρὸς αἰσθησιν, ut paulo ante dixit. Alioqui in uno tantum puncto sit contactus ille. Vide Hipparchum lib. I, num. XXI.

ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ πρῶτης μοίρας Κριοῦ μέχρι Βαρβένου μοίρας λ' βόρειόν ἐστι. Πάλιν αἱ νύκτες τῶν ἡμερῶν μείζονες ἐπὶ τοῖς ἀπολειπομένοις ζωδίοις, Ζυγῷ, Σκορπίῳ, Τοξότη, Αἰγόκερῳ, Ἵδρῳχῳ, Ἰχθύσιν· ὅπερ πάλιν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ Ζυγοῦ πρῶτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ' νότιόν ἐστι. Παραύξησις δὲ ἡμερῶν γίνεται ἀπὸ πρῶτης μοίρας Αἰγόκερου μέχρι Διδύμων μοίρας τριακοστῆς· ὅπερ ἐστὶν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου.

Ἀπὸ δὲ τῆς τροπῆς χειμερινῆς μέχρι τροπῆς θερινῆς παραύξησις ἡμερῶν γίνεται. Παραύξησις δὲ νυκτῶν γίνεται ἀπὸ Καρκίνου πρῶτης μοίρας μέχρι Τοξότου μοίρας λ', ὅπερ ἐστὶν ἡμικύκλιον πάλιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπὸ τροπῆς θερινῆς μέχρι τροπῆς χειμερινῆς.

Τινὲς μὲν οὖν διελάμβανον μεγίστας ἡμέρας γίνεσθαι ἐν Καρκίνῳ· ἐπεὶ περ αἱ θεριναὶ τροπικαὶ ἐν τῷ προειρημένῳ ζωδίῳ γίνονται· μεγίστας δὲ νύκτας εἶναι ἐν Αἰγόκερῳ, ἐπεὶ αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἐν Αἰγόκερῳ γίνονται· παραπλήσιόν τι ποιοῦντες ἀμάρτημα τῷ ἐπὶ τῶν συζυγίων. Εἰ μὲν γὰρ ἐν ὅλοις τοῖς ζωδίοις ἐγίνοντο τροπαὶ, ἦν ἂν ἀληθὲς τὸ προειρημένον· νῦν δὲ τὰ μὲν τροπικὰ σημεῖα λόγῳ θεωρητὰ ἐστὶ· τὸ δὲ ὅλον ζῶδιον τὸ τοῦ Καρκίνου τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ σημείου τοῖς Διδύμοις, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, καὶ εἰς τὴν αὐτὴν τόπον τὴν δύσιν. Εἰσι γὰρ ἀλλήλοις κατὰ συζυγίαν. Διὸ δὴ καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ. Καὶ γὰρ ἐν τοῖς ὡρολογίοις τὸ ἄκρον τῆς τοῦ γνῶμονος σκιάς τὰς αὐτὰς γράφει γραμμὰς ἐν τοῖς προειρημένοις ζωδίοις. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν χειμερινῶν τροπῶν. Οὐδὲ γὰρ ἐπ' ἐκείνων ὑποληπτέον ἐν ὅλῳ τῷ Αἰγόκερῳ μεγίστας νύκτας γίνεσθαι· ἀλλ' ἐν τι σημείῳ λόγῳ θεωρητὸν, ὃ κοινὸν ἐστὶν Αἰγόκερῳ καὶ τοῦ Τοξότου, τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἔχει ἀπὸ τοῦ τροπικοῦ χειμερινοῦ σημείου, καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν παραλλήλων ἐμπεριλαμβάνεται κύκλων, καὶ ἔστιν ἀλλήλοις κατὰ συζυγίαν· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν καὶ νυκτῶν ἴσα ἐστὶν ἐν Τοξότη καὶ Αἰγόκερῳ. Καθόλου δὲ ὅσα τῶν ζωδίων κατὰ συζυγίαν ἀλλήλοις ὑπάρχει, ταῦτα τὰ ζῶδια ἴσας ἡμέρας καὶ νύκτας περιέχει. Ἔσονται οὖν ἴσαι ἡμέραι ἐν Διδύμοις καὶ Καρκίνῳ, Ταύρῳ καὶ Λέοντι, Κριῷ καὶ Παρθένῳ, Ἰχθύσι καὶ Ζυγῷ, Ἵδρῳχῳ καὶ Σκορπίῳ, Αἰγόκερῳ καὶ Τοξότη.

Τοῦ δὲ κόσμου σφαίρειδος ὑπάρχοντος, καὶ κυκλίου φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, συμβαίνει ἅπαντα τὰ ἐπὶ τῆς σφαίρας σημεῖα ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρεσθαι. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι καὶ πάντες οἱ ἀστέρες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων τὴν κίνησιν ποιοῦνται. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσιν· ὁμοίως δὲ καὶ οἱ παράλληλοι κύκλοι ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλουσι, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνουσιν.

Ὁ δὲ τῶν ζωδίων κύκλος, λοξὸς ὢν τῇ πρὸς τοὺς

zodiaci a prima parte Libræ usque ad Piscium tricesimam partem australis est. Incrementum vero dierum sit a prima parte Capricorni ad Geminorum tricesimam partem : quod dimidium est zodiaci circuli.

Ab hiberna conversione usque ad æstivam sit dierum incrementum, sed noctium incrementum sit a Cancri prima parte usque ad Sagittarii tricesimam partem, qui rursus semicirculus est zodiaci ab æstiva conversione usque ad hibernam.

Nonnulli igitur putaverunt longissimas dies fieri in Cancro : siquidem æstivæ conversiones in dicto signo fiant : noctes vero maximas fieri in Capricorno, cum hibernæ conversiones fiant in Capricorno. Qua in re simile committunt erratum ei quod committunt in syzigiis. Si enim in totis signis fierent conversiones, esset verum quod modo dictum est : at nunc puncta tropica ratione sunt contemplabilia ; totum vero signum Cancri eandem distantiam habet ab æstivo tropico puncto quam Gemini, et ab iisdem parallelis circulis comprehenditur ; et ex eodem loco ortum facit, et in eundem locum facit occasum. Sunt enim hæc signa sibi invicem secundum syzygiam, seu combinationem. Quamobrem etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Geminis et Cancro. Etenim in horologiis extremitas umbræ in gnomone easdem lineas describit in dictis signis. Eadem est ratio etiam in hibernis conversionibus. Neque enim in illis putandum est in toto Capricorno longissimas fieri noctes : sed unum aliquod punctum ratione intelligendum commune est Capricorno et Sagittario : totum vero signum Capricorni, et signum Sagittarii eandem habent distantiam ab hiberno tropico puncto, et ab iisdem parallelis circulis comprehenduntur, sibi invicem sunt secundum syzygiam, seu combinationem. Unde etiam magnitudines dierum et noctium æquales sunt in Sagittario et Capricorno. Universaliter autem, quæ signa inter se sunt secundum syzygiam, ea signa æquales habent dies et noctes. Erunt igitur æquales dies in Geminis et Cancro, in Tauro et Leone, in Ariete et Virgine, in Piscibus et Libra, in Aquario et Scorpio, in Capricorno et Sagittario.

Cum autem mundus sit sphaericus, et moveatur motu circulari ab ortu ad occasum, evenit ut omnia puncta in sphaera in parallelis circulis ferantur. Ex quo manifestum, quod etiam omnes stellæ in parallelis circulis motum faciant. Quam ob causam etiam eodem ex loco omnes stellæ fixæ oriuntur, et in eundem locum occidunt : similiter autem et paralleli circuli ex eodem loco oriuntur, et in eundem locum occidunt.

At zodiacus, cum sit obliquus situ ad parallelos,

non habet omnes partes ex eodem loco orientes, nec in eundem locum occidentes : quamobrem neque duodecim signa ex eodem loco oriuntur, neque in eundem locum occidunt. Nam in latitudine zodiacus circulus ortus et occasus efficit. Est autem latitudo ortus ejus semicirculus a prima parte Cancrī oriente, usque ad primam Capricorni partem ascendentem. Quanta enim est in horizonte zodiaci circulatio, quæ est inter hos dies, tantus est secundum latitudinem progressus zodiaco in horizonte. His congrua etiam Aratus ostendit, cum sic inquit :

*At hic tantum aquam Oceani transit,
Quantum a Capricorno oriente maxime
Ad Cancrum orientem volvitur : quantum undique
Oriens continet, tantum certe quidem alibi occidens.*

In his enim determinat progressum zodiaci circuli, quem facit secundum latitudinem in ortu et occasu : idque congruenter mathematicis et apparentiæ. Talis cum sit inclinatio zodiaci, contingit etiam dodecatemoria, etsi magnitudine æqualia sunt, tamen inæqualibus temporibus ortus et occasus facere. Quæ enim cum zodiacus sit rectus ortum faciunt, illa signa in maximo tempore ortum et occasum faciunt. Recta enim ad horizontem cadunt, ut secundum unumquodque punctum fiat ortus signi, atque ideo magnum tempus ortus et occasus consumatur. Quæ vero cum zodiacus ad horizontem sit obliquus ortum faciunt, illa minore tempore oriuntur. Nam etiam signa obliqua incidunt in horizontem, ut secundum multas alias partes simul ortum faciunt, atque ideo velocem ortum contingat fieri. Unde etiam illud quod apud Aratum dicitur, quæritur quomodo et in longissimis noctibus, et in brevissimis, sex signa oriantur, et sex occidunt, cum noctium diversitas sit magna. Dicit autem sic Aratus :

ταῖς βραχυτάταις ἕξ δωδεκατημόρια ἀνατέλλει, καὶ ὑπαρχούσης. Ἡ γὰρ μεγίστη νύξ τῆς ἐλαχίστης οὕτως·

....omni in nocte.

*Sex semper occidunt duodecimæ partes circuli
Totidem oriuntur : in tantam longitudinem quævis*

²¹ γρ. πλείονι.

(28) Ἡλίχη γὰρ ἐστίν. Horizontis arcum describit, qui inter punctum ortivum Capricorni ac Cancrī interceptus est. Itaque περιφορά idem est quod περιφέρεια. Sed vox τούτου expungenda videtur, pro qua in codice veteri τούτο legitur, nihilo sincerius. Sed Arati versus, qui ab Gemino declarantur, obscurissimi sunt; ut minus miremur a Theone, sive scholiorum miscella, et ab Avieno haud satis intellectos fuisse. Sic enim explicant, quasi hoc Aratus sibi velit; tantumdem ex illo circulo supra terram ab oriente Capricorno ad orientem patere Cancrum, quantum sub terra est a Cancro ad Capricornum. Ita Theon. Festus autem Avienus:

*Ille autem Oceani tantum descendit in æquor,
Quantum a cæruleo distat Cancro Capricornus.
Quæ sententia nugatoria est, neque ad rem perti-*

παρὰλλήλου θέσει, οὐ πάντα ἔχει τὰ μέρη ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλοντα, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνοντα· δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ τὰ ἰβ' ζῳδία ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλει, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνει. Ἐν πλάτει γὰρ ὁ ζωδιακὸς κύκλος τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις ποιεῖται. Ἔστι δὲ τὸ πλάτος αὐτοῦ τῆς ἀνατολῆς τὸ ἀπὸ τοῦ Καρκίνου πρώτης μοίρας ἀνατελλούσης μέχρις Αἰγόκερω πρώτης μοίρας ἀναφερομένης. Ἡλίχη γὰρ ἐστίν (28) ἡ μεταξὺ τῶν ἡμερῶν τούτων περιφορά τούτου ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος, τηλικαύτη ἐστίν ἡ κατὰ πλάτος πάροδος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ. Τούτοις δὲ συμφώνως καὶ ὁ Ἄρατος ἀποφαίνεται λέγων οὕτως·

Αὐτὰρ δ' ὅτ' Ὀκεανοῖο τόσον παραμείδεται ὕδωρ, ὅσσοι ἀπ' Αἰγοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα Καρκίνον εἰς ἀνιόντα κυλινδεται· ὅσσοι ἀπάντη Ἀντέλλων ἐπέχει, τόσσοι γε μὲν ἄλλοθι δύνων.

Ἐν γὰρ τούτοις τὴν πάροδον ἀφορίζει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἣν ποιεῖται κατὰ πλάτος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως συμφώνως τοῖς μαθηματικοῖς καὶ τῷ φαίνονμένῳ. Τοιαύτης δὲ τῆς ἐγκλίσεως ὑπαρχούσης τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, συμβαίνει καὶ τὰ δωδεκατημόρια ἴσα ὄντα κατὰ τὸ μέγεθος ἀνίστοις χρόνοις τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις ποιεῖσθαι. Ὅσα μὲν γὰρ ὀρθοῦ γιγνομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα τὰ ζῳδία ἐν πλείστῳ χρόνῳ τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν ποιεῖται. Ὅρθα γὰρ παρὰ τὸν ὀρίζοντα παραπίπτει· ὥστε καθ' ἐν ἑαστον σημείον τοῦ ζωδίου τὴν ἀνατολὴν γίνεσθαι· διὰ δὲ τοῦτο πολὺν χρόνον ἀναλίσκεσθαι τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως· ὅσα δὲ πλαγίου γιγνομένου τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, πρὸς τὸν ὀρίζοντα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται, ἐκεῖνα ἐν ἐλάττω χρόνῳ ἐπαναφέρεται. Πλάγια γὰρ παραπίπτει καὶ τὰ ζῳδία πρὸς τὸν ὀρίζοντα· ὥστε κατ' ἄλλα πολλὰ μέρη ἅμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖσθαι. Διὰ δὲ τοῦτο καὶ ταχέϊαν τὴν ἀνατολὴν συμβαίνει γίνεσθαι. Ὅθεν καὶ τὸ παρ' Ἀράτῳ λεγόμενον ζητεῖται, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις νυξὶ καὶ ἐν ἕξ δύνει, τῆς παραλλαγῆς τῶν νυκτῶν μεγάλης ὑπερέχει ὥρας ἰσημερινάς ιξ'. Λέγει δὲ Ἄρατος

Ἐξ δὲ ἐπὶ νυκτὶ (29)

Ἐξ δὲ δύνουσι δωδεκάδεις κύκλοι, Τόσσοι δ' ἀντέλλουσι· τόσον δ' ἐπὶ μήκος ἐκάστη

net. Hoc enim circulis omnibus maximis convenit, qui æqualiter ab horizonte dividuntur. Imo in sphaera recta commune id est parallelis omnibus. Aratus autem peculiare aliquid zodiaco circulo versibus huiusce complexus est. Ne multa, ὅσον, ἐτὶ τόσον secundum latitudinem, ut vocant, ortivam, sive κατὰ πλάτος, non κατὰ μήκος intelligendum est, ut docet Geminus. Quantum ait intervallum est inter punctum horizontis, a quo Capricornus oritur, et illud unde Cancer exortum facit, tantam oriendi occidentive latitudinem habet zodiacus, ac tantum spatium, ab Oceano, id est horizonte altollens sese, complectitur, similiterque occidens.

(29) Ἰδὼν δὲ ἐπὶ νυκτὶ. Si Solinianum exercitorem auscultes, vapulabit Aratus, qui δωδεκάδα dixit pro duodecima parte, cum sit duodenarius ipse totus. Nam Casaubonum redarguit, quod apud

Νύξ αἰεὶ τετάνυσται, ὅσον τὲ περ ἡμῖν κύκλου Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς αἰρεται ὑπὸ θῆ γαίης.

Ἀπορεῖται δὴ, πῶς καὶ ἐν ταῖς μακροτάταις καὶ ἐν ταῖς βραχυτάταις νυξὶν ἡμικύκλιον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ ἀνατέλλει, καὶ δύνει. Γίνεται δὲ τοῦτο διὰ τὴν ἐγκλισιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου. Διὰ γὰρ τὴν λοξότητα ἐν ἀνίστοις χρόνοις ἀνατέλλει, καὶ δύνει τὰ τοῦ ζωδιακοῦ [κύκλου] ἡμικύκλια. Ταπεινοτάτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πρὸς τὸν ὀρίζοντα, ὅπερ γίνεται Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης, ταχέϊαν ποιεῖται τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ πρώτης μοίρας μέχρι Παρθένου μοίρας λ'. Πλάγιον γὰρ παραπίπτει παρὰ τὸν ὀρίζοντα, καὶ πολλὰ μέρη αἶμα τὴν ἀνατολὴν ποιεῖται. Ὀρθοτάτου δὲ ὄντος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅπερ γίνεται Καρκίνου πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης, ταχέϊαν ποιεῖται τὴν ἀνατολὴν τὸ ἡμικύκλιον τὸ ἀπὸ τοῦ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μέχρις Ἰχθύων μοίρας λ'. ὅθεν ἐν πολλῷ χρόνῳ τὴν ἀναφορὰν ποιεῖται. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ καὶ ἐν ταῖς θεριναῖς ἐξ ἡώδια ἀνατέλλει, καὶ ἐξ ἡώδια δύνει. Οἱ γὰρ ἀνατολικοὶ χρόνοι, τῶν ζωδίων ἴσων ὄντων κατὰ τὸ μέγεθος, αἴτιοι γίνονται κατὰ τοὺς χρόνους. Καὶ ἐν μὲν ταῖς χειμεριναῖς νυξὶ τὰ πολυχρόνιον ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀναφέρεται· ἐν δὲ ταῖς θεριναῖς νυξὶ τὰ ταχέϊαν ποιούμενα τὴν ἀνατολὴν ἀνατέλλει.

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι καθάπερ ἐπὶ τῶν κατὰ συζυγίαν ζωδίων ἡγνόησαν, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς χρόνοις τῶν ζωδίων διήμαρτον. Ὑποστησάμενοι γὰρ ὀρθότατον εἶναι τὸν ζωδιακὸν κύκλον, Καρκίνου πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης· ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Ζυγὸς, δύνει δὲ Κριός· ἀπεφάναντο ἐν πλείστω μὲν χρόνῳ ἀνατέλλειν Ζυγόν, ἐν πλείστω δὲ χρόνῳ δύνειν Κριόν. Πάλιν ἐπεὶ ταπεινοτάτος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Αἰγόκερω πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἀνατέλλει μὲν Κριός, δύνει δὲ Ζυγός· ἀπεφάναντο μὲν τάχιστα ἀνατέλλειν Κριόν, ἐλαχίστω δὲ χρόνῳ δύνειν Ζυγόν. Πάλιν ἐπεὶ μέσσην ἐγκλισιν λαμβάνει ὁ τῶν ζωδίων κύκλος πρὸς τὸν ὀρίζοντα, Κριοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης, καὶ Ζυγοῦ πρώτης μοίρας μεσουρανοῦσης· ἀνατέλλει μὲν Καρκίνος, δύνει δὲ Αἰγόκερος· ὥστε μέσον χρόνον τῆς ἀνατολῆς ἔχειν Καρκίνον, καὶ μέσον χρόνον τῆς δύσεως Αἰγόκερων· πάλιν δὲ Χηλῶν μεσουρανοῦσιν, μέσον χρόνον τῆς ἀνατολῆς ἔχειν Αἰγόκερος, καὶ μέσον τῆς δύσεως χρόνον Καρκίνος. Ἡ δὲ τοσαύτη ἐκθεσις τῶν ἀνατολικῶν χρόνων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐστὶ διημαρτημένη. Ἐπεὶ γὰρ Αἰθιομοὶ καὶ Καρκίνος τὴν αὐτὴν ἐγκλισιν ἔχουσιν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ πρὸς τὸν ὀρίζοντα, καὶ τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ θηρινοῦ

Nox semper est extensa, quantum mediætas circuli
A nocte incipiente attollitur supra terram.

Dubitatur jam quomodo etiam in longissimis et in brevissimis noctibus semicirculus zodiaci et oriatur et occidat. Fit autem hoc propter inclinationem zodiaci. Nam propter obliquitatem, in temporibus inæqualibus oriuntur et occidunt zodiaci semicirculi. Nam cum zodiacus 17 circulus est humillimus ad horizontem, quod fit cum Capricorni prima pars medium cæli tenet, velocem facit ortum semicirculus qui est ab Arietis prima parte usque ad Virginis partem tricesimam. Nam oblique cadit ad horizontem, et in multis partibus simul ortum facit. Cum vero zodiacus est rectissimus, quod fit, cum prima pars Cancræ medium cæli tenet, velocem facit ortum et semicirculus qui est a Libræ prima parte usque ad Piscium partem tricesimam: unde in longo tempore ortum facit. Convenienter igitur et in hibernis noctibus, et in æstivis, sex signa oriuntur, et sex signa occidunt. Nam ortiva tempora, etsi signa quoad magnitudinem sunt æqualia, sunt inæqualia secundum tempora. Et quidem in hibernis noctibus ea signa oriuntur quæ tardum faciunt ortum; in æstivis noctibus ea oriuntur signa quæ velocem faciunt ortum.

Veteres igitur, quemadmodum non recte intellexerunt signa combinatoria, sic etiam in ortivis temporibus signorum erraverunt. Cum enim præsupposuissent zodiacum circulum tum rectissimum esse, cum Cancræ prima pars medium cæli teneret; cumque hoc tempore oriatur Libra, occidat Aries: inde statuerunt longissimo tempore oriri Libram, et longissimo tempore occidere Arietem. Rursus cum humillimus fiat zodiacus, prima parte Capricorni tenente medium cæli, et hoc tempore oriatur Aries, Libra occidat: statuerunt celerrime oriri Arietem, et celerrimo tempore occidere Libram. Rursus cum mediam inclinationem zodiacus tum ad horizontem accipiat, cum prima pars Arietis medium cæli occupat, et Libræ pars prima medium cæli tenet, oriatur autem Cancer et occidat Capricornus: statuerunt igitur, medium tempus ortus habere Cancrum, et medium tempus occasus Capricornum; rursus Chelis medium cæli tenentibus, medium tempus ortus haberet Capricornus, et medium tempus occasus Cancer. Talis expositio ortivorum temporum apud veteres falsa est. Cum enim Gemini et Cancer eandem habeant inclinationem in zodiaco ad horizontem, eandemque distantiam ab æstivo tropico signo, et dierum magni-

Strabonem lib. 11, ἐξηκοντάδας pro alia voce depravata restitui iubens, sexagesimas partes interpretatus sit. Hoc vero Salmasius (pag. 664) ideo reprehendit, quod ea notione scribendum ἐξηκοστάδας, si quidem ἐξηκοντάς, inquit, est sexagenarius, non pars sexagesima; sicut δεκάς non decima pars, sed decuria. Secundum hoc grammaticum interdictum vadimonium Arato dicitur; nec recusare poterit, quia ad tribunal Salmasii reus citetur, quod δωδε-

κάδας scripserit pro δωδεκατάδας. Ut enim ab eo, quod est ἐξηκοστός, deflecti vult τὴν ἐξηκοστάδα, sic ab δέκατος, vel δωδέκατος formare oportebit δεκατάδας, vel δωδεκατάδας. Apage has ineptias: τοῦτο νομοθετοῦντός ἐστι τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀληθεύοντος, ut cum Nazianzeno loquar. Postremo vel Strabo ipse correctoris licentiam refrenat, apud quem paucis post illa versibus, τῶν ἐξηκοντάδων vocabulum legitur.

itudines æquales, et Cancro mediante in cœlo, oriatur Libra : in temporibus æqualibus oriuntur Virgo et Libra.

Cumque rectissimus fiat zodiacus, Geminis et Cancro medium cœli tenentibus, longissimo tempore oriuntur Virgo et Libra, et non tantam Chelæ, ut veteres opinabantur.

Rursus cum Sagittarius et Capricornus eandem habeant ad horizontem inclinationem, et Sagittario medium cœli tenente oriuntur Pisces, occidat Virgo : Capricorno medium cœli occupante, oriatur Aries, occidat Libra, fiatque humillimus zodiacus, cum Sagittarius et Capricornus in cœlo mediant : in brevissimo tempore occidunt Virgo et Libra.

Rursus vero cum Piscibus medium cœli tenentibus oriuntur Gemini : Ariete medium cœli occupante oriatur Cancer : Piscibus vero et Ariete in cœlo mediantibus, mediam inclinationem habeat zodiacus : medium igitur tempus ortus continent Gemini et Cancer, Sagittarius vero et Capricornus occasus.

Similiter cum, Virgine et Chelis medium cœli tenentibus, mediam inclinationem zodiacus habere dicatur, et Virgine medium cœli tenente, oriatur Sagittarius, occidant Gemini ; Chelis vero cœli medium occupantibus oriatur Capricornus, occidat Cancer, medium tempus habebunt ortus Sagittarius et Capricornus, occasus vero Gemini et Cancer.

Ex his manifestum est quod ea signa quæ æqualiter a punctis tropicis et æquinoctialibus distant, æqualibus temporibus oriuntur et occidunt ; et cum omni nocte sex signa oriuntur in horis 12, et omni die sex signa oriuntur in horis 12, manifestum est quod et in die et in nocte 12 signa oriuntur in horis 24, et unum signum in 2 horis secundum medium ortuum tempus. Et rursus cum omni nocte sex signa oriuntur in horis 12, manifestum est ex hisdem, quod unum signum in duobus horis occidat, et 12 signa oriuntur, et occidunt in horis æquinoctialibus 24, et omnium signorum tempus ortus et occasus, simul sumptum, sit æquale tempori horarum æquinoctialium 24, et quod quæcunque signa longissimo tempore oriuntur, ea brevissimo tempore occidunt : quæ vero brevissimo tempore oriuntur, ea longissimo tempore occidunt.

18 CAPUT VI.

De mensibus.

Mensis est tempus a conjunctione ad conjunctionem, aut a plenilunio ad plenilunium. Est autem conjunctio, cum in eadem parte fuerint sol et luna : quod sit circa tricesimum diem lunæ. Plenilunium dicitur, cum luna secundum diametrum

(30) *Μῆν ἔστι χρόνος.* Sextum hoc caput Gemini longe utilissimum est, ac pulcherrimum ad anui

Α τροπικῶν σημείου, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα· καὶ Αἰδύμων μὲν μεσουρανούτων ἀνατέλλει Παρθένος· Καρκίνου δὲ μεσουρανούτος, ἀνατέλλει Ζυγός· ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγός.

Καὶ ἐπεὶ ὀρθότατος γίνεται ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Αἰδύμου καὶ Καρκίνου μεσουρανούτων, ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀνατέλλουσι Παρθένος καὶ Ζυγός, καὶ οὐ μόνον αἱ Χηλαί, καθάπερ οἱ ἀρχαῖοι διελάμβανον.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως τὴν αὐτὴν ἔγκλισιν ἔχουσι πρὸς τὸν ὀρίζοντα, καὶ Τοξότου μεσουρανούτος, ἀνατέλλουσιν Ἰχθύες, δύνει δὲ Παρθένος· Αἰγόκερω δὲ μεσουρανούτος, ἀνατέλλει μὲν Κριός, δύνει δὲ Ζυγός, καὶ γίνεται ταπεινότατος ὁ τῶν ζωδίων κύκλος, Τοξότου καὶ Αἰγόκερω μεσουρανούτων· ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνουσι Παρθένος καὶ Ζυγός.

Πάλιν δὲ ἐπεὶ Ἰχθύων μεσουρανούτων ἀνατέλλουσι Αἰδυμοι, Κριοῦ μεσουρανούτος ἀνατέλλει Καρκίνος, Ἰχθύων δὲ καὶ Κριοῦ μεσουρανούτων, μέσσην ἔγκλισιν ἔχει ὁ ζωδιακὸς κύκλος· μέσον δὲ χρόνον τῆς ἀνατολῆς περιέχουσι Αἰδυμοι καὶ Καρκίνος, δύσεως δὲ Τοξότης καὶ Αἰγόκερως.

Ὅμοίως δὲ ἐπεὶ Παρθένου καὶ Χηλῶν μεσουρανούσων μέσσην ἔγκλισιν ἔχειν λέγεται ὁ ζωδιακὸς κύκλος, καὶ Παρθένου μεσουρανούσης, ἀνατέλλει μὲν Τοξότης, δύνουσι δὲ Αἰδυμοι· Χηλῶν δὲ μεσουρανούσων ἀνατέλλει Αἰγόκερως, δύνει δὲ Καρκίνος· μέσον χρόνον περιέχουσι τῆς ἀνατολῆς Τοξότης καὶ Αἰγόκερως, τῆς δὲ δύσεως Αἰδυμοι καὶ Καρκίνος.

Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι τὰ ἴσον ἀπέχοντα τῶν τροπικῶν, καὶ τῶν ἰσημερινῶν σημείων ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, καὶ δύνει· καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἐξ ζωδία ἀνατέλλει ἐν ὥραις ιδ', φανερόν, ὅτι καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ιδ' ζωδία ἀνατέλλει ἐν ὥραις κδ'. τὸ δὲ ἐν ζωδίων ἀνατέλλει ἐν δυσὶν ὥραις κατὰ τὸν μέσον τῶν ἀνατολῶν χρόνον. Καὶ πάλιν ἐπεὶ ἐν πάσῃ νυκτὶ ἐξ ζωδία δύνει ἐν ὥραις ιδ', φανερόν ἐκ τῶν αὐτῶν, ὅτι τὸ ἐν ζωδίων ἐν δυσὶν ὥραις δύνει, καὶ ιδ' ζωδία ἀνατέλλει καὶ δύνει ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς κδ'· καὶ πάντων τῶν ζωδίων ὁ συναμφοτέρος χρόνος τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως ἐστὶν ἴσος ὥρων ἰσημερινῶν κδ'· καὶ ὅσα μὲν τῶν ζωδίων ἐν πλείστῳ χρόνῳ ἀνατέλλει, ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ δύνει· ὅσα δὲ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ἀναφέρεται, ἐν πλείστῳ χρόνῳ δύνει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ μηνῶν.

Μῆν ἔστι χρόνος (30) ἀπὸ συνόδου ἐπὶ σύνοδον, ἢ ἀπὸ πανσελήνου ἐπὶ πανσελήνον. Ἔστι δὲ σύνοδος μὲν, ὅταν ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γέννηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη· τοῦτ' ἐστὶ περὶ τὴν τριακάδα σελήνης. Πανσελήνος δὲ λέγεται, ὅταν ἡ σελήνη κατὰ διάμετρον

Græci et Attici veteris formam explicandam. Eonos usi sumus passim lib. 1 et 11 *De doctr. temp.*

γίνεται τῷ ἡλίῳ · τοῦτο δὲ ἐστὶ περὶ τὴν διχομνηνίαν. Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος (31) ἡμερῶν καὶ α' / β' α' / λγ' ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἡ σελήνη διαπορεύεται τὸν τε τῶν ζωδίων κύκλον, καὶ ἔτι τὴν περιφέρειαν ἣν ὁ ἥλιος ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων μεταβαίνει. Αὕτη δὲ ἐστὶν ὡς ἔγγιστα ζωδίου · ὥστε ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ ἰγ' ζωδία ὡς ἔγγιστα κινεῖσθαι τὴν σελήνην. Ἔστι δὲ ὁ μὲν ἀκριβὲς μηνιαῖος χρόνος, καθάπερ εἴρηται, ἡμερῶν καὶ α' / β' α' / λγ' οἱ δὲ πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν ὁλοσχερέστερον λαμβανόμενοι μηνιαῖοι χρόνοι· εἰσὶν ἡμερῶν καὶ α' / β', ὥστε τὸν δίμηνον χρόνον γενέσθαι ἡμερῶν νθ'. Ὅθεν διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν οἱ κατὰ πόλιν μῆνες ἐναλλάξ ἀγονται πλήρεις καὶ κοῖλοι· διὰ τὸ τὴν σελήνην δίμηνον ἡμερῶν εἶναι νθ'.

Ἐκ δὲ τούτων συνάγεται ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνθ'. Ἐάν γάρ τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας τὰς καὶ α' / β' δωδεκάκις πολλαπλασιάσωμεν, ἀποτελεσθήσονται ἡμέραι αἱ τοῦ κατὰ σελήνην ἐνιαυτοῦ τνθ'. Ἄλλος γάρ ἐστι καὶ ἥλιον ἐνιαυτὸς, καὶ ἄλλος κατὰ σελήνην. Ὁ μὲν γάρ τοῦ ἡλίου ἐ' ζωδίων ἔχει περιδρομὴν τοῦ ἡλίου· ὅπερ εἰσὶν ἡμέραι τεξε' α' / δ'· ὁ δὲ τῆς σελήνης, ἐ' μηνῶν περιέχει χρόνον τῆς σελήνης, ὅπερ ἐστὶν ἡμέραι τνθ', ἐπεὶ οὔτε ὁ μὴν ἐξ ὧν ἡμερῶν συνέστηκεν, οὔτε ὁ καὶ ἥλιον ἐνιαυτὸς. Ἐζητεῖτο οὖν χρόνος ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων, ὃς περιέχει ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλους ἐνιαυτούς.

Πρόθεσις γάρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις (32) τοὺς μὲν μῆνας ἀγειν κατὰ σελήνην, τοὺς δὲ ἐνιαυτούς καὶ ἥλιον. Τὸ γάρ ὑπὸ τῶν νόμων καὶ τῶν χρησμῶν παραγγελλόμενον, τὸ θύειν κατὰ γ', ἤγουν τὰ πάτρια, μῆνας, ἡμέρας, ἐνιαυτούς· τοῦτο διέλαβον ἅπαντες οἱ Ἕλληνες τῷ τοὺς μὲν ἐνιαυτούς συμφώνως ἀγειν τῷ ἡλίῳ, τὰς δὲ ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας τῇ σελήνῃ. Ἔστι δὲ τὸ μὲν καὶ ἥλιον ἀγειν τοὺς ἐνιαυτούς τὸ περὶ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς ἐπιτελεῖσθαι, καὶ τὴν μὲν ἑαρινὴν θυσίαν διὰ παντὸς κατὰ τὸ ἔαρ συντελεῖσθαι, τὴν δὲ θερινὴν κατὰ τὸ θέρος· ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς καιροὺς τοῦ ἔτους τὰς αὐτὰς θυσίας πίπτειν. Τοῦτο γάρ ὑπέλαβον προσηγνὲς καὶ κεχαρισμένον εἶναι τοῖς θεοῖς. Τοῦτο δὲ ἄλλως οὐκ ἂν δύναίτο γενέσθαι, εἰ μὴ αἱ τροπαὶ καὶ αἱ ἰσημερίαι περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους γίνοντο. Τὸ δὲ κατὰ σελήνην ἀγειν τὰς ἡμέρας τοιοῦτόν ἐστι, τὸ ἀκολουθῶς τοῖς τῆς σελήνης φωτισμοῖς τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν γίνεσθαι. Ἀπὸ γάρ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν αἱ προσηγορίαι τῶν ἡμερῶν κατωνομάσθησαν.

Ἐν ἣ μὲν γάρ ἡμέρα νέα ἡ σελήνη φαίνεται, κατὰ συναλοιφὴν νεομηνία ³³ προσηγορεύθη· ἐν ἣ δὲ

³³ f. νομηνία.

(31) Ἔστι δὲ μηνιαῖος χρόνος. Non exactus hic lunaris syzygiæ modus est, ut ex pag. 21 constabit.

(32) Πρόθεσις γάρ ἦν τοῖς ἀρχαίοις. Hic minimum annum usurpat Geminus pro maiori, et ex

A opponitur soli. Hoc fit circa medium mensem. Est autem menstruum tempus dierum $29 \frac{1}{2} \frac{1}{33}$; in menstruo autem tempore luna peragrat et circulum zodiacum, et præterea eum arcum quem sol in menstruo tempore in consequentia signa transit. Hic arcus autem fere est unius signi. Itaque in menstruo tempore luna fere 13 signa percurrit. Est autem exactum menstruum tempus, sicut dictum est, dierum $29 \frac{1}{2} \frac{1}{33}$, quæ vero menstrua tempora ad civilem usum minus accurate sumuntur, easunt dierum $29 \frac{1}{2}$, ita ut bimestre tempus fiat dierum 59 : unde propter hanc causam civiles menses alternatim aguntur pleni, et cavi : propterea quod luna bimestris sit dierum 59.

B

Ex his autem colligitur lunaris annus dierum 354. Si enim unius mensis dies $29 \frac{1}{2}$ duodecies multiplicaverimus, efficiuntur lunaris anni dies 354. Alius enim est annus solaris, et alius annus lunaris. Solaris enim annus habet circuitum solis per 12 signa, qui habet dies 365 $\frac{1}{4}$: at lunaris annus continet tempus 12 mensium lunarium, quod est dierum 354. Siquidem nec mensis ex integris constat diebus, nec annus solaris. Quærebatur igitur tempus ab astrologis quod integros dies, et integros menses, et integros annos contineret.

C

Propositum enim fuit veteribus menses quidem agere secundum lunam, annos vero secundum solem. Quod enim a legibus et oraculis præcipiebatur, ut sacrificarent secundum tria, videlicet patria, menses, dies, annos; hoc ita distincte faciebant universi Græci, ut annos agerent congruenter cum sole; dies vero, et menses cum luna. Porro secundum solem annos agere est circa easdem tempestates anni eadem sacrificia diis perfici; et vernum sacrificium semper in vere consummari, æstivum autem in æstate : similiter et in reliquis anni temporibus eadem sacrificia cadere. Hoc enim putabant acceptum et gratum esse diis. Hoc autem aliter fieri non posset, nisi conversiones solstitiales et æquinoctia in iisdem zodiaci locis fierent. Secundum lunam vero dies agere est tale, ut congruant cum lunæ illuminationibus appellationes dierum. Nam a lunæ illuminationibus appellationes dierum sunt denominatæ.

In qua enim die luna apparet nova, ea per synaëphen, seu compositionem, νεομηνία, id est, no-

pluribus conflato : cuiusmodi erat octaeteris enneadecaeteris; qui annus Cleostrati, vel Harpali, vel Metonis, aut Calippi nominari consueverat. Hæc vel pueris ignorare non licet.

vitunium appellatur; in qua vero die secundam facit apparitionem. eam secundam lunam vocarunt; apparitionem lunæ, quæ circa medium mensis sit, ab ipso eventu, διχομηνίαν, id est medietatem mensis nominarunt, ac summam omnes dies a lunæ illuminationibus denominarunt. Unde etiam tricesimam mensis diem, cum ultima sit, ab ipso eventu triacada vocarunt. His consentanea etiam Aratus in appellationibus dierum demonstrat, cum sic inquit :

*Nonne vides, cum parva cornibus luna
Vesper apparuerit, crescentis docet
Mensis (signum) inde cum primus splendor diffun-*
[diur,

*Ut umbram faciat, tendit ad quartum diem.
Octo dies in medio orbe luminis medietatem mensis*
[tota facie (33). B

*Semper autem alio tempore alias frontes inclinans
Dixerit, quota mensis aurora circumvolvatur.*

19 In his enim perspicue inquit ab illuminationibus lunæ appellationes dierum denominatas esse. Hujus quod secundum lunam accurate dies Græci agant, argumentum est hoc, quod solis eclipses fiant in triacade, hoc est die tricesima. Tunc enim luna conjungitur cum sole, et in eodem gradu constituitur. Lunæ vero eclipses contingant ea nocte quæ tendit ad medietatem mensis. Tunc enim secundum diametrum luna soli opponitur, et incidit in umbram terræ. Cum igitur et anni accurate agantur secundum solem, et menses et dies secundum lunam, tunc putant Græci se secundum patriam sacrificare; hoc autem est iisdem temporibus anni eadem sacrificia diis consummare. Atque Ægyptii quidem contrariam Græcis et sententiam et propositum habuerunt. Neque enim annos agunt secundum solem, neque menses et dies secundum lunam, sed propria quadam ratione sunt uti. Volunt enim sacrificia diis fieri non secundum idem tempus anni; sed ea per omnes anni quadrantes ire, et fieri ex æstivo festo et hibernum, et autumnale, et vernum. Agunt enim annum dierum 365, duodecim enim menses agunt 30 dierum, et quinque dies epactas addunt. Sed quadrantem illum diei non intercalant propter prædictam causam; ut videlicet illis festa anticipent. Nam in quatuor annis uno die Ægyptii deficiunt a sole, in 40 annis decem diebus deficient propter annum solis. Itaque etiam totidem diebus anticipant festa, ut ne contingant secundum eosdem quadrantes anni. In annis vero 120 menstrua erit varietas, respiciendo cum ad annum solis, tum ad anni quadrantes. Quamobrem erratum illud, quod apud Græcos circumfertur, cum propter temporis longitudinem approbatione dignum sit habitum, etiam ad nostra usque tempora pro vero creditum fuit. Putant enim plurimi Græcorum in festum Isi-

A ἡμέρῃ τὴν δευτέραν φάσιν ποιεῖται, δευτέραν προσηγόρευσαν· τὴν δὲ κατὰ μέσον τοῦ μηνὸς γινομένην φάσιν τῆς σελήνης ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος διχομηνίαν ἐκάλεσαν. Καὶ καθόλου δὲ πάσας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῶν τῆς σελήνης φωτισμῶν προσωνόμασαν. Ὅθεν καὶ τὴν τριακοστὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν ἐσχάτην οὖσαν ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ συμβαίνοντος τριακάδα ἐκάλεσαν. Τούτοις δὲ ἀκολουθῶν; καὶ ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῶν προσγορῶν τῶν ἡμερῶν ἀποφαίνεται, λέγων οὕτως·

*Οὐχ ὀράας, ἑλλήν μὲν ὅταν κεράσσει σελήνῃ
Ἐσπερόθεν φαίνεται, δεξιόμενοι διδάσκει
Μηνός, ὅτε πρώτη ἀποκλιδναται αὐτόθεν αὐγῇ,*

*Ὅσσοι ἐπισκιάειν ἐπὶ τέτρατον ἡμῶν ἰούσα.
Ὅκω δ' ἐν διχάσει· διχομήνην δὲ παντὶ προσώπων.*

*Αἰεὶ δ' ἄλλοθεν ἄλλα παρακλινονσα μέτωπα
Ἐῖρη, ὅποισι τῇ μηνός περικέλλεται ἡώς.*

Ἐν γὰρ τούτοις σαφῶς φησιν ἐκ τῶν φωτισμῶν τῆς σελήνης τὰς προσηγορίας τῶν ἡμερῶν κατονομάσθαι. Τοῦ δὲ κατὰ σελήνην ἀγεῖν ἀκριβῶς τὰς ἡμέρας παράδειγμά ἐστι τὸ τὰς μὲν τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνεσθαι τῇ τριακάδι. Τότε γὰρ συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν γίνονται. Τὰς δὲ τῆς σελήνης ἐκλείψεις νυκτὶ τῇ φερούσῃ εἰς τὴν διχομηνίαν. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐμπέπτει εἰς τὸ τῆς γῆς σκίασμα. Ὅταν οὖν καὶ οἱ ἐνιαυτοὶ ἀκριβῶς ἀγωνταὶ καθ' ἡλίον, καὶ οἱ μῆνες, καὶ αἱ ἡμέραι κατὰ σελήνην, τότε νομίζουσιν οἱ Ἕλληνας κατὰ τὰ πάτρια θυεῖν· τοῦτο δ' ἐστὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς καιροὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ τὰς αὐτὰς θυσίας τοῖς θεοῖς συντελεῖσθαι. Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι (34) τὴν ἐναντίαν διάληψιν καὶ πρόθεσιν ἐσχέχασιν τοῖς Ἕλλησιν. Οὕτε γὰρ τοὺς ἐνιαυτοὺς ἄγουσι καθ' ἡλίον, οὕτε τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ τὴν σελήνην· ἀλλ' ἰδίᾳ τινὶ ὑποστάσει κεχημένον εἰσι. Βούλονται γὰρ τὰς θυσίας τοῖς θεοῖς μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ γίνεσθαι· ἀλλὰ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρων διελθεῖν· καὶ γίνεσθαι τὴν θερινὴν ἑορτὴν καὶ χειμερινὴν, καὶ φθινοπωρινὴν, καὶ ἐαρινὴν. Ἄγουσι γὰρ τὸν ἐνιαυτὸν ἡμερῶν τριακοσίῳ ἐξήκοντα πέντε· δώδεκα γὰρ μῆνας ἄγουσι τριακονθημέρους καὶ πέντε ἡμέρας ἐπάγουσι. Τὸ δὲ α' / δ' οὐκ ἐπάγουσι διὰ τὴν προσηγομένην αἰτίαν, ἵνα αὐτοῖς ἀναποδίζωνται αἱ ἑορταί. Ἐν γὰρ τοῖς δ' ἔτεσι μὴ ἡμέρᾳ ὑστεροῦσι παρὰ τὸν ἡλίον· ἐν δὲ τοῖς μ' ἔτεσι ἡμέραις ὑστερήσουσι παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν· ὥστε καὶ τοσαύταις ἡμέραις ἀναποδίζουσιν αἱ ἑορταί, πρὸς τὸ μὴ γίνεσθαι κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ἐν δὲ τοῖς ρκ' ἔτεσι μηνιαῖον ἔσται τὸ παράλλαγμα καὶ πρὸς τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν, καὶ πρὸς τὰς κατὰ τὸ ἔτος ὥρας. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὸ περιφερόμενον ἀμάρτημα παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκ πολλῶν χρόνων παραδοχῇ;

³³ γρ. ρκε'.

(33) Id est integro orbe lucens.

(34) Οἱ μὲν γὰρ Αἰγύπτιοι. Hic locus Soliniani commentatoris castigat errorem, qui annum Ægy-

ptiacum ita contexuit, ut præter dies cccxv horum sex quatuordecim insererentur.

ἡξιωμένον μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων πεπίστευται. Ὑπολαμβάνουσι γὰρ οἱ πλείστοι (35) τῶν Ἑλλήνων ἵμα τοῖς Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους καὶ κατ' Εὐδοξον εἶναι χειμερινὰς τροπὰς· ὅπερ ἐστὶ παντάπασι ψευδός. Μηνὶ γὰρ ὅλῳ παραλλάσσει τὰ Ἰσια πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Ἐβρῦν δὲ τὸ ἀμάρτημα ἀπὸ τῆς προειρημένης αἰτίας· πρὸ γὰρ ρχ' ἐτῶν συνέπεσε κατ' αὐτὰς τὰς χειμερινὰς τροπὰς ἀγεσθαι τὰ Ἰσια· ἐν ἔτεσι δὲ τέσσαρσι μιᾷς ἡμέρας ἐγένετο παράλλαγμα. Τοῦτο οὖν οὐκ αἰσθητὴν ἔσχε παραλλαγὴν πρὸς τὰς κατ' ἔτος ὥρας. Ἐν ἔτεσι δὲ μ' ἡμερῶν ἐγένετο παράλλαγμα. Οὐδ' οὕτως αἰσθητὴν εἶναι συμβαίνει τὴν παραλλαγὴν. Νυνὶ μέντοιγε μηνιαίας γινομένης παραλλαγῆς ἐν ρχ' ἔτεσιν, ὑπερβολὴν οὐκ ἀπολείπουσιν ἀγνοίας οἱ διαλαμβάνοντες ἐν τοῖς Ἰσίοις κατ' Αἰγυπτίους, καὶ κατ' Εὐδοξον τὰς χειμερινὰς τροπὰς εἶναι. Μὴ μὲν γὰρ ἡμέρῃ ἢ δυσὶ διενεχθῆναι ἐνδεχόμενόν ἐστι· μηνιαίων δὲ παράλλαγμα ἀδύνατόν ἐστι λαθεῖν. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἐλέγχειν δύναται, μεγάλῃν ἔχοντα παραλλαγὴν πρὸς τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Καὶ αἱ τῶν ὥρολογίων καταγραφαὶ ἐκδόλους ποιοῦσι τὰς κατ' ἀλήθειαν γινομένας τροπὰς, καὶ μάλιστα παρ' Αἰγυπτίους ἐν παρατηρήσει γενομένους. Ὅθεν τὰ Ἰσια πρότερον μὲν ἦγετο κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς· καὶ πρότερον δ' ἔτι κατὰ θερινὰς τροπὰς· ὥς καὶ Ἐρατοσθένης (36) ἐν τῷ *Περὶ τῆς ὀκταετηρίδος* ὑπομνήματι μνημονεύει· καὶ ἀχθήσεται πάλιν κατὰ φθινόπωρον, καὶ κατὰ τὰς θερινὰς τροπὰς, καὶ κατὰ τὸ ἔαρ, καὶ κατὰ τὰς χειμερινὰς τροπὰς. Ἐν ἔτεσι γὰρ χιλίοις τετρακοσίοις ἐξήχοντα ἅπασαν ἑορτὴν διελέθην δὲ διὰ πασῶν τῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ ὥρων, καὶ πάλιν ἀποκατασταθῆναι ἐπὶ τὸν αὐτὸν καιρὸν τοῦ ἔτους. Οἱ μὲν οὖν Αἰγύπτιοι κατὰ τὴν ἰδίαν ὑπόστασιν τοῦ γρόμην ἔχοντες, τοὺς μὲν ἐνιαυτοὺς καθ' ἥλιον ἀγούσι, τοὺς δὲ μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σεληνῆν.

³⁵ γρ. ἐγένετο.

(35) Ὑπολαμβάνουσι γὰρ οἱ πλείστοι. Mirum est Achilles Tatium in eodem errore versari cap. 23 *Isagog.* sub finem. Igitur quod Isia olim in tropicis incidissent, id esse perpetuum arbitrabantur imperiti. Quos ex eo refellit Geminus, quod ante annos cxx, quam scribebat, illud accidisset, ac proinde tempore suo solidum jam mensem festum idem tropicis anteverteret. Scalig. lib. II *De emend. temp.*, capite *De octaeter.* Eudoxi, ex hoc Gemini loco colligebat Eudoxum octaeteridem suam ab Isii auspiciis esse, quasi hoc Geminus diceret, ab ar.ο illo, unde octaeteridem suam inchoavit Eudoxus, ad ætatem suam annos elapsos esse centum et viginti. Porro cum Eudoxum anno tertio olympiadis ciii octaeteridem suam cœpisse putet, Nabonassari cccclxxxiii; si ad hunc annos adjicias cxx, confluet annus Nabonassari div, quo scribebat Geminus. Ita erit Hipparcho vetustior. Ad hanc dubitationem nihil se quod respondeat habere fateletur. Sed nullus hic erat hesitandi locus. Non enim Isia in ipsiusmet Eudoxei anni primi tropicis incurrisse vult Geminus ante cxx annos quam scriberet, verum in illum ipsum diem, in quem tropicis Eudoxus conjecerat: cuique affixas easdem esse posteritas deinceps omnis existimabat, solaris anticipationis ignara. Nos Eudoxum circa olympiadem xcvi condidisse octaeteridem suam ostendimus lib. II *De doctr. temp.*, cap. 6, quo tempore solstitium hibernum verum cadebat in Decembris xxv,

A dis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum. hibernas conversiones incidere. Quod falsum est omnino. Mense enim toto festum Isidis distat ab hibernis conversionibus. Fluxit autem erratum illud ex causa prædicta; nam ante 120 annos contigit ut festum Isidis in ipsis hibernis conversionibus ageretur: in annis autem quatuor unius diei fiebat variatio. Hoc igitur non habuit sensibilem varietatem ad anni tempestates. In annis autem 40 facta est decem dierum variatio. Nec sic quidem evenit sensibilem fieri mutationem. At nunc cum in annis 120 fiat menstrua varietas, excessum ignorantiae non relinquunt ii qui putant in festo Isidis, secundum Ægyptios et secundum Eudoxum, hibernas fieri conversiones. Uno enim die aut duobus dissentire aliquos hac de re possibile est; at menstruam varietatem latere, impossibile est. Etenim magnitudines dierum, cum habeant magnam mutationem in hibernis conversionibus, eos arguere possunt. Et horologiorum descriptiones manifestas faciunt veras conversiones, et maxime apud Ægyptios, qui eas observant. Unde festum Isidis prius quidem fiebat in hibernis conversionibus: et adhuc prius in æstivis conversionibus: sicut et Eratosthenes in commentario *De octaeteride* meminit: et agitur iterum in autumno, et in æstivis conversionibus, et in vere, et in hibernis conversionibus. In annis enim 1460 omne festum transire oportet per omnes anni quadrantes; et rursus restitui ad idem tempus anni. 20 Ægyptii igitur secundum propriam hypothesin propositi finis; Græci vero, cum contrariam sententiam habeant, annos agunt secundum solem, dies vero, et menses secundum lunam.

προκειμένου τέλους, οἱ δὲ Ἕλληνες, τὴν ἐναντίαν

medium in xxvi. Jam Isia, de quibus Geminus loquitur, ea esse videntur, quæ ab xvii die Athyr ad xx fiebant, ut testis est Plutarchus tract. *De Iside et Osiride* (pag. 366 edit. Græco-Lat.). Nam ea πένθημα, et lugubria fuisse scribit; et inter illorum causas hanc recenset, quod contractis diebus noctes fiant longiores. At Achilles Tatius capite 23, docet ob hanc eandem causam Isia, quæ in tropicis incidunt, ab Ægyptiis celebrari solita. Quare nullum jam dubium est, de quibus Isii intelligendus sit Geminus. Hunc enim certum est de iis agere, quæ xvii Athyr inibant. Athyr, inquam, vagi, non Juliani et fixi. Quo posito facile erit investigare quod a Gemino tempus hoc loco designatur. Nam ut xvii dies Athyr in Decembris xxvi incidat, necesse est Neomeniam Thoth cadere in Octobris xi. Id accidit primum anno Nabonassari dlii, quarto olympiadis cxlv, periodi Julianæ 4517. Adde igitur annos 120, existet annus periodi Julianæ 4637, quartus olympiadis clxxv, Urbis conditæ dclxxvii. Sullæ itaque tempore floruit Geminus noster. In lib. II *De doctrina temporum*, cap. 6, non multum ablusimus ab hoc calculo. Sed tropicis Eudoxi ex communi et Scaligeriana sententia constituimus quarto die post solstitium, in xxx Decembris, ut ex hypothesi et concessis ab illo rebus argumentatio nostra procederet.

(36) Ὡς καὶ Ἐρατοσθένης. Huius libri Eratosthenis meminit et Tatius.

Veteres igitur agebant menses 30 dierum; menses autem intercalares propter annum solis. Cum autem per apparentiam statim veritas deprehenderetur, eo quod dies et menses non responderent lunæ, anni vero non congruerent cum sole, hinc quærebant periodum, quæ in annis responderet soli, in mensibus vero et diebus lunæ. Continet autem hujus periodi tempus integros menses, et integros dies, et integros annos. Primam autem constituerunt periodum octaeteridis, quæ continet menses quidem 99, in quibus intercalares menses sunt tres, dies vero 2922, et annos octo. Constituerunt autem octaeterida hoc modo: Cum enim annus solaris sit dierum 365 $\frac{1}{4}$, annus vero lunaris sit dierum 354, acceperunt excessum, quo excedit annus solaris annum lunarem. Excessus autem hic est dierum 11 $\frac{1}{4}$. Si igitur secundum lunam agamus menses, in anno deficiemus ab anno solis diebus 11 $\frac{1}{4}$. Quæsiuerunt igitur, quoties hi dies multiplicati efficiant integros dies et integros menses. Octies ergo multiplicati efficiunt integros dies et integros menses; dies quidem 90, menses vero tres. Si igitur in anno juxta solem deficiamus diebus 11 $\frac{1}{4}$, manifestum est quod in octo annis deficiemus juxta solem diebus 90, qui sunt menses tres. Quam ob causam in quavis octaeteride tres aguntur menses intercalares, ut defectus qui fit singulis annis a sole, repleatur, et rursus a principio, cum octo anni fuerint elapsi, festa congruant ad easdem anni tempestates. Hoc enim cum fit, sacrificia diis semper perficiuntur in iisdem anni tempestatibus.

Im vero cum menses intercalares, quantum fieri poterat, ex æquo collocarent (neque enim expectandum erat, donec menstrua fieret variatio ad apparentiam, neque juxta solarem cursum integer mensis erat antevertendus), ob eam causam intercalares menses constituerunt agi in tertio anno, et quinto, et octavo; duos quidem menses, interjectis duobus annis: unum vero mensem, uno dimittat anno interposito. Nihil autem refert, etiamsi in aliis annis eandem dispositionem intercalarium mensium aliquis faceret. Agitur autem lunaris annus dierum 354: quam ob causam putaverunt men-

²⁸ f. ἐντεῦθεν

(37) Δι' ἣν αἰτῶν. Animadvertendus hic est emboliorum mensium situs in octaeteride, quos anno tertio, quinto, et octavo intercalatos esse docet. Falso ergo Macrobius, et ante hunc Solinus in fine octaeteridis tres solidos menses extra ordinem inculcatos a Græcis asserunt: ita ut nonus annus quadringentis et quatuor diebus explicaretur, hoc est nonaginta ad ordinarios cccclv adjunctos caperet. Nunquam ita Græci annum suum ordinarunt. Itaque παράχουσμα istud est Solini; quem temere associatus est Macrobius. Cum enim legisset ille, in octaeteride Græca menses esse intercalares tres, sive ita, vertente octaeteride totidem extra ordinem imputatos esse menses ἐμβολίμους, putavit ἀθρόως et in eundem annum esse congestos. Verum qui ita scribebant, non utique simul, et

Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι τοὺς μῆνας τριακονθημέρους ἦγον· τοὺς δὲ ἐμβολίμους παρ' ἐνιαυτὸν. Ταχέως δὲ ὑπὸ τοῦ φαινομένου ἐλεγχομένης τῆς ἀληθείας διὰ τὸ τὰς ἡμέρας καὶ τοὺς μῆνας· μὴ συμφωνεῖν τῇ σελήνῃ, τοὺς δ' ἐνιαυτοὺς μὴ στοιχεῖν τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἐζητούν ²⁸ περιόδον, ἥτις κατὰ μὲν τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ συμφωνῇσει, κατὰ δὲ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ. Περιέχει δὲ ὁ τῆς περιόδου χρόνος ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους ἐνιαυτοὺς. Πρῶτον δὲ συνεστήσαντο τὴν περίοδον τῆς ὀκταετηρίδος, ἥτις περιέχει μὲν μῆνας ἑθ', ἐν οἷς ἐμβόλιμοι γ', ἡμέρας δὲ βλκβ', ἐτὴ δὲ η'. Συνεστήσαντο δὲ τὴν ὀκταετηρίδα τὸν τρόπον τοῦτον· Ἐπεὶ γὰρ ὁ καθ' ἡλίον ἐνιαυτὸς ἡμερῶν ἐστὶ τξξ', α'/δ', ὁ δὲ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἐστὶν ἡμερῶν τνθ', ἔλαβον τὴν ὑπερβολὴν ἣν ὑπερέχει ὁ καθ' ἡλίον ἐνιαυτὸς τοῦ κατὰ σελήνην. Εἰσὶ δὲ ἡμέραι α' α'/δ'. Ἐὰν ἄρα κατὰ σελήνην ἄγωμεν τοὺς μῆνας ἐν τῷ ἐνιαυτῷ, ὕστερόσμεν ἡμέρας παρὰ τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν α' α'/δ'. Ἐζητήσαν οὖν ποσάκις αὗται αἱ ἡμέραι πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας. Ὅκτάκις οὖν πολυπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ὅλας ἡμέρας καὶ ὅλους μῆνας· ἡμέρας μὲν ἑ', μῆνας δὲ τρεῖς. Ἐπεὶ οὖν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ παρὰ τὸν ἡλίον ὕστεροῦμεν ἡμέρας α' α'/δ', φανερόν, ὅτι ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσιν ὕστερόσμεν παρὰ τὸν ἡλίον ἡμέρας ἑ', αἵ περ εἰσὶ μῆνες γ'. Δι' ἣν αἰτίαν καθ' ἑκάστην ὀκταετηρίδα τρεῖς ἄγονται μῆνες ἐμβόλιμοι, ἵνα τὸ καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν γινόμενον ἔλλειμμα πρὸς τὸν ἡλίον ἀναπληρωθῇ, καὶ πάλιν ἐξ ἀρχῆς, διελθόντων τῶν ἡ' ἐτῶν, συμφωνώσιν αἱ ἔορται πρὸς τὰς αὐτὰς ὥρας. Γινόμενον δὲ τοῦτον, αἱ θυσίαι τοῖς θεοῖς διὰ παντὸς ἐπιτελεσθήσονται κατὰ τὰς αὐτὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ.

Ἡδὴ μέντοιγε τοὺς ἐμβολίμους διατάξαντες ὥς ἦν ἐνδεχόμενον μάλιστα δι' ἰσοῦ· οὔτε γὰρ περιμένειν δεῖ, ἕως οὗ μηνιαῖον γένηται παράλλαγμα πρὸς τὸ φαινόμενον, οὔτε προλαμβάνειν παρὰ τὸν ἡλιακὸν δρόμον μῆνα ὅλον· δι' ἣν αἰτίαν τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ἔταξαν ἀγεσθαι ἐν τῷ τρίτῳ ἔτει, καὶ πέμπτῳ, καὶ ὀγδόῳ· δύο μὲν μῆνας μεταξὺ δύο ἐτῶν πιπτόντων, ἓνα δὲ μεταξὺ ἐνὸς ἐνιαυτοῦ ἀγομένου. Οὐδὲν δὲ διαφέρει, ἐὰν καὶ ἐν ἄλλοις ἔτεσι τὴν αὐτὴν διάταξιν τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ποιήσῃται τις. Ἀγεται δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἐνιαυτὸς ἡμερῶν τνθ'· δι' ἣν αἰτίαν (37) ὑπέλαβον εἶναι τὸν κατὰ σελήνην μῆνα

eodem in anno, sed paulatim dispensatos esse τοὺς ἐμβολίμους asserebant; quemadmodum Geminus egregie demonstrat: qui quidem scriptor propter non vetustate modo, sed usum etiam doctrinæ hujus, ac scientiam, sexcentis Solinis ac Macrobiis antecellit.

Credit Solinianus commentator (Salmas., *Plin. exercit.* p. 19 B et C) in descriptione illa Græcæ intercalationis non convenire Macrobiū inter et Solinū: quod Solinus anno nono intercalatos esse scripserit menses tres, sive dies nonaginta: Qui anno nono restituti efficiebant dies quadringentos quadraginta quatuor, at Macrobius octavo quoque anno id dicat esse perfectum. Nulla inter eos discordia; neque Solinus principio anni noni intercalatum esse docet, cum id octavo

ἡμερῶν $\chi\theta'$ α/β . τὸν δὲ δέμητον χρόνον ἡμερῶν $\nu\theta'$. Ὅθεν κοῖλον καὶ πλήρη μῆνα παρὰ μέρος ἀγρυσιν, ὅτι ἡ δέμητος ἡ κατὰ σελήνην ἡμερῶν ἐστὶ $\nu\theta'$. Γίνονται οὖν ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ἑξήκοντες, καὶ ἑξήκοτοι. Συνάγονται δὲ ἡμέραι $\tau\omega\theta'$ διὰ δὲ ταύτην τὴν αἰτίαν μῆνα παρὰ μῆνα πλήρη καὶ κοῖλον ἀγρυσιν.

Εἰ μὲν οὖν ἔδει τοῖς καθ' ἥλιον ἐνιαυτοῖς μόνον ἡμᾶς συμφωνεῖν, ἀπῆρκεν ἂν τῇ προσηρυμένη περιόδῳ χρωμένους συμφωνεῖν πρὸς τὰ φαινόμενα· ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ (38) τοὺς ἐνιαυτοὺς ἀγεῖν καθ' ἥλιον, ἀλλὰ καὶ τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας κατὰ σελήνην, ἐκτέλειαντο πῶς ἂν καὶ τοῦτο τοῦ τέλους τυγχάνη. Ἐπεὶ τοῖνον ὁ κατὰ σελήνην (39) μῆν ἀκριβῶς εἰλημμένος ἐστὶν ἡμερῶν $\chi\theta'$ α/β τριακοντοῦ τριτοῦ, εἰσὶ δὲ ἐν τῇ ἑκαετηρίδῃ σὺν τοῖς ἐμβολίοις μῆνες $\iota\theta'$ · ἐπολυπλασίασαν τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας $\chi\theta'$ α/β $\alpha/\lambda\gamma$ ἐπὶ τοὺς $\iota\theta'$ μῆνας. Γίνονται οὖν ἡμέραι $\beta\theta\chi\gamma'$ α/β . Ἐν ἄρα τοῖς η' ἔτεσι τοῖς καθ' ἥλιον δεῖ ἀγεσθαι κατὰ σελήνην ἡμέρας $\beta\theta\chi\gamma'$ α/β . Ἄλλ' ἐπεὶ ὁ καθ' ἥλιον ἐνιαυτός ἐστιν ἡμερῶν $\tau\zeta\epsilon'$ α/δ , τὰ δὲ η' ἔτη καθ' ἥλιον περιέχει ἡμέρας $\beta\theta\chi\gamma'$ · ὁκατεπλασιασθεῖσαι γὰρ αἱ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἡμέραι τοσοῦτον ἀποτελοῦσι πᾶθος· ἐπεὶ οὖν αἱ κατὰ σελήνην ἡμέραι ἦσαν ἐν τοῖς η' ἔτεσι $\beta\theta\chi\gamma'$ α/β , ὑπερέσσομεν καθ' ἑκάστην ἑκαετηρίδα παρὰ τὴν σελήνην καὶ ἡμέρας $\mu\iota\beta$ καὶ ἡμισί. Ἐν ἄρα τοῖς $\iota\varsigma'$ ἔτεσιν ὑπερέσσομεν παρὰ τὴν σελήνην ἡμέρας γ' . Δι' ἣν αἰτίαν καθ' ἑκάστην ἑκαετηρίδα πρὸς τὸν τῆς σελήνης ὁρόμον γ' ἐπάγονται ἡμέραι· ἵνα κατὰ μὲν ἥλιον τοὺς ἐνιαυτοὺς ἀγώμεν, κατὰ δὲ σελήνην τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας.

Γενομένης δὲ τῆς τοιαύτης διορθώσεως, ἕτερον ἀμάρτημα ἐπακολουθεῖ. Αἱ γὰρ κατὰ τὴν σελήνην ἡμέραι ἐπαγόμεναι γ' ἐν τοῖς $\iota\varsigma'$ ἔτεσι πλεονάζουσι πρὸς τὸν ἥλιον ἐν ταῖς $\iota\varsigma'$ δεκαετηρίδαις λ' ἡμέρας

A sem lunarem esse dierum $29\frac{1}{2}$, tempus autem bimestre dierum 59. Unde cavum et plenum mensem per vices agunt, eo quod luna bimestris dierum est 59. Fiunt igitur in anno sex pleni, et sex cavi menses. Colliguntur autem dies 554; ac propterea mensem post mensem plenum et cavum agunt.

Si igitur oporteret nos tantum annis solaribus congruere, sufficeret, cum prædicta periodo uteremur, eam congruere ad apparentias. Cum vero non tantum secundum solem oporteat annos agere, sed etiam menses et 21 dies secundum lunam, consideraverunt qua ratione et hoc finem suum assequeretur. Cum igitur lunaris mensis præcise sumptus sit dierum $29\frac{1}{2}$ et $1/33$, sint autem in octaeteride una cum intercalariis menses 99, multiplicaverunt mensis dies $29\frac{1}{2}$ et $1/33$ in 99 menses. Fiunt igitur dies 2923 $1/2$. Ergo in annis solaribus octo, lunæ dies aguntur 2923 $1/2$. Atqui cum annus solaris sit dierum $365\frac{1}{4}$, et octo anni solares contineant dies 2922, octies multiplicati dies anni hunc efficiunt numerum. Cum igitur lunares dies sint in octo annis 2923 $1/2$, deficiemus a luna in quavis octaeteride die 1, et insuper dimidio. Quare in 16 annis deficiemus a luna diebus 3. Quam ob causam in quavis hecædecaeteride ad lunæ cursum tres adijiciuntur dies, ut secundum solem annos agamus, secundum lunam autem menses et dies.

Cum talis emendatio facta esset, sequitur aliud erratum. Nam lunares dies 3 intercalati in 16 annis abundant supra solem in 16 decaeteridibus, diebus 50; hoc est integro mense. Ob quam cau-

exeunti Macrobius assignet, ut idem Solinianus existimat. Non idem solum uterque, sed eodem etiam modo factum intelligit. Annus quilibet octavus, et ultimus octaeteridis idem et octavus est periodi, et ab ultimo antecedentis est nonus. Quare intercalatio quævis nono anno fiebat ab anteriori intercalatione, et octavo nihilominus periodi suæ. Sic Olympiacus agon omnis et anno quinto fiebat ab antecedenti, et quarto tetraeteridis suæ, si tetraeteridem ab eo, qui ab ludorum commissione proximus est, auspicemur. Hinc scriptores alii quarto quoque anno celebratos illos esse ludos, alii quinto quoque dixerunt; neque propterea dissentiant invicem. Idem et in bissexto Romano evenit. Hoc animadvertere critici hominis interfuit, non tam joculariter hallucinari in re nihili.

Quod autem Glaucippum auctorem citat Macrobius (i Saturn. 6, 13), cave putes veterem hunc scriptorem tale quid prodidisse memoriæ, quale de anno Græco isti fabulantur; nimirum in fine octaeteridis nonaginta dies tresve solidos menses ad annum accessisse. Nihil enim ille scripsit aliud, quam superfluos dies ultimo anni sui mensi intersuissse Græcos, quod de paucis diebus, non de mensibus integris usurpavit. Nam hecædecaeteridi dies tres accrescebant, ut auctor est Geminius.

Postremo notetur illa quoque Gemini ratio (pag. 21), quam affert, cur anno tertio, quinto, et octavo intercalatum fuerit; videlicet quod expectandum minime fuerit; dum mense solido annus antevorteret; quam πρόληψιν embolimi mensis nostri quo-

que computi artifices olim adhibuerunt. Vide lib. vi De doctrina temporum, cap. 6.

(38) Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον δεῖ. Observent studiosi quo sensu in anni Græci ratione describenda Geminius affirmet, studuisse Græcos, uti annus suus cum sole paria faceret, menses cum luna; quod non semel monere satis habemus propter Hispanici jurisconsulti ἀπορίαν, qui præfracte asserit, ex mente Gemini Græcos sic annos suos ordinasse, ut et singuli menses lunares essent, et anni singuli solares. Hoc non docet Geminius, sed mensem quidem cum lunæ cursu quemlibet exæquatam fuisse; cum sole vero, systema ipsum annorum plurimum, puta octaeteridem et enneadecaeteridem.

(39) Ἐπεὶ τοῖνον ὁ κατὰ σελήνην. Prima octaeteris dierum exstitit 2922, menses habens 99, e quibus ordinarii erant 96, reliqui tres embolimi. Illi ἐναλλάξ pleni et cavi. Illi pleni omnes ac tricenarii. Posterior octaeteris ex diebus componitur 2923 $1/2$. Ita menses singuli diebus constant $29\frac{1}{2}$ $1/33$, hoc est supra dies 29 horas habent 12, et $24/33$ unius horæ, vel $8/11$. Nam in priore octaeteridis modo, singule syzygiæ colligunt dies 29, horas 12 et $12/33$, sive $4/11$ unius horæ. Ducantur enim 99 in $29\frac{1}{2}$ $1/33$ unius diei, confiet numerus dierum 2923 $1/2$. Perperam itaque Scaliger lib. ii De emend. cap. quod inscribitur Elenchus octaeteridis, errorem esse putat in Gemino $\alpha/\lambda\gamma$ pro $\epsilon/\lambda\gamma$, quasi mensis supra dies $29\frac{1}{2}$ exigat $2/33$. Id si esset verum, syzygia dierum esset 29, horarum 13 $15/33$ sive 13, 27, 46 $4/11$. Octaeteris vero dierum 2926 $1/2$.

eam per annos 160 unus mensis intercalarium ex octaeteridibus aufertur. Nam pro tribus mensibus, qui debebant in 8 annis agi, duo tantum intercalantur; ut rursus mense subtracto, in mensibus et diebus congruant ad lunam, in annis vero ad solem.

Talis cum facta esset correctio, ne sic quidem contingit eam congruere ad apparentiam; totam enim octaeterida contigit aberrare, et secundum menses, et secundum dies, et secundum intercalares menses. Nam menstruum tempus non præcise sumptum est. Est enim tempus menstruum præcise sumptum dierum 29, minorum primorum 31, secundorum 40, et tertiorum 50, et quattorum 24^{'''} 36. Propter hoc autem oportebit aliquando in 16 annis pro intercalariis diebus dies 4 intercalari. Unde non oportet in ulla periodo menses cavi pares plenis agere; sed plures esse plenos cavis. Si enim menstruum tempus tantum esset dierum 29 1/2, oporteret pares menses plenos et cavi agi. Nunc 22 autem est particula sensibilis in menstruo tempore, quæ complet diurnam magnitudinem.

* Hæc cum Græco non concordant.

(40) "Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος. Mendosus hic locus est in cuspis. Scribendum, ut est in veteri, καὶ πρῶτων ἐξηκοστίων λα', καὶ δευτέρων ν', καὶ τρίτων η'', καὶ τετάρτων κ''', qui est mensis Hipparcheus apud Ptolemæum lib. iv, cap. 2, dierum scilicet 29, 12, 44', 3'', 20'''. Quoniam autem astronomi veteres in subducendis rationibus suis sexagesimis dierum sæpius utuntur, quam horis horarumque scrupulis; contra quam hodie fieri vulgo solet, juvat in tironum gratiam tabellas hic duas ascribere, quibus tam horæ quam horaria scrupula in dierum scrupula redigantur; ac vicissim diurna scrupula in horaria vertantur.

Tabula I conversionis scrupulorum diurnorum in horaria.

Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horæ.	Scrupula horaria.
1	0	24	21	8	24	41	16	24
2	0	48	22	8	48	42	16	48
3	1	12	23	9	12	43	17	12
4	1	36	24	9	36	44	17	36
5	2	0	25	10	0	45	18	0
6	2	24	26	10	24	46	18	24
7	2	48	27	10	48	47	18	48
8	3	12	28	11	12	48	19	12
9	3	36	29	11	36	49	19	36
10	4	0	30	12	0	50	20	0
11	4	24	31	12	24	51	20	24
12	4	48	32	12	48	52	20	48
13	5	12	33	13	12	53	21	12
14	5	36	34	13	36	54	21	36
15	6	0	35	14	0	55	22	0
16	6	24	36	14	24	56	22	24
17	6	48	37	14	48	57	22	48
18	7	12	38	15	12	58	23	12
19	7	36	39	15	36	59	23	36
20	8	0	40	16	0	60	24	0

πρὸς τὰς τοῦ ἡλίου ὥρας· ὅπερ ἐστὶ μὲν. Δι' ἣν αἰτίαν δι' ἐτῶν ρζ' εἰς μὴν τῶν ἐμβολίων ἐκ τῶν ὀκταετηρίδων ὑφαίρεται. Ἄντι γὰρ τῶν τριῶν μηνῶν τῶν ὑφαιρόμενων ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσιν ἀγασθαι, β' μόνον ἐμβάλλονται· ὥστε πάλιν ἐξ ἀρχῆς, τοῦ μηνὸς ὑπεξαίρεθέντος, κατὰ μὲν τοὺς μῆνας καὶ τὰς ἡμέρας τῇ σελήνῃ συμφωνεῖν, κατὰ δὲ τοὺς ἐνιαυτοὺς τῷ ἡλίῳ.

Τοιαύτης δὲ γινομένης διορθώσεως, οὐδ' οὕτως συμβαίνει συμφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον· ὅλην γὰρ τὴν ὀκταετηρίδα διημερτεῖσθαι συμβέβηκε καὶ κατὰ τοὺς μῆνας, καὶ κατὰ τὰς ἡμέρας, καὶ κατὰ τοὺς ἐμβολίμους. Ὁ γὰρ μηνιαῖος χρόνος οὐκ ἀκριβῶς εἰληπται. Ἔστι γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος (40) ἀκριβῶς λαμβανόμενος ἡμερῶν κθ', καὶ πρῶτων ἐξηκοστίων λα', καὶ δευτέρων ν', καὶ τρίτων η'', καὶ τετάρτων κ''. διὰ δὲ τοῦτο δεῖσθαι ποτὲ ἐν τοῖς ις' ἔτεσιν ἄντι τῶν ἐμβολίων ἡμερῶν, δ' ἐπάγεσθαι. Ὅθεν οὐ δεῖ ἐν οὐδεμιᾷ περιόδῳ ἴσους τοὺς κοίλους τοῖς πλήρεσιν ἀγεῖν, ἀλλὰ πλεονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων. Εἰ μὲν γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος μόνον ἦν ἡμερῶν κθ' α/β, ἴσου· ἔδει τοὺς πλήρεις καὶ τοὺς κοίλους μῆνας ἀγασθαι· νυνὶ δὲ ἐστὶ μόριον αἰσθητὸν ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ, δὲ συμπληροῖ ἡμερήσιον μέγεθος. Δι' ἣν αἰτίαν δεῖται

Tabula II. conversionis horarum et scrupulorum horarium in diurna scrupula.

Horæ vel scrupula horaria.	Sexagesimæ diurnæ.	Horaria scrup.	Sexagesimæ diurnæ.	Horaria scrup.	Sexagesimæ diurnæ.
1	2 30	25	1 2 30	49	2 2 30
2	5 0	26	1 5 0	50	2 5 0
3	7 30	27	1 7 30	51	2 7 30
4	10 0	28	1 10 0	52	2 10 0
5	12 30	29	1 12 30	53	2 12 30
6	15 0	30	1 15 0	54	2 15 0
7	17 30	31	1 17 30	55	2 17 30
8	20 0	32	1 20 0	56	2 20 0
9	22 30	33	1 22 30	57	2 22 30
10	25 0	34	1 25 0	58	2 25 0
11	27 30	35	1 27 30	59	2 27 30
12	30 0	36	1 30 0	60	2 30 0
13	32 30	37	1 32 30		
14	35 0	38	1 35 0		
15	37 30	39	1 37 30		
16	40 0	40	1 40 0		
17	42 30	41	1 42 30		
18	45 0	42	1 45 0		
19	47 30	43	1 47 30		
20	50 0	44	1 50 0		
21	52 30	45	1 52 30		
22	55 0	46	1 55 0		
23	57 30	47	1 57 30		
24	60 0	48	2 0 0		

Methodus utriusque tabulæ est ejusmodi. Propositæ diurnæ sexagesimæ, et in horas earumque scrupula redigendæ quærantur in primo versu prioris tabulæ, eique respondentes horæ, horarumque sexagenæ notentur. Ut si libet inquirere quot sint scrupula dierum 51', 50'', 8'', 20''' in horas resoluta, quærantur ea singillatim in primo

καλονάζειν τοὺς πλήρεις τῶν κοίλων μηνῶν. Οὐδὲ ἂν ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσι τρεῖς οὖν ἔνεισι μήνες ἐμβόλιμοι. Εἰ μὲν γὰρ ἦν ὁ ἑνιαυτὸς ὁ κατὰ σελήνην ἡμερῶν τνθ', ἦν ἂν ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἡλιακοῦ ἑνιαυτοῦ ἡμερῶν $1\alpha' \alpha/\delta$. Αὐταὶ δὲ ὀκτάκις πολυπλασιασθεῖσαι συνεπλήρουν ἂν τοὺς γ' μήνας τοὺς ἐμβολίμους· νυνὶ δὲ ὁ κατὰ σελήνην ἑνιαυτὸς ἀκριβῶς ἐστὶ τνθ' ὡς ἔγγιστα τρίτου. Ἐάν οὖν ἀφέλωμεν τὰ τνθ' α/γ ἀπὸ τῶν τξξ' α/δ , καταλειφθήσονται ἡμέραι ϵ' , $1\alpha'$ ὡδεκάδες· αὗται δὲ ὀκταπλασιασθεῖσαι ἀποτελοῦσιν ἡμέρας πξ' α/γ ὡς ἔγγιστα. Αὐταὶ δὲ ἡμέραι οὐ συμπεληροῦσι γ' μήνας. Δι' ἣν αἰτίαν οὐ δεῖ ἀγνοεῖν ἐν τοῖς ἡ' ἔτεσι γ' μήνας ἐμβολίμους μὴ δύνασθαι εἶναι. Τοῦτο δὲ καὶ διὰ τῆς ἑννεακαίδεκαετηρίδος φανερόν γίνεται. Ἐν γὰρ τοῖς ιθ' ἔτεσι ζ' μήνες ἐμβόλιμοι ἀγονται, καὶ ἐκ πλείωνων χρόνων συμφωνήσῃ ἡ ἑννεακαίδεκαετηρίς κατὰ τὴν τῶν μηνῶν ἀγωγὴν· ἐν δὲ ταῖς ὀκτῶ ἑννεακαίδεκαετηρίσιν ἐμβόλιμοι μήνες ἀχθῆσονται νς'. Ἐν δὲ τῇ ὀκταετηρίδι μήνες ἐμβόλιμοι ἀγονται γ'· ἐν δὲ ταῖς ιθ' ὀκταετηρίσιν, ὅπερ ἐστὶν ἔτη ρνβ', ἐμβόλιμοι ἀγονται νζ'. Ἐν δὲ τῷ αὐτῷ χρόνῳ κατὰ τὴν ἑννεακαίδεκαετηρίδα τὴν συμφωνοῦσαν τοῖς φαινομένοις ἐμβόλιμοι μήνες ἀγονται νς'· ὥστε πλεονάζειν τὴν ὀκταετηρίδα ἐνὶ μηνὶ ἐμβολίμῳ. Οὐκ ἄρα ἡ ὀκταετηρίς τρεῖς μῆνας ἔχει ἐμβολίμους· ἀλλὰ καὶ κατὰ τοῦτο διτμάρτηται ἡ περίοδος.

Διόπερ, ἐπειδὴ διτμάρτημένην εἶναι συνέβαινε τὴν ὀκταετηρίδα κατὰ πάντα, ἐτέραν περίοδον συνεστήσαντο τὴν τῆς ἑννεακαίδεκαετηρίδος οἱ περὶ Εὐκτεμόνα (41), καὶ Φιλίππον, καὶ Κάλιππον ἀστρολόγοι.

versu, et quæ respondent e directo horarum ratione capiantur: ita ut si scrupula diurna prima sint, quæ his respondent, pro horis, et horarum scrupulis primis habeantur. Si scrupula diurna secunda proposita sint, horæ sint primorum scrupulorum instar; et scrupula prima secundorum; atque ita deinceps uno gradu scrupula descendant. Ad hunc ergo modum ista computabimus.

	Horæ				
31'	Scrupula diurna	12	24'	0"	0"
50"	Secunda	0	20	0	0
8"	Tertia	0	0	3	12
20"	Quarta	0	0	0	8
Summa horarum		12	44'	43"	20"

Rursus ex secunda tabula investigemus quot in sexagenas diurnas commutentur horæ 12, 44', 3", 20", eadem cautione servata, ut si horæ propositæ sint, quæ iis respondent sexagesimæ primæ, secundæ, etc., ut in tabula notatæ sunt, habeantur. Sin pro horis scrupula proponantur, tum horæ in sexagesima prima horaria convertendæ, sexagesima prima in secunda. Hoc modo itaque ratio constabit.

Horæ	12	30'	0"	0"	0"
Scrupula	44'	1	50	0	0
Scrupula	3"	0	0	7	30
Scrupula	20"	0	0	0	50
Summa		51'	50"	8"	20"

(41) Οἱ περὶ Εὐκτεμόνα. Mirum de Metone tunc esse Geminum, cui tamen præcipue inventum illud decemnovennalis cycli trihuitur.

Hipparchus, lib. i, Philippi auctoritate Attalum

Quam ob causam oportet plenos menses plures esse cavis mensibus. Neque vero in octo annis tres jam insunt menses intercalares. Si enim annus lunaris esset dierum 354, solaris annus haberet excessum dierum $11 \frac{1}{4}$. Hi octies multiplicati complerent tres menses intercalares. Nunc vero lunaris annus præcise est dierum $354 \frac{1}{3}$ fere. Si igitur $354 \frac{1}{3}$ auferamus a 365 $\frac{1}{4}$ relinquentur dies 10 $\frac{1}{12}$: qui per 8 multiplicati efficiunt dies 87 $\frac{1}{3}$ fere. Hi autem dies non complent tres menses. Quam ob causam non est ignorandum in octo annis tres menses intercalares non posse esse. Hoc autem etiam per enneakædecaeterida, id est periodum 19 annorum, sit manifestum. In annis enim 19 aguntur 7 menses intercalares, et ex maioribus temporibus congruet enneakædecaeteris in mensium usu. Igitur in octo periodis 19 annorum intercalares menses agentur 56, in octaeteride menses intercalares aguntur tres. Igitur in 19 octaeteridibus, quæ faciunt annos 152, intercalares aguntur 57. In eodem tempore in periodo decemnovennali, quæ apparentiis congruit, intercalares menses aguntur 56. Itaque octaeteris uno mense intercalari superat periodum decemnovennalem. Non igitur octaeteris potest tres menses intercalares habere; sed et hæc periodus in hoc sefellit.

23 Quamobrem cum contingeret octaeterida per omnia aberrare, aliam constituerunt periodum, nempe decemnovennalem, Euctemon, Philippus, Calippus astrologi. Observarunt enim in 19 annis

redarguit, qui diem in Græcia longissimum scripserat eam ad brevissimum habere rationem, quæ est quinque ad tria, cum tamen Eudoxus et Philippus asseverent ejusmodi esse, qualis est duodecim ad septem. Nam cum Eudoxo consentiens Philippus docuerat tropici segmentum, quod supra terram est, eam habere rationem ad alterum quod sub terra est, quæ est duodecim ad septem. Ομοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν περὶ Φιλίππον ἀναγραφόντων, quem et συγκαταδόσεις, et συνανατολάς τῶν ἀστρῶν, quasi ad situm Græciæ conscripsisse dicit: cum tamen in eo sint hallucinati. Igitur ortus siderum et occasus proposuit in παραπαρατῇ Philippus. Plutarchus in tract.: "Ὅτι οὐδὲ ζῆν ἐστιν ἡδῶς κατ' Ἐπίκουρον, ejusdem Philippi inventum esse scribit, demonstrationem schematis lunæ: Τίνας οὐδέποτε, καὶ πηλίκας ἡδονὰς ἀπὸ γεωμετρίας δρέπεσθαι, καὶ ἀστρολογίας, Εὐκλείδην γράφοντα τὰ διοπτρικά, καὶ Φιλίππον ἀποδεικνύοντα περὶ τοῦ σχήματος τῆς σελήνης; Quas et quantas voluptates credimus e geometria et astrologia decerpisse Euclidem, cum scriberet dioptica; Philippum demonstratione de figura lunæ litteris mandata? Plinius lib. xviii, cap. 31, Philippum, laudat parapregmatum auctorem, in quo stellarum ortus occasusque descripserat, perinde ac Calippum, Dositheum, Eudoxum, et alios, qui passim ab antiquis eo nomine citantur. Deinde consentiunt (quod est rarum) Philippus, Calippus, Dositheus, Parmeniscus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, Ion, iv Kal. Octob. Capellam matutino exoriri, et iii Kalend. Hædos. Tum lib. i in catalogo scriptorum externorum lib. xviii cum Thalete, Eudoxo, Calippo, Dositheo, etc., nominatur Philippus. Ptolemæus in libro De significatione stellarum Græce a nobis edito, Philippi parapregma non semel laudat. Thoth xxx: Ὁ κοινὸς Ἰππου, καὶ Ἀνδρομέδης ἑξῶς δύνει.

contineri dies 6940, menses vero 235 cum intercalariis mensibus. Aguntur autem in 19 annis menses intercalares septem. Annus igitur secundum eos sit dierum 365 5/19. In mensibus autem 235 cavos posuerunt 110, plenos vero 125. Itaque non agitur unus post alterum cavus et plenus, sed interdum quoque duo pleni continuantur. Hoc enim natura in apparentiis admittit ad lunæ rationem, quod in octaeteride non inerat. In 235 autem mensibus cavos posuerunt 110 propter hanc causam. Cum menses agantur 235 in 19 annis, finxerunt hos omnes 30 dierum; et colliguntur dies 7050. Oportebat autem dici 110 cavos, quam ob causam in periodo decemnovennali dies sunt secundum lunam 6940. Cum igitur omnes menses 30 dierum aguntur, dies 7050 superant dies 6940, diebus 110. Quare 110 menses colligunt cavos, ut in 235 mensibus compleantur dies periodi decemnovennalis 6940; ut, quantum licebat, maxime ex æquo dierum exemptilium administratio fieret, diviserunt 6940 dies in 110. Fiunt igitur dies 63. Per dies igitur 63 oportet unum exemptilem facere diem in eadem periodo. Neque semper sit exemptilis dies tricesimus, sed is, qui post 63 dies cadit, exemptilis dicitur. In hac periodo videntur menses pulchre sumpti, et intercalares sic ordinati, ut ad apparentias congruant. Tempus vero annuum apparentiis congruum sumptum est. Nam tempus annuum ex pluribus annis observatum congruit, quod sit dierum 365 1/4. At annus ex enneadeceteride collectus constat diebus 365 5/19, qui numerus numerum 365 1/4, superat 1/76. Quam ob causam Calippus cum suis correxerunt excessum diei, et constituerunt periodum 76 annorum, constantem ex quatuor decemnovennalibus, quæ continent menses quidem 940, e quibus intercalares 28, dies vero 22759³⁷. Ordine autem mensium intercalarium simili sunt usi. Ac videtur omnium maxime eadem periodus ad apparentias congruere.

CAPUT VII.

De lunæ illuminationibus.

Luna a sole illuminatur, semper enim splendens partem habet conversam ad solem: et cum oritur ante solem, pars ejus splendens ad ortum

³⁷ Hæc cum Græco non concordant. ³⁸ f. ἵνα δέ. ³⁹ Leg. οὐ σύμ. ⁴⁰ γρ. ἀπεστραμμένον.

Εὐχτήμονι, ΦΙΛΙΠΠῶ καὶ Κόνωνι ἐπιστημαίνε. Item xiv die Athyr, et xxi die Mechir, nec non xxix, Phamenoth xvi, Pharmuthi xxi, Pachon v, Epiphi xiv. In calce vero scholiastes loca percensens, in quibus observationes ab iis, quorum usus erat testimoniis, factæ sunt, Philippum ait in Peloponneso et Locride versatum esse. Stephanus *De urbibus* in Μέδμῃ, quæ est Medama Bruttiorum oppidum: 'Ο πολίτης Μεδμαῖος, ὅθεν ἦν Φίλιππος ὁ ἀξιόλογος ἀνὴρ, ὁ περὶ ἀνέμων γεγραφώς. Italus ergo, atque e Bruttiiis oriundus fuit eximius ille

Α Παρατήρησαν γὰρ ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσι περιέχεσθαι ἡμέρας 365, μῆνας δὲ οὐκ ἐν τοῖς ἐμβολίοις. Ἄγονται δὲ ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσι μῆνες ἐμβολίοις ἑπτὰ. Γίνεται οὖν ὁ ἐνιαυτός κατ' αὐτοὺς ἡμερῶν 735 καὶ ε' ἐννεακαιδεκάτων. Ἐν δὲ τοῖς οὐκ ἐμβολίοις ἑταξαν ρί, πληθεῖς δὲ ρκε'· ὥστε μὴ ἀγεσθαι ἓνα καὶ ἓνα κοῖλον καὶ πληρὴν, ἀλλὰ καὶ β' ποτὲ κατὰ τὸ ἐξῆς πληθεῖς. Τοῦτο γὰρ ἡ φύσις ἐπὶ τῶν φαινομένων ἐπιδέχεται πρὸς τὴν τῆς σελήνης λόγον· ὅπερ ἐν τῇ ὀκταετηρίδι οὐκ ἐνῆν. Ἐν δὲ τοῖς οὐκ ἐμβολίοις ἑταξαν ρί δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἐπεὶ μῆνες ἄγονται οὐκ ἐν τοῖς ιθ' ἔτεσιν, ὑπεστήσαντο τοὺς ἀπαντας τριακονθημέρους· καὶ συναγόνται ἡμέραι 365. Ἐδεῖ δὲ λέγεσθαι ρί κοῖλους, δι' ἣν αἰτίαν τῇ ἐννεακαιδεκαετηρίδι ἡμέραι γίνονται κατὰ σελήνην 365. Πλεονάζουσιν οὖν, τριακονθημέρων ἀγομένων πάντων τῶν μηνῶν, αἱ 365 ἡμέραι τῶν 365 ἡμερῶν ἡμέρας ρί. Αἱ δὲ ρί μῆνας συναγόντι κοῖλους, ἵνα ἐν τοῖς οὐκ ἐμβολίοις συμπληρωθῶσιν αἱ τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος ἡμέραι 365. ἵνα³⁸, ὡς ἐνδέχεται, μάλιστα δι' ἰσοῦ τῶν ἐξαιρεσίμων ἡμερῶν γένηται πραγματεία, ἐμέρισαν τὰς 365 ἡμέρας εἰς ρί. Γίνονται οὖν ἡμέραι 365. Αἱ ἡμερῶν 365 (42) 365 ἐξαιρεσίμων τὴν ἡμέραν ἀγειν δεῖ ἐν αὐτῇ τῇ περιόδῳ. Οὐδὲ γίνεται ἐξαιρεσίμος ἡ τριακάς διὰ παντός, ἀλλ' ἡ διὰ τῶν 365 ἡμερῶν πίπτουσα ἐξαιρεσίμος λέγεται. Ἐν δὲ τῇ περιόδῳ ταύτῃ δοκοῦσιν οἱ μὲν μῆνες καλῶς εἰληφθαι, καὶ οἱ ἐμβολίοι συμφώνως τοῖς φαινομένοις διατετάχθαι. Ὁ δὲ ἐνιαύσιος χρόνος σύμφωνος³⁹ εἰληπται τοῖς φαινομένοις. Ὁ γὰρ ἐνιαύσιος χρόνος ἐκ πλειόνων ἐτῶν παρατετηρημένος συμπεφώνηκεν, ὅτι ἐστὶν ἡμερῶν 735 α/β. Ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐννεακαιδεκαετηρίδος συναγόμενος ἐνιαυτός ἐστὶν ἡμερῶν 735, ἐννεακαιδεκάτων ε'. Πλεονάζουσιν δὲ αὗται τῶν 735 α/δ ἡμέρας· ἐδομηκοντέκτῳ. Αἱ ἦν αἰτίαν οἱ περὶ Κάλιππον γενομένοι ἀστρολόγοι διωρθώσαντο τὸ πλεονάζον τῆς ἡμέρας, καὶ συνεστήσαντο τὴν ἐξαιεδομηκονταετηρίδα συνεστηκυῖαν ἐκ τεσσάρων ἐννεακαιδεκαετηρίδων, αἵτινες περιέχουσι μῆνας μὲν 365, ὧν ἐμβολίοις κη', ἡμερῶν δὲ διςμυρίων 365. Τῇ δὲ τάξει τῶν ἐμβολίων ὁμοίως ἐχρήσαντο. Καὶ δοκεῖ μάλιστα πάντων ἡ αὐτὴ περίοδος τοῖς φαινομένοις συμφωνεῖν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'.

Περὶ σελήνης φωτισμῶν.

Δ Ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Ἀεὶ γὰρ τὸ λαμπρὸν πρὸς ἥλιον ἐπεστραμμένον⁴⁰ ἔχει· καὶ ὅταν προανατέλλει τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν αὐτῆς πρὸς

astronomus, qui de ventis scripserat. Proclus lib. ii in Euclidis *Elementa*, pag. 19, ejusdem meminit: Φίλιππος δὲ ὁ Μεταίος Πλάτωνος ὧν μαθητής, καὶ ὑπ' ἐκείνου προτραπείς εἰς τὰ μαθηματα. *Philippus Medmaeus* (ita leg. non *Meisus*) *Platonis discipulus, et ab eodem incitatus ad mathematicas artes*.

(42) Αἱ ἡμερῶν 365. Hunc locum expendimus lib. ii *De doctrina temporum*, cap. 9. Tum de Metonica et Calippica periodo plene ibidem egimus.

ἀνατολὴν βλέπει· καὶ ὅταν προδύνη τοῦ ἡλίου, καὶ ὅταν ἐπικαταδύνη τῷ ἡλίῳ, ἐπέστραπται τὸ λαμπρὸν πρὸς τὸν ἥλιον. Ἐν δέ τισι τῶν ἡμερῶν παρατετῆρηται ἡ σελήνη κατὰ τὸ σπάνιον ἐπικαταδύουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ τὸ λαμπρὸν ἔχουσα βλέπον πρὸς τὴν δύσιν. Παραλλάξασα δὲ τῇ νυκτὶ πρὸς τὸν ἥλιον, καὶ προανατελίσασα τοῦ ἡλίου, τὸ λαμπρὸν ἔχουσα θεωρεῖται πρὸς ἀνατολὴν. Ἐξ οὗ φανερὸν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Παρατετῆρηται δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα. Ὅτε μὲν γὰρ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ὁ ἥλιος ἀνατέλλῃ, τότε τὸ μεσαίτατον τοῦ πεφωτισμένου βλέπει πρὸς τὸν ἥλιον· ὥστε τὴν τὰς κεραίας ἐπιζευγνύουσαν τῆς σελήνης εὐθείαν διχα καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι ὑπὸ τῆς εὐθείας τῶν ἀγομένων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου ἐπὶ τὴν διχοτομίαν τῆς σελήνης· ὅταν δὲ κατὰ θερινὰς τροπὰς ὑπάρχων ἀνατέλλῃ ὁ ἥλιος, πάλιν ἔστραπται τὸ μέσον τοῦ πεφωτισμένου πρὸς τὸ μέσον τοῦ ἡλίου· ὥστε ὁμοίως διχοτομείσθαι, καὶ πρὸς ὀρθὰς τέμνεσθαι τὴν προειρημένην εὐθείαν. Τὸ δὲ αὐτὸ γίνεται καὶ ἐπὶ τῶν δύσεων· ὥστε καὶ διὰ τούτου τοῦ σημείου συνάγεσθαι, ὅτι ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται ἡ σελήνη. Πεφωτισμένον μέντοιγε διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον ἔστιν ὡς ἡμισφαίριον· οὐ φαίνεται δὲ διὰ παντὸς αὐτῆς τὸ ἴσον πεφωτισμένον ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν, διὰ τὰς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεις. Ὅταν μὲν γὰρ ἐν τῇ τριακᾷ ἐν τῇ αὐτῇ μοίρᾳ γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, τότε τὸ ἡμισφαίριον ἐπεστραμμένον πρὸς τὸν ἥλιον, ἀπεστραμμένον δὲ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ὀψεως, φωτίζεται· ὑποκάτω γὰρ ἡ σελήνη φέρεται τοῦ ἡλίου· ὅταν δὲ παραλλάξῃ ἡ σελήνη πρὸς τὸν ἥλιον περὶ τὴν νομηνίαν, τότε μηννοειδὴς ἡ σελήνη θεωρεῖται· τοῦ γὰρ ἡμισφαίριου τοῦ πεφωτισμένου μικρὸν μέρος παρακλίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν· ὅταν δὲ ἀπέχῃ ἡ σελήνη ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἐν ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις, πλεῖον ἀεὶ καὶ πλεον τὸ πεφωτισμένον ὑφ' ἡμῶν θεωρεῖται· ὅταν δὲ τὸ α/δ μέρος τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἀπόσχῃ σελήνη, διχότομος θεωρεῖται· τότε γὰρ ἡμισφαίριου τοῦ πεφωτισμένου ὑπὸ τοῦ ἡλίου τὸ ἡμισυ ἐφ' ἡμᾶς ἐπέστραπται· μεζῶνος δὲ γενομένου τοῦ διαστήματος τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ ἡλίου, μεῖζον καὶ τὸ πεφωτισμένον· ὅταν δὲ κατὰ διάμετρον γένηται τῷ ἡλίῳ, τὸ πεφωτισμένον ἡμισφαίριον ἐναντίον γίνεται πρὸς τὴν ἡμετέραν ὄρασιν. Καὶ καθόλου δὲ πρὸς λόγον τῶν διαστάσεων τὰ μεγέθη τῶν φωτισμῶν θεωρεῖται. Τὸ δὲ τελευταῖον, ὅταν ὑπεροχάσῃ τῷ ἡλίῳ ἡ σελήνη, ἀφώτιστος βλέπεται. Τὸ γὰρ ἡμισφαίριον αὐτῆς τὸ πεφωτισμένον ἄνω πρὸς τὸν ἥλιον ἐπέστραπται· ὅθεν εὐλόγως ἡμῖν ἀθεώρητον γίνεται τὸ πεφωτισμένον μέρος τῆς σελήνης. Ἐξ ὧν φανερὸν, ὅτι ἡ σελήνη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεται. Λαμβάνει δὲ τοὺς πάντας σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἐν τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ τέσσαρας, δις αὐτοὺς ἀποτελοῦσα. Εἰσὶ δὲ οἱ σχηματισμοὶ οἷδε, μηννοειδής, διχότομος, ἀμφικυρτος, πανσέληνος. Μηννοειδὴς μὲν οὖν γίνεται πρὶ τὰς ἀρχὰς τῶν μηνῶν· διχότομος δὲ περὶ τὴν ὀχτὴν τοῦ μηνός· ἀμφικυρτος δὲ περὶ τὴν δωδεκάτην· πανσέληνος μετὰ τὴν διχομηνίαν· διχότομος δὲ περὶ τὴν μηνίαν.

respicit : et cum occidit ante solem , et cum occidit post solem, pars splendens ad solem conversa est. In quibusdam autem diebus observata est luna raro occidere post solem, et habere partem splendidam respicientem occasum. Cum vero nocturno tempore alternis variat ad solem, et ante solem oritur ; videtur splendentem partem habere ad ortum. Unde manifestum est lunam a sole illuminari. Observata sunt et talia. Cum enim sol in hibernis conversionibus existens oritur, tunc medium illuminatæ partis lunæ respicit ad solem : ita ut recta linea, quæ cornua lunæ conjungit, æqualiter, et ad angulos rectos secetur a recta earum linearum, quæ ducuntur a centro solis ad æqualem sectionem lunæ ; cum vero sol in æstivis existens conversionibus oritur, rursus medietas illuminatæ partis lunæ conversa est ad medium solis ; ita ut similiter æqualiter, et ad angulos rectos secetur prædicta recta. Idem sit et in occasibus ; ut per hoc etiam signum colligatur, a sole lunam illuminari. Verumtamen pars lunæ media tanquam hemisphærium semper illuminatur : non tamen semper apparet ejus pars media illuminata, quoad nostrum aspectum, propter ejus a sole distantiam. Cum enim die tricesimo in eodem gradu fuerint sol et luna, tum hemisphærium conversum quidem ad solem, aversum vero a visione nostra illuminatur, fertur enim luna infra solem, cum vero alternis vicibus luna variat ad solem circa novilunium, tunc luna falcata apparet ; nam hemisphærii 24 illuminati parva pars declinat ad nostram visionem ; cum vero abest luna a sole in diebus sequentibus, plus semper de illuminata parte a nobis conspicitur ; cum autem per quadrantem zodiaci circuli abfuerit luna, dimidiata apparet ; tunc enim hemisphærii illuminati a solo medietas ad nos conversa est ; cum major sit lunæ a sole distantia, etiam major est pars illuminata ; cum autem opposita fuerit soli, illuminatum hemisphærium nostro conspectui offertur. Et ut univérse dicam , secundum rationem distantiarum magnitudines illuminationum spectantur. Postremo, cum luna subierit solem, expers luminis apparet. Hemisphærium enim ejus illuminatum sursum ad solem conversum est : unde jure pars lunæ illuminata non spectatur. Ex quibus manifestum est, lunam a sole illuminari. Accipit autem omnes configurationes luna quatuor in mensiuo tempore, bis eas efficiens. Sunt autem configurationes hæ, falcata, dimidiata, gibbosa et plena. Falcata efficitur circa principia mensium ; dimidiata circa diem octavam mensis ; gibbosa circa duodecimam ; et plena circa medietatem mensis : ac rursus gibbosa post medietatem mensis ; dimidiata circa vicesimam tertiam ; et falcata circa extremos menses.

πανσέληνος δὲ περὶ τὴν διχομηνίαν. Καὶ πάλιν ἀμφικυρτος μετὰ τὴν διχομηνίαν· διχότομος δὲ περὶ τὴν μηνίαν· τριτὴν· μηννοειδὴς δὲ περὶ τὰ ἔσχατα τῶν μηνῶν.

Non semper autem in diebus ejusdem nominis easdem configurationes luna efficit, sed in diversis diebus secundum inæqualitatem motus. Cum enim celerrima est, apparet luna falcata ipso die novilunii; cum tardissima, die tertio, et manet falcata interdum usque ad diem quintum; interdum cum tardissima est, usque ad septimum diem; dimidiata efficitur, cum est velocissima, circa sextum; cum tardissima, circa octavum; gibbosa efficitur, cum est celerrima, circa decimum; cum est tardissima, circa 13; plena redditur, cum est celerrima, circa 13; cum tardissima, circa 17; gibbosa secundo, cum est celerrima, sit circa 18, cum tardissima, circa 22; dimidiata secundo, cum est celerrima, circa 21, cum tardissima, circa 23; falcata secundo sit, cum est celerrima, circa 25, cum est tardissima, circa 26. Totum autem tempus menstruum est dierum $29 \frac{1}{2}$ $\frac{1}{3}$. Est enim mensis tempus a conjunctione ad conjunctionem; a plenilunio ad plenilunium, conjunctio autem est tempus in quo sol et luna in eodem gradu consistunt. Quod contingit die 30 mensis.

CAPUT VIII.

De eclipsi solis.

Solis eclipses fiunt ex interposito lunæ. Cum enim sol superius feratur, luna inferius, cum in eodem gradu fuerint sol et luna sub solem subiens ista officit radiis solis, qui ad nos feruntur. Quamobrem ne dicendum quidem est, eas proprie esse eclipses, sed interpositiones. Nam solis quidem nulla pars unquam deficiet; nobis vero ipse redditur invisibilis propter incursionem lunæ. Quam ob causam ne æquales quidem rursus eclipses fiunt; sed secundum climatum differentias magnæ diversitates fiunt circa magnitudines eclipsium. Eodem enim tempore aliis totus deficit sol; aliis medietas solis; aliis minor pars medietate; aliis nulla pars omnino solis deficere videtur. Nam qui habitant in perpendiculari interpositionis lunæ, his totus sol absconditur; qui vero extra perpendicularum partem aliquam interpositionis habent, iis pars aliqua solis deficere videtur; qui vero omnino extra interpositionem habitant, his nulla pars solis deficit. Quod autem secundum interjectum lunæ sol deficiat, maximum est argumentum, non fieri in alio die eclipses, nisi tantum in tricesimo, cum luna conjungitur cum sole; et hinc idem cognoscitur, quod pro ratione locorum magnitudines eclipsium fiant.

¹⁰ f. ὅτε μὲν ταχίστη, et mox βραδυτάτη

(43) Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον. Totusne sol aliquando deficiat, an pars ejus aliqua semper emergat, obducique nequeat, non inter principes artis illius convenit. Nam ætate nostra Tycho Braheus negavit ab luna, quamlibet dejecta, totum obscurari posse solis orbem; ac diametros aspecta-

Οὐ διὰ πινότης δὲ ἐν ταῖς ὁμωνύμοις ἡμέραις τοὺς αὐτοὺς σχηματισμοὺς ἡ σελήνη ἀποτελεῖ. Ἄλλ' ἐν διαφόροις ἡμέραις κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κινήσεως. Ταχίστη μὲν γὰρ φαίνεται ἡ σελήνη μηνιοῦδης τῇ νοσημνίᾳ· βραδυτάτη δὲ τῇ τρίτῃ. Καὶ μένει μηνιοῦδης, ὅτε μὲν ¹⁰ ἕως τῆς πέμπτης, ὅτε δὲ βραδυτάτον, ἕως τῆς ἐβδόμης· διχότομος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ἑκτὴν, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ὄγδον· ἀμφικυρτος δὲ γίνεται περὶ τὴν δεκάτην ταχίστη, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιγ'. πανσέληνος δὲ γίνεται ταχίστη μὲν περὶ τὴν ιγ', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν ιε'. Ἀμφικυρτος δὲ τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν ἀνατέλλει περὶ τὴν ιη', βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν κβ'. Διχότομος δὲ γίνεται τὸ δεύτερον ταχίστη μὲν περὶ τὴν εἰκάδα καὶ μίαν, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εἰκάδα καὶ τρίτην· μηνιοῦδης δὲ γίνεται τὸ δεύτερον, ταχίστη μὲν περὶ τὴν εἰκάδα καὶ πέμπτην, βραδυτάτη δὲ περὶ τὴν εἰκάδα καὶ ἑκτὴν. Ὅ δὲ πᾶς μηνιαῖος χρόνος ἡμερῶν ἔστι· κθ' α/β α/γ· ἔστι γὰρ μὴν χρόνος ἀπὸ συνόδου εἰς σύνοδον, ἀπὸ τῆς παντελήνου ἐπὶ τὴν πανσέληνον· σύνοδος δὲ ἔστι χρόνος, ἐν ᾧ ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη ἐν αὐτῇ μοίρᾳ γίνονται. Ὅπερ συμβαίνει τῇ τριακάδῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Περὶ ἐκλείψεως ἡλίου.

Αἱ τοῦ ἡλίου ἐκλείψεις γίνονται κατ' ἐπιπροσθήσιν σελήνης. Μετεωροτέρου γὰρ φερομένου τοῦ ἡλίου, ταπεινοτέρας δὲ τῆς σελήνης, ὅταν κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν γένηται ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, ὑποτροχάσασα ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ ἀντιφράττει ταῖς ἀπὸ τοῦ ἡλίου φερόμεναις αὐγαῖς πρὸς ἡμᾶς. Διόπερ οὐδὲ ρητέον αὐτὰς κυρίως ἐκλείψεις, ἀλλ' ἐπιπροσθήσεις. Τοῦ μὲν γὰρ ἡλίου οὐδὲ ἐν μέρος οὐδέποτε ἐκλείψει· ἡμῖν δὲ ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὴν ἐπιπροσθήσιν τῆς σελήνης. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδ' ἴσαι πάλιν αἱ ἐκλείψεις γίνονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν κλιμάτων διαφορὰς μεγάλαι παραλλαγαὶ γίνονται περὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων. Κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον (43) οἷς μὲν ὅλος ὁ ἥλιος ἐκλείπει, οἷς δὲ τὸ ἥμισυ, οἷς δὲ τὸ ἑξακτὸν τοῦ ἡμίσους· οἷς δὲ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλείπει· θεωρεῖται. Ὅσοι μὲν γὰρ κατὰ κάθετον οἰκοῦσι τῆς ἐπιπροσθήσεως, τοῖς οἷς ὅλος ἀθεώρητος γίνεται ὁ ἥλιος· τοῖς δὲ ἕξω μέρος τι τῆς ἐπιπροσθήσεως ἔχουσι μέρος τι τοῦ ἡλίου ἐκλείπει· τοῖς δὲ ἕξω ὁλοσχερῶς τῆς ἐπιπροσθήσεως οἰκοῦσιν οὐδὲν μέρος τοῦ ἡλίου ἐκλείπει· θεωρεῖται. Ὅτι δὲ κατὰ τὴν ἐπιπροσθήσιν τῆς σελήνης ὁ ἥλιος ἐκλείπει, μέγιστον τεκμήριον τὸ μὴ γίνεσθαι ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ τὰς ἐκλείψεις, ἀλλ' ἐν τῇ τριακοστῇ μόνον, ὅτε συνοδεύει ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐκ τοῦ πρὸς λόγον τῶν οἰκησίων τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων γίνεσθαι.

hiles lunæ minores in syzygiis, quam solares, constituit. Pugnat autem ex adverso veterum auctoritas; tumi experimenta ipsa magnorum artificum. Vide Keplerum. capite 8 *Opticæ astronomicae*, ubi pluribus exemplis approbat solem aliquando totum posse deficere, quod hic Geminus noster affirmat,

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

Α

25 CAPUT IX.

Περὶ ἐκλείψεως τῆς σελήνης.

Αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἐμππτωσιν τῆς σελήνης. Καθ' ὅπερ γὰρ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν σωμάτων, φωτιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιάς ἀποβάλλει, οὕτω καὶ ἡ γῆ, φωτιζομένη ὑπὸ τοῦ ἡλίου, σκιάν ἀποβάλλει. Καὶ ἔδη μέντοιγε διὰ τὸ μέγεθος τῆς γῆς εἰλικρινῆ συμβαίνει τὴν σκιάν εἶναι καὶ βαθεῖαν. Ὅταν οὖν κατὰ διάμετρον γέννηται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ, τότε καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς κατὰ διάμετρον γίνεται τῷ ἡλίῳ. Ὅθεν ἡ σελήνη ταπεινότερα φερομένη τοῦ σκιάσματος, εὐλόγως ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς. Ἀεὶ δὲ τὸ ἐμπίπτον αὐτῆς μέρος εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἀφώτιστον γίνεται τοῦ ἡλίου, διὰ τὴν ἐπιπρόσθησιν τῆς γῆς. Τότε γὰρ ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γίνεται ὁ ἥλιος καὶ ἡ γῆ, καὶ τὸ σκίασμα τῆς γῆς, καὶ ἡ σελήνη. Δι' ἣν αἰτίαν οὐδὲ γίνονται ἐκλείψεις τῆς σελήνης ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ διχομνησίᾳ. Τότε γὰρ κατὰ διάμετρον γίνεται ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ. Γίνονται μέντοιγε πᾶσαι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις ἴσαι· αἱ μὲν γὰρ ἐπιπροσθήσεις αἱ γινόμεναι ἐν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐκλείψεσι παρὰ τὰς οἰκήσεις διάφοροι γίνονται, δι' ἣν αἰτίαν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων διάφορα γίνονται· αἱ δὲ ἐμπτώσεις τῆς σελήνης εἰς τὸ σκίασμα ἴσαι πᾶσαι γίνονται κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκλείψιν. Ἦδη μέντοιγε οὐ διὰ παντὸς τὸ ἴσον ἐκλείπει τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ διὰ μέσου τοῦ ἐκλείπικοῦ ἡ σελήνη τὴν παράδοον ποιῇται, ὅλη ἐμπίπτει εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς· ὥστε ἀναγκάζον καὶ ὅλην αὐτὴν ἐκλείπειν. Ὅταν δὲ παράψῃται τοῦ σκιάσματος, μέρος τι τῆς σελήνης ἐκλείπει· ἔστι δὲ τὸ ἐκλείπικόν αὐτῆς μοιρῶν δύο. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ τόπῳ πάσας τὰς ἐκλείψεις συμβαίνει τῆς σελήνης γίνεσθαι. Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν εἰς τὸ σκίασμα τῆς γῆς ἐμππτωσιν· πρὸς λόγον γὰρ τῆς κατὰ πλάτος κινήσεως τῆς ἡμερησίας τῆς σελήνης τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων σύμφωνα γίνονται· καὶ ἐν ἄλλαις ἡμέραις οὐ γίνονται αἱ τῆς σελήνης ἐκλείψεις, πλὴν ἐν τῇ διχομνησίᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'.

Ὅτι τὴν ἐναντίαν τῷ κόσμῳ κίνησιν οἱ πλάνητες ποιοῦνται.

Ὁ κόσμος κινεῖται φορὰν ἐγκύκλιον ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅσοι γὰρ εἰν τῶν ἀστέρων μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πρὸς τῇ ἀνατολῇ θεωρηθῶσι, προδαινούσης τῆς νυκτὸς, μετewριζόμενοι μᾶλλον αἰεὶ καὶ μᾶλλον θεωροῦνται· εἴτα βλέπονται πρὸς τῇ μεσουρανῇ· αἱ προδαινούσης δὲ τῆς νυκτὸς, ἀποκλινόμενοι πρὸς τὴν δύσιν οἱ αὐτοὶ ἀστέρες θεωροῦνται· καὶ πέρας δύνοντες ὀρῶνται· καὶ τοῦτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ πάντων ἀστέρων γίνεται. Ὡστε φανερόν, ὅτι ὁλος ὁ κόσμος πᾶσι τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ μέρεσι κινεῖται καὶ ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Ὅτι δὲ ἐγκύκλιον ποιεῖται τὴν προφορὰν, πρόδηλον ἐκ τοῦ πάντας τοὺς ἀστέρας ἐκ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἀνατέλλειν, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δύνειν· ἔτι καὶ διὰ τῶν διόπτρων θεωρούμενοι πάντες οἱ ἀστέρες φαίνονται ἐγκύκλιοι ποιοῦμενοι τὴν κίνησιν ὅλην τῇ περιεργῳ τῶν διόπτρων.

De eclipsibus lunæ.

Lunæ eclipses fiunt secundum incidentiam lunæ in umbram terræ. Quemadmodum enim et reliqua corpora, cum a sole illuminantur, umbras projiciunt, sic etiam terra, cum a sole illuminatur, projicit umbram. Et certe jam propter magnitudinem terræ contingit, umbram ejus manifestam et profundam esse. Cum igitur luna soli diametraliter opponitur, tunc quoque terræ umbra diametraliter opponitur soli. Unde luna, cum inferius feratur quam umbra, necessario incidit in umbram terræ. Semper autem pars ejus, quæ in umbram terræ incidit, non illuminatur a sole propter intercursionem terræ. Tunc enim in eadem linea recta constituuntur sol, terra, umbra terræ et luna. Quam ob causam ne fiunt quidem eclipses lunæ in alio die, nisi in plenilunio. Tunc enim e diametro luna opponitur soli. Verumtamen omnes lunæ eclipses fiunt æquales; nam incursiones, quæ in solis eclipsibus fiunt, propter loca habitationum diversæ efficiuntur, ob id etiam magnitudines eclipsium solarium diversæ redduntur: at lunæ incidentiæ in umbram fiunt omnes æquales in eadem eclipsi. Jam vero non semper æqualis pars lunæ deficit. Cum enim per medium circulum eclipticum luna transitum facit, tota incidit in umbram terræ. Itaque necessarium est, ut ipsa tota deficiat. Cum vero attingit umbram, pars aliqua lunæ deficit: pars autem circuli, quæ lunam deficere facit, est duorum graduum. In hoc enim loco omnes eclipses lunæ contingit fieri. Ex his manifestum est, quod lunæ eclipses fiant secundum incidentiam in umbram terræ; nam ratione diurni motus lunæ secundum latitudinem fiunt congruæ eclipsium magnitudines, et in aliis diebus non fiunt lunares eclipses, nisi in plenilunio.

CAPUT X.

Quod contrarium mundo motum planetæ faciant.

Mundus movetur motu circulari ab ortu ad occasum. Nam quæcunque stellæ post solis occasum ad ortum conspiciuntur, hæ procedente nocte, magis imisque semper elevari spectantur; deinde videntur in medio cæli. Progrediente autem nocte, declinare ad occasum eadem stellæ videntur, et tandem occidere spectantur. Atque hoc quotidie in omnibus fit stellis. Itaque manifestum est, quod totus mundus cum omnibus suis partibus moveatur, et quidem ab ortu versus occasum. Quod vero circularem faciat motum, ex eo manifestum est, quod omnes stellæ ex eodem loco orientantur, et in eundem locum occidunt; præterea etiam per dioptra omnes stellæ spectatæ videntur circularem motum facere in tota circumductione dioptrorum.

At sol ab occasu versus ortum fertur motu **A** contrario mundo. Hoc manifestum est ex stellis, quæ ante solem oriuntur. Nam quæcunque stellæ ante ortum solis spectatæ fuerint oriri ante solem, hæ sequentibus noctibus tempestivius conspiciuntur oriri ante solem, atque hoc fit continuo in omnibus noctibus. Unde manifestum est, quod in consequentia signa sol procedat, cum ab occasu versus ortum moveatur contra mundi motum. Si vero ab ortu versus occasum ferretur sol, semper contingeret eas stellas, quæ prius orirentur, minime apparere. Nam in antecedentia transiens signa, debebat eas suis radiis obscurare; stellæ enim, cum prope solem fuerint, non videntur, n̄pote a sole obscuratæ. At hoc non fit: sed stellæ, quæ prius oriuntur, sequentibus noctibus semper magis magisque ab ortu distantiam habere spectantur: ita ut menstruo tempore totum signum constellationis ante solem oriatur, quod prius radiis solis occultabatur: semper enim illud signum, quod solem sequitur, a sole fit invisibile, propter radios solis: illud vero, quod præcedit solem, conspicitur. In menstruo autem tempore signum sequens semper est invisibile, cum sol ad id transcat; præcedens vero signum, cum distat duorum signorum spatio, conspicitur; atque hoc in duodecim signis semper fit. E quibus manifestum est, **26** quod sol, cum contra mundi motum feratur, in consequentia, et non in antecedentia signa transitum faciat.

Manifestius autem in luna conspicitur motus. Nam et ipsa contra motum mundi ab occasu versus ortum videtur moveri: hoc autem in una nocte potest deprehendi per visionem, cum apparentia testimonium præbeat. Cum enim apud aliquam stellarum fixarum conspecta fuerit luna, nocte procedente distat ab illa observata stella ad ortum, et stella illa a luna ad occasum; ac sæpe in tota nocte luna gradu ab illa observata stella distat ad ortum, ita ut in una nocte spectetur motus contrarius mundo. Non enim ad antecedentes stellas procedit, sed ad consequentes.

Dicunt autem quidam, solem ad consequentia signa transitum facere, et lunam similiter: verumtamen eos non moveri contra mundum; sed propter magnitudines superari eos a sphaera stellarum inerrantium; videri autem nobis in consequentia signa transitum illum fieri juxta motum contrarium; sed hoc non esse verum; et ferri solem, et lunam ab ortu, versus occasum; sed cum superentur a mundo, antequam circulum peragrent, in consequentibus signis spectari. Utuntur autem quidam et hac similitudine. Si enim aliquis, inquit, constitueret cursores duodecim eadem

Ὁ μέντοιγε ἥλιος ἀπὸ δύσεως ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν φέρεται ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ. Τοῦτο δὲ ἐστὶ φανερόν ἐκ τῶν προανατελλόντων ἀστέρων τοῦ ἡλίου. Ὅσοι γὰρ ἂν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς θεωρηθῶσιν ἀστέρες προανατετακότες τοῦ ἡλίου, ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶν ἐνωρότερον προανατετακότες θεωροῦνται· καὶ τοῦτο γίνεται κατὰ τὸ ἐξῆς ἐπὶ πασῶν τῶν νυκτῶν. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων ὁ ἥλιος μεταβαίνει, ἀπὸ δύσεως ἐπὶ ἀνατολὴν κινούμενος ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ. Εἰ δὲ γὰρ ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν δύσιν ἐφέρετο ὁ ἥλιος, αἱ τοὺς προανατέλλοντας ἀστέρας ἀθεωρήτους ἂν εἶναι συνέβαινεν. Εἰς γὰρ τὰ προηγούμενα μεταβαίνων μέρη, ὥκει· λεν ἀποκρύπτειν αὐτοὺς ταῖς ἰδίαις αὐγαῖς· αἱ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλίον γινόμενοι ἀστέρες ἀθεωρητοὶ ὑπάρχουσι, κατακρύπτονται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Νῦν δὲ οὗ γίνεται τοῦτο· ἀλλ' οἱ προανατέλλοντες ἀστέρες ἐν ταῖς ἐχομέναις νυξὶ πλείον αἱ καὶ πλείον ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀπέχοντες διάστημα θεωροῦνται· ὥστε μηνιαίῳ χρόνῳ ζώδιον ὅλον προανατέλλειν τοῦ ἡλίου τὸ πρότερον ὑπάρχον ἐν ταῖς αὐγαῖς τοῦ ἡλίου. Αἱ γὰρ τὸ μὲν ἐπόμενον ζώδιον ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἀθεωρητόν ἐστι διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου· τὸ δὲ προηγούμενον αὐτοῦ θεωρεῖται. Ἐν δὲ τῷ μηνιαίῳ χρόνῳ αἱ τὸ μὲν ἐπόμενον ζώδιον ἀθεωρητόν γίνεται, μεταβαίνοντος εἰς αὐτὸ τοῦ ἡλίου· τὸ δὲ προηγούμενον ζώδιον οὖο ζωδίων διάστημα ἀφεστηκὸς βλέπεται· καὶ τοῦτο ἐπὶ τῶν ἰσ' ζωδίων διὰ παντὸς γίνεται. Ἐξ ὧν φανερόν, ὅτι ὁ ἥλιος, ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ κινούμενος εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων, καὶ οὐκ εἰς τὰ προηγούμενα ποιεῖται τὴν μετάβασιν.

Ἐκδηλότερον δὲ ἐπὶ τῆς σελήνης θεωρεῖται ἡ κίνησις· καὶ γὰρ αὕτη ὑπεναντίως τῷ κόσμῳ θεωρεῖται· ἀπὸ δύσεως ἐπὶ ἀνατολὴν κινουμένη· τοῦτο δὲ ἐν μιᾷ νυκτὶ δύναται καταλαμβάνεσθαι διὰ τῆς ὁράσεως, ἐπιμαρτυροῦντος τοῦ φαινομένου. Ὅταν γὰρ παρά τινα τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων θεωρηθῇ ἡ σελήνη, προβαίνουσας τῆς νυκτὸς ἀφίσταται ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος, πρὸς ἀνατολὴν, καὶ ὁ ἀστὴρ ἀπὸ τῆς σελήνης πρὸς δύσιν· καὶ πολλάκις ἐν ὅλῃ τῇ νυκτὶ ἡ σελήνη μοῖρα¹¹ ἀπὸ τοῦ παρατετηρημένου ἀστέρος δίσταται πρὸς ἀνατολὴν· ὥστε ἐν μιᾷ νυκτὶ θεωρεῖσθαι τὴν ὑπεναντίαν κίνησιν τῷ κόσμῳ. Οὐ γὰρ εἰς τοὺς προηγούμενους ἀστέρας προβαίνει, ἀλλ' εἰς τοὺς ἐπομένους.

Λέγουσι δὲ τινες εἰς μὲν τὰ ἐπόμενα ζώδια τὴν μετάβασιν γίνεσθαι τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ· μὴ μέντοιγε ὑπεναντίως αὐτοὺς κινεῖσθαι τῷ κόσμῳ, ἀλλὰ διὰ τὰ μεγέθη ὑπολείπεσθαι αὐτοὺς τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας· δοκεῖν δὲ ἡμῖν εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων τὴν μετάβασιν γίνεσθαι κατὰ τὴν ἐναντίαν κίνησιν· τοῦτο δὲ μὴ εἶναι ἀληθές, ἀλλὰ φέρεσθαι μὲν ἥλιον καὶ σελήνην ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν· κατακρύπτουμένους δὲ ὑπὸ τοῦ κόσμου πρὸ τοῦ κύκλου περιδραμεῖν, ἐν τοῖς ἐπομένοις ζωδίοις θεωρεῖσθαι. Χρῶνται δὲ τινες καὶ τῷ ὁμοιώματι τούτῳ. Εἰ γάρ τις, γαστήρ, ὑπεστήχαστο ὁρομεῖς· ἰσ' ἰσὺ τάχει χρωμένους,

¹¹ f. τῇ νυκτὶ ἡ μοῖρα.

καὶ ποιούμενους ἐπὶ κύκλου τὴν κίνησιν, εἴτα μέντοι γε ἄλλον τινὰ ἕνα βραδυτέρον ἐν αὐτοῖς κινούμενον, ὁμοίαν δὲ τὴν κίνησιν αὐτοῖς ποιούμενον ἐπὶ κύκλου· ὥςκει μὲν, περικαταλαμβανόμενος¹⁵, εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνειν, οὐκ ἔσται δὲ τοῦτο ἐπὶ τῆς ἀληθείας· ἀλλ' ὁμοίως αὐτοῖς κινούμενος διὰ τὴν βραδυτῆτα διῶκει εἰς πάναντία κινεῖσθαι. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβεβηκέναι. Ἐπὶ γὰρ τὰ αὐτὰ μέρη κινούμενοι τῷ κόσμῳ, διὰ τὴν βραδυτῆτα εἰς τὰ ἐπόμενα ὑποφέρονται· καθάπερ τὰ ἐπὶ τῶν ποταμῶν καταφερόμενα πλοῖα, προκαταταχόμενα ὑπὸ τοῦ ρεύματος, δοκεῖ εἰς τὰ ὀπίσω κινεῖσθαι· τοῦτο δὲ φασὶ καὶ ἐπὶ τοῦ ἡλίου, καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης συμβαίνειν.

Αὕτη δὲ ἡ δόξα ὑπὸ πολλῶν φιλοσόφων εἰρημένη ἀσυμφωνός ἐστι τοῖς φαινομένοις· εἰ γὰρ καθ' ὑπόλειψιν ἐκινούντο, ὑποφερόμενων τῶν σωμάτων διὰ τὰ μεγέθη, ἔδει κατὰ παραλλήλους κύκλους τὴν ὑπόλειψιν γίνεσθαι· καθάπερ καὶ οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες πάντες ἐπὶ παραλλήλων κύκλων φέρονται, διὰ τὸ καὶ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν ἐγκύκλιον εἶναι ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν. Νυνὶ δὲ οὐκ ὑπολείπονται κατὰ παραλλήλους κύκλους· ἀλλ' ὁ μὲν ἥλιος, ἐπὶ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου κινούμενος, ἅμα καὶ τὴν κατὰ πλάτος παράδοον ποιεῖται ἀπὸ τροπῶν ἐπὶ τροπᾶς· ὥς ἂν, οἶμαι, ἰδίας ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς κινήσεως, τῆς μὲν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, τῆς δὲ ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν· ἡ δὲ σελήνη ἐν ὅλῳ τῷ πλάτει τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου τὴν παράδοον ποιεῖται. Οὕδεν δὲ τῶν καθ' ὑπόλειψιν ὑποφερόμενων ἅμα δύναται κατὰ πλάτος κινεῖσθαι· ἀλλ' ὀφείλει κατὰ τὴν τοῦ κόσμου φορὰν τὴν ὑπόλειψιν ποιεῖσθαι. Ἐλέγχει δὲ τὴν δόξαν ψευδῇ ὑπάρχουσαν μάλιστα πάντων ἡ περὶ τοὺς πέντε πλανήτας ἀστέρας κίνησις· ἐκεῖνοι γὰρ ὅτε μὲν ὑπολείπονται τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων, ὅτε δὲ προηγούνται· ὅτε δὲ κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας μένουσιν· οἱ δὲ καὶ καλοῦνται στειρηγμοί. Τοιαύτης δὲ ὑπαρχούσης περὶ αὐτοὺς τῆς κινήσεως, φανερόν, ὅτι ἡ ἐπὶ τὰ ἐπόμενα μετάβασις οὐ γίνεται κατὰ ὑπόλειψιν· διὰ παντὸς γὰρ ἂν ὑπελείποντο. Νυνὶ δὲ ἰδία τίς ἐστὶν ἡ περὶ ἕκαστον σφαιροποιία, καθ' ἣν ποτὲ μὲν εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνουν, ποτὲ δὲ εἰς τὰ προηγούμενα, ποτὲ δὲ στειρίζουσιν. Οὕτω δὲ καὶ περὶ τὸν ἥλιον, καὶ περὶ τὴν σελήνην ἰδία τίς ἐστὶ καὶ προαιρετικῇ, καὶ κατὰ φύσιν ἡ περὶ πλάτος κίνησις, καθ' ἣν ἀπὸ δύσεως ἐπ' ἀνατολὴν κινούμενοι τὴν κατὰ πλάτος παράδοον ποιοῦνται. Ὅτι δὲ οὐ δύναται καθ' ὑπόλειψιν εἰς τὰ ἐπόμενα τῶν ζωδίων τὴν μετάβασιν ποιεῖσθαι, φανερόν καὶ ἐκ τοῦ μὴ ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι, μηδὲ τοῖς ἀποστήμασι τὰς μετάβασεις γίνεσθαι. Εἰ γὰρ διὰ τὰ μεγέθη τῶν σωμάτων ὑπεφέροντο, βραδυτέραν ἔχοντες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κίνησιν, ἔδει ἀνάλογον τοῖς μεγέθεσι καὶ τοῖς ἀποστήμασι τὰς ὑπολείψεις γίνεσθαι· μὴ γινόμενου δὲ τούτου, ἀνάγκη λέγειν κατὰ φύσιν εἶναι τοῖς πλανωμένοις ἀστέρεσι τὴν ὑπεναντίαν κίνησιν. Ἦδη μέντοι διὰ τὴν ἰδίαν ἕκαστου σφαιρο-

A celeritate utentes, et facientes in circulo motum, deinde vero alium quemdam inter ipsos tardius se moventem, et tamen iis similem motum in circulo facientem : videbitur quidem is, cum anteveniatur, in consequentia transire, verum ex rei veritate hoc non erit ; sed cum similiter atque ipsi moveantur, tamen propter tarditatem videbitur in contraria moveri. Atque hoc idem et in sole, et in luna contingere. Cum enim versus easdem partes cum mundo moveantur, propter tarditatem in consequentia inferius feruntur : quemadmodum navigia, quæ in fluviis deferuntur, cum a fluxu superantur, videntur retro ferri. Hoc autem inquirunt et in sole et in luna contingere.

B At hæc opinio, etsi a multis philosophis est dicta, tamen non congruit cum apparentiis ; si enim juxta hujusmodi relictionem moverentur, cum corpora illa inferius moveantur, propter magnitudines oportebat in parallelis circulis hanc relictionem fieri ; quemadmodum et stellæ inerrantes omnes in parallelis circulis feruntur : eo quod et mundi motus est circularis ab ortu versus occasum. At non relinquuntur in parallelis circulis ; sed sol cum in circulo per media signa transeunte moveatur, simul etiam secundum latitudinem facit motum a solstitio ad solstitium : quod, ut opinor, proprius ei sit motus hic ab ortu versus occasum ; ille ab occasu versus ortum ; luna vero in tota latitudine zodiaci circuli motum facit. Nihil vero eorum quæ secundum relictionem feruntur, simul potest secundum latitudinem moveri ; sed debet secundum mundi motum relictionem illam facere. Convincit autem hanc opinionem, quod falsa sit, maxime omnium motus quinque planetarum ; illi enim interdum relinquuntur ab inerrantibus stellis, interdum præcedunt eas ; interdum apud easdem stellas manent : quæ etiam stationes vocantur. Talis cum motus sit planetarum, manifestum est, quod transitus in consequentia non fiat secundum relictionem. Semper enim quasi a tergo relinquere. At nunc cujusque est propria quædam sphaera, secundum quam nunc in consequentia tendunt, nunc in antecedentia, nunc vero sunt stationales. Sic igitur et solis et lunæ proprius est aliquis, et electivus, et naturalis secundum latitudinem motus ; secundum quem cum ab occasu versus ortum moventur, simul illum latitudinis motum faciunt. Quod vero non possint secundum relictionem in consequentia signa progressum facere, etiam hinc est manifestum quod non congruenter cum magnitudinibus, neque cum distantis hi progressus fiant. Si enim propter magnitudines corporum inferius moverentur, cum habeant tardiores motum quam stellæ inerrantes, oportebat congruenter cum magnitudinibus et cum distantis relictiones fieri ; hoc cum non fiat, necesse est dicere, secundum

¹⁵ f. προκαταλαμ.

naturam esse errantibus stellis contrarium illum A motum. Jam certe propter propriam cuiusque sphaeram contingit diversos fieri progressus.

27 CAPUT XI.

De ortibus et occasibus.

Mundus cum movetur ab ortu versus occasum, die et nocte restituitur ab ortu versus ortum: in conversione autem mundi omnes stellæ quoti die et oriuntur et occidunt. Et ortus quidem est apparitio supra horizontem; occasus vero est occultatio, quæ quoti die fit infra horizontem. Aliter autem dicuntur ἐπιτολή, καὶ κρύψις, id est apparitio, et occultatio; quæ nonnulli ex ignorantia secundum eundem sensum putant dici. Est autem magna differentia inter ἀνατολήν et ἐπιτολήν. Ἀνατολή est ortus ille, de quo jam dictum est. At ἐπιτολή est illa ad horizontem apparitio, quæ desumitur cum distantia a sole. Eadem differentia est inter δύσιν, id est occasum, et κρύψιν, id est occultationem. Aliter enim dicitur δύσις, occasus, qui est quotidiana infra horizontem: occultatio: aliter vero κρύψις, id est occultatio quæ fit simul et ad horizontem et ad solem.

Sunt autem cuiusque stellæ ortus duo; alii enim dicuntur matutini, alii vespertini. Matutinus ortus est, cum simul cum sole oriente stella aliqua oritur, estque eodem tempore in horizonte. Vespertinus ortus est, cum sole occidente oritur stella aliqua simul in horizonte constituta.

Matutinorum et vespertinorum ortuum duæ sunt differentiæ. Alii enim eorum veri dicuntur; alii apparentes. Veri cum simul revera stella aliqua in horizonte constituta oritur, sole oriente: atque hic ortus, non videtur propter radios solis. In diebus autem proxime sequentibus sol, cum contra mundi motum moveatur, transit in consequentia; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in consequentia transierit in diurno tempore. Nondum tamen potest spectari ortus astri; adhuc enim a sole obscuratur. Rursus vero in die proxime sequenti sol in consequentia transiit; stella vero tantum oritur ante solem, quantum sol in duobus diebus progressus fuit. In diebus deinde continuo sequentibus stella semper magis magisque tempestive ante solem oriens, cum tantum præorta fuerit, ut astri ortus spectetur, cum ipsi radios solis effugerit, tunc dicitur stella hæc matutinum apparentem ortum facere. Quam ob causam etiam in tabulis apparentes astrorum ortus prædicuntur; nam veri ortus sunt invisibiles, atque inobservabiles. At apparentes ortus, et prædicuntur, et observantur. Eadem rursus etiam est ratio in vespertinis ortibus. Etenim horum duæ sunt differentiæ: horum enim alii dicuntur veri, alii apparentes. Veri quidem, cum simul vere, secundum præcisionem ra-

ποίαν διαφόρους συμβέβηκε τὰς μεταβάσεις γίνεσθαι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'.

Περὶ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν.

Ὁ κόσμος, κινούμενος ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν, ἡμέρᾳ καὶ νυκτὶ ἀποκαθίσταται ἀπ' ἀνατολῆς ἐπ' ἀνατολήν. Ἐν δὲ τῇ τοῦ κόσμου περιστροφῇ πάντες οἱ ἀστέρες καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ ἀνατέλλουσι καὶ δύνουσι. Καὶ ἔστιν ἀνατολή μὲν ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη πρὸς τὸν ὀρίζοντα φάσις^α. Οὗτος δὲ ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύψις. Ἄλλως δὲ λέγονται ἐπιτολαὶ καὶ κρύψεις, ὅς ἐνιοι ἀγνοοῦντες κατὰ τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὑπολαμβάνουσι λέγεσθαι. Μεγάλη δὲ ἐστὶ διαφορά ἀνατολῆς καὶ ἐπιτολῆς. Ἀνατολή μὲν γὰρ ἐστὶν ἡ προερχομένη ἐπιτολή δὲ ἡ γινομένη πρὸς τὸν ὀρίζοντα φάσις μετὰ τῆς πρὸς τὸν ἥλιον ἀποστάσεως ἀπολαμβάνομένη. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς δύσεως, καὶ ἐπὶ τῆς κρύψεως. Ἄλλως μὲν γὰρ λέγεται δύσις ἡ καθ' ἐκάστην ἡμέραν γινομένη ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα κρύψις. Ἄλλως δὲ ἡ γινομένη κρύψις πρὸς τὸν ὀρίζοντα ἅμα καὶ τὸν ἥλιον.

Εἰσὶ δὲ περὶ ἕκαστον τῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν λέγονται ἐωθιναί, αἱ δὲ ἐσπερίαι. Καὶ ἐστὶν ἑκά μὲν ἐπιτολή, ὅταν ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνατέλλουσι συναντέλλῃ τις ἀστήρ, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γινόμενος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος· ἐσπερία δ' ἐστὶν ἐπιτολή, ὅταν τοῦ ἡλίου δύοντος ἐπιτέλλῃ τις ἀστήρ ἅμα κατὰ τὸν ὀρίζοντα γενόμενος.

Τῶν δὲ ἑώων καὶ τῶν ἐσπερίων ἐπιτολῶν διαφοραὶ εἰσι δύο. Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθινὰ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθινὰ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γενόμενος ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου συναντέλλῃ τις ἀστήρ· αὕτη δὲ ἡ ἐπιτολή ἀθεώρητος γίνεται διὰ τὰς αὐγάς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ὁ μὲν ἥλιος, ὑπεναντίως κινούμενος, εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβαίνει· ὁ δὲ ἀστήρ τοσοῦτον προαντέλλει τοῦ ἡλίου, ὅποσον ὁ ἥλιος εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβῇ ἐν τῇ ἡμερησίῳ χρόνῳ. Οὕτω μέντοι δύναται θεωρηθῆναι ἡ τοῦ ἀστρου ἐπιτολή· ἔτι δὲ καταγγεῖται ὑπὸ τοῦ ἡλίου. Πάλιν δὲ ἐν μὲν τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ ὁ μὲν ἥλιος εἰς τὰ ἐπόμενα μεταβῇ· ὁ δὲ ἀστήρ τοσοῦτον προαντέλλει τοῦ ἡλίου, ὅσον ὁ ἥλιος ἐν ταῖς δυσὶν ἡμέραις μετεκινήθη. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις αἰ τοῦ ἀστέρος ἐνωρότερον μάλλον καὶ ἐνωρότερον προαντέλλοντος, ὅταν τοσοῦτον προαντέλλῃ, ὥστε θεωρηθῆναι τὴν τοῦ ἀστρου ἐπιτολήν, ἐκπεφυγὸς αὐτοῦ τὰς αὐγάς τοῦ ἡλίου, τότε λέγεται ὁ ἀστήρ οὗτος ἑώων φαινομένην ἐπιτολήν πεποιθῆσθαι. Δι' ἣν αἰτίαν καὶ ἐν ταῖς ψηφίσμασιν αἱ φαινόμεναι τῶν ἀστρων ἐπιτολαὶ προλόνται, καὶ παρατηροῦνται. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἐσπερίων ἐπιτολῶν πάλιν. Καὶ γὰρ τούτων διαφοραὶ εἰσι δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἀληθινὰ λέγονται, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθινὰ μὲν, ὅταν ἅμα κατ' ἀλήθειαν, τοῦ ἡλίου δύοντος, ἐπιτεβῇ

^α γρ. ἡ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα φανέρωσις.

ως ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τὴν Α κατὰ τὸν λόγον ἀκριβείαν. Καὶ αὗται δὲ αἱ ἐπιτολαὶ ὀθεώρητοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Ἐν δὲ ταῖς ἐξῆς ἡμέραις διὰ τὴν τοῦ ἡλίου μετὰθασιν, συναιρουμένοι· τοῦ πρὸς τὴν ἀστέρα διαστήματος, προανατέλλει μὲν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἔτι δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καταυγούμενος ἀθεώρητός ἐστιν. Ὄταν δὲ μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πρῶτος ἐκπνευγῶς τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου θεωρηθῇ, τότε λέγεται φαινομένην ἐσπερίαν ἐπιτολὴν πεποιθῆσθαι. Ἐν δὲ ταῖς ἐχομέναις ν.β. μετεωρότερος αἰετὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον φαίνεται.

Ὁμοίως δὲ καὶ τῶν δύσεων διαφοραὶ λέγονται· δύο· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐφαί εἰσιν, αἱ δὲ ἐσπερίαι. Ἐφαί μὲν οὖν λέγονται δύσεις, ὅταν τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος ὀνῆ τις ἀστὴρ· ἐσπερία δὲ δύσις λέγεται, ὅταν τοῦ ἡλίου δύνοντος συγκαταφέρηται τις ἀστὴρ ἅμα γινόμενος ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα. Εἰσὶ δὲ τῶν ἐφῶν δύσεων διαφοραὶ δύο. Αἱ μὲν γὰρ εἰσιν ἀληθιναί, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναὶ μὲν, ὅταν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γένωνται· ὁ τε ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ δύνων. Αὗται δὲ αἱ δύσεις ἀθεώρητοι γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου. Φαινόμενη δὲ ἐστὶν ἐφαὶ δύσις, ὅταν πρὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς τὸ ἐσχατὸν δύνων ὁ ἀστὴρ θεωρηθῇ. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἐσπερίων δύσεων αἱ διαφοραὶ εἰσι δύο. Αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσιν ἀληθιναί, αἱ δὲ φαινόμεναι· ἀληθιναί, ὅταν ἀπαραλλάκτως ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος γένωνται ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀστὴρ ἀμφοτέροι· δύνοντες· ἀθεώρητοι δὲ καὶ αὗται αἱ δύσεις γίνονται διὰ τὰς αὐγὰς τοῦ ἡλίου· φαινόμεναι δὲ εἰσιν ἐσπερίαι δύσεις, ὅταν μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν ἐπι καταδύνη τις ἀστὴρ τῷ ἡλίῳ, θεωρούμενος ὑφ' ἡμῶν. Τῶν μὲν οὖν ἐφῶν ἐπιτολῶν καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ ἀληθιναί, ὕστερον δὲ αἱ φαινόμεναι· τῶν δὲ ἐσπερίων ἐπιτολῶν τε καὶ δύσεων πρότερον γίνονται αἱ φαινόμεναι, ὕστερον δὲ αἱ ἀληθιναί. Ἐφαὶ μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐφῶς, καὶ ἐσπερία ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς, καὶ καθόλου πᾶν τὸ ὅμοιον εἶδος ἀπὸ τοῦ ὁμοίου εἶδους, πᾶσι τοῖς ἔσπεροις δι' ἐνιαυτοῦ γίνεται· ὁ γὰρ ἥλιος, ἐνιαυτῷ ἐπειθὺ τὸν ζωδιακὸν κύκλον, πάλιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἀστέρας γίνεται.

Ἐφαὶ δὲ ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς τοῖς μὲν ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἀστροῖς δι' ἐξαμήνου γίνεται, καὶ ἐφαὶ δύσις ἀπὸ ἐσπερίας δύσεως· τοῖς δὲ βορειοτέροις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἔσπεροις ἐφαὶ μὲν ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς διὰ πλείονος χρόνου ἢ ἐξαμηνιαίου γίνεται· τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν κειμένοις τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐφαὶ ἐπιτολὴ ἀπὸ ἐσπερίας ἐπιτολῆς δι' ἐλάττωτος ἢ ἐξαμηνιαίου χρόνου γίνεται. Ὁ δὲ πλεονάζων χρόνος τοῦ ἐξαμήνου οὐκ ἐστὶ πᾶσι τοῖς ἀστροῖς ὠρισμένος, ἀλλ' οἷς μὲν πλείων, οἷς δὲ ἐλάττω. Τοῖς δὲ γὰρ πρὸς ἀρκτον αἰετὶ μᾶλλον κειμένοις πλείων αἰετὶ καὶ πλείων ὁ χρόνος γίνεται, διὰ τὸ μελίζοντα τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι τοῖς αἰετὶ μᾶλλον πρὸς ἀρκτον κειμένοις. Τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον κειμένοις αἰετὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐλάττω ὁ χρόνος γίνεται· ἐλάττωνα

lionis, stella aliqua in horizonte constituta oritur, sole occidente. Atque hi ortus sunt invisibiles propter radios solis. In diebus vero sequentibus, cum propter solis progressum distantia ejus a stella minuatur, stella quidem oritur ante solis occasum, adhuc tamen a sole obscurata invisibilis est: cum vero post solis occasum primum conspecta fuerit effugisse radios solis, tunc dicitur apparentem vespertinum ortum facere. In sequentibus vero notis semper magis magisque sublimis apparet.

Similiter etiam occasum duæ dicuntur differentiarum: horum enim alii sunt matutini, alii vespertini, matutini occasus dicuntur, cum sole oriente occidit stella aliqua. Dicitur vespertinus occasus, cum sole occidente simul aliqua stella defertur infra horizontem. Sunt autem matutinorum occasuum differentiarum duæ. Alii enim sunt veri, alii apparentes: veri quidem, cum simul in horizonte constituti fuerint et sol et stella; sol quidem oriens, stella vero occidens. Ili autem occasus invisibiles sunt propter radios solis; apparens vero matutinus occasus est, cum ante solis ortum postremo stella spectatur occidere. Similiter etiam in vespertinis occasibus duæ sunt differentiarum. Alii enim eorum sunt veri, alii apparentes. Veri quidem, cum ambo penitus in horizonte constituti fuerint, et sol et stella ambo occidentes. Invisibiles sunt et hi occasus propter radios solis. Apparentes autem occasus vespertini sunt, cum post 28 solis occasum insuper occidit aliqua stella conspecta a nobis. Ex matutinis igitur ortibus et occasibus, ii qui sunt veri, prius fiunt; qui apparentes, posterius. Ex vespertinis vero ortibus et occasibus ii, qui sunt apparentes, prius fiunt; qui veri, posterius. Matutinus quidem ortus post matutinum, et vespertinus ortus post vespertinum ortum: et in summa omnis similis species a simili specie omnibus astris per annum contingit; sol enim annuo tempore zodiacum circum peragrans, rursus ad easdem stellas accedit.

Matutinus ortus a vespertino ortu iis astris quæ in zodiaco sunt sita, per semestre tempus contingit; item matutinus occasus a vespertino occasu; at iis astris, quæ extra zodiacum versus boream sunt sita, matutinus ortus a vespertino ortu per majus tempus quam semestre contingit; astris vero his, quæ extra zodiacum versus meridiem posita sunt, matutinus ortus a vespertino ortu per brevius tempus, quam semestre, contingit. Tempus vero majus semestri non est omnibus astris definitum, sed aliis longius, aliis brevius. Nam iis astris quæ semper magis magisque versus septentrionem sunt sita, semper quoque majus majusque tempus contingit: eo quod semper majora segmenta supra terram ferantur iis quæ semper magis versus septentrionem sunt posita. At iis astris quæ versus meridiem ma-

/. τοὺς, et κειμένους.

gis declinant, semper magis magisque brevius evenit tempus; stellæ enim versus meridiem positæ feruntur in minoribus segmentis supra terram.

Contra iis stellis quæ extra zodiacum versus boream sunt sitæ, tempus illud minus est semestri, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Iis vero stellis, quæ versus meridiem sunt positæ, majus semestri est tempus illud, quod est a matutino occasu usque ad vespertinum ortum. Varietas autem temporum respondet distantiiis stellarum a zodiaco circulo, secundum segmentorum varietatem, quæ supra terram ab horizonte intercipiuntur.

Stellis iis quæ in zodiaco circulo sunt sitæ simul contingit matutinus ortus et vespertinus occasus, et rursus simul matutinus occasus et vespertinus ortus. Reliquis astris non simul prædictæ species perficiuntur; sed hæc variant secundum tempora, cum stellæ habeant circularem motum ab ortu versus occasum. Quæ enim eorum astrorum sita sunt in circulo æquinoctiali, æqualem habent cursum supra terram, et infra terram; æqualiter enim secatur æquinoctialis circulus ab horizonte: quæ vero astra extra æquinoctialem versus boream sunt sita, hæc majori tempore feruntur supra horizontem, minore tempore infra horizontem. Omnium enim circulorum in quibus moventur inerrantes stellæ, majora segmenta supra terram intercipiuntur ab horizonte, minora vero infra terram, propter elevationem poli; quæ vero astra extra æquinoctialem versus meridiem sunt posita, ea minorem habent motum supra terram, majorem infra terram. Rursus enim australes circuli, in quibus inerrantes stellæ feruntur, minora segmenta habent supra terram, majora infra terram. Talis cum sit motus, inerrantibus astris, evenit ut non omnia quæ simul oriuntur simul etiam occidant, sed ex iis quæ simul oriuntur ea quæ magis sunt australia semper prius occidant, eo quod minora segmenta habeant supra terram; similiter neque ea quæ simul occidunt, simul etiam oriuntur, sed ex iis ea quæ sunt magis borealia, prius oriuntur, eo quod infra horizontem minora habeant segmenta. Rursus neque ea quæ prius oriuntur, etiam prius occidunt; sed quædam eorum quæ prius oriuntur, simul etiam occidunt; quædam vero posterius. Similiter eorum quæ prius occidunt, quædam non oriuntur prius, sed simul oriuntur et occidunt, alia prius, alia posterius. Mentionem facit et horum ex parte Aratus, cum sic inquit:

*Sed semper Taurus velocior Auriga
In alteram partem descendere, licet simul ascendat.*

In his enim inquit, Taurum simul cum Auriga ortum, prius tamen occidere. Fit autem hoc propter segmentorum excessum, in quibus supra terram, et infra terram inerrantes stellæ feruntur. Propter hanc autem sphaeram non omnia astra

ἥ hæc desunt in veteribus.

Ἄ γὰρ τὰ τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρονται οἱ πρὸς μεσημβρίαν ἀστέρες κείμενοι.

Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς πρὸς ἄρκτον κειμένους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἐλάττων ἐστὶ χρόνος ἑξαμήνου ὁ ἀπὸ ἑφάδυσσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς. ⁴⁴ τοῖς δὲ πρὸς μεσημβρίαν πλείων ὁ χρόνος ἑξαμήνου ἀπὸ ἑφάδυσσεως μέχρις ἑσπερίας ἐπιτολῆς. Ἡ δὲ παραλλαγή τῶν χρόνων ἀκολουθῶς γίνεται ταῖς προστάσεσι ταῖς ἀπὸ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κατὰ τὴν τῶν τμημάτων παραλλαγὴν τῶν ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβανόμενων ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος.

Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου κειμένοις ἅμα γίνεται ἑφά ἐπιτολή καὶ ἑσπερία δύσις, καὶ πάλιν ἅμα ἑφά δύσις καὶ ἑσπερία ἐπιτολή. Τοῖς δὲ λοιποῖς ἀστροῖς οὐχ ἅμα τὰ προσηρημένα εἶδη ἐπιτελεῖται· ἀλλὰ διαλλάσσει κατὰ τοὺς χρόνους, τῶν ἀστέρων κινουμένων ἐγκύκλιον φορὰν ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δύσιν. Ὅσα μὲν οὖν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κεῖνται, τὴν ἴσῃ δρόμον ὑπὲρ γῆν φέρεται καὶ ὑπὸ γῆν διχοστομεῖται· γὰρ ὁ ἰσημερινὸς κύκλος ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος· ὅσα δὲ τῶν ἀστρων πρὸς ἄρκτον κεῖνται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ταῦτα πλείονα μὲν χρόνον ὑπὲρ γῆν φέρεται, ἐλάττωνα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάντων γὰρ κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, μείζονα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἀπολαμβάνεται ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος, ἐλάττωνα δὲ ὑπὸ γῆν, διὰ τὸ ἕξαρμα τοῦ πύλου. Ὅσα δὲ τῶν ἀστρων πρὸς μεσημβρίαν κεῖνται τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου, ἐλάττωνα μὲν φορὰν ὑπὲρ γῆν φέρεται, πλείονα δὲ ὑπὸ γῆν. Πάλιν γὰρ τῶν κύκλων, καθ' ὧν φέρονται οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες οἱ ἐπὶ μεσημβρίαν κείμενοι, ἐλάττωνα μὲν τμήματα ὑπὲρ γῆν ἔχουσι, μείζονα δὲ ὑπὸ γῆν. Τοιαύτης δὲ φορᾶς τοῖς ἀπλανέσιν ἀστροῖς ὑπαρχούσης, συμβαίνει μὴ πάντα τὰ ἅμα ἀνατέλλοντα καὶ ἅμα δύνειν, ἀλλὰ τῶν ἅμα ἀνατέλλοντων δεῖ τὰ πρὸς μεσημβρίαν μᾶλλον αὐτῶν κείμενα πρότερον δύνειν, διὰ τὸ ἐλάττωνα τμήματα ὑπὲρ γῆν φέρεσθαι· ὁμοίως δὲ οὐδὲ τὰ ἅμα δύνοντα ἅμα καὶ ἀνατέλλει, ἀλλὰ τὰ πρὸς ἄρκτον αὐτῶν μᾶλλον κείμενα πρότερον ἀνατέλλει, διὰ τὸ ἐλάττωνα τμήματα ὑπὸ γῆν φέρεσθαι. Πάλιν δὲ οὐδὲ τὰ πρότερον ἀνατέλλοντα καὶ πρότερον δύνε· ἀλλὰ τινὰ μὲν τῶν πρότερον ἀνατέλλοντων ἅμα καὶ δύνει, τινὰ δὲ ὕστερον. Ὅμοίως δὲ καὶ τῶν πρότερον δυνόντων τινὰ μὲν οὐ προανατέλλει, ἀλλ' ἅμα μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, τὰ μὲν πρότερον, τὰ δὲ ὕστερον. Μνημονεύει δὲ καὶ τούτων ἐπὶ ποσὸν Ἀρατος λέγων οὕτως·

Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος προφερδστερος Ἡνίοχοιο
Εἰς ἑτέραν κατιθῆναι, ὁμηλυσίη περ ἀνελών.

Ἐν γὰρ τούτοις φησὶν ἅμα τὸν Ταῦρον τῷ Ἡνίῳ ἀνατέλλοντα πρότερον δύνε· γίνεται δὲ οὕτω παρὰ τὴν τῶν τμημάτων ὑπεροχὴν, ὧν ὑπὲρ γῆν φέρονται, καὶ ὑπὸ γῆν οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες. Διὰ δὲ τὴν τοιαύτην σφαιροποιήσιν οὐ πάντα τὰ ἀστρα ἀνατέλλει καὶ

ἐκείτην νύκτα· ἀλλὰ τινὰ μὲν ἀνατέλλει καὶ δύνει, ἄ
τινὰ δὲ ἀνατέλλει μὲν, οὐ δύνει δέ· ἃ δὲ οὐτ' ἀνατέλ-
λει, οὐτε δύνει· ἀλλὰ τὰ μὲν ἀρκτικώτερα κείμενα,
μετέωρα ὑπάρχοντα μετὰ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν, πρὸ
τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς ἐτι μετεωρότερα φαίνεται·
τὰ δὲ μεσημβρινώτερα κείμενα οὐτ' ἀνατέλλοντα,
οὐτε δύνοντα θεωρεῖται· ἀλλὰ πάντα τὸν τῆς νυκτὸς
χρόνον ὑπὸ γῆν φέρονται. Ὅθεν καὶ τινὰ τῶν ἄστρων
ἀμφιφανῆ καλεῖται, καθάπερ καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος·
μετὰ γὰρ τὴν τοῦ ἡλίου δύσιν πλεονάκεις θεωρεῖται
δύνων τε ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ, καὶ προανατέλλων τοῦ
ἡλίου φαίνεται ¹⁶. Δι' ἣν αἰτίαν καλεῖται ἀμφιφανῆς,
ἵτι καὶ ἀφ' ἐσπέρας δύνων, καὶ ἀνατέλλων ἐν τῇ αὐτῇ
νυκτὶ θεωρεῖται. Τὰ δὲ ἐναντίαν ἔχει τάξιν, ὅσα προ-
δύνει μὲν τῆς τοῦ ἡλίου δύσεως, ἐπανατέλλει δὲ μετὰ
τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολήν· ὥστε καθ' ὅλην τὴν νύκτα
μὴ θεωρηθῆναι μήτ' ἀνατέλλοντα, μήτε δύνοντα· ἃ
δὲ, καλοῦσι τινες νυκτιδιέξοδα. Οὐ κατὰ πάντα δὲ
κινρὸν ταῦτα πάντα τὰ ἰδιώματα περὶ τοὺς αὐτοὺς
ἀστέρας ὑπάρχει· ἀλλὰ περὶ τὰς τοῦ ἡλίου μεταβά-
σεις ἀλλοιοῦνται καὶ τὰ περὶ τὰς ἀνατολὰς, καὶ τὰ
περὶ τὰς δύνσεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'.

Περὶ τῶν ἐν γῇ ζωνῶν.

Ἡ τῆς συμπάτης γῆς ἐπιφάνεια, σφαιροειδῆς·
ὑπάρχουσα, διαιρεῖται εἰς ζώνας πέντε· ὧν δύο μὲν
αἱ περὶ τοὺς πόλους, πορρόωτατα δὲ κείμεναι τῆς
τοῦ ἡλίου παρόδου, κατεψυγμέναι λέγονται, καὶ ἀοί-
κητοι διὰ τὸ ψύχος· ἀφορίζονται δὲ ὑπὸ τῶν ἀρκτι-
κῶν πρὸς τοὺς πόλους· αἱ δὲ τούτων ἐξῆς, συμμέ-
τρως δὲ κείμεναι πρὸς τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον, εὐ-
κρατοὶ καλοῦνται· ἀφορίζονται δὲ αὐταὶ ὑπὸ τῶν ἐν
τῷ κόσμῳ ἀρκτικῶν καὶ τροπικῶν κύκλων, μεταξὺ
κείμεναι αὐτῶν. Ἡ δὲ λοιπὴ μέση τῶν προειρημέ-
νων, κειμένη δὲ ὑπ' αὐτὴν τὴν τοῦ ἡλίου πάροδον,
διαικεαυμένη καλεῖται· διχοτομεῖται δὲ αὐτὴ ὑπὸ
τοῦ ἐν τῇ γῇ ἡμερινοῦ κύκλου, ὃς κεῖται ὑπὸ τὸν
ἐν τῷ κόσμῳ ἡμερινοῦ κύκλον. Τῶν δὲ εὐκράτων
δύο ζωνῶν τὴν βόρειον ὑπὸ τῶν ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς
οικουμένη οικεῖσθαι συμβέβηκεν, ἐπὶ μὲν τὸ μῆκος
ὅσταν ὡς ἑγγίστα περὶ δέκα μυριάδας σταδίων, ἐπὶ
δὲ τὸ πλάτος ὡς ἑγγίστα τὸ ἥμισυ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Περὶ οἰκίσεων.

Τῶν δὲ ἐπὶ γῆς κατοικούντων οἱ μὲν λέγονται
σύριοι, οἱ δὲ περίριοι, οἱ δὲ ἄντοιοι, οἱ δὲ ἀντί-
ποδες. Σύριοι μὲν οὖν εἰσιν οἱ περὶ τὸν αὐτὸν τό-
πον τῆς αὐτῆς ζώνης κατοικούντες· περίριοι δὲ οἱ
ἐν τῇ αὐτῇ ζώνῃ κύκλῳ περιουκούντες· ἄντοιοι δὲ
οἱ ἐν τῇ αὐτῇ νοτίῳ ζώνῃ ὑπὸ τὸ αὐτὸ ἡμισφαίριον
κατοικούντες· ἀντίποδες δὲ οἱ ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἐν
τῷ ἐτέρῳ ἡμισφαίριῳ κατοικούντες κατὰ τὴν αὐτὴν
διάμετρον κείμενοι τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ· διὸ κέ-
νληται ἀντίποδες. Πάντων γὰρ τῶν βαρέων ἐπὶ τὸ
κέντρον συννευόντων, διὰ τὸ ἐπὶ μέσον εἶναι τὴν φο-

A oriuntur omni nocte; sed quædam oriuntur et oc-
cidunt : quædam vero oriuntur quidem, non tamen
occidunt : quædam vero neque oriuntur, neque
occidunt : sed ea, quæ magis sunt borealia, cum
sint sublimia post solis occasum, ante solis ortum
adhuc sublimiora apparent; quæ vero sunt magis
29 australia, ea neque oriri, neque occidere vi-
dentur : sed per omne noctis tempus sub horizonte
feruntur. Unde quædam astrorum vocantur his ap-
parentia, sicut et Arcturus; post solis enim occa-
sum sæpe videtur et occidere eadem nocte, et ante
solem oriri. Quam ob causam vocatur his apparens,
quod et a vespera occidere, et oriri in eadem nocte
spectetur. Alia vero ordinem habent contrarium,
quæ occidunt ante solis occasum, oriuntur vero
post solis ortum, ita ut per totam noctem non vi-
deantur neque oriri, neque occidere; quæ nonnulli
vocant νυκτιδιέξοδα. id est noctu late expatiantia.
Non omni autem tempore omnes hæ proprietates
circa easdem stellas eveniunt, sed circa solis
transitus variantur ea quæ ad ortus, et quæ ad oc-
casus spectant.

CAPUT XII.

De zonis in terra.

Totius terræ superficies, cum sit globosa, divi-
ditur in quinque zonas : quarum duæ, quæ sunt
circa polos et longissime sitæ a solis itinere, fri-
gidæ dicuntur, atque inhabitabiles propter frigus.
Determinantur autem a circulis arcticis versus po-
los; zonæ vero quæ his sunt proximæ, et medio-
criter positæ ad solis accessum, temperatæ vocan-
tur; determinantur autem hæ a circulis in mundo
arcticis et tropicis, cum inter eos sint sitæ. Reliquæ,
quæ est media prædictarum, et sita sub ipso solis
accessu, torrida vocatur; atque hæc a terrestri æqui-
noctiali æqualiter secatur, qui situs est sub mun-
dano æquinocctiali circulo. Ex temperatis zonis dua-
bus eam quæ est borea, quæque a nobis habitatur,
contingit habitari, cum in longitudinem sit fere
100000 stadiorum, in latitudinem fere dimidio
constet.

CAPUT XIII.

De habitationibus.

Eorum qui in terra habitant, alii dicuntur syn-
œci, alii periœci, alii antœci, alii antipodes. Syn-
œci igitur sunt qui circa eundem locum ejusdem
zonæ habitant; periœci vero, qui in eadem zona
in circuitu circumhabitant; antœci vero, qui in ea-
dem australi zona sub eodem hemisphærio habi-
tant; antipodes vero, qui in australi zona in altero
hemisphærio habitant, secundum eandem diame-
trum positi cum habitabili nostra terra; quamobrem
vocati sunt antipodes. Cum enim omnia gravia ver-
sus centrum vergant, eo quod versus medium sit

¹⁶ γρ. βλέπεται.

motus corporum, si ab aliqua habitatione earum quæ sunt in nostro orbe habitabili ad centrum terræ adjungatur aliqua recta, et producat, tum hi qui sunt positi secundum extremitatem diametri in australi zona sunt antipodes eorum qui in boreali zona habitant.

Dividitur autem nostra terra habitabilis in tres partes, Asiam, Europam, Lybiam. Duplo autem major est fere longitudo habitabilis terræ latitudine: quam ob causam qui consentaneas rationi terræ descriptiones instituunt, oblongas tabulas adhibent; quod longitudo duplo sit major latitudine. Qui vero terræ descriptiones rotunda figura faciunt, multum aberrant a vero; æqualis enim sit longitudo latitudini; quod natura non patitur. Necesse igitur est, ut non serventur disantiarum mensurationes in rotundis descriptionibus. Segmentum enim quoddam est sphaeræ pars terræ habitata, quæ longitudinem duplo habet majorem latitudine, quod segmentum non potest abscondi circulariter. Dimenso autem maximo circulo 30 eorum, qui sunt in terra secundum meridianum mundi, et invento myriadam 25, et stadiorum 2000; diametro vero myriadam 8, et stadiorum 415; diviso autem meridiano circulo in partes 60, vocatur unum segmentum sexagesimum, quod est 4200. Si enim dividuntur 25 myriades, et 2000 stadia in partes 60, sit sexagesimum 4200. Distantiæ igitur inter zonas hoc modo sunt definitæ. Frigidarum quidem zonarum duarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 6, quæ sunt stadia 25200; temperatarum vero zonarum latitudo utriusque earum est sexagesimorum 5, quæ faciunt stadia 21000; torridæ zonæ latitudo est sexagesimorum 8. Itaque ab æquinoctiali versus utramque partem usque ad tropicos sunt sexagesima 4, quæ faciunt stadia 16800. Sunt igitur a polo qui est in terra, qui situs est

⁴⁷ Pro *uis* vet. habet *δ*.

(44) *Ἀναμετρημένου δὲ τοῦ μεγίστου*. Eratosthene est hæc dimensio maximi circuli, ut auctor est Strabo lib. II, et Plinius lib. II, cap. 108, quam stadiorum 252000 mensuram Romana computatio dicit efficere trecentis, et quindecies centena millia passuum, quod et verum est. Nam stadium cxxv passibus constat. Proinde si 252000 per 125 multiplices, fient 2016000 passuum, quæ sunt miliariorum 31500. At Cleomedes lib. I, cap. 10, refert ab Eratosthene definitum esse terræ ambitum 250000 stadiorum: et qua methodo deprehensus sit modus ille, describit, nimirum ex eo quod angulus, qui gnomone et radio solis includitur Alexandriæ, sole in Cancris tropico meridiano tempore sito, pars est quinquagesima quatuor rectorum, ut et peripheria circuli in horologio descripti, cui ille angulus insidet, pars est quinquagesima circuli totius. Quare cum Syenen inter et Alexandriam, quæ sub eodem meridiano sunt, intervallum sit quinque millium stadiorum: quæ est quinquagesima pars ambitus terræ: totus ambitus 250000 stadiorum colliget. Verum cum tot antiquis testibus constet ab Eratosthene mensuram illam, quam diximus, terreni ambitus esse perscriptam; videtur paulo plus quinquagesima parte tam angulo, quem gnomon cum radio continet, quam

Ἀ πὺν τῶν σωμάτων, ἐκ ἀπὸ τινος οἰκίσεως τῶν ἐπὶ τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη ἐπὶ τὸ κέντρον τῆς γῆς ἐπιζευχθῇ τις εὐθεῖα, καὶ ἐκβληθῇ, οἱ κατὰ τὸ πέρας κείμενοι τῆς διαμέτρου ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ ἀντίποδες γίνονται τῶν ἐν τῇ βορείῳ ζώνῃ κατοικούντων.

Διαιρεῖται δὲ ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη εἰς μέρη τρία, Ἀσίαν, Εὐρώπην, Λιβύην. Διπλάσιον δὲ ἔστιν ὡς ἔγγιστα τὸ μήκος τῆς οἰκουμένης τοῦ πλάτους· δι' ἣν αἰτίαν οἱ κατὰ λόγον γράφοντες τὰς γεωγραφίας ἐν πίναξιν γράφουσι παραμυθεῖσιν, ὡς διπλάσιον εἶναι τὸ μήκος τοῦ πλάτους. Οἱ δὲ στρογγύλους γράφοντες τὰς γεωγραφίας πολὺ τῆς ἀληθείας εἰσὶ πεπλανημένοι· ἴσον γὰρ γίνεται τὸ μήκος τῷ πλάτει· ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐν τῇ φύσει. Ἀνάγκη οὖν μὴ τηρεῖσθαι τὰς ἐπὶ διαστημάτων συμμετρίας τὰς ἐν ταῖς στρογγύλοις γεωγραφίαις. Ἐκτμημά τι γάρ ἐστι σφαῖρας τὸ οἰκούμενον μέρος τῆς γῆς, διπλάσιον ἔχον τὸ μήκος τοῦ πλάτους, ὅπερ οὐ δύναται αποτερματίζεσθαι κύκλῳ. Ἀναμετρημένου δὲ τοῦ μεγίστου (44) κύκλου τῶν ἐν τῇ γῇ κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ μεσημβρινόν, καὶ εὐρημένου μυριάδων κε' καὶ σταδίων β', τῆς διαμέτρου μυριάδων η', καὶ σταδίων ιε'· διαιρουμένου τε τοῦ μεσημβρινοῦ (45) κύκλου εἰς μέρη ξ', καλεῖται τὸ ἐν τμήμα ἐξηκοστὸν· δ γίνεται δς' στάδια. Ἐὰν γὰρ μερισθῶσιν αἱ κε' μυριάδες καὶ τὰ β' στάδια εἰς μέρη ξ', γίνεται τὸ ἐξηκοστὸν σταδίων δς'. Ἔστιν οὖν τὰ μεταξὺ τῶν ζωνῶν διαστήματα τοῦτον ἀφωρισμένα τὸν τρόπον. Τῶν μὲν κατεψυγμένων ζωνῶν δύο τὸ πλάτος ἑκατέρας αὐτῶν ἐξηκοστῶν ζ', ἅπερ εἰσὶ στάδιοι μὲν κεσ'· τῶν δὲ εὐκρατῶν δύο ζωνῶν τὸ πλάτος ἑκατέρας αὐτῶν ἐξηκοστῶν ε', ἃ γίνεται στάδιοι μὲν κα'· τῆς δὲ διακεκαυμένης ζώνης τὸ πλάτος ἐξηκοστῶν η'· ὥστε ἀπὸ τοῦ ἰσημερινοῦ ἐφ' ἑκάτερα πρὸς τοὺς τροπικοὺς ἐξηκοστὰ εἶναι δ', ἃ γίνεται στάδια μὲν ιεω'. Γίνονται οὖν ἀπὸ μὲν τοῦ πόλου τοῦ ἐν τῇ γῇ, ὅς

circumferentia circuli maximi in Sciotherico tributum auctore illo fuisse.

Strabo loco citato Hipparchum ait eundem cum Eratosthene terræ circuitum sumpsisse, stadiorum 252000. Plinius vero adjecisse illum asserit ad Eratosthenis mensuram paulo minus stadiorum 25000. Qua ratione maximus circulus erit stad. 277000.

Ut ad Geminum nostrum redeam, cum is terræ ambitum ex Eratosthenis sententia circumscribat stadiorum 252000, falsum est quod ex eo consequens facit, diametrum constare stad. 80415. Nam cum ea ratio sit diametri ad ambitum, quæ est 7 ad 22: oportet diametrum terræ colligere stad. 80182 fere.

(45) *Διαιρουμένου δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ*. Circulum veteres astronomi in partes sexaginta distribuerunt, ut supra diximus. Ita sexagesimæ cuique parti competunt stadia 4200. Quod si in 360 partes dividatur circulus, pars quælibet stadia postulat 700. Vide Achillem Tatium *Isag.* cap. 29. Jam hoc admonuimus, dimensionem istam ad Rhodiacum ἔγκλημα referri, in quo semidiometer arctici circuli graduum est 36. Hinc etiam frigidam zonam definit arctico circulo illius loci proprio: ut quibus polus gradibus 54, ac deinceps pluribus attollitur, frigida in zona esse censeantur, quod est absurdum.

κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ πόλον, μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῇ ἀρκτικοῦ στάδιοι μὲν .κεσ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἐν τῇ γῇ ἀρκτικοῦ, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἀρκτικόν, πρὸς τὸν ἐν τῇ γῇ τροπικόν, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ θερινὸν τροπικόν, στάδιοι μὲν .κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἐν τῇ γῇ ἱσημερινοῦ, ὃς κεῖται κατὰ τὸν ἐν τῷ κόσμῳ ἱσημερινόν, στάδιοι .ιςω'. Πάλιν ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ πρὸς τὸν ἕτερον τροπικόν .ιςω'· ἀπὸ δὲ τοῦ τροπικοῦ πρὸς τὸν ἀρκτικόν στάδια .κα'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ πρὸς τὸν ἕτερον πόλον .κεσ'· ὥστε συνάγεσθαι τὸ μεταξὺ τῶν πόλων διάστημα μυριάδων ιβ' καὶ σταδίων .ις, ἅπερ ἐστὶν ἡμισυ τῆς περιμέτρου τῆς γῆς· τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον ἐστὶν ἡμικύκλιον. Ἡ δὲ διαίρεσις τῶν ἐξηχοστών τούτων καὶ ἐν ταῖς χριχωταῖς σφαῖραις ἡ αὐτὴ ὑπάρχει. Κατασκευάζονται γὰρ αἱ χριχωταὶ σφαῖραι οὕτως· ἀπὸ τοῦ πόλου ὁ ἀρκτικός διίσταται μοίρας λς', ἅπερ ἐστὶν ἐξηχοστάς γ'· ἐξάκις γὰρ ἐξ γίνεται λς'. Ὁ δὲ ἀρκτικός ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ διίσταται μοίρας λ'· ἅπερ ἐστὶν ἐξηχοστάς ε'. Ὁ δὲ θερινὸς τροπικός ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ διέστηκε μοίρας κδ', ἅπερ ἐστὶν ἐξηχοστάς δ'· ὁ δὲ ἱσημερινὸς ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ διέστηκε τὰς ἴσας μοίρας κδ'· ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικός τοῦ ἀνταρκτικοῦ διέστηκε μοίρας λ'· ὁ δὲ ἀνταρκτικός ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου διέστηκε μοίρας λς'· ὥστε πάλιν ἀπὸ τοῦ πόλου ἐπὶ τὸν πόλον συνάγεσθαι μὲν μοίρας ρπ', ἐξηχοστάς δὲ λ'· πρὸς γὰρ τοῦτο τὸ ἐν κλίμα καὶ αἱ χριχωταὶ σφαῖραι κατασκευάζονται, καὶ αἱ στερεαὶ, τῶν ἀρκτικῶν μόνων μεταπίπτοντων ἐν τισιν οἰκήσεσι κατὰ τὰς διαστάσεις. Αἱ μέντοιγε ἐν τῇ γῇ ζῶναι πρὸς τὸ εἰρημένον ἐν κλίμα λαμβάνουσι τὴν διαίρεσιν τῶν ἐπὶ τῆς γῆς κατοικούντων. Ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κατοικοῦσι, τούτοις καὶ αὐτὰ φαινόμενα κατὰ τὰς οἰκήσεις γίνονται, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν ἴσα, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων (46) τοιαῦτα, καὶ τῶν ὥροσκοπιῶν καταγραφὰ αἱ αὐταί· καὶ καθόλου πάντα τὰ περὶ τὰς οἰκήσεις τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ παραλλήλου κειμένας, τὰ αὐτὰ ὑπάρχει. Τὸ γὰρ ἔγκλημα τοῦ κόσμου μένει τὸ αὐτό. Παρὰ γὰρ τὸ ἔγκλημα τοῦ κόσμου διάφορα γίνεται τὰ φαινόμενα. Αἱ μέντοιγε ἀρχαὶ τῶν ἡμερῶν καὶ αἱ τελευταὶ οὐχ ἅμα πᾶσι γίνονται, ἀλλ' οἷς μὲν πρότερον, οἷς δὲ ὕστερον. Καὶ ἐστὶν ἡ παρὰ πᾶσιν ἡ ὥρα, παρ' ἄλλοις μέσον ἡμέρας οὔσα, παρ' οἷς δὲ δύσις οὔσα. Ἡδὴ μέντοιγε πρὸς τὴν αἴσθησιν σχεδὸν ἐπὶ σταδίους ὡς ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δύσιν ὁ αὐτὸς ὁρίζων διαμένει· ὥστε πρὸς αἴσθησιν ἅμα τὴν ἀνατολὴν αὐτοῖς γίνεσθαι καὶ τὴν δύσιν. Ὅταν δὲ πλεῖον γένηται τὸ διάστημα τῶν ὡς σταδίων, προανατολὰ καὶ προδύσεις γίνονται. Τοῖς δὲ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι μέχρι μὲν σταδίων ὡς ἀνεπαίσθητος γίνεται ἡ

⁴⁶ f. τισίν.

(46) Καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων. Falsum. Nam neque de lunaribus, neque de solaribus id recte dicitur. Lunares quippe non in iisdem soliummodo parallelis æquales apparent, sed ubi-

A sub polo mundi, usque ad circulum arcticum qui est in terra, stadia 25200: rursus ab arctico qui est in terra, et sub cœli arctico, usque ad tropicum terrenum, qui ponitur sub cœlesti tropico æstivo, stadia 21000; rursus ab æstivo tropico usque ad terrestrem æquinocctialem, qui situs est sub æquinocctiali mundano, sunt stadia 16800; rursus ab æquinocctiali usque ad alterum tropicum stadia sunt 16800. Deinde a tropico usque ad arcticum sunt stadia 21000; postremo ab arctico usque ad alterum polum 25200, ut distantia inter polos colligatur esse 12 myriadum, et præterea 6000 stadiorum, quod est dimidium circumferentiæ terræ; nam distantia quæ est a polo usque ad polum, est semicirculus. Divisio autem horum sexagesimorum etiam in armillaribus sphaeris eadem est. Parantur enim armillares sphaeræ sic. A polo arcticus distat partibus 36, quæ sunt sexagesima 6; sexies enim sex sunt 36. Arcticus ab æstivo tropico distat gradibus 30, qui faciunt sexagesima 5; æstivus tropicus distat ab æquinocctiali gradibus 24, qui sunt sexagesima 4. Æquinocctialis distat ab hiberno tropico totidem gradibus 24. Rursus hibernus tropicus ab antarctico distat gradibus 30; antarcticus ab australi polo distat gradibus 36; ut rursus a polo usque ad polum colligantur gradus 180, sexagesima vero 30. Ad hoc enim unum clima, et sphaeræ armillares, et solidæ parantur, cum soli arctici in quibusdam habitationibus secundum distantias mutantur. At zonæ terrestres ad dictum unum clima accipiunt divisionem eorum, qui in terra habitant. Igitur qui eodem in parallelo habitant, his eadem sunt apparentiæ secundum habitationes; et magnitudines dierum æquales; et magnitudines eclipsium similes; et descriptiones horologicorum instrumentorum eadem; et summam omnia quæ contingunt circa habitationes in eodem parallelo positas, sunt eadem. Nam inclinatio mundi manet eadem. Propter inclinationem enim mundi diversæ sunt apparentiæ. Atqui initia dierum et fines non simul fiunt omnibus, sed aliis prius, aliis posterius: estque apud omnes prima hora, cum ea apud alios sit medium diei, apud alios occasus. Jam vero quoad sensum, fere ad stadia 400 ab ortu versus occasum idem manet horizon. Itaque quoad sensum simul ipsis evenit ortus, et occasus. At ubi distantia fuerit major 400 stadiis, ibi antegressiones ortuum et occasuum fiunt. Iis vero qui in eodem meridiano habitant, usque ad stadia 400 insensibilis fit climatum varietas simul. Verumtamen ob eam distantiam, quæ magis transcendit versus septentrionem aut meridiem, alia fit inclinatio. Itaque omnes apparentiæ

cunque Inna prospiciunt. Solares autem etiam sub eodem parallelo inæquales videntur; aut etiam alibi minime videntur. Quare aliud agenti hoc Geminio excidit.

sunt diversæ. Etenim magnitudines dierum, et magnitudines eclipsium, et horologiorum descriptiones diversæ propter habitationes fiunt iis qui in eodem meridiano habitant. Nam inclinatio mutatur, cum vel ad boream, vel ad meridiem fit transitus. Atqui medietates dierum et medietates noctium simul eveniunt omnibus iis qui in eodem habitant meridiano.

μεσημβρίαν τῆς μεταβάσεως γινομένης. Τὰ μέντοιγε μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ἅμα πᾶσι γίνεται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσιν.

31 Cum autem de aust'ali zona dicimus, et de iis qui in ea habitant, ad hæc de antipodibus qui in eadem sunt; convenit ea quæ dicuntur sic intelligere, ut nos de australi quidem zona nullam historiam acceperimus, neque an ulli in ea habitent; sed quod ratione totius sphaeræ, et figuræ terræ, et progressus solis, qui sit inter tropicos, sit aliqua etiam altera zona, seu plaga versus austrum sita, quæ habeat idem temperamentum cum borea zona, in qua nos habitamus; similiter etiam dicimus de antipodibus, non quasi omnino habitent aliqui in eadem diametro nobiscum: sed quod sit aliquis locus habitabilis in terra secundum eandem diametrum nobiscum.

Sub torridam autem zonam nonnulli veterum, inter quos est et Cleanthes Stoicus philosophus, prodiderunt fusum esse inter tropicos Oceanum: quibus congruenter et Crates grammaticus errorem Ulyssis disponens, et totam sphaeram terræ describens certis circulis, quemadmodum prædiximus, fingit inter tropicos Oceanum esse positum, dicens congruenter mathematicis totius se terræ dispositionem instituere.

At talis dispositio aliena est et a mathematica et a physica doctrina, et apud nullum veterum mathematicorum inter tropicos, ut Crates docet, collocata. Nam nostris temporibus jam et perspecta et inventa sunt plurima loca habitabilia, et non mari ubique comprehensa: et cum illius intermedii intervalli, quod est ab æstivo tropico usque ad æquinoctialem, spatium sit stadiorum 16800, fere ad 20800 stadia, quatenus investigandi copia fuit, harum rerum historia conscripta est, cum ea per reges Alexandrinos sit explorata. Unde falsi sunt qui opinantur Oceanum fusum esse inter tropicos. Est autem et ex his manifestum, quod et illa opinio, quod inhabitabilis sit regio inter tropicos posita propter æstus excessum, et maxime ea regio quæ est in medio torridæ zonæ, sit falsa. Nam Æthiopes, qui in extremitatibus torridæ zonæ habitant, in conversionibus, seu solstitiis habent in vertice solem. Existimandum est enim duas esse naturas Æthiopias, cum et circa æstivum tropicum circulum, qui apud nos est, habitent Æthiopes; et circa eum tropicum qui nobis quidem est hi-

των κλιμάτων παραλλαγή ἅμα· τὸ ὅτι μέντοιγε πλείον διάστημα ὑπερβῆναι ὡς πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μεσημβρίαν, ἄλλο γίνεται ἐγκλίμα· ὥστε πάντα τὰ φαινόμενα διάφορα γίνεσθαι. Καὶ γὰρ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν, καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἐκλείψεων, καὶ αἱ τῶν ὥρολογίων καταγραφαὶ διάφοροι παρὰ τὰς οἰκίσεις γίνονται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσι.

Τὸ γὰρ ἐγκλίμα μεταπίπτει, ἢ πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς μέσα τῶν ἡμερῶν καὶ τὰ μέσα τῶν νυκτῶν ἅμα πᾶσι γίνεται τοῖς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ μεσημβρινοῦ κατοικοῦσιν.

Όταν δὲ περὶ τῆς νοτίου ζώνης λέγωμεν, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ κατοικούντων, πρὸς δὲ τοῦτοις περὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἀντιπῶδων τῶν λεγομένων· οὕτως ἀκούειν προσήκει, ὡς μηδεμίαν τῶν ἱστορίαν παρεληφτότων περὶ τῆς νοτίου ζώνης, μηδὲ εἰ τινες ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν· ἀλλ' ὅτι ἔνεκεν τῆς ὁλῆς σφαιροποιίας, καὶ τοῦ σχήματος τῆς γῆς, καὶ τῆς παρόδου τοῦ ἡλίου τῆς μεταξύ τῶν τροπικῶν γινομένης, ἔστι τις καὶ ἐτέρα ζώνη πρὸς νότον κειμένη, τὴν αὐτὴν εὐκρασίαν ἔχουσα τῇ βορείῳ ζώνῃ, ἐν ἣ κατοικοῦμεν ἡμεῖς· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἀντιπῶδων λέγομεν, οὐχ ὅς κατὰ πᾶν οἰκούντων τινῶν κατὰ τὴν αὐτὴν διάμετρον ἡμῖν, ἀλλ' ὅπως τινὸς τόπου οἰκησίου ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ διάμετρον ἡμῖν.

Ἐπὶ δὲ τὴν διακεκαυμένην ζώνην τινὲς τῶν ἀρχαίων ἀπεφάναντο, ὧν ἐστὶ καὶ Κλεάνθης ὁ Στωϊκὸς φιλόσοφος, ὑποκεχῆσθαι μεταξύ τῶν τροπικῶν τὸν Ὀκεανόν· οἷς ἀκολουθῶς καὶ Κράτης ὁ γραμματικὸς, τὴν πλάνην τοῦ Ὀδυσσεῦς διατάσσω, καὶ τὴν ὁλὴν σφαῖραν τῆς γῆς καταγράφων τοῖς ὀριζομένοις κύκλοις, καθὼς προεῖρήκαμεν, ποιεῖ μεταξύ τῶν τροπικῶν τὸν Ὀκεανὸν κείμενον, λέγων ἀκολουθῶς τοῖς μαθηματικοῖς τὴν ὁλῆς γῆς διάταξιν ποιεῖσθαι.

Ἡ δὲ τοιαύτη διάταξις ἀλλοτρία ἐστὶ καὶ τοῦ μαθηματικοῦ καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου, καὶ παρ' οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων μαθηματικῶν κατακεχωρισμένη, ὡς ἀποφαίνεται Κράτης, μεταξύ τῶν τροπικῶν. Ἐν γὰρ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἤδη καὶ κατώπτεται, καὶ εὐρῆται τὰ πλείστα οἰκήσιμα, καὶ οὐ πελάγει πάντοθεν περιεχόμενα· καὶ τοῦ μεταξύ διαστήματος ὑπάρχοντος ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ μ.σ. ¹, καὶ ὡς σχεδὸν ἐπὶ σταδίους κω ², ὡς εὐπόρηται, καὶ ἡ περὶ τούτων ἱστορία ἀναγέγραπται διὰ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βασιλέων ἐξητασμένη. Ὅθεν ψευδοδοξοῦσιν οἱ νομίζοντες τὸν Ὀκεανὸν ὑποκεχῆσθαι μεταξύ τῶν τροπικῶν. Ἐκ δὲ τούτων φανερόν, ὅτι καὶ τὸ δοξαζόμενον, ὅτι ἀοίκητός ἐστιν ἡ μεταξύ τῶν τροπικῶν κειμένη χώρα διὰ τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολὴν, καὶ μάλιστα ἡ περὶ μέσῃ τὴν διακεκαυμένην ζώνην, ψευδὸς ἐστίν. Οἱ μὲν γὰρ τὰ πέρατα τῆς διακεκαυμένης ζώνης οἰκοῦντες Αἰθιοπὲς εἰσι κατὰ κορυζὴν ἔχοντες ἐν ταῖς τροπαῖς τὸν ἥλιον. Δύο γὰρ Αἰθιοπίας τῇ γῆσει ὑποληπτέον ὑπάρχειν, περὶ τε τὸν θερινὸν τροπικὸν τὸν παρ' ἡμῖν κύκλον περιουχόντων ³ Αἰθίοπων, καὶ περὶ

¹ f. τῶ. ² γρ. ὑπερβαίνων. ³ γρ. μυρίων. ⁴ γρ. ὑπερκεχῶντων.

⁵ γρ. β. al. βω'. His non concordat versio Latina.

τὸν ἡμῖν μὲν χειμερινὸν τροπικὸν, τοῖς δὲ ἀντίποσι A
θερινόν. Τοῦτο δὲ φησι Κράτης καὶ τὸν Ὅμηρον λέ-
γειν ἐν οἷς φησιν·

Αἰθίορες, τοὶ διχθὰ δεδαλαται, ἐσχατοὶ ἀνδρῶν·

Οἱ μὲν δυσσομέρου Ὑπερίορος, οἱ δ' ἀνιόντος.

Κράτης μὲν οὖν, παραδοξολογῶν, τὰ ὕφ' Ὅμηρου
ἀρχαίῳ καὶ ἰδικῶς εἰρημένα μετὰγει πρὸς τὴν
κατ' ἀλήθειαν σφαιροποιάν. Ὁμήρος μὲν γὰρ καὶ
οἱ ἀρχαῖοι ποιητὰι σχεδόν, ὡς εἰπεῖν, πάντες ἐπι-
πεδὸν ὕφιστανται τὴν γῆν, καὶ συνάπτουσι τῷ κόσμῳ
καὶ κύκλῳ τὸν Ὀκεανὸν περικεῖμενον, καὶ τὴν τοῦ
ὀρίζοντος ἐπέχοντα τάξιν, καὶ τὰς ἀνατολὰς ἐκ τοῦ
Ὀκεανοῦ, καὶ τὰς δύσεις εἰς τὸν Ὀκεανόν· ὥστε
τοὺς πλησιάζοντας τῇ ἀνατολῇ καὶ τῇ δύσει Αἰθίοπας B
ὑπελάμβανον γίνεσθαι καταθρομένους ὑπὸ τοῦ ἡλίου.
Αὕτη δὲ ἡ πρόληψις τῇ μὲν προκειμένη διατάξει
ἀκλουθὸς ἐστὶ, τῆς δὲ κατὰ φύσιν σφαιροποιίας ἀλ-
λοτριᾶ. Ἡ γὰρ γῆ μέση κεῖται τοῦ σύμπαντος κό-
σμου, σημείου τάξιν ἐπέχουσα· αἱ δὲ ἀνατολαὶ τοῦ
ἡλίου γίνονται καὶ αἱ δύσεις ἐκ τοῦ αἰθέρος καὶ εἰς
τὸν αἰθέρα, διὰ παντὸς τοῦ ἡλίου ἴσον ἀπέχοντος τῆς
γῆς. Ὅθεν αἱ μὲν προειρηγμένα Αἰθιοπία ἀδιανόητοί
εἰσιν· αἱ δὲ ὑπὸ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τροπικοὺς κεί-
μναι, αἵτινες ὑπάρχουσιν ἐπὶ τὰ πέρατα τῶν δια-
κακαυμένων ζωνῶν, κατὰ φύσιν ἔχουσιν. Οὐ μέντοι
γε ὑποληπτέον ἀόληκτον εἶναι τὴν διακακαυμένην
ζώνην. Ἥδη γὰρ ἐπὶ πολλοὺς τόπους τῆς ζώνης τῆς
διακακαυμένης ἐληλύθασι τινες, καὶ τὰ πλεῖστα οἰ-
κήσιμα εὕρηται.

Ὅθεν καὶ ζητεῖται παρὰ πολλοῖς, εἰ τὰ περὶ μέ-
σῃ τὴν διακακαυμένην οἰκησιμώτερα μᾶλλον ἐστὶ
τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακακαυμένης ζώνης ὑπαρ-
χουσῶν οἰκήσεων. Πολύβιος οὖν ὁ ἱστοριογράφος πε-
πραγμάτευται βιβλίον, ὃ ἐπιγραφὴν ἔχει· « Περὶ
τῆς περὶ τὸν ἱσημερινὸν οἰκήσεως· » αὕτη δὲ ἐστὶν
ἐν μέσῃ τῇ διακακαυμένη ζώνῃ· καὶ φησιν οἰ-
κεῖσθαι τοὺς τόπους, καὶ εὐκρατοτέραν ἔχειν τὴν
οἰκισιν τῶν περὶ τὰ πέρατα τῆς διακακαυμένης ζώ-
νης οἰκούντων· καὶ ἃ μὲν ἱστορίας φέρει τῶν κατ-
ωπευκότων τὰς οἰκήσεις, καὶ ἐπιμαρτυροῦντων
ταῖς φαινομένοις· ἃ δὲ ἐπιλογίζεται ἐπὶ τῆς φυσικῆς
περὶ τὸν ἥλιον ὑπαρχούσης κινήσεως. Ὁ γὰρ ἥλιος
περὶ μὲν τοὺς τροπικοὺς κύκλους πολὺν ἐπιμένει
χρόνον κατὰ τὴν πάροδον ⁸¹ τὴν πρὸς αὐτοὺς, καὶ
τὴν ἀποχώρησιν· ὥστε σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' μένει
πρὸς αἰσθησιν ἐπὶ τροπικῶν κύκλων· δι' ἣν αἰτίαν
τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν σχεδὸν ἐφ' ἡμέρας μ' ταυτὰ
καίμναι· ὅθεν, ἐπιμονῆς γινομένης πρὸς τὰς οἰκή-
σεις τὰς κειμένας ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς, ἀνάγκη ἐκ-
φυγεῖσθαι τὴν οἰκισιν, καὶ ἀόληκτον γίνεσθαι διὰ
τὴν τοῦ καύματος ὑπερβολήν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ἱσημερι-
κοῦ κύκλου ταχέως συμβαίνει τὰς ἀποχωρήσεις γί-
νεσθαι· ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς
ἱσημερίας μεγάλας λαμβάνει τὰς παραυξήσεις. Εὐ-
λογον οὖν καὶ τὰς ὑπὸ τὸν ἱσημερινὸν κειμένας οἰ-

bernus, antipodibus vero æstivus. Hoc autem
Crates inquit etiam Homerum dicere in his, ubi
ait :

*Æthiopes, qui bifariam divisi sunt, extremi viro-
rum,*

*Alii quidem ad occidentem solem, alii vero ad
orientem.*

Crates igitur, cum absurda loquatur, ea quæ ab
Homero veteri et proprio more sunt dicta, trans-
fert ad veram sphaeræ formationem. Homerus enim,
et veteres poetæ fere, ut summatim dicam, omnes,
planam constituunt terram, et eam convertunt
mundo. Quinetiam fingunt in circuitu Oceanum
circumfusum, et habentem rationem horizontis :
ad hæc ortus ex Oceano et occasus in Oceanum
fieri. Itaque Æthiopas, qui erant propinqui ortui
et occasui, putabant comburi a sole. Hæc autem
opinio propositæ quidem dispositioni congrua est ;
sed a vera naturalique sphaeræ formatione est alie-
na. Terra enim in medio ponitur universi mundi,
habetque puncti rationem. Ortus vero solis et oc-
casus sunt ex æthere, et in æthere, cum sol sem-
per æqualiter distet a terra. Unde prædictæ Æthio-
piæ non sunt cogitandæ : quæ vero positæ sunt sub
tropicis mundi, quæque sunt in extremitatibus tor-
ridarum zonarum, sunt secundum naturam. Ver-
umtamen non est cogitandum inhabitabilem esse
zonam torridam. Jam enim ad multa loca zonæ
torridæ venerunt aliqui, et plurima loca inventa
sunt habitabilia.

Unde etiam quæritur a multis, an loca circa me-
diam torridam zonam sint magis habitabilia, quam
habitationes quæ existunt circa extremitates tor-
ridæ zonæ. Polyhius igitur historicus conscripsit li-
brum qui inscribitur, *De habitatione circa æqui-
noctialem*. Hæc autem est in media torrida zona;
atque inquit habitari hæc loca, et habere magis
temperatam habitationem, quam habent ii qui circa
extremitates torridæ zonæ habitant : ac partim hi-
storias affert eorum qui viderant has habitationes,
et insuper testimonium præbebant apparentiis; par-
tim ratiocinatur ex naturali solis motu. Sol enim
circa tropicos circulos longo commoratur tempore,
secundum accessum ad eos, et discessum, ut fere
ad dies quadraginta **32** maneat, quoad sensum,
in tropicis circulis. Quam ob causam magnitudi-
nes dierum fere ad dies 40 manent eædem. Unde
cum mora fiat ad illas habitationes quæ sitæ sunt
sub tropicis, necesse est ut ardre torreatur hæc
habitatio, atque inhabitabilis fiat propter æstus ex-
cessum. At ab æquinoctiali circulo contingit velo-
ces fieri discessus : unde etiam magnitudines die-
rum circa æquinoctia magna capiunt incrementa.
Consentaneum est igitur eas etiam habitationes,
quæ sunt sitæ sub æquinoctiali, magis esse tempe-
ratas ; cum ascensio quidem fiat super nuncto ver-

⁸¹ γρ. πρόσδοον.

ticali, velociter tamen sol recedat. Omnes enim qui inter tropicos circulos habitant, ad accessum solis similiter sunt collocati : is tamen longioribus temporibus apud eos commoratur, qui circa tropicos habitant; quam ob causam temperationes esse contingit eas habitationes quæ sunt circa æquinoctialem, quæque sitæ sunt in media zona torrida, quam sunt iis qui circa extremitates zonæ torridæ habitant, quique sunt positi sub tropicis.

CAPUT XIV.

De significationibus astrorum.

Sermo de significationibus apud idiotas diversam parit opinionem, quasi propter astrorum ortus et occasus fiant aeris mutationes. Mathematicus vero et physicus aliam habet opinionem. Ac primo quidem statuendum est, quod hæ significationes imbrum et ventorum, quæ fiunt, circa terram fiant, et ad maiorem altitudinem non tendant: exhalationes enim sunt e terra variæ et expertes ordinis, ut sit impossibile eas usque ad inerrantium stellarum sphaeram tendere : sed neque singulæ nubes propter altitudinem eo tendunt. Qui igitur ascendunt Cyllenem, altissimum in Peloponneso montem, et Mercurio in vertice montis dicato sacrificant, hi, cum rursus post annum ascendentis sacrificia perficiunt, inveniunt et femora et cinerem ab igne relictum in eodem loco manentia, in quo reliquerant; et neque a ventis, neque ab imbris immutata, eo quod omnes nubes et ventorum constitutiones infra verticem montis constituentur. Sæpe etiam illi qui in Satabyrium ascendunt, per nubes faciunt ascensum, et infra verticem montis spectant nubium collectiones. Et Cyllenes quidem altitudo est minor stadiis 15, ut Dicæarchus geometrice demonstrat; Satabyrii vero perpendicularum minus est stadiis 14. Omnes enim nubes, ut diximus, cum ex terra habeant exhalationem, circa terram fiunt. Prædictiones autem significationum, quæ in parapegmatibus fiunt, non constant quibusdam certis præceptis, neque arte quadam traduntur, ut habeant necessarium effectum. Sed qui ex eo, quod plerumque fit, per quotidianam observationem congruentiam capiunt, hi in tabulas conferunt. Facta est autem ista collectio et observatio hoc modo. Capietes enim principium anni, et observantes in quo signo sit sol in principio anni, et gradum ascribentes, per singulos dies et per singulos menses factas integras mutationes aeris, ventorum, imbrum et grandinis, ascripserunt ad solis loca per signum quodlibet et gradum. Quod per plures annos observantes,

αἱ τῆς εὐκρατοτέρας ὑπάρχειν, ἐπιτολῆς μὲν γινόμενης ἐπὶ τοῦ κατὰ κορυφὴν σημείου, ταχέως δὲ ἀποχωροῦντος τοῦ ἡλίου. Πάντες γὰρ μεταξὺ τῶν τροπικῶν κύκλων οἰκούντες παρὰ τὴν πάροδον ὁμοίως κεῖνται τοῦ ἡλίου· πλείονας δὲ χρόνους ἐπιμένει τοῖς περὶ τοὺς τροπικοὺς οἰκοῦσι· δι' ἣν αἰτίαν εὐκρατοτέρας εἶναι συμβέβηκε τὰς περὶ τὴν ἰσημερινὴν οἰκίσεις, αἵτινες κεῖνται ἐν μέσῃ τῇ διακεκαυμένῃ ζώνῃ, τῶν περὶ τὰ πέρας τῆς διακεκαυμένης οἰκούντων, οἵτινες ὑπὸ τοὺς τροπικοὺς κύκλους κεῖνται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'.

Περὶ ἐπισημιασίων τῶν ἀστέρων ⁸⁵.

Ὁ περὶ ἐπισημιασίων λόγος παρὰ μὲν τοῖς ἰδιώταις ἀλλοίαν ἔχει διάληψιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἀστέρων ἐπιτολαῖς καὶ ὕψεις τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβαλῶν γινόμενων· ὁ δὲ μαθηματικὸς καὶ φυσικὸς ἕτερον ἔχει δόξαν. Καὶ πρῶτον μὲν διαληπτέον, ὅτι αἱ γινόμεναι ἐπισημιασαὶ δμῶρων καὶ πνευμάτων περὶ τὴν γῆν γίνονται, εἰς δὲ πλείον ὕψος οὐ διατείνουσιν· ἀναθυμιάσεις γὰρ εἰσιν ἐκ γῆς παντοδαπαὶ καὶ ἀτακτοί· ὥστε μὴ οἶόν τε εἶναι μέχρι τῆς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων σφαίρας διατείνειν· ἀλλὰ μὴδ' ἕκαστα διὰ τὸ ὕψος ἀνατείνειν τὰ νέφη. Οἱ γοῦν ἐπὶ τὴν Κυλλήνην (47) ἀναβαίνοντες, ὅρος ἐν τῇ Πελοποννήσῳ ὑψηλότατον, καὶ θύοντες τῷ καθωσωμένῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἑρμῇ, ὅταν πάλιν δι' ἐνιαυτοῦ ἀναβαίνοντες τὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, εὐρίσκουσι καὶ τὰ μηρία, καὶ τὴν τέφραν τὴν ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μένουσαν, ἐν ἣ καὶ κατέλιπον· καὶ μὴθ' ὑπὸ πνευμάτων, μὴθ' ὑπὸ δμῶρων ἡλλοιωμένα· διὰ τὸ πάντα τὰ νέφη καὶ τὰς τῶν ἀνέμων συστάσεις ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς συνίστασθαι. Πολλάκις δὲ καὶ οἱ εἰς τὸ Σαταβύριον (48) ἀναβαίνοντες διὰ τῶν νεφῶν ποιοῦνται τὴν ἀνάβασιν, καὶ ὑποκάτω τῆς τοῦ ὄρους κορυφῆς θεωροῦσι τὴν τῶν νεφῶν σύστασιν. Καὶ ἐστὶ μὲν τῆς Κυλλήνης τὸ ὕψος ἑλασσον σταδίων ιε', ὡς Δικαίφαρχος ἀναμετρικῶς ⁸⁶ ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Σαταβυρίου ἐλάσσων ἐστὶν ἢ καθέτος σταδίων ιδ' ⁸⁷. Πάντα γὰρ τὰ νέφη, καθάπερ εἶπομεν, ἐκ γῆς ἔχοντα τὴν ἀναθυμιασίν, περὶ τὴν γῆν γίνονται. Αἱ δὲ γινόμεναι προβόρῃσεις τῶν ἐπισημιασίων ἐν τοῖς παραπήγμασιν, οὐκ ἀπὸ τινων παραγγελμάτων ὤρισμένων γίνονται, οὐδὲ τέχνη τινὶ μεθοδεύονται καταναγκασμένοι ἔχουσαι τὸ ἀποτέλεσμα· ἀλλ' οἱ ἐκ τοῦ ὡς ἐπίπαν γινόμενου διὰ τῆς καθ' ἡμέραν παρατηρήσεως τὸ σύμφωνον λαμβάνοντες εἰς τὰ παραπήγματα κατεχώρισαν. Ἐγένετο δὲ ἡ σύστασις καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ τρόπου τούτου. Λαμβάνοντες γὰρ ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ παρατηρήσαντες, ἐν τίνι ζωδίῳ ὁ ἥλιος ὑπῆρχε κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ, καὶ πρὸς τὴν μοῖραν ἀναγράφοντες καθ' ἑκάστην

⁸⁵ γρ. τῶν χρόνων. ⁸⁶ f. ἀναμεμετρικῶς. ⁸⁷ γρ. σταδίων δ'

(47) Οἱ γοῦν ἐπὶ τὴν Κυλλήνην. Cujus κάθետον αἱτι xx, ἄλλι xv σταδίοις designiunt. Strabo libro viii.

(48) Εἰς τὸ Σαταβύριον. Leg. Ἀταβύριον. De quo

Strabo lib. xiv, et Stephanus. Mons est in Rhodo insula.

ἡμέραν καὶ μῆνα τὰς γενομένας ἀποσχέσεις μεταβολῆς τοῦ ἀέρος, πνευμάτων, ὁμβρων, χαλάζης, παρειθέσαν ταῖς τοῦ ἡλίου ἐποχαῖς κατὰ ζώδιον καὶ κατὰ μοῖραν. Τοῦτο ἐπὶ πλείονα ἔτη παρατηρήσαντες, τὰς μάλιστα περὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ γινομένης μεταβολῆς ἐν τοῖς παραπλήγμασιν ἀνεγράφαντο, οὐκ ἀπὸ τινος τέχνης οὐδὲ μεθόδου ὠρισμένης λαθόντες τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ' ἐκ τῆς πείρας τὸ σύμφωνον, ὡς ἐγγιστα, λαθόντες. Ἐπειδὴ οὐκ ἐδύναντο οὐθ' ἡμέραν, οὔτε μῆνα, οὔτε ἐνιαυτὸν ὠρισμένον ἀναγράφαι, ἐν ᾧ τι τούτων ἐπιτελείται, διὰ τὸ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐνιαυτῶν μὴ παρὰ πᾶσιν εἶναι τὰς αὐτάς, μηδὲ τοὺς μῆνας τοὺς αὐτοὺς εἶναι παρὰ πᾶσι ταῖς ὀνομασίαις, μηδὲ τὰς ἡμέρας ὁμοίως ἀγεσθαι· ἵσταμένοις τιτὶ σημείοις ἠθέλησαν ἀπορίσαι τὰς μεταβολὰς τοῦ ἀέρος. Ὅθεν ταῖς τῶν ἀστρων ἐπιτολαῖς κατὰ τοὺς καιροὺς ἀφωρισμέναις αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, οὐχ ὡς τῶν ἀστρων δύναμιν ἔχοντων πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν πνευμάτων καὶ τῶν ὁμβρων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρελημμένων πρὸς τὸ προγινώσκειν ἡμᾶς τὰς περὶ τὸν ἀέρα περιστάσεις. Καὶ ὥσπερ ὁ πυρρὸς οὐκ αὐτὸς ἐστὶ παραίτιος τῆς πολεμικῆς περιστάσεως, ἀλλὰ σημεῖόν ἐστι πολεμικοῦ καιροῦ· τὸν αὐτὸν τρῖπον καὶ αἱ τῶν ἀστρων ἐπιτολαὶ οὐκ αὐταὶ παραιτίοι εἰσι τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν, ἀλλὰ σημεῖα ἔκκεινται τῶν τοιούτων περιστάσεων. Οἱ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς παρατηρήσαντες καὶ συνταξάμενοι τὰ παραπλήγματα, ἐξετάσαντες τοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ἐν οἷς ὡς ἐπείπαν αἱ μεταβολαὶ τοῦ ἀέρος γίνονται, ἐπεσκέψαντο κατὰ τοὺς χρόνους τούτους τίνα τῶν ἀστρων ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύει, καὶ ταῖς τούτων ἐπιτολαῖς καὶ δύσεσι σημείοις ἐκρήσαντο εἰς τὴν πρόγνωσιν τῶν προσηρῶν. Τὰς μὲν γὰρ ἀνατολὰς τὰς ἀληθινὰς καὶ δύσεις ἀθεωρήτους εἶναι συμβέβηκε· τὰς δὲ φαινόμενας ἠδύναντο ὁρᾶν, καὶ περὶ τοὺς ῥηθέντας καιροὺς διαλαμβάνειν, ὅτι αἱ Πλειάδες δύνουσαι ἔχουσιν τινα τοιαύτην δύναμιν, ὥστε ὕγρασιν τινα περὶ τὸν ἀέρα ἀπογεννᾶν· ἢ πάλιν ἐπιτέλλουσαι θέρους ἀρχὴν διασημαίνουσιν. Ὅθεν καὶ Ἡσιόδος φησι·

*Πληιάδων Ἀτλαγενέων ἐπιτελλομένων,
Ἀρχεσθ' ἀμήτου· ἀρότοιο δέ, δυσσομενέων.*

Οὐ διὰ τὴν τοῦ ἀστρου δύναμιν· παντελῶς γὰρ ἐστὶν ἀνόπληκτον· εἴτε γὰρ πύρινά ἐστι τὰ ἀστρα, εἴτε αἰθέρια, ὡς ἀρέσκει τισί, πάντα τῆς αὐτῆς οὐσίας καὶ δυνάμεως κεκοινώνηκε, καὶ οὐδεμίαν συμπάθειαν ἔχει πρὸς τὰ ἐπὶ τῆς γῆς γινόμενα. Ἡ γὰρ σύμπασα γῆ κέντρον λόγον ἔχει· πρὸς τὴν τῶν ἀπλανῶν σφαῖραν, καὶ οὐδεμίαν ἀποφορὰν, οὐδὲ ἀπόρροια δικνεῖται ἀπὸ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τὴν γῆν. Πῶς ὑποληπτέον τούτους ὁμβρων καὶ πνευμάτων καὶ χαλάζης παραιτίους γίνεσθαι, ἀφ' ὧν οὐδεμίαν δύναμιν πίπτει πρὸς ἡμᾶς; Ἀπὸ μὲν γὰρ ἡλίου καὶ σελήνης δικνεῖται ἡ δύναμις ἐπὶ τὴν γῆν κατὰ τὰς μεταβάσεις αὐτῶν καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων· ὅθεν εὐλογον πρὸς τούτους συμπάθειαν εἶναι κατὰ τὴν ἐκείνου δύναμιν αὐτῶν· αἱ δὲ τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις σημείοις τάξιν ἐπέχουσι, καθάπερ προσηρῶν. Ὅθεν οὐδὲ προληπτέον τὰς αὐτὰς ἐπισημασίας ἐπιτελεῖσθαι ἐκ τῶν αὐτῶν ἀστρων·

⁸⁴ ἢ, ἐπεὶ δέ.

A eas mutationes, quæ maxime circa eadem zodiaci loca contingunt, in tabulis conscripserunt, non ex arte aliqua, neque ex certa methodo sumentes descriptionem, sed ab experientia, id quod fere congruit, sumentes. Cum vero non possent singulos dies, neque menses, neque annos certos inscribere, in quibus horum aliquid perficiebatur; eo quod initia annorum apud omnes non sint eadem, neque menses sint apud omnes iisdem appellationibus, neque dies similiter agantur: immotis quibusdam signis voluerunt determinare mutationes aeris. Unde astrorum ortibus, cum hi in temporibus sint determinati, mutationes aeris sunt; non quod astra vim habeant ad mutationem ventorum et imbrum, sed quod signi gratia assumpta sint ad hoc, ut præcognoscamus aeris affectiones. Et ut lampas, seu fax, non ipsa est causa bellici motus, sed signum est bellici **33** temporis: ita et astrorum ortus non ipsi sunt causa mutationum aeris, sed proposita sunt signa talium affectionum. Nam qui a principio observaverunt et composuerunt tabulas illas, exploratis locis zodiaci circuli, in quibus ut plurimum mutationes aeris sunt, consideraverunt quæ astra temporibus illis oriantur, aut simul occidunt, atque horum ortibus et occasibus pro signis sunt usi ad præcognitionem prædictorum. Ortus enim veros et occasus contingit esse invisibiles: eos vero, qui apparebant, ortus et occasus, poterant videre, et circa tempora dicta discernere, eo quod Pleiades occidentes habeant talem vim, ut humiditatem quandam circa aerem generent; aut rursus orientes æstatis initium significent. Unde et Hesiodus inquit:

*Pleiadibus Atlantis filibus orientibus
Incipe messem: arationem vero occidentibus*

Non propter astra vim: omnino enim id est stupidum: sive enim ignea sunt astra, sive ætherea, ut placet aliquibus, omnia eandem essentiam et vim sortita sunt, et nullam habent mutuam commotionem erga ea quæ in terra sunt. Universa enim terra centri rationem habet ad inerrantium sphaeram; nec ulla vis emanans aut profluvium pervenit ab inerrantibus stellis ad terram. Quomodo putandum est has imbrum et ventorum et grandinum causas esse, a quibus nulla vis cadit ad nos? Nam a sole quidem et luna pervenit vis ad terram secundum transitus eorum et majorum et minorum. Unde consentaneum est terræ cum his esse mutuam consensionem secundum vim cuiusque eorum. Inerrantium vero stellarum ortus et occasus signi rationem obtinent, sicut prædiximus. Unde ne statuendum quidem est easdem significationes perfici ex iisdem astris; sed secun-

dum eorundem climatum varietates, diversos et ortus et occasus astrorum fieri, et quidem in quolibet horizonte propria signa habere mutationis æris. Idem enim parapegma non potest congruere in urbe Roma, et in Ponto, et in Rhodo, et in urbe Alexandriæ; sed necesse est ut diversæ sint observationes in diversis horizonibus, et in quolibet urbe alia sumantur astra significationes efficientia.

Unde manifestum est quod non naturaliter astrorum ortus et occasus affectiones aeris generent; sed quod in quolibet horizonte diversæ fiant observationes et aerum mutationes. Quamobrem neque omnes significationes in tabulas relatæ semper congruunt; sed interdum universaliter non fiunt: sed qui maximas tempestates comprehendunt ortus et occasus, hi efficiunt serenitates: interdum in urbe serenitas contingit, in agris imber. Sæpe post dies tres aut quatuor aliquis significavit per ortum aut occasum astri mutationem aeris: interdum anteverit significationem diebus quatuor. Unde qui aberrant in prædictionibus significationum, habent excusationem, quod anticiparunt significationem, eo quod posterius est facta.

Ex quibus omnibus manifestum est quod quæ ad significationes spectant, ea in tabulis rudi Minerva sint inscripta, cum non arte quadam, neque necessitate sint tradita, sed ex continua observatione inscripta. Eam ob causam sæpe hæc fallunt. Unde astrologi non sunt accusandi, si aberraverint in significationibus. Si vero eclipsin prædicens aliquis, aut ortum astri, aberraverit, merito et studium, et qui illud tractat, accusantur. Omnia enim quæ arte traduntur debent infallibilem habere prædictionem, seu enuntiationem. At ea quæ ad significationes spectant, neque cum ea assequimur, perfectam laudem, neque cum ab iis aberramus, accusationem merentur. Astrologiæ enim hæc est quædam pars expertis artis, et indigna quæ proferatur in medium. Idem opinandum est fieri etiam circa Canis ortum. Omnes enim putant, hanc stellam propriam vim habere, et causam esse intensio- nis æstuum, cum simul oritur cum sole. At hoc non ita se habet: sed quoniam juxta calidissimum tempus anni hæc stella ortum faciebat, hujus apparitione aeris in æstum mutationem notarunt. Est autem sol causa intensio- nis æstuum. Primum enim cum ex hieme simus frigefacti, secundum appropinquationem quæ sit ad nos, incipit nos sol calefacere: nondum tamen manifestam efficit calefactionem, cum adhuc frigefactio, quæ est ab hieme, permaneat; cum vero sit commoratio, et semper magis 34 magisque appropinquat sol, contingit fieri sensum calefactionis; deinde contingit bis ad eandem habitationem continuo solem accedere. Etenim in progressu ad æstivum tropicum circulum, et in recessu, per easdem habitationes transit sol. Unde evenit propter causam hanc intensiones æstuum fieri. Præterea accessus ad æstivum tropicum et

Α ἀλλὰ κατὰ τὰς τῶν αὐτῶν κλιμάτων παραλλαγὰς διαφόρους καὶ τὰς ἐπιτολάς καὶ τὰς δύσεις τῶν ἀστρῶν γίνεσθαι. Καὶ δὴ καθ' ἕκαστον ὀρίζοντα ἰδεῖν σημεῖα ἔχειν τῆς περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῆς. Τὸ γὰρ αὐτὸ παράπηγμα οὐ δύναται συμφωνεῖν ἐν τῇ Ῥώμῃ καὶ ἐν τῇ Πόντῳ, καὶ ἐν Ῥόδῳ, καὶ ἐν Ἀλεξανδρείῃ· ἀλλὰ ἀνάγκη διαφόρους τὰς παρατηρήσεις εἶναι ἐν διαφόροις ὀρίζουσιν, καὶ καθ' ἑκάστην πόλιν ἑτέρως λαμβάνεσθαι ἀστρα ἐπισημασίας ἐπιτελοῦντα.

Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι οὐ φυσικῶς αἱ τῶν ἀστρῶν ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις τὰ περὶ τὸν ἀέρα πάθῃ ἀπογεννώσιν· ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ὀρίζοντα διάφοροι παρατηρήσεις γεγῶνασι, καὶ τῶν ἀέρων μεταβολαί. Διὸ περ οὐδὲ πᾶσαι ἐπισημασίαι, ἐν τοῖς παραπήγμασιν ἀγόμεναι, αἰεὶ συμφωνοῦσιν· ἀλλ' ἔστι μὲν ὅτε καθόλου οὐ γίνονται, ἀλλὰ τοὺς μεγίστους περιέχουσιν χειμῶνας ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις, εὐδίας ἀποτελοῦσιν· ἔστι δ' ὅτε κατὰ μὲν τὴν πόλιν εὐδία ἐγένετο, ἐπὶ χώρας δὲ θυμῶς· πολλάκις δὲ τις μεθ' ἡμέρας τρεῖς ἢ τέσσαρας ἐπεσήμηνε τῇ ἐπιτολῇ ἢ τῇ δύσει τοῦ ἀστρου· ἔστι δὲ ὅτε προέλαβε τὴν ἐπισημασίαν πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων. Ὅθεν καὶ οἱ ἀποτυγχάνοντες ἐν ταῖς προρρήσεσιν τῶν ἐπισημασιῶν ἔχουσιν ἀπολογίαν, ὅτι προέλαβον τὴν ἐπισημασίαν, ὅτι ὑστέρᾳ ἐγένετο.

Ἐξ ὧν πάντων φανερόν, ὅτι τὰ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐν τοῖς παραπήγμασιν ὀλοσχερέστερον ἀναγεγράφται, οὐ τέχνη τινὶ οὐδὲ ἀνάγκη μεθοδεύμενα, ἀλλ' ἐκ τῆς συνεχούς παρατηρήσεως ἀναγεγραμμένα. Διὸ πολλάκις διαφεύδεται. Ὅθεν οὐδὲ κατηγορητέον ἔστι τῶν ἀστρολόγων, ἐὰν ἀποτυγχάνωσιν ἐν ταῖς ἐπισημασίαις. Ἐὰν δ' ἐκλείψιν προειπῶν τις ἢ ἐπιτολὴν ἀστρου διαμάρτη, εὐλόγως καὶ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ὁ μεταχειριζόμενος κατηγορίας ἀξιωθήσεται. Πάντα γὰρ τέχνη μεθοδεύμενα ἀδιαμάρτητον ἔχειν ὀφείλει τὴν ἀπόφασιν. Τὰ δὲ περὶ τὰς ἐπισημασίας οὗτ' ἐπιτυγχάνόμενα ὀλοσχερῇ τὸν ἔπαινον ἔχει, οὗτ' ἀποτυγχάνόμενα κατηγορίαν. Ἀτεχνον γὰρ τι μέρος ἔστι τοῦτο τῆς ἀστρολογίας, καὶ οὐκ ἄξιον προφορᾶς. Τὸ δὲ αὐτὸ ὑποληπτέον καὶ περὶ τὴν Κυνὸς ἐπιτολὴν γίνεσθαι. Πάντες γὰρ ὑπολαμβάνουσιν ἰδίαν δύναμιν ἔχειν τὸν ἀστέρα, καὶ παρὰ τὸν γίνεσθαι τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως ἅμα συνεπιτέλλοντα τῷ ἡλίῳ. Τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν οὕτως· ἔχον· ἀλλὰ ἐπεὶ κατὰ τὸν πυρρειδέστατον καιρὸν τοῦ ἐνιαυτοῦ οὗτος ὁ ἀστὴρ ἐπέτελλε, τῇ τούτου φάσει ἐσημειώσαντο τὴν πρὸς τὸ καῦμα μεταβολὴν τοῦ ἀέρος. Ἔστι δὲ ὁ ἥλιος παρὰ τὸς τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Πρῶτον μὲν γὰρ, ἐκ τοῦ χειμῶνος κατεψυγμένων ἡμῶν, κατὰ τὸν συνεγγισμὸν τὸν πρὸς ἡμᾶς ἄρχεται ἡμᾶς θερμαίνειν· οὐπω δὲ ἐκδηλὸν ποιεῖ τὴν θερμασίαν, ἔτι τῆς καταψύξεως ἀπὸ τοῦ χειμῶνος διαμενούσης· ἐπιμονῆς δὲ γινομένης, καὶ μᾶλλον αἰεὶ καὶ μᾶλλον συνεγίζοντος τοῦ ἡλίου, ἐπαίσθησιν συμβαίνει τῆς θερμασίας γίνεσθαι· ἔπειτα συμβαίνει δις ἐπὶ τὴν αὐτὴν οἴκησιν κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπιβάλλειν τὸν ἥλιον. Καὶ γὰρ ἐν τῇ παρόδῳ τῇ πρὸς τὸν θερικὸν τροπικὸν κύκλον, καὶ ἐν τῇ ἀποχωρῇ τῆς αὐτᾶς οἴκησεως παροδεύει ὁ ἥλιος. Ὅθεν συμβαίνει διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην τὰς ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων γίνεσθαι. Ἔτι δὲ καὶ τὰς

προσόδους τὰς πρὸς τὸν θερινὸν τροπικὸν καὶ τὰς ἀποχωρήσεις μικράς τε παντελῶς καὶ ἀνεπαίσθητους εἶναι συμβέβηκε· σχεδὸν γὰρ ἐφ' ἡμέρας μ' ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν ἐπιμονὴν ποιεῖται. Ὅθεν καὶ τὰ μεγέθη τῶν ἡμερῶν περὶ τὰς τροπὰς ἀνεπαίσθητον ἔχει τὴν παραύξησιν. Ἐπεὶ δὲ περὶ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν⁸⁸ ὁ Κῦων, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημειώσαντο τῆς τῶν καυμάτων ἐπιτάσεως, οὐχ ὡς αὐτοῦ τοῦ ἀστρου παραιτίου γινομένου, ἀλλ' ὡς τοῦ ἡλίου τὴν αἰτίαν ἔχοντος.

Εἰ μὲν οὖν ὡς σημειῖον τις λαμβάνει τοῦ καιροῦ τὴν τοῦ Κυνὸς ἐπιτολὴν, ὀρθῶς λαμβάνει, καθάπερ Ὁμηρὸς φησιν ἐπὶ τοῦ Κυνὸς οὕτως·

Καινὸν δὲ τε σῆμα τέτυκται.

Ὁ γὰρ ὡς ἰδίαν δύναμιν ἔχοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν ἐπιτασιν τῶν καυμάτων, ἀλλ' ὡς σημείου χάριν παρεπιλημμένου.

Ὅσοι μέντοιγε τῶν ποιητῶν καὶ φιλοσόφων τὴν δύναμιν τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων τῷ Κυνὶ προσάπτουσι, πολὺ τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ φυσικοῦ λόγου πεπλανημένοι εἰσίν. Ὁ γὰρ ἀστὴρ οὗτος τῆς αὐτῆς οὐσίας κεκοινώνηκε πᾶσι τοῖς ἀστροῖς. Εἴτε γὰρ πύρινά ἐστιν, εἴτε καὶ αἰθέρια τὰ ἀστρα, τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν πάντα, καὶ ὀφείλει κατακρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀστρων ἢ ἀπὸ τοῦ Κυνὸς ἀποφορά. Καὶ γὰρ τῷ μεγέθει μείζονες αὐτοῦ εἰσιν ἑτεροί, καὶ τῷ πλήθει ἀπειροί. Εἰ οὖν ἐξ ἀπάντων αὐτῶν ἡ δύναμις οὐ διικνεῖται μέχρι τῆς γῆς, οὐδὲ εἰς τὴν τοῦ ἡλίου δύναμιν οὐδὲν συμβάλλεται, πῶς πιθανὸν τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀστρου ἀποφορὰν τηλικαύτην ἐπιτασιν τῶν καυμάτων ποιεῖν; Εἰ δὲ μὴ συνεργούσι τι πάντες οἱ ἀπλανεῖς ἀστέρες, τῆς αὐτῆς δυνάμεως κεκοινωνηκότες, οὐκ ἐνδέχεται τὴν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἀστρου θερμασίαν αἰσθητὴν διαφορὰν ἀποφαίνειν ἐν ταῖς συναντολαῖς τοῦ ἡλίου.

Ἔστι δ' αὐτὸς ὁ ἥλιος παραιτίος τῶν καυμάτων, κατὰ τὸ συνεχὲς τὸν αὐτὸν τόπον τῆς οἰκῆσώς ἐπιπερυσμένους. Οὐ δύναμει δὲ κοινήν ἡμέραν ἅπανιν ἀφορᾶσαι, ἐν ᾗ γίνονται αἱ ἐπιτάσεις τῶν καυμάτων, ἐπεὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν ἐπέτελλεν οὗτος ὁ ἀστὴρ, τῇ τούτου φάσει τὸν καιρὸν ἐσημειώσαντο.

Ὅτι δὲ οὐκ ἔστιν ὁ ἀστὴρ παραιτίος τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων, ἐκ τῶν λέγεσθαι μελλόντων φανερόν. Πρῶτον μὲν γὰρ πολλάκις συναντεῖται τῷ ἡλίῳ καὶ πλείονες καὶ μείζονες ἀστέρες, καὶ οὐδεμίαν αἰσθητὴν ποιοῦσι παραλλαγὴν, ἀλλ' ἔστιν ὅτε ἐκ τῶν ἐναντίων ἐν ταῖς ἐπιτολαῖς αὐτῶν καὶ δύσεσι χειμῶνες γίνονται, καὶ ἀνεμοὶ ψυχροὶ πνέουσιν, ὡς μηδὲν αὐτῶν συμβαλλομένων πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων· πολλάκις δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ ζωδίῳ τῷ ἡλίῳ γίνονται ἀστέρες τῶν ἐπ' ἀπλανητῶν οἱ μέγιστοι, Φαέθων, Φωσφόρος, Πυρροίς, ἀφ' ὧν καὶ δυνάμεις ἐπὶ τὴν γῆν πίπτουσι, καὶ οὐδὲν παρὰ τὴν αὐτῶν αἰτίαν διαφορώτερον περὶ τὸν ἀέρα γίνεται. Ἐξ οὗ φανερόν, ὅτι οὐδὲν συμβάλλονται πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων οὐθ' οἱ ἀπλανεῖς οὐθ' οἱ ἀπλανῆται ἀστέρες· εἰ γὰρ δύναμιν τινα προσεγέρετο ὁ Κῦων, ἔδει κατὰ

⁸⁸ γρ. ἐπιτέλλει.

recessus omnino et parvos et insensibiles esse contingit. Fere enim ad dies 40 in æstivo tropico circulo moram facit. Unde et magnitudines dierum circa solstitia insensibile habent incrementum. Cum vero circa hoc tempus ortum faceret Canis, hujus apparitione significaverunt tempus intensionis æstuum; non quod ipsum astrum sit causa, sed quod sol hanc causam habeat.

Si igitur aliquis pro signo temporis accipiat Canis ortum, recte accipit; sicut Homerus inquit de Cane sic:

Malum autem signum factum est.

Non enim cogitandum est, quasi propriam vim habeat Canis ad intensionem æstuum, sed quod signi gratia assumptus sit Canis.

Verumtamen qui ex poetis et philosophis vim intensionis æstuum Cani ascribunt, hi multum a veritate et naturali doctrina aberraverunt. Hæc enim stella eandem naturam sortita est cum omnibus astris. Sive enim ignea sunt, sive ætherea astra, eandem omnia habent vim, et debet vinci a multitudine astrorum defluxus a Cane. Nam magnitudine etiam stellam Canis superant alix stellæ, et multitudine sunt infinitæ. Si igitur ex omnibus ipsis vis non pervenit usque ad terram, neque ad solis vim quidquam confert, quomodo credibile est defluxum ab uno astro tantam æstuum intensionem facere? Quodsi non adjuvant quidquam omnes inerrantes stellæ, cum eandem vim sint sortitæ, non possibile est calefactionem ab una stella progredientem efficere sensibilem varietatem in coor-tibus cum sole.

Est autem ipse sol causa æstuum, continuo ad eundem locum habitationis accedens. Cum autem non possent omnibus hominibus communem diem determinare, in qua hæc intensiones æstuum sunt, cumque circa hoc tempus hæc stella oriretur, hujus apparitione hoc tempus significaverunt.

Quod autem hæc stella non sit causa intensionis æstuum, ex iis quæ dicuntur erit manifestum. Primum enim sæpe cooriuntur cum sole et plures et majores stellæ, et nullam sensibilem efficiunt varietatem, sed interdum econtrario in orbitibus et occasibus earum tempestates sunt, et venti frigidi spirant, tanquam hi ortus et oceanus nihil conferant ad intensionem æstuum. Sæpe etiam in eodem signo cum sole sunt et quinque planetis stellæ maxime, Jupiter, Lucifer et Mars; a quibus et vires in terram cadunt, et tamen propter horum causam nihil circa aerem magis sit diversum. Ex quo manifestum est quod nihil conferant ad intensionem æstuum neque inerrantes neque errantes stellæ. Si enim vim quamdam afferret Canis, oportebat in vero ortu intensionem æstuum fieri. Tunc enim

simul una oritur cum sole. Non sit autem hoc, sed in apparenti ortu maximi sunt æstus. Circa hoc enim tempus sol propter dictas causas efficit intensionem æstuum. In Rhodo enim post 30 dies a solstitio oritur hæc stella; in aliis locis post 40 dies æstivi solstitii; aliis post 50: ita ut ejus ortus non amplius faciat intensionem æstuum: quod nemini non manifestum est, quod cum unum sit illud tempus, quod intensionem æstuum comprehendit, quod est post dies 30 solstitii æstivi; in hoc ipso tempore apud alios Canis oritur, et tempus indicat, apud alios vero aliud quoddam ex astris constellationum; non enim simul omnibus astris ortus et occasus contingit fieri.

Quod vero a plurimis dicitur, quod circa tempus hoc **35** Canis oriatur cum sole, omnino est imperitum. In hoc enim tempore plurimum a sole distat hæc stella. Sol enim omnino in æstivo tropico circulo iter facit: Canis vero in hiberno tropico circulo situs est; ita ut hi maximam a se invicem distantiam habeant. Quomodo igitur posset Canis causa esse intensionis æstuum? faceret autem intensionem, si quam vim haberet hæc stella, tum cum esset conjuncta soli secundum hibernas conversiones, cumque ferretur in eodem circulo hæc stella cum sole; tunc enim oportebat aliquam fieri, contra id quod apparet, sensibilem aeris mutationem. Non sit autem hoc, sed e contrario potius hiems. Unde tabulis pro signo ascribitur ortus Canis. Itaque manifestum est ex omnibus, neque hanc stellam, neque aliam ullam tantam habere vim, ut circa aerem mutationes efficiat: sed principalem esse causam solem: harum vero ortus et occasus in cognitionem mutationem aeris apponi. Quam ob causam neque semper congruunt. Unde melioribus aliquis uteretur iis signis quæ a natura nobis dantur, quibus et Aratus est usus. Nam eas aeris mutationes, quæ sunt ex ortibus et occasibus astrorum, putavit esse falsas: eas vero quæ fiunt naturaliter, et quadam ex causa, seorsim posuit in Apparentiarum tractatu, in extrema libri totius parte. Sumit enim præscientias a solis ortu et casu, et a lunæ ortibus et occasibus, ab area, sive corona, quæ sit circa lunam, a stellis cadentibus et a brutis animalibus. Nam quæ præscientiæ cum quadam naturali causa ex his fiunt, necessaria habent effecta. Unde et Boethius philosophus, in quarto libro expositionis Arati, phisicas causas cum ventorum, tum

(49) Τὸ δὲ λεγόμενον. Mirum in signem mathematicum adeo pueriliter hallucinatum esse. Nam ejusmodi est, obsecro, illius ratio? Caniculam cum sole conjunctam nihil ad æstivos calores augendos conferre, quo tempore exortum facere vulgo dicitur, ex eo demonstrat, quod tum ab ea sol abest longius. Hoc vero inde concludit, quod tunc sol æstivum tropicum tenet: Canicula vero in hiberno tropico sita est: quare si quam vim incendendis æstibus haberet illius cum sole conjunctio, ea potissimum appareret quando sol in hiberno tropico versatur, hoc est in eodem cum Canicula circulo.

Α τὴν ἀνατολὴν τῶν καυμάτων γίνεσθαι ἐπίτασιν· τότε γὰρ ἅμα συνανατέλλει τῷ ἡλίῳ. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐπιφανομένην ἐπιτολὴν τὰ μέγιστα καύματα γίνονται. Περὶ γὰρ τὸν καιρὸν τούτον ὁ ἥλιος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας παραίτιός ἐστι τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων. Ἐν Ῥόδῳ μὲν γὰρ μετὰ λ' ἡμέρας τῆς τροπῆς ἐπιτέλλει ὁ ἀστὴρ, ἐν ἄλλοις δὲ τόποις μετὰ μ' ἡμέρας τῆς θερινῆς τροπῆς, οἷς δὲ μετὰ ν'. ὥστε μηκέτι τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων τὴν ἐπιτολὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι ἐκάστῳ φανερόν, ὅτι ὁ μὲν τὴν ἐπίτασιν τῶν καυμάτων περιέχων καιρὸς εἰς ἐστὶν ὁ μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς ἡμέρας λ'· ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ παρ' οἷς μὲν ὁ Κύων ἐπιτέλλει, καὶ τὸν καιρὸν μηνύει, παρ' οἷς δὲ ἄλλο τι τῶν κατεστηρισμένων ἀστέρων· οὐ γὰρ ἅμα πᾶσι τοῖς ἀστροῖς τὰς ἐπιτολὰς καὶ τὰς δύσεις συμβαίνει γίνεσθαι.

Τὸ δὲ λεγόμενον (49) ὑπὸ τῶν πλείστων, ὅτι περὶ τὸν καιρὸν τούτον ἀνατέλλει σὺν τῷ ἡλίῳ, παντελῶς ἐστὶν ἰδιωτικόν. Ἐν γὰρ τούτῳ τῷ χρόνῳ πλείστον ἀπὸ τοῦ ἡλίου διέστηκεν ὁ ἀστὴρ. Ὁ μὲν γὰρ ἥλιος πάντως ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κύκλου τὴν πάροδον ποιεῖται· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κύκλου κεῖται· ὥστε πλείστον ἀπ' ἀλλήλων διάστημα ἀπέχειν αὐτοὺς. Πῶς ἂν οὖν δύναίτο παράτιος γίνεσθαι τῆς ἐπιτάσεως τῶν καυμάτων; ἐπίτασιν δὲ ποιεῖ ἂν, εἰ τινα δύναμιν εἶχεν ὁ ἀστὴρ, ἅμα γινόμενος τῷ ἡλίῳ κατὰ χειμερινὰς τροπὰς, ὅταν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου κρήσται ὁ ἀστὴρ τῷ ἡλίῳ. Τότε γὰρ εἶδει γενέσθαι τινὰ πρὸς τὸ φαινόμενον αἰσθητὴν περὶ τὸν ἀέρα παραλλαγὴν. Οὐ γίνεται δὲ τοῦτο, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων χειμῶν. Ὅθεν τοῖς παραπήγμασι παράκεινται σημεῖον· ὥστε εἶναι φανερόν ἐκ πάντων, ὅτι οὐδ' οὗτος ὁ ἀστὴρ, οὐδ' ἄλλος οὐδεὶς τηλικαύτην τινὰ δύναμιν ἔχει, ὥστε μεταβολὰς περὶ τὸν ἀέρα κατασκευάζειν· ἀλλ' ἐστὶ τὸ ἡγεμονικὸν αἴτιον περὶ τὸν ἥλιον· αἱ δὲ τούτων ἐπιτολὰς καὶ δύσεις ἐπὶ τὴν ἐπίγνωσιν τῶν περὶ τὸν ἀέρα μεταβολῶν παράκεινται. Αἱ τὴν αἰτίαν οὐδὲ διὰ παντὸς συμφωνοῦσιν. Ὅθεν βελτίσιον ἂν τις σημεῖος χρήσαιτο τοῖς ὑπὸ τῆς φύσεως ἡμῖν διδομένοις· οἷς καὶ Ἀρατος ἐχρήσται. Τὰς μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐπιτολῶν καὶ δύσεων τῶν ἀστέρων γινόμενας μεταβολὰς τοῦ ἀέρος ὥθηθαι εἶναι διεφυσμένας· τὰς δὲ φυσικῶς γινόμενας καὶ μετὰ τινος αἰτίας κατεχώρισεν ἐν τῇ τῶν φαινομένων πραγματείᾳ ἐπὶ πᾶσι τῆς ὁλῆς συντάξεως. Λαμβάνει γὰρ τὰς προγνώσεις ἀπὸ τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς καὶ δύσεως, καὶ ἀπὸ τῆς σελήνης ἀνατολῶν καὶ δύσεων, καὶ ἀπὸ τῆς ἅλω τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην, καὶ ἀπὸ τῶν διαίσδόντων ἀστέρων, καὶ ἀπὸ τῶν ἀλόγων ζώων· αἱ γὰρ ἀπὸ τούτων προγνώσεις, μετὰ τινος φυσικῆς αἰτίας γινόμεναι,

Nihil hac argumentatione falsius. Quæ tum procederet, si hiems æstas esset, aut in ipso Capricorno sita esset Canicula. Ille enim Gemini tempore in gradu Geminorum circiter xv collocabatur. Distabat ab æquinoctiali gradibus fere xvi, a tropico et a sole prope xl. Cum autem sol in Capricorni tropico statat, intervallum inter hunc et Caniculam amplius erat semicirculo. Quid igitur cogitabat Geminius, cum propinquiori soli Caniculam esse scriberet, quando hibernum ille tropicum occupat quam cum in æstivo moratur?

κατηναγκασμένα ἔχουσι τὰ ἀποτελέσματα. Ὅθεν καὶ ἡ Βόηθος ὁ φιλόσοφος ἐν τῷ τετάρτῳ βιβλίῳ τῆς Ἀράτου ἐξηγήσεως, φυσικὰς τὰς αἰτίας ἀποδέδωκε τῶν τε πνευμάτων καὶ θμβρων, ἐκ τῶν προειρημένων εἰδῶν τὰς προγνώσεις ἀποφαινόμενος. Τοῦτοις δὲ τοῖς Εὐδοξος, καὶ ἑτεροὶ πλείονες τῶν ἀστρολόγων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'.

Περὶ ἐξελιγμοῦ (50).

Ἐξελιγμός ἐστι χρόνος ἐλάχιστος περιέχων ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις τῆς σελήνης. Ἐπεὶ γὰρ ὁ μηνιαῖος χρόνος παρετηρήθη ὑπάρχων ἡμερῶν εἴκοσιν ἐννέα α'/β', ὡς ἔγγιστα καὶ τριακοστοῦ τρίτου, ἡ δὲ ἀποκατάστασις τῆς σελήνης ἡμερῶν κζ' καὶ ὀκτωκαιδεκάτου ὡς ἔγγιστα· ἔζητεῖτο χρόνος ὁ ἐλάχιστος, ὅστις περιέχει ὅλας ἡμέρας, καὶ ὅλους μῆνας, καὶ ὅλας ἀποκαταστάσεις· ἐστὶ δὲ τοιαύτη εὐρεσις· Ἡ σελήνη ἀνωμάλως φαίνεται διαπορευομένη τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ περιφέρειαν τινα ἐνεχθεῖσα, ἐν τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ μείζονα ταύτης κινεῖται, καὶ ἀεὶ μείζονα ταῖς ἐξῆς ἡμέραις. Ἔως ἂν μεγίστην περιφέρειαν κινήσῃ· εἴτ' αὖθις εἰς τὴν ἐλάττωνα τῆς προηγούμενης, ἔως ἂν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐλαχίστην περιφέρειαν ἀποκατασταθῇ. Ὁ δὲ χρόνος ὁ ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν ἀποκατάστασις καλεῖται. Παρατετήρηται δὲ ὁ ἐξελιγμὸς περιέχων ὅλους μῆνας χξθ', ἡμέρας δὲ ι,θψνς'. Ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τούτῳ ποιεῖται τῆς κατὰ μῆκος ἀνωμαλίας ἡ σελήνη ἀποκαταστάσεις ψιζ', κύκλους δὲ ζωδιακοὺς διαπορευομένη ἐν τῷ προειρημένῳ χρόνῳ ψκγ', καὶ προσεπιλαμβάουσα μοίρας λβ'. Ἐχόντες δὲ ταῦτα τὰ φαινόμενα ἐκ παλαιῶν χρόνων ἐξηγημένα, δεόν συστήσασθαι τὴν κατὰ μῆκος ἀνωμαλίαν ἡμερησίον τῆς σελήνης, τίς ἐστὶν ἐλαχίστη κίνησις αὐτῆς, καὶ τίς ἡ μεγίστη, καὶ τίς ἡ μέση, καὶ τίς ἡ καὸ' ἡμέραν παραύξησις καὶ μείωσις αὐτῆς· ἐπιλαμβάνοντες ἐκ τοῦ φαινομένου καὶ οὗτο, ὅτι ἐὰν μὲν καὶ τὰς ἐλαχίστας κινήται, πλείονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττωνα δὲ τῶν ιβ'· ὅταν δὲ τὰς μεγίστας κινῆται, πλείονα μὲν τῶν ιε' μοιρῶν κινεῖται, ἐλάττωνα δὲ τῶν ις'· ἐπεὶ τοίνυν παρατετήρηται ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις ι,θψνς' διαπορευομένη ζωδιακοὺς κύκλους ψκγ', καὶ ἔτι μοίρας λβ', ἕκαστος δὲ τῶν κύκλων ἔχει μοίρας τζ'· ἀνελύσας τοὺς κύκλους πλῆθος εἰς μοίρας, καὶ προσέθηκε τὰς λβ'. Γίνεται ὁ πᾶς ἀριθμὸς μοιρῶν σξξιβ'. Ἐν ᾧ ἡμέραις μάλιστα ι,θψνς' διαπορεύεται ἡ σελήνη τὸ προειρημένον πλῆθος τῶν μοιρῶν· ὁ δὲ πλῆθος, εἰς τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος μερίσαντες, εὐρήσομεν τὴν μέσῃ ἡμερησίον κίνησιν τῆς σελήνης. Ὅταν γὰρ μῆτε τὴν ἐπίτασιν τῆς κινήσεως, μῆτε τὴν ἀνεσιν ὑπολογιζάμενοι, ἐξ ὁμαλοῦ μερίσωμεν τὸ τῶν μοιρῶν πλῆθος, τότε ἡ εὐρεθεῖσα κίνησις μέση καλεῖται. Εὐρίσκεται δὲ αὕτη γινομένη μοιρῶν ιγ' πρῶτων ἐξηκοστῶν, καὶ δευτέρων λε'. Καλεῖται δὲ τὸ τῆς μῆδος μοίρας ἐξηκοστὸν πρῶτον ἐξηκοστὸν, τὸ δὲ τοῦ πρῶτου ἐξηκοστοῦ ἐξηκοστὸν δευτέρον ἐξηκοστὸν· ὁμοίως δὲ τὸ

A imbrium exposuit, ex prædictis generibus præcognitiones ostendens. His signis et Aristoteles philosophus usus est, et Eudoxus, et plures alii astrologi.

σημείοις καὶ Ἀριστοτέλης κέχρηται ὁ φιλόσοφος, καὶ

CAPUT XV.

De evolutione.

Evolutio est tempus minimum, continens integros menses, et integros dies, et integras restitutiones lunæ. Cum enim menstruum tempus observatum sit esse dierum 29 1/2, 1/33, fere: restitutio vero lunæ dierum 27 1/18 fere. Quæsitum est tempus minimum, quod continet integros dies, et integros menses, et integras restitutiones: inventio autem est talis: Luna irregulariter peragrarè zodiacum circulum, et fieri per arcum quemdam conspicitur. Die sequenti hoc arcu majorem conficit, et semper majorem diebus continuo sequentibus, donec per maximum arcum mota fuerit. Deinde rursus in arcum minorem præcedenti die, donec in minimum, qui fuit ab initio, arcum restituta fuerit. Tempus vero, quod est a minimo motu ad minimum motum, restitutio vocatur. Observata autem est evolutio continens integros menses 669, dies vero 19756. In hoc autem tempore luna anomaliz secundum longitudinem facit restitutiones 717, circulos zodiacos peragrans in jam dicto tempore 723, et insuper assumens gradus 32. Habentes autem has apparentias ex veteribus temporibus quæsitæ, quando constituere oportet eam diurnam lunæ anomaliam, quæ est secundum longitudinem, quis sit minimus motus ejus, et quis maximus, quis medius, et quod quotidianum incrementum et decrementum ejus: accipimus insuper ex apparentia et hoc, cum luna motus minimos facit, plus eam moveri undecim gradibus, minus duodecim: cum vero maximos conficit motus, amplius eam moveri 15 gradibus, minus vero 16 gradibus; cum igitur observatum sit, lunam in diebus 19756 peragrarè zodiacos circulos 723, et præterea adhuc gradus 32: unusquisque autem circulorum habeat gradus 360, refundit luna circulorum multitudinem in gradus, et addit gradus 32. Fit igitur totus numerus graduum 260312. In diebus igitur maxime 19756 percurrit luna prædictum numerum graduum: quam multitudinem in dierum multitudinem dividentes inveniimus medium diurnum motum lunæ. Cum enim neque intentionem motus, neque remissionem reputantes, ex æquali dividerimus graduum multitudinem, tunc inventus motus 36 vocatur medius. Invenitur autem hic medius motus graduum 13 primorum sexagesimorum 10', et secundorum 35". Vocatur autem unius gradus sexagesimumi, primum sexagesimumum; et unius primi sexagesimi sexagesimumum vocatur secundum sexagesimumum; similiter etiam unum secundum sexagesimumum, cum

(50) Περὶ ἐξελιγμοῦ. Vide Ptolemæum lib. iv, cap. 2.

divisum est in partes 60, vocatur una particula tertium sexagesimum. Eadem est ratio etiam in reliquis sexagesimis.

Cum numerorum hic sit ordo, a Chaldaeis inventus est medius motus lunæ graduum 13, 10', 35', cumque in diebus 19756 luna faciat restitutiones 717, si vulerimus cognoscere unam restitutionem in quot diebus faciat luna, dividemus dierum multitudinem in restitutionum multitudinem; et sunt dies restitutionis 27, et unius diei sexagesima prima 33, et secunda 20. In tot igitur diebus luna a minimo motu ad minimum motum proficiscitur. δευτέρα κ'. Ἐν ἄρα ἡμέραις τοσαύταις ἡ σελήνη ἀπὸ νεταί.

Et cum in omni restitutione 4 sint tempora æqualia, acceperunt quartam partem dierum 27, 33', et 20', et sunt dies 6, 53', et 20'. In tot igitur diebus luna a minimo motu ad medium proficiscitur, et a medio ad maximum; et rursus similiter a maximo ad medium, et a medio ad minimum. Nam hæc quatuor tempora inter se sunt æqualia.

Et cum, si fuerint tres numeri ex æquo se superantes, extremi simul sumpti sint duplo majores medio, in motu autem lunæ tres sint numeri ex æquo se invicem superantes, nempe motus minimus, et medius, et maximus: si igitur motum maximum et minimum componamus, erunt hi compositi duplo majores medio. Erat autem medius motus graduum 13, 10', 35". Multiplicaverunt hæc bis, et proveniunt ex multiplicatione gradus 26, 21', 10". Maximus igitur motus lunæ, et minimus præcise compositi sunt dies 26, 21', 10". Atqui gradus ex observatione sumpti non exacte maximi et minimi motus sunt gradus 26. Reliqua igitur sunt ex sexagesima, quæ effugerunt observationem per apparentias et organa factam, videlicet unius gradus prima sexagesima 21', et secunda 10". Hæc igitur oportet insuper attribuere et minimo et maximo motui: ut duo hi motus compositi efficiant gradus 26, 21', 10". Addere autem oportet sic hanc necessariam appendicem, ut neque minimus motus agatur major gradibus 12, neque maximus major gradibus 16. Sic autem attribuemus: Cum luna in diebus 6, 53', 20' proficiscatur a minimo motu ad medium, et a medio ad maximum, et semper æquali incremento et decremento utatur: inveniendus est numerus qui, multiplicans quartam partem restituti temporis, efficiat numerum qui, additus medio motui, colligat quemdam numerum majorem quidem 15 gradibus, minorem vero 16; sublatus autem a medio motu, relinquat numerum quemdam majorem quidem 11 gradibus, minorem vero 12. At quæ adduntur gradus 15, et gradibus 11, ea erunt quoque prima sexagesima 21', et secunda 10". Invenitur autem hoc facere numerus 18 sexagesimorum primo-

δευτέρων ἐξηκοστών, διαιρεθὲν εἰς μέρη ξ', καλεῖται τὸ ἐν μέρος τρίτον ἐξηκοστόν. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐξηκοστών.

Τοιαύτης δὲ τῆς διατάξεως ὑπαρχούσης τῶν ἀριθμῶν, ὑπὸ τῶν Χαλδαίων, εὐρήται ἡ μέση κίνησις τῆς σελήνης μοιρῶν ιγ', ε', λε'· καὶ ἐπεὶ ἐν ἡμέραις ιεθψνς' ἀποκαταστάσεις ποιεῖται ἡ σελήνη ψιζ', ἐὰν βουλόμεθα ἐπιγνῶναι τὴν μίαν ἀποκατάστασιν ἐν πόσαις ἡμέραις ποιεῖται ἡ σελήνη, μεριοῦμεν τὸ τῶν ἡμερῶν πλῆθος εἰς τὸ τῶν ἀποκαταστάσεων πλῆθος· γίνονται δὲ ἡμέραι τῆς ἀποκαταστάσεως εἰκοσιν ἑπτὰ, καὶ μίᾱς ἡμέρας ἐξηκοστὰ πρῶτα λγ', καὶ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην παραγι-

Β Καὶ ἐπεὶ ἐν πάσῃ ἀποκατάστασει δ' εἰσι χρόνοι ἴσοι, ἔλαβον τέταρτον μέρος τῶν κζ' ἡμερῶν, λγ' λεπτῶν πρώτων, καὶ κ' δευτέρων λεπτῶν, καὶ γίνονται ἡμέραι ζ', νγ', καὶ κ'. Ἐν ἄρα τοσαύταις ἡ σελήνη ἡμέραις ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην παραγίνεται, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ πάλιν ὁμοίως ἀπὸ τῆς μεγίστης ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν ἐλαχίστην. Οἱ γὰρ θ' οὗτοι χρόνοι εἰσὶν ἀλλήλοις ἴσοι.

Καὶ ἐπεὶ ἂν ὥσι τρεῖς ἀριθμοὶ ἴσω ἀλλήλων ὑπερέχοντες, γίνονται οἱ ἄκροι τοῦ μέσου διπλασίονες· ἐν δὲ τῇ κινήσει τῆς σελήνης τρεῖς εἰσὶν ἀριθμοὶ τῶ ἴσω ἀλλήλων ὑπερέχοντες, ἡ τε ἐλαχίστη κίνησις, καὶ ἡ μέση, καὶ ἡ μεγίστη· ἐὰν ἄρα τὴν μεγίστην καὶ τὴν ἐλαχίστην συνθῶμεν, ἔσονται διπλασίονες τῆς μέσης κινήσεως. Ἦν δὲ ἡ μέση κίνησις μοιρῶν ιγ', λεπτῶν ε', λε'. Ἐπελλαπλασιάσαν ταῦτα δις· καὶ γίνονται μοῖραι κς', κί', ε'. Ἡ ἄρα μεγίστη κίνησις τῆς σελήνης καὶ ἡ ἐλαχίστη, ἐπ' ἀκριβὲς συντεθεῖσαι, γίνονται ἡμέραι ⁶⁰ κς', κα', ε'. Ἀλλὰ αἱ κατὰ τὸ ὁλοσχερὲς ἐκ τῆς κινήσεως εἰλημμένοι, ἡ τε μεγίστη καὶ ἐλαχίστη, μοῖραι κς'. Λοιπὰ ἄρα ἐστὶ τὰ ἐκφυγόντα τὴν διὰ τῶν φαινομένων καὶ τὴν τῶν ὀργάνων παρατήρησιν, μίᾱς μοῖρας πρῶτα ἐξηκοστὰ κα', καὶ δεύτερα ε'. Ταῦτα ἄρα δεῖ προσεπιμερίσαι τῇ τε ἐλαχίστῃ καὶ τῇ μεγίστῃ, ὅπως αἱ δύο συντεθεῖσαι κινήσεις ἀποτελῶσι μοῖρας κς', κα', ε'. Προσθεῖναι δὲ τὴν ἐπουσίαν οὕτως, ὥστε μήτε τὴν ἐλαχίστην μείζονα ἄγεσθαι τῶν ιβ' μοιρῶν, μήτε τὴν μεγίστην μείζονα μοιρῶν ις'. Ἐπιμεριοῦμεν δὲ οὕτως· Ἐπεὶ ἡ σελήνη ἐν ἡμέραις ζ' τε καὶ νγ' πρώτοις, καὶ δευτέροις κ' παραγίνεται ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης κινήσεως ἐπὶ τὴν μέσην, καὶ ἀπὸ τῆς μέσης ἐπὶ τὴν μεγίστην, καὶ διὰ πάντους τῇ ἴσῃ παραυξήσῃ καὶ μειώσει χρηταί· δεῖ εὐρεῖν ἀριθμὸν, ὃς πολλαπλασιάσας τὸ τέταρτον μέρος τοῦ ἀποκαταστατικοῦ χρόνου, ἀποτελέσει τινὰ ἀριθμὸν, ὃς, προστιθεὶς μὲν τῇ μέσῃ κινήσει, συνάξῃ ⁶¹ τινὰ ἀριθμὸν μείζονα μὲν τῶν ιε' μοιρῶν, ἐλάττωνα δὲ τῶν ις'· ἀφαιρεθεὶς δὲ ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως, ἀπολείψει τινὰ ἀριθμὸν, μείζονα μὲν τῶν ια' μοιρῶν, ἐλάττωνα δὲ τῶν ιβ'. Τὰ δὲ προστιθέμενα ταῖς ιε' μοῖραις καὶ ταῖς ια', ἔσται ἐπὶ τὸ αὐτὸ πρῶτα ἐξηκοστὰ κα', καὶ δεύτερα ε'. Εὐρίσκεται δὲ τοῦτο

⁶⁰ f. μοῖραι: ⁶¹ γρ. ποιήσας.

ποιῶν ὁ τῶν ιη' ἐξηκοστῶν πρώτων· ἐὰν γὰρ ταῦτα Α rum; si enim hæc multiplicata fuerint in quartam
πολλαπλασιασθῇ ἐπὶ τὸ τέταρτον μέρος τῆς ἀποκα-
ταστάσεως, ἐπὶ τὰς ἡμέρας ς', ιγ' πρώτα λεπτά,
καὶ κ' δευτέρα, ἀποτελοῦνται μοῖραι β' καὶ πρώτα
ἐξηκοστὰ θ'. Ταῦτα προσέθηκα τῇ μέσῃ κινήσει ιγ',
ι', λε', καὶ γίνονται μοῖραι ιε', ιδ', λε'· καὶ ἀφείλον
ἀπὸ τῆς μέσης κινήσεως τὰς β' μοῖρας, καὶ τὰ
πρώτα ἐξηκοστὰ θ', καὶ τὰ λείποντα ^α, μοῖρας ια',
ς', λε'. Εὐρηται ὅρα ἡ μὲν ἐλαχίστη κίνησις τῆς σε-
λήνης μοιρ. ια', πρώτων ἐξηκοστῶν ις', δευτέρων δὲ
ια', τρίτων λε'· ἡ δὲ μέση κίνησις μοιρ. ιγ', ι', λε'· ἡ
μεγίστη κίνησις μοιρ. ιε', ια', λε'· ἡ δὲ ἡμερησία
παραύξισις πρώτων ἐξηκοστῶν ιη'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'.

Χρόνοι τῶν ζωδίων ἐν οἷς ἕκαστον αὐτῶν ὁ ἥλιος
διαπορεύεται· καὶ αἱ καθ' ἕκαστον ζωδίων γι-
νόμεναι ἐπισημασίαι αἱ ὑπογεγραμμέναι εἰσὶν.

Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ θερινῆς τροπῆς.

Καρκίνον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν δὲ τῇ α' ἡμέρᾳ Καλίππῳ Καρκίνος ἀρχεται
ἀνατέλλειν, τροπαὶ θεριναί, καὶ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ια' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὀρίων ἔφος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Ὀρίων ὅλος ἐπι-
τέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δοσιθέῳ Στέφανος ἔφος ἀρχεται δύ-
νειν.

Ἐν δὲ τῇ χγ' Δοσιθέῳ ἐν Αἰγύπτῳ Κύνων ἐκφανῆς
γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ κε' Μέτωνι Κύνων ἐπιτέλλει ἔφος.

Ἐν δὲ τῇ κς' Εὐκτῆμονι Κύνων ἐπιτέλλει· Εὐ-
δόξῳ Κύνων ἔφος ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἐπομένους ἡμέ-
ρας ε' ^α ἐτησίου πνέουσιν· αἱ δὲ πάντες αἱ πρώται
πρόδρομοι καλοῦνται. Καλίππῳ Καρκίνος δύνει ἀνα-
τέλλων πνευματώδης.

Ἐν δὲ τῇ κη' Εὐκτῆμονι Ἀετὸς ἔφος δύνει· χειμῶν
κατὰ θάλασσαν ἐπιγίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππῳ Λέων ἀρχεται ἀνατέλλειν·
νότος πνεῖ· καὶ Κύνων ἀνατέλλων φανερός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

Ὁ ἥλιος τὸν Λέοντα διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Κύνων μὲν
ἐκφανῆς, πνίγος δὲ ἐπιγίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἔφος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ι' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Στέφανος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Καλίππῳ Λέων μέσος ἀνατέλλων
πνίγη μάλιστα ποιεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτῆμονι πνίγη μάλιστα γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ις' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτῆμονι Λύρα δύεται, καὶ ἔτι ὕει,
καὶ ἐτησίου παύονται, καὶ Ἴππος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Δελφίς ἔφος δύνει. Δοσιθέῳ
Προερυγητὴρ ἀχρόνυχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Λύρα ἔφος δύνει, καὶ ἐπι-
σημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ Παρ-
θένης ἐπιτέλλει, ἐπισημαίνει.

^α γρ. κατὰ λειψόθεντα. ^α γρ. νε'.

CAPUT XVI.

*Tempora signorum in quibus unumquoque eorum
sol peragrat : et significationes singulorum signo-
rum sunt ejusmodi.*

Incipimus autem ab æstiva conversione.

Cancrum peragrat sol in diebus 31.

Primo die Calippo Cancer incipit oriri, conversio-
nes æstivæ, et significat.

Die 9 Eudoxo fiat auster.

Die 11 Eudoxo Orion mane oritur.

37 Die 15 Euctemoni Orion totus oritur.

Die 16 Dositheo Corona mane incipit occidere.

Die 23 Dositheo in Ægypto Canis apparet.

Die 25 Metoni Canis oritur mane

Die 27 Euctemoni Canis oritur. Eudoxo Canis
mane oritur, et per dies sequentes quinque etesizæ
spirant : e quibus diebus primi quinque vocantur
præcursores. Calippo Cancer occidit, oriens fla-
tuosus.

Die 28 Euctemoni Aquila mane occidit; tem-
pestas per mare post excitatur.

Die 30 Calippo Leo incipit oriri; auster spirat;
et Canis oriens fit conspicuus.

Die 31 Eudoxo auster spirat.

Leonem sol peragrat diebus 31.

Primo igitur die Euctemoni Canis quidem est
conspicuus: post autem fit æstus, significat.

Die 5 Eudoxo Aquila mane occidit.

Die 10 Eudoxo Corona occidit.

Die 12 Calippo Leo medius oriens æstus maxime
facit.

Die 14 Euctemoni æstus maxime fiunt.

Die 16 Eudoxo significat.

Die 17 Euctemoni Lyra occidit, et insuper pluit,
et etesizæ cessant: Equus oritur.

Die 18 Eudoxo Delphinus mane occidit. Dositheo
Vindemiator vesperi oritur.

Die 22 Eudoxo Lyra mane occidit, et significat.

Die 29 Eudoxo significationem habet. Calippo
Virgo oritur, significat.

Virginem percurrit sol diebus 50.

Die 5 Eudoxo ventus spirat magnus, et insuper tonat. Calippo humeri Virginis oriuntur, et efesiae spirant.

Die 10 Euctemoni Vindemiator apparet; oritur et Arcturus, et Sagitta occidit mane. Tempestas fit per mare. Eudoxo pluvia, tonitrua; ventus magnus spirat.

Die 17 Calippo Virgo media oriens significat, et Arcturus oriens est conspicuus.

Die 19 Eudoxo Arcturus mane oritur, et per sequentes dies 7 spirant venti, serenitas est plerumque. Cessante hoc tempore, ventus ab aurora existit.

Die 20 Arcturus Euctemoni conspicuus. Autumni initium, et Capra oritur, stella magna in Auriga, et deinde significat. Tempestas per mare.

Die 24 Calippo spica Virginis oritur.

Libram sol peragrat diebus 30.

Die 1 Euctemoni æquinoctium autumnale, et significat. Calippo Aries incipit occidere. Æquinoctium autumnale.

Die 3 Euctemoni Hædi vespertini oriuntur. Tempestas existit.

Die 4 Eudoxo Capra vesperi oritur.

Die 5 Euctemoni vespertinae apparent Pleiades ab ortu. Calippo Virgo cessat oriri.

Die 7 Euctemoni Corona oritur. Tempestas est.

Die 8 Eudoxo Pleiades oriuntur.

Die 10 Eudoxo . . . mane oritur.

Die 12 Eudoxo Scorpius vesperi incipit occidere, et tempestas insuper oritur, et ventus fiat magnus.

Die 17 Eudoxo totus Scorpius vesperi; Capra penitus occidit. Calippo Chelæ incipiunt oriri, significant.

Die 19 Eudoxo boreæ et austri spirant.

Die 22 Eudoxo Hyades vesperi oriuntur.

Die 28 Calippo Tauri cauda occidit, significat.

Die 29 Eudoxo boreas et auster spirant.

Die 30 Euctemoni magna per mare tempestas.

Scorpium sol permeat diebus 30.

Die 3 Dositheo tempestas est.

Die 4 Democrito Pleiades occidunt summo mane, venti hiberni plerumque et frigora, et pruina. Solet oriri flatus. Folia abjicere maxime incipiunt arbores. Calippo Scorpii frons oritur cum flatu.

A Την δὲ Παρθένον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ε' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ ἄνεμος μέγας πνεῖ, καὶ ἐπιβροντᾷ. Καλίππῳ δὲ οἱ ὥμοι τῆς Παρθένου ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐτῆσαι πνέουσιν α'.

Ἐν δὲ τῇ ι' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Προτρογητὴρ φαίνεται· ἐπιτέλλει δὲ καὶ Ἀρκτοῦρος· καὶ Ὀϊστὸς δύεται θρῆρου. Χειμῶν κατὰ θάλασσαν. Εὐδόξῳ ὑετὸς, βρονταί, α' ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Καλίππῳ Παρθένος μέση ἐπιτέλλουσα ἐπιστημαίνει, καὶ Ἀρκτοῦρος ἀνατέλλων φανερός.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἑῷος ἐπιτέλλει, καὶ τὰς ἐπομένας ἡμέρας ζ' ἄνεμοι πνέουσιν, εὐδία ὡς τὰ πολλά. Λήγοντος δὲ τοῦ χρόνου, ἀπ' τούτου πνεῦμα γίνεται.

B Ἐν δὲ τῇ κ' Ἀρκτοῦρος Εὐκτῆμονι ἐκφανής. Μετοπωρὸν ἀρχή, καὶ Αἰξ ἐπιτέλλει, ἀστὴρ μέγας ἐπὶ τοῦ Ἡνιόχου, κᾶπειτα ἐπιστημαίνει. Χειμῶν κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ κδ' ἡμέρᾳ Καλίππῳ στάχυς ἐπιτέλλει τῆς Παρθένου.

Τὸν δὲ ζυγὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν δὲ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Ἰσημερία μετοπωρινή, καὶ ἐπιστημαίνει. Καλίππῳ δὲ Κριὸς ἀρχεται δύνειν. Ἰσημερία μετοπωρινή.

Ἐν δὲ τῇ γ' Εὐκτῆμονι Ἐριφοὶ ἐπιτέλλουσιν ἱσπίριοι. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ Αἰξ ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει.

C Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες ἐσπέραι φαίνονται ἐκ τοῦ πρὸς ἑω. Καλίππῳ Παρθένος λήγει ἀνατέλλουσα.

Ἐν δὲ τῇ ζ' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι Στέφανος ἀνατέλλει. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐδόξῳ... ἑῷος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Σκορπίος ἀκρόνυχος ἀρχεται δύνειν, καὶ χειμῶν ἐπιγίνεται, καὶ ἄνεμος μέγας πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ Σκορπίος ὅλος ἀκρόνυχος· Αἰξ ὅλος δύνει. Καλίππῳ Χηλαὶ ἀρχονται ἀνατέλλειν· ἐπιστημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ βορέας καὶ νότος πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἀκρόνυχος ἐπιτέλλουσιν.

D Ἐν δὲ τῇ κγ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου κέρκος δύνει, ἐπιστημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐδόξῳ βορέας καὶ νότος πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτῆμονι χειμῶν κατὰ θάλασσαν πολὺς.

Τὸν δὲ Σκορπίον ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ τρίτῃ Δοσιθέῳ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Δημοκρίτῳ Πλειάδες δύνουσιν ἅμα τούτων ἄνεμοι χειμέριοι ὡς τὰ πολλά, καὶ ψύχρῃ, ἥδη καὶ πάχνη. Ἐπιπνεῖν εἰλεῖ. Φυλλορῥοεῖν ἀρχεσσι τὰ δένδρα μάλιστα. Καλίππῳ τοῦ Σκορπίου τὸ μέτωπον ἐπιτέλλει, πνευματώδες α'.

α' γρ. λήγονται. β' γρ. βροντᾷ. γ' γρ. πνευματώδη.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύε-
ται, καὶ ἄνεμοι μεγάλοι πνέουσιν.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἀκρόνυχος πρῶτα
δύνει, καὶ ἐπισημαίνεται, καὶ ἄνεμος πνέει.

Ἐν δὲ τῇ θ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου δύνει κεφαλὴ
ἐφ' αὐτοῖς 47.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτῆμονι Λύρα ἐφ' ὧς ἐπιτέλλει, καὶ
ἐπιχειμάζεται ὑετῷ.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀκρόνυχος ἄρχεται
ἐπιτέλλειν.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Δημοκρίτῳ Λύρα ἐπιβάλλει ἅμα ἥλιον
ἀνίσχοντι· καὶ ὁ ἀήρ χειμερινὸς γίνεται ὥς ἐπὶ τὰ
πολλά.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες δύνουσι, καὶ ἐπι-
σημαίνεται, καὶ Ὀρίων ἄρχεται καὶ μεσοῦντι καὶ λή-
γῳτι ἐπιχειμάζειν.

Ἐν δὲ τῇ ις' Καλίππῳ ὁ ἐν τῷ Σκορπίῳ λαμπρὸς
ἀστὴρ ἀνατέλλει, ἐπισημαίνεται· καὶ Πλειάδες δύνουσι
φανερῶς.

Ἐν δὲ τῇ ιη' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἄρχεται ἐπιτέλλειν
ἐφ' ὧς.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐφ' αὐὰ δύνουσι· καὶ
Ὀρίων ἄρχεται δύνειν, καὶ χειμάζει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Λύρα ἐφ' ὧς ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐκτῆμονι Ὑάδες δύνονται· καὶ ἐτι-
μῶν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Καλίππῳ τοῦ Ταύρου τὰ κέρατα δύε-
ται· ὑετία.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐδόξῳ Ὑάδες δύνουσι, καὶ χειμαί-
νει σφόδρα.

Τὸν δὲ Τοξότην ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέ-
ραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ ἐβδόμῃ Εὐκτῆμονι Κῶων δύεται,
καὶ ἐπιχειμάζει. Καλίππῳ ὁ Τοξότης ἄρχεται ἀνα-
τέλλειν· καὶ Ὀρίων δύνειν φανερώς. Χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐδόξῳ Ὀρίων ἐφ' ὧς δύνει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Εὐκτῆμονι τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον
ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐδόξῳ Κῶων ἐφ' ὧς δύνει, χειμαί-
νει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ ὑετός.

Ἐν δὲ τῇ ιε' Εὐκτῆμονι Ἀετὸς ἐπιτέλλει, νότος
πνέει.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ Ἀετὸς ἐπιτέλλει ἅμα
ἥλιον, καὶ ἐπισημαίνειν φιλεῖ βροντῇν, καὶ ἀστρα-
πῇν, καὶ ὑδατι ἢ ἀνέμῳ, ἢ ἀμφοτέρω ὥς ἐπὶ τὰ
πολλά. Εὐδόξῳ Κῶων ἀκρόνυχος 48 ἐπιτέλλει, καὶ
οἱ Καλίππῳ οἱ Δίδυμοι μετρίασι δυόμενοι, νοτία 49.

Ἐν δὲ τῇ ιθ' Εὐκτῆμονι, Εὐδόξῳ δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἐφ' ὧς ἐπιτέλλει, καὶ
χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐδόξῳ Αἰζὶς ἐφ' αὐὰ δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κς' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἐφ' ὧς ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Αἰγόκερων ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέ-
ραις κθ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐκτῆμονι τροπαὶ χειμα-

47 γρ. ὑετοσίαι. 48 γρ. ἀκρόνυξ. 49 γρ. νοτία.

Die 5 Euctemoni Arcturus vesperi occidit, ma-
gnique spirant venti.

Die 8 Eudoxo Arcturus in extremitate noctis
mane occidit, et significat; ventus spirat.

Die 9 Calippo Tauri caput occidit mane; pluviae.

Die 10 Euctemoni Lyra mane oritur, atque insu-
per hiems est cum pluvia.

Die 12 Eudoxo Orion vesperi incipit oriri.

Die 15 Democrito Lyra ascendit una cum sole
38 oriente, et aer fit tempestuosus plerumque.

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Pleiades occidunt, et signifi-
cant. Orion incipit cum medio mense, tum desi-
nente, tempestatem excitare.

Die 16 Calippo splendida in Scorpio stella oritur,
significat; et Pleiades occidunt apparenter.

Die 18 Eudoxo Scorpius incipit oriri mane.

Die 19 Eudoxo Pleiades mane occidunt; et Orion
incipit occidere, et tempestatem excitat.

Die 21 Eudoxo Lyra mane oritur.

Die 27 Euctemoni Hyades occidunt, atque in-
super pluit.

Die 28 Calippo Tauri cornua occidunt; et fit
pluvia.

Die 29 Eudoxo Hyades occidunt; et magna est
tempestat.

Sagittarium sol percurrit diebus 29.

Die 7 Euctemoni Canis occidit, atque insuper
fit tempestat. Calippo Sagittarius incipit oriri, et
Orion occidere apparenter. Oritur tempestat.

Die 8 Eudoxo Orion mane occidit.

Die 10 Euctemoni Scorpii aculeus oritur.

Die 12 Eudoxo Canis mane occidit, fit tempestat.

Die 14 Eudoxo est pluvia.

Die 15 Euctemoni Aquila oritur, fiat auster.

Die 16 Democrito Aquila oritur simul cum sole,
et insuper significare solet tonitru et fulgur, cum
aqua aut vento, aut utraque plerumque. Eudoxo
Canis vesperi oritur, eo quod Calippo Gemini trans-
eunt occidentes, fit pluvia.

Die 19 Euctemoni et Eudoxo occidit.

Die 21 Eudoxo Scorpius mane oritur, estque
tempestat.

Die 23 Eudoxo Capra mane occidit.

Die 26 Eudoxo Aquila mane oritur.

Capricornum sol peragrat diebus 29.

Die 1 Euctemoni solstitium hibernum significat.

Calippo Sagittarius desinit oriri ; conversiones A contingunt hibernæ, sit tempestas.

Die 2 Euctemoni Delphinus oritur, existit tempestas.

Die 4 Eudoxo sunt hibernæ conversiones, existit tempestas.

Die 7 Euctemoni Aquila vesperi occidit, sitque tempestas.

Die 9 Eudoxo Corona vesperi oritur.

Die 12 Democrito auster spirat . . . oritur.

Die 14 Euctemoni media hiems. Auster multus flat hibernus per mare.

Die 15 Calippo Capricornus incipit oriri, flat auster.

Die 16 Euctemoni auster hibernus per mare.

Die 18 vesperi post solem occidit Perseus, et spirat auster.

Die 27 Euctemoni Delphinus vespertinus occidit. Calippo Cancer desinit occidere ; est tempestas.

Aquarium permeat sol diebus 30.

Die 2 Leo incipit occidere, sit pluvia. Democrito hiems existit.

Die 4 Eudoxo Delphinus vesperi occidit.

Die 11 Eudoxo Lyra vesperi occidit. Existit pluvia.

Die 14 Eudoxo serenitas, interdum etiam flat zephyrus.

Die 16 Democrito zephyrus incipit flare, et manet per dies 43 a conversionibus.

Die 17 Euctemoni tempus est ut spiret zephyrus. Calippo Aquarius medius oriens est ; flat zephyrus.

Die 25 Euctemoni vesperi occidit, et insuper magna est tempestas.

Pisces sol percurrit diebus 30.

Die 2 tempus est hirundinem apparere, et spirant ornithiæ, seu venti aviarii. Calippo Leo desinit occidere, et hirundo apparet, significat.

Die 4 Democrito varii sunt dies qui vocantur dies halcyonum. Eudoxo Arcturus vesperi oritur, et existit pluvia, hirundo apparet, et per sequentes dies 30 boreæ spirant, et maxime illi qui dicuntur proornithiæ, seu venti anteaviarii.

Die 12 Euctemoni Arcturus vesperi oritur, et Vindeicator sit apparens. Insuper flat frigidus boreas.

39 Die 14 Democrito frigidi flant venti qui ornithiæ vocantur, per dies maxime novem. Euctemoni Equus mane occidit : insuper frigidus flat boreas.

Die 17 Eudoxo existit tempestas, et milvus apparet. Calippo Piscium australis oritur, desinit boreas.

Die 21 Eudoxo Corona vesperi oritur, incipiunt ornithiæ spirare.

Die 22 Euctemoni milvus apparet, ornithiæ spirant usque ad æquinoctium.

¹⁰ γρ. ἀκρόνυξ ubique. ¹¹ f. νότιος, al. ἄλπορος.

ριναί ἐπισημαίνουσι. Καλίππῳ Τοξότης λήγει ἀνατέλλων. Τροπαί χειμερινά, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτῆμονι Δελφίς ἐπιτέλλει, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ τροπαί χειμερινά, χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐκτῆμονι Ἀετὸς ἐσπέριος δύεται, καὶ χειμαίνει.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος δύει.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Δημοκρίτῳ νότος πνεῖ, ... ὡς ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐκτῆμονι μέσος χειμῶν. Νότος πολὺς ἐπιπνεῖ χειμερινὸς κατὰ θάλασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ις' Καλίππῳ Αἰγόκερως ἀρχεται ἀνατελεῖν, νότος.

Ἐν δὲ τῇ ις' Εὐκτῆμονι νότος χειμέριος κατὰ ἐξ Β λασσαν.

Ἐν δὲ τῇ ιη' ἀκρόνυχος ἐπιδύνει ὁ Περσεύς, καὶ νότος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐκτῆμονι Δελφίς ἐσπέριος δύει. Καλίππῳ Καρκίνος λήγει δύνων· χειμαίνει

Τὸν δὲ ὕδροχόνον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίππῳ Λέων ἀρχεται δύνειν· ὁστία. Δημοκρίτῳ [ἄλπος] χειμῶν.

Ἐν δὲ τῇ δ' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Δελφὶν ἀκρόνυχος ¹⁰ δύει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνυχος δύει. Ὑετός.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Εὐδόξῳ εὐδία· ἐνίοτε καὶ ζεφυρος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ ις' Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖν ἀρχεται, καὶ παραμένει ἡμέρας γ' καὶ μ' ἀπὸ τροπῶν.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐκτῆμονι ζέφυρος πνεῖ. Καλίππῳ ὕδροχόος μέσος ἀνατέλλων· ζέφυρος πνεῖ.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτῆμονι ἐσπέριος δύει· καὶ σφόδρα ἐπιχειμάζει.

Τοὺς δὲ ἰχθύας ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' χελιδὼνα ὥρα φαίνεσθαι, καὶ ὅρ νιθίαι πνέουσι. Καλίππῳ δὲ Λέων δύνων λήγει, καὶ χελιδὼν φαίνεται, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ δ' Δημοκρίτῳ ποικίλαι ἡμέραι γίνονται ἀλκυονίδες καλούμεναι. Εὐδόξῳ δὲ Ἀρκτοῦρος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει, καὶ ὁστὸς γίνεται, καὶ χελιδὼν φαίνεται· καὶ τὰς ἐπομένους ἡμέρας λ' βορέαι πνέουσι, καὶ μάλιστα οἱ προορνιθίαι καλούμενοι.

Ἐν δὲ τῇ ιβ' Εὐκτῆμονι Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ Προτρογητὴρ ἐκφανής. Ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιδ' Δημοκρίτῳ ἄνεμοι πνέουσι ψυχροί, οἱ ὀρνιθίαι καλούμενοι, ἡμέρας μάλιστα θ'. Εὐκτῆμονι δὲ Ἴππος ἐφ' ὃς δύει· ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ ιζ' Εὐδόξῳ χειμαίνει, καὶ ἰκτίνος φαίνεται. Καλίππῳ τῶν ἰχθύων ὁ νότος ¹¹ ἐπιτέλλει· λήγει βορέας.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Στέφανος ἀκρόνυχος ἐπιτέλλει· ἀρχονται ὀρνιθίαι πνέοντες.

Ἐν δὲ τῇ κβ' Εὐκτῆμονι ἰκτίνος φαίνεται, ὀρνιθίαι πνέουσι· μέχρις ἰσημερίας.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Εὐκτῆμονι τοῦ Σκορπίου οἱ πρῶτοι Α αστέρες δύνουσιν, ἐπιπνεῖ βορέας ψυχρός.

Ἐν δὲ τῇ λ' Καλίππῳ τῶν Ἰχθύων ὁ βορέας ἐπιτέλλων λήγει, ἰκτίνος φαίνεται, βορέας πνεῖ.

Τὸν δὲ Κριὸν διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λα'.

Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ Καλίππῳ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων ἀνατέλλει. Ἰσημερία ἐαρινή, καὶ ψεκὰς λεπτὴ· χειμαίνει σφόδρα, ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ γ' Καλίππῳ Κριὸς ἀρχεται ἐπιτέλλειν· ὑετός, ἢ νιφετός.

Ἐν δὲ τῇ δ' Εὐδόξῳ Ἰσημερία, ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐκτῆμονι Πλειάδες ἐσπέριοι κρύπτονται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἀκρόνυχτοι δύνουσι· καὶ Ὀρίων ἀρχεται δύνειν ἀπὸ ἀκρονύχου· ὑετός γίνεται. Δημοκρίτῳ Πλειάδες κρύπτονται ἅμα τῷ ἀνίσχοντι, καὶ ἀφανεῖς γίνονται νύκτας μ'.

Ἐν δὲ τῇ κα' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἀκρόνυχτοι δύνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κγ' Εὐκτῆμονι Ὑάδες κρύπτονται, καὶ χάλαζα ἐπιγίνεσθαι, καὶ ζέφυρος πνεῖ. Καλίππῳ Ζυγὸς ἀρχεται δύνειν, πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐδόξῳ Λύρα ἀκρόνυχτος ἐπιτέλλει.

Τὸν δὲ Ταύρον διαπορεύεται ὁ ἥλιος ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ α' ἡμέρᾳ Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀκρόνυχτος δύνει· ὑετία. Καλίππῳ ὁ Κριὸς λήγει ἐπιτέλλων· ὑετία· πολλαχῇ δὲ καὶ χάλαζα.

Ἐν δὲ τῇ β' Εὐκτῆμονι Κύων κρύπτεται, καὶ χάλαζα γίνεται. Τῇ δ' αὐτῇ Λύρα ¹³ ἐπιτέλλει Εὐδόξῳ. Κύων ἀκρόνυχτος δύνει, καὶ ὑετός γίνεται. Καλίππῳ τοῦ Ταύρου ἡ κέρκος ἐπιτέλλει· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ η' Εὐκτῆμονι Αἰὲς ἐφα ἀνατέλλει· εὐδία· οὐ νύκτω ὕδατι.

Ἐν δὲ τῇ θ' Εὐδόξῳ Αἰὲς ἐφα ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ια' Εὐδόξῳ Σκορπίος ἐφῶς δύνειν ἀρχεται, καὶ ὑετός γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐκτῆμονι Πλειὰς ἐπιτέλλει· θέρους ἀρχή, καὶ ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ἡ τοῦ Ταύρου κεφαλὴ ἐπιτέλλει· ἐπισημαίνει.

Ἐν δὲ τῇ μιδ' καὶ εἰκάδι Εὐδόξῳ Σκορπίος ἐφῶς ὅλος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ κζ' Εὐδόξῳ Πλειάδες ἐπιτέλλουσι, καὶ ἐπισημαίνουσιν.

Ἐν δὲ τῇ κε' Εὐκτῆμονι Ἀετὸς ἐσπέριος δύνει.

Ἐν δὲ τῇ λ' Εὐκτῆμονι ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λα' Εὐκτῆμονι Ἀετὸς ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ λβ' Εὐκτῆμονι Ἀρκτοῦρος ἐφῶς δύνει· ἐπισημαίνει. Καλίππῳ ὁ Ταῦρος λήγει ἀνατέλλων. Εὐκτῆμονι Ὑάδες ἐσπέρια ἐπιτέλλουσιν, ἐπισημαίνουσι.

Τοὺς δὲ Διδύμους ὁ ἥλιος διαπορεύεται ἐν ἡμέραις λβ'.

Ἐν μὲν οὖν τῇ β' Καλίππῳ οἱ Δίδυμοι ἀρχονται ἐπιτέλλειν· νοτία.

Ἐν δὲ τῇ ε' Εὐδόξῳ Ὑάδες ἐφα ἐπιτέλλουσιν.

Ἐν δὲ τῇ ζ' Εὐδόξῳ Ἀετὸς ἀκρόνυχτος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ ι' Δημοκρίτῳ ὕδωρ γίνεται.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Ἀρκτοῦρος ἐφῶς δύνει

¹³ γρ. καὶ αὐτὸ Λύρα.

Die 29 Euctemoni Scorpii primæ stellæ occidunt, fiat frigidus boreas.

Die 30 Calippo Piscium borealis desinit occidere ; apparet milvus, fiat boreas.

Arietem pertransit sol diebus 31.

Die 1 Calippo vinculum Piscium oritur. Fit æquinoctium vernum, et pluvia minutula ; magna sūt tempestas, significat.

Die 3 Calippo Aries incipit oriri ; exsistit pluvia aut nix.

Die 6 Eudoxo est æquinoctium, sūt pluvia.

Die 10 Euctemoni Pleiades vesperi occultantur.

Die 13 Eudoxo Pleiades vesperi occidunt, et Orion incipit occidere vespertino occasu. Pluvia exsistit. Democrito Pleiades occultantur simul cum sole ascendente, et non apparent per noctes 40.

Die 21 Eudoxo Hyades vesperi occidunt.

Die 23 Euctemoni Hyades occultantur, et grando post exsistit, et fiat zephyrus. Calippo Libra incipit occidere, passim exsistit et grando.

Die 27 Eudoxo Lyra vesperi oritur.

Taurum sol peragrat diebus 32.

Die 1 Eudoxo Orion vesperi occidit, sūt pluvia : Calippo Aries desinit oriri ; sūt pluvia, et passim grando.

Die 2 Euctemoni Canis occultatur, et grando exsistit : eodem die Lyra oritur Eudoxo. Canis vesperi occidit, et sūt pluvia. Calippo Tauri cauda oritur, exsistit humiditas.

Die 7 Eudoxo exsistit pluvia.

Die 8 Euctemoni Capra mane oritur ; serenitas ; pluit austro.

Die 9 Eudoxo Capra mane oritur.

Die 11 Scorpius matutinum occasum facere incipit, et pluvia exsistit.

Die 13 Euctemoni Pleias oritur ; æstatis est initium, et significat. Calippo Tauri caput oritur, significat.

Die 21 Eudoxo Scorpius totus mane occidit.

Die 22 Eudoxo Pleiades oriuntur, et significant.

Die 25 Euctemoni Aquila vesperi occidit.

Die 30 Euctemoni vesperi oritur.

Die 31 Euctemoni Aquila vesperi oritur.

Die 32 Euctemoni Arcturus mane occidit, significat. Calippo Taurus desinit oriri. Euctemoni Hyades vesperi oriuntur, significant.

Geminos sol permeat diebus 32.

Die 2 Calippo Gemini incipiunt oriri ; exsistit humiditas.

Die 5 Eudoxo Hyades mane oriuntur.

Die 7 Eudoxo Aquila vesperi oritur.

Die 10 Democrito aqua exsistit.

Die 13 Eudoxo Arcturus mane occidit.

Die 18 Eudoxo Delphinus vesperi oritur.

Die 24 Euctemoni Orionis humerus oritur, Eudoxo Orion incipit oriri.

Die 29 Democrito Orion incipit oriri, et solet post ipsum significare.

Ἐν δὲ τῇ ιγ' Εὐδόξῳ Δελφὶς ἀκρόνοχος ἐπιτέλλει.

Ἐν δὲ τῇ κδ' Εὐκτῆμονι Ὀρίωνος ὦμος ἐπιτέλλει· Εὐδόξῳ Ὀρίων ἀρχεται ἐπιτέλλειν.

Ἐν δὲ τῇ κθ' Δημοκρίτῳ ἀρχεται Ὀρίων ἐπιτέλλειν, καὶ φιλεῖ ἐπισημαίνειν ἐπ' αὐτῷ.

40 DIONYSII PETAVII JUDICIUM DE SEQUENTE PTOLEMÆI LIBELLO.

Sic in ms. conceptus erat titulus, ut edidimus. Leg. tamen videtur φάσεις ἀπλανῶν, καὶ ἐπισημασίας· sive, ut est apud Suidam, Περὶ φάσεως, καὶ ἐπισημασιῶν ἀστέρων ἀπλανῶν. In eum librum quædam universe notata esse deb. Primum est, de hujus auctore quæri posse, sitne Ptolemæus, an ei falso tributus, perinde ut alter a Leonico Latine tantum editus. Nam de hoc, quin ψευδὲς πῆγρος sit, ambigi non oportet. At de nostro duo sunt, quæ falsi suspicionem movent. Alterum, quod æquinoctium autumnale cur. Ptolemæi observatione non convenit. Nam Thoth Actiaci xxviii, id est Septembris xxv, ascribit æquinoctium. Ptolemæus autem anno Christi cxxxix observavit idem æquinoctium Septembris xxvi, hora fere vii matutina; tardius uno die. Congruit parapegma nostrum cum vero ingressu solis in Libram anno primo Juliano. Sed huic opponi potest consensus utriusque in æquinoctio verno. Nam Ptolemæus anno Christi cxi observavit æquinoctium Martii xxi, hora i post meridiem, qui est Phamenoth Actiaci xxi, quem in diem nostrum quoque parapegma contulit: in quo a Juliano cardine ambo discrepant. Æstivum solstitium in nostro, librariorum fortasse culpa, excidit, quod Ptolemæus observavit anno eodem Christi cxi, Junii xxv. Hibernum porro solstitium Choiac xxvi, sive Decembris xxi, affigitur in parapegmate, quod a Juliano solstitio distat. Itaque prior ista ratio non satis idonea est, ob quam a Ptolemæo librum hunc abjudicemus.

Alterum argumentum sumere ex eo possumus, quod cum mensibus Ægyptiis, Augusteis et Actiacis, sire fixis, Julianos haud satis exacte comparet: quasi ambo idem initium, ac finem eundem habeant. Ut, exempli causa, mensem Thoth, Septembrem; Paophi, Octobrem inscribit; cum tamen particulam Augusti Thoth, Paophi partem Septembris occupet. Sed nec inde conjectura satis firma contra libelli hujus ἐπιγραφὴν ducitur. Non enim ab ipso Ptolemæo necesse est Romanos menses additos fuisse: sed ab alio, qui quibus mensibus majori sui parte respondebant Ægyptiaci, eos adnotavit: quod et ab aliis passim fieri cernimus; ac vel ab ipso Ptolemæo sic descriptos esse nihil prohibet, qui ad usum civium suorum calendarium hoc, velut parapegma, conficere potuit.

Refert Suidas Claudium Ptolemæum scripsisse libros duos, De apparentiis et significationibus stellarum fixarum. Horum alter is ipse est, qui primum hic a nobis in lucem editur, alter vero vel non exstat, vel qui a Leonico Latine vulgatus est eum exhibet, non tamen sincerum, sed interpolatum et ex variis pannis centonis more consarcinatum; vel denique, cum sub nomine Ptolemæi ante aliquot sæcula legi cœpisset, Suidas pro germano illius habuit. Utcunque res habet, longe illi anteponendus est noster. Non enim miscella tumultuaria est et incondita, ut iste alter: sed ratione atque ordine digestus; nec in eo cardines anticipantur, aut in diversis diebus locantur, quemadmodum neque stellarum ortus et occasus, quos Leonici Ptolemæus varios ad dies ascribit. Quinetiam scriptorum nomina, quorum e parapegmatibus φάσεις singulæ, vel ἐπισημασίας descriptæ sunt, in nostro commemorantur, quæ in altero prætermittuntur. Atque sine auctorum et, quod inde sequitur, locorum temporumque, quibus illi floruerunt, notitia, nullus istorum parapegmatum notationumque fructus est, qui ob id ipsum eximius capitur e nostro. Accedit in fine scholion non valde longum, sed quod nonnulla nos docet, quæ ad hanc scientiam nosse inprimis expedit; quæ haud scio an alibi legantur. Hoc vero scholion non alterius esse quam Ptolemæi, vel ex stylo ipso, et loquendi genere mihi videor animadvertisse; quod ei par et affine est quod in opere τῆς Μεγάλης Συνοψέως cernitur. Atqui in scholii inscriptione, quam præfiximus, contrarium dici videtur. Sed negandi particula excidit. Legendum enim: Quæ sequuntur utiliter haud ab alio, quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ex hoc scholio didicimus, non omnes eas stellas quæ apud auctores celebrantur, in Hemerologium esse relatas; sed solas primæ ac secundæ magnitudinis. Ideo nulla Pleiadum in illo mentio, nec Hædorum, neque Vindemiatoris, aliarumve, quæ

ὀλλγαι μὲν, καὶ ἀστεγγές, ἀλλ' ὀνομασταί,

ut de Vergiliis Aratus cecinit. Triginta universe descriptas esse notat scholion; quindecim primæ magnitudinis; totidem secundæ, quas et singillatim percenset. Verum, librarii, ut apparet, vitio, primæ magnitudinis tantum stellæ xiv, secundæ vero xiii, exprimuntur, quas hic alphabetico ordine subjiciemus.

STELLÆ HEMERALOGII PTOLEMAICI.

Primæ magnitudinis.

- 1 Arcturus.
- 2 Canis.
- 3 Canobus.
- 4 Capella.
- 5 Centauri ἡ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ.
- 6 Fluvii postrema.
- 7 Hyadum lucida.
- 8 Leonis cauda.
- 9 Lyrae lucida.
- 10 Orionis humerus succedens.
- 11 Orionis et Fluvii communis.
- 12 Piscis notius.
- 13 Procyon.
- 14 Spica Virginis.

Secundæ magnitudinis.

- 1 Antares, sive cor Scorpii.
- 2 Aquilæ lucida.
- 3 Aurigæ succedens humerus.
- 4 Chelæ borealis lucida.
- 5 Chelæ australis lucida.
- 6 Coronæ borealis lucida.
- 7 Equi et Andromedæ communis.
- 8 Gemini præcedentis caput.
- 9 Hydri lucida.
- 10 Orionis antecedens humerus.
- 11 Orionis baltei media.
- 12 Persei lucida.
- 13 Sagittarii genu.

41 Deest una primæ magnitudinis, quæ est ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου sive *extrema Aquæ*, quæ est in ore *Piscis notii*, primæ apud Ptolemæum magnitudinis. Duæ quoque magnitudinis secundæ. Nimirum *lucida Cygni*, et *Geminorum sequentis caput*, quæ stellæ tres in Hemerologio commemorantur. Fit et *Piscis borei* mentio Phænemoth xx, et ejus, quæ est in genu, Payni xviii; sed mendose forsitan; nam triginta solas enumerat scholion.

In hoc catalogo quædam sunt omissæ, quæ apud auctores celebrantur; aliæ in primam classem referuntur, quas recentiores in secundam relegant; et vicissim secundæ ponuntur, quæ a Tychone inter primas numerantur. Procyon stella secundæ magnitudinis est in abaco Tychonico. Ptolemæus vero tam in Asterismis quam hic, primæ magnitudinis facit. Antares vero, secundæ magnitudinis apud Ptolemæum utrobique, a Tychone primæ constituitur. Sic lucida Hydri, quam vocant Cor Hydræ, prima est Tychoni, Ptolemæo secunda.

Jam cum stellarum φάσεις sint quatuor, ortus heliacus, ortus acronychus, occasus heliacus, occasus matutinus (nam duo reliqui, ortus cosmicus, et occasus acronychus, non sunt φάσεις: nec enim stellæ videntur), si quater triginta sumantur, fient cxi φάσεις in uno aliquo parallelo. Verum Ptolemæus admonet, se ex iis auctoribus et parageigmatibus Hemerologium suum condidisse, qui sub parallelis quinque observarunt ortus et occasus siderum; quos parallelos designat ab eo qui diem horarum exhibet præcise xiv, ad eum qui horarum diem maximum dat xv. Quare paralleli isti sunt: primus qui per inferiorem transit Ægyptum, et a Ptolemæo lib. ii *Μεγάλ. συντάξ.*, cap. 6, nonus ordine percensetur. Secundus est decimus, qui mediam Phœnicem permeat, ubi dies est horarum 14 1/4. Tertius est xi, per Rhodum transiens; ubi dies longissima est horarum 14 1/2. Quartus est xii, per Smyrnæ, diem extendens ad horas 14 3/4. Quintus est parallelus xiii per Hellespontum, horarum 15. Primum parallelum attribuit popularibus suis Ægyptiis; tertium Dositheo et Philippo; quintum Democrito, Casari et Hipparcho. Secundum nominatim excipit nemini. Quartus item diserte nullis ascribitur; sed quidquid est ab hora 14 1/2 ad 15, Calippo, Eudoxo, Metoni, Euctemoni, Metrodoro et Cononi tribuit.

Cæterum si in singulis parallelis stellæ triginta quatuor suas φάσεις explicant, fient, ductis quinque in 120, φάσεις 600. Sed Ptolemæus notat, Canobum, et τὸν ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βραχίῳ τοῦ Κενταύρου, in solis tribus primis parallelis orientes et occidentes conspici: quare demendæ sunt φάσεις sedecim, quas in duobus reliquis parallelis facerent. Ad hæc postrema Fluminis in quinto parallelo non cernitur. Ideo quatuor φάσεις eximendæ, hoc est in totum viginti. Unde nonnisi 480 φάσεις hoc in libro continentur. Ita scholion.

Unum est, quod in Hemerologio isto nulla conjectura potuimus assequi, nimirum quid sibi velint, undeque putauæ sint horæ illæ, quas singulis propemodum diebus adnotat. Sunt autem fere xiv, vel xiii 1/2; xiv et xv, tam in ortu quam in occasu siderum. De quo libenter doceri me cupiam.

42 ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΥ ΦΑΣΕΙΣ ΑΠΛΑΝΩΝ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ. — PTOLEMÆI

DE APPARENTIIS INERRANTIUM, ET SIGNIFICATIONIBUS.

Dionysio Petavio interprete.

Μὴν Θῶθ, ἡτοιγασπέμβριος.

A

Mensis Thoth, sive September.

α' Ὡρα ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει Ἰππάρχῳ· ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ὑετὶται, βρονταί.
β' Ὡρα ιδ', ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος, καὶ Στάχους κρύπτεται. Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.
γ' Ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει, ὥρα ιγ'. Ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐτησίαι παύονται. Εὐδόξῳ ἀνεμος, ὑετὶς, βρονταί. Ἰππάρχῳ ἀπηλιώτης πνεῖ.
δ' Ὡρα ιε', ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐφ' ὧς δύνει. Καλίσπῳ σημαίνει· καὶ ἐτησίαι παύονται.
ε' Ὡρα ιγ', Στάχους κρύπτεται· ὥρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐφ' ὧς δύνει. Μητροδώρῳ δυσσερία. Κόωνι ἐτησίαι λήγουσιν.
ς' Ὡρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται Αἰγυπτίοις. Ὁμίχλη καὶ καῦμα· ὑετὶς, βροντή. Εὐδόξῳ ἀνεμος, βροντή, δυσσερία. Ἰππάρχῳ νοτία.

1. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, oritur Hipparcho; etesiae desinunt. Eudoxo pluviae, tonitrua.
2. Hora xiv, quæ est in cauda Leonis, et Spica occultatur. Hipparcho significat.
3. Quæ est in cauda Leonis oritur hora xiii. Capella vespertina oritur Ægyptiis; etesiae desinunt. Eudoxo ventus, pluvia, tonitrua; Hipparcho subsolanus fiat.
4. Hora xv, postrema Fluvii matutina occidit, Calippo significat. Etesiae cessant.
5. Hora xiii, Spica conditur; hora xv, lucida Lyrae mane occidit. Metrodoro aeris intemperies. Cononi etesiae desinunt.
6. Hora xv, lucida australis Chelæ absconditur Ægyptiis. Nebula et æstus; pluvia, tonitru. Eudoxo ventus, tonitru, aeris intemperies. Hipparcho cœlum humidum.

7. Metrodoro aeris intemperies et inconstantia. A Eudoxo pluvia, tonitrua, ventus mutabilis.

8. Ægyptiis pluvia, tempestas in mari, vel auster.

9. Hora xiv, lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis zephyrus vel corus.

10. Hora xiv, lucida Persei vespertina oritur. Philippo aeris intemperies. Dositheo hiemat.

11. Ægyptiis tempestas sit.

12. Hora xv, splendida australis Chelæ absconditur.

13. Dositheo aeris intemperies.

14. Hora xiv, quem vocant Canobum, oritur. Cæsari boreæ spirare desinunt.

15. Eudoxo australes . . .

16. . . . Calippo et Canobus oritur.

17. Hora xiv, splendida Cygni matutino occidit : B et splendida australis Chelæ conditur ; ultima Fluvii matutino occidit Metrodoro. Significat Democrito.

18. Hora xv, quæ ad genu Sagittarii est occultatur ; Ægyptiis significat autumnum initium. Dositheo humidum cælum.

19. Hora xv, lucida australis Piscis vespertina oritur. Hipparcho pluvia.

20. Imber in mari Metrodoro.

21. Splendida australis Chelæ conditur : et quæ in succedente humero Aurigæ vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus aut africanus.

22. Hora xiv, qui vocatur Antares, occultatur. Ægyptiis zephyrus vel corus. Eudoxo humidum cælum, et rorulentum imber.

43 23. Hora xiv, Capella vespertina oritur. Hora xv, Arcturus matutino oritur. Ægyptiis roscidum cælum, et ventus Calippo, Metrodoro pluvia.

24. Hora xiv, communis Equo et Andromedæ vespertina occidit.

25. Hora xiii, splendida australis Chelæ conditur. Hora xv, splendida Cygni matutino occidit. Ægyptiis zephyrus vel auster, et interdiu imber.

26. Hora xv, Arcturus matutinus oritur. Eudoxo pluvia, Hipparcho favonius vel auster.

27. Hora xiv, communis Equo et Andromedæ mane occidit ; ultima Fluvii matutina occidit.

28. Æquinoctium autumnale, et Ægyptiis atque D Eudoxo significationem habet.

29. Hora xiv, Antares occultatur. Arcturus matutino oritur ; Euctemoni significat. Democrito pluvia.

30. Communis Equi et Andromedæ matutina occidit. Euctemoni, Philippo et Cononi significat.

Paophi, sive October.

1. Ægyptus zephyrus, vel auster. Hipparcho significat.

2. Hora xv, splendida borealis Chelæ conditur. Eudoxo et Euctemoni significat. Hipparcho auster vel zephyrus.

3. Arcturus matutino oritur. Hora xv 1/2 splendida Cygni matutino occidit.

ζ' Μητροδώρῳ δυσαιρία, καὶ ἀταξία ἀέρος. Εὐδόξῳ ὑετός, βρονταί, ἀνεμος μεταπίπτων.

η' Αἰγυπτίοις ὑετία, χειμῶν κατὰ θάλατταν, ἡ νότος.

θ' Ὁρα ἰδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἕως δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης.

ι' Ὁρα ἰδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει. Φιλίππῳ δυσαιρία. Δοσιθέῳ χειμαίνει.

ια' Αἰγυπτίοις χειμάζει.

ιβ' Ὁρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται.

ιγ' Δοσιθέῳ ἀκρασία ἀέρων.

ιδ' Ὁρα ἰδ', ὁ καλούμενος Κάνωδος ἐπιτέλλει. Κασαρι βορέαι παύονται πνέοντες.

ιε' Εὐδόξῳ νότιοι...

ισ'. . . Καλίππῳ καὶ Κάνωδος ἐπισημαίνει.

ιζ' Ὁρα ἰδ', ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἕως δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς κρύπτεται· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἕως δύνει Μητροδώρῳ. Ἐπισημαίνει Δημοκρίτῳ.

ιη' Ὁρα ιε', ὁ κατὰ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει φθινοπώρου ἀρχήν. Δοσιθέῳ νοτία.

ιθ' Ὁρα ιε', ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ ὑετία.

κ' Ὑετία κατὰ θάλασσαν Μητροδώρῳ.

κα' Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ἠνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λίψ.

κβ' Ὁρα ἰδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Εὐδόξῳ νοτία καὶ ψακάς.

κγ' Ὁρα ἰδ', ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε', Ἀρκτοῦρος ἕως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάς, καὶ ἀνεμος Καλίππῳ, καὶ Μητροδώρῳ ὑετία.

κδ' Ὁρα ἰδ', ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἕως δύνει.

κε' Ὁρα ιγ', ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίας Χηλῆς κρύπτεται. Ὁρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς Ὀρνιθοῦ ἕως δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος, καὶ δι' ἡμέρας ἑμῆρος.

κς' Ὁρα ιε', Ἀρκτοῦρος ἕως ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετός· Ἰππάρχῳ ζέφυρος ἢ νότος.

κζ' Ὁρα ἰδ', κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἕως δύνει, καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἕως δύνει.

κη' Μετοπωρινὴ ἰσημερία· καὶ Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κθ' Ὁρα ἰδ', ὁ καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Ἀρκτοῦρος ἕως ἀνατέλλει· Εὐκτῆμονι ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὑετός.

λ' Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἕως δύνει. Εὐκτῆμονι, Φιλίππῳ καὶ Κόνωνι ἐπισημαίνει.

Παῶφι, τουτέστι Ὀκτώθεριος.

α' Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος. Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.

β' Ὁρα ιε', ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. Εὐδόξῳ καὶ Εὐκτῆμονι ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ νότος ἢ ζέφυρος.

γ' Ἀρκτοῦρος ἕως ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' α'/β' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἕως δύνει.

δ. 'Ο λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται· χειμᾶζει Εὐκτῆμονι· καὶ Φιλίππῳ ὑετός.

ε. 'Ορξ ιε' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔψος δύνει. Εὐδόξῳ ὑετός. Εὐκτῆμονι σημαίνει. Μητροδώρῳ ὑετός.

ς. 'Ορξ ιγ' Ἀρκτοῦρος ἔψος ἀνατέλλει, καὶ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἔψος δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείας Χηλῆς κρύπτεται. 'Ο Ἀντάρης κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Καίσαρι θυμβρός.

ζ. Στάχυς ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς κρύπτεται. 'Ο ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η. Στάχυς ἐπιτέλλων Δημοκρίτῳ χειμᾶζει. Σπόρου ὥρα.

θ. Στάχυς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις βορρᾶς πνεῖ.

ι. 'Ο λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ νότος.

ια. 'Ορξ ιε' ὁ κατὰ τὸ νότυ ἔψος κρύπτεται.

ιβ. 'Ο καλούμενος Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ ἀπὸ ἡλώτης.

ιζ. 'Ορξ ιε' Ἀντάρης κρύπτεται. Αἰγυπτίοις βορρᾶς καὶ λίψ.

ιη. Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ, ἀνέμων μετάδασις, καὶ βρονταί.

κ. 'Ο καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

κβ. 'Ορξ ιδ' ὁ καλούμενος Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κγ. 'Ο λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος δι' ἡμέρας ὑετός. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

κδ. 'Ορξ ιδ' ὁ καλούμενος Κάνωδος ἔψος δύνει.

κε. Αἰγυπτίοις πνεύματα ἀτακτα.

κς. 'Ορξ ιδ' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κζ. 'Ορξ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔψος ἀνατέλλει. 'Ορξ ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις καὶ Καλίππῳ ἐπισημαίνει.

κη... Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει. Εὐκτῆμονι καὶ Καλίππῳ ἀέρος μίξις, καὶ κατὰ θάλασσαν χειμᾶζει.

λ. 'Ορξ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις χειμᾶζει σφόδρα.

Μῆν Νοέμβριος, Ἀθύρ.

α. 'Ορξ ιγ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει.

β. 'Ορξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις σημαίνει. Δοσιθέῳ χειμᾶζει. Δημοκρίτῳ ψύχη ἢ πάχη. Ἰππάρχῳ νοτιά.

γ. 'Ορξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει· καὶ ὁρξ ιε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας Εὐκτῆμονι· Φιλίππῳ ἀνεμὸς μέσος πνεῖ.

PATROL. GR. XIX.

4. Splendida borealis Chelæ occultatur; hiemat Euctemoni; et Philippo pluvia.

5. Hora xv communis Equi et Andromedæ mane occidit. Eudoxo pluvia. Euctemoni significat. Metrodoro pluvia.

6. Hora xiii Arcturus matutinus oritur; et postrema Fluvii mane occidit: lucida borealis Chelæ absconditur. Antares occultatur; splendida borealis Coronæ matutino oritur. Ægyptiis et Cæsari imber.

7. Spica oritur; et lucida borealis Chelæ conditur. Quæ in succedente humero Aurigæ vespere oritur.

8. Spica oriens Democrito tempestatem excitat. Sementis tempus.

9. Spica oritur. Ægyptiis aquilo flat.

10. Lucida borealis Coronæ matutino oritur. Hipparcho auster.

11. Hora xv quæ secundum genu est mane absconditur.

12. Antares absconditur. Ægyptiis zephyrus vel africanus. Eudoxo significat. Hipparcho subsolanus.

17. Hora xv Antares absconditur. Ægyptiis aquilo et africanus.

18. Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo ventorum transitus et tonitrua.

21. Capra vespere oritur. Lucida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus, vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

22. Hora xiv 1/2 Capra vespere oritur.

23. Splendida borealis Coronæ mane oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster per diem pluvia. Dositheo significat.

24. Hora xiv Canobus matutinus occidit.

25. Ægyptiis venti inconstantes.

26. Hora xiv Arcturus vespertinus occidit. Eudoxo significat.

27. Hora xiii splendida borealis Coronæ mane oritur. Hora xiv quæ ad genu est Sagittarii absconditur. Ægyptiis et Calippo significat.

28. . . . Metrodoro significat. Euctemoni et Calippo aeris permistio, et in mari hiemat.

30. Hora xiv 1/2 quæ in succedente humero Heniochi vespere oritur. Ægyptiis tempestates horridæ.

Mensis November, Athyr.

1. Hora xiii lucida australis Chelæ oritur.

2. Hora xiv lucida australis Chelæ oritur. 44 Ægyptiis significat. Dositheo hibernat. Democrito frigora vel pruina. Hipparcho pluvius aer.

3. Hora xiv 1/2 splendida borealis Chelæ oritur. Hora xv lucida Lyræ Euctemoni; Philippo ventus intermedius flat.

4. Hora xiv lucida borealis Chelæ oritur et Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis auster vel africanus. Calippo, Euctemoni venti vehementiores. Cæsari aut Metrodoro ventus procellosus.

5. Hora xiv lucida borealis Chelæ oritur; quæ ad genu est Sagittarii occultatur. Cononi et Eudoxo intemperies ventorum.

6. Intemperies aeris; aquilo, vel auster frigidus.

7. Hora xiv lucida Sicularum vespertina oritur. Ægyptiis auster vehemens. Metoni zephyrus, intemperies aeris et pluvia.

8. Hora xiii lucida Sicularum vespere oritur. Calippo pluvia significat.

9. Hora xv communis Fluvio et pedi Orionis oritur. Ægyptiis pluvia.

10. Hora xiv Canobus matutinus occidit. Ægyptiis auster aut favonius Dositheo hiemat.

11. Hora xv lucida Lyræ mane oritur. Metoni pluvia, procellæ. Hipparcho caurus.

12. Hora xv Arcturus vespertinus occidit, communis Fluvio et Orionis pedi matutina occidit.

13. Hora xiii quæ ad genu est Sagittarii occultatur. Ægyptiis auster, vel eurus per diem stillat imbrem. Metrodoro hiems, procellæ.

14. Hora xi communis Fluvio et Orionis pedi mane occidit. Philippo et Euctemoni pluvia, hiemat.

15. Hora xiii lucida Persei occidit; lucida quoque borealis Coronæ vespertina occidit. Et lucida Sicularum mane occidit. Ægyptiis et Hipparcho hiemis initium. Cononi significat.

16. Hora xvi lucida Sicularum matutino occidit. Hiernat.

17. Hiemis initium, et significat Eudoxo.

18. Quæ in capite est præcedentis Geminorum vespertina oritur. Eudoxo hiemis initium, et significat. Democrito tempestas terra marique.

19. Hora xiv lucida Lyræ matutino oritur. Ægyptiis auster, vel eurus. Cæsari hiemat.

20. Hora xiii communis Fluvii et pedis Orionis mane occidit; lucida Persei matutina occidit: quæ in præcedente Orionis humero est, occidit; media baltei Orionis occidit matutino. Cæsari hiemat.

21. Hora xv quæ in præcedenti humero est Orionis mane occidit: ejusdem baltei media matutina occidit. Ægyptiis boreas tota die ac nocte. Eudoxo pluvia.

22. Hora xiv quæ in præcedente humero Orionis est matutino occidit.

23. Hora xiii Canobus mane occidit. Lucida borealis Coronæ vespertina occidit. Et quæ in antecedente humero Orionis; quæ in capite præcedentis Geminorum est, vespere oritur. Eudoxo hibernus cæli status.

⁷³ f. ἐσπέριος.

δ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει, καὶ Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ λίψ. Καλίππῳ, Εὐκτῆμονι πνεύματα σφοδρά. Καίσαρι ἢ Μητροδώρῳ ἀνεμος χειμάζει.

ε'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐπιτέλλει· καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Κόνωνι καὶ Εὐδόξῳ ἀκρασία πνευμάτων.

ς'. Ἀκρασία ἀέρος· βορρᾶς ἢ νότος ψυχρός.

ζ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος λαμπρὸς. Μέτῳι ζέφυρος, ἀκρασία ἀέρων, ὑέτης.

η'. Ὁρα ἰγ' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καλίππῳ ὑετία ἐπισημαίνει.

θ'. Ὁρα ἰε' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ὑέτης.

ι'. Ὁρα ἰδ' ὁ καλούμενος Κάνωδος ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ ζέφυρος. Δοσιθέῳ χειμάζει.

ια'. Ὁρα ἰε' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔως ἀνατέλλει. Μέτῳι ὑέτης, θύελλαι. Ἰππάρχῳ ἀργέστης.

ιβ'. Ὁρα ἰε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος δύνει, καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ, καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἔως δύνει.

ιγ'. Ὁρα ἰγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὖρος δι' ἡμέρας ψεκάζει. Μητροδώρῳ χειμῶν, θύελλαι.

ιδ'. Ὁρα ἰα' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἔως δύνει. Φιλίππῳ καὶ Εὐκτῆμονι ὑέτης, χειμάζει.

ιε'. Ὁρα ἰγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις καὶ Ἰππάρχῳ χειμῶνος ἀρχή. Κόνωνι ἐπισημαίνει.

ισ'. Ὁρα ἰς' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔως δύνει. Χειμάζει.

ις'. Χειμῶνος ἀρχή, καὶ σημαίνει Εὐδόξῳ.

ιη'. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμῶνος ἀρχή, καὶ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ χειμῶν καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ιθ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις νότος ἢ εὖρος. Καίσαρι χειμάζει.

κ'. Ὁρα ἰγ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος ἔως δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔως δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος δύνει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος δύνει ἔως. Καίσαρι χειμάζει.

κα'. Ὁρα ἰε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἔως δύνει, καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης αὐτοῦ ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις βορέας δι' ἡμέρας καὶ νυκτός. Εὐδόξῳ ὑέτης.

κβ'. Ὁρα ἰδ' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος ἔως δύνει.

κγ'. Ὁρα ἰγ' ὁ καλούμενος Κάνωδος ἔως δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὀρίωνος καὶ ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπερίου ⁷³ ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμῶνος περίστασις.

κθ'. "Ορξ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίονι Α τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει. Κόνωνι ἔψος δύνει. Αἰγυπτοῖς χειμέριος περίστασις. Εὐδόξῳ βορέας ψυχρός.

κε'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει· καὶ ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔψος δύνει Εὐκτῆμονι. Δοσιθέῳ χειμαίνει· καὶ ὑετός.

κς'. "Ορξ ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος ἀνατέλλει. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ σημαίνει σφῆδρα.

κζ'. Ὁ Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Κύνων ἔψος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνίθους ἔψος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει. Αἰγυπτοῖς καὶ Ἰππάρχῳ νότος πυκνός. Εὐδόξῳ, Κόνωνι χει- B μάζει.

κη'. Ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου τῶν Διδύμων ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ορξ ιε' S" ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐπιτέλλει. Αἰγυπτοῖς φακάζει.

κθ'. "Ορξ ιγ' S" ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει. "Ορξ ιε'" ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἀνατέλλει.

λ'. Ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει ὥρξ ιδ', καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ορξ ιε' S" καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

Μὴν Χοιᾶκ, Δεκέμβριος.

α'. "Ορξ ιδ' Κύνων δύνει. "Ορξ ιε'" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περ- C σέως ἔψος δύνει. Αἰγυπτοῖς νότος καὶ ὑετός. Εὐδόξῳ ἀκρασία ἀέρων. Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ὁ οὐρανὸς ταραχώδης, καὶ ἡ θάλασσα ὡς τὰ πολλὰ.

β'. "Ορξ ιγ'" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ορξ ιγ' S" καὶ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἀνατέλλει ἐσπέριος. "Ορξ ιδ'" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ορξ ιγ' S" καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἔψος δύνει. "Ορξ ιδ'" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει.

γ'. "Ορξ ιε'" ὁ ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὧμου τῶν Διδύμων ἔψος δύνει.

δ'. "Ορξ ιδ'" ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔψος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος D ἀνατέλλει· καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτοῖς ζέφυρος ἡ νότος δι' ἡμέρας. Κόνωνι χειμαίνει.

ε'. Ὁ καλούμενος Αἰξ ἔψος δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Κύνων ἔψος δύνει. Ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι, Εὐκτῆμονι, Καλίππῳ χειμαίνει.

ς'. "Ορξ ιδ' S" ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἀνατέλλει. Μητροδώρῳ χειμερία περίστα- σις. Εὐκτῆμονι, Καλίππῳ ἀνέμων ἀταξία.

ζ'. "Ορξ ιδ' S" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίων-

24. Hora xiii quæ in anteriori dextro brachio Centauri est oritur. Media zonæ Orionis mane occidit. Cononi mane occidit. Ægyptiis hiberna cæli constitutio. Eudoxo boreas frigidus.

25. Quæ in præcedente Orionis humero est, mane occidit. Antares oritur. Lucida Persei mane occidit Euclemoni. Dositheo hiemat, cum pluvia.

26. Hora xiii 1/2 quæ in præcedente humero Ori- onis est vespere oritur. Lucida Lyræ mane oritur. Antares oritur. Eudoxo vehementer significat.

27. Antares oritur. Canis oritur mane. Lucida Cygni mane oritur; quæ in succedente humero est Orionis mane occidit. Ægyptiis et Hipparcho cre- ber auster. Eudoxo et Cononi biemat.

28. Quæ in antecedente Orionis humero est ve- spere oritur: quæ in capite est antecedentis Ge- minorum vespere oritur. Hora xv 1/2 media zonæ Orionis mane occidit. Antares oritur. Ægyptiis stillatim pluit.

29. Hora xiii 1/2 media zonæ Orionis mane occi- dit. Hora xv Antares oritur.

30. Media zonæ Orionis mane occidit hora xiv; quæ in antecedente humero Orionis est vespere ori- tur. Hora xv 1/2 et quæ in capite subsequentis Ge- minorum est, vespere oritur.

45 Mensis Chæac, qui est December.

1. Hora xiv Canis [matutinus] occidit. Hora xv lu- cida Persei matutina occidit. Ægyptiis auster, et pluvia. Eudoxo aeris intemperies. Dositheo signi- ficat. Democrito cælum turbulentum, ut et mare sæpius.

2. Hora xiii quæ est in succedente Orionis hu- mero vespertina oritur. Hora xiii 1/2 communis Flu- vio et Orionis pedi oritur vespere. Hora xiv quæ in capite præcedentis est Geminorum vespere ori- tur. Hora xiii 1/2 quæ est in succedente Orionis hu- mero matutino occidit. Hora xiv lucida borealis Coronæ vespere occidit.

3. Hora xv quæ est in præcedente humero Gemi- norum mane occidit.

4. Hora xiv lucida Lyræ mane oritur, et quæ in succedente inest Orionis humero vespere oritur. Media zonæ Orionis vespere oritur. Quæ est in ca- pite succedentis Geminorum vespertina oritur. Ægyptiis zephyrus vel auster tota die. Cononi hiemat.

5. Capra mane occidit: quæ est in capite præ- cedentis Geminorum vespere oritur. Canis matu- tinus occidit: quæ est in capite præcedentis Gemi- norum vespere oritur. Cæsari, Euctemoni, Calippῳ hiemat.

6. Hora xiv 1/2 quæ est in anteriori musculo Cen- tauri oritur: quæ est in succedente Orionis hu- mero oritur. Metrodoro hiberna cæli temperies. Euctemoni, Calippῳ ventorum inconstantia.

7. Hora xiv 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis

vespere oritur. Quæ est in capite præcedentis Ge-
minorum vespere oritur. Media baltei Orionis ori-
tur. Ægyptiis stillat imber et hiebat.

8. Hora xiv 1/2 quæ est in succedente Orionis hu-
mero vespere oritur. Ægyptiis stillat pluvia. Eu-
doxo hiebat.

9. Hora xiii 1/2 Canis matutinus occidit. Capella
matutina occidit. Postrema Fluvii vespere oritur.
Ægyptiis, et Dositheo, ac Democrito significat.

10. Hora xv 1/2 lucida borealis Coronæ vespere
occidit. Media baltei Orionis vespere oritur. Ægy-
ptiis africanus vel auster. Eudoxo hibernus aer.

11. Hora xv quæ in capite est succedentis Ge-
minorum vespertina occidit. Hipparcho vehemens
aquilo. Eudoxo pluvia.

12. Hora xiv communis Fluvii et pedis Orionis
oritur vespere.

13. Hora xiv quæ est in succedente humero Au-
rigæ mane occidit. Media zonæ Orionis vespere ori-
tur. Cæsari hibernus aer, pluvia.

14. Hora xiv Capella oritur mane. Metrodoro hi-
bernus cæli status. Democrito tonitrua, fulgura,
aqua, ventus.

15. Ægyptiis caurus frigidus vel auster, et pluvia.
Calippo auster, et significat hibernus aer.

16. Hora xiv 1/2 lucida Cygni mane oritur. Com-
munis Fluvii et pedis Orionis vespere oritur. Ægy-
ptiis hiebat.

17. Hipparcho auster et largus imber.

18. Hora xiv quæ in succedente humero est
Aurigæ mane occidit. Ægyptiis pluvia cum ventis;
hiems.

19. Hora xv Capella mane occidit. Lucida borea-
lis Coronæ vespere occidit. Ægyptiis boreas frigi-
dus vel auster; pluvia.

20. Hora xv Procyon matutinus occidit. Cæsari
hiebat.

21. Hora xv communis Fluvii et pedis Orionis
vespere oritur.

22. Hora xv Procyon matutinus occidit. Hippar-
cho auster.

23. Hora xiv quæ est in succedente humero Au-
rigæ mane occidit; quæ est sub anteriori dextro
musculo Centauri oritur. Lucida Aquilæ mane ori-
tur Ægyptiis. Dositheo africanus, vel auster.

24. Hora xiv Procyon matutinus occidit; postre-
ma Fluvii vespertina oritur. Eudoxo hiebat.

25. Hora xiii Procyon vespertinus oritur, et Pro-
cyon matutinus occidit. Lucida Aquilæ mane ori-
tur. Ægyptiis significat.

26. Hibernum solstitium. Hora xiii Procyon ma-
tutinus occidit. Canis vespertinus oritur. Capella
mane occidit.

¹⁴ f. ἀργέστης.

νος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγου-
μένου Διδύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καὶ ὁ μέσος τῆς
ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει
καὶ χειμαίνει.

η'. "Ὁρξ ιδ'S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὠμῷ τοῦ Ὁρί-
ωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάζει. Εὐδόξῳ
χειμαίνει.

θ'. "Ὁρξ ιγ'S" Κύων ἔως δύνει. Ὁ καλούμενος
Αἰξ ἔως δύνει. Καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, καὶ Δοσιθέῳ, καὶ Δημοκρίτῳ
σημαίνει.

ι'. "Ὁρξ ιε'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου
ἐσπέριος δύνει. Καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρί-
ωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις; λψ ἢ νότος. Εὐ-
δόξῳ χειμέριος ἀήρ.

ια'. "Ὁρξ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Δι-
δύμου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ βορέας πολὺς.
Εὐδόξῳ ὑετός.

ιβ'. "Ὁρξ ιδ' ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρί-
ωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει.

ιγ'. "Ὁρξ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὠμῷ τοῦ Ἡνιόχου
ἔως δύνει, ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέρ-
ιος ἀνατέλλει. Καίσαρι χειμέριος ἀήρ, ὑετός.

ιδ'. "Ὁρξ ιδ' ὁ καλούμενος Αἰξ ἔως δύνει. Μητρο-
δώρῳ χειμέριος περίστασις. Δημοκρίτῳ βρονταί,
ἀστραπαί, ὕδωρ, ἄνεμος.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἐργαστής ¹⁴ ψυχρὸς ἢ νότος, καὶ
δυμρός. Καλίππῳ νότος, καὶ ἐπισημαίνει χειμέ-
ριος ἀήρ.

ις'. "Ὁρξ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθοῦ ἔως ἀνα-
τέλλει. Ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐσπέρ-
ιος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις χειμαίνει.

ιζ'. Ἰππάρχῳ νότος καὶ πολὺς δυμρός.

ιη'. "Ὁρξ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἔως
δύνει. Αἰγυπτίοις ὑετία μετὰ πνευμάτων· χειμών.

ιθ'. "Ὁρξ ιε' ὁ καλούμενος Αἰξ ἔως δύνει. Ὁ λαμ-
πρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις
βορέας ψυχρὸς ἢ νότος· ὑετία.

κ'. "Ὁρξ ιε' Προκύων ἔως δύνει. Καίσαρι χειμάζει.

κα'. "Ὁρξ ιε' ὁ κοινὸς τοῦ Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρί-
ωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κβ'. "Ὁρξ ιε' Προκύων ἔως δύνει. Ἰππάρχῳ νότος.

κγ'. "Ὁρξ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὠμῷ τοῦ Ἡνιόχου
ἔως δύνει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βραχίονι
τοῦ Κενταύρου ἐπιτέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος
ἔως ἀνατέλλει Αἰγυπτίοις. Δοσιθέῳ λψ ἢ νότος.

κδ'. "Ὁρξ ιδ' Προκύων ἔως δύνει· καὶ ὁ ἔσχατος
τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χειμαίνει.

κε'. "Ὁρξ ιγ' Προκύων ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ
Προκύων ἔως δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἄετος ἔως
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κς'. Χειμερινὴ τροπή. "Ὁρξ ιγ' Προκύων ἔως
δύνει· Κύων ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰξ ἔως δύνει.

κζ'. "Ωρξ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ κρύπτεται· Προ-
κῶν ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κη'. 'Ο ἐν τῷ ἐπομένῳ ὧμ τοῦ Ἡνιόχου ἔφως δύνει.
'Ο λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυ-
πτίους χειμαίνει. Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ὀμβρός.

κθ'. Προκῶν ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους καὶ
Μέτωνι ἐπισημαίνει. Ἀκρασία.

λ'. "Ωρξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει.
Αἰγυπτίους λλφ, καὶ ἀκρασία ἀέρος.

Μὴν Ἰανουάριος, ἢ Τυβί.

α'. "Ωρξ ιδ' Κῶν ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκῶν
ἐσπέριος ἀνατέλλει. Δημοκρίτῳ χειμῶν ἐπισημαίνει.

β'. 'Ο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου
ἔφως δύνει. Δοσιθέῳ χειμαίνει.

γ'. 'Ο λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐπιτέλλει. Προκῶν
ἐσπέριος ἀνατέλλει. Φιλήμονι ἐπισημαίνει.

δ'. "Ωρξ ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνίθου ἔφως ἀνατέλλει.

'Ο ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἔφως δύνει.
'Ο λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει. 'Ο λαμπρὸς
τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτεται. Αἰγυπτίους χει-
μάζει κατὰ θάλασσαν. Εὐκτέμονι ἐπιχειμάζει.

ε'. "Ωρξ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύ-
μου ἔφως δύνει.

ς'. "Ωρξ ιγ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει.
Κῶν ἐσπέριος δύνει.

ζ'. "Ωρξ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει.
Ἐπισημαίνει ὡς Δοσιθέῳ.

η'. "Ωρξ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Δι-
δύμου ἔφως δύνει, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος
κρύπτεται. Αἰγυπτίους πυκνὴ κατὰστασις.

θ'. "Ωρξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει·
ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους ἐπι-
σημαίνει. Δημοκρίτῳ νότος ὡς τὰ πολλά.

ι'. Κῶν ἐσπέριος ἀνατέλλει ὥρξ ι'.

ια'. "Ωρξ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Δι-
δύμου ἔφως δύνει.

ιβ'. "Ωρξ ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει.
Ἰπάρχῳ, Εὐδόξῳ χειμαίνει.

ιγ'. "Ωρξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύπτε-
ται. "Ωρξ ιε' ὁ ἐσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐσπέριος ἀνα-
τέλλεται. Αἰγυπτίους νότος ἢ ζέφυρος· χειμαίνει καὶ
κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν.

ιδ'. "Ωρξ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύ-
μου δύνει. 'Ο λαμπρὸς τοῦ Ἰδρυοχόου ἔφως δύνει.
Κῶν ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους νότος σφόδρα
καὶ ὑετός.

ιε'. Νότος πολὺς, καὶ ἐπισημαίνει κατὰ θάλασσαν
βροντὴ καὶ ψαχάς.

ις'. "Ωρξ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἰδρυοχόου ἔφως δύνει·
καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἔφως
δύνει. Εὐδόξῳ νότος ἐπισημαίνει· ἀνέμων ἀταξία.

ιζ'. "Ωρξ ιγ' [ιδ'] ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος κρύ-
πτεται.

ιη'. "Ωρξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει.
'Ο ἐν τῷ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος δύνει.

27. Hora xiii lucida Aquilæ occultatur. Procyon
vespertinus oritur.

28. Quæ est in succedente Aurigæ humero matu-
tina 46 occidit. Splendida Piscis australis occulta-
tur. Ægyptiis hiemat. Metoni significat. Imber.

29. Procyon vespertinus oritur. Ægyptiis et Me-
toni significat. Intemperies.

30. Hora xiv splendida Aquilæ vespertina occi-
dit. Ægyptiis africanus, et aeris intemperies.

Januarius, vel Tybi.

1. Hora xiv Canis vespertinus oritur. Procyon
vespertinus oritur. Democrito tempestas signifi-
cat.

2. Quæ est in capite præcedentis Geminorum
B matutino occidit. Dositheo hiemat.

3. Lucida Aquilæ oritur. Procyon vespertinus
oritur. Philemoni significat.

4. Hora xiii lucida Cygni matutino oritur. Quæ
est in capite succedentis Geminorum matutino oc-
cidit. Lucida Aquilæ vespere occidit. Lucida au-
stralis Piscis occultatur. Ægyptiis tempestas sit in
mari. Euctemoni tempestas sub tempus statutum
oritur.

5. Hora xiv quæ in capite est præcedentis Gemi-
norum matutina oritur.

6. Hora xiii quæ ad genu Sagittarii est oritur.
Canis vespertinus occidit.

7. Hora xv lucida Aquilæ vespere occidit. Signi-
C ficationem habet Dositheo.

8. Hora xiv quæ in capite est antecedentis Gemi-
norum mane occidit, lucida notii Piscis occulta-
tur. Ægyptiis densatur aer.

9. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Lucida
Aquilæ vespere occidit. Ægyptiis significat. Demo-
crito auster ut plurimum.

10. Canis vespere oritur hora x.

11. Hora xv quæ est in capite antecedentis Ge-
mini mane occidit.

12. Hora xiv quæ est in genu Sagittarii oritur.
Hipparcho et Eudoxo hiemat.

13. Hora xiv splendida Piscis australis abscondi-
tur. Hora xv postrema Fluvii vespere oritur. Ægy-
ptiis auster vel zephyrus; tempestas accidit terra
D marique.

14. Hora xv quæ est in capite succedentis Ge-
minorum occidit. Lucida Aquarii mane occidit.
Canis vespertinus oritur. Ægyptiis vehemens au-
ster cum pluvia.

15. Auster ingens, et significat in mari tonitru,
et stillans pluvia.

16. Hora xv lucida Aquarii mane occidit. Quæ
in capite præcedentis est Geminorum mane occi-
dit. Eudoxo auster significat; ventorum incon-
stantia.

17. Hora xiv lucida notii Piscis absconditur.

18. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Quæ
in genu Sagittarii est vespere occidit.

19. Lucida Aquarii mane occidit. Hipparcho au-
ster, vel boreas tempestatem facit.

20. Ægyptiis hibernus aer.

21. Lucida Aquarii mane occidit. Hora xv quæ
in corde Leonis est vespere oritur. Hipparcho sub-
solanus flat.

22. Quæ in corde Leonis est vespere oritur. Cæ-
sari vehemens ventus.

23. Hora xiii lucida Aquarii... Metrodoro in-
constans pluvia.

24. Hora xiv lucida Aquarii vespere oritur. Ægy-
ptiis significat.

25. Hora xiv lucida Lyræ vespere occidit. Ægy-
ptiis significat.

26. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis hiems
media.

27. Ægyptiis eurus vel auster significat.

28. Lucida Aquarii vespere oritur. Ægyptiis
pluvia.

29. Democrito tempestas.

30. Hipparcho subsolanus.

Februarius, Mechir.

1. Quæ ad genu est Sagittarii oritur. Eudoxo
pluvia.

2. Ægyptiis tempestas magna.

3. Africus vel auster tempestuosus.

4. Hora xiv 1/2 splendida Cygni vespertino oc-
cidit.

5. Hora xv splendida Lyræ vespere occidit. Hip-
parcho auster vel caurus.

47 6. Hora xiii 1/2 quæ in corde Leonis est ma-
tutino occidit.

7. Hora xiii 1/2 Canobus vespertinus oritur.

8. Hora xv 1/2 quæ est in cauda Leonis vespere
oritur.

9. Hora xv quæ ad genu Sagittarii est oritur. Eu-
doxo pluvia. Cor Leonis mane occidit. Hora xv [xii]
quæ est in cauda Leonis vespere oritur. Ægyptiis
zephyrus vel auster, interjecta grandine.

10. Hora xiv cor Leonis mane occidit. Eudoxo
serenitas, interdum et favonius.

11. Hora xiv quæ in cauda Leonis est vespere
oritur. Hora xv cor Leonis mane occidit. Ægyptiis
tempestuosum cælum, et ventorum pluviosa intem-
peries. Dositheo serenitas et favonius.

12. Hora xiv splendida Cygai vespertina occidit.

13. Hora xv postrema Fluvii absconditur. Splen-
dida Persei oritur matutino. Splendida Lyræ ve-
spertina occidit. Ægyptiis ventosus cæli status. Cæ-
sari pluvia. Democrito favonius flare incipit.

14. Hora xiii quæ est in cauda Leonis vespere
oritur. Ægyptiis, Eudoxo initium veris. Interdum
hiemus.

ιβ'. 'Ο λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου ἔφος δύνει. Ἰπ-
πάρχῳ νότος ἢ βορέας χειμάζει.

κ'. Αἰγυπτίοις χειμέριος ἀήρ.

κα'. 'Ο λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου ἔφος δύνει. "Ορᾷ ιε' δ'
ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰπ-
πάρχῳ ἀπηλιώτης πνεῖ.

κβ'. 'Ο ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἐσπέριος ἀνα-
τέλλει. Καὶ Καίσαρι ἀνεμος σφόδρα.

κγ'. "Ορᾷ ιγ' ὁ λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου... Μητρο-
δώρῳ ἀκατάστατος θυμός.

κδ'. "Ορᾷ ιδ' ὁ λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κε'. "Ορᾷ ιδ' ὁ λαμπρός τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει.
Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει.

κς'. 'Ο λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου ἐσπέριος ἀνατέλλει.
Β Αἰγυπτίοις χειμὼν μέσος.

κζ'. Αἰγυπτίοις εὖρος ἢ νότος σημαίνει.

κη'. 'Ο λαμπρός τοῦ Ὑδροχόου ἐσπέριος ἀνατέλλει.
Αἰγυπτίοις ὑετία

κθ'. Δημοκρίτῳ χειμὼν.

λ'. Ἰππάρχῳ ἀπηλιώτης.

Μην Φεβρουάριος, Μεχίρ.

α'. 'Ο κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ
ὑετία.

β'. Αἰγυπτίοις χειμὼν μέγας.

γ'. Αἰψ' ἢ νότος χειμώμενος.

δ'. "Ορᾷ ιδ' S" ὁ λαμπρός τοῦ Ὀρνίθου ἐσπέριος
ἔφος δύνει.

ε'. "Ορᾷ ιε' ὁ λαμπρός τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει.
C Ἰππάρχῳ νότος ἢ ἀργέστης.

ς'. "Ορᾷ ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος
ἔφος δύνει.

ζ'. "Ορᾷ ιγ' S" ὁ καλούμενος Κάνωθος ἐσπέριος
ἀνατέλλει.

η'. "Ορᾷ ιε' S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐσπέρ-
ιος ἀνατέλλει.

θ'. "Ορᾷ ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐπιτέλλει.
Εὐδόξῳ ὑετία. 'Ο ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἔφος
δύνει. "Ορᾷ ιβ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος, μεταξύ χά-
λαζα.

ι'. "Ορᾷ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἔφος
δύνει. Εὐδόξῳ εὐδία, ἐνίοτε καὶ ζέφυρος.

ια'. "Ορᾷ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐσπέριος
ἀνατέλλει. "Ορᾷ ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος
ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις περιστάσις χειμερινή, καὶ
ἀνέμων ἀκρασία ἐπομβριος. Δουσιθέῳ εὐδία καὶ ζέφυ-
ρος.

ιβ'. "Ορᾷ ιδ' ὁ λαμπρός τοῦ Ὀρνίθου ἐσπέριος
δύνει.

ιγ'. "Ορᾷ ιε' ὁ ἐσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. 'Ο
λαμπρός τοῦ Περσέως ἔφος ἀνατέλλει. 'Ο λαμπρός
τῆς Λύρας ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης
στάσις. Καίσαρι ὑετία. Δημοκρίτῳ ζέφυρος ἀρχεται
πνεῖν.

ιδ'. "Ορᾷ ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐσπέριος
ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Εὐδόξῳ ἔαρος ἀρχή.
Ἐνίοτε χειμάζει.

ιε'. Αἰγυπτίους καὶ Εὐδόξῳ νετία. Ἰππάρχῳ, Καλίπῳ, Δημοκρίτῳ ζέφυρος πνεῖ.

ις'. Καίσαρι καὶ Μητροδώρῳ ἑαρος ἀρχή. Ζέφυρος ἀρχεται πνεῖν.

ιζ'. Αἰγυπτίους, Εὐδόξῳ ζέφυρος. Καλίπῳ, Μητροδώρῳ χειμαίνει.

ιη'. Αἰγυπτίους ἀπηλιώτης. Ἰππάρχῳ βορέας.

ιβ'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἔφος δύνει.

ιγ'. Ὁρᾷ ιε' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος ἀνατέλλει.

κα'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους ἀνεμοὶ μεταπίπτοντες. Ἰππάρχῳ νότος πνεῖ. Εὐκτέμονι, Φιλίπῳ, Δοσιθέῳ χειμαίνει.

κβ'. Αἰγυπτίους ἀνέμων ἀκαταστασία καὶ θυμὸς.

κγ'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ καλούμενος Κάνωδος ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κδ'. Αἰγυπτίους ἡ νότος ἡ ζέφυρος χειμάζει· ὑετός.

κε'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ κρύπτεται. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἔφος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

κς'. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης ἀκαταστασία.

κη'. Ἰππάρχῳ, Εὐκτέμονι ὀρνιθία ἀρχονται πνεῖν ψυχροί. Χελιδόνι ὥρα φαίνεται.

κθ'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας κρύπτεται. Καὶ Καλίπῳ ὥρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους καὶ Φιλίπῳ, καὶ Καλίπῳ χελιδὼν φαίνεται, καὶ ἀνεμώδης κατὰ C στασις. Βορέαι ἀρχονται πνεῖν ψυχροί. Εὐδόξῳ ὑετός, χελιδόνι 18, καὶ βορέαι πνέουσιν οἱ καλούμενοι ὀρνιθία.

λ'. Αἰγυπτίους ὀρνιθία βορέαι μεταξὺ ἀργέστου. Ἰππάρχῳ βορέαι ψυχροί. Μητροδώρῳ χελιδὼν φαίνεται. Ἐπισσημαίνει Δημοκρίτῳ. Ποικίλαι ἡμέραι καλοῦμεναι Ἀλκυόνια.

Μην Μάρτιος, Φαμενώθ.

α'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἀνατέλλει. Ὁρᾷ ιε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι καὶ Δοσιθέῳ χειμάζει.

β'. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας κρύπτεται.

γ'. Ὁρᾷ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἀνατέλλει.

δ'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος δύνει.

ε'. Ὁρᾷ ιβ' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐπιτέλλει. Ὁρᾷ ιε' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Βορέας ἡ νότος ψυχρὸς.

ς'. Ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Αἰγυπτίους λίψ, ἡ νότος, ἡ χάλαζα. Ἰππάρχῳ βορέας ψυχρὸς.

ζ'. Ὁρᾷ ιε' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος δύνει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος δύνει.

η'. Ὁρᾷ ιδ' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐκτέμονι βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

θ'. Ὁρᾷ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεγάνου ἐσπέριος

18 f. χελιδόνιοι.

15. Ægyptiis et Eudoxo pluvia. Hipparcho, Calippo, Democrito favonius spirat.

16. Cæsari et Metrodoro veris initium. Favonius flare incipit.

17. Ægyptiis, Eudoxo favonius. Calippo, Metrodoro hiemat.

18. Ægyptiis subsolanus. Hipparcho boreas.

19. Hora xiv quæ ad anteriorem dextrum musculum Centauri est mane occidit.

20. Hora xv communis Equi et Andromedæ mane oritur.

21. Hora xiv splendida Cygni vespere occidit. Ægyptiis venti intercidentes. Hipparcho auster spirat. Euctemoni, Philippo, Dositheo hiemat.

22. Ægyptiis ventorum inconstantia et imber.

23. Hora xiv 1/2 Canobus vespere oritur.

24. Ægyptiis auster aut zephyrus cum tempestate; pluvia.

25. Hora xiv 1/2 postrema Fluvii absconditur. Communis Equi et Andromedæ mane oritur. Hipparcho frigidus aquilo spirat.

26. Ægyptiis ventorum inconstantia.

28. Hipparcho et Euctemoni ornithiæ, id est aviar i venti spirare incipiunt frigidi. Hirundini advenire tempus est.

29. Hora xiii 1/2 communis Equi et Andromedæ condirur. Et Calippo hora xv splendida Cygni vespere occidit. Ægyptiis, Philippo, et Calippo apparet hirundo, et ventis infestus est aer. Aquilones frigidi spirare incipiunt. Eudoxo pluvia, hirundo, aquilones spirant, qui ornithiæ dicuntur.

30. Ægyptiis aquilones ornithiæ inter caurum. Hipparcho aquilones frigidi. Metrodoro hirundo conspicitur. Significat Democrito. Varii dies, qui Aleyonii dicuntur.

Martius, sive Phamenoth.

1. Hora xiv communis Equi et Andromedæ oritur. Hora xv Arcturus prima nocte oritur. Cæsari et Dositheo hiemat.

2. Communis Equi et Andromedæ occultatur.

3. Hora xv splendida Persei exoritur.

4. Hora xiv communis Equi, et Andromedæ prima nocte occidit.

5. Hora xii communis Equi et Andromedæ oritur. Hora xv Arcturus vespere oritur. Aquilo vel auster frigidus.

6. Ultima Fluvii celatur. Ægyptiis caurus, vel auster, aut grandio. Hipparcho aquilo frigidus.

7. Hora xv communis Equi et Andromedæ vespere occidit. Clara stella Cygni sub vesperam celatur.

8. Hora xiv Arcturus vespere oritur. Euctemoni frigidus aquilo spirat.

9. Hora xv clara boreæ Coronæ vespertina ori-

tur. Communis Equi et Andromedæ vespere occidit. Ægyptiis hiemat. Cæsari venti chelidonizæ flant ad dies decem.

10. Hora xiii 1/2 communis Equi et Andromedæ oritur.

4811. Hora xii 1/2 lucida australis Piscis oritur, et quæ in anteriore dextro musculo Centauri est mane oritur. Ægyptiis turbulentum cælum. Democrito venti frigidi ornithizæ ad dies quinque.

12. Hora xiv Arcturus vespere oritur. Eudoxo hirundo et milvius apparet, et significat. Metrodoro et Philippo aquilo frigidus spirat. Hipparcho veris initium.

13. Hora xiii quæ in cauda Leonis. . . Ægyptiis stillat imber. Metrodoro, Euctemoni aquilo flat. Dositheo milvius cerni incipit. Hipparcho auster vehemens.

14. Hora xv 1/2 clara boreæ Coronæ vespere oritur. Ægyptiis et Calippo spirat aquilo.

15. Arcturus vespere oritur. Ægyptiis et Calippo frigidus aquilo flat.

16. Hora xiii 1/2 Arcturus vespere oritur; ultima Fluvii celatur. Calippo spirat aquilo.

17. Hora xiii 1/2 Spica vespere oritur. Ægyptiis venti ingruunt. Euctemoni et Philippo ornithizæ flare incipiunt. Milviis apprendi tempus est.

18. Hora xiv 1/2 quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Ægyptiis favonius, vel auster flat. Euctemoni aquilo frigidus. Hipparcho aquilo, vel caurus.

19. Ægyptiis et Euctemoni aquilo frigidus.

20. Hora xiv clara borei Piscis oritur. Hora xiv 1/2 clara stella boreæ Coronæ prima nocte oritur.

21. Hora xiv clara stellæ Persei oritur. Philippo boreas flat, et milvius apparet.

22. Ægyptiis et Democrito significat. Ventus frigidus.

23. Ægyptiis frigidus ventus ad dies x.

24. Cæsari milvius apparet. Aquilo flat.

25. Hora xiv quæ est in cauda Leonis prima luce occidit. Eudoxo milvius apparet, et boreas flat.

26. Æquinoctium vernum, et clara stella boreæ Coronæ sub vesperam oritur.

27. Cæsari flat aquilo. Hipparcho pluvia.

28. Ægyptiis tonitru significat, et pluvia.

29. Hora xv 1/2 Capra matutino oritur. Ægyptiis, et Cononi, ac Metoni significat. Eudoxo boreas.

30. Hora xiii 1/2 Spica mane occidit. Ægyptiis auster flat. Calippo pluvia vel nix.

Aprilis, sive Pharmuthi.

1. Hora xiv Spica mane occidit. Metoni pluvia. Euctemoni ac Democrito significat.

ριος ἀνατέλλει. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίους χειμάζει. Καίσαρι χελιδόναι πνέουσιν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

ι'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐπιτέλλει.

ια'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους ταραχώδεις καταστάσεις. Δημοκρίτῳ ἀνεμοὶ ψυχροὶ ὀρνέθαι ἐπὶ ἡμέρας πέντε.

ιβ'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ χελιδόνων καὶ ἰκτίνος φαίνεται, καὶ ἐπισημαίνει. Μητροδώρῳ καὶ Φιλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ. Ἰππάρχῳ ἔαρος ἀρχή.

ιγ'. Ὁρᾷ ιγ' ὁ ἐπὶ οὐρᾷ τοῦ Λέοντος.... Αἰγυπτίους ψακάζει. Μητροδώρῳ, Εὐκτῆμονι βορέας πνεῖ. Δοσιθέῳ ἰκτίνος ἀρχεται φαίνεσθαι. Ἰππάρχῳ νότος πολὺς.

ιδ'. Ὁρᾷ ιε' S' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιε'. Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους, Καλίππῳ βορέας ψυχρὸς πνεῖ.

ις'. Ὁρᾷ ιγ' S' Ἀρκτοῦρος ἐσπέριος ἐπιτέλλει καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ κρύπτεται. Καλίππῳ βορέας πνεῖ.

ιζ'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ Στάχυς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ἀνεμώδης κατάστασις. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίππῳ ὀρνέθαι ἀρχονται πνεῖν καὶ ἰκτίνων ὥρα φαίνεσθαι.

ιη'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾷ τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους ζέφυρος ἢ νότος πνεῖ. Εὐκτῆμονι βορέας ψυχρὸς. Ἰππάρχῳ βορέας, ἢ ἀργέστης.

ιθ'. Αἰγυπτίους καὶ Εὐκτῆμονι βορέας ψυχρὸς.

κ'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κα'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἀνατέλλει. Φιλίππῳ βορέας πνεῖ, καὶ ἰκτίνος φαίνεται.

κβ'. Αἰγυπτίους καὶ Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει. Ἀνεμος ψυχρὸς.

κγ'. Αἰγυπτίους πνεῦμα ψυχρὸν ἐπὶ ἡμέρας δέκα.

κδ'. Καίσαρι ἰκτίνος φαίνεται. Βορέας πνεῖ.

κε'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾷ τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει. Εὐδόξῳ ἰκτίνος φαίνεται, καὶ βορέας πνεῖ.

κς'. Ἐαρινὴ ἱσμηρία, καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει.

κζ'. Καίσαρι βορέας πνεῖ. Ἰππάρχῳ ὑετία.

κη'. Αἰγυπτίους βροντὴ ἐπισημαίνει, καὶ ὑετός.

κθ'. Ὁρᾷ ιε' S' ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, καὶ Κόνωνι, καὶ Μέτωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ βορέας.

λ'. Ὁρᾷ ιγ' S' Στάχυς ἔφος δύνει. Αἰγυπτίους νότος πνεῖ. Καλίππῳ ὑετός ἢ νιφετός.

Μὴν Ἀπρίλιος, ἢ Φαρμουθί.

α'. Ὁρᾷ ιδ' Στάχυς ἔφος δύνει. Μέτωνι ὑετός. Εὐκτῆμονι Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.

β'. Ὁρα γ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιδ' Στάχυς δύνει ἔφος· καὶ ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει. Δοσιθέω, Καλίππῳ ὑετία.

γ'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔφος ἀνατέλλει.

δ'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει.

ε'. Ὁρα ιε'S' Στάχυς ἔφος δύνει.

ς'. Ὁρα ιε'S' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐδόξῳ ὑετός ἐπισημαίνει.

ζ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η'. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ ὑετός.

θ'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι ζέφυρος ἢ νότος, καὶ χάλαζα.

ι'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ νότος καὶ ἀνέμων συστροφαί.

ια'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ καὶ Δοσιθέῳ ἐπισημαίνει.

ιβ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἔφος δύνει.

ιγ'. Αἰγυπτίοις νότος ἢ λίψ. Εὐδόξῳ ὑετία.

ιδ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἔφος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ἀκρασία πνευμάτων. Ἰππάρχῳ ὑετία.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἀκαταστασία καὶ ὑετία.

ις'. Εὐδόξῳ ἀκρασία αἶρος καὶ ὑετία.

ιζ'. Ὁρα ιδ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται.

ιη'. Ὁρα ιε' ὁ καλούμενος Αἰξ ἔφος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Δοσιθέῳ, Καίσαρι ὑετία.

ιθ'. Ὁρα ιε'S' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις λευκόνωτος, βρονταί, ψακάς.

κ'. Ὁρα ιδ'S' ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνέμων ἀκρασία. Εὐδόξῳ ὑετία, χάλαζαι.

κα'. Ὁρα ιε'S' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται, καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Μητροδώρῳ χάλαζα. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίππῳ ζέφυρος.

κβ'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος δύνει. Αἰγυπτίοις, Κόνωνι χάλαζαι καὶ ζέφυρος. Καίσαρι, Εὐδόξῳ ὑετία.

κγ'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης ψακάς.

κδ'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος κρύπτεται.

Ὁρα ιε'S' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος κρύπτεται.

κε'. Αἰγυπτίοις λίψ ἢ νότος. Ἀκρασία αἶρος.

κς'. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος δύνει. Ὁρα ιδ'S' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων κρύπτεται. Καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνίθους ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ

2. Hora xiii clara boreæ Coronæ vespere oritur. Hora xiv Spica mane occidit. Canobus occultatur. Hora xv quæ est in cauda Leonis mane occidit. Dositheo et Calippo pluvia.

3. Hora xiv 1/2 clara Persei prima luce oritur.

4. Hora xiv 1/2 clara notii Piscis oritur

5. Hora xv 1/2 Spica mane occidit.

6. Hora xv 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur. Eudoxo pluvia significat.

7. Hora xiii 1/2 lucida australis Chelæ vespere oritur.

8. Clara borealis Chelæ vespere oritur. Ægyptiis et Cononi significat. Eudoxo pluvia.

9. Hora xiv 1/2 clara borealis Chelæ vespertina oritur. Ægyptiis et Cononi zephyrus, vel auster, aut grando.

10. Hora xiv 1/2 clara borealis Chelæ vespere oritur. Hipparcho auster et ventorum turbines.

11. Hora xiv lucida boreæ Chelæ vespere oritur. Hipparcho et Dositheo significat.

12. Hora xiii 1/2 quæ in cauda Leonis est mane occidit.

13. Ægyptiis auster vel africanus. Eudoxo pluvia.

14. Hora xiii 1/2 splendida Persei mane oritur. Ægyptiis ventorum perturbatio. Hipparcho pluvia.

15. Ægyptiis inconstans aer et pluvia.

16. Eudoxo aeris intemperies et pluvia

17. Hora xiv communis Fluvii et pedis Orionis occultatur.

18. Hora xv Capra matutino oritur; clara notii Piscis oritur. Dositheo et Cæsari pluvia.

19. Hora xv 1/2 clara stella Lyræ vespere oritur. Ægyptiis leuconotus, tonitrua, stillans imber.

20. Hora xiv 1/2 Canobus occultatur. Ægyptiis ventorum intemperies. Eudoxo pluviae, grandines.

21. Hora xv 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis occultatur. Lucida Sucularum absconditur. Metrodoro grando. Euctemoni et Philippo favonius.

22. Clara Persei vespere occidit. Ægyptiis, Cononi grandines et favonius. Cæsari et Eudoxo pluviae.

23. Hora xv clara Sucularum absconditur. Ægyptiis venti cum imbre tenui.

24. Hora xiv 1/2 clara Sucularum conditur; communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Hora xv 1/2 quæ cum zona est Orionis absconditur.

25. Ægyptiis africanus vel auster. Intemperies aeris.

26. Hora xiv 1/2 clara Persei vespere occidit. Hora xiv 1/2 lucida Sucularum absconditur. Lucida Cygni vespere oritur; nec non ea quæ in an-

tecedente est Orionis humero. Auster vel septentrio frigidus.

27. Hora xiii 1/2 clara Sucularum mane occidit. Hora xv quæ cum zona Orionis est absconditur. Ægyptiis et Cæsari tempestas.

28. Hora xiii 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis conditur. Lucida Lyræ sub vesperam oritur. Ægyptiis africanus vel auster; pluvia.

29. Hora xiv 1/2 clara australis Chelæ mane occidit. Hora xv quæ in præcedente humero Orionis est absconditur. Ægyptiis africanus vel auster; pluvia. Metrodoro grando.

30. Ægyptiis et Eudoxo stillans imber.

Maius, sive Pachon.

1. Hora xiv 1/2 clara stella Persei vespere oritur. Hora xv [xiv] 1/2 quæ in zona est Orionis occultatur. Clara item australis Chelæ matutino occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus; pluvia. Euctemoni grando.

2. Hora xiv 1/2 Capra mane oritur. Quæ in succedente est Orionis humero celatur. Ægyptiis venti dominantur. Calippo humidus est dies.

3. Hora xiii communis Fluvii et pedis Orionis absconditur. Antares vespere oritur. Hora xv Canis absconditur. Ægyptiis ventus. Eudoxo pluvia.

4. Hora xiv quæ in præcedente humero est Orionis, et quæ ad zonam ejusdem occultantur. Antares vespere oritur. Hora xv Ægyptiis tranquillitas; auster. Cæsari hiemat.

5. Hora xiii 1/2 Canobus absconditur. Hora xv 1/2 splendida Chelæ australis matutina occidit. Ægyptiis significat. Philippo tranquillitas, aut auster. Stillat.

6. Hora xiii 1/2 quæ ad dextrum est anteriorem musculus Centauri vespere oritur. Hora xv lucida Persei vespere occidit; quæ est in succedente humero Heniochi mane oritur; quæ est in succedente Orionis humero conditur. Ægyptiis stillans imber.

7. Hora xiii quæ est in subsequenti Orionis humero, et quæ in zona, necnon Canis absconduntur.

8. Hora xiv clara stella Lyræ vespere oritur: D item clara Cygni vespere oritur; quæ in subsequente est Orionis humero celatur. Clara in australi Chela mane occidit. Ægyptiis caurus et imber tenuis.

9. Hora xiv Capra mane oritur. Clara stella Piscis australis oritur. Ægyptiis stillans imber.

10. Hora xiii 1/2 lucida Chelæ australis matutino occidit. Dosithéo pluvia.

11. Hora xiii quæ in subsequente Orionis humero, conditur. Ægyptiis ventis infestus aer.

12. Hora xiii Capra mane oritur. Canis absconditur. Lucida Persei occidit. Ægyptiis ventosus dies.

13. Ægyptiis favonius, aut caurus; pluvia.

Α δὲ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος. Νότος ἢ ἀπάρκτιος ψυχρὸς.

κζ'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔφως δύνει. Ὁρᾷ ιε' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι χειμαίνει.

κη'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις λιψὴ ἢ νότος· ὑετία.

κθ'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔφως δύνει. Ὁρᾷ ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις λιψὴ ἢ νότος· ὑετία. Μητροδώρῳ χάλαζα.

λ'. Αἰγυπτίοις, Εὐδόξῳ ψαχάς.

Μὴν Μάιος, Παχών.

Β α'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περγέως ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ μετὰ τῆς ζώνης τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔφως δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος· ὑετία. Εὐκτῆμονι χάλαζα.

β'. Ὁρᾷ ιδ' S' ὁ καλούμενος Αἰξὲς ἔφως ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις. Καλίππῳ νοτία.

γ'. Ὁρᾷ ιγ' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ καλούμενος Ἀντάρης ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρᾷ ιε' Κύων κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμος. Εὐδόξῳ ὑετός.

δ'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος, καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ ὁ Ἀντάρης ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρᾷ ιε' Αἰγυπτίοις νηνεμία· νότος. Καίσαρι χειμαίνει.

ε'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ καλούμενος Κάνωθος κρύπτεται. Ὁρᾷ ιε' S' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔφως δύνει. Αἰγυπτίοις σημαίνει. Φιλίππῳ νηνεμία, ἢ νότος. Ψαχάζει.

ς'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρᾷ ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περγέως ἐσπέριος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἔφως ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ψαχάζει.

ζ'. Ὁρᾷ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται· καὶ ὁ μετὰ τῆς ζώνης κρύπτεται· καὶ Κύων κρύπτεται.

η'. Ὁρᾷ ιδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνίθου ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔφως δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ψαχάς.

θ'. Ὁρᾷ ιδ' Αἰξὲς ἔφως ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψαχάς.

ι'. Ὁρᾷ ιγ' S' ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς ἔφως δύνει. Δοσιθέῳ ὑετία.

ια'. Ὁρᾷ ιγ' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις.

ιβ'. Ὁρᾷ ιγ' Αἰξὲς ἔφως ἀνατέλλει. Κύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περγέως δύνει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης κατάστασις.

ιγ'. Αἰγυπτίοις· ζέφυρος ἢ ἀργέστης· ὑετία.

ιδ'. "Ωρα ιθ' S" ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος Ἀ κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς δμδρος.

ιε'. "Ωρα ιγ' S" Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς ὑετός. Θέρους ἀρχή. Εὐκτῆμονι ἀνεμος.

ισ'. "Ωρα ιγ' S" Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ὀρίωνος κρύπτεται. Δοσιθέῳ σημαίνει.

ιζ'. "Ωρα ιγ' S" Αἰξ ἐσπέριος δύνει καὶ ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ωρα ιθ' S" Κύνων κρύπτεται καὶ ὁ ἐν τῇ δεξιῇ ἐμπροσθίῳ ποδὶ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτοῖς ζέφυρος ἢ ἀργέστης. Καίσαρι ὑετία. Μητροδώρῳ, Ἰππάρχῳ, Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ιη'. "Ωρα ιγ' S" Ἀντάρης ἔως δύνει. "Ωρα ιθ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἔως ἀνατέλλει. Αἰγυπτοῖς ζέφυρος ἢ λίψ ἐπισημαίνει. Κόνωνι ὑετία.

ιθ'. "Ωρα ιθ' S" Ἀντάρης ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς ἐπισημαίνει.

κ'. Αἰξ ἐσπέριος ἀνατέλλει καὶ Ἀντάρης ἔως δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει ὑετία.

κα'. "Ωρα ιε' S" Ἀντάρης ἔως δύνει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κβ'. Αἰγυπτοῖς ἀπηλιώτης ἢ νότος ὑετία.

κγ'. "Ωρα ιε' S" ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται. Καὶ Αἰγυπτοῖς δμδρος καὶ βροντή. Εὐδόξῳ θέρους ἀρχή ὑετία.

κδ'. "Ωρα ιθ' S" Αἰξ ἐσπέριος δύνει καὶ ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἀνατέλλει. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ.... Αἰγυπτοῖς καὶ Ἰππάρχῳ φακάζει, καὶ ἐπισημαίνει.

κε'. "Ωρα ιθ' S" ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου κρύπτεται ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔως δύνει.

κς'. "Ωρα ιγ' S" Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς ἀργέστης ἢ ζέφυρος. Εὐδόξῳ νότος.

κζ'. "Ωρα ιε' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Προκύων κρύπτεται.

κη'. "Ωρα ιγ' S" ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος δύνει. "Ωρα ιε' S" Αἰξ ἐσπέριος δύνει.

κθ'. "Ωρα ιε' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς ἀνεμώδης κατάστασις.

λ'. "Ωρα ιθ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Εὐκτῆμονι, Ἰππάρχῳ ἐπισημαίνει.

Μὴν Ἰουνίος, Πανύλ.

α'. "Ωρα... ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ ὥμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐπισημαίνει. "Ωρα ιε' S" ὁ ἐν τῇ ἐπομένῳ τοῦ... ἐσπέριος δύνει. Προκύων κρύπτεται. Ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς ἔως δύνει. Αἰγυπτοῖς βορέας ψυχρός.

β'. "Ωρα ιθ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτοῖς ἐπισημαίνει. Καλίππῳ νότος.

γ'. "Ωρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐσπέριος ἀνατέλλει. "Ωρα ιθ' S" Προκύων κρύπτεται. Αἰγυπτοῖς, Μητροδώρῳ ὑετία.

14. Hora xiv 1/2 quæ est in succedente Orionis humero celatur. Clara in boreali Chela mane occidit. Ægyptiis imber.

15. Hora xiiii 1/2 Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis pluvia. Initium æstatis. Euctemoni ventus.

16. Hora xiiii Arcturus prima luce occidit; quæ est in succedente Orionis humero celatur. Dositheo significat.

17. Hora xiiii 1/2 Capra vespertino occidit. Splendida Lyra vespere oritur. Hora xiv 1/2 Canis absconditur. Et quæ in dextro anteriori pede Centauri sita est vespertina oritur. Ægyptiis favonius vel canrus. Cæsari pluvia. Metrodoro, Hipparcho, Eudoxo portendit.

18. Hora xiiii 1/2 Antares mane occidit. Hora xiv lucida Cygni vespere oritur; quæ est in succedente Aurigæ humero mane oritur. Ægyptiis favonius vel africanus significat. Cononi pluvia.

19. Hora xiv 1/2 Antares matutinus occidit. Ægyptiis significat.

20. Capra vespere oritur. Antares prima luce occidit. Cæsari significat; pluvia.

50 21. Hora xv Antares matutinus occidit. Cæsari significat.

22. Ægyptiis subsolanus, vel auster; pluvia.

23. Hora xv quæ est in Heniochi succedente humero celatur. Ægyptiis imber et tonitru. Eudoxo æstatis initium; pluvia.

24. Hora xiv 1/2 Capra vespere occidit; quæ est in sequente Heniochi humero, oritur. Clara stella Aquilæ... Ægyptiis et Hipparcho stillans imber; significat.

25. Hora xiv 1/2 quæ in succedente humero Heniochi, celatur; lucida boreæ Chelæ matutina occidit.

26. Hora xiiii Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis caurus aut favonius. Eudoxo auster.

27. Hora xv splendida in Aquila vespere oritur. Procyon absconditur.

28. Hora xiiii 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere occidit. Hora xv Capra vespere occidit.

29. Hora xv quæ est in genu Sagittarii matutina occidit. Ægyptiis ventus ingruit.

30. Hora xiv 1/2 clara Cygni vespere oritur. Euctemoni et Hipparcho significat.

Junius, Payni.

1. Hora... quæ est in succedente Heniochi humero oritur. Hora xv quæ est in subsequente... vespere occidit. Procyon occultatur. Clara boreæ Chelæ matutino occidit. Ægyptiis aquilo frigidus.

2. Hora xiv 1/2 splendida Aquilæ vespere oritur. Ægyptiis significat. Calippo auster.

3. Hora xiiii 1/2 lucida Sucularum vespere oritur. Hora xiv Procyon celatur. Ægyptiis ac Metrodoro pluvia.

4. Hipparcho auster aut favonius.
5. Hora xiv 1/2 quæ ad succedentem musculum Centauri est vespere oritur. Hora xv Capra vespere occidit: quæ in succedente est Heniochi humero vespere occidit.
6. Hora xiv Procyon occultatur; lucida Aquilæ vespere oritur: quæ ad genu Sagittarii est matutino occidit.
7. Hora xiv 1/2 lucida Sicularum oritur. Arcturus matutinus occidit. Ægyptiis favonius. Eudoxo humidum cælum.
8. Hora x Ægyptiis favonius spirat aut caurus.
9. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit. Hora xv lucida Aquarii occultatur. Ægyptiis caurus et stillans imber. Democrito pluvium cælum.
10. Hora xiii 1/2 quæ in capite antecedentis Geminarum, absconditur. Cæsari tonitrua cum pluvia.
11. Hora xiii 1/2 quæ in capite præcedentis Geminarum, absconditur.
12. Hora xiv 1/2 quæ ad genu Sagittarii est mane occidit; et quæ in capite est præcedentis Geminarum mane occultatur; et lucida Sicularum oritur.
13. Hora xv 1/2 quæ in capite est antecedentis Geminarum absconditur.
14. Hora xiii 1/2 quæ in genu est Sagittarii vespere oritur. Clara stella Aquarii absconditur.
15. Hora xiii 1/2 lucida boreæ Coronæ occidit.
16. Lucida Sicularum matutino oritur. Ægyptiis per diem stillat imber.
17. Hora xiv quæ in genu est Sagittarii oritur vespere. Arcturus mane occidit.
18. Hora xiv clara Sagittarii conditur; quæ in genu vespere oritur.
19. Hora xiii 1/2 quæ in præcedente Orionis humero, vespertina oritur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis imber stillans.
20. Hora xv 1/2 lucida Sicularum oritur.
21. Capra mane oritur.
-
23. Hora xv quæ est in genu Sagittarii vespere oritur. Ægyptiis favonius vel auster.
24. Hora xiv 1/2 quæ in antecedente Orionis humero est oritur; et lucida Aquarii absconditur. Ægyptiis pluvia.
25. Hora xiii 1/2 quæ in antecedente est Orionis humero oritur.
26. Hora xiv lucida boreæ Coronæ mane occidit; quæ in subsequente musculo Centauri...
- 51 27. Hora xiii 1/2 communis Fluvii et pedis Orionis oritur. Democrito significat.
28. Hora xv 1/2 quæ in genu Sagittarii est vespere oritur. Hipparcho favonius, vel auster fiat.
29. Hora ... lucida Aquarii conditur; et quæ in præcedente Orionis humero oritur. Arcturus matutinus occidit.

- A δ. Ἰππάρχῳ νότος ἡ ζέφυρος.
ε'. Ὁρα ιδ' S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' ὁ καλούμενος Αἰζ ἐσπέριος δύνει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος δύνει.
ς'. Ὁρα ιδ' Προκύων κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ κατὰ τὸ γόνυ Τοξότου ἔως δύνει.
ζ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐπιτέλλει. Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος. Εὐδόξῳ νοταί.
η'. Ὁρα ι' Αἰγυπτίοις ζέφυρος πνεῖ ἡ ἀργέστης.
θ. Ὁρα ιδ' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔως δύνει. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ψακάς. Δημοκρίτῳ ὕδωρ ἐπὶ γῆν.
B ι'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται. Καίσαρι βρονταὶ καὶ ὑετός.
ια'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.
ιβ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ κατὰ γόνυ τοῦ Τοξότου ἔως δύνει· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἔως κρύπτεται· καὶ ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἀνατέλλει.
ιγ'. Ὁρα ιε' S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου κρύπτεται.
ιδ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται.
ιε'. Ὁρα ιγ' S" ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου δύνει.
C ις'. Ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἔως ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις δι' ἡμέρας ψακάζει.
ιζ'. Ὁρα ιδ' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει· Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει.
ιη'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Διδύμου κρύπτεται· ὁ κατὰ τὸ γόνυ ἐσπέριος ἀνατέλλει.
ιθ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐσπέριος ἀνατέλλει· καὶ ὁ ἔσχατος τοῦ Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ψακάς.
κ'. Ὁρα ιε' S" ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων ἐπιτέλλει.
κα'. Αἰζ ἔως ἐπιτέλλει.
.....
κγ'. Ὁρα ιε' ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἡ νότος.
D κδ'. Ὁρα ιδ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ὑετός.
κε'. Ὁρα ιγ' S" ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει.
κς'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔως δύνει· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου....
κζ'. Ὁρα ιγ' S" ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει.
κη'. Ὁρα ιε' S" ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ἰππάρχῳ ζέφυρος ἡ νότος πνεῖ.
κθ'. Ὁρα ... ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου κρύπτεται καὶ ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Ἀρκτοῦρος ἔως δύνει.

Μῆν Ἰούλιος, Ἐπιφί.

A

Julius, Epiphi.

α'. Ὁρα ἰδ' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος καὶ καῦμα.

β'. Ὁρα ιε'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει.

γ'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος πνεῖ.

δ'. Δοσιθέω ἐπισημαίνει. Δημοκρίτῳ ζέφυρος καὶ ὕδωρ ἔχον. Εἴτα βορέαι ἐπὶ ἡμέρας ἑπτά.

ε'. Ὁρα ιδ'S' ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου ὤμου τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

ς'. Ὁρα ιγ'S' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει καὶ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀνεμώδης καὶ ἀέρος ἀκρασία.

ζ'. Ὁρα ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔως δύνει καὶ ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει καὶ ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει.

η', θ'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις, Καίσαρι νότος καὶ καῦμα.

ι'. Ὁρα ιδ'S' ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει καὶ ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἀργέστης καὶ ὕετια.

ια'. Ὁρα ιδ'S' ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Ὁρα ιε' ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ζέφυρος, ἀργέστης, καὶ βρονταί. Μητροδώρῳ καὶ Καλλίπῳ νότος.

ιβ'. Ὁρα ις' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ πρόδρομος Κυνός.

ιγ'. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐπομένου Διδύμου ἐπιτέλλει. Μέτῳι νότια.

ιδ'. Ὁρα ιδ' ὁ ἐπὶ τοῦ ἐπομένου ὤμου τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης. Εὐκτῆμονι καὶ Φιλίπῳ νοτία.

ιε'. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Αἰγυπτίοις δυσκρασία.

ις'. Ὁρα ιδ' ὁ κοινὸς τοῦ Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει καὶ ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει.

ιζ'. Ὁρα ιε' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου ἔως δύνει καὶ ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις πρόδρομοι. Μητροδώρῳ ζέφυρος.

ιη'. Ὁρα ιδ' Προχύων ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἀνέμων ἀκρασία.

θ'. Αἰγυπτίοις καῦμα. Καίσαρι ἀνεμος πολὺς πνεῖ. Ἰππάρχῳ βορέαι ἀρχονται.

χ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

χα'. Ὁρα ιγ'S' Κύνων, καὶ Προχύων ἐπιτέλλει καὶ ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀνεμος καὶ ὕετια.

χβ'. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις καὶ Δοσιθέω νότος καὶ καῦμα.

χγ'. Ὁρα ιδ' Προχύων ἐπιτέλλει κοινὸς Ἴππου

1. Hora xiv media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis favonius et æstus.

2. Hora xv 1/2 clara Persei stella vespere oritur.

3. Ægyptiis favonius spirat

4. Dositheo significat. Democrito favonius, et pluvia matutina. Tum aquilones ad dies vii.

5. Hora xiv 1/2 communis Fluvii ac pedis Orionis oritur; quæ in antecedente humero est Orionis oritur. Eudoxo significationem habet.

6. Hora xiii 1/2 quæ in capite est præcedentis Geminorum: nec non media cinguli Orionis oritur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis venti et aeris intemperies.

7. Hora xiv clara boreæ Coronæ matutino occidit; quæ in capite antecedentis est Geminorum oritur; communis Equi et Andromedæ vespere oritur.

8, 9. Hora xiv quæ est in capite præcedentis Geminorum oritur. Ægyptiis ac Cæsari auster cum æstu.

10. Hora xiv 1/2 quæ in subsequente Orionis humero est oritur. Cor Leonis occultatur. Ægyptiis caurus et pluvia.

11. Hora xiv 1/2 media zonæ Orionis oritur. Hora xv quæ in præcedente humero Orionis est oritur. Ægyptiis favonius et caurus cum tonitruis. Metrodoro et Calippo auster.

12. Hora xvi cor Leonis occultatur. Ægyptiis significat. Hipparcho prodromus Canis.

13. Hora xv quæ in capite subsequentis Geminorum, oritur. Metoni pluvix.

14. Hora xiv quæ in succedente Orionis humero est oritur. Ægyptiis caurus. Euctemoni et Philippo pluvia.

15. Hora xv cor Leonis absconditur. Ægyptiis intemperies.

16. Hora xiv communis Equi et Andromedæ vespere oritur; media zonæ Orionis oritur

17. Hora xv cor Leonis absconditur; lucida boreæ Coronæ mane occidit; communis Fluvii et pedis Orionis oritur. Ægyptiis prodromi. Metrodoro zephyrus.

18. Hora xiv Procyon oritur. Hipparcho ventorum intemperies.

19. Ægyptiis æstus. Cæsari ventus vehementior stat. Hipparcho aquilones incipiunt.

20. Hora xiii 1/2 cor Leonis absconditur.

21. Hora xiii 1/2 Canis et Antecanis oriuntur; ultima Fluvii oritur. Ægyptiis ventus et pluvia.

22. Hora xv lucida Persei vespere oritur. Media zonæ Orionis oritur. Ægyptiis et Dositheo auster cum æstu.

23. Hora xiv Procyon oritur; communis Equi

et pedis Orionis oritur. Hipparcho etesiae flare incipiunt.

24. Ægyptiis favonius vel caurus, et æstus.

25. Hora xiv communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Hora xv Procyon oritur. Ægyptiis caurus vel favonius.

26. Hora xiii 1/2 clara stella in Aquila prima luce occidit. Metrodoro et Euctemoni etesiae incipiunt.

27. Hora xiv Canis oritur; lucida borealis Coronæ, et Procyon oritur. Ægyptiis per hunc diem favonius et æstus. Euctemoni aeris intemperies.

28. Hora xiv quæ ad dextrum musculum Centauri sita est absconditur. Ægyptiis incipiunt etesiae. Euctemoni tempestas fit in mari.

29. Eudoxo etesiae flant.

Augustus, Mesori.

1. Ægyptiis favonius, vel auster.

2. Clara stella Aquilæ matutina occidit. Hora xv clara Piscis australis mane occidit. Metrodoro, Cononi et Hipparcho auster.

523. Euctemoni et Eudoxo spirat auster.

4. Hora xiv lucida Lyræ matutina occidit. Communis Equi et Andromedæ vespere oritur. Canis oritur.

5. Ægyptiis æstus. Eudoxo initium autumnii.

6. Hora xiv clara stella Aquilæ matutina occidit. Item clara Piscis australis matutina occidit. Ægyptiis caurus vel zephyrus cum æstu.

7. Cæsari flat auster.

8. Hipparcho fit æstus.

9. Hora xiv 1/2 clara notii Piscis . . . Canis oritur.

10. Hora xv 1/2 clara stella Aquilæ matutina occidit. Capra vespere oritur. Cæsari significat. Eudoxo auster.

11. Hora xiv clara Persei vespertina oritur. Ultima Fluvii oritur. Eudoxo ingens æstus.

12. Hora xiii clara Piscis australis mane occidit. Ægyptiis aeris fervor. Dositheo æstus; post etesiae.

13. Hora xiii 1/2 communis Equi et Andromedæ vespertina oritur. Hora xiv 1/2 lucida Lyræ mane occidit.

14. Canis oritur.

15. Ægyptiis caurus, ardor ingens et æstus.

16. Ægyptiis caurus vel auster nebulosus.

17. Ægyptiis fervidus aer et æstuosus.

18. Hora xiii cor Leonis oritur. Ægyptiis tonitrua. Eudoxo ventus maximus. Hipparcho ventorum perturbatio.

19. Initium autumnii; clara Piscis australis vespere oritur; item cor Leonis. Ægyptiis æstus.

20. Cor Leonis oritur. Cæsari significat.

21. Cæsari æstus significat.

καὶ πῶδός Ὁρίωνος ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἐτησίαι ἀρχονται πνεῖν.

κδ'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ ἀργέστης, καὶ καῦμα. κε'. Ὁρα ἰδ' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ιε' Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος.

κς'. Ὁρα ιγ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἔφος δύνει. Μητροδώρῳ, Εὐκτῆμονι ἐτησίαι πνέουσιν.

κζ'. Ὁρα ἰδ' Κύων ἐπιτέλλει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου, καὶ Προκύων ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις δι' ἡμέρας ζέφυρος καὶ καῦμα. Εὐκτῆμονι δυσαιερία.

κη'. Ὁρα ἰδ' ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ δεξιῷ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται. Αἰγυπτίοις ἐτησίαι ἀρχονται. Εὐκτῆμονι χειμῶν κατὰ θάλασσαν.

B κθ'. Εὐδόξῳ ἐτησίαι πνέουσιν.

Μῆν Αὐγουστος, Μεσορί.

α'. Αἰγυπτίοις ζέφυρος ἢ νότος.

β'. Ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἔφος δύνει. Ὁρα ιε' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔφος δύνει. Μητροδώρῳ, Κόνωνι, Ἰππάρχῳ νότος.

γ'. Εὐκτῆμονι, Εὐδόξῳ νότος πνεῖ.

δ'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔφος δύνει. Ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει· Κύων ἐπιτέλλει.

ε'. Αἰγυπτίοις καῦμα. Εὐδόξῳ ὀπώρας ἀρχή.

ς'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ ἔφος δύνει· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις ἀργέστης ἢ ζέφυρος, καὶ καῦμα.

ζ'. Καίσαρι νότος πνεῖ.

η'. Ἰππάρχῳ καῦμα.

θ'. Ὁρα ἰδ'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος . . . Κύων ἐπιτέλλει.

ι'. Ὁρα ιε'S' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ δύνει. Αἰς ἐσπέριος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει. Εὐδόξῳ νότος.

ια'. Ὁρα ἰδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Περγέως ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁ Ἰσχατος Ποταμοῦ ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καῦμα μέγα.

ιβ'. Ὁρα ιγ' ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἔφος δύνει. Αἰγυπτίοις καῦμα. Δοσιθέῳ πνίγη, καὶ μετὰ ταῦτα ἐτησίαι.

ιγ'. Ὁρα ιγ'S' ὁ κοινὸς Ἴππου καὶ Ἀνδρομέδας ἐσπέριος ἀνατέλλει. Ὁρα ἰδ'S' ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας ἔφος δύνει.

D ιδ'. Κύων ἀνατέλλει.

ιε'. Αἰγυπτίοις ἀργέστης, καῦμα μέγα, καὶ πνιγετός.

ις'. Αἰγυπτίοις ἀργέστης, ἢ νότος ἀερομιχλώδης.

ιζ'. Αἰγυπτίοις καῦμα μέγα καὶ πνιγετός.

ιη'. Ὁρα ιγ' ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίοις βρονταί. Εὐδόξῳ ἀνεμος μέγιστος. Ἰππάρχῳ ἀνέμων ταραχή.

ιθ'. Φθινοπώρου ἀρχή· καὶ ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει, καὶ ὁ ἐπὶ καρδίας τοῦ Λέοντος. Αἰγυπτίοις καῦμα.

κ'. Ὁ ἐπὶ τῆς καρδίας τοῦ Λέοντος ἀνατέλλει. Καίσαρι ἐπισημαίνει.

κα'. Καίσαρι ἐπισημαίνει πνιγετός.

κβ'. "Ωρξ ιγ'S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει.

κγ'. "Ωρξ ιγ'S" ὁ ἐπὶ τῷ δεξιῷ ἐμπροσθέν βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου κρύπτεται· καὶ ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται. Καίσαρι περίστασις.

κδ'. "Ωρξ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ ἐπισημαίνει.

κε'. "Ωρξ ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος κρύπτεται.

κς'. "Ωρξ ιγ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους νότος ἢ ζέφυρος. Δημοκρίτῳ ἐπισημαίνει ὕδασι καὶ ἀνέμοις.

κζ'. "Ωρξ ιδ' ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Αἰγυπτίους καὶ οὐμὰ καὶ ὁμίχλη.

κη' . . .

κθ'. "Ωρξ ιδ'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως ἐσπέριος ἀνατέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους, Καίσαρι ἐπισημαίνει· δυσαιετία Εὐδόξῳ· βρονταὶ εἰσθελον ¹⁶.

λ'. "Ωρξ ιε'S" ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους ζέφυρος, ἀργέστης.

Ἐπαγομένων.

α. "Ωρξ ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς Λύρας ἔως δύνει· ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροχόου ἐπιτέλλει. Εὐδόξῳ καὶ Μητροδώρῳ ἐπισημαίνει.

β'. "Ωρξ ιδ'S" ὁ καλούμενος Κάνωθος ἐπιτέλλει· ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος ἐσπέριος ἀνατέλλει. Αἰγυπτίους καὶ οὐμὰ. Εὐδόξῳ, Καίσαρι ἐπισημαίνει. Ἰππάρχῳ νότος, καὶ ἐτησίαι παύονται.

γ'. "Ωρξ ιγ'S" Στάχυς κρύπτεται. "Ωρξ ιε'S" ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Ἰππάρχῳ ἀνέμων συστροφή.

δ. "Ωρξ.... ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος ἐπιτέλλει. Καλίστῳ ἐπισημαίνει.

ε'. "Ωρξ ιε'S" ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὀρνιθὸς ἔως δύνει. Αἰγυπτίους ζέφυρος, ἀργέστης.

Quæ sequuntur utiliter ab alio quam Hemerologii scriptore notata sunt.

Ἢ μὲν οὖν ἀναστροφή τοῦ προχείρου χάριν τοιαύτης· ἐτύχε τῆς κατὰ τὴν ἐκθεσιν τάξεως· οὐκ ἄτοπον ἐἶναι, καὶ συγκεφαλαιώσασθαι τῶν κατατεταγμένων ἀπλανῶν ἀστέρων ¹⁷ μετὰ τούτων συντηγμένων γένεων πρὸς ἔλεγχον τῶν ἐν ταῖς γραφικαῖς ἀμαρτίαις παραλειπθησομένων, καὶ ἔστι ¹⁸ τῶν τὰς περιστάσεις ἐπισημαινομένων ἀνδρῶν, ἐν αἷς τε χώραις ἐκαστα συγγάνουσι τετηρηχότες· ἵνα ταῖς περὶ τὴν αὐτὴν παράλληλον τὰς ὁμοίας τῶν ἀφορισμῶν ¹⁹ οἰκότερόν πως ἐφαρμόζωμεν

Εἰσι δὲ τῶν ἀστέρων πρῶτον μεγέθους ιε'.

Ὁ καλούμενος Αἰξ· ὁ λαμπρὸς τῆς Λύρας· Ἀρκτοῦρος· ὁ ἐπὶ τῆς οὐρᾶς τοῦ Λέοντος· ὁ λαμπρὸς τῶν Ὑάδων· Προκύων· ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου· ὁ Στάχυς· ὁ κοινὸς Ποταμοῦ καὶ ποδὸς

¹⁶ f. εἰσθελον. ¹⁷ Mendosa ista sunt. Deest, ἀριθμὸν.

22. Hora xiii 1/2 quæ in cauda Leonis est absconditur; lucida Aquarii oritur.

23. Hora xiii 1/2 quæ ad dextrum anteriorem musculum Centauri, conditur; quæ in cauda Leonis est occultatur. Cæsari aeris affectio.

24. Hora xiv 1/2 clara stella Aquarii oritur. Eudoxo significat.

25. Hora xv 1/2 quæ in cauda Leonis est occultatur.

26. Hora xiii 1/2 lucida Piscis australis vespere oritur. Ægyptiis auster, vel favonius. Democrito significat pluviis et ventis.

27. Hora xiv lucida Aquarii oritur. Ægyptiis æstus et nebula.

28. . . .

B 29. Hora xiv 1/2 lucida Persei vespere oritur. Lucida Aquarii oritur. Ægyptiis et Cæsari significat. Aeris intemperies Eudoxo; tonitrua matutino tempore.

30. Hora xv 1/2 quæ in succedente humero est Heniochi vespere oritur. Ægyptiis favonius et caurus.

Ἐπαγομένων.

1. Hora xv 1/2 quæ in Lyra, mane occidit; lucida Hydri oritur. Eudoxo et Metrodoro significat.

2. Hora xiv 1/2 Canobus oritur; lucida Piscis australis vespertina oritur. Ægyptiis æstus. Eudoxo, Cæsari significat. Hipparcho auster et etesiae cessant.

C 3. Hora xiii 1/2 Spica celatur. Hora xv 1/2 quæ in capite est Leonis oritur. Hipparcho ventorum turbines.

4. Hora . . . quæ in cauda Leonis est oritur. Calippo significat.

5. Hora xv 1/2 lucida Cygni mane occidit. Ægyptiis favonius, caurus.

Hoc igitur exponendi ordine, ut in promptu essent, suis quæque locis reddita sint. Nec absurdum videtur summam colligere tum stellarum inerrantium quæ percensitæ sunt; tum apparentiarum quæ cum iisdem memoratæ, ut si quid librariorum culpa præternisum sit, possit agnosci: ad hæc auctorum etiam nomina, qui illas temporum notationes observarunt: tum quibus in locis explorarunt singula; ut ad eas observationes, quæ eidem parallelo congruunt, accommodare similes melius aptiusque possimus.

Sunt igitur stellæ primæ magnitudinis xv.

Capella; lucida Lyrae; Arcturus; quæ in cauda Leonis est; lucida Sicularum; Procyon; quæ in succedente est Orionis humero; Spica; communis Fluvii et pedis Orionis; Canis; lucida notii Piscis;

¹⁸ f. ἐπι. ¹⁹ f. ἀφορισμένων.

53 extrema Fluvii; Canobus; quæ sub præcedente inusculo Centauri.

Secundæ magnitudinis xv.

Lucida Persei; quæ in succedente humero est Aurigæ; lucida borealis Coronæ; quæ in capite est præcedentis Gemini; communis Equi et Andromedæ; lucida Aquilæ; quæ in præcedente humero est Orionis; lucida Hydri; lucida borealis Chelæ; media baltei Orionis; lucida australis Chelæ; Antares; quæ est ad genu Sagittarii.

Cum harum quælibet in unoquoque parallelorum, in quibus oriuntur et occidunt, quatuor quotannis apparentias obeat; accidit tamen, ut Canobi stella, necnon quæ sub præcedente est Centauri musculo, in solis tribus ex quinque propositis parallelis, ortus occasusque faciat: at quæ ultima est Fluvii lucida quatuor duntaxat in primis tribus, cæteræ xxvii stellæ in quinque parallelis faciant. Ita colliguntur in totum apparentiæ 580. Quarum significationes descripsit, ac mandavit huic libello, secundum Ægyptios, et Dositheim, Philippum, Calippum, Euctemonem, Metonem, Cononem, Metrodorum, Eudoxum, Cæsarem, Democritum, Hipparchum. Ex quibus Ægyptii hic apud nos observarunt: Dositheus Coloniz; Philippus in Peloponneso et Locride; Calippus in Hellesponto; Meton Athenis et per Cycladas, in Macedonia et Thracia; Conon et Metrodorus in Italia; Eudoxus in Asia, Sicilia, et Italia; Hipparchus in Bithynia; Metrodorus in Macedonia et Thracia. Ideo potissimum accommodare oportet Ægyptiorum significationes ad eos tractus, qui huic parallelo congruunt: hoc est ubi longissimus dies est horarum æquinoctialium xiv; Dosithei vero et Philippi ad eas regiones, quarum dies maximus est horarum xiv 1/2; illas vero Democriti, Cæsaris, Hipparchi, ad ea loca, ubi maximus dies est horarum æquinoctialium xv; Calippi autem, Eudoxi, Metonis, Euctemonis, Metrodori, Cononis, communiter iis regionibus, quarum dies longissimus inter horas æquinoctiales xiv 1/2 et xv continetur.

A Ὁρίωνος · Κύων · ὁ λαμπρὸς τοῦ νοτίου Ἰχθύος · ὁ ἔσχατος Ποταμοῦ · ὁ καλούμενος Κάνωθος · ὁ ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου.

Δευτέρου μεγέθους ἄλλοι ιε'.

Ὁ λαμπρὸς τοῦ Περσέως · ὁ ἐν τῷ ἐπομένῳ ὤμῳ τοῦ Ἡνιόχου · ὁ λαμπρὸς τοῦ βορείου Στεφάνου · ὁ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἡγουμένου Διδύμου · ὁ κοινὸς Ἴππευ καὶ Ἀνδρομέδας · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ἀετοῦ · ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ ὤμῳ τοῦ Ὁρίωνος · ὁ λαμπρὸς τοῦ Ὑδροῦ · ὁ λαμπρὸς τῆς βορείου Χηλῆς · ὁ μέσος τῆς ζώνης τοῦ Ὁρίωνος · ὁ λαμπρὸς τῆς νοτίου Χηλῆς · Ἀντάρης · ὁ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ Τοξότου.

Τούτων δὲ ἕκαστος ** καθ' ἓνα τῶν παραλλήλων, ἐν οἷς ἀνατέλλουσι καὶ δύνουσι, τέσσαρας φάσεις τοῦ ἔτους ποιούμενου · τὸν μὲν καλούμενον Κάνωθον, καὶ τὸν ἐν τῷ ἐμπροσθίῳ βατραχίῳ τοῦ Κενταύρου συμβέβηκεν ἐν μόνοις γ' τοῖς πρώτοις ἀπὸ Δ'/Μ τῶν ἐκκειμένων ε' παραλλήλων ἑκάτερον ποιεῖσθαι δύσεις τε καὶ ἀνατολάς · τὸν δὲ ἔσχατον τοῦ Ποταμοῦ λαμπρὸν ἐν τέτρασι μόνοις τοῖς πρώτοις κζ' τὰς ἐν ταῖς" ε' παραλλήλοις · ὡς συνάγεσθαι πλῆθος φάσεων γπ'. Καὶ τούτων ἀνέγραψε τὰς ἐπισημασίας, καὶ κατέταξε κατὰ τε Αἰγυπτίους, καὶ Δοσιθεον, Φίλιππον, Κάλιππον, Εὐκτῆμονα, Μέτωνα, Κόνωνα, Μητροδώρον, Εὐδόξον, Καίσαρα, Δημοκρίτον, Ἴππαρχον. Τούτων δὲ Αἰγύπτιοι ἐτήρησαν παρ' ἡμῖν · Δοσιθεὸς δὲ ἐν Κολωνίᾳ · Φίλιππος ἐν Πελοποννήσῳ καὶ Λοκρίδι · Κάλιππος ἐν Ἑλλησπόντῳ · Μέτων Ἀθήνῃσι, καὶ ταῖς Κυκλάσι, καὶ Μακεδονίᾳ, καὶ Θράκῃ · Κόνων δὲ καὶ Μητροδῶρος ἐν Ἰταλίᾳ · Εὐδόξος ἐν Ἀσίᾳ, καὶ Σικελίᾳ, καὶ Ἰταλίᾳ · Ἴππαρχος ἐν Βιθυνίᾳ · Μητροδῶρος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ. Διὸ δὴ μάλιστα ἐφαρμόζει" τὰς μὲν τῶν Αἰγυπτίων ἐπισημασίας ταῖς περὶ τοῦτον τὸν παράλληλον χώραις · τούτεστι καθ' ὃν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἐστὶ ἰσημερινῶν · τὰς δὲ Δοσιθεοῦ καὶ Φιλίππου, καθ' ὃν ἐστὶν ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἰδ' S" · τὰς δὲ Δημοκρίτου καὶ Καίσαρος, καὶ Ἰππάρχου, καθ' ὃν καὶ ἡ μεγίστη τῶν ἡμερῶν ὥρῶν ἐστὶν ἰσημερινῶν ιε' · τὰς δὲ Καλίππου, καὶ Εὐδόξου, καὶ Μέτωνος, καὶ Εὐκτῆμονος, καὶ Μητροδώρου, καὶ Κόνωνος κοινῶς, καθ' οὓς ἀπὸ ἰδ' S" ἰσημερινῶν ἕως ιε' διατείνει τὸ μέγεθος τῶν μεγίστων ἡμερῶν.

** f. ἐκάστου. " f. τοὺς δὲ κζ' ἐν τοῖς. " f. δεῖ, et ἐφαρμόζειν.

C. L. PTOLEMÆI

INERRANTIUM STELLARUM SIGNIFICATIONES,

Per Nicolaum Leonicum e Græco translatae.

54 JANUARIUS.

- K. Sol elevari incipit, longiusculi sunt dies, Aquila et Coron occidunt, tempestatemque efficiunt.
- iv. Sol magis ascendit, Cancri medium occidit, ventique ponunt.
- iii. Reliquum Cancri occidit, et varius aeris fit status.
- PR. Hiems dimidiata, Aquilones continui, Delphinus cum Cane oritur matutino.
- NON. Fidicula exoritur, Aquila occidit, Delphinus totus emergit, ventorumque fit concursus.
- viii. Aquila vesperi occidit, stat Auster.
- vii. Septentriones et Aquilo vehementer flantes concurrunt.
- vi. Martis domicilium, Auster et Favonius simul flant, Capricornus emergere incipit, pluvia simul et caligo vespertino.
- v. Auster flatur cum pluvia.
- iv. Pluvius flatur Auster violentior.
- iii. Septentrio multo imbre et aspera tempestate flatur.
- PR. Auster spirat.
- ID. Astrum obscurum, prima Mali pars occidit, noctu etiam pluit.
- xix. Astrum obscurum, varia Aquilonis et Septentrionis inconstantia; Leo occultari incipit; pluviae flunt.
- xviii. Septentrio et Aquilo vehementes flant.
- xvii. Sol in Aquario, Vulturinus cum pluvia.
- xvi. Fidicula occidere incipit matutino, ventorum concursus flunt.
- xv. Leo et Delphinus matutino occidunt: Aquilo, Septentrio et Auster concurrunt, pluviae flunt.
- xiv. Conversio et hiemis medium.
- xiii. Aquilo flatur et Auster, medium Cancri occidit, Aquarius emergere incipit.
- xii. Aquarius totus emergit, Africus spirat, et pluit.
- xi. Fidicula cum Cancro occidit, et vesperi pluit.
- x. Aquilo flatur cum pluvia.
- ix. Hiemat dies, vehementius flant Aquilo et Vulturinus.
- viii. Tempestat turbidior, iidem flant venti.
- vii. Hiemat dies, iidem flant venti, Fidicula occidere incipit.

PATROL. GR. XIX.

A vi.

Astrum clarum in pectore Leonis occidere incipit, Fidicula vesperi occidit, stat Aquilo, et interdum pluit.

v.

Ventorum concursus cum nivibus.

iv.

Delphinus occidere incipit.

iii.

Fidicula circa primam faciem parte sui occidere incipit, vehemens flatur Aquilo cum imbre.

PR.

Imbres cum nivibus permisti cadunt.

XXXI.

FEBRUARIUS.

K.

Obscurum astrum apparet, Auster et Vulturinus flant. Fidicula occidere incipit.

iv.

Aer crassus est, Favonius flare incipit.

B iii.

Medium Leonis cum Fidicula occidit, Septentriones et Aquilo flant.

PR.

Delphinus occidit, Auster vesperi violentior fit, et pluit.

NON.

Zona Orionis emergit, turbidus est aer Favonii flatu.

viii.

Fidicula occidit, et Favonius ab occasu flatur.

vii.

Veris initium, Favonius spirat.

vi.

Favonius et Aquilo spirant.

v.

Obscurum astrum, emergit Aquarius.

iv.

Septentrio cum Favonio flatur, interdum etiam pluit.

iii.

Subsolanus spirat, et Arcturus oritur.

PR.

Ventorum concursus et pugna.

ID.

Sagittarius vesperi occidit, tempestat aspera.

C xvi.

Crater vesperi oritur et, commutatis ventis, superat Auster.

xv.

Sol in piscibus, hiemat aer.

xiv.

Septentrio flatur cum Austro. Sol novus.

xiii.

Virgo occidit juxta Geminos. Auster flatur cum Favonio et Aquilone.

xii.

55 Malus vesperi occidit, Favonius spirat, et Virgo occidere incipit.

xi.

Septentrio et Auster flant: Malus occultatur.

x.

Aquilo pluviosus spirat. Leo occidit. Aquilones Chelidonii appellati incipiunt, et per quadriduum flant. Hirundines apparent.

ix.

Arcturus circa primam vigiliam occidere incipit, Favonius spirat, noxque nubila existit.

D viii.

Halcyonii appellati dies.

vii.

Corus et Aquilo simul flant.

vi.

Aquarius oriri incipit, et pluit.

29

- v. Arcturus emergit et pluit.
 iv. Arcturus oritur matutino.
 iii. Malus vesperi occidit.
 PR. Favonius late spirat. Vernus est dies.

XXVIII.

MARTIUS.

- K. Auster et Africus simul spirant.
 vi. Vindemiator apparere incipit. Aquilo gelidus flat. Arcturus occidit matutino.
 v. Aer nimbosus, et pluit. Arcturus emergit elevato Sole, et flat Aquilo.
 iv. Arcturus similiter emergit.
 iii. Arcturus interdiu emergit.
 PR. Aquilo flat, nubilosum cœlum.
 NON. Equus occidit matutino, et flat Aquilo. Corona matutino occultatur, aquarum de cœlo pluvies.
 viii. Marinæ aves apparere incipiunt. Aquilo et Septentriones flant. Principium Veris est. Sol Piscium dimidium obtinet. Equus occidit.
 vii. Milvus apparere incipit, flat Auster, Piscisque in tergore matutino occultari incipit.
 vi. Equus occidit matutino. Milvus a sublimi deorsum vergit. Vindemiator occidit. Arcturus autem emergit, et gelidus flat Aquilo.
 v. Hiemis abscessio, et Aquilonis ad Septentriones commutatio.
 iv. Desinit Piscis a tergore elevari. Septentrio vel Auster flat.
 iii. Argo navis emergit vesperi. Favonius et Auster flant, et in Leonis cauda hiemat dies.
 PR. Aquilo per totum flat diem.
 ID. Equus occidit, et Aquilo flat gelidus.
 xviii. Sol in Ariete. Favonius late spirat. Ciconia apparet, et mare transmittit.
 xvi. Inconstantes venti. Aquilo spirat.
 xv. Auster flat. Milvus diluculo apparet.
 xiv. Aquilo serenus spirat.
 xiii. Equus occidit matutino. Aquilo vel Septentrio flat.
 xii. Aries in latus emergit. Pluit aut ningit.
 xi. Cancer tergore oritur. Auster flat.
 x. Æquinoctium, pluit, interdum tonat.
 ix. Septentriones et Aquilo flant. Equus occidit matutino.
 viii. Pisces tergore emergunt, nix imbre mista cadit. Aries matutino emergit cum mari, turbatio aeris.
 vii. Æquinoctium vernum, pluit, interdum et tonat.
 vi. Nox et dies æquales existunt.
 v. Scorpius occidit : vehemens flat ventus, pluviasque cum tonitribus commiscet.
 iv. Scorpius occidit. Septentrio flat pluvius.
 iii. Auster flat et pluit.
 PR. Ventorum procellæ ; et sæpe pluit.

XXXI.

A

APRILIS.

- K. Scorpius occidit : Sol diei partem unam addit. Aquilonis flatu nebulosum est cœlum : Vergiliæ oriri et præsignificari incipiunt.
 iv. Nebulosus aer per omnes terras.
 iii. Vergiliæ occidunt vespertino.
 PR. Flat Africus.
 NON. Favonius spirat.
 viii. Suculæ emergunt : pluviaeque ab Austro devolvuntur.
 vii. Auster flat, et Vergiliarum reliquum occidit.
 vi. Favonius flare incipit matutino : Vergiliæ occidunt.
 v. Australes procellæ.
 B iv. Aquilo vehemens flat, vesp̄r est pluviosus.
 iii. Frigidi flant venti, et pluit.
 PR. Suculæ occultantur.
 ID. Aquilo flat, parvum præsepe exoritur.
 xviii. Obscurum astrum, et venti, et imbres.
 xvii. Suculæ occidunt : frigidi spirant venti : Perseus oritur.
 xvi. Suculæ occidunt : spirat Favonius.
 xv. Sol in Tauro, Suculæ occultantur.
 xiv. Africus flat.
 xiii. Suculæ penitus occidunt. Africus flat vesperi.
 xii. Favonius spirat.
 xi. Tauri caput occidit et pluit.
 x. Vergiliæ exoriuntur : Favonius spirat.
 C ix. Fidicula circa primam facem apparet.
 viii. Fidicula cernitur, et pluit.
 vii. Præsepe emergit : desinit Ver.
 vi. Suculæ penitus occidunt, et Veris conversio.
 v. 56 Auster flat.
 iv. Austrina dies, et pluvia.
 iii. Hædi oriuntur : Auster flat matutino.
 PR. Canis occultatur vesperi : aer conturbatur ab Austro, et Aquilo se simul permiscet.

XXX.

MAIUS.

- K. Canis occultatur, rores descendunt.
 vi. Suculæ cum Sole oriuntur.
 D v. Centaurus apparet totus : Favonius spirat.
 iv. Scorpius sursum emergit : Aquilo flat : et rores cadunt.
 iii. Fidicula oritur matutino.
 PR. Dimidium Scorpionis occidit.
 NON. Vergiliæ oriuntur matutino, et spirat Favonius.
 viii. Principium æstatis : Favonius prævalet.
 vii. Eodem flat modo Favonius.
 vi. Fidicula oritur. Suculæ occidunt. Tauri caput apparet.
 v. Vergiliæ apparent.
 iv. Vergiliæ oriuntur. Auster flat.
 iii. Suculæ occidunt. Austrini sunt flatūs.
 PR. Scorpius occidit, et Fidicula oritur matutino.

- ID. Cancer exoritur : et fiat Auster.
 xvii. Initium æstatis.
 xvi. Procyon, quam quidam caniculam vocant, occidit.
 xv. Sol in Geminis.
 xiv. Auster fiat vesperi.
 xiii. Suculæ oriuntur, et fiat Aquilo.
 xii. Arcturus occidit, aerque conturbatur.
 xi. Sagittarius occidit, et fiat Auster.
 x. Gemini exoriuntur, et Aquila.
 ix. Suculæ oriri incipiunt, et pluit.
 viii. Capella oritur matutino, et fiat Aquilo.
 vii. Taurus occidit. Auster et Aquilo flant.
 vi. Auster spirat.
 v. Fidicula oritur matutino : et Auster fiat.
 iv. Auster vehemens fiat.
 iii. Vergiliæ exoriuntur, imbres cum tonitribus fiunt.
 II. Tempestas aspera, hiemat aer : ingentia vesperi tonitrua commoventur.

XXXI.

JUNIUS.

- K. Suculæ totæ emergunt : Auster fiat.
 iv. Aquilo exoritur : aeris tempestas, et fiat Favonius.
 iii. Australes procellæ cum tonitruis.
 II. Auster fiat, et pluit.
 NON. Aquilo exoritur : fiat auster, et pluit.
 viii. Aquilo fiat, et pluit.
 vii. Arcturus occidit matutino : Favonius spirat.
 vi. Delphinus emergere incipit : Arcturus occidit.
 v. Aquilo fiat, et modice pluit.
 iv. Pluviosus aer cum tonitruis, et Australis dies.
 iii. Turbulentum cælum cum tonitruis.
 II. Favonius vel Corus fiat, et tonat.
 ID. Delphinus emergit : Auster fiat.
 xviii. Orionis humeri elevantur, et principia æstatis.
 xvii. Obscurum astrum. Favonius et Auster flant.
 xvi. Aeris tempestas et Aquilonii flatus.
 xv. Favonius cum Austro spirat. Orionis humeri apparent.
 xiv. Sol in Cancro. Orion exoritur matutino.
 xiii. Auster et Favonius flant, pluit et tonat.
 xii. Serpentarius occidit matutino.
 xi. Auster cum Aquilone spirat.
 x. Exortus Orionis.
 ix. Obscuri astri exortus, et calor intentio.
 viii. Æstivus cardo, et momentanea aeris perturbatio.
 vii. Africus et Favonius simul spirant.
 vi. Brevissima nox. Orion exoritur.
 v. Pluit vesperi. Canis apparere incipit.
 iv. Ventorum conflictus.
 iii. Canis exoritur matutino. Zona Orionis apparet

- A PR. Arcturus occidit matutino, et aeris intemperies.

XXX.

JULIUS.

- K. 57 Aer ab Aquilone conturbatur.
 vi. Obscurum astrum : Auster fiat, vel Favonius.
 v. Austrina dies, et conturbatio aeris.
 iv. Orion exoritur. Ciconia occidit, et Favonius spirat
 iii. Medium Canceri exoritur.
 PR. Etesiæ flant, et cum Austro Aquilonēs.
 NON. Corona occidit matutino : fiat Auster.
 viii. Cepheus exoritur, et Austrina aeris perturbatio.
 B vii. Orion totus emergit. Auster fiat.
 vi. Etesiarum prodromi flatus spirant.
 v. Imbres cum tonitribus, fiat Aquilo.
 iv. Orion totus oritur matutino, et prodromi invalescunt flatus.
 iii. Africus fiat turbulentus.
 PR. Aquilo fiat.
 ID. Canicula exoritur. Etesiæ invalescunt.
 xviii. Orion exoritur, et violentus fiat Aquilo.
 xvi. Æstatis dimidium, et dies Aquilonis flatu algentior.
 xv. Favonius et interdum Auster spirant. Canis oritur matutino, et etesiæ amplius invalescunt.
 C xiv. Orion exoritur. Corus fiat, totusque apparet Orion.
 xiii. Sol in Leone. Corus spirat, et Canis exoritur.
 xii. Etesiæ cum aliis ventis per unum et viginti flant dies.
 xi. Prodromi flatus late spirant.
 x. Cancer totus cum Leone exoritur, et Aquila occidit.
 ix. Leo cum Sole exoritur et Cane. Cancer descendit.
 viii. Gemini occidere incipiunt. Canis emergit, et Austrini sunt flatus.
 vii. Caligo arenosa. Aquila occidit, Leo exoritur, fiat Auster.
 vi. Canicularis æstus.
 D v. Vehementes calores. Etesiæ valenter spirant.
 iv. Lucida stella in Leonis pectore exoritur. Aquilo gelidus propter æstum.
 iii. Autumnales fructus apparere incipiunt. Aquila occidit matutino, aerque turbidus fit.
 PR. Auster cum Africo simul spirant.

XXXI.

AUGUSTUS.

- K. Aquila occidit matutino, fiat Africus, aentes sunt æstus.
 iv. Aquila occidit, aer Austrinus.
 iii. Austrina dies.
 PR. Leonis medium exoritur. Arbor in hoc biduo apparet. Auster nimbosus vehementer fiat,

- NON.** Corona occidit. Leonis medium exoritur, A iv.
vehemens flat Auster, et Grues apparent. iii.
viii. Fidicula contrahitur. Austrina dies æstiosa. PR.
vii. Orionis medium occultatur, et dies ab Austro ID.
caliginosus, et æstuosus.
vi. Leo exoritur, æstus intolerabilis, nebulosus xvi.
aer : Orionis exoritur medium.
v. Obscurum astrum. Septentrio lenis spirat, xv.
æstus mediocris.
iv. Lunar defectus in hanc diem incurrere so- xiv.
let. Auster et Aquilo spirant, et calores
sunt ingentes. xiii.
iii. Fidicula occidit matutino. Autumnus in-
choat. Ventorum concursus fit. xii.
PR. Ventorum conflictus et pugna. xi.
ID. Delphinus cum Lepore occidit. ix.
xix. Æstuosus et squalentes calores. B
xviii. Obscurum astrum, et Favonius cum austro
spirat. viii.
xvii. Delphinus occidit matutino. vii.
xvi. Autumni initium. vi.
xv. Fidicula occidit, et flat Aquilo. v.
xiv. Delphinus occultatur, mediocris æstus.
xiii. Fidicula occidit matutino. Sol in Virgine.
Auster flat, pluit, et tonat.
xii. Sol in tota Virgine.
xi. Virgo exoritur.
x. Septentrio lenis spirat, tota exoritur Virgo,
aeris est serenitas.
ix. Virgo exoritur. Aquilo flat.
viii. Etesia ponunt. Aquilo frigidior flare incipit. C
vii. Delphinus exoritur, et Auster flat.
vi. Vendemiator emergit. Auster et Favonius si-
mul flant.
v. Virgo apparere incipit.
iv. Favonius lenis spirat.
iii. Virgo exoritur, Favonius molliter flat.
PR. Andromeda exoritur.

XXXI.

SEPTEMBER.

- K. Andromeda exoritur, imbres cum tonitruis
flunt, flat Vultur : inconstantes sunt
venti.
vi. Australis Piscis non amplius occultatur. D
v. Tonat et pluit.
iv. Arcturus cum Vendemiatore exoritur : Ma-
lus occultatur.
iii. Mercurii domicilium. Favonius spirat : et ex
ventorum inconstancia imbres cadunt.
PR. Equus exoritur.
NON. 58 Capella emergit : Africus flat vesperi,
et pluit.
viii. Arcturus apparet : flat Aquilo, et interdum
tonat.
vii. Virginis medium exoritur. Favonius spirat
cum Africo.
vi. Idem aeris status.
v. Idem aeris status.

- Arcturus exoritur.
Arcturo exoriente imbres cadunt.
Vergiliae cum Equo exoriuntur.
Hirundines non videntur : Capella exoritur,
et pluit.
Duodecatemurion, id est, XII portio autumn
incipit.
Favonius late spirat cum Africo.
Piscis exoritur, et Septentrio ponit.
Sol in Libra : Crater apparet : Arcturi me-
dium cernitur matutino.
Arcturo exoriente imbres copiosi cadunt.
Æquinotium autumnale, et Pisces occidunt.
Argo descendit : pluviosi aeris conturbatio.
Pisces occidunt : Austrinae sunt pluviae :
aeris ventorumque conturbationes et ma-
ris tempestates.
Lunar defectus in hanc incurrit diem. Cen-
taurus exoritur.
Nebulosus aer et turbulentus existit.
Hædi exoriuntur : et Auster vehemens flat.
Virgo desistit emergere. Vergiliae matutino
et vesperi apparent : Hædi cum Sole exo-
riuntur : ventorum et maris procellae va-
lidæ sunt.
Auster vehemens flat : tempestates horridæ.
Vergiliae matutino cernuntur, et pluvius
flat Auster.
Capella emergit usque ad vespertinum Ver-
giliarum occasum.

XXX.

OCTOBER.

- K. Vergiliae in oriente apparere incipiunt : Au-
ster flat matutino.
iv. Idem Austrini flatus : et Vergiliarum exortus.
iii. Heniochus, id est Auriga occidit, et ab
Aquilone tonat.
PR. Hædi exoriuntur, et pluit.
NON. Corona emergit, et conversio est æstatis.
viii. Arietis medium occidit cum Scorpione.
vii. Eadem, quæ prior, significatio.
vi. Corona cum Hædis exoritur : aer conturbatur.
v. Hædi cum Vergiliis emergunt, et flat Africus.
iv. Libra oriri incipit, Favonius spirat.
iii. Corona exoritur matutino : venti commutan-
tur, asperaque in mari fit hiems.
PR. Vergiliae exoriuntur, et flat Auster.
ID. Corona emergit : aeris commutatio, et tu-
multus fit.
xix. Aquilo immensus flat.
xviii. Autumni medium, et Auster flat.
xvii. Orion emergit, et rorulentus est aer.
xvi. Eadem, quæ prior, significatio.
xv. Tristis et nubilus dies.
xiv. Sol in Scorpione, et Favonius spirat.
xiii. Vergiliae occidunt : aerisque est conturbatio.
xii. Eadem, quæ prior, significatio, sed etiam
pluit.

- xi. Tauri cauda occidit, et Auster flat pluvius. A
 x. Scorpius occidit : Aquilo flat : in mari tem-
 pestas horrida.
 ix. Vergiliæ occidunt.
 viii. Centaurus occidit matutino.
 vii. Scorpii dimidia cauda occidit.
 vi. Suculæ occidunt : gelidus flat Aquilo, et as-
 pera in mari hiems.
 v. Vergiliæ et Orion penitus occidunt.
 iv. Arcturus occultatur : et vehementes flant
 venti.
 iii. Cassiopea incipit occultari.
 PR. Orion et Aquila penitus occidunt vesperi, et
 Fidicula exoritur.

XXXI.

NOVEMBER.

- K. Vergiliæ occidunt : pruina decedit matutino :
 Arcturus occultatur : aerisque ad frigora
 fit conversio.
 iv. Venti spirant frigidi, et pluit.
 iii. Fidicula exoritur matutino et Aquilo flat.
 PR. Auster et Favonius flant, suntque imbres.
 NON. Fidicula Sole exoriente apparet : Aquilo flat.
 viii. Arcturus occidit matutino, et nebulosus est
 aer.
 vii. Vergiliæ et Orion occultantur : Aquilo flat.
 vi. Turbidus et molestus est aer.
 v. Clarum Scorpionis astrum, et hiemalis cardo.
 iv. Hiemis initium.
 iii. Vergiliæ occultantur.
 PR. Media Scorpionis stella emergit.
 ID. Vergiliæ et Orion occidunt matutino.
 xviii. Scorpius matutino occidit.
 xvii. Fidicula oritur matutino : Voltumnus, Au-
 ster, et Boreas simul flant.
 xvi. Eadem, quæ prior, significatio.
 xv. 59 Tempestuosa dies : Austerque supervenit.
 xiv. Sol in Sagittario : Orion cum fidicula exori-
 tur, aerisque tempestas existit.
 xiii. Tauri cornu cum Sole occidit, et flat Aquilo.
 xii. Horrida tempestas.
 xi. Suculæ cum Lepore occidunt matutino.
 x. Gelida cadit pluvia.

Reliquum deficit.

- ix. Tauri cornua occidunt.
 viii. Initium hiemis : frigora incipiunt, gelidi-
 que cadunt rores.
 vii. Sol in prima Sagittarii portione.
 vi. Eadem, quæ prior, significatio.
 v. Canis occidit : Austrina dies, et pluit.
 iv. Canis occultari incipit, et nebulosus est aer.
 iii. Canis occidit matutino, et Africo flante
 pluit.
 PR. Orion occidit. Favonius spirat, et Austro
 flante pluit.

XXX.

DECEMBER.

- K. Perturbatio aeris : flat Septentrio, et totus
 Orion occidit matutino.
 B iv. Canis occidit : vesperi Septentrio flat.
 iii. Tempestuosa cum nubibus dies.
 PR. Sagittarius occidit, et Aquilo flat.
 NON. Per totam diem pluit, et flat Aquilo.
 viii. Medium Scorpii emergit.
 vii. Aquilo exoritur, et Africus flat.
 vi. Scorpius totus emergit.
 v. Canis exoritur matutino, et Auster flat.
 iv. Vehemens Aquilo flat, caliginosum tempesta-
 tibus cælum existit
 iii. Obscurum astrum : Septentrio et Cæcias per-
 flant.
 PR. Aquilo flat prior ; gravis et pluvius subse-
 quitur Auster.
 ID. Totus Scorpius exoritur : Auster et Aquilo
 flant, et pluit.
 xix. Capella occidit.
 xviii. Auster et Aquilo perflant, et aeris perturba-
 tio existit.
 xvii. Eadem, quæ prior, significatio.
 xvi. Sol in Capricorno.
 xv. Obscurum astrum, et ventorum concursus
 et pugna.
 xiv. Capella exoritur.
 xiii. Aquilo cum Capricorno exoritur.
 xii. Incipit flare Aquilo : superveniens Auster
 totum obtinet diem.
 xi. Aquila exoritur vesperi.
 x. Capella matutino emergit.

60 KALENDARIVM VETVS ROMANVM

CUM ORTU OCCASUQUE STELLARVM

Ex Ovidii *Fastis*; Columella lib. xi, cap. 2; Plinio lib. xviii, cap. 26-30.*Littera O. Ovidium significat; C. Columellam; P. Plinium.*

JANUARIUS.

- A Kal. Jan. F.
 B iv. F.
 C iii. C. Cancer occidit. O. Atticæ et flantimis regionibus Aquila vesperi occidit.
 D Prid. C. Cæsari Delphinus matutino exoritur, Pl.

i
ii
iii
iv

E	Non. F. Lyra oritur. O. et P. Tempestatem significat, O.	v
F	viii. F.	vi
G	vii. C.	vii
H	vi. C. Delphini vespertino occasu continui dies hiemant Italiz. P.	viii
A	v. AGON. Delphinus oritur, O.	ix
B	iv. EN. Media hiems. O.	x
C	iii. CAR. NP.	xi
D	Prid. C.	xii
E	Eid. NP.	xiii
F	xix. EN. DIES VITIUS. EX S. C.	xiv
G	xviii. CAR. Tempestas incerta. C.	xv
H	xvii. C. Sol in Aquarium transit : Leo mane incipit occidere : Africus. Interdum Auster cum pluvia, C.	xvii
A	xvi. C. Sol in Aquario. O. et P. Cancer desinit occidere. Hiemat. C.	xvii
B	xv. C. Aquarius incipit oriri. Ventus africanus tempestatem significat. C.	xviii
C	xiv. C.	xix
D	xiii. C.	xx
E	xii. C.	xxi
F	xi. C. Fidicula vesperi occidit, dies pluvius. C.	xxii
G	x. C. Lyra occidit. O.	xxiii
H	ix. C. Leonis quæ est in pectore clara stella occidit, O. Ex occasu pristini sideris significat tempestatem. Interdum etiam tempestas. C.	xxiv
A	viii. C. Stella regia appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. P.	xxv
B	vii. C.	xxvi
C	vi. C. Leonis quæ est in pectore clara stella occidit. Nonnunquam significatur hiems bipartita. C.	xxvii
D	v. C. Auster, aut Africus : hiemat : pluvius dies. C.	xxviii
E	iv. F.	xxix
F	iii. N. Delphinus incipit occidere. Item Fidicula occidit. C.	xxx
G	Prid. C. Eorum, quæ supra sunt, siderum occasus tempestatem facit. Interdum tantummodo significat. C.	xxxi

FEBRUARIUS.

H	K. Feb. N. Fidis incipit occidere. Ventus Eurinus : et interdum Auster cum grandine est. C.	i
A	iv. N. Lyra et medius Leo occidunt. O.	ii
B	iii. N. Delphinus occidit. O. Fidis tota, et Leo medius occidit. Corus, aut Septentrio. Nonnunquam Favonius, C.	iii
C	Prid. N. Fidicula vesperi occidit. P.	iv
D	Non. Aquarius oritur. Zephyrus flare incipit, O. Mediæ partes Aquarii oriuntur. Ventosa tempestas. C.	v
E	viii. N.	vi
F	vii. N. Calisto sidus occidit. Favonii spirare incipiunt. C.	vii
G	vi. N. Ventosa tempestas, C.	viii
H	v. N. Veris initium. O.	ix
A	iv. N.	x
B	iii. N. Arctophylax oritur. O.	xi
C	Pr. N.	xii
D	Id. NP.	xiii
E	xvi. N. Corvus, Crater et Anguis oriuntur, O. Vespere Crater oritur. Venti mutatio. C.	xiv
F	xv. LUPER. NP. 61 Sol in Piscis transitum facit. Nonnunquam ventosa tempestas.	xv
G	xiv. EN. Venti per sex dies vehementius flant. Sol in Piscibus. O.	xvi
H	xiii. QUIR. NP. Favonius, vel Auster cum grandine et nimbis. Ut et sequenti die. C.	xvii
A	xii. C.	xviii
B	xi. C.	xix
C	x. C. Leo desinit occidere. Venti septentrionales, qui dicuntur Ornithizæ, per dies triginta esse solent. Tum et hirundo advenit. C.	xx
D	ix. FERAL. F. Arcturus prima nocte oritur. Frigidus dies Aquilone, vel Coro : interdum pluvia. C.	xxi
E	viii. C. Sagitta crepusculo incipit oriri. Variæ tempestates. Halcyonei dies vocantur, C.	xxii
F	vii. TER. NP. Hirundinum adventus. O. Ventosa tempestas. Hirundo conspicitur. C. Arcturi exortus vespertinus. P.	xxiii
G	vi. REGIF. N.	xxiv
H	v. C.	xxv
A	iv. EN.	xxvi
B	iii. EQ. NP.	xxvii
C	Pr. C.	xxviii

MARTIUS.

D	K. MAR. NP.	i
E	vi. F.	ii
F	v. C. Alter e Piscibus occidit. O.	iii
G	iv. C.	iv
H	iii. C. Arctophylax occidit. Vindemiator oritur. O. Cancer oritur Cæsari. P.	v
A	Pr. NP. HOC DIE CÆSAR PONTIF. MAX. FACT. EST.	vi
B	Non. F. Pegasus oritur. O.	vii
C	viii. F. Corona oritur. O. Piscis aquilonius oritur. P.	viii

D	vii. C.	Orion exoritur. In Attica milvius apparere servatur. P.	ix
E	vi. C.		x
F	v. C.		xi
G	iv. C.		xii
H	iii. EN.		xiii
A	Pr. EQ. NP.		xiv
B	Eid. NP.	Nepa incipit occidere; significat tempestatem. C. Scorpius occidit. Cæsari, P.	xv
C	xvii. F.	Scorpius medius occidit. O. Nepa occidit. Hiemat. C.	xvi
D	xvi. LIB. NP.	Milvius oritur. O. Sol in Arietem transitum facit. Favonius, vel Corus. C.	xvii
E	xv. N.	Sol in Ariete. O. Italiae milvius ostenditur. P.	xviii
F	xiv. QUIN. N.		xix
G	xiii. C.		xx
H	xii. C.	Equus occidit mane. C. P. Septentrionales venti. C.	xxi
A	xi. N.		xxii
B	x. TUBIL. NP.	Aries incipit exoriri. Pluvius dies; interdum ningit. C.	xxiii
C	ix. Q. REX C. F.	Hoc et sequenti die æquinoctium vernum tempestatem significat. C.	xxiv
D	viii. C.	Æquinoctium vernum. O. P.	xxv
E	vii. C.		xxvi
F	vi. NP.	HOC DIE CÆSAR ALEXANDRIAM RECEPIT.	xxvii
G	v. C.		xxviii
H	iv. C.		xxix
A	iii. C.		xxx
B	Pr. C.		xxxi

APRILIS.

C	Kal. APR. N.	Scorpius occidit, O. Nepa occidit mane. Tempestatem significat, C.	i
D	iv. C.	Pleiades occidunt, C.	ii
E	iii. C.	In Attica Vergiliæ vesperi occultantur. P.	iii
F	Pr. C. LUDI	MATR. MAG. Vergiliæ in Boeotia occultantur vesperi. P.	iv
G	Non. LUDI	Favonius, aut Auster cum grandine, C. Cæsari, et Chaldaeis Vergiliæ occultantur vesperi. Ægypto Orion, et gladius ejus incipiunt abscondi, P.	v
H	viii. NP. LUDI	Vergiliæ vesperi celantur. Interdum hiemat, C.	vi
A	vii. N. LUDI	Hoc die, et duobus sequentibus Austri et Africi. Tempestatem significat, C.	vii
B	vi. N. LUDI	Significatur imber libræ occasu, P.	viii
C	v. N. LUDI		ix
D	iv. N. LUDI	IN CIR.	x
E	iii. N. LUDI		xi
F	Pr. N. LUDI	CERERI. Suculæ celantur. Hiemat, C.	xii
G	Eid. NP. LUDI	Libra occidit. Hiemat, C.	xiii
H	xviii. N. LUDI	Ventosa tempestas, et imbres: nec hoc constanter, C.	xiv
A	xvii. FORD. NP. LUD.		xv
B	xvi. N. LUDI	Suculæ occidunt vesperi Atticæ. P.	xvi
C	xv. N. LUDI	Sol in Taurum transitum facit. Pluviam significat. C. Suculæ occidunt vespere Cæsari. Hoc est palilicium sidus, P.	xvii
D	xiv. N. LUDI	Suculæ se vesperi celant. Pluviam significat. C. Ægypto Suculæ occidunt vesperi P.	xviii
E	xiii. CER. N. LUDI	IN CIR. Sol in Tauro. O.	xix
F	xii. N. Assyriæ	Suculæ occidunt vesperi. P.	xx
G	xi. PAR. NP.	Ver bipartitur. Pluvia, et nonnunquam grando. C.	xxi
H	x. N.	Vergiliæ cum Sole oriuntur. Africus, vel Auster. Dies humidus. C.	xxii
A	ix. VIN. NP.	Prima nocte Fidicula apparet. Tempestatem significat. C.	xxiii
B	viii. C.	Palilicium sidus oritur Cæsari. P.	xxiv
C	vii. ROB. NP.	Medium ver. Aries occidit. Tempestatem significat. Canis oritur. O. Hædi exoriuntur. P.	xxv
D	vi. F.	62 Boeotiæ et Atticæ Canis vesperi occultatur. Fidicula mane oritur. P.	xxvi
E	v. C.	Assyriæ Orion totus absconditur. P.	xxvii
F	iv. NP. LUDI	FLOR. Auster fere cum pluvia. C.	xxviii
G	iii. C. LUDI	Mane capra exoritur. Austrinus dies, interdum pluviae. C. Assyriæ totus Canis absconditur. P.	xxix
H	Pr. C. LUDI	Canis se vespere celat, tempestatem significat.	xxx

MAIUS.

A	Kal. Mai. N.	Capella oritur. C.	i
B	vi. F. COMP.	Argestes flare incipit. Hyades oriuntur. O. Sucula cum sole exoritur. Septentrionales venti. C. Suculæ matutino exoriuntur. P.	ii
C	v. C.	Centaurus oritur. O. Centaurus totus apparet, tempestatem significat. C.	iii
D	iv. C.		iv
E	iii. C.	Lyra oritur. O. Centaurus pluviam significat. C.	v
F	Pr. C.	Scorpius medius occidit. O. Nepa medius occidit, tempestatem significat. C.	vi
G	Non. N.	Vergiliæ exoriuntur mane: Favonius. C.	vii
H	viii. F.	Capella pluvialis oritur Cæsari. Ægypto vero eodem die Canis vesperi occultatur. P.	viii
A	vii. LEM. N.	Æstatis initium, Favonius, aut Corus, interdum etiam pluvia. C.	ix
B	vi. C.	Vergiliæ totæ apparent; Favonius, aut Corus: interdum et pluviae. C. Vergiliarum exortus. P.	x
C	v. LEM. N.	Orion occidit. O. Arcturi occasus matutinus Cæsari significat. P.	xi

D	iv. NP. LUDI MART. IN CIR.	xii
E	iii. LEM.N. Pleiades oriuntur. Æstatis initium. O. Fidis mane oritur. Significat tempestatem. C. Fidiculæ exortus. P.	xiii
F	Pr. C. Taurus oritur. O.	xiv
G	Eid. NP. Fidis mane exoritur. Auster, aut Euronotus, interdum dies humidus. C.	xv
H	xvii. F.	xvi
A	xvi. C. Hoc et sequenti die Euronotus, vel Auster cum pluvia. C.	xvii
B	xv. C.	xviii
C	xiv. C. Sol in Geminis. O. et C	xix
D	xiii. C.	xx
E	xii. AGON. NP. Canis oritur. O. Suculæ exoriuntur. Septentrionales venti: nonnunquam Auster cum pluvia. C. Capella vespere occidit, et in Attica Canis. P.	xxi
F	xi. N. Hoc et sequenti die Arcturus mane occidit; tempestatem significat. C. Orionis gladius occidere incipit. P.	xxii
G	x. TUB. NP.	xxiii
H	ix. Q. REX. C. F.	xxiv
A	viii. C. Aquila oritur. O. Hoc die et biduo sequenti Capra mane exoritur; septentrionales venti. C.	xxv
B	vii. C. Arctophylax occidit. O.	xxvi
C	vi. C. Hyades oriuntur.	xxvii
D	v. C.	xxviii
E	iv. C.	xxix
F	iii. C.	xxx
G	Prid. C.	xxxi

JUNIVS.

H	K. JUN. N. Aquila oritur. O. Hoc et sequenti Aquila exoritur: tempestas ventosa, et interdum pluvia. C.	
A	iv. F. MART. CAR. MONET. Hyades oriuntur. Dies pluvius. O. Aquila oritur vesperi. P.	ii
B	iii. C. Cæsari et Assyriæ Aquila vesperi oritur. P.	iii
C	Prid. C.	iv
D	Non.	v
E	viii. N. Arcturus matutino occidit. P.	vi
F	vii. N. Arctophylax occidit. O. Arcturus occidit. Favonius, aut Corus. C.	vii
G	vi. N. MENTI IN CAPIT. Delphinus vesperi exoritur. P.	viii
H	v. VEST. N. FER.	ix
A	iv. N. Delphin vesperi oritur. O. et C. et P. Favonius interdum rorat. C.	x
B	iii. MATR. N.	xi
C	Pr. N.	xii
D	Eid. N. Calor incipit. C.	xiii
E	xviii. N.	xiv
F	xvii. Q. ST. DE. Hyades oriuntur. O. Gladius Orionis exoritur. P.	xv
G	xvi. C. Zephyrus flat. Orion oritur. O.	xvi
H	xv. C. Delphinus totus apparet. O.	xvii
A	xiv. C.	xviii
B	xiii. C. MINERVÆ IN AVENTINO. Sol in Cancro. O. et C. in Ægypto gladius Orionis oritur.	xix
C	xii. C. SUMMANO AD CIR. MAX. Ophiuchus oritur. O.	xx
D	xi. C. Anguifer, qui a Græcis dicitur Ὠφιοῦχος, mane occidit, tempestatem significat. C.	xxi
E	x. C.	xxii
F	ix. C.	xxiii
G	viii. C. Hoc, et biduo sequenti solstitium, Favonius, et calor. C. Longissima dies totius anni, et nox brevissima solstitium conficiunt. P.	xxiv
H	vii. C.	xxv
A	vi. C. Orionis zona oritur. Solstitium. O. Orion exoritur Cæsari. P.	xxvi
B	v. C.	xxvii
C	iv. C.	xxviii
D	iii. C. Ventosa tempestas. C.	xxix
E	Pr. F.	xxx

JULIVS.

F	63 Kal. N. Favonius, vel Auster, et calor. C.	i
G	vi. N.	ii
H	v. N.	iii
A	iv. NP. Corona occidit mane. C. Zona Orionis Assyriæ oritur. P. Ægypto Procyon matutino oritur. P.	iv
B	iii. POPL. N. Chaldæis corona occidit matutino. Atticæ Orion totus eo die exoritur.	v
C	Pr. N. LUDI APOLLIN. Cancer medius occidit. Calor. C.	vi
D	Non. N. LUDI.	vii
E	viii. N. LUDI. Capricornus medius occidit. C.	viii
F	vii. N. LUDI. Cepheus vespere exoritur, tempestatem significat. C.	ix
G	vi. C. LUDI. Prodrumi flare incipiunt. C.	x
H	v. C. LUDI.	xi
A	iv. NP. LUDI.	xii
G	iii. C. LUDI. IN CIR.	xiii

C	Prid. C. MERK. Ægyptiis Orion desinit exoriri. P.	xiv
D	Eid. NP. MERK. Procyon exoritur mane, tempestatem significat. C.	xv
E	xvii. F. MERK. Plinius lib. xviii, cap. xxviii, ait xviii Cal. Aug. Aquilam in Ægypto occidere matutino, quod est depravatum. Nam xviii Cal. Aug. nullus dies est.	xvi
F	xvi. C. Assyriæ Procyon exoritur. P.	xvii
G	xv. C. MERK.	xviii
H	xiv. LUCAR. NP. MERK.	xix
A	xiii. C. LUDI. VICT. CÆSAR. Sol in Leonem transitum facit, Favonius. C. Aquila occidit. P.	xx
B	xii. LUCAR. LUDI.	xxi
C	xi. C. LUDI.	xxii
D	x. NEPT. LUDI. Prodromi in Italia sentiuntur. P.	xxiii
E	ix. N. LUDI. Leonis in pectore clara stella exoritur, interdum tempestatem significat. C.	xxiv
F	viii. FUR. NP. LUDI. Aquarius incipit occidere clare, Favonius, vel Auster. C.	xxv
G	vii. C. LUDI. Canicula apparet; caligo æstnosa. C.	xxvi
H	vi. C. IN CIRC. Aquila exoritur. C.	xxvii
A	v. C. IN CIRC.	xxviii
B	iv. C. IN CIRC. Leonis in pectore claræ stellæ exoriuntur, interdum tempestatem significat. C. Regia in pectore leonis stella matutino Cæsari immergitur. P.	xxix
C	iii. D. IN CIRC. Aquila occidit, significat tempestatem. C.	xxx
D	Prid. C.	xxxi

AUGUSTUS.

E	Kal. Aug. N. Etesizæ. C.	i
F	iv. C. FER.	ii
G	iii. C.	iii
H	Prid. C. Leo medius exoritur; tempestatem significat. C.	iv
A	Non F.	v
B	viii. F. Arcturus medius occidit. P.	vi
C	vii. C. Aquarius occidit medius, nebulosus æstus. C.	vii
D	vi. C. Vera ratione autumnii initium Fidiculæ casu. P.	viii
E	v. NP.	ix
F	iv. C.	x
G	iii. C. Fidicula casu suo autumnum inchoat Cæsari. P.	xi
H	Prid. C. Fidis occidit mane, et autumnus incipit. C. Atticæ equus oriens significat, et vespera Ægypto, et Cæsari Delphinus occidens. P.	xii
A	Eid. NP. Delphini occasus tempestatem significat. C.	xiii
B	xix. F. Delphini matutinus occasus tempestatem significat. C.	xiv
C	xviii. C.	xv
D	xvii. C.	xvi
E	xvi. PORT. NP.	xvii
F	xv. C. MERK.	xviii
G	xiv. VIN. F. P.	xix
H	xiii. C. Sol in Virginem transitum facit, hoc et sequenti die tempestatem significat, interdum et tonat. Eodem die Fidis occidit. C.	xx
A	xii. CONS. NP.	xxi
B	xi. EN. Cæsari et Assyriæ Vindemiator oriri mane incipit. P.	xxii
C	x. VOLC. NP. Fidis casu tempestas plerumque oritur, et pluvia. C.	xxiii
D	ix. C.	xxiv
E	viii. OPIC. NP.	xxv
F	vii. C. Vindemiator exoritur mane; et Arcturus incipit occidere, interdum pluvia. C.	xxvi
G	vi. VOLT. NP.	xxvii
H	v. NP. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDICATA EST. Sagitta occidit, etesizæ desinunt. P.	xxviii
A	iv. F.	xxix
B	iii. F. Humeri Virginis exoriuntur. Etesizæ desinunt flare, et interdum hiemat. C.	xxx
C	Prid. C. Andromeda vesperi exoritur, interdum hiemat. C.	xxxi

SEPTEMBER.

D	Kal. Sep. N.	i
E	iv. N. ROC. DIE FER. NEP. Piscis austrinus desinit occidere. Calor. C.	ii
F	iii. NP.	iii
G	Pr. C. 64 LUDI ROMANI.	iv
H	Non. F. LUDI. Vindemiator exoritur. Atticæ Arcturus matutino exoritur, et Sagitta occidit mane P.	v
A	viii. F. LUDI.	vi
B	vii. C. LUDI. Piscis aquilonius desinit occidere; et Capra exoritur, tempestatem significat. C.	vii
C	vi. C. LUDI.	viii
D	v. C. LUDI. Cæsari Capella oritur vesperi. P.	ix
E	iv. C. LUDI.	x
F	iii. C. LUDI. Favonius, aut Africus. Virgo media exoritur. C.	xi
G	Pr. N. LUDI. Arcturus oritur medius vehementissimo significato terra marique per dies quinque. P.	xii
H	Eid. NP. Ex pristino sidere nonnunquam tempestatem significat. C.	xiii
A	xviii. F. EQUOR. PROB.	xiv
B	xvii. N. LUDI ROM. IN CIR.	xv
C	xvi. C. IN CIRC. Ægypto spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, etesizæque desinunt. P.	xvi
D	xv. C. IN CIRC. Arcturus exoritur, Favonius, aut Africus: interdum Euris. C.	xvii
E	xiv. C. IN CIRC. Spica Virginis exoritur, Favonius, aut Corus. C. Spica Cæsari oritur. P.	xviii

F	xiii. C. IN CIRC.	Sol in Libram transitum facit. Crater matutino tempore apparet. C.	ix
G	xii. C. MERK.		xx
H	xi. C. MERK.	Pisces occidunt mane. Item Aries occidere incipit, Favonius, aut Corus, interdum Auster cum imbris. C. Cæsari commissura Piscium occidit. P.	xxi
A	x. C. MERK.	Argo navis occidit, tempestatem significat : interdum etiam pluviam. C.	xxii
B	ix. NP. MERK.	H. D. AUGUSTI NATALIS. LUDI CIR. Centaurus incipit mane oriri : tempestatem significat ; interdum et pluviam. C.	xxiii
C	viii. C.	Æquinoctium autumnale hoc die, et biduo sequente notat Columella. Plinius hoc die.	xxiv
D	vii. C.		xxv
E	vi. C.		xxvi
F	v. C.	Hædi exoriuntur : Favonius : nonnunquam Auster cum pluvia. C.	xxvii
G	iv. C.	Virgo desinit oriri ; tempestatem significat. C. Capella matutina exoritur consentientibus, quod est rarum, Philippo, Calippo, Dositheo, Parmenisco, Conone, Critone, Democrito, Eudoxo, Ione. P.	xxviii
H	iii. F.	Hædi oriuntur iisdem consentientibus. P.	xxix
A	Prid. C.		xxx

OCTOBER.

B	K. Octob. N.	Tempestatem significat. C.	i
C	vi. F.		ii
D	v. C.		iii
E	iv. C.	Auriga occidit mane. Virgo desinit occidere, significat nonnunquam tempestatem. C.	iv
F	iii. C.	Corona incipit exoriri, significat tempestatem. C.	v
G	Prid. C.	Hædi oriuntur vespere. Aries medius occidit, Aquilo. C.	vi
H	Non. F.		vii
A	viii. F.	Coronæ clara stella exoritur. C. Cæsari fulgens in Corona stella oritur. P.	viii
B	vii. F.		ix
C	vi. C.	Vergiliæ exoriuntur vespere. Favonius, et interdum Africus cum pluvia. C.	x
D	v. MEDITR.		xi
E	iv. AUG. NP.		xii
F	iii. FONT. NF.	Hoc et sequenti die Corona tota mane exoritur, Auster hibernus, et nonnunquam pluvia. C. Vergiliæ vesperi oriuntur. P.	xiii
G	Prid. EN.		xiv
H	Eid. NP.	Hoc die et sequenti biduo interdum tempestas, nonnunquam rorat. C. Corona tota oritur. P.	xv
A	xvii. F.		xvi
B	xvi. C.		xvii
C	xv. C.		xviii
D	xiv. ARM. NP.	Sol in Scorpionem transitum facit. C.	xix
E	xiii. C.	Hoc et sequenti die Solis exortu Vergiliæ incipiunt occidere, tempestatem significat. C.	xx
F	xii. C.		xxi
G	xi. C.		xxii
H	x. C.		xxiii
A	ix. C.		xxiv
B	viii. C.		xxv
C	vii. G.	Nepæ frons exoritur, tempestatem significat. C.	xxvi
D	vi. C.	Suculæ vesperi exoriuntur. P.	xxvii
E	v. C.	Vergiliæ occidunt, biemat cum frigore, et gelicidiis. C.	xxviii
F	iv. C.	Arcturus vespere occidit : ventosus dies. C.	xxix
G	iii. C.	Hoc et sequenti Cassiope incipit occidere, tempestatem significat. C.	xxx
H	Prid. C.	Cæsari Arcturus occidit : et Suculæ exoriuntur cum Sole. P.	xxxi

NOVEMBER.

A	K. Nov. N.	Hoc die et postero caput Tauri occidit, pluviam significat. C.	i
B	iv.	Arcturus occidit vesperi. P.	ii
C	iii.	Fidicula mane exoritur, hiemat, et pluit. C.	iii
D	Pr.		iv
E	Non. F.		v
F	viii. F. LUDI.	Fidiculæ sidus totum exoritur, Auster, vel Favonius, hiemat. C.	vi
G	vii. C. LUDI.		vii
H	vi. C. LUDI.	Stella clara Scorpionis exoritur, significat tempestatem, hiemat. C.	viii
A	v. C. LUDI.	Hiemis initium, Auster, aut Eurus, interdum rorat. C. Gladius Orionis occidere incipit. P.	ix
B	iv. C. LUDI.		x
C	iii. C. LUDI.	65 Vergiliæ occidunt P.	xi
D	Pr. C. LUDI.		xii
E	Eid. NP. EPIU.	INDICT. Dies incertus, sæpius tamen placidus. C.	xiii
F	xviii. F.		xiv
G	xvii. C. LUDI.	PLEB. IN CIRC.	xv
H	xvi. C. IN CIRC.	Fidis exoritur mane, Auster, interdum Aquilo magnus. C.	xvi
A	xv. C. IN CIRC.	Aquilo, interdum Auster cum pluvia. C.	xvii
B	xiv. C. MERK.	Sol in Sagittarium transitum facit. Suculæ mane oriuntur. Tempestatem significat. C.	xviii
C	xiii. C. MERK.		xix
D	xii. C. MERK.	Tauri cornua vesperi occidunt. Aquilo frigidus, et pluvia. C.	xx

E	xi. C.	Sucula mane occidit, hiemat. C.	xxi
F	x. C.	Lepus occidit mane, tempestatem significat. C.	xxii
G	ix. C.		xxiii
H	viii. C.		xxiv
A	vii. C.	Canicula occidit Solis ortu, hiemat. C.	xxv
B	vi. C.		xxvi
C	v. C.		xxvii
D	iv. C.		xxviii
E	iii. F.		xxix
F	Prid. C. Totæ Suculæ occidunt, Favonius, aut Auster, interdum pluvia. C.		xxx

DECEMBER.

G	K. Decemb. N.	Dies incertus : sæpius tamen placidus. C.	i
H	iv.		ii
A	iii.		iii
B	Prid.		iv
C	Non F.		v
D	viii.	Sagittarius medius occidit ; tempestatem significat. C.	vi
E	vii. C.	Aquila mane oritur. Africus, interdum Auster, irrorat. C.	vii
F	vi. C.		viii
G	v. C.		ix
H	iv. C.		x
A	iii. ACON. NP.	Corus, vel Septentrio, interdum Auster cum pluvia. C.	xi
B	Prid. EN.		xii
C	Eid. NP.	Scorpio totus mane exoritur, hiemat. C.	xiii
D	xix. F.		xiv
E	xviii. CONS. NP.		xv
F	xvii. C.		xvi
G	xvi. SAT. NP.	FERIÆ SATURNI. Sol in Capricornum transitum facit, brumale solstitium, ut Hip-parcho placet. C.	xvii
H	xv. C.	Ventorum commutatio. C.	xviii
A	xiv. OPAL. NP.		xix
B	xiii. C.		xx
C	xii. DIV. NP.		xxi
D	xi. C.		xxii
E	x. LAR. NP.	Capra occidit mane, tempestatem significat. C.	xxiii
F	ix. C.	Brumale solstitium, sicut Chaldæi observant, significat. C.	xxiv
G	viii. C.		xxv
H	vii. C.		xxvi
A	vi. C.	Delphinus incipit oriri mane, tempestatem significat. C.	xxvii
B	v. C.		xxviii
C	iv. F.	Aquila vespere occidit, hiemat. C.	xxix
D	iii. F.	Canicula occidit vespere, tempestatem significat. C.	xxx
E	Prid. C.	Tempestatem ventosa. C.	xxxi

66 KALENDarii ROMANI EXPLANATIO.

F. Fastus dies. N. Nefastus. NP. Nefastus primo. FP. Fastus primo. NON. Nonæ. ACON. Agonalia. Ovi-
dus. EN. Endotercisus, pro *Intercisus*. CAR. Carmentalia : quod sacra tum, et feriæ Carmentis. Varr.
EID. Idus. LUPER. Lupercalia : quod in Lupercali Luperci sacra faciunt. Varr. QUIR. Quirinalia a Quirino,
quod huic deo feriæ. FERAL. Feralia : ab inferis, et ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulcrum, qui-
bus jus tibi parentare. TER. Terminalia : quod is dies anni extremus constitutus. Duodecimus enim
mensis fuit Februarius. REGIF. Regifugium. Ovidius : quanquam est inter Ovidium et Kalendarium de
die Regifugii controversia. Ille enim assignat Februarii diem 23, in Kalendario autem video ad 24 esse
appositum : nec sane, si modo Regifugii dies N. fuit, videtur esse potuisse die 23, hoc est Terminali-
bus, qui NP. dies fuit; alioqui dies idem et NP, et N. fuisset. EQ. Equiria. Varr. Festus. Ovidius. LIB.
Liberalia. Varr. QUIN. Quinquatrus. Varr. TUBIL. Tubilustrum, quod eo die in aërio sutorio sacrorum
subæ lustrantur. Varr. Ovidius. Festus. Q. REX. C. F. Quando rex comitiavit, fas. Varr. Festus. CIRC.
Circenses. FORD. Fordicidia : a fordis bubus, bos forda, quæ fert in ventre, quod ea die publice immo-
lantur boves prægnantes in curiis. Complures a fordis cædendis fordicidia dicta. Varr. CER. Cerealia,
Varr. PAR. Parilia : a pariendo, ut ait Victorinus Afer. ALII, Palilia, a Pale, quod eo die Feriæ ei deæ
sunt. Varr. Ovidius lib. 1 *Fast.* Festus in verbo, *Pales*, et *Parilibus*. VIN. Vinalia a vino. Varr. ROB.
Robigalia : dicta ab Robigo, secundum segetes. Varr. FLOR. Floralia, Ovidius. Plin. comp. Compitalia.
LEM. Lemuria. Varr. Ovidius. LUD. MART. IN CIRC. Ludi Martii in Circo, Ovidius. MART. CAR. MONET. Marti,
Carne Deæ, Monetæ Junoni. Macrobius. Ovidius. IN CAPIT. In Capitolio. VEST. N. F. PR. Vestæ, nefas
Prætori. MAT. Matri Matutæ. Ovidius. Q. ST. D. Quando sterces deferuntur. Varr. Festus, Ovidius. POPLIF.
Poplifugium, pro *populifugium*. APOLLIN. Apollinares. MERK. Merkatus. VICT. CÆSAR. Victoria Cæsaris.
NEPT. Neptunalia. FER. Feralia. HISP. Hispaniam. VICIT. PORT. Portunalia. VIN. F. P. Vinalia, fas Prætori.
Varr. Plinius. CONS. Consualia. Plutarch. VOLC. Volcanalia. Varr. OPIC. Opiconsiva. Varr. VOLT. Voltur-
nalia. Varr. H. D. ARA VICTORIÆ IN CURIA DEDIC. EST. Hoc die ara Victoriæ dedicata est. FER. NEPT. Feriæ
Neptuno. F. EQUOR. PROB. Feriæ equorum probandorum. Valerius Max. lib. II. LUD. CIRC. Ludi circenses,
in Augusti die natali. Suetonius, Dio. MEDIT. Meditrinalia, a Medittrina dea. Varr. AUGUST. Augustanalia.
FONT. Fontanalia. Varr. ARM. Armilustrum. Varr. EPUL. INDICT. Epulum indictum. LUD. PLEB. IN CIRC.
Ludi plebis in circo, Suetonius. AGO. Agonalia. SATUR. Saturnalia. Macrobi. OPAL. Opalia. Varr. Macro-
bius. DIV. Divalia. Divi Julii dies festus. LAR. Larcentinalia. Varr. Ovidius, Plutarchus.

67 KALENDARIVM ROMANVM.

Constantini Magni temporibus, ipso anno Christi 325, quo synodus prima Nicæna celebrata, confectum.

E Museo Joannis Georgii Herwart ab Hohenbourg.

JANUARIUS.

A	Aa	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	Bb	iv Non. Jan.	dies Ægyptiacus.
	Cc	iii	Ludi. Votorum nuncupatio.
B	Dd	Prid.	Ludi.
	Ee	Non.	Ludi.
	Ff	viii Id. Jan.	dies Ægyptiacus.
C	Gg	vii	Jano patri CMXXIV.
	Ah	vi	
	Ba	v	Senatus legitimus.
D	Cb	iv	dies Carmentariorum.
	Dc	iii	
	Ed	Prid.	
E	Fe	Idib.	Jovi STATORI CMXXIV.
	Gf	xix Kal. Febr.	
	Ag	xviii	Carmentaria.
F	Bh	xvii	dies Ægyptiacus.
	Ca	xvi	Ludi Palatini.
	Db	xv	Ludi.
C	Ec	xiv	Ludi.
	Fd	xiii	N. Gordiani CMXXIV.
	Ge	xii	Ludi.
H	Af	xi	Ludi.
	Bg	x	Senatus legitimus. Sol in [Aquario.
	Ch	ix	N. B. Hadriani CMXXIV.
I	Da	viii	N. Chartis.
	Eb	vii	
	Fc	vi	
K	Gd	v	
	Ae	iv	
	Bf	iii	
A	Cg	Prid.	

FEBRUARIUS.

	Dh	Kal.	N. HERCULIS CMXXIV.
	Ea	iv No. Febr.	
B	Fb	iii	Senatus legitimus.
	Gc	Prid.	Ludi Gottici,
	Ad	Non.	Ludi.
C	Be	viii Id. Febr.	Ludi.
	Cf	vii	Ludi. dies Ægyptiacus.
	Dg	vi	Ludi.
D	Uh	v	Gottici CMXXIV.
	Fa	iv	
	Gb	iii	Genialici CMXXIV.
E	Ac	Prid.	Ludi Gepialici. [tus legitimus.
	Bd	Idib.	Virgo Vesta. parent. Sena-

A F Ce xvi Kal Mart.

	Df	68 xv	Lupercalia.
	Eg	xiv	
G	Fh	xiii	Quirinalia.
	Ga	xii	
	Ab	xi	
H	Bc	x	Sol in Piscibus.
	Cd	ix	Feralia.
	De	viii	Caristia.
I	Ef	vii	Terminalia.
	Fg	vi	Regifugium.
	Gh	v	Lotio CMXXIV. dies Ægyptiacus
K	Aa	iv	
	Bb	iii	N. D. Constantini CMXXIV.
	Cc	Prid.	Ludi Votibi.

B

MARTIUS.

A	Dd	Kal.	N. MARTIS. CMXXIV.
	Ee	vi N. Mart.	
	Ff	v	Senatus legitimus dies Ægyptiacus
B	Gg	iv	
	Ah	iii	Isidis navigium.
	Ba	Prid.	
C	Cb	Non.	Juvenalia.
	Dc	viii Id. Mart.	
	Ed	vii	Arma ancilia movent.
D	Fe	vi	
	Gf	v	
	Ag	iv	
E	Bh	iii	Jovi cultori CMXXIV.
G	Ca	Prid.	Mamur a ia. Senatus legitimus
	Db	Idib.	CANNA INTRAT. [mu.
F	Ec	xvii Kal. Apr.	
	Fd	xvi	Liberalici CMXXIV. Sol i
	Ge	xv	[Ariet
G	Af	xiv	Cinquantia.
	Bg	xiii	Pelosia.
	Ch	xii	N. Minerves.
H	Da	xi	Arbor intrat.
	Eb	x	Tubilustrium.
	Fc	ix	Sanguen. dies Ægyptiacus
I	Gd	viii	Hilaria.
	Ae	vii	Requetio.
	Bf	vi	Lavatio.
K	Cg	v	Initium Caiani.
D	Dh	iv	
	Ea	iii	
A	Fb	Prid.	N. Divi Constant. CMXXIV.

APRILIS.		
Gc Kal.	VENERALIA. Ludi.	SENATUS LEGITIMUS.
Ad iv Non.	Apr. N. Dei Quirin.	CMXXIV. dies
Be iii	[Ægyptiacus.	
Cf Prid.	Ludi Magalesiaci.	
Dg Non.	Ludi. Magalesiaci.	
Eh viii Id.	Apr. Ludi. Magalesiaci.	
Fa vii	[et Pollucis. CMXXIV.	
Gb vi	Ludi N. Magalesiaci. Castoris	
Ac v	Ludi. Magalesiaci.	
Bd iv	Magalesiaci CMXXIV.	
Ce iii	N. Divi Severi CMXXV.	
Df Prid.	Ludi Cerealici CMXXIV.	
Eg Idib.	LUDI. SENATUS LEGITIMUS.	
Fh xviii Kal.	Maui. Ludi Cerealici.	
Ga xvii	Ludi Cerealici.	
Ab xvi	Ludi Cerealici.	
Bc xv	Ludi Cerealici.	
Cd xiv	Ludi Cerealici. Sol in Tauro.	
De xiii	Cerealici CMXXIV. dies Ægy-	
Ef xii	[ptiacus.	
Fg xi	N. Urbis CMXXIV. dies Ægy-	
Gh x	[ptiacus.	
Aa ix		
Bb viii		
Cc vii	Serapis.	
Dd vi	N. Antonini CMXXIV.	
Ee v		
Ff iv		
Gg iii		
Ah Prid.	Ludi Florales.	

69

MAIUS.		
Ba Kal.	SENATUS LEGITIMUS.	
Cb vi Non.	Mal. Ludi.	
Dc v	Floralici CMXXIV dies Ægy-	
Ed iv	Ludi Maximati. [ptiacus.	
Fe iii	Ludi Maximati.	
Gf Prid.	Ludi Maximati.	
Ag Non.	Ludi Maximati.	
Bh viii Id.	Mal. Ludi Maximati.	
Ca vii	Maximati CMXXIV.	
Db vi	N. Claudii CMXXIV.	
Ec v		
Fd iv	Martialici CMXXIV.	
Ge iii	Ludi Persici.	
Af Prid.	Ludi Persici. N. Mercurii. SE-	
Bg Idib.	Ludi Persici. [NATUS LEGITIM.	
Ch xvii Kal.	Junii. Ludi Persici.	
Da xvi	Persici CMXXIV.	
Eb xv	N. Annonis.	
Fc xiv	Zenziarici.	
Gd xiii	Sol in Geminis.	
Ae xii	dies Ægyptiacus.	
Bf xi	Marcellus rosasamut.	
Cg x		
Dh ix		
Ea viii		

Ak Fb vii	
Gc vi	
Ad v	
Be iv	Ludi Honor. et virtus Zinza.
Cf iii	Ludi.
Dg Prid.	Ludi.
JUNIUS.	
Eh Kal.	FABRICI CMXXIV.
Fa iv No.	Junii.
Gb iii	Senatus legitimus.
Ac Prid.	Ludi in Numitia.
Bd Non.	
Ce viii Id.	Junii. Colosus Coronatur.
Df vii	Vesta aperit. dies Ægy-
Eg vi	[ptiacus.
Fh v	Vestalia.
Ga iv	
Ab iii	Matralia.
Bc Prid.	
Cd Idib.	N. MUSARUM. Senatus legi-
De xviii Kal.	Julii. [timus.
Ef xvii	Vesta cluditur. Sol in Cancro
Fg xvi	
Gh xv	
Aa xiv	Annæ sacrum.
Bb xiii	
Cc xii	dies Ægyptiacus.
Dd xi	
Ee x	
Ff ix	
Gg viii	
Ah vii	Fortis fortuna Solstitium.
Ba vi	
Cb v	
Dc iv	
Ed iii	
Fe Prid.	
JULIUS.	
Gf Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
Ag vi Non.	Jul.
Bh v	Fucato Licinio CMXXIV
Ca iv	
Db iii	Ludi Apollinares.
Ec Prid.	Ludi Apollinares. dies Ægy-
Fd Non.	70 Ludi Apollinares. [ptiacus
Ge viii Id.	Jul. Ludi Apollinares.
Af vii	Ludi Apollinares.
Bg vi	Ludi Apollinares.
Ch v	Ludi Apollinares.
Da iv	Ludi Apollinares.
Eb iii	Apollinares CMXXIV.
Fc Prid.	
Gd Idib.	Ludi FRAN. Æquit. or. pro.
Ae xvii Kal.	Aug. Ludi. Francici.
Bf xvi	Ludi. Franc. Sol in Leone. Se-
	[natus legitimus.
Cg xv	Ludi Franc. Adv. D. CMXXIV.
	[dies Ægyptiacus.

	D a	xiv	Ludi Francici.
I	E a	xiii	Francici CMXXIV.
	F b	xii	Advent. D. CMXXIV.
	G c	xi	Ludi.
K	A d	x	Neptunatici.
	B e	ix	N. D. Constantini CMXXIV.
	C f	viii	
A	D g	vii	Ludi Votibi.
	E h	vi	Vict. Sarmatice CMXXIV.
	F a	v	
B	G b	iv	
	A c	iii	Vict. Marcoman. CMXXIV.
	B d	Prid.	

AUGUSTUS

	C e	Kal.	Divi PERTINACIS CMXXIV.
C	D f	iv Non. Aug.	
	E g	iii	Senatus legitimus.
	F h	Prid.	Vict. Senati CMXXIV.
D	G a	Non.	N. Salutis CMXXIV.
	A b	viii Id. Aug.	dies Ægyptiacus.
	B c	vii	N. Constantini CMXXIV.
E	C d	vi	Ludi Votibi.
	D e	v	
F	E f	iv	
	F g	iii	
	G h	Prid.	Lignapsia.
G	A a	Idib.	N. CIANES.
	B b	xix Kal. Sept.	
	C c	xviii	Senatus legitimus.
H	D d	xvii	
	E e	xvi	Tiberinalia. Sol in Virgine.
	F f	xv	
I	G g	xiv	N. Probi CMXXIV.
	A h	xiii	
	B a	xii	dies Ægyptiacus.
K	C b	xi	
	D c	x	Vulcanalia CMXXIV.
	E d	ix	
A	F e	viii	
	G f	vii	
	A g	vi	
B	B h	v	Solis et Lunæ. CMXXIV.
	C a	iv	
	D b	iii	
C	E c	Prid.	

SEPTEMBER.

	F d	Kal.	SENATUS LEGITIMUS.
	G e	iv Non. Sept.	dies Ægyptiacus.
D	A f	iii	
	B g	Prid.	
	C h	Non.	Mammes Vindemia.
E	D a	viii Id. Sept.	
	E b	vii	
	F c	vi	
F	G d	v	N. Aureliani CMXXIV.
	A e	iv	
	B f	iii	N. Asclepi.
G	C g	Prid.	Ludi Romanorum.

A	D h	Idib.	Ludi. Rom.
	E a	xviii Kal. Oct.	Ludi. Id. Senatus legitimus.
H	F b	xvii	Romaniani CMXXIV.
	G c	xvi	

71

I	B e	xiv	N. Trajani Triumphæ. CMXXIV.
	C f	xiii	Pii Antonini CMXXIV. dies
			[Ægyptiacus.
	D g	xii	Ludi Triumphæ. Sol in Libra.
X	E h	xi	Ludi.
	F a	x	Ludi.
	G b	ix	Divi Augusti. CMXXIV.

A	A c	viii	
	B d	vii	
	C e	vi	
B B	D f	v	Profectio Divi CMXXIV.
	E g	iv	
	F h	iii	Ludi Fœtales.
C	G a	Prid.	Ludi.

OCTOBER.

	A b	Kal.	N. ALEXAND. CMXXIV.
	B c	vi Non. Oct.	
D	C d	v	Senatus legitimus. dies Ægy-
	D e	iv	[ptiacus.
	E f	iii	Ludi Alamannici.
K	F g	Prid.	Ludi Alamannici.
	G h	Non.	Ludi Alamannici.
F	A a	viii Id. Oct.	Ludi Alamannici.
	B b	vii	Ludi Alamannici.
C	C c	vi	Alamannici CMXXIV.
G	D d	v	
	E e	iv	Augustales CMXXIV.
	F f	iii	Ludi Jovi Liberatori.
H	G g	Prid.	Ludi Jovi Liberatori.
	A h	Idib.	Ludi Jovi Liberatori.
	B a	xvii	Kal. Id. Nov. Equus adnitus
I	C b	xvi	Ludi. Id. [sit Senatus legit.
	D c	xv	Jovi liberatori CMXXIV.
	E d	xiv	Ludi Solis. Sol in Scorpio.
K	F e	xiii	Ludi Solis. dies Ægyptiacus.
	G f	xii	Ludi Solis.
	A g	xi	Solis CMXXXVI.

A	B h	x	
D	C a	ix	
	D b	viii	
B	E c	vii	
	F d	vi	
	G e	v	Evictio Tyranni Isia.
C	A f	iv	Advent. divi CMXXIV. Isia.
	B g	iii	Ludi Votibi Isia.
	C h	Prid.	Ludi. Isia.

NOVEMBER.

D	D a	Kal.	Isia ex sen. CMXXIV. Senatus
			[legitimus.
	E b	iv Non. Nov.	Ternovena. dies Ægy-
	F c	iii	Hilaria. [ptiacus.
E	G d	Prid.	
	A e	Non.	

Bf	viii Id. Nov.	
r Cg	vii	
Dh	vi	N. Nervæ et Constantii
Ea	v	Ludi Votibi. [cmxxiv.
c Fb	iv	
Gc	iii	
Ad	prid.	Ludi Plebei. Senatus legiti- [mus.
a Be	Idib.	Ludi plebei. Jovis Epu.
Cf	xviii Kal. Dec.	Ludi plebei. [cmxxiv.
Dg	xvii	Ludi plebei.
i Eh	xvi	Plebei cmxxiv.
Fa	xv	N. Vespasiani cmxxiv.
Gb	xiv	
x Ac	xiii	Sol in Sagittario.
Bd	xii	
Ce	xi	
A Df	x	
Eg	ix	Bruma. dies Ægyptiacus.
B Ga	vii	Ludi Sarmatici.
Ab	vi	Ludi Sarmatici.
Bc	v	Ludi Sarmatici.
Cd	iv	Ludi Sarmatici.
c De	iii	Ludi Sarmatici.
Ef	Prid.	Ludi Sarmatici.
DECEMBER.		
D Fg	Kal.	72 SARMATICI CMXXIV.
Gh	iv Non. Dec.	Initium muneris.

A	Aa	iii	Senatus legitimus.
E	Bb	Prid.	Munus arca. dies Ægyptiacus.
	Cc	Non.	Munus arca.
F	Dd	viii Id. Dec.	Munus arca.
	Ee	vii	
	Ff	vi	Munus. Kandida.
G	Gg	v	
	Ah	iv	
	Ba	iii	Septimonia.
x	Cb	Prid.	Ludi Lancionici.
	Dc	Idib.	Ludi. SENATUS LEGITIMUS.
	Ed	xix Kal. Jan.	Ludi. dies Ægyptiacus.
i	Fe	xviii	N. Divi Veri cmxxiv.
	Gf	xvii	Ludi.
	Ag	xvi	Ludi Saturnalia.
x	Bh	xv	Lancionici cmxxiv. Sol in
	Ca	xiv	Munus arca. [Capricorno.
	Db	xiii	Munus. Kandida.
A	Ec	xii	Munus arca.
	Fd	xi	
	Ge	x	Munus arca.
B	Af	ix	Munus. Consumat.
	Bg	viii	N. Invicti cmxxiv.
	Ch	vii	
c	Da	vi	
	Eb	v	
	Fc	iv	
D	Gd	iii	N. Divi Titi cmxxiv.
	Ae	Prid.	Magistrati jurant.

ΕΚ ΤΩΝ ΑΧΙΛΛΕΩΣ

ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

EX ACHILLE TATIO

ISAGOGÉ AD ARATI PHÆNOMENA.

Dionysio Petavio interprete.

Περὶ τοῦ παντός.

α. «Μισῶ μὲν ὅστις τὰφανὴ περισκοπεῖ, » φησιν ὁ Σοφοκλῆς. Καὶ ὁ κωμικὸς Ἀριστοφάνης· «Ὅς τὰφανὴ μεριμνᾷ· τὰ δὲ χαμῶθεν ἐσθίει, » φησίν. Ἀλλ' οἱ μὲν ἀφανῆ· ἡμεῖς δὲ φαινόμενα, ἀλλ' οὐκ ἀφανῆ ζητοῦμεν.

Αἰγυπτίους λόγος ἔχει πρῶτους τὸν οὐρανὸν ὡς καὶ τὴν γῆν καταμετρήσαι, καὶ τὴν ἐμπειρίαν τοῖς ἑῷς ἐν στήλαις ἀναγράψαι. Χαλδαῖοι δὲ εἰς ἑαυτοὺς μετέγουσι, Βήλων τὴν εὐρεσιν ἀναθέντες. Οἱ δὲ Ἕλλη-
νων σοφοὶ ὅτε μὲν θεοῖς, ὅτε δὲ ἡρώσιν, ὅτε δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα σοφοῖς ἀνατιθέασιν. Αἰσχύλος μὲν γὰρ ἐν Προμηθεὶ τὸν Θεὸν εἰσάγει λέγοντα·

οὐκ ἦν γὰρ αὐτοῖς οὔτε χειματος τέκμαρ,
οὔτ' ἀνθεμῶδους ἥρος, οὔτε καρπίμου

C

73 De universo.

1. «Odi illum, » ait Sophocles, «qui oc-
cultâ rimatur. » Aristophanes item eum, «qui oc-
cultâ sollicitè quærit, et infima vescitur. » Sed ut
isti occulta, sic nos apparentia, quæ occulta non
sunt, inquirimus.

Ægyptios ferunt primos omnium tam cælum
quam terram esse dimensos, ejusque rei scientiam
columnis incisam ad posteros propagasse. Chaldæi
tamen hujus inventi decus ad sese transferunt, id-
que Belo tribuunt. At Græci sapientes partim diis,
partim heroibus, partim sapientibus iis qui postea
secuti sunt, ascribere conantur. Nam Æschylus
in Prometheo Deum ita loquentem facit :

Nondum enim erat ipsis, neque hiemis terminus ;
Neque floridi veris, neque frugifera

*Æstatis certus; sed temere omnia
Faciebant, donec iis ortus ego
Astrorum ostendi, et exploratu difficiles occusus.
Porro numerum, inventorum omnium exquisitis-
simum
Excogitavi ipsis litterarumque compositiones.*

Sophocles autem Palamedi istud ipsum imputat.
Sic enim loquentem inducit Nauplium:

*Hic autem invenit murum Argivorum exercitui;
Ratione constantia numero^{um}, et mensurarum in-
[venta:]*

*Ordinesque istos, et cœlestia signa.
Atque illa fecit primum ex uno decem.
Tum ex his porro reperit quinquagenarios.
Ac statim millenarios. Qui exercitui excubias per
[faces
Monstravit, et docuit, quæ hactenus non exstiterunt.
Invenit præterea siderum mensuras, et circuitus.
Somni custodias
Naviūque gubernatoribus marinis,
Ursæ flexus, et Caniculæ frigidum occasum.*

Rursus Æschylus in Agamemnone exploratori hu-
jus rei peritiam assignat, quem sic loquentem
facit:

*Astrorum novi nocturnorum cætum.
Et ferentes hiemem, æstatemve mortalibus,
Splendidos principes, qui aerem decorant.*

Sophocles vero Atreum inventi hujus auctorem
statuit his verbis:

Unusquisque autem adorat vertentem solis orbem.

74 Euripides autem:

*Monstrato quippe siderum contrario progressu,
Populos servavi, et tyrannus consedi.*

Ubi planetarum itinera reliquorum contraria pro-
gressionibus eidem ascribit Atreo. At Aratus ut
universorum dispositum in Jovem conferre vide-
tur, sic generationem et inventionem in Astræum.
Etenim de Jove loquens ista subjicit;

*Ipse enim et signa in cælo collocavit,
Sidera distinguens: providit autem in annum
Stellas; quæ maxime eventu significarent.*

De Astræo vero ita canit:

*Sive igitur Astræi illa soboles, quem utique ferunt
Astrorum antiquum patrem esse.*

Nisi forte Astræum stellarum conditorem, Jovem
vero moderatorem fuisse narret. Quidam aliud in-
ventum ab alio putant: unde illa super invento-
ribus illorum est nata dissensio. Nam quod ab
aliis aliud inventum fuerit, ex eo manifestum est,
quod Thales minus Plaustrum reperit. Unde Calli-
machus ita prodidit:

*Navigavit Miletum. Erat enim victoria
Thaletis: qui aliqui eleganti ingenio præditus
Etiam Plaustri dicitur metatus esse
Stellulas, quo navigationem dirigunt Phœnices.*

Enimvero magnum poetam magnis de rebus di-
cere consentaneum erat Homerum. Sed quoniam
ad Iliacarum rerum scriptionem causa illum gra-
vior urgebat, ut Græcis consuleret, qui domesticis

A Θέρον βέβαιον· ἀλλ' ἄτερ γνώμης τὸ πᾶν
Ἐπρασσον, ἔστε δὴ σφιν ἀντολάς ἐργῶ
Ἀστρων ἔδειξα τὰς τε δυσκρίτους δύσεις.
Καὶ μὴν ἀριθμὸν ἔξοχον σοφισμάτων

Ἐξέυρον αὐτοῖς γραμμῶν τε συνθέσεις.

Σοφοκλῆς δὲ Παλαμῆδαι ἀντιθῆσι· λέγοντα γὰρ
Ναύπλιον εἰσαγεῖ·

Οὗτος δ' ἐφεῦρε τείχος Ἀργείων στρατῶ,
Στάθμη^α δ' ἀριθμῶν καὶ μέτρων εὐρήματα,

Τάξεις τε ταύτας, οὐράνιά τε σήματα·
Κάκειν^α ἔτευξε πρῶτος ἐξ ἐνὸς δέκα.
Κάκ τῶνδε καὶ οὐκ εἶρε πεντηκοντάδας.
Ὅς χίλι' εὐθὺς, ὅς στρατῶ φρυκτωρίας

Ἐδείξε, κἀνέζηρεν οὐ δεδειγμένα.

Ἐφεῦρε δ' ἄστρων μέτρα καὶ περιστροφάς,

B Ὑπνου φυλάξεις στιθῶα σημάτριά.
Ναῶν τε πημαντήρσιν^α ἐνθάλασσιόις,
Ἀρκτου στροφάς τε καὶ Κυνὸς ψυχρὰν δύσιν.

Πάλιν δ' Αἰσχύλος ἐν Ἀγαμέμνονι τῷ κατασκά-
πῳ τὴν ἐμπειρίαν περιτίθῃσι. ποιῶν λέγοντα·

Ἀστρων κάτοιδα ρυκτέρων ὁμήγυριν,
Καὶ τοὺς φέροντας χεῖμα καὶ θέρος βροτοῖς,
Λαμπροὺς δυνάστας, ἐμπρέποντας αἰθέρι.

Σοφοκλῆς δὲ εἰς Ἀτρέα τὴν εὐρεσιν ἀναφέρει, λέ-
γων·

Πᾶς προσκυνεῖ δὲ τὸν στρέφορτα κύκλον ἡλίου.

Ὁ δ' Εὐριπίδης φησὶ·

Δείξας γὰρ ἄστρων τὴν ἐναντίαν ὁδὸν,
C Δῆμονος τ' ἔσωσα, καὶ τύραννος ἰζόμεν^α.

τὰς τῶν πλανήτων ὁδοὺς ἐναντίας τοῖς λοιποῖς φε-
ρῶν αὐτῷ πάλιν Ἀτρεῖ περιτιθείς. Ὁ δὲ Ἀτρεῖς
τὴν μὲν θέσιν τῶν ὁδῶν εἰς Δία εἰκὲν ἀναφέρειν,
τὴν δὲ γέννησιν καὶ ἔκγονον εἰς Ἀστραῖον. Περὶ μὲν
γὰρ τοῦ Διὸς λέγων ἐπιφέρει·

Αὐτὸς γὰρ τὰ τε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξεν,
Ἀστρα διακρίνας· ἐσκέφατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρους, οἳ κε μάλιστα τετυγμένα σημαίνουσι^α

περὶ δὲ τοῦ Ἀστραίου φησὶν·

Εἶτ' οὖν Ἀστραίου κελὴν γένος, ὃν ῥά τέ φασιν
Ἀστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι·

εἰ μὴ ἄρα τὸν μὲν Ἀστραῖον ποιητὴν τῶν ἀστέρων
ὑποβάλλει· τὸν δὲ Δία κοσμητὴν γεγενῆσθαι ἱστορεῖ.

D Τινὲς δὲ ἄλλοι ἄλλο τι εὐρηκέναι· διὸ καὶ συμβέ-
δηνεν εἶναι διαφωνίαν περὶ τῆς εὐρέσεως αὐτῶν.
Ὅτι δὲ ἄλλοι ἄλλο εὗρον, ἐκ τοῦ καὶ θάλητα τὴν
μικρὰν Ἀμαξίαν εὐρηκέναι δῆλον. Ὁ γοῦν Καλλι-
μαχὸς φησιν·

Ἐπλεύσεν εἰς Μίλητον· ἦν γὰρ ἡ νῆξ
Θάλητος, ὃς τὰλλα δεξιὸς γνώμη,
Καὶ τῆς Ἀμάξης λέγεται σταθμῆσθαι
Τοὺς ἀστερίσκους, ἧ πλέουσι Φοίνικας.

Ἡρόδοτος δὲ μεγάλῳ ποιητῇ περὶ μεγάλων εἰπεῖν
Ὀμήρῳ. Ἀλλ' ἐπειδὴ κατήπειγε τὰ ἱλιακὰ γράψαι
εἰς ἐπιστροφὴν τῶν Ἑλλήνων διὰ τὰς συνεχεῖς ἐπ-
αναστάσεις, ἐπ' ἐκείνων ὥρμησε τὴν ὑπόθεσιν. Περι-

^α f. σταθμητά. ^β f. σημαντήρσιν.

ἐπιπρε δέ τι καὶ περὶ τῶν ὧλων, καὶ περὶ τῶν ἄστρων τινὰ, λέγων· περὶ μὲν τῶν ὧλων, ὡς ὅταν λέγη·

Ὡκεανὸν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύρ.
Ἐν μὲν γαῖαν ἔτευξε, ἐν δ' οὐρανὸν, ἐν δὲ θά-
λασσαν·

καὶ πάλιν·

Ἄλλ' ὅμεις μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε·

περὶ δὲ ἄστρων·

Πληιάδας τ' ἐσποῶντι, καὶ ὅψ' ἐύοντα Βοώτην,
Ἄρκτον θ' ἦν καὶ Ἀμαξάν ἐπικλήσιν καλέουσιν,
Ἡέλιόν τ' ἀλάμυντα, σελήην τε πλήθουσιν,
Ἐν δὲ τε τρεῖα πάντα, τὰ τ' οὐρανὸς ἔστυφα-

Πληιάδας θ' Ὑάδας τε, τό τε σθένος Ὀρίωνος.
Ἄστρα δὲ δὴ προέβηκε· πυρὸν γὰρ δὲ πλέωρ

Τῶν δύο μοιρῶν, τριτάτῃ δ' ἔτι μοῖρα λέλειπται.

Ἐκ γὰρ τούτων τὰς προφάσεις ἔλαβον οἱ ὕστερον περὶ τούτων πραγματευσάμενοι. Ὡς γὰρ τοῖς τραγικοῖς παρέτχεν ἱστοριῶν ἀφορμὰς, οὕτω καὶ διὰ τούτων ὑποθέσεις τοῖς περὶ ἀστρολογίας γράψαι. Μαρτυροῦσι δὲ Κράτης καὶ Ἀπίων ὁ Πλειστονίκης⁸², ὅτι ἀστρονόμος Ὁμηρος. Οὐδὲν δὲ παράδοξον ὑπ' ἀνθρώπων τοσαύτην εὐρεθῆναι θεωρίαν· ψυχὴ γὰρ πάντα ἀθάνατος, κατελθοῦσα ἐξ οὐρανοῦ, ἀνανεοῦσα ἐς συγγενὴ τὸν οὐρανὸν, πάντα τὰ συνθῆθαι θεωρεῖ· καὶ ἐπισπᾶται πρὸς ὃν καὶ ἀναθῆναι ἐπιτίγεται.

Τρι διαφέρει μαθηματικὴ φυσιολογίας.

β. Εὐδωρος ὁ φιλόσοφος φησι Διδώρων τὸν Ἀλεξανδρεῖα μαθηματικὸν τούτῳ διαφέρειν εἰπεῖν τὴν μαθηματικὴν τῆς φυσιολογίας, ὅτι ἡ μὲν μαθηματικὴ τὰ παρεπόμενα τῇ οὐσίᾳ ζητεῖ, πόθεν, καὶ πῶς ἐκλείπει γίνονται· ἡ δὲ φυσιολογία περὶ τῆς οὐσίας· τίς ἡλίου φύσις· πότερον μῦθος ἐστὶ κατὰ Ἀναξαγόραν, ἢ πῦρ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς, ἢ, κατὰ Ἀριστοτέλην, πέμπτη οὐσία, μὴδὲν τῶν τεσσάρων στοιχείων ἐπικεινονοῦσα· ἀγέννητός τε καὶ ἀφθαρτός, καὶ ἀμετάβολος. Διαφερούσας γοῦν ταύτας ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἐπιπεπλῆχθαι, τὴν ἐτέραν δεομένην τῆς ἐτέρας.

Περὶ τῆς τῶν ὧλων ἀρχῆς.

γ. Ζήνων ὁ Κυτιεύς ἀρχὴν εἶναι λέγει τῶν ὧλων Θεὸν καὶ ὕλην· Θεὸν μὲν τὸ ποιοῦν, ὕλην δὲ τὸ ποιούμενον· ἐφ' ὧν τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γεγονέναι. Ἐπίκουρος δὲ ὁ Ἀθηναῖος ἐκ σωμάτων νοητῶν μικροτάτων τὰς ἀρχὰς τῶν ὧλων εἶναι φησι. Καλεῖ δὲ αὐτάς ἀτόμους, ἢ διὰ μικρότητα ἀκαριαίας τινὰς οὐσίας, ἢ διὰ τὸ ἀπθάρτους αὐτάς εἶναι, καὶ μὴ τέμνεσθαι. Ἀριστοτέλης δὲ ὁ Σταγειρίτης ἀρχὰς λέγει τῶν ὧλων εἶδος, καὶ ὕλην, καὶ στέρησιν· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα· καὶ πέμπτον σῶμα ἀδιάφθαρτον καὶ αἰώνιον· ὃ δὴ αἰθέρα λέγουσι. Σωκράτης δὲ καὶ Πλά-

tumultibus assidue jactabantur, ad hoc argumenti genus adjecit animum. Quanquam nonnulla sparsim de hac rerum universitate, deque sideribus identidem injecit; de universo quidem, cum ita cecinit:

*Oceanumque deorum genus, et matrem Teihyn*⁸³.
*Ibi terram finxit, et cælum: ibi mare*⁸⁴.

Et rursus,

*At vos omnes aqua et terra sitis*⁸⁵.

De astris quoque,

⁸⁶ *Pleiadas intuenti, et tarde occidentem Bootem, Ursamque, quam et plaustrum cognomine appellant, Solemque indefessum, lunamque plenam.*

Ibidem et astra omnia, quibus cælum coronæ insular
ciunctum est;

Pleiadasque Hyndasque, et robur Orionis.

⁸⁷ *Astra vero jam processerunt; ac de nocte amplius confectum est*

Duabus partibus, tertia vero pars superest.

Hinc enim occasionem nacti sunt qui his de rebus postea commentati sunt. Atque ut ille tragicis poetis historiarum argumenta suppeditavit: sic iisdem versibus iis ipsis scriptoribus copiam præbuit, qui de astrologia scripserunt. Nam testes sunt Crates, et Apio Plistonice filius Homerum astronomum fuisse. Neque vero incredibile dictu est ab humanis ingeniis tantam vim contemplationis ortum habuisse. Etenim cum est anima omnis immortalis, e cœloque delapsa; tum ad cognatum sibi cœlum aspirans eadem, omnia sibi familiaria prospicit; et ad illud allicitur, ad quod efferri natura sua festinat.

Quid intersit inter mathematicam et physiologiam.

2. Eudorus philosophus refert a Diodoro Alexandrino mathematico mathematicam inter et physiologiam hoc constitutum esse discrimen, quod mathematica, ea quæ naturam consequuntur inquirunt; unde, et quomodo fiant eclipses. Physiologia vero de natura ipsa disputat: quæ sit natura solis: utrum massa sit, ut sensit Anaxagoras: an ignis, ut Stoicis placet, an, ut Aristoteli, quinta substantia, nihil habens commune cum elementis quatuor, ingenuita, incorruptibilis, et immutabilis. Cum igitur a se invicem discrepent, misceri tamen inter disputandum, eo quod alterius opem altera desideret.

75 De rerum principio.

3. Zeno Cytiensis principium rerum omnium dicit esse Deum, et materiam: Deum quidem id quod agit; materiam id circa quod versatur actio: unde quatuor elementa producta sunt. Epicurus autem Atheniensis minima quædam, et intelligibilia corpora principia rerum omnium esse statuit. Quas ille atomos vocat, sive ob parvitatem, quod puncta quædam sint, sive quod corrumpi secarique nequeant. Aristoteles Stagiritis principia rerum facit tria, formam, materiam et privationem: ex quibus elementa quatuor oriuntur; addit his

⁸² *Iliad. E.* ⁸³ *Iliad. Σ.* ⁸⁴ *Iliad. H.* ⁸⁵ *Odys. E.* ⁸⁶ *Iliad. K.* ⁸⁷ *f. Πλειστονίκου.*

corpus quintum incorruptum ac purum, quem A
æthera nominant. Socrates et Plato principia rerum vocant Deum ac materiam, quibus tertium adjungunt, quod generationi corruptionique subjicitur: ex his elementa quatuor existere. Empedocles hæc ipsa quatuor elementa rerum principia constituit. Quorum ignem Jovem, vel ætherem appellat, terram Junonem, aerem Plutonem, aquam Nestin: horum vires, discordiam et amicitiam; discordiam quidem, dissolutionem; amicitiam vero, concursum. Apollonius Rhodius primo Argonauticon Orpheum facit ista dicentem:

*Canebat autem uti tellus, ac caelum superne
Primum inricem una coalescentia specie,
Discordia ex perniciose disjuncta sint seorsim quæ-
libet.* B

Vult enim promiscue quondam inter se mistis elementis, ea postmodum, interveniente discordia, a se mutuo esse disjuncta: adeo ut quidquid erat terrenum in unum sese conglobaret; similiter et quod igneum erat in idem coactum fuerit, ut et aquæ quidquid erat, ad sui simile; et ad id quod sibi cognatum est, aereum omne confluit. Thales Milesius et Pherecydes Syrus principium rerum omnium aquam esse defendunt: quod etiam chaos fuisse Pherecydes existimat; idque, ut apparet, ex Hesiodo sumpsit, qui sic loquitur:

Igitur primum omnium chaos exstitit.

Nam ab eo quod est χεῖσθαι, fundi, χάος dictum putat. At Heraclito placet ante omnia ignem exstis- C
sisse. Sunt qui terram priorem omnibus faciant; quæ compressa arctataque accendit ignem, aquam emisit, aerem ubique diffudit.

De constitutione rerum omnium.

4. Audiendus omnino Chrysippus est, cum ait ex quatuor elementis universa constare. Causam vero perpetuitatis esse quoddam gravitatis æquilibrium. Nam cum gravia sint corpora duo, terra et aqua, levia totidem, ignis et aer; horum temperatione foveri ac conservari universitatis ordinem; ut enim si gravis mundus esset, deorsum sideret, ita si levitate præditus esset, sursum tolleretur. Manet igitur ideo, quod paribus examinata ponderibus sit in eo gravitas et levitas. Porro æthera cælumque, sive idem sit, sive differat, extra esse rotunda figura: intra hunc proxime aerem esse; qui in orbem extrinsecus terræ et ipse circumfusus est. Intra quem tertia continetur aquæ sphaera terram ambiens, et inter hanc atque aerem interjecta. Mediam omnium esse terram, quæ centri, ut in sphaeris, situm et magnitudinem obtinet. Ad hæc reliquas tres quatuorve sphaeras circumvolvi; so- lam immobilem hære terram. Ac sphaeram quidem ignis extrinsecus; interius autem aeris circummagi sumunt Archimedis discipuli. At in medio aquæ terræque globos ideo consistere, quod si quis omnium gravissima corpora, puta plumbum,

των ἀρχὰς τῶν ὄλων καλοῦσι θεὸν καὶ ὕλην· καὶ τρίτον τὸ ὑποκείμενον γενέσθαι καὶ φθορᾷ· ἐκ δὲ τούτων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα γενέσθαι. Ἐμπεδοκλῆς δὲ ἀρχὰς φησι τῶν ὄλων τὰ τέσσαρα στοιχεῖα. Καὶ τὸ μὲν πῦρ καλεῖ Δία καὶ αἰθέρα, τὴν δὲ γῆν Ἥραν, τὸν δὲ ἀέρα Ἀἰδωνέα, τὸ δὲ ὕδωρ Νῆστιν· τὰς δὲ τούτων δυνάμεις, νεῖκος καὶ φιλίαν· νεῖκος μὲν τὴν διάλυσιν, φιλίαν δὲ τὴν σύνθεσιν. Ἀπολλώνιος δὲ ὁ Ῥόδιος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ἀργοναυτικῶν εἰσάγει τὸν Ὀρφέα ταῦτα λέγοντα·

*Ἦειδεν δ' ὡς γαῖα καὶ οὐρανὸς εὐρύς ὑπερθε,
Τὸ πρὶν ἐπ' ἀλλήλοισι μὴ συναρρηρότα μορφή.
Νεῖκος ἐξ ἐλοοῖο διέκριθεν ἀμφὶς ἕκαστα.*

Πάλαι γάρ ποτε ἀναμῆς φερομένων τῶν στοιχείων, ὑπὸ τοῦ νεῖκος ὑστερον διακριθῆναι αὐτά· παντὸς μὲν τοῦ γεώδους συστρέφοντος εἰς ἓν, ὅλου δὲ τοῦ πυρὸς περιειληθέντος εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ τοῦ ὕδατος συρρέοντος εἰς τὸ ὅμοιον, καὶ τοῦ ἀέρος περιχυθέντος πρὸς τὸ ὁμόφυλον. Θαλῆς δὲ ὁ Μιλήσιος καὶ Φερεκύδης ὁ Σύρος ἀρχὴν τῶν ὄλων τὸ ὕδωρ ὑφιστάσιν· ὃ δὴ καὶ χάος καλεῖ ὁ Φερεκύδης, ὡς εἰκός, τοῦτο ἐκλεξάμενος παρὰ τοῦ Ἡσιόδου οὕτω λέγοντος·

Ἦτοι μὲν πρότιστα χάος γέρετο.

Παρὰ γάρ τὸ χεῖσθαι ὑπολαμβάνει τὸ ὕδωρ χάος ὀνομάσθαι. Ἡράκλειτος δὲ πῦρ πρῶτον φησι γεγονέναι. Εἰσὶ δ' οἱ τὴν γῆν πρῶτον λέγουσι γεγονέναι, θλιβομένην τε καὶ σφιγγομένην, οὕτως ἐνάψαι μὲν τὸ πῦρ, ἀναπέμψαι δὲ τὸ ὕδωρ, διαδοῦναι δὲ τὸν ἀέρα.

Περὶ τῆς συστάσεως τῶν ὄλων.

δ'. Καλῶς ἂν ἔχοι πείθεσθαι τῷ Χρυσίππῳ φήσαντι ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων τὴν σύστασιν τῶν ὄλων γεγονέναι. Αἴτιον δὲ τῆς μονῆς τούτων τὸ ἰσοβαρές. Δύο γάρ ὑποκείμενων βαρέων, γῆς καὶ ὕδατος, δύο δὲ κοῦφων, πυρὸς καὶ ἀέρος, τὴν τούτων σύγκρασιν αἰτίαν εἶναι τῆς τοῦ παντὸς τάξεως· ὥσπερ γάρ, εἴ ἦν ὁ κόσμος βαρὺς, κάτω ἂν ἐφέρετο· οὕτως, εἴ καὶ κοῦφος, ἄνω. Μένει δὲ τῷ ἴσον ἔχειν τὸ βαρὺ τῷ κοῦφῳ. Τὸν δὲ αἰθέρα καὶ οὐρανὸν, εἴτε ὁ αὐτὸς, εἴτε διάφορος, ἐξωθεν εἶναι, σφαιρικὸν σχῆμα ἔχοντα. Μετὰ δὲ τούτων ἐντὸς αὐτοῦ τὸν ἀέρα εἶναι, καὶ αὐτὸν σφαιρικῶς περικείμενον ἐξωθεν τῇ γῇ· ἐνδοτέρῳ δὲ αὐτοῦ τρίτην εἶναι σφαῖραν τὴν τοῦ ὕδατος περὶ αὐτὴν τὴν γῆν μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ μεσαίτῳ τὴν γῆν εἶναι, κέντρον τᾶξιν καὶ μέγεθος ἐπέχουσιν, ὡς αἱ σφαῖραι. Καὶ τὰς μὲν ἄλλας τρεῖς σφαῖρας ἢ τέσσαρας περιδινεῖσθαι· τὴν δὲ τῆς γῆς μόνην ἐστάναι. Ἐξωθεν δὲ τὴν τοῦ πυρὸς σφαῖραν, καὶ ἐνδοτέρῳ μετὰ ταύτην τὴν τοῦ ἀέρος δεδωκάσιν οἱ Ἀρχιμήδεις περιδινεῖσθαι. Ἐν μέσῳ δ' εἶναι τὴν τοῦ ὕδατος καὶ τὴν τῆς γῆς διὰ τὴν τοιαύτην αἰτίαν. Εἰ τις γὰρ, φασί, λάβοι τῶν σωμάτων τὰ βαρύτερα, οἷον μόλιθον, καὶ πάλιν αὐτὰ

τὰ κουφότατα, ὅσον φελλὸν, καὶ ἴσα ἀλλήλοις στήσεις, καὶ ἰσοστάθιμα ποιήσεις, καὶ συνδῆσαι· συμδῆσεται μῆδετερον ὑπὸ τοῦ ἐτέρου ἔλκεσθαι· ὅσον, εἴ τις βάλοι ταῦτα εἰς θάλασσαν, συμδῆσεται· μῆτε κάτω εἰς τὸν βυθὸν καθέλκεσθαι τὸν φελλὸν ὑπὸ τοῦ μοιλιδίου, μῆτε τὸν μοιλιδίου ὑπὸ τῶν φελλῶν ἀνέλκεσθαι εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος· ἀλλ' ἐπίσης ὕπ' ἀλλήλων ἀνθελκόμενα μεταξὺ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος καὶ τοῦ βυθοῦ εἶναι τὸν μοιλιδίου καὶ τὸν φελλόν. Τεσσαρῶν οὖν ὄντων τῶν στοιχείων, συμδεδῆκε τὸ πῦρ καὶ τὸν ἀέρα, κουφότατα ὄντα, ἐπὶ τὴν ἄνω φορὰν ἔχειν τὴν ὁρμὴν, καὶ περιδινεῖσθαι. Ὅτι δὲ πῦρ καὶ ἀήρ κουφότατα καὶ ἀνωφερῆ, δῆλον μὲν καὶ ἐκ τῆς φύσεως· ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκ τῶν πρὸς τοῖς λατροῖς σικυῶν, ἐν αἷς ὀρώμεν ἀπολαμβανόμενον τὸ πῦρ ἅμα τῷ ἀέρι τοῦ κατὰ βάθος αἵματος τὴν ἀναγωγὴν ποιοῦμεν⁸⁸. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐν τοῖς λύχνους πυρός, ὅπερ ἄνω φερόμενον τὸ ἐν τῇ κοιλοτήτι τοῦ λύχνου ἔλαιον ἀνιμᾶται. Ἀλλὰ μὴν καὶ δαλὸν εἴ τις ἐξάψας στρέψει, κάτω φέρεσθαι τὸ πῦρ οὐκ ἂν δυνήθῃ· ἀνωφερῆ γὰρ ἴσχει τὴν ὁρμὴν. Ἰάλιν δὲ εἴ τις ἀσκὸν πλῆσει πνεύματος καὶ ἀποσφίγξει, ῥίψει δὲ εἰς ὕδωρ· οὐδὲν ἦττον ἐπιπολάζει ὁ ἀσκός. Ὅτι δὲ ἡ γῆ καὶ τὸ ὕδωρ βαρεῖα καὶ κατωφερῆ, οὐ δεῖ λόγου, τῆς πείρας διδασκούσης. Τὴν δὲ τάξιν, ἣν δεδώκαμεν τῷ σφαίρῳ, οἱ Ὀρφεῖκοι λέγουσι παραπλησίαν εἶναι τοῖς ὤσι. Ὅν γάρ ἔχει λόγον τὸ λέπυρον ἐν τῷ ὧ, τοῦτον ἔχειν ἐν τῷ παντὶ τὸν οὐρανόν· καὶ ὡς ἐξήρηται τοῦ οὐρανοῦ κυκλοτερώς ὁ αἰθήρ, οὕτω τοῦ λεπύρου ὁ ὕμην. Κατὰ δὲ τινὰς, ἐπειδὴ ὁ οὐρανὸς καὶ αἰθήρ εἰς ἓστι, μετὰ δὲ τοῦτον ὁ ἀήρ· ἔσται ἐν τοῖς ὤσι ὁ ὕμην τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχων· ἡ δὲ λευκὴ σὰρξ ἡ ἐν τῷ ὧ, εἴ τὴν τοῦ ἀέρος τάξιν ἐπέχει, ἔσται ἡ λευκὸς τοῦ ὧ τοῦ ὕδατος τάξιν ἐπέχουσα· τὸ δὲ ἐνδότατον καὶ μεσαίτατον τῆς λεκίθου τὴν τάξιν ἔχον τῆς γῆς. Εἰ δὲ ὕμῃνα τὸν ἐν τῷ ὧ ἀντὶ τοῦ αἰθέρος λάθωμεν, τὸ τῶν ὀρνίθων γάλα ἀντ' ἀέρος ἔσται, καὶ ἡ ἐξωθεν περιφορὰ τῆς λεκίθου ἀντὶ ὕδατος· τὸ δὲ ἐνδότατον καὶ μεσαίτατον ἀντὶ τῆς γῆς. Καθόλου δὲ ἔαν πέντε σφαίρας εἴπωμεν κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, τὸ ἐνδότατον τῆς λεκίθου ἀντὶ τῆς γῆς παραληφθήσεται· ἔαν δὲ τέσσαρας κατὰ τοὺς ἄλλους, ὅλη ἡ λευκὸς ἀντὶ τῆς γῆς ἔσται, οὐ κατὰ τὸ μέγεθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν τάξιν.

Ὅτι δὲ καὶ ἔσθηκεν ἡ γῆ, παραδείγματι χρῶνται τούτῳ. Εἴ τις, φασίν, εἰς φύσκαν κέγχρον βάλοι, ἢ κόκκον φακοῦ, καὶ ψυθήσει, καὶ ἐμπλήσειεν αὐτὴν ἀέρος· συμδῆσεται μετεωρισθέντα τὸν κόκκον ἐν μέσῳ τῆς κύστεως στήναι. Καὶ τὴν γῆν δὲ πανταχόθεν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ὠθουμένην, ἰσορρόπως ἐν τῷ μέσῳ εἶναι καὶ ἑστάναι. Ἡ πάλιν ὥσπερ εἴ τις λαθὼν σῶμα δῆσειε πανταχόθεν σχοινίοις, καὶ δοίη τισὶν ἰσορρόπως ἔλκειν ἐπ' ἀκριβείας· συμδῆσεται γὰρ πανταχόθεν ἐπίσης περιελκόμενον στήναι καὶ ἀτρεμῆσαι. Ξενοφάνης δὲ οὐκ οἶεται μετέωρον εἶναι τὴν γῆν, ἀλλὰ κάτω εἰς ἀπειρον καθήκειν· φησὶ γάρ·

⁸⁸ f. ποιούμενα.

A nec non alia levissima, velut suber; ad pondus æquale capiatur, et invicem alliget; illud accidet, neutrum ut ab altero trahi possit: ut si quis in mare ista projiciat, neque suber in profundum deprimatur a plumbo, neque plumbum ad summam aquam a subere possit attolli: sed ex æquo utrinque tracta suber et plumbum summam inter aquam fundumque suspensa teneantur. Quamobrem eum sint elementa quatuor, accidet ut ignis et aer, quæ sunt levissima, sursum suapte sponte naturæque impetu ferantur, et in orbem agitentur. Nam quod ignis et aer levissima corpora sint, et sursum tendentia, cum oculorum sensu discernimus, tum medicorum cucurbitæ demonstrant; quibus inclusa videmus ambo ex **76** alto sanguinem extrahere. Idem et lucernarum ignis ostendit. Qui sursum enitens oleum ad se trahit, quod lucernæ alveolo continetur. Quin etiam torrem accensum si quis invertat, nunquam deorsum omnino tendet ignis. quippe quem in altum nativa quædam vis impellit. Rursus si quis vento distentum utrem et obligatum in aquam projiciat, nihilominus innatabit. Quod autem terra et aqua graviora sint, ac deorsum ferantur, ratione nulla probari necesse est, cum id satis experientia testetur. Cæterum ordo ille, quem in mundi sphaera constituimus, ovorum similis est, ut Orphei sectatores docent. Quam enim rationem habet in ovo putamen, eandem in toto universo cælum obtinet; atque ut in orbem e cælo suspensus est æther, sic e putamine pellicula. Vel, quod aliis placet, quoniam æther idem est ac cælum; a quo proximus est aer, erit in ovo membrana instar aeris: caro autem albida, quæ in eodem est, si quidem aeri respondet, aquæ locum vitellus habere potest; tum quod interior est in medio vitello, terram exprimet. Sin est ut membranam ovi ad æthera transferre malimus, pro aere gallinarum lac habebimus; et vitelli extremus ambitus aquam exhibebit. Quod interior est, et in medio, terræ instar erit. Ad summam, si cum Aristotele quinque sphaeras esse dixerimus, quod intimum est in vitello, terræ loco sumetur. Sin quatuor putemus esse, quod alii censent; pro terra vitellum integrum, non magnitudinis, sed situs ratione capiemus.

Jam quod immobilis terra consistat, hoc exemplo colligunt. Etenim si quis, aiunt, in folliculum milii, seu lenticulæ granum injiciat, et inflando deinceps aere compleat, elatum in sublime granum in vesicæ medio manebit. Ad eundem modum terra undecunque ab aere pulsa, et in medio librata suspenditur. Aut quemadmodum si quis corpus aliquod undique funibus alligatum æqualiter ab omni parte jubeat attrahi, cum undique paribus momentis impellatur, stabit et quiescet. At Xenophanes negat in vacuo suspensam teneri terram; sed in immensum infra pertinere; sic enim cecinit:

Terræ quidem hic terminus supra ante pedes cernitur, A Γαίης μὲν τόδε πῆρας ἄνω παρὰ ποσσὶν ὁρᾶται, Hic fluit oberrans : infimum autem immensum pertingit. Καὶ ῥεῖ προσπλάζον· τὸ κάτω δ' ἐς ἀπειρὸν [ἵκνεται].

Aristophanes autem in *Nubibus* suspensam illam acit his verbis :

O domine rex, immense aer, qui obtines terram sus-
[pensam :

sed stantem nihilominus et immotam. Hinc Aratus,

*. . . habet, inquit, libratam undique
In medio terram,*

quæ neutram vergat in partem. Verum Empedocles certa elementis loca non attribuit; sed illa cedere invicem asserit; adeo ut tam sublimis terra, quam depressum cælum rapiatur.

Quæ sit natura cæli.

5. Cælum alii igneum et solidum esse dicunt : intra quod proxima sit ignis sphaera, lampadi similis : nisi quod in lampade sursum tendit ignis : æther vero deorsum. Tum divinum quiddam purum et illibatum est æther; ignis vero corrumpi potest. Empedocles crystalli simile facit, velut ex glacie compactum. Anaximander volucre ignis particeps. Aristoteles corpus ex frigido constans et calido. Nec dubitant quin sit animal cælum. Quippe cum et per sese moveatur, et eodem modo semper in orbem cieatur, atque ab iisdem punctis ad eadem vicissitudine perpetua revocetur; hoc ipsum mente præditi esse confirmat Plato. Quin etiam solis cursum ac lunæ circuitus intuemur, et errantium cæterorum circumvolutiones et progressus. Est autem animantis hoc proprium, a seipso moveri. Nam et in terra, et in aere, et in aqua degunt animalia. Unde consentaneum est etiam cælo atque æthere contineri. Ac nescio an non Homerus ipse de illo, sic tanquam animante ista dixerit :

Et sol, qui in omnia prospicit, et audit omnia.

Musici porro harmonicam cæli esse circuitionem asserunt.

Cæterum alii ipsum ex sese quidam existimant, alii exhalatione 77 pasci, quæ circa ipsum est, nonnulli aquæ sphaeram pabuli esse loco sentiunt. Aristoteles alimento negat opus habere; nam quod eo indiget, corruptibile est : cælum autem sempiternum ab eodem ponitur. Verum Plato mundum intelligibilem æternum et incorruptum esse statuit, sensibilem vero posse corrumpi, quoniam si sensibilis est, factus sit oportet corruptionisque capax. Præterea scribit in *Politico*, seu fabulose, seu revera, duplici motu illum esse præditum; quorum alter natura illi sua, alter a Deo impressus accidit. Ac cum movetur a Deo, ordinate ciatur, inquit, et constanter; cum a seipso vero, contrario motu rapitur et corrumpitur, donec rursus accedat Deus, et aurigæ instar moderans pristinum in curriculum restituat ac revolvat. Κόσμος idem ob

⁸⁶ f. add. ἐν.

Ἀριστοφάνης δ' ἐν *Νεφέλαις* μετέωρον αὐτὴν εἶπε λέγει γάρ·

ᾧ δέσποτ' ἀναξ ἀμέτρητ' Ἄηρ, ὃς ἔχεις τὴν γῆν [μετέωρον·

ἐστῶσαν μέντοι καὶ ἀκίνητον. Ὅθεν καὶ Ἀρατὸς φησιν·

... ἔχει δ' ἀτάλαντον ἀπάντη
Μεσσηγῆς γαῖαν·

μηδαμῶ ταλαντευομένην. Ὁ δὲ Ἐμπεδοκλῆς οὐ δίδωσι τοῖς στοιχείοις ὀρισμένους τόπους, ἀλλ' ἀντιπαρχωρεῖν ἀλλήλοις φησὶν· ὥστε καὶ τὴν γῆν μετέωρον φέρεσθαι, καὶ τὸ πῦρ ταπεινότερον.

B

Τις οὐσία οὐρανοῦ.

ε'. Τὸν δὲ οὐρανὸν οἱ μὲν πυρώδη εἶναι καὶ στερέμινον· ἐντὸς δὲ αὐτοῦ τοῦ αἰθέρος τὴν σφαῖραν ἔχουμένην ὥσπερ δαλὸν· διαφέρειν δὲ ταύτην, ἥ ὁ μὲν δαλὸς ἀνωφερὲς ἔχει τὸ πῦρ, ὁ δὲ αἰθὴρ κατωφερὲς· καὶ τῷ τὸ μὲν ὀεῖον εἶναι, καὶ καθαρὸν καὶ ἀμετάληπτον τὸ τοῦ αἰθέρος, τὸ δὲ φθαρτόν. Ἐμπεδοκλῆς δὲ κρυσταλλώδη τοῦτον εἶναι φησιν, ἐκ τοῦ παγετώδους συλλεγέντα· Ἀναξίμανδρος δὲ πτηνὸν πυρὸς μετέχοντα· Ἀριστοτέλης δὲ σῶμα ἐκ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ. Ζῶον δὲ φασιν εἶναι τὸν κόσμον· τῷ γὰρ αὐτοκίνητον εἶναι αὐτὸν, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τὴν περιφορὰν ἀεὶ ποιεῖσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν σημείων ἐπὶ τὰ αὐτὰ περιδινεῖσθαι, νοῦν ἔχοντός· ἐστὶ, φησὶν ὁ Πλάτων. Ἀλλὰ καὶ ὡς ζῶον ζωογονεῖ τοὺς δὲ ἀστέρας γεννήματα αὐτοῦ εἶναι φαμεν. Καὶ ἡλίου δὲ δρόμον ὁρῶμεν, καὶ σελήνης περιφορὰς, καὶ τῶν ἄλλων πλανήτων περιόδους καὶ κινήσεις. Ἴδιον δὲ ζῶον τὸ ὑφ' αὐτοῦ κινεῖσθαι. Καὶ γὰρ ἐν γῇ καὶ ἀέρι, καὶ ὕδατι ζῷά ἐστι. Διὸ ἀκόλουθον καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ αἰθέρι εἶναι. Μήποτε μέντοι καὶ Ὀμηρος ὡς πρὸς ζῶον φησιν·

Ἡέλιός θ', ὃς πάντ' ἐφορᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει.

Οἱ δὲ μουσικοὶ ἁρμονικὴν τοῦ οὐρανοῦ αὐτοῦ τὴν περιφορὰν λέγουσιν εἶναι.

Τροφὴ δὲ χρῆται, ὡς μὲν τινες, παρ' ἑαυτοῦ· ἄλλοι δὲ ἀναθυμιάσει τῇ περὶ αὐτόν· τινὲς δὲ τῇ τοῦ ὕδατος σφαίρᾳ. Ἀριστοτέλης δὲ μὴ δεῖσθαι τροφῆς αὐτὸν λέγει· τὸ γὰρ δεόμενον φθαρτόν· ὁ δὲ αἰθεὶς ἐστὶ κατ' αὐτόν.

D Ὁ δὲ Πλάτων τὸν μὲν νοητὸν κόσμον αἰθῆρον καὶ ἀφθαρτον λέγει, τὸν δὲ αἰσθητὸν φθαρτόν. Εἰ γὰρ αἰσθητός ἐστι, καὶ γενητός δηλονότι καὶ φθαρτός. Ἔτι, φησὶ ⁸⁸ τῷ *Πολιτικῷ*, εἴτε μυθικῶς εἴτε φυσικῶς, κίνησιν ἔχειν διττὴν· τὴν μὲν ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Καὶ ὅτε μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κινεῖται, εὐτακτεῖ, καὶ κατὰ τὰ αὐτὰ φέρεται· ὅτε δὲ ὑφ' ἑαυτοῦ, τὴν ἐναντίαν φορὰν κινεῖται, καὶ διαφθείρεται, ἔστ' ἂν ἐπιστῇ πάλιν ὁ Θεός, καὶ ἡνωχῆσας ἀποκαταστήσῃ εἰς τὴν ἀρχαίαν κίνησιν, ἀνακύλῃσιν ποιησάμενος. Ὀνόμασται δὲ κόσμος παρὰ τὴν τῶν συμπάντων διακόσμησιν.

dispositionem omnium in eo rerum dicitur.

Διδώρωρ, δὲ ἐξαχῶς τὸν κόσμον φησὶ νοεῖσθαι, ἐφ' ἃ ἐκάστω ἐννοίαν διδοὺς οὕτως. Κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐξ οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν μεταξύ φύσεων. Πάλιν, κόσμος ἐστὶν οικητήριον θεῶν. Νῦν οὖν τὸ πλήρωμα λέγει ἐκτὸς τῶν ἐν αὐτῷ. Τρίτον, ὁ κόσμος ἐστὶ σύστημα ἐκ θεῶν καὶ ἀνθρώπων..... τοῦτο μόνον τῷ βίῳ· ὡς εἰ τις λέγει· Πῶς ἐστὶν ἐξ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων. Τέταρτον κόσμος ἐστὶν αἰθήρ· οὗτος δὲ πῦρ εἰλικρινὲς ὡν κατώτερός ⁸⁷ ἐστὶ τοῦ φυσικοῦ κόσμου. Πέμπτον, κόσμος ἐστὶν ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. Τούτου καὶ Πλάτων ἐν *Τιμαίῳ* μέμνηται. Ἑκτον, κόσμος ἐστὶν ὁ διακοσμήσας τὰ πάντα. Ἔοικε δὲ νῦν ἡ Πρόνοια λέγεσθαι. Τὸ δὲ πᾶν κόσμον Πυθαγόρας ἐκάλεσεν ἐκ τῆς διακοσμήσεως· οὐδεὶς δὲ πρὸ αὐτοῦ. Τὸ δὲ πᾶν τοῦ ὅλου παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς διαφέρει. Ὅλον μὲν γὰρ λέγουσι τὸν κόσμον, πᾶν δὲ μετὰ τοῦ κενοῦ. Τηρητέον ⁸⁸, ὅτι οὐδαμοῦ δι' ὅλου κόσμος οὕτως ὠνόμασται. Οὐρανὸς δὲ ἡτυμολόγηται, ἥτοι ἐπεὶ ὄρος παλαιὸς ἐστὶν· ἡ ἐπεὶ σφαιροειδὲς ὡν, ἐνδοθεν αὐτοῦ ἡμᾶς ἀρεῖ, ὃ ἐστὶ φυλάσσει· ἡ ἐπεὶ ἀνώτατός ἐστι. Τὸ δὲ ὄρου τὸ ἄνω δηλοῦν Φρυγῶν Ἰδίων, ὡς Νεοπτόλεμος ἐν ταῖς *Φρυγίαις φωναῖς*· ἡ ἀπὸ τοῦ ὀρᾶσθαι· ἡ ἀπὸ τοῦ ὀρούειν· κινεῖται γάρ· ἡ ἀπὸ τοῦ οὐρος εἶναι, καὶ ἐσχατος ὄρος. Λέγεται δὲ πολλαχῶς οὐρανὸς ἡ τῶν ἀπλανῶν σφαῖρα. Ζήνων γοῦν ὁ Κυτιεὺς οὕτως αὐτὸν ὠρίσατο· οὐρανὸς ἐστὶν αἰθέρος τὸ ἐσχατον, ἐξ οὗ, καὶ ἐν ᾧ ἐστὶ πάντα ἐμφανῶς· περιέχει γὰρ πάντα πλὴν αὐτοῦ. Οὐδὲν γὰρ ἑαυτὸ περιέχει· ἀλλ' ἐτέρου ἐστὶ περιεχτικόν. Τοῦ δὲ οὕτως ὠρισμένου οὐρανοῦ μέμνηται καὶ Πλάτων, καὶ Ἀριστοτέλης ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*. Λέγεται δὲ οὐρανὸς καὶ ἡ ἐκάστω τῶν πλανήτων σφαῖρα· καθ' ὃν λόγον ἐν οὐρανῷ φαμεν εἶναι. Καὶ ἐστὶ οὐρανὸς πᾶς ὁ μετὰ τὸν ἀέρα τόπος, ὃς εἰλικρινὴς ἐστὶν αἰθήρ. Καὶ ἐστὶ οὐρανός, ἐστὶ πᾶν τὸ ὑπεράνω βλεπόμενον τῇ ὄψει, καθὼ ὁρατόν ἐστι, καὶ ὅπως ἂν ἕκαστος ὀφύτης ἔχοι βλέπειν. Καὶ ἐστὶ οὐρανὸς λέγεται ὁ κόσμος, οὗ καὶ Πλάτων μέμνηται ἐπὶ τοῦ ἡλίου, « Ὁ μὲν δὴ μέγας ἐν οὐρανῷ Ζεὺς, » εἰπών. Ἐπίκουρος δὲ πολλοὺς κόσμους ὑποτίθεται, καὶ ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ Μητροδώρος.

Περὶ σχήματος κόσμου.

ς'. Σχῆμα δὲ κόσμου οἱ μὲν κωνοειδὲς εἶπον, οἱ δὲ σφαιροειδὲς, οἱ δὲ ὠσειδὲς· ἥς δόξης ἔχοντες οἱ τὰ Ὀρφικά μυστήρια τελούντες. Σαφηνεῖας δὲ ἕνεκα πιθανῆς παρελήφθη τοῦ ὡοῦ ἡ εἰκὼν. Ἀμείνων δὲ σφαῖρας ἐκδέχεσθαι σχῆμα ἔχειν τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, κατὰ τὸν Ἑμπεδοκλέα, ὃς ἐφη οὕτως·

Σφαῖρος, κυκλωτερὴς, μοῖν' ἡ περιγῆϊ χαίρων.

Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ εἶναι ἐξ ζώδια ὑπὸ γῆν, ἐξ δὲ ὑπὲρ γῆν. Ἐπ' οὐδενὸς δὲ ἄλλου σχήματος ἡ τοιαύτη εὐτάξια καὶ περιφορὰ γίνεται ἢ ἐπὶ τοῦ σφαιρικοῦ. Τὸ δὲ σφαιροειδὲς σχῆμα διδῶσι τῷ κόσμῳ. Σφαῖρα

Diodorus sex modis intelligi posse mundum asserit, et unicuique suum sensum sic attribuit. Mundus est collectum quiddam e cœlo atque terra et naturis utroque comprehensis. Rursus, mundus est deorum domicilium. Ubi supplementum illius affert extra id quod in illo continetur. Tertio, mundus est systema deorum et hominum.... velut si quis dicat : Civitas ex magistratibus et civibus componitur. Quarto, mundus est æther; hic vero cum sit purus, ac sincerus ignis, naturali mundo inferior est. Quinto, mundus est fixarum sphaera. Hujus descriptionis meminit in *Timæo* Plato. Sexto, mundus est qui ordinavit omnia. Quibus verbis indicari Providentia videtur. Pythagoras κόσμον appellavit universum, propter dispositum : quod nemo ante ipsum dixerat. Differt autem secundum Stoicos universum a toto. Nam totum vocant illi mundum, universum vero cum vacuo... quod nunquam sic mundus appellatus est. Jam οὐρανός ab eo dicitur, quod sit velut ὄρος, id est terminus antiquus; vel quia, cum sit sphaericus, intra se nos ἀρεῖ, hoc est custodit, sive quia ἀνώτατος, id est supremus est. Nam ὄρου apud Phrygas esse ἄνω, supra, docet Neoptolemus in *Phrygum vocabulis*. Potest et ab ὀρᾶσθαι, quod est videri, vel ab ὀρούειν deduci, quoniam cietur. Vel quia οὐρός est, extremusque terminus. Sæpe item pro fixarum sphaera usurpari solet. Sane Zeno Cytiensis sic illum descripsit : Cælum est ætheris extremum, ex quo et in quo sunt omnia manifeste : quippe omnia præter se complectitur. Nam nihil seipsam continet : sed alterum ambit. Cœli hoc modo descripti meminerunt Plato, et Aristoteles libro secundo *De cælo*. Quin et planetarum sphaeræ singulæ cœli appellatione censentur : ut cum eos in cælo esse dicimus. Item cælum id omne spatium vocatur, quod supra aerem est; qui est limpidissimus æther. Item cælum vocatur quidquid sursum cernitur, quatenus aspectabile est, et ut quisque acris est oculorum acie præditus ad videndum. Ad hæc cælum mundus dicitur, quod usurpat in sole Plato sic scribens : « Magnus igitur in cælo ille Jupiter. » Epicurus cum præceptore suo Metrodoro plures esse mundos arbitratus est.

De figura mundi.

D 6. Mundi figuram alii conicam; alii sphaericam similem; ovalem alii esse sentiunt : quod postremum tuentur ii, qui Orphicis sacris initiant. Ac videtur ovi ista similitudo facilitatis causa et perspicuitatis assumpta. Præstat tamen sphaericam figuram accommodare cælo et iis quæ in eo sunt, ut Empedocles putavit his verbis :

Sphaerus rotundus, sola circulari gaudens.

Quod ex eo liquet, quoniam sex supra terram signa, totidem infra perpetua sunt. Cujusmodi nulli alteri, quam sphaericæ figuræ, dispositio ac circuitio congruit. Porro sphaeræ similem mundo speciem as-

⁸⁷ Imo ἀνώτερος. ⁸⁸ Deest δέ.

signant. Sphæra quippe cælum est : sphæræ similis terra. Est autem utriusque discrimen. Nam sphæræ similis figura partes quasdam eminentes habet, alias concavas; sphæra undequaque est æqualis, et sunt ab ejus centro ad extremum ambitum ductæ æquales inter se lineæ. Cælum est itaque sphæra, unde et in orbem movetur : quem circum sol circuitum facit :

Sol perniciosus equis versans flammam.

Etenim ab Oceano surgentem illum prospicimus:

Sol autem exsiliit relinquens præclarum lacum ;

78 ac rursus in Oceanum cadentem:

Incidit autem in Oceanum splendida lux solis.

Quod non fieret, nisi in orbem cieretur. Pythagorici tamen, qui ex numeris ac figuris constare censent omnia, terræ cubicam figuram tribuunt, igni pyramidis similem, aeri octaedrum, aquæ icosaedrum, toti universitati dodecaedrum.

De circumvolutione.

7. Stoicis placet e terra primum extimam fieri circumvolutionem. Cum enim centrum illa sit, velut a centro circulus; sic a terra sit, ut consentaneum est, ille ambitus exterior. Alii sursum natura sua fieri ignem asserunt, et in circulum esse volubilem, indeque totius universi circuitiōnem existere.

An sit aliquid extra mundum.

8. Nonnulli extra mundum esse aliquid putant, ut Epicurus; qui in infinito vacuo infinitos mundos collocat. Stoici, qui certis intervallis temporum deflagrationem mundi evenire sentiunt, vacuum quoddam spatium constituunt, non tamen infinitum; sed tantum, ut dissolutum hoc universum capere possit. Sed qui nihil extra mundum esse volunt, ita ratiocinantur : Cum cælum moveatur in circulum, si quid extra illud vacui est, sphæra ipsa declinationes quasdam faciet, in hanc vel illam sublapsa partem; hoc vero nequaquam accidit. Vacuum ergo nullum est. Nam eodem inodo et ab iisdem partibus ortus et occasus fieri cernimus.

An stet mundus.

9. Stoicorum decretum illud est, manere mundum : quod ex eo probant : Etenim si mundus in immenso illo vacuo consistens deorsum tenderet, terram imbres attingere minime possent : atque eam attingunt. Non igitur movetur, sed hæret immobilis mundus. Ad hæc ventorum alii de terra in aerem assurgunt : alii in terram descendunt : quod si non.... Non ergo mundus movetur. Aiunt autem in infinito vacuo manere mundum propter motum illum ad centrum. Siquidem partes illius omnes ad centrum vergunt : quæ sunt terra, aqua, aer, ignis. Quæ omnes ad centrum propensæ sunt. Ob id nusquam mundus inclinatur. At Epicurei immobilem esse mundum idcirco putant, quod ab aere, qui in inter-

Α μὲν γὰρ ὁ οὐρανὸς · σφαιροειδὴς δὲ ἡ γῆ. Διαφέρει δὲ ἑκατέρω · ἡ ὃ τὸ μὲν σφαιροειδὲς σχῆμα καὶ ἐξοχὰς ἔχει καὶ κοιλότητας, τὸ δὲ τῆς σφαίρας πανταχόθεν ἴσον, καὶ ἀπὸ τοῦ μέσου κέντρου ἐκβαλλόμενος εὐθείας εἰς τὴν ἐπιφάνειαν ἴσας ἔχον. Ἔστιν οὖν ὁ οὐρανὸς σφαῖρα · ὅθεν καὶ τὴν κύκλῳ φορὰν ποιεῖται · περὶ δὲ καὶ ἥλιος τὴν περιφορὰν ποιεῖται :

Ἥλιος θαυρῶν λαποισιν εἰλίσσων γλόχα.

Καὶ γὰρ ἐξ Ὀκεανοῦ ἀνατέλλοντα αὐτὸν ὁρῶμεν :

Ἡέλιος δ' ἀνόρουσε, λιπὼν περικαλλέα λίμνην · καὶ πάλιν ἐς Ὀκεανὸν καταδύμενον ·

Ἐν δ' ἔπειν Ὀκεανῷ λαμπρὸν φάος ἡελίοιο.

Ὅν ἂν δὲ τοῦτο ἐγίνετο, εἰ μὴ τὴν κύκλῳ περιφορὰν ἐποιεῖτο. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι, ἐπεὶ πάντα ἐξ ἀριθμῶν καὶ γραμμῶν συνεστάναι θέλουσι, τὴν μὲν γῆν φασιν ἔχειν σχῆμα κυκλικόν, τὸ δὲ πῦρ πυραμοειδὲς, τὸν δ' αἶρα ὀκτάεδρον, τὸ δὲ ὕδωρ εἰκοσάεδρον, τὴν δὲ τῶν ὄλων σύστασιν δωδεκάεδρον.

Περὶ περιφορᾶς.

Ζ'. Οἱ Στωϊκοὶ φασιν ἐκ τῆς γῆς τὴν ἐξωθεν γίνεσθαι πρῶτον περιφορὰν. Ἐπεὶ γὰρ ἡ γῆ κέντρου τάξιν ἐπέχει, ὥστε ἀπὸ κέντρου κύκλος γίνεσθαι · αὐτῷ καὶ ἀπὸ τῆς γῆς εἰκὸς ἐξω περιφέρειαν γεγενῆσθαι. Οἱ δὲ φασί : τὸ πῦρ ὁ ἀνωφερὲς εἶναι καὶ τὴν κύκλῳ φορὰν εἰσὼδὸς ποιεῖσθαι, τὴν σύστασιν τῆς τῶν ὄλων περιφορᾶς ποιεῖται.

Εἰ ἔστι τι ἐκτός.

Η'. Οἱ μὲν εἶναι τι ἐκτὸς φασιν, ὥστε καὶ Ἐπίκουρος · ὅς καὶ ἀπείρους κόσμους ὑποτίθεται ἐν ἀπείρῳ τῷ κενῷ · οἱ δὲ Στωϊκοί, ἐκπύρωσιν λέγοντες κόσμου κατὰ τινὰς ὀρισμένους χρόνους εἶναι, κενὸν μὲν, οὐ μὴν ἀπείρῳ φασιν · ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον χωρῆσαι λυθὲν τὸ πᾶν. Οἱ δὲ μὴδὲν εἶναι λέγοντες χρόνῳ τῷ λόγῳ τοιούτῳ · τοῦ οὐρανοῦ σφαιρικῶς κινουμένου, εἰ ἔστι τι ἐκτὸς κενόν, συμθῆσεται τὴν σφαῖραν παρεγκλίσεις τινὰς ὑπομένειν, ἐξολισθαίνουσιν τῇδε κάκεισε · τοῦτο δὲ οὐ γίνεσθαι · οὐκ ἄρα ἔστι κενόν. Ἀεὶ γὰρ κατ' αὐτὰ καὶ ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὁρῶμεν τὰς ἀνατολὰς καὶ τὰς δύσεις.

Εἰ ἔστηκεν ὁ κόσμος.

Θ'. Δόγμα ἔστι τῶν Στωϊκῶν καὶ μαθηματικῶν, μένειν τὸν κόσμον. Τὸ μέντοι δόγμα διὰ τοιούτων κατασκευάζεται : Εἰ ὁ κόσμος κενῷ ἐν ἀπείρῳ ὑπάρχων κάτω ἐφέρετο, οὐκ ἂν ἡμεῖς καταλαμβάνον τὴν γῆν καταλαμβάνουσι δὲ οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος, ἀλλὰ ἔστηκε. Καὶ πάλιν οἱ ἄνεμοι ἄλλοι μὲν ἀπὸ τῆς γῆς εἰς αἶρα, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὰ κάτω εἰς καταβαλλόμενοι. Εἰ δὲ οὐ, οὐκ ἄρα φέρεται ὁ κόσμος. Φασὶ δὲ μένειν τὸν κόσμον ἐν ἀπείρῳ κενῷ διὰ τὴν ἐπὶ τὸ μέσον νένευκε. Μέρη δὲ ἔστιν αὐτοῦ γῆ, ὕδωρ, ἀήρ, πῦρ · ἃ πάντα νύττει ἐπὶ τὸ μέσον. Διὰ τοῦτο οὖν οὐδαμοῦ βέπει ὁ κόσμος. Οἱ δὲ Ἐπικουρείοι φασὶ μένειν τὸν κόσμον ἀνακοπτόμενον ὑπὸ τοῦ ἀέρος, τοῦ ἐν τοῖς με-

⁹⁹ f. γ. ¹⁰⁰ Odys. Γ. ¹⁰¹ f. διὰ τό.

ταχόσμοις. Μετακόσμια δέ ἐστι τὰ μεταξύ τῶν κόσμων διαστήματα.

Περὶ ἀστέρων.

ἰ'. Ἀστὴρ ἐστὶ κατὰ Διόδωρον σῶμα θεῖον οὐράνιον, τῇ αὐτῇ μετεωρῶς οὐσίας τῇ ἐν ᾗ ἐστὶ τόπων, σῶμα λαμπρὸν, καὶ οὐδέποτε στάσιν ἔχον, ἀλλ' αἰετὸν κυκλικῶς. Ὡσαύτως δὲ ὠρίσατο καὶ Ποσειδώνιος πρὸ αὐτοῦ ὁ Στωϊκός. Τὸ δὲ ἐοικέναι στάσιν ἔχον ἐπὶ μὲν τῶν πλανήτων οὕτως εἰρησθαι δοκεῖ· πλὴν χάπιν τῶν ἀπλανῶν δὲ πρὸς τοὺς ὡς ἔτυχεν αἰτωμένους οὐ καλῶς ἔχειν τῇ αὐτῇ ἐννοίᾳ ἔχειται. Οὐδέποτε γὰρ στάσιν ἔχουσι, τῇ ὑπὸ τοῦ κόσμου περιάγεσθαι, καὶ ἐπ' αὐτὸν ὡς μένωσι. Τῶν γὰρ ἀστέρων οἱ μὲν ἐμπεπηγότες τῷ οὐρανῷ ἀπλανεῖς λέγονται, οἱ δὲ τὴν ἐναντίαν φερόμενοι πλάνητες. Αὐτοὶ δὲ ἐπὶ τὰς ὄντες, κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος περιδινόμενοι τὸν ἐναντίον τῇ τοῦ κόσμου στροφῇ δρόμον τρέχουσιν· ὥσπερ εἰ, νεὼς εἰς βορέαν ἀνεμὸν φερομένης, ἐπιβάτης εἰς νότον παρ' αὐτῇ τῇ νηὶ τρέχει. Εἰσὶ δὲ αὐτῶν αἱ κινήσεις διτταί, ἡ τε κοσμικὴ καὶ ἡ ἰδίᾳ. Διὰ καὶ πρὸς σύγκρισιν τῶν ἀπλανῶν οὕτω πλάνητες ἐκλήθησαν· ἦτοι ἀπὸ τοῦ πλανᾶν ἡμῶν τὰς ὄψεις· καὶ γὰρ πλάγιοι φέρονται, καὶ ἀναποδίζουσιν ἐνίοτε· ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ προσωτέρω χωροῦσιν· ἡ ἀπὸ τοῦ αὐτοὺς πλανᾶσθαι, καὶ μὴ τὴν αὐτὴν πορείαν ποιεῖσθαι τοῖς ἀπλανέσιν. Ὅθεν καὶ Ἀρατος τὴν πορείαν, δι' ἧς φέρεται ὁ ἥλιος, πλάνην εἶπεν αὐτοῦ καὶ ἀλῆσιν.

Κατὰ μὲν βορέῳ καὶ ἀλῆσιος ἡέλιοιο.

Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἀστέρας βούλονται ἰδίαν κίνησιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι, καὶ περὶ τὸν ἴδιον κυκλεῖσθαι κύκλον· ὥσπερ τοῦ παντὸς μὴ μεταβαίνοντος ἐτέρωθι, ἀλλὰ περὶ τὸν αὐτὸν τόπον εἰλουμένου.

Τις οὐσία ἀστέρων.

ια'. Θαλῆς μὲν δὴ γῆνην ἐμπύρον εἶπε τὴν τῶν ἀστέρων οὐσίαν· Ἐμπεδοκλῆς δὲ πυρίνους αὐτοὺς εἶπε. Τινὲς δὲ γεώδεις εἰπεῖν αὐτοὺς ἐτόλμησαν· ὧν ἐστὶ καὶ Ἀναξαγόρας. Μετὰ γὰρ τὴν πρώτην, φησὶ, διακρίσιν τῶν στοιχείων τὸ πῦρ χωριζόμενον ἐπὶ τὴν ἰδίαν φύσιν ἀνασπᾶσαι, καὶ διάπυρα ποιῆσαι καὶ τῇ γῆς μόριά τινα. Ὅθεν καὶ τὸν ἥλιον εἰλεγεν εἶναι μύδρον, ὡς ἐξῆς ἐροῦμεν. Ἄλλοι δὲ κρίσιν πλανῆταιν οὖσαν, ὑπὸ τῆς θερμότητος τοῦ αἰθέρος ἀναπτομένην· καὶ ὑπὸ τῶν τρυμαλιῶν τοὺς ἀστέρας φαίνειν. Πλάτων δὲ ἐκ τῶν τεσσάρων στοιχείων, πλείστου δὲ πυρός. Ξενοφάνης δὲ λέγει τοὺς ἀστέρας ἐκ νεφῶν συνεστάναι ἐμπύρων, καὶ σβέννυσθαι, καὶ ἀνάπτεσθαι ὡσανεὶ ἀνθράκας. Καὶ ὅτε μὲν ἀπτονται, φαντασίαν ἡμᾶς ἔχειν ἀνατολῆς· ὅτε δὲ σβέννυνται, δύσεως. Οἱ Στωϊκοὶ δὲ ἐκ πυρός λεγούσιν αὐτοὺς· πυρὸς δὲ τοῦ θεοῦ, καὶ αἰθέριου, καὶ οὐ παραπλησίον ἐπὶ παρ' ἡμῖν· τοῦτο γὰρ φθαρτικόν, καὶ οὐ παμφαές.

⁹² f. ἐπ' αὐτοῦ.

A mundiis est, inhibeatur. Intermundia vocant spatia inter mundos interjecta.

De stella.

10. Diodorus stellam definit corpus divinum, caeleste, ejusdemque cum eo, in quo est loco, naturae particeps, splendidum corpus, neque consistens unquam, sed in orbem se perpetuo versans. Sic etiam Posidonius Stoicus ante Diodorum definiit. Quod autem in definitione positum est, « neque consistens unquam, » videtur ad solos errantes referri. Verum de fixis quoque stellis eodem sensu debet accipi, contra quam illi fortasse judicant, qui dictum illud temere reprehendunt. Siquidem inerrantes stellae nunquam omnino quiescunt; cum assidua mundi agitatione rapiantur, etsi in eo permaneant. Etenim stellarum aliae in caelo defixae inerrantes vocantur, aliae e contrario moventes se planetae nominantur. Hi sunt numero septem, qui infra caelum, atque aethera circumacti contrarium mundi circumvolutioni iter insistent: quemadmodum si navi ad aquilonem citata, vector austrum versus in eadem sese moveat. Habent autem planetae motus duplices, mundanum et proprium. Ideo cum fixis comparatae stellae istae planetae, hoc est errantes appellatae sunt; vel quod errorem oculis nostris obijciunt. Nam et obliquae feruntur, et retro aguntur interdum. Alias progrediuntur ulterius. Vel eo quod errent ipsae, nec eundem cum fixis cursum teneant. Hinc Aratus iter solis, per quod meat, errore et vagationem nominat:

Per boream et solis evagationem.

At Pythagorei non solum planetis motum proprium ascribunt, sed etiam inerrantibus. Quas ita cieri volunt, et circum orbem suum agitari, ut ne alio mundus recedat, sed circum idem spatium assidue moveatur.

Quae sit natura stellarum.

11. Thaletis opinio est naturam stellarum esse terrestrem et igneam; Empedocles easdem igneas esse dicit. Quidam terrenas illas ausi sunt facere, ut Anaxagoras. Hic enim ait, post primam elementorum secretionem, ignem separantem se, nonnullas terrae partes ad suam traxisse naturam, et igneas reddidisse. Unde et solem massam veluti ferri esse volebat, ut paulo post dicitur. Alii pumicem obliquam esse docuerunt, quam aetheris ardor accendat: ac per illius foramina transpici stellas. Plato ex elementis constare quatuor, sed majore tamen ignis parte. Xenophanes ex nubibus ignitis fieri stellas, easque carbonum instar exstingui accendique judicat. Cum autem accenduntur, ortus quamdam praebere speciem: cum exstinguuntur, occasus. Stoici ex igne componi putant, sed eo divino et aeterno, neque hujus nostri simili. Hunc enim corrumpi, neque lucere penitus.

De stellarum figura

A

Περὶ σχήματος ἀστέρων.

12. Cleanthes conicam iis figuram tribuit. Alii bractearum similes faciunt ex igni, sic ut profunditate carentes sint, instarque picturæ. Quidam pyramidas esse volunt. Stoici sphaerica figura præditas, ut et solem et ambiens cælum.

An sunt animantes stellæ.

13. Animal est, ut Eudorus definit, anima prædita natura. Stellæ vero animantes esse neque Anaxagoræ, neque Democrito videtur, neque Epicuro in Breviario ad Herodotum. At Platoni videtur in *Timæo*, et Aristoteli in secundo *De cælo*; et Chrysippo libro *De providentia et diis*. Epicurei porro esse negant animalia, quod corporibus contineantur. Stoici e contrario disputant. Posidonius ignorantiam arguit Epicureos, quod animas corpora minime contineant; sed animæ corpora, ut gluten tam se quam extrinsecus applicata continet. Nam quod stellæ sint animalia, ex eo Stoici demonstrant, quoniam omnia quæ sunt in cælo, ignea sunt, et, ut naturæ suæ congruit, ac diu, et in orbem moventur. Iudicio itaque prædita sunt. Quod si verum est, etiam animalia sunt, et varietatem habent in motu. Hoc autem animalibus consentaneæ accidit. Præterea sua sunt elementis omnibus animantia. Absurdum est autem, quod elementis antecellit omnibus id animantium expers esse dicere.

Quid ab astro stella discrepet.

14. Stella est ejusmodi, ut Saturni et Mercurii, C una numero; astrum vero systema plurium, ut Andromeda, Centaurus; quod discrimen non ignoravit Aratus, cum sic loquitur:

*Astra discernens: providit vero in annum
Stellæ.*

Diodorus et alii mathematici tam proprie quam communiter asterismos et stellæ astra nominant, Platonis testimonio freti, qui septem planetas in *Timæo* vocat astra. Canis vero stellam præcipue astrum consuetudo popularis appellat. Cæterum stella omnis astrum est; non contra astrum est stella; quamquam Callimachus ita scribit:

Prius stellæ Berenices,

de coma loquens, quæ ex septem lucidis constat. Hujus asterismi non meminit Aratus: quem primus observavit Conon. Corpora vocantur ea quæ uno habitu juncta continentur, ut lapis et lignum. Habitum voco spiritum, qui corporis continendi vim habet. Coagmentata dicuntur, quæ non uno habitu colligata sunt, ut navis et domus, quarum illa pluribus ex tabulis, hæc multis ex lapidibus componitur. Disjuncta sunt, ut chorus. Horum duplex est differentia. Quædam enim ex definitis corporibus constant, æ certo numero comprehensis, ut ~~est~~ chorus, alia nullo numero circumscriptis, ut turba. Quamobrem stella corpus est unum,

⁹³ f. λέγεται.

B

ιβ'. Κλεάνθης αὐτοὺς κωνοειδὲς ἔχειν σχῆμά φησι. Τινὲς δὲ πετάλοις ἰοικέναι ἐκ πυρὸς, βάθος οὐκ ἔχοντας, ἀλλ' ὥσπερ γραφὰς εἶναι. Τινὲς δὲ πυραμίδας. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ σφαιρικὸν ἔχειν σχῆμα λέγουσι, καθάπερ τὸν ἥλιον καὶ τὸν περιέχοντα οὐρανόν.

Εἰ ζῶα οἱ ἀστέρες.

ιγ'. Ζῶόν ἐστιν, ὡς Εὐδωρὸς φησιν, ἐμψυχὸς οὐσία. Τοὺς ἀστέρας δὲ ζῶα εἶναι οὔτε Ἀναξαγόρῃ, οὔτε Δημοκρίτῳ δοκεῖ, οὔτε Ἐπικούρῳ ἐν τῇ πρὸς Ἡρόδοτον Ἐπιτομῇ. Πλάτωνι δὲ δοκεῖ ἐν *Τιμαίῳ*, καὶ Ἀριστοτέλει ἐν δευτέρῳ *Περὶ οὐρανοῦ*· καὶ Χρυσίππῳ ἐν τῷ *Περὶ προνοίας καὶ θεῶν*. Οἱ δὲ Ἐπικουρείοι φασὶ μὴ εἶναι ζῷδια· ἐπεὶ ὑπὸ σωματικῶν συνέχεται. Οἱ δὲ Στωϊκοὶ τὸ ἀνάπαλιν. Ποσειδώνιος δὲ ἀγνοεῖν τοὺς Ἐπικουρείους ἔφη, ὡς οὔτε σώματα τὰς ψυχὰς συνέχει, ἀλλ' αἱ ψυχὰς τὰ σώματα· ὥσπερ καὶ ἡ κόλλα καὶ ἑαυτὴν, καὶ τὰ ἐκτὸς κρατεῖ. Ὅτι δὲ οἱ ἀστέρες ζῶα, χρῶνται πρὸς ἀπόδειξιν οἱ Στωϊκοὶ τοῦτοις· Πάντα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ πυρῶδη, καὶ κατὰ φύσιν, καὶ πολυχρονίως κινεῖται, καὶ κυκλικῶς. Οὐκοῦν καὶ χρίσιν ἔχει. Εἰ δὲ χρίσιν ἔχει, καὶ ζῷά ἐστι, καὶ ποικίλλας ἔχουσι κινήσεις. Τοῦτο δὲ τοῖς ζώοις ἔπεται. Καὶ πάντα τὰ στοιχεῖα ζῶα ἔχει. Ἄτοπον δὲ τὸ κρεῖττον πάντων τῶν στοιχείων ζῶον ἁμοίρον εἶπέν.

Τι μὲν ἀστήρ· τί δὲ ἄστρον.

ιδ'. Ἀστήρ μὲν ἐστὶν ὡς ἂν ὁ τοῦ Κρόνου, ἢ τοῦ Ἑρμοῦ, εἰς ἀριθμῷ· ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα· ὡς ἡ Ἀνδρομέδα, ἢ ὁ Κένταυρος. Οἶδε δὲ τὴν διαφορὰν καὶ Ἀρατος,

*Ἄστρον διακρίνας· ἐσκέψατο δ' εἰς ἐνιαυτὸν
Ἀστέρας,*

λέγων. Διῶδωρος δὲ καὶ οἱ ἄλλοι μαθηματικοὶ ἰδίως καὶ κοινῶς τὰ ζῷδια ἄστρον καλοῦσι καὶ ἀστέρας, παρατιθέμενοι Πλάτωνα μάρτυρα, ἄστρον τοὺς ἐπὶ τὴν πλάνητας ἐν τῷ *Τιμαίῳ* εἰρηκότα. Τὸν Κύναν μὲν τοὶ ἀστέρας ὄντα, ἐν τῷ βίῳ ἄστρον λέγομεν. Ἄλλ' ὁ μὲν ἀστήρ καὶ ἄστρον· οὐκέτι δὲ τὸ ἀνάπαλιν. Ὅταν μέντοι Καλλιμάχος.

Πρὶν ἀστέρι τῷ Βερενίκῃς.

Δ ἐπὶ τοῦ πλοκάμου φησὶν, ὃς ἐξ ἐπὶ καταφανῶν σύγκειται. Τοῦτον δὲ τὸν πλόκαμον οὐκ οἶδεν Ἀρατος. Παρετήρησε δὲ Κόνων ὁ μαθηματικός. Σώματα λέγεσθαι ⁹⁴ ὅσα ὑπὸ μιᾶς ἔξωως ἡνωμένα κρατεῖται, εἶον λίθος, ξύλον· ἔστι δὲ ἕξις πνεῦμα σώματος συνεκτικόν. Συνημμένα δὲ ὅσα οὐχ ὑπὸ μιᾶς ἔξωως δέδεται, ὡς πλοῖον καὶ οἰκία· τὸ μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν σανίδων, ἡ δὲ ἐκ πολλῶν λίθων σύγκειται. Δυστῶτα δὲ, ὡς χορὸς. Τῶν δὲ τοιούτων διτταὶ αἱ διαφοραί. Τὰ μὲν γὰρ ἐξ ὠρισμένων σωματικῶν καὶ ἀριθμῷ ληπτῶν, ὡς χορὸς· τὰ δὲ ἐξ ἀόριστων, ὡς ὄχλος. Εἴη οὖν ὁ μὲν ἀστήρ σῶμα ἡνωμένον, τὸ δὲ ἄστρον ἐκ δυστῶτων καὶ ὠρισμένων· ἀριθμὸς γὰρ ἀστέρων ἐν' ἐκάστῳ

δείκνυται. Πίνδαρος δὲ τὸν ἀστέρα ἄστρον ὀνομάζει, A astrum ex disjunctis ac definitis componitur. Nani certus in unoquoque numerus ostenditur. Pindarus astrum pro sidere usurpat :

Μηκέθ' ἄλλου σκόπει
Ἄλλο θαλπνότερον
Ἐν ἡμέρᾳ φασγνὸν ἄστρον ·

κατὰ τὴν συνήθειαν.

Περὶ πλανήτων.

ιε'. Ἄρατος, τῇ τῶν πολλῶν δόξῃ κατακολουθήσας, τοὺς ἀπλανεῖς ἐναρρηνεῖται φησὶ τῷ οὐρανῷ ·

Αὐτὸς γὰρ τάδε σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐσθίρει·

παρὰ τὸ ἐσθίρειν ἀστέρας αὐτοὺς παρετυμολογῶν. Τὸν δὲ τῶν πλανήτων λόγον παρετήσατο ὁ Ἄρατος, ὅταν λέγῃ ·

Οἱ δ' ἐπιμιξέσθαι ἄλλοι πάντ' ἀστέρες οὐδὲν ὁμοῖοι,
Ἐμπαλιν¹⁵ εἰδῶλων δυοκαίδεκα δινεύονται.
Οὐδ' ἔτι θαρσαλέως κείνων ἐγὼ ἄρχιος εἶην
Ἀπλανέων τὰ τε κύκλα, τὰ τ' αἰθέρι¹⁶ δινεύουσι.

Παρατεῖται δὲ διὰ πολλὰς αἰτίας. Πρῶτον ὅτι φαίνοντα ἡθέλησε, καὶ πᾶσι σύμφωνα δεῖξαι ἄστρα · οὗτοι δὲ πολλὴν διαφωνίαν ἔχουσι, καὶ οὐδὲ πᾶσιν εἶσι φανεροί. Ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ αὐτοῦ Κανόνι, τὸν περὶ αὐτῶν ποιούμενος λόγον, ἁρμονικῶς τινὶ καὶ συμφωνικῶς μουσικῇ τὰς κινήσεις αὐτῶν λέγει γεγενῆσθαι. Λεγτέον δὲ περὶ αὐτῶν.

Τάξις τῶν ἑπτὰ σφαιρῶν.

ιζ'. Οἱ περὶ τὰ μετέωρα δεινοὶ φασὶ ζῶνας τινὰς εἶναι ἑπτὰ, δι' ὧν φέρονται οἱ ἑπτὰ ἀστέρες · καὶ ἐν μὲν τῇ ὑψηλοτάτῃ φέρεσθαι τὸν τοῦ Κρόνου, ἐν δὲ τῇ μετ' αὐτὴν τὸν τοῦ Διὸς · καὶ ἐν τῇ τρίτῃ τὸν τοῦ Ἄρεως · ἐν τῇ τετάρτῃ τὸν τοῦ Ἑρμοῦ · ἐν τῇ πέμπτῃ τὸν τῆς Ἀφροδίτης · ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν τοῦ ἡλίου · ἐν δὲ τῇ ἐβδόμῃ τὸν τῆς σελήνης. Τινὲς δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τὴν Ἀφροδίτην λέγουσιν · ἐν τῇ πέμπτῃ δὲ τὸν Ἑρμῆν · ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ τὸν ἡλίον. Ἄλλοι δὲ τέταρτον τὸν Ἑρμῆν · ἕκτην δὲ τὴν Ἀφροδίτην · μέσον δὲ τὸν ἡλίον. Εἰσὶ δὲ οἱ πρῶτον τὸν ἡλίον λέγοντες · δευτέραν δὲ τὴν σελήνην · τρίτον δὲ τὸν Κρόνον. Ἡ δὲ πλείων δόξα πρῶτην τὴν σελήνην λέγει · ἔπειτα καὶ ἀπόσπασμα τοῦ ἡλίου λέγουσιν αὐτὴν · ὥς καὶ Ἐμπεδοκλῆς ·

Κυκλοτερές περὶ γαῖαν ἔλίσσεται ἀλλότριον φῶς.

Περὶ δὲ τῆς ἐναρμονίου κινήσεως αὐτῶν εἶπεν, ὥς ἔφην, Ἄρατος ἐν τῷ Κανόνι, καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ Ἑρμῇ, καὶ Ὑψικλῆς, καὶ Θράσυλλος, καὶ Ἀδραστος Ἀφροδισιεύς. Ἡρξαντο δὲ τοῦ λόγου τοῦτου οἱ Πυθαγόρειοι · πάντα γὰρ ἁρμονικῶς καὶ τάξει λέγουσι κινεῖσθαι · καθὰ καὶ ἱατροὶ τοὺς σφυγμούς · καὶ ὑγιαίνειν μὲν, ὅταν εὐτακτῶσι, νοσεῖν δὲ, ὅτε ἀτάκτως κινουῦνται.

Περὶ τῶν ὀνομάτων τῶν πλανήτων.

ιζ'. Τὰ ὀνόματα τῶν πλανήτων διαφόρως ἐκλήθησαν, καὶ περὶ τοῦ χρόνου ἐκάστου διαφωνία πολλὴ γέγονε πολλοῖς. Αἱγυπτίοις γὰρ καὶ Ἕλλησι τοῦ Κρόνου

¹⁵ γρ. πάντοθεν. ¹⁶ γρ. σώματ' ἐνισπείν.

astrum ex disjunctis ac definitis componitur. Nani certus in unoquoque numerus ostenditur. Pindarus astrum pro sidere usurpat :

80 Non jam sole considera
Aliud calidius
Interdum solens sidus ;

in quo consuetudini servit.

De planetis.

15. Aratus vulgi opinioni serviens inerrantes stellas cælo infixas esse dicit :

Ipse enim hæc signa in cælo fixit ;

a vocabulo ἐσθίρειν, nominatos ἀστέρας obiter indicans. De planetis autem scribere noluit Aratus, ubi ita cecinit :

B Promiscue vero aliæ quinque stellæ, nihil similes, Contra quam simulacra duodecim versantur. Neque vero confidens illorum ego sum idoneus, Inerrantiumque orbes, quæque in æthere eientur [exsequi.

Atque hoc pluribus de causis recusat. Primum quod apparentes stellas, de quibus inter omnes convenit, describere erat aggressus ; at istæ magno in opinionum ambitu sunt, nec omnibus apparent. In libro vero, quem Canonem inscripsit, de iis agens, concentu quodam et harmonia temperatos esse motus illarum asserit. Nobis vero de iis ipsis nonnulla dicenda sunt.

De ordine sphaerarum septem.

16. Cœlestium rerum peritis placet zonas quasdam esse septem, per quas totidem planetæ feruntur. In suprema porro Saturni stellam rapi ; in secunda Jovis ; in tertia Martis ; in quarta Mercurii ; in quinta Veneris ; in sexta solis ; in septima lunæ. Quidam in quarta Venerem locant, in quinta Mercurium, in sexta solem. Alii quartum Mercurium, sextam Venerem, medium vero solem constituunt. Sunt qui primum esse solem asserant, secundam lunam, tertium Saturnum. Plures lunam primam faciunt ; quandoquidem pars quædam, ut aiunt, avulsæ est a sole luna ; quod Empedocli visum est :

Circulare circum terram volvitur alienum lumen.

De harmonico vero motu illorum agit in Canone, uti dictum est, Aratus, et Eratosthenes in Mercurio, itemque Hypsicles, Thrasyllus et Adrastus Aphrodisiensis. Cujus dogmatis auctores fuere Pythagoræi, qui universa concentu atque ordine moveri putant : uti medici pulsus, quos tum sanos esse dictitant, cum ordinem servant, male habere, cum inconstanter moventur.

De planetarum nominibus.

17. Tam de planetarum vocabulis quam de singulorum temporibus summa est opinionum vaetas. Ægyptii et Græci Saturni stellam, quamvis

hebetissima sit, φαίνοντα, id est lucidam, vocant. Græci quidem ita boni ominis causa nuncupant, Ægyptii vero Nemesis stellam. Secunda Jovis Phacton a Græcis, ab Ægyptiis Osiridis stella nominatur. Tertia est Martis, quæ Græcis est Πυρρός, Ægyptiis Herculis stella. Quarta Mercurii. Concedatur enim hoc in præsens, eam esse quartam. Nam de sideribus istis, Mercurio, Venere ac sole non levem esse controversiam ostendimus. Igitur Mercurii stella Græcis Στῶδων, Ægyptiis Apollinis stella dicitur. Quinta est Veneris, Græcis Lucifer. Primus Ibycus in unum appellationem contraxit. Quartus est sol Ægyptiis, quem Græci sextum numerant. Septima est luna. Musici vero zodiacum circulum, ut in harmonia, fingunt rationem habere phthongi chromatici generis disjuncti, Saturni stellam rationem obtinere harmonicæ disjunctam, Jovi ordinem tribuunt in musicis phthongi, quem diatonum disjunctum vocant, Marti vero, ejus, quem parameson nominant. Sic Mercurius in eadem musica phthongum sibi vindicat, qui meses vocatur. Nam Veneris stella medium diatonon tenet. Sol nisi quartus est, sed sextus; medii lichani instar erit. Luna, quæ septima est, phthongi illius ordinem tenet, qui est hypates medix. Intervallum, quod ad usque lunam pertinet, quidam attribuunt ei phthongo, quem in musicis hypaton diatonum appellant.

δὲ ἀπὸ γῆς διάστημα μέχρι τῆς τελένης, θέλουσιν ὁπάτων διατόνου.

81 De eo anno, qui magnus dicitur, et quot annis Cujuslibet planetarum revolutio constet.

18. Rursus prima omnium Saturni stella ab uno signo ad idem, ut minus accurate dicam, et platice, in annis triginta revertitur; ab eodem vero puncto ad idem punctum, in annis 350635. Atque is est qui magnus annus appellatur. Jovis stella secunda situ ad idem signum platice in annis 42 regreditur; ad idem punctum in annis 170620. Martis stella circuitum absolvit a signo ad signum rediens annis duobus; ad idem vero punctum annis 120000. Luna quolibet mense a signo ad idem signum revertitur; sol vero diebus 365 et minuto: quod tempus solaris appellatur annus. Similiter et Veneris ac Mercurii stellæ, itidem ut sol, ad id signum, unde profectæ sunt, annuo intervallo referuntur; nam pene eadem celeritate rapiuntur. Oh id de illarum situ controversia nascitur. Horum spatiorum, velut phthongorum ab infimis locis ad zodiacum usque, intervallum ejusmodi est quod a musicis vocatur diapason.

At Chaldæi, mortalium omnium longe curiosissimi, ausi sunt cursum solis atque horas describere. Etenim horam illam, qua in æquinoctiis constitutus

Α ὁ ἀστήρ, καίτοι ἀμαυρότατος ὢν, φαίνεται λέγεται. Ἄλλα παρ' Ἑλλήσι μὲν κατὰ τὸ εὐφημον λέγεται οὗτω, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Νεμέσεως ἀστήρ. Δεύτερος ὁ Διὸς καθ' Ἑλλήνας Φαέθων· κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Ὀσίριδος ἀστήρ. Τρίτος ὁ τοῦ Ἀρεως παρὰ μὲν Ἑλλήσι Πυρρός· παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Ἡρακλέους ἀστήρ. Τέταρτος ὁ τοῦ Ἑρμοῦ· δεδοσθω γὰρ νῦν τέταρτον αὐτὸν εἶναι. Εἰρηται γὰρ, ὅτι διαφωνία πολλὴ περὶ τῶν ἀστέρων τούτων ἐστίν, Ἑρμοῦ, καὶ Ἀφροδίτης, καὶ ἡλίου. Ὁ τοίνυν Ἑρμοῦ ἀστήρ καλεῖται παρὰ μὲν Ἑλλήσι Στῶδων, παρὰ δὲ Αἰγυπτίοις Ἀπόλλωνος ἀστήρ. Πέμπτος ὁ τῆς Ἀφροδίτης παρὰ μὲν Ἑλλήσιν Ἑωσφόρος. Πρῶτος δὲ Ἴδουκος εἰς ἐνὶ συνέστελλε τὰς προσσηγορίας. Τέταρτος δὲ ὁ ἡλῖος κατ' Αἰγυπτίους, ἕκτος δὲ καθ' Ἑλλήνας. Ἐβδόμος δὲ ὁ τῆς σελήνης. Οἱ δὲ μουσικοὶ ὑποτίθενται τὸν ζωδιακὸν κύκλον ὥς ἐν ἀρμονίᾳ τάξιν ἔχειν φθόγγου τοῦ τῆς χρωματικῆς διεzeugμένου· τὸν δὲ τοῦ Κρόνου ἐπέχειν λόγον τῆς ἐναρμονίου τὸν διεzeugμένον· ὁ δὲ τοῦ Διὸς τάξιν ἔχειν ὡς ἐν μουσικῇ φθόγγου τοῦ καλουμένου διατόνου διεzeugμένου. Ὁ δὲ τοῦ Ἀρεως τάξιν ἔχει φθόγγου τοῦ καλουμένου παραμέσου. Ὁ δὲ τοῦ Ἑρμοῦ τάξιν ἐπέχει φθόγγου παρὰ μουσικοῖς τῆς μέσης. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης τάξιν ἔχει φθόγγου λεγομένου μέσου διατόνου. Ὁ δὲ ἡλῖος, ἐὰν μὴ τέταρτος, ἀλλὰ ἕκτος δοθῇ, ἔσται τάξιν ἐπέχων μέσου λιχανοῦ. Ἡ δὲ σελήνη, ἐβδόμη οὖσα, τάξιν ἐπέχει φθόγγου τοῦ λεγομένου ὑπάτης μέσης. Τὸ εἶναι τινες ἀπὸ φθόγγου τοῦ παρὰ τοῖς μουσικοῖς

Τίς ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός, καὶ ἐν πόσῳ χρόνῳ ἕκαστος τῶν πλανήτων ἀποκαθίσταται.

ιη'. Πάλιν ὁ πρῶτος, ὁ τοῦ Κρόνου ἀστήρ, παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων παχυμερῶς μὲν καὶ πλατυκῶς, ἔτεσι τριάκοντα, ἀπὸ δὲ σημείου ἀποκαθίσταται ἐν ἐτῶν μυριάδι τριακονταπέντε καὶ ἔτεσι ἐξακοσίῳ τριακονταπέντε. Οὗτος δὲ ἐστὶν ὁ καλούμενος μέγας ἐνιαυτός. Ὁ δὲ τοῦ Διὸς ἀστήρ ὁ δεύτερος παραγίνεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων πλατυκῶς καὶ παχυμερῶς ἔτεσι β'· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημείον ἀποκαθίσταται ἐν μυριάσιν ἐτῶν ιζ' καὶ ἔτεσι χζ'. Ὁ δὲ τοῦ Ἀρεως περιέρχεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων δι' ἐτῶν δύο, καὶ ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον ἐν μυριάσιν ἐτῶν ιβ'. Ὁ δὲ τῆς Ἀφροδίτης περιέρχεται ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων κατὰ μῆνα ἑκαστον· ὁ δὲ ἡλῖος ἐν τρεῖς ἡμέραις καὶ λεπτῷ ὅς ἐστι χρόνος καλεῖται ἐνιαυτός ἡλιακός. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ τῆς Ἀφροδίτης καὶ τοῦ Ἑρμοῦ σὺν τῷ ἡλίῳ δι' ἐνιαυτοῦ ἀπὸ ζωδίου ἐπὶ ζωδίων παραγίνονται· σχεδὸν γὰρ ἱσοταχεῖς εἰσι. Διὸ καὶ διάφωνος αὐτῶν ἡ τάξις. Τούτων δὲ τῶν διαστημάτων τῶν φθόγγων ἀπὸ τῶν κατωτέρω τόπων μέχρι τοῦ ζωδιακοῦ γίνεται διάστημα συμφωνίας τῆς παρὰ τοῖς μουσικοῖς λεγομένης διαπασῶν.

Χαλδαῖοι δὲ, περιεργότατοι γενόμενοι, ἐτόλμησαν τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον καὶ τὰς ὥρας διορίσασθαι. Τὴν γὰρ ἐν ταῖς ἡμερίαις ὥραν αὐτοῦ, καθ' ἣν ἴσως

¹⁸ f. ἔχει. ¹⁹ f. σελήνης.

διέρχεται τὸν πόλον, εἰς ἃ ὅρους μερίζουσιν· ὥστε τὸ ἅ μέρος τῆς ὥρας, τῆς ἐν τῇ ἡμερῇ ἡμέρας, ὅρον λέγεσθαι τοῦ δρόμου τοῦ ἡλίου. Λέγουσι δὲ πάλιν ἄνδρες πορείαν, μήτε τρέχοντος μήτε ἡρέμα βαδίζοντος, μήτε γέροντος μήτε παιδὸς, τὴν πορείαν εἶναι τοῦ ἡλίου, καὶ ἃ σταδίων καθαρῶν εἶναι.

Ἐπειδὴ δὲ εἵπομεν καθυποθεθῆκεναι τοὺς ἀστέρας τοὺς πλάνητας τῶν ἐπάνω, καὶ τὴν ἀνωτάτω ζώνην ἔχειν τὸν τοῦ Κρόνου, τὴν δὲ μετὰ ταύτην τὸν τοῦ Διὸς, τὴν δὲ τρίτην τὸν τοῦ Ἄρεος, καὶ καθεξῆς τῶν ἄλλων· ἴσως ἂν ζητήσῃ τις πῶς φαμεν, εἰ οὕτω τυχοί, Κρόνον καὶ ἡλίον ἐν Κριῷ εἶναι· ἢ σελήνην καὶ Δία ἐν Ταύρῳ· ἢ ἄλλους τινὰς ἀστέρας σύνοδον⁹⁷, ὅποτε μὴ εἰσιν ἐν τῷ αὐτῷ ὕψει φερόμενοι. Λεκτέον δέ, ὅτι ὑπ' ἀλλήλους ὄντες τότε συνόδους ποιοῦσιν, ὅταν κατὰ κάθετον ἀλλήλων γένωνται. Εἰδέναι δὲ χρῆ, ὥς οἱ ἀστρονόμοι διδῶσι ζώνας τῶν πλανήτων ἀστέρων. Ὁ δὲ Πλάτων σφαίρας εἶναι λέγει μίαν ὑπὸ μίαν ἐκάστω. Ὁ δὲ Ἄρατος, περὶ τῶν πέντε λέγειν παραιτησάμενος. μετὰ τὴν τῶν φαινομένων δεῖξιν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης λέγει.

Τῶν δὲ ἀστέρων οἱ μὲν ἀπλανεῖς ἐναρρήρασι τῷ οὐρανῷ, καὶ εἰσιν ἀκίνητοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον· συμπεριφέρονται δὲ τῇ ῥύμῃ τοῦ οὐρανοῦ, αἰ κατὰ τὰ αὐτὰ καὶ ὡσαύτως δύνοντες καὶ ἀνατέλλοντες· διὸ καὶ ἀπλανεῖς ἐκλήθησαν. Ἄλλοι δὲ εἰσιν ἐπτά ἀστέρες κατωτέρω τοῦ οὐρανοῦ ἐν τῷ ἀέρι⁹⁸, καὶ ἰδίως καὶ μετὰ τοῦ οὐρανοῦ κινούμενοι· οἷτινες τῷ ἴδιαν κίνησιν ἔχειν, καὶ μὴ ἀρρηρέναι τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ αἰθέρι φέρεσθαι, οὕτε κατὰ τὰ αὐτὰ οὕτε ὡσαύτως ἀνατέλλουσι· διὸ πρὸς σύγκρισιν τῶν ἀπλανῶν πλάνητες λέγονται. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι οὐ μόνον τοὺς πλάνητας ἰδίαν κίνησιν ἔχειν φασίν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀπλανεῖς· οὕτω μέντοι κινεῖσθαι ὥς τρύπανον περιδινόμενον περὶ τὸν αὐτὸν τόπον. Ἐκλείπειν δὲ ἕκαστος τότε τῶν ἀστέρων δοκεῖ, ὅτε, προσγειότερος αὐτοῦ κατὰ κάθετον γενόμενος, ὑπαισθῆθαι τὴν αὐγὴν τοῦ ἡλίου.

Περὶ ἡλίου.

ἰθ'. Πολλοὶ τῶν ἐπιφανεστέρων περὶ⁹⁹ ἡλίου καὶ σελήνης ἐπραγματεύσαντο· ἰδίᾳ δὲ καὶ περὶ τῶν πέντε. Διὸ καὶ Ἄρατος ἰδίως μὲν περὶ ἡλίου καὶ σελήνης πρὸς τῷ τέλει τῆς ποιήσεως εἶπεν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τῶν πέντε ἐν τῷ ἐπιγραφομένῳ *Κανόνι*. Τὴν δὲ ὥσιν τοῦ ἡλίου Πλάτων περιέρχως ἐκ πυρὸς εἶναι φησι· τινὲς δὲ τῶν φυσικῶν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς καὶ νεφῶν αὐτὸν εἶναι. Ἀναξαγόρας μύδρον αὐτὸν εἶπε· Φιλώλαος δὲ, τὸ πυρῶδες καὶ διαυγὲς λαμβάνοντα ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς, πρὸς ἡμᾶς πέμπειν τὴν αὐγὴν διὰ τινων ἀραιωμάτων· ὥστε κατ' αὐτὸν τριστὸν εἶναι τὸν ἡλίον· τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰθερίου πυρὸς· τὸ δὲ ἀπ' ἐκείνου πεμπόμενον ἐπὶ τὸν ὕλοειδῃ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενον ἡλίον· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ τοιοῦτοῦ ἡλίου πρὸς ἡμᾶς πεμπόμενον. Ἐπίκουρος δὲ κισσηροειδῇ αὐτὸν ἔφη ἐκ πυρὸς διὰ τρημάτων τινῶν τὸ

⁹⁷ f. σύνοδον ποιεῖν. ⁹⁸ f. αἰθέρι. ⁹⁹ f. πέρι.

A polum ex æquo transeundo dividit, in tricenos terminos dividunt, adeo ut tricesima pars horæ, quæ in æquinociali die sit, terminum solaris cursus nominent. Asserunt præterea iter viri, qui neque cursu feratur, neque lente gradiatur, neque senex sit aut puer, solis iter esse, ac tricena esse mera stadia.

Cum autem planetas dixerimus superioribus stellis subjectos esse, ac supremam zonam obtinere Saturnum, proximam ab eo, Jovem, tertiam esse Martis, ac deinceps cæteros, quæret aliquis fortasse, quomodo dici soleat, Saturnum, exempli gratia, vel solem in Ariete versari; aut lunam, vel Jovem in Tauro; vel alias stellas ibi in synodo esse, cum in eadem altitudine esse nequeant. Huic ita respondemus, cum sibi invicem subjecta sunt ea sidera, synodum facere; cum videlicet directe unum alteri subjicitur. Sciendum tamen est astronomos planetis circulos assignare, Platonem vero sphaeras esse putare, quarum alteri altera supposita sit. Aratus porro cum de quinque planetis scribere renuisset, postquam de apparentibus carmen absolvit, de sole agit ac luna.

igitur stellarum, quæ inerrantes dicuntur, infixæ sunt cælo, et peculiari ratione sunt immobiles: tametsi cæli circumvolutione rapiantur, iisdem locis ac similiter occasus ortusque facientes: ob id inerrantes dictæ sunt. Præter has aliæ sunt septem numero stellæ infra cælum quæ in æthere tam proprio motu, quam impresso iis ab cælo moventur. Quæ cum proprios, ut dixi, motus habeant, neque in cælo defixæ sint, sed in æthere ferantur; neque locis iisdem, nec eodem modo oriuntur et occidunt: propterea cum fixis comparatæ planetæ vocantur. At vero Pythagorei non solum planetis, sed etiam fixis peculiarem motum attribuunt: quem quidem ejusmodi esse volunt, qualis est terebræ, quæ circum eundem locum volvitur. Denique tunc unaquæque stellarum deficere videtur, cum citima terris, ac soli ex directo posita sub ejus splendorem subit.

De sole.

De principatum tenentibus sideribus sole ac luna complures egerunt: ac privatim etiam de quinque. Hinc Aratus de sole ac luna operis in fine scripsit: de quinque vero in eo qui inscriptus est *Canon*. Quod ad solis naturam pertinet, curiosius Plato ex igne constare docet; quidam physici e terræ ac nubium exhalationibus. Anaxagoras massam ignitam; Philolaus eundem quidquid habet igneum ac transparens ex ætherio igne, quod supra ipsum est, exprimere putat, ac per quædam rimarum interstitia splendorem ad nos transmittere; adeo ut triplex sit ex ejus opinione sol. Nam partim ex ætherio igne conflatus est: partim ab eo ad solem illum, quem vitri similem vocat, nonnulli emittitur: partim ab hoc ipso ad nos usque manat. Epicurus pumicis speciem habere censet,

atque ex igne per quædam foramina splendorem ejaculari. Nonnulli, ut Anaximander, lucem ab eo qui sit rotæ similis, emitti sentiunt. Nam ut in rota cavus est modiolus, cui infixi radii ad summæ curvaturæ ambitum extensi sunt; ita solem aiunt ex cavo lumen effundentem radios spargere, 82 quibus circumquaque collustrat. Sunt qui cavo ex loco et angusto, tubæ instar, illius manare lucem existiment, velut igneas faces. Jam figura solis ab aliis cum disco comparatur. Heraclitus scaphæ similem putat, Stoici sphaeræ. Cæterum de sole plerique commentarios ediderunt: ut Thrasyllus, et Adrastus Peripateticus, et Aphrodisiensis. Deficit autem, eo quod luna, ut quidam asserunt, directe se inter ipsum et nos mediam interponit: quod ut probabilius oportet amplecti. Est enim luna terræ vicinior sole atque depressior; quod Aratus ita testatur:

Stans inter terram solemque directæ.

Neque vero defectum patitur sol: etsi ita nobis videtur. Nam cum ad perpendicularum ei subjecta luna fuerit, illius radiis obstat, ne ad nos, qui in terra sumus, usque pertingant. Itaque nobis multo inferioribus luna deficere videtur. Sed nec totius solis, verum partis ejus duntaxat defectio accidit. Non enim potest longe minor ipso luna totum abscondere. Quam ob causam non ab omnibus simul hominibus deficiens cernitur, sed alias ab aliis, velut in tractu Syenes, Alexandriae et Elephantines eodem tempore deficiens videtur. Hæc enim omnia loca ad idem clima pertinere videntur. De eclipsibus solis secundum climata septem scripsere complures, ut Orion, Apollinaris, Ptolemæus, Hipparchus. Climata dicuntur ideo quod terra minime plana sit, sed nonnullas devexitates habeat: quoniam partes ejus eminentiores aliæ sunt, aliæ dejectiores, ac gentes aliæ aliis in locis habitant. Annus solis ἐνιαυτός vocatur, quod ἐν αὐτῷ, in seipso tempestates omnes quatuor complectitur, ut Euripides indicat:

Quoniam in se cuncta complectens habet.

Appellatur annus solis ab eodem signo ad idem redeuntis conversio in 365 diebus, et exigua insuper parte; ad idem vero punctum octodecim annis vertentibus redit: si est germanum opus Eratosthenis. Hic enim scripsit, ostenditque non esse auctorem Eudoxum. At, ut censent alii, fit illa reversio in annis sex et septuaginta: quæ est Callippi sententia. Meto vero novemdecim annis fieri putat. Quem Aratus his versibus secutus est:

———— celebrantur jam
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quos a balneo ad extremum Orionem
Nox circumvolvitur, et ad Canem audacem Orionis.

De solis magnitudine.

20. Sol, ut aiunt, terram magnitudine superat. Quidam vero pedalem, alii octuplo, alii undevicies

Α φῶς ἐκπέμποντα. Τινὲς δὲ, ὧν ἔστι καὶ Ἀναξίμανδρος, φασὶ πέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, σχῆμα ἔχοντα τροχοῦ. Ὡς περ γὰρ ἐν τῷ τροχῷ κοίλῃ ἐστὶν ἡ κλῆμνη, ἔχει δὲ ἀπ' αὐτῆς ἀνατεταμένας τὰς κλημίδας πρὸς τὴν ἐξωθεν τῆς ἀφίδος περιφορὰν· οὕτω καὶ αὐτὸν, ἀπὸ κοίλου τὸ φῶς ἐκπέμποντα, τὴν ἀνάστασιν τῶν ἀκτίνων ποιεῖσθαι, καὶ ἐξωθεν αὐτὰς κύκλῳ φωτίζειν. Τινὲς δὲ, ὡς ἀπὸ σάλπιγγος, ἐκ κοίλου τόπου καὶ στενοῦ ἐκπέμπειν αὐτὸν τὸ φῶς, ὥς περ πρηστῆρας. Σχῆμα δὲ αὐτοῦ οἱ μὲν δισκοειδὲς, Ἡράκλειτος δὲ σκαφοειδὲς, Στωϊκοὶ δὲ σφαιροειδὲς εἶναι λέγουσι. Πολλοὶ δὲ περὶ τοῦτου πραγματεύεται γιγνόμενα, ὥς περ Θρασύλλῳ καὶ Ἀδράστῳ τῷ ἀπὸ τοῦ Περιπάτου, καὶ Ἀφροδίσει. Ἐκλείπει δὲ, ὡς μὲν τινὲς φασιν, ἐμπροσθεν αὐτοῦ τῆς σελήνης κατὰ κάθετον αὐτοῦ γιγνομένης· ᾧ καὶ μᾶλλον, ὡς πιθανῶς, πειστέον. Προσγειοτέρα γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ κατωτέρα τοῦ ἡλίου· οὕτω γὰρ καὶ Ὁ Ἀρατος λέγει·

Ἰσταμένη γαίης τε καὶ ἡέλλιοιο κατ' ἰθὺ.

Οὐκ ἐκλείπει δὲ ὁ ἥλιος· ἀλλ' ἡμῖν δοκεῖ. Κατὰ κάθετον γὰρ ἡ σελήνη γενομένη τοῦ ἡλίου, ἀνέλγει τὰς πρὸς ἡμᾶς τοὺς ἐπὶ γῆς αὐγὰς αὐτοῦ. Καὶ ἡμῖν οὕτω φαίνεται κατωτέρω γῆς σελήνης οὖσιν. Οὐχ ὅλον δὲ, ἀλλὰ μέρους ἐκλείψις γίνεται. Οὐ γὰρ δυνατόν, ἐλάττονα οὖσαν τὴν σελήνην πολὺ, ὅλον ἀποκρύπτειν τὸν ἥλιον. Διὸ οὐ παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις ἅμα ἐκλείπειν δοκεῖν¹, ἀλλὰ παρ' ἑτέροις ἄλλοτε· οἷον ἐν Συρίῃ καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἅμα ἐκλείπειν. Τοῦ γὰρ αὐτοῦ κλίματος δοκεῖ ταῦτα τὰ χωρία εἶναι. Ἐπραγματεύσαντο δὲ πολλοὶ περὶ ἐκλείψεων ἡλίου κατὰ τὰ ἑπτὰ κλίματα· ὥς περ Ὀρίων, ὁ Ἀπολλινάριος, Πτολεμαῖος, Ἰππάρχος. Κλίματα δὲ εἶρηται, διὰ τὸ τὴν γῆν μὴ εἶναι ὁμαλὴν, ἀλλὰ ἔχειν οἷον ἐγκλίματά τινα, ὑψηλοτέρων ὄντων καὶ ταπεινοτέρων τῶν μερῶν αὐτῆς, καὶ τὰς οἰκήσεις τῶν ἐθνῶν ἄλλας ἀλλαχοῦ εἶναι. Ἐνιαυτός δὲ ἡλίου εἴρηται, ἐπεὶ ἔχει τὰς πάσας ὥρας ἐν αὐτῷ τέσσαρας κατὰ τὸν Εὐριπίδην·

Ἄλλ' οὐρεκ' ἐν αὐτῷ πάντα συλλαβὼν ἔχει.

Λέγεται δὲ ἐνιαυτός ἡ ἀπὸ τοῦ ζωδίου ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἀποκατάστασις αὐτοῦ ἐν ἡμέραις τέξε' καὶ ἐλαχίστω μορίῳ· ἀπὸ δὲ σημείου ἐπὶ σημείον ἀποκαθίσταται ἐν ὀκτακαιδεκαετηρίδι, εἰ γὲ γνήσιόν ἐστι τὸ σύγγραμμα Ἐρατοσθένους². Οὗτος γὰρ ἀνέγραψεν δεικνύς, ὡς οὐκ εἴη Εὐδόξου. Κατὰ δὲ τινὰς ἐν ἐβδόμηκοντα³ ἔτεσιν· ἧς δόξης ἐστὶ καὶ Κάλιππος. Κατὰ δὲ Μέτωνα δι' ἐννεακαιδεκαετηρίδος. Ταύτη κατηκολούθησεν Ἀρατος· φησὶ γάρ·

———— συνασίδεται ἡδη
Ἐννεακαίδεκα κύκλα φαινοῦ ἡέλλιοιο·
Ὅσσα τ' ἀπὸ ζώης εἰς ἔσχατον Ὀρίωνα
Νῦν ἐπιδιδέεται, Κύνη τε θρασὺν Ὀρίωνα.

Περὶ μεγέθους ἡλίου.

κ'. Μέγεθος ἡλίου μετίζον γῆς φασι. Καὶ οἱ μὲν ποδίων· οἱ δὲ ὀκταπλάσιον· οἱ δὲ ἐννεακαίδεκαπλά-

¹ f. δοκεῖ. ² Mendosa ista sunt. ³ f. ἔξ καὶ ἑβδ.

σιν. Φέρεσθαι δὲ αὐτὸν τὴν ἐναντίαν τοῖς ἀπλανέσι ἅμα
φορὰν κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνα-
τολάς· ἄγεσθαι δὲ ὑπὸ τῆς ἀπλανοῦς ἀπὸ τῶν ἀνατο-
λικῶν μερῶν ἐπὶ τὰ δυτικά, κατὰ τὸν Εὐριπίδην
λέγοντα·

*Δείξας γὰρ ἀστρῶν τὴν ἐναντίαν ὁδόν,
Δήμους τ' ἔσσωσα, καὶ τύραννος ἰζήμεν.*

Ἄτρεῦς γὰρ εὖρε τῶν πλανήτων τὴν ἐναντίαν
φορὰν, ὥσπερ καὶ ἡλίου ἀπὸ ἀνατολῶν κυλιομένου,
καὶ φερόμενου εἰς δυσμὰς. Ὡσπερ γὰρ, εἰ τύχοι μύρ-
μηξ ἔρπων ἐξωθεν περιφερείας τινὸς ἀπὸ δυσμῶν
ἐπ' ἀνατολάς τὴν ἐναντίαν τῷ τροχῷ ποιοῦμενος
πορείαν, συμβήσεται αὐτὸν ὑπὸ μὲν τῆς τοῦ τροχοῦ
περιουήσεως ἀπὸ ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς ἄγεσθαι,
ὑπὸ δὲ τῆς ἰδίας κινήσεως ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολάς.
Ἡμῖν δὲ δυσκατάληπτον εἶναι συμβαίνει τὴν ἰδίαν
αὐτοῦ κίνησιν, ἅτε δὴ μικρὰν οὖσαν· διδὼν καὶ παρα-
τρέχει ἡμῶν τὴν ὅσιν ἡ τοῦ μύρμηκος κίνησις, ὅψυ-
τέρας οὖσης τῆς τροχοῦ· τὸν αὐτὸν τρόπον νόει καὶ
ἐπὶ ἡλίῳ. Ἔστω γὰρ τροχὸς ὁ οὐρανός, ὁ δὲ ἥλιος
ἀντὶ μύρμηκος. Τὴν δὲ δεῖξιν ταύτην ἐπ' αὐτῆς τῆς
σφαίρας· ἔστιν ἰδεῖν. Ἐάν γὰρ ὑποθώμεθα πρῶτον
ἀνατέλλειν Κριόν, καὶ τὸν ἥλιον ἐν τούτῳ εἶναι, ἐπὶ
ἡμέρας λ' τὴν μετάδασιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ εὐ-
ρίσκομεν εἰς τὸν Ταῦρον γινομένην· ὁ δ' ἐστὶ μετὰ
τὸν Κριόν. Ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἄρα μερῶν ἐπὶ τὰ ἀνα-
τολικά, ἀλλ' οὐχὶ ἀνάπαλιν ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ
τὰ δυτικά εὐρίσκομεν φερόμενον αὐτόν. Δῆλον οὖν,
ὡς κινεῖται, καὶ φέρεται κατὰ τὴν ἰδίαν κίνησιν ἀπὸ
τῶν δυτικῶν ἐπὶ τὰ ἀνατολικά.

Περὶ σελήνης.

κα'. Τινὲς οὐδὲ ὅλως βούλονται εἶναι σελήνην. Ἄλ-
λοι δὲ αὐτὴν ἐξ ἀναθυμιάσεως γῆς εἶναι λέγουσιν·
ἔτεροι δὲ ἐκ πυρός· ἄλλοι καὶ ἀέρος· ἄλλοι ἐκ τῶν
πρασάρων στοιχείων· ἔτεροι δὲ γῆν πεπυρωμένην
στερέμνιον, ἔχουσαν πῦρ· εἶναι δὲ ἐπ' αὐτῆς οἰκισιν
ἄλλην, ποταμούς τε καὶ ὅσα ἐπὶ γῆς· καὶ τὸν λέοντα
τὸν Νεμεαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν. Ἐμπεδο-
κλῆς δὲ ἀπόσπασμα αὐτῆν φησιν ἡλίου. Σχήμα δὲ
αὐτῆς οἱ μὲν σφαιροειδές, οἱ δὲ δισκοειδές. Κατὰ
μῆνα δὲ ἐκλείπει· ὡς μὲν Ἡράκλειτός φησιν, ὁμοίως
τῷ ἡλίῳ τοῦ φωτοειδοῦς σχήματος ἀναστραφέντος·
ἄλλοι δὲ τοῦ στομίου τοῦ τροχοειδοῦς, δι' οὗ ἐκπέμ-
πεται τὸ φῶς, ἀποφραχθέντος· ὡς δὲ ἄλλοι, ὅταν
περὶ τὸ κωνοειδές τῆς γῆς γένηται δύνοῦσα· ὡς δὲ
οἱ πολλοί, κατὰ διάμετρον γενομένην ἡλίῳ. Γίνεται
δὲ κατὰ μῆνα ἕκαστον. Γέννα δὲ σελήνης, καὶ ἀνα-
τολὴ διαφέρει. Μετὰ γὰρ τρεῖς ἢ τέσσαρας τοῦ γεν-
νηθῆναι ἡμέρας φαίνεται, καὶ οὐχ ἅμα τῷ γεννηθῆ-
ναι. Ἀνατέλλει δὲ οὐχ ὅλον τὸ φῶς ἔχουσα περιε-
ρὲς, ἀλλὰ μηννοειδής· μέχρι δὲ τοῦ ἡμισείας αὐξηθεῖσα
γίνεται διχότομος. Ἐάν δὲ τὸ διμοῖρον περιφωτισθῇ,
καλεῖται ἀμφίκυρτος· πληρωθεῖσα δὲ γίνεται πληρο-
σέληνος, καὶ πανσέληνος, καὶ διχόμηνης· πεντεκα-
δεκατάτα γὰρ ἐστὶ πληρωθεῖσα· ὁ ἐστὶν ἡμισυ μην-
ός, διχαζομένων τῶν λ' ἡμερῶν. Καὶ πάλιν αὖ ἀπὸ
τῆς πανσελήνου ἄρχεται μειοῦσθαι, καὶ γίνεται πρῶ-
τον ἀμφίκυρτος, εἶτα διχόμηνης, εἶτα μηννοειδής.
Ἄξιον δὲ ζητῆσαι τί δήποτε ἐπὶ τοῦ φωτός τῆς σελή-

A majorem faciunt. Eundem contrario stellis iner-
rantibus ac proprio motu ab occasu in ortum ferri
volunt; interim dum ab inerrantium sphaera ab
ortivis partibus in occiduas rapitur, ut his versi-
bus testatur Euripides :

*Ostenso enim astrorum contrario motu,
Populos servasi, et tyrannus consedi.*

Nam Atreus contrarium motum planetarum re-
perit, ut et solis ab ortu tendentis ad occasum.
Etenim quemadmodum si formica in exteriori rotæ
ambitu contraria atque illa progressionē ab occasu
moveatur in orientem, accidet id quidem, uti rotæ
circuitione ab oriente rapiatur occasus versus :
suapte vero motu ab occasu in ortum. At nos pro-
prium illius motum, quod lentissimus sit, ægre dis-
cernimus. Ob id oculos nostros effugit formicæ pro-
gressio, quod sit conversio illa rotæ citior. Eo-
dem modo et de sole cogitandum est, ut is formi-
cæ instar sit, cælum rotæ. Quod adeo in sphaera
ipsa demonstrari potest. Nam si concipiamus animo
primum Arietem exoriri, in eoque versari solem,
post 30 dies ab Ariete transitum ab illo factum inve-
nimus ad Taurum, qui ab Ariete proximus est. Igitur
ab occiduis partibus ad orientales, non contra
ab orientalibus ad occiduas illum cieri deprehendi-
mus. Quocirca dubium non est, moveri ipsum,
ferrique proprio motu ab occiduis partibus in
orientales.

C

83 De luna.

21. Sunt qui lunam esse funditus negent. Alii
terrenis exhalationibus constare putant; quidam ex
igne; alii ex aere; nonnulli ex elementis quatuor
existere; aliqui terram ignitam, solidam, et igne
circumsusam esse sentiunt. Ad hæc aliam in ea
regionem ad habitandum inesse, cum fluviis et
cæteris, quæ in terra videntur. Indeque Nemees
illum leonem delapsam esse fabulati sunt. Empe-
docles avulsam hanc a sole partem esse docuit.
Figuram habet, ut quidam rati sunt, sphaeræ, ut
alii, disci similem. Deficit mense quolibet : quod
Heraclitus, similiter atque in sole, fieri putat in-
versa splendente forma. Alii cavo illo circinatoque
ore, per quod lumen emittitur, obstructo; quidam
tunc accidere censent, cum circa terræ conum ver-
satur occidens. Communis est opinio, id tum fieri,
cum ex diametro soli est obversa. Hoc vero sin-
gulis mensibus evenit. Differt autem ab ortu lunæ
nativitas. Quippe post tres quatuorve, quam est
nata, dies apparet, non simul atque nata est. Cum
oritur, non completum habet lucis orbem, sed
falcatum. Exinde ad dimidium aucta, semiplena
fit. Ubi besse collustrata est, ἀμφίκυρτος, id est
gibbosa nominatur; absoluto jam orbe plena luna
dicitur, et plenilunium; quod decimo quinto die
accidit, hoc est dimidio mense, tricenis diebus
bifariam partitis. Post id tempus minui incipit :
ac primum dimidiato orbe major, tum dimidia fit,

inde falcata. Hic non absurde quaeritur qua de causa tot in luna species accidunt. Respondent aliqui, cum circa terræ conum existit, id ei contingere. Velut si quis montem conscendens in ejus vertice consistat, totus e longinquo prospici poterit. Idem si ad partem alteram descenderit, iis, qui pone ipsum erunt, non jam totus apparebit; sed præter pedes primo reliquum corpus, tum paulatim magis magisque demittens sese videri totus desinet. Non secus in luna fieri censent; plena ut alias cernatur, alias parte sui lucida, cum est in cono terræ: non quod minuatur ipsa, sed quod nobis ita videatur. Verum qui speculi similem eam esse dicunt, defectiones ipsam experiri sentiunt; quibus efficitur ut interdum plena cernatur, alias lucis indiga. Quemadmodum qui sumpto speculo imaginis refractæ speciem in eo contueri velit, illud sibi ex adverso collocat. Ita quippe totum in eo vultum suum aspiciet; sin speculum ex obliquo respexerit, prout erit obliquatio, declinatioque speculi, bessem, aut semissem, aut exiguum aliquam vultus sui partem refractam videbit, pro eo quod speculum declinet. Eadem et lunæ ratio est. Huic opinioni subscripsisse putes Aratum, cum ita loquitur:

Semper aliunde alias declinans facies,

alludens ad speculi similitudinem. Sphæricæ figuræ esse mundum jam diximus, quem in orbem extrinsecus amplectitur cælum; terra autem in medio sita, centri atque puncti rationem obtinet. Inter hanc cælumque interjecta sunt æther, aer et aqua, sphærarum more invicem conserta. Mundum porro κόσμον ab ordine ac dispositione veteres appellarunt; sic Homerus:

Ordinare equos, et viros clypeatos;

item:

Ceterum ubi ordinati sunt cum ducibus singuli,

instructionem hoc verbo significans. Nam æther ἀπὸ τοῦ αἶθειν, quod est ardere, dicitur; est enim igneus, sive a verbo θεῖν, currere et incitate ferri, quoniam assidue circumagitur. Aer ab eo quod est αἶν, hoc est flare, nomen accipit. Cælum unde vocatum sit, paulo ante meminimus.

Hic a nonnullis quaeritur, cur cum ignitæ sint stellæ, nequaquam nos suis ardoribus exurant. Respondemus, supra terram illas esse quidem, sed obscurari solis radiis, et hebetari. Quocirca sæpenumero de die, cum sol deficit, stellas intuemur. Rursus quaeritur, si infusæ sunt cælo stellæ, cur noctu et interdum labi eas e cælo videamus. Cui sic occurrimus: non ipsas cadere stellas, sed splendorem quemdam ex illis profluere; atque ut ventilati, aut agitati carbonēs coruscant magis ac scintillas evibrant, ita stellæ obscuræ sunt inter-

νης ταῦτα τὰ σχήματα γίνεται. Πρὸς δὴ τοῦτο αὐτὸ μὲν λέγουσι περὶ τὸν κῶνον αὐτὴν γινομένην τῆς γῆς τοῦτο πάσχειν. Ὡς περὶ γὰρ εἰ τις εἰς ὄρος ἀναβαίη, καὶ ἐπὶ ἄκρῳ αὐτοῦ σταίη, ὅλος φαίνεται τοῖς ἀπὸθεν οὔσι· κατιῶν δὲ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος, τοῖς κατόπιν αὐτοῦ οὐκ ἔτι ὅλος φαίνεται· ἀλλὰ περὶ τὸν πῶτος ἐφάνη ἔχει· ἢ ἔτι μᾶλλον κατιῶν κατὰ βραχὺ, ὥς οὐ ὅλος ἀφανὴς γένηται· οὕτως φασὶ καὶ τὴν σελήην ποτὲ μὲν πλήρῃ φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκ μέρους, περὶ τὸν κῶνον γινομένην τῆς γῆς, οὐχὶ μειωμένην αὐτὴν, ἀλλ' ἡμῖν οὕτως φαινομένην. Οἱ δὲ λέγοντες αὐτὴν κατόπτρῳ παρασπλησίαν εἶναι, ἐκλείψει λέγουσι γίνεσθαι αὐτῆς, αἷ τοῦ ποτὲ μὲν πλήρῃ φαίνεσθαι αὐτὴν αἵται γίνονται, ποτὲ δὲ ἐνδεᾶ φωτὸς εἶναι· ὥς περὶ γὰρ εἰ κατόπτρον λαβὼν τις ἐθέλοι τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀντανάκλασιν τοῦ εἰδῶλου θεάσασθαι, ἐξ ἐναντίας τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν θέσιν τοῦ κατόπτρου ποιήσεται· τοῦτο γὰρ ποιήσας, ὅλον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεάσεται ἐν τῷ κατόπτρῳ· εἰ δὲ πλαγιάσει τὸ κατόπτρον, πρὶς τὸν πλαγιασµὸν καὶ τὴν ἐγκλίσιν τοῦ κατόπτρου ἢ τὸ διµοῖρον, ἢ τὸ ἡμισυ, ἢ βραχὺ τι μέρος τοῦτο θεάσεται ἀντανακλῶμενον τοῦ προσώπου αὐτοῦ, τοῦ κατόπτρου ἐκκλινομένου· οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς σελήνης. Ταύτη τῇ δόξῃ εἰκεν Ἀρατος ἀκολουθεῖν· φησὶ γάρ·

Aiei δ' ἄλλοθεν ἄλλα παρεκκλινουσα πρόσωπα,
τὸ τοῦ κατόπτρου παράδειγμα αἰνιττόμενος. Προεῖρηται δὲ ὁ κόσμος σφαῖρας ἔχειν σχῆμα· ἐξωθεν μὲν κυκλοτερεῶς περιχέιμενον ἔχων τὸν οὐρανὸν, μεσσιτάτην δὲ τὴν γῆν, κέντρου καὶ σημείου τάξιν ἐπ' ἔχουσαν· μεταξύ δὲ αὐτῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ αἰθέρα τε αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄερα, καὶ ὕδωρ σφαιρικῶς ὑπ' ἀλήλων ἐχόμενα. Κόσμον δὲ τὴν τῶν ὄλων σύστασιν παρὰ τὴν διακόσμησιν καὶ εὐταξίαν ἐκάλεσαν οἱ παλαιοί· ὡς καὶ Ὁμηρος·

Κοσμησαὶ ἱπποῦς τε καὶ ἄνδρας ἀσπιδιώτας·
καὶ πάλιν·

Αὐτὰρ ἐπεὶ κόσμηθεν αἶμ' ἡγεμόνεσσιν ἑασσεί,
τὴν εὐταξίαν λέγων. Αἰθέρ δὲ λέγεται ἀπὸ τοῦ αἰθεῖν· πυρώδης γὰρ ἐστίν· ἢ ἀπὸ τοῦ αἰεῖν θεῖν καὶ ὀρμᾶν· ἐπειδὴ αἰεῖ περιφέρεται. Ἄηρ δὲ ἀπὸ τοῦ αἰεῖν· αἰεῖν γὰρ τὸ πνεῖν. Οὐρανὸς δὲ ὅθεν ἐκλήθη, προεῖρηται.

Ζητοῦσι δὲ τινες, εἰ πυρώδεις εἰσὶν οἱ ἀστέρες, πῶς οὐ καίεν ἡμᾶς φαίνονται. Λέγομεν οὖν, ὡς εἰσὶ μὲν ὑπὲρ γῆς· καταυγάζονται δὲ ὑπὸ τοῦ ἡλίου, καὶ ἀμαυροῦνται. Ἐν γοῦν ἐκλείψει τοῦ ἡλίου πολλάκις ἀστέρες ὥφθησαν ἐν ἡμέρᾳ. Καὶ πάλιν ζητεῖται, εἰ ἐμπεπῆγασιν τῷ οὐρανῷ οἱ ἀστέρες, πῶς ὁρῶμεν ἐνίοτε νυκτὸς καὶ ἡμέρας καταφερομένους ἀστέρας. Φαμέν δὲ, ὅτι οὐκ αὐτοὶ καταπίπτουσιν, ἀλλὰ φῶς τι ἐξ αὐτῶν ἀπορρέει· καὶ ὥς περὶ οἱ ἀνθρακῆς ριπίζόμενοι, ἢ κινούμενοι λαμπρότεροι γίνονται, καὶ σπινθήρας ἀποπέμπουσι· τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ ἀστέρες

^a f. παρά.

ποτὲ μὲν ἀμυδροί, ποτὲ δὲ φαῖδροι γίνονται· ἔσθ' ἄ
στε δὲ καὶ φῶς ἐξ αὐτῶν ἐκπέμπουσι.

Σχήματος τοίνυν σφαιρικοῦ περὶ τὸν κόσμον ὄντος, καὶ τῆς γῆς ἐν μέσῳ κέντρου τάξιν ἐπεχούσης, ὁ ἀπὸ τῆς περιφέρειας τῆς σφαίρας τοῦ κέντρου αὐτῆς δῆκων ἐπὶ τὴν περιφέρειαν ἄξων καλεῖται, περὶ ὃν στρέφεται ἡ σφαῖρα ἥτοι ἀφ' ἑαυτῆς, ἣ ὕφ' ἑτέρου κινουμένη. Ἀμφοτέραις γὰρ ταῖς δόξαις ὁ Πλάτων ἐν τῷ Πολιτικῷ κέχρηται.

Περὶ κύκλων, καὶ ὅτι ἰσ'.

κβ'. Κύκλοι δέ εἰσι ἰσ'· ἔξωθεν μὲν τῆς σφαίρας δύο μέγιστοι, ὃ τε ὀρίζων καὶ ὁ μεσημβρινός· λοξοὶ δὲ δύο μέγιστοι, καὶ τοῖς προτέροις ἴσοι, ὁ ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας· κόλouroι δὲ δύο καὶ αὐτοὶ μέγιστοι· παράλληλοι δὲ πέντε, ὧν ὁ μέσος κατὰ μέγεθος ἴσος τοῖς προειρημένοις. Ὡστε ὀρίζων καὶ ὁ μεσημβρινός ἴσοι εἰσὶ, διότι διὰ τοῦ κέντρου τέμνουσι τὴν σφαῖραν. Ῥητέον δὲ περὶ ἑκάστου.

Λέγεται δὲ ὀρίζων, διότι ὀρίζει τὸ ὑπὸ γῆν καὶ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαῖριον. Περὶ γὰρ τὴν σφαῖραν ἔξωθεν ὧν, τάξιν ἔχει τοῦ Ὀκεανοῦ, ὃς ἔξωθεν περικλύζει τὴν γῆν· ἀφ' οὗ ἀνατέλλειν, καὶ εἰς ὃν δύναται δοκεῖ τὰ ἀστρα. Ὅθεν καὶ Νεοπτόλεμος ὁ Παριανὸς ἐν τῇ Τριχθονίᾳ φησί·

... τῷ πᾶσι περιβόρυτος ἐνδεδέεται χθών.

Ὅθεν καὶ Ἄρατος Ὀκεανὸν αὐτὸν καλεῖ διὰ τε τούτων καὶ ἄλλων·

Αὐτὰρ ὅγ' Ὀκεανοῦ τόσσον παραμείβεται ὕδωρ,
ὅσσον ἀπ' Αἰγιοκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα
Καρκίνορ εἰς ἀνιόρτα.

Εἰκόξ δὲ αὐτὸν ἐξ Ὀμήρου τὴν ἀφορμὴν ἔχειν, λέγοντος,

Ἐν δ' ἔπεισ' Ὀκεανῷ λαμπρὸν φάος ἡελίοιο,
Ἐλκὸρ ρύκτα μέλαιναν ἐπὶ ζείδωρον ἀρουραν·
καί,

Ἥλιος δ' ἀνόρουσε λιπὼν περικαλλέα λίμνην.

Φιλόσοφοι δὲ καὶ γεωμέτραι ὀρίζοντα αὐτὸν καλοῦσιν, οἷδε δὲ καὶ Ἄρατος αὐτὸν ὀρίζοντα τὰ δύο ἡμισφαῖρια· φησὶ γάρ·

... ἧχι περ ἄραι

Μίσγονται δύσις τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησιν.

Τὸν δὲ ὀρίζοντα καὶ μεσημβρινὸν ἐντὸς εἶναι τῆς σφαίρας τῶν ὄλων νοητέον. Οὐδὲν γὰρ τῶν ὄντων αὐτῆς ἐστὶν ἐκτός. Ὑπὲρ δὲ τοῦ παρακολουθῆσαι ἡμᾶς, ἐκτός εἶναι λέγονται εἰς τὸ ἐντὸς τῆς σφαίρας πέρας.

Ὁ δὲ μεσημβρινὸς παρελήφθη, ἵνα τὰ ἀπὸ τῆς ἀντολῆς μέχρι τῆς δύσεως δεικνύη, καὶ ἵνα μάθωμεν, ὅτι κατὰ τοῦτον γινόμενος ὁ ἥλιος καὶ τὰ λοιπὰ ἀστρα ὑπὲρ γῆς μεσουρανεῖ· καὶ ὁ χρόνος οὗτός ἐστι μεσημβρία, μεσημερία τις οὔσα. Τοὺς δὲ λοξοὺς οἱ μὲν αἰσθητοὺς, οἱ δὲ πλείους τὸν γαλαξίαν μόνον εἶναι βούλονται· τοὺς δὲ λοιποὺς πάντας νοητοὺς.

Πόσον τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ.

κγ'. Ὁ δὲ ζωδιακὸς λοξὸς ὧν περιφέρειαν ἔχει μεγίστην, διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας τὴν περιγραφὴν

dum, alias splendent; nonnunquam lumen ex sese jaculantur.

84 Jam vero, quoniam mundus sphaerica figura praeditus est, et in ejus medio centri locum occupat terra; axis in ea vocatur linea, quae a sphaerae ambitu trajecta per centrum ad ambitum pertinet; quem circum sphaera volvitur, sive per sese, sive alterius impulsu. Nam utraque sententia exstat apud Platonem in Politico.

De circulis sphaerae, qui sunt numero xi.

22. Undecim sunt circuli, quorum maximi duo sunt extra sphaeram, horizon et meridianus; obliqui sunt duo maximi, superioribus aequales, zodiacus et lacteus. Coluri duo sunt maximi et ipsi, paralleli quinque; quorum medius aequalis est omnibus iis quos recensuimus. Horizon ergo et meridianus aequales sunt, quoniam per centrum dividunt sphaeram. Atque ut de singulis agatur.

Horizon inde dictus est quod hemisphaerium supra terram ab eo quod subter est, separat. Nam cum extrinsecus sphaerae circumpositus sit, velut Oceanus est circumquaque terram alluens, e quo stellae nobis oriri, et in eum occidere videntur. Hinc Neoptolemus Parianus in Trichithonia:

... cui tota circumflua illigatur terra.

Unde Aratus etiam Oceanum appellat hunc circulum cum in aliis, tum in istis versibus:

Porro iste Oceani tantum supereminet undam,
Quantum interest a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad assurgentem.

Quod ex Homero expressisse videtur, cujus haec verba sunt:

Incidit Oceano fax lucida solis,
Trahens noctem nigram super almam terram.

Item,

Sol exortus est relinquens praeclarum lacum.

At philosophi et geometrae horizontem illum vocant, quem Aratus hemisphaeria duo partiri memorat, cum ait:

... ubi extremi

Miscuntur occasus, et ortus invicem.

Præterea cogitandum est horizontem ac meridianum intra sphaeram esse. Nam nulla res extra ipsam est. Sed ut animo capere possimus, extra esse singuntur, et interiorem sphaeram circumscribere.

Meridianus ad hoc assumitur, ut orientalem mundi partem ab occidua secernat, tum ut intelligamus solem ac reliqua sidera, cum ad illum pervenerunt, medium supra terram obtinere caelum. Quod tempus μεσημβρίαν appellamus, id est meridiem, quasi μεσημερίαν. Obliquos circulos quidam aspectabiles omnes esse volunt; alii soli hoc lacteo tribuunt; cæteros aiunt intelligentia sola constare.

De zodiaci latitudine.

23. Zodiacus circulus obliquus maximum habet ambitum, isque a sphaerae centro describitur. Hujus

latitudo intervallo definitur quod a Capricorno ad A
Cancrum pertinet. Hoc spatium exprimere voluit
Aratus his versibus:

*Cæterum hic Oceani tantum supereminet undam,
Quantum est a Capricorno ascendente maxime
Ad assurgentem Cancrum.*

Per hunc circulum commeari videntur planetæ
septem sub tribus lineis. Qui quidem exprimitur in
sphæra, ut itineris planetarum latitudinem agnosca-
mus. Nam planetæ quinque non una in linea circum-
feruntur. Quid igitur causæ est cur non duo circuli
circuitus illius, sed tres in zodiaco descripti sunt?
Nimirum quod quinque illi, quos diximus, planetæ
latum id omne spatium, quod circulis duobus in-
cluditur, obeundo peragant: sol autem non tantum
ad dextram aut lævam deflectit, quantum illi quin-
que, sed inter duos istos limitaneos circulos medi-
us movetur. Ob id heliacus ab hujus doctrinæ
peritis appellatur; aut eclipticus, quod in eo solis
eclipses accidant. Latum hunc circulum zodiacum
ab duodecim signis nominant: quæ sunt, Aries,
Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scor-
pius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces.
Quæ et idola vocantur, ut ab Arato:

Contra atque idola duodecim voluntur.

85 Sed quæri non immerito potest, cur cum Cas-
siepea, et Andromeda, et alia simulacra composita
sint e stellis, sola duodecim ζώδια nuncupentur,
astra vero cætera. An quod plura in illo circulo
quam alibi, sunt animalia, ideo zodia dicuntur?
Sunt enim in sideribus reliquis, quæ non sunt ζώ-
δια, hoc est animalium simulacra. An quia gene-
thiaci hominum geneses, ac vitæ mortisque fatales
exitus ex iis et discurrentibus per ea planetis in-
quirunt? an quia per eundem circulum, eaque
signa planetæ circuitus suos obeunt, nec a zodiaco
digrediuntur? Sunt autem planetæ omnes animalia
quædam, quod suapte sponte moveantur. Planetæ
autem ab errore et vagatione dicuntur. Interdum
etiam circulum istum ἀλησιν, id est *evagationem solis*
appellant, ut Aratus:

*Partim vero boreæ et evagationis solis
In medio sparguntur.*

Hujus circuli summa est magnitudo. Cujus dimi-
dia pars sub terra latet. Ideoque sex perpetuo su-
pra terram interdum eminent signa, totidemque
nocte sub terram condita sunt. Quod Aratus his
verbis aperit:

Sex perpetuo occidunt duodecimæ partes circuli.

Sic enim dodecatemoria signorum nominat. Nolo
hic me quispiam interpellat, objiciatque: Si diebus
singulis supra infraque terram par signorum nume-
rus existat, cur non æquales sunt invicem dies?
Nam hac de re tum agemus, cum de ortu cujuslibet
signi verba faciemus.

* f. ζώδια.

ἔχων. Πλάτος δὲ ἔχει τῆς θέσεως τὸ ἀπὸ Αἰγοκέρω-
τος μέχρι Καρκίνου διάστημα. Τοῦτο τὸ πλάτος δη-
λῶσαι βουλόμενος Ἀρατὸς φησιν·

Αὐτὰρ δ'· Ὁκεανοῦ τόσσον παραμείβεται ὕδωρ,
Ὅσσον ἀπ' Αἰγοκέρῃος ἀνερχομένου μάλιστα,
Καρκίνον εἰς ἀνιόντα.

Δοκοῦσι δὲ δι' αὐτοῦ φέρεσθαι οἱ ἐπὶ τὰ πλάνητες
ἐπὶ τριῶν γραμμῶν. Δείκνυνται δὲ ἐπὶ τῆς σφαίρας,
ἵνα νοῦμεν τὸ πλάτος τῆς πορείας τῶν πλανήτων,
καὶ ἡλίου, καὶ σελήνης· ἐπειδὴ οἱ πέντε μὴ ἐπὶ μιᾷ
γραμμῇ ποιοῦνται τὴν περιφορὰν. Τί οὖν δήποτε οὐ
δύο κύκλοι, ἀλλὰ τρεῖς ἐστημεν ὡσαντο ἐπὶ τῆς περι-
φορᾷ τὸν ζωδιακὸν κύκλον; Διότι οἱ προειρημένοι
πέντε ἀστέρες τὸ μεταξὺ τῶν δύο κύκλων πλάτος
περιφέρονται· ὁ δὲ ἥλιος οὐ τοσούτον παραβαίνει ἐπὶ
τὰ δεξιὰ καὶ εὐώνυμα, ὅσον οἱ πέντε· ἀλλὰ τῶν
τριῶν τούτων κύκλων, τῶν τὸ πλάτος τοῦ ζωδιακοῦ
δεικνύντων ἡμῖν, κατὰ τὸν μέσον ὁ ἥλιος φέρεται.
Διὸ καὶ ἡλιακὸς ὑπὸ τῶν ταῦτα δεινῶν προσηγόρευ-
ται, καὶ ἐκλειπτικός· ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ αἱ ἡλιακαὶ
ἐκλείψεις γίνονται. Τὸν δὲ προειρημένον πλατὺν κύ-
κλον ζωδιακὸν καλοῦμεν ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ ἰβ' ζω-
δίων· ἃ ἐστὶ Κριὸς, Ταῦρος, Δίδυμοι, Καρκίνος,
Λέων, Παρθένος, Ζυγὸς, Σκορπίος, Τοξότης, Αἰγόκε-
ρος, Ὑδροχόος, Ἰχθύες· καλεῖται δὲ καὶ εἰδωλα· ὡς
καὶ Ἀρατὸς·

Ἐμπαλιν εἰδώλοις δυοκαίδεκα διτεθονται.

Ἀξίον δὲ ζητῆσαι, τί δήποτε τῆς Κασσιεπείας καὶ
Ἀνδρομέδας, καὶ τῶν ἄλλων εἰδώλων ἐξ ἀστέρων
συγκειμένων, τὰ ἰβ' μόνον ζώδια, τὰ δὲ λοιπὰ ἀστρα
καλεῖται. Μήποτε οὖν ἀπὸ τῶν πλεοναζόντων ἐν τῷ
κύκλῳ ζῶα· λέγεται; ἔστι γὰρ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀστροῖς,
ἃ μὴ ἐστὶ ζώδια, τουτέστι ζῶων εἰδωλα· ἢ πάλιν ὅτι
οἱ γενεσιολόγοι τὰς γενέσεις τῶν ἀνθρώπων, καὶ περὶ
ζωῆς καὶ θανάτου, πρὸς ταῦτα σκοποῦσι, καὶ τοὺς
περὶ αὐτὰ διερχομένους πλάνητας· ἢ ὅτι περὶ τὸν
κύκλον, καὶ περὶ αὐτὰ οἱ ἐπὶ τὰ πλάνητες περιφέρον-
ται, οὐχ ὑπερβάλλουσι τὸν ζωδιακὸν κύκλον. Ζῶα δὲ
εἶσι καὶ οὗτοι οἱ ἐπὶ τὰ πλάνητες, τῷ αὐτοκίνητῳ εἶναι·
πλάνητες δὲ καλοῦνται παρὰ τὴν ἀλην τὴν καὶ πλά-
νην. Ἔστι δ' ὅτε τοῦτον τὸν κύκλον καὶ ἐ ἀλησιν·
ὀνομάζουσιν ἐ ἡλίου· ὡς καὶ Ἀρατὸς·

*Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω, καὶ ἀλήσιος ἡελίου
Μεσσηγῆς κέχεται....*

Ἔχει δὲ οὗτος ὁ κύκλος μέγεθος μέγιστον. Αἰεὶ δὲ
τὸ ἥμισυ ὑπὸ γῆν ἔχει. Διὸ καὶ ἐξ ὑπὲρ γῆν αἰεὶ ἐν
ἡμέρᾳ ἐστὶ ζώδια, καὶ ἐξ ὑπὸ γῆν ἐν νυκτί. Ἐπισ-
μαίνεται δὲ τοῦτο καὶ Ἀρατὸς λέγων·

Ἐξ αἰεὶ δύνουσι δυοδεκάδες κύκλοιο.

Δυοδεκάδας γὰρ εἶπε τὰ δωδεκατημόρια τῶν ζω-
δίων. Μηδεὶς δὲ νῦν ὑποκρουέτω λέγων· Εἰ καθ' ἐκά-
στην ἡμέραν ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν ἴσα γίνονται
ζώδια, πῶς οὐκ ἴσαι εἰσὶν αἱ ἡμέραι ἀλλήλους αἰεὶ;
Ἐροῦμεν γὰρ περὶ τούτου, ὅταν περὶ ἀνατολῆς ἐκά-
στου ζωδίου λέγωμεν.

Τούτου τοῦ κύκλου τοῦ ζωδιακοῦ τὸ μὲν βορειότερον Ἀ μέρος ἐφάπτεται τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Καρκίνον, τὸ δὲ νοτιώτερον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κατὰ τὸν Αἰγιοκέρωτα· τοῦ δὲ μεσαυτάτου τοῦ ἱσημερινοῦ κατὰ δύο μέρη, καὶ δύο ζῳδία, κατὰ τὰ Κριὸν καὶ τὰς Χηλὰς· καὶ δὴ τέμνει τὸν ἱσημερινόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅτε τοίνυν ἐπὶ τὰ βορειότερα ἀπὸ τῶν νοτιωτέρων ὕφουται ὁ ἥλιος, μέχρι Καρκίνου γίνεται. Διὸ καὶ θερμὸς ἡμῖν ὑποπίπτει, ἅτε πλησίον ἡμῶν ὢν. Ἐπέκεινα δὲ Καρκίνου οὐχ ὕφουται· ἀλλὰ προσιὼν ἐνταῦθα τρέπεται ἐπὶ τὰ νότια· καὶ καλεῖται θερινὴ τροπὴ τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ ὕψος τοῦ ἡλίου. Βούλονται δὲ τροπὴν αὐτὴν ποιεῖσθαι οἱ μὲν περὶ τὰς ἀρχάς, οἱ δὲ περὶ ὀγδόην μοῖραν, οἱ δὲ περὶ ιβ', οἱ δὲ περὶ ιε' τοῦ Καρκίνου. Κατιῶν δὲ ἐπὶ τὰ νότια ὁ ἥλιος, ἐπὶν κατὰ τοῦ ἱσημερινοῦ γέννηται, τότε ἱσημερινὰ ποιεῖ. Ποιεῖ δὲ τοῦτο δις τοῦ ἐνιαυτοῦ· ἐπειδὴ καὶ δις ἐφάπτεται τοῦ ἱσημερινοῦ. Καὶ ἡ μὲν καλεῖται ἐαρινή, ἡ δὲ μετοπωρινή ἱσημερία· ἐαρινὴ μὲν ἐν Κριῷ, ὅτε ἐφάπτεται τοῦ ἱσημερινοῦ κύκλου· μετοπωρινή δὲ, ὅτε γίνεται ἐν Χηλᾷ, πάλιν ἐφαπτόμενος τοῦ ἱσημερινοῦ. Ἀπὸ δὲ Χηλῶν κάττεισι νοτιώτερος ἕως Αἰγιοκέρωτος· τότε δὲ ἐφάπτεται ὁ ζωδιακὸς τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, καὶ ὁ ἥλιος πάλιν ἀπὸ τῶν ταπεινῶν ἐπὶ τὰ ὑψηλότερα τρέπεται· καὶ καλεῖται τροπὴ ἡλίου ἡ ἀπὸ ταπεινοτέρων ἐπὶ τὸ ὑψηλότερον πορεία. Ποτὲ δὲ Αἰγύπτιοι ἀπὸ Καρκίνου ἐπὶ Αἰγιοκέρωτα τὸν ἥλιον κατιόντα ὁρῶντες, καὶ ἐκ μακροτέρων σμικρύνοντα τὰς ἡμέρας, ἐπένθουν, εὐλαδοῦμενοι μὴ καταθραγῆ καταλίπη αὐτοὺς ὁ ἥλιος· καὶ ἔστιν ὁ καιρὸς οὗτος ὁ παρ' αὐτοῖς τῶν καλουμένων Ἰσιῶν. Ἐπεὶ δὲ πάλιν ἀναβαίνειν ἤρξατο, καὶ μακροτέρας ποιεῖν τὰς ἡμέρας, τηνικαῦτα λευχειμονήσαντες ἐσταφανηφόρησαν. Οὗτος ὁ κύκλος, εἰ διαιρεθῇ εἰς ὀκτὼ μέρη, τέσσαρα μὲν ἔξει ὑπὲρ γῆν, τὰ δὲ ἕτερα τέσσαρα ὑπὸ γῆν. Ὅστε ἴσον ἔχει ἀπὸ γῆν, καὶ ἴσον ὑπὲρ γῆν. Τέμνει δὲ τὸν ἱσημερινόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ.

Περὶ τοῦ γαλαξίου.

κθ'. Ὁ δὲ γαλαξίας εἰρηγία μὲν, ὡς ἔστιν ὁρατὸς, καὶ μόνος ἐπὶ τῆς σφαίρας αἰσθητὸς, τῶν ἄλλων ὄντων νοητῶν. Περὶ δὲ τούτου φησὶν Ἐρατοσθένης ἐν τῷ Καταμερισμῷ μυθικώτερον τὸν γαλαξίαν κύκλον γεγενῆσθαι ἐκ τοῦ τῆς Ἥρας γάλακτος. Τοῦ γὰρ Ἥρα κλέους ἔτι βρέφους ὄντος, καὶ τὸν μαστὸν τῆς Ἥρας ἐπισπασαμένου σφοδρότερον, ἐκείνην ἀντισπᾶσαι καὶ οὕτω περιχυθέντος τοῦ γάλακτος, κύκλον γενέσθαι, παγέντος. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τοῦ Ἑρμοῦ λέγει γεγενῆσθαι Ἐρατοσθένης, ὡς ἄρα ὁ Ἑρμῆς τοῦ μαστοῦ τῆς Ἥρας ἐσπᾶσατο. Ἄλλοι δὲ ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν δύο ἡμισφαιρίων λέγουσι αὐτὸν γεγενῆσθαι. Ἐτεροι δὲ φασιν, ὃν ἔστι καὶ Οἰνωπίδης ὁ Χίος, ὅτι πρότερον κατὰ τοῦτου ἐφέρετο ὁ ἥλιος, διὰ δὲ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφη, καὶ τὴν ἐναντίαν τοῦτω πεποιῆται περιφορὰν, ἣν νῦν περιγράφει ὁ ζωδιακός. Ἔστι δὲ μυθῶδες τοῦτο καὶ ψευδός. Τί γὰρ ἐροῦσιν οἱ ταῦτα λέγοντες περὶ τῆς σελήνης καὶ τῶν πέντε ἀστέρων; Οὐ γὰρ δὴ καὶ οὗτοι διὰ τὰ Θυέστεια δεῖπνα ἀπεστράφησαν. Ἄλλοι δὲ ἐκ μικρῶν πάνυ, καὶ

PATROL. GR. XIX.

Zodiaci circuli pars illa, quæ maxime vergit ad aquilonem, tropicum æstivum contingit in Cancro; quæ vero maxime est australis, hibernum tropicum tangit in Capricorno; medium amborum circulum æquinoctialem in duabus partibus, ac signis duobus, Ariete ac Libra. Quem eundem circulum bifariam secat, et vicissim ab eo secatur. Igitur quando sol ab australibus partibus recedens boreales scandit, ad Cancrum usque pervenit. Propterea tunc nobis ardentior accidit, utpote propinquior. Ultra Cancrum non attollitur; sed eo cum accessit, ad austrum reflectitur; appellaturque conversio altitudo illa solis in Cancro. Hanc porro conversionem, sive solstitium alii initio Caneri fieri volunt; alii in octava parte; alii circa duodecimam; alii circa decimam quintam. Inde sol in austrum delapsus, cum æquinoctialem attingit, æquinoctium facit; idque bis quotannis, toties enim æquinoctialem attingit. Porum alterum æquinoctium vernum; alterum autumnale dicitur. Vernum fit in Ariete, ubi circulus æquinoctialem tangit. Autumnale in Libra; ubi rursus eundem circulum attingit. A Libra deinceps in austrum magis ac magis recedit, adusque Capricornum, ubi zodiacus tropicum hibernum contingit: ac sol rursus a dejectionibus mundi partibus ad altiores convertitur. Quæ quidem ab inferioribus ad ardua migratio, solis conversio dici solet. Ægyptii quondam solem videntes a Cancro ad Capricornum descendere, ac longiores contrahentem dies, lugere consueverant, veriti ne paulatim se eos relinqueret. Quod tempus incidebat in Isiorum festum. Simul atque vero conscendere cœperat, ac dierum spatia producere; tunc albat, coronatique prodibant. Postremo circulus iste si in octo partes tribuatur, harum supra terram quatuor emergent; reliquæ infra terram quatuor erunt occultæ. Ita ex æquo supra, infraque terram sese continet. Æquinoctialem autem secat, et ab eo vicissim secatur.

De lacteo circulo

24. Lacteam circulum solum ex omnibus, qui in sphaera sunt, aspectabilem esse, ac sensu percipi jam diximus; cum cæteri solâ intelligentia constant. De hoc fabulatur Eratosthenes in eo libro, qui Καταμερισμός, id est *Partitio*, inscriptus est; ex Junonis lacte ortum habuisse. Nam cum infans adhuc Hercules Junonis papillam vehementius exsugeret; eamque contra illa retraxisset, effusum esse lac, et 86 eo concrescente circulum esse factum; quod ipsum et Mercurio contigisse memoriæ prodiit Eratosthenes, ut Junonis mammam traheret. Alii ex hemisphæriorum duorum commissura fieri censent. Alii, ut Ænopydes Chius, asseverant, solem antea iter illac fecisse, donec propter Thyesteas epulas aversus, contrariam viam cœpit insistere, quam zodiacus modo describit. Sed hæc fabulosa sunt. Nam quid dicent qui ita sentiunt de luna, et quinque reliquis? Non enim ob Thyesteas dapes etiam isti sese reflexerunt. Sunt qui perexiguus ac crebris e stellis, quæ ex cæli a terra dis-

stantiam coalescere videntur, confectum illum existimant : velut si quis minutis crebrisque salis micis aliquid inspergat. Sed nescio an non sit probabilius dictu, ex nubibus eum conflare sive condensationem aeris esse pelluentem, quæ circuli speciem habet. Hujus sane meminit Aratus his verbis :

Illud insigne, rotundum, lac ipsum nominant.

Lac enim ideo vocant, quod γαλαξίου, id est « lactei, » nomen versus ratio non admitteret. Cæterum a candore lactis ita nuncupatur. Est enim eandis et transparent. Qui sphaeram, et zodiacum circum, et æquinoctialem bifariam dividit, ab iisque mutuo dividitur, cum sit æqualis.

De quinque parallelis circulis.

25. Quinque sunt paralleli circuli : arcticus, qui ad aquilonem propius accedit, Ursas intra se et Draconem continens; et ei oppositus australis, quem antarcticum vocant. Tropicus æstivus post arcticum; hibernus tropicus post antarcticum. Quintus horum omnium medius est æquinoctialis, pari intervallo distans ab æstivo hibernoque tropico. Est autem arcticus minimorum unus, qui circa polum descripti sunt, medium ipsum, velut centrum, complectens, qui arcticus propter Ursas, quas comprehendit; et borealis, quod ad eam mundi partem vergit, appellatur: idem apparens dicitur, quod semper eminet, nec occidit unquam. Huic oppositus australis æqualem cum eo situm habet, atque australem continet polum; antarcticus autem ex eo nominatur, quod contra atque arcticus positus sit. Nam arcticus ad boream, iste ad austrum, situs est; ille altissimus est in sphaera: hic maxime depressus. Ob id arcticus semper apparens est: alter apparet nunquam. Potest et antarctici nomen inde derivari, quod arctico ex æquo respondeat. Nam præpositio ἀντί, « æquale » significat; ut ἀντίθεος, id est « æqualis Deo, » famulus. Idem et australis vocatur, estque semper occultus.

Tropicus æstivus inter arcticum et æquinoctialem situs est, ac solstitium æstivum in se continet. Nam cum sol in Cancro versatur, ubi illum attigit, æstivum solstitium facit. Ideo solstitialis æstivus dicitur. Est autem ut arctico major, sic æquinoctiali minor. Ac si quis ipsum in octo partes secundum Aratum dividat, erunt quinque supra terram, tres infra. Verba Arati :

Quinque in cælo versantur supra terram.

Tres in imo: æstatis autem in eo sunt conversiones;

quibus verbis ex octo partibus quinque illum habere supra terram, tres sub terra, significat. In hoc sphaeræ situ, qui Hellesponti, Macedoniæ et Græciæ climati respondet, quando sol æstivum tropicum tenet, maximus dies horarum est 15; in minima nox, 9; cum ubique noctis ac diei spatia simul sumpta

Α πεπικνωμένων, καὶ ἡμῖν δοκούντων ἡνώσθαι, διὰ τὸ διάστημα τὸ ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, ἀστέρων αὐτὴν εἶναι φασιν· ὡς εἴ τις ἀλσί λεπτοῖς τε καὶ πολλοῖς καταπάσειέ τι. Μήποτε μέντοι ἄμεινον αὐτὴν λέγειν ἐκ νεφῶν, ἢ πῆλμά τι ἀέρος διαυγὲς εἶναι, κύκλου σχῆμα ἔχον. Μέμνηται δὲ αὐτοῦ καὶ Ἀρατος δι' ὧν φησιν·

Κεῖνο περίγληνον, τροχαλόν, γάλα μιν καλέουσι.

Γάλα γὰρ αὐτὸν ὠνόμασε, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι αὐτὸ ἐντεθῆναι εἰς ἔπος τοῦ γαλαξίου τὸ ὄνομα. Λέγεται δὲ ἀπὸ τῆς χοιρᾶς τοῦ γάλακτος οὕτω· λευκὴς γὰρ καὶ διαυγὴς φαίνεται. Τέμνει δὲ δίσκα τὴν σφαῖραν, καὶ τὸν ζωδιακὸν κύκλον, καὶ ἰσημερινόν· καὶ τέμνεται ὑπὸ αὐτῶν, ἴσος αὐτοῖς ὢν.

Περὶ τῶν πέντε παραλλήλων.

Β κε'. Οἱ δὲ παράλληλοι εἰσι πέντε, ἀρκτικὸς, ὃς ἐστὶ βορειώτερος, ἐντὸς ἔχων τὰς Ἀρκτους καὶ τὸν Δράκοντα· καὶ ὁ τοῦτω ἀντικείμενος νότιος, ὁ ἀνταρκτικὸς καλούμενος· ὁ [καὶ] θερινὸς τροπικὸς μετὰ τὸν ἀρκτικόν· καὶ ὁ χειμερινὸς τροπικὸς μετὰ τὸν ἀνταρκτικόν· μέσος δὲ τούτων πέμπτος ὁ ἰσημερινός, τοσούτον ἀπέχων τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅσον τοῦ χειμερινοῦ. Ἔστι δὲ ὁ ἀρκτικὸς τῶν ἐλαχίστων, καὶ περὶ τὸν βόρειον πόλον, ἐντὸς ἔχων μεσαίτατον τὸν πόλον ὥσπερ εἰ κέντρον αὐτοῦ. Καλεῖται δὲ ἀρκτικὸς ἀπὸ τοῦ ἐντὸς ἔχειν τὰς Ἀρκτους· καὶ βόρειος, διὰ τὸ πρὸς βορρᾶν εἶναι ἀεὶ. Φανερός δὲ ἐστὶ· διὰ τὸ ἀεὶ φαίνεσθαι, καὶ μὴ δύνειν. Ὁ δὲ τοῦτω ἀντικείμενος νότιος κατὰ τὴν θέσιν ἴσος μὲν ἐστὶν αὐτῷ, περιέχει δὲ τὸν νότιον πόλον. Λέγεται δὲ ἀνταρκτικὸς ἀπὸ τοῦ ἐναντίος κεῖσθαι τῷ ἀρκτικῷ· ὁ μὲν γὰρ ἀρκτικὸς κατὰ βορρᾶν, οὗτος δὲ κατὰ νότον ἐστὶ. Καὶ ὁ μὲν ἀρκτικὸς κατὰ τὴν σφαῖραν ὑψηλότερος ἐστὶν, ὁ δὲ ταπεινότερος. Διὸ ὁ μὲν ἀρκτικὸς ἀειφανὴς ἐστὶν· οὗτος δὲ οὐ φαίνεται ἡμῖν. Ἡ ὅτι ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ, τῆς ἀνὰ προθέσεως τὸ ἴσον σημαίνουσης, ὡς ἐν τῷ « ἀντίθεον θεράποντα. » Καλεῖται δὲ ἀνταρκτικὸς καὶ νότιος. Ἔστι δὲ ἀεὶ ἀφανής.

Γ Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς κεῖται μετὰ τὸν ἀρκτικόν καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ. Ἔχει δὲ ἐν ἑαυτῷ ὡς θερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου. Ὅτε γὰρ ὁ ἥλιος ἐν τῷ Καρκίνῳ γένηται, ἐφαψάμενος αὐτοῦ, τὴν θερινὴν ποιεῖ τροπὴν. Διὸ καὶ θερινὸς τροπικὸς κέκληται. Ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἀρκτικοῦ μείζων· τοῦ δὲ ἰσημερινοῦ βραχύτερος. Εἰ δὲ τις αὐτὸν διέλοι εἰς ὀκτὼ μέρη κατὰ τὸν Ἀρατον, ἔσται μὲν αὐτοῦ πέντε μὲν ὑπὲρ γῆν, τρία δὲ ὑπὸ γῆν. Φησὶ δὲ περὶ αὐτοῦ οὕτως Ἀρατος·

Πέντε μὲν ἐνδία στρέφεται καθ' ὑπέρτερα γῆης. Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ· θέρεος δὲ οἱ ἐντροπαὶ εἰσιν·

ἀπὸ τῶν ὀκτῶ μερῶν δηλῶν τὰ πέντε ὑπὲρ γῆν ἔχειν, τὰ δὲ τρία ὑπὸ γῆν. Κατὰ ταύτην τὴν θέσιν τῆς σφαῖρας, ἦτις κατὰ τὸ κλίμα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῆς Μακεδονίας ἐστὶ, καὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ἡλίου γενομένου ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὥρῶν ιε'· ἡ δὲ ἐλαχίστη ὥρῶν θ', πανταχοῦ τοῦ

ἡμερονυκτίου καὶ ὥρων ὄντος. Εἰ ὑποστησόμεθα οὖν Ἀ ἐν ταῖς θεριναῖς τροπαῖς, ὥσπερ εἶπομεν, ἰε' ὥρων τὴν μεγίστην ἡμέραν εἶναι, ἀκόλουθόν ἐστι βραχυτάτην τότε νομίζειν εἶναι τὴν νύκτα. Τοῦτο δὲ δῆλον ἐκ τῶν ἄλλων, καὶ ἐξ ὧν Ἀρατὸς φησιν. Εἰ γὰρ τὸ ἡμερονύκτιόν ἐστιν εἰκοσιτεσσάρων ὥρων, εἰς ἣν δὲ μέρη τὸν θερινὸν τροπικὸν τέμνεσθαι δεῖ, ἕκαστον δὲ τμήμα ὥρων γ'· τρίς δὲ τὰ ἣ' καὶ· εἰ τοίνυν ἀπὸ τῶν ὁκτώ τούτων μερῶν πέντε ἐστὶν ὑπὲρ γῆν· ἕκαστον δὲ τρισὶν ὥραις περιδινεῖται· τρίς ἑ' τὰ πέντε γίνεται ἰε'· πεντεκαίδεκα ὥρων γίνεται περιφορά. Εἰ δὲ ὑπὸ γῆν τρία μέρη ἐστὶ τότε· ἕκαστον δὲ τῶν τριῶν τρισὶν ὥραις περιδινεῖται· τρίς δὲ τὰ τρία ἐννέα ἐστὶ· δῆλον, ὅτι ἐστὶ αἱ νύξ ὥρων θ'· ἥτις ἐλαχίστη ἐστὶν ἐν τούτῳ τῷ κλίματι.

Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς κεῖται μεταξὺ τοῦ ἀνταρκτικοῦ καὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, ἐναντίος τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἴσος αὐτοῦ ὑπάρχων. Ἐφάπτεται δὲ αὐτοῦ ὁ ζωδιακὸς κύκλος κατὰ τὸν Αἰγοκέρωτα· καθ' ὃν γενόμενος ὁ ἥλιος ποιεῖται χειμερινὰς τροπὰς. Ἐκεῖ γὰρ γενόμενος, παυσάμενος τῆς καθόδου, πάλιν ἀνωτέρω ἀνεισι· διὸ καὶ τροπὴ αὐτοῦ λέγεται ἡ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος ἐπὶ Καρκίνου ἀνοδος. Χειμερινὸς δὲ ἐκλήθη, ὅτι ἐν αὐτῷ γενόμενος ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι χειμῶνα ποιεῖ ἀκρότατον. Ἴσος δὲ ὢν οὗτος ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ, ἐτμήθη εἰς μέρη ἦ', καθάπερ ἐκεῖνος. Τούναντιον οὖν ἐκείνῳ ἔξει ἀπὸ τῶν ἦ' μερῶν πέντε μὲν ὑπὸ γῆν, τρία δὲ ὑπὲρ γῆν· τὴν γίνεσθαι τὴν ἡμέραν τότε ἐλαχίστην, ὅτε ἐν Αἰγοκέρωτι γενόμενος ὁ ἥλιος ἐφάπτεται τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· ἥτοι ὥρων θ'· τὴν δὲ νύκτα ὥρων ε' καὶ δέκα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον τῷ θερινῷ τροπικῷ.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς, μεταξὺ τῶν πέντε παραλλήλων κείμενος, μείζων ἐστὶ τῶν ἄλλων τεσσάρων· ἐπειδὴ διὰ τοῦ κέντρου τὴν περιφέρειαν ἔχει. Ποιεῖ δὲ ἐν αὐτῷ ὁ ἥλιος τὰς προειρημένους δύο ἰσημερίας· ἑαρινὴν μὲν ἐν Κριῷ γενόμενος, μετοπιωρινὴν δὲ ἐν Χηλαῖς. Ἰσημερινὸς δὲ λέγεται, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰς ἰσημερίας ποιεῖ ὁ ἥλιος. Τμηθεὶς δὲ εἰς ἦ', τέσσαρα μὲν ὑπὲρ γῆν, τέσσαρα δὲ ὑπὸ γῆν ἔξει μέρη· καὶ ἐστὶν ἴσος τῷ ζωδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίῳ.

Ἴσως δ' ἂν τις ζητήσῃ, πῶς ἔφαμεν ἐν μὲν θεριναῖς τροπαῖς γενόμενον τὸν ἥλιον ἰε' ὥρων τὴν ἡμέραν ποιεῖν· ἐν δὲ χειμεριναῖς θ', ὁπότε ἐν τοῖς μηχανικοῖς ὡρολογίοις, καὶ ὑδρολογίοις αἰεὶ ἡ ἡμέρα ἰε' ὥρων φαίνεται. Λέγομεν οὖν, ὅτι, ὥσπερ πᾶς ἀνθρώπος πέντε δακτύλους ἔχει τὴν χεῖρα, παῖς τε καὶ ἀνὴρ, οὐ μὴν ἰσους, ἀναλόγως καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν πρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὴν ταχυτητα ἔχειν φάμεν τὰς ὥρας· καὶ μεγάλων μὲν μεγάλας, σμικρῶν δὲ σμικράς. Πρὸς οὖν τὰς χειμερινὰς ἡμέρας αἱ θεριναὶ μεγάλας εἶναι, ἰε' ὥρας ἰσημερινῆς ἡμέρας διάστημα ἔχουσιν, εἰς ἰε' ἀναλόγως διηρέθη. Τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ νυκτῶν μεγάλων, καὶ μικρῶν, καὶ ἡμερῶν ὁ μικρῶν σκόπει.

horas quatuor et viginti colligant. Igitur si in æstivo solstitio sumatur, uti dictum est, longissimus dies horarum 15; consequens est brevissimam esse tunc noctem. Atque hoc cum aliunde manifestum est, tum ex iis, quæ Aratus explicat. Nam si dici et noctis intervallum horarum est viginti quatuor: ac tropicum circulum in partes octo dividere oportet; quarum quælibet trium est horarum: cum ter octo sint viginti quatuor; quoniam ex octo partibus quinque supra terram eminent, et unaquæque tribus horis volvitur: sunt autem quinque ter quindecim: necesse est quindecim horarum diurnum solis esse motum. Quod si tunc quinque sunt partes infra terram; quarum quælibet trium horarum spatium ciatur: cum sint ter tria novem; perspicuum B est noctem horis constare novem; quæ est in illo tractu brevissima.

Hibernus tropicus inter antarcticum circulum et æquinoctialem positus est, contra atque tropicus æstivus, cui 87 est æqualis. Hunc zodiacus in Capricorno contingit: in quo sol hibernum solstitium efficit. Illuc enim ubi pervenit, non ultra descendit; sed ascendere rursus incipit; propterea conversio illius dicitur a Capricorno ad Cancrum ascensio. Jam hibernus ideo nominatur, quod cum ibi sol in Capricorno versatur, summam hiemem facit. Cum autem tropicus hibernus æstivo sit æqualis, similiter atque hic in partes octo dividitur. Sed contrario, quam ille, modo de partibus octo quinque infra terram, tres supra terram habet; ut tunc brevissima dies sit, cum sol Capricornum transiens hibernum tropicum attingit; horarum videlicet novem: nox autem horarum quindecim: perinde ac tropico æstivo accidit.

Æquinoctialis circulus medius inter parallelos quinque, quatuor reliquis major est, quod a centro ducatur ejus ambitus. In eo sol duo facit æquinoctia, quæ supra memoravi: vernum cum est in Ariete: autumnale autem, in Libra. Æquinoctialis ei nomen est, quoniam in ipso æquinoctia fiunt a sole. Hic si in partes octo tribuatur, quatuor supra terram erunt; infra totidem; estque zodiaco æqualis et lacteo circolo.

Roget aliquis cur dixerimus, solem in æstivo solstitio constitutum horarum quindecim facere diem; in hiberno, novem: cum tamen in mechanicis horologiis et hydrologiis dies perpetuo horis duodecim constare videatur. Huic ita respondemus, quemadmodum homo quilibet tam puer quam vir, quinos in manu digitos habet; non tamen æquales: eandem plane in diebus ac noctibus magnitudinis ac celeritatis rationem horas habere: adeo ut magnarum magnæ sint; parvarum itidem parvæ. Igitur æstivi dies hibernis majores intervallo constant horarum 15 æquinoctialium, quæ in duodecim proportionem dividuntur. Idem ergo majoribus ac minoribus de noctibus, et majoribus ac minoribus diebus est judicium.

ἦ. τρίς δέ. ἦ. διηρέθησαν. Deest μεγάλων, καὶ.

Paralleli quinque circuli vocantur translata a lineis appellatione, quas geometræ parallelas vocant. Ejusmodi nominantur ab iis lineæ, quæ in eodem plano positæ nulla parte in se invicem inclinant. Sed nos facilitatis gratia ab eo quod consequens est eos explicemus. Parallelos itaque circulos esse dicimus eos, qui a circumferentia ad circumferentiam eamdem undequaque latitudinem habent; etsi non æqualis inter omnes interjecta latitudo sit.

De zonarum a se invicem distantia.

26. Atque ut horum intervalla cognoscamus, dividatur sphaera per centrum, sic ut paralleli bifariam secentur, velut eos coluri dividunt; sitque circulus ille partium 60 hemisphaeria, ergo singula triginta partium erunt. Igitur ab horizonte ad borealem polum sex erit partium intervallum, totidem, quot triginta sunt in hemisphaerio superiore. Tanta est enim eminentis poli ab horizonte distantia. Siquidem centri instar est borealis polus ad ambitum arctici circuli. In omni autem circulo rectæ omnes a centro ductæ ad ambitum æquales sunt invicem. Intervallum ab arctico circulo ad tropicum æstivum partium erit quinque: ab æstivo tropico ad æquinoctialem partium quatuor; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, itidem quatuor; ab hiberno tropico ad horizontem, partium quinque; ab horizonte ad polum australem, et semper occultum, partes erunt sex; ab eodem australi polo ad inferiorem ambitum circuli antarctici, sex partes; ab antarctico circulo in hemisphaerio inferiore ad horizontem, et contactum ejus atque arctici circuli, eadem qua in superiori proportionem, reliquæ sunt partes octodecim. Nonnulli sphaeram per polos dividentes, velut per coluros, intervalla parallelorum in latum non in partes 60, sed in 360 distribuunt; quandoquidem annus 365 diebus constat. Aiunt ergo dimidium ejus, sive superius hemisphaerium, partes obtinere 180; totidem inferius. Ex quibus ab horizonte ad boreum polum, et altiorum ambitum circuli arctici, partes sunt 38; a boreo polo ad arcticum circulum partes aliæ 38; ab arctico ad æstivum tropicum, partes 24; a tropico æstivo ad æquinoctialem, partes 24; ab æquinoctiali ad hibernum tropicum, partes 24; hinc ad antarcticum, qui horizontem contingit, aliæ partes 32. Hæ omnes simul collectæ sunt 180. Sic infra terram eodem modo partes totidem 180 numerantur. Possumus et parallelos istos rectos nominare. Qui ob id assumuntur, ut boreales australesque partes per eas facilius agnoscamus: tum etiam conversiones hibernas et æstivas, nec non æquinoctiales vernas et autumnales.

Όμοίως δὲ καὶ ὑπὸ γῆν κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἵσαι ἄλλαι ρπ' μοῖραι. Δύνανται δὲ οἱ παράλληλοι οὗτοι καὶ ὀρθοὶ καλεῖσθαι· παρελήφθησαν δὲ ὑπὲρ τοῦ εὐπαρακολουθήτητον ἡμῖν τὴν δεῖξιν γενέσθαι τῶν βορειωτέρων καὶ νοτιωτέρων· καὶ ὥστε γινῶναι ἡμερινὰς, καὶ ἱερινὰς, καὶ μετοπωρινὰς τροπὰς.

* *Ley.* ἀνταρκτικοῦ μοῖραι εἰσι ἐξ· ἀπὸ δέ, etc.

Παράλληλοι δὲ ἐκλήθησαν οἱ ε' κύκλοι ἀπὸ τῶν παρὰ τοῖς γεωμέτραις παραλλήλων γραμμῶν. Παράλληλοι δὲ γραμμαὶ λέγονται παρ' αὐτοῖς αἱ ἐν τῷ αὐτῷ ἐπιπέδῳ οὔσαι, καὶ μὴ συμπέπτουσαι ἐπὶ μηδέτερα μέρη. Σαφηνείας δὲ ἕνεκα ἐκ τοῦ παρακολουθοῦντος εἴπωμεν. Φαμέν οὖν, ὅτι παράλληλοι εἰσι οἱ κύκλοι μεταξὺ ἀλλήλων ἀπὸ περιφερείας ἐπὶ περιφέρειαν τὴν ἴσον μὲν πλάτος ἔχοντες πανταχόθεν, οὐ μέντοι ἴσον καὶ τὸ πλάτος τὸ μεταξὺ αὐτῶν.

Περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλας τῶν ζωνῶν διαστάσεως.

κς'. Ἴνα δὲ καὶ τὰ μεταξὺ τούτων διαστήματα μάθωμεν, ἔστω τεμονμένη ἡ σφαῖρα διὰ τοῦ κέντρου αὐτῆς, ὥστε διχα τέμνεσθαι τοὺς παραλλήλους, καθάπερ ὑπὸ τῶν κολούρων τέμνονται· καὶ ἔστω ὁ κύκλος οὗτος μοιρῶν ξ'. Ἐκαστον οὖν ἡμισφαίριον ἀνὰ λ' μοιρῶν ἔξει. Ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ξξ μοιρῶν ἔσται διάστημα τῶν ὑπὲρ γῆν τοῦ ἡμισφαίριου λ' μοιρῶν· τοσοῦτον γὰρ ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν βόρειον πόλον ἐστὶ τὸ ἔξαγμα. Ἀπὸ μὲν γὰρ τοῦ βορείου πόλου ἐπὶ τὴν ἀνω περιφέρειαν τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κέντρον τάξιν ἔχει ὁ βόρειος πόλος· ἀπὸ δὲ τοῦ μέσου κέντρου παντὸς τοῦ κύκλου αἱ ἐκβαλλόμεναι εὐθεῖαι εἰς τὴν περιφέρειαν πᾶσαι ἵσαι ἀλλήλαις εἰσι. Τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου διάστημα ἐπὶ τὸν θερινὸν τροπικὸν ἔσται μοιρῶν ε'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ἐπὶ τὸν ἱσημερινὸν ἔσται μοιρῶν δ'· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἱσημερινοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ἔσται τῶν ἴσων τεσσάρων· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ὀρίζοντος μοιρῶν ε'· ἀπὸ δὲ τοῦ ὀρίζοντος ἐπὶ τὸν νότιον πόλον, καὶ ἀεὶ ἀφανῆ, μοῖραι εἰσι ς'· ἀπὸ δὲ τοῦ αὐτοῦ νοτίου πόλου ἐπὶ τὴν κάτω περιφορὰν τοῦ ἀνταρκτικοῦ αἱ λοιπαὶ ἔξῃς ιη' μοῖραι· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀνταρκτικοῦ ἐν τῷ κάτω ἡμισφαίριῳ μέχρι τοῦ ὀρίζοντος, καθὼς ἐφάπτεται ὁ ἀρκτικὸς κύκλος αὐτοῦ, ἀναλόγως τοῖς προειρημένοις ὑπὲρ γῆς εὐρεθήσονται ¹⁰. Τινὲς δὲ, τέμνοντες τὴν σφαῖραν διὰ τῶν πόλων, ὥσπερ διὰ τῶν κολούρων, τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων διαστήματα κατὰ πλάτος οὐκ εἰς ξ' μοῖρας τέμνουσιν, ἀλλ' εἰς τξ'· ἐπειδὴ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς τξε' ἐστὶν ἡμερῶν· καὶ φασιν ρπ' εἶναι μοῖρας τὸ ἥμισυ. ἤτοι τὸ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριον· καὶ πάλιν ρπ' τὸ ὑπὸ γῆν. Ἐξ ὧν ἀπὸ μὲν τοῦ ὀρίζοντος μέχρι βορείου πόλου καὶ τῆς περιφερείας τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τῆς ὑψηλοτέρας εἰσι μοῖραι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ βορείου ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν μοῖραι ἄλλαι λη'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μοῖραι εἰσι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ ἱσημερινοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ ἱσημερινοῦ ἕως τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ μοῖραι κδ'· ἀπὸ δὲ τοῦ χειμερινοῦ ἕως τοῦ ἀνταρκτικοῦ, τοῦ ἐφαπτομένου τοῦ ὀρίζοντος, ἄλλαι εἰσι μοῖραι λβ'. Αὗται δὲ, ἐπὶ τὸ αὐτὸ γινόμεναι, ὥς εἵπομεν, ρπ' ἡμᾶς τὰς χειμερινὰς, καὶ τὰς θερινὰς, καὶ τὰς ἱσημερινὰς.

¹⁰ *Ley.* ὑπὲρ γῆς αἱ λοιπαὶ ιη' μοῖραι εὐρεθήσονται.

Περὶ κολουύρων.

A

De coluris.

κζ'. Οἱ δὲ κολουροὶ εἰσι μὲν δύο ἀπὸ βορέου ἐπὶ ὥτον, διὰ τῶν πόλων τέμνοντες τὴν σφαῖραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ πάντας ἄλλους κύκλους. Εἰσὶ δὲ μέγιστοι καὶ αὐτοί, ὡς ἂν διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἡγμένοι. Τέμνουσι δέ, ἵνα τὰς δ' ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ ῥαδίως καταλαμβάωμεν. Τεμνόντων γὰρ τούτων ἀλλήλους καὶ τὴν σφαῖραν, συμβήσεται εἰς τέσσαρα τετμηθῆναι· ὥστε ἕκαστον τῶν τεσσάρων τμημάτων μίαν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἔχειν. Καὶ ὁ μὲν αὐτῶν κατὰ Καρκίνου καὶ Αἰγοκέρωτα ἔχει τὴν περιφέρειαν· διὰ μὲν τοῦ ἐνὸς ἡμικυκλίου δεικνύων ἐν Καρκίνῳ θέρος, διὰ δὲ τοῦ ἑτέρου ἐν Αἰγοκέρωτι χειμῶνα. Ὁ δὲ κατὰ Κριδὸν καὶ Χηλὰς τὴν περιφέρειαν ἔχει· καὶ ὅλοι τὰς ἄλλας δύο ὥρας τὰς ἰσημερινάς· τὴν μὲν ἑαρινὴν ἐν Κριῶ, τὴν δὲ μετοπωρινὴν ἐν Χηλαῖς. Κολουροὶ δὲ κέκληνται, διότι δοκοῦσιν ἡμῖν κολουῖσθαι ὥσπερ τὰς οὐράς, διὰ τὸ ἡμῖν μὴ φαίνεσθαι αὐτῶν τὰ ἐπὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ μέρει, καὶ δοκεῖν κολουῖσθαι αὐτοὺς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος. Συμβέβηκε γὰρ τὰ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰφανοῦς κύκλου, τούτεστι τοῦ ἀρκτικοῦ, μέρος φαίνεσθαι· ταῦτα δὲ τὰ μέρη τῶν κολουύρων κύκλων τὰ τοῦ ἀνταρκτικοῦ αἰὲ ἀφανῆ εἶναι.

Περὶ τοῦ ἄξονος.

κη'. Διήκει δὲ ὁ ἄξων ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου διὰ τοῦ κέντρου τῆς σφαίρας ἕως τοῦ κέντρου τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Παρελήπεται δέ, ἵνα γνῶμεν ὅτι περὶ αὐτὸν καὶ τὰ ἄκρα αὐτοῦ δινεῖται ὁ οὐρανός· ὥσπερ περὶ ἀρμάτειον ἄξονα δινοῦνται οἱ τροχοί. Τὴν δὲ ὕλην αὐτοῦ οὐκ ἐδίδαξεν ἡμᾶς Ἀρατος· ἀλλ' ὡς ἐν ποιήσει μυθικώτερον, ὥσπερ ὀδεύον αὐτὸν εἶπεν. Εἰ μὲν οὖν λέγοι τις αὐτοῦ τὴν ὕλην ἐκ πυρὸς, ἐλθὼν ἐπὶ τὴν τοῦ ὕδατος σφαῖραν σβεσθήσεται· ἢ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρὸς σφαίρας καταφλεχθήσεται· εἰ δὲ ἐκ τῆς τῶν λοιπῶν, ἀέρος ἢ ὕδατος, ἀμυγῆς ἔσται τοῖς ἄλλοις, καὶ ὑπὸ τῶν ἐναντίων ἀφανισθήσεται. Γεωμέτραι δὲ αὐτὸν ὑποτίθενται γραμμὴν τινα λεπτὴν, διήκουσαν ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ, καθάπερ εἴρηται. Οἱ δὲ φυσικοὶ φιλόσοφοι τὸ μεταξὺ διήκον πνεῦμα λέγουσιν ἄξονα. Μένεται δὲ αὐτοῦ Ἑρατοσθένης ἐν τῷ Ἑρμῇ λέγων·

Αὐτὴν μὲν μιν ἔτετμε μεσήρεα παρτὶ Ὀλύμπου
Κέντρου ἀπὸ σφαίρας· διὰ δ' ἄξονος ἡρήρειστο·

Καὶ ὁ Ἀρατος λέγων·

Αὐτὰρ δὲ οὐδ' ὀλίγον μεταρρίσσει· ἀλλὰ μάλ' αὐτῶς
Ἄξων αἰὲν ἄρηρεν· ἔχει δ' ἀτάλαντον ἀπάντη

Μεσσηγὺς γαῖαν· περὶ δ' οὐρανὸς αὐτὸν ἀγινεῖ.

Ἐνόμασται δ' ἄξων διὰ τὸ περὶ αὐτὸν ἄγεσθαι, καὶ περιδινεῖσθαι τὸν οὐρανόν. Τὰ δὲ πέρατα αὐτοῦ πρὸς τοὺς κέντροις τοῦ τε ἀρκτικοῦ καὶ τοῦ ἀνταρκτικοῦ εἰσι. Καλοῦσι δ' αὐτὰ πόλους ἀπὸ τοῦ περιπολεῖσθαι, καὶ στρέφεσθαι περὶ αὐτὰ τὸν οὐρανόν. Τούτων δὲ ὁ μὲν καλεῖται βόρειος, αἰὲ φανερός ὢν· ὁ δὲ νότιος, αἰὲ ἀφανής. Μένεται αὐτῶν καὶ Ἀρατος·

27. Duo sunt coluri a septentrione ad austrum per polos sphaeram ejusque circulos omnes partientes. Idem inaximi sunt, ut qui per centrum sphaerae transeunt. Secant autem idcirco, ut anni tempestates quatuor facile discernamus. Nam cum sese mutuo dividant, sphaeram ipsam quoque dividit necesse est in partes quatuor, adeo ut quodlibet e segmentis quatuor suam anni tempestatem obtineat. E coluris istis alterius ambitus per Cancrum et Capricornum ducitur, ac per semicirculum unum aetatem indicat in Cancro, per alterum biemem in Capricorno. Alterius ambitus transit per Arietem et Libram, ac duas alias aequinoctiorum tempestates exhibet: vernam in Ariete; autumnalem in Libra. Qui coluri propterea vocantur, quia nobis velut cauda mutilati videntur, eo quod partes illorum ad polum antarcticum occultantur: quibus et mutilati videntur. Nam quae semper apparente circulo, id est arctico, continentur, illorum conspicuae sunt partes: quae vero antarctico includuntur, semper occultae.

De axe.

28. Ab arctici circuli centro per sphaerae centrum, ad centrum aliud antarctici transit axis. Qui ob id assumptus est, ut intelligamus circum hunc et ejus extrema circumvolvi caelum; perinde atque circum currus axem rotae volvuntur. De hujus materia nihil nos Aratus docuit. Sed poetica licentia fabulosius loquens veruti instar esse dixit. Itaque sive quis illum ex igne, ceu materia, constare velit, cum per aquae sphaeram transeat, ibi restinguetur; aut ab ignis sphaera consumetur, sive ex aliorum elementorum materia, puta acris aut aquae, misceri cum aliis non poterit; et a contrariis delebitur. Proinde geometrae lineam esse dicunt exilem ab arctici centro ad centrum antarctici pertinentem, uti diximus. At physici spiritum, qui per interjectum spatium transit, axem putant esse. Cujus in Mercurio meminit Eratosthenes:

Ipsam quidem secuit mediam prorsus Olympi,
Centro ab sphaerae; per axem vero sulciebatur.

Aratus quoque:

Porro hic ne minimum quidem declinat, sed plana
Axis semper firmatus est; habetque libratam omnino
In medio terram; circum autem hunc caelum se
[versat].

Axis vocabulum ideo meruit, quod circum ipsum agatur, volvaturque caelum. Hujus extrema sunt in centrīs arctici et antarctici circulorum quos polos nominant, eo quod circum illa caelum assidue vertigine torqueatur. Ex iis alter boreus dicitur semper apparens: alter australis, semper occultus. Horum meminit Aratus:

Et hunc, inquit, trajiciunt poli duo utrinque positi: Quorum alter videri non potest, alter oppositus a [septentrionibus Supra Oceanum. Duæ porro utrinque ipsum obtinent Ursæ, simul meantes.

Observandum est autem masculino genere polos istos efferri. At Pythagorici boreales mundi partes dexteræ, australes sinistras nominant. Homerus autem dextra vocat quæ sunt ad orientem, sinistra quæ ad occidentem, his versibus:

Sive dextrorsum eant ad auroram, et solem, Sive sinistrorsum istæ ad occasum caliginosum.

Sed in lignea sphaera extremitates axis illæ ultra sphaeræ ambitum projectæ sunt. Quas tamen cogitandum est extima cœli superficie terminari, nec excedere.

De zonis quæ sunt quinque.

29. De zonis mentionem in *Phænomenis* Aratus non facit; alii, ut Eratosthenes, meminerunt. Igitur zonæ dicuntur interstitia parallelorum. Quæ quidem in cœlo pariter ac terra collocatæ sunt: quarum posteriores cœlestibus directe subjunguntur. Quinque porro numerantur: 89 e quibus duæ sunt propter summum frigus inhabitabiles: atque harum australis altera est, altera borealis. De tribus inter ambas istas positis, duæ sunt temperatæ: una torrida. Temperatarum una borealis est; australis altera. Borealis inter arcticum circulum, et æstivum tropicum porrigitur; altera vero ab antarctico circulo, ad hibernum tropicum. Quæ ideo temperatæ sunt, quod nec intolerandum frigus, nec nimius illas calor infestet: quodque mediæ sint inter solis iter, argentesque zonas. Inter has omnes interjecta, ab æstivo tropico ad hibernum extenditur. Nam tantumdem patet in latum, quantum sol circuitu suo complectitur. Quæ propterea torrida dicitur, quod ardore igneo flagret; quatenus sol per eam assidue decurrit. Hanc alii negant habitari, affirmant alii. Meminit earum in *Mercurio* sic Eratosthenes:

Quinque porro zonæ in orbem circumdatæ flectuntur, Quarum duæ glauco nigriores cyano. Una est squalida, et igne velut rubens. Eaque in medio sita, adusta. penitus igne, Ardoribus contacta . . . sub ipsam Incumbentes radii fervidi semper exurunt. Aliæ duæ utrinque ad polos accedentes, Semper alsiosæ, . . . Neque tamen aqua; sed ipsa de cælo glacies

Jacet . . . Est autem perfrigida. Sed hæc deserta sunt, et hominibus inaccessa loca: Duæ sunt autem aliæ oppositæ invicem In medio æstus, et pluvie glaciæ. Ambæ temperatæ, et altam augentes Frugem Eleusinae Cereris. Utramque vero hominea Contrariis nixi vestigiis incolunt.

Hæc ille. Quærat nunc utram nos ex temperatis duabus habitemus. Atqui videmus sole in Capricorno versante longius a nobis esse dissitum: et apud nos hiemem fieri; cum vero perve-

A Kal mir pειραλrouci duo πόλοι ἀμφὶς ἐδότες· Ἄλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐκίοπτος· ὁ δ' ἀντίος ἐκ βορέαο Ὑψόθεο Ὀκεανοῖο. Δύω δὲ μὴ ἀμφὶς ἔχουσιν Ἀρκτοί, ἅμα τροχόωσαι

Τηρητέον δὲ ὅτι ἀρβενικῶς λέγονται οὗτοι οἱ πόλοι. Οἱ δὲ Πυθαγόρειοι δεξιὰ μὲν τὰ βορέα, ἀριστερὰ δὲ τὰ νότια καλοῦσιν. Ὁ δὲ Ὀμηρος δεξιὰ μὲν καλεῖ τὰ ἀνατολικά, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικά, διὰ τούτων·

Εἴτ' ἐπὶ δεξιῇ ἴωσι πρὸς ἥώ τ' ἡέλιόν τε, Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τόλγε ποτὶ ζόφον ἡρόεντα¹¹.

Ἐπὶ τῆς σφαίρας δὲ τῆς ὕλης τὰ αὐτὰ τὰ ἄκρα τοῦ ἄξονος φαίνεται ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς σφαίρας ἐξέχοντα. Χρὴ δὲ νοεῖν συναποπαύεσθαι αὐτὰ τῇ ἐπιφανείᾳ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ μὴ ἐξέχειν.

Περὶ ζωνῶν, καὶ ὅτι πέντε.

κθ'. Περὶ δὲ τῶν ζωνῶν Ἀρατος ἐν τοῖς *Φαιρομένοις* οὐκ ἐμνήσθη· ἄλλοι δὲ, ὧν καὶ Ἐρατοσθένης, ἐμνημόνευσαν. Ζῶναι τοῖνον λέγονται τὰ μεταξὺ τῶν παραλλήλων κύκλων διαστήματα· εἰσι δὲ καὶ ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς, αἱ κατὰ κάθετόν εἰσι τῶν ἐν τῷ οὐρανῷ. Πέντε δὲ εἰσι πᾶσαι· ὧν δύο εἰσιν ἀοίκητοι διὰ τὸ πᾶν κατεψύχθαι· καὶ ἡ μὲν λέγεται νότιος, ἡ δὲ βορέιος. Τῶν δὲ μεταξὺ τούτων τριῶν δύο μὲν εἰσιν εὐκρατοί, μία δὲ διακεκαυμένη. Τῶν δὲ εὐκράτων ἡ μὲν ἐστὶ βορειότερα, ἡ δὲ νοτιώτερα. Καὶ ἐστὶν ἡ βορειότερα ἀπὸ τοῦ ἀρκτικού κύκλου μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἡ δὲ ἐτέρα ἀπὸ ἀνταρκτικοῦ μέχρι χειμερινοῦ τροπικοῦ. Εἰσι δὲ εὐκρατοί, τῷ μῆτι ὑπὸ ἀκράτου φύους, μῆτε ὑπὸ καύματος ἐνοχλεῖσθαι· καὶ τῷ εἶναι αὐτὰς μεταξὺ τῆς τοῦ ἡλίου πορείας καὶ τῶν κατεψυγμένων ζωνῶν. Ἡ δὲ τούτων μέση πασῶν ἐστὶν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ μέχρι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ· τοσούτον γὰρ πλάτος ἔχει, ὅσον καὶ ὁ ἥλιος περιέρχεται. Καλεῖται δὲ διακεκαυμένη, διὰ τὸ πυρώδης εἶναι, τοῦ ἡλίου δι' αὐτῆς τὴν πορείαν αἰε ποιομένου. Ταύτην δὲ, οἱ μὲν ἀοίκητον, οἱ δὲ οἰκεῖσθαι λέγουσι. Μένηται δὲ τῶν ζωνῶν τούτων καὶ Ἐρατοσθένης ἐν τῷ *Ἑρμῇ* λέγων·

Πέντε δὲ αἱ ζῶναι περιελάδες ἐσπεύρηται·

Αἱ δύο μὲν γλαυκοῖο κλεινότεραι κυάνοιο Ἡ δὲ μία ψαφαρὴ τε καὶ ἐκ πυρὸς ὅλορ ἐρυνθή· Ἡ μὲν ἐπὶ μεσάτῃ· ἐκέναντο δὲ πᾶσα κυρὶ¹²... Τυπομένη φλογμοῖσιν. Ἐπιρασμοῖραν ὑπ' αὐτὴν Κεκλιμένοι ἀκτίνες ἀειθερές πυρώσιν. Αἱ δὲ δύο ἐκάτερος πόλοις περιπεπτηνῖαι. Αἰε φρικαλέαι, εἰθ' ὕδατι ροστέουσιν. Οὐ μὴν ὕδωρ, ἀλλ' αὐτὸς ἀπ' οὐρανόθεν κρύ- [σταλλος

Κεῖται ἀναπέσχε. Περιψυκτος δὲ τέτυκται.

Ἄλλὰ τὰ μὲν χειροῖα, καὶ ἀμβατὰ ἀνθρώποισι· Δοιαὶ δ' ἄλλαι εἰσιν ἐναντία ἀλλήλαισι Μεσσηγῆς θέρους τε καὶ ὑετίου κρυστάλλου. Ἀμφὶ εὐκρητοί τε, καὶ ὑμνιοὶ αὐδήσκουσαι¹³ Καρπὸν Ἐλευσίνης Δημήτερος. Ἐν δὲ μὴν ἄνδρες Ἀντιποδες ραλοῦσι.

Ταῦτα μὲν Ἐρατοσθένης. Ζητήσωμεν δὲ τῶν δύο εὐκράτων ὁποτέραν ἡμεῖς οἰχοῦμεν. Ὁρῶμεν γὰρ ὅταν μὲν ὁ ἥλιος ἐν Αἰγοκέρωτι γένηται, πόρῳ ἡμῶν ἀφίστηκε, καὶ χειμὼν ἐστὶ παρ' ἡμῖν. Ὅταν

¹¹ *Il. M.* ¹² *f. πυρὶ πρὸ.* ¹³ *f. ἀλδῆσκουσαι.*

δὲ ἐν Καρκίνῳ γένηται, ὃ ἐστὶ κατὰ διάμετρον τῷ Α Αἰγοκέρωτι, τότε πλησίον ἡμῶν ἐστὶ, καὶ καῦμα πολὺ παρ' ἡμῖν. Ὁ δὲ Καρκίνος τῶν ἰβ' ζωδίων βορειότερος ἐστὶ. Δῆλον οὖν, ὅτι τὴν βόρειον οἰκοῦμεν ζώνην. Ἐν γὰρ Καρκίνῳ γενόμενος ὁ ἥλιος ἀριστερὸς ἡμῶν ἀνατέλλει, τὴν σκιάν ἡμῶν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη κλίνων· ὃ ἐστὶ σημεῖον ἐναργὲς τοῦ ἡμᾶς δεξιούς εἶναι τοῦ ἡλίου. Εἰ γὰρ τις λύχνον ἄψας ἐν μέσῳ οἰκῆματος θέλῃ, ἐν δεξιᾷ δὲ αὐτοῦ σταίῃ· τὸ σκίασμα τοῦ ἐστῶτος οὐ πρὸς τὸν λύχνον, ἀλλ' ἐν δεξιᾷ τοῦ ἀνθρώπου τρέφεται. Εἰ τοίνυν καὶ ἡμῶν αἱ σκιαί ἐν ἡμῶν γίνονται, δῆλον, ὅτι ἀριστερὸς ἡμῶν ἐστὶν ὁ ἥλιος. Ἀνάπαλιν δὲ τοῖς ἐν τῇ νοτίῳ ζώνῃ οἰκοῦσιν ἐν δεξιᾷ μὲν ἐστὶν ὁ ἥλιος· ἐν ἀριστερᾷ δὲ αὐτῶν ἡ σκία πρὸς νότον ἐκπέμπεται. Οὕτως οὖν ἀποδείκνυται ἡμᾶς τὴν βόρειον ζώνην τὴν εὐκρατον οἰκεῖν. Τινὲς δὲ καὶ ταῦτα περὶ τῶν ζωνῶν εἰρήκασιν. Ζῶναι εἰσι τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους ὁμοίως πέντε· βόρειος, ὅλη μετέωρος, ἀόκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ διςμυρίων εἴς· τὸ γὰρ ἐξηκοστὸν σταδίων ἐστὶ δσ', θερινή, πλεῖονα ἔχουσα· τὰ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα· εὐκρατος, ἐν ἣ ἐστὶν ἡ καὶ ἡμᾶς οἰκουμένη· Διὸς, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ διςμυρίων καὶ α'. Ἰσημερινή, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ γῆς ὀρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτόν· ἀόκητος, διακεκαυμένη· Ἄρεος, ἐξηκοστῶν μὲν η', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ Ἰσημερινοῦ τεσσάρων· οὗτος γὰρ αὐτὴν ὅλην τὴν σφαῖραν τέμνει μέσσην· σταδίων δὲ τριςμυρίων καὶ γλ'· χειμερινή, ἀνάπαλιν τῇ θερινῇ, πλεῖον ἔχουσα τὸ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα, οἰκουμένη, εὐκρατος· Ἄφροδιτης, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ διςμυρίων καὶ α'· νότιος, ὅλη ἀφανής, ἀόκητος, κατεψυγμένη· Ἑρμοῦ, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ διςμυρίων εἴς· ὧς εἶναι τὸ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περίμετρον τῆς γῆς ἐξηκοστῶν μὲν τριάκοντα, σταδίων δὲ μυριάδων ἰβ' καὶ ς. Καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαίριου βόρειοι τε καὶ νότιοι κατοικοῦντες αὐτόχθονες¹⁴· οἱ δ' ἐφ' ἑκάτερα τῶν ἡμισφαίριων ὑπὲρ γῆς τε καὶ ὑπὸ γῆν, ἀντίποδες.

sphærio hinc ad septentriones, inde ad meridiem diversis hemisphæriis supra infraque terram, antipodes

Περὶ τῶν ἐν ταῖς εὐκράτοις ζώναις οἰκούντων.

Α'. Τῶν δὲ ἐν ταῖς δυσὶν εὐκράτοις ζώναις οἰκούντων, ἵνα σαφέστερον διέλωμεν, οἱ μὲν εἰσι περιόικοι, οἱ δὲ ἄντοιχοι, οἱ δὲ ἀντίχθονες, οἱ δὲ ἀντίποδες· περιόικοι μὲν, ὅσοι τὴν αὐτὴν οἰκῶσιν οἰκοῦσιν· οἷον οἱ τὴν βόρειον οἰκοῦντες περιόικοι εἰσιν ἀλλήλοις· καὶ πάλιν οἱ τὴν νότιον περιόικοι εἰσιν ἀλλήλοις· ἄντοιχοι δὲ οἱ τὴν νότιον οἰκοῦντες τοῖς τὴν βόρειον οἰκοῦσι ζώνην. Καὶ ἀντοικουμένη ἐστὶν ἡ βόρειος τῇ νοτίῳ, καὶ ἡ νότιος τῇ βορείῳ· ἀντίχθονες δὲ οἱ κατὰ διάμετρον ἐν ταῖς ὁμοίαις ζώναις οἰκούντες· οἷον ἐν τῇ βορείῳ ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριῳ· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ νοτίῳ. Ἀντίποδες δὲ οἱ κατὰ διάμετρον ἐν ταῖς ἐναντίαις ζώναις οἰκούντες· οἷον τῶν πρὸς τῷ Καρκίνῳ οἰκούντων ἀντίποδες εἰσιν οἱ πρὸς τῷ Αἰγοκέ-

nit ad Cancrum, qui a Capricorno tota diametro distat, appropinquare nobis, ac summum apud nos æstum exsistere. At Cancer duodecim signorum maxime borealis est. Perspicuum est ergo borealem a nobis zonam incoli. Nam sol cum est in Cancro sinister nobis oritur, umbram suam flectens ad dexteram. Quod argumento est nos ad dextram obversos esse soli. Etenim si quis lucernam accendens media in domo collocet, et ad dextram ejus stet, stantis ipsius umbra non ad lucernam, sed ad dextram hominis tendet. Quocirca cum umbræ corporum nostrorum dextræ sint nobis, manifestum est sinistram quoque nobis esse solem. E contrario vero iis, qui in australi zona degunt, sol dexter est; ad sinistram vero illorum umbra jacitur meridiem versus. Hac ratione demonstratur nos in temperata zona degere. Quidam etiam de zonis ista scripserunt. Zonæ sunt in terra sub parallelis similiter quinque: Borea, tota sublimis, inhabitabilis, frigida; Saturnia, sexagesima scrupula sex patens, quæ sunt stadia 25200. Nam scrupulum unum stadiis constat 1200. Æstiva, cujus parallelorum supra horizontem minora segmenta sunt. Temperata, in qua situs est orbis noster, ad Jovem pertinens quæ in sexagesima quinque porrigitur; stadia 21000. Æquinoctialis, cujus horizon æqualem facit infra supraque portionem: inhabitabilis, torrida: dicata Marti; quæ scrupula octo tenet, hoc est utrinque ab æquinoctiali quatuor. Hic enim sphæram totam in medio partitur. Est autem stadiorum 33600. Hiemalis, contra quam æstiva majorem sub horizonte portionem relinquens; habitata temperata, attributa Veneri; in sexagesima quinque diffusa: quæ sunt stadia 21000. Australis non apparens omnino inhabitabilis, frigore rigens; Mercurii peculiaris, sexagesima sex obtinens: quæ stadia faciunt 25200. Ita dimidiis supra horizontem ambitus terræ scrupula colligit triginta, stadia 126000. Porro qui in eodem hemisphæro habitant, antichthones vocantur; qui autem in

De his qui temperatas zonas incolunt.

30. Qui in temperatis duabus habitant, horum, ut distinctius explicemus, alii pericæci vocantur; alii antæci; alii antichthones; alii antipodes. Pericæci sunt qui eandem habitationem incolunt. Exempli causa, qui borealem zonam occupant, pericæci sunt invicem. Antæci sunt zonæ australis incolæ borealibus: estque australi opposita borealis habitatio, et australis boreali. 30 Antichthones sunt qui ex diametro similibus in zonis habitant, velut qui in boreali superioris hemisphærii degunt, et qui in australi. Antipodes sunt qui in zonis oppositis ex diametro siti sunt. Ita qui sub Capricorno versantur eorum sunt antipodes, qui Cancro subjacent. Igitur pericæci noctes ac dies, et annus

¹⁴ *Leg.* ἀντίχθονες.

tempestates habent easdem. Antœci eandem invicem noctem habent, et diem : sed diversa solstitia. Nam sol in Cancro positus ut æstatem nobis, qui ad septentriones accedimus; sic illis, qui ad austrum vergunt, affert hiemem. Vicissim autem ad Capricornum delatus nobis hiemem septentrioni propinquioribus; ad austrum vero positus æstatem efficit. Rursus, cum sint æquinoclia duo, quando sol Arietem attingit, borealibus nobis vernum æquinoclium facit, antœcis autumnale. In Libra contra nobis autumnale, antœcis vernum æquinoclium parit. Post æquinoclium, quod fit nobis in Ariete vernum, sol ascendens, in Cancro nobis æstatem efficit, augetque dierum spatia; nocturna contrahit. Ab autumnali æquinoclio Libræ ad Capricornum delabens, apud nos dies imminuit, noctes producit; hiemem asserens; apud illos ut auget dierum intervalla, sic de nocturnis detrahit, æstatemque reddit. Atque ut uno verbo dicam, quidquid Cancer nobis efficit, hoc illis Capricornus; et quod nobis Capricornus, hoc illis Cancer; quod nobis Aries, hoc illis Libra: et e contrario. Antichthonibus alternant noctes et dies. Nam superioribus eorum ortu suo diem suum infundit: inferioribus noctem. Rursus nobis sol occasu suo noctem; sub terra conditis, diem oriendo restituit. Solstitia tamen et æquinoclia utrobique sunt eadem borealibus infra supraque positis. Ejusmodi sunt antichthones. Antipodes contraria et opposita vident omnia. Nam et cum dies est nobis, nox illis est; et cum apud illos æstas est, in orbe nostro fit hiems. Ad summam cum australis zonæ contrariæ incolis hiems aut dies accidit, tunc iis qui borealem incolunt, æstas et nox supervenit. Ita tam noctes et dies, quam solstitia, æquinoclia habitationesque e contrario antœci oblinent.

ἔστι καὶ νύξ. Ὅστε καὶ νύκτας δὲ, καὶ ἡμέρας, καὶ ἄντοιχοι ἔχουσιν.

De umbrarum differentia, quæ in habitationibus variis incidunt, et quibusnam degant in locis.

31. In habitationum discrimine quidam dicuntur ascii, alii brachyscii, alii macroscii, quidam heteroscii, alii antiscii, alii amphiscii. Ascii sunt, quorum verticem sol incubat hora diei sexta. Ut enim si quis accensum torrem rectum statuatur, ejus nulla reddetur umbra; sic nullam habent ii, quorum vertici medium cælum tenens sol imminet. Tales sunt qui sub æquinociali degunt, qui sole Arietem vel Libram obtinente solem supra caput aspiciunt. Ferunt apud Syenen et Elephantinen umbram esse nullam hora diei sexta, cum in Cancro sol residet. Brachyscii, id est « brevis umbræ, » sunt a quibus parum sol distat; macroscii, « longioris umbræ, » sunt qui a sole longius distant; heteroscii, id est « uno latere umbram jacentes, » ii sunt, qui in nostro orbe versantur. Nam ad alterum latus

ρωτι. Οἱ μὲν οὖν περιόικοι τὴν αὐτὴν ἔχουσιν ἀελὺν καὶ ἡμέραν, καὶ τὰς ἐτησίους ὥρας· οἱ δὲ ἄντοιχοι τὴν μὲν αὐτὴν ἔχουσιν ἀλλήλοις ἡμέραν καὶ νύκτα, οὐ τὰς αὐτὰς δὲ τροπὰς. Ἐν Καρκίνῳ γὰρ γενόμενος ὁ ἥλιος ἡμῖν μὲν θέρος, βορειοτέροις οὖσι, ποιεῖ, τοῖς δὲ νοτιωτέροις, χειμῶνα. Ὅταν δὲ ἐν Αἰγὸ κέρωτι γένηται, ἡμῖν μὲν χειμῶνα βορειοτέροις οὖσι, τοῖς δὲ τὴν νότιον οἰκοῦσι ζώνῃν θέρος ποιεῖ. Καὶ πάλιν τῶν ἰσημεριῶν δύο οὐσῶν, ἐν μὲν Κριῷ ἥλιος γενόμενος ἡμῖν μὲν ἑαρινὴν, τοῖς τὴν βορείον, τοῖς δὲ ἀντοῖκοις μετοπωρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἐὰν δὲ ἐν Χηλαῖς γένηται, ἡμῖν μὲν μετοπωρινὴν, τοῖς δὲ ἀντοῖκοις ἑαρινὴν ἰσημερίαν ποιεῖ. Ἀπὸ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἰσημερίας τῆς παρ' ἡμῖν ἑαρινῆς ὁ ἥλιος ἀναβαίνων ἐν Καρκίνῳ θέρος μὲν ἡμῖν ποιεῖ, καὶ αὖξαι τὰς ἡμέρας, τὰς δὲ νύκτας ἐλάττους ποιεῖ¹⁸. ἀπὸ δὲ τῆς ἐν Χηλαῖς ἰσημερίας ἐπὶ τὸν Αἰγιοκέρωτα καταβαίνων, παρ' ἡμῖν μὲν μειοῖ τὰς ἡμέρας, καὶ τὰς νύκτας αὖξαι, χειμῶνα ἀπεργαζόμενος· παρ' ἐκείνοις δὲ αὖξαι τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα μειοῖ¹⁹, θέρος ποιεῖ. Καθόλου δὲ εἰπεῖν, ὃ ἡμῖν ποιεῖ Καρκίνος, τοῦτ' ἐκείνοις Αἰγιοκέρως· ὃ δ' ἡμῖν Αἰγιοκέρως, τοῦτ' ἐκείνοις Καρκίνος· ὃ δ' ἡμῖν Κριὸς, τοῦτ' ἐκείνοις Χηλαί· καὶ τὸ ἀνάπαλιν. Οἱ δὲ ἀντίχθονες τὰς νύκτας καὶ τὰς ἡμέρας παρηλλαγμένας ἔχουσιν. Τοῖς γὰρ ὑπὲρ γῆς ἀντίχθονσιν ἀνατέλλων ὁ ἥλιος ἡμέραν ποιεῖ, τοῖς δὲ ὑπὸ γῆν νύκτα. Καὶ πάλιν παρ' ἡμῖν δύνων ὁ ἥλιος νύκτα ποιεῖ· παρὰ δὲ τοῖς κάτω ἀνατέλλει ἡμέραν ποιεῖν. Τροπὰς μέντοι καὶ ἰσημερίας τὰς αὐτὰς ἔχουσιν οἱ ἄνω βορείοι τοῖς κάτω βορείοις· τοιούτεσιν οἱ ἀντίχθονες. Οἱ δὲ ἀντίποδες πάντα ἐναντία καὶ μαχόμενα ἔχουσιν· ὅτε μὲν γὰρ πρὸς ἡμᾶς νύξ ἐστὶ, παρ' ἐκείνοις ἡμέρα· καὶ ὅτε παρ' ἐκείνοις θέρος, ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένῃ χειμῶν. Καὶ καθόλου ὅτε ἐν τοῖς νοτίῳ ζώνῃ ἀντοικοῦσι χειμῶν ἐστὶ καὶ ἡμέρα, τότε τοῖς ἐν τῇ βορείῳ οἰκοῦσι θέρος, καὶ ἡμέρα, καὶ ἰσημερία, καὶ οἰκῆσεις ἐναντίας οἱ τροπὰς, καὶ ἰσημερίας, καὶ οἰκῆσεις ἐναντίας οἱ

Περὶ διαφορᾶς τῶν ἐν ταῖς οἰκῆσεσι σκιῶν, καὶ κατὰ πόλους τόπους οἰκοῦσιν.

λα'. Τῶν δὲ ἐν ταῖς οἰκῆσεσιν οἱ μὲν εἰσιν ἄσκιοι, οἱ δὲ βραχύσκιοι, οἱ δὲ μακρόσκιοι, οἱ δὲ ἐτερόσκιοι· οἱ δὲ αὐτόσκιοι¹⁷, οἱ δὲ ἀμφίσκιοι. Ἀσκιοὶ μὲν οἱ κατὰ κορυφὴν ὥρᾳ ἕκτη τὸν ἥλιον ἔχοντες. Ὅσπερ γὰρ, εἰ τις δαδὸν ἀνάψας ὀρθὸν στήσειε, τοῦτου οὐκ ἂν γένοιτο σκιά· οὕτως οὐδὲ τῶν ὑπὲρ κορυφῆς ἔχόντων τὸν ἥλιον μεσουρανοῦντα γένοιτο ἄν. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τὸν ἰσημερινὸν οἰκοῦντες· οὗτοι, ἡλίου γενομένου ἐν Κριῷ ἢ ἐν Χηλαῖς, τότε κατὰ κορυφῆς ἔχουσιν τὸν ἥλιον. Φασὶ δὲ ἐν Συήνῃ καὶ Ἐλεφαντίνῃ ἄσκιους γίνεσθαι, ὅτε ὁ ἥλιος γίνεταί ἐν Καρκίνῳ περὶ ὥραν ἕκτην. Βραχύσκιοι δὲ οἱ τὸν ἥλιον ὀλίγον ἀφεστώτα ἔχοντες· μακρόσκιοι δὲ οἱ πόρῳ αὐτὸν ἔχοντες· ἐτερόσκιοι δὲ οἱ ἐν ταύτῃ τῇ οἰκουμένῃ οἰκοῦντες, ἐπειδὴ ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος ἢ ἐκτὸς ἡμῶν τρέπεται· λέγω δὲ ἐν δεξιᾷ ἐπὶ τὸ βορείον. Ὅμοιως

¹⁸ Deest opposita pars divisionis. ¹⁹ Leg. μειοῖ. ¹⁷ Cor. ἀντίσκιοι.

δὲ καὶ οἱ ἀντοικοὶ ἐτερόσκοιοι εἰσιν· ἐπειδὴ καὶ τούτων ἡ σκιά ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος τὸ νοτιώτερον τρέπεται. Ἀντίσκοιοι δὲ οἱ ἐν τῷ βορείῳ¹⁸· ἐπειδὴ ἐναντίας τὰς σκιάς ἔχουσιν· οἱ μὲν εἰς τὰ δεξιὰ μέρη αὐτῶν, οἱ δὲ εἰς τὰ ἀριστερά, διὰ τὸ μέσον εἶναι αὐτῶν τὸν ἥλιον. Ἀμφίσκοιοι δὲ γίνονται οἱ μὲν τὸν ἱσημερινὸν κύκλον οἰκοῦντες. Οἱ δὲ αὐτοὶ καὶ ἄσκοιοι. Ὅτε μὲν γὰρ ὑπὲρ κορυφῆς αὐτῶν ἔστιν ὁ ἥλιος, ὡς εἴπομεν, ἄσκοιοι εἰσιν· ὅτε δὲ ἀφίσταται αὐτῶν ἀπὸ Κριοῦ εἰς Ταῦρον καὶ τὰ ἑξῆς ζῳδία, τὴν αὐτὴν σκιάν ἔχουσιν ἐπὶ τὰ εὐώνυμα μέρη· ὅτε δὲ ἀπὸ ἱσημερίας τῆς ἐν Χηλαῖς ὁ ἥλιος γένηται ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἑξῆς ζῳδίοις, τότε ἡ σκιά αὐτῶν ἐπὶ τὰ δεξιὰ μέρη ἐκπέμπεται. Ὡστε συμβαίνειν τοὺς τῆδε οἰκοῦντας ποτὲ μὲν ἄσκιους γίνεσθαι, ὅταν, ἐν Χηλαῖς ἢ Κριῷ ὁ ἥλιος ὦν, κατὰ κορυφῆς αὐτῶν ᾗ· ποτὲ δὲ ἐν ἀριστερᾷ ἔχειν τὴν σκιάν, ὅτε ἐν Σκορπίῳ καὶ τοῖς ἑξῆς ὁ ἥλιος γίνεται. Τινὲς δὲ καὶ περισκίους τοὺς περὶ αὐτοὺς κύκλῳ ἔχοντας τὴν σκιάν εἶναι βούλονται. sequentia signa peragrat. Sunt qui periscios illos umbra jacitur.

Πρῶτος δὲ Παρμενίδης περὶ τῶν ζωνῶν ἐκίνησε λόγον. Περὶ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν πολλὴ διαφωνία τοῖς μετ' αὐτὸν γέγονεν· οἱ μὲν γὰρ ἕξ αὐτάς εἶπον· ὡς Πολύδιος, καὶ Ποσειδώνιος, τὴν διακεκαυμένην εἰς δύο διαιροῦντες· οἱ δὲ πέντε παρελάβον· ὥσπερ Ἐρατοσθένης καὶ ἄλλοι πολλοί, οἷς καὶ ἡμεῖς κατηκολουθήσαμεν. Περὶ δὲ οἰκίσεων πάλιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων, καὶ ὀνομάτων, γέγονε πολλὴ ταραχὴ, καὶ περὶ ἀντιχθόνων, καὶ ἀντιπόδων.

Περὶ μεταρσίων καὶ μετέωρων.

λβ'. Διαφέρει μεταρσίων μετέωρα· ἢ τὰ μὲν μετέωρα ἐν οὐρανῷ καὶ αἰθέρι ἔστιν· ὡς ἥλιος, καὶ τὰ λοιπὰ, καὶ οὐρανός, καὶ αἰθήρ· μετάρσια δὲ τὰ μεταξὺ τοῦ ἀέρος καὶ τῆς γῆς· οἷον ἄνεμοι, νεφέλαι, ὕμφοι, ἀστραπαὶ, βρονταί, κομήται, δοκίδες, παγωνίαι, λαμπάδες, ἱριδες, ἄλως, διαττόντες, ῥυμοί, ῥάσες. Λεκτέον δὲ περὶ μεταρσίων· περὶ γὰρ μετέωρων προεῖρηται. Πρῶτον δὲ περὶ ἀνέμων εἴπωμεν.

Περὶ ἀνέμων, καὶ ὅτι διαφέρει αἶθρα ἀναθυμιάσεως.

λγ'. Ἀναξίμανδρος τοῖνυν ῥύσιν ἀέρος τὸν ἄνεμον εἶπε· τινὲς δὲ ἀναθυμιάσιν ἀέρος. Ἄλλοι δὲ διαφέρειν ἄνεμον λέγουσιν αἶθρας· ἄνεμον γὰρ εἶναι ῥύσιν ἀέρος· αἶθραν δὲ ἀναθυμιάσιν γῆς. Καὶ τοὺς μὲν ἐκ νεφῶν λέγουσιν εἶναι ἀνέμους, καὶ καλεῖσθαι «ἐκνεφίας»· τοὺς δὲ ἀπὸ γῆς φερομένους ἀπογείλους· τοὺς δὲ ἀπὸ ποταμῶν ἐνυδρίας· τοὺς δὲ ἀπὸ κόλπων κολπίας· ἀπὸ δὲ ὀρέων ὀρίας, ἢ ὄρεστίας· καὶ γὰρ παρὰ Ἀριστοτέλει ἐν τῷ Περὶ ἀνέμων, καὶ παρὰ Καλλιμάχῳ οὕτως ὀνομάζονται. Ὡστε καὶ ἀπὸ τόπων τινῶν φασὶ τινὰς λέγεσθαι· οἷον Καίκιαν τὸν ἀπὸ Κάϊος¹⁹ ποταμοῦ πνέοντα· καὶ Σκεῖρωνα τὸν ἀπὸ Σκεῖρωνίδων πετρῶν. Τινὲς δὲ ἀπὸ ὀρμῆς ὀνομάσθησαν, ὡς σφοδρῶς ῥέοντες· καὶ οἱ μετὰ παλμοῦ τινος,

umbra nostra projicitur : videlicet dextrum et boreum. Sic antæci heteroscii sunt , quippe illorum umbra sinistrum ad latus et australe dirigitur. Antiscii borealibus sunt australes, quia contrarias habent umbras ; illi dextrum ad latus, hi ad sinistrum, quoniam medius sol ambobus interjectus est. Amphiscii, id est, ad utrumque latus umbram habentes, sunt æquinociali circulo subiecti. Idem et ascii, id est umbræ prorsus expertes. Nam cum supra verticem illorum sol est, sicut, ut diximus, ascii ; cum ab iis recesserit, puta ab Ariete ad Taurum et consequentia signa, eadem nobiscum habent umbram ad sinistrum latus. Sed cum ab æquinoccio, quod in Libra sit, sol ad Scorpionem et alia signa transitum facit, tunc dextrorsum illorum umbra mittitur. Ita sit, ut illius regionis incolæ interdum ascii sint, cum in Libra vel Ariete sol vertici illorum insidet : alias sinistra iis umbra fiat quando sol Scorpionem et consequentia signa peragrat. Sunt qui periscios illos esse dicant, quorum in orbem circumquaque um-

Primus de zonis Parinenides dicere instituit. De quarum numero magna dissensio est. Nam alii sex numerant, ut Polybius et Posidonius, qui torridam in duas dividunt ; quinque malunt alii, e quibus est Eratosthenes, et nos iisdem subscripsimus. Sic de habitationibus, et earum incolis, eorumque nominibus haud levis conflictus est, ut et de antichthonibus et antipodibus.

C 91 De iis quæ μετάρσια et μετέωρα dicuntur.

32. Differunt a meteoris quæ μετάρσια nominantur : nam meteora in cælo sunt et æthere : velut sol, et id genus cætera, cælum, æther ; metarsia, quæ aerem inter et terram accidunt : ut venti, nubes, imbres, fulgura, tonitrua, cometæ, trabes, barbatæ stellæ, faces, irides, aræ, transvolantes stellæ, temones, profluvia. De iis quæ μετάρσια vocantur, agendum nobis est. Nam de meteoris jam diximus. Ac prius de ventis.

De ventis, deque auræ et exhalationis discrimine.

33. Anaximander fluentem aerem dixit esse ventum ; alii exhalationem aeris. Alii ventum ab aura discrepare volunt : quippe ventum aiunt esse fluentem aerem ; auram vero terrenam exhalationem. Ventorum porro alios e nubibus prodire putant, et vocari « ecnephas » ; alios e terra excitatos ἀπογείλους : qui e fluminibus oriuntur, aquatiles, qui a maritimis sinibus, κολπίας, a montibus ὀρίας vel ὄρεστίας ; quomodo ab Aristotele in libro De ventis, et Callimacho nominantur. Sic a locis quidam nomen accipiunt : ut Cæcias a Caico fluvio spirans ; et Sciron a Scironicis scopulis. Nonnullis ab impetu nomen inditum : ut qui vehementius ingruant ; et qui quadam cum vibratione ac sub-

¹⁸ Deest aliquid, vult τοῖς ἐν τῷ νοτίῳ. ¹⁹ f. Καίχου.

sultu feruntur, procellæ. Alii a specie dicuntur: A velut qui quadam vertigine volvuntur, appellanturque turbines. Item qui ab imo sursum attolluntur, presteres. Scripsit de ventis etiam Eratosthenes. At cardinales venti sunt quatuor: e quibus ille, qui ab ortu flat, subsolanus dicitur; qui ab arctico polo, boreas; qui ab antarctico, auster; ab occasu, zephyrus. Nam ζέφος poetice occasum significat.

De cometis.

34. De cometis et trabibus scripsere complures: velut Demetrius. Locus eorum est in aere, non in celo. Ex iis quorum lumen deorsum respicit, ut versus eam partem coruscare videantur, « cometæ » nominantur; quorum splendor sursum vergit, « faces; » cum lux tractim producitur, « trabes; » quando roscidum lumen apparet, « iris » dicitur. Quando solem ambit circulus: cujusmodi nonnunquam duo tresve fiunt: unde et Aratus dixit « triplicatam aream, » vocatur ἄλως, id est « area. » Si ab astris ignis ad inferiora propellatur, « temones, » et « profluvia » nuncupantur. Qui subsultim huc et illuc agitantur, « salientes » et « transilientes: quod sit stellis vento concussis, et quasi scintillas emittentibus. Hinc illud ventorum præ sagium facere docet Aratus. Ad hæc « præsepe » vocant nulem quamdam circa Cancrum conglobatam et splendidam, ut Aratus significat: cui consentaneum est, quod in eadem parte stellæ quædam circa Cancrum, « asini » dicuntur. Porro cometas et id genus alia, quidam e stellis densatis et illuminatis oriri sentiunt: alii ex nubibus undique collustratis; nonnulli ex affricu succendi volunt. Neque vero semper apparent, sed certis intervallis temporum. Cæterum nubes inter se collisæ tonitrua faciunt; fissæ vero, et cum impetu ac vehementia flatum emittentes, fulmina: cum agitatione flatus accenditur; fulgura vel e nubibus ipsis oriuntur, accenso igne ac restincto: vel splendor est ex igne coruscans. Imbres ex madido vapore, et humidis nubibus existunt. Hæc summatim de aeris affectionibus, quæ μετάρσια nominant.

De positu sphaeræ.

35. Sphaeræ situs, quod ignorare non oportet, laud unius generis est, sed pro terræ inclinationibus varii sunt sphaeræ situs. E quibus paucos perstringemus: et ad Aratæ sphaeræ positum postea veniemus. Est igitur situs in primis Helle-sponti, ac Macedoniæ climati congruens. Cum enim apud Antigonom Macedoniæ regem esset Aratus, ad illius loci clima apparentium doctrinam exegit omnem. Porro quoties poli horizontem contingunt, accidit ut nee arcticus circulus, nec antarcticus semper appareant: sed hemisphaerium utrumque oriatum et occidat. Sin borealem polum supra

καὶ πηδύματος θυέλλαι. Οἱ δὲ ἀπὸ σχήματος λέγονται· ὥσπερ οἱ μετὰ δινήσεως στρόβιλοι· καὶ οἱ κάτωθεν εἰς ὕψος φερόμενοι πρηστῆρες. Ἐπραγματεύσατο δὲ περὶ ἀνέμων καὶ Ἐρατοσθένης. Οἱ δὲ γενικώτατοι ἄνεμοι τέσσαρές εἰσι· καὶ ὁ μὲν ἀπὸ ἀνατολῶν πνέων καλεῖται ἀπηνλιώτης, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀρκτικού πόλου βορέας, ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνταρκτικοῦ νότος, ὁ δὲ ἀπὸ δύσεως ζέφυρος· ζέφος γὰρ ἡ δύσις κατὰ τοὺς ποιητάς.

Περὶ κομητῶν.

λδ'. Περὶ δὲ κομητῶν καὶ δοκιδῶν ἐπραγματεύσαντο πολλοί· ὥσπερ καὶ Δημήτριος. Εἰσὶ δὲ οὐκ ἐν οὐρανῷ, ἀλλ' ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ μὲν οὖν κάτω τὸ φῶς ἔχοντες, καὶ τὰς μαρμαρυγὰς κάτω νευούσας, καλοῦνται « κομηταί· » οἱ δὲ ἄνω τὸ φῶς νενευκὸς ἔχοντες καλοῦνται « λαμπάδες· » ὅποτε δὲ ἐπίμηκες ἔχουσι τὸ φῶς, καλοῦνται « δοκίδες· » ὅποτε δὲ ἱκματώδες φῶς ὁρᾶται, καλεῖται « ἱρίς· » ὅταν δὲ περὶ τὸν ἥλιον ἡ κύκλος· ἐνίοτε καὶ ⁹⁰ δύο, καὶ τρεῖς γίνονται· ὅθεν καὶ Ἀρατος εἶπε « τριέλικτον ἁλωήν· » ἄλως καλεῖται. Ἐάν δὲ ἀπὸ ἀστέρων ὥσις τοῦ φωτὸς γένηται ἐπὶ τὰ κάτω, καλοῦνται « ῥυμοί » καὶ « ῥύακες· » οἱ δὲ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μετερχόμενοι καλοῦνται « ἄττοντες » καὶ « διαττοντες· » γίνεται δὲ τοῦτο, τῶν ἀστέρων ὑπὸ πνεύματος τινασσομένων, καὶ οἷον ἐσπινθήρας ἀφιέντων· διὸ κατὰ σημειῶν ἄνεμον εἶπεν Ἀρατος τοῦτο. Καὶ φάτην δὲ νέφος πεφωτισμένον περὶ τὸν Καρκίνον φασίν· ὡς καὶ Ἀρατος. Ἀκολουθῶς δὲ ταύτῃ καὶ « δνους » λέγουσι περὶ τὸν Καρκίνον ἀστέρας εἶναι. Τοὺς δὲ κομήτας καὶ τοὺς τοιοῦτους οἱ μὲν λέγουσιν ἐξ ἀστέρων συνερχομένων γίνεσθαι καὶ ἐμφωτισζομένων, οἱ δὲ ἐκ νεφῶν περιπεφωτισμένων· ἄλλοι δὲ ἐκ παρατρίψεως αὐτοὺς φωτίζεσθαι λέγουσιν. Οὐ φαίνονται δὲ αἰεὶ· ἀλλὰ γίνονται καὶ ⁹⁰ περιόδους χρόνων. Ὅτε μὲν οὖν συγκροῦνται αἱ νεφέλαι πρὸς ἀλλήλας, βροντὰς ποιοῦσι· βραγεῖσαι δὲ, καὶ πνεῦμα μετὰ ῥύμης καὶ σφοδρᾶς ὀρμῆς ἀφείσαι, κεραυνοὺς ποιοῦσι, διὰ τῆς ῥύμης ἀναπτομένου τοῦ πνεύματος· ἀστραπαὶ δὲ γίνονται ἥτοι ἐξ αὐτῶν πάλιν τῶν νεφῶν, φωτὸς ἀναπτομένου καὶ σβεννυμένου· ἢ ἐκ πυρὸς μαρμαρυγαὶ εἰσιν ἐκπεμπόμεναι. Ὅμβροι δὲ ἐξ ὕγρᾶς ἀναδόσεως καὶ νεφελῶν ὕγρῶν γίνονται. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν ὀλίγῳ D περὶ μεταρσίω.

Περὶ θέσεως [τῆς σφαίρας].

λε'. Εἰδέναι ἤχρη περὶ τῆς θέσεως τῆς σφαίρας, ὡς οὐκ ἔστι μία, ἀλλὰ πρὸς τὰ κλίματα τῆς γῆς καὶ αἱ θέσεις τῆς σφαίρας γίνονται. Λεκτέον δὲ περὶ ὀλίγων· καὶ τότε τῆς κατὰ τὸν Ἀρατον ἀφόμεθα. Θέσις τίς ἐστι κατὰ τὸ Ἑλλησποντιακὸν καὶ τῆς Μακεδονίας κλίμα. Παρὰ γὰρ Ἀντιγόνῳ διατρίβων Ἀρατος, τῷ τῆς Μακεδονίας βασιλεῖ, πρὸς τὸ αὐτόθι κλίμα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῶν φαινομένων πεποίηται. Ἐάν μὲν οὖν οἱ πόλοι πρὸς τῷ ὀρίζοντι τὴν θέσιν ἔχωσιν, ὥστε ἐφάπτεσθαι τοῦ ὀρίζοντος, συμβήσεται μήτε τὴν ἀρκτικὴν μήτε τὴν ἀνταρκτικὴν ἀειφανῆ εἶναι, ἀλλ' ἑκάτερον τούτων ἡμικύκλιον ἀνατέλλειν αἰεὶ καὶ

⁹⁰ f. ἐνίοτε δέ. ⁹⁰ f. κατὰ. EDIT.

δύνειν. Ἐάν δὲ τὸν βόρειον πόλον ὑψηλότερον ποιή-
σωμεν τοῦ ὀρίζοντος, πρὸς τὸ γινόμενον ἔξαγμα, καὶ
ὑψος αὐτοῦ, καὶ τὰ κλίματα τῆς γῆς ἔξει τὰ μεγέθη
τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν νυκτῶν διάφορα. Διῶμεν ἔ' μοι-
ρῶν κύκλον τέμνοντα τὴν σφαῖραν διὰ τῶν πόλων,
ὥσπερ τοὺς κολοῦρους. Δῆλον οὖν, ὅτι ἕκαστον τῶν
ἡμισφαιρίων ἔξει ἀνὰ λ'· τῶν δὲ ²¹ ὑπὲρ γῆς μοίρας
λ' ἀπὸ τοῦ ὀρίζοντος μέχρι τοῦ πόλου. Ἐάν οὖν με-
τεωρίσω τὸν βόρειον πόλον μοίρας 5', ἔσται τοῦ
Ἑλλησπόντου τὸ κλίμα ἔχον τὴν μὲν ἡμέραν τὴν
μεγίστην ὥρων ιε', τὴν δὲ νύκτα τὴν ἐλαχίστην
ὥρων θ'. Ἐάν δὲ μὴ μόνον ἐξ, ἀλλ' ἐννέα ἀπὸ τοῦ
ὀρίζοντος μετεωρίσω τὸν βόρειον πόλον, μακροτέρα
ἔσται ἡ μεγίστη ἡμέρα παρὰ τοῖς οὕτως οἰκοῦσιν ἢ
τοῖς προειρημένοις ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ. Καὶ πάλιν
ἐάν ὑψηλότερον αὐτὸν ποιήσω, καὶ πολὺ αὐτοῦ τοῦ
ὀρίζοντος ἀπέχοντα, μακρότερα εὐρεθήσονται αἱ
ῥαί ²², ἕως ἂν ὁ βόρειος μεσουρανήσῃ πόλος· καὶ
τότε, οὕτως κειμένης τῆς σφαίρας, συμβήσεται ἐξ
μηνῶν εἶναι τὴν ἡμέραν, καὶ ἐξ μηνῶν τὴν νύκτα·
μεσουρανοῦντος γὰρ τοῦ βορείου πόλου, εὐρεθήσε-
ται ὁ ζωδιακὸς ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος εἰς δύο τεμνόμε-
νος· καὶ τὸ μὲν ἡμισυ ὑπὲρ γῆς, τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ
ὑπὸ γῆν αἰετὶ ἔχων. Τούτου δὲ οὕτως ὄντος, δῆλον, ὡς
καὶ ἐξ ζωδία ὑπὲρ γῆς ἔσται, ταῦτα δηλονότι, ἐν οἷς
ὁ ἥλιος γενόμενος, καὶ καθ' ἕκαστον λ' ἡμέρας ποιῶν,
ποιήσει τὴν ἡμέραν μηνῶν 5'· τὰ δὲ ἄλλα 5' ζωδία
αἰετὶ ἀφανῇ, καὶ ὑπὸ γῆν ἔσται, ἐν οἷς ὁ ἥλιος γενό-
μενος ποιήσει τὴν νύκτα μηνῶν 5', διὰ τὸ μὴ ἀνα-
τέλλειν ἐν τοῖς 5' τούτοις γενόμενον αὐτόν. Ταῦτα δὲ
ἡμῖν εἰληφθῶ τῆς ἀνωμαλίας τῶν ἡμερῶν τε καὶ
νυκτῶν χάριν. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι λόγῳ καὶ θεωρίᾳ
ταῦτα κατ' ἀκολουθίαν ἐκ τῶν φανερῶν ἐδείχθη,
ἀφανῇ ὄντα. Οὐ γὰρ ἔχομεν ἀπὸ ἐμπειρίας ἐξ μη-
νῶν τὴν ἡμέραν, καὶ τὴν νύκτα τοσοῦτων δεῖξαι. Τι-
νὲς δὲ ἰστοροῦσιν ἡ' ἡμερῶν ἕκασιν μιᾶς ἡμέρας,
ἄλλοι δὲ π' ἡμερῶν· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ὑπὲρ Θούλην τὴν
νῆσον λεγόμενοι· εἶναι. Ἡ μὲν οὖν κατὰ τὰ κλίματα
διαφορὰ τῶν ἡμερῶν τε καὶ νυκτῶν παραδείγματος
χάριν τοῦτον τὸν τρόπον ἡμῖν εἴρηται· ἡ δὲ κατὰ τὰ
φαινόμενα Ἀράτου τῆς σφαίρας θέσις ὀφείλει ἔχειν
τὸν ἀρκτικὸν κύκλον τοῦ ὀρίζοντος ἐφαπτομένον, τὴν
τε τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν ἐφαπτομένην τοῦ ἀρκτικοῦ
κύκλου, αὐτοῦ δὲ τοῦ ἀρκτικοῦ ἐφαπτομένου τοῦ
ὀρίζοντος, καὶ ὥσπερ ἔξειν αὐτόν. Διὸ καὶ Ἀρατὸς φησι·

Κεῖνη που κεφαλὴ τῇ νίσσεται ²³, ἧχι περ ἀκραι
Μίσσονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι.

Τὸν γὰρ ὀρίζοντα μεταξὺ τοῦ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ
γῆν ἡμισφαιρίου εἶναι συμβέβηκε. Τινὲς δὲ οὐκ ἐπὶ
τοῦ ὀρίζοντος ἀκούουσιν, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ
ὑπὸ τοῦ Ἀράτου λεχθέν· διότι τοῦ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαι-
ρίου τεμνομένου ὑπὸ τοῦ μεσημβρινοῦ τὸ μὲν ἔστι
πρὸς τῇ ἀνατολῇ, τὸ δὲ πρὸς τῇ δύσει. Ἐμοὶ δὲ οὐ
πάνυ τι δοκεῖ τοῦτο λέγειν Ἀρατὸς· εἰ μὴ ἄρα τις
οὕτω λέγοι τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος πορεύεσθαι,

....ἧχι περ ἀκραι
Μίσσονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι·
καθὸ τοῦ ὀρίζοντος ἐφαπτομένη ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ

²¹ f. τὸ δθ'. ²² f. ἡμέραι. ²³ γρ. νίσσεται.

A horizontem attollimus, pro altitudinis ratione, va-
ria terræ climatibus dierum et noctium magnitudo
constabit. Fingamus partium sexaginta circulum
esse, qui sphaeram per polos transiens dividit,
92 ut coluri faciunt. Igitur hemisphæria singula
tricenis gradibus constabunt, adeoque quod supra
terram eminet, gradus tricenos habebit ab hori-
zonte ad polum. Quare si ad partes sex polum ex-
tulero, in Hellesponti climate longissimus dies hor-
arum fiet 15; brevissima nox horarum 9. Quodsi
non tantum sex gradibus, sed novem supra hori-
zontem polum borealem erexero, longior, quam in
Hellesponto, fiet dies, illius tractus incolis. Rur-
sus vero si arduum magis, ac supra horizontem
eminentem polum statuero, horæ longiores ex-
sistent, donec borealis polus culminet. Ac tunc
semestris dies erit semestrisque nox. Nam si bo-
realis polus in vertice sit, zodiacus ab horizonte
bipertito secabitur; ejusque pars dimidia perpetuo
supra terram exstabit, altera sub terram condetur.
Hoc vero posito, perspicuum est sex fore signa
supra terram: in quibus scilicet positus sol, et in
uquoquoque triginta dies commorans, semestrem ef-
ficiet diem; reliqua sex signa semper occulta erunt,
et sub terra condita: quæ cum sol peragrabit, sex
mensium noctem faciet, eo quod in illis situs nun-
quam oritur. Hæc ad dierum et noctium inæqua-
litatem explicandam assumpsimus. De quibus sic
habendum est; ratione, ac consideratione, conse-
quenterque iis quæ apparent, hæc a nobis esse
collecta; cum sint occulta prorsus. Non enim ulla
nobis experientia semestrem diem noctemque pa-
tescit. Sint qui alicubi dierum octo esse lucem;
alii octoginta referant: quod iis accidit qui supra
Thulen insulam habitant. Ad eum itaque modum
dierum noctiumque pro climatibus ratione discrimen
a nobis explicatum est. Verum situs ille
sphaeræ, qui ad Arati *Phænomena* convenit, ejus-
modi esse debet, ut in eo circulus arcticus contin-
gat horizontem, eumque circulum tangat Draconis
caput: sic ut arcticus ille attingat, ac quodammodo
radat horizontem. Hinc Aratus:

*Illud caput eo pervenit, ubi extremi
Missentur occasus, et ortus invicem.*

Nam horizon inter hemisphærium utrumque
superius et inferius interjectus est. Non desunt
tamen, qui Arati verba illa non ad horizontem, sed
ad meridianum referant: quoniam cum superius
hemisphærium a meridiano circulo dividitur, ejus
altera pars ad ortum, altera ad occasum pertinet.
Mibi vero non hoc velle sibi videtur Aratus, nisi
quis fortasse dixerit Draconis caput eo ferri,

... ubi extremi
Missentur occasus, et ortus invicem;
ubi contingit horizontem Draconis caput ad meri-

dianum circulum, qua parte cum horizonte ille committitur, ac se ipsi secant invicem. Propterea de Cepheo loquens Aratus, eundem nobis indicavit. Nam hujus pars illa tota, quæ a cingulo ad pedes pertinet, intra circulum arcticum est. Quoniam vero circulus arcticus occidit nunquam; balteus vero Cephei in ambitu est ejusdem arctici; hinc horizontem per ejus balteum significat :

. . . *Cepheus autem cingulo*
Terram radit : quæ sunt in capite quidem, prorsus
Tingens Oceano : illa vero non licet : sed ea ipsæ
Ursæ prohibent, pedes, et genu, et lumbos.

Hæc sunt quæ de sphaeræ positu dicenda videbantur. Quam qui explicare velit, hunc ad dextram borealem habere polum oportet : australem ad sinistram. Nam Ursæ in oriente dextræ sunt; auster vero sinister. Quidam tamen cum illam explicant, malunt ante se Ursas habere; pone austrum: ut dexter sit ipsis oriens, sinister occidens. Quod ex Homericis versibus fortasse didicerunt :

Sive dextrorsum eant ad auroram et solem ;
Sive sinistrorsum ad occasum tenebrosam.

Nescientes poetam accommodare ad illorum situm dextras appellasse partes orientales, occidentales sinistras. At in mundi positu dextræ sunt Ursæ, et eo modo sphaeram constituere debet qui illius rationem docere velit.

De motu.

36. Qui sphaeram explicat, in contraria sphaeram torqueat. Nam qui contra sphaeram versus seipsam 93 ciebit; Ursæ sinistræ erunt orienti: auster ad dextram: quod fieri nequit. Quod autem ita, ut diximus, movenda sphaera sit, docebit nos Aratus, qui de Ursis alias loquens :

...Semper vero in humerum feruntur,
Præpostere in humeros conversæ.

Alias de Ophiucho :

In humeros demittit ærumnosum Ophiuchum
Cancer e genibus : demittit vero Serpentem propius
[cervicem].

Item :

Oritur Hydræ caput, et cæsius Lepus
Ac Procyon : anterioresque Canis pedes ardentis.

Rursus

Dimidium Coronæ, et ipsam postremam caudam
Centauri ferunt ascendentes adhuc Chelæ.

De Celo vero :

Ac quod ad cervicem usque conversum est

Occidit ; porro Cepheus capite, et manu, et humero.

Item :

Equus autem aquario commodum oriente
Pedibus, et capite revolvitur. Ex adverso autem Equi

A cauda Centaurum attrahit occidua nox.

Hæc de motu paucis dicta sunt.

¹¹ *Il. M.*

Α Δράκοντος, καὶ πρὸς τῷ μεσημβρινῷ, καθὼ συμβολὴ γίνεται τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ ὀρίζοντος, καὶ τέμνουσιν ἀλλήλους. Καὶ διὰ τοῦτο περὶ Κηφέως λέγων, τὸν αὐτὸν ἐνέφηνεν ἡμῖν ὁ Ἄρατος. Τούτου γὰρ τὰ ἀπὸ τῆς ζώνης ἕως τῶν ποδῶν ἐντός ἐστὶ τοῦ ἀρκτικοῦ. Ἐπεὶ δὲ ὁ ἀρκτικὸς κύκλος οὐδέποτε καταδύεται, ἡ δὲ ζώνη τοῦ Κηφέως ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐστὶ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου τὸν ὀρίζοντα διὰ τῆς ζώνης αὐτοῦ ἐμφαίνει

....ὁ δὲ ζῶνῃ τότε Κηφεὺς
Γαῖαν ἐπιξέει· τὰ μὲν ἐν κεφαλῇ μάλα πάντα

Βάπτωρ Ὀκσεαροῖο· τὰ δ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τὰ γ' αὐτὰ
Ἄρκτοι κωλύουσι, πόδας, καὶ γούνα, καὶ ἰξύν.

Τὰ μὲν οὖν τῆς θέσεως ταῦτα· τὸν δὲ ἐξηγουόμενον ἐν δεξιᾷ χρῆ τὸν βόρειον πόλον ἔχειν, καὶ ἐν ἀριστερᾷ τὸν νότιον. Ἐπειδὴ αἱ ἄρκτοι ἐπὶ ἀνατολῶν ἐν δεξιᾷ κεῖνται· ἐν ἀριστερᾷ δὲ ὁ νότος. Τινὲς δὲ τῶν ἐξηγουμένων βούλονται ἐμπροσθεν μὲν τὰς Ἀρκτους, ὀπίσω δὲ τὸν νότον, δεξιὰ δὲ τὰς ἀνατολάς, ἀριστερὰ δὲ τὴν δύσιν ἔχειν· ἴσως ἀπὸ τῶν Ὀμηρικῶν ἐπῶν κινήθεντες·

¹¹ *Εἴτ' ἐπὶ δεξιᾷ ἰωσι πρὸς ἡώ τ' ἡέλιόν τε,*
Εἴτ' ἐπ' ἀριστερὰ τοίγῃ ποτὶ ζῶνῃ ἡερόεντα·

οὐκ εἰδότες, ὡς ὁ ποιητὴς πρὸς τὴν τῶν τόπων ἐκείνων θέσιν δεξιὰ μὲν τὰ ἀνατολικά, ἀριστερὰ δὲ τὰ δυτικά εἶπεν. Ἡ δὲ τοῦ κόσμου θέσις, καθὰ προεῖπον, δεξιὰς ἔχει τὰς Ἀρκτους· καὶ οὕτως τιθέσθαι χρῆ τὴν σφαῖραν τὴν ἐξηγουέμεν.

Περὶ κινήσεως.

λς'. Χρῆ τὸν ἐξηγουέμενον ἐπὶ τὰ ἐναντία περιδινεῖν τὴν σφαῖραν. Εἰ γάρ τις ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐφ' ἑαυτὸν περιδινῇσιν τὴν σφαῖραν, αἱ Ἀρκτοι ἀριστεραὶ ἔσονται τῶν ἀνατολῶν· ὁ δὲ νότος ἐν δεξιᾷ· ὅπερ ἀδύνατον. Ὅτι δὲ, ὡς εἶπον, χρῆ τὴν σφαῖραν κινεῖν, διδάξει ἡμᾶς αὐτὸς Ἄρατος ποτὲ μὲν περὶ τῶν Ἀρκτων λέγων.

... *Ἀλεὶ δὲ κατωμάδια φορέονται,*
Ἐμπαλιν εἰς ὤμους τετραμμένα.

Ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ Ὀφιοῦχου λέγων·

Τὸν δὲ καὶ εἰς ὤμους κατάγει μογερὸν Ὀφιοῦχον
Καρκίνος ἐκ γονάτων· κατάγει δ' Ὀφιν αὐχένος
[ἐγγύς].

Καὶ πάλιν·

Ἀντέλλει δ' Ὑδρης κεφαλὴ, χαροπὸς τε Λαγῶς·
Καὶ Προκύων· πρότεροι τε Κυνὸς πόδες αἰθομένοιο.

Καὶ πάλιν·

Ἦμισυν δὲ Στεφάνοιο, καὶ αὐτὴν ἔσχατον οὐρὴν
Κένταυρον φορέουσιν ἀνερχόμεναι ἐτι Κηλῷ.

Καὶ περὶ τοῦ Κήτους·

Καὶ τὸ μὲν ἐς λοφίην τετραμμένον ὅχι παρ' αὐτὴν
Δύνει· ἀτὰρ Κηφεὺς κεφαλῇ, καὶ χεὶρ, καὶ ὤμῳ.

Καὶ πάλιν·

Ἰαπὸς δ' Ὑδροχόοιο νέον περιελλομένοιο
Ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀνέλλοσεται· ἀντίῃ δ' Ἰαπὸν

Ἐξ οὐρῆς Κένταυρον ἐφέλλεται ἐσπερὶν νύξ.
Ταῦτα μὲν ὡς ἐν βραχεὶ περὶ κινήσεως.

Περὶ ἄστρον δύσεώς τε καὶ ἀνατολῆς.

A

De siderum occasu et ortu.

λγ'. Τῶν ἄστρον τὰ μὲν ἔστιν ἀειφανῆ, τὰ δὲ ποτὲ μὲν φαινόμενα, ποτὲ δὲ ἀφανῆ γινόμενα. Ἀειφανῆ μὲν οὖν ἔστι τὰ ἐντὸς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου· οὐδέποτε γὰρ καταδύεται ταῦτα· ἐπειδὴ μὴδὲ ὁ περιέχων αὐτὰ κύκλος· ἀλλ' ἔστιν αἰὲν ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριῳ ἀειφανῆς μετὰ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ ἄστρον· ἀφανῆ δὲ τὰ ἐντὸς τοῦ ἀνταρκτικοῦ κύκλου· ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς αἰὲν ἀφανῆς ἔστι. Τῶν δὲ λοιπῶν ἄστρον τὰ μὲν ποτὲ μὲν ἀνατέλλει, ποτὲ δὲ δύνει· τὰ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς καὶ ἀνατέλλει καὶ δύνει. Οἷον ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Κριῷ· τούτου ἀνατέλλοντος, προ-
 ανατέλλει Ἰππος· ἐν Χρῆλῃ δὲ ὄντος τοῦ ἡλίου, καὶ ἀνατέλλοντος, δέδουκεν ἡδὴ Ἰππος. Ὅστε ποτὲ μὲν φαίνεται ἀνατέλλον ὁ Ἰππος, ποτὲ δὲ δύνων· ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα ἀπὸ θερινοῦ τροπικοῦ μέρους τοῦ χειμερινοῦ. Τὰ γὰρ ἐν τῷ ἀνταρκτικῷ τῷ πρὸς νότῳ ὄντα βράδιον ἀνατέλλοντα δύνει ταχέως, διὰ τὸ πλεῖον εἶναι μέρος τῆς σφαίρας ὑπὸ γῆν πρὸς τῷ νότῳ· ἀνάπαλιν δὲ τὰ βορειότερα, καὶ μεταξὺ ἀρκτικοῦ κύκλου καὶ ἱσημερινοῦ, ταχέως ἀνατέλλοντα, βραδέως δύνει, διὰ τὸ πλεῖον ἔχειν μέρος ὑπὲρ γῆν τὴν σφαῖραν πρὸς τῷ βορρᾷ. Συμβήσεται οὖν τινα τῶν ἐνταῦθα κειμένων ἄστρον ὑπὸ τῆς αὐτῆς νυκτὸς ἀνατέλλειν καὶ δύνειν, ἃ καλεῖται ἀμφιφανῆ. Παραδείγματος δὲ χάριν παρεilhφθω ὁ ἐν γόνασι, καὶ ἔστω ὁ ἥλιος ἐν Τοξότῃ, καὶ ἀνατέλλει³³ ἐν αὐτῷ. Πάλιν δευτέρω δύνοντος ἡλίου· ἑσπέρα ἔστι καὶ νύξ· ὁ δὲ ἐν γόνασιν οὐδέπω δέδουκεν· ἀλλ' ἐπιμείνας ἐν τῷ ὑπὲρ γῆς ἡμισφαίριῳ, πρὸς τῇ δύσει δύνων, ὕστερον ἐπὶ τῆς αὐτῆς νυκτὸς προλαμβάνει τὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολὴν καὶ τοῦ Τοξότου, προανατέλλον αὐτῶν, καὶ ὕστερον αὐτῶν δύνων. Δηλοῖ γοῦν τοῦτο Ἄρατος λέγων·

Ὅττινα τοῦτον διόστον ὑπ' οὐρανῶν εἰδῶλον
 Ἀμφοτέρω δύνοντα, καὶ ἐξ ἐτέρης ἀνιόντα
 Πολλὰκις αὐτορυλὴ θηυμέθα.

Ὅτι δύσεις διτταί, καὶ ἀνατολαί.

λη'. Δύσεις δὲ ἄστρον ἔστι διττή, καὶ ἀνατολή· καὶ ἡ μὲν ἑῷ λέγεται, ἡ δὲ ἑσπερία. Ἐῷα μὲν ἀνατολή, ὅταν συνανατέλλῃ τῷ ἡλίῳ [ὡς] ἄστρα, καὶ μὴ μετ' αὐτοῦ³⁴· ἑσπερία δὲ, ὅταν, δύνοντος ἡλίου, ἀνα-
 τελλῇ τινὰ τῶν ἄστρον. Δύσεις δὲ ἑῷα ἔστιν, ὅταν, ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύνη τὰ ἄστρα τάδε ἢ τάδε· ἑσπερία δὲ, ὅταν συγκαταδύῃ αὐτῷ.

Ὅτι διαφέρει ἀνατολὴ ἐπιτολῆς.

λθ'. Διαφέρει δὲ ἀνατολὴ ἐπιτολῆς. Ἀνατολή μὲν γὰρ ἔστιν ἡ ἅμα τῷ ἡλίῳ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα ἀναφορά· ἐπιτολή δὲ, ὅταν πρὸ ἡλίου ὑπὸ τὴν ἑῷαν ἀνατελλῇ ἄστρον, εἴτα ἐπ' αὐτῷ ὁ ἥλιος ἐπιτελλῇ. Δεῖ δὲ εἰ-
 δέναι, ὅτι, πάσης ὥρας περιφερομένης, καὶ περιδι-
 νουμένης τῆς σφαίρας, ἀνάγκη ἔσθαι καὶ τὰ ἄστρα παντὶ καιρῷ, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ εἶναι ἐν οὐρανῷ συμπεριδινούμενα· μὴ φαίνεσθαι δὲ ἐν ἡμέρᾳ τῇ ὑπερβολῇ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἡλίου καλυπτό-
 μενα. Ἀνατολὴν δὲ οὐ λεκτέον ἄστρον, ἐὰν δευτέρᾳ ὥρᾳ ἢ τρίτῃ ἀναφέρηται ὑπὲρ γῆς· ἀλλὰ τότε μόνον,

37. Siderum alia semper apparent; alia videntur interdum, alias occulta sunt. Apparent perpetuo, quæ comprehenduntur arctico circulo: nunquam enim occidunt; uti neque complexus illa circulus, qui in superiore manet hemisphaerio semper cum stellis suis apparens. Nunquam apparent ea quæ antarctico circulo continentur, quoniam et ipse semper occultus est. Reliquorum siderum alia interdum oriuntur: interdum occidunt; quædam eadem in nocte oriuntur et occidunt. Sit exempli causa sol in Ariete: ante hunc oritur Equus. Idem sole in Libra constituto ante hunc occidit. Hinc aliquando cernitur Equus oriens, alias occidens: sic astra reliqua ab æstivo tropico ad hibernum. B Nam quæ in antarctico sunt ad austrum, tardius orientia citius occidunt: quod majori ex parte sphaera infra terram condita sit ad meridiem; contra quæ borealia sunt inter arcticum circulum et æquinocbialem posita, citius ortum faciunt, tardius occasum: propterea quod majori parte sui sphaera supra terram emergit ad septentrionem. Accidet ergo quædam ut ibi collocata sidera eadem nocte orientur et occidant: quæ ἀμφιφανῆ vocant. Exem-
 pli gratia sit Ingeniculus, sitque sol in Sagittario; in eo sidus illud oriatur. Rursus occidat sub occa-
 sum solis, vespera erit, et nox: necdum Ingenicu-
 lus occiderit: sed in hemisphaerio superiore con-
 sistens adhuc, ac sub occasum occidens, postea per
 eandem noctem solis et Sagittarii prævertet ortum,
 ante ipsos oriens, et post eos occidens. Quod Ara-
 tus his verbis exprimit:

Quem quidem ignotum inter cælestes imagines
 Pariter occidentem, et aliunde orientem
 Sæpe eadem nocte cernimus.

Duos occasus esse, ortusque totidem.

38. Siderum occasus ortusque duplex est: alter matutinus, vespertinus alter dicitur. Matutinus ortus fit, cum oriente sole oriuntur cum eo sidera, non post ipsum. Vespertinus, cum occidente sole sidera quædam oriuntur. Matutinus occasus est cum oriente sole occidunt hæc vel illa sidera; vespertinus cum una cum sole conditur.

Quid ἀνατολή ei ἐπιτολή differant.

39. Differt autem ἀνατολή et ἐπιτολή. Nam ἀνατολή est consensio cum sole supra finitorem; ἐπιτολή cum ante solem primo mane oritur stella; quam solis ortus sequitur. 94 Nec illud ignorandum est; hora qualibet, circumacta et volvente se sphaera, sidera ipsa necessario per omne tempus nocte ac die cum celo circumferri: non tamen in terdiu videri, vehementiori splendore solis offusa. Cæterum ortus stellæ vocari non debet, quando secunda tertiave post hora conscendit horizontem; sed tunc solum, cum una cum sole oritur. Sic et

f. ³³ ἀνατέλλῃ. ³⁴ f. αὐτόν.

occasus tunc est, quando cum sole occidit. Præter hæc omnia sciendum est, neque Cepheum, neque Cassiopeiam, neque Andromedam in cælo esse vera. Est enim ridiculum arbitrari ante ista cælum asterismis caruisse. Nam stellæ perpetuo, etiam ante Perseum et Orionem, exstiterunt. Ob id penes varias nationes diversa quoque reperiuntur nomina stellarum. In Ægyptiaca sphaera neque Draco in censum nominaque siderum venit; neque Ursæ; neque Cepheus: sed aliæ sunt simulacrorum formæ, nominaque illis indita. Ita neque in Chaldaeorum astrologia. Græci porro vocabula ista de insignibus heroibus transtulerunt; ut comprehendendi, et agnosci facilius possent. Etenim si certis appellationibus carerent, magnam studiosis earum rerum perturbationem afferrent. Olim vero istorum scientia magni fiebat ab iis qui agriculturam vel rem nauticam exercerent. Nam ex ortibus et occasibus illorum navigandi, ac vindemiæ colligendæ tempus observabant.

Hæcenus Arati *Phænomena* ad rudem institutionem ex Achillis opere *De universo*.

Α ὅτε ἅμα ἤλιω ἀνατέλλει. Ὅμοιως δὲ καὶ δύσιν, ὅτε σὺν αὐτῷ δύνηι. Ἐπὶ δὲ πᾶσι χρὴ εἰδέναι, ὅτι οὔτε Κηφεύς, οὔτε Κασσιόπεια, οὔτε Ἀνδρομέδα ἐστὶν ἐν οὐρανῷ. Γελοῖον γὰρ ὑπονοεῖν πρὸς τούτων ἀκαταστέριστον τὸν οὐρανόν· ἀεὶ γὰρ ἦσαν ἀστέρες, καὶ πρὶ Περσέως καὶ Ὀρίωνος. Διὸ καὶ ἐν διαφόροις ἔθνεσι διάφορα καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀστρῶν ἔστιν εὐρεῖν. Ἐν γοῦν τῇ τῶν Αἰγυπτίων σφαίρᾳ οὔτε ὁ Δράκων ἐστὶ νομιζόμενος ἢ ὀνομαζόμενος, οὔτε Ἀρκτοί, οὔτε Κηφεύς, ἀλλ' ἕτερα σχήματα εἰδώλων καὶ ὀνόματα τεθειμένα. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Χαλδαίων. Ἕλληνες δὲ ταῦτα τὰ ὀνόματα ἔθεντο τοῖς ἀστροῖς ἀπὸ ἐπιστήμων ἡρώων, πρὸς τὸ εὐκατάληπτα εἶναι καὶ εὐγνώστα. Ἀνώνυμα γὰρ ὄντα πολλὴν παρεῖχε ταρχήν τοῖς περὶ ταῦτα σπουδάζουσι. Περὶ πολλοῦ δὲ μάλιστα τούτων τὴν γνῶσιν ἐποιούσιντο εἰδέναι οἱ περὶ γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν τὸν βίον ἔχοντες. Ἐκ γὰρ τῶν ἀνατολῶν καὶ τῶν δύσεων αὐτῶν τὸν καιρὸν τοῦ πλοῦ, καὶ τοῦ τρυγητοῦ ἐσημειοῦντο.

Τέλος τῶν Ἀράτου *Φαινόμενων* πρὸς εἰσαγωγὴν ἐκ τῶν Ἀχιλλεύς *Περὶ τοῦ παντός*.

Hæc ejusdem Achillis Tatii fragmenta a Victorio edita prætermittere nolimus. Quæ quia cum superioribus eadem fere continent, Latine vertere nihil necesse fuit.

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΠΡΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΝ ΕΚ ΤΩΝ ΑΧΙΛΛΕΥΣ.

Ἐξ ἐτέρων σχολίων εἰσαγωγὴ προοίμιον.

α'. Καλὸν κατὰ τὸν Κυρηναῖον ἀμείψασθαι τῷ λόγῳ τὸν Ἀράτου πόνον, ὃν ἐποίησεν

Ἦμερος, οὐδὲ οἱ ὕπνος ἐπὶ βλεφάροισιν ἐπιπτεν, Πληιάδας τ' ἑσπερώντι, καὶ εὐφ' ἐδύοντα Βούτην, Ἀρκτορ δ', ἦν καὶ Ἀμαξαν ἐπίκλινον καλέου-
[σιν·

ὕπὲρ τὸν Ἰθάκης τὸν κυβερνήτην. Τῷ μὲν γὰρ Ἀλικαρνασσεὶ ὥτα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν τυγχάνει· Ἀρατος δὲ τὴν μάθησιν ἅμα τοῖς ὥσιν ἐπιδείκνυσιν τοῖς ὁμμασιν. Οὐ περὶ ἀστρολογίας δὲ, ἀλλὰ περὶ ἀστρονομίας τὸν λόγον ποιούμεθα, μαθήματος εὐχρήστου τῷ βίῳ. Διὸ καὶ ἡ Μέτωνος γεωμετρία, καὶ ἡ Πυθαγόρου φιλοσοφία. Τοῦτο τὸ μάθημα κυβερνήτην μὲν ἐν καιρῷ πεποίηκεν, Ἀτρέα δὲ βασιλεῖα. Δείξας γὰρ ἀστρῶν τὴν ἐναντίαν ὁδόν, καὶ τὴν ἄρνα ἔλαβε τὴν χρυσήν, καὶ τὴν βασιλείαν ἀπέληγε πολυχρόσιοι Μυκήνης. Οὐδὲ μὴν οὐδὲ Ὅμηρος τοῦ μαθήματος ἀμύητος· ἀλλ' οἶδε μεθ' Ἡφαίστου τὰ κατ' οὐρανὸν ἀστρα τῇ τοῦ Ἀχιλλεύς ἀσπίδι ἐγγράφειν. Παρ' αὐτῷ δὲ καὶ στρατιώτης νυκτομαχῶν τοῖς ἀστροῖς τὴν νύκτα μετρεῖ·

Ἀστρα δὲ δὴ προδέθηκε· παρῶχης δὲ πλέον
[νύξ

Τῶν δύο μοιρῶν. Τριτάτῃ δ' ἐτι μοῖρα λέλειπται.

Εἰ δὲ τι φίλον καὶ τὰς παρ' Ὁμήρῳ ἀλληγορίας ἐξετάσαι, ῥάδιόν ἐστιν ἰδεῖν καὶ τοῦ πόλου, καὶ τὴν

Α αἰθρίαν κίνησιν· καὶ τὰ ἡμισφαίρια, καὶ τὴν εἰς φῶς αὐτῶν ἀμοιδήν. Ἄλλοτε δ' αὖ θεθνᾶσι. Μὴ βλασφημήσας, ἀνθρωπε· οὐκ ἀποθνήσκει Θεός. Τὸ ἀφανὲς τούτου θάνατος ἦν. Διὰ τοῦτο καὶ ζωγράφου τέμνουσι τῶν θεῶν τὴν κεφαλὴν εἰς ἴσον ἐκατέρῳ τοῦ πόλου ἵσιν ἰσομοίρουν. Ἀρκτέον οὖν λέγειν περὶ τῆς τῶν πάντων ἀρχῆς.

Περὶ ἀρχῆς.

β'. Ὁ τῶν ὅλων Δημιουργὸς τῶν πάντων στοιχείων ἀτάκτως ἐν ἀλλήλοις πλανωμένων, καὶ στρεφομένων, καὶ περὶ ἄλλα κυλινδουμένων, καὶ φερομένων ἀκόσμως, πνεῦμα θεῖον ἐμβαλεῖ, ὅπερ οἱ ποιηταὶ καλοῦσι νεῖκος· ἦν γὰρ τὸ πᾶν εἰς ἑαυτὸ συντεθλιμμένον ἀσκοῦ τρόπον, καὶ ἐν τῇ θλίψει συμβεβηκός. Τὸ δὲ πνεῦμα τὸ θεῖον ἐμπεσὼν ὠτόκησε τὸ πᾶν, διαστήσαν, καὶ ἀνευρύσαν ἀπ' ἀλλήλων τὰ στοιχεῖα. Τοῦτο τὸ γενόμενον χάος οἱ ποιηταὶ καλοῦσι, διὰ τὸ κεχηρῆναι ἐκ τοῦ πνεύματος ὅ ἀπλόθεν γίνεται. Οὗ τὸ ἄνω χάσμα οὐρανὸς διπλοῦς· ὁ μὲν ἄνω αἰωρούμενος, ὁ δὲ κάτω κυλινδούμενος. Τὴν γῆν οὖν, οὖσαν βαρυτάτην μέσση συνέδη συναχθῆναι· ὁρμήσασαν γὰρ διὰ βαρυτέτα δύναμι κατὰ, τὸ πνεῦμα, πανταχόθεν περιελάσαν, αὐτὴν ἐν μέσῳ στῆναι τοῦ παντός φυστήματος συνέσχεεν. Ἐμμένειν οὖν πᾶσα ἡ γῆ τῶν μὲν ἀνωθεν ἐκκρεμαμένη, τοῖς κάτωθεν δὲ ἐπαιωρουμένη, κατὰ τὸ ἐπὶ τοῦ φακοῦ καὶ τῆς οὔσης παρὰ

¹⁷ f. βλαστημήσας. ¹⁸ Deest νέμοντες, aut aliquid simile. ¹⁹ f. ἐμβάλλει. ²⁰ Hæc sunt depravata.

δειγμα. Καὶ γὰρ φακοειδὲς ἐστὶν ἡ γῆ· ἐκ μὲν ἑκα-
τέρων τῶν μερῶν τοῦ τε ἄνω, καὶ κάτω πρὸς ὕψος
οἰκουμένη, πρὸς δὲ τὰ πέρατα εἰς λεπτότητα στενο-
χωρούμενη. Ὡς οὖν ὑποστάθμη οὕσα διὰ τὸ βάρος,
πρώτη μετὰ τὸ χάος πέπηγε. Διὰ τοι τοῦτο καὶ
Ἡσίοδος, τοῦτ' εἰδὼς, φησὶν·

*Ἴπτοι μὲν πρότιστα χάος γέρετ', αὐτὰρ ἔπειτα
Γαῖ' εὐρύστερνος, πάντων ἔδος ἀσφαλὲς αἰεὶ.*

95 Ὅτι δὲ καὶ μέση ἡ γῆ, μαρτυρεῖ Ἀρατος, λέγων·
Ἀξὼρ αἰὲρ ἄρηρεν. Ἐχει δ' ἀτάλαντον ἀπάντη
Μεσσηγυῖος γαίαν.

Τὸ γὰρ ἀτάλαντον ἀντὶ τοῦ ἀκίνητον. Περὶ δὲ τὴν
γῆν κυκλικῶς ἄλλη ἐστὶν ἐπάνω σφαῖρα ἡ τοῦ ὕδα-
τος, μεῖζων τῆς γῆς. Τὸ γὰρ περιέχον τοῦ περιεχο-
μένου μεῖζον εἶναι δεῖ. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ὕδατος,
εὐθύς ἡ τοῦ ἀέρος, καὶ αὕτη κύκλῳ τὸ ὕδωρ περι-
έχουσα. Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ἀέρος ἡ τοῦ αἰθέρος. Διὸ καὶ
Ὅμηρος· που λέγει·

*Εἰς ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετορ, ἡ τότ' ἐν Ἰδῇ
Μακροτάτῃ πεφυύια, δι' ἡέρος αἰθέρ' ἴκανε.*

Εἰσὶν οὖν τέσσαρες σφαῖραι· ἃ στοιχεῖα καλοῦσιν οἱ
παλαιοί, διὰ τὸ στοιχεῖν καὶ τάξει ἕκαστον αὐτῶν ὑπο-
κείσθαι· ὥς που καὶ Ἀλκμῆν ὁμοστοίχους ἐκάλεσε τὰς
ἐν τάξει χορευούσας παρθένους. Καὶ ἐν γραμματικῇ
στοιχεῖα μὲν καλεῖ ³¹ τὰ γράμματα, διὰ τὸ στοιχεῖν
καὶ τάξει τὰς ἐπ' αὐτῶν πλέκεσθαι συλλαβάς. Μέσα
οὖν ἐστί τὰ βαρεὰ στοιχεῖα. Θαυμαστῶς γὰρ πάντα
κατέταξεν ὁ Δημιουργός. Ὁ γὰρ αἰθερ καὶ τὸ πνεῦμα
πάντα εἰς ἑαυτὰ ἐξωθεν ἐπαι... καὶ οὕτε τῷ ἀέρι
πῆναι συγχωρεῖ, οὔτε τῷ ὕδατι κυθῆναι· ἀλλ' ἐκά-
στην μόνιμον τοῦ τόπου τηρεῖ τὴν στάσιν, κατὰ τὸ
ἐπὶ τοῦ λύχνου ὑπόδειγμα, καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἰατροῖς
εἰκῆς, ἥ τῷ πυρὶ πρὸς ἑαυτὴν ἄγχει τὰς φλέβας.
Ὁ μὲν οὖν ἀήρ ὑπὸ τοῦ πυρὸς συνέχεται· τὸ δὲ πῦρ
μετὰ τοῦ ἀέρος τὰ πάντα. Διὰ τοῦτο, ὕδωρ καὶ γαῖα
γένοισθε, οὐχ ὥς τινες κατάραν τοῖς στρατιώταις
κατηράσατο· ἀλλὰ τὸν δκνον εἰδὼς ἐκ τῶν βαρυτά-
των ὄντα στοιχείων, τὴν βαρύτητα αὐτοῖς ὠνεῖδισεν,
εἰπὼν·

*Ἄλλ' ὅμεις μὲν παντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε.
Εἰ ἔστηκεν ἡ γῆ, ἡ κινεῖται.*

γ'. Τινὲς καὶ αὐτὴν συμπεριστρέφασθαι τῷ παντὶ
φασιν. Ἀναισθήτως δὲ ἡμᾶς τοὺς ἐνοικοῦντας ἔχειν,
διὰ τὸ ἐν μικρῷ ὀρίῳ τῆς γῆς κατοικεῖν. Βέλτιον δὲ
αὐτὴν ἀκίνητον ἔχειν, πανταχόθεν ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὴν
στοιχείων περιωρουμένην. Δῶκεν ³² δὲ καὶ ὑπόδειγμα.
Ὁ ἄξων ἀπὸ ἀρκτινοῦ πόλου μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ
διήκει, διὰ τοῦ αἰθέρος, καὶ τῶν ἄλλων στοιχείων
ἰκνούμενος. Ἡ γῆ οὖν βαρυτάτη οὕσα ἐνεῖται ³³, καὶ
ἐμπεπερόνηται ἐμπειριλημμένη ὑπὸ τοῦ ἄξονος· ὥς
μὴ δύνασθαι κινεῖσθαι. Τὰ δὲ ἄλλα χαυνότερα ὄντα τόπον
ἔχοντα στρέφεται· ὥσπερ ἂν εἰ τις ὀβελίσκῳ ξύλον
ἀκινήτως ἐμπερονήσῃ, ἐμπεριθεὶς τῷ ξύλῳ τροχούς
κυκλοτερώς. Συμβαίνει γὰρ τοὺς μὲν τροχούς κινεῖ-
σθαι, τὸ δὲ ξύλον ἀκίνηται ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος στε-
νοχωρούμενον. Φασὶ δὲ Διόδωρος, καὶ Κοδράτος, καὶ

ὁ διδάσκαλός μου Ἰσιδωριανὸς διαφέρειν σφαῖρας τὸ
σφαιροειδὲς ταύτη, ἥ ἡ μὲν σφαῖρα κυκλοτερώς παν-
ταχόθεν εἰς λειότητα ἀπῆρτισται· τὸ σφαιροειδὲς δὲ
κύκλος, οὐ μὴν ἴσος, ἀλλ' ἔχων εἰσοχὰς καὶ ἐξοχὰς.
Ἔστιν οὖν ἡ γῆ σφαιροειδὲς ἐν κοιλότησί τε ταπει-
νουμένη, καὶ ἐν ἀναστήμασιν ὕφουμένη. Ἦν οὖν
οἰκοῦμεν ἡμεῖς γῆν, μαστός ἐστιν ὥσπερ, καὶ κορυφή
τῆς πάσης· καθάπερ καὶ τὰς νήσους ἐν μέσῳ τῷ
πελάγει ἐπαναβάσας τῷ ὕδατι ὀρώμεν. Οὕτω καὶ τὴν
πᾶσαν οἰκουμένην γενήσουσι τρόπον ἐπέχει ³⁴ τῷ
δγκῳ τοῦ ἀναστήματος ἐπανακλύπτουσιν. Συμβαίνει
γὰρ τὸ ὕδωρ κατὰ τινα μέρη τῆς γῆς, ἂν τύχῃ, ποτὲ
μὲν πλεονάζειν, ποτὲ δὲ λῆγειν οὕτως, ὥστε ἐπινηχο-
μένην οἶσθαι τὴν γῆν. Καὶ τὸ πάθος οὐ περὶ τὸ
πάσχον, ἀλλὰ περὶ τὸ βαστάζον, καθάπερ καὶ ἐν τῇ
B θαλάσῃ γίνεται· τὸ ὕδωρ ὑπὸ τῶν ἀνέμων κινου-
μενον ἀνώμαλον δείκνυσιν τὴν ἐπιφάνειαν· ποτὲ μὲν
κυρτουμένων κυμάτων διὰ τὴν τοῦ πνεύματος σφο-
δρότητα, εἰδ' ὑπὸ τῆς φυσικῆς ἀνάγκης εἰς λειότητα
διαχεομένων. Εἰ οὖν συμβαίῃ κύμα ὑψηλὸν ὑποδρα-
μεῖν ναῦν, ἐπαιωρίζει μὲν αὐτὴν εἰς ὕψος, διαχυθὲν
δὲ συγκατασπᾷ καὶ τὴν ναῦν. Καὶ ἡ κίνησις οὐ τῆς
νῆδος, ἀλλὰ τοῦ ὕδατος γίνεται. Δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι τῶν
στοιχείων ἕκαστον οὐ τὴν ἑαυτοῦ μόνην ἔχει φύσιν,
ἀλλ' ἐκάστων τῶν λοιπῶν, καὶ οὐδὲν ἀμοιρον τῆς
τῶν λοιπῶν μετουσίας. Ἐπὶ τοῦτοις δὴ τοῖς στοι-
χείοις ἐξωθεν ἐστί πάντα περιέχων ὁ οὐρανὸς σφαῖρα
πέμπτη, οὔτε βαρὺς, οὔτε κοῦφος· ἀλλὰ ἡμιγμένην
ἐκ πάντων ἔχει τὴν κρᾶσιν· διὸ καὶ τὴν σύστασιν ἐκ
τῆς κράσεως βεβαίαν ἔχει. Καὶ ὠνόμασται παρὰ τὸ
δρούειν, ὃ ἐστὶν ὀρμαῖν· προώρμησε γὰρ οὐρανὸς τῶν
C ἄλλων στοιχείων. Εἰ δὲ ἐστί τι κενὸν ἐξωθεν τοῦ οὐρα-
νοῦ, οὐ περιέργως ἡμῖν ἡ ζήτησις. Πλὴν οἱ Στωικοὶ
λέγουσιν εἶναι· ταύτη γὰρ διαφέρειν τὸ ὅλον τοῦ παν-
τός. Ἄλλ' οὐκ ἄπειρον, ὥς Ἐπίκουρος, καὶ οἱ λοιποί.
Ἐπεὶ δὲ συμμεμίχθαι τῷ ὕδατι τὴν γῆν φαμεν, τυ-
χῶν ³⁵ ἀμφοτέρων ποιήμα ἦν ὁ ἄνθρωπος, Ἡσίοδος·
Γαῖαν ὕδει φέρειν, ἐν δ' ἀνθρώπου θέμερ αὐδὴν.
Καὶ τοῦτό ἐστιν ὁ μῦθος ὁ Προμηθεύς.

Εἰ ζῶα τρέφει ὁ αἰθερ.

δ'. Ὁ μὲν ποιητὴς που λέγει δι' αἰθέρος ἀτρυγέ-
τοιο. Ἄγονον καὶ ἄκαρπον, ὥς τινες αὐτὸν αἰνι-
τόμενοι· ³⁶ ἥς γνώμης κινδυνεύει καὶ ὁ Πίνδαρος
εἶναι, λέγων· *ἐρήμας δι' αἰθέρος*. Εὐρίσκομεν δὲ
D αὐτὸν ζωογονοῦντα, καὶ ζῶα ἔχοντα, μάλιστα τοὺς
πλάνητας, διὰ τὸ αὐτοκίνητον. Καὶ Ὅμηρος,

Ἡέλιος, δὲς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπασχούεις,
ζῶον εἰπὼν ἔδειξε τὸν ἥλιον· τί οὖν λέγομεν ἀτρύ-
γετον; οὐ τὸ ἄκαρπον. Καὶ γὰρ γῆν... εἴκοι δὲ καὶ
διὰ τὴν τάξιν τοῦ παντός καὶ τὴν φύσιν. Ὅμηρος
οὖν καταμειγνύς τὸ μυθώδες τῷ φυσικῷ· ὁ γὰρ
Ζεὺς, ὃν φαμεν εἶναι τοῦ παντός δημιουργόν, πρὸς
τὸν ἀέρα τὴν Ἥραν λέγει·

*Ἦ οὐ μέμνη, δτε ε' ἐκρέμω ὑψόθεν, ἐκ δὲ ποδοῖον
Ἀκμοῖας ἦκα δῶα, περὶ χερσὶ δὲ δεσμών Ἰηλα;*
ἔστι μὲν γὰρ ὁ κρεμάμενος ἀήρ Ἥρα· οἱ δὲ ἄκμονες

³¹ f. καλεῖται. ³² Leg. δῶμεν. ³³ f. ἐνεῖρται. ³⁴ f. γῆν νήσῳ εἰ ἐπέχειν. ³⁵ f. τυχόν, ποικίως Ἡσίοδος.
³⁶ f. αἰνιττόμενος.

τῶν στοιχείων τὰ βαρύτερα, τοῦ ἀέρος ἡρτημένα· ὁ δὲ χρυσὸς ²⁷ δεσμὸς τῶν χειρῶν τὸ πῦρ. Συνδέεται γὰρ τῷ αἰθέρι τὸ πᾶν. Ζῶα δὲ τοῦ ἀέρος τὰ ἐν τῷ ἀέρι φερόμενα αὐτομολήσαντα πρὸς τὸ φυσᾶν.

Περὶ κύκλων.

¹ ε'. Κύκλοι δὲ εἰσι τὸν ἀριθμὸν ἰα'· ἀρκτικὸς, ἀνταρκτικὸς, τροπικὸς δύο, ἰσημερινὸς, ὀρίζων, μεσημβρινός, ζωδιακός, γαλαξίας, κόλουροι δύο. Μνημονεύων δὲ αὐτῶν Ἀρατος, οὐτετέρως αὐτοὺς καλεῖ.

Ἄρκιος εἰρη

Ἀπλανέων τὰς κύκλους τὰς ἡμέρας ἑπταετηρίαν.

Ἐπαινῶν δὲ αὐτῶν τὴν ἰσότητά της δημιουργίας·

Οὐκ ἂν Ἀθηναίος (φησί) χειρῶν δεδαημένος ἀνὴρ Ἄλλη κοσμήσειεν. . .

Εἰσὶ δὲ οὗτοι· ἀρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἰσημερινός, χειμερινὸς τροπικὸς, ἀνταρκτικὸς. Οὗτοι οἱ πέντε παράλληλοι καλοῦνται διὰ τὴν τάξιν τῆς θέσεως· κεῖνται γὰρ παράλληλως ἐφεξῆς. Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικὸς ὁ ἄνω πρὸς τῷ ἄκρῳ τοῦ ἄξονος τῷ ὑψηλῷ καλεῖται κατὰ τινάς, ὅτι πρῶτος ἀρχεται· τὸ δ' ἀληθές, ὅτι ἐν αὐτῷ τὰς καλουμένας Ἀρκτους ἔχει. Ἐντεῦθεν μαυθάνομεν τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ·

Ἀρκτον θ', ἣν καὶ Ἀμαξίαν ἐπικλήσιν καλέουσιν Ἡ τ' αὐτὸν στρέφεται, καὶ τ' Ὀρίωνα δοκεῖν. Οἷη δ' ἄμμορός ἐστι λοτρῶν Ὀκεανοῖο.

Οὕσα γὰρ ἐν τῷ ἀρκτικῷ, ὡς ὀρώμεν, οὐ καταδύεται. Ὡς δὲ ἡ χάρις φησὶν ἡ ποιητικὴ, ἐν Ὀκεανῷ οὐ λούεται. Ζητούμεν οὖν πῶς μόνῃ αὐτὴν εἶπε μὴ λούεσθαι, τοὔτεστι καταδύεσθαι, καὶ τοῦ Δράκοντος, καὶ μέρους τοῦ Κηφέως μὴ καταδυομένου. Λυθῆσεται οὖν τὸ ζητούμενον ἐν τῷ περὶ ἀρκτικοῦ λόγῳ, εὐθὺς μετὰ τοῦτον καταβαίνοντι. Ἔστιν ὁ καλούμενος θερινὸς τροπικὸς, ὅτι, γενόμενος ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, ὅς καί ται ἐν αὐτῷ, θερινὰς τροπὰς ποιεῖται· κατὰ Μανικῶνα μὲν Παναίμου εἰκάδι τετάρτη, κατὰ δὲ Ἀλεξανδρείας Ἐπιφί τετάρτη εἰκάδι. Περὶ τούτου φησὶν Ἀρατος·

96 *τοῦ μὲν τε δι' ὅκτῳ μετρηθέντος Πέντε μὲν ἔνδια στρέφεται καθυπέρτερα γαίης. Τὴ τρία δ' ἐν περάτῃ. Θέρεος δὲ οἱ ἐντροπαίεις.*

Μετὰ τοῦτον ὑποκαταβάντι ἐστὶν ὁ καλούμενος ἰσημερινός· ὅτι ὁ ἥλιος, ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν κατὰ Κριὸν γένηται, ἢ κατὰ Χηλῆς, τὰς καλουμένας ὑπ' Αἰγυπτίων Ζυγόν, ἰσημερινὸν ποιεῖ· ἀπαξ μὲν Φαμενῶθ εἰκάδι τετάρτη· τοὔτεστι Γορπιαίου. Καὶ ἐν Κριῷ μὲν ἑαρινὰς ποιεῖ τροπὰς, ἐν δὲ Χηλῆς, ἦτοι Ζυγῷ, φθινοπωρινὰς. Μετὰ τοῦτον κατ' ἐναντίαν ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικὸς χειμερινὸς τροπικὸς· ἐπειδὴ ἥλιος ἐν Αἰγόκερῳ γενόμενος, ὅς καί ται ἐν αὐτῷ, χειμερινὰς ποιεῖ τροπὰς. Μετὰ τούτων ἐστὶν ὁ καλούμενος ἀνταρκτικὸς· ἢ ἐπεὶ ἀντίκειται, ἢ ἐπεὶ ἴσος ἐστὶ τῷ ἀρκτικῷ. Ἔστι δὲ ἴσος ὁ ἀρκτικὸς τῷ ἀνταρκτικῷ, ὁ χειμερινὸς τροπικὸς τῷ θερινῷ τροπικῷ. Ὁ δὲ πάντων μεῖζων ὁ ἰσημερινός ἐστι μέσος ὢν, ἰσομεγέθης ὢν τῷ ζωδιακῷ καὶ τῷ γαλαξίᾳ. Ἔστι δὲ ζῳδία τὰ κατὰ κάθετον

ἄλλῃλων κείμενα, Καρκίνος Αἰγόκερῳ, Χηλῆς Κριῷ. Ὁ δὲ ὀρίζων λέγεται μὲν, ἐπειδὴ διορίζει κατὰ πλάτος τὰ δύο ἡμισφαίρια, διάζωσμά ὢν τοῦ οὐρανοῦ· καί ται δὲ ἔξω τῆς σφαίρας· ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν βλῖν. Τὸ δ' ἀληθές, τῷ νῷ αὐτὸν ἔσω δεῖ παραλαβεῖν κείμενον. Οἱ δὲ ποιεῖται Ὀκεανὸν αὐτὸν καλοῦσιν· ὁ γοῦν Εὐφωρίων φησὶν·

Ὀκεανός, τῷ πᾶσα περίβλυτος ἐνδεδεται χθών.

Ὁ δὲ μεσημβρινός καλεῖται μὲν οὕτως, ὅτι ἥλιος, ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ φερόμενος, ὅταν γένηται κατὰ μεσημβρίαν, τοῦτοῦ ἀπτεται· τοσοῦτον γὰρ ἀπέχει τῆς ἀναβάσεως ὅσον τῆς καταβάσεως. Ἔστι δὲ ὁ χαλκὸς ὁ ²⁸ κύκλῳ ἐν τῇ σφαίρᾳ περιεικόμενος διὰ τοῦ ἄξονος ἐμπέπηγεν. Ὁ δὲ ζωδιακὸς καλεῖται μὲν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ τὰ

^B ¹³ ζῳδία ἔχει· ἔχει δὲ ἐγκαράξεις τρεῖς, ἅς οἱ μαθηματικοὶ ταινίας καλοῦσι. Πλατὺς δὲ ἐστὶν ἐν αὐτῷ γὰρ φέρεται ὁ ἥλιος πλατὺς. Ὡς φασὶ δὲ οἱ ἀστρολόγοι, εἰ ποτε

παραβῇ τι τῶν ταινιῶν ἢ τοῦ ἡλίου φορὰ, τέρας εἶναι τότε τὸ γεννώμενον. Ἔστι δὲ ὁ κατακεχυρσιμὸς ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ μεμιλωμένος. Ὁ δὲ γαλαξίας καλεῖται μὲν, ὡς οἱ μῦθοι φασιν· οἱ μὲν Ἡρακλέα, οἱ δὲ Ἑρμῆν, ὅτε προσετέθη τῷ μαζῷ τῆς Ἡρας ὑπὸ τοῦ Διὸς, ἵνα κλέβειεν ὁ Θεὸς τοὺς τέκνους· ἀθανασίας τροφήν· ἢ δὲ, ἐπεὶ ἐξανέστη, ἡγανάκτησε πρὸς τὴν κλοπὴν, καὶ τὴν θηλὴν τοῦ στόματος ἀπέσπασε βίᾳ, ἐκμυζῶντος ἐτι τοῦ παιδίου· ὡς τότε τῇ θηλῇ ῥέον τῷ οὐρανῷ κύκλῳ περιχυθὲν ἐκτυπῶσαι τὸ σχῆμα τῆς ἐκροῆς· τὸ δὲ ἀληθές, διὰ τὴν λευκότητα φερωνύμου προσηγορίας ἔτυχεν. Ἔστι δὲ ὁ

^C κατακεχυρσιμὸς ἐν τῇ σφαίρᾳ κηρῷ λευκῷ. Οἱ δὲ κόλουροι λέγονται μὲν, ὅτι τὸ καταδύον αὐτῶν εἰς τὴν ἀνταρκτικὴν ἀφανὲς ὄν, ὁλόκληρον ἡμῶν γενέσθαι κολοῦει ²⁹ τὴν θέαν· εἰ δὲ ἦσαν τέσσαρες, ὡς φασὶ τινες, μέχρι τὸν βλέποντος ἀπαρτιζόμενοι, οὐκ ἂν ἦσαν κόλουροι. Εἰ δὲ τις λέγοι, καὶ γὰρ τῶν ἄλλων κύκλων τὰ ὑπὸ γῆν οὐ φαίνονται· ὥστε κάκεινοι κόλουροι· ἴστω, ὅτι, τῶν μὲν τοῦ πόλου στρεφομένου, καὶ τὰ ὑπὸ γῆν ὀφθῆσεται, τῶν δὲ κολούρων καὶ ἐν ταῖς τοῦ πόλου στροφαῖς τὰ ἐν τῷ ἀφανεί πάντῃ καταδεδυκε. Τούτων τῶν ἰα' διχῇ τέμνουσι τὴν σφαῖραν οἷδε· ὀρίζων, μεσημβρινός, ζωδιακός, γαλαξίας, ἰσημερινός, οἱ δύο κόλουροι, καὶ ὁ ἰσημερινός. καὶ ὁ ὀρίζων, καὶ μεσημβρινός κύκλῳ φέρονται, καὶ ἴσον τῇ μεταφορᾷ τὸν κύκλον ἔχουσιν· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν

^D θέσιν τῆς σφαίρας εἰσὶ λοβοί. Ὁ γοῦν ζωδιακὸς καὶ λοξίας ὑπὸ τινων καλεῖται· ἐπειδὴ ἥλιος τὰς ὁδοὺς ἐν αὐτῷ πορεύεται λοξός. Ἐν δὲ τῷ ἡλίῳ ὁ Ἀπόλλων, ὅς καλεῖται Λοξίας ὑπὸ τῶν ποιητῶν, εἶναι πιστεύεται. Ἀρχεται δὲ ὁ ζωδιακὸς ἀνωθεν ἀπὸ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ· ἐνθα συνέχει τὸν Καρκίνον ὁ κύκλος. Καταβαίνει δὲ λοξούμενος, ὡς πρὸς τὰ κάτω μέχρι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ὅπου τὸν κύκλον συνέχει Αἰγόκερως. Τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ἥλιος, ὡς ἔφαμεν, βαδίζων ὄντα λοξόν, πῇ μὲν ὑπερπετεῖς καὶ πλατεῖς ὁδοὺς βαδίζει, τὰς ἄνω, ὅταν ᾖ ἐν Καρκίνῳ, ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον κλίμα ἐν ὑψηλῷ κειμένου ³⁰· πῇ δὲ στε-

²⁷ f. χρυσός. ²⁸ f. ὅς. ²⁹ f. κολοῦει. ΕΒ:Τ. ³⁰ f. κείμενον.

νὰς καὶ χθαμαλὰς, τὰς κάτω, ὅταν ἐν Αἰγύπτῳ· αὐτὰ δὲ μέσας καὶ ἰσας ἀμφοῖν, ὅταν ἢ Κριῶ ⁴⁰ ἢ Ζυγῶ.

Περὶ ζωνῶν.

Γ'. Ζῶναι δὲ εἰσιν ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς πέντε. Ὡν δύο μόναι οἰκοῦνται, μία μὲν ἡ μεταξὺ τοῦ ἀρκτικού καὶ θερινοῦ τροπικοῦ· ἑτέρα δὲ ἡ μεταξὺ χειμερινοῦ τροπικοῦ μέχρις ἀνταρκτικοῦ. Αἱ δὲ λοιπαὶ ἀοίκητοι· δύο μὲν διὰ ψυχρότητα, αἱ ὑπὸ ἀρκτικὸν καὶ ἀνταρκτικόν· μία δὲ διὰ θερμότητα, ἡ ὑπὸ τὸν ἰσημερινόν, καλεῖται διακεκαυμένη. Οἰκοῦμεν δὲ ἡμεῖς τὴν παρὰ θερινοὺς τροπικοὺς· τεκμαίρομενοι, ὅτι ἡμεῖς, ταύτην ἔχοντες τὴν οἰκουμένην, δεξιᾷ ⁴¹ μὲν ἔχομεν τὴν διὰ ψυχρότητα ἀοίκητον κατὰ βορρᾶν ζώνην, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὴν διακεκαυμένην. Εἰ γὰρ τὴν ὑπὸ χειμερινοὺς τροπικοὺς οἰκοῦμεν ⁴², δεξιᾷ μὲν ἦν ἂν ἡμῖν ἡ διακεκαυμένη, ἀριστερᾷ δὲ ἡ πρὸς τὸν νότον κατεψυγμένη. Τινὲς δὲ, ὧν ἔστι Παναίτιος ὁ Στωϊκὸς, καὶ Εὐδώρος ὁ Ἀκαδημαϊκός, οἰκίσθαι φασὶ τὴν διακεκαυμένην, τῆς κράσεως τοῦ ἀέρος γινομένης ἐκ τῆς τοῦ σφοδροτέρους εἶναι ἐκεῖσε τοὺς ἐτησίας, καὶ ἐκ τοῦ τὴν ἀναπνοὴν τοῖς ἐκεῖ μεγάλης θαλάσσης μιγνύναι τὴν ἀναθυμίασιν τῆς ψυχρότητος πρὸς τὴν τῆς θερμότητος κράσιν. Καλοῦνται δὲ οἱ ταύτας οἰκοῦντες τὰς ζώνας περίοικοι, ἀντοικοι, ἀντίχθονες, ἀντίποδες· περίοικοι μὲν οἱ τὴν αὐτὴν οἰκοῦντες ζώνην, διὰ τὸ περὶ τὴν αὐτὴν οἰκεῖν τόπον· ἀντοικοὶ δὲ ἀλλήλοις οἱ τὴν ὑπ' Αἰγύπτῳ ζώνην τοῖς τὴν ὑπὸ τὸν Καρκίνον οἰκοῦσιν· ἀντίχθονες δὲ, οἱ ἐν τῷ θερινῷ ἢ χειμερινῷ τροπικῷ οἰκοῦσιν. Ἄνω δὲ οἱ αὐτοὶ καὶ ἀντίχθονες λέγονται· ἀντίχθονες μὲν, διὰ τὸ ἄνω εἶναι καὶ κάτω· ἀντίποδες δὲ διὰ τὸ κατὰ κάθετον ἀλλήλων στήναι. Συντόμως δὲ εἰπεῖν, οἱ περίοικοι τὰ

⁴⁰ *f.* ἢ ἐν Κριῶ. ⁴¹ *Leg.* ἐν δεξί. ⁴² *f.* ὠκοῦμεν, ἐν.

cor. μετὰ ῥύμης.

αὐτὰ δι' ἐκατέρων ἀλλήλοις ἔχουσι, τὰς τε τοῦ ἐναντιοῦ ὥρας, καὶ τὰς νύκτας, καὶ τὰς ἡμέρας τὰς αὐτάς. Οἱ ἀντοικοὶ τὸ μὲν τῶν ἡμερῶν ἔχουσιν ὡσαύτως· τὸ δὲ τῶν καιρῶν οὐκ ἔχουσιν. Οἱ ἀντίχθονες τὸ μὲν τῶν καιρῶν ἔχουσι, τὸ δὲ τῶν ἡμερῶν οὐ. Οἱ ἀντίποδες οὕτε ⁴³ τῶν ἡμερῶν, οὕτε τὸ τῶν ὥρων. Πλὴν καὶ ταύτῃ οἱ ἀντίχθονες ἀλλήλων διαφέρουσιν, ὅσω τῶν ἄνω ἀγόντων μακρὰς ἡμέρας, οἱ κάτω χολοδατέρας ἔχουσι τὰς αὐτῶν ἡμέρας. Τὸ δὲ αἴτιον ἡ τῶν κύκλων ἀνισότης. Στρέφεται δὲ τὸ πᾶν αὐτὸ περὶ αὐτὸ ὁσημέραι, καὶ ὥραι· καθὼ καὶ ὁ Ἀσκραῖός φησι·

Σφαῖρας κυκλοτερεῖ μανία ⁴⁴ *περιηγεί χυλῶν*· σφαῖραν μὲν καλέσας τὴν σφαῖραν, ὡς καὶ Ὅμηρος ἐσπέριον τὴν ἐσπέραν· καὶ κυκλοτερῆ δὲ διὰ τὸ σφαιροειδές· μανίαν δὲ περιηγέα τῆς στροφῆς τὴν μονήν. Φέρεται δὲ ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν ἐπὶ τὰς δυσμὰς· ὁ δὲ ἥλιος καὶ οἱ λοιποὶ πλάνητες τὴν ἐναντίαν, τουτέστιν ἀπὸ τῶν δυσμῶν ἐπὶ τὰς ἀνατολάς· ὡς εἶναι διπλὴν κίνησιν αὐτῷ γε ⁴⁵, τὴν μὲν ἐρχομένων, τὴν δὲ φερομένων καθὰ ἐπὶ τοῦ τροχοῦ, καὶ μύρμηκος, καὶ τῆς νηὸς, καὶ τοῦ ἐνθαύτῃ πρὸς τὴν ἐναντίαν αὐτῆς φορὰν ἔχοντος· παράδειγμα. Πεποίηκε δὲ τοῦτο ὁ δημιουργὸς, ἵνα μὴ μεταρρυθμῇ ⁴⁶ φερόμενον τὸ πᾶν ἐτεροκλινῆσαι τὴν κίνησιν ἔχον σφοδρὰν· ἀνθελκόμενον δὲ, καὶ τῆς ἐντόνου φορᾶς μειούμενον τῇ τῶν πλανητῶν πρὸς τὸναντίον ὁλκῇ, εὐσταθεστέραν τῆς κινήσεως τὴν ὁρμὴν λαμβάνοι. Ὡς δὲ οἱ μῦθοι παίζουσιν, ἀπεστράφη ταῦτα τὰ ἄστρον τὰ θυέστερα δεῖπνα, καὶ ἔμεινε τῇ φορᾷ πλανώμενα. Δεῖ δὲ τὴν τὴν σφαῖραν ἐξηγούμενον ἀπ' ἀνατολῶν ἐπὶ δυσμὰς αὐτὴν κινεῖν, ἀνατολάς λαμβάνοντα τὴν κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ τοῦ κινούντος φορὰν.

⁴³ *f.* τὸ τῶν. ⁴⁴ *f.* μονίη. ⁴⁵ *f.* αὐτῶν γε. ⁴⁶ *f.*

97 HIPPARCHOU BITHYNOY ⁽⁵¹⁾

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBLIA TRIA.

BIBLION ΠΡΩΤΟΝ.

HIPPARCHI BITHYNI

AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA ENARRATIONUM

LIBRI TRES,

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

LIBER PRIMUS.

Α'. Ἱππάρχος Αἰσχρίωνι χαίρειν ⁴⁷. Ἡδέως ἐπέγ-
ων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τὸ ἐπιμονόν σου τῆς πρὸς φι-

⁴⁷ *Abest hæc salutatio a Regio cod.*

(51) Propositum hoc in opere est Hipparcho τῶν ἀπλανῶν doctrinam ab erroribus repurgare, qui ex

PATROL. GR. XIX.

I. Hipparchus Æschrioni salutem. Magnam cepi voluptatem ex litteris tuis, cum ex iis intellexi stu-

Eudoxi et Arati libris et auctoritate in illam irrepserant, quorum ille princeps ad hanc diem astr-

32

dio te erga disciplinas ac voluntate esse constanti. Etenim quæ de naturalibus rebus, deque iis quæ ab Arato scripta sunt in coortibus, a me sciscitaris, propensum in bonas artes animum tuum significant; atque hoc tanto majoris a me sit, quanto ex clarissimorum fratrum nostrorum obitu, frequentioribus vitæ hujus negotiis implicatus teneris. Ac de cæteris quidem quid sentiam postea declarabo: nunc de iis quæ in *Phænomenis* prodita suunt ab Arato, institui ad te scribere, ut universe quid recte aut secus in illis scriptum sit aperiam: ex quibus cum perspicua tibi erunt omnia, tum ea maxime, quæ in tua percontatione posuisti.

Atque Arati quidem *Phænomena* cum alii complures interpretati sunt: tum ille ipse, qui ætate nostra vixit, mathematicus omnium videtur accuratissime diligentissimeque scripsisse. Verum carminum istius poetæ sententias explicare, res est non magna, meo quidem iudicio, cura et attentione digna. Est enim simplex et concisus hic poeta: tum vel mediocri rerum intelligentia præditus cogniti facilis: quæ autem celestibus de rebus ab illo scripta sunt, animo capere, ac quid apparentium rerum experimentis consentaneæ, quid contrarie dictum sit, agnoscere; hoc et longe omnium utilissimum, et imprimis mathematica scientia dignum videtur. Quamobrem cum in plerisque, et præcipuis Aratum cernerem ab apparentibus cujusmodi reipsa contingunt aberrare: et in iisdem pene omnibus erroribus non solum reliquos, sed etiam Attalum ipsum esse versatum, visum mihi est, ut et studio erga litteras tuo, et communi utilitati consulere, ea mandare huic libro, in quibus erratum ab illis esse perpexi. Quod 98 non eo suscipio, ut ex aliorum reprehensione inanis cujusdam opinionis fructum colligam; id enim vanum, et illiberale esse iudico; imo vero iis omnibus e contrario gratias habendas censeo, qui communis utilitatis gratia privatim elaborare voluerunt; sed ut neque tu, neque studiosi cæteri in cœlestium contemplatione rerum a veritate longius abhorreatis; quod merito plerisque accidit. Nam poeticus lepor iis, quæ dicuntur, nescio quam fidem et auctoritatem conciliat; ac propemodum omnes, qui poetam hunc commentariis suis illustrarunt, iis quæ ab eo sunt

λομαθίαν οικειώσεως. Τά τε γὰρ φυσικά τῶν ἐπιζητηθέντων ὑπὸ σοῦ καὶ τὰ περὶ τῶν παρὰ Ἀράτῳ λεγομένων ἐν αἰαῖς συνανατολαῖς ἰκανωτέραν ἐνέφανέ μοι φιλοτεχνίαν· καὶ πολλῶν γε μᾶλλον, ὅσω πεπλέονακας ἐν ταῖς βιωτικαῖς ἀσχολαῖς διὰ τὴν τῶν ἀξιολογωτάτων ἀδελφῶν ἡμῶν τελευτήν. Περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων μετὰ ταῦτά σοι τὴν ἰδίαν κρίσιν διασαφήσω· περὶ δὲ τῶν ὑπὸ Ἀράτου λεγομένων ἐν τοῖς *Φαινομένοις* νῦν προτεθεῖμαι σοι γράψαι, πᾶν καθόλου τὸ καλῶς ἢ κακῶς λεγόμενον αὐτοῖς ὑποδεικνύων· ἐξ ὧν ἔσται σοι φανερά πάντα, καὶ τὰ παρὰ σοῦ διαπορηθέντα.

Ζήτησιν 47 μὲνοῦν τῶν Ἀράτου *Φαινομένων*, καὶ ἄλλοι πλέονες συντετάχασιν· ἐπιμελέστατα δὲ δοκεῖ πάντων αὐτῶς 48 ὁ καθ' ἡμᾶς μαθηματικὸς τὸν περὶ αὐτῶν πεποιθῆσθαι λόγον. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἐξηγήσασθαι τὴν ἐν τοῖς ποιήμασι διάνοιαν οὐ μεγάλης ἐπιστροφῆς προσδεῖσθαι νομίζω· ἀπλοῦς τε γὰρ καὶ σύντομός ἐστι ποιητής· ἔτι δὲ σαφὲς τοῖς καὶ μετρίως περηχολουθηκόσι· τὸ δὲ συνέιναι τὰ λεγόμενα περὶ τῶν οὐρανίων ὑπ' αὐτοῦ, τίνα τε συμφώνως τοῖς *φαινομένοις* ἀναγέγραπται, καὶ τίνα διημαρτημένως, τοῦτ' ὠφελιμώτατον ἡγήσαιτ' ἂν τις, καὶ μαθηματικῆς ἰδίου ἐμπειρίας. Θεωρῶν δ' οὖν τοῖς πλείστοις καὶ χρησιμωτάτοις διαφωνοῦντα τὸν Ἀράτον πρὸς τὰ φαινόμενα, καὶ γινόμενα κατὰ ἀλήθειαν, τούτοις δὲ ἅπασι σχεδὸν οὐ μόνον τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ τὸν Ἀτταλον συνεπιγραφόμενον· ἔκρινα τῆς σῆς ἕνεκα φιλομαθίας καὶ τῆς κοινῆς ὠφελείας ἀναγράψαι τὰ δοκοῦντά μοι διημαρτηθῆναι. Τοῦτο δὲ ποιῆσαι προεθέμην οὐκ ἐκ τοῦ τοὺς ἄλλους ἐλέγχειν φαντασίας ἀπενέγκασθαι προαιρούμενος· κενὸν γὰρ καὶ μικρόψυχον παντελῶς· τούναντιόν δὲ δεῖν οἴομαι πᾶσιν ἡμᾶς εὐχαριστεῖν, ὅσοι τῆς κοινῆς ἕνεκεν ὠφελείας ἴδια 49 πονεῖν ἀναδεχόμενοι τυγχάνουσιν· ἀλλ' ἕνεκα τοῦ μήτε σέ, μήτε τοὺς λοιποὺς τῶν φιλομαθῶν ἀποπλανᾶσθαι τῆς περὶ τὰ φαινόμενα κατὰ τὸν κόσμον θεωρίας· ὅπερ εὐλόγως πολλοὶ πεπόνθασιν. Ἡ γὰρ τῶν ποιημάτων χάρις ἀξιοπιστίαν τινὰ τοῖς λεγομένοις περιτίθησι· καὶ πάντες σχεδὸν οἱ τὸν ποιητὴν τοῦτον ἐξηγούμενοι προστίθενται τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις. Ἐμπειρότερον δὲ Εὐδόξος τὴν αὐτὴν τῷ Ἀράτῳ περὶ τῶν *φαινομένων* σύνταξιν ἀναγέγραμμεν. Εὐλόγως οὖν καὶ ἐκ τῆς τῶν τοσούτων καὶ τη-

47 ἢ ἐξηγήσιν. 48 ἢ Ἀτταλός. 49 ἢ ἰδίᾳ.

nomiæ totam eam partem duobus libris comprehenderat. Aratus vero poetico lepore conditam cum iisdem vitiiis periculosius etiam ad posteros transmiserat. Accessit et tertius Aratei poematis interpres, qui Hipparchi, ut opinor, sæculo, paulo ante ipsum, commentarios ad illum auctorem scripserat, Attalus grammaticus. Contra hos tres opus istud elucubravit Hipparchus, ac totum distribuit in libros tres. Primus initio testimoniis aliquot ostendit, Aratum ab Eudoxo mutuo omnia sumpsisse; sic ut in multis tantummodo paraphrasten egerit. Post amhorum errata notat in stellis per sese, et earum situ, vel descriptione, nec non Attali, qui utriusque vestigia persecutus est, maxime autem

in delineandis parallelis, aliisque circulis aberrasse convinct omnes.

Secundus liber bifariam sectus est. Prima pars trium illorum peccata castigat in astrorum συνανατολαῖς, καὶ συγκαταδύσεσι, quos *coortius*, et *cooscasus* appellare licet; posterior de iisdem agit ex rei veritate, et opinione sua constitutis in borealibus asterisibus.

Tertius australium asterismorum ortus et occasus explicat; deinde duodecim imaginum ortus item et occasus; postremo de intervallis asterismorum disserit, quibus horarum quatuor et viginti spatia complentur.

λικούτων μαθηματικῶν συμφωνίας ἀξίωσιςτος ἢ ποιήσις αὐτοῦ διαλαμβάνεται. Καίτοιγε τοῦ Ἀράτου μὲν ἴσως οὐκ ἔστιν ἐφάπτεσθαι, καὶ ἐὰν ἐν τισι διαπίπτων τυγχάνῃ· τῇ γὰρ Εὐδόξου συντάξει κατακολουθήσας τὰ φαινόμενα γέγραφεν· ἀλλ' οὐ χρεῖδιαν παρατηρήσας, ἢ μαθηματικὴν κρίσιν ἐπαγγελλομένων ἐν τοῖς οὐρανίοις προσφέρεισθαι, καὶ διαμαρτανόντων τῶν ἐν αὐτοῖς⁸⁸.

tus, phænomena conscripsit. Sed illi potius castigatione digni sunt, qui mathematico dignam de iis iudicandi peritiam professi, in iisdem tamen aberrant.

Χωρὶς δὲ τῶν ἡγνοημένων ἐν τοῖς φαινομένοις ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἀράτου, καὶ τοῦ συνεπιγραφομένου ταῖς φάσεσιν αὐτῶν, ἀναγέγραφέ σοι καὶ τὰς κατ' ἀλήθειαν γινομένας ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστρῶν σὺν αὐτοῖς τοῖς κατ' ἡμετέριστον ἐξ ἡμετέριων ἀποφάσεσιν ἀκριβῶς, καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀπάντων ἀποφάσεις ἐν τούτοις δοκιμάζῃ. Καὶ διασαφῶ μὲν οὐ μόνον τὴν συνανατολὴν, ἢ συγκατάδουσιν· ἔτι δὲ καὶ τίνες ἀστέρες ἐκάστου τῶν ἀστρῶν πρῶτοί τε καὶ ἔσχατοι ἀνατέλλουσιν, ἢ δύνουσιν· καὶ τίνες τῶν ἄλλων ἀστέρων μεσουρανοῦσιν· ἐκαστὸν τε τῶν ἀπλανῶν ἀστρῶν σὺν αὐτοῖς τοῖς ἐξ ἡμετέριων ἐν πόταις ἡμετέριαις ὥραις ἀνατέλλει, ἢ δύνει. Ἐπὶ πᾶσι δὲ διασαφῶ καὶ τίνες ἀστέρες ἀφορίζουσι πάντα τὰ εἰκοσιτέσσαρα ὥρια διαστήματα. Διότι γὰρ ἐκαστὸν τούτων συντείνει πρὸς πολλὰ καὶ χρῆσιμα τῶν ἐν τοῖς μαθημασὶ θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναι καὶ σοὶ νομίζω.

Β'. Ὅτι μὲν οὖν τῇ Εὐδόξου περὶ τῶν φαινομένων ἀναγραφῇ κατηκολούθηκεν ὁ Ἀρατος, μάθοι μὲν ἂν τις διὰ πλείονων, παρατιθεὶς τοῖς ποιήμασιν αὐτοῦ περὶ ἐκάστου τῶν λεγομένων τὰς τοῦ Εὐδόξου λέξεις· οὐκ ἀχρηστον δὲ καὶ νῦν δι' ὀλίγων ὑπομνήσκει, διὰ τὸ διατάζεσθαι τοῦτο παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ἀναφέρεται δὲ εἰς τὸν Εὐδόξον β' βιβλία περὶ τῶν φαινομένων, σύμφωνα κατὰ πάντα σχεδὸν ἀλλήλοις, πλὴν ὀλίγων σφόδρα. Τὸ μὲν οὖν ἐν αὐτῶν ἐπιγράφεται Ἐνοπιτρον, τὸ δὲ ἕτερον Φαινόμενα. Πρὸς τὰ Φαινόμενα δὲ τὴν ποιήσιν συντάχεν. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ συντάγματι Εὐδόξος περὶ μὲν τοῦ Ἀράκοντος οὕτως γράφει· «Μεταξὺ δὲ τῶν Ἀρκτῶν ἐστὶν ἡ τοῦ Ὀφειῶς οὐρά, τὸν μικρὸν ἀστέρα ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς ἔχουσα τῆς μεγάλης Ἀρκτοῦ· καμπὴν δὲ ἔχει παρὰ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ, καὶ παρατέταται ὑπὸ τοὺς πόδας· ἐτέραν δὲ καμπὴν ἐν ταῦθα ποιησάμενος, πάλιν ἀνανεῶν ἐμπροσθεν ἔχει τὴν κεφαλὴν· ὁ δὲ Ἀρατος, ὡς ἂν παραγράφων ταῦτα, φησὶν·

Αὐτὰρ δ' ἄλλην μὲν νεότητι ἐπιτείνεται οὐρῇ·
Ἄλλην δὲ σπείρη περιτέμνεται. Ἡ μὲν οἱ ἀκρὴ
Οὐρῇ ἀπὸ κεφαλῇ· Ἐλίκης ἀποπαύεται. Ἀρ-
[κτον]
Σπείρη δ', ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει. Ἡ δὲ κατ'
[αὐτῇ]
Ἐλίστα κεφαλῇ, καὶ οἱ ποδὸς ἐρχεται ἀκρὶς.
Ἐκ δ' αὖτις καλίνορος ἀνατρέχει.

⁸⁸ Reg. ἐπαγγελλόμενος ἐν τοῖς οὐρ. προσ. καὶ διαμαρτανόντων τῶν ἐν αὐ.

A dicta consentiunt. Eudoxus autem ad eandem, in quam Aratus incubuit, apparentium tractationem multo maiorem usum ac peritiam contulit. Habet igitur ex tot tantorumque mathematicorum suffragio veritatis opinionem opus illud poeticum. Sed non est fortasse, quod Aratum accusemus, si quid ei erroris oblatum sit; quippe qui Eudoxi commentarium secutus, non observatione propria fretus, phænomena conscripsit. Sed illi potius castigatione digni sunt, qui mathematico dignam de

Ego vero præter Eudoxi et Arati et ejus qui amorum apparentiis astipulator venit, in phænomenis errata, fixarum quoque stellarum omnium veros cum duodecim stellatis signis ortus occasusque perscripsi tibi; ut, accurate perceptis singulis, cæterorum in istis decreta cujusmodi sint probare possis. Neque vero tantum illos stellarum cum signis ortus occasusque persequar: sed etiam quæ singulorum asterismorum stellæ primæ, quæ novissimæ oriantur, aut occidunt, quæve aliarum culmen teneant; tum unaquæque stellarum inerrantium quot æquinoctialibus horis cum duodecim ipsis signis ortum occasumque faciat. Postremo et illud exponam, quibusnam stellis singula viginti quatuor horaria spatia terminentur. Nam horum quolibet ad multas et præcipuas partes mathematicarum artium opportunitatem asserre summam, facile tibi perspectum esse confido.

C II. Aratum igitur Eudoxi de phænomenis commentarium esse secutum, cum ex pluribus constare potest, si quis cum illius opere poetico per capita singula, verba Eudoxi conferre voluerit: tum hoc loco commemorare breviter, baud inutile videtur; quod ea res a nonnullis vocetur in dubium. Duo sunt de phænomenis libri, qui Eudoxo tribuuntur; pene in omnibus consentientes invicem, præter paucissima quædam. Horum alter inscriptus est Speculum, alter, Phænomena. Ad hunc posterioriorem opus suum Aratus exegit. In hoc vero de Dracone ita scribit Eudoxus: «Inter Ursas vero Serpentis est cauda: quæ illam exiguum stellam supra caput attollit majoris Ursæ; flexum autem ad minoris Ursæ caput habet; et sub pedes porrigitur, ibi alterum faciens flexum; ac rursus erigens sese, in anteriora caput extendit.» Aratus porro velut ista describens, sic loquitur:

Sed hic alteram quidem extrema emittitur cauda:
Alteram vero spira circumscribit. Ei quidem summa
Cauda ad caput Helices quiescit Ursæ.

In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem circa
Gyratur caput, eique ad pedem pervenit usque.
Rursus vero retrocedens recurrit.

De Boote scribit Eudoxus : « Post majorem Ursam A
est Arctophylax : » Aratus :

*At post Helicen circumfertur auriganti similis
Arctophylax;*

rursus Eudoxus idem : « Sub pedibus, inquit, est
Virgo. » Aratus :

*Verum ambobus sub pedibus observato Bootæ
Virginem.*

De eo, qui Ingeniculus dicitur, Eudoxus : « Ad
caput Serpentis, inquit, est Ingeniculus supra caput
habens dextrum pedem. » At Aratus :

*Medium vero supra caput
Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis.*

99 Ex quo maxime quod volumus efficitur. Nam
uterque in eo lapsus est. Siquidem « Ingeniculus »
sinistrum pedem, non dextrum habet supra Draco-
nis caput. Coronam ait Eudoxus sub dorso « Inge-
niculi » sitam esse. Sic Aratus :

*Dorso quidem Corona vicina est. Caput vero summum
Observa juxta caput Serpentarii;*

de quibus et Eudoxus ait : « Prope hujus caput est
Ophiuchi caput. »

De situ majoris Ursæ Eudoxus ita scribit : « Porro
sub Ursæ majoris capite positi sunt Gemini; sub
pedibus vero posterioribus, Leo; ante pedes ante-
riores Ursæ stella est; splendidior tamen alia sub
posterioribus genibus. Item alia sub posterioribus
pedibus. » Aratus quoque :

*Capiti vero ipsius Gemini, mediæ vero Cancer subest.
At pedibus sub ambobus Leo clare fulget;*

de stellis autem, quas diximus :

*Talis ei ante pedes fertur claraque magnaue;
Una sub humeris : una item a lumbis descenditibus.
Alia posterioribus sub genibus.*

De Auriga scribit Eudoxus : « Ex adverso capitis
majoris Ursæ Heniochi sunt humeri : qui quidem
oblique situs est, dextrum pedem porrigens supra
pedes Geminorum, communem ei, quæ est in ex-
tremo sinistro cornu Tauri. » Aratus quoque :

*Helices vero ei summum caput
Ex adverso volvitur;*

⁹¹ Vulg. οὐός.

(52) Μέσσω δ' ἐφύπερθε. Ingeniculi dextrum
pedem insidere Draconem, non sinistrum, fuit Arati
mens; ut eum, præter Hipparchum, interpretati
sunt Germanici scholiastes, et Festus Avienus;
quorum hic eleganter :

*dextræque dehinc impressio plantæ
Tempora deculcat maculosi prona Draconis;*

Germanici vero scholiastes : *Dextro pede contra
Draconem porrecto pingitur;* quod in versibus ob-
scure sic expressum fuerat :

*Dextro namque genu nixus, diversaue tendens
Brachia :*

Περὶ δὲ τοῦ Βοώτου ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησιν· « Ὅπι-
σθεν δὲ τῆς μεγάλης ἐστὶν Ἀρκτου ὁ Ἀρκτοφύλαξ »
ὁ δὲ Ἀρατος·

*Ἐξόπιθε δ' Ἑλλίκης φέρεται, ἐλάοντι κοίπως,
Ἀρκτοφύλαξ·.....*

καὶ πάλιν ὁ μὲν Εὐδοξος· « Ὑπὸ δὲ τοὺς πόδας ἡ
Παρθένος ἐστὶν » ὁ δὲ Ἀρατος·

*Ἀμφοτέροισι δὲ ποσσὶν ὑποσκέπτοιο Βοώτῳ
Παρθένον.....*

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασιν ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶ·
« Παρὰ δὲ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὑφωῆς ὁ Ἐν γούνασιν
ἐστὶν, ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τὸν δεξιὸν πόδα ἔχων » ὁ
δὲ Ἀρατος·

*..... (52) μέσσω δ' ἐφύπερθε καρήνη
Δεξιτέρου ποδὸς ἄκρον ἔχει σκολιόιο Δράκοντος.*

Ἐξ οὗ καὶ μάλιστα φανερόν γίνεται τὸ προκειμέ-
νον. Παρ' ἑκατέρω γὰρ αὐτῶν ἠγνόνται· τὸν γὰρ
ἀριστερόν ἔχει πόδα ὁ Ἐν γούνασιν ἐπὶ τῆς κε-
φαλῆς τοῦ Δράκοντος, καὶ οὗ τὸν δεξιόν. Τὸν δὲ Στέ-
φανον ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησιν ὑπὸ τὸν κῶτον τοῦ Ἐν
γούνασι κεῖσθαι· ὁ δὲ Ἀρατος·

*Νῶτον μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γε μὲν ἄκρῃ
Σκέπτετο πᾶρ κεφαλὴν Ὀριούχῳ·*

περὶ ὧν καὶ ὁ Εὐδοξὸς φησὶ· « Πλησίον δ' ἐστὶ τῆς
τούτου κεφαλῆς ἡ τοῦ Ὀριούχου κεφαλῇ. »

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς μεγάλης Ἀρκτου ὁ μὲν
Εὐδοξὸς φησιν· « Ὑπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης
Ἀρκτου οἱ Δίδυμοι κεῖνται· ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους
πόδας ὁ Λέων· πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων παδῶν τῆς
Ἀρκτου ἀστήρ ἐστι· λαμπρότερος δὲ ὑπὸ τὰ ὀπί-
σθια γόνυα· καὶ ἄλλος ὑπὸ τοὺς ὀπισθίους πόδας· »
ὁ δὲ Ἀρατος·

*Κρατὶ δὲ οἱ Δίδυμοι, μέσσω δ' ὑπὸ Καρκίνος ἐστὶ.
Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέροισι Λέων ὑπὸ καλὰ φαίνεται·*

ἐπὶ δὲ τῶν εἰρημένων ἀστέρων·

*Τοῖός ὃι οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλὸς τε μέγας τε·
Εἰς μὲν ὑπ' ὠμῶν, εἰς δ' ἱερόθεν κατιόντων·
Ἄλλος δ' οὐραίοις ὑπὸ γούνασιν.*

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἡνιόχου ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶ· « Κατ-
έναντι δὲ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἀρκτου ὁ Ἡνι-
όχος ἔχει τοὺς ὠμούς, λοξὸς ὧν ὑπὲρ τοὺς πόδας τῶν
Διδύμων ἔχων τὸν δεξιὸν πόδα, κοινὸν τῷ Ἐν ἄκρῳ
τῷ ἀριστερῷ κέρατι τοῦ Ταύρου· » ὁ δὲ Ἀρατος ἐπὶ
D αὐτοῦ φησιν οὕτως·

*..... Ἑλλίκης δὲ οἱ ἄκρα κάρηνα
Ἀρκτὶα διευθεῖ·*

imo veram ad θέσιν accommodari poterat, ut dextro
nexus genu, sinistrum ejus ad caput Draconis por-
rigeret. Arati scholiastes Græcus hoc errore ani-
madverso perperam excusare conatus est poetam.
Nam δεξιτέρου retulit non ad ποδός, sed ad Draco-
nem, qui dexterior, id est borealior appelletur;
quoniam si ad occidentem veritatem aspectum, po-
luis arcticus ad dextram nobis erit. Sed nugæ sunt.
Vera quippe sententia claret ex Eudoxo, quam Hy-
ginus ab Hipparcho monitus emendavit lib. II, cap.
De Engonasin. Tametsi non tam error quam παρ-
όραμα fuit hoc Eudoxi, uti num. 7 docet Hippar-
chus.

καὶ πάλιν·

..... λαίου δὲ κεράτος ἄκρον,
καὶ πόδα δεξιτερὸν παρακείμενον Ἡρίχοιο
Εἰς ἀστήρ ἐπέχει·

ἐπὶ δὲ τοῦ Κηφέως ὁ μὲν Εὐδοξος οὕτως· « Ὑπὸ δὲ
τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἀρκτου τοὺς πόδας ὁ Κηφεὺς
ἔχει πρὸς ἄκραν τὴν οὐρὰν, τρίγωνον ἰσοπλευρον
ποιούντας· τὸ δὲ μέσον αὐτοῦ πρὸς τῇ καμπῇ τοῦ
διὰ τῶν Ἀρκτων Ὁφείως· ὁ δὲ Ἀρατὸς φησιν·

Ἰση οἱ στάθμη νεότης ἀποτείνεται οὐρῇς
Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὅσση ποδὸς εἰς πόδα τεί-
νει.

Αὐτὰρ ἀπὸ ζώνης ὀλίγον κε μεταβλέψαιας,
Πρώτης δ' ἰέμενος καμπῆς σκολιόιο Δράκοντος.

Παρ' ἐκατέρῳ δ' αὐτῶν τὸ πλείστον ἐστὶ ψεύδος.
Τὸ γὰρ μεταξὺ ποδῶν τῶν τοῦ Κηφέως διάστημα
ἑλασσόν ἐστιν ἐκατέρου τοῦ πρὸς τὴν οὐρὰν διαστή-
ματος.

Πάλιν ἐπὶ τῆς Κασσιέπειας ὁ μὲν Εὐδοξος· « Τοῦ
μὲν Κηφέως ἔμπροσθεν ἐστὶν ἡ Κασσιέπεια· ταύ-
της δὲ ἔμπροσθεν ἡ Ἀνδρομέδα, τὸν μὲν ἀριστερὸν
ὤμον ἔχουσα τῶν Ἰχθύων ὑπὲρ τοῦ πρὸς βορρᾶν,
τὴν δὲ ζώνην ὑπὲρ τοῦ Κριοῦ· πλὴν καὶ τρίγωνον ὃ
ἐστὶ μεταξὺ· τὸν δ' ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστέρα κοινὸν ἔχει
τῇ τῆς κοιλίας τοῦ Ἰππου· ὁ δὲ Ἀρατὸς·

Τοῦ δ' ἄρα δαιμονίῃ προκυνίδεται, οὐ μάλᾳ
Νυκτὶ φαιρομένη παρμήνιδι Κασσιέπεια·

καὶ μετ' ὀλίγον·

Αὐτοῦ γὰρ κάκεινο κυλινδρεται αἰνὸν ἀγαλμα
Ἀνδρομέδης, ὑπὸ μητρὶ κακασμένον·

καὶ πάλιν·

..... ξυρὸς δ' ἐπιλάμπεται ἀστήρ
Τοῦ μὲν ἐκ' ὀμφαλλί, τῆς δ' ἐσχυτῶντι καρήνῳ·
καὶ πάλιν ἐπὶ τοῦ Κριοῦ·

..... ζώνη δ' ἄν ὁμῶς ἐπιτεκμήραιο
Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστήρικται·
καὶ ἔτι·

Ἀνδρομέδης δὲ τοι ὤμος ἀριστερὸς Ἰχθύος ἔστω
Σῆμα βορειοτέρου· μάλᾳ γάρ νῦ ὁ ἐγγύθεν
[ἐστίν].

Ἐπὶ δὲ τοῦ Περσεὺς ὁ μὲν Εὐδοξος οὕτω λέγει·
« Παρὰ δὲ τοὺς πόδας τῆς Ἀνδρομέδας ὁ Περσεὺς
ἔχει τοὺς ὤμους, τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν Κασσιέ-
πειαν ἀποτείνων· τὸ δὲ ἀριστερὸν γόνυ πρὸς τὰς
Πληιάδας· ὁ δὲ Ἀρατὸς περὶ τῆς Ἀνδρομέδας φη-
σιν·

Ἀμφοτέροι δὲ πόδες γαμβροῦ ἐπιδινεύονται¹¹
Περσεὺς· οἱ γὰρ οἱ αἰὲν ἐπωμάδιοι φορέονται·

καὶ πάλιν·

καὶ οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισμὸν τετάνυσται
Περσείου δίφροιο·

καὶ μετ' ὀλίγον

Ἀττὴ δὲ οἱ σκαιῆς ἐπιγουνίδος ἡλιθα πᾶσαι
Πληιάδες φορέονται, ὁ δ' οὐ μάλᾳ πολλὸς ἀπά-
[σαις¹²].

Ἐπὶ δὲ τοῦ Ὀρνίθους ὁ μὲν Εὐδοξος· « Παρὰ δὲ τὴν

A item :

..... Sinistri autem cornu summitatem,
Et pedem dextrum adjacentem Aurigæ
Unica stella occupat.

De Cepheo ait Eudoxus : « Sub cauda minoris Ursæ
pedes sunt Cephei, ad extremam caudam triangu-
lum æquilaterum facientes ; medium ipsius ad fle-
xum est Serpentis, qui per Ursas transit. » Aratus
vero :

Tanta ei mensura ab extrema tenditur cauda
In pedes ambos, quanta a pede in pedem tendit.

Cæterum a cingulo respicere poteris,
Primum petens flexum magni Draconis.

Uterque majori ex parte fallitur. Nam intervallum
inter pedes Cephei minus est alterutro ad caudam
intervallo.

Rursus de Cassiepea sic Eudoxus : « Ante Ce-
pheim sita est Cassiepea ; ante hanc Andromeda :
cujus sinister humerus supra borealem Piscem po-
situs est ; cingulum supra Arietem : nisi quod trian-
gulum interjacet ; stella autem, quam habet in ca-
pite, communis ei est cum ea quæ est in ventre
Equi. » At Aratus :

Huic autem infelix advolvitur, non admodum multum
Nocte lucens plenilunari Cassiepea ;

et paulo post :

Ibi namque et illud volvitur triste simulacrum
Andromedæ, sub matre constellatum ;

item :

..... communis autem fulget stella,
Hujus quidem in umbilico, illius vero in extremocapite ;
ac rursus de Ariete :

.... Verumtamen per cingulum deprehendere poteris
Andromedæ ; haud longe enim sub iusum situs est ;

100 item :

Porro Andromedæ humerus sinister Piscis esto
Index borealioris ; admodum namque ei vicinus est.

De Persæo vero ita quidem Eudoxus : « Secun-
dum pedes Andromedæ Persei sunt humeri, qui
dextram ad Cassiepeam porrigit ; sinistrum vero
genu ad Vergilias. » Aratus autem de Andromeda :

Ambo vero pedes in sponso voluntur¹³
Perseo : qui quidem ei semper in humeris feruntur¹⁴

rursus :

Atque ei dextera quidem ad lecticam protensa est
Soceri sellæ ;

ac paucis interjectis :

At ei prope sinistrum genu acervatim omnes
Pleiades feruntur ; nec valde magnus omnes
[locus continet.

De Avi sic Eudoxus : « Ad dextram Cephei sita

¹¹ Vaino ἐπιστημαίνοντες, ut et in Regio. ¹² Addendum videtur χώρος ἔχει. ¹³ al. indicare poterunt.

est Avis ala dextra : ad sinistram alam pedes Equi A sunt. » Aratus quoque de Avi sic cecinit :

..... *Ad dextram manum
Cephei, pennæ dextras extremitates porrigens :
Sinistræ vero alæ ungula acclinata est Equi.*

Sed cum et alia non pauca sint, quæ ab Arato velut exscripta videntur, nobis, ne simus longiores, hæc pauca sufficient.

III. Præterea vel astrorum ipsa distributio satis id quod volumus ostendit. Nam Eudoxus, quemadmodum et Aratus, primum illa, quæ zodiaco sunt ad septentriones posita, memoravit; quibus ad austrum sita subiecit. Sic ortus occasusque cæterorum asterismorum cum duodecim imaginibus zodiaci, eodem, quo Eudoxus, modo percensuit Aratus. De stellis autem quæ in æstivo et hiberno tropico, nec non quæ in æquinoctiali feruntur, Eudoxus quidem ita scribit : « In eo vero Cancri media sunt, et quæ medium Leonem secundum longitudinem permeant. Paulo vero supra Virginem et cervix adhærentis Serpentis : ac dextra manus Ingeniculi, et caput Ophiuchi, cervix Cygni, et ala sinistra; Equi pedes : tum dextra manus Andromedæ, et quod inter pedes est Persei; humerus ejus sinister; crus sinistrum : item Aurigæ genua, et capita Geminorum. Deinde occurrit cum medio Cancri. » Aratus autem ab extremis initio ducto, ita loquitur :

*In eo autem ambo capita Geminorum feruntur.
In eo etiam genua sita sunt aptati Aurigæ.
Lava item tibia, et sinister humerus in eo
Persei : Andromedæ autem mediam, supra cubitum,
Dexteram continet; ei quidem vola superne posita est
Propius aquilonem; ad austrum vero inclinatus est
[cubitus].*

*Ungulæ vero equinæ, et collum Cygninum,
Summo cum capite clarique Anguiferi humeri;*

et cætera. De hiberno quoque tropico sic Eudoxus : « Est autem in ipso medium Capricorni, et Aquarii pedes, ac Ceti cauda; flexus Amnis; Lepus, Canis pedes, et cauda; puppis Argus, et malus; Centauri tergum, atque pectus; Fera; Scorpii aculeus. Deinde per Sagittarium cum Capricorni medio committitur. » At Aratus :

*Altus autem in opposito austro medium Capricornum
Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam.
Inest quoque ei Lepus; cæterum Canis non valde ma-*

Auferit; sed quantum occupat pedibus. Inest item ei

Et magnum Centauri interscapilium; inest etiam

Scorpii, et arcus lucidi Sagittarii.

Eodem modo et illa imitando transtulit Aratus, quæ sunt in æquinoctiali sita circulo.

Præter hæc vero, mundi situm eundem cum Eudoxo constituit Aratus. Nam Eudoxus in eo libro,

in Reg. τούτῳ Εὐδ., an τὸ αὐτὸ τῷ?

δεξιὰν χεῖρα τοῦ Κηφέως ἡ δεξιὰ πτέρυξ ἐστὶ τοῦ Ὀρνίθου· παρὰ δὲ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα οἱ πόδες τοῦ Ἰππου· ὁ δὲ Ἀρατὸς φησὶν ἐπὶ τοῦ Ὀρνίθου·

..... κατὰ δεξιὰ χεῖρὸς
Κηφέως ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνων·
Λαίῃ δὲ πτέρυγι σφυρθμός παρ' ἀκκλῖται Ἰππου.

Καὶ ἄλλων δὲ πλείονων ὄντων, ἅπερ ἂν δόξειεν οἰοῖναι παραγεγράφθαι, ἀρκίσει καὶ ταῦτα, χάριν τοῦ μὴ μηκύνειν.

Γ'. Χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ διαίρεσις τῶν ἄστρον φανερὸν ποιεῖ τὸ προκείμενον. Καὶ γὰρ Εὐδόξος, ὡς καὶ ὁ Ἀρατὸς, πρῶτον ἀναγράφει τὰ βορειότερα ἄστρα τοῦ ζωδιακοῦ· ἔπειτα οὕτω τὰ νοτιώτερα. Καὶ τὰς συνανατολάς δὲ καὶ συγκαταδόσεις τοῖς ἐφ' ζωδίοις τῶν ἄλλων ἄστρον ὁμοίως τεταχώς ὁ Ἀρατὸς τῷ Εὐδόξῳ. Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ καὶ χειμερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, ἔτι δὲ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ὁ μὲν Εὐδόξος φησὶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μήκος τοῦ Λέοντος. Τῆς δὲ Παρθένου μικρὸν ἄνωθεν, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἔχοντος Ὀφείως, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ Ἐν τούτῳ, καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὀφιοῦχου, καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ Ὀρνίθου, καὶ ἡ ἀριστερὰ πτέρυξ, καὶ οἱ τοῦ Ἰππου πόδες· ἔτι δὲ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τὸ μεταξὺ τῶν ποδῶν τοῦ Περσέως, καὶ ὁ ἀριστερὸς ὦμος, καὶ ἡ ἀριστερὰ κνήμη· ἔτι δὲ τὰ γούνατα τὰ τοῦ Ἡνιόχου, καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν Διδύμων· εἴτα συμπέπτει πρὸς τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου· ὁ δὲ Ἀρατὸς, ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἀρξάμενος, φησὶν·

Εἴν δὲ οἱ ἀμφοτέραι κεφαλαὶ Διδύμων φορέονται.
Εἴν δὲ τὰ γούνατα κείται ἀρηρότος Ἡνιόχου·
Λαίῃ δὲ κνήμη καὶ ἀριστερὸς ὦμος ἐπ' αὐτοῦ
Περσέος· Ἀνδρομέδης δὲ μέσσην ἀγκῶνος ὑπερθεῖν
Δεξιτερὴν ἐπέχει· τὸ μὲν οἱ θέναρ ὑψόθι κείται
Ἀσσοτέρου βορέαο· νότῳ δ' ἐπικεκλῖται ἀγκῶν.

Ὅσσαι δ' Ἰππικιοὶ, καὶ ὑπαύχωνος ὀφρῖθειον,
Ἀκρῇ σὺν κεφαλῇ καλοῖ τ' Ὀφιοῦχοι ὦμοι·

καὶ τὰ ἐξῆς. Ἐπὶ δὲ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Εὐδόξος φησὶν οὕτως· « Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ μέσα τοῦ Αἰγίοχρου, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ τοῦ Κητέως ἡ οὐρά, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ καμπὴ, καὶ ὁ Λαγῶς, καὶ τοῦ Κυνὸς οἱ πόδες καὶ ἡ οὐρά, καὶ τῆς Ἀργούς ἡ πρύμνα, καὶ ὁ ἰσθμὸς, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ νῦτος, καὶ τὰ στῆθη, καὶ τὸ θηρίον, καὶ τοῦ Σκορπίου τὸ κέντρον· εἴτα διὰ τοῦ Τοξότου πρὸς τὰ μέσα τοῦ Αἰγίοχρου συνάπτει· ὁ δὲ Ἀρατὸς φησὶν οὕτως·

Ἄλλος δ' ἀντιώρτι νότῳ μέσον Αἰγιοχερῆ
Τέμνει, καὶ πόδας Ὑδροχόου, καὶ Κητέος οὐρὴν·
Εἴν δὲ οἱ ἐστὶ Λαγῶς· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλα πολ-

αῖνται, ἀλλ' ὁπόσῃν ἐπέχει ποσὶν. Εἴν δὲ οἱ Ἀργῶι,
Καὶ μέγα Κενταύροιο μετασπέρων· ἐν δὲ τὸ κέν-

τρον Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἑλαφροῦ Τοξευτήρος.

Ὅμοιως δὲ τούτοις παραέγραψεν ὁ Ἀρατὸς καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου κείμενα.

Χωρὶς δὲ τούτων καὶ τὸ κλίμα τοῦ κόσμου τῷ Εὐδόξῳ ἢ ὑποτίθεται ὁ Ἀρατὸς. Καὶ γὰρ ὁ Εὐδόξος ἐν

τῷ ἐπιγραφόμενῳ Ἐνόπτῳ τὸν τροπικὸν τέμνεσθαι ἅ quem Ἐροπτοῖν inscripsit, tropicū ita secari docet, ut ea sit ratio segmentorum inter se, quæ est 5 ad 3.

Δ'. Ὅτι μὲν οὖν Εὐδόξῳ ἐπακολουθήσας ὁ Ἄρατος συνέταξε τὰ *Φαινόμενα*, ἱκανῶς οἶμαι δεικνύναι διὰ τῶν προειρημένων· ἐν οἷς δὲ διαπίπτουσιν οὗτοί τε καὶ οἱ συνεπιγραφόμενοι αὐτοῖς, ὧν ἔστι καὶ ὁ Ἀτταλος, νῦν ὑποδείξομεν· ἐκθυσόμεθα δὲ εὐθέως καὶ ἐν οἷς ἰδίᾳ ἕκαστος αὐτῶν διαμαρτάνει. Προληπτέον δὲ, διότι Ἀτταλος πᾶσι σχεδὸν τοῖς ὑπὸ τοῦ Ἀράτου λεγομένοις περὶ τῶν οὐρανίων συνεπιγράφεται, ὡς συμφώνως τοῖς φαινόμενοις ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις, πλὴν ἐφ' ἐνὸς καὶ δευτέρου· ἃ δὴ καὶ ὑποδείξομεν ἐν τοῖς ἑφεξῆς. Λέγει γοῦν ἐν τῷ προοιμίῳ τὸν τρόπον τοῦτον· « Διὸ δὴ τότε τοῦ Ἀράτου βιβλίον ἐξαπεστάλακμέν σοι διωρθωμένον ὑφ' ἡμῶν, καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ, τοῖς τε φαινόμενοις ἕκαστα σύμφωνα ποιήσαντες καὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γεγραμμένοις ἀκόλουθα » Καὶ πάλιν ἐξῆς φησι· « Τάχα δέ τινες ἐπιζητοῦσι τίνι λόγῳ πεισθέντες φάμεν ἀκολουθῆς τῇ τοῦ ποιητοῦ προαιρέσει τὴν διόρθωσιν τοῦ βιβλίου πεποιθῆσθαι. Ἡμεῖς δὲ ἀναγκαιοτάτην αἰτίαν ἀποδίδομεν τὴν τοῦ ποιητοῦ συμφωνίαν. » Τοιαύτην οὖν ἔχοντος τοῦ Ἀττάλου τὴν διάληψιν, ὅσα ἂν ἀποδεικνύωμεν τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου κοινῶς λεγομένων διαφωνοῦντα πρὸς τὰ φαινόμενα, δεῖ διαλαμβάνειν καὶ τὸν Ἀτταλον περὶ τῶν αὐτῶν διημαρτημένως συναποφαινόμενον.

Ε'. Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἄρατος ἀγνοεῖν μοι δοκεῖ τὸ ἐγκλίμα τοῦ κόσμου, νομίζων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τοιοῦτον εἶναι, ὥστε τὴν μεγίστην ἡμέραν λόγον ἔχειν πρὸς τὴν ἐλαχίστην τὸν αὐτὸν, ὃν ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Λέγει γάρ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ·

Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὀκτώ μετρηθέντος
Πέρτε μὲν ἐνδία στρέφεται, καὶ ὑπέρτερα γαίης·
Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.

Συμφωνεῖται δὴ, διότι ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις ὁ γνῶμων λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἡμερικὴν σκιάν, ὃν ἔχει τὰ τέσσαρα πρὸς τὰ τρία. Ἐκεῖ δὴ τοίνυν ἡ μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὥρων ἡμερικῶν ἰδ' καὶ γ' ἔγγιστα πεμπτημορίων. Τὸ δὲ ἕξαρμα τοῦ πόλου μοιρῶν λς' ὡς ἔγγιστα. Ὅπου δὲ ἡ μεγίστη ἡμέρα λόγον ἔχει πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ὃν ἔχει τὰ ε' πρὸς τὰ γ', ἐκεῖ ἡ μὲν μεγίστη ἡμέρα ἐστὶν ὥρων ιε'· τὸ δὲ ἕξαρμα τοῦ πόλου μοιρῶν μα' ὡς ἔγγιστα. Ἀπλὸν τοίνυν, ὅτι οὐ δυνατόν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τὸν προειρημένον εἶναι λόγον τῆς μεγίστης ἡμέρας πρὸς τὴν ἐλαχίστην, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν τοῖς περὶ τὸν Ἑλλάσποντον τόποις. Καίτοιγε ὁ μὲν Ἄρατος, οὐκ ἂν αὐτοῦ κρίσιν περὶ τῶν τοιούτων προφερόμενος, γίγγραφεν, ἀλλὰ τῷ Εὐδόξῳ καὶ περὶ τούτου ἀκολουθήσας· εἰ δὲ καὶ ἂν αὐτοῦ γέγραφεν, οὐ διασαφής ἐν πολλοῖς ἐστὶν ἡ προειρημένη ἐγκλίσις τοῦ κόσμου, τάχα ἂν κατὰ γε τοῦτο διακρούοιτο τὸ ἐγκλίμα. Ὁ μὲντοιγε Ἀτταλος ὁμολογουμένως

101 IV. Aratum igitur Euaexo in omnibus assentientem *Phænomena* sua conscripsisse, satis me arbitror hactenus ostendisse. Nunc eadem demonstrabimus, in quibus tam aberrarunt iidem ambo, quam qui illis subscripserunt : e quibus est Attalus. Quibus ea deinceps adjiciemus, quæ privatim ab unoquoque peccata sunt. Sed illud autem cogitandum est : Attalum omnibus fere, quæ ab Arato cælestibus de rebus prodita sunt, assentiri, tanquam recte et congruenter iis, quæ apparent, explicata fuerint ; si unum vel alterum excipias, de quibus postea dicitur. Sic igitur in procemio loquitur Attalus : « Propterea nos Arati librum ad te misimus emendatum a nobis, una cum illius interpretatione, adeo ut et apparentiis consentanea et cum poetæ narratione congruentia singula faceremus. » Idem deinceps ad eum modum scribit : « Quærent aliqui fortasse qua ratione freti dixerimus, consentaneæ poetæ proposito libri nos illius emendationem instituisse. Hujus vero causam nos præcipuam adducimus, poetæ consensionem. « Cum hæc Attali sententia sit, quæcunque ab Arato, vel Eudoxo communiter dicta minime cum apparentiis convenire demonstrabimus, eadem ab Attalo quoque putandum scripta esse mendose.

V. Primum igitur Aratus in mundi situ aberrasse videtur : qui ejusmodi illum esse putat in Græcia, ut maxima dies eam ad minimam rationem habeat, quam quinque habent ad tria. Nam de æstivo tropico sic loquitur :

*Hoc sane, quantus quantus est, in octo partes diviso,
Quinque quidem voluntur supra terram ;
Tres autem infra.*

Est autem apud omnes in confesso, in Græciæ tractu gnomonem hanc ad æquinoctialem umbram proportionem habere, quæ est quatuor ad tria. Quare ibidem maxima dies horarum est æquinoctialium 14 et 36' circiter. Poli autem altitudo partium est fere 37. At ubi maximæ diei ratio ad brevissimam ejusmodi est, qualis est 3 ad 2, ibi et dies maxima horarum est 15, et polus gradibus 41 circiter attollitur. Apparet ergo fieri non posse, ut in Græcia ratio illa sit maximæ diei ad minimam, sed potius id in Hellesponti tractu contingere. Quanquam non ex suo iudicio iis de rebus pronuntians ista scripsit Aratus ; sed in illis etiam imitatus Eudoxum. Quod si iudicium ipse suum interposuerit, tamen cum id non expresserit, quibusnam regionibus talem cæli positum attribuerit, hac ratione culpam a se deprecari videtur. Attalus vero citra controversiam castigatione dignus est, qui diserte scribit in Græcia

ejusmodi esse maximæ dici rationem ad minimam, quam habent 5 ad 3. Postquam enim Arati carminē de æstivo tropico adduxit in medium, statim ista subjecit : « In hoc vero perspicue declarat se totum id operis in Græciæ regionibus elucubrassē. Nam apud illos ea ratio est longissimæ diei ad brevissimam noctem, quæ est 5 ad 3. »

In illud auget admirationem, quod Eudoxum alio in libro longe aliter scripsisse non animadvertit, asserentem segmentum illud tropici, quod supra terram est, ad alterum, quod sub terra conditur, eam rationem habere quæ est 12 ad 7. Cui consentanea Philippus, et complures alii scripserunt, et nihilominus coortus, et coaccasus siderum ita perscripserunt, tanquam ipsos in Græciæ provinciis observassent. Ita in loci hujus inclinatione fugit illos ratio. Nos autem hoc illorum errore prætermisso, totam eorum lucubrationem ad Græciæ horizontem exegimus. Non enim veritatis amantem, sed inaniter curiosum decet in falsa illorum hypothesi convincenda, et iis ipsis reprehendis totum immorari, sed si ad observationes factas in Græcia accommodari queant... Adhibeatur igitur ad eam considerationem horizon Athenarum; ubi maxima dies est horarum 14, 36; altitudo vero poli graduum 37.

Ac de boreali polo falsus est Eudoxus, dum sic scribit : « Est vero stella quædam in eodem semper consistens loco quæ quidem polus est mundi. » Nam in polo ipso stella nulla sita est : sed vacuus est locus, cui stellæ tres adjacent : quibuscum punctum ipsum poli quadrangulam circiter figuram efficit : ut et Pytheas Massiliensis ait.

102 VI. Secundum hæc par omnium error in Draconis constituendo situ : cujus flexum existimant circa minoris Ursæ caput fieri. Etenim lucidissimæ antecedentesque stellarum, quæ sunt in illius laterculo, quarum altera borealior secundum illos supra caput ipsius est ; altera australior in anterioribus pedibus ; parallelæ sunt circiter caudæ Draconis. Falso igitur hæc scripta sunt.

*In spira autem Cynosura caput habet. Hæc vero
Voluitur caput.* [circa ipsum]

Quibus similia scripsit Eudoxus. Sed peculiaris Arati de Dracone est inscitæ lapsus : primum quod ab utraque spiræ parte collocavit Ursas. Sunt enim utrinque, non spira interjecta, sed cauda. Nam cum obversæ sint, ac velut parallelæ, Draconis caudæ ambas inter in longum porrigitur ; at spira minorem Ursam amplexatur : a majore æjungitur. Ob eandem quoque causam etiam istud, « Circumque fractus, » perperam dicitur. Tum id enim verum esset, si ab utraque spiræ parte collo-

ηγνοίε, λέγων ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τὴν μεγίστην ἡμέραν πρὸς τὴν ἐλαχίστην λόγον ἔχειν, ὅν τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. Προεκθέμενος γὰρ τὰ ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ ποιήματα, ἐπιφέρεται ταυτί· « Διὰ δὲ τούτου φανερόν ποιεῖ, διότι τὴν ὅλην πραγματείαν ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις πεποιήται. Παρ' ἐκείνοις γὰρ ἐστὶν ἡ μακροτάτη ἡμέρα πρὸς τὴν μικροτάτην νύκτα, ὡς τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. »

Ἐτι δὲ μᾶλλον θαυμάσειεν ἂν τις πῶς ποτε οὐκ ἐπέστησε τοῦ Εὐδόξου ἐν τῷ ἐτέρῳ συντάγματι διαφύρως ἐκθεμένου, καὶ γράφοντος, ὅτι τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ τροπικοῦ τμήμα πρὸς τὸ ὑπὸ γῆν λόγον ἔχει, ὅν τὰ ε' πρὸς τὰ γ'. ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ τῶν περὶ Φίλιππον ἀναγραφόντων, καὶ ἄλλων πλείονων. Πλὴν ἐπισυντετάχασιν μὲν τὰς συνανατολάς τε καὶ συγκαταδόσεις τῶν ἀστρων, ὡς ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις τετηρημένων· κατὰ δὲ τὸ ἐγκλίμα τῶν τόπων δημαρτήχασιν, Παραπέψαντες⁸⁸ τοῦτο τὸ ἀγνόημα, τὴν ὅλην αὐτῶν σύνταξιν ἐπισκεψάμεθα πρὸς τὸν ἐν τῇ Ἑλλάδι ὀρίζοντα. Οὐδὲ γὰρ φιλαλήθους, ἀλλὰ κενοστρούδου, τὸ κατὰ πάντα μαχόμενον τῇ διεφυσμένῃ ὑποθέσει ἐπιλαμβάνεσθαι αὐτῶν, καὶ τύχῃ συμφώνως λεγόμενα τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι φαινόμενοις. Ὑποκείμεθα δὲ ἡμῖν ὀρίζων πρὸς τὴν ἐπίσχεψιν ὁ ἐν Ἀθήναις· οὗ ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν ἰδ' καὶ γ' πεμπτημορίων· τὸ δὲ ἔξαρμα τοῦ πόλου περὶ μοιρῶν λζ'.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ βορείου πόλου Εὐδόξος ἄγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Ἐστὶ δὲ τις ἀστήρ μένων αἰεὶ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον. Οὗτος δὲ ὁ ἀστήρ πόλος ἐστὶ τοῦ κόσμου. » Ἐπὶ γὰρ τοῦ πόλου οὐδὲ εἰς ἀστήρ καίεται, ἀλλὰ κενός ἐστι τόπος, ὃ παρὰ κεῖνται τρεῖς ἀστέρες, μεθ' ὧν τὸ σημειῖον τὸ κατὰ τὸν πόλον τετράγωνον ἔγγιστα σχῆμα περιέχει· καθάπερ καὶ Πυθέας φησὶν ὁ Μασσαλιώτης.

Γ'. Ἐχομένως δὲ καὶ διαμαρτάνουσι πάντες ἐν τῇ τοῦ Δράκοντος θέσει, ὑπολαμβάνοντες τὴν καμπὴν αὐτοῦ ποιεῖσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἀρκτου. Οἱ γὰρ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ταύτης ἀστέρων, ὧν ὁ μὲν βορειώτερός ἐστι κατὰ τοῦ⁸⁹ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, παραλλήλως ἔγγιστα κείνται τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος. Ψεῦδος οὖν ἐστὶ τό-

D *Σπειρή δ' ἐν Κυνόσουρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐ-
ἐλλεῖται κεφαλῇν.*

Ὅμοίως δὲ καὶ ὁ Εὐδόξος γράφει. Ἰδίᾳ δὲ ὁ Ἀρατος ἐπὶ τοῦ Δράκοντος ἄγνοεῖ· πρῶτον μὲν τῷ φάσκειν σπειρῆς ἐκάτερθε φέρεσθαι τὰς Ἀρκτους· τῆς γὰρ οὐρᾶς ἐκατέρωθεν εἶσι, καὶ οὐ τῆς σπειρῆς. Ἀντεστραμμένων γὰρ αὐτῶν, καὶ ὥσανε παραλλήλως κειμένων, κατὰ τοῦ Δράκοντος μεταξύ αὐτῶν διὰ μήκους παρατέταται· ἡ δὲ σπείρα τὴν μὲν μικρὰν Ἀρκτον περιλαμβάνει· τῆς δὲ μεγάλης πολὺ κεχωρισται. Διὰ τὴν αὐτὴν δὲ αἰτίαν καὶ τὸ, Ἀμφιτ' ἑαγῶς, ἡμαρτημένως λέγεται. Συνέβαινε γὰρ ἂν

⁸⁸ *Deest aliqui, puta* ἡμεῖς οὖν παραπ. ⁸⁹ *Cor.* κατ' αὐτούς.

τοῦτο, εἰ ἐξ ἑκατέρου μέρους τῆς σπειρῆς ἀμφοτέροι· A
ἔκιντο αἱ Ἀρκτοί. Ἐτι δὲ ἀγνοεῖ περὶ τοῦ Δράκον-
τος, λέγων οὕτως·

Λοξὸν δ' ἐστὶ κάρη· νεύοντι δὲ πάμπαν ἔοικεν·

Ἀρκην εἰς Ἑλλῆς οὐρὴν· μάλα δ' ἐστὶ κατ' ἰθὺν

Καὶ στόμα, καὶ κροτάφου τὰ δεξιὰ ρεῖάτω οὐρῇ.
Οὐ γὰρ ὁ δεξιὸς κροτάφος, ἀλλ' ὁ ἀριστερὸς ἐπ' εὐ-
θείας ἐστὶ τῇ γλώσσῃ τοῦ Ὀφειὸς τῇ ἄκρῃ τῆς με-
γάλης Ἀρκτοῦ. Τὸ μὲν γὰρ λέγειν, ὅτι ἀντεστραμ-
μένην τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ὑποτίθεται, καὶ
οὐχὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ κόσμου ἐπεστραμμένην, καθά-
περ φησὶν ὁ Ἀτταλός, τελέως ἐστὶν ἀπίθανον. Ἀπαντα
γὰρ τὰ ἄστρα ἡσπερίσθαι πρὸς τὴν ἡμετέραν θεω-
ρίαν, καὶ ὡς ἂν πρὸς ἡμᾶς ἐστραμμένα, εἰ μὴ τι· B
κατάγραφον· αὐτῶν ἐστὶ. Φανερόν δὲ τοῦτο ποιεῖ
καὶ ὁ Ἀρατος διὰ πλειόνων. Ἐφ' ὧν γὰρ δεξιὸν ἢ
ἀριστερόν μέρος ἄστρου διασπαί, ἐπὶ πάντων συμ-
φωνεῖ τῇ προειρημένῃ ὑποθέσει· καὶ ἄλλως δὲ πλα-
σματώδης ἐστὶν ἡ ὑπόθεσις καὶ ἡρμουςμένη. Πρὸς
τοῦτω τε τῷ ἀγνοήματι βοηθήσει καὶ τὸ περὶ τὸν
ἀριστερόν πόδα τοῦ Ἐν γούνασι, περὶ οὗ προελθόντες
ἐροῦμεν.

Περὶ δὲ τῆς θέσεως τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς οἱ
μὲν περὶ Εὐδοξον καὶ Ἀρατον συμφώνως ἀποφαί-
νονται τὰ φαινόμενα· ὁ δὲ Ἀτταλός διαφωνεῖ. Ὁ
μὲν γὰρ Ἀρατος, ἀκολουθῶν τῷ Εὐδόξῳ, ἐπὶ τοῦ
φανεροῦ κύκλου φησὶν αὐτὴν φαίνεσθαι, λέγων
οὕτω·

Κεῖνη πᾶρ κεφαλῇ τῇ ρεῖσσει· ἥχι περ ἄρκαι C
Μίσγονται δύσιές τε καὶ ἀντολαὶ ἀλλήλησι.

Ὁ δὲ Ἀτταλός μικρῷ νοτιωτέραν αὐτὴν εἶναι φησι
τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου· ὥστε αὐτὴν ὑπὸ τὸν ὀρι-
ζοντα βραχὺν γίνεσθαι χρόνον. Ὅτι δὲ διαφωνεῖ πρὸς
τὸ φαινόμενον ὁ Ἀτταλός, οὕτως ἂν ἐπιλογισθεῖ· ὁ
μὲν γὰρ ἐν ἄκρῃ τῷ στόματι τοῦ Δράκοντος ἀπέχει
τοῦ πόλου μοιρῶν λδ' καὶ γ' πεμπτημόρια· ὁ δὲ νότιος
αὐτοῦ ὀφθαλμὸς μοιρῶν λε'· ὁ δὲ νότιος κροτάφος μοι-
ρῶν λζ'· ὁ δὲ ἀεὶ φανερός κύκλος ἐν τοῖς περὶ Ἀθῆνας
τόποις καὶ ὁ γνώμων ἐπίκριτός ἐστι τῆς ἰσημερινῆς
σκιᾶς, καὶ ἀπὸ τοῦ πόλου ἀπέχει περὶ μοιρῶν λζ'. Δῆλον
οὖν ὅτι ἀεὶ ἐν τῷ φανερῷ τόπῳ φέρεται καὶ κεφαλὴ
τοῦ Δράκοντος, τὸν ἀριστερόν κροτάφον μόνον ἔχουσα
ἐπ' αὐτοῦ· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἀτταλός φησι, νοτιωτέρα
οὔσα, δύνει βραχὺν χρόνον καὶ ἀνατέλλει.

Ζ'. Ἐπὶ δὲ τοῦ Ἐν γούνασι παρεωραχέναι μοι
δοκοῦσιν ὁ τε Εὐδοξός καὶ ὁ Ἀρατος· ἀλλ' οὐ δι-
ημαρτηχέναι, εἰπόντες τὸν δεξιὸν πόδα ἐπὶ μέσης τῆς
κεφαλῆς τοῦ Δράκοντος κεῖσθαι. Ὁ μόντοιγε Ἀττα-
λός παρὰ τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ δοκεῖ μοι τὸ ἡμι-
στίχιον μετατιθέναι, γράφων οὕτως·

... μέσσου δ' ἐφύπερθε καρήνου·

καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Δράκοντος ἔξω τοῦ κόσμου στρέ-
φω· ἵνα γένηται αὐτὸ τὸ δεξιὸν μέρος τῆς κεφαλῆς
κατὰ τὸν πόδα. Τὰ τε γὰρ ἄστρα πάντα εἰς τὸ ἐντὸς

carentur Ursæ. Præterea de Dracone falso et illud
ab Arato scribitur :

Obliquè vero est capite : inclinanti vero se prorsus
[simile est
Extremam ad Helices caudam ; admodum vero
[in directo est
Et os et temporis dextra pars extremæ caudæ.

Non enim dextrum tempus, sed sinistrum majoris
Ursæ in directo est ad linguam Serpentis extremam.
Nam quod Attalus asserit, in contraria verum a
poeta fingi caput Draconis, nec ad mundi interiora
conversum, nullo modo probabile est. Etenim
sidera omnia ad aspectum nostrum conformata,
et ad nos conversa sunt ; quæcunque illic figura
certa delineantur : quod Aratus ipse non uno loco
significat. Nam ubicunque dextram, aut sinistram
partem imaginis exprimit, cum eo ipso, quod
posuimus, consentit ; præterquam quod commen-
titia et ad rem de industria conflictata ista ratio vi-
detur. Quin ad eundem etiam errorem convin-
cendum pertinet quod de sinistro pede Ingeniculi
scripsit : de quo in sequentibus agetur.

Jam quod ad situm capitis Draconis spectat,
Eudoxus et Aratus in eo constituendo belle cum
apparentiis congruunt : solus dissentit Attalus.
Aratus enim Eudoxi vestigia secutus in appa-
rente semper circulo cerni illud asseverat his
verbis :

Illud ferme caput hac natat, ubi extremi
Miscentur occasusque et ortus invicem.

Attalus vero paulo ait australius id esse semper
apparente circulo : adeo ut modico tempore sub
horizonte delitescat. In quo falli Attalum hæc ratio
persuadet. Nam stella, quæ in extremo est ore
Draconis, abest a polo partibus 34, 36' ; australis
autem ejusdem oculus partibus 35 ; australe tem-
pus partibus 37. At circulus semper apparens
Athenis, et gnomon sesquiertius est æquinocialis
umbræ, et a polo partibus abest 37. Constat igitur
semper in apparente cæli regione ferri Draconis
caput, ejusque sinistrum tempus duntaxat in illa
situm esse : neque, ut Attalo placet, australius
esse, ac brevi tempore occidere simul et oriri.

VII. Porro Eudoxus et Aratus de Ingeniculo non
ignorasse mihi, sed insuper habuisse videntur, cum
dicunt dextrum illius pedem in medio capite
Draconis esse positum. Attalus vero, præter men-
tem poetæ mihi videtur hemistichium hoc modo
transposuisse :

... Medium vero supra caput ;

et caput Draconis extra [mundum verti fingere :
ut dextra ipsa pars capitis ad pedem sita sit.
Quippe constellationes omnes in interiora mundi

¹⁰⁰ f. εἰ τι. ¹⁰¹ Reg. καταγράφον. ¹⁰² Scr. Κεῖνη που κεφαλῇ τῇ νήχεται.

conversæ ponuntur ab omnibus, adeoque ab Arato, A
cujus in libris omnibus ita legitur :

*... Medio vero supra caput
Dextri pedis extremum habet tortuosi Draconis.*

Præterea cum Ingeniculi figuram, ac situm
explicare nobis Aratus cuperet, merito significare
debut, uter pes ejus capiti Draconis incumberet.
Non enim alia de causa capitis Draconis mentio-
nem injicit, nisi ut eo modo Ingeniculi **103** situm
assequi possimus, quod in aliis plerisque facere
solet; velut de Ingeniculo scribens, cæteras ejus
partes ita commemorat :

*Dorso quidem Corona propinquat : caput vero sum-
[tum] Observa juxta caput Anguiferi.*

Item de Lyra :

Ad genu illi lævum accedit.

Nec non de Perseo :

*Prope vero ipsi lævum genu admodum omnes
Pleiades feruntur.*

Item :

*Atque huic dextra quidem supra lecticam extenditur
Soceralis sellæ.*

Sic de Cygno :

*... Ad dextram manum
Cepheam pennæ dexteras extremitates porrigens.*

Ita in aliis plerisque propinqua sidera descri-
bens, indicat dextrane adjaceant, an sinistra.

Quod autem neglectu, non errore sit illud ab
Eudoxo et Arato de pede commissum, ex reliquis
apparet, quæ uterque de Ingeniculo prodidit. Nam
de Lyra hæc Aratus :

*Collocavit autem (ait, ipsam) ante ignotum simula-
[crum],
In cælum transferens : atque in cruribus volatile
Genu ei sinistro appropinquat.*

Porro crus Lyræ vicinum in Draconis capite
positum est. Rursus de ortu Ingeniculi sic loqui-
tur :

*... Solum vero Chelæ agunt
Dextrum crus ad ipsum usque genu,
Semper geniculatim; semper ad Lyram accidentis.*

Aliud est crus ad occasum, quod prius oritur,
neque id capiti Draconis incumbit. Perspicuum est
igitur illam ab eo sinistram intelligi. His consen-
tanea de ortu Leonis cecinit :

*... Cæterum hic geniculatim
Sedens cum jam alias partes; tum genu, et pedem
[sinistrum]
Nondum fluctuante reducit Oceano.*

Ex his omnibus apparet, sinistrum crus illum
dicere ad Draconis caput pertingere.

VIII. Post hoc Aratus privatim de Ophiucho scribens

⁹⁹ *Deest Δράκοντος.* ¹⁰⁰ *f. τούτου.*

τοῦ κόσμου μέρος ἐπεστραμμένα, ὡς ἔφην, ἀστρο-
θετεῖται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἀράτου, καὶ
ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις γράφεται·

*... μέσσω δ' ἐφ' ὕπερθε καρτήν
Δεξιτεροῦ ποδὸς ἄκρον ἔχει σκολιοῖο ⁹⁹.*

Πρὸς δὲ τοῦτο ¹⁰⁰ καὶ τὸν σχηματισμὸν ἡμῖν τοῦ
Ἐν γούνασι καὶ τὴν θέσιν διασαφεῖν βουλόμενος ὁ
Ἀρατος εὐλόγως ἂν σημαίνει, καὶ πολὺς αὐτοῦ πούς
κεῖται ἐπὶ τῆς τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Οὐ γὰρ ἄλλως
παρατίθῃσι τὴν τοῦ Δράκοντος κεφαλὴν, ἀλλ' ἵνα τῇ
θέσει τοῦ Ἐν γούνασι παρακολουθῶμεν· ὅπερ καὶ
ἐπὶ ἄλλων πλειόνων ποιεῖ· καθάπερ καὶ ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ Ἐν γούνασι τὰ ἄλλα αὐτοῦ μέρη φησί·

*Νῶτω μὲν Στέφανος πελάει· κεφαλῇ γὰρ μὲν ἄκρη
Σκέπτετο πὰρ κεφαλὴν Ὀφιοῦχος*

^B Καὶ ἐτι τῇ Λύρᾳ φησί·

Γούνατι οἱ σκαῖψ πελάει.

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Περσέως·

*Ἄγχι δὲ οἱ σκαίῃς ἐπιγουνίδος ἤλιθα πᾶσα.
Πληϊάδες φορέονται·*

καὶ πάλιν·

*Καὶ οἱ δεξιτερὴ μὲν ἐπὶ κλισιὸν τετάρυσται
Περθερίου δίξροιο.*

Καὶ ὡς ἐπὶ τοῦ Ὀρνιθὸς φησι·

*... κατὰ δεξιὰ χειρὸς
Κηφείης, ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πείρατα φαίνω.*

Καὶ ἐπ' ἄλλων δὲ πλειόνων τὰς παραθέσεις τῶν
ἀστρων διασαφῶν, σημαίνει πότερον τὰ δεξιὰ ἢ τὰ
ἀριστερὰ παράκειται.

^C Ὅτι δὲ παρόραμά ἐστι τοῦ Εὐδόξου καὶ τοῦ Ἀρά-
του τὸ περὶ τὸν πόδα, καὶ οὐχ ἀμάρτημα, δῆλον γί-
νεται ἐκ τῶν λοιπῶν τῶν λεγομένων ὑφ' ἑκατέρου
περὶ τοῦ Ἐν γούνασι. Περὶ μὲν γὰρ τῆς Λύρας·

*Καθ' ἔθετο, φησὶν, αὐτὴν προπαροῖσθαι ἀπει-
[θέος] εἰδῶλοιο,
Οὐρανὸν εἰσαγαγόν· τὸ δ' ἐπὶ σκελέεσσι πέτηλον
Γούνατι οἱ σκαῖψ πελάει·*

τὸ δὲ πρὸς τῇ Λύρᾳ σκέλος ἐστὶ καίμενον ἐπὶ τῆς
τοῦ Δράκοντος κεφαλῆς. Πάλιν δὲ περὶ τῆς ἀνατολῆς
τοῦ Ἐν γούνασι λέγων, φησί·

*... μόνην δ' ἐπὶ Χηλαὶ ἀγρουσι
Δεξιτερὰν κνήμην αὐτῆς ἐπιγουνίδος ἄκρης,
Αἰεὶ γυνῆ, αἰεὶ δὲ Λύρῃ παραπεπτηῶτος.*

^D Ἄλλη πρὸς τῇ δούσει κνήμῃ ἐστὶ ἡ προανατέλ-
λουσα, καὶ οὐκ ἔστιν αὕτη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δρά-
κοντος. Δῆλον οὖν ὅτι ἐκείνην ἀριστερὰν λέγει. Συμ-
φωνῶν δὲ τούτοις καὶ ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Λέοντος
φησιν·

*... αὐτὰρ ὅγε γυνῆ
Ἥμενος ἄλλα μὲν ἦδη, ἀτὰρ ὄνυ καὶ πόδα λαῖν
Οὐπὼ κυμαίνοντος ὑποστρέφει Ὀκεανοῖο.*

Φανερὸν οὖν ἐκ πάντων γίνεται, διότι τὸ ἀριστερὸν
σκέλος φησὶ καθήκειν ἐπὶ τὴν τοῦ Δράκοντος κεφα-
λήν.

Η'. Ἐξῆς δὲ περὶ τοῦ Ὀφιοῦχου λέγων ἰδίως ὁ Ἀρα-

τος, ὁρθὸν φησι καίσθαι αὐτὸν τῇ θέσει, βεβηκότα ἄ τῳ ὀφθαλμοῖς τοῦ Σκορπίου καὶ τῷ στήθει. Τῇ δὲ ἀριστερᾷ μόνον κνήμῃ βέβηκεν ἀποστειμένη, μεταξὺ κειμένη τοῦ τε μετώπου καὶ τοῦ στήθους τοῦ Σκορπίου· τὸ δὲ δεξιὸν σκέλος ἔχει συνεσταλμένον. Οὐδὲ ὁ Εὐδόξος δὲ διασαφεί, ὅτι ἔστιν ὁρθός. Τὸν γὰρ δεξιὸν πόδα αὐτοῦ ὑπὲρ τὸ σῶμα καίσθαι φησι τοῦ Σκορπίου, ὡς καὶ ἔχει τῇ ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐπὶ τοῦ στήθους.

Δοκεῖ δέ μοι καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιοῦχος ἀστέρων κατὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἀγνοεῖν. Τοὺς γὰρ ἐν τοῖς ὤμοις τοῦ Ὀφιοῦχος φήσας λαμπροὺς εἶναι, ὥστε καὶ ἐν πανσελήνῳ θεωρεῖσθαι, ἐπιφέρει·

..... ἀτὴρ χέρες οὐ μάλ' ἔσσι·
λεπτὴ γὰρ τῇ καὶ τῇ ἐξεπιδέδρομεν αἰγλή.

Ἄλλ' οἱ ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Ὀφιοῦχος ἀστέρες κοινοὶ εἰσι καὶ τοῦ Ὀφείως, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς Ἀρατος λέγει·

Ἀμψότεροι δ' Ὀφιος πεπονήηται.

Οἱ δ' ἐν τῷ Ὀφεί ἀστέρες, ὧν ἔχεται ὁ Ὀφιοῦχος, οὐ λειπόμενοι εἰσι τῇ λαμπρότητι τῶν ἐν τοῖς ὤμοις· πολλῷ δὲ λαμπρότεροι (53) οἱ ἐν τοῖς ὤμοις. Διὸ καὶ ἐπιστήσειεν ἂν τις πῶς καὶ ὁ Ἀτταλὸς φησιν αὐτοὺς ἱκανῶς λαμπροὺς εἶναι.

Θ. Ἐξῆς δὲ περὶ τῶν Χηλῶν ὁ Ἀρατος λέγει·
Ἄλλ' αἱ μὲν φαέων ἐπιδευέες [ἢ ἐπιμεμφέες]
[οὐδὲν ἀγναυά.

Φησὶ δὲ ὁ Ἀτταλὸς μὴ διὰ τὸ μικροὺς εἶναι τοὺς ἐν ταῖς Χηλαῖς ἀστέρας λέγειν τὸν Ἀρατον φαέων ἐπιμεμφέας αὐτὰς εἶναι· ἀλλὰ διὰ τὸ δ' ὁ μόνους εἶναι τοὺς πάντας· οὓς μὴ συμπληροῦν τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν· τὸ δὲ μηδὲν ἀγναυὰς λέγειν αὐτῶν, διὰ τὸ μηδὲ ὁμοίας αὐτὰς ὑπάρχειν. Οὐ δοκεῖ δὲ μοι διὰ τοῦτο λέγειν αὐτὰς φαέων ἐπιμεμφέας, καὶ μηδὲν ἀγναυὰς. ἀλλ' ὡς ἂν μὴ λαμπράς. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς συναντολαῖς οὕτω λέγει περὶ αὐτῶν·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάνουσαι
Ἀφραστοὶ παρίοιεν.

Ἐπιφέρει γοῦν εὐθέως·

..... ἐπεὶ μέγα σῆμα Βωώτης
Ἀθρόος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.

Ὡς ἂν ἐκ τοῦ Ἀρκτούρου ἡμῶν δυναμένων σημειώσασθαι τὰς Χηλάς· καθ' αὐτὰς δὲ μὴ ῥαδίως διὰ τὴν μικρότητα αὐτῶν· ὡς ὑπολαμβάνει (54) τε ἄμαυροὺς ἀστέρας ἔχοντα τῶν ἄστρων ἐφθισται κολεῖν ὡς ἐπὶ πολὺ, λεπτὰ καὶ οὐδὲν ἀγναυά.

Ι'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς περὶ τῆς Ἀρκτου παντελῶς δοκοῦσι μοι ἀγνοεῖν· ὁ μὲν Εὐδόξος οὕτω λέγων· «Υπὸ δὲ τὴν κεφαλὴν τῆς μεγάλης Ἀρκτου οἱ Δίδυμοι κείνται· κατὰ μέσον δὲ ὁ Καρκίνος· ὑπὸ δὲ τοὺς ὀπισθίους πόδας ὁ Λέων· » ὁ δὲ Ἀρατος·

Κρατὶ δέ οἱ Δίδυμοι· μέσση δ' ὑπὸ Καρκίνος ἐστὶ
Ποσσὶ δ' ὀπισθοτέροισι· Ἄλεων ὑπὸ καλὰ φαίνει.

Ἔ. γρ. ὑπ' ἀμφοτέροις.

(53) Πολλῷ δὲ λαμπρότεροι. Videntur hæc minus integra. Corrige, οὐ πολλῷ δέ. Stellæ, quæ in manibus sunt Serpentarii, haud adeo splendidiore esse vult iis quæ sunt in humeris, ut putavit At-

talem ei situm tribuit, ut oculis Scorpii ac pectori rectus insistat. Verum crure sinistro duntaxat insistit, eodemque mutilo; quod inter frontem Scorpii ac pectus incumbit. Dextrum porro crus contractum habet. Sed nec Eudoxus id esse rectum aperte significat. Nam dextrum pedem ipsius supra Scorpii corpus situm esse refert, quod et verum est, non autem supra pectus.

Præterea videtur idem poeta in Ophiuchi stellarum magnitudine definienda errore lapsus. Cum enim stellæ, quæ in Anguiferi sunt humero, lucidas esse dixisset, adeo ut in plenilunio quoque discerni queant, mox subjicit :

..... Sed manus non multum æquales :
B Tenuis enim hinc et hinc existit splendor .

Sed quæ in Ophiuchi sunt manibus stellæ, communes sunt et Serpenti, quemadmodum et Aratus ipse testatur :

Ambæ autem Serpente fatigantur.

Verum quæ in Serpente sunt stellæ, quibus adhæret Ophiuchus, splendore non cedunt iis, quæ sunt in humeris, verum haud multo sunt splendidiore. Ex quo dubitare possit aliquis quinam eas Attalus admodum splendidæ esse dixerit.

104 IX. Deinceps Aratus de Chelis :
Sed hæc luce indigentes (alias culpandæ) nequaquam
[insignes.

Hic Attalus, non quod parvæ istæ sint in Chelis stellæ, ab Arato luminibus culpandas vocari putat : sed quod numero sint non amplius quatuor, neque similitudinem suam impleant; dici vero, nequaquam insignes, quod neque sint similes ipsæ. Ego vero nominari propterea luminibus culpandas et nequaquam illustres, non arbitror : sed quod minime sint splendidæ. Etenim cum de coortibus agit, ita de illis loquitur :

Neque subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Obscuræ prætereant.

Itaque statim subjicit :

... Quandoquidem magnum signum Bootes
Confertim oritur distinctus Arcturo.

Quod Chelas per Arcturum discernere possimus : per sese vero nequaquam, ut ejus opinio fert; qui obscuras constellationes ut plurimum vocare solet tenues et minime illustres.

X. Ad hæc de Ursa penitus aberrasse videntur, imprimis Eudoxus hunc in modum scribens : « Sub capite majoris Ursæ siti sunt Gemini; in medio vero Cancer; sub posterioribus pedibus Leo. » Aratus autem :

Sub capite vero illius, Gemini : sub medio Cancer est.
At pedibus sub ambobus Leo clare fulget

talus, nec tamen diffidetur paulo minus illustres fuisse.

(54) Leviter corruptus locus. Forte ὑπολαμβάνειν τὰ, etc., εἶσθαι.

Quibus Attalus cæterique subscribunt omnes. In hoc vero falli, ex eo manifestum est. Nam majoris Ursæ caput ex illorum, quos dixi, sententia, stella est borealior duarum antecedentium in laterculo : at in pedibus anterioribus sita est earumdem stellarum australior. Quod enim stellam istam in capite collocent, satis eo demonstrant, quod stellam in extrema Draconis cauda positam, in Ursæ capite constitutam esse dicant. Atqui nulla est alia stella juxta eam, quæ est in extrema cauda Draconis, præterquam borealior antecedentium in laterculo. Siquidem stella ista quæ est in extremitate caudæ Draconis, obtinet in parallelo circulo Leonis partem tertiam; stella vero, de qua diximus, in laterculo sita, paulo minus tertia parte ejus occupat. Nam quod in anterioribus pedibus australior antecedentium in laterculo sita sit, docet Eudoxus his verbis : « Ante pedes anteriores Ursæ stella est lucida. » Tum Aratus :

*Qualis ei ante pedes fertur claraque magnaue,
Una quidem sub humeris, una vero lumbo tenus de-*
[scendentibus.

Nam australiorem antecedentium in laterculo præcedit una tantummodo lucida stella; quæ in anterioribus cruribus hodieque monstratur.

Atque, ut universe dixerim, veteres omnes septem solis stellis Ursam configurare solebant. Fit autem, quod a nobis dictum est, in minore Ursa manifestius. Constat enim caput ejus ac pedes in iis quatuor collocari stellis, quæ laterculum ambiunt: quippe nullæ ipsis adjacent aliæ splendidiæ, velut majori laterculo; ut illius caput ac pedes deformet, quæ Draconis spira circumdat, ut idem asserit :

In spira vero Cynosura caput habet. Hæc autem cir-
[cum ipsum
Voluitur caput, eique ad pedem usque pervenit.

Quæ cum ita se habeant, qui fieri potest, ut sub Urse Gemini ac Cancer jaceant, si quidem caput anterioresque pedes in Leonis parte tertia collocentur? Quocirca solus sub Urse Leo constituendus est. Nam quæ in posterioribus inest Ursæ pedibus, in quibus australior succedentium in laterculo sita est, Leonis minus obtinet parte 25. Omnino vero, si propositum hoc esset, per totam Ursam asterismos ullos designare; sub ea Virginem maxime ponere oportuit: imo Chelarum profecto partem. Etenim quæ est in extrema Ursæ cauda, de septem, quæ sunt ad orientem, ultima, secundum parallelum æquinoctiali circumlum partem Chelarum 105 obtinet quartam; quod sic intelligi volo, ut tropica, et æquinoctialia puncta in signorum principiis locentur. Sin ea cum Eudoxo mediis signis inscri-

⁹⁹ f. δ γάρ.

(55) *Εἰ μέντοιγε τὰ εἰρημένα.* Vide quæ de Eudoxi sententia, et mira Hipparchi hallucinatione

Οἷς δ' τε Ἀτταλος καὶ οἱ λοιποὶ πάντες συνεπιγράφονται. Ὅτι δὲ ἀγνοοῦσιν, ἐκ τούτων ἐστὶ φανερόν. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἀρκτου κατὰ τοὺς προειρημένους ἀνδρας ἐστὶν ὁ βορειότερος ἀστήρ τῶν β' τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ πλινθίῳ· ἐπὶ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν αὐτῶν ἀστέρων. Ὅτι μὲν γὰρ ὁ προειρημένος ἀστήρ κατ' αὐτοὺς ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κεῖται, φανερόν τοῦτο ποιοῦσιν ἐκ τοῦ λέγειν τὸν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἀστέρα κεῖσθαι κατὰ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀρκτου. Οὐκ ἄλλος γὰρ κεῖται ἀστήρ κατὰ τὸν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος, ἀλλ' ὁ βορειώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ πλινθίῳ· ὁ μὲν γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος μοί. γ'· ὁ δὲ εἰρημένος ἀστήρ ἐν τῇ πλινθίῳ ἐπέχει τοῦ Λέοντος μικρῷ ἔλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν κεῖται ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ πλινθίῳ, φανερόν ποιεῖ ὁ μὲν Εὐδοξος λέγων οὕτως· « Πρὸ δὲ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν τῆς Ἀρκτου ἀστήρ ἐστὶ λαμπρός· » ὁ δὲ Ἀρατος·

*Οἷός οἱ πρὸ ποδῶν φέρεται καλός τε μέγας τε
Εἷς μὲν ὕψ' ὠμαίων· εἷς δ' ἱεὺσθεν κατιόντων.*

Τοῦ γὰρ νοτιωτέρου τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ πλινθίῳ εἷς μόνος προηγείται λαμπρὸς ἀστήρ, ὁ νῦν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι δεικνύμενος.

Καθόλου τε οἱ ἀρχαῖοι πάντες τὴν Ἀρκτον ἐκ τῶν ζ' μόνων ἀστέρων διετύπων. Φανερόν δὲ μάλλον γίνεται τὸ λεγόμενον ὕψ' ἡμῶν ἐπὶ τῆς μικρᾶς Ἀρκτου. Ὁμολογουμένως γὰρ ἐπ' ἐκείνης ἡ τε κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες ἐν τοῖς τέσσαρσιν ὑπ' αὐτῶν τίθενται, τοῖς τὸ πλινθίον περιέχουσιν· ἄλλοι γὰρ αὐτοῖς ἐκφανεῖς οὐ παρακείνται, καθάπερ τῇ μεγάλῃ πλινθίῳ· ὥστε συσχηματίζει τὴν κεφαλὴν αὐτῆς καὶ τοὺς πόδας, περιλαμβανομένους ὑπὸ τῆς σπείρας τοῦ Δράκοντος ὡς ψησι·

*Σπείρη δ' ἐν Κυρόσουρα κάρη ἔχει· ἡ δὲ κατ' αὐτὴν
Εἰλεῖται κεφαλὴν, καὶ οἱ πόδες ἔρχεται ἄχρις.*

Τούτου δ' οὕτως ἔχοντος, πῶς ἐστὶ δυνατόν ὑπὸ τὴν Ἀρκτον τοῦς τε Διδύμους καὶ τὸν Καρκίνον κεῖσθαι, εἴπερ ἡ τε κεφαλὴ, καὶ οἱ ἐμπροσθιοὶ πόδες κατὰ τὴν γ' τοῦ Λέοντος κείνται μοῖραν; Δεῖ οὖν ὑπὸ μὲν τὴν Ἀρκτον τὸν Λέοντα μόνον τετάχθαι. Οἱ γὰρ ἐν τοῖς ὀπισθίοις αὐτῆς ποσὶν, ἐφ' ὧν ἐστὶν ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῇ πλινθίῳ, τοῦ Λέοντος ἐπέχει ἔλασσον τῶν κε' μοιρῶν. Τοῖς δ' ὅλοις, εἴπερ προέκειτο σημῆναί τινα ζῴδια καθ' ὅλην τὴν Ἀρκτον, εἶδει τὴν Παρθένον ὑπ' αὐτὴν τάξαι, καὶ νῆ Δία μέρος τῶν Χηλῶν. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἀρκτου, ὅς ἐστιν ἔσχατος τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῶν ζ' κατὰ παράλληλον τῇ ἱσημερινῷ κύκλῳ, ἐπέχει Χηλῶν μοί. δ'· λέγω δὲ ὡς τῶν τροπικῶν καὶ ἱσημερινῶν σημείων ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν ζωδίων ὑπαρχόντων. Εἰ μέντοι γε τὰ εἰρημένα (55) κατὰ μέσα τὰ ζῴδια κεῖται, ὡς Εὐδοξός

disputamus infra, col. 1344. Depravata sunt quæ sequuntur. Legendum assero nono inde versu τὸν

φησιν, ὑπὸ μὲν τοὺς ὀπισθίους πόδας τῆς Ἀρκτου οὐ τὸν Λέοντα ἔδει τιθέναι, ἀλλὰ τὴν Παρθένον. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ τῆς Παρθένου μοί. ι'. ὁ δὲ βορειώτερος τῆς Παρθένου περὶ μοί. ις'. Κατὰ δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας ἔδει θεοικέναι τὸν Καρκίνον¹⁰. Οἱ γὰρ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ ἐφέξουσιν κατὰ τὴν προειρημένην διαίρεσιν Καρκίνου μοί. ιη'. Δῆλον δὲ καὶ ἐκ τῶν εἰρημένων, καὶ διότι ὅλην τὴν Ἀρκτον, κατὰ τὸν Εὐδοξον, δεῖ κείσθαι τὸν Καρκίνον, καὶ τὸν Λέοντα, καὶ τὴν Παρθένον, καὶ τὰς Χηλὰς. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἀρκτου ἐπέχει, κατὰ τὴν αὐτὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ, Χηλῶν περὶ μοί. ιθ'.

ΙΑ'. Πάλιν δ' ὁ Ἀρατος περὶ τοῦ Ἡνιόχου λέγων, Β

ἐπιφέρει ταυτί·

Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος (56) προφερέστερος Ἡνιόχοιο
Εἰς ἑτέραν καταδῆναι, ὁμηλυσίῃ περ ἀνελθών.

Διαφωνεῖν οὖν μοι δοκεῖ πρὸς τὰ φαινόμενα καὶ ἐν τούτοις. Τοῦ γὰρ Ἡνιόχου οἱ πόδες μόνον ἅμα τῷ Ταύρῳ συναναφαίνονται· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα τοῖς Ἰχθύσι καὶ τῷ Κριῷ συνανατέλλει. Καὶ αὐτὸς δὲ ἐν τοῖς ἐξῆς φησιν·

Ἄλλ' Ἐριφοί, λαιοῦ τε θέναρ ποδὸς, Αἰγὶ σὺν
Ταύρῳ συμφερόνται.

Ἄλλ' ὅσα λέγει Ταῦρῳ συμφερέσθαι, ταῦτα κατ' αὐτὸν ἅμα τῷ Κριῷ ἀνατέλλει· ἐπὶ πάντων γὰρ τῶν ἀστρων τὰς συνανατολάς οὕτω σημαίνει· οἷον τῆς ἀρχῆς τοῦ ζωδίου ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς οὐσης, τὴν ἀνασταλκῶτα ἐγγὺς τοῦ ὀρίζοντος φαίνεται. Τοῦ μὲν ἀριστεροῦ ποδὸς πολὺ προανατέλλει ὁ δεξιὸς ὤμος, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ. Πρόδηλον οὖν ὅτι καὶ κατ' αὐτὸν τὴν Ἀρατον τὰ πρὸς τοῖς ποσὶ μόνον τῷ Ταύρῳ συνανατέλλει· τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα, καὶ αὐτὸς ἀριστερὸς

Λέοντα pro τὸν Καρκίνον, et niox Λέοντος μοί. ιη', pro Καρκίνου. Asterismum Ursæ majoris antiqui, ut refert Hipparchus, septem non amplius circumscribere stellis, quæ component τὴν Ἀμαξαν. Ex his antecedentes duæ in laterculo; quarum superior capitis loco censebatur; inferior, pedum anteriorum; in gradu Leonis tertio collocantur, secundum eam zodiaci partitionem, quæ cardinalia signa τῶν ζωδίων initiiis ascribit; at posteriores pedes; quæ sunt laterculi posteriores duæ, in gradu Leonis quinto et vicesimo ponuntur. Jam si æquinoctialia et solstitialia puncta mediis in signis constitutas, hoc est si quindecim gradibus, vel dimidio dodecatemorio antevertas singulorum initia, necesse est uti australiorem succedentium in laterculo, cui posteriores pedes affinguntur, ad Virginis graduum decimum a xxv Leonis: sic anteriores pedes a tertio Leonis, ad decimum octavum utique descendere. Proinde liquido constat emendandum sic esse, ut *Leo pro Cancro* utrobique reponatur. Nisi forte παράρρημα id scriptoris, non ἀμάρτημα fuit. Hipparchus et antiqui longitudines stellarum in æquinoctiali, vel ei parallelo circulo computabant; quem etiam zodiacum, ejusque partes ζωδία nominabant, quod valde miror. Sic et in calce libri hujus ζωδίων appellat δωδεκατημόριον.

(56) Ἄλλ' αἰεὶ Ταῦρος. Hic equidem φιλονει-

amus, sub Ursæ posteriorem pedibus non Leonem, sed Virginem statuere convenit. Nam australior succedentium in laterculo, ex ea quam dixi partitione zodiaci, decimam partem Virginis tenet; borealior autem, Virginis circiter 16. Porro circa caput et anteriores pedes collocandus erat Cancer. Quippe præcedentes earum quæ sunt in laterculo, ex illa zodiaci divisione partem Cancræ 18 obtinebunt. Ex dictis autem evidens est, sub Uræ tota, secundum Eudoxum, Cancrum, Leonem, Virginem, et Chelas collocari debere. Nam quæ est in extrema Ursæ cauda, ex eadem illa divisione zodiaci, Chelarum partem obtinet fere 18!

XI. Rursus Aratus de Auriga loquens ista subjicit:

Sed semper Taurus pronior Auriga
In occasum descendendo, pari ascensu alioquin exortus.

In quibus ab apparentiis ipsis dissidere mihi videtur. Etenim Aurigæ duntaxat pedes cum Tauro simul emergunt; reliquum corpus cum Piscibus et Ariete concendit. Quin idem ipse deinceps ita scribit:

Sed Hardi, sinistrique vola pedis Capra cum ipsa
Cum Tauro feruntur.

At quæcunque ferri cum Tauro asserit, ea cum Ariete quoque, ut idem sentit, exortum faciunt: quoniam in constellationibus omnibus coortus hoc modo significat; velut initio signi in horizonte constituto, quænam exorta proxime horizontem appareant. Porro longe ante sinistrum pedem dexter humerus, dextraque manus oritur. Ex quo liquido constat, secundum Aratum ipsum, ea solum quæ ad pedes sunt, oriri cum Tauro; reliquum corpus,

κίαν Hipparchi audare non possum, qui præter jus Aratum redarguit. Non enim totum Aurigam cum Tauro ait exortum facere, sed cum pedes ille suos ad Taurum habeat, de his ipsis loqui putandus est, ut hic sensus sit, interprete Theone, quæcunque partes Heniochi cum Tauro concendunt, eas simul non occidere. Nam ex iis, quæ simul oriuntur, borealiora, quod majorem arcum paralleli sui circuli supra finitorem habeant, lentius in occasum præcipient; australiora vero citius occidunt. Atenim contra hanc expositionem objicit Hipparchus, etiam quæ ad pedes sunt Heniochi respondentibus sibi Tauri partibus et posterius oriri, et prius occidere. Sed non id verum est in omnibus. Quædam enim utrobique simul exoriuntur. Et profecto falsus est Hipparchus; cujus hoc oratio significat, nullam Tauri partem cum parte pedum Heniochi simul ascendere. Non minus falsum est quod ait pedes Heniochi totos prius occidere, quam Taurum. Hoc vel Hipparchi ipsius auctoritate convincitur, qui lib. iii, num. XV, Taurum ait occidere cum zodiaci parte, quæ est a gradu Arietis xx, ad Tauri xxvi, ultimam autem occidere, quæ est in extremitate sinistri cornu. At idem hoc libro primo et numero XI ait dextrum pedem Heniochi cum gradu Tauri xxvii descendere. Igitur prius totus Taurus occidit quam pedes Heniochi.

ipsumque adeo sinistram pedem, cum Ariete. Neque vero poetam subleuat, quod non de toto asterismo loqui voluerit, sed hoc tantum dixerit, ante partes omnes Aurigæ, quæ cum ipso sunt ortæ, Taurum occidere. Nam et hoc ipsum est falsum. Quippe partes illius ad pedes sitæ tantum abest ut occasum Tauri subsequantur, ut eo prius occidant. Propemodum itaque cum Tauri parte 27 descendunt ea, quæ sunt ad pedes Heniochi. Quamobrem si apparentiis consentanea scriberet, ut opinatur Aitalus, multo et sentire melius erat, et admirabilius dicere, extremum pedem Aurigæ postmodum exorti prius occasum facere, quam hoc asseverare; prius cum ortum fecisset, posterius occidere.

XII. Secundum hæc in Cepheo communi omnes errore lapsi sunt, affirmantes pedes ipsius cum ea stella, quæ in extrema est Ursæ cauda, triangulum æquilaterum efflicere: quod Aratus his verbis explicat:

106 *Æqualis ei linea ab extrema tenditur cauda
Ad pedes ambos, quæ a pede ad pedem porrigitur.*

Nam latus intervallum pedum metiens minus est alterutro reliquorum: adeo ut æqualibus cruribus, non lateribus omnibus, constans triangulum existat.

Ad hæc Aratus de Lyra sic loquitur:
Collocavit autem (ait ipsam Mercurius) anteignotum simulacrum;

sita est autem ad ortum Ingeniculi. Nec est quod aliquis hoc loco respondeat, Aratum ea, quæ ad ortum sita sunt, masculino genere prius appellasæ. Nam e contrario passim ad occasum posita priora nominat. Hinc ubi de Ariete verba fecit, de Piscibus statim subjicit, ac dicit: qui et illum antecedunt.

Non minus de Cassiopea falso ista sunt ab Arato scripta:

*... non valde multa
Noctu apparens plenituni Cassiopea.
Non enim ipsam multæ crebraque illustrant stellæ.*

Cum pleræque stellæ, quæ in illa monstrantur, splendore vincant eas quæ sunt in humeris Ophiuchi: quas idem tamen plena quoque luna conspicuas esse memorat his versibus:

(57) *Ἐγγίω γούρ. For. ἔγγυς γούρ. Ut probet Hipparchus Heniochi pedes eam Tauri partem occasu suo prævertere, quacum exorti fuerant, ex eo ducit argumentum, quod quæ stella in Aurigæ asterismo postrema pedum occidit, nempe ea, quæ dextrum pedem obtinet, cum xxvii parte Tauri deprimitur. Hujus argumenti nulla vis est, nisi id assignificetur: restare proinde gradus Tauri tres, qui nondum occiderint, cum jam occidendi finem pedes Heniochi fecerint; qui cum xxvii parte Tauri occasum consummant. Est in Aurigæ pede dextro, et australi, stella quædam, super extremam cuspidem borealis cornu Tauri directe posita, de qua Hipparchus loquitur. Hujus ea sæculo sita erat in parte amplius xxii dodecatemorii Tauri, oriebatur cum ejus parte 8 1/3 circiter, occidebat cum ejus-*

A πούς τῷ Κριῷ. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό ἐστι βοηθοῦν αὐτῷ· διότι οὐ περὶ ὧλου λέγει, ἀλλ' ὅτι τῶν ἀμα αὐτῷ συνανατελλάντων μερῶν τοῦ Ἡνιόχου πρότερος καταδύνει ὁ Ταῦρος. Ψεῦδος γάρ ἐστι καὶ τοῦτο. Τὰ γὰρ πρὸς τοῖς ποσὶν αὐτοῦ μέρη οὐχ οἷον ὑστερεῖ τοῦ Ταύρου, ἀλλὰ καὶ προκαταδύνει. Ἐγγίω γούρ (57) τὰ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τοῦ Ἡνιόχου τῇ κ' μοί. τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Εἴπερ οὖν ἀκολουθῶς τοῖς φαινομένῳ ἔγραφεν, ὡς ὁ Ἀτταλος ὑπολαμβάνει, πολλῶν βέλτιον ἦν, καὶ παραδοξότερον λέγειν, τὴν πόδα ἄκρον τοῦ Ἡνιόχου ὑστερον ἀνατελλαντος πρότερον καταδύνειν, καὶ μὴ ἀμα ἀνατελλαντα ὑστερον δύνειν.

B IB'. Ἐξῆς ἀγνοοῦσι πάντες περὶ τοῦ Κηφέως, ὅτι οἱ πόδες αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ τῆς Ἀρκτου τρίγωνον ἰσόπλευρον περιέχουσιν· ὡς καὶ ὁ Ἀρατὸς φησιν·

*Ἴση οἱ στάθμη νεάτης ἀποτείνεται Ἀρκτου
Εἰς πόδας ἀμφοτέρους, ὅσση ποδὺς εἰς πόδα τείνει.*

Ἡ γὰρ μετὰ τῶν ποδῶν ἐλάσσων ἐστὶν ἑκατέρας τῶν λοιπῶν· ὥστε ἰσοσκελὲς τρίγωνον γίνεσθαι, καὶ μὴ ἰσόπλευρον.

Καὶ ἐπὶ τῆς Λύρας δὲ ὁμοίως λέγει ὁ Ἀρατὸς·
Κάδδ' ἔθετο (φησὶν αὐτὴν ὁ Ἐρμῆς) *προπάροιθεν*
[ἀπενθὲς εἰδῶλοιον·

C καίται δὲ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἐν γούνασι. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν, ὅτι τὰ πρὸς ἀνατολὰς κείμενα ἀρβενικῶς πρότερον καλεῖ ὁ Ἀρατὸς. Τούναντιον γὰρ ἐν πολλοῖς τὰ πρὸς δύσιν μέρη πρότερα καλεῖ. Εὐθὺς γούρ τὰ περὶ τοῦ Κριου εἰπὼν, ἐπιφέρει τὰ περὶ τοὺς Ἰχθύας, καὶ φησιν· οἱ καὶ προηγούνται αὐτοῦ.

Ψευδῶς δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἀρατὸς περὶ τῆς Κασσιόπειας λέγει· ὅτι ἐστὶν

*... οὐ μάλα πολλή
Νυκτὶ φαινομένη χαμηλῇ δι Κασσιόπειαν·
Οὐ γὰρ μὴ πολλοὶ καὶ ἐπημοῖοι γανόωσι.*

Οἱ γὰρ πλείστοι τῶν ἐν αὐτῇ δεικνυμένων λαμπρότεροι εἰσι τῶν ἐν τοῖς ὧμοις τοῦ Ὀφιοῦχου· οὗς φησι καὶ ἐν τῇ πανσελήνῳ ἐκφανεῖς εἶναι, λέγων οὕτως·

dem parte xxvii, ut ex tabulis nostris deprehendimus, prorsus ad mentem Hipparchi. Proinde ratio illa non aliter procedit, quam ut πρόσληψις sit ea, quam dixi. Atqui manifestus est in eo paralogismus Hipparchi, asterismum Tauri cum ejus dodecatemorio confundentis. Taurum, inquam, cujus cum parte xxvii dexter pes Heniochi occidit; quod est dodecatemorion in zodiaco Tauri, cum stellata effigie Tauri, de qua scripsit Aratus, Hipparchus imprudenter permiscuit. Nam si de asterismo solo loqueretur, non solum absurde faceret, qui asterismum in gradus xxx divideret, sed etiam secum ipse pugnaret; ut qui totam effigiem Tauri ante illum ipsum pedem Heniochi occidere libro tertio, numi. XV docuerit. Sed vide de hoc errore summi viri quæ infra col. 1347 disputata sunt.

Τοιοὶ οἱ κεφαλῇ ὑποκαίμενοι ἀγριοὶ ὄμοι
Εἰδόνται· κείνοι γὰρ καὶ ἄν διχόμηνι σελήνῃ
Εἰσῶπι τελέθουσιν.

Σχεδὸν δὲ καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνδρομέδῃ λαμπρότεροί
εἰσι, πλὴν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἐπομένου τῶν
ἐν τῇ ζώνῃ, περὶ ἧς φησιν·

Ὅθι σε μάλ' οἶω
Νύκτα περισκέψασθαι· ἴν' αὐτίκα μάλλον ἰδῆαι.
Τοίη οἱ κεφαλῇ· τοιοὶ δὲ οἱ ἀμφοτέρωθεν
ὄμοι, καὶ πόδες ἀκρότατοι, καὶ ζώματα πάντα.

Πάλιν δὲ παρὰ τῷ Εὐδόξῳ ἀναστρέφεται διημαρ-
τημένως περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς μεγάλης Ἀρκτου· ἐν
μὲν τῷ ἐνὶ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται *Φαινόμενα*,
τὸν τρόπον τοῦτον· « Ὑπὸ δὲ τὸν Περσέα καὶ τὴν
Κασσιόπειαν οὐ πολὺ διέχουσά ἐστιν ἡ κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἀρκτου. Οἱ δὲ μεταξὺ τούτων ἀπέρεις εἰ-
σὶν ἄμυροί· » ἐν δὲ τῷ ἐπιγραφομένῳ *Ἐνόπτῳ*
οὕτως· « Ὅπισθεν δὲ τοῦ Περσέως καὶ παρὰ τὰ ἰσθία
τῆς Κασσιόπειας οὐ πολὺ διαλείπουσα ἡ κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἀρκτου κεῖται. Οἱ δὲ μεταξὺ ἀστέρες εἰσὶν
ἄμυροί. » Οὕτε γὰρ κατὰ τὴν Κασσιόπειαν καὶ τὸν
Περσέα κεῖται ἡ κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἀρκτου· οὕτε
μικρὸν αὐτῶν ἀπέχει. Ἡ μὲν γὰρ Κασσιόπειά ἐστι
κατὰ τὴν τῶν Ἰχθύων μοί. 18· ὁ δὲ Περσεὺς κατὰ
τὸν Κριόν· ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξον (58) κεφαλὴ τῆς
μεγάλης Ἀρκτου κατὰ τὴν 18 μοί. ⁶⁸ τοῦ Λέοντος.
Ἐγγιον οὖν εἰπεῖν τὸν Περσέα καὶ τὴν Κασσιόπειαν
κεῖσθαι κατὰ ἄκραν τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἀρκτου.
Ταύτης γὰρ ὁ ἑσχατος καὶ λαμπρότατος ἀστὴρ κεῖ-
ται κατὰ τὴν 17 μοί. τῶν Ἰχθύων. Ὁ δὲ Εὐδόξος ⁶⁹
C διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ
Κριού.

II. Ἐπὶ δὲ τοῦ Κριού ὁ Ἀρατος ἀγνοεῖν μοι δο-
κεῖ, λέγων αὐτὸν ἀφανῆ γίνεσθαι ἐν τῇ πανσελήνῃ
διὰ τὴν μικρότητα τῶν ἀστέρων· δεῖν δὲ σημειοῦσθαι
τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐκ τε τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέ-
δας ἀστέρων καὶ ἐκ τοῦ παρακειμένου αὐτῷ ἀπ'
Ἀρκτου τριγώνου. Λέγει γὰρ οὕτως περὶ αὐτοῦ·

Αὐτοῦ καὶ Κριοῦ θούαται εἰσι κέλευθοι.

Καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιφέρει·

Αὐτὸς μὲν ῥωθὴς καὶ ἀνάστερος, οἷα σελήνῃ
Σκέψασθαι· ζῶν γ' ἄν ὁμῶς ἐπιτεκμήραιτο

Ἀνδρομέδης· ὀλίγον γὰρ ὑπ' αὐτὴν ἐστήρικται·
καὶ πάλιν·

Ἔστι δὲ τοὶ καὶ ἑτ' ἄλλο τετυγμένον ἐγγύθι σήμα
Δελτωτὸν, πλευρῆσιν ἰσομνησιν ὁμοῖος
Ἀμφοτέραις· ἡ δ' οὐ τι τόση, μάλα δ' ἐστὶν
ἐτοίμη
Εὐρέσθαι· περὶ γὰρ πολέων εὐαστερός ἐστιν.
Τῶν ὀλίγων Κριού νοτιώτεροι ἀστέρες εἰσὶν.

Ἄλλ' οὐ χρεῖα σημειοῦσθαι τὸν Κριὸν ἐκ τούτων. Οἱ
γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες γ' λαμ-

⁶⁸ f. τὸ 18' μόριον. ⁶⁹ f. ὡς δὲ Εὐδόξος.

(58) Ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξον. Recte castigavi-
mus in nota marginali. Nam Eudoxus ex Hipparchi
interpretatione caput Ursæ collocabat in Leonis

A *Tales ei capiti subjacentes clari humeri*
Apparent : illi quidem etiam plena luna
Conspicui essent.

Imo vero propemodum etiam iis, quæ in Andro-
meda sunt, splendidiore videntur, exceptis his,
quæ in capite sunt, et succedente earum, quæ sunt
in zona ; de qua idem :

... *Haud te multum reor*
Noctem disquirere : ut subinde magis intueare.
Tam clarum et caput est : tam clari item ei utrinque
Humeri, et pedes extremi, et cingula omnia.

Præterea apud Eudoxum perperam caput Ursæ ma-
joris explicatur. Nam in opere illo, quod inscriptum
est *Phænomena*, hoc modo loquitur : « Sub Perseo
et Cassiepea non valde distans est majoris Ursæ ca-
put. Interjectæ vero stellæ sunt obscuræ. » At in
altero, quod *Ἐνόπτερον*, id est *Speculum*, inscribitur :
« Pone vero Perseum et ad Cassiepeæ coxas, haud
longo interjecto spatio situm est majoris Ursæ ca-
put ; stellæ autem interpositæ sunt obscuræ. » Ve-
rum nec ad Cassiepeam ac Perseum situm est ma-
joris Ursæ caput : nec ab illis exiguo intervallo re-
movetur. Est enim Cassiepea circa partem Piscium
12 ; Perseus circa Arietem ; at majoris Ursæ caput
ab Eudoxo Leonis dodecatemorio tribuitur. Pro-
pius igitur ad veritatem accedet, qui Perseum et
Cassiepeam ad extremam caudam locarit minoris
Ursæ. Nam postrema hujus, et lucidissima stella
sita est ad Piscium partem 18 : ut autem Eudoxus
zodiacum circulum dividit, circa partem Arietis
tertiam.

XIII. In Ariete quoque mihi videtur inscitia la-
psus Aratus, dum asserit ipsum, per plenilunium,
ob stellarum parvitatem non posse conspici : quare
situm illius, partim ex iis stellis quæ sunt in Andro-
medæ zona, partim ex adjacente ipsi a septentrione
triangulo designandum esse. Nam hæc illius verba
sunt :

Ibidem et Arietis celerrimæ sunt viæ.

Ac paulo post :

Ipse quidem languidus, et obscurus : utpote per lunam
Observantibus. Veruntamen per cingulum deprehen-
[dere poteris
D *Andromedæ : haud longe enim sub ipsam situs est.*

Item :

Est vero et aliud dispositum prope signum
Deltoton, lateribus æqualibus simile
Ambobus ; tertium vero non tantum. Tamen admodum
[facile est
Inventu, præ multis enim fulgidum est.
Quibus paululum Arietis austratior stellæ sunt.

107 Atque nihil Arietem ex illis notari necesse
est. Sicut quæ sunt in ejus capite tres, splendido-

paulo minus parte tertia. Vide libri hujus num. X,
et quæ infra disputamus col. 1347.

res sunt iis quæ sunt in Andromedæ cingulo : ac proxime ad eas accedunt quæ in triangulo sunt : ut ab eis non multum superentur ; sed et illa præ cæteris conspicua est, quæ in anterioribus illius pedibus est posita. Falso insuper et illud ab Arato dictum est :

Illæ vero adhuc antèrius ; præterea autem in procur-
[*sibus austru*

Pisces...

Nam nequaquam ambo sunt Pisces australiores Ariete, sed unus duntaxat illorum. Etenim quæ sunt in rostro borealioris Piscium, paulo cum sint australiores succedente earum quæ in Andromedæ cingulo a septentrionali polo distant partibus 70 ; antecedens vero earum quæ sunt in cauda distat a polo boreali partibus 78 ; stellarum porro quæ sunt in Ariete borealior in rostro sita abest a polo partibus paulo minus 78 : sic etiam se habet earum quæ sunt in cauda borealior. At quæ per totum corpus Arietis insunt stellæ, omnes illis australiores sunt. Quare non dubium est quin Piscium alter sit Ariete borealior.

Verum quod ad Arietem spectat, in his Attali verbis altera insuper inscitia est. « Cum enim animadverteret Arietem neque satis expresse delineatum, neque lucidis stellis esse præditum, quæ lucente luna plenam videndi sui copiam faciant ; cum propinquioribus e stellis situm illarum explicare nititur, tum ex iis quæ in eodem cum Ariete circulo moventur. » Sed ut omittam lucidas in Ariete stellas esse, quæ sunt, ut diximus, in capite, nec non in anterioribus pedibus : illud etiam perperam accepisse videtur, existimans situm Arietis declarasse poetam perspicuum fore iis e stellis quæ in eodem cum ipso circulo feruntur : cuius rei gratia illud observat. Verum quod Arietem consequitur exponens, ista subjicit :

In medio vero terit ingens cælum : ubi extremæ
Chelæ, et cingulum oritur Orionis.

XIV. In sequentibus vero alius error est Arati, cum de Perseo sic loquitur :

Proxime vero sinistrum genu admodum omnes
Vergiliæ feruntur.

Nam longe abest a Vergiliis sinistrum Persei genu. Attalus vero etiam particulam ἄρχι negat usurpari pro eo quod est *prope* ; sed idem esse ac *proxime*. Putat enim Vergiliis propinquissimum omnium stellarum esse genu sinistrum. Falso id quidem. Etenim duæ lucidæ, quæ sunt in sinistro Persei pede, tum quæ in sinistra tibia, propiores sunt Vergiliis quam genu sinistrum.

Est id etiam Arati falsum, Vergiliæ sex tantummodo constare stellis, quippe

... *septem, inquit, illæ aperte vocantur,*
Sex solæ quamvis existant conspicuæ oculis.

Sed hoc illum fugit. Nam si quis serena et illuni nocte intendat oculos, septem in illa constellatione stellæ contineri videntur. Unde subito illud

Α πρότεροι εἰσι τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας· ἐγχιστα δὲ καὶ τῶν ἐν τῷ τριγώνῳ οὐ πολλὸν λειπόμηναι αὐτῶν. Καλῶς δὲ ἐστὶν ἐκφανῆς καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσὶ κείμενος. Ψευδῶς δὲ λέγεται καὶ ταῦτα ὑπὸ τοῦ Ἀράτου·

Οἱ δ' ἄρ' ἐτι προτέρω· ἐτι δ' ἐν προβολῇσι νότοις Ἰχθύες....

Οὐ γὰρ ἀμφοτέροι νοτιώτεροι εἰσι τοῦ Κριοῦ, ἀλλ' ὁ εἰς αὐτῶν. Τοῦ γὰρ βορειότερου Ἰχθύος οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ ῥύγχους, μικρῷ νοτιώτεροι ὄντες τοῦ ἐπομένου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τῆς Ἀνδρομέδας, ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχουσι μοί. ο' ὁ δὲ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ἀπέχει τοῦ βορείου πόλου μοί. οη'· τῶν δὲ ἐν τῷ Κριῷ ἀστέρων ὁ μὲν βορειότερος καὶ ἐπὶ τοῦ ῥύγχους κείμενος ἀπέχει μοίρας μικρῷ λειπούσας τῶν οη'· ὁμοίως δὲ τούτῳ καὶ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Οἱ δὲ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι κείμενοι τοῦ Κριοῦ πάντες εἰσι νοτιώτεροι τούτων. Δῆλον οὖν ὅτι βορειότερόν ἐστιν ὁ εἰς τῶν Ἰχθύων τοῦ Κριοῦ.

Ἐν δὲ τοῖς περὶ τὸν Κριὸν καὶ ὁ Ἀτταλὸς ἀγνοεῖ, λέγων οὕτως· « Κατανοῶν δὲ τὸν Κριὸν οὐτε ἀκριβῶς διατετυπωμένον, οὐτε λαμπροὺς ἀστέρας ἔχοντα, δυναμένους δὲ καὶ ἐν σελήνῃ λαμπρῶς θεωρεῖσθαι, διὰ τε τῶν παρακειμένων ἀστέρων πειράται τὴν θέσιν αὐτῶν διασαφεῖν, καὶ διὰ τῶν τὸν αὐτὸν αὐτῷ κύκλον φερομένων. » Χωρὶς γὰρ τοῦ λαμπροῦς αὐτὸν ἔχειν ἀστέρας, τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἔφαμεν, καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ, καὶ ἀπεκδέχεσθαι μοι δοκεῖ, ὑπολαμβάνων διασαφεῖν αὐτὸν τὴν θέσιν τοῦ Κριοῦ φανεράν ἔσεσθαι διὰ τῶν τὸν αὐτὸν κύκλον τῷ Κριῷ φερομένων· καὶ τούτου χάριν ἐπισημαίνεται. Ἀλλὰ τὸ παραπομπὸν τῷ Κριῷ διασαφῶν, ἐπιλέγει οὕτως·

Μεσσόβη δὲ τρίβει μέγαρ οἶραν' ἐν, ἥχι περ ἀκρα
Χηλαὶ καὶ ζώνη περιτέλλεται Ὀρίωνος.

ΙΔ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς ἀγνοεῖ ὁ Ἀράτος, λέγων περὶ τοῦ Περσέως·

Ἀρχὴ δὲ οἱ σκαίης ἐπιγρονιίδος ἡλιθα πᾶσαι
Πληιάδες φορέονται.

Πολὺ γὰρ ἀπέχει τὸ ἀριστερὸν γόνυ τοῦ Περσέως ἀπὸ τῶν Πληιάδων. Ὁ δὲ Ἀτταλὸς φησι μὴδὲ ἐνδέχεσθαι τὸ ἀρχὴ ἀντὶ τοῦ ἐγγύς, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ ἐγγυτάτω. Βούλεται γὰρ λέγειν, φησὶν, ἐγγυτάτω τῶν Πληιάδων κεῖσθαι τὸ ἀριστερὸν γόνυ παρὰ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας. Οὐκ εὖ δὲ λέγει τοῦτο. Οἱ γὰρ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ τοῦ Περσέως β' λαμπροί, καὶ ἐτι ἐν τῇ ἀριστερᾷ κνήμῃ, πολλῶν ἐγγιόνες εἰσι τῶν Πληιάδων ἥπερ τὸ ἀριστερὸν γόνυ.

Ψευδῶς δὲ λέγεται ὑπὸ τοῦ Ἀράτου καὶ τὸ τὰς Πληιάδας εἰς μόνον ἀστέρας περιέχειν·

...ἐπτά γὰρ, φησὶν, ἐκεῖναι ἐπιφρήδην καλέονται.
Ἐξ οἱαὶ περ εὐῶσαι ἐπόψιοι....

Λανθάνει δὲ αὐτόν. Τῷ γὰρ ἀτενίσαντι ἐν αἰθρίῳ καὶ ἀσελήνῳ νυκτὶ φαίνονται ἀστέρες ζ' ἐν αὐτῇ περιεχόμενοι. Ὅθεν καὶ διαπορήσειεν ἂν τις πῶς ὁ Ἀ-

ταλος, ἐξηγούμενος τὰ περὶ τῆς Πηλιάδας, παρέπεμψε A
καὶ τοῦτο διάπτωμα, ὡς εὖ εἰρηκότος αὐτοῦ.

Πάλιν τε ὁ Ἄρατος ἐν τοῖς ἐξῆς ἀγνοεῖ ἐπὶ τοῦ
Ὅρνιθος λέγων·

Ἄλλ' ὁ μὲν ἡερόεις· τὰ δὲ οἱ ἐπιτετρήχονται

Ἄστρασιν οὐ τι λίην μεγάλοις, ἀτὰρ οὐ μὲν
ἄζαυροῖς.

Καὶ γὰρ πολλοὺς καὶ λαμπροὺς ἀστέρας ἔχει ὁ Ὅρνις·
τὸν δὲ ἐν τῇ οὐρᾷ καὶ σφόδρα λαμπρὸν, ἔγγιστά τε
Ἰσον τῷ ἐν τῇ Λύρα λαμπρῷ.

ΙΕ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς ὁ Ἄρατος εἰπὼν περὶ τοῦ
μηκέτι δεῖν πυκνοπλοεῖν, ὅταν τὸν Τοξότην ὁ ἥλιος
ἄρῃται διαπορεύεσθαι, σημεῖα βουλόμενος ὑποδείξαι B
τοῦ καιροῦ τούτου, φησὶν·

Σῆμα δέ τοι κείνης (59-60) ὥρης, καὶ μηνὸς ἐκείνου
Σκορπίος ἀντέλλων εἰη πυμάτης ἐπὶ νυκτός.
Ἦτοι γὰρ μέγα τόξον ἀνέλεται ἐγγύθι κέντρον

Τοξευτής· ὀλίγον δὲ παροίτερος ἵσταται αὐτοῦ
Σκορπίος ἀντέλλων· ὁ δ' ἀνέρχεται αὐτίκα μᾶλλον.

Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυνοσουρίδος ἀρχοῖ νυκτός
Ἰὺν μάλῃ τροχάει· ὁ δὲ δύεται ἡὼς πρὸ
Ἀθρόος Ὀρίων· Κηφεὺς δ' ἀπὸ χειρὸς ἐκ' ἱξύν.

Περὶ δὲ τούτου ὁ Ἀτταλος προενεγκάμενος, αὐτίκα
γράφει ταυτί· «Τὰ μὲν οὖν λοιπὰ μετρίως εἰρηκεν
ὁ ποιητής· τὸ δὲ περὶ τοῦ Κηφεὺς ὁμολογουμένως
ἠγνόηκε, φήσας αὐτὸν δύεσθαι κατὰ καιρὸν τούτον.
Οὐ γὰρ δύσιν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατολῇν τότε
ποιεῖται. Καὶ τοῦτο δι' αὐτῶν τῶν ποιημάτων φα-
νερὸν γίνεται. Τῆς μὲν γὰρ δύσεως φησιν αὐτὸν ἄρ-
χεσθαι, καθ' ὃν καιρὸν αἱ Χηλαί, πρὸς τῇ ἀνατολῇ
εὔσαι, μέλλουσιν ἀναφέρεσθαι. Πάντα δ' αὐτοῦ δεδυ-
κέναι τὰ μέρη, τὰ δυνάμενα δύεσθαι, ὅταν ὁ Σκορπίος
πρὸς τῇ ἀνατολῇ γέννηται. » Δοκεῖ οὖν μοι ἀγνοεῖν
ὁ Ἀτταλος, φάσκων τὰ μὲν περὶ τῆς κεφαλῆς τῆς
μικρᾶς Ἀρκτου, καὶ περὶ τοῦ Ὀρίωνος ὀρθῶς εἰρη-
κέναι τὸν Ἄρατον· περὶ δὲ τοῦ Κηφεὺς διημαρτημέ-
ως. Τούναντίον γὰρ περὶ μὲν τοῦ Κηφεὺς εἰρηκε
συμφώνως τοῖς φαινομένοις· περὶ δὲ τῶν ἄλλων, δια-
φώνως.

ΙΓ'. Τούτου δ' ἐπὶ πρότερον διαμαρτάνειν μοι δοκεῖ,
ἰπολαμβάνων τὸν Ἄρατον τὰ εἰρημένα σημεῖα ὑπο-
γράφειν ἡμῖν τῆς τοῦ Τοξότου ἀνατολῆς. Ὅτι μὲν D
γὰρ τοῦτο ἐκδέχεται, φανερὸν μὲν ἦν καὶ ἐκ τῶν
προγεγραμμένων αὐτοῦ λέξεων· χωρὶς δὲ τούτων
καὶ ῥητικῶς ἐν τοῖς ἐξῆς φησιν οὕτως· «Ὁμολογου-
μένως δὴ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πάντων αὐτοῦ τῶν
ἐκτός τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κειμένων μερῶν δεδυκό-
των, ἤδη μὲν φανερόν ἐστιν, ὅτι, τοῦ Τοξότου πρὸς
τῇ ἀνατολῇ ὄντος, οὐ ποιεῖται τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως·
πλὴν ἵνα σαφέστερον γένηται, διότι κατὰ τὴν τοῦ Το-
ξότου ἀνατολῇν οὐ δύσιν, ἀλλ' ἀνατολῇν αὐτοῦ συμ-
βαίνει γίνεσθαι, λάδωμεν τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ

(59-60) Σῆμα δέ τοι κείνης. Ortum solis in Sagit-
tario positi hæc verba respiciunt, quando Scorpius
ante lucem oritur. Ridicule proinde Solinianus
Exercitator de occasu solis explicat, propterea quod

mirari, quemadmodum Attalus ea quæ de Vergiliis
dicta sunt, enarrans, hoc erratum præterit, quasi
in eo recte ille sensisset.

Aliud Arati in sequentibus erroris caput, ubi de
Cygno disserit :

Verum is quidem, ait, obscurus : atæ autem ei aspe-
[ratæ sunt
Stellis haud adeo magnis : neque tamen imbecillis.

Habet enim Cygnus cum plures lucidasque ster-
las : tum eam, quæ in cauda est, splendidam in
primis, et ei propemodum æqualem, quæ lucida
est in Fidicula.

XV. Deinceps etiam postquam dedit Aratus fre-
quentioribus navigationibus uti non oportere, cum
sol transire Sagittarium incipit, hoc ipsum tempus
certis indiciis notat his versibus :

Indicium autem tibi illius temporis, et mensis illius
Scorpius exorians esto extrema sub nocte.

108 Quandoquidem magnum arcum attrahit prope
[aculeum
Sagittarius : sed aliquanto anterior consistit ipso
Scorpius exorians ; hic autem ascendit confestim
[admodum.

Tum quoque caput Cynosuræ extrema nocte
Excelsæ valde fertur, occidit autem mane
Confestim Orion ; Cepheus vero a manu ad lumbum.

Quibus prolatis Attalus, ita scribit : « Igitur cæ-
tera quidem poetæ tolerabilia sunt. In Cepheo vero
manifesti erroris tenetur, cum hunc ait circa illud
tempus occidere. Non enim occasum tunc facit,
sed potius exortum : atque hoc ex ipsismet poetæ
versibus apparet. Per id enim tempus occasum
ipsum ait incipere, quo ad orientem positæ Chelæ
jamjam emersuræ sunt. Omnibus vero suis occi-
disse partibus, quæ quidem occidere possunt,
quando Scorpius in oriente situs est. » Longe ergo
falsus opinione mihi videtur Attalus asserens, de
capite minoris Ursæ, deque Orione, non male ab
Arato pronuntiatum esse : de Cepheo vero per-
peram. Nam e contrario de Cepheo ille quidem ap-
parentium fidei consentaneæ scripsit : in cæteris
abhorret.

XVI. Verum præ his omnibus peccare insuper in
eo videtur, quod Aratum censeat signa illa quæ dicta
sunt, Sagittarii ortus attulisse. Quod enim ea sit
illius sententia, cum ex antecedentibus ejus verbis
satis apparet : tum eam diserte postea significat.
« Cum Igitur, ait, citra dubitationem ullam per id
tempus partes illius omnes, quæ sunt extra circulo
arcticum, occasum fecerint, evidens est non
tunc initium occidendi facere, cum Sagittarius
orientem tenet. Verum ut eo manifestius constet,
per ortum Sagittarii non illius exortum, sed occa-
sum incidere, sumamus id, quod circa idem tempus
evenire ille scribit. » Hæc ille : quæ ab eo falsis-

ἀρχοῖ νυκτός de ineunte nocte dicatur ; quo nihil
ineptius dici potuit. Huic ergo silentium indicet
Hipparchus, qui ἀρχοῖ νυκτός de extrema nocte,
ut necesse erat, interpretatus est.

sime sunt accepta. Quod autem signa illa non ad exortum Sagittarii accommodata sint ab Arato, sed ad ortum Scorpii ipsemet poeta demonstrat. Quandoquidem enim sole in Sagittario posito, hic ipse videri Sagittarius non poterat; et huius temporis explicare signa cupiebat: quæ utique sensibus percipi debent, ut signa sint: ante solis exortum, nocturno adhuc tempore, cum astra cernuntur; signum, inquit, esto Scorpius exoriens sub noctis exitum. Itaque consentaneum est reliqua etiam indicia durante adhuc nocte nobis illum proponere, si quidem indicia sint. Quod ex eo præterea licet cognoscere. Nam Aratus de Uræ sic loquitur:

*Tunc et caput Cynosuræ extrema nocte,
ut ad extremam noctem ista pertineant. De Orione
vero:*

..... *hic autem occidit diluculo.*

Quod est ante auroram, non utique ante solem jam orientem, et exortus initio. Sed Attalo fraudi id fuit, quod cum verbis illis de Sagittario dictis,

..... *hic vero conscendit subinde magis;*

ista copulavit, tunc, et caput Cynosuræ, et deinceps reliqua. Ac tametsi hoc illi concessum fuerit; ne sic quidem tolerabiliter ab Arato dictum est, ut putat Attalus: hoc oriente, valde sublime currere minoris Ursæ caput. Nam cum admodum hoc sublime fertur et culminat, tantum abest ut Sagittarius oriatur, ut id Aquarius faciat. Etenim minoris Ursæ caput, secundum parallelum æquinoctiali circumulum, Scorpii postremam partem obtinet. Ilac vero culminante, in zodiaco culminat tertia pars Sagittarii. Qua rursus culminante, in Græciæ tractu, et ubicunque longissima dies est horarum æquinoctialium 14 1/2, oritur Aquarii pars 17. Culminante ergo minoris Ursæ capite: quod ista significant: *sublime valde currit*; tunc nequaquam Scorpius oriri incipit: sed Aquarii amplius parte dimidia est exortum, una cum integro Scorpio. Ex his apparet non illud Arati tolerabile esse, ut Attalus existimat: sed tribus amplius signis ab apparentium fide dissidere. Nam quod nequaquam totus Orion occidat, Scorpio commodum oriente; ut tam Aratus affirmat, quam Attalus eidem assentiens; sed oriente potius Sagittario; sit ex eo manifestum. Nam in Græciæ tractu, ubi longissima dies est horarum 14 1/2, occidere pes illius sinister

¹³ f. ιδ', S'.

(61) Τὴν τελευταίαν τοῦ Σκορπίου. Vera est, si ad æquinoctialem exigatur, ista finitio loci. Nam ascensio recta superioris in minore laterculo est

περὶ τὸν καιρὸν τοῦτον. Ὁ δὲ ἀπεκδέχεται ἀπὸν ψευδές. Ὅτι δὲ Ἄρατος τὰ εἰρημένα σημεῖα οὐ πρὸς τὴν τοῦ Τοξότου ἀνατολὴν τίθισιν, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν, φανερόν ποιεῖ αὐτὸς ὁ ποιητής. Ἐπεὶ γάρ, τοῦ ἡλίου ὄντος ἐν τῷ Τοξότη, οὐ δυνατόν ἦν θεωρεῖσθαι τὸν Τοξότην· τοῦ δὲ καιροῦ ἐκεῖνον σημεῖα ἡμῖν ἐκτίθεται· ἃ δεῖ πάντως αἰσθητὰ εἶναι, εἰ μέλλοι σημεῖα ἔσεσθαι· πρὸ τῆς ἀνατολῆς οὖν τοῦ ἡλίου, ἐστὶ τῆς νυκτὸς ἐνεστυχίας, καὶ βλεπομένων τῶν ἀστρῶν, σημεῖον, φησὶν, ἔστω Σκορπίος ἀνατέλλων ληγούσης τῆς νυκτὸς· εὐλογον καὶ τὰ λοιπὰ σημεῖα ἐστὶ νυκτὸς οὔσης ὑπογράφειν αὐτὸν ἡμῖν, εἰ μέλλοι σημεῖα εἶναι. Δῆλον δὲ τοῦτο καὶ ἐκ τοῦ αὐτὸν τὸν Ἄρατον ἐπὶ μὲν τῆς Ἀρκτοῦ λέγειν·

B Τῆμος καὶ κεφαλὴ Κυροσουρίδος ἀρκόθι νυκτός· ὡς ἂν περὶ τὰ ἔσχατα τῆς νυκτὸς· ἐπὶ δὲ τοῦ Ὀρίωνος·

..... ὁ δὲ δύεται ἡῶθι πρό.

Ὅπερ ἐστὶ πρὸ τῆς ἡοῦς, καὶ οὐ μὰ Δία πρὸ τοῦ ἡλίου ἦδη ἀνατέλλοντος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦτου. Ἐπλανήθη δὲ ὁ Ἀτταλος διὰ τὸ τῷ ἐπὶ τοῦ Τοξότου εἰρημένῳ,

..... ὁ δ' ἀνέρχεται αὐτίκα μᾶλλον·

συνάπτειν τὸ τῆμος, καὶ κεφαλὴ Κυροσουρίδος, καὶ τὰ ἐξῆς. Πλὴν εἰ τις καὶ τοῦτο συγχωρήσειεν αὐτῷ, οὐδ' οὕτως δύναται ὁ Ἄρατος μετρίως λέγειν, ὡς φησιν ὁ Ἀτταλος, τοῦτου ἀνατέλλοντος· ὅψι μάλα τροχάειν τὴν κεφαλὴν τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ. Ταύτης γάρ ὅψι μάλα φερομένης καὶ μεσουρανούσης, οὐχ ὅτι Τοξότης ἀνατέλλει, ἀλλ' Ὑδροχόος. Ἡ μὲν γάρ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ ἐπ' ἔχει κατὰ τὸν παράλληλον τῷ ἰσημερινῷ κύκλῳ τὴν τελευταίαν τοῦ Σκορπίου (61). Ταύτης δὲ μεσουρανούσης ἐν τῷ ζωδιακῷ, μεσουρανεῖ ἡ τρίτη μοῖρα τοῦ Τοξότου· ἥς μεσουρανούσης ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, καὶ ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἰσημερινῶν ιδ' ¹³, ἀνατέλλει τοῦ Ὑδροχόου μοῖ. ιζ'. Ὅταν ἄρα ἡ κεφαλὴ τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ μεσουρανήῃ ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν, ὅψι μάλα τροχάει· τότε οὐχ ὁ Σκορπίος ἀρχεται ἀνατέλλειν, ἀλλὰ τοῦ Ὑδροχόου πλεῖον ἢ τὸ ἥμισυ ἀνατέταλκε μέρος· ὁ δὲ Σκορπίος ἦδη ὅλος. Ὡς μὲν οὖν οὐ μετρίως εἰρηται τοῦτο τῷ Ἀράτῳ, ὡς ὁ Ἀτταλὸς φησιν, ἀλλὰ πλείοσιν ἢ τρισὶ ζωδίοις διαφωνεῖ πρὸς τὸ φαινόμενον, φανερόν ἐκ τῶν εἰρημένων· ὅτι δὲ οὕτε Ὀρίων ὅλος δύνει, τοῦ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ὡς ὁ τε Ἄρατος λέγει καὶ ὁ Ἀτταλος αὐτῷ συναποφαίνεται, ἀλλὰ μᾶλλον τοῦ Τοξότου, φανερόν ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, ὅπου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ιδ' S', ἀρχεται μὲν δύνειν κατὰ τὸν ἀριστερόν πόδα, δυνούσης Ταύρου μοῖ. ζ'· ἔσχατον δὲ δύνει κατὰ τὸν δεξιὸν ὤμον, δυνούσης τῆς κθ

Fig. 8, 1, 26', quibus respondet gradus Sagittarii circiter tertius.

μοίρας τοῦ Ταύρου. Εἰ δὲ καὶ τὸ κολλόροδον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, προσλαβεῖν δεῖ, τῇ ἐσχάτῃ μοίρᾳ τοῦ Ταύρου συγκαταδύνει. Ἀπὸ τῶν οὖν, εἰ Ταύρω συγκαταδύνει, οὐ Σκορπίου ἀνατέλλειν ἀρχομένου, ἀλλὰ τοῦ Τοξότου, ὅλος ὁ Ὀρίων καταδύνει.

Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως (62) λεγόμενα, ἐπὶ συμφώνως τοῖς φαινόμενοις Ἀρατος λέγει, καὶ οὐ διαφωνεῖ, ὡς ὁ Ἀτταλος ὑπολαμβάνει, δηλὸν ἂν γένοιτο διὰ τούτων. Ἀρχεται μὲν δύνειν τὰ νοτιώτερα αὐτοῦ μέρη τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου, ἀνατελλούσης τῆς ἡ' μοίρας τῶν Χηλῶν ¹⁶ λέγει δύναται τῆς ιγ' μοί. τῶν Χηλῶν.

Φανερὸν τοίνυν, ἐπὶ τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, δεδουκέναι δεῖ τὰ β' μέρη τοῦ Κηφέως. Ἐπλανήθη δὲ ὁ Ἀτταλος, λέγων μὴ δύνειν τὸν Κηφέα, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἀνατέλλειν, ἀποδεξάμενος ¹⁸ τοῦ ποιητοῦ τὸ βούλημα, ὡς προείρηκα· καὶ ὑπολαβὼν τὸν Ἀρατον λέγειν, τοῦ Τοξότου ἀνατέλλοντος, τὸν τε Ὀρίωνα καὶ τὸν Κηφέα δύνειν.

ΙΖ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων ἀμφοτέροις ἀγνοοῦσιν, ὃ τε Ἀρατος καὶ ὁ Ἀτταλος συναποφαινόμενος αὐτῷ, διότι δύνει ὁ Κηφεὺς τῇ ζώνῃ.

Γαίαν ἐπιξύνω· τὰ μὲν εἰς κεφαλὴν μάλα πάντα βάπτω Ὀκεανοῖο· τὰ δ' οὐ θέμις· ἀλλὰ τὰ γ' ^[αὐτα] Ἀρκτοι καλύουσι πόδας, καὶ γούνα, καὶ ἴξυν.

Ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις οὐχ ἕως τῆς ζώνης δύνει ὁ Κηφεὺς, ἀλλ' οὐδὲ ἕως τῶν ὤμων. Οἱ γὰρ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ κείμενοι ἀστέρες μόνον δύνουσιν· οἱ δὲ ὦμοι ἐν τῷ ἀεὶ φανερῷ τμήματι φέρονται, οὕτε δύνοντες, οὕτε ἀνατέλλοντες. Ὁ μὲν γὰρ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀστήρ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λε' S'· ὁ δὲ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ λαμπρὸς ἀπέχει μοί. λδ', δ'. Ὅπου δὲ ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ιδ' S', ἐκεῖ ὁ ἀεὶ φανερὸς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λς'· ἐν Ἀθῆναις δὲ μοί. λγ'. Δηλὸν οὖν, ἐπὶ βορειότεροις ἀεὶ φέρονται τοῦ ἀεὶ φανεροῦ κύκλου οἱ ἐν τοῖς ὤμοις κείμενοι τοῦ Κηφέως λαμπροὶ ἀστέρες· ἢ, ὡς τινες, ἐν ταῖς χερσὶ τοῦ Κηφέως· ὡς ἂν, διωργισμένου αὐτοῦ, τῶν σωματικῶν ἀναστερίστων ὀντων. Πολλῷ δὲ μεῖζον γίνεταί ἀγνόημα, κἂν ὑποθώμεθα τὸ καθ' ἑαυτὸ ἐγκλίμα τοῦ κόσμου. Ὅπου γὰρ ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἐστὶν

A descendit. Quocirca perspicuum est, si cum Tauro occidat, non oriri incipiente Scorpio, sed Sagittario, Orionem totum occidere.

Cætera, quæ de Cepheo dicuntur ab Arato, apparentium experimentis esse consentanea, non vero dissona; quod Attalo persuasum est; ex his constare potest. Etenim partes illius, quæ sunt australiores semper apparente circulo, occidere incipiunt oriente parte Libræ 8. . . .

Apparet igitur oriente Scorpio jam in occasum præcipitasse partes Cephei duas. Verum Attalus, cum diceret non occidere Cepheum, sed ex contrariis partibus oriri, ideo hallucinatus est, quod poetæ verba perperam interpretatus sit, ut dixi: et Aratum velle putaverit, oriente Sagittario tam Orionem occasum facere quam Cepheum

XVII. Ad hæc Aratus non minus quam Attalus Arato subscribens falsi sunt, arbitantes Cepheum zona tenus descendere.

Terram radentem; quæ quidem ad caput sunt, plane tingentem Oceano: reliqua non licere; sed hæc qui- ^[omnia] dem ipsas ^[dem ipsas] Ursas prohibere, pedes, et genua, et lumbum.

Siquidem in Græciæ regione nequaquam zona tenus, sed neque humeris, Cepheus exoritur. Nam solæ capitis illius occidunt stellæ; humeri in apparente semper circuli segmento, neque ortum, neque occasum facientes, moventur. Ac quæ in dextro est humero lucida distat a polo partibus 35 1/2; quæ autem inest humero sinistro lucida, partibus ab eodem polo remotetur 34, 15'. Ubi est autem maxima dies horarum 14 1/2, ibi semper apparens circulus distat a polo partibus 36; Athenis vero partibus 37. Perspicuum est itaque semper apparente circulo borealiores ferri perpetuo lucidas stellas, quæ Cephei humeros obtinent; sive, ut aliis placet, manus ejusdem: tanquam nullis stellis insignito corpore, extentas ulnas habeat. Erit autem insignior hæc hallucinatio, si ipsam per sese, quam illi constituunt, inclinationem

¹⁶ Hæc sunt corrupta. ¹⁸ f. ἀπεκδεξάμενος, ut ante.

(62) Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως. De Cepheo D facto cum Scorpius oritur, non illius duæ partes, sed totum id omne quod occidere potest, jam demersum sit oportet. In asterismo Cephei apud Ptolemæum tres in tiara percensentur: quarum australissima Hipparchi tempore sita erat in gradu Piscium 12, 18'. Latitudo 64, 0', borea. Ascensio recta 310, 43', obliqua in Attica, 245, 50'. oriebaturque cum gradu Scorpii circiter 23, 27'. Occidit vero, cum gradu Libræ fere 25. At borealior trium sita erat in Piscium 15, 15'. Latit. 61, 20'. Ascensio recta 314, 51', obliqua 255, 13' ut cum Sagittarii gradu fere primo conscenderet horizonem, occideret cum Libræ xxiii. Quare quam stellam Hipparchus intelligat, in Laterculo Ptolemæi non reperio.

(62) Τὰ δὲ λοιπὰ περὶ τοῦ Κηφέως. De Cepheo D facto cum Scorpius oritur, non illius duæ partes, sed totum id omne quod occidere potest, jam demersum sit oportet. In asterismo Cephei apud Ptolemæum tres in tiara percensentur: quarum australissima Hipparchi tempore sita erat in gradu Piscium 12, 18'. Latitudo 64, 0', borea. Ascensio recta 310, 43', obliqua in Attica, 245, 50'. oriebaturque cum gradu Scorpii circiter 23, 27'. Occidit vero, cum gradu Libræ fere 25. At borealior trium sita erat in Piscium 15, 15'. Latit. 61, 20'. Ascensio recta 314, 51', obliqua 255, 13' ut cum Sagittarii gradu fere primo conscenderet horizonem, occideret cum Libræ xxiii. Quare quam stellam Hipparchus intelligat, in Laterculo Ptolemæi non reperio.

nem mundi capiamus. Nam ubi dies maxima constat horis 15; ibi Cepheus integer in Arctico circulo defertur.

Præter hæc in Argus constellatione lapsus est Aratus, cum scribit quidquid illius est a prora ad malum usque, stellis carere, quod his versibus exprimit:

*Ac partim obscura, et stellis carens usque ad ipsum
Malum a prora fertur, in cæteris tota splendens.*

Etenim quæ a præcisione navis sitæ sunt stellæ, quarum altera borealior est in foris, altera australior in carina, multum declinant ad orientem.

XVIII. Secundum hæc Aratus reliquas australiores zodiaco persequens stellæ. ista subjicit:

*Hæc vero exiguo spatio, exiguo vero in splendore
[positæ]*

*Inter Temonem, et Cetum voluntur,
Cæsi cadentes sub lateribus Leporis.*

In his oscitantia lapsus videtur (sic enim loquendum est), cum putat Clavum inter et Cetum sitas esse stellæ nominis expertes. Has enim inter Fluvium et Clavum collocari convenit. Quippe Lepori ad meridiem obversus est Orion. Huic autem ad meridiem adhuc positæ sunt anonymæ stellæ: quas ad orientem Clavus Navis excipit. Porro ab sinistro pede Orionis Fluvius ad Cetum quidem usque ad occasum pertinet; post ad orientem conversus, rursus ad meridiem, et occasum reflectitur. Aratus vero ipsemet Cetum ait esse situm,

110 Paululum supra Fluvium jacentem stellatum.

Patet igitur stellæ Lepori subjectas Fluvium inter ac Temonem esse collocandas. In quo nobiscum etiam sentit Eudoxus. Nam in altero libro sic loquitur: « Sub Ceto Fluvius positus est, qui incipit a sinistro pede Orionis. Inter Fluvium et Temonem Argus, sub Lepore, locus est exiguus, obscuras habens stellæ. » In altero libro ista scribit: « Inter Argus Temonem, sub Lepore, obscuris stellis præditus est orbis exiguus. » Attalus vero oscitantia illius Aratæ non meminit, ratus ab Arato id vere esse proditum; eundem vero reprehendit, quasi non recte ac scienter in describendis hisce ver-

*At modico spatio, modico item insitæ fulgori,
In medio Gubernaculi, et Ceti voluntur,
Glauco jacentes sub lateribus Leporis
Nomine carentes. Non enim illæ confecti simulacri
Sparsæ sunt membris similes: qualia multa
Ex ordine incedentia perambulant easdem semitas
Vertentibus annis; quæ quispiam hominum non am-*
[plius] *superstitum*

Observavit, et cogitavit omnia nominatim appellare,

*Confertim figurans. Non enim potuit omnium
Singillatim distinctarum nomen edere, neque discere.
Nullæ namque passim; multarum insuper æquales*
[sunt]

Α'ε', ἐκεῖ ἔλος ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ἀρκτικῷ φέρεται.

Ἀγνοεῖ δὲ ὁ Ἄρατος καὶ ἐν τῷ ἀστερισμῷ τῆς Ἀργού. Φησὶ γὰρ αὐτῆς τὸ ἀπὸ τῆς πρώρας μέρος ἕως τοῦ ἰστού ἀναστέριστον εἶναι, λέγων οὕτως.

Καὶ τὰ μὲν ἡερίη, καὶ ἀνάστερος ἀχρι παρ' αὐτὸν Ἰστὸν ἀπὸ πρώρας φέρεται, τὰ δὲ πᾶσα φαινήη.

Οἱ γὰρ ἐκ τῆς ἀποτομῆς τοῦ πλοίου κείμενοι λαμπροὶ ἀστέρες, ὧν ὁ μὲν βορειώτερος ἐν τῷ καταστρώματι ἐστίν, ὁ δὲ νοτιώτερος ἐν τῇ τρώπιδι, πολὺ πρὸς ἀνατολὴν παραλλάσσουσιν.

ΙΗ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐφεξῆς ὁ Ἄρατος, ἐπελθὼν τὰ λοιπὰ τῶν νοτιωτέρων ἀστρων τοῦ ζωδιακοῦ, ἐπιφέρει ταῦτα.

Οἱ δ' ὀλίγω μέτρῳ ὀλίγη δ' ἐγκείμενοι αἰγλή

Μεσσόθι Πηθαλίου καὶ Κήτεος εἰλίσσονται,
Γλαυκοῦ πεπηγότες ὑπὸ πλενρήσι Λαγωῦ.

Ἐν δὲ τούτοις παρεωρακέναι μοι δοκεῖ (οὕτως γὰρ δεῖ λέγειν), ὑπολαβὼν μεταξὺ τοῦ Πηθαλίου καὶ τοῦ Κήτους κεῖσθαι τοὺς ἀνωμένους ἀστέρας. Δεῖ γὰρ αὐτοὺς μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηθαλίου κεῖσθαι. πρὸς μεσημβρίαν μὲν γὰρ τοῦ Ὀρίωνος ἡ Λαγὼς κεῖται. τούτου δὲ ἐπὶ πρὸς μεσημβρίαν οἱ Ἀνωμένοι λεγόμενοι. τούτων δὲ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Πηθαλίον τῆς Ἀργού. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τοῦ Ὀρίωνος ὁ Ποταμὸς ἕως μὲν τοῦ Κήτους πρὸς δύσιν καθήκει. μετὰ δὲ ταῦτα ἐπιστρέψας πρὸς ἀνατολὰς πάλιν ἐπιστρέφει πρὸς μεσημβρίαν καὶ δύσιν. Αὐτὸς δὲ ὁ Ἄρατος τὸ Κῆτος φησὶ κεῖσθαι.

Βαῖον ὑπὲρ Ποταμοῦ βεβλημένον ἀστερόεντος.

Ἀγλὸν οὖν, ὅτι τοὺς ὑπὸ τῷ Λαγῷ ἀστέρας δεῖ κεῖσθαι μεταξὺ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηθαλίου. Καὶ Εὐδόξος δὲ, ὡς ἡμεῖς φάμεν, οὕτω λέγει. ἐν μὲν τῷ ἐνὶ συντάγματι τὸν τρόπον τοῦτον. « Ὑπὸ δὲ τὸ Κῆτος ὁ Ποταμὸς κεῖται, ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς τοῦ Ὀρίωνος. Μεταξὺ δὲ τοῦ Ποταμοῦ καὶ τοῦ Πηθαλίου τῆς Ἀργού ὑπὸ τὸν Λαγὼν τόπος ἐστίν οὐ πολὺς, ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχων. » ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ συντάγματι φησὶ οὕτως. « Μεταξὺ δὲ τοῦ τῆς Ἀργού Πηθαλίου ὑπὸ τὸν Λαγὼν ἀμαυροὺς ἀστέρας ἔχων, ἐστὶν οὐρανὸς οὐ μέγας. » Ὁ δὲ Ἄτταλος τοῦτον μὲν τοῦ παροράματος οὐκ ἐμνήσθη, δόντως εἰρηκέναι νομίζων τὸν Ἄρατον. ἐπιλαμβάνεται δὲ αὐτοῦ, διότι ἀδυνάτως ἀνέστραπται ἐν τοῖσι.

Οἱ δ' ὀλίγω μέτρῳ ὀλίγη δ' ἐγκείμενοι αἰγλή
Μεσσόθι Πηθαλίου καὶ Κήτεος εἰλίσσονται
Γλαυκοῦ πεπηγότες ὑπὸ πλενρήσι Λαγῷ
Νώνυμοι. Οὐ γὰρ τοῖ γε τετυγμένον εἰδῶλοι
Βέβληνται μέλεσσιν ἐοικότες, οἷα τε πολλὰ
Ἐξείης στιχόωντα παρέρχεται αὐτὰ κέλευθα
Ἀνυμένων ἑτέρων. τὰ τις ἀνδρῶν οὐκ ἔτ' ὄντων

Ἐφράσαι, ἡδ' ἐνόησεν, ἅπαντ' ὁρομασί κα-

ἡλιθα μορφόσας. Οὐ γὰρ γ' ἐδυνήσατο πάντων
Οἰδοὶ κεκρυμένων βρομ' εἰπεῖν, οὐδὲ δαῖναι.

Πολλοὶ γὰρ πάντη. πολλῶν δ' ἐπὶ ἰσα πέλοισι

Μέτρα τε καὶ χροίη· πάντες τε μὲν ἀμφιέλικτοι. *A Magnitudinesque, et color; omnes utique circumvo-*
[tubiles.]

Τῷ καὶ ὁμηγερέας οἱ κείσατο ποιήσασθαι
 Ἀστέρας, ὅφρ' ἐπιτάξῃ, ἄλλω παρακειμένους ἀλ-
 [λος,

Εἶδεα σημαίνουσιν, ἄφαρ δ' ὄρομαστὰ γένοντο
 Ἄστρα· καὶ οὐκ ἔτι νῦν ἐν θαύματι λάμπεται
 [ἀστήρ.

Ἀλλ' οἱ μὲν καθαροῖς ἐναρηρότερος εἰδῶλοισι
 φαίνονται· τὰ δ' ἔνεργε διωκομένοι Λαγωῦ
 Πάντα μάλ' ἡρόεντα, καὶ οὐκ ὄρομαστὰ φέ-
 [ρονται.

Quare et simul collectas visum est ei facere
Stellas, ut ordinatim alii adjacens alia

Imagines effigiarent, moxque appellabilia fierent
Sidera; atque haud amplius cum admiratione nunc
[lucet stella.]

Sed hæ quidem conspicuis insignitæ imaginibus
Apparent; aliæ subter fugientem Leporem
Omnes plane obscuræ, et sine nomine feruntur.

Ταῦτα δὲ προενεγκαμενος ὁ Ἀτταλος ἐπιφέρει·
 « Ἐν δὲ τούτοις ἀδυνατώτερον ὁ ποιητὴς ἀνέστρα-
 πται, πολλάκις ἐπὶ τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἐπιφερόμενος,
 καὶ οὐ δυνάμενος τὸν λόγον εὐπεριγράψως ἐξ-
 ενεγκεῖν. Βούλεται γὰρ δηλῶσαι, διότι οἱ μεταξὺ τοῦ
 Κήτους καὶ τοῦ Πηδαλίου τεταγμένοι ὑποκάτω τοῦ
 Λαγωῦ, ἐν οὐδενὶ ἄστρῳ καταριθμοῦνται, ἀλλ' εἰσὶν
 ἀνώνυμοι. Πολλὴν γὰρ ὑπαρχόντων ἀστέρων, καὶ
 ἐνίων τὰ μεγέθη καὶ τὰ χρώματα ὅμοια ἐχόντων, ὁ
 πρῶτος διατάξας τὰ ἄστρα, καὶ κατὰ συστάσεις
 ἐκάστοις ὄνομα περιθεῖς, οὐκ ἂν ἐδυνήθη, σποράδην
 αὐτῶν κειμένων, τὴν ἐπίγνωσιν αὐτῶν λαμβάνειν, εἰ
 μὴ λαβὼν ἐξ αὐτῶν τοὺς δυναμένους μετ' ἀλλήλων
 διασημαίνειν τι τῶν ἄστρων, οὕτως κατωνόμασεν
 αὐτά. » Δοκεῖ δέ μοι πᾶν τούναντιον ὁ μὲν Ἀτταλος
 μὴ κικρατηκέναι τῆς τοῦ ποιητοῦ διανοίας· καὶ οὐ
 μόνον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἦν προέθετο διάνοιαν τῶν
 στίχων ἀποδοῦναι, μὴ δὲ ταύτην σαφῶς, ἀλλ' ἀσυν-
 ἔτως ἐξηγηνοχέναι· ὁ μέντοι γὰρ Ἀρατος κεκρατημέ-
 νως ἀποδεδωκέναι. Βούλεται γὰρ λέγειν, ὅτι με-
 ταξὺ τοῦ Πηδαλίου καὶ τοῦ Κήτους ὑπὸ τὸν Λαγὼν
 κεῖνται ἀστέρες ἀνώνυμοι, ὅλγοι τῷ πλήθει καὶ τῷ
 μεγέθει. Οὐ γὰρ οὕτως κεῖνται, ὥστε ἐκ τῆς θέσεως
 αὐτῶν ὁμοίως διαμορφωθῆναι ζῶα, ἢ κατασκευάσμα-
 τι, οἷά ἐστι τὰ λοιπὰ ἄστρα, ἃ διετύπωσέ τις τῶν
 ἀρχαίων· οὐκ ἔτι δὲ ἐπεβάλετο πάντα διαμορφῶσαι.
 Πολλῶν γὰρ ὄντων ἀστέρων τῶν κατ' ἰδίαν διεβρίμ-
 μένων, οὐκ ἂν ἐδυνήθη ἐνὶ σχήματι μεταλαβεῖν¹⁶
 αὐτοὺς ἡλιθα μορφώσας· δι' ἣν αἰτίαν ἔδοξεν αὐτῷ
 τοὺς παρακειμένους πως ἀλλήλοις ἀστέρας, καὶ
 ὁμηγερέας τῷ ὀνόματι διαπλάσαι, καὶ ὀνοματο-
 ποιῆσαι.

His in medium allatis, Attalus infert: « In his paulo infelicius poeta conflictatur, in eandem sententiam incurrens sæpius; neque plane, ac citra ambages orationem explicans. Hoc enim significare vult; stellas inter Cetum et Gubernaculum sitas; sed appellatione carere. Cum enim stellæ complures essent, et ex iis aliquot magnitudine, ac colore similes; qui primus sidera digessit, et per constellationes distributis singulis appellationes indidit, non potuisset sparsim eas collocatas dignoscere, nisi prius eas e turba selegisset, quæ in unum collectæ certam configurare possent effigiem; atque ita suis vocabulis afficeret. » Atqui contrarium prorsus existimo: neque Attalum poetæ mentem assecutum fuisse; et quam versuum illorum sententiam explicare cupiebat, obscure imperiteque declarasse: Aratum denique id quod res est perfecte significasse. Ille enim voluit inter Gubernaculum et Cetum sub Lepore sitas esse carentes nominibus stellas, numero et magnitudine pariter exiguas. Non enim ita collocatas esse, ut ex earum situ perinde conformari queant animalia, vel constellationis aliquid; cujusmodi sunt astra reliqua, quæ veterum aliquis in formas redegit: ita tamen ut non omnibus figuram auderet affingere. Nam cum plures essent stellæ, singillatimque dispersæ, nunquam eas potuisset una quapiam effigie complecti, « confertim effigians. » Quam ob causam visum est illi vicinas invicem stellas, et in unum collectas certis comprehendere, ac conformare vocabulis.

ΙΘ'. Ἐξῆς δέ φησιν ὁ Ἀρατος περὶ τοῦ Θυματηρίου·

Αὐτὰρ ὕπ' αἰθομένῳ κέντρῳ τέρας μεγάλοιο
 Σκοπίον, ἄρχει νότοιο, Θυτήριον αἰωρεῖται·
 Τοῦ δὴ τοι ὀλίγον μὲν ἐπὶ χρόνον ὑψόθ' ἐόντος

Πεύσσαι· ἀντιπέρην γὰρ αἰσρεται Ἀρκτούροιο.
 Καὶ τοῦ μὲν μάλα πάγχυ μετήροισι εἰσι κέλευθοι
 Ἀρκτούρου· τὸ δὲ θάσσον ὕψ' ἐσπερίην ἄλα
 [γρεῖται.

XIX. Post hæc Aratus de Ara ita scribit:

At sub flagrante aculeo monstri ingentis

Scorpii, prope austrum, Ara pendet:

Quam certe modicum quidem ad tempus sursum
[existentem]

Senties: e regione enim attollitur Arcturi.

At hujus quidem admodum multum sublimes sunt viæ
Arcturi: illa vero citius sub occiduum mare redit.

Ἐν δὲ τούτοις δοκεῖ μοι ἄγνοεῖν ὁ Ἀρατος, ὑπο-
 λαμβάνων ὅσον ἀπέχει ὁ Ἀρκτούρος ἀπὸ τοῦ αἰ-
 φανεροῦ πόλου, τοσοῦτον ἀπέχειν καὶ τὸ Θυματή-
 ριον ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ἀττα-
 λος, ὥς ἂν συναποφαινόμενος αὐτῷ, ἄγνοεῖ. Ἐξ-
 ηγούμενος γὰρ τὴν διάνοιαν τῶν εἰρημένων στίχων,
 λέγει οὕτως· « Περὶ δὲ τοῦ Θυματηρίου ποιοῦμενος

In his hallucinatus mihi videtur Aratus, existi-
 mans quantum ab apparente semper circulo distat
 Arcturus, tantum ab australi polo Aram esse re-
 motam; tum etiam Attalus eidem assensus erravit.
 Nam eorum versuum, quos attulimus, sententiam,
 his verbis explicat: « De Ara sermonem instituens,
 ait ipsam ad nunquam apparentem circumlunam sitam

¹⁶ Reg. μεταβαλεῖν.

esse, et eodem habere se modo, quo Arcturus circa apparentem perpetuo polum collocatus est. Ob id Aræ supra terram perbreve ait esse motum; Arcturi vero longiorem. » Sed hæc illorum falsa ratio est, tantundem Arcturum a boreali polo distare, quantum ab australi Ara distat. **III** In primis enim stellæ, quæ in Ara sunt, nequaquam in isto æquidistante circulo sunt: sed longe aliæ australiores aliis; borealiores aliæ sunt. Deinde, ut his omissis, cum medio stellarum, quæ sunt in Ara, potissimum comparatio fiat, ne sic quidem illorum dictum cum veritate consentiet. Etenim Arcturus abest a boreali polo partibus 59; lucida vero, quæ est in Ara media, distat ab australi polo partibus 46. Multo itaque longius quam Ara, distat Arcturus: nec Ara longius tantum; sed etiam Scorpio ipso, cui est Ara subjecta; exceptis iis stellis, quæ in illius pectore ac fronte positæ sunt; tum uno spondylo, qui post pectus primus est. Quippe secundus a pectore spondylus ab australi polo abest partibus 59, quot a boreali distat Arcturus: reliquæ stellæ minus ab illo remotæ sunt; quarum australissima partibus abest 52, 20'.
 § 'Αρκτούρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου· οἱ δὲ λοιποὶ ἀπέχει μοί. νθ', γ'.

XX. Porro cum Aratus de Ara scripsisset, quoties obducta nube a septentrionibus ea conspecta fuerit, tunc austrum expectandum esse, de Centauro statim ista subjicit:

Si vero ab hesperio quidem mari Centauri abfuerit Humerus, quantum a priori: modica autem eum occupaverit nebula:

*Ipsum: insuper autem eadem signa faciat
 Nox cum splendidissima Ara; minime te oportet
 Ad Austrum, sed circa Eurum speculari ventum.
 Invenies autem sidus hoc duobus suppositum aliis,
 Hujus enim partes homini assimilata: infra jacent
 Scorpionum; posteriores vero equinas sub se Chelæ agunt.*

In his primum utrum humerum observari jubeat, asseverari non potest. Non enim separatim alter præ altero constellatione distinguitur; sed ambo simul culminant. Unde poetæ verba tam ad unum e duobus, quam ad ambos accommodari queunt. Quod si humerus Centauri ab ortu et occasu distet ex æquo; quem occasum hesperii vox indicat; id autem culminante ipso contingit: tunc Eurum, non Austem expectandus est. Nam non parum humeri Centauri invicem distant ab ortu versus occasum.

Sed ut missa ista faciam, in eo quoque penitus

⁷⁷ f. οὐκ ἔστιν, ⁷⁸ Reg. ὑστερίσται

(63) 'Ο δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ. Ita ex tabulis nostris inventa est a nobis declinatio grad. 44 australis, adeoque distantia a polo grad. 46.

(64) Χωρὶς δὲ τούτων. Quod Aratus scripserat, Centauri superiora, id est humanas corporis partes subesse Scorpium, equinas vero Chelis, id ex situ ejusdem asterismi refellit, sed ita ut dodecatemoria rursus cum signis stellatis permisceat. Etenim postrema omnium in capite sita est, inquit, in xix

τὸν λόγον, φησὶν αὐτὸ κεῖσθαι πρὸς τὸν ἀφανῆ πόλον, οὕτως ἔχον, ὡς ἀστὴρ ὁ καλούμενος 'Αρκτούρος περὶ τὸν φανερόν κεῖται πόλον. Διὸ φησι τοῦ Θυμιατηρίου τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν βραχεῖαν εἶναι· τοῦ δὲ 'Αρκτούρου πολλήν. » Ψευδῶς δὲ διαλαμβάνουσι τὸν 'Αρκτούρον ἴσον ἀπέχειν ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου, καὶ τὸ Θυμιατήριον ἀπὸ τοῦ νοτίου. Πρῶτον μὲν γὰρ οἱ ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ ἀστέρες οὐκ ἐπὶ τοῦτου τοῦ παραλλήλου κεῖνται· ἀλλὰ πολλοὶ εἰσιν ἀλλήλων οἱ μὲν νοτιώτεροι, οἱ δὲ βορειότεροι· ἔπειτα, ἐάν, τοῦτο παραπέμψαντες, ποιῶμεν τὴν σύγκρισιν πρὸς τὸ μέσον μάλιστα τῶν ἐν τῷ Θυμιατηρίῳ, οὐδ' οὕτως ἔστιν ὑγιὲς τὸ λεγόμενον. 'Ο μὲν γὰρ 'Αρκτούρος ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. νθ'· ὁ δὲ ἐν μέσῳ τῷ Θυμιατηρίῳ (63) λαμπρὸς ἀστὴρ ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου ἀπέχει μοί. μς'. Πολλῷ οὖν πλέον ἀπέχει ὁ 'Αρκτούρος τοῦ Θυμιατηρίου· καὶ οὐ μόνον γε τοῦ Θυμιατηρίου πλέον ἀπέχει, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Σκορπίου, ὅφ' ᾧ κεῖται τὸ Θυμιατήριον· χωρὶς τῶν ἐν τῷ στήθει, καὶ τῷ μετώπῳ αὐτοῦ χειμένων ἀστέρων, καὶ ἐτι ἐνδὸς τοῦ πρώτου μετὰ τὸ στήθος σπονδύλου. 'Ο μὲν γὰρ δεύτερος μετὰ τὸ στήθος σπόνδυλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νοτίου πόλου μοί. νθ', ὅσας καὶ ἔλασσαν τοῦτου ἀπέχουσι· καὶ ὁ νοτιώτατος αὐτῶν

K'. Εἰπὼν δὲ ὁ 'Αρατος περὶ τοῦ Θυμιατηρίου, διότι, ἐπὶ ἀν συμβανὲς γένηται ἀπ' ἄρκτου νεφέλῃ πεπεσμένον, τότε δεῖ νότον προσδέχεσθαι, ἐπιφέρει ἐξῆς περὶ τοῦ Κενταύρου τὸν τρόπον τοῦτον·

Εἰ δὲ κερ ἐσπερίης μὲν ἀλλ' ὅς Κενταύρου ἀπέχῃ
 Ὀμιος, ὅσον προτέρης, ὁλήγῃ δὲ μιν εἰλῶει ἀχλὺς

Αὐτόν· ἀτὰρ μετόπισθεν ἑοικῶτα σήματι τεύχοι
 Νῦξ ἐπὶ λαμψανῶντι θυτηρίῳ· οὐ σὲ μάλα χρῆ
 Εἰς νότον, ἀλλ' εὐροιο περισκοπέειν ἀνέμοιο.
 Δῆεις δ' ἀστρὸν ἐκείνο δὺν ὑποκείμενον ἄλλοις.
 Τοῦ δὴ τοι τὰ μὲν ἀνδρὶ ἑοικῶτα νειόθι κεῖται
 Σκορπίου, ἰκπουργία δ' ὑπὸ σφίσι Χηλαὶ ἄγνου-
 [σιν.

Ἐν δὲ τούτοις πρῶτον μὲν ποῖον ὦμον τοῦ Κενταύρου σημειοῦται, ἔστιν ὅτι εἰπεῖν, ὡς οὐδαμῶς χωρὶς τοῦ ἑτέρου ὁ εἰς αὐτῶν ἡστέρισται ⁷⁸· ἀλλ' ἀμφοτέροι ἀμα μεσουρανοῦσιν. Ὅστε ἀδιάφορον ἦ ἐπὶ τοῦ ἐνδὸς εἰπεῖν, ἦ ἐπ' ἀμφοτέρων οὕτως. Ἐάν δὲ ὁ ὦμος τοῦ Κενταύρου ἴσον ἀπ' ἀνατολῆς καὶ δύσεως ἀπέχῃ· ὅπερ ἐστὶ τὸ αὐτὸ τῷ ἀπὸ ἐσπερίης· ὁ δὲ γίνεταί, μεσουρανοῦντος αὐτοῦ· καὶ ἐπιγένηται τὰ ὁμοία σημεῖα τοῖς ἐπὶ τοῦ θυτηρίου· τότε εὖρον, ἀλλ' οὐ νότον δεῖ προσδέχεσθαι. Ἰκανὸν γὰρ διεστήκασιν οἱ ὦμοι τοῦ Κενταύρου ἀπ' ἀλλήλων, ὡς ἀπ' ἀνατολῆς πρὸς δύσιν.

Χωρὶς δὲ τούτων (64) ὁλοσχερῶς ἀγνοεῖ, λέγων τὸν

Virginis, quæ in dextro humero in Libræ vii; australior posteriorum pedum in gradu Virginis xiii. Non possunt igitur humanæ partes subesse Scorpium: equinæ vero Chelis. Verum situs isti omnes ad æquinoctialem, vel parallelum referuntur; ac proinde Virgo, Chelæ, Scorpium, dodecatemoria sunt æquinoctialis, non stellatæ formæ, de quibus solis loquitur Aratus; cui tamen ne sic quidem ratio constat.

Κένταυρον ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ καὶ ταῖς Χηλαῖς κεῖσθαι. Ὁ δὲ δεξιὸς ὤμος, καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ, καὶ τὰ ἐμπρόσθια σκέλη τοῦ Ἰππου ὑπὸ τὰς Χηλαῖς τέτανται. Ὁ γὰρ ἐπόμενος μάλιστα τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀστὴρ ἐπέχει Παρθένου μοί. κθ'· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δεξιῷ ὤμῳ ἐπέχει Χηλῶν μοί. ζ'· ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσιν, ἀπέχει 19 Παρθένου περὶ μοί. ιγ'. Πῶς οὖν δυνατόν τὰ μὲν ὅμοια τῷ ἀνθρώπῳ μέρη τοῦ Κενταύρου ὑπὸ τῷ Σκορπίῳ κεῖσθαι, τὰ δὲ ἱπποῦρα ὑπὸ ταῖς Χηλαῖς; Παραπέμπει δὲ καὶ τοῦτο ὁ Ἀτταλος, ὡς εὖ εἰρηκότος αὐτοῦ.

Ἀκολουθῶν δὲ τούτοις ἡγνῶνται καὶ τὸ ἐπιφερόμενον παρ' αὐτοῦ·

Αὐτὰρ ὁ δεξιτερὴν αἰεὶ ταυνοῦντι ἔοικεν,
Ἄντια δινωτοιο θυτηρίου.

Μεταξὺ γὰρ τῆς δεξιᾶς χειρὸς καὶ τοῦ θυτηρίου τὰ τε Θηρίον ὅλον κεῖται, καὶ τοῦ Σκορπίου τὰ πλεῖστα μέρη· ἡ μὲν γὰρ δεξιὰ χεὶρ περὶ τὰ μέρη τῶν Χηλῶν κεῖται· τὸ δὲ θυμιατήριον ὑπὸ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου· ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἀρατος λέγει·

Αὐτὰρ ὑπ' αἰθομένῳ κέντρῳ τέρας μεγάλοιο
Σκορπίου, ἀρχὴ νότοιο θυτηρίου ὠρεῖται.

ΚΑ'. Ἐν δὲ ταῖς ἐξῆς περὶ τῶν τροπικῶν, καὶ τοῦ ἱσημερινοῦ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου λέγων φησὶν·

Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες (65) καὶ ἀρηρότες ἀλλήλοισι
Πύρτες· ἀτὰρ μέτρῳ γε δύω δυσὶν ἀντιγέρονται.

Γραφομένου δὴ διχῶς, καὶ ἐν οἷς μὲν· Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες· ἐν οἷς δὲ· Αὐτοὶ δὲ πλατέες· ὁ Ἀτταλὸς φησι βέλτιον εἶναι· Αὐτοὶ δὲ πλατέες. « Καὶ γὰρ οἱ ἀστρολόγοι, φησὶ, πλατεῖς ὑποτίθενται τοῖς τε τροπικοῦς καὶ τὸν ἱσημερινόν, καὶ τὸν ζωδιακόν· » καὶ τὸν ἥλιον τὰς τροπὰς μὴ αἰεὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κύκλου ποιεῖσθαι· ἀλλὰ ποτὲ μὲν νοτιώτερον, ποτὲ δὲ βορειώτερον. Καὶ οἷον γίνεται τοῦτο καὶ Εὐδόξος φησὶ· λέγει γοῦν ἐν τῷ Ἐνὸπτρῳ οὕτως· « Φαίνεται δὲ διαφορὰν τῶν κατὰ τροπὰς τόπων καὶ

19 f. ἐπέχει.

(65) Αὐτοὶ δ' ἀπλατέες. Hodie neutrum legitur, sed ἀπλανές, quam lectionem agnoscit et interpretatur Theo., ἀπλανεῖς, inquit, καὶ ἡρμοσμένοι ἀλλήλοις κατὰ τὸ μέγεθος. Festus Avienus :

Ipsæ inconcussa retinentur sede per annos :

Mutuaque implexæ sibi met consortia mordent.

Nec aliter Cicero ipse legit, qui hæc, ἀπλανέας, καὶ ἀρηρότας ἀλλήλοισι, vertit,

Vinctos inter se, et nodis cælestibus aptos.

Longe ergo præferenda est vulgata lectio utrique illi, quam vel Hipparchus, vel etiam Attalus agnoverunt : priori quidem ; non tam quia zodiacus non est ἀπλανής (nam Hipparchus de solo τῷ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλῳ Aratum interpretatur) quam quod minus cohæret cum sequentibus, nostra vero eximie convenit. Secundum quam nominis ἀπλανές vis et causa declaratur in iis quæ proxime subiiciuntur. Ideo enim circuli immoti, inconcussi sunt, quod invicem nexi et astricti continentur. Quippe zodiacus tres reliquos obit, ac permeat, et quodammodo inter se colligat, ac devincit, ut luxuri ac fluctuare nequeant. Proinde ἀπλανές idcirco sunt, quia sunt ἀρηρότες ἀλλήλοισι, compacti et cohærentes invicem. Scio Theo-

aberravit, quod Centaurum Scorpio ac Libræ sub-jicit. Etenim totus hic fere sub Virgine collocatus est, nisi quod dexter humerus, et dextra manus, atque anteriora Equi crura sub Libra porriguntur. Quippe succedens potissimum earum, quæ sunt in capite, Virginis partem obtinet 29 quæ in dextro humero, Libræ partem occupat 7 ; australior earum, quæ in posterioribus cruribus, abest a Virgine partibus 13. Quinam ergo fieri potest, similes ut hominis in Centauro partes, Scorpio ; equinæ vero Libræ subiaceant ? Verum hæc omnia, tanquam ab illo recte dicta, prætermisit Attalus.

Secundum hæc erratum etiam in eo est quod apud eundem poetam sequitur :

*Cæterum hic dexteram semper tendenti similis est
B E regione rotundæ Aræ.*

Nam inter dexteram et Aram non solum Fera integra ; sed etiam Scorpii pleræque partes interjacent. Siquidem dextra manus circa Chelarum partes posita est ; Ara sub postremis Scorpii : quod Aratus ipse docuit :

*Cæterum sub ardenti stimulo monstri ingentis
Scorpii, prope austrum Ara suspensa est.*

XXI. Deinceps Aratus idem de tropicis et æquinoctiali ac zodiaco circulo sic loquitur :

*Ipsi vero latitudine carentes, et congruentes invicem :
Omnes porro mensura duo duobus respondent.*

112 Cum hic varia sit lectio : et alii codices habeant : *Ipsi vero ἀπλάτεις*, latitudinis expertes ; alii : *Ipsi vero δὲ πλατέες*, lati ; posterius hoc anteponit Attalus : « Astrologi enim, ait, latos constituunt tropicos cum æquinoctiali, ac zodiaco circulo, » asseruntque solem non in eodem perpetuo circulo conversiones facere, sed alias australiorem, alias borealiorem. Hoc vero confirmat et Eudoxus his verbis, quæ in *Enoptro* leguntur : « Videtur autem diversis in locis sol conversiones facere :

nem aliter hæc posteriora sumpsisse, ut sint ἡρμοσμένοι ἀλλήλοις, hoc est magnitudine sibi respondeant, æquinoctiali zodiacus ; tropicus alter alteri tropico. Verum prius illud Cicero et Avienus expriment ; estque hand paulo consentaneum magis. Attali vero lectio prorsus est inepta. Non enim lati illi quatuor circuli sunt. Eadem tamen pulcherrimam ἐπιστάσιν habet, et observationis antiquæ vestigium in primis illustre : ex quo appareat anomaliam obliquitatis eclipticæ odoratos esse veteres illos, qui tam diserte solstitia non in eodem perpetuo puncto fieri putarunt, sed alias australiora, alias esse borealiora viderunt : ut Eudoxus ; ut Attalus, qui etiam propterea circulis latitudinem affinxit : quam utique, pari jure ac zodiaco, solis tropicis imputare poterat ; et ab Hipparchi reprehensione esse securus. Ut enim propter planetarum aliquot excursions, certi limbes utrinque ab ecliptica positi sunt ; ac circulus quidam baltei instar, aut fasciæ designatus in cælo ; ita propter solis fluctuationes in solstitiis, et longinquiores appulsus ad boream, vel ad austrum recessus, latus aliquis informari circulus potest. Itaque mirificus ille locus est Hipparchi et consideratione dignus.

sed obscurior] ac perexiguo discrimine. » Verum A hac in re inscitiam suam prodidisse mihi videtur Attalus, cum existimat solem interdum australiores, interdum borealiores habere conversiones: ideoque latos fingi circulos oportere. Etenim si non per medium signorum circulum sol movetur, sed ab eo declinat in septentrionem vel meridiem, quemadmodum luna: consequens est umbram, quæ a terra provenit, eodem modo variari. Quo posito, lunæ deliquia plurimum ab astrologorum prædictionibus discrepare necesse sit, cum hoc illi sumant in omni operatione sua; medium umbræ in transeunte per media signa circulo moveri. Atqui non plus digitis duobus interdum, idque perraro; ab exquisitissimis ratiociniis differunt. Dicere vero tantam circulis istis inesse latitudinem, perinde est ac latitudinis expertes facere: ut illud omit- tam, non satis constare, utrum ex solis an ex lunæ motu contingat, ut in lunaribus deliquiis tantum varietatis incidat. Ad hæc tropicos duntaxat circulos ea de causa latitudinem habere tam Aratus quam mathematici slexerunt; æquinocbialem vero nequaquam. Sed ut universe loquar, mathematicos istos omnes, quos dixi, arbitror nullam tropicis circulis, aut æquinocbialem, aut semper apparenti, vel semper occulto, latitudinem tribuisse. Nam ne cogitando quidem fingi potest, ullam ipsos latitudinem habere. Ita quippe singulos informare contem- plando solemus, ut cogitatione constantem sola lineam, nec latitudine præditam habeant. Præterea cum asserunt æquinocbialem et zodiacum e maximis in sphaera circulis esse, et ab utroque bipertiri sphaeram: tum zodiaci, æquatoris, horizon- tis et meridiani idem esse centrum; zodiacum insuper in uno puncto tropicos contingere; nec non ejusmodi alia pleraque: satis omnibus iisce demonstrant circulos illos latitudinis esse prorsus expertes. Nihil enim ex iis omnibus recte posset usurpari, si lati essent iidem circuli; nec in una tantum die, sed pluribus æquinocbium fieret. Quippe sol plurium in æquinocbialem circulo dierum moram faceret, si is latitudine constaret. Tum in gnomonicis omnibus conficiendis rationibus hoc funda- menti instar adhibetur; latum istorum circulorum esse nullum, cum partim ab ipso centro solis, partim ab oculo describantur. Aratum vero, perinde ac mathematicos, citra latitudinem ullam circulos istos concipere, ex eo quivis intelliget, quod de æquatore scripsit:

In eo vero dies noctibus æquales sunt utrisque Desinente æstate, vel ineunte vere.

Nam alioqui non in unum duntaxat diem vere, autumnoque, sed in plures æquinocbium redderet, si latitudinem haberet. Constat item ex iis quæ de tropico canit:

ὁ ἥλιος ποιούμενος· ἀθλοτέραν δὲ πολλῶ, καὶ παν- τελῶς ὀλέγην. » Δοκεῖ δὴ μοι καὶ ἐν τούτοις ὁ Ἀτ- ταλὸς ἀγνοεῖν, ὑπολαμβάνων τὸν ἥλιον ποτὲ μὲν νο- τιωτέρας, ποτὲ δὲ βορειωτέρας ποιεῖσθαι τὰς τροπὰς· καὶ διὰ τοῦτο δεῖν τοὺς κύκλους πλατεῖς ὑποτιθεσθαι. Εἰ γὰρ μὴ τὸν διὰ μέσων τῶν ζωδίων φέρεται κύ- κλον ὁ ἥλιος, ἀλλὰ παραλλάσσει τούτου πρὸς ἀρκτους καὶ πρὸς μεσημβρίαν, ὡς καὶ ἡ σελήνη· δηλὸν, ὅτι καὶ ἡ ἀπὸ τῆς γῆς σκια ὁμοίως αὐτοῖς παραλλάσσει. Τούτου δὲ γινόμενου, ἔδει τὰς τῆς σελήνης ἐκλείψεις πολλὴ διαφωνεῖν πρὸς τὰς συντασσομένας ὑπὸ τῶν ἀστρολόγων προρρήσεις· ὑποτιθεμένων δὲ αὐτῶν ἐν ταῖς πραγματείαις τὸ μέσον τῆς σκιάς φέρεσθαι ἐπὶ τοῦ διὰ μέσων τῶν ζωδίων κύκλου. (Ὁ διαφωνοῦσι δὲ πλέον ἢ δακτύλοις δυοῖ, σπανίως δὲ σφόδρα ποτὲ, πρὸς τὰς χαριέστατα συντεταγμένας πραγματείας. Τό γε μὴν λέγειν τηλικούτον πλάτος ἔχειν καὶ τοὺς κύκλους ἴσον ἐστὶ τῷ ἀπλατεῖς αὐτοὺς ὑποτιθεσθαι· χωρὶς τοῦ καὶ αὐτὸ τοῦτο δηλὸν εἶναι, πότερον παρὰ τὴν τοῦ ἡλίου κίνησιν ἢ παρὰ τὴν τῆς σελήνης τὰ μεγέθη τῶν τῆς σελήνης ἐκλείψεων ἐπὶ τοσούτον δια- φωνεῖ. Ἐπειτα τοὺς τροπικοὺς μόνον διὰ τοῦτο πλα- τεῖς ὁ τε Ἀρατὸς ἔλεγε καὶ οἱ μαθηματικοὶ ὑπετί- θεντο· τὸν δὲ ἡμερινὸν οὐκ ἔτι. Καθόλου τε οἶμαι τοὺς μαθηματικοὺς ἅπαντας τοὺς εἰρημένους ἀπλα- τεῖς ὑποτιθεσθαι τοὺς τροπικοὺς, καὶ τὸν ἡμερινὸν, καὶ τὸν ἀεὶ φανερόν, καὶ τὸν ἀεὶ ἀφανῆ. Οὐδὲ γὰρ ἐπινοῆσαι δυνατόν ἐστι τούτους πλάτος ἔχοντας. Τὸ γὰρ ἴδιον ἐκάστου περινοητὴν ** καὶ ἀπλατῇ γραμ- μὴν ἔχον θεωρεῖσθαι συμβέβηκεν. Ἐπὶ δὲ καὶ ὅταν λέγωσι τὸν ἡμερινὸν καὶ τὸν ζωδιακὸν τῶν μεγί- στων εἶναι ἐν τῇ σφαίρᾳ κύκλων, καὶ διχοτομῆσθαι τὴν σφαῖραν ὑφ' ἐκατέρου αὐτῶν, καὶ τὸ αὐτὸ κέν- τρον τοῦ ζωδιακοῦ, καὶ τοῦ ἡμερινοῦ, καὶ τοῦ ὀρί- ζοντος, καὶ τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τὸν ζωδιακὸν ἐφαπ- τεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἑν σημεῖον· καὶ ἄλλα πλείονα τοιαῦτα· ἀπλατεῖς αὐτοὺς καὶ διὰ τούτων σημαίνουσιν. Οὐδὲν γὰρ τῶν προειρημένων ὑγιῶς ἀν λέγοιτο, τὸ πλάτος αὐτῶν ἐχόντων· ἡμεριαν τε οὐκ ἀν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἦγεν, ἀλλ' ἐν πλείοσι. Καὶ γὰρ ὁ ἥλιος πλείονας ἀν τῆς μιᾶς ἡμέρας ἐν τῷ ἡμερινῷ ἐποιεῖτο, πλάτος γε δὴ ἔχοντος αὐτοῦ. Τὰ τε γωμο- νικά θεωρήματα πάντα γράφουσιν, ἀπλατεῖς πάντας τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενοι· ὡς ἀν τῶν μὲν ὑπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου γραφομένων, τῶν δὲ ὑπὸ τῆς ἡμε- τέρας ὕψους. Ὅτι δὲ καὶ Ἀρατὸς τοῖς μαθηματικοῖς ἀκολουθῶς ἀπλατεῖς αὐτοὺς νοεῖ ὑπάρχοντας, μάθει ἀν τις ἐκ τε τοῦ περὶ τοῦ ἡμερινοῦ λέγειν·

Ἐν δὲ οἱ ἡμεῖς τὴν ἡμεριαν ἀμφοτέρῃσιν Φθίνοντος ὁρέας, τότε ** δ' εἰσὶν ἡμεῖς.

Ὁ γὰρ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν ἡμεριαν ἦγεν ἐν τε τῷ ἑαρι καὶ τῷ φθινοπώρῳ, ἀλλὰ πλείονας, εἰ πλάτος εἶχε. Καὶ πάλιν ἐκ τοῦ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ λέγειν·

** Reg. περινοητὴν. * γρ. τοῦ τ.

Τοῦ μὲν ὅσον τε μάλιστα δι' ὅκτω μετρηθέντος Α

Πέντε μὲν ἐνδία στρέφεται καὶ ὑπέρετρα γαίης,

Τὰ τρία δ' ἐν περάτῃ.

Πλάτος γὰρ ἔχοντος αὐτοῦ, καὶ διαιεθέντος εἰς ὅκτω, δυνατόν εἶναι ὅλα τμήματα ὄνω τε καὶ κάτω ἐγκεκλιμένου τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ μὴν καὶ περὶ τοῦ ζωδιακοῦ λέγων ὅτε μὲν οὕτως·

Ὅσων δ' ὀφθαλμοῖο βολῆς ἀποτείνεται⁸² αὐγῇ, Ἐξάκις ἂν τόσση μιν ὑποδράμοι· αὐτὰρ ἐκάστη

Ἰση μετρηθεῖσα δύο περιτέμνεται ἀστρο·

ὅτε δὲ οὕτως·

Τοῦ δ' ὅσων κοίλοιο κατ' Ὀκεανοῖο δύνει,

Τόσσην ὑπὲρ γαίης φέρεται· πάσῃ δ' ἐπὶ νυκτὶ

Ἐξ αἰεὶ δύνουσι δυωδεκάδες κύκλοιο·

Τόσσαι δ' ἀντέλλουσι· τόσση δ' ἐπὶ μῆκος ἐκάστη

Νῦξ αἰεὶ τετάρνυσται, ὅσην τέ περ ἡμῶν κύκλου Ἀρχομένης ἀπὸ νυκτὸς αἰρεται ὑψόθι γαίης·

οὐ πλάτος ἔχοντα, ἀλλὰ τούναντιον ἀπλατῇ διεληφέναι μοι δοκεῖ. Ἡ τε γὰρ βολὴ τοῦ ὀφθαλμοῦ εὐθεῖά ἐστι, καὶ αὕτη ἐξάκις καταμετρεῖ τὸν μέγιστον καὶ ἀπλατῇ κύκλον, ἀλλ' οὐχὶ τὸν πλάτος ἔχοντα· τοῦ τε ζωδιακοῦ καθ' ἐκάστην ἡμέραν καὶ νύκτα ἡμικύκλιον ἀνατέλλει, καὶ δύνει, τοῦ ἡλίου ἐπὶ τοῦ ἀπλατοῦς καὶ διὰ μέσων τῶν ζωδίων φερομένου· ἐπὶ γὰρ τοῦ πλάτος ἔχοντος οὐ δυνατόν τοῦτο συμβαίνειν. Καὶ ἐξ ἄλλων δὲ πλειόνων φανερός ἐστιν ὁ Ἄρατος ἀπλατεῖς τοὺς κύκλους ὑποτιθέμενος ἀκολουθῶς τοῖς μαθηματικοῖς.

ΚΒ'. Ἐν δὲ τοῖς ἐξῆς περὶ τοῦ γαλαξίου κύκλου εἰπὼν, ἐπιφέρει, ὅτι τῶν δ' κύκλων δύο τούτων ἴσαι εἰσὶν οἱ δὲ δύο πολλῶ ἐλάσσονες, λέγων οὕτως·

Τῷ δὴ τοι χοιρὴν μὲν ἀλγικίος οὐκ ἔτι κύκλος

Δινεῖται· τὰ δὲ μέτρα τόσοι, πισύρων παρ' ἐότρων, Οἱ δύο· τοὶ δὲ σφρων μέγα μείονες εἰλίσσονται.

Οὐκ εὖ δὲ μοι δοκεῖ λέγεσθαι οὐδὲ τοῦτο, ὅτι πολλῶ ἐλάσσονες εἰσιν οἱ τροπικοὶ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ ζωδιακοῦ· ἐλάσσον γὰρ ἢ τῷ ια' (65°) μέρει λείπονται αὐτῶν.

Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων, οἱ κεῖνται ἐφ' ἑκατέρου τῶν τροπικῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, γράφει ὁ Ἄρατος τοῦτον τὸν τρόπον·

Τῶν δ' μὲν ἐγγύθεν ἐστὶ κατερχομένου βορέοιο· Ἐν δὲ οἱ ἀμφοτέραι κεφαλῇ Διδύμων φερέονται· Ἐν δὲ τὰ γούνατα κεῖται ἀρηρότος Ἡνίοχος.

Αἱ μὲν οὖν κεφαλῇ τῶν Διδύμων οὐ κεῖνται ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ θερινὸς τροπικὸς τοῦ ἰσημερινοῦ βορειότερός ἐστι μοί. ὡς ἐγγιστα κδ' τῶν δὲ Διδύμων ἡ μὲν ἐπομένη κεφαλὴ βορειότερα ἐστὶ τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. λ' ἢ δὲ ἡγουμένη μοί. λγ' Σ'. Ὡστε

⁸² γρ. ἀποτείνεται.

(65°) Ἐλάσσον γὰρ ἢ τῷ ια'. Manifesta ratio est, quam attigimus supra. Est enim eadem proportio maximī circuli ad tropicum, gradibus quatuor et

Hoc quidem in totum per octo partes dimenso
Quinque de his in superiori parte volvuntur, ac supra
[terram ;

Tres autem in infima.

Quod si latitudo illius esset ulla, et in partes octo tribueretur, fieri posset, ut tota segmenta forent superne inferneque, inclinante mundo. Quinetiam de zodiaco loquens, cum interdum hæc scribit :

Quantum autem ocularis visus extenditur radius,
Sexies tantumdem subter ipsum meaverit. Porro quæ-
[vis portio
Ex æquo dimensa duo abscindit astra....

113 et alias ita loquitur :

Hujus autem quantum concavum sub Oceanum oc-
[ciderit,
Tantum supra terram fertur : per omnem vero
B [noctem

Sex semper occidunt duodecimæ circuli :
Totidem oriuntur : tantam autem ad longitudinem
[quævis
Nox semper extenditur, quantum dimidium circu-ⁱ
Ineunte ab nocte attollitur supra terram....

in his, inquam, omnibus nulla constantem latitudine, sed ejus contra penitus expertem delineare circulum mihi quidem videtur : siquidem conjectus oculi rectus est : idemque sexies maximum, et latitudine carentem, non ea præditum circulum metitur : zodiaci quoque singulis diebus, ac noctibus semicirculus oritur et occidit, cum sol in circulo neque lato et media signa permeante fertur : quod fieri non posset, si latitudinis ei circulo aliquid inesset. Potest et aliis compluribus argumentis ostendi ; non aliter ac mathematici faciunt latitudine carentes circulos ab Arato constitui.

XXII. De lacteo vero circulo deinceps agens scribit, e circulis quatuor duos æquales esse ; reliquos duos haud paulo minores, his versibus :

Huic porro colore quidem similis nullus præterea
[circulus
Versatur : sed magnitudine tanti quatuor existientium
Duo ; duo vero ipsis longe minores volvuntur.

Quod ipsum ne carere quidem reprehensione mihi videtur ab eo dictum, multo minores esse tropicos æquinoctiali ac zodiaco ; minus enim undecima parte ab his illi superantur.

De stellis, quæ in utroque tropico, et æquinoctiali sitæ sunt, hunc in modum scribit Aratus :

Horum alter quidem prope est descendentem boream.
In eo vero utrumque caput Geminorum fertur :
Ibidemque genua sunt aptati Heniochi.

Atqui Geminorum capita non sunt in æstivo tropico. Siquidem tropicus æstivus æquinoctiali circulo borealis est partibus circiter 24 ; Geminorum vero succedens caput borealis est æquinoctiali partibus 30 ; antecedens partibus 33 1/2. Ita

viginti ab eo recedentem, quæ est 1,000,000 sinus totius, ad 91,355 sinum grad. 66, complementi distantiae tropici, hoc est ut 11 ad 10 6905/100000.

alterum parte quinta unius signi borealius est A
aestivo tropico; alterum sere tertia.

Cæterum Heniochus nullas in genibus stellas habet. Quod si quis exiguarum obscuras aliquot ibidem collocat, imperite facit. Nam proxime tropicum circulum illius sunt pedes. Quæ enim est in sinistro, borealior est æquinoctiali partibus 27; quæ in dextro, partibus. . . . Neque vero dici illud potest, quas in pedibus stellas ponimus, eas in genibus ab illo constitutas esse. Etenim quod in dextro pede nos esse dicimus, ibidem quoque illud esse docet his versibus :

. . . Sinistri vero cornu summitatem
Et pedem dextrum propinqui Aurigæ
Una stella obtinet.

Tum in sequentibus :

*Lævum vero crus, et sinister humerus in ipso
Persei.*

In quibus etiam plurimum dissidet a vero. Nam lucida medio in Persei corpore borealior est æquinoctiali partibus 40. Tropico itaque borealior erit partibus 16. Quod dimidia signi parte amplius est. Quamobrem eodem tropico multo borealior est humerus sinister. Etenim Persei situs est ejusmodi, ut partes illius ad caput positæ ad Septentriones pertineant : pedes autem ad meridiem ; ad orientem paululum declinante capite.

XXIII. De Andromeda scribit Aratus :

. . . Andromedæ mediam supra cubitum
Dextram continet.

114 In quo fugit illum ratio. Quæ enim in dextro sunt illius humero, borealiores sunt tropico. Nam cum sint stellæ tres, quæ ex his australior est, ab æquinoctiali declinat in boream partibus amplius 30. Trium vero, quæ sunt in dextra manu, australior æquinoctiali borealior est partibus 32. Ex iis evidens est flexum cubiti borealiorem admodum esse tropico, non, ut Aratus putat, australiorem.

Pergit idem :

*Ungulæ vero Equinæ, et collum Cygnum
Extremo cum capite.*

Cujusmodi stellas ungulis affligat Equi non satis D
constat ; verum ex iis, quæ de Cygno ait :

. . . ad dextram manus
Cephei, pennæ dextros limites ostentans,
Sinistræ autem alæ ungula acclinata est Equi ;

haud longe a veritate esse videatur. Nam quæ est

⁸⁸ f. δόξειεν.

(66) Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ. Pene ex æquo distabant. Nam dextri pedis. et australis stella declinationem habebat ab æquatore boream versus, grad. 27, 47, Hipparchi tempore. Sinister pes, grad. 27, 7'.

(67) Πολὺ δὲ καὶ ἐν τούτοις. Nimis confuse et infinite refellit. Nam ambo falsa sunt, quæ Aratus scripsit de sinistra tibia et humero sinistro, sed hoc illo falsius ; ut ex tropic. Eudoxei descriptione

τὴν μὲν ε' μέρει ἐνὸς ζωδίου βορειότεραν εἶναι τοῦ
θερινοῦ τροπικοῦ· τὴν δὲ γ' ἔγγιστα μέρει.

Ὁ τε μὲν Ἡνίοχος οὐδὲ ἔχει ἐπὶ τῶν γονάτων
ἀστέρας. Εἰ δὲ τῶν μικρῶν τινὰς ἀμαυροὺς τίθουσιν,
ἀγνοεῖ. Ἐγγιστα γὰρ ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ οἱ πόδες αὐ-
τοῦ κεῖνται. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ (66), βο-
ρειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. κζ'· ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ
δεξιῦ μοί.... Οὐ δὲ μὲν τοῦτο ἐστὶν εἰπεῖν, ὅτι τοὺς
ὕψ' ἡμῶν λεγομένους ἀστέρας ἐπὶ τῶν ποδῶν ἐκείνους
ἐπὶ τῶν γονάτων τίθουσιν. Ὁ γὰρ ἡμεῖς φάμεν εἶναι
ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ποδὸς, κάκεινους λέγει ἐν τούτοις·

..... Λαοῦ δὲ κεράτος ἄκρον
Καὶ πόδα δεξιτέρῳ παρακειμένου Ἡνίοχοιο
Εἰς ἀστήρ ἐπέχει.

B Ἐξῆς δὲ φησι·

Λατὴ δὲ κνήμη καὶ ἀριστερὸς ὤμος ἐπ' αὐτοῦ
Περσέος.

Πολὺ δὲ καὶ ἐν τούτοις (67) ἀποσφάλλεται τῆς ἀλη-
θείας· ὁ γὰρ ἐν μέσῳ σώματι τοῦ Περσέως λαμπρὸς
ἀστήρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ μοί. μ'. Τοῦ
τροπικοῦ ἄρα βορειότερός ἐστι μοί. ις'· ὁ ἐστὶ πλεον
ἡμισείας μέρους ζωδίου. Πολλῷ ἄρα μᾶλλον ὁ ἀριστερὸς
ὤμος βορειότερός ἐστι τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ. Κεῖται
γὰρ ὁ Περσεὺς τῇ θέσει, ὥστε τὰ μὲν πρὸς τῇ κεφαλῇ
μέρη εἶναι αὐτοῦ πρὸς ταῖς ἄρκτοις, τοὺς δὲ πόδας
πρὸς μεσημβρίαν, μικρὸν πρὸς ἀνατολὰς τῆς κεφαλῆς
ἀποκλινούσης.

ΚΓ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας φησὶν·

C . . . Ἀνδρομέδης μέσσην ἀγκῶνος ὑπερθε
Δεξιτέρῳ ἐπέχει.

Ἀγνοεῖ δὲ καὶ κατὰ τοῦτο. Καὶ γὰρ οἱ ἐν σφ' δεξιῷ
αὐτῆς ὤμῳ βορειότεροί εἰσι τοῦ τροπικοῦ. Τριῶν γὰρ
ὄντων ἀστέρων, ὁ νοτιώτερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι
τοῦ ἰσημερινοῦ πλεον μοί. λ'. Τῶν δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ
χειρὶ γ' ὁ πρὸς μεσημβρίαν βορειότερός ἐστι τοῦ ἰση-
μερινοῦ μοί. λθ'. Δῆλον οὖν ἐκ τούτων, ὅτι ὁ ἐγκῶν
βορειότερός ἐστιν ἱκανῶς τοῦ τροπικοῦ, καὶ οὐ νοτιώ-
τερος, ὡς Ἀρατὸς φησιν.

Ἐξῆς δὲ λέγει·

Ὅπλαι δ' Ἰππαιοι. καὶ ὑπαύχενον Ὀρνίθεον
Ἀκρῇ σὺν κεφαλῇ.

Τίνας μὲν οὖν ἀστέρας ἐτίθει ἐπὶ ταῖς ὀπλαῖς τοῦ
Ἰππου, ἄδελον· ἐκ μέντοι τῶν ἐπὶ τοῦ Ὀρνίθους λε-
γομένων οὕτως,

..... κατὰ δεξιὰ χεῖρὸς
Κηφέης, ταρσοῖο τὰ δεξιὰ πελάτα φάινων·
Λατὴ δὲ πτέρυγι σκαρθμῶς παρακέλαιται Ἰαπὺν·
δόξει ⁸⁹ ἂν συνεγγίζεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ γὰρ ἐν ἄκρῳ

constat. Itaque argumentation, quam Hipparchus
affert, neque de sinistro humero rem conficit : ne-
que de tibia, ut ibidem adnotamus. Stella, quæ est
in sinistro Persei humero, declinabat ab æquatore
Eudoxi tempore, gradibus 37, 47 ; a tropico gra-
dibus 13, 17, Hipparchi vero ætate ab æquinoctiali,
gradibus 38, 34', a tropico 14, 34', utrobique mi-
nus quam lucida quæ est in latere

τῇ πτέρυγι βορειότερός ἐστι τοῦ ἱσημερινοῦ μοί. κγ'. α' in extremitate alæ, borealior est æquinoctiali partibus 23; at Cygni rostrum borealius est æquinoctiali 25 et 25 : huic citima, et in gutture quodammodo posita, borealior est æquinoctiali partibus 31. Quare perspicuum est neque caput Cygni, neque collum in tropico æstivo circulo posse constitui.

Ἐξῆς δέ φησιν.

..... καλοὶ τ' Ὀφιοῦχοι ὤμοι
Αὐτὸν δινεύοντι ἐληλυμένοι περὶ κύκλον.

Ἐν δὲ τούτοις τελὲως ἀγνοεῖ. Τῶν γὰρ τοῦ Ὀφιοῦχου ὤμων ὁ μὲν δεξιὸς πολλῶν ἔγγιον κεῖται τοῦ ἱσημερινοῦ ἥπερ τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ ἀριστερὸς τρίτῳ μέρει ἐπὶ ζωδίου νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὤμος βορειότερός ἐστι τοῦ ἱσημερινοῦ μοί. β' B ἔγγιστα ζ'· ὁ δὲ ἀριστερὸς ὡς ἔγγιστα μοί. ιε'.

Ἐξῆς δέ φησιν.

Ἡ δ' ἐλπίον φέρεται νοτιώτερη, οὐδ' ἐπιβάλλει
Παρθένος, ἀλλὰ Λέων καὶ Καρκίνος· οἱ μὲν δρ' ὀμφῳ

Ἐξείης κέεται βεβλημένοι· αὐτὰρ ὁ κύκλος
Τὸν μὲν ὑπὸ στήθος καὶ γαστέρα μέχρι παρ' αἰδῶ

Τέμνει, τὸν δὲ διηγεκῶς ὑπέρτερθε Χελιδον
Καρκίνον· ἥχι μάλιστα δικαιομένον καὶ νοήσας
Ὑμῶν· ἵν' ὀφθαλμοὶ κύκλου ἐκότερον τοιερ.

Ταῦτά μοι δοκεῖ συμφώνως τοῖς φαινόμενοις εἰρηκῆναι. Τῶν τε γὰρ ἐν τῷ στήθει τοῦ Λέοντος ὁ μὲν νοτιώτατος καὶ λαμπρότατος, ἐν δὲ τινες ἐν τῇ καρδίᾳ τιθέσσι, μικρῶ νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ μετὰ τοῦτον πρὸς τὰς ἀρκτους αὐτοῦ κεῖμενος C μικρῶ βορειότερος τοῦ θερينوῦ τροπικοῦ· καὶ τῶν ἐν τοῖς μηροῖς, καὶ σκέλεσι τοῦ Λέοντος δ' λαμπρῶν, ὁ μὲν δεξιότερος ἀπ' ἀρκτου ἐν τοῖς μηροῖς· κεῖμενος βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ τρίτος, καὶ ἐν τοῖς σκέλεσι κεῖμενος, νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ. Ἀπὸν οὖν, ὅτι διὰ μήκους ὑπ' αὐτοῦ ὁ Λέων τέμνεται· ὑπὸ τὸ στήθος καὶ τὴν λαγόναν. Τῶν δ' ἐν τῷ Καρκίνῳ ἀστέρων, τῶν περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων πεσάρων ὁ μὲν νοτιώτερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ οὐκ ἔλασσον ἢ μοί. α'· ὁ δὲ βορειότερος αὐτῶν βορειότερός ἐστι τοῦ τροπικοῦ θερينوῦ ἔλασσον ἢ μοί. α' ⁸³. τῶν δ' ἀπ' ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων β' ἀστέρων ὁ μὲν νοτιώτερος ἐπ' αὐτοῦ σχεδὸν κεῖται· τοῦ τροπικοῦ· ὁ δὲ βορειότερος καὶ πρὸς τὰς ἀρκτους αὐτοῦ D ἀπέχει μοί. ὡς ἔγγιστα β' S'. Ἀπὸν οὖν, ὅτι καὶ τὸ περὶ τὸν Καρκίνον συμφώνως ἔγγιστα ἀποδέδωκε τοῖς φαινόμενοις.

Διαληπτέον μέντοι γε, ὅτι τὰ περὶ τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ Παρθένου, καὶ τοῦ Ἰππου πῶδας, ἔτι δὲ καὶ τὰ περὶ τὸν Περσεά, καὶ τὰ γόνατα τοῦ Ἡνιόχου, καὶ τὰς κεφαλὰς τῶν Διδύμων, ἔτι πρότερον Ἀράτου Εὐδόξος ἀναγέγραψεν· ᾧ καὶ νομίζομεν κατακολουθεῖν τὸν Ἀράτον. Τοῦ μέντοι γε Ὀφιοῦχου τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐχὶ τοὺς ὤμους φησὶν Εὐδόξος ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι· ὅπερ ἐστὶ μὲν καὶ αὐτὸ ψεῦδος· συνεγγίζει μέντοι τῷ τροπικῷ ἡ κεφαλὴ μῆλλον ἢ ὤμοι· νοτιώτερα γὰρ ἐστὶ τοῦ θερينوῦ τοῦ

Exinde scribit Aratus

..... praclarique Ophiuchi humeri
Ipsum volvantur agitati circa orbem.

In quibus plena est illius inscitia. Nam dexter humerus Ophiuchi longe propinquior est æquinoctiali quam tropico; sinister autem unius signi triente australior est tropico. Quippe dexter humerus borealior est æquinoctiali partibus circiter 7; sinister partibus quam proxime 15.

Rursus Aratus :

Paulo autem fertur australior; neque attingit
Virgo: sed Leo, et Cancer; hi quidem ambo

Ex ordine jacent inserti: sed circulus
Leonem quidem sub pectore et ventre, usque ad [inguina

Secat; continue vero sub Testa
Cancrum: ubi maxime bifariam sectum videas
Recte; ut oculi a circulo eant utrinque.

Hæc apparentium fidei videntur ab illo consentanee dicta. Nam earum quæ in pectore Leonis, australissima, quam nonnulli in corde collocant, paulo est australior tropico; quæ vero post ipsam ad septentrionem posita est, paulo est australior tropico æstivo, tum ex iis quæ ad femora, quæque in Leonis cruribus sunt quatuor lucidæ; secunda quidem a septentrione in femoribus posita borealior est tropico; tertia vero, quæ est in cruribus, eodem tropico est australior. Hinc evidens est Leonem secundum longitudinem ab illo circulo sub pectore, ilibusque dividi. Cæterum de quatuor iis stellis quæ sunt in Cancro circa nubeculam, alia est australior tropico non minus parte 1; quæ autem borealior est earumdem, tropico circulo borealior est minus parte 1; ambarum vero, quæ ab oriente circa nubeculam sitæ sunt, australior in ipso prope tropico collocata est; borealior autem, et ad septentriones vergens abest ab eodem partibus fere 2 1/2. Liqueat ergo quæ de Cancro a poeta prodita sunt, quam proxime ad apparentium experimenta congruere.

Sic est autem existimandum de Cancro, Leone, Virgine, Equi pedibus: necnon de Perseo, genibus Heniochi, Geminorum capitibus, prius Eudoxum Arato scripsisse: adeo ut hic illum, mea quidem sententia, sit secutus. Verum Ophiuchi caput, non humeros in tropico esse sitos Eudoxus asserit: quod et ipsum est quidem falsum; sed tamen tropico vicinius est humeris caput. Est enim æstivo tropico septem fere partibus australius. Porro Cygni collum, et sinistram alam in tropico circulo

⁸³ Reg. καὶ κ'. ⁸⁴ γρ. α', ι'.

collocavit Eudoxus: necnon dextram Andromedæ A manum. Quamobrem ex iis intelligimus quantum in istis alter altero ab apparentiis magis abscedat. At Eudoxus privatim Serpentis collum, quem Ophiuchus tenet, ac dextram Ingeniculi manum in tropico statuit. Quod apparentium fidei consonat.

Ὅπως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα δπερ ἐγγίζει τῷ φαινομένῳ.

XXIV. Jam quæ in hiberno tropico sunt, Aratus ita describit:

115 Alius autem in opposito austro medium Capri-
Secat, et pedes Aquarii, et Ceti caudam. [cornum
Inest item ei Lepus; cæterum Canis non valde ma-
[gnam partem
Aufert; sed quantam occupat pedibus: inest ei Argo,
Et magnum Centauri dorsum; inest et aculeus

Scorpii; inest et arcus inclyti Sagittarii.

In his cætera quidem cum apparentibus conveniunt; verum quæ sunt in aculeo Scorpii stellæ, australes sunt hiberno tropico partibus amplius 8. Verius itaque sit medium Scorpii in ipso hiberno tropico ponere. At Eudoxus, cum in aliis similiter atque ille sentiat, flexum tamen Fluminis in tropico situm esse dicit, et Canis pedes ad caudam; in eodem quoque Feram constituit, quam tenet Centaurus: in quo quidem et ipse fallitur. Est enim Fera multo quam hibernus tropicus australior.

XXV. De æquinociali circulo Arati hæc verba sunt:

Signum autem ei Aries, Taurique genua posita sunt. Aries quidem in longitudinem ductus per circum; Tauri vero crurum quanta apparet geniculatio.

Hæc vero de Ariete imperite dicuntur. Totus enim æquinociali circulo borealior est, sola excepta stella quæ est in posterioribus pedibus; hæc enim in circulo æquinociali vehitur.

Pergit Aratus:

*Ibidem est et zona splendoris Orionis,
Et flexus ardentis Hydræ: inest ei et leviss
Crater; inest et Corvus.*

Atqui Orionis est quidem in æquinociali zona posita; Draconis vero spira, et Crater atque Corvus longe sunt australiores æquatore: nisi quod partes illæ, quæ sunt Corvi caudæ propiores, ad æquinoc-tialem accedunt.

— Insunt autem (ait) stellæ non valde multæ Chelarum; insunt et Ophiuchi genua.

Verum Chelarum lucida tantummodo stella, quæ est in borea Chela, ad æquinoc-tialem accedit; cæteræ longe sunt australiores ipso. Ophiuchi vero genua australiora sunt æquinociali; sinistrum quidem partibus 5 1/2; dextrum vero amplius 10.

Secundum hæc Aratus,

Non tamen ab Aquila (inquit) disjungitur: sed valde Jovis volitat magnus nuntius; etiam juxta ipsum Equinum caput, et cervix voluntur.

τροπικοῦ μοί. ὡς ἐγγιστα ζ'. Τοῦ δὲ Ὅρνιθος φησιν ὁ Εὐδόξος τὸν αὐχένα καὶ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ· τῆς δὲ Ἀνδρομέδας τὴν δεξιὰν χεῖρα. Ἀπλὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ἐφ' ὅσον καὶ ἐν τούτοις μᾶλλον ὁ ἕτερος αὐτῶν παρὰ τὸν ἕτερον διαλλάττει· ἰδίᾳ δὲ Εὐδόξος τὸν αὐχένα τοῦ Ἐν γούνασι φησιν ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ κεῖσθαι·

ΚΔ'. Περὶ δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ὁ μὲν Ἀράτος φησιν οὕτως·

Ἄλλος δ' ἀντιώσινι νότῳ μέσον Αἰγοκερῆα Τέμνει, καὶ πόδας Ὑδροχόου, καὶ Κήτεος οὐρήν. Ἐν δὲ οἱ ἐστὶ Λαγῶς· ἀτὰρ Κυνὸς οὐ μάλ' [πολλήν
Αἰνυται, ἀλλ' ὁπόσῃν ἐπέχει ποσὶν· ἐν δὲ οἱ [Ἀργῶ·

Καὶ μέγα Κενταύριοι μετὰ φρενον· ἐν δὲ τὸ κέν- [τρον
Σκορπίου· ἐν καὶ τόξον ἀγανοῦ Τοξευτήρος.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· οἱ μέντοι γε ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ Σκορπίου νοτιώτεροί εἰσι τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ πλέον ἢ μοί. τῇ. Μᾶλλον οὖν τὰ μέσα τοῦ Σκορπίου ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ κεῖται κύκλου. Ὁ δὲ Εὐδόξος τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως τούτῳ ἀποφαίνεται· τοῦ δὲ Ποταμοῦ τὴν καμπὴν φησὶ κεῖσθαι ἐπὶ τοῦ τροπικοῦ, καὶ τοῦ Κυνὸς τοὺς πόδας ἐπὶ τὴν οὐράν. Κεῖσθαι δ' ἐπ' αὐτοῦ φησὶ καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· ἀγνοεῖ δὲ καὶ τοῦτο. Πολλῷ γὰρ νοτιώτερόν ἐστι τὸ Θηρίον τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ.

ΚΕ'. Περὶ δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ ὁ μὲν Ἀράτος οὕτως λέγει·

Σῆμα δὲ οἱ Κριὸς, Ταύροιδ' τε γούνατα κεῖται. Κριὸς μὲν κατὰ μήκος ἐληλαμένος διὰ κύκλου· Ταύρου δὲ σκελῶν ὅση περιφαίνεται διαλαξ.

Ἐν δὲ τούτοις ἡγνῶνται τὰ περὶ τὸν Κριόν. Ὅλος γὰρ βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· μόνος δὲ ὁ ἐν ταῖς ὀπισθίοις ποσὶν αὐτοῦ κείμενος ἀστήρ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἰσημερινοῦ φέρεται.

Ἐξῆς δὲ φησιν·

Ἐν δὲ τέ οἱ ὤνη εὐφραγέος Ὀρίωνος, Κυμῆ τ' αἰδομένης Ὑδρῆς· ἐνὶ οἱ καὶ ἐλαφρὸς Κρητῆρ· ἐν δὲ Κόραξ.

Ἡ μὲν οὖν τοῦ Ὀρίωνος ζώνη κεῖται ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ· ἡ δὲ σπείρα τοῦ Δράκοντος, καὶ ὁ Κρατῆρ, καὶ ὁ Κόραξ πολλῷ νοτιώτεροί εἰσι τοῦ ἰσημερινοῦ· πλὴν εἰ ἄρα τὰ πρὸς τὴν οὐράν τοῦ Κόρακος συνεγγίζει τῷ ἰσημερινῷ.

— Ἐνὶ δὲ (φησὶν) ἀστέρες οὐ μάλ' πολλοὶ Χηλῶν· ἐν τῷ δ' Ὀφιοῦχεα γούνατα κεῖται.

Τῶν μὲν οὖν Χηλῶν ὁ ἐν τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρὸς ἀστήρ μόνος συνεγγίζει τῷ ἰσημερινῷ· οἱ δὲ λοιποὶ πολλῷ νοτιώτεροί εἰσιν αὐτοῦ. Τὰ δὲ γούνατα τοῦ Ὀφιοῦχου νοτιώτερόν ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ· τὸ μὲν ἀριστερόν μοί. γ' S', τὸ δὲ δεξιὸν πλεῖον ἢ μοί. ι'.

Ἐξῆς δὲ φησιν·

Οὐ μὴρ Αἰητοῦ ἀπαμείρεται· ἀλλὰ μάλ' ἐγγίξ

Ζηνὸς ἀητεῖται μέγας ἄγγελος· ἡ δὲ κατ' αὐτοῖς Ἰππεὶν κεφαλὴ καὶ ὀπαὺ χειρὸν ἐλλίσσονται.

Συνεγγίζει δὲ καὶ ταῦτα τῇ ἀληθείᾳ. Ὁ δὲ Εὐδοξος Ἀ τὰ μὲν ἄλλα ὁμοίως εἴρηκε· τῶν δὲ Χηλῶν τὰ μέσα φησὶν ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ κεῖσθαι, τοῦ τε Ἀετοῦ τὴν ἀριστερὰν πτέρυγα, τοῦ δὲ Ἰππου καὶ τὴν ὀσφύν, καὶ ἐπὶ τῶν Ἰχθύων τὴν βορειότερον αὐτῶν. Οὕτε δὲ ὁ Ἀετὸς ἐπιβάλλει τῷ ἰσημερινῷ, ὃ τε ἐπὶ τῆς ὀσφύος τοῦ Ἰππου βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ πλεῖον ἢ μοί. γ' S· ὃ γε μὴν βορειότερος τῶν Ἰχθύων βορειότερός ἐστι τοῦ ἰσημερινοῦ ἔγγιστα μοί. ι'. Ὁ δὲ Ἀτταλος περὶ τῶν ἐν τοῖς εἰρημένοις κύκλοις ἀστέρων τὸν μὲν κατὰ μέρος λόγον παραπέμπει· (68) γράφει δὲ ταῦτα· « Ἐν οἷς δὲ διασφαεῖ διὰ τίνων ἀστέρων ἕκαστος τῶν γ' παραλλήλων διήκει δ' ὃ παραπέμπει ὁλοσχερῶς, οὐ δυναμένον διέρχεσθαι τῶν κύκλων δι' ὧν φησιν ἀστέρων αὐτοὺς διήκειν, διὰ τὸ παρηκολουθηκέναι σε, διὰ τῆς διόπτρας ἐπεσκεμμένον αὐτά, παρήκα νῦν διασφαεῖν. » Πρῶτον μὲν οὖν ἔδει καὶ τῶν λοιπῶν χάριν τῶν φιλομαθούτων, εἴπερ παραγλωύθει, ὑποδείξαι τίνες τε αὐτῶν νοτιώτεροι καὶ βορειότεροι ἐφαίνοντο τοῦ θερينوῦ τροπικοῦ, καὶ πόσω· ἔπειτα πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦτο μόνον κατανοῆσαι, διότι οὐ φέρονται κύκλοι διὰ τῶν εἰρημένων ἀστέρων, οὐ χρεῖα διόπτρας. Πολλῶ γὰρ τῶν μὲν νοτιωτέρων ὑπαρχόντων, τῶν δὲ βορειωτέρων, αὐτόθεν ἀναβλέψαντι φανερόν γίνεται, διότι οὐ δυνατόν διὰ τῶν λεγομένων ἀστέρων γραφῆναι ἢ τὸν ἰσημερινόν, ἢ παραλλήλόν τινα τούτων κύκλον.

ΚΓ'. Χωρὶς δὲ τῶν εἰρημένων γ' κύκλων ὁ Εὐδοξος καὶ τοὺς ἐπὶ τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου κειμένους ἀστέρας διασφαεῖ· καὶ φησιν ἐπ' αὐτοῦ κεῖσθαι τὸν τε ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, καὶ τὰ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὁφείως· τῆς δὲ Λύρας καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὀρνίθους τὰ ἄνωθεν· τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στήθος· τῆς δὲ Κασσιεπείας τὰ ἄνωθεν. Εἶτα ὑπὸ τοὺς ἐμπροσθίους πόδας τῆς μεγάλης Ἀρκτου καὶ τοῦ Λέοντος ἄχρι πρὸς τὸν ὦμον τοῦ Ἀρκτοφύλακος, (69) νοτιώτερός ἐστι τοῦ ἀεὶ φανοῦ τοῦ ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις, πλεῖον ἢ μοί. δ'. Ἀπὸ γὰρ τοῦ βορείου πόλου ἀπέχει μοί. μδ', δ' (70)· ὃ δὲ ἀεὶ φανερός κύκλος ἀπέχει μοί. λζ'. Τὸ δὲ ἄνωθεν τοῦ Στεφάνου καὶ τῆς Λύρας ὁλοσχερότερον εἴρηται. Οὐ γὰρ συνεγγίζει ταῦτα τῷ ἀειφανεῖ κύκλῳ, ἀλλ' ἑκάτερον αὐτῶν πολλῶ νοτιώτερόν ἐστιν. Ὁ μὲν γὰρ βορειότερος τῶν ἐν τῇ Λύρᾳ ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· ἢ δὲ κεφαλὴ (71) τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὁφείως νοτιώτερά μὲν, ἐγγύς δὲ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Ὁ γὰρ νοτιώτερος αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ

Quæ sunt veritati proxima. Eudoxus autem, cum in reliquis non dissentiat, Chelarum medium ait in æquinociali situm esse; una cum ala sinistra Aquilæ: nec non Equi lumbum et Piscium borealiorem. Verum nec Aquila contingit æquinocbialem, et quæ in lumbis est Equi, borealior est amplius partibus 3 1/2; borealior vero Piscium æquinociali borealior est partibus circiter 10. Attalus autem omnia particulari disputatione de his stellis, quæ in circulis insunt, quos supra memoravimus, ita scribit: « Ea vero, in quibus explicat, per quasnam stellas trans-eat quilibet trium parallelorum *** cum ii circuli per eas transire stellas nequeant, quas ille describit, enarrare idcirco nolui; quod eorum tu scientiam ex usu, tractationeque dioptræ sis assecutus. » Verum id in primis oportebat, vel cæterorum ejus doctrinæ studiosorum gratia, si quidem intelligebat, exponere, quæ quantove ex iis stellis australiores, vel borealiores esse viderentur æstivo tropico. Deinde, ut id comprehenderat unum, per eas stellas, quæ percensitæ sunt, non duci circulos, nihil opus est dioptra. Cum enim aliæ haud paulo sint australiores, aliæ borealiores, statim aspectu ipso perspicuum est, neque circulum æquinocbialem, neque alterum æquidistantium per illas ipsas stellas posse perducere.

XXVI. Præter superiores illos circulos tres Eudoxus eas stellas describit, quæ sunt in arctico circulo: in eoque situm ait esse sinistrum Arctophylacis humerum et superiora Coronæ, cum capite Serpentis per Ursas transeuntis: item Fidiculæ, ac dextra alæ Cygni superiores partes: Cephei quoque pectus; et superiora Cassiopeæ. Deinde sub anterioribus 116 majoris Ursæ pedibus ac Leonis, usque ad Arctophylacis humerum, australior est semper apparente circulo Græciæ partibus amplius 4; nam a boreali polo distat partibus 44,15; circulus vero semper apparens abest partibus 37. Porro superiora Coronæ ac Fidiculæ ninus accurate designata sunt. Non enim semper apparenti circulo vicina ista sunt; sed utrumque longe est australius. Nam borealior earum quæ sunt in Fidicula, distat a polo boreali partibus 49; caput vero Serpentis Ursis interjecti australius quidem est, sed semper apparenti tamen circulo citimum est. Quippe australior illarum, et in sinistro sita tempore abest a polo partibus 37, quot semper apparens circulus

(68) Hæc sunt depravata.

(69) Deest, opinor, aliquid.

(70) Ἀπέχει μοί. μδ'. Scribe, μα', δ'. Nam altera lectio corrupta est, ut Hipparchus ipse demonstrat.

(71) Ἡ δὲ κεφαλὴ. Non solum mendosus, sed parvulus etiam hic locus est. Primum pugnare secum Hipparchus, ut se habet modo, videtur. Nam caput Draconis australius facit arctico Græciæ circulo; et idem tamen præcisè in eo circulo reponit, siquidem utrumque gradibus septem et triginta distat a polo. Præterea cum duo sidera proposuisset, quæ ab arctico circulo, ubi ea collocarat Eu-

doxus, longius erant ad austrum remota, superiora Coronæ pariter, ac Lyræ; ubi de ambobus singillatim probare cœpit, unius Lyræ meminit; de Corona ne litteram quidem fecit. Desunt igitur illa, quibus quot partibus a polo Corona distaret, aperuit. Finge Hipparchum ita scripsisse: post ista ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου μοί. μθ'· ὃ δὲ βορειότερος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, μοί. νγ'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὁφείως ἐπὶ τοῦ ἀειφανοῦς κύκλου φέρεται. Borealior Coronæ Hipparchi tempore distabat a polo gradibus amplius 53, ex nostris tabulis, sic et Lyræ borealior partibus ab eodem polo ab-erat 51.

constat. Pectus autem Cephei apparente semper circulo est australius, ut supra demonstravimus. Dextræ alæ Cygni superiores partes, et pes Cassiopeæ in apparente circulo feruntur. Etenim borealior earum, quæ in extrema sunt ala dextra, distat a boreali polo partibus 40; borealior earum, quæ sunt in Cassiopea, et in pedibus sita, abest ab eodem polo gradibus 38. Quin et majoris Ursæ pedes borealiores feruntur semper apparente circulo. Siquidem antecedens illorum a boreali polo remouetur partibus fere 24; succedens, partibus fere 25. Vere itaque pronuntiavit apparentem semper circulum transire inter Ursam ac Leonem.

Jam in eo circulo, qui nunquam apparet, quæ insunt astra, non videntur omnino. Proxime autem absunt, inquit, ab eo extremæ partes aquæ Fluminis; et fundum Navis, ac Gubernaculum. Tum Fera; nec non Ara. Item Sagittarii crus dextrum; quæ autem videtur ex Ægypto stella, in eodem continetur. Ex his quæ utcumque sunt veritati proxima, extra controversiam seponenda sunt. De ea vero stella, quæ Canopus dicitur, non recte asserit ipsam in apparente nunquam circulo ferri. Est enim hæc australior earum quæ sunt in Gubernaculo, atque lucida: quæ a polo distat partibus 38 1/2. At semper apparens Athenis circulus abest a polo partibus 37; in Rhodo vero, partibus 36. Constat igitur eandem stellam borealiorem esse nunquam apparente Græciæ circulo, ac supra terram videri posse, ut etiam circa Rhodum prospicitur.

XXVII. Pergit Eudoxus eas explicare stellas, quæ in coluris insunt, ac docet in horum altero situm esse medium Ursæ majoris et Cancrī; nec non Hydri collum, et de Navi quod puppem inter et malum intercedit. Deinde post semper latentem polum, caudam australis Piscis, et medium Capricorni pariter ac Sagittæ. Eundem præterea per Cygni collum, alamque dextram, ac per sinistram Cephei manum describi; tum per flexum Serpentis, ac secundum minoris Ursæ caudam.

Enimvero de Ursæ penitus aberrat. Hujus enim præcedentes in capite, et quæ in anterioribus pedibus, in Leonis dodecatemorio sunt sitæ. Quinam ergo fieri possit, ut medium Ursæ in Cancrī principio collocetur? At præcedentes in Hydri capite

(72) Καὶ οἱ πόδες δέ. Falso.

(73) Ἀπέχει δὲ αὐτός. Canobus Eudoxi sæculo, ut et Hipparchi, præcise distabat a polo australi partibus 38, 50', ex nostris tabulis.

Quæ deinceps in duobus libris traduntur ab Hipparcho de συναντολαίς, et συγκαταδύσεσι, ea plus otii operæque postulant, ut ad nostrarum tabularum fidem exigantur, cujus rei cum in multis jam periculum fecissemus, plura nos elaborare infiniti ac molesti operis magnitudo deterruit. Nam et iis

κροτάφου κείμενος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λζ', ὅσας καὶ ὁ ἀσιφανὲς κύκλος. Τοῦ δὲ Κηφέως τὸ στήθος νοτιώτερόν ἐστι τοῦ ἀσιφανοῦς κύκλου, ὡς πρότερον ὑποδείξαμεν. Τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τοῦ Ὀρνιθὸς τὰ ἀνωθεν, καὶ τῆς Κασσιεπείας ὁ πούς, ἐπὶ τοῦ φανεροῦ κύκλου φέρεται. Ὁ μὲν γὰρ βορειώτερος τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου κύκλου μοί. μ'. ὁ δὲ βορειώτερος τῶν ἐν τῇ Κασσιεπείᾳ, ὅς ἐστιν ἐν ταῖς ποσίν, ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου μοί. λη'. Καὶ οἱ πόδες δὲ (72) τῇ; μεγάλῃ; Ἀρκτου βορειώτεροι φέρονται τοῦ ἀσιφανοῦς κύκλου. Ὁ μὲν γὰρ ἡγούμενος αὐτῶν ἀπέχει ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου περὶ μοί. κθ'. ὁ δὲ ἐπόμενος περὶ μοί. κε'. Εὐλόγως οὖν φησι τὸν ἀσιφανὴν φέρεσθαι μεταξὺ τῆς Ἀρκτου καὶ τοῦ Λέοντος.

Ἐπὶ δὲ τοῦ ἀσιφανοῦς κύκλου τὰ μὲν ἐπ' αὐτοῦ φερόμενα ἀστρα οὐχ ὁράται. Ἑγγυτάτω δὲ, φησὶν, αὐτοῦ ἐστὶ τοῦ τε ὕδατος τοῦ Ποταμοῦ τὰ ἄκρα καὶ τῆς Ἀργοῦς τὸ ἔδαφος, καὶ τὸ Πηδάλιον· εἴτα τὸ Θηρίον καὶ τὸ Θυματήριον· ἐπὶ δὲ τοῦ Τοξότου τὰ δεξιὰ σκέλη. Ὁ δὲ ἐξ Αἰγύπτου ὀρώμενος ἀστὴρ ἐστὶν ἐν αὐτῷ. Τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα, ἐπεὶ κατὰ τὰ συνειρησμένον εἰρηται, οὐκ ἂν διστάζοιτο· ὁ δὲ καλούμενος Κάνωπος οὐκ ὁρθῶς λέγεται ἐν αὐτῷ τῷ ἀφανὲς κύκλῳ φέρεσθαι. Ἔστι γὰρ οὗτος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ Πηδάλῳ, καὶ λαμπρός. Ἀπέχει δὲ οὗτος (75) ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λη' S". Ὁ δὲ ἐν Ἀθήναις ἀσιφανὲς κύκλος ἀπέχει ἀπὸ τοῦ πόλου περὶ μοί. λζ'· ὁ δὲ ἐν Ῥόδῳ περὶ μοί. λς'. Δῆλον οὖν, ὅτι ὁ ἀστὴρ οὗτος βορειώτερός ἐστι τοῦ ἐν τῇ Ἑλλάδι ἀφανοῦς κύκλου, καὶ δύναται ὑπὲρ γῆς φερόμενος βλέπεσθαι· καὶ δὴ καὶ θεωρεῖται ἐν τοῖς περὶ τὴν Ῥόδον τόποις.

KZ'. Πάλιν δὲ ὁ Εὐδοξὸς διασαφεῖ καὶ τοὺς ἐπὶ τῶν κολούρων λεγομένων κύκλων κειμένους ἀστέρας, καὶ φησὶν ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς αὐτῶν κεῖσθαι τὸ μέσον τῆς μεγάλης Ἀρκτου, καὶ τοῦ Καρκίνου τὸ μέσον, καὶ τὸν αὐχένα τοῦ Ὑδροῦ, καὶ τῆς Ἀργοῦς τὸ μεταξὺ τῆς τε πρύμνης καὶ τοῦ ἱστοῦ. Εἴτα μετὰ τὸν ἀφανὴ πόλον τὴν οὐρὰν τοῦ νοτίου Ἰχθύος, καὶ τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, καὶ τὸ μέσον τοῦ Ὀϊστοῦ· τῷ δὲ Ὀρνιθὸς διὰ τοῦ αὐχένος, καὶ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Κηφέως γράφεσθαι αὐτὸν, καὶ διὰ τῆς καμπῆς τοῦ Ὀφείως, καὶ παρὰ τὴν οὐρὰν τῆς μικρᾶς Ἀρκτου.

Περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀρκτου ὁλοσχερῶς ἄγνοεῖ. Οἱ γὰρ προηγούμενοι αὐτῆς, οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ οἱ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἀμφοτέροις ἐν τῷ τοῦ Λέοντος δεκατημῶν κείνται. Πῶς οὖν δυνατόν τὸ μέσον τῆς Ἀρκτου ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Καρκίνου κεῖσθαι; τῆς δὲ

ipsis in stellis, quas designat Hipparchus, investigandis, atque e Ptolemæi, aut Tychonis laterculo seligendis non parum negotii est; et, ubi cœli aliquid extricaveris, innumerabilis ortuum et occasuum expedienda varietas; quæ vel acerrimam quemlibet cupidissimumque frangere, ac delassare possit. Hic igitur commentationis istius modum faciemus, cætera Hipparchææ doctrinæ, quæ quidem scire plurimum ex omnibus intersit, fere in nostris Dissertationibus explicata reperies.

κεφαλῆς τοῦ Ὑδροῦ ἡγούμενοι ἐπέχουσι Καρκίνου πλεῖον ἢ μοί. ι'. Δῆλον οὖν, ὅτι πολλῶ πλεῖον ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ὁ αὐχὴν τοῦ Ὑδροῦ.

ΚΗ'. Περὶ δὲ τῆς Ἀργούσας οὐχ ὑγιῶς εἰρηται. Τῶν δ' ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ νοτίου Ἰχθύος μάλιστα ὁ ἡγούμενος ἀπέχει τοῦ α' πλεῖον ἢ μοί. κγ'. Τοσοῦτον ἄρα ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται. Ὁ δὲ Ὑϊσθὺς ὅλος ὑπολείπεται τοῦ προειρημένου κύκλου, καὶ οὐδὲ μέρους τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐν αὐτῷ ἀστήρ ἀπέχει ἀπὸ μοί. α' 70. Οὐκ ἄρα δυνατόν διχοτομεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ προειρημένου κύκλου. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Ὅρνις ὅλος πρὸς ἀνατολὰς κεῖται τοῦ εἰρημένου κύκλου. Ὁ γὰρ ἡγούμενος ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπ' ἄκρου τοῦ βύγχους ἀπέχει μοί. α' S". Τῶν δὲ ἐν ἄκρῃ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι ὁ μάλιστα πρὸς δύσιν κείμενος ἀπέχει τοῦ α' οὐ πλεον ἢ μοί. ζ' S". Οὐκ ἄρα δυνατόν οὐδὲ τὴν αὐχένα τοῦ Ὅρνιθος οὕτε τὴν δεξιάν πτέρυγα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κεῖσθαι.

Τοῦ γε μὴν Κηφέως ἡ ἀριστερὰ χεὶρ πολὺ ὅλως παραλλάσσει τὸν εἰρημένον κύκλον πρὸς ἀνατολὰς. Καὶ γὰρ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ, οἱ ἡγούμενοι μάλιστα, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχουσι πλεον ἢ μοί. ι'. Ὁ δὲ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ λαμπρὸς ἀστήρ, ὁ ἐν τῷ ὦμῳ, ὃν τινες τιθέασιν, τοῦ Ὑδροχόου ἐπέχει μοί. κε'. Παρὰ μικρὸν οὖν β' ζώδια παραλλάσσει. Περὶ μέντοι τῆς καμπῆς τοῦ Ὁφειως καὶ τῆς οὐρᾷς τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ ὁρθῶς ἀπεφῆναιτο.

ΚΘ'. Ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ κολούρῳ φησὶ κεῖσθαι ὁ μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα τοῦ Ἀρктоφύλακος, καὶ 71 μέσα αὐτοῦ κατὰ μήκος· εἶτα τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Κενταύρου τὴν δεξιάν χεῖρα, καὶ τὰ ἐμπρόσθια γόνατα· μετὰ δὲ τὸν ἀφανῆ πόλον, καμπήν τε τοῦ Ποταμοῦ, καὶ Κήτους τὴν κεφαλὴν, καὶ τοῦ Κριοῦ τὰ νῦτα κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ Περσέως τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιάν χεῖρα.

Ἡ μὲν οὖν ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Ἀρктоφύλακος ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου ὡς ἡμισυ μέρος ζωδίου, καὶ οὐκ ἐπ' αὐτοῦ φέρεται τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων κύκλου, ὡς Εὐδοξὸς φησιν. Ὁ γὰρ ἡγούμενος τῶν ἐν αὐτῇ ἐπέχει Χηλῶν πλεον ἢ μοί. ιγ'. Ἀγνοεῖ δὲ καὶ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα κατὰ μήκος ὅπῃ τοῦ εἰρημένου κύκλου τέμνεσθαι λέγων· ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀστήρ ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ις' καὶ δίμοιρον· ὁ δὲ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. κδ' S", δ' ὁ δὲ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς ἐπέχει Χηλῶν περὶ μοί. ιθ' καὶ γ' ὁ δὲ ἐν τῇ δεξιᾷ χεὶρὶ τοῦ Κενταύρου ὑπολείπεται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ 8 μέρος ζωδίου. Ἐπέχει γὰρ Χηλῶν μοί. η'. Ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ Κήτους ὑπολείπεται μὲν τοῦ προειρημένου κύκλου· οὐ πολὺ δέ. Ὁ γὰρ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὃς κεῖται μετὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κήτους ἐπὶ τῆς λοφίας αὐτοῦ, ἐπέχει Κριοῦ μοί. γ', δ'. Καὶ μὴν οὐδὲ τοῦ Κριοῦ τὰ νῦτα ἐπὶ τοῦ εἰρημένου κύκλου κεῖται· ἀλλὰ ὑπολείπεται πλεον ἢ τρίτον μέρος ζωδίου. Ὁ γὰρ ἐν μέσῳ τῷ νῦτι αὐτοῦ κείμενος ἀστήρ ἐπέχει Κριοῦ μοί. ια' S". Ὁμοίως δὲ καὶ

A Cancri obtinent partes amplius decem. Planum est igitur collum Hydri longiori adhuc ab eo circulo spatio distare.

XXVIII. Nam de Argo falsa sunt quæ idem ille scripsit. In australis vero Piscis cauda præcedens maxime distat a primor par.ibus amplius 23. Tantumdem ergo abest ab eo quem dixi circulo, nec in eo movetur. At Sagitta quanta quanta est distat ab eodem circulo, nec ab eo media secatur. Nam præcedens in ipsa stella distat parte una. Quare bifariam ab illo circulo dividi non potest. Similiter et Cygnus totus ad orientem obversus est ei circulo. Hujus enim præcedens, et in extremo rostro sita, distat parte 1 1/2. Earum 117 vero, quæ in extremitate sunt alæ dextræ, quæ ad occidentem maxime spectat, abest a priori parte non amplius 6 1/2. Non potest igitur ne collum quidem Cygni, neque dextra ejus ala in illo circulo collocari.

Jam sinistra Cephei manus longe ab eodem circulo declinat ad orientem. Nam quæ sunt in illius capite, præsertim antecedentes, Aquarii partem obtinent amplius decimam. Lucida vero, quæ est in sinistra manu, quam humero quidam attribuunt, Aquarii obtinet partem 25. Propemodum ergo signorum duorum intervallo declinat. De flexu Serpentis et cauda minoris Ursæ recte ille statuit.

XXIX. In altero coluro sitam esse scribit sinistram Arctophylacis manum, ac per medium ipsum transire secundum longitudinem; deinde Chelarum medium secundum latitudinem. Centauri præterea dextram manum et anteriora genua. Post nunquam apparentem poluin, flexum Fluminis, et Ceti caput, et Arietis terga secundum latitudinem, Persei caput cum dextra manu.

Atqui læva manus Arctophylacis abest ab isto circulo intervallo fere dimidii signi; nec in ipso circulo sita est, qui per æquinoctialia puncta transit, ut Eudoxus affirmat. Etenim antecedens earum, quæ in illa sunt, Chelarum obtinet partem amplius 13. Præterea in eo quoque hallucinatus est, quod medium corpus illius, secundum longitudinem, ab eo quem diximus secari circulo putat. Etenim quæ est in ejus capite stella, Chelarum partem obtinet circiter 16 2/3; quæ in dextro pede, Chelarum circiter 24, 43'; quæ in zona est lucida, Chelarum fere partem 14, 20'; quæ in dextra Centauri manu, abest ab illo circulo quadrante circiter signi. Nam Chelarum partem obtinet 8. Caput porro Ceti distat quidem ab eodem circulo; sed non magno spatio. Quippe nodus Piscium, qui post caput Ceti positus est, in ejusque cervice, obtinet Arietis partem 3, 15'. Sed nec Arietis terga in illo eodem circulo collocanda sunt. A quo amplius signi triente distant. Nam quæ stella inest in medio illius tergo, Arietis obtinet partem amplius 11 1/2.

70 πρὸ ἀπὸ τῶν α'. 71 f. καὶ τὰ.

Sic et Persei tam dextra inanus, quam caput ab- A τοῦ Περσέως ἡ τε δεξιὰ χεὶρ καὶ κεφαλὴ ὑπολείπε-
sunt ab eodem circulo unius signi circiter triente. ται τοῦ εἰρημένου κύκλου περὶ τρίτον μέρος ζωδίου.

118 ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBAION B'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA

LIBER SECUNDUS.

I. Nunc ad ea quæ de Arati et Eudoxi Phænomenis B
disputata sunt hactenus, tractationem adjungemus
orientium occidentiumve cum sideribus zodiaci
partium, ut tam illa demonstramus in quibus ambo
veritatem assecuti sunt, quam quæ ab apparen-
tium aliena fide prodiderunt.

In primis Aratus explicare volens, quemadmo-
dum ex ortu occasuque siderum certa noctis
hora colligi possit, his versibus expressit :

*Nec sane continendum observanti diem fuerit
Partium considerare quando oriantur singulæ.
Semper enim cum illarum una oritur ipse
Sol ; has vero deprehenderis maxime
In ipsas intuens. Verum si nubibus obscuræ
Sint, vel monte occultatæ oriantur ;
Indicia coorientibus idonea facito.
Ipse autem maxime ab extremis ^{utrinque suppe-}
ditaverit*

Oceanus ; quæ multa circumvolvitur sibi ipsi
Ab infimo, cum illarum volvat unamquamque.

Hic igitur affirmat, sic a nobis potissimum ho-
ram investigari posse, si duodecim ipsorum zo-
diaci signorum quodlibet exoriri videamus. Etenim
qui quo in zodiaci signo, et quam ejus parte sol
versetur intelligat, nec ignoret sex per omnem no-
ctem ascendere signa ; eum vero nullo negotio
putabat ex ortu signi de noctis hora conjecturam
posse facere. Sin est ut vel montibus, vel nubibus
interpositis, oriens signum prospici nequeat, reli-
quis e stellis, quæ extra zodiacum sitæ, horizonti
citimæ sunt, oriens signum deprehendi posse ; si
hoc animadvertimus, cujusmodi sidera cum uno-
quoque signo ortum occasumque faciant.

II. Sed in eo primum hallucinatur, quod existi-
met ad investigandam noctis horam satis esse ra-
tiocinando colligere, quot ad ortum solis adhuc si-
gna supersint. Tum id enim verum foret, si æquali
tempore signum quodvis oriretur. Quoniam vero la-

A'. Τοῖς προειρημένοις, ὡς Αἰσχυρίων, περὶ τῶν ὑπὸ
Ἀράτου καὶ Εὐδόξου καταγεγραμμένων ἐν τοῖς
Φαινομένοις συνάψωμεν νῦν τὸν περὶ συνανατολῆς
καὶ συγκαταδύσεως τῶν ἀστρων λόγον, ὑποδεικνύντες
ὅσα τε δόντως ὑπ' αὐτῶν εἰρηται· καὶ ἐν οἷς δια-
σαφούντες οὐ πρὸς τὰ φαινόμενα τὰς ἀποφάσεις πε-
ποίηνται.

Πρῶτον μὲν οὖν ὁ Ἀρατὸς ὑποδείξει βουλόμενος
πῶς διὰ τῆς ἀνατολῆς καὶ τῆς δύσεως τῶν ἀστρων
ἐπιγινωσκόμεθα τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς, λέγει ταυτί·

Ὅθ' κεν ἀποβλήτορ δεδοκμημένῳ ἡματος εἴη
Μοιρῶν σκέπτεσθαι, ὅτ' ἀντέλλουσιν ἕκασται ¹¹.
Αἰεὶ γὰρ τῶν γε μὴ συνανέρχεται αὐτὸς
Ἡέλιος· τὰς δ' ἂν κε περισκέψαιο μάλιστα
Εἰς αὐτὰς ὁρόων. Ἀτὰρ ἦν ρεφέεσσι μέλαιραι
Γίνοιτ', ἡ ὁρεὸς κεκρυμμέναι ἀντέλλουσιν·
Σήματ' ἐπερχομένοισιν ἀρηρότι ποιήσασθαι·
Αὐτὸς δ' ἂν μάλα τοι κερῶν ἐκάτερθε διδοίη

Ἰκεανός· τὰ τε πολλὰ περιστρέφεται ἐοὶ αὐτῷ
Νειόθεν, ὀππῆμος κείνων φορέησιν ἐκάστην.

Φησὶν οὖν ἐν τούτοις μάλιστα μὲν ἡμᾶς ἐπιγνώσε-
σθαι τὴν ὥραν, ἐὰν αὐτῶν τι τῶν ἐβ' ζωδίων θεωρῶ-
μεν ἀνατέλλον. Τὸν γὰρ γινώσκοντα ἐν ᾧ ἐστὶ ζω-
δίῳ ὁ ἥλιος, καὶ καθ' ὃ μέρος αὐτοῦ, καὶ διότι ἐν
πάσῃ νυκτὶ 36 ζωδία ἀνατέλλει, ῥαδίως ὑπελάμβανε
συνήσειν ἐκ τοῦ ἀνατέλλοντος ζωδίου τὴν τῆς νυκτὸς
ὥραν. Εἰ μέντοι γε ἡ διὰ ὁρῆ, ἡ διὰ νέφη, μὴ εἴη
φανερὸν τὸ ἀνατέλλον ζωδίον, ἐκ τῶν λοιπῶν ἀστé-
ρων, τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, κειμένων δ'
ἐγγὺς τοῦ ὀρίζοντος, ἐπιγνώσεσθαι ἡμᾶς τὸ ἀνατί-
λον ζωδίον, ἐὰν ἴδωμεν ποῖα τῶν ἀστρων ἐκάστω ζω-
δίῳ συνανατέλλει, ἢ συγκαταδύει.

B'. Πρῶτον μὲν οὖν ἀγνοεῖ ὑπολαμβάνων ἀρκεῖν πρὸς
τὸ τὴν ὥραν ἐπιγινῶναι τῆς νυκτὸς τὸ συλλογίσασθαι
πόσα ἐτι ζωδία καταλείπεται εἰς τὴν τοῦ ἡλίου ἀνα-
τολὴν. Τοῦτο γὰρ ἐγίνετο εἰ ἐν ἴσῳ χρόνῳ ἐν ἑκάστῳ
τῶν ζωδίων ἀνέτελλεν. Ἐπεὶ δὲ μεγάλῃν εἶναι συ-

¹¹ Id est ab ortu et occasu. ¹² γγ. ἀντέλλουσιν ἐκάστη.

δαίνει διαφορὰν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν ἰβ' ζωδίων, ἄγνοήσει τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν ὃ τῷ προειρημένῳ συλλογισμῷ χρώμενος. Μάλιστα δ' ἂν τις θαυμάσειε πῶς καὶ ὁ Ἀτταλος συγκατατίθεται τοῦτω. Λέγει γὰρ τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἐν δὲ τοῖς ἐχομένοις περιρᾶται ὑποδεικνύειν, πῶς ἂν τις διὰ τῶν ἄστρων δύναται τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἐπιγινώσκειν. Ἐπεὶ γὰρ ἐστὶν ἀρχὴ νυκτὸς ἡλίου δύσει· ὃ δὲ ἥλιος αἰεὶ ἐν τινι τῶν ἰβ' ζωδίων ἐστὶ· ὁ δὲ ἥλιος, ὅτι τῷ γινώσκοντι ἐν τινι τε ζωδίῳ ὃ ἡλὶός ἐστι, καὶ ἐν πόσῃ μοίρᾳ τοῦ ζωδίου, ῥαδίον ἐστὶν ἐπιγινώσκειν, καὶ ποῖαν ζώδιον ἐν ἀρχῇ τῆς νυκτὸς ἀνατέλλει, καὶ ποῖαν μοίρᾳ. Τῇ γὰρ ὑπὸ τοῦ ἡλίου κατεχομένη μοίρᾳ ἢ κατὰ διάμετρον κειμένη τὴν ἀνατολὴν κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς νυκτὸς ποιήσει. Τοῦτο δὲ προῖστορηκῶς καὶ ἐπεγινώσκῶς, ὅτι ἐν πάτῃ νυκτὶ 5' ζώδια πρὸς τῇ ἀνατολῇ ἀνίσχουσι, γινώσκεται καὶ πόσον τῆς νυκτὸς παρεληλυθὸς ἐστὶ, καὶ πόσον τὸ λοιπὸν ἕως τῆς τοῦ ἡλίου ἀνατολῆς. »

Μετὰ δὲ ταῦτα λέληθεν ἀμφοτέρους αὐτοὺς, ὅτι οὐδ' ἂν αὐτὸ τὸ ζώδιον βλέπῃ τις ἀνατεταλκός, δυνατός ἐστιν ἀκριβῶς τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς συλλογίσασθαι κατὰ τὸν προειρημένον τρόπον. Εἰ μὲν γὰρ ἕκαστον τῶν ἡστερισμένων καὶ βλεπομένων ζωδίων συνεπληροῦτο καθ' ἓν δωδεκατημόριον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, παρ' αὐτὴν μόνην τὴν ἐν ταῖς ἀνατολαῖς τῶν χρόνων ἀνισότητά διεπίπτομεν· ἐπεὶ δὲ οὐδὲ τοῖς δωδεκατημορίοις ἴσα ἐστὶ τὰ φαινόμενα ζώδια, οὐδ' ἐν τοῖς ἰδίῳις κείται τόποις ἅπαντα· ἀλλὰ τινὰ μὲν αὐτῶν ἐλάσσονά ἐστι τοῦ δωδεκατημορίου, τινὰ δὲ πολλῶν μείζονα· καθάπερ εὐθέως ὁ μὲν Καρκίνος οὐδὲ τὸ τρίτον μέρος ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου· ἢ δὲ Παρθένος καὶ τοῦ Λέοντος, καὶ τῶν Χηλῶν ἐπιλαμβάνει· τῶν δὲ Ἰχθύων ὁ νοτιώτερος ὅλος σχεδὸν ἐν τῷ τοῦ Ὑδροχόου κείται δωδεκατημορίῳ· πῶς ἂν εἴη δυνατόν ἐκ τῆς τοιαύτης τῶν δώδεκα ζωδίων ἐπιτολῆς τῆς νυκτὸς ὥραν συλλογίσασθαι· « Ὅταν δὲ τίνα αὐτῶν μηδὲ ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ τυγχάνῃ ὅλα κείμενα, ἀλλὰ πολλῶν βορειότερα, καθάπερ ἔχει ὁ τε Λέων καὶ ὁ βορειώτερος τῶν Ἰχθύων· ὁ δὲ ἥλιος, ὅτι πολλῶν μᾶλλον ἄγνοήσει τὴν ὥραν ὃ ἐκ τῆς ἀνατολῆς τῶν φαινομένων ζωδίων συλλογισμὸς αὐτῶν.

Εὐθέως οὖν τοῦ 14 ἡστερισμένου Καρκίνου ἀνατεταλκός, ἢ τοῦ Λέοντος κεφαλὴ ἀναφέρεται ἐν τῷ ὑποκειμένῳ ὀρίζοντι, συνανατελλούσης αὐτῇ τῆς ἡ' μοίρας τοῦ Καρκίνου. Ὁ Ἀρατος θεωρῶν τὴν κεφαλὴν τοῦ Λέοντος ἀνατέλλουσαν, καὶ ὑπολαμβάνων τὸ κατὰ τὸν Λέοντα δωδεκατημόριον ἀναφέρεσθαι, τρισὶν ὅλοις ἡμωρίοις ἄγνοήσει. Πάλιν ὁ μὲν Σκορπίος ἄρχεται μὲν δύνειν ἀνατελλούσης Κριοῦ μοίρας τρισχαιδεκάτης μέτης· ὅλος δὲ ὑπὸ τὸν ὀρίζοντα γίνεσθαι ἀνατελλούσης τῆς 5' μοί. τοῦ Ταύρου· ἀποδείξαμεν γὰρ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τοῖς περὶ τῶν συνανατολῶν. Δῆλον οὖν, ὅτι χωρὶς τῶν ἐν ἀνίστοις χρόνοις τὰ ἰβ' ζώδια ἀναφέρεσθαι, διὰ τὸ καὶ ἀνισομεγέθη εἶναι τὰ ζώδια, καὶ ἀτάκτως κεῖσθαι, πολλὰ διαμαρτῆσεται τῇ ὥρᾳ ὃ πρὸς τὸν φαινόμενον ἀστε-

A tum discrimen est in duodecim signorum orbitibus : qui ratione illa uti velit, horam noctis assequi nullo modo poterit. Sed illud mirari subit, quomodo huic etiam doctrinæ subscriptor Attalus accedat. Ita quippe loquitur : « In sequentibus porro demonstrare conatur qua ratione quispiam e sideribus nocturnam horam conjectari poterit. Nam cum sit noctis initium solis occasus, sol autem duodecim signorum semper in aliquo versetur ; perspicuum est, qui id cognoverit, in quo signo sol positus sit, et qua ejus signi parte, facile animadversurum esse, quod signum, et qua 119 sui parte sub initium noctis oriatur. Quippe pars ei, quam sol obtinet, ex diametro respondens. ineunte nocte conscendet. Hoc quisquis ante didicerit, et cognorit, in omni nocte sex ab oriente signa consurgere, non ignorabit quanta pars noctis transacta fuerit, et quantum ex ea ad ortum usque solis supersit. »

B Præterea hoc ambo illi nequaquam animadvertunt, tametsi illud ipsum signum exortum jam esse viderit quispiam, non posse tamen ratione ista, quam diximus, certam noctis horam cognoscere. Etenim si constellationum, et spectabilium imaginum quælibet parte una duodecima zodiaci definiretur, sola temporum in orbitibus inæqualitas errorem nobis offerret. Sed quoniam neque cum segmentis ipsis adæquantur quæ a nobis cernuntur imagines, neque propriis in locis sitæ sunt omnes, sed quædam dodecatemorio suo minores, quædam majores multo sunt : ut exempli causa, Cancer ne tertiam quidem segmenti sui partem occupat ; contra Virgo de Leone ac Chelis decerpit aliquid, Piscium australior totus fere in Aquarii dodecatemorio positus est : qui fieri potest, ut ex ejusmodi signorum duodecim exortu noctis hora colligatur ? Cum autem ex illis etiam aliqua zodiaco circulo non tota contineantur, sed multo borealiora sint, velut Leo et Piscium borealior, evidens est illorum rationem ab ortu apparentium imaginum aberraturam esse longius.

D Primum enim stellata Cancræ imagine jam exorta, Leonis caput in eo quem statuimus horizonte conscendit una cum octava parte Cancræ. Igitur Aratus Leonis caput oriri prospiciens, ac Leonis dodecatemorium putans ascendere, sesquihora integra fallitur. Item Scorpius occidere incipit oriente parte 13 media Arietis ; totus vero sub horizontem conditur oriente sexta Tauri parte. Quæ nos omnia in nostra de coortibus disputatione demonstravimus. Apparet ergo non solum quod duodecim imagines inæqualibus temporibus ascendunt, sed etiam quod aliis aliæ majus spatium occupant, et sine ordine collocatæ sunt ; plurimum in æstimanda hora deceptum iri, qui ex apparentibus simulacris signorum duodecim conjectari voluerit.

14 f. ἐπεὶ τοῦ.

Horam itaque noctis nec exacte posse, neque proxime deprehendi, si ortivum signum intueamur, ex iis quæ sunt dicta liquido constat.

III. Deinceps igitur, ut hoc sumamus, coortus ab illo suerum, oppositosque descensus ad zodiaci circuli segmenta, non ad stellatas imagines esse descriptos; videamus quidnam in istis consentanee iis quæ videntur, in mundo, vel dissidentanee sit dictum. In quo primum illud intelligendum est, zodiaci circuli partitionem ab Arato sic institui, ut a tropicis et æquinotialibus punctis incipiat, eaque sint initia signorum. Eudoxus autem ita dividit, ut illa puncta media sint, illa Cancri et Capricorni, hæc Arietis et Chelarum. Quod ad Aratum spectat, satis ex iis ostendit se illa puncta in signorum suorum initiis ponere; quod de circulis quatuor disserens, tropicis videlicet duobus, æquinotiali et zodiaco, tres quidem illorum oriri et occidere parallelos invicem scribit; et horum singulos in uno eodemque puncto oriri ait aut occidere; zodiacum autem in tanto horizontis arcu ortus occasusque facere, quantus ab ortu Capricorni ad ortum Cancri pertinet; quod iis verbis explicat:

Atque ii quidem oriunturque, et ex adverso inferne

Omnes æquidistanter: unus autem est ipsorum cui-
[occidunt
[iusvis

Ordinatim utrinque descensus ascensusque.
Verum iste Oceani tantum pertransit aquam,
Quantum a Capricorno ascendente maxime
Cancrum ad ascendentem volvitur.

Ex his liquet tropica puncta in signorum initiis ab illo constitui, alterum in Cancri, alterum in Capricorni principio. Quippe zodiacus exorians horizontis arcum ab iis punctis in illorum signorum orbitibus definitum permeat. Idem etiam declarare videtur his versibus, quos de Leone cecinit:

Ibi quidem solis ardentissimi sunt cursus.
Ac tum spicis vacua cernuntur arva,
Sole primum ad Leonem accedente.

Etenim sub exortum Canis æstus intenditur. Oritur vero post 50 circiter dies ab æstivo solstitio. Quare post totidem dies, ex illius opinione, sol Leonis **120** initium obtinet. In eodem ergo solstitio Cancri principium tenet. Atque hac ratione zodiacum circulum mathematici veteres propemodum omnes, aut plerique, partiti sunt.

Eudoxus vero tropica puncta se in mediis collocare signis in hæc verba testatur: « Secundus est circulus, in quo conversiones æstivæ fiunt. In eo situm est medium Cancri. » Item: « Tertius, ait, est circulus, in quo sunt æquinotia. In eo positum est Arietis et Chelarum medium. Quartus, in quo conversiones hibernæ accidunt. In eo Capri-

risum tōν ιβ' ζωδίων τὸν συλλογισμὸν ποιούμενος. Ὅτι μὲν οὖν ἀδύνατον ἀκριβῶς, ἢ ὡς ἔγγιστα, τὴν τῆς νυκτὸς ὥραν ἐπιγνῶναι εἰς τὸ πρὸς τῇ ἀνατολῇ ζωδίων ἀναβλέψαντας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ φανερόν.

Γ'. Ἐχομένως δὲ ὑποθέμενοι τὰς συνανατολὰς αὐτῶ καὶ τὰς ἀντικαταδύσεις τῶν ἄστρον πρὸς τὰ δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου πεπραγματεῦσθαι, καὶ μὴ πρὸς τὰ ἡστερισμένα, ἐπισκεψώμεθα καὶ τὸ ἐν αὐταῖς συμφώνως ἢ διαφώνως λεγόμενον πρὸς τὰ ἐν τῷ κόσμῳ φαινόμενα. Προδεικτέον δὲ πρῶτον, ὅτι τὴν διαίρεσιν τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὁ μὲν Ἀρατος πεποιήται ἀπὸ τῶν τροπικῶν τε καὶ ἰσημερινῶν σημείων ἀρχόμενος· ὥστε ταῦτα τὰ σημεία ἀρχαῖς εἶναι ζωδίων· ὁ δὲ Εὐδόξος οὕτω διήρηται, ὥστε τὰ εἰρημένα σημεία μέσα εἶναι· τὰ μὲν τοῦ Καρκίνου καὶ τοῦ Αἰγόκερω· τὰ δὲ τοῦ Κριοῦ καὶ τῶν Χηλῶν. Ὁ μὲν οὖν Ἀρατος διὰ τούτων μάλιστα φανερὸς γίνεται τὰ εἰρημένα σημεία· ἐν ταῖς ἀρχαῖς τιθεὶς τῶν κατὰ ταῦτα δωδεκατημορίων. Περὶ γὰρ τῶν δ' κύκλων λέγων, δύο τῶν τροπικῶν, καὶ τοῦ ἰσημεριοῦ, καὶ τοῦ ζωδιακοῦ, τοὺς μὲν γ' φησὶν ἀνατέλλειν τε καὶ δύναι παραλλήλως ἑαυτοῖς· καὶ ἕκαστον αὐτῶν καθ' ἐν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀνατέλλειν, καὶ πάλιν δύναι· τὸν δὲ ζωδιακὸν ἐν τῇ τοιαύτῃ περιφερείᾳ τοῦ ὀρίζοντος τὰς ἀνατολὰς καὶ δύσεις ποιεῖσθαι, ἡλίχην παραχωρεῖ ἐν αὐτῷ ἀπὸ τῆς τοῦ Αἰγόκερω ἀνατολῆς ἕως τῆς τοῦ Καρκίνου ἀνατολῆς· λέγει δὲ οὕτως·

Καὶ τὰ μὲν ἀντέλλει τε, καὶ ἀντία ρεῖσθαι δύνει,

Πάντα παραβλήδην· μὴ δὲ σφῶν ἐστὶν ἕκαστον

Ἐξείης ἐκάτερθε κατηλυσιῇ ἀροδός τε.

Αὐτὰρ δ' γ' Ὀκεανοῖο τόσον παραμείδεται ὕδωρ,
Ὅσον ἀπ' Αἰγόκερῆος ἀνερχομένοιο μάλιστα
Καρκίνον εἰς ἀνιόντα κυλινδεται....

Ἀπλὸν οὖν ἐκ τούτων, ὅτι τὰ τροπικὰ σημεία ἐν ταῖς ἀρχαῖς ὑποτίθεται· τὸ μὲν ἐν τῇ τοῦ Καρκίνου, τὸ δ' ἐν τῇ τοῦ Αἰγόκερω. Τὴν γὰρ ὑπὸ τούτων τῶν σημείων ἐν ταῖς ἀνατολαῖς αὐτῶν ἀποτεμνομένην τοῦ ὀρίζοντος περιφέρειαν ὁ ζωδιακὸς ἀνατέλλων ἐπιπορεύεται. Δόξαι δ' ἂν ἐμφαίνεν τούτο καὶ ἐξ ὧν περὶ τοῦ Λέοντος λέγων φησὶν·

Ἐνθα μὲν ἡελλοιο θερσιταταὶ εἰσι κέλευθοι.
Αἱ δὲ πον ἀσταχύνω κερεαὶ φαίνονται ἀρουραι,
Ἡελίου τὰ πρῶτα συνερχομένοιο Λέοντι.

Περὶ γὰρ τὴν τοῦ Κυνὸς ἀνατολὴν καὶ τὰ καύματα μάλιστα γίνεται. Αὕτη δὲ γίνεται μετὰ λ' ἔγγιστα ἡμέρας ἀπὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. Μετὰ τοσαύτας δὲ ἡμέρας ἔγγιστα κατ' αὐτὸν ὁ ἥλιος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ Λέοντος γίνεται. Ἐν ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκίνου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδὸν, ἢ τῶν πλείστων, τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διήρητο.

Ὅτι δὲ Εὐδόξος τὰ τροπικὰ σημεία κατὰ μέσα τὰ ζωδία τίθησι, δῆλον ποιεῖ διὰ τούτων· « Δεύτερος δὲ ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ θεριναὶ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. » Καὶ πάλιν φησὶ· « Τρίτος δ' ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ ἰσημερίαι γίνονται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ τε τοῦ Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ χειμεριναὶ τροπαὶ γίνονται.

ται. Ἔστι δ' ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Αἰγόκερω. » **A** corni medium est. » Hoc ipsum manifestius illic etiam significat, ubi de coluris circulis agens, qui per polos et tropica æquinoctialiaque puncta ducuntur, ita scribit : « Alii sunt circuli duo bifariam invicem ad rectos angulos secantes per polos mundi. In quibus hæc astra sunt primum semper apparens mundi polus; deinde medium Ursæ secundum latitudinem, medium Cancrī, etc. » Paulo post addit : « Nec non cauda Piscis australis, et medium Capricorni. » Deinceps vero scribit, in altero per polos transeunte circulo situm esse, præter alia, quæ recenset medium Chelarum secundum latitudinem, et secundum eandem latitudinem Arietis terga.

Δ'. Προδιαληπτόν καὶ τοῦτο, ὅτι τὰς ἀρχὰς ἐκαστοῦ τῶν ἐβ' ζωδίων ὑποτιθέμενος ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς, διασαφεῖ ὅσα τῷ προειρημένῳ αὐτῷ ζωδίῳ συνανατέταλκεν ἢ ἀντικαταδέδωκε τῶν ἐκτὸς τοῦ ζωδιακοῦ ἀστρον. ὁ καὶ συντείνει μάλιστα πρὸς τὸ ἐκ τῶν ἄλλων ἀστρον συλλογίζεσθαι τὸ μέλλον ἀνατελλεῖν δωδεκατημόριον τοῦ ζωδιακοῦ. Ἀπλὸν δὲ πῶτο ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατολῆς, λέγων οὕτως. Εἰπὼν γὰρ περὶ τοῦ Ὑδροῦ, ὅτι τὰ μὲν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας τοῦ Ὑδροχόου ἀναφερομένου μετέωρά ἐστι, τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα οἱ Ἰχθύες ἀνάγουσιν, ἐπιφέρει·

Οὕτω καὶ μογεραὶ χεῖρες, καὶ γούνα, καὶ ὦμοι
Ἀνδρῶν δὲ διχα πάντα τὰ μὲν πάρος, ἄλλα
[δ' ὀπίσσω
τείνεται Ὀκρυνοῖο· νέον δ' ὅπυτε προτέρωνται
Ἰχθύες ἀμφοτέροι, τὰ μὲν οἱ κατὰ δεξιὰ χεῖρὸς
αὐτοὶ ἐφέλκονται· τὰ δ' ἀριστερὰ νεώτερον ἔλκει
Κριὸς ἀνερχόμενος. . . .

Διὰ γὰρ τοῦ, νέον ὅπυτε προτέρωνται Ἰχθύες, δηλοῖ ὡς ἄλλο τι, ἢ ὅταν ἀρχῶνται οἱ Ἰχθύες ἀνατελλεῖν.

Ἔτι δὲ αὐτὸ τοῦτο φανερὸν ποιεῖ καὶ ἐπὶ τῆς Ἀργούς. Τῆς γὰρ Παρθένου ἀνατελλούσης, φησὶ τὴν πρύμναν αὐτῆς ἀνατελλεῖν ὅλην· τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῆς ἕως τοῦ ἰσοῦ ἀνατέλλειν, ὅτ' ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατεῖλῃ. Προειπὼν γάρ·

Οὐ μὲν θην εὐλίτους γαίης ὑπὸ νεύατα βάλλει
Παρθένος ἀντέλλουσα. . . .

μετ' ὀλίγον φησὶ·

. . . φθάμενος δὲ Κύνων πόδας αἰνῦνται ἄλλους,
Ἐλκων ἐξὸπιθεν πρύμναν πολυτεφέας Ἀργούς.
Ἡ δὲ θέει γαίης ἰσθμὸν διχόωσα κατ' αὐτόν·

Παρθένος ἡμος ἅπασα περαιόθεν ἄρτι γένηται.

Καὶ ὁ Εὐδόξος δὲ, ᾧ κατηκολούθηκεν ὁ Ἄρατος, τὸν αὐτὸν τρόπον ὑποτίθεται ἐν ταῖς συνανατολαῖς τὰς ἀρχὰς τῶν ζωδίων ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς· ὥστε καὶ ἐκ τοῦτου φανερὸν γίνεσθαι τὸ προκείμενον. Τούτων δὲ προὑποδειγμένων νῦν ἐπισκεψώμεθα τὰς ὑπ' αὐτῶν ἀποδιδόμενας συνανατολάς τε καὶ ἀντικαταδύσεις.

Ε'. Ὑποθέμενος τοίνυν ὁ Ἄρατος ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς τὴν ἀρχὴν τοῦ Καρκίνου, φησὶ τοῦ μὲν Στεφάνου δευκέναι τὸ ἡμισυ, τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ ἕως τῆς ῥάχης· τοῦ δὲ Ἐν γόνασι τὰ ὑπὲρ τὴν γαστέρα·

B IV. Observandum præterea illud est, Aratum principia cujuslibet e duodecim signis in oriente collocantem, exprimere quænam extra zodiacum posita sidera cum illo ipso signo pariter ortum, aut occasum ex adverso fecerint; quod eo magnopere pertinet, ut ex aliis constellationibus proxime orturum signum zodiaci colligatur. Istud etiam in exortu Piscium declarat his verbis. Cum enim de Hydro dixisset, quæ ab ejus capite ad primam spiram pertinent, ascendente Aquario in sublimi esse, reliquum illius corpus cum Piscibus ascendere, mox subjicit :

*Sic etiam lassæ manus, et genua, et humeri
Andromedæ, dimidiata omnia; hæc quidem ante, alia*

C *Pertingunt ex Oceano, recens quando prodeunt
Pisces ambo, dexteram quidem ei manum
Pisces attrahunt : at sinistram ab imo trahit
Aries ascendens.*

Nam hæc verba, recens quando prodeunt Pisces, nihil aliud, quam initium ortus Piscium expriment.

Idipsum et in Argo clarissime demonstrat. Nam oriente Virgine totam illius exoriri puppim asserit : cætera ipsius usque ad malum emergere cum integra Virgo conscenderit. Cum enim dixisset :

*Nec certe pauca sidera terræ sub infima mittit
Virgo exorients :*

paulo post ait :

D . . . præveniens vero Canis pedes arripit alios
*Trahens a tergo puppim stellatæ Argus.
Hæc autem currit supra terram, malum dimidiata*
[juxta ipsum,
Virgo quando tota ab inferioribus jam emerit.

Quin et Eudoxus, quem auctorem secutus est Aratus, eodem modo signorum initia in coortibus ad orientem statuit : ut vel inde planissime nobis de poetæ proposito constet. His vero declaratis inquiramus modo in coortus oppositarumque partium occasus, cujusmodi ab illis traditi fuerunt.

V. Constituto igitur adorie ntem initio Cancrī, refert Aratus mediam Coronæ partem occidisse; australis item Piscis usque ad spinam dorsi; Ingeniculi quidquid est supra ventrem; Ophiuchum hume-

ris tenuis; serpentem, quem Ophiuchus tenet, ad A usque collum; Arctophylacis amplius parte dimidia. Ad hæc zonam Orionis secundum humeros ait exoriri. Quocirca constellationes istæ omnes, ut ille censet, cum Geminis partim oriuntur, partim ex adverso occidunt. At Eudoxus omnes illas recensens, quæ sub initium occidentis Cancrī supra terram eminent, ait totum Ingeniculum esse conspicuum: Coronam quoque dimidiam; Arctophylacis et Ophiuchi capita; una cum cauda serpentis, qui manu gestatur. Tum ad austrum Orionem integrum, et de australi Pisce quod est secundum caput.

Ac de Corona quidem consentanea veritati est Arati sententia, siquidem in Græciæ tractu occidere incipit oriente 23 parte Geminorum; tota vero descendit oriente quarta Cancrī parte. Sed Eudoxi ratio perspicue discrepat: 121 quandoquidem initium ab eo Cancrī in medio Geminorum signo ponitur. Quod ut assidue nobis commemorare necesse non sit, illud universe tenendum est, cum non eodem uterque modo signa describat, non posse cum ambobus apparentium experimenta congruere. Illud insuper habendum est, quæ ad ortus pertinent, paucis exceptis, eodem ab utroque modo perscribi. Aratus enim Eudoxi vestigiis in hæret. Verum ad Arateam zodiaci partitionem magis quam ad Eudoxeam, coortuum ab illis traditorum ratio convenit: quod ex iis fiet apertius, quæ de istis singillatim explicabimus.

Australem porro Piscem majore sui parte supra terram oportet exstare, non ea tantummodo quæ sunt vicina capiti, ut illis placuit. Etenim occidere incipit ille Geminorum oriente 4 parte; postremo idem occidit oriente Cancrī 18.

Ingeniculi vero solum jam caput occidit, et dexter humerus cum manu; sinister humerus, reliquumque corpus supra terram adhuc existit. Nam occidente dextro humero, 27 pars Geminorum oritur; sinistro vero descendente, oritur octava pars Cancrī, et quæ sunt in lateribus post dextrum humerum adhuc oriuntur. Falso itaque dixit Aratus jam illius partem a ventre capite tenuis occidisse.

De Ophiucho recte sentiunt Aratus et Eudoxus. Quippe humeri ex adverso Geminorum occidunt; quæ vero est in capite, occidit oriente undecima Cancrī parte.

Serpentis, quem tenet Ophiuchus, sola supra terram cauda, ut sentit Eudoxus, non, ut Aratus, caput existit. Etenim caput ipsius occidit mediis fere Geminis orientibus: quæ autem est in extrema cauda, occidit oriente parte Cancrī 9.

VI. De Arctophylace prorsus hallucinantur. Asse-

18 f. ηπερ.

τὸν δὲ Ὀφιοῦχον ἕως τῶν ὤμων· τὸν δὲ Ὀφιν, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἕως τοῦ αὐχένος· τοῦ δὲ Ἀρκτοφύλακος πλεον μέρος ἢ τὸ ἥμισυ. Ἀνατέλλειν δὲ φησι τοῦ Ἀρίωνος τὴν ζώνην κατὰ τοὺς ὤμους. Τὰ εἰρημένα τοίνυν ἄστρα τοῖς Διδύμοις κατ' αὐτὸν, ἃ μὲν συνανατέλλει, ἃ δὲ ἀντικαταδύνει. Ὁ δὲ Εὐδόξος, ἐξαριθμούμενος ὅσα ἐστὶν ὑπὲρ γῆς, τοῦ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, φησὶ τὸν Ἐν γόνασιν ὄλον εἶναι φανερόν· τοῦ δὲ Στεφάνου τὸ ἥμισυ· καὶ τὴν τοῦ Ἀρκτοφύλακος κεφαλὴν· καὶ τὴν τοῦ Ὀφιοῦχου κεφαλὴν· καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ ἐχομένου Ὀφείως· τὸν δὲ πρὸς νότον Ἀρίωνα ὄλον· καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος τὸ πρὸς τὴν κεφαλὴν.

Ὁ μὲν οὖν Στέφανος κατὰ τὸν Ἄρατον ἐγγίστα συμφωνεῖ· ἐν γὰρ τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις B ἀρχεται μὲν δύνειν ἀνατελλούσης γ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· ὅλος δὲ δύνει ἀνατελλούσης τῆς δ' μοί. τοῦ Καρκίνου. Κατὰ μέντοιγε τὸν Εὐδόξον δηλον, ὅτι διαφωνεῖ· ἐπείπερ ἡ ἀρχὴ τοῦ Καρκίνου κατ' αὐτὸν κατὰ μέσον ἐστὶ τοῦ τῶν Διδύμων δωδεκατημορίου. Ἦνα δὲ μὴ διαπαντὸς ἐπισημαινόμεθα τοῦτο, διαληπτέον καθόλου, διότι μὴ ὁμοίως ἀναγράφουσιν ἀμφοτέροις οὐ δυνατόν ἑκατέρω αὐτῶν συμφωνεῖν τὸ φαινόμενον. Δεῖ δὲ κάκεινο διειληφέναι, διότι πάντα μὲν, πλὴν ὀλίγων τινῶν, ὁμοίως ἀμφοτέροι ἀναγράφουσι τὰ περὶ τὰς ἀνατολάς. Ὁ γὰρ Ἄρατος τοῖς ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου λεγομένοις ἡκολούθηκε. Συμφωνοῦσι μέντοιγε αἱ ὑπ' αὐτῶν ἀναγεγραμμένα συνανατολαὶ τῇ κατὰ τὸν Ἄρατον μᾶλλον τοῦ ζωδιακοῦ διαιρέσει, C εἰπερ 18 κατὰ τὸν Εὐδόξον· ἔσται δὲ τοῦτο φανερόν ἐκ τῶν κατὰ μέρος περὶ αὐτῶν βηθησομένων.

Τοῦ δὲ νοτίου Ἰχθύος τὸ πλεῖστον μέρος δεῖ ὑπὲρ γῆν εἶναι, καὶ οὐχὶ τὸ πρὸς τῇ κεφαλῇ μόνον, ὡς φασιν. Ἀρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελλούσης δ' μοί. Διδύμων· ἔσχατον δὲ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ιη' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δ' Ἐν γόνασιν ἡ κεφαλὴ μόνον δέδυκε, καὶ ὁ δεξιὸς ὤμος σὺν τῇ χειρὶ· ὁ δ' ἀριστερὸς ὤμος καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἔτι ἐστὶν ὑπὲρ γῆν. Τοῦ μὲν γὰρ δεξιῦ ὤμου δύνοντος ἀνατέλλει ἡ ζ' καὶ κ' μοί. τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ὤμου δύνοντος, ἀνατέλλει ἡ η' μοί. τοῦ Καρκίνου· τοῦ δὲ δεξιῦ ὤμου ἔτι ὕστερον δύνουσιν οἱ ἐν ταῖς πλευραῖς. Οὐκ ἄρα τὸ ἀπὸ τῆς γαστρὸς μέρος αὐτοῦ ἕως τῆς κεφαλῆς δέ- D δυκεν, ὡς Ἄρατος φησι.

Τὰ δὲ περὶ τὸν Ὀφιοῦχον συμφώνως ἀποδιδοῦσι τῷ φαινόμενῳ ὁ τε Ἄρατος καὶ ὁ Εὐδόξος. Οἱ μὲν γὰρ ὥμοι τοῖς Διδύμοις ἀντικαταδύνουσιν· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Τοῦ δὲ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἡ οὐρὰ μόνον ὑπὲρ γῆς ἐστίν, ὡς ὁ Εὐδόξος φησι, καὶ οὐχ ἡ κεφαλὴ, ὡς ὁ Ἄρατος. Ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ δύνει, ἀνατελλόντων μέσων μάλιστα τῶν Διδύμων· ὁ δὲ ἐν ἄκρῃ τῇ οὐρᾷ δύνει, ἀνατελλούσης τῆς θ' μοί. τοῦ Καρκίνου.

Γ'. Περὶ δὲ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁλοσχερῶς δοκοῦσι!

μοι ἀγνοεῖν. Φασὶ γὰρ αὐτὸν δ' ζωδίοις ἀντικαταδύ-
νειν, Κριῶ τε καὶ Ταύρῳ, καὶ Διδύμοις, καὶ Καρ-
κίνῳ. Ὁ μὲν γὰρ Ἀρατος τοῦ Ταύρου πρὸς τῇ ἀνα-
τολῇ ὄντος, φησὶν·

Δύνει δ' Ἀρκτοφύλαξ ἥδη ¹⁶ πρῶτῃ ἐπὶ μοίρῃ,
Τῶν αὖ πύσυχες μὴ ἀτερ χειρὸς κατὰγουσι·

ὥστε τῷ Κριῶ ἀνατέλλοντι ἀρχεσθαι αὐτὸν ἀντικατα-
δύνειν. Ἀκολουθῶν δὲ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, καὶ τοῦ
Καρκίνου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, λέγει ταυτί·

Οὐδ' ἂν ἔτ' Ἀρκτοφύλαξ εἴη πολλὸς ἀμφοτέρωθεν·

Μείων ἡμέτιος· τὸ δ' ἐπὶ πλέον ἔρρυχος ἥδη.
Τέτρασι γὰρ μοίραις ¹⁷ ἄμυδις κατιόντα Βοώτην
Ὀκεανὸς δέχεται.

Ὁ δὲ Εὐδοξος γράφει οὕτως· « Ὅτ' ἂν ὁ Κριὸς δύνῃ,
τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους τοῦ Ἀρκτοφύλακος οἱ πόδες
δύνουσι, τῶν δὲ πρὸς νότον τοῦ Θηρίου τὰ λοιπὰ. »
Ἐν δὲ τῇ ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν ἀνατολῶν λόγου, διελ-
θὼν ὅσα ἐπὶ δύσεως καὶ ἀνατολῆς ἐστὶν, ἀρχομένου
τοῦ Καρκίνου ἀνατέλλειν, ἐξῆς φησιν· « Ὅτ' ἂν δ'
ὁ Καρκίνος ἀπέλλῃ, τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους οὐθὲν
ἀνίσχει, τῶν δὲ πρὸς νότον ὁ Λαγῶς καὶ τοῦ Κυνὸς
καὶ τὰ ἐμπρόσθια, καὶ ὁ Προκύων, καὶ τοῦ Ὑδροῦ
ἡ κεφαλὴ. Δύνει δὲ τῶν μὲν πρὸς ἄρκτους ἡ τοῦ
Ἀρκτοφύλακος κεφαλὴ. » Δῆλον οὖν, ὅτι κατὰ τὸν
Εὐδοξον τὰ μὲν πρῶτα μέρη τοῦ Ἀρκτοφύλακος ἀν-
τικαταδύνει τῷ Κριῶ, τὰ δὲ ἔσχατα τῷ Καρκίνῳ.
Οὕτε δὲ τέσσαρσι ζωδίοις ὁ Ἀρκτοφύλαξ ἀντικατα-
δύνει, ὡς αὐτοὶ φασιν, ἀλλὰ δυσὶ μόνον Ἐλασσον ἢ
ἡμίσει· οὕτε Κριῶ ἀρχεται ἀντικαταδύνειν· ἀλλὰ
τὴν μὲν ἀρχὴν ποιεῖται τῆς δύσεως, ἀνατελλούσης
ς' μοί. τοῦ Ταύρου· ὅλος δὲ δύνει, πλὴν τῆς ἀριστε-
ρᾶς χειρὸς καὶ τοῦ ἀγκῶνος, ἀνατελλούσης τῆς 19'
μοί. τοῦ Καρκίνου.

Διαληπτέον δὲ, ὅτι περὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος ὁ
Ἀρατος συμφώνως λέγει τοῖς φαινομένοις, εἰ καὶ
ὅπως ἡγήνηται τὸ τέσσαρσι ζωδίοις αὐτὸν ἀντικατα-
δύνειν, τοῦ Κριῶ ἀνατεταλκότος, καὶ τοῦ Ταύρου,
καὶ τῶν Διδύμων· τοῦ δὲ Καρκίνου ἀρχομένου ἀνα-
τέλλειν, ὃ ἐστὶ λοιπὸς τῶν δ' ζωδίων, οἷς ἀντικατα-
δύνει καὶ κατ' αὐτὸν ὁ Ἀρκτοφύλαξ, εὐλόγως αὐτὸς
φησι μηκέτι πολλὸ αὐτοῦ καὶ ὑπὲρ γῆν καὶ ὑπὸ γῆν
ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος ἀπολαμβάνεσθαι· καθάπερ ἐγί-
νετο, τῶν Διδύμων ἀνατελλόντων· ἀλλὰ τὸ μὲν πλεῖον
ὑπὸ γῆν, τὸ δὲ Ἐλασσον ὑπὲρ γῆν φαίνεται. Τὸ μὲν
γὰρ, ἡμέτιον, σημαίνει τὸ ὑπὲρ γῆν τοῦ κόσμου, τὸ
δὲ, ἔρρυχον, τὸ ὑπὸ γῆν· φανερόν δὲ τοῦτο διὰ πλειό-
νων αὐτὸς ποιεῖ· καθάπερ εὐθέως ἐπὶ τοῦ Ἐν γό-
νασι, λέγων οὕτως·

Αὐτὰρ δ' ἔξ' ὀπιθεν τετραμμένος ἄλλα μὲν οὔπω

Γαστέρι νεύει· τὰ δ' ὑπέρτερα νυκτοφορεῖται.

Τὰ μέντοιγε ἐπιφερόμενα οὐδὲν ἔτι πρὸς· αὐτὴν
τὴν δύσιν αὐτοῦ τείνοντα λέγει, ἀλλ' ὡς συμβεβηκὸς
αὐτῷ·

¹⁶ γρ. τότε. ¹⁷ γρ. ἥδη.

runt enim ex adverso signorum quatuor occidere,
Arietis, Tauri, Geminorum, et Cancrī. Nam Aratus
sole in oriente posito ait :

*Occidit vero Arctophylax jam primo cum signo,
Quorum quatuor ipsum, præter manum, deducunt,*

tanquam orientis Arietis ex adverso ille conscen-
dat. His consentanea sunt quæ de Cancro ortum
ineunte scribit :

*Neque vero amplius Arctophylax fuerit multus
utrinque*

*Minor diurnus : at amplius jam nocturnus ;
Quatuor enim partibus simul descendentem Booten
Oceanus recipit.*

Eudoxi porro verba sunt : « Occidente Ariete,
B e borealibus descendunt pedes Arctophylacis ;
australiū vero, reliquū feræ. » Tum initio dis-
putationis de ortibus, cum ea percensuisset, quæ
ia ortu sunt, occasuque, quando Cancer oriri inci-
pit, deinceps ita loquitur : « Cum autem Cancer
oritur, borealium quidem constellationum oritur
nulla : australium vero Lepus, et anteriora Canis ;
Procyon, cum Hydri capite. Occidit e borealibus
Arctophylacis caput. » Manifestum est igitur ex
Eudoxi sententia, priores Arctophylacis partes
occidere, cum Aries oritur : posteriores vero
orientē Cancro. Verum neque quatuor signis Ar-
ctophylax oppositum habet occasum, ut illi sen-
tiunt, sed duobus tantum, minus dimidio circiter :
neque ex adverso Arietis occidere incipit, sed i-
nitium occidendi facit oriente 6 Tauri parte : totus
autem, exceptis sinistra manu, flexuque cubiti,
orientē 19 parte Cancrī.

Sic autem habendum est, quæ de Arctophylace
prodit Aratus, hæc apparentium experimentis esse
consentanea, tametsi in eo prorsus aberrat, quod
cum ortu signorum quatuor adæquari illius occa-
sum putet : absoluto nimirum exortu Arietis,
Tauri, Geminorum. Cancro vero oriri incipiente,
quod reliquum est e signis quatuor ; quorum orti-
bus exæquari descensum Arctophylacis affirmant :
merito scribit Aratus, non jam supra terram, in-
fraque, ab horizonte magnam illius partem inter-
cipi : quemadmodum fiebat orientibus Geminis,
sed majorem exstare supra terram, minorem sub
terra. Hoc enim vocabulum, « diurnus, » partem
mundi supra terram eminentem ; « nocturnus, »
infra latentem exprimit : quod cum in aliis ple-
risque locis, tum vero cum de Ingeniculo agit, per-
spicue ita testatur :

122 Sed hic retro versus secundum alias quidem
partes nondum
Ventre extremo ; secundum superiores vero nocte
fertur.

Quæ autem subjicit, non jam ad ipsum illius oc-
casum spectantia, sed tanquam ex accidenti con-
gruentia refert :

... At hic cum luce satiatus fuerit, [bentis.
Vespere item continet : plus dimidio noctis la-

Cum enim occidere cum Chelis incipit, sole ibi versante, quo tempore facit occasum, noctes in Arcturo dicuntur ; quando et supra terram tota die fertur ; quoniam oritur cum Virgine, et occidendo plus dimidia nocte consumit, quandoquidem cum signis quatuor occidit. Quod autem una cum Virgine conscendat ex Arati sententia, hæc ipsius verba declarant :

*Nec exorientes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Ignote præterierint ; quoniam ingens sidus Bootes
Confertur oritur, interstinctus Arcturo.*

VII. Ac non Aratus duntaxat, et Eudoxus, sed etiam reliqui omnes fere mathematici, quicunque de Boote disputarunt, in eodem sunt cum illis errore versati, arbitantes quatuor illum cum signis occidere. Attalus vero occasus sui principium, non cum Scorpio, ut ostendebamus, sed cum Chelis facere constanter asseverat his verbis : « Quidam enim neque apparentium scientia præditi, neque poetæ mentem assecuti, varie de illo pronuntiarunt. Ac sunt nonnulli, qui cum Virgine primum occidere illum sentiunt ; deinde cum tribus insequentibus signis ; alii initium occidendi ab Scorpio facere, et in Aquarium desinere : qua imbuti opinione aliqui coram te convicti a nobis, ac deducti de sententia discesserunt. Atque, ut uno verbo dicam, cum et ex apparentibus id constet, et poeta liquido testetur, totum occidisse, cum in oriente situs est Leo, occasum autem incipere, cum Tauri instat exortus ; quando et oppositus illi ex adverso Scorpius in occasu positus est ; et Chelæ recens occiderunt, quibus cum descendere incipit Arctophylax ; manifestum esse arbitror eos omnes, qui de hac re dissentiant a nobis, apparentium esse funditus ignaros. »

Atqui beasset nos, si non solam, citra demonstrationem sententiam dicere contentus assereret convictos a se qui contra sentirent opinione cessisse, sed dicti quoque sui probationem mandasset litteris ; ut et cæteris ab eo dissidentibus persuaderi posset, cum Chelis, non cum Scorpio illum occidendi primordium habere. Quoniam igitur hoc ab eo prætermissum est, non inutile futurum arbitror paucis admonere, quibus inducti rationibus arbitremur, cum Scorpio primum occidere Bootem. Nam copiosiore hac de re sermone nostræ illi de coortibus disputationi seposuimus. Fingamus itaque modo in horizonte occiduo australissimam stellam earum, quæ sunt in sinistro pede Arctophylacis. Est ea borealior æquinoctiali circulo partibus 27, ac triente ; cujusmodi circulus per polos transiens constat 360. Ob id æquidistans æquinoctiali circulus per illam stellam transiens

A 'Ο δ', ἐπὶν φάεος κορέσεται,
Βουλὴν ἔπεται, πλείον διχα νυκτὸς λούσης.

"Οταν γὰρ ταῖς Χηλαῖς ἄρχηται συγκαταδύνειν, τοῦ ἡλίου ἐν αὐταῖς ὄντος, ἐν ᾧ καταδύνει καιρῷ, αἱ νύκτες ἐπ' Ἀρκτοῦρου λέγονται· ὅτε ὅλην τε τὴν ἡμέραν ὑπὲρ γῆς φέρεται, διὰ τὸ τῇ Παρθένῳ αὐτὸν συνανατέλλειν, καὶ δύνει πλείονα χρόνον ἢ τὸ ἡμισυ τῆς νυκτὸς, ἐπὶ τῷ τοῖς τέσσαρσι ζωδίοις συγκαταδύνει. "Οτι δὲ τῇ Παρθένῳ κατ' αὐτὴν συνανατέλλει, φανερόν ποιεῖ ἐν τοῦτοις·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάουσαι,
ἄφραστοι παρτίον· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βώτης
Ἄρσος ἀντέλλει βεβουλημένον Ἀρκτοῦροιο·

Ζ'. Οὐ μόνον δὲ ὁ Ἄρατος καὶ ὁ Εὐδόξος, ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ μαθηματικοὶ πάντες σχεδόν, ὅσοι περὶ τοῦ Βώτης λόγον πεποιήνται, ὁμοίως τούτοις ἀποπαλάνηται, νομίζοντες τέσσαρσι ζωδίοις αὐτὸν συγκαταδύνειν. Ἄταλος δὲ καὶ περὶ τοῦ τὴν ἀρχὴν τῆς δύσεως αὐτὸν παιεῖσθαι, μὴ τῷ Σκορπίῳ συγκαταφερόμενον, ὡς ἡμεῖς ἐδείκνυμεν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς, ἱκανῶς διαβεβαιουται, λέγων τὸν τρόπον τοῦτον· « Ἐνιοὶ γὰρ οὐτε ταῖς φαινόμενοις παρακολουθοῦντες, οὐτε τὰ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ λεγόμενα δυνάμενοι συνεῖναι, διαφόρους ἀποφάσεις πεποιήνται περὶ αὐτοῦ. Καὶ τινὲς φασὶ μὲν αὐτὸν τῇ Παρθένῳ πρῶτον ἄρχεσθαι συγκαταδύνειν· εἴτα ἐν τοῖς ἐφεξῆς τρισὶ ζωδίοις· ἔνιοι δὲ ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ Σκορπίου, λήγειν δὲ ἐπὶ τὸν Ὑδροχόνον, ὡν τισὶ καὶ σὺ παρατέτυχας ἐλεγχόμενοις ὑφ' ἡμῶν, καὶ μετατιθεμένοις. Καθόλου δὲ καὶ τοῦ φαινομένου τοῦτο συνιστῶντος, καὶ τοῦ ποιητοῦ σαφῶς λέγοντος, ὅτι ὅλος μὲν δεδοκῶς γίνεται, Λέοντος πρὸς ἀνατολὰς ὄντος· ἄρχεται δὲ δύεσθαι, ὅτ' ἂν ὁ Ταῦρος μέλλῃ ἀνατέλλειν· τὸ δὲ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ κείμενον ζῶδιον ὁ Σκορπίος πρὸς τῇ δύσει ὑπάρχων· αἱ δὲ Χηλαὶ ἀρτίως κατηντησμέναι ὧσιν, αἷς ἅμα συγκαταφέρεσθαι ἄρχεται ὁ Ἀρκτοφύλαξ, φανερόν εἶναι νομίζω, διότι τοὺς ἀντιδοξοῦντας ἡμῖν περὶ τούτου παντελῶς ἀπείρους εἶναι τῶν φαινόμενων συμβέβηκεν. »

Καλῶς μὲν οὖν εἶχεν, εἰ μὴ μόνον, ἀναπαδείκνυ φάσει χρώμενος, ἔλεγε τοὺς ἀντιδοξοῦντας ἐλεγχόμενους ὑπ' αὐτοῦ μετατιθεσθαι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐγγραπτον ἐτίθει τὴν ἀπόδειξιν· ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀντιδοξοῦντων πεισθῶσιν, ὅτι ταῖς Χηλαῖς ἄρχεται συγκαταδύνειν, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ· πλην ἐπεὶ οὗτος παραλέλοιπεν, οὐκ ἄχρηστον ἂν εἴη διὰ βραχέων ὑπομνήτῃσαι, δι' ὧν πειθόμεθα τῷ Σκορπίῳ πρῶτως αὐτὸν συγκαταδύνειν. Τὸν μὲν γὰρ ἐπὶ πλείον περὶ αὐτοῦ λόγον ἐν τῇ τῶν συνανατολῶν πραγματείᾳ κατακχωρήκαμεν· νοεῖσθαι δὲ νῦν ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος πρὸς τῇ δύσει κείμενος ὁ νοτιώτατος ἀστήρ τῶν ἐν τῷ ἄριστερῷ ποδὶ τοῦ Ἀρκτοφύλακος· Ἄλλ' ἐστὶν οὗτος ὁ ἀστήρ βορειώτερος τοῦ ἰσημερινοῦ κύκλου μοί. κζ' καὶ γ' μέρει μοίρας, οἷον ἐστὶν ὁ διὰ τῶν πόλων κύκλος μοί. τζ'. Διὰ δὲ τοῦτο ὁ γραφόμενος παράλληλος τῷ ἰσημερινῷ κύκλος διὰ τοῦ προειρημένου ἀστέρος τὴν ὑπὲρ γῆς περιφέρειαν ἔχει· τοιούτων τμημά-

¹⁸ f. ἐπεί.

*Hæc autem currit supra terram malum ad ipsum di-
Virgo quando tota ab infimo jam evaserit.* [midia,ta,

Eadem cum Arato docet Eudoxus; indeque polis-
simum apparet Aratum quæ ab Eudoxo dicta sunt
mutatis tantummodo verbis exprimere. Cæterum cum
ambo in aliis ab apparentibus haud abhorreant, de
Malo non recte sentiunt. Illic enim occidere incipit
orientem parte Cancri media vicesima septima, occidere
autem desinit orientem media Leonis secunda. At fluvius
ab Orione manans non Leoni, ut Eudoxus ait, sed
Virgini occidere adversus incipit. Etenim antecedens
maxime, et australissima stellarum, quæ in illo sunt,
quæ et splendidissima, occidit orientem Virginis parte
septima. Argus autem non nisi puppim cum Leone
ait occidere, et eandem secundum malum sectam
bifariam ascendere, donec tota Virgo conscenderit.
λεῖν τῷ Λέοντι, καὶ αὐτὴν δεδιχοτομημένην κατὰ τὸν

Attalus vero poetæ mentem haud assecutus, sed
eum existimans velle, instante Virginis exortu,
puppem ad medium usque malum ascendere, ait
nomen, *tota*, in postremo carmine superfluum esse.
Nam cum illorum versuum extremos explicasset,
ista subiecit: « In his vox, *tota*, superflue posita
est. Sive enim ad Argo illam referas, et orationem
ita construas: *Hæc autem tota currit supra terram
malum ad ipsum dimidiata, Virgo quando ab infimo
jam evaserit*; citra controversiam completivum
illud vocabulum est. Sive ad Virginem revocare mal-
lis, eadem erit ratio; nisi ita quis accipiat, ut to-
tam Virginem ascendisse velit; quæ est poetæ sen-
tentia. Etenim si Virgo tota jam exortum fecit, ma-
nifestum est Chelarum ortum instare. At sub id
temporis totam Argo conscendisse memorat, his
versibus:

*Neque vero subeuntes Chelæ, ac tenuiter lucentes
Ignotæ transierint, quandoquidem ingens signum
Concertus oritur, instinctus Arcturo.* [Bootes
Argo vero non admodum tota sublimis consistit adhuc.]

Itaque mihi falsus opinione sua videtur Attalus,
non intelligens adjectitia illa esse verba, *malum ad
ipsum dimidiata*; neque significare oriri ipsam ad
malum usque. Ejusmodi est itaque contextus ora-
tionis. Cum oriri Virgo incipit, jam exortus est Ca-
nis et puppis Argus. Hæc vero cum dimidiata sit,
usque ad malum oritur, donec tota Virgo conscen-
derit.

X. Eodem loquendi genere usus est et Aratus
cum de Ingeniculo scribit, hoc modo:

... Hujus porro solum
Crus cum Chelis apparet ambabus:
Ipse in caput adhuc conversus alio
Scorpium exorientem exspectat, et Sagittarium.
Illi enim ipsum ferunt.

Commodum enim orientibus Chelis, totum ait ortum
124 esse Bootem cum Argo, Hydri vero tantum
enim quæ sunt ad caudam sub terram esse depressa;
Ingeniculi dextrum crus ad usque solum genu con-
scendisse; reliquum corpus ipsius, præter sinistram

A 'H δὲ θέει γαίης ἱστὸν διχῶσα κατ' αὐτὸν·
Παρθένος ἥμος ἀπασα περαιώθεν ἄρτι γένηται.

Τῷ δὲ Ἀράτῳ τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Εὐδόξος λέγει· καὶ
μάλιστα γε ἐκ τούτων φανερός ἐστιν ὁ Ἀρατος ὡς
ἀνελ παραγράφῳ τὰ ὑπὸ τοῦ Εὐδόξου εἰρημένα. Ἐν
μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις συμφωνοῦσι τοῖς φαινομένοις. Ὁ
δὲ Ὅϊστδς οὐ τῷ Λέοντι ἀντικαταδύνει μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῷ Καρκίνῳ. Ἀρχεται μὲν γὰρ δύνειν, ἀνατελ-
λουσῆς μέσης τῆς ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Καρκίνου· λήγει
δὲ δύνων, ἀνατελλούσῆς μέσης τῆς β' μοί. τοῦ Λέον-
τος. Ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὡρίωνος Ποταμὸς οὐ τῷ Λέοντι
ἀρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οἱ περὶ τὸν Εὐδοξὸν φα-
σιν, ἀλλὰ τῇ Παρθένῳ· ὁ γὰρ ἡγούμενος μάλιστα καὶ
νοτιώτατος τῶν ἐν αὐτῷ, ἥς δὴ καὶ λαμπρότατος ἐστὶ,
δύνει ἀνατελλούσῆς τῆς ζ' μοί. τῆς Παρθένου. Τῆς
δὲ Ἀργούς φησι τὴν πρύμναν μόνον συνανατέλ-
λῃ, ἀναφέρεισθαι ἕως ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνατελῇ.

Ὁ μὲντοιγε Ἀτταλος, οὐ δυνάμενος κρατῆσαι τῆς
διανοίας τοῦ ποιητοῦ, ἀλλ' ὑπολαβὼν λέγειν αὐτὸν
τῆς Παρθένου μελλούσῆς ἀνατέλλειν, ὅτι ἡ πρύμνα
ἀνατέταλκεν ἕως μέσου τοῦ ἱστοῦ, φησὶ τὸ, *ἀπασα*,
τῷ ἐσχάτῳ στίχῳ κενῶς προσκείσθαι. Ἐκθέμενος
γὰρ τῶν προειρημένων στίχων τοὺς ἐσχάτους, ἐπι-
φέρει ταυτὶ· « Ἐν δὲ τούτοις τὸ, *ἀπασα*, προσ-
αναπληρώματος ἔχει τάξιν. Ἐπεὶ γὰρ ἐπὶ τὴν Ἀργὴν
μεταβιβάσει τις αὐτὸ, ποιῶν τὴν λόγον τοιοῦτον·
'*Ἡ δὲ πᾶσα θέει γαίης ἱστὸν διχῶσα κατ' αὐτὸν*,
Παρθένος ἥμος περαιώθεν ἄρτι γένηται· ὁμολογου-
μένως ἀναπληρώματος ἔχει τάξιν· εἴτ' ἐπὶ τῆς Παρ-
θένου, τὸ αὐτὸ συμπήσεται· ἐάν μὴ τις δέξηται, ὅτι
ὅλην φησὶ τὴν Παρθένον ἀνατεταλκέναι· ὅπερ βούλε-
ται λέγειν. Εἰ γὰρ ἡ Παρθένος ὅλη ἀνατέταλκε, ὅλ-
λον, ὅτι αἱ Χηλαὶ πρὸς τῷ ἀνατέλλειν εἰσὶ. Κατὰ δὲ
τοῦτον τὸν καιρὸν ὅλην φησὶ τὴν Ἀργὴν ἀνατεταλκέναι,
λέγων οὕτως·

Οὐδ' ἂν ἐπερχόμεναι Χηλαί, καὶ λεπτὰ φάνουσαι,
Ἀφραστοὶ παρλοῖεν· ἐπεὶ μέγα σῆμα Βούτης
Ἀθρόος ἀντέλλει βεβολημένος Ἀρκτούροιο.
Ἀργὴ δ' οὐ μάλα πᾶσα μετῆρος ἱσταται ῥῆγ·

Δοκεῖ οὖν μοι πεπλανῆσθαι ὁ Ἀτταλος, οὐ συνιείς, ὅτι
ἐπιθέτως λέγεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ τὸ, *ἱστὸν διχῶσα
κατ' αὐτὸν*· καὶ οὐχ ὅτι ἀνατέλλει ἕως μέσου τοῦ
ἱστοῦ· ὅ τε ἐξῆς λόγος ἐστὶ τοιοῦτος· Τῆς Παρθένου
ἀρχομένης ἀνατέλλειν, ὅ τε Κύων ἀνατέταλκε, καὶ ἡ
πρύμνα τῆς Ἀργούς. Αὐτὴ μέντοι ἡμίσεια οὖσα ἕως
τοῦ ἱστοῦ ἀναφέρεται, ἕως ἂν ὅλη ἡ Παρθένος ἀνα-
τελῇ.

P. Κέχρηται δὲ τούτῳ τῷ σχήματι τῆς ἐκφορᾶς ὁ
Ἀρατος, καὶ ἐπὶ τοῦ Ἐν γόνασσι, λέγων οὕτως·

..... τοῦ μὲν ἄρ' ὅλη
Κνήμη σὺν Χηλῇσι φασίνεταί ἀμφοτέρῃσιν·
Αὐτὸς δ' εἰς κεφαλῇν ἐτι πον τετραμμένος ἄλλῃ
Σκορπίον ἀντέλλοντα μένει, καὶ ρύττερα Τόξεν.
Οἱ γὰρ μὴ φορέουσιν.

Τῶν γὰρ Χηλῶν ἀρχομένων ἀνατέλλειν, τὸν Βού-
την φησὶν ὅλον ἀνατεταλκέναι καὶ τὴν Ἀργὴν· τοῦ δὲ
Ἰδρύου τὰ πρὸς τὴν οὐρὰν μόνον ὑπὸ γῆς εἶναι· ἀνα-
τεταλκέναι δὲ τοῦ Ἐν γόνασσι τὴν δεξιὰν κνήμην μό-
νον ἕως τοῦ γόνατος· τὸ δὲ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα, πλὴν

τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς, ἔτι ὑπὸ γῆν εἶναι, τοῦ Σκορπίου πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος· τὴν δὲ ἀριστερὰν χεῖρα καὶ τὴν κεφαλὴν μετέωρον φαίνεσθαι, τοῦ Ταξότου ἀνατέλλοντος. Ἀνατέλλειν δὲ φησιν ἅμα ταῖς Χηλαῖς καὶ τὸ ἥμισυ τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Κενταύρου· δύνειν δὲ πάλιν τό τε σῶμα τοῦ Ἴππου ὄλον, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὀρνίθου, καὶ τὴν κεφαλὴν τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· τοῦ δὲ Κηφέως κεφαλὴν τε, καὶ χεῖρα, καὶ ὦμους, καὶ τὸ πλείστον μέρος τοῦ Ποταμοῦ· ὁμοίως δὲ ἐν τούτοις καὶ ὁ Ἀρατὸς τρόπον τινὰ παρατέγραψεν τὰ τοῦ Εὐδόξου.

Τὰ μὲν οὖν λοιπὰ ὑπ' αὐτῶν ὕγιως εἴρηται· περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ὁλοσχερῶς ἡγνοήκασιν. Οὕτε γὰρ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ, οὔτε καθόλου τὰ ὀπίσθια πάντα ἀνατέλλει, ἀλλὰ ὁ ἀριστερὸς ὦμος· πολλῶν γάρ ἐστι βορειότερος· οὔτε τῇ Παρθένῳ ἄρχεται συνανατέλλειν, ὡς φησιν, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς. Ὁ γὰρ ἀριστερὸς ὦμος αὐτοῦ συνανατέλλει τῇ ια' μοί. τῶν Χηλῶν. Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ δέδωκε, τῶν Χηλῶν πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὐσῶν, ἀλλὰ καὶ αἱ χεῖρες ἀμφοτέραι. Τὸ δὲ Κῆτος οὐ τῇ Παρθένῳ ἄρχεται ἀντικαταδύνειν, ὡς οὗτοί φασιν, ἀλλὰ τῷ Λέοντι. Τῶν γὰρ ἐν τῇ οὐρᾷ αὐτοῦ β' λαμπρῶν ὁ μὲν νοτιώτερος ἀντικαταδύνει μέση τῇ ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Λέοντος· τὸ μέντοιγε λοιπὸν σῶμα τοῦ Κήτους οὐχ ὅλον τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνει, ἀλλ' ἕως τῆς λοφίας, ὡς ὁ Ἀρατὸς φησιν. Τοῦ δὲ Κηφέως ἡ κεφαλὴ μόνον δύνει· οἱ δὲ ὦμοι αὐτοῦ ἐν τῷ ἀεὶ φανερῇ τμήματι κεῖνται, καθάπερ προειρήκαμεν. Οὐ μόνον δὲ κατ' αὐτὸ ἄγνοοῦσιν, ἀλλὰ καθ' ὃ φασιν τῇ Παρθένῳ ἀντικαταδύνειν τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. Οὐ γὰρ τῇ Παρθένῳ, ἀλλὰ ταῖς Χηλαῖς ἄρχεται ἀντικαταδύνειν. Ὁ γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ δύνει, ἀνατελλοῦσθαι τῶν Χηλῶν ὀδόξως μοί. τῆς μέσης.

ΙΑ'. Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀρχομένου ἀνατέλλειν, θάτερός φησι δύνειν μὲν τὰ τε λοιπὰ μέρη τοῦ Ποταμοῦ, καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἀνδρομέδας, καὶ τοῦ Κήτους, καὶ τοῦ Κηφέως τὸ ἀπὸ τῶν ὠμων μέχρι τῆς ζώνης· καὶ τὴν Κασσιέπειαν ὅλην, πλὴν τὸ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῶν γονάτων. Ἀνατέλλειν τέ φησιν τό τε λοιπὸν τοῦ Στεφάνου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὑδροῦ, καὶ τοῦ Κενταύρου τὸ λοιπὸν σῶμα, πλὴν τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν· ἀνατέλλειν δὲ φησι καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος· καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τὴν κεφαλὴν καὶ τὰς χεῖρας· καὶ τοῦ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, τὴν κεφαλὴν ἕως τῆς πρώτης σπείρας· καὶ τοῦ Ἐν γόνασι τὰ λοιπὰ, πλὴν τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς. Ὁ δὲ Εὐδόξος τὰ μὲν λοιπὰ ὁμοίως ἀναγράφει· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Ὀφιοῦχου γράφει ἀνατέλλουσιν, καὶ τὴν ἀριστερὰν μόνον χεῖρα· τὴν δὲ ἄλλην, καὶ τὸ Θηρίον, οὐ τοῦ Σκορπίου, ἀλλὰ τοῦ Ταξότου ἀνατέλλοντος, ὑπὲρ γῆν καὶ φαίνεσθαι. Καὶ τὰ μὲν ἄλλα συμφώνως παραγράφουσι τοῖς φαινόμενοις¹⁹· τὸ δὲ Θηρίον, οὔτε ταῖς Χηλαῖς. Τὸ δὲ λοιπὸν τῷ Σκορπίῳ

A manum, adhuc esse sub terra. quando Scorpius in oriente versatur : sinistram porro manum cum capite sublimem videri oriente Sagittario. Cæterum una cum Chelis oriri Coronam dimidiam asserit, ac Centauri caudam ; eodemque tempore ex opposito descendere integrum corpus Equi et caudam Cygni ; caput Andromedæ, Cetum a cauda cervice tenus ; Cephei caput et manum cum humeris, ac fluvii maximam partem. In quibus similiter Aratus Eudoxi locum, commutatis verbis, in librum suum transtulit.

Ac cætera quidem ab ambobus sunt dicta verissime ; in Centauro plane decepti sunt. Nam neque cauda ipsius, neque posteriores omnes partes, ut universe loquar, exortum faciunt ; sed sinister humerus, qui multo borealior est, neque cum Virgine, ut ille dicit, sed cum Chelis oriri incipit. Nam sinister humerus ipsius oritur cum parte Chelarum undecima. At Andromedæ non solum caput occasum jam fecit, quando Chelæ sunt in oriente, sed etiam manus utraque. Cetus quoque non, ut illi arbitrantur, oriente Virgine ex adverso descendere incipit, sed Leone. Nam e lucidis duabus, quas habet in cauda, australior mediæ Leonis 27 parti adversa occidit ; reliquum Ceti corpus non integrum descendit ex oriente Virgine, sed cervice tenus, ut Aratus scribit. At Cephei solum caput occidit ; humeri ipsius in semper apparente segmento positi sunt, ut jam diximus. Neque vero tantum in hoc hallucinati sunt ; sed in eo quoque quod illius caput ex adverso Virginis aiunt descendere. Non enim Virgini, sed Chelis oppositum facere occasum incipit. Quippe stellarum quæ in ipsius capite sunt, australior occidit oriente media octava parte Chelarum.

XI. Cum oriri Scorpius incipit, amborum scriptorum placet alteri, reliquas fluvii partes occidere, nec non Andromedæ ac Ceti ; et Cephei quidquid est ab humeris ad cingulum : item Cassiepeam integram, præterquam ea quæ a pedibus ad genua pertinent. Addit his, oriri Coronæ reliquum, et Hydri caudam, ac Centauri reliquum corpus, anterioribus pedibus exceptis : ad hæc Ophiuchi caput, et manus ; et serpentis, quem gestat Ophiuchus, caput ad priorem usque spiram ; reliqua insuper Ingeniculi, excepto capite ac sinistra manu. At Eudoxus cum in cæteris consentiat, Ophiuchi caput, ac sinistram duntaxat manum exoriri asserit ; alteram manum, ut et feram, non oriente Scorpio, sed Sagittario, supra terram exstare. Atque in aliorum quidem descriptione cum apparentibus ambo conveniunt. Sed quod ad feram attinet. Apparet ergo cum Chelis partem ipsius aliquam

¹⁹ Hæc mendosa sunt.

oportere, quod et Eudoxo placet, ascendere. Α σώματι ταῖς Χηλαῖς συναναφέρεται, ὡς καὶ Εὐδοξὸς φησι· δῆλον, ὅτι καὶ ταῖς Χηλαῖς μέρος τι αὐτοῦ δεῖ κατὰ τὸν Εὐδοξὸν συνανατέλλειν.

Verum in Opbiucho præterea fallitur Aratus. Quippe sinistra tantum ipsius manus cum Chelis oritur; caput, et manus dextra cum Scorpio.

XII. Ascendente Sagittario, putat Aratus Ingeniuli caput ac sinistram manum exortam fuisse: necnon Ophiuchi corpus, caudamque serpentis, quem tenet Ophiuchus; Fidiculam quoque; necnon Cephei quæ a capite ad pectus pertinent. Occidere porro Canem integrum, Orionem, Leporem; Heniochum a pedibus ad zonam usque; Capram vero, cum Hædis; e quibus illa in humero est Heniochi sinistro: hi in manu sinistra; tum caput, ac dextram manum, oriente Sagittario descendere, quæ ad pedes sunt, oriente Scorpio. Addit occidere quoque Perseum, excepto genu dextro, ac pede, postremoque puppim Argus. In his cætera quidem cum apparentibus concordant. Verum sinistra manus Ingeniuli cum Chelis oritur, non cum Scorpio. Etenim sinister ipse illius humerus, longe anterior manu, tanquam ulnas exporrectas habeat, quod Aratus etiam scribit, cum tertia parte Scorpium oritur. Non ergo cum Scorpio solum caput ascendit. Ἀράτος φησιν, τῇ γ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλει. ῥεται.

Propterea de ortu Scorpium in antecedentibus hallucinatur ita scribens:

Capita, et altera manus.
Cum Sagittario conscendunt.

In quo sequitur Eudoxum.

125 Non minus ab apparentiis in Cepheo discrepant. Nam solum caput ipsius occidit, et oritur; humeri ac pectus in semper apparente segmento feruntur. Præterea stellarum, quæ in ejus capite sunt, præcedens cum Scorpium parte vice-sima octava oritur; quæ autem postrema oritur, et in capite sitarum australior est, cum Sagittarii sexta parte media oritur, ut non solum cum Scorpio, sed etiam cum Sagittario Cephei manus oriatur. At Perseus cum Scorpio totus ex adverso descendit: non, ut illis videtur, dexter pes dextrumque genu oriente Sagittario conditur.

Præter hæc in Argo fugit illos ratio. Hæc enim ex opposita parte cadere incipit, orientibus Chelis mediis, non Scorpio. Oportebat ergo commodum oriente Scorpio, jam Argus puppim occidisse dicere, non ascendente Sagittario.

XIII. Rursus Capricorno in oriente posito, adversam occidere Sagittario dicunt Argo integram, et Procyne; oriri autem pariter Cygnum, et Aquilam, Sagittam ac Thuribulum. Ex his cætera quidem apparentibus consentanea dicuntur. De Cygno cum uterque hallucinatus est, tum multo gravius Aratus. Nam Eudoxus dextram alam Cygni orientem

· Ὁ δὲ Ἀρατος ἀγνοεῖ ἐν τοῖς περὶ τὸν Ὀφιοῦχον. Ἡ γὰρ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτοῦ μόνον ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει· ἡ δὲ κεφαλὴ καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τῷ Σκορπίῳ.

IB'. Τοῦ δὲ Τοξότου μέλλοντος ἀνατέλλειν, ὁ Ἀρατὸς φησὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἐν γόνασι καὶ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα ἀνατεταλκέναι, καὶ τὸ τῶμα τοῦ Ὀφιοῦχου, καὶ τὴν οὐρὰν τοῦ Ὀφειῶς, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, καὶ τὴν Λύραν, καὶ τοῦ Κηφέως τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τοῦ στῆθους. Δύνειν δὲ φησὶ τὸν τε Κῦνα ὅλον, καὶ τὸν Ὠρίωνα, καὶ τὸν Λαγῶν, καὶ τοῦ Ἡνιόχου τὰ ἀπὸ τῶν ποδῶν ἕως τῆς ζώνης μέρη· τὴν δὲ Αἰγύψον φησὶ καὶ τοὺς Ἐρίφους, ὧν ἔστιν ἡ μὲν ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, οἱ δ' ἐν τῇ ἀριστερᾷ χεὶρὶ, ἔτι δὲ τὴν κεφαλὴν καὶ τὴν δεξιὰν χεῖρα τῷ Τοξότη ἀντικαταδύνειν· τὰ δὲ πρὸς τοὺς πόδας τῷ Σκορπίῳ. Δύνειν δὲ φησὶ καὶ τὸν Περσεῖα χωρὶς τοῦ δεξιοῦ γόνατος καὶ τοῦ ποδός· καὶ τῆς Ἀργούς τὴν πρύμναν. Ἐν δὲ τούτοις τὰ μὲν ἄλλα συμφωνεῖ τοῖς φαινόμενοις· ἡ δὲ ἀριστερὰ χεὶρ τοῦ Ἐν γόνασι ταῖς Χηλαῖς συνανατέλλει, καὶ οὐ τῷ Σκορπίῳ. Καὶ γὰρ αὐτὸς ὁ ἀριστερὸς ὤμος αὐτοῦ πολὺ προηγούμενος τῆς χειρὸς, ὥσαντι διαργυρωμένου αὐτοῦ, καθάπερ καὶ ὁ αὐτὸς. Οὐχ ἡ κεφαλὴ οὖν μόνον τῷ Σκορπίῳ συναναφέρεται.

Διὸ καὶ ἐν τοῖς πρότερον περὶ τὴν τοῦ Σκορπίου ἀνατολὴν ἀγνοεῖ λέγων·

..... Κάρη δ' ἐτέρης μετὰ χειρὸς
Τόξῳ ἀνέρχονται.

Κατηκολούθηκεν δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τῷ Εὐδοξῳ.

Διαφωνοῦσι δὲ πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ Κηφέως. Ἡ τε γὰρ κεφαλὴ αὐτοῦ μόνον δύνει, καὶ ἀνατέλλει· οἱ δὲ ὦμοι καὶ τὸ στῆθος ἐν τῷ αἰ φανερωῖ τμήματι φέρονται. Χωρὶς τε τούτων τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ἀστέρων ὁ μὲν προηγούμενος τῇ ἡ καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου συνανατέλλει· ὁ δὲ ἔσχατος ἀναφερόμενος, καὶ νοτιώτερος ὧν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ συνανατέλλει τῷ Τοξότη γ' μοί. μέση· ὥστε μὴ μόνον τῷ Σκορπίῳ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κηφέως συνανατέλλειν, ἀλλὰ καὶ τῷ Τοξότη. Ὁ δὲ Περσεὺς ὅλος τῷ Σκορπίῳ συναντικαταδύνει· καὶ οἷχ, ὡς οὗτοι φασιν, ὁ δεξιὸς ποὺς καὶ τὸ δεξιὸν γόνυ τῷ Τοξότη ἀντικαταφέρεται.

Ἡ γνοῖται δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν Ἀργώ. Ἀρχεται γὰρ ἀντικαταδύνειν οὐ τῷ Σκορπίῳ, ἀλλὰ μέσαις ταῖς Χηλαῖς. Ἐδεῖ οὖν, ἀρχομένου τοῦ Σκορπίου ἀνατέλλειν, λέγειν τὴν τῆς Ἀργούς πρύμναν δεδουκέναι, καὶ μὴ τοῦ Τοξότου ἀναφερομένου.

II'. Πάλιν δὲ τοῦ Αἰγύκεω πρὸς τῇ ἀνατολῇ ὄντος. τῷ Τοξότη φασιν ἀντικαταδύνειν τὴν τε Ἀργὴν ὅλην καὶ τὸν Πρόκυον· συνανατέλλειν δὲ τὸν τε Ὀρνίθα, καὶ τὸν Ἀετὸν, καὶ τὸν Ὀϊστὸν, καὶ τὸ Θυματήριον. Τὰ μὲν οὖν ἄλλα συμφώνως ὑπ' αὐτῶν λέγεται τοῖς φαινόμενοις· τὰ δὲ κατὰ τὸν Ὀρνίθα ἡγνῶται μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων, μᾶλλον δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀράτου. Ὁ

μὲν γὰρ Εὐδόξος τῷ Σκορπίῳ φησὶν συνανατέλλειν τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ὅρνιθος· τῷ δὲ Τοξότῃ τὸ λοιπὸν αὐτοῦ σῶμα· ἐξ ὧν δῆλον, ὅτι τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ Ὅρνιθος κατὰ τὸν Εὐδόξον δεῖ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Σκορπίου συναναφέρεσθαι· ὁ δὲ Ἀρατὸς φησὶ τῷ Τοξότῃ μόνον συνανατέλλειν αὐτόν. Τῇ δὲ ἀληθείᾳ οἱ μὲν ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι τοῦ Ὅρνιθος τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῶν Χηλῶν συνανατέλλουσιν· ὁ δὲ ἐν ἄκρᾳ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι, ὅς δὴ καὶ ἐσχάτος ἀνατέλλει, τῇ β' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου συναναφέρεται.

ΙΑ'. Τοῦ δὲ Ὑδροχόου ἀρχομένου ἀνατέλλειν φησὶ συνανατεταλκέναι τῷ Αἰγόκερῳ τοῦ Ἴππου τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας· δύνειν δὲ τὰ ὀπίσθια τοῦ Κενταύρου, καὶ τοῦ Ὑδροῦ τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἕως τῆς πρώτης σπείρας. Ὁ δὲ Εὐδόξος φησὶ καὶ τὴν Κασσιέπειαν ἀνατέλλειν καὶ τὴν Δελφίνα. Α' μὲν οὖν κοινῇ εἰρήχασι, σχεδὸν συμφωνεῖ τοῖς φαινομένοις· πλὴν ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ὑδροῦ τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τοῦ Τοξότου ἀρχεται ἀντικαταδύνειν, καὶ οὐ τῷ Αἰγόκερῳ. Τοῦ δὲ Ἴππου οὐ μόνον ἡ κεφαλὴ καὶ οἱ πόδες ἀνατετάλκασιν, ἀλλὰ καὶ οἱ ὦμοι καὶ τὸ στήθος.

Παρέχει δὲ τισὶν ἐπίστασιν πῶς ἐπὶ τῶν ἄλλων ζωῶν ὁ Ἀρατος τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτιθέμενος, καὶ οὕτως τὰς τῶν ἄλλων ἀστρῶν ἀνατολὰς καὶ δύσεις διασαφῶν, τὸν Ὑδροχόον μέσον ἀνατέλλειν ὑποτίθεται, λέγων οὕτως·

*Ἴππος δ' Ὑδροχόοιο μέσον περιτελλομένοιο,
Ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀναλλίσσεται.*

Τοῦτο δ' ἀπορῶν ὁ Ἀτταλος, φησὶν ἀμάρτημα εἶναι· εἶναι δὲ γράφειν οὕτως·

Ἴππος δ' Ὑδροχόοιο νέον περιτελλομένοιο.

Λαμβάνει δὲ τὸν τε Ἀτταλον, καὶ τοὺς ἄλλους τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ· τάχα δὲ καὶ τὸ φαινόμενον. Ὁ γὰρ Ὑδροχόος, τῇ θέσει κείμενος ἀπὸ μεσημβρίας πρὸς ἀρκτοῦς, τὰ μὲν κατὰ τὸ στήθος καὶ τὴν κεφαλὴν μέρη πολὺ ἐκπύπτοντα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου εἰς τὸ πρὸς ἀρκτοῦς μέρος· ἔχει, τὰ δὲ κατὰ τοὺς πόδας νοτιώτερα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου· ἐν δὲ τῷ ζωδιακῷ τὰ μέσα αὐτοῦ κεῖται. Ἐπεὶ οὖν τὰ δωδεκατημόρια τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ὑποτίθεται ἀναφερόμενα, διὰ τοῦτο ὁ Ἀρατος λέγει· Τοῦ Ὑδροχόου κατὰ μέσον τοῦ σώματος ἀνατέλλειντος, ὁ Ἴππος ποσσὶ τε καὶ κεφαλῇ ἀναλλίσσεται· καὶ οὐχὶ τὸ μέσον τοῦ ἐν τῷ δωδεκατημορίῳ μήκους, ὡς οἱ τε παλαιοὶ καὶ ὁ Ἀτταλος ἐκδέχεται. Ἀναγκαῖον οὖν εἶναι δοκεῖ μοι μὴ μετατιθέναι τὴν στίχον, ὡς ὁ Ἀτταλος ὑποδεικνύει, ἐν πᾶσι γὰρ δὴ τοῖς ἀντιγράφοις οὕτως αὐτοῦ γραφομένου.

Ὁ δὲ Εὐδόξος ἀγνοεῖ περὶ τῆς Κασσιέπειας καὶ τοῦ Δελφίνος. Οὐ γὰρ τῷ Αἰγόκερῳ συνανατέλλει· ἀλλ' ἡ μὲν Κασσιέπεια τοῖς δυοῖ, τῷ τε Τοξότῃ καὶ τῷ Αἰγόκερῳ. Ἀρχεται μὲν γὰρ συνανατέλλειν τῇ α' καὶ κ' μοί. τοῦ Τοξότου· ἔσχατον δὲ συνανατέλλει τῇ ιβ' μοί. τοῦ Αἰγόκερου. Ὁ δὲ Δελφίς ὅλος τῷ Τοξότῃ συνανατέλλει ἀπὸ τῆς κ' αὐτοῦ μοί. ἕως τῆς κδ'.

A facit cum Scorpio : cum Sagittario reliquum corpus ipsius : unde liquet alam Cygni dextram secundum Eudoxum oportere cum postremis Scorp. i partibus ascendere. Aratus vero cum Sagittario duntaxat occidere ipsum asserit. Res porro ita se habet : quæ in extrema sunt ala dextra Cygni, cum extremis Chelarum partibus oriuntur : quæ in extremitate alæ sinistræ est, et postrema oritur, cum vicesima secunda Sagittarii parte conscendit.

XIV. Sub initium exortus Aquarii, exortum ait esse cum Capricorno Equi caput ac pedes ; occidere vero posteriora Centauri, ac de Hydro quidquid a capite est ad primam spiram. At Eudoxus Cassiepeam insuper oriri, ac Delphinum asserit. In his vero quæ ab ambobus communiter dicuntur, propemodum apparentium fidei respondent ; nisi quod Hydri caput orientibus extremis Sagittarii partibus, non Capricorno, descendere incipit ex adverso. Equi autem non solum caput ac pedes exorti sunt ; sed humeri etiam ac pectus.

Ac nonnullis consideratione digna res videtur, cur cum Aratus cæterorum initia signorum in oriente statuerit, atque ita constellationum aliarum ortus et occasus explicarit, medium duntaxat Aquarium exorientem fecerit, his versibus :

*Equus vero Aquario medio oriente
Pedibus et capite revolvitur.*

Hæc cum quæsisset Attalus, errorem esse respondit, itaque scribendum videri :

Equus vero Aquario recens oriente.

Sed neque Attalus, neque cæteri poetæ mentem animadverterunt : imo ne ipsam quidem, ut opinor, apparentiam. Etenim Aquarius eo situ collocatus, ut a meridie ad septentriones vergat ; iis partibus quæ sunt ad pectus caputque, multum a zodiaco declinat ad aquilonem ; quæ ad pedes, australiores sunt zodiaco circulo ; media ipsius in zodiaco collocantur. Quamobrem cum Aratus zodiaci dodecatemoria in ipso contempletur ascensu, ideo, cum Aquarius medio corpore oritur, *Equus*, ait, *pedibusque et capite revolvitur* : non autem cum longitudinis in zodiaco medium, oritur, quemadmodum tam Attalus, quam veteres intellexerunt. Nullo itaque modo commutandum esse versum illum arbitror, ut Attalo placet ; cum non aliter in exemplaribus omnibus legatur.

Jam in Cassiepea et Delphino falsus est Eudoxus. Non enim cum Capricorno conscendunt : sed Cassiepea eum duobus, Sagittario videlicet et Capricorno. Etenim oriri incipit cum vicesima prima parte Sagittarii ; postremo vero cum Capricorni duodecima oritur. At Delphinus cum Sagittario totus exoritur a parte ipsius vicesima, ad quartam et vicesimam.

XV. Oriente Piscium initio Aratus quidem ait occidisse jam reliqua Hydri atque Centaurum; ortum esse vero Piscem australem non penitus, sed exigua relicta parte; item Andromedæ dextrās in longitudinem partes. Eudoxus in priore commentario, quem secutus est Aratus, etiam Persei dextram manum oriri putat. In *Enopio* vero, totum **126** ait exortum esse, præter exiguam partem; Hydri autem quicquid ad Corvum usque est, occidere. Hic Eudoxus eatenus ab apparentibus discrepare tantummodo mihi videtur, quod solam dextram manum Persei cum Aquario dicat ascendere. Nam dimidia fere pars ipsius oritur cum Aquario. Sane lucidissima, quæ est in illius corpore, cum Aquarii parte septima ac vicesima consurgit. At Aratus fallitur, Hydrium existimans totum Aquario oriente descendere. Etenim quæ in extremitate caudæ supra Centaurum sita est stella, occidit oriente undecima parte Piscium. Melius igitur Eudoxus asserit Hydri caudam adhuc esse residuam. In Centauro idem error utriusque. Non enim lotus occasum fecit commodum orientibus Piscibus; sed anteriora illius adhuc supra horizontem eminent. Quippe caput, ac dexter ipsius humerus orientibus Piscibus occultantur. In australi quoque Pisce ambo pariter contra fidem apparentium peccant, dum eum arbitrantur integrum fere cum Aquario conscendere. Nam e contrario maxima pars ejus cum Piscibus oritur. Etenim australior earum quæ sunt in cauda, cum parte tertia Piscium exoritur; lucida vero quæ est in rostro, cum Piscium altera et vicesima.

In Andromeda prorsus ambo decepti sunt; si quidem non oritur cum Aquario et Piscibus, ut illi volunt, sed cum Capricorno et Aquario. Nam prior sinistra manus illius oritur cum medio fere Capricorno; postrema vero dextra cum Aquarii parte vicesima quarta oritur.

XVI. De Arietis ortu falso ita scribit Aratus: *Andromedæ dextra Pisces*

Ipsi attrahunt. Sinistra vero ab imo trahit Arias exoriens, quo etiam oriente Ab occasu prospexeris Aram, cæterum in altera parte

Persei orientis tantum caput et humeros. Ipsum autem cingulum etiam ambiguum fuerit An Ariete desinente appareat, an sub Tauro.

Hunc in modum postremus versus concipitur. Credibile est porro per errorem positum esse vocabulum, *desinente*. Nam ab ipso operis initio signorum omnium principia in oriente collocat, non autem media, vel desinentia. In cæteris enim asterismis partes aliæ signis dimidiis exortis, aliæ incipientibus, aut desinentibus, ortus, occasusve fa-

IE'. Τῆς δὲ ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἀνατελλούσης, ὁ μὲν Ἀρατὸς φησιν δεδουκέναι τὰ τε λοιπὰ τοῦ Ὑδροῦ καὶ τὸν Κένταυρον· ἀνατεταλκέναι δὲ τὸν νότιον Ἰχθύν οὐχ ὅλον, ἀλλὰ παρὰ μικρόν· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας τὰ δεξιὰ μέρη κατὰ μήκος· ὁ δὲ Εὐδόξος ἐν μὲν τῷ α' συντάγματι, ὃ δὴ καὶ ὁ Ἀρατὸς κατακολουθεῖ, καὶ τοῦ Περσέως τὴν δεξιὰν χεῖρά φησιν ἀνατέλλειν. Ἐν δὲ τῷ Ἐνόπτιῳ ὅλον αὐτὸν ἀνατεταλκέναι παρὰ μικροῦ τινος· τοῦ δὲ Ὑδροῦ τὸ μέγρι πρὸς τὸν Κόρακα δύνειν. Δοκεῖ δέ μοι ὁ Εὐδόξος περὶ τοῦ Περσέως κατὰ τοῦτο μόνον διαφωνεῖν πρὸς τὸ φαινόμενον, καὶ ὅσον φησιν αὐτὴν μόνον τὴν δεξιὰν χεῖρα συνανατέλλειν τῷ Ὑδροχόῳ. Τὸ γὰρ ἡμῖς σχεδὸν αὐτοῦ μέρος τῷ Ὑδροχόῳ συνανατέλλει· ὁ γοῦν ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς ἱκανῶς ἀστὴρ ζ' καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου συναναφέρεται. Ὁ δὲ Ἀρατὸς ἀγνοεῖ, τὸν Ὑδρὸν ὅλον τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνων ἀντικαταδύνειν· ὁ γὰρ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Κενταύρου κείμενος δύνει, ἀνατελλούσης τῆς ια' μοί. τῶν Ἰχθύων. Βέλτιον οὖν ὁ Εὐδόξος ἀποφαίνεται, λέγων τοῦ Ὑδροῦ τὴν οὐρὰν εἶναι ὑπολείπεσθαι. Περὶ δὲ τοῦ Κενταύρου ἀμφότεροι ἀγνοοῦσιν. Οὐ γὰρ ὅλος ἂν δέδουκεν⁷⁹, τῶν Ἰχθύων ἀρχομένων ἀναφέρεισθαι· ἀλλ' εἰ αὐτοῦ τὰ ἐμπρόσθια ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντά ἐστιν. Ἡ γὰρ κεφαλὴ καὶ ὁ δεξιὸς ὤμος αὐτοῦ τοῖς Ἰχθύσιν ἀντικαταδύνει. Διαφωνοῦσι δὲ ἀμφότεροι πρὸς τὸ φαινόμενον καὶ περὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ὅλον αὐτὸν ἐγγίστα τῷ Ὑδροχόῳ ὑπολαμβάνοντες συνανατέλλειν. Τούναντίον γὰρ τὸ πλεῖον αὐτοῦ μέρος τοῖς Ἰχθύσι συναναφέρεται. Ὁ μὲν γὰρ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τῇ γ' μοί. τῶν Ἰχθύων συνανατέλλει· ὁ δὲ ἐν τῷ ῥύγχει λαμπρὸς τῇ α' καὶ κ' μοί. τῶν Ἰχθύων.

Περὶ δὲ τῆς Ἀνδρομέδας ὁλοσχερῶς ἠγνοῦσιν ἀμφότεροι· οὐ γὰρ τῷ Ὑδροχόῳ καὶ τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει, ὥς οὗτοι φασιν, ἀλλὰ τῷ Αἰγόκερῳ καὶ τῷ Ὑδροχόῳ. Πρώτη μὲν γὰρ ἡ ἀριστερὰ χεὶρ αὐτῆς συνανατέλλει μέσῳ μάλιστα τῷ Αἰγόκερῳ· ἐσχάτῃ δὲ ἡ δεξιὰ συναναφέρεται τῇ δ' καὶ κ' μοί. τοῦ Ὑδροχόου.

ΙΓ'. Περὶ δὲ τῆς τοῦ Κριοῦ ἀνατολῆς ὁ Ἀρατὸς λέγων, *Τὰ μὲν δεξιὰ, φησιν⁸⁰, τῆς Ἀνδρομέδας οἱ Ἰχθύες*

D Αὐτοὶ ἐφέλκονται· τὰ δ' ἀριστερὰ ρεῖσθαι ἔλκει Κριὸς ἀνερχόμενος· τοῦ καὶ περιτελλομένου, Ἐσπερόθεν κερῖ ἰδοῖο θυτήριον· αὐτὰρ ἐν ἄλλῃ

Περσέος ἀντέλλοντος ὅσον κεφαλὴν τε καὶ ὤμους. Αὐτὴ δὲ ζῶν, καὶ κ' ἀμφιρίστα πέλοιτο, Ἡ Κριὴ λήγοντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ.

Γράφεται μὲν οὕτως ὁ ἐσχάτος στίχος· εἰκότως μέντοι γε ἠγνοῦσθαι τὸ, *λήγοντι*. Ἐξ ἀρχῆς γὰρ πάντων τῶν ζωδίων τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῆς ἀνατολῆς ὑποτίθεται, καὶ οὐχὶ μεσοῦντα ἢ λήγοντα. Ἐπὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἄστρων τινὰ μὲν μέρη μεσοῦντων τῶν ζωδίων, τινὰ δ' ἀρχομένων ἢ ληγόντων δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ὅθεν καὶ ὁ Ἀτταλὸς κατὰ μὲν τοῦτο ὁρθῶς συνῑωρακεῖ

⁷⁹ f. ἀντιδέδουκε. ⁸⁰ Apud Aratum τὰ δεξιὰ χεῖρὸς.

τὸ ἀγνόημα· καὶ δεῖ τοι ἢ ὡς ἐκείνός φησι γράφε-
σθαι·

Ἡ Κριῶ ἀνιόντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ·
ἢ νῆ Δία οὕτως·

Ἡ Κριῶ λήρουσα φαίνεται·

ὥστε τὸ, λήρουσα, ἐπὶ τὴν ζώνην ἀναφέρεισθαι. Λέ-
ληθε μέντοιγε αὐτὸν τὸ βούλημα τοῦ ποιητοῦ καὶ ἐν
τούτοις. Λέγει γὰρ οὕτως· Ἡμεῖς μέντοι καὶ ἐπὶ
τούτῳ τῷ τε ποιητῇ συμφώνως καὶ τοῖς φαινομέ-
νοις ἀκολουθῶς οἰόμεθα δεῖν γράφεσθαι τὸ ποίη-
μα τὸν τρόπον τούτον·

Αὕτη δὲ ζώνη, καὶ κ' ἀμφήριστα πέλοιτο,
Ἡ Κριῶ ἀνιόντι φαίνεται, ἢ ἐπὶ Ταύρῳ.
Σὺν τῷ πασυνδίῳ ἀνελλισσεται.

Ἐπεὶ γὰρ, μέλλοντος τοῦ Κριοῦ ἀνατέλλειν, ὁ Β
Περσεὺς ὁμολογουμένως μέχρι τῶν ὤμων ἐκφα-
ρῆς γίνεται· ἅμα δὲ τῷ ἄρξασθαι ἀναφέρεισθαι
τὸν Κριὸν, εὐθέως ἐκδηλός ἡ τοῦ Περσέως ζώνη
γίνεται, διὰ τὸ βραχὺ παρτελῶς παραλλάσσειν
τῆς τοῦ Κριοῦ ἀρχῆς τὴν φάσιν αὐτῆς· διατάζει
πότερον κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ μέλλοντος ἀνατέλ-
λειν ἀρχὴν ὑπόδηται φανερά ⁸¹ ἤδη γίνεσθαι· ἢ
ἐπὶ τὸ μᾶλλον ὁμολογοῦμενον ἔλθῃ· διότι, τοῦ
Ταύρου μέλλοντος ἀναφέρεισθαι, ἐκφανής ἐστι
τοῦ Περσέως ἡ ζώνη μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος.
Καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ᾗραφομένου τοῦ ποιήμα-
τος, τὰ τε γραφόμενα σωθήσεται, καὶ τὰ περὶ
καὶ ἀκριβῶς ἐξηγούμενος ἂν φαινοίτο.

ΙΖ'. Πρῶτον μὲν οὖν διὰ τούτων ὁ Ἀτταλὸς ἀπο-
ρεῖ ⁸², νομίζων ἐπὶ τοσούτον τὴν ἀκριβείαν ἐν τοῖς
φαινομένοις ὑπὸ Ἀράτου διεληφθαι, ὥστε περὶ αὐ-
τῶν τῶν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Περσέως ἀστέρων διατάζει
τὸ πότερον τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ ἐπ' ἀνατολῆς οὐ-
σης, καὶ αὕτη ἤδη φανερά ἐστίν σὺν τοῖς ὤμοις καὶ
τῇ κεφαλῇ, ἢ μετ' ὀλίγον. Χωρὶς γὰρ τοῦ ὁλοσχερῶς
μὴ μόνον τὸν Ἀρατον, ἀλλὰ καὶ τὸν Εὐδοξον ἐν τοῖς
φαινομένοις ἀναστρέφεσθαι, καθάπερ ἐπιδείξαμεν,
εἶτι καὶ οὐ μόνον ἐπὶ τῆς τοῦ Περσέως ζώνης τοῦτ' ἂν
παρὰ τῷ Ἀράτῳ διατάζοιτο, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων
β' ἢ καὶ πλείοσι ζωδίοις συνανατελλόντων ⁸³. Τελέως
δ' ⁸⁴ ἀγνοεῖν δόξειεν ὁ Ἀτταλὸς καὶ τὰ φαινόμενα,
ὑπολαμβάνων κατὰ ἀλήθειαν οὕτως εἶναι διασταζό-
μενα περὶ τὴν ζώνην τοῦ Περσέως, καθάπερ προεί-
ρηκεν. Οὐ γὰρ μόνῃ ἡ ζώνη τοῦ Περσέως φαίνεται
ὑπὲρ γῆν, τοῦ Κριοῦ ἀρχομένου ἀνατέλλειν, ἀλλὰ καὶ
ὅλος σχεδὸν ὁ Περσεὺς, πλὴν τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς
καὶ τοῦ γόνατος. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς αὐτοῦ ποὺς
συνανατέλλει τῇ ἡ' μοί. τῶν Ἰχθύων, ὁ δὲ ἐν τῷ
δεξιῷ γόνατι τῇ ζ' μοίρᾳ· ὁ δὲ ἐν τῷ Γοργονίῳ καὶ τῇ
ἀριστερᾷ χειρὶ κείμενος λαμπρὸς ἀστήρ, ὃς μικρὸν
προηγείται τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, τῇ ιγ' μοί. τῶν
Ἰχθύων συναναφέρεται· μόνῃ δὲ αὐτοῦ ἡ ἀριστερὰ
κνήμη τῷ Κριῶ συνανατέλλει. Δῆλον οὖν, ὅτι ἀγνοεῖ
λέγων τὰ τε φαινόμενα σωθήσεσθαι, καὶ τὸν Ἀρα-
τον ἐμπελῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ περὶ τῆς τοῦ Περσέως
ζώνης φανεῖσθαι ἐξηγούμενον.

⁸¹ φανεράν. ⁸² f. ἀγνοεῖ. ⁸³ χρ. τέλος δέ.

ciunt. Hinc Attalus recte hoc quidem animadvertit
erratum. Et omnino vel, ut illi placet, ita confor-
mandus est ille versus :

An sub Ariete ascendente appareat, vel sub Tauro,
vel in hunc certe modum :

An sub Ariete desinens appareat,
ut participium desinens ad cingulum pertineat.
Nihilominus tamen a poetæ sententia etiam in his
aberrat. Ita quippe scribit : Nos autem in eo con-
sentaneæ cum poeta, et apparentium fide credimus
ita versus illos esse scribendos :

Ipsam autem cingulum etiam ambiguum fuerit
An sub Ariete ascendente appareat, an sub Tauro.
Cum quo cumulatim revolvitur.

Cum enim instante Arietis ortu, Persens citra con-
troversiam humeris tenuis appareat ; simulatque vero
cepit Aries ascendere, statim conspicua sit zona
Persei, pro eo quod perpussillum ab Arietis initio
distet illius apparitio ; ambigit poeta, num sub Arie-
tis ortui appropinquantis initium apparere jam illam
asserat, an id usurpet potius, quod in confesso est
maxime, instante Tauri exortu, apparere Persei
cingulum una cum reliquo corpore. Atque hoc modo
conceptis carminibus, cum iis integritas sua con-
stabit, tum de cingulo poeta non solum scienter, sed
etiam exacte scripsisse videbitur.

τῆς ζώνης ὁ ποιητὴς οὐ μόνον ἐμπελῶς, ἀλλὰ

XVII. Sed inprimis Attali hæsitatio illa ex eo pro-
ficiscitur, quod tam exactum in phænomenis per-
scribendis Aratum fuisse censet, ut de stellis, quæ
sunt in Persei balteo, dubitet, utrum Arietis initio in
oriente constituto, conspicuus ille sit cum humeris,
et capite, an paulo post appareat. Verum ut hæc
omittam, non Aratum solum, sed Eudoxum etiam
Ipsum, in apparentium explicanda ratione pingui,
quod aiunt, Minerva usos esse ; non in 127 Persei
tantum balteo, apud Aratum isto modo dubitabitur ;
sed in iis omnibus imaginibus, quæ cum duobus
pluribusve signis oriuntur. Demum vero cœles-
tium rerum funditus expers haberi possit Attalus,
qui reipsa credat ad eum, quem diximus, modum
ambiguum esse rationem orientis cinguli Persei.

D Non enim solus ille Persei balteus supra terram
exsistit, quando Aries oriri incipit, sed totus ipse
propemodum Perseus, excepto pede sinistro ac
genu. Quippe dexter illius pes cum octava oritur
Piscium parte, quæ autem inest in dextro genu
stella, cum septima : lucida porro quæ est in Gor-
gonio, et sinistra manu, quæ sinistrum femur pau-
lulum præcedit, cum parte decima tertia conscen-
dit ; solum crus sinistrum oritur cum Ariete. Fal-
sus est itaque, cum et apparentibus suam illo
modo constare fidem, et Aratum perite exacteque
quæ ad cingulum attinent Persei traditurum esse
defendit.

Ego vero non alia ex causa dubitationem illic injectam Attalo fuisse suspicor, quam unde prius Eudoxo erat oborta; quem auctorem Aratus adhibuit. Eudoxus enim in commentario de Apparentibus scribit dextras Persei partes cum Piscibus oriri. Ex quo consequens est, Arietis principio in oriente posito, dextras tantummodo Persei partes supra terram existere. At in altero libro, qui inscribitur *Speculum*, cum Piscibus totum asserit paulo minus oriri Perseum. Quamobrem cum in omnibus fere, quæ ad ortus siderum spectant, duo illi commentarii invicem concordent, in Persei descriptione dissideant; jure in ambiguo positus Aratus, neque utram partem sequeretur expediens; anceps, et incertum esse dicit, an et Persei balteus cum humeris et capite, Ariete conscidente sublimis appareat, an ascendente potius Tauro: quod in altero Eudoxi opere continetur. Non igitur ex eo quod propter discriminis exiguitatem difficile id sensu possit æstimari, ut putat Attalus, dubium ait esse, num Persei tum balteus appareat, cum Arietis initium horizontem tenet: an tunc potius emergat, cum Tauri caput oriri incipit. Sed ideo quod neutram in partem statuere possit, cum ex æquo tradi utrumque cerneret.

Cæterum cum duplex habeatur loci illius lectio: siquidem in aliis codicibus καὶ x' ἀμφήριστα πέλοντο· in aliis x' ἀμφήριστα πέλονται, legitur: scribendum est πέλοιτο, non ut putat Attalus, πέλονται. Nam cum particula copulativa recte πέλοιτο conjungitur. Non enim diduci propterea necesse est, quod nomen ἀμφήριστα plurali numero ponitur, cum tralalitia sit hæc loquendi ratio.

XVIII. Oriente Tauri principio scribunt Aratus et Eudoxus, totum supra terram eminere Perseum: et Aurigæ sinistram manum, in qua siti sunt Hædi; nec non sinistram ejusdem pedem; ad hæc Ceti quidquid est a cauda cervice tenus; ex parte vero Bootem occidere. In quo lapsi sunt errore, cum putant sinistras tantum Heniochi partes cum illo pariter exortum facere. Etenim dexter ipsius humerus ascendit cum Arietis parte secunda, et vice-sima. Australior autem earum, quæ sunt in capite, prius etiam cum Piscibus exoritur: adeo ut in eo quoque peccent, quatenus, inquam, existimant oriri cum Ariete primum Heniochum. Similiter in Heniocho duplex ab iisdem commissus error est. Nam neque cum Ariete oriri incipit, ut illis videtur, sed cum Piscibus; neque cervice duntaxat tenus ascendit cum Ariete, sed totus propemodum, exceptis iis, quæ in capite *** quæ in extrema scapula lucidæ. Nam quod ne Bootes quidem cum Ariete incipiat exoriri, quod illi volunt, sed cum Tauro, superius diximus.

Geminis oriri incipientibus, Aratus ait occidere pedes Ophiuchi usque ad genua; Cetum autem

Δοκεῖ δέ μοι διηπορῆσθαι ὁ Ἀρατὸς παρὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, παρ' ἣν καὶ ὁ Εὐδόξος, ὃ κατηκολούθηκεν ὁ Ἀρατὸς. Ἐν μὲν γάρ τῳ συντάγματι τῷ περὶ τῶν φαινομένων γράφει, ὅτι τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει τὰ δεξιὰ τοῦ Περσέως· ὥστε, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῇ ἀνατολῇ οὐστis, τὰ δεξιὰ μόνον μέρη τοῦ Περσέως κατ' αὐτὸν ὑπὲρ ἣν φαίνεται· ἐν δὲ τῷ ἐτέρῳ συντάγματι, ὃ ἐπιγράφεται Ἐνοπιτρον, τοῖς Ἰχθύσι φησὶν αὐτὸν ὅλον, πλὴν ἐλίγου, συνανατέλλειν. Ἐν πᾶσιν οὖν σχεδὸν τοῖς περὶ τὰς ἀνατολὰς τῶν ἀστρῶν συμφωνούντων ἀλλήλοις τῶν δὴ συνταγμάτων, περὶ δὲ τοῦ Περσέως διαφόρου τῆς ἀναγραφῆς οὐστis· εὐλόγως ὁ Ἀρατὸς, διαπορῶν ποῖα τις κατακολουθήσει ἀποφάσει, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, καὶ διαταζόμενον, πότερον καὶ ἡ ζώνη τοῦ Περσέως μετὰ τῶν ὤμων καὶ τῆς κεφαλῆς, τοῦ Κριοῦ ἀνατέλλοντος, μετέωρος φαίνεται, ἢ τοῦ Ταύρου ἀναφερομένου, ὡς τὸ ἑτερόν τῶν τοῦ Εὐδόξου συνταγμάτων περιέχει. Οὐ παρὰ τὸ τῇ αἰσθήσει οὖν δύσκριτον εἶναι διὰ μικρότητα τῆς διαφορᾶς, ὡς ὁ Ἀτταλὸς ὑπέλαβεν, ἀμφήριστόν φησιν εἶναι, πότερον ἡ ζώνη τοῦ Περσέως ὑπὲρ γῆν ᾗδη φαίνεται, τῆς ἀρχῆς τοῦ Κριοῦ πρὸς τῷ ὀρίζοντι οὐστis· ἢ ἀρχομένου ᾗδη ἀνατέλλειν τοῦ Ταύρου, τότε καὶ αὐτὴ ἀναφέρεται· ἀλλὰ τὸ μὴ ἔχειν εἰπεῖν, διὰ τὸ ἐκατέρως παραδεδοῦσθαι.

Διγῶς δὲ γραφομένου, ἐν μὲν τισιν ἀντιγράφουσιν καὶ *** καμψόστατο, ἐν δὲ τισιν· καὶ x' ἀμφήριστα πέλονται· δεῖ γράφειν πέλοιτο· καὶ οὐχ, ὡς ὁ Ἀτταλὸς, πέλονται. Τῷ γὰρ συνδέσμῳ τὸ πέλοιτο καταλλήλως λέγεται, οὐδὲ γὰρ περισπᾶσθαι δεῖ, διὰ τὸ πληθυντικῶς ἐκφέρεσθαι τὸ ἀμφήριστα· σύνθηες γὰρ ἔστι τὸ σχῆμα τοῦτο τῆς ἐκφορᾶς.

ΙΗ'. Τῆς δὲ ἀρχῆς τοῦ Ταύρου ἀνατελλούσης, φησὶν ὁ Ἀρατὸς τε καὶ Εὐδόξος τὸν Περσέα ὅλον φαίνεσθαι ὑπὲρ γῆν, καὶ τοῦ Ἠνιοχοῦ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ἐν ᾗ οἱ Ἐριφοὶ κεῖνται, καὶ τὸν ἀριστερὸν πόδα· καὶ τοῦ Κήτους τὸ ἀπὸ τῆς οὐρᾶς ἕως τῆς λοφίας· δευδύκεια δὲ φησὶ τοῦ Βούτου τι μέρος· Ἀγνοοῦσιν οὖν, τὰ ἀριστερὰ μόνον ὑπολαμβάνοντες τοῦ Ἠνιοχοῦ τῷ Κριῷ συνανατέλλειν. Ὁ μὲν γὰρ δεξιὸς ὤμος αὐτοῦ τῇ β' καὶ x' μοί. τοῦ Κριοῦ συναναφέρεται· ὁ δὲ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐπὶ πρότερον τοῖς Ἰχθύσι συνανατέλλει· ὥστε καὶ τοῦτο ἀγνοεῖν αὐτοὺς· λέγω δὲ καθ' ὅσον ὑπολαμβάνουσι πρῶτως τῷ Κριῷ τὸν Ἠνιοχὸν συναναφέρεσθαι. Ὁμοίως δὲ κατὰ δύο τρόπους καὶ τὰ περὶ τοῦ Ἠνιοχοῦ ἡγνοήκασιν. Οὕτε γὰρ τῷ Κριῷ ἀρχεται συνανατέλλειν, ὡς φασιν, ἀλλὰ τοῖς Ἰχθύσιν, οὔτε ἕως τῆς λοφίας μόνον ἀναφέρεται σὺν τῷ Κριῷ, ἀλλ' ὅλος· σχεδὸν, πλὴν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ οἱ ἐν ἀκρῇ τῷ χελωνίῳ⁸⁵ λαμποί. Ὅτι γε μὴν οὔτε ὁ Βούτης τῷ Κριῷ ἀρχεται συναναφέρεσθαι, ὡς φασιν, ἀλλὰ τῷ Ταύρῳ. προεῖρηκαμεν ἀνωτέρω.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀρχομένων ἀνατέλλειν, ὁ Ἀρατὸς δύνειν μὲν φησὶ τοὺς πόδας τοῦ Ὀφιοῦχου μέ-

⁸² Gor. καὶ x' ἀμφήριστα πέλοντο. ⁸⁴ γρ. ὅλον. ⁸⁵ γρ. χελυνίφ.

σφι αὐτῶν ⁸⁶ γονάτων· ἀνατέλλειν δὲ τὸ Κῆτος καὶ τοῦ Ποταμοῦ τὰ πρῶτα. Ταῦτα δὲ συμφώνως τοῖς φαινομένοις ὑπ' αὐτῶν εἴρηται.

Ἄ μὲν οὖν ἐδόκει μοι χρῆσιμα εἶναι τῶν ὑπὸ Ἀράτου καὶ Εὐδόξου λεγομένων ἐν τοῖς φαινομένοις ἐπισκέψασθαι τε, καὶ ὑπογράψαι, ταῦτά ἐστιν· ἐξῆς δὲ ὑποτάξω περὶ ἐκάστου τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ κεφαλαίου, τίνοι τε τῶν ἰβ' ζωδίων συνανατέλλει, καὶ συγκαταδύει· καὶ ἀπὸ πόστης μοίρας τοῦ ζωδίου ἀρξάμενος, ἕως πόστης τὸ ἑσχατον ἀνατέλλει, ἢ συγκαταδύει· ἐν τοῖς περὶ τὴν Ἑλλάδα τόποις· καὶ καθ' ὅλου οἴκου ἐστὶν ἡ μεγίστη ἡμέρα ὥρων ἡμερινῶν ἰδ' καὶ ἡμωρίου. Τὰς δὲ κατὰ μέρος αὐτῶν ἀποδείξεις ἐν ἄλλοις συντετάχμεν οὕτως, ὥστε ἐν παντὶ τόπῳ σχεδὸν τῆς οἰκουμένης δύνασθαι παρακολουθεῖν ταῖς διαφοραῖς τῶν συνανατολῶν καὶ συγκαταδύσεων.

ΙΘ'. Πρῶτον μὲν οὖν ἐκθυσάμεθα τὰς τῶν βορειότερων ἄστρον τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις· ἔπειτα δὲ τὰς τῶν νοτιωτέρων· ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰς τῶν ἰβ' ζωδίων. Λέγω δὲ τῶν ἡστερισμένων· ἐπειδὴ περ ἂ μὲν μέλιστα τόπον ἐπέχει τοῦ δωδεκατημορίου, ἃ δὲ ἐλάσσονα. Ἐτι δὲ καὶ πολλῶν τινὰ μὲν βορειότερα, τινὰ δὲ νοτιώτερα ὄντα τοῦ ζωδιακοῦ, πολὺ προτερεῖ καὶ ὑστερεῖ ἐν ταῖς ἀνατολαῖς καὶ δύσεσι τῶν κατ' αὐτὰ δωδεκατημορίων. Προσδιασαφίσωμεν δὲ ἐφ' ἐκάστου καὶ τό τε μεσουρανοῦν ἐν τῷ ζωδιακῷ κύκλῳ ζώδιον καὶ τὴν μοῖραν αὐτοῦ· πρῶς δὲ τούτοις τοὺς μεσουρανοῦντας ἀπλανεῖς ἀστέρας ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ τελευταῖς τῶν ἀνατολῶν καὶ δύσεων οἰουδὴποτε ἄστρον· καὶ ἔτι ἐν πόσαις ὥραις ἡμεριναῖς ἑκαστον τῶν ἄστρον ἢ δύνει, ἢ ἀνατέλλει. Ἐκαστον δὲ τούτων διασαφίσωμεν κατὰ συνεγγισμὸν ἕως ἀδιαφόρου παραλλαγῆς. Διότι γὰρ ἡ τοιαύτη πραγματεία πολλῶν τε τῶν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συντεταγμένων ἐστὶν εὐχρηστοτέρα, καὶ πρὸς πολλὰ συντείνει τῶν κατὰ ἀστρολογίαν θεωρημάτων, εὐκατανόητον εἶναι σοι νομίζω.

Ὁ μὲν οὖν Βούτης συνανατέλλει τῷ ζωδιακῷ ἀπὸ τῆς ἄρχῆς τῆς Παρθένου ἕως ζ' καὶ κ' μοί. τῆς Παρθένου· μεσουρανεῖ δ' ἀνατέλλοντος αὐτοῦ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Ταύρου ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Διδύμων κζ' μοί. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ τοῦ Βούτου ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἑσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀρχομένου μὲν ἀνατέλλειν τοῦ Βούτου, ὃ τε ἀριστερὸς ὤμος τοῦ Ὁρίωνος καὶ ὁ ἀριστερὸς ποὺς, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· λήγοντος δὲ αὐτοῦ, μεσουρανεῖ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἰσχυίων λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ ὅλος ὁ Βούτης ἐν ὥραις ἡμεριναῖς δυσὶν ὡς ἑγγιστα.

Τοῦ δὲ Στεφάνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ τοῦ ζωδιακοῦ τμήματος ἀπὸ Παρθένου ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ε' μοί. μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως Καρκίνου μοί. ε' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ

A exoriri; primumque Fluminis partem. Quæ quidem cum apparentibus congruenter ab illis dicta sunt.

Igitur quæ ex Arati Eudoxique decretis super apparentium ratione digna mihi consideratione observationeque visa sunt, hæc propemodum fuerunt. Deinceps vero de unaquaque stellarum inerrantium summam disseram: quo cum signo de duodecim oriatur aut occidat; quota ab zodiaci parte incipiens, in quota oriri vel occidere desinat circa Græciæ tractum, aut ubicunque maxima dies est horarum æquinotialium quatuordecim cum dimidia. Quorum omnium singillatim demonstrationem ita in aliis commentariis exposuimus, ut in omni fere terrarum orbis loco coortuum, et cooccasuum discrimina certa possis ratione consequi.

XIX. Primum igitur borealium siderum ortus et occasus explicabimus, quos cum zodiaco faciunt: tum australium: postremo signorum ipsorum duodecim. De stellatis **128** autem loquimur, quoniam nonnulla sunt, quæ ampliorem duodecima parte locum occupant, quædam minorem. Deinde alia longe magis ad septentriones, austrumve, quam zodiacus, vergentia, longo itidem spatio dodecatemoria sua prævertunt, aut sequuntur. Præterea in singulis exponemus quod signum in zodiaco circulo medium cæli teneat, et quænam pars illius. Item quænam fixarum stellarum culminem in ortuum et occasuum initiis, ac finibus sideris cujuslibet; tum quot horarum æquabilium spatio unumquodque sidus oriatur, aut occidat. Quorum omnium rationes quam proxime fieri poterit inibimus, nulla ut differentia possit agnosci. Hanc vero tractationem cum omnibus iis quæ ab antiquis elaborata sunt hactenus, ad usum faciliorem esse, tum ad quam plurima in astrologia theorematum pertinere, facile abs te animadverti judico.

Itaque Bootes oritur cum zodiaci parte illa, quæ ab initio Virginis incipit, usque ad ejus partem 27. Culminat autem oriente illo zodiaci segmentum, quod est a Tauri vicesima septima parte media, usque ad Geminorum 27. Prima stella Bootæ oritur ea, quæ est in capite; ultima quæ est in dextro pede. Aliorum siderum, ortum ineunte Boote, culminat sinister humerus Orionis, et sinister pes, qui semicubitali intervallo meridianum antecedit; sub ortus finem culminat lucida, quæ est in femore Canis. Totus oritur Bootes horis fere duabus æqualibus.

Corona oriente, zodiaci arcus oritur a gradu Virginis 27 usque ad medium 5 Chelarum; culminat a medio 27 Geminorum, usque ad Cancris medium 5. Prima Coronæ stella oritur ea quæ splendidissimam præcedit, ultima vero, borealior

⁸⁶ γρ. μέχρι τῶν

earum quæ a splendidissima orientem versus et Ursas recedunt. Subortus initium culminat ea quæ est in femore Canis; postrema vero, lucida, quæ Hydri caput præcedit: quæ quidem Cancrī et Ursæ borealior est duarum stellarum, quæ in anterioribus pedibus sitæ sunt; proxime deinde stellarum, quæ circa nebulam Cancrī sunt, ad occidentem positæ. Oritur Corona partibus duabus unius horæ.

Oriente Ingeniculo oritur cum eo zodiaci segmentum quod est a parte 12 Virginis ad mediam 8 Scorpii. Culminat autem a media 8 Geminorum usque ad Leonis gradum 14 primæ oriuntur asterismi hujus ambæ, quarum altera est in dextro pede, altera in dextro genu, ultima, quæ in extrema manu sinistra. Culminat ex aliis stellis oriente Ingeniculo, ea primum quæ ex quatuor ad pedes Geminorum sitis secunda est ab occidente; novissima australior ambarum in Leone, quæ circa lumborum splendidam positæ sunt. Oritur Ingeniculus spatio horarum 4, 36te fere.

XX. Cum Ophiuchus oritur, zodiaci arcus ille simul ascendit, qui est a 29 Chelarum ad 23 Scorpii. Culminat a Leonis 3 gradu ad Virginis 3; primæ oriuntur illius stellæ, quæ in sinistra manu sunt: tunc quæ in Serpente; postrema oritur secunda versus occasum ex quatuor, quæ sunt in ipsius dextro pede; culminat prior lucida earum quæ sunt in collo, et pectore Leonis, quæ est ad septentrionem secunda, novissima vero, quæ in capite est Corvi. Oritur Ophiuchus horis duabus.

Cum serpente, quem Ophiuchus tenet, oritur arcus zodiaci ab 8 parte Chelarum usque ad partem 1 mediam Sagittarii. Culminat ab 8 media Cancrī ad Virginis 14. Prima consurgit stella præcedentium borealior, quæ in ipsius capite sunt; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat prior stella lucida, quæ est in extremitate Argus, semicubitali spatio circiter distans a meridiano, postremus culminat Vindemiator, et borealior humerus Virginis, utraque stella semicubiti fere intervallo distat a meridiano. Oritur serpens horis 4 1/2.

Oriente Lyra, cum ea zodiaci arcus ascendit a gradu nono medio Scorpii usque ad 18; culminat a medio 15 Leonis usque ad 26. Prima oritur Lyrae stella, quæ a septentrione adjacet lucidissimæ; ultima vero, de duabus lucidis, quæ in ejus jugo sunt, quæ est ad orientem. Prior culminat australis splendorum duarum in lumbis Leonis, ultima, quæ in cauda Leonis est lucida: et quæ in extrema sinistra Virginis ala semicubitale inter-

Α Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροτάτου, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ὡς πρὸς ἀνατολὰς καὶ Ἀρκτοῦ κειμένων τοῦ λαμπροτάτου. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς ἀνατολῆς τοῦ Κυνὸς ὁ ἐπὶ τῶν ἰτχίων, ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ἰδρου κεφαλῆς, ὁ ἐκφανής, ὃς ἐστὶ τοῦ Καρκίνου καὶ τῆς Ἀρκτοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσὶ δύο ἀστέρων *· ἔγγιστα δὲ καὶ τῶν περὶ τὸ νεφέλιον τοῦ Καρκίνου κειμένων οἱ πρὸς δύοσιν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Στέφανος ἐν δυοὶ μέρεσι α' ὥρας.

Β Τοῦ δὲ Ἐν γόνασιν ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. ιβ' ἕως Σκορπίου μοί. η' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων η' μέσης ἕως Λέοντος ιδ' μοί. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες τοῦ Ἐν γόνασιν ἀνατέλλουσιν, ὃ τε ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ καὶ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων, ἀνατέλλοντος τοῦ Ἐν γόνασι, πρῶτος μὲν τῶν ἐν τοῖς ποσὶ τῶν Διδύμων δ', ὁ δευτέρως ἀπὸ θύσεως, ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν περὶ τὸν λαμπρὸν τὸν ἐπὶ τῆς ὀσφύος κείμενον. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἐν γόνασιν ἐν ὥραις δ' καὶ τρισὶ πεμπτημορίοις ὡς ἔγγιστα.

Κ'. Τοῦ δὲ Ὀφιοῦχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν θ' καὶ κ' μοί. ἕως Σκορπίου μοί. κγ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος γ' μοί. ἕως Παρθένου λ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσι τοῦ Ὀφιοῦχου οἱ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ· ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ ἐν τῷ Ὄφει κείμενοι· ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ αὐτοῦ δ' ὁ β' ἀπὸ θύσεως. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει τοῦ Λέοντος λαμπρὸς ὁ β' ἀπ' Ἀρκτοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κόρακος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις δισί.

Τοῦ δὲ Ὄφεως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. η' ἕως Τοξότου μοί. α' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ὁ ἀπὸ Καρκίνου η' μέσης ἕως Παρθένου ιδ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ αὐτοῦ ὁ βορρῶτερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ἐν τῷ ἀκροστολίῳ τῆς Ἀργούς λαμπρὸς, ὡς ἡμιπῆχιον ἀπολείπομενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ τε Προτρογγυτῆρ, καὶ ὁ βορειώτερος ὥμος τῆς Παρθένου, ὡς πηχυαῖον διάστημα τοῦ μεσημβρινοῦ ὑπολείπειμνος ἐκάτερος αὐτῶν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὄφις ἐν ὥραις δ' καὶ ἡμιωρίῳ.

Τῆς δὲ Λύρας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. θ' μέσης ἕως Σκορπίου ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιγ' μέσης ἕως Λέοντος μοί. ς' καὶ κ'. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῆς Λύρας ὁ ἀπ' Ἀρκτῶν παρακείμενος τῷ λαμπροτάτῳ, ἔσχατος δὲ ὁ πρὸς ἀνατολὰς τῶν ἐν τῷ ζυγώματι αὐτῆς β' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν

* γρ. ἐμπροσθίοις δύοσιν ἄστράσιν

ἀκρὰ τῇ οὐρᾷ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, καὶ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Αὔρα ἐν 8 πεμπτημορίοις α' ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὅρνιθος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν ζ' καὶ κ' μοί. μέσης ἕως τοῦ Τοξότου β' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Λέοντος ἕως Χηλῶν ι' μοί. μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι²⁸. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ Λέοντος λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἐν ὥραις 8 καὶ δυοὶ πεμπτημορίοις.

ΚΑ'. Τοῦ δὲ Κηφέως μόνα τὰ πρὸς τῇ κεφαλῇ μέρη Β ἀνατέλλει. Συνανατέλλει δὲ αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως τοῦ Τοξότου ζ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. θ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ'. Α' δὲ ἀστὴρ μεσουρανεῖ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκῶν τῆς Παρθένου, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κηφεὺς ἐν γ' ἔγγιστα πεμπτημορίοις ὥρας α'.

Τῆς δὲ Κασσιέπειας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου β' καὶ κ' μοί. ἕως Αἰγόκερω ιβ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. ια' ἕως Σκορπίου γ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ θρόνῳ αὐτῆς λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον, καὶ ὁ Ἀρκτοῦρος, ἔσχατος δὲ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ ἡγούμενος τοῦ λαμπροῦ. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Κασσιέπεια ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' μέρει.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ιε' μοί. ἕως Ὑδροχόου μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου ζ' μέσης ἕως Τοξότου η' μέσης. Καὶ α' μὲν ὁ ἀστὴρ ἀνατέλλει αὐτῆς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ Στεφάνου ὁ ἐχόμενος τοῦ λαμπροῦ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀριστερὸς ἀγκῶν τοῦ Ἐν γόνασιν. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις β' καὶ η' μέρει.

Τοῦ δὲ Ἴππου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Αἰγόκερω ἕως Ὑδροχόου μοί. α' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν α' καὶ κ' μέσης ἕως Τοξότου ζ' μέσης. Καὶ α' μὲν αὐτοῦ ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ, ἔσχατος δὲ τοῦ Ὀφιούχου οἱ παρὰ τὸν δεξιὸν ὦμον γ' ἐπ' εὐθείας κείμενοι, ἐκτὸς δυνεὶς αὐτοῦ, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος αὐτοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἴππος ἐν ὥραις γ'.

Τοῦ δὲ Ὀϊστοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ε' ἕως Τοξότου ι' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου ιθ' ἕως Παρ-

stitium habens a meridiano. Oritur Lyra spatio horæ 0, 48'.

Cum Cygno zodiacus oritur a parte Chelarum 27 media, usque ad Sagittarii 22; culminat ab initio Leonis, ad mediam 10 Chelarum. Oritur prima, borealior 129 earum, quæ sunt in ala dextra. Culminat prior clara in corde Leonis; postrema vero australior earum, quæ sub dextro sunt humero Centauri; nec non Arcturus semicubito distans a meridiano. Oritur Cygnus horis 4, 24'.

XXI. Cephei partes oriuntur ex solum quæ sunt ad caput. Cooritur zodiacus a 27 media parte Scorpil ad mediam 6 Sagittarii; culminat a media 9 Virginis ad ejusdem 21. Prior autem culminat quæ in cauda est Corvi lucida, quasi semicubito distans a meridiano; ultima, sinister Virginis cubitus, tantumdem meridianum antecedens. Oritur Cepheus hora propemodum 0, 36'.

Ascendente Cassiepa zodiacus oritur a gradu 22 Sagittarii ad Capricorni 12; culminat a parte Chelarum 11 ad 3 mediam Scorpil. Prior oritur lucida in illius throno; ultima, quæ est in capite. Prima culminat australior earum, quæ sunt sub dextro humero Centauri, cum Arcturo; ultima, earum media quæ sunt in fronte Scorpil, et præcedens lucidam Coronæ. Oritur Cassiepa hora 1, 20'.

Cum Andromeda oritur arcus zodiaci a Capricorni parte 15, ad Aquarii 24 mediam; culminat a media 6 Scorpil ad mediam 8 Sagittarii. Prima oritur australior earum quæ sunt in dextra manu; ultima, quæ in extremitate sinistræ manus. Culminat prima, quæ lucidæ Coronæ proxima est; postremus vero cubitus sinister lageniculi. Oritur Andromeda horis 2 1/8.

Cum Equus oritur, ascendit cum eo zodiacus ab initio Capricorni ad Aquarii partem 21. Culminat a Chelarum parte 21 media ad Sagittarii mediam 6. Prima ejus oritur stella, quæ est australior anteriorum pedum; ultima, quæ est in ilibus lucida. Culminat prior media in australi Chela, ultimæ quæ ad dextrum humerum Ophiuchi tres in directum positæ, extraque ipsum sitæ, una cum lucida, quæ est in sinistro femore Engonasin, paulo ipsum antecedens. Oritur Equus horis 3'.

Cum Sagitta zodiaci arcus oritur a parte 5 Sagittarii ad ejusdem 10 mediam; culminat a parte 19 Virginis, ad 25. Primæ oriuntur quæ sunt in gly-

²⁸ Deest ultima oriens.

phide, id est «crena;» ultima, quæ est in cuspide. Culminat prior quæ est in sinistro cubito Virginis, paululum citra meridianum sita; ultima, Spica, paululum meridianum antecedens; et quæ sub humero dextro Centauri. Oritur Sagitta hora 0, 20'.

XXII. Oritur Aquila cum arcu zodiaci a Sagittarii gradu 9, ad medium 14; culminat a Virginis 24 ad medium 30. Prima consurgit Aquilæ stella, borealior parvarum, quæ sunt in duabus alis; ultima, quæ est australior trium in corpore lucidarum. Culminat prior Spica, ultima, borealior earum quæ in Centauri capite. Oritur Aquila hora 0, 24'.

Oritur cum Delphine zodiacus a Sagittarii gradu 20 medio ad medium 24; culminat ab octavo medio Chelæ ad 13. Primæ oriuntur antecessores quatuor in rhombo, postrema quæ in cauda est australior. Culminat primum sinister pes Andromedæ, postremo Centauri maxime borealis in thyrso; tum ad genu Virginis dextrum a septentrione sita, quasi semicubito distans a meridiano. Oritur Delphin hora 0, 15'.

καὶ τοῦ ποδὸς, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ
Perseo cooritur arcus zodiaci a Capricorni 25 ad Arietis 14 medium; culminat a Scorpii 16 medio ad 8 medium Capricorni. Princeps oritur stella quæ est in Harpe nebula, ultimæ, quæ supra Pleiadem in sinistro pede. Culminat primo lucida quæ est in Ara media, et Engonasin antecedens humeri dextri, quæ est in brachio; ultima Capricorni borealior earum quæ sunt in geniculis. Item e Cygno borealior earum, quæ in ala dextra, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Perseus horis 3, 50'.

Cum Auriga zodiacus oritur a Piscium parte 1. media, usque ad Tauri 16 mediam; culminat a Sagittarii 20 gradu ad Capricorni 29. Primæ ortum faciunt stellæ, quæ sunt in capite; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat prima Sagittarii præcedens earum quæ sunt in sago; et earum, quæ sunt in dorso, media. Item Anguis, quem Ophiuchus tenet, secunda ab extrema cauda. Ultima culminat lucida in rictu Equi, et Cygni subsequens in sinistro pede, nec non in Cepheo australior antecessorium 130 humeri dextri solendidarum duarum. Oritur Heniochus horis 3.

XXIII. Hæc in cæli inclinatione illa, quam diximus, accidunt circa ortus siderum, quæ ad septentriones sunt zodiaci circuli. Occasus autem ita se habent.

Boote occidente zodiacus cum eo descendit a Scorpii parte 6 ad Capricorni 19 mediam; culminat a Capricorni 22 ad Arietis 4. Prior occidit, quæ au-

θένου ε' καὶ κ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι τῆς Παρθένου, μικρὸν ὑπολείπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ἔσχατος δὲ ὁ Στάχυς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ὑπὸ τὸν ἀριστερὸν ὦμον τοῦ Κενταύρου. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀϊστός ἐν γ' μέρει ὥρας.

ΚΒ'. Τοῦ δὲ Ἀετοῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ' ἕως Τοξότου ἰδ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου δ' καὶ κ' ἕως Παρθένου λ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ Ἀετοῦ ὁ βορειότερος τῶν ἐν ταῖς πτέρυξι β' μικρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ σώματι γ' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ Στάχυς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ.
B Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἀετὸς ἐν β' πεμπτημορίοις τῆς ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφίνος ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. κ' ἔως Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν η' μέσης ἕως Χηλῶν ιγ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἡγούμενοι τῶν ἐν τῷ βόμβῳ δ', ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ ὁ νοτιώτερος. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ ἀριστερὸς πούς τῆς Ἀνδρομέδας, ἔσχατος δὲ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ θύρσῳ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ' Ἀρκτου κείμενος τοῦ δεξιῷ γόνατος μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Δελφίς ἐν δ' μέρει α' ὥρας.

Τοῦ δὲ Περσέως ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω ε' καὶ κ' μοί. ἕως Κριοῦ ἰδ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ις' μέσης ἕως Αἰγόκερω η' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ Ἀρπῇ νεφέλοειδής, ἔσχατος δὲ οἱ ὑπὲρ τὴν Πλειάδα ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ κείμενοι. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν ὁ ἐν μέσῳ τῷ θυμιατηρίῳ λαμπρὸς καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ προηγούμενος τοῦ δεξιῷ ὦμου ἐν τῷ βραχίονι, ἔσχατος δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι, καὶ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις γ' καὶ ἡμίσει, καὶ γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Ἠνιόχου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια' μέσης ἕως τοῦ Ταύρου ις' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου κ' μοί. ἕως Αἰγόκερω θ' καὶ κ'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες ἀνατέλλουσιν οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ.
D Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι, καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τοῦ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὑφιούχος, ὁ β' ἀπ' ἀκρας τῆς οὐρᾶς ἀριθμούμενος· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ ὁ ἐν τῷ βύγχει τοῦ Ἰππου λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ ἐπώμιος ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν προηγούμενων τοῦ δεξιῷ ὦμου β' ἐκφανῶν. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἠνιόχος ἐν ὥραις γ'.

ΚΓ'. Περὶ μὲν οὖν τὰς ἀνατολὰς τῶν βορειότερων ἀστρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ταῦτα συμβαίνει ἐν τῇ προειρημένῃ τοῦ κόσμου ἐγκλίσει· περὶ δὲ τὰς κατιδύσεις τὰ τοιαῦτα.

Τοῦ Βοώτου δύνοντος, συγκαταδύει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ε' ἕως Αἰγοκέρωτος μοί. β' καὶ

κ' ἕως Κριοῦ δ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ κολλορόδῳ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀπλανῶν α' μὲν τοῦ Ὀρνιθοῦ, ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἡγούμενος τῶν ἀπὸ νότου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τοῦ Περσείως ὁ ἐν τῇ Ἀρπῇ νεφελοειδής, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ', καὶ ὁ Σύνδεσμος τῶν λίνων. Δύνει δὲ ὁ Βούτης ἐν ὥραις ἰσημεριναῖς δ' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Στεφάνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω δ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Ἰχθύων ἕως Ἰχθύων μοί. ιδ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῷ Στεφάνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἀμαυρότερος, καὶ ἔσχατος ὢν τῆς ἐπομένης περιφέρειας. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ πρὸς νότον αὐτοῦ κειμένου παραλληλογράμμου οἱ ἡγούμενοι, ἔσχατοι δὲ ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τῆς Κασσιέπειας, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τῆς Ἀνδρομέδας. Δύνει δὲ ὁ Στέφανος ἐν ὥρᾳ α' ὡς ἔγιστα.

Τοῦ δὲ Ἐν γόνασι δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Τοξότου μοί. ιδ' ἕως Ὑδροχόου ις· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Ταύρου μοί. η' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ μὲν ἐν τῷ Ὑδροχόῳ ὕδατος ὁ ἐχόμενος τῶν ἐν τῇ δ' συστρωφῇ, τοῦ δὲ Ἰππου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ σώματι συνεχῶν, τοῦ δὲ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ὤμος ἡμιπύχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ ἐν τῷ Κῆτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων λαμπρῶν, καὶ ὁ πρὸς μεσημβρίαν κείμενος ἀκατονόμαστος λαμπρὸς. Δύνει δὲ ὁ Ἐν γόνασιν ἐν ὥραις δ' καὶ τρισὶ πεμπτημορίοις ὡς ἔγιστα.

ΚΔ'. Τοῦ δὲ Ὀφιοῦχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. ια' ἕως Αἰγόκερω μοί. β'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω ε' καὶ κ' ἕως Ἰχθύων ια' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ τῆς Κασσιέπειας ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ ὁ ἐν τῷ ὀφρῳ μικρὸς· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ στήθει· καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὀφιοῦχος ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγιστα.

Οε'· ἂν δὲ ὁ Ὀφίς δύνει, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου ζ' καὶ κ' μέσης μοί. ἕως Αἰγόκερω μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. η' ἕως Ἰχθύων κ' μέσης. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστῆρες δύνουσιν οἱ ἐν τῷ σώματι, κοῖνοι δὲ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς τοῦ Ὀφιοῦχου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν ὁ ἐν αὐτῇ δεξιᾷ ποδὶ τοῦ Κη-

stralis est maxime earum, quæ in sinistro pede; ultima, quæ est maxime borealis in collarobo. Culminat ex aliis inerrantibus prima quidem lucida Cygni, quæ est in cauda; et in Capricorno antecedens earum quæ ab austro adjacent iis quæ sunt in cauda: ultima vero, stella Persei, quæ in Harpe, nebulosa, et Arietis succedens trium in capite: tum Nodus linorum. Occidit Bootes horis æquabilibus 4 et duabus partibus.

Occidente Corona simul occidit zodiacus a Sagittarii parte 23 ad Capricorni 4 mediam; culminat ab initio Piscium, ad eorundem 14 mediam partem. Prima occidit splendidissima Coronæ, ultima quæ est obscurior, et postrema succedentis circuli. Culminat ex aliis stellis prior lucida in extremitate Piscis australioris; et præcedentes in parallelogrammo, quod ipsi ad meridiem situm est; postremæ culminent, quæ in medio corpore Cassiopeæ, et quæ in sinistra manu Andromedæ. Occidit Corona propemodum hora una.

Cum Ingeniculo occidit zodiacus a gradu Sagittarii 14 ad Aquarii 16; culminat ab Aquarii 23, ad medium 8 Tauri. Prior occidit quæ est in extremitate dextræ manus; ultima quæ in sinistro pede. Culminat ex aliis stellis primum quæ in Aquarii aqua adjacet iis quæ sunt in 4 conglotatione: tum in Equo borealior earum, quæ in corpore continuæ sunt; item sinister humerus Cephei qui citra meridiem est semicubitali fere spatio. Postrema culminat ex quadrilatero Ceti quæ australior est succedentium lucidarum, et quæ ad meridiem sita est lucida carens nomine. Occidit Ingeniculus horis 4, 36' circiter.

XXIV. Anguifero occidente, descendit una zodiaci arcus a Scorpii 11 gradu ad Capricorni 2; culminat a Capricorni 25 ad Piscium 11 medium. Prima occidit stella, quæ est in sinistro pede; ultima, quæ est in capite. Culminat ex aliis stellis prior, Capricorni succedens in cauda, et Cygni borealissima ex iis quæ sunt in ala dextra: ultima vero, quæ est in capite Cassiopeæ, et parva quæ in ejus est solio: tum borealis maxime ex his quæ sunt in pectore Andromedæ: et australissima earum quæ sunt in cauda Ceti, paululum citra meridianum posita. Occidit Ophiuchus horis fere 3.

Cum Serpente, quem tenet Ophiuchus, occidit arcus zodiaci a Scorpii parte 26 media ad partem 9 Capricorni; culminat ab Aquarii 8 ad mediam 20 Piscium. Primæ stellæ descendunt quæ sunt in corpore, communes sinistræ manui Anguiferi; ultima, quæ est in extrema cauda. Culminat ex aliis stellis prior, quæ est in dextro pede Cephei, et quæ in media urna Aquarii ultima earum, australior, quæ

sunt in cauda Piscis australis; et quæ est in genu Cassiepeæ. Occidit Serpens horis fere 3.

Cum Lyra descendit pars zodiaci, quæ est ab Aquarii parte 4 ad 12; culminat ab Arietis 23 media ad Tauri 3. Prima occidit stella, præcedens lucidarum, quæ sunt in jugo; ultima, quæ a septentrionibus adjacet lucidæ. Culminat ex aliis prima, media illarum, quæ in Arietis cauda; ultima, earum stellarum, quæ inter summam cuspidem Pleiadis et Sicularum, quæ sunt in dextra fronte, sitæ sunt, borealior et splendidior, besse cubiti fere distans a meridiano. Item in majore ambitu Fluvii Orionis secunda ad septentrionem, et lucida, a meridiano distans semisse cubiti; item quæ inter præcisionem Tauri, et eam, quæ est in scapula, besse cubiti præcedens meridianum. Occidit Lyra duabus unius aoræ partibus.

Cygnus descendente zodiacus occidit ab Aquarii parte media 5 ad Piscium 14; culminat ab Arietis 24 media ad Geminorum 12. Prima occidit stella, quæ est in rictu Equi; ultima, borealior ex iis quæ sunt in extremitate alæ dextræ. Ex aliis stellis culminat prior lucida in dextro femore Persei; et succedens earum quæ in cauda sunt Arietis; ultima vero, cum tertia ab occasu earum, quæ sunt in pedibus Geminorum: tum antecedens trium in genibus; ultra meridiem sita 131 semicubitali fere spatio. Occidit Cygnus horis circiter 3, 10'.

XXV. Cephei partes eæ solum occidunt, quæ sunt ad caput. Cum eo descendit zodiacus ab Arietis 8 parte media ad 14; culminat a Canceri 9 ad 16. Prima stella occidit. . . Culminat ex aliis stellis prima, australior Canceri ex his quæ ab ortu circa nubeculam sitæ sunt, paululum citra meridiem posita: tum lucida, quæ in extremitate Argus: ultimæ culminant, lucida in anterioribus Ursæ genibus, paululum citra meridianum sita; et in Cancro media trium, quæ sunt circa australem Chelen; nec non Hydri, quæ in radice colli; tum lucida in Navis latere, paululum citra meridianum. D

ἐπὶ τῆς ἐκφύσεως τοῦ τραχήλου· καὶ τῆς Ἀργούς ὁ τοῦ μεσημβρινοῦ.

Occidente Cassiepea zodiacus una occidit ab Arietis 21 ad Tauri mediam partem 24; culminat ab Canceri 21 ad Virginis 5. Prior occidit stella capitis; ultima, quæ est in pedibus. Culminant primo Leonis anterior pes; et earum quæ sunt in capite, lucidissima: nec non Hydri splendidissima. Ultimo, Draconis secunda earum quæ ab cauda sunt lucidæ, et quæ in rostro Corvi; nec non quæ in

φέως, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου, ἔσχατος δὲ τοῦ τε νοτίου Ἰχθύος ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τῆς Κασσιόπειας ὁ ἐν τῷ γόνατι. Δύνει δὲ ὁ Ὅρις ἐν ὥραις γ' ὡς ἐγγιστα.

Τῆς δὲ Ἀύρας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. δ' ἕως Ὑδροχόου μοί. ιβ'. μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ γ' καὶ κ' μέσης ἕως Ταύρου γ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγῳ λαμπρῶν, ἔσχατος δ' ὁ ἀπ' ἄρκτων παρακείμενος τῷ λαμπρῷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κριοῦ, ἔσχατος δὲ τῶν μεταξὺ τοῦ τε ὀξυτάτου τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων, τῶν ἐπὶ τοῦ δεξιῦ μετώπου, ὁ βορειώτερος; αὐτῶν καὶ ἐκφανέστερος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρος πῆχεως· καὶ τῆς μεγάλης περιφέρειας τοῦ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος Ποταμοῦ ὁ β' τῶν ἀπ' ἄρκτου καὶ λαμπρὸς, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον· καὶ ὁ μεταξὺ τῆς τε ἀποτομῆς τοῦ Ταύρου καὶ τοῦ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρος πῆχεως. Δύνει δὲ ἡ Ἀύρα ἐν δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῷ δὲ Ὀρνιθὸς δύνοντος συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. ε' μέσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Κριοῦ μοί. δ' καὶ κ' μέσης ἕως Διδύμων ιβ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ ῥύχει [τοῦ Ἰππου], ἔσχατος δὲ ὁ βορειώτερος τῶν ἐν ἄκρῃ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων πρῶτοι μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ· ἔσχατοι δὲ τῶν Διδύμων ὁ τε τρίτος ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ', προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, ὡς ἡμιπῆχιον. Δύνει δὲ ὁ Ὅρις ἐν ὥραις γ' καὶ ε' μέρει.

ΚΕ'. Τοῦ δὲ Κηφέως δύνει τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν μέρη μόνον. Καὶ συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. η' μέσης ἕως Κριοῦ ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. θ' ἕως Καρκίνου μοί. ις'· καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει· μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ τε Καρκίνου ὁ νοτιώτερος τῶν ἀπ' ἀνατολῆς περὶ τὸ νεφέλιον κειμένων, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρὸς· ἔσχατος δὲ τῆς Ἀρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρὸς, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ μέσος τῶν γ' τῶν περὶ τὴν νοτίαν Χηλὴν· καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν μέσῳ τῷ τοίχῳ λαμπρὸς μικρὸν ὑπολειπόμενος

Τῆς δὲ Κασσιόπειας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. α' καὶ κ' ἕως Ταύρου δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. δ' καὶ κ' ἕως Παρθένου ε'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσὶ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Λέοντος ὁ τε ἐμπρόσθιος ποῦς, καὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ λαμπρότατος, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ λαμπρότατος· ἔσχατοι δὲ τοῦ τε

⁶⁶ Req. id.

Δράκοντος ὁ β' τῶν ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρῶν, καὶ τοῦ Κόρακος ὁ τε ἐν τῷ ῥύγχει καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ. Δύνει δὲ ἡ Κασσιόπεια ἐν ὥραις β' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀνδρομέδας δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων β' καὶ κ' μέσης ἕως Κριοῦ η' καὶ κ' μέσης ἕως Λέοντος β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ τε ἐν τῷ ῥύγχει τῆς μεγάλης Ἀρκτου, καὶ ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἡγουμένου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Ἐσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ αὐτοῦ γ' ἐπ' εὐθείας, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ γ' τῶν μετὰ τὴν λαμπρὴν ἀνατολὰς δ'. Δύνει δὲ ἡ Ἀνδρομέδα ἐν ὥραις γ' ὡς ἔγγιστα.

Τοῦ δὲ Ἰππου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιγ' μέσης ἕως Ἰχθύων μοί. ιγ' μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου δ' μέσης ἕως Διδύμων ια' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ τε βορειότερος τῶν μετὰ τοῦ ὀξέως τῆς Πλειάδος καὶ τῶν Ὑάδων τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ μετώπῳ, καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἐσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσι τῶν Διδύμων ὁ τε τρίτος ἀπὸ δύσεως πούς καὶ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ'. Δύνει δὲ ὁ Ἴππος ἐν ὥραις δυοὶ καὶ ἡμιωρίῳ.

Τοῦ δὲ Ὀϊστοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Ὑδροχόου μοί. β' μέσης μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. ιδ' ἕως Κριοῦ μοί. κα'. Καὶ α' μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν τῇ γλυφίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ἀκίδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ὤμῳ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ βορειότερος τῶν ὑπὲρ τὴν οὐρὰν γ' ἐπ' εὐθείας ἀκατονομάστων καὶ ὁ ἐν τῷ νύμφῳ αὐτοῦ, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι γ' λαμπρῶν ἔσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σώματος λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σιαγόνι, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὀϊστὸς ἐν γ' μέρει ὥρας.

ΚΓ'. Τοῦ δὲ Ἀετοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ιζ' μέσης ἕως Αἰγόκερω γ' καὶ κ' μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. β' ἕως Κριοῦ μοί. η'. Καὶ πρῶτοι μὲν ἀστέρες δύνουσιν οἱ ἐν ταῖς πτέρυξι β' μικροί, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ σώματι β' λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων ἐν τῷ τετραπλεύρῳ. Ἐσχατος δὲ τοῦ Τριγώνου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ βάσει, προηγούμενος τῶν ἐν τῇ βορείᾳ σιαγόνι. Δύνει δὲ ὁ Ἀετὸς ἐν γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Δελφίνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ὑδροχόου μοί. β' ἕως Ὑδροχόου μοί. ιγ' μέσης μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ κ' μέσης ἕως

A ejus capite. Occidit Cassiopea horis 2, et duabus horæ partibus.

Cum Andromeda descendit arcus zodiaci a Piscium parte 22 media usque ad Arietis 28 mediam; culminat a Geminorum 21 media ad Leonis 2. Prima occidit quæ est in capite; ultima, earum quæ sunt in dextro pede, borealior. Culminant ex aliis stellis, initio quidem, quæ est in rostro majoris Ursæ; et quæ in capite præcedentis Gemini: tum maxime borealis earum quæ sunt in capite Canis. Postremo culminant ea quæ est in extrema cauda Draconis, et media trium quæ in ejus collo in directum sitæ sunt. Item in Tauro tertia de quatuor, quæ ad orientem sunt post lucidam. Occidit Andromeda horis proxime tribus.

Equo descendente occidit zodiacus ab Aquarii parte 13 media ad Piscium 13; culminat a Tauri 4 media ad Geminorum 11 mediam. Prior occidit stella, quæ in ejus est ore lucida; ultima quæ est in lumbis lucida. Medium cæli tenet ex aliis primo borealior earum quæ sunt inter acumen Pleiadis, et Sicularum quæ in sinistra fronte. Item Tauri, quæ est in scapula paululum citra meridianum: postremo culminant, tertius Geminorum ab occidente pes; et præcedens trium in genibus. Occidit Equus horis 2 1/2.

Sagitta cum occidit, descendit una zodiacus a media parte 27 Capricorni ad 2 mediam Aquarii; culminat ab Arietis parte 14 ad 21. Primæ occidunt stellæ, quæ sunt in crena, ultima, quæ est in cuspide. Culminant ex aliis stellis prima dextri humeri Persei, et borealior trium appellatione carentium, quæ supra caudam Arietis in directum positæ sunt, tum quæ in illius dorso, meridianum semicubito circiter antecedens. Item præcedens lucidarum trium quæ in australi mandibula Ceti; postremæ culminant, lucida quæ est in medio Persei, paululum antecedens meridianum, et subsequens earum, quæ in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum. Occidit Sagitta horæ triente.

XXVI. Cum Aquila descendit arcus zodiaci a media parte 17 Capricorni ad 23; culminat ab Arietis 2 ad 8. Primæ occidunt stellæ duæ parvæ, quæ in alis; postrema, borealior lucidarum duarum, quæ sunt in corpore. Ex aliis stellis culminat primo quæ est in Andromedæ sinistro pede; et media earum, quæ in Arietis capite. Item australior succedentium Ceti in quadrilatero; ultima subsequens earum quæ sunt in basi trianguli, præcedens illas quæ sunt in boreali mandibula. Occidit Aquila horæ triente.

Occidente Delphino cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 2 ad mediam 8; culminat ab Arietis 20 media ad 29. Prior occidit antecedens ez-

rum quæ sunt in cauda; postrema, borealior earum quæ in succedente latere Rhombi. Ex aliis stellis prius culminant lucida medii corporis Persei, paululum antecedens meridianum, et succedens earum quæ sunt in australi mandibula Ceti, paulo citra meridianum sita. Postremo culminant, quæ in pede sinistro Persei; et borealior pars præcedentis lateris Pleiadis. Occidit Delphinus hora dimidia.

Cum Perseo descendit zodiacus a parte Tauri 2 ad 29; culminat a Leonis media 6 ad mediam Virginis 10. Prior **132** occidit borealior antecedentium in Gorgonio; ultima vero earum quæ sunt in dextra genu. Culminant ex aliis stellis initio quidem ea quæ est in ventre Leonis, sive propemodum semicubito citra meridianum sita. Item quarta earum quæ sunt post lucidam Hydri, semicubito fere citra meridianum posita. Item ultima earum quæ in carina sunt Navis. Postremæ culminant ea quæ est in cauda Corvi, et quæ in ipsius pedibus. Occidit Perseus horis 2, 20'.

Cum Auriga descendit zodiacus a Tauri parte 23 ad Cancrī mediam 2; culminat a Virginis 2 ad Chelarum 22. Prior occidit quæ est in pede sinistro; postremæ, quæ in capite. Culminant e cæteris stellis, initio quæ est in extremitate caudæ Draconis, et borealissima Coronæ; postrema, quæ in media est australi Chela. Occidit Auriga paulo plus horis 3.

Hactenus de omnibus zodiaci borealioribus imaginibus. Cæteras libro sequente reddemus, id observantes, ut ne justum modum iste liber excedat.

Finis libri secundi Enarrationum Hipparchi ad Arati et Eudoxi Phænomena.

Α Κριού θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἀπομένῃ πλευρᾷ τοῦ Ῥόμβου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν λοιπῶν ἀστέρων πρῶτοι μὲν ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ σώματι τοῦ Περσέως λαμπρὸς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ νοτίᾳ σαγόνι τοῦ Κήτους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. ἔσχατοι δὲ οἱ ἐν τῷ ἀριστερῷ γόνατι τοῦ Περσέως, καὶ τῆς Πλειάδος τὸ βορειότερον μέρος τῆς ἡγουμένης πλευρᾶς. Δύνει δὲ ὁ Δελφίς ἐν ἡμικυρίῳ.

Τοῦ δὲ Περσέως δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ τοῦ Ταύρου μοί. β' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος ς' μέσης ἕως Παρθένου ι' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει τῶν ἐν τῷ Γοργονίῳ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ δεξιῷ γόνατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν ὁ τε ἐν τῇ γαστρὶ τοῦ Λέοντος, [η] ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ τέταρτος τῶν μετὰ τὸν λαμπρὸν, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῆς Ἀργουὺς ὁ ἔσχατος τῶν ἐν τῇ τροπῇ. ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσιν ὁ τε ἐν τῇ οὐρᾷ τοῦ Κόρακος καὶ ὁ ἐν τοῖς ποσὶν αὐτοῦ. Δύνει δὲ ὁ Περσεὺς ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Τοῦ δὲ Ἡνιόχου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου β' ἕως Χηλῶν β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ἔσχατοι δὲ οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ βορειότατος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Δύνει δὲ ὁ Ἡνίοχος μικρῷ πλείον ἢ ὥραις γ'.

Εἰρηκότες δὴ περὶ πάντων τῶν βορειότερων τοῦ ζωδιακοῦ ἀστέρων, περὶ τῶν λοιπῶν ἐν τῷ ἔχοντι ἀποδώσωμεν, στοχαζόμενοι τῆς συμμετρίας τοῦ συντάγματος.

Τέλος Ἰππάρχου τῶν Ἀράτου καὶ Εὐδόξου Φαινομένων Ἐξηγήσεων τοῦ β'.

ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΤΩΝ ΑΡΑΤΟΥ ΚΑΙ ΕΥΔΟΞΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΩΝ ΕΞΗΓΗΣΕΩΝ

BIBAION Γ'.

HIPPARCHI

ENARRATIONUM AD ARATI ET EUDOXI PHAENOMENA

LIBER TERTIUS.

133 I. Superiore libro, Aeschrio, de borealioribus zodiaco circulo imaginibus diximus, quonam cum signo de duodecim oriantur et occidant; tum quod signum oriente qualibet, vel descendente, culmine; quænam ipso ortus, vel occasus initio, aut

A'. Προειρηκότες, ὡς Αἰσχυρίων, ἐν τῷ πρὸς τοῦτου συντάγματι περὶ τῶν βορειότερων ἀστέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τίνοι τε ζωδίων τῶν ιβ' ἑκαστον αὐτῶν συνανατέλλει καὶ συγκαταδύνει, καὶ τί ζωδίων ἀνατέλλοντος αὐτοῦ ἢ δύνοντος, μεσουρανεῖ, καὶ τίνας τῶν

ἀπλανῶν ἀστέρων ἐπὶ τοῦ μεσημβρινοῦ γίνονται, ἀργυρόμενον τε αὐτοῦ ἀνατέλλειν ἢ δύνειν, καὶ πάλιν θύνοντος· ἔτι δ' ἐν πόσαις ἰσημεριναῖς ὥραις ἑκάστος ἀνατέλλει, ἢ δύνει· νῦν ὑπογράφωμεν τὰ αὐτὰ περὶ ἑκάστου τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ ἀστρον, καὶ αὐτῶν τῶν ἰβ' ζωδίων.

Τῶν μὲν οὖν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, ὅταν μὲν ὁ Ὑδρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιθ' μέσης ἕως Χηλῶν ις' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' μέσης ἕως Καρκίνου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ ἀστὴρ α' μὲν τοῦ τε Περσέως ὁ ἐν τῇ Ἀρπῇ νεφελοειδῆς, καὶ ὁ σύνδεσμος τῶν Ἰχθύων, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Καρκίνου λαμπρῶν γ', ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἰσθμῷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὑδρος ἐν ὥραις ζ' καὶ ιε' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ Κρατὴρ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ια' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου α' καὶ κ' μέσης ἕως Διδύμων μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ βάσει δ', ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ Κῆτει ζ' ἀστέρων. Μεσουρανοῦσι δὲ πρῶτοι μὲν ἀστέρες οἱ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἡνιόχου κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ⁹⁹, ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ δ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ποσὶ δ', καὶ ὁ ὑπὸ τὸν Λαγὼν λαμπρὸς ἀστὴρ ἀκατονόματος. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κρατὴρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Β'. Ὅταν δὲ ὁ Κόραξ ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Παρθένου μοί. ις' ἕως Παρθένου μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. ιθ' ἕως Διδύμων μοί. β' καὶ κ'. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ποσὶ. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ ἐν τῇ ἡγουμένῃ χειρὶ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, καὶ ὁ δεξιὸς ποῦς τοῦ ἐπομένου Διδύμου, ἔσχατοι δὲ τῶν τε Διδύμων ὁ γ' ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τοῖς ὤμοις, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τῶν ἐμπροσθίων μερῶν, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κόραξ ἐν τριῶν πεμπτημυρίοις α' ὥρας.

Ὅταν δὲ ὁ Κένταυρος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ι' ἕως Τοξότου μοί. δ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιβ' ἕως Παρθένου ις' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ὤμῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τῆς τε Ἀργούς ὁ ἀπὸ δύσεως τῶν ἐν τῷ καταστρώματι λαμπρῶν, καὶ τοῦ Ὑδρου τῆς νοτίας σιαγόνος ὁ ἐπόμενος, ἔσχατος δὲ ὁ Προτρογυγτῆρ ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κένταυρος ἐν ὥραις δ' καὶ γ' μέρει ὥρας.

Τοῦ δὲ Θηρίου ἀνατέλλοντος, ὃ ἔχει ὁ Κένταυρος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ γ' καὶ κ' μοί. τοῦ Σκορπίου ἕως Τοξότου κα'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ

A rursus occidente, inerrantibus e stellis medium cælum occupet: ad hæc quot æquinoctialium horarum spatio singulæ ortus suos occasusque faciant. Idem nunc de australioribus zodiaco cæli constellationibus, ac de ipsis duodecim signis scribere instituemus.

Ex iis igitur asterismis, qui australiores sunt zodiaco circulo, Hydro surgente, zodiacus ascendit a Cancri 19 media parte, ad mediam 16 Chelarum; culminat ab Arietis media 3 ad Cancri 18. Prima oritur stella borealior earum quæ in rictu sunt; ultima, quæ in extremitate caudæ. Culminat prior quæ in Persei est Harpe nebulae similis; et nodus Piscium, semicubito circiter distans a lucidis tribus capitis Cancri; semicubito quoque citra B meridianum posita. Ultima culminat, australior præcedentium in capite Leonis: australior item earum quæ in malo medio sunt Navis. Oritur Hydrus horis septem, et parte horæ 15.

Oriente Cratere zodiacus assurgit a Leonis media parte 27 usque ad Virginis mediam 11; culminat a parte Tauri media 21 ad mediam... Geminorum. Prior oritur borealior de quatuor in basi; ultima, quæ est australis maxime sex in Ceto stellarum. Culminant priores eæ stellæ, quæ sunt in capite Aurigæ, circa medium ipsum: novissimæ, quarta ab occasu de quatuor quæ sunt in pedibus Geminorum, et lucida carens nomine, Lepori subjecta. C Oritur Crater hora 1, 15'.

II. Oriente Corvo, zodiaci arcus attollitur a Virginis 16 ad 23; culminat a Geminorum 14 ad 22. Prior oritur stella, quæ est in lumbis, ultima, quæ est in pedibus. Culminat prima quæ est in præcedente manu præcedentis Gemini; et pes dexter succedentis; postremæ, tertia ab occasu ex iis quæ sunt in Geminorum humeris, et quæ in radice anteriorum: partium Canis, paululum citra meridianum posita. Oritur Corvus hora 0, 36'.

Cum Centauro zodiacus oritur a parte Chelarum 10 ad Sagittarii 4; culminat a parte Cancri 12 ad mediam Virginis 17. Prima oritur stella sinistri humeri, ultima, vero, succedens anteriorum pedum. Culminat prima stella quæ ab occasu lucidarum est in foris Argus, et succedens australis mandibulae Ceti. Postremo Vindemiator semicubito præcedens meridianum. Oritur Centaurus horis 4, et 20'.

134 Fera, quam Centaurus tenet, oriente, zodiacus emergit a parte Scorpii 23 ad Sagittarii 21; culminat a Virginis 3 ad Libræ 10. Prior oritur ea

⁹⁹ *Rea.* αὐτοῖ. f. αὐτοῦ.

quæ est in antecedente pedum posteriorum, quæ est borealior sitarum sub dextro humero Centauri; ultima vero, omnium australior, et in extremitate, quæ in lumbis est, subjecta. Prima culminat stella, succedentium ex iis quæ sunt in Leonis capite, borealior, et quæ in anterioribus ipsius pedibus; ultima vero lucida, quæ in lumbis est majoris Ursæ: et quæ in recto est trianguli orthogonii, qui est sub Cratere. Oritur Fera spatio horarum 2, 15'.

Ara cum oritur, cum ea zodiacus ascendit a Sagittarii parte 15 ad 23; culminat a Chelarum parte 2 ad 10. Prior oritur stella quæ est in foco; postrema australior earum quæ in basi. Prima culminat stella, australior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, et lucida in posterioribus Centauri pedibus; postrema quæ a septentrione dextri genu ac pedis dextri Virginis ultima est, semicubito fere citra meridianum. Oritur Ara semihoræ spatio.

καὶ τοῦ δεξιῦ ποδός, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολείπόμενος ἡμωρίῳ.

III. Australi Pisce oriente, surgit una zodiacus a parte 17 media Aquarii ad Virginis mediam 21; culminat a parte Sagittarii 4 ad 25 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; postrema, quæ in extremitate rostri lucida. Culminat prior quæ est in Arcu medio; et australior earum quæ in dextro Anguiferi sitæ sunt humero, semicubito fere citra meridianum posita; ultima vero, lucida pedum posteriorum; et quæ in extremitate caudæ Serpentis, quem tenet Ophiuchus: item præcedens duarum lucidarum, quæ sunt in jugo Fidiculæ, semicubitali fere interstitio meridianum antecedens. Oritur Piscis hora 0, 48'.

Cum Cetus oritur, emergit cum eo zodiacus a 20 parte Piscium ad Tauri 7; culminat ab Aquarii media 24 ad Capricorni 22 mediam. Prima omnium oritur stella, borealior earum quæ sunt in cauda; ultima, succedentium lucidarum quæ in Laterculo sunt, australior. Culminat ante alias, præcedens earum quæ sunt in jugo Fidis, postrema quæ est in cauda Cygni lucida. Oritur Cetus horis 2.

Orione ascendente, cum eo zodiacus emergit a Tauri 28 media ad Cancrī 3; culminat ab Aquarii parte 9 ad Piscium 13. Prima consurgit stella, quæ est in sinistra manu; ultima, quæ est in dextro pede. Culminat ex aliis primum Cephei pes dexter; et earum quæ in Aquarii urna sunt, media. Ultimo vero, parva stella quæ in sella est Cassiopeiæ; et earum maxime borealis, quæ in Andromedæ pectore. Orion spatio surgit horarum 2, 10'.

Cum Fluvio, qui est ab Orione, zodiacus oritur a parte 13 Tauri, ad Cancrī 10; culminat a Capricorni 27 ad Piscium 22. Prior oritur, antecedens

A Παρθένου γ' ἕως Ζυγοῦ ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῷ ἡγουμένῳ τῶν ὀπισθίων ποδῶν· ἔστι δὲ οὗτος ὁ βορειότερος τῶν ὑπὸ τὸν δεξιὸν ὦμον τοῦ Κενταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος πάντων καὶ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος ὑποκείμενος. Μεσουρανεῖ δὲ α' ἀστὴρ ὁ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος βορειότερος τῶν ἐπομένων, καὶ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις αὐτοῦ ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης· Ἄρκτου λαμπρός, καὶ τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα τριγώνου ὀρθογωνίου ἐπὶ τῆς ὀρθῆς κείμενος. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις β' καὶ δ' μέρει.

Ὅταν δὲ τὸ Θυμιατήριον ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ιε' ἕως Τοξ' του μοί. γ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. β' ἕως Χηλῶν μοί. ι'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τοῦ ἐπιπύρου, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ βάσει. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ἀστὴρ τοῦ τε Βούτου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός· ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ ἀπ' Ἄρκτου τοῦ δεξιῦ γόνατος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Θυμιατήριον ἐν

Γ'. Ὅταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθὺς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ιζ' μέσης ἕως Παρθένου α' καὶ κ' μέτης· μεσουρανεῖ ἀπὸ Τοξότου δ' ἕως Τοξότου ε' καὶ κ' μέτης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ῥύγχει λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ τε ἐν μέσῳ τῷ Τόξῳ, καὶ τοῦ Ὀφιοσχοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὦμῳ, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολείπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ ὁ τε ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός, καὶ τοῦ Ὀφείως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος, ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τῆς Λύρας ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι β' λαμπρῶν, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ἰχθὺς ἐν δ' πεμπτημορίοις α' ὥρας.

Ὅταν δὲ τὸ Κῆτος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. κ' ἕως Ταύρου δ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τῷ Τετραπλεύρῳ λαμπρῶν ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Μεσουρανεῖ δὲ α' μὲν ὁ τῆς Λύρας ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, ἔσχατος δὲ τοῦ Ὑρníhoς ὁ ἐν τῇ οὐρᾷ D λαμπρός. Ἀνατέλλει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις β'.

Ὅταν δὲ ὁ Ὀρίων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου η' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου μοί. γ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. θ' ἕως Ἰχθύων ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ δεξιὸς πῶς τοῦ Κηφέως, καὶ τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέσος, ἔσχατος δὲ τῆς τε Κατσειπέας ὁ ἐν τῷ δίτρω μικρός, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ στήθει. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὀρίων ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος Ποταμὸς ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ιγ' ἕως Καρκίνου μοί. ι'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγέ-

κέρωτος μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Ἰχθύων β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ περιφερείᾳ παραλληλογράμμου, καὶ ἑγγύς τοῦ Κήτους κειμένον ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ λαμπρότατος, καὶ ὁ ἡγούμενος, καὶ ὁ νοτιώτερος πάντων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ιγ' τοῦ τε ὁ α' ὁ ἐπόμενος τῶν ἀπ' ἄρκτου παρακειμένων τοῖς ἐν τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Ὑρνιθοῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ ἀριστερῇ ποδί· ἔσχατος δὲ τῆς τε Κασσιεπείας ὁ ἐν τοῖς γόνασι, καὶ τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ πεμπτημορίοις.

Δ'. Τοῦ δὲ Λαγωῦ ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου ιβ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. θ' ἕως Ἰχθύων μοί. ε' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τοῖς ὠσὶ θ' ὁ ἡγούμενος τῶν βορειοτέρων, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρῶτος μὲν τοῦ τε Ἴππου ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρὸς, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ποῦς· ἔσχατος δὲ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῷ τεταπλευρῷ ὁ βορειώτερος τῶν ἐπομένων. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Λαγῶς ἐν ὥρᾳ α' καὶ ε' μέρει.

Όταν δὲ ὁ Κῦων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιε' ἕως Λέοντος μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. η' καὶ κ' ἕως Κριοῦ θ' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἐμπροσθίῳ καὶ βορειοτέρῳ ποδί· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τῆς Κασσιεπείας, καὶ ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ τῆς Ἀνδρομέδας, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῷ δεξιῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Καρκίνου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κῦων ἐν ὥρᾳ μιᾷ καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Πρόκυου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου θ' μοί. μέσης ἕως Καρκίνου μοί. θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιε' ἕως Ἰχθύων μοί. κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς Κασσιεπείας ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι, καὶ τοῦ Κήτους τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ θ' οἱ ἐπόμενοι. Ἐσχατοὶ δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἐχόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ Κήτους ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ τεταπλευρῷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Πρόκυος ἐν γ' μέρει ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀργοῦς ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. ε' ἕως Χηλῶν μοί. θ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ ε' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ὑπὸ τῶν ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνὸς ὡς τριπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Πλοίου καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τῶν Περσέως ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ, καὶ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ τοῦ Ταύρου· ἔσχατος δὲ ὁ προηγούμενος τῆς τοῦ Ὑδροῦ κεφαλῆς ὁ ἐκφανής, ὁ ἐστὶν ἐν τοῖς νοτίοις ποσὶ τοῦ Κυνός.

Ε'. Ἐξῆς δὲ ἐροῦμεν περὶ τῆς καταδύσεως τῶν νοτιωτέρων τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου.

Όταν μὲν οὖν δύνῃ ὁ Ὑδρὸς, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων θ' καὶ κ' μοί. ἕως Παρθέ-

Α borealiorum in parallelogrammo, quod in magno flexu prope Cetum positum est; postrema, lucidissima, et antecedens, et maxime australis omnium. Culminat reliquarum stellarum prior quæ a septentrione adjacent iis, quæ sunt in cauda: item australior earum, quæ in sinistro pede Cygni. Ultima, quæ est in genibus Cassiepeæ, et quæ in extremitate caudæ australioris Piscium. Oritur fluvius in horis 3, et 36'.

τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ποταμὸς ἐν ὥραις γ' καὶ γ'

IV. Oriente Lepore zodiacus ascendit a Geminorum parte 27 ad Cancrī mediam 12; culminat a Piscium 4 ad 25. Prima surgit antecedens borealiorum, quæ sunt in auribus; ultima posteriorum pedum australior. Culminat e stellis reliquis prior, lucida quæ in lumbis Equi, et pes Cephei sinister. Ultima, borealior succedentium in laterculo Ceti. Oritur Lepus hora 1, 12'.

τεταπλευρῷ ὁ βορειώτερος τῶν ἐπομένων. Ἀνατέλ-

Cum Cane zodiacus emergit a Cancrī 15 ad Leonis mediam 5; culminat a 28 Piscium ad Arietis 24 mediam. Prior oritur stella, quæ in extremitate præcedens borealiorisque pedis; ultima, quæ in extrema cauda. Ex aliis culminat ea, quæ in pedibus Cassiepeæ, et borealior earum, quæ in dextro Andromedæ pede paululum meridianum antecedit; ultima vero, lucida in dextro femore Persei, et succedens earum quæ sunt in cauda Cancrī. Oritur Canis hora una, ejusque partibus duabus.

Cum se Procyon attollit, oritur una zodiaci arcus a 135 Cancrī 4 parte media, ad 9; culminat a Piscium 15 ad 20 mediam. Prior oritur antecedens, et dupla; ultima, succedens, et lucida. Prima ex aliis culminat, quæ in medio corporis Cassiepeæ: et succedentes earum quatuor, quæ in cauda Ceti sunt. Novissimæ culminant proxima earum, quæ in Andromedæ zona, et borealior ex iis, quæ in laterculo Ceti. Oritur Procyon hora 0, 20'.

D Argo navi oriente, cum ea zodiacus assurgit a Leonis parte 6 ad Chelarum 4 mediam; culminat ab Arietis 26 media, ad Cancrī mediam 4. Prima oritur quæ e stellis in cauda Canis sit veluti triplex: ultima, quæ in abscissione Navis sitarum australissima est, et lucida. Prima culminat de stellis reliquis ea, quæ est in sinistro femore Persei: et australissima earum quæ sunt in sectione Tauri: ultima, præcedens capitis Hydri splendida, quæ est in australibus pedibus Canis.

V. Secundum hæc agemus de occasu australiorum zodiaco celestium imaginum.

Inprimis eum Hydrus occidit, descendit cum eo zodiacus a parte Geminorum 29 ad Virginis 11;

culminat a 19 media Chelarum ad Sagittarii 19
 mediam. Prior occidit, australior earum quæ sunt
 in rictu : ultima, quæ in extremitate caudæ. Cul-
 minant ex aliis stellis, initio quidem, lucida, quæ
 est a cauda Draconis tertia, semicubito circiter
 antecedens meridianum : item lucida cinguli
 Bootæ, nec non præcedens lucidam in extremitate
 Loreæ Chelæ ; et quæ Hydri est in extrema cauda, vel-
 ut semicubito meridianum antecedens. Postremo cul-
 minant Draconis australius tempus : et Serpentis,
 quem tenet Anguifer, in extrema cauda sita : tum
 antecedens earum, quæ in sago Sagittarii. Occidit
 Hydrus horis 4.

Cratere occidente, cum eo descendit zodiacus a
 Cancri parte 21 ad Leonis mediam 13 ; culminat a
 media 13 Scorpii ad initium Sagittarii. Prima
 occidit earum, quæ sunt in basi, borealior : ultima
 vero australior, et borealior earum quæ sunt in
 alveo. Culminant aliarum stellarum, initio, Scor-
 pii tertius et quintus spondylus eorum, qui sunt
 post pectus, et tertia post dextrum humerum In-
 geniculi, in brachio sita, velut semicubito meri-
 dianum præcedens ; ultima vero, quæ in radice
 sinistri femoris est Ingeniculi : nec non cuspis Ar-
 cus. Occidit Crater hora 1, 20'.

Corvo descendente simul zodiacus occidit a Leo-
 nis 29 media ad Chelarum 11 ; culminat a Sagit-
 tarii 10 ad mediam Capricorni 6. Prior occidit
 stella, quæ in posterioribus femoribus, novissima,
 succedens earum, quæ sunt in capite. Culminant
 aliarum stellarum, principio quidem Draconis,
 quæ est in rictu, præcedens meridianum semicu-
 bito fere ; item Ingeniculi cubiti sinistri flexus,
 semicubito circiter antecedens meridianum ; postre-
 ma, præcedens lucidarum trium, quæ sunt in prima
 spira Draconis ; nec non ea, quæ est in ala dextra
 Cygni, paululum citra meridianum posita ; et quæ
 in cuspide Sagittæ ; item australior in vultu Capri-
 corni. Occidit Fera horis 2.

Desunt hic asterismi Centauri et Fera.

VI. Ara occidente zodiacus a Leonis media 19
 ad Chelarum 9 absconditur ; culminat a Sagittarii
 5 ad Capricorni mediam 9. Prima occidit austr-
 alior earum quæ in margine, eademque dupla ; ul-
 tima borealior earum quæ in basi. Culminant alia-
 rum stellarum initio quidem lucida, quæ est in
 sinistro Ingeniculi femore, et media earum, quæ
 sunt in arcu Sagittarii : ultima lucidarum quæ in
 genibus australior. Occidit Ara duabus horis et 10'.

Quando Piscis australis occidit, cum eo descen-
 dit zodiacus a Sagittarii parte 24 ad Capricorni 18
 mediam ; culminat a Piscium 5 ad Arietis 2. Prior
 occidit stella, lucidarum, quæ in cauda sunt, au-

νου ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως
 Τοξότου ιθ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώ-
 τερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ
 οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ
 μὲν τοῦ τε Δράκοντος ὁ γ' ἀπὸ τῆς οὐρᾶς λαμπρὸς,
 ὡς ἡμιπύχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ
 τοῦ Βούτου ὁ ἐν τῇ ζώνῃ λαμπρὸς, καὶ ὁ προηγού-
 μενος τοῦ ἐν ἀκρᾷ τῇ βορείῃ Χηλῇ λαμπροῦ, καὶ τοῦ
 Ὑδροῦ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπύχιον προηγού-
 μενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι
 τοῦ τε Δράκοντος ὁ νοτιώτερος κρόταφος, καὶ τοῦ
 Ὀφειως, ὃν ἔχει ὁ Ὀφιοῦχος ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ, καὶ
 τοῦ Τοξότου ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτίδι. Δύνει
 δὲ ὁ Ὑδρος ἐν ὥραις 8.

Τοῦ δὲ Κρατήρος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ
 ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' ἕως Λέοντος
 ιγ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τοῦ Σκορπίου ιβ' μέσης
 ἕως Τοξότου ἀρχῆς. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ βο-
 ρειώτερος τῶν ἐν τῇ βάσει, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτερος
 καὶ ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ κύτει. Μεσουρανοῦσι δὲ
 τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τοῦ Σκορπίου ὁ γ'
 καὶ ὁ ε' σφύδουλος τῶν μετὰ τὸ στήθος, καὶ τοῦ Ἐν
 γόνασιν ὁ γ' ἀπὸ τοῦ δεξιῦ ὤμου, ἐν τῷ βραχίονι
 κείμενος, προηγούμενος δὲ τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμι-
 πύχιον· ἔσχατον δὲ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκ-
 φύσει τοῦ ἀριστεροῦ μηροῦ, καὶ τοῦ Τοξοῦ ἡ ἀκίς.
 Δύνει δὲ ὁ Κρατὴρ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' μέρει.

Τοῦ δὲ Κόρακος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ
 ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος κθ' μοί. μέσης ἕως Χηλῶν
 ια'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ι' ἕως Αἰγόκερω 5'
 μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις μη-
 ροῖς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Με-
 σουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ
 Δράκοντος ὁ ἐν τῷ χάσματι προηγούμενος τοῦ μεσημ-
 βρινοῦ ὡς ἡμιπύχιον, καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἀριστε-
 ρὸς ἀγκῶν, προηγούμενος ὡς ἡμιπύχιον τοῦ με-
 σημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ τοῦ Δράκοντος τῶν ἐν τῇ α'
 σπείρᾳ τριῶν λαμπρῶν ὁ ἡγούμενος καὶ τοῦ Ὀρνίθου
 ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, μικρὸν ὑπολείπόμενος
 τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ τοῦ Ὀίστου ὁ ἐπὶ τῆς ἀκίδος·
 καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῷ προσωπῷ.
 Δύνει δὲ τὸ Θηρίον ἐν ὥραις δυσί.

Ζ'. Τοῦ δὲ Θυματηρίου δύνοντος, συγκαταδύνει
 μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ιθ' μοί. μέσης ἕως Χη-
 λῶν θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ε' ἕως Αἰγόκερω
 θ' μέσης. Καὶ πρῶτος μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος
 τῶν ἐν τῷ χεῖλει καὶ διπλοῦς· ἔσχατος δὲ ὁ βορειό-
 τερος τῶν ἐν τῇ βάσει. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων
 ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ
 ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ μέσος
 τῶν ἐν τῷ τόξῳ· ἔσχατον δὲ τοῦ Αἰγόκερω ὁ νοτιώ-
 τερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν. Δύνει δὲ τὸ Θυ-
 ματήριον ἐν ὥραις β' καὶ 5' μέρει.

Ὅταν δὲ ὁ νότιος Ἰχθύς δύνῃ, συγκαταδύνει μὲν
 αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. 8' καὶ κ' ἕως
 Αἰγόκερω ιη' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί.
 γ' ἕως Κριοῦ μοί. β'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νο-

τιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ ῥύγγει λαμπρὸς σφόδρα. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν ἀρχῇ μὲν τῶν Ἰχθύων τοῦ νοτιωτέρου ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποῦς, καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Δύνει δὲ ὁ Ἰχθὺς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Κήτους δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. η' καὶ κ' μέσης ἕως Κριοῦ ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. β' καὶ κ' ἕως Καρκίνου μοί. ιε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνειν ἀρχεται ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ βορείῳ χελυνίῳ¹¹. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ἡνιόχου ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ ποδί, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἀρκτου ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσι λαμπρὸς, καὶ τῆς Ἀργουὸς ὁ ἐν μέσῳ τῶν τοίχων λαμπρὸς, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον. Δύνει δὲ τὸ Κῆτος ἐν ὥραις δ' λειπούσαις η' μέρει.

Τοῦ δὲ Ὀρίωνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. λ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιβ' ἕως Παρθένου μοί. ιγ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδί, ἔσχατος δὲ οἱ βορειότατοι τῶν ἐν τῷ κολλορόδῳ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς μεγάλης Ἀρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις γόνασι, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἀπὸ νότου τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῷ παρακείμενος, ἔσχατος δὲ τῆς Παρθένου ὁ βορειότερος ὅμοις. Δύνει δὲ ὁ Ὀρίων ἐν ὥραις δυσὶν ὡς ἑγγιστα.

Ὅταν δὲ ὁ ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος Ποταμὸς δύνη, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. ε' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων δ' ἕως Λέοντος ι' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ λαμπρότατος πάντων, ἔσχατος δὲ ὁ α', καὶ ἀπὸ μεσημβρίας παρακείμενος τῷ ποδί τοῦ Ὀρίωνος. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύτεως τῶν τε Διδύμων ὁ Πρόπους, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λαγωῦ οἱ ἐν μέσῳ τῷ σώματι β'. ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τῆς Ἀρκτου ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις γόνασιν, δύνει δὲ ὁ Ποταμὸς ἐν ὥραις δ' καὶ ἡμίσει, καὶ ε' μέρει ὥρας.

Ζ'. Τοῦ δὲ Λαγωῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Ταύρου ιδ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. λ' ἕως Λέοντος μοί. α' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἀρκτου τοῦ πλινθίου ὁ ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, καὶ τοῦ Δράκοντος ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τῇ καρδίᾳ, καὶ τῆς Ἀργουὸς ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Λέοντος ὁ ὀπίσθιος ποῦς καὶ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις σκέλεσι, καὶ τοῦ Κρατήρος ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ

¹¹ γρ. χελυνίῳ.

Australior; ultima vero, lucidissima rostri. Ex aliis stellis culminant, initio, quæ est in extrema cauda australioris Piscium; postremo, Andromedæ pes sinister; et media earum, quæ in capite sunt Andromedæ, et laterculi, quod est in Ceto, succedentium australior. Occidit Piscis hora 1, 48'

Occidente Ceto, cum eo descendit zodiacus ab Aquarii parte 28 media ad Arietis 14; culminat a Tauri 22 ad Cancrī 15 mediam. Occidere incipit australior earum quæ sunt in cauda; ultima succedens in boreali convexo 136^{tergi}. Culminant ex aliis stellis, initio quidem, australior earum quæ sunt in Aurigæ capite et dextro pede, ultima vero, lucida quæ est in anterioribus cruribus Ursæ, et lucida medii lateris Argus, quæ semicubito circiter antecedit meridianum. Occidit Cetus horis 4, minus octava parte.

Orione cadente, cum eo descendit zodiacus a Tauri parte 7 ad 30; culminat a Leonis 12 ad Virginis 13. Prior occidit ea quæ est in pede sinistro, ultimæ vero, earum, quæ sunt in collaro maxime australes. Ex aliis stellis culminant initio, ea quæ est in posterioribus genibus Ursæ majoris, et quæ ab austro lucidæ adjacet, quæ est in lumbis, postremo, borealior Virginis humerus. Occidit Orion horis circiter 2.

Cum Orionis Fluvio zodiacus occidit a Piscium parte 7 ad Tauri 5 mediam; culminat a Geminorum 4 ad Leonis mediam 10. Prior occidit antecedens, et lucidissima omnium, ultima vero, quæ prima est, et a meridie adjacet Orionis pedi. E reliquis stellis, occasus initio culminant Propus Geminorum, paululum citra meridianum positus, et Leporis in medio duæ; postremo culminant, succedens in tergo Leonis, et quæ in posterioribus Ursæ genibus, parum citra meridianum sita. Occidit Fluvius horis 4, 42'.

ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύει ὥρας.

VII. Occidente Lepore, descendit cum eo zodiacus ab Arietis 27 media ad Tauri 14; culminat a parte Cancrī 30 ad Leonis 21. Prima occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus; ultima quæ in extremitate caudæ. E stellis reliquis culminant initio, in Ursæ laterculo, quæ in humeris illius est, et quæ in extrema cauda Draconis, item cor Leonis, et earum, quæ in Navis abscissione, borealior, paulum antecedens meridianum; postremo culminant Leonis pes posterior et quæ in posterioribus cruribus: item australissima earum quæ sunt in basi Crateris. Occidit Lepus hora 1, 20'.

βάσει. Δύει δὲ ὁ Λαγὼς ἐν ὥρᾳ καὶ γ' ἡμίσει.

Occidente Cane, cum eo descendit zodiacus a parte Tauri 11 ad 29; culminat a Leonis 17 ad Virginis 11. Prior occidit lucida pedum posteriorum; ultima vero, splendidarum, quæ sunt in capite, australissima; stellarum cæterarum culminant initio, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, et quæ in lumbis Leonis: ultimæ culminant, ea quæ in pedibus Corvi, et australior humerus Virginis, citra meridianum situs duabus fere cubiti partibus. Occidit Canis sesquihora.

Cum Procyone descendit zodiacus a Geminorum parte 15 ad 18; culminat ab initio Libræ ad 4. Prior occidit stella, antecedens, et duplex, ultima succedens, et lucida. Ex aliis stellis culminant initio, earum quæ sunt in dextro Bootæ pede, media, paulo citra meridianum sita: et borealior earum, quæ sunt in capite Centauri, semicubito circiter antecedens meridianum; novissime culminant, quæ in extrema est Ursæ cauda, paululum citra meridianum posita, et borealior earum, quæ sunt in sinistro pede Bootæ: item quæ in extrema Hydri cauda, Centauri quoque dexter humerus. Occidit Procyon hora 0, 12'.

Cum Argo descendente zodiacus occidit ab Arietis parte 16 ad Geminorum 18; culminat ab Cancræ 17 ad Libræ 5. Prima occidit lucidissima, et australissima earum quæ sunt in Temone: quam nonnulli Canobum nominant, ultima, borealior earum, quæ sunt in malo. Culminant ex aliis stellis, initio quidem australior antecedentium earum, quæ sunt in Leonis capite, semicubito fere citra meridianum posita: et quæ in colli Hydri radice, parva; ultimæ culminant quæ in extrema cauda sunt majoris Ursæ: et borealior earum quæ sunt in sinistro pede Bootæ, semicubito circiter antecedens meridianum, nec non quæ in extrema Hydri cauda: tum Centauri dexter humerus, paululum antecedens meridianum. Occidit Argo circiter horis 5.

Τοῦ δὲ Κυνὸς δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ια' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. ιζ' ἕως Παρθένου ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐκφανῶν. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς τε Ἀρκτοῦ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ, καὶ τοῦ Λέοντος ὁ ἐπὶ τῆς ὀσφύος· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κόρακος ὁ ἐν τοῖς ποσὶ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ νοτιώτερος ὤμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πτήχως. Δύνει δὲ ὁ Κῶων ἐν γ' ἡμιορίαις.

Τοῦ δὲ Πρόκυνος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ιε' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν Χηλῶν ἕως Χηλῶν μοί. δ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος καὶ διπλοῦς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος καὶ λαμπρὸς. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Βοώτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ, ὡς ἡμιπτήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἀρκτοῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, ὑπολειπόμενος μικρὸν τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Βοώτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὤμος. Δύνει δὲ ὁ Προκύων ἐν ε' μέρει ὥρας.

Τῆς δὲ Ἀργοῦς δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. ις' ἕως Διδύμων μοί. ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν μοί. ε'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρότατος καὶ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ Πηδάλῳ, ὃν τινες Κάνωθον προσγοροῦσιν· ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἱστώ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων, ὡς ἡμιπτήχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ μετὰ τὴν ἐκφυσιν τοῦ τραχήλου μικρὸς· ἔσχατοι δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε μεγάλης Ἀρκτοῦ οἱ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ, καὶ τοῦ Βοώτου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ὡς ἡμιπτήχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ καὶ τοῦ Ὑδροῦ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ· καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ δεξιὸς ὤμος, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ἡ Ἀργὼ ἐν ὥραις ε' ὡς ἑγγιστα.

De ortu et occasu signorum zodiaci.

VIII. Expositis hactenus iis, quæ in uniuscujusque sideris extra zodiacum positi ortu occasuque accidunt, deinceps duodecim zodiaci signorum coortus et occasus explicabimus.

Igitur oriente Cancro, cum eo zodiacus oritur a Geminorum parte 23 ad Cancræ 18; culminat a Piscium 5 ad Arietis 1 mediam. Prior oritur stella, 137 quæ in extrema borea Chela; ultima vero, quæ in extremitate australis Chelæ. Culminat vero reliquis e stellis prior lucida, quæ est in Andromedæ capite: novissima vero præcedens lucidarum trium, quæ sunt in Arietis capite, et a meridie Ceto adjacens, circa medium corpus ipsius, expers

H'. Ἐπεὶ δὲ τῶν ἐκτὸς τοῦ ζῳδιακοῦ κύκλου καί- μένων ἀστέρων ἀποδεδώκαμεν τὰ συμβαίνοντα περὶ τὴν ἐκάστου αὐτῶν ἀνατολήν τε καὶ δύσιν, ἐξῆς ἀποδύσωμεν τὰς αὐτῶν τῶν ἰβ' ζῳδίων συνανατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις.

Τοῦ μὲν οὖν Καρκίνου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζῳδιακὸς ἀπὸ Διδύμων γ' καὶ κ' μοί. ἕως Καρκίνου ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων ε' ἕως Κριοῦ α' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείῳ Χηλῇ, ἔσχατος; δὲ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τῆς Ἀνδρομέδας λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ τε Κριοῦ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ' λαμπροῦ ὁ

ἡγούμενος, καὶ ὡς πρὸς μεσημβρίαν καίμενος τοῦ Κήτους, κατὰ μέσον αὐτοῦ τὸ σῶμα, ἀκατονόμαστος καὶ λαμπρὸς· καὶ τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ τοῦ Κήτους ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων· καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποῦς, μικρὸν ὑπολειπόμενος τοῦ καὶ δ' ἔμειρε.

Ὅταν δὲ ὁ Λέων ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. η' μέσης ἕως Λέοντος ιθ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων κ' ἕως Ταύρου ιθ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐπὶ τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τῶν ἡγουμένων, ἔσχατος δὲ τῶν ἐν τοῖς ὀπισθοῖς ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς τε Ἀνδρομέδας ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ ζώνῃ, καὶ τοῦ ἐν τῷ Κήτει τετραπλεύρου ὁ βορειότερος τῶν ἐπομένων· ἔσχατος δὲ τῶν τε Ὑδρων ὁ λαμπρότατος· καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις γ' καὶ δ' ἔμειρε.

Τῆς δὲ Παρθένου ἀνατελλούσης, συνανατέλλει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος μοί. β' καὶ κ' ἕως Χηλῶν η'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ιε' μέσης ἕως Καρκίνου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ ὁ βορειότερος τοῦ ἡγουμένου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδί. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τῆς τε Ἀργούς ὁ ἐν τῷ ἀκροστολίῳ λαμπρὸς· καὶ τοῦ Ὑδρου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ χάσματι, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον. Ἀνατέλλει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις γ' καὶ τέσσαρσι πεμπτημορίοις.

Θ. Ὅταν δὲ αἱ Χηλαὶ ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐταῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιε' ἕως Σκορπίου μοί. ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου ιη' ἕως Λέοντος ια'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν ἄκραις ταῖς Χηλαῖς λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορπίου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν ἡγουμένων, καὶ τῆς Ἀργούς ὁ βορειότερος τῶν ἐν μέσῳ τῷ ἱστίῳ· ἔσχατος δὲ τοῦ Λέοντος ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νύτι β' ἀστέρων. Ἀνατέλλουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Σκορπίου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου θ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Λέοντος μοί. η' μέσης ἕως Παρθένου κγ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ, ἔσχατος δὲ ὁ γ' σφόνδυλος ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ Κενταύρῳ ἀριθμούμενος, ε' δὲ ὡν τῶν μετὰ τοὺς ἐν τῷ στήθει. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων πρῶτος μὲν τῆς μεγάλης Ἀρκτου ὁ ἐν τῷ στήθει λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὑδρου τῶν μετὰ τὸν λαμπρότατον θ' τῶν πρὸ τοῦ Κρατήρος ὁ γ' ἀπὸ δύσεως· ἔσχατος δὲ ὁ τε Στάχυς, καὶ τοῦ Κενταύρου ὁ ἀριστερὸς ὤμος, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Σκορπίος ἐν ὥραις γ' λειπούσαις ι' ἔμειρε.

Τοῦ δὲ Τοξότου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. ε' μέσης ἕως

A nominis, et lucida : item australior succedentium, quæ in laterculo Ceti : nec non pes sinister Andromedæ paululum citra meridianum situs. Oritur Cancer hora 1, et 24 parte.

Ἀνατέλλει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α', καὶ

B Cum Leone conscendit zodiacus a Cancri parte 8 media ad Leonis 19 mediam ; culminat a Piscium 20 ad Tauri 12 mediam. Prior stella con-surgit antecedentium, quæ sunt in capite, borea-lior ; postrema vero earum quæ sunt in posteriori-bus pedibus . . . Ex aliis stellis culminat prima succedens earum, quæ sunt in Andromedæ zona, et borealior succedentium in Ceti laterculo ; ultima vero, lucidissima Sicularum, et quæ in Aurigæ sinistri cubiti flexu, quasi semicubito citra meri-dianum posita. Oritur Leo horis 3, 15'.

Cum Virgine zodiaci pars oritur, quæ est a Leo-nis 22 ad Libræ 8 ; culminat a media parte 15 Tauri ad 9 Cancri. Prima oritur earum, quæ in capite sunt, antecedente borealior ; postrema, quæ est in dextro pede. Culminat cæterarum prior, lu-cida, quæ in sinistro humero est Aurigæ. Postrema vero, lucida, quæ est in extremitate Navis ; et bo-realior earum, quæ in rictu sunt Hydri, quasi-se-micubito citra meridianum sita. Oritur Virgo ho-ris 3, 48'.

IX. Quando Chelæ oriuntur, cum his ascendit zodiacus a Chelarum parte 16 ad Scorpii 16 ; cul-minat a Cancri 18, ad Leonis 11. Prior emergit australior et lucida earum, quæ in extremis sunt Chelis ; ultima vero earum quæ in fronte Scorpii sunt, australior. Cæterarum prima culminat au-stralior antecedentium earum quæ sunt in Leonis capite ; et borealior earum quæ sunt in Argus me-dio malo ; postrema, quæ in Leonis dorso sunt, duarum stellarum subsequens. Oriuntur Chelæ hora 1, 36'.

Cum Scorpio zodiacus a parte 3 Scorpii ad Sa-gittarii 9 ascendit ; culminat a Leonis 8 media ad mediam 23 Virginis. Oritur prima borealis maxime in fronte positarum ; novissime vero tertia verte-bra ab ea, quæ est in Centauro, numerata ; sexta porro ab iis, quæ sunt in pectore. Culminat cæte-rarum prior, lucida quæ est in pectore majoris Ursæ ; et in Hydro quatuor a lucidissima ante Cra-terem sitarum ab occidente tertia ; novissime Spica, et Centauri sinister humerus, quasi semicubitali spatio meridianum præcedens. Oritur Scorpius ho-ris 3, demptis 6 scrupulis.

Cum Sagittarius oritur, ascendit cum eo zodia-cus a parte 6 Sagittarii media ad Capricorni 18 ;

culminat a parte media Virginis 20 ad Scorpii mediam 9. Prior oritur stella quæ est in cuspide; ultima vero lucida, quæ est in pedibus posterioribus. Cæterarum stellarum culminat prima, quæ est in sinistro Virginis cubiti flexu, paululum meridianum antecedens; ultima vero, media et lucidissima stellarum, quæ in pectore Scorpii, et quæ in sinistra manu est Anguiferi: item tertia secundum consequentia signorum ab lucida Coronæ, quasi semicubiti intervallo meridianum præcedens. Oritur Sagittarius horis 3.

X. Capricorno ascendente, zodiacus oritur cum eo a Sagittarii parte 29 media ad Capricorni 27; culminat a Libræ parte 19 media ad 18 Scorpii. Prior oritur stella borealior lucidarum, quæ sunt in genibus; ultima, succedens lucidarum, quæ sunt in cauda. Aliarum stellarum medium cœli verticem tenet prior, lucidissima earum, quæ sunt in Bootæ cingulo: et in Chelis antecedens extremæ Chelæ borealis. Item lucida, quæ in Serpente per Ursas meante ab extremitate caulæ tertia numeratur, semicubitali spatio meridianum præcedens; ultimo culminat dexter humerus Ingeniculi; et quæ a septentrione adjacet ex iis quæ in dextro crure sunt ejusdem. Oritur Capricornus hora 1, 50'.

Cum Aquario zodiacus emergit a Capricorni parte 6 ad Aquarii 21 mediam; culminat a Libræ 27 ad Sagittarii 7. Prima stellarum oritur antecedens eam quæ est in manu sinistra; ultima vero, lucida pedis dextri. Culminat e cæteris prior, quæ est in capite Bootæ. Ultima, borealior 138 earum quæ sunt in arcu Sagittarii; et tres in directum positæ, ac nomine carentes, quæ secundum dextrum humerus Ophiuchi: nec non lucida, quæ est in sinistro femore Ingeniculi, quasi semicubito meridianum præcedens. Oritur Aquarius horis 2, et partibus duabus.

Piscibus orientibus, ascendit cum illis zodiacus ab Aquarii parte 7 ad Arietis 16; culminat a 26 Scorpii ad Capricorni 9. Prior emergit quæ in extremo rostro Piscis australis; novissima, quæ in Nodo linearum. Cæterarum prima culminat quæ in processu dextri femoris Ingeniculi; et quæ a septentrionibus adjacet iis quæ sunt in aculeo Scorpii; quæ autem in capite est Ingeniculi, duabus circiter cubiti partibus est citra meridianum; postremo culminat australior earum, quæ in genibus Capricorni: et quæ in gutture est Avis, atque in flexu alæ dexteræ. Oriuntur Pisces horis 3, 6'.

Ορνιθος δ ἐν τῷ λάρυγγι, καὶ τοῦ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς γ' καὶ ι' μέρει.

XI. Cum Ariete zodiacus oritur a media parte 19 Piscium ad Arietis 24; culminat a Sagittarii 24 media ad Capricorni 14. Prima oritur ea quæ est in anteriori pede; ultima, succedens earum quæ sunt in cauda. Cæterarum culminat, antecedens earum quæ sunt in jugo Fidiculæ: item succedens

A Αἰγόκερω ιη'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου κ' μέσης ἕως Σκορπίου θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀκίδι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τοῖς ὀπισθοῖς ποδὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τῆς Παρθένου ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ ἀγκῶνι, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ τοῦ τε Σκορπίου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ στήθει λαμπρότατος, καὶ ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ Ὀφιοῦχου· καὶ τοῦ Στεφάνου ὁ γ' ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ ἐπὶ τὰ ἐπόμενα, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥραις γ'.

Γ'. Ὅταν δὲ ὁ Αἰγόκερος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Τοξότου μοί. θ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερωτος ζ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιθ' μέσης ἕως Σκορπίου ιη'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι λαμπρῶν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Βοώτου τῶν ἐν τῇ ζώνῃ ὁ λαμπρότατος, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ προηγούμενος τῆς ἄκρας τῆς βορείας Χηλῆς, καὶ τοῦ διὰ τῶν Ἀρκτων Ὀφως ὁ γ' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾷς ἀριθμοῦμενος λαμπρός, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ τε δεξιὸς ὦμος καὶ ὁ ἀπὸ ἄρκτου παρακαίμενος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ κνήμῃ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Αἰγόκερος ἐν ὥρᾳ α' καὶ ἡμίσει, καὶ γ' μέρει.

Όταν δὲ ὁ Ὑδροχόος ἀνατέλλῃ, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ζ' ἕως Ὑδροχόου α' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Χηλῶν μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Τοξότου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἡγούμενος τοῦ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρός. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν ὁ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Βοώτου, ἔσχατος δὲ τοῦ Τοξότου ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ τόξῳ· καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου οἱ παρὰ τὸν δεξιὸν ὦμον γ' ἐπ' εὐθείᾳ ἀκατονόμαστοι· καὶ τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρός, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥραις β' καὶ δυοὶ μέρεσιν ὥρας.

Όταν δὲ οἱ Ἰχθύες ἀνατέλλωσι, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ζ' ἕως Κριοῦ ις'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ζ' καὶ κ' ἕως Αἰγόκερω μοί. θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐν ἄκρῃ τῷ ῥύγχει τοῦ νοτίου Ἰχθύος, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ Συνδέσμῳ τῶν λίγων. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιῷ μηροῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ ἀπ' ἄρκτων παρακαίμενος τοῖς ἐν τῷ κέντρῳ· ὁ δὲ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Ἐν γόνασιν ὑπολείπεται τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρῃ πῆχεως· ἔσχατος δὲ μεσουρανεῖ τοῦ τε Αἰγόκερω ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν αὐτοῦ, καὶ τοῦ δεξιᾷ πτέρυγος. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥραις

ΙΑ'. Τῷ δὲ Κριῷ συνανατέλλει μὲν ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ιθ' μέσης ἕως Κριοῦ δ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου δ' καὶ κ' μέσης ἕως Αἰγόκερω ιδ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ ἀνατέλλει ὁ ἐπὶ τοῦ ἐμπροσθίου ποδὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων τῆς τε Λύρας ὁ ἡγούμενος

τῶν ἐν τῷ ζυγώματι, καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ, ὡς β' μέρη πῆχους προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατος δὲ μεσουρανεὶ τοῦ τε Ὑδροχόου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐν τῷ στήθει, καὶ τοῦ Δελφίνος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Κριδὸς ἐν ὥρᾳ α' καὶ δυοὶ πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Ταύρου ἀνατέλλοντος, συνανατέλλει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ταύρου μοί. ζ' ἕως Ταύρου μοί. θ' καὶ κ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Αἰγοκέρωτος μοί. β' καὶ κ' μέσης ἕως Ὑδροχόου θ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ ἀνατέλλει ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ δεξιῷ κέρατι. Μεσουρανεὶ δὲ τῶν ἄλλων α' μὲν τοῦ Ὀρνιθοῦ ὁ ἐν μέσῃ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ τοῦ Κηφέως ὁ προηγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ'· καὶ ὁ δεξιὸς αὐτοῦ πούς, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κάλπιδι τοῦ Ὑδροχόου, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Ἀνατέλλει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥρᾳ α' καὶ ἡ' μέρει.

Τῶν δὲ Διδύμων ἀνατελλόντων, συνανατέλλει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. β' μέσης ἕως Διδύμων λ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. ια' μέσης ἕως Ἰχθύων θ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ ἀνατέλλει ὁ ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ τοῦ ἡγουμένου Διδύμου, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἐπομένου Διδύμου. Μεσουρανεὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων α' μὲν τοῦ Κηφέως ὁ ἐν τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Ὑδροχόου ὁ ἐν τῷ δεξιῷ ποδὶ λαμπρὸς, καὶ τοῦ νοτίου Ἰχθύος ὁ ἐν τῷ ῥύγχει λαμπρὸς· ἔσχατος δὲ μεσουρανεὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ δεξιῷ ὠμῳ γ'. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' καὶ γ' μέρει.

Περὶ τῆς συγκαταδύσεως τῶν ιβ' ζωδίων.

ΙΒ'. Πάλιν δὲ, τοῦ μὲν Καρκίνου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. ζ' καὶ κ' μέσης ἕως Καρκίνου κ' μέσης· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Χηλῶν ιζ' ἕως Σκορπίου ιβ'. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ποσὶ τοῦ Καρκίνου ἐκφανής, καὶ ἐπ' εὐθείας καίμενος ὡς πρὸς δύσιν τοῖς νοτιωτέροις τοῖς περὶ τὸ νεφέλιον τὸ ἐν τῷ Καρκίνῳ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ τοῦ Καρκίνου. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων τοῦ τε Βούτου ὁ δεξιὸς πούς, καὶ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ δεξιῷ βραχίονι, γ' ὢν ἀπὸ τοῦ δεξιοῦ ὤμου, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ γ', καὶ ὁ δ', καὶ ὁ ε' σφόνδυλος τῶν μετὰ τὸ στήθος. Ἀρύνει δὲ ὁ Καρκίνος ἐν ὥρᾳ α' καὶ γ' πεμπτημορίοις.

Τοῦ δὲ Λέοντος δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Καρκίνου μοί. α' καὶ κ' μέσης ἕως Παρθένου μοί. ιδ'· μεσουρανεὶ δὲ ἀπὸ Σκορπίου μοί. ιγ' ἕως Τοξότου α' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστήρ δύνει τοῦ Λέοντος ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεὶ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς δύσεως τοῦ τε Ἐν γόνασιν ὁ δεξιὸς πούς, καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τῇ ἀριστερῇ γόνυ, ὡς ἡμιπῆχιον ὑπολειπόμενον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Σκορπίου ὁ α' σφόνδυλος· ἔσχατον δὲ μεσου-

earum quæ sunt in tergo Sagittarii, duabus cubitis partibus antecedens meridianum; postrema culminat Aquarii succedens earum, quæ sunt in manu sinistra, et quæ in pectore Capricorni; antecedens item earum, quæ sunt in cauda Delphini. Oritur Aries hora 1, 24'.

Tauro emergente, zodiacus oritur, a parte Tauri 7 ad 29; culminat a Capricorni 22 media ad Aquarii 9. Prior oritur australissima de quatuor, quæ sunt in abscissione; ultima, quæ est in extremitate dextri cornu. Cæterarum stellarum culminat prima lucida, quæ est in cauda media Cygni; postrema, trium, quæ in capite Cephei sunt, antecedens, una cum dextro illius pede, semicubito circiter meridianum præcedens; nec non in Aquarii urna media, semicubito fere meridianum antecedens. Oritur Taurus hora 1, et 1/8.

Geminis orientibus, cum iis zodiacus assurgit a Geminorum parte 2 media ad 30; culminat ab Aquarii 11 media ad mediam Piscium 9. Prima oritur ea quæ est in sinistra manu præcedentis Gemini; ultima, quæ est in dextra succedentis Gemini. Culminat prior cæterarum stellarum, lucida in corpore Cephei; et lucida, quæ in dextro pede est Aquarii; item lucida in rostro Piscis australis; ultima culminat Andromedæ media trium, quæ sunt in dextro humero. Oriuntur Gemini hora 1, 50'.

ὠμῳ γ'. Ἀνατέλλουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' καὶ γ' μέρει.

De duodecim imaginum cæli descensione.

XII. Rursus, occidente Cancro, descendit cum eo zodiacus a gradu Geminorum 27 ad Cancrī mediam 20; culminat a Chelarum 17 ad Scorpii 12. Prima stella occidit lucida, quæ est in pedibus Cancrī, in directum posita, ad occasum australiores respiciens, quæ circa nubeculam in Cancro sunt; ultima, quæ est in extremitate borealis forcipis Cancrī; cæterarum stellarum culminant, Bootæ pes dexter; et Chelarum lucida, quæ est in extremitate australis Chelæ; postremo culminant, quæ est in brachio dextro Ingeniculi, et est ab humero dextro tertia; item Scorpii tertia, quarta, et quinta vertebra earum quæ sunt post pectus. Occidit Cancer hora 1, 36'.

Cum Leone occidit zodiacus a Cancrī parte 21 media ad 14 Virginis; culminat a Scorpii 13 ad Sagittarii 21 mediam. Prima occidit Leonis quæ est in anterioribus pedibus; ultima, quæ est in extremitate caudæ. Culminat aliarum stellarum initio quidem occasus, Gemini pes dexter; et Anguiferi sinistrum genu, quasi semicubito citra meridianum positum; et Scorpii spondylus 1; postremo culminant Draconis borealis tempus; et quæ in medio tergo Sagittarii, quasi semicubito meridianum

antecedens. Occidit Leo horis 2, et duabus horæ partibus.

Virgine occidente, zodiacus descendit a Leonis 27 parte ad Libræ 7; culminat a Sagittarii 11 ad Capricorni 4. Prima occidit ea quæ est in ala sinistra; ultima, quæ est in boreo pede. Culminant aliarum stellarum, initio quidem Ophiuchi secunda ab extremitate 139 caudæ. Item in Sagittarii laterculo antecedens obscuriorum, quæ in oppositis sunt angulis; postremo culminant, lucida, quæ est in medio corpore Cygni; et australior succedentium in rhombo Delphini. Occidit Virgo horis 2, 12'.

XIII. Chelæ cum occidunt, descendit una zodiacus a Chelarum parte 17 media ad Scorpii 15; culminat a Capricorni parte 10 ad 28 mediam. Prior occidit stella, lucida quæ est in extremitate australis Chelæ; ultima, quæ est in boreali Chela. Cæterarum stellarum culminant, initio, maxime borealis ex iis, quæ sunt in ala dextra, novissime quæ in ore Equi lucida. Occidit Chelæ hora 1, 15'.

Cum Scorpio cadente occidit una zodiacus a parte 13 media Chelarum ad Scorpii 6; culminat a Capricorni media 7 ad Capricorni 22. Prior occidit stella quæ est in 3 spoudylo; postrema borealior earum, quæ sunt in fronte. Reliquarum stellarum culminant, initio quidem earum quæ in ala dextra Cygni, media, quasi semicubito citra meridianum posita; et borealior earum quæ sunt in Capricorni genibus; novissime culminant, lucida in cauda Cygni media, et Capricorni præcedens lucidarum, quæ in cauda, a meridiano deficiens besse fere cubiti. Occidit Scorpius hora 1.

Occidente Sagittario, descendit una zodiacus a parte Scorpii 3 ad Sagittarii 27 mediam; culminat a Capricorni 20 ad Piscium 5 mediam. Prima occidit lucida posterioris pedis; ultima borealior earum, quæ sunt in sago. Cæterarum stellarum initio culminant quæ est in dextra manu Cephei; et quæ in flexu alæ sinistrae Cygni; nec non succedens earum quæ sunt in tergo Capricorni, meridianum circiter antecedens; novissime culminant, sinister pes Cephei, et quæ in umbilico est Equi. Occidit Sagittarius horis 3

XIV. Cum Capricorno descendit zodiacus a parte 2 Capricorni ad 24 mediam; culminat a media Piscium 11 ad Arietis 9. Prima occidit australior earum quæ in geniculis; ultima succedens earum quæ sunt in cauda. Reliquarum stellarum culmi-

ρανουσι τοῦ τε Δράκοντος ὁ βορειότερος πρόταφος καὶ τοῦ Τοξότου ὁ ἐν μέσῳ τῶν νῶτα, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Λέων ἐν ὥραις β' καὶ δυσὶ μέρεσιν ὥρας.

Τῆς δὲ Παρθένου δυνούσης, συγκαταδύνει μὲν αὐτῇ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Λέοντος ζ' καὶ κ' μοί. ἕως Χηλῶν ζ'. μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Τοξότου ια' ἕως Αἰγόκερωτος θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ ἀριστερᾷ πτέρυγι· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῷ βορείῳ ποδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ὀφιοῦχου ὁ β' ἀπ' ἄκρας τῆς οὐρᾶς, καὶ τοῦ Τοξότου τῶν ἐν τῷ τετραπλεύρῳ ὁ ἡγούμενος τῶν ἀμυροτέρων ἀντιγωνίων· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὀρνιθὸς ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αελφίνου τῶν ἐν τῷ ῥόμβῳ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐπομένων. Δύνει δὲ ἡ Παρθένος ἐν ὥραις β' καὶ πέμπτῳ μέρει.

ΙΓ'. Ὅταν δὲ αἱ Χηλαὶ δύνωσι, συγκαταδύνει μὲν αὐταῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιζ' μέσης ἕως Σκορπίου μοί. ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. ι' ἕως Αἰγόκερω μοί. η' καὶ κ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῃ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμπρὸς, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν μέσῳ τῇ βορείῳ Χηλῇ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ βορειότατος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ἔσχατον δὲ ὁ ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἴππου λαμπρὸς. Δύνουσι δὲ αἱ Χηλαὶ ἐν ὥρᾳ α' καὶ δ' μέρει.

Τοῦ δὲ Σκορπίου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Χηλῶν μοί. ιγ' μέσης ἕως Σκορπίου μοί. ζ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω ζ' μέσης ἕως Αἰγόκερω β' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐπὶ τοῦ γ' σφονδύλου κείμενος, ἔσχατον δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ πτέρυγι, ὑπολειπόμενος ὡς ἡμιπῆχιον τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ βορειότερος τῶν ἐν τοῖς γόνασιν· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Ὀρνιθὸς ὁ ἐν μέσῳ τῇ οὐρᾷ λαμπρὸς, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ λαμπρῶν, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρη πῆχεως. Δύνει δὲ Σκορπίος ἐν ὥρᾳ α'.

Τοῦ δὲ Τοξότου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Σκορπίου μοί. γ' ἕως Τοξότου ζ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. κ' ἕως Ἰχθύων ε' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ λαμπρὸς ὁ ἐν τῷ ὀπισθίῳ ποδί, ἔσχατος δὲ ὁ βορειότερος τῶν ἐν τῇ ἐφαπτιδί. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κηφέως ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ δεξιᾷ χειρὶ, καὶ τοῦ Ὀρνιθὸς ὁ ἐν τῷ ἀγκῶνι τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος, καὶ τοῦ Αἰγόκερω ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νῶτι, προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς ἡμιπῆχιον· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Κηφέως ὁ ἀριστερὸς ποῦς καὶ τοῦ Ἴππου ὁ ἐν τῷ ὀμφαλῷ. Δύνει δὲ ὁ Τοξότης ἐν ὥραις γ'.

ΙΔ'. Τοῦ δὲ Αἰγόκερω δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερω μοί. β' ἕως Αἰγόκερω μοί. δ' καὶ κ' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ἰχθύων μοί. ια' μέσης ἕως Κριοῦ θ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τοῖς γόνασι, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμε-

ως τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τῆς Κασσιεπείας ὁ ἄμαυρτερος τῶν ἐν τῷ διφρηι, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τῷ στήθει· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τοῦ τε Περσέως ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ ὡς β' μέρος πηχέως. Δύνει δὲ ὁ Αἰγόκερος ἐν ὥρᾳ α' καὶ β' μέρεσιν ὥρας.

Τοῦ δὲ Ὑδροχόου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Αἰγόκερωτος μοί. ιη' μέσης ἕως Ὑδροχόου ιε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Κριοῦ μοί. γ' ἕως Ταύρου ζ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ ἀλάπιδι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Περσέως ὁ ἐν τῇ ἀρτῇ νεφελείδης ὢν, καὶ τῆς Ἀνδρομέδας ὁ ἀριστερὸς ποὺς, μικρὸν προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ τοῦ Κριοῦ ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ· ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ ὠμοπλάτῃ τοῦ Ταύρου, ὡς ἡμιπύχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τῶν Ὑδῶν ὁ ἐν τῷ βύγγει, ὡς ἡμιπύχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Ὑδροχόος ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Τῶν δὲ Ἰχθύων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ὑδροχόου μοί. γ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ε'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Ταύρου μοί. ιζ' ἕως Καρκίνου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ βύγγει τοῦ βορειότερου Ἰχθύος· μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ τε Ταύρου ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ δεξιῦ κέρατος, καὶ τοῦ Ἡνιόχου ὁ ἀριστερὸς ὦμος, ὡς ἡμιπύχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς τε Ἀρκτοῦ ὁ βορειώτερος τῶν ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις σκέλεσιν, καὶ τοῦ Καρκίνου οἱ περὶ τὴ νεφέλιον τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων δ' β' οἱ περὶ δύσιν, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ νοτιώτερος τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν. Δύνουσι δὲ οἱ Ἰχθύες ἐν ὥραις γ' καὶ ἡμιωρίῳ.

ΙΕ'. Τοῦ δὲ Κριοῦ δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Ἰχθύων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Κριοῦ μοί. ζ' καὶ κ'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Διδύμων μοί. θ' καὶ κ' ἕως Καρκίνου θ' καὶ κ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις ποσίν, ἔσχατος δὲ ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ οὐρᾷ. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν ἄκρῳ τῇ οὐρᾷ, ὡς ἡμιπύχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Πηδάλιου ὁ ἐν μέσῃ τῇ νοτίᾳ πλευρᾷ· ἔσχατον δὲ τῆς τε Ἀρκτοῦ ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσίν, ὡς ἡμιπύχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Λέοντος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ στήθει λαμπρῶν ὁ γ' ἀπ' ἄρκτων, ὡς β' μέρος πηχέως ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνει δὲ ὁ Κριὸς ἐν ὥραις β'.

Τοῦ δὲ Ταύρου δύνοντος, συγκαταδύνει μὲν αὐτῷ ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Κριοῦ μοί. κ' ἕως Ταύρου μοί. κς'· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Καρκίνου μοί. β' καὶ κ' ἕως Παρθένου ζ'. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν τῇ ἀποτομῇ δ', ἔσχατος δὲ ὁ ἐν ἄκρῳ τῷ ἀριστερῷ κέρατι. Μεσουρανοῦσι δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ τοῦ Ὑδροῦ ὁ νοτιώτατος τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ γ', ἐγγιστα τῶν ἀπ' Ἀρκτοῦ κειμένων τοῦ λαμπροῦ, ὡς ἡμιπύχιον ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανοῦσι τῆς Παρθένου ὁ ἐν μέσῃ τῇ ἀριστερᾷ

PATROL. GR. XIX.

A nant, initio quidem obscurior earum quæ sunt in solio Cassiepeæ, et earum quæ sunt in Andromedæ pectore, borealior : novissime culminant, sinister humerus Persei, citra meridiem duabus circiter partibus cubiti situs. Occidit Capricornus hora 1 et duobus horæ partibus.

Cum Aquario zodiacus occidit a Capricorni 18, media ad Aquarii 15; culminat ab Arietis 3 ad Tauri mediam 7. Prior occidit stella, antecedens earum, quæ sunt in sinistra manu; ultima, succedens earum, quæ in urna. Reliquarum culminant, initio quidem, ea quæ est in harpe Persei nebulo-
B
sa; et Andromedæ pes sinister, paululum antecedens meridianum : item Arietis earum quæ sunt in capite, media; ultima vero, quæ est in Tauri scapula media, quasi semicubito meridianum antecedens, et Sucularum quæ est in rostro, semicubito fere collocata citra meridianum. Occidit Aquarius horis 2 1/8.

Piscibus occidentibus descendit zodiacus ab Aquarii parte 23 ad Arietis 5; culminat a Tauri 17 ad Cancrī 6. Prior occidit quæ est in rostro borealis-
C
ioris Piscis, culminat aliarum stellarum initio, quæ est in processu cornu dextri Tauri; et sinister humerus Heniochi, semicubito fere meridianum præcedens : novissime vero culminant borealior earum, quæ in anterioribus Ursæ cruribus; item e quatuor circa nubeculam in Cancro sitarum occidentales duæ, necnon australior anteriorum Canis pedum. Occidunt Pisces horis tribus et semisse.

XV. Cum Ariete zodiacus occidit a Piscium parte 29 ad Arietis 26; culminat a Geminorum 29 ad Cancrī 29. Prior occidit stella, quæ est in anterioribus pedibus; ultima vero, succedens earum quæ sunt in cauda. Cæterarum culminat initio, Canis in extremitate caudæ posita, semicubito fere citra meridianum, et quæ in medio australi latere Temonis; novissime, antecedens earum, quæ in posterioribus Ursæ pedibus, semicubito circiter antecedit meridianum, et lucidarum in collo ac pectore Leonis a septentrionibus tertia, partibus cubiti duabus fere citra meridianum. Occidit Aries horis duabus.

Cum Tauro zodiacus occidit ab Arietis parte 20 140 ad Tauri 26; culminat a Cancrī 22 ad Virginis 7. Prior occidit stella, quæ est australior sitarum in præcisione quatuor; ultima, quæ est in extremitate sinistri cornu. Reliquarum culminant, initio quidem, australissima earum quæ sunt in collo, trium; quæ proximæ sunt iis quæ ad septentriones objacent lucidæ; semicubito fere citra meridianum posita, novissime culminant, quæ in media sinistra ala Virginis, paululum meridianum præce-

dens : Item parva in Corvi medio corpore. Occidit A Taurus horis 4.

Geminis occidentibus zodiacus descendit a parte 4 Geminorum ad 2 mediam Cancrī; culminat a parte Virginis 17 ad Chelarum 22 mediam. Prior occidit stella, quæ vocatur Propus; ultima, quæ est in dextra manu succedentis Gemini. Reliquarum culminat initio quidem, Vindemiator et dexter humerus Virginis, semicubito fere meridianum præcedens; novissime culminat lucida, quæ est in extremitate boreæ Chelæ, duabus cubiti fere partibus citra meridianum. Occidunt Gemini horis 2, 10'.

De distantia stellarum invicem per intervalla temporum.

XVI. Præter orientium et occidentium cum sideribus zodiaci partium doctrinam, usum insuper egregium habere mihi videtur, scire nos, quænam stellarum inerrantium horarum æquinocetialium intervallis deinceps invicem distent. Utilis enim ea res est ad horam exacte nocturno tempore colligendam: tum ad ecliptica lunæ spatia, et id genus cognoscenda reliqua, quæ ad siderum contemplationem pertinent.

Quamobrem in eo circulo, qui per polos tropicosque describitur, stella est in extremitate caudæ Canis, atque in eo semicirculo, qui æstivum tropicum continet. Ab hac stella horario distat intervallo, quæ in processu colli Hydri posita est. Proxime etiam lucida in anterioribus genibus Ursæ.

Secundum horarium intervallum terminat stellula paulo plus cubitali spatio cor Leonis antecedens. Eadem stellula spondylum præcedit circulo, qui per polos ducitur, secundum horarium deficiente spatium.

Tertium horæ spatium circumscribit australior anubarum, quæ ex utraque parte adjacent lucidæ, quæ est in lumbis Leonis.

Quartam definit horam in Virgine stella, quæ est in angulo recto orthogonil trianguli, qui sub Cratere situs est, atque in lumbis est majoris Ursæ, lucida, minus vicesima horæ parte citra horæ quartæ limitaneum circulum.

Quintæ horæ terminus est in media Virgine, si exacte loqui velimus, stella nulla; verum plus decima horæ parte deficit ab illo termino Vindemiator, et lucida in dextro humero Virginis.

Sextæ horæ limes est in æquinocetiali circulo quamproxime quidem in Centauro lucida succedens earum, quæ sunt in australissima parte thyrsi, quæque semicubito fere distant, ac medium fere Centauri pectus occupant. Item media earum, quæ sunt

πτέρυγι, μικρὸν προηγουμένος τοῦ μεσημβρινοῦ, καὶ τοῦ Κόρακος ὁ ἐν μέσῳ τῷ σώματι μικρός. Δύνει δὲ ὁ Ταῦρος ἐν ὥραις γ'.

Τῶν δὲ Διδύμων δυνόντων, συγκαταδύνει μὲν αὐτοῖς ὁ ζωδιακὸς ἀπὸ Διδύμων μοί. δ' ἕως Καρκίνου β' μέσης· μεσουρανεῖ δὲ ἀπὸ Παρθένου μοί. ιζ' ἕως Χηλῶν β' καὶ γ' μέσης. Καὶ α' μὲν ἀστὴρ δύνει ὁ καλούμενος Πρόπους, ἔσχατος δὲ ὁ ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ τοῦ ἐπομένου Διδύμου. Μεσουρανεῖ δὲ τῶν ἄλλων ἀστέρων ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ὁ τε Προτρυγητὴρ, καὶ τῆς Παρθένου ὁ δεξιὸς ὦμος, ὡς ἡμιπῆχιον προηγούμενος τοῦ μεσημβρινοῦ· ἔσχατον δὲ μεσουρανεῖ τῶν Χηλῶν ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ βορείᾳ Χηλῇ λαμπρός, ὡς β' μέρη πῆχους ὑπολειπόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ. Δύνουσι δὲ οἱ Δίδυμοι ἐν ὥραις β' καὶ γ' μέρει.

Ιζ'. Χωρὶς δὲ τῆς ἐν ταῖς συνανατολαῖς καὶ δύσει θεωρίας, εὐχρηστον εἶναι νομίζω καὶ τὸ παρακολουθεῖν ἡμᾶς τίνες τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὰ ἐξῆς ὥριαία ἡμερινὰ διάστηματα. Τοῦτο γὰρ ἡμῖν εὐχρηστόν ἐστιν πρὸς τε τὴν ὥραν τῆς νυκτὸς ἀκριβῶς συλλογίζεσθαι, καὶ πρὸς τὸ τοὺς ἐκλειπτικoὺς τῆς σελήνης χρόνους, καὶ ἕτερα πλείονα κατανοεῖν τῶν ἐν ἀστρολογίᾳ θεωρημάτων.

Ἐπὶ μὲν οὖν τῶν διὰ τῶν τροπικῶν σημείων καὶ διὰ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου κεῖται ἀστὴρ ὁ ἐν ἄκρᾳ τῇ οὐρᾷ τοῦ Κυνὸς, ἐν τῷ τὸν θερινὸν τροπικὸν σημεῖον ἔχοντι ἡμικυκλίῳ κείμενος. Ἀπὸ τοῦτου τοῦ ἀστέρος ἀπέχει ὥριαιον διάστημα τοῦ τε Ὑδροῦ ὁ ἐν τῇ ἐκφύσει τοῦ τραχήλου κείμενος. Ἐγγίστα δὲ καὶ τῆς Ἀρκτοῦ ὁ ἐν τοῖς ἐμπροσθίοις γόνασι λαμπρός. Τὸ δὲ δευτέρον ὥριαιον διάστημα ἀφορίζει τῶν ἐν τῷ Λέοντι ὁ προηγούμενος μικρῷ μείζον ἢ πῆχυν τοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ λαμπροῦ μικρὸς ἀστερίσκος. Τοῦ τε σφονδύλου προηγείται οὗτος ὁ ἀστερίσκος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου τὸ β' ὥριαιον διάστημα ἀφορίζοντος.

Τὸ δὲ τρίτον ὥριαιον διάστημα περὶ μέσον τὸν Λέοντα ἀφορίζει τοῦ Λέοντος ὁ νοτιώτερος τῶν β' τῶν ἐξ ἑκατέρου μέρους παρακαίμενων τῷ ἐπὶ τῆς ὀσφύος λαμπρῷ.

Τὸ δὲ τέταρτον ὥριαιον διάστημα περὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Παρθένου ἀφορίζει τοῦ ὑπὸ τὸν Κρατῆρα ὀρθογωνίου τριγώνου ὁ ἐπὶ τῆς ὀρθῆς γωνίας κείμενος ἀστὴρ. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ὀσφύος τῆς μεγάλης Ἀρκτοῦ λαμπρὸς ἔλαττον ἢ γ' μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ τῇ δ' ὥραν ἀφορίζοντος κύκλου.

Τὴν δὲ πέμπτην ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσην τὴν Παρθένον ἀκριβῶς μὲν οὐδεὶς ἀστὴρ, τῷ δὲ ι' μέρει ὥρας πλέον ὑπολειπόμενος ὁ τε Προτρυγητὴρ καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιῷ ὦμου τῆς Παρθένου κείμενος λαμπρὸς ἀστὴρ.

Τὴν δὲ ἕκτην ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν ἡμερινῶν σημείων κύκλου, ἔγγιστα μὲν τοῦ Κενταύρου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῷ νοτιωτάτῳ μέρει τοῦ θύρσου λαμπρῶν, καὶ ὡς ἡμιπῆχιον διεστηχότων, οἱ κεῖνται κατὰ μέσον πως τὸ στήθος τοῦ Κενταύρου· τοῦ δὲ

Βούτου ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ ἀριστερῷ ποδὶ, ὡς ²² εἰ-
κοστὸν μέρος ὠριαίου διαστήματος ὑπολείπεται τοῦ
τῆς ζ' ὥρας ἀφορίζοντος κύκλου.

IZ'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ φθινοπωρινοῦ ἱσημερινοῦ ση-
μείου καὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ζ' ὠριαίων δια-
στημάτων τὸ μὲν α' ὠριαῖον ἐπὶ τοῦ περὶ μέσας τὰς
Χηλὰς κύκλου ἀφορίζει ὡς ἑγγιστα, τοῦ τε Βούτου ὁ
ἀριστερὸς ὦμος, καὶ ὁ ἐν ἀκρᾷ τῇ νοτίᾳ Χηλῇ λαμ-
πρὸς ἀστήρ· ὁ μὲν ὦμος ἀδιαφόρως πλεῖον ὑπολείπο-
μενος, ἡ δὲ Χηλὴ ὡς τριακοστὸν μέρος προηγούμενη
τοῦ εἰρημένου διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ β' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν
τοῦ Σκορπίου τοῦ τε Ὀφιοῦχου ὁ βορειότερος τῶν ἐν
τῇ δεξιᾷ χειρὶ β' ἀστέρων λαμπρῶν, οἳ κεῖνται ἐν τῷ
σώματι τοῦ Ὀφείως μετὰ δεξιὸν γόνυ τοῦ Ὀφιοῦχου,
τοῦ δὲ Στεφάνου ὁ προηγούμενος τοῦ λαμπροῦ ὡς ^B
μέρος ὥρας ὑπολείπεται τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου·
ὁμοίως δὲ καὶ ὁ μέσος τῶν ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ Σκορ-
πίου γ' λαμπρῶν ἀστέρων.

Τὴν δὲ γ' ὥραν ἀφορίζει περὶ τὸ μέσον τοῦ Σκορ-
πίου τοῦ Ἐν γόνασιν ὁ ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ὤμου κείμενος
ἀστήρ, καὶ ὁ ἐν μέσῃ τῇ δεξιᾷ κνήμῃ αὐτοῦ, ὡς λ' μέ-
ρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσσω.

Τὴν δὲ δ' ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Τοξότου τοῦ
τε Ἐν γόνασιν ὁ ἐν τῷ ἀριστερῷ μηρῷ λαμπρὸς,
καὶ τῆς μικρᾶς Ἀρκτοῦ οἱ λαμπρότατοι καὶ ἡγούμε-
νοι τῶν ἐν τῷ πλινθίῳ δ', καὶ τοῦ Ὀφιοῦχου τῶν ἐν τῷ
δεξιῷ ὤμῳ ὁ βορειότερος.

Τὴν δὲ ε' ὥραν ἀφορίζει περὶ μέσον τοῦ Τοξότου,
τοῦ τε Τοξότου ὁ ἐπόμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ γ', ὡς ^C
λ' μέρος ὥρας πρὸς ἀνατολὰς παραλλάσσω.

Τὴν δὲ ζ' ὥραν ἀφορίζει ἐπὶ τοῦ διὰ τῶν τροπι-
κῶν σημείων κύκλου ὡς ἑγγιστα τῶν ἐν τῷ γ' γ'
λαμπρῶν ὁ βορειότερος, ὡς κ' μέρος μιᾶς ὥρας
ὑπολείπομενος τοῦ κύκλου.

II'. Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ ση-
μείου καὶ τοῦ ἔαρινου ζ' ὠριαίων διαστημάτων τὸ
μὲν α' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει τοῦ Δελφίνος ὁ
βορειότερος τῶν ἡγούμενων ἐν τῷ ῥόμβῳ, καὶ τοῦ
Αἰγοκέρωτος ὁ ἡγούμενος τῶν ἐν τῷ νώτῳ.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρ-
χὴν τοῦ Ὑδροχόου τῶν ἐν τῷ στόματι τοῦ Ἴππου
λαμπρὸς ἀστήρ, καὶ τοῦ Κηφέως ὁ νοτιώτερος τῶν
προηγούμενων τοῦ δεξιοῦ ὤμου.

Τὸ δὲ γ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον
τοῦ Ὑδροχόου ὁ μέσος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κηφέως
γ' ἀστέρων ἐπ' εὐθείας κειμένων, καὶ τοῦ Ἴππου
τῶν ἐν τῷ τραχήλῳ β' ἀστέρων ὁ βορειότερος, ὡς
τριακοστὸν μέρος ὥρας προηγούμενος τοῦ διὰ τῶν
πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν
τῶν Ἰχθύων τῆς Ἀνδρομέδας τῶν ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ
ἀστέρων ὁ νοτιώτατος, ὡς κ' μέρος ὥρας ὑπολείπο-
μενος· τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου.

Τὸ δὲ ε' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσους τοὺς
Ἰχθύας ἀφορίζει τῆς Κασσιόπης ὁ ἐν μέσῳ τῷ
σώματι, καὶ τῆς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἀριθμούμενος.

²² f. δς.

A in pede sinistro Bootæ, vicesima fere parte distans a
sextæ horæ limitaneo circulo.

XVII. Inter punctum æquinoctii autumnalis, et
hiberni tropici sex horariorum intervallorum pri-
mum terminat in circulo, qui medias Chelas per-
transit, proxime quidem sinister humerus Bootæ:
et lucida in extremitate australis Chelæ, e quibus
humerus haud multo amplius citra : Chela vero tri-
cesima parte ultra est circulum illum, quem per
polos transire diximus.

Secundum horarium interstitium determinat,
circa initium Scorpii, borealior lucidarum duarum,
quæ in dextra sunt Ophiuchi, quæque in serpentis
corpore post Ophiuchi dextrum genu sitæ sunt.
^B At præcedens lucidam Coronæ tricesima fere horæ
parte citra circulum est per polos transeuntem.
Similiter etiam media lucidarum trium, quæ sunt
in fronte Scorpii

Tertiam definit horam circa medium Scorpionum
stella, quæ in dextro humero est Ingeniculi : et
quæ est in ejusdem crure dextro, tricesima circiter
horæ parte ad orientem declinans.

Quartæ horæ limes est circa initium Sagittarii
lucida in femore sinistro Ingeniculi : et lucidissi-
mæ, antecedentesque 141 de quatuor in laterculo
minoris Ursæ; tum borealior earum, quæ sunt in
Ophiuchi dextro humero.

Quintam horam determinat circa medium Sagit-
tarium, succedens trium in capite Sagittarii, trice-
sima circiter horæ parte ad orientem declinans.

Sextæ horæ terminus est in circulo, qui per
solstitialia puncta transit, quam proxime borealior
e lucidis tribus, vicesima circiter horæ parte citra
circulum posita.

XVIII. In eo quadrante, qui ab hiberni tropici
puncto ad æquinoctium vernalium pertinet, e sex
horariis intervallis primum terminat in Delphino
borealior antecedentium in rhombo, et antece-
dens earum, quæ sunt in dorso Capricorni.

Secundum horarium intervallum definit circa
initium Aquarii, lucida quæ in ore est Equi, et
australior antecedentium dextri humeri Cephei.

^D Tertæ horæ limes est circa medium Aquarium,
media trium stellarum, quæ sunt in capite Cephei
in directum positæ; nec non borealior duarum,
quæ sunt in Equi collo, tricesima circiter horæ
particula circulum, qui per polos transit, ante-
cedens.

Quartam horam definit circa Piscium initium
australissima earum quæ sunt in dextra manu An-
dromedæ, vicesima parte fere citra eum circulum
posita, qui per polos transit.

Quintum horarium intervallum circa medios
Pisces definit ea, quæ est in medio corpore Cassio-
peæ, quæ a capite tertia numeratur.

Sextam horam terminat proxime ab circulo isto, A qui per æquinocetialia puncta, polosque describitur, quæ summitati ejus, quæ supra Arietem sita est, imminet, et antecedens lucidarum trium, quæ sunt in capite Arietis; quæ vicesima circiter horæ parte citra circulum locatur.

In eo quadrante, qui ab æquinocetii verni puncto ad æstivi tropici punctum porrigitur, primum intervallum horarium terminat lucidissima earum, quæ sunt in Gorgonio, quod sinistra gerit Perseus.

Secundum intervallum terminat circa initium Tauri succedens trium directa serie positarum e quinque stellis, quæ circa dextrum Persei genu.

Tertii intervalli limes est circa medium Taurum, earum quæ sunt in pelle, quam Orion sinistra tenet, quarta, et septima. Item splendida in mediis Tauri cornibus, quæ cum lucidis extremorum cornuum triangulum propemodum æquilaterum facit.

Quartam horam definit circa Geminorum initium succedens parvarum, et lucidarum duarum, quæ recto cornu ad orientem in directum positæ sunt: quæ et in Orionis collaro, ac borealiori termino sunt. Proxime vero quartam horam terminat æstivior lucidarum duarum, quæ sunt in Leporis medio corpore.

Quintum horarium spatium terminat circa medios Geminos lucidarum trium, quæ in genibus sunt Geminorum, media; quæ tricesima circiter horæ parte præcedit circulum per polos transeuntem, necnon lucida posteriorum Canis pedum.

²² Cor. ὁ ἐπὶ. ²³ f. ὁ τε. ²⁴ f. Γοργονίω. ²⁵ f. Κολλορόδω.

Τὸ δὲ ζ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει ἀπ' αὐτοῦ ἔγγιστα τοῦ διὰ τῶν ἰσημερινῶν σημείων καὶ τῶν πόλων γραφομένου κύκλου, οὐκ ἔτι ²² τῆς κορυφῆς κείμενος τοῦ ὑπὲρ τὸν Κριὸν κειμένου, ὁ δὲ ²³ ἡγούμενος τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ Κριοῦ γ' λαμπρῶν, ἐκ εἰκοστὸν μέρος ὥρας ὑπολείπεται καὶ τοῦ κύκλου.

Τῶν δὲ μεταξὺ τοῦ ἰσημερινοῦ καὶ τοῦ θερινοῦ σημείου ἑξ ὠριαίων διαστημάτων τὸ μὲν α' διάστημα ἀφορίζει ὁ λαμπρότατος τῶν ἐν τῇ γονατικῇ ²⁴, ὁ ἔχει ὁ Περσεὺς ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ.

Τὸ δὲ β' διάστημα ὠριαῖον ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Ταύρου τοῦ Περσέως τῶν περὶ τὸ δεξιὸν γόνυ ε' ἀστέρων ὁ ἐπόμενος τῶν ἐπ' εὐθείας τριῶν.

Τὸ δὲ γ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσον τὸν Ταῦρον τῶν ἐν τῇ δορᾷ, ἣν ἔχει ὁ Ὀρίων ἐν τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ, ὁ δ' καὶ ὁ ζ', καὶ τοῦ Ταύρου ὁ ἐν μέσοις τοῖς κέρασιν ἐκφανῆς, ἰσόπλευρον ἔγγιστα τρίγωνον ποιῶν μετὰ τῶν ἐν ἄκροις τοῖς κέρασιν λαμπρῶν.

Τὸ δὲ δ' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ τὴν ἀρχὴν τῶν Διδύμων, τοῦ Ταύρου τῶν ἐπ' εὐθείας ἄκρῃ τῇ δεξιᾷ κέρατι πρὸς ἀνατολὰς κειμένων β' μικρῶν, καὶ ἐκφανῶν ὄντων ἀστερίσκων ὁ ἐπόμενος αὐτῶν· εἰσὶν δὲ οὗτοι καὶ ἐν τῇ κολλοδόρῳ ²⁵ τοῦ Ὀρίωνος ἐπὶ τοῦ βορειοτέρου πέρατος· ἔγγιστα δὲ τὴν δ' ἀφορίζει καὶ τοῦ Λαγωῦ ὁ νοτιώτερος τῶν ἐν μέσῳ τῇ σώματι β' λαμπρῶν.

Τὸ δὲ ε' ὠριαῖον διάστημα ἀφορίζει περὶ μέσους τοὺς Διδύμους τῶν Διδύμων ὁ μέσος τῶν ἐν τοῖς γόνασι γ' λαμπρῶν, ὡς λ' μέρος ὥρας προσηγόμενος τοῦ διὰ τῶν πόλων κύκλου, καὶ τοῦ Κυνὸς ὁ ἐν τοῖς ὀπισθίοις ποσὶ λαμπρός.

ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΟΥΣ

ΕΝ ΑΛΛΩ ΙΠΠΑΡΧΟΥ

ΕΙΣ ΤΑ ΑΡΑΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ.

ERATOSTHENIS

ALIAS HIPPARCHI

AD ARATI PHÆNOMENA (74).

142 I. Apparentium enarrationem instituere sic oportet, ut ad meridiem obversa sphaera, oppositæ habeantur Ursæ, ortus ad dextram sit, occasus ad sinistram. Naturalis porro sphaeræ mundi positus est ejusmodi, ut in tropico æstivo culminet Cancer; Chelæ in æquinocetiali horoscopum teneant;

A'. Τὴν μὲν δεξιὴν τῶν φαινομένων δέον ποιεῖσθαι πρὸς τῇ νότῳ, ἀντίως ἔχοντα τὰς Ἀρκτοὺς, δεξιὰ τὰς ἀνατολὰς, εὐωνύμους δὲ τὰς δύσεις. Ἡ δὲ φυσικὴ θέσις τῆς σφαίρας τοῦ κόσμου ἐστὶ τοιαύτη, ὥστε ἔχειν μεσουρανοῦντα Καρκίνον ἐπὶ τοῦ θερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὰς Χηλὰς ἐπὶ τοῦ ἰσημερινοῦ, δυτι-

(74) Pseudepigraphus hic libellus; nam neutrius est.

κὼν Κριὸν, Δράκοντος κεφαλὴν πρὸς τῷ ὀρίζοντι. Περιέχεται δὲ ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν θέσις τῶν Ἀράτου *Φαινομένων* ἐστὶ τοιαύτη, ὥστ' ἔχειν μεσουρανοῦντα Αἰγιάκερων ἐπὶ τοῦ χειμερινοῦ τροπικοῦ, ἀνατολικὸν Κριὸν ἐπὶ τοῦ ἱσημερινοῦ, δυτικὰς Χηλὰς, Δράκοντος κεφαλὴν ἄνω πρὸς τῷ ὀρίζοντι, ὅπου

Miscuntur occasus, et ortus invicem.

Ἔχει δὲ καὶ πόλους δύο· ἀρκτικὸν ὅλον τοιοῦτον μετέωρον, τὸν καὶ βόρειον λεγόμενον· ἀνταρκτικὸν δὲ ἐν τῷ ἀφανεῖ, τὸν καὶ νότιον λεγόμενον. Ἔχει δὲ κύκλους μεγάλους τέσσαρας χωρὶς τοῦ ὀρίζοντος, ἐπεὶ προεῖρηται μὲν ἔχων μεσημβρινὸν, ἱσημερινὸν, ζωδιακὸν, γαλαξίαν· ἐλαχίστους δὲ τέσσαρας· ἀρκτικὸν, ὅλον μετέωρον, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια Β τέσσαρα, Ἀρκτοὶ δύο, Κηφεὺς ἀπὸ τῶν στηθῶν, Δράκων· θερινὸν τροπικὸν, πλεῖον ἔχοντα τὸ ὑπὲρ γῆν, ἥσσον δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια Β τέσσαρα, Βούτης, Στέφανος, Ἐν γούνασιν, Αὔρα, Κασσιόπεια, Ἡνίοχος, Ὀρνις, Περσεύς. Ὁ δὲ χειμερινὸς τροπικὸς πλεῖον ἔχει τὸ ὑπὸ γῆν, ἥσσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν· ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια Γ· Ἡριδανός, Ἀργὺ, Κένταυρος, ἐφ' ᾧ Θηρίον, Θυτήριον, Ἰχθύς μέγας νότιος ἀφανής.

Ὁ δὲ ἱσημερινὸς κύκλος ἴσον ἔχει τὸ ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ὑπὸ γῆν, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται ζώδια Ιβ'. Ἴππος, Ὀφιοῦχος, ἐφ' ᾧ Ὀφιοι, Ἰδρος, ἐφ' ᾧ κατεστήρικται Κρατὴρ, Κόραξ, Προκύων, Ἀετὸς, Δελφίς, Ὀρίων, Ὀϊστός, Δελτωτὸν, Ἀνδρομέδα, Λαγὼς, Κῆτος, Κύων, ὥστ' εἶναι τὰ πάντα ζώδια εἰκοσιν τρία· χωρὶς τῶν ἐπισήμων ἐν αὐτοῖς ἀστέρων κατεστηρισμένων ἢ, οἷον ἐπὶ τοῦ Βοῦτου Ἀρκτοῦρος, ἐπὶ τοῦ Ἡνιόχου Αἰξ τε καὶ Ἐριφοί, ἐπὶ τοῦ Ταύρου Πλειάδες, Ὑάδες· ἐπὶ τῆς Παρθένου Στάχυς, Πρωτορυγητὴρ· ἐπὶ τοῦ Κυνὸς Σείριος, καὶ εἰ τινα τούτοις ὅμοια.

Ὁ δὲ ζωδιακὸς κύκλος ἔχει ζώδια Ιβ'· Καρκίνον, Λέοντα, Παρθένον, Χηλὰς, ὅ ἐστι Ζυγὸς, Σκορπίον, Τοξότην, Αἰγιάκερων, Ἰδρονόχον, Ἰχθύας, Κριὸν, Ταῦρον, Διδύμους· ὥστε εἶναι τὰ πάντα ζώδια κγ'.

Εἰσὶ δὲ καὶ πλάνητες ἀστέρες χωρὶς ἡλίου τε καὶ σελήνης ε'· Κρόνος, Ζεὺς, Ἄρης, Ἀφροδίτη, Ἑρμῆς.

Τῶν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πεποιήται Ἀράτος, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἄρκτων, καὶ περιλαβὼν πάντα τὰ βόρεια κυκλόθεν μέχρι τοῦ ζωδιακοῦ· εἰτα μεταβάς, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ Ὀρίωνος· ἐπεὶ λαμπρός ἐστι. Τὰ δ' ἀπὸ τοῦ ζωδιακοῦ νότια πάντα καλεῖται μέχρι τοῦ ἀνταρκτικοῦ. Εἰθ' οὕτως μέτευσιν ἐπὶ τὰ ἐξῆς.

Τούτων οὕτως ἔχόντων, λοιπὸν μεταβατέον ἐπὶ τοὺς τέμνοντας κύκλους καὶ τὰ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζώδια. Ὁμοίως δὲ ἐπὶ τε τὰς συνανατολὰς καὶ τὰς συγκαταδύσεις αὐτῶν, ὅπως μηδὲν ὑπολείψωμεν

Aries in occidente versetur; Draconis caput incumbat horizonti. Hoc enim ab horizonte circumscribitur. Verum hic in exponendis Arati *Phænomenis* sphaeræ positus observatur, ut in hiberno tropico culminet Capricornus; in æquinociali ad ortum sit Aries; ad occasum Chelæ; Draconis caput supra horizontem respiciat; ubi

Miscuntur occasus, et ortus invicem.

Habet et polos duos: arcticum, qui totus sublimis est, ac boreus etiam appellatur; antarcticum, qui nunquam apparente circulo continetur, et australis dicitur. Habet vero circulos majores quatuor præter horizontem: quos jam diximus esse meridianum, æquinocetialem, zodiacum, lacteum. Minores item quatuor: arcticum, qui totus apparet, in eoque quatuor insunt asterismi, Ursæ duæ, Cepheus pectore tenus, et Draco; æstivum tropicum, cujus pars supra terram major existit, minor sub terra. Atque is signa octo complectitur, Booten, Coronam, Ingeniculum, Fidiculam, Cassiopeam, Aurigam, Cygnum, Perseum. Hibernus tropicus majori ex parte sub terram deprimitur; minorem supra terram attollit. In eo sunt constellationes sex: Eridanus, Argo, Centaurus, in quo Fera, Ara, Piscis magnus australis non apparet.

Æquinocetialis circulus ex æquo supra infraque terram situs est; in eo signa sunt duodecim: Equus, Ophiuchus, in quo Serpens est: Hydrus, in quo continetur et Crater: Corvus, Procyon, Aquila, Delphin, Orion, Sagitta, Deltoton, Andromeda, Lepus, Cetus, Canis. Ita colliguntur universe signa tria et viginti; præter insignes stellas octo, quæ in illis collocatæ sunt, velut in Boote, Arcturus, in Auriga Capella et Hædi; in Tauro Pleiades et Hyades; in Virgine Spica, Vindemiator; in Cane Sirius, et si quæ sunt ejusmodi aliæ.

Zodiacus signis duodecim distinguitur, quæ sunt: Cancer, Leo, Virgo, Chelæ, sive Libra; Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces, Aries, Taurus, Gemini. Colliguntur signa in totum tria et viginti.

Planetæ præterea stellæ sunt præter lunam ac solem, quinque: Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius.

Apparentium expositionem eo ordine tradidit Aratus, ut a septentrionibus exorsus, borealia circum omnia comprehenderet, usque ad zodiacum: hinc ab Orione rursus auspicatus, quod ea lucida sit stella, reliqua pertexeret. Porro quæ a zodiaco sunt deinceps ad antarcticum, australia omnia dicuntur. Exinde ad alia transit Aratus.

His animadversis nunc ad eos circulos veniemus, qui sphaeram secant, et signa, quæ ab illis secantur. Item de illorum eortibus et cooccasibus dicemus, nihil ut, quod quidem 143 ad constella-

⁸⁷ Imo τριάκοντα. ⁸⁸ Imo μβ'.

tiones attinet, in præteritis relinquatur. Sed illud ante non ignorandum est, Aratum istorum omnium explicationem pingui, ut aiunt, Minerva hoc in poemate instituisse; nec in omnibus satis accurate esse versatum: quædam omisisse, quæ in sphaera considerantur. Ego vero quæ ab illo prætermissa sunt reponam, ne quid ad hujus integritatem argumenti desideretur.

Trifariam porro divisæ sunt sententiæ de coortibus et cooccasibus. Quidam enim eorum tractationem accommodasse putant Aratum ad signi orientis initium; quidam ad ortum medii signi; alii ad absolutum totius exortum. Hoc vero consistere non potest. Nam a principio ad finem zodiaci circuli ortus signorum occasusque peragrat, quemadmodum in sphaera licet intueri. Sunt igitur quæ secantur imagines 57.

Arcticus itaque circulus secantur imagines duas: Bootæ medium cubiti flexum, et Cephei pectus; hunc vero circulum omisit Aratus.

Æstivus tropicus secantur imagines decem: Heniochi genua, Ophiuchi humeros, Serpentis collum, caput Avis et cervicem, ungulas Equi, Persei sinistrum humerum cum sinistra tibia, dextram Andromedæ manum, capita Geminorum, Cancrum medium, Leonem per medium . . , humeros Ophiuchi, collum Serpentis.

Æquinoctialis circulus transit per imagines quindecim: Equi caput et cervicem, Ophiuchi genua, Hydri collum, Craterem, Corvum, Orionem medium sinistrum, Piscis caudam, medium Arietem, Tauri genua, Virginis pedem, Chelæ medias, Scorpii partem. Omissus est Procyon.

Tropicus hibernus decem signa dividit: Eridani fluvium, Argus navis puppem, Centauri interscapilium, Canis majoris posteriores pedes, Ceti caudam, Leporis medium, Scorpii aculeum, Sagittarii arcum, Capricornum medium, pedes Aquarii: ita quatuor sunt secantes circuli; signa vero, quæ ab illis secantur, duo et triginta.

Quenam cælestes imagines una cum duodecim zodiaci signis ortus occasusque faciant.

II. Cum duodecim zodiaci signis cælestes asterismi in hunc modum oriuntur et occidunt.

Oriente Cancro, Orion totus exoritur. Orionem appello, quem vulgus Ἀλετροπόδιον nominat: qui primum oritur mense Julio. Canis vero circiter Augusti septimo. Hæc est splendida stella, quæ in maxilla Canis cernitur, ac fixas omnes magnitudine superat: item fluvius Eridanus. Occidit autem Corona, et Piscis dorso tenus, Ophiuchus ad humeros usque, Serpentis collum, Arctophylax totus fere.

Leone oriente, totus emergit Procyon, Lepus, Hydri caput, Canis anteriores pedes. Occidunt reliquæ partes eorum quæ cum Cancro cœperunt oc-

τῶν πρὸς τὸν καταστερισμόν. Πλην νοητέον τοῦθ' ὅτι κατὰ πλάτος ὁ Ἄρατος τὸν περὶ αὐτῶν λόγον πεποιήται διὰ τοῦ ποιήματος, μὴ πάντα ἀκριδῶς καταδεξάμενος, ἀλλὰ τινα παραλιπῶν, ἅπερ ἐπὶ τῆς σφαίρας θεωρεῖται. Ἐγὼ δὲ τὰ παραλελειμμένα ὑπ' αὐτοῦ προσαποδώσω, ὅπως μὴδὲν ἐλλείπη τῶν πρὸς τὴν θεωρίαν.

Ἐγένοντο δὲ τρισαυτὰ στάσεις περὶ ἀνατολῶν^α καὶ συγκαταδύσεων. Οἱ μὲν γὰρ ἔφασαν τὴν πραγματείαν εἶναι τῷ Ἀράτῳ, ἀρχόντος ἀνατέλλειν τοῦ ζωδιακοῦ, οἱ δὲ μεσουντος· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ὅλης ἀνατολῆς. Τοῦτο δὲ οὐχ ἔστηκεν. Ἀπὸ γὰρ ἀρχῆς ἕως τελευτῆς τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου ἔρχεται ἐπὶ τὰς ἀνατολάς τε καὶ συγκαταδύσεις, ὃν τρόπον ἔστιν ὑπὸ^β τῆς σφαίρας θεάσασθαι. Ἔστιν οὖν τὰ τεμνόμενα ζῶια λζ'.

Ὁ μὲν οὖν ἀρκτικός κύκλος τέμνει ζῶδια δύο· Βοώτου μέσον ἀγκῶνα, καὶ Κηφέως στήθη· οὐκ εἴρηκε δὲ περὶ τούτου Ἄρατος.

Ὁ δὲ θερινὸς τροπικὸς τέμνει ζῶδια ι'· Ἡνιόχου γόνατα, Ὀφιοῦχου ὤμους, Ὀφews τράχηλον, Ὀρνιθος κεφαλὴν καὶ τὸ ὑπαυχένιον, Ἰππου ὀπλὰς, Περσεύς ὤμον ἀριστερὸν καὶ κνήμην ἀριστερὰν, Ἀνδρόμεδας χεῖρα δεξιάν, Διδύμων κεφαλὰς, Καρκίνου μέσον, Λέοντα παρὰ μέσον^γ παρεόντε, Ὀφιοῦχου ὤμους, τράχηλον Ὀφews.

Ὁ δὲ ἰσημερινὸς κύκλος τέμνει ζῶδια ιε'· Ἰππου κεφαλὴν καὶ τράχηλον, Ὀφιοῦχου γόνατα, Ἰθρὸν τράχηλον, Κρατῆρα, Κόρακα, Ὀρίωνα μέσον ἀριστερὰν, Ἰχθύος οὐρὰν, Κρίον μέσον, Ταύρου γόνατα, Παρθένου πόδα, Χηλὰς μέσας, Σκορπίου μέρος. Παρεῖται Προκύων.

Ὁ δὲ χειμερινὸς κύκλος τέμνει ζῶδια ι'· Ἡριδανὸν ποταμὸν, Ἀργοῦς νηὸς πρύμναν, Κενταύρου μετὰφρενον, Κυνὸς μεγάλου ὀπισθίου πόδας, Κήτους οὐρὰν, Λαγωῦ μέσον, Σκορπίου κέντρον, Τοξότου τόξον, Αἰγόκερου μέσον, Ὑδροχόου πόδας· ὥστε εἶναι αὐτοὺς τέμνοντας κύκλους δ', τὰ δὲ τεμνόμενα ὑπ' αὐτῶν ζῶδια τριάκοντα καὶ ἑπτὰ.

Ποῖα τῶν ζωδίων συνανατέλλουσι καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ιβ' ζωδίοις.

Β'. Συνανατέλλουσι δὲ καὶ συγκαταδύνουσι τοῖς ἐν τῷ ζωδιακῷ ιβ' ζωδίοις τὰ φαινόμενα οὕτως.

Καρκίνου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει ὅλος Ὀρίων. Ὀρίων ἐστὶ τὸ λεγόμενον παρ' ἰδιώταις Ἀλετροπόδιον. Πρώτως δὲ ἀνατέλλει κατὰ τὴν κβ' τοῦ Ἰουλίου· ὁ δὲ Κύων κατὰ τὴν ζ' τοῦ Αὐγούστου. Ἔστι δὲ ὁ λαμπρὸς τοῦ θηνυδὸς^γ μετίζων τῶν ἀπλανῶν πάντων ἀστέρων· καὶ ποταμὸς Ἡριδανός. Δύνει δὲ Στέφανος, Ἰχθύος τὸ ἡμισυ ἕως ἐπὶ ῥάχιν, Ὀφιοῦχος ἕως ὤμων, Ὀφews τράχηλος, Ἀρκτοφύλαξ παρ' ὀλίγον.

Λέοντος ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Προκύων ὅλος· Λαγῶς, Ὑδροῦ κεφαλὴ, Κυνὸς ἐμπρόσθιοι πόδες. Δύνει δὲ τὰ λοιπὰ τῶν σὺν Καρκίνῳ προκαταδεσδυκό-

^α f. συνανατολῶν. ^β f. ἐπὶ. ^γ Mendosus locus. ^δ f. τῆς γένους.

των· Βούτου τὸ λοιπὸν, Σέφανος, Ὀφιοῦχος, καὶ Ἀ
 Ὀφιοῦχος, Ἰχθύες, Κῆτος, Ἐν γόνασιν ὅλος πλὴν
 κνήμης ἀριστερᾶς.

Παρθένου ἀνατελλούσης, ἀνατέλλει Ὑδρος ἕως τοῦ
 Κρατήρος, Κυνὸς μεγάλου ὀπίσθιοι πόδες, Ἀργαῦς
 τρώπων πρύμνα. Δύνει δὲ Λύρα, Δελφίς, Ὀϊττός,
 Ὅρνις ἕως οὐρᾶς, ποταμοῦ Ἡριδαίου πρῶτα μέρη,
 Ἴππου κεφαλῇ, καὶ αὐχένῳ.

Χηλῶν ἀνατελλουσῶν, ἀνατέλλει Βούτης ὅλος,
 Ἀργῶ ναῦς ὅλη, Ὑδρος, Κρατὴρ, Κόραξ, δεξιὰ
 κνήμη τοῦ Ἐν γόνασιν ἕως γόνατος, ἡμισυ Στεφάνου,
 ἄκρον τῆς οὐρᾶς τοῦ Κενταύρου. Παρεῖται Κρατὴρ,
 Κόραξ. Δύνει δὲ Ἴππου τὸ λοιπὸν, Ὅρνιθος μεγάλου
 οὐρᾶ, Ἀνδρομέδας κεφαλῇ, καὶ Κῆτος ἕως λοφιδᾶς,
 Κηφέως κεφαλῇ, καὶ ὦμοι, καὶ χεῖρες.

Σκορπίου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Στεφάνου τὸ
 λοιπὸν ἡμισυ, Ὑδρου οὐρᾶ, Κενταύρου σῶμα καὶ
 κεφαλῇ, καὶ τὸ Θηρίον, ὃ ἔχει ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ,
 Ὀφιοῦχος κεφαλῇ τε καὶ χεῖρ, καὶ πρώτη καμπή,
 ὃ Ἐν γόνασιν ὅλος, πλὴν κεφαλῆς καὶ ἀριστερᾶς
 χειρὸς. Δύνει δὲ ὅλος Ποταμὸς, Ὀρίων παρ' ὀλίγον,
 Κήτους λοφιδᾶ, Ἀνδρομέδα, Δελτωτὸν, Κασσιόπειαν,
 Κηφεὺς ἀπὸ κεφαλῆς ἕως ὀσφύος. Παρεῖται Δελ-
 τωτὸν.

Τοξότου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ὀφιοῦχος σῶμα,
 Ὀφείως τὸ λοιπὸν, τοῦ Ἐν γόνασι κεφαλῇ καὶ ἀρι-
 στερὰ χεῖρ, Λύρα, Κηφεὺς. Δύνει δὲ Κύων ὅλος,
 Ὀρίων, Λαγῶς, Ἡνίοχος πλὴν κνήμης ἀριστερᾶς
 καὶ τῆς χειρὸς, ἐφ' ἧς εἰσιν Αἰξ, Ἐριφοὶ, Περσεὺς
 πλὴν τοῦ δεξιῷ ποδὸς, Ἀργαῦς πρύμνα, Προκύων.

Αἰγόκερω ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἀετὸς ὅλος,
 Ὀϊστὸς, Θυτήριον, Δελφίς, Ὅρνις. Δύνει δὲ Ἡνιόχου
 τὰ λοιπὰ, κεφαλῇ καὶ χεῖρ ἀριστερὰ, ἐφ' ἧς Αἰξ,
 Ἐριφοὶ, Ἀργῶ ὅλη, Ὑδρος ἕως Κρατήρος, Κεν-
 ταύρου ὀπίσθιοι πόδες.

Ὑδροχόου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Ἴππου κεφαλῇ
 καὶ πόδες ἐμπρόσθιοι· καὶ Κασσιόπειαν παρεῖται.
 Δύνει δὲ Κενταύρου ὀπίσθια, Ὑδρος τε καὶ Κρατὴρ
 ἕως Κόρακος. Παρεῖται Κρατὴρ.

Ἰχθύων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει νότιος Ἰχθύς
 οὐχ ὅλος, Ἀνδρομέδας δεξιὸν μέρος. Δύνει δὲ ὅλος
 Κένταυρος, Ὑδρος, Κόραξ, Κρατὴρ.

Κριοῦ ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει κεφαλῇ καὶ ὦμος
 Περσεὺς, Ἀνδρομέδας ἀριστερὸν μέρος. Δελτωτὸν
 παρεῖται. Δύνει δὲ Θυτήριον, Ἀρκτοφύλαξ.

Ταύρου ἀνατέλλοντος, ἀνατέλλει Περσεὺς ὅλος,
 Ἡνιόχου ποδὸς ἀριστεροῦ ἄκρον καὶ ἀριστερὰ χεῖρ,
 ἐφ' ἧς εἰσιν Αἰξ, Ἐριφοὶ, Κήτους λοφιδᾶ καὶ οὐρᾶ.
 Δύνει δὲ Ἀρκτοφύλαξ σὺν τῇ α' μοίρᾳ τοῦ Κριοῦ.

Διδύμων ἀνατελλόντων, ἀνατέλλει ποταμὸς Ἡρι-
 δανὸς, Κῆτος, Ὀρίων. Δύνει δὲ Ὀφιοῦχος ἕως γο-
 νάτων.

Ἄ μὲν οὖν ἐχρῆν περὶ τῆς σφαίρας εἰπεῖν, ὥς
 πρὸς εἰσαγωγὴν, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν. Ἀκολουθῶς δὲ
 καὶ ἡ γῆ ἐστὶ σφαιροειδής, ἔχουσα μέσον ἀξονα δι-
 ῆκοντα, ὃς κρατεῖ αὐτὴν ἀκίνητον, ἔχων τὰ πέρατα
 ἐνθρεψμένα ἐν τε τῷ βορείῳ πόλῳ καὶ τῷ
 νοτίῳ.

casum facere, Corona, Ophiuchus, ejusque Serpens,
 Pisces, Cetus, Ingeniculus totus, excepta sinistra
 tibia.

Oriente Virgine Hydrus oritur usque ad Crate-
 rem, majoris Canis posteriores pedes, Argus ca-
 rinæ puppis. Occidit Fidicula, Delphin, Sagitta, Cy-
 gnus cauda tenuis, Eridani fluvii anteriores partes,
 Equi caput et cervix.

Orientibus Chelis Bootes totus exoritur, Argo
 navis integra, Hydrus, Crater, Corvus, Ingeniculi
 tibia dextra usque ad genu, dimidia Corona, extre-
 mitas caudæ Centauri. Omissus est Crater et Cor-
 vus. Occidunt, Equi reliquum, Avis majoris cauda,
 Andromedæ caput, Cetus cervice tenuis, Cephei ca-
 put, humeri ac manus.

Cum Scorpio dimidia pars altera Coronæ oritur,
 Hydri cauda, Centauri corpus et caput, necnon
 Fera, quam dextra manu prehendit, Ophiuchi ca-
 put, manus, primusque flexus, Ingeniculus totus,
 præter caput et sinistram manum. Occidunt vero
 Fluvius totus, Orion totus fere, Ceti cervix, Andro-
 meda, Deltoton, Cassiopea, Cepheus a capite ad
 lumbos. Omissum est Deltoton.

Oriente Sagittario oritur Ophiuchi corpus, reli-
 quum Serpentis, Ingeniculi caput cum sinistra manu,
 Fidicula, Cepheus. Occidunt Canis totus, Orion, Le-
 pus, Heniochus, excepta sinistra tibia et manu, in
 qua sunt Capella et Hædi, Perseus, excepto pede
 sinistro, puppis Argus, et Procyon.

Cum Capricorno oritur Aquila tota, Sagitta, Ara,
 Delphin, Cygnus. Occidunt Heniochi reliqua, caput
 144 scilicet et sinistra manus, in qua Capra est,
 et Hædi, Argo tota, Hydrus Cratere tenuis, Cen-
 tauri posteriores pedes.

Oriente Aquario oritur Equi caput, cum anterioribus
 pedibus, et Cassiopea prætermittitur. Occidunt
 posteriora Centauri, necnon Hydrus, et Crater
 usque ad Corvum. Omissus est Crater.

Piscibus orientibus, australis Piscis non totus
 exoritur, et Andromedæ pars dextra. Totus Cen-
 taurus occidit, Hydrus, Corvus, Crater.

Cum Aries oritur, caput Persei cum humeris
 oritur, Andromedæ sinistra pars. Deltoton omis-
 sum est. Occidit Ara et Arctophylax.

Cum Taurus oritur, Perseus totus exortum facit,
 item Aurigæ sinistri pedis extremitas, et sinistra
 manus, in qua Capra sunt et Hædi, Ceti cervix et
 cauda. Occidit Arctophylax cum Arietis parte
 prima.

Cum Geminis oritur fluvius Eridanus, Cetus,
 Orion, Occidit Ophiuchus genibus tenuis.

Hæc fere sunt quæ ad rudem informationem de
 sphaera dicenda fuerunt. Illud consequens est, ter-
 ram rotunda constare forma, quam medius per-
 transit axis, et eam immobilem coerces: cujus
 extrema per utrumque polum, borealem australem-
 que trajecta sunt.

Zonæ sunt in ea quinque : septentrionalis, quæ A tota sublimis est, inhabitabilis, frigoribus infesta, Saturnique propria ; æstiva, cujus pars supra terram major eminet, minor sub terra deprimitur. Ea est habitabilis undiquaque, temperata, Jovi dicata ; æquinoctialis, cujus pars æqualis infra supraque terram exstat, exusta, Marti peculiaris ; hiberna, cujus major sub terra pars, supra terram minor existit, in orbem habitata ; temperata, sacra Veneri ; australis non apparens, alsiosa, inhospita, Mercurio dicata.

Arctica zona constat scrupulis sexagesimis 6 ; æquinoctialis 8 : habet ab utraque parte æquinoctialis circuli ; hic enim mediam ipsam dividit per totam sphaeram ; æstiva scrupula 5 obtinet ; antartica 6. Itaque superior ambitus terræ scrupula colligit tricena ; totidem inferior. Totus ergo ambitus sexaginta scrupulis constat. Sexagesimo cuique scrupulo stadiorum 4,200 competunt. Colliguntur stadiorum in tota terra 250,000.

De iis quæ in sublimi cernuntur.

III. Ex aquis quæ in terra sunt, exhalationes oriri dicuntur : quarum altera est humida et vapida ; altera sicca et fumida. Prior abundans et coacta, nubes : mutata, pluvias et imbres efficit, ac ventos, qui natura sua indidem oriuntur. Est autem nebula nubes aquarum sterilis, sive vapida exhalatio. Caligo, atra nubes et plena. Serenitas aer innubis et liquidus. Obscuritas, aeris densitas incomposita. Κνηκίς est nubes tenuissima, humore vacua. Ros est humor puriori allapsus ex æthere, ex tenui materia consistens. Stilla aqua est minutatim in terras irrorans. Pluvia est stilla densior, et jugis. Imber, exiguæ collectiones aquarum e nube mutatione factæ. Glacies est aqua concreta. Pruina, ros non penitus compactus. Nix, pluviarum stilla in nube concreta. Νιφάς est nix tenuiter cadens. Grando, imber est concretus.

Sicca autem exhalatio cum a frigore propellitur, ventos efficit. Incidens eadem et inflammata fulmina gignit ; quando confertim erumpit, nondum accensa penitus, turbines igneos, at nullo modo succensa, typhones. Cum est solutior, *ecnephias* facit. Cæterum fulmen, prester, et typhon incumbens D σκηπτός dicitur. Hæc paucis ac compendio perstrinxisse sufficiat. Nunc ad sequentia pergemus.

De mundo.

IV. Mundus est compages ex cælo terraque, et iis naturis coagmentata, quæ utroque continentur. Cælum est id quod omnia quæ sunt, præter seipsum, complectitur. Æther est tenuissima substantiæ diffusio, suapte natura calida et splendida ; ac primigenia lux, neque ab altera participata. Aer est substantia levis et caliginosa, quæ communicatum

ἔχει δὲ ζώνας ε'· βόρειόν τε ὅλην μετέωρον, δολιχτόν, κατεψυγμένην· Κρόνου, θερμὴν πλεονέχουσαν τὸ ὑπὲρ γῆν, ἤσσον δὲ τὸ ὑπὸ γῆν, κυκλῶδεν οἰκησίμην, εὐκρατον, Διός· Ἰσθμερινήν, ἴσον ἔχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἴσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, διακεκαυμένην, Ἀρεως· χειμερινήν, πλεονέχουσαν τὸ ὑπὸ γῆν, ἤσσον δὲ τὸ ὑπὲρ γῆν, κυκλῶδεν ὥκησιμην· εὐκρατον, Ἀφροδίτης· νότιον, ἀφανή, κατεψυγμένην, δολιχτόν, Ἑρμοῦ.

Ἡ μὲν οὖν ἀρκτική ζώνη ἔχει ἐξηκοστὰς ε', ἡ δὲ Ἰσθμερινὴ ἡ, ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ Ἰσθμερινῶν μέρους τεθεικότα· οὗτος γὰρ μέσσην αὐτὴν τέμνει κατὰ τὴν ὅλην σφαῖραν· ἡ δὲ θερμὴ ἐξηκοστὰς ε'· ἡ ἀνταρκτικὴ ἐξηκοστὰς ε'· ὥστε εἶναι τῆς γῆς τὴν περιγίγειον· ἐξηκοστῶν λ'· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ὑπὸ γῆν ἐξηκοστῶν λ'· γίνεσθαι οὖν ὅλην τὴν γῆν ἐξηκοστῶν θ'. Δύναται δὲ ἔχειν τὸ ἐξηκοστὸν σταδίων θ'· συνάγεσθαι οὖν ἐπὶ τὸ αὐτὸ αἱ τῆς ὅλης σταδίων μοί. * x' καὶ ε'.

Περὶ μεταρσιῶν.

Γ'. Γίνονται οὖν, φησὶν, ἀναθυμιάσεις ἐκ τῶν ὑδάτων τῆς γῆς, ἡ μὲν ὑγρὰ καὶ ἀτμώδης, ἡ δὲ ξηρὰ καὶ καπνώδης. Καὶ ἡ πλεονάζουσα ὑγρὰ καὶ συνισταμένη νέφη ποιεῖ, καὶ κατὰ μεταβολὴν ὑετοὺς καὶ δμβροὺς, καὶ πνεύματα, ὅσα ἐκ τούτων γίνεται. Ἔστι δὲ ὀμίχλη νέφος ἄγονον ὕδατος, ἡ ἀτμώδης ἀναθυμίασις. Ζόφος δὲ νέφος μέλαν τε καὶ πεπληρωμένον. Αἰθρία δὲ ἀήρ ἀνέφελος καὶ ἀνόμχλος. Ἀχλὺς δὲ πάχος ἀέρος ἀσύστατον. Κνηκίς δὲ νεφέλη λεπτοτάτη, κενὴ ὕδατος. Δρόσος δὲ ὑγρὸν ἐξ αἰθέρος αἰθρίου κατὰ σύστασιν λεπτήν. Ψαχὰς δὲ ὕδωρ λεπτῶς διεστιασμένον τε ἐπὶ τῆς γῆς. Ὑετός δὲ ψαχὰς ἀδρὰ καὶ συνεχής. Ὀμβρός δὲ μικρὰ συστήματα ὕδατος ἐκ νέφους κατὰ μεταβολήν. Πάγος δὲ ἐστὶν ὕδωρ πεπηγός. Πάχνη δὲ ἡμιπαγῆς δρόσος. Χιών δὲ ὑετῶν ψαχὰς ἐν νέφει πεπηγότε. Νιφάς δὲ ἐστὶ χιών πίπτουσα λεπτῶς. Χάλαζα δὲ ἐστὶν δμβρός πεπηγός.

Ἡ δὲ ξηρὰ ἀναθυμίασις ἐκ τοῦ ὑπὸ φύχους· μενώσθεις ἀνέμους ἐμποιεῖ· ἐμπέπουσα δὲ καὶ διάπυρος γινομένη, κεραυνούς· ἀθρόα δὲ φερομένην, ἡμίπυρος οὖσα, πρηστήρας· μὴ πεπυρωμένη δὲ πῶς τυφῶνας· ἀνειμένη δὲ ἡ αὐτὴ ἐκνεφίας ποιεῖ. Κεραυνὸς δὲ καὶ πρηστήρ, καὶ τυφῶς κατασκήψας ὁ σκηπτὸς λέγεται. Τοσαῦτα μὲν ἀρκέσει ὥς ἐν ἐπιτομῇ περὶ τούτων εἰρῆσθαι· ἐξῆς δὲ τὰ ἀκόλουθα τούτων ἐροῦμεν.

Περὶ κόσμου.

Δ'. Κόσμος ἐστὶ σύστημα οὐρανοῦ καὶ γῆς, καὶ τῶν ἐν τούτοις φύσεων. Οὐρανὸς δὲ τὸ περιέχον πάντα τὰ ὄντα, πλὴν αὐτοῦ. Αἰθήρ δὲ οὐσίας χύμα τὸ λεπτότατον, θερμὸν φύσει καὶ λαμπρόν· τὸ πρῶτον φῶς, καὶ μὴ κατὰ μετοχὴν ἐτέρου γινόμενον. Ἀήρ δὲ οὐσία κούφη, ζοφερά, κατὰ μετοχὴν δὲ γινόμενον. Ἡ δὲ θερμὴ καὶ φωτεινὴ θεῶν ἐξ αἰθέρος

* f. ὑπέργειον. * f. μυριάδες. * f. μὲν ὡςθεῖσα. * Hic locus depravatus et mutilus.

συνεστηχός· ὅς ὢν λαμπρὸς καὶ πυρῶδης, οὐδέποτε στάσιν ἔχον, ἀλλ' αἰεὶ φερομένη κύκλῳ. Πόλος * δὲ καλοῦνται οἱ κατὰ κορυφὴν τόποι τῆς σφαίρας· ἄξων δὲ τὸ διὰ μέσον τῆς σφαίρας διήκον πνεῦμα· ὅπερ ἐστὶν εὐθειά τις. Κύκλοι δὲ λέγονται ἐν τῷ οὐρανῷ· ζῶναι δὲ ἐπὶ τῆς γῆς· κόλouroι δὲ εἰσιν ζ'.

Οὗτοι δὲ οἱ ἀναγκαῖοι· ὁ μεσημβρινός, καὶ ὁ τοῦ ** μέσον τέμνων. Νοητοὶ μὲν οὖν οὗτοι· αἰσθητὸς δὲ ὁ γαλαξίας. Ὁ τέμνων καὶ ὀρίζων ἐστίν. Ὀρίζων δὲ λέγεται ὁ διιστάς τῶν ὁρωμένων τὰ μὴ ὁρώμενα τῆς σφαίρας· καὶ ἔστι τῶν μεγίστων. Τέμνει δὲ τὸν ζῶδιακόν, καὶ τέμνεται ὑπ' αὐτοῦ. Ὅλοι δ' εἰσὶ κύκλοι ἑξ, οἱ τράνοντες * καὶ διορίζοντες τὰ δωδεκατημόρια. Δωδεκατημόριον δὲ ἐστὶν ἕκαστον τμήμα τῶν ἐν τῷ ζῳδιακῷ.

verse circuli sex, qui dodecatemoria distinguunt ac determinat. Dodecatemorium est segmentum quodlibet eorum quæ sunt in zodiaco.

Τὶ διαφέρει ἄστρον ἀστέρος.

Ε'. Διαφέρει δὲ ἄστρον ἀστέρος. Τὸ μὲν γὰρ ἐστὶν ἐδῶλον ἐκ πολλῶν ἀστέρων μεμρωφόμενον· τὸ δὲ κατὰ μίαν γραφὴν περιοριζόμενον. Φέρεται δὲ ὁ ἥλιος τὴν ἐναντίαν φορὰν τῷ οὐρανῷ· ὥστε δισσην αὐτοῦ κίνησιν εἶναι· τὴν μὲν σὺν τῷ κόσμῳ, τὴν δὲ κατ' ἰδίαν ¹⁰. Ἐχει δὲ τοῦ μὲν θέρους ἡ ἡμέρα, ὅτε ἐστὶν ὁ ἥλιος ἐν Καρκίνῳ, κατὰ τὴν Ἑλλάδα· ἡ δὲ νύξ καὶ δύο πέμπτη μόνα ¹¹· ἐπὶ δὲ χειμῶνος τὸ ἀνάπαλιν. Ἄστρο ἀμφιφανῆ ὧς γὰρ τὴν ¹² αὐτῶν ἐρᾶται νύκτα. Ἐν τῷ νοτίῳ οὐκ ἐστὶν ἰδεῖν τι τοιούτων. C

Πόσοι οἱ πάντες ἀστέρες.

Ζ'. Τοὺς πάντας ἀστέρας εἶναι Ἰππαρχὸς φησὶν, απ' ὅσων πληροῦσι τὰ ἐν τοῖς φαινομένοις ὁρώμενα. Ἀντίζυγα δὲ ἐστὶ ζῳδια τὰδε· Κριός, Χηλᾶι· Ταῦρος, Σκορπίος· Δίδυμοι, Τοξότης· καὶ Αἰγόκερως Καρκίνῳ· Λέοντι Ὑδροχόος· Παρθένῳ Ἰχθύες.

Περὶ τῶν τῆς σελήνης σχημάτων.

Ζ'. Τῶν δὲ σχημάτων τῆς σελήνης φωτεινῶν εἰσιν οἷα [μέν.] Μηνοειδῆς μὲν οὖν ἐστὶν, ὅταν ὑπὸ γραμμῶν περιφέρειαν περιέχηται· διχότομος δὲ, ὅταν ἡμικύκλῳ.

Διαφορὰς τέμνεσθαι τῆς σφαίρας· τὴν δὲ παράλληλον καὶ τὴν λεγομένην λοξήν· ἔτι δὲ τὴν ὀρθήν. Παράλληλους μὲν ἐν τῷ κόσμῳ συμβέβηκε λέγειν, ὅσοι τὸν αὐτὸν ἔχουσι πόλον τῇ αὐτῇ σφαίρᾳ· ὀρθοὺς δὲ τοῦσδε τοὺς ἀπὸ τῶν πόλων. Λοξοὺς δὲ ὢν τὰ ἐπίποδα κέχρυπται ¹³ πρὸς τοὺς λεγομένους ὀρθοὺς καὶ τοὺς παράλληλους. Ἀπειρώς δὲ ἐπινοεῖσθαι δυναμένων ἐν τρισὶ διαφοραῖς κύκλων, νοητέον ὑπὸ τῶν μαθηματικῶν τοὺς εἰς τὴν χρεῖαν τῆς θεωρίας ἔχοντα παρελῆφθαι. Παράλληλους δὲ τὸν τε ἀρκτικόν καὶ τὸν θερινὸν τροπικόν, καὶ τὸν ἀνταρκτικόν. Ἄρα τε δὲ αὐτὸς, καὶ ¹⁴ αἰεὶ φανερός, διὰ τὸ τε πάν-

A aliunde calorem, ac lumen . . . ex æthere compactum : qui cum splendidus igneusque sit, nullo tempore conquiescit, sed in orbem perpetuo movetur. Polos appellant loca quædam in sphaeræ vertice : axem vero, spiritum qui sphaeram mediam pervadit, hoc est lineam **145** rectam. Circulos nominamus in cælo : zonas in terra. Coluri sunt sex.

Sed hi sunt maxime necessarii : meridianus ; et qui medium secat. Atque hi quidem intelligentia sola, non reipsa consistunt. At lacteus circulus sensu quoque percipitur. Porro quem circulum secare medium diximus, idem et horizon dicitur. Horizontem vocamus, qui sphaeræ partes eas, quæ videntur, separat ab iis quæ minime videntur ; B isque inter maximos annumeratur, secans zodiacum, et vicissim ab eo sectus. Sunt autem un-

Quid intersit astrum inter et stellam.

V. Differt astrum a stella. Est enim illud imago ex multis stellis effigiata ; hæc vero simplex, et unica descriptione constans. Cæterum sol contra atque cælum agitur, adeo ut duplicem motum habeat : alterum communem cum mundo, peculiarem alterum. Habet autem æstivus dies, quando sol obtinet, in Græciâ, ... nox vero duas quintas ; at hieme contra sese res habet. Sidera ἀμφιφανῆ vocantur, quæ bis eadem nocte cernuntur. In australi nihil apparet ejusmodi.

Quot sint stellæ.

VI. Stellæ omnes Hipparchus asserit esse 1080 : quæ nimirum constellationes apparentes efficiunt. Opposita signa sunt : Aries, Chelæ ; Taurus, Scorpius ; Gemini, Sagittarius ; item Capricornus Cancro, Leoni Aquarius, Virgini Pisces.

De figuris lunaribus.

VII. Illuminatæ lunæ effigies istæ sunt. Corniculata dicitur, quando illius ambitus lineis continetur. Dimidiata vero, cum

D Æquidistantes appellantur in mundo, qui eundem habent cum sphaera ipsa polum : qui quidem cum polis comparati, recti nominantur. Obliqui sunt, quorum plana inclinantur ad rectos, et æquidistantes. Cum autem infinitis modis excogitari possint in triplici differentia circuli, intelligendum est, eos duntaxat a mathematicis adhibitos fuisse, qui ad illarum rerum contemplationem utilitatis aliquid afferrent. Paralleli sunt, arcticus, æstivus tropicus, et antarcticus. Arcticus alias semper apparens vocatur, quod perpetuo videatur, nec unquam occidat Concurrent pro regionum varietate :

* f. πόλοι. ** f. τό. * f. τρανούντες. ¹⁰ Hæc mendosa. ¹¹ f. πεμπτημόρια. ¹² f. κατὰ τὴν. ¹³ f. ἐπίποδα κέχλιται. ¹⁴ f. ἀρκτικὸς ; δὲ ὁ αὐτὸς καὶ, etc. Μοx, διὰ τὴ πάντοτε.

verticali puncto ad austrum, vel aquilonem longius A abscedente.

Tropicus circulus sic informandus animo est, tanquam sol in æstivo solstitio positus parallelum istum a se descriptum sensibus objiciat: æquinoctialis ideo dicitur, quod noctibus dies exæquantur, cum ad eum circulum secundum sensum sol accesserit; hibernus tropicus vocatur, quod eum circulum sol attingens hibernum solstitium facit; antarcticus alio nomine *nunquam apparens* dicitur ex eo quod reipsa contingit, ut nullo modo videatur. Obliquorum duo sunt, qui in sensus incurrunt, zodiacus et lacteus; at horizontes sola mentis cogitatione constant. E rectis coluri nomen ex eo sortiti sunt, quod mutili sint, nec integri cernantur in conversione sphaeræ. Æquinoctialis inde dicitur, quod in eo æquinoctia contingant. Omnes isti recta et æquidistantes incumbunt; obliqui vero ab re ipsa vocabulum adepti sunt.

Cum autem sphaeræ similis figura sit mundi, et ad eum comparata terra centri rationem habeat; quæ per ipsorum medium trajecta cogitatur recta linea, quam circum manentem et immobilem mundus vertitur, axis appellatur, cujus extrema poli nominantur: quæ quidem extrema nonnulli parvas esse stellas dixerunt; alii puncta cogitatione constantia, quæ est Arati sententia. Horum polorum alter sublimis est, nobisque conspicuus; alter minime a nobis cernitur. Prior cum *semper apparet*, tum *boreus* appellatur; posterior *semper occultus et australis*.

Jam circuli cum innumerabiles cogitentur in mundo, alii sunt, quos parallelos vocant, alii per polos transeunt, alii finitores, obliqui alii sunt. Paralleli quatuor sunt, qui eosdem cum mundo polos habent. Obliqui, qui non 146 eosdem habent..... per polos circuli vocantur. Quidam in circumferentia sua mundi polos continent; iidemque coluri, et meridiani præterea vocantur; finitores sunt, qui apparentem mundi partem separant. . . . hoc est eam, quæ supra terram est, ab ea quæ infra terram conditur. Hi porro mutantur, pro eo ac verticale punctum aliud est, qui est polus horizontis.

Aratus vero, qui ad inclinationem Græciæ phaenomena sua comparavit, novem tantummodo circulorum meminit, e quibus octo sola cogitatione consistunt; unus majori parte sensibus objicitur, qui lacteus dicitur. Nam et in ipso suus inest cogitationi locus. Ex iis circulis paralleli sunt quinque: arcticus, æstivus tropicus, æquinoctialis, hibernus tropicus, antarcticus; obliqui sunt duo, zodiacus et lacteus, qui contrario invicem situ per tropicos oblique sinuantur; per polos trajiuntur duo: meridianus et horizon. Horum omnium maximi sunt, æquinoctialis et obliqui, necnon per

τοτε φαίνεσθαι, και μηδέποτε δύνειν. . . . Συμπιπτασι κατά τὰς διαφορούς οικήσεις, τοῦ κατά κορυφήν σημείου νοτιωτέρου ἢ βορειωτέρου γινομένου.

Νοεῖσθω δ' ὁ μὲν θερινὸς τροπικὸς, τοῦ ἡλίου ἐπὶ θερινῶν τροπῶν γινομένου, καὶ πρὸς αἰσθησιν τοῦτο παράλληλον γράφοντος· ὁ δὲ ἱσημερινὸς, διὰ τὸ τὰς ἡμέρας ταῖς νυξὶν ἐξισοῦσθαι, τοῦ ἡλίου κατὰ τοῦτον γινομένου τὸν κύκλον πρὸς αἰσθησιν· ὁ δὲ χειμερινὸς, διὰ τὸ τὸν ἥλιον, κατὰ τοῦτον γινόμενον τὸν κύκλον, χειμερινὰς τροπὰς ποιεῖσθαι· ἀνταρκτικὸς δ' οὗτος, καὶ ἀεὶ ἀφανὴς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχει, καὶ οὐδέποτε φαίνεται· τῶν δὲ λοξῶν δύο μὲν ὄντων ¹⁵ πρὸς αἰσθησιν, ὃ τε ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας· οἱ δὲ ὀρίζοντες ἐπινοίᾳ μόνον λαμβάνονται. Τῶν δὲ ὀρθῶν οἱ μὲν κύλouroι τὴν ὀνομασίαν ἔχοντες ἀπὸ τοῦ **Κ** κολοβοὶ καὶ μὴ ὀλοτελεῖς φαίνεσθαι κατὰ τῆς στροφῆς τῆς σφαίρας· ὁ δὲ ἱσημερινὸς, ἀπὸ τοῦ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι τὰς μεσημβρινὰς ¹⁶. Λέγονται δὲ πάντες οὗτοι πρὸς τὰς ὀρθὰς παραλλήλους· οἱ δὲ λοξοὶ ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος ἔχουσι τὴν ὀνομασίαν.

Τοῦ ¹⁷ κόσμου σφαιροειδοῦς ὑποκειμένου, καὶ τῆς γῆς πρὸς αὐτὸν κέντρον λόγον ἐπεχούσης, ἡ διὰ μέσου αὐτῶν ἀγομένη εὐθεῖα νοητὴ, περὶ ἣν μένουσαν ὁ κόσμος στρέφεται, ἄξιον καλεῖται, καὶ τὰ τοῦτο πέρατα πόλοι, ἅπερ τινὲς μὲν ἀστέρας εἶναι μικροὺς ἔφασαν· ἔνιοι δὲ σημεῖα νοητὰ, καθὰ καὶ Ἄρατος. Τούτων δὲ ὁ μὲν ἔστι μετέωρος καὶ φανερώτερος ἡμῖν, ὁ δὲ οὐχ ὁρᾶται ὑφ' ἡμῶν. Καὶ καλεῖται ὁ μὲν *ἀεὶ φανερός* καὶ *βόρειος*, ὁ δὲ *ἀεὶ ἀφανής* καὶ *νό* **τιος**.

Κύκλων δὲ ἐν τῷ κόσμῳ [καὶ μὴ] νοουμένων ἀπειρων οἱ μὲν παράλληλοι ὀνομάζονται, οἱ δὲ διὰ τῶν πόλων, οἱ δὲ ὀρίζοντες, οἱ δὲ λοξοί. Καὶ οἱ τέσσαρες παράλληλοι μὲν εἰσιν οἱ τοὺς αὐτοὺς πόλους ἔχοντες τῷ κόσμῳ· λοξοὶ δὲ οἱ μὴ τοὺς αὐτοὺς . . . διὰ τῶν πόλων κύκλοι καλοῦνται· οἱ δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιφερείας τοὺς τοῦ κόσμου πόλους ἔχοντες· οἱ δὲ αὐτοὶ οὗτοι ὀρθοὶ τε καὶ κύλouroι, καὶ μεσημβρινοὶ προσονομάζονται· ὀρίζοντες δὲ οἱ διορίζοντες ἡμῖν τὸ τε φανερὸν τοῦ κόσμου . . . τοῦτέστι τὸ πε ὑπὲρ γῆν καὶ τὸ ὑπὸ γῆν. Οὗτοι δὲ μεταβάλλουσιν, ὅταν τὸ κατὰ κορυφὴν σημεῖον ἕτερον γένηται· τοῦτο γάρ **Δ** ἔστι πόλος ὀρίζωντος.

Ἄρατος μὲν, πρὸς τῆς Ἑλλάδος κλίμα τὰ φαινόμενα πραγματευσάμενος, ἑννέα μόνων ἐπεμνήσθη κύκλων, ὅκτω μὲν νοητῶν αἰσθητοῦ δὲ, καὶ κατὰ τὸ πλεόν ἐνός, τοῦ καλουμένου γαλαξίου ¹⁸. Καὶ ἐν τούτῳ γὰρ νοεῖται διὰ τούτου τοῦ κύκλου. Τούτων δ' εἰς παράλληλοι· ἄρκτικὸς, θερινὸς τροπικὸς, ἱσημερινὸς, χειμερινὸς, ἀνταρκτικὸς, λοξοὶ δύο, ὃ τε ζωδιακὸς καὶ ὁ γαλαξίας, ἐναντίως ἀλλήλοις κατὰ τὴν θέσιν διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένοι· καὶ δύο διὰ τῶν πόλων· μεσημβρινὸς τε εἷς καὶ ὁ ὀρίζων ἕτερος. Τούτων δὲ εἰσι μέγιστοι ὃ τε ἱσημερινὸς καὶ οἱ λοξοὶ, καὶ οἱ διὰ τῶν πόλων. Μέγιστοι δὲ καλοῦνται, ὧν αἱ τε

¹⁵ f. ὄντες. ¹⁶ f. ἱσημερίας. ¹⁷ f. τοῦ δέ. ¹⁸ Hac mendosa sunt.

διάμετροι ἴσαι εἰσὶν ἀλλήλοις καὶ τῇ τοῦ κόσμου δια-
μέτρῳ· καὶ ὅσοι τὸ αὐτὸ κέντρον ἔχουσι· τῷ κόσμῳ.
Ὅτι δὲ καὶ ἄλλως ὁ διὰ μέσων τῶν ζωδίων λεγόμε-
νος, μεσαίτατος ὑπάρχων τοῦ ζωδιακοῦ, ἡλια-
κός τε καὶ ἐκλειπτικός ἐπικαλούμενος· ἡλιακός
μὲν, ὅτι ὁ ἥλιος τὴν πορείαν δι' αὐτοῦ ποιεῖται·
ἐκλειπτικός δὲ, ὅτι δι' αὐτοῦ ἐκλείπουσιν ὁ τε
ἥλιος καὶ ἡ σελήνη. Καὶ τῶν παραλλήλων δὲ ὁ μὲν
ἀρκτικός οὐκ ἔσθ' ὡνόμασθη, ὅτι πρὸς τοῖς ἀρκτικοῖς
ὑπάρχει· ὁ δὲ θερινὸς τροπικός, ὅτι, ἐπὶ τούτου γενό-
μενος ἥλιος, κατὰ τὴν τοῦ Καρκίνου ἀρχὴν, καὶ τότε
μάλιστα ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν, θέρους τροπὰς ποιεῖ-
ται· ἱσημερινὸς δὲ, ὅτι ἐν τούτῳ ἱσημερίας δύο ποιεῖ·
ἐαρινὴν μὲν κατὰ τὴν τοῦ Κριοῦ ἀρχὴν, μετοπωρινὴν
δὲ κατὰ τῶν Χηλῶν· χειμερινὸς δὲ τροπικός, ἐφ' οὗ
κατὰ τὴν τοῦ Αἰγόκερω ἀρχὴν ὁ ἥλιος, τοῦ κατὰ κο-
ρυθὴν ἡμῶν τύπου ἀφαστῶς, χειμῶνος τροπὰς ποιεῖ-
ται· ἀνταρκτικός δὲ ὁ τῷ Ἀρκτικῷ ἴσος ὑπάρχων
πρὸς τῷ νοτίῳ τεθεματίσται πόλῳ· οἱ δὲ διὰ τῶν πό-
λων καὶ λοξοὶ παρὰ τὴν θέσιν ὡνόμασθησαν· καὶ ὅτι
ὁ μὲν ζωδιακὸς ἐπεὶ ἐν αὐτῷ τὰ ἐξ ἑξῶς διακαθίστη-
ται, τοῦ διὰ μέσου αὐτοῦ κύκλου ἐφαπτομένου τῶν
τροπικῶν κατὰ τι μόνον σημεῖον. Κατὰ μὲν γὰρ τὴν
θερινὴν τροπικὴν ἡ τοῦ Καρκίνου ἐστὶν ἀρχή, κατὰ
δὲ τὴν χειμερινὴν τοῦ Αἰγόκερω. Ὁ δὲ γαλαξίας καὶ
παρὰ τὴν χροιάν ὡνόμασται. Λευκὸς γὰρ φαίνεται,
καὶ αὐτὸς διὰ τῶν τροπικῶν λελοξωμένος, μικρὸν
μέντοι ὑποπίπτων. Μεσημβρινός τε, ἐφ' οὗ τέμνον-
τος τὸν ὀρίζοντα πρὸς τῶν πόλων, καὶ εἰς δύο τινὰ
ἡμικύκλια διαιρουντος, ὧν τὸ μὲν ἀνατολικόν, τὸ
δὲ δυτικὸν ὀνομάζεται. Ἐχει δὲ τὸ μὲν ἡμισυ ὑπὲρ γῆν,
τὸ δὲ ἕτερον ἡμισυ ὑπὸ γῆν, καὶ αὐτὸς διὰ τῶν πό-
λων ἀντιστεμόμενος δίχα ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος. Ὁρίζων
δὲ, καθὰ προεῖρηται, ἐπὶ τῶν παραλλήλων. Ὁ μὲν
γὰρ ἀρκτικός, ἐλάχιστος ὢν, ὅλος ὑπὲρ γῆν ἐστὶ...
διὰ τὴν ὥς πρὸς τὸ τῆς Ἑλλάδος κλίμα τοῦ κόσμου
ἐγκλίνει, ἀπτομένης αὐτοῦ τῆς κάτω περιφερείας...
τοῦ ἀνάπαλιν ὑπὸ γῆν ὅλος ὑπάρχει.
Ὁ δὲ ἱσημερινός, μέγιστος ὢν, μέσος τῶν παρα-
λλήλων, τὸ μὲν ἡμισυ ἔχει ὑπὲρ γῆν τεμνόμενος
ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος δίχα· τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ ὑπὸ γῆν.
Τέμνεται δὲ καὶ μέσων δίχα κατὰ δύο σημεία· ὧν
κατὰ μὲν τὸ ἐν ἡ τοῦ Κριοῦ ἐστὶν ἀρχή, κατὰ δὲ τὸ
ἕτερον ἡ τῶν Χηλῶν. Τοῦ μέντοι θερινοῦ τροπικοῦ
πλέον ἢ τὸ ἡμισυ ὑπὲρ γῆν ὑπὸ τοῦ ὀρίζοντος τέμνε-
ται· τὸ δὲ λοιπὸν ἡμισυ ὑπὸ γῆν ἐστὶ. Καὶ τοῦ χει-
μερινοῦ δὲ τροπικοῦ ἀνάπαλιν. Εἰσὶ τε ἐλάχιστοι μὲν
τῶν μεγίστων· μέζοντες δὲ τῶν ἐλαχίστων. Οἱ δὲ
ἀλλήλοις μετὰ τοὺς μεγίστους, ὁ τε θερινὸς τῷ χει-
μερινῷ, καὶ ὁ ἀρκτικός τῷ ἀνταρκτικῷ. Ἀπὸ γὰρ τοῦ
ισημερινοῦ ἴσον ἀπέχουσιν, ὅς διὰ τοῦ κέντρου ἐστὶν
..... ἐν διαφοραῖς ἴσον ἀπέχοντος ἀπὸ τοῦ κέντρου
ἴσοι εἰσὶ. Τεμνόμενου γὰρ τοῦ μεσημβρινοῦ κύκλου
εἰς τετ' μοίρας, ἀπὸ τῆς μεσημβρινοῦ κύκλου ἐπὶ τὸν
ἀρκτικὸν κύκλον μοιρῶν τετ' ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τὸν

A polos producti. Dicuntur autem maximi, quorum
diametri cum invicem, tum mundi diametro sunt
æquales, et quorum idem est mundique centrum.
Rursus ille qui per media transiens signa dicitur,
in zodiaco medio positus, *heliacus*, et *eclipticus*
appellatur; *heliacus*, quod ipsum sol itinere suo
peragrat, *eclipticus* quod in eo sol ac luna
defectus patiuntur. Ad hæc inter parallelos arcticus
ita nominatus est, quod ad arcticas mundi partes
accedat; æstivus tropicus, quoniam cum sol in eo
versatur, initio Cancri, quando vertici nostro potis-
simum imminet, æstivas conversiones efficit. Æqui-
noctialis ideo vocatur, quia sol in ipso facit æqui-
noctia duo: vernum, circa Arietis initium; autumi-
nale, circa Chelarum initium. Hibernus tropicus
est, in quo, circa initium Capricorni, sol ab ver-
tice nostro longius abscedens [hibernas conver-
siones facit: antarcticus æqualis arctico ad au-
stralem polum collocatur; qui autem per polos ducti
vel obliqui dicuntur, ab situ nomen acceperunt.
Zodiacus ideo vocatur, quod in eo duodecim zodia,
hoc est constellationes animalium, effigiatæ sunt:
cujus in medio qui collocatus est circulus tropicos
in uno puncto contingit. Nam in æstivo tropico
Cancris est initium, in hiberno, Capricorni. Lacteus
circulus a colore sic dicitur: quippe candidus ap-
paret, ac per tropicos obliquo et ipse tractu duci-
tur, quamvis paululum citra flectitur. Meridianus
est, in quo finitorem ad polos secante, et in duos
semicirculos dividente; quorum unus *ortivus*,
alter *occiduus* dicitur, meridiana momenta con-
tingunt. Hujus pars dimidia supra terram est;
sub terra dimidia pars altera. Idem et per polos
bifariam ab horizonte dividitur: quemadmodum a
parallelis horizontem ipsum secari diximus: nam
arcticus, minimus cum sit, totus supra terram
eminet.... ob inclinationem mundi secundum
Græciæ clima, attingente ipsum inferiore ambitu...
... vice versa totus sub terra delitescit.
Æquinoctialis circulus maximus, ac parallelo-
rum medius, dimidia sui parte supra terram attol-
litur, bifariam ab horizonte divisus, altera dimidia
parte sub terra deprimitur. In has vero partes
duas duobus in punctis secatur: quorum in uno
Arietis est initium, in altero, Chelarum. Tropici
æstivi amplius dimidio ab horizonte intercismus
supra terram assurgit, reliquum sub terram abs-
conditur. Contra se habet hibernus tropicus.
Ambo isti ut minores maximis sunt, sic minimis
majores. Post maximos æquales sunt invicem,
tropicus æstivus hiberno, et arcticus antarctico:
quippe ab æquinoctiali distant æqualiter: qui cen-
trum continent. Qui autem circuli ex æquo remoti
sunt a centro, sunt æquales invicem. Etenim si
meridianum circulum in 360 partes distribuas,
erunt a polo mundi ad arcticum circulum, partes

¹⁰ f. οὐτως. ¹¹ f. διὰ. ¹² ὑπὸ. ¹³ f. τεμνόμενος. ¹⁴ f. τέμνεται δέ. ¹⁵ f. ἴσοι. ¹⁶ Videtur πόλου legen-
dum. ¹⁷ Leg. λς'. Μοx ἀπὸ δὲ τούτου.

36. Hinc ad æstivum tropicum, 30; ab hoc ad æquinoctialem 24; inde ad antarcticum, 30; a quo ad polum australem 36. Hæ sunt 180 partes supra terram emergentis hemisphærii: reliquæ alterius sunt sub terra conditi.

De astris.

VIII. Astrorum alia fixa, alia errantia vocantur: fixa dicuntur, quæ in mundi superficie non moventur, sed eundem ordinem inter se perpetuo servant. Errantia sunt sol et luna, ac cæteri planetæ quinque. Ex his enim sol . . . in uno zodiaci circuli loco moventur, stationem faciunt. . . . repedantes ad permeantem media signa circulum: et ad septentriones, aut 147 meridiem, æqualiter ad utrumque deflectentes. Inerrantium stellarum aliæ ad aquilonem a zodiaco circulo recedunt: ad austrum aliæ. Dicuntur autem boreales partes, dextræ, superioresque: ut quæ sublimiores existant australes, sinistræ, et inferiores. Jam vero cum mundus ab ortu moveatur in occasum, contrario motu planetæ nihilominus agitantur: ac propter conversionis mundi celeritatem, itidem ut inerrantes in orbem cientur

De zonis.

IX. Parallelis circulis zonæ quinque subjectæ sunt: borealis, quæ tota supra terram eminens est, inhabitabilis, alsiosa, Saturno dicata; sexagesima scrupula sex patens, ac stadiorum 25,200; nam scrupulo cuique stadia competunt 1,200 [imo 4,200]; æstiva, cujus major pars supra finitorem extollitur; temperata, in qua regio nostra sita est; attributa Jovi, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000; æquinoctialis æqualem supra, infraque horizontem obtineat partem, inhabitabilis est, exusta, Martis propria, amplitudine scrupulorum octo, hoc est ab utraque æquinoctialis parte quatuor; hic enim tam ipsam, quam totam sphaeram mediam dividit. Habet stadiorum 33,600; hiemalis contra atque æstiva majori sui parte sub horizonte latet, habitabilis, temperata, dicata Veneri, scrupulorum quinque, stadiorum 21,000; australis, quæ tota delitescit, inhabitabilis, frigida, ad Mercurium pertinens, scrupulorum sex, stadiorum 25,200. Colliguntur ambitus terræ supra finitorem, scrupula 30, stadiorum vero 126,000.

Cæterum qui in eodem degunt hemisphærio boreales australesque, dicuntur antichtones, qui in duobus hemisphæriis supra infraque terram, antinodes.

Catalogus scriptorum, qui Aratum commentariis suis illustrarunt.

Attalus Rhodius.
Aristarchus Samius.
Apollonius geometra.
Antigonus grammaticus.

θερινὸν τροπικὸν λ'· ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἱσημερινὸν καὶ ἀφ' οὗ ἐπὶ τὸν ἀρκτικὸν 27 λ'. Ὅθεν ἐπὶ τὸν ἀφανὴ πόλον λς'. Καὶ εἰσιν αὗται τοῦ ὑπὲρ γῆν ἡμισφαίριου μοιρῶν ρπ', αἱ δὲ λοιπαὶ τοῦ ὑπὸ γῆν.

Περὶ ἀστρων.

Η'. Τῶν δὲ ἀστρων τὰ μὲν ἀπλανῆ καλεῖται, τὰ δὲ πλανώμενα· ἀπλανῆ μὲν τὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ κόσμου μὴ κινούμενα, ἀλλ' αἱ τὴν αὐτὴν ἔχοντα τάξιν πρὸς ἄλληλα· πλανώμενα δὲ ἐστὶν ὁ τε ἥλιος καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ε' πλανῆται ἀστέρες. Τοῦτον γὰρ ὁ μὲν ἥλιος . . . ἐφ' ἐνὸς τόπου ζωδιακοῦ κύκλου κινούνται, στηρίζονται . . . ἀναποδίζοντες ἐπὶ τὸν διὰ μέσου τὸν ζωδιακὸν κύκλον, παριόντες πρὸς τὰς ἀρκτικὰς καὶ πρὸς μεσημβρίαν τὸ ἴσον ἐφ' ἑκάτερα. Τῶν δὲ πλανήτων 28 τὰ μὲν πρὸς βορρᾶν κεῖται τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου, τὰ δὲ πρὸς νότον. Καλεῖται δὲ τὰ μὲν βόρεια μέρη δεξιὰ τε καὶ ἄνω, ἐν ὕψει μᾶλλον ὑπάρχοντα, τὰ δὲ νότια εὐώνυμα τε καὶ κάτω. Τοῦ μέντοι κόσμου τὴν ἀπ' ἀνατολῆς ἐπὶ δυσὶν φορὰν στρεφομένην, τὴν ἐναντίαν αὐτῇ οἱ πλανῆται ποιοῦμενοι πορείαν οὐδὲν ἥττον [?] διὰ τὸ τάχος τῆς τοῦ κόσμου περιστροφῆς, συμπεριστρεφόμενοι ὁμοίως δὴ τοῖς ἀπλανέσιν ἀστροῖς.

Περὶ τῶν ἐν γῇ ζωνῶν.

Θ'. Ζῶναι δὲ εἰσι τῆς γῆς ὑπὸ τοὺς παραλλήλους κύκλους ὁμοίως ε'· βόρειος, ὅλη μετέωρος, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Κρόνου, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ρς'· τὸ γὰρ ἐξηκοστὸν σταδίων ἐστίν, ας' 29· θερινῇ πλείονα ἔχουσα τὰ ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα· εὐκρατος, ἐν ᾗ ἐστὶν ἡ καθ' ἡμᾶς οἰκουμένη, Διὸς, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ α'· ἱσημερινῇ, ἴσον ἔχουσα τὸν ὑπὲρ γῆν ὀρίζοντα τῷ ὑπ' αὐτὴν, ἀοίκητος, διακεκαυμένη, Ἄρεως, ἐξηκοστῶν μὲν γ', ἐξ ἑκατέρου μέρους τοῦ ἱσημερινοῦ τεσσαράων· εὐπὶς γὰρ αὐτὴν καὶ τὴν ὅλην σφαῖραν τέμνει μέσῃ· σταδίων δ' τρισμυρίων καὶ γγχ'· χειμερινῇ, ἀνίστανται τῇ θερινῇ πλείον ἔχουσα τὸ ὑπὲρ 30 τὸν ὀρίζοντα, οἰκουμένη, εὐκρατος, Ἀφροδίτης, ἐξηκοστῶν ε', σταδίων δὲ δισμυρίων καὶ α'· νότιος, ὅλη ἀφανής, ἀοίκητος, κατεψυγμένη, Ἑρμοῦ, ἐξηκοστῶν μὲν ς', σταδίων δὲ δισμυρίων ρς'. Ὡς εἶναι ὑπὲρ τὸν ὀρίζοντα περιμέτρον τῆς γῆς ἐξηκοστὰ μὲν λ', σταδίων 31· μυριάδων δὲ ιβ' καὶ γ.

Καλοῦνται δὲ οἱ μὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἡμισφαίριου βόρειοι τε καὶ νοτιώτεροι κατοικοῦντες αὐτόχθονες 32· οἱ δὲ ἐφ' ἑκατέρου τῶν ἡμισφαιρίων ὑπὲρ γῆν τε καὶ ὑπὸ γῆν ἀντίποδες.

Οἱ περὶ τοῦ ποιητοῦ συνταξάμενοι·

Ἀτταλὸς Ῥόδιος.
Ἀρίσταρχος Σάμιος.
Ἀπολλώνιος γεωμέτρης.
Ἀντίγονος γραμματικὸς.

27 Cor. ἀνταρκτικόν. 28 Imo ἀπλανῶν. 29 Postulat ratio ρς'. 30 Imo ὑπό. 31 Cor. ἀντίχθονες.

Ἀγσιάναι.
 Ἀρίστου δύο γεωμέτραι.
 Βοηθός.
 Γεμίνος.
 Διόδοτος.
 Δίδυμος Κνίδιος.
 Ἐρατοσθένης.
 Ἑρμιππος.]
 Εὐαίνετος.
 Ζήνων.
 Ἡλιόδωρος Στωϊκός.
 Θάλης.
 Ἰππάρχος Βιθυνός.
 Κράτης.
 Πύρρος Μάγνης.
 Παρμενίσκος γραμματικός.
 Σμίνθος.
 Τιμόθεος.
 Εὐαίνετος ἕτερος.
 Ἑρμιππος περιπατητικός.
 Καλλίμαχος Κυρηναῖος.
 Καλλίστρατος Τενέδιος.
 Νουμήνιος γραμματικός.
 Παρμενίδης.
 Ἀπολλώνιος γραμματικός.
 Ἀρίστου μέγας.
 Ἀρίστου μικρός.
 Ἀρίσταρχος γραμματικός.
 Ἀριστοφάνης.
 Ἀλέξανδρος Ἀιτωλός.
 Ἀλέξανδρος Ἐφεσίος.
 Δίδυμος πονηρός.

A

Agesianax.
 Aristylli duo geometrae
 Boethus.
 Geminus.
 Diodotus.
 Didymus Gnidius.
 Eratosthenes.
 Hermippus.
 Evænetus.
 Zeno.
 Heliodorus Stoicus.
 Thales.
 Hipparchus Bithynus.
 Crates.
 Pyrrhus Magnesius.
 Parmeniscus grammaticus.
 Sminthes.
 Timotheus.
 Evænetus alter.
 Hermippus peripateticus.
 Callimachus Cyrenæus.
 Callistratus Tenedius.
 Numenius grammaticus.
 Parmenides
 Apollonius grammaticus.
 Aristyllus magnus.
 Aristyllus parvus.
 Aristarchus grammaticus.
 Aristophanes.
 Alexander Ætolus.
 Alexander Ephesius.
 Didymus laboriosus.

B

ΓΕΝΟΣ ΑΡΑΤΟΥ

· ΚΑΙ ΒΙΟΣ.

ARATI GENUS ET VITA.

Ἀρατός ὁ ποιητὴς πατὴρ δὲ μὲν ἦν Ἀθηνοδώρου, ἡτρὸς δὲ Ἀητοφίλας. Ἀδελφοὺς δὲ ἔσχε τρεῖς· Μύριν καὶ Καλιώνδαν, καὶ Ἀθηνοδώρον, ὁμώνυμον τῷ πατρί. Μένεται δὲ αὐτοῦ τῶν ἀδελφῶν ἐν ταῖς εἰς ὑτὸν ἀναφερομέναις ἐπιστολαῖς. Ἀσκληπιάδης δὲ ὁ Ἰπρλεανὸς ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ *Περὶ γραμματικῶν* ἀρτέα φησὶν αὐτὸν γεγονέναι, ἀλλ' οὐ Σολέα· Καλλιμάχου, πολυῖστορος ἀνδρὸς καὶ ἀξιολογίου, Σολέα ἔγοντος αὐτὸν γεγονέναι διὰ τούτων·

... ἀλλ' ὀκνέω μὴ ἂν τὸ μὲν κράτος
 ὦν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάξατο·

ἐπὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν πάντων. Οἱ δὲ Σόλοι πόλις ἐπιανεστάτη τῆς Κιλικίας, ἥν' ἦς πολλοὶ κάγαθοι γενναῖοι ἄνδρες. Καλεῖται δὲ νῦν Πομπηίου πόλις. Ἰσὶ δὲ καὶ ἕτεροι Σόλοι τῆς Κύπρου. Ἄλλ' οἱ μὲν ὕπριοι Σόλοι καλοῦνται, οἱ δὲ Κιλικιοὶ Σολεῖς· ὥς δὲ διὰ τοῦ προκειμένου Καλλιμαχείου παραδείγματος ὅλον. Οὐδὲν δὲ θαυμαστὸν εἰ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος διάφορα τῶν πολιτῶν τὰ ὀνόματα. Καὶ γὰρ αἱ πόλεις ἐστὶν ἐν Θράκῃ, καὶ ἕτερα ταύτῃ ὁμώνυ-

¹ Inf. τὸ μελιχρότατον legitur.

C 148 Aratus poeta patre natus est Athenodoro, matre Letophila; fratres habuit tres, Myrin, Calliondam et Athenodorum patri cognominem. Meminit fratrum suorum in epistolis, quæ nomine ipsius inscriptæ feruntur. Asclepiades Myrleanus libro xi *De grammaticis*, Tarsensem ait patria fuisse, non Solensem, cum tamen Callimachus vir in historia apprimè versatus, et idoneus auctor, Solensem fuisse dicat his versibus:

... Sed vereor ne quod præcipuum est
 Carminum Solensis expresserit.

Quod idem et alii fere omnes asseverant. Urbs est autem Soli Ciliciæ cumprimis nobilis: e qua multi viri præstantes ortum acceperunt. Ea vocatur hodie Pompeiopolis. Habet et Solorum nomine aliud oppidum Cypris insula. Verum qui in Cypro sunt, Solii: qui in Cilicia, Solenses appellari solent, ut ex eo quod attulimus, exemplo Callimachi liquet. Neque vero mirum est ab eodem vocabulo diversas civium appellationes esse deflexas. Nam

et Sais urbs est in Thracia, ei, quæ est in Ægypto, A
cognominis. Sed ab Ægyptia, Saitæ : ab Threcen-
si, Saii cives nominantur, ut testatur Archilochus :
Clypeo quidem Saiorum aliquis gloriatur : quem ad
[frutetum

Intus inculpatum reliqui ingratiis.

Rursus Athenæ aliæ sunt in Attica, aliæ in Eu-
bœa; quarum meminit in *Glauco maritimo* Æschylus :

Exinde Athenas Daidas e Persis.

Verum ab Athenis Atticis, Athenienses, ab Eu-
bœensibus Athenetæ cognominantur : ut in primo
Geographiæ libro auctor est Eratosthenes. Sic igitur
ab Solis, qui sunt in Cilicia, Solenses : ab iis qui
sunt in Cypro, Solii nominantur. Horum mentio fit
a Solone in *Elegiis*, quas ad Cypranorem regem
scripsit : qui de Solonis consilio cum urbem con-
didisset, eam in hujus gratiam Solos appellavit :
nt pro dato consilio id ei honoris tribueret. Verba
Solonis ejusmodi sunt :

Nunc vero tu quidem apud Solios diu istic regnans,

Hanc urbem incolas, genusque tuum.
Me vero cum navi celeri inclyta ab insula
Incolumem deducat Cypris viola resimila.

Vixit Aratus sub Antigono Macedoniæ rege, qui
Gonatas est dictus, Demetrii Poliorcetæ filio, qui
uxorem habuit Philam, Seleuco et Stratonica geni-
tam. Qui cum litterarum studiosus esset, præser-
timque poeticæ deditus, dedit operam, ut cum alios
complures apud se eruditos haberet homines, tum
in primis Aratum. Hic igitur ad regem cum venis-
set, atque et in alio genere doctrinæ, et in poetica
maxime sese illi probasset, ipsiusmet hortatu re-
gis ad scribenda *Phænomena* animum adjecit : cum
ab eodem Eudoxi librum accepisset, quod *Eno-
pitrum* inscribitur, rogante uti quæ in eo libro
prosa oratione scripta essent, versibus redderen-
tur : ac simul dicente : Εὐδοξότερον, id est **149**
gloriosiorem, eo facto reddideris Eudoxum, si
ab eo tradita carminibus exprimas. Vixit autem
Antigonus Olympiade cxxv : quo tempore floruit
Aratus, et Alexander Ætolus. Meminit *Speculi*
illius Eudoxi, et Antigoni atque Alexandri Ætoli
in epistolis Aratus ; utque rex ad scribendum eum
hortatus sit. Fertur et Dionysio Heracleotæ operam
dedisse. Idem *Odysseam* correxit ; et emendatio
quædam illius [nomine Aratea dicitur, velut Ari-
starchea et Aristophanea. Asserunt aliqui illum in
Syriam profectum apud Antiochum degisse, ab eo-
que rogatum esse, ut *Iliadem* corrigeret, quod de-
pravata esset a multis. Nicandrum vero Colopho-
nium cum Arato apud Antigonum vixisse qui di-
cunt ; ac tam Aratum rerum cœlestium, quam Ni-
candrum medicinæ imperitos fuisse (aiunt enim
Antigonum Arato, qui professione medicus erat,
mandasse ut phænomena conscriberet ; Nicandro

μος ἐν Αἰγύπτῳ. Ἄλλ' ἀπὸ μὲν τῆς ἐν Αἰγύπτῳ οἰ-
πολῖται Σαῖται καλοῦνται, οἱ δὲ τῆς Θρᾷκης Σαῖοι·
ὥς καὶ Ἀρχιλόχῳ φησιν·

Ἀσπίδι μὲν Σαίων τις ἀγάλλεται· ἦν παρὰ θάμνῳ

Ἐντὸς ἀμώμητον κάλλιπον, οὐκ ἐθέλων.

Καὶ πάλιν Ἀθῆναι μὲν εἰσι τῆς Ἀττικῆς· εἰσὶ δὲ
καὶ τῆς Εὐβοίας ³¹. Ἀθηναίων Δαΐδαις μέμνηται ἐν
Γλαύκῳ ποτίῳ Αἰσχύλῳ

Κάπειτ' Ἀθήνας Δαΐδας παρ' ἐκ Περσῶν.

Ἄλλ' ἀπὸ τῶν ἐν τῇ Ἀττικῇ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι,
ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ Ἀθηνηῖται λέγονται· ὥσπερ
Ἐρατοσθένης φησὶν ἐν τῷ πρώτῳ Γεωγραφουμέ-
νων. Οὕτως οὖν καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Κιλικίᾳ Σόλων οἱ
πολῖται Σολεῖς· ἀπὸ δὲ τῶν ἐν Κύπρῳ Σόλιοι. Μέν-
ται δὲ τούτων Σόλων ἐν ταῖς Ἐλεγείαις ταῖς πρὸς
Κυπράνῳρᾳ τὸν βασιλέα· ὅς, συμβουλευθεὶς ὑπὸ
Σόλωνος κτίσαι τὴν πόλιν, χάριν τοῦ ἀνδρὸς Σόλου
ὠνόμασεν· ἀμοιβὴν ταύτην νέμων τῆς συμβουλῆς
αὐτῷ. Λέγει δὲ ὁ Σόλων οὕτως·

Νῦν δὲ σὺ μὲν, Σολίοισι πολλὴν χρόνον ἐνθάδ'
[ἀνέσσω,

Τήνδε πόλιν ναλοῖς καὶ γένος ὑμέτερον·
Αὐτὰρ ἐμὲ ξὺν ῥητ' ἰοῦν κλεινὴ ἀπὸ νῆσου
Ἀσκηθὴ πέμποι Κύπρις ἰοστέφανος.

Γέγονε δὲ ὁ Ἄρατος κατὰ Ἀντίγονον τὸν τῆς Μα-
κεδονίας βασιλέα, ὅς ἐπεκαλεῖτο Γονατᾶς. Ἦν δὲ
υἱὸς Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ· καὶ γυναῖκα εἶχε
Φίλαν τὴν Σελεύκου καὶ Στρατονίκης θυγατέρα. Ἦν
δὲ φιλόλογος γενόμενος· καὶ περὶ ποιητικὴν ἐπιστο-
δακῶς, περὶ πολλοῦ ἐπιτήσατο πολλοὺς μὲν καὶ ἄλλους
τῶν πεπαιδευμένων ἔχειν παρ' αὐτῷ, καὶ δὴ καὶ τὸν
Ἄρατον· ὅς, παρὰ τῷ βασιλεῖ γενόμενος, καὶ εἰδοκι-
μήσας ἐν τε τῇ ἄλλῃ πολυμαθεῖς καὶ ποιητικῇ, προ-
ετράπη ὑπ' αὐτοῦ τὰ *Φαινόμενα* γράψαι τοῦ βασιλέως.
Εὐδόξου ἐπιγραφόμενον βιβλίον *Κατόπτρου* ὄντος
αὐτῷ, καὶ ἀξιώσαντος τὰ ἐν αὐτῷ καταλογάδην
λεχθέντα περὶ τῶν φαινομένων μέτρῳ ³² εἶναι· καὶ
ἅμα εἰπόντος, ὡς Εὐδοξότερον ποιεῖς τὸν Εὐδοξον,
ἐκτείνας τὰ παρ' αὐτῷ κείμενα μέτρῳ. Γέγονε δὲ
Ἀντίγονος κατὰ τὴν ρετ' Ὀλυμπιάδα· καθ' ὃν χρό-
νον ἤκμασεν ὁ Ἄρατος, καὶ Ἀλέξανδρος ὁ Αἰτωλός.
Μέμνηται δὲ τοῦ *Κατόπτρου* Εὐδόξου, καὶ Ἀντι-
γόνου Ἀλεξάνδρου ³³ τοῦ Αἰτωλοῦ, καὶ ὡς ἔζηῶσθαι
ὑπὸ τοῦ βασιλέως γράψαι, ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπιστολαῖς
Ἄρατος. Λέγεται δὲ ἐσχολακέναι Διονυσίῳ τῷ Ἡρα-
κλειώτῃ. Καὶ τὴν *Ὀδύσσειαν* δὲ διώρθωσε· καὶ
καλεῖται τις διώρθωσις οὕτως Ἀράτειος, ὡς Ἀριστάρ-
χειος, καὶ Ἀριστοφάνειος. Τινὲς δὲ αὐτὸν εἰς Συρίαν
ἐληλυθέναι φασί, καὶ γεγονέναι παρ' Ἀντιόχῳ, καὶ
ἔζηῶσθαι ὑπ' αὐτοῦ ὥστε τὴν *Ἰλιάδα* διορθώσασθαι,
διὰ τὸ ὑπὸ πολλῶν λελυμάνθαι. Οἱ δὲ λέγοντες Νί-
κανδρον τὸν Κολοφώνιον μετὰ Ἀράτου Ἀντιγόνης
συγχερονικέναι, καὶ Ἄρατον μὴ εἶναι ἐπιστήμονα
τῶν οὐρανίων, μήτε Νίκανδρον τῶν ἰατρικῶν (λέγουσι
γάρ, ὡς ἄρα ὁ Ἀντίγονος Ἀράτῳ μὲν ὄντι ἱατρῇ
ἐπέταξε τὰ *Φαινόμενα* γράψαι, Νικάνδρῳ δὲ, ἀστρο-

³¹ Leg. Ἀθῆναι, ὧν μέμνηται. ³² f. ἑμμετρα. ³³ f. καὶ Ἀλεξ.

λόγῳ ὑπάρχοντι, τὰ *Θηριακά* καὶ τὰ *Ἀλεξιφάρμακα* ὅθεν καὶ ἐκάτερον αὐτῶν ἐσφάλθαι κατολισθαίνοντα ἐπὶ τὰ ἴδια τῆς τέχνης), ψεύδονται. Ἀγνοοῦσι γάρ, ὡς οὐ συνήκμασε τῷ Ἀράτῳ Νικάνδρος· ἄλλ' ἐστὶν αὐτοῦ πολὺ νεώτερος. Ἀντίγονος γάρ, ὃ συνεγένετο Ἀρατος, κατὰ τὸν πρῶτον καὶ δεύτερον γέγονε Πτολεμαῖον· Νικάνδρος δὲ κατὰ τὸν πέμπτον. Μέννηται γοῦν αὐτοῦ καὶ Καλλίμαχος ὡς πρεσβυτέρου οὐ μόνον ἐν τοῖς *Ἐπιγράμμασιν*, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πρὸς Πραξιφάνην, πάνυ ἐπαινῶν αὐτὸν, ὡς πολυμαθὴ καὶ ἀριστον ποιητὴν. Γέγονε δὲ ὁ Ἀρατος ζήλωτης Ἡσιόδου· ὡς καὶ Καλλίμαχος παρεσημνήματο τοῦτο διὰ τοῦ εἰς αὐτὸν ἐπιγράμματος οὕτως·

Ἡσιόδου δ' ³⁶ ἄεσμα, καὶ ὁ τρόπος, οὐ τὸν αἰοῖδ' Ἔσχατον, ἀλλ' ὅκαισώμητο μελιχρότατον
τὸν ἐπέων ὁ Σολεὺς ἀπεμάτατο. Χαίρετε, λεπταὶ
Ῥήσεις, ἀρήτου σύγγονος ³⁷ ἀρτυπνίης.

Ἐγραψε δὲ καὶ ἄλλα ποιήματα περὶ τοῦ Ὀμήρου καὶ Ἰλιάδος, οὐ μόνον τὰ *Φαινόμενα*, καὶ ὁσολογίαν, καὶ ἱατρικὰς δυνάμεις, καὶ εἰς Πάνα ὕμνον, καὶ εἰς Μύριν τὸν ἀδελφὸν ἐπικηδεῖον, καὶ διοσημείας, καὶ Σκυθικὸν, καὶ κατὰ λεπτόν ἄλλα. Ἐπιτετευμένως δὲ αὐτῷ ἐγράφη τὰ *Φαινόμενα*· ὡς παρευδοκιμηθῆναι πάντας ὑπὲρ Ἀράτου. Καὶ γὰρ Εὐδόξος ὁ Κνίδιος ἔγραψε *φαινόμενα*, καὶ Λάσος ὁ Μάγνης, οὐχὶ ὁ Ἑρμιονεύς, ἀλλ' ὁμώνυμος ἄλλος Λάσῳ τῷ Ἑρμιονεῖ· καὶ Ἑρμιππος, καὶ Ἥγησιάνης, καὶ Ἀριστοφάνης ὁ Βυζάντιος, καὶ ἄλλοι πολλοί· ὧν καὶ Πτολεμαῖος μένηται ὁ βασιλεὺς ἰδιοφυεῖν ³⁸ οὕτως·

Πάνθ' Ἥγησιάνης τε καὶ Ἑρμιππος κατ' αἰθρῇ
Τείρεα, καὶ πολλοὶ ταῦτα *φαινόμενα*
Βίβλοις ἐγκατέθεοντο· ἀπὸ σκοποῦ ³⁹ ὃ ἀφάρμα-
[τορ.
ἄλλα τότε ⁴⁰ λεπτολόγου σκήπτου Ἀρατος
[ἔχει.

Καὶ ἄλλοι δὲ πολλοὶ γεγονάσιν Ἀρατοί, ἄνδρες ἐλλόγιμοι, ἱστοριογράφοι· ὥσπερ ὁ Κνίδιος, οὗ φέρονται Αἰγυπτιακά ἱστορικά συγγράμματα· καὶ τρίτος ἐπισημότερος Σικυώνιος, οὗ ἐστὶν ἡ πολυδίδολος ἱστορία, ὑπὲρ τὰ ἄβιβλια ἔχουσα. Τὰς δὲ Ἀράτου ἐπιστολάς, ὧν ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, πάντων σχεδὸν συμφωνούντων τὰς εἰς αὐτὸν ἀναφερομένας αὐτοῦ εἶναι, καὶ ὁμολογούντων γνησίας αὐτάς, μόνος Ἀπολλωνίδης ὁ Κηφεὺς ἐν τῷ ὀγδόῳ *Περὶ κατεψευσμένης ἱστορίας*, οὐκ εἶναι αὐτάς Ἀράτου φησὶν, ἀλλὰ Σαβίριου Πόλλωνος. Τοῦ δὲ αὐτοῦ τούτου φησὶν εἶναι ἐπινεγραμμένας Εὐριπίδου ἐπιστολάς.

Περὶ ἐξηγήσεως.

Τὴν δὲ τῶν φαινομένων ἐξήγησιν πρῶτον μὲν ἐστῶσης τῆς σφαίρας, μετὰ δὲ ταῦτα κινουμένης, ἐποίησατο Ἀρατος. Διὸ συμβέβηκε πάσας τὰς σφαίρας ἐν ἀμαρτίᾳ ὑπὸ τῶν γωγράφων γράφεσθαι. Ἐστῶτα γὰρ καὶ ἀκίνητα γράφοντες αὐτὰ, σφάλματα πολλὰ ἐν τῇ κινήσει ἐν τοῖς συνανατέλλουσι καὶ ἀντιδύνουσιν ἀστροῖς ⁴¹. Ποιοῦσι δὲ τὴν ἀρχὴν ἐστῶ-

A vero astrologo, theriaca et alexipharmaca : ob idque ambos aberrasse, ad ea quæ erant artis suæ propria, delapsos) : hæc qui dicunt, falli eos necesse est. Non enim sciunt cum Arato non floruisse Nicandrum, sed eo multo juniorem exstitisse ; nam Antigonus, quocum fuit Aratus, primo ac secundo Ptolemæo regnante vixit ; Nicander sub quinto. Itaque Callimachus Arati tanquam anterioris mentionem facit, non solum in *Epigrammatibus*, sed etiam in iis quæ ad Praxiphanem scripsit ; ubi et illum impense collaudat, tanquam eruditum et optimum poetam. Cæterum Hesiodum æmulatus est Aratus ; quod Callimachus epigrammate quodam in eum scripto testatus est his verbis :

Hesiodi hoc carmen, et modus, non poetarum ;
Postremum....
Carminum Solensis expressit. Salvēte, subtilia
Dicta, inexplicabilis germana vigilia.

Præter *Phænomena* scripsit et alia poemata, de Homero et *Iliade* ; de ossibus, ac medicis facultatibus, hymnum in Pana, epicedium in Myrin fratrem, de ostentis : Scythicum, et alia quædam minuta. In *Phænomenis* vero scribendis potissimum excelluit, adeo ut cæteros longe superaret. Nam Eudoxus quoque Cnidius de phænomenis scripsit, et Lasus Magnes, non Hermionensis, sed ei qui Hermionensis erat, cognominis ; necnon Hermippus, Hegesianax, Aristophanes Byzantius, aliique complures ; de quibus meminit Ptolemæus, ita scribens :

Omnia Hegesianax, et Hermippus ætherea
Astra et plures hæc phænomena
Libris commiserunt ; sed a scopo aberrarunt.

Verum subtilis scriptoris principatum Aratus
[obtinet.

Præter hunc exstiterunt alii complures Arati, celebres historici : velut Cnidius, cujus exstant *Ægyptiacarum historiarum libri* ; tertius item nominis ejusdem Sicyonius, longe clarissimus ; a quo multis libris edita est historia. Sunt enim amplius triginta. Quod ad epistolas Arati spectat, quarum supra meminimus, cum in hoc consentiant omnes, illius eas esse germanas, quæ ipsi tribuuntur : solus Apollonius Cepheus in octavo *De falsa historia*, negat eas Arati esse, sed Sabirii Pollonis. A quo et illas esse scriptas epistolas asserit quæ Euripidis nomine circumferuntur.

De enarratione apparentium Arati.

Apparentium rationem sic Aratus exposuit, ut immotam primo sphaeram, post eandem sese convertentem aspiceret. Hinc apparet sphaeras omnes a pictoribus non sine errore pingi. Cum enim eodem loco consistentia et immobilia describant, plures ex eo necesse est in orientibus simul et occidentibus sideribus errores incidere. Initio itaque

³⁶ f. τόδ'. Μοx, αἰοῖδων. ³⁷ f. ἀρήτου, et σύγγονοι. ³⁸ An ἰδίως, καὶ φησιν. ³⁹ Scr. τὰ κατ'.
⁴⁰ Scr. ἀποσκόπιοι. ⁴¹ Scr. τό, et σκήπτρον. ⁴² Hæc nonnihil mendosa.

ab sphaera consistente facto, de axe, polo, et iis sideribus, quæ arctici circuli ambitu clauduntur, sermonem instituit; cujusmodi sunt, Ursæ, Draco, et quæ ab cingulo ad pedes Cephei pertinent; tum de iis quæ arcticum inter et zodiacum collocata videntur. Ac de iis quidem, quæ inter arcticum et zodiacum, atque antarcticum sita sunt, ita scribit:

*Atque alia quidem inter aquilonem et iter solis
In medio fusa sunt; alia ab inferiori parte incipiunt.*

Verum conversam postea contemplatus eandem sphaeram, 150 ortuum, ac simul orientium et occidentium enarrationem iniiit ab oriente Cancro, culminante Ariete, et occidente Capricorno. Orsus autem ab exortu Cancri, cum eoque simul orientia et occidentia ex adverso sidera persecutus, [deinceps eundem ordinem non tenuit, sed variis modis usus est: ut e regione interdum occidentia primum, post simul orientia describeret; in aliis vice versa, a coorientibus inciperet, iisque contrarium occasum facientia subjiceret.

Sed poeticum hoc opus plerique depravarunt, pictores, astronomi, grammatici, geometræ; cum ad suam quisque mentem ac voluntatem privatas picturas et interpretationes exigeret.

Proferuntur a nonnullis *Phænomena* sine ullo procæmio in hunc modum:

*Hæ quidem nihilominus multæ, et alibi aliæ positiæ;
quidam diversa procæmia referunt, velut:*

*De sole et insigni luna
Dicite mihi, Musæ.*

In aliis exemplaribus:

*Anclide hospitum sacrum germen, age tu mihi
Cælestem attingas ad semitam;*

alia,

Antigone, hospitum sacrum germen.

Verum omni prorsus carere procæmio opus istud, indecorum est; ac cum hujus poetæ præstanti facultate, tum vero tanti argumenti majestate minus dignum, sic enim initii ac velut capitis expers esset hoc poema. Ab iis autem exordiis inchoari, *Anclide*, et id genus cæteris, non eo solum videtur absurdum, quod propter cacozeleiam ab Arati stylo isti versus abhorreant; sed inest id in eo quoque pugnans, quod annis septuaginta ad idem punctum revocari solis curricula credantur. Tale est enim commentitium illud exordium:

Septies cum decenniis conversis annis.

Cum tamen Aratus novemdecim annorum spatio restitui solem in idem principium noverit, ita scribens:

*..... Jam enim celebrati sunt
Novemdecim circuli splendidi solis.
Tum quocunque ab cingulo ad extremum Orionem
Nox evoluit, et ad canem audacem Orionis.*

Unde si procæmium illud admiserimus, in eo septuaginta annorum orbem poeta constituerit: in

¹⁴⁹ *Deest nomen ἀρχήν.* ¹⁵⁰ *Deest aliquid.* ¹⁵¹ *f. συναίσθεται.*

της τῆς σφαίρας περὶ ἄξονος καὶ πόλων, καὶ τῶν ἐντέδς τοῦ ἀρκτικοῦ κύκλου ἀστρῶν τὸν λόγον ποιῆται. Λέγει δὲ Ἀρκτῶν, καὶ δράκοντος, καὶ τῶν ἀπὸ τῆς ζώνης μέχρι ποδῶν τοῦ Κηφέως· εἶτα περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ εἶναι νομιζομένων. Λέγει δὲ περὶ τῶν μεταξὺ τοῦ ἀρκτικοῦ καὶ ζωδιακοῦ, καὶ ἀνταρκτικοῦ οὕτως·

*Καὶ τὰ μὲν οὖν βορέω καὶ ἀλήσιος ἡελίοιο
Μεσσηγῆς κέχεται· τὰ δὲ νειόθεν ἀρχεται ἄλλα.*

Κινουμένης δὲ τῆς σφαίρας, ¹⁵² τῶν ἀνατολῶν, καὶ συνανατελλόντων καὶ ἀντιδύνοντων πεποίηται ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ μεσουρανοῦντος Κριοῦ, καὶ Αἰγόκερω δύνοντος. Ἀρξάμενος μέντοι ἀπὸ Καρκίνου ἀνατέλλοντος, καὶ ¹⁵³ προσέτι τὰ συνανατέλλοντα αὐτῷ ἀστρα, καὶ ἀντιδύνοντα ἐν τοῖς ἐξῆς οὐκ ἐτήρησε ταύτην τὴν τάξιν· ἀλλὰ διαφόρως, ποτὲ μὲν τὰ ἀντιδύνοντα πρῶτα λέγει, ὕστερον δὲ τὰ συνανατέλλοντα· ἐπὶ δὲ τινῶν ἀνάπαλιν· πρῶτα μὲν τὰ συνανατέλλοντα, ὕστερον τὰ ἀντιδύνοντα.

Ἐλύμηναν δὲ πολλοὶ τοῦτο τὸ ποίημα ζωγράφου καὶ ἀστρονόμου, καὶ γραμματικοῦ, καὶ γεωμέτραι, ἕκαστος αὐτῶν πρὸς τὸ βούλημα τὸ ἴδιον γραφάς καὶ ἐξηγήσεις ἰδίας ποιούμενοι.

Φέρεται δὲ τὰ *Φαινόμενα* ὑπὸ μὲν τινῶν ἀπροοιμίαστα·

*Οἱ μὲν ὁμῶς πολλὰς τε καὶ ἀλλυθδὶς ἄλλοι ἔδοντες·
ὕπὸ δὲ τινῶν διάφορα προοίμια, ἀρχὴν ἔχοντα·*

¹⁵⁴ *Ἀμφὶ μοι ἡέλλιοιο περικλιθεὶς τὸ μῆνός
Ἔσπετέ μοι, Μοῦσαι*

τινὰ δὲ τῶν ἀντιγράφων·

*Ἀγκλειδῇ ξέλων ἱερὸν θάλας, εἰ δ' ἄγε σύ μοι
Οὐρανίην ψυῦσσεας ἐπὶ τρίβοι·*

Ἔνια δέ·

Ἀντίλοισ, ξέλων ἱερὸν θάλας.

Τὸ μὲν οὖν ἀπροοιμίαστον φέρεσθαι τὸ ποίημα παντελῶς ἔστιν ἀπρεπὲς καὶ ἀνάξιον τῆς τοῦ ποιητοῦ ἀρετῆς καὶ τῆς τηλικαύτης ὑποθέσεως· ἀναρχον γὰρ καὶ ἀκέφαλον ἔσται τὸ ποίημα· τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ Ἀγκλειδῇ, καὶ τῶν ἐξῆς ἀρχεσθαι, πρὸς τῷ διὰ κακοζηλίαν ἐκφυγεῖν ταῦτα τὰ ἔπη τὸν Ἀράτειον χαρακτῆρα, ἔτι καὶ ἐναντίωμα ἔχει τὸ οἶεσθαι ἔβδομηκονταετηρίδα εἶναι, ἐν ᾗ ἀποκαθίσταται ὁ ἥλιος ἀπὸ σημείου ἐπὶ σημείον. Ἐχει γὰρ τὸ κατεφευσμένον προοίμιον οὕτως·

Ἐπαχα σὺν δεκάδεσι περιπλομένωι ἐριαντῶν.

Τοῦ Ἀράτου ἐννεακαίδεκαετηρίδα εἰδότες ἀποκαταστατικὴν τοῦ ἡλίου διὰ τούτων·

*..... Τὰ γὰρ συναίσθεται ¹⁵⁵ ἡδὴ
Ἐννεακαίδεκα κύκλα φαινοῦ ἡέλλιοιο·
Ὅσσα τ' ἀπὸ ζώνης εἰς ἑσχάτον Ὀρίωνα
Νῦξ ἐπιδινύσεται, Κύρα τε θρασὺν Ὀρίωνος.*

Ὅστε εἰ προσδεχθῆμεν τὸ προοίμιον, ἐν αὐτῷ μὲν ἔβδομηκονταετηρίδα ἔσται λέγων ὁ ποιητής, ἐν δὲ

τῆς ἐξῆς ἐννεακαίδεκαστηρίδα· καὶ αὐτὸς ταυτῶν
ἰκαντιούμενος· ὅπερ ἄτοπον. Ἀμεινον οὖν τὸ διὰ
τῶν πλείστων ἀντιγράφων φερόμενον προσέσθαι, οὐ
ἡ ἀρχή·

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα· τὸν οὐδέποτε ἄνδρες ἐώμεν.

Ἀρμόττον γὰρ ἂν εἴη ἀπ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ποιήσα-
σθαι τὸν περὶ τῶν οὐρανίων ἐξηγούμενον. Πρέπει δὲ
καὶ ποιηταῖς μάλιστα αὐτὴ τῇ ἀρχῇ· ἐπεὶ καὶ ἐν τοῖς
συμποσίοις τρεῖς κρατῆρας ἐκίρνον· καὶ τὸν μὲν
πρῶτον Διὸς Ὀλυμπίου, τὸν δὲ δεύτερον Διοσκουῶν
καὶ ἡρώων, τὸν δὲ τρίτον Διὸς σωτῆρος. Διὸ καὶ ὁ
θεόκριτος·

Ἐκ Διὸς ἀρχώμεσθα, φησὶ, καὶ ἐς Δία λήγεται,
[Μοῦσαι.

Ὅ δὲ Ὀρφεὺς πάντα καιρὸν ἀνατίθῃσι Διὶ, λέγων·
Ζεὺς ἀρχή· Ζεὺς μέσσα· Διὸς δ' ἐκ πάντα τέτυ-
[κται.

Ὅθεν ἀκολούθως καὶ τῷ ἔθει τῷ παλαιῷ καὶ τῇ ὑπο-
κειμένῃ ὑποθέσει ἀπὸ Διὸς πεποιεῖται τὴν ἀρχήν.

Ἐπικαλοῦσι δὲ αὐτῷ τὴν « ἐκ » πρόθεσιν ἀντὶ
τῆς « ἀπὸ » παρεπιληφότε. Ἔδει γὰρ, φασίν, εἰπεῖν,
« ἀπὸ Διὸς. » Ἀγνοοῦσι δὲ, ὅτι καὶ Πίνδαρος κατ-
εχρήσατο τῷ ἔθει τούτῳ, λέγων· Ὅθεν περ καὶ Ὀμη-
ρίδαι, βαπτῶν ἐπέων τὰ πολλὰ δοῖδοι, ἀρχοῦνται
Διὸς ἐκ προοιμίου· καὶ Ἀλκιμάν· Ἐγὼ δὲ ἀεὶ
σοὶ (α) με ἐκ Διὸς ἀρχόμενα. Ἄλλως δὲ καὶ τὸ
« ἀπὸ » δύσφημόν ἐστιν· ὥς εἰ τις λέγοι, « ἀποθεν. »

Δία δὲ οἱ μὲν τὸν οὐρανὸν, οἱ δὲ τὸν ἥλιον, οἱ δὲ
τὸν μυθικὸν ἐξεδέξαντο. Οἱ μὲν οὖν τὸν οὐρανὸν λέ-
γοντες, παρατίθενται τὸν ποιητὴν λέγοντα·

Ὡς δ' ὅτε ταρφειαὶ νιφάδες Διὸς ἐκποτέονται·

τούτῃστιν « ἐξ οὐρανοῦ. » καὶ Ἀρατὸν αὐτὸν ἐν τοῖς
ἐξῆς λέγοντα περὶ τοῦ Ἰππου· Ἐν Διὸς εἰλεῖται·
ὅ ἐστιν « ἐν τῷ οὐρανῷ. » οἱ δὲ Δία τὸν αἰθέρα παρα-
λαβόντες παρατίθενται· Εὐριπίδην λέγοντα·

Ὅρῃς τόνδ' ὕψου, τόνδ' ἀπειρον αἰθέρα,
καὶ γῆν πέριξ ἔχονθ' ὑπ᾿ αἰῶν ἐν ἀγκάλαις·
Τούτων νόμιζε Ζῆνα, τόνδ' ἥρου Θεόν.

Καὶ ἴσως Ζῆνὰ τις αὐτὸν καλοῖη, διὰ τὸ πυρώδη
εἶναι τὸν αἰθέρα· ἀπὸ μὲν τοῦ αἰθεσθαι, αἰθέρα·
ἀπὸ δὲ τοῦ ζῆν⁴⁴ καὶ παρὰ τὴν ζήτησιν, Ζῆνα· οἱ
δὲ Δία τὸν ἥλιον νοήσαντες λέγουσιν, ὅτι καὶ Σοφο-
κλῆς Δία τὸν ἥλιον καλεῖ λέγων·

... Ἑλλοιο κτεῖρεις ἐμέ·
Οἱ σοφοὶ⁴⁵ λέγουσι γεννητὴν θεῶν,
Πατέρα πάντων.

Καὶ ἔννοιαν τῆς δόξης ταύτης φασὶν ἔχειν τὸν ποιη-
τὴν, ὅταν λέγῃ·

Ἥχῃ δ' ἀμφοτέρων ἵκετ' αἰθέρα καὶ Διὸς αὐγὰς·

καὶ τὸ,

⁴⁴ f. ζεῖν, et mox ζεῖσιν. ⁴⁵ f. ἡέλιος οἰκτερεῖ με· ὅν οἱ σοφοί, etc. Μοx, καὶ πατέρα.

(α) Ἀεὶ σοὶ με. Forte αἰέτομαι. Edit

PATROL. GR. XIX.

sequentibus, annorum novemdecim; ac secum ipse
pugnabit; quod est absurdum. Satius est igitur
initium illud adsciscere, quod in exemplaribus ple-
risque cernitur, nimirum:

Ab Jove auspicemur: quem nunquam viri sinimus.

Est enim consentaneum inde illum auspicari, qui
de cœlestibus rebus explicare instituit. Quinetiam
poetis maxime convenit hoc exordium. Nam in con-
viviis tres miscebant crateras: primum Jovis Olym-
pii, secundum Castorum et heroum, tertium Jo-
vis Sospitatoris. Unde Theocritus:

Ab Jove, inquit, incipiamus, et in Jovem desinite,
[Musæ.

B Orpheus vero tempus omne Jovi tribuit his verbis:
Jupiter initium; Jupiter medium; ab Jove omnia sa-
[cta sunt.

Quamobrem, ut et vetus consuetudo ferebat, et
proposito argumento congruebat, ab Jove cœpit
exordium.

Sunt qui reprehendant poetam, quod præpositio-
nem « ex » potius, quam « ab » usurpaverit. Di-
cendum enim fuerat, inquiunt, « ab Jove, » non
« ex Jove. » Sed nesciunt nimirum eodem more
loquendi usum esse Pindarum ita scribentem: Unde
et Homeridæ, consutorum carminum poetæ, sæpius
incipiunt Jovis ex proœmio. Item Alcman: « Ego
vero semper tibi me ex Jove incipiens. Ac vide-
tur præterea illa vox « ab » nescio quid male omi-
natum habere: quasi dicas: « procul ab. »

C Cæterum Jovem alii cœlum interpretantur, alii
æthera, alii solem, alii ad fabulosum illum Jovem
referunt. Qui cœlum esse defendunt, pro se poetam
citant ita loquentem:

151 Ac veluti cum crebræ nives ab Jove volitant:

id est, « e cœlo. » Necnon ipsummet Aratum,
qui in sequentibus de Equo sic scribit, In Jove
volvitur; sed qui de æthere Jovem accipiunt, testem
Euripidem adducunt, cujus hæc verba sunt:

Vides hunc in sublimi immensum æthera;
Qui terram circum continet humidis in ulnis:
Hunc tu puta Jovem: hunc arbitrare Deum.

Ac nescio annon Ζῆνα propterea quis illum
dixerit, quod igneus sit æther. Quippe ab eo quod
est αἰθεσθαι, id est ardere, nominatus est æther:
ab eo vero, quod est ζεῖν, ac propter fervorem,
Ζῆνα dixerunt. Jam qui Jovem malunt esse solem,
aiunt Sophoclem eodem vocabulo solem appellasse,
cum scripsit:

... Sol miserescat mei;
Quem sapientes aiunt genitorem deum,
Patremque omnium.

Cujus opinionis in mentem venisse poetam volunt;
cum ita loquitur:

Sonus amborum pervenit in æthera, Jovisque splan-
[dorem;

item:

Solque, qui cuncta vides, audisque cuncta.

Propterea quod omnia conspicit Jovis oculus, et omnia cognoscit. Qui Jovem aerem interpretantur, testimonio comici Philemonis utuntur; cujus hæc verba sunt : *Quem nemo latet, neque bonum, neque malum . . . hic sum aer quem merito quis appellaverit et Jovem.* Hinc Aratum addidisse volunt :

. . . Pleni autem Jovis sunt omnes vici, Omniaque hominum fora.

Nam in omnibus Jove opus habemus. Quippe baurientes ærem respiramus. Quin communi inter homines usu loquendi dicimus, « pluere Jovem ; » item Διοσημείας, quasi « Jovis ostenta, » nominamus; et « Nubicogum » apud poetas invenimus. Quæ omnia, et horum similia in aere contingunt. Alii Jovem illum e fabulis Saturno genitum intelligunt. Nos trifariam ab Arato proferri Jovem arbitramur : primum fabulose, ut cum ait :

*. . . Si revera certe
E Creta illæ utique Jovis magni consilio ;*

licet enim et ex rerum natura, et ex fabularum commentis enarrare proœmium ; jam illud :

Ut autem cum crebræ nives ex Jove volitant,

sic accipere, quasi idem sit atque « e cœlo, » penitus est conflictum. Siquidem Homerus imbrum auctorem facit Jovem. Sic illud quoque : « *In Jovis volvitur* ; eodem interpretari sensu, stolidum est. Non enim scripsit : « *In Jove,* » sed : *In Jovis tractu vel domicilio ;* nimirum in cœlo, per sub-auditionem ; quemadmodum dicimus, « apud prædotoribæ, » vel « fidecinis. »

Aptissime porro ab Jove orsus est, velut opifrice, ac rerum omnium domino. Quocirca cætera proœmia repudianda sunt. Etenim Hesiodus, quem unum ex omnibus æmulatum maxime esse dicimus Aratum, ab Jove cœpit.

Fuere qui poetam castigarent, quod litteram σ inseruerit vocabulo ἀρχώμεσθα. Sed huic simile est apud poetam χαζώμεσθα. Tum vero,

Tecum omnes certamus,

dixit, tanquam communia omnibus dicens ; non, ut Apollonio visum est, ex propria tantummodo persona.

Orsus a te, Phæbe, quem nunquam...

Articulus præpositivus pro sub-junctivo ὅν, ad vitandam collisionem. Ἀνδρός vocabulo, id est viri, quod particulare est, pro generali, hominis, uti voluit ; cui simile istud est :

Alii quidem dii, et viri ex equis pugnantes.

Plenæ autem Jove sunt omnes quidem viæ. Poetæ omnituentem 152 ubique Jovem nominant, ut : Ὁ *Jupiter omnituens* ; item, *Sol qui omnia lustras.* Ἀγυιαί sunt vici, per quæ γυῖα, membra, movemus ; at fora sunt conciones. Nam et *Bulæus*, id

A *Ἡέλιος δ' ὅς πάντ' ἐφορᾷς, καὶ πάντ' ἐπακούεις.*

Παρό ἐστι πάντα εἰδώς ὁ τοῦ Διὸς ὀφθαλμός, καὶ πάντα νοῶν. Οἱ δὲ Δία τὸν ἀέρα ἀκούσαντες, φέρουσι μάρτυν Φιλήμονα τὸν κωμικόν· φησὶ γάρ· Ὅν οὐδὲ εἰς λέληθεν, οὔτε κακόν^α, οὔτε ἐσθλόν· οὗτός εἰμι ἐγὼ ἀήρ, ὃν ἄν τις ὀνομάσειε καὶ Δία. Διὸ καὶ τὸν Ἄρατον ἐπάγειν·

. Μεστὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί, Πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραί.

Πάντῃ γὰρ Διὸς κεχρήμεθα. Σπῶντες γὰρ τὸν ἀέρα ἀναπνέομεν. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν τῷ βίῳ φαμέν « τὸν Διὰ ὕειν » καὶ « Διοσημείας » κάλοῦμεν· καὶ « Νεφεληγερέτην » παρὰ τοῖς ποιηταῖς εὐρίσκομεν. Ταῦτα δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν τῷ ἀέρι. Οἱ δὲ Δία τὸν μυθικὸν τὸν Κρόνου παῖδα νοοῦσιν. Ἡμῖν δὲ δοκεῖ τριχῶς ὑπὸ τοῦ Ἄρατου τὸν Δία προφέρεισθαι· μυθικῶς μὲν, ὡς ὅταν λέγῃ·

*. Εἰ ἐτεὸν δὴ
Κρήτηθεν κείραι γε Διὸς μεγάλου ἰότητι·*

ἔστι γὰρ καὶ φυσικῶς καὶ μυθικῶς ἐξηγήσασθαι τὸ προοίμιον· τὸ δὲ,

Ἵς δ' ὅτε ταρφειαὶ ριγᾶδες Διὸς ἐκποτέονται,

ἐξ οὐρανοῦ νοῆσαι, ὅλον ἐστὶ πλάσμα. Ὀμηρος γὰρ οἶδε τὸν Δία θμβρων παραίτιον. Καὶ πάλιν τὸ, « Ἐν Διὸς εἰλεῖται, » ὡσαύτως παραλαβεῖν ἀνότητον. Οὐ γὰρ εἶπεν, « Ἐν Διί, » ἀλλ', « Ἐν τῷ τοῦ Διὸς κλίματι ἢ οἰκητηρίῳ, » ὁρατὸν κατὰ παράλειψιν· ὡς « ἐν παιδοτρύβου, » ἢ « κιθαριστοῦ. »

Οἰκειότατα δὲ ἀπὸ Διὸς ἤρξατο, ὡς ποιητοῦ, καὶ τῶν ὅλων δεσπότου. Ὡστε τὰ λοιπὰ προοίμια παραίτητόν. Καὶ γὰρ Ἡσιόδος, οὗ μάλιστα ζηλωτὴν τὸν Ἄρατόν φαμεν γεγενῆσθαι, ἀπὸ Διὸς ἤρξατο.

Ἡτιάσαντο δὲ τινες, ὅτι ἔγκειται τὸ σ τῷ ἀρχώμεσθα. Ὁμοιον δὲ ἐστὶ τῷ παρὰ τῷ ποιητῇ « χαζώμεσθα. » Καί,

Σοὶ πάντες μαχόμεσθα,

δὲ εἶπεν, ὡς κοινὰ πᾶσι γράφων· οὐχ, ὡς Ἀπολλώνιος, ἐξ ἰδίου μόνου προσώπου.

D

Ἀρχόμενος σέο, Φοῖβε, τὸν οὐδέποτε....

Ἀρβρον προτακτικὸν ἀντὶ ὑποτακτικοῦ « ὅν, » διὰ τὸν συγκρουσμόν. « Ἀνδρός » δὲ ἰδικὸν ἀντὶ γενικοῦ, « τοῦ ἀνθρώπου. » καὶ ὅμοιον τῷ·

Ἄλλοι μὲν βαθεῖοι τε καὶ ἀνέρες ἱπποκορυσταί. Μεστὰ δὲ Διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαί. Ὅτι καὶ οἱ ποιηταὶ πανόπτην καλοῦσι πανταχοῦ· Ὁ Ζεῦ πανόπτα· καί, Ἡέλιος, ὅς πάντ' ἐφορᾷς. « Ἀγυιαί » δὲ τὰ ἀμφοδὰ, δι' ὧν « τὰ γυῖα » φέρομεν· « ἀγοραί » δὲ « αἱ ἐκκλησίαι » καὶ αἱ σύνοδοι. Λέγεται γὰρ

^α Deest participium δράσας, aut simile aliud. Videntur autem zenarii.

καὶ Βουλαῖος Ζεὺς, ὡς Ξένιος· καὶ Ἑταίρειος, A est *Consiliarius*, appellatur *Jupiter*; sicut *Hospitalis*, *Socialis*, *Amicus*, *Serius*, *Frugifer*.

Μαστὴ δὲ θάλασσα, καὶ λιμένες. Ἐπιπόριος¹⁰, Plenum est mare, et portus. Dicitur enim Portumnus et Lucrion negotiatoribus. Hic vero mitis hominibus, quoniam pater est virumque deumque. Ob id et mitis dicitur.

..... Πατὴρ δ' ὡς ἡπιος ἦεν.

Λέγει δ' ὅτε βῶλος ἀρίστη. Γράφεται καὶ ἀροστή ἡ ἀροσίμη·¹¹ [οὐχ ἀρούτι· δέ·] ἐπιλέγει γὰρ, B δουσί τε καὶ μακέλησι. Μακέλαις δὲ οὐκ ἀρούταις. Γυρῶσαι, κύκλῳ περισκάψαι. Πᾶν γὰρ τὸ κυκλοτερές γυρόν· Γυρὸς ἐν ὁμοίῳ. Αὐτὸς γὰρ εἰδὼς σήματ' ἐν οὐρανῷ ἐστήριξε, τοὺς ἀστέρας καὶ τὰ εἰδῶλα. Παρὰ δὲ τὸ ἐστηρίχθαι ἡτυμολόγησε τῶν ἀστέρων τὸ ὄνομα. Ἄλλοι δὲ φασιν ἀπὸ Ἀστράλου. Αἰὰ δὲ τὸ, Ἐστήριξε, τὸ ἀκίνητον τῶν ἀπλανῶν ἐδήλωσε· τετυγμένα, παρωχημένου χρόνου ἀντὶ μέλλοντος· ὡς παρὰ τῷ ποιητῇ.

Εἰ δύναμαι τελέσαι γε, καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστίν·

ἀντὶ τοῦ «τελεσθῆσόμενον.» Ὅφρ' ἐμπεδα πάντα φύονται, ἀσφαλῶς φυτεῖσθωσι, παθητικῷ ἀντὶ ἐνεργητικοῦ, ἢ ἵνα φαίνεται, ὡς «σπάρτα λέλυνται. Ἀνδράσιν ὠράων» ἀντὶ τοῦ ὠρῶν. Χαῖρε, πάτερ, μέγα θαῦμα, μέγ' ἀνθρώποισιν ὄνειαρ. Οὐ λέγει, «καὶ μέγα.» Χαῖρε αὐτὸς, καὶ προτέρῃ γενεῇ. Ὡ Ζεῦ, σὺ καὶ ἡ σὴ γενεά· ἦτοι οἱ Τιτᾶνες. Ἰσως καὶ παρὰ Ἀντιμάχῳ.

Γηγενέας τε θεοὺς, προτερηγενέας τε Τιτῆνας. Καὶ Ὀμηρος·

Ὀψεανόν τε θεῶν γένεσιν, καὶ μητέρα Τηθύν.

Εἰ δὲ ὡς πρὸς ἀνθρώπους προτέρα νοήσομεν, λέγοι ἂν τὴν τετάρτην ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ γένους τὴν τῶν ἡμιθέων. Ἡμεῖς γὰρ τῆς πέμπτης γενεᾶς. Τιτῆνας δὲ διὰ τοῦτο λέγει χαίρειν, ἐπειδὴ καὶ ἐν τοῖς ἐξῆς Ἀστράλου, ἕνα τῶν Τιτάνων ὄντα, ὕμνεῖ, λέγων·

Εἴτ' οὖν Ἀστράλου κελίου γένος· ὃν ῥά τέ φασιν Ἀστρων ἀρχαῖον πατέρ' ἔμμεναι.

Δύναται δὲ τὸ αὐτὸ καὶ τοῖς προσηρημένοις, καὶ τοῖς ἐπιφερομένοις συνάπτεσθαι· ὥσπερ καὶ, Χαίρετε δέ, Μοῦσαι, καθ' ἑαυτὸ· εἶτα, μάλα πᾶσαι, ὅφ' ἐν

..... Ἐμοὶ γε ἀστέρας εἰπεῖν
Εἰ θέμις, εὐχομένῳ τεκμήρατε πᾶσαν δοιδήν.

Τὸ, θέμις, ἀμφιβολόν. Ἦτοι γὰρ τῷ προτέρῳ συναπτόν, ἢ τῷ ἐξῆς· ἦτοι, ἀστέρας εἰπεῖν, ὡς προσήκον, τεκμήρατε· ἢ, εὐχομένῳ ὡς προσήκοντα παράσχετε εἰπεῖν, ὡς Μοῦσαι. Τεκμήρατε, «μέχρι τέλους εἶπατε»· τέκμωρ γὰρ τὸ «τέλος.»

... Pater vero ceu mitis erat.

Admonet autem quandonam gleba optima est. Alias ἀροστή, id est «arabilis.» Sed non congruit. Nam subiecit : *bobus et ligonibus*. At *ligonibus* arat nemo. *Circumvallare* est «circumfodere.» Quippe rotundum omne γυρόν appellatur, ut, *rotundus in humeris*. Sequitur : *Ipse enim hæc signa in cælo firmavit, nempe stellas et imagines*. Itaque ab eo quod est ἐστηρίχθαι, ἀστέρας, id est stellas, vocavit. Alii ab Astræo dictas volunt. Atque hoc firmandi verbo, ad fixarum immobilitatem allusit ; *facta*, præterito usus est pro futuro ; ut apud poetam :

Si quidem possum perficere, et si perfectum est.

Hoc est, «si potest perfici. Pergit : *Ut stata omnia nascantur* ; hoc est, «ut tuto conserant,» passivum pro activo ; aut ut videatur, *tanquam funes dissoluti sunt*. *Viris tempestatum*, pro ὠρῶν. *Salve, pater, magnum miraculum, magna hominibus utilitas*. Nou dicit, «et magna.» *Salve tu ipse, et prior generatio*. O Jupiter, tu et progenies tua : nempe Titanes. Velut apud Antimachum :

Terrigenasque deos, antiquioresque origine Titanas.

C Sic Homerus,

Oceanumque Deum originem, et matrem Tethyn.

Quodsi ad homines vox illa, prior, referenda sit, de quarta ab aureo genere semideorum progenie loquatur. Nam nos in quinta progenie censemur. Ac propterea Titanas salvere jubet, quoniam in sequentibus Astræum, unum de Titanibus, prædicat his verbis :

Sive igitur Astræi illius proles : quem aiunt Astrorum antiquum patrem esse.

Hoc ipsum vero tam cum præcedentibus, quam cum sequentibus copulari potest, quemadmodum istud : *Salvete, Musæ*, per seipsum : deinde, *admodum omnes*, conjunctim :

D *Mihi quidem ad stellas dicendas*
Si fas est, precanti promite omnem cantum.

Vox illa, *fas*, ambigua est. Nam aut antecedentibus, aut sequentibus annectenda est. Videlicet ut ita construatur : *ad stellas dicendas, ut decet, promite* ; vel : *precanti ut decencia date mihi dicere, a Musæ*. Est autem τεκμήρατε, «ad finem usque dicite ; » τέκμωρ enim «finem» significat.

¹⁰ f. ἐμπόριος. ¹¹ Deest aliquid. (Quod nos supplendo e versione, uncis inclusimus. Edit.)

ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΕΡΙ ΜΗΝΩΝ

THEODORI GAZÆ LIBER DE MENSIBUS

JOANNE PERRELLO INTERPRETE.

153 I. Operæ quidem pretium est, et mensium appellationes pernosse, et in iis utendis Atticum ordinem sequi: quanquam id assequi non est facile. Siquidem virorum prisca nostraque ætate litterarum doctrina insignium, partim de ordine eorum et usu nullam mentionem fecerunt; partim nescio quid ordinis tradiderunt: verum dum se putant perpetuam seriem colligere, procul a recta aberrare palam arguuntur. Nonnulli vero interpretantes quisnam sit mensis Hecatombæon, quisve Posideon, et quo pacto reliquorum cuique cum mensium nominibus conveniat, ut a Romanis tempora numerantur, nihil enarrant sani, neque certe consona inter se commemorant; sed hic Martium Hecatombæonem vocat, ille Julium; itidemque in aliis inter se discordant; omnesque simul a veritate ipsa discedunt. Et vero Plethron hoc sæculo vir clarus, operosum reputans invenire qua ratione hi mutuo respondeant, inquirere destitit; in commentariisque de legum institutione, cum de diebus, mensibus, et anno præcipiat; qua tamen ratione Athenienses menses suos agerent, ne verbum quidem facit. Tametsi in cæteris rebus, quæ ad vocem spectant, eos æmulari magnis votis expetit, in eoque sedulo, et quasi affectate operam navat: sed quod faciat quivis e vulgo, simpliciter hic ex accidente nominat, primum hunc, illum secundum; pariterque alios, ut cujusque ad primum ordo sese habet: non secus ac si quis manus digitos nominaturus, hunc pollicem non vocet, illum indicem, alium medium, et reliquos similiter: at præ constitutorum singulis nominum penuria, primum, secundum, et tertium dicat. Neque vero iis qui multo ante floruerunt, minus difficile fuisse vident: quandoquidem Pollux scripto *De rerum vocabulis* libro ad Commodum Cæsarem, mensis quidem dies ut numerandi sunt nominandique dicit; etsi id non satis recte; ipsos vero menses Atticos prætermittit. Atqui par erat eum præsertim, qui Commodum alienæ linguæ virum Attice loqui doceret, enumeratos nuncupare, et (si modo sciret) ad plenum explicare. Non facile igitur Atticos menses Romanis reddere nominibus, convenientemque ordinem his accommodare. Huic nihilominus inquisitioni opera danda est, et eorum qui diversis in rebus mensis cujuspiam meminerunt, dicta inspectanda;

A'. Πρὸ ἔργου μὲν καὶ τὸ τὰς ὀνομασίας εἰδέναι τῶν μηνῶν, καὶ τάξει χρῆσθαι ὡς Ἀθηναῖοι ἤγον· οὐ ῥάδιον δὲ τοῦτο λαβεῖν. Τῶν τε γὰρ πρότερον καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς δὴ ἑλλογίμων οἱ μὲν οὐθὲν περὶ τάξεως καὶ χρείας ἔφασαν τούτων· οἱ δὲ τάξιν μὲν τινα ἀποδεδῶκασιν, τὸ ἐφεξῆς οἰόμενοι λέγειν· πόρρω δὲ ἀποπλανώμενοι τοῦ ὀρθοῦ ἐλέγχονται φανερώς. Ἐν αὖ δ' ἐρμηνεύοντες, ὅστις μὲν Ἑκατομβαιῶν τῶν μηνῶν, ὅστις δὲ Ποσειδεῶν, καὶ τῶν λοιπῶν ἕκαστος ὡς ἐφαρμόττοι πρὸς τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν, καθάπερ ἄγουσι Ῥωμαῖοι τοὺς χρόνους, οὐδὲν ὃ τι καὶ ὑγιὲς εἴπῃν ἀποδιδῶσιν, οὐδὲ δὴ συνωδὰ γε ἀλλήλοις φασίν· ἀλλ' ὁ μὲν Μάρτιον λέγει τὸν Ἑκατομβαιῶνα, ὁ δὲ Ἰούλιον· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶσι τῶν ἄλλων διαφωνοῦσιν ἀλλήλοις, ἅμα καὶ διαμαρτάνοντες ἕκαστοι τὰληθοῦς. Καὶ Πλήθων δ' ἐφ' ἡμῶν ἀνὴρ τῶν ἐπιφανῶν, χαλεπὸν ἡγούμενος εὐρεῖν τὸ ἀνάλογον τούτοις, εἴα ἐπιζητεῖν· κἀν τοῖς περὶ νομοθεσίας δὴ λόγοις, περὶ ἡμερῶν καὶ μηνῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ ὑψηλοῦμενος, οὐκ ὀνομάζει ὡς Ἀττικοὶ ἤγον τοὺς μῆνας (καίτοι τὰλλα τὰ περὶ τὴν φωνὴν ἔπασθαι προθυμούμενος Ἀττικοῖς, καὶ σφόδρα περὶ τοῦτο σπουδάζων), ἀλλ' ὅπερ ἂν ὁ τυχὼν εἴποι, ἀπλῶς οὕτως ἐκ τοῦ συμβεβηκότος καλεῖ, τὸν μὲν πρῶτον, τὸν δὲ δεῦτερον, καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως, ὡς ἕκαστος ἔχει τάξεως πρὸς τὸν πρῶτον· καθάπερ εἰ τις, τοὺς τῆς χειρὸς δακτύλους ὀνομάσαι ἐθέλων, οὐ τὸν μὲν καλεῖ μέγαν, ἢ ἀντίχειρα, τὸν δὲ λιγανόν, τὸν δὲ μέσον, καὶ τοὺς λοιποὺς ὡσαύτως· ἀλλ' ὑπ' ἀπορίας τῶν ἑκάστοις κειμένων γε ὀνομάτων πρῶτον, καὶ δεῦτερον, καὶ τρίτον προσαγορεύει. Ἔοικε δὲ μὴδὲ τοῖς πολλοῖς πρόσθε ῥάδιον εἶναι· ὅτι δὴ καὶ Πολυδεύκης, τὰ Ὀνομαστικά Καίσαρι Κομμόδῳ συγγεγραφῶς, τὰς μὲν ἡμέρας τοῦ μηνὸς ὅπως ἀριθμῆσθαι τε καὶ ὀνομαστέον λέγει, εἰ καὶ μὴ καλῶς, τοὺς μῆνας δ' αὐτοὺς παρασιγῶν ἀπολείπει. Χρῆν δὲ καταριθμῆσαι καὶ τούτους ὀνομάζοντα καὶ διασαφούντα, εἴπερ ᾔδει· ἄλλως τε καὶ Κόμμοδον τῶν ἐτρογλῶττων τινὰ Ἀττικίζειν διδασκοντα τὴν φωνήν. Ἔστι μὲν οὖν οὐ ῥάδιον ἀποδύναι τοῖς Ῥωμαίων ὀνόμασι τὰ τῶν Ἀθηναίων περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὴν προσήκουσαν τάξιν εὐρεῖν. Οὐ μὴν ἀλλὰ ζητητέον καὶ τῶν ἐπὶ πραγματείαις διαφόροις μνημονευσάντων μηνὸς τοῦ τὰ λεγόμενα ἐπισκεπτέον· καὶ ἐκ πλειόνων συλλογιστέον διορίζοντα, ἐφ' ὅσον διακριθεῖσθαι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἂν εἴη· ὅπως ἂν Ἑλληνικοῖς ὀνόμασι τῶν μηνῶν ἔγω

μεν χρῆσθαι, Ἑλληνικῶς φράζοντες, ἀλλὰ μὴ, ὅθεν α παραμιγνύντες, ξενίζωμεν περὶ τὴν πατρῶαν φωνήν, καὶ ἐκμελῇ τὸν λόγον ποιῶμεν. Φιλοσόφου δὲ καὶ τὸ περὶ τούτου ἐσκέφθαι· τῆς αὐτῆς γὰρ ἐπιστήμης ἐστὶν ὁρθῶς τε τοῖς χειμένοις χρῆσθαι ὀνόμασι, καὶ μὴ δὲν ἄλλοθεν ἐπιπολάζειν τοῖς οἰκείοις ἔξω· ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὰ μὲν μὴ ὑπάρχοντα νομοθετεῖν, τὰ δὲ μοχθηρῶς ὀνομασμένα τοῖς πολλοῖς διορθοῦσθαι. Οὕτω γὰρ ἂν ἐκάστη τῶν ἐπιστημῶν, βέλτιον τὸ αὐτῆς ἔργον ἀποτελοῦσα, συμβάλλοιτο εἰς τὴν πολιτικὴν κοινωνίαν· μάλιστα δὲ αἱ περὶ τοὺς λόγους.

enim unaquæque disciplina melius magisque suo imprimis autem ex artes quæ consistunt in recti sermonis ratione.

Μῆνες Ἀθηναίων.

Β'. Δώδεκα μὲν τοίνυν τὸν ἀριθμὸν εἶναι ὀνόματα μηνῶν ταῦτα, ὡς Ἀθηναῖοι ἤγον, πάντες ὁμολογοῦσι·

Μουνυχίωνα,
Θαργηλιῶνα,
Σχιροφοριῶνα,
Ἑκατομβαιῶνα,
Μεταγειτνίῶνα,
Βοηδρομιῶνα,
Μαιμακτηριῶνα,
Πυανεψίῶνα,
Ἀνθεστηριῶνα,
Ποσειδεῶνα,
Γαμηλιῶνα,
Ἐλαφηβολιῶνα.

Περὶ δὲ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς ἡ διαφορὰ τε καὶ ἀμφισβήτησις ἐστὶ· πρὸς δὲ καὶ περὶ τοῦ, πῶς δεῖ, μεταφέροντας εἰς τὴν Λατίνων φωνήν, ὀνομάζειν. Πρῶτον δὴ περὶ τάξεως καὶ τοῦ ἐφεξῆς τούτων· ἔπειτα περὶ ἐρμηνείας θεωρητέον. Δοκεῖ γὰρ ὥσπερ στοιχεῖον ἐρμηνείας οὖσα τούτων ἡ τάξις· καὶ τὰ πολλὰ ἴσως τῶν πρὸς τὴν ἐρμηνείαν τεινόντων δέοι ἂν, λαμβάνοντας ἐκ τῶν τῆς συντάξεως οἰκείων, δεικνύνειν. Μετὰ δὲ ταῦτα περὶ χρείας ρητέον· τούτου γὰρ ἕνεκα καὶ τὴν τάξιν εἰδέναι μάλιστα προαιρούμεθα. Καὶ πρὸς τοῦτοις, εἴ τι ἄλλο πως οἰκεῖον τῇ σκέψει τῇδε ἐστὶ, προσσηπτέον, βραχὺ τι συμπεριλαμβάνοντας, ἵνα μὴ τοῦ ἔργου μείζον τὸ πάρεργον γίνηται.

Περὶ τάξεως τῶν μηνῶν.

Γ'. Εἰλήφθω τοιγαροῦν μὴν ὁ τυχὼν πρῶτος τῷ Δ' λόγῳ· ἔστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Ποσειδεῶν· μετὰ Ποσειδεῶνα δὴ εὐθὺς Γαμηλιῶν. Μάρτυρες δὲ τούτου Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος, ἄνδρες παλαιῆς μνήμης, καὶ ἐμπειρῶς ἔχοντες τῆς Ἀθηναίων φωνῆς. Δεῖ γὰρ μὴ ἀμάρτυρα φάσκειν, ὡς οἱ προτοῦ θέσεις πρὸς τῷ ψευδεῖ καὶ ἀδυσπλότους ἀποδεδώκασι, λέγοντες περὶ τούτων· ἀλλ' ἐφ' ἑκάστοις μάρτυρας παρέχεσθαι ἄνδρας ἀξιολίτους, ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ. Πᾶν γὰρ τὸ ἐν τούτοις πιστὸν οὐκ ἐκ τεκμηρίων καὶ λόγων τοιούτων, ἀλλ' ἐξ ὧν τινες τῶν ἐνδόξων εἰπὼν ἐστί. Τούτων δὴ ὁ μὲν ἐν τῇ περὶ τὰ ζῶα ἱστορίᾳ ὧδε λέγει· « Ἡ δὲ θυννὶς ἅπαξ τίχτει· ἀλλὰ διὰ τὸ τὰ μὲν πρῶτα, τὰ δὲ ὅψια προέσθαι, δις δοκεῖ τίχτειν. Ἔστι δὲ ὁ μὲν πρῶτος τόκος περὶ τὸν Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν

tum ex pluribus distincta explicatione ratiocinandum, quatenus fieri poterit de talibus exarta investigatione, ut Græce dicentes Græcis mensium nominibus utamur; et ne externa permiscentes, atque inculcantes, in nostrate lingua quasi hospites peregrinum quiddam sonemus, et ineptum inconcinnumque sermonem faciamus. Porro philosophi est etiam huiusmodi commentatio: cum quidem peritiæ sit rite impositis nominibus uti, et nihil peregrinum pati in propriis vernaculisque superfluum: quemadmodum certe, nomina si desunt, et nova formare et perperam a rudibus indita corrigere. Sic munere fungens universæ reipublicæ conducat;

B

154 Menses Atheniensium.

II. Esse igitur hæc Atticorum mensium nomina, duodecim numero, omnibus in confesso est. Sunt autem hæc:

Munychion,
Thargelion,
Scirophorion,
Hecalombæon,
Metagitnion,
Boedromion,
Mæmacterion,
Pyanepsion,
Anthesterion,
Posideon,
Gamelion,
Elaphebolion.

Cæterum quis ordo, et quæ series, atque etiam quomodo, et quibus verbis in Latinam linguam transferentes appellare oporteat, hic discrimen et controversia. Primum igitur de ordine et serie; post de interpretatione considerandum. Nimirum ordo ipse velut interpretationis elementum est, cum et multa forte eorum quæ ad interpretationem tendunt, ex constructionis ordinis proprietate elicentem oporteat ostendere. Mox de usu dicendum: cujus gratia ordinem scire imprimis statui-mus. Ad hæc, si quid aliud huic commentationi proprium, nobis assumendum est, compendiarium viam amplexantibus, ut ne operis diverticulum fiat opere instituto majus.

De ordine mensium.

III. Sumatur itaque primus quisque mensis, sese ut dicendo obtulerit; sitque, si placet, Posideon; post hunc continuo Gamelion. Cujus rei testes Aristoteles et Theophrastus, prisæ memoriæ viri, atque Atticæ linguæ periti. Neque enim hic non productis testimoniis agere licet, ut qui antehac falsas, testibusque egentes positiones tradiderunt, hanc de mensibus quæstionem tractantes: verum in singulis testes excitare, viros locupletes et fide dignos opus est, non secus atque in judicio. Quidquid enim in his probabile, non ex signis necessariis, huiusmodique rationibus sequi oportet: sed ex iis sumere, quæ dixere clari celebresque viri. Horum igitur alter in historia animalium sic ait: « Thunna etiam semel parit: sed cum alios fetus

præmaturus, alios serotinos producat, bis videtur parere: editque priorem partum circiter Posideonem ante brumam, posteriolem vere. Porro Theophrastus in historia de plantis, principium sementis secundæ post brumale solstitium esse dicit, mense Gamelione: cujus quidem auctoris hæc sunt verba: « Ita appellant, » inquit, « non satus quidem rationem habentes, sed ortus et usus cuiusque: quandoquidem satus sit contrariis fere temporibus. Principium enim hiberni (quem primam sementem appellant) post æstivum solstitium est, mense Metagitnionē: at rursus secundi, mense Gamelione, post solstitium hibernum. » Si ergo dictum est a claris illis viris, circiter Posideonem ante brumam, et mense Gamelione post brumam: Gamelionem post Posideonem inde esse necesse est. Quod autem mox etiam sequatur, evidens est ex præcedentibus, et ex elocutione id intelligere convenit. Qui namque dicit circiter Posideonem ante brumam, et Gamelione post brumam; vel circa eum mensem (quem nominat) id solstitium esse vult, vel certe circa proximum ostendere. Nam quod hibernus sit Posideon, ex iis in promptu est quæ Aristoteles in eadem historia, de mugilibus piscibus commodissime discernit. Cum enim prius dixisset, hieme mugilem parere, postea subdit mensem, circa quem parit, puta Posideonem. Hæc vero utraque in quinto historiæ his verbis scribit: « Sunt autem quæ vel per hiemem, æstatemve suos partus edant; per hiemem, lupus, mugilis, acus: per æstatem circa Hecatombæonem, thunnæ. » Et paulo post: « Parere vero incipiunt ex mugilibus, labeones quidem mense Posideone, et mucones, et capitones, geruntque diebus tricenis. » Hoc idem rursus libro septimo dicit. Simul vero constat solstitialem esse Posideonem. Nam si ante solstitium circa Posideonem, hibernusque Posideon: manifestum est circiter Posideonem solstitium esse. Circa enim primum hibernum mensem solstitium peragitur. Et illa quidem locutio, « circa Posideonem ante brumam, » quo mense fiat circumscribit; ut dicendi quoque formula, qua quid post brumam fieri perhibetur, id esse designat 155 circiter eundem mensem, quo solstitium confectum sit. Quinetiam Alcyon avis circa brumam parit. Quamobrem quoties bruma serena est, dies Alcyonii appellantur septem ante brumam, et septem a bruma; ut etiam Aristoteles ait, vocaturque a multis ipsa avis Posideonis, id est Decembria, ab iepido quopiam et urbano auctore, ut videtur, appellationem mutuatis, quod pariat mense Posideone: adeo ut illud abunde magnum argumentum sit, solstitialem esse Posideonem, et hiemalium mensium primum. Nunc igitur ex his sumptum sit, hibernum et solstitialem esse Posideonem; quam etiam diligentius posthac demonstrabitur. Sed nec hanc pariter in omnibus diligentiam requirere oportet; verum in singulis secundum subjectam materiam, atque hactenus, quatenus peculiaris est docendi rationi.

Gamelionem porro statim sequitur Elaphebolion; novissimo enim mense brumali opus est; atqui hic

τροπῶν, ὁ δ' ὕστερος τοῦ ἔαρος. » Θεόφραστος δὲ ἐν τῇ περὶ τὰ φυτὰ ἱστορίᾳ ἀρχὴν εἶναι φησὶ τοῦ δευτέρου τῶν ἀροτῶν μεθ' ἡλίου τροπᾶς χειμερινᾶς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. Ἔχει δὲ ἡ λέξις αὐτῇ ὥδε· « Καλοῦσι δὲ οὕτως οὐ πρὸς τὴν σποράν βλέποντες, ἀλλὰ πρὸς τὴν γένεσιν καὶ τὴν χρεῖαν ἐκάστου. Ἐπεὶ ἡ γε σπορὰ σχεδὸν ἐν τοῖς ἐναντιοῖς γίνεσθαι. Χειμερινοῦ γὰρ ἀρχὴ μετὰ τροπᾶς θερινᾶς, τοῦ Μεταγειτωνιῶνος μηνός (καλοῦσι δὲ τοῦτον πρῶτον τῶν ἀροτῶν)· τοῦ δευτέρου πάλιν μεθ' ἡλίου τροπᾶς χειμερινᾶς, τοῦ Γαμηλιῶνος μηνός. » Εἰ δὲ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπᾶς· Γαμηλιῶνα μετὰ Ποσειδεῶνα εἶναι ἀνάγκη. Ὡς δὲ καὶ ἐφεξῆς, συμφανὲς ἐκ τοῦ προκειμένου, καὶ τῆς φράσεως τοῦτ' ἀκούειν χρεῖων. Ὁ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν λέγων καὶ Γαμηλιῶνος μετὰ τροπᾶς, ἦτοι περὶ τὸν ὀνομαζόμενον μῆνα τὰς τροπᾶς εἶναι βούλεται, ἡ περὶ τὸν ἐγγύτατά γε δηλοῦν. Ὅτι δὲ καὶ χειμερινός αὐτὸς Ποσειδεῶν, δῆλον ἐξ ὧν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ ἱστορίᾳ διευκρινεῖ περὶ ἰχθύων τῶν καλουμένων κεστρέων. Εἰπὼν γὰρ πρόσθεν, ὅτι χειμῶνος ὁ κεστρεὺς τίκεται, μετὰ ταῦτα καὶ τὸν μῆνα, περὶ ὃν τίκεται, ὀνομάζει λέγων, ὅτι Ποσειδεῶνος. Ἄμφω δὲ ταῦτα ἐν τῷ πέμπτῳ τῆς ἱστορίας ἐπὶ τῇδε τῇ λέξει· « Τίκεται δ' ἓν καὶ χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάθραξ, κεστρεὺς, βελόνῃ· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῶνα θυννίδες. » εἰτα· « Ἀρχονται δὲ τίκεται τῶν κεστρέων οἱ μὲν χλωῖνες τοῦ Ποσειδεῶνος, καὶ ὁ μύξων καλούμενος, καὶ ὁ κέφαλος· κυοῦσι δὲ τριάκοντα ἡμέρας. » Τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν καὶ ἐν τῷ ἐξῆδῳ φησίν. Ἄμα δὲ ὅηλον, ὅτι καὶ τροπικὸς ὁ Ποσειδεῶν. Εἰ γὰρ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, χειμερινός δ' ὁ Ποσειδεῶν· φανερόν, ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ τροπαί. Περὶ γὰρ πρῶτον μῆνα τῶν χειμερινῶν γίνονται αἱ τροπαί. Καὶ ἡ περὶ Ποσειδεῶνα πρὸ τῶν τροπῶν, ῥῆσις, ὅρα τὸ πότε τοῦ μηνός διαρρίξει· ὥς καὶ μετὰ τροπᾶς γινομένου τοῦ περὶ τὸν αὐτὸν μῆνα, περὶ ὃν αἱ τροπαί. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ὀρνίθων ἀλκυὼν τίκεται μὲν περὶ τροπᾶς χειμερινᾶς. Διὸ καὶ καλοῦνται, ὅταν εὐδαιναί γίνωνται αἱ τροπαί. Ἀλκυόνειαι ἡμέραι, ἑπτὰ μὲν πρὸ τροπῶν, ἑπτὰ δὲ μετὰ τροπᾶς· καθάπερ καὶ Ἀριστοτέλης φησὶ· καλεῖται δὲ Ποσειδεωνίς τοῖς πολλοῖς ἡ ὄρνις, παρὰ τοῦ τῶν ἀστείων, ὡς εἴκοι, τοῦνομα εἰληφόσι, παρὰ τὸ τίκεται Ποσειδεῶνος μηνός· ὥστε σημῖον καὶ τοῦτ' ἂν εἴη τροπικὸν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα, καὶ τῶν χειμερινῶν πρῶτον. Νῦν μὲν οὖν ἐς τούτων εἰληφθῶ χειμερινόν τε καὶ τροπικόν εἶναι τὸν Ποσειδεῶνα· ὕστερον δὲ καὶ δι' ἀκριβείας μᾶλλον δειχθήσεται. Τὴν δ' ἀκριβείαν οὐχ ὁμοίως ἐἰς ἀπασιν ἐπιζητεῖν δεῖ, ἀλλ' ἐν ἐκάστοις κατὰ τὴν ὑποκειμένην ὕλην, καὶ ἐπὶ τοσούτον, ἐφ' ὅσον οἰκεία τῇ μεθόδῳ.

hibernum et solstitialem esse Posideonem; quam etiam diligentius posthac demonstrabitur. Sed nec hanc pariter in omnibus diligentiam requirere oportet; verum in singulis secundum subjectam materiam, atque hactenus, quatenus peculiaris est docendi rationi.

Μετὰ δὲ Γαμηλιῶνα εὐθὺς Ἐλαφεβολίων· τελευταίου γὰρ μηνός τῶν χειμερινῶν δεῖ· οὗτοσι δὲ τε

λευταίος. Σημεῖον δὲ· Θουκυδίδης γάρ ἐν τετάρτῃ A
τῶν ἱστοριῶν τὴν ἐνιαύσιον ἐκχειρίαν, τὴν γενο-
μένην Λακεδαιμονίοις καὶ Ἀθηναίοις, τελευτῶντος
ὀγδόου ἔτους τῷ πολέμῳ, τετράδι ἐπὶ δέκα τοῦ Ἐλα-
φβολιώνος μηνὸς ὁμολογεῖσθαι φησι· τὴν δ' αὐτὴν
ἐκχειρίαν καὶ διελθόντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἤρι τοῦ
ἐπιγινομένου θέρους γαγονέσθαι. Κάν τῇ πέμπτῃ
δ' αὖ τῶν αὐτῶν ἱστοριῶν σπονδὰς γενέσθαι φησὶν
ἐπὶ ἀρχοντος Ἀθήνησιν Ἀλκαίου, Ἐλαφβολιώνος
μηνὸς ἕκτῃ φθίνοντος. Τὰς δ' αὐτὰς σπονδὰς καὶ
τελευτῶντος τοῦ χειμῶνος ἅμα ἤρι γενέσθαι φησὶν.
Ἔτι δ' Ἀριστοτέλης τῶν θηρίων τὴν ἀρχὴν ἱστορεῖ
τὴν ὀφείαν ποιεῖσθαι τοῦ μηνὸς τοῦ Ἐλαφβολιώνος·
κύειν δὲ ἡμέρας τριάκοντα, καὶ τίττειν περὶ τὸν
καιρὸν, ὃν φωλεῖ· ὅταν δὲ ἐκθρέψῃ τρίτῳ μηνί,
ἐκβαίνειν ἡδὴ τοῦ ἔαρος. Ταῦτα δ' εἰπὼν ἐν ἐδόμῳ,
πάλιν ἐν ὀγδόῳ φησὶ τὴν ἀρχὴν ἐντίττειν περὶ
τοῦτον τὸν καιρὸν, καὶ φωλεῖν ἕως ἂν ὥρα ἢ ἐξάγειν
τοὺς σκύμνους· τοῦτο δὲ ποιεῖν τοῦ ἔαρος περὶ τρίτον
μῆνα ἀπὸ τῶν τροπῶν. Ὡστ' ἐάν τε τίττειν ἀπὸ τρο-
πῶν χειμερινῶν περὶ τρίτον μῆνα, ἐάν τε ἐξάγειν
ἀπὸ ἁρινῆς ἱσημερίας περὶ τρίτον ἀκούειν δέη·
κατ' ἀμφω δὲ τὸν Ἐλαφβολιώνά γε μῆνα τελευταῖον
εἶναι τῶν χειμερινῶν καὶ τρίτον συμβαίνει. Τίττειν
γάρ φησι περὶ ὃν καιρὸν μάλιστα φωλεῖ· φωλεῖ δὲ
τὰ χερσαῖα πάντα τοῦ χειμῶνος, ὡς εἴρηται ἐν τῷ
ὀγδόῳ. Χειμερινὸς ἄρα ὁ Ἐλαφβολιών, περὶ ὃν
κύει. Οὐ πρῶτος δὲ, οὐδὲ δεύτερος· τρίτος ἄρα· εἰ γε
τρεῖς περὶ ἐκάστην τῶν ὥρων μῆνες εἰσιν.

Ἐφεξῆς δ' Ἐλαφβολιώνι Μουνυχίων· τέταρτος C
μὲν γὰρ ἀπ' Ἐλαφβολιώνος Σκιροφοριῶν, τρίτος δὲ
ἀπὸ Μουνυχιώνος. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῇ περὶ ζώων
ἱστορίᾳ ὧδε καταριθμούμενος τέταρτος· «Τίττους
δ' οἱ πλείστοι τῶν ἰχθύων ἐν μῇσι τρισὶ, Μουνυχίωνι,
καὶ Θαρρηλιῶνι, καὶ Σκιροφοριῶνι.» Δημοσθένης δὲ
ἐν τῷ *Περὶ παραπρεσβείας* λόγῳ· «Ἡ μὲν τοίνυν
εἰρήνη, » φησὶν, «Ἐλαφβολιώνος ἕκτῃ ἐπὶ δέκα
ἐγένετο· ἀπεδημήσαμεν δὲ ἡμεῖς ἐπὶ τοὺς ὅρκους
τρεῖς ὅλους μῆνας. Καὶ τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον
ἦσαν οἱ Φωκεῖς σώοι. Ἦκομεν δὲ ἀπὸ τῆς πρεσβείας
τῆς ἐπὶ τοὺς ὅρκους τρίτῃ ἐπὶ δέκα τοῦ Σκιροφο-
ριῶνος. » Καὶ Ἀισχίνης δὲ ἐν τῇ *Περὶ παρα-
πρεσβείας ἀπολογία*, ὑπειπὼν, ὅτι δὴ τὴν ἐπι-
στολὴν γράψαι Χάρης Ἐλαφβολιώνος μηνὸς ἕκτῃ
φθίνοντος, ἐπήνεργε τῷδε· «Ἀκούετε, ὅτι Μουνυ-
χιῶνος ἐφηφίσθη τρίτῃ ἱσταμένου· ὁ δὲ Κερσοκλέ-
πτης πόσαις πρότερον ἡμέραις ἀπώλεσε τὴν Θρά-
κην, πρὶν ἐμὲ ἀπέραι· ὡς φησι Χάρης στρατηγός,
καὶ ἐπιστολῇ, τοῦ προτέρου μηνός· εἴπερ Ἐλαφ-
βολιών ἐστὶ Μουνυχιώνος πρότερος. »

Ὅτι περὶ Μουνυχίωνα ἡ ἁρινὴ ἱσημερία.

Δ'. Δῆλον δὲ τοῦτ' αὐτὸ καὶ ἐκ τοῦ δεῖν μῆνα συν-
εῖναι, περὶ ὃν ἱσημερία ἁρινή. Περὶ Μουνυχιώνα
δὲ αὕτη. Θεόφραστος γάρ ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ἀρότου,
ὥσπερ ἀπὸ τροπῶν εἶναι φησὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ πρώτου,
καὶ δευτέρου τῶν ἀρότων, ὡς καὶ τὴν τοῦ τρίτου ἀπὸ
ἱσημερίας ἁρινῆς εἶναι ἐνδεικνύμενος· «Ἀρχὴ τοῦ
τοῦτου, » φησὶν, «ὃν καλοῦσι θερινὸν, Μουνυχιώνος·

A certe postremus. Cujus rei signum est, quod Thu-
cydides historiæ libro quarto inducias annuas inter
Athenienses Lacedæmoniosque factas, anno belli
octavo excedente, mensis Elaphebolionis quarto-
decimo die pactas esse dicit, et easdem exacta-
quidem hieme, ineunte simul vere æstatis subse-
quentis confectas. Et etiam in quinto ejusdem hi-
storix, præfectum gerente Athenis Alcæo sædera-
percutta esse dicit, mensis Elaphebolionis sexto-
ante finem die, idque sub hiemis extremum et ve-
ris initium. Præterea vero scribit Aristoteles ursam
coire mense Elaphebolione, ferreque uterum dia-
triginta, et parere eo tempore quo latet; cum vero
prolem enutrierit, exire mense jam veris tertio.
Hæcque habet in septimo. Rursum in octavo inquit,
eo tempore ursam eniti, tandiuque latere, quoad
tempus sit, ut suos catulos in apertum producat;
idque verno tempore, mense a bruma tertio fieri.
Quocirca sive audlendus cum dicit, parere tertio a
bruma mense, sive cum producere suos fetus ab
æquinoccio verno tertio mense; utroque sane modo
Elaphebolionem hibernorum mensium ultimum, et
tertium esse contingit. Parere enim ait per id tem-
pus quo latet; latent vero terrestria cuncta hieme,
ut ab eo dictum est in octavo. Hibernus est igitur
Elaphebolion, quo mense ursa ventrem gestat.
Atqui non primus, non secundus, ergo tertius.
Siquidem anni tempestatibus terni menses ascri-
buntur.

Continens est vero Elaphebolioni Munychion; C
quartus enim ab Elaphebolione Scirophorion, ter-
tius autem a Munychione. Aristoteles in eadem hi-
storia de animalibus hos sic ordine enumerat:
«Pariunt certe pisces plurimi tribus his mensibus,
Munychione, Thargellione, Scirophorione.» De-
mosthenes vero in oratione *De ementita legationis*:
«Pax (inquit) Elaphebolionis decimosexto die facta
est: porro tres integros menses ad jusjurandum
recipiendum peregre absumimus, idque totum tem-
pus salvi fuere Phocenses; rediimusque ab ea lega-
tione de jurejurando, decimo tertio die Sciropho-
rionis.» Et Æschines vero in *Defensione falsæ
legationis*, cum ante dixisset, epistolam per Cha-
retem scriptam esse sexto sub finem Elaphebolionis
die, hæc subinde intulit: «Auditis (inquit) roga-
tionem in populo scitam fuisse tertio Munychionis
die: verum quot prius diebus Cersocleptes Thra-
ciam amisit, quam ipse abirem, ut testatur Chares
imperator, et epistola, superiori mense epistola.
Nam certe Elaphebolion Munychione prior.»

Quod circa Munychionem sit vernum æquinoccium.

IV. Jam vero id ipsum constat ex eo quod Ela-
phebolioni eum mensem continuum esse oporteat,
circa quem sit æquinoccium vernum. At ipsum
circa Munychionem est. Nam Theophrastus eodem
quo supra de semente loco, quemadmodum prin-
cipium sementis primæ et secundæ ab utroque sol-
stitio esse dicit, ita et tertiæ post vernum æquino:

ctium his verbis ostendit : « Principium tertii satvs A (inquit) quem æstivum vocant, est Munychione: quo tempore seritur cucumis, cucurbita, blitum. » Quin etiam pisces plurimos juxta æquinoctium verpum parere ait Aristoteles : et plurima ex parte tribus his mensibus, ut dictum est, Munychione, Thargelione, Scirophorione. Eo sit ut circa Munychionem sit vernum æquinoctium, et Elaphebolionem statim Munychion consequatur. Cæterum post Munychionem continuo Thargelionem esse, deinde Scirophorionem, non modo ex iis manifestum, quæ nunc ex Aristotele retulimus ; sed ex iis etiam, quæ ab ipso dicta 156 sunt de bobus, et cervis, in iisdem libris de animalibus. « Bobus (inquit) initium coitus est mense Thargelione et Scirophorione plurimis. Sed nonnullæ etiam usque ad autumnum coeundi tempus deducunt. » Et cervos præterea cornua amittere dicit mense Thargelione. Id vero mense veris secundo accidere conspiciamus. Eodem porro pertinet etiam illud, quod in eo opere, quod *Metà tà φυσικά* inscripsit, « navigationem » scribit « fieri ab æquinoctio, » et « ex Dionysiis Thargelia festa : » quod hæc certe post Dionysia. Constat enim solitum celebrari Liberó patri festum mense Munychione, circiter æquinoctium vernum. Scirophorionem vero mox esse post Thargelionem testatur Theophrastus in iisdem libris de plantis dicens : « Pinum, abietem, robur intermittere incrementum, ternaque edere germina : primum, summo vero statim, Thargelionis initio ; secundum intermissis diebus circiter triginta, vel pauxillo pluribus circa Scirophorionem desinentem ; tertium denique, interjecto fere quindecim dierum spatio, emittere, nec diutius senis aut septenis diebus Hecatombæonis. » Testimonii autem loco est illud quoque plebiscitum, quod producit Æschines in oratione adversus Ctesiphontem. Dicit enim decretum esse die Thargelionis penultimo, ut comitia haberentur ineuntis Scirophorionis secundo die vel tertio. Post Scirophorionem vero Hecatombæonem esse, cum in supradictis declarat Theophrastus, tum in iis quæ de amputatione tibialis calami memoriæ prodit. Ait enim, cædi solitum tempestive usque ad Antigenidem, cum adhuc simplici musica uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. Postquam vero accessit fictio, et cantus luxuries, mutata cæsuram, cædique cœptum Scirophorione et Hecatombæone, velut paulo ante solstitium, vel sub ipso solstitio. Et Aristoteles etiam hos tres menses continenter atque ordine constituit, cum dixit : « Locustæ, inter ea quæ tenui crusta integuntur, ova, quæ post coitum conceperunt, tribus utero gerunt mensibus, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitnionem. » Insuper autem id ex aliis quoque multis certum est et exploratum. Mensem enim continuum ordinare necesse est, in quo sit solstitium æstivum, quartum quidem a Munychione, ut a vernorum mensium primo. At circa Hecatombæonem solstitium est, ut etiam Aristoteles in eadem mani-

« ἐν ᾧ σπείρεται σίχυος, κολοκύνθη, βλίτον. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰχθύων τοὺς πλείστους τίττειν περὶ ἐαρινὴν ἰσημερίαν Ἀριστοτέλης φησί· τοὺς δὲ πλείστους καὶ ἐν τρισὶ μῆσι, Μουνυχίῳ, Θαρργηλίῳ, Σκίροφορίῳ, ὡς εἴρηται. Οὐκοῦν περὶ Μουνυχίῳ ἡ ἐαρινὴ ἰσημερία, καὶ ἐφεξῆς Ἐλαφτοβολίῳ Μουνυχίῳ. Μετὰ δὲ Μουνυχίῳ εὐθὺς εἶναι Θαρργηλίῳ, εἴτα Σκίροφορίῳ, ἐπιβήλον οὐκ ἐκ τῶν νῦν δὴ εἰρημένων Ἀριστοτέλους μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λεχθέντων αὐτῷ περὶ βοῶν καὶ ἐλάφων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων ἱστορουμένοις. « Ἀρχονται τῆς ὀχέας, » φησὶν, « καὶ βοῦς περὶ τὸν Θαρργηλίῳ μῆνα καὶ τὸν Σκίροφορίῳ αἱ πλείεσται· οὐ μὴν ἀλλ' ἐνταῦθα καὶ μέχρι τοῦ μετοπώρου κυτσκονται. » Καὶ τοὺς ἐλάφους δὲ ἀποβάλλειν περὶ Θαρργηλίῳ τὰ κέρατα λέγει· τοῦτο δὲ δευτέρῳ μῆνι τῶν ἐαρινῶν συμβαίνει ὁρώμεν. Εἰς ταῦτο δὲ τείνει καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετὰ τὰ φυσικά* ῥηθέν· ὅτι « ἐξ ἰσημερίας ἐγένετο ὁ πλοῦς, » καὶ « ἐκ Διονυσίων Θαρργλία· » διότι μετὰ τὰ Διονύσια. Ἀλλοι γάρ, ὅτι Μουνυχίῳ καὶ περὶ ἰσημερίαν ἐαρινὴν ἦγετο Διονύσιος ἡ ἑορτή. Σκίροφορίῳ δ' ἐξῆς εἶναι Θαρργηλίῳ μαρτυρεῖ καὶ Θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν, λέγων· « Πεύκη, καὶ ἐλάτην, καὶ δρῦν διαλείπειν περὶ τὴν αὐξήσιν, καὶ τρεῖς ἀφ' ἐνῆς βλαστῶν· τὸν μὲν πρῶτον ἄκρον ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ Θαρργηλίῳ· τὸν δὲ δεύτερον διαλείπουσας περὶ τριάκοντα, ἡ μικρῷ πλείους ἡμέρας ἐπιβάλλεσθαι περὶ τὸν Σκίροφορίῳ μῆνα λήγοντα· τὸν δὲ τρίτον διαλείπουσας περὶ πεντεκαίδεκα ἡμέρας, ἐπιβάλλεσθαι ἐξ ἡ ἑπτά ἡμέρας Ἐκατομβαιῶνος. » Μαρτύριον δὲ καὶ τὸ ψήφισμα, ὅπερ Αἰσχίνης προσφέρειται ἐν τῷ *Κατὰ Κτησιφώντος* λόγῳ. Φησὶ γὰρ γεγράφθαι Θαρργηλίῳ μῆνος δευτέρῳ φθίνοντος, ἀγορὰν ποιῆσαι τῶν φυλῶν, Σκίροφορίῳ δευτέρῳ ἱσταμένου καὶ τρίτῃ. Ἐπὶ δὲ Σκίροφορίῳ Ἐκατομβαιῶνα εἶναι ὁμοῖοι μὲν καὶ ἐκ τῶν νῦν εἰρημένων Θεόφραστος, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ἐξ ὧν ἱστορεῖ περὶ τῆς τομῆς τοῦ αὐλητικοῦ καλῆμου. Λέγει γὰρ πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἡνίκα ἡδύλου ἀπλάστως, ὥρασαν τὴν τομὴν εἶναι ὑπ' Ἀρχτοῦρω Βοηδρομιῶνος μῆνος· ὕστερον δὲ, ἐπειδὴ εἰς τὴν πλάσιν μετέβησαν, μετακινήθησαν· τέμνειν γὰρ τοῦ Σκίροφορίῳ καὶ Ἐκατομβαιῶνος· ὥσπερ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ τροπᾶς. Καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τρεῖς ἐφεξῆς τέταχε τουτουοὶ μῆνας, εἰπὼν· « Τῶν δὲ μαλακοστράκων οἱ χάραβοι μετὰ τὴν ὀχέαν κυοῦσι, καὶ ἰσχοῦσι τὰ ὡὰ περὶ τρεῖς μῆνας, Σκίροφορίῳ, καὶ Ἐκατομβαιῳ, καὶ Μεταγεινιῳ. » Ἐπὶ δὲ βέβαιον καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων. Μῆνα γὰρ τάξαι δεῖ προσεχῆ, περὶ ὃν αἱ θερναι τροπαί· τέταρτον γὰρ ἀπὸ Μουνυχίῳ, ὃς δὴ πρῶτος ἦν τῶν ἐαρινῶν. Περὶ Ἐκατομβαιῳ δὲ αἱ τροπαὶ αἱ θερναι, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης διασαφεί, λέγων ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ ζώων· « Ἐνταῦθα δὲ τίττει χειμῶνος καὶ θέρους· χειμῶνος μὲν λάβρα καὶ καστρέως, θέρους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῳ θύννιδες, περὶ τροπᾶς θερνιάς· » καὶ πάλιν « Ὀχεύονται θύννοι, καὶ σκόμβροι, » φησὶ, « περὶ τὸν Ἐλαφτοβολίῳ φθίνοντα· τίττους δὲ περὶ τὸν Ἐκατομβαιῳ ἀρχόμενον. » Ὁ γὰρ πρότερον περὶ

τροπὰς θερινὰς εἶπε, τοῦτ' αὐτὸ ὕστερον περὶ Ἑκατομ-
 βαίων ἀρχόμενον λέγει· ὡς ἄρα περὶ Ἑκατομ-
 βαίων ἀρχόμενον τῶν θερινῶν γινομένων τροπῶν·
 ὁμολογούμενον δὲ τούτοις καὶ τὸ περὶ τομῆς τοῦ
 αἰλητικοῦ καλὰμου Θεοφράστῳ λεχθέν· « Τέμνουσι
 γὰρ δὴ νῦν, » φησί, « τοῦ Σκιροφοριῶνος καὶ Ἑκα-
 τομβαίων, ὡς περὶ πρὸ τροπῶν μικρὸν, ἢ ὑπὸ
 τροπᾶς »· καὶ τὸ πρότερον δὴ παρατεθέν, ὅτι τρο-
 πὰς θερινὰς, τοῦ Μεταγειτνιῶνος μηνός· εἰ γὰρ μετὰ
 Ἑκατομβαίων Μεταγειτνιῶν ἐφεξῆς.

Theophrastus reulit : « Cædunt, inquit, hac tempestate mensibus his, Scirophorione, et Hecatombæone : paulo videlicet ante solstitium, vel sub ipso ; » nec non id ipsum, quod ante ex eodem au-
 ctore de semente citavimus, puta mense Metagitnionie post æstivum solstitium, primam sementem fieri ; siquidem post Hecatombæonem proxime est Metagitnion.

Ἵτι ἀρχὴ ἐνιαυτοῦ Ἀθηναίους ὁ Ἑκατομβαίων.

Εἰ. Καὶ Ἀθηναῖοι δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἤρχοντο ἀπὸ
 Ἑκατομβαίων, διὰ τὸ τὰς τροπὰς γίνεσθαι περὶ
 αὐτῶν. Ἀπὸ γὰρ θερινῶν τροπῶν ἡ ἀρχὴ ἦν ἐκείνοις
 τοῦ ἔτους· ὡς περὶ Ῥωμαίοις ὕστερον ἀπὸ τῶν χει-
 μερινῶν. Ἀρχὴν μὲν οὖν εἶναι τοῦ ἔτους τὸν Ἑκα-
 τομβαίωνα δῆλον Δημοσθένους ποιεῖ ἐν τρίτῳ τῶν
 Ὀλυμπιακῶν, λέγων· « Μετὰ δὲ ταῦτα, διαλθόντος
 τοῦ ἐνιαυτοῦ τούτου, Ἑκατομβαίων, Μεταγειτνιῶν,
 Βοηδρομιῶν· τούτου τοῦ μηνός· μόγις μετὰ μυστή-
 ρια δέκα ναῦς ἀπεστείλατε. » Ἐπιδείκνυσιν γὰρ τὴν
 Ἀθηναίων ἀμέλειαν καὶ εἰς τρεῖς ἔτι μῆνας τοῦ
 ἐπόμενου ἐνιαυτοῦ προσπαρετάσθαι· ὡς δ' ἀπὸ
 θερινῶν τροπῶν εἶναι τὴν ἀρχὴν, Σιμπλίκιος, ἐξ-
 ὑποθέμενος Ἀριστοτέλους τῆς φυσικῆς ἀκροάσεως τοῦ
 πέμπτου, ὡς περὶ τοῦ φύσει προτέρου καὶ ὕστερου
 λέγων πιστοῦται· « Ἀς δὲ ἡμεῖς ποιούμεθα ἀρχάς,
 ἐνιαυτοῦ μὲν περὶ θερινὰς τροπὰς, ὡς Ἀθηναῖοι· ἢ
 περὶ μετοπωρινὰς, ὡς οἱ περὶ τὴν νῦν καλουμένην
 Ἀσίαν· ἢ περὶ χειμερινὰς, ὡς Ῥωμαῖοι· ἢ περὶ
 ἐαρινὰς, ὡς Ἀραβες καὶ Δαμασκηνοί· μηνός δὲ, ὡς
 τινες, ἀρχὴν τὴν πανσέληνον λέγουσιν ἢ τὴν νέαν·
 ἔσονται θέσει αὐταί. » Πάλιν εἰ ἀρχὴ μὲν τοῦ ἔτους
 ἀπὸ τροπῶν θερινῶν Ἀθηναίους, ὡς Σιμπλίκιος λέ-
 γει· θέρους δὲ περὶ τὸν Ἑκατομβαίωνα περὶ τροπὰς
 τίκτουσι θυννίδες, ὡς Ἀριστοτέλης· συμπέρασμα,
 ὅτι ἀρχὴ τοῦ ἔτους ὁ Ἑκατομβαίων, τροπικὸς ὢν
 θερινός. Ἀλλὰ μὴν καὶ ἑορτὴν Ἀθηναῖοι τότε
 ἔχον δευροτέλη, καὶ ἔθουν μεγαλοπρεπῶς τῷ Ἡλίῳ,
 ὡς περὶ τροπὰς ὄντι· ἔθον καὶ τοῦνομα τῷ μηνί
 Ἑκατομβαίων, Κρονίῳ πρότερον, ὡς Πλούταρχος
 φησι, καλούμενον.

Κέκος δὲ, Πρόκλος γλευάζων, γελοῖως τὰς Ἡσιό-
 δου ἐξηγεῖται ἡμέρας, ἕτερον εἶναι μῆνα Ἑκατομ-
 βαίωνος τὸν Κρόνιον ὑπολαμβάνων, καὶ τρίτον συν-
 τῶν ἀπὸ Ἑκατομβαίωνος· καὶ Θαργγιλιῶνα μὲν
 καὶ Μεταγειτνιῶνα μετὰ μὴν ὀνομάζων ὑπὸ ἀμαθίας,
 Αἰγυλιῶνα δὲ (ὃν καὶ αὐτὸς ἥδεν Ἰανουάριον ὄντα)
 καταλέγων ἐν τοῖς τῶν Ἀθηναίων μηνσὶ, καὶ δευτε-
 ρον τιθεὶς ἀπὸ Ἑκατομβαίωνος. Ἑκατομβαίωνα μὲν
 οὖν εἶναι μετὰ Σκιροφοριῶνα εὐθύς, καὶ περὶ Ἑκα-
 τομβαίων τὰς θερινὰς εἶναι τροπὰς, φανερόν δὴ
 ἐκείνους· Μεταγειτνιῶνα δ' ἐξῆς εἶναι, εἴτα Βοηδρο-
 μιῶνα, δῆλωσις μὲν καὶ τὰ Δημοσθένους ἄρτι εἰρη-

A festat historia. « Quædam, inquit, pariunt hieme
 alia æstate : hieme, lupus, mugilis ; æstate, atque
 adeo Hecatombæone mense, circiter solstitium,
 thunnæ. » Item : « Coeunt thunni et scombri, inquit,
 sub finem Elaphebolionis, pariuntque Hecatombæ-
 onis principio. » Quod namque circiter æstivum
 solstitium prius dixit, id postea dicit initio Heca-
 tombæonis, tanquam scilicet æstivo solstitio exsi-
 stente circa ineuntem Hecatombæonem. Jam ab iis
 non alienum, quod de amputatione tibialis calami

B Quod principium anni Attici sit Hecatombæon.

V. Et annum quidem Athenienses ab Hecatombæone incipiebant, quod eo mense perageretur solstitium. Ab æstivo enim solstitio iis erat anni principium, quemadmodum Romanis posterius ab hiberno. Principium itaque anni esse Hecatombæonem, ex Demosthene in tertia *Olynthiacarum* com-
 pertum habemus : « Deinde vero, » inquit, « hoc anno exacto labitur Hecatombæon, Metagitnion, Boedromion. Hoc mense vix tandem post mysteria decem naves misistis. » Demonstrat enim Atheniensium so-
 cordiam in tertium usque mensem ineuntis anni pro-
 tractam fuisse ; nam quod ab æstivo solstitio sit anni principium, Simplicius exponens quintum physicæ auscultationis Aristotelis, ita de eo, quod est natura prius et posterius edisserens, his verbis fidem facit : « Quæ, » inquit, « facimus initia, anni quidem, vel ad æstivum solstitium, ut Attici ; vel ad autumnale æquinoctium, ut terræ, quæ nunc Asia dicitur, incolæ ; vel circa brumam, ut Romani ; vel circa æquinoctium ver-
 num, ut Arabes et Damasceni : mensis vero, ut qui-
 dam volunt, plenilunium aut novilunium : hæc erunt positione. » Rursum si Atheniensibus anni principium est, ut refert Simplicius, ab æstiva solis reciproca-
 tione, et æstate circa eandem thunnæ pariunt, mense Hecatombæone, ut vult Aristoteles : inde fit, ut Hecatombæon sit anni initium ; æstivus cum sit et solstitialis. At vero ferias etiam tum agebant pu-
 blicas Athenienses, et splendide sacrificabant Soli : ut qui in solstitio esset : unde et mensi Hecatombæoni **157** nomen, Cronio prius, ut Plutarchus inquit, nuncupato.

Porro Cecus Proclum irridens, dies Hesiodi ridicule interpretatur, alium mensem ab Hecatombæone Cronion esse existimans, et tertium ab illo constituens : et Thargelionem quidem, ac Metagitnionem, præ imperitia, nullo modo nominans ; Lenæonem vero (quem idem Januarius esse sciebat) inter Atticos menses recensens, et propinqua sede Hecatombæoni collocans. Hecatombæonem igitur esse statim a Scirophorione, et circa Hecatombæonem æstivum solstitium confici, hinc constat dilucide. Cæterum Metagitnionem esse deinceps, postea Boedromionem, declarant quidem

ea quæ nuper ex Demosthene protulimus. Metagitionem autem esse proximum Hecatombæoni, etiam illud Theophrasti de satu antedictum suffragatur. Hiberni enim satum initium esse dicit, post æstivum solstitium, mense Metagitnionem; solstitium vero æstivum erat circa Hecatombæonem; et illud quoque Aristotelis de locustarum graviditate. Nam post Hecatombæonem statim Metagitnionem numerat. Boedromionem autem esse post Metagitnionem, ex eo quod dixit Aristoteles de locustarum partu, colligere est. Sub arcturum enim ait locustas excludere; tribus vero mensibus, quæ conceperunt ova, in utero ferre, Scirophorione, Hecatombæone, Metagitnionem. Arcturusque circa Boedromionem oritur. Nam cervas saliri ab Arcturo, mense Boedromione refert. Et Theophrastus tempestivam esse calami cæsuram sub arcturo. Porro Suidas ille dictionarii scriptor, recte hoc quidem dixit, Metagitnionem secundum esse mensem Atheniensibus. At post Boedromionem deinceps est Mæmacterion: idque in promptu est. Nam Aristoteles eodem quo de cervis loco, hunc proximum illi ordine constituit, cum dixit: « Coitus vero fit post Arcturum, circa Boedromionem et Mæmacterionem. » Animalia quoque imbecilliora prius migrare ad temporum mutationes docet, coturnices quidem Boedromione, grues autem Mæmacterione, ut scilicet videmus grues sequente mense post coturnices ex frigidis locis ad apricos et tepidos discedere. Simul autem hinc quoque compertum est, quod operæ pretium sit statuere mensem, in quo sit autumnæ æquinocmium, quartum quidem ab Hecatombæone, circa quem æstivum solstitium agebatur. Mæmacterion vero est, in quo fit æquinocmium. Nam circa Arcturum æquinocmium est; porro Mæmacterione est Arcturi ortus. Harum autem positionum partim auctor Theophrastus, florere silivam cæroniam circa Arcturum, æquinocmiumque memoriæ prodens; et præterea Galenus medicus ita scribens in libris de salubribus: « Est maturrimum, » inquit « tempestivissimumque abietis semen circiter Arcturi ortum, quod tempus Romæ Septembrem vocant; » partim etiam auctor est Aristoteles: « Post Arcturum, » inquit, « Boedromione, et Mæmacterione, » ut ante explicatum est. Alioquin mensium propinquitatem æquaquam significaret, qui hoc modo scribit. Id vero absurdum, quandoquidem certis anni tempestatibus ad coitus partusque animantia natura incitat, et vel toto utitur tempore, vel maxime ejusdem medio, præsertim si jam principium occupavit. Argumentum vero hujus coherentiæ non parvum illud quoque, quod de bubus sic dictum est: « Incipiunt coire boves Thargelione et Scirophorione plurimæ. At vero etiam aliquæ tempus coeundi usque ad autumnum deducunt. » Tempus enim plurimarum contrahens ad duos illos menses Thargelionem et Scirophorionem, a nonnullarum tempore distinxit. In summa, ubi eo ordine interpretatur, nihil præcédens, definiensve, temporis

Α μένα· ἐπιμαρτυρεῖ δὲ καὶ τὸ Θεοφράστου περὶ ἀρο-
τοῦ λεγθὲν πρότερον, Μεταγεινιῶνα ἐφεξῆς εἶναι
Ἑκατομβαιῶνι. Τοῦ γὰρ χειμερινοῦ ἀρχὴν μετὰ τρο-
πᾶς θερινᾶς τοῦ Μεταγεινιῶνος μηνὸς εἶναι φησιν·
αἱ δὲ θερινὰ τροπαὶ περὶ Ἑκατομβαιῶνα ἦσαν· καὶ
ἐτι τὸ Ἀριστοτέλους περὶ κυήσεως τῶν καράδων.
Μετὰ γὰρ Ἑκατομβαιῶνα Μεταγεινιῶνα κατ-
αριθμεῖ ἐφεξῆς. Βοηδρομιῶνα δὲ ἐπὶ Μεταγεινιῶνι
εἶναι συλλογίσασθαι δεῖ, καὶ ἐκ τοῦ ρηθέντος Ἀριστο-
τέλει περὶ τόκου τῶν καράδων ἐστὶ. Πρὸ Ἀρκτού-
ρου γὰρ φησι τοὺς καράδους ἐκτίκτειν· κυοῦσι ἃ
περὶ μῆνας τρεῖς, Σχιροφοριῶνα, Ἑκατομβαιῶνα,
Μεταγεινιῶνα· Ἀρκτούρος τε περὶ Βοηδρομιῶνα
ἐπιτέλλει. Ὁγεύεσθαι γὰρ τὰς ἐλάφους φησὶ μετ'
Ἀρκτούρου περὶ Βοηδρομιῶνα. Καὶ Θεόφραστος
ὠραῖαν εἶναι τὴν τοῦ καλάμου τομὴν ὑπ' Ἀρκτούρου,
Βοηδρομιῶνος. Καὶ Σουίδας δὲ δὴ ὁ λεξικὸς ὕμης
εἴρηκε τοῦτό γε, δεῦτερον εἶναι Ἀθηναίοις μῆνα τὸν
Μεταγεινιῶνα εἰπὼν· μετὰ δὲ Βοηδρομιῶνα ἐφ-
εξῆς Μαιμακτριῶν. Ἀῖλλον δέ· Ἀριστοτέλης γὰρ ἐν
τοῖς αὐτοῖς περὶ ἐλάφων, τοῦτον ἐξῆς τέταχεν εἰπὼν
« Ἡ δ' ὄχλαιa γίνεσθαι μετ' Ἀρκτούρου, περὶ τὸν Βοη-
δρομιῶνα καὶ Μαιμακτριῶνα. » Καὶ τῶν ζῴων ἃ
τὰ ἀσθενέστερα πρότερον ποιεῖσθαι τὴν μετὰστασιν
πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν ὥρων ἐπιδεικνύς, δρυγας
μὲν Βοηδρομιῶνος, γεράνους δὲ Μαιμακτριῶνος
μεταβάλλειν φησί· καθάπερ ἀμέλει δὴ καὶ ὀρῶμεν
τὰς γεράνους τοῦ ἐπιόντος μηνὸς μετὰ τοὺς δρυγας
ἀπαίρειν ἐκ τῶν ψυχρῶν τόπων εἰς τοὺς ἁλεινοὺς.
Ἄμα δὲ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ μῆνα δεῖν τάξαι, περὶ δὲ
ἡ φθινοπωρινῇ ἡσημερίᾳ τέταρτον γὰρ ἀπὸ Ἑκα-
τομβαιῶνος, περὶ δὲ ἡ θερινῇ ἦν τροπὴ. Μαιμακτρι-
ῶν δὲ, περὶ δὲ ἡ ἡσημερίᾳ. Περὶ Ἀρκτούρου γὰρ
ἡ ἡσημερίᾳ. Περὶ Μαιμακτριῶνα δὲ ὁ Ἀρκτούρος.
Τῶν δὲ θέσεων τῇ μὲν αὐθέντης Θεόφραστος, ἀνθεὶν
ἱστορῶν τὴν κερωνίαν περὶ Ἀρκτούρου τε καὶ ἡσημε-
ρίαν· καὶ προσέτι Γαληνὸς δ' ἱατρός, γράφων ἐν τοῖς
περὶ ὕγιεινῶν λόγοις ὧδε· « Ἔστι μὲν ὠραιότατον
τῆς ἐλάτης τὸ σπέρμα περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ Ἀρ-
κτούρου, ὅστις καιρὸς ἐν Ρώμῃ ὁ καλούμενος μὲν
Σεπτέμβριος ἐστὶ· » τῇ δ' αὐθέντης Ἀριστοτέλης
« Μετ' Ἀρκτούρου » γὰρ, φησὶ, « περὶ Βοηδρομιῶνα
καὶ Μαιμακτριῶνα, » ὡς εἴρηται. Ἡ οὐ τὸ πάρεγ-
γος ἂν σημαίνει ὁ οὕτω φράζων. Τοῦτο δὲ ἀποπον-
D ἐπεὶ καὶ ἡ φύσις πρὸς τὰς ὥρας ποιεῖται τὰς ὁχέας
καὶ τοὺς τόκους τῶν ζῴων· καὶ ἦτοι ὅλη χρῆται τῇ
ὥρᾳ, ἣ τῷ μέσῳ που μάλιστα τῆς αὐτῆς, ἄλλως τε
καὶ εἰ τῇ ἀρχῇ χρησαμένη ἤδη τυγχάνοι. Σημεῖον
δ' οὐ μικρὸν τοῦ προσεχοῦς καὶ τὸ περὶ βοῶν οὕτω
ρηθέν· « Ἀρχονται τῆς ὁχέας αἱ βοῦς περὶ τὸν Θαρ-
γελιῶνα μῆνα καὶ τὸν Σχιροφοριῶνα. Οὐ μὴν ἄλλ'
ἔναι καὶ μέχρι τοῦ μετοπώρου κυλίσκονται. Τὸν γὰρ
τῶν πλείεστων χρόνον ἐνώσας περὶ τοὺς δύο μῆνας
Θαργηλιῶνα καὶ Σχιροφοριῶνα, διεσσεύατο πρὸς τὸν
τῶν ἐνίων. Ὡς τε ὅπου ποτ' ἂν οὕτως ἐρμηνεύς
συντάξας, μὴτὲν προσδιορίζων, τὸ ἐφεξῆς τοῦ χρόνου
λαμβάνει· ὅλην δὲ τὰ καθ' ἕκαστα μετιόντι. Ἀλλὰ
μὴν καὶ τῶν γαλεῶν ἀστεριᾶν ἀρχεσθαι μὲν ὀγεύεσθαι
μηνὸς Μαιμακτριῶνός φησι, εἰς δὲ τοῦ μηνὸς ἀπο-

τίκτειν. Ταῦτα δὲ συμβαίνειν εὐθὺς ἀπὸ ἰσημερίας φθινοπωρινῆς οἱ περὶ Τάραντα ἄλλοις λέγουσιν. Εἰκὸς δὲ καὶ τῷ λόγῳ· τῶν γὰρ ἰχθύων ὅλγοι τίκτουσι μετ' ὀπώρας, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἱστορεῖ, ὅσον σάλπη, σαργός, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα· καὶ νάρκη, καὶ ῥίνη, μικρὸν πρὸ ἰσημερίας τῆς φθινοπωρινῆς. Εἰ δὲ ἀστερίας Μαιμακτηριῶνος τίκτει, εἰκὸς τὸν μῆνα τοῦτον μὴ εἶναι δεῦτερον ἀπὸ τῆς ἰσημερίας, ἀλλὰ πρῶτον· καὶ περὶ ἰσημερινὰν δὴ τίκτειν, καὶ ἀστερίαν τῶν σελαχωδῶν ὄντα, καὶ ὁμογενῇ τῇ νάρκῃ καὶ ῥίνῃ. Ἰσημερία μὲν οὖν διὰ ταῦτα περὶ Μαιμακτηριῶνα· καὶ ἐξῆς ὁδε Βοηδρομιῶν ἐστίν. Πυανεψιών δὲ μετὰ Μαιμακτηριῶνα εὐθὺς. Τὸ δὲ πιστὸν καὶ παρὰ Πλουτάρχου ληπτέον, λέγοντος ἐν τῷ Θησέως βίῳ ἄγειν Ἀθηναίους τὴν τῶν Ὀσχοφορίων ἑορτὴν Πυανεψιώνος, Θησέως καταστήσαντος· φέρειν τε τοὺς ὄσχους, ὅτι συγχωμίζομένης ὀπώρας ἐπανῆκε Θησεὺς μετὰ τῶν ἡϊθέων ἐκ Κρήτης, Πυανεψιώνος ὀγδόῃ ἰσταμένου. Ἀπὸ γὰρ, ὅτι ἀμπελικῆς ὀπώρας ἡ κομιδὴ ἦν. Ἡ δὲ ὀφαιετέρα μετ' Ἀρχιτοῦρον· ἥ εἰς τρίτον μῆνα οὐκ ἂν γένετο περὶ Ἀττικῇν. Τρίτος δ' ἡμῖν Πυανεψιών ἀπὸ Βοηδρομιῶνος, καὶ μετ' Ἀρχιτοῦρον. Ἀλλὰ μὴν καὶ θεόφραστος ἐν τοῖς αὐτοῖς περὶ φυτῶν ἱστορεῖ κόμαρον ἀνθεῖν Πυανεψιώνος. Ὅραται δὲ τοῦτο γινόμενον περὶ Ἀττικῇν, καὶ τὰς ὁμοίας τὴν κρᾶσιν χώρας δευτέρῳ μηνὶ ἀπ' ἰσημερίας φθινοπωρινῆς· τρίτῳ δ' ἀπανθεῖν, καὶ τὸ μεμαϊκυλον ἤδη ἀδρυνόμενον ἵσχειν. Πυανεψιώνος δὲ καὶ τὴν ἐν Αἰγύπτῳ κοκκυμηλέαν ἀνθεῖν φησὶ· τοῦτο δὲ περὶ δεῦτερον γίνεσθαι μῆνα ἀπὸ ἰσημερίας Αἰγύπτῳ λέγουσι. Καὶ ἄλλως δὲ δόξειεν ἂν ἀμφισθετοῦντι μάλιστα τῶν ἄλλων ἀπάντων μηνῶν ὁ Πυανεψιών εὐθὺς εἶναι μετὰ Βοηδρομιῶνα, εἰ γὰρ αὐτὸν ἡ κομιδὴ τῆς ὀπώρας, ὡς Πλουτάρχος ἔφη. Οὐκ ἐστὶ δὲ· Μαιμακτηριῶνα γὰρ εἶναι ἀποδεδειχται δὴ. Ὁ ἄρα μετ' ἐκεῖνον εὐθὺς ὁδ' ἐστίν. Ὑστάτος δὲ τῷ καταλόγῳ τῷδε ἡμῖν Ἀνθεστηριῶν· τῷ γὰρ ὑπολειπομένῳ τὴν λοιπὴν ἀπονεῖμαι χώραν δὴ ἀναγκαῖον. Καὶ πίστις ἱκανὴ τέως γε τοῦτο ἂν εἴη. Ἀμα δὴ ὅλῳν, καὶ ὅτι περὶ Ποσειδεῶνα αἱ χειμεριναὶ τροπαὶ ἀκριδέστερον, ὅπερ κατ' ἀρχὰς ἀπελείπομεν τοῖς ὑστέροις. Ἐβδομος γὰρ ὁδε ἀπὸ Ἑκατομβαιῶνος καὶ τροπῶν θερινῶν. Φιλόστρατος δὲ πάμπλου διέστηκε, φάμενος Ἀθηναίοις νόμιμον εἶναι τοὺς παῖδας τριετείς γενομένους στεφανοῦσθαι τῶν ἀνθέων μηνὸς Ἀνθεστηριῶνος. Ἀπὸ γὰρ ἐστὶν ἐαρινὸν τόνδε μῆνα καταριθμῶν. Εἰ μὲν οὖν οἱ ἐπ' αὐτοῦ Ἀθηναῖοι, τὴν τῶν προγόνων περὶ τοὺς μῆνας σύνταξιν ὑπαλλάξαντες, ἄλλως ἐχρῶντο, ἀληθὲς ἀντιλέγοι· πλὴν ἡμῖν, οὐχ ὅτι οἱ ἐπὶ Φιλοστράτου Ἀθηναῖοι ἦγον, ἐπιμελὲς εἰδέναι τε καὶ λαβεῖν, ἀλλ' ὅτι οἱ ἐπ' Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου. Εἰ δὲ δὴ τὸ μὲν περὶ τοὺς παῖδας αὐτοὺς λογοποιεῖ τε καὶ πλάττεται, ὡς καὶ ἄλλα πολλὰ, σοφιστῆς ὢν· τὸν δὲ μῆνα ἀπὸ τῶν ἀνθέων ἐτυμολογῶν ὑπελάφηεν ἐαρινὸν εἶναι· οὕτω δὲ καὶ πολλῶ μάλλον εὐκαταφρονήτοτερα τὰ κατ' αὐτὸν γίνεσθαι. Οὐδὲ γὰρ δὴ τὰ τῆς ἐτυμολογίας πιθανώτερα ἀπὸ τῆς ἑξέως τῶν ἀνθέων ἢ ἀπὸ τῆς στερήσεως φαίνονται. Ὅτι γὰρ στέρεσθαι τότε ἀνθέων συμβαίνει τὴν ὥραν, Ἀνθεστη-

A seriem intelligit : id quod singula persequenti est perspicuum. Verum enimvero e mustelorum quoque genere stellarem coitum inire Mæmacterione, et bis mense partum absolvere dicit. Id autem contingere ab autumnali æquinocio, piscatores Tarentini asseverant. Quod et rationi consentaneum, cum piscium pauci autumnno pariant, ut idem auctor est Aristoteles, ut salpa, sargus, et id genus alia, et torpedo, et squatina paululum ante autumnale æquinocium. Quod si stellaris Mæmacterione parit, consentaneum est hunc mensem non esse alterum ab æquinocio, sed certe primuni, et stellarem quoque circa æquinocium parere, generis cum sit cartilaginei, et ejusdem, cujus testudo et squatina. Ex his itaque circa Mæmacterionem æquinocium est, et continuus Boedromioni Mæmacterion. Pyanepsion autem protinus a Mæmacterione est, fidemque faciant Plutarchi verba, in Theseo dicentis, Athenienses Pyanepsione Ramorum diem festum agere in memoriam **158** Thesei tum e Creta cum juvenilibus reducis facti; et ramos gestare, quod tum redierit, cum fructus legerentur die octavo Pyanepsionis. Constat enim fuisse vindemiæ tempus : quæ in Attica nequaquam fiat serior ab Arcturo, quam tertio mense. Tertius vero nobis est a Boedromione, et ab Arcturo Pyanepsion. Atqui etiam Theophrastus in iisdem libris de plantis, Pyanepsione arbutum florere scribit; quod in Attica conspicitur, et similis temperiei regionibus, inense ab autumnali æquinocio secundo; tertio vero deflorere, et jam crescentia arbuta habere. Pyanepsione quoque in Ægypto prunum florere dicit : verum id fieri secundo mense ab æquinocio Ægyptii asseverant. At cuiquam fortasse de his ambigenti videri possit Pyanepsion Boedromioni omnium proximus, si eo mense fiebat autumnus fructuum comportatio, ut Plutarchus inquit. At non ita est, cum Mæmacterionem continuo esse demonstratum sit. Mæmacterioni igitur Pyanepsion contiguus. Ultimus nobis hac enumeratione est Anthesterion; reliquo enim sedem eam, quæ superest ascribi oportet. Et hæc quidem interim probatio sufficiat. Simul vero constat, circa Poseidonem brumam esse, idque ratione exactiore, quod a principio rejecimus ad posteriora. Septimus namque est ab Hecatombæone æstivoque solstitio. Sed Philostratus longe in alia stetit sententia, dicens Atheniensibus morem fuisse pueros trimos floribus coronari, mense Anthesterione. Is enim, ut apparet, hunc mensem aperte inter vernos enumerat. Si igitur Philostrati æquales, Athenienses dico, mensibus aliter utebantur, ac ipsorum majores, eorum scilicet ordine turbato, verum aliquid diceret. Tametsi nobis curæ non est, cognoscere quid Philostrati tempore agerent Athenienses, sed quid Aristotelis et Theophrasti. Quid vero si hoc quoque de pueris comminiscitur, ut pleraque alia, ex iis unus, quos sophistas dixere : eumque mensem vernum esse credit, a floribus ducta nominis

ratione? Nempe sic quæ dixit sunt contemptiora. Ἀ ρώνα τὸν τελευταῖον τῶν φθινοπωρινῶν μῆνα ὡς
Neque enim fide dignior videri queat notatio a μάσθαι φεῖγμεν ἂν ἡμεῖς· εἰ τι δέοι καὶ τοῖς ὄνμα
florum copia, quam ab eorum inopia. Nam quod κατακλινθεῖν.
id temporis contingit floribus orbari, Anthesterionem dixerimus postremum autumnalium mensium
si quo forte modo in nominibus rationem sequi oporteat.

Ordo et series Atticorum mensium.

VI. Series igitur Atticorum mensium a nobis hoc pacto ex supradictis causis ducenda est.

Hecatombeon,
Metagitnion,
Boedromion,
Mæmacteron,
Pyanepsion,
Anthesterion,
Posideon,
Gamelion,
Elaphebolion,
Munychion,
Thargelion,
Scirophorion.

Causa mensium ignorationis.

VII. Harum autem rerum ignorationis, quæ majorum nostrorum ingenia antehac obcæcavit, causa hæc est : quod Romani et annum emendarint, et ut aliis populis, ita Græcæ genti imperarint. Ad imperium enim externum, puritate elegantiaque sermonis amissa, Græci, ut fere sit, ad imperitantium linguam transierunt, et Latina nomina cum in aliis multis, tum in mensium propriis vocabulis permixcentes, in usum suum verterunt : acceptisque Romanorum coloniis, se etiamnum Romanos, non Hellenas vocant, et nominibus mensium Romanis tanquam suis utuntur.

De mensium interpretatione.

VIII. Ut vero interpretemur ad rationem Romanorum mensium, si sumpto certo indubitatoque principio unum aliquem mensium rite designaverimus juxta Atticum morem, et eundem etiam, ut Romani appellare consueverint : sic utique non inepte fuerit traditum, ut vertendi singuli, quove modo eorumdem nominibus quolibet anni tempore sit utendum. Nam de Romanorum ordine a nemine 159 ambigitur, primum esse Januarium, deinde Februarium, postea Martium, et ita alios deinceps, ut nominantur. Capiendus itaque e tropicis unus. Estoque, si videtur, Hecatombeon. Si igitur Atheniensibus mense Hecatombeone solstitium est, certum est circa quemcunque Romanum mensem fuerit idem solstitium, hunc esse Athenis Hecatombeonem. Dico autem juxta proportionem, ut sepium, os, spinam. Non solum enim menses, ut proportionem inter se respondeant, sed cætera quoque omnia simpliciter interpretanda sunt, si quid ex interpretatione fructus ad nos speremus perventurum. Jam vero mense Junio æstivum solstitium est, ut omnibus compertum est. Ergo Junius est Hecatombeon. Cæterum ponenti-

Τὸ ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν.

Γ'. Τὸ μὲν οὖν ἐφεξῆς τῶν Ἀττικῶν μηνῶν ὡς ἡμῖν διὰ τὰς εἰρημένους αἰτίας ὀφθαλμοῦ.

Ἐκατομβαιῶν,
Μεταγαιτνίων,
Βοηδρομιῶν,
Μαιμακτηριῶν,
Πυανεψιών,
Ἀνθεστηριῶν,
Ποσειδεῶν,
Γαμηλιῶν,
Ἐλαφηβολιῶν,
Μουνυχίων,
Θαργηλιῶν,
Σκίροφοριῶν.

Αἰτίων τῆς περὶ τοὺς μῆνας ἀγνοίας.

Ζ'. Τῆς δὲ περὶ ταῦτα ἀγνοίας τοῖς περὶ ἡμῶν αἰτίων τὸ Ῥωμαῖους ἅμα καὶ διορθῶσαι τὰ περὶ τὸν ἑνιαυτὸν, καὶ ἀρξαι, ὡς περ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ. Πρὸς γὰρ τῷ ἀρχεῖν ἐτέρων καὶ τὸ τῆς φωνῆς, δὴ καθαρὸν καὶ κομψὸν Ἑλλήνες ἀπολωλέκότες, πρὸς τὴν τῶν ἀρχόντων φωνὴν, ἣ φιλεῖ γίνεσθαι, ἐξίσταντο, καὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ δὴ καὶ ταῖς τῶν μηνῶν προστιγορίαις τοῖς σφετέροις ἀναμιγνύντες ἐχρῶντο· δεξάμενοι τι ἀποικίας Ῥωμαίων, αὐτοὺς τε ἄχρι καὶ νῦν Ῥωμαῖους ἀντ' Ἑλλήνων καλοῦσι· καὶ ὡς περ οἰκείας ταῖς τῶν Ῥωμαίων ἀμφὶ τοὺς μῆνας χρώνται ὀνομασίαις.

Περὶ ἐρμηνείας τῶν μηνῶν.

Η'. Ἐρμηνείας δ' ἕνεκα πρὸς τοὺς τῶν Ῥωμαίων μῆνας, εἰ λάβοιμεν ἀρχὴν ὁμολογουμένην ἕνα τινὰ τῶν μηνῶν, ὀνομάσαντες ὁρθῶς, ὡς Ἀθηναῖοι ἤγον, καὶ ὡς Ῥωμαῖοι τὸν αὐτὸν προσγορεύειν εἰκόχασιν· ἔσται δὴ οὕτω καλῶς ἀποδεδομένον, ὡς ἐκάστους γε μεθερμηνευτέον, καὶ ὡς περ ἐκάστην διήπου τῶν ὥρων χρηστέον τοῖς Ἀθηναίων ὀνόμασι τούτοις. Περὶ γὰρ τάξεως τῶν Ῥωμαϊκῶν γε ἀμφισθετῆται οὐδεὶς, εἰ πρῶτος Ἰανουάριος, εἴτε Φεβρουάριος, εἴτε Μάρτιος, καὶ οἱ λοιποὶ, καθάπερ καὶ λέγονται ἐφεξῆς. Εἰλήφθω δὴ οὖν τις τῶν τροπικῶν. Ἐστω δὲ, εἰ δοκεῖ, Ἐκατομβαιῶν. Εἰ τοίνυν περὶ Ἐκατομβαιῶνα αἱ θεριναὶ τροπαὶ Ἀθηναίοις, δηλόν, ὅτι περὶ ὃν ἂν ποτε ὡς Ῥωμαῖοις τῶν οἰκείων μηνῶν αἱ αὐταὶ τροπαὶ, οὗτός ἐστιν Ἐκατομβαιῶν. Λέγω δὲ κατ' ἀναλογίαν, ὡς περ σήπιον, καὶ ἄκανθαν, καὶ ὅστωιν. Ἀνάλογον γάρ, καὶ πάντα ἀπλῶς ἐρμηνεύειν δεῖ, μὴ ὅτι τοὺς μῆνας, εἰ μέλλοι τι ὄφελος εἶναι τῆς ἐρμηνείας. Περὶ Ἰουνίου δὲ Ῥωμαῖοις αἱ αἱ θεριναὶ τροπαὶ, ὡς ἴσασιν πάντες· ὁ ἄρα Ἰούνιος ἐστὶν Ἐκατομβαιῶν. Θεμένοις δὲ δὴ Ἰούνιον εἶναι τὸν Ἐκατομβαιῶνα, ἔργον οὐδὲν τῶν ἄλλων ἔκαστον ἐρμηνεύσαι. Ὁ γὰρ αἰεὶ ἐπιὼν τῶν Ἀττικῶν κατὰ τὴν ὑποταξίαν

σαν σύνταξιν. τῷ δὲ ἐπιδόντι τῶν Ῥωμαίων ἐφαρ-
 μόντων, καὶ πρὸς τὰς ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ συμφωνῶν
 ὑπάρξει. Ἀπορήσεις δ' ἂν τις, εἰ γε τοὺς χρόνους
 Ἀθηναῖοι ἤγον κατὰ τὴν σελήνης φορὰν, Ῥωμαῖοι
 δὲ κατὰ τὴν ἡλίου λογίζονται, πῶς ἂν οἱ τῶν Ἀθη-
 ναίων ἐφαρμόζοντο τοῖς μὲν Ῥωμαίων μηνσιν, ὥστε
 καὶ ἀπαρτίζειν αἰεὶ, καὶ Ἰούνιον μὲν τὸν Ἐκατομ-
 βαιῶνα, Ἰούλιον δὲ τὸν Μεταγειτνῶνα ἐρμηνεύειν
 ὀρθῶς· ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. Οὐ γὰρ ἰσο-
 ταχὺς ἡ σελήνη τῷ ἡλίῳ· οὐδ' ἅμα τελευτῶσι καὶ
 ἀρχονται, ὡς εἰπεῖν, περὶ τὸν τοῦ ζωδιακοῦ μερι-
 σμόν. Ἀνάγκη δὲ ἐπαμφοτερίζειν τοὺς τῶν Ἀθη-
 ναίων μῆνας. Εἰ δὲ δὴ ἕκαστος ἐπαμφοτερίζων ἀμ-
 φοῖν, ἐπιλήψεται τοῦ τε προτέρου, ὡς Ῥωμαῖοι
 ἄγουσι, καὶ τοῦ ὑστέρου μηνός, τί μᾶλλον ἀπὸ τοῦ
 προτέρου μεθερμηνεύμενος ὀνομάζοιτο ἂν καλῶς ἢ
 ἀπὸ τοῦ ὑστέρου; Ὅν δὴ τρόπον καὶ Γαλιηδὸς περὶ
 τοῦ τῆς ἐλάτης σπέρματος γράφων, « Ὅστις καιρὸς,
 φησὶν, ἐν Ῥώμῃ μὲν ὁ καλούμενος μὴν Σεπτέμβριος
 ἐστίν, ἐν Περγᾶμῳ δὲ παρ' ἡμῖν Ὑπερβερεταῖος,
 Ἀθήνησιν δὲ Μυστήρια. » Τὰ γὰρ τοὶ μυστήρια
 Βοηδρομιῶνος ἦν. Περὶ εἰκάδα γὰρ τοῦ Βοηδρομιῶνος
 ὁ μυστικὸς Ἰαχὸς ἐξήγετο, ὡς καὶ Πλούταρχος ἱστο-
 ρεῖ. Ἔοικε δὲ καὶ ὁ Ῥωμαῖος Πλίνιος, παντοδαπῆς
 ἱστορίας συγγραφεὺς, οὕτω μεταφέρων Ἀριστοτέ-
 λους τὸ περὶ τόκου τῶν ἰχθύων, ὡς οἱ πλείστοι
 τίχουσιν ἐν τρισὶ μηνσὶ, Μουνυχιῶν, Θαρρηγιῶν,
 Σχιροφοριῶν, φάναι ἐν τρισίν, Ἀπρίλι, Μαίῳ, Ἰου-
 νίῳ, τίχειν τοὺς πλείστους. Ἐτι τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὡς
 μὲν Ῥωμαῖοι ἄγουσι, τριακόσιοι καὶ ἐξήκοντα καὶ
 πάντες ἡμέραι εἰσὶν· ἀκριβολογεῖσθαι δ' εἰς τὸ παρὸν
 οὐ δεῖ· ὡς δὲ Ἀθηναῖοι, κατὰ μὲν Ἀριστοτέλην,
 τριακόσιοι καὶ ἐξήκοντα. « Ἐνταῦθα δὲ, φησὶ, κύουσι
 τῶν κυνῶν πέμπτον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, τοῦτο δὲ
 ἐστὶν ἡμέρας ἑβδομήκοντα καὶ δύο. » καθ' Ἡρόδο-
 τον δὲ καὶ ἄλλους, τριακόσιοι πεντηκοντατέσσαρες.
 Ὡς τοσούτων δὴ γινομένων, εἰ τῶν μηνῶν οἱ μὲν
 πλήρεις τε καὶ τριακονθήμεροι, οἱ δὲ κολλοὶ τε καὶ
 μὲ τῶν ἑτέρων ἡμέρᾳ λειπόμενοι ἐναλλὰς εἶεν παρ'
 ἑνα, ὁποτέρως δ' ἂν ἔχη, τὸ ἐπιδὼν δὴ ἕτος αἰεὶ προτε-
 ρήσει, καὶ ἐκ προσαγωγῆς εἰς ἐναντίας ὥρας ἐκπε-
 σοῦνται οἱ μῆνες ὑποφερόμενοι. Πλὴν εἰ τὸ Ἰλιον
 ἦλω τελευτῶντος τοῦ ἔαρος, ὀγδόῃ φθίνοντος Θαρρη-
 γιῶνος μηνός, ἐπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς
 θερινῆς τροπῆς, ὡς ὁ Ἀλικαρνασσεὺς Διονύσιος ἀρ-
 χαιολόγῳ τὰ Ῥωμαϊκὰ φησι· πῶς τροπικὸς θερινὸς
 ὁ Ἐκατομβαιῶν; Ὅδε γὰρ ὁ λόγος ἀποφαίνει Σχιρο-
 φοριῶνα εἶναι τροπικὸν θερινόν. Ἀνομόλογον δὲ καὶ
 τὸ Θεοφράστου, ὅτι ἄκρου ἔαρος εὐθύς, ἱσταμένου
 τοῦ Θαρρηγιῶνος. Εἰ γὰρ ἄκρου ἔαρος ὁ Θαρρηγιῶν,
 οὐκ ἂν τροπικὸς ὁ Ἐκατομβαιῶν εἴη· πολὺ δ' ἦν τὸν
 ὁ Μουνυχιῶν ἑαρινὸς τε καὶ ἱσημερινός. Ἔοικε δ'
 ἀπεμφαίνον καὶ τὸ τοῦ Πλούταρχου· « Συγκομιζομέ-
 νης ὁπώρας Πυανεψιῶνος ὀγδόῃ ἱσταμένου. » Δοκεῖ
 γὰρ ὁ Πυανεψιῶν μᾶλλον εἶναι ἱσημερινὸς φθινοπω-
 ρινὸς ἢ ὁ Μαίμακτηριῶν, εἰ γε ἀμπελικῆς ὁπώρας
 ἡ κομιδὴ ἦν.

die Pyanepsionis incipientis. » His enim verbis videtur Pyanepsion in se continere autumnī aequino-
 ctium potius, quam Mæmacterion, siquidem erat vindemiæ collectio.

bus Junium esse Hecatombæonem, jam nullus est
 labor reliquos interpretandi. Semper enim se-
 quenti Attico juxta suppositum ordinem cum sub-
 inde sequenti Romano conveniet, et eadem ad anni
 partes erit consonantia. Sed forte quis dubitaverit,
 cum Athenienses ad lunæ, ad solis vero cursum
 Romani calculum temporum subducerent: qua ra-
 tione fieri possit, ut utriusque gentis menses alteri
 cum alteris sic competant, ut invicem dierum
 summa semper quadrans sit, et nihil in alterutris
 excurrat: utque Hecatombæon recte transferatur
 Junius, et Metagitnion Julius, ita quoque de aliis.
 Neque enim soli eadem, quæ lunæ, est celeritas:
 neque una desinunt incipiuntve ad signiferi, quod
 prope dixerim, partitionem. Ergo necesse est Atti-
 cos menses variare, et ambiguo plerumque esse
 inter priorem Latinum, et posteriorem loco. Quod
 si ambiguus quisque amborum fiat particeps, cur
 potius a priore vertendo, quam a posteriore nomine-
 tur? Quo sane modo Galenus fecit, de abietis se-
 mine: « Quod tempus, » inquit, « Romæ est Se-
 ptember, Pergami apud nos mensis Hyperberbo-
 læus, Athenis vero Mysteria. » Ea nanque erant
 Boedromione. Nam circa Boedromionis vicesimum
 diem mysticus Bacchus ab urbe transferebatur; ut
 etiam Plutarchus scribit. Videtur quoque Plinius
 omnifariæ scriptor historiæ, sic interpretari illud
 Aristotelis de piscium partu, nimirum pisces plu-
 rima sui parte tribus his mensibus fecundare, Muny-
 chione, Thargelione, Scirophorione, ut dicat his
 tribus, Aprili, Maio, Junio. Insuper trecenti
 sexaginta quinque dies sunt anni Romani; subti-
 lius enim ia præsens supputare minime oportet.
 Atheniensis vero anni, ex Aristotelis quidem sen-
 tentia, trecenti sexaginta sunt: « Pars, » inquit,
 « canum fert ventrem quintam partem anni, id est
 dies duos et septuaginta; » at secundum Herodo-
 tum aliosque, trecenti quatuor et quinquaginta.
 Tot igitur cum sint, si menses alii pleni et trico-
 narii; alii mutili, cavi, et uno die cæteris impares
 in numero alternant, quocunque modo res se ha-
 beat, sequens annus semper prævertet, et paulatim
 ex accessione in contrarias tempestates menses
 incident, loco diebusque statis emoti. Item si Ilium
 captum est abeunte vere, octavo die, sub finem
 Thargelionis, septemdecim diebus ante æstivum
 solstitium, ut Dionysius Halicarnasseus ait, res
 priscas Romanorum historiæ mandans: quo pacto
 Hecatombæon solstitialis æstivus sit? Nempe hic
 sermo ostendit, Scirophorione esse solstitium. Dis-
 sentaneum etiam est illud Theophrasti, cum dicit
 summo, ineunteque vere, Thargelionis principio.
 Si enim est summum ver Thargelion, nequaquam
 esse queat solstitialis Hecatombæon, et multo mi-
 nus vernus et æquinoctialis Munychion. Illud quo-
 que Plutarchi dissentire videtur, dicentis: « Dum
 fructus leguntur, et vindemia comportatur, octavo

Solvendi igitur sunt hi dubiorum nodi, ut rite fiat hæc nostra commentatio, et majorem fidem dicta nostra accipiant. Quocirca vetustissimos illos homines nulla ratione, nulloque ordine mensibus usos, atque aliter alios annum ipsum partitos esse, cum ab aliis, tum vel maxime a Plutarcho, viro undecunque doctissimo, licet intelligere. Nam barbarorum nonnulli trimestrem annum habebant, et ex Græcis Arcades quadrimestrem; Acarnanes semestrem. Ægyptiis autem mensis erat annus, deinde quadrimestris, ut aiunt. Idcirco antiquissimi videntur immensam annorum multitudinem sibi annumerantes; ut qui certe annum mense definirent. Romani vero prius decem mensium annum agebant, et menses alios neque vicenum dierum, alios tricenum quinum, alios etiam plurium: illudque solum considerabant, ut trecentorum et sexaginta dierum suus esset annus, nec quæ esset æclis et lunæ inæqualitas quidquam pensi habebant. Sed postea 160 rex Numa Pompilius duos menses adjecisse fertur, et discrimen hujus inæqualitatis undecim dierum esse reputans: utpote anno lunari trecentos quinquaginta quatuor dies, solari autem trecentos sexaginta quinque habente; undecim hos dies duplicatos alternis annis intercalatione facta (quæ duorum et viginti dierum esset) in Februarium induxisse: verique simile est, hæc illum ex imitatione quadam Græcorum fecisse. Primum enim Solonem aiunt Athenis hanc mensium vagam et adhuc incertam inconstantiam deprehendisse: et diem quo luna solem assequitur et transmittit, ἔνῃ καὶ νέαν, id est, antiquam et novam lunam, sive extremam et primam, hoc est, interlunium vocari instituisse: et sequentem νομηνίαν id est, novilunium, sive Kalendas appellavisse, mensemque triginta dierum constituisse: et in genere annum ipsum in concinniore ordinem digressisse. Intercalaris vero mensis usum antiquitus fuisse Græcis, declarat Herodotus: « Græci, » inquit, « tertio quoque anno intercalationem interserunt, temporum gratia: Ægyptii vero tricenis diebus, quibus duodecim menses anni taxant, auctario facto ad eum numerum, dies quinque quotannis superaddunt: et iis ratio circuli temporum constat eodem redeuntis. » Quod si Numa quidem intercalationem duorum et viginti dierum ordinavit; Herodotus vero triginta dierum recenset, nihil hoc ad disceptationem præsentem. Verum ex his utentes anni sui defectum supplevisse, ut temporum

De anno.

IX. Bifariam ergo annum considerabant, ut qui partim a sole trecentis sexaginta diebus definiretur, propter sectionem obliqui signiferi in totidem gradus. Et hujus certe quintam partem Aristoteles dicit esse duos et septuaginta dies: partim a luna diebus quatuor et quinquaginta supra trecentos. Eadem etiam ratione mensibus partim ad solem, partim ad lunam deductis, aliisque annis dies triginta adjiciebant; aliis quinque: et si quid am-

Αὔσαι δὴ δεῖ τὰ ἀπορούμενα ταῦτα, ἵν' ἡ τε σέψις γίνηται κατὰ τρόπον, καὶ τὸ πιστὸν μᾶλλον ἔχη τὰ εἰρημένα. Τοὺς μὲν οὖν πάννυ ἀρχαίους ἀλογίστας τε καὶ ἀτάκτως κεκρῆσθαι τοῖς μηνσὶ, καὶ ἄλλοις ἄλλως τὸν ἐνιαυτὸν ὠρικένοι, παρὰ τε ἄλλων καὶ Πλουτάρχου ἀνδρὸς πολυμαθεστάτου πυθέσθαι ἔστιν. Ἔνιοι γοῦν τῶν βαρβάρων τρισὶν ἐκρῶντο μηνσὶν εἰς τὸν ἐνιαυτὸν· καὶ τῶν Ἑλλήνων Ἀρχάδες μὲν τέταρσιν, Ἀκαρνᾶνες δὲ ἕξ. Αἰγυπτίοις δὲ μηνιαίος ἦν ὁ ἐνιαυτὸς, εἰτα τετράμηνος, ὡς φασί. Αἰδὲ καὶ ἀρχαιότατοι εἶναι δοκοῦσι, πλῆθος ἐτῶν καταριθμοῦντες σφίσιν ἀμήχανον, ἅτε δὴ τοὺς μῆνας τιθέμενοι εἰς ἐτῶν ἀριθμὸν. Καὶ Ῥωμαῖοι δὲ πρότερον δεκάμηνων ἦγον τὸν ἐνιαυτὸν, καὶ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν οὐδὲ εἴκοσιν ἡμερῶν, τοὺς δὲ πέντε καὶ τριάκοντα, τοὺς δὲ καὶ πλείονων· ἐκείνῳ τε μόνον ἐσκόπου, ὅπως ἐξήκοντα καὶ τριακοσίων ἡμερῶν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται· ἔννοια δὲ τῆς γινομένης περὶ τὴν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον ἀνωμαλίας οὐκ εἶχον. Ὑστερον δὲ Νομάς Πομπιλίου βασιλεῦσιν λέγεσθαι δύο τε προσθεῖναι μῆνας, καὶ τὸ παράλλαγμα τῆς ἀνωμαλίας ἡμερῶν ἐνδεκα γίνεσθαι λογιζόμενος· ὡς τοῦ μὲν σεληνιακοῦ ἔτους τριακοσίας πεντηκοντατέσσαρας ἔχοντος ἡμέρας, τοῦ δὲ ἡλιακοῦ τριακοσίας ἐξηκονταπέντε· τὰς ἐνδεκα ταύτας διπλασιάσας, ἐπαγαγεῖν παρ' ἐνιαυτὸν ἐπὶ τῷ Φεβρουαρίῳ μηνὶ τὸν ἐμβόλιμον, εἴκοσι καὶ δυὸν ἡμερῶν ἦντα. Εἰκὸς δ' ἐκείνους ταῦτα πρὸς ὁμοίαν τινὰ Ἀθηναίων χρῆσιν πεποιηθέναι. Σόλωνα γὰρ πρῶτον Ἀθήνησι τὴν περὶ τοὺς μῆνας ἀνωμαλίαν συνιδεῖν φασί· καὶ τὴν μὲν ἡμέραν, καθ' ἣν ἡ σελήνη καταλαμβάνει τε καὶ παρέρχεται τὸν ἥλιον, τάξι ἐνῃ καὶ νέαν καλεῖσθαι· τὴν δ' ἐφεξῆς νομηνίαν προσαγορεύειν· ἄχρι τε τριακάδος τὸν μῆνα ἡριμυκέναι· καὶ ὅλως ἐπὶ τὸ βέλτιον διαθέσθαι τὰ περὶ τὸν ἐνιαυτὸν. Χρῆσιν δ' ἐμβολίου μηνὸς καὶ Ἑλλήνων ἀνέκαθεν εἶναι δημοῖ καὶ Ἡρόδοτος, λέγων· « Ἑλλήνες μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὥρων εἵνεκεν· Αἰγύπτιοι δὲ, τριακονθήμερους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσιν ἀνὰ πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρὰ τοῦ ἀριθμοῦ· καὶ σφιν ὁ κύκλος τῶν ὥρων εἰς ταυτὸ περιὼν παραγίνεται. » Εἰ δὲ Νομάς μὲν εἴκοσι καὶ δυὸν ἡμερῶν τὸν ἐμβόλιμον ἔταξεν, Ἡρόδοτος δὲ τριακονθήμερον καταριθμεῖ· οὐθὲν τοῦτ' πρὸς τὸν νῦν λόγον. Ἄλλ' ἐκείνῳ ὅλον κάκ τούτων, ὡς Ἀθηναῖοι χρώμενοι ἐμβολίῳ προσ-

ανεπλήρου τὸ ἐλλείπον πρὸς τὴν ὅλην περίοδον τοῦ ἡλίου τῶν ὥρων ἔνεκα.

datur illud intelligi, Athenienses mense intercalario ratio facilius solis itineri congrueret.

Περὶ ἐνιαυτοῦ.

Θ'. Διχῶς οὖν ἐθεώρου τὸν ἐνιαυτὸν, οἷον τὸν μὲν ἐξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις ὀριζόμενον τῷ ἡλίῳ, διὰ τὴν εἰς τοσαύτας μοίρας κατατομὴν τοῦ λοξοῦ· καὶ τούτου δὴ μέρος πέμπτον Ἀριστοτέλης εἶναι φησιν ἡμέρας ἐβδομήκοντα καὶ δύο· τὸν δὲ τέταρτον καὶ πεντήκοντα καὶ τριακοσίαις τῇ σελήνῃ. Ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς μῆνας ἦγον, τοὺς μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, τοὺς δὲ κατὰ τὴν σελήνην· ἐπέβαλλόν τε τοῖς μὲν τριάκοντα ἡμέρας, τοῖς δὲ πέντε, καὶ εἰς τοῦ

πλειονος δέοι διὰ τετάρτου ἐνιαυτοῦ. Τὰ δ' ἄρα βοη-
 θεια ἦν, διατείνουσα μὲν οὐ πόρῳ, ἱκανῇ μέντοι εἰς
 τὸ αὐτὸ ἀντικαθιστάναι, καὶ εἰργεῖν ἐν τοῖς αὐτοῖς
 πευ ὁροις τοὺς μῆνας· ἱαμά τε τῆς ἀνωμαλίας ἐτύγ-
 χανεν ὅν, ὡς καὶ Πλούταρχος λέγει, μειζόνων ἱαμά-
 των δεήσασθαι μέλλον. Καίσαρ οὖν ὁ πρῶτος μοναρχή-
 σας Ῥωμαίων, τοῖς ἀρίστοις τῶν μαθηματικῶν
 πρόβλημα περὶ τούτου προθεῖς, ἐκ τῶν ὑποκειμένων
 ἤδη μεθόδων ἰδίαν τινὰ καὶ διηκριβωμένην μᾶλλον
 ἐπανόρθωσιν ἔμειξε. Δοκῶσι δ' Αἰγύπτιοι πρῶτοι
 μῆσι χρῆσασθαι καθ' ἥλιον τριακονθημέροις δώδεκα,
 καὶ πέντε ἡμέρας ἐπαγαγεῖν κατ' ἐνιαυτὸν ἑκαστον·
 τὸ τε ἐπιτρέχον μόριον τῆς ἡμέρας εἰς ἐκπλήρωσιν
 τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ἐκ περιόδων πλειόνων ἐτῶν ἀπο-
 λαβόντες, συνθέσθαι μίαν ἡμέραν. Ἕλληνες δὲ παρ'
 ἐκείνων ἄλλα τε πλείω τῶν οὐρανίων θεωρημάτων,
 καὶ ταῦτα παρέλαβον, τὰ μὲν μεθερμηνευθέντων εἰς
 τὸ Ἑλληνικὸν τῶν ὑπομνημάτων, τὰ δὲ καὶ συνδια-
 τρέψαντες τοῖς ἐκεῖ ἱερεῦσι, περιττοῖς οὖσι τὴν τῶν
 οὐρανίων ἐπιστήμην. Πλάτωνα γοῦν φασὶ τινες καὶ
 Εὐδόξον, ἀποδημήσαντας εἰς Αἴγυπτον, ὀμιλῆσαι τοῖς
 ἱερεῦσι τρισκαίδεκα ἔτη. Μυστικοὺς γὰρ ὄντας καὶ
 δυσμεταδότους, ἔδει τῷ χρόνῳ καὶ ταῖς θεραπαίαις
 ἐκλιπαρῆσαι, ὥστε τινὰ τῶν θεωρημάτων ἱστορῆσαι.
 Ταῦτα μὲν οὕτω διαιρεῖν ἴσως οὐ χεῖρον· τὸ τε δι-
 ηγορημένον φανεῖς ὁ ἐμβόλιμος λύει. Καὶ εἰ τι διὰ
 πλειονος ἔτι χρόνου παραλλάττει, εἰκὸς καὶ τοὺς πά-
 λαι συνορῶντας καὶ τοῦτο δῆπου ἐπανορθοῦσθαι, ὅτε
 μὲν μακρότερον, ὅτε δὲ βραχύτερον τὸν ἐμβόλιμον
 ποιοῦμένους. Τὸ δ' ἀκριβέστατον, καὶ μῆδὲ παρ' ὀλί-
 γον τι πλημμελεῖν, οὐκ ἐπιζητεῖν δεῖ· ὅπότε καὶ νῦν,
 ἐπίδοσιν τῆς ἀστρολογίας τοσαύτην λαβούσης, ὅμως
 ἢ τῆς κινήσεως ἀνωμαλία διαφεύγει τὸν λόγον, περι-
 γινομένη τῆς τῶν μαθηματικῶν ἐμπειρίας. Τὰς μὲν-
 τοι τῶν μηνῶν περιόδους ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις ἀεὶ
 ποιεῖ ὁ ἐμβόλιμος τῷ τρίτῳ ἀεὶ ἐπαγόμενος τῶν
 ἐτῶν. Τὸ δὲ πρὶν ἐμβολάσαι, καὶ περὶ τὸ ἐμβολάζον
 αὐτὸ ἔτος ὑπενεχθὲν τε καὶ ἐπαλλάξαν τῶν μηνῶν,
 ἔτι δέεται λόγου, πῶς ἂν ἐρμηνευόμενον τυγχάνοι
 τοῦ ἱκανοῦ. Δῆλον γάρ, ὅτι τὸ ἐμβολάζον συχνὰ παρ'
 ἑνα που ἔξει τοὺς μῆνας ἀνομολόγους ταῖς ὥραις.
 Διὸ καὶ Θεόφραστος, « Ἐαρος εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ
 Θαρρηλιῶνος, » φησὶν, ὡς τοῦ Μουνυχίωνος χειμερι-
 νοῦ δὴ γενομένου· τοῦ δ' ἐμβολίου θερινοῦ τροπι-
 κοῦ, ἢ καὶ περιστήσαντος τὴν τροπὴν εἰς ἰσάμενόν
 που τὸν Ἐκατομβαιῶνα· τοῦτο μὲν οὖν μὴ συμβαί-
 νειν οὐχ οἷόν τε ἔστι. Διὰ γὰρ τοῦτο καὶ ὁ ἐμβόλιμος
 ἐπάγεται, ἀναπληρῶν τὸ ἐνδεές, καὶ εἰς Ἐκατομ-
 βαιῶνα τὰς τροπὰς ἀποκαθιστάς. Τὴν δ' ἐρμηνείαν
 ποιητέον ἐπὶ τῶν οὕτω χρονολογούντων, στοιχείῳ
 χρωμένους τῷ παρόντι ἀεὶ τροπικῷ μηνὶ καὶ τῷ ἐξῆς
 τῶν μηνῶν κατὰ τὰ ὑποτεθέντα. Οἷον ἐπειδὴ Θεό-
 φραστος, « Ἀκρου ἔαρος, εὐθὺς ἱσταμένου τοῦ Θαρ-
 ρηλιῶνος, » φησὶ, μεθερμηνευτέον Μαρτίου, καὶ μὴ
 Ἀπριλίου. Πάλιν ἐπειδὴ Θουκυδίδης Ἑλαφηβολίωνα
 τελευταῖον μῆνα τῶν χειμερινῶν εἶναι φησι, τοῦτον
 μὲν Φεβρουάριον ἐρμηνευτέον· τὸν δ' ἐπὶόντα Μου-
 νυχίωνα θετέον ἔαρος εἶναι ἀρχήν, καὶ Μάρτιον μετα-
 φορετέον Λατινοῖς. Ὡστε δὴ καὶ συμβαίνει δύο

plius opus erat, quarto quoque anno. Hæcque erant
 subsidia, quæ non latius quidem paterent, suffi-
 cientia tamen restituere menses sibi, et iisdem fere
 finibus eos coercere; eaque inæqualitatis curatio,
 ut majoribus olim remediis indigeret, futurum
 erat, quemadmodum refert Plutarchus. Cæsar ita-
 que, is qui primus imperium invasit et ad cuius
 unius arbitrium res Romana devoluta est, quæ-
 stione hac de re optimis mathematicis proposita,
 ex substratis jam viis rationibusque, propriam
 quamdam et accuratiore cura excogitatam emen-
 dationem confecit. Primi autem omnium Ægyptii
 ad solem duodecim mensibus usi videntur, et iis
 quidem tricenariis, et quinque dies quotannis
 adjecisse, particulamque diei excurrentem ad
 supplementum totius anni, ex multis annorum cir-
 cuitibus acervatam, in unum diem integrum con-
 jecisse. Græci vero ab illis, cum alia permulta re-
 rum cælestium; tum hæc præcipue mutuo acce-
 perunt; partim traductis in linguam Græcam com-
 mentariis; partim cum eorum sacerdotibus versati,
 egregie divinarum cælestiumque scientiarum perit-
 is. Ferunt itaque Platonem, et Eudoxum peregre
 in Ægyptum profectos, annis tredecim apud Ægy-
 ptios sacerdotes mansisse; tanta enim consuetu-
 dine, tamque diutino obsequio erant exorandi, et
 quasi eblandiendi, ut qui rerum arcanarum tena-
 ces, avarique elargitores essent disciplinarum sua-
 rum; quo aliquid cælestium contemplationum
 impertirent. Hæc vero ita distinguere, ut opinor,
 non improbable est: tum quod inest dubii, quæ
 postea emersit intercalatio solvit. Atque etiam si
 quid longiore temporis intervallo adhuc evariaret,
 credibile est vel antiquos ipsos perspicientes, id
 quoque quodammodo correxisse; modo longiorem,
 modo breviorē intercalationem facientes. Neque
 vero exactam in his diligentiam, et ab omni errore
 vel levissimo tutam exigere oportet, quandoquidem
 hoc quoque sæculo, quo astrologia tantum incre-
 menti præstantiæque adepta est, tamen motus
 disparilitas mathematicorum rationes fugit: quippe
 quæ superior sit eorum peritia. Sed tamen men-
 sium cursus, ut cum anni temporibus semper con-
 gruant, facit post tertium quemque annum intro-
 ducta intercalatio. Cæterum confusio illa, et men-
 sium inconstantia vaga (quæ fuit prius inventa in-
 tercalatione, atque etiam post inventam) adhuc ex-
 plicatione indiget, quoniam pacto transferri com-
 mode possit. Constat enim ipsam intercalationem
 alternos fere menses cum temporibus anni non
 competentes sæpe habituram. Ex quo etiam Theo-
 phrastus inquit, « vere statim Thargelionis initio: »
 quasi Munychioni hibernus fuerit: intercalaris vero
 æstivus tropicus, vel certe in instantem **161** He-
 catombæonem solstitium circumagens: quod inter-
 dum non contingere non potest. Nam propterea in-
 tercalatio inducta est, ut defectum dierum sup-
 pleat; et in Hecatombæonem solstitia restituat.
 Porro in his qui sic indicem temporum notationem

scribunt, interpretatio hoc pacto facienda est, ut presenti semper tropico pro fundamento utamur, et mensium serie illa quam supra posuimus. Verbi gratia: quando Theophrastus « summo vere, statim instante Thargelione »: dicit, mense Martio. et non Aprili, interpretandum est. Rursum quando Thucydides Elaphebolionem esse dicit ultimum hiemalium mensem, hunc quidem Februarium oportet interpretari; secundum quem veris initium Munychion constituendus, et Latinis Martius est transferendus. Ex quo sane contingit duos esse vernos æquinoctiales, Munychionem et Thargelionem; et duos autumnales, Boedromionem et Mæmactæonem: similiterque solstitiales duos æstivos, Hecatombæonem et intercalarem; brumalesque, Posideonem et Gamelionem. Quam ob rem Aristoteles inquit: « Gallina quidem parit omnibus anni temporibus, exceptis duobus mensibus in hieme tropica. » Et in *Meteorologicis* scribit crinitam stellam ad Ursam apparuisse mense Gamelione, sole circa brumam existente. Atque etiam Anthesterionis potest attingere. Sed quos tropicos hiemales nominant, sunt hi quidem duo ante explicati. Sumendum est tamen simpliciter, Hecatombæonem esse æstatis principium, et solstitialem æstivum, et reliquos simili deinceps ratione. De rebus enim contingentibus nulla ratio ineunda est, sed de spectatis et solitis. Nam in *Physicis* dictum est, quemque oportere dicere id esse, quod natura esse expetit et est; non quod vi et præter naturam.

Dionysius vero ab Ephoro mutatus, dicit Thargelione expugnatum Ilium. Quin et Plutarchus in *Furii Camilli vita*, Ephorum hæc scripsisse refert; nec vero « septemdecim diebus ante æstivum solstitium » dicit: et tamen Thargelione etiam ille dicit. Si Ephorus igitur, cum apud se non esset, alioqui dicturus Scirophorionem, scripsit Thargelione; quemadmodum item in aliis pro Iberia non pœnitenda regione Europæ, civitatem quamdam Iberiam esse dicit; boni consulat, quod non reprehendatur qui sui reprehendendi ansam dederit, eamque amplissimam. Quod si forte nescio quis ineptus scriptor mendose scripserit, « Thargelione, » pro « Scirophorione, » ut fere sit in aliis, et præsertim in iis quæ quæstus gratia scribuntur a bibliopolis (nam qui huiusmodi operas conducunt, imperitis, oblatitiisque et trivialibus scriptoribus utuntur); sic insons quidem fuerit Ephorus: et jure culpandi, qui exemplaria non emendarint, sed inconsiderate dixerint, « Thargelione septemdecim diebus ante æstivum solstitium. » Sed idem etiam dicit, dies (qui annum illum expleant) superabundantes fuisse post solstitium numero viginti: quod prorsus incompositum et pugnans, si pro instituta Atheniensium ratione sermonem facit. Nam si supererant viginti post solstitium, certum est solstitium fuisse abeunte anno, Thargelionis ultimo die, ut ille quidem vult: ut nos vero, Scirophorionis. Impræsentia autem nihil intersit. Sed esto ex ejus sententia Thargelionis; profecto sequente anno solstitium erit novilunio Scirophorionis: quod erat ipsi nono die incipientis. Nam si octavo sub finem die Thargelionis captum est Ilium, septemdecim diebus æstivo prius solstitio;

Α ἰσημερινούς εἶναι ἑαρινούς, Μουνυχιώνά τε καὶ Θαρρηλιών· καὶ φθινοπωρινούς δύο Μαίμακτρηώνα καὶ Βοηδρομιών· ὡς δ' αὐτως καὶ τροπικούς δύο θερινούς, Ἑκατομβαιώνα καὶ τὸν ἐμβόλιμον· καὶ χειμερινούς, Ποσειδεώνα καὶ Γαμηλιών. Διόπερ Ἀριστοτέλης, « Ἡ ἄλεκτορίς, » φησί, « τίκεται ὡν τὸν ἐνιαυτὸν, ἔξω δύο μηνῶν τῶν ἐν τῷ χειμῶνι τροπικῶν. » καὶ τὸ ἐν τοῖς *Μετεωρολογικοῖς* ὅτε ἐγένετο κομήτης ἀστὴρ πρὸς Ἀργεῖον, μηνὸς Γαμηλιώνος, περὶ τροπικῆς ὁντος τοῦ ἡλίου χειμαρινιάς. Καὶ Ἀνθεστηριώνος δὲ ἄγεται· ἂν ποτε ἡ τροπὴ λήγοντος. Ἄλλ' οἱ γε ὀνομαζόμενοι τροπικαὶ χειμερινοὶ δύο οἱ εἰρημένοι εἰσίν. Ἀπλῶς μέντοι θέρους ἀρχὴν ὑποληπτέον εἶναι τὸν Ἑκατομβαιώνα, καὶ τροπικὴν θερινὴν· ἀνάλογον δὲ καὶ τοὺς ἄλλους. Δεῖ γὰρ μὴ τὸ συμβαίνειν, ἀλλὰ τὸ σκοπούμενον λαμβάνειν τῷ λόγῳ. Εἰρηται γοῦν καὶ ἐν τοῖς *Φυσικοῖς* τῶν λόγων, ὡς δεῖ ἕκαστον λέγειν τοῦτο εἶναι, ὃ φύσει βούλεται εἶναι, καὶ ὃ ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴ ὃ βίη καὶ παρὰ φύσιν.

postremam partem aliquando solstitium hibernum potest attingere. Sed quos tropicos hiemales nominant, sunt hi quidem duo ante explicati. Sumendum est tamen simpliciter, Hecatombæonem esse æstatis principium, et solstitialem æstivum, et reliquos simili deinceps ratione. De rebus enim contingentibus nulla ratio ineunda est, sed de spectatis et solitis. Nam in *Physicis* dictum est, quemque oportere dicere id esse, quod natura esse expetit et est; non quod vi et præter naturam.

Διονύσιος δὲ παρ' Ἐφόρου εἰληφώς λέγει, Θαρρηλιώνος ἀλῶναι τὸ Ἴλιον. Πλούταρχος γοῦν ἐν τῇ Φουρίου Καμίλλου βίῃ Ἐφορον ἀναγεγραφέναι τοῦτο φησιν· οὐ μὴν δὲ καὶ « πρότερον ἑπτακαίδεκα ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς » λέγει· ἀλλ' οὖν Θαρρηλιώνος κακείνος φησιν. Εἰ μὲν οὖν Ἐφορος, Σκίροφοριώνος φάναι βουλόμενος, εἶπε (μὴ ἐντὸς ὧν αὐτοῦ) Θαρρηλιώνος, ὥσπερ ἐν ἄλλοις αὐτὸ ἀντὶ Ἰδρυίας τῆς κατὰ τὴν Εὐρώπην μεγίστης χώρας, πόλιν εἶναι τινα τὴν Ἰδρυίαν φησιν· ἀγαπάτω μὴδὲν ἐπιτιμώμενος, σκῆψιν ἐπιτιμήσεως καὶ ταῦτ' οὐ μικρὰν δεδοκώς· εἰ δ' ἄρα τις τῶν φαύλων γραφεὺς διήμαρτεν, ἀντὶ « Σκίροφοριώνος »—(Θαρρηλιώνος) μεταβαλὼν, καθάπερ καὶ ἐπ' ἄλλων συμβαίνει, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν εἰς πρᾶξιν γραφομένων τοῖς βιβλιοπώλαις (χρῶνται γὰρ φαύλοις καὶ τοῖς τυχοῦσι γραφεῦσιν). Ἐφορος μὲν ἀνατίσας ὡς ἂν εἴη· αἰτιάσαίτο δ' ἂν τις τοὺς μὴ ἐπανορθωταμένους τὴν γραφὴν, ἀλλ' ἀνεπισκέπτως εἰρηκότας, « Θαρρηλιώνος ἑπτακαίδεκα ἡμέραις πρὸ τῆς θερινῆς τροπῆς. » Φησὶ δὲ, καὶ ὡς αἱ τὸν ἐνιαυτὸν ἐκείνον ἐκπληροῦσαι περιτταὶ ἡμέραι, εἴκοσι τὸν ἀριθμὸν ἦσαν μετὰ τὰς θερινὰς τροπὰς· τὸ δ' ἀσυντακτον παντελῶς καὶ μαχόμενον, εἰ ὡς Ἀθηναῖα ἦγον ποιεῖται τὸν λόγον. Εἰ γὰρ περιτταὶ εἴκοσι μετὰ τὰς τροπὰς, ὅλγον, ὅτι ἡ τροπὴ ἦν τῷ οἰχομένῳ ἔτει, ἔνῃ καὶ νῆξ Θαρρηλιώνος μὲν, ὡς ἐκείνος λέγει, Σκίροφοριώνος δὲ, ὡς ἡμεῖς. Διαφερέτω δὲ μὴδὲν πρὸς γε τὸ νῦν. Ἄλλ' ἔστω Θαρρηλιώνος αὐτῷ· οὐκοῦν τῷ ἐπὶόντι ἐνιαυτῷ ἡ τροπὴ ἔσται, Σκίροφοριώνος νομηνία. Ἦν δ' αὐτῷ ἐνάντι ἰσταμένου. Εἰ γὰρ ὁρῶς φθίνοντος τοῦ Θαρρηλιώνος ἕλῳ τὸ Ἴλιον, ἑπτακαίδεκα πρότερον ἡμέραις τῆς θερινῆς τροπῆς, ὅλγον, ὅτι ἐνάντι ἰσταμένου τοῦ ἐπὶόντος μηνὸς ἦν ἡ τροπὴ

ἐνᾷτῃ ἱσταμένου, τρεῖς εἶναι τὰς περιττὰς ἀναγκαῖον. Φανερὰ δὲ μᾶλλον ταῦθ' ὑστερον ἔσται, ἐπειδὴν περὶ χρήσεως ἐμβολίου μηνὸς λέγωμεν. Εἴτ' οὖν Ἐφόρου ἁμάρτημα τοῦτ' ἔστιν, εἶτε γράφῃ, καὶ τοῦτο εἰς κοινὸν ἐκκείσθω σκοπεῖν. Ἀπαρτίξιν δ' αἰ τοὺς τῶν Ἀθηναίων μηνὰς τοῖς τῶν Ῥωμαίων δηλονότι οὐκ ἂν εἴη. Ἐπαμφοτερίζειν οὖν τι συμβαίνει. Οἷον, φέρε εἰπεῖν, Ἐκατομβαιῶν τὸ μὲν Ἰουλίου ἐπιλαμβάνει, τὸ δὲ Ἰουλίου· καὶ Μεταγεινίων τὸ μὲν Ἰουλίου, τὸ δ' Αὐγούστου· καὶ Βοηδρομιῶν τὸ μὲν Αὐγούστου, τὸ δὲ Σεπτέμβριος. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ λοιποὶ πάντες ἀμφιλαφεῖς εἰσι τὰ πολλὰ· ἐπεὶ ἐνίστ' γε καὶ ἰσάζειν συμβαίνει· οἷον καὶ τῆτες συμβέβηκε, νομηγνίαν ἄμα Ἀπρίλιος μηνὸς ἡλιακοῦ, καὶ σελήνης ἄγειν. Ἐρμηνεύειν μέντοι ἀπλῶς χρῶν ἀπὸ τοῦ προτέρου· οἷον, Αὐγουστον τὸν Βοηδρομιῶνα, ἀλλὰ μὴ Σεπτέμβριον, ἵνα θερινὸς ᾗ· τρίτος γὰρ ἀπὸ Ἐκατομβαιῶνος· τροπικὸς δὲ θερινὸς ὁ Ἐκατομβαιῶν, ὡς δεδειγμένον ἐστὶ. Γαλήνῃ δὲ διέφερεν οὐθὲν πρὸς γε τὸ τῆς ἐλάτης σπέρμα καὶ τὴν σύνθεσιν τοῦ ἀκόπου, εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἐπομένου Σεπτέμβριος, εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου Αὐγουστος ἐρμηνεύοιτο ὁ τῶν μυστηρίων μῆν· ἄλλως τε καὶ τῶν ἱσημερινῶν τε καὶ τροπῶν περὶ που εἰκοστὴν τετάρτην τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσι, λαμβανομένων τοῖς τότε οὖσιν ἀνθρώποις· καὶ προσέτι ἱσημερινοῦ γινόμενου ποτὲ καὶ τοῦ Βοηδρομιῶνος, ἐπειδὴν πλείους ὦσιν αἱ μετὰ τὴν τροπὴν περιτταὶ ἡμέραι. Ὅθεν δὴ καὶ Ἀριστοτέλης, « μετ' ἀρκτοῦρον περὶ Βοηδρομιῶνα, » φησὶν, ὥσπερ αὖ ἀνάπαλιν, περὶ λήγοντά που τὸν Ἐκατομβαιῶνα τῆς τροπῆς γενομένης, συμβαίνει τρυγῆν τὰς ἀμπέλους περὶ ἱστάμενον τὸν Πυανεψίωνα· καθὰ Πλούταρχος ἐπισημαίνει συμβῆναι, ὅτε Θησεὺς ἐπανήκεν ἐκ Κρήτης. Ἡ ἱσημερία μέντοι περὶ λήγοντά που τὸν Μαιμακτηριῶνα ὑπῆρξε. Πλίνιον δὲ οἰητέον, μὴ ὡς Ἀριστοτέλους λέξιν μεταφέροντα, ὥδε ποιείσθαι τὸν λόγον, ἀλλ' ἰδίαν αὐτῷ δοῶσαν περὶ τόκου τῶν ἰχθύων ἀποφαινόμενον. Θαυμαστὸν τε οὐθὲν, εἰ καὶ ταῖς χώραις διαφορὰ περὶ τὰς γενέσεις ἐστίν. Ἀλλὰ δὴλον, ὅτι καὶ τῶν ζώων, ὥσπερ τῶν φυτῶν, πολλὴν ποιοῦσι διαφορὰν οἱ τόποι, οὐ μόνον κατὰ μέγεθος καὶ εὐτροφίαν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς τόκους, τοῦ τὰ μὲν ὀψιότερον γενεῖν, τὰ δὲ πρωϊότερον. Ὅδε μὲν τοίνυν ἀπλῶς τε καὶ περὶ ἐρμηνεύοντες, οὐκ ἂν διαμαρτάνομεν τοῦ ἱκανοῦ.

Περὶ χρήσεως τῶν μηνῶν.

I. Ἐπεὶ δ' ἔστι μὲν χρῆσθαι μηνὶ καὶ κατὰ τὴν ἡλείου περιφορὰν, ὡς Ῥωμαῖοι ἄγουσιν· ἔστι δὲ καὶ τὴν τῆς σελήνης, ὡς Ἀθηναῖοι ἡγόν· πότερον Ἀθηναίοις ἐπόμενοι χρησόμεθα, ἢ Ῥωμαίοις, κατονομάζοντες μὲν ὡς Ἀθηναῖοι, τὴν δὲ γε τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰς μηνὰς διαίρειν κατὰ ταῦτα Ῥωμαίοις τιθέντες; Πλήθων μὲν φησιν, ὅτι κατὰ φύσιν δὴ ἄγοιτ' ἂν ἔτος μὲν κατὰ τὸν ἥλιον, μῆν δὲ κατὰ τὴν σελήνην· διὰ τί δὲ, οὐ λέγει. Ἄλλοι δὲ τινες, καὶ αἰτίαν ἀποδίδοντες, πάντα πρὸς τῶν οὐρανίων κοσμεῖσθαι τὰ τῆς σελήνης ἔργα.

PATROL. GR. XIX.

A manifestum est nono mensis sequentis die æstivum solstitium fuisse. Si itaque solstitium nono ineuntis, tres esse dies abundantes est necesse. Hæc autem planius postea elucidabuntur, ubi de usu mensis intercalarii disseremus. An igitur Ephori sit iste error, an amanuensis potius, in medio considerandum relinquo. Jam certum est Atticos menses æquali dierum numero, simulque finiente, Romanossemper æquiparare non posse. Ergo fit ut singuli menses Græcorum inter binos semper Romanorum ambigant. Exempli gratia : Hecatombæon partem Junii, et partem Julii attingit ; Metagitnion Julii et Augusti ; Boedromion Augusti et Septembris. Similiter vero reliqui omnes non raro sese præbent ancipites, quandoque etiam æquales, ut vel superiore anno lunam novam cum Aprilis Kalendis solaribus contigit emergere. Operæ tamen pretium est simpliciter a priori mense interpretari. Verbi gratia : Boedromionem Augustum potius quam Septembrem, ut æstivus sit ; tertius enim est ab Hecatombæone : in quo, ut demonstratum est, æstivum solstitium conficitur. Nihil porro Galeni intererat, ad abietis semen et compositionem acopi, sive a sequente September, sive a præcedente Augustus verteretur ille mysteriorum mensis ; præsertim cum solstitia et æquinoclia **162** circiter quartum, et vicesimum diem mensis Romani ab illius sæculi hominibus signarentur : et præterea æquinocialis interdum foret Boedromion, cum plures supererant dies post solstitium. Unde etiam Aristoteles dicit, « post arcturum circiter Boedromionem, » quemadmodum contra peracto circa desinentem Hecatombæonem solstitio evenit vindemias fieri, circa incipientem Pyanepsionem : ut Plutarchus accidisse significat, quando Theseus e Creta rediit. Æquinocetium enim fuerat sub finem Mæmactæronis. Pliniusque æstimandus est sic loqui, non qui verba Aristotelis interpretetur, sed qui suam de piscium partu exprimat sententiam. Nihilque mirum est, si etiam in generationibus a regionum diversitate oritur differentia. Verum illud constat, multam, ut plantarum, ita quoque animalium, non in magnitudine solum habituque vegetiore, sed et in partu ipsa loca efficere differentiam, ut alia serius, alia gignant maturius. Sic igitur simpliciter et quadantenus verentes, nequaquam ab idonea explicatione aberraverimus.

De mensium usu.

X. Sed quoniam mensibus uti possumus vel ad solis motum, ut Romani, vel ad lunæ, ut Athenienses : utrum Atticum usum, an Romanum sequemur, more quidem Atheniensium dominantes, anni vero in menses eandem cum Romanis constituentes divisionem? Plethon quidem refert natura esse comparatum, ut ad solem deducatur annus, mensis vero ad lunam : sed quamobrem, non dicit. Verum alii hujus quoque dicti rationem asserentes, asseverant, quæ hic in terris sunt, omnia a cælestibus illis corporibus ordinari, magnosque esse

lunæ effectus. Nam mutari aiunt manifeste ab illa terrestria cuncta, idque recte. Signum tamen nullum est, menses ad lunam, non ad solem agere oportere. Hæc enim inferiora superioribus illis motibus esse continua non inficias imus, et omnem eorum vim et potentiam illinc gubernari, ipsumque decorum (quodcunque apud nos decorum) et rerum ordinem a superna illa natura consistere; quod vero indigestum et suo errore indecens, id esse ab ea (quæ est hic) materia. Detur vero multa quædam a luna alterari variorumque, cum plena, cum dimidio orbe cæsa, cum gibbosa et utrinque convexa; cum in cornua flexa, atque etiam de cælo ipso et ambiente aere iudicium fieri; hæcque terrestria mutari per semisses, et quadrantes, et certas quasdam ipsius stationes: non tamen idcirco convenit, ut supersedentes solis annum in menses distinguere, eaque divisione uti, et ad lunam divertentes, ultro sponteque dissideamus. Nec enim secundum naturam est totum soli quadrare; partes autem alteri, quam soli magis convenire. Nam partes sunt totius anni, qui menses nominantur, vel quomodocunque libeat illam in duodecim spatia solaris revolutionis partitionem appellare. Quod enim causa est efficiens totius, id certe partium necessario efficiens est, cum ex partibus totum consurgat, et ipso toto partes sint generatione priores. Est autem etiam inæqualius, inordinatiusque annum ad lunæ curriculum ducere: quod qui ita agunt, mensem frequenter inserunt; nec parum habent negotii, dum alios annos mensium duodecim, alios tredecim efficiunt. Itaque præter naturam quidem id potius. Nam ordo quidam natura est, et præter naturam, quidquid inconditum, et incompositum, et quod ordinem suum non servat. Cæterum ut solem damnum inutilitatis propter lunæ vim, et ea quæ vulgo apparent, postulatio nimis magna est, et quæ videatur esse ejus qui semagis sensui quam rationi applicet. Effectus enim lunæ, et opera a sole quidem (quod prope dixerim) omnia sunt: et hæc inferiora idem sol imprimis describit, modulatur, et in numerum ordinemque digerit. Et aliorum quidem siderum temperationis solem esse causam, cum multis aliis præclaris viris, tum vel maxime Straboni geographo videtur. Evidentiora tamen sese nobis offerunt, quæ contingunt circa lunam, propter diferentes ejus species, ex variis solis intercapedibus proficiscentes. Quapropter observanda sunt hæc, sive per septimanas, sive per alterum mensem lunarem videtur. Neque vero his solis utendo solares dezerere oportet, qui sint longe æquabiliores, et partes temporum divinitus constitutorum, totiusque anni propriæ et nativæ. Secundum naturam enim id simpliciter est: quandoquidem a causa, et priore, et magis necessaria. Quod vero est a luna, notius nobis cum sit et apertius, viam ad ea quæ sunt notiora natura, et perfectiora, munit. Quamobrem Cæsar cognomento apud Romanos Divus, ingressus hanc viam ad id, quod erat cer-

A Ἄλλοι οὖσαι γὰρ σαφῶς τὰ ἐπίγεια πάνθ' ὅπ' ἐκείνης. Τοῦτο μὲν οὖν εὖ λέγεται. Σημεῖον δ' οὐδὲν ἐστὶ τοῦ χρῆναι ἄγειν κατὰ σελήνην, καὶ μὴ καθ' ἡλίον γε τοὺς μῆνας. Συνεχῇ μὲν γὰρ πως τὰ τῆς ταῖς ἀνω φοραῖς εἶναι φαινομένη καὶ ἡμεῖς, καὶ πᾶσαν αὐτῶν τὴν δύναμιν κυβερνεσθαι ἐκείθεν· καὶ τὸ μὲν καλὸν ἅπαν, ὅσον ἂν ἡ ἐνθάδε καλὸν, καὶ τὸ τεταγμένον, ἀνωθεν ἐγγίνεσθαι φύσει· τὸ δ' ἀτακτον καὶ πεπλανημένον, ὑπάρχειν ἐκ τῆς ἐνθάδε ὕλης· ἔστω δὲ καὶ πόλλ' ἅττα ἀλλοιοῦν τὴν σελήνην πλήρη τε οὔσαν, καὶ διχότομον, καὶ ἀμφίκυρτον, καὶ μηνιοῦν, κρίνεσθαι τε τὸ περιέχον, καὶ μεταβάλλειν τὰ τῆς κατὰ διαμέτρους, καὶ τετραγώνους, καὶ ὅλως ποιᾶς τινὰς στάσεις αὐτῆς· οὐ μὴν δὲ καὶ εὐλογον διὰ ταῦτα ἔχοντας διαίρειν τὸν τοῦ ἡλίου ἐνιαυτὸν εἰς μῆνας, καὶ χρῆσθαι, ἑτερορροπεῖν ἐπὶ τὴν σελήνην, καὶ ἔχοντας εἶναι διστασθαι. Οὐδὲ δὴ κατὰ φύσιν τὸ μὲν ὅλον προσήκειν τῷ ἡλίῳ, τὰ δὲ μέρη ἑτέρῳ τῷ μᾶλλον ἐπιβάλλειν ἢ τῷ ἡλίῳ. Μέρη γὰρ τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ οἱ καλούμενοι μῆνες, ἢ ὅ τι δῆποτε καλεῖν φίλον τὸν εἰς δώδεκα μερισμὸν τῆς τοῦ ἡλίου περιφορᾶς. Τὸ δὲ τοῦ ὅλου ποιητικὸν, καὶ τῶν μερῶν ταῦτ' ποιητικὸν ἐξ ἀνάγκης ἐστίν. Ἐκ τῶν μερῶν γὰρ τὸ ὅλον, καὶ τῇ γενέσει πρότερα τοῦ ὅλου τὰ μέρη. Ἔστι δὲ καὶ ἀνωμαλιώτερον τε καὶ ἀτακτότερον τὸ πρὸς τὴν φορὰν τῆς σελήνης ἄγειν· δι' ὃ καὶ συχνὰ ἐπιβάλλουσι μῆνα οἱ οὕτως ἄγοντες, καὶ πράγματα ἔχουσι, τὰ μὲν δωδεκάμηνα, τὰ δὲ τρισκαίδεκάμηνα ποιοῦμενοι τῶν ἐτῶν. Οὐκοῦν παρὰ φύσιν γε μᾶλλον. Τάξις γὰρ τις ἢ φύσις, καὶ παρὰ φύσιν πᾶν τὸ πλημμελές τε καὶ ἀτακτον. Τὸ δ' ἀχρηστία τοῦ ἡλίου καταγινώσκειν διὰ τὴν τῆς σελήνης δύναμιν καὶ τὰ φαινόμενα, αἵτημα λίαν μέγα ἐστὶ, καὶ προσέχοντος αἰσθῆσει μᾶλλον ὅκειν εἶναι ἢ λογισμῷ. Τὰ τε γὰρ τῆς σελήνης ἔργα διὰ τὸν ἡλίον, ὥς εἰπεῖν, ἀπαντ' ἐστὶ· τό τε μάλιστα κοσμοῦν τὰ τῆδε, καὶ ρυθμίζειν, καὶ διατάττειν, ὃ ἡλῖος ἐστὶ. Καὶ μὴν καὶ τῆς περὶ τοὺς ἄλλους ἀστέρας εὐκрасίας αἴτιον εἶναι τὸν ἡλίον ἄλλοις τε τῶν ἐνδόξων καὶ Στράβωνι τῷ γεωγράφῳ δοκεῖ. Ἐναργέστερα μέντοι τὰ περὶ τὴν σελήνην συμβαίνοντα κατὰ διαφόρους φάσεις ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἡλίον ἀποστάσεων ἡμῖν ἀπαντᾷ. Ὅσ' ἐπιτηρητέα μέντοι καὶ ταῦτ' ἐστίν, εἴτε καθ' ἐβδόμους εἴτε καθ' ἕτερον μῆνα δοκεῖ σεληνιακόν. Οὐ μὴν δὲ καὶ μόνους τοῖσδε χρωμένους ἑατέον τοὺς καθ' ἡλίον μῆνας ὁμαλεστέρους ὄντας παρὰ πολὺ, καὶ μέρη τῶν ἐκ Θεοῦ ὤρων, καὶ τὸν ὅλον ἐνιαυτοῦ οἰκεῖν τε καὶ αὐτοφυῆ. Κατὰ φύσιν γὰρ τοῦθ' ἀπλῶς· εἴπερ καὶ ἐξ αἰτίου, καὶ προτέρου, καὶ ἀναγκαιότερου. Τὸ δὲ ἀπὸ τῆς σελήνης, γνωριμώτερον ὅν ἡμῖν καὶ σαφέστερον, ὁδὸς ἐστὶν ἐπὶ τὰ τῇ φύσει γνωριμώτερά τε καὶ τελειώτερα. Δι' ὃ καὶ οἱ περὶ Καίσαρα τὸν ἐπινομασμένον τοῖς Ῥωμαίοις θεόν, ταύτην ἰόντες, ἐπὶ τὰ κριθέστερον ἐληλύθασιν μηνῶν τε καὶ ἐνιαυτοῦ διατάξεως πέρι. Οἱ δ' ἄρα τοῖς ἐν ποσὶ καὶ ἡμῖν σαφέστεροις ἐπιμένοντες διὰ τέλους ὅμοιατιν οὐ καλῶς κρίνουν, τί τὸ δι' αὐτὸ, καὶ τί τὸ δι' ἕτερον αἰρετέον. Ὅλως τε δεῖ νομίζειν τὰ ὕστερον χρόνῳ μακρῶ διακριδόμενα περὶ ἀστρολογίαν πολὺ τι τῶν ἀρχαίων

διαφέρειν· ἀλλὰ μὴ ἐκόντας ὑπ' αὐθαλείας πρὸ τῶν τελειωτέρων τὰ ἀτελέστερα ἐπαινεῖν, ὥσπερ ἐν γῆρα τὰ τῶν νέων φρονεῖν ἔτι προαιρουμένους. Ἐπεὶ καὶ Γαληνὸς ἐν τοῖς περὶ κρίσεως ἡμερῶν λόγοις τὸν ἐναιυτὸν ἐπὶ ταῖς πέντε καὶ ἐξήκοντα καὶ τριακοσίαις ἡμέραις, ἐπικείμενον ἔχειν τι μῶριον ἡμέρας μείζον ἢ ὡς τέταρτον λέγει. Τὸ δ' οὐ μείζον, ἀλλ' ἔλαττον εἶναι, ταῖς ὑστερον ἐπιτηρήσειν εὐρηται. Εἰ δ' ἄρα ποῦ μὴδὲ τὰ περὶ τὴν ἡλίου κίνησιν τάκριβες παντάπασιν ἴσχοι ἡμεῖς· ἀλλ' οὖν γε πολὺ τῶν περὶ τὴν σελήνην ἀκριδέστερ' ἐστὶ, καὶ τὸ πλημμυλούμενον εὐδιόρθωτοτερον· εἰ γε μίαν μὲν διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν ἐμβόλιμον, μίαν δὲ σχεδὸν διὰ διακοσαετηρίδος ἐκβόλιμον ποιεῖσθαι, ἀποκρώντως ἂν ἔχοι, ἢ ὅπως ἂν διὰ πλείστου οἱ περιόντες ἀεὶ τῷ χρόνῳ ἀστρονομίας ἐμπειρότατοι κρίνωσιν. Οὐδὲν γάρ τῳ παρόντι προσίσταται λόγῳ, εἰ τινες ἀμφισθητοῦσι περὶ τοῦ τῶν ἐτῶν πλῆθους. Ἀναμφισθητῶς γάρ ἡ ἐπανόρθωσις ἔσται διὰ πλείστου, ὅπως ἂν ἔχη.

annus unum exemptilem fieri, vel quam longo temporis intervallo judicabunt, qui assidue succedent experientia excellentes astronomi. Neque enim præsentis est instituti, si quibus controversa est in hac re annorum multitudo. Haud dubie enim plurimo temporis interstitio emendabitur, utcumque se habeat.

Ὅτι καὶ τοῖς σοφοῖς δοκεῖ βέλτιον τὰ κατὰ ἡλίον ἄγειν.

ΙΑ'. Ἐπαινεῖ δὲ διαφερόντως καὶ Πλούταρχος τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, δεινὸς ὢν κρίναι, ὧδε λέγων· « Ἡ δὲ τοῦ ἡμερολογίου διάθεσις καὶ διόρθωσις τῆς περὶ τὸν χρόνον ἀνωμαλίας, φιλοσοφηθεῖσα χαριέντως ὑπ' αὐτοῦ, καὶ τέλος λαβοῦσα, γλαφυρωτάτην παρέσχε χρεῖαν. » Ἡρόδοτος δὲ καὶ σοφωτέρους οἶεται εἶναι Αἰγυπτίους Ἑλλήνων, παρ' ὅσον οἱ μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐπεμβάλλουσι μῆνα· οἱ δὲ, τριακονθημέρους ἄγοντες τοὺς μῆνας, πέντε ἡμέρας ἐπάγουσιν ἀνὰ ἑκάστον ἔτος. Οὐ χεῖρον δὲ καὶ πάλιν τὴν λέξιν αὐτοῦ παραθέσθαι· « Ἀγούσι δὲ τοσῶδε σοφώτερον Ἑλλήνων, ἐμοὶ δοκεῖν, ὅσῳ Ἕλληνας μὲν διὰ τρίτου ἔτους ἐμβόλιμον ἐπεμβάλλουσι τῶν ὠρέων εἵνεκε· Αἰγύπτιοι δὲ, τριηκονθημέρους ἄγοντες τοὺς δώδεκα μῆνας, ἐπάγουσι ἀνα πᾶν ἔτος πέντε ἡμέρας παρὲς τοῦ ἀριθμοῦ. » Τὸ δὲ τριακονθημέρους ἄγειν τοὺς μῆνας, κατὰ ἡλίον ἄγειν εἶναι, δηλοῖ Στράβων οὕτως λέγων· « Αἰγυπτίων δ' ἐστὶ καὶ τὸ τὰς ἡμέρας μὴ κατὰ σελήνην ἄγειν, ἀλλὰ κατὰ ἡλίον, τοῖς τριακονθημέροις δώδεκα μῆσιν ἐπαγόντων πέντε ἡμέρας κατ' ἐναιυτὸν ἑκάστον. » Πλήθων μὲν οὖν πολὺ τούτων ἀπάδει λέγων κατὰ φύσιν εἶναι μᾶλλον τὸ κατὰ σελήνην ἄγειν τοὺς μῆνας, καὶ τὸν μὲν ἐναιυτὸν τῷ ἡλίῳ, τοὺς δὲ μῆνας διαιτῶν τῇ σελήνῃ.

Πῶς χρηστέον μῆσι καὶ ἐναιυτῷ.

ΙΒ'. Ἡμεῖς δὲ ὀνόμασι μὲν τοῖς εἰρημένοις καὶ τάξει χρησόμεθα τῶν μηνῶν, πράγμασι δὲ κατὰ τὴν Καίσαρος ἐπανόρθωσιν, ἢ χρώμενοι Ῥωμαῖοι ἄχρι καὶ νῦν, ἤττον ἐτέρων σφάλεσθαι περὶ τὴν ἀνωμαλίαν δοκοῦσι χιλιστὸν καὶ πεντακοσιαστὸν ὀλίγου δεῖν τότε ἔτος. Λαμβάνειν τε ἀξιούμεν, εἰ τινες χρή-

tius exactiusque de anni mensiumque dispositione, 163 propius accessit. Qui ergo in medio positus, et nobis manifestioribus assidue insistunt, non videntur recte dignoscere quid per se et quid propter aliud sumendum sit. Semelque existimare oportet astrologiæ commentationes, quæ multo post tempore diligentiore cura absolutæ sunt, non parum ab antiquis illis præstare; non autem præ pervicacia decens est imperfectiora perfectioribus anteponere, quasi volentes in senectute adhuc retinere pueritiæ ineptias. Quando vel ipse Galenus in libris de diebus decretoriis dicit, anno supra trecentos et sexaginta quinque dies, particulam quamdam accedere diei quadrante majorem. Atqui non majorem esse, sed minorem, posteris observationibus annotatum est. Quod si forte ne solis quidem motus ratio satis nobis constet; at quam lunæ certe multo certior est, ejusque error levior, et minus errori propinquus. Siquidem satis est unum diem quarto quoque anno intercalari; post vero ducentos ferme

Quod viris prudentibus commodius videtur annum ad solem agere.

XI. Impense vero laudat Cæsaris emendationem Plutarchus, præstanti viri judicio, sic dicens: « Fastorum autem dispositio, et inconstantia illius vagæ, et incertæ correctio, eleganter ab ipso philosophica ratione explicata, finemque sortita, jucundissimum usum præbuit. » Herodotus autem sapientiores Græcis existimat Ægyptios, quatenus Græci tertio quoque anno unum mensem intercalant, Ægyptii vero mensibus tricenariis quinque dies quotannis adjiciunt. Sed nec abs re fuerit auctoris ipsius verba reponere⁶⁶: « Agunt, inquit, eo prudentius Græcis, ut mihi quidem videtur, quod Græci tertio quoque anno mensem intercalarem faciunt, idque temporum gratia: verum Ægyptii duodecim mensibus (quibus tricenos dies adnumerant) singulis annis quinque dies adsciscunt. » Tricenis autem diebus menses taxare, quod sit ad solis cursum agere, ostendit Strabo ita inquitens: « Ægyptiorum vero est et illud, dies non ad lunam, sed ad solem agere, tricenariis mensibus duodecim quinque dies quotannis adjicientium. » Plethon igitur multum ab iis discrepat, dicens secundum naturam magis esse menses ad lunam agere; annum quidem soli pro arbitrio attribuens, menses vero lunæ.

Quomodo utendum mensibus et anno.

XII. Nos autem et ordine mensium et nomini- bus utemur explicatis; rebus vero juxta Cæsaris emendationem, qua hactenus utentes Romani minus reliquis in hac confusione falli videntur: millesimus et prope quingentesimus jam hic annus est. Neque vero si quid a quibusdam excogitatum,

⁶⁶ Euterpe, n. 4.

et in communem vitæ utilitatem collatum est, sive Latini, sive barbari sint hujusmodi inventores, dedignamur ab iis id inventum utendum accipere, omnesque domesticos et familiares existimare, homines qui sint, et ejusdem nobiscum naturæ participes, iisque inventionis gratiam habere, non autem præ invidia contentiose rixari, et sponte deteriora capessere. Diebus itaque trecentis sexaginta quinque ad solis cursum nobis distribuetur annus, addita quoque huic numero particula quapiam diei quarta parte minore. Et menses quidem complentes dierum numerum, alii triginta erunt dierum, alii uno die abundabunt; unus vero continuo quidem triennio duobus deficiet de triginta; quarto autem anno, uno die tantum. Quandoquidem hi septem, Posideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagitnion, Boedromion, Pyanepsion, uno die excedent tricenarios; reliqui vero tricenis constabunt, præterquam Elaphebolion. Hic enim per tres annos diebus octo et viginti taxabitur, sed quarto anno undetriginta, propter diem intercalarem. Porro cur a Cæsare menses ita distributi sint, ut hic esset triginta dierum, ille non; huic excessus, illi defectus: alterius est considerationis.

De intercalari die.

XIII. Mensem quidem nullum unquam, sed unum diem per singulos annorum quaterniones mense Elaphebolione intercalabimus, quemadmodum Romani Februario bissextum, sic vocantes, quod bis ipsum diem inscribant **164** sextum Kalendas Martias. Ita enim Cæsari Augusto visum est. Nos vero tali vocabulo nequimus uti; nam intercalarem solum et sextum rite appellare possumus. Cæterum de exemptili die consideratio suscipienda est, et quod visum fuerit Latini admonendi sunt, ut idem amplexantes, annum sibi corrigant. Sic enim inter nos conveniet. Exemptilis enim diei jam longo tempore nulla ratione inita, solstitia, nostra ætate, multo antevertunt diem mensis ab initio solstitialem constitutum. Sic itaque menses agantur nobis, utentibus nominibus traditis.

De anni principio.

XIV. Porro anni principium Athenienses Hecatomæonem constituebant, ab æstivo solstitio incipientes, sicut est prius demonstratum: Romani vero Januarium, inchoantes ab hiberno. Et certe magis proprium videtur esse principium, jureque hoc Plethon laudat. Nam lege et instituto aliis aliud anni principium agentibus, natura quodammodo idem ut sit principium suadere videtur: quando sol generationis auctor ultra progredi desinens, reflecti ad nos incipit, et lucis auget tempus, tenebrarum vero minuit. Recte igitur et Numa principium hujusmodi Romanis ordinavit, cum prius Martium mensem Romulus anni fecisset initium. Nobis igitur idem esto anni principium, et novus anni mens Gamelion: ut consonemus cum Romanis, sicut in mensibus, ita etiam in anni exordio, qui est Janua-

σιμόν τι ἐφεύρον τῷ βίῳ, ἐάν τε Λατῖνοι ὦσιν οἱ εὐρόντες, ἐάν τε βάρβαροι· οἰκείους τε πάντας νομίζειν, ἀνθρώπους γε ὄντας, καὶ μετετληφότας τῆς αὐτῆς ἡμῖν φύσεως· καὶ χάριν ὁμολογεῖν τοῖς εὐροῦσιν, ἀλλὰ μὴ φθονοῦντας ἐρίζειν, καὶ ἐθελοκαχεῖν. Ἡμεῖς τοιγαροῦν τριακοσίαις καὶ ἐξήκοντα καὶ πέντε ὀριζόμενος ἡμῖν ὁ ἐνιαυτὸς ἔσται, κατὰ τὴν ἡλίου περίοδον, προστιθεμένου τοῦ καὶ μηνὸς ἡμέρας ἐπ' ἑλαττον ἢ ὡς τεταρτημόριον τῷ ἀριθμῷ τῶδε. Καὶ μῆνες συμπληροῦντες τὸν τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸν οἱ μὲν τριακονθήμεροι, οἱ δὲ μὲν ὑπερβάλλοντες τοὺς ἑτέρους ἡμέρᾳ· εἰς δὲ καὶ δυοῖν μὲν ἐλλείπων τῶν τριακονθήμερων ἐξῆς τριῶν ἐτῶν, μὲν δὲ τῷ τετάρτῳ. Ἐπτά γὰρ οὖν, Ποσειδεῶν, Γαμηλιῶν, Μουνυχίων, Σκιροφοριῶν, Μεταγεινιῶν, Βοηδρομιῶν, Πυανεσιῶν, μὲν ὑπερβαλοῦσι τοὺς τριακονθήμερους· οἱ δὲ λοιποὶ τριακονθήμεροι, πλὴν Ἐλαφθολιῶνος. Ὅδε γὰρ ἡμέρας ἔξει εἴκοσι μὲν καὶ ὀκτὼ ἐξῆς τριῶν ἐτῶν, εἴκοσι δὲ καὶ ἑννέα τῷ τετάρτῳ, διὰ τὴν παρεμβαλλομένην ἡμέραν. Διὰ τί δὲ τοῖς περὶ Καίσαρι οὕτω τὰ περὶ τὰς ἡμέρας διήρηται, ὡς τὸνδὲ μὲν τριακονθήμερον εἶναι, ἀλλὰ μὴ τὸνδὲ, τὸνδὲ δ' ὑπερβάλλειν, τὸνδὲ δ' ἐλλείπειν, ἑτέρας ἐστὶ θεωρίας.

Περὶ τῆς ἐμβολίου ἡμέρας.

ΙΓ'. Μῆνα μὲν οὖν οὐδένα ἐπιμεβαλοῦμεν οὐδέποτε· μίαν δὲ διὰ τετραετηρίδος ἡμέραν τῷ Ἐλαφθολιῶνι, καθάπερ τῷ Φεβρουαρίῳ Ῥωμαῖοι δίσσεκτον· οὕτω καλοῦντες ἐκ τοῦ δις τὴν αὐτὴν ἡμέραν προσγράφειν ἕκτῃ πρὸ Καλενδῶν Μαρτίων, δίζαν οὕτω Καίσαρι Σεβαστῷ. Ἡμεῖς δ' ὀνόματι χρῆσθαι τῇ οὐ δευτέρᾳ γε τοιοῦτῃ· ἐμβολίῳ γὰρ μόνον καὶ ἐντὶν προσαγορεύειν καλῶς ἔχει ἡμῖν. Περὶ δὲ τῆς ἐκβολίου σκεπτέον καὶ ὅ τι ἂν δοκῇ παρακαλεῖν δέον καὶ Λατίνους ταύτῃ δεχομένους ἐπανορθοῦσθαι σφισι τὸν ἐνιαυτὸν, ἵνα συμφωνῶμεν. Ἐκβολίου γὰρ τοῖς ἡμέρας χρόνου ἦδη μακροῦ διεληθόντος μὴ γενομένης, πολὺ τι δὴ προτεροῦσιν αἱ τροπαὶ ἐπ' ἡμῶν τῆς ἐξ ἀρχῆς τροπικῆς ἡμέρας γε τοῦ μηνός. Οὕτω μὲν οὖν ἀκτέον τοὺς μῆνας, χρωμένους ὀνόμασι τοῖς ἀποδοθεῖσιν.

Περὶ ἀρχῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ.

ΙΔ'. Ἀρχὴν δὲ τοῦ ἐνιαυτοῦ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τὴν Ἐκατομβαιῶνα ἡγόν μῆνα, ὡς δέδεικται πρότερον, ὡς ἀπὸ τροπῶν θερινῶν· Ῥωμαῖοι δὲ τὸν Ἰανουάριον, ὡς ἀπὸ τροπῶν χειμερινῶν, ἢ δὴ καὶ οἰκιοτέρα δοκεῖ εἶναι ἀρχή. Καὶ εὖ τήνδε ἐπαινεῖ Πλήθων. Νόμῳ γὰρ ἄλλων ἄλλην τοῦ ἔτους ἀρόντων ἀρχὴν, φύσει πως εἰσικεν αὕτη οὕσα ἀρχή· ἥνικα δὴ ἡλιος, ὁ τῆς γενέσεως κύριος, τοῦ πρόσσω εἶναι λήγων ἀνακάμπτειν ἄρχεται ὡς ἡμᾶς, καὶ τὸν μὲν τοῦ φωτὸς αὖξει χρόνον, τὸν δὲ τοῦ σκότους μειοῖ. Ὑποβῶς οὖν καὶ Νουμᾶς ἀρχὴν τοιαύτην Ῥωμαῖοι τέταχε, Ῥωμύλου πρότερον τὸν Μάρτιον προτάξαντος μῆνα. Καὶ ἡμῖν δὴ ἀρχὴ αὕτη ἔστω, καὶ νέος τοῦ ἐνιαυτοῦ μὴν Γαμηλιῶν· ἵνα καὶ συμφωνῶμεν Ῥωμαῖοις, ὥσπερ καὶ τὰ περὶ τοὺς μῆνας, καὶ τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ. Ὅδε γὰρ Ἰανουάρως

ἦν. Νῦν δ' Ἑλλήνες, ἀρχὴν ἐνιαυτοῦ τε καὶ Ἰνδικτιῶνος ποιοῦμενοι ἀπὸ Ἰσημερίας φθινοπωρινῆς, τὰ μὲν περὶ Ἰνδικτιῶνα (δηλοὶ δὲ διάταγμα ἡ λέξις) συνάδουσι Ῥωμαίοις, τὰ δὲ περὶ τὸν ἐνιαυτόν οὐ. Καίτοι συμφέρεσθαι ἔδει καὶ ταῦτα, ἄλλως τε καὶ Χριστοῦ νόμοις χρωμένους. Οὐ γὰρ οἶμαι Ῥωμαίους τοὺς γε νῦν ὄντας διὰ τὴν ἡλίου τροπὴν μᾶλλον, ἢ τὸ τότε γεννηθῆναι Χριστὸν, οὕτως ἀγεῖν· ἀλλὰ τὴν μὲν τροπὴν συμβεβηκέναι, αὐτοὺς δὲ τὴν γένεσιν πρᾶξουσας τοῦ Θεοῦ, ἣ θέμις, ἀρχὴν ποιῆσθαι τὴν εἰρημένην. Ἐνιαυτοῦ μὲν ταύτην θετέον ἀρχήν.

Πῶς ἀριθμητέον τὰς τοῦ μηνὸς ἡμέρας.

ΙΕ'. Ἀριθμεῖν δὲ τὰς μηνὸς ἐκάστου ἡμέρας Πλήθωνι μὲν δοκεῖ εἰς τέτταρα διαιροῦντας τὸν μῆνα, τὸ μὲν ἰστάμενον, τὸ δὲ μεσοῦν, τὸ δὲ φθίνον, τὸ δὲ ἀπιόν· λαμβάνοντι, ὡς ἔοικε, τὸ μὲν παρὰ Πολυδεύκους, τὸ δὲ τι καὶ αὐτῷ καινοτομοῦντι. Εὐμαρέτερον γὰρ, οἶμαι, διατίθεσθαι τὰ περὶ τὰς ἱερομηνίας οὕτω συνδέειν, καὶν' ἅπαντα καθισταμένῳ ἱερά· ἡμῖν δὲ διαφερέτω μὴθὲν διαριθμεῖν, ὡς Ἀθηναῖοι, τριχῇ διαιροῦντες, τὸ μὲν ἰστάμενον ἔλεγον, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα, τὸ δὲ φθίνον. Ἐπειδὴ καὶ συνωδὰ πως οὕτω μᾶλλον Ῥωμαίοις ἔσται τὰ περὶ τὴν διαίρεσιν ἡμῖν. Τριχῇ γὰρ καὶ οὗτοι διαιροῦντες, τὸ μὲν Καλένδας προσταγορεύουσι, τὸ δὲ Νώνας, τὸ δὲ Εἰδούς. Ἀριθμητέον οὖν ὧδε· νομηνίαν μὲν τὴν πρώτην, εἴτα δευτέραν ἰσταμένου, καὶ τρίτην, καὶ ἑξῆς εἰς τὸ πρῶτον ἰόντι ἄχρι δεκάτης· μεθ' ἣν πρώτην ἐπὶ δέκα· εἴτα δευτέραν ἐπὶ δέκα, καὶ ἑξῆς ἄχρι εἰκοστής. Ἡ αὕτη δὲ καὶ εἰκάς· μεθ' ἣν ἐνδεκάτην φθίνοντος, ἢ δεκάτην, ἢ ἐνάτην, ἢ ὀγδόην, ὡς ἔτυχεν ἔχων ὁ μῆν, καὶ ἑξῆς ἀναλύοντι ἄχρι δευτέρας. Οὕτω γὰρ Ἀθηναῖοι ἡρίθμουν, οὐ προστιθέντες, ἀλλ' ἀφαιροῦντες, καὶ ἀναλύοντες μέχρι τριακάδος, Σύλωνος ἡγησαμένου πρὸς τὰ τῆς σελήνης φῶτα οὕτω μειούμενα. Καὶ Ἀριστοφάνης δὲ ὁ κωμικὸς οὕτως ἀριθμεῖ·

subducendum, numeri quidem seriem retexendo usque ad secundum præcipitis. Ita enim Athenienses numerabant, non addentes, sed auferentes, resolventesque usque ad tricesimum diem : et id quidem Solonis instituto, ratione lunæ ita sensim lumen suum minuentis. Et hoc certe modo Aristophanes comicus supputat :

Πέμπτη, τετράς, τρίτη· μετὰ ταύτην· δευτέρα· Εἴθ' ἦν ἐγὼ μάλιστα πασῶν ἡμερῶν Δέδοικα, εὐθύς ἔσθ' ἔνη τε καὶ νέα.

Μετὰ δὲ δευτέραν ἀκτέον ἔνην. Χρεῖα δ' ἔνης καὶ νέας οὐκ ἔσται ἡμῖν, διὰ τὸ μὴ κατὰ σελήνην ἀγεῖν. Ἐντὴν δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ μηνὸς ἡμέραν καλεῖν καὶ ἡμᾶς κωλύει οὐθέν, ὅτι καὶ νέα ἡ πρώτη, πλείους τε αἱ φθίνοντος γίνονται ἡμέραι, καὶ ἔσθ' ὅτε ἑλάττους τῶν Ἀττικῶν, διὰ τὸ τοὺς μὲν τριακονθημέρους τῶν μηνῶν ἡμῖν εἶναι, τοὺς δὲ μιᾷ ὑπερέλλειν τῶν ἐτέρων ἡμέρας, ἕνα δὲ καὶ δεῖν μὲν ἑλλείπειν τῶν τριακονθημέρων ἑξῆς τριῶν ἐτῶν, μιᾷ δὲ τῷ τετάρτῳ, ὡς εἴρηται προτέρων. Οἱ μὲν οὖν ἐνδεκάφθινοι, οἱ δὲ δεκάφθινοι, εἰς δὲ καὶ ἐκτάφθινοι, καὶ ἐνάφθινοι· ἐπὶ μὲν γὰρ οἷδε, Ποσειδεῶν, Γαμηλιῶν, Μουνυχιῶν, Σκιροφοριῶν, Με-

A rius. Nunc vero Græcis principium anni, indictionisque agentibus ab autumnali æquinoctio, indictionis quidem ratione (significat autem edictum hæc dictio) cum Romanis concordia est, anni vero non. Quanquam et de his sane inter illos convenire oportebat, præsertim Christi legibus communiter utentes. Neque enim puto Romanos hujus sæculi magis propter solstitium, quam quod tunc Christus natus sit ita agere; sed tum solstitium esse forte contigisse : ipsos vero natali Christiano primum honorem tribuentes, ut fas est, prædictum initium facere. Anni quidem idem initium faciendum est.

Quomodo mensis dies sunt numerandi.

XV. Numerare vero cujusque mensis dies Plethoni sic placet, ut quadripartito mensem dividat in principium, medium, præcipitium, et recessum. Idque partim a Polluce videtur mutuari; partim per se quodammodo comminisci. Ita enim, puto, facilius illi erat suas serias disponere, nova quædam sacra constituenti. At nos nihil impediat quominus supputemus, ut Athenienses, mense trifariam partito, partem unam ἰστάμενον, id est, instantem, sive ineuntem vocantes : ἐπὶ δέκα, id est, supra decem alteram : ultimam φθίνον, id est, præcipitem, vel desinentem. Quandoquidem hæc quoque divisio nostra sic nescio quomodo fiet cum Romana consonantior. Hi namque tres etiam in partes mensem tribuentes, Kalendas, Nonas, et Idus appellant. Sic itaque numerandum est, ut Neomenia (quod novilunium significat) mensis primus dies sit : deinde secundus instantis, tertius instantis, et ita deinceps usque ad decimum : post quem primus supra decem, secundus supra decem, et sic per ordinem usque ad vigesimum, qui et eicas dicitur, quasi vicenionem ausis appellare. Post quem undecimus præcipitis, vel decimus, vel nonus, vel octavus, pro mensis cujusvis superante dierum numero : et deinceps ordine præpostero usque ad secundum præcipitis. Ita enim Athenienses numerabant, non addentes, sed auferentes, resolventesque usque ad tricesimum diem : et id quidem Solonis instituto, ratione lunæ ita sensim lumen suum minuentis. Et hoc certe modo Aristophanes comicus supputat :

Quintus, deinde quartus, hincque tertius; D Post quem secundus, omnium, et quem maxime Metuo, sequens est continuo vetus et novus.

Itaque post secundum præcipitis, nobis collocandus est vetus. Nam veteris et novi, id est, extremi et primi, seu intermenstrui, nobis usus exolevit : quod non ad lunam tempora deducamus. Sed diem mensis ultimum appellare veterem quid nos vetat, cum primus quoque novus sit? Jam vero præcipitis dies interdum plures habemus, nonnunquam pauciores diebus Atticis. Quandoquidem menses alii tricenum dierum, alii tricennum singulorum, unus modo duodettricennum, modo undettricennum, nimirum quarto quoque anno uno die addito, quod prius est dictum. Quapropter menses alii ab undecim dierum reliquo supra

viginti numero Hendecaphthini vocentur, alii Decaphthini, quibus decem dies supersunt : unus vero Octaphthinus, et Enaphthinus, cui nunc octo, nunc novem superant ultra viginti. Hi enim **165** septem, Posideon, Gamelion, Munychion, Scirophorion, Metagitnion, Boedromion, Pyanepsion, undecim dies præcipitis habebunt : at reliqui decem tantum, præter Elaphebolionem, qui continuo triennio octo habebit, novem autem anno quarto. At si quis φθίνειν, id est, *præcipitare*, seu *desinere*, et ἱστασθαι, id est, *instare* sive inire propria lunæ esse dicat, mente animoque complectatur, quod in aliis etiam compluribus aliunde translatus improprii sermonis usus eiecit, ut in his quoque verbis χαλκεύειν, et χορηγεῖν, et δημιουργεῖν, id est, *cadere*, *suppeditare*, *procreare*. Quondam etiam βυβλία solum dicebantur, quæ fierent ex junco papýro, quæ in Ægypto producit. Nunc vero ex lini panniculis et linteolorum ramentis versis in opificium, constipatæ chartæ quædam, et conglutinatæ (in quibus scribimus) id nominis sortitæ sunt. Et σχοινίον olim funis erat, ex schæno junco (quæ ex palustribus planta est) confectus, sed nunc ex lino et lanis in eundem usum convolutus contortusque funis, schænonion appellatur. Et præterea αὐθέντης ab antiquis « cædis patrator » tantum vocabatur : nunc vero quisquis auctor est, artifex, opifex, curator rei cuiusvis, authententes nuncupatur. Et nimirum vicit invaluitque supra mille annos hujusmodi significatio, posteaquam Græci cum Romanis versantes perceperunt suam linguam adhuc indigere nomine huic nomini Latino « auctor » respondente, quod majorem haberet usus proprietatem. Ita enim coacti, ut verisimile est, rei crebro in usum venientis magis proprium nomen imponere, hoc certe nomen authententes in illud transmutarunt, imitantes alienam legem. Basilus itaque unus e nostris pontificibus, tempore imperatoris Juliani, vir non minus eloquio quam æri cogitatione præditus, dona Spiritus sancti dicit non fieri per ministerium, sed « authenticæ : » id est, non a ministro dari, sed ab auctore. Et Synesius philosophus eruditissimus qui fuit paulo post Theodosio imperante, interrogans patriarcham Theophilum, an oporteat Alexandrum quemdam existimare episcopum, in episcoporum ordinem adoptatum ab Joanne, qui postea inter divos relatus, et Chrysostomus cognominatus est : sed tunc propter quamdam contentionem et seditionem ab Ecclesiis de concilii sententia exclusus erat : sic infert : « Ad quod opus est authenticam, » id est, « auctoritatem successionis apostolicæ simpliciter, et aperte sententiam ferre. » Enimvero etiam Romani, ut scribit Plutarchus, illam mensis divisionem tripartitam ad tres maximas lunæ differentias tegerunt, Kalendas novilunium appellantes, quod tum luna in coitu existens, quasi occulta sit penitus defecta lumine : « clam » enim Romanis latenter significat, unde Kalendas dicit

Α ταγεινιών, Βοηδρομιών, Πυανεψιών, ἑνδεκα ἔξουσι φθίνοντος ἡμέρας· δέκα δὲ οἱ λοιποί, πλὴν Ἑλαφεβολιῶνος. Οὗτος γὰρ ὅκτω μὲν ἐξῆς τριῶν ἐτῶν, ἐννεα δὲ τῷ τετάρτῳ. Καὶ μὴν εἴ τις τὸ φθίνειν, καὶ ἱστασθαι ἴδιον εἶναι λέγοι· σελήνης, ἐνθυμείσθω, διότι καὶ ἐπ' ἄλλων πολλῶν χρήσις ἀπ' ἄλλων μεταληφθεῖσα κεκράτηκεν ἀκυρόλογος· ὅσον καὶ τὸ χαλκεύειν, καὶ χορηγεῖν, καὶ δημιουργεῖν. Ὀνομάζετο δέ ποτε καὶ βυβλία μόνον, τὰ ἐκ τῆς βύβλου τῆς ἐν Αἰγύπτῳ φυσομένης παπύρου γινόμενα. Νῦν δὲ καὶ τὰ ἐκ λίνου ῥάκους κατεργασθέντος πλῆγματα διάκολλα, ἐν οἷς γράφομεν, τοῦνομα ἔχει τοῦτο. Καὶ σχοινίον πρόσθεν τὸ ἐκ σχοίνου τῶν ἐλείων φυτοῦ· νῦν δὲ καὶ τὸ ἐκ λίνου καὶ ἐρίων πρὸς τὴν αὐτὴν χρεῖαν κλωθόμενῃ σχοινίον προσαγορεύεται. Καὶ αὐθέντης δὲ ὁ αὐτόχειρ μόνον ἐλέγετο· πάλα. Νῦν δὲ καὶ ὅστισούν αἵτιος, καὶ δημιουργός, εἴτ' οὖν αὐτοουργός, καὶ ἐπιστάτης πράγματος οὕτινοςοῦν, αὐθέντης καλεῖται· ὑπὲρ τὰ χίλια δὲ ἔτη κεκρατηχότος τοῦ τοιοῦδε σημαινομένου· ἐπειδὴ, Ῥωμαίοις, θαμὰ δὲ ὁμιλοῦντες Ἑλλήνες, συνίδοιεν τὴν σφετέραν αὐτῶν φωνὴν ἐτι δεομένην τοῦ γε ἀνάλογον ἂν τῷ « αὐτορ » ὀνόματι τῶν Ῥωμαίων ἀκριβεστέρον προσοικειούμενου ταῖς χρεαῖς. Οὕτω γὰρ βιαζόμενοι, ὡς εἰκός, πράγματι συχνὰ ἤκοντι εἰς χρεῖαν ὄνομα ἰδιαίτερον θέσθαι, τὸ αὐθέντης· δὴ εἰς τοῦτο ἀλλοτριονομοῦντες μετενηγόνασι. Βασίλειος οὖν τῶν ἡμετέρων ἱεροφαντῶν ἐπὶ Ἰουλιανοῦ αὐτοκράτορος γενόμενος ἀνὴρ, καὶ τὴν φωνὴν οὐχ ἤττον ἢ τὴν διάνοιαν κεκοσμημένος, τὰ τοῦ θείου Πνεύματος χάρισμα οὐ λειτουργικῶς, ἀλλ' αὐθεντικῶς γίνεσθαι λέγει. Καὶ Συνέσιος φιλόσοφος τῶν λογιωτάτων μικρὸν ὕστερον ἐπὶ Θεοδοσίου, πυρθακόμενος πατριάρχῳ Θεοφίλῳ, εἰ χρὴ νομίζειν ἐπισκοπὸν Ἀλέξανδρον τινα, χειροτονηθέντα ὑπὸ Ἰωάννου τοῦ μετὰ ταῦτα νομισθέντος ἁγίου, καὶ ἐπονομασθέντος Χρυσοστόμου, τότε διὰ τινα συμβῆσαν διαφορὰν καὶ στάσιν τῶν Ἐκκλησιῶν ἀφωρισμένου γνώμῃ συνοδικῇ, ὧδ' ἐπιφέρει· « Πρὸς δὲ δεῖ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς ἀποκρίνασθαι ἀπλῶς καὶ σαφῶς. » Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ῥωμαῖοι, ὡς Πλούταρχος ἱστορεῖ, τὴν εἰς τρία διαίρεισιν τοῦ μηνὸς πρὸς τὰς μερίδας τρεῖς διαφορὰς τῆς σελήνης τυγχάνουσι πρότερον πεποιηχότες· Καλένδας μὲν τὴν νομηνίαν καλέσαντες, ὅτι περὶ τὴν σύνοδον οὕσα τόθ' ἡ σελήνη ὥσπερ ἐλήθηθεν, ἐπιλειπότης δὲ παντελῶς τοῦ φωτός· τὸ γὰρ « κλᾶμ » Ῥωμαίοις τὸ λάθρα διασημαίνει, ὅθεν τὰς Καλένδας ὀνομάσθαι φησι. Νῶνας δὲ, ὅταν καταφανῆς πρῶτον ἐπὶ δυσμῶν γίνηται νέα· Εἰδούς δὲ, ὅταν, πανσέληνος οὕσα, εὐειδεστέρα τὴν ὥσιν ᾗ. Ἄλλ' ὅμως ὕστερον· καίτοι, καθ' ἥλιον ἄγοντες τοὺς μῆνας, ὁμοίως ὀρίζοντες τὸν χρόνον, Καλένδας, καὶ Νῶνας, καὶ Εἰδούς· ἔτι καλοῦσιν, ὀνόμασι καταχρώμενοι οἷς πρότερον ἄγοντες κατὰ σελήνην ἐκρύντο κυρίως. Οὐθὲν δὲ ἀποπον οὐδ' ἡμῖν, εἰ ἱστάμενον λέγοιμεν, καὶ εἴποντα, μὴ κατὰ σελήνην ἐτι, ἀλλὰ κατὰ ἥλιον ἄγοντες. Ἀνάλογον τοίνυν ἡμῖν ἔξει νομηνία μὲν ταῖς Καλένδασι, τὸ δὲ ἱστάμενον τῷ πρὸ Νωνίων, τὸ δὲ ἐπὶ δέκα τῷ πρὸ Εἰδῶν, τὸ δὲ φθίνον τῷ πρὸ Καλέν-

δὴν. Ὡς δ' ἡμῖν οὐκέτι χρήσιμος ἔνη καὶ νέα, οὕτως οὐδὲ Ῥωμαίοις τὸ Ἰντερλούνιον· τὴν γὰρ ἡμέραν, ἥς τὸ μὲν τῷ λήγοντι μηνί, τὸ δὲ τῷ ἀρχομένῳ προσήκει κατὰ σελήνην, Ῥωμαῖοι οὕτω καλοῦσι. Ταῦτα μὲν δὴ οὕτω λαμβανόμενα εὖ ἂν ἔχῃ. Οὐκ ἂν ἀφαιρεῖται δ' ὁ λόγος οὐδὲ ἰδιώτας τὴν τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης γνῶσιν, ὅποσαι ἐκάστοτε. Πολὺ γὰρ τι συμβάλλεται εἰς τοῦθ' ἡ τῶν ἡμερῶν τοῦ καθ' ἥλιον μηνὸς εἰδησις· καὶ βῆδιον προστιθέντι ταῖς ἐπακταῖς εὐρίσκειν τὸν ἀριθμόν. Τὸ δ' ἀκριβὲς οὐκ ἀπαιτητέον ἐν τοῦτοις. Ἐπακταὶ ἐφ' ᾧ α' ἀριθμὸς ἡμερῶν ἐπαγομένων ἡλιακοῦ μηνὸς, ἐφ' ᾧ β'. Ἀριθμὸς μηνῶν ἐπαγομένων ἐνιαυτοῦ, ἀπὸ Μουνυχιῶνος ἀρχομένου, ἐφ' ᾧ γ'. Γινόμενος ἀριθμὸς ἐκ τῶν α', β', γ' ὁμοῦ ληφθέντων, ἐφ' ᾧ δ'. Ὑπερέχων τῶν τριάκοντα, ἐφ' ᾧ ε'. Ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ζ'. Σελήνης ἡμερῶν ἀριθμὸς ἐπαγομένων, ἐφ' ᾧ η'. Τὸ δὴ δ' ἔσται ἴσον τῷ η', ἐάν μὴ τὸ ε' ὑπάρχη τῷ θ'. Ἐάν δ' ὑπάρχη, τὸ ζ' ἔσται ἴσον τῷ θ'. Τὸ δὲ α' ληπτέον ὅτι ἐστίν. Ἰκανὸν γὰρ ὡς πρὸς τοὺς πολλοὺς τὸ ὅτι. Ἔστι δ' ἄρα εἴκοσι καὶ ὀκτώ τοῦ νῦν παρόντος ἡραρχικοῦ ἔτους. Ἐπαυξέσθω δὲ καθ' ἕκαστον ἔτος ἡραρχικὸν προσθήσει τῶν ἑνδεκα. Καὶ ἐπειδὴ τῶν τριάκοντα ὑπερέχη, εἰλήφθω ἡ ὑπεροχὴ α'. Καὶ οὕτω δὴ ἐπαύξονται αἰεὶ καὶ λαμβάνονται ληπτέον τὸ α'. Πρόσθεσις ἐφ' ᾧ θ'. Ἐτέρα ὑπεροχὴ ἐφ' ᾧ ι'. Προσληφθέντος δὴ τοῦ θ' τῷ α', ἔσται τὸ α', ὡς ἑννέα τοῦ ἐπιόντος ἡραρχικοῦ ἔτους· καὶ πάλιν προσληφθέντος, ἔσται ὡς εἴκοσι τοῦ ἐφεξῆς ἔτους· εἴτα ὡς μία τοῦ μετὰ ταῦτα. Τὸ γὰρ ι' δὴ ὡς μία. Καὶ οὕτως αἰεὶ· ἐπιστημονικώτερον δὲ ὧδε.

qualis G, nisi E sit D. Quod si sit, F erit qualis D. A vero, id est epactarum summa, quæcunque sit, sumenda est. Sufficit enim vulgo illa quæcunque sit. Sunt itaque viginti octo epactæ præsentis anni a vere incipientis. Verum augeantur per singulos annos similiter a vere inchoantes, additione undecim. Et quando hic numerus triginta excesserit, sumatur ille excessus A. Et sic semper augenti et accipienti sumendum est A. Fiat additio H. Alter excessus sit I, additione H, simul sumpta cum A, id est, cum viginti octo epactis præsentis anni A, excrescens summa erit dierum novem sequentis anni a vere inchoativi: et rursus facta additione, erunt viginti 166 epactæ sequentis anni; deinde una epacta anni qui succedet. I enim excessus secundus una duntaxat epacta est. Et ita assidue fiat; peritius vero sic.

Εὑρεσις τῶν ἐπακτῶν.

ΙΓ'. Διηρησθὼ παρὰ ἑνεακαίδεκα τὰ ἀπὸ γενέσεως τοῦ Θεοῦ ἀπαγόμενα ἔτη, προσκειμένου τούτοις καὶ ἐνὸς ἑτέρου ἔτους. Εἰλήφθωσαν δὲ αἱ ὑπὲρ τὰς ἑνεακαίδεκάδας περιτεύουσαι ἡμέραι, καὶ πολυπλασιασθήτωσαν ἐπὶ τὸν ἑνδεκα· εἴτα διαιρεθήτωσαν παρὰ τριάκοντα. Αἱ γὰρ ὑπὲρ τὰς τριακοντάδας πλεονάζουσαι τὸ α' αἱ ἐπακταὶ εἰσιν. Ὅσον, χίλια μὲν καὶ τετρακόσια καὶ ἑβδομήκοντα νῦν τὰ ἀπὸ Θεογονίας ἔτη. Προσξείσθω δὲ τούτοις καὶ ἑν. Διαιρεθέντων δὴ τούτων παρὰ ἑνεακαίδεκα, δῆλον ὅτι ὀκτὼ αἱ πλεονάζουσαι. Ληφθεῖσῶν δὲ τῶν ὀκτῶ ἐπὶ τὸν ἑνδεκα, ὀγδοήκοντα καὶ ὀκτὼ γίνεται τὸ ἐκ τούτων. Διαιρεθέντος δ' αὖ τούτου εἰς τριακοντάδας, τὸ πλεονάζον ἔσται εἴκοσι καὶ ὀκτὼ. Τοῦτο δ' ἦν α' τοῦ νῦν παρόντος ἐνιαυτοῦ· ἀνάλογον δὲ καὶ τὸ λοιπὸν αἰεὶ ἡ εὑρεσις ἔσται τοῦ α'. Πάλιν δὴ καὶ οὕτω λαβόντα τὸ α', προσθετέον αὐτῷ τὸ β' καὶ γ'· τό τε σύνολον τὸ δ'

appellatas. Nonas auzem, quando primum ad occasum conspicua nova sit. Idus, quando jam pleno orbe facies formosior conspicitur. Sed tamen postea etiam, quamvis menses ad solem deducant, tempus similiter dividentes, Kalendas, Nonas, Idus, etiamnum vocant, nominibus abutentes: quibus antea ad lunæ cursum proprie utebantur. Non igitur absurdum fuerit, si nos quoque instantem et præcipitem dixerimus, non ad lunæ amplius, sed ad solis curriculum tempora digerentes. Proportione itaque apud nos respondebit neomenia Kalendis Romanis; instans vero, et supra decem, et præceps, seu desinens, illis dicendi modis Latinis, ante Nonas, ante Idus, ante Kalendas. Ut vero nobis nou amplius usus extremi et primi, sic ne Romanis quidem interlunii; diem enim (cujus pars desinens mensi, pars incipienti competit secundum lunam) Romani ita vocant. Hæc igitur sic accepta bene quidem habeant. Neque vero hic sermo privat rudes, et idiotas dierum lunæ cognitione, quotnam scilicet quotidie sint. Multum enim ad id conducit dierum solaris mensis peritia; faciliusque est eos dies epactis adjicienti hujusmodi lunarem numerum invenire. Atque hic non requirenda subtilis exactaque diligentia. Epactæ sint A; numerus dierum solaris mensis seriatim continuatorum sit B; numerus mensium anni consequentium a Martio quidem incipientis C; conflatus ex A, B, C numerus, sit D; numerus excedens triginta sit E; excessus ille vocetur F; numerus dierum lunæ consequentium sit G. Cæterum D erit

C. Cæterum D erit qualis G, nisi E sit D. Quod si sit, F erit qualis D. A vero, id est epactarum summa, quæcunque sit, sumenda est. Sufficit enim vulgo illa quæcunque sit. Sunt itaque viginti octo epactæ præsentis anni a vere incipientis. Verum augeantur per singulos annos similiter a vere inchoantes, additione undecim. Et quando hic numerus triginta excesserit, sumatur ille excessus A. Et sic semper augenti et accipienti sumendum est A. Fiat additio H. Alter excessus sit I, additione H, simul sumpta cum A, id est, cum viginti octo epactis præsentis anni A, excrescens summa erit dierum novem sequentis anni a vere inchoativi: et rursus facta additione, erunt viginti 166 epactæ sequentis anni; deinde una epacta anni qui succedet. I enim excessus secundus una duntaxat epacta est. Et ita assidue fiat; peritius vero sic.

Inventio epactarum.

XVI. Dividantur anni a natali Christiano per novemdecim, his uno altero anno etiam addito. Sumantur vero dies, qui ex ea divisione (quæ fit per novemdecim) supererunt: et multiplicentur per undecim, deinde dividantur per triginta. Qui certe supra tricesimas illas dies remanebunt, sunt A epactæ. Verbi gratia, nunc a natali Christiano sunt mille quadringenti septuaginta anni. Adjiciatur his unus. His ergo per novemdecim distributis, certum est octo superare. Sumptis vero his octo, et per undecim multiplicatis, qui conficitur inde numerus, continet octoginta octo. Hoc rursus diviso per triginta, excurrens summa capit duodetriginta. Id autem est A epacta præsentis anni: similique ratione in posterum erit epactarum inventio. Sic igitur iterum sumptis epactis, A scilicet, adjiciatur et B, et C, tum D: summa ex iis conflata dicenda

est G, nisi excesserit triginta. Nam si excesserit, hic excessus erit dicendus. Neque vero horum quidquam festis diebus impedimento est. Anno enim toto in duas et quinquaginta septimanas distributo, ex quatuor septimanis singuli menses a nobis constituerentur, et præter id numeri quatuor dies habebunt sanctissimos, singulos per septimanam: nisi si forte antevertentes aliqui a Dominico die incipiant, vel tardius incedentes intra mediam septimanam. At mensis Plethonis sex festos dies continens, aufert plus justo necessariorum civitati operum. Ignavos enim atque inertes esse necesse est eos, qui festa agitant. Et simul tres dies festos esse deinceps ex Plethonis institutione usuvenit: mensis quidem ultimum (quem veterem vocat) Plutoni: veterem et novum, id est, intermedium sui cujusque recognitioni: novilunium autem Jovi. Verum id ita evenire fastidiosum sit. Itaque per intermissionem agere (eorum enim quæ intervallo fiunt, si jucunda quidem sunt, jucundior est sensus: sin autem molesta, tolerabilior), et quam paucissimas ferias celebrare melius sit. Unum enim hoc civile institutum perniciosum, multas scilicet agere: ac signum est non pietatis, sed voluptatis. Cæterum qui dies forent celebres feriatique, Plethoni quidem non erat indecens recensere, ut qui alios dies festos, quam qui a nobis recepti sint, constituat. Nobis vero id minime opus est: cum de his in præsentia sermo susceptus non sit. Nam certum est, Christo resurgenti rituales et legitimos quatuor dies mensem quemlibet habiturum. Commodius enim, quam possumus minimo res divinas contrahere. At diem festum nobis ipsis spectandis singulis mensibus præscribendum, et rerum a nobis patratarum inspectionem semel in mense faciendam, ut censet Plethon, nos quidem negamus. Verum pium sanctumque sit id quotidie, nedum feriis, actitare, nocte scilicet a somno sufficienti, et cibi concoctione prima, nobiscum reputantes, quidnam piaculi pridie admissum sit, quod expiatum iri oporteat postridie: tum hoc statim ab aurora correcto, purifica piacularique oracula auscultare, factosque sanctissimorum sacrorum spectatores, et bonis interdum avibus illo sacrificio, sanctificaque hostia delibata, a tali principio ad operas nostras abire. Sed de his alias.

Quomodo septimanæ dies sunt numerandi.

XVII. Licet vero septimanæ dies numerare, vel ut Græci hujus ætatis, primum diem Dominicum vocantes: secundum vero, id quod revera est, secundum: deinde tertium, quartum, quintum, sextum, septimum: vel ut hodie Romani secundum stellis erraticas, post Dominicum lunæ diem statuentes, deinde Martis, ad hæc Mercurii, præterea Jovis, postea Veneris, demum Saturni. Parasceven enim diem sextum appellare, et septimum Sabbatum, id apud nos, ut videtur, nullam rationem habet, sed apud Judæos fortasse: nimirum ante Sabbatum illos apparatus facere oportet, ut qui superstitionis quadam religione obstricti, nihil negotii

ζητέον εἶναι τὸ γ', ἐὰν μὴ ὑπερέχη τῶν τριάντα. Ἐὰν δ' ὑπερέχη, τὴν ὑπεροχὴν εἶναι λεκτέον. Ἄλλι μὴν οὐδὲ ταῖς ἱερομηνίαις ἐμποδὼν καθίσταται τοῦτων οὐθέν. Τοῦ γὰρ ὅλου ἐνιαυτοῦ διαιρουμένου εἰς πεντήκοντα καὶ δύο ἐπτάδας, ἐκ τεττάρων δὴ καὶ ἡμῖν τῶν μηνῶν ἕκαστος ἔσται ἐπτάδων, ἔξω τῶν ὑπεραρίθμων γε ἡμερῶν· καὶ τέτταρας ἔξει τὰς ἀγιοτάτας τῶν ἱερομηνιῶν δι' ἐβδόμης μίαν· πλὴν εἰ ἀπὸ κυρίας ἀρχοιτο προτερῶν, ἢ μεταξὺ τῆς ἐπτάδος τοῦ ὑπερῶν. Ἐξ δὲ ὁ τοῦ Πλάθωνος ἔχων, πλεόν τι τοῦ δέοντος ἀφαιρεῖται τῶν ἀναγκαίων ἔργων τῇ πόλει. Ἀργεῖν γὰρ ἀνάγκη τοὺς ἀγοντας ἱερομηνίαν. Καὶ ἅμα τρεῖς ἐφεξῆς ἱερομηνίας συμβαίνει ποιεῖσθαι· ἔτην μὲν Πλούτωνι· ἔτην δὲ καὶ νέαν ἐπὶ τῇ ἑαυτῶν ἐπισκέψει· νομηνίαν δὲ τῷ Διί. Τοῦτο δὲ προσκορὸς ἂν εἴη οὕτω συμβαῖνον. Βέλτιον οὖν διαλεῖποντας ἀγεῖν (τῶν γὰρ ἐκ διαλειμμάτων, ἡδὲ μὲν ὄντων, ἡδὲ μὲν ἀσθῆναι, λυπηρῶν δὲ, εὐφορητοτέρα) ὁλίγας τε ὥς ἐνι μάλιστα ἀγεῖν ἐορτάς· ἐν γὰρ τῶν φαύλων πολιτευμάτων ἐστὶ καὶ τὴ πολλὰς ἀγεῖν· καὶ σημεῖον οὐ θεοσεβείας, ἀλλὰ τρυφῆς ἐστὶ. Τίνες δ' ἂν εἴησαν ἱερομηνίαι, Πλάθωνι μὲν ἡρμοστέ φάναι, ὡς δὴ τινὰς ἑτέρας τῶν ἡμῖν νομιζομένων νομοθετοῦντι· ἡμῖν δὲ ἤκιστα δεῖ, ἄλλως τε καὶ μὴ περὶ τούτου νῦν ὄντος τοῦ λόγου. Δῆλον γὰρ ὅτι τὰς νομιζομένας τέτταρας ἔξει τῶν μηνῶν ἕκαστος Θεῷ τῷ αὐτῷ ἀναστάντι. Ἀμεινον γὰρ εἰς ἐλάττω ὥς ἂν μάλιστα ἢ συναιρεῖν τὰ περὶ τῶ Θεῶν. Τῇ δ' ἡμῶν αὐτῶν ἐπισκέψει ἱερομηνίαν ὁρίσαι ἀνὰ ἕκαστον μῆνα, καὶ ἅπαξ τοῦ μηνὸς ἐπισκεψὶν ποιεῖσθαι τῶν πεπραγμένων ἡμῖν, ὡς ἀξιοὶ Πλάθων, οὐχ ἡμεῖς· γὰρ φαμεν· ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἕκαστην τοῦτο ποιεῖσθαι ἀνευ ἱερομηνίας, νύκτωρ ἐπὶ ὕπνῳ ἱκανῶ, καὶ τροφῆς πέψει τῇ πρώτῃ ἀναλογιζομένους τί δήποτε πεπραγότες τῇ προτεραίᾳ ἐσμέν· κἄν τι ἢ πεπλημμελημένον, ἔωθεν εὐθύς, ἢ ὅσιον, ἐπανορθωσαμένων, λογίων ἀκροῶσθαι καθαρτικῶν, καὶ ἐπὶ ὅπτας τῶν ἀγιοτάτων ἱερῶν γενομένων. Ἐνίοτε δὲ μοίρα ἀγαθὴ καὶ τοῦ θύματος γευσαμένους, ἐπ' ἔργον πορεύεσθαι ἀπὸ τοιαύτης ἀρχῆς. Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις.

D Πῶς ἀριθμητέον τὰς τῆς ἐβδομάδος ἡμέρας.

IZ'. Ὑπάρχει δὲ καὶ τὰς τῆς ἐπτάδος ἡμέρας ἀριθμεῖν ἥτοι ὡς οἱ νῦν Ἕλληνες, τὴν μὲν πρώτην κυρίαν καλοῦντας, τὴν δὲ δευτέραν, τοῦτ' αὐτὸ δευτέραν· εἴτα τρίτην, τετράδα, πέμπτην, ἕκτην, ἐβδόμην· ἢ ὡς οἱ νῦν Ῥωμαῖοι κατὰ τοὺς πλάνητας τῶν ἀστέρων, μετὰ τὴν κυρίαν σελήνης ἡμέραν, εἴτα Ἄρεος, εἴτα Ἑρμοῦ, εἴτα Διὸς, εἴτα Ἀφροδίτης, εἴτα Κρόνου. Τὸ δὲ Παρασκευὴν μὲν τὴν ἕκτην, Σάββατον δὲ ὀνομάζειν τὴν ἐβδόμην, οὐκ ἔχει, ὡς εἰκαζε, λόγον ἡμῖν· ἀλλὰ Ἰουδαίοις ἰσως· παρεσκευάσθαι γὰρ ἐκείνους πρὸ τοῦ Σαββάτου δεῖ, ὡς δὴ μηθενὸς ἔργου ἀπτομένους ὑπὸ δεισιδαιμονίας τῇ ὑστεραίᾳ. Ἡμῖν δὲ οὐθέν δεῖ. Οὕτε γὰρ τῇ ἐβδόμῃ ἀργοῦμεν

ἡμεῖς, τῇ καλουμένῃ Σάββατον Ἰουδαίοις· ἀλλὰ τῇ πρώτῃ, κυρίᾳ ἡμῖν οὕτῃ καὶ ἱερομηνίᾳ Χριστῷ ἀναστάντι· οὐθ' οὕτως ἀργούμεν ἀγοντες ἑορτὴν, ὡς μὴ δὲ ἐξῆσαι τι, καὶ τράπεζαν παραθέσθαι θεμιτὸν εἶναι· ἀλλὰ δεῖν παρσκευάσθαι πᾶν τῇ προτεραίᾳ. Οὐκοῦν οὐτε τι χρῆσιμον, οὐτ' ἄλλως εὐσχημον ἡμῖν τὰ Ἰουδαίων ταῦτα ὀνόματα εἰς καταριθμῆσιν γε ἐβδομάδος τῆς ἡμετέρας λαμβάνειν. Οὐδὲ δὴ καὶ τὸ Σάββατον οὖν ὁμοίως ἔχει τῷ Ὡσαννᾷ καὶ τῷ Σαβαώθ· ἅπερ ἐκφυλα μὲν καὶ ταῦτα· ἐπιφωνεῖται δ' ὁμοῦς ἐν ταῖς ἱεροποιαῖς ἕκαστοτε παρὰ τῶν ζακάρων ἐπ' ἀνάγκης. Τὰ μὲν γὰρ ἐξωσιωμένα δὴ τοῖς κυριωτάτοις καὶ μεγίστοις τῶν ἱερῶν ὄντα κατὰ τι ἀπόρρητον μὴ οὐ θεμιτὸν ἢ παραλλάττειν· τὸ δὲ περιεργάσθαι καὶ μηδεμίαν ἔχον ἀνάγκην Ἰουδαίζει. Ἡμεῖς μὲν τοίνυν περὶ μηνῶν τε καὶ ἡμερῶν, καὶ ἐνιαυτοῦ, οὕτως χρῆσθαι μάλιστα ἀξιοῦμεν.

Πῶς δεῖ ἀγεῖν τοὺς χρόνους κατ' Ἀθηναίους.

III. Εἰ δέ τις διαφέρει ἀγεῖν ὡς Ἀθηναῖοι, τῇ μὲν τάξει χρήσεται δὴ τῇ ἐπιδειχθείσῃ, εἰ τι ὁ λόγος ὁδε διαίρει· ἀρχὴν δὲ τάξας τοῦ ἔτους τὰς θερινὰς τροπὰς, ὀρίει τῶν μηνῶν τοὺς μὲν τριακονθημέρους καὶ πλήρεις, τοὺς δὲ μιᾶ τῶν ἐτέρων λειπομένους ἡμέρας ἐναλλὰξ παρ' ἑνα, ὡς ἡμῖσεως που ἐνδέοντος μίαν, πρὸς τὸ τριακονθήμερον εἶναι τὸν τῆς σελήνης μηνιαῖον χρόνον. Ἀριθμῆσεται δὲ τὰς ἡμέρας ἄχρι τῆς εἰκοστῆς, ὅν εἴρηται τρόπον μετὰ δὲ ταύτην, δεκάτην φθίνοντος, εἰ πλήρης ὁ μῆν· εἴτα ἐνάτην, καὶ ἐξῆς ἀναστρέφων ἄχρι δευτέρας· μεθ' ἣν ἔντην καὶ νέαν. Εἰ κελὸς ὁ μῆν, ἐνάτην φθίνοντος, καὶ ἐξῆς τὸ ἀνάλογον, ὡς καὶ Πολυδεύκης ἀριθμεῖ· οὐχ ἱκανῶς δὲ, διότι κολλοῦ μόνου καταλέγει ἡμέρας. Πλήθων δὲ ἔντην μὲν τῇν εἰκοστὴν ἐνάτην, ἔντην δὲ καὶ νέαν τῇν τριακοστὴν λέγων, οὐδὲν ἀπαῖδον ἡμῶν φησι, τό γε περὶ τὸ πρᾶγμα. Ἦν γὰρ δευτέραν φθίνοντος· ἡμεῖς ἀριθμοῦμεν, ἔντην καλεῖ, ἔν' ἴσως αὐτῷ ἱερομηνία οὔσα τῷ Πλούτωνι, αὐτόθεν δὴ καὶ τῆς προστηγορίας τὸ σεμνὸν ἔχῃ καὶ τραγικόν. Δεῖ γὰρ καὶ τινος τοιούτου τοῖς περὶ τὰ ὅσια πραγματευομένοις. Πειρατέον δὲ κατὰ σελήνην ἀριθμεῖν τὰς ἡμέρας. Ἐπεὶ καὶ τὸ τῶν μηνῶν τοὺς μὲν πλήρεις, τοὺς δὲ κολλοὺς λαμβάνειν, τοῦτ' ἐβούλεται. Οὐχ ἱκανὸν δέ· ἀλλὰ δεῖ που καὶ ἄλλ' ἅπαντα πραγματεῦσθαι συγχά, εἰ μέλλοι σῶζεσθαι τὸ ἐμλόγον· χαλεπὸν δὲ διὰ τὴν πολλὴν τῆς σελήνης ἀταξίαν. Δι' ὅπερ οὐδ' Ἀθηναῖοι φαίνονται κατορθύνοντας· ὡς ἔστι τεκμηρίωσθαι καὶ ἐξ ὧν δὴ ὁ χωμικός ποιεῖ τὴν σελήνην θυμαίνειν, ὅτι οὐδὲν κατὰ σελήνην ἔγον τὰς ἡμέρας Ἀθηναῖοι ὁρθῶς, ἀλλ' ἄνω τε καὶ κάτω ἐκυδοιδόπων· οὕτω γὰρ κέχρηται τῇ λέξει. Πειρατέον μέντοι κατὰ τὸ δυνατόν διορθοῦσθαι, χρωμένους τοῖς ἐμπεροτάτοις αἰετῶν ἀστρολογικῶν θεωρημάτων συμβούλοις.

conjectari est, quod comicus lunam facit iis succensere, quod non recte ad suum ipsius curriculum tempora dirigerent, sed infra supra confunderent; sic enim ille loquitur. Experiendum tamen est emendare pro virili, utendo assidue peritissimis astrologiæ speculationum præceptorumque cou-

A obeant postridie. Verum id nostra nihil interest. Neque enim septimo die ab omni opere feriamur inertes, qui dies a Judæis Sabbatum a quiete nuncupatur; sed ipso die primo, qui nobis est Dominicus, sacerque Deo resurgenti. Neque tamen sic otiamur, ut vel elixare, vel mensam sternere religio sit, operæque sit pretium omnia pridie præparata habere. Ergo nec utile, nec alioqui honestum, hæc Judæorum nomina in nostræ septimanæ calculum assumere. Nec enim sic se habet Sabbatum, ut **167** Hosanna et Sabaoth: quæ aliena quidem cum et ipsa sint, tamen in hunc usque diem in sacrificiis acclamatione communi ab ipsis sacrorum ministris necessario usurpantur. Quæ enim a maximis pontificibus alicujus arcani gratia sancita sunt, nefas sit immutare. Superstitiose vero et anxie agere, quod nullum usum, cogentemque necessitatem habet: id redolet Judaismum. Nos igitur mensibus, diebus et anno sic uti maxime dignum putamus.

Quomodo secundum Athenienses agenda sunt tempora.

XVIII. Quod si cujus interesset secundum Athenienses agere, ordine quidem utetur demonstrato: si quid ordinis præsentī sermone consecuti sumus. Verum postquam ab æstivo solstitio anni principium ordinaverit, mensium describet allos tricenarios et plenos, alios vero uno die minus aliis alternis vicibus censos; quasi deficiente diei certe dimidio, ut menstruum lunæ tempus sit tricenum dierum. Supputabitur autem dierum ratio, quo supradictum est modo, usque ad vicesimum: secundum quem, si mensis est plenus, dices decimum præcipitis, deinde nonum, et ita deinceps ordine præpostero usque ad secundum: post quem extremum primum, seu veterem et novum. At si mensis cavus sit, nonum desinentis post vicesimum dices, et similī deinceps ratione, ut etiam Pollux enumerat, sed non sufficienter quidem, ut qui solius cavi dies recenseat. Plethon vero vicesimum nonum veterem appellans, et tricesimum veterem et novum, nihil nobis, quantum ad hanc rem, dissonum affert. Diem enim, quem secundum præcipitis dicimus, ille veterem appellat, ut forte sacrum ipsi Plutoni exsistentem. Nam ex hujusmodi appellatione nescio quid grave, superciliosum et tragicum præ se fert: quæ res apprime opus est iis qui tractandis sacris vehementius occupantur. Enimvero periclitandum est ad lunam dies numerare. Quando etiam illi sibi vult ea mensium constitutio, cum pleni alii, alii cavi sumuntur. Sed non sufficit tamen. Siquidem et alia quædam crebro commentari oportet, si consonantiam æqualitatemque servare velimus: id quod propter non parvam lunæ confusionem est difficile. Quo fit, ut neque Athenienses videantur recte atque ordine procedere, ut ex eo

De mense intercalario.

XIX. Et mense quidem intercalario Atticis annis etiam opus est, uti prius explicavimus, ut menses perseverent temporibus concordēs. Inserendum itaque Scirophorioni mēsi, qui respondet Maio, dies triginta. Testesque hujus rei Macrobius scriptor Romanus et Herodotus. Nam ille in *Saturnaliis*, dum Glaucippum in commentariis de sacris Atheniensium interpretatur, dicit Athenienses ultimo mēsi anni superfluos dies injicere; atqui ultimus est Scirophorion. Rursum Herodotus intercalationem esse dierum tricenum abunde manifestat his verbis: « Quod si volet, inquit, alterum annum esse quam alterum, uno mense majorem, ut tempora eodem opportune recurrant, menses quidem intercalarii triginta quinque sunt per annos septuaginta, dies vero ex his mensibus mille et quinquaginta. »

Quoto autem quoque anno intercalandum sit, si quis Herodoto fidem habendam putat, ex nuper appositis quod quaerit sumere potest. Alternis enim intercalationem fieri declarat, dum dicit alterum ex duobus annis fieri altero longiorem, et dum quinque et triginta menses intercalarios per septuaginta annos enumerat. Id quod forsā adhuc indiget consideratione, quonam pacto per alternos annos intercalatis diebus triginta contingat menses tempestatibus competere. Quando sane temere per plura fiat, quod fieri possit per pauciora; atqui per pauciora fiat, si quarto quoque anno factum æque recte habeat. Sumptis quidem mensibus, ut retulimus, et intercalatis diebus triginta post tertium quemque annum, hoc est intervallo duorum annorum intercalationem fieri, nisi si ab hoc inchoativo quopiam die solstitiali annus incipiat. Sunt autem inchoativi solstitiales, primus, secundus, tertius, universæ perfectæque periodi. Primus quidem primi annorum undenarii, et imperfectæ periodi; secundus vero secundi undenarii, et imperfectæ periodi; tertius autem sequentis octonarii justum numerum universæ perfectæque 168 periodi impletis. Nam hoc genus curriculi, ut plena in his fiat annorum revolutio, ternarium illum annorum gradum expetit. Porro accidit nihil ultimo anno superfluere; sed vel deficere, ut in primo et secundo undenario; vel æquare, ut in sequente quidem octonario. Quapropter necesse est continuo illi anno, qui initialem excipit, dies abundantes adjicere. Altera tamen additione etiam opus est, propter excurrentem particulam: siquidem quarto quoque anno dies unus deest. Repleatur itaque per vices hoc modo.

*Fac esse Hecatombæonis neomenia solstitium primo anno: sequente profecto erit duodecimo die Hecatombæonis; eique addito intercalario, ipsique supplementum confectum est, et sequenti anno, puta tertio, solstitium existit vicesimo secundo die mensis intercalarii, et superflui sunt dies octo; atqui undecim oportebat. Itaque in quartum instantis Hecatombæonis solstitium quarto anno redit; deinde in decimum quintum anno consequenti, in

A

Περὶ ἐμβολίου μηνός.

10^η. Καὶ μὲν δὴ καὶ μηνὸς ἐμβολίου δεῖσει τοῖς Ἀττικοῖς ἔτεσι, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἐν αἷ μηνες συμβαίνοντες διατελῶσι ταῖς ὥραις. Ἐπεμβλητέον δ' ἄρα ἐπὶ Σκιροφοριῶνι μηνὶ τριάκοντα ἡμέρας. Μάρτυρες δὲ τούτων Μακρόβιος Ῥωμαῖος συγγραφεὺς καὶ Ἡρόδοτος· ὁ μὲν λέγων ἐν τοῖς *Κρονίοις* τῶν συγγραμμάτων, μεθερμηνευόμενος Γλαύκιππον ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἀθηνησίων ἱερῶν καὶ ὁσίων ὑπομνήμασι, φάναι Ἀθηναίους τὰς περιττὰς ἡμέρας τῷ τελευταίῳ ἐπεμβάλλειν μηνὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ· τελευταῖος δὲ Σκιροφοριῶν ἦν· ὁ δὲ αὖ ἐκ τούτων διασαφῶν τριακοντήμερον τὸν ἐμβολίον εἶναι· « Εἰ δὲ δὴ ἐθέλῃσι τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων μηνὶ μακρότερον γίνεσθαι, ἵνα δὴ αἱ ὥραι συμβαίνωσι παραγινόμεναι εἰς τὸ δέον, μῆνες μὲν παρὰ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτεα οἱ ἐμβολιοὶ γίνονται τριάκοντα πέντε, ἡμέραι δὲ ἐκ τῶν μηνῶν τούτων χίλια καὶ πεντήκοντα. »

B

Δι' ὅπου δὲ χρόνου ἐπεμβλητέον, εἰ τις Ἡρόδοτον πείθεσθαι ἀξιοῖ, αὐτόθεν ἐκ τῶν νῦν δὴ παρατεθέντων ἔχει λαβεῖν τὸ ζητούμενον. Ἐναλλὰξ γάρ τοι παρ' ἑνα γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμὸν δηλοῖ τοῦ θ' ἕτερον τῶν ἐτέων λέγων, καὶ τριακονταπέντε μῆνας ἐμβολίους τῶν ἑβδομήκοντα ἐτέων ἀριθμῶν. Ἡ τοῦτο μὲν ἴσως δεῖται σέψως, πῶς ἂν, θατέρῳ αἰ τῶν ἐτέων ἐπεμβαλλομένων, τριάκοντα ἡμερῶν, συμβαίνοι τοὺς μῆνας ὁμολογεῖν ταῖς ὥραις αἰ· ἐπεὶ δὲ μάτην ἂν γίνοντο διὰ πλείωνων τὸ δι' ἑλασσόνων δυνάμενον γίνεσθαι· γίνοντο δ' ἂν δι' ἑλασσόνων, εἰ διὰ τετάρτου ταύτη γινόμενον εὔ ἂν ἔχοι· ληφθέντων μὲν τῶν μηνῶν καθ' ἃ εἴρηται, ἐπεμβαλλομένων δὲ τριάκοντα ἡμερῶν τῷ τρίτῳ εἰ αἰ, τοῦτο δ' ἐστὶ παρὰ δύο γίνεσθαι τὸν ἐμβολισμὸν· πλὴν εἰ ἄρα ἀπὸ τίνος τῶν ἀρχικῶν τροπικῶν ἡμερῶν ἀρχεται ὁ ἐνιαυτός. Αὗται δ' εἰσὶ πρώτη, δευτέρα, τρίτη, τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου· πρώτη μὲν τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· δευτέρα δὲ τῆς δευτέρας ἑνδεκάδος καὶ ἀτελοῦς περιόδου· τρίτη δὲ τῆς ἑξῆς ὀκτάδος συμπληρούσης τὴν ὅλην τε καὶ αὐτοτελῆ περίοδον. Βούλεται μὲν γὰρ ἡ ἐφοδος κατὰ τούτων τὴν τριάδα· συμβαίνει δὲ περιτετεῦεν μὴν τῷ τελευταίῳ ἔτει· ἀλλ' ἦτοι ἔλλειπεν, ὥς ἐπὶ τῆς πρώτης ἑνδεκάδος καὶ τῆς δευτέρας, ἡ ἰσάζειν, ὥς ἐπὶ τῆς ἑξῆς γε ὀκτάδος. Δι' ὅπερ ἀνάγκη τῷ μετὰ τὸ ἀρχικὸν εὐθύς εἶτε ἐπάγειν τὰς περιττὰς. Αἰ μέντοι καὶ τινος ἐτέρας προσθήκης διὰ τὰ ἐπιτρέχοντα μόρια, εἴ γε ἡμέρας ἔλλειπεν μίαν που διὰ τετραετηρίδος. Ἀναπληρωτέον δὲ κατὰ μέρος ὧδε.

C

D

Ἵποκεισθω Ἑκατομβαιῶνος νομηνία τὴν τροπὴν εἶναι τῷ πρώτῳ ἔτει· οὐκοῦν τῷ δευτέρῳ δευτέρα ἐπὶ δέκα. Τούτῳ δ' ἐπαχθέντος τοῦ ἐμβολίου, αὐτὸ π συμπληρῶται, καὶ ἡ τροπὴ ὀγδόη τοῦ ἐμβολίου φθίνοντος ὑπάρχει τῷ ἐπιόντι, καὶ περιτταὶ ὀκτὼ δεῖ δὲ ἑνδεκα. Οὐκοῦν εἰς τετάρτην Ἰσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἐπαυχέαι τῷ ἑξῆς ἡ τροπή· εἴτα εἰς πέμπτην ἐπὶ δέκα τῷ ἐχόμενῳ πρόεισι. Τοῦτο δ' αὖ ἐμβολάζον εἰς πέμπτην τοῦ ἐμβολίου φθίνοντος

καθίστησι τὴν τροπὴν τῷ ἐπιόντι, καὶ περιττὰς πέντε. Ὅστε τὸ ἐφεξῆς δὴ ἐβδόμῃ ἱσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος τροπιάσει, καὶ ὀγδόῃ ἐπὶ δέκα τὸ μετ' αὐτό. Τούτου δὲ πάλιν ἐμβολάζοντος, ἡ τροπὴ δευτέρᾳ τοῦ ἐμβολίου φθίνοντος ἔσται τῷ ἐπιόντι, καὶ περιττὰ δύο. Τῷ ἄρα ἐξῆς εἰς δεκάτην τοῦ Ἑκατομβαιῶνος περισταται ἡ τροπὴ, καὶ τῷ ἐπὶ τούτῳ εἰς δεκάτην δὴ φθίνοντος. Τουτὶ δ' ἐμβολάζον τελευταῖον τῆς πρώτης ἐνδεκάδος, εἰς δευτέραν ἱσταμένου τοῦ Ἑκατομβαιῶνος ἀποκαθίστησι τὴν τροπὴν, περιττὴν μὲν μηδεμίαν ὑπολείπον, μᾶς δ' ἔτι δύο. Αὕτη μὲν οὖν πρώτη ἐνδεκάς, καὶ περίσδος ἐν μέρει καὶ ἀτελής, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ νομηνίας τοῦ Ἑκατομβαιῶνος, τελευτῶσα δὲ εἰς δευτέραν ἱσταμένου, δι' ἐπιτάδους ἰθαγενεὺς δηλαδὴ βοηθουμένης τετράδος ἐμβολιμαίων ἐτῶν· δευτέρα δὲ ὁμοία εἰς τρίτην ἱσταμένου ἀποκαθίστησι τὴν τροπὴν· τρίτην δ' ἔχουσα τὰξιν ὀκτάς, ὁμοίως ἐφοδεουμένη, πληροὶ τὴν τῆς ὅλης καὶ αὐτοτελοῦς περιόδου ἀποκατάστασιν, εἰς νομηνίαν ἀποκαθιστάσα τοῦ Ἑκατομβαιῶνος. Καὶ αἰεὶ οὕτως περιστάμεναι αἱ τροπαί, ὁμολόγως τοῖς μηνὶν ἔξουσι, προστιθεμένων καὶ τῶν ἐπιτρεχόντων μορίων, ὅπως ἂν ἀμεινον δοκῇ προστιθῆναι. Θεωρεῖσθω δὲ ταῦτα κατὰ τῆς ἐκτεθείσης διαγραφῆς. Ταῦτα μὲν ἐκ τούτων θεωρεῖσθω, ὅτῳ ἐπιμελές· εἰ δὲ τῷ φιλον καὶ κατὰ Πλήθωνα διαρεῖν τε καὶ ἀριθμεῖν, οὐδ' αὐτῷ τι κωλύει χρῆσθαι τῇ τάξει τε καὶ ὀνομασίᾳ τῶν μηνῶν τῇ ἀποδοθείσῃ. Κἀν Πλήθων οὕτω διονομάζων περὶ μηνῶν ἔγραψεν, εἰ παρ' ἄλλων λαβεῖν τὴν πρὸς ἀλλήλους σύνταξιν τῶν μηνῶν εἶχεν ὀρθῶς· οὐθὲν γὰρ αὐτῷ οὕτε τὰς ἱερομηνίας, οὕτε τῶν ἡμερῶν τὴν κταρίθμῃσιν ἐλυμαίνετ' ἂν ἢ γε τῶν μηνῶν ὀνομασία, ὥς Ἀθηναῖοι ἤγον· ἐὼ λέγειν, ὥς καὶ ἐσέμνυνεν ἂν κομιδῇ ἐπικοσμοῦσα τὸ γράμμα. Νῦν δ' ὅδε τὸ μὲν ἀποπον ἡμῖν τῆς ἐκφορᾶς τῶν Ῥωμαϊκῶν ὀνομάτων φεύγων, Ἰανουάριον καὶ Φεβρουάριον, καὶ τὰ τοιαῦτα οὐκ ὀνομάζει· ἀπορῶν δὲ τὴν σύνταξιν τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ τὸ περὶ τὴν ζήτησιν ταλαίπωρον εὐλαβοῦμενος, ἐπὶ τὸ πρόχειρον τρέπεται τοῦ ἀριθμοῦ. nobis Romanorum mensium enuntiationem refugiens, de quo Græcorum mensium ordine dubitabundus, et laboris investigandi fugitans, ad numeri facilitatem divertitur.

Περὶ ἀρχῆς τῆς ἡμέρας.

Κ'. Ἡμέρας δ' ἀρχὴν (συγγενὲς γὰρ τῷ περὶ μηνῶν λόγῳ καὶ τούτῳ) Ἀθηναῖοι μὲν ἀφ' ἡλίου δυσμῶν ἤγον, τὴν νύκτα τῇ μετ' αὐτὴν ἡμέρᾳ λογιζόμενοι, καὶ τὸν μεταξὺ γινόμενον χρόνον μέχρι τῶν ἐτέρων δυσμῶν μίαν τιθέμενοι ἡμέραν, ὥς Ἀῦλος Ῥωμαίων λόγιος Μάρκων Βάρωνα ἀναγεγραφένα φησί· Ῥωμαῖοι δὲ οἱ μὲν ἀρχαῖοι ἀπὸ μέσων νυκτῶν ἤρχοντο, οἷς καὶ Πλήθων ἐπόμενος ἀρχὴν τοιαύτην ποιεῖται· οἱ νῦν δὲ ἀφ' ἡλίου ἀνίσχοντος ἀγρουν· παραπλησίως δὲ καὶ οἱ νῦν Ἕλληνες. Καίτοι τούναντιον ἔχρην σύμπαντας τοὺς γε ἀπὸ Χριστοῦ ποιεῖσθαι, χαρίζομένους τῷ ἀρχηγέτῃ. Οὕτω γὰρ μόνον ἔσται τριταῖον ἀναδιδῶναι αὐτὸν τεθνεῶτα, ἐὰν ἡ τῆς ἡμέρας ἀρχὴ λαμβάνηται ἥτοι ἀπ' ἀκρας νυκτός, ὥς Ἀθηναῖοι ἤγον, ἢ ἀπὸ μέσης, ὥς Ῥωμαῖοι. Πότερον δὲ, οὐ ῥάδιον ἀποφύνασθαι. Οἱ μὲν γὰρ περὶ τὸν Ἄθων θεολόγοι κατὰ μέσσην ἀκριβῶς

A quo intercalatione facta quinto et vicesimo die mensis intercalarii sequenti anno, scilicet sexto, solstitium collocatur, et superfluunt quinque. Quapropter annus septimus sequens septimo ineuntis Hecatombæonis solstitium peraget, et decimo octavo annus octavus. Hoc rursum intercalari facta, solstitium erit vicesimo nono die mensis intercalarii anno sequente, et dies abundantes duo. Anno vero decimo, in decimum Hecatombæonis solstitium circumagitur: et proximo in vicesimum primum, qui factus intercalaris ultimus quidem primi undenarii, in secundum Hecatombæonis solstitium restituit, nullum superfluum relinquens, sed adhuc die uno indigens. Ipse igitur primus undenarius, et particularis periodus, et imperfecta, incipiens quidem a novilunio Hecatombæonis, die vero secundo ejusdem finiens, per septem scilicet annos naturales, opitulante intercalarium annorum quaternione. Secundus præterea undenarius similiter in diem tertium Hecatombæonis solstitium rejicit, at tertio loco octonarius positus, pariter decursus, perficit illam universæ perfectæque periodi plenam instaurationem, solstitium in neomeniam Hecatombæonis restituens. Et sic semper circumacta solstitia cum mensibus congruent, additis etiam particulis excurrentibus quam commodissime addi posse videbuntur. Porro considerata hæc sunt etiam in exposita descriptaque tabella, si cui id curæ est. Quod si cui placet secundum Plethonem distribuere, et numerare, nihil illum impediatur, quominus et ordine utatur, et nominum ratione ante explicata. Atque etiam Plethon hac denominatione usus esset, cum de mensibus scriberet, si recte ab alio mutuari hanc mutuam mensium seriem potuisset. Neque enim ipsi suas serias, dierumque enumerationem labefactasset Atticorum mensium nomenclatura: ut interim taceam, quantum dignitatis et splendoris attulisset, librum ipsum scripturamque abunde exornans. Nunc vero ille absurdam nec Januarium, nec Februarium, nec reliquos nominat: deque Græcorum mensium ordine dubitabundus, et laboris investigandi fugitans, ad numeri facilitatem divertitur.

De principio diei.

XX. Principium vero diei (quandoquidem præsentis de mensibus sermone id quoque germanum est) Athenienses a solis occasu observabant, noctem diei sequenti ascribentes, et omne in medium tempus ad alterum occidentem unum diem constituentes, ut Aulus Gellius, Latinus auctor non ineptus, Marcum Varronem scriptis mandasse tradit. At Romani priscis temporibus a media quidem nocte inchoabant: quos Plethon imitans idem principium facit. Nunc vero ab oriente sole inceptant, itidemque Græci. Quanquam contra oportebat Christianos omnes facere, id obsequii suo Principi exhibentes. Sic enim solum constabit illum mortuum tertio die revixisse, si vel a summa nocte, ut solebant Athenienses, vel a media, ut Romani, principium diei sumatur. Utrum vero potius, dictum non

est facile. Nam theologi, qui accolunt Athon montem, totis viribus contendunt circiter noctis medium resurrectionem factam esse; et sacra illa antelucana in ejus rei memoriam a media nocte incipiunt. Quorum ratio hoc habet, quod contigerit mulieres profundo quidem diluculo ad monumentum profectas, ut exsequiarum justa de more peragerent, defunctum non invenisse, ut Lucas in suo Evangelio perscripsit. Illud enim profundum diluculum proximum tempus mediæ nocti significare existimant. Simul vero sic quoque plus aliquanto tertii diei contineatur. Istudque plus **169** signum evidentiùs est ipsius dierum ternionis. Sed ex Italis Romani post mediam noctem id fuisse aiunt, et profundum illud sic intelligunt, ut a noctis medio sufficienter dirimant. Cum ergo nullus Evangelii scriptor doceat, qua parte noctis Christus surrexerit, tutius quidem videtur, si quis constituat a summa nocte diei principium. Nam quod mediam noctem subsequitur, accedit illi pro auctario. Quibus vero in hoc solum ratio sita est, non major est fiducia quod volunt assequendi quam periculum ab eo aberrandi. Hos enim vice versa hoc inconveniens sequetur, dum primam noctem diei principium ponunt; quod cum permissum sit carnibus vesci postridie, id quidem licebit a summa præcedente nocte: contra vero cum sit vetitum eadem die cœnam de carnibus sumere, non concedetur eadem nocte. Hac igitur de re melius diligentiùsque denuo est considerandum: commodumque fuerit harum rerum peritos rogare et consulere. Hæc namque ita considerari observarique oportet, ut ex sermone nihil quidquam sacris contrarium eveniat, diemque pie ac sancte in Dei gratiam auspicemur.

Unde numeranda sunt tempora.

XXI. Enimvero etiam fas est a naturali Christiano tempora supputare, non ut Græci a mundi origine, nunc annum noningentesimum, octavum et septuagesimum numerantes supra sexies millesimum. Prophetis quidem sic fortasse licebat; verum melius est Christi cultores ab illo incipere. Quod etiam agunt Romani, hujus ævi millesimum quadringentesimum et septuagesimum præsentem annum computantes, quanquam prisci illi ab urbe condita numerabant, quemadmodum Athenienses a prima Olympiade; alii vero a bello Trojano.

De mensibus igitur hæc descripta sunt, ad emendandam antiquariorum disertorumque virorum hoc obsequiolo gratiam: si quid fortasse spei est Græcam linguam, ejusque studium adusque posteritatem fore: non autem, ut aliarum quondam gentium, Græci quoque nunc totius et generis, et sermonis finem esse in fatis est.

Testes in hoc libro citati.

Basilius.
Pletho.
Aulus Romanus.
Aristoteles.
Galenus.
Macrobius Romanus.
Theophrastus.
Demosthenes.

Α νύκτα γενέσθαι τὴν ἀναβίωσιν ἐξηγούνται, καὶ τῶν ἀναστατικῶν ἀρχονται ὀργίῳν εὐθύς ἀπὸ μέσων νυκτῶν. Λόγος δ' αὐτῶν, ὅτι τὰς εἰς τὸ μνῆμα ἀφικόμενας γυναῖκας ἐπαμείψασθαι τὰ νενομισμένα δρόρου μὲν ἐστὶ βαθέος παραγενέσθαι, μὴ εὐρηκέναι δὲ τὸν νεκρὸν, οἱ περὶ Λουκᾶν τῶν εὐαγγελιστῶν γεγράφασιν ἱστοροῦντες. Τὸ γὰρ τοῦ δρόρου βαθὺ τὸ ἐγγὺς ποῦ τῆς μέσης νυκτὸς μὴγνύει ὑπολαμβάνουσιν. Ἄμα δὲ καὶ τι πλεον ἐπιλαμβάνουσιν· ἂν οὕτω τῆς τρίτης ἡμέρας. Τὸ δὲ πλεον, σημτεῖον δὴ τῆς τριᾶδος ἐστὶν ἐναργέστερον. Τῶν δ' Ἱταλιωτῶν οἱ περὶ τὴν Ῥώμην μετὰ μέσσην ποῦ νύκτα φασὶ, καὶ τὸ βαθὺ, ἀψιστάντες ἱκανῶς τοῦ μέσου, ἀκούουσι. Μηδενὸς δ' ἄρα τῶν συγγραφέων ἀποσαφηνότος, ὅποτε τῆς νυκτὸς ὁ θεὸς ἀναβίωῃ, εἴκοι μὲν ἀσφαλεστέρως ἂν ἔχειν, εἰ τις ἀπ' ἄκρας νυκτὸς τιθεῖτο τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχήν. Συμβαίνει γὰρ αὐτῷ ἐξ ἐπιμέτρου τὸ μετὰ τὴν μέσσην. Οἷ δ' ἐπὶ τοῦτῳ μόνον ὁ λόγος βέβηκεν, οὐ μᾶλλον τι θάρρος ἐπιτυγχάνειν, ἢ κίνδυνον παραναστατεῖν. Ἄτοπον μέντοιγε ἕτερον αὐτὸ ἀκολουθήσει θεμένοις ἀκρόνυχον τὴν ἀρχήν, τὸ, τῇ ὑστεραίᾳ νόμιμον ὃν ἐσθίειν κρεῶν, ἐξείναι κρεωφαγεῖν ἀπ' ἄκρας τῆς ἡγουμένης νυκτὸς· καὶ πάλιν ἀπηγορευμένον αὐτῷ, μὴ ἐξείναι δειπνον ἐκ κρέατος τῆς αὐτῆς ταύτης νυκτὸς γε ἐλθεῖναι. Περὶ τοῦτου μὲν οὖν εἰσαυθὺς ἐπισκεπτόμενοι ἐστὶ βέλτιον, καὶ τοὺς περὶ ταῦτα δεινοὺς παρακαλεῖ σπαντὰς συμβουλεύσασθαι, καλῶς ἔχει. Δεῖ γὰρ τὴν σκέψιν οὕτω ποιεῖσθαι, ὥς μήτε συμβαίνειν ἐκ τοῦ λόγου ἐναντίον τοῖς ὁμοίοις μὴθέν, εὐαγῶς τε τῆς ἡμέρας κατάρχειν τοῦ θεοῦ χάριν.

C

Ὁ θεὸς ἀριθμητὸν τοὺς χρόνους.

ΚΑ'. Ὅστιον δὲ καὶ τοὺς χρόνους ἀριθμεῖν ἀπὸ γενετῆς τοῦ αὐτοῦ θεοῦ· ἀλλὰ μὴ, ὡς οἱ νῦν Ἕλληγες, ἀπὸ κόσμου γενέσεως, ἐξακισχιλιοστὸν ἑνακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν ἑξήκοντος τοῦτο καταριθμοῦντες. Προφητῶν μὲν γὰρ ἰσως καὶ ταῦτα· ἄμενον δὲ, τιμῶντας Χριστὸν, ἀπ' αὐτοῦ ἀρχεσθαι, καθάπερ οἱ νῦν ὄντες· Ῥωμαῖοι ἄγουσι, χιλιοστὸν τετρακοσιοστὸν ἑβδομηκοστὸν τοῦτο διαριθμοῦμενοι ἕτος· καίτοι τῶν πάλαι Ῥωμαίων ἀπὸ κτίσεως Ῥώμης ἀριθμοῦντων· ὥσπερ Ἀθηναῖοι μὲν ἀπὸ Ὑλυμπιάδος πρώτης, ἄλλοι δὲ ἀπὸ τῶν Τρωϊκῶν.

Περὶ μὲν οὖν τῶν μηνῶν ταύτῃ διωρίσθω τῶν λογίων χάριν ἀνδρῶν· εἰ τις ἄρα ἐλπίς διάλεκτον τοῖς ἐπιγινομένοις ἐσεσθαι Ἑλληνικήν· ἀλλὰ μὴ, ὡς ἄλλων πάλαι ἔθνων, καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ νῦν παντὸς καὶ γένους καὶ λόγου τελευτὴν εἴμαρτο εἶναι.

D

Μάρτυρες τῷ λόγῳ.

Βασίλειος.
Πλήθων.
Αἴγιος Ῥωμαῖος.
Ἀριστοτέλης.
Γαληνός.
Μακρόβιος Ῥωμαῖος.
Θεόφραστος.
Δημοσθένης.

Πλίνιος Ῥωμαῖος.
Στράβων.
Αἰσχίνης.
Ἀριστοφάνης.
Πλούταρχος.
Θουκυδίδης.
Πολυδεύκης.
Σιμπλικίος.
Ἡρόδοτος.
Σουΐδας.
Συνέσιος.
Καῖσαρ ὁ θεός.

A

Plinius Romanus.
Strabo.
Æschines
Aristophanes.
Plutarchus.
Thucydides.
Pollux.
Simplicius.
Herodotus.
Suidas.
Synesius.
Divus Cæsar.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΜΑΞΙΜΟΥ

ΜΟΝΑΧΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΔΗΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑ ΧΡΙΣΤΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΗΜΩΝ ΣΩΤΗΡΙΟΝ ΠΑΣΧΑ,

Τὸ διαγραφὲν κανόνιον ἐρμηνεύουσα.

SANCTI MAXIMI

MONACHI ET MARTYRIS,

BREVIS ENARRATIO CHRISTIANI PASCHATIS,

Qua descripti laterculi ratio declaratur,

DIONYSIO PETAVIO INTERPRETE.

Τῷ πανευφύμῳ Πατρικίῳ κυρίῳ Πέτρῳ Μάξιμος **B 170** *Illustri, ac laudum genere omni celebrando Patricio Petro, Maximus humilis monachus.*

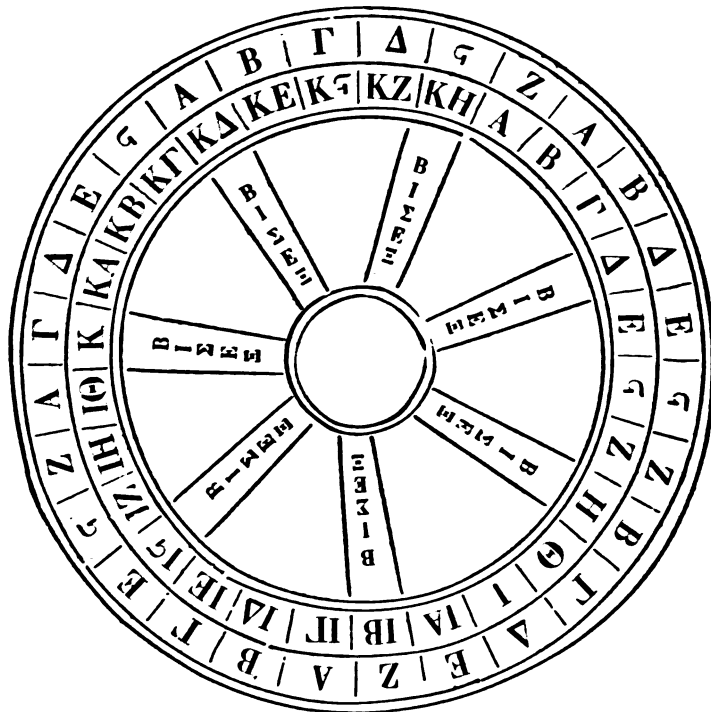
Α'. Ἐπειδὴ σε, πανεύφημε καὶ θεοφροῦργε δέσποτα, βίου τροφὴν καὶ συμβίωσιν τὴν ἀνωτάτω πεποιημένων σοφίαν ἐπίσταμαι, καθ' ἣν⁵¹ ἀεὶ φρονήσει θεῖα καὶ ἀρετὴ γόνιμον τὴν τε περὶ τὸ νοεῖν τὰ καλὰ καὶ πράττειν θεόδοτον ἔξιν καὶ δύναμιν, ὧν βάσις ἡ εὐσεβὴς καὶ ὀρθόδοξος πίστις καθέστηκε· μόνην ὑποφαινούσα δι' ἐλπίδος τὴν τῶν ἀοράτων, ὡς ὁρατῶν ᾗδ' ὡς κατὰ τὴν χάριν γεγεννημένων, καὶ πρὸ τῆς ἐκφάνσεως ἀποκάλυψιν τοῖς κατὰ σὲ τὴν τοῦ Λόγου παρουσίαν διὰ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀνεπιστροφῆς πορείας ἐνδεχομένοις ἀεὶ καὶ προσμένουσι συνειδὼν τοῖς τε ἄλλοις ὁμῶν, καὶ μὲν δὴ τῷ ὑπὲρ τὰ ὅλα μεγίστῳ τῆς συγκαταβάσεως κατορθώματι θαρρήσας τε ἄμα, καὶ προθυμηθεὶς, κανόνιον τι διαγράψαι σεμνὸν, καὶ ἀπο-

I. Cum te cœlesti ac divinæ sapientiæ innutritum in omni esse vita meminerim, præclare, et a Deo conservande domine, ac divinitus communicata illa facultate præditum, quæ cœlesti prudentia et virtute secunda, ad honesta quæque cogitanda faciendaque perducit: quorum fundamentum religiozæ fides est, recteque sentiens: quæ solam eorum quæ spectabilia non sunt, velut divina quodammodo gratia jam spectabilium, etiam antequam patefacta sint, ostensionem per spem exhibet iis qui, quod tu facis, adventum Verbi continua ad ipsum, nec interrupta progressionem præstolantur ac sustinent: statui apud me, cum aliis vestris, tum hoc singulari demissionis ad me vestræ facti, ac merito confisus, laterculum quemdam augusta religione plenum describere; et ad vos laude ac prædicatione omni superiores mittere. In quo primum jejuniorum continetur ingressus, tum solemnem resurrectionis Dominicæ: item aliud festum, quod olim celebre, nunc obscurum apud nos et ignobile; ut qui nihil ex eo ad celebrandum assumimus, neque curamus omnino: decimam intelligo septimi mensis Judaici, per quam semel quotannis ex præscripto legis, in Sancta sanctorum introibant

⁵¹ f. καὶ τὴν, nisi verbi quidpiam desit.

pontifex ; qua die præterea Zacharie de Joanne magno præcursore ac præcone veritatis editum est oraculum. Qua de causa, ut hoc genus eruditionis harum rerum studiosis aspergerem, non dubitavi hoc etiam solemne laterculo complecti meo ; imo feci hoc eo libentius, quod ex eo cognovi facilius inveniri illa posse, quæ ad inquirendum jejuniorum caput, ac resurrectionis festum, ipsamque adeo mensis septimi decimam diem pertinere videntur.

Ad hujus porro laterculi descriptionem perbreve ejus expositionem adjeci, quæ sic habet.

Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ	Υ	Φ	Χ	Ψ	Ω	
Ἡμέραι ἐμβόλ.	Σελή- νης ἔτη	Ἐπα- χταί	Μῆνες Ῥω- μαίων	Πο- σταίαι	Προσ- θεταί	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	Προσ- θεταί	Πο- σταίαι	Μῆνες Ῥω- μαίων	
Ἐμβόλ.	ΙΘ	ΚΖ	Φεβρ.	Η	Δ		Ε	Ἀπριλ.	ΙΓ	ΚΕ	Σεπτ.	Α		Ε	Ἀπριλ.	ΙΓ	ΚΕ	Σεπτ.	Α		Ε	Ἀπριλ.	ΙΓ	ΚΕ
	Α	Θ	Ἰανου.	ΚΗ	Α	Δ	ΚΕ	Μαρτ.	Γ	ΙΑ	Σεπτ.	Β		Α	Ἀπριλ.	Α	Γ	Ἰανου.	ΚΗ	Α		Α	Ἀπριλ.	Α
	Β	Κ	Φεβρ.	ΙΓ	Δ		ΙΓ	Ἀπριλ.	Α	Γ	Ἰανου.	ΚΗ	Α	Β	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ	Σεπτ.	Δ		Β	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ
Ἐμβόλ.	Γ	Α	Φεβρ.	Ε	Δ	Δ	ΚΒ	Μαρτ.	Γ	ΙΑ	Σεπτ.	Ε		Δ	Ἀπριλ.	Γ	Α	Σεπτ.	Ζ		Δ	Ἀπριλ.	Γ	Α
	Δ	ΙΒ	Ἰανου.	ΚΕ	Α		Ι	Ἀπριλ.	Γ	Α	Σεπτ.	Ζ		Ε	Ἀπριλ.	Γ	ΙΘ	Σεπτ.	Η		Ε	Ἀπριλ.	Γ	ΙΘ
	Ε	ΚΓ	Φεβρ.	ΙΓ	Δ	Δ	ΙΗ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	Ζ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΖ	Σεπτ.	Θ		Ζ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΖ
Ἐμβόλ.	Ζ	ΙΕ	Φεβρ.	ΚΑ	Δ		ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	Θ	Ἀπριλ.	Γ	ΙΓ	Σεπτ.	Ι		Θ	Ἀπριλ.	Γ	ΙΓ
	Η	ΚΔ	Φεβρ.	Ι	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	Ι	Ἀπριλ.	Γ	ΚΑ	Σεπτ.	ΙΑ		Ι	Ἀπριλ.	Γ	ΚΑ
Ἐμβόλ.	Θ	Ζ	Ἰανου.	Α	Α		ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΒ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ	Σεπτ.	ΙΒ		ΙΒ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ
	Ι	ΙΗ	Φεβρ.	ΙΗ	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΓ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΓ	Σεπτ.	ΙΓ		ΙΓ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΓ
Ἐμβόλ.	ΙΑ	ΚΘ	Φεβρ.	Ζ	Δ		ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΔ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΔ	Σεπτ.	ΙΔ		ΙΔ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΔ
	ΙΒ	Ι	Ἰανου.	ΚΖ	Α	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΕ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΕ	Σεπτ.	ΙΕ		ΙΕ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΕ
	ΙΓ	ΚΑ	Φεβρ.	ΙΕ	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΖ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΖ	Σεπτ.	ΙΖ		ΙΖ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΖ
Ἐμβόλ.	ΙΔ	Β	Φεβρ.	Δ	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΘ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΘ	Σεπτ.	ΙΘ		ΙΘ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΘ
	ΙΕ	ΙΓ	Ἰανου.	ΚΔ	Α		ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΑ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΑ	Σεπτ.	ΙΑ		ΙΑ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΑ
	ΙΖ	ΚΒ	Φεβρ.	ΙΒ	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΒ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ	Σεπτ.	ΙΒ		ΙΒ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΒ
Ἐμβόλ.	ΙΖ	Ε	Φεβρ.	Α	Δ		ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΓ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΓ	Σεπτ.	ΙΓ		ΙΓ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΓ
	ΙΑ	ΙΓ	Φεβρ.	Κ	Δ	Δ	ΙΕ	Ἀπριλ.	Α	Η	Ἰανου.	ΚΕ	Α	ΙΔ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΔ	Σεπτ.	ΙΔ		ΙΔ	Ἀπριλ.	Γ	ΚΔ

⁸² f. ἐσομένην. ⁸³ f. παρσιδᾶται. ⁸⁴ ζήτουμένην.

Τι τὸ κανόνιον, καὶ τί περιέχει ἡ τούτου δύ-
ραμς.

A 171-172 Cujusmodi sit laterculum, et quæ vis
sit illius.

Β'. Ἡ τοῦδε τοῦ προκειμένου ὑφήγησις τοῦ κανονίου
τούτων ἔχει τὸν τρόπον. Τριπλοῦν τοῦτο καθέστηκεν,
ὡς περιέχον ἐν ἑαυτῷ τὴν τε τῶν ἁγίων παρείσθα-
σιν νηστειῶν καὶ τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ καθ'
Ἑβραίων πρώτου μηνός, λέγω δὴ τοῦ Νισάν· εἰς ἣν
τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα τελεῖται· καὶ τὴν δεκάτην τοῦ
ἑβδόμου μηνός, ἥρουν τοῦ Θεραί· καθ' ἣν ὁ ἀρχι-
ερεὺς τὸ παλαιὸν τὴν εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἁγίων εἰσοδὸν
ἐποιεῖτο. Καὶ ἔστι τῆς μὲν παρείσθασεως τῶν ἁγίων
νηστειῶν ἡ σημείωσις ἐξ εὐωνύμων τοῦ αὐτοῦ κα-
νονίου διαγεγραμμένη· ἡ δὲ τεσσαρεσκαίδεκάτη τοῦ
καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός ἐκ δεξιῶν συνέγγυς
τοῦ κατὰ μέσον ἐγγεγραμμένου τροχοῦ· μετὰ δὲ
ταύτην εὐθύς δεξιότερον ἢ λεγθεῖσα δεκάτη τοῦ
ἑβδόμου μηνός· ὡς εἶναι μόνην ἐξ ἀριστερῶν τὴν
τῆς παρείσθασεως διαγραφὴν· ἐκ δεξιῶν δὲ ἀμφο-
τέρων τῆς τεσσαρεσκαίδεκάτης φημι τοῦ πρώτου
μηνός καὶ τῆς δεκάτης τοῦ ἑβδόμου μηνός. Τῶν δὲ
στηκεν.

Τίς ἡ ἐξ εὐωνύμων διαγραφὴ.

Γ'. Ἐν μὲν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ ἐν πρώτῳ στίχῳ αὐ-
τοῦ ὁρθῶς καθιέμενοι οἱ ἑπτὰ ἐμβόλιμοι μῆνες εἰσιν·
ἐν δὲ τῷ β' στίχῳ τὰ ἰθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ ἰθ' τὴν
ὀρχὴν ἔχοντα· καὶ οὕτως διὰ πρώτου, καὶ δευτέρου,
καὶ τῶν καθέξης εἰς τὸ ὀκτωκαίδεκατον λήγοντα·
ἐν τρίτῳ στίχῳ αἱ τῶν τῆς σελήνης ἑτῶν ἑπακταί·
ἐν τετάρτῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαῖκοι μῆνες, Ἰανουάριος
καὶ Φεβρουάριος· ἐν πέμπτῳ στίχῳ αἱ ποσταλαὶ
αὐτῶν τῶν μηνῶν, εἰς ἃς συμβαίνει γίνεσθαι τὴν
ἀποκρεῦσιμον ἑορτὴν· ἐν ἕκτῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ
ἡμέραι, διὰ σηνικοῦ γεγραμμέναι. Καὶ ταῦτα μὲν
ἐξ εὐωνύμων.

Τίς ἡ ἐκ δεξιῶν διαγραφὴ.

Δ'. Ἐκ δεξιῶν δὲ ἐν πρώτῳ στίχῳ τὰ εἰρημένα ἰθ'
τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου καθ' εἰρμὸν ἀρχόμενα,
καὶ διὰ τοῦ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ τῶν καθέξης
εἰς τὸν ἰθ' λήγοντα· ἐν δευτέρῳ στίχῳ οἱ Ῥωμαῖκοι
μῆνες, Σεπτέμβριος καὶ Ὀκτώβριος· ἐν τρίτῳ στίχῳ
αἱ τούτων τῶν μηνῶν ποσταλαὶ, εἰς ἃς πίπτει τοῦ
ἑβδόμου καθ' Ἑβραίους μηνός ἡ δεκάτη κατ' ἔτος
ἕκαστον· ἐν τετάρτῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ ἡμέραι, διὰ
σηνικοῦ γεγραμμέναι· ἐν πέμπτῳ στίχῳ οἱ Ῥω-
μαῖκοι μῆνες, Μάρτιος καὶ Ἀπρίλιος· ἐν ἕκτῳ στίχῳ
αἱ τούτων ποσταλαὶ, καθ' ἃς γίνεται τοῦ πρώτου
καθ' Ἑβραίους μηνός ἡ τεσσαρεσκαίδεκάτη κατ' ἔτος
ἕκαστον· ἐν ἑβδόμῳ στίχῳ αἱ προσθεταὶ πάλιν ἡμέ-
ραι, διαγεγραμμέναι ἀπὸ σηνικοῦ. Ταῦτα καὶ ἐν
τοῖς δεξιῶν.

Τίς ἡ τοῦ μέσου τροχοῦ διαγραφὴ

Ε'. Ὁ δὲ τούτων μέσος τροχὸς τοῦ ἡλίου καθέστη-
κεν, ἔχον μὲν ἑαυτοῦ τὰ ἑπτὰ δισεκτα κατὰ διαστο-
λὴν ἀπὸ τεσσάρων εἰς τέσσαρα ἔτη κεκτημένος·
μετὰ δὲ τὰ δισεκτα, εὐθύς κατὰ πρῶτον στίχον,
ἥρουν κύκλον, τὰ χη' τοῦ ἡλίου ἔτη, ἀπὸ πρώτου

II. Propositi canonis expositio ad hunc modum
se habet. Est ille divisus trifariam. Continet enim
introitum sacrorum jejuniorum; quartam decimam
primi mensis secundum Hebræos, hoc est Nisan :
in quam Pascha illorum incidit : nec non decimam
septimi mensis, videlicet Thersi : qua summus sa-
cerdos olim Sancta sanctorum adibat. Porro intro-
itus sacrorum jejuniorum notatio ad sinistram par-
tem canonis descripta est; quarta decima vero
primi mensis Judaici ad dextram, prope inscrip-
tam in medio rotam. Post hanc statim ad dextram
magis accedit illa, quam diximus, decima dies sep-
timi mensis, adeo ut nihil a sinistra præter jeju-
niorum introitum descriptum habeatur; a dextra
vero parte utrumque sit, quarta decima nimirum
primi mensis et decima septimi. Totius autem de-
scriptionis illius vis est ejusmodi.

διαγεγραμμένων, ἐν ὅλοις ἡ δύναμις αὕτη καθέ-

Quid sibi velit tabella ad sinistram inscripta.

III. In sinistro laterculo, ejusque primo versu in
directum descendente septem sunt embolimi men-
ses. In secundo versu, xix lunares anni; initio a
nono decimo facto : unde ad primum, secundum,
ac cæteros ordine progressus desinit in octavum
decimum; tertio versu lunarium annorum epactæ
continentur; quarto, Romani menses duo, Janua-
rius et Februarius; quintus mensium quotas exhi-
bet, in quas Carnisprvii festum incidit; sextus
versus addititios dies, sive regulares continet se-
rico scripto. Hæc ad sinistram habentur.

Quid ad dextram rotæ partem sitæ tabula significet.

IV. Dextræ tabulæ primus versus novemdecim,
ut dixi, annus lunæ complectitur, qui a primo per
secundum, tertium, ac reliquos ordine procedunt,
atque in decimum nonum desinunt; secundus ver-
sus Romanos menses habet Septembrem et Octo-
brem; in tertio dies sunt mensium, in quas He-
braici mensis septimi decima quotannis incurrit;
in quarto regulares serico scripti; in quinto Ro-
mani menses Martius et Aprilis; in sexto eorum-
dem mensium dies, quibus primi mensis Hebraici
quarta decima quotannis tribuitur; septimus deni-
que versus addititios dies, sive regulares rursus
ostendit serico descriptos. Hæc ad dextram inscrip-
ta tabula complectitur.

Quid in medio descripta rota contineat.

V. Media tabellarum rota soli tribuitur. Hujus in
interiore area septem bisextiles sunt, quinto quo-
que anno positi. Post bisextiles in primo versu,
sive circulo, anni solis xxviii, primus, secundus,
et ita deinceps usque ad vicesimum octavum ex-

plicantur; secundus versus, sive circulus octo et viginti annorum epactas præbet, prout anno cuique congruunt. Hæc de media rota.

Cur ab anno lunæ XIX. non a primo tabella sinistra ducat initium.

VI. Cur autem non a primo initium habeant anni lunares ad sinistram inscripti, sed a nono decimo, ac deinde primus, secundus, et reliqui subijciantur, causa est ejusmodi. Caput jejuniorum in penultimo mense, hoc est undecimo labentis anni perpetuo contingit, uti Paschale festum in primo succedentis. Quare cum duos annos occupent sacri jejuniorum dies, vel potius a duobus ipsi comprehendantur, ita ut initium illorum ab anno corrente lunæ pendeat; finis autem ab eo qui proxime sequitur, necesse est ut jejuniorum initium ex anno decimo nono metiamur, quando salutare Pascha anno lunæ primo celebratur. Sic ex anno primo jejuniorum caput dirigitur, quoties festum Resurrectionis in secundum incidit; et ex secundo, cum in tertium cadit, et ab hoc rursus, quando in quartum incurrit: atque ita porro. Ad hunc modum se habet lunarium ad sinistram annorum descriptio.

173 Quinam sint embolimi, et quæ lunares epactæ.

VII. Septem menses intercalares ex iis quas epactas lunæ dicimus, colliguntur post duos annos, vel tres, quando ad tricenarium dierum numerum perveniunt. Epactæ porro ex defectu lunaris anni ad solarem oriuntur. Nam solaris diebus constat CCCLXV; lunaris CCCLIV. Unde proprium mensem habet dierum XXIX, ac semissis. At annus lunæ quilibet uno aliquo de intercalaribus septenis præditi, tredecim omnino menses habet; adeo ut ad duodenos ultimus iste pro eo, ac nominatur, intercalaris accedat; propterea non solum dies colligat CCCLIV, uti cæteri lunares anni: sed CCCLXXIV, tricenum dierum mense insuper addito.

De Hebræis mensibus, qui ad sinistram canonis partem observati sunt, et ipsorum quoti die, cujusmodi sunt et quare diversi.

VIII. Hinc igitur penultimus lunaris illius anni mensis non undecimus est, sed duodecimus, a quo sanctorum jejuniorum introitum jure metimur, ob excessum mensis unius, qui ab undecimo illorum observationem progredi vetat, ut ne plures numero, quam revera sint, dies illis impudentur: unde calculum subducentibus error obrepit. Cæterum in utroque mense, undecimo, inquam, et duodecimo, ad sinistram latus canonis non eadem quota dies ascribitur e regione Romanorum mensium: quemadmodum in dextra parte uni mensi

A καθ' εἰρμὸν καὶ δευτέρου μέχρι τὰ κη' διαγεγραμμένα· κατὰ τὸν δεύτερον στίχον καὶ κύκλον τὰς αὐτῶν τῶν κη' ἐτῶν ἐπακτάς, ἐφ' ἑκάστου ἔτους τὰς προσφόρους ἀναλόγως ἐπιγεγραμμένας. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ μέσου τροχοῦ.

Τίς ἡ ἀπὸ 18' τῆς σελήνης ἔτους, ἀλλ' οὐκ ἀπὸ πρώτης ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγράμματι.

Γ'. Ἡ δὲ αἰτία καθ' ἣν οὐκ ἀπὸ πρώτου ἔτους ἡ ἐγγραφὴ τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐξ εὐωνύμων ἐτάχθη, ἀλλὰ ἀπὸ 18', καὶ οὕτως πρώτου, καὶ δευτέρου, καὶ τῶν καθέξης, αὕτη ἐστίν. Ἡ παρείσθασις ἐν τῷ προτελευτῷ μηνί, τοῦτέστιν ἐνδεκάτῳ τοῦ ἐνεστώτος γίνεται ἔτους ἀεὶ· καθάπερ καὶ ἡ Πασχάλιος ἑορτὴ ἐν τῷ πρώτῳ τοῦ εἰσέναι μέλλοντος. Ἐπειδὴ οὖν τὰ δύο μεσολαβοῦσιν ἔτη αἱ ἀγίται τῶν νηστειῶν ἡμέραι, μάλλον δὲ πρὸς αὐτῶν αὐταὶ συλλαμβάνονται· καὶ τὰ 18' μὲν τὴν οἰκείαν ἀρχὴν ἡρτημέναι τοῦ ἐνεστώτος τῆς σελήνης ἔτους, κατὰ δὲ τὸ τέλος αὐθις τοῦ εἰσέναι μέλλοντος· ἀνάγκη πάντως ἀπὸ ἐννεακαιδεκάτου κανονίζεσθαι ἔτους τὴν ἀρχὴν τῶν νηστειῶν, ὅτε τὸ σωτήριον Πάσχα ἐν πρώτῳ τῆς σελήνης ἔτει ἐπιτελεῖται. Οὕτω δὲ καὶ ἀπὸ πρώτου τὴν παρείσθασιν πάλιν, ὅτε ἡ ἀναστάσιμος ἑορτὴ ἐν β' γίνεται· καὶ ἀπὸ β', ὅτε ἐν τῷ τρίτῳ· καὶ ἀπὸ τούτου, ὅτε ἐν τετάρτῳ· καὶ ἀπλῶς μέχρι τέλους. Οὗτος οὖν ὁ τῆς διαγραφῆς λόγος τῶν τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύμων ἐτῶν.

Τίνας οἱ ἐμβόλιμοι, καὶ τίνας αἱ ἐπακταὶ τῆς σελήνης.

Ζ'. Οἱ δὲ ἐπὶ τὰ ἐμβόλιμοι μῆνες ἐκ τῶν λεγομένων ἐπακτῶν τῆς σελήνης ἀθροίζονται κατὰ διετίαν ἢ τριετίαν ἀριθμὸν λ' ἡμερῶν ἐκπληροῦντες. Αἱ δὲ ἐπακταὶ διὰ τὴν ἐκλείψιν εἰδονται τοῦ τῆς σελήνης ἔτους πρὸς τὸ ἡλιακὸν ἔτος. Ἐπειδὴ τὸ μὲν ἡλιακὸν τῆς καθέστηκεν ἡμερῶν, τὸ δὲ τῆς σελήνης τὸν. Ὅθεν καὶ τὸν οἰκείον μῆνα καθ' ἡμίσεος ἡμερῶν κέκτηται. Πάν δὲ σελήνης ἔτος, δεχόμενον ἓνα τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, δεκατριῶν γίνεται πάντως, πρὸς ταῖς δυοκαίδεκα τοῦτον φερωνύμως ἐμβαλλόμενον ἔχον· ὥς εὐρίσκεισθαι λοιπὸν μὴ μόνον τὸν ἡμερῶν κατὰ τὰ λοιπὰ τῆς σελήνης ἔτη, ἀλλὰ τὸν τῇ προσθέσει τοῦ ἐμβολίου μηνὸς λ' ἡμερῶν.

Περὶ τῶν ἐξ εὐωνύμων τοῦ κανονίου τετηρημένων Ἑβραϊκῶν μηνῶν, καὶ τῆς αὐτῶν ἀποσταλας· τίνας τὲ εἰσι, καὶ διὰ τί διάφοροι.

Η'. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ προτελευταῖον μῆνα τὸν πρὸ τοῦ τέλους, οὗ τὸν ἐνδεκάτον, ἀλλὰ τὸν δυοκαίδεκατον τὸ τοιοῦτο τῆς σελήνης κέκτηται ἔτος· ἐξ οὗ προσηκόντως καὶ ἡ παρείσθασις τῶν ἀγίων νηστειῶν κανονίζεται δι' αὐτὴν τοῦ μηνὸς τὴν περισσεύαν, καλούσαν τὴν ἀπὸ ἐνδεκάτου γενέσθαι μηνὸς παρατήρησιν· ὥς μήτε πλείους ἢ ὧν ὑπάρχουσι κατὰ τὸν ἀριθμὸν τὰς αὐτῶν ἡμέρας ψηφίζεσθαι, καὶ τούτων διαμαρτεῖν τοὺς ψηφίζοντας. Τετήρηται δὲ καθ' ἑκάτερον μῆνα, τὸν ἐνδεκάτον λέγω, καὶ τὸν δυοκαίδεκατον ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου οὐχ ἡ αὕτη

¹⁸ Deest αἰτία. ¹⁹ f. κατὰ.

ποσταῖα κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαϊκῶν διαγραφὴν· ὥσπερ A
ἐν μηνὶ καὶ ὅλοις B τοῖς ἔτεσιν ἐν τῷ δεξιῷ τὴν ιδ' σεση-
μειωμένην ὁρῶμεν ὑπάρχουσαν· ἀλλ' ἄλλη καὶ ἄλλη.
Ὅσον εἰς μὲν τὸν ια' παρ' Ἑβραίοις Σαβὰτ λεγόμενον
ἢ τοῦτου ἑπτακαιδεκάτη· ἐν ἑκαίνοις μέντοι τοῖς ἔτεσι
τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον· εἰς δὲ τὸν δυοκαιδέ-
κατον, Ἄδαρ προσαγορευόμενον, ἢ τοῦτου ὀκτωκαι-
δεκάτη, ἐν τούτοις δηλονότι τοῖς τὸν ἐμβόλιμον ἔχουσι.
Καὶ τοῦτό γε κατὰ λόγον. Ἐπειδὴ γὰρ κθ' καὶ λ' ἡμε-
ρῶν παρ' ἑκάτερον μῆνα τῶν δυοκαιδεκα τῆς σελήνης
ψηφίζομεν, πρὸς τὸ μὴ τεμεῖν ἡμέρας διὰ τοῦ ἀνά
κθ' ἡμίσεος τοὺτους ψηφίζειν (συμβαίνει γὰρ οὕτω
τὰς τε τνθ' ἡμέρας ἐντελῶς ἀριθμεῖσθαι κατὰ πᾶν
ἔτος τῆς σελήνης, καὶ μηδεμιᾶς συμβαίνειν ἡμέρας
διαίρεσιν· ὥς ἐντεῦθεν λοιπὸν εὐρίσκεισθαι διὰ τὴν
τοιαύτην ἐκ πρώτου μηνὸς ἀκολουθίαν καὶ τάξιν τὸν
μὲν ια' ἡμερῶν κθ'; τὸν δὲ δυοκαιδέκατον λ' ἡμερῶν)
προσηκόντως οὖν ἐν μὲν τοῖς οὐκ ἔχουσι τὸν ἐμβόλι-
μον τὸν ια' καὶ τὴν τοῦτου ιζ' ἑκατοννίζαμεν. Ἀπὸ
γὰρ ταύτης μέχρι τῆς τοῦ καθ' Ἑβραίου πρώτου
μηνὸς ιδ' τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἔτους ἰσαριθμοὶ τῶν
ἀγίων νηστεῶν αἱ ἡμέραι τυγχάνουσι, τουτέστι νζ'.
Τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν ἡ' ἑβδομάδων προδήλως εἰσὶν·
οἷον αἱ ὑπόλοιποι ιγ' αὐτοῦ τοῦ ια' μηνὸς· εἴπερ κθ',
καθὼς ἔφην, οὗτος ψηφίζεται· καὶ αἱ τοῦ δυοκαιδέ-
κατου λ'· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ'. Ἀπὸ δὲ, ὡς
ιγ', καὶ λ', καὶ ιδ', ἡμέρας νζ' ποιοῦσιν. Ἐν δὲ τοῖς
ἔχουσι τὸν ἐμβόλιμον ἔτεσι τὸν δυοκαιδέκατον ἐτηρή-
σαμεν, καὶ τὴν αὐτοῦ ὀκτωκαιδεκάτην. Ἐκ ταύτης
γὰρ μέχρι τῆς τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ' αἱ νζ' πάλιν
ἀθροίζονται· οἷον αἱ αὐτοῦ τοῦ ιβ' ὑπόλοιποι ιγ', διὰ
τὸ λ' ἡμερῶν τοῦτον ψηφίσεσθαι· καὶ τοῦ ἐμβόλι-
μου, ἥγουν τρισκαιδεκάτου, λ'· τοσαύτας γὰρ πᾶς
ἐμβόλιμος κέκτηται· καὶ αἱ τοῦ πρώτου μηνὸς ιδ'.
Ὡθεν ἐπὶ τοῦ τελευταίου, ἥγουν τοῦ ιδ' ἔτους, καὶ
τὴν ις' τοῦ κατ' αὐτὸν ια' μηνὸς ἐπεσημνήμαθα· διὰ
τὸν δυοκαιδέκατον αὐτοῦ μῆνα κθ' μόνον ψηφίζομεν
ἡμερῶν, ὥσπερ οὖν καὶ τὸν τὸν ια'· τὴν δὲ αἰτίαν
πρωϊόντες δηλώσομεν. Εὐλόγως οὖν διὰ ταῦτα καὶ
τὴν μετὰστασιν ἰσὴν ἐπιτηροῦμεν ἐπὶ τούτων τῶν
δεδηλωμένων μηνῶν, ἥγουν τῶν αὐτῶν ποσταίων,
τῆς πρεισβάσεως χάριν, ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανο-
νίου, τῆς ἐπὶ τῆς ιδ' τοῦ πρώτου μηνὸς γενομένης
ἡμῖν, ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τοῦ αὐτοῦ κανονίου, τῆς
ἀναστάσεως ἕνεκεν· ἀπὸ τῆς Κυριακῆς καὶ δευτέρας,
καὶ τῶν καθεξῆς ἡμερῶν εἰς τὴν ἐπιούσαν ἁγίαν Κυ-
ριακὴν μεταβαίνοντες. Ταῦτα καὶ περὶ τούτων εἰπόν-
τες, ἐπανακτέον ἡμῖν τὸν λόγον εἰς τὴν τῶν τῆς σελή-
νης ἑτῶν ἀπακριβωσιν.

Περὶ διαστολῆς τῶν τῆς σελήνης ἑτῶν, καὶ
ὁμάδος τῶν ἡμερῶν.

Θ'. Εἰσὶν οὖν τὰ ὅλα τῆς σελήνης ἔτη, καθὼς ἑρρέ-
θη, ιδ'· ζ' μὲν τὰ τοὺς ἰσαριθμοὺς ἐμβόλιμους ἔχον-
τα μῆνας, ἥγουν τὰ ἀπὸ τνθ' ἡμερῶν· ιβ' δὲ τὰ
λεγόμενα κοινὰ, τουτέστι τὰ ἀπὸ τνθ'. Αἱ δὲ πᾶσαι
τῶν αὐτῶν ιδ' τῆς σελήνης ἑτῶν ἡμέραι, τῇ συγκα-

cernimus; sed alia, atque alia. Velut in undecimo
mense, quem Hebræi Sabat nominant, decima
septima dies adnotatur iis annis qui embolimo ca-
rent; in duodecimo vero, qui ab illis vocatur
Adar, octava decima in annis embolimo præditis.
Quod quidem rationi consentaneum est. Cum enim
duodenos lunæ menses alternis viginti novem, et
triginta dierum putemus, ne dies partiri necesse
sit, si viginti novem ac dimidium singulis impute-
mus (sic enim accidit, ut in quolibet anno lunari
trecentos et quinquaginta quatuor dies integre
numeremus, sine ulla diei fractione; quo fit ut ex
instituto mensium ordine ac successionem, post
primum deinceps undecimus dies habeat novem et
viginti, duodecimus vero triginta): cum hæc,
inquam, sic habeant, merito in annis simplicibus
undecimum mensem, ejusque xvii diem ad cano-
nem adnotavimus. Nam ab hoc die usque ad deci-
mum quartum primi mensis Judaici in anno con-
sequenti, totidem quot sanctis jejuniis attributi
sunt, intercedunt dies, nempe lvii. Tot enim ex
hebdomadibus octo confiunt. Sunt autem hi dies
xiii ex undecimo mense residui; qui, ut dictum
est, novem et viginti colligit; tum duodecimi
mensis xxx; ac primi denique, xiv. Colliguntur
ex xiii, et xxx, et xiv, perspicue dies lvii. At in
annis embolimæis duodecimum mensem, ejusque
diem octavum decimum adhibuimus. Ab hoc enim
usque ad decimum quartum mensis primi, col-
liguntur iidem lvii dies, nimirum ex duodecimi
mensis residuis xiii, quoniam ille triginta dies
habet: et ex embolimi, sive tertii decimi, xxx,
totidem enim embolimus quivis obtinet, ac demum
ex mensis primi diebus xiv. Ob hanc causam in
anno postremo, qui est decimus nonus, mensis
undecimi xvi diem ascripsimus, quoniam duodeci-
mum illius mensem dierum, non amplius novem
ac viginti constituimus, ut et undecimum, cujus
rei in consequentibus ratio reddetur. Quocirca jure
in iis quos dixi mensibus, ac quotis eorum die-
bus, propter introitum jejuniorum, eandem alter-
nationem in sinistro latere canonis observamus,
quam in dextro ad decimam quartam primi men-
sis adhibemus, propter festum resurrectionis; ubi
a Dominica, et secunda feria, cæterisque deinceps
ad sanctam Dominicam sequentem transitum faci-
mus. Sed de iis hactenus; nunc ad annorum luna-
rium rationem accuratius explicandam convertenda
est oratio.

Explicantur anni lunares, et summa dierum.

IX. Anni lunares universe sunt novemdecim, ut
dictum est. Quorum septem, intercalares menses
accipiunt, iidemque diebus constant cccclxxiv;
duodecim vero communes appellantur, qui scilicet
dies habent ccccliv. Porro 174 dies omnes

B f. ἐν ὅλοις.

ex xix annis lunaribus collecti, adhibitis nimirum intercalariis mensibus, dierum numerum exæquant, qui ex xix annis solaribus existit, quorum singuli cccclxv diebus constant. Nam propterea septem embolimi menses annis lunaribus accedunt, ut hi numero dierum cum solaribus annis paria faciant; ac non 6,726 solos dies habeant, sed 6,935. Totidem enim novemdecim annis solaribus imputantur: adeo ut ne unus quidem in toto decemnovennali cyclo dies redundet.

Qua ratione superfluous in embolimis mensibus dies, et quoto anno eximatur.

X. Nam tametsi septem lunæ menses adjiciantur, hoc est ccx dies; ob singulorum illius annorum ab solaribus defectum, cum undecim isti dies nonnisi ccix conficiant, decimus nonus annus uno die mutilatur, ac cccclxi constat, ut superfluum ex embolimis mensibus consumat diem. Quippe annus iste a iv die Aprilis incipiens in xxi Martii desinit. Quo fit ut et menses embolimi plenum dierum numerum retineant, et totius enneadecasteridis cyclus ne uno quidem die solares annos novemdecim excedat.

Quod etiam illi qui lunares annos quinquies et sexies multiplicanti, superfluum diem eximant, etsi id alio in anno faciant.

XI. Unde illi quoque qui annos lunæ quinquies sexiesque multiplicanti, cum eadem diem et ipsi computent, iidem tamen in anno qui eorum calculo undecimus est, quem nos quartum decimum putamus, superfluum ex embolimis mensibus diem exemptilem habent. Etenim cccclxi duntaxat dierum undecimus ille statuitur annus, qui a tricesimo primo die Decembris iniens, ejusdem mensis decimo octavo terminatur. Id autem ex eo constat, quod annus illorum duodecimum quartam decimam in Kalendas Januarii habeat ex eorum calculo: unde consequens est neomeniam in xix Decembris incidere.

Qua de causa lunares annos quinquies multiplicent; et quomodo in eodem calculo aberrant; tum cur annalis eorum computus a nostro discrepet.

XII. Exemptilem porro diem istum ad hunc modum inculcare student. Cum enim tricenorum dierum lunarem constituent mensem, ac pro unoquoque die sexagesimam unam particulam sumant et colligant, visum est ipsis et pro illo die, qui undecimo quoque anno minuitur, quinque per annos singulos sexagesimas conflare, ut, duodecimo demum anno collecto uno die, in hujus primum illius anni postremum diem trahant; quem xix Decembris esse jam diximus; qui idem unius anni finis est, et principium alterius ex e mentita illa computatione ac methodo, non tamen ex rei veri-

α ραλήψει δηλαδή τῶν ἐμβολίμων μηνῶν, ἰσαριθμοῖται τυχάνουσιν ἡμέραι αἱ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν. τούτῳ τῶν ἀπὸ τῆς. διὰ τοῦτο γὰρ οἱ ἐπὶ τὰ ἐμβολίμοι μηνες προστίθενται τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσιν, ἵνα ταῦτα κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν ἀνελλιπῶς ἔχῃ ποιήσωσι πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη. καὶ εἶναι μὴ μόνον 59 ἡμερῶν, ἀλλὰ 59½. τοσαῦται γὰρ αἱ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν ἡμέραι τυγχάνουσιν, οὐδὲ μὴ περιττῆς οὔσης ἡμέρας ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ὅλης ἐννεακαίδεκαετηρίδος.

Πῶς ἡ ἐν τοῖς ἐμβολίοις μῆσι περιτετεύουσα μία ἡμέρα ὑποτέμνεται, καὶ ἐν ποίῳ ἔτει.

I. Εἰ γὰρ καὶ 59 μῆνας ἐμβάλλομεν, τούτῳ αὖ ἡμέρας, αὐτῇ, τῆς τῶν καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτῆς χάριν συλλέψεως 59½, ἐνδεκα ἡμερῶν εἰς 59 μῆνας ἀθροισμένων. ἀλλὰ γε τὸ τελευταῖον ἔτος, ἦγουν τὸ 59, παρὰ μίαν ἡμέραν διὰ τοῦτο γεγένηται, τῇ ὑπάρχον, ἵνα ὑποτέμῃ τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίοις μῆσι περιτετεύουσαν μίαν ἡμέραν. Ἀρχεται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς 8 τοῦ Ἀπριλίου μηνός. εἰς δὲ τὴν 18 τοῦ Μαρτίου περαιοῦται. Ἐξ οὗ (τῆς τε) τῶν ἐμβολίμων ἡ ἀρτιότης τῇ ἰσαριθμῷ τῶν ἡμερῶν διασώζεται. καὶ ὁ τῆς ὅλης ἐννεακαίδεκαετηρίδος κύκλος ἐν οὐδὲ μὴ ἡμέρᾳ πλεονάζων εὐρίσκεται πρὸς δεκαεννέα τοῦ ἡλίου ἔτη τὸ σύνολον.

Ὅτι καὶ τοῖς πενταπλοῦσι καὶ ἑξαπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη ἡ περιττὴ ὑποτέμνεται, καθ' ἄλλῳ ἔτει.

IA. Ὅθεν οἱ τὴν πεντάπλωσιν καὶ ἑξάπλωσιν ποιοῦμενοι τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν, καὶ οὕτω τὴν αὐτῆς ἡμέραν ψηφίζοντες, ἐν ἐνδεκάτῳ κἀκεῖνον ἔτει, τῶν αὐτῶν 59½ ψηφιζόμενων ἐτῶν. ὅπερ τεσσαρεσκαίδεκάτον ἐστὶν ἡμῖν ἀριθμούμενον. τὴν ἐν τοῖς ἐμβολίοις περιτετεύουσαν μίαν ἡμέραν λείπουσαν κέκτηται. T. γὰρ 59½ ἡμερῶν ὑπάρχει τὸ αὐτὸ 19½ ἔτος, ἀρχόμενον μὲν ἀπὸ τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Δεκεμβρίου μηνός, εἰς δὲ τὴν 18 τοῦ αὐτοῦ καταλήγον. Καὶ ὅλον ἐκ τοῦ τὸ δυοκαίδεκάτον εἰς τὴν πρώτην τοῦ Ἰανουαρίου τεσσαρεσκαίδεκάτην ἔχειν, κατὰ τὴν ἐκείνων ψηφον. ὥς ὑπάρχειν αὐτοῦ τὴν νεομηνίαν κατὰ τὴν 18 τοῦ Δεκεμβρίου μηνός.

Τίτος χάριν πενταπλοῦσι τὰ τῆς σελήνης ἔτη. καὶ πῶς περὶ τὴν αὐτὴν σφάλλονται ψήφον καὶ διὰ τί πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν ψηφιζόμενον ἔτος τὸ παρ' αὐτοῖς διαλλάττει.

IB. Διεσπουδάσθη δὲ τοῖς τῆς λειπούσης παρενθήκην ποιήσασθαι κατὰ τὸνδε τὸν τρόπον. Ἐπειδὴ γὰρ αὐτοῖς 59½ ἡμερῶν ὁ τῆς σελήνης ψηφίζεται μῆν, διὰ τοῦ μίαν ἐξηκοστὴν ὑπὲρ ἑκάστης ἡμέρας τιθέναι καὶ συλλαμβάνειν, ἔδοξε καὶ ὑπὲρ ταύτης, λέγω δὴ τῆς κατὰ τὸ ἐνδεκαίδεκάτον ἔτος λειπούσης ἡμέρας, εἰ καθ' ἕκαστον ἔτος συνάγειν ἐξηκοστά. ὥς ἂν, διὰ τοῦ δυοκαίδεκάτου ταύτης ἀθροίζοντες, ἐπὶ τὴν τούτου πρώτην τὴν ἐκείνου τελευταίαν ἀγάγωσιν. ἥτις ἐστὶν ἡ λεχθεῖσα τοῦ Δεκεμβρίου 18. καὶ ἐστὶ μὲν ἡ αὐτὴ τοῦ μὲν τέλους τοῦ δὲ ἀρχῇ κατὰ τὴνδε τὴν ἐπινοηθεῖσαν ψηφον καὶ

59 ἡμέραις τῶν. 59½ ἡμερῶν. 59½ οὗται τὴν αὐτὴν. 59 αὐτοῖς. 59½ κέκτηνται.

μέθοδον, οὐ μὴν ἀληθεῖα καὶ πράγματι. Πῶς γὰρ ἡ μία τὰς δύο, ἢ ἀντὶ τῶν δύο ποιήσει ποτ' ἂν; Τοῦτο γὰρ πρὸς τὸ ἀμήχανον καὶ ἡλίθιον πάντῃ καθέστηκεν. Ἐντεῦθεν οὖν καὶ περὶ τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ψήφον, ἀναιρουμένης τῆς ἀκριβοῦς καταλήψεως ἐκ τῆς τῶν ε' ἐξηκοστῶν ἀσυντελοῦς ἐπικλήσεως⁶². Ἐπεὶ τὸ μὲν ἀπὸ λ' τοὺς ταύτης μῆνας ποιεῖν, τὸ συνάγειν ὡς ἔφην μίαν ἐξηκοστὴν ὑπὲρ ἐκάστης ἡμέρας, οὐκ ἔχει πλεονασμόν, οὐδὲ τοσοῦτων ἡμερῶν τὸν αὐτῆς μῆνα περιστησιν· ἡ γὰρ εἰς λ' πάλιν, ἀλλ' οὐχὶ εἰς κθ' ἡμισυ τῶν ἀθροισμένων ἀνάλλουσιν, τὸ προστεθεὶν διὰ τῶν ἐξηκοστῶν ἡμισυμέριον ὑποτέμνουσα, πλείους ἔχειν οὐ παραχωρεῖ τῶν κθ' ἡμέρας· τὸ δὲ τὰ ε' κατὰ πᾶν ἔτος συνάγειν ἐξηκοστὰ, τῆς κατὰ τὸ ἐνδέκατον ὑπομνηθείσης χάριν ἀναπληρώσεως, διαμαρτεῖν πάντως ποιεῖ τοὺς ψηφίζοντας. Καὶ ἔτλην ἐκ τοῦ καὶ μετὰ ταύτην τὴν μίαν ἡμέραν ἐκ τῶν ὑπολοίπων ζ' τῆς σελήνης ἐτῶν συναγόμενα λε'⁶³ ἐξηκοστὰ κατὰ τὸ τέλος τῆς ἐννεακαίδεκαετηρίδος ὡς περιττὰ διαβρίπτεσθαι. Πᾶν δὲ κατὰ τι παρὰ τῶν ψηφίζοντων ἀνοήτως ριπτόμενον τὴν τε τοῦ ὅλου κύκλου κατὰ τήνδε τὴν μέθοδον ἀναστασίαν⁶⁴ ὁλοῖ, καὶ τῶν αὐτῇ κεχρημένων διςλέγχει τὸ σφάλμα. Λόγος γὰρ αὐτοῖς, ὡς εἶπον, ἐστὶ συναγαγεῖν μόνην τὴν μίαν ἐκείνην· οὐδεὶς δὲ περὶ ἀκριβείας τὸ σύνολον. Διαλλάττει δὲ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ψηφιζόμενον ἔτος πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ἀριθμούμενον· ἐπειδὴ τοῖς ἀπὸ Ἀδμ. ἔτεσις⁶⁵ προστιθέασιν. Ἀλλὰ ταῦτα κατ' ἐπιδρομὴν περὶ ἐκείνων εἰπόντες, εἰς τὸ προκαίμενον ἐπανέλθωμεν, τὴν αἰτίαν τρανοῦντες τῆς τῶν ἐμβολίμων ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκης μηνῶν.

Τίς, καὶ διὰ τί τῶν ἐμβολίμων μηνῶν ἡ ἐν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης προσθήκη. Καὶ πόθεν δεῖ τὸ πρῶτον ἀρχεῖται, καὶ ποῦ τὸ τελευταῖον λήγει.

Π'. Λέγομεν οὖν, ὡς διὰ τοῦτο αὐτοῖς ἐνεβλήθησαν, ἵνα ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ταῦτα ψηφίζεσθαι κανονισθῶσι, μὴ ἄλλως ἢ οὕτω παθεῖν τοῦτο δυνάμενα, διὰ τὴν ἐφ' ἐκάστου τῶν ἐνδεκα ὑστέρησιν ἡμερῶν, ὧν τὸ ἡλιακὸν ἔτος, οὐκ ἔχον τὴν ἑλλειψιν, ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἀρχόμενον ἀεὶ κανονίζεται· λέγω δὴ τοῦ ἑαρινοῦ καὶ τὴν ἰσημερίαν ἔχοντος· ὅς ἐστι κατὰ μὲν Ῥωμαίους Ἀπρίλιος, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἐανθικὸς, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους Φαρμουθί, κατὰ δὲ Ἑβραίους Νισάν· καὶ κατὰ τὸν ζωδιακὸν [ἡλιον] ὁ λεγόμενος παρὰ τοῖς Ἑξω Κρίος. Ἐπειδὴ γὰρ καθ' ἕκαστον ἔτος αὐτοῖς ἡ σελήνη τῇ τῶν εἰρημένων ια' ἡμερῶν ἐλλείψει τοσαύταις ὑποκαταβάνουσα, τὴν ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡμέραν, οὐχ ἓνα⁶⁶ καὶ τὸν αὐτὸν κέκτηται ἀρχὴν⁶⁷ μῆνα, ὅλον οὖν παρὰ τοὺς ἄλλους, ἀλλὰ πάντας ἐπίσης, ἐκ τοῦ διὰ πάντων καθ' εἰρμὸν ἀναποδίζειν· ὡς ἀσχημειωτον ἐντεῦθεν ὑπάρχειν λοιπὸν τὴν⁶⁸ τῶν αὐτῆς νεομηνίας ἐτῶν. Ἡ τεχνικὴ ψῆφος αὕτη καὶ μέθοδος γέγονεν ἐπ' αὐτῆς κατὰ τὴν τῶν ἐπὶ ἐμβολίμων προσθήκην·

tate. Qui enim dies una facere duas, aut duorum instar habere possit? Hoc sane non solum impossibile est, sed etiam stolidum. Hinc igitur lunaris illorum calculus aberrat, quem ob imperfectam quinque sexagesimarum accessionem accurate consequi nequeunt. Nam quod tricenarios lunæ menses instituunt, quatenus pro quolibet die unam, ut dictum est, sexagesimam colligunt; ideo nullam redundantiam affert, neque totidem dierum menses illius efficit; quoniam dierum summa per tricenarium numerum divisa, dimidiatus ille dies e sexagesimis adveniens exhauritur, neque plures quam xxix singulis mensibus relinquit. At vero quolibet anno sexagesima scrupula quinque colligere ad eum supplendum diem, qui undecimo anno supprimitur, plane ad rationes conturbandas pertinet. Atque hoc ex eo convincitur, quod, post unicum illum diem, triginta quinque sexagesimas, quæ ex annis septem lunæ residuis constantur, evoluta demum enneadecacteride tanquam superfluas expungunt. Quidquid autem ex aliqua parte velut supervacaneum in subducendo stolidè rejicitur, id et cycli totius labem hac in methodo, et eorum qui utuntur, errorem coarguit. Nam id unum intuentur, ut dictum est, solum ut illum diem detrabant, quam idipsum vero exacte faciant, pensi nihil habent. Quin etiam annalis illorum computus ab eo discrepat, quem nos ex traditione ecclesiastica retinemus. Quippe ad annos Adami sedecim adjiciunt. Verum hæc de illis quasi obiter attigimus; nunc ad propositum redeamus, causamque redamus, cur embolimi menses lunaribus annis inserantur.

175 *Quænam sit, et qua de causa fiat in annis lunæ mensium embolimorum adjectio. Item unde perpetuo primus annus ineat, et ubi postremus desinat.*

XIII. Sic igitur statuimus, ob eam causam inseri menses illos, ut ab uno eodemque mense perpetuo calculus procedat: quod aliter in annis istis obtineri non potest, quoniam singuli diebus undecim deficiunt; quo defectu cum solaris annus vacet, ex eodem semper initio, nimirum verno et æquinoctiali mense, proficiscitur; quem quidam Romani Aprilem vocant, Macedones Xanthicum, Ægyptii Pharmuthi, Hebræi Nisan: cui Arietis signum in Zodiaco respondet. Etenim quoniam luna quotannis undecim diebus, ut diximus, a solis anno deficiens, totidem eum, unde progressa est, antevertit diem; ideo non certum habet ac fixum in uno aliquo, et inter cæteros manifesto mense principium, sed ab omnibus æqualiter incipit, quod omnes retrogrediendo singillatim peragret, adeo ut obscurum sit, nec ulla certa nota definitum initium, a quo neomeniæ illius oriantur. Hinc artificiosus iste computus ac methodus adhibetur ejusmodi, in qua septem adduntur embolimi menses: uti qucum-

⁶² f. ἐπικλήσεως. ⁶³ f. τῶ. ⁶⁴ f. ἀστασίαν. ⁶⁵ f. οὐ καθ' ἓνα. ⁶⁶ f. τὴν ἀρ. ⁶⁷ f. τὴν ἀρχήν.

admodum sol, sic illa ab uno eodemque mense A certam proficiscendi regulam ac dinumerationem habeat. Accedit et alia causa, nimirum ut decemnovennalis circulus totus, unius anni solaris instar, undique par sibi ac similis existat; utpote ab eodem puncto progrediens, et in idem perpetuo desinens: ut exempli causa, primo anno semper a die Martii xxiii incipit: ultimo item anno, qui est nonus decimus, in ejusdem Martii xxii die finitur. Ac de epactis lunæ, et embolimis hactenus.

De mense Paschali.

XIV. Deinceps vero et ille notandus est mensis, qui omnium annorum lunæ neomenias in sese continet: quem propterea quidam Paschalem nominant: unde et initium ducat et ubi desinat. Dicimus itaque hujus initium esse Martii viii; finem Aprilis v. Nam ab illa die ad hanc, solidus lunæ mensis intercedit dierum xxix. Per totidem enim ultro citroque commeant illius annorum neomeniæ, propter undecim dies, quibus iidem deficiunt anni, et tricenot, qui per intercalationem adduntur. Sic et quartæ decimæ, quæ a neomeniis deinde procedunt, in quas Pascha Judæorum incidit, eodem modo sursum deorsumque promotæ a xxi die Martii capientes exordium, Aprilis octava decima terminantur. Etenim ad hanc ab illa novem et viginti numerantur dies. Annus lunæ, qui remotissimam omnium neomeniam, et quartamdecimam habet, est decimus sextus: qui citimam, octavus.

De transcensione legalis Paschatis, ac de solemnitate Christiano, a qua die in quam produci secundum canonem liceat.

XV. Quocirca nos, quibus secundum gratiam in « azymis sinceritatis (1 Cor. v, 8) » Christi Dei nostri Pascha celebrare conceditur, unam tantummodo diem transcendimus, quoties in Sabbatum incidentem cernimus Martii xxi diem, in quam lunæ decima quarta competit; septenos vero dies transmittimus, quoties xviii Aprilis die Dominica incidit, et in eandem quarta decima primi Judæorum mensis incurrit. Ita quinque et triginta totos dies (totidem enim a xxi Martii ad xxv Aprilis interjecti sunt) salutari Paschati celebrando præstitimus: adeo ut neque citra illam, nec ultra istam obeamus, ob ecclesiasticum canonem et traditionem, quæ intra hos dies Pascha retinet. Ad eum itaque modum tam neomenias, quam terminos Paschales in annis lunæ computamus.

ὡς ἂν ἐξ ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ μηνός, ὥσπερ ὁ ἥλιος, οὕτω δὴ καὶ αὕτη κανονίζηται καὶ ψηφίζεται. Καὶ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ ὡς εἰς ἐνιαυτὸς ἡλίου πάντοθεν ἑαυτὸν ** τυγχάνων ἴσος καὶ ὁμοῖος ὁ πᾶς τῆς ἐννεακαίδεκαετηρίδος κύκλος δειχθῇ· ὡς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον ἀρχόμενός τε καὶ περατούμενος· οἷον κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος αὐτοῦ λαμβάνων ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐν τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς εἰκάδι τρίτῃ· κατὰ δὲ τὸ τελευταῖον, ἡγρουν τὸ ἐννεακαίδεκατον, τὸ τέλος δεχόμενος κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰκάδα δευτέραν. Ταῦτα οὖν καὶ περὶ ἐπακτῶν σελήνης, καὶ τῶν ἐμβολίων.

Περὶ τοῦ Πασχαλίου μηνός.

ΙΔ'. Αἰεὶ δὲ κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἐπιστημῆνασθαι καὶ αὐτὸν τὸν μῆνα τὸν εἰσὼ ἑαυτοῦ τὰς τῶν ὧων τῆς σελήνης ἐτῶν νεομηνίας κεκτημένον· ὃν διὰ τοῦτο καὶ τινες Πασχάλιον ὀνομάζουσι· πῶθεν οὗτος τὴν ἀρχὴν ἔχει, καὶ ποῦ τὸ τέλος. Φαμέν οὖν, ὡς τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχει κατὰ τὴν τοῦ Μαρτίου μηνὸς η', τὸ δὲ τέλος κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ε'. Ἐξ ἐκείνης γὰρ μέχρι ταύτης μὴν ὑπάρχει σελήνης ὁλόκληρος, τοῦτο ἐστὶ xθ' ἡμέραι. Διὰ τοσούτων γὰρ ἀνίστα καὶ καταστὰς τὰ ταύτης ἔτη κατὰ τὴν αὐτῶν νεομηνίαν ἐκ τῆς τῶν ια' ἡμερῶν ἐκλείψεως, καὶ τῆς τῶν λ' πάλιν ἐμβολῆς καὶ προσθήκης. Οὕτω δὲ καὶ αἱ ἐκ τῶν νεομηνιῶν αὐθις προαγόμεναι τεσσαρεσκαίδεκαταί, καθ' ἃς Ἑβραίοις τὸ Πάσχα τελείται, κατὰ τὸν ἴσον ἐκπαρόμεναι καὶ καθιέμεναι τρόπον, τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχουσι κατὰ τὴν εἰκάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου, τὸ δὲ τέλος κατὰ τὴν Ἀπριλίου ιη'. Ἀπ' ἐκείνης γὰρ ἕως ταύτης xθ' πάλιν ἡμέραι τυγχάνουσιν. Ἔστι δὲ τὸ τὴν κατωτέραν πασῶν τῶν νεομηνιῶν νεομηνίαν τεσσαρεσκαίδεκάτην * ποιούμενον ἔτος σελήνης τὸ ἑξ καὶ δέκατον· τὸ δὲ τὴν ἀνωτέραν τὸ η'.

Περὶ τῆς κατὰ τὸ νομικὸν Πάσχα ὑπερβάσεως, καὶ τῆς κατὰ Χριστὸν τελετῆς, ἐκ ποίας αὐτῆς, καὶ μέχρι ποίας ἡμέρας κανονίζεται.

ΙΕ'. Διόπερ ἡμεῖς οἱ κατὰ χάριν ἐν « ἀζύμοις ἐπικρίσεως » τὸ κατὰ Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἡξιωμένοι Πάσχα τελεῖν, ὡς μίαν μόνην ὑπερβαίνοντες ἡμέραν, ὅτε Σαββάτῳ φθάνουσαν ἴδοιμεν τὴν εἰκάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός, καθ' ἣν συναντᾷ καὶ ἡ ἰδ' τοῦ φέγγους· καὶ ὡς πάλιν ζ' ἡμέρας ἡνίκα Κυριακῆς γινομένην εὐρωμεν τὴν τοῦ Ἀπριλίου μηνός ιη'· εἰς ἣν ὁμοίως καὶ ἡ καθ' Ἑβραίους ἰδ' τελείται πρῶτου μηνός· ἐν λ' καὶ ε' ταῖς πάσαις ἡμέραις (τοσαῦται γὰρ αἱ ἀπὸ εἰκάδος δευτέρας Μαρτίου, μέχρι εἰκάδος πέμπτης Ἀπριλίου τυγχάνουσι)· κανονίζομεθα τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖν· οὔτε ἐκείνην ὑποκαταβαίνοντες, οὔτε μὴν ταύτην ὑπεραναβαίνοντες· διὰ τὴν ἐν ταύταις καὶ εἰσὼ τούτων δεδομένην ἡμῖν ἐκκλησιαστικὴν νομοθεσίαν τε καὶ παράδοσιν. Ἡμῖν μὲν οὖν αἱ τε νεομηνίαι καὶ τεσσαρεσκαίδεκαταί τῶν τῆς σελήνης ἐτῶν ἐνευθεν καὶ οὕτω ψηφίζονται.

** ἰ. ταυτῶν. * Leg. καὶ τεσσαρ.

Ἐκ ποῖον Ῥωμαϊκὸν μῆνα ἡ Πασχάλιον κα-
τορίζουσι, καὶ πάντα τὰ τῆς σελήνης ἔτη, οἱ
πενταπολῦντες ταῦτα καὶ ἐξαπολῦντες· καὶ πό-
θεν, καὶ πῶς, καὶ ἐν ποίοις ἔτεσι πεντεκαίδε-
κάτην, καὶ ἐξ καὶ δεκάτην ἰδ' ψηφίζουσι τοῦ
καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός.

ΙΓ'. Τοῖς δὲ πενταπολῦσι ταῦτα καὶ ἐξαπολῦσιν ἐξ
ἄλλου Ῥωμαϊκοῦ μηνός, λέγω δὴ τοῦ Δεκεμβρίου·
ἀπὸ γὰρ τῆς τούτου τετάρτης ποιούμενοι τὴν ἀρχήν,
τοῦ τὰς ὅλας νεομηνίας εἶσω αὐτοῦ κακτημένου μη-
νός, τὸ τέλος εἰς τὴν τοῦ Ἰανουαρίου τίθενται πρῶ-
την. Κθ' γὰρ ἀπ' ἐκεῖνης μέχρι ταύτης εἰσὶ. Διόπερ
ἐκ ταύτης δὴ, φημὶ τῆς τοῦ Ἰανουαρίου πρώτης, πᾶν
σελήνης κανονίζοντες ἔτος, εἴτα διὰ τὴν τοῦ Πάσχα
ψῆφον, τὰ ἀπὸ ταύτης μέχρι συμπληρώσεως τοῦ
Μαρτίου, τῶν ἡμερῶν, ἰσαριθμὰ συνάγοντες ἐξη-
κοστά, μετὰ τὴν εἰς ἂ' λύσιν τούτων δὴ τῶν τριῶν
μηνῶν, ἡμισυμέτρον αὐτοῖς καταλιμπάνεται, του-
τέστι ἂ' ἐξηκοστά. Τούτοις οὖν τοῖς ἂ' ἐξηκοστοῖς συν-
εμβάλλοντες καὶ τὰ κατ' ἔτος ἕκαστον ἐκ τῶν ε' ἐξη-
κοστών συναγόμενα μόρια, καὶ ποιούντες ἡμέραν
μῆνα· τυγχόν δὲ καὶ πρὸς, ἂν περ, ὡς εἰκόξ, καὶ μέχρι
τινῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀπριλίου τὴν ψῆφον ἐκτείνωσι·
διὰ τὴν τοῦ Πάσχα παρέκθασιν. Ἀνάγκη γὰρ καὶ
τούτων συλλαμβάνειν τὰ ἐξηκοστά. Συμβαίνει πάν-
τως αὐτοὺς τῇ τῆς μῆδος ἡμέρας ἢ καὶ δύο προσ-
θήκη⁷³, τὴν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός ἰδ', καὶ
ιε', ἢ καὶ ις'. Καὶ ιε' μὲν, ἐν τούτοις τοῖς ἔτεσιν,
οἶον τῷ πέμπτῳ, καὶ ἕκτῳ, καὶ ζ', καὶ τ', καὶ θ',
καὶ ι', καὶ ια', καὶ ιβ', καὶ ιγ', καὶ ιδ', καὶ ιε', καὶ
ις',⁷⁴ καὶ ιδ'· ἐξ καὶ δεκάτην δὲ ἐν τῷ ἰσαριθμῷ
ἔτει, οἶον τῷ ἕξ καὶ δεκάτῳ· συμφωνοῦσι δὲ μόνον
τεσσαρεσκαίδεκάτην καὶ αὐτοί, τὴν δ' καὶ ι' ψηφί-
ζοντες ἐν μόνους τούτοις τοῖς ε' ἔτεσι, τῷ τε πρώτῳ
παρ' αὐτοῖς δηλαδὴ ψηφιζομένῳ, τετάρτῳ δὲ παρ'
ἡμῖν τυγχάνοντι, καὶ τῷ δευτέρῳ, καὶ τῷ γ', καὶ τῷ
δ', καὶ ιη'. Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ἡνίκα ἡ Κυ-
ριακῆς⁷⁵ ἢ δ' καὶ ι' τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους
συναντήσοι μηνός, πρὸς ἀνάγκης λοιπὸν εἰκάδι δευ-
τέρῳ τοῦ φέγγους, καὶ εἰκάδι τρίτῳ γίνεσθαι τὸ κατὰ
Χριστὸν Πάσχα· τούτοις παραλόγως ψηφίζεται διὰ
τὴν εἰρημένην αἰτίαν. Ταῦτα καὶ περὶ τοῦ Πασχα-
λίου μηνός, καὶ τῆς περὶ τὴν τεσσαρεσκαίδεκαταίαν
πλάνης τῶν οὕτω ψηφιζόντων εἰρήσθω τὰ νῦν.

Περὶ τῶν Ἀδάμ ἐτῶν, πόσα τε τυγχάνει, καὶ πῶς
δι' αὐτῶν τοῦ τε ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τοῦ
βισέξτου, τὸ ἐνιστάμενον ἔτος εὐρίσκεται.

ΙΖ'. Ἀναγκαῖον δὲ πρὸς τούτοις εἰδέναι καὶ τὸν
ἀριθμὸν τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν. Εἰσὶν οὖν κατὰ τὴν
ἐκκλησιαστικὴν ψῆφον τε καὶ παράδοσιν μέχρι τῆς
ἐνεστώσης ἰδ' Ἰνδικτιώνος, ἔτους λα' τῆς βασιλείας
Ἡρακλείου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως, ἔτη
ςρλγ'. Τῷ γὰρ ταῦτα μερίζειν καὶ ἀναλύειν γινώ-
σκεται τοῦ τε ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βι-
σέξτου τὸ ἐνιστάμενον ἔτος· οἶον τὸ μὲν τοῦ ἡλίου
ἔτος διὰ τοῦ εἰς κη' μερίζειν· τὸσαῦτα γὰρ, του-
τέστιν κη', τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη καθέστηκε· τὸ δὲ τῆς
σελήνης ἔτος διὰ τοῦ εἰς ιδ' πάλιν. Ἐπειδὴ καὶ τὰ

⁷³ Leg. videtur κατὰ ποῖον, vel ἐκ ποῖου Ῥωμαϊκοῦ μηνός. ⁷⁴ Deest verbum. ⁷⁵ Delendum videtur
καὶ ις'.

A Quonam ex Romano mense methodi Paschalis ordi-
nationem, ac lunarium annorum putationem repe-
tant, qui hos quinquies, sexiesque multiplicanti.
Et unde, ac quomodo, et quibus in annis decimam
quintam, ac sextum decimam numerent eam diem,
quæ in Judaico mense reuera est decima quarta.

XVI. Qui annos lunæ perquinque ac sex multipli-
cant, ab altero mense methodum ducunt, videlicet
a Decembri. 176 Nam a quarto hujus auspici-
antes, mensem illum, qui neomenias in se omnes
complectitur, Kalendis Januariis terminant. Sunt
enim ab illo ad hunc novem et viginti dies. Quo-
circa prima Januarii dies regula est annorum om-
nium lunæ; ab eadem vero quot ad ultimam
Martii dies numerantur, qui sunt nonaginta, toti-
dem ob Paschalem computum sexagesima scrupula
B colligunt: tum divisione facta, et tricenis diebus
in menses singulos imputatis, reliquus est dimidia-
tus dies, quæ sunt scrupula triginta. Ad hæc
igitur scrupula partes illas insuper adjiciunt,
quæ ex quinque sexagesimis, de quibus supra
meminimus, existunt. Ita dies integra conficitur,
eoque amplius interdum, si, quod est consenta-
neum, ad dies aliquot de Aprilis mense calculus
provehatur, ut tum accidit, cum Pascha diffundi-
tur. Tunc enim illa quoque sexagesima necesse
est assumere. Ita fit ut, uno alterove superfuso
die, quartam decimam Judaici mensis computent xv,
vel xvi. Decimam quintam porro his in annis nume-
rant, quinto, sexto, septimo, octavo, nono, decimo,
undecimo, duodecimo, decimo tertio, decimo quarto,
decimo quinto, decimo sexto, ac decimo nono. Sex-
tam decimam autem in anno decimo sexto. In
quarta decima putanda nobiscum in annis tantum
quinque consentiunt, videlicet in primo ipsorum,
qui nobis est quartus, secundo, tertio, quarto,
decimo octavo. His animadversis, quoties in Domi-
nicam quarta decima primi Judaici mensis incidit,
necesse est perperam apud illos Christianum Pa-
scha ad secundam et vicesimam, aut vicesimam
tertiam diem lunaris mensis extendi, cujus cau-
sam ante reddidimus. Hactenus de Paschali mense,
deque errore, quem in quartæ decimæ putatione
committunt qui ita computant.

De annis Adami quoniam putentur, et quomodo
per eos solis, lunæ, ac bisexti præsens annus in-
veniri queat.

XVII. Præterea necesse est scire numerum anno-
rum, qui ab Adamo repetuntur. Igitur ex ecclesiastico
calculo, ac traditione ad præsentem decimam quar-
tam indictionem anni xxxi imperii Heraclii piissimi
nostri imperatoris, anni sunt vi mcccxxiii. Quibus
divisis ac resolutis, præsens annus solis, lunæ, ac
bisexti reperitur: etenim solis annus obtinebitur,
si summam per xxviii partiare: totidem enim
sunt, nimirum xxviii cycli solaris anni: annus ha-
bebitur lunæ, si per xix divideris. Nam totidem,
ut dictum est, illius anni sunt. Sic annus bisexti

divisa summa per quatuor existet. Ad hunc modum annorum Adami partitio unumquodque illorum indicat; quod tantum est, quantus est residuorum annorum numerus. Ut si ex illa divisione per xxviii, vel xix, vel iv, supersit unum, primus esse dicetur solis annus, aut lunæ, vel bisexti tali indictione. Sin duo restent, secundus erit annus. Ita tertius, si tria; ac deinceps usque ad annos xxviii, aut xix, aut iv. Sic congruus et iniens in singulis annus investigabitur.

Altera ratio, qua annus solis, lunæ, aut bisexti numeratur.

XVIII. Potest et alio modo istud inveniri. Nam si quis summam illam annorum 6,133 per 532 dividat, habebit integras periodos undecim annorum 532, et ex duodecima annos 281. Hos si per xxviii simili ratione ad consequendos annos solis distribuat: vel per xix, ob lunarem annum: vel iv, ob bisextum; horum singillatim labentem deprehendat annum. Cæterum, numerus iste 532 annorum fit ductis in se mutuo lunæ ac solis annis. Nam sive xix annos per xxviii multiplices, sive hos per illos, numerum eundem efficies 532. Sic igitur patefacta ratione, qua in annis ab Adamo, qui sunt 6,133; et in duodecima periodo, hoc est in annis ejus 281, currentem annum solis, lunæ, ac bisexti cognoscere possumus; exponenda deinceps methodus est, per quam, quod caput est, introitus jejuniorem diem ac resurrectionis in eodem canone deprehendemus.

Demonstratur qua ratione Pascha quotannis computari ex illo canone possit.

XIX. Ubi per illam, quam supra dilucide proposuimus, computandi methodum, tam instantem annum lunæ repereris (ut, exempli causa, decimum quintum 177 proxime futurum: hic est enim, in quo salutare Pascha peragetur ab iis qui spiritali ritu festa celebrant), quam solis similiter sequentem, utputa primum, quem proxime sumus ingressuri: quære in dextro canonis latere versum in quo idem ille annus decimus quintus ascriptus est: ac si diem ipsum resurrectionis nosse libeat, quærendus est Romanus mensis, qui ex adverso decimi quinti anni lunaris in proximo rotæ canone situs est: quem Aprilem esse reperies. Mox ad eundem adherentem diem, videlicet Kalendas colliges, quoniam quidem in Kalendas Apriles luna xiv Judaici Nisan incidet anno lunæ xv. Ad hunc primum Aprilis diem addendæ sunt epactæ proxime sequentis anni solis, quem proximum esse diximus: eæ sunt vii, ad primum annum solis adnotatæ. Ita divisus viii per vii, relin-

A ταύτης τσαυτα, καθὼς ἔφην, εἰσίν. Οὕτω δὲ καὶ τὸ τοῦ βισέξτου διὰ τοῦ εἰς τετράδα. Διὰ γὰρ τῆς ἀναλύσεως τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν γινώσκεται τοῦτων ἕκαστον ἐκεῖνο σαφῶς ὑπάρχον τὸ ἰσάριθμον τῶν ὑπολειπομένων ἐτῶν· οἷον, εἰ μὲν ἐν ἀπομένῃ διὰ τῆς εἰς κη', ἢ ιθ', ἢ εἰς τετράδα ἀναλύσεως· ὅτι πρῶτόν ἐστι τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου, ἢ τῆς σελήνης, ἢ τοῦ βισέξτου κατὰ τήνδε τὴν ἐπινέμησιν ἔτος· εἰ δὲ δύο, ὅτι δεύτερον· οὕτω δὲ καὶ γ', ἐὰν γ' καὶ καθεξῆς μέχρι τῶν κη', ἢ ιθ', ἢ τῶν θ' ἐτῶν. Καὶ οὕτω τὸ πρόσφορον καὶ ἐνιστάμενον ἔτος ἐκάστου τοῦτων διαγινώσκεται.

Πῶς ἄλλως τὸ ἔτος τοῦ ἡλίου, καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου ψηφίζεται.

B ΙΗ'. Ἐστὶ δὲ πάλιν ταῦτα ψηφίζειν καὶ καθ' ἕτερον τρόπον. Εἰ γάρ τις τὰ αὐτὰ .σρλγ' ἔτη μερίσει εἰς φλβ' ἔτη, εὐρήσει ἰα' μὲν περιόδους ἀπὸ φλβ' ἐτῶν τετελεσμένας, τὴν δὲ δυοκαίδεκάτην ἔχουσαν ἔτη σπα'. Ταῦτο οὖν τὰ σπα' κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον εἰς κη' διὰ τὸν ἡλίον, ἢ εἰς ιθ' διὰ τὴν σελήνην, εἰς τέσσαρα διὰ τὸν βισέξτον μεριζόμενα, τοῦτων ἐκάστου τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποιεῖ πάντως γινώσκεισθαι. Τὰ δὲ φλβ' ἔτη κατὰ συμπλοχὴν γίνονται τῶν τε τῆς σελήνης ἐτῶν πρὸς τὰ τοῦ ἡλίου, καὶ τῶν τούτου πρὸς τὰ ἐκείνης. Εἴτε γὰρ τὰ ιθ' τοῖς κη' συντεθῶσιν, εἴτε τὰ κη' τοῖς ιθ' συμπλακῶσιν, τὸν ἀριθμὸν τῶν φλβ' ἐτῶν ἐκπληροῦσιν. Οὕτως οὖν δειχθέντος διὰ τε τῶν ἀπὸ Ἀδάμ ἐτῶν, ἡγουν τῶν .σρλγ' διὰ τε τῆς ἐνεστώσας δυοκαίδεκάτης περιόδου, τουτέστι τῶν σπα', τοῦ τρόπου καθ' ὃν τὸ ἐνιστάμενον τοῦ τε ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ τοῦ βισέξτου ἔτος γινώσκεται· προσήκει λοιπὸν ὑποδεῖξαι τὴν μέθοδον, ἐξ ἧς τὴν κυριωτάτην ἡμέραν τῆς παρεισδύσεως καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου συντόμως καταλαβεῖν.¹⁸

Ἀποδείξεις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τις τὸ Πάσχα καθ' ἕκαστον ἔτος ψηφίζειν ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου δύνησεται.

D ΙΘ'. Εὐρίσκομένου τοίνυν διὰ τῆς εὐκρινῶς ἀναιτέρω ῥηθείας ψήφου τοῦ τε ἐνεστώτος τῆς σελήνης ἔτους (φέρει εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ εἰσεῖναι μέλλοντος πεντεκαδεκάτου· τοῦτο γὰρ ὑπάρχει τὸ ἐν ᾧ μέλλει τὸ σωτήριον Πάσχα τελεῖσθαι τοῖς πνευματικῶς ἐορτάζουσιν)· εἴτα πάλιν καὶ τοῦ εἰσεῖναι μέλλοντος ἔτους τῆς σελήνης¹⁹ γινωσκομένου, τουτέστι τοῦ πρώτου· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ εἰσερχόμενον· δεῖ κατὰ τάξιν ἐπιθεῖν ἐν τῇ δεξιᾷ μέρει τοῦ κανονίου τὸ σελίδιον, ἐν ᾧ καταγράφεται τὸ αὐτὸ πεντεκαδέκατον ἔτος. Καὶ εἰ μὲν αὐτὴν τὴν ἀναστάσιμον ἐορτὴν εἰδέναι θέλομεν, τὸν κατ' εὐθὺ τοῦ πεντεκαδεκάτου τῆς σελήνης κείμενον ἔτους Ῥωμαϊκὸν μῆνα ζητοῦμεν ἐν τῇ πλησιάζοντι τῇ τροχῇ κανονίῳ· καὶ τοῦτον εὐρίσκοντες Ἀπρίλιον ὄντα, τὴν παρακειμένην αὐτῷ ποστῆαν, ἡγουν τὴν πρώτῃν κρατοῦμεν· ἐπειδὴ κατὰ ταύτην τὴν πρώτῃν τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἡ δὲ γίνεται τοῦ πρέγγους, ἡγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός, λέγω δὴ τοῦ Νισάν. Κατὰ τὸ αὐτὸ εἰ ἔτος αἰ τῆς σελήνης καὶ ἐμβάλλομεν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τοῦ

¹⁸ Deest δυνάμεθα. ¹⁹ Cor ἡλίου.

Ἀπριλίου τὰς ἑπτακτὰς τοῦ εἰσιέναι μέλλοντος ἡλιακοῦ ἔτους, ἡγουν τοῦ πρώτου, τὸν ἀριθμὸν οὖσας ζ', καὶ ἐν αὐτῷ τῷ πρώτῳ ἔτει τοῦ ἡλίου καταγεγραμμένας. Οὕτως οὖν τὰς η' μερίζομεν εἰς ζ'· καὶ ἐκ τῆς ὑπολιμπανομένης μίδς ἡμέρας γινώσκομεν τὴν ἑβδομαδικήν, ὡς πρώτη καθέστηκεν ἡ πρώτη τοῦ Ἀπριλίου μηνός, τούτεστιν ἁγία Κυριακή· καὶ ἐκ ταύτης λοιπὸν εἰς τὴν ἐπιούσαν ἁγίαν ὑπεριθέμεθα Κυριακὴν τὴν τῆς ἀναστάσεως ἑορτὴν· ἥτις η' τοῦ Ἀπριλίου προδήλως ἐστίν. Ἐπειδὴ τὸ Ἑβραϊκὸν Πάσχα, λέγω δὴ τὴν δ' καὶ ι' τοῦ φέγγους, ἡγουν τοῦ πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνός, ὑπερβαίνειν προσήκει πάντως ἡμᾶς, εἴτε Κυριακῆς φθάσει, πρὸς τὴν ἄλλην ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντα, εἴτε δευτέρας, εἴτε τρίτης, εἰς τὴν αὐτὴν ὁμοίως Κυριακὴν. Εἰ δὲ Σαββάτῳ, τῇ ἑπαύριον, πεντεκαίδεκαταῖς οὖσης τὸ τηνικαῦτα δεκάδῃ τῆς σελήνης. Ὡς περ οὖν ὀπηνίκα πάλιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς τὴν ἐπιούσαν ἁγίαν Κυριακὴν ποιούμεθα τὴν ὑπέρθεσιν, εἰκάδα πρώτην ἐχοῦσης. Ὡς γὰρ ἦδη λέλεκται, μέχρι μόνον ζ' ἡμερῶν ποιούμεθα τὴν ἀπὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ Πάσχα μετάδασιν· ἡγουν τῆς δ' καὶ ι' τοῦ φέγγους· περαιτέρω δὲ οὐδαμῶς. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ Πάσχα.

Περὶ τῆς ι' τοῦ ἑβδόμου μηνός, πῶς καὶ αὕτη καταλαμβάνεται.

Κ'. Εἰ δὲ τὴν ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους ἑβδόμου μηνός γυνῶαι θελήσειε τις, ἐν τῷ δεξιωτέρῳ, τούτεστι τῷ μετὰ τὸ Πάσχα διαγεγραμμένῳ κανονίῳ, τὸν πλησιάζοντα τῷ αὐτῷ τῆς σελήνης ε' καὶ ι' ἔτει Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπεῖτω (λέγω δὲ τὸν Σεπτέμβριον)· καὶ τὴν παρακειμένην αὐτοῦ ποσταίαν κρατῶν κα' ὑπάρχουσαν, γινώσεται μὲν, ὡς κατ' αὐτὴν ἐστὶν αἰ, κατὰ τὸ αὐτὸ εἰ' τῆς σελήνης ἔτος, ἡ ι' τοῦ αὐτοῦ καθ' Ἑβραίους μηνός. Εἰ δὲ καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν βουλευθεῖ μαθεῖν ἡμέραν, τῇ αὐτῇ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός ποσταίᾳ, λέγω δὲ τῇ εἰκάδι πρώτῃ, τὰς παρακειμένας ἀπὸ σηρικῶν προσθετὰς ἡμέρας ἐπιβάλοι, μετὰ καὶ τῶν ἑπτακτῶν τοῦ ἐνεστώτος ἡλίου ἔτους· ὅθεν ὡς ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους τὰς ζ' ἡμέρας· καὶ οὕτω τὰς ὅσας, ἡγουν τὰς λδ', εἰς τὰς ζ' μερίσει, καὶ ἐκ τῶν ὑπολιμπανομένων ἕξ ἰσάριθμον εἴσεται πάντως οὖσαν τὴν ἑβδομαδικήν, τούτεστι Παρασκευήν. Κατὰ ταῦτα δὲ χρῆσεται τις καὶ ἐφ' ἑκάστῳ ἔτει τῶν ἐκ δεξιῶν τεταγμένων τοῦ κανονίου· βουλευόμενος μαθεῖν εἴτε τὴν δ' καὶ ι' τοῦ καθ' Ἑβραίους πρώτου μηνός, εἴτε τὴν τοῦ ἑβδόμου δεκάτην, ἥτινα ι' τοῦ ἑβδόμου μηνός οὐ τελετῆς μᾶλλον εἰς αὐτὴν γινομένης ἡμῖν (οὐδὲ γὰρ τελεῖται τὸ σύνολον) διεγράψαμεν, ἢ τῶν αἰέναν ἀγνοεῖν θελόντων χάριν φιλομαθεῖας. Ταῦτα καὶ περὶ

Περὶ τῆς τῶν ἁγίων νηστειῶν παρεισθάσεως, πῶς καὶ ταύτην κατὰ πῦρ ἔτος γινώσκομεν.

ΚΑ'. Εἰ δὲ καὶ τὴν παρεῖσθαι τῶν ἁγίων νηστειῶν εἰδέναι θελήσειε τις, ἐκ τῆς ἐξ εὐωνύμων διαγραφῆς τὸ κατὰ διάμετρον τοῦ εἰ' τῆς σελήνης ἔτους, τοῦ ὄντος ἐκ δεξιῶν, σκοπήσει δι' ἀκριβείας ἐξ ἀριστέρων τὸ δι' τῆς σελήνης ἔτος διαγεγραμμένον. Εἴπομεν γὰρ, ὡς τέλει τῷ ἐνεστώτος ἔτους ἡ παρεῖσθαις τελεῖται τῶν ἁγίων νηστειῶν. Εὐρίσκων οὖν τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος, τὸν παρακείμενον Ῥωμαϊκὸν μῆνα σκοπήσει, τούτεστι τὸν Φεβρουάριον, καὶ τούτου τὴν ποσταίαν λαμβάνων πλησίον αὐτοῦ τεταγμένην,

A quibus, ex qua seriam cognoscimus Calendarum Aprilium, nempe Dominicam: a qua in sequentem Dominicam resurrectionis solemne diffunditur, quam manifestum est octavam Aprilis esse diem. Nos enim Pascha Judæorum, id est xiv lunæ, sive mensis illorum primi, necesse est transcendere, ac si in Dominicam incurrat, alteram in Dominicam transitum facere, sive in seriam secundam, aut tertiam, in eandem transferre Dominicam. Quod si Sabbato xiv contingat, postridie Pascha fiet, luna xv, quemadmodum cum a Dominica alteram in Dominicam diffunditur, luna xxi accidit. Nam, ut jam diximus, non ultra septenos dies a Judaico Paschate fit translatio, hoc est a xiv luna.

B De septimi mensis die x, quomodo etiam ipsa reperitur.

XX. Si septimi mensis Judaici decimum diem nosse studeat aliquis, in dexteriore canonis parte, quæ Paschatis versibus proxima est, inquiretur mensis Romanus anno lunæ quinto decimo respondens (is est September), una cum quota die, quæ est xxi: noverit ergo perpetuo anno lunæ xv in eandem diem incidere decimam diem Judaici mensis. Quod si seriam præterea requirit, ad xxi Septembris regulares addantur, qui serico ad illam diem ascribuntur, una cum epactis anni solaris, quæ sunt septem. Summam dierum xxxiv dividat per vii, relinquentur vi, quæ indicant seriam esse vi, sive Parasceven. Eadem methodus adhibenda annis omnibus, quæ in dextra parte canonis occurrunt: sive quis xiv primi mensis Judaici nosse velit, sive x mensis septimi. Hanc porro septimi mensis x diem non tam, quod in ea solemne peragamus ullum (non enim ullo modo celebratur a nobis), quam ut eorum studio satisfaceremus, qui nihil ignorare volunt, describendam putavimus. Hactenus de dextra canonis parte.

τῶν ἐκ δεξιῶν τοῦ κανονίου κειμένων.

D De introitu sanctorum jejuniorum, qua ratione quotannis investigandus sit.

XXI. Qui sanctorum jejuniorum introitum explorare voluerit, quærat sinistram canonis tabellam, in eaque ex adverso lunaris anni xv, qui in dextra parte repertus est, accurate vestiget annum lunæ xiv. Jam enim admonuimus in linem præsentis anni sanctorum jejuniorum introitum cadere; invento anno xiv lunæ, adjacentem ei Romanum mensem observet, nempe Februarium: cujus quotum diem ascriptum notet, iv. Ad hunc regulares addat iv serico scriptos cum insequentis anni primi solis

¹⁷ f. ἐν τέλει.

epactis vii. Summam inde conflata xv in vii partitur; reliqua dies i ostendit primam esse feriam hebdomadis, hoc est Dominicam, quæ est quarta mensis Februarii, a qua in sequentem Dominicam diffundens, in hac ipsa, quæ dies est undecima Februarii, celebrandum reperiet hoc anno lunæ xiv ineuntis jejunii festum diem. Etenim par, eademque translatio in introitu jejunii in sinistro canone servanda est, quam in dextro, ad quartam decimam primi Judaici mensis adhibemus, ut a Dominica, feria secunda, et tertia, adeoque Sabbato, ad sequentem Dominicam transitum faciamus. Sic igitur in alio quovis anno lunæ computanda est **178** introitus dies, ut, quod iterum explicandi causa referemus, primum annus habeatur: tum Romanus mensis, ejusque dies, ad quem regulares addendi sunt, qui serico ad eum diem ascribuntur: postremo presentis anni solis epactæ capiendæ sunt. Has enim per unum et eundem solis annum, utputa præsentem, in omnibus canonis istius mensibus adhibemus: sic ut horum quotis diebus accedant, una cum regularibus rubro notatis. Summa deinde per septem divisa, quod reliquum erit, feriam hebdomadis dabit: a qua demum ad insequentem Dominicam transitimus.

τοῦ ἐνεστώτος, ἐφ' ὅλων τῶν ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ ποσταίαις ταύταις ἐμβάλλοντας μετὰ τῶν ἀπὸ σιρικοῦ προσθετῶν· καὶ οὕτω μερίζειν εἰς τὸν ζ', καὶ ἐκ τῶν ἀπομεινουσῶν τὴν ἐβδομαδικὴν ἡμέραν γινώσκειν· ἐκ ταύτης δὲ λοιπὸν μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἁγίαν Κυριακὴν.

Quid in sinistro canone observandum sit in unoquoque bisexto.

XXII. Hoc unum duntaxat in sinistro canone tenendum est, ut quoties bisextus incurrit, regulares rubros, qui ad mensium dies adnotati sunt, uno minuamus. Ut si regularis sit i, nihil addatur, sed sola Romani mensis quota die contenti, cum epactis solis, summam in vii partiamur. Sin iv sunt regulares rubricati, iii tantummodo ponantur, non iv. Quod eo fit, ut ex ipso bisexto redundans dies eximatur, ne sit ea fraudi, dum feriam hebdomadicam in duobus Romanis mensibus, Januario et Febuario, quærimus. Hoc enim desinente bisextilis putatur dies; antea vero non item. Ac si quis in sinistro illo canone accurate feriam investiget, quoties annus bisextilis non erit, eadem occurret feria in canone, qui introitum exhibet a sinistro latere, et in eo, qui Pascha continet. Nam utrobique Dominicam, vel secundam feriam, aut alias deinceps habebimus. At in anno bisextili non eadem existet, sed una amplius quam in sinistro. Ut si Dominicam sinister offerat, in dextro feriam secundam assequemur. Si secunda illic incidat, hic tertiam offendemus. Sic ubi Sabbatum in sinistro prodierit, in dextro Dominica continget. Nam accessio bisextilis diei facit, ut sinister uno die minorem præbeat. Igitur quandocunque propter bisextum Januarii, vel Februarii dies in Sabbatum incurrit in canone sinistro; Martii vero vel Aprilis in Domini-

Α ἡγουν τὴν δ', καὶ ἐμβάλλων αὐτῇ τὰς παρακειμένας ἀπὸ σιρικοῦ προσθετὰς δ' ἡμέρας, καὶ τὰς τοῦ εἰσέναι μελλόντος ἡλιακοῦ ἔτους· φημὶ δὲ τοῦ πρώτου τὰς ζ' ἡμέρας, ἡγουν ἐπακτὰς· ἀναλύσει τὰς ὅλας ε' καὶ ι' τὸν ἀριθμὸν οὕτως εἰς τὸν ζ'. Κάκ τῆς ἀπομεινούσης μίᾱς ἡμέρας πρώτῃν εἴσεται τὴν τῆς ἐβδόμαδος ἡμέραν ὑπάρχουσαν· ἡγουν ἁγίαν Κυριακὴν, τὴν λεχθεῖσαν τοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς τετάρτῃν. Ἐξ ἧς ἐπὶ τὴν ἄλλην ὑπεριθέμενος ἁγίαν Κυριακὴν, κατ' ἐκείνῃν ἑνδεκάτῃν τοῦ αὐτοῦ Φεβρουαρίου μηνὸς ἡχάνουσιν, εὐρήσει τελουμένην πάντως κατὰ τὸ παρὸν δ' καὶ ι' τῆς σελήνης ἔτος τὴν ἀποκρεῦσαιμον ἑορτὴν· προσήκει γὰρ τὴν Ἰσὴν μετὰστασιν τηρεῖν καὶ ἐπὶ τῆς παρεισθάσεως ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ, τῆς ἐν τῷ δεξιῷ γινομένης ἡμῖν, κατὰ τὴν δ' καὶ ι' τοῦ καθ' Ἑβραίου πρώτου μηνὸς, ἐκ τε Κυριακῆς, καὶ δευτέρας, καὶ τρίτης, καὶ ἁπλῶς Σαββάτου ἐπὶ τὴν ἐξῆς ἁγίαν Κυριακὴν μεταβαίνοντας. Οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου σελήνης ἔτους τὴν παρεῖσθασιν δὲν ψηφίζειν· οἷον, ἴν' ἐπιτόμως καὶ αὐθις σαφηνισθῇ, τὸ ἔτος τηρεῖν· εἴτα τὸν Ῥωμαϊκὸν μῆνα, καὶ τοῦτου τὴν ποσταίαν· καὶ ἐμβάλλειν αὐτῇ τὰς ἀπὸ σιρικοῦ παρακειμένας προσθετὰς· καὶ μὴν καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἐνεστώτος ἡλιακοῦ ἔτους. Ταῖς γὰρ αὐταῖς ἐπακταῖς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον

τεταγμένων μετρηθῆναι προσήκει μηνῶν, ταῖς αὐτῶν ἐπὶ τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου κατὰ πᾶν βίσεξτον.

Τίς ἡ ὀφειλομένη γενέσθαι παρατήρησις ἐν τῷ εὐωνύμῳ τοῦ κανονίου κατὰ πᾶν βίσεξτον.

KB. Ἐκεῖνο δὲ μόνον ἐν τῷ εὐωνύμῳ προσήκει τηρεῖν κανονίῳ· ἴν', ὅτε βίσεξτον συμφθάσῃ, τὰς παρακειμένας τῇ ποσταίᾳ τῶν μηνῶν προσθετὰς ἀπὸ σιρικοῦ ἡμέρας ποιήσωμεν παρὰ τὴν μίαν ἐπ' αὐτοῦ ψηφιζομένου ἔτους. Οἷον εἰ μὲν μία ἐστὶν ἡ προσθετὴ, εἰς τὸ μὲν δ' ὅλως βάλλειν αὐτὴν· ἀλλὰ μόνῃ τὴν ποσταίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς καὶ τὰς ἐπακτὰς τοῦ ἡλίου, καὶ οὕτως μερίζειν εἰς τὸν ζ'· εἰ δὲ δ' εἰσὶν αἱ ἀπὸ σιρικοῦ προσθεταί, τρεῖς ἀντὶ δ' βάλλειν, ἀλλὰ μετὰ τὰς δ'. Γίνεται δὲ τοῦτο δι' ὑφαίρεσιν τῆς ἐξ αὐτοῦ τοῦ βίσεξτου περιττευομένης μίᾱς ἡμέρας, ὡς ἂν μὴ δι' αὐτῆς σφαλῶμεν περὶ τὴν τῆς ἐβδομαδικῆς ἡμέρας ἐξεύρεσιν ἐν τοῖς δυοῖν Ῥωμαϊκοῖς μηνῶν, τῷ τε Ἰανουαρίῳ καὶ τῷ Φεβρουαρίῳ. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦτου περαίωσιν τὸ βίσεξτον ψηφίζεται, ἀλλ' οὐδαμῶς πρὸ ταύτης. Ἔσται δὲ τοῖς τὴν ἐβδομαδικὴν ἀκριβῶς ἐκ τοῦδε τοῦ κανονίου διερευνῶσιν ἡμέραν, ὅτε μὲν οὐκ ἐστὶ βίσεξτον, μίᾱς καὶ τῆς αὐτῆς κατάληψις, ἐν τε τῷ τῆς παρεισθάσεως κανονίῳ, λέγω δὲ τῷ ἐξ εὐωνύμων χειμῶν, καὶ τῷ τοῦ Πάσχα, τοῦτέστι Κυριακῆς καὶ Κυριακῆς, ἡ δευτέρας καὶ δευτέρας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως ἡμερῶν· ὅτε δὲ βίσεξτόν ἐστιν, οὐ τῆς αὐτῆς καὶ μίᾱς, ἀλλὰ τῆς μετὰ τὴν μίαν ἐν τῷ εὐωνύμῳ ψηφιζομένης. Οἷον Κυριακῆς ἐν τῷ εὐωνύμῳ, φέρε εἰπεῖν· ἐν τῷ δεξιῷ δευτέρα πάντως εὐρήσκειται. Δευτέρα δὲ πάλιν ἐκεῖ, τρίτῃ προδήλως ἐνταῦθα. Οὕτω δὲ καὶ Σάββα-

τιν ἐν συμφθάσῃ, Κυριακῇ προδήλως ἐν τῷ δεξιῷ
κανονίῳ ψηφίζεται. Ἡ γὰρ προσθήκη τῆς τοῦ βισέ-
του ἡμέρας, τὴν τῆς μιᾶς ὑπόδασιν ἐν τῷ εὐωνύμῳ
ποιεῖ. Δεῖ οὖν ὁπηνίκα διὰ τὸ βίσεξτον Σαββάτου
πίπτουσιν ἰδοίμεν τὴν τε τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ Φε-
βρουαρίου μηνὸς ποσταίαν, ἐν αὐτῷ τῷ εὐωνύμῳ.
Κυριακῆς δὲ τὴν τοῦ Μαρτίου καὶ Ἀπριλίου μηνὸς
ἐν τῷ δεξιῷ κανονίῳ· ἐν τούτῳ μὲν τὰς ζ' μεταβα-
λιν ἡμέρας· ὡς ἀπὸ δευτέρας εἰς Κυριακὴν φερομέ-
νους· ἐν ἐκείνῳ δὲ τὰς η' μεθίστασθαι πάντως, ὡς ἀπὸ
Κυριακῆς εἰς Κυριακὴν ἀγομένους· ἵνα μετὰ τὰς
ἡ διακριθῶθι κατ' ἐκείνην τὴν Κυριακὴν ὀριζομένη
δεόντως ἡ τῆς παρεισδάσεως ἑορτή. Κατὰ τοῦτον γὰρ
τὸν τρόπον ἡ ἐν τῷ εὐωνύμῳ μετὰθεσις παραλλάττει
πρὸς τὴν ἐν τῷ δεξιῷ γινομένην μετὰστασιν· ὅτι
καὶ μέχρις ὀγδόης ἡμέρας ἐκτείνεται διὰ τὸ βίσεξτον,
τῆς ἐν τῷ δεξιῷ μηδαμῶς τὰς ζ' διερχομένης, ἄλλ'
ὥς αὐτῶν καὶ μόνον ὀριζομένης. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς
κατὰ τὸ βίσεξτον ὀφειλοῦσης γενέσθαι παρατηρή-
σεως.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου· τίνας αὐταὶ τυγ-
χάνουσι, καὶ διὰ τί ταύταις προσχρώμεθα.

ΚΓ'. Ὡς ἂν δὲ μηδὲ ὁ περὶ τῶν τοῦ ἡλίου λόγος
ἡμῖν ἀνεξέταστος ἀπομείνῃ, λέγομεν ἐπακτὰς εἶναι
τῶν τοῦ ἡλίου ἑτῶν τὰς ἀπὸ τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέ-
ρας, ἐξ ἧς τὸ ἡλιακὸν ἔτος ἀπάρχεται, κατὰ ἀναπο-
δισμὸν λειπούσας ἐν τῇ αὐτῇ ἑβδομάδι μέχρι τῆς
πρώτης, ἡγουν τῆς ἁγίας Κυριακῆς· οἷον φέρε εἰπεῖν
ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνεστώτος κη' ἔτους. Ἦρξάτο γὰρ κατὰ
τὴν πρώτην τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς, ἀπὸ ἑβδόμης, ἡγουν
Σαββάτου ἡμέρας. Τὰς οὖν διελθούσας ἡμέρας τῆς
αὐτῆς ἑβδομάδος ἕως τῆς Κυριακῆς ἐπακτὰς κέκτη-
ται· τούτεστι τὴν Παρασκευὴν, τὴν ε', τὴν δ', τὴν
γ', τὴν β', καὶ αὐτὴν τὴν ἁγίαν Κυριακὴν· ὡς ἐντεῦ-
θεν ἔξ ὑπάρχειν τὰς αὐτοῦ τοῦ κη' ἔτους ἐπακτὰς.
Ὅθεν ἐπειδὴ τὸ εἰσεῖναι μέλλον, φημὶ δὲ τὸ πρῶτον,
ἀπὸ πρώτης ἀρχεται, τούτεστιν ἁγίας Κυριακῆς, ζ'
ἡμέρας, ἡγουν τὰς ἀπὸ Σαββάτου μέχρι τῆς διελθού-
σης ἁγίας Κυριακῆς ἀριθμουμένας ἐπακτὰς κέκτηται.
Ὅμοίως δὲ καὶ τὸ δεύτερον ἔτος, ὅτι περ ἐκ τῆς
κατὰ τὴν ἑβδομάδα δευτέρας ἡμέρας ἀρχεται, μόνην
τὴν μίαν, τούτεστι τὴν ἁγίαν Κυριακὴν, ἐπακτὴν κέ-
κτηται· ὡς οὐκ ἄλλην ἡμέραν ἢ μόνην αὐτὴν τὴν
Κυριακὴν κατὰ τὴν αὐτὴν ἑβδομάδα προσηγησάμενην
ἔχον. Ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας τηροῦμεν, ἵν' ἑβδομαδι-
κῶς, τούτεστιν ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος. πᾶν ἡλιακὸν
ἔτος κανονίσωμεν, εἰς εὐρεσιν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέ-
ρας· ὁπηνίκα ταύτην καὶ εἰς ἐκάστου μηνὸς ποσταίαν
βουληθῶμεν μαθεῖν. Εἰ μὴ γὰρ οὕτως τοῦτο, ἀπὸ
τῆς κατὰ τὴν ἑβδομάδα πρώτης ἡμέρας, ἡγουν ἁγίας
Κυριακῆς, πᾶν ἡλιακὸν ἔτος κανονισθῇ, ἀμείνων
τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν ἐν οἰωδῇ ποτε καταλαμβά-
νειν μηνὶ τοὺς ψηφίζειν ἐθέλοντας. Οἷον τί λέγω;
τὸ παρὸν, ὡς ἔφην, κη' ἔτος, Σαββάτω λαθὼν τὴν ἀρ-
χὴν, εἰ μὴ τὰς πρὸ τοῦ Σαββάτου ἕξ ἡμέρας τῇ
πρώτῃ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἐπεβάλομεν, οὐκ ἂν Σάβ-
βατον οὖσαν αὐτὴν ἐγινώσκομεν. Ἐπειδὴ γὰρ εἰς
Παρασκευὴν τὴν κατάληξιν ἔσχε τὸ διελθὼν κη' ἔτος,
αἱ ἰσάριθμοι τῆς Παρασκευῆς ἡμέραι λεκτικαὶ μὲν
ἐκείνου τυγχάνουσιν, εἰς αὐτὴν περαιωθέντος, τού-
του δὲ ἐπακταί, διὰ τὸ ἐπάγεσθαι τῇ πρώτῃ τοῦ
Ἀπριλίου καὶ ταύτῃ διασημαίνειν τὴν ἑβδομαδικὴν
ἡμέραν, ἀφ' ἧς τὸ αὐτὸ κη' ἔτος ἀπήρξατο. Οὕτως
γὰρ ἔ, τε κατὰ τὴν ἑβδομαδικὴν ἀρμονίαν φυλάττεται:

A cani in dextro canone; hic vii transgredi dies oportet, nimirum a secunda feria in Dominicam; illic viii, a Dominica in alteram Dominicam. Ut post octo dies introitus festum exacta ratione Dominicam attingat. Hoc enim modo distat sinistri canonis translatio ab illa dextri: quod prior ad octavum usque diem propter bisextilem diem extenditur: dextri vero canonis vii non excedit, sed eo numero circumscibitur. Hæc de cautione bisextilis anni.

De epactis solis; quæ sint, et quis earum usus.

XXIII. Atque ut ne solis quidem epactæ a nobis inexploratæ relinquuntur, epactas annorum solis deflinimus residuas hebdomadis serias post eam, quæ solarem annum auspicatur; quæ retro in eadem hebdomada ad primam, sive Dominicam usque numerantur. Exemplum: Illic annus qui est solis xxviii, cœpit a Kalend. April. feria vii, sive Sabbato. Proinde epactas habet præteritos omnes dies, qui eadem hebdomade ad Dominicam pertinent, hoc est feriam v, iv, iii, ii, et Dominicam. Quare vi epactæ sunt anni xxviii. Cum ergo sequens annus, qui primus erit solis, a feria prima, sive Dominica ineat, vii habet epactas, quæ ab Sabbato usque ad præcedentem Dominicam numerantur. Ita secundus annus, quoniam a feria secunda hebdomadica incipit, epactas habet i, hoc est sanctam Dominicam, cum nullam alteram, præter Dominicam, in eadem hebdomada antecedentem habeat. Cæterum has ipsas dies retinemus, ut hebdomadice, id est ab initio hebdomadis annum omnem solis ordinemus, ad investigandam feriam, quandocunque eam in qualibet die mensis obtinere volumus. Nam nisi hoc modo, a prima die hebdomadis, seu Dominica, annus quilibet solis regulam capiat, non potest ab iis, qui calculos subducere voluerint, hebdomadis dies in ullo mense deprehendi. Sit, exempli causa, præsens annus solis, ut ante 179 dictum est, xxviii, qui a Sabbato cœptus est. Igitur nisi ad Kalendas Aprilis sex ante Sabbatum dies addidissemus, nequaquam illas in Sabbatum incidisse nossemus. Cum enim præcedens annus, qui erat solis xxvii, in Parasceven desierit, huic æqualis dierum numerus, qui annum illum terminavit, cujus Parasceve clausula fuit, præsentis anni sunt epactæ, quasi addititias dicas, quod Kalendis Aprilis addantur, eoque modo feriam indicent, a qua annus idem xxviii exorsus est. Ita quippe in hebdomadica serie perpetuitas quædam successionis tenetur, et anni solares ab hebdomadis initio, hoc est Dominica, tanquam regula pendentes cursus suos insistunt. Unde cujuscunque mensis dies congruenti serię citra calculi errorem potest attribui.

πάντως συνέχει, καὶ ἡ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν ὡς ἀπὸ ἀρχῆς ἑβδομάδος, ἡγουν πρώτης ἡμέρας, κανονίζεται κίνησις. Ἐξ οὐπερ οὐδὲ μία τοῖς ψηφίζειν ἐθέλουσι γίνεται πλάνη πρὸς τὴν ἐν οἰκόμενῃ μηνὶ ποσταίαν τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας κατάληψιν.

Qua ratione feria quocunque die mensis investigari potest. Α Πῶς τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν εἰς ἐκάστου μηνὸς ποσταίαν ἐστὶν εὐρεῖν.

XXIV. Eadem quippe methodus est inquirendæ cuiuscunque diei mensis feriæ, quam ad Kalendas Aprilis adhibuimus. Nimirum ut labentis anni solis epactas adjiciamus ad dierum numerum, qui a Kalendis Aprilis ad eum, qui quaeritur, cujuslibet mensis diem fluxerunt: tum collectam ex omnibus summam per vii partiamur. Quod enim reliquum est feriam hebdomadicam ejusdem numeri præbebit. Potest et alio modo reperiri. Epactas solas cum diebus mensium supra xxviii dies excurrentibus, ad quocunque menses propagare calculum libebit, composito, velut sumptis ex Aprili ii, e Maio iii, et sic deinceps ad propositum usque mensem, cujus dies omnes ad eum, quo de quaerimus, adjicientes, summam per vii dividimus; quod reliquum est, dat feriam quaesitam. Ob hanc igitur causam anni solis epactas habere dicuntur; et easdem nos, uti consentaneum est, adhibemus.

Quinam solis anni epacta carere dicantur.

XXV. Ex quo anni omnes, qui a Dominica incipiunt, velut primus, septimus, duodecimus, decimus octavus, sine epactis esse dicuntur, quod nullam præcedentem diem habeant. Nam prior esse prima nulla potest. Etenim non sic epactas obtinere solis annus, quomodo lunæ, dicitur. Quippe nihil illi deest ad explendos cccxv dies, uti luna undenis deficit; ideoque septem intercalariis mensibus augetur decemnovennalis cyclus; sed ob id unum, ut in mensibus duodecim feriam assequamur; prout ab exordio solarium annorum hebdomadici orbis revoluta series a majoribus accepta postulat. Hactenus de solaribus epactis.

De additiis sive regularibus: unde originem habeant.

XXVI. Regulares dies rubro colore notati, quos Romanorum mensium quotis diebus cum epactis solaribus addendos esse decreverunt, ut summæ per vii partitio fieret, hanc habent rationem. Cum duobus modis hebdomadicam feriam, ut dictum est, computemus; primo collectis diebus omnibus a Kalendis Aprilis usque ad propositam diem; secundo, solis supra xxviii superfluis retentis: de his ipsis superfluis, quæ ad Septembris finem, xiii conflunt; ad Octobrem vero xv, septem, quoad licet, detrahimus: sunt ex xiii quidem reliquis sex, quas ad Septembrem rubricatas apposuimus: de xv vero deductis hebdomadis duabus, hoc est diebus xiv, residuam unam rubro colore ad Octobrem appinximus. Nam sive xiii dies, aut xv retineamus, sive sex solas, vel unam ad eundem duos menses appli-

ΚΔ'. Τῷ αὐτῷ γὰρ τρόπῳ καὶ εἰς τὴν ἐκάστου μηνὸς ποσταίαν κεχρηθῆαι προσήκει τὴν ἑβδομαδικὴν ἔρευνῶντας, ὥπερ κεχρημέθα καὶ εἰς τὴν τοῦ Ἀπριλίου πρώτην. Οἶον τὰς ἐπακτὰς ἐπιβάλλειν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ ἔτους ταῖς ἀπ' αὐτῆς τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλίου, μέχρι τῆς ἐν οἰκόμενῃ μηνὶ ζητουμένης ἡμῖν ποσταίας· καὶ τὰς ὅλας εἰς τὸν ἐπτά μερίζειν, καὶ ἐκ τῶν ἀπομεινουσῶν ἰσαρίθμῳ οὖσαν γινώσκωμεν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν. Ἡ πάλιν καὶ κατ' ἄλλον τρόπον, αὐτὰς τε τὰς ἐπακτὰς μόνας, καὶ τὰς μετὰ τὰς κη' τῶν μηνῶν περιττὰς, οἶον τοῦ Ἀπριλίου τὰς δύο, καὶ Μαΐου τὰς γ', καὶ τῶν καθ' ἑξῆς ὁμοίως, ἄχρις οὗ ἂν θάλωμεν ψηφίζειν μηνός·

Β εἶτα τὴν ζητουμένην ἡμῖν ἐν αὐτῷ ποσταίαν ἐκείναις ἐμβάλλοντες, εἰς τὸν ζ' πάλιν μερίζομεν· καὶ ἐκ τῶν ἀπομεινουσῶν τὴν ἑβδομαδικὴν πάντως εὐρίσκομεν. Ταύτης οὖν ἐνεκεν τῆς αἰτίας ἐπακτὰς ἔχειν λέγονται: τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη, καὶ διὰ ταύτην αὐταῖς προστιθέντως κεχρημέθα.

Ποῖα τῶν τοῦ ἡλίου ἐτῶν ἀνέπακτα τυγχάνει.

ΚΕ'. Ὅθεν τὰ ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενα ἔτη, οἷον τὸ πρῶτον, τὸ ἑξῶν, τὸ δυσκαιδέκατον, τὸ ιγ', ἀνέπακτα λέγομεν, διὰ τὸ μὴδὲ μίαν ἡμέραν προηγουμένην ἔχειν. Οὐκ ἔστι γὰρ πρὸ τῆς πρώτης ἄλλῃ εὐρεῖν. Ἐπεὶ ἐπακτὰς τὸ ἡλιακὸν ἔτος κατὰ τὸ τῆς σελήνης ἔτος οὐ κέχτηται. Οὐδὲ γὰρ ὕστεροῦν ὑπάρχει πρὸς τὰς τέξ', καθάπερ ἐκεῖνο τὰς ια' δι' ἑξ καὶ τὴν τῶν ἐπτά ἐμβολίων δέχεται προσθήκην μηνῶν ὁ τῆς ἐνεσκαυδεκατηρίδος κύκλος· ἀλλὰ μόνον τοῦ τῆς ἑβδομαδικῆς ἐν τοῖς δυσκαιδέκα μηνὶν ἡμέραν ψηφίσεσθαι, κατὰ τὴν ἐν ἀρχῇ τῶν ἡλιακῶν ἐτῶν τῆς ἑβδομαδικῆς ἀρμονίας συνέχειαν τε καὶ παρατήρησιν. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου.

Περὶ τῶν προσθετῶν· τίνας τε, καὶ πόθεν αὐταὶ τυγχάνουσιν.

ΚΣ'. Αἱ δὲ προσθεταὶ ἡμέραι, αἵτινες ἀπὸ σηρικῶ γεγραμμέναι εἰσιν, ἅς καὶ συνεμβάλλειν ταῖς ἐπακταῖς τοῦ ἡλιακοῦ ἔτους εἰρήκαμεν τῇ ποσταίᾳ τῶν Ῥωμαϊκῶν μηνῶν, καὶ οὕτως ποιῆσθαι τὸν εἰς τὸν ζ' μερισμὸν, τοῦτον ἔχουσι τὸν λόγον. Διττῶς τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας, ὡς εἰδείχθη, ψηφίζομένης· κατὰ τε τὴν τῶν ὧν ἀθροισμὸν ἡμερῶν· οἷον ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἀπριλίου μέχρις αὐτῆς τῆς τοῦ ζητουμένου μηνὸς ποσταίας, κατὰ τε τὴν τῶν μετὰ τὰς κη' περιττῶν ἡμερῶν διακράτησιν· ταύτας δὲ τὰς περιττὰς· μέχρι μὲν Σεπτεμβρίου μηνός· ἢ εὐρίσκομένας, μέχρι δὲ Ὀκτωβρίου ιε', τῶν ιγ' ἀφελόντας τὰς ζ' ιε', καὶ ἐν τῷ Σεπτεμβρίῳ διὰ σηρικῶ κατετάξαμεν. Ὡσπερ οὖν καὶ τῶν ιε' τὰς δύο τελούντες ἑβδομάδας· ἡγουν τὰς ιδ' ἡμέρας, τὴν μίαν ἀπὸ σηρικῶ διεγράψαμεν ἐν τῷ Ὀκτωβρίῳ· ταυτὴν γὰρ ἐστὶ τὰς τε ιγ'

καὶ τὰς ιε' τηρῆσαι, καὶ μόνας τὰς ς' καὶ τὴν α', ἐν τοῖς αὐτοῖς δύο κατατάξαι μὴσὶ τῆς ἑβδομαδικῆς ἡμέρας· χάριν εὐρήσεως· κατὰ τὴν συμπαράληψιν δηλονότι τῶν ἑπακτῶν τοῦ ἐνεστώτος ἡλιακοῦ ἔτους, ὁποῖον 5' ἂν εἴη τὸ ψηφίζόμενον, εἴτε πρῶτον εἴτε δεύτερον, μέχρις ἀπλῶς τοῦ κη' ἔτους. Ὁ δὲ αὐτὸς καὶ περὶ τῶν δ', καὶ μῖς ἀπὸ σηριακοῦ προσθετῶν ἡμερῶν λόγος ἐστὶν ἐν τε Μαρτίῳ, καὶ Φεβρουαρίῳ καὶ Ἰανουαρίῳ κατατεταγμένων· εἰ καὶ διὰ προσθήκης ἡμερῶν ὁ ἐκδηματικός¹⁹ αὐτῶν λόγος καὶ κανὼν γέγονε ἐναντίως τοῖς ἐξ ἀφαιρέσεως κανονιζόμενοις μῆσιν· οἷον τῷ Σεπτεμβρίῳ καὶ Ὀκτωβρίῳ· καθότι τοῦ ἐλθόντος ἡλιακοῦ ἔτους ἐκεῖνοι λογίζονται καὶ εἰσίν. Οὐ γὰρ ἄλλως ἢ οὕτως ἐμελλον ἂν ἐκ τοῦ ἐνεστώτος, ἦγουν τῶν αὐτοῦ ἑπακτῶν ψηφίζεσθαι, καὶ τὴν ἑβδομαδικὴν ἡμέραν δὴλον ἐθέλουσι παριστᾶν. Λυσιτελεῖ γὰρ πάντως εἰς τὸ τὴν μετὰθεσιν ἀπὸ Κυριακῆς, καὶ β', καὶ τρίτης, καὶ τῶν καθεξῆς εἰς τὴν ἄλλην ἁγίαν Κυριακὴν ποιήσασθαι ἐν τῷ δεξιῷ καὶ εὐωνύμῳ κανονίῳ· τὸ μὲν, ὡς εἴρηται διὰ τὴν εἰσόδον τῶν ἁγίων νηστειῶν, ἦγουν τὴν ἀποκρεῶσιμον ἑορτήν, τὸ δὲ, διὰ τὸ σωτήριον Πάσχα. Ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀπὸ σηριακοῦ προσθετῶν ἡμερῶν, ὡς ἂν διὰ πάντων τῆς κατὰ τὸδε τὸ κανόνιον ἐξηγήσεως τρανωθείη· ἢ τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων κατάληψις βραδία γένηται τοῖς φιλοπόνους.

Περὶ τῶν ἑπακτῶν τῆς σελήνης, πῶς αὐταὶ ψηφίζονται.

KZ'. Τούτων δὲ οὕτως εἰρημένων, δεῖ περὶ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ κανονίῳ τεταγμένων ἑπακτῶν τῆς σελήνης καὶ αὐθις ἐπαναλαβεῖν, καὶ δεῖξαι πῶς αὐταὶ ψηφίζονται. Χρὴ τοίνυν τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἔτος ἑνδεκακλασιᾶσαι· οἷον ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος δ' καὶ ι' καὶ τὰς ἐκ τοῦ πολυπλασιασμοῦ συναγομένας ἡμέρας ρνθ' ποιῆσαι παρὰ δύο ἡμέρας, διὰ τὸ πρῶτον τῆς σελήνης ἔτος θ' μόνον ἑπακτάς ἔχειν· καὶ οὕτως εἰς τὸν λ', διὰ τοὺς ἐμβολίμους μῆνας ταύτας μερίσαι. Λέγω δὲ τὰς ρνθ' καὶ τὰς ὑπολειπομένας, τουτέστι τὰς δύο ἡμέρας, ἑπακτάς ἔχειν τὸ τῆς σελήνης ἔτος γινώσκεται· ἃς καὶ διαγεγραμμένας ἔχει τὸ αὐτὸ δ' καὶ ι' ἔτος ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ἔτους σελήνης προσήκει ποιεῖν. Αὐταὶ δὲ ἑπακταὶ ἡμέραι τυγχάνουσιν, ἃς τὸ ἔτος τῆς σελήνης πάντῃ τε καὶ πάντως ἔχον εὐρίσκεται κατὰ τὴν τριακάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Ἐπειδὴ ταύτας ἀεὶ δέον ἐστὶν εἰδέναι πόσαι τυγχάνουσι· λυσιτελοῦσι γὰρ εἰς τὸ τὴν ποσάλαν τῆς σελήνης ἐν ἐκάστῳ τῶν δυοκαίδεκα μηνῶν ψηφίζεσθαι καὶ εὐρίσκεισθαι.

Πῶς ἐν ἐκάστῳ μηνὶ τῆς σελήνης ποσάλας εὐρίσκομεν.

KH'. Οἷον τὰς ἀπὸ τῆς πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἐν οἰφῇποτε μηνὶ Ῥωμαϊκῷ ποσάλας ἡμέρας ἀθροίζομεν. Καὶ ταύτας ἐπιβάλλομεν τὰς εἰρημένας τῆς σελήνης ἑπακτάς· ἃς ἔχουσα, καθὼς ἔφην, εὐρίσκεται κατὰ τὴν εἰρημένην τριακάδα πρῶτην τοῦ Μαρτίου μηνός. Καὶ εἰς τὰς κθ' ἡμισυ τὰς ὅλας μερίζομεν· καὶ τὰς ἀπομενούσας ἔχουσιν τὴν σελήνην γινώσκειν. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τῶν ἑπακτῶν τῆς σελήνης μεθόδου τε καὶ εὐρέσεως.

¹⁹ ἢ ἐβδομαδικός.

A cemus, nihil ad feriam indagandam refert, quando præsentis anni solis epactæ simul assumuntur: quicunque demum computetur annus, primus, aut secundus, usque ad xxviii. Eadem ratio est iv, et i rubricatorum regularium, quos ad Martium, Februarium et Januarium ascripsimus: etsi per dierum additionem hebdomadica ipsorum ratio et regula constat, contra quam evenit iis mensibus, qui detractionem admittunt; veluti Septembri, et Octobri; quoniam sequenti anno solis tribuuntur, et ad eum pertinent. Haud enim aliter ex præsentis anno, et ejus epactis calculus iniri potuit, ut hebdomadicam feriam inquirentibus exhiberet. Quippe prorsus ad id expedit, ut translatio fieri possit a Dominica, et secunda tertiave, ac **180** sequentibus feriis in alteram Dominicam, in dextro ac sinistro canonio. Quorum alterum ad ingressum sanctorum Jejuniarum, sive Carnisprivii festum: alterum ad salutare Pascha refertur. Hactenus de rubricatis regularibus, ut omnibus, quæ canone isto continentur expositis, eorum sit studiosis lectoribus comprehensio facilis.

B In alteram Dominicam, in dextro ac sinistro canonio. Quorum alterum ad ingressum sanctorum Jejuniarum, sive Carnisprivii festum: alterum ad salutare Pascha refertur. Hactenus de rubricatis regularibus, ut omnibus, quæ canone isto continentur expositis, eorum sit studiosis lectoribus comprehensio facilis.

De epactis lunæ, quemadmodum computentur.

XXVII. His animadversis, de epactis lunæ, quæ in sinistro canone sunt, sermo rursus instituendus est, ac demonstrandum quomodo computari et ipsæ debeant. Igitur currentem annum lunæ per undecim multiplicare oportet: ut exempli causa, hunc, qui agitur modo xiv. Summam inde collectam dierum cliv, duobus minuire: quod primus annus lunæ ix tantummodo epactas habeat. Postea in xxx partiri cliv illos dies propter embolimos menses. Reliquum est biduum, quæ anni istius epactæ sunt, et ad eundem annum lunæ xiv in canone descriptæ. Idem in cæteris omnibus annis lunæ facere convenit. Porro epactæ istæ dies sunt, quos annum lunæ prorsus habere cognoscimus in die Martii xxxi. Quos quidem scire interest, ut quotum lunæ diem in quolibet mensium duodecim computare, et investigare possimus.

D Quomodo in unoquoque mense lunæ quotam diem reperimus.

XXVIII. Dies omnes, qui a Kalendis Aprilis ad diem mensis cujuslibet Romani fluxerunt, colligimus. His epactas lunæ, de quibus dictum est, adjicimus, quascunque die Martii xxxi sortita fuerit. Summam per xix 1/2 partimur; reliquum est ætas lunæ. Hæc de lunæ epactarum methode, et inventionem dicta sint.

De epactis solis, quomodo et ipsæ computentur. Α Παρὶ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἡλίου, πῶς καὶ αὐταὶ ψηφίζονται.

XXIX. Explicandæ sunt deinceps epactæ solares, ac quemadmodum investigare eas oporteat. Itaque proposito anno solis quolibet, ut hoc ipso xxviii: totidem, una dempta, numerandæ sunt dies, hoc est xxvii. Quadrantes autem, nullo detracto, quot summæ toti competunt, assumendi; puta xxviii quadrifariam divisus, fiunt utique dies vii; quibus additis, summam xxxiv dierum per vii divide propter hebdomadas. Residuum, hoc est vi dies, pro epactis obtinebit hic annus xxviii, quas ad eundem annum posuimus in canone: ut ad cæteros quæ cuique competeant. Idem fac in alio quovis anno, ut ejus epactas assequare.

Quomodo æquales, aut excedentes invicem epactas habeant anni solares.

XXX. Annus omnis solaris diem cum quadrante pro epactis relinquit. Quæ nihil aliud sunt omnino præter diem illum cum quadrante, qui post hebdomadas lxi integras de ccclxv 1/4 superest: sed duos, vel tres, vel quatuor, et ad septem usque habere dicitur, quod diem illum et 1/2 ad se mutuo transmittant, et augeantur. Nam ad integram hebdomadam, septenosque dies ordine fit progressio. Unde rursus ad initium reditur. Cum autem bisextilis annus est, atque ex quadriennii quadrantibus dies una colligitur, ea accedente, sequentis incrementum anni uno die fit majus. Nam pro uno biduum accipit: quod in anno ipso xxviii cernere licet. Quippe antecedens ipsum annus, hoc est xxvii, quatuor duntaxat habet; at ille propter diei unius accessionem sex sibi vindicat. Unde neque in eandem feriam annus ille xxvii desiit, a qua initium habuit. Nam si dies tantum haberet ccclxv, in eandem desineret, a qua cœperat: velut a Dominica in Dominicam, aut a secunda feria in secundam. Sed quoniam diebus constat ccclxvi, ideo in posteriorem ea, unde cœpit, feriam desinit. Hoc est a Dominica in feriam secundam, vel ab hac in tertiam, et ita deinceps. Ob hanc causam tenendæ sunt solis epactæ, et hoc, quo dictum est, modo putandæ. Nimirum, ut denuo repetamus idem, totidem dies, quotus numeratur annus quilibet solis, una minus assumendæ sunt; deinde 181 quadrantes integro numero sine detractone congruentes. Summa per vii dividenda: quod reliquum est, dabit epactas anni illius quem quærimus. Porro numerum dierum annis parem una die minuendum præcepimus, quoniam primus annus nullas habet ascriptas epactas, quod a prima feria hoc est Dominica defliniatur. Siquidem annus omnis a Dominica incipiens, ut supra dictum est, nullam penitus epactam habet, nisi si quæ sunt fragmenta, velut quadrans, aut dimidium, aut dimidii quadrans, quæ ad hebdomadicam feriam investigandam

ΚΘ. Δεῖ δὲ καὶ περὶ τῶν ἡλιακῶν ἐπακτῶν γνωρίσαι, πῶς καὶ ταύτας ἐστὶ καταλαβεῖν. Χρὴ τοίνυν τῷ ἐνισταμένῳ ἡλιακῷ εἶπει, φέρε εἰπεῖν ὡς ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ ἔτους, ἰσαριθμούς αὐτῷ κρατεῖν ἡμέρας παρὰ μίαν μόνην ἡμέραν, τουτέστιν καὶ ἡμέρας, ἰσάριθμα δὲ τέταρτα παρ' οὐδὲ ἐν τέταρτον αὐθις συμπαραλαμβάνειν· τουτέστιν καὶ, εἴ, ὅπερ ποιοῦσιν ἡμέρας προδύλως ἑπτὰ· καὶ οὕτως τὰς ὅλας, ἤγουν τὰς 18 μερίζειν εἰς τὴν ζ' διὰ τὰς ἐβδομάδας. Καὶ τὰς ὑπολοίπους, τουτέστι τὰς 5' ἡμέρας, ἐπακτὰς ἔχον γινώσκειται· τὸ αὐτὸ καὶ ἔτος· ὅς ἐν αὐτῷ καὶ διεγράφημεν ἐν τῷδε τῷ κανονίῳ, καθὰ καὶ τοῖς λοιποῖς τὰς προσφύρους. Οὕτως οὖν καὶ ἐπ' ἄλλου παντός ἐστὶ ποιεῖν εἰς εὐρεσιν τῶν αὐτοῦ ἐπακτῶν.

Πῶς καὶ ἰσας, καὶ περιττὰς ἀλλήλων ἐπακτὰς ἔχουσι τὰ τοῦ ἡλίου ἐτη.

Α'. Ἐκαστον μὲν γὰρ ἔτος ἡλίου μίαν τέταρτον^α κέκτηται ἐπακτὴν, οὐκ ἄλλην οὖσαν τὸ σύνολον ἢ τὴν μετὰ τὰς νβ' ἐβδομάδας περιτετεύουσιν ἐκ τῶν τῆς, θ' ἡμερῶν· δύο δὲ, καὶ γ', καὶ δ', καὶ μέχρις ἀπλῶς τῶν ζ' λέγεται ἔχειν διὰ τὴν ἐξ ἀλλήλων εἰς ἀλλήλια γινομένην ταύτης δὲ τῆς μιᾶς τέταρτον παραπομπήν τε καὶ ἀνέξουσιν. Ἔως γὰρ τῆς ἐβδομαδικῆς συμπληρώσεως, ἤγουν τῶν ζ' ἡμερῶν, καθ' εἰρμὸν ἐν τοῖς ἔτεσιν αὐξανόμενη πάλιν ἀπάρχεται. Καθότι δὲ θίσις τὸν ἐστὶ, καὶ ἐκ τῶν τετάρτων τῆς τετραετηρίας ἀθροισθεῖσα μία ἡμέρα, κατ' ἐπίκλησιν^β ταύτης περιττὴ πῶς ἡ τῶν ἐπακτῶν τοῦ διαδεχομένου ἔτους ἐπαύξησις γίνεται, δύο ἡμέρας ἀντὶ μιᾶς προσλαμβάνοντος· ὡς ἐστὶν ἰδεῖν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ προκειμένου καὶ. Τέσσαρας γὰρ ἔχοντος τοῦ πρὸ αὐτοῦ, τουτέστι τοῦ κα', ἐξ οὗτο διὰ τὴν ἐκ τῶν τετάρτων ἀθροισθεῖσαν ἡμέραν ἐκτῆσατο. Ὅθεν οὐδὲ εἰς τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ἐξ ἧς ἀπῆρξατο, καὶ κατέληξε τὸ λεχθὲν καὶ ἔτος. Ἐπειδὴ διὰ μὲν τῶν τῆς εἰς τὴν ἐξ ἧς ἀπῆρξατο καταλήγει πάντως· οἷον ἀπὸ Κυριακῆς εἰς Κυριακὴν, ἢ δευτέρας εἰς δευτέραν. Διὰ δὲ τῶν τῆς ζ' εἰς τὴν μετὰ τὴν ἀρ' ἧς ἡμέραν ἀπῆρξατο· τουτέστιν ἀπὸ Κυριακῆς εἰς δευτέραν, ἢ ἀπὸ ταύτης εἰς τρίτην καὶ ἐξῆς ὁμοίως. Διὰ ταῦτά τοι προσήκει ποιεῖσθαι τοῦ ἡλίου ἐπακτῶν τὴν παρατήρησιν, καὶ ταύτας ψηφίζειν κατὰ τὸν ἀποδειχθέντα τρόπον· οἷον, ἵνα καὶ πάλιν εἴπωμεν, τὰς ἰσαριθμούς αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἡλιακοῦ ἔτους, οἷον δ' ἂν εἴη τὸ ψηφίζόμενον, λαμβάνειν ἡμέρας παρὰ μόνην μίαν ἡμέραν, καὶ τὰ ἰσάριθμα τέταρτα παρ' οὐδὲ ἐν τέταρτον, καὶ μερίζειν εἰς τὸν ζ'· καὶ τὰς ὑπολοίπους ἐπακτὰς ἔχον εὐρίσκειται πάντως αὐτὸ τὸ εἰς τὴν ζήτησιν ἡμῖν παρακείμενον ἔτος. Τὰς ἰσαριθμούς δὲ τοῦ ἔτους ἡμέρας παρὰ μίαν ἡμέραν ποιεῖν εἰσπομεν, ἐπειδὴ τὸ πρῶτον ἔτος τέταρτον εἰς ἐπακτὴν^γ ἔχον καταγέγραπται, διὰ τὸ ἀπὸ πρώτης, ἤγουν ἀγίας Κυριακῆς αὐτὸ κανονίζεσθαι. Πᾶν γὰρ ἔτος ἀπὸ Κυριακῆς ἀρχόμενον, ὡς ἀνωτέρω λέλεκται, οὐδὲ μίαν ἐπακτὴν τὸ σύνολον κέκτηται, πλὴν ἰσως ποσσημορίων τινῶν, οἷον τε-

^α Id est 1 1/4. ^β f. ἐπίκλησιν. ^γ f. οὐδεμίαν ἐπακτ.

dunt. Proinde fuit indictio xi secundum calculum istum, anno quo secundum carnem Salvator est ortus: at ex illo calculo fuit xii, quoniam uno antevertit anno. Sic sacratissimus baptismus indictionem habet x et xi, et salutaris passio xiv et xv. Quippe anno Augusti xliiii nostri instar, ut homo, natus is est, qui ante sæcula tanquam Deus ex Patre natus fuerat. Proinde si xliii per xv dividis, annus prodibit indictionis xii: quo, ut diximus, Christi natalis incidit, quemadmodum utrusque 5601 per xv divisa dant xi. Potest autem utroque computandi modo præsens indictionis annus eadem ratione deprehendi. Ut si annos Adami propter eam causam, quam diximus, uno amplius numeratos 6154, per 15 divides, aut si annos a secundo imperatoris Augusti 674 per eundem partiare 182 numerum: utrobique præsentis anni conficiet indictionem xiv. Eadem in annis reliquis methodus adhibenda, ut cujuslibet indictionis numerum obtineas.

ἀριθμὸν μεριζομένους· ἐξ ἑκατέρων γὰρ ἰδ' γινώσκεται τὸ νῦν ἐνιστάμενον. Τοῦτο δὲ καὶ ἐπ' ἄλλου παντὸς ποιεῖν προσήκει τοὺς τὸν ἑκάστου τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτους διασχοπεῖν ἐθέλοντας ἀριθμὸν.

De responso dato Zachariæ, et Joannis ac Salvatoris annis.

XXXIV. De oraculo quoque, quod de Joanne Baptista editum est Zachariæ, cujus ante meminimus, nunc ut ordo postulat, accuratius dici convenit, quoto anno solis ac lunæ contigerit. Ac si quis attendere velit, facile intelliget, utrumque eum esse, qui Christi natalem proxime antecessit. Itaque solis xii, lunæ ix fuit, mensis Romanis Septembris, ejusque dies xxvii, feria v. Nam quod ad natalem Joannis attinet, eosdem hic annos solis et lunæ, quos Salvatoris nativitas, habuit. Sed mensis diversus fuit, videlicet Junius, ejusque xxiv dies, feria ii. Annus quo martyrium obiit, ac decollatus est, solis annus fuit xvii, lunæ iv, mensis Augustus, ejusque dies xxix, feria iii. Colliguntur anni Christi in carne xxxiii, dies lxxxix; Joannis vero Baptistæ anni xxxiii, dies lxvii. Desunt ad explendos Salvatoris dies xxii.

Βαπτιστοῦ ἔτη λγ', ἡμέρας ζς', ἐλάττους χβ' τυγχάνουσαι πρὸς τὰς τοῦ Σωτῆρος ἡμέρας.

Tu vero, a Deo conservande domine, horum omnium compendio tibi traditam habens scientiam, religiosorum Salvatoris nostri festorum solemnitates observa: ut perpetua te cum angelis in cælo chorea, et celebritatis excipiat, precibus et intercessionibus gloriosissimæ et immaculatæ dominæ nostræ ac Deiparæ, semperque Virginis Mariæ et omnium sanctorum. Amen.

Α ψηφισομένην ἰνδικτιῶνα, τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου ψηφισομένης, κατὰ τὴν τῶν ἀπὸ Ἀδὰμ ἐτῶν εἰς τὴν ι' γενομένην ἀνάλυσιν. Ὅθεν κατὰ ταύτην μὲν τῇ ψῆφον ἔτος ἰνδικτιῶνος ια' ἦν, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος γέννησις· κατ' ἐκείνην δὲ ις', διὰ τὸ ἐν προλαμβάνειν ἔτος. Οὕτω δὲ καὶ τὸ πανί-
ρον βάπτισμα ι' καὶ ια', καὶ τὸ σωτήριον πάθος ιθ' καὶ ιε'. Τῷ γὰρ μγ' τῆς βασιλείας Αὐγούστου τὴν καθ' ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος πεποίηται γέννησιν ὁ πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ Πατρὸς γεννηθεὶς ὡς Θεός. Τὰ οὖν μβ' μεριζόμενα παρὰ τὴν ιε', ιβ' τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτη γεγενῆσθαι, καθὼς ἔστην, παριστά τοῦ Κυρίου τὴν γέννησιν· ὥσπερ οὖν καὶ ἐν ια' πάλιν τὰ ρεθ' μεριζόμενα εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν. Ἔστι δὲ διὰ ἀμφοτέρων τῶν ψήφων καὶ τὸ νῦν ἐνιστάμενον τῆς ἰνδικτιῶνος ἔτος κατὰ τὸν ὁμοῖον τρόπον εὐρεῖν· οἷον τοῖς μὲν ἀπὸ Ἀδὰμ διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν κατὰ πρόσθεσιν ἐνὸς ἔτους γενομένοις ςρλδ'. καὶ εἰς τὸν ιε' λυομένοις· τοῖς δὲ ἀπὸ β' ἔτους τῆς βασιλείας Αὐγούστου μόνοις οὔσι τὸν ἀριθμὸν χρδ', καὶ εἰς τὸν αὐτὸν

Περὶ τοῦ κατὰ τὸν Ζαχαρίαν χρηματισμοῦ, καὶ τῶν τοῦ Ἰωάννου καὶ Σωτῆρος ἐτῶν.

ΑΔ'. Προσῆκει δὲ καὶ τὸν περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ γεγόμενον χρηματισμὸν τῷ Ζαχαρίᾳ, ὃ πρόσθεν ἐμνήσθημεν, ἐν τάξει δι' ἀκριβείας ὑπομνηματίσαι, κατὰ τοῖον οὗτος ἡλίου καὶ σελήνης γέγονεν ἔτος. Καὶ τοῖς μὲν ἐπιστατοῦσι δῆλον τοῦτο καθέστηκεν, ὡς ἑκάτερον τὸ πρὸ τῆς τοῦ Σωτῆρος ὑπάρχει γεννήσεως· οἷον ἡλίου μὲν τὸ ιβ', σελήνης δὲ τὸ θ', μὴν δὲ κατὰ Ῥωμαίους Σεπτέμβριος ἦν, εἰκάδα ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος ε'. Τὸ γὰρ τῆς αὐτοῦ τοῦ Ἰωάννου γεννήσεως τὸ αὐτὸ ἦν ἡλίου τε καὶ σελήνης ἔτος, ἐν ᾧ γέγονεν ἡ τοῦ Σωτῆρος γέννησις· εἰς δὲ μὴν προδῆλως ἕτερος, Ἰούνιος ὢν, καὶ εἰκάδα θ' ἔχων, ἡμέρα δὲ τῆς ἑβδομάδος β'. Πάλιν δὲ τὸ τῆς αὐτοῦ τελειώσεως, ἦγουν ἀποτομῆς, ἡλίου μὲν τὸ ζ', σελήνης δὲ τὸ δ'· μὴν δὲ Αὐγούστος, εἰκάδα θ' ἔχων, ἡμέρα τῆς ἑβδομάδος γ'. Ὡς εἶναι τὰ μὲν κατὰ σάρκα τοῦ Σωτῆρος ἔτη λγ', ἡμέρας πθ'· τὰ δὲ Ἰωάννου τοῦ

Δ' Ἀλλ' ἔχων, θεοφύλακτε δέσποτα, τούτων ἐπιτόμως ὑποδειγθεῖσαν τὴν εἰδήσιν, ἀντέχου τῆς τῶν ἱερῶν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν τελετῶν ἱερᾶς πανηγύρεως· ἵνα ἐξῆς ἀδιαδόχως σε διαδεχομένην τὴν ἐν οὐρανοῖς μετ' ἀγγέλων τε χοροστασίαν καὶ πανήγυριν, εὐχαῖς καὶ προσεβδαῖς τῆς παννυδῆς καὶ ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ πάντων τῶν ἁγίων. Ἀμήν.

S. MAXIMI COMPUTI PARS SECUNDA.

Explicatur secundus canon.

1831. Cum, ut ordo postulabat, in superiori expositione declaratum fuerit, quibus et quot in annis,

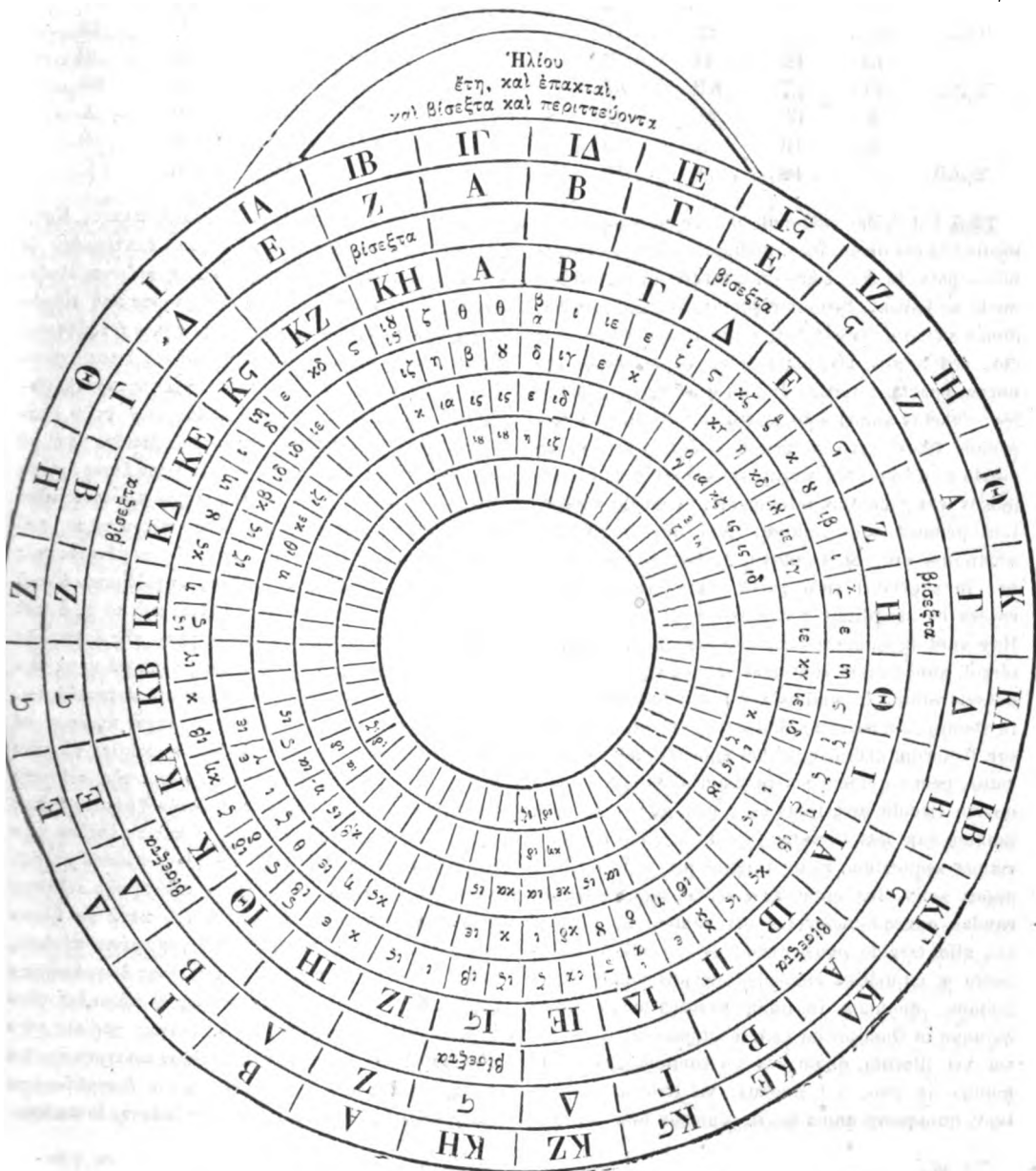
Ἐξήγησις τοῦ δευτέρου κανονίου.

Α'. Ἐπιστῇ προεστιάμεθα κατὰ τάξιν εἰς τὴν ἥδη γενομένην ἐξήγησιν ἐν τίσιν καὶ πόσιν ἔτι τῆς

σελήνης πεντεκαιδεκάτην ἢ ἑξακαιδεκάτην τὴν τοῦ Α lunæ quintam decimam, vel decimam sextam com-
πρώτου καθ' Ἑβραίους μηνὸς τεσσαρεσκαίδεκάτην putent, qui hos ipsos annos lunæ per quinque, et
ψηφίζουσιν οἱ ταῦτα, λέγω δὲ τὰ τῆς σελήνης, ἑτη sex multiplicant : sed hoc minime significatum sit,
πενταπλοῦντες καὶ ἑξαπλοῦντες, οὐκ ἐπέσημνάμεθα cujusmodi, et quot ex illis annis istam decimam quin-
τὰ ποῖα κατ' αὐτοὺς, καὶ πόσα Κυριακῆς ἔχει, τὴν tam, ac decimam sextam in Dominicam incurren-
τοιαύτην ιε' καὶ ις' (ἐξ οὗ λοιπὸν εἰκάδι β' καὶ εἰ- tem habeant (ex quo fit, ut xxi, vel xxiii luna Chri-
κάδι γ' τοῦ φέγγους τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι stianum Pascha celebrent; cui contrarium obser-
Πάσχα, μηδαμῶς ὑφ' ἡμῶν οὕτως τηρουμένου· οὐ vatur a nobis, non enim xxi transgredi nobis
γὰρ θέμις ἡμᾶς τὴν εἰκάδα α' ὑπεραναθῆναι, ὥσπερ licet, uti nec infra xv descendere), statui apud me
οὐδὲ τὴν ιε' ὑποκαταθῆναι), συνείδων κανονίῳ τινὶ proposita quadam tabula id exponere : quæ quidem
καὶ ταύτην διασημᾶναι, περιέχοντι πάντα δι' ἀκρι- tabula æcaccurate omnia comprehendat, non solum
βείας, οὐχὶ τὰ μιᾶς ἑννεακαιδεκαετηρίδος μόνον ἑτη, unius cycli decemnovennalis annos, sed xxviii en-
ἀλλὰ τῶν κη' ἑννεακαιδεκαετηρίδων, ἐξ ὧν ἡ πᾶσα neadecaeteridon, quibus tota annorum 532 perio-
τῶν φλβ' ἐτῶν πληροῦται περίοδος.

putent, qui hos ipsos annos lunæ per quinque, et
sex multiplicant : sed hoc minime significatum sit,
cujusmodi, et quot ex illis annis istam decimam quin-
tam, ac decimam sextam in Dominicam incurren-
tem habeant (ex quo fit, ut xxi, vel xxiii luna Chri-
stianum Pascha celebrent; cui contrarium obser-
vatur a nobis, non enim xxi transgredi nobis
licet, uti nec infra xv descendere), statui apud me
proposita quadam tabula id exponere : quæ quidem
tabula æcaccurate omnia comprehendat, non solum
unius cycli decemnovennalis annos, sed xxviii en-
neadecaeteridon, quibus tota annorum 532 perio-
dus continetur.

ἢ f. Κυριακὴν, vel ἐπὶ Κυρ:ακῆς.

A	B	Γ	Δ	E	E	Δ	Γ	B	A
Ἑμβό- λιμοι.		Σελή- νης ἔτη.	Ἑπα- κταί.	Περι- ταί.	Προσ- θεταί.	Πο- σταίαι.	Μῆνες Ῥω- μαίων.	Ἑπα- κταί.	Σελή- νης ἔτη.
	Δ	A	IB	IA		B	Ἀπρὶλ.	IB	Δ
	E	B	KΓ	IA	Δ	KB	Μάρτ.	KΓ	E
Ἑμβόλ.	Ζ	Γ	Δ	IA		I	Ἀπρὶλ.	Δ	Ζ
	Z	Δ	IE	IA	Δ	Λ	Μάρτ.	IE	Z
Ἑμβόλ.	H	E	KΖ	IE		IH	Ἀπρὶλ.	KΖ	H
	Θ	Ζ	Z	IE		Z	Ἀπρὶλ.	Z	Θ
	I	Z	IΗ	IE	Δ	KZ	Μάρτ.	IΗ	I
Ἑμβόλ.	IA	H	KΘ	IE		IE	Ἀπρὶλ.	KΘ	IA
	IB	Θ	I	IE		Δ	Ἀπρὶλ.	I	IB
	IG	I	KA	IE	Δ	KA	Μάρτ.	KA	IG
Ἑμβόλ.	IA	IA	B	IE		IB	Ἀπρὶλ.	B	IA
	IE	IB	IA	IE		A	Ἀπρὶλ.	IG	IE
	IG	IG	KE	IE	Δ	KA	Μάρτ.	KA	IG
Ἑμβόλ.	IZ	IA	Ζ	IE		E	Ἀπρὶλ.	E	IZ
	IΗ	IE	IZ	IE	Δ	KΘ	Μάρτ.	IG	IΗ
Ἑμβόλ.	IΘ	IG	KH	IG		IZ	Ἀπρὶλ.	IZ	IΘ
	A	IZ	Θ	IE		Ζ	Ἀπρὶλ.	Θ	A
	B	IΗ	K	IA	Δ	KΖ	Μάρτ.	K	B
Ἑμβόλ.	Γ	IΘ	A	IE		IG	Ἀπρὶλ.	A	Γ

184 Est igitur ejusmodi tabulae descriptio. In medio sita est ingens rota, utrinque singulis canonicis stipata. In rota zonae sunt, vel circuli ix, qui hoc modo se habent. Primus circulus, qui extimus est, annos xxviii solis exhibet, initio non a primo ducto, sed a xiii, xiv, et ita deinceps; secundus annorum epactas; tertius Juliani quadriennii bisextiles; quartus annos solis xxviii iterum inchoatos a primo. Ob id vero in primo circulo a xiii, in secundo a primo anni xxviii solis incipiunt, ut studiosus lector facilius intelligeret, quem illi computant primum solis annum, apud nos esse xiii, et secundum xiv, et ita porro, eadem omnino ratione; in superiori vero parte annos posuimus, qui revera ex traditione ecclesiastica ita numerantur. Haec sunt in quatuor rotae circulis; at interiores v circuli annos lunae continent octo et viginti enneadecaeteridum, in quibus xiv primi mensis Judaici in Dominicam incidens ab illis xv, vel xvi computatur. Caeterum ordine quaelibet enneadecaeteris indicatur, prima quidem per primum solis annum, qui quarto circulo inscriptus est: post quem, ut dixi, lunares anni describuntur; secunda enneadecaeteris per sequentem. Et ita singulae per suprascriptos annos solis. His enim ad ejusdem numeri significandas enneadecaeteridas usi sumus, ne propter eas alio circulo opus esset; ac circulis tantummodo v cujuslibet enneadecaeteridis annos attribuimus, quoniam in nulla prorsus ultra annos quinque in Dominicam cadere animadvertimus xv, vel xvi illorum, quam nos xiv computamus, quod nonnisi in uno, vel duobus, vel tribus, vel quatuor, quinqueve annis fit, in pluribus non accidit.

Ἔστιν οὖν ἡ τοῦ κανονίου διαγραφὴ τοιαύτη. Κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ τροχὸν ἔχει μέγαν· ἑκατέρωθεν δὲ δύο κανόνια. Καὶ ὁ μὲν τροχὸς κέχτηται ζώνας ἑννέα, τούτεστι κύκλους· οἱ δὲ κύκλοι ταῦτα καθ' εἰρμὴν περιέχουσιν. Οἷον ὁ μὲν πρῶτος, ἦγουν ὁ ἐξώτερος, τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη, οὐκ ἀπὸ πρῶτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ τρισκαίδεκάτου, καὶ τεσσαρεσκαίδεκάτου, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς· ὁ β' τὰς τῶν ἐτῶν ἐπακτάς· ὁ γ' τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσεξτα· ὁ δ' τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἔτη πάλιν, ἀπὸ πρῶτου ἔτους ἔχοντα τὴν ἀρχήν. Διὰ τοῦτο δὲ κατὰ μὲν τὸν πρῶτον κύκλον ἀπὸ γ' καὶ ι', κατὰ τὸν δ' δὲ ἀπὸ πρῶτου τὰ κη' τοῦ ἡλίου κατετάγησαν ἔτη, ἵνα εὐσημειωτον γένηται τοῖς φιλομαθέσιν, ὥς τὸ παρ' ἐκείνοις ψηφιζόμενον α' τοῦ ἡλίου ἔτος παρ' ἡμῖν ἐστὶ γ' καὶ ι', καὶ τὸ β', δ' καὶ ι', καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ τὸν ὅμοιον τῆσδε τῆς διαστολῆς τρόπον. Ἀνωτέρω δὲ τούτων ὥς ἀληθῆ τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν ψηφιζόμενα κατετάξαμεν. Ταῦτα μὲν ἐν τοῖς τέσσαρσι τοῦ τροχοῦ κύκλοις· οἱ δὲ τούτων ἐντὸς διαγεγραμμένοι ε' κύκλοι τὰ τῶν εἰρημένων κη' ἐννεακαίδεκαετηρίδων τῆς σελήνης περιέχουσιν ἔτη· ἐν οἷς εἰς πρώτην ἡμέραν, ἦγουν ἁγίαν Κυριακὴν, ε' καὶ ι', ἢ ζ' καὶ ι', ἐκείνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι τοῦ καθ' Ἑβραίους πρῶτου μηνός. Δηλοῦται δὲ κατὰ τάξιν ἡ μὲν πρώτη τῆς σελήνης ἐννεακαίδεκαετηρίς διὰ τοῦ πρῶτου κατὰ τὸν ἥλιον ἔτους τοῦ εἰς τὸν τέταρτον ἐγγεγραμμένου κύκλου, μεθ' ὧν, ὥς ἔφην, τὰ αὐτὰ τῆς σελήνης διεγράφησαν ἔτη· ἡ δὲ β' διὰ τοῦ β'· καὶ ἀπλῶς αἱ πᾶσαι διὰ τῶν ὑπερκειμένων τοῦ ἡλίου ἐτῶν. Τούτοις γὰρ εἰς τὴν τῶν ἱσπαρίθμων ἐννεακαίδεκαετηρίδων συγχρησάμεθα σημασίαν, ἵνα μὴ διὰ ταύτας ἄλλον διαγράφωμεν κύκλον. Πάντε δὲ μόνον κύκλοις τὰ ἐκάστης ἐννεακαί-

δεκαετηρίδος τετηρήκαμεν ἔτη· ἐπειδὴ οὐδὲ μὲν πα-
 ραιτέρω τῶν ε' ἐτῶν εἰς Κυριακὴν ἡμέραν συναντῶ-
 σαν εὐρήκαμεν τὴν παρ' ἐκείνοις ψηφίζομένην ε' καὶ
 ι', ἢ ζ' καὶ ι', εἰς ἣν καθ' ἡμέρας δ' καὶ ι' ψηφίζεται,
 ἀλλ' ἢ ἐν ἐνὶ, ἢ δυοῖν, ἢ τρισὶν, ἢ τέσσαρσιν, ἢ ε'
 πλείω δὲ οὐδαμῶς. Κατὰ πᾶσαν μὲν γὰρ ἐννεακαιδε-
 καετηρίδα ἐν τε τοῖς δεκαετηρίσιν ἔτεσιν ε' καὶ ι', καὶ
 τῷ ἐνὶ ἐξ καὶ ι' τὴν δ' καὶ ι', ὡς ἔφην, ψηφίζουσιν.
 Οὐκ ἔστι δὲ εἰς Κυριακὴν ἡμέραν. Ἐξ οὗ καὶ ἐπὶ περὶ
 τὴν τῆς σελήνης σφάλλονται ἡμέραν, ἀλλὰ γε περὶ τὸ
 κατὰ Χριστὸν οὐ διαμαρτάνουσι Πάσχα δ. . . .
 τοῦ τελεῖσθαι μέχρι τῆς τοῦ φέγγους εἰκάδος α' ἢ
 οὐκ ὑπερβαίνουσιν, ἀπὸ δευτέρας τὴν ε' καὶ ι' ψηφί-
 ζοντες ὥσπερ οὐδὲ ἀπὸ γ' τὴν ζ' καὶ ι'. Ἐπεὶ ταύτην,
 λέγω δὲ τὴν ζ' καὶ ι', ἐὰν ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν ἐβδομάδα
 δευτέρας ψηφίσωσιν, ὑπερβαίνουσι πάντως· ις' γὰρ
 καὶ ζ' κβ' ποιοῦσιν. Διὸ καὶ τὰ οὕτως παρ' αὐτοῖς
 ψηφιζόμενα τῆς σελήνης ἔτη ἐσημειωσάμεθα διὰ β'
 στιγμῶν. Ὅμοίως δὲ καὶ τὰ ἐν οἷς εἰς Κυριακὴν τὴν
 εἰρημένην ζ' καὶ ι' τηροῦσι, διὰ τριῶν στιγμῶν. Καὶ
 οὗτος ὁ περὶ τῶν στιγμῶν λόγος τῶν ἐνόντων τισὶν
 ἔτεσι τῆς σελήνης, ἐξ ὧν ἡ διαστολὴ γίνεται τῶν ἐν
 οἷς εἰκάδι β', καὶ ἐν οἷς εἰκάδι γ', καὶ ἐν οἷς πρὸ τοῦ
 Ἑβραϊκοῦ Πάσχα τὸ κατὰ Χριστὸν παρὰ τὸ εἰκὸς
 κανονίζουσιν. Ἐν γὰρ τοῖς τὰς δύο στιγμὰς ἔχουσι
 τοῦτο ποιοῦσιν, εἰς Κυριακὴν ἡμέραν τὴν παρ' ἡμῖν
 γ' ⁸⁶, καὶ ι', ε' καὶ ι', αὐτοὶ τοῦ φέγγους ψηφίζοντες.
 Εἰς ἣν ὅσον μὲν δι' αὐτὴν τὴν ε' καὶ ι' ἐορτάζειν
 ὥρην, τοῦτό γε τοῦ κανόνος ἔγχαυρόντος ποιεῖν,
 ὅσον δὲ διὰ τὴν δ' καὶ ι' τῇ ἐξῆς, ἡγουν τῇ β' τῆς ἐβδο-
 μάδος ὑπάρχουσιν, πρὸ τοῦ καθ' Ἑβραίου Πάσχα
 τὸ κατὰ Χριστὸν ἐλέγχοντες· κανονίζοντες, καὶ περὶ
 τὴν ἀληθῆ ψῆφον διαμαρτάνοντες. Εἰ γὰρ καὶ ἡ συν-
 ἔμπτωσις τοῦ κατὰ Χριστὸν πρὸς τὸ Ἑβραϊκὸν δια-
 βάλλεται Πάσχα, τί δ' ἂν τις εἴποι περὶ τῆς προεμ-
 πτώσεως; Συμβαίνει δὲ αὐθις ἐκείνους τὸ ἴσον τελεῖν,
 καὶ τοῖς τὸ ⁸⁷. . . . ἔτεσιν. Ἐν τούτοις
 γὰρ πεντεκαιδεκά τὴν τῆς
 εἰς Κυριακὴν ἡμέραν ψηφί
 ζοντες τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ὡς ἂν τοῖνον
 δῆλα καὶ ταῦτα τοῖς ἐντυγχάνουσι
 μόνῃ στιγμῇ διεσημηνάμεθα. Εἰσὶν οὖν τὰ μηδεμίαν
 στιγμὴν. . . .
 κατὰ τὴν οἰκίαν ἐξάγουσι ψῆφον τὸ Πάσχα· πρῶτην
 καὶ εἰκάδα κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ὑπάρχουσαν
 μέθοδον. Τὰ δὲ μίαν ἢ δύο κεκτημένα στιγμὰς, ἐν οἷς
 εἰς εἰκάδα β' οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ κατὰ Χριστὸν τοῦ ⁸⁸
 νομικοῦ ἢ ⁸⁹ λέλεκται κανονίζουσιν· εἰ καὶ τοῖς μὲν
 ὅσον τοῖς μίαν ἔχουσι τὴν στιγμὴν διὰ τὸ βίσεσθον·
 τοῖς δὲ τὰς δύο στιγμὰς διὰ τὰς ἐκ τῶν ἐξηκοστῶν
 ἀθροισόμενας αὐτοῖς ἡμέρας· τὰ δὲ τρισὶν ἐνοσημῶν
 θέντα στιγμαῖς, ἐν οἷς εἰς εἰκάδα γ', πρὸς καὶ τισὶν
 ἑτέροις ποστημορίοις ἐκτείνουσιν, ὅπερ ἄτοπον. Ἐν
 ταύταις δὲ ταῖς εἰρημέναις ε' ζῶναις, ἡγουν τοῖς κύ-
 κλοις, συνετάξαμεν τοῖς ἔτεσι τῆς σελήνης ἐξ εὐωνύ-
 μων τὰ τοῦ ἡλίου ἔτη μετὰ καὶ τῶν ἐν κύκλῳ αὐτῶν,
 ἡγουν εἰκοσιοκταετηρίδων, ἀπὸ σιρκικοῦ γεγραμμέ-

A Etenim per quamvis enneadecaeteridem in annis
 xiii, decimam quintam : in uno, xvi putant, ut di-
 ctum est, eam quæ xiv revera est. Sed in Domini-
 cam eæ non incidunt. Unde licet in die ipso lunæ
 fugiat illos ratio, non tamen in Christiano Pas-
 chate error obrepit celebrari usque ad xxi
 lunæ quam non transcendunt, cum secunda feria xv
 computant : quemadmodum cum tertia xvi nume-
 rant. Nam si hanc ipsam xvi feria ii numerent,
 utique transgrediuntur. Quippe xvi et vi faciunt
 xxii. Ob hanc causam annos lunæ eorum calculo ita
 putatos duplici puncto notavimus : similiter annos
 eos, quibus Dominica die xvi illa, quam diximus,
 observatur, puncto triplici distinximus. Hoc est
 punctorum illorum negotium, quæ quibusdam an-
 nis lunæ sunt adscripta, et ad discrimen eorum
 pertinent, quibus in xxii aut xxiii lunæ diem
 Pascha illis incidit : tum etiam quibus ante Judai-
 cum Pascha, Christianum ab iisdem, contra quam
 oportet, indicitur. Hæc enim iis annis faciunt, qui
 duobus punctis præditi sunt ; ut Dominica die,
 quam nos xiii lunam putamus, eam ipsi xv nume-
 rent. Tum enim, quantum ad xv attinet, celebrare
 Pascha debuerant, cum hoc fieri per canonem li-
 ceat. Quatenus autem xiv sequenti die, hoc est
 feria secunda hebdomadis, incurrit, ante Judaicum
 Pascha Christianum illos statuere, et a veris cal-
 culis aberrare, ratio ipsa convincit. Nam si vel
 ipse Paschatis nostri cum Judaico concursus in
 culpa est, quid dicendum est, si hoc etiam sit
 illud antèrius? Contingit autem rursus illos eodem
 celebrare modo, his annis
 In his enim decimam quintam quæ
 in Dominica die computatur legalis
 Paschatis. Ut igitur manifesta hæc
 lectoribus singulari puncto notavimus.
 Sunt igitur quæ puncto omni carent

Pascha ad suas rationes accommodant ; quæ xxi
 ecclesiastica methodo computatur. At qui unico
 puncto duplicive sunt affecti, ii sunt, in quibus
 non solum xxii die, sed etiam ante legal'e Pascha
 Christianum ab iis indicitur : adeo ut qui unum
 habent punctum, his propter bissextum illud ac-
 cidat ; qui duplici præditi sunt, propter dies illos,
 qui ex collectis sexagesimis accedunt ; qui tribus
 denique notati sunt, in iis ad xxiii usque diem cum
 excurrentibus aliquot scrupulis Pascha diffunditur.
 Quod est absurdum. Cæterum in illis quinque zo-
 nis, circulisve, ad annos lunæ solares ad sinistram
 ascriptissimus, una cum xix cyclis ipsorum, qui annis
 singuli constant octo et viginti : e quibus enneade-
 caeterides rubrica depictæ sunt : ut singularum
 anni illi, in quibus decimam quartam, isti deci-
 mam **185** quintam, vel sextam decimam computant,
 quoti sint in cyclo solis, et cujus cycli, possit
 agnosci : atque ex congruentibus epactis, quæ se-

⁸⁶ f. δ'. ⁸⁷ Exeæ in exemplari litteræ non potuerunt hic legi, nec describi. ⁸⁸ f. πρὸ τοῦ. ⁸⁹ f. ἦ

cundo circulo ejusdem rotæ sunt inscriptæ, feria A
conficiatur, compositis invicem anni solis epactis,
et Romani mensis diebus, una cum rubricatis re-
gularibus : ac summa per vii deinde divisa. Ob
hanc enim causam annis lunæ solates ad lævam
adjunximus. Hactenus de rotæ medianæ descriptione.
δος ἡμέρα διαγνωσθῇ, κατὰ τε τὴν συμπλοκὴν τῶν
μηνῶν ποσताίας, καὶ τῶν ἀπὸ σιρικοῦ προσθετῶν,
γὰρ ἔνεκεν τῆς αἰτίας τοῖς τῆς σελήνης ἔτεσι τὰ τοῦ
ἡλίου συνετάξαμεν ἔτη ἐξ εὐωνύμων. Ταῦτα περὶ τῆς
ἐν τῷ μέσῳ τροχῷ διαγραφῆς.

De tabula sinistra.

III, Ex duabus tabellis, quibus utrinque rota
stipatur, quæ ad sinistram deorsum tendit a sum-
mo, ista continet : in primo versu septem sunt em-
bolimi menses ad suos quique lunæ annos ascrip-
ti ; in secundo, anni lunæ xix, qui non a primo,
red a quarto incipiunt anno ; in tertio, anni lunæ
xix a primo deinceps ordine progredientes. Id au-
tem hoc etiam loco propterea factum est, ut quem
illi primum annum lunæ computant, hic apud nos
esse quartus ostendatur : et secundus quintus, at-
que ita deinceps usque ad annum xix. Sed primo
loco annos posuimus, quemadmodum a nobis ec-
clesiastica ratione computantur : quibus illorum
calculo numeratos subjecimus : quod nostri illi
veri ac legitimi sint. In iv versum epactas anno-
rum conjecimus, hoc est ætatem lunæ, quæ anno
ejus quolibet Januariis Kalendis competit ; in v
versu, quartæ decimæ primi mensis redundantes
dies, aut æquales, quæ sunt ipsæ decimæ quartæ.
Hæc in sinistra tabula continentur.

De tabella quæ ad dextram sita est.

IV. Quæ ad dextrum lævus est tabella, in versu i
annos lunæ xix exhibet ineuntes a quarto, eodem
plane modo, quo in sinistra descripti sunt in se-
cundo versu, ut a nobis computari solent ; in ii
versu illorum epactæ sunt, sive dies, quot eccle-
siastico calculo pridie Kalendas Aprilis ætati lunæ
quolibet anno tribuuntur ; in iii duo menses Ro-
mani sunt, Martius et Aprilis ; in iv versu mem-
sium eorundem dies, in quos decima quarta primi
Judaici mensis incurrit, sive Pascha quod illi quot-
annis celebrant ; in v regulares rubro colore picti.
Hæc in altera tabella reperiuntur. Est autem in
hac dextra tabella Paschalis inscriptus canon, cu-
jus a nobis est proxime declarata ratio, ut hujus
ope annum quemlibet lunæ, prout ab illis putatur,
atque in secunda tabula proponitur a nobis, nec-
non in interjecta rota, ejusque circulis quinque ; ut
hunc, inquam, annum, quo xiv Paschalis illorum
calculo est xv, vel xvi, qui volet invenire possit,
et exacte subductis calculis probare utrum ita se
res habeat, uti disputatione nostra docuimus.

τοῦτο δι' ἀκριβείας ψηφίζων, εἰ οὕτως ἔχει καθὼς τῷ

*Demonstratur exemplo quis sit usus
canonis.*

V. Age vero ante omnia hoc ipsum faciamus, et

νων αὐτῶν δὴ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων· ἵνα γνωσθῇ
πάσης ἐννεακαδεκαετηρίδος ἔτος εἰς δ' ε' καὶ ι', ἢ ἐξ
καὶ ι', ἐκείνοι τὴν δ' καὶ ι' ψηφίζουσι, πόστον ἔτος
ἡλίου, καὶ πόσας εἰκοσιοκταετηρίδας καθέστηκε, καὶ
τῶν αὐτοῦ προσφθόρων ἐπακτῶν, τῶν ἐγγεγραμμένων
κατὰ τὸν β' κύκλον τοῦ αὐτοῦ τροχοῦ, ἢ τῆς ἐβδόμα-
του ἡλίου ἔτους ἐπακτῶν, καὶ τῆς τοῦ Ῥωμαϊκοῦ
καὶ τῆς εἰς ζ' τῶν ἀθροισμένων ἀναλύσεως. Ταύτης
ἡλίου συνετάξαμεν ἔτη ἐξ εὐωνύμων. Ταῦτα περὶ τῆς

Περὶ τοῦ ἐξ εὐωνύμων κανονίου.

Γ'. Τὰ δὲ ἐκατέρωθεν δύο κανόνια, τὸ μὲν ἐξ εὐ-
νύμων ἀνωθεν ἐπὶ τὰ κάτω φερόμενον, κέκτεται
τάδε· ἐν τῷ α' στίχῳ· τοὺς ζ' ἐμβολίμους μῆνας ἐν
τοῖς προσήκουσι τῆς σελήνης ἔτεσι κατατεταγμέ-
νους· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, οὐκ
ἀπὸ πρώτου ἔτους, ἀλλ' ἀπὸ δ' τὴν ἀρχὴν λαχόντα·
ἐν τῷ γ' στίχῳ τὰ ιθ' τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ πρώτου
ἔτους καθ' εἰρμὸν τεταγμένα. Τοῦτο δὲ κάταυθι
γέγονεν, ἵνα τὸ παρ' ἐκείνοις ψηφιζόμενον πρῶτον
τῆς σελήνης ἔτος δηλωθῇ δ' ὃν παρ' ἡμῖν, καὶ τὸ β,
ε', καὶ οὕτως ἐν τοῖς καθεξῆς ἄχρι τοῦ ιθ' ἔτους.
Προετάγγσαν δὲ πάλιν τῶν ἐκείνοις ἀριθμουμένων
τὰ παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξαριθμῆσαι
ψηφιζόμενα, διὰ τὴν ἐν τοῦτοις ἀλήθειαν. Ἐν τῷ
δ' στίχῳ τὰς τῶν ἐπιακτῶν, ἡγουν ἡμέρας, ἃς
ἔχειν πᾶν ἔτος σελήνης ψηφίζουσι, κατὰ τὴν πρῶ-
την τοῦ Ἰανουαρίου μηνός· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς κατὰ
τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ πρώτου μηνὸς περιττὰς,
ἢ καὶ ἴσας, ὅσον αὐτὰς λέγω τὰς ιθ'. Ταῦτα μὲν τὸ
ἐξ εὐωνύμων.

Περὶ τοῦ ἐκ δεξιῶν κανονίου.

Δ'. Τὸ δὲ ἐκ δεξιῶν ἐν τῷ α' στίχῳ τὰ ιθ' κέκτη-
ται τῆς σελήνης ἔτη, ἀπὸ δ' ἔτους τὴν ἀρχὴν λα-
βόντα, πρὸς τὴν αὐτὴν καὶ Ἰσὴν ἐγγραφὴν τῶν ἐξ
εὐωνύμων τεταγμένων ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ καθ'
ἡμᾶς ψηφιζόμενων ἐτῶν· ἐν τῷ β' στίχῳ τὰς αὐτῶν
ἐπακτὰς, ἡγουν ἡμέρας, ἃς ἔχον πᾶν ἔτος εὐρίσκε-
ται κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψήφον εἰς τὴν τρια-
κάδα α' τοῦ Μαρτίου μηνός· ἐν τῷ γ' στίχῳ τοὺς
δύο Ῥωμαϊκοὺς μῆνας, Μάρτιον καὶ Ἀπρίλιον· ἐν
τῷ δ' στίχῳ τὰς αὐτῶν τῶν μηνῶν ποσताίας, ἐν αἷς
συναντῇ πάντως ἢ δ' καὶ ι' τοῦ πρώτου καθ' Ἑ-
βραίους μηνός, ἡγουν τὸ κατ' αὐτοὺς Πάσχα, καθ'
ἑκάστον ἔτος· ἐν τῷ ε' στίχῳ τὰς ἀπὸ σιρικοῦ
προσθετάς. Ταῦτα κἀν τῷ δεξιῷ. Διεγράφη δὲ κατὰ
τόδε τὸ δεξιὸν μέρος τὸ τοῦ Πάσχα κανόνιον, περὶ
οὗ τὴν ἐξηγητικὰν ἀρτίως πεποιήκαμεν· Ἰν' ἐκ τούτου
πᾶν ἔτος σελήνης ὑπ' ἐκείνων μὲν ψηφιζόμενον, ἐν-
ταγὲν δὲ νῦν ὑφ' ἡμῶν ἐν τε τῷ εὐωνύμῳ κανόνιῳ
καὶ τῷ μέσῳ τροχῷ κατὰ τὰς ἔνδον οὐσας ε' ζῶνας
εἰς δ' ε' καὶ ι', ἢ ζ' καὶ ι' τὴν εἰρημένην δ' καὶ ι' ψη-
φίζουσιν, εὐρὴν πᾶς ὁ βουλόμενος, καὶ δοκιμάσῃ
λόγῳ διεσπειλάμεθα.

Ἰπόδειεις τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τις κεχρημέτης
εἰσεται τὰ ἐν τῷδε τῷ κανόνιῳ εἰσαγεγραμμένα.

Ε'. Καὶ πρὸ γὰρ τῶν ἄλλων ἡμεῖς τοῦτο ποιήσωμεν

εἰς ὑπόδειξιν τῶν ἐντυγχανόντων, τὸ παρ' ἐκείνοις
 ἔξ καὶ ἰ' τῆς σελήνης ἔτος, ἡμῖν δὲ ψηφίζομενον θ'
 καὶ ἰ', εἰς μέσον προθέντες. Εἰς τοῦτο γὰρ τὸ ἔτος
 ἑπτακαίδεκάτην τοῦ κατὰ Ῥωμαίους Ἀπριλίου μην-
 νὸς αἰεὶ καὶ πάντως ἡ δ' καὶ ἰ' πίπτει τοῦ καθ'
 Ἑβραίου πρώτου μηνός. Διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἐν τῷ
 δεξιῷ κανονίῳ ταύτην τὴν ἰζ' εἰς αὐτὸν κατετάξαμεν
 τὸν Ἀπρίλιον. Οὐκοῦν τὰς ἀπὸ πρώτης τοῦ Ἰανουα-
 ρίου μηνὸς ἀχρι τῆς τοῦ Ἀπριλίου ἰζ' ἀθροίζοντες,
 ποιοῦμεν ἡμέρας ρζ'. εἴτα λοιπὸν διὰ μὲν τῆς τῶν
 ἰς' ἐτῶν πενταπλῶσεως π', διὰ δὲ τῆς τῶν κατ' αὐ-
 τὰς ἐξηκοστῶν ἀναλήψεως γ'· διὰ δὲ πάλιν τῆς αὐ-
 τῶν τῶν ἰς' ἐτῶν ἐξαπλῶσεως λς'. Ὡς εἶναι τὰς
 πάσας σπς· ἃς εἰς τὸν λ' μερίζοντες, ἔξ καὶ ἰ' τὴν
 τοῦ πρώτου μηνὸς δ' καὶ ἰ' εὐρίσκομεν. Ταύτην δὲ
 μαθεῖν εἰ βουληθῶμεν εἰς πόλιν ἐμπίπτει τῆς ἑβδο-
 μάδος ἡμέραν, κατὰ μὲν τὴν πρώτῃν ἐννεακαίδεκαε-
 τηρίδα προσφόρως τὸ τῆς πρώτης εἰκοσιοκταετηρί-
 δος ἰσάριθμον τοῦ ἡλίου ἔτος, λέγω δὲ τὸ ἔξ καὶ ἰ',
 ἔξ εὐωνύμων, ὡς ἔφην, σύγγυς τεταγμένων τοῦ
 αὐτοῦ τῆς σελήνης ἔτους διασκοποῦμεν· καὶ τὰς
 αὐτοῦ λαμβάνοντες ἐπακτὰς, ἐν τῷ β' τοῦ τροχοῦ
 κύκλῳ διαγεγραμμένας, οὖσας τὸν ἀριθμὸν ς', προσ-
 πλέκομεν ταῖς ἰζ' τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ἡμέραις, καὶ
 εἰς τὸν ζ' μερίζομεν· καὶ τῶν ἀπομενουσῶν δύο τὴν
 τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν γινώσκουμεν, εἰς ἣν Ἑβραῖοι
 τὸ Πάσχα τελοῦσι. Αὐτὴ τῇ πρὸ ταύτης, ἥγουσιν τῇ
 ἀγίᾳ Κυριακῇ, ε' καὶ ἰ' ἐκείνοι τοῦ φέγγους ψηφί-
 ζοντες, πρὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ τὸ κατὰ Χριστὸν, ὅπερ
 οὐ θέμις, κανονίζουσι Πάσχα. Ταύτης οὖν ἐνεκεν τῆς
 αἰτίας, ὡς ἦδη λέλεκται, δυσὶν ἐπεσημνήμεθα
 στιγμαῖς τὸ αὐτὸ ἔξ καὶ ἰ' ἔτος. Καὶ οὕτως μὲν προσ-
 ἤκει ψηφίζειν κατὰ τὴν πρώτῃν ἐννεακαίδεκαετη-
 ρίδα τὸ αὐτὸ ἔξ καὶ ἰ' τῆς σελήνης ἔτος· κατὰ δὲ
 τὴν ς' ἐννεακαίδεκαετηρίδα, εἰ πάλιν θελήσωμεν εἰ-
 δέναι πόλιν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τὴν ἔξ καὶ ἰ' ἐκεί-
 νοι ψηφίζουσιν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἥγουν τοῦ ἔξ
 καὶ ἰ', τοῦ συνόντος αὐτῷ ἔξ εὐωνύμων ἡλιακοῦ
 ἔτους, λέγω δὲ τοῦ κζ' τῆς δ' εἰκοσιοκταετηρίδος
 ὑπάρχοντος, τὰς ἐπακτὰς λαμβάνοντες, οὖσας τὸν
 ἀριθμὸν ε', τῇ αὐτῇ τοῦ Ἀπριλίου μηνὸς ζ' καὶ ἰ'
 συμπλέκομεν· καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς κβ' μερίζοντες, ἐκ
 τῆς ἀπομενουσῆς Κυριακῇ τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέ-
 ραν εὐρίσκομεν. Ἐκ ταύτης μὲν οὖν τῆς κατὰ τὸν
 ς' ἐννεακαίδεκαετηρίδα ψηφιζομένης αὐτοῖς ἔξ καὶ ἰ',
 εἰκάδι γ', τὸ κατὰ Χριστὸν κανονίζουσι Πάσχα· ὡς
 εἰς τὴν ἐξῆς ἀγίαν Κυριακὴν αὐτοῦ τελουμένου κατὰ
 τὴν ἐκκλησιαστικὴν παράδοσιν· ἐκ δὲ τῆς κατὰ τὴν
 α' ἐννεακαίδεκαετηρίδα, διὰ τὸ συμφθάνειν εἰς β'
 ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος, εἰκάδι β' τοῦ φέγγους. Οὕτως
 μὲν εἰ χρήσιμόι τις περὶ τῶν ἐν τῷ τροχῷ κατὰ τὰς
 ε' ζώνας ἐνόντων τῆς σελήνης ἐτῶν, διερευνήσει ἐν
 ἑκάστῳ τὴν τῆς ἑβδομάδος α' ἡμέραν, ἢ τὴν β'·
 περὶ δὲ τῶν ἐν τῷ εὐωνύμῳ διαγεγραμμένων, ζητῶν
 καὶ τούτοις ** τὴν μετὰ τὴν πρώτῃν καὶ β' ἑβδομα-
 τικὴν ἡμέραν, οἷον τὴν γ', καὶ τὴν δ', καὶ τὰς ἐξῆς
 διακριθῶσι τὸ πρόσφορον τῆς εἰκοσιοκταετηρίδος, καὶ τούτου τὰς ἐπακτὰς προσπλέξει τῇ ποσताίᾳ τοῦ

A cæteros exemplo doceamus, proposito anno eo qui
 ab illis lunæ xvi, a nobis xix numeratur. Hoc enim
 anno xiv primi Judaici mensis perpetuo cedit in
 Aprilis xvii. Nam propterea in tabella dextra ad
 mensem Aprilem diem xvii posuimus. Igitur dies a
 Kalendis Januariis ad Aprilis decimum septimum in-
 terjectos colligimus numero cvii, tum annis xvi
 quinquies multiplicatis, lxxx dies. Accedunt tres
 alii, quos sexagesima scrupula de diebus decerpta
 conficiunt. Rursus iidem anni xvi sexies multipli-
 cati xcvi dies accumulunt. Ut ex omnibus redacta
 summa, dies existunt cclxxvi, quibus per xxx
 divisus, decimam sextam invenimus eam esse, quæ
 revera sit primi mensis quarta decima. Quæ qui-
 dem in quam hebdomadæ feriam incidat nosse si
 lubeat, consentaneum est observare annum solis
 in primo ejus cyclo, numeri ejusdem cum lunari,
 hoc est xvi, quem ad dextram anni istius lunæ, ac
 prope ipsum positum esse docuimus. Hujus epactas
 in secundo rotæ circulo descriptas, quæ sunt vi,
 addimus xvii Aprilis diebus; ac totum in vii par-
 timur. Qui reliquus est binarius feriam exhibet, in
 qua Judæi Pascha celebrant. Ob id antecedente illi
 die, nimirum Dominica, xv lunæ computantes,
 ante Judaicum Pascha, quod nefas est, Christiani-
 um statuunt. Propterea nos hunc ipsum annum
 xvi, ut jam dictum est, duplici puncto notavimus.
 Ad hunc modum numerare convenit in primo cy-
 clo 186 decemnovennali annum istum lunæ xvi.
 Jam vero si in cyclo decemnovennali vi scire veli-
 mus, quam hebdomadis feria decimam sextam
 illi numerent in anno eodem xvi, anni solis, qui ad
 ejus sinistram positus est, et est xxvii cycli sola-
 ris iv, sumendæ sunt epactæ v, et ad xvii Aprilis
 adjiciendæ: inde summam dierum xxii per vii di-
 videntes, reliquam faciemus Dominicam, quæ est
 illius diei feria. Ex hac igitur xvi, quam illi in sexto
 decemnovennali cyclo computant, Christianum ab
 iis Pascha in xxii lunæ diem confertur: quoniam
 in insequentem Dominicam ecclesiastica id regula
 transferri præcipit; ex ea vero, quam in prima en-
 neadecaeteride numerant, quod ea secundam in fe-
 riam incidat, Pascha in xxii lunæ diem competit.
 Hoc igitur pacto si quis annis lunæ, qui in v cir-
 culis rotæ inscripti sunt, uti velit, in quolibet inve-
 stigabit feriam i, aut ii: quod ad eos vero perti-
 net, qui ad sinistram positi sunt, si inquirat eam,
 quæ primam secundamve sequitur, iii vel iv fe-
 riam, ac cæteras deinceps, prout erit cycli decem-
 novennalis annus, qui proponitur, congruentem
 cycli solaris indagabit annum; cujus epactas ad-
 junget ad diem Romani mensis, in quem xiv primi
 mensis incidit anno illo lunæ, de quo quæritur.
 Deinde partitione facta per vii, ex eo feriam ob-
 tinebit.

πρὸς τὸ τῆς ψηφιζομένης ἐννεακαίδεκαετηρίδος ἔτος

** f. ἐν τούτοις.

Ῥωμαϊκοῦ μηνὸς, εἰς ὃν πίπτει τοῦ ζητουμένου αὐτῷ τῆς σελήνης ἔτους ἢ κατὰ τὸν πρῶτον μῆνα ι' καὶ δ', καὶ εἰς τὸν ζ' μερίσται, κἀντεῦθεν εἴσεται τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν.

His in transcurso exempli gratia declaratis, reliqua studiosis lectoribus relinquimus : qui eodem modo ista perscrutari, et exactam cum veritate rationem in omnibus inquirere ac reperire student.

Ταῦτα κατ' ἐπιδρομὴν σαφηνίσαντες εἰς ὑπὸ δειξιν, τὰ λοιπὰ τοῖς φιλοπόνῳ ἐντυγχάνουσι παρέμπομεν, κατὰ τὸν ἴσον τρόπον διερευνῶσι, καὶ τὸ ἀκριβὲς διὰ πάντων μετὰ τοῦ ἀληθινοῦ ὑποδεχομένοις τε καὶ εὐρίσκουσιν.

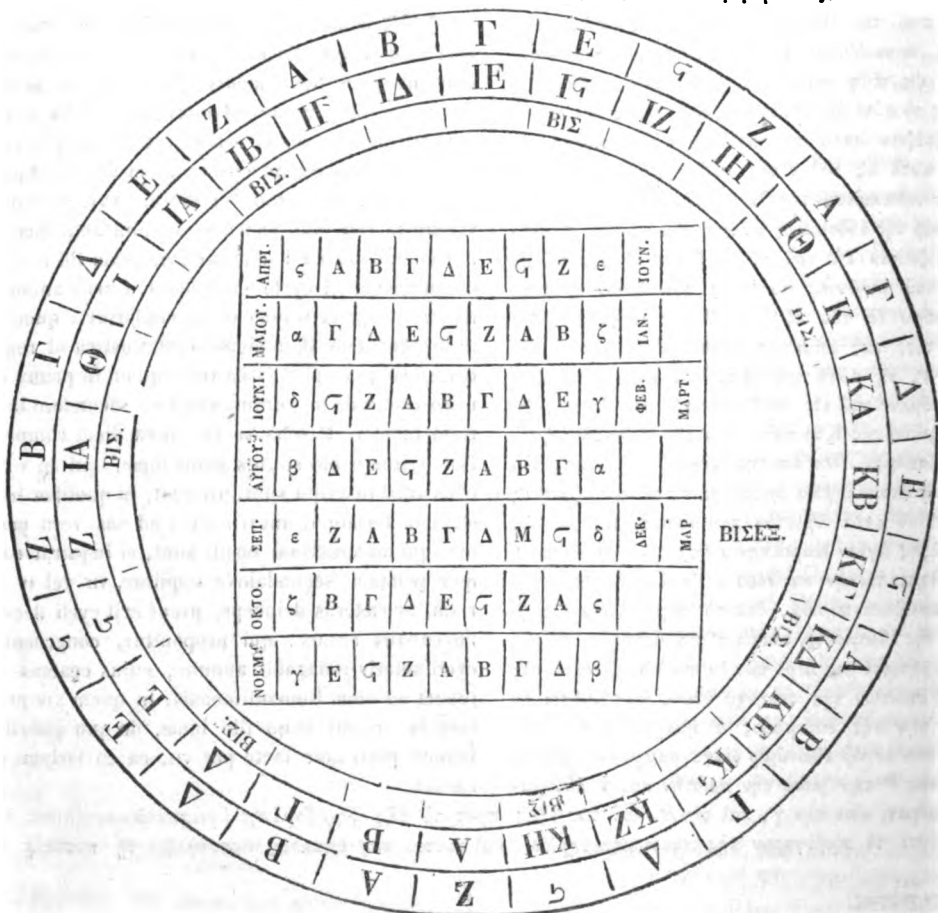
COMPUTI SANCTI MAXIMI PARS TERTIA.

Explicatur rota, quæ subjicitur.

I. Quemadmodum hebdomadis feria inveniri possit a studiosis et cognosci, in superioribus tabulis ac methodis, quoad in nobis situm fuit, exposuimus : nunc ejusdem rei propriam ac peculiarem rotam visum est describere ; cujus beneficio feriam omnem in quovis e duodecim Romanis mensibus propositam investigare, et consentanee faciliue discernere possimus quocunque cycli solaris anno, idque non uno modo, sed alternis, nimirum sive calculum recto ordine promoveamus ab Aprili ad Maium, Junium ac cæteros, sive retro progredi libeat a Martio ad Februarium, Januarium, et antecedentes reliquos.

Ἐξήγησις τοῦ ὑποκειμένου τροχοῦ.

Α'. Τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ὅπως εὐρίσκηται, καὶ γινώσκηται πρὸς τῶν φιλοπόνων ἐν τῇ τοῖς διαγραφείσιν κανονίοις καὶ ταῖς ὑποδειχθείσαις μεθόδοις, ὡς οἶόν τε σαφηνίσας, εὐλογον ἡγημαί καὶ περὶ ταύτης ἰδιὸν τινα καὶ καθ' ἑαυτὸν διαγράψαι τροχόν· ἐφ' ᾧ τε δι' αὐτοῦ πᾶσαν ἐν οἷῳ δῆποτε τῶν δυσχαίδεκα Ῥωμαϊκῶν μηνῶν ἐπιζητουμένην ἡμέραν εὐλόγως τε καὶ εὐκόλως διαγνωσθῆναι κατὰ πᾶν ἔτος ἤλθοι· καὶ τοῦτο διαφόρως, καὶ ἐναλλάξ· οἷον καθ' εἰρμόν τὴν ψῆφον μεταχειριζομένων, καὶ ἰόντων ἀπὸ Ἀπριλίου, καὶ Μαΐου, καὶ Ἰουνίου μηνὸς ἐπὶ τὰ ἐξῆς· καὶ αἰθῖς κατὰ ἀναποδισμόν, ἐκ Μαρτίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου μηνὸς ἐπὶ τοὺς ἐξῆς πρὸ αὐτῶν φερομένους.

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ τροχοῦ.

A

187 De rotæ descriptione.

Β'. Ἐστὶν οὖν ἡ διαγραφὴ τοῦ τροχοῦ τοιαύτη. Τρεῖς οὗτος κέκτηται ζώνας, καὶ ἔνδον αὐτῶν κανόνιον ἰσοτετράγωνον. Ἡ μὲν οὖν πρώτη ζώνη περιέχει τὰς τῶν κη' τοῦ ἡλίου ἑτῶν ἑπακτάς· ἡ δὲ δευτέρα αὐτὰ τὰ κη' τοῦ ἡλίου ἑτῶν ἀπὸ πρώτου μέχρι τοῦ τελευταίου, κατὰ τάξιν διαγεγραμμένα· ἡ δὲ τρίτη τὰ κατὰ τὴν τετραετηρίδα βίσεξτα. Καὶ ταῦτα μὲν αἱ τρεῖς ζῶναι.

Περὶ τῆς διαγραφῆς τοῦ κανονίου.

Γ'. Τὸ δὲ κανόνιον ἑπτὰ στίχους ἔχει, ἐν οἷς αἱ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι τεταγμέναι τυγχάνουσιν. Ἄλλ' ἐν μὲν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατὰ τάξιν, οἷον ἐκ α', καὶ β', καὶ τρίτης μέχρι τῶν ζ'· ἐν δὲ τοῖς μετὰ τὸν πρῶτον στίχον ὡς ἡ ψῆφος ἀπήτησεν. Ἐκατέρωθεν δὲ τοῦ αὐτοῦ διὰ σηρικῶν γεγραμμένοι πάλιν εἰσὶν ὁρθῶς καθιέμεναι αἱ αὐταὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι· μεθ' ἃς καὶ οἱ δυοκαίδεκα Ῥωμαῖκοὶ μῆνες διαγεγραμμένοι τυγχάνουσιν. Ἐν δὲ τῷ δὲ διαγεγραμμένος ὑπάρχει μόνος ὁ Μάρτιος διὰ τὸ βίσεξτον. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς τοῦ κανονίου διασκευῆς.

Ἐπεὶ δὲ τῆς καθ' εἰρμὸν ψήφου.

Δ'. Ἡνίκα τοίνυν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν, ἐν οἷα δὴ ποτε Ῥωμαῖκοὺς μῆνης ποσταῖα βουλευθῶμεν μαθεῖν, σκοποῦμεν πρῶτον διὰ τῆς ὑποδείξεως μεθόδου τὸ ἐνιστάμενον τοῦ ἡλίου ἔτος· ὡς ἐπὶ τοῦ ἐνιστώτος φέρε εἰπεῖν, ἦγουν τοῦ κη'· εἴτα τὰς αὐτοῦ λαμβάνοντες ἑπακτάς, οὕσας τὸν ἀριθμὸν ζ', εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις Ῥωμαῖκοῖς δυσὶ μῆσι, τῷ τε Ἀπριλίῳ, C φημί, καὶ τῷ Ἰουλίῳ· οὗτοι γὰρ εἰσὶν εἰς αὐτὸν τὸν στίχον διαγεγραμμένοι· ταύτας ἐμβάλλομεν τῇ ζητούμενῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταῖα, καὶ εἰς τὴν ζ' μερίζομεν. Κάκ τῶν ἀπομενουσῶν τὴν ἑβδοματικὴν εὐρίσκομεν ἰσάριθμον οὕσαν αὐταῖς ταῖς ὑπολειπανομέναις. Οὕτω μὲν οὖν ἐν τοῖς εἰς τὸν α' στίχον τεταγμένοις ποιοῦμεν μῆσιν· εἰ δὲ ἐν τοῖς εἰς τὸν β' στίχον δυσὶν ἑτέροις μῆσι, τῷ Μαίῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατ' αὐτὸ τὸ εἰκοστὸν ἡγδόν ἔτος τὴν ἑβδοματικὴν ἐρευνῶμεν· τὰς εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἐν τῷ β' στίχῳ, καὶ ὑποκειμένας ταῖς εἰρημέναις ἐξ ἑπακτῶν· λαμβάνομεν ἡμέρας, τούτεστι τὴν μίαν· καὶ ταύτην ὁμοίως ἐμβάλλομεν τῇ ζητούμενῃ ἡμῖν εἰς αὐτοὺς ποσταῖα, καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς ὅλας μερίζομεν. Τὴν αὐτὴν οὖν σελίδα, λέγω δὲ τὰς κατ' αὐτὴν ἑγγεγραμμένας, D καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν στίχων τηροῦμεν, εἰς τὸ τὴν ἑβδοματικὴν ἡμέραν ἀνευρεῖν ἐν τοῖς ἑκατέρωθεν διαγεγραμμένοις αὐτοῖς Ῥωμαῖκοῖς μῆσι, κατὰ τὸδε τὸ κη' ἔτος· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ἡλίου ἔτος· αὐτάς τε προηγουμένως τὰς αὐτοῦ κανονίζομεν ἑπακτάς· εἴτα καὶ τὰς ὑποκειμένας αὐτάς, καὶ ἑγγεγραμμένας εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα, μεθ' ἃς πρὸς ἑτέραν τῶν εὐωνύμων ἡ δεξιῶν πλαγιάζοντες, τῇ αὐτῇ δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος σελίδι προσμένοντες· ἀλλὰ τὰς μὲν ἑπακτάς διὰ τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ κατατεταγμένους β' μῆνας, τὰς δὲ εἰς τὴν αὐτὴν σελίδα γεγραμμένας ἡμέρας διὰ τοὺς ἐν τοῖς ἄλλοις ζ' στίχοις ὑπάρχοντας μῆνας.

Περὶ τῆς τοῦ βίσεξτου παρατηρήσεως.

Ε'. Χρὴ δὲ σημειοῦσθαι τὸν Μάρτιον, ἐν ᾧ ὅτε βίσεξτον οὐκ ἔστι, διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου ψηφίζηται

II. Hæc igitur rota ista complectitur. Tres in ea zonæ sunt, et in medio quadrata tabula æquilatera. Prima zona annorum viginti octo solis epactas continet; secunda annos ipsos xxviii solares a primo ad ultimam usque progressos. Tertia bissextiles, qui quadriennio cuique competunt. Hæc in tribus zonis.

De medianæ tabulæ descriptione.

III. Tabula septem versibus constat, in quibus septem hebdomadis dies exhibentur. In primo versu ordine procedunt ab 1, 2, 3 usque ad 7, in sequentibus prout calculus tulit. Utrinque rubro pictæ sunt eadem hebdomadis feriæ deorsum a summo descendentes, quibus adjuncti sunt Romani menses; in gemino versu solus inscriptus est Martius, propter bissextum. Ejusmodi est tabellæ descriptio.

μόνος ὁ Μάρτιος διὰ τὸ βίσεξτον. Ταῦτα καὶ περὶ τῆς

Quam ratione calculus ordine directo sit instituendus.

IV. U ex hac rota feriam quocunque die Romani mensis obtineamus, primum cycli solaris annus, in quo versamur, considerandus ea methodo quam supra demonstravimus: ut exempli gratia, hoc anno cyclo xxviii. Tum hujus epactæ capiendæ sunt, quæ sunt vi. Jam duobus illis, in mensibus, qui primum versum obtinent, Aprili et Julio (nam hi primum ad versum ascribuntur), epactas istas ad propositum illorum diem adjungimus. Summam per vii partimur. Reliquus est numerus feriæ, quam assequi studemus. Hæc ratio tenenda est in duobus primi versus mensibus. Sin duobus aliis in mensibus, qui secundum versum obsident, Maio et Januario, feriam eodem quæ eadem xxviii quærimus, secundi versus dies inventis epactis vi subjectas excerptimus, videlicet i; qua insuper ad propositum diem mensis addita, totum in vii tribuimus. Eundem itaque versum, et huic inscriptos numeros cæteris in versibus retinentes, in descriptis utrinque Romanorum mensibus 188 anno ipso xxviii feriam investigamus. Quod idem et in aliis cyclis solis facimus: ut in primis ejus epactæ constituantur: deinde subjectæ, et in eodem versu comprehensæ capiantur; sic ut ad nullam alteram dextra vel sinistra deflectamus: sed ad eundem illo anno versum constanter adhæreamus: ita ut epactæ duobus in primo versu inscriptis mensibus respondeant; dies autem in eadem tabella positæ reliquis sex versuum mensibus serviant.

Quid in bissexto servare oporteat.

V. Observandum hoc erit in Martio, ut in anno communi calculus ejus sint Februarii dies; in bis-

sextili vero, Decembris : quem ad mensem bissextum adnotavimus. Nam propterea duobus illis mensibus Martium adjunximus. Sic igitur ex illa rota seriam investigabimus, quando calculus recta serie promovetur, ab Aprili, uti dictum est, ad Maium, Junium et cæteros.

Quomodo calculus retrogrado ordine dirigatur.

VI. Sed cum retro subducto calculo per Martium, Februarium et Januarium, antecedentesque menses per epactas præsentis anni, qui est xxviii, seriam explorare volumus, neque præteriti anni xxvii epactas assumimus : si quidem in duobus versus primi mensibus id agatur, epactas 6, quas jam reperimus, ad datam diem Aprilis, aut Julii, una cum epactis ad Aprilem rubro colore pictis, quæ sunt 6, adjungimus in anno communi, ac summam partimur in 7. In bissextili vero epactas illas capimus, quæ ad Juliam rubricatæ sunt, nempe 5, cum 6 aliis, et per eundem numerum 7 summam dividimus. Nam dies illi rubricati, qui in sinistro latere positi sunt, adhibentur in anno bissextili, quando retrogrado ordine computamus. At in bissextili dextri lateris simul rubricatis utimur. Hæc de duobus versus primi mensibus præscribimus. In his porro, qui secundum versum occupant, Maio et Januario, in anno xxviii, epactas 6 ad quæsitum illorum diem addimus una cum numero ad Januarium rubro colore picto, qui est 7. Summam per eundem numerum partimur. Dixi numerum ad Januarium appictum, quod præteritus annus xxvii bissextilem habuerit ; pertinent autem rubricati, uti diximus, numeri ad annos bissextiles. ζομεν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον τὰς παρακειμένας τῷ Ἰανουαρίῳ, ἵνα ἐπειδὴ τὸ διελθὼν ἔτος, ἦγον τὸ κζ', βίσεξτον εἶχε· καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἡ ἐκ δεξιῶν τῶν ἀπὸ σηρικῶν καταγραφῇ, διὰ τὸ βίσεξτον.

De observatione bissextilis anni.

VII. In hac retro computandi methodo Martii habenda ratio est : ut sive post bissextum, sive absque bissexto, regulares ei Decembris imputentur, qui sunt 4 rubricati : adeo ut neque Septembris, nec Febuario ascripti sumantur unquam : ut in rectaputatione ac methodo fieri oportere monstravimus : sed perpetuo regulares isti 4 rubri capiantur, qui Decembri respondent. Et ut uno verbo utrumque calculum absolvam, in septenis tabulæ versibus, ad duodecim Romanos menses utrinque positos rectus calculus assumitur, in duobus vero rubro colore inscriptis versibus, qui a summo deorsum pertinent, retrograda methodus locum habet, additis epactis currentis anni solaris, ex quibus septem tabellæ versus ordinati sunt. His de rotæ illius explicatione dictis, facilem lectoribus, quantum fieri potuit, viam aperuimus, qua seriam hebdomadis cujusvis investigare poterunt.

Quomodo computanda sit ætas lunæ.

VIII. Primum lunæ epactas accipimus una cum

ἡμερῶν· ὅτε βίσεξτόν ἐστι, διὰ τῶν τοῦ Δεκεμβρίου· ἔθθα καὶ τὸ βίσεξτον διεγράφη. Ταύτης γὰρ ἔνεκεν τῆς αἰτίας ἐν τοῖς δυοῖν τούτοις μηνὶ τὸν Μάρτιον κατετάξαμεν. Οὕτως μένουσιν ἐκ τοῦδε τοῦ τροχοῦ τὴν ἑβδοματικὴν εὐρίσκωμεν, ὅτε τὴν ψῆφον καθ' εἰρμὸν ἐξάνωμεν, διὰ τε τοῦ Ἀπριλίου, καθὼς ἔφην, καὶ Μαΐου, καὶ Ἰουνίου, καὶ τῶν καθ' ἑξῆς.

Περὶ τῆς ἀναποδιζούσης ψήφου.

Γ'. Ὅτινίκα δὲ κατὰ ἀναποδισμόν, οἷον διὰ Μαρτίου, καὶ Φεβρουαρίου, καὶ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν πρὸς τούτων μηνῶν, ἐκ τῶν ἐπακτῶν τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ἦγον τοῦ κη', τὴν ἑβδοματικὴν βουλθῶμεν μαθεῖν, οὐ προσχρώμενοι ταῖς τοῦ διελθόντος κζ' ἔτους ἐπακταῖς εἰς τὴν ταύτης κατάληψιν· εἰ μὲν ἐν τοῖς εἰς τὸν πρῶτον στίχον τεταγμένοις μηνὶ ταύτην ζητούμεν, τὰς δηλωθείσας ἐξ ἐπακτῶν τῇ τοῦ Ἀπριλίου καὶ Ἰουνίου μηνὸς ποσταῖα μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικῶν παρακειμένων τῷ Ἀπριλίῳ, τουτέστι τῶν ζ' ἡμερῶν. ὅτε βίσεξτον οὐκ ἔστι, συμβάλλωμεν, καὶ εἰς τὸν ζ' τὰς ὅλας μερίζομεν· ὅτε δὲ βίσεξτόν ἐστι, τὰς ἀπὸ σηρικῶν παρακειμένας τῷ Ἰουλίῳ, ἦγον τὰς ε' ἡμέρας, μετὰ αὐτῶν τῶν ἐξ ἐπακτῶν, καὶ εἰς τὸν δηλωθέντα μερίζομεν ἀριθμόν. Ταῖς γὰρ ἐξ εὐωνύμων ἀπὸ σηρικῶν τεταγμέναις ἡμέραις κεχρησθαι προσήκει, βίσεξτου χωρὶς, κατὰ τῆς τῆς ἀναποδιζούσης ψήφου· ὅτε δὲ βίσεξτόν ἐστι, ταῖς ἐκ δεξιῶν ὁμοῦ ἀπὸ σηρικῶν γεγραμμέναις. Ταῦτα μὲν εἰς τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ δύο μηνάς· ἐν δὲ τοῖς εἰς τὸν β' στίχον, τῷ τε Μαίῳ λέγω καὶ τῷ Ἰανουαρίῳ, κατὰ τὸδε τὸ κη' ἔτος, αὐτὰς τὰς ἐξ ἐπακτῶν ἐμβάλλωμεν αὐτῶν τῇ ζητούμενῃ ἡμῖν ποσταῖα μετὰ τῶν ἀπὸ σηρικῶν παρακειμένων τῷ Ἰανουαρίῳ, τουτέστι τῶν ζ' ἡμερῶν· καὶ εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ταῦτα μερίζομεν. Διὰ τοῦτο δὲ εἶπον τὰς παρακειμένας τῷ Ἰανουαρίῳ, ἵνα ἐπειδὴ τὸ διελθὼν ἔτος, ἦγον τὸ κζ', βίσεξτον εἶχε· καὶ ἔστιν, ὡς ἔφην, ἡ ἐκ δεξιῶν τῶν ἀπὸ σηρικῶν καταγραφῇ, διὰ τὸ βίσεξτον.

Περὶ τῆς τοῦ βίσεξτου παρατηρήσεως.

Ζ'. Κατὰ ταύτην δὲ πάλιν τὴν ἀναποδιζούσιν μέθοδον, τὸν Μάρτιον ἐπισημῆνασθαι χρὴ, πρὸς τὸ πάντως αὐτὸν καὶ μετὰ βίσεξτον, καὶ δίχα βίσεξτου, διὰ τῶν τοῦ Δεκεμβρίου ψηφίζεσθαι ἡμερῶν· λέγω δὲ τῶν ἀπὸ σηρικῶν τεσσάρων· καὶ μήτε διὰ τῶν τοῦ Σεπτεμβρίου, μήτε διὰ τῶν τοῦ Φεβρουαρίου, καθάπερ εἵπομεν, ποιεῖν ἐν τῇ καθ' εἰρμὸν ψήφῳ τε καὶ μεθόδῳ, ἀλλὰ μόνον δι' αὐτῶν τῶν ἀπὸ σηρικῶν τεσσάρων ἡμερῶν, τῶν παρακειμένων τῷ Δεκεμβρίῳ μηνί. Καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, ἵν' ἐπιτόμως περὶ ἀμφοτέρων διαλάβωμεν τῶν ψήφων· ἐν μὲν τοῖς ζ' τοῦ κανονίου στίχοις εἰς τοὺς ἐκατέρωθεν τεταγμένους δυοδεκαδίκαια Ῥωμαϊκούς μηνάς τῇ καθ' εἰρμὸν ψήφῳ κεχρημέθα κατὰ πᾶν ἔτος· ἐν δὲ τοῖς ὀρθῶς καθιεμένοις δυοσὶν ἀπὸ σηρικῶν στίχοις τῇ καθ' ἀναποδισμόν μεθόδῳ προσχρώμεθα, κατὰ συμπλοκὴν, ὡς ἔφην, τῶν ἐπακτῶν αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἡλιακοῦ ἔτους, δι' ὧν καὶ οἱ λεχθέντες ζ' κανόνι.

Πῶς δεῖ τὴν ἡμέραν τῆς σελήνης ψηφίζειν.

Η'. α'. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης καὶ τῇ

τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνὸς ποσταίαν, καὶ τὸ ἡμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θῶθ, καὶ μίαν καθολικὴν. Καὶ εἰ μὲν λ' ταύτας εὐρήσομεν, ἢ παρὰ τὰς λ', τοσαύτας ἔχουσιν τὴν σελήνην γινώσκουμεν· εἰ δὲ ὑπὲρ τὰς λ', ἐκείνας πάλιν μετὰ τὴν ὑφαίρεσιν αὐτῶν τῶν τριάκοντα.

β'. Ἄλλως. Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη παρὰ ἓν ἔτος ποιοῦντες, μερίζομεν εἰς τὸν ιθ' καὶ τὰ λοιπὰ κρατοῦμεν, καὶ τούτοις ἐπιβάλλομεν ὑπὲρ ἑνὸς μὲν ἔτους, ἐὰν τοῦτο μόνον τυχόν καταλειφθῇ μετὰ τὸν μερισμὸν, ἡμέρας ι'· ὑπὲρ β' δὲ ἑτῶν κ'· ὑπὲρ δὲ γ' οὐδὲ μίαν· ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ζ' οὐδὲ μίαν· ἢ τῶν θ', ἢ τῶν ιβ'· ἢ ἀπλῶς τῆς ὁποιασοῦν τριετηρίδος· ὑπὲρ δὲ τῶν δ' πάλιν ἑτῶν ι', καὶ ὑπὲρ τῶν ε' κ'. Καὶ οὕτως καθεξῆς ὑπὲρ τῶν ζ', καὶ τῶν ι', καὶ τῶν ια'· καὶ τῶν μετὰ τὰς τριετηρίδας ψηφίζομενων. Κρατοῦμεν τοίνυν, ὡς ἔφη, τὰ ἀπομένοντα ἔτη καὶ τὰς ὑπὲρ τούτων ἡμέρας κατὰ τὸν ὑπολειχθέντα τρόπον· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος Αἰγυπτιακοῦ μηνός, καὶ τὸ ἡμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ Θῶθ, καὶ μίαν καθολικὴν· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

γ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ὑπὲρ ἐκάστου Ρωμαϊκοῦ μηνός, ἀπὸ Σεπτεμβρίου ἀρχόμενοι μέχρι τοῦ ψηφιζομένου μίαν ἡμέραν· καὶ τὴν ποσταίαν αὐτοῦ τοῦ ἐνεστῶτος Ρωμαϊκοῦ μηνός, καὶ δύο καθολικὰς, καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

δ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης παρὰ μίαν, καὶ τὰς ἀπὸ Ἰανουαρίου ἡμέρας μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμίν· καὶ τὰ τούτων ξξ'· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ε'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὸ ἡμισυ τῶν μηνῶν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μέχρι τοῦ ψηφιζομένου, καὶ τὰς τριακάδας πρώτας, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ ἐνεστῶτος μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

ς'. Ἄλλως. Ἐνδεκαπλασιάζομεν τὸ τῆς σελήνης ἔτος, καὶ κρατοῦμεν τὰς ἀπὸ πρώτης Ἰανουαρίου μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας, καὶ τὰ τούτων ξξ'· τρεῖς τε καθολικῶς ἀφαιροῦντες, οὕτω τὰς ὅλας μερίζομεν εἰς τὸν λ'.

ζ'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ ταύταις ἓν τε τῷ Ἰανουαρίῳ καὶ Φεβρουαρίῳ πλήρεσι κεχρήμεθα· παρὰ μίαν δὲ μόνην ἐν τῷ Μαρτίῳ· ἐν δὲ τῷ Ἀπρίλῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν πλήρεις συλλαμβάνοντες, καὶ μίαν ἄλλην ὑπὲρ ἐκάστου μηνός ἄχρι τοῦ ψηφιζομένου· δύο δὲ μόνον ὑπὲρ τοῦ Αὐγούστου· καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν λ' τὰς ὅλας μερίζομεν.

η'. Ἄλλως. Κρατοῦμεν τὰς ἐπακτὰς τῆς σελήνης, καὶ τὰς ἀπὸ πρώτης Ἀπριλίου μέχρι τῆς ζητουμένης, καὶ τὴν ποσταίαν τοῦ μηνός· καὶ εἰς τὸν κθ' ἡμισυ τὰς ὅλας μερίζομεν.

Peri tōn ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἐτῶν· πῶς τε ψηφίζονται, καὶ πῶς δι' αὐτῶν τὸ τῆς σελήνης εὐρίσκεται ἔτος.

θ' Τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη μέχρι τῆς παρούσης

'' f. ιγ. '' f. ξξ' ut inf.

A *proposito die labentis Ægyptiaci mensis. Ad hæc dimidium mensium numerum, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari. Si summa triginta confluat, aut minus triginta, totidem dies lunam habere cognoscimus. Sin tricenos dies excedat, demptis triginta quot supererunt, totidem ætati lunæ tribuimus.*

Alia ratio. Annos a Diocletiano uno minus capimus eosque partimur in xix; si residuum annus unicus sit, ad eum adjicimus x; si duo restent, xx; si tres, nihil. Cum novem, aut duodecim, aut omnino quilibet tertius annus exstitit: perinde nihil additur. At pro quatuor annis x: **189** pro quinque addendi sunt xx. Atque ita deinceps pro vii ac x, dies x adjiciuntur; uti et pro xiii ac reliquis, qui supra triennium quodlibet excurrunt. Residuos igitur annos, ac singulos pro illis dies hoc modo sumimus cum proposito die mensis Ægyptiaci, quibus dimidium accedit numeri mensium, qui a Thoth elapsi sunt, cum uno regulari: summam per xxx dividimus.

Aliter. Accipimus epactas lunæ, et pro quolibet Romanorum mense, initio ab Aprili facto, usque ad propositum, singulos dies colligimus, ac regulares duos. Summam per xxx partimur.

C Aliter. Epactas lunæ unitate minus cum diebus a Kalendis Januariis ad diem qui quæritur elapsis componimus; addimus et horum sexagesimam quamque partem. Totum deinde per xxx dividimus.

Aliter. Epactas lunæ cum dimidio mensium ab Aprili usque ad quæsitum mensem, tum tricesimos primos quosque dies una cum proposita mensis die in unum componimus, quod deinde partimur in xxx.

Aliter. Annum lunæ in xi ducimus, ac dies omnes qui a Kalendis Januariis ad propositum diem fluxerunt, cum horum sexagesima quaque parte; inde tribus regularibus abjectis, summam per xxx tribuimus.

D Aliter. Epactas lunæ in Januario et Febuario integras, in Martio unitate minus accipimus, in Aprili ac reliquis, integras: item pro singulis mensibus usque ad propositum, singulos dies annueramus, pro Augusto vero duos, quibus addita quæsitæ mensis die, summa per xxx dividitur.

Aliter. Epactas lunæ cum diebus a Kalendis Aprilibus ad quæsitum evolutis cum proposita die componimus. Summam per xxxix 1/2 partimur.

De annis a Diocletiano; quomodo putentur, et qua ratione ætas lunæ in illis invenienda sit.

IX. Anni a Diocletiano ad præsentem indictiæ

nem xiv, quæ cadit in annum xxxi religiosissimi nostri imperatoris Heraclii, numerantur ccclvii, atque hoc modo computantur : annos indictionis xv ducimus in xii, quibus addimus regulares xiii cum annis inchoatæ jam indictionis. Quod si hæc ipsa quindecim annorum expleta sit periodus, multiplicatio per xiiii fieri debet, ac rursus per xxiv, quando etiam ista quindecim annos explicavit. Et ut universe dicam, post expletum quemlibet orbem annorum xv, pro hoc, tanquam absoluto, unum imputamus annum, atque ita multiplicamus, additis interim in fine regularibus xiii. Ex quibus annorum ad hoc tempus a Diocletiano numerus facile ab lectoribus intelligetur. Eos annos ccclvii per xix dividimus ; atque ex residuis ineuntem lunæ colligimus annum.

De epactis lunæ, et qua ratione iis utendum sit.

X. Epactas lunæ dupliciter metimur : nempe ad xxxi usque incensis Martii, et Augusti xxviii. Si posteriore hac methodo procedamus, annos Diocletiani uno minus per xix partimur, reliquos per xi multiplicatos in xxx tribuimus : quod reliquum est epactas dabit. Quod si ex xxxi Martii lunares epactæ constituantur, labentem annum lunæ in xi ducimus, e summa demptis duobus, reliquum partimur in xxx. Cæterum cum hoc modo duplex sit epactarum inquirendarum methodus, ambæ in alatis supra computandorum lunæ dierum rationibus adhibendæ sunt : ita ut ubi Martii xxxi notata est dies, epactis iis utamur quæ ad illam usque pertinent. Ubi autem xxviii ponitur, quæ eadem terminatæ sunt assumantur. Ita citra errorem ratiocinia constabunt.

μεταχειρίζεσθαι · ἔνθα δὲ τὴν κη', αὐτὰς τὰς ἕως προσέσται.

De primo mense secundum Ægyptios, quotus sit apud Romanos, et unde incipiat.

XI. Observandum est Thoth Ægyptiacum Romanorum esse Septembrem, cujus initium, sive neomeisia perpetuo in Augusti xxix competit.

190 Temporum putatio et summa.

Adam. annos natus erat	250	
Seth	205	455
Enos	190	625
Cainan	170	795
Malaleel	165	960
Jared	162	1122
Enoch	165	1287
Mathusala	167	1454
Lamech	188	1642
Noe	500	2142
Sem	100	
Arphaxad	135	
Cainan	130	
Sala	130	
Heber	132	
Phaleg	130	

²² [συνεπιβάλλοντας.

Α τεσσαρεσκαίδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἔτους λα' τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν Ἡρακλείου βασιλέως, εἰσὶ τνζ'. Ψτρίζονται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον · εἰς κβ' τὰ ιε' τῆς ἰνδικτιῶνος πολυπλασιάζομεν ἔτη · καὶ τούτοις ἐμβάλλονμεν καθολικὰ ιγ' · καὶ τὰ ἔτη τῆς ἐνιστάμενης ἰνδικτιῶνος. Εἰ δὲ ἡ ἐνεστῶσα πληρωθῇ πεντεκαίδεκαετηρὶς, ἐν εἰκοσι καὶ τρισὶ τὸν πολυπλασιασμόν δεῖ ποιεῖν. Οὕτω δὲ ἐν εἰκοσιτέσσαρσι τῆς μετ' ἐκείνην συντελουμένης · καὶ ἀπλῶς καθ' ἑκάστην πεντεκαίδεκαετηρίδος περάτωσιν, τοῦ περὶ αὐτῆς ὡς τετελεσμένης ᾗδὲ συμπεριβάλλοντας ²³ ἔτος, χρὴ ποιεῖσθαι τὸν πολυπλασιασμόν, ἐν τέλει δηλαδὴ τίθεντας καὶ τὰ ιγ' καθολικὰ. Δι' ὧν ἡ μέχρι καὶ νῦν ἀπὸ Διοκλητιανοῦ τῶν ἐτῶν ἐξαριθμησις εὐδιάγνωστος ἔσται τοῖς ἐντυγχάνουσιν. Αὐτὰ γοῦν τὰ τνζ' ἔτη μερίζοντες εἰς τὸν ιθ', τὸ ἐνιστάμενον τῆς σελήνης ἐκ τῶν ὑπολιμπανομένων γινώσκομεν.

Περὶ τῶν ἐπακτῶν τῆς σελήνης, καὶ τοῦ πῶς δεῖ ταύτας μεταχειρίζεσθαι.

Γ'. Αἱ ἐπακταὶ τῆς σελήνης διττῶς κανονίζονται · τούτεστιν ἕως τῆς τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου μηνός, καὶ ἕως τῆς τοῦ Αὐγούστου εἰκοστῆς ὀγδόης. Ἐὰν οὖν τὰ ἕως εἰκάδος ὀγδόης ἐπιζητούμεν, παρὰ ἐν ἔτος τὰ ἀπὸ Διοκλητιανοῦ ἔτη ποιοῦμεν · καὶ οὕτως εἰς τὸν ιθ' ταῦτα μερίζομεν · καὶ τὰ ἀπομένοντα ἐνδεκαπλασιάζοντες, ἀναλύομεν εἰς τὸν λ' · καὶ τῶν ὑπολοίπων ἐκεῖνας γινώσκομεν. Εἰ δὲ τὰς ἕως τριακάδος πρώτης τοῦ Μαρτίου διερευνῶμεν ἐπακτὰς τῆς σελήνης, τὸ ἐνιστάμενον αὐτῆς ἔτος ἐνδεκαπλασιάζομεν · καὶ τούτων ἀφαιροῦντες δύο ἡμέρας, τὰς ὑπολοίπους μερίζομεν εἰς τὸν λ'. Διττῆς οὕσης τῆς περὶ τῶν ἐπακτῶν μεθόδου, προσήκει παρατηρεῖσθαι ταύτας ἐν ταῖς ἀνωτέρω δειχθείσαις ψήφοις περὶ τῆς κατὰ τὴν σελήνην ἡμέρας · καὶ ἐνθα μὲν τὴν τοῦ Μαρτίου κατετάξαμεν τριακάδα πρώτην, τὰς ἕως αὐτῆς ἐπακτὰς ταύτης. Οὕτως γὰρ οὐδεμία τοῖς ψηφίζουσι πλάνη

Περὶ τοῦ πρώτου κατ' Αἰγυπτίους μηνός, ποῶς κατὰ Ῥωμαίους ἐστὶ, καὶ πόθεν ἀρχεται.

ΙΑ'. Σημειωτέον δὲ, ὡς ὁ κατ' Αἰγυπτίους Θῶθ Σεπτέμβριος κατὰ Ῥωμαίους ἐστὶ, τὴν οἰκσίαν εἶποιόμενος ἀρχὴν, ἡγουν νεομηνίαν, κατὰ τὴν κθ τοῦ Αὐγούστου μηνός.

Χρόνων ἀριθμησις καὶ ὁμάς.

D	Ἀδὰμ ἔτη	αλ'	
	Σήθ	σε'	υλε'
	Ἐνὼς	ρλ'	γχε'
	Καϊνάν	ρσ'	ψλε'
	Μελεεζήλ	ρξε'	ζβ'
	Ἰαρέδ	ρξβ'	αρχβ'
	Ἐνὼχ	ρξε'	ασπλ'
	Μαθουσάλα	ρξζ'	αυνθ'
	Λαμέχ	ρπη'	αχμθ'
	Νῶε	φ'	βρμθ'
	Σήμ	ρ'	
	Ἀρφαξάδ	ρλε'	
	Καϊνάν	ρλ'	
	Σάλα	ρλ'	
	Ἑβερ	ρλβ'	
	Φάλεγ	ρλ'	

Ῥαγαῦ	ρλβ'	A Ragau	132
Σερούχ	ρλ'	Seruch	130
Ναχώρ	σσ'	Nachor	270
Θάρρα	σ'	Tharrha	70
Ἀβραάμ	ρ'	Abraham	100
Ἰσαάκ	ρ'	Isaac	60
Ἰακώβ	πε'	Jacob	85
Λευὶ	μζ'	Levi	47
Καάθ	ξβ'	Caath	62
Ἀράμ	οε'	Aram	73
Μοῦσῆς	π'	Moyses	80
Ἐν τῇ ἐρήμῳ	μ'	n deserto	40
Ἰησοῦς	λβ'	Jesus	32
Οἱ πρεσβύτεροι	ν'	Seniores	50
Χουταρσαθέμ	η'	Chusarathem anni	50 3909
Οθονιήλ	ν'	Othoniel	50 3959
Ἀγλώμ	ιη'	Æglon	18 3977
Αῶθ	ν'	Aoth	50 4027
Σεμεγάρ	κ'	Semgar	20 4047
Ἰεβουσαιοὶ	κ'	Jebusæi	20 4067
Δεββόρα	μ'	Debbora	40 4107
Ὀρίφ καὶ Ζήφ	ζ'	Oriph et Ziph	7 4114
Γεδεών	μ'	Gedeon	40 4154
Ἀβιμέλεχ	γ'	Abimelech	3 4157
Θόλα	κβ'	Thola	22 4179
Ἰαήρ	κβ'	Jaer	22 4201
Ἀμμανίται	ιη'	Ammanitæ	18 4219
Ἰεφθαί	ζ'	Jephthe	6 4225
Ἑσσεβών	ζ'	Essebon	7 4232
Ἄιλών	ι'	Ælon	10 4242
Ἀβδών	η'	Abdon	8 4250
Φιλιστειμ	μ'	Philistæi	40 4290
Σαμψών	κ'	Sampson	20 4310
Ἀναρχίας καὶ εἰρήνης	μ'	Interregni et pacis	40 4350
Ἡλὶ ἱερέυς	κ'	Heli sacerdos	20 4370
Σαμουὴλ ἱερέυς	κ'	Samuel sacerdos	20 4390
Σαούλ	μ'	Saul	40 4430
Δαυὶδ	μ'	David	40 4470
Σολομών	μ'	Salomon	40 4510
Ῥοβοάμ	ιζ'	Roboam	17 4527
Ἀβιά	γ'	Abia	3 4550
Ἀσά	μα'	Asa	41 4571
Ἰωσαφάτ	λθ'	Josaphat	39 4610
Ἰωράμ	η'	Joram	8 4618
Ὀχοσίας	α'	Ochozias	1 4619
Γοθολία	ζ'	Gotholia	7 4626
Ἰωᾶς	μ'	Joas	40 4666
Ἀμασίας	κθ'	Amasias	29 4695
Ὀζίας	νβ'	Ozias	52 4747
Ἰωαθάμ	ιζ'	Joatham	16 4763
Ἀχάς	ιζ'	Achas	16 4779
Ἐζεκίας	κθ'	Ezechias	29 4808
Μανασσῆς	νε'	Manasses	55 4865
Ἀμώς	β'	Amos	2 4865
Ἰουσίας	λα'	Josias	31 4896
Ἰωαχάς	α'	Joachaz	1 4897
Ἰωακείμ	ια'	Joacim	11 4908
Ἰεχονίας	α'	Jechonias	1 4909
Σεδεκίας	ια'	Sedecias	11 4920
Ναβουχοδονόσορ	κθ'	Nabuchodonosor	21 4944
Οὐαλαμαδαραχ	ε'	191 Valamadarach	5 4919
Βαλτάσαρ	γ'	Baltasar	3 4952
Δαρείος καὶ Ἀστυάγης	ιζ'	Darius et Astyages	17 4969
Κύρος ὁ Πέρσης	λβ'	Cyrus Persa	32 5001
Καμβύσης	η'	Cambyses	8 5009
Δαρείος ὁ Μῆδος	κη'	Darius Medus	28 5057
Ξέρξης	κα'	Xerxes	21 5058
Ἀρταξέρξης	λγ'	Artaxerxes	33 5094
Δαρείος	ιβ'	Darius	19 5110
Ἀρταξέρξης	λδ'	Artaxerxes	34 5144
Ὀχός	κα'	Ochus	21 5165
Ἀρσῆς Ὀχός	β'	Arses Ochus	2 5167
Δαρείος	ς'	Darius	6 5173
Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών	ιβ'	Alexander Macedo	12 5185
Πτολεμαῖος ὁ Αἰγύπτου	κδ'	Ptolemæus Ægypti	24 5209

Ptolemæus Philadelphus	30	5259 A	Πτολεμαῖος Φιλάδελφος
Ptolemæus Evergetes	25	5264	Πτολεμαῖος Εὐεργέτης
Ptolemæus Philopator	17	5281	Πτολεμαῖος Φιλοπάτωρ
Ptolemæus Epiphanes	23	5304	Πτολεμαῖος Ἐπιφανής
Ptolemæus Philometor	35	5359	Πτολεμαῖος Φιλομήτωρ
Ptolemæus Evergetes	29	5368	Πτολεμαῖος Εὐεργέτης
Ptolemæus Physconis	16	5384	Πτολεμαῖος Φύσκωνος
Ptolemæus Siderites	9	5393	Πτολεμαῖος Σιδηρίτης
Ptolemæus, qui et Alexander	3	5396	Πτολεμαῖος ὁ καὶ Ἀλέξανδρος
Ptolemæus Soter	8	5404	Πτολεμαῖος ὁ Σωτήρ
Bacchus novus	28	5432	Διόνυσος ὁ νέος
Cleopatra	22	5454	Κλεοπάτρα
C. Julius Romanorum	4	5458	Γάιος Ἰούλιος Ῥωμαίων
Cæsar Augustus	57	5515	Καῖσαρ Αὐγουστος
Tiberius	22	5537	Τιβέριος
Caius	4	5541	Γάιος
Claudius	14	5555	Κλαύδιος
Nero	14	5569	Νέρων
Vespasianus	10	5579	Ὀυεσπασιανός
Titus	3	5582	B Τίτος
Domitianus	15	5597	Δομετιανός
Nerva	1	5598	Νερούας
Trajanus	18	5616	Τραϊανός
Adrianus	21	5637	Ἀδριανός
Ælius Antoninus	20	5657	Ἄλιος Ἀντωνίνος
Marcus Antoninus	16	5673	Μάρκος Ἀντωνίνος
Commodus	12	5685	Κόμωδος
Severus	18	5703	Σεουήρος
Antonius Caracalla	7	5710	Ἀντώνιος Καρχαλάλλου
Antonius alter	4	5714	Ἀντώνιος ἄλλος
Alexander Mam	14	5727	Ἀλέξανδρος Μάμας
Maximinus	3	5730	Μαξιμίνος
Gordianus	6	5736	Γορδιανός
Philippus	6	5742	Φίλιππος
Decius	1	5743	Δέκιος
Gallus et Volusianus	2	5745	Γάλλος καὶ Βουλουσιανός
Valerianus et Galienus	15	5760	Ὀυαλεριανός καὶ Γαλίνος
Claudius	1	5761	Κλαύδιος
Aurelianus	6	5767	Αὐρίλλιος
Probus	7	5774	C Πρόβος
Carus et Carinus	2	5776	Κάρος καὶ Καρίνος
Diocletianus	20	5796	Διοκλητιανός
Constantinus	32	5828	Κωνσταντίνος
Constantius	22	5852	Κωνσταντίνος
Julianus	3	5855	Ἰουλιανός
Jovianus	1	5856	Ἰοβιανός
Valentinianus	10	5866	Ὀυαλεντινιανός
Valens	4	5870	Ὀυάλης
Theodosius	16	5886	Θεοδόσιος
Arcadius	14	5900	Ἀρχάδιος
Theodosius junior	42	5942	Θεοδόσιος ὁ νέος
Marcianus	6	5948	Μαρτιανός
Leo	18	5966	Λέων
Zeno	17	5983	Ζήνων
Anastasius	27	6010	Ἀναστάσιος
Justinus	9	6019	Ἰουστίνος
Justinianus	38	6057	Ἰουστινιανός
Justinus junior	13	6070	Ἰουστίνος νέος
Tiberius	4	6074	D Τιβέριος
Mauricius	20	6094	Μαυρίκιος
Phocas	8	6102	Φωκάς
Heraclius	31	6133	Ἡράκλειος
Constantinus	1	6134	Κωνσταντίνος
Constantinus	27	6161	Κωνσταντίνος
Constantinus	17	6178	Κωνσταντίνος
Justinianus	10	6188	Ἰουστινιανός
Leo	3	6191	Λέων
192 Tiberius, qui et Apsimar	7	6198	Τιβέριος, ὁ καὶ Ἀψίμαρος
Justinianus iterum	6	6204	Ἰουστινιανός πάλιν
Philippus, qui et Bardanes	2	6206	Φιλιππικός, ὁ καὶ Βαρδάνης
Artemius, qui et Anastasius	3	6209	Ἀρτέμιος, ὁ καὶ Ἀναστάσιος
Theodosius Atramytenus	1	6210	Θεοδόσιος ὁ Ἀτραμυτηνός
Leo, qui et Cono	25	6235	Λέων, ὁ καὶ Κόνων
Artavasdus	3	6238	Ἀρταύασδος

λ' εαλθ'
 κε' εσθ'
 ις' εσπα
 κγ' ετθ'
 λε' ετλθ'
 κθ' ετθ'
 ις' ετπθ'
 θ' ετλγ'
 γ' ετλς'
 η' ευνθ'
 κη' ευνθ'
 κβ' ευνθ'
 δ' ευνη'
 νς' εφει'
 κβ' εφλς'
 δ' εφμα'
 ιθ' εφνε'
 ιθ' εφσθ'
 ι' εφσθ'
 γ' εφσθ'
 ις' εφλς'
 α' εφλς'
 ιη' εφλς'
 κα' εφλς'
 κ' εφλς'
 ις' εφλς'
 ιβ' εφλς'
 ιη' εφλς'
 ζ' εφλς'
 δ' εφλς'
 ις' εφλς'
 γ' εφλς'
 ζ' εφλς'
 α' εφλς'
 β' εφλς'
 ις' εφλς'
 α' εφλς'
 ιθ' εφλς'
 ζ' εφλς'
 ιθ' εφλς'
 λβ' εφλς'
 κβ' εφλς'
 γ' εφλς'
 α' εφλς'
 ι' εφλς'
 δ' εφλς'
 ις' εφλς'
 ιθ' εφλς'
 μβ' εφλς'
 ζ' εφλς'
 ιη' εφλς'
 ις' εφλς'
 κς' εφλς'
 ιθ' εφλς'
 λη' εφλς'
 ιγ' εφλς'
 δ' εφλς'
 κ' εφλς'
 η' εφλς'
 λα' εφλς'
 α' εφλς'
 κς' εφλς'
 ις' εφλς'
 ι' εφλς'
 γ' εφλς'
 ζ' εφλς'
 ιθ' εφλς'
 β' εφλς'
 γ' εφλς'
 α' εφλς'
 κε' εφλς'
 γ' εφλς'

** γρ. Σευήρος

Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος
Λέων υἱὸς Κωνσταντίνου
Κωνσταντίνος υἱὸς Λέοντος σὺν τῇ

λα'
ε'

ςσζθ
ςσδ

A Constantinus Leonis f.
Leo Constantini f.
Constantinus Leonis f. cum
matre Irene

31 6269
5 6274

μητρί Εἰρήνῃ
Κωνσταντίνος μόνος
Εἰρήνῃ ἡ μήτηρ αὐτοῦ πάλιν
Νικηφόρος
Σταυράκιος ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Μιχαὴλ καὶ Θεοφύλακτος
Λέων ὁ Ἀρμένης
Μιχαὴλ

ι' μ. β'
ς' μ. θ'
β' μ. ζ'
η' μ. θ'

ςσπδ'
ςσλ'
ςσλβ'
ςτα'

Constantinus solus
Irene rursus
Nicephorus
Stauracius Nicephori f.
Michael et Theophylactus
Leo Armenius

10, m. 2 6284
6, m. 9 6290
2, m. 6 6292
8, m. 9 6301

Θεόφιλος ὁ υἱὸς αὐτοῦ
Μιχαὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ σὺν τῇ μητρί

θ'
ιβ'

ςτγ'
ςτκα'

Michael
Theophilus Michaelis f.
Michael Theophili F. cum matre Theo-

2 6303
2 6305
7 6312
9 6321
12 6333

δοῦρα
Μιχαὴλ μόνος
Μιχαὴλ καὶ Βασίλειος
Βασίλειος ὁ Θράξ
Λέων καὶ Ἀλέξανδρος υἱοὶ αὐτοῦ
Ἀλέξανδρος καὶ Κωνσταντίνος
Κωνσταντίνος μόνος
Κωνσταντίνος καὶ Ῥωμανός

ιδ'

ια'

dora
Michael solus
Michael et Basilius
Basilius Thrax
Leo et Alexander Basilii filii
Alexander et Constantinus
Constantinus solus

14
11
1
11
26
1
7

Περὶ τῶν ἐξ χιλιοτηριδῶν, πότε τούτων
ἐκάστη, καὶ ἐπὶ τίνας πεπλήρωται.

Ἡ α' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρεδῆ ἔτει
Ἡ β' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει
Ἡ γ' ἐν τῷ τοῦ Ῥαγαῦ ἔτει
Ἡ δ' ἐν τῷ τοῦ Ἀῶθ ἔτει
Ἡ ε' ἐν τῷ τοῦ Κύρου τοῦ Πέρσου ἔτει
Ἡ ζ' ἐν τῷ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀναστα-
σίου ἔτει

μ'

τη'

I in anno Jared
II in anno Noe
III in anno Ragau
IV in anno Aoth
V in anno Cyri Persæ
VI in anno Anastasii

40
308
99
23
31
47

Περὶ τῶν ια' περιόδων τῶν ἀπὸ φ.λβ'
ἔτων· πότε, καὶ ἐπὶ τίνας ἐκάστη
τούτων πεπλήρωται.

Ἡ α' ἐν τῷ τοῦ Ἐνὼς ἔτει
Ἡ β' ἐν τῷ τοῦ Ἰαρεδῆ ἔτει
Ἡ γ' ἐν τῷ τοῦ Λαμεχ ἔτει
Ἡ δ' ἐν τῷ τοῦ Νῶε ἔτει
Ἡ ε' ἐν τῷ τοῦ Ἐβερ ἔτει
Ἡ ζ' ἐν τῷ τοῦ Ναχωρ ἔτει
Ἡ η' ἐν τῷ τοῦ Ἀράμ ἔτει
Ἡ θ' ἐν τῷ τοῦ Φιλισταίων ἔτει
Ἡ θ' ἐν τῷ τοῦ Ἐζεχία ἔτει
Ἡ ι' ἐν τῷ τοῦ Φιλομήτορος ἔτει
Ἡ ια' ἐν τῷ τῆς βασιλείας Κωνσταν-
τίνου ἔτει

ιζ'

φ.λβ'

De periodis xi, quarum singulæ annis
constant dxxxii : quando et ubi
unaquæque desinat.

I in anno Enos
II in anno Jared
III in anno Lamech
IV in anno Noe
V in anno Heber
VI in anno Nachor
VII in anno Aram
VIII in anno Philistæorum
IX in anno Ezechie
X in anno Philometoris

97 532
130 1064
142 1506
486 2128
23 2660
29 3192
58 3724
6 4256
70 4788
16 5320

Δήλωσις τῶν ὑποκειμένων κεφαλαίων, πότε, καὶ
ἐπὶ τίνας αὐτῶν ἑκαστον ἐπληρώθη.

Ἐν ἔτει πα' Μωϋσέως ἡ τ' ἀπὸ Αἰγύπτου γέγονεν
Ἐξοδος καὶ τὸ πρῶτον Πάσχα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ κατὰ
τὴν παρ' αὐτοῖς πρῶτον μῆνα, λέγω δὴ τὸν Νισάν.
Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωκζ' 97.

Ἐν ἔτει ιβ' Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ εἰσῆλθεν ἐν τῇ γῇ
τῆς ἐπαγγελίας, εἰς τὰ Ἅγια τῶν ἀγίων ὁ ἀρχιε-
ρεὺς κατὰ τὴν ι' τοῦ ζ' μηνός, ἡγουν τοῦ Θερσί. Ἦν
δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωξγ'.

Ἐν ἔτει κε' τοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ ὁ Ἰεβουλαῖος ἤρξατο
καθ' Ἐβραίους ψηφίζεσθαι, τοῦτ' ἔστιν ἡ πεντηκον-
ταετηρίς. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ γωπς' 98.

Ἐν ἔτει δ' τῆς βασιλείας Σολομῶντος ὁ ἐν Ἱερο-
σολύμοις ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι ναός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ
Ἀδάμ τὸ δυοδ'.

Ἐν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Ἰωακείμ τὸ πρῶτον ἔτος
ψηφίζεται τῆς εἰς Βαβυλῶνα τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἀποι-
κίας. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ βζγ'.

Ἐν ἔτει ια' Κύρου τοῦ Πέρσου τὸ τῆς αἰχμαλω-
σίας 99 τελευταῖον ἔτος συνεπληρώθη, ἡγουν τὸ ε'.

Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ βζο'.

97 γρ. γωκζ'. 98 γρ. γωπς'. 99 γρ. αἰχμαλώσεως.

193 Explicatio subjectorum capitum, quando et
sub quo unumquodque contigit.

Anno Moysis octogesimo primo incidit migratio
Israelitarum ex Ægypto; necnon eorum Pascha
primum in primo eorundem mense, hoc est Ni-
san, anno ab Adamo 3827.

Anno duodecimo Jesu filii Nave ingressus est in
terra promissa in sancta sanctorum summus pon-
tifex decima die mensis septimi, qui est Tisri. Erat
D autem annus Adami 3863.

Anno xiv ejusdem Jesu Jobelæus ab Hebræis pu-
tari cœptus est, hoc est quinquagenarius orbis an-
norum. Erat annus Adami 3886.

Anno iv regni Salomonis cœptum est ædificari
templum Hierosolymitanum, anno Adami 4474.

Anno tertio regni Joacimi primus numerari inci-
pit deportationis Israelitarum in Ægyptum. Erat ab
Adam 4900.

Anno Cyri Persæ undecimo ultimus captivitatis
annus desiit, videlicet septuagesimus. Qui est ab
Adam 4970.

Anno tertio regni Darii Medi, ab Jesu filio Jose-
dec, et Zorobabele filio Salathielis Hierosolymita-
num templum instauratur, anno Adami 5011.

Anno secundo imperii Augusti Cæsaris numerari
cœperunt indictiones, Romanique menses tum pri-
mum ab illis excogitati, anno Adami 5460.

Anno Augusti XLIII nascitur secundum nos qui
supra nos est unigena Patris Filius Jesus Chri-
stus; ac naturâ propter nos perfectus sit homo,
qui natura per sese perfectus erat Deus, anno
Adami 5501.

Anno xv Tiberii in Jordane baptizatur, et ad-
optionem Spiritus sancti credentibus largitur, anno
Adami 5530.

Anno xix Tiberii ejusdem ad salutiferam passio-
nem venit, impassibilitatem ex ea naturæ nostræ
conferens, anno Adami 5534.

Anno Constantini xx Nicææ synodus habita est,
anno Adami 5816, Christi 316.

Anno secundo Theodosii Constantinopoli cele-
brata synodus, anno Adami 5872, Christi 372.

Anno xiii Theodosii junioris Ephesina prima sy-
nodus habita est, anno 5913, Christi 413.

Anno primo imperii Marciani Chalcedonense
concilium celebratur, anno ab Adamo 5945, a Chri-
sto 443.

Anno xxvi imperii Justiniani quinta synodus
habita est, ab Adamo anno 6045, a Christo 545.

Ἀ Ἐν ἔτει γ' τῆς βασιλείας Δαρείου τοῦ Μῆδου ὑπὸ
Ἰησοῦ τοῦ Ἰωσεδέκ καὶ Ζοροβάβελ τοῦ Σαλαθιήλ ὁ
ἐν Ἱερουσολύμοις αὐθις ψυχοδομήθη ναός. Ἦν δὲ τῶν
ἀπὸ Ἀδάμ τὸ εἶα'.

β' Ἐν ἔτει β' τῆς βασιλείας Αὐγούστου ὁ Καίσαρος
αἱ Ἰνδικοὶ ἤρξαντο ψηφίζεσθαι, καὶ οἱ τῶν Ῥω-
μαίων μῆνες οὐ πρότερον ἢ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ πρὸς
αὐτῶν ἐπινοηθέντες. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ εὐβ'.

Ἐν ἔτει μγ' αὐτοῦ γεννᾶται καθ' ἡμᾶς ὁ ὑπὲρ
ἡμᾶς μονογενὴς τοῦ Πατρὸς Υἱὸς Ἰησοῦς Χριστὸς,
καὶ φύσει γίνεταί δι' ἡμᾶς τέλειος ἄνθρωπος, φύσει
τέλειος δι' ἑαυτὸν ὑπάρχων Θεός. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ
Ἀδάμ τὸ ερφα'.

Ἐν ἔτει ιε' τῆς βασιλείας Τιβερίου ἐν τῷ Ἰορ-
δάνῃ βαπτίζεται, καὶ τὴν ἐν Πνεύματι ἀγίῳ τοῖς πι-
στεύουσιν υἰοθεσίαν χαρίζεται. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ
τὸ ερβλ'.

Ἐν ἔτει ιθ' τοῦ αὐτοῦ ἐπὶ τὸ σωτήριον ἵσταται πά-
θος, ἀπάθειαν ἐντεῦθεν τῇ ἡμετέρᾳ φύσει δωρούμε-
νος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερβλδ'.

Ἐν ἔτει κ' τῆς βασιλείας Κωνσταντίνου ἡ ἐν Νι-
καίᾳ γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερμζ',
τῶν ἀπὸ Χριστοῦ δὲ τὸ τισ'.

Ἐν ἔτει β' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου ἡ ἐν Κωνσταν-
τινουπόλει γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ
τὸ ερωβ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ τοβ'.

Ἐν ἔτει ιγ' τῆς βασιλείας Θεοδοσίου τοῦ νέου ἡ ἐν
Ἐφέσῳ τὸ πρότερον γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν
ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερβιγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ τὸ υιγ'.

Ἐν ἔτει α' τῆς βασιλείας Μαρκιανοῦ ἡ ἐν Καλχη-
δόνι γέγονε σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ
ερβμγ', τῶν δὲ ἀπὸ Χριστοῦ υμγ'.

Ἐν ἔτει κς' βασιλείας Ἰουστινιανοῦ ἡ ε' γέγονε
σύνοδος. Ἦν δὲ τῶν μὲν ἀπὸ Ἀδάμ τὸ ερμς', τῶν δὲ
ἀπὸ Χριστοῦ ρμς'.

ΙΣΑΑΚ ΜΟΝΑΧΟΥ

ΤΟΥ ΑΡΓΥΡΟΥ

ΤΩ ΣΟΦΩΤΑΤΩ ΟΙΝΑΙΩΤΗ ΚΥΡΙΩ ΑΝΔΡΟΝΙΚΩ

Μεθόδους αἰτήσαντι λογικὰς ἐκθέσθαι ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων.

ISAACI MONACHI ARGYRI

AD OENÆOTEM D. ANDRONICUM,

Qui ratione traditas methodos postularat solis ac lunæ cyclorum, et eorum quæ ex his
consequuntur.

Dionysio Petavio interprete.

194 Proœmium.

Quoniam cæteris qui vivunt hodie, prætermis-
peritis, virorum præstantissime, nos idoneos esse

ἴ γρ. αὐτοῦ του.

ἢ

Προοίμιον.

Ἐπειδὴ τοὺς ἄλλους τῶν νῦν σοφῶν παραδραμῶν,
ὧ θειώτατ' ἀνδρῶν, ἡμᾶς ἱκανῶς ἔχειν χέκρικας τὰς

τῶν βῆθησόμενων ἀποδοῦναι σοι μεθόδους· πρὸς δὲ καὶ τὰς ἐπὶ ταύταις τῶν λόγων αἰτίας· (οὐ γὰρ ἀγνοῖν μὴ οὕτως ἡμᾶς ἔχοντας, τὸ τοιοῦτον ἡμῖν τεθαβῆναι σπουδασμα προσανέθου· εὐλογον δὲ ἡγήσω τῇ φιλήτῃ· χαρίσασθαι, φύσει τυραννοῦσιν τοὺς αὐτῇ κυρίως χρωμένους καὶ τὰς ψήφους ἐντεῦθεν δεκάζειν παρασκευαζούσῃ) καὶ ἡμεῖς, ὡς ἐπέταξας, κινούμεν ἤδη τὴν χεῖρα πρὸς τοῦργον, τὴν σὴν περὶ ἡμᾶς ψῆφον δυσωπηθέντες, καὶ κατὰ τὸ ἀκόλουθον μὲθ' ἡμεῖς ὄντινόν τῆς ἑαυτῶν περὶ τὸ προκειμενον δυνάμειας ποιησάμενοι λόγον. Ὅπως δ' ἂν ἀπαντήσῃς τὸ πέρας ἡμῖν, εὐλόγως κεῖσθαι σοι πρὸς ἐμοὶ τὴν χάριν ὁμολογήσω· τοῦ μὲν κατορθῶσαι, ὅτι σὺ πάντως ἔση δούς τὰς ἀφορμάς· τοῦ δ' ἀποτυχεῖν, ὅτι μὴ ἀξίους ὄντας ἀξίους τοῦ πράγματος κέκρινας.

Περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων.

Α'. Ἔστι δὴ πρῶτον ἡμῖν τῶν προκειμένων εἰς σκέψιν τὸ περὶ τῶν καλουμένων ἡλιακῶν κύκλων, ὅπως τε κύκλοι καλοῦνται, καὶ διὰ τί, μέχρι τῶν κη' προΐοντες, πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀπὸ τοῦ πρώτου· ἔτι δὲ καὶ τίνι μεθόδῳ ζητοῦντες τόνδε τινὰ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ἔτος ποσταῖός ἐστι, ἀκριδῶς ἂν δυναίμεθα λαμβάνειν.

Ἐρ' ᾧ καὶ λέγομεν, ὅτι κύκλοι μὲν καλοῦνται, διὰ τὸ ἕκαστον τούτων ἐνιαυσιαῖον περιέχειν διάστημα· ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἐνιαυτός τῇ τοῦ ἡλίου κινήσει παραμετρεῖται· ἡ δὲ τοῦ ἡλίου κίνησις κυκλικῶς ἐνεργουμένη, καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ ἀποκαθισταμένη, τὸν ἐνιαυτὸν ὀρίζει· εἰκότως καὶ τὸ ὀριζόμενον χρονικὸν διάστημα ὑπὸ τῶν τοῦ ἡλίου κυκλικῶν κινήσεων, ὃ καὶ ἐνιαυτὸν καλούμεν, κύκλος ἐκλήθη· συνεπινοομένης καὶ τῆς τοῦ ἐνιαυτοῦ κλήσεως, ἐντελῶς κύκλος ἐνιαυσίος εἴη ἂν ὠνομασμένος.

Προΐσσι δ' οἱ ἐνιαύσιοι οὗτοι κύκλοι τοῦ ἡλίου ἀφ' ἐνὸς ἄχρι τῶν κη', καὶ πάλιν ἀρχὴν λαμβάνουσιν ἀφ' ἐνὸς, δι' αἰτίαν τοιαύτην.

Διὰ τί μέχρι τῶν κη' προΐσιν οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι.

Β'. Τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὧν Θεοῦ τήνδε τὴν ὥρμην πᾶσαν κτίσιν ἐν ἡμέραις ἕξ εἰς τὸ εἶναι παραγαγόντος, τῇ δ' ἐβδόμῃ καταπαυσαμένου, ὡς ἡ τῆς Γενέσεως ἱστορεῖ βίβλος, ὁ μετ' ἐκείνην τὴν ἐβδομάδα συμπαρακτετινόμενος ἅπας χρόνος τοῖς οὖσιν ἐδοματικῶς κατ' ἐκείνην μετρεῖται. Κάπειδὴ καὶ ὁ ἥλιος, τὴν ἰδίαν ποιούμενος κίνησιν, ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον δι' ἡμερῶν ἑξε' καὶ ὃ' ἔγγιστα ἀποκαθίσταται, καὶ ποιεῖ τὸν ἐνιαύσιον κύκλον ἐντεῦθεν τοσαύτας περιέχειν· αἱ δὲ τοσαῦται ἡμέραι· παρὰ τὸν τῆς ἐβδομάδος κύκλον μεριζόμεναι νβ' ποιοῦσιν ἐβδομάδας καὶ ἡμέραν μίαν, καὶ α'/δ'· φανερόν, ὅτι οὐ πᾶσαι τῶν ἑτῶν αἱ ἀρχαὶ κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ μίαν τῶν τῆς ἐβδομάδος ἡμερῶν ἀρχονται· ἀλλὰ μεταβαίνουσιν ἀπὸ μὲν πρώτης εἰς δευτέραν, ἀπὸ δὲ δευτέρας εἰς τρίτην, καὶ καθεξῆς.

A judicasti, qui eorum, de quibus dicturi sumus, vias ac rationes tibi traderemus, tum earumdem insuper viarum rationumque causas (non enim tali facultate destitutos nos esse nesciens, id nobis operis audacter imposuisti : verum amicitiae tribuendum hoc putasti : quæ tyrannidem quamdam in eos exercere solet, qui se totos illi permittunt, eorumque suffragia ac judicia corrumpit) ; ideo nos, pro eo ac iussisti, manum ecce admoveamus operi, tuum de nobis iudicium reveriti, et, quod consentaneum est, nullam imbecillitatis nostræ ad id quod propositum est efficiendum rationem ducentes. Uicunque vero successum nobis fuerit, debitorem me tibi gratiæ fatebor, quod, sive rem ex animi sententia perfecero, tu mihi ejus bene gerendæ occasionem dedisti ; sive assequi non potuero, tu me quamlibet impare, idoneum ei rei judicasti.

De cyclis solaribus.

I. Prima nobis omnium, cyclorum ut vocant, solarium proposita consideratio est, cur et cycli vocentur, et ad xxviii progressi rursus ad primum redeant ; item quæ sit methodus qua cyclum quemlibet dato anno quotus sit exacte pervestigemus.

De quo illud asserimus, cyclos quidem propterea nominari, quod unusquisque annum habet intervallum ; nam quia solis cursu metimur annum, solis vero motus in orbem evolutus, et ab uno puncto ad idem reversus definit annum ; temporis illud intervallum quod solarium circuituum spatia circumscribunt, circulus vocari meruit : quo cum anni quoque appellatione juncta, annuus circulus nominatur.

Porro annales isti circuli solis ab 1 ad xxviii progressionem faciunt ; indeque ab uno rursus inchoantur : quod ob hanc causam accidit.

195 *Quare ad xxviii usque procedunt solares circuli.*

II. Cum artifex rerum omnium Deus totam hanc ereatarum rerum universitatem molitus sit diebus omnino sex, septima requieverit, ut est in historia Genesis : tempus deinceps omne, quod secundum illam hebdomadam cum rerum successione continuo propagatur, ad primæ illius modum per septenarium numerum exigitur. Et quoniam sol proprium explens orbem, ab uno puncto ad idem cccclxv diebus, et diei propemodum quadrante revolvitur atque annum circuitum totidem diebus constantem efficit : quæ quidem dies per septenarium circulum distributæ præter hebdomadas lxi unam diem efficiunt cum quadrante, manifestum est non omnium annorum initia ab una eademque die hebdomadis incipere : sed a prima transitum ad secundam facere : ab hac ad tertiam, deincepsque cæteras.

Clarius hoc fiet exemplo, prolatis duobus, aut etiam pluribus annis, qui post mundi conditum proxime fuerunt. Postquam enim primus annus crepit feria prima, ac trecentos sexaginta quinque cum quadrante dies explicuit, insequens annus secundus absecunda utique feria nactus est initium, tertius a tertia, et sic deinceps. Quippe quadrans ille diei, qui ad cccclxv dies accedens vertentem explet annum, nequaquam singulis annis imputatur; sed post annos quatuor, integro jam collecto die. Nam quater repetitus quadrans unum efficit. Atque hic ille dies absolutus ad cccclxv dies additur: quo fit ut annus iste dierum sit cccclxvi, quem nos Romana lingua *bissextum* nominamus. Quocirca quintus annus mundi, non ut priores alii a feria quinta cepit exordium, sed a sexta, propter unius accessionem diei, qui ex quadrantibus collectus ad annum quartum præteritum adjectus est. Tum deinde sextus, septimus, et octavus rite, uti series postulabat, hebdomadæ dies obierunt, hoc est vii, i et ii; nonus autem non tertiam, sed quartam habuit: quod in sequentibus eadem ratione contigit.

Ex iis apparet, si quidem annus diebus tantummodo constet cccclxv, sine ulla quadrantis accessione, septem non amplius evolutis annis, singulorum initia ad eandem feriam esse reditura. Sed cum quadrans insuper accedat, cujus gratia quarto quoque anno fit unus dies reliquus, qui ex quadrantibus quatuor efficitur, ideo per annos octo et viginti ad easdem hebdomadæ ferias annorum primordia revocantur. Nam si vii duxeris in iv, hoc est initiorum anni mutationes, quæ, ut diximus, quadriennio quoque incidunt, confient octo et viginti. Quæ causa est cur neque pluribus, neque paucioribus annis, quam xxviii, annui circuli solis explicantur.

Superest ut certa ratio tradatur, per quam anno quovis oblato ineuntem cyclum solis capere possimus. Ea vero est ejusmodi.

Methodus inveniendi quotus sit cyclus solis.

iii. Annos ab initio mundi ad ineuntem usque per xxviii partimur, et quicquid est infra xxviii, cyclus est solis, qui quæritur. Exempli gratia. anni ab orbe condito ad hunc annum numerantur 6881, de quibus demptis, quoad licet, 28, residui sunt 21. Unde cyclus est 21 anno mundi 6881.

Cum autem ex omni methodo expeditior quæque præferatur, illam ipsam in faciliorem commutantes ita tractabimus.

Post completum centenarium quemlibet, ultimi cyclum pro radice sumentes, ad centenarii sequentis annos addimus: ac summa per 28 divisa eodem, quo supra, modo, quod quæritur obtinemus. Exempli causa in anno proposito, quoniam præterito

Σαφέστερον δὲ τοῦτο δι' ὑποδείγματος ποιησόμεθα. δύο ἢ καὶ πλείω προχειρισάμενοι τῶν μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας ἐτῶν. Τοῦ γὰρ πρώτου ἔτους ἀπὸ ἡμέρας πρώτης ἀρξαμένου, κἀν τῆς ἡμέρας καὶ α' / δ' περιενεχθέντος, τὸ μετ' αὐτὸ β' ἔτος ἀπὸ ἡμέρας δευτέρας ἤρξατο πάντως, καὶ τὸ τρίτον ὡσαύτως ἀπὸ τρίτης, καὶ ἐφεξῆς. Τὸ γὰρ τέταρτον μέρος τῆς ἡμέρας τὸ προσκειμένον ταῖς τοιαύταις τῆς ἡμέραις εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυτοῦ τελείαν ἀπάρτισιν οὐ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀριθμεῖται, ἀλλὰ κατὰ δ' ἑτημῖδς ἡμέρας συναγομένης. Τετράκις γὰρ τὸ α' / δ' ἐν. Αὕτῃ ἡ τελεῖα ἡμέρα προστίθεται ταῖς τῆς ἡμέρας καὶ γίνεται τὸ ἔτος ἐκεῖνο τῆς ἡμερῶν, δ καὶ καλεῖται παρ' ἡμῖν Ῥωμαϊκῶς βίσεξετον. Τὸ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἄρα πέμπτον ἔτος οὐκ ἤρξατο ἀφ' ἡμέρας πέμπτης ἀκολουθῶς τοῖς πρὸ αὐτοῦ, ἀλλ' ἀφ' ἑκτῆς διὰ τὴν τῆς ἀπὸ τῶν α' / δ' τετάρτων συναχθεῖσας μῖδς ἡμέρας γενομένην προσθήκην τῇ παρελθόντι δ' ἔτει. Καὶ ἐφεξῆς τὸ μὲν ἕκτον, καὶ ἑβδομον, καὶ ἡ' ἔτος ἀπαρалаίπτως κατὰ τάξιν τὰς τῆς ἑβδομάδος περιτλήθον ἡμέρας, τουτέστι τὴν τε ζ', καὶ αὐτὴν τὴν πρώτην, καὶ τὴν δευτέραν· τὸ δὲ ἑνατον οὐ τὴν τρίτην, ἀλλὰ τὴν δ', κἀν τοῖς ἐφεξῆς ὁμοίως.

Φανερόν οὖν ἐκ τούτων, ὡς, εἰ μὲν περιεῖχε τὸ ἔτος τῆς μόνον ἡμέρας, μὴ προσκειμένου τοῦ δ' μέρους, δι' ἐπτα ἂν ἐτῶν μόνων αἱ τούτων ἀρχαὶ πρὸς τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν ἀποκαθίσταντο· ἐπεὶ δὲ πρόσσεσι ταύταις καὶ τὸ α' / δ', καὶ διὰ τοῦτο κατὰ δ' ἑτη παραλείπεται ἡμέρα α', ἡ ἀπὸ τῶν τεσσάρων συναγομένη α' / δ' διὰ καὶ ἐτῶν συνάγεται ἀποκατάστασις τῶν κατὰ τὰ ἑτη ἀρχῶν πρὸς τὰς τῆς ἑβδομάδος ἡμέρας. Πολλαπλασιαζόμενου γὰρ τοῦ δ' ἔτι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν ἐπὶ τὴν δ', τουτέστι κατὰ τὰς τετραετηρίδας, ὡς διεληφται, μεταβάσεις τῶν ἀρχῶν τῶν ἐτῶν γίνονται καὶ. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μῆτε πλείονων μῆτε ἐλαττόνων τῶν καὶ τοῖς ἐνιαυσίους τοῦ ἡλίου συγκορυφουῖσθαι κύκλους.

Λοιπὸν δ' ἂν εἴη καὶ τὴν μέθοδον ἐκθεῖναι, δι' ἣς ἂν κατ' ὅποιον ἔτος ζητοῦντες λαμβάνειν τὸν ἐνεστώτα κύκλον τοῦ ἡλίου, τοῦτον λαμβάνοιμεν. Καὶ ἐστὶν αὕτη.

Μέθοδος δι' ἧς εὐρίσκεται ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ποστὰτος.

Γ'. Τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἑτη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνισταμένου ἔτους λαμβάνοντες, καὶ ταῦτα παρὶ τὰ καὶ μερίζοντες, τὰ κάτωθεν τῶν καὶ κύκλους ἔχοντων ἡλιακούς. Οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι, τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἑτη μέχρι τοῦ ἐνεστώτος εἰσι ἑωπτα' ἐκ τούτων ἀφαιρουμένων τῶν καὶ, ὅσακις ἐγγωρεῖ, καταλείπονται κα'. Καὶ ἐστὶν ὁ κατὰ τὸ ἐνιστάμενον ἑωπτα' ἔτος κύκλος ἡλίου κα'.

Ἐπεὶ δὲ πάσης μεθόδου τὴν προχειρότεραν ἐκτινόμεν, καὶ ταύτην εἰς τὸ προχειρότερον μεταποιῶντες οὕτως ἂν μεθοδεύσομεν.

Καθ' ἑκάστην συμπλήρωσιν ἑκατονταετηρίδος σκοποῦντες τὸν ἐνεστώτα τότε κύκλον, καὶ τοῦτον ὡς θεμέλιον ἔχοντες, προστίθεμεν τοῖς κατὰ τὴν ἐπισῶσαν ἑκατονταετηρίδα ἔτεσι, καὶ τὰ συναγόμενα μερίζοντες παρὰ τὸν καὶ, κατὰ τὸν δηλωθέντα τρόπον,

ἔχομεν τὸ ζητούμενον. Οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι κατὰ τὸ προκειμένον ἔτος, ἐπεὶ, συμπληρουμένης τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, ἦγουν τοῦ 5^ω ἔτους, καὶ ἦν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος, ταῦτα καὶ κρατούμεν ὡς θεμέλιον παρ' ὅλην τὴν ἐνισταμένην ἑκατονταετηρίδα· καὶ τοῦτοις προστιθέντες τὰ μέχρι τοῦ νῦν καὶ αὐτοῦ ἔτη πα', τὰ γενόμενα ρε' μερίζομεν παρὰ τὸν κη', καὶ τὰ καταλείπομενα καὶ οὕτω κα' φάμεν εἶναι τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου.

Εὐλογον δ' ἂν εἴη καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἀνακύπτουσαν προθεμένους ἀπορίαν ἐνταυθοῖ λῦσαι κατὰ τὸ ἐγγυροῦν. Ἔστι δὲ αὕτη. Τὸ πρῶτον ἔτος τῶν ἡλιακῶν κύκλων ἀπὸ ἡμέρας πρώτης, τουτέστι Κυριακῆς, ἔφαμεν ἀρχεσθαι, καθὰ δὴ καὶ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας πρῶτον. Ἀλλὰ νῦν, ἡνίκα ὁ πρῶτος ἡλιακὸς ἐνστέῃ κύκλος, ἀπὸ ἡμέρας β' ἀρχεται, καὶ οὐ πρώτης. Καὶ τί ἂν εἴη τὸ αἴτιον τῆς κατὰ τὴν πρῶτην ἡμέραν ταύτην διαφορᾶς; Καὶ αὕτη μὲν ἡ ἀπορία· λυθεῖ δ' ἂν οὕτως κατὰ τὸ εὐλογον.

Τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἥτις ἐστὶ καθ' ἣν ἡμέραν ὁ δημιουργὸς τῶν ὅλων Θεὸς τῆς τούτων γενέσεως ἤρξατο, ἀγνοουμένης ἐν ποίᾳ τῶν τοῦ ἔτους ἐστὶν ἡμερῶν, ἄλλων ἄλλας ἀρχὰς ὑποτιθεμένων τοῦ ἔτους· ἐπειδὴ, ὅταν ἐπιστῇ ὁ παρ' ἡμῖν Σεπτέμβριος, ὃν ἀρχὴν ποιοῦμεθα τοῦ ἔτους, ζ' ἐστὶν ἡμέρα· ὅταν δὲ ὁ Ὀκτωβριος, β'· οἰκειότεραν ἀρχὴν ποιοῦμεθα τῶν ἡλιακῶν κύκλων τὴν τοῦ Ὀκτωβρίου ἀρχὴν, ἢ τὴν τοῦ Σεπτεμβρίου. Τοῦτο δὲ σαφέστερον ποιήσομεν κἀν τῇ μεθόδῳ τοῦ ἡμεροευνερέου· ἥτις καὶ ἔχει οὕτως.

Μέθοδος τοῦ ἡμεροευνερέου.

Δ'. Ὅταν τῇνδε τινὰ τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέραν ζητῶμεν εὐρεῖν, ἐν τίνι τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει, λαμβάνομεν τὸν ἀριθμὸν τῶν παρελθόντων κύκλων τοῦ ἡλίου, πλὴν τοῦ ἐνεστώτος· καὶ τούτῳ προστιθεμεν τὰς τε ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηνὸς ἐκείνου ἡμέρας ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ζητούμενης, ἔτι τε τὴν ἐπακτὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, ἥτις ἐστὶν Ὀκτωβρίου μὲν ἡμέρα α'. Ἀπὸ γὰρ τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους, ἥτις ἐστὶν ἡμέρα α', ἢ κατὰ τὴν α' μὲν τοῦ Ὀκτωβρίου, ἐν ἡμέρᾳ β' γινομένην, μιᾶς ἡμέρας ποιεῖ μετάθεσιν.

Ὀκτώδ.	λα' α'
Νοέμβριος	λ' δ'
Δεκέμβ.	λα' ζ'
Ἰανουάρ.	λα' β'
Φεβρουάρ.	κη' ε'
Μάρτιος.	λα' ε'
Ἀπρίλιος	λ' α'
Μάϊος	λα' γ'
Ἰούνιος	λ' ζ'
Ἰούλιος	λα' α'
Αὐγουστος	λα' δ'
Σεπτέμβ.	λ' ζ'

Καὶ τοῦτ' ἐστὶν ὅπερ καὶ ἀνωτέρω ἐλέγομεν, λύοντες τὴν ἀναφανομένην ἀπορίαν. Καὶ ἐφεξῆς Νοεμβρίου ἡμέραι δ'. Ὅτι, λα' ἡμέρας τοῦ Ὀκτωβρίου ἔχοντες, ἡμέραι γ' μετὰ τὰς δ' περιττεύουσιν ἑβδομάδας· αὐταὶ δὲ μετὰ καὶ τῆς πρὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μιᾶς ὃ ποιούσι. Δεκεμβρίου δὲ ζ'· ὅτι μετὰ τὰς δ' ἑβδομάδας ὁ Νοέμβριος β' ἡμέρας ἔχει περιττεύου-

A centenario vertente, hoc est sexies millesimo et octingentesimo, cyclus erat solis xxiv, hunc numerum, velut radicem, toto sequente centenario retinemus, ad quem residuos ad hunc annos adjicientes 81, summam inde confectam 105 per 28 dividimus, quod reliquum est, nempe 21, cyclum solis esse dicimus.

Sed non abs re fuerit quæstionem quamdam, quæ ex iis quæ dicta sunt oritur, hic, quoad in nobis situm est, dissolvere. Est autem ejusmodi. Primum annum cyclorum solarium a prima feria, sive Dominica, inchoari diximus, item ut annus mundi primus indidem occæpit. Atqui hodie, quoties primus init solis circulus, **196** incipit feria secunda, non prima. Undenam ergo primæ illius diei discrimen accidit? Est hæc fere dubitandi ratio: cui nos consentaneæ sic occurrimus.

Verum anni primordium, hoc est dies illa, qua rerum omnium molitionem earum artifex Deus instituit, incertum est quam in anni diem inciderit, cum alii alia sumant annorum exordia. Quippe ineunte Septembri nostro, qui annum apud nos orditur, septima est feria; cum autem October incipit, secunda. Ideo ad anni principium aptiorem duximus Septembri ineuntem Octobrem. Quod in subjecta methodo investigandæ seriæ evidentius apparebit, quæ ad hunc modum se habet.

C

Methodus investigandæ seriæ.

IV. Mensis cujuslibet labentis diem inquirentes quam in hebdomadis feriam incidat, numerum imprimis transactorum solis cyclorum accipimus, eo excepto, qui inchoatus est; tum ad hunc numerum dies mensis ad eum usque qui quæritur, cum epactis ejusdem mensis adjicimus; ea in Octobri est 1. Nam a vero anni primordio, quod in feriam primam competere debet, tractione in Kalend. Octobres facta, quæ cadunt in secundam feriam, et anni principium a nobis instituuntur, fit unius diei mutatio.

D

October	xxx1	1
November	xxx	4
December	xxx1	6
Januarius	xxxi	2
Februarius	xxviii	5
Martius	xxx1	5
Aprilis	xxx	1
Maius	xxx1	5
Junius	xxx	6
Julius	xxx1	1
Augustus	xxx1	4
September	xxx	7

Atque hoc ipsum est, quod superius dicebamus, cum emergenti quæstioni respondimus. Deinceps Novembri dies iv congruunt. Quippe xxxi dies habet October: unde supra hebdomadas iv reliqui sunt dies tres: quibus addito 1 qui Octobrem antecessit, fiunt iv. December vi præbet, quoniam præter hebdomadas iv. November biduum reli-

quit, quod cum prioribus quatuor sex efficit. Januarii vero 11 obtinet. Quippe 11 antecedentes cum superfluis 11, quas supra 14 hebdomadas December habet, 11 conficiunt, de quibus hebdomade subtracta, residuum est biduum, atque ita deinceps, Februarius 7, Martius 7, quoniam Februarius, diebus constans octo duntaxat et viginti, nullas mensi sequenti relinquit epactas. Aprilis 1, Maius 11, Junius 11, Julius 1, Augustus 14, September 11.

His igitur invicem additis, nimirum mensis inchoati diebus ad propositum usque, et mensis epactis, necnon præteritis cyclis solaribus, ut dictum est, cum eorum quadrantibus, omisso minore quam 14 numero; summa denique per 14 divisa, residuum, quod minus est septem, docet quam in feriam quæsitus dies mensis illius incurrat.

Exempli gratia: Propositum sit inquirere præsentis mensis Octobris diem xxvi, quam in hebdomadis feriam cadat. Accipe dies primum xxi, qui ab ejus Kalendis elapsi sunt: his adde tam epactam 1 mensis illius, quam xx, ob totidem cyclos præteritos: nec non quadrantes eorum, qui sunt 7. Nam 1 usque ad 14 reliquimus, ut supra dixi. Summa collecta lxi per 14 divisa, 11 reliquos habemus: ita ut propositus dies Octobris xxvi feria tertia sit futurus.

Eodem modo cum initium mensis cujusque requiritur, ejus Kalendas sumimus, cum epactis ejusdem, et cyclis solis, eorumque quadrantibus: quibus ex omnibus coalescentem summam in 14 partimur, ut quod quæsitum est habeamus. Et quoniam, ut expeditior sit methodus, tabellam subiecturi sumus, de hac quæ in rem fuerint explicabimus.

Sed illud necessario tenendum est, quoties bissextilem annum habens cyclus occurrit, uti 14, vel 111, et cæteri, 197 nos non ab ineunte cycli illius anno quadrantes cyclorum accipere, sed a 191 die Februarii, qui tunc 191 constat diebus: quandoquidem hujus rei gratia solarium cyclorum quadrantes ad computandæ feriæ methodum assumimus.

σας· αὐται δὲ μετὰ τῶν προτέρων δ' ε' ποιοῦσι. Καὶ ὁμοίως Ἰανουαρίου β'. Αἱ γὰρ πρότεροι ἐξ, καὶ αἱ περιτεύουσαι τὰς ἑβδομάδας κατὰ τὸν Δεκέμβριον γ', θ' ποιοῦσιν· ὧν ἑβδομάδος ἀφαιρουμένης, β' λείπονται· ἡμέραι. Καὶ ἐφεξῆς ἀκολουθῶς Φεβρουαρίου ε', Μαρτίου πάλιν ε', διὰ τὴν κη' ἡμερῶν ὄντα τὸν Φεβρουάριον μηδεμίαν ποιεῖν τῷ ἐφεξῆς μηνὶ ἐπακτὴν. Ἀπριλίου α', Μαΐου γ', Ἰουνίου ε', Ἰουλίου α', Αὐγούστου δ', καὶ Σεπτεμβρίου ζ'.

Ταῦτα τοίνυν συντιθέντες ἀλλήλοις, τὰς τε δηλοῦν τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς ἡμέρας μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐπιζητουμένης, καὶ τὰς τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὰς, καὶ πρὸς τοῦτοις τοὺς τε παρελθόντας ἡλικίως κύκλους, ὡς εἴρηται, καὶ τὰ τούτων α'/δ' παραϋντες τὰ ἐλάττωνα τῶν δ', καὶ τὸν γινόμενον ὁμοῦ πάλιν ἀριθμὸν μερίζοντες παρὰ τὸν ζ', τὰ καταλειπόμενα ἐλάττωνα τῶν ζ', ἔχομεν ἐν ποίᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει ἡ ἐπιζητουμένη ἡμέρα τοῦ μηνὸς ἐκείνου.

Ὅσον ἐπὶ ὑποδείγματός, ἔστω ζητεῖν ἡμᾶς τὴν τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου κς' εὑρεῖν, ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει. Λαμβάνομεν τὰς ἀπὸ τῆς νομηνίας αὐτοῦ μέχρι τῆς κς' καὶ αὐτῆς ἡμέρας κς' καὶ ταύταις προστιθεμεν τὴν τε αὐτοῦ τοῦ μηνὸς ἐπακτὴν α', καὶ εἴ τι τοὺς παρελθόντας κ' τοῦ ἡλίου κύκλους, καὶ τὰ τούτων α'/δ', ἃ εἰσι ε'. Τὸ γὰρ α' ἄχρι τῶν δ' καταλειπόμενον, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. Καὶ τὰ γενόμενα ὁμοῦ νβ' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', τὰ καταλειφθέντα γ' ἔχομεν τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνὸς ἐν ἡμέρᾳ γ' γεννησομένην.

Καὶ ὁμοίως δὲ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου μηνὸς ζητοῦντες, τὴν τε α' τοῦ μηνὸς λαμβάνοντες, καὶ ταύτῃ τὴν ἐπακτὴν αὐτοῦ, τοὺς τε κύκλους τοῦ ἡλίου καὶ τὰ τούτων α'/δ' προστιθέντες, καὶ τὸν ἐκ τῆς συνθέσεως παρὰ τὸν ζ' μερίζοντες, ἔσομεν τὸ ζητούμενον. Ἐπεὶ δὲ καὶ κανόνιον ἐκθησόμεθα προχειροτέρας ἐνεκεν εὑρέσεως τῶν τοιούτων, ἐροῦμεν καὶ περὶ τούτου ὅσα εἰκόσ.

Καὶ τοῦτο δ' ἀναγκαῖον ἡμᾶς εἰδέναι, ὡς, ἥνικα ἐπιστῇ κύκλος ἡλίου βίσεσεντος ἔτος ποιῶν, οἷον δ', ἡ η', καὶ οἱ ἐφεξῆς κατὰ ἀκόλουθον, οὐκ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχῆς τοῦ κατ' ἐκείνου τὸν κύκλον ἔτους λαμβάνομεν τὸ δ' τῶν κύκλων, ἀλλ' ἀπὸ τῆς κθ' τοῦ Φεβρουαρίου, κθ' τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἔχοντος· ἐπειδὴ καὶ τούτου χάριν τὰ α'/δ' τῶν ἡλικιῶν κύκλων ζητοῦντες, εἰς τὴν

Δ μέθοδον τοῦ ἡμεροευσείου παραλαμβάνομεν.

KANONION TOY HMEPOEYPEΣIOY.

Laterculum ad investigandam feriam.

	1	2	3	4	5	6
Romani	7	7	13	14	15	21
Menses	18	19	25	26	27	23
	12	24	8	20	4	16
Martius	31	VI	VII	I	II	III
Aprilis	30	II	III	IV	V	VI
Maius	31	IV	V	VI	VII	I
Junius	30	VII	I	II	III	IV
Julius	31	II	III	IV	V	VI
Augustus	31	V	VI	VII	I	II
September	30	I	II	III	IV	V
October	31	III	IV	V	VI	VII
November	30	VI	VII	I	II	III
December	31	I	II	III	IV	V
Januarius	31	IV	V	VI	VII	I
Februarius	28-29	VII	I	II	III	IV

Περὶ τοῦ κανονίου τοῦ ἡμεροευνεστίου.

^a Αἱ μὲν οὖν νομηνίαι αὐτὸθεν ἐκ τοῦ κανονίου λαμβάνονται. Τὸν γὰρ ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου λαμβάνοντες ἐκ τοῦ πρώτου σελιδίου, ὃ κατὰ βάθος πάντας τοὺς κύκλους αὐτοῦ περιέχει, καὶ ἐκ τοῦ ἀνωτάτω, καὶ πρωτίστου στίχου τοῦ περιέχοντος τοὺς μῆνας, τὸν ἐνιστάμενον μῆνα, οὗ τὴν νομηνίαν ζητούμεν, τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου παρακειμένην τῷ ἐνεστῶτι ἡλιακῷ κύκλῳ, καὶ ὑπὸ τὸν ληφθέντα μῆνα κατὰ βάθος, ταύτην φήσομεν εἶναι νομηνίαν τοῦ μηνὸς οὗ ζητοῦμεν. Ταύτην δὲ λαμβάνοντες, καὶ ἣν ἂν βουλοίμεθα τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν αὐτοῦ ληψόμεθα. Τὰς γὰρ ἀπὸ α' ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν νομηνίαν ἀριθμοῦ τῆς ἡμέρας παρὲς αὐτῆς λαβόντες, καὶ ταύταις προσθέντες τὰς ἀπὸ τῆς νομηνίας ἄχρι καὶ αὐτῆς ἧς ζητοῦμεν ἡμέρας, καὶ τὰς συναχθεῖσας ὁμοῦ **B** πάσας μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', ἔξομεν τὸ ζητούμενον Ὑπόδειγμα.

Καὶ ἔστω δι' ὑποδείγματος ζητεῖν ἡμᾶς τὴν τε νομηνίαν

Τὰ μὲν δὴ περὶ τῶν ἡλιακῶν κύκλων, καὶ τούτοις ἐπομένῳ ἀναγκαιῶς ὀφειλόμενα θεωρηθῆναι, ταῦτ' ἂν εἴη, καθόσον ἐνεχώρει, τὸν περὶ τούτων λόγον ἀποδεωκώτων ἀνελλιπῇ. Μετῃτὸν δὲ λοιπὸν ἐπὶ τὸν περὶ σελήνης, κατὰ τὸν ὅμοιον τοῖς περὶ τοῦ ἡλίου λόγον κἀνταῦθα τῆς σκέψεως ἐσομένην.

Περὶ εὐρέσεως σεληνιακῶν κύκλων, καὶ τῶν τούτοις ἐπομένων.

E' Τῆς σελήνης κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τῆς κοσμογενείας παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων Θεοῦ **C** εἰς γένεσιν παραχθείσης ἐν πανσελήνῳ καὶ τελείῳ τῷ σχήματι (τοῦτο γὰρ ἡ τῆς Γενέσεως βίβλος αἰνίττεται, λέγουσα· «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τοὺς δύο φωστῆρας τοὺς μεγάλους, τὸν φωστῆρα τὸν μέγαν εἰς ἀρχὴν τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν φωστῆρα τὸν ἐλάττω εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός»)· οὐδέποτε γὰρ τοῦ ἡλίου ἀνατέλλοντος, δύναται ἂν καὶ ἡ σελήνη κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν εἰς ἀρχὰς τῆς νυκτός, ἥ ὡς ἀκρόνυχτος ἀνατέλλειν, μὴ διαμετροῦσα τὸν ἥλιον, καὶ πανσέληνος ἐντεῦθεν γινομένη, εἴπερ ὑποβέβηκεν ἀπὸ προγεγονούσας συνόδου ταύτην γεγεννημένην· ἐπεὶ κατὰ τὴν δ' ἡμέραν τῆς κοσμογενείας πεντέκαιδεκαταία ἦν ἂν φανερόν μὲν, ὡς κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς κοσμογενείας δωδεκαταία ἦν· ἰα' δὲ αἱ ταύτης ἐπακταί· καὶ αὗται **D** αἱ ἰα' ἔγγιστα ἡμέραι θαυμαστῇ καὶ ἀνυπερβλήτῳ τῆς προνοίας σοφίᾳ καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τὴν τῶν δώδεκα σεληνιακῶν μηνῶν συμπλήρωσιν, τεὶ καὶ μετῴσῃ ἢ γ' μέρος ἡμέρας ἀπαρτιζόντων, λείπονται εἰς τὴν τοῦ ἐνιαυσιαίου χρόνου συμπλήρωσιν, τξς' ἡμερῶν ὄντος καὶ δ' ἔγγιστα. Ὡστε ἐν τοῖς δυοῖν ἔτεσι διπλασιαζόμεναι αὗται αἱ ἰα' ἡμέραι πειοῦσι τὰς ἐπακτάς κβ'· ἐν δὲ τοῖς τρισὶ λγ'. Ὡν συναχθεισῶν, ἀφαιρουμένων τῶν λ', ἐπεὶ μῆνα ἔγγιστα σεληνιακῶν ἀπαρτιζοῦσι, καταλείπονται γ'. Καὶ εἰσιν ἐντεῦθεν τοῦ τρίτου ἔτους ἐπακταί γ'· καὶ ἐφεξῆς ἀκολούθως ἄχρις ἐτῶν ιθ'. Κατὰ γὰρ ιθ' ἔτος ἀποκατάστασις γίνεται τῶν σεληνιακῶν μηνῶν· ὥστε κατὰ τὸ κ' ἔτος πάλιν ἰα' εἶναι τὰς τῆς σελήνης ἐπακτάς.

^a Hæc in vetere altero desunt. ^b Sic vocem ἀρχὴν accepit, ut quidam veteres.

PATROL. GR. XIX.

De laterculo seriæ investigandæ.

Kalendæ mensium ex tabella sumuntur. Nam cyculum solis ineuntem ex priore laterculi parte capientes, quæ cyclos omnes illius continet, tum in summo primoque versu, qui menses exhibet, mensem cujus Kalendæ postulantur inquirentes, quæcunque seriæ medio in laterculo ad ineuntem cyculum posita est, et mensi jam reperto in directum subjacet, has Kalendas esse mensis illius dicemus, de quo quæritur. Hac inventa, quamlibet sequentium ejusdem mensis obtinebimus. Quippe serias omnes a i ad eam quæ Kalendis convenit, præter hanc ipsam, putantes, additis diebus omnibus a Kalendis ad propositam diem, summam per vii partimur : atque ita seriam habebimus.

Exemplum. Quærantur Kalendæ

Hæc sunt, quæ æ cyclis solaribus, et iis, quæ inde consequentia sunt, necessariam habere considerationem putavi : quorum absoluta, quoad fieri potuit, est a nobis allata ratio. Nunc ad lunarem transitum faciemus, quem eadem, ac solem, via et methodo tractabimus.

De investigandis cyclis lunaribus, et quæ iis consentanea sunt.

V. Cum ab orbis conditu quarto die luna plena, et absoluto orbe constans ab omnium rerum artificæ Deo procreata sit (hoc enim liber Genesis 1, 16, indicat his verbis : «Et fecit Deus luminaria duo magna : luminare majus ad initium ^a diei, et luminare minus ad initium noctis») ; quippe nunquam oriente sole eadem die luna posset ad initium noctis, sive sub noctem primam exoriri, nisi ex diametro ei esset opposita, ideoque plena fieret ; si ab antecedente jugo ad plenilunium pervenisse fingamus ; quoniam quarto mundi conditi die quinta decima fuit ; manifestum est, in ipso mundi præcordio duodecimam fuisse. Undecim ergo erant ejus epactæ. Quæ quidem xi circiter dies admirabili **198** et immensa prorsus providentiæ divinæ solertia, singulis annis, post xii lunares menses absolutos, qui dies colligunt ccccliv ; et paulo plus tertia diei parte, desunt ad exæquandum solis annum : qui diebus constat cccclxv, et quadrante fere. Hinc in annis duobus duplicatæ dies eædem epactas faciunt xxii ; in annis tribus, xxxiii. De qua summa deductis xxx, quæ mensem lunarem circiter efficiunt, reliquæ sunt iii. Unde tertius annus epactas habet iii ; ac sic deinceps usque ad xix : etenim anno xix mensium lunæ revolutio fit : adeo ut anno vicesimo epactas habeat luna rursus xi.

luna rursus xi.

Accidit autem ista revolutio ductis in se mutuo xix annis atque xi. Hæc enim multiplicata invicem dies conficiunt ccix, qui sunt lunares menses circiter septem. Hæc est causa, cur cyclos lunæ dicamus esse neque plures, neque pauciores xix. Quod tamen sciendum est facilitatis et compendii gratia ita dici solere; ut et cætera, quæ de luna deinceps explicabimus. Nam si accurate loqui velimus, aliter res habet, ut postea demonstrabitur, cum de Paschate dicemus

Γίνεται δὲ ἡ τοιαύτη ἀποκατάστασις πολλαπλασιαζομένων ἐπ' ἄλληλα, τουτέστι ἰθ' ἐτῶν ἐπὶ τὰς εἰρημένας ια'. Ταῦτα γὰρ ἐπ' ἄλληλα πολλαπλασιαζόμενα ποιοῦσιν ἡμέρας σθ'· αὗται δ' ἀπαρτίζουσι σεληνιακοὺς ἔγγιστα μῆνας ζ'. Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, δι' ἣν κατὰ τῆς σελήνης ἰθ' κύκλους ταύτης εἶναι φασιν, καὶ οὔτε πλείους οὔτε ἐλάττους. Ἰστέον μέντοι κατὰ τὸ πρόχειρον οὕτω λέγεσθαι ταῦτα, καὶ τὰ ἐξῆς βηθησόμενα περὶ τῆς σελήνης· ἐπεὶ κατὰ τὸ πάντη ἀκριβὲς οὐχ οὕτως ἔχει, ὥς προοιοῦσιν ἡμῖν δῆλον ἔσται, ἡνίκα τὸν περὶ τοῦ Πάσχα ποιούμεθα λόγον.

Tabula propagationis epactarum lunarium.

Epactæ annorum	Anni cycli	Epactæ collectæ
xi	i	11
xxii	ii	22
iii	iii	33
xiv	iv	44
xxv	v	55
vi	vi	66
xvii	vii	77
xxviii	viii	88
ix	ix	99
xx	x	110
i	xi	121
xii	xii	132
xxiii	xiii	143
iv	xiv	154
xv	xv	165
xxvi	xvi	176
vii	xvii	187
xxviii	xviii	198
xxix	xix	209

Methodus inveniendi cycli lunaris.

VI. Methodus inveniendi currentis lunæ cycli, cum ejus epactis est ejusmodi: Annos ab orbe condito ad propositum usque, per xix partimur; et residuum, quod minus est xix, dicimus esse lunæ cyclum. Cujus initium non a Septembri, neque ab Octobri, ut in solari, sed ab ineunte Januario sumitur ob eam quam dicemus rationem.

πτεμβρίου ποιούμενοι, οὐδ' ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου, ὥς ἐπὶ τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου, δι' ἣν ἐροῦμεν αἰτίαν.

Sit autem exempli loco propositus annus. Ab orbe condito ad ineuntem Januarius, qui proxime sequitur, anni sunt 6880. Hi per xix divisi relinquunt ii: proinde cvclum lunæ ii esse pronuntiamus

Altera methodus expeditior.

Hanc porro methodum paulo faciliorem ita red-demus; cum enim anno adveniente 6800, cyclos esset lunæ xvii, hunc ipsum numerum centenarii sequentis annis addentes, uti nunc 80, confectam summam 97 per 19 partientes, reliqua ii lunæ cyclum esse dicemus. Idem et quovis expleto centenario facientes, cyclum ipsius majore compendio reperiemus.

Quomodo lunares epactæ pervestigandæ sint.

VII. Epactas ineuntis lunæ cycli hoc modo con-

B *Μέθοδος ὅπως εὐρήσομεν τὸν τῆς σελήνης κύκλον.*

Γ'. Μέθοδος δὲ τοῦ τὸν ἐνεστώτα κύκλον εἰδέναι τῆς σελήνης, καὶ τὰς κατ' αὐτὴν ἐπακτάς, εἴη ἂν αὕτη· Λαμβάνοντες τὰ ἀπὸ τῆς κοσμογενείας ἔτη μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐνεστώτος, καὶ ταῦτα παρὰ τὸν ἰθ' μερίζοντες, τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν ἰθ' τὸν ἐνεστώτα λέγομεν εἶναι κύκλον τῆς σελήνης· τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ἐτῶν οὐκ ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου.

Ἔστω δὲ κατὰ ὑποδείγματος τὸ λεγόμενον· Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου ἔτη εἰσὶν ,ζωπ'· ταῦτα μερίζομενα παρὰ τὸν ἰθ' λείπουσιν β', καὶ λέγομεν β' εἶναι κύκλον τῆς σελήνης.

Μέθοδος ἑτέρα προχειροτέρα.

Καὶ ταύτην δὲ τὴν μέθοδον πρὸς τὸ προχειρότερον μεταχειριζόμενοι, ἐπεὶ κατὰ συμπλήρωσιν τοῦ ,ζω' ἔτους ιζ' ἦν ὁ κύκλος τῆς σελήνης, ταῦτα τὰ ιζ' προστιθέντες τοῖς τῆς ἐφεξῆς ἑκατονταετηρίδος ἔτεσιν, ὥς νῦν τοῖς π', τὰ γενόμενα ιζ' μερίσαντες παρὰ τὸν ἰθ', τὰ καταλειπόμενα β' δευτέρον ἔξομεν κύκλον σελήνης. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ καθ' ἑκάστην συμπλήρωσιν ἑκατονταετηρίδος ποιούντες, προχειροτέρως ληψόμεθα τὸν ζητούμενον κύκλον αὐτῆς.

Πῶς εὐρήσομεν τὰς τῆς σελήνης ἐπακτάς.

Ζ'. Τὰς δ' ἐπακτάς τοῦ ἐνεστώτος σεληνιακοῦ κύ-

κλου τόνδε τὸν τρόπον ληψόμεθα. Ἐχοντες γάρ τὸν κύκλον τῆς σελήνης, ἐνδεκαπλασιάσομεν αὐτὸν, καὶ προσθήσομεν αὐτῷ καὶ ἡμέρας τρεῖς περὶ ὧν μετ' ὀλίγον ἐροῦμεν· καὶ τοῦ γενομένου τὰς παρεμπιπτούσας τριακοντάδας πάσας ἀφελοῦμεν, ὡς ἐκάστην μῆνα σεληνιακὸν ἀπαρτίζουσιν· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' ἐπακτὰς ἐκείνου τοῦ σεληνιακοῦ κύκλου εἶναι φήσομεν.

Ἐπεὶ οὖν ὡς ἐν ὑποδείγματι· ἐπεὶ δ' ἐνεστώσῃ τῆς σελήνης κύκλος β' εἶναι δέδεικται, τοῦτον ἐνδεκαπλασιάσαντες, καὶ τοῖς γενομένοις κβ' γ' προσθέντες, τὰ γεγνημένα κε' τὰς τοῦ ἐνεστώτος σεληνιακοῦ κύκλου ἐχομεν ἐπακτὰς κε'.

Ἡ δὲ τῶν γ' ἡμερῶν προσθήκη δι' αἰτίαν γίνεται ταύτην. Δοκεῖ γάρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν ἡ τοιαύτη προσθήκη. Ἔστι δ' αἴτιον κἀνταῦθα ἡ τῆς κυρίως ἀρχῆς τοῦ ἔτους ἀγνοία. Ταύτην γάρ ἀκριβῶς οὐκ εἰδότες, ἐπεὶ εὖρον οἱ κατ' ἀρχὰς τὰ τοιαῦτα μεθεδεύσαντες, τὴν σελήνην ἐν α' κύκλῳ αὐτῆς κατὰ τὴν α' τοῦ Ἰανουαρίου πανσέληνον γενομένην, τούτῃ πεντεκαίδεκαταίαν οὖσαν· ἦν δὲ καὶ ὅτε δεδημιούργηται πεντεκαίδεκαταία· καὶ διὰ τοῦτο τρεῖς μὲν ἦσαν αἱ πρὸ τῆς δημιουργίας αὐτῆς ἡμέραι, ἱα' δὲ αἱ ἀπὸ τῆς προϋποτεθείσης συνόδου, ὑπέθεντο μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ τῶν σεληνιακῶν κύκλων ἀρχὴν, προσέθηκάν δὲ καὶ τὰς γ' ἡμέρας, ἵνα κατὰ πάντα ὁμοίότης ᾖ πρὸς ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν δεδημιούργηται.

Πῶς ἂν τις καὶ ἀπὸ τῆς δυνάμεως κατανοήσῃ τὴν σελήνην εἶτε ἀπὸ συνόδου, εἶτε ἀπὸ πανσέληνου εἶσιν.

Η'. Ἐπειδὴ ἐκ τοῦ ἡλίου δέχεται τὸ φῶς ἡ σελήνη, αἶτις τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος πρὸς τὸν ἥλιον νεύει. Ὅθεν αὐξομένη μὲν τῇ ἀποστάσει τοῦ ἡλίου, τοσούτοις συνοδεύουσα τῷ ἡλίῳ, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἐρχομένη, τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς δυσμὰς, δυτικωτέρου ὄντος τῆς καύτης τοῦ ἡλίου, τὸ δὲ κερατοειδὲς αὐτῆς καὶ ἀφώτιστον νεύει πρὸς ἀνατολὰς· ἐπ' αὐτὴν δὲ γέννηται ἀντιπρόσωπος ὅλη τῇ ἡλίῳ, καὶ κατὰ διάμετρον αὐτοῦ ἀποστῇ, τότε πᾶσα φωτίζεται, ὅλη ὅλη τῇ ἡλίῳ προσθαλοῦσα. Ὅλη δὲ λέγω κατὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς αὐτῆς νενευκὸς μέρος. Ἡνίκα δὲ μετὰ πανσέληνον ἀρξεται μειοῦσθαι, καὶ πρὸς σύνοδον ἐρχεσθαι τοῦ ἡλίου, τότε πάλιν τὸ μὲν πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύει πρὸς ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου ἀνατολικωτέρου τότε ὄντος, τὸ δὲ ἀφώτιστον καὶ κερατοειδὲς πρὸς δυσμὰς. Ὅταν ἄρα τὸ πεφωτισμένον τῆς σελήνης μέρος νεύῃ πρὸς δυσμὰς, ἀπὸ συνόδου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ πανσέληνον ἐρχεται· ὅταν δὲ πάλιν τὸ πεφωτισμένον αὐτῆς μέρος νεύῃ πρὸς ἀνατολὰς, ἀπὸ πανσέληνου ἐστὶν ἡ σελήνη, καὶ ἐπὶ σύνοδον ἐρχεται.

Πῶς ἂν εὖρομεν πόσων ἐστὶν ἡμερῶν ἡ σελήνη ἀπὸ συνόδου, καὶ ἢ ἢν ἂν ἡμέραν τοῦ μηνὸς τοῦτο ζητοῖμεν.

Θ'. Ἐπεὶ ἔχομεν καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον, ἐπόμενον ἂν εἴη προσθεῖναι καὶ ὅπως δεῖ λαμβάνειν τὴν

γρ. ἐνάτῳ, εἰ μοι κατὰ τὴν ια'.

ficiemus. Cyclum lunæ jam repertum per xi multiplicabimus, 199 ad eumque tres dies adjiciemus, de quibus paulo post agetur. Ex hac summa tri-cenarios omnes, quoad fieri potest, auferemus; qui singulos lunæ menses efficiunt. Residuum, quod minus est xxx, pro lunæ epactis habebimus.

Exempli causa: quoniam præsentis anni lunaris cyclus est 11, ut ostendimus: hunc per xi multiplicantes, et ad xxi, qui inde sunt, additis 11, qui inde consurgit numerus xxv, hujus cycli lunaris epactas illum esse dicimus.

Cæterum triduum istud ob hanc causam adjicitur. Hæc enim accessio dubitationis nonnihil afferre videtur. Sed ejus quoque ratio ex veri principii, a quo annus incipit, ignorance petitur. Quod cum accurate non tenerent primi illius methodi conditores, ac primo lunæ cyclo animadverterent Kalendis Januarii plenam esse lunam, hoc est quintam decimam; ac tantam fuisse, cum primum est procreata, constaret, ut tres omnino dies conditum illius antecesserint, undecim vero a primo coitu, quem fingimus, effluerint: ob id Kalendis Januariis cyclorum lunæ principium attribuerunt; ac tres illos adjecerunt dies, ut cum ea, qua primum condita est, die per omnia congrueret.

Qua ratione quispiam visu ipso discernat, utrum luna proxime in jugo, an plena fuerit.

VIII. Cum ab sole lucem luna sceneretur, pars ejus illuminata solem perpetuo respicit. Ideo cum ab sole paulatim remota crescit, hoc est post ipsius cum sole congressum, ac tendit ad plenilunium, qua parte lucem accipit, vergit in occasum, solem tunc habens ab occidente; qua vero cornuta est, et expers luminis, in orientem. Porro cum ex adverso soli penitus objacet, intervallo diametri ab eodem distans; tunc videlicet pleno orbe resplendet, totum tota solem respiciens. Totam cum dico, partem ejus intelligo, quæ nobis obversa est. At cum post oppositionem decrescere incipit, et ad solis properare congressum; tunc iterum pars illius lucida spectat orientem. (Tum enim sol ad orientem magis accedit.) Pars autem quæ lumine carens est, et cornuta, occidentem aspicit. Ad summam, quando pars lunæ splendida in occidentem vergit, a congressu recedens tendit ad oppositionem; cum autem denuo pars lucida spectat orientem, ab oppositione redit ad synodum.

Quomodo investiganda sit ætas lunæ, hoc est ejus intervallum a synodo, quacunque mensis die.

IX. His ita constitutis, consequens est, ut quemadmodum ætas lunæ quacunque propositi mensis

die colligenda sit, explicemus. Igitur ineuntis cycli lunaris epactis ad diem mensis, in quo ætas lunæ quæritur, adjunctis, a Martio cæterisque deinceps mensibus, excepto illo, qui proponitur, si quidem diebus constant xxxi, sesquidiem capinus: si dies habeant xxx, dimidiatum diem. Mox de summa, si major sit triginta, totidem auferimus; residuum plus minus ætatem lunæ, quam inquirimus, ostendit.

καὶ τῶν συναχθεῖσων τριακοντάδα ἀφελόντες, εἰ ῥῶς ὅσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη, καθ' ἣν τοῦτο

Exempli gratia: proposita sit xxvi dies Octobris in quo versamur. Ad hanc epactas præsentis cycli, quas xxv jam reperimus, addentes necnon dies omnes, qui a Martio ad finem Septembris collecti sunt, numero septem; de summa, quæ est lviii, sublati xxx, ætatem lunæ habemus in Octobris die xxvi, quæ est xxviii dierum.

Neque vero facile prætermittendum istud est, quæ decausa sesquidies illos, vel dimidiatos dies auferre de mensibus incipiamus a Martio, non a Januario; cum ab hoc lunarium cyclorum, et congruentium iis epactarum initia ducantur. (Hoc enim contra illa quæ dicta sunt dubitationem parere videtur.) Tum illud quæri potest, cur dies illos assumamus.

Manifestum est itaque, quoniam lunaris mensis diebus circiter constat $xxix \frac{1}{2}$, sesquidie minorem, iis esse, quibus dies xxxi competunt; dimidiatum vero minus illis habere, qui tricenarii sunt; ac propterea diem illum cum dimidio, vel dimidium solum, insequentis mensis diebus, usque ad propositum, adjungimus. Quod idem in Februario quoque fit; cujus diebus sesquidiem addimus eum qui de Januario relinquatur. Verum quia Februarius 200 octo et viginti dies habeas, sesquidiem potius ab lunari mense deficit; ideo cum superfluous de Januario dies cum dimidio quod deest Februario compenset, nihil ad Martii dies accedit: et iis contenti epactas solas ad id inveniendum, quod quæritur, accommodamus; post Martium ac deinceps fit illud, quod antea præscripsimus. Hoc ergo considerari debet, superfluos istos a Martio ad finem Decembris ex unoquoque mense corrogatos dies per xi collectos epactas easdem facere cum iis quæ ducuntur a Januario. Quæ cum antecedentis cycli lunaris epactis additæ ineuntis epactas anni conficiunt.

De Paschate.

X. His animadversis, quæ ad solis lunæque rationcinia pertinent, et quomodo potuimus explicatis, de Paschate deinceps sermonem instituimus. Hujus enim elementa ista sunt, quoniam propositum laterculum, cujus ope Pascha in promptu habetur, ex solis et lunæ cyclis conficitur. Iisdem quoque methodus utraque nititur, tam quæ ante nos exstitit, quam quæ a nobis excogitata fuit.

Α σελήνην πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἀπὸ συνόδου, καθ' ὅποιαν ἂν ἡμέραν τοῦδε τίνος μηνὸς ζητοῦμεν τοῦτο λαθεῖν. Ἐχόντες γὰρ τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου τὰς ἐπακτάς, καὶ προστιθέντες ταύτας τῇ ἡμέρᾳ τοῦ μηνός, καθ' ἣν ζητοῦμεν λαθεῖν τὴν σελήνην πόσων ἐστὶν ἡμερῶν· καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου καὶ τῶν ἐξῆς μηνῶν, πλὴν αὐτοῦ τοῦ ἀφ' οὗ ἡ ζήτησις γίνεται, λαμβάνοντες τοῦ μὲν ἔχοντος ἡμέρας λ', S' ἡμέρας, ἡμέραν α' S', τοῦ δ' ἔχοντος ἡμέρας λ', S' ἡμέρας, ὑπερβαίνουσι θλονότι, τὰς λοιπὰς ἔξομεν ὡς οὕτως ζητοῦμεν.

Οἶον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου μηνός. Ταύτῃ προσθέντες τὰς ἀποδείχθεισας τοῦ ἐνεστῶτος σεληνιακοῦ κύκλου ἐπακτάς κς', καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὅλου τοῦ Σεπτεμβρίου συναγομένας ἡμέρας ζ', καὶ τῶν γενομένων ὁμοῦ νη' τριακοντάδα ἀφελόντες, ἔχομεν τὴν σελήνην κατὰ τὴν προχειρισθεῖσαν ἡμῖν ἡμέραν, τούτεστι τὴν κς' τοῦ παρόντος Ὀκτωβρίου, ἡμερῶν οὕσαν κη'.

Καὶ τοῦτο δ' οὐκ εὐκολον παραδραμεῖν, τίνος χάριν τὴν τῶν ἡμερῶν λήψιν τῆς τε α' S' καὶ τῆς S' ἀπὸ τοῦ Μαρτίου ἀρχόμεθα λαμβάνειν, καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καθ' ὃν τὴν τε ἀρχὴν τῶν σεληνιακῶν ποιοῦμεθα κύκλων, καὶ τὴν τῶν κατ' αὐτοὺς ἐπακτῶν λήψιν (δοκεῖ γὰρ ἀπορίαν ἐμποιεῖν καὶ τοῦτο τοῖς εἰρημένους), ἔτι τε καὶ δι' ἣν αἰτίαν τὴν τῶν ἡμερῶν τούτων ποιοῦμεθα λήψιν.

Ἔστι μὲν οὖν ὁλόκληρον, ὡς, ἐπεὶ ὁ σεληνιακὸς μὴν ἡμέραν κθ' S' ἔγγιστα περιέχει, τῶν μὲν ἔχοντων λ' ἡμέρας μηνῶν, μὲν καὶ S' ἡμέρα λείπεται, τῶν δὲ λ', S'· καὶ διὰ τοῦτο τὴν λοιπαζομένην ταύτην α' S', ἢ S' ἡμέραν ταῖς τοῦ ἐφεξῆς μηνός ἡμέραις ἄχρι καὶ τῆς ζητουμένης συντίθεμεν. Καὶ τοῦτο δ' ὁμοίως κἀν τῷ Φεβρουαρίῳ ποιοῦμεν, τὴν λοιπαζομένην ἐν τῷ Ἰανουαρίῳ α' S' ἡμέραν ταῖς τοῦ Φεβρουαρίου προστιθέντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ Φεβρουάριος, κη' ἡμερῶν ὑπάρχων, λείπεται μᾶλλον οὗτος τοῦ σεληνιακοῦ μηνός ἡμέρα α' S', διὰ τοῦτο τῆς τοῦ Ἰανουαρίου περιττευσούσης α' καὶ S' ἀντανάπληρούσης τὴν τοῦ Φεβρουαρίου λοιπάζουσας· ταῖς τοῦ Μαρτίου ἡμέραις οὐδέν τι προστίθεμεν, ἀρκούμενοι ταύτας σὺν τῇ προσθήκῃ τῶν ἐπακτῶν, εἰς εὐρεσιν τοῦ ζητουμένου. Μετὰ δὲ τὸν Μάρτιον καὶ ἐφεξῆς ποιοῦμεν, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν. Σκεπτέον οὖν, ὅτι καὶ αὗται αἱ περιττεύουσαι καθ' ἕναστον μῆνα ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μέχρι καὶ ὅλου τοῦ Δεκεμβρίου, εἰς τὰς ια' συμποσούμεναι, τὰς ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου ποιοῦσιν ἐπακτάς· αἵτινες, ταῖς τοῦ παρελθόντος σεληνιακοῦ κύκλου προστιθέμεναι, τὰς τοῦ ἐνεστῶτος ποιοῦσι.

Περὶ τοῦ Πάσχα.

Ι'. Τούτων δὴ οὖν, τῶν κατὰ τὸν ἥλιον δηλαδὴ καὶ τὴν σελήνην, ὡς ἐνῆν, ἐμοὶ προτεθεωρημένων, ἐξῆς περὶ τοῦ Πάσχα τὸν λόγον ποιησόμεθα. Δι' ἐκείνων γὰρ οὗτος περαίνεται· τό τε γὰρ ἐκκείμενον καὶ νῆμιον, δι' οὗ προχέιρται τὸ τοιοῦτον Πάσχα λαμβάνομεν, διὰ τῶν ἡλιακῶν καὶ σεληνιακῶν κύκλων πεπραγμάτευται· πρὸς δὲ καὶ αἱ περὶ τούτου μέθοδοι, ἡ τε πρὸ ἡμῶν εὐρημένη, καὶ ἡ νῦν ὑφ' ἡμῶν.

Κανόνιον τῆς τοῦ σεβασμίου καὶ μεγάλου Πάσχα εὐρέσεως συντεθέν παρὰ τοῦ δόσιου καὶ θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ.

Laterculum venerandi ac magni Paschatis inventendi, a sancto Joanne Damasceno conditum.

Cycli	LEGALE PASCHA	1	2	3	9	4	5	6	Fundamentum Lunæ.
		7	13	8	15	10	11	17	
		12	19	14	20	21	16	23	
		18	24	25	26	27	22	28	
1	Ap. 2	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 9	A 8	14
2	M 22	M 24	M 23	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	25
3	A 10	A 14	A 13	A 12	A 11	A 17	A 16	A 15	6
4	M 30	M 31	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	17
5	A 18	A 21	A 20	A 19	A 25	A 24	A 23	A 22	28
6	A 7	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	9
7	M 27	M 31	M 30	M 29	M 28	A 3	A 2	A 1	20
8	A 15	A 21	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 22	1
9	A 4	A 7	A 6	A 5	A 11	A 10	A 9	A 8	12
10	M 24	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	M 25	23
11	A 12	A 14	A 13	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	4
12	A 1	A 7	A 6	A 5	A 4	A 3	A 2	A 8	15
13	M 21	M 24	M 23	M 22	M 28	M 27	M 26	M 25	26
14	A 9	A 14	A 13	A 12	A 11	A 10	A 16	A 15	7
15	M 29	M 31	M 30	A 5	A 4	A 3	A 2	A 1	18
16	A 17	A 21	A 20	A 19	A 18	A 24	A 23	A 22	29
17	A 5	A 7	A 6	A 12	A 11	A 10	A 9	A 8	10
18	M 25	M 31	M 30	M 29	M 28	M 27	M 26	A 1	21
19	A 13	A 14	A 20	A 19	A 18	A 17	A 16	A 15	2

Συνέστηκε τοίνυν τὸ εἰρημένον κανόνιον τόνδε τὸν Ἀ τρόπον· Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σελίδι τῆς σελήνης οἱ ιθ' κεῖνται κύκλοι, καὶ ἐφεξῆς αὐθις καθ' ἕτερον σελίδιον τὸ τῶν Ἰουδαίων Πάσχα, τὴν καθ' ἑκάστον κύκλον τῆς σελήνης πανσεληνιακὴν ἡμέραν ἐμφαίνον· κατὰ ταύτην γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι τὸ ἐκυτῶν τελοῦσι Πάσχα, τοῦ παρ' αὐτοῖς Μωσαϊκοῦ νόμου τοῦθ' οὕτω τελεῖν προστάττοντες· προέκκεται δὲ τοῦ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τὸ Ἰουδαϊκόν, ἐπειδὴ τοὺς κατὰ τὴν ἀγίαν καὶ οἰκουμένην πρώτην σύνοδον θεοφόροις Πατράσιν οὕτω κεκανόνισται, σκοπεῖν τὴν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἡμέραν, ἐν ποίᾳ τῶν τῆς ἐβδομάδος ἡμερῶν συμβαίνει γίνεσθαι, καὶ τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελεῖν τοὺς Χριστιανούς τὸ κατ' αὐτοὺς ἅγιον Πάσχα, ἀκολουθοῦντας τῷ καιρῷ τοῦ σωτηρίου πάθους καὶ τῆς ζωηφόρου ἐγέρσεως. Κατὰ γὰρ τὴν ἡμέραν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα ἤχθη πρὸς τὸ πάθος ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός· μεθ' ὃ εὐθύς καὶ ἐκ νεκρῶν ἀνέστη· καὶ ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ ἑορτάζοντες, Πάσχα καινὸν ὀνομάζομεν. Μετὰ δὲ τὸ δεύτερον σελίδιον τὸ περιέχον τὸ Ἰουδαϊκόν, ὡς εἴρηται, Πάσχα ἐκκεῖται τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα ἐν ζ' σελίδιοις, ἐν ἄλλῃ μὲν καὶ ἄλλῃ τῶν τῆς ἐβδομάδος ἡμερῶν τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα συμβαίνοντος, κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ τοῦ μηνὸς ἡμέραν τὴν τῷ σεληνιακῷ κύκλῳ παρακειμένην, ἀντιστρόφως τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα τῇ αὐτῇ τῆς ἐβδομάδος ἡμέρᾳ τελεῖται, τουτέστι Κυριακῇ, ἐν ἄλλῃ δὲ καὶ ἄλλῃ τῶν τοῦ μηνός. Ἄνωθεν δὲ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὰ σελιδίων ἐν σίχλοις μὲν τέσσαραις, χώραις δὲ καθ' ἑκάστον ζ', οἱ τοῦ ἡλίου καὶ ἐκκεῖνται κύκλοι.

Laterculum igitur ad hunc modum componitur. In primo versu cycli lunæ xix positi sunt; proximus ab eo Pascha Judaicum exhibet, quod in unoquoque cyclo plenilunii diem ostendit: quo Judæi suum Pascha celebrant ex legis Mosaicæ præscripto, quod ita peragi imperat. Porro ante Christianorum Pascha Judaicum ideo collocatum est, quod in sancta et œcumenica prima synodo sancti Patres ita constituerunt, ut observaretur quem in hebdomadis diem Judæorum caderet Pascha, ac sequente Dominica Christiani suo Paschate fungerentur, in eoque saluberrimæ Christi Passionis et vivilicæ Resurrectionis tempus obtinerent. Etenim ipso die Judæi Paschatis Dominus noster Jesus Christus ad passionem ductus est; secundum quam **201** statim a mortuis surrexit. Ac nos Christiani resurrectionis illius festum celebrantes, novum Pascha nominamus. Post secundum versum, qui Judaicum, ut diximus, Pascha præbet, sanctum Christianorum Pascha vii versibus descriptum est. Quippe Judaicum in aliam atque aliam feriam incidit, sed eadem perpetuo mensis die, quæ ad lunarem cyclum ascribitur; Christianum contra eadem semper hebdomadis feria celebratur, nempe Dominica; sed alio atque alio mensis die. Supra versus septem quadruplici serie in æreis septem cycli solis octo et viginti collocati sunt.

Quod si quis fortasse quaerat, cur non cyclorum numeros ordine descripserimus, huic nos ita quaestioni respondebimus, ut proposita recti numerorum ordinis tabella constet, nihil hanc ab altera differre, quæ perturbatos eosdem continet. Describuntur enim hoc loco duplici in tabella, primum ordine, ut in superiore laterculo, confuso; tum recto: ac sint ejusmodi.

Α' Καταγραφή.						
α'	β'	γ'	θ'	ι'	ε'	ς'
ζ'	ιγ'	κε'	ιε'	κα'	κβ'	ιζ'
ιη'	ιθ'	ιδ'	κς'	κζ'	ια'	κγ'
ιβ'	κδ'	η'	κ'	δ'	ις'	κη'

Β' Καταγραφή.						
α'	β'	γ'	θ'	ε'	ς'	
ζ'		η'	θ'	ια'		
ιβ'	ιγ'	ιδ'	ιε'	ις'	ιζ'	
ιη'	ιθ'		κ'	κα'	κβ'	κγ'
	κδ'	κε'	κς'	κζ'		κη'

Animadvertere igitur oportet, quemadmodum in secunda tabula, quæ ordinatos habet cyclorum numeros, quarta quæque areola numeris vacua relicta sit: quæ res indicat, post annos quatuor annum uno die priorem ordinem transcendere: situs porro numerorum in quolibet versu idem est utrobique, ac videre licet in primis versibus eosdem cyclorum numeros collocatos. Etsi enim in priore tabella xviii supra xii positus sit; tamen cum eodem uterque versu contineatur, nullum ex perturbata illa dispositione discrimen oritur. Idem et in reliquis versibus apparet, ut quamvis tumultuarium videatur esse, non tamen excedat ordinem. Cæterum istiusmodi cyclorum ordinatio ab eo qui primus laterculum condidit, in eum est excogitata finem, ut ea intervalla repleantur, quæ in secunda descriptione ob eam quam diximus causam sunt inania relicta.

Quamobrem ut in quatuor versibus ordinatio fiat a nobis descriptio, in primo ponantur isti, i, vii, xii, xviii; in secundo iidem remaneant; tertius istos habeat, iii, viii, xiv, xxv; quartus, ix, xv, xx, xxvi; quintus, iv, x, xxi, xxvii; sextus, v, xi, xvi, xxii; in septimo nihil mutetur.

In summo laterculo cycli solis, ut dictum est, ideo ponuntur, ut ostendatur, quam in diem hebdomadis Judaicum Pascha suo quodque lunæ cyclo contingat. Non enim Christianorum Pascha duntaxat per unumquemque lunæ cyclum septem versibus descriptum est; verum una cum illius mensis, puta Martii, vel Aprilis numero, qui est index Paschatis, dies etiam hebdomadis ascribitur, quo die Judaicum Pascha celebratur.

Methodus inveniendi Paschatis.

XI. Igitur scire cum volumus quem in mensem de duobus, Martio et Aprili, Christianorum Pascha sanctum incidat, præsentem in promptu cyclum

Καὶ περὶ τούτων δὲ εἰ τις ἀποροῇ, διὰ τὸ μὴ κατὰ τάξιν κεῖσθαι τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων, ἡμεῖς, καὶ ταύτην λύοντες τὴν ἀπορίαν, δεῖξομεν καὶ δι' ἐκθέσεως τὰς ἐχούσας μὴδὲν διαφέρειν ἐκείνης τῆς συγκεχυμένης. Ἐκκεῖσθω γὰρ ἐνταυθοῖ ἐν καταγραφαῖς πρῶτον μὲν ἡ ἐν τῷ εἰρημένῳ κανονίῳ συγκεχυμένως ἐκκεῖμένη, ἔπειτα δὲ ἡ εὐτάκτως· καὶ ἑστώσαν αὐταί·

Σκεπτέον τοίνυν, ὡς ἐν τῇ δευτέρᾳ καταγραφῇ, ἥτις καὶ κατὰ τάξιν ἔχει τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κύκλων ἐκκεῖμένους, κατὰ δ' μὲν χώρας παραλείπεται α' χώρα, μὴ δεχομένη ἀριθμὸν, εἰς ἐνδειξιν τοῦ κατὰ δ' ἔτη τὸν ἐνιαυτὸν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν προτέραν τάξιν ὑπερβαίνειν· ἡ θέσις δὲ τῶν ἀριθμῶν ἐν ἐκάστῳ σελιδίῳ ἡ αὐτὴ ἐστὶ καὶ ἐν ἀμφοτέραις ταῖς καταγραφαῖς, ὡς ἔστιν ὁρᾶν ἐν τοῖς πρῶτοις σελιδίοις τοὺς αὐτοὺς τῶν κύκλων ἐκκεῖμένους ἀριθμοὺς. Κἂν γὰρ ἐν τῇ πρώτῃ καταγραφῇ ὁ ιη' ἀνωθεν τοῦ ιβ' κεῖται, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σελιδίου καὶ ἀμφοῖν κειμένων, οὐ γίνεται τις διαφορὰ διὰ τὴν αὐτὴν ἐνηλλαγμένην θέσιν. Τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν σελιδίων ἐμφαίνεται, ἕκτακτον μὲν δοκοῦν, τὴν τάξιν δὲ οὐχ ὑπερβαίνειν. Γέγονε δὲ ἡ τοιαύτη θέσις τῶν κύκλων τῷ κανονογραφῆσαντι ἐξ ἀρχῆς ἀναπληρώσεως χάριν τῶν χωρίων, ἃ κενὰ καταλείπει ἡ δευτέρα καταγραφή διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Ἵνα δὴ οὖν τὴν ἐν τοῖς δ' στίχοις καταγραφῇ εὐτακτοτέραν ποιήσωμεν, τὸ μὲν πρῶτον σελίδιον ἔχέτω ἀριθμοὺς α', ε', ιβ', ιη'· τὸ δὲ δευτερον ἔχέτω, ὡς ἔχει· τὸ δὲ τρίτον γ', η', ιδ', κε'· τὸ δὲ τέταρτον θ', ιε', κ', κς'· τὸ δὲ πέμπτον δ', ι', κα', κζ'· τὸ δὲ ἕκτον ε', ια', ις', κβ'· τὸ δὲ ἕβδομον πάλιν οὗς ἔχει.

Τίθενται δὲ ἀνωθεν τοῦ κανονίου οἱ τοῦ ἡλίου κύκλοι, ὡς εἰρηται, εἰς δὴλωσιν τοῦ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα κατὰ τὸν οἰκεῖον τῆς σελήνης κύκλον τελεῖται. Οὐ μόνον γὰρ τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα καθ' ἕκαστον κύκλον σελήνης ἐν σελιδίοις ἐκκεῖται ζ'· ἀλλὰ σὺν τῷ ἀριθμῷ τοῦδε τινος μηνός, ἢ τοῦ Μαρτίου, ἢ τοῦ Ἀπριλίου, τοῦ δηλοῦντος τὸ Πάσχα, κεῖται καὶ ἡ τῆς ἐβδομάδος ἡμέρα, καθ' ἣν τότε τὸ Ἰουδαϊκὸν τελεῖται.

Μέθοδος δι' ἧς εὕρησόμεν τὸ Πάσχα.

ΙΑ'. Ὅταν τοίνυν προαιρώμεθα γινώσκειν ἐν τίνι τῶν δύο μηνῶν Μαρτίου ἢ Ἀπριλίου, καὶ ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ ἐνὸς αὐτῶν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα

τελείται, προχείρως μὲν λαμβάνομεν τὸν ἑνεστῶτα τοῦ ἡλίου κύκλον, ἄνωθεν κείμενον τοῦ κανονίου, καὶ κατερχόμεθα τὸ δι' αὐτοῦ σελίδιον, ἕως ἂν φθάσωμεν εἰς τὸν στίχον, ἐφ' οὗ ἐν ἀρχῇ ὁ τῆς σελήνης γράφεται κύκλος· καὶ τὸ οὕτως κείμενον ἀντικρὺ κατὰ βάθος μὲν τοῦ ἐνεστῶτος ἡλιακοῦ κύκλου, κατὰ πλάτος δὲ τοῦ σεληνιακοῦ, φήσομεν εἶναι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα· τὴν δ' ὑπ' αὐτὸ ἡμέραν τὴν τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν, καθ' ἣν γέγονε τὸ τότε Ἰουδαϊκόν.

Οἶον, ὡς ἐν ὑποδείγματι, ἔστω ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνεστὼς ἔτος τὸ ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως Ἰωάννου ἔτος, ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλίου τὸ τῶν Χριστιανῶν ἔσται Πάσχα. Καὶ ἔπει ἐδείχθη κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος, ἡλίου μὲν ὢν κύκλος κα', σελήνης δὲ τρίτος, λαμβάνομεν αὐτοὺς ἐν τῷ κανονίῳ ἄνωθεν μὲν τὸν τοῦ ἡλίου, ἐκ πλαγίου δὲ τὸν τῆς σελήνης· κατέπειθ' συνερχομένων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κανονίου κατὰ τὴν συνέλευσιν ιζ' τοῦ Ἀπριλίου καταγράφεται, φήσομεν γενήσεσθαι τὸ ἡμέτερον Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ Ἀπριλίου ιζ'· τὴν δὲ ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον α' ἡμέραν, ἡγουν τὴν πρώτην, φήσομεν εἶναι ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α' τὴν πρὸ τοῦ Χριστιανικοῦ τούτου Πάσχα, καθ' ἣν ἔσται τὸ Ἰουδαϊκόν. Ἀλλ' ὅσον γάρ, ὡς, ἐπεὶ ἡ παρακειμένη τῷ τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης ι' τοῦ Ἀπριλίου τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα δηλοῖ, γενήσεται δὲ κατὰ ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος α', ἐὰν τῇ ι' τοῦ Ἀπριλίου ἡμέρας ζ' προσθῶμεν τὰς ἄχρι τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς, τὰς ιζ' τοῦ Ἀπριλίου ποιήσωμεν, καθ' ἃς τὸ Πάσχα ἔσται χείρως λαμβάνεται τὸ ζητούμενον· καὶ διὰ μεθόδου

Ἐτέρα μέθοδος τῆς τοῦ Πάσχα εὐρέσεως.

Ἐπεὶ ἔχομεν καθ' ἕκαστον τῶν σεληνιακῶν κύκλων τὴν ἐπὶ τοῦ Μαρτίου ἄχρι καὶ τῆς ιζ' τοῦ Ἀπριλίου γινομένην πανσέληνον, ἥτις τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα μηνύει· διὰ τοῦ ἡμεροεурсείου, ὡς προειλήφαμεν, εὐρίσκομεν ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ τῶν τῆς ἑβδομάδος ἔσται τὸ νομικόν Πάσχα τὸ παρακείμενον τῷ ἐνεστῶτι σεληνιακῷ κύκλῳ· ὃ προστιθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας τῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς Κυριακῆς, ἔχομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα, ἐν τίνι τῶν τοῦ Μαρτίου ἢ τοῦ Ἀπριλίου ἡμερῶν γίνεσθαι. Καὶ ἔστω ἐπὶ ὑποδείγματός τοῦ προειρημένου. Ἐπεὶ τῷ ἐνεστῶτι τότε κύκλῳ τῆς σελήνης τρίτῳ ὄντι ι' Ἀπριλίου παράκειται, δηλοῦσα κατ' αὐτὴν εἶναι τὸ Ἰουδαϊκόν Πάσχα· προσθέντες ταύτῃ τὴν τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπακτὴν α' οὖσαν, ἔτι τε τοὺς παρελθόντας κ' ἡλιακοὺς κύκλους, καὶ τὰ τούτων ὃ ἡμέρας ε' τὰς γενομένας ὁμοῦ ἡμέρας λς' μερίσαντες παρὰ τὸν ζ', τὴν ἐν ἀπολειφθεῖσαν α' φήσομεν ἡμέραν εἶναι Κυριακὴν, καθ' ἣν ἡ δεκάτῃ τοῦ Ἀπριλίου συμπίπτει. Καὶ ταύτῃ προσθέντες τὰς τῆς ἐφεξῆς ἑβδομάδος ἄχρι καὶ αὐτῆς τῆς ἐρχομένης Κυριακῆς ἡμέρας ζ', ἔχομεν καὶ οὕτως τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα τῇ ιζ' τοῦ Ἀπριλίου ἑσόμενον.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τῆς ἀπόκρως.

IB. Μετὰ δὲ τὸ λαβεῖν τὴν τοῦ μηνὸς ἡμέραν, ἐν ἣ τὸ ἅγιον Πάσχα συμπίπτει, προστιθέντες αὐτῇ ἡμέρας τρεῖς, βιαζέσθω δὲ ὄντος δ', εὐρίσκομεν καὶ τὴν

A solis habemus in summo laterculo : cui subjectam tabulam tandiu percurrimus, dum ad eum versum perveniamus, cujus initio lunæ cyclus ascribitur et qui in prosclide numerus occurrit **202** cyclo solis in directum, lunæ in transversum attributus, eum Christianorum indicare Pascha dicemus ; huic vero subjectam diem, feriam esse, qua Judaicum Pascha contigerit.

Exempli causa : quæratnr hoc anno, qui est ab orbe condito 6881, quoto die Martii, vel Aprilis incidit Pascha. Quoniam ergo supra demonstravimus, cyclum eo anno solis esse xxi, lunæ iii, utrumque in laterculo quærimus, solis in fronte tabulæ, lunæ autem ad latus ; et quia media in area communis angulus xvii diem Aprilis exhibet, eo die Pascha nostrum fore pronuntiamus ; quæ autem numero est eidem subjecta seria prima, diem hebdomadis esse dicemus, quæ Pascha Christianum antecedit, et in quam Judaicum incurret. Cum enim ad tertium cyclum apposita x dies Aprilis Pascha Judæorum indicet, idque primam in feriam incidat, perspicuum est, si ad diem Aprilis x septem dies accedant, quæ ad proxime sequentem hebdomadam pertingunt, xvii Aprilis diem confici, quo Christianum Pascha peragetur. Ita ex laterculo facile quod quæsitum est extricatur : quod etiam ex methodo sic habetur.

Χριστιανικόν. Καὶ οὕτως μὲν ἐκ τοῦ κανονίου προ-
δὲ καὶ οὕτως·

Methodus altera Paschatis inveniendi.

Cum in unoquoque cyclo lunari plenilunia nobis omnia constant, quæ in Martio, et ad xvii Aprilis usque continentur, et Judaicum Pascha demonstrant, per laterculum septizonii, ut ante diximus, indaganda est seria legalis Paschatis, quod ad præsentem lunæ cyclum adnotatur ; cui reliquas ad Dominicam hebdomadis ferias addentes, habemus Martii, vel Aprilis diem, in quem nostrum Pascha committitur. Verbi gratia repetatur superius illud exemplum. Quoniam enim ad ineuntem cyclum lunæ tertium x dies Aprilis adjungitur, ostendens in eum diem cadere Pascha Judaicum ; si eidem mensis illius addamus epactam, quæ est i ; necnon præteritos solis xx cyclos, et eorum quadrantes, dies v, summa conflata dierum xxxvi, si per vii dividatur, reliquam faciet diem i, hoc est Dominicam, in quam Aprilis x conveniet. Ad hanc rursus totam addentibus insequentem hebdomadam usque ad proxime sequentem Dominicam, quæ sunt dies viii, Christianum Pascha nobis occurret, quod Aprilis xvii continget.

De introitu sacri jejunii, et abstinentiæ a carnibus.

XII. Inventa die mensis, in quam Pascha sanctum incidit, tres ad illam dies addimus ; bisextili vero anno, iv. Ita, Januarii vel Februarii diem re-

perimus, quo anno illo Dominica prima introitus jejuniorum accidet. Nam si Pascha in Aprilem cadit, Carnisprivium Februario continget; sin Martium obtineat, usque ad xxviii in bisextili anno, vel xix diem, in communi, Carnisprivium in Januarii competet. Nam si Martii xxviii, aut xix, aut xxx, aut xxxi Pascha fiat, Carnisprivium erit in Februario. Ut in exemplo anni proxime sequentis perspicuum erit. Cum enim Aprilis xvii, uti dictum est, Pascha sit futurum; si triduum ad id accedat (non enim bisextilis hic annus est), dies ille, qui residuus erit, Februarii vicesimus, Carnisprivium exhibebit.

Methodus alia Paschatis et Carnisprivii.

XIII. Exposita est hactenus methodus illa, quæ a majoribus accepta, ad nos usque propagata est. Altera vero, quam excogitavimus ipsi, ratione ac demonstratione constantem, quamque nos explicaturos ostendimus, est ejusmodi. Quoniam a lunari coitu, qui Januarii antecessit, ad hujus anni Judaicum Pascha, quod in plenilunium incidit, lunares menses intercedunt tres cum dimidio, qui dies colligunt ciii; in laterculo vero Paschali Judaica Paschata biduo redundare videntur supra exactum plenilunium; quemadmodum postea demonstrabitur; biduum istud diebus illis ciii addentes, de summa dierum cv deductis quadragesimæ diebus xlviii, cum diebus septem Tyrophagi, id est, hebdomadis, in qua esus casei conceditur, si reliquos 1 dies a lunari synodo, quæ proxime Januarii præcessit, computemus, planum est calculum nostrum ad hebdomadam Carnisprivii perductum iri, hoc est a Dominica « Prodigii, » ad Sabbatum ante Carnisprivii Dominicam. Adjectis 203 deinde reliquis ad Dominicam diebus, Carnisprivii Dominicam assequemur; unde et Pascha constabit. Experiamur in exemplo proxime futuræ Dominicæ Carnisprivii. Cyclo lunæ vi ineunte Kalendis Januarii epactæ sunt vi, Ergo sex diebus ante Kalendas Januarias lunaris syzygia commissa est. Ab hac si 1 dies explicemus, quæ conflatae sunt ex Januarii antecedentibus vi, et xxxi Januarii, et Februarii xiii (nam omnes istæ in unum collectæ quinquaginta faciunt), quinquagesima dies in xiii Februarii desinet; quam in Dominicam cadere deprehendimus, videlicet in eam, quæ Prodigii nominatur. Ad Februarii xiii dies, quæ in Dominicam desinunt, uti dictum est, adjectis septem hebdomadis Tyrophagi diebus, confiet vicesima Februarii, quæ erit Dominica Carnisprivii; ac deinceps Pascha consequetur,

Methodus alia Paschatis.

XIV. Cum a synodo lunari, quæ proxime Januarii præcessit, ad ejusdem anni Judaicum Pascha, sive plenilunium, tres cum dimidio lunares menses intercedant, qui sunt dies civ circiter: porro in

A κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔτος ἀπόκρεω, ἐν πολλῇ ἡμέρᾳ ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου ἢ τοῦ Φεβρουαρίου. Ἐν μὲν γὰρ Ἀπριλίῳ τοῦ Πάσχα ὄντος, ἡ ἀπόκρεω ἔσται ἐν Φεβρουαρίῳ· ἐν δὲ Μαρτίῳ ἄχρι τῆς κη' ἐν βίσεξτω, ἢ τῆς κθ' ἐν οὐ βίσεξτω, ἡ ἀπόκρεω ἐν Ἰανουαρίῳ ἔσται. Ἐν γὰρ τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, ἢ τῇ κθ', ἢ τῇ λ', ἢ τῇ λα' συμπύπτοντος τοῦ Πάσχα, ἡ ἀπόκρεω ἐν Φεβρουαρίῳ ἔσται· ὡς ἐπὶ ὑποδείγματος τοῦ ἐρχομένου σὺν Θεῷ Πάσχα ἔσται φανερόν. Ἐπεὶ γὰρ τῇ ιζ' ἔσται τοῦ Ἀπριλίου, ὡς ἄνωθεν εἴρηται, ταύτῃ προσθέντες γ' (οὐ γὰρ ἔστι τὸ παρὸν ἔτος βίσεξτον), τὰς γενομένας κ' τοῦ Φεβρουαρίου τὴν ἀπόκρεω ἔξομεν.

Ἐτέρα μέθοδος περὶ τῆς ἀπόκρεω καὶ τοῦ Πάσχα.

B II'. Καὶ αὕτη μὲν ἡ μέχρι ἡμῶν φθάσασα μέθοδος ὅπῃ τῶν πρὸ ἡμῶν ἐκτεθεῖσα· ἦν δ' ἡμεῖς εὖρομεν μετὰ καὶ λογικῆς ἀποδείξεως, καὶ ταύτην ἐνταυθαῖ ἐκθέσθαι ἐπηγγειλάμεθα, εἴη ἂν αὕτη. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γινομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος Ἰουδαίου Πάσχα, ἐν ᾧ πανσεληνιακὴ συζυγία ἐστὶ, γ' S' σεληνιακοὶ μῆνες εἰσι, καὶ περιέχουσιν ἡμέρας ργ' ἔγγιστα· εὐρίσκονται δ' ἐν τῷ κανόνι τοῦ Πασχαλίου τὰ διαλαμβανόμενα Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια δυσὶν ἡμέραις πλεονάζοντα τοῦ ἀκριβοῦς πανσελήνου, ὡς προϊόντες δι' ἀποδείξεως τὴν περὶ τοῦτου ποιησάμεθα λόγον· ταύτας τὰς δύο ἡμέρας προσθέντες ταῖς εἰρημέναις ργ', τῶν γενομένων ρε' ἀφελόντες τὰς τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας μῆ', πρὸς δὲ καὶ τὰς τῆς C Τυροφάγου ζ', ἐὰν τὰς λοιπὰς ν' προσεχθάλωμεν ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου συνόδου, φανερόν· ὡς εἰς τὴν ἑβδομάδα τῆς ἀπόκρεω καταστήσομεν ἀπὸ τῆς Κυριακῆς· τοῦ Ἀσώτου· ἄχρι καὶ τοῦ πρὸ τῆς ἀπόκρεω Σαββάτου. Αἱς προσθέντες τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας ἄχρι τῆς Κυριακῆς, τὴν ἀπόκρεω ἔξομεν· καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα ὅηλον ἔσται. Ἔστω δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος τῆς ἐρχομένης ἀπόκρεω· Ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐρχομένου Ἰανουαρίου, κύκλου σελήνης τρίτου ἀρχομένου, ἐπαχταὶ εἰσιν ἕξ, φανερόν, ὡς πρὸς ζ' ἡμερῶν τῆς ἀρχῆς τοῦ Ἰανουαρίου ἔσται ἡ πρὸ αὐτοῦ σύνοδος. Προσεχθάλοντες οὖν ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου τὰς εἰρημένας ν', αἵτινες περιέχουσι τὰς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ζ', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', καὶ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ' (αὗται γὰρ συμποσοῦμεναι ν' ἀπαρτίζουσι)· τὴν ν' ἡμέραν λήγουσαν ἔξομεν τῇ τοῦ Φεβρουαρίου ιγ'· τὴν δὲ ιγ' τοῦ Φεβρουαρίου ἐν ἡμέρᾳ εὐρήσομεν συμπύπτουσαν Κυριακῇ, δηλονότι τῇ τοῦ Ἀσώτου. Ταῖς ιγ' δὲ τοῦ Φεβρουαρίου ἡμέραις, αἵτινες συμποσοῦνται ἐν Κυριακῇ, ὡς εἴρηται, προσθέντες τὰς τῆς Τυροφάγου ἑβδομάδος ἡμέρας ζ', τὰς γενομένας κ' τοῦ Φεβρουαρίου, ἔξομεν τὴν Κυριακὴν τὴν ἀπόκρεω· καὶ ἐφεξῆς τὸ Πάσχα εἰλημμένον ἔσται.

Ἐτέρα μέθοδος περὶ τοῦ Πάσχα.

D 13'. Ἐπεὶ ἀπὸ τῆς πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου γενομένης συνοδικῆς συζυγίας τῶν φώτων ἄχρι καὶ τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος Ἰουδαίου Πάσχα, ἐν ᾧ πανσεληνὸς συζυγία ἐστὶ, γ' S' σεληνιακοὶ μῆνες εἰσι, καὶ περι-

εχουσιν ημέρας ρθ' ἔγγιστα· εὐρίσκονται δὲ ἐν τῷ Α laterculo Paschatis Judaica Paschalia biduo excedunt accurata plenilunia, quemadmodum postea certa ratione demonstrabimus : si collectos illos dies numero cvi in cæteris lunaribus cyclis, aut cvii cum bisextilis annus incidit ; in cyclis vero xvii, xviii et xix, tantummodo cv, a synodo lunari Januarium antecedente producamus, et unicuique mensi competentes attribuanus dies, postrema nobis in plenilunium incurret, quod est Pascha Judaicum ; quam in laterculo feriarum, quam in hebdomadis cadat diem, investigantes, reliquis ad Dominicam usque additis, sacrosanctum Pascha nostrum, quo Martii vel Aprilis die contingat, extricabimus.

Χρή μέντοι καὶ τοῦτο εἶδέναι, ὥς ἐπὶ τοῦ ε' καὶ ις' κύκλου τῆς σελήνης οὐχ ὁ προρρήθεις ἀριθμὸς τῶν ρς' ἡμερῶν, ἢ καὶ ρζ' συνάγεται διὰ τῆς τῶν ἐπακτῶν ἐπισυνθέσεως μετὰ τῶν λοιπῶν εἰς τὰ ἐπόμενα μηνῶν· ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ ε' κύκλου ρλς', ἐπὶ δὲ τοῦ ις' ρλζ' διὰ τὸν βίσεξτον ἀριθμὸν συνάγεται· ὧν ἀνθυφαιρουμένου τριακονθημέρου, ὁ λοιπὸς ἀριθμὸς εἰς τὴν αὐτὴν ποσότητα τοῖς ἐν τοῖς λοιποῖς κύκλοις τῆς σελήνης περαίνεται.

Ἴνα δὲ καὶ ἐπὶ ὑποδείγματος φανερὰ γένηται τὰ εἰρημένα, ἐπεὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐν τῷ ἐνεστῶτι χρόνῳ Ἰανουαρίου, τρίτου κύκλου σελήνης ἀρχομένου, ἐπακταὶ εἰσιν ς' φανερόν, ὥς πρὸ ξξ ἡμερῶν τοῦ Ἰανουαρίου γέγονεν ἡ συζυγία συνοδική· ἀφ' ἧς ἀριθμήσαντες ἡμέρας ρς', καὶ προσεκβάλλοντες ταύτας ἀπὸ τῆς τοιαύτης συνόδου, αἵτινες περιέχουσι τὰς τε πρὸ τοῦ Ἰανουαρίου ς', καὶ τὰς αὐτοῦ τοῦ Ἰανουαρίου λα', εἰς τε Φεβρουαρίου κη', καὶ Μαρτίου λα', καὶ Ἀπριλίου ι', εὐρίσκομεν τὴν τελευταίαν ἡμέραν εἰς τὴν ι' τοῦ Ἀπριλίου ἐμπίπτουσαν, καὶ πανσέληνον οὖσαν ἡμέραν Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα· ἣν καὶ διὰ τοῦ ἡμεροεὐρεσίου εὐρόντες ἡμέραν οὖσαν παρασκευῇ, ἔξομεν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελοῦμενον, ἣγουν τῇ ιβ' τοῦ Ἀπριλίου μηνός.

Περὶ τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

ΙΕ'. Ἐπὶ τούτοις καὶ περὶ τῆς πρὸ τῆς μνήμης τῶν ἁγίων Ἀποστόλων τελουμένης νηστείας μέθοδον ἐκθήσομεν διὰ λογικωτέρας ἀποδείξεως, ἔχουσιν οὕτως. Ἐπεὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀγίας καὶ λαμπρᾶς Κυριακῆς τοῦ Πάσχα μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Κυριακῆς, ἣν καὶ ἀπόκρεω ποιοῦμεν διὰ τὴν εἰρημένην τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείαν, ὅσαι ἡμέραι εἰσιν (εἰσὶ δὲ νζ'), τοσαῦτα εἰσι καὶ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἡ τοιαύτη συμπληροῦται νηστεία· ἐὰν αὐτὰς ἀπ' αὐτῆς τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι τῆς Κυριακῆς τῶν ἁγίων πάντων κοινὰς οὖσας ἀφείλωμεν, τὰς καταλειφθεῖσας, τὰς τε δηλονότι ἀπ' αὐτῆς τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς μέχρι καὶ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου, καὶ τὰς ἀπ' ἀρχῆς τῆς τοιαύτης νηστείας ἄχρι τῆς κθ' τοῦ Ἰουνίου, ἴσας ἔξομεν.

Ἀπὸ λαμπρᾶς Ἀπὸ τῆς γ' τοῦ Μαΐου Ἀπὸ τῆς Κυριακῆς
Α Κυριακῆς· εἰς Β' τῆς Κυριακῆς· Ε' τῶν ἁγίων πάντων Δ
Μετὰ γ'· 12ν ἁγίων πάντων· Ε' τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου.

Sciendum tamen est in v vel xvi cyclo lunæ, numerum illum cvi, sive cvii dierum minime colligi ex epactarum ac reliquorum ordine additione : sed in v cyclo, cxxxvi ; in cyclo xvi, propter bisextum, cxxxvii dies constari : de quibus subductis xxx, residuus numerus ad eandem, atque in cæteris lunæ cyclis, summam redigitur.

Quæ ut exemplo clariora fiant, quoniam hoc anno, ineunte Januario pariter ac cyclo lunæ tertio, epactæ sunt vi, evidens est lunarem synodum Kalendarum Januarias sex diebus antecessisse. Ab ea synodo computatis diebus cvi, et indidem explicatis, quæ quidem conflantur ex diebus vi ante Januarium, et xxxi Januarii, ac Februarii xxviii, Martii xxxi, et Aprilis x, ultimam dierum istarum cadere deprehendemus in x Aprilis, quæ et plenilunium erit, ac Judaicum Pascha. Hujus ex laterculo inventa feria, quæ est Parasceve, sequente Dominica sacrosanctum Pascha nostrum obtinebimus, nempe Aprilis xii.

De jejuniis sanctorum Apostolorum.

XV. Post hæc jejunii quoque, quod ante sanctorum apostolorum memoriam agitur, methodum exponemus rationi ac demonstrationi certius innixam. Cum enim a sancta et augusta Paschatis Dominica, ad sanctorum Apostolorum Dominicam, in qua propter illorum jejunium etiam a carnibus abstinemus, quot sunt dies (sunt autem lvii), totidem a iii Maii ad xxviii Junii putantur, quo die jejunium istud terminari solet : si communem numerum dierum a iii Maii, ad Dominicam Sanctorum omnium abstulerimus, utramque dierum reliquorum summam, tam qui ab augusta illa Dominica ad iii Maii pertinent, quam qui ab initio jejuniorum ad xxix Junii, parem et æqualem habebimus.

a Dominica a 3 Maii ad Do- a Dominica
A Paschæ ad 3 minicam om- C Sanctorum om- O
Maii nium Sanctorum nium ad 28 Jun.

Sit enim in hoc diagrammate recta AB instar A LVII dierum illorum, qui a Paschali Dominica ad Dominicam sanctorum Apostolorum et omnium Sanctorum interjecti sunt, pro LVII vero aliis, a III Maii ad XXVIII Junii, sit recta BD. Quoniam ergo quæ intervallo a Maii III, ad Dominicam sanctorum omnium respondet, BC, communis est : si ab extremis auferatur, consequens est rectam AB, hoc est intervallum a Dominica Paschæ 204 ad III Maii, æqualem esse rectæ CD, sive intervallo a Dominica Sanctorum omnium ad XXVIII Junii, in qua jejunii terminus est : inventa die mensis, in quam incidet Pascha, si dies computemus ab eadem Dominica ad III Maii, totidem habebimus sanctorum Apostolorum jejuniis præfinitas.

De correctione Paschatis, alias de laterculi defectu.

* XVI. Et hæc quidem satis. Ab his autem proxime necessarium est, ostendere causam, cur canon ille Paschalis non tuto editus est : et utrum ita a principio editus fuerit, necne ; item cum ita sit, quando contingat Pascha a nobis rite celebrari, et quando ab exacta regula deficit. Horum, quæ diximus, nulla alia causa est, præter quam quod lunæ ad eundem locum per decem et novem annos Romanos reditus non exacte a nobis assumptus est, quemadmodum in processu per aliam temporum conversionem ostendemus, quæ per annos viginti quinque Ægyptiacos sit, et qua mirabilis Ptolemæus in opere constructionis usus est, facta utriusque conversionis inter se comparatione. Comparamus autem sic. Decemnovennalem lunæ conversionem quadruplamus (quod per quadriennium annus Romanus ex quadrantum diurnorum accessione restituitur). Ita sunt anni Romani LXXVI. Triplamus etiam eodem modo viginti quinque annorum Ægyptiacorum lustrum, et facit annos LXXV. Hos LXXV Ægyptiacos annos exacta lunæ restitutio antevenit scrupulis diurnis sexagenariis 8', 21". Quia vero LXXVI anni Romani LXXV annos Ægyptiacos superant diebus CCCLXXXIV, illis si adjecerimus portionem diurnam de exacta lunæ conversione, scrupula 8', 21", et de conflatis diebus 384, 8', 21", deduxerimus mensium tredecim lunarium dies appendices 383, 53', 52" : habebimus exactam lunæ restitutionem, qua decemnovennales quatuor orbis Romanos antevenit scrupulis diurnis 14', 29', quæ quidem est portio diei minor quadrante. Sed interea esto quadrans fere. In quatuor ergo lustris septuaginta sex annorum, hoc est in trecentis quatuor annis Romanis, quæ per denos novenos annos sit restitutio non exacta, superat exactissimam die uno integro. Atque idcirco facile deprehendi potest canonem deficientem hodie duabus diebus a plenilunio Pascha Judaici ante bis trecentos quatuor annos Romanos constructum fuisse. Quodsi Pascha-

Εστω γὰρ ἀντὶ μὲν τῶν νζ' ἡμερῶν τῶν ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ πάντων Κυριακῆς ἡ ΑΒ' εὐθεία· ἀντὶ δὲ τῶν νζ' ἡμερῶν ὡσαύτως τῷ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου ἡ ΓΔ'. Καὶ ἐπεὶ ἡ ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ Μαΐου ἄχρι καὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων πάντων κοινὴ ἐστὶν ἀφαιρεθείσης ταύτης τῶν ἁκρῶν, λείπεται ἡ ΑΓ'. τοῦτέστιν ἡ ἀπὸ τῆς λαμπρᾶς Κυριακῆς ἄχρι καὶ τῆς γ' τοῦ Μαΐου, ἴση εἶναι τῇ ΒΔ', τοῦτέστι τῇ ἀπὸ τῆς Κυριακῆς τῶν Ἀγίων πάντων, ἄχρι καὶ τῆς κη' τοῦ Ἰουνίου, καθ' ἣν ἐστὶ τὸ τέλος τῆς νηστείας· μετὰ τὸ εὐρεῖν τὴν ἡμέραν τοῦ μηνὸς καθ' ἣν ἔσται τὸ Πάσχα, ἀριθμήσαντες ὅσαι ἡμέραι εἰσὶν ἀπ' αὐτῆς ἄχρι καὶ τῆς τοῦ Μαΐου τρίτης, τὰς τοσαύτας ἔξομεν τοῦ πλήθους τῶν ἡμερῶν τῆς τῶν ἁγίων Β' Ἀποστόλων νηστείας.

Περὶ τῆς τοῦ Πάσχα διορθώσεως, ἄλλως περὶ τῆς τοῦ κανονίου σφαλερότητος.

ΙΓ'. Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς· ἐφεξῆς δὲ τοῦτοις ἀναγκαῖον δεῖξαι τὴν τε αἰτίαν τοῦ σφαλερῶς ἐκκεῖσθαι τὸ εἰρημένον τῶν Πασχαλίων κανόνιον, καὶ εἰ ἀπ' ἀρχῆς οὕτως ἐκκεῖται, εἴτε καὶ μὴ· ἔτι δὲ, καὶ οὕτως ἔχοντος, πότε συμβαίνει ὀρθῶς τελεῖσθαι τὸ Πάσχα ὑφ' ἡμῶν· πότε δὲ τῆς ἀκριβοῦς ἐκπίπτειν ὀρθότητος. Ἡ μὲν οὖν αἰτία τῶν τοιούτων οὐκ ἄλλη τις ἐστίν, εἰ μὴ ὅτι ἡ διὰ τῶν ια' Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν, οὓς καὶ σεληνιακοὺς κύκλους καλοῦμεν, γινομένης τῆς σελήνης ἀποκατάστασις, οὐκ ἐστὶ κατὰ τὸ πάντῃ ἀκριβὲς εἰλημμένη· ὥς προϊόντες δεῖξομεν δι' ἐτέρας χρονικῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διὰ κε' Αἰγυπτιακῶν ἐτῶν κατὰ τὸ ἀκριβέστερον γινομένης, ἥτινι καὶ ὁ θαυμάσιος ἐχρήσατο Πτολεμαῖος ἐν τῇ τῆς Συντάξεως πραγματείᾳ, συγκρίναντες ταύτας ἀλλήλαις. Ποιοῦμεν δὲ τὴν σύγκρισιν οὕτω· Τετραπλασιάζομεν τὴν ἐννεαδεκαετηρίδα τῆς σελήνης, καὶ γίνονται Ῥωμαϊκὰ ἔτη ος'· τριπλασιάζομεν δ' ὡσαύτως καὶ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα τῶν Αἰγυπτιακῶν, καὶ ποιεῖ ος'. Ταῦτα δὲ τὰ ος' Αἰγυπτιακὰ ἔτη προλαμβάνει ἡ ἀκριβεστάτη τῆς σελήνης ἀποκατάστασις ἑξηχοστοῖς ἡμέρας γ' κα". Ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ ος' Ῥωμαϊκὰ ἔτη τῶν ος' Αἰγυπτιακῶν ὑπερέχουσιν ἡμέραις πτδ', ταύταις ἐν προσθῶμεν τὰ ἀπὸ τῆς ἀκριβεστάτης ἀποκαταστάσεως γ' κα", καὶ τῶν γενομένων πτδ' ἡμερῶν γ' κα" ἀφέλωμεν τρισκαίδεκάμηνον ἡμερῶν σελήνης πγ', νγ', νβ". Ἐξομεν τὴν ἀκριβῆ ἀποκατάστασιν τῆς σελήνης, προλαμβάνουσαν τὴν διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἑξηχοστοῖς ἡμέρας ο', ιδ', κθ'', ἀπερ εἰς μέρος ἡμέρας ἔλασσον ἢ δ'. Τέως ἐστω δ' ἔγγιστα. Ὡστε ἐν τῷ Ῥωμαϊκοῖς ἔτεσιν ἡ διὰ τῶν ἐννεαδεκαετηρίδων ἀποκατάστασις μὴ ἀκριβὲς ὑστερεῖ τῆς ἀκριβεστάτης ἡμέρας τελείᾳ α'. Καὶ διὰ τοῦτο εὐκατανόητον ἐστὶν, ὅτι τὸ κανόνιον δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτον τῆς κατὰ τὰ Ἰουδαϊκὰ Πασχάλια πανσεληνιακῆς ἡμέρας ἐν τοῖς νῦν χρόνοις, πρὸ τδ' * Ῥωμαϊκῶν ἐτῶν συνέστη. Ἀλλὰ καὶ εἴπερ ἡ τῶν Πασχαλίων πανσεληνιακὴ ἡμέρα τὴν ἀκριβῆ ἐδῆλον τῶν πανσεληνίων ὦραν, εἴχομεν ἂν δυνατόν ἐπιλογίσασθαι καὶ ἔτι πρὸ

* Huius capituli Latinam versionem a Scaligero editam posuimus. * Scaliger bis 504 legit.

πόσων ἐτῶν τὸ τοιοῦτον κανονιον συνέστη. Τέως δ' ἵνα γνῶμεν μετὰ πόσα ἔτη τοῦ παρόντος τέλειαι β' ἡμέραι ἀπαρτισθῇσονται αἱ τῆς ἀκριθείας ἐκπίπτουσαι, ἐποίησαμεν ψηφοφορίαν πανσεληνιακῆς συζυγίας Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα παρακειμένου τῷ ἐνεστώτι τρίτῳ κύκλῳ τῆς σελήνης, ἵ τοῦ Ἀπριλίου καταγεγραμμένην ἔχοντος. Εὗρομεν δὲ ταύτην ἐκπίπτουσαν διὰ τὸ μὴ ἀκριθῆς, ὡς εἴρηται, τῆς ἀποκαταστάσεως, ἥ τὸ κανόνιον χρήται, εἰς τὴν ἡ' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς μετὰ ὥρας τρεῖς ἰσημερινὰς τῆς κατ' αὐτὴν ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου. Ἐπεὶ οὖν αἱ τρεῖς ὥραι ἰσημεριναὶ ἡ' μέρος εἰσὶ τοῦ ἡμερονυκτίου, ἐὰν τὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν τῶν ἐτῶν (ἐν οἷς ἡμερονύκτιον τέλειον προλαμβάνει ἡ ἀκριθῆς ἀποκατάστασις τὴν διὰ τὸν ἐνεαδεκαετηρίδων μὴ ἀκριθῆ) τὸ ἡ' λάβωμεν, ὃ ἐστὶν ἔτη Ῥωμαϊκὰ λη' ἔξομεν μεθ' ὅσα μὲν ἔτη τοῦ ἐνεστώτος τέλειαι ἔσονται ἡμέραι β' αἱ τῆς ἀκριθείας ἐκπίπτουσαι· μετ' ἐκείνην δὲ τὴν ἀποκατάστασιν πάλιν ἄρξεται καὶ ἐτέρως ἡμέρας μόρια προλαμβάνειν ἡ ἀκριθῆς τὴν μὴ ἀκριθῆ. Τὸ μετὰ λη' δὲ ἔτη τοῦ παρόντος ἔσται τὸ ςζιβ' ἔτος. Καὶ εἰ μὲν κατὰ τὴν παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπικρατοῦσαν δόξαν συμπλήρωσις ἔσται τοῦ παντός κατὰ τὴν τοῦ ς' ἔτους συμπλήρωσιν, περίεργον ἔσται ζητεῖν διορθοῦν τὴν τῆς σελήνης μέθοδον ἐτῶν, μόνον πα' καταλειφθησομένων, ἐν οἷς δεῖ τῇ μεθόδῳ ταύτῃ μετὰ διορθώσεως χρῆσθαι, μηδεμιᾶς ἀξιολόγου γενησομένης διαφορᾶς ἐν τοῖς εἰρημένους πα' ἔτεσιν, εἰ τῇ ἀδιορθώτῳ ἔχρῳντο μεθόδῳ οἱ τότε περιόντες· εἰ δὲ, καθὰ δοκεῖ τισιν ἄλλοις, ἀόριστον εἶναι τὸν τῆς συντελείας καιρὸν, οἷς καὶ αὐτὸς συντίθεμαι· πρέπον ἂν εἴη διορθοῦν τὴν περὶ τῆς σελήνης μέθοδον, * προσ- τθέναι ταῖς τῆς σελήνης ἐπακταῖς, ἃς ἡ νῦν μέθοδος ὑπαγορεύει, καὶ ἐπερευνᾶ, καὶ οὕτω μὴ σφάλεσθαι τῆς ὀρθότητος. Τὸ μὲντοι Πασχάλιον κανόνιον, ἀμεταποίητον μένον, καὶ ἐτι σφαλερώτερον ἔσται· παρόσον νῦν μὲν δυσὶν ἡμέραις ἐκπίπτει τῆς ἀληθείας, ἀπ' ἐκείνου δὲ τοῦ ἔτους, δηλαδὴ τοῦ ςζιβ', τρισίν. Ἐπὶ τοῦτοις σκεψάμεθα, καὶ εἰ καθ' ἕκαστον Πάσχα τελοῦμεν, ἡ ποτὲ μὲν, ποτὲ δὲ οὐ. Γινώριμον δὲ ἔσται, ὡς, εἰ μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ τὸ ἡμέτερον ἐκανονίζετο, καὶ μὴ ἀνάγκην εἶχομεν καὶ κατὰ Κυριακὴν ἡμέραν τοῦτο τελεῖν· καθ' ἕκαστον ἂν ἔτος ἐσφάλλετο, καθάπερ καὶ τὸ Ἰουδαϊκόν, καὶ ταῖς δυσὶν αὐταῖς ἡμέραις, καθάπερ ἐκεῖνο. Διὰ δὲ τὸ κατὰ Κυριακὴν τελεῖσθαι, συμβαίνει οὐκ ἂν σφάλεσθαι. Διὸ προσεκτέον τὸ ἀκριθῆς. Τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα μόνῃ τῇ τοῦ μηνὸς ἡμέρᾳ ὑποκειμένον, συμβαίνοντος μὲν ἐν Κυριακῇ, ἢ β', ἢ γ', ἢ δ', ἢ ε', τὸ παρ' ἡμῖν Πάσχα οὐ σφάλλεται, τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τελούμενον· ὅταν δ' ἐν παρασκευῇ ἢ Σαββάτῳ, τῆς καὶ μάλ' αὐτῆς ὀρθότητος ἐκπίπτει. Συμπίπτοντος μὲν γὰρ ἐν παρασκευῇ, ὀφείλοντες ἡμεῖς εὐθὺς τῇ ἐφεξῆς Κυριακῇ τὸ Πάσχα τελεῖν, εἰς τὴν μετ' ἐκείνην μεταβαίνομεν Κυριακὴν· ἐπειδὴ τὸ ἐν τῷ κανονίῳ διαλαμβανόμενον Ἰουδαϊκόν Πάσχα δυσὶν ἡμέραις ἀποδειχθείσας πλεο-

Alium pleniluniorum dies exactissimum ostenderet oppositionum tempus, possemus accuratius ratiocinari ante quot annos talis canon compositus fuerit. Interea tamen ut cognoscamus post quot annos a praesenti integræ dies duæ, quæ desciscunt ab examine, consummandæ sint, plenilunii Pascha Judaici praesenti cyclo appositum, quod decimam Aprilis diem ascriptam habet, rationem inivimus. Deprehendimus autem, propter non accuratam, ut dictum est, conversionis lunaris rationem, qua canon utitur, desciscere in octavam Aprilis post horas tres æquinoctiales ab ortu solis, qui in eadem die contigit. Quia vero tres horæ æquinoctiales sunt octava pars temporis nocturni et diurni, si annorum ccciv Romanorum, in quibus integram noctem et diem exacta conversio non exactam, quæ fit in xix annis, anticipat, octavam partem assumpserimus, id est, annos Romanos xxxviii : habebimus post quot annos a praesenti integræ erunt dies duæ ab examine deficientes. Post illam autem conversionem, rursus aliis diei scrupulis incipiet exacta restitutio non exactam anticipare. Post annos autem triginta octo a praesenti erit annus 6919. [† Ac si, ut vulgaris est opinio, septimo millesimo vertente totius mundi futura consummatio est; frustra in castiganda lunari methodo labor adhibebitur; cum anni tantummodo de summa reliqui sint lxxxii, per quos emendata illa methodus in usu erit : cum in istis lxxxii annis non multum intersit, si ii, qui tum superstites erunt, veterem nec emendatam assumpserint. Sin, ut plerisque visum est aliis, quibus et assentior, ultimi occasus mundi tempus incertum est : congruum fuerit lunæ castigare methodum, et ad epactas addere, quas vulgata ratio praescribit, et explorat, ac sic ab recto non deflectere. Nam si laterculum Paschale sine emendatione maneat, majus illius vitium fiet. Cum enim biduæ duntaxat a veritate [abhorreat hoc tempore, expleto anno 6919, tridui error incidet.] His ita animadversis, consideremus, an et singulis annis peccat dies, in qua nos sacrosanctum Pascha celebramus, aut alias quidem peccat, alias non. Patebit vero, si ad unum diem mensis duntaxat Pascha nostrum exigeretur, 205 et non opus esset illud Dominica die celebrare, singulis annis peccaturum illud, quemadmodum et Judaicum Pascha, et quidem duabus diebus, quemadmodum et illud. Sed quia Dominica die celebratur, propterea non semper peccat. Sed subtilius res putetur. Quotiescunque Judaicum Pascha, quod uni diei mensis subjectum est, contingit Dominica, aut feria secunda, aut tertia, aut quarta, aut quinta, tunc nostrum Pascha non peccat, cum sequenti Dominica celebretur. Quando vero feria sexta, aut Sabbato; tunc vero vel nimium quantum a recto desciscit; incidente enim in feriam

* Haec a Scaligero praetermissa supplevimus, quæ sunt notis iisce distracta []. * f. καὶ προστ.

sextam, cum deberemus proxime sequente Dominica Pascha celebrare, in eam Dominicam, quæ post illam sequitur, transcendimus, quandoquidem Pascha Judaicum, quod in canone assumitur, biduo, quod a nobis demonstratum est, Pascha a Judæis celebrari solitum prævertit. In Sabbato quoque idem contingit propter eandem causam. Cum enim deberemus, interveniente postridie Dominica, Pascha celebrare, in illam, quæ post eam sequitur, transitum facimus. Uno quidem hoc casu peccatur, propter causam, quam diximus, non exactæ restitutionis lunaris. Est et alius casus (quantum hoc quidem raro accidat) propter verni æquinoctii luxationem. Retro enim progreditur et ipsum quoque post conversiones annorum, prepter eam causam, quam dicemus; quæ ita habet: solem intervallo 365 dierum et quadrantis ab eodem puncto ad idem reverti, pinguius acceptum est: secundum vero subtilem rationem, aliqua diei portione minus, ut quidem Ptolemæus in *Compositione* ait, trecentesima; ut autem Persarum mathematici, et nos solstitium per plures dies observantes, deprehendimus portionem illam majorem ducentissima parte, quam quidem a diebus 365 et quadrante auferre oporteat. Æquinoctium enim vernum ait Ptolemæus sæculo suo confici xxi Martii. Nos autem ipsum deprehendimus ante xv Martii, ex solstitii observationibus ipsum putantes. Quia vero lex Mosaica proximo post vernum æquinoctium plenilunio statim Pascha celebrare Judæis præcipit: quo tempore canon Paschalis constructus est, cum scilicet vernum æquinoctium in xxi aut xx Martii propemodum conficeretur; pleniluniorum dies in canone notati et Judaicum Pascha indicantes, prima quidem sunt rite post æquinoctium plenilunia. Non enim reperies canonem transgredi plenilunium vicissimæ primæ Martii, quod quidem tunc erat primum post æquinoctium, aliud autem vicem ejus substituere. Nunc vero cum vernum æquinoctium sex aut pluribus diebus retro progressum fuerit, possent esse alia prima plenilunia ante xxi Martii, in quibus Judæi quidem Pascha celebrent, nos vero plenilunia canonis sequentes integrum mensem a congruo tempore desciscamus. Ante annos enim quinquaginta, cum adhuc ætate juvenis essem, et in quadam Thraciæ urbe, cui nomen Ænos, degerem, vidi loci inquilinos Judæos vicesima Martii Pascha suum obivisse: nos vero nostrum sanctum Pascha vicesima tertia Aprilis celebravimus, secuti diem plenilunii canonis in xviii Aprilis notatam. Ego quidem tunc rem admiratus sum adhuc rudis mathematicarum rerum. Postea vero causas rei ex astronomicis disciplinis edoctus percepi hoc rite contigisse. Ex his igitur constat, quoties proxime exactum vernum æquinoctium, hoc est xv Martii, usque ad xx ejusdem, contingit plenilunium fieri, nos a regula deflere: quod ad plenilunia Aprilis trans-

Α νᾶζει τοῦ κυρίου παρ' αὐτῶν τελουμένου· καὶ ἐν Σαββάτῳ δὲ τὸ ὅμοιον συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν. Ὑπερδιόντες γὰρ καὶ οὕτως τῇ ἐπαύριον Κυριακῇ τελεῖν τὸ Πάσχα, εἰς τὴν μετ' αὐτὴν μεταβαίνομεν οὐκ ὀρθῶς. Ἐν μὲν δὴ τούτῳ, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ καλὸν συμβαίνειν σφαλερὸν παρὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν, τὴν μὴ ἀπὸ τῆς ἀκριβοῦς ἀποκαταστάσεως· ἐστὶ δὲ καὶ ἕταρον (πλὴν σπανίως γινόμενον), διὰ τὴν τῆς ἱσημερίας μετάπτωσιν. Ὅπισθοδρομεῖ γὰρ καὶ αὕτη κατὰ περιόδους ἐτών, δι' ἣν αἰτίαν ἐροῦμεν, ἔχουσιν οὕτως τὸ διὰ τῆς ἡμερῶν καὶ θ' λέγειν τὸν ἥλιον ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ σημείου εἰς τὸ αὐτὸ καθίστασθαι, παχυμερέστερον εἴρηται· κατὰ δὲ τὸ ἀκριβέστερον παρὰ πέντε μόρια· ὡς μὲν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τῇ *Συντάξει* φησὶ, τριακοστὸν, ὡς δὲ οἱ τε παρὰ Πέρσαις τὸ τῆς ἀστρονομίας μετεργόμοι, καὶ ἡμεῖς, τὴν θερινὴν σπουδύντες τροπὴν ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου, δι' ἡμερῶν πλείων ἐστοχασάμεθα, διακοσιοστοῦ μείζον, μᾶλλον δὲ ὅ βραχὺ τινι ἑλαττον ἑκατοστοῦ, εὐρίσκωμεν τὸ μόριον τοῦτο, ὃ τῶν τῆς καὶ θ' ἀφαιρεῖν δεῖ. Τὴν γὰρ ἑαρινὴν ἱσημερίαν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου φησὶν ὁ Πτολεμαῖος ἐν τοῖς κατ' αὐτὸν χρόνοις γίνεσθαι. Ἡμεῖς δὲ πρὸ τῆς ιε' τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ταύτην λαμβάνομεν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θερινὴν τροπὴν τηρήσεως ταύτην οὕτως ἐπιλογιζόμενοι. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Μωσαϊκὸς νόμος τῇ μετὰ τὴν ἑαρινὴν ἱσημερίαν α' πανσελήνου εὐθὺς τοὺς Ἰουδαίους τελεῖν τὸ Πάσχα προτρέπει· καθ' οὗς μὲν χρόνους συνέστη τὸ εἰρημένον κανόνιον, τῆς ἑαρινῆς ἱσημερίας τῇ κα' Μαρτίου, ἣ καὶ πρὸ αὐτῆς ἔγγιστα τελουμένης· αἱ ἐν τῷ κανονίῳ παρακείμεναι πανσεληνιακαὶ ἡμέραι, καὶ τὸ Ἰουδαϊκὸν δηλοῦσαι Πάσχα, πρῶται εἰσιν ἀσφαλῶς μετὰ τὴν ἱσημερίαν πανσελήνοι. Οὐδὲ γὰρ εὐροῖς ἂν τὸ κανόνιον παρατρέχον μὲν τὴν ἐν τῇ κα' τοῦ Μαρτίου πανσέληνον· ἥτις α' ἦν μετὰ τὴν ἱσημερίαν τότε, ἀντ' ἐκείνης δὲ ἑτέραν τὴν μετ' ἐκείνην ἔκρινον. Νῦν δὲ τῆς ἑαρινῆς ἱσημερίας ἕξ ἡμέραις, ἣ καὶ πλείοσιν ὀπισθοδρομίας, δύναιεν· ἂν ἄλλαι πρῶται πανσελήνοι πρὸ τῆς κα' τοῦ Μαρτίου γίνεσθαι, καθ' ἃς τῶν Ἰουδαίων τὸ Πάσχα τελούντων, ἡμεῖς ταῖς ἐν τῷ κανόνι ἀκολουθοῦντες, ὁλόκληρον μῆνα τοῦ προσήκοντος ὑπερῶμεν καιροῦ. Πρὸ χρόνων γὰρ πεντήκοντα, νέος ὢν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐγὼ μὲν, παρὰ τινι τῶν Θρησκειῶν πόλεων διατρίβων, Ἀγκυ καλουμένη, εἶδον τότε τοὺς ἐκείσε τὴν οἰκησιν ποιουμένους Ἰουδαίους τῇ κα' τοῦ Μαρτίου τὸ οἰκεῖον Πάσχα τελέσαντας· τὸ δὲ καθ' ἡμᾶς ἅγιον Πάσχα ἡμεῖς τῇ κα' τοῦ Ἀπριλίου ἐτελέσαμεν, ἀκολουθήσαντες τῇ ἐν τῷ κανονίῳ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ Πάσχα διαλαβανομένη πανσεληνιακῇ ἡμέρᾳ Ἀπριλίου ιη'. Καὶ τότε μὲν ἐγὼ ἐν ἀπόροις ἐθέμην τὸ πρᾶγμα, μήπω μαθηματικῶν ἀψάμενος λόγων· ὕστερον δὲ, τὰς αἰτίας τῶν τοιούτων ἐκ τῆς ἀστρονομικῆς μαθὼν ἐπιστήμης, ἔγνων καὶ τοῦτο κατὰ τὴν εἰκότα λόγον συμβάν. Φανερόν ἔρα γέγονεν ἐκ τούτων, ὅτι, ὀπηνίκα συνέγγυς τῆς ἀκριβοῦς ἱσημερίας, τοῦτέστιν ἀπὸ τῆς τοῦ Μαρτίου ιε', ἕως τῆς κα' αὐτοῦ,

* Hæc non habet Scaliger.

συμβαίνει γίνεσθαι πανσέληνον, ἡμεῖς, ἐν τῷ Ἀπρι-
λίῳ μεταβαίνοντες, τῆς ὀρθότητος ἐκπίπτομεν. Ταῦτα
μὲν οὖν ἡμεῖς· καὶ πρὸ ἡμῶν δ' ὁ σοφώτατος Γρη-
γορᾶς ἀπέδειξε, τὸν περὶ τούτων λόγον ἐκθέμενος,
μηδεμιᾶς σοφίας ἀπολείπομενον, καὶ αὐτὸ τὸ κανόνιον
μεταποιήσας, καὶ ἀποκαταστήσας εἰς τὴν κατὰ τοὺς
νῦν χρόνους ὀφειλομένην αὐτῷ διόρθωσιν. Ὅς καὶ
τοῖς πᾶσιν ἐμφανῆς καταστάς ἄχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ
βασίλειως ἐνώπιον, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συγκλήτου, ἔτι
δὲ καὶ τῶν τῆς Ἐκκλησίας λογάδων, ἐπηνέθη τε παρὰ
πάντων, καὶ πάντες, εἰ δυνατόν, εἰς τὸ ἐξῆς τελείσθαι
τὸ Πάσχα κατὰ τὴν τοῦ νέου κανόνος διόρθωσιν εὐ-
λογον εἶναι κεκρίχασιν, τὴν τῶν λόγων δωσωπηνέντες
ἀλήθειαν. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ἐνταυθοί, οὐκ ἀξιοῦντες
τὴν τοῦ Πάσχα ἑορτὴν ἀμειφθῆναι, τούτον τὸν λόγον
ἐνεστησάμεθα· ἀλλ' οὐδὲ διαβαλεῖν τοὺς τὸν κανόνα
τούτον συστησάμενους, ὡς ἀμαθῶς καὶ σφαλερῶς
αὐτὸν ἐκθεμένους τὴν ἀρχήν, ἑαυτοὺς εἰς τοὺς λόγους
τούτους καθήκαμεν. Ἀπαγε τῶν τοιούτων λόγων!
μηδὲ συκοφάντιν γλώτταν κινεῖτωσαν οἱ μεμπέμοιροι
καθ' ἡμῶν. Τοῦτο γὰρ μόνον προήχθημεν δεῖξαι, ὡς
ἀδύνατόν ἐστι, ὅπως ἂν ἐκτιθεῖτο τὸ κανόνιον, μὴ
σφάλεσθαι ὑπὸ τοῦ καιροῦ, τῆς χρονικῆς περιόδου τὴν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
βραχύτατον καὶ ἀνεπαίσθητον
πρὸς ἀκρίθειαν διάφορον ἐν πολλοῖς ἔτεσιν ἀξιόλογον ἀπεργασαμένης.

A gressum facimus. Et quidem ante nos doctissimus
Gregoras de hoc scripsit, edito libro, in quo nul-
lam eruditionem desideres, et transformato canone,
et in eum, qui huic sæculo competit, statum resti-
tuto. Qui et in populo, et in conspectu imperato-
ris et ipsius senatus, et lectissimorum Ecclesiæ vi-
rorum ab omnibus laudatus est: et universi Pascha,
si fieri posset, ex emendatione canonis celebra-
ndum esse decreverunt ipsa veritate verborum con-
futati. Nos vero non quod solemne Pascha mutan-
dum esse censeamus, hunc sermonem instituimus;
neque ideo ut eos, qui hunc canonem construxe-
runt, criminaremur, tanquam imperite et vitiose
principium ejus ediderint, in hæc verba effusi su-
mus. Apage ejusmodi verba! neque vitiligatores
calumniosam in nos linguam vibrent. Hoc enim
solum studuimus ostendere, quomodocunque eda-
tur canon, evitari non posse, quin a tempore vitio-
sum fiat, efficiens, ut decemnovennalis lustris dis-
crimen, quod in exiguo tempore parvum dictu, et
insensibile videbatur, multorum annorum processu
nequaquam negligendum sit.

Τὸ διορθωθὲν Πασχάλιον ὑπὸ Νικηφόρου φιλοσόφου τοῦ Γρηγορᾶ, περὶ οὗ ὁ Ἀργυρὸς ἐν τῇ ἀνωτέρῳ ρηθείᾳ
μεθόδῳ διελάμβανε.

206 *Laterculum Paschale a Nicephoro philosopho Gregoræ F. castigatum, de quo Argyrus in supradicta
methodo mentionem fecit.*

		Feb. 10	F. 9	F. 9	F. 7	F. 6	F. 5	F. 11	
1	Mart. 31	1	2	3	4	5	6	7	14
		Apr. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 5	A. 2	A. 8	
		Jan. 27	J. 26	J. 25	J. 24	J. 30	J. 29	J. 28	
2	M. 20	4	5	6	7	1	2	3	25
		M. 24	M. 23	M. 22	M. 21	M. 27	M. 26	M. 25	
		F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 18	
3	A. 8	2	3	4	5	6	7	1	6
		A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 15	
		F. 3	F. 2	F. 1	F. 7	F. 5	F. 5	F. 4	
4	M. 28	5	6	7	1	2	3	4	17
		M. 31	M. 30	M. 29	A. 4	A. 2	A. 2	A. 1	
		F. 24	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 26	F. 25	
5	A. 16	3	4	5	6	7	1	2	28
		A. 21	A. 20	A. 19	A. 18	A. 17	A. 23	A. 22	
		F. 10	F. 9	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 11	
6	A. 5	6	7	1	2	3	4	5	9
		A. 7	A. 6	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 8	
		F. 3	F. 2	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	F. 4	
7	M. 25	2	3	4	5	6	7	1	20
		M. 31	M. 30	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	A. 1	
		F. 17	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 19	F. 18	
8	A. 13	7	1	2	3	4	5	6	1
		A. 14	A. 20	A. 12	A. 18	A. 17	A. 16	A. 15	
		F. 10	F. 9	F. 8	F. 7	F. 6	F. 12	F. 11	
9	A. 2	3	4	5	6	7	1	2	12
		A. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 9	A. 8	
		J. 27	J. 26	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	J. 28	
10	M. 22	6	7	1	2	3	4	5	23
		M. 24	M. 23	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	M. 25	
		F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 20	F. 22	F. 18	
11	A. 10	4	5	6	7	1	2	3	4
		A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 17	A. 19	A. 15	

		F. 3	F. 9	F. 8	F. 7	F. 6	F. 5	F. 4	
12	M. 30	7	1	2	3	4	5	6	15
		M. 31	A. 6	A. 5	A. 4	A. 3	A. 2	A. 1	
		J. 27	J. 26	J. 25	J. 24	J. 23	F. 29	J. 28	
13	M. 19	3	4	5	6	7	1	2	26
		M. 24	M. 23	M. 22	M. 21	M. 20	M. 26	M. 25	
		F. 17	F. 16	F. 15	F. 14	F. 13	F. 12	F. 11	
14	A. 7	1	2	3	4	5	6	7	7
		A. 14	A. 13	A. 12	A. 11	A. 10	A. 9	A. 8	
		F. 3	F. 2	F. 1	J. 31	F. 6	F. 5	F. 4	
15	M. 27	4	5	6	7	1	2	3	18
		M. 31	M. 30	M. 29	M. 28	A. 3	A. 2	A. 1	
		F. 24	F. 23	F. 22	F. 21	F. 20	F. 19	F. 18	
16	A. 15	2	3	4	5	6	7	1	29
		A. 21	A. 20	A. 19	A. 18	A. 17	A. 16	A. 15	
		F. 10	F. 9	F. 8	F. 7	F. 13	F. 12	F. 11	
17	A. 23	4	5	6	7	1	2	3	10
		A. 7	A. 6	A. 5	A. 4	A. 10	A. 9	A. 8	
		J. 27	F. 2	F. 1	J. 31	J. 30	J. 29	J. 28	
18	M. 23	7	1	2	3	4	5	6	22
		M. 24	M. 30	M. 29	M. 28	M. 27	M. 26	M. 25	
		F. 17	F. 16	F. 15	F. 21	F. 15	F. 19	F. 18	
19	A. 11	5	6	7	1	2	3	4	8
		A. 14	A. 13	A. 12	A. 18	A. 12	A. 16	A. 15	

ΜΕΘΟΔΟΣ ΕΤΕΡΑ

*Ανεπίγραφος φερομένη ἐν παλαιῷ τινι βιβλίῳ, ἥτις καὶ τοῦ αὐτοῦ εἶναι δοκεῖ Ἰσαάκου μοναχοῦ.

METHODUS ALTERA, SIVE COMPUTUS

NULLIUS TITULO INSCRIPTUS

Ita tamen ut ejusdem Isaaci monachi videatur esse, qui prioris est auctor.

207 Cum tu, monachorum præstantissime, et fratrum in Christo mihi optatissime, scire de me volueris methodum aliquam, qua investigari facile possit tam Indictionis cyclus, quam solis et lunæ : tum hujus præterea fundamentum : item quot hæc dierum sit crescens ac decrescens ; quotque luceat horas a vespera qualibet ; necnon initium sacri jejunii ; legale Pascha, Christianumque, cum diebus jejunii sanctorum Apostolorum : huic ego postulationi satisfaciens tuæ, singillatim explicabo, quemadmodum quodlibet ex istis citra errorem ac negotium ullum inveniri queat. Et quoniam cycli Indictionis initium lunæ, ac solis cyclos antecedit ; ab illo disputandi summi exordium.

De Indictione reperienda.

I. Indictio, quæ et Fusio nominatur, cyclum suum inchoat a Kalend. Septembris, quod est anni principium. Idem porro cyclus ad annos usque quindecim ascendit ; indeque novum deinceps capit exordium. Hunc igitur investigare si velis, sume annos ab orbe condito : qui hoc tempore numerantur 6885, de quibus subtrahes, quoad licet, in-

Ἐπειδὴ περ, μοναχῶν τιμώτατε, καὶ ἀδελφῶν μοι κατὰ Χριστὸν ποθεινότετε, εἰδέναι μέθοδον ἵ, δι' ἧς σοι βουλομένῳ ῥαδίως εὐρεθήσεται ὁ τε κύκλος τῆς Ἰνδίκτου, ὁ τοῦ ἡλίου, ἀλλὰ δὴ καὶ ὁ τῆς σελήνης· ἔτι τε ὁ ταύτης θεμέλιος· καὶ ὅσων ἡμερῶν αὕτη τυγχάνει αὐξομένη τε καὶ μειομένη, καὶ πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἑκάστην ἐσπέραν· πρὸς τοῦτοις ἦ τε ἀπόκρεως, τὸ νομικὸν Πάσχα, καὶ τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, σὺν ταῖς ἡμέραις τῶν ἁγίων Ἀποστόλων νηστείας· ἰδοὺ τὴν σὴν ἐκκληρῶν αἴτησιν ὑποδείξω σοι κατὰ μέρος, ὅπως ἕκαστον τούτων ἀπταιστως σοι καὶ ῥαδίως εὐρεθήσεται. Ἐπεὶ δὲ πρὸ τῶν κύκλων ἡλίου καὶ σελήνης ὁ τῆς Ἰνδίκτου λαμβάνει τὴν ἀρχὴν, ἀπὸ τούτου καὶ γὰρ τὴν ἀρχὴν ποιήσομαι.

Περὶ εὐρέσεως τῆς Ἰνδίκτου.

Α'. Ἡ Ἰνδικτος, ἥτις καὶ Ἰνδικτιῶν καὶ Ἐπινέμησις λέγεται, ἔχει ἀρχόμενον τὸν ἑαυτῆς κύκλον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡγουν τῆς τοῦ χρόνου ἀρχῆς· ὅστις καὶ ἀνέρχεται εἰς χρόνους ις', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχὴν. Εἰ οὖν βούλει τοῦτον εὐρίσκειν, κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, ἅτινά εἰσι τὸ παρὸν 5885, καὶ ἀφ' αὐτοῦ ἀπὸ τούτων, ὅσα

¹⁰ Deest ἐθέλεις. ¹¹ f. τῆς τῶν.

κίς ἂν δυνηθῇς, τὸν τοῦ κύκλου τῆς Ἰνδικτιῶνος ἀριθμὸν, ἤγουν τὸν ιε'· καὶ τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν, ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ιε', ἔστιν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς.

Ὑπόδειγμα.

Οἷον ὑποδείγματος χάριν· Ἐπεὶ τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου εἰσὶν, ὡς δεδήλωται, ἔτη ,ζωπε', λέγομεν, ὅτι πεντεκαίδεκάκις τὰ ν' ψν', καὶ πεντεκαίδεκάκις τὰ η' ρκ', γινόμενα ὁμοῦ ,ζωσ'. Κατελείφθησαν καὶ μέχρι τῶν ,ζωπε' ἔτη ιε'· ἃ καὶ εἰσὶν ὁ ἐνιστάμενος κύκλος αὐτῆς. Ἀλλ' ἔπειθ' ὁ συγχερῆς εἶναι δοκεῖ τοῖς μὴ εἰδῶσιν ἐντέχνως ψηφίζειν ἢ τοιαύτη μέθοδος, ἐπενο- ἤθη τις ἄλλη σαφεστέρα, καὶ ῥάστη τοῖς ταύτῃ χρωμένοις, ἔχουσα οὕτως·

Κράτησον τὰ ὀλίγα ἔτη· ὀλίγα δὲ λέγομεν τὰ κάτωθεν τῶν τε χιλιάδων καὶ ἑκατοντάδων· ἤγουν τὰ ἐκ μονάδων καὶ δεκάδων, ἢ καὶ ἐξ ἀμφοτέρων συνιστάμενα, ἃτινὰ εἰσὶ τὴν σήμερον πε'. Τούτοις πρόσθεες ε', καὶ γίνονται ι'. Ἀφελε ἀπὸ τούτων τὰ ιε', ὡς ἄκας ἐγχαρῆ, εἰπὼν· Πεντεκαίδεκάκις τὰ ε' οε'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ι' καὶ ιε'· ἃτινὰ εἰσὶν, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς Ἰνδικτου· ὅντινα καὶ εὐρήσεις ἀσφαλῶς ταῖς εἰρημέναις χρώμενος ἐφ' ὅδους, ὅποτερὰ βούλῃ.

Περὶ τῆς εὐρέσεως τοῦ κύκλου τοῦ ἡλίου.

Β'. Ὁ δὲ γε τοῦ ἡλίου κύκλος ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἀνέρχεται δὲ ἕως χρόνους κη', καὶ αὖθις λαμβάνει τὴν ἀρχήν. Εἰ οὖν θέλεις καὶ τοῦτον εὐρεῖν, λάβε τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη, καὶ μέρισον αὐτὰ παρὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν τούτου κύκλων, ἤγουν τῶν κη'· τὰ καταλειπόμενα κάτωθεν τῶν κη', ἢ καὶ ἕως αὐτῶν, ἔστιν ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος.

Ὑπόδειγμα.

ἵνα δὲ κάνταῦθα σαφέστερον ὁ λέγω γένηται, λαμβάνω τὰ εἰρημένα ἔτη τὰ ,ζωπε'· καὶ μερίζω ταῦτα παρὰ τῶν κη' οὕτως· Ὀκτωεικοσάκις τὰ σ' ,εχ'· Ὀκτωεικοσάκις τὰ μ' ,αρχ'· καὶ ὀκτωεικοσάκις τὰ ε' ρμ'· γινόμενα ὁμοῦ ,ζωζ'. Κατελείφθη ἕως τῶν πε' καὶ ἔτη κε'· ἃτινὰ εἰσὶν ὁ κατὰ τὸ παρὸν ἔτος ἐνιστάμενος κύκλος τοῦ ἡλίου εἰκοστὸς πέμπτος τυγχάνων.

Ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον τοῖς ἄρτι μαθημάτων ἀπομένοισι, ἀλλὰ καὶ πολλοῖς τῶν ἐντελεστέρων αἰρετώτερά εἰσι τὰ σαφέστερα, ὡς εὐληπτότερα· ὑποδείξομεν κάνταῦθα τὴν σαφεστέραν ὁδὸν ἔχουσαν οὕτως· Τοῖς ὀλίγοις ἔτεσιν, ἃτινὰ εἰσὶν ἄρτι πε', προστιθέμεν κθ'· καὶ γίνονται ρθ'· ταῦτα ὑφελίκομεν παρὰ τῶν κη', λέγοντες· Ὀκτωεικοσάκις τὰ γ' πθ'· κατελείφθησαν μέχρι τῶν ρθ' καὶ κε'· ὡς εἶναι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον κε', ὡς προδεδήλωται.

*Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν ἐκάστου μηνός ἡμέραν ἐν ποίῳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος τυγχάνει.

Γ'. Κεῖσθαι σοι δὲ καὶ τοῦτο ἐν γνώσει, ὡς, ἣν ἂν ἡμέραν τῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ ιβ' μηνῶν ἐθέλῃς

A dictionis cyclum, sive annos xv : quidquid reliquum erit infra eundem numerum, aut si integer numerus ipse residuus sit, erit præsens Indictionis cyclus.

Exemplum.

Exempli gratia : Quoniam ab orbe condito numerantur, ut jam diximus, anni 6885, quindecies quinquaginta faciunt 750 ; quindecies item octo dant 120 ; sunt anni simul 6870. Desunt ad complendos 6885 anni 15, qui est præsens Indictionis cyclus. Verum quia morosa est calculandi minime peritis ista methodus, excogitata est alia quædam apertior, et expedita cum primis iis qui uti ea voluerint ; quæ sic habet :

B Accipe minorem numerum annorum, videlicet eum qui infra millenarios et centenarios excurrit ; hoc est qui ex unitatibus et decadibus, vel ex ambobus constat, cujusmodi hodie est 85. Ad hunc adde 5 : sunt 90. Detrahe 15, quoad potes, hoc modo : quindecies quinque dant 75, restant 15 ad complendos 90. Hic erit cyclus præsens Indictionis : quem utraque methodo, prout visum erit exacte, reperies.

Quomodo inveniendus sit solis cyclus.

II. Cyclus solis a Kalendis Octobris inchoatur, et ad annos xxviii progreditur, unde rursus novum capit initium. Hunc ergo reperire si volueris, accipe annos ab orbe condito, et eos partire per 28, qui est numerus cyclorum solarium ; quidquid reliquum erit non majus quam 28, hic erit solis cyclus.

Exemplum.

Ut autem clarius sit quod dico, sumo annos mundi, quos dixi, 6885, eosque divido per 28 hoc modo : Vicies octies 200 faciunt 5600 ; vices octies 40, dant 1120 ; vices octies 5 sunt 140. Summa 6860, reliqui sunt ad explendos 85 anni 25, qui est anni præsantis solaris cyclus 25.

D Et quoniam non solum tyronibus artis cujuslibet, sed eorum plerisque qui in ea perfectiores sunt, jucundiora solent esse quæ sunt clariora, quod facilius capiantur : nos expeditiorem quamdam viam hic aperiemus, quæ est ejusmodi. Minori annorum numero, qui est 85, addimus 24, sunt 109 : hæc per 28 dividimus, itaque ratiocinamur : vices octies 3 sunt 84. Restant ad 109 complendos, 25, qui est cyclus præsens 25, ut jam ostendimus.

208 Qua ratione proposita quavis mensis alicujus die, cognoscatur quam in hebdomadis seriam incurrat.

III. Noveris quameunque diem in duodecim anni mensibus accurate quis cognoscere velit, in quam

hebdomadis feriam incidat, ad hoc extricandum utendum illi esse cyclo solis, et congruentibus ei bisextis, necnon epactis mensium. Sciendum est igitur bisextiles in uno cyclo solis esse septem; nam quater septena faciunt 28. Etenim in anno iv dies unus colligitur: porro mensium epactæ, si diebus constant xxxi, sunt 3; sin xxx tantum habeant, sunt 2. Incipiunt autem ab Octobri, unde et cyclos solis inchoatur. Igitur epactas habet October 3, November 2, December 3, Januarius 3, Martius 3, Aprilis 2, Maius 3, Junius 2, Julius 3, Augustus item 3, September 2. Proposita itaque qualibet mensis die, quam invenire placet (sit autem exempli gratia xxix Martii dies hujus anni, in quam Christianorum sanctissimum Pascha incidet), ad hunc modum invenietur:

Sume labentem solis cyclum, qui est 25, ejusque bisextiles 6; nam quater sex efficiunt 24. Summæ omnium 31 adde mensium epactas, nempe Octobris, Novembris, Decembris et Januarii; dies undecim, sunt 42. Adjunge Martii 29 dies, cujus feriam inquiris, conficiunt 71, quæ per 7 hebdomadis partire dies in hunc modum: Decies 7 sunt 70; restat 1, quæ est hebdomadis prima feria, sive Dominica, in quam Martii 29, quam quærimus, incidit. Quod si in alia quæstione collectioneque, post divisionem per 7, duo, tresve dies, aut quatuor reliqui sint, ac deinceps usque ad 7, contingant nimirum cæteræ hebdomadis ex ordine feriarum. Hoc si in mensibus omnibus feceris, tam qui Martium antecedunt, quam qui sequuntur; certissime ac sine errore comperies cujuscunque libuerit diei feriam in duodenis anni mensibus. Porro Februarius nihil prorsus in menstruarum epactarum ratiocinia confert. Est enim deminutus, ac diebus tantum constat octo et viginti. Et quamvis in anno bisextili xxix habeat, uno scilicet addito die; hic videlicet ille dies est, qui post annos iv in cyclo solis accedit anno bisextili. Ideo bis numerari non debet. Quinetiam in computanda feria non ante procedit in summam, quam Februarius desierit, hoc est ab ineunte Martio, ac deinceps.

τῷ 12 πούτῳ ἡμεροευσείῳ, ἀρξαμένου τοῦ βισέξτου ἀρχῆς τοῦ Μαρτίου καὶ ἔμπροσθεν.

De ratione cycli lunaris investigandi.

IV. Cyclos lunæ a Kalendis Januariis incipit, atque ad annos xix perductus novum capit exordium. Hunc ergo reperire si vis, annorum ab orbe condito summam partire per numerum cycli lunaris, id est xix, reliquum, quod est infra xix, aut xix ipsi, cyclos est iniens lunæ. Quærat hunc anno 6885 lunæ cyclos, hoc modo ratiocinabimur: Novies ac decies multiplicata 300 faciunt 5700.

11 *Deest κατὰ.* 12 *Cor. γεγόνασιν.* 13 *An pro κομπούτω.*

τις ἀκριβῶς εἰδέναι ἐν ποίᾳ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν τυγχάνει, τῷ τοῦ ἡλίου κύκλῳ καὶ ταῖς ἐπομένοις αὐτῷ βισέξτοις, ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἐπακταῖς τῶν μηνῶν πρὸς τὴν ταύτης εὐρεσιν χρῆσται. Δὴ γινώσκεις σε χρῆ, ὡς βίσεξτα μὲν 11 τὸν τοῦ ἡλίου κύκλον εἰσὶν ζ'· τετράκις γὰρ τὰ ζ' κη'· κατὰ τετάρτου γὰρ χρόνου συνάγεται ἐν· αἱ δὲ τῶν μηνῶν ἐπακταὶ τῶν μὲν ἐχόντων ἀνὰ λα' ἡμέρας εἰσὶ γ', τῶν δὲ ἀνὰ λ' β'. Ἀρχονται γοῦν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου μηνός, ἀφ' οὗ καὶ ὁ τοῦ ἡλίου κύκλος ἀρχεται. Καὶ εἰσι τοῦ Ὀκτωβρίου γ', τοῦ Νοεμβρίου β', τοῦ Δεκεμβρίου γ', τοῦ Ἰανουαρίου γ', τοῦ Μαρτίου γ', τοῦ Ἀπριλίου β', τοῦ Μαΐου γ', τοῦ Ἰουνίου β', τοῦ Ἰουλίου γ', καὶ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ τοῦ Σεπτεμβρίου β'. Εἰ οὖν βούλῃ ὁποιανδήποτε μηνὸς ἡμέραν εὐρεῖν (κρίσθω δὲ χάριν ὑποδείγματος ἡ κατὰ ἡ καὶ τὸ ἅγιον ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν Πάσχα εἶσται)

Λάβε μοι τὸν ἐνιστάμενον κύκλον τοῦ ἡλίου καὶ τυγχάνοντα, καὶ τὰ τούτου τέταρτα, ἦγουν βίσεξτα, ἅτινα εἰσὶν ζ'. Τετράκις γὰρ ζ' κδ'. Τούτοις γεγόνασιν 11 λα' πρόσθε τὰς τῶν μηνῶν ἐπακτάς, ἦγουν τοῦ Ὀκτωβρίου, Νοεμβρίου, Δεκεμβρίου καὶ Ἰανουαρίου ἡμέρας ια'· ἰδοὺ μβ'. Ταύταις ἐπισύναζον καὶ τὰς τοῦ Μαρτίου κθ'· ἐπειδὴ τὴν κθ' αὐτοῦ ζητεῖς μαθεῖν ἐν ποίᾳ τῆς ἑβδομάδος ἡμέρᾳ τυγχάνει· καὶ ἰδοὺ γεγόνασιν οα'. Ταύτας ὑφείλον ἐπὶ τῶν ζ' τῆς ἑβδομάδος ἡμερῶν, εἰπὼν· Δεκάκις τὰ ζ' σ' κατελείφθη καὶ μία, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα ἡ Κυριακὴ ἡ ζητούμενη οὖσα τοῦ Μαρτίου κθ'. Εἰ δὲ συμβῇ ἐν ἄλλῃ τοιαύτῃ ζητήσῃ καὶ ἐπισυναγωγῇ μετὰ τὸν ζ' ὑφειλμὸν καταλειφθῆναι δύο, ἢ τρία, ἢ δ', καὶ καθέξῃς μέχρι τῶν ζ', ἔσονται διελονότι κατὰ τάξιν αἱ λοιπαὶ τῆς ἑβδομάδος ἡμέραι. Τὸν ὅμοιον οὖν ποιῶν τρόπον καὶ εἰς τοὺς πρὸ τοῦ Μαρτίου μῆνας, καὶ εἰς τοὺς μετ' αὐτὸν ἅπαντας, ἀσφαλῶς καὶ ἀπταιστως εὐρήσεις ἣν ἂν ἐπιζητήσῃς ἡμέραν τῶν τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ μηνῶν. Ὁ μὲντοι Φεβρουάριος οὐ συνεισφέρει τι ὅλως ἐν ταῖς εἰρημίναῖς ἐπακταῖς τῶν μηνῶν. Ἠλαττωμένος γὰρ ἐστίν, κη' καὶ μόνος ἡμέρας ἔχων. Εἰ δὲ καὶ βισέξτου ὄντος κθ' προστιθεμένης αὐτῷ μιᾶς ἡμέρας· ἀλλ' αὕτη ἐστὶν ἡ κατὰ δ' χρόνους προστιθεμένη ἐν τῷ κύκλῳ τοῦ ἡλίου, βισέξτου ὄντος· καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐνέιχεται δισσευθῆναι· ἥτις οὐδὲ ὀφείλει εἰσάγεσθαι ἐν χρόνῳ, ἣν μὴ παρέλθῃ ὁ Φεβρουάριος, ἦγουν ἀπ'

D Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὸν κύκλον τῆς σελήνης.

Δ'. Ὁ τῆς σελήνης κύκλος ἀρχεται μὲν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Ἰανουαρίου μηνός, ἀνέρχεται δὲ μέχρι χρόνων ιθ', καὶ πάλιν λαμβάνει ἀρχὴν. Εἰ οὖν βούλῃ καὶ τοῦτον εὐρεῖν, ὑφείλον παρὰ τὸν ἀριθμὸν αὐτοῦ κύκλου αὐτῆς, ἦγουν τῶν ιθ', τὰ ἀπὸ κρίσεως κόσμου ἔτη· καὶ τὰ καταλειφθέντα τὰ κάτωθεν τῶν ιθ', ἢ καὶ μέχρις αὐτῶν, ὑπάρχει ὁ ἐνιστάμενος κύκλος τῆς σελήνης. Ἐστω δὴ ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ

παρὸν ἥωπε' ἔτος τὸν κύκλον αὐτῆς· καὶ λέγομεν· Ἐννεακαίδεκάκις τὰ τ' ρεψ'· ἔννεακαίδεκάκις τὰ ξ' αρμ'· καὶ ἔννεακαίδεκάκις τὰ β' λη'· γινόμενα ὁμοῦ ἥωσι· Κατελείφθησαν μέχρι τῶν πε' καὶ ζ'· ἀτινά εἰσιν ἐνιστάμενος τῆς σελήνης κύκλος ζ' ὢν. Καὶ διὰ τῆς ἄλλης μεθόδου εὐρήσεις τοῦτον ἀπονωτέρως. Τοῖς εἰρημένοις ὀλίγοις ἔτεσιν, ἤγουν τοῖς πε', πρόσθετες καὶ ιζ', καὶ γίνονται ρβ'. Ταῦτα εἰ ὑφείλεις γοῦν καὶ οὕτως ζ' τυγχάνων.

Ἀπορήσειε δ' ἂν τις τῶν μετὰ σκέψεως ταῖς παρούσαις μεθόδοις ἐντυγχανόντων, πῶς ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ μεθόδῳ προστίθεμεν ἐν μὲν τῇ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ε', ἐν δὲ τῇ τοῦ ἡλίου κδ', καὶ ἐν τῇ τῆς σελήνης κζ'· καὶ εἰ ἀσφαλές ἐστιν ἀεὶ προσχρησθαι ταῖς τοιαύταις προσθήκαις. Πρὸς οὓς ἐροῦμεν, ὥς οὐκ ἀεὶ αὐταὶ τὸ βέβαιον ἔχουσιν, ἀλλὰ μέχρις ὅλου τοῦ ἐνενηχοστοῦ καὶ μόνου ἔτους· μετὰ δὲ τούτου, ἄλλης ἀρξαμένης ἑκατονταετηρίδος, ἄλλαι καὶ προσθήκαι παραληφθήσονται· ἤγουν ἐν μὲν τῇ τῆς ἰνδίκτου κύκλῳ ἡ οὐδὲν, ἡ ιε', ἐν δὲ τῇ τοῦ ἡλίου ιθ', ἐν δὲ τῇ τῆς σελήνης γ'. Οὕτως οὖν πάλιν ἀπταιστως ἡ τῶν τοιούτων προβήσεται κύκλων εὐρεσις. Πλεονος δὲ ἕνεκα γνώσεως καὶ τὸν τούτων λόγον ἀποκαλύψω σοι, ταῖς πολλοῖς ἔσως μὴ γινωσκόμενον. Ἐκάστης οἷας δὴποτε πληρουμένης ἑκατονταετηρίδος, ὅσον ἂν εὐρησῇ ἐν τῇ τελευταίῳ, ἤγουν τῇ ρ' ταύτης ἔτει, τὸν τε κύκλον τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης, καὶ τῆς ἰνδίκτου, αὐτὴν ταύτην τὴν ἑκάστου ποσότητα ἔχε προσθήκη ἐν τῇ ὀλίγα ἔτη τῆς ἀρχομένης ἑκατονταετηρίδος· καὶ εὐρήσεις δι' ἑκάστης προσθήκης τὸν οἰκεῖον ἑκάστη κύκλον, ὥς ἀνωτέρω δεδῆλωται· ἤγουν τῇ τοῦ ἡλίου τὸν τοῦ ἡλίου, τῇ τῆς σελήνης τὸν τῆς σελήνης, καὶ τῇ τῆς ἰνδίκτου τὸν τῆς ἰνδίκτου.

Ὡπως δεῖ εὐρίσκειν τὸν θεμέλιον τῆς σελήνης.

Ε'. Τὸν δὲ γε θεμέλιον τῆς σελήνης ἴσθι ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς α' τοῦ Ἰανουαρίου· ἀφ' οὗ δηλονότι καὶ ὁ ταύτης κύκλος τὴν ἀρχὴν λαμβάνει. Εἰ οὖν βούλει καὶ τοῦτον εὐρίσκειν, ἐνδεκαπλασιαζέτω τὸν ἐνιστάμενον κύκλον καὶ τῇ ἀπὸ τοῦ ἐνδεκαπλασιασμοῦ γινομένην ἀριθμῷ προστίθει γ'· καὶ τὸν συναγόμενον, εἰ μὲν κἄτωθέν ἐστι τῶν λ', αὐτὸν ἐκείνον εἶναι γίνωσκε τὸν θεμέλιον· εἰ δ' ὑπερβῇ, ὁσάκις ἔγχωρεῖ τὴν λ' τούτων ἀφελών, τὸ καταλειπόμενον ἐστὶν ὁ θεμέλιος. Τὰς μέντοι τρεῖς, ἃς ἐφημεν προστιθέναι τῇ τοῦ ἐνδεκαπλασιασμοῦ ἀριθμῷ, προσθήσεις καθ' ἑκάστον ἐνιαυτὸν μέχρις ὅλου τοῦ ις' κύκλου τῆς σελήνης· ἐν δὲ γε τοῖς λοιποῖς τρισὶ, τῇ ις' δηλονότι, τῇ ιη', καὶ τῇ ιθ', ἀντὶ τῶν γ' προσθήσεις δ'· οὕτω γάρ σοι ἀπταιστως ἡ τοῦ θεμελίου αὐτῆς προβήσεται εὐρεσις. Καὶ οὕτως ἀπονωτέρως εὐρήσεις τὸν τῆς σελήνης θεμέλιον. Τῇ τοῦ ἐνεστῶτος θεμελίου ἀριθμῷ προστίθει ια'. Καὶ εἰ μὲν πλεῖω τῶν λ' ἀναβῇ ὁ αὐτὸς· εἰ δὲ κἄτωθεν τούτου ἐστὶν, αὐτὸν ἐκείνον εἶναι προσθεῖναι.

Ὡπως εὐρίσκειν δεῖ πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη.

Ζ'. Τὰς ἡμέρας δὲ τὰς ἀπὸ γεννήσεως αὐτῆς οὕτω

11 f. ἐκβαλὼν.

PATROL. GR. XIX.

A Item sexagies novemdecim dant 1140; his novemdecim, 38. Colliguntur anni 6878. Desunt ad complendos 85, anni 7, qui est præsentis anni lunaris cyclus. Licet hoc et alia methodo periclitari majore compendio. Annorum minori numero, hoc est 85, adjice 17, sunt 102. Ea si per 19 distribuas, relinquentur 7, itidem ut in priore methodo. παρὰ τὸν ιθ', καταλειφθήσονται ζ'. Ἀναφαίνεται

Dubitabit forsitan aliquis qui paulo accuratius in has methodos animum intenderit, cur in hac posteriore, cum cyclum indictionis inquirimus, addantur 5; in cyclo solis 24; in lunari 27; atque utrum perpetuo additiones istæ faciendæ sint. Respondemus non eas semper tutas esse, sed ad annum tantummodo 900 expletum, post eum vero alius numerus addendus erit, velut ad indictionis cyclum 15, vel 0, ad solarem 12, ad lunarem 3, quorum ope cycli omnes isti sine errore provenient. Sed uberioris doctrinæ causa hujus rei tibi rationem explicabo, quam non multi fortassis intelligunt. Vertente quolibet centenario, quidquid in centesimo anno reliquum est de ratiuncula solis, lunæ vel indictionis, hujus numerum adde semper excurrenti supra ineuntem centenarium minori summæ; ut per cujuslibet generis adjunctionem congruentem habeas cyclum, ut superius ostendimus: hoc est solare addito solis proprio; lunarem addito lunari; et indictionalem, ex eo qui indictionis proprius est.

Quomodo lunæ radix investiganda.

V. Sciendum est radicem lunæ a Kalendis Januariis auspicari, a quibus illius cyclus incipit. Quam ut invenias, duc ineuntem lunæ cyclum in xi, collectam summam auge 3 additis; quidquid exsistat, id si minus est 30, radix est lunæ: si majus est, de eo quoad licebit detrahe 30, residuum est radix lunæ. Porro ternarium illum, quem multiplicato per xi numero addendum esse docuimus, adjiciemus in anno quovis usque ad vertentem 16 lunæ cyclum; in reliquis tribus, ut in 17, 18, 19, pro tribus addes 4. Sic enim absque errore lunarem radicem invenies. Potes expeditiore methodo eandem sic investigare. Ad numerum radices currentis adde xi. Si summa superet xxx, demptis iisdem, reliquum sumito. Si minor est numerus, hunc ipsum pro radice capies. Cum autem xxix occurrat, addenda sunt xii.

ἀριθμὸς, τὰ λ' ἐμβαλὼν 14, τὰ καταλειπόμενα κρά γίνωσκε τὸν θεμέλιον. Ἐν μέντοι τῷ κδ', ιθ' δεῖ σε

Quomodo inveniri possit ætas lunæ.

VI. Ætatem lunæ ad hunc modum investigabis.

Accipe currentem illius radicem, et initio facto ab Januario, de singulis mensibus sume, si quidem diebus xxxi constant, 1 1/2, sin tricenarii sint, 1/2. Porro mensis illius, in quo versaris, dies adjice ab ejus Kalendis ad propositum diem. Ad collectam eumnam radicem addito. Totum deinde partire per 29 1/2, residuum, sive 29 1/2, seu minus fuerit, ætatem exhibet lunæ. Igitur si ab Januario calculum incipis, et bissextilis intercedat, sesquidiem ex illo sumptum adjicies per annum integrum, hoc est usque ad insequentem Januariuni. In anno communi eundem usque ad Februarii finem duntaxat assumes, eoque transacto ambos omittes. Quippe defectum unius alterius redundantia compensat. Deinceps ergo ab illa contributione manent immunes illi duo menses usque ad annos tres absolutos, hoc est usque ad bissextilem alterum. Quamobrem transcensistis istis, uti dictum est, incipit a Martio, et, ut præscripsimus, dies illos accipe ad eum usque qui proponitur.

ἑῶν τριῶν· ἔχουν μέχρις ἂν γένηται πάλιν ὁ χρόνος ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, λαμβάνων τὰς διαληφθείσας ἡμέρας τὸν εἰρημένον τρόπον, ἄχρις ἂν φθάσῃ τὴν ζητουμένην ἡμέραν.

Atque ut res tota fiat exemplo aliquo clarius, quæretur hoc anno, qui est 6885, quot dierum luna sit Maii vicesimo. Primum radicem illius, hoc est xx, sumimus: ac prætermisissimus Januario et Febuario, ut qui nihil omnino conferant, incipimus a Martio, de quo diem 1 1/2 capimus, ex Aprili 1/2, qui dies cum horis ad xx radicem additi, una cum xx diebus Maii, consciunt duos et quadraginta. Deductis ergo xxix 1/2, relinquuntur xii 1/2 dies. Igitur vicesimo die Maii ætatem lunæ dicimus esse dierum xii 1/2.

γομεν οὖν εἶναι τὴν σελήνην κατὰ τὴν εἰρημένην κ'

Quot horas luna singulis noctibus luceat, quomodo possit inveniri.

VII. Scire forsitan cupienti tibi quot horas luna post vespertas singulas crescens, decrescensve luceat, hoc impigre, nec importune tibi certa ratione demonstrabimus. Luna, postquam nata est, crescit ad xv dies; ac totidem plus minus pleno orbe lucet. Inde paulatim ad tricesimum usque decrescit, quo die penitus luce defecta rursus nasci nova incipit. Igitur quindecim illis incrementi sui diebus, sub primam vesperam scrupulis quatuor lucet: sub secundam, viii; sub tertiam, xii: atque ita deinceps usque ad diem xv, ita ut singulæ noctes iv addant scrupula, cujusmodi in horam quamlibet imputantur v. Itaque cum ad xv vesperam pervenerit, ut plena dicatur, quod tunc solis radiis tota collustretur, scrupula lx ea nocte lucet, quæ sunt horæ xii. Nam quater quindecim sunt lx, et quinquies duodecim itidem lx. Quare si nosse cupis quot horas singulis noctibus crescens luna luceat, vide quot dies ætas illius habeat;

¹⁰ f. πληρωθῇ.

Α μαθησῇ· Κράτει τὸν ἐνιστάμενον ταύτης θεμελίον· καὶ ἀρχόμενος ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, λάμβανε ἀφ' ἐκάστου μηνὸς, ἀπὸ μὲν τῶν ἐχόντων λα' ἡμέρας, α' καὶ σ', ἀπὸ δὲ τῶν λ', σ'. Τοῦ μέντοι μηνὸς, ἐν ᾧ τὴν ζήτησιν ποιῇ τῶν ἡμερῶν τῆς σελήνης, εἰσάξεις αὐτὰς ἐκεῖνας, ὅσας ἔχει, ἀρξάμενος μέχρι τῆς ζητουμένης ἡμέρας. Ἀς πάσας συνάψας τῷ θεμελίῳ, τὸν γεγονότα ἀριθμὸν ὑφελὲ ἐπὶ τῶν κθ' σ', καὶ τὰ μένοντα τούτων κάτωθεν, ἥ καὶ μέχρις αὐτῶν, εἰσὶν αἱ ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς ἡμέραι. Ἀρχόμενος οὖν, ὡς εἴρηται, ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, εἰ μὲν ἐνὶ ὁ χρόνος βίσεξτος, εἰσαγε τὴν ἐξ αὐτοῦ λαμβανομένην μίαν ἡμισυ ἡμέραν καθ' ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν, ἔχουν μέχρις ἂν φθάσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ εἰς τὸ ἐπὶδὸν ἔτος Ἰανουαρίου· εἰ δ' οὐκ ἔστι βίσεξτος, λάμβανε ταύτην μέχρις ἂν πληρώσῃ ¹⁰ ὁ Φεβρουάριος καὶ μόνον, καὶ μετὰ τὸ πληρωθῆναι αὐτὸν καταλίμπανε ἀμφοτέρους. Λαμβάνει γὰρ τὴν τοῦ ἐνὸς περισσεύσαν ἡ θατέρου ὑστερησις. Κάντευθεν μένουσι καὶ οἱ δύο ἀσυντελεῖς ἐν τῇ τοιαύτῃ συνεισφορᾷ μέχρι συμπληρώσεως ἐνιαυτοῦ βίσεξτος. Τούτους οὖν ὑπερβαίνων, ὡς εἴρηται, ἄρχου ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, λαμβάνων τὰς διαληφθείσας ἡμέρας τὸν εἰρημένον τρόπον, ἄχρις ἂν φθάσῃ τὴν

Ἰνα δὲ καὶ δι' ὑποδείγματος σαφέστερον τὸ λεγόμενον γένηται, κείσθω ζητεῖν ἡμᾶς κατὰ τὸ ἐνιστάμενον, ὥστε ἔτος πόσων ἡμερῶν ἐστὶν ἡ σελήνη κατὰ τὴν κ' τοῦ Μαΐου. Κρατοῦντες οὖν τὸν θεμελίον αὐτῆς, κ' ὑπάρχοντα, παρατρέχοντες τὸν τῶν Ἰανουαρίου καὶ τὸν Φεβρουαρίου, ὡς μὴ ἔχοντας εἰσενέγκαι τι. Ἀρχόμενοι δὲ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου λαμβάνομεν τοῦτου μίαν ἡμισυ, καὶ τοῦ Ἀπριλίου ἡμισυ, αἱ μετὰ τῶν κ' τοῦ θεμελίου προστιθέμεναι, καὶ αἱ τοῦ Μαΐου κ', γίνονται μδ'. Ἐκδεδημένων οὖν τῶν κθ' σ' ἡμερῶν, κατελείφθησαν καὶ ιθ' σ' ἡμέραι. Λέ- τοῦ Μαΐου μηνὸς ιθ' ἡμισυ ἡμερῶν.

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν, καὶ πόσας ὥρας ἡ σελήνη φαίνεται καθ' ἐκάστην ἐσπέραν.

Ζ'. Ποθοῦντί σοι δ' ἴσως εἰδέναι καὶ πόσας ὥρας ἡ σελήνη φαίνει καθ' ἐκάστην ἐσπέραν αὐξομένη τε καὶ μειουμένη, οὐκ ἀργῶς οὐδ' ἀκαίρως σοὶ καὶ τὸν περὶ τούτου λόγον ἐκθήσομεν. Ἡ σελήνη μετὰ τὸ γεννηθῆναι αὐξάνει μὲν μέχρι τῆς ιε' ἡμέρας· ἥ ἐντὸς ἐπὶ τε τὸ πλέον καὶ τὸ ἐλάττω γίνεσθαι καὶ ἡ ταύτης ἀπόχυσις. Ἀπὸ ταύτης δ' ἄρχεται μειοῦσθαι μέχρι τῆς λ', καθ' ἣν ἐκλείπουσα τελείως, ἀρχομένη πάλιν γένεσθαι νέα. Ἐν ταῖς εἰρημέναις οὖν ιε' ἡμέραις τῆς αὐξήσεως αὐτῆς λάμπει τὴν μὲν πρώτην ἐσπέραν λεπτὰ δ', τὴν δὲ δευτέραν ἡ', τὴν δὲ τρίτην ιθ'· καὶ καθ' ἑξῆς ὁμοίως μέχρι τῶν ιε', προστιθεμένων αὐτῇ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν λεπτῶν δ', ἃ δὴ λεπτὰ εἰσάγονται ἐν μιᾷ ἐκάστῃ ὥρᾳ ε'. Φθάσασα γοῦν τὴν ιε' ἐσπέραν, ἥτις καὶ πανσέληνος καλεῖται, διὰ τὸ πᾶσαν παρ' αὐτῆς φωτίζεσθαι, λάμπει κατὰ ταύτην λεπτὰ ξ', ἔχουν ὥρας ιθ'. Τετράκις γὰρ τὰ ιε' ξ' γίνονται. καὶ πεντάκις τὰ ιθ' πάλιν ξ'. Εἰ οὖν βούλει γινώσκειν πόσας ὥρας φαίνει καθ' ἐκάστην ἐσπέραν αὐξανόμενην,

εὗρισκε πόσων ἡμερῶν τυγχάνει, καὶ ταύταις διδοὺς ἅνὰ λεπτὰ δ', τὰ συναγόμενα λεπτὰ μέριζε παρὰ τὸν ε', μεταβαλὼν εἰς ὥρας· καὶ ἔξεις τὸ ζητούμενον. Ὡσαύτως καὶ μετὰ τὴν ἀπόχυσιν, ἤγουν μετὰ τὴν ιε' αὐτῆς ἡμέραν, εἰ βούλει εὗρίσκειν τὰς ὥρας τῆς φάσεως αὐτῆς, ἀφ' ἧς ἀπὸ τῶν ιδ' ὥρῶν τῆς ὅλης νυκτὸς καθ' ἑκάστην ἐσπέραν τῶν παρελθουσῶν λεπτὰ δ', καὶ αἱ καταλειπόμεναι ὥραι, ἧ καὶ λεπτὰ μετ' αὐτῶν, ἔσται ἡ φαῦσις αὐτῆς. Ἡ καὶ ἄλλως.

Εὗρισκε πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἀπὸ τῆς γεννήσεως αὐτῆς μέχρι τῆς μετὰ τὴν ἀπόχυσιν ἡμέρας, καθ' ἣν ζητεῖς τὰς ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς. Τὰς οὖν τοιαύτας ἡμέρας ἀφαιρῶν ἀπὸ τῶν λ', κράτει τὰς καταλειφθείσας μέχρις αὐτῆς ὅλης τῆς λ', αἷς διδοὺς ἅνὰ λεπτὰ δ', τὰ ἀπὸ τούτων γινόμενα πάντα λεπτὰ μέριζε παρὰ τῶν ε'· καὶ μαθήτη ἀκριβῶς πόσας ὥρας καὶ λεπτὰ μέλλει λάμψαι.

Ἄλλ' ἐπειπερ ἡ τοιαύτη μέθοδος ἐν πάσαις ταῖς τοῦ ἐνιαυτοῦ νυξὶ τῷ ἀριθμῷ τῶν ιδ' χρῆται ὥρων· ἡμῖν δ' αἱ νύκτες κατὰ μὲν τὴν ἐαρινὴν καὶ φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἤγουν κατὰ τὸν Σεπτέμβριον καὶ κατὰ τὸν Μάρτιον μόνον ἔχουσιν ἅνὰ ιδ' ὥρων, καθ' ὃν καιρὸν καὶ ἡ ῥηθεῖσα μέθοδος ἀσφαλῆς ἐστὶ κατὰ τὰς ὥρας ἰσάζουσα· μετὰ δὲ τὸν Σεπτέμβριον, χειμῶνος φθάνοντος, τὰς ιδ' ὥρας ὑπερβαίνουσα ἡ νύξ κατὰ μικρὸν προβαίνει ἄχρι τῶν ιε'· ὡσαύτως καὶ μετὰ τὸν Μάρτιον ἄχρι τοῦ θέρους προεῖυσα κατέρχεται εἰς ὥρας θ'· καὶ τούτου ἀναφαίνεται, ὡς αἱ παρὰ τῆς εἰρημένης ψήφου λαμβανόμεναι ὥραι κατὰ μὲν τὰς διαληφθείσας ἰσημερίας εἰσὶν ὅμοιαι καὶ ἴσαι, κατὰ δὲ λοιπὰ τοῦ χρόνου μέρος ποτὲ μὲν μειζονέες εἰσι, ποτὲ δὲ ἐλάττωες, αἱ καὶ καλοῦνται καιρικαί· ἡμῖν δὲ ὁ σκοπὸς ἐστὶ διὰ τῶν καθ' ἑκαστον μῆνα ἐνισταμένων ἴσων ὥρων, αὐξομένης τε καὶ μειουμένης τῆς νυκτὸς, εὗρίσκειν τὰς καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ὥρας τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς· ὑποδείχθησεται τρόπον¹⁶, ὅπως ἀσφαλῶς καὶ τοῦτο γενήσεται, μεταβαλομένων τῶν εἰρημένων ἀνίσων καιρικῶν ὥρων εἰς τὰς παρ' ἡμῖν ἴσας, τὰς καλουμένας ἰσημερινάς. Ἔστι δ' οὕτως.

Εὗρισκε πρῶτον πόσων ἡμερῶν ὑπάρχει ἡ σελήνη, καὶ πόσας ὥρας καιρικὰς μέλλει λάμψαι, ὡς ἀνωτέρω ἀκήκοας. Ταύτας οὖν πολλαπλασιάσας μετὰ τῶν ὥρων, ἃς ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νύξ τοῦ ἐνισταμένου μηνὸς, καθ' ὃν δηλονότι ἡ ζήτησις γίνεται. Καὶ τὸν συναγόμενον ἀπὸ τούτου ἀριθμὸν μέριζε ἀεὶ παρὰ τὸν ιδ', ἤγουν τὸν ἀριθμὸν τῶν καιρικῶν ὥρων· καὶ οὕτως ἔξεις τὴν τῶν τοιούτων ὥρων μεταβολήν. Οἷον ἔστω δοκιμῆς χάριν, πέμπτῃς οὔσης τῆς σελήνης κατὰ τὸν Ἰανουάριον, καθ' ὃν ἔχει παρ' ἡμῖν ἡ νύξ ὥρας ιθ'. Ζητεῖν ἡμῶς πόσας ὥρας μέλλει λάμψαι, καὶ εὗρίσκειν κατὰ τὴν ἀναγεγραμμένην ἐφοδὸν λεπτὰ κ', ἤγουν ὥρας καιρικὰς δ'· ἃς θέλοντες μεταβαλεῖν εἰς ἰσημερινὰς, πολλαπλασιάσομεν ταύτας δι' ἡμῶς ὥρας μετὰ τῶν ιδ' ὥρων, ἃς ἔχει ἡ νύξ, ὡς εἴρηται, κατὰ τὸν Ἰανουάριον· λέγομεν· Τετράκις τὰ ιθ', νς'. Ταῦτα δὲ τὰ νς' μερίζομεν παρὰ τὸν ιδ',

A pro unoquoque die scrupula iv accipe : summam ex omnibus collectam partire per v, et pro iis singulas horas numera : habebis hoc modo quod quaeritur. Similiter post plenilunium, hoc est post xv diem lunæ, ut horas, quibus lucet, assequare, detrahe de horis xii integræ noctis, pro qualibet exacta nocte scrupula iv : quod reliquum est horarum, vel scrupulorum, tempus est quo lucet. Item alio modo.

Scito quot dies interjecti sint a nova luna ad propositum diem plenilunio posteriorem, quo die quaeritur quot horis luceat. Summam dierum aufer de xxx : quod superest ad tricesimam usque lunam accipe ; pro singulis diebus residuis scrupula iv computa : collectam ex omnibus summam scrupulorum partire per v : ita certo comperies quot horas et scrupula lucere debeat.

Sed quoniam methodus ista noctes omnes per annum totum sumit horarum xii, apud nos autem sub vernum et autumnale duntaxat æquinoctium, hoc est Septembri et Martio, noctes horarum sunt xii ; quo tempore methodus nostra, quæ horarum æqualitatem postulat, errore vacat : post Septembrem, succedente hieme, nox xii horas excedens paulatim ad xv usque progreditur ; post Martium quoque usque ad æstivum solstitium progressum faciens, ad horas ix decrescit ; ex quo illud apparet, horas calculo isto putatas, uti in ambobus æquinoctiis similes æqualesque sunt, sic in reliquis temporibus alias majores, alias minores esse, quæ et καιρικαί, id est temporariæ dicuntur. At hic nobis propositus est scopus, ut per æquales mense quovis horas, crescente vel decrescente luna, reperiamus quanto post vesperam quamque tempore luceat : Ideo ratio quædam tradetur a nobis, qua id certo consequi possimus, uti nimirum inæquales horæ illæ ac temporariæ in eas, quas vocamus æquinoctiales, mutantur. Est autem ejusmodi.

Imprimis quot dierum ætas lunæ sit investiga, quotque temporarias horas lucere eam oporteat, uti in superioribus intellexisti. Has cum horis multiplicas, quas apud nos propositi mensis nox habet, de quo videlicet quaeritur. Summam collectam ex perpetua regula partire per xii, qui est temporariarum numerus horarum. Hoc modo conversionem horarum assequeris. Exempli causa, ut methodum periclitemur : Sexta sit luna iuense Januario, quo noctis horæ sunt quatuordecim : et inquiratur quot horas luna nocte luceat. Ex illa ratione, quam superius exposuimus, sunt minuta viginti quæ sunt horæ temporariæ quatuor ; quas ut in æquabiles convertamus, has ipsas quatuor horas in quatuordecim, quas nox habet, ut dictum est, Januario mense, ducentes ; ita dicimus : Quater quatuordecim efficiunt sex et quinquaginta. Ea per

¹⁶ f. τρόπος.

duodecim partimur, quoties est 4 3/4. Totidem A fiunt horæ quatuor conversæ. Sed de his hactenus.

Quomodo inveniendum sit legale Pascha.

VIII. Carnisprivium, legale Pascha, sanctum Pascha Christianorum, jejunia sanctorum apostolorum hoc modo reperies. Lunæ radicem, hoc est epactam, quæ in cursu est, per undecim multiplica; summæ adde sex dies, nimirum tres, quæ ex postea memorato sesquiscrupuli, ac triente conflunt, quæ supra dies 29 1/2 menstruum lunæ circuitum habere demonstravimus; tres item alias ad quinquagenarium explendum numerum. A XVII, ac deinceps pro tribus adde quatuor; quod major illorum modus in iis exsistat. Has dies adjunges a primo cyclo ad integrum decimum sextum. In tribus reliquis pro tribus addes septem. De summa aufer, quoad potes, triginta. Residuo, quod est infra triginta, ducto initio ab Martio, adde quot erit necesse dies, donec quinquaginta compleas. Si Martius non sufficiat, reliquas dies ex Aprili suffice; donec summam, quam dixi, quinquaginta dierum efficias. Ea ubicunque desiderit; puta in hanc aut illam Martii, vel Aprilis diem, in eam Judaicum, legale scito Pascha convenire. Cujus seriam ex ea methodo, quam supra proposuimus, ubi reperies, proxime sequente Dominica ejusdem hebdomadæ noveris sanctum Christianorum Pascha celebrari. Qua re comperta, tria quotannis addens quotæ mensis, in qua Pascha deprehendisti, Carnisprivium habebis. Si sit annus bissextilis, pro tribus adde quatuor. Porro si citra XXVIII diem Martii, Christianorum sanctum Pascha incidat, Januarium Carnisprivii dies obtinebit. Sin ultra XXVIII diem iucurrat, Februario contingit. Si Pascha in ipsum cadat XXVIII diem; si quidem bissextilis non erit annus, Januarii XXXI die Carnisprivium erit. Et enim octo et viginti cum tribus faciunt unum et triginta. Sin bissextilis fuerit, Kalendis Februariis incidet; nam viginti octo cum quatuor duos et triginta faciunt: de quibus relictis Januario uno et triginta, reliquus est unus, qui est prima Februarii dies. Idem facies et in Martii XXIX, ac XXX, vel XXXI, ut in reliquis annis addas tria: bissextili solum, quatuor, tum deductis, ut dictum est XXXI, ac Januario tributis, quod reliquum est, assignes Februario; quorum dierum ultimus est Carnisprivium. At sanctorum apostolorum jejuniis attributi dies ita reperientur.

ἡ τελευταία ἐστὶν ἡ Ἀπόκρῳ. Ἡ δὲ τῶν ἡμερῶν δὴλη γενήσεται.

Qua ratione jejunii sanctorum apostolorum dies inveniri debeant.

IX. Ab ipso sanctissimo Paschatis die, ipsomet excluso, usque ad tertium Maii quot sint dies computa; quibus collectis, sive Martio, sive Aprili

καὶ ἀνήκει αὐτοῖς δ' καὶ διμοῖρον· ἅπερ εἶσιν αἱ μεταβληθεῖσαι ὥραι δ', γεγонуῖαι δ' καὶ διμοῖρον. Καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσούτον.

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὸ νομικὸν Πάσχα.

H. Τὴν δὲ γὰρ Ἀπόκρῳ, τὸ νομικὸν Πάσχα, τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, καὶ τὰς τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας εὐρήσεις οὕτως· Ἐνδεκαπλασίαζε τὸν ἐνεστώτα τῆς σελήνης θεμέλιον· καὶ τῷ γεγονότῳ ἀριθμῷ προστίθει ἡμέρας ζ', τὰς μὲν γ' τὰς συνισταμένας ἐκ τοῦ διεισθεν εἰρημένου λεπτοῦ ἐνδὸς καὶ ἡμίσεος, καὶ τρίτου, ἅπερ κατεπέκεινα τῶν κθ' S' ἡμερῶν ἔχων δέδεικται ὁ τῆς σελήνης μηνιαῖος κύκλος· τὰς δὲ ἐτέρας γ' εἰς ἀναπλήρωσιν τοῦ πεντηχοστοῦ ἀριθμοῦ. Ἀπὸ δὲ τοῦ ιζ' καὶ ἐξῆς ἀντὶ τῶν γ' προστίθενται δ'· ἐπειδὴ πλείων ἢ ἐκείνων ποσότης ἐν τούτοις συνάγεται. Ταύτας δὲ προσθήσεις ἀπὸ τοῦ πρώτου κύκλου μέχρις ὅλου τοῦ ιζ'· ἐν δὲ τοῖς λοιποῖς τρισὶν ἀντὶ τῶν τριῶν προσθήσεις ζ' 17. Καὶ τὸν συναγόμενον ὕψελε παρὰ τὸν λ', ὁσάκις ἐγχαυρεῖ· τὰ δὲ καταλειπόμενα κἀνωθεν τῶν λ' κρατῶν, ἄρῃ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου, ἐπιβάλλων αὐτοῖς ἡμέρας ὅσας δεῖ, ἵνα σωθῇ ν'. Καὶ οὐκ 18 ἀρκέσει μόνος ὁ Μάρτιος, λάμβανε τὰς λειπομένας εἰς ἱκανοποίησιν τῶν εἰρημένων ν' ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου. Ἐνθα τοίνυν καταλήξῃ τῇ τοιαύτῃ ἡμέρᾳ, ἦγουν ἡ πεντηχοστή· ἦγουν εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Μαρτίου, εἴτε εἰς τὰς τόσας τοῦ Ἀπριλίου· κατ' αὐτὴν ἐκείνην εἶναι γίνωσκε τὸ Ἰουδαϊκὸν Πάσχα, ἦγουν τὸ νομικόν. Ἦντινα καὶ εὐρίσκων ἐν ποίᾳ τῆς ἐβδομάδος ἡμέρᾳ τυγχάνει διὰ τῆς ἀναγεγραμμένης μεθόδου τοῦ ἡμεροερευσεῖου, τὴν ἐπιούσαν ἐμπροσθεν κυριακῆς τῆς αὐτῆς ἐβδομάδος ἴσθι τυγχάνειν τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα. Τούτου δὲ σοι γνωρίμου γεγονότος, γ' κατ' ἔτος προστιθεὶς τῇ πόσῃ τοῦ μηνὸς, ἐν ἣ εὐρέθῃ τὸ Πάσχα, ἔξεις τὴν Ἀπόκρῳ. Εἰ δὲ τυγχάνει ὁ χρόνος· βίσεξτος, ἀντὶ τῶν γ' προσθήσῃ δ'. Ἀλλ' εἰ μὲν ἀπὸ τῆς κη' τοῦ Μαρτίου καὶ κἀνωθεν τύχοι τὸ τῶν Χριστιανῶν ἅγιον Πάσχα, κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔσται ἡ Ἀπόκρῳ· εἰ δὲ ἀπὸ τῆς κη' καὶ ἀνωθεν, κατὰ τὸν Φεβρουάριον. Ἐν αὐτῇ μέντοι τῇ κη' τοῦ Μαρτίου, εἰ μὲν οὐκ ἔστιν ὁ χρόνος· βίσεξτος, εἰς τὴν λα' ἔσται τοῦ Ἰανουαρίου· κη' γὰρ καὶ γ' λα'· εἰ δὲ ἐνὶ βίσεξτος, εἰς τὴν α' τοῦ Φεβρουαρίου· κη' γὰρ καὶ δ' λδ'· ἀφ' ὧν ἑάσας τῷ Ἰανουαρίῳ λα', κατελείφθη μία· καὶ ἐνὶ τοῦ Φεβρουαρίου α'. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ποιήσεις καὶ κατὰ τὴν κθ', καὶ λ', καὶ λα' τοῦ Μαρτίου, προστιθεὶς ἀνὰ τριῶν· δ' δὲ μόνῃ τῷ βίσεξτῳ· εἴτα ἐκβαλὼν, ὡς εἴρηται, λα' τοῦ Ἰανουαρίου, τὰς καταλειπομένας διδοὺ τῷ Φεβρουαρίῳ· ὧν ποσότης τῆς νηστείας τῶν ἁγίων ἀποστόλων οὕτως σοι

Ὅπως δεῖ εὐρίσκειν τὰς ἡμέρας τῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων νηστείας.

Θ. Εὐρίσκει ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἁγίου ἡμῶν Πάσχα, δίχα ταύτης, πόσαι εἰσὶν ἡμέραι μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς γ' τοῦ Μαΐου· καὶ ταύτας συναγαγὼν, εἴτε

17 Postulat superior ratio δ' non ζ'. 18 Leg. καὶ εἰ οὐκ.

εἰς τὸν Μάρτιον, εἴτε εἰς τὸν Ἀπρίλιον εὐρεθῇ τὸ Πά-
σχα, τοσαύτας εἶναι γίνωσκε καὶ τὰς τῆς νηστείας
τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἡμέρας.

A Pascha contingat, totidem scito dies esse sancto-
rum apostolorum jejunio dicatos.

ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

ΤΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΙΤΟΥ |

ΜΕΘΟΔΟΣ, ΠΩΣ ΔΕΙ ΕΥΡΕΙΝ ΤΟΝ ΚΥΚΛΟΝ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΦΙΛΟΠΟΝΗΘΕΙΣΑ ΑΚΡΙΒΩΣ ΧΑΡΙΝ
ΤΩΝ ΦΙΛΟΜΑΘΩΝ.

SANCTI ANDREÆ HIEROSOLYMITANI,

EPISCOPI CRETENSIS,

Methodus investigandi cycli solaris, et lunaris, necnon Paschatis, in studiosorum gratiam
elaborata.

Κράτει τὰ κάτω τῶν χιλιοντάδων καὶ ἑκατοντάδων
τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου· καὶ πρόσθετε ¹⁹ καὶ ἕτερα
κθ· καὶ ποιήσων σταθμόν· καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ
τῶν κη· καὶ τὰ ἐναπομείναντα ἐν τῇ χειρὶ σου
αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τοῦ ἡλίου. Καὶ οὕτως ποιεῖ
κατ' ἴσος.

Ὁμοίως καὶ περὶ τῆς σελήνης.

Κράτει τὰ αὐτὰ κούντουρα τῶν χιλιοντάδων καὶ
ἑκατοντάδων, τῶν ἀπὸ κτίσεως κόσμου· πρόσθετες καὶ
ἕτερα ιζ· καὶ ποιήσων αὐτὰ σταθμόν· καὶ ὕφελε
ὑπὸ τῶν ιθ· καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα ἐν τῇ χειρὶ σου
αὐτός ἐστιν ὁ κύκλος τῆς σελήνης.

*Ὁμοίως καὶ ἡ Ἰνδικτος ἀναδιβύζεται ἥτοι κατ'
ἔτος.*

Κράτει τὰ ἀπὸ κτίσεως κόσμου· ἅπαντα πρόσθετες,
καὶ ὕφελε αὐτὰ ὑπὸ τῶν ιε· καὶ τὰ ἐναπολειφθέντα
ἐν τῇ χειρὶ σου αὕτη ἐστὶν Ἰνδικτος.

Γίνωσκε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι ἡλίου ἀρχεται ἀπὸ τῆς
α' τοῦ Ὑκτωμβρίου μηνός· ἡ δὲ σελήνη ἀπὸ τῆς α'
τοῦ Ἰανουαρίου μηνός· καὶ ἡ Ἰνδικτος ἀπὸ τῆς α'
τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός.

Εἰς τὸ εὐρεῖν σε τὸ νομικὸν Πάσχα, κράτησον τοῦ
ἐπιζητούμενου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης, ὅπως
ἐστὶ, καὶ ἐνδεκαπλασιάσον αὐτόν· πρόσθετες δὲ καὶ
ἑτέρας ς' τῶν ἀπ' αἰώνων· ἰστέον δὲ, ὅτι εἰς τὸν
ιζ' κύκλον, καὶ ιη', καὶ ιθ' οὐ προσιθῆς ς' τῶν ἀπ'
αἰώνων, ἀλλὰ ς· ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ὅλοις κύκλοις ς'
καὶ μόνως, ὡς ἔφημεν. Εἰθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ
διὰ τῶν λ' καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' κράτησον· ἀρξά-
μενος ἀπὸ τοῦ Μαρτίου μηνός, ἀρῶμαι ἐπάνω αὐτῶν,
ἕως ὅτου ἱκανώσης ὧ ἡμέρας· καὶ εἰ μὲν ἱκανωθῶ-
σιν αἱ ὧ ἡμέραι ἐντὸς τῶν Μαρτίου, χάρις· εἰ δ' οὐ,
λάβεθαι καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου μηνός, ἕως ὅτου ἱκα-
νώσης αὐτάς. Ἐν ᾗ δ' ἂν ἡμέρᾳ ἱκανωθῶσιν αἱ ὧ
ἡμέραι, ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κατὰ τὸ ἐπιζητούμενον
ἔτος γίνεταί τὸ νομικὸν Πάσχα.

¹⁹ f. πρόσθετες τε.

Sume annos infra millenarios et centenarios ab
orbe condito ; iisque alios adde xxiv, ex quibus
confecta summa per xxviii divisa, quod reliquum
est, erit cyclus solis. Ita quotannis facies.

Eodem modo et in luna proceditur.

Accipe similiter excurrentes supra millenarios
et centenarios ab orbe condito : quibus adde xvii,
et collecta summa per xix partita, residuum est
cyclus lunæ.

*Eadem methodo et per annos singulos indictio con-
surgit.*

Collige annos ab orbe condito, et summam
partire per xv : reliquum erit indictio.

Sciendum est autem solem incipere a Kalendis
Octobris : lunam a Kal. Januariis, indictionem a
Kalendis Septembris.

Ad inveniendum legale Pascha, accipe lunarem
cyclum anni propositi, eumque per undecim mul-
tiplica, ad summam adjice sex, quæ a sæculis
appellant. Verum in cyclo xvii, et xviii, et xix,
non sex, sed septem addenda sunt ; in aliis vero,
sex. Postea collectam summam partire per xxx,
quod reliquum erit, a Kalendis Martiis putare in-
cipe, donec quinquaginta dies expleveris : quem
numerum si intra Martium efficere possis, bene
habet. Sin minus, sume residuum e diebus Aprilis,
donec quinquagenos absolvas. Quocumque die quin-
quaginta completi fuerint, in eum Pascha legale
anni propositi conveniet.

Qua ratione feria legalis Paschatis indaganda sit. Α Εἰς τὸ εὐρεῖν σε ἐν ποία ἡμέρᾳ ἦν τὸ νομικὸν Πάσχα.

Accipe solarem cyclum, et bissextiles dies annorum elapsorum. Adde dies mensis in quem Pascha legale incidit, ad ipsum usque Pascha. Si Martio mense legale Pascha contingat, ad summam adjice undecim, propter menses quatuor, ab Octobri scilicet ad Januarium : ita ut pro eo mense qui xxx dies habet, duo capias : pro eo vero, qui xxxi constat, tria. Quod si Aprilem in mensem legale Pascha competat, adde propter Martium tria. Colliguntur xiv. Quibus omnibus in unam summam redactis, eam partire per septem ; residuum dabit feriam legalis Paschatis. Qua reperta progredere usque ad Dominicam, quemadmodum didicisti. Ita Pascha Christianum invenies.

Methodus Christiani Paschatis inveniendi.

Sume cyclum solis anni propositi : huic adjice bissextiles præteritas ; sic ut diem unum pro annis quatuor accipias. Tum si Martio mense legale Pascha contingat, adde epactas ejus quinque. Sin cadat in Aprilem, ejus epacta ii adjice. Confectam summam divide per 7, quod reliquum est, Kalendis mensis illius feriam exhibet, in quem legale Pascha competit. Deinceps ergo numerabis a Kalendis ipsis, ut invenias quam in feriam incurrat legale Pascha. Id ubi eris assecutus, si quidem Dominica sit, progredere usque ad insequentem alteram Dominicam. In ea Christianum accidet Pascha Si feria ii sit, non minus erit Pascha proxima Dominica, atque ita porro usque ad Sabbatum. Etenim in eadem hebdomadam anno Paschata concurrunt, non tamen eundem diem.

Sed illud sciendum est, quemadmodum epactæ menstruæ conflant. Annus diebus constat ccclxv. Eæ, per vii divisæ, unam diem relinquunt. Hanc igitur addito, necnon ex Octobri tres, sunt iv. Has Novembri adjice. Easdem rursus auge duabus e Novembri captis, fient vi epactæ Decembris. Quibus accedant tres e Decembri, et ex summa ix, abijce vii, restant duo, epactæ Januarii. Adde tria ob Januarium, existent v epactæ Februarii, quæ et Martio congruunt. Jam ad v istas Martii adde tres. Colliguntur viii, e quibus detractis vii, relinquitur i Aprilis epacta. Ob Aprilem adde duo, fient tria, epactæ Maii : qui additis tribus, epactas facit Junii vi. Accedit biduum propter Junium, et ex summa viii demptis vii, restat i Julii epacta. Tum propter Julium adjunctis tribus, epactæ sunt Augusti iv. Augustus adjicit tria, eoque modo vii consurgunt epactæ Septembris. Hunc in modum explicatur epactarum propagatio ; quæ oompendio ita proponitur.

α' εἰς τὸν Ἰούλιον. Πάλιν κράτησον τὴν α'· πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τρεῖς, γίνονται δ' εἰς τὸν Αὐγουστον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς δ'· πρόσθεσ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Σεπτέμβριον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐντέχνως κατέστρωται περὶ πάντων· ἔστω σοι δὲ ταῦτα τὰ δηλωθέντα ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

Κράτησον τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου, καὶ τὰ βίσειτα, ὅποσα εἰσὶ. Πρόσθεσ δὲ καὶ τὰς ἡμέρας τοῦ νομικοῦ Πάσχα, οἷου μηνὸς ἦν, καὶ ὅποσα εἰσὶ. Καὶ εἰ μὲν ἔστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθεσ καὶ ια' ὑπὲρ τῶν μηνῶν· οἵτινές εἰσιν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου μηνὸς ἄχρι τοῦ Ἰανουαρίου καὶ αὐτοῦ· ἀπὸ μὲν τοῦ μηνὸς τοῦ ἔχοντος ἡμέρας λ' λαμβάνεις ἡμέρας δύο· ἀπὸ δὲ τοῦ ἔχοντος λα' ἡμέρας λαμβάνεις γ'· εἰ δ' ἔστιν εἰς τὸν Ἀπρίλιον τὸ νομικὸν Πάσχα, πρόσθεσ καὶ ὑπὲρ τοῦ Μαρτίου ἡμέρας γ'. Καὶ ἰδοὺ γίνονται ιδ'. Καὶ οὕτως ἐνώσας πάντα, ἀνάλυσσον διὰ τῶν ζ'· καὶ ὅσα κάτωθεν τῶν ζ' ἐναπομείνουσι, δηλοῦσι τὴν ἡμέραν τοῦ νομικοῦ Πάσχα. Ἐπὶ δὲ εὐρῆς αὐτῇ, ἀνέλθε ἄχρις τῆς Κυριακῆς, καθὰ ἐδιδάχθης, καὶ εὐρήσεις τὸ τῶν Χριστιανῶν Πάσχα.

Εἰς τὸ εὐρεῖν τὸ Χριστιανὸν Πάσχα.

Κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου· πρόσθεσ δὲ καὶ τὰ παρελθόντα βίσειτα· ταῦτα κατὰ τὸν κύκλου ἡμέραν α'. Εἴθ' οὕτως, εἰ μὲν ἔστι τὸ νομικὸν Πάσχα εἰς τὸν Μάρτιον μῆνα, πρόσθεσ τὰς ἐπακτὰς αὐτοῦ ε'· εἰ δὲ ἔστιν εἰς τὸν Ἀπρίλιον, πρόσθεσ α' τὴν αὐτοῦ ἐπακτὴν. Ἐνώσας δὲ πάντα, ἀνάλυσσον διὰ τῶν ζ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν ζ' δηλοῦσι τὴν ἀρχιμηνίαν τοῦ μηνὸς, ἐν ᾗ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Εἴθ' οὕτως ἀριθμήσον ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχιμηνίας, ὅπως εὐρῆς ἐν ποίᾳ ἡμέρᾳ γίνεται τὸ νομικὸν Πάσχα. Ἐπὶ δὲ εὐρῆς αὐτῇ, εἰ μὲν Κυριακὴ εἴη, ἀνέλθε εἰς τὴν ἐπερχομένην Κυριακὴν· κάκεισε ἦν τὸ Χριστιανῶν Πάσχα· εἰ δὲ δευτέρα ἔστιν, ὡσαύτως τῇ ἐρχομένῃ Κυριακῇ, καὶ καθελῆς ἄχρι τοῦ σαββάτου· ἐν γὰρ μιᾷ ἑβδομάδι γίνονται ἅμφω τὰ Πάσχα, ἐν μιᾷ δὲ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς.

Δεῖ γινώσκειν πῶς γίνονται αἱ ἐπακταὶ τῶν μηνῶν. Ὁ ἐνιαυτὸς ἔχει ἡμέρας τεξ'. Ταύτας ἀνάλυσας διὰ τῶν ζ', ἀπομένει μία. Ταύτην τὴν μίαν προστίθῃ, καὶ ἀπὸ τοῦ Ὀκτωμβρίου γ'· καὶ γίνονται δ'. Ταύτας πρόσθεσ τῷ Νοεμβρίῳ. Κράτει πάλιν τὰς δ', πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου β'· καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Δεκέμβριον. Πάλιν κράτησον τὰς αὐτὰς ζ', καὶ πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου γ'· καὶ γίνονται θ'. Ἀπόρριψον τὰς ζ'· καὶ ἀπομένουσι δύο εἰς τὸν Ἰανουάριον. Πρόσθεσ καὶ γ' ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου, καὶ γίνονται ε' εἰς τὸν Φεβρουάριον. Αἱ δ' αὐταὶ εἰσὶ καὶ εἰς τὸν Μάρτιον. Πάλιν κράτησον τὰς πάντες, καὶ πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Μαρτίου γ'· καὶ γίνονται η'. Ἀπόρριψον τὰς ζ', ἐναπομένει καὶ α' εἰς τὸν Ἀπρίλιον. Κράτησον πάλιν αὐτὴν τὴν α'· πρόσθεσ καὶ δύο ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου, καὶ γίνονται γ' εἰς τὸν Μάιον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς γ'· πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Μαΐου γ', καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Ἰούνιον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς ζ', καὶ πρόσθεσ ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου β', γίνονται η'. Ἀπόρριψον τὰς ζ', ἀπομένει α' εἰς τὸν Ἰούλιον. Πάλιν κράτησον τὴν α'· πρόσθεσ καὶ ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τρεῖς, γίνονται δ' εἰς τὸν Αὐγουστον. Πάλιν κράτησον αὐτὰς τὰς δ'· πρόσθεσ ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου γ', καὶ γίνονται ζ' εἰς τὸν Σεπτέμβριον. Καὶ ταῦτα μὲν ἐντέχνως κατέστρωται περὶ πάντων· ἔστω σοι δὲ ταῦτα τὰ δηλωθέντα ὡς ἐν ἐπιτομῇ.

ΑΙ ἑκακταὶ ἑκάστου μηνός.			Α	Epactæ mensium omnium.			
Μῆν Ὀκτώμβριος	α'	Μῆν Ἀπρίλιος	α'	October	i	Aprilis	i
Μῆν Νοέμβριος	β'	Μῆν Μάιος	γ'	November	iv	Maius	iii
Μῆν Δεκέμβριος	γ'	Μῆν Ἰούνιος	δ'	December	v	Junius	vi
Μῆν Ἰανουάριος	δ'	Μῆν Ἰούλιος	ε'	Januarius	ii	Julius	i
Μῆν Φεβρουάριος	ε'	Μῆν Αὐγουστος	ς'	Februarius	v	Augustus	iv
Μῆν Μάρτιος	ς'	Μῆν Σεπτέμβριος	ζ'	Martius	v	September	vii

Εἰ βούλῃ εὐρεῖν σε τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου, ὁπότε λήθῃ γίνεται· κράτησον τοῦ ἐπιζητουμένου ἔτους τὸν κύκλον τῆς σελήνης ὅσος καὶ ἦν· καὶ ἐν δεκαπλασίᾳσον αὐτόν· καὶ πρόσθεες ἐπάνω αὐτοῦ ἑτερα γ'. Εἰθ' οὕτως ἀνάλυσον αὐτὰ διὰ τῶν λ'· καὶ τὰ κάτωθεν τῶν λ' δηλοῦσι τὸ θεμέλιον τοῦ φεγγαρίου

Si lunæ fundamentum cujusmodi sit, oblitus, investigare velis : accipe lunarem cyclum anni cuiuslibet, eumque per undecim multiplica : summæ adde tria. Quidquid erit collectum per xxx divide : residuum si sit infra xxx, quæsitum lunæ fundamentum exhibet.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΣΗΜΑΣΙΩΝ

ἸΑΣΤΕΡΩΝ

Ἐκ τοῦ τρίτου τμήματος Ἀετίου Ἀμιδηνοῦ, κεφ. ρξθ'.

DE SIGNIFICATIONIBUS STELLARUM

Ex Sermone III Tetrabibli Aetii Amideni, caput 164.

Interprete Cornario.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ οἱ κατ' οὐρανὸν ἀστέρες ἀνατέλλοντες κατὰ τοὺς τεταγμένους αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καιροῦς, καὶ δύνοντες ὁμοίως τὸν ἀέρα ἀλλοιοῦσιν, ὥς συμβαίνειν ἐκ τούτου καὶ ἀνέμους ἄλλοτε ἄλλως πνεῖν· ἀναγκαῖον ἐνόμισα ἐνταῦθα δηλῶσαι καιροῦς, ἐν οἷς αὐτῶν, σαφῶς ἀλλοιούντων τὸν ἀέρα, ἀνατολαὶ καὶ θύσεις γίνονται. Καὶ γὰρ τῶν ὑγαινόνητων τὰ σώματα, καὶ πολλῶ μᾶλλον τῶν νοσοῦντων, ἀλλοιοῦται πρὸς τὴν τοῦ ἀέρος κατάστασιν.

Μηνὶ Δύστρω, ὃ ἐστὶ Μαρτίῳ ιθ', ὁ λεγόμενος Ἴππος ἀνατέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ἰσημερία ἐαρινή· καὶ ἐστὶ μεγίστη παραχὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ Ξανθικῷ, τουτέστιν Ἀπριλίῳ α', Πληιάδες ἀκρόνυχτοι φαίνονται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Πληιάδες ἐσπέριοι κρύπτονται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα' Πληιάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι· καὶ ἐστὶ μεγίστη ἡ περὶ τὸν ἀέρα παραχὴ.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κς' Ὀρίων ἐσπέριος κρύπτεται.

Μηνὶ Ἀρτεμισίῳ, ὃ ἐστὶ Μαίῳ α', Ὑάδες ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ ἐπιτέλλουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ δ', Λύρα ἐσπέριος ἐπιτέλλει, καὶ ἀλλοιοῦται ἀπὸ ἱκανῶς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ς' Αἰξὶς ἐφα ἐπιτέλλει, καὶ σφόδρα ἀλλοιοῦται ὁ ἀπὸ πρὸ μίᾳς ἢ δύο.

Μηνὶ Μαίῳ ζ' Πληιάδες ἑφαί φαίνονται, καὶ ἄρχεται ὁ ἀπὸ καθίστασθαι.

Quandoquidem etiam stellæ in cælo orientes juxta tempora a Deo ipsis ordinata, et similiter occidentes aera mutant, ut contingat ex hoc etiam ventos alias aliter spirare, necessarium duxi hic tempora indicare, in quibus earum, quæ palam ærem alterant, ortus et occasus fiunt. Nam sanorum corpora, et multo magis ægrotorum, juxta aeris statum alterantur.

Mense Dystro, qui Martius est, Equus mane oritur decima nona die.

Mense eodem, die xxiii, æquinoctium vernum est, et maxima aeris turbatio.

Mense Xanthico, qui est Aprilis, prima die ineunte nocte ** Pleiades apparent.

C Mense eodem, die xix, Pleiades vesperi occulantur.

Mense eodem, xxi, Pleiades cum solis ortu oriuntur : et est maxima circa ærem turbatio.

Mense eodem, xxvii, Orion vesperi occultatur.

Mense Artemisio, hoc est Maio, prima die Hyadræ cum solis ortu oriuntur.

Mense eodem, iv die, Lyra vesperi oritur, et aer multum alteratur.

Mense eodem, vi, Capra mane oritur, et valde alteratur aer.

Maii vii Pleiades mane apparent, et aer sedari incipit.

** Cornarius male, intempesta nocte.

Maii xix, Hyades mane apparent, et aer valde A alteratur pridie, aut nudius tertius ejus diei.

Maii xxiv Capra vesperi occullatur; et nudius tertius ejus diei aer movetur.

Mensis Junii secunda, Aquila vesperi oritur.

Mensis ejusdem vi Arcturus mane occidit.

Mensis ejusdem ix Delphin vespere oritur.

Vicesima quinta Orion mane oriri incipit. Sunt autem solstitia æstiva, et aer tribus diebus antea valde alteratur.

Mensis Julii tertio Orion totus oritur.

Decima quarta Procyon mane oritur.

Decima nona Canis mane oritur; et contingit maxima aeris turbatio; aliquando etiam nudius tertius ejus diei.

Vicesima quinta Aquila mane occidit; movetur autem aer ante triduum.

Mensis Augusti xv Lyra mane occidit.

Decima nona Delphin mane occidit; et est mutatio æstatis ad frigiditatem.

Vicesima octava Vindemiator mane oritur, et malus Navis occidit: et est finis dierum post exortum Canis dierum xli.

Mensis Septembris septima Capra vesperi oritur.

Decima septima Arcturus oritur, et alterat vero sequenti die.

Decima nona Spica mane oritur, alteratur aer duobus diebus antea.

Vicesima quinta æquinoctium fit autumnale, et est maxima aeris turbatio tribus antea diebus: quare est cavendum ne venam secemus, neque purgemus, neque alias corpus vehementi motu moveamus a decima quinta Septembris usque ad vicesimam quartam ejusdem mensis.

Mensis Octobris sexta Corona mane oritur, et est vehementis aeris mutatio.

Septima Hædi vesperi oriuntur.

Decima septima Hyades vespere oriuntur: et magna fit aeris turbatio.

Vicesima tertia, una cum solis ortu Pleiades occidunt: et contingit pridie maxima aeris turbatio.

Mensis Novembris sexta Pleiades mane occidunt; et incipit aer sedari.

Undecima Lyra mane oritur.

Vicesima prima, Hyades mane occidunt; et sequenti die turbatio fit circa aerem.

Vicesima septima Orion oritur, et Corona occidit.

Mensis Decembris prima, canis mane occidit. Observatum est autem a multis, quod si tempestuosa fuerit hæc dies, perseverat plerumque turbatio ad dies xxxvii. Si vero serena fuerit, per tot dies serenitatem fore significat.

Decima, Hædi mane occidunt.

Undecima, Capra mane occidit, et perturbatio aeris fit postridie.

Μηνὶ Μαΐω ιθ' Ὑάδες ἔφαι φαίνονται, καὶ ἀλλοιού-
ται πᾶν ὁ ἀήρ πρὸ μιᾶς ἡ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κθ' Αἰξ ἐσπέριος κρύπτεται· καὶ
κινεῖται ὁ ἀήρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

Μηνὶ Ἰουνίω β' Ἀετὸς ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ γ' Ἀρκτοῦρος ἔφως δύνει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ θ' Δελφὶς ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ὀρίων ἔφως ἀρχεται ἐπιτελ-
λεῖν. Εἰσὶ δὲ τροπαὶ θερμαῖ· καὶ ἀλλοιούται σφοδρὰ
ὁ ἀήρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνὶ Ἰουλίῳ γ' Ὀρίων ὅλος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιδ' Προκύων ἔφως ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Κῶων ἔφως ἐπιτέλλει· καὶ γίνε-
ται μεγίστη τοῦ ἀέρος ταραχὴ, ἐνίοτε καὶ πρὸ δύο
ἡμερῶν.

B Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἀετὸς ἔφως δύνει· κινεῖται δὲ ὁ
ἀήρ πρὸ τριῶν ἡμερῶν.

Μηνὶ Αὐγούστῳ ιε' Λύρα ἔφως δύνει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Δελφὶς ἔφως δύνει· καὶ ἐστὶ
τροπὴ τοῦ θεοῦς ἐπὶ τὸ ψυχρόν¹¹.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κη' Προτρογγητὴς ἔφως ἐπιτέλλει,
καὶ ὁ Ἰσθδὸς δύνει. Ἔστι τότε τέλος μετὰ τὴν ἐπιτο-
λὴν τοῦ Κυνὸς ἡμερῶν μ'.

Μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ζ' Αἰξ ἐσπέριος ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιζ' Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει· καὶ
ἄλλοι οἱ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ¹².

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιθ' Στάχυς ἔφως ἐπιτέλλει· ἀλλοιού-
ται δὲ ὁ ἀήρ πρὸ δύο ἡμερῶν.

C Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἰσημερία φθινοπωρινή· καὶ γί-
νεται μεγίστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὸ
παραφυλάττεσθαι χρὴ μὴ δὲ φλεβοτομεῖν, μὴ δὲ καθαί-
ρειν, μὴ δ' ἄλλως τὸ σῶμα κινεῖν σφοδρᾷ κινήσει ἀπὸ
ιε' τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι κθ'.

Μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ε' Στέφανος ἔφως ἐπιτέλλει· καὶ
ἐστὶ σφοδρὰ μεταβολὴ τοῦ ἀέρος.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ζ' Ἐριφοὶ ἐσπέριοι ἐπιτέλλουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ιζ' Ὑάδες ἐσπέριοι ἐπιτέλλουσι· καὶ
ἰκανὴ ταραχὴ τοῦ ἀέρος γίνεται.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ἅμα ἡλίου ἀνατολῇ Πλητῖδες δύ-
νουσι· καὶ ἐστὶ μεγίστη ταραχὴ τοῦ ἀέρος πρὸ μιᾶς
ἡμέρας.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ ε' Πλητῖδες ἔφαι δύνουσι· καὶ ἀρ-
χεται καθίστασθαι ὁ ἀήρ.

D Μηνὶ τῷ αὐτῷ ια' Λύρα ἔφως ἐπιτέλλει.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κα' Ὑάδες ἔφαι δύνουσι· καὶ τα-
ραχὴ περὶ τὸν ἀέρα γίνεται τῇ ἑξῆς.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κζ' Ὀρίων ἐπιτέλλει, καὶ Στέφα-
νος δύνει.

Μηνὶ Δεκεμβρίῳ α' Κῶων ἔφως δύνει. Τετάρτηται
δὲ τοῖς πολλοῖς, ὥς, εἰ γε χειμάσει ἐν ταύτῃ τῇ
ἡμέρᾳ, ἐπιμένει ὥς ἐπίπαν ἡ ταραχὴ τοῦ ἀέρος με-
χρι ἡμερῶν λζ'. Εἰ δὲ εὐδιάσει, τὸ αὐτὸ σημαίνει¹³.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ι' Ἐριφοὶ ἔφαι δύνουσι.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ ια' Αἰξ ἔφαι δύνει· ταραχὴ δὲ
γίνεται μετὰ μίαν ἡμέραν.

¹¹ al. ὕχειν. ¹² al. ιδ'. ¹³ al. ἄλλοι δὲ τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ. ¹⁴ al. ιγ'. ¹⁵ al. συμβαίνει. ¹⁶ cl. κα'.

Μηνὶ τῷ αὐτῷ κγ' ²⁷ τροπαὶ χειμεριναί.
 Μηνὶ Ἰανουαρίῳ δ' Δελφίς ἐπιτέλλει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ ε' ²⁸ ὁ Ἀετὸς ἐσπέριος δύνει· τα-
 ραχὴ δὲ σφοδρὰ γίνεται μετὰ δύο ἡμέρας.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' ὁ λαμπρὸς ἀστήρ ἐν τῷ Λέοντι.
 δύνει· κινεῖ τε πρὸ τριῶν ἡμερῶν τὸν ἀέρα.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κη' Δελφίς ἐσπέριος δύνει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κθ' Ἰούρα ἐσπέριος δύνει.
 Μηνὶ Φεβρουαρίῳ ς' ²⁹ Ζέφυρος πνεῖ.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κδ' ὁ Ἰσθὸς δύνει ἐσπέριος, καὶ ἐστὶ
 ταραχὴ τοῦ ἀέρος.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κε' Ἀρκτοῦρος ἐπιτέλλει.
 Μηνὶ τῷ αὐτῷ κς' χελιδόνες πέτονται, καὶ φαίνονται.

²⁷ al. κδ'. ²⁸ al. ιε'. ²⁹ al. ιζ'.

A Vicesima tertia solstitium est hibernum.
 Mensis Januarii quarta Delphin oritur.
 Quinta, Aquila vesperi occidit; et fit turbatio ve-
 hemens post duos dies.
 Quinta, illustris stella in Leone occidit; movet-
 que ante triduum aerem.
 Vicesima octava Delphin vesperi occidit.
 Vicesima nona, Lyra vesperi occidit.
 Mensis Februarii sexta Favonius spirat.
 Vicesima secunda, malus Navis vesperi occidit,
 et est turbatio aeris magna.
 Vicesima quinta, Arcturus vesperi oritur.
 Vicesima sexta, hirundines volant et apparent.

DE ORTU ET OCCASU SIDERUM DISSERTATIO

In r. et a multa elucidantur quæ ab auctoribus supra editis obscure allegata sunt, vel corriguntur quæ erronee dicta.

(Dion. PETAVIUS, *De doctrina temporum*, t. III, p. 39.)

ΠΡΟΘΕΩΡΙΑ.

De ortu siderum et occasu selecta quædam ex optimis et antiquis auctoribus exempla profere-
 mus, in quibus ortuum et occasuum varietatem omnem experiemur; ut ad cæterorum qui passim incidunt usum et tractationem paucorum observa-
 tio similitudine ipsa pertineat. Sed tria sunt im-
 prinis, quæ ad ortus et occasus speciem in scripto-
 rum libris eruendam notata esse doctrinæ hujus artifices jubent. Primum est tempus, quod ab aucto-
 re ipso sit expressum, aut ex ejus oratione colligi possit; secundum est locus solis illi tempori re-
 spondens; tertium est signiferi orbis particula, sive gradus, quocum stella oritur aut occidit: ex
 quo demum tempus idoneum in anno ac mense
 cõstat. Ex iis primum nisi a scriptore declara-
 tur, certis conjecturis ac circumstantiis æstima-
 dum esse, recte iidem illi eruditi homines admo-
 nent. In duobus explicandis soleo non scientiam
 quidem in plerisque, qui ante nos ista commentati
 sunt, sed attentionem ad id quod scribebant, et
 ejus quod egregie norant, recordationem requi-
 rere. Nam in tantam absurditatem nonnullorum
 devenit oratio, ut neque cum pervagatis astron-
 omiæ principiis, neque cum oculorum ac sensuum
 experientia, neque secum postremo ipsa consentiat.

Quæ res ut non ipsis, qui ista scripsere, fraudi
 fuerit eruditibus hominibus, et harum disciplinarum
 scientia præditis, at aliis non mediocriter obfuit,
 vel minus quam illi fuere, doctis, vel prorsus im-
 peritis, qui impetum ad scribendum sine arte ac
 judicio conferunt, et quæ apud alios utcumque per-
 tractata legerint, quorum rudes ipsi sunt, ea, utut
 se habent, in commentationes suas transfundere,
 ad summam sibi doctrinæ famam ac gloriam per-

B tinere putant. In horum grege facile primas hac
 ætate ille scriptor obtinet, qui Plinianas ad Soli-
 num exercitationes nuper edidit. Ibi enim de ortu
 et occasu siderum cum universe, tum certorum et
 insignium, tam multa scripsit, ut harum rerum
 scientissimum se esse vulgo persuaderi voluerit;
 tam autem sæde in omnibus offendit, ut non tanto-
 pere inscitiam, quantum os hominis mirari, ac
 castigare etiam velle subeat; qui quarum rerum
 funditus esset expers, de iis præscribere ac docere
 alios, sine ullo pudore, tentaverit. De cujus scripto-
 ris erratis paulo post dicetur. Nunc illa præverta-
 mus, in quibus parum nobis attentos esse nonnul-
 los eruditos animadvertimus.

C Ad situm solis in zodiaco, et in eodem orientium
 stellarum et occidentium regiones investigandas,
 primum omnium observari volunt, quibus mensium
 diebus sol ingressum in dodecatemoria singula fa-
 ceret iis temporibus, quibus veteres illi floruerunt;
 idque ex Columella, Plinio, Ovidio, ac cæteris col-
 ligi. Tum quibuscum zodiaci gradibus ortus illa-
 rum occasusque congruerent, diligenter notari.
 Hinc enim facile conjici, quos in dies conferendi
 illi sint; cum, quibus sol ad unumquodque signum
 perveniret sæculo illo, cognoverimus. Recte id
 quidem hactenus. Verum in loco solis definiendo
 parum iidem accuratam rationem tenent. Nam in-
 gressus in dodecatemoria non ex rei veritate, sed
 ex falsa quorundam veterum persuasione statuunt.
 Sic in Arietem Julii Cæsaris tempore solem xv Ka-
 lendas Apr., hoc est Martii xviii introiisse dicunt;
 in Taurum vero Aprilis xviii; in Geminos, Maii xix.
 Quod ut per sese falsum est, sic eo posito side-
 rum ortus occasusque perperam, et alienis diebus
 illigari necesse est. Ut enim sol in Taurum, exen-

pli causa, subierit xviii die Aprilis, Vergiliæ, quæ in gradu Tauri xxviii matutinum ortum apparentem faciebant anno primo Juliano, uti supra demonstratum est, ortæ fuerint Maii xv, vel xvii, cum tamen xxiii id acciderit. Ita diebus viii circiter in ea descriptione peccatur. Ejusdemmodi cætera sunt orientium intervalla siderum: in quibus pronuntiandis iis de causis error intervenit, qui profecto castigatione opus habet. Quamobrem de hac antiquorum quorundam opinione, et annuorum cardinum inteversione dici hoc loco necesse est, ut iis auctoribus illustrandis, quos in hanc editionem conjecimus, Gemino præsertim, Hipparcho, Ptolemæo, Tatio opera ista serviat.

CAPUT I.

De æquinotialis et zodiaci partitione a Chaldæis, Ægyptiis ac Græcis instituta.

Duo sunt circuli, ad quos stellarum situs et conversiones exiguntur, æquinotialis et zodiacus: ex quorum partitione longitudo stellarum, ex distantia latitudo sumitur. Ac videntur prius ad æquinotialem utroque modo stellæ comparatæ quam ad zodiacum, non solum in Græcia, sed etiam apud Ægyptios et Chaldæos; quibus vel inventa vel diligentius exculpta propagataque in cæteros astronomia creditur. De Græcis memoriæ proditum est, primum omnium Anaximandrum Milesium obliquitatem signiferi deprehendisse Olympiade quinquagesima octava. Post hunc, Cleostratum Tenedium signa in orbe illo reperisse, et prima Arietis ac Sagittarii, ut scribit Plinius lib. II, cap. VIII. Addit Ilyginus lib. II *De astronomia poetica*, cap. de Heniocho, etiam Hædos ab illo primum notatos in cælo.

Apud Chaldæos autem Ægyptiosque ratio partiendi quæ fuerit, declarat Sextus Empiricus lib. V. Nam illos ait insignem aliquam stellam in zodiaco designasse, cujus ex conversione, et ἀποκατατάσει ad eundem locum, cælestis circuli intervallum definierunt; Ἐνα τινὰ τῶν ἐν τῷ ζωδιακῷ λαμπρὸν ἀστὲρα παρατηρήσαντες ἀνατέλλοντα οἱ πάλοι, etc.; ubi et modum explicat quo zodiacus duodecim tributus in partes, ac tam ipsius quam singulorum segmentorum tempora, hoc est ἀναφορὰ, sive ascensiones constitutæ sunt. Quod ex eo auctore descripsit Macrobius lib. I, in *Somn. Scip.* Caput illius est: Chaldæis, qui ante duodenam partitionem septem in cælo sparsa sidera notarent, placuisse postea duodecim in partes totum dividere. Igitur splendidam aliquam stellam eos observasse, cujus ab ortu ad eundem ortum conversionem ad clepsydrum dimensi sunt. Quantum aquæ in subjectum vas stillatim deciderat, hujus unciam ad metiendam duodecimæ partis circuli ἀναφορὰν sumpserunt; eamque partem illustri aliqua stella terminarunt, quæ aut in eo ipso circuli loco deprehensa sit, aut idem tempus habebat oriendi: Ἐκ ταύτης τῆς ἀναφορᾶς (ait Sextus), φημι δὲ τοῦ δωδεκατημορίου, τὸ τελευταῖον πέρας ἐσημειοῦντο ἀπὸ ἀστέρους τινὸς ἐπιφανοῦς κατ' αὐτὸ θεω-

ρουμένου· ἢ ἀπὸ τινος τῶν συνανατελλόντων βορευτέρων ἢ νοτιωτέρων. « Ex hac ascensione duodecimæ partis, ultimum terminum designabant stella quapiam insigni, quæ in eo ipso termino sita erat; vel ab alia borealiorum, australiorumve, quæ simul exortum facerent. »

Igitur ex diurna conversione stellæ cæli circuitum dimensos esse refert, atque hoc spatium duodecim æquales in partes distribuisse. Quare ex ascensionibus, et quæ tempora vocant artifices, atque in æquinotiali circulo, non in obliquo et zodiaco, dodecatemiorum longitudines initio computarunt; tametsi segmentorum limites stellis quibusdam, velut cardinibus, distinguerent. Hoc modo segmenta duodecim in zodiaco fuerunt inæqualia; in æquinotiali autem æqualia, contra ac postea factum est. Nam hodie dodecatemoria in zodiaco circulo sunt æqualia, tam in recto, quam in obliquo cæli positu; in æquinotiali, propter ascensionum diversitatem, utrobique sunt majora, vel minora. Quamquam Picus Mirandulanus lib. VI *Contra astrol.* cap. VI, Chaldæos ait signis usos non esse, sed imaginibus. Sed nihilominus inæqualitas illa constitit. Siquidem imagines, sive octavi orbis segmenta certis distincta sideribus inæqualia sunt, ut alia dodecatemorium suum non impleant, velut Cancer; excedant alia, et in vicina redundant, ut Leo, testibus Hipparcho et Gemino. Sed ex Chaldæorum et Ægyptiorum imagines a vulgatis Græcorum, et hodieque pervagatis diversæ fuerunt, ut Achilles Tatus in calce Prolegomenon testatur.

Hæc apud Chaldæos et Ægyptios zodiaci nata divisio serius, uti dictum est, pervasit in Græciam. Neque vero cum duodena ista partitione statim altera processit, quæ segmenta singula tribuit in partes triginta. Ac diversæ admodum apud antiquos, maxime Græcos, divisiones institutæ sunt. E quibus celeberrima fuit ea, quæ circulos in sexagenas partes distribuit: cujus meminit Strabo lib. II, ubi æquinotialem in totidem dividit, et Achilles Tatus in Prolegon. cap. XXVI; Hyginus lib. I *Astronomiæ poet.* cap. defiguratione circularum sphaeræ: « In triginta partes, ait, unumquodque hemisphaerium dividitur, ita uti dimensio significari videatur in tota sphaera per x partes facta. » Hoc modo signo cuilibet partes quinque, partibus singulis sex gradus competunt. Aliter Posidonius apud Cleomedem lib. I, cap. IX, signiferum totum in xlviii partes dividebat, dodecatemorium quodque quadrifariam secans. Alii porro dodecatemorio quovis in duodecim partes alias diviso, totum zodiacum in clxiv partiti sunt, ut Sextus Empiricus docet initio libri V.

Tandem eo progressa res est, ut tam æquinotivlis, quam signifer circulus in duodecim partes, ex in triginta minutatim secarentur, ut in toto circulo cccx numeratæ sint; duodecimis quoque partibus utriusque circuli nomina de stellatis imaginibus indita sunt: quæ tunc videlicet in illis conti-

nebantur, tametsi postea longius et $\epsilon\lambda\gamma\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\rho\alpha$ A progressionem fecerint. Ac principio quidem, nondum orbis stelliferi conversione cognita, simplicior erat astronomiæ ratio. Unus enim tantummodo cum æquinociali zodiacus habebatur in octavo cælo, quod et sideribus distinguitur. Id enim primum, quod vocant, mobile apud antiquos fuit. Post Hipparchus moveri in consequentia cælum illud animadvertit; idque Ptolemæus deinde certius approbavit. Exinde ergo duplex zodiacus ab artificibus distingui cœptus est: quorum alter uno simplici motu præditæ sphaeræ tributus est, in quo nulli asterismi sunt; ejusque sectiones iisdem in dodecatemiorum punctis cum æquinociali perpetuo fiunt; alter ei suppositus in orbe stellifero, cujus intersectionum puncta alia atque alia sunt et $\epsilon\lambda\gamma\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\rho\alpha$, ac ζώδια, sive asterismi, paulatim et $\epsilon\lambda\gamma\alpha\iota\sigma\tau\epsilon\rho\alpha$ nituntur, atque a cognominibus sibi dodecatemoriis longius abscedunt.

Post hæc novus in cælestium orbium systemate motus inventus est, secundum quem zodiacus, sive ecliptica majorem minoremve habet ab æquatore distantiam et obliquitatem: ex quo stellatus orbis ab austro in septentriones torqueri, et a septentrionibus ad austrum reflecti creditus est. Hinc igitur tertius additus est zodiacus interjectæ sphaeræ, cujus propria est illa libratio, qui ab zodiaco primi mobilis paululum declinat ad aquilonem aut meridiem, ac sibi proxime subjectum eadem agitatione contorquet. Sed eo prætermisso, quoniam veteris duntaxat astronomiæ ratio hic a nobis ducitur, duplici zodiaco contenti erimus: quorum alter primi cæli peculiaris eandem perpetuo declinationem ab æquatore, et in eodem puncto sectionem obtinet; alter continuo in consequentia progressu stellatas imagines deserit, ac tam sectiones cum æquatore aliis atque aliis in punctis facit, quam dodecatemoria ipsa commutat. Cæterum cum de zodiaco ejusque segmentis, quæ signa dicuntur, absolute loquimur, priorem intelligimus constantemque mobilis primi, vel ei respondentem in octava sphaera zodiacum. Hoc enim in ista omni doctrina sciri convenit quidquid in superioribus sphaeris circulorum segmentorumque methodi causa fingitur, id ipsum eodemque modo, ad inferiores et subjectos accommodari; et ad ipsum adeo terræ globum quosdam applicari, in quo avus itidem æquinocialis informari solet, ac cæteri paralleli.

His animadversis, cum stellarum situs vel directe vel transversim considerari queat, hoc est secundum longitudinem, ac latitudinem: quarum prior ab intersectione verna zodiaci, et æquinocialis incipit; posterior polos versus media ab sphaera sumitur: utrumque dupliciter æstimari potest. Nam longitudo vel in æquinociali spectatur, qui duodecim tribuitur in partes, initio ab verna intersectione facto, designatisque in eo partibus per maximos circulos, sive coluros sex, qui per mundi

polos, et tricesimum quemque gradum transeunt; vel in zodiaco, initio itidem ab intersectione verna sumpto, ac per polos zodiaci, ejusque tricesimum quemque gradum absolutum perductis circulis maximis. Latitudo quoque vel est stellæ ab æquinociali distantia; quam metitur arcus coluri, sive maximi circuli a polo mundi per centrum stellæ ad æquinocialem producti stellam inter et æquinocialem interjectus; vel ejusdem stellæ est a zodiaco distantia; sive arcus maximi circuli per polos zodiaci transeuntis, inter stellam interjectus et zodiacum. Utroque modo latitudinem præsertim definiisse veteres sequens caput ostendet. Nam de longitudine minus constat, ecquid ea secundum zodiacum ab illis capta fuerit; cum in æquinociali circulo computatam fuisse, ex Hipparcho sequenti capite colligatur.

Post Ptolemæum longitudes stellarum secundum zodiacum putatæ sunt: quarum ascensiones rectæ prioris generis longitudes habentur. Ita zodiacus in partes duodecim æquales, æquinocialis in totidem inæquales divisus est. Latitudo vero distantia stellæ est ab zodiaco, sive ecliptica. Ab æquinociali vero distantia, non latitudo, sed declinatio vulgo nominatur.

CAPUT II.

De longitudine ac latitudine stellarum, veterum astronomorum sententia declaratur, utramque penes æquinocialem circulum consideratam fuisse.

Quod de stellarum longitudine capite superiori diximus, eam apud veteres secundum æquinocialem accipi, id ex Hipparcho demonstrabimus allatis aliquot exemplis: ex quibus priora illa veniant in medium quatuor, quæ in libro I, numero X leguntur, ubi caput Ursæ majoris imprimis situm esse dicit in Leonis paulo minus parte tertia, secundum æquidistantem æquinociali circulum. Est autem caput Ursæ borealior antecedentium duarum in laterculo, ex veterum sententia, qui nullas præter septem τῆς Ἀράξης, in Helices asterismo collocarunt. Item postremam in cauda Draconis secundum parallelum circulum esse in parte Leonis tertia. Ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀκρᾷ τῇ οὐρᾷ τοῦ Δράκοντος ἐπέχει, ὡς κατὰ παράλληλον κύκλον, τοῦ Λέοντος μόλρας γ'. ὁ δὲ εἰρημένος ἀστὴρ ἐν τῷ πλινθίῳ ἐπέχει τοῦ Λέοντος μικρῷ ἑλασσον τῶν γ' μοιρῶν. Utrumque falsum est, si in zodiaco spectetur illarum stellarum situs. Nam prior, quæ Ursæ caput antiquis erat, Hipparchi tempore in Cancrī 15 parte versabatur; postrema caudæ Draconis in Cancrī 10, 36'. Ascensio recta prioris fuit 522, 52' anno Per. Jul. 4550; posterioris paucis annis postea, fuit 125, 57'. Divisa utraque per 30, conflunt in priori, signa 4, 2, 52'; in posteriori, 4, 3, 57'. Ita verum est quod ait Hipparchus de ambarum locis, si in æquinociali circulo secundum ascensiones rectas, vel, quod idem est, in eo parallelo considerentur, quem stellæ diurno motu delineant.

kursus eodem loco scribit Hipparchus, austrā-

torem succedentium duarum in laterculo obtinere A propemodum partem Leonis vicesimam quintam. Atqui locus ejus in zodiaco fuit Hipparchi tempore in Leonis 0, 44'. Ergo ex ascensione recta situs iste computandus est; quam reperio graduum 145, 32'. His per triginta divisus, sunt signa 4, 25, 32, hoc est Leonis paulo-plus gradu vicesimo quinto, in æquinociali, vel æquidistante ei circulo.

Ibidem extrema caudæ Helices statuitur in Chelarum, seu Libræ quarta parte. Locus erat in Leonis 27, 10'. Ascensio recta signorum 6, 4, 4', plane ut Hipparchus voluit, in Libræ 4. Nor igitur ad zodiacum, sed ad parallelum, æquinocbialemve, stellarum loca designantur.

Numero XII Hipparchus ait postremam caudæ minoris Ursæ sitam esse in gradu Piscium 18. Si zodiaci ratio habeatur, erat Hipparchi tempore in gradu Tauri 29. Ascensio recta 346, 16', quibus per 30 divisus, conficiuntur signa 11, 16, 16', hoc est gradus Piscium 16, 16', secundum parallelum circum. Jam quod idem asserit num. XIV caput Ursæ minoris, sive borealiorem antecedentium in laterculo plaustris, sitam esse in extremo Scorpii, id cum zodiaci loco non convenit: qui fuit Hipparchi tempore in gradu Cancræ 13, 15', sed cum ascensione recta, quæ fuit signorum 8, 1, 26', ut hac ratione in Sagittarii I censenda fuerit.

Item in fine libri I, num. XXVII, scribit antecesses in Hydris capite obtinere partem Cancræ amplius 10, quod egregie ascensioni rectæ congruit: quam invenio Hipparchi tempore signorum 3, 10, 12'. Ita stellas, quæ sunt in Cephei capite, collocat idem in gradu amplius 10. Et nos ascensionem rectam australis deprehendimus signorum 10, 10, 45'. Stellam ejusdem asterismi, quæ in sinistro est humero, vel brachio, refert Hipparchus positam esse in gradu 25 Aquarii. Ascensio recta congruit, quæ est signorum 10, 26, 26'. At in zodiaco locus erat in Arietis 3, 48'. Ad hæc in sinistra manu Bootæ antecedentem stellam locat ibidem in Chelarum parte amplius 13. Ascensio recta est signorum 6, 11, 47'; locus in zodiaco, in Leonis 28, 38'. Præterea lib. II docet Hipparchus australissimam in sinistro pede Bootæ obtinere partem Libræ I. Hujus ascensio recta mirifice observationi congruit; nam est signorum 6, 1, 27'. At locus in zodiaco Hipparchi tempore in Virginis 19, 35'.

Plura his addere poteramus exempla: sed hæc ipsa, quæ selegimus, satis id quod volumus ostendunt, stellarum longitudinem ab Hipparcho statui secundum rectas ascensiones in æquinociali, sive parallelo circulo, non, ut hodie fit, in zodiaco.

Idem auctor declinationum ab æquinociali circulo persæpe meminit: nusquam autem latitudinis ab zodiaco. Tametsi non dubito hujus etiam Hipparchum rationem habuisse; postquam circum istum artifices in cælo metati sunt, et ejus obliquitatem animadverterunt. Sane Hipparchus observat, Eudoxum, et Aratum illius exemplo, in asterismis

describendis, ab iis cœpisse, qui borealem habent a zodiaco distantiam, hoc est latitudinem, tum de australibus egisse: quod et Hipparchus ipse tenuit.

Quinetiam Geminus, qui octoginta circiter post Hipparchum annis floruit, non obscure significat, ætate sua tam longitudes stellarum, quam latitudines, ad zodiacum accommodatas esse. Nam initio libri asserit zodiacum in partes duodecim æquales, quæ sunt signa, distribui: qua ratione dividi necesse est æquinocbialem in partes inæquales. Atque idem nihilominus parallelorum circulorum meminit, quos æquidistantes ab æquinociali stella diurno circuitu designat. Quocirca verisimile est antiquos utroque modo stellarum longitudes ac latitudines putasse; pro eo atque ad institutam *παρατάξιν* expediret. Nisi enim latitudinem illarum ab zodiaco interdum adhibuissent, non distinguerent boreales earum situs ab australibus secundum zodiacum, sed æquinocbialem duntaxat: a quo solo latitudines earundem repeterent. Hinc falsum esse constat, quod Josephus Scaliger capite primo libri *De anticip. æquin.* affirmat, ante Ptolemæum nullam aliam stellarum longitudinem vel latitudinem in usu fuisse, quam quæ penes æquinocbialem sumitur; primum autem Ptolemæum ad zodiacum utramque transtulisse. Atqui Geminus, qui ducentis amplius annis Ptolemæum præcessit, tam longitudes stellarum, quam latitudines in zodiaco descriptas esse sæculo suo, planissime declarat, ut paulo ante demonstravimus. Hipparchum autem et Eudoxum idipsum usurpasse nonnunquam, imprimis quod latitudines attinet, eodem conjecturæ genere licet assequi. Nihil est enim aliud boreales stellas, australesve dici, quæ a zodiaco versus aquilonem aut meridiem recedunt, quam ab eodem zodiaco latitudinem habere borealem australemve. At prius ab Eudoxo cæterisque, quod jam diximus, usurpatum esse liquet. Igitur et hoc quoque genus latitudinis agnoverunt, quod ab zodiaco sumitur. Nullum, quod meminerim, exemplum ab Hipparcho memoratur ex Eudoxo, in quo situs stellæ nominatim exprimitur; nam quod libro I, num. XII, caput Ursæ majoris ex Eudoxi sententia collocare videtur in parte Leonis duodecima, aliter sese res habet. Ut enim integer sit locus, non ipsum caput Ursæ conferri dicit ab Eudoxo in partem duodecimam Leonis, sed eam stellam, quæ secundum Eudoxum Ursæ caput erat, Hipparchus ipse ex sententia sua in eo gradu collocare videtur: ἡ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξου κεφαλὴ, et quam vero stellam Eudoxus caput Ursæ constituit. Etenim Ursæ caput utriusque alibi Eudoxum, et antiquiores omnes statuisset, quam ubi hodie ponitur, Hipparchus existimat, nimirum utrobique borealiorem duarum in laterculo præcedentium caput appellasse; de quo paulo post agetur. Adde nondum videri Eudoxi sæculo institutam signorum in partes triginta divisionem, vel circuli totius in 360.

Ac ne ille quidem sincerus est locus; sed ei men-

dum subest, ut omnino scripserit Hipparchus: Α ἢ δὲ κατὰ τὸν Εὐδόξου κεφαλὴ τῆς μεγάλης Ἀρκτοῦ κατὰ τὸ δωδεκατημόριον τοῦ Λέοντος. Cum esset, τὸ ἰδ' μόρ. putavit legendum ἰδ' μοιρ. Adeoque τὴν ἰδ' μοιρ., quasi in duodecima parte poneretur, maxime cum proxime ante, Ἰχθύων μοιρ. ἰδ' scriptum esset. Verum Hipparchus plus semel docuit in tertia Leonis parte, non duodecima situm esse caput Ursæ majoris. Neque a seipso, atque ab rei veritate tantopere dissensisse hoc loco credendus est, ut in duodecima parte statueret.

Hipparchum vero, non in solo æquinoctiali stellarum longitudines, sed etiam in zodiaco alia ratione usuque contemplatum esse, ex libro ejus secundo ac tertio probari potest; ubi de συνασταλῆς et συγκαταδύσεις siderum disputans, aperte zodiacum in duodecim partes æquales, singulas earum in triginta distribuit, eamque partitionem ab initiis signorum procedere tam ex sua, quam ex veterum sententia declarat. Atqui si in æquinoctiali solo longitudines observatæ fuissent, non esset in partes æquales sectus zodiacus; neque singula dodecatemoria tricenis constarent partibus.

Quo etiam argumento de Eudoxi sententia conjecturam capere posset aliquis, duodecim ab illo signa in zodiaco, ut de æquinoctiali taceam, collocata distributaque esse. Etenim Hipparchus libro I, num. XII, postremam caudæ minoris Ursæ ait in Piscium octava decima parte positam esse. At secundum institutam ab Eudoxo divisionem zodiaci, in tertio gradu Arietis: Ὡς δὲ Εὐδόξος διαίρει τὸν ζωδιακὸν κύκλον, κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ Κριτοῦ. Ita enim castigandum esse locum istum capite V sequenti demonstrabitur. Verum si ad zodiacum eum, qui proprie vocatur, calculus iste referatur, non octavo decimo gradu Piscium, sed Tauri vicesimo pono stellæ ista versabatur, ut supra docuimus. Necesse est ergo zodiacum circulum pro æquinoctiali ab Hipparcho accipi; nam ad æquinoctialem, parallelumve æquinoctiali circulum situs ille stellæ congruit. Quocirca mirus iste locus est Hipparchi, siquidem æquinoctialem cum zodiaco promiscue usurpasse monstrat antiquos. Etenim uter e duobus istis circulis in partes æquales dividatur, alterum oportet inæqualiter esse partitum. Cum ergo demonstratum sit ab Hipparcho in illa contra Eudoxum disputatione, circulum æquinoctialem in XII signa distribui, ad eumque stellarum referri longitudines, inæqualia esse zodiaci segmenta necesse est; quæ proprie ζῳδία nominantur. Verum tam æquinoctialis dodecatemoria ζῳδία vocantur in calce libri primi ab Hipparcho, quam circulus idem ille zodiacus. Nihilominus et is, quem proprie zodiacum appellamus, quique stellata signa sustinet, æqualiter in duodecim ζῳδία, partesque cccclx ab eodem Hipparcho libro II et III tribuitur. Unde verum est, quod supra docuimus, duplici ratione ac duobus in circulis signorum partitionem ab antiquis artificibus institutam

fuisse: quod præfracte negat Scaliger, cujus et alia longe capitaliora in libro *De anticipatione æquin.* paulo post excutiemus.

Hanc Hipparchi hallucinationem asterismos, sive stellata ζῳδία cum dodecatemoriis cognominibus promiscue capientis alii similiter expresserunt. Scribit enim Arati scholiastes ad illa verba,

Κρατὶ δὲ οἱ Διδυμοὶ· μέσση δ' ὑπὸ Καρκίρος ἐστὶ. Ποσσὶ δ' ὑπ' ἀμφοτέροισι Λέων ὑπὸ καλῇ ζευρεῖ.

in quibus Ursæ majori subesse dicit Geminos illius capiti respondentes, ventri Cancrum, pedibus Leonem. Ad hæc scholion observat quosdam Aratum reprehendere, quod Ursæ, quæ gradus non amplius triginta porrigitur, subtendi nonaginta gradus, hoc est tria dodecatemoria significet: quam ad objectionem nugarum nescio quid expromit. Nihil enim dicit, quod indictum non melius sit. Sed nimirum hoc illud est, quod monui, putasse qui sic objiciebant Aratum Geminorum, Cancri et Leonis vocabulis intellexisse dodecatemoria, cum de stellatis figuris loquatur. Nam hoc posteriore sensu verum est quod Aratus docuit, nisi contra Hipparchum ostendimus. Quis non miretur adeo obcæcatus fuisse priscos illos et insignes astronomos, et eorum principem Hipparchum, ut ista non viderint? Sed erroris ansam ex eo ceperunt, quod ipsorum tempore stellatæ signorum effigies ejusdem nominis dodecatemoria tenebant. Ideo lubrica tunc erat, et opportuna fraudi mutua vocabulorum communio: quod hodie minus accidit, propter sphaeræ octavæ et asterismorum in ea προήγησιν. Qua factum est, ut pleraque ζῳδία extra sua dodecatemoria consistant.

CAPUT III.

Eudoxi sententia, contra atque Hipparchus putavit, exposita. Ejusdem Hipparchi error dodecatemoria cum asterismis confundentis. Aratus et Servius illustrati.

Hipparchus initio libri II auctor est, antiquiores mathematicos, aut omnes aut plerosque, cardines solaris circuitus zodiaci signorum initiis attribuisse: idque Aratum in opere suo secutum. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων σχεδόν, ἢ τῶν πλείστων, τοῦτον τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς κύκλος διέφητο. « Atque hac ratione zodiacum circulum mathematici propemodum omnes aut plerique partiti sunt. » Constat tamen interdum alibi, quam in signorum principiis, æquinoctia et solstitia collocari quondam solita fuisse, neque id constanter. Nam alii in principia (ait Achilles Tatius cap. XXIV), alii in octavas partes, alii in duodecimas, alii in quintas decimas, hoc est media in signa conferebant.

Eudoxum mathematicum insignem, qui Metonis ætate vixit, cardines ipsos in mediis signis posuisse accurate probat Hipparchus lib. II (pag. 120), allatis ipsiusmet Eudoxi verbis: quæ si quis expendere nobiscum velit, haud facile Hipparcho de Eudoxi opinione illa consentiet. Nam longe alia,

quam putavit Hipparchus, mihi quidem in illis locis A
velle Eudoxus videtur.

Verba Eudoxi : Δεύτερος δὲ ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ
θερινὰ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ
μέσα τοῦ Καρκίνου. « Secundus vero circulus est,
in quo est solstitium æstivum. In eo porro Cancri
media sunt. » Item, Τρίτος δὲ ἐστὶ κύκλος, ἐν ᾧ αἱ
ισημερῖαι γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ τε τοῦ
Κριοῦ μέσα καὶ τὰ τῶν Χηλῶν. Τέταρτος δὲ, ἐν ᾧ αἱ
χειμερινὰ τροπαὶ γίνονται. Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ
μέσα τοῦ Αἰγόκερω. « Tertius vero circulus est, in
quo sunt æquinoclia; in eo media sunt Arietis
et Chelarum. Quartus autem, in quo solstitium est
hibernum. In eo vero sunt media Capricorni. » Rur-
sus idipsum et alio Eudoxi testimonio demonstrari
ait apertius; in quo de Coluris agens, alterum
scribit continere τὸ μέσον τοῦ Καρκίνου, « medium
Cancri, et τὸ μέσον τοῦ Αἰγόκερω, « medium Ca-
pricorni, » alterum vero, Chelarum et Arietis me-
dia. Hæc unica sunt de Eudoxo Hipparchæ suspi-
cionis argumenta, quæ non valde mihi persua-
dent; imo contrarium potius iis ex locis, atque ex
ipsomet Hipparcho probare posse videor.

Sic igitur existimo: non de signis ipsis, sive do-
decatemoriis in zodiaco, vel æquinociali primi
cæli descriptis illic Eudoxum agere; sed de stella-
tis imaginibus et asterismis: quos tametsi in primo
mobili ætas Eudoxi collocavit: quod tum nullus
peculiaris stelliferi cæli orbis motus ab artificibus
notatus esset; ut a supremo orbe distingui mere-
retur, ut ex Aristotele constat lib. II *De cælo*, cap.
XII. Tamen cum ejusdem primæ sphaeræ dodecate-
moriis minime paria facere credebantur, sed dis-
tincta erant invicem, ut alius esset Aries, hoc
est imago picta stellis Arietis; aliud signum, sive
segmentum Arietis; aut duodecima pars, non so-
lum zodiaci, sed multo magis æquinocialis circuli;
in quo prius, quam in illo, duodecim signa consti-
tuta sunt. Qua de re paulo post agetur. Doceo pri-
mum Eudoxum illis omnibus in locis, quæ media
vocat Arietis, Cancri, Libræ et Capricorni, stella-
tarum imaginum et asterismorum media nominare.
Hoc vero non aliunde, quam ex ipsismet Eudoxo
et Hipparcho declarabitur.

Et enim illa Eudoxi verba, ex quibus argumentatus
est Hipparchus, eadem aliis in locis, sed pleniora
perscripsit; cum de parallelis ab Eudoxo descriptis
circulis sermonem instituit. Velut libro I, num. III,
de tropico circulo: Ἔστι δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ
Καρκίνου, καὶ τὰ διὰ τοῦ σώματος κατὰ μήκος τοῦ
Αἰώντος, etc. « Sunt autem in illo Cancri media, et
quæ per corpus Leonis secundum longitudinem
transeunt. » Subjicit anguis Ophiuchi cervicem;
dextram manum Ingeniculi; et alia sidera, quæ cir-
culus iste pervadit. Εἶτα συμπέμπει πρὸς τὰ μέσα τοῦ
Καρκίνου. « Demum in eadem Cancri media revolvi-
tur. » De hiberno quoque tropico, Ἔστι δὲ ἐν αὐτῷ τὰ
μέσα τοῦ Αἰγόκερω, καὶ οἱ πόδες τοῦ Ὑδροχόου, καὶ
τοῦ Κήτους ἡ οὐρά, καὶ τοῦ Ποταμοῦ ἡ καμπή, etc.

« Sunt autem in ipso media Capricorni, et pedes
Aquarii, et cauda Ceti, et Fluvii flexus. » Addit
Leporem, et Canis pedes, et cætera, donec per Sa-
gittarium ad eadem Capricorni media perveniat.
Propterea libro eodem, num. XXII, ac deinceps,
Hipparchus tropicos duos et æquinoclialem ex
Eudoxi sententia describit, ac cælestes imagines
recenset, per quas illi transeunt. Velut tropicum
æstivum per Cancri ac Leonis media trajici, æqui-
noctialem per Arietis media, Chelarumque partem
asserit. Ex quibus perspicuum est Eudoxum aste-
rismos intellexisse ac figuras cælestes. Ut enim
cum tropicum æstivum ait per Leonem medium se-
cundum longitudinem transire, perque constella-
tiones cæteras; itemque tropicum æstivum per Sa-
gittarium, Cetum, Fluvium, etc.: non dodecatemo-
ria circuli ullius, sed stellatas effigies designat: ita
cum per Cancrum, Capricornum, Arietem et Che-
las eosdem meare circulos dicit, non signa ipsa,
sive dodecatemoria, sed asterismos intelligit. Sed
omnem tergiversationem submovet Eudoxus ipse,
dum illa ipsa per quæ transire circulos ait, ἄστρα νο-
minat, quæ nihil aliud quam asterismos et imagines
significant. Achilles Tattius in *Phænomenis*, cap. XIV,
ἄστρον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν ἀστέρων σύστημα, « systema
plurium stellarum, » astrum esse vult. Idque Arati
testimonio confirmat. At Eudoxus, Hipparcho teste,
de coluris loquens, Ἔστι δὲ, αἱ, ἐν τούτοις ἄστρα
τάδε· α' ὁ πόλος ὁ ἀπὸ φανερός τοῦ κόσμου· εἶτα
τὸ μέσον τῆς Ἀρκτου κατὰ πλάτος· καὶ τοῦ Καρκί-
νου τὸ μέσον. « Sunt autem in iis hæc astra: pri-
mum semper apparens polus mundi. Deinde me-
dium Ursæ in longitudinem; et Cancri medium, »
ac subinde caudam notii Piscis, et medium Capri-
corni adjicit. Hæc de coluro solstitiorum. De altero
loquens scribit, in eo contineri inter alios aste-
rismos, τὰ μέσα τῶν Χηλῶν κατὰ πλάτος, καὶ τοῦ
Κριοῦ τὰ νῦτα κατὰ πλάτος· « media Chelarum in
latum, et Arietis terga itidem in latum. » Quid dici
clarius potest, ut appareat Eudoxum, cum media
Chelarum, Arietis, ac cæterorum appellat, imagi-
nes ipsas exprimere? Nam τὰ νῦτα, « terga, et
latitudo, » non nisi de figuris usurpari possunt. Me-
dia quippe signorum sive dodecatemiorum, per se
D ἀναστέριστα sunt; neque « terga » dicuntur habere,
neque latitudinem; sed sola longitudine censentur.

Quid quod Hipparchus ipse lib. I, num. III, Eu-
doxi testimonia citaturus, astra illa vocat, et ἄστρα-
ρας, cum Aratum ait Eudoxi imitatione τὰ ἄστρα
sic distribuere, ut a borealioribus inciperet? Mox:
Περὶ δὲ τῶν ἀστέρων τῶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ καὶ χει-
μερινοῦ τροπικοῦ φερομένων, εἴτι δὲ τοῦ ἰσημερινοῦ,
ὁ μὲν Εὐδοξὸς φησὶν ἐπὶ τοῦ θερινοῦ οὕτως· Ἔστι
δὲ ἐν τούτῳ τὰ μέσα τοῦ Καρκίνου. « De stellis vero.
quæ in æstivo tropico feruntur, necnon in circulo
æquinociali, Eudoxus quidem de æstivo ita loqui-
tur: Sunt autem in hoc media Cancri. » Eodem
genere sermonis utitur in hiberno tropico et æqui-
noctiali. Proinde asterismos et stellatas formas, non

signa duodecimave zodiaci partes, aut æquinoctialis Eudoxus indicat, quarum media iis ipsis secari circulis refert. Adde optimum Eudoxi interpretem Aratum, qui et ipsum in omnibus secutus est; vel, ut Hipparchus loqui solet, *παρεγράφατο*; nec aliter, ac nos facimus, mentem illius accepit. Nam de tropico scribit ipsum Leonem sub pectore, ac ventre secare; Cancrum vero totum bifariam parti.

..... αὐτὰρ ὁ κύκλος
*Τὴν μὲν ὑπὸ στήθος, καὶ ῥαστέρᾳ μέχρι πρὸς αἰδῶ,
 Τέμνει τὸν δὲ διηγεκέως ὑπὲρ ἑρθε χελεῖον
 Κυρκίον· ἥχι μάλιστα διχαιομένον καὶ νοήσης
 Ὅρθον, τὴν ὀφθαλμοὶ κύκλου ἐκάτερθεν τοιερ.*

Quæ sic vertit Avienus :

..... at circulus ima calentis
*Pectora, perque alvum procul in postrema Leonis
 Succedit. Secat ast alius per viscera plana:
 Et medio subter cava tegmina dividit orbem,
 Lumina recludens altrinsecus orbita porro.*

De hiberno quoque tropico scribit, eum Capricornum medium dividere, atque Aquarii pedes, caudam Ceti :

*Dividit imbriferi corpus medium Capricorni.
 Idæique pedes pueri, postremaque caudæ, etc.,*

ut vertit Avienus. Hic vero citra controversiam Cancer et Capricornus non signa, sive dodecatemoria, sed imagines sunt. Nam et χέλειον, sive *testa*, non aliter accommodari Cancro potest; et cum Aquarium perinde ab hiberno tropico secari, ac Capricornum asserat, non potest ad dodecatemorium referri. Quippe tropicus circulus Aquarii signum neque dividit, nec attingit omnino. Sed neque illa ipsa, quæ contingunt, signa circuli isti partuntur bifariam. Sic de æquinoctiali Aratus idem :

*Σῆμα δὲ οἱ Κριός· Ταύροισ τε γούνατα κείται.
 Κριός μὲν κατὰ μήκος ἐληλαμένος διὰ κύκλου·
 Ταύρου δὲ σκελῶν ὅση περιβαίνεται διπλαξ.*

*Signum autem ei Aries, Taurique genua sita sunt;
 Aries quidem in longum ductus per cingulum;
 Tauri vero crurum quanta apparet inflexio.*

Ut genua Tauri ad asterismum ejus pertinent, sic Arietis corpus ab æquinoctiali circulo secundum longitudinem divisum ad imaginem Arietis, non ad dodecatemorium, necesse est referri : quemadmodum Hipparchus ipse docet lib. I, num. XXV, ubi Arati et Eudoxi de cardinalibus iisce ζώδιος decreta probat, excepto quod de Ariete dictum est : qui totus æquinoctiali circulo borealior est. At Cancrum et Leonem medios trajici ab æstivo tropico recte illos sentire asserit. Vide reliqua illius loci, in quibus, quod valde mirum est, apertissime significat a se Eudoxi Aratique dicta ad stellatas effigies applicari.

Denique sive in æquinoctiali sive in zodiaco signa cœlestia constituerit Eudoxus, de qua re capite superiori dictum est : neque in ipsius Eudoxi aſſatis ab Hipparcho verbis, neque apud Aratum, Aries, Cancer, Chelæ, Capricornus, de signis ac dodecatemoriis explicari queunt. Nam si in æquinoctiali designentur, neuter tropicorum ea contin-

gere, nedum dividere potest : si in zodiaco, ut de tropicis taceam, certe æquinoctialis Arietem, non secundum longitudinem, κατὰ μήκος ἐληλαμένον partietur, sed transversum, et κατὰ πλάτος. Si quidem sectiones æquinoctialis et zodiaci ab Eudoxo, ut putat Hipparchus, mediis in signis locantur.

Non absimili, ut equidem reor, ὁμωνυμίᾳ inductus Hipparchus Eudoxum, Aratum et Attalum traduxit num. X libri primi, quod sub capite majoris Ursæ Geminos statuunt, sub Ursa media, Cancrum; sub posterioribus pedibus, Leonem. Ubi de asterismis sine dubio loquuntur : nam Arati versus, quos citat Hipparchus, non aliter intelligi possunt. At Hipparchus id ex eo refellit, quod caput Ursæ sit in Leonis parte tertia, nimirum in dodecatemorio Leonis, quod in æquinoctiali vel parallelo reponit. Hoc vero argumentandi genus alienum est, et in ὁμωνυμίᾳ conflictatur. Sed de hoc Hipparchi loco pluribus agetur capite tertio libri tertii.

Ad extremum similis ambiguitas fucum Servio fecit in Commentariis ad I *Georgic.*, ubi hæc enarrans, *Qua locus Erigonem inter, Chelasque sequentes,* quædam adnotat, quæ hic referre melius fuerit. « Ægyptii, inquit, duodecim esse asserunt signa : Chaldæi vero undecim. Nam Scorpionum et Libram unum signum accipiunt. Chelæ enim Scorpii Libram faciunt. Idem Chaldæi volunt æquales esse partes in omnibus signis : sed pro qualitate sui, aliud signum xx, aliud xi habere : cum Ægyptii tricenae esse partes in omnibus velint. Modo ergo secundum Chaldæos locutus est, dicens posse eum habere locum inter Scorpionum et Virginem. » Signa dupliciter usurpantur. Aut enim dodecatemoria sunt æquinoctialis vel zodiaci, aut asterismi, quæ ἡσπερισμένα ζώδια vocat Hipparchus. Horum quædam dodecatemorio suo minora, quædam majora sunt, et in vicina redundant, ut supra diximus. Hæc cum legisset alicubi grammaticus, signorum genera illa duo permiscuit, et rem prorsus absurdam et inextricabilem docuit, signa omnia æqualibus descripta esse partibus, et tamen aliud tricenae, aliud quadragenae « pro qualitate sui » constare. Priore modo signa sunt dodecatemoria; posteriore, asterismi, quorum alii pauciores, alii plures occupant partes. Sic asterismi Scorpii pars est Chelarum asterismus, ut hac ratione undecim tantummodo sint ἡσπερισμένα ζώδια, seu figuræ stellatæ apud Chaldæos. Nam Ægyptii, qui pro Chelis Libram posuerunt, legitimum numerum obtinebant : signa quidem utriusque duodecim adhibuerunt. Cæterum Virginis asterismum olim Leonis et Libræ partes, præter justam portionem, occupabat. Inter hanc vero et Chelas Scorpii, quæ in Libræ dodecatemorio versabantur, vacuum est intervallum, quod ad idem Libræ dodecatemorium pertinebat : quo in spatio sedem indiget Augusto destinat Virgilius. Ea mens poetæ fuit, quam non assequitur Servius. At Martianus Capella libro VIII, cap. de fixis signis, recte hoc,

quod docuimus, explicat his verbis : « Hæc discernit zodiacus : qui quidem æquales duodecim signorum integrat portiones. Sed undecim habet signa. Scorpius enim tam suum spatium occupat corpore, quam Chelis occupat Libræ.

CAPUT IV.

De veterum opinione super annuis solis cardinibus, et qua ratione alibi quam initiis signorum collocati fuerint. Columella notatur. Sothiacæ periodi insignis epocha.

Quoniam mediis in signis ab Eudoxo constitutos esse cardines nequaquam, ut putavit Hipparchus, ex illius verbis conficitur, inquiramus modo quam in parte deflexerit; tum quæ ratio ab illis inita sit, qui alibi, quam in initiis signorum, cardines illos esse sciverunt.

Geminus capite XVI, quarto die, quam in Capricornum sol est ingressus, solstitium hibernum ex Eudoxo fieri scribit, vernum autem æquinocmium, sexto die τοῦ Κριώνος. Idem auctor ex Euctemonis sententia solstitium hibernum primo die committi refert : necnon autumnale æquinocmium. Ex Calippo vero quatuor ipsos cardines nominatim signorum initiis contineri. Verum Columella lib. IX, cap. XIV, Metonem et Eudoxum, ac veteres astronomos scribit in octavis partibus signorum solstitia et æquinocmia posuisse; Hipparchum, mutata ratione, in signorum initia contulisse. « Nec me fallit, inquit, Hipparchi ratio, quæ docet solstitia et æquinocmia non octavis, sed primis signorum partibus confici. Verum in hac ruris disciplina sequor nunc Eudoxi et Metonis, antiquorumque fastus astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis, quia et notior est ista vetus agricolis concepta opinio. Nec tamen Hipparchi subtilitas pinguioribus, ut aiunt, rusticorum litteris necessaria est. » Hipparchum ecce facit auctorem ejus instituti, quod principibus signorum cardines accomodat, cum veteres octavis partibus ascriberent. In quo partim ab Geminio, partim ab Hipparcho ipso dissidet; nam Geminus nusquam in octava cujusquam signi parte constitutos esse cardines ait; Hipparchus autem, ut superiori capite vidimus, ab Arato, et antiquis fere omnibus mathematicis in signorum initia collatos esse docuit. Non dubito quin Hipparchi potior hac in re, quam Columellæ sit fides; ut qui tanto et antiquior, et harum rerum intelligentior, et in astronomorum veterum lectione detritior, quam Columella, fuerit. Et tamen hujus auctoritate plerique omnes adducuntur hodie, ut antiquissimis sæculis existiment octavis partibus signorum æquinocmia et solstitia ab astronomis mandari solita. Quod præ cæteris enixe tuetur Scaliger : imo unicum id ille fundamentum ei doctrinæ substruit, quam de Græcorum cæterorumque populorum annis explicavit. Sed neque funditus negaverim fuisse, qui ante Hipparchum cardines alio, quam in signorum initia contulerint : quod Geminus, Columella, Achilles Tatius, alique confirmant; et a Julio Cæsare, ex communi utique ac recepta sententia, idem in an-

num suum esse translatus perinde omnes sentiant. Quod quemadmodum ab iis institutum fuerit, et qua ratione inter se conciliari scriptorum illa desidia possint, deinceps aperiemus.

Duobus omnino modis fieri arbitror potuisse, et ab antiquis mathematicis æquinocmia et solstitia alibi, quam in ipsis signorum exordiis, constituta fuerint. Nam aut reipsa, et ex arte judicioque pronuntiarunt : aut cum de exactiore cardinum sita aliter existimarent, populorum usibus ac sensibus alterum illud minus accuratum cardinum genus indulerunt. Ut a priore ordiar, repetenda illa sacra imprimis, quæ de Chaldæis et Ægyptiis tradidimus capite primo; quamam videlicet ratione signorum celestium partitionem instituerint. Insignem enim quampiam notarunt in cælo stellam, a cujus emersione primum dodecatemorium in æquinocmii circulo designarunt. Quo initio constituto, deinceps circuli totius anaphoricum tempus horarum quatuor et viginti, duodecim in partes ex æquo dividerunt : quarum singulas aliis itidem stellis sive in zodiaco, sive extra ipsum positis, et iisdem momentis ornetibus, velut signis ac limitibus descripserunt. Ita quippe Sextus Empiricus docet, primi dodecatemorii designato principio, cætera æquabili partitione æquinocmialis divisione esse numerata. Quamobrem qui bona fide ac serio cardines in mediis signis, vel octavis, aliisque partibus fixerunt, verisimile est eos initium primi dodecatemorii non ab ipsa æquinocmialis et zodiaci intersectione cepisse : sed aliquanto ante spatio : quod in reliquis deinde servatum est. Cum autem ab insigni aliqua stellæ vernæ tempestatis initium auspicati sint, uti diximus, eligatur stella illa, quæ in præcedente cornu est Arietis. Ea ex accuratissima Tychonis observatione anno Christi mdc sita erat in gradu Arietis 27, 36', cujus latitudo graduum est 7, 8. Quoniam vero stellatus orbis in consequentia movetur, et annis circiter duobus et septuaginta gradum abolvit unum, inde sequitur ante aliquot sæcula in ipsum vernæ sectionis punctum incidisse stellam istam, ac rursus antiquioribus sæculis illud antevenisse. Verum non tam loci ipsius, qui in zodiaco stellæ competit, quique latitudinis circulo designatur, quam ascensionis illius obliquæ ducenda ratio est, ut quam in partem dodecatemorii æquinocmium incurrerit, æstimare possimus.

Scribebat ad me Godefridus Vendelinus, vir astronomia cumprimis peritus, circa annum ante Christi æram 1263, qui est periodi Julii 3450, videtur tempus illud fuisse, quo ascensio primæ Arietis stellæ quindecim gradibus antecedebat æquinocmium vernum. Quo etiam tempore Neomenia Thoth, et ortus caniculæ, et solstitium, ac novilunium in eundem diem inciderunt, qui erat Julii quintus, idque in Heliopolitano tractu : quod ad memoriam posteritatis insigne initium dedit Sothiacæ periodæ, cujus meminit Clemens Alexandrinus Strom. I, ubi trecentis quadraginta quinque annis post migratio-

nem Israelitarum ex Ægypto, periodum hanc cœpisse scribit. Ita in Græco. At interpres quadringentos posuit. Per idem tempus erat prima stella Arietis in gradu Piscium 17, 12', et æquinoctiale punctum antecedeat gradibus 12, 48', hoc est temporibus ascensionalibus quindecim. Sane isto ipso anno primam Arietis ex methodo nostra deprehendimus in Piscium 17, 50' : ascensio recta graduum 346; obliqua vero Memphi, aut Heliopoli, graduum 345, 6', ita ut quindecim gradibus æquinoctium antecedeat. Novilunium verum in eodem tractu commissum est Julii iv, hora 12, 46', cum locus verus solis esset in Geminorum 29, 19'. Quare sequenti die, hora quinta matutina in ipso Cancri solstitio fuit. In eodem Cancri gradu primo versabatur et Sirius, qui tum ortum matutinum cum sole faciebat prima die Thoth, quæ in eundem incidit diem.

Non dubium est quin admirabilis hic rerum quatuor in idem tempus concursus, Neomeniæ Thoth, lunæ ipsius, ortus Sirii et solstitii, apud Ægyptios singularem observationem meruerit, ut hæc proinde insignis epocha fuerit, tametsi nulla ejus in monumentis veterum memoria supersit. Atque ille demum annus ante Trojanum excidium centesimus; post migrationem ex Ægypto, ducentesimus vicesimus septimus putatur in nostra Chronologia, a quo jure quidem Sothiaca periodus inchoari potuit.

Hinc illud Porphyrii libro *De antro nympharum* idem Vendelinus exponit, cum ait Ægyptios a Cancro, uti Romanos a Capricorno, annum incipere, atque ab exortu Sothios. Αἰγυπτίους ἀρχὴ ἔτους οὐχ Ὑδροχόος, ὡς Ῥωμαίους, ἀλλὰ Καρκίνος. Πρὸς γὰρ τῷ Καρκίνῳ ἡ Σῶθις, ἣν Κυνὸς ἀστὲρα οἱ Ἕλληνες φασί. Νουμηνία δ' αὐτοῖς ἡ Σῶθεις ἀνατολή, γενέσεως κατάρχουσα τῆς εἰς τὸν κόσμον. Ægyptii annum ordiuntur non ab Aquario, ut Romani; sed a Cancro. Huic enim affixa Sothis est, quam Canis stellarum Græci nominant. Est autem ipsis Neomenia Sotheos exortus, quæ mundo procreationis initium dedit. Hic de initio Cancri loqui videtur. Quare tempus illud potissimum intelligit, quo ortus cosmicus Sirii in Cancri principium incurrit. Quocirca, si, ut Sextus Empiricus et Macrobius docent, dodecatemoria primum ex observatione stellæ cujuspiam, et succedentibus ascensionum gradibus æquabili partitione constituta sunt, uti capite primo meminimus, potuit per illud tempus ab Ægyptiis prima illa notari stella Arietis, ab eaque segmentorum divisio procedere; ac tum in medium primi dodecatemorii vernum æquinoctium incidere: quod, semel ab illis decretum, ad aliquot sæcula propagatum fuerit, donec μετὰ πτωσις stellæ istius in consequentia discerni sensibus posset: ac singillatim duodecim, octo, sex, quatuorve temporibus ἀναφορικῶς æquinoctium anteverteret. Unde varietas illa sententiarum super cardinum momentis ortum habuerit: etenim primi dodecatemorii initio constituto, cætera deinceps æquabili partitione distincta sunt; ex quo factum est, reliqui ut

cardines in eandem dodecatemoriorum suorum partem inciderint, quotam in primo Arietis æquinoctium vernum occuparat.

Sub initium æræ Nabonassari, cum Arietis stella in Piscium gradu sita esset 25, in Heliopolitano tractu obliqua fuit ascensio graduum 350, ac decem gradibus æquinoctio erat anterior. Cyri porro, ac Thaletis sæculo, in eodem situ, Arietis stella jam ad Piscium 28 progressa, ascensio fuit obliqua graduum 352, atque in octavo gradu committebatur æquinoctium. Hæc in certis signorum partibus statuendorum cardinum ratio identidem adhiberi potuit, secundum ea quæ e Sexto Empirico cap. I declaravimus.

Sed non minus et illa probabilis est, quæ ex Hipparcho colligitur, in qua stellarum situs in æquinoctiali vel æquidistante circulo designatur per coluros a mundi polo per centrum stellæ trajectos ad æquinoctialem. Hanc si sequimur, aliquanto etiam commodius incidet, ut anno illo, quem supra definivimus tot rerum concursu memorabilem, æquinoctium in parte 15 contingat. Nam ascensio recta partium invenitur 346, anno periodi Jul. 3150, ita ut æquinoctium præcise in gradum 15 incurrat. Anno vero Nabonassari primo periodi Jul. 3967, ascensio recta partium erat 352, 34'; octavoque inde gradu æquinoctium fiebat.

Hæc posterior methodus priori non eo solum nomine præferenda venit, quod eandem cum illa opportunitatem asserens, hoc habet insuper, ut Hipparchi veterumque, eo teste, rationi magis consentanea sit, sed etiam quod illud exhibet, ut circa Nabonassari epocham in octavam dodecatemorii partem æquinoctium competat. Hæc enim ex omnihus usitata maxime ac longius ad posteros propagata videtur opinio, quæ cardines octavis signorum partibus illigabat: quod adeo sub exordium nobilissimæ illius æræ constitutum a Chaldæis in Babyloniam fuisse jure suspicari licet, indeque ad cæteros manasse.

Ammianus Marcellinus libro XXVI, ubi de bissexto agit, indicare videtur in Arietis secunda parte cardinem constare ex astronomorum veterum sententia; nam Metonem, Euctemonem, Hipparchum, et Archimedes recenset, et annum vertentem explicat, « ut verbo tenus, si a secunda clatus Arietis ad eam dimensione redierit terminata, » quem cardinem proxime ante nominarat. Circuli apud antiquos in partes sexaginta dividebantur, ut supra memoravi. Ergo singulis dodecatemoriis imputatæ sunt quinque, quarum unaquæque gradus hodiernos habebat sex. Itaque octavus signorum gradus ad secundam pertinebat. Hoc utrum sibi voluerit Ammianus, cogitandum amplius est.

Porro Metonis et Eudoxi tempore, cum jam stella prima Arietis Piscium graduum 29, eoque amplius attigisset, hoc est tricesimum fere, ascensio recta graduum erat 357 fere: sic ut in quartum inde gradum æquinoctium caderet. Ascensio autem obli-

qua Athenis fere 352, Heliopoli 353 circiter : atque hoc pacto vel in quarto gradu Arietis, vel in septimo, [aut octavo collocari potuit æquinoctium. Quorum opinionum vestigia in scriptoribus antiquis et parapegmatis occurrunt.

Tandem singulari astronomiæ bono Hipparchus exstitit : cujus tempore stella eadem Arietis prima in dodecatemorii primi zodiaci parte amplius tertia versabatur : siquidem anno periodi Jul. 4552 erat in Arietis 3, 9 circiter, ascensio recta in ipso præcise puncto vernæ sectionis, nempe partium 359, 58'. Ergo ille præ cæteris solaris conversionis cardines ipsis æquinoctialibus intersectionibus ac circulorum contactibus asseruit : quod idem, paucis exceptis, mathematicos omnes antiquos tenuisse confirmat ; contra quam plerique ex ipsa etiam antiquitate sentiunt. At illi ipsi, qui alibi quam in signorum initiis cardines constituerunt, non ita, ut Scaliger arbitratur (de quo nos postea dicemus), rem illam administrarunt, ut octavo aliove post intersectiones vel contactus gradu fieri æquinoctia, vel solstitia sentirent, sed ita, ut eosdem gradus, quos alii dodecatemiorum primos esse vellent, ipsi octavos a primo, exempli causa, nominarent. Utrique vero non alibi, quam in circulorum *συμπαλῆς*, et commissionibus, æquinoctiorum ac solstitiorum puncta fixerunt.

Ex quo id, opinor, accidit, ut ab ingressu solis in signa æquinoctium et solstitium utrumque postea distingueretur. Ita enim apud Varronem, Columellam, Plinium, Ovidium, et in Kalendaris antiquis observabis, atque in eo quod ex illis concinnatum edidimus, hoc in opere (pag. 60). Ibi enim solis introitus in signa cardinalia octavo circiter die ponitur ante æquinoctia solstitiaque ; tum eadem ratione reliqua in signa solis ingressus antevertitur. Quod etiam rhapsodia illa sequitur sub nomine Ptolemæi a Leonico Latine primum edita, in qua tamen inter ingressum solis, et æquinoctia ac solstitia, non idem constanter intervallum statuitur. At in eo Ptolemæi libro (pag. 52), quem primum edidimus, uniusmodi cardinum genus est ad accuratiorem astronomorum calculum exactum, et Ptolemæi sæculo congruens.

Verum ut ab antiquioribus astronomis recte ista ipsa, quam exposuimus, methodo signorum initia ante cardinalia puncta definiri potuerunt (si id tamen vere ab illis institutum fuit ; de quo dubios nos Hipparchi auctoritas facit) : ita post Hipparchum deinceps, ex errore imperitiæque, idem in vulgi usu ac sententia resedit. Cum enim Hipparchus æquinoctia in mutuis sectionibus zodiaci et æquinoctialis circuli fixisset, solstitia in zodiaci, tropicorumque contactibus, una cum signorum cardinalium principiis, adeo ut æquinoctia in eos dies caderent, qui Martii xxiv, et Septembris xxvii respondebant ; solstitia vero Junii xxvi, et Decembris xxiv ; vulgus tam sectiones ipsas, quam initia signorum, ante dies octo præpostere

A collocavit : in eoque pertinacius oblectari institit adversus Hipparchi astronomiæque placita : adeo quidem, ut Bedæ quoque temporibus, ac deinceps, idem perseverarit error, quod illius Kalendarium docet, in quo octo fere diebus ante æquinoctia, et solstitia solis in signa introitus ascribitur. Atque hæc est e duabus altera ratio secundum quam accidere potuisse diximus, ut ab astronomiæ peritis alio in gradu, quam in primo dodecatemiorum, cardines defixi sint. Postquam enim et ex plurium antiquorum, ut Hipparchus asseverat, sententia, et Hipparchi ipsius auctoritate constituta res est, ut signorum cardinalium initia ab æquinoctiis solstitiisque ducerentur, cum id tamen vulgi ac rusticorum ex animis extorqueri non posset, quin octavis in partibus, aut aliis, quam in primis, æquinoctia et solstitia committi crederent, nonnihil ab artificibus indulgeri opinioni illi potuit. Quocirca qui rusticanis hominibus ephemeridas et Kalendaria scribebant, ut eorum captui atque usibus obsequerentur, ante dies illos, quos veris aut mediis cardinibus attribuerant, introitus in signa solis adnotasse videptur. Atque hoc de Sosigene præsertim suspicari convenit : cujus ex fastis hausisse apparet illa Varronem, Hyginum, Ovidium, Columellam, et Plinium, quæ cum communi ista, quam dixi, persuasione ab iisdem consentanea produntur. Sed neque Sosigenes, neque veterum quisquam eo modo, quem finxit, ac nonnulli probavit Scaliger, æquinoctiorum, solstitiorumque momenta divulsit ab signorum ingressibus, ut hos scilicet præpostere ante illa poneret. Quod ut non semel, ita non sæpius, quam necesse est, his in libris repetimus ; ac ne quid deinceps hæsitationis aut controversiæ restet, sequenti capite pleniorum hujus rei ideam facere conabimur.

CAPUT V.

Illustrantur uberius antiquorum sententiæ de cardinibus annuis ; ac docetur contra Scaligerum, nunquam ab iis alibi, quam in circulorum commissionibus, illos esse constitutos ; tum de Sosigenis, vel Julii Cæsaris æquinoctiis ac solstitiis. Serius notatur. Varro, Plinius explicati. Sosigenis inconstantia.

Ex iis quæ de annuis veterum cardinibus satis longa, sed necessaria disputatione complexi sumus, summa ista conficitur : antiquos astronomos majori ex parte solstitia et æquinoctia ipsis assignasse dodecatemiorum principiis, tam in æquinoctiali, sive parallelo circulo, quam in zodiaco, ut auctor est princeps ejus artis Hipparchus (pag. 104, 105). Quicumque porro mediis signis, vel octavis partibus, ac cæteris, cardines attribuerunt, eos omnes ita circulos esse partitos, ut intersectiones æquinoctii et zodiaci, vel hujus et tropicorum contactus iis in signorum gradibus fierent, quotos æquinoctiis solstitiisque præfixerant. Quod autem astronomi omnes, qui quidem alibi quam initiis signorum cardines affingebant, ante sectiones contactusque circulorum, hoc est æquinoctia et solstitia

ἀρπύγῃ, dodecatemiorum suorum principia caperent, demonstrat Hipparchus lib. I, numero X, ubi australiorem succedentium in laterculo majoris Ursæ sitam ait esse ex legitima signorum divisione, quæ tropica, et æquinoccialia puncta in signorum initia confert, in Leonis parte 25, antecedentes autem in eodem laterculo in Leonis parte paulo minus tertia, at secundum alteram rationem, quæ in mediis signis cardines constituit, priorem in Virginis parte decima; posteriores in ejusdem Virginis decima octava reponi. Sic extremam in cauda majoris Ursæ, ex communi divisione, in Libræ quarta parte: ex posteriori, et Eudoxea in decimanona.

Rursus num. XII scribit postremam et lucidissimam, quæ est in extrema cauda minoris Ursæ, sitam esse in gradu Piscium 18, ut autem zodiacum dividit Eudoxus, in Arietis gradu tertio. Igitur signorum initia Eudoxus aliique veteres anticipabant. In hoc Hipparchi loco mendum est, quod ex certissima conjectura sustulimus. Legitur enim tam in excuso, quam in scripto, codice: 'Ο δὲ Εὐδόξος διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ τὴν γ' μοί. τοῦ Κρόνου, pro quibus rescribendum merito censuimus: ὡς δὲ Εὐδόξος διαιρεῖ τὸν ζωδιακὸν κύκλον κατὰ, etc., quod manifeste sententia exigit. Gradus Piscium decimus octavus, est Arietis tertius, si Arietis signum a quintodecimo ante sectionem gradu computare cœperis.

Hæc non obscure testantur, æquinoccia, et solstitia nunquam alibi ab antiquioribus astronomis, quam in mutuis circulorum sectionibus, et tactionibus collocata fuisse, quas octavæ vel decimæ quintæ signorum parti, vel aliis imputabant: nec octavas illas, cæterasve partes ab æquinoccialibus, aut solstitialibus punctis esse numeratas. Quod Scaligero, et plerisque aliis placere video; ac pro comperto passim haberi. Hinc enim Sosigenem Juliumque Cæsarem arbitrantur in octavos Kalendarum dies anni sui conjecisse cardines; ut in Kalendas ipsas succedentium mensium octavæ signorum partes inciderent, in quibus æquinoccia, solstitiaque committi prisci omnes artifices opinati sunt. Dicit hoc a multis intelligo, a quo et nos ipsi aliquando non abhorruimus. Sed id minime esse verum ex superiori omni disputatione colligitur. Non enim octavas partes qui olim ita sentiebant post signorum cardines, sed in ipsis cardinibus locabant; initia vero signorum octavo ante gradu. Ac de Juliano quidem anno perspicua res erit, si quis illius formam ex Ovidio, Columella, Plinio, ac cæteris æstimare velit, a quibus est anni ejus expressa ratio. Quippe ingressum solis in dodecatemoria ad octavum circiter ante solstitia et æquinoccia diem apponunt; neque fando est hactenus auditum, civile æquinoccium aut solstitium in Kalendas insequentium mensium a Sosigene vel Cæsare esse rejectum. Quod omnino necesse fuit, si aut veteres

A artifices ita consueverant; aut eorum exempla in annum suum transferre illi voluissent.

De hujusmodi aditu solis ad signa non eodem ab omnibus tempore defixo imperitissime Servius in Commentario ad II Georg. « Sane sciendum, inquit, omnes astrologos pro ratione climatum dissentire in ortu siderum: sed ipsa dissensio ultra septem dies non procedit; septem enim sunt ipsa climata. Hinc est quod solem ad unumquodque signum alii quintodecimo Kalend. die dicunt venire, alii quartodecimo, alii infra usque ad octavum; nec quisquam procedit ulterius: » quæ sunt bonæ mentis inanissima.

Ut de anno Juliano quod explicandum superest absolvam, quinam dies ineundis a sole cardinalibus signis ex Julii Cæsaris, sive Sosigenis decreto præstituti sint in Calendario Juliano, non tam facile dictu est, quam haberi vulgo video. Nam plerique Martii xxv æquinoccium vernum a Cæsare constitutum esse censent: solstitium æstivum xxv Junii; æquinoccium autumnale xxv Septembris; brumale denique solstitium xxv Decembris, omnia in octavis Kalendas. Itaque Columella lib. IX, cap. XIV, et lib. XI, cap. II colligitur; diserte vero Plinius lib. XVIII cap. XXV et XXVIII id affirmat. Hoc modo intervallum ab æquinoccio verno ad solstitium, dierum est xci; altero termino excluso, a solstitio ad æquinoccium autumnale, xcii, ab æquinoccio autumnali itidem xcii ad brumale solstitium. C Hinc ad vernum æquinoccium, dies xc. Ita dies colliguntur anni totius cccclxv.

Atqui hæc ipsa cardinum intervalla non Varro solum, sed, quod mirum est, Plinius ipse capite illo XXV libri XVIII longe aliter partitus est. Ut a Varrone ordiar, hic in libro I *De re rustica*, cap. XXVIII, de anno Juliano loquens, hoc est « diebus, » inquit, « civilibus, qui nunc sunt, » ab æquinoccio verno ad solstitium numerat dies xcii; hinc ad autumnale æquinoccium, dies xcvi: ab hoc ad brumale solstitium, dies lxxxix. Inde ad æquinoccium vernum dies lxxxv. Desunt ad annum complendum dies tres. Jam vero si æquinoccium vernum collocetur in viii Kal. Apr., hoc est Martii xxv, addanturque dies xcii, calculus desinet in vii Kal. Julias, Junii xxv; tum adjectis diebus xcvi, incidet æquinoccium in Septembris xxix; solstitium autem brumale, additis lxxxix diebus, cadet in xxvii Decembris; reliqui erunt ad annum complendum dies lxxxviii. At Varro a bruma ad Favonium dies xlv, a Favonio ad æquinoccium vernum dies xl computat: qui non plures collecti, quam quinque et octoginta faciunt. Sed mendosum videtur intervallum ab solstitio æstivo ad æquinoccium autumnali; quod præter aliorum omnium consensum diebus xcvi finitur; tum etiam alterum, ab hiberno solstitio ad vernum, quod justo brevius est. At ecce turbat iterum Varro, qui eodem capite verno tempori tribuit dies xci, æstati xciv, au-

tumno xci, hiemi lxxxix; quas quidem tempestates ante cardines ipsos incipit: ver a Favonio, qui spirare incipit ex a. d. vii Id. Febr. ad vi Id. Maii; æstatem inde ad diem vii Id. Sextiles; autumnum ab hoc die ad iv Id. Nov.; reliquum hiemi imputat. Hæc intervalla si singillatim computes, exclusis prioribus terminis, invenies priori dies competere xci, æstati dies xc; autumnno dies xcv; hiemi lxxxix. Minime itaque sibi consentiens est Varro.

Plinius vero nihilo magis concors est secum, et ejus locus manifestissimo mendo tenetur. « Cardio, inquit, temporum quadripartita anni distinctione constat per incrementa lucis. Augetur hæc a bruma, et æquatur noctibus verno æquinoctio, diebus xc, horis iii. Deinde superat noctes ad solstitium diebus xciii, horis xii, usque ad æquinoctium autumnni. Et tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus lxxxix, horis iii. » In his verbis desideratur intervalli circumscriptio, quod ab solstitio æstivo ad autumnale pertinet. Legendum itaque post, « horis xii, » hoc fere modo, « et inde diebus xcii, horis xii usque ad æquinoctium autumnni. » Nam tria intervalla hic expressa dies faciunt cclxxii, horas xviii. Ea detracta de diebus cclxv 1/4, residuos faciunt dies xcii 1/2. Quare ex mente Plinii Julius Cæsar hæc annua intervalla descripsit.

Ab æquinoctio verno ad solstitium dies xciii, horas xii.

A solstitio ad æquinoctium autumnale dies xcii, horas xii.

Ab æquinoctio autumnali ad brumam dies lxxxix, horas iii.

A bruma ad vernal æquinoctium dies xc, horas iii.

His animadversis, si æquinoctium vernal statuat in xxv Martii, additis diebus xciii, calculus desinet in xxvi Junii. Hinc post dies xcii, conjicietur autumnale æquinoctium in xxvi Sept., solstitium hibernum in xxiv Decembris, aut xxv, ut inde ad vernal æquinoctium dies reliqui sint xc. Biduo itaque in solstitio æstivo, et autumnali æquinoctio Plinius a seipso discrepabat. Crediderim primum a Sosigene civile solstitium æstivum in Junii xxiv, et æquinoctium in Septembris xxiv esse collatum, solstitium hibernum xxv Decembris: ut in octavum Kalendas quatuor cardinalium signorum introitus inciderent.

In Kalendario, quod Julii Cæsaris nomine Lucas Gauricus edidit, æquinoctium vernal ascribitur viii Kal. Apr., nono die ab ingressu solis in Arietem: et solstitium æstivum viii item Cal. Julias, septimo die quam sol in Cancrum subiit. Sed valde rudem oportet esse, qui hoc Kalendarium Julii Cæsaris esse sibi persuadeat, uti libro VI *De doct. temp.*, cap. XII, demonstravimus.

Postremo si quis veros anni cardines anno primo Juliano scire velit, ex sequenti tabella discet; in quam medios quoque solis ingressus in dodecatemoria conjecimus ex Diagrammate lib. I, pag. 31.

Tabella mediorum, ac verorum solis ingressuum in signa cardinalia anno primo Juliano.

CARDINES MEDII.

Æquinoctium vernal Martii,	xxiv, 21, 11'.	Martii	xxii, 23, 47'.
Solstitium æstivum Junii,	xxiv, 4, 39'.	Junii	xxiv, 23, 3'.
Æquinoctium autumnni Sept.	xxiii, 12, 6'.	Sept.	xxv, 11, 11'.
Solstitium hibernum Dec.	xxiii, 19, 34'.	Dec.	xxiv, 23, 54'.

CARDINES VERI.

Hinc apparet Sosigenem medios potius solis ingressus in signa, quam veros exprimere voluisse: quos fere, præterquam in uno hiberno solstitio, consecutus est. Plerique tamen scriptores, dum veterum astronomorum cardines diversis temporibus constitutos relegunt, per imprudentiam eos in Julianum annum transtulerunt. Quinetiam Sosigenes ipse videtur parum in hac re definienda sibi constitisse. Nam « trinis commentationibus (ait Plinius lib. XVIII, cap. XXV) quanquam diligentior esset cæteris, non cessavit tamen addubitare, ipse semet corrigendo. » Itaque aliis, atque aliis diebus cardines illigavit, ex quo varietas illa scriptorum in constituendis æquinoctiis ac solstitiis in anno Juliano manasse videtur.

CAPUT VI.

De falsa Scaligeri sententia super veterum astronomorum solstitiis. Contra quem demonstratur, neque perpetuam sub tropico meridiem fieri illos putasse, neque solstitium in toto dodecatemorio Geminus explicatur.

Illic de cardinibus veterum opinione constitutis

injectus a nobis sermo, Scaligeriani cujusdam commenti meminisse nos facit, quod in Manilianis illius Notis legitur (pag. 157), et in epistola quadam ad Mamertum Patissonem, quæ est quarta libri primi editarum nuper illius epistolarum. « Ibi ab ipsis incunabulis astronomiæ (verba sunt epistolæ) hanc veterum Græcorum opinionem fuisse censet, Eudoxi, Metonis, Cleostrati, et Euctemonis; omnium denique ad Eratosthenem, et Hipparchum usque; perpetuam $\mu\epsilon\sigma\eta\mu\epsilon\rho\iota\alpha\nu$ sub tropico fieri æternamque diem. Item solstitium non in puncto $\lambda\omicron\gamma\omega\ \theta\epsilon\alpha\omega\rho\eta\tau\acute{o}\varsigma$ Cancræ, vel Capricorni, sed in integro dodecatemorio committi. Horum prius illuc in novissima editione Manilii legere non memini: posterius autem in Notis exstat ad lib. I Isagogicum, ubi de Antiscis agit. Utrumque vero non solum ridiculum est, sed falso etiam antiquis illis astronomis affligitur. Quippe alterum ex ambobus, de perpetua luce sub tropico, non aliter stare potest, nisi antiquos illos putasse velimus parallelum istum supra finitorem, quantus quantus est, ex-

stare totum, nec ipsius ullam partem sub terra esse A
conditam. Atqui id falsum est. Eudoxus certe apud
Hipparchum lib. I (pag. 6) asserebat tropici cir-
culi in Græcia partem illam, quæ supra terram
emergit, ad eam quæ infra terram latet, eam ratio-
nem habere, quæ est duodecim ad septem. Hoc
non potuit Eudoxus animo concipere, nisi talem
sibi sphaeræ positum fingeret, ut quo propius ad
æquinoctialem accederet, eo major tropici æstivi
pars sub terram descenderet; minor autem emer-
geret, donec eo ventum esset, ubi ex æquo circulus
ille ab horizonte dividitur. Absurdum est itaque
persuadere sibi, vel Eudoxum, vel, æqualis qui fuit
ejus, Metonem, aut alium quemlibet, qui astrono-
mi nomen utcumque tueretur, adeo stolidos fuisse,
ut perpetuum in Ægypti limite diem esse creden-
rent: nam Syene, quæ sub tropico sita est, in eo
tractu ponitur. Neque vero comprehendi ratione
ulla potest, solem, cum ad tropicum pervenit, pe-
rennem sine nocte facere lucem, nisi immobilem
ibi consistere putemus: quod astronomos illos sus-
picatos esse defendi non potest, quin eosdem veli-
mus et in Græcia, et ibi, ubi erant, arbitratos esse
nulla interruptum nocte tum esse diem. Quam-
obrem, ut de cæteris modo taceam, certe de Cleo-
strato, Metone, Euctemone, Eudoxo, adeoque ve-
tustioribus etiam mathematicis, quorum quidem
mentio exstet, nemo tale quidquam, nisi absur-
dissime, cogitare potest.

Alterum commenti caput minus, quam illud, in-
aptum, validius tamen refellitur. Nam si Meto, Eu-
doxus, Calippus, et alii ante Hipparchum fere solsti-
tia in integris dodecatemoriis, non in certa illorum
particula fieri censuissent, non, opinor, illa ipsa
solstitia certis dierum momentis a se observata
proderent, ut Meto, qui solstitium illo die factum
animadvertit, qui Junii nostri diei xxvii responde-
bat: ut Calippus, cæterique, quorum in para-
pegmatibus decreta notabantur; quemadmodum
apud Geminum, et in Ptolemæi libro de inerranti-
bus Græce a nobis edito videre licet. Etenim solsti-
tium æstivum Calippus in prima Cancri parte col-
locabat, ait Geminus (pag. 15); hibernum in prima
Capricorni ponebat Euctemon; Eudoxus, in quarta.
Verum, ut Hipparchus asserit, Eudoxus in mediis D
signis, hoc est in gradu 15 cardines statuebat,
quod capite superiori disputavimus. At vero si per
totum dodecatemorion solstitium diffundi creden-
rent, non illud certis tantummodo diebus inhi-
gassent, puta primo, quarto, vel octavo ab ingressu
solis in signum. Hipparchus lib. II docet, ex Arati
sententia, committi solstitium in prima parte Can-
cri, eamque mathematicorum veterum, aut om-
nium, aut majoris partis opinionem fuisse. 'Εν
ταύτῃ τῇ τροπῇ τοίνυν τὴν ἀρχὴν ἐπέχει τοῦ Καρκί-
νου. Καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχαίων δὲ μαθηματικῶν πάντων
σχεδὸν, ἢ τῶν πλείστων τούτων τὸν τρόπον ὁ ζωδιακὸς
κύκλος διήρητο. Excipit Eudoxum, qui τὰ τροπικὰ
σημεῖα κατὰ μέσα τὰ ζώδια τίθει. Ptolemæus lib.

HI (pag. 62 Gr. edit.), scribit observationes solsti-
tii a Metone et Euctemone factas ad verum solis
designandum circuitum utiliores Hipparcheis fore,
nisi ὁλοσχερέστερον, id est rudiore Minerva deli-
neatæ forent, ac nisi præterea solstitorum moro-
sior esset ac difficilior animadversio. Quæ Ptole-
mæi verba vanissimam illam Scaligeri conjecturam
esse evidenter arguunt.

Pene omiseram quod ad rem magnopere spectat,
ex eodem, cujus proxime meminimus, Hipparcho
(lib. I, pag. 18). Hic enim contra Attalum demon-
strat æquinoctialem circulum, ac tropicos latitu-
dine carere ex opinione priscorum; neque in aliis
atque aliis parallelis æquinoctia vel solstitia com-
mitti: quod inde probat, quia crebro asserunt illi
zodiacum ἐφάπτεσθαι τῶν τροπικῶν καθ' ἓν ση-
μεῖον, « in uno puncto circulos tropicos contin-
gere. » Ad hæc si latitudinem haberent circuli,
æquinoctium, exempli causa, pluribus diebus foret:
quod sensus ipse redarguit. Nam æquinoctia
facilior, quam solstitia discernuntur oculis. At
vero eadem ratio et de solstitiis vincit, uno illa
tantummodo die ἀκριβῶς ac φύσει peragi, quod in
uno solum puncto contactus fiat circulorum.

Unus ad divinationis istius fidem citatur a Scali-
gero testis Geminus: qui cap. I quorundam vete-
rum opinionem refellit, qui Cancrum et Capricor-
num minime putabant cum ullo signo conjugari,
hoc est nullum esse, quod eodem loco cum utrovis
oriatur et occidat. Hoc refutat Geminus, quia se-
queretur τροπὰς in toto Cancro fieri: quod non est
ita; nam in uno tantum puncto λόγῳ θεωρητῶ
accidunt. Sed ex eo Gemini argumento non est
consequens, eam Metonis, Eudoxi, et id genus
astronomorum opinionem fuisse. Imo vero, quod
Eudoxum spectat, alienum hunc fuisse ab hoc er-
rore, præter illa, quæ paulo ante retulimus, alio
loco Geminus idem aperte significat cap. VI de
mensibus, ubi popularem quamdam opinionem cas-
tigat arbitrantium Isia apud Ægyptios in Eudoxi
χειμερινὰς τροπὰς incidere: quod ante annos cxx
contigisse probat. Igitur Eudoxus hibernum solsti-
tium uno aliquo die circumscripsit.

Atque ut antiquiora quoque tempora perstringam,
certe Hesiodus, astronomiæ scientia clarissimus,
qui altero post excidium Trojæ sæculo floruit, sol-
stitium utrumque nequaquam in totis dodecatemo-
riis, ac diebus circiter tricenis utrobique committi
censuit. Scribit enim lib. II Operum, post 1x dies
a solstitio hiberno Arcturum oriri: quem locum
expendemus postea. Tum eodem libro, quinquage-
simo die post τροπὰς æstivas autumnum ait inci-
pere:

Ἡματα περτήκοντα μετὰ τροπὰς ἡελοιο,
Ἐς τέλος ἐλθόντος θέρους καμινώδεος ὥρης,
Ἠραῖος πέλεται θρητοῖς πλόος.

Quinquagesimo die post solstitium,
Cum ad finem venit æstatis laboriosa tempestas,
Tempestiva est mortalibus navigatio.

Hæc ad convincendam Scaligerianæ sententiæ falsitatem, et idonea sunt, et necessaria fuerunt, ne quis temere stoliditatis tantæ reos perageret antiquos illos astronomos; præsertim Metonem, Euctemonem, Eudoxum, cæteros denique ad Eratosthenem et Hipparchum.

CAPUT VII.

De cardinibus veterum sententia contra Geminum defensa. Signa imperantia, auscultantia, videntia, ex Ptolemæi, Pauli Alexandrini, Manilii et Firmici rationibus explicata. Mira in his et Firmici loco hallucinatio Scaligeri.

Sed ut veterum de cardinibus sententia magis illustretur, tum multa ad idem negotium spectantia, nec indigna scitu obiter explicentur, Gemini locus ille accuratius explicandus est. Quadruplicem signorum $\tau\acute{\alpha}\zeta\epsilon\nu$, καὶ θέσιν exponens Geminus (pag. 6), quartam appellat eam, quæ κατὰ συζυγίας dicitur; quam eorum signorum esse docet, quæ ex eodem oriuntur loco, et in eodem occidunt: sive quæ iisdem parallelis includuntur, ut sunt Cancer et Gemini, Capricornus et Sagittarius, ac cætera, quæ ex æquo distant ab alterutro punctorum solstitialium. In quo veteres reprehendit, qui Cancrum cum nullo alio συζυγίας habere putabant; neque Capricornum, sed ambos $\mu\omicron\nu\alpha\chi\omicron\upsilon\varsigma$, et ἀζύγους esse: quippe cum signis omnibus borealius oriatur, et occidat Cancer, Capricornus autem australius. Nam nullum est, quod peræque, ut ista duo, ad boream austrumve deflectat. Itaque duobus iis exceptis, reliqua decem ita comparabant.

Syzygia signa secundum veteres.

Cancer		
ἄζυγος		
Gemini	et	Leo
Taurus	et	Virgo
Aries	et	Libra
Pisces	et	Scorpius
Aquarius	et	Sagittarius
Capricornus		
ἄζυγος		

Syzygia signa secundum Geminum.

Gemini	Cancer
Taurus	Leo
Aries	Virgo
Pisces	Libra
Aquarius	Scorpius
Capricornus	Sagittarius.

In utroque diagrammate discrimen hoc cernitur, quod illud veterum syzygias inter ea signa statuat, quæ æqualiter distant a totis signis tropicis, in altero σύζυγα signa æqualiter a punctis ipsis tropicis absunt. Geminus antiquos refellit, quod ex eorum ratione consequens sit, solstitia in toto dodecatemorio Cancræ contingere. Nam cum signa comparia sint, quæ ex eodem loco ortus suos faciunt, et in eundem occidunt; ut Gemini ac Leo ita se habeant, necesse est æquales in illis esse dies, hoc est parallelorum segmenta supra finitorem eadem: quod aliter fieri nequit, quam si ex

A æquo remota sint a solstitiali puncto. At secus res habet: nam Geminorum extremum est ipsum solstitialia punctum; Leonis autem, sexagenis ab eo gradibus distat. Idipsum in Libra et Ariete clarius ait ostendi, quæ duo syzygia faciebant; atqui Libra multo quam Aries australius oritur, et occidit. Hæc Geminus.

Verum longe aliam, quam putavit Geminus, priscorum mathematicorum rationem fuisse, neque recte ab illo reprehensos esse persuasum habeo. Non enim qui hoc asserebant cardinalia puncta in ipsis signorum iniitiis, sed in mediis, hoc est in gradu decimo quinto collocabant: quam Eudoxi fuisse sententiam Hipparchus asserebat, de quo nos cap. IV fusius egimus. Atque ut Eudoxi non fuerit, eorum veterum certe fuit, qui ita, ut Geminus scribit, comparia inter se signa composuerunt. Hoc enim modo verissimum erit, quod illi veteres putabant, syzygia esse signa Libram et Arietem, quod ex æquo distarent ab utroque solstitio, sive a decimo quinto gradu Cancræ et Capricorni. Tum id consequens est, perperam ex ea veterum opinione, quam refert, improbatque Geminus, conclusisse Scaligerum (*In Manil.*, pag. 157), quod capite antecedenti diximus; priscos illos τροπὰς et solstitia in totis triginta gradibus, non in puncto aliquo λόγῳ θεωρητῶν statuuisse, id enim falso suspicatus est, neque causam habuit, cur hoc sibi commento placeret adeo, ut ejus inscientiam mathematicis exprobraret. Mirum vero portentum hoc erroris Eudoxo ab eodem impingi, imo auctorem illius Eudoxum asseri. In quo multiplex est ἀπορροεῖα. Nam si Eudoxus in decimo quinto gradu Cancræ τροπὰς æstivas fieri scripsit, hibernas in Capricorni decimo quinto, utrobique mediis in signis, idque ipsius Eudoxi testimonio constare apud Hipparchum putat Scaliger; quinam, obsecro, consentaneum est, in toto signo constitutas ab illo τροπὰς fuisse? Ad hæc si princeps ita sensit Eudoxus, non ergo Metoni, ac vetustioribus aliis, qui Eudoxum antecesserunt, hoc ipsum venit in mentem: quod tamen universe de antiquitate omni temere pronuntiabat Scaliger. Eradatur igitur ex omni litterarum memoria fœdiatissima ista labes opinionis, quam ille ἀπρίτως in Eudoxum ac veteres astronomos ausus est conferre. Sed nec Gemini castigatio nos illa delectet; contra quam patrocinari antiquis illis quam facile possumus, tam merito debemus.

Sic in antisclis veterum ex eodem fonte erroris explicandis, ac traducendis impune lusit Scaliger, quæ quidem consentaneæ iis quæ pro opinione illorum adduximus, veriore ad sensum accommodare licet. Quod ut breviter fiat, paulo altius repetenda res erit.

Ex vanissima τῶν ἀποτελεσματικῶν ratione, dodecatemoria zodiaci varias inter se σχέσεις, sive σχηματισμούς habent, quos aspectus vulgo nominant. Ex quibus eos duntaxat hoc loco seligemus,

qui ad negotium nostrum pertinent, auctoribus adhibitis Ptolemæo in *Tetrabiblo* (lib. I), Paulo Alexandrino, Manilio, et Firmico. Igitur signa aut sunt οικεία, « familiaria, » sive « cognata; » aut ἀσύνδετα, « inconjuncta, » et « aliena. » Priora dicuntur, quæ schematismo aliquo, vel οικειώσει inter se devincta sunt; posteriora, quæ nullum habent ex iis, quos astrologorum usus adscivit. Schematismus vel est κατὰ διάμετρον, ut Aries et Libra, vel κατὰ τρίγωνον, vel κατὰ τετράγωνον, vel κατὰ ἑξάγωνον, de quibus Geminus cap. I, et nos ad eundem in Notis quædam observavimus. Alterum genus οικειώσεως, secundum quod signa alia sunt προστάσσοντα, « imperantia, » alia ὑπακούοντα, « auscultantia : » quæ ambo communi nomine ἀκούοντων, « audientium, » Paulus Alexandrinus, et Manilius intelligunt. Tertium genus οικειώσεως est τῶν βλεπόντων, sese mutuo conspicientium. Ut de posterioribus his ambobus agam.

Ptolemæus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα signa vocat, τὰ κατ' ἴσην διάστασιν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, ἢ καὶ ὁποτέρου τῶν ἰσημερινῶν σημείων σχηματιζόμενα, διὰ τὸ ἐν τοῖς ἴσοις χρόνοις ἀναφέρεσθαι καὶ ἐπὶ ἰσῶν παραλλήλων. « Quæ pari intervallo ab eodem vel alterutro punctorum æquinotialium distantia, figuram, seu conspectum habent : quod æqualibus temporibus oriantur, et in æqualibus parallelis. » Zodiacus circulus ab æquinotiali bifariam secatur in punctis æquinotialibus. Hinc semicirculus alter borealis dicitur, habens signa borealia sex, quæ sunt Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo; aliter australis totidem signis præditus, quæ sunt, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces; borealia signa sunt προστάσσοντα; australia vero ὑπακούοντα. Cujus rei causam affert Ptolemæus quod in borealibus signis paulatim dies augeantur, in altero contrahantur. Ob id imperare illi debent, isti parere, ex artis ineptissimæ decreto. Hac ratione signa illa inter se pariamus.

Signa.

Imperantia.

Aries
Taurus
Gemini
Cancer
Leo
Virgo

Auscultantia.

Pisces
Aquarius
Capricornus
Sagittarius
Scorpius
Libra

Hæc enim signa sunt ἰσάνορα, et ἰσοπαράλληλα, quod æqualiter distent ab ambobus æquinotialibus punctis. Æquales, inquam, parallelos habent, non eosdem, ut Camerarius vertit. Id enim signis videntibus convenit, quæ a tropicis punctis ex æquo distant : de quibus agit ibidem Ptolemæus.

Igitur alterum genus οικειώσεως est eorum quæ βλέποντα, videntia, dicuntur, et ἰσοδυναμοῦντα, æquali potestate prædita. Sunt autem ejusmodi, quæ ex æquo distant ab alterutro solstitii puncto. Ea porro mutuo se videre dicuntur ideo quod et dies diebus, et noctes noctibus æquales faciant; tum quod iis-

dem ex horizontis partibus oriantur, et in iisdem occidunt. Atque hæc sunt σύζυγα signa, quæ ex Geminis superius explicavimus, ut Gemini, Cancer, Taurus, Leo, et cætera, de quibus in Notis ad Geminum aliqua diximus.

Ἀσύνδετα et ἀπηλλοτριωμένα, inconjuncta et aliena signa dicuntur, quæ nullius schematismi ex antecedentibus istis societatem coeunt invicem. Ita Ptolemæus.

At Manilius et Paulus Alexandrinus audientia et videntia signa aliter explicant. Nam apud eos videntium paria constant iis signis quæ ex æquo distant a totis signis tropicis ut sunt Gemini, Leo, Taurus, Virgo, ac reliqua; quæ descripta sunt in altero schemate τῶν συζύγων, secundum veteres, ut eorum mentem interpretatus est Geminus. Itaque Cancer et Capricornus ἀδελφοί sunt et μοναχοί, nec alia, sed se sola continentur.

Rursus imperantia signa et auscultantia statuunt eundem, quæ ex æquo distant ab æquinotialibus integris signis, ita ut priora borealia, posteriora sint australia. Ergo extra sortem sunt Aries et Libra, neque se invicem audiunt, neque alia; sed solitaria sunt, ac μονόζωνα, cætera ὁμόζωνα. Ea in tabella sequenti licet intueri.

Signa Manilii et Pauli

Imperantia

Aries
ἄζυγος

Taurus
Gemini
Cancer
Leo
Virgo

Libra
ἄζυγος.

Auscultantia.

Pisces
Aquarius
Capricornus
Sagittarius
Scorpius

Aries itaque imperandi vel auscultandi cum nullo commercium habet, Libram autem videt, ut et Arietem Libram.

Consilium ipse suum est Aries : ut principe dignum est, Audit se, Libramque videt,

ait Manilius. Taurus Virginem videt, et Piscibus imperat; Pisces Scorpionem vident, et audiunt Taurum, et sic reliqua. At Demophilus προστάσσοντα, et ὑπακούοντα eodem quæ Manilius et Paulus modo describens, hoc uno differt, quod Arietem imperantem Libræ statuit, et Libram auscultantem Arieti.

Julius Firmicus lib. II, cap. XXXII, videntia signa eadem cum Ptolemaicis, et συζύγοις Gemini facit, eaque se ex Ptolemæo, Antiocho, et Dorotheo Sidonio describere proficitur, atque antiscia nominat, nimirum quod umbras ex æquo respondentes, et ἐναλλάξ faciant. Nam in Geminis et Cancro æquales sunt noctes, sed inverso ordine : quippe initium unius fini alterius congruit. Initio Geminorum dies noctesque paria faciunt cum diebus, ac noctibus in fine Cancri. Ita initium Tauri cum fine Leonis; finis illius cum hujus initio convenit. Sic antiscii in sphaera dicuntur non solum quod umbras in diversas partes jacent, sed etiam quod

alternis et contrario modo æquales habeant; etenim antœci nostri, cum est hiems nobis, umbram habent breviorē; nos vero longissimam: vicissim autem, cum æstatem habemus, umbræ sunt nobis brevissimæ, illis longissimæ. Tum præpositio ἀντὶ nonnunquam æqualitatem significat, ut ἀντὶθεός, quod notavit Achilles Tatius ad Arati *Phænomena*. In hac antisciorum ratione, ac loco Firmici immaniter aberravit vir maximus, ut ejus simii verbis utar, qui nihil ex isto, nisi fastum et præcipientem confidentiam expressit. Nam in Manilianis, antiscia se veterum hactenus ignota primum omnium explicasse jactat (p. 155 et 159), et mathematicos omnes, quod nesciebant docuisse. Igitur antiscia veteribus signa illa fuisse dicit, quæ a punctis quatuor cardinalibus ex æquo distant; hoc est tam audientia, quam videntia. Porro cum iidem veteres æquinoclia, et solstitia committi crederent in totis dodecatemoriis, tricenisque gradibus, inde accidisse, ut et audientia illa facerent, quæ ex æquo distant ab Ariete vel Libra, et videntia, quæ ab Cancro et Capricorno totis ex æquo remota sunt. Hæc a veritate sunt alienissima. Falsum est antiquos antiscia nominasse signa ulla, quæ ab integris cardinalibus signis æquali spatio distarent, siquidem ipsis signorum initii cardines affigerent. Tum in antisciorum οὐρανῶσι sola puncta solstitialia locum habuerunt, non æquinoclia; neque tota ipsa Cancri et Capricorni dodecatemoria, sed illa ipsa puncta solstitialiorum. Nullum vanissimæ opinionis argumentum aliud Scaliger attulit, nisi Firmici locum (lib. II, c. XXXII), quem pessime interpretatus est. Ejus scriptoris verba sunt: « Antiscia, Græcorum sunt nobis magisterio tradita. Nolo enim aliquis suspicetur, quod non sit apud Græcos iste tractatus. Nam si Ptolemæus nullam aliam rationem sequitur, nisi antisciorum, et Antiochus, cum dicit quod Libra Arietem propter terram, quæ media est, non videat; quasi per speculum quidem rationem antisciorum attingit. » Subjicit his Firmicus antisciorum descriptionem ex Dorotheo Sidonio, qualem nos antea reddidimus, videlicet in qua signa distant æqualiter a punctis tropicis: quæ unica est, et verissima ratio τῶν ἀντισκίων, vetustati cognita. At Scaliger ex illis Firmici verbis colligit primum, τὰ προτάσσοντα tantum, et ὑπακούοντα « antiscia vocari » a Firmico: tum antiscia Antiochi falso cum Ptolemaicis confundi, cum sint diversa; nam Antiochi antiscia sunt illa veterum, in quibus comparia signa ab integris dodecatemoriis cardinalibus ex æquo remouentur, ut sunt Aries et Libra. Hæc Scaliger. In quibus tam ab rei veritate, quam a mente Firmici totus aberrat. Firmicus antiscia sola illa signa nominat, quæ Ptolemæus βλέποντα, non imperantia, nimirum ea duntaxat, quæ a punctis solstitialibus æqualiter distant; nec sunt diversa, quæ Antiochus astruebat, ab antisciis Ptolemæi aut Firmici. Antiochum ait Firmicus antisciorum obscure meminisse verbis illis, quibus

A Arietem dixit non videre Libram propter interjectam terram. Quibus nimirum significabat, aliud esse signum, quod Aries videt, hoc est Virginem. Quid absurdius Scaligeriana ista ratione, dici ab Antiocho Arietem ac Libram antiscia signa, hoc est videntia, ut ex Ptolemæo docuimus, quæ se ob terram interjectam videre non possunt? Si βλέποντα sunt, cujusmodi sola sunt antiscia, profecto videre se mutuo debent. Cæcus admodum fuit, nimumque properans, cum hunc Firmici locum legeret, qui tam apertum conflictum sententiæ suæ non animadvertit. Et tamen sæpius de antisciis veterum a se primum explicatis et patefactis triumphat Scaliger: in quibus nihil vidit omnino.

B Postremo ut ad Manilii et Pauli Alexandrini videntia et audientia signa redeat oratio, verisimile est hanc illorum rationem, quæ paria signorum instituit ejusmodi, quæ non a punctis cardinalibus, sed ab integris eorum dodecatemoriis pari spatio distant, ex illa veterum, quam supra declaravimus, opinione manasse; quæ puncta eadem non initis signorum, sed mediis ipsis ascripserat. Ita quippe tam imperantia et auscultantia distant æqualiter ab æquinocclialibus punctis, quam a tropicis βλέποντα; antiscia vero nominari sola hæc posteriora debent. De hisce vide Mirandulani disputationem lib. VI contra æstrol. cap. XII.

CAPUT VIII.

C De dignoscendis stellarum ortibus et occasibus, quorum apud auctores mentio fit: quæ res certis regulis, et exemplis instruitur; Theophrastus, Varro, Plinius, Columella, Ptolemæus, alique vel illustrati, vel emendati; quæ si admissura temporaria, et serotina. Genesios locus exponitur.

Qui ex astronomicis tabulis computantur ortus, obitusque stellarum, quales in fine libri primi descripsimus, ii veri sunt, et ἀκριβείς, nec ad liquidum apparentes, etiam heliaci; nam in hoc posteriori genere (de cæteris enim explorata res est, nequaquam eos visu posse discerni) extremi apparitionis termini colliguntur; hoc est momenta ipsa, in quibus ita primo postremove cernuntur, ut citra ea videri desinant. Quamobrem quod tum propius contingunt horizontem, et interjectis nebulis ac vaporibus plerumque latent adhuc, et intuentium frustrantur oculos, hinc apud scriptores raro illa eadem exprimuntur tempora, quæ tabularum methodus exhibet; sed aliquanto ante, vel postea, ortus et occasus illi referuntur. Ac sunt ea repetenda memoria, quæ ex Gemino (cap. XI, pag. 28) capite hujus libri tertio tradidimus; ortus occasusque matutinos veros, sive non apparentes, priores esse φαίνομενοις, id est « apparentibus; » contra vespertinos apparentes prius accidere quam veros: quod et res ipsa docet, et quæ in laterculum conjecimus exempla demonstrant. Ibi enim heliaci ortus, sive matutini apparentes, cosmicis posteriores sunt, et occasus heliaci, sive apparentes vespertini, acronychos, seu vespertinos veros antecedunt. Tum in vespertinis ortibus et matutinis occasibus, a quibus

longe absunt heliaci, idem usuvenit, uti nos capite illo declaravimus. Cum enim sol contra primi orbis impetum versus ortivas cœli partes ab occiduis suo pte motu rapiatur, stellam, ubi consecutus est, a tergo relinquit, et in consequentia magis magisque nititur. Ita fit ut, cum stellam in oriente positus occidentem ex adverso respicit, qui est verus cosmicus occasus, adhuc eam radiis abscondat suis, nec videri patiatur : post, ubi longius abscessit, ante illius ortum paulatim cadentem prospiciamus, quod pluribus deinde diebus accidit. E contrario cum in occidente sol est, oppositam habens e diametro stellam qui est verus ortus stellæ vespertinus, deinceps eandem occultare pergit, ad eamque paulatim adrepat. Itaque ante tempus illud oppositionis pluribus diebus occasum jam solem exortu suo stella consecuta fuerat, quem apparentem ortum vespertinum nominant.

Hinc apud scriptores etiam illos, qui uniusmodi cœli positum, observationemque secuti sunt, pluribus diebus ante, vel post exortus veros, occasusque, stellarum φάσεις notantur : quod illi apparentes fere consecuti sunt. Quæ quia non uno die ac momento accidunt, ideo sub eadem tempora plerumque repetuntur, et ad dies propagantur aliquot. Sed in iis designandis complures obscure loquuntur, ac perplexe ; qui nec ortuum et occasuum tempora, neque speciem aperte significant, ac vix conjecturæ lectoris ulli satis idoneam ansam offerunt. Itaque usu ac iudicio cumprimis opus est ad ea discernenda, in quibus vel nulla, vel exigua ad propuntiandum φάσεων genus argumenta suppetunt. Accedit locorum regionumque diversitas, in quibus ortus et occasus illi fiebant ; cuius varietatis auctores sæpe ratione habita nulla, quæ aliis atque aliis observata sunt locis ac temporibus nec iisdem ex parapegmatibus confecta, permiscet invicem : quæ res morosam, ac propemodum inextricabilem istarum rerum investigationem facit.

Sed ut in iis inquirendis, quoad fieri potest, certam tirones viam teneant ac regulam, hoc, quod paulo ante diximus, animadverso, nimirum apparentes potius φάσεις, quam veras, ab scriptoribus adhiberi : tum eo quoque, apparentes ortus et occasus matutinos posteriores esse veris ; priores autem apparentes ortus et occasus esse vespertinos quam veros : his, inquam, cognitis, ratione quadam quod volumus assequemur. Imprimis igitur zodiaci punctum, quò cum proposita stella supra infraque horizontem pervenit, ex laterculo nostro, vel, si in eo non continetur, ex methodo canonum explorare convenit. Deinde, si certum anni tempus ab auctore definitur, gradum eclipticæ συναυατέλλοντα, vel συγκαταδύοντα confer in Kalendarium Julianum, in eoque cœlestem mensem observa, cui gradus ille competit. Si dies ab auctore sit expressus, idemque cum invento abs te gradu consentiat, ortum esse cosmicum, vel occasum acronychum intelliges. Sin opposita in parte sit,

occasum cosmicum, et ortum acronychum. Quod si tempus ὁλοσχερῶς tantummodo declaratum fuerit, ex contextu orationis ipso divinandum erit, cum ea cautione ut ex duobus propinquis ortibus et occasibus, apparentem potius eligas quam verum, nisi uterque, quod rarius est, ab scriptore comprehensum fuerit ; tum enim utrum utro prius sit, ex iis quæ paulo supra præscripsimus, observandum erit.

Si ortu vel occasu utcunque concepto, de tempore conjectura facienda est, ex auctoris verbis colligenda species est. ortus ipsius aut occasus ; postea punctum zodiaci cum stella oriens, vel descendens, in Kalendario requirendum ; demum veri an apparentis tempus sit, itidem, ut supra, deliberandum.

In hijs stellis quas laterculum nostrum superiore libro, capite octavo continet, laborem hunc sublevant expressa ortuum omnium occasuumque momenta. Verum quoniam, ut proxime antecedente capite dictum est, nondum liquido apparentes ortus et occasus astronomico, quem ibi persequimur, calculo, consciuntur, idcirco qui ab auctoribus indicantur ortus et occasus, prout exiguo intervallo sui quemque generis ortum occasumque notatum in tabula anteverunt, aut sequuntur, ita eidem ascribendi sunt.

Quoniam vero diversis e parapegmatibus, hoc est Italicis, Græcis et Ægyptiacis, aut interjectarum regionum, sine ullo interdum discrimine, quæ de stellis referunt, scriptores hauserunt ; hinc iudicio ad ea discernenda opus est, et in stellis, quas descripsimus, ad utrumque cœli positum, Romani et Alexandrini, tentandus est calculus : cæterorum tractuum utcunque ex illis ratio constabit.

Sic in anterioribus vel posterioribus Juliana editione sæculis, paucis illic fere detractis ; hic additis ad Juliano tempori congruentem modum diebus, ortus occasusque stellarum investigabimus. In quibus omnibus otiosa est nimis accurata diligentia, imo stulta, cum ne auctores quidem illi, quos assequi studemus, tantam in ea sibi re præstandam putaverint.

Nimis ea jejune ac parum utiliter præscribuntur, nisi exemplis usus illorum aperiatur : quod hic in paucis ad aliorum specimen experiemur. De Sirio et Vergiliis plura sequentibus capitibus ex instituto dicemus. Itaque horum modo exemplis abstinēbimus.

Arcturum Theophrastus in lib. IV *Hist. plant.*, cap. XII Boedromioni imputat : nec de ortu, an occasu loquatur, indicat. Τὴν δὲ τομὴν ὥραλαν (ait de calamo tibiali) πρὸ Ἀντιγενίδου μὲν, ἤνιχ' ἡβλουν ἀπλάστως, ὅπ' Ἀρχτούριον, Βοηδρομιώνος μηνός. « Cædi tempestive solitas, usque ad Antigenidem, cum adhuc simplicius tibia uterentur, sub Arcturo, mense Boedromione. » De ortu tamen intelligendum esse, persuadet gradus Virginis, quo cum Juliano sæculo supra finitorem attollebatur, nempe 14.

Item de heliaco et apparente loqui perspicuum est, A tum quod apparentes potius, quam veros ab auctoribus memorari diximus, tum quod in Virginis 27 gradum incidere videmus heliacum ortum, id est verum et cosmicum. Parthenonis porro xxvii dies in Calendario ad Septembris xxi adnotatur; Theophrasti vero sæculo aliquot ante diebus accidebat. Denique Boedromionem scimus tertium ab solstitiali mensem fuisse lunarem. Ptolemæus noster ortum confert Arcturi in xxvi Septembris et Octobris iii, recte.

Plinius (lib. XVIII, c. XXVI), eandem Arcturi stellam asserit exortum vespertinum facere vii Kalendas Martii, Columella vero ix Kalendas. In laterculo nostro acronychus exortus Arcturi sit in gradu Piscium 14, id est Ichthyonos xiv, quæ in B Calendario Martii v convenit. Verum, ut sæpe dictum est, ortus vespertinus verus, quem tabula præbet, posterior est apparenti. Ideo aliquot diebus post occasum solem exoriens stella prospecta est, donec verum ad exortum perveniret. At Firmicus lib. VIII, cap. XIV, Arcturum scribit in parte Sagittarii quinta ortum facere: quod est fulcissimum. Occasum acronychum alicubi legitur in ea parte fieri: pro quo imprudenter ortum reddidit. Acronychus occasus Juliano sæculo fiebat in parte Sagittarii 4, heliacus autem in parte Scorpionis undecima. Porro undecima dies Scorpionis pridie Nonas Novembres in nostro Calendario notatur: circa quem diem a Plinio et Columella ponitur, hoc est paucis ante diebus, ut ex Calendario, quem ex ambobus et Ovidio confecimus, liquet, quoniam apparens occasus vespertinus verum antecedit. Denique Columella lib. IX, cap. XIV, scribit Arcturum oriri post quinquagesimum a canicula diem: quod de ortu heliaco verum est. Sirius oriebatur Cæsari Leontonos viii, id est Augusti ii, Arcturus Parthenonos xxvii, intervallum dierum quinquaginta solidorum.

Orionem Theophrastus ait oriri ἐν ἀρχῇ τῆς ὑπώρας· δύναεν ἐν ἀρχῇ τοῦ χειμῶνος, ubi ὀπώραν pro inclinante jam æstate sumit, diebus aliquot a confecto solstitio. In laterculo, lucida pedis Orionis heliacum ortum facit Carcinonis xviii, Julii xii. Sed Theophrasti sæculo, et Athenis maturius id fiebat. Verum post ortus heliaci diem ex tabulis confectum apparentes iidem ortus matutini repetuntur. Itaque propagatus hic ortus est usque ad ὀπώρας initium. At matutinus occasus ejusdem lucidæ contigit Scorpionos v, Octobris xxix; zonæ media Scorpionos xii occidit, Novembris v; humerus dexter Scorpionos xxi, Novembris xiv. Itaque verum est ineunte hieme Orionem occidisse. Conveniunt et quæ de Orionis ortu ab Ovidio, Columella, et Plinio produntur, ut cum zonam oriri vi Kalendas Julii asserunt Ovidius et Plinius. Media quippe stella baltei in Ægypto Carcinonos quarto heliace oriebatur Romæ xvii; sed ante hanc in eodem balteo altera consurgit.

Polybius lib. I scribit Romanos in Africam et Sicilia trajecisse inter ortum Orionis et Sirii, incommoda tempestate. Ortum utrobique intelligit heliacum. Nam Sirius Leontonos viii, ineunte Augusto, Orion paulo post solstitium oriri incipiebat. Ergo Julio mense navigarunt. Sic Hesiodus messis ac triturae tempus circumscribit Orionis exortu:

... Εὔτ' ἄρ' πρῶτα φανῇ μέγας Ὀπλωρός·

... Cum primum apparere capit robur Orionis.

Leonis in pectore clara stella occidit xxvii Januarii, ut scribit Columella, ut Ovidius, xxiv. In laterculo nostro eadem stella Hydronos tertio mane occidit, prorsus ut Ovidius refert, Januarii xxiv. Quare de occasu cosmico capiendus est. At Columella Leonis claram in pectore stellam exoriri asserit ix Kalendas Augusti et pridie Nonas Augusti Leonem oriri medium. Quod de heliaco non potest accipi; qui Leontonos xviii, Augusti xii primitus occæpit, ad verum et cosmicum referri potest. Atqui Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII, et tertio Kalendas, ait, Augusti mensis regia in pectore Leonis stella matutino Cæsari immergitur. Matutinum occasum hæc verba demonstrant, qui in Aquarii gradu tertio, Januarii xxiv accidit. Mendosus ergo locus est Plinii, ac legendum omnino est et emergit, vel et emergitur, id est oritur cum sole.

Geminus occasum Leonis consentanee ponit Aquarii secundo. Ptolemæus Leonici basiliscum occidere scribit vi Kalendas Februarii, sive Januarii xxvii. Græcus autem a nobis editus statuit ejusdem occasum in Januarii, vel Tybi xxii; nec non Mechir, vel Februarii vi. Sextus Mechir convenit Januarii ultimo.

Inter Hyades lucidissima est, quæ in oculo Tauri posita Palilicium sidus a Romanis vocatur. Occasum Hyadum refert Hesiodus in idem tempus quo Pleiades et Orion occidunt; idque arationi opportunum esse scribit in secundo libro:

Πλητῆδες θ' ὕαδες τε, τὸ τε σθέρος Ὀπλωρός
Δύρωσιρ, τὸτ' ἔπειτ' ἀρότον μεμνημένος εἶναι.

Hic occasum matutinum sive cosmicum significat. Nam in laterculo nostro Palilicium mane occidit in gradu 9 Scorpionis Romæ, id est Novembris 2. quo die Columella Tauri caput occasum facere scribit, ut et Geminus ex Calippo. At in Ægypto matutinus occasus fiebat in gradu Scorpionis undecimo, Novembris iv. Porro idem Columella Suculam mane occidere ait xxi Novembris, necnon Rhapsodus ille sub nomine Ptolemæi a Leonico editus. Nam Græcus noster in Novembris, vel Athyr xvi Sucularum ortum matutinum conjicit. Apud Geminum Hyadum occasus die Scorpionos xxvii, ex Euctemone; ex Eudoxo, xxix contingit, qui Julii Cæsaris ætate respondebant Novembris ix et xxii; Euctemonis vero et Eudoxi sæculo, dies illos anteccebant. Hic est apparens occasus matutinus Hyadum,

qui est vero posterior. Ideo post cosmicum verum A ad dies aliquot extenditur: quemadmodum ortus vespertinus verus posterior est apparentibus, qui pluribus diebus ante illum sæpe repetuntur in Fastis. Verus exortus vespertinus Palilicii sideris Julii tempore, Scorpionos xxi, Novembris xiv congruebat, post verum occasum matutinum. Sed apparens ortus vespertinus præcedebat: quem vi Novembris, vel Athyr, Græcum Ptolemæi parapegma collocat. Geminus autem Zygonos xxi, Eudoxi sæculo; Plinius lib. XVIII, cap. XXXI, sexto Kalendas Novembris Suculas ait exoriri vesperi, eodem scilicet apparente ortu. Mox vero pridie Kalendas Novembres Cæsari dicit exoriri cum sole Suculas. Falso. Nam id verno tempore accidit. Scripsit aut scribere debuit, « cum sole occidente. » Palilicium sidus idem Plinius libro XVIII, cap. XXVI, refert occidere vespere ex Cæsaris calculo, xv Kalendas Maias, id est Crionos xxvi, quem in diem heliacus occasus illius ex nostris ratiociniis incidit. Ptolemæus Leonici Suculas ait emergere Aprilis vi. Imo immergebantur illo tempore, et post occasum solem condebantur, quod Aprilis xvii postremo faciebant. Hinc apud eundem xii Aprilis, xv, xvi et xvii occultari vespere dicuntur. Et enim ortus Palilicii matutinus apparens cœpit in Julianis Fastis Didymonos xi, Junii iv. Unde castigandus est Ptolemæus Græce a nobis editus; qui Junii iii lucidam Sucularum ait occidere vespere, quod est falsum. Ideo statim Junii vii ἑφῶς, inquit, C ἐπιτέλλει. Non minus castigandus est Geminus, qui Tauronos die xxxii ponit ortum vespertinum Hyadum. Pro quo matutinus substituendus est; quem Didymonos v mox, Eudoxo auctore, statuit.

Capellam, quæ est in Aurigæ tergo, scribit Ovidius, et Columella exoriri Kalendis Maiis. Plinius viii mensis ejusdem. Hoc in Ægypto verum est de ortu heliaco, qui in Tauronos die ix incidit. Romæ autem, Crionos xvii, Aprilis viii. Ptolemæus noster Martii xxix, et Aprilis xviii Capræ matutinum ortum exhibet. Geminus ex Euctemone Tauronos ix.

Delphinum Ovidius ait vespere oriri iv Idus Junias:

*Navita puppe sedens Delphina videbimus, inquit,
Humida cum pulso nox erit orta die.*

Consentiunt Plinius et Columella. Laterculum quoque nostrum adamussim convenit. Nam lucida caudæ Delphini acronychum exortum ibi facit Didymonos xvii præcise, qui est iv Idus Junias.

Lynam, seu fidiculam occidere vespere Columella xxii Januarii, Ovidius xxiii prodiderunt. Est hic heliacus occasus, non acronychus, ut a quibusdam notatur. Nam heliacus occasus Lyræ accidit Hydronos vi, Januarii xxvii.

Aquilam iv Kal. Januarias occidere vespere auctor est Columella lib. XI, cap. II. Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Kalendas in Attica et finitimis locis. De occasu heliaco loquuntur; qui

Romæ fiebat in gradu Capricorni undecimo, id est Januarii ii; Alexandriæ in gradu quinto, sexto Kalend. Jan. Ptolemæus Græcus Decembris, vel Chœac xxvii, et xxx Aquilam occidere ait vespere: Geminus quoque septimo Capricorni idem evenit auctore Euctemone. Eandem mane oriri vicesimo sexto Toxonos referebat Eudoxus. Sic in laterculo nostro ortus illius heliacus in xxviii Toxonos incurrit, qui est Decembris xxi. Græcus Ptolemæus Decembris, vel Chœac xxv. Rhapsodus a Leonico editus mendose habet ortum vespertinum Aquilæ xi Kalend. Januar. Hic enim in gradu Geminorum ix contigit, Junii ii, cui et Columella et Plinius astipulantur, necnon Ovidius, quin et Rapsodus ipsemet.

B Varro lib. II *De re rustica*, cap. II: « Tempus optimum ad admittendum (de ovibus loquitur) ab Arcturi occasu ad Aquilæ occasum. » Plinius quoque lib. VIII, c. XLVII: « Coitus omnibus ab Arcturi occasu, quod est a. d. tertium Idus Maias, ad Aquilæ occasum, id est xiii Kalendas Augustas. » Ita legendus hic locus, qui vulgo depravatus est. Intelligunt utrobique cosmicum occasum sive matutinum; nam Arcturus in Geminorum quarto gradu incipiebat occidere, id est Maii xxviii, Romæ; Alexandriæ vero Tauronos xiii, id est Maii sexto: Aquila mane item occidit Romæ Carcinonos xxvii, id est xii Kalendas Augustas. Hoc tempus admissuræ unicum ovibus ambo illi tribuunt. Postea concepti agni invalidi sunt, ait Plinius: quos C « cordos » antiqui vocabant. Verum alterum præterea tempus fuisse, et quidem nonnullorum ex opinione commodius, idem mox Plinius indicat his verbis: « Multi hibernos agnos præferunt vernis: quoniam magis intersit ante solstitium, quam ante brumam, firmos esse: solumque hoc animal utiliter bruma nasci. » Virgilius II *Georg.* inter laudes Italiæ eam recenset, quod ibi,

Bis gravidæ pecudes.

Quo Servius pertinere illud *Bucol.* II putat:

Lac mihi non æstate novum, non frigore defit.

Quamobrem feturam aliam æstivam, aliam hibernam fuisse conjectura est, non in Italia solum, D sed etiam in Oriente, ut in Syria et Mesopotamia. Geneseos cap. XXX, 41 et 42, duplex hæc admissura significatur: quarum una tempestiva, altera serotina dicitur. Itaque Jacob in maturiore et tempestiva decorticas ex parte virgas alveis imponebat, ut variæ ac maculosæ pecudes nascerentur, quæ in mercedem sibi cesserant; quod priore illa fetura valentiora et robustiora pecora gignerentur. In serotina virgas non ponebat, ut ex ea natæ pecudes, quæ imbecilliores erant, Labanis essent. Quem ad locum Hieronymus in *Tradit.* et Augustinus *Quæst.* xcv in *Gen.* bis in Mesopotamia, ut et in Italia, gravidas esse pecudes asserunt. « Natura autem Italicarum ovium, et Mesopotamiæ una esse traditur, » ait Hieronymus. Sed in consti-

tuenda admissuræ ntriusque tempestate variant auctores. Nam alii tempestivam esse putant eam, quæ vere sit : serotinam, autumnalem. Ita Aben Ezra, alique ex Hebræis, quos Munsterus, Fagius, Mercerus sequuntur, ex nostris Perrerus et Delrius. Alii contra tempestivam admissuram autumnino, serotinam vere factam arbitrantur. Ita Vatablus. Nec aliter sanctus Hieronymus in *Tradit.*, si ejus verba diligenter attendimus : « Si quando oves et capræ primo tempore ascendebantur, quia melior vernus est fetus, ante ipsas ponebat virgas, ut varia soboles nasceretur. » Vernus fetus est qui vere nascitur. Hunc ergo hieme ineunte, vel autumnino desinente gigni oportuit. Oves enim uterum ferunt mensibus quinque, vel diebus cl; ut Aristoteles auctor est lib. VI *Hist. anim.*, et Plinius loco cit.

Ut huic posteriori sententiæ faveam potius quam alteri, facit illud imprimis, quod « temporarii » et « serotini » vocabula alias in sacris litteris usurpentur ad eum modum, quem illa defendit. Ut cum imber temporarius et serotinus dicitur Deuter. xi, 14, Hebr. *וַיִּהְיֶה בְּלִיָּקָה*, *וְזֶה הַפְּרִיטָה*, quem ad locum R. Selomoh *וְזֶה הַפְּרִיטָה* interpretatur de pluvia, quæ post sementem cadens terram et satus irrigat, בְּלִיָּקָה vero de ea quæ sub messem venit. Cui et Aben Ezra consentit, necnon David Kimbhus in *cap. II Joel.*, côm. 24, ubi utraque pluvia memoratur, ac tempestivam ait Kimbhus mense Marcheswan accidere, serotinam in Nisan. Chaldaus ibidem serotinam confert in Nisan.

Origo appellationis utriusque duplex, ut opinor, fuit. Prima et antiquissima ex ipsa rerum natura, et rusticorum operum usu et commoditate manavit. Nam ea tempestiva dici solent, quæ mature, et sub ipsum initium accidunt; serotina, quæ tardius, et sub exitum. Opera omnis rustica ab aratione et semente incipit, et in messem desinit. Quæ igitur pluvia sub ipsum arationis ac sementis tempus affluit, ea tempestiva et matura dici meretur: quæ paulo ante messem, tarda et serotina. Altera causa ab anni civilis exordio petitur: quem Judæi ab autumnino et Tisri auspicabantur. Itaque tempestiva recte vocabantur, quæ ineunte anno; serotina, quæ inclinante fiebant. Hæc si vera sunt, profecto non alio sensu tempestiva et serotina setura ab iisdem Judæis usurpata videtur, quam quo pluviam appellatam ac distinctam inter omnes convenit. Ideo tempestivam admissuram autumnalem, serotinam, vernam aut æstivam intelligi par est.

Alias autem, ac propter diversi generis opportunitates tempestivum, sive *πρώτμον* id dici poterat, quod vere accidit; serotinum, quod inclinante jam anno, siquidem ut ad lib. II *Odyss.* sub initium observat Eustathius: *Μικρός τις ἐνιαυτός ἡμέρα· ἥς οἶα μὲν ἔαρ ἢ πρῶτα διὰ τὸ τηνικαῦτα εὐκρατον· θέρος δὲ οἶον τὸ τῆς ἡμέρας μέσον· φθινοπώρῳ δὲ τὰ περὶ δελφιν εἶσι· χειμῶνος δὲ δίκην σκυθρωπάσει τὰ πρὸς ἐσπέραν, καὶ ἐπέκεινα.* « Parvus quidam

annus est dies. Cujus veris instar est mane, quod tum aer temperatus sit; meridies æstatis instar est; autumnino pomeridianum tempus simile est; hiemis instar tristis est vespera, et quod deinceps sequitur. »

Hæc propter occasum Arcturi et Aquilæ paulo sunt disputata fusius. Ac de methodi usu et exemplis hactenus: quorum tractatio cum ad imitationem proposita tironibus esse debuit, tum sequentibus in libris, ac disputationibus utilis est futura.

CAPUT IX.

De ortu et occasu Vergiliarum explicantur ea quæ ab antiquis memoriæ sunt prodita. Virgilii de his locus inextricabilis. Plerique auctores explicati aut castigati.

Præcipua apud antiquos observatio fuit Vergiliarum, quas Græci *Πλειάδας* dixerunt: adeo ut ab illis *πλειῶν* vocatus sit annus, ut refert Theophrastus in *Comment. ad Aratum*. Lycophron certe *πλειῶν* vocabulum pro anno sumit, his verbis:

Εἰς πέντε πον πλειῶνας ἡμεῶν ἔρχου.

Quinque circiter annos lecti cupidus.

Quod et Hesychius habet, etsi alteram hujus appellationis causam affert: Ἀπὸ τοῦ πάντας τῆς γῆς τοὺς καρποὺς συμπληροῦσθαι: « quod fructus omnes terræ pleni eo vertente proveniant. » Eæ sitæ sunt in tergo Tauri, numero sex, ait Geminius. Hyginus « inter finitionem corporis Tauri et caudam Arietis » easdem locat; Aratus prope sinistram *ἐπιγουνίδα* Persei, quam vocem varie interpretes acceperunt.

Ἄρχη δὲ οἱ σκαίης ἐπιγουνίδος ἡλιθα πᾶσαι Πληιάδες φορέονται.

Cicero:

At propter lævum genu omni ex parte locatas Parva Vergilias tenui cum luce videbis.

Avienus:

Pleiades femoris pariter sub fine sinistri Perseus protollit.

Hipparchus lib. I *Εἰς τὰ φαινόμενα* negat vicinas esse genu sinistro Persei. Itaque *ἐπιγουνίδα* quidam ad crus integrum retulerunt. Vide Theonem. Idem Hipparchus Attalum reprehendit, quod sex esse scilicet dixerit, cum sint numero septem, ut et Aratus cecinit; sed unam minime apparere. Addit Theophrastus triangulum illas facere, cujus basis ad ortum respicit; neque magno spatio contineri: quippe in longitudinem unum gradum, in latitudinem *ἥμισυ*, καὶ *δύοον*, occupare, hoc est sexagesimas 37' 1/2. Harum media, quæ et lucida Pleiadum dicitur, magnitudinis est tertiæ; cæteræ quintæ, et sextæ. Itaque cum exiguæ sint, magnarum tamen rerum significationes habere credebantur. Cicero:

Hæ tenues parvo labentes lumine lucent, At magnum nomen signi clarumque vocatur.

Nam et æstatis, atque hiemis initia, et messium, atque arationum tempora distinguebant: sic ut nullius sideris clarior apud auctores, aut frequentior

exstet memoria. Nos ad eos illustrandos hoc loco duo quædam explicabimus : alterum de tempore ortus illarum, et occasus, alterum de anni partitione, quam iisdem veteres assignant. Totidem enim capita sunt in Pliniani exercitatoris incondita faragine, in quam paulo post inquiremus.

De ortu occasuque Pleiadum triti sunt, nec tamen prætermittendi versus Hesiodi II *"Erg."*

*Πληϊάδων Ἀτλαγερῶν ἐπιτελλομένων
Ἄργεσθ' ἀμπετοῦ· ἀρότοις δὲ δυσσομένων.
Αἱ δὲ τοὶ ρύκτας τε καὶ ἡμᾶτα τεσσαράκοντα
Κεκρύφαται· αὐτὶς δὲ περιπλομένον ἐνιαυτοῦ
Φαίνονται, ταπρῶτα χαρασσομένοιο σιδήρου.*

*Pleiadibus Atlante natis orientibus
Incipe messem; arationem vero occidentibus.
Quæ quidem noctes et dies quadraginta
Occulantur : rursum vero circumvolvunt se anno
Apparent, primum ut acuit ferrum.*

Hic matutinum ortum φαινόμενον, sive ἡλιαχὼν significari, ac δύσιν ἔρυν, sive occasum cosmicum, ne pueri quidem nesciunt. Hesiodi sæculo ortus ille contingebat in Tauro. Stellæ sunt Vergiliæ plures : una est ex iis lucidior cæteris, magnitudinis tertię. Ea tempore Hesiodi occidebat heliace in gradu Arietis 4, 8'; oriebatur in Tauri gradu 11, 4'. At prima stella versus occidentem occasum heliacum faciebat in gradu Arietis, 0, 51'. Intervallum inter occasum primæ Pleiadum, et ortum lucidæ gradus 40. Merito itaque diebus abscondi quadraginta Vergiliæ canit Hesiodus. Sol in Arietem vero motu subibat Hesiodi tempore Martii xxxi. Quippe anno Per. Jul. 3714 verus locus Solis in Arietis initio fuit Athenis Martii xxxi, hora post mediam noctem 1, 24'. Itaque Taurum ingrediebatur Aprilis xxx. Maii proinde xi die lucida Pleiadum oriebatur. Ultima vero Pleiadum ad orientem Maii xvi, quo tempore messis incipiebat in Græcia.

Occasus earumdem matutinus in Libræ 19 gradu fiebat, sed ἀληθινός, nec aspectabilis. Ideo circa initium Scorpii ἐπιχατάδους φανομένην accidit, in-eunte Novembri. Nam æquinotium autumnale per idem tempus incidit in Octobris initium. Tum igitur arationis, ac sationis tempus appetit, quod Virgilius his versibus expressit :

*Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur,
Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ,
Debita quam sulcis committas semina, etc.*

Eoem, id est matutinum occasum intelligit, non, ut Servius putat, heliacum, qui et imperite Vergiliæ ait « Novembri mense incipere non videri : » quasi in Scorpio sitæ radiis solis obscurantur.

De eodem ortu et occasu Virgilius quoque lib. IV *Georg.* meminit, ubi de duplici mellis vindemia :

*Bis gravidos cogunt fetus : duo tempora messis :
Taygete simul os terris ostendit honestum
Pleias, et Oceani spreto pede reppulit amnes.
Aut eadem sidus fugiens ubi Piscis aquosi
Tristior hibernas cælo descendit in undas.*

Hic duo tempora mellis metendi describit : alterum post ortum Pleiadum, verno tempore; alterum autumnino, post occasum matutinum : in quo Aristo-

telem sequitur lib. IX *Hist.*, cap. XL, qui et lib. V, cap. XXII mel negat fieri ante Vergiliarum exortum. Sed cur Pleiadem occidendo Piscem ait fugere? Servius, ac reliqui, quos vidi, interpretes, australem Piscem intelligunt, cujus in os Aquarius aquam infundit; unde et aquosus dicitur. Hic autem eo tempore oritur, quo Pleiades occidunt. Atqui falsum istud est. Nam quo memento Pleias in occasu matutino sita est in elevatione poli, sub qua poeta scripsit, os Piscis australis parum abest a meridiano inferiori; eoque situ proxime perfunctum est, quem Ptolemæus appellat ἔρυν προμεσουράνημα. Cæteri quoque pisces ante Vergiliæ ortum, et occasum faciunt. Ideo quærendum est, quo sensu Pleias piscem fugiens occidere dicatur a Virgilio; quod nisi de instante sidere aliquo usurpari non solet. Sic enim recte Quintus Calaber lib. V hanc eandem Pleiadem Orionem fugientem occidere scribit :

*... δ δ' ἄρ' ἦτε λαλιπύργοι
Σμερδαλέη στυγερῇσι καταγίσι βεβριθύη·
ἦτε φέρεϊ ναύτησι τέρας κρυεροῖο φόβοιο,
Πληϊὰς εὐτ' ἀκάμαντος ἐς Ὀκεανοῖο πέθερα
Δύεθ' ὑποπτώσσουσα περιλυτὸν Ὀρίωνα.*

Nam Pleiades occasu matutino Orionem antecedunt. At de piscibus, præsertim de australi, qui dicatur equidem non video.

Vergiliarum ortum Varro, Columella, Plinius alii-que scribunt, post dies xlii, vel xlviii ab æquinotio verno contingere. Varro libro I, capite XXVIII, dies xlii præfinit; cæteri octo et quadraginta; Columella libro IX, capite XIV (qui tamen libro XI, capite II, Nonis Maii, id est xlii die ab æquinotio easdem oriri scripsit); Plinius lib. XVIII, cap. XXV. Hoc sive de sola Pleiadum splendidissima, maximeque capiatur, sive de toto asterismo; verum non est. Nam illius ortus heliacus Romæ accidebat in ultima parte Tauri, sexagesimo, et eo amplius die ab ingressu in Arietem : hoc est die Maii xx. Sin de toto asterismo id intelligendum est, Vergiliarum illa stella, quæ ex lucidioribus tribus maxime ad orientem pertinet, anno primo Juliano oriebatur heliace in gradu Geminorum 5, hoc est diebus ab æquinotio amplius sexaginta quinque. Hoc vero Metonis sæculo in ea positione cæli, quæ est Athenis, contigit. Nacti periodi Julianæ anno 4283, qui proximus est ab eo quo Meton solstitium observabat, ortus heliacus lucidæ Pleiadum incidit in Tauri gradum 18, 46', qui in Maii xv diem circiter sæculo illo congruebat. Æquinotium vernalis commissum est anno quem diximus, Martii xxvii, hora 0, 28' Athenis. Ingressus in Taurum vero motu convenit Aprilis xxvi, hora 18, 56'. Ita gradum Tauri 18, 48' tenuit sol ea nocte circiter, quæ inter xiv et xv Maii intercessit, hoc est die xlviii post æquinotium.

Ad hoc tempus intervallum hoc dierum xlviii æquinotium inter et ortum matutinum Pleiadis referri debet : non ad Julianum sæculum, neque ad situm Romæ, sed Græciæ. Cum autem celeberrima,

et ubique propagata Metonis cuneadecaeteris esset, ac parapegma, ex eoque temporum ratio duceretur, quæ ad navigationem, agriculturam, et id genus alia gubernanda transferri solet; per diu ex illius præscripto ortuum et occasuum in stellis, ac tempestatum spatia dimensi sunt: quamvis accuratiores insequentium astronomorum calculi paulatim hæc esse mutata convincerent; sed quod semel populari usu, ac publice sancitum, inveteravit, id imperitorum ac rusticorum præsertim ex animis evelli atque extorqueri difficile potest.

De hoc Metonis anno, ac parapegmate ad id, quod diximus, apposite Festus Avienus in *Arateis* ita scripsit:

*Illius ad numeros proluxa decennia rursum
Adjecisse Meton Cecropea dicitur arte:
Insecitque animis, tenuit rem Græcia solers
Protinus, et longos inventum misit in annos.*

Quamobrem tametsi ab Hipparcho, et aliis deinceps rerum cælestium peritis, multa in astronomia ac tempestatum distributione commutata innovataque sint, hæsit tamen penes vulgus, et in rusticæ rei præsertim administratione, vetus illa et Metonica ratio: ut in lib. IX, cap. XIV Columella testatur. Quo ex genere Vergiliarum ille esse videtur ortus dierum post æquinocmium octo et quadraginta spatio definitus. Quod cum ad Atticæ situm, uti dictum est, Metonis ætate pertineret, temere ad Italiæ positum, ætatemque suam Romani traxere scriptores. Pene Ovidium prætermiseram, qui in *Fastis* Pleiadum ortum in III Idus Maias conjicit, qui est XIII dies, et ab æquinocmio quinquagesimus, ab ingressu porro in Arietem, quem ille XV Kalendas Aprilis statuit, quinquagesimus septimus. Theo in *Arateis* Commentariis Pleiadas oriri asserit XXV mensis Pharmuthi: qui in XX diem Aprilis cadit, *ἔτε καὶ τοῦ θεφιζέειν κατὰ δὲ ἐν Ἀργύπτῳ*. Addit diebus post æquinocmium quinquaginta duobus id fieri, ac tum solem in Tauri parte esse XVII. Nos ad Alexandriæ situm Theonis ævo, hoc est anno Christi CCCCLX, ortum heliacum lucidæ Pleiadum animadvertimus in gradu Tauri XXV. Æquinocmium tunc erat in Martii XXI: a quo putati dies LII desinunt in V Idus Maias, id est in XI Maii, Epiphi XVI. At quæ in extrema cuspide est ad orientem, heliacum ortum habuit in gradu Tauri 29, 55', Maii circiter XVII. Itaque non de heliaco, sed de cosmico loquitur. Rursus Hesiodi sæculo in Bœotia eadem hæc ad orientem postrema Pleiadum ortum heliacum faciebat in gradu Tauri 17, hoc est in 16, 7': atque ita Theonis verba capienda sunt in illa scholiorum miscella, quæ neque tempora, neque situm regionum distinguit, siquidem ad heliacum pertineant.

Manilius lib. V, Vergiliæ oriri scribit in sexta parte Tauri; sic enim illius verba interpretanda sunt:

*Taurus in adversos præceps ut tollitur ortus
Sexta parte sui certantes lucis ad auras
Pleiades ducit.*

Cui assentitur Firmicus lib. VIII, cap. VII: « In

A Tauri sexta parte oriuntur Pleiades. » (Etsi aliud est oriri in sexta parte Tauri, aliud Taurum Pleiadas sexta parte sui tollere: hoc enim est, sexta parte signi, qui sunt gradus V. Sed Firmicus sextum gradum concepit.) Nec aliter intelligenda sunt obscura Plinii verba lib. II, cap. XLVII: « Datus est autem huic (Favonio) exortus Vergiliarum in totidem partibus Tauri, sex diebus ante Maias Idus. » Ubi totidem partes esse dicit, quot sunt dies ante Maias Idus. Ut verum est Hesiodi sæculo in Bœotia lucidam Pleiadum circiter VI Idus Maias ortum heliacum fecisse, non tamen in parte sexta Tauri, sed in XI, vel XII; ita falsum est hoc Plinii sæculo contigisse in Italia, Græcia, vel Ægypto. Sic passim ab auctoribus incondite his de rebus multa dicuntur, quæ ad methodum nostram exigenda sunt. Apud Geminum Pleias Euctemoni oritur XIII die Tauros, a quo et ætatis initium petitur. At Eudoxo Pleiades ortum faciunt die XII. Nos Athenis Metonis tempore ortum heliacum lucidæ Vergiliarum invenimus in gradu Tauri 19, ultimæ vero Pleiadis in gradu 24, 55'. Inter has ambas media est posterior observatio Gemini. In libro, qui Ptolemæo inscriptus est, de inerrantibus stellis, Vergiliarum exortus ponitur Aprilis I, tum X Kalendas Maias, hoc est XXII April., tum Nonis Maii, et IV Idus et III Kalendas Junii. Ita more suo scriptor ille partim falsa, partim alienis facta temporibus in eandem Myconum inferciit. (Nam in Græco nulla, ut in Notis observamus, Pleiadum mentio.) Quod autem oriri Kalendis Aprilibus ait, hallucinationem esse vel auctoris, vel interpretis apparet; nam tertio post die occasum ejus posuit: qui utique ortum antecedit.

De occasu Pleiadum non minor est scriptorum varietas; matutinum enim alii diebus XLVIII post æquinocmium autumnale definiunt. Ita Plin. l. XI, c. XVI, ubi et diem præfinit Idus Novembris a quo retro putati dies XLVIII desinunt in XXVII Septembris. Quare post æquinocmium Sosigenis, quod in XXVI Septembris Plinius contulit, dies illi putandi sunt. At idem Plinius lib. II, cap. XLVII, post æquinocmium autumnale diebus XLIV occidere Pleiadas ait, idque III Idus Novembris fieri. Hoc modo æquinocmium congruet Septembris XXVIII, vel XIX. Atqui idem etiam repetit cap. XXV libri XVIII, ex Cæsaris præscripto. Columella lib. IX, cap. XIV, ab æquinocmio diebus XI occidere Pleiadas refert. Varro lib. I, cap. XXVIII, diebus XXXII. Ad hæc Plinius lib. XVIII, cap. XXV, occasum matutinum Pleiadum ex Hesiodo tradidit fieri cum æquinocmium autumnum conficeretur: ex Thalete vero die XXV, Anaximandro XXIX, Euctemone XLVIII.

Ex his omnibus Julio Cæsari maxime Varronis illa sententia congruit, si de occasu matutino vero, non apparente sermo sit. Hunc enimprehendimus in gradu Scorpii 3, 17'. Sic etiam Thaleis tempore, hoc est anno periodi Julianæ 4113, occasus idem matutinus verus in gradum Libræ XXIV

competit : quod est eximium. Verum, ut ex Gemino et Ptolemæo supra demonstratum est, ortus acronychus, et occasus matutinus verus ab apparentibus discrepant. Quantum vero inter utrosque dierum interjectum sit, a nemine, quod sciam, explicatum est : interesse autem aliquot, tam ratio ipsa, quam experientia convincit. Quocirca Anaximander de apparente Pleiadum occasu, Thales de vero capiendus est. In Hesiodo ratio non constat. Nam lucida Pleiadum ejus sæculo occasum matutinum habuit in gradu Libræ 18, 47'. Non levis fortasse suspicio est, Plinium per imprudentiam occasum matutinum pro heliaco sumpsisse. Hic enim Hesiodi sæculo propemodum in æquinoctium incurrit. Siquidem e lucidioribus tribus, quæ ad occidentem vergit, occasum heliacum faciebat in gradu Arietis primo, id est 0, 51'; orientalis in cuspide sita in gradu 2, 13', splendidissima omnium in 4, 8'. Vide quam belle ad hunc modum ratiocinia congruant. Nam de occasu matutino falsissima res est. Metonis porro tempore, adeoque Euctemonis, occasus matutinus verus Pleiadis in Libræ 27, 44' convenit : ad quod spatii aliquid accedat oportet ad usque φαινόμενον, cujus etiam apparentis occasus gradus aliqui sunt. Nam paulatim, ubi longiuscule ab opposita cœli regione sol discesserit, tam in ortu, quam in occasu stella conspicitur; idque continue fit diebus aliquot. Geminus enim capite XI scribit veros ortus et occasus matutinos priores esse apparentibus; in vespertinis contra priores esse veris apparentes. Igitur apparentes ortus, et occasus matutini, quas Græci προανατολὰς, et προκαταδύσεις ἑφ' αὐτὰ φαινόμενας nominant, sæpius repetiti veros sequuntur, quandiu mediocri interstitio solis ortum cadens vel oriens stella prævertit. Sic etiam ante vespertinum ortum stellarum, et occasum ἀληθινὸν fiunt apparentes complures; quoad modico spatio conditum solem ortu suo, vel occasu stella consequitur.

Quæ demum varietatis illius afferri causa potest, quam etiam ætatis inter ejusdem, ac regionis auctores plerumque cernimus : dum alius orientibus, cadentibusve stellis alia præscribit tempora, diemque diffundit, ut ab iis terminis, quos ex astronomicis regulis triangulorum ope, ac methodo constituimus, plusculum interdum recedere videantur. Id eo fit quod scriptores illi, qui rerum vel gestarum memoriam, vel communis ad usum vitæ spectantium tractationem instituunt, populari trutina, et sensuum, vulgique judicio et æstimatione, non limata, et subtili ratione ista describunt. Quare ex eo omni tempore; quod siderum ortus et occasus ἀκριβεῖς mediocri spatio vel matutinos sequitur, vel antecedit vespertinos; alii alios eligunt dies, quibus oriri stellæ, vel occidere pronuntiant, præsertim cum ἐπισημασται vehementiores, et insignes aeris mutationes incidunt : quæ certis illis sideribus ex antiqua et a majoribus tradita opinione tribui solebant. Quod ad effectus, et ἐπισημα-

στας potius, quam ad exactos ortus occasusque respectum habuerint mathematici veteres in suis paraepigmatibus, argumento est, quod, ut refert Theo in *Arateis*, paraepigmata sua publice proponebant cum præsagiis tempestatum, ventorum, et id genus aliorum, quæ anno toto futura præsciverant. Verba Theonis digna sunt, quæ hic ascribantur : Οἱ δὲ μετὰ Μέτωνα ἀστρονόμοι καὶ πίνακας ἐν ταῖς πόλεσιν ἔθηκον περὶ τῶν τοῦ ἡλίου περιφορῶν τῶν ἐννεακαίδεκαετηρίδων, ὅτι καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν τοιοῦτος ἔσται χειμὼν, καὶ τοιόνδε ἔαρ, καὶ τοιόνδε θέρος, καὶ τοιόνδε φθινόπωρον, καὶ τοιοῦδε ἀνεμοὶ· καὶ πολλὰ πρὸς βιωφελεῖς χρεῖας τοῖς ἀνθρώποις. Hæc autem omnia non in ipsis astronomicorum ortuum vel occasuum momentis, sed aliquando ante, vel post observari solent.

Geminus in paraepigmate refert ex Calippi descriptione Vergilias occidere in parte Scorpii 16. At Eudoxo in 19; Euctemoni vero in 15, cum ante Democritus in 4 statuisset. Liber de inerrantium significationibus, qui Ptolemæo tribuitur, Vergiliarum occasui matutino plures ascribit dies, nempe Octobris xix, xxiii, xxvii, Kalendas Novembres, diem ejusdem vii, xi et xiii, qui occasus superioribus illis a Gemino memoratis astronomorum decretis accommodari possunt, ita ut non occasus veri, sed apparentes intelligantur eo modo quem proxime proposuimus.

Sane Julii Cæsaris ætate verus occasus matutinus Pleiadum fiebat in quarta parte Scorpii. Ab hoc tempore interjectis diebus decem, aut quatuordecim, continget apparens occasus die ab æquinoctio xlii, vel xlviii. Quorum utrumque, sed illud maxime Sosigeni ac Julio Cæsari imputatur a Plinio.

Sub idem tempus autumnus, ante matutinum occasum, Pleiadum vespertinus ortus accidit : cui quidem diversi apud Geminum et Ptolemæum præstituti sunt dies. Geminus ait Euctemonem in 5 Libræ parte statuisse, Eudoxum in 10. Quod ut de ἀληθινῷ capiatur, contigit Hesiodi sæculo. Tum enim in Libræ 10 parte ἀκρόνυχως oriebantur in Græcia Vergiliæ : Thaletis autem tempore in 16, eodem in situ regionis. At Metone vivente, in 19, Julii denique Cæsaris ævo in 23. Atque hæc sunt ἀληθινὰ, et ἀκρόνυχτοι ἐπιτολαί, quas utique præcedunt apparentes. Eæ porro repetitis diebus sæpius incurrunt. Ex quibus certa sibi quisque tempora sumpsit, quibus oriri Pleiadas paulo post occasum solem diceret.

In Ptolemæi libello Latino Octobris Kalendis, et secundo die, nono ac duodecimo, idem ille ortus annotatur. Potest de ortu vero ita scripsisse libri hujus auctor, qui putavit in Libram ingredi solem die Septembris xix; a quo Kalendæ Octobris decimus tertius dies est, nonus vero vicesimus primus, duodecimus quartus et vicesimus. Qui postremus ortui Juliano acronycho convenit, cæteri Metonis aliorumque sæculo quadrant. Hæc ex auctoris illius

falsa persuasione de ingressu solis in dodecatemoria octavo ante cardines die haud absurde suspicamur : alioquin ad φαινόμενην ἐπιτολὴν ἀκρόνυχον referri poterunt.

Sequitur vespertinus occasus Pleiadum, quem Geminus Euctemonem ait in 10 parte Arietis ponere ; Eudoxum et Democritum in 13. Ego Thaletis tempore occasum earumdem heliacum accidisse comperio in parte Arietis 10 ; Metonis autem in 13 : quod satis quadrat. Addebat Democritus latere deinde totos dies xL : quod Hesiodi tempore verum fuisse demonstravimus. Quinetiam Thaletis tempore occasus heliacus in Arietis 10, ortus in Tauri 16 fiebat : intervallum dierum sex et triginta. Verum hoc in una Vergiliarum lucida contigit : nam ultima ad orientem quatuor vel quinque diebus post illam ortum heliacum habuit, ut de toto asterismo verissimum sit, latuisse dies totidem. Metonis ecce tempore lucidæ Pleiadum occasus heliacus incidit in gradum Arietis 13, ortus postremæ ad orientem heliacus in gradum Tauri 25 : intervallum dierum xlii. Sic in una lucida Vergiliarum Romæ Julii Cæsaris tempore idipsum reperi : nam occasus heliacus in gradu Arietis 18, ortus in Tauri 30 factus est : discrimen dierum xlii. Ptolemæi liber Latinus Aprilis iii ascribit occasum vespertinum Vergiliarum : qui dies est decimus nonus a falso quem putavit Arietis ingressu. Ovidius Aprilis secundo posuit : qui et Arietis initium confert in xv Kalendas Apriles a quo secundus Aprilis decimus sextus est dies. Hæc non male cum occasu lucidæ Pleiadum astronomico consentiunt. Exinde xii Aprilis Vergiliarum reliquum occidere scribit. Etiam hoc consentanee, ut jam diximus.

At Plinius lib. XVIII, cap. XXVI, tertio Non. Aprilis in Attica vesperi occultari Vergilias ait, easdem postridie in Bœotia ; Cæsari autem et Chaldaïs Nonis. Columnella lib. IX, cap. II, octavo Id. Aprilis qui dies est sextus, Vergilias vespere celari dicit ; decimo vero Kalendas Maias cum sole oriri : quem ortum cosmicum vocant.

Postremo nec illud hoc in negotio contemnendum videtur : diei principium non ab ipso tantum solis exortu, sed ab aurora ipsa, vel increbrescente matutino crepusculo populariter accipi : finem quoque alias ab occasu solis, alias ab lucidiore crepusculo. Sic Orionis προκατάδυσιν ἔφωσεν Aratus descripsit, ut exponit Theo :

• • • δ δὲ δύσται ἡῶσι πρὸ
Ἀθρόος Ὀπλω....

τούτῃσι πρὸ τῆς ἡῶς, « ante auroram. » Hinc, ut quod quæque stella alterutrum præcedit initium finemve sequitur, ita ejus orientis vel occidentis diversa spatia constitui solebant.

Præterea docuit nos Godefridus Vendelinus, vir in his disciplinis apprime doctus ac cœlestium observationum usu detritus, animadversum a se partim in Massiliensi provincia, partim in Belgio, æstivis diebus et autumno, cum serenum maxime

A cœlum est, horizonti ἀνωδὴ quemdam aerem incubare ad altitudinem partium circiter 17, aut 18, densum adeo, ut per illum majores stellæ non traluceant, nisi supra horizontem gradibus aliquot exstiterint ; Pleiades vero in ipso gradu 17 sæpe delitescant : quod autumno non semel se observasse confirmat. Ex quo nova quadam ratione oriri, vel occidere stella dicitur, quando ex illo vapore primitus emergit, aut in eum conditur. His ex causis scriptorum illa varietas in designando stellarum ortu, occasuque petitur. Nam ad viginthi dies usque post veros, apparentes isti ortus immersionesque contingunt.

CAPUT X.

B De bipartita anni sectione, quam Vergiliis plerique tribuunt.

Illustres in cœlo Vergilias ea res potissimum fecit, quod earum observatione annuas tempestates, tum messis ac sementis tempora distinguere mortales quondam solerent. Etenim matutinus Pleiadum ortus, et ἐπιτολὴ, quem heliacum vocant, æstatis ac messis initium dabat ; occasus vero matutinus hiemis atque sementis. Ita bifariam quodammodo partiebantur annum. Testis est Hesiodus antiquitus id in Græcia factum esse versibus iis, quos capite superiori retulimus. Tum deinceps Innumeri Græci ac Latini scriptis idem prodidere. Quare Theophrastus libro *De signis pluviarum* Vergilias annum bifariam parti scribit his verbis : Διχοτομεῖ δὲ τὸν μὲν ἑνιαυτὸν Πλειάδας τε δυομένη καὶ ἀνατέλλουσα· ἀπὸ γὰρ δύσεως μέχρι ἀνατολῆς τὸ ἥμισυ τοῦ ἑνιαυτοῦ ἔστιν. « Secant annum bipartito Vergiliarum exortus et occasus. Ab occasu enim illarum usque ad exortum, anni dimidium est. » Quod ipsum et Varro sequitur lib. I *De re rust.*, cap. XXVIII ; et disertè Plinius lib. XVIII, cap. XXIX, ubi Vergilias « exortu suo æstatem incipere ait, occasu hiemem, semestri spatio intra se messes, vindemiasque, et omnium maturitatem complexas. » Aratus vero :

Al μὲν ὁμῶς ὀλίγαι καὶ ἀπεργήτεες· ἀλλ' ὀνομασταὶ
Ἴρι, καὶ ἐσπέραι· Ζεὺς δ' αἰτίας εἰλίσσονται,
Ὅς σφοῖσι καὶ θέρεος, καὶ χειμῶτος ἀρχομένοιο
Σημαίνειν ἐκέλευσεν, ἐπερχομένου τ' ἀρότου.

D Cicero :

At magnum nomen signi, clarumque vocatur, Propterea, quod et æstatis primordia clarent, Et post hiberni præpendens temporis ortus Admonet, ut mandent mortales semina terris.

Sed matutino id ortu et occasu facere Vergilias, Aratus cecinit, non exprimit Cicero. At Festus Avienus hoc interpretatione sua reddidit :

Nam si se gurgite tollunt
Vergiliæ, curvas in flava novalia falces
Exercere dies. Si condunt æquore flammæ,
Tellurem presso proscindere tempus aratro.

Hæc anni bipartita distributio commode et πλατυκῶς accipienda est, non præcise ac rigide. Non enim exacte annum spatium illarum ortu, et occasu bifariam dividitur. Quod ex Hippocrate colligi

potest : cuius est eximius hac de re locus libro III A
Περὶ διαίτης, qui necessario hic adnotandus est.
 Τὸν μὲν ἐνιαυτὸν ἐς τέσσαρα μέρη διαίρουσιν·
 ἅπερ μάλιστα γινώσκουσιν οἱ πολλοί· χειμῶνα, ἤρ,
 θέρος, φθινόπωρον. Καὶ χειμῶνα μὲν ἀπὸ Πλειά-
 δων δύσις· ἄχρι ἰσημερίας ἐαρινῆς· ἔαρ δὲ ἀπὸ ἰση-
 μερίας μέχρι Ἀρκτοῦρου ἐπιτολῆς· φθινόπωρον δὲ
 ἀπὸ Ἀρκτοῦρου μέχρι Πλειάδων δύσις. « Annum in
 partes quatuor dividunt : quas plerique maxime
 dignoscunt, hiemem, ver, æstatem, autumnum.
 Et hiemem quidem ab occasu Vergiliarum usque
 ad æquinocmium vernum; ver autem ab æquino-
 ctio verno usque ad ortum Vergiliarum; æsta-
 tem a Vergiliarum ortu ad ortum Arcturi; au-
 tumnum vero ab Arcturo ad occasum Vergiliarum. »
 In hac anni quadripartita divisione non sunt
 æqualia segmenta, sed longe major æstatis et hie-
 mis est modus, quam veris et autumnii; cui dies
 haud amplius quadraginta finiuntur. Hippocratis
 sæculo, hoc est Metonis, Pleiadis ortus matutinus
 et heliacus contigit in Tauri parte 19, Arcturi
 ortus in Virginis 25; intervallum signorum quatuor,
 graduum 6. Tantum æstivo segmento Hippocrates
 emetitur; at verno tempore dies non amplius sex et
 triginta competunt. Rursus occasus vespertinus ac
 verus Pleiadum fiebat in gradu Libræ 28. Itaque ab
 ortu Arcturi ad occasum Pleiadum gradus sunt
 omnino 33. Denique ab occasu Pleiadis ad æqui-
 noctium vernum quatuor fere signorum intersti-
 tium est. Atque ut apparentem occasum Vergilia-
 rum non verum adhibeamus, haud multum de hoc
 hiberno intervallo detractum fuerit. Tales igitur
 anni divisiones magis ad sensum, et aeris cœlique
 vicissitudines, quam ad proportionem æqualita-
 temque partium institutæ sunt. Quod ut in uno
 Vergiliarum sidere ita esse monstremus : ortus
 earum heliacus Metonis ævo in Tauri gradum inci-
 debat 19; occasus in Libræ 28 : intervallum signor-
 um v, graduum 9; ab occasu ad ortum, signorum
 vi, graduum 21. Quod si dies interjectos æstimare
 velimus, cum Metonis tempore verus solis ingressus
 in Taurum Athenis contigerit Aprilis die xxvi,
 hora 17, 57 : in Libram autem vero motu subierit
 Septembris xxviii, hora 20, 10' ; heliacus porro
 Pleiadis ortus in Maii xv diem; occasus matutinus
 in Octobris xxvi ceciderit : intervallum inter
 utrumque, dierum est clxv. Quod abest ab anni
 dimidio, hoc est diebus clxxxii, horis 18, diebus
 fere xvii.

Sic Hesiodi tempore anno periodi Julianæ 3714,
 quoniam æquinocmium vernum ἀπριλιος contigit
 Martii xxxi, hora 1, 24' Athenis : ingressus item
 in Taurum verus Maii i, hora 4, 18'. Item æqui-
 noctium autumnale Octobris ii, hora 17, 33' Athe-
 nis; intervallum inter Maii x diem, in quem gra-
 dus Tauri 11, et heliacus ortus Vergiliarum cadebat,
 et xx Octobris, cui gradus Libræ 19, atque occasus
 earundem heliacus competeat; dierum est clxiii.
 Quod longe abest ab anni dimidio, nempe diebus xx.

PATROL. GR. XIX.

Anno denique Juliano primo, sol in Geminis vero
 motu subiit Maii die xxiv, hora 11, 54', Romæ, ubi
 initio Geminorum ortus heliacus Vergiliarum factus
 est. At Scorpionum initio Octobris xxv, hora 5, 53' :
 cuius gradus quartus, in quem matutinus occasus
 convenit, incurrit in Octobris xxviii. Discrimen
 utriusque dies clvii, quod a dimidio anno distat
 diebus xxvi fere. Hæc intervalli paulatim crescentis
 varietas ex æquinocitii antecessione, nec non octavæ
 sphaeræ, cum stellis in consequentia progressionem,
 tum apogei solis mutatione nascitur.

CAPUT XI.

*De Caniculæ ortu et occasu veterum loca multa :
 itemque de Procyne, diligenter expensa.*

Alterum post Vergilias sidus, in quo et usum ex-
 periemur methodi nostræ; et scriptorum de eo
 loca paulo expendemus accuratius, Canicula est,
 quam Græci Σείριον appellant : quod nomen latius
 apud antiquos extenditur, nam et solem aliquando
 significat. Ut apud Hesiodum II 'Ερ., ubi autumnii
 tempus ita describit :

Δὴ γὰρ τότε Σείριος ἀστήρ
 Βαῖον ὑπὲρ κεφαλῆς κηριτρεφέων ἀνθρώπων
 Ἐρχεται ἡμάτιος· πλείον δὲ τὸ νυκτὸς ἐπαυρεῖ.

Nam tunc solis stella
 Paulum supra caput fato obnoxiolorum hominum
 Venit interdiu : plus autem de nocte obtinet.

Interpres omnes in id consentiunt, Sirius hic
 esse solem, διὰ τὸ σειριάειν, quod est λάμπειν :
 neque aliter hoc loco interpretari possis, contra
 quam vir doctus existimavit. Non enim parallelus
 quem Canicula describit, inæqualia segmenta supra
 terram habet, infraque diversis in anni tempesta-
 tibus : quod de Sirio poeta canit. Hesychius, Σείριος,
 ὁ ἥλιος, καὶ ὁ τοῦ Κυνὸς ἀστήρ. Idem ab Archilocho
 pro sole : ab Ilyco pro astris omnibus usurpari do-
 cet. Hunc Ægyptii Sothin appellavere (ait Orus
 Apollo lib. I, cap. III) cui et principatum astrorum
 tribuerunt : et ex ejus ortu de anni totius statu con-
 jecturam capere solebant. Nam « hujus effectus
 amplissimi in terra sentiuntur, » ut loquitur Plin-
 ius (lib. II, cap. XL) ; præcipue vero, quod illius
 exortu solis vapores accendi putantur. « Sentiant
 id maria, et terræ, » ut idem inquit, « multæ vero
 et feræ. Neque est minor ei veneratio, quam descri-
 ptis in deos stellis. » At Geminus cap. XIV longa
 et erudita disputatione vulgarem hunc refellit
 errorem, ortu sideris ullius, aut occasu mutari
 naturæ statum opinantium. Non enim majore vi
 aliis aliæ præditæ sunt stellæ : nec exortu, vel oc-
 casu suo tempestates ullas excitare putandæ sunt.
 Sed penes solem causa est vicissitudinum istarum :
 quarum in tempora cum insignium quorundam si-
 derum exortus, vel occasus incurrerent, hæc velut
 signa, illis notandis ac designandis adhiberi pla-
 cuit. Atque hoc in ortu Caniculæ præsertim astruit
 Geminus, qui cum in eam anni tempestatem incum-
 beret, in qua vehementior æstus existit, hujus

primum significandi munus, post efficiendi quoque vim causamque popularis illi consensus attribuit. Ad id vero probandum cum alia adhibet argumenta media ex philosophia deprompta, tum hoc unum, quod et sensu ipso discernitur, et ad institutum nostrum valde pertinet. Nam si orienti Caniculæ incrementum illud ardoris, tanquam causæ, tribuendum foret; tum id effici maxime oporteret, quando cum sole conjuncta ortum cum ipso facit; quam ἀνατολήν proprie vocari supra diximus. At res secus se habet. Non enim in ortu illo, quem nos κοσμηκὸν appellare solemus: sed in heliaco, sive ἐπιτολῇ vehemens calor efficitur; nec eodem ubique tempore; sed alibi citius, alibi tardius: pro eo ac maturius, aut serius solis explicata radiis Canicula consurgit. Ut in Rhodo post tricenos a solstitio dies oritur; aliis in locis post quadraginta, alibi post quinquaginta. Ex quo parapegmatum, inquit, vacillat fides: quorum auctores in pronuntiandis ex ortu siderum et occasu tempestatibus, quas ἐπισημασίαις vocant, non arte ac methodo certa, sed observatione ac longissimi temporis experientia nituntur. Hanc Gemini rationem primum nominis ipsius notatio confirmat. Quippe vim illam tempestatum impultricem atque ipsos mutationum effectus Græci τὰς ἐπισημασίας, Latini « significationes » nominant; ut hoc intelligatur in stellis illarum indicia non causas initio constitutas esse. Tum octavi orbis, et hærentium in eo siderum progressio omnem ex doctorum animis dubitationem sustulit. Nam quæ sidera certis antea cœli stationibus ac temporibus affixa credebantur, ea paulatim locum mutando fidem fefellerunt, nec in eas hodie tempestates incidunt, quibus vel significandis, vel commovendis attributæ videbantur.

Canicula ortu suo æstivos calores intendere non solum antiqui persuasum habebant, sed mortalium hodie omnium usu, et communi sermone percrebuit. Cum autem duplex sit ortus siderum, apprensus, sive heliacus; et verus, qui et cosmicus dicitur: tanta illa vis æstus augendi, ac cæterorum efficiendorum, heliaco, non cosmico quondam ortui imputari solebat, ut ex Gemino paulo ante referebamus: quod et scriptores alii nos docent; qui ex orientis Caniculæ prospectu futurorum præsentia peti solita demonstrant. Sic Homerus *Iliad.* x, Sirii describens ortum:

Ἵος δ' αὖ τ' ἐπώρης εἰσιν· ἀρξήλοιο δὲ οἱ αὐγαί
φαίνονται πολλοῖσι μετ' ἄστρασι ρυτκὸς ἀμολγῶ·
Ὅν τε κύν' Ὀρίωνος ἐπὶ κλήσιν καλέουσιν·
Λαμπρότατος μὲν δ' ἐστὶ, κακὸν δὲ τε σῆμα
[τέτυκται.

Heliacum ortum intelligit, qui æstate desinente fit, quam ἐπώραν vocat, extrema nocte, ut recte Eustathius exponit. Quanquam Theo ad Aratum ingentes illos æstus ortui cosmico videtur ascribere. Atqui longiore deinceps annorum evoluto spatio, postquam sidus illud εἰς τὰ ἐπόμενα progressionem habuit, ἐπισημασία omnis manifeste ab

A heliaco ad cosmicum ortum transitum fecit. Anno primo Juliano, ortus cosmicus Sirii Romæ contigit in gradu Cancrī 22, 48'; Julii circiter xvi; heliacus in gradu Leonis 7, 43'; Augusti fere secundo. Anno labente mcccxxx Christi, ortus cosmicus in gradum Leonis 7, 16'; Heliacus in Leonis 20, 30' incurrit, Augusti circiter 12. Hæque canicularium dierum initium ab ortu heliaco descendit, ac semper longius deinde recedet. Hanc μετέπειτα orbis stellati prisca ætas ignorabat: ideoque designatos semel a majoribus suis ortus occasusque constanter tenebant; ac tum heliacos cum cosmicis promiscue habebant, tum qui certorum erant locorum proprii, nullo discrimine ad alios accommodabant. Ad hæc fere capita varietas omnis illa referre potest, quæ apud antiquos scriptores hoc in negotio insignis occurrit.

Ortum Sirii plerique in id momentum conferunt, quo sol Leonem ingreditur. Quoniam vero solstitia et æquinoctia in octavis committi signorum partibus vulgaris erat opinio, hinc totidem ante veros ingressus diebus initia dodecatemiorum anteverterunt. Solstitium Julii Cæsaris Junii quarto et vicesimo die defixum erat. Igitur xv Kalendas Julii, sive Junii xvii, in Cancrum sol ingredi putabatur. In Leonem vero post unum et triginta dies, xv Kalendas Augusti. Plinius libro II, capite XLVII, « Ardentissimo æstatis tempore exoritur Caniculæ sidus, sole primam partem Leonis ingrediente: qui dies xv ante Augusti Kalendas. » Libro quoque XVII, capite XXVIII, post solstitium oriri Caniculam ait die xiiii. Si viii Kalendas Julii sit solstitium, ingressus in Cancrum xvi Kalendas accidit, qui est Julii xvii dies. Varro libro I, capite XXVIII, a solstitio ad exortum Caniculæ dies numerat xix; Columella libro IX, capite XIV, dies xxx; alii, ut Palladius libro VII, tit. IX, Caniculam xiv Kalendas Augusti oriri tradunt: qui est xix Julii dies: quem et Ptolemæus Græce a nobis editus inter alios memorat. Nam et Epiphi xxi, id est Julii xv, et Epiphi xxv, qui est Julii xix, et Epiphi xxvii, Julii xxi ponit ortum Caniculæ: quo die Censorinus quoque in Ægypto oriri scribit cap. XXI.

Ac major pars, ut dixi, Veterum, qui post annum Julianum conditum scripserunt, ortum Caniculæ primo in Leonem ingressui solis assignant; ut Varro, ut Columella, ut Palladius, ut Manilius, ut Firmicus, ac cæteri: qui quasi per manus traditam hanc opinionem posteris tradiderunt. In quo recentiores quique plurimum falsi sunt. Nam æque Julii sæculo, neque Constantini; quo Firmicus, ac paulo post, ut quorundam est opinio, Manilius floruit; ortus heliacus Sirii, de quo isti loquuntur, in primam partem Leonis Romæ incidit. Etenim anno primo Juliano cosmice oriebatur Canicula Romæ cum gradu Cancrī 22, 48', heliace cum gradu Leonis 7, 43'. At in Rhodo eodem sæculo ortus ejusdem cosmicus in Cancrī gradum 16, 48'; Heliacus in Leonis 1 cadebat. Quod illic ætate sua con-

tigisse testatur Geminus, et ante hunc Hipparchus. A Ex quo de Gemini ætate conjectura nostra firmatur. Nos enim lib. II *De doct. temp.*, cap. VI, sexto Urbis sæculo ipsum floruisse demonstravimus ex eo, quod ante annos CXX, quam scriberet, Isia in Eudoxi *ῥπονὰς* incidisse prodit: de quo rursus in Notis ad Gemini pag. 49 accuratius est actum.

Redeo ad ortum Caniculæ. Quem cum Gemini rationibus adamussim consentientem exhibet methodus nostra. Plinius autem, et cæteri, qui circa Julii xviii, vel xix, in prima parte Leonis oriri scripserunt, falsa illa persuasionem moti sunt, quam supra quarto capite, ex præpostera antiquorum imitatione perperam illis obrepsisse monstravimus. Hic primus eorum fuit error. Cui alter accessit, quod cum verus, et cosmicus ortus Caniculæ circa id tempus, quod ab illis conceptum est, Romæ contingeret, Heliacus autem non in Italia, sed in Ægypto sub idem tempus accideret, isti quæ ab Alexandrinis, et Ægyptiis ad suum tractum accommodata, scriptisque prodita erant, ad Italicum applicarunt. Ortus cosmicus Sirii anno primo Juliano Alexandriæ fiebat in gradu Cancræ 12, 27', circa vii Julii: heliacus in gradu 26, 9', hoc est Julii fere xx. Quamobrem quod illi de ortus canicularis tempore scribunt, si de Italico cœli positu sermo est, ad cosmicum refertur: sin Ægyptiaci ratio ducitur, heliacus habendus est. Columella, qui tricesimo ab solstitio, et ab octava parte Cancræ die Caniculæ ponit exortum, imprudens in veritatem delapsus est. Sic enim partem in Leonis septimam fere redacta ratio est. Sed in tempore definiendo vulgaris illum error abripuit; nam quia solis introitum in Cancrum Junii xvii circiter illigavit, Leonis aditum Julii xviii consentaneum est ascribi, ortum vero Caniculæ Julii xxiii vel xxiv, in parte Leonis circiter septima. In quo tamen fugit illum ratio. Quippe Kalendis Augustis, vel paulo post, heliacus Caniculæ ortus per id tempus congruit. Non minori hallucinatione Plinius vicesimo tertio post solstitium die oriri Caniculam heliace putavit, cum revera totidem post solstitium diebus cosmice ætate Julii Cæsaris oriretur.

Scaliger Notis ad Manilii lib. V (pag. 405), poetam suum corrigit, qui ex communi opinione dixit in parte Leonis ortum facere Sirium: « Melius, inquit, dixisset Canem principio Cancræ oriri in finitore barbarico. Sæculo Manilii oriebatur in vii Cancræ. » Ut Augusti sæculo demus floruisse Manilium, quod ratur est Scaliger, neque initio Cancræ, neque cum ejus gradu vii orta est Canicula. Quippe verus illius ortus Alexandriæ in gradu 12, 27'; heliacus in 26, 9' accidit. Ab ortu vero non multum abhorret Plinius: qui lib. XVIII, cap. XXIX, Caniculam oriri ait in Ægypto iv Nonas Julias. In hunc enim diem undecimus fere Cancræ gradus incurrit. Tametsi de Procyne, non de Canicula, videtur hoc posterius intellexisse Plinius. Nam capite antecedenti, iv Nonas Ægypto Procy-

nem oriri dixerat. Sane primo anno Juliano verus ortus, sive cosmicus Procyonis Romæ cum gradu 11, 0' Cancræ fiebat: heliacus cum ejusdem gradu 27, 54'. At in Ægypto cosmicus contigit in gradu Cancræ 6, 17'; heliacus in 21, 5'. Manilius autem lib. V, et Firmicus, ut recte Scaliger emendavit, Procyne in Cancræ parte xvii oriri volunt: quod et Julii sæculo, non Firmici consentaneum est.

Duo sunt in cœlo sidera, quibus Canis nomen competit: Procyon, et Κύν. Ille Antecanis, sive minusculus Canis vocatur, ad lacteum circum positus, inter æquinoctialem circum et zodiacum: duasque stellas habet; in collo unam, in femore alteram, quæ et Procyon appellatur proprie. Cujus origo vocabuli ex eo petitur, quod Canis ac Sirii præcedat ortum. Canis autem sidus est ad austrum infra æquinoctialem circum. Quod cum stellas habeat plures, præcipuam tamen in ore ac maxilla gerit: quam Sirium vocant, Latini Caniculam, etsi Canicula nonnunquam pro toto ipso sidere sumitur. Plinius lib. XVIII, cap. XXVIII negat Procyoni nomen apud Romanos ullum esse. « Quod sidus apud Romanos, inquit, non habet nomen, nisi Caniculam hanc velimus intelligi: hoc est minorem Canem, ut in astris pingitur: ad æstum magnopere pertinens. » Ita Peliserius emendaverat in ora codicis sui, pro quo vulgo legitur: « Est autem magnopere pertinens. » Pertinere ad æstum Procyne ait, quoniam « confessum inter omnes sidus indicat, quod Canis ortum vocamus. » Adeoque ingentem illum æstum denuntiat: imo et ex parte facit. Hinc Horatius lib. III, Ode 30:

..... Jam Procyon furit
Et stella vesani Leonis
Sole dies referente siccos.

Nisi quis fortasse Procyne ab Horatio cum Sirio confundi velit, quoniam prima hæc asterismi Canis stella ante cæteras, adeoque ante totum ipsum Canem apparet. Sic enim Galenus in lib. I *Epidem.* Hippocratis, Κύν μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς γένους αὐτοῦ Σείριος· ὃν ὁρθῶς ἂν τις ὀνομάζοι τὸν Πρόκυον, οὐ τὸν Κύν. Sirium ait appellari a nonnullis κύον, quod totius nomen est sideris: rectius tamen Procyne appellari posse, quam Canem. Quem Galeni locum, ut et alia fere omnia de Canicula, in farraginem Solinianam avertit Salmasius ex Bisciolæ nostri lib. XII tomi II subsecivarum, cap. II; neque auctorem, a quo ista didicerat, vel littera nominavit; qui ejus est mos. Utrum autem Procyne perpetuo pro Canicula Plinius acceperit, quod Exercitatori videtur, dicemus cap. I libri septimi.

Ut in ortu suo immodicos æstus excitare Caniculam, sic occidentem frigora et inimicas frugibus pruinas commovere scriptores asserunt. Manilius lib. I, Plinius lib. XVIII, cap. XXIX; Columella lib. XI, cap. II. « Pridie Kalend. Maias Canis se vespere celat; tempestatem significat. »

Plinii verba, quia mendosa sunt, castigandi causa A referemus. Narrat instituta Robigalia a. d. vii Kalend. Mai. : « Quod post dies undeviginti ab æquinotio verno, per id quadriduum varia gentium observatione in iv Kalend. Maii Canis occidit, sidus et per se vehemens, et cui præoccidere Caniculam necesse sit. » A vii Kalendas Maias ad iv totum hoc quadriduum frugibus decretorium esse dicit : et ab æquinotio verno dies numerat undeviginti. Æquinotium vernum a Plinio confertur in viii April, Kalendas. a quo secundus et tricesimus dies est vi Kalendas Maias. Legendum itaque fuerit : « post dies unum et triginta. » Idem Plinius ex Varrone refert occasum Caniculæ in decimam Tauri partem. Quod illius sæculi opinioni congruit, quæ ingressum in dodecatemoria octavo ante cardines die repræsentabat. Ut igitur in Taurum subeat sol xiii Kalendas Maias, decima pars ejus in iv Kalendas incidit : quo die Ptolemæus Græce a nobis vulgatus occasum Canis adnotavit. Tabulæ nostræ heliacum occasum Sirii reddunt Romæ in gradu Tauri 5, 31'. Quem sol adibat Julii Cæsaris ætate tertio circiter Kalendas Maias. Plinius vero, qui vii Kalendas adnotavit, ex ἐπιχαταδύσεως φαينόμενης ratione conciliari potest. Nam illius laxiora solent esse spatia, ut supra demonstravimus. Geminus ait Canem Euctemoni in secundi Tauri parte, Eudoxo in quarta celari.

CAPUT XII.

De tempore messis in Ægypto et Palæstina ex occasione ortus Pleiadum ; ac de Sabbato deuteroproto ; cujus ratio in Epiphaniæ Animadversionibus tradita defenditur, contraque eam objecta solvuntur. Primus mensis ab Hebræis ad novarum frugum tempus accommodatus. Maturitas frugum duplex. Marci evangelistæ locus illustratur.

Mirum quibusdam, nec satis credibile visum est, quod ex Hesiodi et aliorum antiquorum testificatione constat, sub exortum Vergiliarum tempestivam in Græcia messem fuisse. Nam illarum ortus heliacus in anno Juliano primo Romæ factus est Tauronos xxviii, qui in Maii xxi diem cadebat ; in Ægypto vero, Tauronos xxi, Maii xiv. At Hesiodi tempore maturius adhuc ortus ille fiebat. Sed ut de Græcia modo, et Italia nihil dicam, in Ægypto sane ac Palæstina longe ante heliacum Vergiliarum exortum messem auspicabantur. Nam Thec in commentariis ad Aratum testis est, mensis Phamouthi xxv die, qui Aprilis xx respondet, orientibus Vergiliis messis in Ægypto tempus esse. Et de cosmico seu vero, non heliaco exortu loquitur, qui Theonis sæculo circa illud tempus accidit. Quod ne quis vanum existimet, Ægyptium alterum citabo priore illo magis etiam idoneum testem ; S. Isidorum Pelusiotam, qui lib. III, epist. 140 scribit sub id tempus, quo Judæi Pascha celebrabant, spicas jam maturas ad messem videri. Ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ καιρῷ μόνῃ καρηθαρῶσιν οἱ ἀσπάρχες, καὶ πέκλινται ὑπὸ τοῦ καρποῦ, καὶ τῆς πρὸς ἀμνητοῦ ὥρας, οἰοναὶ τὴν δρεπάνην ἐφ' ἐκρυτοὺς καλοῦντες.

« Per illud tempus solum summa spicarum capita gravantur ; et præ frugibus, ac metendi maturitate inclinantur ; tanquam ad se faciem invitent. » Agit autem de Sabbato deuteroproto ; quod esse idem existimat ac primam azymorum diem. Quare ex ejus auctoritate liquet, in Ægypto, et, quod tam reipsa consequens est, quam ab eodem concluditur ; etiam in Palæstina, maturas per idem tempus segetes ad messem fuisse. Sunt enim ambo illi tractus sub eadem poli altitudine siti.

Hæc cum in Animadversionibus Epiphaniæ ante aliquot annos observassem (Ad hæc. XXX, n. XXXI), visa non nemini absurda res est, qui falsam opinionem esse nostram putavit super Sabbato deuteroproto. Quod cum Scaligero illud esse Sabbathum ostendimus, quod primum est ἀπὸ τῆς δευτέρας τοῦ Πάσχα, in qua manipulus novarum frugum offerri consueverat. Quo etiam in loco sententiam illam redarguimus, quæ Sabbathum secundo-primum ideo Pentecosten esse malebat, quoniam maturæ tunc erant spicæ, ut eas apostoli Sabbato illo confricarent. Sub initium autem azymorum maturæ esse non poterant quandoquidem quinquagesimo inde die falx primum mittebatur. Hæc non falsa solum esse, sed etiam contraria Scripturæ demonstravimus. Negat vero scriptor ille nuperus, et damnatam illic a nobis sententiam tueri pergit, ac mirari se dicit, eam vellet Scripturæ contrariam esse rejectam. Cui quidem sic hoc loco satisfaciam, ut de messis tempore, quod cœperam, plenius atque uberius explicem.

Igitur qui propter vulsas ab apostolis et confricatas segetes negabant Sabbathum deuteroproton unum quempiam ex azymorum esse diebus ; in quod plerique consentiunt, ea, quam oppugnavimus, ratione nitebantur ; quod xv die Nisan, aut xx Martii maturæ esse spicæ non poterant. « Nam festum, inquit, primitivorum celebrabatur quinquagesimo die post Pascha : celebrabatur autem simul atque prima falx in messem mittebatur. Non ergo poterant in festo azymorum, id est quinquaginta ante diebus, segetes esse maturæ. » Contra hanc ex capite Levit. XXIII, 2 istud objecimus : novarum frugum manipulum postridie primæ azymorum oblatum fuisse ; proinde maturas jam fuisse segetes. Neque vero quinquagesimo post die novas fruges, sed ex novis frugibus primitiarum panes repræsentatos esse.

At recens ille scriptor adversum nos excipit, non spicas maturas, sed adhuc virentes ; nec eas tritideas, sed hordeaceas, oblatas esse. « Quare, inquit, si diebus azymorum spicæ messis hordeaceæ, quæ tunc offerebantur, adhuc virebant, optime infertur, triticum, quod serius maturarescit, nondum tunc temporis potuisse esse maturum. »

Verum non hordeaceas solum, sed etiam triticeas messes sub azymorum tempus maturas inter-

dum fuisse, si Scripturæ fidei habemus, necesse est credere. Nam Levitici XXIII id non obscure declarat. Ubi postquam commate 10 præcepit Moyses, ut post demessam segetem spicarum manipulos, et primitias offerrent, subjicit com. 13 : « Panem, et polentam, et pultes non comedetis ex segete, usque ad diem qua offeratis ex ea Deo vestro. » Si nunquam maturæ, etiam ad confricandum, segetes erant azymorum tempore, frustra de panificio caveretur, ne ante oblatum Omer panis ex novis frugibus fieret. Itaque argumento illud est, etiam triticum aliquando maturum fuisse. Sed omnem pervicaciam retundit aditæ ab Israelitis Palæstinæ, ac transmissi Jordanis historia, quæ Josue cap. III et sequentibus continetur.

Transierunt enim Jordanem tempore messis. « Jordanis autem (inquit vers. capitis tertii) ripas alvei sui tempore messis impleverat. » Quo transmissio circumcisi sunt, et aliquandiu substituerunt, donec vulnera sanarentur; (cap. V, 8) postea Pascha celebrarunt, « quarta decima die mensis ad vesperam. » Haud dubie ex Mosis præscripto, adeoque mense primo. Addit eosdem comedisse de frugibus postridie azymos panes et polentam; ac tum manna defecisse, cum primum frugibus novis Chananæ vesci cœperunt. Quis enim eo non videt, non modo maturas ad vellicandum segetes mense primo fuisse, sed etiam ad panem ex illis faciendum? Adde mensis ipsius vocabulum, quod Abib propterea dictum est, sive novorum, ob novas utique fruges. Adde Theonis et Isidori Pelusiotæ loca illa, quæ initio capitis adduximus, ex quibus apparet, tam in Ægypto, quam in Palæstina messis tunc cœpisse tempus.

Ut autem res illustretur magis, duo quædam proponenda sunt. Alterum, mensem primum, seu novorum, minime apud Judæos veteres statum fuisse, ac certo tempore defixum. Nam docent magistri, cum pluribus aliis de causis proferri consuevisse mensem illum, et intercalatione submoveri; tum ob fruges novas nondum adultas. Quæ de re fuse agitur in Talmudicis Digestis, et apud R. Mosem Maimoniden. Tum Aben Ezra in cap. XII Exodi pluribus idem explicat, ubi inter alia scribit, nihil de lunari mense ab legislatore cautum esse; sed hoc unum præcepisse, ut in ipso novarum frugum mense Pascha celebrarent. Quocirca pro eo atque fruges citius aut tardius crevissent, ita serius ociosve primum illos indixisse mensem, ac nonnunquam annos intercalares duos continuasse. Sane quod ad eum annum spectat, in quem Sabbatum illud deuteroproton, quo de agitur, incidit, qui fuit *κρῖς* primus, neomenia Paschalis Aprilis 11 contigisse videtur, feria vii, prima dies azymorum Aprilis xvi, feria vii. Itaque Sabbatum deuteroproton in xxiii diem Aprilis incurrit, qui quartus est ab eo quem Vergiliarum ortui, et initio messis Theo præfinit. At anno ipso.

A quo passus est Christus, mense integro citius Pascha celebratum est.

Præterea sciendum est, maturitatis in frugibus gradum esse duplicem. Aut enim matura seges est ad falcem: quod tempus Marcus evangelista cap. IV, 29 obscuris verbis indicat, quæ obiter explicanda sunt: «Ὅταν δὲ παραδῶ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον. Vulgo sic accipiunt, quasi παραδῶ, sit, « prodiderit se, » et absolute sumatur: quod est inusitatum. Malim sic interpretari, « cum permiserint fruges, » id est, cum plena maturitate messores invitare cœperint. Vulgatus interpres non tam verba quam sententiam expressit. Conjecturam nostram adjuvat Theophylactus, qui sic exponit, aut legit: «ὅταν δὲ παραδῶ τὸ θέρος. Quod, nisi ut nos fecimus, explicare nequeas. Aut igitur plena in frugibus maturitas ista spectatur; aut adhuc viridis est tam spica quam semen ipsum, ita tamen ut esui utrumque sit aptum, ac vellicari destringique possit. Imo suavius est esu virens adhuc, et molle triticum, quam torridum, et messi proximum. In Sabbato illo deuteroproton, de quo sermo nobis est, maturæ non ad esum tantum, sed ad messem quoque segetes fuerunt. Erat enim dies Aprilis xxiii. Aliis temporibus, quando Pascha citius accidebat, hordeaceus manipulus offerebatur, aut viridium adhuc tritici spicarum. Utrius generis spicis constaret Omer Scriptura non definit. Quocirca justæ suspicioni locus est, promiscue alterutrum offerri fas fuisse, prout utriusvis maturitas in legitimum diem incidisset. Nam neque plena, et ad messem idonea maturitas expectabatur, neque tamen lactens adhuc semen ad Omer adhibebatur, sed saltem viride. At cum paulo citius Pascha contingeret, quam ad oblationem triticeus fasciculus comparari posset, succidanea erat messis hordeacea, utpote præcocior.

Postremo non videtur interdictum ulla lege Judæis, ne ante oblatum manipulum messem facerent, etiam hordeaceam. Imo ante factam esse, locus ille Levitici XXIII, 10, demonstrat: *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis, et messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, etc.* Quod tamen non perpetuo, sed interdum accidit, secundum ea quæ paulo ante diximus. Idem et de Pentecoste debet esse judicium; nullo præcepto vetitum Judæis esse, ne ante festum hoc frugibus novis ac panibus ex his confectis vescerentur; quod opinionis fautores contrariæ sumunt: quin potius id antea fas fuisse, declarat historia capitis tertii et quinti Josue, quam citavimus. Neque primitiarum vocabulum id perpetuo significat, quod omnium primum est, et ante quod nullum in usu fuit; sed interdum simpliciter pro quavis oblatione, vel re ad honorem Dei seposita ac selecta, ut Exod. XXV, 2, et XXXV, 5 et 21; Numer. XXXI, 29. Quare tametsi primitivi panes in Pentecoste oblati fuerint, minime ex eo sequitur novas ante hoc tempus fruges non attigisse Judæos. Quod in

Commentariis suis erudite Bonfrerius noster observat : cui idem, quod in mentem mihi venerat, placuisse prius, maximo sum opere gavisus.

Hinc illa, quæ contra nos allata sunt, universa solvuntur. Si per azymorum dies, inquit, spicæ messis hordeaceæ adhuc virebant, triticum nondum maturum esse potuit. Respondemus, virentes spicas hic sumi pro recentibus, non penitus viridibus, et immaturis. Nam Hebraice est Levit. II, 14, אֲבִיבִי קָדָה *spica recens, tostata, et triticum contusum spicæ plenæ*. Ita IV Reg. IV, 42. Carmel frumentum novum vertit interpres. Nec est absurdum, quo tempore metitur hordeum, triticeas spicas, si minus ad messem, certe ad vescendum maturas esse.

Josephus I. III *Orig.*, cap. X sentire videtur ex hordeacea messe primitiarum oblatum esse manipulum. Sed nihil hoc obstat quin ex aliis frugibus

A offerretur, quando serius Pascha contingeret. Idem porro subjicit, ab oblato manipulo publice privatimque metere licuisse : καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἐξεστὶ πᾶσι, καὶ ἰδίᾳ θερίζειν, quasi id ante non licuerit. Sed hujus rei nullum in sacris libris exstat interdictum. Nos autem de priscis Judæorum temporibus, non Josephi ætate loquimur. Atqui vel ex hoc ipso ejusdem historici loco evidens est, sub Pascha messem in Judæa peractam : quod nobis satis est. Nam, si post delibatam oblatione manipuli segetem, metere fas fuit, ergo maturæ jam ad inensem erant segetes, etiam triticeæ, atque istæ saltem ad esum. Unde Sabbatum deuteroproton septimo ab oblatione manipuli die contigisse, minime ex eo fit absurdum, quod tum virentes spicas manibus suis apostoli defricarent : quod contra reprehensionem nuperam propositum erat ostendere.

DE GRÆCORUM ÆRIS AC COMPUTIS. DISSERTATIO.

(Dionysius PETAVIUS, *De doctrina temporum*, t. III, p. 153.)

CAPUT I.

De triplici Græcorum æra, quæ ad duas redigitur. Illustratur Pandori Chronologia. Maximus, Georgius Syncellus, Theophanes, aliique notantur.

Græcorum computos, ærasque præcipuas esse tres, inter eruditos convenit. Nam aliam esse dicunt, quæ ab initio rerum ad Christi in uterum Virginis adventum, aut natalem annos computat 5493, aliam, quæ annos numerat 5501, tertiam quæ 5509 constituit. Primam Antiochenam appellant aliqui, secundam Æthiopicam, tertiam Alexandrinam. Scaliger ad Excerpta Maximi primam nominat lunarem, mediam orientalem, postremam paschalem : quarum appellationum origines disputat initio libri V *De emendatione temporum*. Sed eas a nobis confutatas habes, penitusque convictas in nono *De doctrina temporum* capite V, ubi nihil in computis istis vidisse, neque quid scriberet intellexisse hominem plenissime demonstravimus ; ac multa in eam rem congressimus et ignota vulgo et scitu dignissima ; et ad id, quod modo agitur, apprime necessaria ; quæ minime hoc loco repetenda sunt. Non pauca tamen illic omisimus propria magis instituti hujus, et paschalis Græcorum methodi, quam ad illustrandos Maximi, Isaaci aliorumque computos, qui in Auctarium relati sunt. enarrandam suscepimus, cujus initium disputationis ab æra illa triplici, et communi de iis opinione doctorum, atque errore ducetur, ut ab illis frustra doceamus tres esse distinctas hactenus, cum sint revera tantummodo duæ.

C Etenim computorum, sive τῶν ὁράδων annalium diversitas in eo ponitur, ut in unum et eundem annum, ceu communem terminum, dispares summæ desinant. Quod si aliis atque aliis annis iidem inscribantur tituli, non debet propterea diversus appellari computus ; quod ad longinquiores annos major numerus ; minor autem ad propinquiores ab eodem capite ductus extenditur. Ut enim exemplo fiat quod dico clarius, sumatur ab orbe condito ad annum æræ Christianæ primum certus aliquis computus, velut ille noster annorum 3983, in eoque diversis annis eadem illigetur epocha, nimirum Urbis conditæ : quam alius in eo anno defigat, qui est ante æram Christianam 754, alter tredecim annis postea ; Pictorem, aut nescio quem alterum ex veteribus auctorem secutus, puta in eo qui sit ante Christum 743. Duo igitur illi in eadem ad ortum Christi summa consentientes, in annis autem diversis ejusdem epochæ dissidentes ; sic ut prior ab eodem mundi initio ad Urbem conditam numeret annos 3230, alter, annos 3243, non utique diversos ab Adamo computos instituere dicuntur : quod tum demum facerent, si ad eundem annum, qui sit ante Christianam æram 754, periodi vero Julianæ 5960, alter ab Adamo numeraret annos 3230, alter 3243 ; et quod consequens est, ille ad Christum annos 3983, iste 5996.

Sic igitur tres illos Græcorum computos, ut a se distincti invicem diversique sint, in unum aliquem conspirare terminum oportet, ad eumque non eodem a capite et exordio descendere. Tali

est autem Incarnationis annus natalisve Christi; ad quem singulorum summa propagatur. Hunc eundem tribus illis æris constitutum esse docti illi suspicati sunt, qui eas a se mutuo separarunt. Sed non ita se res habet. Nam ex tribus duæ sunt, quæ diversis annis τὴν ἐνανθρώπησιν assignant, videlicet illa, quæ annos 5495, et quæ 5501 colligit. Unius ergo computi summæ istæ duæ sunt, qui cum tertio annorum 5509 natalem eundem Christi respicit, et ab illo propterea jure distinguitur.

Quod non eundem in annum Incarnationem Domini conferant, qui ad eam numerant annos 5493, et qui 5501; iis ex auctoribus constat, qui utriusque vel inventores, vel fautores exstiterunt. Priorem computum Panodoro cuidam inscribit Georgius Syncellus monacho. erudito et antiquo. Vixit enim Arcadio imperante, et ad exactæ chronologiæ scientiam usum insuper attulit astronomicarum rerum; cujus in Georgii de illo narratione, quam sequenti capite proponemus, non obscura sane vestigia supersunt. Atque hic annum eum Christi ἐνανθρώπησας; summæ suæ præstituit; a quo vulgaris æra nostra proficiscitur: quod cum in lib. IX *De doctrina temporum*, cap. V, observatum jam fuerit, plenius hoc loco demonstrabitur. Scribit Georgius annum mortis Alexandri Magni a quo Thoth Philippi Aridæi procedit, in æra Panodori esse ab Adamo 5170, annum item mortis Cleopatæ, sive primum Actiacum, numerari 5463; a quo deinceps ad Augusti obitum putantur anni 43: sic ut anno ejusdem æræ 5506 Augustus excesserit; cum anno 5493 Christus advenisset. Ex iis inter se comparatis ita, quod volumus efficitur. Anno decimo quarto æræ Christianæ mortuus est Augustus; periodi Julianæ 4727, ut in libro *De doctrina temporum* XI, cap. VI, probatum est. Ut igitur detractis annis XIV de 4727 residuus est is, in quem vulgaris Christi natalis competit: et sequenti 4714 primus æræ Christianæ incipit; cui Incarnationem et Natalem computistæ nostrates cum Græcis affixerunt: sic de anno Panodori 5506 detractis XIV, existet annus 5493; cui τὴν γέννησιν Salvatoris Panodorus attribuit. Rursus Alexander Magnus periit anno periodi Julianæ 4390, qui est trecentessimus vicesimus quartus ante Christianam æram. Quare sicut additis 324 ad 4389, conficitur annus natalis communis in Juliana periodo 4713, sic ad annum 5169 additis 324, consurgit annus in æra Panodori 5493, qui Alexandrinorum populari exordio cœpit ab Augusto exeunte anni 4713, ecclesiastica vero consuetudine a vere anni 4714. Denique primus annus Actiacus, sive mortis Cleopatæ, in Juliana periodo est 4684, ad quem adjuncti anni 43 desinunt in annum 4727, quo Augustus fato functus est. Eodem modo si 43 adjicias ad 5463, confiet in Panodori computo annus 5506, quo item excessit Augustus: sed exiens uterque annus habendus, sequente 5507 et 5464. Quocirca nihil est certius quam incarnationis annum, in quem Panodori ab

A Adamo æra perducitur, eundem esse cum anno primo Dionysiano. Doceo jam annis octo remotum ab eo alterum esse, qui quinquies millesimum quingentesimum primum annum occupat æræ Maximi, ac Theophanis, et Georgii Syncelli. Etenim, quod lib. IX (p. 5) *De doctrina temporum*, animadversum est, character annorum istorum, quo discernuntur a nobis, indictio est, quam nobiscum illi communem obtinent, tum seria, vel lunaris ætas certis diebus attributa. Quæ si adhibere velimus, id esse verum, quod dixi, reperiemus. Duo sunt præ cæteris auctores, qui æra utuntur ista, Maximus et Theophanes. Horum prior in prima parte computi, cap. XXXII, evangelismum beatæ Virginis, sive Incarnationem, incidisse vult anno mundi 5501, cyclo solis XIII, lunæ X, feria II, Natalem autem Christi eodem anno, feria IV. Quoniam igitur Εὐαγγελισμὸς, quam *Annuntiationem* Latina vocat Ecclesia, tam a Græcis quam a nostris, Martii XV ponitur, necesse est Dominicalem fuisse litteram F. Addit cap. XXXIII indictionem fuisse tunc XII, capite porro XXXIV *χρηματισμὸν* Zachariæ Septembri XVII die contigisse narrat, feria V, cyclo solis XII, lunæ IX. Proinde littera Dominicalis erat G. Item natum esse Joannem Junii XIV, feria II, nempe littera Dominicali F. Ex tot annorum characterismis efficitur, Zachariæ *χρηματισμὸν* et conceptum Joannis cadere in annum periodi Julianæ 4721, qui est ære communis octavus, quo littera fuit G post Martium. Incarnationem autem Natalemque Christi, et ante hunc Joannis, in annum 4722, æræ Christianæ nonum, qui litteram habuit F. Sic annis octo tardior est natalis Dominicus in hac æra, quam in communi. Idipsum ἀποδεικτικῶς quoque colligitur ex cap. XXVIII partis primæ computi Maximi. Quippe Augusti imperii secundum annum ait esse mundi 6460, quo fuit indict. I, incarnatum vero esse Christum anno Augusti XLII, indict. XII. Ex quo consequens est anno Julii XII periodi Julianæ 4680 Augusti imperium inisse, et annum Julii XIII, periodi Julianæ 4681 secundum esse monarchiæ. Intellige labentem utrobique. Etenim Augusti annos a Thoth incipit. Proinde primus Thoth revera incidit in annum Julii III, periodi Julianæ 4711: at ex Maximi calculo contigit anno Julii XI, periodi Julianæ 4679. Unde anno 4681 in cursu erat adhuc secundus Augusti cum indictione I. Adde annos XII reliquos; incurret annus Augusti XLIII, quo incarnatus est Christus, in annum Julianum LIV, periodi Julianæ 4722, ita ut anno Juliano LIII a Thoth inierit, et Martio mense insequentis anni tenerit. Vides ut annis octo tardiores sint epochæ omnes in isto computo. Nam Thoth Augustei imperii est annus Julius III, a Maximo vero sit XI. Eadem et in Nicephori Chronico perturbatio est, qui cum anno Adami 5501, imperii Augusti XLII, ponat Incarnationem Domini; nihilominus annum Nicænæ synodi numerat ab Incarnatione cccxviii. et octo.

annis minus dicit. Nos in nono *De doctrina temporum*, cap. IV, duos illos annos χρηματισμοῦ. Zachariæ et Incarnationis a Maximo conceptos retulimus in 4710 et 4711 periodi Julianæ, qui iisdem Dominicalibus litteris instruuntur. Sed indictio XII, quam natali Christi Maximus accommodat, annum suadet 4722, quo Romana indictio erat in cursu XII a Januario, vel a Martio, Aprilive, ut putat Maximus. Sic in baptismo Christi ac passione labes eadem computi cernitur, siquidem cap. XXXII baptizatum a Joanne Christum memorat anno 5530, feria III. Ergo littera Dominic. D, adjectis XXIX ad eum annum, quo incarnatus est. Unde est hic annus periodi Julianæ 4752, quo ad vernalium usque mensem labeatur annus Maximi 5530 et 5531 inde successit. Item passionem Christi conjicit in annum 5534, ac diem Parasceves; quæ quidem Martii XXIII contigit, ut ex Georgio mox probabitur, littera Dominic. G. Itaque annus fuit periodi Julianæ 4755. Quæ Græcorum sententia non magis reliqua ab historia, quam ab evangelica narratione discrepat. Nam Tiberii XV fere baptizatus est Christus; et eodem imperante, tertio, quartove anno postea passus: at ex Maximi computo sequitur, Caio imperante et ejus anno secundo ad baptismum Joannis accessisse Dominum et passum esse Claudii secundo: quæ sunt absurdissima.

Georgius Syncellus in eadem est causa cum Maximo. Nam et passum esse vult Christum XIII Martii, resurrexisse vero XXV, ætatis expleto XXXIII, anno ab Adamo desinente 5533, et ineunte 5534 ex a. d. VIII Kalend. April. Præterea annum mortis Alexandri Magni numerat mundi 5170, idque in confesso ait apud omnes esse. At Augusti monarchiæ primum, quæ anno post mortem Julii altero cœpit, esse 5458; ejusdem vero mortem contigisse inter 5514 et 5515, cum Christus prope decimum quintum ætatis annum ageret. Intervallum ab anno 5170 in quem Thoth Philippi congruit, ad 5458 monarchiæ Augusti, sunt anni 288; quos si addideris ad annum periodi Julianæ 4390, quo mortuus est Alexander Magnus, confiet annus 4678, qui est octavus post mortem Julii Cæsaris: quæ anno 4670 incidit

Rursus intervallum ab anno 5458 ad 5515, mortis Augusti, anni 57; quos si ad annum periodi Julianæ 4678 adjicias, existet annus periodi Julianæ 4735, quo excessus Augusti contigit. Atqui convenit hunc anno periodi Julianæ 4727 obiisse. Igitur annis octo veram epocham moratur Georgius.

Hinc illud accidit, ut in annalibus Georgii Syncelli, et qui ejus continuavit opus, Theophanis; nec non hujus interpretis Miscellæ, anni Christi octo minus colligant, quam æra communis: nec autem Maximus instituit. Illic enim Heraclii annum XXI cum anno Christi 635 componit in anno communis æræ 641, ut paulo post dicitur. Georgius et Theophanes annum primum Diocletiani mundi

A esse volunt 5777, Incarnationis 277; atqui ex illorum mente is esse debet æræ nostræ 285. Sic Theophanes Constantini obitum refert in annum mundi 5829, Incarnationis 329: quem certum est æræ communis anno 337 incidisse. Rursus Valentiniani exordium confert in annum mundi 5857 exeuntem; sequente mox 5858, quoniam Februario creatus est imperator; Christi autem computat 357 itidem exeuntem. Discrimen annorum 7, quemadmodum et in anno concilii Chalcedonensis, quod anno mundi 5944, indictione V celebratum docet, anno Christi 444. Atqui anno 451 æræ nostræ est habitum, sic uno interdum anno ab instituta chronologia Theophanes aberrat: ac septem annorum tantummodo discrimen facit; cum octo esse annorum oporteat ex illius ratiociniis: cujus ratio ex iis, quæ de annorum initiis in anno Juliano dicuntur, utcumque constabit.

Ex his omnibus quod initio posuimus efficitur, trium ærarum duas Incarnationem Christi diversis annis affingere; ac prioris, quæ 5501 putat, ultimum convenire Christi anno nono; alterius vero, quæ 5493 numerat, anno primo: adeoque non duos annales computos; sed unum et eundem esse. Etenim annum Christianæ vel Dionysianæ æræ primum uterque computus 5493 numerat: nec non annum ejusdem æræ nonum uterque recenset 5501. Quippe de anno currente mundi ad Incarnationis annum assequendum priores annos 5500 detrahunt; posteriores 5492, ex quo major hujus, quam illius, calculus efficitur. Annus exempli causa mundi apud Maximum 5133 detractis 5500, erit ab Incarnatione 633. Deductis vero 5492, putabitur 641, ad quem revera Maximus perpetuo respectum habuit. Itaque in annis mundi consentiunt ambo computi, in annis Incarnationis dissentiunt. Non debent igitur mundi æræ vel computi, censi duo; sed unus duntaxat; cujus ad diversos annos Christi ἐνανθρώπῳις alligatur. Quare duæ tantum, quod dicebamus, præcipuæ sunt æræ Græcorum, nempe una, cujus in annum 5493 primus annus æræ Dionysianæ, vel communis congruit: et altera, quæ eundem annum numerat ab orbe condito 5509. Posteriore hac Isaacus monachus uti-

D tur; qui cap. III computi annum mundi 6881 numerat eum, qui a Septembri cœpit anni Christi 1372, quo anno Octobris XXVI, feria III contigit; proinde littera C fuit, ac nimirum annus Christi 1372. Dempstis 5508 de 6881, reliqui sunt 1373, quandoquidem annus Græcorum 6881 majori sui parte cum 1373 Christi concurrat; aut a verno mense anni ejusdem ex communi methodo illorum incipit, uti mox ostendam. Præterea Gaza libro *De mensibus*, cap. XXI, annum Christi Romanorum calculo 1470, ait a Græcis putari mundi 6978. Deme annos 5508 restant 1470. Quocirca cum, ut initio capitis hujus ostendimus, diversi illi computi censeantur, qui ad eundem annum æræ nostræ diversas annorum summas colligunt; duo sunt, non tres, illi

Græcorum computi; quorum prior, et antiquissi-

mus annus eum, qui primus est æræ nostræ, numerat ab Adamo 5493; posterior 5509, nec plures Græcorum antiqui computistæ memorant: qui priorem vocant κατὰ Ἀλεξανδρείαν, nos Alexandrinam appellemus; posteriorem κατὰ Ῥωμαίους, nos Constantinopolitanam, a nova Roma nominemus. Ita Theophanes non uno loco. At Scaliger novas quasdam uti rationes ærarum istarum, sic appellationes excogitavit, utrasque autem alienas, et absurdas, quas lib. IX *De doctrina temporum*, cap. V, refellimus, ac de iis paulo post iterum agemus. Erit qui ad illas duas tertiam putet adjungendam, quæ annum incarnationis, et natalis computat ab Adamo 5507, quam adhibent auctores aliqui, ut *Alexandrinum chronicon*; uno minus Cedrenus (pag. 144) qui anno 5506 id esse factum asserit, et qui anno 5500 ortum Christi: passionem 5533 assignant, errare contendit. Sed hanc æram ab illa, quæ est Isaaci, discrepare non arbitror, sed in eodem computo diversum annum Incarnationi præstitueret, puta biennio æram communem antevertere.

Etsi de amborum illorum sententia nihil certi consequi possumus, propterea quod imperite omnia permiscant, et eos characterismos adhibent, qui conciliari invicem nequeunt. De *Chronici Alexandrini* labe dictum est in XII *De doct. temp.*, cap. IV: Cedrenus paulo magis concors est secum. Natum asseverat Christum anno mundi 5506, Decembr. xxv, feria iv. Fuit ergo littera F, et esse potest annus periodi Julianæ 4711, biennio ante communem æram. Postea baptizatum esse refert indictione I, anno mundi 5536, Januarii vi, feria v; fuit ergo littera B, et hac ratione annus periodi Julianæ 4742; sed indictio tunc erat a Septembri et Januario ii. Verum ut a verno mense putari incipiat, prima in usu erat Januarius vi; sequenti anno 5037, ait lunam decimam quartam Martii xxvii, feria vii. Fuit ergo littera C, cyclus lunæ x, ac proinde Julianæ periodi annus 4741, ἀνω ποταμῶν, quod aiunt. Annum denique, quo passus est Christus, ait esse 5539, quo Martii xiiii, feria vi fuit; et decima quarta Martii xxiv, feria vii. Erat ergo littera G, cyclus vero lunæ xiii: quæ congruunt in annum periodi Julianæ 4744: quo revera passus est ex Epiphaniæ et aliorum veterum opinione Christus. Quamobrem Incarnationem Domini Cedrenus triennium ante vulgarem æram posuit; passionem autem, anno ejusdem æræ xxxi. Unde non est mirum, annum illum Incarnationis, 5506 ab illo putari, in æra Constantinopolitana. Si enim tres annos adjicias, fiet annus 5509 Constantinopolitanus; Julianæ periodi 4714, qui est ipsis æræ communis. Non est igitur computus alius; sed ejusdem computi annos diversos Incarnationi præfinit. Ex his facile est odorari quæ computorum istorum origo fuerit: quod in sequenti declarabitur.

CAPUT II.

De computo annali veterum, imprimis Africani methodi vinculis soluto. Ejusdem Africani Chronicon opus illustratur. Photii obscurus locus explicatur. Cæsi Africani.

Veteres in Græcia Christiani in annis ab Adamo putandis sola, quæ in sacris libris exstant, intervalla spectabant; nec annales computos suos ulla paschalem ad methodum ὀχέαι, vel artificio implicatos habebant: ad quod deinceps consequentium illos temporum formavit industria. Ut igitur quisque pluribus aut paucioribus annis spatia illa terminabat, ita majores minoresve summas adhibebat, qua de opinionum varietate dictum est in nono *De doctrina temporum*, cap. II.

Inter has celebris illa fuit Africani antiqui, et eruditi chronologi, qui Christum anno mundi 5501 incarnatum esse, passum vero 5531, ætatis tricesimo primo circiter asseruit: et originem dedit æræ illi, quam Alexandrinam appellari diximus. Quem illius computum nacti posterius, auctoris sui chronologiam interpolaverunt, ac fœdissime conturbaverunt. Nam decem circiter annis ab ejus epocha, a Dionysiana autem octo, Christi Domini Incarnationem abstraxerunt. Id qua ratione sit factum, et quæ sincera illius opinio fuerit, investigare non erit, opinor, alienum: imo vero Græcicas ad æras intelligendas plurimum illius inquisitio utilitatis afferet.

Scribit Hieronymus in caput ix Danielis, Africanum existimasse Christi Domini passionem anno quinto decimo Tiberii Cæsaris accidisse: quem ab orbe condito 5531 numerasse, ætatis Christi tricesimum primum circiter, Georgius Syncellus affirmat. Photius vero num XXXIV refert Africanum opus historicum edidisse divisum in libros quinque; quibus tempora omnia complexus est, a prima rerum origine ad Christi παραστάς, hoc est Incarnationem, nihil ut rerum necessarium omitteret, summam cuncta perscribens. Inde vero ad Marini imperium reliqua perstrinxisse, atque hoc in opere testatum se annos ab Adamo comprehendisse 5723. Idem testatur et Georgius Syncellus in Excerptis Scaligeri (pag. 39), ubi ex Africano refert ad olympiadem usque ceteros archontas ab Atheniensibus numerari 903, a Creonte, qui olympiade xix præfuit; postremum vero fuisse Philinum ea quam dixi olympiade, consulibus Grato Sabiniano et Seleuco; qui a Bruto consules fuere 725. Demum colligi (pag. 37) annos 5723 ad tertium annum, Ἀντωνίνου, καὶ Αὐγέντου. Marcum Antoninum Alagabalum intelligit. In iisdem Scaligerianis excerptis fragmentum Africani legitur de olympiadibus (pag. 317): in quo apud Athenienses in olympiadem descriptione Stadionicas ait percenseri 248, annos 989. Sed in Ὀλυμπιάδων ἀναγραφῇ etiam 249 olympiadis Stadionicam recenset Scaliger. Si de annis ab Adamo 5723 auferas 5500, residui erunt 223 ab Incarnatione Domini secundum Africanum

Sed annus tertius Alagabali æræ communis est 221, in quem et 250 olympias incurrit. Biennio itaque Dionysianam epocham anteverit Africanus, et Incarnationem Domini contulit in annum periodi Julianæ 4712. Quod insuper ex anno Passionis ab eodem Africano constituto colligitur. Nam si decimo quinto Tiberii, nempe Geminis duobus coss. passus est (quæ fuit plurimorum veterum sententia), et is annus mundi 5531 ab Africano numeratus est, cum Incarnationem anno 5501 tribuisset, ut auctor est Georgius Syncellus : cum in annum æræ Christianæ 29, sive periodi Julianæ 4742 consulatus Geminorum competat ; deductis annis 30 de 4742, reliquus erit Incarnationis annus 4712 in Juliana periodo. Verum apud Eusebium viii *De demonstr.* (pag. 243) fragmentum aliud occurrit Africani de Passione Domini, et Danielis hebdomadibus ; in quo passio conjicitur in annum secundum olympiadis 202, Tiberii xvi.

Hunc ipsum Africani locum pene ad verbum exscripsit Hieronymus in Commentariis ad caput IX Danielis, et tamen decimum quintum Tiberii posuit ; non, ut est in Græco, decimum sextum. Quanquam nisi olympiadis annus appositus esset, conciliare ista facile possemus, quippe annus xv Tiberii, si ab Augusto mense putetur, quo imperare cœpit ; init anno Christi 28, quarto labente olympiadis 201, et ad Augustum mensem anni Christi 29 continuatus est, quo duo Gemini consules erant. Ita xv Tiberii passus erit Christus, si his consulibus acciderit. Sin est, ut Christianorum veterum, aliorumque more, annos Tiberii a Paschali mense antecedente cœperit Africanus ; idem annus xvi Tiberii censeri potuit. Sed cum olympiadis 202 annus secundus inchoatus sit anno Christi 30, et ad ætatem usque sequentis anni propagatus fuerit ; necesse est anno æræ communis 30, vel 31 passum dici ab Africano Christum ; prout annum Tiberii xvi, aut labentem adhibuerit, aut a Paschali mense præverterit. Si anno Dionysiano 30 Christum voluit esse passum, Incarnationem necesse est ab eodem locatam esse in anno periodi Julianæ 4713, uno anno ante communem æram, ut hodieque ponitur. Sin anno Christi 31 passionem assignavit, Tiberio v et Sejano coss., plane ut Epiphanius, alique veteres arbitrati sunt, Incarnatio congruet in annum primum æræ Christianæ ; itidem ut Panodoro, ac Græcis Latinisque computistis placuisse novimus. Sed hac ratione annus mundi 5723, qui ab Incarnatione debet ex Africani calculo esse 223, erit communis æræ 223 ; quo annui imperii secundum Alexander Mammææ filius inchoavit : cum tamen Antonini Alagabali tertium incidisse in annum illum mundi diserte scripserit Africanus.

Mea, ut in incipiti ac perplexa quæstione, conjectura est, Christum, ex Africani opinione, incarnatum esse anno periodi Julianæ 4712, biennio ante communem æram ; mundi 5501, baptizatum

A porro Geminis duobus coss. anno Tiberii xv ; mundi 5530 exeunte, quem 5531 Aprili circiter excepit ; passum denique anno mundi desinente 5531, sequente 5532 a Paschate, vel Aprili anni Christi communis 30, Tiberii xvi, et olympiadis cxi anno secundo nondum ab æstivis mensibus inchoato ; sed κατὰ πρόληψιν a Januario, aut alio quopiam initio popularis anni, quo usus est Africanus. Scimus enim olympiadas nonnunquam, et, quod consequens est, olympiacæ tetraeteridis annos non ab ipso tempore agonum, sed a populari civitatum suarum exordio a plerisque numerari : ita ut in annorum exitus ludi ipsi concurrerent. Ita annus mundi 5723, sive ab Incarnatione 223, erit communis æræ 221, et Alagabali tertius.

B. Quocirca qui Africanum referunt passionem Domini anno Adami 5531, Incarnationis 31 attribuisse, de annis desinentibus intelligere debuerunt. Nam baptismum ab eo collatum esse in consulatum Geminorum verisimile est ; cum ex Luca constet anno xv Tiberii istud evenisse ; aut si, ut Epiphanius, et alii quidam, Novembri mense, non sexto Januarii, ad baptismum venisse credidit, anno communis æræ xxviii ; certe hinc ad passionem solidus annus interpositus est, cum annum saltem unum τῇ κηρύξει Africanus imputaverit. Atqui, si consulibus ipsis Geminis Martio mense passus foret, tres ab Januario, vel a Novembri quinque duotaxat menses Christi prædicatio teneret. Quod Africanum sensisse non arbitror.

C. Sed duo sunt in illo Africani calculo, quem ex Photio et Georgio retulimus, animadversione digna : alterum quod Photius scribit, Africanum ad Macrini imperium opus suum perduxisse, annorum 5723 historiam complexum ; mendosum videri, ac pro Μακρίνου legendum M. Ἀντωνίνου. Quanquam et aliud occurrebat ; Africanum Stadionicas non ultra olympiadem 248 in archivis Atheniensium invenisse, quæ olympias ad annum Christi 217, et Macrini imperium extenditur ; tamen rerum gestarum memoriam ad annos præterea quinque propagasse, id est ad annum Christi 221 ; Photium vero eundem historiæ terminum putasse, qui olympionicarum erat. Vide quæ XII *De doctrina temporum*, cap. XL diximus.

D. Alterum est, haud satis firmum argumentum esse novæ chronologiæ ; quæ ex illo Africani loco concludit quinque annorum labem in Romanos fastos et annales irrepsisse, ac totidem superfluos in iis esse. Vis est argumentationis ejusmodi. Annus Africani 5723 est æræ Christi 221, periodi Julianæ 4934, quo consules fuere Gratus et Seleucus. Hoc vero par consulum ait ab exactis regibus esse septingentesimum vicesimum quintum. Additis ergo regum annis 243 ad 725, sunt anni 968, e quibus deductis 221, restat annus Urbis 747 : quo Christus ex communis æræ ratiociniis ortus est ; quinquennio prius quam vulgo feratur, imo sexennio. Natus enim ponitur anno Urbis conditæ 753.

Verum Africanus in consulibus sive magistratibus annuis numerandis, eos annos exclusit, quibus nulli consules fuerunt : qui quidem in Fastis insigniter quinque notantur ab anno Urbis 378 ad annum 382; quibus continuum interregnum, et ἀναρχία existit. Mos est autem plerisque scriptoribus in annuorum magistratuum aut regum temporibus percensendis, eos annos omittere, quibus nulli fuerunt : quod a quibusdam veteribus in Romanis digerendis annalibus observatum esse disputat Onuphrius, cum de varietate computandorum Urbis annorum disserit.

Postremo nec illud omiserim, quod ex Photio et Eusebio constat in *Chronico*, duplex ab Africano opus elucubratum; quorum alterum historicum fuit in quinque libros partitum, et ad annum tertium Alagabali, mundi 5723, perductum : de quo hactenus locuti sumus, alterum quod Κεστούς inscripsit in libros XIV digestum. Eusebius vero I *Chron.* novem libros numerat. Cujus operis argumentum multiplex fuit. Nam de medicis rebus, physieis, rusticis, chymicis etiam, iis in libris tractavit : quæ ambo ejusdem Africani sunt, ut testatur Photius, non ut Scaligero visum est, qui auctores immerito distinxit. Itaque Κεστοί nihil ad chronologiam attinebant; contra quam nobis exciderat lib. XII *De doctrina temporum*, cap. XLII, ubi Κεστούς cum πενταβίβλω historia confundimus.

CAPUT III.

De Græcorum æris, quatenus methodis paschalibus, et cyclis implicatæ sunt. Panodori computus illustratur. Ab eo propagatus est alter quem Maximus adhibet.

Hactenus meras annorum summas ab orbe condito sine ulla cyclorum, uti dictum est, methodo subducebant. Postea, cum jam usus artificii istius fere in Ecclesia cœpisset, placuit annos mundi sic ad eundem aptare, ut divisa summa per cyclorum periodum, proprius anni cujusque cyclus existeret. Quem in finem partim annorum aliquot detractio vel additione, priores computos immutarunt; partim iis retentis, Incarnationem ac Passionem Christi alios in annos, quam quibus ascripti erant initio, relegarunt. Hoc ut paulatim evenisse conjectura nostra fert, explicare deinceps aggrediar.

Princeps, quantum suspicari licet, in Ægypto Panodorus, cum animadverteret annos ab Adamo ex Africani sententia collectos, si per 19 dividerentur, nequaquam labentem lunæ cyclum efficere, non dubitavit captandæ opportunitatis illius gratia, paucos annos e summa decerpere. Jam enim Alexandrinorum lunaris cyclus percubuerat; qui a paschali fere mense sumens initium, idem erat ac noster, hoc est primus unius primus itidem erat alterius : quandoquidem paschalis omnis Romano- rum methodus ab Alexandrinorum est fonte dedu-

cta. Theophilus Alexandrinus episcopus paschalem cyclum instituit annorum cccclxxxvii, ejus centum priores annos descripsit, orsus a consulatu Gratiani v et Theodosii imp., qui est annus æræ Christianæ ccclxxx, cyclo lunæ I. Hic annus ex Africani calculo putabatur ab Incarnatione cccclxxii, ab Adamo 5882 (lib. II *De doct. temp.*, cap. LXIX). Divisis 5882 per 19 relinquuntur II, atqui I residuum esse methodi paschalis intererat. Panodorus ergo decem detractis, eundem illum annum numeravit ab orbe condito 5872, quibus per 19 partitis, cyclus ille lunæ primus, qui quærebatur, existit. Præterea Incarnationem ac Natalem Christi biennio subduxit ab Africani epocha; et in annum redegit, qui trecentisim octogisimus retro putabatur ab exordio cycli Theophili. Si annus 5872 mundi trecentisim octogisimus secundus haberetur ab incarnato Domino, caderet Incarnatio in annum ab Adamo 5491. Panodorus autem eum annum putavit 5493. Igitur primus annus cycli Theophili, æræ Incarnationis ab illo numeratus est trecentisim octogisimus : quæ est insignis observatio vetustatis æræ communis, quam Dionysianam nominant, quanquam uno anno Incarnationem antevertimus, eo quod æra Christi non Incarnationem includit ipsam; sed a Kalendis Januariis proximis a Natali incipit. Nihilominus luculenta est hæc notatio vulgaris æræ; quam chronologi quidam recentiores ut minime antiquam, et a Dionysio primum Exiguo repertam impune vexant ac ludibrio habent. Sed ejus auctorem saltem Panodorum fuisse ex eo vincimus, quod Georgius Syncellus Incarnationem Christi ab illo relatam astruit in annum mundi 5493; quem ipsisimum esse primum æræ communis cap. sequenti demonstrabimus, ubi Georgii fragmentum illud describemus. Annos 5493 si per 19 partiare, fit lunæ cyclus 2, qui perinde anno primo Christi nostrati congruit. Ex hac Panodori conformatione accidit ut computus iste recens ab orbe condito octo annis minor esset priore illo, qui fuit Africani. Tametsi enim decem annos de eo Panodorus abstulit, tamen communem terminum biennio summovit. Si Incarnationis pristinum annum retinisset ab Africano editum, qui est periodi Julianæ 4712, biennio ante epocham nostram; annus primus cycli Theophili, Christi 380, fuisset æræ Incarnationis Panodori 382; mundi 5872. Ablatis annis 382 de 5872, residui sunt 5490. Ergo annus 5491 esset Incarnationis annus. Idem primus Theophili annus ex Africani computo erat ab Adamo 5882, a Christi Incarnatione 382. Subductis 382 de 5882, reliqui sunt anni 5500 : proinde anno 5501 incarnatus est Christus ex Africani ratiociniis. Discrimen computi hujus et alterius, anni 10. Verum Panodorus biennio, ut dictum est, Incarnationem descendere jussit ad annum 5493 : unde octo annorum distantat inter utrumque nata differentia est. Accessit ad eam cycli lunaris opportunitatem, et indictionis

usus. Nam unitate addita, et summa per 15 parti-
a, propria cujusque anni habetur indictio. Anni
5372 per 15 distributi relinquunt 7. Verum anno
Christi 380 indictio fuit 8 : unitas ergo adjungi de-
bet ad numerum. Quod si annum Africani 5882 per
15 divideres, indictio 2 proveniret, quæ longius
abest ab ea, quæ tum putabatur. Quamobrem non
minus indictionis, quam cycli lunaris commoditas
Panodorum impulit, ut Africani computum inter-
polaret. Si quidem indictionis usus per illa tem-
pora vehementius increbrescere cœpit, ut est in lib.
XI *De doctrina temporum*, cap. XLI.

Atenim persuasum hoc plerisque fuit, Christum
Dominum et Martii xxiii, et luna xiv vel xv, id est
plenilunio, esse passum, id est in Paschate Judai-
co, Martii vero xxv resurrexisse : quorum illud
feria vi, hoc autem feria i contigisse extra contro-
versiam est. Quod Martii xxiii passum esse Chri-
stum Græci computistæ crediderint, argumento est,
quod Maximus, Georgius, Chronicon Alexandri-
num, Cedrenus, et alii complures ita sentiunt. Quin
etiam Cæsariense concilium, quod Victore ponti-
fice circa annum Christi CXCVII celebratum est,
hoc ipsum definiit lib. XII *De doct. temp.* cap., XII.
Quocirca tria hæc in eundem concurrisset diem
Martii xxiii arbitrati sunt, feriam vi, et lunam xv;
nec non legitimum ætatis modum, ut xxxiii annos
circiter ætatis haberet : quoniam tricesimo anno
baptizatus est, ac tria deinde Paschata peregit.
Quibus omnibus commodior nullus annus inveniri
potuit, quam qui æræ communis est xlii, et in Pano-
dori computo 5533 exiens, iniensque 5534, idemque
ab Incarnatione, secundum Panodorum, 42. Nam hoc
anno cyclus erat solis Romanus xxiii, littera G,
proindeque Martii feria vi, et Martii xxv Dominica,
cyclus lunæ Alexandrinus, et Romanus fuit v, neo-
menia Nicæna Martii ix et xxiii, luna xv. Ergo non
dubitarunt illo anno passionem accidisse. Ut igitur
tricesimus hic et tertius, vel quartus ætatis esset an-
nus patienti Christo, constituerunt anno computi Pa-
nodori 5501 incarnatum esse Christum; æræ vul-
geris nono, periodi Julianæ 4722. De qua illorum opi-
nionem, et chronologia ad Fragmentum Georgii Syn-
celli disputabitur capite sequenti. Huic illorum castiga-
tioni suffragari præterea vetus illa traditio videbatur,
anno mundi 5501 incarnatum esse Christum, quam
Africanus auctoritate sua commendarat. Ita prorsus
admirabiliter contigit, ut ad æram pristinam spre-
tis Panodori calculis redirent; aut, ut priorem il-
lum computum constanter Ecclesiæ aliquæ, civita-
tesque retinuerint; deinceps nulla in eo mutatione
facta, epochas Incarnationis ac Passionis Christi
tantummodo sollicitarunt. Verum nec in annis
mundi cum Africano, nec in annis Christi putandis,
cum Panodoro consentiebant. Etenim annus ille
æræ Christianæ nonus ab Africano numeratus est
mundi 5514; Christi undecimus: a Panodoro vero
mundi 5504, Christi nonus. At illi mundi, ut Pa-
nodorus, 5504, Christi vero primum censebant:

A quod neuter illorum instituit. Hinc apparet recte
nos capite I docuisse, computum hunc annalem et
Alexandrinum, nihil a Panodori computo discre-
pare, si ad annos Adami vel mundi respicias. Tum
id constat; multum hunc ab æra Africani esse di-
versum. Quocirca quod in IX *De doctrina temporum*,
cap. IV diximus, ex tribus vulgatis Græcorum com-
putis, antiquitatis palmam ei deberi, qui ad Incar-
nationem Christi numerat absolutos annos 5500,
late id accipiendum est; et καθόλου, si annorum
tantummodo summa spectetur, cujusmodi eam
Africanus instituit. Sin eo modo consideretur, quo
ab computandi magistris accommodata postea est,
cum usus methodi paschalis implexa; eadem est
cum illa Panodori; sed ejus est tractatio confor-
B maticque recentior.

Post hunc Panodori computum perperam, et ad-
versus Evangeliorum fidem a Græcis ea quam ex-
posui, ratione depravatum, alter excogitatus est;
qui hoc excluso priore, pleraque in omni Græcia
et Oriente hac ætate receptus est. Hic ad Panodori
epocham τῆς ἐνανθρώπησεως annos addit sedecim;
ad Alexandrinam Maximi et Georgii annos addit
octo, si simplicem annorum numerum advertas.
Nam, si annus ipse spectetur, octo illis, quibus
Alexandrinum computum superare videtur, annis
eo minor est: hoc est Incarnationem Christi toli-
dem annis anticipat; et cum epocha Panodori con-
venit. Anno itaque mundi 5509 Christi ἐνανθρώπη-
C σεν ortumque tribuit. Cujus quidem instituendi tres
omnino causas exstitisse persuasum habeo. Prima
fuit, ut annis per 15 tributis, citra unitatis adje-
ctionem, haberetur indictio. Divisis 5509 per 15,
relinquitur indictio IV, qualis anno primo æræ
Christianæ fuit: quem Incarnationi dicarunt. Altera
fuit cycli Judaici commoditas, quem et Victorinus
ac Latini et Occidentales plerique secuti sunt.
Quamquam nihil præter cyclorum vel aureorum
numerorum ordinem expressisse Græcos existimo;
nec in celebrando Paschate ad eos errores adhæ-
sisse, quos in Victorini ac Latinorum sectam præ-
postera Judæorum imitatio transfudit. Cyclus Ju-
daicus ac Latinus ab Alexandrino et Romano ternario
discrepat, ut qui primus est Romanorum, Latini-
D rum sit xviii; qui illorum tertius, horum sit xix,
ut lib. VI *De doctrina temporum* pluribus exposui-
mus; præsertim capite V, ubi numeris amborum
aureis Kalendarii Romani dies utrinque stipavimus.
Ibi ad Kalendas Januarias Romanus numerus ascrip-
tus est iii, Latinorum xix. Ejusmodi cyclorum
ratio in postremo illo computo locum habet. Nam
divisis 5509 per 19, restant 18, qui Judaicus cyclus,
et Latinus erat anno Incarnationis, sive communis
æræ primo: ad quem tribus adjectis, efficitur au-
reus numerus Alexandrinorum 2, qui eundem an-
num occupat. Sic anno Christi 1373 aureus nume-
rus Alexandrinus erat vi. Hunc annum Isaacus
numerat istius æræ 6881; quo numero per 19 par-

lito, supersunt 3. Proinde Judaicus iste cyclus fuit anni 1373; duplicem ad hanc causam postrema insuper accedere potuit, ut eam labem abstergerent, quia Panodori computum posteriores illo artifices infecerant; et ingentem hunc anachronismum tollerent, quo baptismus et passio Christi, ultra Tiberii obitum, in Caii et Claudii tempora diffunditur.

CAPUT IV.

Fragmentum Theophanis insigne ad Græcorum computorum rationem explicandam; ad idque Notæ eodem pertinentes.

Ὅτι μὲν εφλα', οὐχὶ δὲ εφλγ' ὁ Ἀφρικανὸς λέγων, δύο σφάλλεται ἔτη, κατὰ τὴν ἀψευδῆ τῶν Εὐαγγελίων ὑφήγησιν·¹ πρόδηλον γάρ, ὅτι τῷ λ' ἔτει ἀρχομένῳ, πού, ἡ μικρῷ πρὸς, ἡ ἔλαττον, διὰ τὸ εἰρημένῳ, Ἰησοῦς δὲ ἦν ὡσεὶ ἐτῶν λ', παρὰ τῷ μεγάλῳ εὐαγγελιστῇ Λουκᾷ, ἐδαπτίσθη, καὶ ἐδίδαξεν καὶ ἐθεράπευσε πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐπὶ τρία ἔτη· ὡς εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς θείας συλλήψεως αὐτοῦ χρόνον ἀρξάμενον τῷ εφλα'·² ἔτει τοῦ κόσμου, τῇ πρώτῃ τοῦ πρωτοκτίστου μηνὸς Νισάν, Μαρτίῳ κε', μέχρι τῆς ζωοποιῶ ἀναστάσεως κατὰ τὴν αὐτὴν συμπεσοῦσαν ἡμέραν κε' Μαρτίου, ἐτῶν λγ', καὶ ἡμέρας μίδς τῷ εφλδ' ἔτει ἀρξαμένη·³ ἀφ' ἧς ἐπὶ τὴν εἰς οὐρανοὺς μετὰ σώματος θεοπροπῆ θείαν ἀνάληψιν ἡμέραι μ'. Εἰ δὲ τις ἀπιστεῖ τοῖς λεγομένοις περὶ αὐτῆς πολλαχοῦ λεγομένης, ὅτι ἐν αὐτῇ τὸν θάνατον πατήσας ὁ Κύριος ἡμῶν πρωτοκτίστω ἡμέρᾳ ζωῆν ἡμῖν ἐκ νεκρῶν ἐπήγαγε· σκοπεῖτω εἰς τὴν ια' περίοδον τῶν φλβ' κυκλικῶν ἐτῶν, κατὰ τὸ σιγ' ἔτος τῆς αὐτῆς περιόδου, τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτην τοῦ παρ' Ἑβραίοις Πάσχα, καὶ εὐρήσεις·⁴ κατὰ τὴν χγ' τοῦ αὐτοῦ Μαρτίου μηνὸς, ἐν ἡμέρᾳ παρασκευῇ κατανύσαν ἐπὶ τὸ σωτήριον πάθος, ὃ ὑπὲρ ἡμῶν ἔκουσιως ὑπέστη· καὶ τιφεῖς ὑπὸ Ἰωσήφ τοῦ ἐξ Ἀριμαθείας, καὶ Νικοδήμου, ἀνέστη τῇ μετὰ τὴν αὐτὴν παρασκευὴν ἐπιφωσκούσῃ τρίτῃ ἡμέρᾳ, μιδ' Σαββάτων, πρώτη δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίοις Νισάν πρώτου μηνός· ἥτις· αἶε τῇ κε' τοῦ Μαρτίου μηνὸς μία καὶ ἡ αὐτὴ ἔστιν.

Ὁ μὲν οὖν Ἀφρικανὸς, συμφώνως τῇ ἀποστολικῇ παραδόσει τῷ εφλ' ἔτει τὴν θείαν χρονολογήσας σάρκωσιν, περὶ τὸ πάθος καὶ τὴν σωτήριον ἀνάστασιν δυσὶν ἔτεσι διήμαρτε, κατὰ τὸ εφλα' ἔτος τοῦ κόσμου ταύτην συναγαγών· Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου τὰ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως Ἀβραάμ γενέσεως, ἡ κατὰ τοὺς χρόνους Νίνου καὶ Σεμιράμειως τῶν Ἀσσυρίων βασιλέων ὠμολόγηται, συντεμῶν ἔτη γρπα'·⁵ ἐπτοχείλωσε, τῷ Ἑβραϊκῷ ἐξακολουθήσας, καὶ τὸν δεῦτερον Καὶνδν ἔτη ρλ' ζήσαντα πρὸ τῆς τεκνώσεως μὴ στοιχειώσας· οὗ ὁ θεὸς εὐαγγελιστῆς Λουκᾶς μέμνηται ἐν τῇ κατ' αὐτὸν γενεαλογίᾳ· ὡς καὶ ἀλλαχοῦ λέλεκται. Τὸ ἐξ καθ' ἡμᾶς τοῦτο χρονογράφιον ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως γενέσεως Ἀβραάμ ἔτη γλβ'·⁶ περιέχει συμφώνως τῇ θεῇ Νιωῦστέως γραφῇ καὶ ταῖς γενεαῖς τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου. Καὶ ἀπὸ τῆς γεννήσεως Ἀβραάμ ἕως

A Hæc omnia consecuti sunt additis ad Panodori summam sedecim. Annus Incarnationis a Panodoro habitus est mundi 5493; quo per 19 tributo, residuus est cyclus lunæ xi; per 15 autem divisus relinquit iii: adiectis 16 ad 5493, summaque 5509 per ambos cyclos distracta, fit indictio iv, cum lunari cyclo xviii, quod erat propositum.

Quod Africanus annos (ad Christi passionem) computans 5531, non 5533, ut sincera Evangeliorum narratio continet, duobus annis fallitur. Manifestum est enim· anno Christum ætatis ineunte, hoc est paulo plus minusve, tricesimo, secundum illa Lucæ evangelistæ verba cap. III, 23: *Jesus ætatem erat quasi annorum triginta*, baptizatum esse, ac docuisse; et morbos omnes, languoresque curasse annis tribus; adeo ut tempus omne, quod a divino illius conceptu, et ab anno mundi 5501, ac Nisan principis mensium die prima, Martii xxv, ad vivificam usque resurrectionem extenditur, quæ in eadem xxv Martii diem incidit; annorum sit xxxiii, et unius diei, quæ annum 5534 inceptit. Unde ad divinam cum corpore assumptionem illius in cælum dies intercedunt xl. Si quis autem fidem minus adhibet iis, quæ de die illa non uno loco memorantur, nimirum Dominum nostrum primaria in illa die, calcata morte, vitam nobis ex mortuis effudisse, ad undecimam periodum cyclicorum annorum 532, et ejus annum 213 animum advertat, in eoque decimam quartam Hebræi Paschatis attendat. Hanc enim inveniet die xxiii Martii ejusdem, ac Parasceve, in salutiferam passionem incidisse, quam pro nobis ille sustinuit; et sepultus a Josepho, qui ex Arimathæa erat oriundus, et Nicodemo, tertia ab eadem Parasceve die resurrexit: una Sabbatorum, et Nisan primi apud Hebræos mensis prima die; quæ vicesima quinta Martii una eademque semper incidit.

Igitur Africanus, cum in annum mundi 5501 divinam Incarnationem consentaneæ traditioni apostolicæ coniecisset, in passione ac salutifera resurrectione consignanda biennio aberravit, utramque conferens in annum mundi 5531. At Eusebius Pamphili annos ab Adamo ad ortum Abraami, qui Nini ac Semiramidis regum Assyriæ temporibus, communi opinione congruit, in unani summam colligens, 3181 putavit, Hebræos codices secutus: et secundum Cainan, qui vixit annos cxxx antequam gigneret, in serie minime collocavit: cujus quidem Lucas evangelista meminit in genealogia sua: quod alibi jam diximus. Nostra porro chronologia ab Adamo ad ortum Abraami annos complectitur 3312: qui numerus tam Mosis historię quam evangelicę genealogię Lucæ convenit. A natali veto

¹ f. ὑφήγησιν πρόδηλον. ² Ὅτι. ³ cor. εφλ. ⁴ f. ἀρξαμένης. ⁵ f. εὐρήσει. ⁶ f. γρπδ. ⁷ cor. γ.Ϟ.

Abraami usque ad salutiferam crucem et vivificam resurrectionem, annos 2048 collegit Eusebius, cum ex verioribus ratiociniis putentur a nobis 2221. Fiunt in totum anni ab Adamo 5533 : secundum Eusebium vero, anni 5232, quod ab apostolica traditione penitus abhorret. Hic autem ex ejusmodi hallucinatione illi error obrepsit, quod præter annos Cainani 130, alios insuper 111 omisit Allophy-lorum, qui in Judicum libro continentur : nec non interregni et pacis, 40; item Darii, qui et Astyages dictus est, annos xi.

Panodorus vero unus ex Ægyptii monachis, historicus, neque chronologiæ accuratioris imperitus, qui Arcadii imperatoris, ac Theophili Alexandrini archiepiscopi tempore floruit, cum veritatem in plerisque tenuisset, septem aberravit annis, ubi ad salutiferam incarnationem pervenit. Hanc enim anno mundi 5493 illigavit. Cujus ille erroris occasionem habuit ex eo, quod in anno primo Philippi Aridæi, qui Alexandro Macedoni primus in regnum successit; eodem videlicet, in quo et Claudius Ptolemæus expeditorum canonum ratiocinia defixit; initium statuit Ægyptiaci anni, atque Græci, in prima die Thoth, primi Ægyptiorum mensis, Augusti xxix; quod ad eandem epocham revolvitur. Hoc vero tempus citra controversiam anno mundi 5170 tribuitur. Porro ab anno primo Philippi, usque ad victam Cleopatram, anni secundum canones astronomicos numerantur 294. Fiunt ab orbe condito, et ab Adamo ad exitum Cleopatæ, anni 5463. Verum ab ecclesiastica traditione dissentit in anno 43 Augusti Cæsaris, quo Dominus noster carnem induit. Non enim plures quam 43 annos a victa Cleopatra et Ægypto subacta, apud mathematicos imperasse dicitur Augustus. Quod si concessum a nobis fuerit, consequens erit anno mundi 5505 ex hac vita Augustum excessisse. At idem ipse quintus erit ætatis Salvatoris annus : quod aperte falsum est. Quod autem circa obitum Cæsaris Augusti quindecim circiter annorum Dominus esset, ac xv Tiberii Cæsaris annorum fere xxx, ut sacra Scriptura docet, nemini dubium est. Ita contigerit Augusti Cæsaris exitus inter annum mundi 5514 et 5515; initium autem imperii totius anno 5458. Panodorus vero mathematicum canonem secutus Augusti imperii primordium contulit in annum mundi 5451, mortem vero in annum 5506, generationem denique Christi in 5493, quod ab eo perperam constat esse factum.

Ad Georgii Syncelli Fragmentum Notæ.

"Οτι μὲν ρωλα. Veterum multorum opinio fuit, Christum uno tantum anno prædicasse, eoque passum fuisse. Ex eorum numero fuit Africanus, ut testatur Hieronymus in IX Danielis : quem recte ex auctoritate evangelica Georgius redarguit. Vide XII De doctrina temporum, cap. IX.

¹ cor. καὶ τῶν ἐτ' ἄλλοφύλων. ² f. δὲ ὁμοχ. ³ imo α'. ⁴ f. ἔτη. ⁵ Deest aliqua.

Α τοῦ σωτηρίου σταυροῦ καὶ τῆς ζωοποιῦ ἀναστάσεως β'μη' ἔτη συνῆξεν· ἅτινα κατὰ τὸν ἀληθῆ λόγον ἐτ' β'σκα' ἡμῖν ἐπιλελογίσται. "Ετ' δὲ τὰ πάντα ἐξ 'Αδάμ ἐφ'λγ'· κατὰ δὲ Εὐσέβιον ἐσλβ'· ὅπερ ἄλλότριον πάν- τη τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως· ὃ καὶ ἐκ παραλα- γισμοῦ τοιοῦδε πέπονθε, πρὸς τοῖς ρλ' τοῦ Καϊνᾶν ἔτεσι, κατὰ τὸν ἐν τοῖς Κριταῖς ἀλλοφύλων' ἔτη ρα' παραλείψας· τὰ τε τῆς ἀναρχίας καὶ εἰρήνης ἔτη μ'· καὶ ἐτι τοῦ Δαρείου τοῦ καὶ 'Αστυάγου ἔτη ια'.

Πανόδωρος δὲ τις τῶν κατ' Αἰγυπτον εἰς μοναχὸς ἱστορικὸς, οὐκ ἀπειρος χρονικῆς ἀκριβείας, ἐν ταῖς χρόνις ἀκμάσας Ἀρχαδίου βασιλείῳ καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας ἀρχιεπισκόπῳ, ἀλήθειαν ἀσπασάμενος ἐν πολλοῖς, ζ' διήμαρτεν ἔτεσιν, ἐλθὼν εἰς τὴν σωτή- ριον σάρκωσιν, τῷ εὐλγ' ἔτει ταύτην συλλογισάμε- νος. Ἡ δὲ αἰτία τοῦ σφάλματος αὐτοῦ γέγονεν οὕτως. Ἐπὶ γὰρ τὸ α' ἔτος Φιλίππου τοῦ Ἀριδαίου τοῦ μετ' Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα βασιλεύσαντος Μακεδόνων α', καθ' ὃ ἔτος καὶ ὁ Κλαύδιος Πτολεμαῖος τὴν τῶν προχείρων κανόνων ψηφηφορίαν ἐπέζητο ἀρχὴν Αἰ- γυπτιακοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ ἔτους, κατὰ τὴν α' τοῦ θῶθ μηνὸς παρ' Αἰγυπτίους λεγομένου, κθ' τοῦ Αὐ- γούστου μηνὸς οὖσαν ἀποκαταστατικὴν, ὁμόχρονον· ὁμολογουμένως ἐστὶ τῷ ερρ' ἔτει τοῦ κόσμου. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ δ' ἔτους Φιλίππου μέχρι τῆς καθαιρέσεως Κλεοπάτρας ἔτη κατὰ τοὺς ἀστρονομικοὺς κανόνες ἐπισυνάγεται σιδ'. Ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ερρ' κοσμικοῦ ἔτους ε' ¹⁰ γίνονται εὐεγ' Ἀδάμ ἕως καθαιρέσεως Κλεοπάτρας. Κατὰ τοῦτο οὐ συνάδει τῇ ἐκκλησιαστικῇ παραδόσει, ὡς τὸ πρὸς τὸ μγ' ἔτος Αὐγούστου Καίσα- ρος· ἦνίκα ὁ Κύριος ἡμῶν ἐσαρκώθη· μόνα γὰρ ἀπὸ τῆς αὐτῆς καθαιρέσεως καὶ ὑποπαγῆς Αἰγύπτου μγ' ἔτη λέγεται βεβασιλευκέναι παρὰ τοῖς μαθηματικοῖς· Ἀύγουστος. Ὅπερ εἰ δῶμεν ἀληθεύειν, εὐρηθήσεται κατὰ τὸ εφε' ἔτος τοῦ κόσμου τελευτήσας ὁ Αὐγου- στος. Τῷ δ' αὐτῷ ε' ἔσται τῆς τοῦ Σωτῆρος ἡλικίας. Ἄλλ' ὅτι μὲν ἐστὶ ¹¹ πρόδηλον· ὅτι δὲ κατὰ τὸν Αὐ- γούστου Καίσαρος θάνατον ιε' ἐγγὺς ἦγεν ἔτος ὁ Κύ- ριος, καὶ κατὰ τὸ ιε' Τιβερίου Καίσαρος ὥσει ἐτῶν ἦν λ', ὡς τὰ λόγια, καὶ τοῦτο προφανές. Ἔσται ἄρα ὁ μὲν Αὐγούστου Καίσαρος θάνατος μεταξύ που τοῦ ερριδ' κοσμικοῦ ἔτους καὶ τοῦ ερριε'· ἡ δὲ ἀρχὴ τῆς ὅλης βασιλείας αὐτοῦ τῷ εϋνη'. Πανόδωρος δὲ, τῇ μαθηματικῇ ἐξακολουθῶν ἐκδόσει, τὴν μὲν ἀρχὴν τῆς Αὐγούστου βασιλείας τῷ εϋνα' ἔτει τοῦ κόσμου ἐστι- χεώσας, τὸ δὲ τέλος τῷ ερρς', τὴν δὲ σωτήριον γέννη- σιν τῷ εὐλγ', οὐ καλῶς διανοησάμενος.

"Ος εἶναι τὸν ἀπὸ τῆς θείας. Tria hic observa- tione digna. Alterum, caput anni in computo Græ- co, non repetere Georgium a civili epocha, id est a Septembri; sed a verno tempore atque ab via Kalend. April. quo die conditum esse mundum pu- tabant : alterum passum ex illorum opinione esse

Christum Martii xxiii, feria vi; resurrexisse vero die xxv: quam Epiphania quoque sententiam fuisse constat. Vide quæ super ea partim in Animadvers. ad hæc. LI, partim in XII *De doctrina temporum* exposuimus. Cum autem capite superiori demonstratum sit Maximum, quem Georgius, et cæteri, qui Alexandriam æram tenuerunt, secuti sunt, Christi passionem in eum annum contulisse, qui est æræ nostræ xlii, periodi Julianæ 4755, eo anno admirabiliter contigit, ut in diem Martii xiiii decima quarta Paschalis incidere. Novilunium enim ex Parisinis tabulis commissum est Martii x, feria vii, hora 10, 21' in horizonte Hierosolymitano. Quare decima quarta convenit in Martii xiiii, feria vi; plenilunium vero medium Martii xxv ineunte, hora videlicet 4, 55' a media nocte. Nicæno vero tempore neomenia cadebat in ix Martii, cyclo v decima quarta, Martii xii: quod ad Græcorum computistarum mentem perbelle congruebat, qui et Martii xiiii, et feria vi, et plenilunio passum esse Christum asseverabant. Sed hæc quam illorum rationibus consentanea videntur tam sunt absona, et ab evangelica veritate prorsus aliena. Sed nec Epiphania sententiam assecuti illi sunt; quam nos abunde libris illis explicavimus. Tercio denique constat ex Maximi ac Theophanis decreto, Christum Dominum triennio, ac mensibus circiter tribus a baptismo prædicasse, ut qui anno ætatis ineunte xxxi, Januarii vi, baptizatus sit, mundi 5530 exeunte, ita ut 5531 proximo vere successerit: anno periodi Julianæ 4752, passus autem sit anno ætatis xxxiiii absoluto, ac tribus præterea mensibus; mundi 5533 desinente, periodi Julianæ 4755. In quo ab Epiphania sententia desciscunt. Vide Maximi cap. XXXII. Sciendum est porro, Græcos ætatem Christi ab Incarnatione ipsa numerare, non, ut ratio postulat, et nos vulgo facimus, ab eo tempore, quo extra uterum proliit. Quorum institutum Romani quoque computistæ complexi sunt, Dionysius Exiguus, Beda, et inferioris ævi prope modum omnes. Hinc Georgius annos vitæ Domini putare incipit a xxv Martii.

Σκοπεῖτω εἰς τὴν ια'. Divisa summa annorum 5533 per 532, fient absolutæ periodi x, et annus 213 undecimæ, quo revera quarta decima Christi sæculo incidit in Martii diem xiiii, ut paulo ante vidimus.

Πρώτη δὲ τοῦ παρ' Ἑβραίων. Mirum illud est, non solum neomeniam fuisse Nisan diem illum, quem lunæ xvi vel xvii esse dicit, sed ejusmodi semper exstitisse. Nugæ istæ sunt, nisi hoc forte voluit, initio rerum primum mensem, sive Nisan neomeniam habuisse xxv die Martii.

Ὁ μὲν οὖν Ἀφρικανός. Vide superiora libri huius nostri capita.

Εὐσέβιος δὲ ὁ Παμφίλου. In chronico posteriore, interprete sancto Hieronymo, Eusebius in Proœmio numerat ab Adamo ad diluvium annos 2242, a diluvio ad ortum Abrahami, 942. Summa

A annorum 3184; itaque legendum apud Georgium. Ad hanc summam si 2215 adjeceris, quot ab Abrahami natali ad ortum Christi interponit Eusebius, efficies annos 5199. Ac revera totidem annos ex Eusebii calculo Latini antiquiores expriment: et in Romano Martyrologio viii Kalend. Januar. numerus ille concipitur. Vide lib. IX *De doctrina temporum*, cap. II. Porro ad passionem, quæ anno Abrahami 2047 ponitur, anni sunt a conditu rerum 5231. Quæritur Georgius ab Eusebio prætermissum Cainan, et ejus annos cxxx: ideo minorem justo esse summam ad ortum Abrahami; quam ipse ait esse annorum 3312, quibus additi anni 2224, qui ab Abrahamo ad Christi passionem interjecti sunt, efficiunt annos 5533; cum tamen Eusebius et annos B ab Abrahamo numeret ad Christum 2048, et iis priorem ad numerum adjectis, summam inde conficiat annorum 5232. Desunt anni 301 ad Georgii calculum: quos ipse variis modis inculcare nititur. De Cainano, et annis Judicum plenissime habes in IX *De doctrina temporum*. Georgii *μικρολογία* ista non est nauci.

Πανόδιος δὲ τις. Nunc de altero computo, qui est Panodori monachi. Is æram priorem annorum ad Christi *ἐνανθρώπησιν* 5501 octo annis, vel decem decurtavit; cujus inventi probabilis est a nobis supra reddita ratio: quam vero Georgius affert, frivola est; nec jure hominem redarguit ut mox videbitur.

C *Ἐπὶ γὰρ τὸ α' ἐτος.* Quæ sequuntur insigniter depravata sunt; neque vis argumentationis, qua Panodorum Syncellus oppugnat, satis animadvertitur. Hujus tamen hæc summa conficitur: ideo septem annis minus putasse Panodorum, quod cum anno mundi 5458 Augustus imperare cœperit post necem Julii Cæsaris, Panodorus 5451 tantummodo posuerit, mathematicorum calculum secutus. Fuit apud astronomos in usu canon quidam, sive laterculum regum, qui a Nabonassaro ad Antoninum usque propagatur, nimirum ad Ptolemæi tempora: qui a Chaldæis traditum canonem Romanis imperatoribus auxisse videtur. Verum in libro *προχέτων χρόνων*, qui tabulas astronomicas complectitur, canon idem a Philippo Aridæo incipit, ut in manuscriptis codicibus apparet, qui Theonis commentarios εἰς τοὺς *προχέτους χρόνας* exhibent. Igitur a morte Alexandri, et Thoth Philippi, ad mortem Cleopatæ, anni colliguntur 294. Inde Augusti Cæsaris 43. Duplex enim initium Augusti, alterum a morte Julii Cæsaris, alterum a nœce Antonii et Cleopatæ, quæ est epocha annorum Actiacorum. Intervalla porro annorum a neomenia Thoth, quæ principum mortem proxime consecuta est, in illo canone procedunt. Mortuus est Alexander Magnus anno primo ineunte olympiadis cxiv, periodi Julianæ 4390, anno Nabonassari 424, qui cœpit Novembris xii. Quare Thoth Philippi Aridæi, sive mortis Alexandri, convenit in Novembris xii anni ejusdem periodi Julianæ 4390, et initium dedit anno Nabonas-

sari 425. Hæc est epocha τῶν προχέλων χρονίων Ptolemæi. A qua anni sunt Ægyptiaci 294 absoluti ad Thoth Actiacum, sive neomeniam Thoth, quæ anno illo, quo mortua est Cleopatra, incurrit in xxxi diem Augusti; et exordium attulit anno Nabonassari 719, anno periodi Julianæ 4684, Urbis secundum Varronem 724. Intervallum a morte Alexandri ad Thoth Actiacum, anni solidi 294. Rursus Augusti mors contigit anno Urbis 767, mensis cognominis xix, epagomenon v, anni Nabonassarei 762; cuius Thoth iniit Augusti xx, periodi Julianæ 4727, decimo quarto communis æræ. Sed tum annus fixus, et Actiacus erat in cursu; cuius Thoth perpetuo ab Augusti xxix die auspicabatur. Itaque a Thoth Actiaco, ad Thoth mortis Augusti, anni absoluti sunt 43. Hæc sunt indubitata, et a nobis demonstrantur in tomo posteriore operis *De doctrina temporum*. Ex quibus intervallum aliud computari potest, quod inter Augusti primum exordium ac necem Cleopatæ numeratur, annorum 43. Nam Augusti imperium cœpit anno Urbis 711: cuius Thoth convenit in Septembris iii, Nabon. 706, periodi Julianæ 4671. Inde ad Thoth Actiacum anni Urbis 724, anni confecti sunt 13. Quare a Thoth imperii Augusti, ad Thoth mortis ejusdem, anni sunt Ægyptiaci vertentes 56. Panodorus incarnationem Christi conferebat in eum annum, qui cyculum lunarem habuit 2 a Thoth Alexandrino, si civile initium cogites, uti lib. IX *De doctrina temporum*, capite IV docuimus. Erat ergo periodi Julianæ 4713, in quem vulgaris quoque natalis competit, vel 4714, si populari epocha usus est; anno Nabonassari 748. Proinde a Thoth anni Actiaci primi, sive Nabonassari 719, ad Thoth anni 748, putantur anni solidi 29, ita ut tricesimo Actiaco ineunte incarnatus sit Dominus. Igitur ab anno Nabonassari ineunte 425, sive a Thoth Philippi, ad annum ineuntem 748 Nabonassari, quo Christus incarnatus est, anni interjecti sunt absoluti 323; ita ut anno 324 ab initio Philippi Christi ἐνανθρώπησις inciderit. Detractis ergo annis 324 de 5493, reliqui sunt 5169; adeoque anno 5170 ab autumno inchoato Thoth Philippi accidit, ut scribit Georgius: qui et frustra Panodorum redarguit, quod primum initium Augusti Cæsaris illigavit anno mundi 5451. Id enim consentanee fecit constitutæ a se chronologiæ. Etenim primum Augusti imperatoris exordium ab anno deduxit periodi Julianæ 4671, Urbis conditæ 711, a quo plerique imperium illius auspicati sunt, ut paulo ante diximus. Jam vero a Thoth Philippi, sive ab anno Nabonassari 425 ineunte, ad ineuntem annum Nabon. 706, anni sunt vertentes, et integri 281: qui additi ad annum mundi 5170, cui Thoth Philippi congruit, conficiunt annum mundi 5451, primum monarchiæ Augusti. Exinde annis adjectis 56 imperii ejusdem, existit annus mundi 5507, quo Augustus excessit, nunquam nondum inchoato 5507, sed adhuc labente 5506 perijt. Quin etiam canon ille mathema-

ticus ab exordio Philippi ad Augusti ultimum numerat annos vertentes 337, ita ut 338 ab Augusti morte cœperit. Jam si annos 338 adjicias ad 424 Nabonassari, conflabitur annus Nabonassari 762, qui est Thoth mortis Augusti. Adde eosdem 338 ad annum Panodori 5169, existet annus mundi 5507. Rectissime itaque Panodorus non solum Thoth Philippi cum anno computi sui 5170 copulavit, sed etiam primum annum Augustei imperii cum 5451; si quidem incarnationem Christi contulit in annum 5493, ac lunæ cyclum 2 a populari Alexandrinorum epocha procedentem, id est Augusti xxix, a quo annum ordiebantur; vel a verno tempore, ut computisæ solent. Quin ex iis vestigiis chronologiæ Panodori conjectura fieri potest accuratum iis in rebus ab diligentem hominem fuisse; atque haud paulo intelligentiorem ejus reprehensore Georgio, cuius in hoc genere infinita peccata sunt; sed nullum majus, quam quod ea vellicare instituit, quæ neque capiebat ipse, et ab illo ipso, quem accusabat, fuerant scripta constanter.

Ἦς τὸ πρὸς τὸ μὴ ἔτος. Hæc sunt mendosa. Nam dicere videtur Christum in mundum venisse anno Augusti xliiii; et idem tamen tres illos et quadraginta annos a morte Cleopatæ ad Augusti obitum extendit. Utrumque verum est; et a primo initio Cæsaris Augusti ad incarnationis annum, quem Panodorus constituit, annos esse xliiii; et a nec Cleopatæ totidem ad excessum Augusti. Etenim anno tertio Juliano, periodi Julianæ 4671, imperare cœpit Augustus, ex opinione Panodori. Christus incarnatus est anno Juliano xlvj. Demptis duobus, reliquus est annus xliiv ab initio Augusti: qui a Thoth anni Juliani xlvj, periodi Julianæ 4714 inchoatur. Labente itaque xliiii Cæsaris Augusti, mense Martio contigit ἐνανθρώπησις. Rursus obiit Augustus anno Juliano lix, Augusti mensis xix, periodi Julianæ 4727. Intervallum ab anno Juliano xvi, quo primus Actiacus cœpit, ad lix, sunt anni xliiii. Obit igitur Augustus exeunte anno xliiii ἀπὸ τῆς καθαιρέσεως Cleopatæ, hoc est Thoth mortis Augusti fuit quadragesimus quartus a Thoth Actiaco. Hæc vera sunt. Sed Georgius perplexe et obscure loquitur.

CAPUT V.

De Græcorum computorum epocha in anno Juliano, deque cyclorum in iis methodo. Maximus illustratur.

Civilis Constantinopolitanorum annus a Kalendis Septembris incipiebat una cum indictione. Inde igitur solis ac lunæ cyclos par erat incipere, quemadmodum Alexandrini, qui triduo ante popularis anni principium habebant, indidem et cyclos ordiebantur. Sed cum Romani anni descriptione Romanis mensibus uterentur, illius etiam initium Græci nonnunquam adhibuerunt. Tum quod Paschalis causa cycli a Christianis assumpti sunt: quod festum verno tempore celebratur; hinc plerique non modo cyclorum, sed et anni ipsius exordium

in verno mense statuerunt; Aprili videlicet aut a Martio.

Quæ tot initiorum varietas prius scriptores ipsos, quam eorum lectores, admirabili perturbatione confudit. Nam duo plerumque diversa annorum, et cyclorum principia miscent invicem: nec ad id quod semel amplexi sunt, constanter adhærescunt. Annum ecce alii ab Septembri vel Octobri incipiunt; cyclos autem solis ac lunæ ab Martio vel Aprili. Quidam cyclum solis ab Octobri; lunæ vero ab verno mense cœperunt. Plures annum civilem a Septembri; ecclesiasticum ab Aprili proficisci jubent; hunc etiam aliqui Martio ab mense, et ejus certa die repetunt.

Ea methodi obscuritas et confusio luce ut aliqua nostræ disputationis illustretur, de singulis Græcorum computis ordine dicendum erit, et qui uniuscujusque tradendi principes fuerunt, eorum pervestiganda sententia est, ut, quemadmodum ab illis constituti cycli fuerint; ac quo pacto cum Romanis consentiant; ac quod anni denique primordium ceperint, certa ratione declaretur. A Maximo igitur incipiendum erit, qui et antiquior est, et antiquioris observator æræ, cujus de anno primum, et anni epocha statuemus.

Alexandrinum computum in Paschali sua methodo tenere se Maximus ostendit capite XXXII, cum annum Incarnationis ac natalis Christi ait fuisse mundi 5501, scripsisse vero se anno 6133, Heraclii xxxi cap. XVII significat; cujus anni passim exemplo utitur. Annus primus Heraclii cœpit Octobri mense anni æræ Christianæ: 100x, tricesimus vero primus anno 100x1, indictione Constantinopolitana xiv post Septembrem, cyclo lunæ xiv, solis v, littera Domin. BA. Hanc porro methodum anni sui tradit capite XVII, ut divisa summa per xxviii, si quid residuum sit, pro solari cyclo capiatur: aut si nihil restet, integer ipse cyclus. Idem et in lunari, atque indictione præcipit. Hoc modo divisus annis 6133, cyclus relinquetur solis i, lunæ xv, indictionis xiii. Restat illud inquirendum; ecquid annus ille 6133 a Septembri anni Christi 100x1, an a Paschali mense anni 100x1 incipiat.

Quod igitur nequaquam a Septembri annos suos sit exorsus, ex XXXII capite concludi potest. Ibi enim in eundem annum mundi Martium ac Decembrem conjicit, nempe 5501, quo et feriam ii ait fuisse Martii xxv, et quartam Decembris xxv. Certe Georgius Syncellus, qui eandem æram exprimit, annos suos a xxv Martii incipit; nec non Alexandrinum Chronicon; etsi interdum aliter usurpat, de quo vide cap. III, lib. IX *De doctrina temporum*, cyclos autem solis ac lunæ perspicue ab eodem Martio, non a Septembri inchoare se declarat, cap. VI, ubi laterculum enarrans, quod editum est pag. 315, Januariam et Februariam anni antecedentis esse dicit; Pascha vero, et ejus xiv, anni sequentis. Præterea id ex capitibus X ac XIII cognoscitur:

PATROL. GR. XIX.

scitur: ubi tam lunarem annum, ac cyclum, quam solarem a verno mense incipit; illum quidem ab iis diebus, quibus affixi sunt aurei numeri; solarem autem ab æquinoctiali mense. Item capite XXIII, cyclum solis xxviii, et lunæ xiv, Aprili ac Paschati anni ejus imputat, qui Pascha anni 6133 antecessit; cujus cyclus erat solaris i, lunaris xv; quo etiam capite cyclum solis xxviii a Kalendis Aprilis orsus est. Unde epactas solis feriam illam esse definit, quæ est Martii xxxi, sicut epactas lunares, ætatem lunæ in eodem die. Ex quo sequitur anni primordium in Kalendas Aprilis, ab illo constitui. Duplitter itaque annum suum auspicatur Maximus, nempe a Kalendis Aprilis, et a neomenia Paschali: cujusmodi in nostris quoque, id est Latinis, computi scriptoribus inconstantiam animadvertimus libro VI *De doctrina temporum* quæ, quia perlevis, facile dissimulatur; dum illud constet, verno mense, non autumnali annorum suorum epochas fixisse Maximum.

Cum hæc exploratissima sint, tamen ex eodem Maximi computo difficilis nodus occurrit. Quippe annum 6133, et indictionem xiv componit cum anno xxxi Heraclii, adeoque cum cyclo solis i, lunæ xv. Atqui annus xxxi Heraclii cœptus est Octobri anni Christi 100x. Mortuus est vero Martii xi anni 100x1. Si annus mundi 6133 ab Aprili, aut neomenia Paschali caperet exordium, non utique 6133 annum attigisset (Heraclius: quandoquidem neomenia Paschalis anno isto contigit Martii xix; quarta decima Paschalis Kalendis Aprilibus, feria i. Unde Pascha in Aprilis viii diffunditur; cyclo lunæ tam Romano quam Constantinopolitano xv; cyclo vero solis i Constantinopolitano, Romano vi, littera G, quod Maximus cap. XIX diserte astruit.

Hoc non alia ratione dissolvi potest quam ea quæ IX *De doctrina temporum* allata est, cap. III, ubi Maximum ostendimus duplicem epocham anni civilis et ecclesiastici confudisse: quarum illa ab Septembri procedebat: hæc ab Aprili, aut verno mense. Proinde 6133 annum civilem alias cum Heraclii anno xxxi, et indictione xiv comparavit; alias eundem annum distulit in Paschalem mensem, ecclesiastico usus exordio.

Ante Maximum Panodorus annos suos a verno tempore inchoasse videtur: etsi Georgius in eo fragmento, quod capite superiori retulimus, ubi *ἐναθρῶπῆσιν*, et *γέννησιν* ab eo illigatam refert anno mundi 5493, nullam certam ejus rei significationem dederit, tamen ita Christiani fere veteres, saltem ecclesiasticis in computis et historiis, facere consueverant ut de Africano cap. I hujus libri docuimus.

His animadversis, facile jam erit solis ac lunæ cyclos æræ hujus, et computi proprios investigare, ac cum nostris componere, in quo fœdisserie hallucinatus est Scaliger; uti paulo post ostendetur. Primum enim quod ad solis cyclum attinet, divisus annis ab orbe condito, residuus numerus

cyclus est solis : aut certe totus ipse numerus 28 ; A anno 6133 diviso per 28, relinquitur 1. Proinde cyclus solis 1 concurret cum anno Christi 641, quo Romanus solis cyclus erat vi, littera Dominicalis G : unde reliqui deinceps propagari possunt ; quod in sequentibus constabit. Cyclus lunaris Maximi idem prorsus est cum Romano. Siquidem divisus 6133 per 19, reliqui sunt xv, et revera anno Christi 641, cyclus erat lunæ 15. Quod mirum esse non debet. Ex eodem quippe Alexandrinorum fonte Græci ac Latini pariter lunarem hausere cyclum ; et ab eadem epocha, nimirum ab verno mense, usum illius auspicati sunt.

In indictione putanda perplexus est Maximus, in eaque methodus fallit, quæ per cyclum integrum τὴν ὁμάδα dividit. Nam si 6133 per 15 partiare, supererit indictio xiii. Atqui xiv cœpta est Septembri anni 640, et sequente 641 adhuc obtinuit ; nec alia cum anno mundi 6133 componi debuit. Verum ad methodum unitas additur annis mundi, ut indictionem habentem obtineas : quemadmodum cap. XXXIII Computi admonet. Duplicem enim indictionem statuit : unam, quæ existit ex annis mundi per xv divisus ; estque unitate minor, quam reipsa tunc usurpatur ; alteram, quæ ab Augusti secundo imperii anno est exorsa : quem quidem affirmat ex xv indictione primam anno isto fecisse. Hæc sunt commentitia. Vera autem origo patefacta est supra cap. III. Vide et cap. I, ubi de indictionibus Maximi egimus.

In altero computo, quem κατὰ Ῥωμαίους appellat Georgius, quique annum Incarnationis exhibet mundi 5509, perinde ambigua est annorum epocha. Isaacus Argyrus cap. III Computi prioris, annum civilem ait a Septembri inchoari ; cyclum solare, ab Octobris Kalendis. Cyclum vero lunarem cap. IV ab Januario incipit, ac divisus annis mundi per congruentem cyclo cuius numerum, colligi labentem anno ultimo cyclum asserit. Annum, quo ista prodebat, capite III scribit esse mundi 6831, quo diviso per 28, sit solis cyclus 21, tum Octobris xxvi die feriam iii scribit fuisse, capite sequenti. Est hic annus Christi 1372, cyclo Romano ix, littera Dominic. DC. Idem tamen capite VI, μέχρη τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀρχομένου Ἰανουαρίου, et usque ad Initium Januarii, qui proxime sequitur, annos ait esse 6880 : quibus divisus per 19, cyclum lunæ 2 confici. Hæc ita conciliari possunt. Scribebat Isaacus Octobri mense anni Christi 1372 ; cum jam ab Septembri cœptus esset annus Constantinopolitanus 6881 cum indictione xi, ratione vero cycli solaris a Kalendis Octobris : porro ratione cycli lunaris, Kalendis Januariis sequentibus initium habiturus erat, sic ut annus 6880 perseveraret anno 1372. Itaque ad Kalendas Januarii anni 1373 fluxisse ait annos 6880 : horum ultimus occupabat annum 1372, cuius adeo cyclum investigat. Divide annos 6880 per 19, restat 2 lunæ cyclus Judaicus, et Latinus ; qui Romano 5 respondet, quotus erat

anno 1372. Ac vel ex eo, quod a Kalendis Januariis lunarem cyclum inchoari scribit, conjecturam nostram approbat, quam capite III superius explicavimus ; Græcos in hoc genere computi Latinorum ac Judæorum aureos numeros accepisse. Nam Latinorum proprium id fuit, lunarem ab Januario cyclum inchoare ; cum ab Aprili, vel Paschali mense Romanis idem cyclus procederet. Ex his concluditur annum civilem Constantinopolitanum duobus respondere cyclis lunaribus, ut annus 6881 a Septembri anni 1372 incipiens, ad Decembris finem cyclo 2 Constantinopolitano, vel 5 Romano respondet : a Kalendis Januariis, cyclo tertio, et Romano 6, quod de solari quoque cyclo Romano dicendum est. Distributis annis 6881 per 28, restat cyclus solis 21 ab Octobri anni 1372 : quo Romanus 9 adhuc in usu erat : anno vero sequente 1373 erat cyclus 10. Quocirca primus cyclus solaris Constantinopolitanorum erat Romanus 17 ab Octobri ; Januario vero sequente, 18 ; et primus cyclus Romanus Januario mense respondebat cyclo Constantinopolitano 12. Octobri vero sequente, cyclo 13. Lunaris cyclus idem erat ac Latinorum ; et ternario minor erat Romano et Alexandrino. Sed, ut jam monui, neque in embolismorum ratione ; nec in Paschatis celebritate ab Alexandrinis et Catholicis institutis abhorruerunt. Indictio denique eadem erat ac Romana, sive imperatoria, ut vocant, a Septembri ; sive ecclesiastica ab Januario. Unitate ergo major erat illa, quæ ex Alexandrino computo prodit : quod imprimis notandum venit, ut ex eo chronologorum Græcorum, et imprimis Theophanis errata deprehendamus. Hujus observationis speciem præbebimus.

Theophanes ait Heraclium cœpisse anno mundi 6102, Incarnationis 602, Octobris iv, feria ii, indict. xiv. Hic est annus Christi Dionysianus 610, cyclo præditus solari iii, littera D. Itaque error est apud Theophanem, legendumque feria i, non ii. Erat indictio Constantinopolitana ab Septembri xiv. Hunc igitur annum putat Theophanes ab Adamo 6102 ; Incarnationis 602. At Cedrenus mundi 6105, Incarnationis 609. Verum quod ad Incarnationis annos attinet, Miscella, quæ ex Theophanis historia constat, eundem habet annum 602, ut certum sit a Theophane ita scriptum fuisse, mundi 6102, Incarnationis 602 : divisus 6102 per 15, reliqui sunt 12 ; addita unitate, ex præcepto Maximi, colligitur indictio xiii, hoc est Romana a Januario ad finem Decembris ; Constantinopolitana vero a Januario, ad finem Augusti. Quocirca indictio computi Alexandrini, quæ ex divisione τῆς ὁμάδος oritur, nisi ab Septembri annos ordiamur, a Januario ad Septembrem unitatem addi sibi postulat ; a Septembri, ad anni finem, binario est augenda, ut civilem Constantinopolitanam assequatur. Igitur anno Christi 610, erat annus Alexandrinæ 6102 a verno mense cœptus. A Septembri vero

civilis annus 6103 putari cœpit : quod Cedrenus secutus est ; prius autem, Theophanes, qui ecclesiastico more, ut vidimus, annos a Paschate solet incipere.

Theophanes idem narrat Leonem Isauricum obiisse anno imperii sui xxv, jam ab mensibus duobus, diebus xxii inchoato, xiv Kalendas Julii, indictione ix, quod et historia Miscella refert sub finem libri XXI. Ἔτος ἦν ἀπὸ μὲν κτλαῶς κόσμου κατὰ Ῥωμαίους, ἡσμη' ἀπὸ Ἀδάμ, κατὰ δὲ Αἰγυπτίους, ἡγουν Ἀλεξανδρεῖς, ἡσλβ', ἀπὸ δὲ Φιλίππου κατὰ Μακεδόνας, αἡγ'. Quæ sic Paulus Diaconus vertit : « Cum annus esset a conditione quidem mundi, juxta Romanos, ab Adam sextus millesimus ducentessimus quadragesimus octavus, secundum Ægyptios vero, seu Alexandrinos, sextus millesimus ducentessimus tricesimus secundus ; a Philippo, secundum Macedones, millesimus sexagesimus tertius. » Fuit hic annus Christi communis æræ 741, quo fuit indictio ix, tam Romana quam Constantinopolitana, Junio mense. Detractis annis 5508 de 6248, restant 740 æræ Dionysianæ. Uno itaque minus anno computat Theophanes ; quod et indictio demonstrat : nam si annos 6248 per 15 distribuas, existet indictio viii. Atqui in aræ Constantinopolitana, quam Paschalem vocat Scaliger, Romanam Theophanes ; divisus annis ab Adamo, currens indictio relinquitur. Sic anno Alexandrini computi 6232 per 15 diviso, superest indictio vii, binario Romana minor, cum unitate tantum superari debeat. Item de 6232 detractis 5492, residui sunt 740, cum 741 reliquos esse oporteat. Denique annus Philippi per idem tempus labeatur 1064, non 1063. Itaque falsus est Theophanes, et scribendum illi fuit, mortuo Leone successisse Constantinum anno secundum Romanos 6249, Alexandrino 6233, a Philippo 1064.

CAPUT VI.

Confutantur ea quæ de Græcis computis explicavit Scaliger in VII de emendatione temporum iidemque variis exemplis illustriores redduntur.

Nunc ad excutienda illa veniamus quæ de Græcis iisce computis Josephus Scaliger in opere *De emendatione temporum* attulit (p. 749 edit. postremæ), quæ, ut universe dicam, ejusmodi sunt ; ut illorum scientiæ funditus expertem ac rudem hominem fuisse demonstrent. Nec ea modo replicabimus, quæ ab ipso in *V De emendatione temporum* disputata capitibus duobus, in nono *De doctrina temporum* capite V confutavimus. Hic ea solum attingenda sunt, quæ ad computum Maximi septimo in libro disseruit ; quæ in hunc locum, et hujus editionem Computi reservata fuerant.

Ex his primum illud apertissime falsum est tres istos computos sic habere, ut natalem Christi Dionysianum habeant, orientalis quidem, in anno 5501, lunaris in anno 5495, Paschalis in anno 5509. (Ita enim vocari tres æras illas a Scaligero, libri hujus initio monuimus.) Unde ad annum

labentem cujusque computi numerandum, præcipit addere annis Christi Dionysianis annos 5494, 5508 et 5500, atque a Septembri caput anni repetere : quod hoc exemplo perspicuum facit. Anno Christi 1596, cœpit ab Septembri Græcorum more annus 1597 : adde annos 5500, habebis annum 7097 æræ orientalis ; adde 5508, fiet annus æræ Paschalis 7105 ; adde 5494, erit annus æræ lunaris 7091. Verum in hoc postremo lunari computo duo subtrahi perpetua methodo jubet, ut proinde nonnisi 7089 annus ille putetur. Hæc, inquam, cautio falsissima est, ut ea demonstrant quæ superioribus capitibus exposui de tribus istis computis. Nam duæ ex his, lunaris et orientalis, annum communis natalis, ac Dionysiani præbent eundem, qui est 5493 iniens a Septembri. Maximus, Georgius, ac Theophanes æra usi sunt, quam orientalem vocat Scaliger. Hoc extra controversiam est. Nam Christum asserunt incarnatum, et in lucem editum anno computi sui 5501. Igitur annus æræ Dionysianæ 641, quo Heraclii annus xxxi Paschali mense currebat, computari ab illis debuit 6141, additis 5500 ad 641. Atqui eum ipsum statuunt annum mundi 6153, quotus est in lunari computo ; si ad annos 641 adjungas 5492, uti methodus exigit. Sic annum primum Heraclii, qui iniit Octobri anni Christi 610 numerari oportuit 6110 orientalis æræ, at solum 6102 putatur a Theophane ; quotus est in ea, quam lunarem Scaliger appellat.

Præterea Georgius ac Theophanes, ut supra meminimus, æram orientalem Scaligeri nominant κατὰ Αἰγυπτίους, sive Ἀλεξανδρεῖς, Paschalem vero, κατὰ Ῥωμαίους. Insignis est ea de re Theophanis locus, quem capite superiori retulimus, ubi annum Christi, qui respondebat xxiv Leonis Isaurici, eratque 740, ait secundum Romanos, id est in Paschali, ut Scaliger eam vocat, æra esse 6248 ; κατὰ Ἀλεξανδρεῖς 6232. Deductis annis 5508, de 6248, restat annus 740 ; de 6232 autem subductis 5500, ut solet Theophanes, reliquus est annus ab Incarnatione 732, octo annis minor æra Dionysiana, uti consentaneum est : ablatis autem annis 5492, residuus est annus Incarnationis Panodori 740. Apparet ergo computum utrumque, quorum alterum lunarem, orientalem alterum nominavit Scaliger, ab Adamo parem, et eundem annorum numerum colligere. Ac si vera esset Scaligeriana methodus, et ad annum æræ Dionysianæ addendi forent 5500, ut consequeremur annum orientalis computi, sive κατὰ Ἀλεξανδρεῖς, non utique mundi 6232, sed 6240 numerari oportuit annum 740.

Præterea falso et illud a Scaligero scriptum est æram, quam appellat lunarem, anno 5495 natalem exhibere Christi : sed ad methodum decurtari annis 2 : quod commentum ἀλογον est et ridiculum. Nam neque ratione, neque auctoritate nititur : imo utraque vincitur. Siquidem computi auctor istius, ut quidem apparet, fuit Panodorus. At is

anno 5493 Incarnationem attribuit, teste Georgio. Tum cyclorum et indictionum calculus hactenus explicatus a nobis eundem damnat errorem.

Unus ab illo citatur fautor hujus opinionis Cedrenus : quem ait æram illam sequi, quæ natalem Christi componit cum anno mundi 5495 ; ideo perpetua methodo de illius æra deducendos esse 5494. Etsi futilis est auctor iste, nec ad uniusmodi computum adhærescit ; tamen ne id quidem vere de eo prædicavit Scaliger (pag. 365), natalem communem in ipsius æra anno convenire 5495.

Primum diserte hic (pag. 144) affirmat se ad annos Incarnationis putare 5506, et paulo ante scribit annum Tiberii xv esse mundi 5536. Annus xv Tiberii est æræ communis xxix. Deme annos 5494 de 5536, ut præcipit Scaliger, oriatur annus xlii æræ Christianæ ; tricesimus autem existet, si 5506 auferas.

Ad hæc urbem Constantinopolitanam exædicatam refert indictio iii anno mundi 5858 (p. 233), Maii xi, feria ii. Fuit ergo littera D, et annus Christi cccxxx. Si de 5858 adimas 5494, fiet annus Christi cccxliv. Vides ἀλογιστίαν.

Rursus idem Cedrenus ait (pag. 269) Nectarium Constantinopolitanam tenuisse cathedram anno mundi 5888, Incarnationis 594. Annus quo sedere cœpit Nectarius, est in æra Dionysiana 381 ; mortuus est autem 398. Deductis annis 5494 de 5888 reliqui sunt 394. Verum non ille annus est æræ Dionysianæ : cujus ad methodum auferendos esse scivit annos 5494.

Quarto synodum Ephesinam primam confert in annum 5915 (pag. 276). Deduc annos 5494, fiet annus Christi 421. Atqui erat annus 451.

Quinto Romanum imperatorem, qui cum Constantino Porphyrogeneto imperium tenuit, a Stephano filio in ordinem redactum esse narrat anno 6453, indictione iii (p. 522). Annus erat Christi 944, quo indictio iii jam usurpabat Decembris xvi, quando illud accidit. Jam si ab annis 6453 auferas 5494, relinquetur annus Christi 959. Subductis autem annis 5508, existit annus 944. Quare non lunarem, sed Paschalem computum tenuit hoc loco Cedrenus.

Sexto Theophylactum patriarcham obiisse scribit (pag. 526) anno 6464, indictione xiv, Februarii xxvii. Ille annus est æræ communis 956, quibus detractis de 6464 annis, restant 5508. Proinde etiam hic æra Paschali Cedrenus utitur.

Denique scriptor idem deinceps ad finem operis computo illo utitur, qui ad æram Christianam apponit annos 5508, ut ex indictione liquet : velut anno mundi 6468, 6471, 6497, 6508, 6518, 6524, 6526, 6527, et sic in reliquis. Quæ potest igitur par huic esse temeritas, quæ oscitantia major, quam affirmare Cedrenum ita annos mundi perpetuo computasse, ut ad æram Christianam adjiceret 5494 ; cum ubique fere 5508 adjungat ; aut si aliter instituat, mendosi perspicue numeri sint ? Unus, opinor, locus est, in quo cum æra vulgari paria

facit, detractis de anno mundi 5494 : nimirum in eo qui putatur 6021, quo Justinianum iniisse refert ; quique Dionysianus fuit annus 527. Si præter hoc exempla alia suppetant (neque enim scrutari vacat omnia), ea longe paucissima sunt, nec cum eorum, quæ produximus, numero comparari queunt. Quocirca nemo Græcorum veterum de hac æra cogitavit unquam ; nemo biennio decurtavit : quod ineptum est ac frivolum.

In cyclis vero solis ac lunæ, quos computis Græcis accommodavit in Notis ad Eclogas Maximi, quanta cæcitas ! Cyclo solis æræ lunaris primo respondere asserit cyclum solis xvii æræ Paschalis, et orientalis nonum ; ac tribus istis litteras B A, ut sit Romanus cyclus v : cyclo vero lunari æræ, quam lunarem vocat, respondere similiter in computo Paschali cyclum xvii, in orientali nonum, quando xiv Paschalis erat Aprilis v. Mirum cum ista scriberet, non illum consuluisse Maximum suum, et exemplum ab eo descripti Paschatis animadvertisse : anno mundi 6133, cyclum solis imputat Maximus primum, cyclum lunæ xv ; terminum Paschalem, sive xiv ait incidisse Kalendis Aprilis, feria prima. Si quis alius orientalem, quem vocat Scaliger, computum adhibuit, is est profecto Maximus. Nam docet anno 5501 incarnatum esse Christum. Igitur cyclo illius æræ primo respondet ex laterculo Scaligeri cyclus solis xxi in æra lunari, et ix in Paschali : Romanus vero cyclus xxv, hoc est litteræ ED. Atqui constat litteram G anno illo cum vi Romano cyclo solis obtinuisse : nimirum anno Christi 1001, quo feria prima incidit in Kalendas Aprilis. Item ex tabella Scaligeri decima quarta Paschalis cyclo lunæ xv cadere debuerat in Martii xxx, ut esset aureus numerus vii, cum tamen certum sit anno eodem aureum numerum exstitisse xv, et terminum Paschalem Kalendas Apriles occupasse. Possem ista latius persequi, et inscitiam, qua nulla hoc in argumento major potest accidere, pluribus exemplis traducere. Sed ex superiore omni disputatione quam de computis istis et eorum inter se ratione accuratam instituiimus, licet cuivis vel mediocri usu talium instructo infinite patentem hallucinationem convincere.

CAPUT VII.

De methodo paschali computorum Græcorum ac primum de ἡμεροεὐρεσίῳ, sive investiganda feria. Exponuntur elementa ejus omnia ; quid sint regulares, concurrentes, προσθεταί. Scaligeri in his error. Maximus et Isaacus expositi.

Paschalis methodus in duo fastigia dividitur ; pro cyclis totidem, solis ac lunæ. Pars itaque prior est character diei, sive feria, quod ἡμεροεὐρεσίον Maximus appellat, posterior ad quartam decimam paschalem ; ipsumque Pascha Christianum ; et ad lunæ, ut vocant, ætatem investigandam pertinet. Utriusque ratio a nobis explicabitur, atque a proprii, quæ solis propria est, capiemus initium.

Tria sunt ad indagandam feriam in Græcorum computo necessaria ; προσθεταί, sive epactæ men-

sum; epactæ annorum; et ἡ ποσताτα, sive quota dies mensis. Προσθετάς, eos esse, qui *regulares* a computatoribus nostris vocantur, Scaliger existimat (pag. 749) : in quo valde fallitur. Appellatio quidem ipsa regularium τὰς προσθετάς accommodari potest, uti nos in Latina versione fecimus; sed ita ut non eosdem esse Græcorum regulares ac Latinos, intelligas. Ac de horum quidem regularibus, et concurrentibus egimus lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XXVIII, cujus doctrina capituli assumenda est ad Græci. computi notitiam; est enim necessaria. Sed hoc loco minime repetenda; cum in promptu illic habeatur: præter paucissima quædam, et χαριώτερα, sine quibus explicari quod proposui non potest. Latinorum regulares sunt feriarum dierum in anno cycli solis, qui litteram habuit G, initio ab Aprili ducto; aut etiam ab Januario. Si a Januario ducatur, regulares mensis hujus et sequentis unitate minores sunt, quam si ab Aprili orsi fuerimus. Quando littera Dominicalis est G, tunc Kalendæ Aprilis feriam habent 1, Kalendæ Maii 11; et ita deinceps usque ad Decembrem, quota littera est initialis cujusque mensis ab A, unitate addita, tanta est feria. At Januario antecedente fuit feria 11, Februarii Kalend. feria v, ubi et unitate addita, litteræ Kalendarum feriam exhibent. Verum calculus post bisextum, Martio vel Aprili potius incipit. Quare Januarii et Februarii regulares accipi debent ex feria, quam habent eorum Kalendæ anno sequenti, quo littera est F, tum vero Januarius incipit a feria 111, Februarius a vi. Illi sunt regulares mensium Romanorum, qui perpetui immotique sunt; nec epactæ mensium proprie dici debent. Nam epactæ proprie sunt dies antecedentes caput anni mensisve, cujus epactæ nominantur: quemadmodum lunares epactæ dies sunt reliqui a confecta ultima syzygia ad finem anni civilis, puta a Decembris, vel Martii, si a Januario vel Aprili annus lunaris ineat; epactæ solis annuæ feria est diei ultimi totius anni, ut ait Maximus. Itaque Kalendæ ipsæ mensis, cujus epactæ vocantur, in epactarum numerum nequaquam veniunt. Non sunt igitur προσθετάι, hoc est epactæ mensium, idem cum Romanorum regularibus. Hinc epactæ solis annuæ, sive concurrentes, cum solis regularibus Kalendarum feriam præbent. At προσθετάι cum epactis solis non reddunt feriam, nisi addatur ἡ ποσताτα. Exemplum: esto annus Christi 1000, et quærat feriam Kalendarum Septembrium. Concurrentes illo anno fuerunt vii, ex methodo capituli XXVIII libri VI *De doctrina temporum* qui ad regulares Septembris vii adjecti dant feriam vii, cujusmodi revera anno illo fuit, cum littera Dominicalis esset G, cyclo solis Romano vi. Ita Kalendis Aprilis iidem concurrentes vii cum regularibus 1 dant feriam 1. At, ex methodo Maximi, epactæ solis vii anno primo cycli solaris Constantinopolitani, cum προσθετάς Septembris vi, addita ποσताτα, hoc est uno die Septembris, exhi-

bent feriam vii; Kalendis autem Aprilis eadem epactæ solis vii cum προσθετάς vii, et uno die Kalendarum, offerunt feriam 1.

Προσθετάι Maximi, sunt feriæ ultimæ diei antecedentis proxime mensem cum, cujus προσθετάι dicuntur in anno primo cycli Constantinopolitani, qui respondet cyclo Romano vi, quando littera est G; tum enim Decembris præcedentis ultimus in feriam 1 incidit. Ideo regularis Januarii anni illius, a quo proxime secutus est annus primus cycli solaris, Aprili ineunte, est 1 feria ultimæ diei Januarii iv. Is est regularis Februarii, et sic deinceps, ut ex tabella patet: quæ quatuor versibus constat. I menses Romanos complectitur. K epactas illorum sive προσθετάς, III singulorum mensium dies, IV eosdem dies collectos quos addidit, ut propagandorum regularium ratio declaratur, quam cap. XXVI primæ partis Computi Maximus exponit. Hic enim dies omnes ab Aprili ad finem proxime antecedentis mensis illius, cujus προσθετάς quærimus, per 7 dividi præcipit, residuum, aut si nihil supersit, septenarium ipsum epactas esse mensis insequentis ait. Exempli causa: scire libet quæ sint epactæ Septembris. A Januario ad Augusti finem dies sunt 243: e quibus deductis 90, restant 153 a Kalendis Aprilis quæ si per 7 dividas, residuum est 6 regulares Septembris. Quod ab Aprilis Kalendis calculus incipit, non ex eo sequitur, regulares Aprilis esse 1, sed potius vii; quæ res Scaligerum fefellit, qui προσθετάς Maximi unitate perperam auget. Itaque epactas Martii ait esse v, epactas Aprilis 1, epactas Maii 11, uno verbo, quota est littera initialis cujuslibet mensis addita unitate, tantas esse προσθετάς asserit. Hoc modo προσθετάι Septembris erunt vii; Octobris 11, reclamante Maximo in laterculo duplici capituli 1, cujus in sinistro versus primus continet προσθετάς Martii iv: quas Scaliger v a Maximo constitui falso putavit. In versu quarto προσθετάι sunt Septembris et Octobris, hujus 1, illius vi: quas unitate producit auctiores Scaliger.

Tabella προσθετῶν in mensibus Julianis, et Constantinopolitano computo.

Menses	προσθετάι	Dies mensium	Dies collecti
Januarius	1	31	31
Februarius	4	28	59
Martius	4	31	90
Aprilis	7	30	120
Maius	2	31	151
Junius	5	30	181
Julius	7	31	212
Augustus	5	31	243
September	6	30	273
October	1	31	334
November	4	30	365
December	6	31	034

Sciendum est autem, licet Maximus ab Aprili τῶν προσθετῶν ratiocinia deducat; revera tamen a Januario proficisci. Etenim a Kalend. Aprilibus ad ultimum Decembris dies sunt 275 quibus per 7 dis-

tributis restant 2, quæ προθεταί esse debent A Januarii, si ab Aprili computentur; at Januarius tantum habet 1. Proinde sic a Januario calculus propagatur. Quoniam cum littera G est in usu, Januarii Kalendis feria est secunda; epactæ Januarii sunt 1, ultima dies Januarii est feria iv. Nam divis 32 diebus, hoc est 31 Januarii, et epacta ejus 1 per 7, restant dies 4; sic divis 91, hoc est diebus mensium trium, addita epacta Januarii, per 7, residuum est 7 epacta mensis Aprilis; deinceps autem ab Aprili nihil additur, quoniam epacta Aprilis est 7, vel 6. Hujus rei, quamlibet levis, observatio non mediocrem lucem affert Græcorum computo: cujus ignorance adeo manifesto errore implicatus est Scaliger.

Isaacus monachus prioris Computi capite IV, B προθετάς mensium vocat ἐπικτάς, quarum epilogismum incipit ab Aprili; ac superiori illi rationi suffragator accedit. Etenim epactas cujuslibet mensis constituit feriam ultimæ diei antecedentis cyclo primo, cum littera est G. Ostendimus supra cap. V cyclum solis Isaaci respondere xvii Romano, cujus litteræ sunt AG. Itaque Octobris Kalendæ in feriam secundam incidunt; et quia dies ultima Septembris fuit feria prima, hinc epactæ Octobris sunt 1, epactæ Novembris iv, epactæ Januarii ii, nec interrumpitur eo mense calculi progressio; ut apud Maximum. Vide caput IV Isaaci monachi.

Sequuntur annorum epactæ, quos concurrentes Romani computatores vocant. Est autem residuus feriarum numerus ex anno antecedenti. Ut si annus primus a feria prima incipiat, ultimus dies erit feria prima; proinde epactæ secundi anni erit unitas, et ita deinceps. Cyclum solarem Maximum orditur ab Romano vi, cujus littera G. Primus mensis est Aprilis. Igitur cyclo primo Kalendis Aprilibus est feria prima. Epactæ sunt vii; nam epactæ sunt feria ultimi diei præcedentis anni. Anni secundi epactæ sunt i, tertii sunt ii, quarti sunt iv, propter bisextilem diem. Cum enim concurrentium epocha a Martio vel Aprili sumitur, simplex est epacta, sed a Januario ineuntibus annis duplex assumitur, ut in Romano computo duplex littera solet esse: quarum prior a Kalendis Januariis ad bisextum usurpatur; posterior inde ad vertentem annum. Epactæ per totum cyclum annis singulis congruentes describit Maximus in rota, quam capite primo posuimus: nec difficilis est methodus.

Quamvis autem Maximus annum, cyclumque solarem ab Aprili incipiat, et Januarius mensis decimus sit, in ratione tamen τῶν ἡμερομετρῶν in hoc mense, et duobus sequentibus epactas assumit ejus anni, qui novus ab Aprili succedit: uti capite XIX significat. Exemplum: annus Adami 6133 iniit a Kalendis Aprilibus anni Christi 1000, cyclo Romano vi, littera G. Cyclus ergo Constantinopolitanus ei respondens iisdem Kalendis iniit. Quare Januario, Febuario, ac Martio locum adhuc

habebat cyclus xxviii, cujus epactæ sunt vi. Ad regulares itaque Februarii iv, si accedant epactæ vi, et ἡ προθεταί i fiet Kalendis Februariis feria iv. Erat autem v. Igitur non epactæ vi anni currentis, sed vii anni sequentis adhibendæ sunt, ut feria v prodeat. Hujus rei causa ex dispositu regularium petitur. Nam si ab Aprili cæpta progressio non interpellaretur in Januario, essetque regularis hujus, ut par erat, ii, et Februarii v, ex epactis veteris anni, et regularibus Februarii cum προθεταί repræsentaretur feria quinta. Nunc in Januario novum exordium imprudentibus obrepsit, ut regularis competens uno deminutus fieret i. Ob id epacta unitate major, id est anni sequentis, antevertitur

Epactarum annuarum, sive concurrentium investigatio aliter a Maximo proponitur capite XXIX. Quotus est cyclus anni, qui quaeritur, totidem dies, uno dempto, sumi præcipit. Inde cyclorum omnium, nullo exemplo, numerum per 4 parti: quod ex divisione provenit ad superiorem summam additum, totoque per 7 partito, reliquum erit epacta, vel si supersit nihil, septenarius ipse. Verbi gratia, quaerantur epactæ anni xxvi. Ob cyclos xxv præteritos sumo dies 25, tum divido 26 per 4, proveniunt 6. Colliguntur 3. Item cycli solis 28 epactas ita conficies. Cape, dies 27 ob transactos totidem cyclos, deinde 28 cyclos ipsos, nullo detracto partire per 4, et septem, qui inde nascuntur adde ad 27, ac summam 34 divide per 7. Exsistent epactæ anni ultimi vi. Hujus methodi perspicua ratio est. Nam epactis ultimi annorum dies accrescunt. Ideo cum nondum expletus est vicesimus octavus annus, nullam in commune symbolam confert. Verum quia post bisextum incipit, ideo bisextilis ipse dies cedit in summam. Propterea nullo detracto, fit cyclorum omnium divisio. Hac methodo utitur Isaacus Argyrus capite III. Postremo nec illud omittam; etsi Romano more bisextilis dies infundatur inter xxiv et xxv Februarii; indeque Romano ritu nova littera succedat; nihilominus Isaacum bisextilem diem eum putare, qui est vicesimus nonus, et ultimus; uti quarto capite declarat, quod et alios observasse meminimus, imo ab nonnullis D in Martium esse translatum. De quo vide quæ libro IV, cap. XII, ad Galeni locum ibidem scriptum animadvertimus.

CAPUT VIII.

Explicatur methodus lunæ in computo Maximi, sive Alexandrino. Epactæ lunæ, ejusdemque regulares, et amburum propagatio.

Pro diversis Græcorum æris ac computis ab orbe condito, varii itidem cycli sunt solis ac lunæ: epactarumque colligendarum varia methodus: quam ad unicam, simplicemque redigere potuissent; si ad labentem annum computi sui aliquot annos adderent; nec eam commoditatem persequi mallent, ut ære suæ summa per cyclorum numerum distributa, proprius cujusque anni cyclus

existeret. Ut in Romano computo æræ Christi, ad A cyclorum epactarumque methodum, unitatem adjiciamus; neque solos æræ annos adhibemus. In quo Latini omnes consentiunt. In annis vero mundi, tametsi magnum inter chronologos discrimen intercedat; ac longe plures aliis alii numerent; de cyclis tamen, epactisque omnes inter se conveniunt: quod qui plurimum annorum summam instituant, ad illorum methodum competentem numerum adjiciunt, sic ut summa per cyclos integros divisa, iidem labentium anni cyclorum apud omnes oriantur. Exempli causa; nos ab orbe condito ad annum primum æræ communis putamus annos 3984, ita ut ultimus sit ille, quem primum Christi facimus. Alius annos numerat 3950, ut Scaliger. Si nos oportunitas ista delectaret, ut ex summa, quam ab Adamo delinimus, præcise distributa, cycli labentes efficerentur: annis 3984 per 28 partitis, reliquus esset cyclus solis viii; per 19 vero divisus; cyclus lunæ xiii, sic ex divisione annorum 3950, solis esset cyclus ii, lunæ xvii. At erat Romanus solis cyclus x, lunaris ii, anno primo æræ Christianæ, in quem utrique conspiramus. Igitur ad emendandos cyclos, Scaliger 8 addit ad summam; ut 3958 per 28 partitis cyclus solis inveniatur x; ad lunarem vero, 4 adjicit; ut 3954 per 19 tributis, existat cyclus lunæ ii. Nos ad methodum cycli solaris adjicimus 2, ad lunæ cyclum, 8. Ita divisus annis 3986 per 28, residuum erit 10, per 19 autem divisus 3992, restant 2. Sic incommodam illam cyclorum varietatem Latinorum computi ab orbe condito, ac chronologiæ devitant: quam Græculi nimis ambitiose consecrati sunt.

Cum duo sint Græcorum computorum divortia, ut sæpe nobis necesse est repetere; et utriusque principes hoc in opere a nobis editi duo, Maximus et Isaacus; ex utroque depromptam singulorum rationem paucis explicabimus; ac primum Maximi. Is Alexandrinam æram sequitur; in qua primus annus æræ Christianæ numeratur 5493: qua summa per 28 divisa cyclus efficitur solis v, per 19 vero partita lunæ cyclus 2. Erat autem Romanus cyclus solis x, lunæ ii. Igitur cyclus solis in hac æra primus, est Romani cycli vi, lunaris vero utrobique unus est, et idem. Epochæ anni, cyclique lunaris (nam de solari jam diximus) a Maximo statuitur in Kalendis Aprilis. Caput enneadecaeteridos est aureus numerus i. Neomenia prima, Martii xiiii. Itaque anno primo cycli lunaris, Kalendis Aprilis luna fuit decima. Hinc est quod Maximus epactas anni primi lunaris ix fuisse scribit cap. XXVII, quoniam ætas lunæ tanta fuit Martii xxxi, qui dies canon est epactarum solis ac lunæ, ut idem ait capite XXXI. Quod non animadvertens Scaliger in Notis ad Eclogas (p. 753 edit. ult.) Maximi, putavit imminui duabus unitatibus summam: quod a temporibus Christi luna biduum anticipasset, quo nihil jocularius excogitari potuit. Sed de hoc errore jam alias.

Quod autem in IX *De doctrina temporum*, capite V, credidimus Maximum lunarem προήγεσθαι olfecisse diei unius a Nicæni concilii tempore, quod canonem ætatis lunæ, atque epactarum constituisset in xxx Martii, non in xxxi; uti æquum erat, si quidem epocha anni in Kalendis Aprilis ab eo designatur, scito errorem esse, quem depravata Scaligeri lectio nobis peperit, qui in Eclogis Maximi (pag. 739), quas ad suam mentem interpolavit, nec iisdem illius verbis exprimere curavit, scripserat; 'Η ποσταλα τῆς σελήνης ἐν τῇ τριακάδι τοῦ Μαρτίου μηνός, etc. 'Η δὲ ποσταλα τῆς ἐβδομάδος κατὰ τὴν τριακάδα πρώτην τοῦ αὐτοῦ μηνός, τὰς τοῦ ἡλίου. Sed perperam. Nam scribendum τριακάδι πρώτῃ. Sumpta est hæc ecloga ex capite XXXI primæ partitis Computi: in quo ita, ut dixi, legitur.

Hic bidui defectus per totum cyclum lunæ serpit; et epactæ perpetuo duobus minores sunt quam Romanæ. Exempli causa, cyclo xiv epactæ communes sunt iv, Maximo ii, ut ait capite XXVII. Atque hæc epactarum progressio naturalis est, et epactarum germanam conditionem retinet: quæ est ejusmodi, ut totidem quilibet annus epactas habeat, quot sunt residui dies a neomenia proxime antecedente ad anni caput. Cyclo lunæ xiv, Kalendis Aprilis luna Nicæna fuit tertia. Ergo epactæ merito sunt 2. In Romano computo vulgaris methodus 4 numerat. De qua vide lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XXIII.

Epactarum inveniendarum methodus hæc a Maximo, capite XXVII, traditur; cyclum lunæ per undecim ducto: summam binario minutam divide per 30, habes epactas anni, cujus cyclus multiplicatus est. Cyclo lunæ xiv, si 14 per 11 multiplices, fient 154. Deductis 2, ac residuo 152 per 30 diviso, supersunt 2, epactæ cycli xiv. Ut res tota subjiciatur oculis, tabellam ascribemus, in qua cyclus lunaris adjunctas habet epactas tam Romanas et communes, quam decurtatas, et Maximi proprias.

Laterculum cycli lunaris.

Anni	Epactæ Romanæ	Epactæ Maximi
i	11	9
ii	22	20
iii	3	1
iv	14	12
v	25	23
vi	6	4
vii	17	15
viii	28	26
ix	9	7
x	20	18
xi	1	29
xii	12	10
xiii	23	21
xiv	4	2
xv	15	13
xvi	26	24
xvii	7	5
xviii	18	16
xix	0	28

Ex his ætas lunæ mense quolibet, ac die de-

prehenditur. Maximus capite XXVIII, ita de hac re A
præcipit. Inventis epactis adde dies omnes a Kalend. Aprilis ad eum, cujus ætas inquiritur, summam partire per 29 $\frac{1}{2}$, residuum erit ætas lunæ. Hæc methodus morosa est, nec utilis vulgo, propter adjunctos horarios epilogismos. Expeditior res erit, si regulares adhibeas : quorum propagationem Isaacus exponit capite IX. Possunt autem duplici modo propagari : prior est, ut regularis cujusque mensis numerus sit, qui cyclo primo ad epactam annuam adjectus, ætatem lunæ complet in Kalendis ipsius. Anno primo cycli, epactæ lunares sunt ix, deest unitas ad ætatem lunæ complendam Kalendis Aprilibus ; est enim decima : ac sic reliquis in mensibus. Posterior modus unum demit ex priori genere regularium. Vel, est numerus residuus post aureum numerum citinum Kalendis Aprilis in antecedente mense, initio ab Aprili facto. Cyclo tertio lunæ, neomenia incidit in ultimum Martii. Ergo nullus est eo mense residuus dies post neomeniam : adeoque regularis Aprilis est 0. Aprili vero post neomeniam, quæ xxix die accidit, restat unus dies. Igitur regularis Maii sequentis est 1. Inter ambo genera hoc interest, quod regulares priores cum epacta corrente lunæ ætatem exhibet, citra diei ullius adjectionem, posteriores Kalendas ipsas adjiciunt. Utrumque genus sequens tabella comprehendet.

Tabula regularium duplicium lunæ in cyclo Maximi.

	Regul.	Regul.
	I	II
Aprilis	1	0
Maius	2	1
Junius	3	2
Julius	4	3
Augustus	5	4
September	7	6
October	7	6
November	9	8
December	9	8
Januarius	11	10
Februarius	12	11
Martius	11	10

Exemplum : cyclo lunæ xiv scire libet quota luna sit Kalendis Septembris. Epactæ 2 cum regularibus prioribus 7, vel cum posterioribus 6, sed D unitate addita, dant lunam nonam ; ut est revera cyclò xiv Nicæno. Rursus quærat ætas lunæ cyclo lunæ v Kalendis Octobris. Epactæ 23, cum regularibus 7, vel 6, e Kalendis ipsis præbent lunam tricesimam.

CAPUT IX.

De methodo lunæ in Constantinopolitano computo.

Nunc alterius æræ ac computi, quem Constantinopolitanum vocant, aperienda methodus est, ex Isaaci libro, qui eam diligenter exponit. In illa primum cyclorum investigandorum eadem, quæ in superiore, ratio ; ut divisa summa per quemlibet cyclum, competens anni, qui quæritur, cyclus eru-

tur. Sed quoniam numerus annorum hujus æræ sedecim priorem excedit : hinc ad cyclos illius additis 16, cycli hujus orientur. Annus primus æræ Christianæ, Alexandrinæ est 5493. qui per 19 divisus dat 2. Additis 16, fiet cyclus lunæ 18, quem dat annus 5509 posterioris computi, si per 19 tribuatur. Sic ad cyclum solis 5 æræ prioris, adjectis 16, existet cyclus solis 21 anni 5509. Item ad iii indictionem, quæ ex 5493 relinquitur per 15 partitis, si accedant 16, residua erit indictio iv anni 5509. Caput cycli solaris ab Octobri, lunaris a Januario sequente repetit Isaacus cap. III et VI. Igitur lunaris cyclus i Constantinopolitanus est quartus Romani ; et primus Romani est xvii Constantinopolitani. Cum enim lunaris B cyclus Alexandrini computi idem sit ac Romanus ; si 16 ad hunc cyclum adjicias, puta ad 1, efficies 17 illius. Epactarum progressio plane, ut in Romano, per multiplicationem aurei numeri in undecim efficitur : neque biduo mutilatur, ut instituit Maximus, sed epactæ illæ sunt, quas superiori capite in laterculo cycli lunaris Romanas appellamus. Verum annus primus Romani cycli, vel ejus, quo Maximus utitur, quique habet epactas xi, est quartus Constantinopolitani. Epactæ sunt residui dies, qui ad complendam lunationem ad dies cujuslibet mensis adhibentur. Anno primo cycli epactæ sunt undecim. Is est quartus anni Romani : cui tertius antecedens reliquos dies undecim ab ultima syzygia reliquit, quæ Decembris xxi cæpit. Naturalis ergo, et propria τὼν ἐπακτῶν in hoc C cyclo notio est, et appellatio.

Regularium par est, atque in superiore, methodus : et, ut illic, duum generum sunt. Alii cum epactis ætatem lunæ perficiunt, alii unitate sunt minores. Tum, quod a Januario, non ab Aprili epocha ducitur, nonnulla varietas incidit. Utrumque genus in sequente laterculo describemus.

Laterculum regularium lunæ duplicium in cyclo Isaaci.

	Regul.	Regul.
	I	II
Januarius	1	0
Februarius	2	1
Martius	1	0
Aprilis	2	1
Maius	3	2
Junius	4	3
Julius	5	4
Augustus	6	5
September	8	7
October	8	7
November	10	9
December	11	10

Exempli causa : Cyclo lunæ xiv, quærat ætas illius Kalendis Septembris. Epactæ sunt iv, quæ cum regularibus Septembris viii, aut cum vii, addita unitate, dant lunam duodecimam : quota revera est cyclo Romano xvii, Constantinopolitano xiv.

Isaacus capite IX pro regularibus, residuum

mensium Julianorum, detractis integris syzygiis, accipit. Syzygia lunaris est dierum $xxix \frac{1}{2}$ quibus de xxx deductis, restant $1 \frac{1}{2}$ in Febuario ad epactas annuas addendi. Sed eam methodum minime vulgo aptam esse supra monuimus. Ideo Romani nequaquam ea sunt usi. Quocirca uti Græcorum epilogismos ad Kalendarii nostratis usum ac dispositum accommodemus, cum epactis regulares componimus. Unum tamen observandum est, cum cyclo Isaaci $xvii$, epactas $viii$, non vii , comparandas esse; et cum cyclo $xviii$, epactas xix , non $xviii$. Cujus ratio ex ὑποτομῇ lunæ petenda est; a qua lunæ, quem vocant, saltus oritur. Hic enim in cyclo Romano xix , Latinorum xvi contigit, uti lib. VI *De doctrina temporum*, cap. XVII diximus. Propter hanc ὑποτομὴν, aureus numerus xix uno die situm antevertit in descriptione Romani Kalendarii. Ob id non xi , sed xii addenda sunt ad epactam anni antecedentis $xxvi$; ut fiant $viii$ epactæ anni $xvii$, quibus additis xi , existunt epactæ xix anni $xviii$, qui est secundus cycli Romani: ac demum adjectis xi , sunt epactæ 0 anni xix , qui est tertius Romani cycli. Hoc vero locum habet in aureorum numerorum dispositu; cujusmodi est in nostro Kalendario. Nam si aliter instituat, alia quoque erit ineunda ratio.

CAPUT X.

De lunari προήγησι, et terminorum μεταπτώσει.

Isaaci Argyri ridicula ratio. Quartadecima Paschalis cur plenilunium dicatur. Isaaci errores varii; æquinoctium falso ab eodem observatum.

Hucusque lunarem methodum expressimus utriusque computi; quæ Nicæno sæculo, ac citra noviluniorum προήγησιν adhiberi poterat: quam cum antiquiores computandi magistri, uti Maximus, Dionysius, Beda nescirent, perpetuum illud artificium inquirendæ lunaris ætatis esse crediderunt. Isaacus vero, ut erat astronomiæ peritus, præsidio cœlestium observationum et astronomici calculi, solis ac lunæ antecessiones animadvertit in anno Juliano. Ideo tam Nicænas, vel Alexandrinas potius neomenias Paschales, quam terminos, inutiles ætate sua esse comperit; ut qui ab mense primo ad secundum paulatim transitum fecissent. Hanc προήγησιν in ætate lunæ colligenda tridui prudens, an imprudens statuit Isaacus; ac vel ridicule, vel malitiose in ea tradenda methodo versatus est. Etenim capite VII docens quemadmodum lunares epactæ investigandæ sint, ad epactas tria jubet adjici. Verbi gratia anno Adami 6880 cyclus erat lunæ 2, epactæ 22, quæ cum regularibus Januarii 1, reddunt lunam vicesimam tertiam Kalendis Januariis: ut erat Nicæno sæculo. At Isaaci tempore erat vicesima quinta. Nam novilunium anno Christi 1371 contigit Decembris $viii$, cujus character, feria 2, 3, 28, 27, Constantino- poli, cyclo solis Romano $viii$, littera E. Igitur xxv luna incidit in Kalendas Januarias anni sequentis 1372. Ita Octobris $xxvi$ die eodem anno luna xxv

A contigit; quæ per epactam 22, regulares posteriores 7, ac τὴν ποσῆτα, id est dies 26 conficitur. Novilunium incidit Septembris $xxviii$, feria iii . Unde luna vicesima nona competit Octobris $xxvi$, sed neomeniam putavit Isaacus a $xxix$ die Septembris. Itaque tria adjicit epactæ 22, ut sit 25: quæ cum epactis mensium 7, et 26 diebus Octobris lunam producunt vicesimam octavam, demptis 50. Cur tria hæc addantur, causam affert joculari; quia cum luna plena creata sit a Deo die quarto, triduum oportet antecessisse. Porro cyclo primo deprehensa est luna decima quinta Kalendarum Januarii; quanta erat eo momento, quo creata est. Quoniam ergo cyclus primus epactas habet undecim ex methodo; hac ratione fingitur novilunium incidisse undecim diebus ante Kalendas: quibus additi tres illi πρὸ τῶν αἰώνων, ut computatores Græci nominant; decimam quintam lunam conferunt in Kalendas Januarias. Idcirco trium semper ad epactas sit accessio.

Hæc ratio ne astronomiæ quidem tyrone digna, et imperitissima est. Primum ita procedit, quasi mundus Decembri mense conditus sit, quod nemo hactenus opinatus est. Deinde quamvis hoc ultro concedatur, nihilo magis expediri potest. Nam si verum dicit, oportuit omnibus retro sæculis, adeoque Nicæno, triduum illud adjici: quod tamen necesse non fuit; siquidem epactæ simplices ætatem lunæ representabant. Præterea Isaacus ipse capite XVI, ubi de lunaris ac solaris anni anticipatione disserit, censet annis $ccciv$, uno die syzygias ἀκριβέτε, civiles, ac minime ἀκριβέτε antevertere. Unde consequens est, ante annos 1047, quibus Nicæna synodus Isaaci ætatem, et annum 1372 antecessit; diebus amplius tribus infra dies eos fuisse, quibus illius ævo commissæ sunt. Tum vero si triduum ad epactas adderes, nequaquam lunam assequerere. Absurdissime igitur Isaacus; qui, cum novilunia certos ad dies minime adhærescere sentiat, ita ratiocinatur interim, quasi semper in eodem die consistent: quod vel imperite ab eo factum est; si id bona fide præscripsit, vel callide; si declinandæ invidiæ causa, ne plus majoribus suis sapere videretur, aperte quod res erat, profiteri noluit.

Cæterum Paschalis computi vitium illud non primus odoratus est Argyrus: sed qui eodem tempore floruit Nicephorus Gregoras, qui, ut testatur ille capite XVI, Paschale laterculum a se emendatum obtulit imperatori ac senatui; in quo termini biduo ante Nicænos collocati sunt. Utrumque canonein, veterem scilicet ac Nicænum, et recentiorein, habes in Isaaci computo; illum quidem sub Damasceni nomine, qui fortasse ita digessit, capit. X, alterum in fine prioris computi, de qua Nicephori castigatione nonnulla dicemus obiter, quæ ad illustrandam Gregoriani Kalendarii descriptionem, atque ab Scaligeri et Calvisii opugnatione vindicandam, hoc est ad lib. V De

doctrina temporum ὑπόθεσιν accommodata sunt.

Qui Paschales neomenias ac terminos in eo laterculo digessit, quo Catholici omnes a Nicæno tempore ad ætatem nostram ecclesiastica tempora gubernarunt; accuratos ac cœlestes lunæ motus in statuendis neomeniis diligenter obtinuit: quò sit ut iis fere diebus, quibus novilunia secundum ὁμαλήν κίνησιν commissa sunt, exacte congruant; termini vero Paschales, sive decimæ quartæ, biduo sæpius plenilunia præcedant, propterea quod decimo sexto die frequentius ab eo, qui neomeniam habuit, plena luna contingat: de quo in quinto *De doctrina temporum*, cap. XIII. Hinc non raro ante Gregorianam editionem accidit, ut Pascha uno die ante plenilunium incurreret. Post annos inde complures, cum unius jam diei προήγησιν luna fecisset: termini veteres pridie ejus diei, quo media oppositio fiebat, propemodum inciderunt, ut ex cap. XIII, lib. V *De doctrina temporum* constat. Exinde post aliquot sæcula, alterius diei anticipatio mediam oppositionem veteres in terminos provexit, ut tum Paschales termini revera essent plenilunia, et decimo sexto die ab neomenia contingerent, quod quidem sub Bedæ tempus evenit. Isaaci porro sæculo paulo plus dierum trium προήγησις, Gregorii XIII ætate, quadridui est fere confecta, adeo ut Nicæni termini decimam octavam lunam redderent. Huic incommodo neomeniarum Paschalium, ac terminorum translatio remedium attulit; quæ cum dierum præterea decem ablatione, quam solaris annus exigebat, tam opportune facta est, ut ab antiquis terminis, ac Nicænis uno tantum die descenderent. Anno Christi cccxxiii, neomenia Paschalis cyclo 3 incidit in Martii xxiii, una cum astronomica syzygia; terminus, Aprilis v, anno 1577, cyclo eodem novilunium commissum est Martii xix, decima quarta Paschalis, Aprilis Kalendis. Expunctis decem diebus Nicæna neomenia cadebat in Martii xxix diem: terminus in xi Aprilis. At hoc modo biduo circiter ante plenilunia sæpe contigissent. Hoc ne fieret, Gregoriana correctio tam neomenias quam terminos Paschales uno die summovit; quasi tridui tantummodo anticipationem luna collegisset. Ita numerus aureus i, qui ad xx Martii progressionem fecisse ponitur, ad xxx Martii descendit; ut terminus in xii diem Aprilis congrueret. Hinc enim accidit, ut termini sæpius in eum diem concurrant, qui est pridie illius, quo plenilunium accidit. De qua re plenius actum est in V *De doctrina temporum*.

Ut ad ætatem Nicephori et Isaaci revertatur oratio, cum tridui tunc luna προήγησιν haberet; si

A quis prius institutum retinere in Paschali methodo castiganda voluisset; neomenias ac terminos anticipasset triduo solido. Sed hac ratione termini biduo persæpe plenilunium antevenissent, uti Nicæno sæculo evenisse diximus. Quare biduo in anteriora promovere satius fuit. Quod et Nicephorus præstitit. Sed non ob id, ut illi, quod dixi, incommodo subveniret; ad quod Gregoriani Calendarii conditores respectum habuerunt: verum quod ita persuasum haberent, terminos Paschales Nicænos concurrisset cum pleniluniis. Qui fuit error Theophili, Cyrilli ac reliquorum deinceps computatorum, ad Bedam, et infra ejus ætatem: quem nos in V *De doctrina temporum*, cap. XXIII convicimus. Hinc est quod plenilunium sæpe illi terminum appellant, vel quartam decimam, ut et Isaacus noster, non ea quidem ratione quam Scaliger et Calvisius defendunt (tametsi Scaliger a Clavio nostro deductus pristina ab sententia recessit, ut eodem libro monstravimus), quasi nunquam decimo quinto die ab neomenia Pascha celebrare liceret: sed vel in xxi usque lunam diffundi necesse fuerit: verum ideo, quod neomenia uno post ἀρχὴς novilunium die collocaretur. Hoc ut tyrones capere melius possint, tabulas subjiciam duas lunaris unius cycli ad utrumque tempus, Nicæni concilii, et Isaaci Argyri; ut ex ambarum comparatione lunæ anticipatio, et Nicephori castigatio intellectu sit facilior. In utraque tabula versus erunt vii. Primus aureum numerum dabit; secundus cyclum solis Romanum; tertius Dominicalem litteram; quartus novilunium primi mensis verni cum caractere, ad meridianum Constantino-poleos; quintus diem civilem Juliani mensis; in quem neomenia competere debuit; sextus plenilunium mensis ejusdem: septimus plenilunii civilem diem. Ac tam in neomenia quam in plenilunio id observamus, ut quoties horarum epilogismus duodecim horas excedit, quæ ab nocte media computantur, ad utrumque sequens dies civilis ascribatur: quod laterculum Nicænum minime tenuit. Ut in anno primo, cum novilunium sexta fere post meridiem hora diei xxiii Martii contigerit, neomenia tamen xxiii ipso die constituta est, quæ astronomico calculo in sequentem refunditur. Has syzygias ex tabula cap. X, lib. VII *De doctrina temporum* excerpimus, quæ non minus accuratæ sint quam quæ ex astronomicis tabulis libri VIII conficiuntur, neque multum ab illis discrepant, et propter adjunctum feriæ characterem ad negotium opportuniore videntur.

Diagramma I noviluniorum ac pleniluniorum mediorum primi mensis enneadecaeteridos Nicænæ ad meridianum Constantinopoleos. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium	Dies Novilunii	Plenilunium medium	Dies Plenilunii
				F. H.		F. H.	
I	323	xxiv	F	Mart. 23 7 17 49 35'	M. 24	Apr. 7 1 12 11' 32"	Apr. 8
II	324	xxv	E D	Mart. 12 5 2 38 13	M. 12	Mart. 26 5 21 0 15	Mart. 27
E III	325	xxvi	C	Mart. 31 4 0 10 54	M. 31	Apr. 14 4 18 32 56	Apr. 15
IV	326	xxvii	B	Mart. 20 1 8 59 32	M. 20	Apr. 4 2 3 21 34	Apr. 4
V	327	xxviii	A	Mart. 9 5 17 48 10	M. 10	Mart. 24 6 12 10 12	Mart. 25
E VI	328	I	G F	Mart. 27 4 15 20 51	M. 28	Apr. 11 5 9 42 53	Apr. 11
VII	329	II	E	Mart. 17 2 0 9 29	M. 17	Mart. 31 2 18 31 31	Apr. 1
E VIII	330	III	D	Apr. 4 7 21 42 10	Ap. 5	Apr. 19 1 16 4 12	Apr. 20
IX	331	IV	C	Mart. 25 5 6 30 48	M. 25	Apr. 9 6 0 52 50	Apr. 9
X	332	V	B A	Mart. 13 2 15 19 26	M. 14	Mart. 28 3 9 41 28	Mart. 28
E XI	333	VI	G	Apr. 1 1 12 52 7	Ap. 2	Apr. 16 2 7 14 9	Apr. 16
XII	334	VII	F	Mart. 21 5 21 40 45	M. 22	Apr. 5 6 16 2 47	Apr. 6
XIII	335	VIII	E	Mart. 11 3 6 29 23	M. 11	Mart. 26 4 0 51 25	Mart. 26
E XIV	336	IX	D C	Mart. 29 2 4 2 4	M. 29	Apr. 12 2 22 24 6	Apr. 13
XV	337	X	B	Mart. 18 6 12 50 42	M. 19	Apr. 2 7 7 12 44	Apr. 2
XVI	338	XI	A	Mart. 7 3 21 39 20	M. 8	Mart. 22 4 16 1 20	Mart. 23
E XVII	339	XII	G	Mart. 26 2 19 12 1	M. 27	Apr. 10 3 13 34 3	Apr. 11
XVIII	340	XIII	F E	Mart. 15 7 4 0 39	M. 15	Mart. 29 7 22 22 41	Mart. 30
E XIX	341	XIV	D	Apr. 3 6 1 33 20	Ap. 3	Apr. 17 6 19 55 22	Apr. 18

Diagramma II noviluniorum ac pleniluniorum mediorum enneadecaeteridis unius tempore Isaaci Argyri ad meridianum Constantinopolitanum. Horæ et scrupula a media nocte putantur.

Aurei numeri	Anni Christi	Cyclus solis	Littera Domin.	Novilunium medium	Dies novilunior.	Plenilunium medium	Dies plenilunii
				F. H.		F. H.	
I	1368	v	B A	Mart. 19 1 15 34' 2"	M. 20	Apr. 3 2 9 56' 4"	Apr. 3
II	1369	vi	G	Mart. 9 6 0 22 40	M. 9	Mart. 23 6 18 44' 42"	Mart. 24
E III	1370	vii	F	Mart. 27 4 21 55 21	M. 28	Apr. 11 5 16 17 23	Apr. 12
IV	1371	viii	E	Mart. 17 2 6 43 59	M. 17	Apr. 1 3 1 6 1	Apr. 1
V	1372	ix	D C	Mart. 5 6 15 32 57	M. 6	Mart. 20 7 9 55 39	Mart. 20
E VI	1373	x	B	Mart. 24 5 13 5 18	M. 25	Apr. 8 6 7 27 20	Apr. 8
VII	1374	xi	A	Mart. 13 2 21 53 56	M. 14	Mart. 28 3 16 15 58	Mart. 29
E VIII	1375	xii	G	Apr. 1 1 19 26 37	Ap. 2	Apr. 16 2 13 48 39	Apr. 17
IX	1376	xiii	F E	Mart. 21 6 4 15 15	M. 21	Apr. 4 6 22 37 17	Apr. 5
X	1377	xiv	D	Mart. 10 3 13 3 53	M. 11	Mart. 25 4 7 25 55	Mart. 25
E XI	1378	xv	C	Mart. 29 2 10 36 34	M. 29	Apr. 13 3 4 58 36	Apr. 13
XII	1379	xvi	B	Mart. 18 6 19 25 12	M. 19	Apr. 2 7 13 47 14	Apr. 3
XIII	1380	xvii	A G	Mart. 7 4 4 13 50	M. 7	Mart. 21 4 22 35 52	Mart. 22
E XIV	1381	xviii	F	Mart. 26 3 1 46 31	M. 26	Apr. 9 3 20 8 33	Apr. 10
XV	1382	xix	E	Mart. 15 7 10 35 9	M. 15	Apr. 30 1 4 57 11	Mart. 30
XVI	1383	xx	D	Mart. 4 4 19 23 41	M. 5	Mart. 19 5 13 45 43	Mart. 20
E XVII	1384	xxi	C B	Mart. 22 3 16 56 28	M. 23	Apr. 9 4 11 18 50	Apr. 6
XVIII	1385	xxii	A	Mart. 12 1 1 45 6	M. 12	Mart. 26 4 20 7 8	Mart. 27
E XIX	1386	xxiii	G	Mart. 30 6 23 17 47	M. 31	Apr. 14 7 17 39 49	Apr. 15

Ex horum Diagrammatum inter se comparatione A liquet quanta lunæ προήγησις conflata sit ab Nicæno tempore ad Isaacum, nempe amplius tridui et horarum 8. Sumatur enim annus cccxxiv, quo cyclus Romanus fuit 2, Constantinopolitanus 18, novilunium Martii 12, hora 2, 38' a media nocte, Constantinopoli; et cum eo contendatur annus 1369 iisdem cyclis præditus; cujus novilunium incidit Martii 9, hora 0, 23' a media nocte. Et quoniam annus prior bisextilis est, posterior proximus a bisextili, ideo detractis de posteriore horis 6, subducantur dies 8, 18, 23' de priore novilunio; discrimen erit dierum 3, horarum 8, 16'. Tanta est anticipatio lunæ a Nicæno tempore ad ætatem Argyri.

Ut autem quod de Isaaci ἀριστερά prius ostendimus, certius appareat, quædam ab illo, cap. XVI Computi, scripta super lunari προήγησει ad examen vocanda sunt. Canonem Paschalem, quem cap. X proposuit, cujusque terminos Paschales biduo Nicephorus anticipavit, conditum esse suspicatur ante annos 608 quam ista proderet, quoniam biduum Paschata Judaica moratur, etsi nondum expletos illos esse duos dies asserit; sed de iis superesse adhuc horas tres; quibus exhauriendis anni octo, et triginta desiderantur. Si quidem cyclo ineunte 3 (hic est annus Christi Dionysianus 1373), plenilunium Judaicum incidit post horas tres æquabiles ab ortu solis diei viii Aprilis. Erat annus Constantinopolitanus 6881. Itaque post annos tri-

ginta octo, videlicet anno 6919, qui est Dionysianus 1411, plena fiet, inquit, bidui $\pi\rho\acute{o}\gamma\gamma\eta\varsigma$. Hæc Argyrus. Et quidem revera anno illo quem dicit Christi 1373, Judaicum plenilunium contigit horis circiter tribus post solis exortum. Erat annus Judaicus 5133, cujus Tisri iniit Augusti xxx, seria 2, anno Christi 1372, cyclo solis Romano ix, littera DC. Nam illius character erat 2, 3, 606. Nisan autem character 5, 20, 757, seria vi ob translationem; Martii xxv, cyclo solis Romano x, littera B, anno Christi 1373. Plenilunium ergo commissum est Apr. viii, seria 6, 15, 73 1/2, hoc est horis 15, 73 post ortum solis. Nam epilogisnus Judaicus ab occasu solis incipit. Sed mirus hominis stupor; qui non animadverterit terminos Paschales, qui in laterculo descripti sunt, cui Damascenus auctor inscribitur, non alios esse, quam Nicænos, quibus Theophilus, Cyrillus, et Catholici deinceps usi sunt. At Isaacus circa annum Christi 765 canonem illum conditum ac terminos esse constitutos existimat. Detrahit enim 608 de 1373, existit annus 765. Sane Joannes Damascenus eo sæculo vixit; qui laterculi illius artificiosi conditor esse potuit; non tamen terminos instituit. Sed Argyrum fefellit id, de quo paulo ante monui. Putavit eo tempore, quo Paschales fixi sunt termini, plenam lunam in eos incurrisse. Quod quidem sancti Damasceni ætate contigit, cum olim Nicæno sæculo biduo fere plenilunia prævenirent. Ille fons erroris est: cui proxime subiiciendus est alter, quod Judaicum Pascha perpetuo decimam quartam Paschalem Christianorum esse velit; nec intelligat, Judæos ante vernum æquinoctium plerumque Pascha celebrasse: tum vero propter varias translationes, in decimum quintum vel decimum sextum diffudisse diem.

Quin etiam ridicule Argyrus idem de æquinoctio verno abs se deprehendo ante diem xv Martii scribit ex observatione solstitiorum: quasi non multo tutius, ac facilius sit, æquinoctia ipsa observare per sese, quam ex solstitiorum ratione colligere. Est enim horum animadversio difficilis, et lubrica propter lentissimam et $\acute{\alpha}\nu\alpha\iota\sigma\theta\epsilon\tau\acute{o}\nu$ progressionem solis a tropicis punctis, ut mirandum magis sit qualemcumque astronomum eam cognoscendi vernali æquinoctii rationem inivisse, quam hac adhibita, triduo circiter aberrasse. Nam verum æquinoctium vernali anno Christi 1372 commissum est Martii xii ineunte, feria vi hora 1, 41' post mediam noctem, Constantinopoli. Quinam autem fieri potest, ut Isaaci tempore æquinoctium incurrerit in Martii xv, vel xiv diem, cum centum fere post annis, hoc est anno 1488, Joannes Regiomontanus idem repererit Martii xi, hora 3, 40' post mediam noctem? quod et illi ex nostris tabulis eruto ad Isaaci tempus accommodatum est. Tum Copernicus anno 1546, Martii xi, hora 4, 20' observavit. Falsa igitur observatio illa est Isaaci Argyri; velut etiam cum Ptolemæum addit æquinoctium deprehendisse

A Martii xxi; cum certissime constet idipsum Martii xvii post meridiem notatum ab illo fuisse. Denique quod scribit ante annos quinquaginta in oppido Thraciæ Æno Judæos Pascha celebrasse Martii xx, cum Christianum celebratum fuerit Aprilis xxiii; littera fuit A, et annus Christi 1318, cyclo solis xi, lunæ viii, neomenia Tisri anno 1317 cyclo solis x, littera B, Septembris vii, seria 4, 8, 286, Nisan Martii iii, feria 6, 12, 724, anno 1318, littera A. Sed propter *Badu*, neomenia fuit Martii iv, feria 7, 5, 40 1/2. Si neomenia Martii iv accidit, Pascha celebratum est ad vesp̄eram diei xvii, et postridie fuit prima dies azymorum. Quare cum Isaaci descriptione non congruit. Christianum porro, Nicænumque Pascha celebratum est Aprilis B xiiii, cum terminus in xviii caderet, feria tertia.

CAPUT XI.

Altera methodus Paschalis exponitur, quæ in sancti Andreæ computo cernitur.

Est Græcorum computatorum et alia methodus ad Paschales terminos, sive Judaica Paschata cognoscenda; quam Chronicon Alexandrinum sequitur: cui non multum dissimilis est ea quæ in computo Andreæ Hierosolymitani legitur; cujus declaratio ad ea quæ capitibus antecedentibus explicata sunt, non parum conducet.

Annis ab Adamo per 19 distributis, cyclo lunæ, et ei congruentes epactas invenire jubet. His deinde dies xiiii addere τὰς πρὸ τῶν φωστῆρων, quæ antecedunt luminaria; item, προσελήνουσ *ante lunares* VII, tum ad complendam decimam quartam, quot opus est dies adjicere. Facilis est methodus. A Kalendis Martiis ad viii usque diem, quæ prima est neomenia Paschalis, dies sunt vii. Ii propterea προσέληνοι vocantur; quia primam neomeniam præcedunt. Inde ad xx Martii, dies xiii, qui πρὸ τῶν φωστῆρων appellantur, eo quod primam, ac citimam omnium decimam quartam proxime antecedunt, quæ est xxi Martii. Luminarium autem oppositio fieri ab illis putabatur in termino Paschali. Itaque citra ambages, dies xx ad epactas addendas esse præscribi poterat. Jam si conflata dierum summa minor sit quam xlii, reliquos adjice, donec xlii compleas: quidquid additum erit, post xx Martii putabitur, ostendetque Paschalem terminum. Sin dies xlii, aut plures etiam numerentur, tantum adde dierum, quantum necesse est, ut, diebus ablatis, quatuordecim resideant, et idipsum quod adjeceris, post xxi Martii putare incipe. Etenim decima quarta quælibet citra Martii xxi incidens nondum Paschalis est: ob id calculus ultra propagandus est. Esto cyclo Constantinopolitanus xiv, qui est Romanus xvii, epactæ sunt iv, quæ cum xx Martii, conficiunt 24. Ut autem ablata integra syzygia, reliqui sint dies xiv, adde 20. Fiunt 44 dies. Porro additii illi 20 a xxi Martii ad ix Aprilis perveniunt; quo die xiv Paschalis convenit, cyclo lunæ Nicæno xvii.

Rursus cyclo v Constantinopolitano, Romano viii,

epactæ xxv, quæ cum xx diebus Martii dant xlv; ut igitur lxxiv dies existant, addendi xxix. Fient 74. Detractis 60, residui sunt 14. Cæterum ad 20 dies Martii, additis 29, et ex summa 49, deductis 31 Martii, restat Aprilis 18, in quam terminus Paschalis Nicænus congruit, cyclo viii.

At sanctus Andreas Cretensis, ut idem terminus obtineatur, labentem lunæ cyclum per xi multiplicat. Summæ collectæ sex dies adjicit, quas ἀπ' αἰώνων vocat, usque ad cyclum xvi; cyclo vero xvii, xviii et xix septem addit. Post hæc integra summa per 30 tributa, quod reliquum est a Martio putari, eique quantum dierum opus est addi præcipit, ut numerus ad quinquaginta perveniat, adeo ut etiam de Aprili aliquid adjungatur. Horum dierum ultimus Pascha Judaicum erit. Cujus decreti, ne quid diligentiam nostram effugeret, causam esse comperimus.

Epactæ lunares, quæ Martium antecedunt, sunt residui dies post ultimam syzygiam: quorum complementum ad xxx, lunationem eam perficit, quæ nondum Paschalis esse potest. Igitur Paschalis erit, quæcunque post ipsam, decimam quartam habet in xxi Martii, aut proxime post xxi. Proinde ad epactam addere oportet, ultra complementum ejus, quo integra syzygia perficitur; dies xiv, ad decimam quartam syzygiæ insequentis obtinendam. Quæ quidem si ad xxi Martii pervenerit, utique Paschalis erit. Sin minus, toti xxx dies addendi erunt, ut Paschalis terminus habeatur.

Quocirca ad eum modum conformari regula ista poterat: Ad epactam adjice quantum dierum opus ad complendos xlv, a cyclo primo ad xvi, vel ad xliii explendos in tribus cyclis reliquis, initio facto a Kalendis Martiis, si quod deest majus est xx. Sin minus est, totam præterea syzygiam xxx dierum accommoda. Quidquid additum est, si a Kalendis Martiis putetur, in terminum Paschalem desinet. Hæc regula eodem cum illa sancti Andreæ recidit. Nam qui sex dies addit ad epactam; ac reliquum deinde numerat a Kalendis Martiis, donec quinquaginta compleat; idem facit ac si diebus illis sex non additis, solos xlv exleret. Cum autem lunæ saltus, et ὁποσὴ diei unius cyclo xvi contingat, qui est Alexandrinus xix, ut supra demonstravimus; ideo numeri aurei cyclorum sequentium uno die neomeniam citius offerunt. Ob id septem dies ad epactas addit Andreas cyclo xvii, xviii et xix, et nos ad xliii tantummodo compleri summam præcipimus; ut uno die ante, quam in reliquis, neomenia sistatur. Quærat exempli gratia terminus Paschalis cyclo v. Epactæ sunt xxv, ad eas adjectis vi, fiunt xxxi; et abjectis xxv, restat i. Adde itaque xlix dies, deque iis Martii dies aufer xxxi, reliqui erunt xviii Aprilis dies. Igitur Aprilis xviii die terminus Paschalis incidit cyclo Constantinopolitano v, qui est Alexandrinus viii. At secundum regulam nostram, quoniam ad xlv, desunt dies xix, qui numerus minor est vi-

ginti, idcirco accommodata integra syzygia, conflunt dies xlix; de quibus subductis Martii diebus xxxi, restant xviii. Rursus inquiretur terminus cyclo lunæ xviii. Epactæ sunt xviii, ad quas accedunt vii, ut fiant xxv, quibus ad quinquaginta desunt xxv. Ergo Martii die xxv quarta decima Paschalis incurrit cyclo Romano xv, Constantinopolitano xviii. Idem fiet, si epactarum xviii complementum ad xliii, hoc est xxv numeres a Kalendis Martiis. Hæc methodus locum habet in Nicænis syzygiis. Quod si προσηγήσεως lunaris rationem ducere quis velit, potest ad epactam dies addere totidem, quot luna pristinam epocham antevertit, ut Isaacus Argyrus instituit.

CAPUT XII.

B Declaratur usus computi superioris Græcorum, et præcipuorum festorum exemplis astruitur.

Superest ut Græci computi, quem accurate hactenus enarravimus, usum ac fructum experiamur in festis illorum præcipuis indagandis, quæ nos mobilia vulgè nuncupamus. Ea porro describuntur in illorum Horologio, quod Venetiis editum est anno Christi 1555. Cujus in calcem annorum xl series describitur, ab anno mundi 7044 ad 7083: quorum in singulis festorum ac religiosorum dierum tempora continentur.

Primo loco ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ponitur, hoc est Vigilia Natalis Domini, cujus seriæ notatur.

Secundo, Κρεωφάγια, hoc est dies omnes a Natali ad Dominicam Sexagesimæ, quæ Ἀπόκριews vocatur, quibus carniū esus indulgetur.

Tertio, τὸ Τριῶδιον, quæ est Dominica proxime antecedens Dominicam Septuagesimæ.

Quarto, ἡ Ἀπόκριews, Dominica Carnisprivii; quam Sexagesimam appellamus, a qua Græci abstinere carnibus incipiunt, diebus ante Pascha lvi: quod eo faciunt, ut xl dierum jejuniū in solidum constet. Cum enim Sabbato jejunaire nefas habeant, uno excepto pridie Paschatis, si de hebdomadibus viii, diebus lvi, octo Dominicas, ac Sabbata vii expungas, reliqui dies erunt xli. Nam postremum Sabbatum extra ordinem jejunio dicatur.

Quinto, legale Pascha.

Sexto, Christianum Pascha.

Septimo, ἡ Κυριακὴ τῶν Ἀγίων πάντων, Dominica Sanctorum omnium; quæ Dominicæ Trinitatis respondet.

Octavo, jejuniū sanctorum Apostolorum, quod Græci obeunt a Dominica Sanctorum omnium, usque ad xxviii Junii. Nam xxix Junii sanctorum apostolorum Petri et Pauli festum celebrant. Ποσθριδιε τὴν σύναξιν τῶν δώδεκα ἀποστόλων. Hoc porro jejuniū alias longius, alias contractius est. Totidem enim dierum est, quot a Paschate ad tertium diem Junii computantur, ut Isaacus docet capite XV. Nam a Paschate ad Dominicam apostolorum, dies sunt lvi. A tertio Maii ad xxviii Junii, dies totidem. Quare dempto intervallo a tertio Maii

ad Dominicam apostolorum, unum idemque spatium erit a Paschate ad tertium Junii, quod est a Dominica τῶν ἀποστόλων ad xxviii Junii.

Ut hæc omnia superiori methodo expediri possint, unius anni διαγραφὴ ex Horologio proponemus.

Ἔτους δ' μδ' ἡνδικτιῶνος θ' ἡλλου κύκλοι ις'· φεγγαρίου κύκλοι ιδ'. Ἡ παραμονὴ τῶν Χριστοῦ γεννῶν ἡμέρα ζ'· κρεωφαγία ἡμέραι νζ'. Τὸ τριῶδιον ἀρχεται Φεβρουαρίῳ ιδ'. Νομικὸν Πάσχα Ἀπριλίῳ θ'. Χριστιανῶν Πάσχα Ἀπριλίῳ ις'. Κυριακὴ τῶν Ἀγίων πάντων Ἰουνίῳ ια'· ἡ νηστεία τῶν ἁγίων ἀποστόλων, ἡμέραι ις'.

« Anno 7044, indictione ix, solis cycli xvi, lunæ xiv, exspectatio natalis Christi, feria vi, carniuius esus diebus lvii. Triodion incipit Februarii xix. Legale Pascha Aprilis ix. Christianorum Pascha Aprilis xvi. Dominica Sanctorum omnium Junii xi. Jejunium sanctorum Apostolorum, dies xvii. »

Est hic annus Christi 1536, ut apparet, si de 7044 deducantur 5508. Cyclus erat Romanus solaris v, litteræ BA, lunæ xiv. Anno antecedente, 1535 cyclo Romano iv littera erat C : ideo feria vi Decembris xxiv. Divisis 7044 per competentes cyclos, prodibit solis xvi, lunæ xiv, epactæ lunæ iv. Adde xl dies, et detractis diebus Martii, relinquetur nonus Aprilis, quo terminus Paschalis fuit. Concurrentes erant cyclo solis decimo sexto v, quæ cum regulari Aprilis : 1, et 9 diebus, efficiunt 15 : detractis 7 residua est feria prima, in quam terminus incidit. Ideo Pascha prorogatum est in xvi Aprilis. Jam si de Aprilis xvi die, id est de 107 a Kalendis Januariis (fuit enim bisextilis annus) subtrahas 57, relinquuntur 50, sive Februarii xix dies, quod Dominica ἡ Ἀπόκρεως contigit. A vicesima quinta Decembris ad xix Februarii, dies sunt lvii : quibus carnibus vesci licet, ante quadragesimale jejunium. Adde lvi dies ad Paschalem Dominicam, quæ est xvi Aprilis ; calculus desinet in xi Junii, quæ erit Dominica Sanctorum. Intervallum a Paschate ad iii Maii dies xvii, quot ab xi Junii ad xxviii. Proinde jejunium apostolorum dies habuit xvii.

Præter hæc festa, quæ mobilia vocantur, memoratur apud Græcos ἡ μεσοπεντηχοστή, quæ est vicesimus quintus dies a Paschate, ac semper feria quarta contingit. Igitur additis 24 ad diem Paschæ, μεσοπεντηχοστή proveniet. Sic anno illo Christi 1536, si ad xvi Aprilis accedant dies 24, incidemus in x Maii, quæ fuit μεσοπεντηχοστή. Meminit hujus festi Chronicon Alexandrinum, ut ad Nicephori Breviarium observavimus ; nec non Græcorum Horologium.

Ad extremum non est prætereundus error Maximi, qui est capite VIII primæ partis Computi. Ibi enim a Dominica ἀπόκρεφ, quæ et Παρελθασίς τῶν ἁγίων νηστειῶν dicitur, usque ad Πάσχα νομικόν, sive ad xiv Paschalem, dies computat lvii. Hoc modo Pascha legale idem erit cum Christiano.

Nam a Dominica Sexagesimæ, quæ est ἡ Ἀπόκρεως, ad Pascha, dies sunt lvii. Ad terminum vero sive xiv Paschalem, interdu dies sunt ut minimum quinquaginta, ad summum quinquaginta sex.

CAPUT XIII.

Methodus computi Græcorum, qui a Maximo, Isaaco, aliisque traditus est, per tabulas et canones expeditissima traditur.

¶ Non erit, opinor, ingratum studiosis historiæ Græcæ et annalium lectoribus ; magno certe iis adjumento fore confido, si ex iis omnibus, quæ de Græcorum æris ac computis copiose hactenus explicavimus, methodus aliqua conficiatur, certos in canones redacta ; quorum præsidio celerrime quod quæritur investigari queat. Hujus rei gratia tabulas condidimus vi, quarum rationem et usum breviter edisseram. Prima Græci computi annos offert cum cyclis tribus, quæ est prorsus eadem cum tabula periodi Julianæ libro VII *De doctrina temporum*, capite IX descripta. Quamvis enim Græcorum computus non sit artificiosa periodus, et ad solam cyclorum methodum instituta, uti Juliana : tamen non minus ille per cyclos integros divisus, proprios offert anni cujuslibet. Itaque a periodo Juliana hoc solo differt, quod hæc cyclos solis, lunæ, et indictionis præbet Romanorum, ac Juliani anni peculiare. Græcus vero computus saltem cyclum solis diversum exhibet. Nam Alexandrinus in lunæ cyclo convenit, indictionem unitate minorem habet. Constantinopolitanus, solam indictionem cum Juliana periodo communem parit ; cyclum lunæ Judaicum. Quocirca discriminis causa, Julianam periodum appellamus eam, quæ Romanis cyclis servit : computum vero Græcum, vel æram, non periodum nominamus. Secunda tabula cyclum solis complectitur cum epactis solis, sive concurrentibus ; qui in utroque computo locum habent. Adjecimus et Dominicales litteras, non quæ cyclo solari Græco congruunt ; sed quæ Romano tribuuntur : quod eo fecimus, ut ad eam veluti regulam usus methodi sequentis exigatur. Nam ut diei cujusvis feria per concurrentes, et regulares inventa fuerit ; probari per Dominicalem litteram debet, ne quid erroris obrepserit. Tabula tertia epactas menstruas solis, sive regulares dabit in mensibus Julianis : quos quidem regulares ita disposuimus, ut eodem initio utrique computo proposito, nimirum ab Januario ; varietas illa vitetur, quæ in Maximi, et Isaaci methodo cernitur. In quartam tabulam cyclum lunæ, cum epactis Maximi et Isaaci coniecimus : nec non Paschales terminos et regulares dierum, in quos incidunt termini. Cyclus lunaris primus in Isaaci computo, sive Constantinopolitano, quartus est cycli Romani, quem eundem esse docuimus cum cyclo Maximi et Alexandrini computi. Idcirco terminorum diversa series instituta. Quinta tabula regulares continet accommodatos utrique computo, sic ut idem ad initium Januarii facilitatis causa referantur. Sexta denique periodos

annorum 532 collectas exhibet : cujusmodi Maxi- A
mus aliquæ Græci in suis computis usurpant.

Tabula I cyclorum. In Hecatontadibus et Chilia-
dibus.

Centenarii collecti	Cyclus solis	Cyclus lunæ	Indictio
100	xvi	v	x
200	iv	x	v
300	xx	xv	xv
400	viii	i	x
500	xxiv	vi	v
600	xii	xi	xv
700	xxviii	xvi	x
800	xvi	ii	v
900	iv	vii	xv
1000	xx	xii	x
2000	xii	v	v
3000	iv	xviii	xv
4000	xxiv	x	x
5000	xvi	iii	v
6000	viii	xv	xv
7000	xxvii	viii	x
8000	xx	i	v
9000	xii	xiiii	xv
10000	iv	vi	x

Tabula II cycli solis.

Anni	Concur- rentes	Romana litteræ
i	7	GF
ii	1	E
iii	2	D
iv	4	C
v	5	BA
vi	6	G
vii	7	F
viii	2	E
ix	3	DC
x	4	B
xi	5	A
xii	7	G
xiii	1	FE
xiv	2	D
xv	3	C
xvi	5	B
xvii	6	AG
xviii	7	F
xix	1	E
xx	3	D
xxi	4	CB
xxii	5	A
xxiii	6	G
xxiv	1	F
xxv	2	ED
xxvi	3	C
xxvii	4	B
xxviii	6	A

In decadibus.

Anni	Cycli solis	Cycli lunæ	Indict.
10	x	x	x
20	xx	i	v
30	ii	xi	xv
40	xii	ii	x
50	xxii	xii	v
60	iv	iii	xv
70	xiv	xviii	x
80	xxiv	iv	v
90	vi	xiv	xv

Tabula III epactarum menstruarum solis, sive re-
gularium in utroque computo.

Menses Romani	Epactæ cycli Alexandrini computi	Epactæ cycli Constantinop. computi
Januarius	1	2
Februarius	4	5
Martius	4	5
Aprilis	7	1
Maius	2	3
Junius	5	6
Julius	7	1
Augustus	3	4
September	6	7
October	1	2
November	4	5
December	6	7

Tabula IV cycli lunaris cum epactis, et terminis.

	Epactæ Maximi	Epactæ Isaaci	Termini Paschales in computo Alexand.	Regu- lares	Termini Pa- schales in com- puto Constan- tinopolitano.	Regu- lares
i	9	11	Aprilis	v	Aprilis	ii
ii	20	22	Martii	xxv	Martii	xxii
iii	1	3	Aprilis	xiii	Aprilis	x
iv	12	14	Aprilis	ii	Martii	xxx
v	23	21	Martii	xxii	Aprilis	xviii
vi	4	6	Aprilis	x	Aprilis	vii
vii	15	17	Martii	xxx	Martii	xxvii
viii	26	28	Aprilis	xviii	Aprilis	xv
ix	7	9	Aprilis	vii	Aprilis	iv
x	18	20	Martii	xxvii	Aprilis	xxiv
xi	29	1	Aprilis	xv	Aprilis	xii
xii	10	12	Aprilis	iv	Aprilis	i
xiii	21	23	Martii	xxiv	Martii	xxi
xiv	2	4	Aprilis	xii	Aprilis	ix
xv	13	15	Aprilis	i	Martii	xxix
xvi	24	26	Martii	xxi	Aprilis	xvii
xvii	5	8	Aprilis	ix	Aprilis	v
xviii	16	19	Martii	xxix	Aprilis	xxiv
xx	27	0	Aprilis	xvii	Aprilis	xiii

Tabula V regularium lunæ in utroque cyclo. A

Tabella VI periodorum Victorinianarum.

	Regulares Maximii.	Regulares Isaaci.
Jannarius	10	0
Februarius	11	1
Martius	10	0
Aprilis	0	1
Maius	1	2
Junius	2	3
Julius	3	4
Augustus	4	5
September	6	7
October	6	7
November	8	9
December	8	10

B

Numerus periodorum.	Anni collecti
1	532
2	1064
3	1596
4	2128
5	2660
6	3192
7	3724
8	4256
9	4788
10	5320
11	5852
12	6384
13	6916
14	7448
15	7980

CANONES UTRIUSQUE COMPUTI.

CANON I. *Proposito quolibet anno Alexandrinæ æræ, vel Constantinopolitanæ, cyclos ejus proprios cognoscere.*

Quærat proxime minor ex tabula prima in centenariis et millenariis, eisque competentes cycli adnotentur solis, lunæ et indictionis; reliqui deinde ex decadibus suppleantur. Tum cycli singuli in suo quique genere colligantur. Quibus addantur excurrentes, si qui supersint, ultra decadas numeri. Ita fient cycli proprii anni illius, qui proponitur, detractis de summa, quoad potes, integris cyclis.

Exemplum: esto annus ab Adamo computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero 7050. Hoc modo colliges cyclos utriusque.

In Alexandrino.

Cycli

	Solis	Lunæ	Indict.
7000	24	8	10
30	2	11	15
4	4	4	4
Summa	6	4	14

In Constantinopolitano.

Cycli

	Solis	Lunæ	Indict.
7000	28	8	10
50	22	12	5
Summa	22	1	15

Anno ergo Alexandrinæ æræ 7034 cyclus erat solis vi, lunæ iv, indictio xiv, Constantinopolitanus vero 7050 habuit solis cyclum xxii, lunæ i, indictionem xv.

CANON II. *Edito quolibet anno utriusque computi, nosse quem situm habeat in Juliana periodo, vel æra Christi Romana, et quibus cyclis Romanis affectus sit.*

Tria imprimis observanda sunt: primum æram utramque Græcorum ab Adamo ad annum primum æræ Christianæ, excedere summam annorum periodi Julianæ, qui ad æram eandem putantur. Alexandrina æra periodum Julianam superabat annis 779, Constantinopolitana 795; alterum, annum

æræ Christianæ primum in Alexandrina numerari 5493; in Constantinopolitana 5509; tertium, Constantinopolitanam æram superare alteram annis xvi. Itaque si ad annum quemcunque æræ Alexandrinæ, ejusque cyclos per i canonem collectos, addas 16, efficies annos, cyclosque Constantinopolitanæ; deductis integris cyclis; aut, si præcisus sit calculus, totis ipsis assumptis, tanquam anni illius proprii. Ex primo sequitur, ut annos primos amborum computorum in Juliana periodoprehendas, oportere ad periodum currentem integram aliam accommodare annorum 7980. Annus periodi Julianæ 4714 est annus i æræ Christianæ; adjuncta integra periodo colliguntur anni 12694.

His animadversis, si annus Græcus propositus major sit 779 in æra Alexandrina, detractis de eo 779, quod reliquum est dabit annum periodi Julianæ, cui respondet. In Constantinopolitana vero, prodibit detractis 795; residuo itaque per 28, 19, et 15 tributo, Romanos cyclos obtinebis. Sin minor est annus propositus quam 779, aut 795; adjice ad annum Alexandrinum 7201, ad Constantinopolitanum, 7185: existet annus periodi Julianæ prolepticæ et antecedentis; quo per cyclos tres diviso, quod voles assequeris.

Annum porro Christi labentem efficies in utraque æra, si de Alexandrina subducas 5492; de Constantinopolitana, 5508.

Exemplum: annus Alexandrinæ æræ 7034, subductis 779, est 6255; deductis autem 5492 est annus Christi vulgaris 1542. Sic annus Constantinopolitanus 7050, ablatis 795, relinquit 6255; subtractis 5508, reliquos facit 1542 Christi: quibus competentes cyclos erues, si annos Julianæ periodi conferas in tabulam I, nimirum hoc modo.

	Solis	Lunæ	Indict.
6000	8	15	15
200	4	10	5
50	22	12	5
5	5	5	5
Summa	11	4	15

Igitur anno utrique Græco respondet Romanus cyclus xi lunæ iv, indict. xv.

Rursus, scire volo quotus trium cyclorum Romanorum congruat annis primis æræ utriusque. Aufer annos 5493 de 12694, relinquetur annus 7201. Igitur annus primus æræ Alexandrinæ est Julianæ periodi 7202, cui per canonem primum debetur cyclus solis vi, lunæ i, indictio ii. Item de 12694 deductis 5509, restant 7185. Igitur annus periodi Julianæ 7186 est primus æræ Constantinopolitanæ. Quæ proinde cœpit Romano cyclo solis xviii, lunæ iv, indictionis i.

Ex his compendium canonis oritur ejusmodi: invento cyclo solis æræ Alexandrinæ adde 5, cyclo lunæ 0, indictioni 1: obtinebis Romanos illius anni cyclos; Constantinopolitanæ vero cyclis adde, solari 17, lunari 3, indictioni 0, ut hæc tabella docet. Verbi gratia annus Alexandrinus 7034 per primum canonem

		solis	5
	Alexandrino	lunæ	0
		indict.	1
Adde cyclo		solis	17
	Constantin.	lunæ	3
		indict.	0

cyclum solis obtinet 6; adde 5, efficies 11. Cyclus lunæ 4, additis 0 est 4; indictio 14, addito 1 est 15. Sic anni Constantinopolitani cyclus solis 22 auctus 17 transit in Romanum 11; lunaris, additis 3, ex 1 fit 4; indictio eadem est 15.

Cæterum annos illos Græcorum computorum a Kalendis Januariis auspicamur; tamen si civilis annus, et indictio ab antecedente Septembri incipiant: quod si quis imitari voluerit, Romanos cyclos unitate minuet in annorum singulorum exordio. Idemque faciet in Græcis ipsis, uti feriæ, vel lunæ consequatur ætatem in primis iv mensibus, ex methodo sequentium canonum.

CANON III. *Datis cyclis solis ac lunæ in Græcorum computis, invenire quotus sit annus periodi Victorinianæ; necnon ab Adamo. Item data præter illos cyclos indictione, annum tam æræ Græcanicæ, quam periodi Julianæ, in quem tres illi cycli incidunt, eruere.*

Cyclum solis editum duc in 57, ac summam reserva. Deinde cyclum lunæ aufer ex 19; aut si 19 ipse sit, sume 19. Eum numerum multiplica per 56. Quæ inde nascetur summa, eam cum superiore compone, quæ ex cyclo solis ducto in 57 oritur. Quidquid ex ambobus conflatum erit, partire per 552, residuum erit annus periodi Victorinianæ. Hoc si adjeceris ad annum quem proxime minorem anno æræ Græcæ proposito suspicari potes, in tabula vi, habebis annum Græcum, cujus proprii sunt cycli solis ac lunæ in quæstione positi; quo invento, per methodum canonis antecedentis, exquires quem in annum Julianæ periodi, vel Christi competat. Quod si præterea data sit indictio: quod superfuit de ultima divisione 552, per 15 divide, accommodata, si ita necesse est, integra periodo 15 annorum: quod inde supererit, retine, et indidem, aufer propositam indictionem, accommodato, si

PATROL. GR. XIX.

opus est, integro numero 15; reliquum duc in 1064, et ad summam adjice quod superfuit de novissima divisione per 552. Quod si summa major est quam 7980, hunc ipsum numerum ex illa detrahe. Ita fiet annus ille, qui requiritur, ex quo in Juliana periodo proprium annum illius assequeris.

Exemplum: Chronicon Alexandrinum migrationem Israelitarum ex Ægypto statuit eo anno, qui cyclum habuit solis 2, lunæ 19, cum indictione 13. Quæro quotus ille computi Græci fuerit, et quidem Constantinopolitani; hunc enim iste auctor adhibet. Primum editis cyclis solis ac lunæ, ducendus est cyclus solis 2 in 57, fiunt 114. Tum cyclum lunæ 19 de integro cyclo ejusdem lunæ subtrahens, residuum habeo 19: quem numerum per 56 multiplico. Conflunt 1064, quam summam ad priorem adjicio 114, ut fiant 1178: quibus per 552 divisus, reliqua sunt 114. Proinde Chronicon Alexandrinum ἔξοδον confert in annum 114 periodi Victorinianæ. Ut autem scias quotus sit idem computi Constantinopolitani, conjectura opus est. Quoniam igitur Græci ex LXX Seniorum fide annos vulgo numerant ab Adamo ad diluvium 2242, et a diluvio ad Abrahamum 1172, summa colligitur ab Adamo ad ortum Abrahami, annorum 3414. Hinc autem ad migrationem ex Ægypto putant annos circiter 505. Quare colliguntur anni fere 3919 ab Adamo ad ἔξοδον. Ut accuratum annum habeas Alexandrini Chronici, quære in tabula vi annum proxime minorem eo quem suspicaris: qui ut major est anno 3724, ita minor 4256. Quocirca annos periodi Victorinianæ 114, adde ad 3724, efficies annum 3838, qui divisus per cyclum solis ac lunæ, reddit solis quidem, cyclum 2, lunæ vero 19: quod erat propositum.

Rursus, si præter duos illos cyclos, indictio data sit 13, numerum 114, qui postremo relictus est ex divisione per 552 instituta; per 15 partior, restant 9: de quo, additis 15, subtraho 13, reliqua fiunt 11; quæ si ducantur in 1064, summa erit 11704, ad quam adjice 114, et ex toto 11818, quoniam 7980 excedit, his deductis, relinquitur annus 3838: a quo ablatis 795, existit annus in Juliana periodo 3043, qui respondet anno Constantinopolitano 3838. Hoc ut verum esse cognoscas, ex methodo canonis antecedentis, ad cyclum solis 2 Constantinopolitanum adde 17; ad lunarem 19 adde 3, et ad indictionem 13 adde 0, conficies cyclos Julianos, solis 19 cum littera E; lunæ 3, indictionem 13: quæ omnia congruunt in annum periodi Julianæ 3043, qui centesimus et quadragesimus est ante veram epocham Exodi, quam in annum periodi Julianæ contulimus 3183. Et quidem Chronicon ait anno illo, quem numerat 3838, feriæ 1 contigisse Aprilis xiii, eodemque die quartam decimam Nisan incidisse; ut minime dubitandum sit, quin et aureus numerus fuerit 3, et cyclus solis 19, litteraque Dominicalis E.

Aliud exemplum: Chronicon idem annum conceptus Joannis præcursoris numerat ab Adamo

5505, si a Martio annus inchoetur, indictione xiv, A feria i Aprilis ix die, quemadmodum in Græcorum anno imperii Augusti xxix : quæ esse falsissima ex methodo nostra ita colligemus. Divisis annis 5505 per 28, relinquitur solis cyclus 17 ; per 19 autem partitis, relinquuntur 14. Verum indictio non xiv, sed xv consurgit ex divisione per 15. Quæraturs annus ille, in quem indictio xiv cum cyclo solis xvii et lunæ xiv concurrat. Primum ducto cyclo solis 17 in 57, efficiuntur 969 ; tum ablatis 14 de 19, restant 5, quæ in 56 ducta fiunt 280 ; additis 969, summa producitur 1249, quæ per 532 distributa relinquit 185. Igitur annus cycli Victorini 185 ille fuit quem Chronicon significat. Verum indictio, quam adjungit, ratiocinia conturbat. Nam si reliquos illos 185 per 15 partiare, restant 5, de quibus ablata indictione proposita 14, supersunt 6 : quæ in 1064 ducta conficiunt 6384. Adde 185, existet annus 6569, qui cyclos exhibet, solis xvii, lunæ xiv, indictionem xiv. Est autem annus Christi 1856. Vides absurditatem. Quamobrem non satis commendari methodus ista potest, quæ ad Græcorum annalium castigandos errores, præsertim Theopanis, majorem opinione fructum asseret.

CANON IV. *Propositi cujuslibet diei feriam in Græcorum computo pronuntiare.*

Invento cyclo solis in utroque computo per canonem i, huic congruentes epactas menstruas adhibe ex tabula ii cycli solaris ; tum ex tabula iii epactas menstruas require, atque ad sui generis concurrentes appone, hoc est ad concurrentes cycli æræ Alexandrinæ adde regulares computi Alexandrini, ad concurrentes vero computi Constantinopolitani, regulares ejusdem. Demum ad conflata inde summam, τῆς ποσότητος, hoc est diem mensis adjice. Quod inde conficitur, per 7 divisum, feriam demonstrabit.

Exempli gratia : Sit annus computi Alexandrini 7034, Constantinopolitani vero, 7030. Prioris cyclus per canonem i confectus est vi. Concurrentes ex tabula ii, sunt 6. Velim scire feriam diei ix Aprilis. Regulares Alexandrini ex tabula iii colliguntur 7, quibus ad 6 additis cum 9 diebus Aprilis, summa est 15. Proinde feriam dico fuisse i. Rursus cyclus anni 7050 Constantinopolitani per eundem canonem deprehensus est 22, concurrentes 5. Regulares Aprilis in secundo versu regularium tabulæ iii sunt 1, qui cum 5 concurrentibus, et 9 diebus Aprilis componunt 15 ; adeoque feriam i.

Experiamur an recte positus sit calculus per characterisum annorum Christi, vel periodi Julianæ. Annus Alexandrinus 7034, detractis 779, invenitur periodi Julianæ 6255, qui et idem prove nit ablatis 795 de anno 7050 Constantinopolitano ex methodo canonis ii. Sed et iidem anni conspirant in annum Christi 1542, si ex Alexandrino abjecero 5492, et e Constantinopolitano, 5508. At tam annus periodi Julianæ 6253, quam Christi 1542, obtinet cyclum solis Romanum xi, cui ex tabula ii competit littera A. Igitur verissime pronuntiata est

A feria i Aprilis ix die, quemadmodum in Græcorum Horologio legitur.

CANON V. *Ætatem lunæ in dato quolibet anno ac die utriusque computi deprehendere.*

Postquam cyclum lunarem per canonem primum repereris, cum eo adi tabulam iv : cujus in primo versu cyclum tuum requirito ; tum e directo epactam illi respondentem. Si Alexandrini computi proprius est inventus a te cyclus, epacta illi respondens est ea, quæ Maximi dicitur. Constantinopolitano vero tribuitur altera, quæ Isaaci inscribitur. Confer te deinde ad tabulam v regularium lunæ, et propositi mensis regulares computi cujusvis proprios excerpe. Summam ex epactis et regularibus conflata auge dierum numero, cujus in ultimo ætas lunæ requiritur. Collecti dies illi, ac per 30 divisi, quota sit illo die luna monstrabunt.

Exemplum : Propositum sit investigare quota luna sit Aprilis 2 anni 7034 Alexandrini computi, et 7050 Constantinopolitani ; quorum cyclos lunares confecimus canone i ; illius quidem 4 ; hujus 1. Igitur cum cyclo Alexandrinæ æræ 4, in tabula iv, invenio epactam xii. In tabula v, regulares Aprilis 0. Proinde epacta 12, et Aprilis dies 2 lunam decimam quartam offerunt illo die. At annus 7050 Constantinopolitanus epactas in iv tabula xi obtinet ; regularem in v tabula, i ; sunt xii, et cum biduo Aprilis xiv. Sane in Horologio Græci lunam illo anno decimam quartam computant Aprilis secundo.

CANON VI. *Terminum Paschalem sive Pascha Judaicum, ejusque feriam in utroque computo reperire.*

Cum cyclo lunari canone primo deprehenso adi tabulam iv. In primo versu cyclum tuum accipe, et ex directo Paschalem terminum, cum ejus regulari tam in Alexandrina æra, quam in Constantinopolitana. Exinde concurrentes cycli solis anni propositi per canonem iv inventos, cum regulari termini compone. Summa feriam dabit, adjectis septem. Ut anno eodem Alexandrino 7034, cyclus lunæ iv in tabula respondentem habet terminum Paschalem Aprilis 2, cujus regulares sunt 2, cyclus solis vi concurrentes iidem dedit 6 per canonem iv ; ambo collecti feriam i exhibent.

Sic anno Constantinopolitano 7050, cyclus lunæ i terminum offert in tabula iv, Aprilis ii, cum regularibus 3. Cyclus solis ex canone i fuit 22, concurrentes 5, qui cum regularibus ostendunt feriam i, qualem Græcorum Horologium demonstrat.

CANON VII. *Pascha Christianum, ac præcipua Græcorum festa quovis anno definire.*

Paschali termino per superiorem canonem adverso, ejusque feria, si Dominica sit ; in sequentem Dominicam diffunditur. Si alteram in feriam terminus incurrat, proxime sequens Dominica Pascha Christianum obtinebit. Invento Paschate, festa reliqua nullo negotio reperies. Hæc methodus et per se facilis est, et capite superiori hujus libri continetur.

CAPUT XIV.

De certorum hominum Paschali computo ac methodo, quos S. Maximus πενταπλοῦντας, et εξαπλοῦντας nominat; nos undecuplatores appellamus, quorum ratio prope inextricabilis visa Scaligero, facillime declaratur. De iisdem error Scaligeri.

Maximus martyr primæ partis computi, cap. XI, et XII, ac tota secunda parte contra certos computi artifices disputat, quos πενταπλοῦντας, et εξαπλοῦντας vocat; hoc est quinques et sexies annos cycli lunaris multiplicantes; vel, ut uno verbo id exprimatur, undecies: quorum methodum secunda parte proponit, sed obscure ac perplexe, ut difficile sit quid sibi velit assequi. Quod et Scaliger lib. II *De emendatione temporum* fatetur, cap. De falso cyclo Paschali. Nos tamen aspirante Deo, et ejusdem sanctissimi martyris precibus adjuti, tricas istas omnes pervicimus, ac totam illam methodum exploravimus: cujus hic scientiam studiosis adulescentibus impartiemur. Nam non solum ad explicandum Maximi computum hæc a nobis opera requiritur, sed est etiam ad Constantinopolitani computi, quem supra declaravimus, illustrandam originem aptissima. Primum itaque quæ diversis locis de illis Maximus tradiderit, in unum colligemus.

Υποτομὴν σελήνης, quem « saltum lunæ » vulgares computi nominant, ait capite undecimo primæ partis ab illis conferri in annum cycli XI, qui est XIV Græcorum et Romanorum, cujus neomenia cœpit Decembris ultimo; annus ipse vero desinit in Decembris XVIII. Unde sequens annus, qui cyclo affectus erat illorum XII, Catholicorum XV, a die XIX Decembris inibat; ita ut luna XIV caderet in Kalendas Januarias. Quare annus cycli undecimus apud undecuplantes istos (sic enim appellare mihi liceat), sive decimus quartus orthodoxorum, diebus constabat trecentis quinquaginta tribus, ac diei unius suppressio fiebat Decembris XIX, siquidem neomenia cycli illorum XII, nostrorum XV, a XX Decembris, cui ex Alexandrinorum præscripto erat affixa, ad XIX transferebatur; ut unus ille dissimularetur dies. Ac tunc decimus nonus Decembris numerari bis solebat, ut tam antecedentis postremus putaretur, quam primus sequentis. Rursus cap. XII refert illos, ad exemplilem diem compensandum, singulis annis addere sexagenaria scrupula quinque; et sic annis duodecim diem integrum colligi, ac denum eos ipsos ad annum Adami computum annos XVI adjicere.

In secunda vero parte computi methodum illorum tribus figuris explicat, hoc est rota una, et laterculo, vel canone duplici: quorum alter ad sinistram, alter ad dextram rotæ descriptus erat. Sed propter angustias chartæ supra ambos rota constituta est. Ex hac porro methodo constat cyclum lunarem apud istos ternario minorem fuisse Græco, vel Alexandrino, qui idem et Romanus fuit: et primum undecuplantium esse Alexandrinorum

A quantum, horum vero primum illorum decimum septimum. At solaris cyclus ita se habet, ut undecuplantium primus sit Græcorum, qui Alexandrinum computum unum de duobus adhibent, quos superius exposui, decimus tertius. Ideo, cum cyclus Græcorum Alexandrinus primus respondeat sexto cyclo Romano, ut cap. V hujus libri demonstravimus, primus undecuplantium erit Romanus decimus octavus.

Caput illorum methodi, ac præcipua reprehensionis seges apud Maximum in terminis, sive quartis decimis Paschalibus consistit, quod illi easdem dies, quæ ab Alexandrinis et Catholicis numerabantur decimæ quartæ, sæpius decimas quintas, vel sextas decimas putabant: quod ut via et ratione facerent, propositum quemlibet annum cycli sui primum per quinque, deinde per sex multiplicabant, hoc est in totum per undecim, tum ad summam inde conflata dies adjiciebant; qui a Kalendis Januariis ad terminum Paschalem illius anni numerabantur. Rursus quot ii dies erant a Kalendis Januariis ad terminum, tot sexagesimas unius diei capiebant: ad quas toties quinque alias sexagesimas diurnas adjiciebant, quotus annus cycli patabatur; summam sexagesimarum per 60 partitam in dies redigebant: quos ad priorem ὁμάδα dierum accensebant. Hoc modo dies eadem, quæ quarta decima Nicæna erat, quinta decima sæpe, hoc est in annis XIII; semel sexta decima numerabatur, in anno decimo sexto cycli; in cæteris, hoc est in I, II, III, IV, et XVIII, quarta decima putabatur. Hinc illud eveniebat, ut Pascha ex eorum rationibus luna XXII vel XXIII celebraretur; alias autem cum catholica regula conveniret. Quod antequam usu ipso exemplisque declaretur, schematum trium, quæ in II parte descripsit Maximus, rationem reddemus.

In cyclo Victorini, qui est annorum 532 (hic enim præsens ad institutum assumitur), cycli sunt lunares, sive enneadecaeterides octo et viginti; solaris item cycli, vel εικοσιεταετηρίδες, novemdecim. In rota, zonæ, vel circuli sunt novem. Primus, et extremus cyclum solarum continet, qualis adhibetur a Maximo, qui est Alexandrini Græcorum computi proprius; secundus orbis epactas solis, sive concurrentes habet; tertius bissextiles notat; quartus, annos cycli solaris undecuplantium; qui sic prioribus respondent, ut primus undecuplantium sit istorum decimus tertius, atque ita deinceps. Quinque orbis reliqui annos continent cyclis solaribus et lunaribus notatos, in quibus terminus Paschalis, sive quarta decima Nicæna, quinta decima, vel sexta decima putatur ab undecuplantibus. Ita porro dispositi sunt interiores illi quinque circuli, ut cuilibet anno cycli solaris in quarto circulo, cellæ duæ subjectæ sint cujuslibet et quinque circulis. Harum cellarum, quæ ad levam est, cyclum solis; quæ ad dextram, cyclum lunæ complectitur. Cycli vero solis in quarto circulo indices una sunt enneade-

caeteridum, ad quas subjectarum celiarum cycli solares, lunaresque pertinent. Exempli causa sit A, il est primus cyclus solaris undecuplantium in quarta zona, cui respondet in prima cyclus γ' id est xiii Alexandrini computi. Huic in quinta zona duxæ cellæ respondent, quarum altera sinistra cyclum solis habet θ' , id est 9; dextra quoque cyclum lunarem 9, quo significatur, in anno eo primæ enneadecaeteridis, qui cyclo solis et lunæ ix præditus est, lunam decimam quartam Nicænam ab undecuplantibus putari xv. Quod quidem duplici de causa poterat fieri. Aut enim propter intervenientem bisextilem diem: aut propter sexagesimarum diurnarum epilogismos accidit: quibus annis bisextilis id efficiebat, iis singulare punctum Maximus ascripserat; ad eos autem annos, qui propter scrupulariam rationem idem obtinebant, duo puncta notaverat; tria denique ad eos annos, in quibus decima quarta putabatur sexta decima. Sed ea puncta a librariis omissa erant in apographo; neque nos in illis restituendis anxiam magis quam utilem operam navare volumus; præsertim cum ex methodo nostra de quolibet anno constare possit, an ejus xiv sit xv, vel xvi. Sed Maximus admonet non omnes eos annos in interioribus v orbibus adnotatos esse, in quibus xiv Nicæna sit ex undecuplantium calculo xv, vel xvi. Id enim in cyclis singulis quaterdecies accidit; sed eos tantum, qui eundem terminum uno die, vel biduo amplius putatum conferunt in Dominicam: quod in v ad summum annis in quavis enneadecaeteride contingit. Ex duobus laterculis rotæ subjectis, prius sinistri versus embolimæos annos notatos habet; secundum annos cycli lunaris Alexandrini: cujus quartus respondet anno primo cycli lunaris undecuplantium; qui in tertio versu describitur. Quartus versus epactas lunares continet, quales Maximus adhibet. Quintus et postremus terminos Paschales, sive xiv, quas sæpe xv numerant illi; semel autem xvi, quinquies xiv. Laterculum dextrum totum Paschati catholico servit; nam terminum Paschalem, ejusque diem Julianis in mensibus offert in secundo, ac tertio versu; epactas in quarto; in quinto cyclum lunarem. Regulares, sive $\pi\rho\sigma\theta\epsilon\tau\alpha$ in primo non integræ a librario descriptæ sunt.

Nunc usum methodi exemplo uno, alterove doceamus. Esto annus ille, qui enneadecaeteridi primæ, sive anno primo cycli solaris in quarto limbo proxime subjectus est in limbo v, cujus cyclus solis est ix, lunaris item ix. Primum inquiramus ex canone iii capitis antecedentis, quotus annus iste sit computi Græci. Inveniemus esse annum ab Adame 5861, qui per 28 et 19 divisus, utrobique 9 relinquit. Cyclus lunaris ix undecuplantium est Alexandrinus xii, cujus decima quarta Paschalis incidit in iv Aprilis, qui est 94 dies a Kalendis Januarii ut laterculum dextrum exhibet. Porro undecuplantes decimam quartam illius anni computant decimam quintam: quod in sinistro laterculo videre licet, et

A præterea methodus ipsa demonstrat. Etenim, si ad dies 94 addas 99, qui oriuntur undecuplato cyclo lunari ix, efficies dies 193, sexagesimæ vero præterea 94 (quot videlicet a Kalendis Januarii intercedunt dies), cum sexagesimis 45, quæ ex annis 9 quinquies multiplicatis existunt; propterea quod anno cuilibet cycli quinque imputantur scrupula diurna: omnes, inquam, illæ sexagesimæ numero 159, divisæ per 60 biduum solidum efficiunt cum sexagesimis 19. Abiectis residuis scrupulis, soloque biduo ad superiorem summam dierum addito, conflunt dies 195: quibus per 30 distributis, relinquuntur dies xv. Proinde quarta dies Aprilis, quæ est xiv Nicæna, ex illorum subductione fit xv. Videamus utrum in Dominicam ille terminus incurrat. Per canonem iv ejusdem capitis epactæ solis in anno illo sunt 3, quæ ad menstruas epactas Aprilis i additæ, et $\pi\alpha\rho\tau\alpha\tau\alpha\upsilon$ Aprilis 4, ostendunt feriam primam eodem illo die iv Aprilis: quod etiam ex canonis ii doctrina colligitur. Quippe cyclus solis Romanus, additis xvii, existit xxvi; lunaris vero xii. Littera Dominicalis est C. Igitur anno illo, decima quinta Paschalis in Dominicam apud undecuplantes incidit; ac luna xxii Pascha celebratur. Propterea duobus punctis notandus iste annus fuit, quem si reperire velis quotus periodi Julianæ vel Christi fuerit, per canonem ii expedies. Nam detractis 795 de 5861, relinquetur annus periodi Julianæ 5063, qui est Christi ccccliii. Cur autem ad Constantinopolitanum computum cyclus undecuplantium a nobis referatur, sequens caput aperiet.

C Rursus proponatur annus ille, qui in eadem prima enneadecaeteride cyclum tam solis quam lunæ xvi habet. Hic erit annus Constantinopolitani computi 5868 per canonem iii capitis superioris. Terminus Paschalis est Aprilis xvii, quam diem sextam decimam pro xiv computant undecuplantes, ut est in sinistro laterculo. Experiamur per scrupulariam methodum. Cyclus solis xvi in compute Constantinopolitano, est Romanus v per canonem ii. Ergo annus est bisextilis. ideo a Kalendis Januarii numerantur dies 108, non 107. Ductis 16 in 11 fiunt dies 176, qui cum 108 dant 284; scrupula 108 cum 90, quæ colliguntur ductis 5 in 16, efficiunt dies 3; et præterea sexagesimas 17: quibus neglectis, et adjecto triduo ad dies 284, summaque 287 per 30 distributa, relinquuntur dies 17. Proinde Aprilis xvii luna erat decima septima. Propter bisextilem itaque diem, terminus a xvii die Aprilis ad xvi retrahebatur: quæ cum esset feria i, Pascha in xxiiii diem diffundebatur, quæ erat luna xiiii, de qua re nihil nos Maximus docuit: qui bisextilis diei rationem illos habere scripsit; et quoties propter ipsum terminus in lunam xv incurrit feria prima, hunc annum uno puncto notari. Nam, cum luna est xvi, quacunque id ex causa fiat, triplici puncto designatur. Quare triplex punctum anno illi tribuendum erat.

Ex his evidens est hallucinatio Scaligeri, qui

undecuplantium illum cyclum explicans (lib. II *De emend.*), asserit eos, quoties decima quarta Paschalis putabatur decima sexta, si in secundam seriam incurreret, antecedente Dominica Pascha celebrasse, luna ipsorum xv, Nicæna xiii, quod est falsissimum; et contrarium diserte Maximus affirmat; nimirum luna ipsos xxii, et eodem die, quo Catholicos, Pascha suum obiisse; sed Catholicos lunam xx numerasse, quam isti biduo amplius putabant. Cum autem luna xvi in Dominicam incurreret, utrique in sequentem Dominicam Pascha prorogabant; quam undecuplantes lunam esse volebant xxiii, Catholici xxi.

CAPUT XV.

Undecuplatores illos de quibus agit Maximus, usos esse computo Constantinopolitano, et Victorini seu Latinorum methodo, ita tamen ut a Catholicorum instituto non abhorrerent, contra quam Maximus et Scaliger arbitrati sunt.

Dum attentius ea perscrutatur, quæ de undecuplatoribus istis Maximus refert, haud vulgaria quædam animadvertimus; neque Maximo, ut apparet, ipsi cognita; neque Scaligero, qui Maximum explicare conatus est: et ad Græcum computum illustrandum imprimis utilia. Hoc igitur observatione sedula comperimus: undecuplatores illos auctores fuisse computi alterius e duobus, quem Constantinopolitanum nominavimus; qui æræ Christianæ primum annum offert in eo, qui est ab Adamo 5509: quod partim ex cyclis solis et lunæ, partim ex annorum numero certo colligitur. Scribit Maximus capite XI partis I, cyclum lunæ, quem illi numerant xi, eum esse quem ipse computat xiv; lunaris cyclus Maximi idem est cum Romano, ut supra demonstravimus. Igitur cyclus primus undecuplatorum est Romanus, vel Maximi quartus; et primus Maximi est decimus septimus illorum. Igitur cyclus lunaris undecuplatorum est idem cum Judæorum, ac Victorini, seu Latinorum cyclo: quem esse docuimus æræ Constantinopolitanæ proprium. Annus primus æræ Christianæ Romanum cyclum habuit, solis x, lunæ ii. Annus 5509 dat cyclum solis xxi, lunæ xviii. Annus vero 5493, solis v, lunæ ii. Ita lunaris cyclus Constantinopolitani computi distat a Romano et Alexandrino, quem Maximus usurpat, sedecim; ita ut decimus septimus Constantinopolitanus cum Alexandrino primo concurrat. Cyclus vero solaris Constantinopolitanus Alexandrino minor est duodecim, hoc est primus illius, hujus est decimus tertius. Quare cum cycli Alexandrini solaris primus sit Romani sextus, Constantinopolitani cycli primus erit octavus decimus Romani; quæ omnia undecuplatorum cyclo competunt, ut minime dubium sit Constantinopolitanum computum illos tenuisse.

Præterea quod Maximus ait, ad annos Adami addidisse illos sedecim, conjecturam nostram unice confirmat. Hoc enim Constantinopolitano computo

A congruit. Siquidem annus primus æræ Christianæ in Alexandrino numeratur 5493; in Constantinopolitano, 5509. Intervallum anni xvi. Hinc etiam illud apparet, verum id esse quod ante sumus odorati, quam de undecuplatorum cyclo illo cogitavimus, Constantinopolitanum computum ad Victorini, sive Latinorum methodum, et Judaicum cyclum lunarem accommodatum a Græcis fuisse. Cum enim lunaris hoc cyclus ipse persuadet, tum quod a Januarii Kalendis ratiocinia lunæ deducerent, ut testatur Maximus: quod et Latini instituisse Beda memorat lib. *De temporum ratione* cap. LIV, et Victorinus ipse in Præfatione ad Hilarium papam, quam in tomo II *De doctrina temporum* edidimus; adeo ut Kalendæ Januariæ canon fuerit Paschalis syzygiæ. Accedit et cyclus ipse, quo usi illi sunt, annorum xxxii, cujus inventor fuit Victorinus. Unde verisimile sit a Latinis totum illud Græcorum esse mutuatos sub ætatem Maximi. Ex quo et hoc πρόπτερον sequitur, recte nos contra Scaligerum pertendisse, Constantinopolitanam æram longe esse recentiore, quam aut Panodori annorum 5492 ad Christum usque, aut Africani annorum 5500. Quippe Maximus sic ut computatoribus hisce, qui xvi ad æram Adami adjecerunt, quasi de recentioribus et æqualibus pene suis, loquitur

Quæ cum ita sint, de undecuplatoribus istis ea intelligenda sunt omnia, quæ capite tertio de æra Constantinopolitana scripsimus; imprimisque sic illos a Latinis, aut Judæis lunarem cyclum mutuatos esse, ut eorum in Paschate celebrando nequaquam imitarentur errores, sed cum Catholicis eundem diem obtinerent: hoc uno discrepantes, quod epilogismos neomeniarum, vel terminorum aliter instituerent. Ac vehementes est suspicio, illos methodi tantum gratia, et ut veriorum lunæ calculum assequerentur, scrupulariam istam rationculam adjunxisse. Nam cum a Judæis, aut astronomicis tabulis intelligerent, novilunia Paschalibus esse neomeniis anteriora, sic ut eæ in lunarem φάσιν, hoc est secundam lunam inciderent; et termini, sive quartæ decimæ in plenilunia fere caderent: quod Maximi sæculo potissimum animadversum est: rationem aliquam inire studuerunt; quæ ætatem lunæ accuratius redderet, quæque terminos, sive Nicænas quartas decimas, in quintas decimas, cujusmodi fere tum erant, commutaret. Ad id sexagesimarum epilogismos commenti sunt; qui uno die, vel biduo summam augerent. De hac μεταπτώσει noviluniorum, ac neomeniarum Paschalium fuso disputavimus in V *De doctrina temporum*, capite I et XIII, ubi Nicænas cum iis contulimus, quæ Dionysii Exigui tempore fuerunt. Hinc multa dissolv-explicarique possunt, quæ adversus undecuplatores a Maximo et Scaligero disseruntur. Siquidem illos extra culpam et reprehensionem fuisse constat, si, quæ nostra conjectura est, id unum in illa methodo spectarunt, ut exactum lunæ calculum τεχνικῶς, ac μεθοδικῶς traderent; non ut in Paschate

aliquid innovarent : quod eos minime fecisse testis esse potest Maximus ipse ; qui id unum , quod diximus , oppugnat , sane non *καλῶς* ; nec ullius ad Pascha momenti ; quod perperam scrupulariam illam rationem administrarent. Atque hoc ipsos elegantius facere potuisse non nego ; sed nihil hoc tamen Catholicis ritibus adversatur. Nam quod moleste fert Maximus quinque scrupula annis singulis imputari ad exemptilem compensandum diem , non hac sola de causa id illos instituisse puto ; sed ut terminum cum exactiori ætate lunæ conciliarent. Nihilominus et propter lunæ saltum *τεχνητῶς* usurpari potuit : quemadmodum Beda capite XL libri *De ratione temporum* saltum eundem lunæ , sive diem exemptitium per XIX annos cycli lunaris dividit , ut paulatim ac per incrementa justus diei modus progressum habeat. Etenim magnam scrupulorum istorum partem negligunt , ait Maximus. Verum est id quidem. Nam solos integros dies ad summam accommodant , quidquid reliquum est de ratiuncula , etsi ad sexaginta propius accedat , penitus omittunt.

Exemplum : Anno cycli undecuplatorum lunaris XVIII , qui est Alexandrinorum II , terminus Paschalis erat Martii XXV , die 84 a Kalendis Januarii. Ductis annis 18 in 11 , conflunt dies 198 , qui cum 84 efficiunt 282. Scrupula deinde diurna 84 cum 90 , qui ex 18 per 5 multiplicatis oriuntur , dies conflant 2 , 54 : quibus ad dies 282 additis , summaque per 30 partita , residui sunt dies 14 , 54. Atqui terminus Paschalis cyclo XVIII nonnisi decima quarta computatur in laterculo sinistro. Apparet ergo , quamvis solidum diem quam proxime sexagesimarum calculus attingat , nisi eundem compleat , in numerum minime procedere , quod sane ridiculum est , ut et Maximo videtur. Neque tamen gravior inde , quam stoliditatis ascribenda illis est nota : siquidem in Paschate nihil a Catholicis dis-

crepabant. Quod enim de luna XXII et XXIII iisdem objicitur , quasi nefas sit in illis Pascha peragere , nihil ad rem pertinet. Etenim aliud est sollicitare terminos ipsos , et antiqua statione depellere : aliud iisdem hærentes diebus , uno die vel biduo amplius numerare : quorum prius sine publica Ecclesiæ auctoritate non licebat ; posterius eruditus quisque rerum astronomicarum , ante Gregorianam emendationem , privatim citra reprehensionem instituit. Hoc enim nihil erat aliud , quam a cœlestibus noviluniis lunæ ætatem arcessere , non a neomeniis civilibus , quæ paulatim decoxerant.

Postremo de majoribus ac Victorianis cyclis , quibus undecuplatores , imo Græci omnes in suis computis usi sunt , sciendum est ab Adamo illos incipere : ut ex calce computi Maximi colligitur. B Ibi enim cycli undecim explicantur ab orbis initio ; anique in quos singuli desinunt notantur. Horum ultimus terminari dicitur in anno XXIV imperii Constantini , qui putatur 5852. Detractis ex methodo canonis 2 capitis XIII , 779 , reliqui sunt anni periodi Julianæ 5073 , qui est annus Christi communis CCCX. Quare pro *Κωνσταντίνου* lege *Κωνσταντίνου* ; fuit enim XXIV Constantii. Igitur in æra Alexandrina , duodecimus cyclus Victorini init anno Christi CCCXII. Jam vero deductis 795 de annis 5852 , restat 5057 periodi Julianæ qui est Christi vulgaris CCCXLIV , quo in computo Constantinopolitano , et undecuplatorum terminatus est undecimus Victorini cyclus ; et duodecimus anno sequente CCCXLV inchoatus est. Quamobrem , si annos solos ærarum Græcarum adhibeas , iisdem annis desinunt , ineuntve Victoriani cycli. Sin ad anno æræ Christi communis referas , annis sedecim tardius in Alexandrina , quam in Constantinopolitana finiuntur ; quandoquidem tot annis major est summa ab Adamo ad initium æræ communis in posteriore computo , quam in Alexandrino.

INDEX ANALYTICUS

In opuscula chronologica et astronomica col. 743-1460 edita.

Revocatur Lector ad numeros grandiores textui insertos

A

Ægyptiacus annus qualis fuerit, 19. *Dies Ægyptiacus*, 67 ac deinceps. *Ægyptii astronomiæ inventores*, 75.
Æquinoctialis, 9, 87. *Ejus circumscriptio* ab Eudoxo et Arato stellis aliquot designata, et in eum Hipparchi inquisitio, 115 et deinceps. *Arateus*, 142, 143.
Æther an pascat animalia, 97.
Æthiopæ duæ, 51.
Alcyonii dies, 38, 47.
Amphiscii, 90.
Andromedæ et Equi communis occidit mane, 43. *Oritur mane*, 47. *Vespere oritur*, 51, 52. *Andromedæ stellarum declinatio*, 114. *Ortus ejus*, 129. *Cooccasus*, 123, 126.
Annus quid sit, 2. *Ejus divisio*, 2. *Lunaris*, 18. *Solaris*, 18. *Ambo inter se comparati*, 22. *Annus solaris Metonicus*, 23, 82. *Calippicus*, 23, 82. *Planetarum omnium*, 81. *Solis*, 82. *Romanus a Numa castigatus*, 159, 160. *De anno universe Gaza cap. ix*, ubi de Græco et Ægyptio anno. *Ad solem an lunam exigere sitne satius*, Gaza cap. xi.
Anni ab Adamo, 176.
Antarcticus Eudoxi, 116.
Anthesterion, Gaza cap. v.
Antichthones, 89.
Antipodes, 29, 90.
Antœci, 29, 89.
Antares. Vide Scorpium.
Aquarius oritur, 38, 46. *Occidit*, 46, 50. *Oritur*, 52. *De ortu asterismi error Eudoxi*, 125. *Verus ortus*, 157. *Occasus*, 139.
Aquila oritur, 37. *Occidit*, 37. *Oritur*, 38. *Occidit mane*, 58. *Vespere occidit*, 39. *Mane oritur*, 39, 43, 46. *Vespere oritur*, 49, 50. *Mane occidit*, 51, 52. *Ortus asterismi*, 129. *Occasus*, 136.
Ara deque ea lapsus Arati, 110. *Distantia lucidæ ejus a polo*, 111. *Coortus*, 134. *Cooccasus*, 135.
Aratus Canonem scripsit, 80. *In eo de quinque planetis egit*, 80. *Vixit apud Antigonom in Macedonia*, 91. *Eudoxum pene ad verbum secutus est*, 98 et deinceps. *Signa in oriente contemplatus est*, 120. *Ut et Eudoxus*, 120. *Rudi Minerva Phenomena scripsit*, 126, 127. *Methodus ejus*, 142, 143. *Quot circulos spheræ descripsit*, 146. *Auctores qui Aratum illustrarunt*, 147. *Vita ejus*, 148. *Vixit olymp. cxxv*, 149. *Hesiodum imitatus est*, 149. *Scripta ejus*, 149. *Arati quot fuere*, 149. *Methodus Arati*, 149, 150.
Arcticus circulus, 8. *Quomodo major sit*, et minor, 10. *Arcticus circulus ab Eudoxo descriptus*, et ab Hipparcho castigatus, 115. *Arateus*, 142, 143.
Arctophylaci declinatio, 116. *Situs ejus in æquinoctiali, vel ei parallelo*, 117. *De ejus ortu error Eudoxi et Arati*, 121. *Item communis omnium*, 123. *Declinatio pedis*, 122. *Ejus ortus ex rei veritate*, 128. *Cooccasus*, 130.
Arcturus, 8. *Oritur*, 37. *Occidit*, 37. *Oritur vespere*, 58. *Mane occidit*, 39. *Mane oritur*, 43. *Vespere occidit*, 43, 44. *Oritur vespere*, 47, 48. *Mane occidit*, 49, 50, 51. *Distantia a polo*, 111.
Argus constellatio, inque ea lapsus Arati, 109. *Coortus*, 135. *Cooccasus*, 136.
Aries occidit, 37. *Oritur*, 39.
Aries, deque eo lapsus Arati, 106. *Et Attali*, 107. *Non est in æquinoctiali*, 115. *Situs ejus*, 117. *De ortu ejus Eudoxi error*, 126. *Verus ortus*, 138. *Occasus*, 139.
Ascii, 90.
Asini sidus, 7.
Aspectus signorum, 4. *Eorum usus*, 5. *De iisdem veterum error*, 6. *Væræ syzygiæ signorum*, 7.
Astræus auctor astronomiæ, 73.
Astrum sive sidus et stella quid differant, 79.
Atabyrius mons altus stadia minus xiv, 32.
Athenarum situs et arcticus, 102. *Athenæ duæ*, 148.
Atreus auctor astronomiæ, 73, 94.
Attalus interpres Arati passim ab Hipparcho reprehenditur, 197 et deinceps.
Auctor, 165.

Aurigæ humerus oritur vespere, 42, 45, 45, 46. *Oritur mane succedens humerus*, 49. *Occultatur*, 50. *Vespere oritur succedens humerus*, 52. *De auriga error Eudoxi et Arati*, 105. *Nullas habet in genibus stellas*, 115. *Coortus*, 129. *Cooccasus*, 132.

Axis quid sit, 8, 88, 144.

Bontes. Vide Arctophylax.
Boreas, 165.

C

Cælum movetur ab ortu in occasum, 25.
Cæli natura, 76. *Quid sit*, 77.
Calippica periodus, 23.
Calippus observavit Hellesponti, 53.
Cancer silius dodecatemorum suum non implet, 1. *Oritur Calippo*, 56. *Ejus stellarum aliquot declinatio*, 114. *De ejus ortu Arati error*, 120. *Ortus Hipparcheus*, 136. *Descensus*, 137.
Cunicula non est causa caloris, 33. *Oritur*, 36, 37. *Maxima stellarum in maxilla Canis*, 145.
Canis occultatur, 49. *Oritur*, 51, 52. *Canis ortus*, 134. *Occasus*, 136. *Oritur vii Augusti*, 145.
Canis major, 8. *Occidit*, 38, 39. *Oritur mane*, 44. *Occidit*, 45. *Oritur vespere*, 46.
Canobus, 8. *Oritur*, 42. *Occidit mane*, 45, 44. *Vespere oritur*, 47. *Occultatur*, 48, 49. *Oritur*, 53.
Capra oritur, 37. *Occidit*, 37. *Mane occidit*, 58. *Mane oritur*, 39. *Vespere oritur*, 42, 43. *Mane occidit*, 45. *Mane oritur*, 48, 49. *Vespere occidit*, 50. *Oritur vespere*, 52.
Capricornus oritur, 38. *De ortu ejus error Eudoxi*, 125. *Verus ortus*, 137. *Occasus*, 139.
Cardines in mediis signis Eudoxus constituit, 104, 105, 119, 120. *Ubi et Aratum initio signorum posuisse probat*, at Eudoxum in medio, 120. *Contra quam veteres, qui initio posuerunt*, 120.
Cassiopea, deque ea lapsus Arati, 106. *Ejus declinatio*, 116. *Ejus ortus*, 129. *Cooccasus*, 131.
Centaurus male ab Arato collocatus, 111. *Situs ejus in æquinoctiali*, 117.
Centauri arctici, 45, 47, 49, 50. *Pes anterior*, 49. *Coortus*, 135, 134.
Cepheus intra circulum arcticum ubi sit, 87. *De eo Eudoxi error*, et Arati, 105, 125. *In Græcia qua sui parte oriatur*, 109. *Distantia a polo stellarum ejus*, 109. *Situs ejusdem in æquinoctiali*, 117. *Ejus ortus*, 129. *Cooccasus*, 131.
Ceti ortus, 134. *Occasus*, 135.
Chela australis conditur, 42, 43. *Borea occultatur*, 45, 44. *Australis vespere oritur*, 48. *Et borea*, 48. *Australis mane occidit*, 49. *Borea mane occidit*, 50. *De chelis error Attali*, 104. *Lucida boreæ est æquinoctiali vicina, cæteræ sunt australiores*, 115. *De ortu chelarum refelluntur Eudoxus et Aratus*, 124. *Verus ortus*, 137. *Occasus*, 139.
Christi anni, 181.
Cimmerii Homerici, 14.
Circuli qua ratione dividantur in partes, 87. *Latitudine carent*, 112.
Coluri, 11, 88. *Unde dicti*, 11, 88, 96. *Eudoxei*, 116, 145.
Cometæ, 91. *Varie species*, 91.
Conon in Italia observavit, 55.
Corvus non est in æquinoctiali, 115. *Coortus*, 115. *Cooccasus*, 135.
Corona oritur mane, 37. *Occidit*, 57. *Oritur vespere*, 58, 39, 45. *Oritur mane*, 45. *Occidit vespere*, 44, 45. *Oritur vespere*, 47. *Occidit*, 50, 51. *Mane occidit*, 51. *Ortus asterismi ex Hipparcho*, 127, 128. *Cooccasus*, 130.
Crater non est in æquinoctiali, 115. *Coortus*, 135. *Cooccasus*, 135.
Cycli solis et lunæ. Maximus et Isaacus de his agunt copiose, 170 et seqq., 191 et seqq.

Cygni lucida occidit mane, 42, 43. Oritur mane, 44, 45, 46. Occidit mane, 46, 47. Vespere oritur, 43, 50. Mane occidit, 52. De eo lapsus Arati, 107. Ejus stellarum declinatio, 114, 116. Ortus ejus, 128. Cooccasus, 130. Cyllene mons altus stadia xv, 32.

D

Delphinus occidit mane, 37. Oritur, 38. Occidit vespere, 38. Oritur vespere, 39. Delphini coortus, 129. Cooccasus, 131.

Dies naturalis, et artificiosus, 13. Ubi sit longissima, 14. Dierum incrementa, 13. In toto Cancro maximam, in toto Capricorno brevissimam fieri veteres arbitrati, 27. Dierum inæqualitas, 87.

Diel initium, Gaza cap. xx.

Dositheus observavit Coloniam, 55.

Draconis situs perperam ab Eudoxo, Arato, et aliis constituitur, 102. Caput ejusdem perperam ab iisdem collocatum, 102. Distantia lucidæ oris a polo, 102. Item oculi australis, 102. Temporis sinistri declinatio, 116.

E

Eclipses solis et lunæ quando fiant, 19. Solaris eclipsis ratio declaratur, 24. Totus uni sol deficiat, 24. Lunaribus quomodo fiat, 25. Inæqualis magnitudo, 25. Vide *Sol* et *Luna*.

Ecliptica, 84, 146.

Elaphebolion, Gaza cap. iii.

Enbolismi, 175.

Enneadecateris Euctemonis et Calippi, 23.

Epactæ lunæ. Gaza c. xv et xvi. Maximus c. xxvii.

Epactæ solis, 178, 180.

Equis mane occidit, 38. Declinatio lumbi, 115. Ortus equi, 129. Cooccasus, 131.

Eratosthenes de octaeteride scripsit, 19.

Estiæ, et eorum prodromi, 57, 51.

Eudoxus uni observaverit, 53. Duos libros scripsit, *Speculum* et *Phænomena*, 98. A borealibus stellis disputare est orsus, 100. Rudi Minerva de phænomenis scripsit, 126, 127.

Exhalationes, 144.

F

Feræ, seu Lupi ortus, 134.

Feriæ investigatio, 177, 178, 196.

Fervii postrema mane occidit, 42, 43. Oritur vespere, 43, 46. Absconditur, 47, 48. Oritur, 50, 52.

Fluvii Orionis ortus, 134. Occasus, 136.

Fordicidia, 66.

G

Gamelion, Gaza cap. iii.

Gemini oriuntur, 39. Gemini antecedentis caput vespere oritur, 44, 45. Mane occidit, 46. Antecedentis caput conditur, 50. Caput antecedentis oritur, 51. Caput succedentis oritur, 51. Capita Geminorum non esse in tropico docet Hipparchus ex declinatione, 113. De ortu Geminorum asterismi disputat contra Eudoxum et Attalum Hipparchus, 127. Verus ortus, 186. Occasus, 140.

Græciæ situs perperam ab Arato aliisque veteribus traditus, 101.

Græci veteres annum ad solem, menses ad lunam exigere voluerunt, 18. Qua ratione secundum tria, ex oraculo, sacrificarunt, 18.

H

Habitationes in sphaera, 11.

Hædi oriuntur, 122.

Hecatombæon, Gaza cap. v.

Heteroscii, 90.

Hilaria, 71.

Hipparchus ubi observaverit, 53. Scripsit de coortibus stellarum, 122.

Homerus astronomus fuit, 74.

Horæ ex observatione signorum male definit Aratus, 118 et deinceps.

Horizon duplex, sensibilis, et ratione constans, 12. Mutatur hic stadiorum 400 intervallo, 12. Oceanum pro horizonte poetæ capiunt, 51, 84, 96.

Hyades oriuntur vespere, 57. Occidunt, 58. Occidunt vespere, 39. Oriuntur vespere, 39. Oriuntur mane, 39. Vespere oritur lucida Hyadum, 44. Mane occidit, 44. Occultatur, 48, 49. Vespere oritur, 50. Mane oritur, 50.

Hydri lucida oritur, 52. Situs ejus in æquinoctiali, 116. Coortus, 135. Cooccasus, 135.

I

Indictio. Maximus, 181.

Ingeniculus. De eo Eudoxi et Arati hallucinatio, 102. Coortus ejus ex Hipparcho, 128. Cooccasus, 130.

Isia falso in brumam convenire perpetuo Græci crediderunt, 19. Quod tamen docet Achilles Tatius, 83.

Isidis navigium festus dies, 68.

J

Jejunium SS. apostolorum, 203. Jejunium septimum mensis, 177, 202. Jejuniorum caput, 177.

Joannis (S.) ortus, 182.

Juvenalia, 68.

L

Lacteus circulus, 12, 83, 86, 96, 113.

Læstrigonum situs, 15.

Lateralculum Ursæ majoris, 104.

Leonis sidus ultra dodecatemorium suum excurrit, 1. Ortus, 57. Occidit, 38. Cauda oritur, 42. Oritur vespere, 47, 48. Cauda conditur, 52. Caput oritur, 52. Stellarum ejus aliquot distantia ab æquinoctiali, 114.

Leonis cor, 7. Vespere oritur, 46. Occultatur, 51. Oritur, 52.

De ortu Leonis stellati contra Eudoxum et Aratum disputat Hipparchus, 122 et deinceps. Verus coortus, 157. Descensus, 138.

Leporis ortus, 154. Occasus, 136.

Libra occidit, 39.

Ludi palatini, 67. Gottici, 67. Genialici, 67. Votivi, 68. Liberalici, 68. Megalefici, 68. Cerealici, 68. Florales, 69. Maximali, 69. Martialici, 69. Persici, 69. Fabarici, 69. Apollinares, 69, 70. Francici, 70. Neptunalici, 70. Solis et Lunæ, 70. Romaniani, 70. Fatales, 71. Alamannici, 71. Augustales, 71. Jovi liberatori, 71. Plebei, 71. Sarmatici, 71. Lancionici, 72.

Lunæ apparitiones. 18. Lunaribus syzygia exacta, 21. Quomodo illuminetur a sole, 23, 24. Ejus facies diversæ, 25, 24. Alias celerius movetur, alias tardius, 24. Vide in *Eclipsi*. Evolutio lunæ, sive *ἐκδρομή*, 35. Lunæ motuum accurata pervestigatio, 55 et deinceps. Ejus natura, 83. Deflectio, 83. Facies, 83. Speculi instar, 83. Facies, 145. Effectus, 162.

Lunaribus annus, 171.

Lyra, 8. Occidit, 37. Mane oritur, 37. Occidit vespere, 37. Oritur vespere, 39. Mane occidit, 42. Oritur, 44. Occidit vespere, 48. Oritur vespere, 48, 49. Occidit mane, 52. De ea error Arati, 106. Declinatio, 116. Coortus Hipparchus, 128. Cooccasus, 130.

M

Macroscii, 90.

Mæmacteron, 157.

Magistri jurant, 72.

Mammæ vindemia, 70.

Mathematicæ et physicæ differentia, 75.

Mensis quid sit, 18. Veteribus lunaribus erat tricenarius,

20. De Atticis agit Gaza a pag. 153.

Meridianus quid sit, 12. Mutatur in trecentis stadiis, 12. Id quadringentis fieri docet, 50. Quid sit, 84.

Metagition, 157.

Meteora et Metarsia quid sint, 91.

Meton observavit Athenis, et alibi, 53.

Metrodorus in Italia observavit, 53.

Mundus variis modis acceptur, 77. Figura, 77. Extra eum an sit aliquid, 78. An stet, 78, 144.

Munychion, Gaza cap. iii et iv.

N

Nicander junior Arato, 149.

O

Oceanus pro horizonte. Vide *Horizon*.

Octaeteris Græcorum, 20. Non congruit lunæ motui, 21.

Ophiuchus male ab Eudoxo et Arato constitutus, 105. Declinatio humeri dextri, 114. Declinatio genuum, 115.

Ejus coortus Hipparchus, 128. Cooccasus, 130.

Orion oritur mane, 56, 57. Oritur vespere, 57. Occidit vespere, 59.

Orionis et fluvii communis oritur, 44. Aliæ stellæ ejusdem, 44, 45, 48, 49, 50, 51. Zona ejus est in æquinoctiali, 115. Coortus, 134. Cooccasus, 135. Vocatur *ἀκρὸς οὐρανὸς* a vulgo, 145. Oritur xii Julii, 145.

Ὠρεὺς Phrygius est *sursum*, 77.

Ortus et occasus stellarum, 27 et deinceps. Quid sit *ἀνατολή* et *ἄσπερος*, 27. Matutinus ortus et vespertinus, 27 et deinceps. Apparens et verus, 27. Matutini ortus et occasus veri præcedunt apparentes, 28. Vespertini ortus et occasus apparentes priores sunt veris, 28. Matutinus ortus a vespertino quanto intervallo distet, 28. Non omnia sidera, quæ simul oriuntur, simul occidunt; neque simul occidentia simul oriuntur, sed borealia prius oriuntur, posteriores occidunt, 28. Quædam hic oriuntur, 29. De ortu et occasu stellarum agit Tatius, 93, 94. De coortibus et

cooccasibus tam falsis quam veris agit libro u et u Hipparchus. Vide et pag. 143, etc.

Oschophoria, 157, 158.

P

Palamedes auctor astronomiæ, 73.

Paralleli circuli in sphaera, 9. Cur soli quinque describantur, 9. Eorum distantia, 11, 86, 87. Intervalla parallelorum in sphaera, 87.

Paschalis mensis, 176 et seq., 199 et seq. De Paschatis correctione Isaacus, 16.

Periæci, 29, 89.

De Perseo error Arati, 107. Ejus stellarum aliquot declinatio, 113. Situs ejus, 117. Coortus, 129. Cooccasus, 152, 153.

Perseus oritur, 38. Oritur vespere, 42. Occidit, 44, 45. Oritur, 48. Occidit vespere, 49. Oritur vespere, 49, 51, 52. *Phænomena* qui scripsere, 149.

Philippus astronomus, 25.

Philippus astrologus observavit in Peloponneso et Locride, 55.

Piscis notius oritur, 38, 42, 46, 48, 51, 52. Ortus, 131. Occasus, 153. Verus ortus, 138. Occasus, 159.

Piscium nodus oritur, 59.

Piscis boreus oritur, 48. Declaratio, 115.

Piscium nodi situs in æquinoctiali, 117. Piscium ortus ab Eudoxo et Arato definitus refellitur, 125, 126.

Planetæ septem, 3. Moventur contrario ac cælum motu, 23. Quod negarunt aliqui, qui et refelluntur, 26.

Planetarum ordo, 80. Nominis, 80. Harmonia, 80. Motus et intervalla, 81. Quid sit eos in aliquo signo versari, 9.

Pleiades oriuntur vespere, 37. Occidunt mane, 37, 38. Vespere occultantur, 59. Oritur Pleias, 39. Septem esse, 107.

Polus quid sit, 8, 88. Eudoxus in stella posuit, 59. Poli duo sunt totidem stellæ ex quorundam sententia, 145.

Posideon, de eo Gaza, cap. iii, 151.

Principia rerum secundum philosophos, 75 et deinceps, 94.

Procyon, 8. Mane occidit, 45, 46. Vespere oritur, 45, 46. Occultatur, 50. Oritur, 51. Coortus, 154, 155. Cooccasus, 158.

Pyænepsion, 157, 158.

Pythææ Massiliensis narratio, 13.

R

Regulares, 149.

In Rhodo maxima dies, 2, 13.

Romæ maxima dies, 15.

S

Sagitta occidit, 37. Asterismi ortus, 78. Occasus, 131. Sagittarius oritur, 38. Genu conditur, 42, 43, 44. Genu oritur, 46, 47. Mane occidit, 50. Vespere oritur, 51. De ortu ejus refellitur Eudoxus, etc., 124. Verus ortus, 137.

Occasus, 159.

Sais oppidum duplex, 148.

Sanguinis dies, 68.

Saturnalia, 72.

Scorpius oritur vespere, 37. Frons oritur heliace, 37. Clara Scorpii, quæ et Antares, oritur, 38. Aculeus oritur, 38. Occidit, 50. Mane occidit, 59. Antares occultatur, 42.

Mane occidit, 45. Oritur, 44. Vespere oritur, 49. Mane occidit, 49, 50. Spondyli ejus a polo distantia, 111. Stellarum aculei declinatio, 115. De ortu Scorpii error Eudoxi et Arati, 124. Verus ortus, 137. Occasus, 159.

Serpentis Ophiuchi coortus, 128. Cooccasus, 150.

Siderum a se invicem distantia per intervalla horaria ab Hipparcho definita, 140 et deinceps.

Signa Zodiaci alia stellata; alia dodecatemoria: e quibus priora partim non implent, partim excedunt duodecimam circuli partem, 1. Quædam e stellatis borealiora sunt zodiaco; quædam australiora, 2. Signorum aspectus vide in *Aspectus*. Signorum zodiaci ortus et occasus, 16.

Quolibet die ac nocte sex oriuntur et occidunt, 16, 17. De orbitibus, et occasibus eorum veterum error, 17. Quot

diebus singula peragrentur a sole, 56 et deinceps. De signis stellatis zodiaci et aliis, 84, 85.

Solis anomalia declaratur, 2 et deinceps. In eccentrico movetur, 5. Quasnam zodiaci partes longiori tempore percurrat, 3, 4. Vide in *Eclipsis*. Movetur contrario motu ac mundus, 25. Negantium opinio refutatur, 26. De natura solis, 81, 82. Ejusdem defectio, 82. Magnitudo, 82. Motus ejus, 82, 85.

Solos urbes duas fuisse, 148.

Solstitia quid sint, 2.

Sphaeræ circuli, 8, 84. Aratea, 91. Varius sphaeræ positus, 87, 93. Quomodo docenda, 142, 145, 146.

Stellarum descriptio, 7. De earum ortu et occasu, vide in *Ortus*. Significationes, sive *interpretationes* late, 52 et deinceps. Nullam vim habere stellæ ad efficiendas mutationes aeris, et tempestates fusa disputatur, 32 et deinceps. Ubi esse tantum signa, non causas, ostendit. An sint igneæ, 83.

Stellæ parapegmatis Ptolemaici, 55. Stella quid sit, 78. Aliæ fixæ, aliæ errantes, 78. Quæ sit natura, 79. Figura, 79. Sintne animantia, 79. Quid a sidere discrepet stella, 79, 145. Tamen confunduntur, 79, 145. De nominibus earum, 128. Stellæ Hipparchus numeravit MXXXI , 145.

Stellarum aliquot situs secundum parallelum æquinoctiali circum, 104.

T

Tauri cauda occidit, 37. Cornua occidunt, 38. Cauda oritur, 59. De ortu Tauri refellitur Eudoxus, et Aratus, 127. Verus ortus, 138. Occasus, 159, 140.

Tempestates anni quatuor, 2. Quanto intervallo constant, 2.

Tiberinalia, 70.

Terminalia, 66.

Terræ habitabilis partes, 29. Moveri quidam dixerunt, 95. Thargelia festa, et mensis cognominis, Gaza, cap. iv, 155.

Tropici circuli, 9. Æstivus ab horizonte variæ seratur, 10. Item hibernus, 10. Circa æstivum dies sensibile incrementum non capiunt, 15, 85. Tropici æstivi ratio ex Arato, 86. Tropici item hiberni, 9, 10, 87, 96.

Tropicus æstivus ab Eudoxo et Arato circumscriptus, in eumque Hipparchi inquisitio, 115 et deinceps. De tropico hiberno Eudoxi et Arati, 114, 115, 142, 143, 145.

Tubilustrum, 66.

U

Umbrarum pro situ regionum discrimina, 90.

Undecuplatores Maximi cap. xi, 174 et seq. et parte ii Computi.

Urna sidus, 7.

Ursæ duæ, deque his Eudoxi et Arati lapsus, 104. Septem stellis ambas definire veteres, 104. Situs stellarum aliquot Ursæ majoris in parallelo æquinoctiali circulo, 104. De capite Helices error Eudoxi, 106. Majoris Ursæ pedum declinatio, 116.

Ursæ minoris caput, id est borealissima in laterculo, est in postrema parte Scorpii in parallelo circulo, 108. Situs ejus capitis in æquinoctiali, 122.

V

Venti ornithiæ, 47, 48. Quid sit ventus, 91. Eorum nomina varia, 91.

Vergiliæ. Vide *Pleiades*.

Vindemiator, 7. Oritur, 37.

Virgo oritur, 37. De ortu Virginis, 125, ubi Hipparchus Eudoxum et Aratum refutat. Verus ortus, 137. Occasus, 158. Virginis spica, 7. Oritur, 57. Occidit, 42. Oritur, 47.

Oritur vespere, 48. Mane occidit, 48. Occultatur, 52.

Vulcanalia, 70.

Z

Zodiacus ejusque divisio, 1, 12. Latitudo ejus ortiva, 16. De eo agitur, 84, 85, 96.

Zonæ, 29 et deinceps. Earum distantia, 50. Torridam Oceano interfusam aliqui prodiderunt, 51. Quod refellitur late, 51. Torridam esse commodioris habitationis sub æquinoctiali, quam sub tropicis docuit Polybius, 51. De zonis agit Tatius, 88, 89. Quod sit earum intervallum, 88, 89.

Quot sint, 90, 96. Torridam habitari, 90, 96, 144, 147.

ORDO RERUM

QUÆ IN HOC TOMO CONTINENTUR.

EUSEBIUS PAMPHILI, CÆSARIENSIS EPI SCOPUS.	
Notitia.	9
De vita scriptisque Eusebii Cæsariensis.	53
Veterum testimonia pro Eusebio.	63
Veterum testimonia contra Eusebium.	83
CHRONICORUM LIBRI DUO.	99
Præfatio.	99
LIBER PRIMUS.	101
Proœmium.	101
CAPUT PRIMUM. — Qua ratione Chaldæi chronographiam conficiunt, ex Alexandro Polyhistore. Et de Chaldæorum libris, deque primo ipsorum regno.	106
CAP. II. — De Chaldaica improbabilis historia. Ex eodem Polyhistore Alexandro, de prædicto Chaldæorum libro.	108
CAP. III. — Alexandri Polyhistoris de diluvio. Ex eadem de quo dictum est, libro.	114
CAP. IV. — Alexandri Polyhistoris de turris ædificio.	116
CAP. V. — Ejusdem Alexandri de Senecherimo deque Nabuchodonosoro eorumque rebus et gestis et strenuis factis.	118
CAP. VI. — Abydeni de primo Chaldæorum regno.	121
CAP. VII. — Abydeni de diluvio.	121
CAP. VIII. — Abydeni de turris ædificio.	123
CAP. IX. — Abydeni de Senecherimo.	123
CAP. X. — Abydeni de Nabuchodonosoro.	124
CAP. XI. — Ex Josephi priore priscorum Historia. De Nabuchodonosoro.	126
CAP. XII. — Abydeni de regno Assyriorum.	132
CAP. XIII. — E Castoris summatim. De regno Assyriorum.	132
CAP. XIV. — E Diodori libro. De regno Assyriorum.	133
CAP. XV. — Cephalionis historici. — De regno Assyriorum.	136
CAP. XVI. — Qua ratione ab Hebræis chronologia tradatur.	143
CAP. XVII. — Josephi ex Phœnicum testimonio de templo Hierosolymis condito.	170
CAP. XVIII. — De Babylonica captivitate Judæorum reliquisque eorumdem temporibus.	174
CAP. XIX. — Quomodo in Ægyptiorum chronologia tempora quoque Æthiopum contineantur. Quomodo item Ptolemæi Ægyptum Alexandriamque tenuerint. De ratione chronologiæ apud Ægyptios.	181
CAP. XX. — Ex Ægyptiacis Manethonis monumentis, qui in tres libros historiam suam tribuit. De diis et de heroibus, de manibus et de mortalibus regibus qui Ægypto præfuerunt usque ad regem Persarum Darium.	182
CAP. XXI. — Josephi e Manethonis libris.	191
CAP. XXII. — Quinam post Alexandrum Macedonem Ægypti Alexandrinæque urbis regnum tenuerint. E Porphyrii libro.	200
CAP. XXIII. — Græcorum. — Qua ratione Græci antiquitates suas scribant.	209
CAP. XXIV. — Græcorum tempora.	209
CAP. XXV. — Sicyoniorum reges.	210
CAP. XXVI. — Castoris de Argivorum regno.	212
CAP. XXVII. — Argivorum reges.	213
CAP. XXVIII. — Summatim de Atheniensium regibus.	215
CAP. XXIX. — Castoris de Athenarum regno.	216
CAP. XXX. — Athenarum reges.	216
CAP. XXXI. — Ex Porphyrii primo philosophicæ historie libro.	220
CAP. XXXII. — Græcorum olympiades.	221
CAP. XXXIII. — Græcorum olympiades.	222
CAP. XXXIV. — De Corinthiorum regibus. E Diodori Bibliotheca.	241
CAP. XXXV. — Lacedæmoniorum reges e Diodori libris.	243
CAP. XXXVI. — E Diodori libris breviter de temporibus maris imperio tenentium.	244
CAP. XXXVII. — Macedonum reges ex Diodori libris.	245
CAP. XXXVIII. — Macedonum post Alexandrum reges.	253
CAP. XXXIX. — Thessalorum reges.	253
CAP. XL. — Asianorum et Syrorum reges.	257
CAP. XLI. — De præcipuis auctoribus e quibus hoc opus excerptum est.	267
CAP. XLII. — Tempora Romanorum.	268
CAP. XLIII. — E Dionysii Halicarnassei Romanæ Historiæ libro primo. — De primis Romæ incolis.	269
CAP. XLIV. — Ex eodem libro. De tempore Æneæ in Italiam adventus.	272
CAP. XLV. — De urbe Roma condita.	275
CAP. XLVI. — E septimo Diodori libro. De veterum Romanorum genere.	289
CAP. XLVII. — Dionysii Halicarnassei de regibus qui post Romulum Romæ exstiterunt.	284
CAP. XLVIII. — Castoris de imperio Romanorum.	286
CAP. XLIX. — Imperatores et consules Romanorum a Julio Cæsare usque ad vicennalia Constantini.	287
LIBER SECUNDUS.	313
Præfatio S. Hieronymi.	313
Proœmium.	313
Regum series.	325
CANON CHRONICUS.	318

APPENDIX AD EUSEBII CHRONICON.

600

SAMUEL ANIENSIS.

RATIO TEMPORUM usque ad suam ætatem.

600

Præfatio de Samuele.

600

PARIS PRIOR SUMMARIUM TEMPORUM.

600

CAPUT PRIMUM. — Quænam ratio temporum apud Septuaginta Interpretes perscribatur ab Adamo usque ad diluvium.

610

CAP. II. — Quæ ratio temporum scribatur apud Septuaginta Interpretes a Semo ad annum Abrahami primum.

611

CAP. III. — De Cainano et aliis quibusdam.

612

CAP. IV. — Gentium divisiones.

614

CAP. V. — Semi prosapia.

616

CAP. VI. — Chami prosapia.

623

CAP. VII. — Jabethi prosapia Armeniaca.

633

PARS-ALTERA SUMMARIUM TEMPORUM.

643

VETERUM SCRIPTORUM OPUSCULA CHRONOLOGICA ET ASTRONOMICA.

743

Dionysii Petavii monitum.

743

Hipparchi elogium a Suida.

745

De Achille Tatii ex eodem.

745

GEMINI ELEMENTA ASTRONOMIÆ.

747

CAPUT PRIMUM.

747

CAP. II. — De signis quæ stellis sunt insignita, seu de constellationibus.

767

CAP. III. — De axe et polis.

770

CAP. IV. — De circulis spheræ.

771

CAP. V. — De die et nocte.

786

CAP. VI. — De mensibus.

799

CAP. VII. — De lunæ illuminationibus.

815

CAP. VIII. — De eclipsi solis.

819

CAP. IX. — De eclipsibus lunæ.

822

CAP. X. — Quod contrarium mundo motum planetæ faciunt.

823

CAP. XI. — De orbitibus et occasibus.

827

CAP. XII. — De zonis in terra.

834

CAP. XIII. — De habitationibus.

834

CAP. XIV. — De significationibus astrorum.

843

CAP. XV. — De evolutione.

854

CAP. XVI. — Tempora signorum in quibus unumquodque eorum sol peragrat: et significationes singulorum signorum sunt ejusmodi.

858

Judicium Dionysii Petavii de sequente libello.

867

PTOLEMÆI DE APPARENTIIS INERRANTIUM ET SIGNIFICATIONIBUS.

869

Significationes inerrantium stellarum.

905

Kalendarium vetus Romanum.

913

Kalendarium veteris Romani explanatio.

925

Kalendarium Romanum Constantini Magni temporibus.

927

ACHILLIS TATHI ISAGOGE AD ARATI PHÆNOMENA.

933

Fragmenta quædam ejusdem Achillis Tatii.

995

HIPPARCHI BITHYNI AD ARATI ET EUDOXI PHÆNOMENA ENARRATIONUM LIBRI TRES.

1001

INCERTI AD ARATI PHÆNOMENA LIBER.

1133

THEODORI GAZÆ LIBER DE MENSIBUS.

1167

S. MAXIMI MARTYRIS COMPUTUS ECCLESIASTICUS.

1218

ISAACI MONACHI COMPUTUS ECCLESIASTICUS.

1219

Computus alter ejusdem Isaaci monachi.

1315

S. ANDRÆ CRETENSIS DE CYCLO SOLARI ET LUNARI.

1329

AETHI DE SIGNIFICATIONIBUS STELLARUM.

1333

Dissertatio de ortu et occasu siderum.

1337

Proœmium.

1337

CAPUT PRIMUM. — De æquinoctialis et zodiaci partitione a Chaldeis, Ægyptiis ac Græcis instituta.

1339

CAP. II. — De longitudine ac latitudine stellarum, ve-

terum astronomorum sententiæ declaratur, utramque penes æquinoctialem circulum consideratam fuisse.

1342

CAP. III. — Eudoxi sententiæ, contra atque Hipparchus putavit, exposita. Ejusdem Hipparchi error dodecatemoria cum asterismis confundentis. Aratus et Servius illustrati.

1346

CAP. IV. — De veterum opinione super annuis solis cardinibus, et qua ratione alibi quam initis signorum collocati fuerint. Columella notatur Sothiacæ periodi insignis epocha.

1351

CAP. V. — Illustrantur uberius antiquorum sententiæ de cardinibus annuis; ac docetur contra Scaligerum, nunquam ab iis alibi, quam in circulorum commissionibus, illos esse constitutos; tum de Sosigenis, vel Julii Cæsaris æquinoctiis ac solstitiis. Servius notatur. Varro, Plinius explicati. Sosigenis inconstantia.

1356

CAP. VI. — De falsa Scaligeri sententiæ super veterum astronomorum solstitiis. Contra quem demonstratur, neque perpetuam sub tropico meridiem fieri illos putasse, neque solstitium in toto dodecatemorio. Geminus explicatur.

1359

CAP. VII. — De cardinibus veterum sententiæ contra Geminum defensa. Signa imperantia, auscultantia, videntia, ex Ptolemæi, Pauli Alexandrini, Manilii et Firmici rationibus explicata. Mira in his et Firmici loco hallucinatio Scaligeri.

1363

CAP. VIII. — De dignoscendis stellarum orbitibus et occasibus, quorum apud auctores mentio fit: quæ res certis regulis et exemplis instruitur; Theophrastus, Varro, Plinius, Columella, Ptolemæus, alique vel illustrati, vel emendati; quæ sit admissura temporaria et serotina. Geneseos locus exponitur.

1368

CAP. IX. — De ortu et occasu Vergillarum explicantur ea quæ ab antiquis memoriæ sunt prodita. Virgili de iis locus inextricabilis. Plerique auctores explicati aut castigati.

1376

CAP. X. — De bipartita anni sectione, quam Vergilius plerique tribuunt.

1384

CAP. XI. — De caniculæ ortu et occasu veterum loca multa: itemque de Procyne, diligenter expensa.

1386

CAP. XII. — De tempore messis in Ægypto et Palæstina ex occasione ortus Pleiadum; ac de Sabbato deuteroproto; cuius ratio in Epiphanianis Animadversionibus tradita defenditur, contraque eam objecta solvuntur. Primus mensis ab Hebræis ad novarum frugum tempus accommodatus. Maturitas frugum duplex. Marci evangelistæ locus illustratur.

1391

Dissertatio de Græcorum æris ac computis.

1395

CAPUT PRIMUM. — De triplici Græcorum æra, quæ ad duas redigitur. Illustratur Panodori Chronologia. Maximus, Georgius Syncellus, Theophanes, alique notantur.

1395

CAP. II. — De computo annali veterum, imprimis Africanorum, methodi vinculis soluto. Ejusdem Africanorum opus illustratur. Photii obscurus locus explicatur. Cæsti Africani.

1403

CAP. III. — De Græcorum æris, quatenus methodis paschalibus, et cyclicis implicatæ sunt. Panodori computus illustratur. Ab eo propagatus est alter quem Maximus adhibet.

1405

CAP. IV. — Fragmentum Theophanis insigne ad Græcorum computorum rationem explicandam, ad idque Notæ eodem pertinentes.

1410

CAP. V. — De Græcorum computorum epocha in anno Juliano, deque cyclorum in iis methodo. Maximus illustratur.

1416

CAP. VI. — Constatantur ea quæ de Græcis computis explicavit Scaliger in VII De emendatione temporum idemque variis exemplis illustratior redduntur.

1421

CAP. VII. — De methodo paschali computorum Græcorum ac primum de ἀποκαταστάσει, sive investiganda feria. Exponuntur elementa ejus omnia; quid sint regulares, concurrentes, ἀποκαταστάσει. Scaligeri in his error. Maximus et Isaacus expositi.

1424

CAP. VIII. — Explicatur methodus lunæ in computo Maximi, sive Alexandrino. Epactæ lunæ, ejusdemque regulares, et ambarum propagatio.

1428

CAP. IX. — De methodo lunæ in Constantinopolitano computo.

1431

CAP. X. — De lunari ἀποκαταστάσει, et terminorum παρακαταστάσει Isaacii Argyri ridicula ratio. Quartadecima Paschalis cur

plenilunium dicatur. Isaaci errores varii; æquinoctium
falso ab eodem observatum. 1433

CAP. XI. — Altera methodus Paschalis exponitur, quæ
in sancti Andreæ computo cernitur. 1440

CAP. XII. — Declaratur usus computi superioris Græ-
corum, et præcipuorum festorum exemplis astringitur. 1442

CAP. XIII. — Methodus computi Græcorum, qui a Ma-
ximo, Isaaco, aliisque traditus est, per tabulas et cano-
nes expeditissima traditur. 1444

CAP. XIV. — De certorum hominum Paschali computo
admethodo, quos S. Maximus *εὐμαχολόγους*, et *εὐαχολόγους* nomi-
nat; nos *undecuplatores* appellamus, quorum ratio prope
inextricabilis visa Scaligero, facillima declaratur. De iis-
dem error Scaligeri. 1455

CAP. XV. — Undecuplatores illos de quibus agit Maxi-
mus, usos esse computo Constantinopolitano, et Victorini
seu Latinorum methodo, ita tamen ut a Catholicorum in-
stituto non abhorrerent, contra quam Maximus et Scali-
ger arbitrati sunt. 1457

FINIS TOMI DECIMI NONI.

Acme
Bookbinding Co., Inc.
300 Summer Street
Boston, Mass. 02210

3 2044 011 362 951

THE BORROWER WILL BE CHARGED
AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT
RETURNED TO THE LIBRARY ON OR
BEFORE THE LAST DATE STAMPED
BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE
NOTICES DOES NOT EXEMPT THE
BORROWER FROM OVERDUE FEES.

STALL STUDY
CHARGE/
CJ

